4548.

OLLEZIONE PISTOIESE
ROSSI-CASSIGOLI

58

IBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

R. BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
DI FIRENZE

COLLEZIONE PISTOIESE

RACCOLTA DAL

CAV. FILIPPO ROSSI-CASSIGOLI

nato a Pistoia il 22 Agosto 1835
morto a Pistoia il 10 Maggio 1890

Pergamene - Autografi - Manoscritti - Libri a stampa - Opuscoli - Incisioni - Disegni - Opere musicali - Facsimile d'iscrizioni - Editti - Manifesti - Proclami - Avvisi e Periodici.

21 Dicembre 1891

Digitized by Google

Digitized by Google

PETRI PACIONI

Tractatus

DE LOCATIONE, ET CONDUCTIONE.

Digitized by Google

PETRI
PACIONI
J. C. PISTORIENSIS,
ET IN ALMA URBE ADVOCATI,

Tractatus
DE LOCATIONE,
ET CONDUCTIONE,

IN QUO NON SOLUM AGITUR IN GENERE
de Contractu Locationis, & omnibus ad eum pertinentibus; ſed etiam in ſpecie de Locatione Operarum, ac Singularum Rerum, tam Laicarum, quàm Eccleſiaſticarum, caſuſque individui paſſim inſeruntur.

CUM TRIBUS INDICIBUS, CAPITULORUM UNO; Argumentorum, ſeu Materiarum altero; Verborum, & Sententiarum tertio locupletiſſimo.

HUIC VENETÆ EDITIONI ACCEDUNT NONNULLÆ SACRÆ ROTÆ ROMANÆ recentiſſimæ DECISIONES ad materiam facientes.

VENETIIS,
EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA.
MDCCXLV.

Superiorum Permiſſu, ac Privilegiis.

Digitized by Google

Digitized by Google

AUCTOR LECTORI.

UT animum ad Legalem Scientiam appuli, ipſam cùm addiſcendi, tum exercendi faciliorem methodum requirens, ac in tanta illius immenſitate conſiderans non ſufficere legum, Doctorumque ſententias intellexiſſe, ac inde quid juſtum, quidve injuſtum percepiſſe, niſi mente retineretur, ac auctoritates in promptu haberentur, & omnium habere memoriam divinitatis potiùs, quàm mortalitatis eſſe; perutile, ac neceſſarium duxi majorum monitum illud, Calamo parcendum non eſſe, & ita naturæ defectui ſcriptura ſupplendum. Quapropter illicò quidquid ſemel compertum habui, ordine diſpoſito, annotare cœpi, & longo annorum curſu, indefeſſis laboribus, atque vigiliis eò perveni, ut in qualibet ejuſdem ſcientiæ materia tractatum haud difficulter componere valeam. Quod cùm valdè utile cunctis, ac præcipuè profeſſoribus commodum judicarint Amici graviſſimi viri, & quorum auctoritas ſumma in rebus meis meritò ſemper extitit, hortati ſunt, & quaſi me renitentem, ad hunc de frequentiſſimo Locationis, & Conductionis Contractu, publicandum impulere. Hic tibi ſi, Candide Lector, placebit, fortaſſe primus, ſin aliter erit certè poſtremus. Brevitatem, perſpicuitatemque, quoad potui, ſum ſecutus, ne pretioſi temporis impendio cariùs emere cogaris parum utilitatis, quod inde conſequi poſſis. Erubeſcentiam loquendi ſine auctoritate, aut rationis fundamento intactam me ſervaſſe, videbis: Et quoad auctoritates memetipſum eas legiſſe, ac annotaſſe ſcias, & diligenter appoſitas crede. Quare, ſi aliquam talem non repereris, mendæ tribuas, & errori, in numeris præcipuè facillimo, ac iterùm quære, ut invenias. Quoad operis defectus neque excuſationes adducam, quandoquidem mihi perſuaſum habeo, tibi ſatis notum, quòd nihil perfectum ſub ſole, & quòd omnia dici nequeant, cùm plura ſint negotia, quàm verba. Senties tamen regulas generales me primùm præbuiſſe, deinde ſpeciales, ac tandem ad individuales caſus deſcendiſſe. In dubiis ab aliis diligenter diſcuſſis allegationes, rationeſve per eos adductas, repetere non placuit, potiſſimùm quando aut ex Tribunali, aut ex communi Doctorum ſententia definita haberentur, in quibus indicavi ubi Deciſiones videre poſſis, & motiva, non prætermittens etiam aliqua graviora, aut aptiora tangere, quoties, & quando viſum eſt opportunum. At in caſibus indeciſis, & haud ſufficienter diſcuſſis, cognoſces me & breviter diſcutiendi, & dilucidè reſolvendi, non effugiſſe laborem. Ex primo Indice ordinem Capitulorum in duodecim partes diſtinctum cernes, Materias in ſpecie ex ſecundo, quem ut velis diligenter obſervare ſuadeo; tibi enim ſuper alios inſerviet, ſi rectè comprehendes. Individua ex ultimo invenies, idque ut faciliùs aſſequaris, verba concluſionibus abundantia, ordine methodico in principio cujuſque indicato diſtincta videbis. Denique ſcias in omnibus me elaboraſſe, ut laborem tuum minuerem, quamobrem grato animo te futurum confido. Vale, & Deus te diù ſervet incolumem.

INDEX

Digitized by Google

INDEX CAPITULORUM
IN DUODECIM PARTES DISTINCTUS.

Quid ſit locatio, quibus contractibus aſſimiletur, & quomodo ab eis dignoſcatur?

PARS PRIMA.

CAPUT I.

DE Definitione, denominatione, & diviſione locationis, & quis locator, vel conductor dicatur.

CAP. II.

De emptione, & venditione, quomodo locatio ab ea differat, ac ab ea dignoſcatur.

CAP. III.

De emphyteuſi, an ſit locatio, & quomodo ab ea dignoſcatur.

CAP. IV.

An locatio ſit alienatio, & quæ dicatur locatio ad longum tempus.

CAP. V.

De colonis præcipuè partiariis, & contractu, qui cum eis contrahitur.

Qui locare poſſint, & qui conducere.

PARS II.

CAP. VI.

QUi locare poſſint res ſuas, vel non.

CAP. VII.

De procuratoribus, & aliis adminiſtratoribus, & creditoribus res pignoratas habentibus, an & quando poſſint locare.

CAP. VIII.

De tutore, & curatore, an & quomodo poſſint locare.

CAP. IX.

De ſocio, an poſſit locare rem communem, & de uſufructuario, uſuario, & habente habitationem.

CAP. X.

De perſonis quæ conducere poſſunt, vel non.

Quæ res locari poſſint, vel non.

PARS III.

CAP. XI.

DE rebus quæ locari, & conduci poſſunt.

CAP. XII.

De animalibus quomodo locari poſſint.

CAP. XIII.

De Gabellarum locatione.

CAP. XIV.

De bonis Eccleſiaſticis, an, & quomodo locari poſſint.

CAP. XV.

De operibus, quæ, & quomodo locari poſſint.

De modo contrahendi locationem, & de ejus juſtitia, & validitate.

PARS IV.

CAP. XVI.

QUomodo contrahatur locatio.

CAP. XVII.

De modo conveniendi de re, & mercede in contractu locationis, & conductionis.

CAP. XVIII.

De juſtitia, & injuſtitia mercedis, & de læſione, quando, & quomodo conſideretur in contractu locationis.

CAP. XIX.

De probatione læſionis in locatione.

De locatione neceſſariò facienda, & de prælatione in ea.

PARS V.

CAP. XX.

AN teneatur quis locare, vel locando aliquem præferre.

CAP. XXI.

Locatione duobus facta, an, & quis ſit præferendus.

De Probatione locationis, & ejus intellectu, ſeu interpretatione.

PARS VI.

CAP. XXII.

DE probatione locationis.

CAP. XXIII.

Locatio quomodo intelligatur, ſeu interpretetur, ſeu de dubiis, quæ oriri poſſunt circa contractum locationis, quomodo intelligi, ſeu interpretari debeant.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXIV.
Locatio an ad corpus, vel ad menſuram facta ſit, & quid inde reſultet, & quando, ac quomodo facienda menſura.
CAP. XXV.
Locatio, an, & quando dicatur una, vel plures, & de correſpectivitate plurium locationum.
CAP. XXVI.
De obligatione in ſolidum, & jure accreſcendi in locatione.

De effectibus locationis, & obligationibus, ac facultatibus locatoris, & conductoris.

PARS VII.

CAP. XXVII.
De effectibus locationis.
CAP. XXVIII.
De obligationibus locatoris erga conductorem.
CAP. XXIX.
De conductore quid facere poſſit, & debeat in re locata, & an, & quando teneatur de ejuſdem rei periculo, & deterioratione.
CAP. XXX.
De incendio, an, & quando conductor de eo teneatur.
CAP. XXXI.
De operis locati vitio & periculo, & cujus damno cedat.
CAP. XXXII.
De ſublocatione, & aſſumptione in ſocium conductionis.

De fructibus rei locatæ, ac de expenſis, & melioramentis in ea faciendis.

PARS VIII.

CAP. XXXIII.
De fructibus rei locatæ.
CAP. XXXIV.
De impenſis, & melioramentis in re locata faciendis.

De mercede locationis, & ejus ſolutione.

PARS IX.

CAP. XXXV.
De mercede in locatione conventa quis eam ſolvere teneatur, & de non conventa quando debeatur.
CAP. XXXVI.
Cui rectè ſolvatur merces.
CAP. XXXVII.
De tempore ſolutionis mercedis.
CAP. XXXVIII.
De loco in quo ſolvi debeat merces locationis.
CAP. XXXIX.
De actione locati competente pro mercede quomodo in ea procedatur, & an detur appellatio.
CAP. XL.
De rebus invectis, & illatis in prædium conductum, quæ actio, aliudve remedium adverſus eas locatori competat.
CAP. XLI.
De hypotheca, & prælatione, an, & quando competat locatori operarum adverſus alios creditores.
CAP. XLII.
De retentione, an, & quando competat creditori mercedis.
CAP. XLIII.
De manutentione in quaſi poſſeſſione exigendi mercedes.
CAP. XLIV.
De exceptione non adimplementi, an, & quando competat conductori adverſus locatorem agentem pro mercede.

De mercedis remiſſione, augmento, & præſcriptione.

PARS X.

CAP. XLV.
De remiſſione, & reductione mercedis iu quo contractu debeatur.
CAP. XLVI.
In quibus caſibus facienda ſit remiſſio.
CAP. XLVII.
Quod damnum requiratur ad hoc, ut facienda ſit remiſſio, & de ejus probatione.
CAP. XLVIII.
De quantitate, ac tempore remiſſionis faciendæ, & de actione, aliiſque remediis ad eam conſequendam.
CAP. XLIX.
De pactis conventis circa mercedis remiſſionem.
CAP. L.
De remiſſione mercedis operarum.
CAP. LI.
De augmento mercedis conventæ.
CAP. LII.
De præſcriptione mercedis locationis.

De fine locationis, & quando ſucceſſor teneatur ei ſtare.

PARS XI.

CAP. LIII.
De fine locationis per lapſum temporis.

CAP.

CAP. LIV.
De fine locationis, & expulſione conductoris propter malum uſum rei conductæ, & ejus deteriorationem.

CAP. LV.
De fine locationis ob ſolutionem mercedis à conductore non factam.

CAP. LVI.
De fine locationis per ſupervenientem neceſſitatem domino utendi re locata.

CAP. LVII.
De fine locationis, ex quo dominus velit domum reficere.

CAP. LVIII.
De fine locationis voluntario.

CAP. LIX.
De remiſſione caducitatis.

CAP. LX.
Conductor, an, & quando poſſit recedere à contractu ante finitum tempus in eo conventum.

CAP. LXI.
De ſucceſſore, an, & quando teneatur ſtare locationi.

De renovatione locationis, & Rei locatæ reſtitutione.

PARS XII.

CAP. LXII.
De renovatione locationis quando debeat de jure fieri.

CAP. LXIII.
De pactis, conſuetudinibus, & ſtatutis, quòd locatio renovetur.

CAP. LXIV.
De renovatione locationis tacita.

CAP. LXV.
De reſtitutione rei locatæ facienda per conductorem, locatione finita.

INDEX ARGUMENTORUM, SEU MATERIARUM

TOTIUS OPERIS SUMMAM CONTINENS

In quo, ſequendo ordinem Capitulorum, indicatur numerus, à quo materiæ ipſæ incipiunt.

Quid ſit locatio; Quibus contractibus aſſimiletur, & quomodo ab eis dignoſcatur.

PARS PRIMA.

De definitione, denominatione, & diviſione Locationis, & quis Locator, vel Conductor dicatur. Cap. I.

Locatio, & conductio, quid ſit, n. 1.
Unde dicta Locatio, & unde Conductio, n. 18.
Quis ſit locator, & quis conductot, n. 20.
Conductoris diverſa nomina, n. 25.
Mercedis diverſa nomina, n. 30.
Origo hujus contractus, n. 31.
Diviſio locationis, n. 35.

De emptione, & venditione, quomodo locatio ab ea differat, ac ab ea dignoſcatur. Cap. II.

An locatio differat à venditione, & in quibus, ubi plures differentiæ, n. 1.
An locatio, & conductio ſit ſimilis Emptioni, & Venditioni, n. 16.
Quomodo dignoſcatur contractam fuiſſe locationem, potiùs quàm venditionem, ubi plures regulas, pluresque caſus, n. 19.
An valeat argumentum à venditione ad locationem, n. 54.

De Emphyteuſi, an ſit locatio, & quomodo ab ea dignoſcatur. Cap. III.

Quid ſit Emphyteuſis, n. 1.
An Emphyteuſis differat à locatione, n. 3.
Quomodo dignoſcatur emphyteuſis à locatione, n. 6.
De denominatione partium, an, & quando ſit attendenda, n. 16.
De quantitate penſionis, ſeu Canonis, n. 18.
De qualitate rei, quæ ſolvitur, n. 39.
De aliis pluribus pactis in ſpecie, quæ attenduntur ad hoc, n. 40.
In dubio an cenſeatur locatio, vel emphyteuſis, n. 63.

An locatio ſit alienatio, & quæ dicatur locatio ad longum tempus. Cap. IV.

Locatio ad breve tempus non eſt alienatio; & quid ſit, n. 1.
Locatio ad longum tempus eſt alienatio, & quare, n. 2.
Quando dicatur locatio ad longum tempus, num. 15.
Locatio ad vitam, an ſit ad longum tempus, n. 24.

De colonis præcipuè partiariis, & contractu qui cum eis contrahitur. Cap. V.

Quis dicatur colonus, & quot ſint colonorum ſpecies, n. 1.
Locatio pro certa fructuum quantitate, an differat ab alia, n. 6.
Coloni partiarii, qui dicantur, an ſint propriè coloni, & quando aſſimilentur conductoribus, vel non, n. 11.
Qui fructus ſint communes cum colonis partiariis, n. 29.
Quæ damna ſint communia, vel non, n. 39.

Qui locare poſſint, & qui conducere.

PARS SECUNDA.

Qui locare poſſint res ſuas, vel non. Cap. VI.

An prohibitus contrahere, prohibeatur locare, n. 2.
An prohibitus alienare, prohibeatur locare ad longum, vel breve tempus, n. 6.
An emphyteuta poſſit locare ad longum tempus, n. 10.
An ſtante ratione prohibitionis alienationis, locatio ad modicum tempus comprehendatur, num. 12.
An ſtante ſtatuto prohibente contractus ſine ſolemnitatibus, n. 19.
An minor poſſit locare, & quas res, n. 20.
Molendina, an locari poſſint à minore ſine ſolemnitatibus, n. 24.
An cenſus, n. 29.
An operæ ſuæ, n. 28.

An minore volente, ſuſtineatur contractus, ſine ſolemnitatibus, num. 32.

De procuratoribus, & aliis adminiſtratoribus, & creditoribus res pignoratas habentibus, an, & quomodo poſſint locare. Cap. VII.

Speciale mandatum, an requiratur ad locandum, num. 1.
Mandatum ad vendendum, an ſufficiat ad locandum, num. 5.
An mandatum ad exigendum penſiones ſufficiat ad locandum, num. 8.
Ad conducendum, an requiratur mandatum ſpeciale, num. 11.
Speciale mandatum quando dicatur ad hunc effectum, num. 12.
Solemnitates ſtatuariæ requiruntur in mandato ad locandum, num. 22.
Mandatum *cum libera* ſufficit ad locandum, & quid operetur, & quando, num. 23.
An ſufficiat mandatum cum facultate faciendi omnia quæ facere poſſet mandans, ſi præſens eſſet, num. 38.
An mandatum cum clauſula *rati, &c.* num. 43.
Officiales, & Repræſentantes Communitatis, an habeant mandatum *cum libera*, & ſufficiens ad locandum ad longum tempus, num. 47.
Pater, an, & quomodo poſſit locare bona filii, num. 58.
Creditor, an, & quando poſſit locare pignus, & quando teneatur, num. 62.

De Tutore, & Curatore, an, & quomodo poſſint locare. Cap. VIII.

An tutores locare poſſint res pupillorum ad longum tempus, num. 1.
An tutor poſſit de ſe ſolus locare, aut pupillus cum authoritate ejuſdem locare debeat, num. 5.
An ſervandæ ſint ſolemnitates à ſtatuto requiſitæ circa contractus minorum, num. 8.
An hujuſmodi ſolemnitates ſervandæ ſint quando Tutor non poteſt contrahere in rebus ſuis abſque ſolemnitatibus, num. 9.
An Tutor poſſit locare poſtquam pupillus 14. annum exceſſit, num. 18.
Utrum valida ſit locatio facta à Tutore ante confectum inventarium, num. 24.
An ſi plures ſint dati Tutores, omnes ſimul locare debeant, num. 27.
An pupillus finita tutela teneatur ſtare locationi factæ à Tutore ad longum, ſeu breve tempus, num. 28.

De ſocio, an poſſit locare rem communem. Et de Uſufructuario, Uſuario, & habente habitationem. Cap. IX.

Socius, an poſſit locare rem communem, n. 1.
Plura requiſita, quæ concurrere debent ad hoc, ut locatio ab uno ex ſociis facta ſuſtineatur alio invito, num. 2.
Facta locatione ab uno ex ſociis, an, & quomodo aliis petat ſuam portionem mercedis, n. 20.
Si ſocii diſcordent circa faciendam locationem rei communis, quis prævaleat, num. 23.
Socius, an locare debeat nomine communi, num. 28.
An ſimpliciter locans cenſeatur locare totam rem, vel ſuam partem tantùm, num. 31.
Uſufructuarius, an poſſit locare, num. 32.
Uſuarius, an poſſit locare, num. 38.
Habitationem habens, an poſſit locare, n. 43.

Quis poſſit conducere, vel non. Cap. X.

Minor, an poſſit conducere, num. 2.
Milites, an poſſint conducere, numero 15.
Curiales, qui, & quando poſſint conducere, num. 26.
Officiales, qui, & quando poſſint conducere, num. 35.
Tutores, & Curatores non poſſunt conducere res fiſcales, num. 54.
Neque res pupillorum, vel minorum ſuorum, & quomodo, num. 58.
Clerici, an poſſint conducere, & quæ, numero 66.
Laici res Eccleſ. conducere non poſſunt, & quæ, num. 76.
Malleator, & Meretrix non poſſunt ubique conducere, num. 94.
Emptor, & venditor, an poſſint conducere rem venditam, num. 96.
Locationis contractus quando arguatur de uſura ſuſpectus, num. 100.

Quæ res locari poſſint.

PARS TERTIA.

De rebus quæ locari, & conduci poſſunt. Cap. XI.

Mobilia, & ſe moventia poſſunt locari, num. 3.
Servitutes locari poſſunt, num. 7.
Res incorporales, num. 16.
Res aliena, num. 17.
Res propria, num. 20.
Res non exiſtens, num. 29.
Res ſacra, num. 30.
Jura ſpiritualia, & latè de Jurepatronatus, n. 31.
Eccleſia, & res ei annexæ, num. 55.

De Animalibus. Cap. XII.

Quot modis locentur animalia, num. 1.
De locatione animalium pro certa mercede, num. 2.
Pactum quòd debeant reſtitui, quomodo intelligatur, num. 9.
De pacto, quòd periculum omne ſit conductoris, num. 10.
De locatione pro rata fructuum quid ſit, n. 21.
Quando poſſit ab ea recedi re integra, n. 28.
Quando cenſeatur in ea translatum Dominium animalium, num. 34.
De periculo animalium, & pactis circa illud, num. 44.
De locatione ad vecturam, & cujus ſit periculum in ea, num. 60.
De probatione periculi, quomodo, & à quo facienda, num. 61.
Quando dicatur conductor in culpa, num. 70.
Quando debeatur merces ultra tempus locationis expreſſæ, num. 90.
De reſtitutione animalis deteriorati, vel mortui, num. 93.

Digitized by Google

De Paſtore conducto pro cuſtodia ad quid teneatur, num. 97.
Quando dicatur in culpa, num. 100.
Quomodo probet mortem, num. 114.

De Gabellis. Cap. XIV.

AN locatio Gabellarum poſſit fieri abſolutè, vel requiratur ſubhaſtatio; num. 2.
Si hujuſmodi locatio fiat per Principem, vel Procuratorem habentem ſpeciale mandatum, an requiratur ſubhaſtatio, vel alia ſolemnitas, num. 5.
An ſint aliquæ perſonæ prohibitæ conducere Gabellas, & quæ ſint, num. 6.
Utrum Gabellæ poſſint locari pro minori temporis ſpatio quàm triennii, & non recepta fidejuſſione, num. 17.
An Gabellæ intelligantur potiùs venditæ, quàm locatæ, num. 21.
Quid transferatur in locatione Gabellarum, n. 22.
An recipiat interpretationem à ſolito, num. 29.
An Conductores Gabellarum acquirant privilegium fiſci, num. 30.

De bonis Eccleſiæ. Cap. XIV.

An, & quomodo locari poſſint bona Eccleſiaſtica.

P R I N C I P.

SUnt plura jura prohibentia, num. 2.
Leges civiles in hac materia, an attendendæ, num. 3.
Inter Canonicas plenius providet *Extrav. Ambitioſæ de rebus Eccleſ. non alien.* & ideò de ea in ſpecie videndum, num. 5.
Ratio, & auctoritas Papæ talem prohibitionem faciendi, num. 6.

De uſu receptiore d. Extrav. Ambitioſæ, *& de conſuetudine, & ſtatuto contrario*. §. I.

COnſtitutiones Pontificiæ non indigent, ut uſu recipiantur ad ſui validitatem, num. 4.
Conſuetudine contraria, an tolli valeant, num. 6.
Non uſus *Extrav.* Ambitioſæ, an relevet, num. 7.
Quomodo probetur talis non uſus, num. 15.
De ſtatuto, & privilegio contratio, num. 20.

Locatio quando dicatur ultra triennium. §. II.

DE locatione ad novennium ita ut ſit de triennio ad triennium, num. 1.
De locatione pluribus facta ſimul ad triennium cuilibet, num. 3.
De locatione ad triennium cum pacto, quòd ſi non fiat diſdicta, cenſeatur renovata ad aliud triennium, num. 4.
De locatione ad triennium cum pacto expreſſo renovandi, num. 11.
De mandato ad locandum, an valeat ultra triennium, num. 20.
De locatione ad vitam, an dicatur ultra triennium, num. 22.

De caſibus in quibus a Jure permittitur locatio rerum Eccleſiæ ad longum tempus.
§. III.

DE rebus exiguis, de quibus in *cap. terrulas* 12. *quaſt.* 2. num. 2.
De rebus redactis ad cultutam, de quibus *in cap. ad aures 7. de rebus Eccleſ. alien.* num. 12.
De rebus difficilis recuperationis ad Tex. *in cap.* 2. *de feud.* num. 22.
De locatione domorum, an ſit permiſſa, ad Tex. *in cap. non liceat Papæ* 12. *quaſt.* 2. num. 24.
De locatione propter neceſſitatem, num. 27.

De rebus ad longum tempus ab antiquo in Emphyteuſim concedi ſolitis. §. IV.

QUod dicitur de ſolitis concedi in Emphyteuſim procedit etiam in ſolitis locari, num. 2.
Solitum de quo in *Extrav.* quomodo intelligatur, num. 5.
Locatio debet fieri juxta ſolitum, ut ſuſtineatur ex ſolito, & quando dicatur alteratum ſolitum, num. 12.
Requiritur ad validitatem locationis ex hoc capite, ut duret evidens utilitas, & quando ea dicatur durare, num. 22.
Requiri etiam, quòd res ſit in eodem ſtatu, quo erat de tempore primæ conceſſionis, num. 31.
Debet fieri nova conceſſio ante incorporationem rei, & quando dicatur facta incorporatio, n. 32.

De fructibus, & rebus, quæ ſervando ſervari non poſſunt. §. V.

QUæ dicantur res, quæ ſervando ſervari non poſſunt, num. 2.
Fructus, an locari poſſint ultra triennium, & de locatione, num. 3.
De conceſſione commoditates percipiendi, numer. 7.
De reſervatione utilis dominii in dicta conceſſione, num. 9.

Alii caſus non expreſſi in Extravag. *in quibus non requiritur Beneplacitum in Locatione ultra triennium*.
§. VI.

DE rebus, quæ non reddunt fructum quolibet anno, & de eis, que illum reddunt bis in anno, num. 1.
De locatione facta inter perſonas ejuſdem Eccleſiæ, num. 11.
De facultate locandi conceſſa per teſtatorem, qui reliquit bona Eccleſiæ, num. 17.
De bonis Hoſpitalium, Cappellarum, Confraternitatum, Montis Pii, quando dicatur Eccleſiaſtica, num. 25.
Stante evidenti utilitate, an valeat locatio abſque Beneplacito, num. 36.
In Bonis, quæ habet Eccleſia in communi cum laico, num. 40.

De nullitate locationis bonorum Eccleſiæ ultra triennium factæ abſque Beneplacito, & de eorum recuperatione.
§. VII.

NUllitas inducitur ipſo Jure, num. 1.
An locatio facta ultra tempus permiſſum ſuſtineatur in permiſſo, num. 3.
Quando, & ex quibus argui poſſit, quòd partes etiam pro triennio tantùm contraxiſſent, n. 8.
Facta locatio pluribus cuilibet ad triennium, an ſuſtineatur facta primo, num. 12.
Iſta nullitas eſt inducta favore Eccleſiæ, & ipſa tantùm allegari poteſt, num. 37.
Debet tamen Eccleſia declarare, an velit ſtare contractui, & Beneplacitum impetrare, num. 55.
Eccleſia volens recedere à contractu, an teneatur pecunias reſtituere, num. 64.
Manutenrio datur Eccleſiæ in poſſeſſione bonorum, ſine beneplacito locatorum, num. 71.
Et quando habuit ſe pro ſpoliata, datur reintegratio, num. 73.

Sequeſtrari fructus quando poſſint, num. 78.
Quis agere poſſit nomine Eccleſiæ hoc caſu, num. 82.
Coram quo Judice agendum, num. 92.
Fructus à qua die reſtituendi, num. 97.

De pœnis contra locantem ultra triennium abſque beneplacito. §. VIII.

Nullitas contractus, an ſit pœna, num. 1.
De excommunicatione, & interdicto, & quomodo incurratur, num. 3.
De privatione beneficiorum, an requiratur ſententia, num. 18.

De impetratione Beneplaciti Apoſtolici, & executione litterarum, quæ deſuper concedi ſolent. §. IX.

De impetratione Beneplaciti relativè, & de alia Conſtitutione, quæ in litteris Apoſtolicis ſolet inſeri, num. 1.
De Executoribus litterarum in forma *ſi in evidentem*, quid facere debeant, num. 3.
Juriſdictio eorum quantum duret, & quando expiret, num. 19.
Citari, qui debeant ſtante clauſula, *vocatis vocandis*, num. 23.
Utilitas Eccleſiæ quomodo probanda ſit, n. 42.
Quæ ſint narranda Papæ ad validitatem Beneplaciti, & ex quibus oriatur ſubreptio illud annullans, num. 45.
Beneplacitum debet eſſe ipſius Papæ, num. 54.
Attendendum, an litteræ Beneplaciti ſint de conſenſu præſtando locationi, vel de ea facta approbanda, num. 55.

Beneplacitum, an det plenam firmitatem contractui locationis ad longum tempus. §. X.

Alienatio rei Eccleſiæ requirit cauſam, & ſolemnitatem, num. 1. & 4.
Cauſæ legitimæ alienandi rem Eccleſiæ, quæ ſint, num. 2.
Utilitas Eccleſiæ quando præſumatur, vel probari debeat, num. 5.
Quomodo, & de quo tempore probanda utilitas, num. 9.

De pecuniæ verſione in cauſam expreſſam quis debeat eſſe de ea ſolicitus, num. 14.
Ex quibus probetur locationem fuiſſe utilem, vel damnoſam, num. 16.
Solemnitates, quæ eſſent olim neceſſariæ, & quæ hodie, num. 28.

De præſumptione Beneplaciti. §. XI.

De Conſtitutione Urbani VIII. ſuper præſervatione jurium Eccleſiæ, tollente præſumptionem Beneplaciti, num. 1.
Quando, ſecluſa dicta Conſtitutione, præſumatur Beneplacitum, num. 10.

De aliis prohibitionibus locationis rei Eccleſiæ, aliiſque ejus nullitatibus ultra inductas per Extrav. *Ambitioſæ*. §. XII.

De prohibitione locationis pro ſolutionibus anticipatis facta per Concil. Trid. num. 1.
De Bulla 2. Pauli IV. prohibente locationem, quæ fuit revocata, num. 12.
De Juramento Prælatorum de non locando ultra triennium, num. 13.
De locatione facta dum adhuc durabat alia locatio, num. 18.
De nullitatibus aliarum locationum, quòd procedant etiam in locatione rerum Eccleſiæ, n. 23.

De operibus, quæ & quomodo locari poſſint, Cap. XV.

An poſſint locari in perpetuum, num. 2.
De operibus infantium, & decrepitorum, num. 5.
De factis, quæ locari poſſint, vel non, num. 8.
De eis ad quæ quis tenetur obligatione legali, num. 12.
De teſtium depoſitione, num. 13.
De reperiendis rebus perditis, num. 15.
De operibus in defendendo aliquem à latronibus, num. 21.
Operæ Clericorum in Eccleſiis, an locari poſſint, num. 29.
De ſacris, & eis annexis, num. 32.
De pravis operibus, num. 51.
De eis, quæ propter excellentiam locationis nomen dedignantur, num. 67.

Quomodo contrahatur locatio, & de ejus Juſtitia, & validitate.

PARS QUARTA.

Quomodo contrahatur locatio, Cap. XVI.

An locatio contrahatur ſolo conſenſu, n. 1.
Res, & merces quomodo ſint neceſſariæ in locatione, num. 11.
Quomodo, & in quibus conſentire debeant contrahentes, num. 12.
An poſſit recedi à contractu collocato in voluntatem alterius, num. 24.
An locatio poſſit contrahi inter abſentes, & quomodo, num. 37.
An Nuncius debeat eſſe ſpecialiter deſtinatus, num. 47.
An Locatio requirat ſcripturam, & quid in Emphyteuſi, num. 50.
Quando, & ex quibus arguatur partes voluiſſe contrahere in ſcriptis, ita ut ſine ſcriptura contractus non ſit perfectus, num. 53.

De modo conveniendi de re, & mercede in contractu locationis, & conductionis. Cap. XVII.

Merces debet eſſe certa, ſed ſufficit certam eſſe uſque ad talem ſummam, licèt remiſſum augmentum arbitrio alterius, vel caſui, n. 2.
Quid ſi nulla facta mentio rei, vel mercedis, n. 4.
Quid ſi adſit conſuetudo locandi pro tanta ſumma, num. 6.
Si diverſimodè ſervatum, quæ conſuetudo attendi debeat, num. 31.
Quid ſi facta mentio rei, vel mercedis, ſed non expreſſa qualitas, vel quantitas, num. 32.
Quid ſi dictum pro mercede juſta, num. 41.
Quid ſi reſervata declaratio ipſis partibus, n. 47.
Quid ſi reſervata declaratio, ſed non expreſſa perſona declarare debens, num. 50.
Quid ſi reſervata declaratio à perſona eligenda, n. 51.

Quid

Quid ſi reſervata declaratio à duobus eligendis uno pro parte, num. 52.
Quid ſi reſervata declaratio facienda à certa perſona, tunc nominata, num. 55.
Si dictum pro penſione declaranda arbitrio boni viri, num. 61.
Si pro penſione aliunde certificandâ, uti ſi pro penſione, pro qua aliàs facta locatio, n. 63.
In caſibus in quibus non valet locatio, adhuc debeatur merces, ſi res tradita ubi, & quanta, & qua actione, num. 64.

De juſtitia, & injuſtitia mercedis, & de læſione quando, & quomodo conſideretur in contractu locationis.
Cap. XXIII.

MErces quando dicatur juſta in contractu locationis, num. 1.
An attendatur injuſtitia mercedis, & læſio in contractu locationis, & quanta, num. 2.
Quid in locatione operarum, num. 6.
An in emphyteuſi attendatur læſio ultra dimidiam, num. 14.
Quanta læſio ſufficiat ad petendam reſciſſionem, & quanta ad inducendam nullitatem contractus, num. 18.
Deceptio intra dimidiam, an ſit licita, & in quo foro, & contra qnos, num. 33.
Remedium *l. 2. C. de reſcind. vendit.* an intentari poſſit etiam ab emptore, ſeu conductore ſicut à venditore, num. 36.
Computatio quomodo facienda ſit ad convincendam læſionem emptoris, ſeu conductoris ultra dimidiam, num. 39.
Læſio, an, & quomodo conſiderari poſſit, ubi locari ſunt redditus incerti, & futuri eventus, n. 54.
Et, an, & quanta conſideretur in locatione ſub haſta, num. 63.
Si locatio non ſit facta ab ipſo domino, quanta læſio ſufficiat; numero 69.
Minori, quæ læſio ſufficiat ad petendam reſtitutionem in integrum adverſus locationem, n. 72.
Reſciſſio propter læſionem, an habeat locum ſtante ſtipulatione in locatione, n. 73.
Et, an ſtante juramento, num. 75.
Er, an ſtante decreto judicis, num. 85.
Et, an ſtante ſcientia valoris, num. 88.
Et, an ſtante renuntiatione læſionis, & donatione, num. 96.
Remedium *l. 2. C. de reſcind. vendit.* an poſſit intentari locatione finita, num. 101.
An poſſit per ſtatutum, vel conſuetudinem induci, ut *d. l. 2.* locum non habeat, num. 104.

De probatione læſionis in locatione.
Cap. XIX.

AN præſumatur, & quomodo probetur læſio in contractu locationis, num. 1.
De probatione per conjecturas, num. 6.
De probatione per alias locationes, an ſufficiat, num. 12.
De probatione juſtæ mercedis à valore rei, n. 29.
De libro Factoris, vel alterius in quo notantur redditus, an probet, num. 45.
De Peritis, an probent valorem, & quantitatem fructuum, num. 66.
De teſtibus, an probent quantitatem, & valorem fructuum, num. 76.
Quid ſi diſcordent in quantitate, num. 118.
Valor, an probandus ſit de tempore præciſo contractus, num. 146.
An ſufficiat probatio de illo tempore præciſo tantùm, num. 173.
De argumento quantitatis redditum ſumpto à reddito terrarum vicinarum, num. 187.
Probatio facienda omnium rerum locatarum ſimul, & omnium annorum, num. 192.

Quando teneatur quis locare, vel locando aliquem præferre, & locatione pluribus facta quis præferatur.

PARS QUINTA.

An teneatur quis invitus locare, vel locando aliquem præferre. Cap. XX.

AN ſit contra jus, quòd quis compellatur locare, num. 2.
Cauſa ſtudii compellitur quis locare, num. 14.
Item pauperibus, & miſerabilibus, num. 17.
Advocatus compellitur locare operas ſuas, n. 20.
Item patrocinari pauperibus, num. 24.
Prælatio in conductione regulariter non competit primo conductori, num. 39.
Quid ſtante pacto, vel ſtatuto, vel conſuetudine, num. 44.
De privilegio inquilinatus, & anni Sancti in Urbe competente, num. 63.
Quid in Scholaribus pauperibus, & Eccleſia, n. 109.
Quid in prædiis fiſcalibus, & in conductoribus gabellarum, num. 112.
Quid in conductoribus bonorum Eccleſiæ, n. 117.
An prælatio concedenda ſit in ruſticis, num. 120.
Quid in locatione ad tempus longum, n. 124.
Prælatio competit Communitati, ſi Princeps velit alicui locare Civitatem, vel Terram, n. 125.

De Locatione duobus facta quis præferatur.
Cap. XXI.

AN præferatur ille, qui conduxit à domino, vel is qui conduxit ab Adminiſtratore, ſeu Procuratore; numero 3.
Duabus locationibus eadem die factis, quæ præferatur, num. 5.
An præferatur, qui in apprehenſione prævenit, num. 8.
Quid ſi unus habet anterioritatem, alius verò poſſeſſionem, num. 10.
Quid ſi ſecundus conductor, cui res tradita fuerit, poſtea ab ea ceciderit, n. 20.
Quid ſi primus conductor haberet hypothecam, num. 21.
An præferatur ſecundus conductor, ſi eidem non tradita ſit res actualiter, ſed ſolùm per clauſulam conſtituti, & quid ſi addatur precarium, num. 25.
Quid ſi appareat de contraria voluntate contrahentium accommodandi dd. clauſulas naturæ contractus, num. 31.
An clauſula Conſtituti in locatione det facultatem capiendi rem propria auctoritate, & an ejus vigore poſſit peri aſſociatio, num. 34.
An aliqua competat actio primo conductori contra ſecundum, qui habuerit ſcientiam rem eſſe locatam alteri, n. 38.
Quid ſi primus, vel etiam ſecundus habeant aliquod privilegium, n. 39.
An prætendens prælationem poſſit intentare judicium de migrando, n. 40.

De probatione locationis, & ejus intellectu, ſeu interpretatione,

PARS SEXTA.

De probatione Locationis, Cap. XXII.

Probatur per teſtes, & quomodo concludere debeant, num. 1.
De tractatu præcedente contractum, an probet, & quando ſit, num. 3.
De minuta, an probet contractum, & quando ſit, num. 12.
De ſolutione mercedis, quando probet locationem, & quomodo, n. 25.
De verbis, quæ probant locationis contractum, & quando, & in ſpecie latè de promiſſione locandi, num. 72.
An ſufficiat probare conſenſum abſque probatione rei, & mercedis, n. 120
Quid ſi teſtes diſcordent in quantitate mercedis, num. 123.
De Epiſtola, an, & quando probet locationem, num. 126.

Locatio quomodo intelligatur, ſeu interpretetur, ſeu de dubiis, quæ oriri poſſunt circa contractum locationis quomodo intelligi, ſeu interpretari debeant. Cap. XXIII.

Expreſſio finium rei locatæ, an operetur comprehendi, quæ ſunt intra illos, quamvis ad locantem non pertineant, n. 1.
Et, an reſtringat ad comprehenſa inter illos tantùm, num. 10.
Et quid de nomine, ſeu loci expreſſione, n. 11.
Quæ ſint verba generalia univerſitatem bonorum continentia, & quæ non, n. 16.
Bona quomodo cenſeantur unita ex deſtinatione patrisfamilias, n. 26. & ſeqq. ubi in ſpecie in domibus, & n. 63. & ſeqq. ubi in Prædiis ruſticis.
Mobilia, & ſtatuæ quomodo veniant in locatione domus, n. 47.
Mobilia, & inſtrumenta fundi quomodo veniant in locatione fundi, num. 76.
Equo locato, an, & quando debeatur ſella; num. 84.
Jura quando, & quæ veniant in locatione bonorum, num. 88.
Clauſula *cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis*, quid operetur, num. 98.
Dubia circa mercedem, quomodo intelligenda, num. 105.
Quando intelligatur una, vel reiterabilis ſolutio conventa, num. 106.
Si ſtatuta merces tantùm pro beſtia, de qua intelligendum, num. 109.
Mercede ſtatuta pro deportatione ad rationem milliariorum, quomodo intelligatur, n. 110.
Conducta navi, & non benè onuſta, an debeatur tota merces, num. 113.
Nummis in genere expreſſis pro mercede intelligitur de minoribus, num. 115.
Tempore locationis non expreſſo, vel dubio, quomodo interpretetur, num. 119.
Principium locationis, quando intelligatur, numer. 124.
Pacta in locatione attendenda, & quæ, n. 129.
Et quomodo interpretanda generaliter, n. 132.
Interpretatio ſumenda contra locatorem, & quando ſecus, num. 136.

Locatio quando dicatur ad corpus, vel ad menſuram, & quid inde reſultet, & quando, ac quomodo facienda menſura, Cap. XXIV.

An, & quomodo arguatur, quòd locatio ſit ad corpus, vel ad menſuram, num. 1.
Quid importet, quòd locatio ſit potiùs ad menſuram quàm ad corpus, vel è contra, num. 24.
An, ſi quid reperiatur ultra menſuram expreſſam, augenda ſit merces, num. 39.
Si tempus menſurationis faciendæ fuit proximum, an ea peti poſſit ultra illud, n. 48.
Si tempus non fuit præfixum, quando peti poſſit, num. 67.
Quomodo facienda ſit menſuratio, ubi de electione Peritorum, & quomodo ipſi procedere, & referre debeant, num. 77.
Quid ſit menſurandum, an via in prædio locato exiſtens, ripa, aggeres, & ſimilia, n. 88.

Locatio an, & quando dicatur una, vel plures, & de correſpectivitate plurium Locationum, Cap. XXV.

An locatio ſit unica, vel plures, eſt magna diſputatio, & quid inde reſultet relativè, n. 1.
Si locatæ ſunt plures res ſimul an, & quomodo dignoſcatur locationem eſſe unicam, vel plures, num. 2.
An ubi in dicto caſu locationes ſunt plures, ſint plures verè, & propriè, vel potiùs impropriè, & an contractus ſit individuus, n. 29.
An, & quando locatio facta pro pluribus annis ſit una, vel plures, n. 41.
Idem de locatione facta pluribus perſonis, n. 46.
Plures contractus correſpectivi, & quomodo reputentur unus, num. 47.
Correſpectivitas an præſumatur, & quomodo probetur, num. 58.
In eodem Inſtrumento an, & quomodo ſint contractus ſeparati, n. 64.

De obligatione in ſolidum, & jure accreſcendi in locatione, Cap. XXVI.

Locatio poteſt fieri pluribus in ſolidum, & an ita præſumatur facta, vel, ut probetur ita facta requirantur verba expreſſa, n. 1. & ſeq.
Quæ utilitas inde reſultet, quòd locatio dignoſcatur facta pluribus in ſolidum, n. 8.
An arguatur facta inſolidum, vel non ex quo res locata eſt individua, vel dividua, num. 10.
Dividuum quid, & quomodo dicatur, probetur vel præſumatur, n. 11.
An ex eo quòd Conductores ſint ſocii, reſultet obligatio in ſolidum, n. 28.
An, & quibus verbis dignoſcatur obligatio in ſolidum, vel pro rata, n. 33.
Jus accreſcendi an detur in contractu locationis, n. 44.
In contractibus quando non detur jus accreſcendi, num. 47.
Poſt emolumentum quæſitum, an, & quando detur jus accreſcendi, n. 58.
Jus accreſcendi datur ex voluntate partium, & ex quibus deprehendatur talis voluntas, n. 63.

Google

De effectibus locationis, & obligationibus, ac facultatibus locatoris, & conductoris.

PARS SEPTIMA.

De effectibus Locationis. Cap. XXVII.

AN transferat dominium rei, ubi & quid de ſublocatione à n. 1.
An dominium fructuum relativè, n. 27.
An transferat poſſeſſionem, ubi & quomodo amittat dominus poſſeſſionem rei locatæ, n. 28.
An probet dominium, n. 72.
An probet poſſeſſionem, n. 89.
An probet perceptionem fructuum, & eorum valorem, ubi & de valore beneficii, n. 107.
An probet valorem rei, n. 120.
An Conductor gaudeat privilegio, & exemptione Locatoris, n. 127.
An Conductor ſit præferendus in emptione, & venditione rei, n. 144.
An dominus habeat prælationem in venditione fructuum relativè, n. 152.
An tribuat prælationem Conductori in nova Locatione relativè, n. 152.
An importet aditionem hæreditatis, n. 133.
An minuat fidem Conductori deponenti pro locatore, vel è contra, n. 174.
An ſpectante jurepatronatus ad Parochianos Conductor domus in Parochia exiſtens, præſentare debeat, n. 195.

De obligationibus Locatoris erga Conductorem. Cap. XXVIII.

TEnetur Locator rem locatam tradere, & an poſſit tradere aliam ſimilem, vel ſolvere intereſſe, num. 1.
Tenetur etiam præſtare patientiam, & curare Conductorem uti poſſe re, n. 11.
An conductori competat reintegratio, n. 14.
Manutentio, an, & quando competat conductori, num. 22.
Si conductor impediatur uti, ad quæ teneatur locator, num. 25.
Principis juſſus, an reputetur caſus fortuitus, & an ei reſiſti debeat, n. 45.
Quando dicatur conductor impeditus uti, n. 60.

De conductore, quid facere poſſit, & debeat in re locata, & an, & quando teneatur de ejuſdem rei periculo, & deterioratione. Cap. XXIX.

TEnetur reficere conductor damna rei illata, & quæ actiones competant Locatori adverſus conductorem damnificantem rem, num. 10.
Tenetur conductor rem cuſtodire, num. 11.
An teneatur expendere pro conſervatione rei, n. 12.
An teneatur denunciare Domino pericula, n. 19.
An cenſeatur denunciaſſe, ita ut præſumatur ſcientia domini, ex quo ſcivit conductor, n. 32.
De qua culpa teneatur conductor, n. 41.
Quando, & in qua culpa dicatur conductor, n. 53.
In cultura, & fructibus, an damnum reficere teneatur conductor, num. 68.
In ultimo anno, quid facere poſſit, vel non, conductor, num. 76.
Uſum, & formam rei alterare nequit conductor, num. 88.

De incendio, an, & quando conductor de eo teneatur. Cap. XXX.

AN incendium præſumatur culpa levi conductoris inhabitantis, & an conductor teneatur reficere damna ex incendio provenientia, n. 1.
De modis quibus incendium evenire poteſt, & ſi eveniat culpa inhabitantium, an culpa præſumatur levis, n. 9.
An conductor teneatur de incendio, ſi locator probet illud eveniſſe ejus culpa, & quomodo hæc ſit probanda, n. 16.
An teneatur Dominus, ſi probetur eveniſſe culpa famuli, vel alterius de familia, & ejuſdem Domini, n. 20.
An teneatur Paterfam. ſi retinuit in domo homines diverſæ ætatis, n. 27.
Quid ſi conductor inducat perſonas, quæ alterent uſum, vel adſint plures ab uno non inducti, & non appareat quis cauſam dederit incendio, an ſtandum ſit conjecturis, & indiciis, n. 29.
Quomodo probetur à qua parte cauſatum eſt incendium, n. 31.
An conductor opponere poſſit indicia contraria, & diligentiam, n. 23.
An ſit in culpa retinens ignem, vel res faciliores ad comburendum, ſtante præſertim pacto non retinendi, num. 53.
Quid ſi cond. incendat caudam canis, qui aufugiens cauſet incendium, quid ſi vi ventorum cauſatum ſit, num. 61.

De operis locati vitio, & periculo, & cujus damno cedat. Cap. XXXI.

OPeris periculum in qua locatione cedat damno conductoris, num. 2.
Quod periculum cedat damno, & quod non, n. 7.
Quæ peritia requiratur in conductore operis, numer. 11.
Opus quando dicatur vitioſum, n. 13.
Quam diligentiam teneatur adhibere conductor operis, num. 15.
De conventione, quòd opus locatum approbari debeat, quid operetur circa ejus periculum, num. 19.
Quæ actio competat, ſi opus ſit vitioſum, n. 24.
De ſtatuto, quòd recipiens opus non poſſit reclamare poſt certum tempus, n. 27.
De vitio operis quis teneatur, ſi plures ſint magiſtri, num. 28.
De furto materiæ datæ artifici, ſeu veſtium datarum ad poliendum, n. 30.

De ſublocatione, & aſſumptione in ſocium conductionis. Cap. XXXII.

AN, & quando poſſit fieri ſublocatio, numer. 1.
De aſſumptione in ſocium quid ſit, & quando cenſeatur facta, n. 20.
Sublocari an poſſit pars rei tantùm, & in partes, num. 31.
Sublocare, & ſocium aſſumere, an poſſit conductor inſcio locatore, num. 36.
Statutum loquens de conductore, an procedat in ſubconductore, & in locatore, num. 40.
Subconductor, an, & quomodo poſſit conveniri à primo locatore, & de bonis invectis quando ſint ei hypothecata, num. 44.
Conductor, an, & quando per ſublocationem remaneat liberatus, num. 60.
Emphyteuſi ad lineam conceſſa, ſi emphyteuta vendat, cujus linea attendi debeat, n. 64.

Google

De fructibus rei locatæ, ac de expenſis, & melioramentis in ea faciendis.

PARS OCTAVA.

De fructibus rei locatæ.
Cap. XXXIII.

DE eorum dominio quando acquiratur conductori, num. 2.
An poſtquam percepti ſunt à conductore, remaneant obligati creditoribus locatoris, n. 15.
Quæ actio competat conductori, ſi locator impediat eorum perceptionem, num. 19.
De hypotheca locatoris in eis poſtquam illos conductor percepit, num. 33.
De prælatione competente locatori in hypotheca, & adverſus quos, n. 46.
De prælatione eidem competente in eorum emptione, num. 68.

De impenſis, & melioramentis in re locata faciendis. Cap. XXXIV.

Quid, & quotuplices ſint impenſæ.

PRINCIPIUM CAP.

IMpenſæ quid, & quotuplices ſint, n. 1.
Impenſæ neceſſariæ quæ ſint, n. 3.
Utiles quæ ſint, num. 14.
Voluptuariæ quæ ſint, n. 34.
Fructuum colligendorum cauſæ quæ ſint, numer. 49.

Quas impenſas, & melioramenta teneatur facere locator, & quas conductor. §. I.

IMpenſæ neceſſariæ faciendæ à locatore, n. 1. & ſeq. ubi & plura exempla.
Collectæ an ſolvendæ à locatore, vel conductore, num. 29.
Tributa, & alia realia onera à quo ſolvenda, num. 34.
Decimæ à quo ſolvendæ, n. 40.
Gabella, ſeu Portorium Animalis locati à quo ſolvenda, num. 42.
Impenſæ fructuum colligendorum cauſa à quo faciendæ, num. 46.
De foſſatis, num. 47.

De Pactis circa melioramenta in re locata.
§. II.

PActa circa melioramenta ſervanda, n. 1.
Intelligenda ſtrictè, num. 2. & ſeqq. ubi in ſpecie quomodo.
In emphyteuſi quomodo intelligenda ſint, & quid operentur pacta, quòd emphyteuta debeat meliorare, num. 12.

Quas impenſas conductor repetere poſſit, & quomodo, ac quando. §. III.

IMpenſæ neceſſariæ, & utiles per conductorem factæ repetuntur à Domino, num. 1.
Quid ſi locatio finiatur culpa conductoris, & quid de emphyteuta, num. 2.
Quid ſi impenſæ ſint parvæ, n. 10.
Quid de melioramentis factis à conductore ſine impenſa, vel ab alio, conductoris intuitu, num. 14.
Quid de factis ab eo, qui conduxit ab uſufructuario, num. 20.
Quid ſi locator fecerit impenſas adeò exceſſivas, ut locator eas ſolvere non poſſit, num. 31.
Quid ſi dominus denunciaſſet conductori ne impenſas faceret, & adhuc eas feciſſet, n. 40.
Quid in melioramentis factis plantando, n. 42.
De actione competente conductori pro conſecutione impenſarum, n. 45.
De exceptione retentionis, an competat, & quando opponi poſſit, n. 48.
Conductor qui melioravit, an poſſit ſolvere creditoribus domini hypothecarii eorum creditum, & rem retinere, vel teneantur expenſas recipere, num. 60.
Melioramenta voluptuaria, an, & quomodo repetantur, n. 63.
Melioramentorum abraſio quando permittatur, num. 64.
Impenſæ fructuum percipiendorum cauſa, an repetantur, n. 73.
Melioramenta facta à conductore, an ſint purum creditum, vel ſtabile, num. 76.
Impenſæ factæ à conductore quando repetantur, num. 80.

De probatione, & liquidatione impenſarum.
§. IV.

MElioramenta probanda, & quòd ſint utilia, & à conductore facta, num. 1.
Probanda in genere, & in ſpecie, & quando, num. 9
De præfixione termini ad liquidandum, n. 11.
Probandum, quid impenſum, & quid melioratum, & quando ſecus, num. 17.
Quæ probatio requiratur, num. 33.
De probatione per teſtes, num. 39.
De conjecturis, num. 47.
De juramento, & libro meliorantis, num. 50.

De peritorum electione, ac eorum relatione quomodo facienda; & quam probationem faciant.
§. V.

ELectioni Peritorum quando locus ſit, & quantum eis deferatur, num. 1.
Electio eſt neceſſaria, & quomodo fiat, numero 4.
Quanti eſſe debeant periti, num. 17.
Quales eſſe debeant, num. 30.
Jurare, an, & quomodo debeant Periti, num. 32. & 50. & 66.
Quomodo procedere debeant in actu æſtimationis, num. 35.
Quomodo in relatione facienda, num. 45.
Relationi ſtandum eſt, num. 62.
An & quando liceat ab ea appellare, num. 63.
Diſcordantibus primis, eligendus tertius, numero 70.
Tertio Perito ſtandum eſt, num. 75.
Quid ſi tertius ab omnibus aliis diſcordet, numer. 83.

De mer-

Digitized by Google

De mercede locationis, & ejus ſolutione.

PARS NONA.

De mercede in locatione conventa quis eam ſolvere teneatur, & de non conventa quando debeatur,
Cap. XXXV.

INhabitans domum ab alio conductam quando poſſit à domino conveniri, ut ſolvat ſibi mercedem, & pro qua rata, ubi & de duobus ſimul conducentibus, num. 4.
Si duo ſimul conducant, & unus ſolus habitet, an teneatur ad totam mercedem, num. 35.
Socius habitans domum communem, an teneatur ſolvere conſocio mercedem pro parte ſua, num. 37.
Ingrediens domum alienam, & eam habitans, an, & quando teneatur mercedem ſolvere, ubi, & quantam, num. 48.
Salarium non conventum, an, & quando debeatur, num. 59.
De Vicario Epiſcopi, an debeatur ei ſalarium non conventum, num. 82.
De procuratore, an debeatur ei ſalarium non conventum, num. 90.
Conjecturæ voluntatis attenduntur ad dignoſcendum, an debeatur merces non conventa, vel non, & quæ ſint, num. 108.
Sunt aliquæ operæ, quæ mercedem non requirunt, & quæ ſint, num. 172.
Conductor mercedem non ſolvens, an, & quando dicatur moleſtare, n. 178.

Cui rectè ſolvatur merces, Cap. XXXVI.

AN rectè ſolvatur habenti tantùm mandatum ad locandum, num. 5.
An Procuratori ad litem pro ipſius mercedis conſecutione peragendam; num. 11.
An, & quando malè ſolvatur Procuratori falſo, vel mandatum non habenti, num. 18.
An, & quando rectè ſolvatur non Domino, qui locavit, num. 44.
An ii quibus rectè ſolvitur, poſſint etiam facere confeſſionem de recepto, num. 46.
Quantum duret facultas exigendi in eis, qui nomine alieno exigunt, num. 49.
Quantum in eo, qui nomine proprio locavit, ſi detegatur non Dominus, aut Dominium, aliudvè jus transferat, vel amittat, & latè de ultimo termino ad quem pertineat, n. 50.

De tempore ſolutionis mercedis. Cap. XXXVII.

QUando de jure ſit facienda ſolutio mercedis, num. 1.
Quid ſtante pacto, vel conſuetudine, num. 4. & num. 18.
Suppoſito, quòd ſolutio ſit facienda in fine locationis, quid ſi locatio ſit ad plures annos, numer. 15.
Quid ſi agatur de locatione operarum, n. 24.
An agi poſſit ad mercedem ante finem locationis ad effectum illam aſſecurandi, n. 34.
Quid in colono partiario, vel conductore deferente habitationem, vel culturam, vel ſublocante, num. 35. & ſeqq. ubi, & quid ſi conductor exegerit à ſuo ſubconductore.
An conductor poſſit ſponte anticipatè velle ſolvere, num. 38.
Quid ſi ſolutione anticipatè facta mutetur Dominus, num. 50.
An, & quando conductor, qui debet ſolvere mercedem in fructibus, ſi ſit moroſus, teneatur ad intereſſe quanti plurimi, n. 62.
An, & quando teneatur ad intereſſe quanti plurimi in frumento ultra triennium, n. 68.
Mora quomodo incurratur, & quomodo excuſetur, num. 80.

De loco in quo ſolvi debeat merces locationis,
Cap. XXXVIII.

AN ſi conventum ſit de loco ſolutionis conductor poſſit compelli, vel volens valeat alibi ſolvere, & an attendatur deſtinatio tacita, numer. 1.
Quid ſi ceſſet deſtinatio expreſſa, & tacita, & quid ſi agatur de re ſtabili, vel de mercede operarum, aut de penſione Eccleſiaſtica, num. 7.
An, & quando conductor teneatur deferre mercedem ad domum locatoris, num. 14.
An conductor obligatus deferre teneatur deferre expenſis propriis, & ſolvere vecturas atque gabellas, & quid de Colono Partiario, n. 27.
An teneatur proprio periculo, & an liberetur, ſi pereant fructus fundi locati, quos deferre debebat, & quid ſi fuerit in mora, n. 30.
Mora quomodo excuſetur, ex quo non ſit deſtinatus locus, vel ibi non adſit qui recipiat, numer. 34.
An conductor poſſit conveniri in loco, in quo fuit deſtinata ſolutio, num. 48.

De actione locati competente pro mercede, quomodo in ea procedatur, & an detur appellatio.
Cap. XXXIX.

QUid ſit actio locati, num. 1.
An, & quando executivè procedi poſſit pro mercedibus, num. 6.
An detur appellatio, ubi obtentum fuit in dicta actione, num. 7.
De dilatione, ſeu termino ad ſolvendum, an detur Conductori condemnato, & quantus ſit, num. 9.
In cauſis mercedis operarum, ſeu ſalarii quomodo procedatur tam de jure communi, quàm ex diſpoſitione ſtatuti, & de ſtylo Urbis, numer. 29.
Signatura in dictis cauſis quomodo reſcribere ſoleat, num. 35.

De rebus invectis, & illatis in prædium conductum, quæ actio, aliudve remedium adverſus eas Locatori competat. Cap. XL.

HYpotheca inducitur in invectis, & quomodo, num. 1.
Ad quæ proſit iſta hypotheca, ubi an pro aliis creditis, num. 4.
Invecta quæ, & quæ illata dicantur, n. 11.
Inducitur in illatis in Urbanum etiam domino ignorante illationem, num. 11.
In ruſtico an ſufficiat ſcientia illationis, vel requiratur pactum, ut inducatur, num. 12.
Stante dicta hypotheca competit Serviana, & Salvianum, tam locatori prædii ruſtici, quàm Urbani, num. 19.
Serviana actio in quibus differat à Salviano interdicto, num. 32.
Poſſunt intentari ſimul, & quomodo intententur, n. 33.

Via

Digitized by Google

Via executiva an, & quomodo competat adverſus bona invecta, & illata in prædium conductum, ubi, & quando dicatur locator ea poſſidere, & de incluſione eorum, & facultate capiendi propria auctoritate, & aſſociatione, num. 35.
Hæc hypotheca inducitur etiam in bonis Coloni partiarii, num. 60.
Et in bonis Conductoris ſolventis in fructibus, num. 61.
In bonis famuli, num. 62.
In alienis an, & quando inducatur, n. 87.
In veſtibus, & aliis mobilibus neceſſariis, n. 103.
In inſtrumentis, & chirographis, num. 108.
Quid in pecunia, num. 109.
Quid in bobus, & inſtrumentis Agriculturæ, n. 110.
Quid in mercibus, num. 118.
An hæc hypotheca habeat prælationem, n. 128, & ſeq.
An duret rebus, vel mercibus diſtractis, n. 133.
Quid rebus per conductorem aſportatis, n. 142.
An inducatur hypotheca in illatis in porticum, ſeu ſtabulum, &c. n. 147.
Quid de illatis in Molendinum, & in furnum, num. 149.
Quid de illatis in Navim, vel Vehiculum, n. 151.
An ceſſet hæc hypotheca, ſi conventum de aliqua alia expreſſa, num. 156.
Quid ſi datus fidejuſſor, num. 159.
Cedi an valeat hypotheca iſta, n. 165.

De hypotheca, & prælatione, an, & quando competat Locatori operarum adverſus alios creditores. Cap. XLI.

Hypotheca tacita non inducitur niſi ſit in lege cautum, num. 3.
Sufficit tamen eſſe expreſſè inductam in uno caſu, ut ex identitate rationis procedat in aliis, n. 4.
Quando operæ inſerviunt pro rei conſervatione, ſeu acquiſitione pro mercede, competit hypotheca in ea cum prælatione, num. 8.
In quibus operibus hoc procedat, & ſignanter quid in Tutoribus, & Curatoribus, n. 13.
Quibus præferatur dicta hypotheca, vel non, num. 16.
An pro mercedibus ex cauſa ſtudii competat hypotheca cum prælatione conceſſa doti, num. 31.
An pro credito ex cauſa alimentorum competat hypotheca, quæ ſuffragetur etiam famulis, num. 38.
Pauperes quam prælationem habeant in concurſibus, num. 42.
Miles pro credito ſui ſtipendii præfertur in ſtipendio promiſſo Duci pro ſe, & militibus, omnibus creditoribus ejuſdem Ducis, num. 45.

De Retentione, an, & quando competat creditori mercedis. Cap. XLII.

Retentio regulariter eſt prohibita, ſed competit, ubi eſt hypotheca, & pro debito contracto in utilitatem rei, num. 1.
Scriptori competit retentio libri, & Notario retentio proceſſus, n. 8.
Procuratori, & Advocato, an competat retentio ſcripturarum litis, num. 10.
Famulus quando poſſit retinere rem Domini, vel ſubtrahere, num. 14.
Pecuniæ retentio faciliùs datur, quia eſt ſpecies compenſationis, & quid differat ab ea, n. 24.
Pro credito ſine hypotheca, an, & quando detur retentio, num. 32.
Retineri poteſt res majoris valoris, quàm ſit creditum, & quando ſecus, n. 34.
Allegatur retentio pro credito etiam poſt ejuſdem crediti præſcriptionem, n. 4.
Allegatur etiam poſt ſententiam, & allegata ante, an, & quando impediat eam præferri, n. 44.

De manutentione in quaſi poſſeſſione exigendi mercedes. Cap. XLIII.

Manutentio, an detur in exactione mercedis operarum, prout in exactione mercedis locationis rerum, num. 1.
An, & quando detur, ſi prætendatur locationem expiraſſe, num. 9.
Exceptio nullitatis, & judicium ſuper ea, an impediat manutentionem, & quid ſi Judex nullitatis inhibeat, num. 23.
Quæ exceptiones admittantur in hoc judicio, numer. 25.
Si penſio ſit amovibilis ad nutum, an detur manutentio, num. 26.
Quaſi poſſeſſio exigendi probanda eſt, & quomodo, num. 29.
Quaſi poſſeſſio quæſita contra unum, an ſuffragetur contra ejus hæredes, alioſque ſucceſſores, num. 42.

De exceptione non adimplementi, an, & quando competat conductori adverſus locatorem agentem pro mercede. Cap. XLIV.

Exceptio non adimplementi competit adverſus Locatorem, num. 1.
Etiamſi agat via executiva, n. 3.
Conductor excipiens de non adimplemento, an, & quando teneatur illud probare, n. 11.
Defectus adimplementi in minimo, an relevet, num. 17.
Quid ſi non adimpletum in tempore, n. 15.
Quid ſi dicatur conductorem non fuiſſe damnum paſſum, & hoc an probandum, num. 18.
Quid ſi locator velit reficere damnum, n. 20.
Quid ſi alleget impedimentum, n. 21.
In judicio manutentionis, an opponi poſſit hæc exceptio, num. 25.
Non adimplementum remittitur, & per quos actus remiſſum cenſeatur, num. 36.
Remiſſio facta à conductore non nocet ejus fidejuſſori, & quando ſecus, num. 42.
Adimplere qui priùs debeat, n. 47.

De remiſſione mercedis, & ejus augmento, & præſcriptione.

PARS DECIMA.

De remiſſione, & reductione mercedis, in quo contractus debeatur. Cap. XLV.

Remiſſio mercedis debetur conductori non percipienti fructus, & quæ ſit ratio, n. 1.
Quid ſi adſit ſtipulatio, & ejus vigore petatur merces, num. 8.
Quid ſi conductor ſit obligatus in forma Cameræ, num. 11.
Exceptio remiſſionis mercedis quando dicatur proba-

probata in continenti, numero 19.
Remiſſio mercedis, an facienda ſit in locatione ad longum tempus, num. 24.
Quid in emphyteuſi, num. 31.
De reductione mercedis facienda, ſi ſit exceſſiva, num. 49.
And. reductio facienda ſit in emphyteuſi, n. 51.
In contractu innominato, an facienda ſit remiſſio mercedis, num. 55.
Quid in Colonia partiaria, num. 57.
Quid in venditione fructuum, quæ vulgò dicitur *in herba*, num. 61.
Quando dicatur perfecta venditio fructuum, numer. 65.
Quid in venditione ſpei, num. 73.
Quid in permutatione, num. 82.
Quid in locatione facta emptori, n. 83.
Quid in locatione cum pacto francandi, n. 84.
An ſubconductori ſit facienda remiſſio, n. 86.

De caſibus, in quibus facienda ſit remiſſio,
Cap. XLVI.

Remiſſio facienda in caſu libelli, n. 3.
In caſu peſtis, num. 6.
Etiam conductori Gabellarum, num. 10.
Fit tamen in dictis caſibus, quando conductor eſt damnum paſſus, & non aliàs, num. 12.
Propter juſtum timorem, num. 23.
Propter factum Principis uſum rei locatæ impediens, num. 29.
Quid ſi conductor fuerit impeditus uti ad uſum deſtinatum, ſed potuerit uti ad alium, n. 34.
Quis dicatur uſus deſtinatus, & quomodo dignoſcatur, num. 39.
Propter ſterilitatem quando fiat remiſſio, n. 48.
Quando propter inundationem, num. 54.
Quando propter ſiccitatem, num. 57.
Quando propter ſturnos, & locuſtas, num. 59.
Quid ſi vinum coacuetur, num. 63.
Quid ſi vinea ſit nimis nova, vel nimis antiqua, num. 65.
Quid de herbis, & ſpinis impedientibus ſegetes, num. 69.
Quæ labes requiratur, ut fiat remiſſio, n. 72.
Si conductor non ſeminavit, an inde excludatur à petitione remiſſionis propter caſus fortuitos, num. 78.
Si ſit in culpa, num. 82.
Si de tempore locationis vigebat cauſa propter quam petitur remiſſio, num. 87.
Nec propter caſus valdè ſolitos, num. 89.
Si ignoravit qualitatem rei, num. 94.
Si conductor non denunciavit Domino caſum, num. 101.
Si damnum evenit in fructibus recollectis, numer. 106.
Si fructus percepti ſint, ſed malæ qualitatis, n. 120.
Si conductor paſſus eſt damnum in rebus propriis, num. 122.
Si adſit conſuetudo, num. 123.
Si damnum eveniat in rei ſubſtantia, n. 124.

Quod damnum requiratur ad hoc, ut facienda ſit remiſſio mercedis, & de ejus probatione.
Cap. XLVII.

An requiratur læſio in medietate mercedis, vel fructuum percipi ſolitorum, n. 1.
An deduci debeant expenſæ, & quæ, num. 10.
Attendi an debeat valor fructuum, & eorum qualitas, num. 13.
Quid ſi res pereat in ſubſtantia, & quando dicatur ita periiſſe, num. 18.
Quid ſi damnum proveniat facto locatoris, vel tertii, numero 26.
Quid in prædiis Urbanis, num. 34.
Quid ſi adſit pactum de facienda remiſſione, & latè de eo, num. 36.
Damnum probandum, & quomodo, num. 64. & ſeqq. ubi quid ſi fuerint plures res locatæ, quid ſi adſint diverſi fructus, & de ipſis fructibus facienda ſolutio, & quid ſi locatio ſit ad plures annos, an fiat compenſatio.

De quantitate, ac tempore remiſſionis facienda, & de actione, aliiſque remediis ad eam conſequendam.
Cap. XLVIII.

Quomodo ſit facienda remiſſio, num. 1.
An pro rata temporis quo conductor fuit impeditus, vel pro rata penſionis quam ſolvit, numer. 3.
Si requiratur damnum eſſe ultra dimidiam mercedis, quomodo tunc, & quanta facienda remiſſio, num. 6.
Quid ſi impediatur conductor facto Locatoris, vel alterius, num. 23.
Quid ſi res locata ſit malæ qualitatis, n. 24.
An probanda ſint damna in ſpecie, vel in genere, num. 26.
An Locator eamdem rem conductam poſſit reconcedere pro compenſatione damnorum, vel ſe offerre promptum recipere fructus rei, & remittere totam penſionem, num. 28.
Quando facienda ſit remiſſio, ſi locatio ſit ad plures annos an expectandus finis totius locationis, vel non, num. 33.
Remiſſio iſta petitur per viam exceptionis, quando Locator agit pro mercede, num. 39.
Et petitur etiam per viam actionis, poſtquam ſolutio mercedis integrè facta fuit, & quæ actio competat, num. 40.
Quid ſi Locator remiſſionem fecerit, quæ non competebat, num. 50.

De pactis conventis circa mercedis remiſſionem.
Cap. XLIX.

An pactum affirmativum, quòd fieri debeat remiſſio, aliquid operetur ultra juris diſpoſitionem, num. 6.
Quid operari debeat de pluribus, quæ operari poteſt, num. 14.
Quantum damnum requiratur, ut fiat remiſſio ſtante pacto, num. 16.
Stante pacto, quòd fiat remiſſio in caſu belli, & peſtis an utraque cauſa concurrere debeat, num. 19.
De pacto negativo ſcilicèt, quòd non fiat remiſſio, an ſit validum, num. 20.
An dictum pactum comprehendat caſum provenientem ex facto Locatoris, num. 22.
Renunciatio omni legum auxilio an contineat renunciationem juris petendi remiſſionem mercedis, num. 34.
An ſi conventa remiſſio in aliquo caſu ſpeciali cenſeatur in aliis ei renunciatum, n. 45.
Renunciatio, ſeu aſſumptio periculorum non continet caſus fortuitos, ſufficit tamen mentio caſuum fortuitorum abſque individua eorum expreſſione, num. 55.
Non tamen veniunt caſus fortuiti valdè inſoliti, num. 57.
Caſus præfati valdè inſoliti an, & quando veniant in renunciatione, num. 60.
De renunciatione aliquorum caſuum in ſpecie addita clauſula generali omnium aliorum, qui alii veniant, num. 69.
Renunciatio præfata intelligitur de caſibus contingentibus, ſi in fructibus, non de contingentibus in rei ſubſtantia, num. 72.

Quo-

Quomodo pactum prædictum ſit interpretandum, num. 74.
Si pactum ſit juramento munitum quid magis operetur, num. 79.
Quis dicatur caſus fortuitus, num. 82.
Qui dicantur caſus fortuiti inſoliti, ſeu magis inſolliti, num. 92.
Quiſnam dicatur caſus major, vel multum Inſolitus, & inopinatus, num. 102.
De Statuto, vel lege mandante remiſſionem non fieri, an, & quando valida ſit, n. 115.
Quomodo ſit intelligenda ſimilis lex, n. 118.
Si merces ſit conſtituta in fructibus cum pacto non faciendi remiſſionem, & fructus non adſint, itaut ſolvi debeat pretium, cujuſnam temporis valor attendi debeat, num. 127.

De remiſſione mercedis operarum.
Cap. L.

SI operæ non præſtentur, non debetur merces promiſſa, num. 1.
Secus ſi per locatorem non ſteterit, num. 2.
Quod procedit etiam in operis, quæ in labore conſiſtunt, num. 3.
Et ſive impediatur à conductore, ſive à caſu ex parte conductoris eveniente, ſecus autem ſi à caſu eveniente ex parte ſua, num. 8.
An, & quando hæc procedant in operis, quæ in probitate virtutis conſiſtunt, & quæ ſint iſtæ operæ, num. 15.
Quid ſi impeditus præſtare operas conductori alteri eas præſtet, num. 34.
Quid ſi promiſſa merces conditionaliter quatenus operæ præſtentur, & quando dicatur adeſſe talis conditio, & quid operetur tacita, & quid expreſſa, num. 38.
Quid ſi is, qui conduxit intuitu Officii, remotus ſit ante præfinitum tempus ab Officio, numer. 63.
Quid ſi impediatur quis culpa ſua, num. 81.
An ſi ſuperveniat impedimentum poſt præſtitas operas pro parte, debeatur ſalarium pro rata, num. 82.
Et quid in impedito culpa ſua, num. 85.
Diminutis laboribus, an, & quando minuendum ſit ſalarium, num. 86.
Quid ubi operæ finguntur præſtitæ, numero, 102.
Quid ſi operæ non locatæ, ſed venditæ, & ſi merces jam ſoluta, & alia remiſſivè, numer. 108.

De Augmento mercedis conventæ. Cap. LI.

AN penſio augeri debeat, ſi ob caſum ſupervenientem fructus augeantur, num. 4.
Quid ſi conductor multum lucretur, quia fructus cariùs venduntur, num. 8.
Quid ſi induſtria coloni fructus augeantur, n. 9.
Quid ſi augeantur propter bonitatem fundi, numer. 10.
Quid ſi augeantur ex aliquo caſu fortuito inopinato, num. 11.
Quid ſi conductor molendini auxerit unam Rotam, an Locator poſſit augere penſionem, & conductor repetere expenſas, num. 13.
Quid ſi eveniat incrementum per alluvionem, num. 19.
Quantum debeant augeri fructus ad hoc, ut augeatur penſio, num. 24.

De præſcriptione mercedis locationis. Cap. LII.

CReditum mercedis operarum, an ſolo trienio præſcribatur, num. 1.
Præſcriptio, an, & quando ſit odioſa, n. 5.
Statuta minuentia tempus præſcriptionis ubi ſint, num. 10.
Præſumptio ſolutionis mercedis quando intret ex lapſu temporis, aliiſque conjecturis, n. 11.
Solutio probanda, ſed conjecturæ ſufficiunt, & quæ, num. 26.
De Conſtitutionibus, quæ vigent in Urbe circa præſumptam ſolutionem ſalarii, num. 32.
Statuta inducentia præſcriptionem cum mala fide, an valida ſint, num. 33.
Statuta minuentia tempus præſcriptionis quomodo intelligenda, & quando procedant, vel non, num. 42.
Præſcriptio contra quos currat, vel non, num. 52. & num. 96. & ſeq.
Probatio non ſolutionis, an admittatur contra præſumptionem ſtatutariam, vel præſcriptionem, num. 64.
Statutum Urbis, cap. 158. inducit præſumptionem ſolutionis, quæ ceſſat præſumptione contraria, & quali, num. 68.
Præſcriptio, & præſumptio ſtatutaria interrumpitur, & quomodo, num. 77. & ſeqq.
Interrupta præſcriptio, an reviviſcat, vel nova incipiat, & quid interrupta ſtatutaria, n. 87.
Statutum de præſcriptione, an noceat Clericis, & Forenſibus, num. 96.

De fine locationis, & an, & quando ſucceſſor teneatur ei ſtare.

PARS UNDECIMA.

De fine locationis per lapſum temporis.
Cap. LIII.

FInita per lapſum temporis locatione dimittenda res, num. 1.
Dictio *perpetuò*, ſeu *in perpetuum* habet plures ſignificationes, num. 4.
Locatio facta cum dicta dictione, quomodo intelligatur, num. 11.
Locatio in perpetuum intelligitur, donec ſolvatur penſio, & è contra, locatio donec ſolvatur penſio, intelligitur in perpetuum, num. 20.
Emphyteuſis Eccleſiaſtica de ſui natura non durat ultra tertiam generationem, & ultra deſcendentiam, num. 25.
Quid ſi conceſſa cum Beneplacito Apoſtolico, n. 34.
Si ſtipulata *pro ſe, & hæredibus* intelligitur pro deſcendentibus hæredibus ſanguinis, n. 37.
Quid in emphyteuſi laicali, & quæ provenit à Laico in Eccleſiam, num. 39.
Quid ſi conceſſa non valenti habere deſcendentes, num. 41.
Quid ſi nomini hæredum addita ſit aliqua dictio univerſalis, uti ſi dictum *pro omnibus, & quibuſcumque hæredibus*, num. 48.
De clauſula *pro ſe, & quibus dederit*, quid operetur, num. 61.
De clauſula *pro ſe, & ab eo cauſam habentibus*, n. 67.
De clauſula *ad habendum*, quid operetur, & quando, num. 71.

Quid

Quid ſi conceſſa ſint omnia, & ſingula jura, n. 86.
De pacto, quòd ſolvi debeat Laudemium, num. 90.
De pacto affrancandi, n. 93.
Quid ſi conceſſio non ſit pro modico canone, n. 95.
Quid ſi conceſſa res, quæ ſit ſterilis, & inculta, n. 98.
De obſervantia quid operetur, & quæ attendatur, n. 102.
Quid ſi emphyteuſis non probetur per inveſtituram, ſed per recognitionem Eccleſiæ in dominam, n. 115.
De prohibitione alienandi quid operetur, num. 123.
Locatio differt ab emphyteuſi quoad effectum tranſeundi ad hæredes, n. 144.
Locatio, ſeu emphyteuſis facta uſque ad tertiam generationem, quando comprehendat pronepotes, vel non, n. 147.
Quid ſi locatio facta ſit pluribus, vel uni facta ad plures tranſierit, an mortuo uno, ejus pars accreſcat alteri, vel devolvatur relativè, ad cap. 26.
Quid ſi facta ad lineam, vel ad plures generationes, an probandum ſit non adfuiſſe lineam, vel eam defeciſſe, & quomodo relativè ad cap. ult.
Quid ſi locatio ſit ad certum tempus, & deinde ad beneplacitum, n. 163.

De fine locationis, & expulſione conductoris propter malum uſum rei conductæ, & ejus deteriorationem. Cap. LIV.

Conductor propter malum uſum rei cadit à locatione, & in locatione quarum rerum hoc procedat, & an iſta ſit pœna, n. 1.
Quinam malus uſus requiratur ad hunc effectum, ut conductor cadat à jure conductionis, numer. 5.
Arborum inciſio, an ſufficiat, & quid de devaſtatione domus, n. 10.
An expulſio ob deteriorationem evitetur per melioramenta in alia parte facta, n. 17.
Quanta debeat eſſe deterioratio ad hunc effectum, num. 22.
An requiratur dolus, vel cauſa, & quæ, n. 45.
Si ſimul locatæ plures res, an una deteriorata, finiatur locatio quoad omnes, n. 49.
Locatione facta pluribus ſucceſſivè, an deteriorante uno finiatur locatio, etiam quoad ſucceſſivè vocatos, n. 51.
An per alienationem rei finiatur locatio relativè, ad cap. 3. n. 50.
An conductor hac ratione privatus adhuc mercedem ſolvere debeat, n. 53.

De fine locationis ob ſolutionem mercedis à conductore non factam. Cap. LV.

Conductor non ſolvens mercedem expellitur etiam ſtante pacto jurato de non expellendo, n. 1.
Etiam ſi deficiat tantùm in parte, n. 7.
Et poteſt conductor eum expellere de facto, ſed melius eſt adire Judicem, & quomodo, numer. 10.
Et hæc expellendi facultas procedit etiam adverſus perſonas privilegiatas, & adverſus ſubconductorem, n. 25.
Oritur iſta facultas expellendi, ſtatim ac conductor ſolvere omittit, n. 27.
Quid ſi adſit pactum de non expellendo, an tunc expectari debeat lapſus biennii, n. 34.
Quid ſi conductor ſit abſens, an expectandus, & maximè ad aperiendam domum, n. 36.
Quid in locatione ad longum tempus, n. 42.
Evitatur iſta expulſio, ſi conductor omiſit ſolvere per errorem, n. 47.
Evitatur etiam per purgationem moræ, & an hoc procedat ſtante facultate expellendi ex pacto, & ſtante juramento, n. 48.
Quando dicatur celeris ſatisfactio ad effectum purgationis moræ, n. 55.
Quando dicatur res integra, ut requiritur ad purgationem moræ, n. 72.

De fine locationis per ſupervenientem neceſſitatem Domino utendi re locata. Cap. LVI.

Neceſſitas Domini, ut expellere poſſit conductorem, debet ſupervenire poſt contractum, & qui ſint caſus neceſſitatis ſupervenientis, num. 1.
An, & quando ſufficiat, quòd locator domo indigeat pro exercenda in ea arte, n. 15.
An ſufficiat neceſſitas filii locatoris, & aliorum ejus conjunctorum, n. 19.
Hæc facultas procedit tantùm in domo, non in aliis, n. 23.
An competat hæc facultas expellendi, etiam ſucceſſoribus locatoris, & quibus, & quando, n. 24.
An competat, ſi conductor ſit perſona privilegiata, n. 30.
Quid ſtante pacto de non expellendo, n. 34.
Quid ſi neceſſitas ſuperveniat culpa locatoris, n. 42.
Quid ſi in domo locata poſſit uterque habitare, num. 45.
Quid ſtante hypotheca rei locatæ pro obſervantia contractus, n. 46.
An iſta facultas cenſeatur renunciata per receptionem mercedis, n. 48.
Quid ſi cauſa neceſſitatis non ſit vera, n. 50.
Procedit facultas tantùm in locatione ad modicum tempus, n. 52.
An facultas prædicta ſit favorabilis, & extendenda, n. 53.
An locator poſſit uti dicta facultate auctoritate propria, vel debeat adire Judicem, & Judicem adeundo, an neceſſarius ſit libellus, & quomodo probanda neceſſitas, n. 55.

De fine locationis ex quo Dominus velit Domum reficere. Cap. LVII.

Dominus volens reficere domum, quomodo agat contra conductorem, n. 1.
An, & quando finiatur ex hoc capite locatio, vel non, n. 5.
An hæc expulſio competat, tam pro refectione neceſſaria, quàm voluntaria, n. 13.
Quid ſi neceſſitas aderat de tempore locationis, num. 14.
Quid ſi poteſt conductor habitare de tempore, quo domus reficitur, n. 15.
Quid ſi agatur de locatione ad longum tempus, num. 16.

De fine locationis voluntario. Cap. LVIII.

Locatio, & conductio reſolvitur ſolo conſenſu, & ex quibus arguatur conſenſus, n. 2.
Quid ſi contractus non fuerit ſolo conſenſu factus, n. 11.
An requiratur conſenſus utriuſque, n. 19.
Quid ſi Princeps locavit, n. 20.

Quid

Quid ſi unus velit ſolvere alteri intereſſe; numer. 22.
Quid ſi adſit conſenſus utriuſque, ſed non ſimultaneus, n. 26.
Quid ſi adſit præjudicium tertii non conſentientis, n. 28.

De remiſſione caducitatis,
Cap. LIX.

RAtio cur tacitè remittatur caducitas, n. 1.
Quibus actibus, & quæ caducitas cenſeatur remiſſa, n. 3.
An, & quando ſufficiat ſola petitio penſionis, num. 9.
An ſufficiat petitio decurſæ tantùm, n. 11.
An ſufficiat citatio ad ſolvendum, & quid de citatione ad docendum ſe ſolviſſe, n. 20.
An ſcientia caducitatis ſit neceſſaria, ut poſſit cenſeri remiſſa, & quomodo probetur; n. 28.
An remitti poſſit caducitas à Procuratore, & Prælato, aliove adminiſtratore, & quando inducatur remiſſio iſtis exigentibus, n. 34.
An, & quando recipiens canones poſſit ſibi præſervare caducitatem, n. 47.
An requiratur emphyteutam eſſe præſentem, vel acceptare remiſſionem, n. 53.

Conductor an, & quando poſſit recedere à contractu ante finitum tempus in eo conventum, Cap. LX.

AN omni caſu quo licet locatori recedere à locatione, liceat etiam conductori, n. 2.
In quibus caſibus liceat conductori recedere, numer. 5.
De caſu belli, & peſtis, n. 8.
De caſu quo adſint in domo mali ſpiritus, numer. 10.
Quid ſi adſit ſolus timor, & periculum, n. 13.
Quid ſi habitatio non impediatur, ſed incommodetur tantùm, n. 14.
Quid ſi domus ampliùs ſibi non ſufficiat, uti quia uxorem duxerit, n. 19.
Quid ſi ea non indigeat, uti quia aſſecutus eſt dignitatem à qua domum habeat, n. 20.
Attenditur quid conſuevit ſervari in regione, num. 22.
Quid ſi impediatur uti per locatorem, vel in ejus odium, n. 30.

De ſucceſſore, an & quando teneatur ſtare locationi. Cap. LXI.

LOcatio tranſit ad hæredes, n. 2.
Quid ſi hæres abſtineat, ubi, & quid ſi ſit pupillus, n. 3.
Quid ſi locatio ſit cum ſocietate unita, n. 9.
Quid in ſocietate vectigalium, & aliarum rerum publicarum, n. 22.
Quoad ſucceſſorem ſingularem traditur regula negativa, & quòd poteſt expellere conductorem, & quomodo, n. 38.
Adducitur ratio dictæ regulæ, & ex ea reſtringitur eadem regula ad locationem ad breve tempus, n. 44.
Declaratur eadem regula octo modis, videlicet.
Primò, ut non procedat, ſi ſuccedens aliter convenerit cum anteceſſore, n. 48.
Secundò, neque ſi conſenſerit tacitè conductorem manere, n. 50.
Tertiò, neque ſi conſenſerit anteceſſorem locare poſſe, n. 51.
Quartò, non relevare ſuccedi in jus univerſale, ſi ſucceditur titulo particulari, n. 52.
Quintò, ut regula non procedat, quando locans habebat liberam adminiſtrationem, n. 53.
Sextò, neque ſi non ſucceſſit in plenum jus locantis, n. 57.
Septimò, neque ſi agatur de ſucceſſore, in quem facta eſt translatio neceſſaria, n. 58.
Octavò, quòd maximè, & propter aliam rationem non tenetur ſtare locationi is, qui non ſucceſſit per viam translationis juris locatoris in eum, n. 60.
Explicantur 26. caſus particulares, quorum primus eſt de redimente vigore pacti, n. 65.
2 De retrahente vigore ſtatuti, aut legis, num. 66.
3 De marito in fundo ſibi in dotem dato, n. 73.
4 De muliere in fundo dotali ſibi reſtituto, ubi, & de bonis Parafernalibus, n. 78.
5 Si emptor, ſeu &c. ſcivit locationem, numer. 86.
6 Si dominus locans hypothecavit pro obſervantia contractus, n. 98.
7 De Pupillo, an teneatur ſtate locationi tutoris, n. 119.
8 De proprietario, an teneatur ſtare locationi uſufructuarii, n. 120.
9 De uſufructuario, an teneatur ſtare locationi proprietarii, n. 126.
10 De ſuccedente titulo lucrativo in genere, & in ſpecie de legatario, & fideicommiſſario, & de ſuccedente in primogenitura, & donatario, n. 138.
11 De ſuccedente in emphyteuſi, vel feudo, num. 171.
12 De emphyteuta, vel feudatario, an teneatur ſtare locationi factæ per dominum, numer. 185.
13 De ſucceſſore fiſci, vel Eccleſiæ, n. 187.
14 De fiſco, & Eccleſia ſuccedente, ubi, & quid ſi Princeps Principi ſuccedat, n. 196.
15 De ſucceſſore in Beneficio, vel Prælatura, num. 212.
16 De ſucceſſore per ſententiam, n. 262.
17 De filio in legitima, n. 272.
18 De colono partiario, n. 273.
19 De Judæis, 276.
20 De officialibus univerſitatum, n. 286.
21 Si conductor ſolverit anticipatè, n. 290.
22 Si annus cœptus, n. 292.
23 Si velit conductor recedere, n. 296.
24 Si ſucceſſor qui tenetur ſtare locationi, velit ſolvere intereſſe conductori, & eum expellere, n. 297.
25 Si locatio appareat facta in fraudem ſucceſſoris, n. 299.
26 Si conductor expulſus à ſucceſſore regreſſum habeat contra locatorem, n. 302.

Digitized by Google

De renovatione locationis, & rei locatæ reſtitutione.

PARS DUODECIMA.

De renovatione locationis quando debeat de jure fieri. Cap. LXII.

Ubicumque quis tenetur de jure locare, tenetur, & renovare, num. 1.
Conductori qui melioravit bona, facienda eſt relocatio, num. 2.
Quæ melioratio requiratur ad hunc effectum, limitatio prima, num. 8.
An probanda ſint, & quomodo melioramenta, lim. 2. num. 13.
An procedat, quòd renovanda ſit locatio in caſu quo facta fuerit ad tempus certum cum pacto meliorandi, lim. 3. num. 21.
An procedat in colono partiario, n. 23.
An ſi melioratio non ſit facta de licentia Domini, num. 25.
Quid ſi poſt facta melioramenta locatio fuerit renovata ad certum tempus, n. 26.
Quid ſi in locatione renunciatum ſit huic juri renovationem petendi, & ex quibus dicatur renovatum, num. 30.
Quid ſi locator reperiiſſet meliorem conditionem ab alio, num. 32.
Locatione ad longum tempus finita renovatio facienda deſcendentibus, n. 39.
Quid ſi Dominus velit pro ſe retinere, declar. 1. num. 41.
Quid in locatione ad modicum tempus, decl. 2. num. 45.
Intra quantum temporis peti debeat iſta renovatio, decl. 3. num. 49.
An debeatur hæc renovatio etiam tranſverſalibus, decl. 4. num. 54.
An, & quando debeatur hæredibus, & quis ſit incapax illam petere, decl. 5. n. 56.
Cujus proximitas attendatur, an primi acquirentis, vel ultimi poſſeſſoris, decl. 6. num. 73.
Si concurrant plures in eodem gradu exiſtentes, an debeatur omnibus, decl. 7. num. 77.
An debeatur etiam fœminis, decl. 8. num. 80.
Quid ſi petatur iſta renovatio re non integra, declar. 9. num. 84.
Quid ſi locatio ſit facta ob delictum, decl. 10. num. 87.
Hoc jus poteſt renunciari, & quando cenſeatur renunciatum, decl. 11. num. 88.
An debeatur hæc renovatio ſi locatio præcedens nulla ſit, decl. 12. num. 95.
An debeat volens renovationem offerre conditiones, quas Dominus ab alio repetit, decl. 13. num. 96.
An debeatur renovatio, ſi locatio facta erat ex aliqua cauſa ſpeciali, decl. 14. num. 99.
Quid ſi Dominus ſit Princeps ſupremus, decl. 15. num. 101.
An, & quando detur renovatio bonorum, & cui debetur renovatio, decl. 16. num. 103.
An hoc jus poſſit cedi, decl. 17. num. 105.
An habens hoc jus poſſit agere adverſus bona, decl. 18. num. 111.
An competat hoc jus petendi renovationem, ſi bona alteri conceſſa cum univerſitate bonorum, decl. 19. num. 117.
An competat exiſtentibus ultra ſeptimum gradum, decl. 20. num. 118.
Quando ſit hæc renovatio citandi poſſeſſores bonorum, decl. 21. num. 119.
An procedat in feudis, ut fieri debeat renovatio, decl. 29. num. 120.
An requiratur ſcriptura in hac renovatione, declar. 23. num. 121.

De pactis, conſuetudinibus, & ſtatutis, quòd locatio renovetur. Cap. LXIII.

Pactum, quòd locatio finita debeat renovari, an validum, num. 2.
Quid in emphyteuſi Eccleſiaſtica, num. 4.
Quid generaliter ſi importet fieri locationem ultra tempus permiſſum locanti, num. 11.
An ſtante d. pacto dici poſſit etiam facta locatio pro tempore, pro quo renovatio fuit promiſſa, num. 14.
Quid operetur, & quam actionem tribuat pactum prædictum, & contra quos, eo ſtante, agi valeat, num. 20.
An Dominus liberetur ſolvendo intereſſe, & poſſit alteri locare non obſtante pacto, n. 31.
Petitio renovationis, an ſit neceſſaria, & intra quod tempus, num. 32.
Pactum prædictum eſt ſtrictè intelligendum, & an intelligatur de renovatione unica, n. 51.
An intelligatur etiam ſi Dominus velit pro ſe retinere, vel ſolùm ſi velit relocare, n. 53.
In Eccleſiaſticis intelligitur quatenus adſit utilitas in renovatione, num. 56.
Intelligitur ſi finiatur locatio per lapſum temporis, non ſi finiatur ob pacta non ſervata, n. 57.
De ſtatutis, & conſuetudinibus renovandi ubi adſint, num. 58.
Statutum de renovanda locatione, an liget Eccleſiaſticos, præcipuè ſtatutum Urbis factum de mandato Papæ, & cum ejus confirmatione, num. 60.
Statutum prædictum eſt ſtrictè intelligendum, & ideò limitatur, ut dictum eſt de pacto, n. 72.
Conſuetudo relocandi quomodo inducatur, numer. 78.

De renovatione locationis tacita. Cap. LXIV.

Quomodo inducatur tacita renovatio locationis, num. 1
An & quæ qualitates, & pacta renovata cenſeantur, & eſt decl. 1. num. 7.
An procedat tacita renovatio in prædiis Reipublicæ, Gabellis, &c. & eſt decl. 2. num. 37.
Pro quanto tempore cenſeatur renovatio facta, decl. 3. num. 42.
An procedat tacita renovatio, ſi locatio facta ſit in ſcriptis, vel pro tempore expreſsè limitato, decl. 4. num. 59.
An renovatio tacita cenſeatur facta pro prima vice tantùm, decl. 5. num. 63.
Iſta renovatio tantùm requirit conſenſum utriuſque, & ideò non procedit ſi unus non poſſit conſentire, vel ſi appareat conſenſiſſe, decl. 6. n. 66.
An procedat in aliis contractibus, quàm in propria locatione, decl. 7. num. 99.
An procedat tacita relocatio non ſolùm in prædiis, ſed etiam in locatione operarum, decl. 8. num. 111.
An procedat in locatione mobilium, & ſe moventium, decl. 9. num. 115.
An procedat tacita relocatio, ſi ſocius conducat à ſocio partem ſuam, decl. 10. num. 117.
Requiri continuationem conductoris, & patientiam locatoris, & latè de diſdicta, decl. 11. num. 119.

An in-

Digitized by Google

An intret relocatio ſtatim, vel requiratur continuatio per aliquod tempus, decl. 12, numero 146.

Quid ſi conductor non implevit ex parte ſua, declar. 13. num. 148.

Quid ſi adſit continuatio ultra triginta annos, declar. 14. num. 153.

Si adſit continuatio, ſed non intret tacita relocatio, an peti poſſit merces, & qua actione, decl, 15. num. 154.

De reſtitutione rei locatæ facienda per conductorem locatione finita. Cap. LXV.

Conductor finita locatione tenetur reſtituere rem in eodem ſtatu quo eam recepit, & quid ſi eam non reſtituat, num. 6.

Stante pacto, quòd teneatur ad aliquid, ſi in eodem ſtatu non reſtituat, an adhuc poſſit locator petere damna, num. 12.

Quid in locatione mobilium, & ſe moventium quoad damna, num. 17.

Si non reſtituat, an, & quando poſſit dominus rem capere propria auctoritate, num 19.

De mandato de aſſociando, num. 24.

De mandato de evacuando, ſeu diſgombrando, num. 25.

De manutentione locatori competente, n. 29.

De reintegratione ad poſſeſſionem, num. 38.

De remedio *l. fin. C. de acqu. poſſeſſ.* quando competat locatori, num. 40.

De remedio recuperandæ poſſeſſionis ex *l. conductores, C. locat. & ex l. non abs re, C. unde vi*, n. 44.

De remedio *l. ſi quis Conductionis, Cod. locati*, quando, & contra quos detur, & quæ ſint probanda, ut competat, num. 47.

De actione locati pro recuperatione rei competente, num. 108.

De rei vindicatione, an, & quando competat locatori, num. 112.

De probatione dominii neceſſaria, num. 115.

De probatione finis locationis, num. 122.

De probatione identitatis rei locatæ, num. 124.

De actione ad exhibendum rem, & deſignandos fines rei, locatori adverſus conductorem competente, num. 131.

Appellatio, an, & quando competat conductori condemnato rem reſtituere, num. 144.

NOI RIFORMATORI

DELLO STUDIO DI PADOVA.

Avendo veduto per atteſtato del Segretario noſtro nel Libro ſtampato in Roma l'anno 1677. intitolato: *Petri Pacioni J. C. Piſtorienſis, Tractatus de Locatione, & Conductione*, non eſſervi cos' alcuna contro Prencipi, e buoni coſtumi, concedemo licenza, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gl' ordini in materia di ſtampe, e preſentando le ſolite copie alle publiche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. 8. Giugno 1700.

{ Alviſe da Moſto Proc. Riſ.
{ Ferrigo Marcello Proc. Riſ.
{

Agoſtino Gadaldini Segret.

PETRI

PETRI PACIONI
TRACTATUS
DE
LOCATIONE, ET CONDUCTIONE.

Quid ſit Locatio, quotuplex, & quis Locator, vel Conductor dicatur.

S U M M A R I U M.

1 D*Efinitiones locationis plures dantur.*
2 *Locatio quid ſit.*
3 *Definitio, quæ conſtat ex genere, & differentia, & eſt convertibilis cum ſuo definito, eſt bona.*
4 *Definitio omnis in jure periculoſa eſt.*
5 *Locatio eſt contractus bonæ fidei.*
6 *Emphyteuſis eſt contractus ſtricti juris.*
7 *Emphyteuſis fit etiam ad tempus.*
8 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica præſumitur temporalis.*
9 *Perſonæ locantur, ut res.*
10 *Locatio eſt conceſſio ad uſum.*
11 *Merces eſt de ſubſtantia locationis.*
12 *Merces in locatione debet eſſe certa.*
13 *Merces in locatione debet eſſe in pecunia numerata.*
14 *Locatio pro uno nummo eſt nulla.*
15 *Decl. hoc non procedere, ſi eo pretio tantùm res digna ſit.*
16 *Pecunia nomine omnia corpora continentur.*
17 *Secus ſi dictum ſit pecunia numerata.*
18 *Locatio dicitur à verbo locare, quod eſt in loco ponere.*
19 *Conductio dicitur, à verbo conducere, quod eſt ſecum ducere.*
20 *Locator quis dicatur, & quis conductor.*
21 *Locatoris, & conductoris nomina non ſunt promiſcuè uſurpanda.*
22 *Locatoris, & conductoris nomina antiquitus accipiebantur promiſcuè cum nominibus emptoris, & venditoris.*
23 *Locator operarum quis dicatur.*
24 *Conductor operarum differt à conductore operis, & quis dicatur.*
25 *Inquilinus quis dicatur.*
26 *Colonus quis dicatur.*
27 *Affictuarius, & affictus quid ſit.*
28 *Appaltator quis dicatur.*
29 *Merces locationis correſpondet pretio venditionis.*
30 *Merces quandoque dicitur pretium, & penſio.*
31 *Locationis origo antiquiſſima eſt.*
32 *Pecunia fuit inventa per multos annos poſt jus gentium.*
33 *Jus gentium dicitur quo omnes gentes utuntur.*
34 *Pecunia eſt apud omnes gentes.*
35 *Locatio alia propria, alia impropria, alia impropriiſſima, & earum differentia.*
36 *Locatio alia eſt rerum, alia perſonarum.*
37 *Locatio alia eſt ad tempus, alia perpetua.*
38 *Societates officii continens implicitam locationem, & quomodo.*

CAPUT PRIMUM.

DEfinitionem locationis, & conductionis variè tradiderunt noſtrates, ut videre eſt penès Caroc. *in princ. ſui tr. de loc. & conduct.* & alios relatos per Pichard. *ad rubr. Inſtit. tit. de loc. & conduct. n. 9.* Ego aliis omnibus poſtpoſitis amplector iſtam. Locatio, & Conductio eſt Perſonæ, reive ad uſum facta conceſſio mercede in pecunia numeranda conventa, quam tradidit Azor. *in ſua ſum. hoc tit. de loc. & conduct. num. 1.* & approbarunt Rot. *in dec. 37. n. 20. p. 2. diverſ.* Molpheſ. *ad conſuet. Neap. p. 10. q. 1. n. 1.* & alii communiter, ut teſtatur Caroccius *ubi ſupra*, & Fulgin. *de Jur. Emphyt. in prælud. q. 1. n. 20.* eique aliqua tantùm verba addo, dicoque: Locatio, & Conductio eſt contractus bonæ fidei, in quo perſona, reſve ad uſum alteri conceditur pro certa mercede in pecunia numeranda conventa. 1 2

Quæ definitio, quia conſtat ex genere, & differentia, & eſt convertibilis cum ſuo definito, ut cuique rectè conſideranti conſtabit, ideò recipienda eſt, juxta regulas Dialecticorum, etiam in Jure receptas ad *l. 1. §. 1. ff. de dol.* Dec. & Cagnol. *in l. omnis definitio, ff. de reg. Jur.* Peregrin. *de fideicom. art. 1. num. 2.* In quantum tamen fieri poteſt, nam omnis definitio in Jure noſtro periculoſa eſt, ut dicit Text. *in d. l. omnis definitio*, eſt enim in ea contractus loco generis, & omnia alia verba loco differentiæ. 3 4

Quòd autem locatio ſit contractus bonæ fidei, ſunt Text. *in §. actionem Inſtit. de action. & in l. conſenſu, ff. de act. & obl.* & dixit Rot. coram Mantic. *dec. 4. n. 5. verſ. præſertim.* & neceſſariò exprimendum videtur in ejus definitione ad excludendum ab ea emphyteuſim, quæ propriè non eſt locatio, ut dicam infra Cap. 3. & his verbis excluditur ab hac definitione, quia ipſa non eſt contractus bonæ fidei, ſed ſtricti Juris, Menoch. *conſ. 668. n. 18.* Rot. coram Duran. *dec. 300. n. 1.* 5 6

Et licèt ad eumdem effectum excludendi Emphyteuſim aliqui dicant, Locatio eſt conceſſio ad tempus, ut Pichar. *in d. rubr. n. 26. & ſeq.* ea tamen hoc modo non benè excluditur, nam quatenus etiam verum eſſet, Locationem, eo ipſo quòd fit in perpetuum, nomen locationis perdere, & vocari Emphyteuſim, ut vult ibi Pichard. quod infra videbimus, adhuc quia Emphyteuſis fit etiam ad tempus, 7

Pacion. de Loc. & Cond.

Digitized by Google

ut admiſerit ipſemet Pichar. imò Eccleſiaſtica ad tempus fa-
8 cta præſumitur, Burat. *deciſ.* 334. *n.* 30. ſaltem iſta Emphy-
teuſis ad tempus facta, per verba prædicta non remanet ex-
cluſa,

Quòd concedatur perſonæ reſve, patet, quia non ſolùm
rerum, ſed etiam perſonarum uſus quandoque in locatione
conceditur, & res, vel perſonæ locantur *leg. item ſi* 22. *ff.*
9 *cùm Inſulam*, *l. in operis* 26. *l. cùm in plures* 60. *§. lege dicta*,
ff. loc, & cond, cum aliis plurib, concordan. relat. per Pichar,
in d. rubr. Inſtit. de loc. n. 12.

10 Quòd conceſſio fiat ad uſum in locationem, eſt Text. *in §.
præterea Inſtit. tit. de loc. & conduct.* & probant omnes ut ſu-
pra locationem definientes, & per ſimplicem locationem
non concedi niſi uſum rei, dicam ſuo loco, & eſſe de ſub-
ſtantia hujus contractus, ut uſus tradatur, Bart. *in l. ſi quis
domum in princ. ff. loc*, Caſtil. *contr. p.* 3, *c.* 3. *n.* 65. & alii
quos refert Molphe *ſ. ad conſuet. Neap. p.* 14. *n.* 2.

11 Dicitur autem in definitione communi, pro mercede,
nam ut emptio, & venditio ita contrahitur, ſi de pretio fue-
rit conventum, ſic & locatio, & conductio ita contrahi in-
telligitur, ſi merces conſtituta ſit, ut dicit Imp. *in princ. tit.
Inſtit. de loc. & conduct.* Et merces eſt de ſubſtantia locatio-
nis, ut poſt alios tradunt Surd, *conſ.* 400. *n.* 9. Carocc. *de loc.
& cond. tit. de ſubſtan. loc. n.* 9. & dicam alibi.

12 Addidi verbum, certa, quia hoc pariter requiritur, quòd
merces ſit certa, aliàs enim ſi tradatur res pro mercede in-
certa, locatio, & conductio contrahi non videtur, ut eſt
Text. *in l. ſi merces* 28. *in princ. ff. loc.* & dixit Rot. *dec.* 172,
n. 3. *p.* 6. *rec.* & alibi, ut per Addent, *ad dec.* 470. *n.* 102. *p.*
4. *to.* 2. *rec.* Et idem verbum addidit etiam in ſua definitione
locationis, Pichar, *in d. rubr. Inſt. hoc tit. n.* 25.

13 Dicitur verò in pecunia numerata, quia ubi merces non
eſt in pecunia, non eſt propriè locatio, ut patet in *l.* 1. *§. ſi
quis ſervum*, *ff. de poſ.* cum concordan. relat, per gloſſ. *in d.
Inſt. tit. de loc. in princ. ver. ſi merces*, & ponderatis per Mo-
lin. *de contract. diſp.* 486. *n.* 2. Et quòd debeat eſſe pecunia nu-
merata, ſeu numeranda videbatur dicendum ea eo, quòd
14 conductio nulla eſt, quæ eſt in nummo uno, ut inquit Text.
in l. ſi quis ante 10. *propè fin. ff. de aquir. vel amit. poſſeſſor.*
& hoc quia unitas non eſt numerus, ſed principium nume-
ri, & ideò non poteſt dici merces in pecunia numerata, ut
explicat ibi gloſſ. *in ver. ſolum teneat*, at quia ibidem Bart.
15 vult hoc non procedere, ſi eo pretio tantùm res digna ſit,
quod & tenent ibidem Caſtrenſ. & alii, ideò alia ratione ne-
ceſſaria eſt expreſſio, quòd pecunia ſit numerata, videlicet,
16 quia abſque tali expreſſione, pecuniæ nomine omnia corpo-
ra contineri palam eſt, ut habetur in *l. pecuniæ* 178. *in prin-
17 cip. ff. de verb. ſignif.* & dicta expreſſio eam reſtringit ad ſolos
nummos, & pecuniam propriam, ut patet ex eo Text. &
dixit Rebuff *in l. pecunia* 4. *col.* 3. *verſ. ſed communis uſus
Franciæ*, *ff. de verb. ſignif.*

18 Dicitur autem locatio à verbo locare, quod ſignificat po-
nere in loco, quaſi qui locat domum, vel fundum ponat a-
lium in domo, vel fundo, Pichar, *in d. rubr. Inſtit. tit. de loc.
n.* 2. *& ſeqq.* & ibidem Harpreſt, *in princip. tit. n.* 2. Condu-
19 ctio verò dicitur à verbo conducere, quod ſecum ducere ſi-
gnificat, Pichar *ibid. n.* 4. *&* 5.

20 Et hinc deciditur quæſtio illa quis dicatur locator, &
quis conductor, de qua latè Cujac. *lib.* 2. *obſerv. c.* 10. & alii
relat. per Harpreſt. *in d. princ. tit. Inſtit. de loc. n.* 16. Locator
enim dicitur ille, qui alium ponit in re ſua, & Conductor il-
le, qui eam rem ſecum ducit, ſeu recipit, non enim dici po-
teſt, quòd locator ſit ille, qui mercedem recipit, & condu-
ctor ille, qui eam ſolvit, quia hoc non eſt perpetuò verum,
ut oſtendit Cujac. *d. c.* 10. & ea infra dicendis de conductoris
operis patebit, minuſque placet locatorem eum eſſe, qui
inchoat contractum, ſeque alio ultrò prius obtulit, condu-
ctorem verò, cui quid faciendum aliquis ultrò obtulit, &
qui placitum offerentis ſuſcepit, ut cenſuit Harpreſt. *in d.
princ. hujus titul. n.* 16. *verſ. putaverim*, ratio enim qua
movetur, quia inſcriptio, ſeu Rubrica illius *titul. & ff.
& C. locat. & condit.* priùs incipiat à locatione, & deinde
ponat conductionem, non convincit, nam etiam *rubr.
Inſtitut. tit. de empt. & vend.* incipit ab Emptione, & ta-
men abſurdum eſſet dicere, quòd qui offert primò rem ſuam
pro certo pretio concluſo contractu dicatur emptor. Nec
21 etiam omninò placet, quòd appellatione locatoris, & con-
ductoris promiſcuè uſurpentur, ut tradit Pichar. *in dict. rubr.
num.* 6. & alii adducti per Rot. *deciſ.* 37. *num.* 25. *part.* 2.
diverſ. licèt enim habeamus, *l. veteres* 20. *ff. de act. emp.*
quæ dicit: *Veteres in emptione, venditioneque appellatio-
nibus promiſcuè utebantur*, *& leg. ſeq.* ibidem, quæ dicit:
Idem eſt, & in locatione, & conductione, tamen vel iſtæ
leges debent legi unitæ, & ubi ſecunda dicit idem eſt, legi
debet, ideſt, ita ut ſenſus ſit veteres promiſcuè uſos verbis
emptionis, venditionis, & loco verborum locationis, & 22
conductionis, ac è contra, non autem, quòd emptionis
verbum pro venditione, & conductionis pro locatione, vel
è contra uſurpaverint, ut declarat Cujac. *lib.* 2. *obſer. c.* 15.
circa med. & latiùs ad eaſdem leges, quas ponit ſub *n.* 19. *&*
20. & ab eo non diſcedunt, Hotom, & Briſſon. *de verb. Jur.
ver. Emptionis*, ut refert Pichar. *in d. rub. hujus tit. n.* 7. Vel
quatenus veteres locationis, & conductionis appellationis
promiſcuè uterentur, à poſterioribus tamen hæc verba bifa-
riàm uſurpantur, ut dicit Morla *in Empor. p.* 1. *tit.* 10. *in
princ. n.* 3. & quatenus adſit promiſcuus uſus, iſte reſtringi-
tur in locatione, & conductione operis, ut ſenſit Morla *in
Empor. d. tit.* 10. *n.* 3. *verſ. ſed in opere*, & in his terminis
loquitur, Rot. *in d. dec.* 37. *n.* 25. *p.* 2. *diverſ.* in cæteris po-
terit quandoque reperiri æquivocatum, ſed impropriè, &
abuſivè, ut patet ex gloſſ. *in l. ſi quis fundum* 10. *verb. locato-
ris*, *ff. locat.* quæ inquit: *locatoris, ideſt conductoris*, ſed
propriè poni non poteſt.

Sed & in ipſa operarum locatione, & conductione ope- 33
ris, non poteſt quis propriè loquendo ex eodem contractu
dici ad libitum locator, vel conductor, ſed faber quando-
que eſt locator, quandoque eſt conductor, quia quandoque 24
locat operas, quandoque conducit opus, & ſic faber dicitur
conductor ratione ipſius operis, quod accipit, & ſecum du-
cit; dicitur & locator ratione operarum, quas recipit Do-
minus, ut dicit gloſſ. *in l.* 2. *ver. conduxiſti*, *C. locati*, ſed
adhuc advertendum eſt, quòd tunc dicitur Artifex opus con-
ducere, cùm illud faciendum in ſe totaliter ſuſcipit, tunc
enim propriè illud conducit, quaſi ſecum ducit, ut in *l. item
ſi pretio* 25. *§. cùm Inſulam*, ibi: *cùm Inſulam ædificandam
loco, ut ſua impenſa conductor omnia faciat*, *ff. locat. & in l.*
2. *§. conductor*, *ff. de adminiſt. rer. ad Civ. pertinen.* quo in
caſu ſi volumus conſiderare locationem, quam facit Artifex,
ea potiùs eſt locatio neceſſitatis faciendi, quam ſolam ſecum
ducit Dominus, quàm locatio operarum, cùm eas arbitrio
ſuo dirigere Dominus non valeat, ut ſatis apertè explicatur
in d. l. item ſi pretio, *§. cùm inſulam*, ibi: *loc. enim artifex
operas ſuas*, *ideſt neceſſitatem faciendi*, nec quidquam in-
tereſt utrum uno pretio opus totum, an in ſingulas operas
certa pecunia locetur, ſed ſolùm attenditur, an Artifex opus
ſuſcipiat, & ſecum ducat, ideſt ex ſe perficere debeat, an ve-
rò operas ipſas det Domino, ut ipſe eas ita ſecum ducat, ut
ejus arbitrio opus efficiatur, ut habetur in *l. ea lege* 53. *§. lo-
cavi opus*, *ff. loc.* nam quatenus ſuas operas vendit Artifex di-
citur locator, quatenus opus faciendum ſuſcipit dicitur con-
ductor, ut firmat, licèt ita latè non explicet Morla *in Em-
por. d. tit.* 10. *in princ. n.* 3. *ad fin.*

Stat igitur ſemper firmum conductorem dici eum, qui
rem locatam ſecum ducit, qui diverſimodè nuncupatur,
nam Urbani prædii conductor dicitur Inquilinus, condu- 25
ctor verò ruſtici prædii dicitur colonus, gloſſ. *in §. item ſer-* 26
viana, *in ver. Coloni Inſt. tit. de act.* & quatenus uno pretio
conducantur domus habitabiles in agro exiſtentes, & agri
ipſi, attenditur, quid principaliter ſit conductum, & ab eo
ſumitur denominatio, non autem ab eo, quod acceſſoriè in
contractum venit, ut docet Bald. *in l. certi Juris* 5. *n.* 5. *C.
loc.* item & ſuburbani prædii conductor dicitur potiùs inqui-
linus, quàm colonus, Moaz. *de loc & conduct. c. n.* 11. Co-
lonorum autem variæ ſunt ſpecies, ut dicam in *cap. particu-
lari de eis inſcripto*, vocaturque etiam conductor præcipuè 27
Prædiorum aliquibus in locis Affictuarius, verbum enim
Affictus ſecundùm communem uſum loquendi, vel intelli- 28
gitur de locatione, vel de mercede locationis, Rot. coram
Puteo *dec.* 178. *n.* 1. *lib.* 1. nec non etiam Appaltator, & hoc
præſertim in conductore gabellarum, & aliorum redituum
Cameralium, nec non etiam Redemptor, ut in *l. in lege* 32.
ubi gloſſ. *in ver. redemptor*, *ff. loc.*

Merces etiam diverſimodè nuncupari ſolet, etenim quia 29
correſpondet pretio in venditione requiſito, *l.* 2. *§.* 1. *ff. loc.*
quandoque & ipſa pretium dici ſolet, ut habetur in *l. & hæc
diſt.* 38. *§. cùm fundum*, *ff. loc. & in l. ſi quis ante* 10. *in fin.* 30
ff. de acq. poſſeſſ. & quandoque penſio, ac præcipuè in prædiis
urbanis nuncupatur, ut notat Molpheſ. *in ſumm. tom.* 2. *tr.*
12. *c.* 8. *n.* 57. licèt ita nuncupetur etiam in ruſticis, ut vide-
re eſt ſignanter in *l. ſi uno* 17. *in princ. & in l. ſed addes* 21. *§.
ſi quis*, *ff. locat.*

Origo hujus contractus eſt antiquiſſima, nam naturalis, & 31
omnium Gentium dicitur in *l.* 1. *ff. locat.* & eſſe de Jure gen-
tium, habetur etiam in *l. ex hoc jure*, *ff. de Juſt. & Jur.*

Hinc

Hinc autem aliqui ſumunt argumentum contra definitionem ejuſdem ſuprapoſitam, in qua dicitur, requiri mercedem in pecunia numerata, ſeu numeranda, cùm pecunia
32 per multos annos poſt Jus gentium fuerit inventa; ex relat. per Caroc. *tit. de orig. locat. n.* 2 ſed breviter dicendum, quod licèt locatio non inceperit ab initio, quo gentes eſſe cœperunt, prout non incœpit pecunia, tamen quia jus gentium illud dicitur, quo omnes gentes utuntur §. *Jus autem Civile*
33 *Inſt. de jur. nat. gent. & civ.* ſufficit quòd caſu exigente, & humanis neceſſitatibus gentes humanæ contractum locationis, & conductionis, prout, & penè omnes alios contractus conſtituerint, ad hoc ut dicatur de jure gentium §. *Jus autem gentium inſtit. de jur. nat. gent. & civ.* cùm nulla gens ſit,
34 quæ non habeat materiam, ſeu monetam forma publica ſignatam, ut docet Bart. *in l.* 1. *in prin. ff. de contrah. empt.* quem alii ſequuntur congeſti per Caroc. *ubi ſupra num.* 4.

35 Dividitur autem locatio, ut alia ſit propria, alia impropria, & alia improprtiſſima, Molpheſ. *ad conſuetud. Neap. par.* 14. *quæſt.* 2. *num.* 1. Propria eſt cui convenit definitio ſuprapoſita, in qua videlicèt conceditur uſus rei, vel perſonæ pro certa mercede in pecunia numerata. Ubi verò merces non eſt in pecunia numerata, tunc eſt locatio impropria, licèt enim non ſit verè, & propriè locatio, tamen regulatur cum locatione, imò ab ea in nihilo diſtinguitur ſecundùm Garz. *de expen. & mel. cap.* 14. *num.* 20. de quo etiam alibi. Improprtiſſima verò eſt locatio, ſub qua complectitur Emphyteuſis, ac etiam cenſus, ut dicit Molpheſ. *in d. quæſt.* 2. *in princ.* & dicam in *cap.* 3. *de Emphyteuſi*.

36 Locatio autem propria ſubdividitur in locationem rerum, & locationem perſonarum, ut patet ex definitione ſuprapoſita, ſed gloſſ. *in l. ſi uno*, §. *item ſi poſt*, *ff. loc.* ad majorem explicationem facit tres ſpecies, videlicèt ut alia ſit locatio rei, alia operarum, alia rerum, & operarum ſimul, & in his tribus ſpeciebus quarta additur à Caſtrenſ. *in d.* §. *item ſi poſt*, ut alia ſit locatio operis, & licèt hæc additio Caſtrenſ. non placeat Molpheſ. *in d. quæſt.* 2. *num.* 1. ex quo putat hanc contineri in ſecunda, vel tertia ſpecie, tamen verè differt ab aliis, ut patet ex iis, quæ ſupra dicta ſunt de illa, unde non debet diſplicere, prout non diſplicet Manticæ *de taciturn. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 12.

37 Dividitur etiam locatio, ut alia ſit perpetua, alia ad tempus. Et locatio ad tempus ſubdividitur, ut alia ſit ad longum tempus, alia ad breve, Molpheſ. *ad conſuet. Neap. tom.* 3. *par.* 14. *quæſt.* 2. *num.* 2. *& ſeq.* ubi etiam eas explicat: Et multum intereſt, an ſit locatio ad breve tempus, an verò ad longum tempus, vel perpetua, quia prima nullum transfert dominium, aliæ verò transferunt dominium utile, ut dicetur in cap. 4. ubi tractabitur, an locatio ſit alienatio, & propterea prima eſt de Jure Gentium, aliæ verò ſunt de Jure Civili, à quo dominium utile fuit inventum, ut explicat Mantic. *de tac. lib.* 5. *tit.* 2. *num.* 14. *&* 15.

38 Alia denique eſt locatio pura, & ſimplex, alia mixta cum alio contractu, prout ſignanter in ſocietatibus Officiorum, quæ practicantur paſſim in Urbe, continetur implicita locatio, Gratian. *diſc.* 679. *num.* 35. *& ſeq.* admittit enim officialis ſocium ad participationem fructuum, & hæc eſt ſocietas, verùm quia ſunt incerti, idem Officialis conducit ratam illam Socii ad rationem tot pro centenario, Rot. *deciſ.* 388. *num.* 13. *& ſeq.* poſt Cenc. *de cenſ. & in Rec. deciſ.* 160. *num.* 17. *par.* 4. *tom.* 2. Millin. *deciſ.* 251. *n.* 4.

De emptione, & venditione, in quo differat à locatione, & quomodo ab ea dignoſcatur?

S U M M A R I U M.

1 *Emptio, & venditio differt à locatione, & conductione.*
2 *Emptio, & venditio transfert dominium à venditore in emptorem.*
3 *Locatio non transfert dominium.*
4 *Lim. ſi ſit ad longum tempus, quia transfert dominium utile.*
5 *Periculum rei venditæ ſpectat ad emptorem.*
6 *Periculum rei locatæ ſpectat ad locatorem.*
7 *Remiſſio mercedis fit conductori, ſi uti non poſſit re, emptori autem non fit.*
8 *Venditor poſt quam rem tradidit, eam non avocat, ſecus autem locator.*
9 *Venditor re ſemel tradita liberatur, ſecus in locatore.*
10 *Vendi quædam res poſſunt, quæ locari non poſſunt, ut ſervitutes prædiales.*
11 *Evictâ re locata, locator liberatur præſtando æque idoneam, ſecus in emptione.*
12 *Venditio ſine expreſſione certi pretii non valet.*
13 *Etiamſi dicatur fieri pro juſto pretio.*
14 *Vendito fundo non veneunt inſtrumenta, ſecus autem eo locato.*
15 *Vitioſa re vendita competit reſciſſio contractus, ſecus autem ſi fuerit locata.*
16 *Locatio, & conductio quibuſdam exceptis, eſt ſimilis emptioni, & venditioni.*
17 *Convenit cum emptione in materia.*
18 *Et convenit etiam in forma, & in aliis.*
19 *An contracta ſit locatio, vel potiùs emptio, & venditio, ſæpè dubitatur.*
20 *Venditio eſſe non poteſt ſine translatione dominii.*
21 *Etiamſi partes dixerint vendere.*
22 *Declaratur tamen procedere ſi reſervatum ſit dominium perpetuum, ſecus ſi ad tempus.*
23 *Amp. declarationem etiamſi dictum fuerit quòd iterum facta ſit locatio.*
24 *Natura rei ſolita locari facit reputari contractum locationis, non venditionis.*
25 *Ampl. etiamſi partes dixerint vendere.*
26 *Emptio contracta cenſetur non locatio ſi conſtitutum pretium, non merces.*
27 *Merces locationis quandoque in jure vocatur pretium.*
28 *Et ideò mentio pretii in contractu, non tollit eſſe locationem.*
29 *Pretii mentio tunc relevat, cùm correſpondet vero pretio.*
30 *Venditio ex parvitate pretii non efficitur locatio, ſed corruit.*
31 *Pretium diſtributum in annos denotat locationem, unicum verò denotat venditionem.*
32 *Ampl. ut diſtributum in annos denotat locationem, etiam ſi facta ſit mentio pretii.*
33 *Item amplia etiam ſi dictum emere, & vendere.*
34 *Si autem conſtitutum ſit unicum pretium, & ſimul diſtributum, tunc ſi prius diſtributum, & poſtea unitum, erit locatio, ſecus è contra.*
35 *Denominatio denotat qualis ſit contractus, & ei ſtatur in dubio.*
36 *Ampl. etiam ſi adſit aliqua præſumptio in contrarium.*
37 *Operarum, ſeu facti locatio eſt, ſi recipiens pecuniam nihil transfert.*
38 *Decl. procedere quatenus factum tale ſit, ut locari ſoleat.*
39 *Si autem quid tradatur artifici, ut immutetur, & aliud fiat conſtituto pretio, eſt emptio, ſecus ſi ex eadem reddatur.*
40 *Si artifex ipſe ponat rem non erit locatio, ſed venditio.*
41 *Decl. procedere ſi materia quam ponit, ſtet principaliter, non autem ſi acceſſoria.*
42 *Et ſi dubium, an ſtet principaliter, attenditur an quantitas pretii conveniat valori.*
43 *Gabella cenſetur locata, non vendita.*
44 *Lim. ſi pacta omninò repugnant locationi.*
45 *Si gabella conceſſa ſit pro annis decem pro tot nummis ſingulo anno, erit locatio.*
46 *Ampl. idem eſſe ſi unicum pretium pro omnibus decem annis ſit conſtitutum, ſi dictum ſit, locavit.*
47 *Et etiamſi non ſimpliciter dictum ſit, locavit, ſed etiam vendidit, & locavit.*
48 *Secus dictum ſimpliciter, vendidit, & unicum pretium conſtitutum.*
49 *Si dictum ſimpliciter, vendidit, & conſtitutum pretium in ſingulos annos, erit locatio.*
50 *Conceſſio ad tempus, pura ad vitam dignoſcitur, quod ſit locatio à diſtributione pretii in ſingulos annos.*
51 *Pactum remiſſionis mercedis propter caſus fortuitos indicat contractum eſſe locationem.*
52 *Venditionis nomine venit quandoque locatio in materia favorabili, ſecus in odioſa.*
53 *Venditionis verbum eſt latiſſimum, & aptum comprehendere omnem translationem dominii.*
54 *Emptio, & locatio eiſdem juris regulis conſiſtunt.*
55 *Argumentum, à venditione ad locationem valet.*
56 *Regula ſtatur donec limitatio probetur.*
57 *Limitatio regulæ probanda eſt plenè, & concludenter, & quomodo.*

Digitized by Google

CAPUT II.

QUia dictum eſt in præcedenti Cap. 1. Veteres promi-
ſcuè uſos fuiſſe verbis emptionis, & venditionis loco
verborum locationis, & conductionis, ut habetur in *l. Ve-
teres* 20. *cum l. ſeq. ff. de act. empt.* juxta lecturam Cujac. &
aliorum ibidem allegatorum, hic congruè videtur quæren-
dum, An locatio differat à venditione, & quomodo ab ea
1 dignoſcatur. Et quoad primam partem quæſiti reſponden-
dum eſt affirmativè, quia ultra diverſitatem nominis, ad-
ſunt etiam inter hos contractus plures differantiæ reales,
quarum prima eſt, quòd in contractu emptionis, & ven-
2 ditionis Dominium transfertur à venditore in emptorem,
l. clavibus 74. *ff. de contr. empt. §. vendita inſt. de rer. div.*
3 ſecus autem in locatione, & conductione, *l. non ſolet* 39.
ff. de locat. & cond. l. cum manu 80. *§. fin. ff. de contrah. empt.*
4 quod intelligitur de Dominio directo, nam utile in locatio-
ne ad longum tempus transfertur in conductorem, Aretin.
conſ. 55. *verſ. ſed in loc.* Alex. *conſ.* 112. *num.* 3. *lib.* 1.
5 Seraphin. *deciſ.* 273. *num.* 8.

Secunda eſt circa rei periculum, ſive deteriorationis, ſive
6 interitus, nam ſi contracta ſit emptio, periculum ſpectat
ad emptorem, *l. neceſſario* 8. *ff. de peric. & com. rei vendi-
tæ*, *§. cùm autem inſt. de empt. & vend.* contrarium autem
7 eſt in locatione, & conductione, in qua periculum ſpectat
ad locatorem, *l. item quæritur* 14. *§. exercitu*, *l. ex con-
ducto* 16. *ff. locat.* Unde ſequitur, quòd in locatione, ſi
caſu aliquo non poſſit conductor uti re conducta, fit ei re-
miſſio mercedis, ſecus autem in venditione, Menoch. *re-
tinend. remed.* 4. *num.* 25. & 26.

8 Tertia eſt circa avocationem rei. Nam venditor poſt-
quam eam tradidit, ampliùs eam avocare non poteſt ab
emptore, *l. quidam fundum* 16. *ff. de in rem verſo*, locator
autem ſæpè evocat à conductore, *l. æde* 4. *C. locat.*

Quarta eſt circa rei traditionem, venditor enim ſi ſemel
9 rem emptori tradat, liberatur, itaut cum eo ex empto am-
pliùs agi non poſſit, ſed aliis remediis uti debet, *l. qui pen-
dentem* 16. *ff. de action. empt. l. ſi cùm fundum* 68. juncta
gloſſ. ibi in *ver. tradat, ff. de contr. empt.* quod non procedit
in locatione, nam poteſt conductor poſt rem ſibi ſemel tra-
ditam, ſi uti non poterit, iterum, ac ſæpiùs agere, ut trada-
tur, *l. ſi quis Domum* 9. & *l. ex conducto* 15. *ff. locat.* & hanc
differentiam notat Bart. *in d. l. ſi quis Domum num verſ. ad-
vertendum*, Natt. *conſ.* 360. *n.* 1. Mozz. *de loc. & cond. c.* 1. *n.* 5.

10 Quinta eſt, ut ſint quædam res, quæ vendi poſſint, lo-
cari non item, ut in ſpecie ſervitutes prædiales conſtat ven-
di poſſe, *l. aquæductus* 47. *ff. de contr. empt.* locari autem
non poſſe, *l. locare* 44. *ff. locat.*

11 Sexta eſt, quòd ſi evincatur res locata, locator liberatur
præſtando aliam æquè idoneam, *l. ſi quis Domum*, *ff. locat.*
quod ſecus eſt in venditore, qui non liberatur præſtando
æque idoneam, ſed tenetur ad intereſſe, Caſtrenſ. *in l. ſi
quis fundum*, *ff. loc.* Mozz. *de loc. & cond. cap.* 1. *num.* 4.

Septima eſt, quòd locatio valet quandoque nulla expreſ-
12 ſa mercede, videlicet ſi res erat ſolita locari, quia cenſetur
pro conſueta, ut dicam infra cap. 17. Quod ſecus eſt in em-
ptione, & venditione, ut poſt Caſtren. *in lib.* 1. *ff. loc. &
cond.* notat ad effectum hujus differentia Mozz. *in dicto
cap.* 1. *num.* 6. & de venditione pro juſto pretio facta abſque
13 expreſſione quantitatis, quòd non valeat, nec poſſit ven-
ditor agere ad pretium, etiamſi rem tradiderit, ſecus autem
in locatione, quia in ſimili conventione, ſecuta rei tradi-
tione, tenetur conductor ad mercedam traditam, & dicit
eſſe novam, & utilem differentiam Pinell. *in rubr. C. de
reſc. vend. par.* 2. *cap.* 1. *num.* 24. & dicam infra cap. 35.

14 Octava eſt, quòd vendito fundo non veniunt ejus inſtru-
menta, *l. fundi in princ. ff. de act. empt.* ſecus autem eo locato,
l. ſed addes 21. *§. illud*, *ff. loc.* & hanc differentiam advertit
Bart. *in lib.* 2. *in fin. C. de verb. ſign.* Surd. *deciſ.* 201. *n.* 1.

15 Nona eſt, quia in venditione rei vitioſæ competit reſciſ-
ſio contractus per actionem redhibitoriam ex edicto edi-
lium conceſſa, quod ſecus eſt in locatione, ut eſt Text. *in l.
ſciendum eſt* 63. *ff. de edil. edict.*

16 Verum tamen eſt, quòd his, & ſimilibus differentiis non
obſtantibus locatio, & conductio ſimilis eſt emptioni, &
venditioni, ut dicit Imperator in principio *tit. inſtit. de loc.
& conduct.* & J. C. *in l.* 2. *in princ. ff. eodem*, & patet, quia
17 conveniunt in materia, cùm ſicut in emptione requiritur
res, & pretium *inſt. tit. de empt. & vend.* ita, & in locatio-
ne res, & merces deſideratur *inſt. tit. de locat. in princ.*

18 Et conveniunt etiam in forma, nam ſicut emptio, & ven-
ditio ita contrahitur, ſi de pretio convenerit, ſi locatio,
& conductio ita contracta intelligitur, ſi merces conſti-
tuta ſit, *Inſtit. dicto tit. de loc. & cond. in princip.* & conve-
niunt in aliis multis, quorum plura ſimul cumulat Molin.
de juſt. & jur. tom. 2. *quæſt.* 487. quæ non refero, quia ex
diſcurſu patebunt.

Stante autem tali ſimilitudine præcipuè in modo contra-
hendi conſiſtente, ſæpè dubitari contingit, an contracta 19
fuerit emptio, & venditio, ſeu potiùs locatio, & conductio,
quæ eſt ſecunda pars quæſiti ſupra poſiti, de qua dubitatio-
ne ſunt Text. *in §. Adeo autem inſt. de loc. & cond. in l.* 2. *§.
Adeo autem ff. eodem, in l. Sabinus* 20. & *in l. convenium mihi*
65. *de contrah. empt.* & alibi, ita ut, hæc ſit verè gravis, &
controverſa juris quæſtio, ut dicit Menoch. *retin rem.* 4. *n.* 7.

Præmittam igitur in hac quæſtione aliquas regulas gene-
rales, quæ habentur ad dignoſcendos hos contractus, &
deinde deveniam ad aliquos caſus particulares.

Prima Regula eſt, ut inſpiciatur an ſit translatum Do-
minium, vel ne, cùm iſta ſit prima, & principalis diffe- 20
rentia inter eos, ut ſupra probatum fuit, & quod nemo
poſſit videri eam rem vendidiſſe, de cujus Dominio id
agitur ne ad emptorem tranſeat, ſed tunc aut locatio, aut
aliud genus contractus ſit, monet præcisè Jur. Conſ. *in l.
cum manu fata* 80. *§. fin. de contrah. empt.*

Quod ampliatur, ut licèt contrahentes utantur nomine 21
emptionis, adhuc ſi tacitè, vel expreſsè actum ſit, ut Domi-
nium pleno jure non tranſeat, non erit emptio, ſed magis
locatio, Signorol. *conſ.* 22. *n.* 12. *verſ. præterea licet*, Azeved.
conſ. 32. *n.* 11. Manent. *conſ.* 129. *n.* 1. Surd. *dec.* 157. *n.* 3.
Rot. quæ alios citat *dec.* 128. *n.* 2. *par.* 8. *rec.* Quod tamen
intelligendum eſt, ut procedat abſque difficultate ſi reſerva-
tum Dominium perpetuò, at ſi reſervatum fuerit ad tempus,
hoc non repugnat omninò contractui venditionis, & præ-
cipuè ſi reſervatum ſit prout conſuevit, uſquequò ſolvatur
integrum pretium, ut declarant Surd. *deciſ.* 157. *num.* 2. &
Rota *dicta deciſ.* 128. *num.* 9. ubi ita explicat text. *in dicta
l. manu fata par.* 8. *recent.* Imò fortiùs etiam ſi partes expreſ- 23
sè dixerint, quòd donec ſolvatur pretium, fundus ſit loca-
tus, adhuc locatio iſta tamquam incidenter facta, & ven-
ditioni acceſſoria illi adhærebit, & cedet, ejuſque naturam
aſſumet, itaut periculum, & deterioratio rei non ſpectet
ad locatorem, prout ſpectat in locatione, ſed ſpectet ad
conductorem, ut ſpectat in emptione, & venditione, ut
eſt text. *in l. ſicut emptio* 23. *§. interdum ff. loc.* & ibi *gloſ. in
verſ. exſolvat*, & firmat pluribus relatis Mantic. *de tacitis
lib.* 4. *tit.* 24. *n.* 18. & latiùs, Hodiern. ad Surd. *deciſ.* 157.
num. 12. & *ſeqq.* ubi poſt alios dicit d. textum maximè no-
tandum, quia quilibet eo non viſo reſponderet contrarium;
ſed hoc verum quatenus venditio ſit pura, tunc enim ei cedit
locatio interim, ac ſolvitur pretium facta, at ſecus eſt ſi lo-
catio facta ſit cum pacto, ut, non ſoluto pretio, venditio
habeatur pro non facta, nam ſi, pretio non ſoluto, inempta
res facta ſit, tunc ex locato erit actio, dicit text. *in l. item
ſi pretio* 25. *ff. loc.* ubi gloſſ. *verb. ex locato* explicato proce-
dere ſtante pacto præfato.

Secunda regula eſt, ut attendatur natura rei, quæ deduci- 24
tur in contractum, nam, ſi ſolet locari, reputabitur locatio
l. naturalis 5. *§. at cùm de ff. de præſcr. verb.* & regula iſta pa- 25
riter ampliatur, ut procedat etiam ſi partes aliter contra-
ctum denominaverint ſecundùm Signorol. *d. conſ.* 22. *n.* 12. 26
in princ. & probat text. *in l. inſulam* 6 *ff. de præſcr. verb.*

Tertia eſt, ut tunc dicatur contracta emptio, non autem
locatio, cùm non eſt conſtituta Merces, ſed conventum de
pretio *Inſt. tit. de loc. & cond. in princ.* adeò ut, eo ipſo quòd
fit mentio de pretio, præſumatur emptio, non autem loca-
tio, ut dicunt Bald. *in l. cum dotem* 10. *n.* 2. *C. de jur. dot.*
Marſil. *ſing.* 105. *in princ.* Menoch. *præſ.* 74. *num.* 1. *lib.* 3.
Caroc. *de loc. in tit. de ſimilitudine locationis in qualitate
prima num.* 2. ubi innumeros congerit.

Verùm merces etiam locationis, quandoque in Jure dici- 27
tur pretium, ut ſignanter *in l. ſi quis ante* 10. *in fin. ff. de acq.
poſſ.* & ſic non relevat mentio pretii ad locationem exclu-
dendam, quando ex aliis dignoſcitur contracta, & ſignan- 28
ter ex præcedenti denominatione locationis, ut ſenſit Jaſ.
in d. l. ſi quis ante n. 14. *ad fin.* & eum ſequi videtur Caroc.
in d. qualit. 1. *emp. n.* 9. & licèt contrariam opinionem, quòd
nempè denominatio non relevet in Concurſu cum mentio-
ne pretii, probet poſt alios Menoch. qui alios cumulat *dicta
præſ.* 74. *num.* 4. *lib.* 3. Afflict. *deciſ.* 72. *n.* 10. & *ibi* Urſill.
num. 1. & *ſeq.* tamen iſtam contrariam non admitterem 29
niſi in caſu, quo pretium dignoſceretur juſtum, & corre-
ſpondens vero valori rei, tunc enim operatur ejus mentio,
ut contractus non poſſit cenſeri locatio, ſed reputandus ſit,
vendi-

Google

venditio, at quando pretium non eſt congruum valori rei, tunc non cenſetur venditio, ſed potiùs arguitur locatio non obſtante pretii mentione, ſi alia verba non repugnent, ut poſt alios tradunt Marſil. *ſing.* 105. *ad fin.* Menoch. *præſump.* 74. *n.* 5. *lib.* 3. *& retinen. remed.* 4. *n.* 24. & latè Caroc. *tit. de ſimilitudine locationis cap. de qualitate prima empt. n.* 4.
30 *&* 5. ubi tamen hoc nimis ampliat; dum dicit, quòd ſi venditio non valet ex parvitate pretii efficitur locatio, quia ex parvitate pretii benè poteſt argui facta locatio, ſi verba ſint dubia, at ubi vere contracta eſt venditio pro parvo pretio, ſi parvitas eſt intra dimidiam, juſti venditio ſoſtinetur, ſi verò eſt ultra dimidiam, & tunc reſcinditur contractus, diſponitur *in lib.* 2. *C. de reſcind. vend.* Rota coram Eminentiſſimo Celſo *dec.* 202. *num.* 6. & quando adeſt magnus exceſſus ultra dimidiam, contractus remanet nullus ipſo jure Gratian. *diſcept.* 823. *num.* 38. *& ſeq.* Piat. *diſcept.* 25. *n.* 32. *verſ. vera namque eſt regula, & n.* 34. *in fin. & ſeq.* Fab. *in Cod. lib.* 4. *tit.* 3. *def.* 3. Rota coram Caval. *dec.* 301. *num.* 3. *& in recent. deciſ.* 202. *num.* 6. *par.* 10. *& in Romana tranſactionis* 19. *Aprilis* 1660. §. *Non obſtat* coram Veroſpio, & ſic numqoam tranſit in locationem, unde tunc magis argueretur venditio, cùm facta eſſet valoris rei æſtimatio, & juxta illam pretium eſſet conſtitutum, Menoch. *alios referens præſ.* 74. *num.* 2. *lib.* 3.

31 Quarta Regula dignoſcendi, an ſit locatio, vel venditio eſt videre, an pretium ſit diſtributum in ſingulos annos, vel aliter ratio temporis habita ſit, quia tunc erit locatio, ſi verò non ſit ita diſtributum, ſed unicum, erit venditio Tiraq. *de retract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 14. *num.* 86. *&* 87. Menoch. *latiſſimè retinen. rem.* 4. *num.* 19. Caroc. *de locat. ſub tit. de ſimil. locationis*, §. *diſgregata ſolutio num.* 1. & iſtum eſſe verum modum dignoſcendi locationem à venditione, dixit pluribus relatis Rota coram Milino *deciſ.* 446. *n.* 2. Quod
32 ampliatur procedere, etiam ſi adſit mentio pretii, quia hoc caſu pretium pro mercede interpretatur, Menoch. *d. remed.*
33 4. *num.* 23. Ac etiam ſi partes aliter contractum denominaverint, videlicèt ſi verbi gratia dixerint emere, & vendere pro tot ſcutis quolibet anno ſolvendis, adhuc erit locatio, & non emptio, Tiraq. *d. gloſ.* 14. *num.* 87. Caroc. *ſub tit. de ſimil. locationis* §. *de qualitate ſecunda diſgregata ſolutio num.* 6. Menoch. *retin. remed.* 4. *num.* 21.

34 Quid autem ſi utrumque factum appareat, videlicèt conſtitutum unicum pretium, & diſtributum in ſingulos annos; & quamvis conſtitutionem pretii unici hoc caſu, quo adeſt etiam diſtributio in annos, non eſſe curandam, dicat Bart. *in dicta quæſt.* 4. *num.* 12. *verſ. Non obſtat, quod pretium*, & eum ſequatur Menoch. *retinen. d. remed.* 4. *num.* 20. *ad med. verſ. primò non adverſatur*: diſtinguendum videtur, ut ſi conſtitutio pretii in unica ſumma præcedat, & ſolutio dilata ſit in annos gratia facilioris ſolutionis, iſta diſtributio non ſit attendenda, ſed ſolùm conſtitutio pretii, & indicet venditionem. E contra verò ſi conſtitutum ſit ratione annorum, videlicèt pro centum annuis in totum conficientibus mille in conceſſione facta ad decennium, reputanda erit locatio, cùm illa expreſſio ſcutorum mille ſtet potiùs demonſtrativè, quàm diſpoſitivè, & non operetur, nam à primordio tituli poſterior formatur eventus *l. un. ad fin. C. de impenen. lucr. deſcript. lib.* 10. Gratian. *diſcept.* 214. *num.* 21. & faciunt in ſimili, quæ dicuntur de dignoſcenda venditione, an ſit facta ad corpus, vel ad menſuram, ut videlicèt ſi priùs ſit expreſſum corpus cenſeatur ad corpus, licèt ſubſequatur expreſſio menſuræ, & è contra Becc. *conſ.* 133. *num.* 1. *& ſeq.* Gabr. *conſ.* 64. *num.* 3. *&* 13. *lib.* 2. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 17. *num.* 11. *& ſeq.* Seraphin. *deciſ.* 264. *num.* 6. *& deciſ.* 317. *num.* 4. *ad fin.*

35 Quinta regula erit, ut in dubio attendatur denominatio partium, nam ſi dixerint contrahere emptionem, & venditionem, emptio reputabitur, ſi dixerint contrahere locationem, & conductionem, locatio, & conductio reputabitur, in dubio enim talis reputatur contractus, qualis à partibus denominatur, ut firmant Menoch. *præſ.* 105. *num.* 1. *& ſeq. lib.* 3. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 8. *n.* 17. Rota *deciſ.* 510. *n.* 1. *verſ. & pro tali par.* 4. *tom.* 3. *recent.* ubi *num.* 2. quod hoc maximè procedit, ſi denominatio ſit diſpoſitivè concepta.

36 Et quamvis denominatio cedat aliquibus ex demonſtrationibus contrariis, ut viſum eſt in regulis ſuprapoſitis, tamen non quælibet præſumptio iſtam, quæ ex denominatione inſurgit, elidere valet, ſed ei ſtandum eſt etiam ſi aliquæ præſumptiones ſint in contrarium, Cravett. *conſil.* 20. *numer.* 4. Surd. *conſil.* 243. *numer.* 3. Beccan. *conſil.* 35. *numer.* 9. *in fin. & ſeqq.* quidquid ſecus dicendum ſit ſi adſint pacta ſubſtantialia in contrarium, ut dicam in ſequenti *cap.*

His præmiſſis deveniendo ad caſus particulares in quibus 37
magis dubitari ſolet, an ſit contracta locatio, ſeu venditio; primus erit ſi deductum ſit in contractum merum factum, ſeu operatio aliqua, & nullum jus in alium transferet is, qui pecuniam recipit, ſed ſolùm aliquid operetur, & iſto caſu non poteſt eſſe emptio, & venditio, ſed tantùm locatio *l. item ſi pretio* 25. *in princip. verſ. quoties autem ff. locat.* cum concordan. relat. per Bart. *in ſua quæſt.* 4. *incip. publicanus num.* 10. *verſ. aliquando agitur*, dummodò tamen opus tale
ſit, ut locari ſoleat, puta ſi do, ut tabulam pingas, ſecus au- 38
tem ſi tale ſit, ut locari non poſſit, uti ſi do, ut manumittas juxta ſecundam regulam ſupra datam, & in his terminis loquitur ille text. *in l. naturalis* 5. §. *& cùm do, de præſc. ver.* ibi citat. Et non attenditur in Caſu iſto regula quarta ſuprapoſita; nempè an ſit datum unicum pretium, vel diſtributum in menſes, aut annos *l. ea lege* 53. §. *locavi opus ff. loc.* & docet Bart. *in d. quæſt.* 4. *ubi ſupra* Menoch. *retinend. remed.* 4. *num.* 13. Caroc. *qui alios citat ſub titulo de differentia locationis* §. *de qualitate prima locationis num.* 2.

Secundus caſus eſt, quando in Contractum deducitur 39
factum, ſimulque aliqua rei traditio, & tunc ad hoc, ut ſit locatio, neceſſe eſt, ut is cui opus faciendum eſt, det rem, ſeu corpus in quo opus faciendum ſit, ut habetur in *l. Sabinus* 20. *ff. de contrah. empt.* toties enim conductio eſt, quoties materia, in qua aliquid præſtatur in eodem ſtatu ejuſdem manet, quoties autem immutatur, & alienatur, emptio magis, quàm locatio intelligi debet *l. convenit mihi* 65. *verſ. totis enim ff. de contrahen. empt.* Unde ſi cum aurifice Titius convenerit, ut is de auro ſuo annulos certi ponderis, certæque formæ ſibi faciat acceptis verbi gratia
decem, hæc erit emptio, & venditio, ſi verò Titius aurum 40
dederit poliendum, vel ornandum mercede pro opera conſtituta erit locatio §. *item quæritur inſtit. de loc. & conduct. lib.* 2. §. *Adeò autem ff. eodem.*

Verùm non ſufficit, Artificem aliquid de ſuo ponere ad 41
hoc, ut ſit venditio, ſed neceſſe eſt, ut materia illa, quam ponit ſtet principaliter, aliàs ſi ſtet acceſſoriè, adhuc erit locatio, ut eſt caſus in *l. item ſi pretio* 25. §. *cùm Inſulam ff. loc.* ubi data fuerat Inſula Artifici ædificanda totali ſua impenſa, qui proptereà cementa etiam de ſuo ponere debebat, & tamen dicitur locatio, quia ſolùm quod ſtat principaliter, cùm ædificium ei cedat, ab eo non dabatur, itaut quod dabat artifex non ſtabat principaliter, ut conſideravit Bart. *in d. quæſt.* 4. *num.* 10. *propè med.* & aliis congeſtis Menoch. *retinen. remed.* 4. *num.* 15. *cum duobus ſeqq.*

Si verò res ſit dubia an videlicèt res, quæ ab artifice præ- 42
ſtatur, ſtet principaliter, ſeù acceſſoriè, & recurrendum eſſe ad quantitatem pretii, ut ſi conveniat valori rei, ſit emptio, ſecus è contra cenſuit poſt gloſſ. quam dicit ſingularem in *lib.* 1. §. 1. *in verb. agendo ff. de ſuperf.* Bart. *in ſua quæſt.* 4. *in ſolut. num.* 10. *verſ. aliquando dubitatur*, & aliis adductis, Menoch. *d. remed.* 4. *num.* 18.

Tertius caſus eſt, quando in contractum non venit fa- 43
ctum aliquod, ſed res tantùm, & quæſtio cadere ſolet, quando conceditur à Principe, ſeu Communitate Gabella, ſeu Datium ad aliquos annos, puta per decennium, & in hac quæſtione, quia ſubjecta materia magis, atque etiam magis convenit locationi, quàm venditioni ſecundùm Boer. *deciſ.* 249. *num.* 11. *poſt. med. verſ. & hoc dicit expreſsè*,
ſunt enim hæ res naturæ ut exerceri ſoleant per Communi- 44
tates, aut locari, ut dicit Signorol. *conſ.* 22. *num.* 12. debet ſemper cenſeri facta locatio, niſi alia pacta omninò repugnent *d. l. naturalis* 5. §. *& cum do ff. de preſcr. verb.*

Vis igitur ſtat in dignoſcendo, quando adſint pacta adeò 45
repugnantia, ut prævaleant, & ſi dictum ſit, concedo pro annis decem pro tot nummis ſingulo anno, nihil eſt, quod prævaleat naturæ rei, & multò minùs, ſi pro verbo concedo, dictum ſit, loco. Ripa *in tract. de peſte tit. de privileg. contr. n.* 51. *&* 55. Menoch. *preſumpt.* 104. *n.* 1. *&* 2. *lib.* 3. Boer. *dec.* 249. *n.* 11. *verſ. primus caſus, & verſ. ſecundus caſus.*

Quid autem ſi conſtitutum ſit unicum pretium pro omni- 46
bus decem annis? & adhuc, ſi dictum ſit locavit cenſeri debet locatio ex adduct. per Menoch. *d. preſumpt.* 104. *num.* 4. *&* 5. ubi reſpondet contra Carocc. *de loc. ſub tit. de ſimilitudine loc.* §. *de qualitate quarta vendit. num.* 7. Idque ampliatur procedere non tantùm ſi ſimpliciter dictum ſit, loca-
vit, ſed etiam ſi dictum promiſcuè, vendidit, & locavit, 47
quia adhuc erit locatio, quamvis conſtitutum ſit unicum pretium Ripa *d. tit. de privil. contract. n.* 66. Menoch. *d. preſump.* 104. *n.* 43. Boer. *dec.* 249. *n.* 11. *verſ.* 4. *eſt caſus.*

48 Si autem dictum ſit ſimpliciter, vendidit, & tunc, ſi conſtitutum ſit unicum pretium pro omnibus decem annis, reputatur venditio, quia concurrunt duæ demonſtrationes, quæ prævalent qualitati rei in contractum deductæ, nempè denominatio venditionis, & unicum pretium, Menoch. *d. præſumpt.* 104. *n.* 40. Carocc. *d.* §. *de qualitate 4. vendit. n. 7. verſ. 3. caſus* Boer. *dec.* 249. *n.* 11. *in 3. caſu verſ.* 2. quod ampliatur procedere, etiam, ſi, poſt conſtitutum ab initio unicum pretium, poſtea ſit facta diſtributio in ſingulos annos Rip. *in d. tit. de privil. contract. n.* 40. Menoch. *præſumpt.* 104. *n.* 41. *lib.* 3.

49 At ſi, ubi dictum ſimpliciter vendidit, non ſit conſtitutum pretium unicum, ſed diviſum tantum in ſingulos annos, erit locatio. Bart. *in l. cotem ferro* §. *qui maximos n. 2. ff. de public. & vectig.* Ancar, *conſ.* 402. *n.* 2. Corn. *conſ.* 23. *n.* 7. & *conſ.* 33. *n.* 9. *lib.* 2. Carocc. *d.* §. *de qualitate 4. venditionis n. 7. verſ. 3. eſt*. Boer. *dec.* 249. *n.* 11. *verſ. tertius caſus*, & eſt communis opinio, ut fatetur, licèt plura in contrarium adducat Menoch. *d. præſ.* 104. *n.* 6. quæ procedit etiam ſi conſtitutum ſit pretium unicum, & deinde diſtributum in ſingulos annos. Ripa *in d. tit. de privil. contract. nu,* 64. quem refert Menoch. *eadem præſumpt.* 104. *n.* 39. & ſequitur Caroc. *d.* §. *de qualitate quarta vendit. ſub tit. de ſimilitudine locat. num. 7. verſ. ampliatur*.

50 Solet etiam cadere quæſtio iſta in conceſſione rei ad tempus, puta domus ad vitam, & in his terminis verum eſſe modum dignoſcendi locationem à venditione inſpicere, ſi pretium ſit diſtributum in annos, vel unicum pro toto tempore juxta regulam ſupra quarto loco traditam dicit Rot. *in illa dec.* 446. *nu.* 2. *coram* Milin. *ibi citat.* At in præfatis quoque caſibus, & aliis ſimilibus, in quibus cadit hæc quæſtio, conſiderari ſolent pacta conventa. Nam ſi adaptentur magis locationi, quàm venditioni, locationem
51 arguent, & è contra, prout in ſpecie ſi adſit pactum, quòd ob bellum, vel alium caſum ſimilem fiat remiſſio mercedis, quod demonſtret eſſe contractum locationis reſpondit Socin. ſen. *conſ.* 88. *col.* 2. *verſ. quod etiam dignoſcitur lib.* 1, Menoch. *retinend. d. remed.* 4. *n.* 25. & 26.

52 Et conſiderari etiam ſolet ſubjecta materia, nam locatio ad longum tempus, uti transferens dominium utile, in materia favorabili venditionis nomine venire poterit, ſecus autem in ſtricta, & odioſa, ut in ſpecie cum in una Romana Prælationis prætenderetur per quaſdam Moniales, uti Dominas directas domus ad vitam per emphyteutam locatæ, prælatio in tali locatione per text. *in l. fin. C. de jur. emphyt.* cùm ibi tradit per Jaſ. *n.* 11. Rot. coram Sacrato *ſub die 5. Ap.* 1604. cenſuit eam non competere, & reddidit rationem, quia diſpoſitio *d. l.* (ſunt verba præciſa deciſionis) eſt exorbitans tanquam contra *l. dudum C. de contrah. empt.* & ideò ſtrictè, & in caſu tantùm ibi expreſſa intelligenda, ut in ſpecie argumentatur, Rimin. ſen. *conſ.* 357. *n.* 7. *lib.* 2. & faciunt plures rationes ponderatæ in cauſa Romana Caſalis *die 20. Febr. & 14. Martii* 1576. coram Reverend. Alex. quæ, licèt fuerint deductæ ad effectum evitandæ pœnæ, poſſunt etiam deſervire in hoc caſu, quo ſtricta eſt facienda interpretatio, ut ſupra dictum eſt, Diſpoſitio autem *d. l. fin.* loquitur in venditione, non autem in locatione ad vitam.

53 Non obſtat quòd venditionis verbum ſit latiſſimum, & aptum comprehendere omnem actum per quem transfertur dominium *l. ſtatu liberis ff. de ſtatu liberis*, Bar *in l. novit.* §. *venditionis ff. quibus modis pign. vel hypoth. ſolut.* cum ſimilibus. In locatione autem ad vitam transferatur utile dominium, ut latè fuit deductum in cauſa Romana de Cupis 10. *Nov.* 1600. coram me, quia prædicta procedunt in materia favorabili, vel ſaltem in indifferenti, ſecus in materia ſtricta, ut per Greg. Lopez poſt alios quos allegat in *l.* 55. *n.* 4. *tit. 5. par.* 5. faciunt tradita per Tiraq. *tit. de retract. lign.* §. *in gloſſ.* 14. *n.* 88. & 89. ex quibus fuit, conclusum ſententiam D. in civilibus Locumtenentis Illuſtriſs. Vicarii Urbis ad favorem Monialium latam tanquam injuſtam eſſe revocandam. Hæc Rota.

54 Denique non omittendum hìc animadvertere, quòd jura non ſolùm dicunt locationem, & conductionem eſſe ſimilem emptioni, & venditioni. ſed etiam expreſsè addunt eiſdem juris regulis conſiſtere; teſt. eſt *in princip. tit. inſtitut. de locat. & conduct. & in l. 2. in princip. ff. eodem.* Hinc enim deducitur magna conſequentia, ut videlicèt liceat arguere ab
55 emptione, & venditione ad locationem, & conductionem prout faciunt Corn. *conſ.* 281. *num.* 65. *lib.* 2. Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 12. *tit.* 18. *n.* 51. Rot. *dec.* 350. *nu.* 9. *p.* 4. *recent.* & alii paſſim, & procedet argumentum, ubicumque non docebitur aliud eſſe in locatione, & conductione ſpecialiter conſtitutum, vel in ea diverſam militare rationem, in prædictis enim juribus traditur regula generalis, quòd contractus ejuſdem juris regulis conſiſtant, & ſic conſtituta in uno procedant etiam in alio, ac proinde huic regulæ 56
ſtandum erit donec probetur limitatio, Gloſſ. *in rub. de reg. jur. in 6. ante fin. verſ habet enim adverſarius*, Bald. *in c.* 1. *n.* 5. *verſ. in omnibus his de alienat. judic. mut. ca. fact.* Dec. *in l.* 1. *n.* 8. *ff. de reg. jur. & conſ.* 142. *n.* 2. *verſ. & ideò ſecundùm regulam*. Rota coram Gregor. *dec.* 182. *n.* 1. & *dec.* 228. 57
n. 7. & probanda erit limitatio concludenter, & plenè Seraph. *dec.* 416. *n.* 9. Gregor. *dec.* 279. *n.* 2. Itaut non ſatis ſit allegare aliquam diverſitatem, niſi diverſitas illa perneceſſe inſerat ad limitationem, & legis auctoritate fundetur, ut requiritur, quando, prout hìc, regula legis auctoritate fundatur, Peregr. *conſ.* 97. *in fin. lib.* 1. Sperel. *dec.* 124. *n.* 62.

Emphyteuſis an ſit locatio, & quomodo ab ea dignoſcatur?

S U M M A R I U M.

1 *Emphyteuſis quid ſit.*
2 *Emphyteuſis comprehenditur ſub nomine locationis latè ſumpto.*
3 *Emphyteuſis natura non inclinat, neque ad locationem, nec ad venditionem.*
4 *Emphyteuſis differt non ſolum à locatione ad breve tempus, ſed etiam à locatione ad longum tempus, & perpetua.*
5 *Emphyteuſis habet familiaritatem cum locatione.*
6 *Emphyteuſis dignoſcitur à locatione ex denominatione partium.*
7 *Et multò magis ſi denominatio fuerit diſpoſitione concepta.*
8 *Denominatio contractus etiam enunciativa attenditur.*
9 *Denominatio contractus attenditur, etiamſi adſint aliquæ præſumptiones in contrarium.*
10 *Pacta magis attenduntur, quàm denominatio contractus.*
11 *Intellige de pactis circa naturam contractus, non circa accidentalia.*
12 *Verba deſerviunt naturæ contractus, non natura verbis.*
13 *Denominationi ſtatur ſi ſunt pacta hinc inde.*
14 *Pacta magis attenduntur ſi partes uſa ſunt promiſcuè verbo locationis, & emphyteuſis.*
15 *Emphyteuſis denominatio, magis operatur, quàm denominatio locationis.*
16 *Emphyteuſis admittit quæcumque pacta.*
17 *Emphyteuſis eſt materia informis, recipiens formam à placito contrahentium.*
18 *Locatio dignoſcitur ab aliis contractibus ex penſione.*
19 *Penſio magna denotat eſſe locationem non emphyteuſim, & è contra modica denotat emphyteuſim.*
20 *Hebræi habentes jus, quod vocant Gazagà ſunt conductores, non emphyteutæ.*
21 *Penſionis quantitas prævalet omnibus conjecturis, & indiciis contrariis ad dignoſcendum, an ſit contractus locationis.*
22 *Decl. procedere, ut prævaleat ſingulis conjecturis de per ſe, non ſimul.*
23 *Denominatio emphyteuſis prævalet quantitati penſionis magnæ, denominatio verò locationis cedit quantitati penſionis parvæ.*
24 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica non poteſt concedi pro penſione modica.*
25 *Penſio magna denotat locationem etiam in Eccleſiaſticis cùm partes uſæ ſunt promiſcuè nomine emphyteuſis, & locationis.*
26 *Penſionis quantitas denotat locationem ſi apparet eam ſolvi in recompenſationem fructuum, & è contra denotat emphyteuſim ſi in recognitionem dominii.*
27 *Penſio denotat locationem ſi dictum ſolvi pro ficto.*
28 *Penſio denotat locationem ſi dictum ſolvi pro Canone.*
29 *Canon, & Cenſus ſunt ſynonyma, & quando relevet dictum pro Canone.*
30 *Pactum remiſſionis penſionis denotat locationem.*
31 *Penſionis diviſio ad rationem pretiarum terræ denotat locationem.*
32 *Penſio quando dicatur magna, ad effectum ut indicet contractum eſſe locationem.*

33 *Solutio*

Digitized by Google

33 *Solutio alicujus ſumma ab initio indicat fuiſſe contractam emphyteuſim.*

34 *Penſio, ut cognoſcatur an ſit magna conſiderari debent fructus de tempore conceſſionis.*

35 *Penſio an præſumatur, quod fuerit correſpondens fructibus, vel non.*

36 *Jactare ſuum nemo præſumitur.*

37 *Sed hæc eſt præſumptio leviſſima, & aliis cedit.*

38 *Penſio magna etiamſi contractus ſit emphyteuſis, operatur, ut in eo procedant regulæ locationis.*

39 *Penſio in pecunia magis denotat locationem, in fructibus emphyteuſim.*

40 *Penſio, ſi dictum ſolvi pro portione dominica, arguit locationem.*

41 *Penſio in anno diſtributa indicat locationem.*

42 *Dominii translatio denotat non eſſe contractam emphyteuſim, ſed contractum cenſualem.*

43 *Cenſualis contractus differt ab emphyteutico, quia in eo transfertur utrumque dominium.*

44 *Cenſus alius reſervativus, alius conſtituens, & in quo differant.*

45 *Dominii directi reſervatio non magis convenit emphyteuſi quàm locationi.*

46 *Pactum de non auferendo magis convenit emphyteuſi, ſed poteſt etiam apponi in locatione.*

47 *Pactum quòd in aliquo caſu poſſint bona reſtitui, denotat locationem.*

48 *Pactum quòd fiant reparationes per conductorem magis convenit emphyteuſi, ſed non repugnat locationi.*

49 *Pactum, quòd ob non ſolutionem penſionis incurratur caducitas, æquè convenit emphyteuſi, ac locationi.*

50 *Caducitas ob alienationem non procedit in locatione ad longum tempus.*

51 *Alienatio rei ad longum tempus conducta eſt nulla.*

52 *Pactum, quòd non poſſit conductor alienare, magis convenit emphyteuſi quàm locationi, & eam indicat.*

53 *Secus ſi addita pœna caducitatis, quia indicat locationem.*

54 *Laud. mium non debetur ex alienatione rei locata.*

55 *Non tamen repugnat locationi pactum, quòd debeatur Laudemium.*

56 *Laudemium eſt quinquageſima pars pretii.*

57 *Laudemii ſolutio denotat bona eſſe emphyteutica.*

58 *Secus ſi appareat ſolutum per errorem.*

59 *Perpetuitas conceſſionis arguit contractum eſſe emphyteuſim potiùs quàm locationem.*

60 *Sed hæc eſt conjectura levis, & contrarium procedit in Eccleſiaſticis.*

61 *Conceſſio ad tertiam generationem non repugnat quòd ſit locatio.*

62 *Conceſſio ad vitam magis convenit locationi quàm emphyteuſi.*

63 *Contractus in dubio potiùs locationis quàm emphyteuſis reputandus eſt.*

64 *Et potiùs Cenſualis quàm emphyteutica.*

65 *Secus ſi in Regione emphyteuſis non practicaretur.*

CAPUT III.

1 EMphyteuſis, quæ nihil aliud eſt, quàm conceſſio rei
immobilis ad tempus, vel in perpetuum pro conventa
penſione, ſeu redditu, domino directo præſtando in domi-
nii directi recognitionem, prout rejectis aliis definitionibus
eam noviſſimè definivit, Fulgin. *de jur. emphyt. in præl ud.*
2 *q.* 1. *n.* 18. Licèt ſub nomine locationis latè ſaltem ſumpto
vocabulo comprehendatur, Menoch. *conſ.* 372. *n.* 12. Ca-
roc. *de loc. & cond. in princ. tit. locationis diviſio n.* 1. tamen
3 certum eſt, quòd poſt legem Zenonianam habet propriam
naturam, neque ad locationem, neque ad venditionem in-
clinantem, ſed ſuis pactionibus fulciendam, ut habetur in
§. *Adeò autem inſtit. tit. de loc. & cond.*

4 Et licèt aliqui dicant emphyteuſim differre à locatione
ad breve tempus facta, & reſpectu locationis ad longum
tempus adeſſe differentiam verbalem tantùm, tamen eorum
opinio eſt evidenter falſa, ut aſſerit, & probat Mantic. *de
tacit. lib.* 22. *tit.* 2. *n.* 55. *verſ. Nec obſtat, quòd & Gratian.
diſcept.* 378. *n.* 30. Rot. coram Seraph. *dec.* 286. *n.* 20. *& dec.*
288. *n.* 2. *& ſeq.* Et patet ex pluribus differentiis relatis per
Valaſc. *de jur. emphyt. quæſt.* 20. *& ſeq. in præl ud. quæſt.* 5. &
patebit etiam ex dicendis infra hoc capit. & alibi, ubi ſe-
cundùm ſubjectam materiam occurret ſæpè diſtinctionem
facere inter hos contractus, & procedit dicta differentia
Pacion. de Loc. & Cond.

etiam ſi locatio ſit perpetua, quia, & in his terminis lo-
quuntur dictæ deciſiones coram Seraph. & expreſſè declara-
tur coram eodem *dec.* 353. *n.* 2. quæ eſt in eadem cauſa cum
ſupracitatis.

Verùm quia, licèt verè inter hos contractus adſint mul- 5
tæ differentiæ, tamen negari etiam non poteſt eſſe inter eos
magnam familiaritatem, ut dixit Text. *in* §. *Adeò Inſtit.
de loc. & cond.* & Folg. *de jur. emph. d. quæſt.* 5. *n.* 1. Seraph.
dec. 288. *n.* 2. ita ut ſæpè in praxi dubitare contingat an ſit
contracta locatio, vel potiùs emphyteuſis, operæ pretium
eſt videre quomodo dignoſcatur, licèt ſit valde laborioſum,
ut dixit Caroc. *de loc. tit. de reſcind. loc. n.* 46.

Et quatenus verè dubitetur, an onus, vel alius contra- 6
ctus celebratus ſit, in tali dubio ſtatur denominationi par-
tium, itaut ſi denominaverint contractum locationis, lo-
catio cenſebitur contracta, ſi denominaverint emphyteuſim,
pari modo reputanda erit contracta emphyteuſis, Menoch.
præſumpt. 105. *n.* 1. *& ſeq. lib.* 3. Mantic. *de tacit. lib.* 22.
tit. 8. *n.* 7. Rot. *dec.* 510. *n.* 1. *verſ. & pro tali p.* 4. *tom.* 3.
recent. & coram Merlino *dec.* 545. *n.* 7.

Idque multò magis procedet ſi talis denominatio non 7
ſimpliciter enunciativè, ſed diſpoſitivè fuerit concepta, ut
bene conſideravit Rota *dict. dec.* 510. *n.* 2. *p.* 4. *tom.* 3. *re-
cent.* At non proinde ſperni debent enunciativæ, nam non 8
ſolùm emiſſæ in ipſo inſtrumento conceſſionis, ſed etiam
alibi, maximè probant in hoc propoſito, Gratian. *diſcept.*
917. *n.* 4. *& ſeq.* Rota in Sabinen. tenutæ coram Litta im-
preſſ. per Marcheſan. *p.* 1. *fol.* 1079. *n.* 2.

Et hoc procedit etiam ſi adſint aliquæ præſumptiones, 9
quòd contractus non ſit is, quem partes denominarunt,
quia adhuc reputari debebit talis ſecundùm Cravet. *conſil.*
20. *n.* 4. Surd. *conſ.* 243. *n.* 3. Bec. *conſ.* 35. *n.* 9. *in fin. & ſeqq.*
ſed hoc non item quoad pacta, quia ea magis attenduntur 10
ad dignoſcendum quid actum, quàm denominatio, De-
cian. *conſ.* 35. *n.* 41. *lib.* 2. Menoch. *conſil.* 201. *n.* 26. *&
ſeqq.* Peregrin. *conſ.* 12. *n.* 15. *l.* 2. Bellon. jun. *conſ.* 58. *n.* 6.
& ſeqq. Intelligendo tamen de pactis, quæ verſantur circa 11
ſubſtantiam, & naturam contractus, non de iis, quæ ſo-
lùm circa accidentalia ejuſdem verſentur, ut declarant Surd.
conſ. 243. *n.* 43. & Becc. *conſ.* 35. *n.* 11. *ad med.* Ratio enim
concluſionis eſt, quia verba deſerviunt naturæ contractus, 12
& non natura verbis, & ideò non denominatio, ſed pacta
ſubſtantialia attendi debent, *l. Inſulam* 6. *ff. de præſcript.
verb.* Alex. *conſ.* 40. *n.* 14. *verſ. pro hoc facit l.* 4. Seraph. *dec.*
794. *n.* 6. Dummodo tamen non adſint pacta hinc inde,
partim videlicèt convenientia locationi, & partim con- 13
venientia emphyteuſi, quia tunc ſtandum erit denomina-
tioni, Surd. *conſ.* 243. *n.* 43. *ad med.* Fachin. *conſ.* 1. *n.* 16.
lib. 1. Menoch. *præſumpt.* 104. *n.* 31. *lib.* 3. prout è contra ſi
partes promiſcuè uſæ fuerint verbo locationis, & emphy-
teuſis, magis attendi debebunt pacta, Bellon. ſen. *conſ.* 21. 14
n. 5. Andreol. *contr.* 90. *n.* 5. *part.* 1. Clar. *in* § *emphyteuſis
quæſt.* 1. *n.* 5. Mareſcot. *var. cap.* 76. *n.* 15. *lib.* 2. Mantic. *de
tacit. lib.* 22. *tit.* 2. *n.* 10. magis tamen urgebit, quòd par-
tes dixerint velle contrahere emphyteuſim, quàm quòd di-
xerint velle locare, magiſque propterea urgentes conjectu- 15
ræ requirentur, ut à tali denominatione emphyteuſis re-
cedatur, quàm ut recedatur à ſimplici denominatione loca-
tionis, idque non ſolùm quia locationis nomen non repu-
gnat contractui emphyteutico, ſed illum comprehendit ſal-
tem ſub ſua lata ſignificatione, ut ſupra dixi in principio,
ſed etiam quia emphyteuſis admittit quæcumque pacta *l.* 1.
C. de jur. emphyt. Ruin. *conſ.* 98. *n.* 12. *lib.* 3. & non habet 16
propriam naturam, ſed eſt veluti materia informis reci-
piens formam à placito contrahentium, ut dicit Rota co-
ram Penia *dec.* 1192. *n.* 3. & Hodiern. ad Surd. *dec.* 198.
n. 5. & quòd habeat naturam ſuis pactionibus fulciendam
dicit Imper. *in* §. *Adeò autem, poſt. med. inſtit. de locat. &
cond.* Unde difficiliùs operari poterunt pacta, ut à denomi- 17
natione recedatur, ut benè probat Mareſcot. *var. cap.* 76.
n. 17. *& ſeqq. lib.* 2. & ſenſit Rota in una Foroſempronien.
penſionis 27. Januarii 1616. §. Rota cenſuit coram Sa-
crato.

Deveniendo autem ad pacta: primò, & principaliter 18
conſiderari ſolent ea quæ verſantur circa penſionem, ex
penſione enim dignoſcitur locatio ab aliis contractibus,
ut docuit Gloſſ. *in l.* 1. *ver. agendo*, & ibidem etiam Bart.
n. 3. *ff. de ſuperficieb.* & in propoſito, ſi penſio ſit magna de-
monſtrat eſſe locationem, non autem emphyteuſim, Ruin.
conſ. 161. *n.* 27. *l.* 1. Cephal. *conſ.* 9. *n.* 12. Burſat. *conſ.* 255.
n. 2. Nevizan. *conſ.* 92. *n.* 12. *& latiſ. ſeq.* Bertet. *conſ.* 32.
num. 8. Becc. *conſ.* 3. *num.* 22. ubi de communi teſtatur

Digitized by Google

Menoch.conſ.929.n.16.Bolognin. conſ.54.nu. 5.Clarus in §.
19 emphyt.q.1.num.5. Theſaur. deciſ.20. num. 5. & in fin. Rot. deciſ.24. n.11.part.6.recent. Et è contra ſi ſolvatur quid minimum reſpectu rei erit emphyteuſis, Bald. in rubr.C.de jur. emphyt.num.11.& ſeqq. Ruin.conſ.161.num. 27.ad fin.lib.1. Menoch.conſ. 372. num. 7. Surd. conſ. 537. num. 4. Gratian. diſcept.926.num. 11. Et iſte eſt verus modus dignoſcendi locationem ab emphyteuſi, ut tradunt Bellon.ſen. conſ. 21.nn. 8.verſ. ultimo notabiliter, Seraph.dec. 272. n.3.& deciſ.794. n.5.Rot.deciſ. 564.n.2.part.1.diverſ.& deciſ. 64.num.3.poſt med.part.4.recent.& quòd hæc ſit verior opinio, & ab ea non recedendum teſtatur Burat. deciſ.334.n.1.

20 Hinc licèt Hebræi Urbis, tanquam habentes ex quadam conſtitutione ſan. mem. Clement. VIII. privilegium, ut per Dominos domorum quas inhabitant expelli non valeant, vindicent ſibi quoddam jus inquilinatus, quod Gazagà vocant, & prætenderetur per illud eos potiùs effici emphyteutas, quàm conductores, Rota in una Romana domorum coram Veroſpio, quæ eſt deciſ.38. part.14.recent. cenſuit contrarium, idque non aliunde deduxit, quàm ex eo quòd ipſi non quid modicum in recognitionem directi dominii dumtaxat perſolvunt, ſed penſionem annuis redditibus correſpondentem, ex quo dignoſcitur eos eſſe conductores non emphyteutas, ex prædictis aliiſque ibi cumulatis ſub n. 5.

21 Et adeò magni faciunt DD. hoc argumentum deſumptum à quantitate penſionis, ut prævalere velint omnibus conjecturis, & indiciis contrariis, Aretin. conſ.55.n.4. ad fin.verſ. ſecundò reſpondemus, Ruin. conſ. 161.n.39. poſt med. lib.1. Bolognin.conſ.54.n.4.verſ.tamen tanta eſt, Mantic.de tacit. lib.22.tit.2.n.9. Rot. coram Seraph. deciſ.272.n.4. & coram Burat.deciſ.334.n.14.

22 Quod tamen intelligo de ſingulis aliis indiciis de per ſe conſideratis, non autem de omnibus ſimul junctis, cum imò in ſpecie de denominatione ſint, qui teneant eam prævalere dicto argumento deſumpto à quantitate penſionis, Natta conſ.49.n.16. Silvan. conſ. 47. n. 5. Gabr. conſ. 84.n. 9.& ſeqq. lib. 2.

Et licèt in contrarium, etiam in terminis quòd penſio magna prævaleat ad demonſtrandam locationem, argumento deſumpto pro emphyteuſi, ex eò quòd partes, ità contractum denominaverint, teneant, Ruin.conſ.161.n.27.in prin. lib.1. Roland.conſ.96.n.38.& ſeqq.lib.1.& Rot. quæ in una Viterbien. domus de Lanuviis 14. Maji 1601. §. ex adverſo autem coram Corduba, & in una Spoletana Mercedis 29. Maji 1600. coram eodem, dicit ita fuiſſe ſæpiùs reſolutum Seraphin.deciſ.794.num.3. & ſeqq. Burat.deciſ.334.n.3. An-
23 dreol.contr.90.n.6.part.1.in recent.deciſ.14.n.12.part.6. placet diſtinctio, ut ſi agatur de contractu, quæ partes denominaverint locationem, & in eo conſtituerint penſionem modicam, procedat iſta ultima opinio, ut prævaleat quantitas penſionis, & magis demonſtret emphyteuſim, quàm dicta denominatio demonſtret locationem, quia conductio non eſt, quæ fit pro uno nummo, ſed quæ fit pro pretio juſto, l.ſi quis ante 10.ad finem, juncta gloſſ.in verſ.vero pretio, ff. de acquir.poſſ. At è contra ſi ſimus in contractu denominato emphyteuſis, in quo penſio ſit magna, magis ſtandum ſit denominationi, quia hoc caſu non eſt cur recedamus ab ea, dum, ut ſupradixi emphyteuſis eſt capax omnium pactorum, & ſic etiam admittendi, quòd ſolvatur magna penſio, ut benè ſupracitati pro prima opinione, & ultra eos optimè, lateque Mareſcot. var.cap.76. num.10.& ſeqq. lib.2.& plenè etiam Surd. deciſ. 198. n. 19.ad fin.verſ. ſecundo reſpondebat, & ibi Hodierna in addit.n.5.& 6. penes quos alii.

Quod abſque dubio faciliùs dicendum erit in emphyteu-
24 ſi Eccleſiaſtica, nam licèt non ignorem aliquos Doctores etiam de ea loqui, dum dicitur ex magnitudine penſionis argui locationem, prout conſideravit Rota coram Buratto dicta deciſ.334.n.13.verſ. quia hoc objectum, tamen inde poterit ſumi etiam in Eccleſiaſtica aliquod indicium, quòd quatenus concurrant alia, prout concurrebant in prædicta deciſ.334. aliquid operabitur, at non poterit ſumi argumentum magnum aliis, & ſignanter denominationi emphyteuſis, prævalens, præſertim ubi non agatur de emphyteuſi antiquiſſima, vel aliud concurrat, quia in emphyteuſi Eccleſiaſtica neceſſe eſt conſtituere penſionem magnam, & correſpondentem fructibus; aliàs contractus non poſſet dici utilis, & ſic eſſet nullus juxta diſpoſitionem Extrav. Ambitioſa de reb. Eccleſ. non alien. ut benè conſiderant in propoſito Gabriel. dicto conſil. 84. numer. 12. lib. 2. Surd. deciſ. 198. num. 22. Franc. deciſ. 191. n. 12. & dicam latiùs infra cap. 14. de locatione bonorum Eccleſiaſticorum §. 10.

Tunc autem etiam in Eccleſiaſticis magnitudo penſionis 25
demonſtraret locationem, cùm partes non denominaſſent contractum ſimpliciter emphyteuſim, ſed promiſcue uſæ eſſent nomine emphyteuſis, & locationis; hoc enim caſu, etiam tenentes magnam penſionem, non facere contractum locationis, contrarium tenent, ut advertit Rota coram Burat. deciſ.334.n.12.& promiſcua denominatio reputatur etiam, ubi partes dixerint locavit, & reſpectivè conduxit in emphyteuſim, Bald. in rubr. C. de jur.emphyt.n.11. Burat. d.deciſ.334.n.11.

Prout etiam magni facienda eſt quantitas penſionis, ſi ex 26
verbis inſtrumenti appatet, quòd verè ſolvitur in recompenſationem fructuum, ac pro eis; & è contra nihil faceret, ſi conſtaret, quòd non in meram recompenſationem fructuum, ſed magis in recognitionem directi dominii ſolveretur. Nam in hoc conſiſtit tota vis hujus conjecturæ; cum iſta ſit differentia principalis inter hos contractus, ut patet ex utriuſque definitione, quarum una habetur ſupra cap. 1. & alia in cap. iſto utrobique in principio, & ideò quando habetur penſio magna, vel parva cum hac circumſtantia, videlicet, quòd magna ſit expreſsè conſtituta in recompenſationem fructuum, & pro eis, vel parva in recognitionem dominii directi, tunc verè procedat concluſio, quòd hæc conjectura denominationi contractus, & aliis conjecturis prævaleat, quia in his terminis, ut plurimum loquuntur pro ea ſupracitati, & ſignanter explicant Nat.conſ.49.n.30. verſ. Non obſtat dum dicitur, Rimin. jun. conſ.461.nu.25. Becc.conſ.3.n.23.Gabr.conſ.80.n.11.& conſ. 84. n.13. lib.2. Mareſcot. var.c.76.n.11.lib.2.

Et ſufficienter expreſſum erit ſolvi debere pro fructibus, 27
& non meram recognitionem directi dominii, ſi dictum fuerit ſolvendum pro ficto, & ſic apertè demonſtrabit, juxta prædicta, fuiſſe contractam locationem, & non emphyteuſim, Surd. conſ. 537.n.7. Gabr. conſ.nn. 10. lib. 2. ubi num. 12. quod propterea non attendendum hoc caſu, quòd contractus denominatus ſit emphyteuſis, licèt hoc non abſolutè procedat, ſed ſolùm quatenus penſio ſit magna, & alia repugnent, ut cenſuit Mantica de tacit. lib. 22.tit. 8.n.7.

E contra ſi dictum ſolvi debere pro Canone arguitur, 28
contractum non eſſe locationis, Mart.conſ.3.n.16.Menoch. conſ.372.n.4.Mareſcot.c.76.n.23.lib.2.Seraphin.deciſ.1435 n.1. licèt non propterea demonſtret eſſe emphyteuſim potiùs quàm contractum cenſualem, cum Canon, & Cenſus
ſint ſynonyma dec.25.n.8.poſt Poſth. de manut. Duran. dec. 29
425.n.14. Merlin.dec.545.n.12. & quatenus dictum ſit pro Canone, ſeu reſponſione nullum poteſt fieri fundamentum in nomine Canonis, Rimin. ſen.conſ. 160.n.6. Buratt. dec. 334.n.16. & hoc caſu intelligeretur potiùs pro cenſu, quàm pro emphyteuſi, Menoch.con.865.n.4. Gratian. diſcept. 566. n.12. Mantic. deciſ. 134.n.3. prout etiam ſi dictum eſſet pro Canone, ſeu Cenſu, Mant. de tacit.lib.22. tit.8.n.9. Fulgin. de jur.emphyt.in prælud. quæſt.15. nu. 16. licèt verba iſta non repugnent, ſi aliunde conſtet contractam eſſe emphyteuſim, Gratian.diſcep.926.n.12. Seraphin.deciſ.1195.n. 3. & deciſ. 1235. in princ. Cenſus enim nomen nil relevat, cum variè accipiatur, & ſumatur etiam pro Canone, Seraphin. deciſ. 1235.n.1.in recent.deciſ.117.n.8.part. 5.Eminentiſſ. Celſus deciſ.202.num.17. ac etiam pro penſione, Houded. conſ. 81. num. 10. lib.2.Mantic. de tacit.lib. 22. tit. 3. num. 19. verſ. Nec obſtat.

Si autem dictum ſit penſionem non eſſe ſolvendam in ca- 30
ſibus occurrentibus non perceptionis fructuum, patebit quòd penſio eſt conſtituta in fructuum recompenſationem, & habito reſpectu ad eos, unde tale pactum demonſtrabit locationem, quia non convenit regulariter emphyteuſi, Bellon. ſen. conſ.21.n.8.verſ.Item adeſt, & dicam alibi.

Prout etiam ſumitur argumentum, quòd non ſit conſti- 31
tuta penſio in recognitionem directi dominii, ſed in recompenſam fructuum, & magis urget pro locatione, ſi non ſit conventa in unica ſumma pro toto prædio, ſed diviſum, puta ad Carolenos tres pro quolibet rubro, cum dignoſcatur conſtituta pro terra, & ejus uſu, quod eſt proprium locationis, ut conſideravit Rota coram Burat. deciſ. 334. n. 7.

Controvertitur autem, quænam dicatur penſio magna 32
ad hunc effectum denotandi contractum non eſſe emphyteuticum, ſed locationis, & requiri eam eſſe omnino correſpondentem fructibus rei, cenſuit Surd. deciſ. 198.nu.19. verſ. ad quantitatem, ſed contraria opinio eſt penes plures, quòd videlicet, etiam ſi penſio non correſpondeat quantitati fructuum, dummodò non ſit minima, indicet locationem, ut videre eſt penes Grat. conſ. 128.n.8. lib.2.Nevizan. conſ.92.n.45. Rimin.jun.conſ. 461.n.25. Rot. coram Burat.

deciſ.

dec. 334. *n.* 2. & penſionem duodecim ducatorum eſſe magnam in caſu ſuo cenſuit Gabr. *conſ.* 80. *n.* 6. *lib.* 2. ſed veritas eſt, quòd tunc urget magis hoc argumentum à quantitate penſionis, cùm conſtat, quòd penſio correſpondet quantitati fructuum, & ratio eſt, quia tunc magis arguitur, quòd fuerit in eorum recompenſationem conſtituta, quo caſu verè urget magnitudo penſionis ad arguendam locationem, ut ſupra dixi.

33 Prout etiam tunc magis urget idem argumentum, cùm conſtat, quòd ab initio ſuit ſoluta aliqua ſumma; aliàs enim ſi nihil ſolutum non repugnat emphyteuſi, ut ſolvatur Canon æquivalens fructibus, vel paulò minor, imò, ſaltem in Eccleſiaſtica, clarum eſt quòd non poteſt eſſe quid minimum, cùm admittatur ad ſummum, quòd ſit minor quantitatis fructuum in ſexta parte tantùm, & hoc quatenus emphyteuſis ſit perpetua, & non aliàs, ut ſupra dicebam, & dicam quoque infra *cap.* 14. §. 10. *à num.* . . . & advertunt in propoſito Natt. *conſ.* 49. *n.* 17. Silvan. *conſ.* 47. *n.* 6. Gabr. *conſ.* 84. *n.* 12. *lib.* 2. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 6. *n.* 23. *& ſeqq.* Surd. *dec.* 198. *n.* 21. Solet autem iſta ſolutio alicujus quantitatis conſiderabilis ab initio practicari magis in emphyteuſi, quàm in locatione, & ideò præbere poſſet aliquod indicium talis ſolutio contractum eſſe emphyteuticum, ſed non multùm relevans, ſi annua penſio eſt magna, Ruin. *conſ.* 161. *n.* 28. *ad fin. lib.* 1.

34 Conſiderandi autem ſunt fructus, qui percipiebantur de tempore conceſſionis ad dignoſcendum an penſio ſit magna, vel parva, & eis non correſpondens, Rim. jun. *conſ.* 461. *n.* 28. *verſ. Nec quidquam*, Becc. *conſ.* 3. *n.* 23. *verſ. bis ita*, unde ſequitur non habendum rationem fructuum reſultantium ex melioramentis poſtea factis, Gabr. *conſ.* 80. *n.* 8. ubi de communi approbata, & uſu recepta etiam in Rota *lib.* 2. Mareſc. *cap.* 76. *n.* 30. *lib.* 2. Rot. *dec.* 539. *n.* 6. *part.* 3. *lib.* 3. *diverſ.* & in una Tiburtin. prætenſæ devolutionis 18. Decembris 1615. §. & licet, coram Veroſpio, & conſiderandi etiam ſunt detractis expenſis in cultura, & recollectione, aliiſque neceſſariis, Cephal. *conſ.* 9. *n.* 12. *ad med.*
35 Mareſcot. *d. cap.* 76. *n.* 29. Unde dubitari ſolet quis probare debeat eorumdem fructuum quantitatem ad hunc effectum, & probandum ab eo, qui dicit, penſionem eſſe correſpondentem fructibus, voluit Surd. *dec.* 198. *n.* 27. Contrarium verò, quòd hoc ſufficiat allegare, quia præſumatur, voluit Ruin. *conſ.* 161. *n.* 25. *verſ. Item iſtud. lib.* 1. & notabilem concluſionem dicit Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 2. *n.* 51. & ſenſit Rot. *dec.* 14. *n.* 10. *&* 11. *part.* 6. *recent.* & in fortioribus, quòd etiam ſi fundus datus ſit pro quinta parte fructuum, adhuc ſi ad culturam redactus ſit, præſumatur, quòd correſpondeat fructibus fundi detractis fructibus melioramentorum dictum fuit in præfata Tiburtina prætenſæ devolutionis, §. &
36 licèt coram Veroſpio, & quidem hæc contraria videtur fundata in illo axiomate, quòd nemo præſumatur jactare ſuum, *l. cum de indebito* 25. *verſ. ſin verò*, *ff. de prob.* prout faceret, qui concederet rem pro minori utilitate, quàm ex ea perciperet, ſed quia verè iſte contractus emphyteuſis pro parva penſione fructibus non correſpondente eſt in uſu, ideò tali præſumptioni ſtandum crederem in dubio, non autem ſi ex verbis conceſſionis deprehenderetur facta, quia vide-
37 licet ita fuiſſet à partibus denominata, vel adeſſent aliæ probationes, ſeu indicia ſufficientia, tunc enim ſi alia pars diceret non ſtandum denominationi, vel aliis demonſtrationibus, quia penſio eſſet correſpondens fructibus, tunc crederem non poſſe ei ſuffragari ſolam præſumptionem prædictam, nam præſumptio, quòd nemo ſuum jactet, eſt leviſſima, ſecundùm Rot. Januen. *dec.* 21. *n.* 11. *prope med. verſ. reſpondetur, quòd talis*, & cedit aliis, ut probat Surd. *conſ.* 80. *n.* 20. *& ſeqq.* Unde non poſſet dici penſio magna, niſi probato valore de tempore conceſſionis, prout etiam nec poſſet dici parva ad arguendum emphyteuſim, Rota *dec.* 770. *n.* 7. *part.* 2. *recent.*

38 Poſtremò circa hunc punctum magnitudinis penſionis non omittendum animadvertere, quòd quando penſio correſpondet fructibus, quantumvis dici deberet non locationem, ſed emphyteuſim fuiſſe contractam, puta quia de voluntate contrahentium aliunde ſufficienter conſtaret, adhuc adeo operatur hæc circumſtantia, ut talis emphyteuſis judicanda ſit, ut locatio, & in ea procedant regulæ locationis, non emphyteuſis, Alex. *conſ.* 112. *n.* 3. *& per tot. lib.* 1. ubi de remiſſione Mercedis, Cephal. *conſ.* 9. *n.* 12. ubi ad effectum tranſeundi ad extraneos, Bero. *conſ.* 130. *num.* 4. *& per tot. lib.* 1. Bellon. ſen. *conſ.* 21. *num.* 10. *ad fin. verſ. præterea dicit*, Valaſc. *de Jur. emph. queſt.* 26. *num.* 11. Mareſc. *variar. cap.* 76. *numer.* 1. *& ſeqq.* ubi de com. & Rotæ opinione teſtatur *lib.* 2. Andreol. *contr.* 90. *num.* 6. *part.* 1.

Conſiderari etiam ſolet circa penſionem ad hunc effe- 39
ctum, an ea ſit conſtituta in pecunia numerata, vel in alia re, nam in locatione propriè ſumpta requiritur, quòd penſio ſit in pecunia numerata, ut patet ex verbis definitionis ſuprapoſitæ in cap. 1. Et quòd penſio in pecunia numerata magis propriè conveniat locationi, ideòque locationem demonſtret, tradunt Roland. *conſ.* 96. *n.* 43. *lib.* 1. Bolog. *conſ.* 54. *n.* 5. *verſ. aliud etiam eſt*, Rimin. Jun. *conſ.* 461. *n.* 26. & quòd ſi ſolvatur partim in pecunia, partim in fructibus, attendatur quod magis eſt, Seraph. *dec.* 272. *n.* 7. *verſ. præterea*; & è contra ſi ſolvatur ſolùm certa pars fructuum arguitur emphyteuſis, Gratian. *diſcept.* 926. *n.* 10. & ideò debebitur laudemium, & procedent in tali contractu alia, quæ ſtatuta ſunt in emphyteuſi, Burgoſ. *de Laudem. p.* 1. *inſpect.* 4. *n.* 37. Verum hoc non obſtante, quandò ſolvatur certa pars fructuum poterit eſſe locatio, ſaltem impropria, & non emphyteuſis, ut dixit Rot. in Narnien. locationis 17. Maji 1613. §. Non obſtat, quòd coram Coccino, quæ eſt hodie inter ejus impreſſas *dec.* 741. & in d. Tiburtina prætenſæ devolutionis 18. Decemb. 1615. §. Non obſtant penſiones, & ſeq. coram Veroſpio. Maximè ſi non ſit quota fructuum, ſed certa quantitas, Seraph. *dec.* 272. *n.* 7. in d. Narnien. locationis, & ubi talis quantitas ſolvi debet pro
parte Dominica, quia ex his verbis magis argueretur loca- 40
tio quaſi ſolvatur intuitu fructuum, ut dixit Rota in una Spoletana remiſſionis Mercedis 29. Maji 1600. §. 2. hoc etiam coram Corduba.

Prout etiam conſiderari ſolet, quòd penſionis ſolutio ſit 41
ordinata in quolibet anno, quia hoc indicat, quòd ſit reſpectu fructuum qui quolibet anno percipiuntur, & ſic magis convenit locationi, & eam indicat Soccin. ſen. *conſ.* 156. *in princ. lib.* 1. Bellon. ſen. *conſ.* 21. *n.* 8. *verſ. Item facit nda eſt* Roland. *conſ.* 96. *n.* 43. *verſ. Aliud etiam eſt*, *lib.* 1. Bolognin. *conſ.* 54. *num.* 5. *verſ. aliud etiam ineſt*, Rimin. jun. *conſ.* 461. *n.* 26. *ad med.*

Quia verò ſupra dictum fuit, quòd tunc multum urgeat 42
magna quantitas penſionis ad demonſtrandam locationem, cùm apparet correſpondens quantitati fructuum, & in eorum recompenſam ſtatuta; & è contra urgeat pro emphyteuſi parva quantitas cùm dignoſcitur ſolvi in recognitionem directi Dominii, ideò videndum eſt de reſervatione Dominii directi, quid importet, adeò eam relevare, ut ubi nulla ſit Dominii directi reſervatio non poſſit dici emphyteuſim adeſſe, cenſuerit Burſat. *conſ.* 26. *n.* 14. Sed hoc admitti poſſet ſi verè appareret de contrario, videlicet fuiſſe utrumque Dominium tranſlatum, & tunc multò minus dici poſſet locatio, ſed eſſet contractus cenſualis, de quo loquitur Burſat. & in hoc differt talis contractus cenſualis ab emphyteutico, quòd in eo transfertur utrumque dominium
directum, & utile in recipientem rem ad Cenſum, ſecus 43
autem in emphyteutico, Soccin. ſen. *conſ.* 167. *n.* 6. *verſ. Sed certè lib.* 2. Clar. *in §. emph. qu.* 1. *n.* 1. Menoch. *præſ.* 107. *n.* 1. *p.* 3. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 3. *n.* 9. Rot. *dec.* 431. *n.* 21. poſt Cenc. *de Cenſ.* & coram Merlino *dec.* 545. *n.* 6. Unde etiam ſi dictum concedo omnia Jura in emphyteuſim, reputatur cenſus, *c. Conſtitutus* 6. & ibi gloſ. *in verb. juxta ratam*, *verſ. ſed re vera*, *de relig. Domib.* Merl.
dec. 545. *n.* 6. Intelligendo tamen de illo Cenſu, qui con- 44
ſtituitur tradendo fundum cum onore ſolvendi quid annuum, qui dicitur cenſus reſervativus, non autem de altero, in quo quis promittit ſolvere quid annuum recepta ab eo, cui ſit promiſſio, aliqua ſumma, qui dicitur cenſus conſtitutus, ut declarat Cravet. *conſ.* 217. *n.* 4. & aliis relatis Menoch. *præſumpt.* 107. *n.* 4. *&* 5. *lib.* 3. de quo ultimo neceſſe eſt intelligere Eminentiſſ. Celſum in *dec.* 202. *n.* 55. Dum dicit verbum concedere importare Dominii tranſlationem, & ſic magis congruere emphyteuſi, quàm cenſui, in quo dominium non transfertur.

At ubi agitur de pacto contrario, reſervationis videli- 45
cet Dominii directi, & tranſlationis Dominii utilis, ex eo non poteſt argui contracta potiùs emphyteuſis, quàm locatio ad longum tempus, cum, & in iſta eodem modo Dominium utile transferatur in Conductorem, ut probat Text. *in l.* 1. §. *quod autem ff. de ſuperfic.* ibi: *& ſane cauſa cognita ei, qui non ad modicum tempus conduxit ſuperficiem in rem actio competit*, & notant ibi ſcribentes, & ultra eos Aretin. *conſ.* 55. *v. ſed in locatione.* Alex. *conſ.* 112. *n.* 3. *li.* 1. Seraph. *dec.* 272. *n.* 8. *& dec.* 286. *n.* 3. Burat. *dec.* 334. *n.* 14. d. Narn. locationis 17. Maji 1613. §. Minus etiam facit coram Coccino inter ejus impreſſas *dec.* 741. Rot. *in rec. dec.* 182. *n.* 10. *part.* 6.

Digitized by Google

46 Pactum de non auferendo propriè convenire videtur emphyteuſi, non autem locationi, cum à conductore pluribus ex cauſis poſſit res auferri, *l. 3. C. locat. §. Adeò, inſtit. eodem tit.* Bald. *in l. 1. in 2. lect. n. 2. Cod. de jur. emphyt.* ſed adhuc hoc pactum non facere ad arguendam emphyteuſim, potiùs quàm locationem, dixit in ſpecie Rot. in d. Narnien. locationis 17. Maji 1613. §. Neque facit coram Coccino, ea ratione adducta, quia iſtud pactum poteſt etiam convenire locationi maximè ad longum tempus, cùm poſſit per pactum derogari diſpoſitioni dictæ *l. 3. C. locat.* ut per Gabr. *in tit. de locat. concl. 3. n. 2.*

47 Sic pactum, quòd in aliquo caſu, puta abſentiæ Pontificis, poſſint reſtitui bona, repugnat emphyteuſi, & oſtendit locationem, Ruin. *conſ. 161. n. 22. lib. 1.* Bellon. ſen. *conſ. 21. n. 8.* & aliis adductis Rot. coram Seraph. *dec. 72. num. 6.*

48 Pactum pariter, quòd fiant per conductorem reparationes, eſt quidem magis conforme naturæ emphyteuſis, ſed non repugnat naturæ locationis, Rot. *dec. 14. n. 37. part. 6. recent.* imò fortius, nec pactum ad meliorandum excludit eadem ratione contractum eſſe locationem, ut fuit dictum per Rotam in una Spoletana remiſſionis mercedis 29. Maji 1600. §. Minus obſtat coram Corduba. Unde concludendum ex tali pacto conjecturam eſſe lubricam, & ſolam parum relevare, prout dicunt etiam Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 8. num. 11.* & Fulgin. *de jur. emphyt. in prælud. qu. 15. n. 15.*

49 Pactum, quòd ob non ſolutionem penſionis incurratur caducitas, non indicat magis emphyteuſim, quàm locationem ad longum tempus, quia in utraque caducitas eodem modo incurritur, Soccin. ſen. *conſ. 167. n. 7. verſ. Si verò dicamus lib. 2.* Surd. *conſ. 537. n. 15. verſ. aut intelligimus,* Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſolut. can. ampliat. 23.* Boer. *dec. 234. n. 3.* Rota *dec. 174. n. 8. p. 1. div.* ubi quòd in hoc iſti duo contractus æquiparantur, *& dec. 334. n. 19.* coram Burat. & licèt contrarium dicere videatur idem Burat. *dec. 50. n. 6.* animadvertendum quod allegat *dec. 139. & 174 part. 1. diverſ.* in quibus Rota non loquitur de caducitate iſta, ſed de alia ob alienationem, quæ in propoſito differt ab iſta, ut in ipſa *dec. 174. n. 8.* apertè diſtinguitur,
50 ob alienationem enim irrequiſito domino licèt incurri caducitatem etiam in locatione velint, Aretin. *conſ. 55. n. 4. verſ. Non obſtat,* Surd. *conſ. 537. n. 16.* Caldas *de jur. emphyt. lib. 1. qu. 16. n. 10. & 17.* ubi de com. Merlin. *de contract. diſp. 459. n. 21. poſt med.* tamen verior opinio eſt in contrarium, ut teſtatur, & probat Rota in prædictis *deciſ. 134. & 174. par. 1. diverſ.* & penes Seraph. *dec. 276. n. 8. & per tot. & dec. 288. & dec. 355. per tot.* Caballin. *Milleloq. 213. poſt med.* Gomez. *var. tom. 2. cap. 3. n. 11. ad fin.* Mant. *de tacit lib. 22. tit. 2. n. 55.* Gratian. *diſcept. 378. n. 29. & ſeq.* ubi de magis æqua, & vera Burat. *dec. 334. n. 18.*

51 Verum tamen eſt, quòd alienatio rei conductæ ſic facta eſt nulla, *l. 2. C. ne rei dom. vel templ.* Mantic. *d. tit. 2. n. 56. in fin.* Gratian. *dicta diſcept. 378. n. 31.* Seraph. *d. dec. 286. n. 19.*

52 Et ex his ſequitur, quòd pactum expreſſum in inſtrumento conventum, quòd non poſſit conductor alienare, convenit magis emphyteuſi, in qua de jure prohibetur ſtrictiùs alienatio, nempè etiam ſub dicta pœna caducitatis, & ideò potiùs emphyteuſim denotat *dec. 14. n. 38. part. 6. recent.* ſed non valet ex eo ſumi argumentum multum urgens, quia nec res locata ad longum tempus poteſt validè alienari, & ideò illi quoque convenit tale pactum Aretin. *conſ. 55. n. 4. verſ. Non obſtat,* Ruin. *conſil. 161. n. 30. lib. 1.* Rot. coram Burat. *dec. 334. n. 17.* & in d. Narnien. Locationis 17. Maji 1613. §. Minus etiam coram Coccino, ubi, & idem dicit de pacto, quòd in venditione præferatur Dominus, imò ſi ex-
53 preſſum ſit, quòd ob alienationem irrequiſito Domino incurratur caducitas, quòd potiùs denotet locationem, ea ratione, quia aliàs in locatione non incurreretur, & ideò pactum fuit neceſſarium, in emphyteuſi verò eſſet ſuperfluum, Burat. *dict. deciſ. 334. n. 18.*

54 Et idem prorſus eſt de pacto, quòd in caſu alienationis ſolvatur Laudemium, quia ex alienatione rei locatæ Laudemium non debetur, Gomez. *var. cap. 3. n. 11. tom. 2.* Menoch. *præſumpt. 105. n. 8. lib. 3.* Fulgin. *de jur. emphyt. in prælud. quæſt. 15. in fin.* & eſſe veriorem opinionem teſtatur Rot. *dec. 14. num. 46. & ſeqq.* ubi alii allegantur, & declarantur contrarii *part. 6. recentior.* ſed benè debetur ex alienatione rei emphyteuticæ, & ideò pactum prædictum indicat potiùs emphyteuſim, Rot. *dec. 400. n. 8. verſ. Item*
55 *ſolutio part. 1. recent.* ſed non multum urget, quia non repugnat naturæ locationis, quòd in ea tale pactum apponatur, Burgoſ. *de Laudem. par. 2. Inſpect. 18. n. 4.* Fulgin. *de Jur. emphyt. tit. de Laudem. quæſt. 8. n. 51.* & fuit dictum in Romana devolutionis Domus 18. Maji 1663. §. ſicuti neque coram R. P. D. meo Taya; Multoque minus releva- 56
ret pactum ſolvendi ſolidos quinque, vel quid ſimile in caſu alienationis, quia non poſſet dici eſſe pactum Laudemii in emphyteuticis debiti, quia Laudemium eſt quinquageſima pars pretii, ut dixit Rota in una Tiburtin. prætenſæ devolutionis 18. Decemb. 1615. §. non obſtat Laudemii, coram Veroſpio. Majus autem indicium faceret contractum 57
eſſe emphyteuticum, ſi appareret ſolutum fuiſſe Laudemium abſque pacto; nam appareret, contractum fuiſſe habitum pro tali, Mantic. *de tacit. lib. 22. tr. 3. n. 15.* Rot. *dec. 400. n. 8. par. 4. rec.* Niſi tamen appareret, ſolutionem 58
fuiſſe erroneam cum demonſtratione originis erroris, ut in caſu Merlin. *dec. 545. n. 10. & 11.*

Si conceſſio ſit facta in perpetuum, argui videtur emphy- 59
teuſis, ut pluribus relatis tradit Menoch. *conſ. 444. n. 1. & ſeq.* At cùm ratio hujus conjecturæ ſit, quia locatio eo ipſo quòd ſit perpetua efficiatur quodammodo emphyteuſis, ſeu ab ea non differat, quod parum ſubſiſtere dictum eſt ſupra 60
hoc *cap. in princ. n. 4.* ſequitur, ut conjectura ipſa parum urgeat; Imò fortiùs dici poſſet, quòd, quidquid ſit in emphyteuſi Laicali, in Eccleſiaſtica conceſſio in perpetuum potiùs convenit locationi, quàm emphyteuſi, nam emphyteuſis Eccleſiaſtica, præſumitur temporalis, ad tertiam videlicet generationem, Cephal. *conſ. 297. n. 18.* Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 5. n. 6. & ſeq.* Valaſch. *de Jur. Emphyt. q. 1. n. 9. & verſ. quod multum confert, & n. 12. verſ. licet, & conſuetudine,* Rota coram Burat. *deciſ. 334. num. 20.*

Non tamen è contra, ex quo conceſſio ſit ad tertiam generationem, excluditur quod ſit locatio, cùm non repugnet, 61
ita fieri locationem, ut dixit Rota in una Spoletana remiſſionis Mercedis 29. Maii 1600. §. Minus obſtat coram Corduba, & ſenſit etiam Seraph. *dec. 272. n. 2. ad med.* Si verò 62
ſit ad vitam, magis accedit naturæ locationis, quàm emphyteuſis, quæ eſt tranſitoria ad hæredes ſaltem deſcendentes, Aretin. *conſ. 55. num. 5.*

Quatenus autem ex prædictis, aliiſque ſimilibus conjecturis, & præſumptionibus, quæ videri poterunt, pœnes alios hanc quæſtionem meliùs tractantes, & ſignanter Mantic. *de tacit. l. 22. tit. 8.* & Fulgin. *de Jur. emphyt. in prælud. q. 15.* Menoch. *præſumpt. 105. lib. 3. dignoſci non poſſit.* An contractus ſit locationis, an emphyteuſis, ſed remaneat res 63
adhuc dubia, in tali dubio potiùs judicari debet locatio, quàm emphyteuſis, Ruin. *conſ. 161. n. 28. lib. 1.* Rimin. Jun. *conſ. 461. n. 28.* Burſat. *conſ. 255. n. 4.* Rota coram Burat. *dec. 334. in fine,* prout etiam judicari debet potiùs contra- 64
ctus cenſualis, quàm emphyteuſis, Marſil. *ſing. 95. n. 2.* Ruin. *conſ. 160. num. 9. lib. 1.* Menoch. *conſ. 372. n. 10.* Cabal. *conſ. 74. num. 12. lib. 2.* Nevizan. *conſ. 92. n. 42.* Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 3. num. 11.* Creſc. *deciſ. 1. de Cenſ.* ubi de Comm. Cavaler. *dec. 201. n. 2.* Merlin. *dec. 545. n. 1.* Mantic. *dec. 134. n. 3. in recent. dec. 510. n. 5. par. 4. tom. 3.* licèt non deſint tenentes contrarium relati per Menoch. 65
præſumpt. 105. num. 5. verſ. verum lib. 3. Quorum opinio admitti poſſet, ubi in Regione contractus cenſualis, non eſſet conſuetus, ut cenſuit Surd. *conſ. 537. num. 3.*

An locatio ſit alienatio, & quæ dicatur locatio ad longum tempus?

S U M M A R I U M.

1 *Locatio ad breve tempus non eſt alienatio.*
2 *Locatio ad breve tempus dicitur adminiſtratio.*
3 *Locatio ad longum tempus eſt alienatio.*
4 *Locatio ad longum tempus transfert dominium utile.*
5 *Alienationis nomine venit omnis actus per quem transfertur dominium.*
6 *Alienationis nomine propriè, & ſtrictè ſumpta locatio non venit.*
7 *Alienatio eſt actus per quem dominium transfertur,*
8 *Alienationis nomine propriè venit ea per quam dominium transfertur.*
9 *Alienationis nomine non venit locatio, cum pacto, ut dominium non transferatur.*
10 *Neque locatio commoditatis percipiendi fructus.*
11 *Decl. procedere ſi nulla adſit prohibitio alienationis.*
12 *Proteſtatio contraria facto non attenditur.*
13 *Commoditas percipiendi fructus ſi locetur, conceditur ſola perſonalis obligatio, non autem rei.*

14 *Loca-*

Digitized by Google

14 *Locatio ad longum tempus facta Colono Partiario eſt alienatio.*
15 *Ad longum tempus locatio eſt ſi fiat ad decennium, ſecus ſi ad minus tempus.*
16 *Lim. in bonis Eccleſiaſticis, quia dummodo ſit ultra triennium.*
17 *Locatio ultra decennium cum pacto, quòd tot ſint locationes quot anni, eſt ad longum tempus, & alienatio.*
18 *Locatia ad quinquennium cum pacto renovandi eſt alienatio.*
19 *Decl. procedere quatenus adſit aliqua prohibitio alienationis.*
20 *Locatio ad plures annos licèt pro mercede diſtributa in annos ſingulos eſt unica.*
21 *Lim. in locatione operarum.*
22 *Locatio ad beneplacitum eſt ad longum tempus.*
23 *Secus ſi ſit ſine præfinitione temporis, & non ſit dictum ad beneplacitum.*
24 *Locatio ad vitam dicitur ad longum tempus.*
25 *Lim. ſi ille ad cujus vitam eſt facta non præſumatur victures per decennium.*
26 *Locatio ad vitam an dicatur perpetua.*

C A P U T IV.

IN hac quæſtione: An locatin ſit alienatio, diſtinguunt Doctores inter locationem ad modicum tempus, & locatio-
1 nem ad longum tempus, & ſicut primam non eſſe alienationem abſolutiſſimum eſt apud omnes, ut dicit Molin. *de primog. lib. 1. cap. 21. n. 1.* Pich. ad Statutum Urbis *lib. 1. cap. 151. gloſ. 7. nu. 97.* Dicitur enim locatio ad modicum tempus adminiſtratio non alienatio, ut inquit Bald. *conſ.* 475.
2 *n. 8. poſt med. verſ. quia locatio* 1. Monach. *dec. Bonon.* 44. *n. 7.* & probat Text. *in l. pro herede 20. in fine principii, verſ. proindè & ſi fundos*, ubi Caſtrenſ. *n. 4. & alii ff. de acquir. hered.* Ita ſecundum, alienationem eſſe communiter tradunt
3 ut videre eſt ex congeſtis per eumdem Molin. *d. cap. 21. n. 16. & 17.* & per Fuſar. *de ſubſtit. quæſt. 525. n. 2. & 3.* Barboſ. *de appell. verbor. appell. 14. nu. 11.* Pic. ad Statutum Urbis *cap. 151. gloſ. 7. n. 49.* & ratio eſt, quia locans ad longum
4 tempus, Dominium utile transfert in Conductorem, ut probat Text. *in l. 1. §. quod autem, ff. de ſuperfic.* cum Concord. adduct. per Molin. & Fuſar. ibidem, & dicam latiùs infra in *cap. 27. de effectibus locationis in prima quæſtione, ubi reſpon-*
5 *debo contrariis*, & alienationis appellatione comprehenditur omnis actus, per quem Dominium transfertur, ut dicit Text. *in l. 1. C. de fund. dot.* Bald. *conſ. 108. in princ. lib. 1.* & alii congeſti per Barboſ. *appell. 14. num. 1.*

Verùm quia locans retinet Dominium directum, hinc ſe-
6 quitur, ut locatio non poſſit dici plena, & perfecta alienatio, nec ſub nomine alienationis propriè, & ſtrictè loquendo comprehendatur, alienatio enim eſt actus, quo Dominium
7 transfertur, ut habetur *in d. l. 1. in fin. Cod. de fund. dot.* Et alienatum non propriè dicitur, quod adhuc in dominio retinetur, *l. alienatum 67. ff. de verb. ſignif.* & in ſpecie, quòd locatio etiam ad longum tempus non dicatur propriè alienatio, ſed impropriè docuit Abb. *in cap. intellecto n. 10. de Jure Jur.* quem ſequitur Matt. *conſ. 480. n. 24.* & latiùs comprobat Covar. *var. reſol. lib. 2. cap. 16. num. 2.* Barz. *dec. Bonon. 18. num. 2. ad fin. & ſeq.* Et quòd alienationis nomine
8 propriè, & ſtrictè ſumpto veniat tantùm ea diſpoſitio, per quam transfertur dominium directum, latè autem ſumpto vocabulo veniat ea, per quam transfertur Dominium utile tantùm. Molin. *de Juſt. & Jur. tom. 2. diſp. 464. n. 1.* Barz. *dec. Bonon. 18. n. 2. ad fin. & ſeqq.*

Et ex eadem ratione, quòd ideò locatio importet alienationem, quia transfertur Dominium, infertur etiam, quòd
9 non erit alienatio ſi fiat locatio ad longum tempus cum pacto expreſſo, quòd non transferatur per eam ullum dominium, quatenus tamen omninò liberum ſit locatori alienare, & dominium transferre, vel non, in tantum enim valet, & attenditur dictum pactum in locatione ad longum tempus conventum, in quantum adeſt dicta libertas; aliàs enim ſi adeſt aliqua prohibitio alienandi, uti ſuſpectum, quòd in fraudem illius factum fuerit, non attenditur, ut dicam infra *cap. 27. de effect. locat. in 1. quæſt. declarat.* 3.

10 Inferturque etiam, ut ſi ſit non locata ipſa res, ſed commoditas percipiendi fructus, tunc quamvis locatio ſit ad longum tempus, adhuc dici non poſſit alienatio, juxta magis communem opinionem, de qua patet ex tradit. per Menoch. *conſ. 777. nu. 8. & ſeq.* Peregrinus *de fideicom. art. 40. num. 110.* Odd. *de prohibit. alien. quæſt. 20. num. 35. & ſeq.* Fuſar. *quæſt. 525. nu. 17.* Et licèt non deſint contrarium tenentes inter quos Baldus in *Auth. hoc jus porrectum num. 1. verſ. ſextò conſiderare eſt C. de ſacroſanct. Eccl.* Fabian. de Mont. *in tract. de empt. & vendit. quæſt. 4. princ. quæſt. ult. n. 9.* Pinel. *de bon. mater. par. 3. n. 64. ad fin.* ubi etiam ſi locator expreſſè proteſtetur, quòd ex tali locatione non vult transferri Jus ullum in re, Covar. *var. cap. 16. num. 1. lib. 2.* Caroc. *de locat. tit. de locat. ad longum tempus in quæſt. An transferat Dominium quæſt 3. nu. 16.* tamen eorum opinio 11
procedere poteſt in caſu de quo in præcedenti illatione, ubi videlicet adeſt aliqua prohibitio alienationis, & locatur res ipſa, etiamſi adjiciatur declaratio, quòd per talem locationem nullum Jus reale transferatur in conductorem, ea ratione, quia hæc verbalis Conventio, non poteſt eludere
leges de locatione loquentes, maximè cum talis conventio 12
ſit contra naturam contractus, & veluti quædam proteſtatio contraria facto, quæ non attenditur Mantic. *de tacit. lib. 13. tit. 45. n. 16.* ubi ſi tale pactum fiat in præjudicium alterius, & tangit Fulgin. *de Jur. emphyt. tit. de alienat. q. 1. n. 89. præſertim propè fin.* at ſecus eſt, ubi non ipſa res, ſed commoditas tantùm locatur, quia per talem locationem conceditur ſola perſonalis obligatio ad fructus percipien-
dos, nullaque rei obligatio conceditur, dum res ipſa in 13
Contractum non venit, ſed Jus percipiendi, quod perſonæ inhæret, & ſic nullo modo poteſt dici rei alienatio, ex ſuprà adductis, & optimè diſtinguendo declarat Molin. *de primog. lib. 1. cap. 21. num. 24. Verſ. ut autem in hac quæſtione, & 25.* ubi adden. alios referunt, & maximè ſi expreſsè addita ſit dicta proteſtatio, quòd non transferatur aliquod Jus in re, prout eſſe neceſſarium docuit Bald. *in cap. quæ in Eccleſiarum 7. num. 20. de Conſtit.*

Dubitari etiam ſolet: An dicatur alienatio ſi fiat locatio 14
ad longum tempus Colono partiario, & communis opinio eſt affirmativa, propter identitatem rationis, ut tradit Petra *de fideicom. quæſt. 8. n. 98. verſ. ſed hæc quoque*, & eidem accedit etiam Fuſar. *d. quæſt. 525. num. 12.* licèt poſtea alleget contrarios.

Dicitùr autem ad longum tempus locatio ſi ſit ad decen- 15
nium, ut firmant Fachin. *conſ. 1. n. 25. lib. 1.* Cancer. *lib. 1. cap. 14. n. 17.* Fuſar. *quæſt. 525. n. 5.* Barboſ. *d. appell. 14. n. 12.* Montan. *de tutel. cap. 33. n. 401.* ubi plures de com. licèt contrarium dicat erroneè Gratian. *diſceptat. 520. num. 5.* Si verò ſit ad minus tempus, etiam ſi ſit ad novennium dicitur ad modicum tempus, Mant. *de tacit. lib. 13. tit. 45. n. 13.* Fuſar. *d. quæſt. 525. n. 5. verſ. locatio autem facta*, Viv. *dec. 306. n. 11.* & hoc procedebat olim etiam in prohibitione alienationis rerum Eccleſiæ ex plenè conge-
ſtis per Garz. *de benef. par. 2. cap. 1. num. 7.* Sed hodie alie- 16
natio ad breve tempus in eis permiſſa, reſtringitur ad ſolos tres annos per *Extravag. Ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alien.* de qua dicam infra *cap. 14.*

Dubitari tamen ſolet, an ſit facta locatio ad certum ali- 17
quod tempus diuturnum, puta ad quindecim annos, cum pacto expreſſo, quòd tot ſint locationes, quot anni, adhuc dicatur locatio ad longum tempus, & alienatio, vel non, & ſunt hinc inde Auctores, quos refert Fuſar. *quæſt. 525. num. 7. & 8.* ſed ubi locatio eſt expreſsè facta ultra decennium, verius videtur, ut dictum pactum cenſeatur appoſitum in fraudem prohibitæ alienationis, quatenus ea ad-
ſit, & non relevetur; ex congeſtis per Mant. *de tacit. lib. 13.* 18
tit. 45. n. 17. prout etiam ſi fiat ad quinquennium cum pacto renovandi, adhuc dicenda eſt ad longum tempus, ut
affirmant Becc. *conſ. 139. n. 6. & ſeq.* Cabal. *conſ. 17. n. 11.* 19
& ſeq. lib. 2. Viv. *opin. 107. num. 8.* intelligendo ſemper quando adeſt aliqua prohibitio, aut fraus tertii; aliàs enim ſecus eſſet dicendum, ut latè oſtendit diſtinguendo ſex caſus Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 4. num. 17. & ſeq.*

Et ex his patet locationem ad plures annos, quamvis fa- 20
ctam pro penſione in ſingulos annos diſtincta, non eſſe reputandam, ac ſi eſſent plures locationes, tot videlicèt quot ſunt anni, quia ſaltem ad hunc effectum de quo agitur, verius eſt, eam eſſe unicam, & ſic quando eſt ad longum tempus, transferre Dominium utile, & eſſe alienationem, quia una res eſt, quæ locatur, & unus contractus, ac una obligatio ex parte locatoris, & conſequenter etiam ex parte Conductoris, licèt penſio ſit in plures annos diſtributa, Bald. *conſ. 316. n. 1. lib. 3.* Surd. *conſ. 34. n. 54. & ſeq.* Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 4. n. 12. & 24.* ubi quod licèt ſit unica, dividi poteſt, Rot. *dec. 279. n. 5. ad fin. par. 1. recent.*

Quod tamen limitari ſolet, ut non procedat in locatio- 21
ne operarum, quia in ea quot ſunt anni tot ſunt locationes, Bald. *conſ. 316. n. 2. in fin. lib. 3.* Mantic. *d. tit. 4. n. 13.* Coſta *de rata quæſt. 93. num. 4.*

Google

22 Erit etiam ad longum tempus locatio, ſi non ſit præfini-
tum aliquod tempus, ſed facta ſit locatio ad beneplacitum,
ſeu, ut valeat quantum partibus placebit, Caball *conſ.* 17.
n. 14. *lib.* 2. Fuſat. *d. quæſt.* 525. *n.* 11. At ſecus eſt, ſi non
23 ſit præfinitum tempus, neque dictum ad beneplacitum,
quia intelligitur ad annum tantùm facta, Soccin. Jun. *conſ.*
25. *n.* 3. *lib.* 2. Montan. *de Tutel. cap.* 33. *n.* 417.
24 Si autem locatio ſit ad vitam locantis, vel conducentis,
controverti poſſe videtur, an reputari debeat ad longum
tempus, ſeu potiùs ad modicum, & propter incertitudinem
vitæ, quia poteſt intra breve tempus ille mori, reputandum
eſſe ad breve tempus, ſenſit Abb. *in cap. quamvis n.* 4. *ad med.*
de decim. Caroc. *de locat. tit. de decim. n.* 12. *ad fin.* Gratian.
diſc. 238. *n.* 24. Verum contraria opinio magis communi-
ter recepta fuit, ut patet ex Pincl. *in l.* 1. *n.* 63. *C. de bon.*
mater. Gabr. *conſ.* 168. *n.* 1. *lib.* 1. Peregr. *de fideicom. art.* 4.
n. 109. Mantic. *de tacit. lib.* 3. *tit.* 45. *n.* 12. Fuſar. *de ſubſt.*
quæſt. 525. *n.* 5. *verſ. item eſſet*, Barboſ. *de appel. verb. ſign.*
25 *appel.* 14. *n.* 13. Ricc. *reſolut.* 103 *n.* 1. *& ſeq. par.* 4. Limi-
tatur tamen hæc opinio, quatenus ille, cujus periculo vitæ
currit locatio eſſet in tali ætate, ut juxta computationem *l.*
hæreditatum ff. ad l. falcid. non præſumeretur tanto tempo-
re victurum, quòd locatio dici deberet ad longum tempus,
nempè per decennium, ut benè advertit Covar. *lib.* 2. *cap.* 16.
n. 3. Montan. *de Tutel. cap.* 33. *n.* 401. non tamen ſuffice-
ret eſſe ſexagenarium, & ultra, ut poſt Thom. Treviſanum
dec. Venet. 21. *par.* 1. tradit Ricc. *reſolut.* 103. *n.* 3. *p.* 1. Cæte-
26 rum locatio ad vitam non ſolùm dicitur ad longum tempus
ſed etiam perpetua, ut latè probat Aldovin. *conſil.* 96. *n.* 61.
& ſeq. & hoc eſt, quod propriè negat Abb. *in d. cap. quamvis*
n. 4. *de decim.* non autem, quòd non ſit ad longum tempus,
& idem videtur velle Montan. *de Tutel. cap.* 33. *n.* 410.

De Colonis, & præcipuè de Partiariis, & de contractu, qui cum eis celebratur.

S U M M A R I U M.

1 *Colonus dicitur, qui terram colit.*
2 *Colonorum varia ſunt ſpecies, & quæ.*
3 *Feudorum ſunt decem diſtinctiones.*
4 *Coloni, qui nummis colunt ſunt propriè conductores.*
5 *Contractus innominatus regulatur ſecundum naturam contractus cui magis aſſimilatur.*
6 *Locatio pro certa quantitate fructuum, licèt non ſit propria locatio, tamen ab ea non diſtinguitur.*
7 *Maximè ſi ſolvat, quid conſiſtens in pondere, numero, & menſura.*
8 *Pecuniæ nomine veniunt & ea quæ pondere, numero, menſura conſiſtunt.*
9 *Coloni nomine venit etiam gratuitò conducens.*
10 *Colentes agrum pro mercede dicuntur coloni conductitii.*
11 *Coloni partiarii dicuntur, qui pro certa fructuum colunt.*
12 *Colonorum nomine æquè veniunt partiarii, ac colentes nummis.*
13 *Uſus loquendi probari debet.*
14 *Lim. ſi ſit notorius.*
15 *Coloni partiarii non ſunt propriè conductores.*
16 *Coloni partiarii ſunt ſocii.*
17 *Decl. ut ſint ſocii impropriè.*
18 *Dictio, quaſi, eſt nota impropriètatis.*
19 *Societas propriè non contrahitur, ubi non participatur dominium.*
20 *In Colonia partiaria lucrum, & damnum, eſt commune.*
21 *Colonia partiaria eſt contractus innominatus.*
22 *Aſſimilatur locationi, & ſecundùm ejus naturam regulandus erit.*
23 *Colonia partiaria eſt ſocietas velata ſub contractu locationis incluſa.*
24 *Magis latè patet in ea locatio, quàm ſocietas.*
25 *Colonia partiaria regulari debet cum regulis ſocietatis in eis, quæ habentur expreſſa in jure, in reliquis cum regulis locationis.*
26 *Regulæ locationis attendendæ ſi partes dixerint locare, & conducere.*
27 *Colonia partiaria continet ſocietatem, quia Dominus in ea ponit Terras, & Colonus operas.*
28 *Colonus partiarius non ſolum ponit operas, ſed etiam inſtrumenta, & ſemen.*
29 *Fructus dicuntur illi, qui deductis expenſis ſuperſunt.*
30 *Lim. in colonia Partiaria.*
31 *Et ubi profertur in lingua vulgari nomen fructuum.*
32 *Et generaliter ubi profertur ab homine ex cauſa onteroſa.*
33 *Fructus percipiuntur jure ſoli, non ſeminis.*
34 *Colonus percipiens dimidiam fructuum, tenetur ad omnes expenſas.*
35 *Colonia partiaria diverſimodè contrahitur pro diverſitate terrarum.*
36 *Palea computatur inter fructus.*
37 *Palea æqualiter dividenda cum colono partiario, niſi pacta aliter ferant.*
38 *Colonus partiarius habet dimidiam eorum fructuum, qui proveniunt ex cultura, & cura, non aliorum.*
39 *Damna quæ, & quomodo ſint communia in colonia partiaria.*
40 *Seminis periculum an ſpectet totaliter ad Colonum partiarium.*
41 *Semine mutuo recepto per Colonum non tenetur Dominus.*
42 *Semen mutuo receptum per colonum ab ipſo Domino eſt Coloni, nec creditum ejus, quod habet Dominus eſt de juribus fundi.*

C A P U T V.

QUoniam colonus dicitur, qui terram colit, ut docuit 1
Bald. *in l. certi juris* 5. *n.* 6. *in princip. C. locat.* nec alia
traditur definitio, neque neceſſaria eſt, ſecundum Petr.
Ubald. *in tract. de duob. fratr. part.* 11. *n.* 30. & cui hæc de-
finitio convenit, convenit etiam nomen coloni, ut dicit
Menoch. *adipiſc. remed.* 3. *n.* 85. pluresque ſunt, qui ſub
variis, ac diverſis pactionibus agros alienos colunt, hinc
eſt, quòd variæ colonorum ſpecies enumerantur. Sunt 2
enim alii, qui dicuntur adſcriptitii, alii cenſiti, alii perpe
tui, alii conditionales, alii inquilini, alii originarii, alii
ſimplices coloni, ut dicit Hoſt. *in ſumma rubr. de agric. n.*
1. ſeu juxta antiquas impreſſ. *rubr. de natis ex libero ventre*,
§. hic fecimus, ubi etiam latè explicat ſingulariter omnes eo-
rum qualitates, & differentias, & ejus dicta reaſſumit, &
ſequitur Abb. *in cap. indicatum n.* 1. *& ſeq. de Immun. Ec-*
cleſ. omneſque eaſdem ſpecies colonorum ſingulariter etiam
habentur enumeratæ, per gloſſ. *in rubr. C. de agric. &*
cenſ. lib. 11. quæ addit quoque aliam ſpeciem, quam dicit
eſſe liberi, qui ſtant ruri. Sunt, & qui alias ſpecies addunt,
ut Apoſtillat. ad Bertachin. *in verb. colonus n.* 1. & alii plu-
res relat. per Burſat. *conſ.* 330. *n.* 37.

Verùm, quia plures ex eis non ſunt hodie in uſu, & alii ab
aliis parum differunt, cùm multæ conventiones de colendis
agris diverſis nominibus appellentur, & contractus ſit
idem, ut notat Calvin. *in ſuo lexic. in verb. Colonarius con-*
tractus, idemque de contractu Emphyteutico patet ex Bart.
in l. ſi finita 15. *§. ſi de vectigalibus n.* 9. *ff. de damn. infect.*
& in l. 1. *n.* 9. *C. de Jur. Emphyt.* & latiùs de contractu feu- 3
dorum Alvarot. *de feud. in procem. n.* 20. *& ſeq.* ubi quòd
ſunt decem diſtinctiones feudorum, & vocabula ipſa, eorum
magis moribus Civitatum, & utentium, quàm à jure ſcri-
pto, emanarunt, ut ait Burſat. *d. conſ.* 330. *n.* 37. *prope fin.*
ſi quis cupiat eorum particularem notitiam, adeat auctores
prædictos, & ultra eos Gugliel. de Bened. *in cap. Raynut. de*
teſtam. in ver. & uxorem nomine Adelaſiam n. 406. *& ſeq.*
Nos enim cupientes omiſſis parum utilibus, ad utiliora in
quantum poſſumus percurrere, de ſimplicibus tantùm ali-
qua dicemus, inter quos ſunt propriè conductores, de qui- 4
bus ſupra in cap. 1. & latè per totum tractatum, & in his
comprehenduntur non ſolùm, qui ſolvunt in pecunia nu-
merata, ſed etiam ſi certam quantitatem fructuum, vel quid
ſimile, ut dicit Petr. de Ubald. *in tract. de duob. fratr. par.*
11. *n.* 31. & licèt cum iſtis non intercedat propriè contra-
ctus locationis mercedem in pecunia requirentis, ut dictum
eſt ſupra in cap. 1. ſed innominatus Do, ut des, tamen talis
contractus innominatus regulari debet ſecundùm naturam 5
ejus contractus, cui magis aſſimilatur, & ſic locationis, ut
firmant idem de Ubald. *d. par.* 11. *n.* 32. *verſic. ad tertium*,
& Garz. *de expenſ. cap.* 14. *n.* 20. ubi, quòd iſte contractus 6
in nihilo diſtinguitur à vera locatione. Quod utique di-
ctum faciliùs erit admittendum, ubi merces conſiſtat in ſpe- 7
cie, quæ pondere, aut numero, vel menſura ſolvi poſſit, eam
enim eſſe locationem, tenuit Coraſ. *in lib.* 2. *Miſcellan. jur. c.*
11. quia ſimiles ſpecies etiam nomine pecuniæ veniunt, *l.* 8
ult. §. ult. C. de conſt. pec. & l. pecuniæ nomine 178. *ff. de verb.*
ſign. & Coraſii ſententiam probavit etiam Menoch. *de adi-*
piſc. poſſ. remed. 3. *n.* 92. unde quatenus etiam ſtando in ri-
gore communis definitionis locationis traditæ in cap. 1.
iſta non ſit locatio propria, ex quo requirat pecuniam nu-
meratam, tamen ſaltem comprobatur eam eſſe contractum
omninò ei ſimilem, itaut in nihilo ab ea diſtinguatur.

Sunt,

Digitized by Google

Sunt, & qui gratuito conducunt, quod evenire facilè po-
9 teſt in agris valdè ſterilibus & incultis, hoc enim quoque
colonorum nomine venire firmat Menoch. adipiſc. remed.
2. num. 89. & ſequitur Caroc. tit. de invect. quaſt. 2. n. 6.
Sunt, & qui non ſoluta mercede, ſed ea recepta agros co-
10 lunt, & dicuntur coloni conductitii, Burſat. dict. conſ. 330.
n. 40. & iſti non ſunt conductores, ſed conducti, non enim
locantur eis agri, ſed ipſi locant operas ſuas, quibus propter-
ea convenient ea, quæ dicentur de locatione operarum.
11 Sunt denique, & qui agros colendos recipiunt pro certa
fructuum rata, ſeu quota parte, & vocantur coloni partia-
rii, gloſſ. in l. ſi apes 26. verſ. qui nummis, ff. de furtis, Garz.
de expenſ. cap. 14. num. 21. Marin. variar. lib. 1. cap. 259.
num. 3. ita ut omnes, qui fructus dividunt ſint coloni par-
tiarii, Mura deciſ. 35. num. 28. & ſunt ſatis in uſu, ideò de
his hic aliquid ſpecialiter dicendum.
12 Sunt autem æquè coloni ac illi, qui nummis colunt, gloſſ.
in d. l. ſi apes, ver. qui nummis, Menoch. adipiſc. rem. 3.
n. 84. & ſeq. & ſub nomine colonorum ſimpliciter in lege,
vel ſtatuto prolato æquè continentur, ut poſt alios dicit
Caroc. de loc. tit. de invectis, quaſt. 2. n. 6. licèt hoc eſſe de
jure, ſecus autem ex communi uſu loquendi, qui in ſtatu-
tis attendi debet, ex eo enim venire ſolos partiarios, dicat
Mandel. conſ. 138. n. 25. quia talis uſus loquendi eſſet pro-
13 bandus, juxta tradita per Maſcard de ſtat. inter concl. 3.
n. 49. Honded. conſ. 5. n. 38. lib. 2. Magon. dec. Lucenſ. 15.
num. 23. niſi fortè eſſet notorius, quia tunc ſufficeret eum
14 allegare, Maſcard. d. concl. 3. num. 51. Serap. deciſ. 730.
num. 6. Adden. ad Gregor. deciſ. 257. num. 14. in fin.
15 Verùm non ſunt propriè conductores, non enim cum iis
contrahitur locatio, & conductio, quæ de ſui natura, & pro
ſui eſſentia pecuniam requirit, ut dicit Rot. dec. 37. n. 13.
par. 2. diverſ. & dictum eſt ſupra cap. 1. ſed potiùs ſunt ſocii,
16 ut habetur in l. ſi merces 28. §. vis major, ff. locat. gloſ. in in-
ſtit. tit. de locat. verb. ſi merces, Men. conſ. 489. n. 6. & ſeq.
17 Ex verbis tamen, quibus utitur J. C. in d. l. ſi merces, §.
vis major, ff. locat. ibi, quaſi jure ſocietatis, apertè deprehen-
ditur illam non eſſe ſocietatem propriam ponderando di-
18 ctionem illam, quaſi, quæ eſt nota improprietatis, prout
ponderant Bald. in l. 1. n. 9. C. pro ſocio, Odd. dict. conſ. 34.
num. 13. & 14. Mantic. de tacit. lib. 6. tit. 1. num. 16. &
Rot. coram eo dec. 17. num. 8. & ſeq. & in recent. dec. 239.
num. 10. par. 3. Et ratio etiam redditur, quia non cenſetur
19 contrahi propriè ſocietas, ubi non participatur Dominium
alicujus rei, ut ex Soccin. in l. ſi paſcenda, C. de pactis, &
aliis adductis firmat Mandel. conſ. 735. num. 7. & latiùs
Felic. in tract. de ſocietat. cap. 9. num. 42. & Duard. eodem
tract. lib. 1. cap. 4. quaſt. 3. num. 6. hic autem nullius rei
communicatur dominium, quia non fiunt iſti coloni fun-
dorum Domini, imò nec illos poſſident, Beto. conſil. 173.
num. 68. lib. 1. Scriban. reſol. 149. num. 48. nec Dominus
fundi fit Dominus ſeminis, ut dicam infra.
At negari non poteſt quin participet de ſocietate ſaltem
20 quoad lucrum, & damnum, cùm utrumque ſit commune
inter Dominum, & colonum, ut eſt Text. expreſſus in d.
l. ſi merces 28. §. vis major ad fin. ff. locat. ſed in reliquis.
21 cùm ſit contractus innominatus, ut docet Bart. in l. ſi apes
26. §. item conſtat n. 1. ver. quandoque eſt colonus, ff. de furt.
Jaſ. in §. item Serviana n. 17. Inſtit. tit. de action. Mandel.
d. conſ. 735. n. 6. & aſſimiletur potiùs locationi, regulandus
22 erit ſecundùm locationis naturam, ad Text. in l. 1. §. ſi quis
ſervum, ff. depoſiti, Petr. de Ubald. de duob. fratr. par. 11.
n. 32. unde dicendum, hunc contractum eſſe quandam ſo-
23 cietatem velatam ſub contractu locationis incluſam, prout
dicit Bald. in l. certi juris 5. n. 8. ver. ſed reſpondeo, C. locat.
quem ſequitur Rot. dec. 199. n. 14. propè finem, par. 1. rec.
& coram Mantic. dec. 17. n. 11. & licèt Bald. in meo Codice
dicat non ideò ſapere naturam locationis, & conductionis,
tamen Rot. in utraque ex prædictis deciſ. ſupponit eum di-
cere contrarium, nempè, quòd propterea ſapiat naturam lo-
cationis, & ita etiam ſupponit eum dicere Petr. de Ubald.
de duob. fratr. par. 11. n. 60. propè fin. & iſta lectura magis
convenit ſenſui Baldi, unde crediderim meum codicem eſ-
ſe mendoſum. Et ſequendo Baldum in eo ſenſu in quo eum
ſequitur Rot. & Petr. de Ubald. ex ejus doctrina infertur,
24 quòd iſte contractus ſapiat de natura ſocietatis, ac etiam de
natura locationis, & dum ſocietas eſt velata, & ſub contra-
ctu locationis incluſa, magis latè patebit in eo locatio, &
ſtrictior erit cum regulis locationis, ſed non propterea rece-
dendum erit a regulis ſocietatis ei convenientibus. Et quòd
regulari debeat cum regulis ſocietatis in prædictis quæ ha-
25 bentur in jure expreſſa in §. vis major, nempè quoad dam-
num, & lucrum, in reliquis verò omnibus generaliter regu-
lari debeat cum regulis locationis, & conductionis, tradunt
Fab. de Monte de empt. & vend. q. 2. n. 19. Sfort. Oddus conſ.
34. n. 15. ſed alii non ita reſtringunt effectum ſocietatis, ſed
illum latiùs extendunt, & omnes regulas ſocietatis applica-
biles applicant, ut videre eſt ſignanter penes Burſat. conſ.
330. n. 45. & plurib. ſeq. cum pleniſſimè ibi cumulatis.
Standum autem erit regulis locationis eo magis, ſi partes
uſæ ſint locationis, & conductionis nomine, & eo contra- 26
ctum denominaverint, quia inde deprehenditur eas voluiſſe
locationis regulis ſe ſubmittere, prout conſideravit Rot.
deciſ. 37. num. 14. par. 2. diverſ.
Quo igitur ad locationem, ſcilicèt quoad ea in quibus
iſte contractus participat de locatione, dicam ſuis locis, So- 27
cietas verò in eo continetur, quia Dominus ponit terras, &
colonus ponit operas ſuas in quærendis fructibus, qui ſunt
communes, Bart. in dict. l. ſi merces, §. vis major num. 3.
Federic. de Sen. conſ. 110. num. 1. Imò colonus non ſolùm 28
ponit operas ſuas, ſed etiam inſtrumenta, & facit omnes
expenſas neceſſarias, etiam ſeminis, ut notatur in c. tua no-
bis de decim. ſignanter per Abbatem n. 3. Natta conſ. 243.
num. 3. Surd. qui alios latè refert deciſ. 201. num. 3.
Unde infertur quòd licèt regulariter fructus dicantur il- 29
li, qui ſuperſunt deductis expenſis, l. fructus 7. ff. ſol. matr.
l. fundus 52. ff. famil. erciſc. tamen non ita intelligi debent 30
in hoc propoſito, quia colonus dividere debet fructus om-
nes abſque deductione expenſarum, nam aliàs non eſſet ve-
rum, quod facere illas deberet de ſuo, Caſtrenſ. in l. ſi à Do-
mino, §. fin. n. 3. ff. de petit. hæredit. Tiraq. de retract. lign.
§. 15 gloſ. 1. n. 19. & ſeq. Franc. Mar. dec. 211. n. 6. par. 2.
Gig. conſ. 134. n. 19. & aliis adductis plenè firmat Mantic.
de tacit. lib. 5. tit. 2. n. 33. & 34. & Burſat. conſ. 330. n. 50.
Nec obſtat, quòd contrarium mordicùs defendere cone-
tur Garz. de expenſ. cap. 1. n. 22. & cap. 14. n. 23. quia in-
ſiſtit in dicta regula, quòd fructus dicantur, qui ſuperſunt
deductis expenſis, quæ patitur limitationem in caſu iſto, ut
tradunt communiter Doctores præcitati, & patitur etiam 31
limitationem, ut non procedat, quando nomen fructuum
pronunciatur lingua vulgari, & ſic inter idiotas prout ſo-
lene eſſe, ut plurimum, coloni partiarii, quia tunc non in-
telliguntur fructus deducti expenſis, ſecundùm Rimin. ſen.
conſ. 211. n. 11. & 15. Tiraq. de retract. lignag. §. 15. gloſ. 1.
num. 22. ac etiam magis generaliter ubicumque profertur ab 32
homine ex cauſa onerosa, ut poſt Bald. & alios antiquiores
in d. l. fructus, ff. ſol. matr. & in l. 1. C. de fruct. & lit. expen.
tradit Rim. ſen. dict. conſ. 211. n. 8. & 9. ubi reſpondet con-
trarios Ruin. conſ. 61. n. 7. lib. 1. Accedit ratio, quia cùm om-
nis fructus jure ſoli percipiatur, non ſeminis, ut dicit Text. 33
in l. qui ſcit 25. ff. de uſur. inde ſequitur, ut fructus propriè
ſumpti, ideſt, expenſis deductis, ſpectent ad dominum, ita
ut pars illa, quæ datur colono, ſit pro laboribus, & expenſis,
quæ in ea detrahuntur, & non poſſit dici propriè fructus, ſed
impropriè, ut firmat Oſaſch. deciſ. 83. num. 7. ubi propte-
rea infert, non poſſe colonum pro ea collectari.
At hoc eſt regulariter, & de Jure, quando præſertim ip- 34
ſe colonus conſequitur dimidiam fructuum, tunc enim te-
netur ad omnes expenſas de ſuo, Rot. dec. 359. n. 3. par. 2. &
dec. 571. n. 13 par. 3. rec. Paitel. annot. 54. n. 22. ſed ex con-
ſuetudine, vel conventione poteſt aliud obtinere, Abb. in
dict. cap. tua nobis n. 3. ad fin. de decim. Cotta in memor. ver.
colonus in fin. ver. niſi tamen conſuetudo, Rota deciſ. 266.
n. 3. par. 7. rec. Et quidem contrahi ſolet diverſimodè pro
diverſa qualitate agrorum, ſi enim ſunt magis fertiles, ſo- 35
lent fieri pacta magis utilia Domino, ſi verò ſint minùs fer-
tiles, pacta utiliora colono, unde eſt, quòd Dominus re-
gulariter ponit pro capitali ſocietatis terram, & paſcua,
& domos ibi poſitas, quandoque etiam aliquid plus, videli-
cèt boves, vel eorum dimidiam, colonus verò ponit pro ca-
pitali inſtrumenta laboritii, & laborem ſuum, quæ inſtru-
menta ſunt boves, ligones, ſemen, & fimum regulariter, ex
conventione verò quandoque aliquid ampliùs, quandoque
minus, ut tradit Sfort. Odd. conſ. 34. num. 20. Quandoque
etiam colonus pro expenſis detrahit ſemen ſolùm, & non
aliud, ut dixit Rota in una Firmana, ſeu Maceraten. Dotis
24. Januarii 1618. coram Pirovano.
Fructus verò dividendi erunt omnes æqualiter, ſi aliter
non ſit coventum, prout eſt de jure in ſocietate, l. ſi non
fuerit 29. in princ. ff. pro ſocio, & in noſtris terminis tradit
Joſeph. Ludov. dec. Peruſ. 14. n. 8. ſed quandoque unus non
percipit dimidiam, ſed tertiam, vel quintam, & ſemper,
dummodo diviſio fiat hoc modo per quotam, dicitur co-
lonus partiarius, Garz. de expenſ. cap. 14. num. 21.

Et

Digitized by Google

36 Et inter fructus computatur etiam palea, *l. ſi uſufructua-*
rius meſſem, ff. quib. mod. uſufruct. amitt. Natta *conſil.* 31.
37 *num.* 19. quæ propterea æqualiter dividenda erit, Ludov. *d.*
deciſ. Peruſ. 14. *num.* 9. ſed in hoc quoque intrat prædicta
limitatio, videlicèt niſi pacta, vel conſuetudo circa ipſam
paleam aliud ferant, ut tradit Petr. de Ubald. *de duobus*
fratr. par. 11. *num.* 63. Et licèt aliqui etiam limitent, niſi
colonus projecerit fimum, ſeu lætamen in agro, volentes
eum retinere debere ſibi paleas in totum, tamen eorum opi-
nio latiſſimè reprobatur per eumdem Petr. de Ubald. *d.*
par. 11. *num.* 64. per undecim rationes latè deductas penès
eum videndas, ſi caſus occurrat, & licèt videretur, quòd
ubi colonia fuiſſet contracta ad plures annos, & in primo
anno colonus non habuiſſet paleas, ſed de ſuo aluiſſet ani-
malia, & fimum projeciſſet, ſeu ſtercoraſſet, æquitas vel-
let, ut anno ultimo paleas ſibi totaliter retineret, prout
etiam ſervari dixit Petr. de Ubald. *in d. par.* 11. *ſub num.* 39.
quem ibi (ni fallor) ſequitur Caroc. *tit. de paleis num.* 4. ta-
men æquitas conſiderata ceſſat, ubicumque evenit, quòd
tot annorum dimidiam ſuam partem paleæ habuit, quot
fimum projecit abſque eo, quòd velit in uno etiam partem
38 Domino tangentem. Quoniam verò, ut dictum eſt, Co-
lonus percipit dimidiam, vel aliam quotam fructuum ra-
tione laborum, & expenſarum, quas facit, datur intelligi,
quòd eorum tantum fructuum partem prædictam habere de-
beat, qui per culturam, & curam naſcuntur, & induſtria-
les nuncupantur, non item eorum, qui ſunt naturales, ut
ſunt fructus arborum, & arbores ipſæ, ad Text. *in l. fru-*
ctus 45. *ff. de uſur.* & quoad arbores vi ventorum, & flumi-
nis disjectas, aut aliter deſiccatas probat Text. *in l. divortio*
8. *§. ſi fundum ad fin. ff. ſolut. matr.* qui loquitur in marito,
& ſic in fortioribus, quia maritus majus jus habet in fructi-
bus fundi dotalis, quàm colonus, ut advertit in propoſito
Garz. *de expen. cap.* 14. *n.* 25. *verſ. quartum*, quidquid in
oppoſitum videlicèt, quòd colonus non teneatur dare par-
tem dictarum arborum Domino, dicat Caroc. *de loc. par.* 5.
tit. de fidejuſ. quaſt. 8. *n.* 3. quem refert, & ſequitur Marin.
var. reſol. lib. 1. *cap.* 259. *n.* 5. quem citat DD. hoc non di-
centes, & ſignanter Angel. *in d. l. Divortio, ff. ſolut. matr.*
§. in ſervo quoque, qui loquitur in uſufructuario, & dicit
arbores deſiccatas ad eum non pertinere, ſed ad Dominum,
ſi nec germinales, nec ſui natura cæduæ erant.

39 Dubitari tamen poteſt circa id quod dictum eſt, damnum
in dicto contractu eſſe debere commune, per Text. *in l. ſi*
merces, §. vis major, ff. locat. an procedat non ſolùm,
quoad damnum eveniens in fructibus communibus, ſed
etiam ſi quòd occidat in eis, quæ communicari non de-
bent, ſed ſpectare totaliter ad colonum ex conventione,
veluti fœnum, & videbatur dicendum, quòd ſic per Text.
præfatum, ac per *l. cum duobus* 52. *§. quidam ſagariam,*
ff. pro ſoc. ubi quòd ſi ſocius amiſerit res proprias ſuas,
quas tamen habebat ſecum ratione ſocietatis, damnum
eſſe debet commune cum ſocio.

40 Verùm contrarium in dicto caſu conſuluit Mandel.
conſ. 735. cui ſubſcribit alius incertus Auctor, & reſpon-
det ad *d. §. vis major*, quòd dicit debere eſſe commune
damnum ubi debet eſſe commune lucrum, & ideò non
applicatur, & ad *§. quidam ſagariam*, quod procedit,
quia ſocius habebat illam rem pro ſervitio ſocietatis ad
communem utilitatem, ſecus autem erat in caſu ſuo,
quia colonus fœnum repoſuerat ad commoditatem pro-
priam tantùm, prout videre eſt penès eum.

Et fortiùs, quòd ſi eveniat damnum in ſemine poſito à
colono, quod damnum ſit ipſius tantùm, & ſi eveniat da-
mnum in paſcuis à Domino poſitis in ſocietate, damnum
ſit Domini tantùm, voluit Odd. *d. conſ.* 34. *n.* 23. *verſ. &*
quod non poſſit, ſed reddit rationem, quia non intelligun-
tur communicata iſta capitalia niſi quoad fructus inde na-
ſcituros, quæ tamen ratio convincitur inſufficiens, quia
ad hoc ut damnum ſit commune cum ſocio, non eſt neceſſe
rem, in qua damnum accidit, fuiſſe communicatam, ſed
ſatis eſt, quòd unus ex ſociis illam penès ſe haberet ad effe-
ctum ea utendi ad communem utilitatem, ut eſt Text. cla-
rus in *d. l. cum duobus, §. quidam ſagariam, ff. pro ſoc.* ubi
expreſsè habetur, quòd unus ex ſociis ſuam pecuniam, &
res proprias perdidit, & tamen, quia eas non tuliſſet niſi ad
merces communi nomine comparandas proficiſceretur, ſe-
cundùm Juliani ſententiam damnum debet eſſe commune.
Verùm inde inferri poſſet ad caſum damni illati per Latro-
nes, de quo loquitur Textus præfatus, vel ſimilem, non
autem ſi ſemen ſeminatum non germinavit, quia quatenus
poſſit dici inde ſequi damnum colono, ſequitur etiam æquè
domino fundi, qui æqualiter de germine participare debebat,
& propterea nil reficere debet, ut in ſpecie firmat Sperel.
deciſ. 41. *num.* 59. & quòd ſi minus colligat, quàm ſemina-
verit, adhuc de eo quod colligit, debent partem ſuam Do-
mino præſtare, Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 2. *num.* 32.

Si autem colonus mutuò receperit frumentum ad ſemi- 41
nandum, an poſſit is, qui dedit agere etiam contra Domi-
num, quaſi colonus receperit in cauſam ſocietatis, & pro-
inde conſocium quoque obligaverit, juxta naturam ſocie-
tatis, de qua per Bald. *conſ.* 263. *n.* 3. *lib.* 5. Pariſ. *conſ.* 93.
n. 2. *& ſeq. lib.* 1. Olaſch. *dec.* 150. *n.* 7. Merlin. *dec.* 606.
n. 5. Non poſſe dicendum eſt, prout fuit in ſpecie deciſum in
Rot. Maceraten. penès Thomat. *dec.* 270. *per tot.* quia dum
colonus ponere debet ſemen de ſuo, ſi recipit mutuò fru-
mentum, ut ſatisfaciat huic propriæ obligationi dicitur re-
cipere in cauſam propriam, non autem in cauſam ſocieta-
tis, prout requiritur, ut ſocius obliget conſocium, Surd.
dec. 153. *n.* 16. Gregor. *dec.* 366. *n.* 1. Cavaler. *dec.* 38. *n.* 4.
Rot. *dec.* 264. *n.* 25. *&* 26. poſt Zacch. *de oblig. camer.* Et in
ſimili de recipiente pecuniam nomine proprio, & ponente
eam in Banco communi, quod non obliget ſocios Banci,
Rot. *deciſ.* 66. *num.* 7. poſt Mangil. *de ſubhaſt.*

Imò in propoſito ſeminis colonus partiarius illud non ſo- 42
lùm ponit de ſuo, ſed etiam ſuum remanet, ita ut ſi Domi-
nus vendat omne jus, quod habet in terris ſatis, non veniat
aliquod jus in tali ſemine per colonum partiarium ſemina-
to, ut latè conſuluit Odd. *in d. conſ.* 34. *per tot.* quod, &
fortiùs procedit etiamſi Dominus triticum pro ſemine colo-
no mutuaſſet, quia non propterea jus in illo ſemine habe-
ret, quod dici poſſet de juribus, & pertinentiis fundi, ſed
haberet creditum mutui nil commune habens cum fundo,
adeò ut ſi fortè legaret fundum cum juribus, & pertinentiis
quibuſcumque, remaneret hæredi creditum, non autem
pertineret legatario, ut conſuluit Natta *conſ.* 243. *per tot.*
& ſequitur Gratian. *diſc.* 126. *n.* 4. *&* 5. & Surd. *dec.* 201.
num. 3. *ad fin.* ubi addit pro hoc facere Roland. *conſil.* 54.
num. 31. *lib.* 3. ubi renuntiatio maſſaritio dicit non venire
ſemina maſsariis mutuata.

Qui locare poſſint res ſuas, vel non?

S U M M A R I U M.

1 *Quilibet locare poteſt rem ſuam.*
2 *Limita in eis qui contrahere non poſſunt.*
3 *Locatio eſt contractus.*
4 *Contrahere, qui non poſſint.*
5 *Contrahere prohibiti non poſſunt locare, neque ad breve tempus.*
6 *Alienare prohibiti ſunt prohibiti locare ad longum tempus, non autem ad breve.*
7 *Emphyteuta poteſt locare ad breve tempus tantùm.*
8 *Alienationis prohibitio non comprehendit locationẽ ad longum tempus, ſi materia ſit ſtrictè intelligenda.*
9 *Jurans non alienare ſi locet ad longum tempus, non incurrit perjurium.*
10 *Emphyteuta per locationem ad longum tempus incurrit caducitatem.*
11 *Lim. ſi conſuetudo excuſet, & aliis modis remiſſivè.*
12 *Alienationis prohibitio comprehendit locationem ad modicum tempus, ſi militat in ea ratio prohibitionis.*
13 *Emphyteuta locans potentiori ad modicum tempus incurrit caducitatem.*
14 *Prohibitio locationis non comprehendit locationem venientem in conſequentiam actus permiſſi.*
15 *Prohibitus locare ſi locet, & impugnet locationem, tenetur reſtituere ea, in quibus factus eſt locupletior.*
16 *Minores Curatores carẽtes libertate contrahere poſsũt.*
17 *Minores poſſunt alienare fructus ſine ſolemnitatibus.*
18 *Minor non poteſt ſine ſolemnitatibus ad longum tempus locare.*
19 *Statuta requirentia ſolemnitates in contractibus minorum ſunt latè interpretanda.*
20 *Minor non poteſt annuum redditũ perpetuum alienare.*
21 *Minor non poteſt emphyteuſim conſtituere.*
22 *Minor poteſt ad breve tempus locare.*
23 *Minor poteſt locare res diu non duraturas.*
24 *Molendina in flumine natantia reputantur mobilia, & alienantur ſine ſolemnitatibus.*
25 *Secus autem eſt in terra cohærentibus.*
26 *Cenſus locari poſſunt.*
27 *Cenſus reputantur inter ſtabilia ex veriori opinione.*
28 *Operas ſuas locare poteſt minor.*

29 *Pu-*

Digitized by Google

29 *Pupillus poſt infantiam eſt aptus operare militer.*
30 *Pupillus non poteſt ſine tutore locare operas ſuas.*
31 *Operas ſuas locare non poteſt minor ſine ſolemnitatibus*
per ſtatutum in contractibus minorum requiſitis.
32 *Locatio, & conductio facta à pupillo, ſine tutore, vel*
curatore ſine ſolemnitatibus ſtatuti, ipſis volenti-
bus ſuſtinetur.

CAPUT VI.

1 Regula generalis eſt, ut quilibet locare poſſit rem ſuam,
niſi reperiatur ſpecialiter prohibitus, ut de venditione
eſt Text. *in l. dudum proximis* 14. *C. de contrahend. empt.* &
procedere etiam in locatione decit Mozz. *de locat. & con-*
duct. cap. 3. de his, qui poſſunt locare, & conduc. n. 1. Quæ
2 regula ſic generaliter conſtituta erit etiam generaliter li-
mitanda in eis perſonis, quæ contrahere non valent, quia
3 iſtæ nec poſſunt locare, cùm nulli dubium ſit locationem
eſſe contractum, §. *Actionum Inſtit. de Act. l. conſenſu, ff. de*
act. & oblig. l. juris gentium, §. 1. *ff. de pact.* Mozz. *d. cap.* 3.
4 *n.* 8. & iſti ſunt Prodigi, Furioſi, Dementes, Ebrii, Mino-
res, & ſimiles, *l. is cui bonis, & ibi ſcriben. ff. de verb. oblig.*
lib. 1. & per tot. tit. ff. de Curat. fur. l. 1. *ff. de rebus eorum,*
inſt. quibus alien. lic. per tot. & ferè de omnibus prædictis
ſpeciales quæſtiones facit, an locare poſſint; Caroc. *de locat.*
& cond. tit. quibus locare licet, vel non, & ſeq.
5 Animadvertendum autem videtur generaliter loquendo
an quis ſit prohibitus adminiſtrare, & contractus facere, an
verò ſit prohibitus tantùm alienare, nam in primo caſu in-
diſtincta erit etiam prohibitio locationis, ita ut nec ad mo-
dicum tempus locare poſſit, ſive ſit prohibitio de jure com-
muni, ſive ſtatutaria, ſive etiam alio quocumque modo ea
ratione, quia utraque locatio eſt contractus, ut ſupra, & in
ſpecie de locatione ad modicum tempus, quòd propterea
comprehendatur, & ipſa in ſimilibus prohibitionibus, Ca-
roc. *d. tit. quib. loc. lic. q. 3. n. 5. verſ. ſecunda caſu,* & in ter-
minis ſtatuti Urbis prohibentis minoribus, & mulieribus
omnes contractus, in quibus lædi poſſunt ſine certis ſole-
mnitatibus, quòd comprehendat etiam locationem ad modi-
cum tempus, Pic. *ad ſtat. Urb. gloſ. 7. num. 99. &* 100.
6 Si verò quis ſit tantùm prohibitus alienare, & tunc juxta
tradita in præcedenti cap. erit diſtinguendum inter locatio-
nem ad breve tempus, & locationem ad longum tempus,
ut prima non cenſeatur interdicta alienare prohibito, ex
quo non eſt alienatio, prout exemplificari poteſt in Emphy-
7 teuta, qui licèt prohibeatur de jure rem Emphyteuticam
alienare, *l. 2. C. de Jur. emphyt.* tamen locare ad modicum
tempus licitè poteſt, Specul. *in tit. de emphyt. 6. nunc aliqua*
num. 149. Clarus *in* §. *Emphyteuſis quæſt.* 19. Rota *dec.* 73.
num. 9. par. 10. *recent.* ſecùs autem ſecunda, quæ, cùm ſit
alienatio, quamvis non perpetua, ſed ad longum tempus,
cadit ſub prohibitione generali alienationis, ut rejecta opin.
gloſ. in in *l. Codicillis,* §. *inſtitutio, ff. de legat.* 2. ple-
niſſimè firmavit Rot. poſt Pic. *ad Statut. Urb. decif.* 42.
num 13. ubi quòd dicta gloſ. communiter reprobatur per
Bart & DD. ibid. quod procedit tam in prohibitione legis,
de qua Rot. ibi, quàm in facta à teſtatore, ſeu alio, rem
concedente, Marta *conſ.* 113. *n.* 32. *& ſeq.* Ric. *reſol.* 105.
num. 1. par 1. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 525. *n.* 3. & in facta
per ſtatutum Fachin. *conſ.* 53. *num.* 3. *lib.* 3. Clar. *in fin.*
quæſt. 92. *in* 5 *ſtatuto num.* 4. ubi de com.
8 Et ex eiſdem etiam benè deducitur ſecundum membrum
diſtinctionis iterum ſubdiſtinguendum eſſe, ut videlicèt
tunc veniat in prohibitione alienationis locatio ad longum
tempus, cùm verba prohibitionis non requirunt propriam,
& ſtrictam intelligentiam, ſecus è contra ubi facienda eſt
propria, & ſtricta interpretatio, quia tunc ſub nomine alie-
nationis non venit locatio etiam ad longum tempus ex
ibidem adductis, prout in ſpecie ſi agatur de incurſu pœnæ
indictæ alienanti, quòd non veniat locatio ad longum tem-
pus, Ricc. *reſol.* 105. *n. 3. par.* 1. Rot. *dec.* 26. *n.* 3. *par.* 2.
diverſ. & jurantem non alienare non incurrere pœnam
9 perjurii locando ad longum tempus, tradunt Canoniſtæ *in*
Clem. 1. de reb. Eccleſ. non alien. & in cap. cum contingat de
reb. Eccleſ. non alien. Covar. *var. lib. 2. cap. 16. num.* 2.
10 Verùm in terminis caducitatis impoſitæ emphyteutæ, ſi
alienet, quòd incurratur etiam per locationem ad longum
tempus, cenſuit Alex. *conſ.* 119 *propè fin. verſ. aliam etiam*
ratione lib. 3. & aliis pluribus congeſtis firmat plenè Cor-
bul. *de cauſ. privat. ab non ſol can ampl.* 35. *n. 1. & ſeqq.*
ubi meminit de contraria Deciſione Rotæ in Rom. Caſa-
lium 20. Februarii 1576. quæ eſt coram Seraphino *dec.* 286.
& ſingulis ejus fundamentis reſpondet, ſeu verè illa deciſio
non eſt in hoc propoſito, an per locationem ad longum
tempus de re emphyteutica facta incurratur caducitas, ſed
an hæc pœna caducitatis ob alienationem incurratur et-
iam à conductore ad longum tempus, quod eſt quid diver-
ſum, ut tandem advertit ipſe Corbul. *ibidem ſub n. 6. verſ.*
verumtamen ſupradicta omnes rationes, & eandem opinio-
nem tenent etiam pluribus congeſtis Burgoſ. *de Laudem.*
par. 2. inſpect. 38. *n.* 7. ubi de communi, & vera, Fulgin. *de*
jure emphyt. tit. de alienat. quæſt. 1. n. 75. à qua propterea
non erit temerè recedendum, niſi in caſu, quo conſuetudo 11
emphyteutam excuſaret, prout ſenſit Clarus *in* §. *emphyteu-*
ſis quæſt. 19. & in caſu aliarum limitationum, quas adducit
Corbul. *dicta ampliatione* 35. *num.* 11. 12. *&* 13. & Fulgin.
d. tit. de alienat, quæſt. 1. num. 76. & ſeq. ad quos, & alios
tractantes materias feudales, & emphyteuticas me remitto,
cùm ſit materia magis propria eorum.
Non omittendum tamen, quòd ſi vigeret in locatione ad 12
modicum tempus ratio prohibitionis alienationis, tunc,
& ipſa locatio ad modicum tempus, cenſeri deberet com-
prehenſa, prout videmus in Emphyteuticis, quòd locatio 13
facta in potentiorem, quamvis ad modicum tempus, cenſe-
tur prohibita, ex quo militet ratio prohibitionis propter
difficultatem recuperationis, Corbul. *de cauſ. privat. ob*
alien. d. ampl. 35. *n.* 9. Fulgin, *d. tit. de alienat. n. 75. propè*
finem, & generaliter hanc locationem venire in prohibitio-
ne alienandi, Montan. *de tutel. cap. 33. num.* 416.
Limitatur tamen dicta concluſio, quòd ſtatutum prohi-
bens contractus ſine ſolemnitatibus comprehendat locatio- 14
nem, per Caroc. *dicta quæſt.* 3. *n.* 8. ut non procedat, ſi lo-
catio veniret in conſequentiam alicujus actus à ſtatuto non
comprehenſi, & comprobari poteſt talis limitatio, quia eſt
regulare in actu à lege prohibito, quòd valeat ſi fiat in con-
ſequentiam alterius actus à lege permiſſi, non obſtante, quòd
directè, & principaliter fieri nequiret, Cror. *in lib.* 1. §. *hoc*
autem edictum n. 22. *ff. de nov. oper. nunc.* Rimin. Junior.
conſ. 374. *n.* 30. Soccin. ſen. *conſ.* 81. *n. 9. lib.* 3. & aliis addu-
ctis Altograd. *conſ.* 3. *n.* 23. *lib.* 1. Item limitatur à Pico *d.*
gloſ. 7. n. 100. verſ. ſed nos addimus. Ut locantes teneantur 15
in eo, in quo facti ſunt locupletiores, quæ pariter limitatio
comprobatur per concluſionem generalem, quòd minores
volentes recedere à contractu tamquam nullo ex defectu
ſolemnitatum teneantur reſtituere accepta, in quantum
ſunt effecti locupletiores, quam firmant Burat. *decif.* 814.
num. 1. & Rot. poſt Cenc. *de cenſ. decif.* 463. *num.* 10.
An autem minor, qui de jure ſine certis ſolemnitatibus 16
alienare non poteſt, poſſit locare, controverti poſſe videtur,
& Caroc. *tit. quibus loc. lic. quæſt.* 2. format quæſtionem in
Infante, & probat eum non poſſe locare, unde ſupponere
manifeſtè videtur ſecus eſſe in pubere licèt annorum 25. mi-
nores, ut animadvertit Narbon. *de ætate ann. 25. quæſt.* 9.
num. 1. ad fin. & talis opinio comprobari etiam poſſe vide-
batur, quia minores Curatore carentes liberè contrahere
poſſunt, ut firmant Fachin. *lib. 3. controv. cap.* 9. Menoch.
conſ. 203. *num.* 7. Surd. *decif.* 287. *num.* 10. unde dum de
Jure prohibentur alienare, hæc prohibitio tamquam aufe-
rens liberam facultatem contrahendi, & de rebus ſuis diſpo-
nendi, dicenda eſt odioſa, & ſtrictiſſimè intelligenda, *l.*
in re mandata, Cod. mandat. Dec. *conſ.* 377. *num.* 5. Pariſ.
conſ. 32. *num.* 16. *lib.* 1. Burſat. *conſ.* 13. *num.* 2. & proinde
non extendenda ad locationem, quæ verè, & propriè non
eſt alienatio ex ſupradictis.
Præterea locatio quando ſit alienatio, eſt magis pro-
priè, & principaliter alienatio fructuum, quam rei, & 17
fructuum alienationem, poteſt facere minor ſine decreto,
Alex. *conſ.* 49. *num.* 6. *verſ. fructus enim lib.* 1. Simoncel.
de Decr. lib. 3. tit. 8. inſpect. 7. num. 49. Mantica *de taci-*
tis par. 1. lib. 4. tit. 6. num. 51.
Verùm his non obſtantibus contrarium in locatione ad
longum tempus ex prædicta ratione, quòd hæc eſt alienatio 18
Dominium utile transferens, tenendum videtur, prout te-
nent Mencac. *de ſucceſſ. creat.* §. 10. *n.* 78. *verſ. nunc viden-*
dum, Valaſc. *de Jur. Emphyt. quæſt.* 29. *n.* 9. Caldas Pereira
de emphyt. cap. 13. *n.* 12. Caroc. *de locat. tit. de annuis reddit.*
n. 1. & per tot. & poſt eos latè quæſtione examinata firmat
Narbon. *de ætat. ann. 25. quæſt. 9. numer. 3. & ſeq. per tot.*
Rot. poſt Pic. *ad ſtat. Urb. decif. 42. à num. 7. ad* 16.
Nec obſtant conſiderata ſupra in contrarium, quia, quod
dicebatur de prohibitione alienationis facta minori ſtrictè
& propriè intelligenda, retorquetur, cùm imò Jura, & ſta- 19
tuta requirentia certam ſolemnitatem in contractibus mi-
norum ſint favorabilia, & latè interpretanda, Bar. *in l. qui*
exceptionem n. 4. ff. de condict. indeb. Bal. *in l. tranſactionem*
num. 3.

num. 3. *C. de tranſact.* Alex. *conſ.* 207. *n.* 8. *u.* 6. & latè
Morroit. *reſp.* 53. *n.* 10. ubi de com. & pleniſſimè in... ter-
minis Simone. *de Decr. in princ. tit. de offic. Jud. n.* 4. Quòd
autem dicebatur minorem poſſe fructus alienare, non appli-
catur, dum nos loquimur de locatione rei ad longum tem-
pus, quæ importat tranſlationem Dominii utilis ex ſupra
firmatis, ultra quod concluſio, quòd minor poſſit fructus
ſine decreto alienare, intelligitur de fructibus jam perceptis,
20 qui inter mobilia, & citò peritura connumerantur, non
autem procedit, ſi velit minor annuam perceptionem,
ſeu annuum redditum perpetuum alienare, ſeu ad longum
21 tempus locare, quia non poteſt ſine decreto, ex tradit. per
Menoch. *conſ.* 29. *n.* 16. *&* 17. ubi & non poſſe minorem
Emphyteuſim conſtituere, plenè Simonc. *de Decret. lib.* 3.
tit. 8. *inſpect.* 7. *num.* 56. *&* 57. Caroc. *de loc. tit. de annuis
reddit. n.* 2. ubi propè fin. in ſpecie, inquit, Jura prohiben-
tia minorem ſine certis ſolemnitatibus alienare extendi ad
locationem ad longum tempus de annuis redditibus, ſed
deinde ſubdit quinque requiſita ad hoc neceſſaria, circa quæ
ad eum me remitto, Narbon. *de ætat. d. quæſt.* 9. *n.* 9. ubi
ampliùs velle videtur non procedere concluſionem in vendi-
tione fructuum adhuc non perceptorum, & ſolo cohæren-
22 tium, & non diſtinguere inter locationem ad longum tem-
pus, & ad modicum, in quo non erit ei adhærendum ex ſu-
pra firmatis, & in ſpecie, quòd res minoris, poſſit ad breve
tempus locari ſine Decreto, plenè firmat Simonc. *de Decr.
tit.* 6. *n.* 21. *&* 22. ubi, & quòd ſi fiat per Tutorem, vel Cura-
torem tenetur ei ſtare minor poſt curam, vel tutelam fini-
tam, Monach. *deciſ. Bonon.* 44. *num.* 2. *& ſeq. uſq. ad* 8.
23 Poterit etiam minor locare res diu non duraturas abſque
Decreto, aliiſque ſolemnitatibus, prout ſunt veſtes, & ſi-
milia, *l. lex quæ tutores* 22. *in fin. C. de admin. tut.* cum aliis
adductis per Simonc. *de Decr. tit.* 8. *n.* 51. *& ſeq.* & con-
troverti non parum ſolet, an idem dicendum ſit de molen-
dinis, ut videre eſt penès Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *gloſ.* 7.
n. 92. *& ſeq.* & quòd exiſtentia in flumine, & quæ deterio-
rantur, quotidie, & per impetum aquarum ſunt in periculo
totalis deſtructionis, poſſint alienari ſine Decreto, docuit
Ang. *in l. non ſolum* 56. *ff. de petit. hæred.* & eum ſequitur
Rub. Alex. *conſ.* 138. *num.* 3. ubi quòd multo magis dari in
Emphyteuſim, & alii communiter eamdem Doctrinam ſe-
24 quuntur, ſed difficultas ſtat in ejus intelligentia, nam, dum
dicit de molendinis in flumine exiſtentibus, aliqui eum in-
telligunt, & volunt ejus dictum procedere tantùm in na-
tantibus in ipſo flumine, ut ſunt in Pado, & Tiberi, & aliis
fluminibus, non autem ſi ſolo cohæreant, prout in ſpecie
ita Ang. & Rub. intelligit Rim. Jun. *in* §. 1. *num.* 174. *Inſt.
tit. quib. alien. licet, vel non*, contrarium verò quòd Do-
ctrina Angeli loquatur, & procedat etiam in molendinis ſo-
lo cohærentibus cenſuit in ſpecie Ripa *in l. quominus n.* 126.
in fin. verſ. adde quòd etiam, & poſt alios plurimos Gratian.
diſc. 564. *n.* 18. *&* 19. ubi aſſerit hanc eſſe magis acceptam
ſententiam, à qua propterea non eſſe recedendum, quid-
quid alii contrarium concludant, & eidem opinioni adhæret
etiam noviſſimè Ciroc. *diſcurſ.* 66. *num.* 31.
25 At, quidquid iſti dicant, verior videtur opinio, ac ſine
dubio tutior eſt, quòd in his molendinis, ſolo cohærenti-
bus Decretum ſit neceſſarium, ſunt enim bona ſtabilia non
ſecus, ac aliæ domus, & ſolum periculum inundationis, ac
etiam devaſtationis non facit ea evadere mobilia, & quòd
alienari poſſint ſine decreto, ſed ſolùm præbet cauſam alie-
nandi, & Decretum interponendi, prout benè, ni fallor
advertit Pinell. *in lib.* 1. *par.* 3. *n.* 38. *C. de bonis mater.* ubi
audacter dicit, non dubitare Patres contrarium ſentientes
erraſſe, *& num. ſeq.* teſtatur ita ſervari, & eſſe communem
omnium opinionem, quòd ſimilia molendina ſint res pre-
tioſæ, & connumerentur inter ſtabilia, quæ opinio attendi
debet, & eum ſequitur Forſter. *de ſucceſſ. lib.* 7. *cap.* 21.
n. 35. Simonc. *de Decr. par.* 3. *tit.* 8. *n.* 85. *verſ. contrarium
tamen*, *&* 86. pulchrè Gratian. *diſc.* 564. *num.* 36. *& ſeq.*
26 Item controverti poteſt de cenſibus præmiſſo, quòd loca-
ri poſſunt, ut firmat Caroc. *de loc. tit. de cenſibus per totum*,
an reputandi ſint inter ſtabilia, ita ut locari non poſſint à
minore ſine Decreto Judicis, & quidquid ſit in cenſibus per-
petuis, qui dicuntur reſervativi, quoad illos redimibiles
ad nutum Debitoris, qui dicuntur conſignativi, videbatur
dicendum non poſſe reputari pro ſtabilibus ex tradit. per
Guttier. *pract. quæſt. lib.* 5. *quæſt.* 83. *n.* 14. *&* 15. Garz. *de
benef. par.* 2. *cap.* 5. *n.* 95. *verſ. quamvis in cenſu*, Barboſ.
27 *appell.* 117. *num.* 2. ſed tamen verius eſt, quòd cùm ſint im-
poſiti ſuper ſtabili, & ex parte creditoris ſint perpetui, re-
putari debent ad hunc effectum bona ſtabilia ita, ut per

ipſum creditorem alienare nequeant, niſi prout alienare po-
teſt alia ſtabilia Gratian. *diſc.* 420. *num.* 13. *& diſc.* 885.
num. 6. *ubi de veriori*, *& diſc.* 981. *num.* 37. Cenc. *de cenſ.
quæſt.* 50. *num.* 9. Hodier. ad Surd. *deciſ.* 204. *num.* 1. Rot.
deciſ. 85. *n.* 15. *par.* 6. *& dec.* 235. *n.* 4. *& ſeqq. par.* 7. *rec.*
& ibidem generaliter dicendum erit in aliis annuis redditi-
bus perpetuis, ſeu ad longum tempus ex eadem ratione, &
firmat plenè Caroc. *tit. de annuis reddit. num.* 1.
Operas autem locare poſſe minorem nil vetat, imò eo 28
ipſo, quòd major eſt infante, locare eas poſſe videtur dicere,
Caroc. *tit. quib. loc. lic. quæſt.* 2. *n.* 1. *& ſeqq.* ſed intelligi de-
bet non poſſe locari operas infantis, quia nullæ ſunt, *l. ar-
boribus* 13. §. *de illo eum concordantibus relat. ibi per gloſ.* 29
in ver. infante, *ff. de uſufr.* ſecus autem poſtquam ætatem
infantiæ excedit, etiam ſi adhuc impubes ſit, quia tunc uſui
aptus eſſe incipit, *l. ſi infantis* 61. *ff. de uſufr. cùm al. relat.
per d. gloſ. in l. arboribus, ver. infante*, & per Caroc. *ubi
ſupra*, ac non ex eo, quòd in impubere adeſt materia loca- 30
tionis reſultat, quòd impubes locare liberè poſſit operas
ſuas, quia intrat defectus poteſtatis contrahendi ſine tuto-
re, de quo *Inſt. tit. de auctor. tut. in princ.*
Verùm dubitari contigit, an ſtante dicto ſtatuto, quòd
minor, vel mulier non poſſit contrahere ſine certis ſolemni-
tatibus, valeant tales perſonæ locare abſque eis operas ſuas,
& in hac quæſtione affirmativam tenuit Carocc. *de loc. tit.
de Mundual. ad Vellejan. quæſt.* 3. *num.* 16. & ſecutus eſt
D. Lanfr. Zacch. *de Salar. quæſt.* 68. *n.* 52. At eorum opi- 31
nio patitur difficultatem, maximè ubi ſtatutum dicat mu-
lierem non poſſe aliquem contractum facere, in quibus ter-
minis loquitur D. Lanfranc. etenim clarum eſt locationem
operarum eſſe contractum, & proinde comprehendi in ver-
bis ſtatuti juxta ſupra firmata. Nec obſtat Bald. *in l. ex di-
verſa in princ. ff. ſolut. matr.* & Jaſ. *in lib.* 1. *ſub n.* 20. *C. qui
teſt. fac. poſſ.* quorum auctoritate præcitati moventur, nam
Bald. in meo Codice ſuper principio *d. l. ex diverſo*, quæ eſt
in ordine 18. nihil facit, & Jaſ. refert eum dicere ſocietatem
non ſolùm inter fratres maſculos, ſed etiam inter mulieres
poſſe contrahi, & quòd inde ſumitur argumentum ad quæ-
ſtionem fratrum ruſticorum ſimul cum ſororibus habitan-
tium, & facientium omnia communiter, quòd fœminis
cum eis ſimul ligonizantibus dicatur contracta ſocietas in-
ter omnes, & debeant fœminæ admitti ad participandum,
ſicut maſculi, ſed de ſtatuto nullum verbum.
Id tamen, quòd dicimus non valere locationem factam à 32
pupillo ſine tutore, vel à minore, aut muliere ſine ſolemni-
tatibus ſtatutariis ſemper intelligitur ad eorum præjudi-
cium, ſecus autem ipſis volentibus, nam qui cum eis con-
trahunt, obligantur, ipſi verò invicem eis non obligantur,
ut eſt text. in ſpecie loquens de locatione, & conductione fa-
cta à pupillo ſine tutore, *in tit. inſtit. de auctor. tut. in fin.
princ. & in l. Julianus* 13. §. *ſi quis à pupillo*, *ff. de act. empt.*
& idem eſt in contractibus minorum, & mulierum factis
ſine ſolemnitatibus ſtatutariis, quia nullitas inducta eſt ad
eorum favorem & ideò ab eis tantùm allegari valet, Soccin.
Sen. *conſ.* 78. *num.* 8. *lib.* 4. Gratian. *diſc.* 559. *num.* 64.
Oſaſch. *deciſ.* 94. *num.* 25. Burat. *deciſ.* 937. *num.* 7. *in rec.
deciſ.* 732. *num.* 2. *par.* 3. *& deciſ.* 306. *num.* 49. *par.* 7.

De Procuratoribus, & aliis bonorum alienorum adminiſtratoribus, & de creditoribus pignoratas res habentibus, an, & quomodo locare poſſint?

S U M M A R I U M.

1 *Mandatum ſpeciale requiritur ad locandum.*
2 *Mandatum ſpeciale requiritur ad vendendum.*
3 *Mandatum ſpeciale requiritur ad locandum ad longum tempus, ſecus autem ad breve.*
4 *Cui licet, quod eſt plus, non debet, quod minus eſt non licere.*
5 *Mandatum habens ad vendendum non poteſt locare.*
6 *Mandatum procura eſt ſtrictè interpretandum in omni materia.*
7 *Mandatum ad vendendum, tunc ſufficit etiam ad locandum, cum adſunt verba generalia.*
8 *Mandatum ad exigendum penſiones non importat facultatem locandi.*
9 *Decl. procedere ſi factum mandatum ad exigendum penſiones rei jam locatæ, ſecus è contra.*
10 *Mandatum ſi requiritur ſpeciale favore unius, requiritur pro utraque parte.*

11 *Man-*

11 *Mandatum ad conducendum ſpeciale requiritur.*
12 *Mandatum ad locandum non eſt neceſſe, quòd ſit in ſpecie ad locandum ad longum tempus.*
13 *Locationis nomine venit etiam locatio ad longũ tempus.*
14 *Mandatum dubium interpretatur contra mandantem.*
15 *Mandatum ſimpliciter ad locandum continet ſine dubio facultatem locandi ad longum tempus, ſi in eo adſit verbũ importans facultatem transferendi dominium.*
16 *Et ſi eſt ad locandum rem ſolitam locari ad longum tempus.*
17 *Mandatum ſpeciale ad locandum ſufficiens dicitur, etiamſi non exprimatur res qua locari debeat.*
18 *Mandatum ſpeciale requiritur ad ea qua in animo conſiſtunt.*
19 *Mandatum extenditur ad ea omnia ſine quibus negotium commiſſum expediri non poteſt.*
20 *Et ad ea omnia, qua ſunt connexa, & de natura contractus.*
21 *Mandatum ad locandum rem minoris requirit ſpecificationem rei, & quantitatis penſionis, & quid ſi non adſit talis ſpecificatio.*
22 *Mandatum ad contrahendum requirit ſolemnitates requiſitas in contractu, nec ſufficit eas adhiberi in ipſo contracto.*
23 *Mandatum generale cum libera ſufficit ad locandum ad longum tempus.*
24 *Mandatum generale cum libera aquiparatur ſpeciali.*
25 *Decl. procedere quatenus contrahat bona fide, & ſine dolo.*
26 *Procurator cum libera poteſt locare habita fide de pretio.*
27 *Decl. non procedere ſi appareat aliter ſenſiſſe dominum.*
28 *Accolans ſibi debita non ſatisfacit obligationi ea extinguendi.*
29 *Accollatio habet vim ſolutionis.*
30 *Decl. procedere ſi creditor interveniat, & accollationi conſentiat, aliàs ſecus.*
31 *Procurator ſi excedat mandatum in aliquo contractu corruit in totum.*
32 *Procurator generalis cum libera poteſt locare, ſi habet liberam circa bona.*
33 *Clauſula cum libera, & ſimiles uti conſecutive non ampliant diſpoſitivam.*
34 *Verba de, & ſuper pramiſſis ſunt reſtrictiva ad pracedentia.*
35 *Mandatum procura extenditur ad omne neceſſarium antecedens.*
36 *Clauſula mandatorum procura reſtringuntur ad concernentia negotium, non autem ad expreſſa tantùm.*
37 *Clauſula, & alia quacumque ad faciendum, ampliat facultatem Procuratoris ultra expreſſam.*
38 *Clauſula, & faciendum ea, qua ipſe mandans facere poſſet ſi praſens eſſet, importat liberam, ita ut veniant etiam ea, qua mandatum ſpeciale requirunt ſecundùm magis communem.*
39 *Contrarium procedit, ſi dictum omnia facere, qua in propria perſona erat facturus.*
40 *Et faciendum ea qua mandans facere poſſet importat magis mandatum ſpeciale, & facultatem locandi, ſi in ipſo mandato expreſſum ſit aliquid, quod mandatum ſpeciale requirat.*
41 *Idem ſi aliquod exceptum mandatum ſpeciale requirens.*
42 *Exceptio firmat regulam in contrarium.*
43 *Clauſula Ratum &c. ſeu promittens ratum, &c. in mandatis procura non importat liberam facultatem ſecundùm communem.*
44 *Procurator cum libera non poteſt ea, qua prohibentur Domino.*
45 *Officiales, ſeu Repraſentantes Communitatis habent mandatum cum libera.*
46 *Decl. procedere in univerſitatibus habentibus juriſdictionem, ſeu Territorium, non in aliis.*
47 *Officiales univerſitatum poſſunt locare ad breve tempus, ſed non ad longum ſine ſolemnitatibus.*
48 *Univerſitas, ut alienare, ſeu locare ad longum tempus poſſit, qua ſolemnitates requirantur.*
49 *Solemnitates in quacumque alienatione neceſſaria, requiruntur in locatione ad longum tempus.*
50 *Pralatus habet mandatum cum libera in bonis Eccleſia.*
51 *Tutor habet mandatum cum libera in bonis Pupilli.*
52 *Pater in bonis filii habet majorem auctoritatem, quàm alii adminiſtratores.*
53 *Pater habet adminiſtrationem bonorum, filii etiamſi alii dati ſint adminiſtratores, niſi verba repugnent.*

Pacion. de Loc. & Cond.

54 *Pater non habet adminiſtrationem in ſpiritualibus, & annuis, uti ſunt Beneficia.*
55 *Pater non habet adminiſtrationem in eis in quibus non habet uſufructum.*
56 *Poteſt tamen habere adminiſtrationem dativam.*
57 *Pater habet adminiſtrationem bonorum filii infantis, quamvis uſufructum non habeat.*
58 *Pater adminiſtrator bonorum filii poteſt locare ad longum tempus ſine decreto.*
59 *Decl. procedere ſi cum adminiſtratione habeat uſumfructum, aliàs ſecus.*
60 *Et ſi concurrat legitima cauſa.*
61 *Pater ſi alienat bona filii probandum, quod habuerit cauſam.*
62 *Creditor poteſt locare res pignoratas.*
63 *Et poteſt eas locare ipſi Domino ſuo debitori.*
64 *Et locare tenetur, aliàs ad id quod percipere potuiſſet.*
65 *Hoc tamen procedit, ſi ſit in culpa.*
66 *Creditor immiſſus debet, vel vendere fructus; vel pradia locare.*
67 *Creditor immiſſus tenetur locare etiam jumenta, & alia, qua locari poſſunt.*
68 *Creditor habens in pignus conventionale rem mobilem locare eam non poteſt.*
69 *Creditor, qui utitur pignore, vel illud transfert in uſum non deſtinatum, committit.*
70 *Furtum in re immobili non committitur.*
71 *Creditor rem immobilem ſeu ſe moventem habens in pignus locare poteſt.*
72 *Mobilia uſu conſumantur, ſtabilia, & ſe moventia otio pejora fiunt.*

CAPUT VII.

QUæſtionem an ad locandum requiritur mandatum ſpe- 1
ciale non reperiri tactam à Doctoribus, dicit Caroc.
de loc. tit. de procurat. in princ. ſed reſolvendam eſſe affirma-
tivè firmat in ſpecie Gratian. *diſcept.* 442. *n.* 19. *& diſc.* 752.
num. 11. & Borgnin. *deciſ.* 45. *num.* 23. *par.* 1. & comproba-
tur à ſimili devenditione, ad quam requiri mandatum ſpe-
ciale ſupponit pro certo, ita argumentando Caroc. *ibidem* 2
num. 1. & eſſe clarum dicit Seraph. *deciſ.* 831. *num.* 4.
Verùm hæc opinio, ut ad locandum requiratur manda-
tum ſpeciale, videtur de plano procedere, quoad locatio-
nem ad longùm tempus, in qua transfertur Dominium, 3
& procedit ſimile de venditione, ut conſiderat Afflict.
deciſ. 305. *num.* 1. at ſecus eſt, quoad locationem ad tem-
pus breve, quæ cùm ſit mera adminiſtratio, ut dictum eſt
ſupra cap. 4. poteſt etiam fieri ab adminiſtratore habente
ſolum mandatum generale, ut diſtinguendo tradit Golin.
de procur. par. 2. *cap.* 5. *n.* 145. *&* 146. quidquid in contra-
rium videatur ſentire Caroc. *d. tit. de procurat. n.* 3. *&* 4.
Dubitari autem contingit, an habens mandatum ad ven- 4
dendum poſſit etiam locare, & videbatur dicendum, quòd
poſſet per reg. cui licet quod eſt magis, non debet quod mi-
nus eſt non licere, accedente etiam punctuali auctoritate
Golini, qui ita cenſuit in ſuo *tract. de procur. par.* 2. *cap.* 5.
num. 211. *ad med. verſ. ſed an Procurator.*
At contrarium eſt verius, quia mandatum procuræ eſt 5
ſtricti juris, & ſtrictiſſime interpretandum in omni ma- 6
teria, ut dicit Pariſ. *de reſignat. Benefic. lib.* 9. *quæſt.* 17.
num. 86. *&* 133. Leoncil. *deciſ. Ferrar.* 56. *num.* 21. *verſ.
imò etiam*, adeò, ut attendenda ſit proprietas verborum
deciſ. 8. *num.* 1. *& ſeq. par.* 2. *diverſ.* nec valeat in eo ar-
gumentari à majoritate rationis, Bero. *conſ.* 20. *num.* 20.
lib. 2. nec obſtat Golinus, quia ipſe æquivocat dum re-
fert, & ſequitur Caroc. *de loc. tit. de Procur. quæſt.* 2.
num. 56. *& ſeq.* qui non illam, ſed iſtam opinionem aper-
tè ſequitur, reddit rationem, quia potuit Dominus velle
vendere ad effectum de pretio extinguendi debita, vel
quid ſimile, quod non poteſt aſſequi cum locatione.
Verum tamen eſt, quòd ſi adeſſent alia verba generalia, de 7
quibus dubitari poſſet, an importarent facultatem locandi
ad longum tempus, facultas expreſſa vendendi poſſet tollere
tale dubium, ex quo præſtet magnum argumentum pro affir-
mativa, ut ſenſit Caroc. *d. tit. de procur. num.* 10.
Quare ſimiliter videmus, quòd Procurator conſtitutus ad 8
exigendum penſiones domus, ſeu vecturas navis non poteſt
navim, vel domum locare, ut eſt Text. *in lib.* 1. *§. igitur præ-
poſitio, ff. de exercitor. act.* ibi: *quare ſi eum propoſuit navi ad
hoc ſolum, ut vecturas exigat, non locet*, & notavit Roman.
ſing. 624. ubi dicit, quòd videtur contrarium dicendum,

quia habens mandatum ad conſequens, videtur etiam habe-
re ad neceſſarium ejus antecedens, *l. ad rem mobilem*, *& l.*
ad rem legatam, *ff. de procurat.* ſed locatio antecedens pen-
ſionis, ergo &c. ſed contrarium eſſe verum per dictum Text.
ſingularem, & quæ ſit ratio remittis ad examinatorem. Un-
da pro dicto objecto à Romano facto diluendo, dici poſſet,
9 quòd illud urgeret in caſu quo quis daret mandatum ad exi-
gendum penſiones domus nondum locatæ, tunc enim vide-
retur mandantem potuiſſe concedere etiam facultatem fa-
ciendi locationem, quæ neceſſaria eſt ad hoc, ut deveniri
poſſit ad exactionem penſionum pro qua conceſſit manda-
tum, at ſecus eſſet ubi ipſe dominus domum jam locaſſet, in
quibus terminis propriè loqui videtur *d. l.* dum poſt verba
ſupra relata adduntur illa, *quod fortè ipſe locaverat*, tunc
enim ceſſat neceſſitas locandi ad hoc, ut exequi valeat man-
datum, & ſi locatio poſtea expiret, non propterea reſur-
git dicta neceſſitas locandi, quia mandatum habuit ſuum
effectum in penſionibus locationis præcedentis, ad quas
reſtringi poteſt, & debet, quatenus verba id patiantur.

Ex eo autem, quòd DD. conſiderant requiri mandatum
ſpeciale ad locandum ad longum tempus ea ratione, quia
in ea transfertur Dominium, ut per Aſſlictum *d. deciſ.* 305.
numer. 1. inferri poſſe videbatur, non item dicendum re-
quiri tale mandatum è contra ad conducendum, dum con-
10 ductor non transfert, ſed acquirit Dominium, ſed in con-
trarium facit regula, quòd quando requiritur mandatum
ſpeciale favore unius, requiritur pro utraque parte, de
qua Joſ. Ludov. *concluſ.* 30. *verſ.* 60. & in ſpecie, quòd
11 etiam in conductione requiratur mandatum ſpeciale, Gra-
tian. *diſcept.* 442. *num.* 19.

12 Controverti etiam poſſet, an pro facienda locatione ad
longum tempus neceſſe ſit mandatum eſſe datum ad locan-
dum expreſsè ad longum tempus, vel potiùs ſufficiat ſimpli-
citer ad locandum, & ita ſufficere veriùs putat Caroc. *d. tit.*
de procurat. num. 6. At contrarium ſentire videtur Aſſlict.
dec. 305. *n.* 1. licèt enim loquatur de locatione in perpetuum,
tamen dicit mandatum intelligendum de locatione ad tem-
pus, per quam non transfertur utile Dominium, & ſic ſentit
de tempore brevi, cùm eo ipſo, quòd eſt locatio ad tempus
longum, Dominium utile transferat, ut dictum eſt alibi, &
comprobatur quòd iſte fuerit ſenſus Aſſlicti, ex quo allegat
Clem. 1. *de reb. Eccleſ. non alien.* quæ in fine permittit loca-
tionem bonorum Eccleſiæ tantum ad breve tempus. Magis
13 tamen placet opinio prima, nam ſub nomine locationis ve-
nit ſine dubio etiam locatio ad longum tempus, ut obſervat
Caroc. *ubi ſupra*, & quando eſſet dubium an veniret, adhuc
14 in dubio interpretatio eſſet facienda contra mandantem,
qui apertiùs loqui debeat, ut tradit idem Aſſlict. *dec.* 91. *n.* 9.
Rot. cor. Seraph. *dec.* 1124. *n.* 4. *& in rec. dec.* 151. *n.* 43.
Verſ. & in omnem eventum, *& ſeq. uſque ad fin. par.* 8.

15 Ceſſaret tamen illud dubium ex tenore mandati, ſi adeſ-
ſet aliquod verbum importans facultatem transferendi Do-
16 minium, ut in caſu dictæ deciſionis Aſſlicti 305. *num.* 2.
& ſeq. vel ſi ageretur de re ſolita locari ad longum tem-
pus, quia in mandato venit ſolitum conſtituentis, Rot.
coram Gregor. *deciſ.* 311. *num.* 7.

Speciale igitur ad hunc effectum dicitur, ſufficienter man-
17 datum, dum expreſsè conceſſum eſt ad locandum, licèt ita
in genere abſque expreſſione temporis. Et idem eſt ſi ſit abſ-
que ſpecificatione rei, quæ locari debet, vel perſonæ, cui
facienda locatio, ut firmat in ſimili de venditione, Dec.
conſ. 36. *num.* 8. *circa med. verſ. quarto principaliter non*
obſtat, Grat. *conſ.* 159. *num.* 5. *verſ. tertio pondero*, *lib.* 2.
& de donatione Bero. *conſ.* 30. *num.* 51. *lib.* 2.

Nec obſtat ratio illa, quòd conventiones, quæ fiunt in lo-
18 cationibus, conſiſtunt in animo, & ideò non poſſunt fieri
niſi per perſonam ad id ſpecialiter deputatam, qua ratione
ad comprobandum, quòd ad locandum requiratur manda-
tum ſpeciale, utitur Gratian. *d. diſcept.* 752. *n.* 11. *verſ. &*
19 *eſt ratio*. Quia dum conſtituitur quis Procurator ad locan-
dum, cenſetur utique conſtitutus ad ſpecificandum bona, &
mercedem, & ſi quæ alia ſunt, ſine quibus locatio fieri non
poteſt, & ſic etiam pro eis habere mandatum ſpeciale, ad
Text in *l. non cogendum* 45. *§. ſi procuratoris*, *ff. de procurat.*
& ibi Bart. in Sum. extenditur enim mandatum ad ea om-
nia, ſine quibus negotium commiſſum commodè expediri
non poteſt, Felin. *in cap. ſed eſt n.* 3. *col.* 3. *verſ. tamen cum*
non reperiam de reſcripi. Laderc. *conſ.* 90. *n.* 1. Rot. in una
20 Tarraconen. cor. Juſto penès Marcheſ. *de Commiſſ. par.* 1.
fol. 306. *n.* 2. & ad ea omnia, quæ ſunt connexa, & de na-
tura contractus demandati, Rimin. Jun. *conſ.* 11. *n.* 8. Man-
tica *de tacit. lib.* 7. *tit.* 15. *n.* 30. Merlin. *deciſ.* 17. *n.* 15.

Et licèt in contrariam opinionem inclinare videatur Ca-
roc. *d. tit. de procurat. quæſt.* 2. *n.* 41. *& ſeq.* tamen loquitur
in terminis locationis bonorum minoris, vel Eccleſiæ, in 21
quibus requiri dictam ſpecificationem tradunt Redoan. &
Borgnin. *dec.* 45. *n.* 23. *par.* 1. quos ipſe allegat, in quibus ter-
minis limitanda eſt opinio prædicta cum reſiſtat prohibitio
legis, quòd talia bona liberè locentur ad longum tempus.
Imò (& hoc comprobabit opinionem, quòd ſufficiat man-
datum generale, ad locandum) in eiſdem terminis bono-
rum minoris tale mandatum ad locandum ſimpliciter da-
tum, non eſt prorſus inane, ſed ea eſt differentia inter man-
datum ſpeciale ad locandum talem rem tali perſonæ pro
tanta mercede, & mandatum ſimpliciter ad locandum, quòd
ſtante primo cum ſolemnitatibus dato, non requirantur in
ipſa locatione ſolemnitates, ſecus autem ſtante ſecundo, &
ratio differentiæ eſt, quia minor non ſolùm poteſt lædi in
eo, quòd res potiùs locetur, quàm retineatur, ſed etiam in
locando potiùs unam rem, quàm aliam, & in quantitate
mercedis, in conceſſione autem mandati ſimpliciter ad lo-
candum Judex his ultimis proſpicere non potuit, & ideò
neceſſe eſt, ut denuò adhibeatur ad hoc, ut de eis cognoſcat,
Jaſ. *in lib.* 1. *§. Item acquirimus num.* 13. *&* 18. *ff. de acquir.*
poſſ. Gratian. *diſcept.* 429. *num.* 36. Millin. *deciſ.* 37. *num.* 7.
& 8. Rot. *deciſ.* 8. *num.* 5. *par.* 3. *recent.* quæ eſt etiam poſt
Pic. *ad ſtatut. Urb. deciſ.* 5. *num.* 9. *& ſeq.*

Et in hoc propoſito omninò notandum, quòd in tali man- 22
dato procuratæ ad locandum bona minoris, requiruntur ſo-
lemnitates ſtatutariæ, aliàs enim ſine illis locatio non ſuſti-
netur, etiamſi procurator in ea facienda illas adhibuiſſet,
quia mandatum eſt fundamentum contractus à Procuratore
initi, adeò, ut non ſubſiſtente mandato corruat contractus,
Tiraq. *de legib. Connub. gloſ.* 5. *num.* 194. Pic. *ad ſtatut. de*
Contract. min. & Mul. gloſ. 7. *num.* 125. *& ſeq.* & manda-
tum ad contrahendum ſine ſolemnitatibus requiſitis in con-
tractu non ſubſiſtit, Alex. *conſ.* 103. *num.* 12. *lib.* 2. cum
aliis cumulat, per Pic. *dicta gloſ.* 7. *num.* 124.

Quando autem dictum eſt ſupra, ad locandum pro longo 23
tempore non ſufficere mandatum generale, patitur unam
magnam limitationem, quæ eſt, ut non procedat ſi ſit man-
datum generale, cum libera, quia requiritur vel mandatum
ſpeciale, vel generale cum libera, Alex. *conſ.* 90. *num.* 4.
in fin. lib. 2. Roland. *conſ.* 90. *n.* 40. *lib.* 3. Grat. *conſ.* 159.
num. 7. *lib.* 2. Caroc. *de locat. & Cond. d. tit. de Procurat.*
num. 8. *verſ. ampliatur tertio*, Joſeph. Ludov. *concluſ.* 30.
verſ. 23. Mandatum enim generale cum libera æquiparatur 24
ſpeciali, itaut cum eo expediri poſſint omnia, quæ man-
datum ſpeciale requirunt, Alex. *conſ.* 22. *numer.* 8. *lib.* 1.
Ruin. *conſ.* 93. *n.* 6. *lib.* 5. Caſtil qui alios refert *deciſ.* 74.
num. 31. Rot. *deciſ.* 186. *num.* 2. poſt Cenc. *de Cenſ.*

Non tamen intelligi debet hæc facultas conceſſa per di-
ctam clauſulam cum libera adeò effrænatè, ut poſſit Procu-
rator, quandocumque præjudicium facere Domino, ſed 25
reſtringitur, & intelligitur, ut poſſit facere omnia requi-
rentia mandatum ſpeciale, quatenus contrahat bona fide, &
ſine dolo, ut declaravit Rot. *dec.* 359. *n.* 1. penes Millin. *quæ*
eſt etiam dec. 190. *n.* 1. poſt Cenc. *de Cenſ.* non enim dicen-
dum, poſſe Procuratorem ſic generaliter conſtitutum bona
Domini dilapidare, Mandel. *conſ.* 791. *n.* 2. Bart. *dec.* 125.
num. 18. & hinc fortè comprobatur illa opinio Bart. *in l. ſo-*
cietatem 77. *§. arbitrorum ſub n.* 25. *ff. pro ſoc.* quòd in his
terminis contractus celebrati à procuratore non habente man-
datum ſpeciale ad vendendum, pro tanto pretio, non ſit
neceſſe ad hoc, ut contractus poſſit reſcindi, læſionem eſſe
ultra dimidiam juſti pretii, ſed ſufficere ultra ſextam, de
quo dicam aliquid cùm loquar de læſione in cap. 18.

Poteſt tamen Procurator cum libera locare, habita fide 26
de pretio, quatenus ex tenore mandati non appareat aliter
ſenſiſſe Dominum, ut diceretur aliter ſenſiſſe, ſi ob certam
cauſam fuiſſet datum mandatum, puta, ut ſolverentur de-
bita Domini, tunc enim non poſſet habere fidem de pretio 27
Gratian. *diſcept.* 329. *n.* 29. *&* 30. Rot. cor. Cavaler. *dec.* 18.
num. 3. *&* 4. & in hoc propoſito datæ facultatis locandi ad
longum tempus ad effectum extinguendi debita, non omit- 28
tendum notare, quòd non diceretur ſatisfactum præcepto
extinguendi, ſi conductor ipſa debita ſibi accollaſſet, ut 29
plenè firmatum fuit in Rota coram Bichio *deciſ.* 349. *n.* 16.
licèt enim accollatio habeat vim ſolutionis, ex traditis per
Merlin. *deciſ.* 543. *n.* 1. *& in recent. dec.* 135. *n.* 23. *par.* 6. 30
tamen hoc procedit, quatenus creditor interveniat, & ac-
collationi conſentiat, alias per ſimplicem accollationem, eo
abſente factam, debitor non liberatur, *deciſ.* 206. *num.* 2.
poſt 2. *vol. Conſ.* Farin. *deciſ.* 26. *num.* 5. *& deciſ.* 238. *n.* 2.

poſt

Digitized by Google

poſt Cenc. *de Cenſ.* & clarum eſt, quòd ſi Procurator in ali-
31 quo excedat fines mandati, corruit contractus in totum,
& Domions in nihilo obligatus remanet, *l. diligenter 5. in
prin. ff mandat.* Lancell. Gall. *conſ.* 53. *num.* 18. Cyriac. *con-
troverſ.* 378. *num.* 4. & in terminis mandati ad locandum,
Alexand. *conſil.* 1. *num.* 1. *verſic. ſed præmiſſis*, & 2. *lib.* 4.
& Rot. coram Cavaler. *deciſ.* 612. *num.* 20.
32 Poterit autem Procurator generalis locare bona, & ſi ſit
cum libera, locare ad longum tempus, quatenus ſit genera-
lis reſpectu bonorum, & habet liberam circa ea, quia ſi eſ-
ſet generalis ad lites, utique non poſſet locare bona, etiam
ſi haberet liberam, Caroc. *d. tit. de procurat. n.* 9. & 10. clau-
33 ſula enim cum libera, & aliæ ſimiles in mandatis appoſitæ,
uti conſecutivæ non poſſunt ampliare contenta in diſpoſiti-
vis, ſed circa illa continentur, & ad ea reſtringuntur, Dec.
conſ. 304. *num.* 8. Lancell. Gall. *conſ.* 53. *num.* 22. Seraphin.
deciſ. 831. *n.* 1. Cavaler. *deciſ.* 612. *n.* 21. Gregor. *dec.* 584.
num. 1. & ibi Adden. *n.* 5. eoque certiùs ſi poſt datum man-
34 datum ad aliqua negotia particularia, deventum fuerit ad
conceſſionem facultatibus liberæ, cum præcedentibus illis
verbis, de, & ſuper præmiſſis, vel ſimilibus reſtrictivis ad
negotia illa, ut per Dec. *conſ.* 493. *n.* 16. *poſt med.* Cavaler.
deciſ. 612. *num.* 22. Rot. *deciſ.* 572. *num.* 2. *par.* 1. *recent.*
Niſi fortè agatur de aliis neceſſariò præcedere debentibus,
ad hoc ut deveniri poſſit ad negotium demandatum, prout
ſi datum mandatum ad locandum cum clauſulis ampliſſi-
mis, poterit utique Procurator tractare cum Proxeneta, &
ſolvere illi mercedem, ac omnia facere, quæ neceſſaria ad
hoc, ut deveniatur ad locationem, extenditur enim man-
35 datum ad omne neceſſarium antecedens, ut notat Milis
in reperterio ver. Procurator ſi eſt conſtitutus, Rot. *dec.* 234.
num. 5. & 6. *par.* 8. *recent.* prout extendi ad Conſequen-
tia eſt Text. & notat ibi Bart. *in ſummar. in l. cogendum*
45. §. *ſi procurat.* reſtringitur enim clauſula ad concernen-
36 tia negotium, non autem ad expreſſa tantùm in mandato
circa omnia in genere, quantum libera ſpecialis circa ſpe-
ciem demandatum, Bart. *in l. qui Roma* 122. §. *Callimacus
num.* 1. & 2. *ff. de verb. oblig.* & *in l. procurator* 58. *num.* 2.
ff. de procurat. Rota cor. Seraph. *deciſ.* 238. *num.* 4. faciliùs
37 ſi adeſſet clauſula, & alia quæcumque faciendum, quia
ampliat facultatem ultra expreſſa, Burſat. *conſ.* 259. *num.* 5.
& *ſeq.* Rot. *deciſ.* 680. *num.* 5. *par.* 2. *recent.*
38 Si autem in mandato conceduntur facultas faciendi ea om-
nia, quæ facere poſſet ipſe mandans, puta ſi dictum ſit ad
agendum, & adminiſtrandum meum patrimonium, & ut
facere poſſis, quæ ego poſſem ſi præſens eſſem, an hæc clau-
ſula importet liberam, ita ut veniant etiam requirentia man-
datum ſpeciale, & ſic facultas locandi ad longum tempus,
non conveniunt DD. negativam enim tenuit Jo: Andr. *in
cap. ult. num.* 5. *de dilat.* & ibidem Zabarel. *num.* 1. Fulgoſ.
in lib. 1. *num.* 6. *C. de offic. Procurat. Caſ.* Butr. *conſ.* 19.
num. 9. *in fin.* & hanc eſſe communem teſtantur Berov.
quæſt. 25. *num.* 5. & Barzius *deciſ. Bonon.* 125. *numer.* 16.
& veriorem, ac magis communem Seraphin. *deciſ.* 1124.
num. 3. & veriorem, ac à Rota ſervatam Gratian. *in deciſ.
March.* 79. *in addit. num.* 3.
At pro contraria ſtat major numerus, nam etiam tenuit
Bart. *in l. procurator, cui generale* 58. *n.* 3. *ff. de procurat.* &
ibidem Ang. *num.* 2. *verſ. idem videtur*, & Caſtrenſ. *num.* 4.
Salicet *in l. procurator n.* 3. *C. de procurat.* ubi Angel. *in fin.*
Alex. *num.* 3. Jaſ. *num.* 11. *verſ. adde idem eſſe*, & idem Jaſ.
in lib. 1. *num.* 22. ubi de Comm. *ff. de offic. procurat. Caſ.*
Imol. *in cap. fin. num.* 2. *de dilat.* & ibidem Anan. *num.* 5.
Joan. Andr. *in cap.* 1. *num.* 8. *verſ. dicit etiam de reſcr. in* 6.
& ibidem Anchar. *in fin.* & Archid. *num.* 2. Franc. *in cap. qui
ad agendum*, §. *fin. n.* 6. *verſ. tertio fallit de procurat. in* 6.
Alex. *conſ.* 133. *num.* 4. *lib.* 6. Ruman. *conſ.* 94. *n.* 7. *verſ. eſt
& ſecunda clauſula*, Ruin. *conſ.* 93. *n.* 5. & 6. *lib.* 5. Gemin.
conſ. 129. *num.* 7. Abb. *conſ.* 18. *num.* 7. *verſic. nec obſtat ſi
dicatur*, Dec. *conſ.* 493. *num.* 10. Cravet. *conſ.* 924. *num.* 9.
Brun. *conſ.* 70. *num.* 36. Surd. *conſ.* 1. *num.* 35. *in fin.* Afflict.
deciſ. 305. *n.* 4. Montet. *deciſ.* 38. *n.* 33. & *ſeq.* Viv. *dec.* 34.
num. 34. Caſtil. *deciſ.* 74. *num.* 32. & hanc eſſe communem,
teſtantur Mantic. *de tacit. lib.* 6. *tit.* 16. *num.* 43. & Franc.
March. *deciſ.* 693. *num.* 5. *par.* 2. & tenuit Rot. cor. Veral.
deciſ. ult. num. 2. *par.* 2. & coram Mantic. *deciſ.* 11. *num.* 2.
& *in recent. deciſ.* 374. *num.* 36. *par.* 5.
Videtur itaque ab iſta non recedendum, tum quia eſt ma-
gis communis, tum etiam quia ſi ponderetur vis prædicto-
rum verborum, dum continent facultatem faciendi omnia,
quæ poterat Dominus, utique important etiam facultatem
39 faciendi locationem ad longum tempus, quam ſine dubio
ipſe Dominus facere poterat, & pro ſalvanda opinione con-
traria animadvertebam, quòd Joannes Andr. anteſignanus
illius *in dicto cap. ult. de dilat.* loquitur de Caſu illius Text.
in quo dictum erat omnia facere, quæ in propria erat perſo-
na facturus, quæ verba non ſunt adeò ampla, ac verba dictæ
clauſulæ, quæ facere poſſet ſi præſens eſſet, de qua loquuntur
citati pro ſecunda, clarum eſt enim, quòd ipſe Dominus lo-
cationem ad longum tempus facere poterat, ut non clarum
eſt, quòd eam eſſet facturus. Unde dicta opinio Joannis An-
dreæ, & ſequacium poſſet admitti, in caſu illo tantùm, pro-
ut etiam videtur ſentire Adden. ad eumdem *in dicto cap. ult.
litt. C. ver. agen.* & advertiſſe etiam Imol. *ibidem num.* 2.
dum ait, ſed certè ibi non fuit talis forma, & comprobatur,
ex quo ipſemet Joannes Andr. *in cap.* 1. *num.* 8. *verſ. dicit
etiam de reſcr. in* 6. in terminis facultatis faciendi, quæ
ipſe Dominus facere poſſet, apertè ſequitur contrariam opi-
nionem, ut videlicet ſufficiat, ad ea, quæ requirunt man-
datum ſpeciale.
Præterea prima opinio utique non procederet, ſi expreſ- 40
ſum aliquid mandatum ſpeciale requirens, puta ſi dictum
eſſet ad vendendum, & omnia alia, quæ ipſemet facere
poſſet, tunc enim clarum eſt, quòd poſſet etiam locare ad
longum tempus, ut dictum eſt ſupra, & probant Zabar.
in dict. cap. fin. num. 1. *in fin. de dilat.* Pur. *deciſ.* 106.
num. 1. *lib.* 2. Mantic. *deciſ.* 11 *num.* 2.
Idemque eſſet, ſi aliquid mandatum ſpeciale requirens eſ- 41
ſet exceptuatum in eodem mandato cum dicta clauſula da-
to, quia hinc quoque poſſet deprehendi, & tutiùs dici, quòd
in reliquis voluit Dominus procuratorem habere ſufficien- 42
tem poteſtatem, ut conſiderarut per Caroc. *tit. de procurat.
num.* 8. exceptio enim firmat Regulam in omnibus aliis Caſi-
bus non exceptis, *l. quæſitum*, § *denique*, *ff. de fund. inſtr.*
Dec. *conſ.* 605. *num.* 6. Rot. *deciſ.* 168. *n.* 5. *par.* 2. *diverſ.*
Clauſulam quoque Rati, &c. ſeu promittens ratum, gra- 43
tum, &c. importare liberam facultatem, docuit Bart. *in l. pro-
curator* 58. *n.* 4. *ff. de procur.* quem alii ſequuti ſunt, & ſi-
gnanter Rot. cor. Seraphin. *deciſ.* 238. *n.* 4. ſed in hoc com-
munis eſt in contrarium, ut teſtatur Jaſ. *in lib.* 1. *num.* 21. *ff.
de offic. procurat. Caſ.* & *in l. tranſactionis num.* 8. *C. de
tranſact.* dicens etiam Bartolum plures illo dicto fefelliſſe, &
hanc tenuit Imol. *in cap. fin. num.* 7. *verſ. an autem conſtitu-
tus de dilat.* Mantic. *de tacit. lib.* 7. *tit.* 16. *num.* 21. Marta
de Clauſ. par. 1. *clauſ.* 103. *n.* 1. *verſ. contrarium tenet*, Ca-
roc. *tit. de procurat. n.* 11. ubi loquitur ad noſtrum propoſi-
tum, & dicit hanc veriorem, & magis communem Cyriac.
contr. 278. *n.* 56. & *ſeq.* Rot. *deciſ.* 374. *n.* 35. *par.* 5. *rec.*
Quod autem dictum eſt, procuratores cum libera poſſe lo- 44
care ad longum tempus, utique procedit regulariter, at
quandoque obſtat aliqua prohibitio reſpectu bonorum con-
ſtituentis, & tunc non poterit, uti ſi eſſent bona emphyteu-
tica, vel aliter alienari ipſi conſtituenti prohibita, quia ſi Do-
minus non habet facultatem ea alienandi, utique nec poteſt
eam alteri dare, *cap. nemo de reg. Jur. in* 6. & in propoſito
mandati ad locandum, Borgin. *de uſu. num.* 176. *ad med.*
Item in mandato officialium, & repræſentantium univer- 45
ſitatem tacitè videtur in eſſe libera, Adden ad Bart. *in l. Pro-
curator* 58. *in* 2. *addit. ff. de procurat.* Barb. *de poteſt. Epiſc.
allegat.* 133. *n.* 26. quatenus tamen agatur de Communita- 46
tibus habentibus juriſdictionem, ſeu territorium, aliàs enim
ſecus eſt dicendum, ut poſt Gloſ. & Bald. *in l. item magiſtri*,
ff. de pact. tradit, & veriorem, ac tenendam opinionem di-
cit Scapuccin. *de ſing. ſucceſſ. lim.* 6. *num.* 3. ubi exemplificat
in univerſitatibus, & ſcholarum, & artium, & dicit, quòd
non poſſunt facere aliquem contractum præjudicialem abſ- 47
que mandato ſpeciali, & tamen prædicti officiales poſſunt
quidem locare ad breve tempus ad inſtar tutorum. Peregrin.
de fideicom. artic. 40. *n.* 9. ſed non poſſunt liberè, & indi-
ſtinctè locare ad longum tempus, ſed tantùm ſi ſervatæ ſint
ſolemnitates neceſſariæ in alienatione rerum univerſitatum,
vel in ipſa conſtitutione Procuratoris, vel in actu locatio-
nis, ut dictum eſt ſupra de procuratore conſtituto à tutore,
eadem ratione, quòd conſtituens non valeat dare dictam
facultatem de ſe, quam ipſi non habent.
Sunt autem ſolemnitates neceſſariæ in alienatione rerum 48
univerſitatis expreſſæ in *l. fin. C. de vendit. rerum ad Civit.
pertin. lib.* 12. videlicèt. Primò, quòd interveniat major pars
poſſidentium bona. Secundò, ut jurent credere utile eſſe.
Tertiò ſubhaſtatio. Quartò Decretum Judicis, latè Surd.
conſ. 28. *n.* 81. Morot. *conſ.* 63. *n.* 6. & *ſeq.* quibus addi po-
teſt, & alia licentiæ Principis, quatenus univerſitas ſit ſub-
dita, Ceval. *com. contr. com. quæſt.* 749. *n.* 36. & *ſeq.* Cenc.
de Cenſ. quæſt. 23. *n.* 16. ubi præfert etiam tenentes contr. ſed

addit, quòd hæc eſt omninò tenenda in ſtatu Eccleſiæ ob
expreſſam Conſtit. *Clement.* 8. quæ eſt notoria Bulla nuncu-
pata de Bono Regimine, & talis licentia alias ſolemnitates
non ſupplet, ſed cumulativè cum eis requiritur Cohel, ad
dictam Bullam *de Bon. Regim. cap.* 32. *n.* 25. Rot. *deciſ.* 73.
n. 19. *par.* 5. *rec.* & in Bononien, cenſus 11. Maji 1663. §. fin.
poſt med. cor. Albergato, quæ eſt hodie *dec.* 62. *par.* 14. *rec.*
49 Requiruntur autem prædictæ ſolemnitates in locatione ad
longum tempus, quia in quacumque alienatione ſunt neceſ-
ſariæ, Surd. *d. conſ.* 28. *n.* 86. Gratian. *diſcept.* 933. *n.* 34.
50 Sic quoque Prælatus dicitur habere in bonis Eccleſiæ man-
datum cum libera, Gratian. *deciſ. Marcb.* 79. *n.* 8. Barboſ.
qui fortiùs idem de viſitatore generali ſentit *de poteſt. Epiſc.*
alleg. 133. *n.* 23. *& ſeqq.* & idem de tutore In bonis Pupilli,
51 Jaſ. *in l. a Divo Pio*, §. *ſed ſi emptor. n.* 9. *ff. de re Jud.* Rota
cor. Caval. *deciſ.* 18. *num.* 1. & tamen iſti non poſſunt liberè
locare ad longum tempus, prout ſeparatim de eis videbi-
mus, & ex ibi tradendis argui poterit ad omnes alios ſimi-
les adminiſtratores à lege datos, ſicut ex ſupra traditis in-
ferri poteſt ad omnes adminiſtratores deputatos ab homi-
ne, & ſi quis magis in ſpecie videre cupit loquentem de
ſingulis adeat Carocc. *hoc tract. de loc. & conduct.* penès
quem titulos particulares de eis reperiet.
Eſt tamen Pater, qui in bonis filiorum majorem aucto-
52 ritatem, quàm alii adminiſtratores à lege dati, habet, &
in ſpecie, quàm tutor in bonis Pupilli, Jaſ. *in l. filius fa-*
milias 9. *num.* 9. *ff. qui ſatiſdar. cog.* Pinel. *in lib.* 1. *par.* 3.
num. 67. *in princ.* ubi quòd longe majorem, Cravet. *conſ.* 74.
num. 1. *poſt med.* Paſcal. *de patr. poteſt. par.* 1. *cap.* 2. *n.* 2.
53 Habet autem Pater adminiſtrationem bonorum filii,
etiamſi ipſi filio dati ſint curatores, quia cenſentur dati cu-
mulativè, niſi verba deputationis eorum ſint talia, quæ non
admittant concurſum in adminiſtratione, Rot. *deciſ.* 547.
n. 6. *&* 7. *par.* 4. *in recent.* Quod tamen non procedit in ſpi-
54 ritualibus, & eis annexis, uti ſunt Beneficia, quia in eis
Pater adminiſtrationem non habet *cap. fin. de Jud. in* 6. Gigas
conſ. 14. *n.* 3. Rot. *dec.* 571. *n.* 1. *par.* 4 *recent.* & idem eſt in
55 aliis, in quibus Pater non habet uſumfructum, Cancer. *var.*
par. 3. *cap.* 21. *num.* 69. Gregor. *dec.* 334. *n.* 6. & ibi Adden.
vel ſaltem in iſtis non habet adminiſtrationem legitimam,
56 licèt habere poſſit dativam, Burſat. *conſ.* 133. *n.* 31. *& ſeqq.*
& maximè ſi filius ſit infans, tunc enim permittitur Patri
adminiſtratio, etiamſi non habeat uſumfructum, quando
57 non eſt adminiſtratione privatus ex diſpoſitione hominis,
Burſat. *d. conſ.* 133. *num.* 31. Franc. *dec.* 40. *num.* 8. Maſtril.
deciſ. 59. *num.* 8. *&* 9. Rot. *deciſ.* 103. *n.* 16. *par.* 6. *recent.*
58 Poteſt igitur Pater, quando eſt legitimus adminiſtrator
bonorum filii illa locare ad longum tempus abſque Decreto
Judicis, aliave ſolemnitate, ſeclusis ſtatutis, quia lex de eo
confidit, Marſil. *ſing.* 498. Nat. *conſ.* 179. *n.* 7. Tiraq. *in l. ſi*
unquam, C. de revoc. donat. in præfat. à n. 20. *ad* 30. Maſcard.
59 *de probat. concluſ.* 1154. *n.* 18. Seraph. *dec.* 940. *n.* 7. quate-
nus tamen habeat uſumfructum aliàs requiritur Decretum,
& ratio diverſitatis eſt, quia tunc magis confidit lex de Pa-
tre, quando cum affectione erga filium concurrit, etiam
proprium intereſſe in bonis propter uſumfructum, Tiraq.
60 *ibidem n.* 29. *ad fin.* Rot. cor. Gregor. *deciſ.* 334. *n.* 6. *&* 7.
& quatenus adſit legitima cauſa, puta æris alieni, prout re-
quiri voluerunt Azot. *in ſum. ad rubr. C. de bonis, quæ lib.*
n. 12. Simoncel. *de decret. tit.* 8. *n.* 2. *& ſeq.* Caſtil. *de uſufr.*
cap. 3. *n.* 71. ubi de com. & verior. & his concurrentibus po-
terit dictam locationem liberè facere in ſuis caſibus, etiam ſi
filius ſit minor, Surd *conſ.* 451. *n.* 20. *poſt med. & ſeq.* Covar.
var. lib. 5. *cap.* 8. *n.* 6. Afflict. *dec.* 393. *n.* 1. *&* 2. quamvis
latiùs diſtinguant alii relati per Adden. ad Gregor. *dec.* 334.
num. 12. & in ſpecie de locatione bonorum filii facta per Pa-
trem, quòd ſuſtineatur abſque difficultate, ſi ad modicum
tempus, ſi autem ad longum non ita, niſi conductor doceat
eam factam fuiſſe ex cauſa neceſſaria, vel tam utili, ut à filio
non poſſit retractari, firmavit latè Pinel. *in lib.* 1. *C. de bonis*
Mater. n. 63. *&* 64. quem ſequutus eſt Borgnin. *de uſufruct.*
num. 176. *propè fin.* & Carocc. *de locat. tit. de patr. poteſt. ubi*
num. 5. poſſe etiam emphyteuſim dare res ruinoſas, ſteriles,
& terrulas, quæ in Eccleſiaſticis quoque alienari poſſunt,
tales enim alienationes uti ex cauſa evidentis utilitatis ſuſti-
nebuntur etiam juxta ſenſum Pinelli.
61 Cauſa autem prædicta erit probanda à conductore, aliàs
enim filius habet regulam pro ſe, quòd Pater alienare non
poſſit, *lib.* 1. *C. de bonis mater.* & ſic intentionem ſuam in
ea fundatam, Simoncel. *de Decret. tit.* 8. *num.* 4. Caſtil.
de uſufruct. cap. 3. *num.* 79. *ad med.*
62 Creditor quoque prædia ſibi obligata ex cauſa pignoris

locare rectè poteſt, ut dicit Text. *in l. creditor* 23. *ff. de pignor.*
& de immiſſo auctoritate Judicis in poſſeſſione rei ſibi pigno-
ratæ, Statil. Pacif. de Salviano *inſpect.* 4. *cap.* 1. *n.* 151. & po- 63
teſt talem locationem facere etiam ipſimet debitori rei Do-
mino, ut per illum Text. notat Bart. *in l. cum & ſortis*, §. *fin.*
ff. de pign. act. & mirabile eſſe dicit Neguſan. *de pign. par.* 3.
memb. 1. *n.* 31. *verſ. ſecundo declara*, & aliis adductis tradit
etiam Carocc. *de loc. de credit. quæſt.* 1. *n.* 3. *verſ. ampliatur.*
Imò non ſolum poteſt creditor locare, ſed tenetur, ut ha- 64
betur in *l. in venditione* 8. §. *ſi quis fructus*, *ff de bon. auctor.*
jud. poſſid. alias, locare potuit, & non locavit, tenetur ad
fructus, quos percipere potuiſſet, & non percepit culpa ſua,
Lup. *de uſur. comment.* 3. *num.* 136. Statil. Salvian. *inſpect.* 4.
cap. 1. *num.* 151. Scapuccin. de Salvian. *lib.* 3. *quæſt.* 9. *n.* 2.
Surd. *deciſ.* 270. *num.* 8. Rot. cor. Bichio *deciſ.* 504. *n.* 17.
Requiritur tamen, quòd omiſerit locare per dolum, vel 65
culpam latam, aliàs de levi non tenetur, juxta Text. *in d. l.*
in venditione, §. *ſi quis fructus poſt med.* & ibi gloſſ. *in verb.*
ex culpa, quod tamen intelligitur de creditore immiſſo au-
ctoritate Judicis, de quo loquitur ibi Text, nam retinens pi-
gnus conventionale, tenetur etiam de levi, Neguſan. *de*
pignor. par. 5. *membr.* 5. *num.* 5. Monac. *deciſ. Bononien.* 58.
num. 13. & ſenſit Rot. in Anconitana bonorum 26. Junii
1619. §. quia quidquid ſit coram Pirovano.
Et licèt, ubi creditor poteſt locare, & non locat, dica-
tur in culpa lata, & dolo, ac proinde teneatur, etiam ſi
auctoritate Judicis ſit immiſſus, ut tenet gloſ. *in d. ver. ex*
culpa, Bart. *in lib.* 2. *C. de pignor. act.* Malvaſ. *conſ.* 66.
num. 15. Neguſ. *d. par.* 5 *membr.* 5. *num.* 6. *ad med.* tamen
hoc caſu erit probandum, quòd talem occaſionem habue-
rit locandi, & noluerit locare ad convincendam ejus cul-
pam, ut declaravit Rot. in d. Anconitan. bonor. alias enim
ſine tali probatione omiſſio locationis eſt culpa levis, Mo-
nac. *deciſ. Bonon.* 58. *num.* 13.
Verùm, quia Text. *in d. l. in venditione*, §. *ſi quis fructus*, 66
ff. de bon. auct. Jud. poſſid. non dicit ſimpliciter, & abſolutè,
quòd creditor immiſſus locare debeat, ſed dicit, quòd, vel
vendere, vel locare debet, id eſt, vel vendere fructus, vel lo-
care prædium, ut explicat ibi Bart. *ſub n.* 5. ſequitur, quòd
neque abſolute dici poteſt eo ipſo, quòd non locat, convinci
ejus dolum, ſed ſolum quatenus nec locet, nec ipſe fructus
percipiat, vendat, & utrumque expreſsè requirit d. gloſſ.
ibi in *ver. ex culpa*, & ſequitur Neguſ. *d. par.* 5 *membr.* 5. *n.* 6.
ad med. Sed quid dicendum erit ſi conſtet locare potuiſſe, &
elegiſſe potiùs fructus percipere, & vendere, & ita mino-
rem ſummam retraxiſſe, quàm ſi locaſſet, an teneatur pro
ſumma majori, quam locando retrahere potuiſſet; & affir-
mativam probat Text. *in l. Prætor ait* 9. §. *eſt præterea, verſ.*
in eum quoque, *ff. eod. tit. de bon. auct. Jud. poſſid.* quam alle-
gat d. gloſſ. *in ver. ex culpa*, quæ propterea juxta ipſum Text.
quem allegat intelligi poteſt, ut convincatur dolus credito-
ris ſi nec locat, nec fructus eoſdem, quos mediante locatio-
ne percipere potuiſſet, percipit, at videtur convinci tantùm
præſumptive ita ut quatenus aliunde conſtet, quòd creditor
bona fide omiſerit locare, ei non imputandum ſit, quia aliàs
non eſſet verum dicere eum non teneri niſi ex dolo malo,
prout non teneri dicit expreſsè Text. in ipſa *leg. ex venditio-*
ne, §. *ſi quis fructus poſt med. ff. de bon. auct. Jud. poſſid.*
Teneturque creditor non ſolùm locare prædia, ſed etiam 67
jumenta, & cætera, quæ locari poſſunt, ut expreſsè habe-
tur *in dict. l. in venditione* 8. §. *ſi quis fructus*, ibi puta
mercedes ſervorum, vel jumentorum, cæterorumque, quæ
poſſunt locari, *ff. de bon. auct. Jud. poſſid.*
Verùm hoc indiſtinctè procedit in creditore immiſſo au- 68
ctoritate Judicis, de quo loquitur ibi Text. at creditor ha-
bens in pignus conventionalem rem mobilem non poteſt eam
locare, ut docet gloſ. *in d. l. Creditor* 23. *ff. de pignor.* qui
enim pignus accepit, & eo utitur, vel in alium uſum tranſ-
fert, quàm cujus gratia datum eſt, furtum committit, §.
furtum autem fit. Inſtit. tit. de oblig. quæ ex del. naſc. quod
dici nequit de re immobili, in qua furtum non commit-
titur, gloſſ. in §. *furtum eſt ver. rei. Inſtit. eod. tit.*
De ſe moventibus autem datis in pignus, quod poſſit cre- 69
ditor eis uti, & ſic illa locare, & de operibus, ac mercede,
quod ſupererit deductis expenſis in pignore factis reſtituere
teneatur Domino, aut in excomputationem ſui crediti im-
putare, eſt Text. *in l. cum pignoris*, *C. de pact. pign.* & ibi
notat Bald. Alex. *in l. ſi ſervos*, *ff. de pignor. act.* Neguſ. *de*
pign. part. 7. *membr.* 3. *numer.* 17. Caroc. *de locat. tit. de* 70
creditore numer. 1.
Ratio differentiæ cur mobilia non poſſint locari à credi- 71
tore, ſecus autem ſe moventia, & ſtabilia, reddi poteſt ex
veri-

Digitized by Google

72 veriſimili voluntate debitoris ea in pignus dantis, quia mobilia uſu conſumuntur, ſe moventia verò, & ſtabilia otio pejora fiunt, ut advertit gloſſ. *in d. l. creditor 23. ff. de pign.*

De creditore autem ſuccedente debitori, an per locationem rei hæreditariæ cenſeatur adire hæreditatem, dicam *cap. 27. de effectib. locat. quæſt. 11. in ſecunda limitatione.*

De Tutoribus, & Curatoribus, an, & quando locare poſſint res pupillares, & Minorum.

S U M M A R I U M.

1 *Tutores, & curatores locare poſſunt res pupillorum, & minorum.*

2 *Tutores, & curatores ut locare poſſint ad longum tempus, requiruntur ſolemnitates.*

3 *Pupillus in infantili ætate exiſtens non requiritur, quod interveniat contractui de re ſua.*

4 *Pupillus major infante, an neceſſe habeat intervenire contractui.*

5 *Tutor locare poteſt abſque interventu pupilli, & curator ſine interventu minoris.*

6 *Lex ubi non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.*

7 *Pupillus major infante neceſſe habet intervenire actui geſto per tutorem, vel curatorem ſolum in certis caſibus.*

8 *Solemnitates requiſitæ in contractu minoris ſunt neceſſariæ etiam ſi contrahat cum interventu curatoris.*

9 *Tutor ſi ſolus locet interventu pupilli, non tenetur ſervare ſolemnitates ſtatutarias, ſi ſtatutum loquatur de perſona minoris, ſecus ſi conſiderat alienationem bonorum.*

10 *Mulier tutrix an teneatur ſervare ſolemnitates à ſtatuto requiſitas in contractu mulieris ſi tutorio nomine locet, & num. 11. 12. & ſeq.*

13 *Mandatum legis exercere non poteſt is, qui negotia propria adminiſtrare non valet.*

14 *Tutor gerens malè negotium pupilli tenetur de ſuo.*

15 *Mulier tenetur ſervare ſolemnitates ſtatutarias ſemper, ac lædi poteſt.*

16 *Solemnitates adhibitæ in conceſſione facultatis gerendi certum actum, non ſunt reiterandæ in actu illo, ſecus ſi adhibitæ in conceſſione facultatis generalis.*

17 *Mulier tutrix an teneatur ſervare ſimul ſolemnitates requiſitas in contractibus mulierum, & requiſitas in contractibus minorum.*

18 *Tutor ſi locet poſtquam pupillus exceſſit pupillarem ætatem, an ſuſtineatur contractus.*

19 *Tutela per exceſſum pupillaris ætatis, illicò expirat.*

20 *Tutor ſi poſtquam pupillus exceſſit pupillarem locet ſine dolo, valet locatio.*

21 *Tutores poſt pubertatem de generali conſuetudine continuant adminiſtrare.*

22 *Tutela licèt expiret per pubertatem pupilli, tamen officium tutoris non finitur niſi redditis rationibus, vel dato curatore.*

23 *Rector Civitatis expectans ſucceſſorem durat etiam poſt tempus ſuæ deputationis.*

24 *Tutor ſi locet ante confectum inventarium, valet locatio.*

25 *Decl. procedere quo ad utilitatem pupilli, non autem quo ad ejus damnum.*

26 *Tutor præſumitur confeciſſe ſolemnia dum publicè pro tutore ſe geſſit.*

27 *Tutores ſi plures ſint adhuc unus ſolus locare poteſt, niſi aliud expreſsè ſit cautum in deputatione.*

28 *Pupillus tenetur ſtare locationi factæ à tutore etiam finita tutela.*

29 *Ampl. etiam in locatione ad longum tempus ſi facta ſit cum ſolemnitatibus.*

30 *Emens à pupillo non tenetur ſtare locationi factæ à tutore quamvis tutor obligaverit rem pro manutentione.*

31 *Pupillus finita tutela tenetur ſtare locationi factæ à tutore tantùm, ſi tutor locavit, ut potuit, & debuit.*

32 *Fraus non præſumitur, & quomodo probetur.*

C A P U T VIII.

1 Tutores, & Curatores locare poſſunt res, pupillorum, vel minorum, *l. penult. C. quando ex facto Tutor. §. 1. Inſtit. tit. de auctor. tut.* At hoc intelligitur, quòd locare poſſint liberè ad modicum tempus, non autem ad longum, quia ad longum tempus locare nequeunt, niſi cum decreto Judicis requiſito in alienationibus bonorum pupillarium, vel minorum, Pinel. *in lib. 1. par. 3. n. 64. C. de bon. matr.* Morot. *Pacion. de Loc. & Cond. reſp. 38. n. 1.* Montan. *de tutel. cap. 33. n. 387.* ubi de com. Monach. *deciſ. Bonon. 44. num. 2. & ſeq. uſque ad 8.*

Dubitari tamen poteſt primò, an tutor poſſit locare de ſe 2
ſolus, an verò debeat locare pupillus cum auctoritate tutoris,
& ſic minor cum auctoritate Curatoris, & præmiſſo quòd 3
quatenus Pupillus ſit in infantili ætate, clarum eſt eum non
poſſe contrahere, minuſque requiri, quòd contractui interveniat,
ut plenè firmat Monac. *deciſ. Bonon. 44. n. 9.* ubi eſt 4
major infante, an debeat ipſe contrahere, vel ſaltem ejus
præſentia requiratur in contractibus ad eum ſpectantibus,
eſt materia valdè confuſa, ut dicit Mand. *conſ. 205. num. 39.*
& 62. ubi quòd propterea nil mirum ſi doctores, etiam magni
nominis loquendo de ea incidenter erraverint, & opinionem
affirmativam tenuerunt ſignanter Caſtren. *in l. Tutores*
n. 5. C. de procurat. Soccin. ſen. *conſ. 24. n. 45. lib. 1.* Peregr.
conſ. 74. n. 3. lib. 3. Rot. *dec. 470. n. 11. par. 9. & dec. 179.*
num. 11. par. 10. recent. Verùm, quidquid ſit in aliis contractibus,
locatio licèt poſſit fieri à pupillo auctorante tutore, 5
ut habetur *in dict. §. 2. Inſtit. de auctor. tut.* adhuc poteſt
etiam fieri à tutore ſine pupillo, vel curatore ſine adulto, ut
eſt Text. clarus *in d. l. penult. C. quando ex fact. tutor.* & tradit
Monac. *dec. Bonon. 44. n. 2.* & ſenſit Morot. *reſponſ. 38.*
num. 1. ubi loquitur de locatione facta à tutore, dum pupillus
erat proximus pubertati, ut habetur in eodem *conſ. n. 7.*
& dicit pupillum ei ſtare debere, ſecluſa tamen fraude tutoris,
finita tutela, & ſentiunt alii idem tenentes, quos referam
infra *num. 31.*

Et quia forſan objici poſſet *d. l. pen.* & DD. prædictos intelligendos
eſſe de locatione ad modicum tempus, & ideò remanere
dubium in locatione ad longum tempus, & maximè,
quia iſta uti alienatio affert majus præjudicium pupillo, adhuc
& in iſta crederem idem eſſe dicendum, nam omiſſo,
quòd d. lex non diſtinguit, & ubi lex non diſtinguit, nec nos 6
diſtinguere debemus, *l. Præſes 3. ad fin. & ibi gloſ. ver. nec*
diſtinguitur, ff. de offic. præſid. cum aliis adduct. per Cyriac.
contr. 254. n. 54. & ſeq. in puncto juris verius videtur quod 7
etiam in alienationibus bonorum, quatenus fiant à tutore
cum aliis ſolemnitatibus neceſſariis, præſentia pupilli non
ſit neceſſaria, etiam ſi ſit proximus pubertati, prout pleniſſimè
firmat, quæcumque objecta diluendo, Mandel. *d. conſ.*
205. per tot. ubi oſtendit caſus ſpeciales, in quibus dicta præſentia
requiritur, eſſe tres, qui reducuntur ad unum, nempe
ubi agitur de hæreditate adeunda, vel repudianda, ſive delata
ſit directè, ſive per fideicommiſſum, ut videre eſt ſignanter
n. 6. n. 12. & n. 55. in reliquis autem nunquam dictam præſentiam
eſſe neceſſariam, & idem, tenet Coſt. *de rata qu. 211.*
n. 7. nec turbat auctoritas Rotæ, quam ſemper veneror, in
contrarium adducta, quia ipſamet iſtam quoque opinionem
amplexa eſt *in deciſ. 284. num. 4. par. 9. & deciſ. 39. num. 8.*
par. 11. recent. ubi de Curatore contrahente loquitur.

Secundò dubitari poteſt circa ſolemnitates paſſim requi- 8
ſitas per ſtatuta in contractibus minorum, an eas ſervare teneatur
tutor, quando locat bona pupilli, vel curator, quando
locat bona minoris, & quando tutor non locat ipſe de
per ſe, ſed auctorat pupillo locanti, juxta §. 1. *Inſtit. de auct.*
tut. res videtur magis clara, quòd ſolemnitates prædictæ ſint
ſervandæ, itaut ſi ſtatutum requirat interventum duorum 9
proximiorum minoris, & in eorum defectu deputari illi curatorem,
ſi minor habeat ſuum Curatorem, adhuc intervenire
debeant contractui illi duo proximiores, & quatenus
illi deficiant deputandus ſit alius Curator particularis, qui
unà cum Curatore generali contractui interſit, ut cenſuit
Rota poſt Pic. *ad ſtat Urb. deciſ. 49. n. 8.* & penès Cavaler.
deciſ. 257. num. 7. verſ. advertebant etiam, & facit quoque
ad rem *deciſ. 179. num. 11. & 12. par. 10. recent.* At quatenus
tutor, vel curator ipſe de per ſe locet, major eſt difficultas,
nam quòd adhuc prædictæ ſolemnitates ſtatutariæ, ſint
neceſſariò ſervandæ probant Pariſ. *conſ. 98. num. 34. & ſeq.*
& conſ. 99. n. 35. & ſeq. lib. 1. Gabr. *conſ. 36. n. 24. lib. 1.*
Cavalcan. *de tut. a. 130.* Simoncel. *de Decret. lib. 2. tit. 6.*
num. 16. Pic. *ſtat. Urb. gloſ. 7. a. 148.* Scappuccin. *de ſingul.*
ſucceſſ. ampliat. 9. n. 4. & 5. contrarium verò quòd nempè
ſolemnitates non ſint neceſſariæ, tenuit Angel. Aret. *in §.*
heres num. 7. inſtit. de oblig. quæ ex quaſi contr. naſc. Alex.
conſ. 189. n. 16. lib. 7. Cephal. *conſ. 316. n. 35. & conſ. 579.*
num. 6. Simon de Pret. *conſ. 10. n. 39. lib. 1.* Fachin. *conſ. 44.*
num. 2. Felic. *de ſocciet. cap. 39. num. 59.*

Verum tamen eſt, quòd perpenſis diligenter dictis prædictorum DD. deprehenditur eos conciliari poſſe, & utramque opinionem eſſe veram, & in diverſis caſibus procedere, primam nempè in caſu, quo ſtatutum tantùm intendat dare formam contractui, qui celebratur ſuper re mino-

ris, ſeu quando ſtatuentes principaliter conſideraverint rem
minoris, ſuper qua contrahitur, tunc enim ſemper militat
ſtatutum, & ejus intentio, ſive contrahat minor, ſive tutor,
vel curator, & in his terminis loquitur Pariſ. del. conſ. 98.
& 99. lib. 1. contrarium verò quando intentio ſtatuentium
eſt providere fragilitati perſonæ ejuſdem minoris, tunc
enim, quia talis ratio ceſſat, ubi non contrahit minor, ſed
tutor, ceſſare etiam debet ſtatuti diſpoſitio, ut loquuntur
Angel. Aretin. & Alex. in loc. ſupracit. & ita etiam, quòd
aut ſtatutum loquitur in rem, & debeant ſervari ſolemnita-
tes etiam per tutorem, aut loquitur in perſonam minoris,
& ſecus ſit dicendum poſt Ruin. in lib. 1. §. item acquirimus,
ff. de acquir. poſſ. loquentem in ſimilibus terminis diſtin-
guit, & cum hac diſtinctione intelligendos eſſe DD. con-
trarios, aſſerit Fachin. d. conſil. 44. num. 2. lib. 2.
10 Tertiò dubitari poteſt, quid è contra ſi ipſe tutor non
poſſit contrahere in rebus ſuis abſque ſolemnitatibus, puta
adeſt ſtatutum dans certam formam contractibus mulierum,
utrum ſi mulier ſit tutrix, & locet tutorio nomine bona pu-
pilli, ſolemnitates illas ſervare teneatur, & hæc pariter quæ-
ſtio habet hinc inde ſuos ſectatores, nam pro affirmativa
ſunt Cuman. & Jac. à Puteo in l. apud Julianum, §. 1. ff. ex
quib. cauſ. in poſſ. eat. quos refert, & ſequitur Alciat. de præ-
ſumpt. 52. reg. 1. num. 4. ad med. & ſeq. ubi ulteriùs revocat
in dubium an ſtante ſimili ſtatuto mulieres reddantur inhabi-
les tutelæ, & curæ gerendæ, Tiraq. de legib. connub. gloſ. 5.
num. 176. Caſſan. ad Conſuet. Burgund. rubr. 4. §. 1. in ver.
contract. entre les. verſ. limit. 2. verſ. ſed nunc & limit. 4.
verſ. & intellige, & latè Pic. ad ſtatut. Urb. gloſ. 7. n. 135.
& ſeq. Rot. coram Molino deciſ. 37. n. 7. & 8. contrarium
verò, quòd Mulier hoc caſu ſolemnitates prædictas adhibere
non debeat, probant ſignanter Jaſ. in l. more num. 51. verſ.
ſed Raphael. ff. de acq. hered. Cephal. conſ. 579. num. 6.
Gabr. conſ. 29. n. 46. lib. 2. Maran. in praxi par. 4. diſt. 16.
num. 37. Viv. opin. 796. n. 28. Scacc. de judic. lib. 2. cap. 2.
num. 502. Rot. deciſ. 106. num. 16. par. 5. recent.
11 At iſtæ quoque opiniones videntur poſſe conciliari cum
præcedenti diſtinctione, ut videlicet, aut ſtatutum proſpi-
cit fragilitati mulierum, & loquitur in perſonam earum, &
ſolemnitates ſemper ac ipſæ contrahunt ſervati debeant,
quia ſemper militat eadem ratio, aut proſpicit earum bonis,
& tunc ſecus ſit dicendum, cùm non locant bona propria,
militat enim eadem ratio in quæſtione iſta, ac in præceden-
ti, & valet argumentum de una ad aliam, ſecundùm Pariſ.
12 conſ. 98. n. 63. & 37. lib. 1. At tutiùs ſine dubio erit adhære-
re primæ, ut videlicet omninò ſerventur ſolemnitates præ-
dictæ, quæ videtur etiam verior, tum quia ſi mulier decla-
ratur per ſtatutum inhabilis ad gerendum liberè ſine illis ſo-
lemnitatibus negotia propria, utique nec reputari debet ha-
bilis ad gerendum aliena, maximè dum non agitur de nego-
tiis demandatis ab eo, cujus ſunt, cui propterea dici poſſit,
tibi imputes ſi talem miniſtrum elegiſti, ſed de demandatis
à lege deferente tutelam mulieribus, & ſignanter Matri, &
13 Aviæ, mandatum enim legis exercere non poteſt is, qui pro-
pria negotia adminiſtrare non valet, ut per Text. in l. ult. C.
de legit. tut. cum concordan. dicit Petr. Foller. in addit. ad
Maran. dicta par. 4. diſtinct. 16 n. 39. verſ. item limit. ſe-
cundo, tum etiam, quia tutrix gerendo negotium pupillare
agit etiam de proprio intereſſe, & in eo lædi poteſt, cùm ma-
14 le gerens negotium pupilli, cujus eſt tutor, tenetur de ſuo,
l. ſi tutoris, ubi Bald. & Salicet. C. de admin. tut. cum aliis ad-
ductis per Pic. ad ſtatut. Urb. d. gloſ. 7. n. 144. & 145. at ubi-
cumque mulier ipſa obligatur, & lædi poteſt, ſervari debent
15 ſolemnitates quocumque nomine contrahat Foller. in præ-
citat. addit ad Marant. & admittit Scacc. de Judic. d. lib. 2.
cap. 2. num. 505. Pic. dict. gloſ. 7. num. 144. & ſeq.
Nec dicat, quòd ubi decernitur ſolemniter à Judice tute-
la mulieri, ipſa declaratur ex tunc habilis ad gerenda nego-
tia, itaut ceſſet neceſſitas adhibendi denuò ſolemnitates in
16 negotiis ipſis, quia reſpondetur, quòd quando quis deputa-
tur cum Decreto Judicis ad faciendum certum negotium
particulare, tunc quidem ceſſat neceſſitas adhibendi denuò
ſolemnitates in negotio illo, at ubi quis deputatur non ad
certum actum, ſed generaliter ad negotia, prout deputatur
tutor, vel curator, tunc quantumvis in tali deputatione ad-
hibitum fuerit Decretum, & ſolemnitates, non ceſſat neceſ-
ſitas illas quoque adhibendi in actibus particularibus illas
requirentibus, Jaſ. in lib. 1. §. item acquirimus n. 13. & 18.
ff. de acquir. poſſ. Tiraquel. de leg. connub. gloſ. 5. num. 198.
Lambertin. de contract. gloſ. 20. numer. 4. & optimè Rot.
coram Millino deciſ. 37. num. 7. & 8.
17 Huic autem opinioni utique certiùs erit adhærendum, ſi
nutrix non deberet adhibere alias ſolemnitates in contracti-
bus minorum requiſitas, quidquid ſit è contra, ſi videlicèt
ſtatutum requirat duos conſanguineos, tam in contractibus
minorum, quàm in contractibus mulierum; an mulier, quæ
contrahit, tanquam tutrix, & adhibet duos conſanguineos
requiſitos in contractu minoris, adhibere debeat etiam duos
alios requiſitos in contractu mulieris, & ſic quatuor conſan-
guineos, in quo dubio in terminis ſtatuti Urbis affirmati-
vam tenet Pic. in dicta gloſ. 7. num. 146. negativam verò
Scacc. de judic. d. lib. 2. cap. 2. num. 504.
Quartò dubitari poteſt, ſi tutor poſtquam pupillus exceſ- 18
ſit annum decimum quartum non obtenta confirmatione in
curatorem, neque reddita ratione adminiſtrationis tutelæ,
& liberatione, continuat de facto adminiſtrare, locaverit bo-
na pupilli, an talis locatio valeat, & videbatur dicendum,
quòd locatio eſſet nulla, & ſaltem adultum ei ſtare non ad- 19
ſtringeret, eo quia tunc tutor deſiiſſet eſſe Tutor, & ſic nul-
lam ampliùs auctoritatem haberet, cùm tutela per exceſſum
illius ætatis illicò expiret, §. 1. inſt. quib. mod. tut. finit. ubi
DD. & ſignanter Aretin. n. 2. ponderat adverbium illud, il-
licò, importans ipſo jure abſque hominis facto, & quòd geſta
per tutorem, poſtquam pupillus exceſſerit ætatem pupilla-
rem, ſint nulla, Angel. conſ. 49. n. 2. Cravet. conſ. 879. n. 3.
& ſeq. Menoch. conſ. 3.. n. 16. verſ. ætas, & alia, ſed con-
trarium, ſecluſa tamen ſemper fraude, & dolo tutoris, dicen- 20
dum eſt per Text. in l. ſi ii qui te 4. C. quando ex fact. tut. ubi
habetur, quòd ex tali locatione datur actio Adulto adverſus
eum, qui fuit tutor, ac etiam contra ſucceſſorem conducto-
ris, & per eum Text. ita cenſuit Rota Bonon. penes Monac.
deciſ. 45. n. 4. ubi reſpondendo contrariis, dicit procedere,
ubi non agitur de ſimplici locatione, ſed de alienatione, &
comprobari poteſt reſolutio, quia locatio ad modicum tem-
pus eſt adminiſtratio, ut annuit ibidem dicta deciſio, & dixi
ſupra in cap. 4. & qui fuerunt tutores poſt pubertatem de ge-
nerali conſuetudine continuant adminiſtrare bona puberis 21
uſque ad legitimam ætatem, ut teſtatur Gayll. obſervat. 96.
n. 1. lib. 2. & ibidem Greve Montan. de tutel. cap. 37. reg. 1.
n. 86. & eſt juri conformis talis conſuetudo, licèt enim per pu- 22
bertatem tutela finiatur, tamen officium tutoris non finitur
niſi redditis rationibus, vel curatore dato, l. ita autem 5. §.
poſt completum, & in l. à tutoribus 34. §. officium, ff. de ad-
min. & peric. tut. Fab. in Cod. lib. 5. tit. 29. def. 2. & benè
Cancer. var. par. 1. cap. 7. n. 24. & 25. & n. 145. & par. 3.
cap. 1. n. 233. & 234. ubi poſt Alberic. in l. un. C. ut cauſ. poſt
puber. adſit tut. inquit durare tutorem poſt pubertatem, ante- 23
quam ſit datus curator pupillo, non ſecus, ac durat Rector
Civitatis expectans ſucceſſorem, de quo, quod duret ejus of-
ficium etiam ſi expiraverit tempus, pro quo fuerat deputatus,
eſt Text. in l. meminiſſe, ff. de offic. procenſ. & tradunt Aldo-
brandin. conſ. 83. n. 8. lib. 2. & Bertazol. conſ. crimin. 71.
num. 58. lib. 1. faciliùs autem procederet opinio prædicta,
quòd adultus teneatur ſtare locationi factæ poſt decennium
quartum annum, ſi eſſent plures fratres condomini, quorum
aliqui adhuc in pupillari, & ſub tutela locantis exiſterent, ut
in dicta deciſ. Rotæ Bonon. apud Monac. 45. num. 5. & ſeq.
ea ratione, quia locationi factæ ab uno ex ſociis tenentur
alii ſtare, ut dicam infra cap. proximo.
Quintò pariter dubitari poteſt quid è contra, ſi tutor da- 24
tus ante confectum inventarium, & alia ſolemnia locaſſet,
& valebit locatio, quia tutor ante confectionem inventarii,
& aliorum ſolemnium eſt tutor, licèt ſit ſuſpectus, Bart. in
l. tutor, qui repertorium 8. n. 7. verſ. contrarium puto, ff. de
admin. tut. Eugen. conſ. 19. n. 16. lib. 1. dec. 89. n. 8. par. 2.
diverſ. & cor. Gregor. dec. 31. n. 4. & ſeq. ubi quòd eò magis
per eum geſta ſuſtinentur, ſi publicè adminiſtrabat, & pro
tutore ſe gerebat, & dixit etiam Rot. in una Ravennaten.
bonorum 7. Junii 1666. §. fin. coram Eminentiſſimo D. meo
Card. Carpineo, ſed hæc concluſio patitur magnam limita- 25
tionem, ut procedat, quoad utilitatem, & commodum pu-
pilli, non autem, quoad damnum ipſius, Alex. conſ. 163.
num. 3. ad fin. & ſeq. lib. 5. Rota coram Greg. dec. 330. n. 4.
& deciſ. 3. num. 12. par. 6. & deciſ. 578. n. 12. par. 7. recent.
& in Romana ſocietatis 15. Martii 1658. §. non obſtat,
quòd, & 24. Novembris 1659. §. Primò, quia, cor. Emi-
nentiſſimo Domino meo Cerro. Allegans tamen tutorem
ſolemnia non confeciſſe probare debet, quia præſumitur ea 26
confeciſſe dum ſe publicè pro tutore geſſit, licèt de eis non
appareat, Bald. in l. filius familias, §. agnoviſſe n. 1. verſ. in
text. agnoviſſe, & verſ. ſecundo nota, ff. de Tutel. Boer.
deciſ. 124. n. 13. verſ. & pro hac concluſione, Rot. dec. 714.
num 5. par. 3. & deciſ. 3. num. 4. & 5. par. 6. recent.
Sextò ſi plures ſint dati tutores ſive à Magiſtratu, ſive 27
à te-

Digitized by Google

à teſtatore, vel pluribus per contutores demandata ſit administratio, dubitari poteſt an requiratur, quòd omnes ſimul locent, & benignè accipiendum, ut unus etiam de ſe locare poſſit, *l. decreto 24. ff. de admin. tut. lib. 1. C. ſi ex plur. tut. vel curat.* & in ſpecie, quòd poſſit locare, Rot. coram Coccin. *deciſ.* 378. *num.* 7. & ad hoc, ut unus non poſſit adminiſtrare, ſine alio neceſſe eſt, quòd expreſsè ſit cautum in deputatione, ut firmatur in *deciſ. 39. num. 12. par. 11. rec.*

28 Septimò dubitari poteſt, an locatio facta à tutore non ſo-
lùm ſit valida, ita ut ei teneatur ſtare pupillus durante tute-
la, ſed etiam poſtquam tutela finivit, & communiter DD.
tenent affirmativam, Roman. *in l. filio familias, §. ſi vir.*
num. 16. & 17. ff. ſol. matrim. Ang. *conſ. 245. n. 6. in princ.*
verſ. item locationi, Roland. *conſ. 49. num. 7. lib. 2.* Morot.
reſponſ. 38. num. 1. Gratian. *diſcept. 37. num. 16.* Apicel. *de*
dilat. quinquenn. cap. 1. num. 104. & plenè Surd. *deciſ.* 299.
num. 1. & ſeqq.

Si tamen dubitetur, an hoc procedat, tam in locatione
ad modicum tempus, quàm etiam in locatione ad longum,
29 Caroc. *de locat. tit. de tut. & cur. num. 9.* dicit, quòd Docto-
res hoc non aperiunt, ſed quidquid eſſet de tempore, quo
ipſe ſcribebat hodie, quòd eatenus ſtare non debeat pupillus
locationi factæ per tutorem ad longum tempus, quatenus tu-
tor eam fecerit abſque ſolemnitatibus in ea requiſitis, voluit
apertè Pinel. *in lib. 1. par. 3. num. 64. poſt princ. verſ. de tuto-*
re, C. de bon. mater. Apicel. *de dilat. quinquen. tit. 1. n.* 104.
Scapuccin. *de ſing. ſucceſſ. ampliat. 9. num.* 6. ubi & idem eſſe
In locatione ad tempus modicum, ſi facta ſit ſine ſolemni-
tatibus per ſtatutum requiſitis.

30 Major difficultas eſt, ſi tutor fecerit locationem ad breve
tempus, puta ad novennium, & promiſerit expreſsè ma-
nutentionem conductoris in poſſeſſione pro toto tempore
cum ſpeciali obligatione rei, qua ſpeciali obligatione ſtan-
te tenetur etiam ſucceſſor ſingularis titulo emptionis, loca-
tioni ſtare, ut dicetur ſuo loco, ſi pupillus major factus, ta-
li locatione adhuc durante rem vendiderit, an emptor ei
ſtare debeat. Hæc quæſtio evenit de facto, & fuit diſcuſſa
in 5. conſ. Neap. ut refert Apicel. *de dilat. quinquen. tit. 1.*
n. 104. & adeſt deciſio Vinc. de Franch. 202. ubi latè probat
negativam, videlicet emptorem ei ſtare non debere, & in
fine dicit, quòd licèt quæſtio non fuerit deciſa, tamen ex
deductis ſuprà veritas apparet, ubi bene firmat procedere
etiam ſi dictum pactum eſſet ſolitum apponi, ex quo non eſt
de natura contractus, & eſt præjudiciale pupillo, & quidem
31 generaliter advertendum, quòd tunc demum tenetur pupil-
lus ſtare locationi factæ per tutorem finita tutela cum loca-
vit, ut potuit, & debuit, juxta Text. *in l. ſi tutela 9. ff. de*
admin. tut. unde ſi locaſſet in tempus longius, quàm debe-
ret, in fraudem pupilli, clarum eſt, quòd non valeret loca-
tio, ut firmat in ſpecie Morot. *reſp.* 38. *num.* 2. & Surd.
deciſ. 229. *num. 4. & ſeqq.* probanda tamen fraus quæ non
præſumitur, Surd. *ibi num. 7. & ſeq.* & licèt probetur per
conjecturas, ut per Morot. *ibidem num.* 3. tamen ſi adduca-
tur, tutorem locaſſe viliori pretio, nec non locaſſe ad quin-
quennium ſine neceſſitate bona ſolita locari ad triennium,
iſtæ duæ ſolæ conſiderationes non erunt ſufficientes, ut con-
cluditur in dicta deciſ. Surd. è contra verò ſi cum modicitate
pretii concurrat, quòd conductor ſit conſanguineus Tuto-
ris, ac quòd locatio ſit facta ad quadriennium de tempore,
quo tutela debebat finire intra annum, apparebit, locatio-
nem factam fuiſſe cum fraude, ut benè probat Morot. *d.*
reſp. 38. à num. 4. ad 8. & idem erit dicendum, ſi adſint aliæ
conjecturæ, quæ videantur Judici ſufficienter convincere,
ſtatur enim ejus arbitrio, quæ conjecturæ ſufficiant, ut cer-
tiſſimum eſſe dicit Bec. *conſ. 52. num.* 51.

Socius an poſſit locare rem communem.

S U M M A R I U M.

1 *Socius poteſt locare rem communem.*
2 *Socius, ut poſſit locare rem communem requiritur rem eſſe ſolitum locari.*
3 *Socius non poteſt diſponere de re communi pluſquam ſit pars ſua.*
4 *Lim. ſi diſponat in uſum deſtinatum.*
5 *Socius ut valeat locare, requiritur locationē eſſe utilem.*
6 *Utilis dicitur locatio, ſi eſt facta juſto pretio.*
7 *Socis locatio ut valeat, ſufficit, quòd non ſit damnoſa.*
8 *Utilitas locantis ſufficit etiam ſi ſit damnoſa alteri ſocio, ſi res ſit ſolita locari.*
9 *Socii locatio ut valeat, debet eſſe juxta ſolitum.*
10 *Socii locatio ut valeat, requiritur, quòd ſit facta honeſta perſona, & quando ſecus.*
11 *Socii locatio ut valeat, procedit ſi partem ſuam tantùm locare non poterat.*
12 *Socius poteſt locare tantum partem prædii, quod dividi poteſt.*
13 *Domus præſumitur non pati commodam diviſionem.*
14 *Qualibet res præſumitur diviſibilis.*
15 *Diviſibilis cenſetur res, ſi una pars reddit utilitatem reſpectu partis, quam tota reſpectu totius.*
16 *Socii locatio ut valeat, probanda ſocietas.*
17 *Socius in conductione rei communis habet prælationem.*
18 *Socius non poteſt impedire locationem domus communis dicendo velle habitare, ſi ſit ſolita locari, & ipſe non poſſit partem ſuam habitare diviſim.*
19 *Socius impedit locationem domus communis locari non ſolitæ, nec poteſt conſocius velle locare partem ſuam, ſi domus non eſt dividua, & quid agere debeat, ut evitet præjudicium.*
20 *Socius conſequitur partem ſuam mercedis locata à conſocio, & quæ actio ei competat.*
21 *Socius, qui impugnavit locationem factam à conſocio, an poſſit conſequi partem mercedum.*
22 *Socius tenetur ſtare locationi facta à conſocio, etiam poſt diviſionem.*
23 *Socius volens locare perſona honeſta præfertur volenti locare inhoneſta plus offerenti.*
24 *Socius volens locare plus offerenti præfertur.*
25 *Sociis diſcordantibus in perſona cui facienda locatio recurrendum ad ſortem ubi, & aliæ opiniones.*
26 *Socius habens majorem partem cæteris præfertur in diſcordia.*
27 *Socius ſi locet communi nomine, commune eſt lucrum & damnum, ſi verò nomine proprio communicare debet lucrum, ſed non damnum.*
28 *Socius locans rem communem cenſetur locare nomine communi.*
29 *Ampl. etiam ſi locet, ut proprium, & ſit creditor ſocietatis.*
30 *Communis res cum alio eſt etiam propria.*
31 *Socius ſimpliciter locans rem communem non cenſetur locare totam, ſed partem ſuam.*
32 *Uſufructuarius locari poteſt.*
33 *Uſufructuarius veſtimentorum non poteſt ea locare.*
34 *Lim. ſi ſint veſtimenta ſcenica.*
35 *Uſufructuarius non debet facere conditionem domini deteriorem.*
36 *Uſufructuarius Apotheca artis lanæ, non poteſt eam locare tabernario.*
37 *Uſum tantùm habens, non poteſt locare.*
38 *Uſuarius, nec etiam domino locare poteſt.*
39 *Uſuarius locare poteſt ſi aliàs nullum commodum ex re perciperet.*
40 *Uſuarius poteſt uti re ad uſum rei conducta.*
41 *Uſuarius magna domus poteſt habitando alios introducere, & mercedem recipere.*
42 *Uſuarius ſolitus res ſimiles locare ſciente teſtatore, qui uſumfructum reliquit, locare poteſt.*
43 *Habitationem habens poteſt locare.*
44 *Habitatio an, & quando cenſeatur relicta.*
45 *Uſus, quando cenſeatur relictus, vel potius uſusfructus.*

C A P U T IX.

IN titulis proximè præcedentibus actum eſt de rebus pro-
priis, ac de rebus alienis quis poſſit, vel non eas locare,
nunc ſequitur dicendum de rebus communibus, & quidem
regula eſt, ſocium poſſe rem communem locare, *l. ſi quis pu-*
tans 6. §. ſive autem, ff. com. div. Bart. *in l. etiam hac diſtinctio*
38. §. cum fundū n. 2. ff. loc. Bald. *in l. 1. ad fin. C. qui teſt. fac. poſſ.* 1
Dec. *conſ. 282. n. 1.* Socc. Sen. *conſ. 58. n. 1. l. 4.* Surd. *conſ. 43. n. 8.*
& ſeq. Stracc. *de navib. par. 2. n. 6.* Monac. *dec. Bonon. 45. n. 8.*

Verùm, ut locatio facta ab uno ex ſociis valeat alio invi-
to, vel ignorante plura requiruntur, & primò quòd res ſit
ſolita locari, nam aliàs melior eſſet conditio prohibentis, 2
Ger. Spin. *conſ. 36. n. 21.* Gratian. *diſcept. 752. n. 13.* Anchar.
quæſt. fam. quæſt. 28. n. 7. lib. 2. Coſta *de rata quæſt. 55. n. 6.*
& ſeq. Scapuec. *de ſing. ſucceſſ. lim. 2. n. 7.* Regula enim Juris
eſt, ut nemo ex ſociis pluſquam de parte ſua poſſit diſponere,
& ſi totorum bonorum ſocii ſint, *l. nemo ex ſociis 69. in* 3
princ. ff. pro ſoc. quæ limitatur, ut non procedat ſi diſponat
in uſum deſtinatum, Rot. cor. Mantic. *deciſ. 45. num. 7.* &
coram Penia *deciſ.* 818. *ad fin.* & in propoſito Felic. *de ſoc.* 4
cap. 28, num. 35. verſ. & his attentis.

Digitized by Google

5 Secundò requiritur locationem eſſe utilem, Ruin. conſ. 65.
num. 7. lib. 1. ubi, quòd utilitas debet eſſe certa ab initio,
6 Gratian. diſcept. 752. n. 15. & n. 19. & ſeq. Rot. dec. 692.
num. 4. & 6. par. 1. rec. & utilis dicitur locatio eo ipſo, quòd
eſt juſto pretio facta, ut declarat Aretin. in l. duo fratres ad
med. verſ. & determinat, Bart. ff. de acquir. hæred. Ger.
Spin. conſ. 36. num. 20. verſ. utiliter autem, & ſufficere eam
7 non eſſe damnoſam, licèt non ſit utilis, Surd. conſ. 43. n. 10.
& Monac decis. Bonon. 46. n. 8. & quando eſſet utilis ſoli
locanti, hoc etiam ſufficeret, licèt fortè non eſſet alteri ſo-
8 cio, imò potiùs damnoſa, quia ſuppoſito, quòd concurrat
præcedens requiſitum, quòd res ſit ſolita locari, & ſic loca-
tioni deſtinata, non conſideranda eſt offenſio prohibentis,
ſed ſolum utilitas facientis, ut argumento l. fluminum, §. fin.
& l. Proculus, ff. de damn. infect. tradunt DD. in l. ſi mani-
feſte, C. de flum. & aqu. & plenè aliis relatis firmat Jaſ.
conſ. 98. num. 1. lib. 1. Theſaur. decis. 41. num. 2. ubi tamen
intelligit dummodò damnum quod ſocio fit, non ſit grave,
Rot. decis. 253. num. 71. par. 7. recent. ſi verò non adeſſet
ſolitum locandi tunc poſſet ſocius locare propter intereſſe
proprium, etiam ſi non adeſſet utilitas conſocii, dummodò
tamen non adeſſet ejus damnum, ex congeſt. per Felic. de
ſociet. cap. 28. num. 35.
9 Tertiò requiritur, quòd ſit juxta ſolitum, aliàs ſi ſocius
ſolitum locandio alteret, non tenebitur alter ſocius rem ra-
tam habere, Ger. Spin. d. conſ. 36. num. 22. Scapucc. de ſing.
ſucceſſ. lim. 2. n. 6. ubi ſi locet pro minori penſione, Rot. dicta
dec. 692. n. 6. par. 1. rec. Unde, ſi præceſſerat alia locatio
cum pactis favorabilioribus ſocietati, per novam locatio-
nem ab uno ex ſociis factam non cenſebitur ab illis receſſum
in præjudicium alterius, dicta dec. 692. n. 5. & n. 8. ubi quòd
propterea ſi adeſſet in prima locatione pactum de evacuando,
tenebitur conductor totam Domum evacuare ad inſtantiam
ſocii, qui ſecundæ locationi non conſenſit.
10 Quartò requiritur, quòd ſit facta locatio honeſtæ perſo-
næ, aliàs non tenetur ſocius conſentire, Menoch. conſ. 798.
n. 12. Coſta de rata quæſt. 55. n. 6. ad fin. quod tamen intel-
ligendum videtur, quatenus non ſoleat Domus inhoneſtis
locari, & reperiantur honeſtæ, nam & in multorum hone-
ſtorum virorum prædiis lupanaria exercentur, & penſiones
quæ ex lupanario percipiuntur, in fructu ſunt, ut dicit Text.
in l. Ancillarum 30. poſt med. ff. de petit. hæred.
11 Quintò requiritur, quòd partem ſuam tantùm expedite
locare non potuerit, Text. eſt in d. l. ſi quis putans 6. §. ſive
autem, ibi: quia videtur partem ſuam non potuiſſe expedite
12 locare, ff. com. div. Ideò prædia ruſtica, quæ poſſunt dividi,
& locari pro parte, debent pro ea à ſocio locari non in to-
tum, aliàs non tenebitur conſocius locationem pro parte ſua
ratam habere, Soccin. Sen. conſ. 58. num. 1. poſt med. lib. 4.
& idem etiam erit in Domo ſi commodè dividi poterit, Me-
noch. de arbitr. caſ. 442. num. 4. Scapucc. de ſing. ſucceſſ.
limit. 2. n. 9. Felic. de ſociet. cap. 28. n. 36. At præſumptio eſt
13 quòd Domus non patiatur commodam diviſionem, quòd-
que non fuerit inventus, qui ſolam partem conduxiſſet,
Gratian. diſcept. 905. n. 19. Rot. decis. 192. n. 17. verſ. ter-
tio fuit, par. 4. tom. 2. recent. & coram Merlio. decis. 683.
n. 6. verſ. non obſtat, quidquid in contrarium dixerit Marc.
14 Medic. decis. Senen. 98. n. 5. licèt enim quælibet res præſu-
15 matur diviſibilis in plures partes, Cavalcr. dec. 7. n. 2. tamen
hoc intelligitur naturaliter, quod non attenditur ad hunc ef-
fectum, ſed ſolùm inſpicitur an una pars redderet eamdem
utilitatem reſpectu partis, quam totum reſpectu totius, vel
non, Gutier. de Juram. par. 1. cap. 58. n. 6. poſt princ. verſ.
quod ipſe, Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 4. gloſ. 9. par. 2.
num. 77. Rot. coram Penia decis. 1621. num. 7. & num. 8.
16 Sextò requiritur, ut, qui allegat dictam concluſionem,
quòd valeat locatio facta ab uno ex ſociis, probet ſocieta-
tem adeò ut non ſufficeret, quòd eſſet cohabitans, ut per
Gratian. diſcept. 752. num. 8. & ſeq.
17 Septimò requiritur, quòd conſocius non contradicat al-
legando ſe velle in conductione præferri, quia poteſt, Berou.
conſ. 137. num. 12. lib. 1. Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 4.
gloſ. 9. par. 2. num. 12. & ſeq. Scapuccin. de ſing. ſucceſſ.
lim. 2. num. 10. & latè probat rejectis contrariis Menoch.
de arbitr. caſ. 442. num. 14. & ſeq. uſque ad 22. & Felic.
de ſociet. cap. 28. num. 32. & ſeqq.
18 Quid autem ſi ſocius velit ſuam partem Domus habita-
re? & non poſſe cogi locare niſi duobus concurrentibus,
uno videlicèt, quòd res ſit ſolita locari, & altero, quòd
non poſſit ſuam partem diviſim habitare, quod præſumi-
tur, docet Aretin. in l. duo fratres ante fin. verſ. alias
tamen, ff. de acquir. hæred. prædictis verò concurrentibus
non valebit locationem impedire, dicendo eam eſſe ſibi præ-
judicialem; quia ſufficit eſſe utile alteri, qui vult uti do-
mo communi ad uſum deſtinatum, ut ſuprà dicebam ex
decis. 253. num. 71. par. 7. recent. & aliis.
Sed ſi non eſt Domus ſolita locari, & unus velit locare,
alius non locare, ſed partem ſuam inhabitare, iſte non eſt 19
compellen. locare, ſed nec impedire poteſt alium locare
ſuam partem, ſi commodè, & honeſtè facere poterit, &
velit, aliàs ipſe habitabit, & impediet eum locare, Caſtr.
in l. hæc diſtinctio, §. cum fundum, ff. locat. Petr. de Ubald.
de duob. fratr. par. 1. num. 12. Menoch. de arbitr. caſ. 442.
num. 13. Felic. de ſociet. cap. 28. num. 30. & unicum reme-
dium eſt hoc caſu ſocio non habitanti provocare ad diviſio-
nem, aliàs amittet utilitatem, quam ex parte ſua percipere
poſſet, ut per Menoch. dict. caſ. 442. num. 13. & Felic. dict.
cap. 28. num. 51. provocando autem ad diviſionem conſo-
cius ſtatim conſtituetur in mora, & ratione moræ tenebitur
ad intereſſe, & ſic ad proportionabilem penſionem, ut pro-
bat Caroc. d. tit. de re com. num. 25. & 26. ubi quod hæc erit
cautela, quæ cavillari non poterit; ſunt tamen caſus, in
quibus ſocius inhabitans Domum Communem tenetur ad
penſionem, de quibus dicam infra cap. 35.
Suppoſito autem, quòd unus tantùm locet, alter ſocius 20
aſſequi debebit partem ſuam penſionis, ſi Domus commo-
dè dividi, & expeditè pro parte locari non poterat commu-
ni dividundo, ſi verò expeditè locans partem ſuam tantùm
locare poterat, tunc actione negotiorum geſtorum, l. ſi quis
putans 6. §. ſive autem, ff. com. divid. Quod utique procedit
ſine difficultate ſi res erat ſolita locari, at ſi non erat ſolita
locari, tunc diſtinguendum eſt inter ſocium conſentientem
locationi, vel tacentem, & ſocium ei contradicentem, ut
quoad conſentientem, vel tacentem adhuc idem procedat,
at ſecus, quoad contradicentem, quia is penſiones prætende-
re nequit, ut aliis adductis tradit Coſta de rata qu. 55. n. 8. 21
& comprobari poteſt, quia nec è contra tenebitur ad dam-
num, quod viſus extitit impugnare reg. ex eo 38. de reg. Jur.
in 6. & quia nec è contra tenebitur ad damnum, quod ex tali
locatione provenire contingeret ita nec utilitatem ex ea con-
ſequi debebit, ut plenè firmat Gomez. var. reſol. tom. 2.
cap. 3. n. 14. verſ. tertius modus erat. Verùm Theologi, qui-
bus defero in foro conſcientiæ, quatenus utilitas prævaleret
notabiliter periculo damni, tenent contrarium, videlicet,
quòd etiam ſocio qui impugnavit locationem, debeatur ſua
pars penſionum, non ratione locationis, ſed ratione uſus rei
ſuæ, ex quo ſatis dicunt quempiam uti re aliena, ad hoc ut
ſatisfactionem ei debeat, quando gratis concedi non inten-
ditur, Rebel. de obligat. juſt. lib. 14. quæſt. 16. n. 7. & 8. Bo-
nacin. qui dicit ita tenere, & alios de contract. tit. de locat.
punct. 1. n. 8. ubi duplici modo declarat d. reg. ex eo de reg.
jur. in 6. unu, ut procedat non poſſe quem fructus percipe-
re ex eo præcisè, quòd viſus eſt impugnare, non ſecus ſi adſit
alius titulus, prout in præſenti uſus rei, adeò, ut procedat in
foro externo tantùm, quod eſt notandum.
Cæterum in quæſtione principali an poſſit ſocius locare
rem communem, vel ne nullam conſtituunt Doctores diffe-
rentiam inter caſum, quo alter ſocius ignoret locationem,
& quo caſum, quo ei contradicat, ut advertit Caroc. de
locat. & conduct. tit. de re com. num. 4.
Et quando licuit ſocio locare rem communem in totum, 22
locatio pro parte conſocii durabit pro toto tempore, quo
facta fuit, & conſocius ei ſtare tenebitur, etiam ſi interim ſo-
cietas fuerit diſſoluta ſecluſa fraude locantis, Anchar. jun.
quæſt. 28. num. 4. lib. 2. Coſta de rata quæſt. 55. num. 6.
Si autem velit uterque ſocius locare, ſed unus velit loca- 23
re uni, alter alteri perſonæ, tunc ſi unus vellet locare perſo-
næ honeſtæ, alter inhoneſtæ, clarum eſt, quòd præferri debe-
ret is, qui honeſtæ perſonæ locare vellet, Soccin. conſ. 58.
num. 2. verſ. circa ſecundum lib. 4. Menoch. de arbit. ca-
ſu 442. num. 5. Felic. de ſociet. cap. 28. num. 37. & 38. ubi
benè ampliat procedere etiam ſi perſona inhoneſta plus mer-
cedis daret, quia honeſtas præferenda utilitati, & idem
tradit Bonacin. in tract. de contract. tit. de locat. &
conduct. punct. 1. num. 6. ad med.
Si verò uterque conducere volens, eſſet perſona honeſta, 24
tunc præferri deberet ſocius ille, qui locare vellet plus offe-
renti, Ruin. conſ. 75. in fin. lib. 1. Menoch. dicto caſ. 442.
num. 6. Felic. dicto cap. 28. num. 39.
At ſi uterque conducere volens eamdem penſionem offer- 25
ret, tunc ſunt diverſæ opiniones, alii enim dicunt, quòd
ſocii in hac diſcordia invicem ſe impediunt, & ſic locatio
nulli fieri poteſt, alii, quòd Judicis officio ad concordiam
reduci debent, alii denique quòd controverſia ſorte dirimi
debet,

Digitized by Google

debet, quarum omnium opinionum auctores, & rationes
refert Menoch. *de arbitr. caſ. 442. à n. 6. ad* 13. qui nihil vi-
detur concludere, & Felic. *de ſoc. c. 28. à n. 4. ad* 50. ubi *n.*
48. inquit, quòd ſi eſſet Judex, ceſſante cauſa aogendi ad con-
cordiam, quæ cauſa, ut ſuprà dicit, eſt, vel tollendi præ-
judicium tertii, vel tollendi periculum ſcandali ipſe ſorte di-
timeret, cujus opinio ſequenda eſſet, & deinde ſocios co-
geret ad ſortis judicium ſervandum, & non ſine ratione,
quòd enim contradictores comprimat ſors, ſcriptum eſt
Proverb. *c.* 18.

Et eodem modo decidenda aſſet quæſtio, ſi uterque condu-
ctor eſſet inhoneſta perſona militantibus eiſdem rationi-
bus, licèt hanc quæſtionem eveniſſe in facti contingentia
concurrentibus duabus meretricibus ad Domum in lupanari
exiſtentem, & multorum fuiſſe opinionem, quòd anti-
quior in exercitio; alios tenuiſſe eam, quæ magis ſatis facit
in opere, & exercitio, tertios dixiſſe pulchriorem, & magis
juvenem eſſe præferendam, referat, & quæſtionem inde-
ciſam relinquat Caroc. *de loc. tit. de re com. n.* 38.

Verùm quæſtiones prædictæ procedunt, ubi ſocii habent
26 jus æquale in re communi, nam ſi unus haberet majorem
partem, ille præferendus eſſet, Rebel. *de obl. juſt. lib.* 14. *q.*
16. *n.* 6. & in propoſito locationis aliis citatis, Bonacin.
de cont. tit. de locat. & cond. punct. 3. *n.* 6. *ad med.*

Multum tamen intereſt an locet communi nomine, an
27 proprio tantùm, quia ſi communi nomine locat, commu-
ne erit lucrum, & damnum, ſi autem locet nomine pro-
prio, lucrum adhuc participare debebit ſocio, non autem
damnum, *d. l. ſi quis putans 6. §. ſive autem, ff. com. div.*

28 Dubitari autem ſolet an ad hoc, ut communi nomine cen-
ſeatur locaſſe, requiratur, ut id expreſsè dictum ſit, & af-
firmativam videtur tenere Ger. Spin. *conſ.* 36. *n.* 19. ubi fir-
mare prætendit, quòd ad hoc, ut procedat concluſio,
quòd ſocius poſſit locare rem communem, hoc primò re-
quiratur, ut locet rem communem tamquam communem,
& nomine communi.

Verùm contraria tenenda videtur, ut etiam ſi ſimpliciter
locet nulla mentione facta communionis adhuc cenſeatur
communi nomine locaſſe, ut probat Menoch. *conſ. 67. n. 67.*
29 *& 72. ad med. & ſeqq* Rota Januen. *dec.* 14. *n.* 68. Quod
adeò verum eſt, ut etiam ſi locans ſit creditor ſocietatis, &
locet rem totam uti propriam, adhuc non excludatur, lo-
cationem eſſe factam ab eo uti ſocio, ex quo potuerit tribui,
quòd eam fecerit, uti creditor, ut cenſuit Rot. *dec.* 543. *n.*
30 2. *p.* 1. *rec.* ubi reddit rationem, quia quod eſt mihi commu-
ne cum alio, meum eſt, *l. ſervi electione, §. labeo*, ubi
Gloſ. *in verb. communis de leg. 1. l. in re communi, ff. de ſer-
vitut. Urban. præd.*

Alia dubitatio eſt. An ſimpliciter locando cenſeatur loca-
31 re totam rem, vel tantùm ſuam partem, & in iſta quòd ſuam
tantùm partem locet tenent ſignanter Scapucc. *in ſua tract.
de ſing. ſucceſſ. lim.* 2. *n.* 10. Borgnin. *dec.* 25. *n.* 14. *p.* 2.

Quoniam uſusfructuarius habet partem domini, *l. uſuſ-
fructus 4. ff. de uſufr* & ſic eſt quodammodo ſocius domini,
32 non omninò incongruè ſubnectam hic, quòd ipſe quoque
locare ſine dubio poteſt rem cujus uſumfructum habet, Text.
eſt in *l. arboribus 13. poſt princ. verſ. navis, etenim, ff. de uſu-
fr.* Corn. *conſ.* 187. *n.* 5. *l.* 2. imò, & uſumfructum ipſum lo-
care valet, ut aliis adductis tradit Caſtil. *de uſufr. c.* 69. *n.* 26.

Non tamen eſt iſta facultas locandi, quam habet uſusfru-
ctuarius libera, ac in domino, ſed reſtringitur ad arbitrium
boni viri, unde ſi veſtimentorum uſusfructus legatus ſit, uſuſ-
33 fructuarius ea non poterit locare, ut eſt Text. *in l. ſed & ſi*
18. *§. & ſi veſtimentorum, ff. de uſufr.* ubi juriſconſultus ex-
34 preſsè rationem reddit, quia vir bonus ita non uteretur. Pro-
inde ſecus eſt in veſte ſcenica, & funebri, quia locari poterit
ab uſufructuario, idque etiam ſi dominus non locare, ſed com-
modare ſolitus eſſet, ut ſubjungitur in præfata *l. ſed & ſi.*

Reſtringitur ulteriùs dicta facultas, quia non debet uſuſ-
35 fructuarius deteriorem facere conditionem domini, ut pa-
riter habetur in præfata *l. ſed & ſi, §. proprietatis*, ac proin-
36 de Apothecam locari ſolitam arti lanæ non poteſt locari ta-
bernario, quia deterioratur conditio ipſius Apothecæ, id-
que reſultat in præjudicium domini, Ang. *in l. ſi pendentes, §.
ſi dominus, ff. de uſufr.* Menoch. *conſ.* 798. *n.* 30. ubi ſecus
dicit in rei domino.

37 Qui autem non uſumfructum, ſed uſum habet, non poteſt
locare, ut expreſsè habetur *in l. in eoque fundo 11. ff. de uſu,
& habit. & in inſtit. tit. de uſu, & habit.* ubi hæc differentia
conſtituitur inter uſum, & uſumfructum, contrarium ta-
men probari videtur *in d. l. arboribus 13. poſt princ. ſub verſ.
navis, ff. de uſufr.* in illis verbis: *Nam, & qui locat utitur,*
ſed reſpondetur, quòd qui locat utitur quidem, *ſed per a-
lium*, ut dicit ibi gloſ. *in verb. utitur*, & qui habet uſum,
non poteſt uti niſi per ſe ipſum, cùm uſus ſit jus merè perſo-
nale, & ſic à perſona inſeparabile, Ang. Aret. *in princ. tit. in-
ſtit. de uſu, & habit. ad fin.* Adeòut, uſum habens, nec ipſi 38
proprietario locare valeat, ſeu ab eo dumtaxat habitante
penſiones prætendere, Corn. *conſ.* 305. *n.* 4. *l.* 1.

Limitatur autem hæc regula, primò, ut non procedat, 39
quatenus aliàs ſi non locaret, nullum commodum legatarius
uſus ex re locata perciperet, quia tunc locare poterit, ut
probat Text. *in l. divus 23. in princ. ff. de uſu, & habit.* ubi
hac ratione ſtatutum dicitur, quòd ſi legatur uſus ſilvæ, po-
terit legatarius cedere, & vendere, quemadmodum fructua-
riis licet, Pichar. *in princ. tit. inſtit. de uſu, & habit. n.* 6.

Secundò limitatur, ut quamvis non poſſit rem locare, ta- 40
men poteſt uti ad eum uſum, ad quem locaſſet, & etiam pro
ſervitio fundi conducti, *l. plenum 12. in fin. ff. de uſu, & hab.*
ubi quòd habens uſum ſervi operas ejus non locabit, ſed eis
mediantibus opus quod conduxit, explebit, Caroc. *de loc.
tit. de uſu, & habit. q.* 1. *n.* 7. *& 8.* ubi quòd in effectu probi-
betur in aliis, & extra, non quoad ſe, & intra.

Tertiò limitatur, ſi relictus ſit uſus magnæ domus ei cui 41
parva pars ejuſdem ſufficiat, poteſt enim introducere alios ſe-
cum ad habitandum, & ſi penſionem recipiat ab eis, dum &
ipſe habitat, non erit ei invidendum, *l. certum 4. in princ. ff.
de uſu, & habit.* Pich. *in d. princ. Inſtit. tit. eiuſd. n.* 5. non
enim poteſt in caſu ſimilis relicti dominus ipſe velle cohabi-
tare, *l. divus 23. §. licèt, ff. de uſu, & habit.*

Quartò limita ſi teſtator, qui reliquit rei uſum, ſciat le- 42
gatarium res ſimiles locare ſolitum, *l. plenum 12. §. equitii,
ff. de uſu, & habit.* ubi de legato uſus equorum, Pichar. *ubi
ſupra*, non tamen è contra, ex ſolito locandi in ipſo teſta-
tore cenſetur conceſſa facultas locandi legatario uſus, Caroc.
de loc. tit. de uſu, & habit. quæſt. 1. *n.* 9. ubi quòd vidit ca-
ſum in facto.

Is autem cui relicta habitatio abſolutè locare poteſt, *In- 43
ſtit. tit. de uſu, & habit. §. ſed ſi cui in fin. l. antiquitas 14. C.
de uſuf.* Quod & ampliatur procedere, ne dum ſi habitatio ſit
teſtamento relicta, ſed etiam ſi ſit contractu reſervata, ut
decidit Afflict. *dec.* 401. *n.* 4. *& per tot.* & ſequitur Caroc.
tit. de uſu loc. n. 3. & ſive per viam reſervationis, ſive alio
modo, Gratian. *diſc.* 775. *n.* 11.

Hæc autem procedunt ſuppoſitis terminis de quibus lo- 44
quimur, ſed ad eos valdè animadvertendum eſt, non enim
ſemper, ac in legato facta eſt mentio habitationis dicitur
conſtituta habitatio, nam poteſt eſſe relicta domus ad habi-
tandum, ſeu pro habitatione, item poteſt eſſe relicta habi-
tatio domus, ſeu uſusfructus habitationis, item poteſt eſſe
relicta facultas habitandi, ſeu uſus habitationis, & iſti ſunt
termini diverſiſſimi, nam in primo caſu cenſetur relicta ipſa
proprietas domus, & non erit dubium poſſe legatarium lo-
care, in ſecundo cenſetur relicta propriè habitatio, & pro-
cedunt ea, quæ modò dicta ſunt, quòd poterit legatarius
domum locare, in tertio, ſive relictus ſit uſus, ſive fa-
cultas habitandi, applicantur ea, quæ dicta ſunt de uſu,
& non poteſt legatarius locare, Urſil. ad Afflict. *dec.* 401. *n.*
1. *& 2.* Mantic. *de conject. lib. 9. tit. 4. n. 9.* Caſtil. *de uſufr.
c.* 28. *n.* 25. *& ſeqq.*

Sic quandoque licèt teſtator dixerit relinquere uſum, cen- 45
ſetur reliquiſſe uſumfructum, *l. dives 28. in princ. ff. de uſu,
& habit.* & è contra quandoque etiamſi reliquerit uſumfru-
ctum adhuc non propriè uſusfructus relictus cenſeri debet,
ſed uſus, ſi adſint circumſtantiæ, & conjecturæ id ſuaden-
tes quibus ſtatur in hoc propoſito Curt. Jun. *conſil. 14. in
princ.* Gabr. *conſ.* 108. *n.* 29. *lib.* 2. Menoch. *lib. 4. præſumpt.*
135. *n.* 6. *& ſeq.* ubi eas refert.

An autem proprietarius finito jure præfatorum teneatur
ſtare locationi per eos factæ, dicam infrà ſuo loco, nempè
Cap. 60.

De perſonis, quæ conducere poſſint vel non.

S U M M A R I U M.

1 *Conducens non dicitur alienare.*
2 *Minor non poteſt conducere, Contrarium num. 4. & ſeqq.*
3 *Pecunia minoris alienatur ſine ſolemnitatibus.*
5 *Minor curatore carens poteſt facere quemcumque contractum.*
6 *Minor curatorem habens non benè contrahit ſine illo.*
7 *Tutor contrahit pro pupillo.*

8 *Tu-*

8 *Tutor obligat pupillum in forma Cameræ.*
9 *Bona minoris non obligantur ſine decreto etiam mobilia, quæ ſervando ſervari poſſunt.*
10 *Hypotheca bonorum illatorum in prædium conductum non inducitur per contractum locationis.*
11 *Hypotheca prohibita non cenſetur prohibita conductio.*
12 *Minor prohibetur conducere vectigalia, & prædia Fiſci.*
13 *Reſtitutio in integrum non competit, ſi contractus ſit nullus.*
14 *Minor ſi lædatur in conductione habet reſtitutionem in integrum.*
15 *Milites conducere, vel fidejuſſores conductionum eſſe prohibentur.*
16 *Militi locans credens eum eſſe paganum, mercedem exigit.*
17 *Locatio militi facta valet, ſed locator non exigit penſiones.*
18 *Scientia præſumpta non ſufficit ad effectum pœnæ.*
19 *Milites noſtri temporis, ut gaudeant privilegiis militum requiritur, ut ſint in expeditione.*
30 *Milites noſtri temporis, ut gaudeant privilegiis non eſt neceſſe, quòd ſint in loco hoſtili, vel in actu dimicandi.*
21 *Milites quicumque ſtipendiarii prohibentur conducere.*
22 *Milites non prohibentur conducere pro ſuo uſu, & rerum ad militiam pertinentium.*
23 *Leges prohibentes locationem, & conductionem militibus ſunt ſtrictè intelligendæ.*
24 *Milites titulati, ut Comites non prohibentur conducere.*
25 *Leges prohibentes locationem, & conductionem militibus, an ſint in uſu.*
26 *Curiales prohibentur eſſe conductores, vel fidejuſſores conductionum.*
27 *Curia multipliciter accipitur, & quomodo.*
28 *Ubi Papa, ibi Roma.*
29 *Curiæ nomen æquivocum eſt.*
30 *Curialium appellatione veniunt omnes Curiam ſequentes.*
31 *Curiales prohibiti conducere non ſunt omnes Curiam ſequentes.*
32 *Curialium nomine, qui magis venirent antiquitùs.*
33 *Decurio dicebatur Curialis.*
34 *Decurionibus interdicta erat conductio aliquarum rerum.*
35 *Officiales prohibentur facere contractum cum ſubditis.*
36 *Officiales habentes officium in loco ſuæ originis, an, & quas conductiones facere prohibeantur.*
37 *Officiales perpetui non prohibentur conducere ſecundum magis communem.*
38 *Officiales ad beneplacitum reputantur perpetui, & conducere poſſunt.*
39 *Officiales perpetui non poſſunt conducere à litigantibus.*
40 *Officiales, an, & quando publicè, & palam poſſint bona fide contrahere.*
41 *Officialis prohibetur contrahere, ſive officium habeat annexum juriſdictione, ſive non.*
42 *Ampl. ut non valeat contractus etiam juratus.*
43 *Ampl. ut dictis legibus prohibentibus officialem conducere non valeat renunciari.*
44 *Ampl. ut finito officio contractus non reviviſcat, nec ratificari poſſit.*
45 *Lim. ut ſtatim finito officio poſſit officialis conducere.*
46 *Lim. 2. ut ſi officialis ſuccedat in conductione, poſſit eam continuare.*
47 *Lim. 3. ut poſſit conducere à non ſubdito.*
48 *Lim. 4. ut poſſit contrahere di re in ſuo territorio non exiſtente.*
49 *Lim. 5. in conductione rerum ſibi neceſſariarum.*
50 *Lim. 6. ſi ſpecialiter ſit conceſſum à Principe, ut conducere poſſit.*
51 *Lim. 7. ſi plures ſint officiales, & aliqui locent, vel Locationis auctoritatem præſtent.*
52 *Decl. limitationem procedere ſi locatio facta pro juſto pretio.*
53 *Lim. 8. ſi dictæ leges prohibentes officialibus conducere non ſint in uſu.*
54 *Tutores, & Curatores prohibiti ſunt conducere vectigalia, & prædia fiſcalia.*
55 *Non tamen prohibentur conductionem continuare ſuperveniente tutela.*
56 *Neque prohibentur in locatione ſuccedere titulo hæreditario.*
57 *Neque prohibentur conducere fiſcalia finita tutela ante rationem redditam, ſi reddenda ſit heredibus pupilli.*
58 *Tutores, & Curatores prohibentur conducere res pupillorum, & minorum.*
59 *Emptionis, & venditionis nomine comprehenditur omnis contractus, per quem dominium transfertur.*
60 *Tutor non prohibetur palam emere, & bona fide, bona pupilli quæ vendi debent.*
61 *Tutor, quando dicatur palam, & bona fide rem pupilli conducere.*
62 *Tutor non poteſt dicere bona fide cum pupillo contrahere, ſi eum lædit.*
63 *Tutor non contrahit validè cum pupillo cum licentia Principis niſi narratum fuerit, quòd locatio facienda erat ipſi tutori.*
64 *Contractus curatoris cum ſuo minore validatur juramento.*
65 *Tutores non habentes adminiſtrationem contrahere poſſunt cum pupillo.*
66 *Clerici non poſſunt prædia conducere.*
67 *Neque poſſunt conducere quæcumque alia negotiationem ſapientia.*
68 *Neque poſſunt eſſe fidejuſſores conductorum.*
69 *Clerici conductio eſt ipſo jure nulla.*
70 *Clerici non prohibentur conducere bona Eccleſiaſtica.*
71 *Clericus pauper poteſt conducere ad ſe ſuſtentandum.*
72 *Clericus non beneficiatus, nec in ſacris conſtitutus non prohibetur conducere.*
73 *Clericus non prohibetur conducere prædium parvum, vel propriis bonis circumdatum.*
74 *Clericus ſuccedens conductori poteſt continuare.*
75 *Monachi prohibentur conducere nomine proprio, non Monaſterii.*
76 *Laici prohibentur conducere obventiones Eccleſiaſticas, & num. ſeqq.*
77 *Eccleſiæ locari non poſſunt.*
78 *Obventiones Eccleſiaſticæ locari poſſunt.*
79 *Laici ſunt prorſus incapaces eorum quæ fiunt in Eccleſia.*
80 *Laicus conductor oblationum Eccleſiaſticarum non poteſt de per ſe de altari levare.*
81 *Laici ſunt incapaces decimarum.*
82 *Decimæ aliæ ſpirituales, aliæ temporales, & iſtarum laici ſunt capaces.*
83 *Decimæ temporales non ſunt propriè decimæ, ſed decimationes.*
84 *Decimarum nomine veniunt regulariter ſpirituales.*
85 *Decimæ, quandoque accipiuntur pro ipſo jure decimas percipiendi, & quandoque pro ipſis fructibus, poſtquam ſunt percepti.*
86 *Decimarum, intelligendo de jure percipiendi eas, non poteſt fieri conductio per laicos etiam ad modicum tẽpus.*
87 *Decimæ conſideratæ prout ſunt fructus poſſunt per laicos conduci.*
88 *Jus decimandi in quo conſiſtat, & quando cenſeatur conceſſum, vel non, & n. 89. 90. & 91.*
92 *Decimæ ſi locentur ultra triennium, requiritur beneplacitum Apoſtolicum, & quomodo.*
93 *Decimæ non poſſunt locari Judæis.*
94 *Faber malleator non poteſt conducere domum propè ſcholas.*
95 *Meretrices conducentes domum in vicinia honeſta poſſunt expelli.*
96 *Emptor poteſt conducere rem emptam interim ac pretium ſolvit.*
97 *Venditor poteſt rem venditam ſtatim conducere.*
98 *Venditor ſi ſtatim conducat rem venditam arguitur ſimulatio venditionis.*
99 *Simulationis conjectura ceſſat, dum ita verè poteſt contrahi.*
100 *Contractum eſſe uſurarium arguitur ex qualitate perſonæ, ſi ſit ſolitus fœnerari.*
161 *Et eſt conjectura urgens, & ſufficiens cum alia.*
102 *E contra ſi ceſſet ſolitum fœnerandi non poteſt argui uſura.*
103 *Decl. non procedere in mutuo.*
104 *Item non procedere ſi concurrant aliæ conjecturæ.*
105 *Nobilitas contrahentium debilitat conjecturas uſuræ.*
106 *Uſura non præſumitur in viro timoratæ conſcientiæ, & integræ opinionis.*
107 *Uſura non præſumitur in contrahente pro alio.*
108 *Uſura non præſumitur ſi pecunia ſolutæ fuerunt cum onere inveſtiendi.*

109 *Nec*

109 *Nec ubi contractus fuit publicè, & palam celebra-
tus, & cum decreto Judicis.*
110 *Lim. ut poſſit adhuc probari eſſe uſurarium per con-
jecturas urgentes.*
111 *Uſurarium eſſe contractum probatur per conjecturas
leves.*
112 *Et non eſt neceſſe, quòd ſint conjecturæ leve.*
113 *Decl. non procedere ſi agatur criminaliter ad pœnam,
vel de aliqua perſona.*
114 *Uſurarius arguitur contractus per duas ſolas conjecturas.*
115 *Simulatio non probatur per quaſcumque conjecturas
ſine cauſa ſimulandi.*
116 *Lim. in ſimulatione in fraudem uſurarum.*
117 *Pactum redimendi quandocumque præſcribitur per tri-
ginta annos.*
118 *Lim. adverſus eum, qui non retinet.*
119 *Lim. 2. ſi contractus ſit ſimulatus in fraudem uſurarum.*
120 *Redimendi facultas ex pacto non expirat per lapſum
temporis in pacto præfixi, ſi venditio ſit pro mo-
dico pretio.*
121 *Decl. procedere ſi pretium ſit valde modicum.*
122 *Uſurarius contractus non eſt ſi locator pro tempore lo-
cationis mutuet certam ſummam conductori.*
123 *Neque eſt contractus locationis mobilium, ſeu mer-
cium æſtimatarum cum pacto reſtituendi valorem
in fine locationis.*

CAPUT X.

EX diſtinctione ſupra facta in Cap. 6. qui locare poſſint
res ſuas in princip. inter prohibitionem Locationis re-
ſultantem ex prohibitione contrahendi, & prohibitionem lo-
cationis reſultantem ex prohibitione alienandi reſultat
alius effectus, ut reſpectu primæ eiſdem, quibus prohibita
eſt locatio, prohibita erit etiam conductio, cùm eodem
modo contrahat Locans, ac Conducens, ut de ſe patet, at
1 reſpectu ſecundæ ſecus eſt dicendum, nam Locans dicitur
alienare, ſecus autem conducens.
2 Verùm hoc ultimum non tranſit prorſus ſine difficultate,
nam in ſpecie Narbon. *de ætat. ann. 25. quæſt. 9. n. 10.* format
quæſtionem in minore annorum 25. An poſſit conducere,
& reſolvit negativè, reddi que rationem, quia conducen-
do mercedem quam Locatori refundit, alienat, & ejus Do-
minium amittit.
3 At ratio adducta à Narbona non urget, quia pecunia mi-
noris regulariter alienari valet abſque ſolemnitatibus, ut
notant DD. *in l. prima §. fuit quæſitum, ff. ad Trebel.* &
alibi, quos refert, & ſequitur Simoncel. *de decret. p. 3. tit.
8. n. 113.* licèt talis regula patiatur ſuas limitationes relatas
4 per eumdem Simoncel. ibi, quæ non faciunt ad rem. Unde
videtur poſſe potiùs conſtitui regula in contrarium, vide-
licèt, quòd minor conducere poſſit, nam ubi non agitur de
5 alienatione, ſeu obligatione bonorum, minor Curatore
carens poteſt Jure communi inſpecto facere quemcumque
contractum, Menoch. *conſil. 203. n. 7.* Theſaur. *quæſt. 112.
num. 2. lib. 3.* Andreol. *contr. 364. num. 4.* Surd. *deciſ. 287.
num. 10.*
6 Si autem habeat Curatorem, tunc requiritur interventus
ejus auctoritatis, aliàs contractus eſt ipſo Jure nullus, *l. ſi
Curatorem habens, C. de integr. reſt.* Menoch. *conſ. 344. n.
10.* Marcobr. *conſ. 51. n. 52. & ſeq.* Cyriac. *contr. 252. n. 20.*
Henrig. *de fidejuſſ. cap. 7. n. 86. & ſeq. & n. 96. poſt med.* ubi
de com.
7 Et ubi agitur de pupillo contrahit pro eo Tutor, illum-
que obligat, *l. prima §. primo, ff. de adminiſtr. tut.* & po-
8 teſt eum obligare juxta ſtylum loci, ita ut in ſtatu Eccleſiæ
poſſit illum etiam in forma Cameræ obligare, Gratian. *di-
ſcept. 360. numer. 23.* & dictum eſt ſupra in *Cap. 8. de Tu-
tore, &c.* ubi & an requiratur, quòd pupillus interveniat
contractui, & alia.
Verùm dicta regula, quòd minor poſſit conducere, pati
videtur difficultatem in conductione ædium, aliorumque
prædiorum, ex quo ſecundùm unam opinionem forſan ma-
gis communem data tali conductione ſequitur, ut bona mi-
noris invecta, & illata in ipſum Prædium ſint tacitè hypo-
thecata Domino pro penſione, & deterioratione ejuſdem
9 Prædii, de quo dicam ſuo loco, & bona minorùm non poſ-
ſunt obligari ſine Decreto Judicis, etiam mobilia, quatenus
ſint de illis, quæ ſervando ſervari poſſint, *l. ſi Pupillorum, §.
primo, ff. de reb. cor. l. lex quæ tutor. 22. in princ. & verſ.
præcipimus itaque, C. de adminiſtr. Tut.* Rim. Jun. *in §. 1.
n. 175. Inſt. tit. quib. alien. lic. vel non,* Surd. *conſ. 191. n.
17.* Guttier. *de tutel. p. 2. c. 3. n. 35. & c. 21. n. 1.*

Verùm hoc non obſtante ſuſtineri poſſet conductio, quia
dicta hypotheca eſt quædam hypotheca generalis, quæ non
inducitur per ipſum contractum Locationis, & Conductio- 10
nis, ſed ita demum, ſi interveniat factum hominis circa
ipſam hypothecam, hoc eſt ſi ultra ipſam conductionem
etiam bona inferas, vel inducat in prædium conductum, ut
optimè conſideravit Jaſ. *in §. item ſerviana n. 76. verſ. quæ-
dam eſt hypotheca Inſtit. de Action,* & cùm Locatio non ſit
principaliter ordinata ad dict. hypothecam inducendam, nec
talis hypotheca ſit conſequens neceſſarium conductionis, 11
cùm poſſit ſubſiſtere conductio abſque eo, quòd minor ali-
quid de prædictis hypothecari prohibitis introducat, inde
ſequitur, ut in prohibitione hypothecæ conductio ipſa non
comprehendatur, *l. ſi quis non cauſam, ff. ſi cert. pet.* Ruin.
conſ. 98. n. 21. lib. 2. Rolan. *conſ. 15. n. 20. lib. 4.* & plenè
Rot. cor. Royas *dec. 261. n. 5.* ubi propter ea firmat, quòd
licèt bona Eccleſiæ prohibeantur alienare ſine certis ſolemni-
tatibus, non tamen prohibentur generaliter hypothecari,
quamvis per hypothecam deveniatur ad alienationem, dum
ad eam non devenitur directè, & principaliter, ſed in con-
ſequentiam.
Comprobaturque prædicta opinio, quòd minor regula-
riter validè conducat etiam prædia, per Text. *in l. in frau-
dem 45. ad fin. de ff. jur. fiſc.* habetur enim ibi, minoribus Lo- 12
cari non debere vectigalia, nec prædia fiſci, redditurque
ratio, ne adverſus ea beneficio ætatis utantur, quod intelli-
gitur, ne petant reſtitutionem in integrum, eis etiam ad-
verſus fiſcum competentem, ſi læſi ſint, gloſſ. ibi in *verb.
utantur,* & latè Narbon. *de ætat. ann. 25. quæſt. 10. n. 1. &
ſeq.* unde ſupponit Text. poſſe minores conducere, quia aliàs
non competeret eis reſtitutio in integrum, quæ non datur 13
niſi in ſubſidium, ubi aliud remedium non competit, & in
ſpecie non datur, ubi contractus eſt nullus, *l. in cauſa 17. ff.
de min.* latè Odd. *de reſt. in integ. qu. 17. n. 62. & ſeqq.*
Ex prædicto autem Text. duo notabilia deducuntur, quo-
rum primum eſt limitatio ad præfatam regulam, ut non pro-
cedat quoad prædia fiſcalia, & gabellas, quia minor non
poteſt illas conducere, ut ibi habetur, & dixi in *Cap. 13. de
leg. gabel.* Secundum verò eſt, quòd licèt minor poſſit con-
ducere, tamen ſi in conductione reperiatur læſus, datur ei 14
reſtitutio in integrum.
Sunt, & quædam perſonæ ſpecialiter in Jure alienas res
conducere prohibitæ, prout in ſpecie ſunt milites, qui non
ſolùm conducere, ſed etiam Procuratores, fidejuſſores, aut 15
mandatores Conductorum fieri prohibentur, *l. milites 31.
& l. fin. C. loc.* & quatenus Conductores fiant, cadunt à Mi-
litia, & Locatores à ſuis cadunt redditibus *d. l. fin.*
Verùm ſi ignorans, quis militi quaſi pagano locaverit, 16
exigere illum poſſe probandum eſt, dicit Juris Conſ. *in l. ſi
ignorans 52. ff. locat.* & reddit rationem, quia non conte-
mnit diſciplinam, qui ignoravit Militem eſſe, unde patet
ex eo puniri locantem Militi in amiſſione ſui redditus, ſeu
penſionis, ex quo contemnit militiam, & excuſandum eſſe
à tali pœna propter ignorantiam qualitatis perſonæ, ut docet
Bat. in eadem *l. ſi ignorans,* Mozz. *de locat. & cond. tit. de
his qui loc. poſſ. n. 3. ad fin.* Molin. *de Juſt. & Juram. qu. 488.
n. 1. ad finem,* de quorum proinde mente eſt, & mihi etiam 17
placet, ut ex dicta l. deſumatur tantam ignorantiam quan-
tatis perſonæ excuſare à pœna, non autem operari, ut loca-
tio abſolutè ſubſiſtat ad quoſcumque alios effectus, ut vide-
tur ſentire Carocc. *de loc. tit. de locat. incert. ſive per error.
n. 1. & ſeq.* & ſic ceſſat difficultas, quam ipſe Carocc. *ibi. n.
5.* facit ex *l. qui cum alio, ff. de reg. Jur.* in qua habetur, quòd
contrahens cum alio tenetur inquirere qualitatem ejus per-
ſonæ, quia ex obligatione inquirendi, nihil aliud reſultat,
quàm ſcientia præſumpta, *Clem. prima in fin. de Conceſſ præ-
ben.* Veral. *dec. 116. n. 4. p. 3.* & ſcientia præſumpta non ſuf- 18
ficit ad effectum pœnæ amiſſionis penſionum, juxta tradita
per Rotam coram Coccin. *dec. 283. n. 4.* & coram Gregor.
dec. 425. n. 5.
Animadvertendum tamen hodie circa Milites noſtri 19
temporis, quòd licèt Caroc. *tit. quib. non eſt permiſſ. conduct.
eſſe n. 1. verſ. ampliatur hic,* indiſtinctè adeò amplìet di-
ctam prohibitionem, tamen ipſe Sfort. Odd. *de reſtitut. in in-
tegr. quæſt. 6. art. 6.* ab eo allegatus dicit, tunc demum Mili-
tes ex capite militiæ reſtitutionem in integrum mereri, jux-
ta Text. *in l. milites, & in l. ſi qua militi, ff. quib. ex ca ma-
jores, & in l. prima, & tot. tit. Cod. de reſtit. mil.* cùm verè mi-
litant, & in expeditione ſunt, & vitam propriam pro Prin-
cipe, vel Patria exponunt. Unde non abſolutè dicendum,
dictam diſpoſitionem procedere in militibus noſtri tempo-
ris, ſed in illis tantùm, qui ſunt in expeditione, ſeu actuali
exer-

exercitio militiæ, prout eſt de mente ferè omnium infra ci-
tatorum.

Non tamen requiritur, quòd ſint in loco hoſtili, ſeu in
procintu dimicandi, ſed ſufficit eos eſſe in expeditione ſub
ſignis, Criſpol. *caſ.milit.*44.*n.*9.*&* 10.Georg. Aeac.*de privil.
milit.privil.*16.*n.*12.*lib.*2.Rovit.*ad pragm.de Milit.n.*6.Ma-
ſtrill.*dec.*173.*n.*29.*&* 30. Rot.cor.Merl.*dec.*806.*n.*12.*&* 13.
Imò etiamſi abeſſent à Caſtris ex legitima cauſa de licentia
Ducis, adhuc in eis procederent diſpoſita in militibus, Vir-
gil. *in §.illis autem n.*5. *Inſtit. de Milit.Teſtam.* Vueſembec.
conſ. 17. *n.* 40.*p.*1. Bocer. de *Bell & Duell.* c. 18. *num.* 6. *&*
cap. 26. *num.* 11. *ad fin.* Chriſt. Philip. *dec.* 38. *num.* 14.*part.*
prima, Chriſtian. *dec.* 3. *num.* 6. *ad med. verſ. militare au-
tem par.* 3. qui tamen ad hoc, ut gaudeant privilegiis, puta
conficiendi Teſtamentum more militari, conſtare debet de
licentia Ducis, & quòd parati ſint redire ad Caſtra, ut de-
claravit Rot. in una Romana Teſtamenti 22. Martii 1656.
§. Nihilominus, quia coram Eminentiſſimo D. Cerro, quæ
hodie habetur impreſſa *dec.* 150.*p.* 12. *recent.* & quidquid ſit
21 ad alios effectus, reſpectu prohibitionis conducendi, de qua
in prædictis legibus, quatenus ſint in uſu, videtur eas pro-
cedere poſſe in quibuſvis militibus ſtipendiariis, ex traditis
per Honded. *conſ.* 83. *n.* 96. *lib.* 1. habemus enim *in d. l. mi-
lites* 31. *C. loc.* rationem expreſſam, cur Conductores mili-
tes fieri non permittendum, ne videlicet omiſſo armorum
uſu ad opus ruſtre ſe conferant, ac vicinis graves præſum-
ptiones cinguli militaris exiſtant, quæ quidem ratio vigere
poteſt etiam in animo Principum hodiernorum, eo ipſo,
quòd ſtipendium dant militibus, non enim dum recipiunt
ſtipendium pro uſu armorum, debent eo relicto conferre ſe
ad opus ruſtre, & tamquam ſtipendiati à Principe poſſunt
vicinis & hodie graves eſſe, ac ideò militante hodie ea-
dem ratione diſpoſitionis, militare debet etiam eadem diſ-
poſitio, ut per Honded. *dict. conſ.* 83. *n.* 27. *&* 97. Cappell.
Toloſ. *dec.* 141. *n.* 2. *verſ. primum intellige*, itaut quatenus
etiam ſtipendium habeant, ut ſint aliorum Magiſtri, vel ut
ſteat in Præſidiis limitaneis, adhuc in eis procedere dd. ll.
quatenus in uſu ſint, crediderim prout, & iſtos gaudere pri-
vilegiis, traduut Sim. de Præt. *de interpret. ult. vol. lib.* 3.
interp. 2. *fol.* 8. *n.* 6. *fol.* 260. Trentacinq. *de ſubſtit.p.* 4. *c.*8.
n. 6. *in ſecundo caſu verſ. aut ſunt ſtipendiati*, Merlin. *de le-
git. lib.* 5. *tit.* 2. *q.* 5. *n.* 6. Bocer. *de Bell. & Duel. c.* 26.*n.*11.
verſ. & hac ſententia, ubi latè Maſtril. *dec.* 173. *n.*29.*&* 30.
Caſtill. *dec.* 250. *n.* 5. *& ſeqq.* Prout etiam, ſi ſtipendium ha-
berent, ut ſtarent ad Cuſtodiam Principis pro ejus perſona
tuenda, vel aliàs vacent armis, & parati ſint defenſioni
Reipublicæ, Civitatis, vel Regis ſui, ut dicit Alex. *in l.*
Centurio 15. *n.* 23. *verſ. hoc tamen fallit*, *ff. de vulg.* Craſſ.
de ſucceſſ. in §. ſubſtitutio q. 66. *n.* 2. Sim. de Præt. *lib.* 3. *dub.*
6. *ſolut.* 8. *n.* 5. *verſic. ſi vero*, Farinac. *conſ.* 95. *n.* 17. Mer-
lin. *de legit. l.* 5. *tit.* 2. *quaſt.* 5. *n.* 9.

Præſuppoſito autem, quòd milites prohibeantur condu-
cere, concluſio declaratur ut procedat in Conductionibus
ruralibus, per Caroc. *d. tit. quibus non eſt permiſſ. n.*2.& licèt
nihil alleget, faciunt verba dictæ *l. milites* 31. *C. de loc.* ibi:
ne amiſſo armorum uſu ad opus ruſtre ſe conferant. Verùm
quidquid dici poſſet, attenta tamen hac lege id clarum eſt,
quòd ex inſpectione *l. fin. C. eod.* contrarium convincitur,
dum ibi expreſſè jubentur milites abſtinere ab omni aliena-
22 rum rerum conductione, & tam poſſeſſionum, quàm Domo-
rum. Non tamen propterea prohibiti cenſeri debent condu-
cere ad ſui uſum, & rerum ad militiam pertinentium, juxta
gloſſ. *in d. l. milites, ver. Conductores*, Mozz. *de loc. & cond.
tit.* 3. *de his, qui poſſunt loc. n.* 3. Azor. *Inſt. mor. p.* 3. *lib.*8.
*tit. de locat. & cond. cap.*3. *in princ.* Barboſ. *in d. l. milites* 31.
n. 4. *C. de locat.*

23 Sunt autem prædictæ leges prohibentes fieri locationem,
& conductionem cum militibus uti reſtringentes liberam fa-
cultatem contrahendi ſtrictè intelligendæ, & non amplian-
dæ, etiam ex identitate rationis ſecundùm Grat. *conſ.*80.*n.*8.
lib. primo, ex quo deſumit duas limitationes ad earum regu-
24 lam, Caroc. *dict. tit. quibus non eſt permiſſ. conduct. eſſ. n.* 4.
quarum una eſt, ut procedat in ſimplicibus militibus, non
autem in titulatis, ut Comitibus, Baronibus, & ſimilibus,
alia eſt, ut procedat in Conductione ſimplici, ſecus in ea,
quæ jus aliquod ſaltem utile tribuit, ſed verè quo ad iſtam
Grat. ibi. *n.* 7. fatetur communem eſſe in contrarium, &
expreſſè dicit ab ea in Conſulendo non recedere, loquendo
de Emphyteuſi.

25 Præterea eaſdem leges non eſſe in uſu, dixit Apoſtill. ad-
Summ. Ang. *ver. locatio numer.* 10. quam refert Caroc. *tit.
quibus non eſt permiſſ. conduct. eſſe n.* 3. verùm ipſe de hoc
poſtea dubitare videtur ex conſ. Grat. 80. *lib. primo*, & di-
ctam Apoſtil. ſequitur Reginald. *in prax. pæn. l.* 25. *cap.* 38.
n. 507. & non eſſe in uſu apud Luſitanos teſtatur Rebel. *de
oblig. juſt. lib.* 14. *q.* 17. alii de eis ſcribunt, ſupponunt que
eſſe in uſu, dum nil de non uſu dicunt, ut Azor. *Inſtit. Mo-
ral. p.* 3. *l.* 7. *tit. de loc. & conduct. c.* 3. *in princ.* Barboſ. qui
multos congerit *dict. l. Milites* 31. *& in d. l. fin. C. loc.* Grat.
conſ. 80. *n.* 6. *&* 7. *lib. primo*, Mozz. *de Loc. & Cond. tit.
de his, qui locar. poſſ. n.* 2. Crederem itaque probandum non
uſum, & eas non attendendas, ut ſenſit Molin. *de Juſt. &
Jure diſp.* 488. *n. primo*.

Curiales quoque conductores alienarum rerum neque fi- 26
dejuſſores, aut mandatores Conductorum exiſtere, alioquin
nullam obligationem, neque locatoribus, neque condu-
ctoribus ex hujuſmodi Contractibus competere ſancitum
fuit ab Imper. Theodoſ. & Valentin. *l. Curialis* 30. *C. locat.*
notat Mozz. *de loc. & Cond. d. c.* 3. *de his, qui loc. & Cond.
poſſ. n.* 4.

Verum, quia ſicut Curia multipliciter accipitur, nam 27
quandoque ſumitur pro Tribunali, ſeu loco, in quo Jus red-
ditur, ad Text. *in cap. forus de verb. ſignif.* aliquando accipi-
tur pro ipſis Jura reddentibus, ad Text. *in c. Romana in pri-
mo reſp.* ibi. *ad Rhemen. eſt Curiam appellandum de appellat.
in* 6. aliquando pro loco, ubi reſidet Papa, juxta illud, ubi
Papa, ibi Roma, ubi Papa, ibi Curia, *c. ubi periculum*, §. 28
hoc ſacro de elect. in 6. *Clem.* 2. §. *ſane*, ubi gloſ. *in verb. re-
ſidere de Magiſtr.* licèt extra Romanam Urbem Papa more-
tur, *c. illud*, *& c. multi* 40. *diſt.* Marcheſan. *de Commiſſ. p.*
2. *fol.* 455. *n.* 7. *& ſeqq.* & idem eſt de Rege, ſeu Principe in-
telligendo tamen, quando in aliquo loco reſidet cum ſuis
Conſiliariis, & aliis, qui ejus lateri aſſiſtunt, hæc enim
Congregatio Curia dicitur, & inde locus ubi Congregatio
prædicta fit, Curia appellatur, ut poſt Covar. *pract. quaſt.
cap.* 10. *n.* 4. dicit etiam Chriſtoph. de Paz. *ad l.* 7. *ſtili n.* 13.
& ſeqq. ubi latiùs proſequitur explicando, quid ſit, & un-
de dicatur Curia.

Hinc autem fit, quòd cum Curiæ nomen ſit æquivocum, 29
ut notat Ridolph. *in ſua praxi p.*3.*c.* 1. *n.* 149. ita & moltò
magis nomen Curialium, nam eorum appellatione veniunt 30
omnes ſequentes Curiam, Oldrad. *conſ.*215.*n.*5. Ridolphin.
in dicta praxi p. 3. *c.* 4. *n.* 163. ubi latiùs explicat Curialium
nomen, quòd ita non modò hodie communiter accipitur,
ſed etiam acceptum videtur, imò, & latiùs *in tit. C. ſi Cu-
rial. relict. Civ. ruſ. habit. mal. lib.* 10. *& in tit. Cod. de Cu-
rial. Urb. Rom. l.* 11. at in propoſito dictæ prohibitionis con-
ducendi, non poteſt nomen Curialium in hac lata ſignifi-
catione recipi, nam etiam ipſi mercatores, qui Curiam ad 31
hunc fortaſſe ſolum finem conducendi alienas res, & præ-
ſertim Fiſcales, ſeu Camerales ſequuntur, in ea comprehen-
duntur, Mandoſ. *ad reg.* 5. *Canc. quaſt.* 3. *n.* 2. *verſ. ſuadetur.*
Unde videndum, qui magis propriè nomine Curialium
illis temporibus antiquis, quando emanavit prohibitio
præfata venirent, & venire eos, qui ex principalibus Ci- 32
vitatibus munera omnia ſubire cogebantur, & ab aliis tri-
buta exigere docuit Alciat. *in Parerg. l.* 2. *c.* 26. *& in l. Pupil-
lus*, §. *Decuriones*, *ff. de verb. ſign.* & ex eo Spiegel. & Calv.
in Lexicon. ver. Curiales ſub Romanis, vel etiam dicebantur
Curiales qui Curiis adſcripti erant, ad ſimilitudinem quo-
rum ſunt, quos hodie in Hiſpaniis Procuratores Curiæ vo-
cant, & ſunt Procuratores illarum Urbium, quæ in Regis
curia vocem habent, quando tractatur de Republica, & ad 33
eam pertinentibus, ut doctiſſimè ex antiquis legibus præſer-
tim *C. Theodoſiani*, deducit Chriſt. de Paz. *ad l.* 7. *ſtili n.*8.*&
ſeqq.* Curialis etiam dicebatur Decurio, ideſt, qui in oppido
tanquam Senator erat conſtitutus, *l. ſi quis Cur.* 12. *C. de Epiſ.
& Cler.* ubi qui priùs Curialis poſtea Decurio nominatur, ut
poſt Hotom. notat Calvin. *in Lexicon. ver. Curiales idem*.

Curiales itaque fortè per antonomaſiam intelligi debent
præfati, & ſimiles officiales in præfata prohibitione condu-
cendi, & ita concordat Text. *in l. Decurio* 4. *ff. de Decur.* ut
notat ibi gloſ. *in verb. prohibetur, & in l. ſpurii* 6. *verſ. Decu- 34
rio etiam, ff. eodem*, quibus tamen Juribus non dicitur, Decu-
rionibus conductio abſolutè interdicta, ſed quarumdam re-
rum, & ſignanter vectigalium ſuæ Civitatis, ſed fortè pro-
hibitio de Jure *ff.* reſtricta ad quarumdam rerum poſtea fuit
de Jure *C. in d. l. Curiales generaliter*, & indefinitè renovata,
& ampliata ad conductionem omnium rerum alienarum.

Imò officiales in loco, ubi adminiſtrationem gerunt, vel 35
alibi cum ſubditis generaliter contractus per ſe, vel per alios
facere prohibentur, *l. non licèt* 46. *& l. qui officii* 62. *ff. de con-
trahen. l. aufertur*, §. *quod à Præſide*, *ff. de Jur. fiſc. l. prima*,
C. de contract. Judic. Oſach. *dec.* 109. *n.* 6.

Con-

Contioverti autem ſolet, An prædicta prohibitio proce-
dat in officialibus officium habentibus in loco ſuæ originis,
& affirmativam tenent Jaſ. in l. principalibus n. 2. ff. ſi cert.
per. Caroc. d. tit. quib. non eſt permiſſ. conduct. & n. 13. verſ.
amplia, ut nec in propria, ubi communem dicit Fachin.
contr. l. 2. c. 78. verſ. ego quamquam. Verùm hæc opinio ſal-
tem ita indiſtinctè non videtur retinenda, ſed ſolùm ubi ſi-
miles officiales conducerent ea, quæ ex officio ſuo locantur,
ut probant Corn. in l. eos, n. 1. ad med. ff. ſi cert. pet. Rimin.
Sen. in l. principalibus n. 3. in prima limit. ff. eodem, Bald. conſ.
333. in princ. lib. 3. Soccin. reg. 278. n. 2. Bertachin. de gabell.
p. 3. n. 10. in prima limit. Peregr. de Jur. fiſc. lib. 4. tit. 7. n. 9.
ubi inquit eſſe de hoc Text. in l. præſides, ſecundùm unam
lecturam communiter approbatam ff. ſi cert. pet.
37 Item controverti ſolet, An procedat prohibitio in ſolis
officialibus ad tempus, ſed etiam in perpetuis, & in utriſque
procedere ſentiunt Fachin. contr. lib. 2. c. 78. in prim. dub. &
Caldas conſ. 34. n. 15. At contrarium in perpetuis magis com-
muniter tenetur, Corn. in d. l. eos ante med. Jaſ. in l. principa-
libus num. 2. verſ. ſecundo limita, ubi de com. ff. ſi cert. pet.
Bald. conſ. 333. in princ. lib. 3. Rauden. conſ. 49. n. 109. lib.
Caroc. d. tit. quib. non eſt permiſſ. n. 13. verſ. limita in offi-
ciali, Bertachin. de gabel. part. 3. n. 10. verſ. ſecunda, & 3.
lim. Peregr. de Jur. fiſci l. 4. tit. 7. n. 10. ubi de recepta Mon-
tan. de tutel. cap. 30. n. 67.
38 Et explicatur hæc opinio, ut non ſolùm procedat in offi-
ciali conſtituto in perpetuum, ſed etiam in conſtituto ad
Beneplacitum Principis, quia æquiparatur perpetuò pro-
pter incertitudinem, ut ampliant ſignanter Bald. Bertach.
39 & Peregr. in loc. prec. limitatur autem ſi conducant, ſeu e-
mant à litigantibus, Cald. conſ. 34. n. 21.
40 Controvertitur pariter, An palam, & publicè, ac bona
fide ſi contrahant officiales, contractus ſuſtineatur, & ſuſti-
neri hoc caſu tenuit Bart. in l. aufertur, §. quod à Præſide, ff.
de jur. fiſci, Soccin. reg. 278. n. 5. & latè Menoch. conſ. 1174.
n. 18. & ſeqq. Contrariam verò opinionem probavit gloſ. in
l. 1. C. de contr. Jud. Bald. & Salicet. in l. quiſquis, C. ſi cert.
petat. latè Jaſ. in l. principalibus n. 2. in 7. limit. ubi de comm.
ff. ſi cert. pet. Fachin. contr. 79. l. 2. & videtur, quòd facti,
ac negotii circumſtantia plurimum ſit obſervanda in hoc
propoſito, & juxta eam judicandum, ut cenſuit Peregrin.
de jur. fiſc. l. 4. tit. 7. n. 12. in 7. ampliat. in fin. itaut ſi adſit
totalis juſtitia in pretio, dicendum ſit valere contractum,
ut per Menoch. conſ. 1174. n. 25. licèt contr. ſentiat Oſaſch.
dec. 109. n. 7.
41 Amplia prohibitionem, ſive officium habeat annexam
adminiſtrationem cum juriſdictione, ſive non, ut auctore
Bart. in d. l. aufertur, §. quod à Præſide, ff. de Juram. fiſc.
ampliat Caroc. d. tit. quib. non eſt permiſſ. n. 13. verſ. am-
plia, ſive, dummodo tamen quatenus non habeat juriſdi-
ctionem, emat rem extra officium ſuum, & nullo inceſſo
metu, nam poteſt ſecundùm Bart. ibi Peregr. de jur. fiſc. l. 4.
tit. 7. n. 14.
42 Secundò amplia, ut nec ſtante juramento officialis, con-
tractus valeat, Bart. in l. ſi quis pro eo, verſ. 4. prohibetur,
ff. de fidejuſſ. Dec. in d. l. principalibus n. 4. in 5. ampliat. ff.
ſi cert. pet. Peregr. de jur. fiſc. l. 4. c. 7. n. 12. verſ. Amplia
quinto, ubi quòd juramentum eſſet relaxandum, vel ſecuto
implemento res condici poſſet, & multò minus obligabitur,
ſi cum guarantigia promiſerit, Jaſ. in d. l. principalibus n. 4.
ad fin.
43 Tertiò amplia, ut non poſſit legibus prædictis renunciari
per officiales, aut cum eis contrahentes, Jaſ. in d. l. princi-
palibus n. 4. ad fin. Peregr. d. tit. 7. n. 12. verſ. amplia quar-
to, ubi reddit rationem, quia legi prohibitivæ publico favo-
re inductæ renunciari non poteſt.
44 Quartò amplia, ut contractus facti durante officio, non
reviviſcant eo finito, Marcabrun. conſ. 51. n. 49. nec rati-
ficari poſſunt l. 1. C. de contract. Jud. Jaſ. in d. l. principalibus
n. 1. in fin. ff. ſi cert. petat. Quid autem dicendum ſit, ſi ſta-
tim finito officio officialis contrahat, & ſunt hinc inde opi-
niones, ſed verior eſt, quòd valeat contractus, ut tenuit
Jaſ. in d. l. principalibus, & veriorem opinionem non ſolum
45 teſtatur, ſed ponderatis verbis legum oſtendit eſſe, Peregr.
dicto tit. 7. n. 12. in 6. ampliat.
46 Non deſunt autem etiam limitationes, nam ſignanter, li-
mitatur prohibitio, ut ſi officialis ſuccedat in conductione,
eam continuare poſſit, ut eſt Text. expreſſ. in dicta l. Decu-
rio 4. ff. de Decur. ex qua propterea benè deducitur, legem non
47 abhorrere, quòd officiales conductores ſint, ſed potiùs,
quòd contrahant, quaſi ſuſpicetur, quòd contrahendo ſua
auctoritate abutantur. Unde infertur ad veritatem alterius
limitationis, quæ eſt, ut benè poſſit conducere officialis à ſi-
bi non ſubdito, ſeu à perſonis, quæ non ſunt de Territorio,
in quo habet officium, ut tradunt Corn. in l. eos n. 1. ante fin.
C. ſi cert. petat. Jaſ. in dicta l. principalibus n. 2. in 3. limit.
Soccin. reg. 278. n. 2. Bertach. de Gabell. p. 3. n. 10. in 4. li-
mitat. Peregrin. de jur. fiſci l. 4. tit. 7. n. 11. ubi etiam am- 48
pliat, ut contrahere poſſit de re in ſuo territorio exiſtente,
Caroc. dicto tit. quibus non eſt permiſſ. conduct. c. 8. n. 13.
verſ. limita 2.
Tertiò lim. in conductione rerum ſibi neceſſariarum, quæ 49
etiam ſi facta à ſubdito valet, & ſuſtinetur, Coccin. reg. 278.
n. 4. Salicet. in l. quiſquis ad fin. C. ſi cert. pet. Corn. in dicta
l. eos n. 1. poſt med. C. eodem. Jaſ. in dicta l. principalibus n.
2. in 4. limit.
Quartò lim. ſi ſpecialiter conceſſum ſit à Principe, ut 50
conducere poſſint, l. non licet 46. ff. de contr. ah. empt. Mon-
tan. de tut. c. 30. n. 74. in princ.
Quintò lim. ſi plures ſint officiales, quorum aliqui locare 51
de ſe poſſint, ſeu contractum locationis authorare, & locent,
ſeu auctoritatem præbeant locationi factæ alteri officiali,
quia tunc ea præſumptione, quam habent pro ſe alii officia-
les, ſubſtinebitur contractus, ut firmat Menoch. conſ. 1174.
n. 15. & ſeqq. auctoritate præſertim Iſern. in c. 1. §. ſi vero Ca-
ſtaldi n. 10. de feud. guar. quem ſequitur Afflict. ibi n. 7. &
Lancel. Corrad. in tractat. de Prætor. cap. 9. §. 1. n. 9. verſ.
ſeptimo quando officialis.
Verùm limitatio iſta faciliùs procederet, quatenus ultra 52
dictam circumſtantiam, quòd locatio ſit facta authorânti-
bus aliis officialibus concurrat etiam, quòd appareat facta
pro juſta, & conſueta penſione, & prout quilibet privatus
conduxiſſet juxta Text. in termin. tutoris recipientis pecu-
niam pupillarem à Conductoribus in l. non exiſtimo 55. ff. de
adimin. tut. de quo dicam infra, adeout ex circumſtantia
facti videatur, vel adhærendum prædictæ opinioni, vel con-
trariæ, quam tenuerunt gloſſ. in d. l. 1. ver. Provincias poſt
med. C. de contract. Jud. Azot. in ſum. eodem tit. n. 5. ad med.
Peregr. de jur. fiſc. d. l. 4. tit. 7. n. 12. in fin.
Sextò denique limita in locis, in quibus non eſſent in uſu 53
prædictæ leges, quia de earum non uſu teſtantur aliqui, ut
videre eſt penès Caroc. in d. tit. quibus non eſt permiſſ. n. 12.
verſ. lex tamen, & de eis quoque loquuntur aliqui ex ſupra-
cit. n. 25. dicentes non eſſe in uſu leges, quibus prohibentur
milites fieri conductores, unde quia è contra alii eas ſuppo-
nunt in uſu, crediderim eas aliquibus in locis in uſu eſſe, ali-
quibus non, ut ibidem dixi.
Tutores quoque, vel Curatores Pupillorum tutelam, vel 54
adoleſcentium curam adminiſtrantes, ſeu etiam ea finita an-
te redditam rationem non eſſe admittendos ad conductio-
nem vectigalium, aliarumque rerum fiſcalium, & quidem
ſub pœna falſi, l. 1. §. ad teſtamenta, verſ. Tutores, & Curato-
res, ff. ad l. Corn. de falſ. l. un. C. ne tut. vel cur. vect. cond. Ve- 55
rùm ſi tutela poſtquam conductores ſunt, ſuperveniat, poſ-
ſunt ea ſuſcepta conductionem continuare d. l. un. Gironda
de Gabel. part. 3. n. 16. & 17. ubi quia facilior eſt retentio, 56
quàm acquiſitio. Item poterit tutor durante tutela in condu-
ctione vectigalium jure hæreditario ſuccedere d. l. 1. §. ad te-
ſtamenta in fin. verſ. ſed ſi jure, ff. ad l. Corn. de falſ. Item li-
mitatur dicta prohibitio conducendi fiſcalia, etiam poſt tu- 57
telam, vel curam ante redditam rationem, ſi pupillus, vel
adultus, cui reddenda ſit ratio, vixerit, ſecus autem ſi eo de-
functo ratio ejus hæredibus reddi debeat, d. l. 1. §. ad teſta-
menta, verſ. idem Principes, ff. ad l. Corn. de falſis.
Prohibentur etiam tutores conducere res pupilli, & cura- 58
tores res adulti, cujus tutelam, vel curam gerunt, l. ſi in em-
ptione, §. fin. & l. licèt, ff. de contr. empt. l. Pupillus, §. Item
ipſe Tutor. ff. de author. tut. quæ jura licèt loquantur de em-
ptione, benè etiam procedunt in conductione, tum quia
iſti contractus eiſdem juris regulis conſiſtunt inſt. tit. de loc.
& cond. in princ. tum etiam, quia emptionis nomine omnis
contractus per quem Dominium transfertur, continetur l. 59
ſtatu liberi a cæteris, §. quintus, & ibi gloſſ. ff. de ſtat. lib.
& in propoſito Guttier. de tutel. p. 2. c. 15. n. 2. verſ. & proce-
dit, maximè, cùm in utroque contractu militet eadem ra-
tio prohibitionis, ne minores decipiantur, & fraudibus ſu-
bjiciantur, ut per Surd. conſ. 9. n. 34.
Non tamen prohibetur tutor de bonis pupilli, quæ vendi 60
poſſunt palam, & bona fide comparare, ut dicit Text. in l.
cum ipſe 5. C. de Contrah. empt. & tradunt Bellon. ſen. conſ.
76. n. 1. Valenzuel. conſ. 311. n. 11. Gratian. diſcept. 556. n.
21. Gutier. de tutel. p. 2. c. 15. n. 5.
Palam autem, & bona fide rem Pupilli conducere ſine du- 61
bio dicetur, ſi à conductoribus pro penſione conſueta condu-
ceret,

rcet, ut extraneus quilibet faceret, Text. eſt clarus in *l. non*
exiſtimo 55. ff. de admin. tut. per quam declarari prædictam
l. cum ipſe, tradunt congeſti per Gutier. *de tut. p. 2. c. 15. n.*
6. & licèt Gloſſ. *in d. l. non exiſtimo in verb. & cavit*, videatur
velle ſufficere cum auctoritate contutorum factum eſſe contractum,
& idem ſentire videatur Guttier. poſt alios *d. n. 6.*
Tamen Juriſconſultus ſimul ponderat, quòd tutor recepit à
contutoribus pecuniam, ac promiſit certas uſuras, quas alii
debitores pupillo dependunt, & ſic non ſolam auctoritatem
contutorum & tutor ut valeat: contractus cum pupillo
factus, non ſolùm palam contrahere debet, ſed etiam bona
62 fide, ut dicitur *in d. l. cum ipſe 5. C. de contrah. empt.* & bona
fide contrahere dici non poteſt, dum pupillum ſuum lædit,
etiam ſi non adſit læſio ultra dimidiam, dummodò tamen
non ſit levis, Barbat. *conſ. 42. n. 4. verſ. eoque magis l. 1.*
Curt. Jun. *conſ. 29. n. 9. & 10.* & optimè Becc. *conſ.* 148. *n.*
7. Nec obſtat Rota in prædicta deciſione, quia ibi læſio ceſſabat,
& in eo ſe fundat principaliter Rota, deficientibus
autem aliis tutoribus palam conducere dicetur, ſi eum præſentia
Judicis contrahat ſecundùm unam opinionem, vel
cum præſentia conſanguineorum pupilli, ut tenent relati
per Gutier. *d. c. 15. n. 7* ſed cautiùs aget tutor, ſi utramque
ſimul adhibebit, & conſanguineorum videlicet, & Judicis,
prout alii reputant neceſſarium, Curt. Jun. *conſ. 29. n. 12.*
Surd. *conſil. 9. n. 40.* & hanc eſſe veriorem dicit aliis relatis ipſe
Gurtier. *ibid. n.* 8.

63 Quid ſi impetrata licentia Principis, puta locandi prædium
magnum cum aliqua derogatione? & ſuſtinebitur contractus,
ſed hoc quatenus Principi narratum fuerit, quòd
locatio facienda erat ipſi tutori, vel curatori, aliàs licentia
non ſuffragabitur, ut latè probat Becc. *conſ. 148. n. 6. & 9.*
poſt med. & ſeqq.

Controvertitur autem, An contractus inter curatorem, &
minorem ſuum firmetur juramento ipſius minoris, & negativam
tenet Bald. *conſ.* 200. *n. 2. l. 3.* & Caſtill. *dec. 149. n.*
64 7. ubi etiam citat alios, ſed verior videtur, quòd attenta diſpoſitione
juris canonici, ſignanter *in cap. quamvis pactum*
de pactis in 6. & in cap. cum contingat de juram. contractus
ſuſtineatur, ut firmat Spin. *in ſpecul. teſtam. gloſs. 29. n. 63.*
veriorem opinionem, ac tenendam aſſerit Gutier. *de tutel.*
c. 15. n. 21. p. 2. & hanc opinionem admiſiſſe etiam videtur
Rot. *in dec. 25. n. 24. p. 5. recent.* ubi firmandi nullitatem
contractus minores cum tutrice, & curatrice, ad hoc objectum
de juramento reſpondet ſolùm illud non relevare propter
diſpoſitionem ſtatuti urbis *c.* 151. præſumentis juramentum
dolo extortum.

65 Tutores autem, quibus adminiſtratio decreta non eſt, poſſunt
tanquam extranei à pupillo conducere, *l. tutores 6. ff. de*
admin. tut. quod procedere, quatenus adminiſtratio fuerit eis
denegata, videtur explicare ibi Gloſſ. ſed procedere etiam
quocumque modo eam non ſuſceperint, ſentiunt alii, ut
per Cagnol. *in l. ſingularia n. 85. in fin. ff. ſi cert. pet.* Gamm.
dec. 217. in fin. Gutier. *d. c. 15. n. 20.* ubi idem ait, ſi adminiſtrationem
depoſuerint, quod procedere etiam ſi adhuc ille,
cujus tutela fuit depoſita per contrahentem, ſit minor,
& alios tutores, vel curatores habeat, tradit Molin. *de juſt.*
& jur. tom. 1. diſput. 224. n. 15. ad med.

66 Clerici pariter non poſſunt aliorum prædia conducere,
text. eſt *in c. 26. pervenit. 86. diſtinct. & in c. 1. ne Cleric. vel*
Monac. quod procedit in quacumque alia conductione ne-
67 gotiationem ſapiente, ut ſignanter, ac multò magis in conductione
gabellarum, Caroc. *tit. quibus non eſt permiſſ. condur. n. 7.*
Bellet. *diſquiſ. Clerici tit. 1. de diſcip. Cleric. §. 21. n.*
33. ubi quòd neque per ſe, neque per alium, & idem erit dicendum,
ſi Clericos vellet admitti in ſocium alicujus con-
68 ductionis jam factæ, ut firmat Ricc. *reſol.* 474. vel ſecundùm
aliam impreſſ. 475. *n. 2. p. 1.* Imò nec poterit fidejubere pro
conductore, Mozz. *de loc. & cond. tit. 3. de his, qui loc. &*
cond. poſs. n. 6. Ricc. *de reſol. 474. n. 2. in fin.*

69 Controvertitur autem, An contractus ſit nullus ipſo jure,
& in terminis locationis? Pro affirmativa latè conſuluit
Port. Imol. *conſ. 16. n. 40. ad fin. & ſeqq. ferè per tot.* At in
contrarium conſueverunt Dec. *conſ. 115. n. 4. verſ. ſecundò*
reſpondetur, Marcobr. *conſ. 18. n. 258.* & veriorem opinionem
hanc eſſe putat Graſſ. *de effect. cleric. effect. 6. n. 16.*

70 Item controvertitur, An prohibeantur etiam conducere
bona Eccleſiaſtica, & affirmativam ſignanter tenet Turrecrem.
in d. c. pervenit ſub n. 1. verſ. idem intellige 86. diſt. At
contrarium probatur per text. *in cap. dilecti de decim.* ubi
conductionem factam à quibuſdam Monacis non improbat
Papa, ut per Ricc. *d. reſol. 474. n. 5.* Bellett. *diſquiſit. Cleric.*
tit. 1. diſc. Cleric. §. 21. n. 37.

Limitatur autem concluſio ſi Clericus ſit pauper, quia ad 71
ſui, ac etiam ſuorum ſuſtentationem poterit hac induſtria
conductionis prædiorum uti, Mozz. *de loc. & cond. d. tit. 3.*
n. 7. Ricc. *d. reſol. 474. n. 6.* Bellett. *diſquiſit. Cleric. tit. 1. de*
diſcipl. Cleric. §. 21. n. 33. Graſſ. *dict. effect. 6. n. 28. & ſeqq.*

Secundò limitatur, ut non procedat dicta prohibitio in 72
ſimplici Clerico non Beneficiato, nec in ſacris conſtituto ſecundùm
Carocc. *tit. quibus non eſt permiſs. conduct. eſſe n. 7. à*
quo non diſſentit, Ricc. *de reſol. 474. n. 4.* Bellett. *d. tit. 1. §.*
21. n. 33. verſ. qua tamen.

Tertiò limitatur, ſi agatur de prædiolo conducto animi 73
gratia, vel etiam aliis bonis Clerici circumdato, quia in
eo quoque non verificabitur prohibitio, Ricc. *d. reſolut.*
474. n. 4.

Quartò limitatur, ſi Clericus ſuccedat ei, qui conduxe- 74
rat, quia poterit continuare conductionem, ut probat text.
in l. Decurio, ff. de Decur. & docet Gloſſ. *in c. 2. ver. conductores,
ne Cleric. vel Monac.* & firmat Bellett. *dict. §. 21. n.*
34. & Ricc. *d. reſol. 474. n. 3.*

Prohibentur etiam Monaci, ne à Clericis vel laicis ſuo 75
nomine conductiones faciant *cap. ſecundum 6. ne Cleric. vel*
laic. & dicit ibi text. *ſuo nomine*, quia nomine Monaſterii
ex cauſa neceſſitatis licitum eſt juxta Gloſſ. *ibidem in verb.*
firmat.

Laici quoque prohibentur aliqua conducere, nempè Ec- 76
cleſias *d. c. ſecund. 6. ne Laic. vel Cler.* quod intelligitur de obventionibus
eccleſiaſticis, quibus locatis largo modo, dici- 77
tur locata ipſa Eccleſia, quæ aliàs, prout Eccleſia eſt, locari
non poteſt ullo modo, etiam ſi acceſſerit conſenſus Episcopi,
Mautic. *de tac. l. 5. tit. 3. n. 23.* & dicam infrà *cap. pro-* 78
ximo ad finem. At obventiones eccleſiaſticæ, benè poſſunt
locari Clerico, etiam cum onere inſerviendi ipſi Eccleſiæ,
quatenus tamen non ſit Parochialis, vel alia, in qua requiratur,
Rectorem inſervire per ſeipſum, ut ſenſit Lap. *alleg.*
12. ſub n. 3. ad tradita *in cap. fin.* & ibi Gloſſ. *in verb. Eccleſiam
ne pral. vic. ſuas*, laico autem minimè, ne Eccleſia ſubjiciatur
regimini, ſeu adminiſtrationi laicorum, ut *in dicto
cap. ſecundum*, cum ibi notat. per ſcribentes Gratian. *diſc.
238. n. 20. &* eſſe communem opinionem Doctorum non
poſſe oblationes, quæ fiunt in Eccleſia locari laicis, R. P.
D. Fagnan, eos referens *in cap. Paſtoralis n. 42. de his, quæ
fiunt à Prælat. ſin. conſ. cap.* In caſu tamen magnæ neceſſitatis,
poſſet etiam laico ſimilis conceſſio fieri, non tamen ut ipſe
Eccleſiam regat, ſed ut per alium Eccleſiaſticum curet eam
gubernari, ut firmat Jo. Andr. *in c. ex ratione de ætat. & qual.*
& eum ſequitur Abb. *in d. c. ſecundum, n. 2. ad med. verſ. inſtante
tamen.* Licèt enim laici ſint penitus incapaces oblatio- 79
num, quæ fiunt in Eccleſia, adeò ut conſuetudo aliqua, ſeu
præſcriptio eis non ſuffragetur, ut firmat Mareſc. *var. cap.*
42. n. 5. l. 2. tamen poſſunt deputari, ut nomine Rectoris
Eccleſiæ eas adminiſtrent, neque hoc reputatur inconveniens,
dummodò eas in proprium uſum non vertant, Dec.
in cap. decernimus n. 113. & ſeqq. de Judic. Rot. *dec. 37. n. 15.*
p. 5. recent. & dummodò ipſi laici eas de Altari non accipiant,
quia hoc eis non permittitur, Bald. *in c. 2. n. 13. de judic.* &
ibidem Dec. *n.* 118. Ferrett. *conſil. 143. n. 6. & 6.* ubi nec excuſari
conſuetudine, ſi faciunt propria auctoritate, Genuen.
in prax. Archiep. c. 24. n. 9. Ricc. *dec. 170. n. 11. p. 3.* Mareſcott.
d. c. 42. n. 11. l. 2. & quòd licèt quotidiè fiat ab Epiſcopis,
& etiam à D. Papa dicta locatio oblationum laicis, id cer- 80
tum ſit, non poſſe laicos per ſeipſos, & immediatè illas de
Altari levare, dicit poſt alios, quos refert R. P. D. Fagnan. *in*
d. cap. Paſtoralis n. 43. de his, quæ fiunt à Prælat. licèt hoc toleretur
in eorum confraternitatibus ex generali conſuetudine,
quatenus in proprios uſus non vertant, Dec. *conſ.* 148.
n. 3. & ſeqq. Ferrett. *d. conſ. 143. n. 7.* Mareſcott. *d. cap.* 42.
n. 12. Ricc. *dec. 170. n. 12. par. 4.* & de ſimili locatione oblationum,
ſeu Eleemoſynarum loquitur, Oſalch. *dec.* 50.

Decimarum quoque conductio videbatur dicenda laicis 81
omninò interdicta, quia cùm Decimæ ſint quid ſpirituale,
laici reputantur prorſus earum incapaces, *cap. decimas*
16. q. 7. cap. quamvis 17. de decim. cum concord. plenè cumulat.
per Moner. *de decim. c. 5. n. 57.* adeò ut etiam ſi ad laicos
legitimè aliquo modo tranſierint, & per eos retineantur, non
tamen per ipſos in alios laicos transferri poſſint, *cap. prohibemus
19. de decim.*

Verùm animadverten. eſt, quòd duæ ſunt ſpecies decima- 82
rum, una, quæ dicuntur ſpirituales, quia deſcendunt à jure
ſpirituali, & divino, & harum ſunt prorſus incapaces laici,
aliæ verò, quæ dicuntur temporales, quia deſcendunt à jure
temporali, & harum laici non ſunt incapaces, ſed prorſus
ad eos tranſeunt, prout alia bona temporalia Eccleſiarum,

Bald.

Bald. conſ. 419. n. 1. verſ. item, & decima, Bero. conſ. 84. n.
41. l. 1. Gregor. dec. 404. n. 2. & ibi Add. Rot. dec. 313. n. 3.
par. 2. recent. Iſtæ autem temporales non ſunt propriè deci-
83 mæ, ſed quædam decimationes, ſeu reſponſiones, ut di-
84 cunt Bald. & Greg. ibid. & ideò quando de decimis loquimur,
non de eis, ſed de aliis intelligitur, ut declarant Add. ad
85 Gregor. loc. cit. quæ etiam quandoque ſumuntur pro ipſo
jure decimas percipiendi, & quandoque pro ipſis fructi-
bus decimarum, poſtquam ſunt percepti; primo modo ac-
ceptæ ſunt jus ſpirituale dependenter, quia à ſpiritualitate,
& jure ipſo ſacerdotii inſeparabiliter dependent, & in hoc
ſenſu laici ſunt prorſus, & omninò incapaces earum, ſecun-
do autem modo conſideratæ, ſecus eſt dicendum, quia re-
putantur temporales tanquam in re temporali conſiſtentes,
& laici non ſunt earum incapaces, ut diſtinxit D. Thom.
in 2. 2. quaſt. 87. artic. 3. & latè reaſſumit, ac optimè com-
probat Barboſ. de juram. Eccl. univ. par. 3. c. 26. §. 2. n. 1. &
2. & plenè etiam Rot. dec. 95. n. 7. & ſeqq. poſt Salgad. in
labyr. credit.

86 Applicando autem ad materiam locationis earum ſi lo-
quimur de prima ſpecie decimarum, prout primo modo
conſideratæ fuerunt, nempè de jure eas percipiendi, ſtante
incapacitate laicorum, nec quidem ad modicum tempus
poterunt eis locari, Bero. conſ. 21. n. 8. l. 1. Gratian. diſc.
238. n. 19. Mantic. de tacit. l. 5. tit. 3. n. 17.

87 Si autem loquimur de eis, prout ſecundo loco fuerunt
conſideratæ, nempè de fructibus tantùm, & eorum perce-
ptione, & quia laici non ſunt earum incapaces, & locatio
poterit eis fieri, ut eſt text. expreſſ. in c. veſtra 2. de loc. &
quatenus ad feudum, vel alienationem non videatur ex-
tendi poterit fieri liberè, ut dicit ibid. text. ac proinde etiam
ſine auctoritate ſuperioris, ut importat illa dictio liberè,
& pleniſſimè cumulatur per Barboſ. de dict. uſufruct. dict. 190.
n. 2. & in propoſito Caroc. de loc. tit. de decim. n. 7. & 8.

88 Vis autem juris decimandi conſiſtit in facultate perci-
piendi decimas propria auctoritate, & nomine proprio de
manu colentium prædia, quæ trahit ſecum jus ſpirituale, &
valdè differt à facultate percipiendi fructus decimales nomi-
ne Eccleſiæ, quæ ſola, uti conſiſtens in mera temporalita-
te, laicis concedi poteſt, ut optimè aliis cumulatis decla-
ravit Rot. dec. 291. n. 8. ad med. & ſeqq. par. 10. recent. &
dec. 95. n. 8. verſ. vis enim, poſt Salgad. in labyr. credit.

89 Transferri verò dicetur ſola facultas percipiendi fru-
ctus nomine Eccleſiæ, non autem jus percipiendi decimas
nomine proprio, ſi fiat locatio ad modicum tempus, itaut
nullum transferatur dominium in conductorem, ſecus
autem ſi dominium etiam utile tantùm transferatur, quia
hoc includit facultatem illam percipiendi nomine proprio,
cujus ſunt incapaces laici, Rimin. jun. conſil. 429. n. 7. &
ſeqq. per tot. Gratian. d. diſcept. 238. n. 22. Rot. dec. 95. n.
13. poſt Salgad.

90 E contra verò conceſſæ erunt decimæ, & jus ipſum deci-
mandi, ſi reſervatum fuerit ſolummodò pro Eccleſia dire-
ctum dominium, quia inde arguitur translatum utile, quod
tribuit facultatem percipiendi propria auctoritate, & ſi
conceſſum pro medietate pro indiviſo cum Rectore, ex quo
arguitur, quòd idem jus transfertur, ac remanet, & ſic cùm
Rectori remaneat jus ipſum percipiendi, idem cenſetur
translatum, prout hæc omnia latiſſimè conſiderantur in præ-
91 dicta dec. 291. à num. 7. ad 15. p. 10. rec. Poterit tamen in ipſa
translatione utilis dominii expreſſè declarari, quòd laicus
non recipiat decimas nomine ſuo, ſed nomine Eccleſiæ tan-
quam ejus Procurator, & valebit conceſſio, cùm non ſit pro-
hibitum illum percipere decimas nomine Eccleſiæ, ut aliis ad-
ductis tradit Gratian. d. diſc. 238. n. 23. etiam ſi titulo con-
ductionis percipiat, Mantic. de tacit. l. 5. tit. 3. n. 14. verſ. un-
de laici. Erit tamen neceſſarium beneplacitum Apoſtolicum,
92 prout requiritur in locatione rei Eccleſiæ eo ipſo, quòd ſit ul-
tra triennium, ut dicam infr. c. 14. ſed hæc erit differentia ſi ſit
translatum Dominium utile cum dicto effectu percipiendi
nomine proprio, vel potiùs cum prædicta declaratione,
quòd hoc ſecundo caſu exiſtentis, videlicet dictæ declara-
tionis, & non translati Dominii, ſatis erit confirmatio, ſeu
beneplacitum in forma communi. At in primo caſu obſtan-
te dicta incapacitate Laici & prohibitione Concilii Genera-
lis relati in c. prohibemus de dec. neceſſaria erit confirmatio in
forma ſpecifica, cum expreſſa derogatione dicti Conc. gene-
ralis, ut tradit Cortad. in prax. diſpenſ. Apoſt. l. 9. c. 7. n. 2. verſ.
præterea, Rot. dec. 350. n. 28. & 29. p. 5. rec. & in Albingan.
Decimarum 25. Junii & 8. Novembris 1627. coram Virili, in
quibus deciſionibus habentur etiam aliqua, ex quibus argui-
tur traditum jus decimandi, non ſola fructuum perceptio,

Secluſa autem incapacitate Laicorum, de qua hic loqui-
mur, in reliquis, quando & quomodo fieri poſſit locatio De-
cimarum eſt quæſtio, quæ cadit ſub generali quæſtione de
locatione bonorum Eccleſiæ, de qua latè infra cap. 14. & ul-
teriùs admiſſa poteſtate locandi, & conducendi oriri ſolet
quandoque dubium circa voluntatem, an ſcilicet facta loca-
tione univerſali bonorum, & jurium etiam decimæ compre-
hendantur, quod tangam ſuo loco, nempe, quando agam
de interpretatione locationis in c. 23 prope fin. primæ inſpectio-
nis de dubiis circa rem locatam.

Non omittam ulteriùs annotare circa dictam incapacita- 93
tem, quòd licèt dictum ſit Laicis poſſe locari fructus deci-
marum, hoc intelligendum dummodo non fiat locatio Ju-
dæis, Rebuff. de decimis qu. 10. n. 33. ad fin. quem refert, &
ſequitur Gratian. diſcep. 238. n. 24. ad fin.

Sunt & aliqui, qui non ubique poſſunt domum condu- 94
cere, ſeu propriùs loquendo, quatenus conducant, poſſunt
per alios expelli, ut Faber Malleator, qui non poteſt habi-
tare prope ſcolas, ut docet Bart. in l. unic. §. itaut, C. de ſtud.
liber. urb. lib. 11. ubi Alex. in addit. ampliat, ut neque propè
ſcolares, neque propè Munaſteria, & benè probat ille text.
in fine, ubi præcipit Imperator unicuique ſcolæ loca ſpe-
cialiter deputari, ne diſcipuli ſibi invicem poſſint obſtrepe-
re, vel magiſtri, neve linguarum confuſio permixtim, vel
vocum aures, quorundam, vel Mentes a ſtudio litterarum
avertat, unde arguitur, quòd Faber malleare non poteſt jux-
ta ſcolas, ut dicit gl. ibi in ver. avertat, licèt hoc non videri
ampliùs in uſu, dicat Bonacc. de Contract. tit. de loc. & cond.
punct. 1. n. 2.

Meretrices quoque, quatenus conducant Domum in vi- 95
cinia honeſta, poſſunt expelli per vicinos, Menoch. de ar-
bitr. caſ. 535. n. 16. & latè ampliando, & limitando, ac de-
clarando Franc. Baron. de citat. in addit. ad qu. 18. n. 124. &
pluribus ſeqq.

Dubitant aliqui, An poſſit emptor rem, quam emit con- 96
ducere à venditore, interim ac pretium ejuſdem rei ſolvat,
ut videre eſt latè penes Caroc. de locat. tit. de uſur. quæſt. 1.
ſed tale dubium reſolvendum eſt affirmativè per text. in l. ſi-
cut §. interdum cum l. ſeq. ubi Bart. ff locat. & ultra congeſtas
per Caroc. d. quæſt. 5. n. 3. & ſeqq. Rot. coram Mantica dec.
3. num. 5. ſed dicitur poſſidere pro emptore juxta præce-
dentem titulum, ut ſubdit ibidem Rot. num. 6. quod intel-
ligendum eſt, ut latiùs dixi ſupra cap. 2. in prima regula,
dignoſcendo locationem ab emptione, & vide Carocc.
ubi ſupra, & dicam etiam aliquid in cap. de remiſſione mer-
cedis.

Sic venditor poteſt rem, quam vendidit ſtatim conducere 97
l. qui fundum 75. ff. de contr. empt. ſed ex hac ſubita rei vendi-
tæ conductione, quaſi pateat ex ea vendentem nolle re pri-
vari ſumunt Doctores conjecturam, quòd venditio fuerit ſi- 98
mulata, Pariſ. conſ. 54. n. 73. & 76. verſ. & ideo lib. 1. ubi re-
fert tenentes hanc ſolam conjecturam ſub pacto de retrnven-
dendo, ſufficere ad arguendam ſimulationem venditionis,
Natt. conſ. 198. n. 10. Rot. dec. 253. n. 6. p. 8. recent. Verùm
eſt conjectura de ſe irrelevans ad arguendum ſimulationem,
Barbat. in leg. pignus, §. ſupervacuum, n. 6. ff. quib. mod. pi-
gnor. vel hypoth. ſolvat. Aldovin. conſ. 69. n. 47. Rota coram
Andr. dec. 109. num. 11. & in una Prænestina ſimulationis
contractus 12. Martii 1665. §. hinc non urget, & 29. Maji
1665. §. injuſtitia coram Veroſpio, & ratio eſt evidens, quia 99
dum revera poteſt ita contrahi juxta d. leg. qui fundum, non
eſt cur inde argui debeat ſimulatio, Gregor. dec. 195. num.
10. & dec. 459. n. 8. & 9. Argueretur tamen ex circumſtan-
tiis, uti ſi eſſet pro penſione valdè modica, Honded. conſ. 33.
n. 71. lib. 2. n. Bell. Jun. conſ. 20. n. 41. ſecus autem ſi penſio
eſſet potiùs exceſſiva ſecundùm Rot. coram Andr. d. dec. 109.
n. 16. at contrarium, quòd etiam ex tali exceſſivitate argua-
tur ſimulatio, tradit Rolan. conſ. 40. n. 25. lib. 2. & videtur
in hac contrarietate diſtinguendum, quòd ſi exceſſivitas ſit
reſpectu quantitatis fructuum, qui percipi potuiſſent ex pe-
cuniis, tunc procedat prima opinio, quòd talis exceſſivi-
tas non faciat conjecturam pro uſuris, ſi verò exceſſivitas ſit
reſpectu fructuum, qui percipi potuiſſent ex bonis locatis,
& magis correſpondeant fructibus, qui percipi potuiſſent
ex pecunia ſoluta nomine pretii, quia inde arguitur ſimula-
tio emptionis in fraudem uſurarum, Natt. conſ. 198. n. 34.
Rot. dec. 801. n. 4. verſ. poſtremo quia part. 4. diverſ. & coram
Mellinu dec. 29. n. 10.

Attenditurque multùm qualitas perſonæ tradentis pecu-
nias; & præcipuè ſi ſit ſolitus fœnerari, hinc enim oritur 100
conjectura, quòd fœneratus fuerit, Rot. dec. 179. n. 21. p. 4.
tomo 2. rec. & quòd hæc ſit juris præſumptio, dixit Bero.
conſ.

Digitized by Google

conſ. 166. *n.* 6. *verſ.* 4. *l.* 1. vel ſaltem eſt adeò conſiderabilis,
ut unà cum dictis circumſtantiis, quòd emerit, & ſtatim ip-
ſi venditori locaverit, reputetur ſufficiens, Abb. *conſ.* 12. *n.* 2. *p.*
2. Rol. *conſ.* 40. *n.* 24. *&* 25. *l.* 2. & quòd etiam ceſſante locatio-
ne, ſufficiat cum præfato ſolito concurrere, vel quòd emerit
cum pacto retrovendendi, vel quòd emerit vili pretio, Ca-
ſtrenſ. *conſ.* 109. *n.* 1. *poſt princ. verſ. ſufficeret etiam l.* 2. Pariſ.
con. 54. *n.* 63. Natt. *conſ.* 198. *n.* 20. *ad med.* Roland. *d. conſ.* 40.
n. 26. *l.* 2. & è contra multum etiam ponderatur, quòd ceſſet
hoc ſolitum, adeò ut multi velint tunc non poſſe argui con-
102 tractum fœneratitium, relati per Menoch. *conſ.* 109. *n.* 6. *verſ.*
5. & pulchrè Caren. *reſol.* 14. *n.* 15. quod tamen limitatur in
103 muto, Menoch. *ibid. n.* 38. & generaliter etiam in aliis con-
tractibus, ſi concurrant aliæ conjecturæ urgentes, idem Me-
104 noch. *n.* 39. Honded. *conſ.* 33. *n.* 54. *l.* 2. & multò magis urget
ad excluſionem, quòd contractus ſit fœneratitius, defectus
ſoliti fœnerandi, ſi concurreret etiam qualitas nobilitatis,
quia per eam debilitantur conjecturæ ſimulationis, & fœno-
ris, ut pluribus adductis voluit Menoch. *conſ.* 347. *n.* 17. *verſ.*
105 *undecimo, & ultimo*, prout etiam de alia, quòd emptor, ac ſi-
mul locator ſit vir timoratæ conſcientiæ, idem firmat Dec.
106 *conſ.* 2. *n.* 84. *l.* 1. vel ſaltem ſit probatæ opinionis, & integræ
famæ, Cravett. *conſ.* 145. *n.* 24. Roland. *conſ.* 96. *n.* 20. *l.* 2. Rot.
coram Comit. *dec.* 4. *n.* 22. ubi etiam ponderatur, quòd con-
tractus ſit inter ſanguine conjunctos. Conſideratur etiam ad
107 excluſionem præſumptionis uſuræ, ſi ea non cederet in com-
modum contrahentis, uti qui contraxiſſet tutorio nomi-
ne, Oſaſc. *dec.* 41. *n.* 10. *verſ. quòd etiam excludit*, & idem
de contractu celebrato à Canonicis nomine Capituli, Corn.
conſ. 4. *n.* 6. *l.* 1. ubi dicit, quòd hæc conjectura plurimum
eum movet, & quemlibet judicantem vehementer movere
108 debet. Prout etiam valdè conſideratur, quòd pretium rei
emptæ non ſit ſolutum liberè, ſed cum onere illud reinve-
ſtiendi, quia inde excluditur, quòd datum fuerit ſub uſuris,
Burſatt. *conſil.* 144. *n.* 20. *& ſeqq.* Paſeth. *conſil.* 45. *num.*
109 12. Cyriac. *controverſ.* 255. *num.* 36. Prout etiam, quòd
contractus fuerit celebratus publicè, & palam, & maximè ſi
intervenerit etiam in eo Judex, & decretum interpoſuit, Hon-
ded. *conſ.* 33. *n.* 24. *& ſeqq. l.* 1. Mandel. *conſ.* 502. *n.* 16. ubi
& præſertim ſi in inſtrumento fuerint expreſſæ ſummæ, &
cauſæ contrahendi, Burſat. *conſ.* 144. *n.* 16. Bellon. Jun. *conſ.*
20. *n.* 17. *& ſeqq.* Verall. *dec.* 163. *n.* 8. *p.* 3. licèt hinc non re-
maneat in totum præcluſa via probandi contractum eſſe fœ-
neratitium, etiam per conjecturas, ſi ſint urgentes, ut fir-
110 mat Menoch. *conſ.* 1182. *n.* 14. *& ſeqq.* Et poſſunt aliæ plu-
res circumſtantiæ, & conjecturæ concurrere tam ad exclu-
dendam, quàm ad arguendam uſuram, præcipuè ad commo-
dum decepti, & læſi, Menoch. *præſumpt.* 122. *n.* 5. *verſ. ita
pariter l.* 3. ad quod ſufficiunt etiam leves, maximè propter
excogitatas fraudes fœnerantium, Caſtrenſ. *conſ.* 109. *n.* 1.
111 *ad med. l.* 2. Alexan. *conſ.* 54. *n.* 3. *in princ. l.* 6. Natt. *conſ.*
198. *n.* 16. nec eſt neceſſarium, quòd ſint conjecturæ legis,
quia iſtæ uti notæ evitantur ab eis, Bero. *conſ.* 162. *n.* 7. *l.* 1.
112 Natta *conſ.* 198. *n.* 19. *ad med.* quod tamen ſecus eſt, ſi non a-
gatur de ſolo intereſſe partis civiliter, ſed criminaliter ad pœ-
113 nam, Honded. *conſ.* 33. *n.* 41. *&* 55. *& ſeqq. l.* 2. vel etiam ſi
ageretur de aliqua perſona gravi, cujus fama detrimentum
pati poſſet conſiderabile, quia tunc neceſſariæ eſſent urgen-
tes, prout eas requirunt, Jaſ. *in l. prætor ait* 4. *§. prætor ait,
ff de eden.* Aldovin. *conſ.* 69. *n.* 62. *&* 84. Leotard. *de uſur. q.*
9. *n.* 4. *& ſeqq.* Rot. coram Andr. *dec.* 109. *n.* 5. *& in rec.
dec.* 677. *n.* 3. *part.* 2.
114 Et quòd ſufficiant duæ ſolæ, Caſtrenſ. *conſ.* 109. *n.* 1. *poſt
princ. verſ. ſufficiunt ergo l.* 2. Natt. *conſ.* 198. *n.* 19. *verſ. non
obſtat, quòd ſecundo*, & eſſe opinionem magis communem,
Pariſ. *conſ.* 54. *n.* 62. *l.* 1. Gabr. *conſ.* 74. *n.* 3. *l.* 1. & receptiſſi-
mam Becc. *conſ.* 52. *n.* 47. & indubitatam, Roland. *conſ.* 40.
n. 21. *& ſeqq. l.* 2. & eſſe indubitatam ſi concurrant tres, Grat.
conſ. 11. *n.* 14. *&* 15. *l.* 2.
115 Et licèt agatur de probanda ſimulatione, ad quod non ſuf-
ficiunt quæcunque conjecturæ, niſi ſimul concurrat cauſa
ſimulandi, Aldovin. *conſ.* 69. *n.* 56. *& ſeqq.* Altograd. *conſ.*
90. *n.* 82. *l.* 2. Burat. *dec.* 901. *n.* 1. in his terminis Menoch.
con. 343. *n.* 7. *&* 8. Bellon. Jun. *conſ.* 20. *n.* 22. *& ſeqq.* Rota
penès Caren. *reſol.* 14. *n.* 26. & coram Andr. *dec.* 109. *n.* 12.
tamen verius videtur aliam cauſam non requiri, quàm illam
116 ipſam fraudandi leges uſuras prohibentes, ut tradunt Cravett.
conſ. 461. *n.* 27. Farinac. *quæſt.* 160. *n.* 139. Addeo. ad Greg.
dec. 157. *in fin.*
117 Poſſet etiam locatio in propoſito operari unum effectum
conſiderabile, quòd ſcilicet ſi venditori cum pacto redi-
mendi, quandocumque facta eſſet, præcipuè ad longum tem-
pus, & ipſe ita continuaſſet rem retinere ultra triginta an-
nos, per quos tale pactum præſcribitur, juxta *conſ.* Roland.
21. *per tot. l.* 2. ubi *n.* 42. *& ſeqq.* infinitos concordantes re-
fert, & ultra eos Surd. *dec.* 2. *n.* 7. & ibi Hodier. ubi *n.* 6. de
communiori teſtatur Grat. *diſc.* 2. *n.* 1. *& ſeqq.* ubi de com-
muni, & magis communi, & quòd hanc ſervat Rot. Seraph.
dec. 1360. *n.* 1. *in rec. dec.* 396. *n.* 5. *p.* 4. poſſet adhuc velle redi-
mere, quia adverſus eum, qui rem retinet, non procedit
dicta præſcriptio, Covarr. *var. l.* 1. *c.* 9. *n.* 6. *verſ. tertium*,
Gabr. *tit. de præſcr. concl.* 6. *n.* 11. Tiraq. *de retr. convent.* §. 118
1. *gloſſ.* 2. *n.* 31. *&* 32. Scip. Theodor. *alleg.* 73. *n.* 50. Ho-
diern. ad Surd. *dec.* 2. *n.* 12. *& ſeqq.* ubi tamen *n.* 17. *& ſeqq.*
limitat ſi agere potuit, & non egit.
Quod & faciliùs eſſet dicendum, ſi juxta ſuperiùs tradita 119
contractus deprehenderetur ſimulatus in fraudem uſura-
rum, quia eo modo contrahens nunquam præſcribit, Ghe-
rard. de Petra S. *ſingul.* 19. *n.* 28. Gabr. *d. concl.* 6. *n.* 12. *de præſcr.*
Rot. *dec.* 164. *n.* 2. *p.* 2. *recent.*
Imò ſufficit venditionem eſſe factam pro modico pretio 120
ad hoc, ut emptor teneatur retrovendere vigore pacti, etiam-
ſi lapſum ſit tempus, expreſsè in pacto ad redimendum de-
terminatum, & præfinitum, Soc. Jun. *conſ.* 104. *n.* 3. *l.* 3. Surd.
dec. 34. *n.* 5. Magon. *dec. Lucen.* 77. *n.* 18. Caſtill. *dec.* 218. *n.*
2. Gratb. *dec.* 58. *n.* 2. Thomat. *dec.* 112. *n.* 16. Adden. ad
Greg. *dec.* 559. *n.* 8. *verſ. quod tamen non procedit.*
Ubi tamen ſit valdè modicum, quia aliàs cùm pactum re- 121
dimendi minuat rei valorem, non procederet concluſio præ-
dicta, ut benè advertit Mant. *de tac. l.* 4. *tit.* 31. *n.* 41. *verſ. ve-
rum planè*, & ſequitur Antonel. *de temp. legal. l.* 2. *c.* 89. *n.* 11.
ceſſat enim æquitas, in qua ſola propter ſuſpicionem ex d.
modicitate pretii orientem ipſa concluſio fundatur, ſecun-
dùm Tiraq. *de retr. convent.* §. 1. *gloſſ.* 2. *n.* 55. & ubi dicto mo-
do conductor diu continuavit ultra tempus præfixum retine-
re, poteſt etiam allegare coloniam perpetuam ad ſe tuendum,
de quo infra *c.* 22. *verſ.* 2. *limitatur.*
Poſſet etiam dubitari de uſuraria pravitate in contractu, 122
in quo quis conduxiſſet Prædium cum hoc, quòd locator ſi-
bi mutuaret pro toto tempore durantis locationis certam
ſummam pecuniarum, ſed eam non adeſſe, & licitè poſſe ita
locari, conſuluit in ſpecie Abb. *conſ.* 15. *p.* 1. circa quod ta-
men advertendum, quòd Abb. *in fine*, dicit non dari aliquid
à conductore ratione mutui, ſed totum attribui locationi,
nec eſt dubium, quòd ſi appareret aliquid datum ratione
mutui, eſſet uſura, *c. plerique*, *& c. fin.* 14. *q.* 3.
Sic etiam poſſet dubitari, ſi quis locaſſet apothecam cum 123
ſuis ſtyliis, ſeu etiam mercibus, aliiſve mobilibus æſtimatis,
cum pacto, quòd reſtitui deberent in fine locationis ejuſ-
dem valoris, vel eorum æſtimatio, & ea durante ad ratio-
nem quinque pro centenario ipſius æſtimationis, an adſit
aliqua uſuraria pravitas in contractu iſto, & pro negativa
adeſt conſilium Laderch. 180. ubi *num.* 3. adducit dictum
conſ. Abbatis, & dicit, quòd ibi faciliùs poterat præſumi
fraus, quàm hîc, Borgnin. *dec.* 13. *n.* 6. *p.* 2. Dian. *tom.* 1. *tract.*
8. *reſol.* 89.

De rebus, quæ locari poſſunt, vel non.

S U M M A R I U M.

1 *Res omnes corporales, & incorporales, mobiles, ſi-
ve immobiles locari poſſunt.*
2 *Res, quæ non reperiuntur prohibitæ locari cenſentur
permiſſæ.*
3 *Mobilia locari poſſunt.*
4 *Animalia locari poſſunt.*
5 *Omnia, quæ vendi poſſunt, poſſunt etiam locari.*
6 *Omnia, quæ locari poſſunt, vendi non poſſunt.*
7 *Servitutes locari non poſſunt.*
8 *Decl. procedere in ſervitutibus prædialibus, non in
omnibus perſonalibus.*
9 *Uſusfructus locari poteſt.*
10 *Uſus locari non poteſt.*
11 *Lim. ſi aliàs eſſet inutilis.*
12 *Uſurarius Domus magnæ poteſt alios ad cohabitandum
ſecum introducere, & mercedem recipere.*
13 *Habitatio eſt ſervitus perſonalis.*
14 *Habitationem habens, poteſt eam locare.*
15 *Servitus prædialis à nemine locari poteſt, ubi & an
idem ſit de commoditate utendi.*
16 *Res incorporales locari poſſunt.*
17 *Res aliena locari poteſt.*
18 *Res conducta locari poteſt.*

19 *Re*

Digitized by Google

19 *Re aliena locata ſi Dominus prohibeat, uti locans teneatur ad intereſſe.*
20 *Rem propriam conducere, quis non poteſt.*
21 *Decl. procedere, ſi conducens ſit Dominus irrevocabiliter.*
22 *Secundò decl. ſi dominus habeat poſseſſionem, aliàs ſecus.*
23 *Conducens rem propriam quam poſſidet, poſseſſionem amittit, & n. 27.*
24 *Creditor poteſt conducere à debitore rem propriam.*
25 *Dominus poteſt conducere à ſuo emphyteuta.*
26 *Emptor poteſt conducere à ſuo venditore.*
28 *Locans rem propriam uti procurator alterius, an aliquod jus ei acquirat.*
29 *Res non exiſtens locari poteſt, quatenus ſit in ſpe.*
30 *Res ſacra, vel ſpirituales, aut eis annexa inſeparabiliter locari non poſsunt.*
31 *Juriſdictio Eccleſiaſtica locari non poteſt.*
32 *Juriſdictio etiam de jure civili locari non poteſt.*
33 *Juſpatronatus eſt ſpirituali annexum, & quomodo.*
34 *Juſpatronatus ſeparatim de per ſe locari non poteſt.*
35 *Juſpatronatus ſi locetur cum rebus quæ locari poſſunt, annullatur tota locatio.*
36 *Decl. procedere, ſi appareat ratione juriſpatronatus aucta merces.*
37 *Simonia cadit in jurepatronatus.*
38 *Juſpatronatus venit in locatione aliarum rerum. Decl. procedere in locatione ad longum tempus, n. 40.*
39 *Conceſſio ad firmam, quid importet.*
41 *Juſpatronatus, ut veniat in locatione, neceſse eſt locationem eſse univerſalem reſpectu rei locatæ.*
42 *Juſpatronatus venit in locatione univerſali omnium bonorum, non autem in ſimili locatione.*
43 *Juſpatronatus non venit, ſi locetur hæreditas.*
44 *Hæreditas proprio locari non poteſt.*
45 *Juſpatronatus venit etiam in locatione rei particularis, ſi ſit ei annexum, & ſtet acceſſorie ad illam.*
46 *Juſpatronatus Capellæ exiſtentis in Palatio cenſetur reſervatum pro Domino Palatii.*
47 *Juſpatronatus Eccleſiæ in fundo exiſtentis, an cenſeatur annexum fundo.*
48 *Juſpatronatus fundatio attendi debet ad dignoſcendum, cui ſit reſervatum.*
49 *Juſpatronatus exiſtens in Caſtro, arguitur Caſtro annexum.*
50 *Juſpatronatus an ſit annexum Caſtro, vel juriſdictioni attenditur obſervantia.*
51 *Juſpatronatus annexum alicui rei an veniat in locatione illius, etiamſi expreſſum ſit ipſum juſpatronatus, quando expreſſio ſtat declarativè, non principaliter.*
52 *Expreſſio quando dicatur declarativè, & quando principaliter.*
53 *Juſpatronatus ſi in locatione expreſſum ſit declarativè, poteſt ejus intuitu augeri penſio.*
54 *Emens rem principaliter ad effectum acquirendi juſpatronatus in ea exiſtens, non eſt tutus in conſcientia, nec in foro ſori.*
55 *Eccleſia locari non poteſt.*
56 *Campanile locari non poteſt.*
57 *Campana ad uſum pium locari poſſunt.*
58 *Cœmeterium, & ambitus Eccleſiæ locari non poſſunt.*
59 *Domus Eccleſiæ contiguæ per quas patet aditus ad Eccleſiam, locari non poſſunt.*

CAPUT XI.

1 REgula traditur generalis, quòd omnes res, ſive corpora-
les, ſive incorporales, ſive immobiles, ſive mobiles, ſi-
ve ſe moventes locari poſſunt, Mozz. *de loc. & conduct. c. 4. de reb. quæ locari poſs. in princ.* ita ut, quæ non reperiuntur pro-
2 hibitæ locari, cenſeantur permiſſæ juxta regulam, de qua
in l. ſtatuas, Cod. de religioſ. & ſumpt. funer. & in c. inter corporalia, verſ. uni, ſi circa de translat. Epiſcoporum, &
in ſpecie de mobilibus, quòd locari poſſint, Caroc. *de loc. & cond. tit. de jurepatr. in p. 3.* Borgnin. *dec. 13. n. 66. p. 2.*
& paſſim videmus in magnis civitatibus practicari hanc lo-
3 cationem, quæ nuncupatur ad nolitum, idque non ob-
ſtante, quòd mobilia uſu conſumentur, & ideò non poſ-
ſint reſtitui in ſtatu, quo fuerunt tradita Conductori, pro-
ut ipſe regulariter tenetur, ut dicam infra *c. 29.*
Et de ſe moventibus, nempè Animalibus, Brutis, quòd
4 locari poſſint, Cravett. *conſ. 145. n. 3.* & ratio eſt evidens,
quia ſalva eorum ſubſtantia ex eis veniunt multæ commodi-
tates, & fructus utiles humanæ neceſſitati, qui poſſunt

mercede alteri concedi retenta proprietate, ut conſideravit
in ſpecie Rota *227. n. 7. p. 4. diverſ.* & non eſt dubium ita gene-
raliter loquendo, quòd Animalia locari poſſint, ſed quo-
niam diverſis modis practicatur locatio iſta Animalium, &
quandoque dubitatur, an locatio illa in ſpecie ſit valida,
& permiſſa loquatur de ea ſeparatim *c. ſeqq.*
Ulteriùs traditur etiam à DD. alia generalis Regula, 5
ut quæcumque vendi poſſunt, etiam locari queant, Mozz.
d. c. 4. n. 1. Bonacin. *de contr. tit. de loc. & cond punct. 1. n. 1.*
Imò multa quæ vendi non poſſunt, locari permittun- 6
tur, Molin. *de juſt. & jur. diſp. 489. in princ.* ſaltem ad bre-
ve tempus, ut res Eccleſiæ, Minorum, & ſimiles.
Sunt tamen quædam, quæ non omnibus locari poſſunt,
de quibus dictum eſt in præcedenti *c. 10.* quædam, quæ non-
niſi ad breve tempus, ut bona minorum, & Eccleſiarum,
& ſimilium, de quibus ſuis locis, quædam autem, quæ ab-
ſolutè locari nequeunt, prout ſunt ſervitutes, locare enim
ſervitutem nemo poteſt, dicit text. *in leg. locare 47. ff. loc.* in- 7
telligendo tamen de ſervitutibus prædialibus, nempè quæ
per prædium, prædio debentur, nam in ſervitutibus per- 8
ſonalibus hoc abſolutè non procedit, videmus etenim in
uſufructu, quòd licèt ſit ſervitus perſonalis, *l. 1. ff. de ſervit.* 9
Pichard. *Inſtit. tit. de uſufruct. in princ. tit. ante num. 1.* ta-
men locari poteſt, *leg. arboribus 13. §. 1. verſic. uſufructua-
rius, ff. de uſufruct.* gloſſ. *in dict. leg. locare*, verſ. *Nemo po-
teſt, ff. locat.* Mozz. *dict. cap. 4. de rebus, quæ loc. poſs. num.*
3. Molin. *diſ. 489. num. 3.*
Verùm, & uſus eſt ſervitus perſonalis, *d. l. 1. ff. de ſerv.*
& tamen locari non valet, *l. in eoque 11. §. Equiti ad med.* 10
verſ. *operas autem, ff. de uſ. & habit. §. 1. ad fin. inſt. tit. eod.*
niſi tamen uſus alicui relictus alias ſibi inutilis eſſet, niſi lo- 11
caret, quia tunc locare poterit, *l. Divus 23. in princ. ff. de
uſ. & habit.* Pichar. *ad Inſtit. tit. eod. in princ. n. 6.* & quate-
nus ſpatioſa domus ſit cujus uſus relictus, adeò ut uſuarius
eam occupare non poſſit, non propterea valebit eam occu- 12
pare proprietarius, *l. Divus 23. §. licebit, ff. de uſ. & habit.*
ſed licebit uſuario alios introducere, qui ſecum habitent, ac
etiam ſi penſionem ab illis recipiat, non erit ei invidendum,
dummodo & ipſe inhabitet, *leg. caterùm 4. in princip. ff.
de uſ. & habit.* Pichar. *in d. princ. tit. Inſtit. eodem n. 6.*
Habitatio quoque ſervitus perſonalis dicitur Pichard.
in §. ſed. ſi cui habitatio inſtit. tit. de uſu, & habit. in 13
princ. & is cui relicta, vel aliàs conſtituta eſt, locare po- 14
teſt, ut eſt text. *in d. §. ſed ſi cui*
Redeundo autem ad prædiales in eis verificatur, quòd ne- 15
mo illas locare poſſit, nam neque Dominus fundi ſervien-
tis, neque Dominus ejus, cui ſervitus debetur, eam locare
valet, Gloſſ. *in d. l. locare 47. verſ. nemo poteſt, ff. locat.* Caroc.
de loc. tit. de ſervit. n. 3. Molin. *de juſt. & jur. diſp. 489. n. 3.* ve-
rùm hoc procedere in mero jure ſervitutis, non autem in com-
moditate utendi, ſed in ea poſſe alium ſubrogari mediante lo-
catione, ſenſit Portius *in §. 1. n. 6. inſt. tit. de uſ. & habit.* ubi
tamen relinquit cogitandum, ſed magis pro certo habuit,
Caroc. *d. tit. de ſervit. n. 4.* ſed tamen comprobat ex eo, quòd
videmus locata domo, conductorem uti ſervitute domui de-
bita, puta tranſitus, & in hoc non videtur reſidere difficul-
tatem, ſed in eo, an locari poſſit abſque Domo tam à Do-
mino, quàm etiam à Domus Conductore, juxta diſtinctio-
nem de qua in terminis juriſpatronatus infrà *n. 34. & ſeqq.*
Aliæ quoque res incorporales locari poſſunt, ut latè de 16
quamplutibus probat per diverſos titulos, Carocc. *in ſuo
tract. de loc. & cond.* ut poſſint locari annui redditus *in tit. de
ann. redd.* quòd poſſint locari Cenſus *in tit. de Cenſibus*, quòd
poſſint locari cambia *in tit. de Cambiis*, licèt in iſto allegat
dec. Rot. coram Put. 121. *l. 3. quæ in correct. eſt* 120. *quæ una
cum dec. 123. ibidem eſt in Cauſa Bononien. Locationis*, at non
loquitur de locatione cambii, ſed de quibuſdam litteris
cambii, an importarent ſolutionem ad evitandam caducita-
tem rei locatæ; Gabellæ quoque ſunt de rebus, quæ locari
poſſunt, ſed quoniam, ut plurimum requiritur in earum lo-
catione aliqua ſolemnitas, & dubitari ſæpè contingit de va-
liditate earum locationis, loquar de ea ſeparatim *in c. 13.*
Alienam rem locari non poſſe, & quatenus locetur loca-
tionem eſſe ex hoc capite nullam, dicunt Magon. *dec. Lu-* 17
cenſ. 20. n. 18. & Carocc. *de loc. tit. de re aliena*, ſed magis pla-
cet ponere regulam in contrarium, quòd videlicet res aliena
locari poſſit, etenim rem alienam diſtrahere quem poſſe,
nulla dubitatio eſt, dicit text. *in leg. rem alienam 28. ff. de
contr. empt.* & locare poſſe, *leg. ſi tibi alienam 7. ff. locat.* Mun-
tic. *de tacit. l. 5. tit. 3. num. 1.* & res conducta dicitur res alie-
na, & tamen nemo prohibetur, rem quam conduxit al- 18
teri locare, *l. nemo, C. locat.* non tamen valebit locatio in

Domini rei præjudicium, l. alienum, ubi Bald. C. de ſunt.
Roland. conſ. 60. n. 56. & ſeqq. lib. 4. Surd. conſ. 19. n. 32.
Coccin. dec. 208. n. 10. quatenus Dominus non conſentiat,
19 ſed prohibeat conductorem uti, locator tenebitur ad intereſ-
ſe, puta ſi locavi tibi pro quinquaginta alienam inſulam, &
tu locaſti eam Titio pro ſexaginta, & Titius prohibeatur à
Domino uti, teneor tibi ad ſexaginta, ut eſt text. in l. ſi ti-
bi alien, 7. ff. locat. pro tempore autem, quo non fuiſti
impeditus uti, valuit locatio, & teneris ſolvere penſionem,
Bero conſ. 148. num. 15. lib. 1. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 3.
n. 1. & quatenus jus poſteà in conductore ſuperveniat, ita-
ut poſſit alio titulo uti ra conducta, à ſolutione penſionis
liberatur, Bart. in l. ſi quis fundum aliàs. qui fundum in fin.
ff. locat. Bero d. conſ. 148. n. 6. Mantic. d. tit. 3. n. 2.
20 E contra rem ſua conducere, quis non poteſt, leg. qui rem
20. ubi Gloſſ. in verb. exiſtimans, C. locat. Fulgoſ. conſ. 5. n.
1. verſ. verumpermiſſis, Natt. conſ. 20. n. 1. Cephal. conſ.
159. n. 5. Mantic. de tacit. d. l. 5. tit. 3. n. 3. ubi de commun.
Magon. dec. Lucenſ. 20. n. 18. Idque procedit, nedum ſi con-
ducens ignorat ſe eſſe Dominum, in quibus terminis clarus
eſt text. in d. l. qui rem, ſed etiam quatenus ſciat rem eſſe pro-
priam, ut probat text. in l. ad probationem 13. verſ. ſed ex
eventu, & docet Gloſſ. in d. l. qui rem in ver. exiſtimans, &
alii congeſtis Mantic. d. tit. 4. n. 3. verſc. qua locum habet.
21 Declaratur tamen concluſio prædicta, ut tunc non valeat
conductio rei ſuæ, cùm conducens eſt Dominus irrevocabi-
liter, ſecus autem ſi revocabiliter, Ruin. conſ. 144. n. 4. l. 1.
22 Carocc. de loco & cond. tit. de re propr. n. 34. & quatenus con-
ducens non modò ſit Dominus, ſed etiam habeat poſſeſſio-
nem rei locatæ, aliàs valebit conductio facta reſpectu ſolius
poſſeſſionis, l. ſi aliquam rem 28. ff. de acquir. poſſ. imò &
23 valebit Conductio hoc modo facta reſpectu, ſcilicet ſolius
poſſeſſionis, etiam ſi facta ſit à Domino poſſidente, quia
conducendo poſſeſſionem amittit, ſi ſcivit ſe poſſidere, &
conduxit, & ſic operatur, & valet conductio, ut probat
text. in d. l. ſi aliquam 28. de acquir. poſſ. & tradunt ibi magis
communiter DD. quos refert, & ſequitur, ac Angelum,
& Caſtrenſ. contrarium ſentientes rejicit Ripa num. 43. ubi
num. 44. benè advertit in textu illo haberi, quòd ad hoc, ut
dicatur conductio facta ſolius poſſeſſionis, oporteat eſſe
ſpecialiter dictum, niſi tamen quis expreſsè conducat rem
24 uti ſuam, quia tunc neceſſe eſt referre ad poſſeſſionem abſ-
que expreſſione, vel conducat à creditore, quia tunc pariter
cenſetur conducere quoad poſſeſſionem, cùm creditor domi-
nium non habeat, quod etiam tangit Caroc. d. tit. de re prop.
n. 14. & firmavit Rot. coram Buratt. dec. 453. n. 4.
25 Hinc poteſt Dominus directus conducere rem à ſuo em-
phyteuta, Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 3. n. 5. Boer. dec. 234.
26 ſub n. 3. & emptor poteſt conducere rem à venditore pro tem-
pore, quo data fuit ei dilatio ad ſolvendum pretium, etiam-
ſi venditor expreſſè ſibi dominium non reſervaverit, Mantic.
d. tit. 3. n. 6. Dicitur tamen poſſidere titulo emptionis, non
conductionis, Rota coram eodem Mantic. dec. 3. num. 6. &
propterea ſi fundus petit, ei perit, nec tenetur venditor,
& locans remiſſionem mercedis ei facere, l. ſicut emptio
23. & ibi Gloſſ. in verb. exſolvat, ff. locat. idem Mantic.
de tacit. lib. 4. tit. 24. n. 18. Hodiern. in addit. ad Surd.
dec. 157. n. 12. & dicam infrà in cap. 45. n. 83.
27 Unde ſi dubitetur de effectibus conductionis rei ſuæ, an
videlicet per eam amittatur poſſeſſio, multum refert, quid
agatur, refert enim primo utrum conducens ſciat ſe poſſide-
re, an ignoret, & utrum quaſi non ſuam rem conducat,
an ſuam, & ſi ſciens ſuam eſſe, utrum quaſi proprietatis
reſpectu, an poſſeſſionis tantùm, ut dicit I. C. in l. ſi ali-
quam rem 28. ff. de acquir. poſſ. & explicant ibi DD. & ſignan-
ter Ripa, & circa hæc faciunt plures diſtinctiones caſuum,
de quibus Caroc. d. tit. de re prop.
28 E contra verò ſi quis locet rem ſuam tanquam Procu-
rator alterius, dubitari poſſe videbatur, an aliquod jus il-
li acquirat, & non acquirere reſpondit Imol. conſ. 52. per
notata in l. ad probationem, C. loc. & in l. ſi aliquam de ac-
quir. poſſ. ut refert Gabr. conſ. 62. n. 57. lib. 1.
29 Res quoque non exiſtentes locari poſſunt, dummodò ad-
ſit earum ſpes, nam aliàs rei, neque actu, neque in ſpe exi-
ſtentis locatio eſſet nulla, ut de venditione ſunt text. in l.
nec emptio 8. in princ. ff. de contrah. empt. & in l. 1. ff. de he-
red. vend. & videmus in operibus, locantur enim operæ non
actu exiſtentes, & præſtitæ, ſed futuræ, & valet locatio,
quatenus tamen ſperentur, aliàs operæ, quæ nullæ ſunt,
locari non valent, ut de operibus Infantis habetur in l. ar-
boribus 13. §. de illo, ubi Gloſſ. in verb. infante, ff. de uſufr.
& dicam infrà cap. 15. quæ operæ locari poſſint.

Sacræ quoque res, & ſpirituales, & non ſolùm merè ſpi- 30
rituales, ſed etiam ſpiritualibus annexæ inſepabiliter locari
non poſſunt, & ſi locatio fiat, eſt nulla, ut plenè firma-
tur in dec. 609. n. 1. p. 1. diverſ. quam refert, & ſequitur
Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 3. n. 16. licèt erroneè, dicat eam
eſſe coram Seraph. nam quamvis ibi non exprimatur cu-
jus ſit, eſt coram Cantuccio, ut ex diariis Rotæ teſtatur
Caſtalmacus in ſuo Indice deciſionum.
Unde operas ſacras, ſeu ſacris annexas annexione ne-
ceſſaria locari non poſſe, dictum eſt cap. 15. & de jure de-
cimandi dictum eſt ſuprà cap. 10. & priùs eodem cap. di-
ctum quoque idem fuit de locatione Eccleſiæ, ſeu obla-
tionum, quæ fiunt in Eccleſia.
Idemque dicendum eſt de aliis ſimilibus, & in ſpecie non 31
licere juriſdictiones Eccleſiaſticas, ſeu facultates nominandi,
aut deputandi Vicarios in ſpiritualibus locare, nec condu-
ctores per ſe, aut alios ea exercere, aliterque conceſſiones
etiam à Sede Apoſtolica factas ſubreptitias cenſeri debere,
ſtatuit Sacra Synodus Tridentina ſeſſ. 25. de reform. c. 11. &
eſſe unum de innovatis à Concil. Trid. in materia locationis,
notat Ricc. reſol. 108. n. 2. p. 1. licèt potiùs fuerit expreſſa, &
ſpecialis declaratio prohibitionis hujus contractus, quæ
priùs comprehendebatur ſub generali prohibitione ſimo-
niæ. Omnes enim actus juriſdictionis voluntariæ, quatenus
ad effectum ſpiritualem ordinantur, ſunt materiæ ſimoniæ,
ut ex Suar. de relig. tom. 1. l. 4. de ſimonia c. 20. ſub n. 8. no-
tat Barboſ. ad d. c. 11. Concil. n. 6. ubi etiam num. 10. ex re-
ſolutione S. Congreg. Epiſcopor. quam dicit relatam per
Aldanum, notat quartas funerales non poſſe locari, & eſt
etiam de Jure Civili, ut juriſdictiones locari non poſſint, ad 32
evitanda infinita mala, quæ reſultant ex eo, quòd judica-
turæ dentur pro pecunia, text. in auth. ut Judices ſine quoque
ſuffr. in princ. & tradit Car. tit. de jur. ante verſ. vidimus,
ubi contrarium procedere in dignitate, quia locari poteſt.
Juſpatronatus quoque eſt ſpirituali annexum, c. de Jure 33
16. de jurepatr. annexione per priùs, ſeu antecedenter, quia
juſpatronatus ordinatur ad præſentandum Clericos ad Be-
neficia Eccleſiaſtica, & præſentatio antecedit Beneficii in-
ſtitutionem, & adminiſtrationem, ut poſt Div. Thom. &
alios plures declarat Garz. de benef. p. 5. c. 9. n. 6. Unde con-
troverti poteſt, An veniat in locatione, & quia contro-
verſia ſæpè accidit, ſive circa juſpatronatus, ſive circa jus
præſentandi, aut conferendi Eccleſiaſtica Beneficia, ideò 34
breviter diſtinguendum eſt, quòd aut quæritur, an juſpa-
tronatus locari poſſit, aut quæritur, an veniat in locatio-
ne aliarum rerum, & quoad primam quæſtionem reſponden-
dum eſt abſolutè locari non poſſe, prout vendi non poſſe,
eſt text. in præfato cap. de jure, & locari non poſſe firmant Ca-
ſtrenſ. conſ. 361. n. 2. ad med. lib. 1. Lambert. de jurepatr.
l. 1. p. 2. q. 8. art. 1. per tot. Mozz de locat. & cond. tit. de
reb. quæ loc. poſſ. n. 6. Carocc. tit. de jurepatr. n. 3. in par. 5.
Quod eſt adeò verum, ut ſi locetur juſpatronatus, vel 35
ſimile, unà cum aliis rebus, quæ aliàs locari poſſint, ad-
huc quatenus locatio ſit unica mercede contracta, vel aliàs
appareat per unicum contractum, & indiviſibilem, an-
nullatur in totum, etiam reſpectu aliarum rerum, ut ple-
nè firmatur in d. dec. 609. n. 2. & ſeqq. per tot. part. 1. di-
verſ. & ſequitur Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 3. n. 16.
Hoc tamen tranſibit ſine difficultate, ſi conſtabit, quòd 36
ratione juriſpatronatus aucta ſit penſio, itaut ſine eo condu-
ctor tantam penſionem non ſolviſſet, prout conſtabat in
caſu dictæ deciſionis 609. ut habetur in ea n. 9. verſ. unde
cùm locatio, at è contra, ſi adhuc eamdem penſionem ſol-
viſſet, ita ut etiam abſque conceſſione juriſpatronatus ita
conduxiſſet, remanebit locatio in reliquis, Put. dec. 5. de
reb. Eccl. non alien. Ricc. reſol. 108. n. 3. par. 1. Barboſ. ad
Concil. ſeſſ. 25. cap. 11. de reform. num. 7.
Et quatenus fiat locatio juriſpatronatus pro mercede in 37
pecunia, committetur ſimonia, quæ benè cadit circa juſpa-
tronatus, ut probat apertè text. in cap. præterea, il 1. in or-
dine 9. de tranſact. ubi Papa pronunciat ſimoniacam tran-
ſactionem ſuper jure præſentandi ad Eccleſiam, quem tex-
tum benè ad hoc perpendit Abb. in c. veniens n. 1. verſ. &
quod in jurepatronatus de teſtib. & hanc eſſe veriorem opinio-
nem, quòd in jurepatronatus cadat ſimonia plenè examinato
articulo, concludit Lotter. de re benef. l. 2. quæſt. 9. n. 75.
& incurret etiam locans pœnas indictas per Sac. Concil.
Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 9. circa med. verſic. nec dictum jure-
patronatus, ubi vendentes juſpatronatus, aut aliter contra
Canonicas ſanctiones illud in alios transferens excommuni-
cantur, & ipſo jure illo privantur, quod procedit cum de-
clarationibus, de quibus ibi Barboſ. n. 81. & ſeqq.

Quo

38 Quo autem ad aliam quæſtionem, an in locatione aliarum rerum veniat juſpatronatus, reſpondendum eſt affirmativè, prout in ſpecie, quòd locata Villa veniat juſpatronatus Eccleſiæ in ea exiſtentis, eſt text. *in cap. ex litteris 7. de jurepatr.* qui licèt loquatur de conceſſione ad firmam, explicatur communiter ad affictum, ſive penſionem, Hoſt. *in c. 2. n. 2. de locat.* Bart. *in l. 1. n. 8. C. de jur. emphyt.* & non eſſe dubium, quin ab omnibus ita explicetur, dicit Campanil. *in diverſ. Jur. Can. rubr.* 11. *c.* 13. *n.* 357. *propè fin.*

39 Controvertunt tamen DD. an hoc intelligi debeat ſolùm in locatione ad longum tempus transferens dominium utile in conductorem, vel etiam de locatione ad breve tempus, & videbatur dicendum procedere in utraque, quia text. *in d. c. ex litteris*, non facit hanc diſtinctionem, & ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, *l. præſes 3. ad fin.* & ibi Gloſſ. *verb. nec diſtinguitur, ff. de off. præſid.* cum aliis relatis per Cyriac. *contr.* 254. *n.* 54. *& ſeqq.* nec prætendi poteſt, quòd dare ad firmam non valeat intelligi de locatione ad breve tempus, quia contrarium patet ex text. *in c. veſtra 2. de loc.* cum ibi notatis, & quòd locare ad firmam importat locare ad annum, firmat aliis adductis Caroc. *de loc. & cond. tit. de locat. ad firmam n. 1. licet n. 2. addat*, quòd importet etiam emphyteuſim, & hanc opinionem tenuit ſignanter Card. *in d. c. ex litteris in fin. 1. q.* & poſt alios in eam deflectit etiam Campanil. *in d. cap.* 13. *num.* 358. & Barb. *in cap. ex litt. 7. n. 4. de jurepatr.*

40 Sed contrarium videtur verius, quia per locationem ad modicum tempus, conductor aliud non acquirit, quàm ſimplicem detentionem rei nomine Domini retinendæ, ut alibi explicabitur, ut ubi quis rem alieno nomine detinet non acquirit juſpatronatus, nec valet præſentare ad beneficium in ea exiſtens, text. *in c. cùm Bertoldus* 18. *de re judic.* ubi habetur, quòd data Curia, in qua erat juſpatronatus in pignus creditori, jus præſentandi remanſit Domino, non autem fuit translatum in creditorem, unde in ſimili idem dicendum eſt in conductore ad breve tempus, & facienda eſt hæc diſtinctio, ut jura prædicta concordentur, ut per Seraph. *dec.* 1410. *n.* 25. & prout latiùs, ac melius probarunt Caſtr. *conſ.* 361. *num. 1. & 2. l. 2.* Roc. *de jurepatron. in verb. ipſe, vel iis, à quo in* 26. *q.* ubi dicit communem, & latiſſimè reſpondendo contrariis Lambertin. *de jurepatr. lib. 1. p. 2. q. 9. art. 2. per tot.* Petr. Barboſ. *in l. divortio 8. §. ſi vir n. 57. ad fin. & 50. ff. ſol. matrim.* Spin. *in ſpecul. teſtam. gloſſ. 5. n.* 119. *&* 120. Vivian. *de jurepatr. l. 4. c. 5. n. 26. & latius c. 6. n. 6. & ſeqq.*

41 Præterea animadvertendum, quòd tex. *in d. c. cùm Bertoldus in princ. & d. c. ex litteris de jurepatr.* loquitur de locatione Villæ, quæ uti etiam Caſtrum, & ſimilia continet in ſe quamdam univerſitatem bonorum, nempè redditus, juriſdictionem, honorem, &c. & ideò ad hos terminos debet reſtringi dicta concluſio, quæ ex eo ſumitur, quòd juſpatronatus veniat in locatione aliarum rerum, ut videlicet procedat, quando locantur res univerſitatem in ſe continentes, in qua univerſitate ſit juſpatronatus, adeò ut nec ſufficiat, locationem eſſe univerſalem omnium bonorum, & jurium, quæ quis habet in villa, quæ non ſit ſua, nam ſi donans habet ibi certa bona, & certa jura, hæc locatio eſt univerſalis reſpectu verborum, non autem reſpectu rei, prout requiritur ad hoc, ut in ea veniat juſpatronatus, juxta Doctr. Innoc. *in d. c. ex litteris n. 2. propè fin. verſ. ſed ſi quis de jurepatr.* & ibid. Jo. Andr. *n. 3. ad med. verſ. dixit etiam*, Card. *num.* 16. Abb. *n. 10. & 11.* Bald. *conſ. 32. n. 3. l. 1.* Milis *in repert. verb. patronus jus, quod poteſt*, Diaz. *reg. 401. in 1. limit.* Lambert. *lib. 1. par. 2. q. 3. art. 13. n. 1. & ſeqq.* Lotter. *de re benef. l. 2. q. 9. n. 49. & 52.* & declaravit Rota in una Lucana Juriſpatronatus, ſeu Cappellaniæ coram Litta relata per Garz. *de benef. p. 5. c. 9. n. 12.* & per Vivian. *de jurepatr. l. 4. c. 1. n. 4.*

Et licèt in contrarium, quòd imo in diſpoſitione omnium bonorum comprehendatur, & veniat juſpatronatus, quòd habeat diſponens, teneant aliqui indiſtinctè, quos latè refert, & ſequitur Menoch. *conſ.* 401. *n.* 129. *& ſeqq.* ubi *n.* 135. *& ſeqq.* quòd hoc procedit etiam ſi ceſſio ſit facta pro pecunia, Lotter. *de re benef. l. 2. q. 9. n. 82. & 83.* ubi ſaltem, ſi diſpoſitio non ſit reſtricta ad omnia bona in certo loco exiſtentia, quo caſu Rota tenet juſpatronatus in ea non venire coram Seraphin. *dec. 725. n. 1. ad med.*

42 Tamen videtur hoc procedere poſſe in donatione omnium bonorum, & jurium, de qua loquitur Rot. coram Seraph. *d. dec.* 725. & tenet in ea venire juſpatronatus, quod etiam tenuit coram Put. *dec. 341. n. 1. lib. 2.* in Correct. & in Novarien. Juriſpatronatus 28. Junii 1617. coram Ubald. ſen. ſeu etiam in renunciatione, ut in Tranen. Juriſpatronatus 19. Martii 1627. coram Ubaldo jun. quæ hodie habentur impreſſæ, & prima eſt inter ejus impreſſas *dec. 412. p. 2. & ſecunda eſt dec. 13. par.* 3. licèt contrarium, etiam in terminis donationis omnium jurium tenuerint *in dec. 1152. n. 4. & per tot. part. 3. l. 3. diverſor.* non autem in propoſito locationis, quæ fit pro mercede in pecunia numeranda conventa, ut ſupra *in princ. tract. in definit.* habetur, & ratio differentiæ eſt, quia donatio eſt titulus, & modus aptus ad transferendum juſpatronatus, etiam ſi ipſum juſpatronatus de per ſe donetur, *cap. ex inſinuatione 14. de jurepatr.* licèt requiratur conſenſus Epiſcopi, quia intervenire poteſt, etiam ex poſt quandocumque etiam poſt mortem donantis, Ricc. *de jurepatr. reſol. 186. n. 3.* Adden. ad Gregor. *dec. 420. n. 7. verſ. imò etiam poſt mortem*. At ſecus eſt in locatione, per quam prohibitum eſt transferri de ſe juſpatronatus, etiam ſub pœnis excommunicationis, & privationis ejuſdem, ut dictum eſt ſupra ex Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de refor. c. 9. verſ. nec dictum juſpatronatus*, nam in generali diſpoſitione non veniunt ea, de quibus diſponens non poteſt liberè, & particulariter diſponere, ut tradit Cravett. *conſ. 256. n. 5.* Rota *dec. 426. n. 1. & ſeqq. p. 1. diverſ. & dec. 257. n. 8. p. 11. recent.* diſpoſitio enim univerſalis, reſolvitur in ſuas ſingulariter, ut dicit in propoſito Vivian. *de jurepatr. l. 4. c. 1. n. 5.* & hanc diſtinctionem inter donationem univerſalem, & aliam diſpoſitionem annotando, Garz. *de benef. par. 5. c. 9. n. 12. verſ. & ratio eſt*. Et per eamdem 43 rationem veriùs crederem, quòd etiam ſi locaretur hæreditas, non veniret juſpatronatus in hæreditate exiſtens, quia verè, & propriè hæreditas locari non poteſt, cùm per ip- 44 ſam locationem inducatur additio, & ceſſet eſſe hæreditas, & ſic remaneat locatio rerum hæreditariarum, ut in propoſito venditionis aliis adductis firmat Garz. *d. c. 9. n. 13. &* 15. & quòd verè venditio hæreditatis reſolvatur in ſuas ſingularitates, & idem ſit, ac venditio rerum hæreditariarum, benè patet ex text. *in leg. qui tibi 5. C. de hered. vel act. vend.* qui ſufficiat abſque ulteriori comprobatione hujus opinionis, maximè cùm difficilè evenire poſſit, ut quis locet hæreditatem ipſam, non autem bona hæreditaria, & locando bona hæreditaria clarum eſt, quòd applicatur concluſio ſupra firmata, quòd reſolvitur locatio verbis univerſalibus facta in ſuas ſingularitates, & juſpatronatus comprehendere nequit, ut firmatur *in dec. 266. n. 6. & 7. p. 11. rec.* & multò faciliùs ſi locet jura, & actiones, quas habet in bonis defuncti, quia iſta non dicitur univerſalis locatio ad hunc effectum, ut comprehendere valeat juſpatronatus, ut in fortiori de ſimili donatione, Put. *d. dec. 341. n. 2. lib.* 2.

Controvertitur etiam, An ad hoc ut juſpatronatus tranſeat cum re locata, vel aliter alienata, neceſſarium ſit rem eſſe talem, & abſque alia expreſſione contineat in ſe jura univerſitatis, ut eſt Villa, & Caſtrum, vel etiam ſufficiat, quòd rei cuicumque locatæ, etiam ſi ſit res particularis, ut Palatium, & fundus juſpatronatus inhæreat, & hoc non ſufficere, ſed requiri rem eſſe dictæ qualitatis, cenſuit Abb. *in d. c. ex litteris 7. n. 10. de jurepatr.* & alii plures, quos refert Garz. *d. p. 5. c. 9. num.* 32.

Verùm Abbas, & ſequaces moventur ex ſupra relata Doctr. Innoc. *in eod. c. ex litt. n. 2. propè fin. ver. ſed ſi quis*, qui non dicit, quòd juſpatronatus annexum rei particulari non veniat cum ea, ſed quòd ubi quis non eſt Dominus Villæ, ſed in ea 45 plura jura habet, non ſufficit, quòd vendat omnia jura, quæ habet in villa, quia talis venditio reſolvitur in ſuas ſingularitates, & ſic non valet comprehendere juſpatronatus, quod ſingulariter vendi non poteſt, ut ſupra fuit explicatum, & ſic intelligi debet de jurepatronatus per ſe ſtante, & ejus doctrina non probat eorum opinionem, & verius videtur, quòd quatenus juſpatronatus adhæreat rei locatæ, & verè ſtet acceſſoriè ad eam, cum ipſa tranſeat juxta naturam acceſſorii, ut ſenſit Emm. Coſta *in c. ſi pater verb. Trebellianica n. 7. de teſtam. in 6.* Molin. *de juſt. & jur. diſp. 620. n. 6. ad fin.* & aliis adductis benè firmat Garz. *d. par. 5. c. 9. n. 33. & 34.*

Et hinc reſultat, reſolutionem illius quæſtionis, An ſi Ca- 46 pella in palatio, vel fundo, ita ut non pateat ad eam aditus, niſi per ipſum Palatium, vel fundum juſpatronatus illius tranſeat in emptorem, vel conductorem ad longum tempus Palatii, vel fundi pendere ab eo, an ex tali ſituatione Capellæ poſſit dici ejus juſpatronatus adhærere Palatio, vel fundo illi, ac quòd benè, Lambertin. *de jurepatr. l. 1. p. 2. q. 5. art. 18. n. 2.* miratur quòd Innoc. *in d. c. ex litteris* voluerit juſpatronatus tranſire cum fundo vendito, cum Palatio vero, non, & quòd, ut idem Lambertin. dicit, deberet potiùs fieri diſtinctio de directo contraria, quia iter per fundum faciliter datur, & eo ipſo, quòd in eo fundatur Eccleſia, datum videtur ad eam iter, at ſecus eſt in Palatio privato, in quo iter exteris non ſolet concedi, & propterea

Google

non conſtituuntur Capellæ in Palatiis, niſi pro eorum ſervitiis, & habitantium. Unde manifeſtè videtur argui fundantem Capellam in Palatio, ad quam non patet aditus, niſi per ipſum Palatium voluiſſet juſpatronatus eſſe illius, cujus erit Palatium, & ſic verius eſſe adhærere Palatio, & in ejus locatione ad longum tempus transferri in Conductorem, ut tenuerunt Zabarell. *in c. cum ſeculum n. 5.* ubi de veriori *de jurepatr.* Bero. *in c. 1. n. 39. & in c. ex litteris num. 66. eod. tit.* Rom. *ſingul. 57.* Abb. *in ſuis quæſt. quæſt. 5. num. 5. verſ. ſecundò poteſt reſponderi*, Boer. *dec. 322. n. 14.* ubi de veriori, & pro iſta opinione bis obtinuiſſe in Tribunali Archiepiſc. Neapolis, tradit Campanil. *in diverſ. jur. Can. rubr. 11. cap. 13. n. 356.*

47 Et eamdem opinionem in fundo quatenus aliundè non pateat aditus, quàm per fundum, tenuit etiam ultra Innoc. Bart. *in leg. ſi mercedem 55. §. ſi eum fundum, ff. de act. empt.* Zabarell. *conſ. 122. n. 2.* ubi de veriori, ſed penès me hæc opinio in fundo non eſt ita abſoluta, ut in Palatio, & crederem attentè conſiderandas qualitates fundi, & qualitates Capellæ, ac loci, ubi ſita ſit ad dignoſcendum, an adſit dicta veriſimilis mens fundatoris, quòd juſpatronatus fundo adhæreat. Et in dubio præſumptio erit pro non annexione favore Eccleſiæ, ut faciliùs revertatur ad libertatem, prout etiam in fortiori de jure patronatus erecto in Caſtro, firmavit Genuen. *in practicabil. Eccleſ. quæſt. 350. n. 1. verſ. in contrarium, & per tot.* ubi niſi adſint conjecturæ in contrarium, ut ſi Capella ſit ædificata intra Palatium Baronis, vel aliæ adſunt conjecturæ, & eum ſequitur Lotter. *de beneſ. l. 2. q. 9. n. 55.*

48 Si autem adſit fundatio, vel primæva conceſſio juriſpatronatus, tunc ejus verba intuenda erunt ad dignoſcendum, an fuerit contemplata familia, ſeu perſona primò acquirentis, vel potiùs dignitas Baronalis, aut qualitas Dominii, vel juriſdictionis loci, & quatenus conceſſio ſit facta Titio Comiti, & ejus ſucceſſoribus, intelligitur contemplata perſona priùs expreſſa, & expreſſionem dignitatis ſubſequentem ſtare demonſtrativè, ita ut hoc caſu non adhæreat Caſtro, nec dignitati, ſed tranſeat ad ſucceſſores ſanguinis, etiam ſi non ſint Comites, & ſic alienato Caſtro, non veniet, Lotter. *de beneſ. d. lib. 2. quæſt. 9. num. 57.* Mantic. *dec. 150. num. 5.* Rot. *in recent. dec. 53. num. 4. p. 1.* & quòd ſi dictum pro hærede de parentela, vel genere ex recta linea deſcendente, qui erit Dominorum, qui nunc ſunt Caſtri, arguetur contemplata agnatio, non Caſtrum, cenſuit Rota *in dec. 255. n. 16. p. 10. recent.*

49 At prædicta procedunt, ubi agitur de jurepatronatus, de cujus fundatione conſtat, nam aliàs ſi agatur de jure patronatus antiquo, in cujus quaſi poſſeſſione ſemper fuerit Dominus Caſtri eo ipſo, quòd erit intra fines Caſtri, ipſi Caſtro annexum eſſe judicandum erit, juxta text. *in d. c. ex litteris 7. de jurepatr.* ibi, *Villam, in qua Eccleſia ſita eſt*, Dec. *conſ. 149. num. 1. poſt med. verſ. nec dici poteſt*, Rot. *dec. 697. num. 3. par. 1. recent.* & in Aurien. Juriſpatronatus 12. Februarii 1666. §. *Quoniam ſuppoſita*, coram Eminentiſſimo D. meo Carpineo.

50 Et magnum indicium præbebit etiam obſervantia, nam ſi conſtabit ſemper præſentaſſe Dominum Caſtri tantùm, arguetur annexum juriſdictioni, & dominio, Spada *conſ. 54. n. 12. verſ. quod autem lib. 2.* Lotter. *lib. 2. q. 9. num. 58. verſ. præcipuè concurrente*, Rota *d. dec. 697. num. 3. verſ. tum quia part. 1. & dec. 314. num. 3. poſt med.* ubi quòd hoc ſufficiat ad probandum annexionem *p. 4. recent.* & in dicta Aurien. Juriſpatronatus, §. *Quarum dictis, & ſeqq.* quod tamen procedit, quatenus de contrario non conſtet, nam tunc admiſſio ad præſentandum non relevat, ut in ſpecie, quòd ſi conſtet juſpatronatus eſſe annexum Caſtro, nil referat, quòd Dominus admiſerit alios ad præſentandum, dixit Dec. *conſ. 149. n. 2. verſ. & retenta iſta*, Lotter. *de beneſ. lib. 2. q. 9. n. 59.* ubi allegat deciſionem in una Terdonen. Juriſpatron. cor. Pamphil.

51 Dum igitur juſpatronatus abſolutè locari non poteſt, ſed venit cum re locata, cui adhæret, dubitari poteſt, quid dicendum ſit ſi locetur res, cui juſpatronatus adhæret, & in locatione exprimatur etiam juſpatronatus, an tunc vitietur locatio, quaſi ſit locatum juſpatronatus, quod locari non poteſt, vel potiùs talis expreſſio, tanquam ejus quod tacitè inerat, nihil operetur, & eſt magna quæſtio, in qua concludendum videtur cum diſtinctione, quòd, aut juſpatronatus exprimatur in locatione principaliter, & tunc videatur ejus facta locatio, & non valeat, aut verò exprimatur declarativè, & tunc expreſſio tanquam facta ad majorem cautelam, & declarationem ejus, quod tacitè inerat, non noceat, ſed adhuc valeat locatio, & veniat in ea juſpatronatus, Felin. *in cap. quanto n. 3. in fin. verſ. Tertius caſus de jud.* Gemin. *in c. 1. n. 5. ad fin. jurep. in 6.* Barb. *de jur. Eccleſ. univ. lib. 3. c. 12. n. 243.* Rot. *dec. 399. n. 3. & 5. p. 2. recent.* & ab hac diſtinctione non videtur recedendum, licèt abſolutè, quòd quocumque modo, ſive in verbis executivis, ſive in diſpoſitivis, ſive cum dictione, *&*, ſive cum dictione, *cum*, fiat expreſſio juriſpatronatus, nullo modo vitiet, firmare prætendat, & ſimpliciter ita tenendum, aſſerat Caballin. *Milleloq. 146.* At difficultas eſt in digno- 52
ſcendo, an & quando dicatur expreſſio principaliter facta, an potiùs declarativè, nam quòd non poſſit dici declarativè, quando in ipſa venditione exprimitur, ſed tantùm ſi poſt venditionem perfectam in fine inſtrumenti addatur declaratio, quòd etiam juſpatronatus in ea veniebat, ſenſit Joan. Andr. *in cap. un. de jurepatr. in 6.* & poſt eum latè Lambertin. *eodem tit. lib. 1. p. 2. q. 5. art. 20. per tot.* & ſignanter *n. 8. & 9. & n. 11. poſt med. & ſeqq. uſque ad fin.* ubi latè reprobare conatur diſtinctionem illam, ut tunc expreſſio ſit principaliter facta, cùm eſt per dictionem, *&*, puta, vendo villam, & juſpatronatus, ſecus autem ſi per dictionem, *cum*, videlicèt vendo villam cum jurepatronatus, & concludere, quòd quocumque modo exprimatur in ipſa venditione, ſemper vitiet, ac ejus dictis non obſtantibus, diſtinctio prædicta magis communiter recepta eſt, ut tunc ſolùm dicatur principaliter expreſſum, cùm eſt junctum aliis bonis per copulam, *&*, ac poſitum in accuſativo, ſecus autem ſi per dictionem, *cum*, & in ablativo, Cabedo *de jurepatr. Reg. Cor. Luſit. c. 3. n. 16. verſ. quæ omnia*, Sanch. *conſ. moral. lib. 2. c. 3. dub. 81. n. 4. & ad Decal. lib. 2. c. 19. n. 13.* Barboſ. *de jur. Eccl. Univ. lib. 3. c. 12. n. 243.* & dixit Rot. relat. per Vivian. *de jurepatr. l. 4. c. 1. n. 8. ad med.*

Non ſolum autem exprimi poteſt dicto modo per viam 53
explicationis juſpatronatus, quando eſt annexum rei venditæ, ita ut cum ea veneat in locatione ad longum tempus, ſed poterit etiam ejus intuitu augeri penſio, nec dicetur proptereà locatum de ſe juſpatronatus, quod locari nequit, ſed locata tantùm res, cui juſpatronatus adhæreat, nec illud augmentum erit merces ipſius juriſpatronatus, ſed rei, nam pretium rei conſtituitur conſideratis qualitatibus ipſius rei, ut in his terminis tradit Molin. *de juſt. & jur. tom. 3. diſp. 620. n. 6. ad fin.* & eum ſequitur Garz. *de beneſic. p. 5. c. 9. n. 35.* & ſupponit apertè Rot. *in dec. 266. n. 7. verſ. & ad id ſuadet p. 11. rec.* dum dicit, ſuaderi non fuiſſe comprehenſum juſpatronatus in renunciatione ex modica ſumma ſcut. 100. in recompenſam data, quia nempè ſi fuiſſet comprehenſum, data fuiſſet major ſumma, ergo ſupponit augeri rei pretium 54
intuitu juriſpatronatus ipſi annexi. Dummodò tamen conſideretur juſpatronatus, ut acceſſorium, nam aliàs ſi quis emeret rem illam principaliter ut emeret juſpatronatus, committeret ſimoniam, etiamſi juſpatronatus eſſet acceſſoriè expreſſum, imò etiam ſi nullo modo eſſet expreſſum, adeò ut ſi probari non poſſet talis ejus intentio, emptor non eſſet tutus in conſcientia, & ſi probari poſſet, nec etiam in foro fori ſuſtineretur contractus, ut probat Lambertin. *lib. 1. p. 2. q. 5. art. 20. n. 16. & 17.*

Sic etiam Eccleſia locari non poteſt, *cap. 2. n. Prælat.* 55
vic. ſuas ut firmat Lap. *alleg. 12. n. 3.* etiam ſi acceſſerit conſenſus Epiſcopi, Mant. *de tac. lib. 5. tit. 3. n. 23.* intelligendo tamen de ipſa Eccleſia, non de obventionibus, & oblationibus, quæ in ea fiunt, quia ſi ita intelligatur, prohibetur locari laicis tantùm, *c. ſecundum 6. ne Laic. vel Cler.* & dixi ſupra *in c. qui conducere poſſint prope fin.*

Neque locari poſſunt, quæ ipſi Eccleſiæ ſunt annexa, ut 56
de Campanile, quia reputatur pars Eccleſiæ, Lap. in ſpecie *alleg. 12. n. 4.* ubi Mandoſ. *in addit.* aliqua notat de Campanis, quæ tamen ſi locentur pro certa mercede ad opus pium, verbi gratia, ſi Confratres ſæculares volentes 57
ſe congregare, & non habentes Campanas, conveniant de certa mercede cum Rectore Eccleſiæ, ut concedat eas, ſtatutis horis pulſare, valebit conventio, ut in facti contingentia reſponſum fuiſſe, tradit Caroc. *ſub tit. de locat. per procuratorem num. 39.*

Idemque erit dicendum de Cœmeterio, & ambitu Eccleſiæ per 30. paſſus circumcirca, ut pariter locari ne- 58
queat, Lap. *d. alleg. 12. num. 4. verſ. idem de Cœmeterio*, Caroc. *d. tit. de locat. per procur. n. 36.*

Et Domus quoque contiguæ, per quas patet aditus in 59
Eccleſiam, & ſunt deſtinatæ pro habitatione Clericorum, quæ vulgò appellantur, *la Canonica*, non poſſunt locari. Lap. *d. alleg. 12. n. 4. verſ. idem de domib.* Calcan. *conſ. 125. num. 22.* Caroc. *ſub dicto tit. de loc. per procur. n. 25.* eoque certiùs, ſi ad eas non pateat aditus, niſi per ipſam

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiam, ut in caſu Rota coram Buratt. *dec.* 354. *num.* 1. *& ſeqq.*

De aliis autem bonis Eccleſiaſticis, an & quomodo locari poſſint, dicam ſeparatum *cap.* 14.

De Animalibus quomodo locari poſſunt.

S U M M A R I U M.

1 *Animalia quot modis locentur.*
2 *Animalia ſi dentur ad cuſtodiam, non eſt ea locare, ſed paſtores conducere.*
3 *Animalium locatio alteratur per pacta.*
4 *Collatica, quid ſit.*
5 *Boum locatio quomodo fiat.*
6 *Periculum rei locata culpa conductoris eveniens, ad eum ſpectat.*
7 *Periculum Divini judicii comprehendit omnes caſus fortuitos.*
8 *Pactum, quod animalia locata ſi deteriorata cedant damno conductoris, intelligitur de deteriorantis culpa illius, non caſus fortuito.*
9 *Pactum, quod beſtia reſtituantur in fine locationis, intelligitur quatenus extent.*
10 *Pactum, quod periculum ſit conductoris, reſtringitur ad periculum præter naturam contingens.*
11 *Animalium æſtimatio facit tranſire eorum periculum in conductore.*
12 *Pactum, quod periculum ſpectet ad conductorem alterat naturam locationis,*
13 *Et ſecundum aliquos reddit contractum injuſtum.*
14 *Ampl. ut dictum pactum ſit peccaminoſum, etiam ſi factum animo non utendi,*
15 *Lim. ut dictum pactum non impediat executionem contractus in foro ſori.*
Et quod de ſe ſolum non vitiet contractum, nec ſit nullum, n. 20.
16 *Pactum prædictum non eſt contra naturam contractus locationis.*
17 *Vel ſaltem non eſt contra ſubſtantiam.*
18 *Pactum prædictum eſt oneroſum, ſed poteſt eſſe recompenſatum aliis pactis.*
19 *Mors animalis locati ſi naturalis cedit damno domini, ſi culpoſa damno conductoris.*
21 *Animalia locari poſſunt pro certa quantitate fructuum.*
22 *Soccita animalium, quando dicatur contracta.*
23 *Soccita regulatur cum regulis locationis.*
24 *Soccita alteratur ex pactis, & redditur magis ſimilis ſocietati.*
25 *Soccita facta ad quadriennium, cum pacto, quod in fine animalia ſint communia, ſi finiatur ante, ſocius habebit ratam.*
26 *Soccita in qua dominium animalium eſt communicatum, eſt ſocietas.*
27 *Societas ut ſit, neceſſe eſt tradentem rem non deſinere eſſe dominum.*
28 *In contractibus innominatis licitum eſt pœnitere re integra.*
29 *Pœnitentiæ locus non eſt in contractibus nominatis.*
30 *Stipulatia facit tranſire contractum de innominato in nominatum.*
31 *Notarii ſolent ſemper ſtipulari pro quibus intereſt.*
32 *Stipulatio ſequitur naturam contractus, ſuper quem interponitur.*
33 *Soccita, quando non eſt locatio, quæ actiones dentur.*
34 *Animalia locata ſi ſint inæſtimata, cenſetur communicatum eorum dominium.*
35 *Æſtimatio in contractu locationis arguit translationem dominii in dominum.*
36 *Lim. ſi contractus efficeretur uſurarius.*
37 *Lim. ſecundo ſi appareret æſtimationem factam pro ſciendo valore.*
38 *Lim. tertio ſi adſint indicia contraria.*
39 *In Soccita pactum, quod ea finita animalia dividantur arguit communicatum dominium.*
40 *E contra pactum, quod fructus ſint communes, arguit dominium non communicatum.*
41 *Denominatio partium attenditur ceſſantibus aliis pactis.*
42 *Societas eſt ad inſtar fraternitatis, & requirit bonam fidem.*
43 *Pactum, quod capitale ſit ſalvum, in ſocietate eſt prohibitum.*
44 *In Soccita periculum animalium debet eſſe commune.*
45 *Ampl. etiamſi dominium ſit totaliter tranſlatum in Paſtore.*
46 *Quid autem ſi dominium non ſit tranſlatum, ſed retentum, ſunt variæ opiniones, & quid de conſuetudine num.* 47.
48 *Bulla Sixti quinti prohibens ſocietates ad caput* ſalvum, *procedit in contractibus contra diſpoſitionem juris communis tantum.*
49 *Pactum, quod damnum debeat totum ab uno ſentiri, eſt improbum, & ſapit uſuram.*
50 *Capitale ſocietatis ſi in fine reperiatur ſalvum, eſt reſtituendum ei, qui illud poſuit.*
51 *Spes poteſt deduci in pacto, & aſſecurari.*
52 *Societas valet, ſi fiant tres contractus, unus ſocietatis, alius aſſecurationis capitalis, & tertius aſſecurationis certæ quantitatis fructuum.*
53 *Et dicti contractus poſſunt fieri non ſolum expreſſe, ſed etiã tacite, & implicite. Et quando dicantur facti n.*54.
55 *Societas etiam in capitale ſalvum, & certum lucrum, eſt valida, quatenus non contineat injuſtitiam.*
56 *In ſocietate pactum, quod unus non ſentiat damnum, valet ſi aliis pactis compenſetur.*
57 *In ſocietate pactum, quod animalia ſint ſalva domino, poteſt eſſe compenſatum aliis pactis ipſi damnoſis.*
58 *Pactum damnoſum, an ſit recompenſatum in favorabilibus, ſtatur arbitrio prudentis.*
59 *Proteſtatio non recedendi à conſtitutione Sixtina de ſocietatibus ad caput* ſalvum, *liberat ab ejus pœnis.*
60 *Locatio animalium ad vecturam eſt vera, & propria locatio.*
61 *Periculum animalis locati ad vecturam ceſſante culpa conductoris, ſpectat ad dominum.*
62 *Periculum animalis conducti, ut ſpectet ad conductorem, requiritur ejus culpa ſaltem levis.*
63 *Conductor animalis debet probare ejus mortem ad ſe liberandum ab obligatione illud reſtituendi.*
64 *Mors animalis conducti ad vecturam, probatur per teſtes examinatos.*
65 *Mors equi conducti ad vecturam, probatur ſimplici fide.*
66 *Equi conducti mortui, probanda identitas.*
67 *Identitas equi probatur colore, & aliis ſignis.*
68 *Identitas non probatur unica demonſtratione, ſed requiruntur duæ.*
69 *Identitas animalium, probatur per ſignum vulgo* marco.
70 *Culpa non præſumitur, ubi caſus ſine ea evenire ſolet.*
71 *Conductor equi non tenetur probare illum deceſſiſſe ſine ſua culpa niſi ad majorem cautelam.*
72 *Indebitum repetens probare debet ſolutionem fuiſſe indebitam.*
73 *Culpa conductoris aſcribitur, ſi nimis oneravit animal conductum.*
74 *Et quomodo probetur nimia oneratio.*
75 *Vecturinus conductori contradicens auget ejus culpam.*
76 *Alimenta detrahens necare videtur.*
77 *Conductor ad vecturam debet bene paſcere equum.*
78 *Vecturinus ſi adſit, qui cuſtodire debeat equum, conductor non tenetur, & n.* 87.
79 *Equo conducto infirmante, debet conductor eum cuſtodire.*
80 *Et debet etiam adhibere medicinas, & mariſcalchum.*
81 *Equus conductus non eſt percutiendus ultra modum.*
82 *Viam ſolitam mutare culpæ aſcribitur.*
83 *Equus conductus uſque ad certum locum, ſi ulterius ducatur, ad quid teneatur conductor, & n.* 86. *&* 87.
84 *Furtum non committit, qui damnum dat, niſi det fraudulenter.*
85 *Delictum in dubio non eſt præſumendum.*
88 *Vecturini ſunt diverſæ qualitatis, & auctoritatis.*
89 *Conductor equi ad vecturam, an ſi equus culpa ſua decedat, teneatur ad vecturas conſuetas etiam poſt mortem.*
90 *Conductor equi ad vecturam, ſi illum retinet ultra tempus conventum, teneatur continuare mercedes & quid facere debeat ejus fidejuſſor, & n.* 91. *&* 92.
93 *Dominus equi locati ad vecturam non tenetur eum recipere deterioratum, & quid ſi recipiat, & n.* 94. *&* 95.
96 *Mortuo animali locato, eſt in arbitio domini recipere corium, & carnes in computum pretii ſibi reſtituendi.*
97 *Paſtor conductus ad cuſtodiendum tenetur de periculo animalium culpa ſua interveniente.*

98 *Paſtor tenetur de culpa leviſſima, & n. 99. ubi ſecus eſt Conductori.*
100 *Paſtor tenetur probare animalia deceſſiſſe abſque ſua culpa, & n. 101. Et quomodo ſe gerere debeat, n. 102.*
103 *Paſtoris dicto ſtatur in levibus, & difficilis probationis.*
104 *Lupi ſi comedant oves imputatur culpa paſtoris.*
105 *Furtum animalium imputatur culpa paſtoris, & quando ſecus n. 106. & 107.*
108 *Conſuetudo non excuſat ſupervenientis novâ cauſa.*
109 *Paſtor debet adhibere cuſtodem ſufficientem.*
110 *Solitum excuſat à culpa.*
111 *Culpa debet eſſe ordinata ad caſum.*
112 *Sufficit tamen, quòd poſſit eſſe ordinata ad caſum.*
113 *Culpa quomodo probetur relativè.*
114 *Mors animalium quomodo probetur.*
115 *Animalia quæ dicantur paſci gregatim.*

CAPUT XII.

ANimalia locari poſſe non eſt dubium, ut dictum eſt ſupra in cap. XI. quæ res locari poſſint, & quotidiè practicatur eorum locatio, quæ plurimis modis contrahitur, ſed quoniam ſunt aliqui, de quorum validitate dubitatur, ideò de eis aliquid particulariter dicendum, & hac occaſione addam etiam aliqua ſpecialia, magis practicabilia de locatione iſta.

1 Modi autem, quibus contrahitur hæc locatio, reduci
poſſunt ad tres principales, quorum primus eſt, ſi fiat locatio pro annua, vel menſtrua mercede in pecunia, ſecundus ſi fiat pro rata fructuum, qui ex eis percipiuntur, quæ vulgò dicitur, *Soccita*, & tertius ſi fiat ad certum actum, uti ad aliquid vehendum, quæ dicitur locatio ad vecturam. His
2 addi poteſt, quòd aliquando dantur animalia ad cuſtodiam,
licèt hoc non ſit locare animalia, ſed Paſtores conducere ad illa cuſtodiendum, ut advertit etiam Filliuc. *in morat. tract.* 38. *c.* 5. *de ſociet. ruſticor. n.* 85. & Molpheſ. *in ſumm. par.* 2. *tract.* 12. *cap.* 11. *num.* 37. Et de ſingulis eſt diſtinctè aliquid dicendum.

Quo igitur ad primum ſi locetur animal, vel grex animalium ad annum, vel aliud tempus pro certa mercede in pecunia, hæc eſt vera, & propria locatio, ac ſine dubio valida, & quatenus non alteretur per pacta ſpecialia, cadet, ut plurimum, ſub regulis generalibus locationis, quas hic repetere non convenit, & ideò recurrendum erit ad earum ſedes, ubi etiam non omittam dicere, ſi quid ſpecialitatis habeat locatio iſta, puta quomodo probatur in ea læſio, dicam in ſpecie *in c.* 10. de læſione, & ſic de ſingulis.

Et quatenus etiam merces non eſſet conſtituta in pecunia numerata, ſed in certa ſpecie, puta ſi locatæ ſint oves pro tot libris caſei, licèt hæc non ſit vera, & propria locatio, quia vera, & propria locatio requirit mercedem in pecunia numerata, ut dictum eſt *in c.* 1. adhuc, quia procedit omninò cum eiſdem regulis, ut dictum eſt *in c.* 5. *de colonis* ad eas pariter recurrendum erit.

3 Verùm alteratur hæc locatio, ſive facta pro certa quanti-
tate, ſive pro certa ſpecie, per pacta in ea oppoſita, quæ quidem ſi non conveniant locationi, vel faciunt eam tranſire in alium contractum, vel etiam illam annullant, prout in locatione unius paris bovum ad laborandum, quæ quotidiè
4 practicatur, & dicitur, collatica, ut per Corn. *conſ.* 108. *n.* 4.
l. 1. Caroc. *de loc. tit. de collaticiis Ravenn. ſeu Jugatica*, ut per
5 Aldobr. *conſ.* 131. *n.* 17. *l.* 2. ſeu ad affinagium, ut per Cra-
vet. *conſ.* 145. *n.* 3. ſi verò fiat pro decem minis Bladii ſingulis annis cum pacto, quòd ſi Boves locati pereant culpa conductoris, damnum ſit ipſius, ſi verò caſu, vel judicio divino, damnum ſit locatoris, dummodò conductor reſtituat carnem, & corium, iſte contractus eſt pura locatio, quia habet
6 pacta locationi convenientia, & ideò ſine dubio validus, ut
probat Cravet. *d. conſ.* 145. *n.* 3. *& ſeq.* & aliis adduct. Caroc. *d. tit. de collaticiis n.* 3. de jure enim periculum rei locatæ, cul-
7 pa conductoris eveniens, ad eum ſpectat *l. in jud.* 28. *Cod. loc.*
& ſatis eſt in pacto contrario excipi periculum divini Judicii, quia iſta exceptio comprehendit omnes caſus fortuitos, & mortem, ut tradit Pancirol. *conſ.* 147. *n.* 20. *&* 21. qui caſus fortuiti ſpectant ad dominum, ut alibi dictum eſt.

8 Imò fortiùs, etiamſi dictum ſolummodò fuerit, quòd
tempore reſtitutionis debeant animalia æſtimari, & eodem modo, & forma reſtitui, ita ut, ſi deteriorata fuerint, cedant damno conductoris, adhuc pactum iſtud intelligitur, prout de jure, ut reſtituantur exiſtentia, & reficiantur, quæ dolo, & culpa conductoris perierunt, non autem, quæ caſu fortuito, ut cenſuit Rota *dec.* 227. *num.* 8. *&* 9. *p.*
4. *div.* & facit text. *in leg. ſi quis fundum* 10. *§. ſi colonis, ff. loc.*
ubi etiam ſi colonus promiſerit habere innocentem ignem,
non propterea tenetur de incendio, quod proceſſerit caſu 9
fortuito, & quod ubi pactum eſt, quòd in fine locationis
reddantur beſtiæ, intelligatur, quatenus extent, firmat etiam Ladereli. *conſ.* 189. *n.* 5. *verſ. nec dic.*, *& ſeq.* ubi etiam
ſi datæ fuerint æſtimatæ, & conſonant tradita per Rot. *dec.*
304. *n.* 5. *ad fin. & dec.* 556. *n.* 5. *p.* 2. *rec.* & pactum, quòd 10.
periculum eſſe debeat conductoris, intelligendum eſſe, & reſtringendum reſpectu caſuum præter naturam contingentium, non autem reſpectu mortis naturaliter ſecutæ, firmat Cyriac. *contr.* 357. *n.* 12.

Quæ tamen de rigore juris non tranſeunt ſine aliqua diffi- 11
cultate, quia ſola æſtimatio animalium, facit tranſire eorum periculum in conductorem, eſt text. *in l. quæro* 56. *§. fin.* & ibi Bart. *ff. locat.* cenſetur enim per eam facta emptio, & venditio, & tranſlatum dominium in conductorem *l.* 3. *ff. eod.* ſed receditur ad evitandam labem uſurarum, & per conjecturas contrariæ voluntatis, ut dicam infra in propoſito alterius locationis, ſeu ſoccitæ.

At ubi expreſsè fiat pactum, quòd periculum omne ſpe- 12
ctet, ſive pro medietate, ſive in totum ad conductorem,
tunc alteratur locatio, quia cùm in ea dominium rei remaneat locanti, *leg. non ſolet* 42. *ff. lo.* indè ſequitur, ut etiam periculum abſque culpa conductoris accidens ad locatorem ſpe-
ctare totaliter debeat, prout eſt text. *in leg. in judicio* 28. *C. lo-* 13
cat. & in §. qui pro uſu inſtit. eod. & dictum eſt *in c.* 30. de incendio, & alibi, unde dicunt aliqui contractum, ſtante dicto pacto, eſſe injuſtum, & illicitum, ac nullum, ut per Petr. de Ubald. *de duobus fratr. p.* 5. *n.* 29. & quòd ubi locator non currit periculum, vel pro ea parte, qua non currit periculum, non poſſit licitè percipere fructus, ait D. Antonin. Florent. *in ſumm. p.* 2. *c.* 7. *n.* 41. ubi, quia eſſet capitale ſolum, & per conſequens contractus uſuratius, & aliis adductis ſequuntur Jo.
Bapr. Lupus *in c. naviganti §.* 1. *n.* 27. *de uſur.* & Caroc. *d. tit. de* 14
Collat. n. 13. Cyriac. *contr.* 257. *n.* 15. Imò fortiùs, quòd etiamſi Dominus faciat pactum, quòd dimidium damni, quoquo modo contingens in bove, vel alio animali locato, ſpectet ad conductorem, idque non animo illud exigendi, ſi abſque ejus culpa damnum contingat, ſed ut duriùs boves exerceat, mortaliter peccet, tradit poſt Guil. D. Antonin. *d. c.* 7. *§.* 44. & ſequitur Navarr. *in Manuali c.* 17. *n.* 269. *verſ. quin, & ſi abſque*, ubi reddit duplicem rationem, unam, quia qui ejus animum ignorant, ſcandalizantur de illo contractu, aliam, quia poteſt facilè dari caſus, quòd ipſe decedat abſque declaratione, & hæres conductorem vexet.

Verùm loquendo in foro fori, quatenus ceſſent aliæ cir- 15
cumſtantiæ, ex quibus convincatur contractus enormiſſimè læſivus, aut uſuratum, vel alia labe infectus, ſolùm pactum prædictum non eſſet ſufficiens impedire ejus executionem, prout ſentiunt D. Antonin. & Navar. ubi proximè, ubi dicunt, quòd poſſet hæres agricolam vigore pacti vexare, etenim non eſt dubium, quòd omnis naturalis ratio, & æquitas dictet res, ut pereat Domino, non Conductori, ut ex præcitatis juribus in propoſito animalium tradit Cyriac. *contr.* 260. *n.* 14. at non propterea pactum, quòd periculum ſpectet ad conductorem, eſt contra naturam contractus lo-
cationis, ut ex plur. tradit Azor. *inſtitut. moral. par.* 3. *l.* 9. 16
cap. 7. *quæſt.* 3. *in princ.* & admittit Cyriac. *d. contr.* 260. *n.* 16. vel quatenus ſit contra naturam, ut videtur deduci poſſe ex *l. ſi quis fundum* 10. *§. ſi colonis ff. locat. & l. in judicio* 28. *C. eodem*, ſaltem non eſt contra ſubſtantiam ejuſdem, Duard. *de ſociet. lib.* 2. *c.* 5. *quæſt.* 5. *n.* 15. nec eſt in ſe illicitum tale pactum, *ſumm. Silveſt. in verbo ſocietas lib. ſecundo*, *n.* 2.
verſ. & ſimiliter licitum erit, unde nullo modo poteſt 17
prætendi, quòd annullet contractum, & licèt negari nequeat eſſe oneroſum conductori, tamen tale onus poteſt eſſe
recompenſatum per alia pacta favorabilia eidem, vel in te- 18
nuitate mercedis, quo caſu etiam Theologi conſentiunt ſuſtineri, Navar. *in Manual. d. cap.* 17. *num.* 260. Silveſt. *in ſum. de ver. ſocietas il* 2. *num.* 2. Mol. *de contr. diſp.* 503. *n.* 2. Leſſ. *de Juſt. & Jur. lib.* 2. *c.* 25. *dub.* 3. *n.* 31. *verſ. notandum ſecundo*, Card. de Lugo *eod. tit. tom.* 2. *diſp.* 29. *n.* 74.

Et non eſt neceſſarium, quòd compenſatio ſit facta verbis expreſſis, ſed ſatis eſt, quòd actu facta appareat, ut probabo infra in ſecundo modo concedendi animalia, nempe ſoccita. Et in propoſito, quia mors ſecuta culpa conductoris, ut dictum eſt, ipſius damno cedere debet, & ſecuto caſu, vel natura, debet cedere damno locatoris, ſi fiat con-
ventio, quòd quocumque modo ſequatur, cedat æqualiter 19
damno utriuſque, quòd fiat mutua compenſatio, & ſuſtineatur contractus, ſenſit D. Anton. Florent. *in ſua ſum. to.* 2. *tit.* 1. *cap.* 7.

cap. 7. §. 44. ad fin. ſed loquitur cum verbo dubitativo, for-
tè, & dicit, quòd poteſt tolerari ad vitanda litigia, unde
benè erit advertere ad alias circumſtantias, quia majus vi-
detur periculum mortis naturalis, & fortuitæ, quàm culpo-
ſæ. Et in ſimili ſi Boves in principio locationis æſtimentur,
& fiat pactum, quòd æſtimari etiam debeant in fine, & qua-
tenus æſtimatio decreverit, debeat conductor ſupplere, licèt
addatur etiam, quòd ſi creverit debeat cedere ipſius condu-
ctoris lucro, non propterea compenſatur præjudicium ejuſ-
dem ex tali pacto reſultans, cùm Boves, ut plurimum potiùs
ſemper vileſcant, ut advertit Petr. de Ubald. *in tract. de
duobus fratr. par. 5. n. 29. ante med.* ubi fortiùs ſenſit talem
additionem, quòd ſi valor creſcat, cedat lucro conductoris,
potiùs augere ſuſpicionem, quòd fuerit poſita ad palliao-
dum pactum præfatum oneroſum, & exorbitans, ac de labe
uſurarum contractum ſuſpectum reddens.

20 Sed quatenus non adſit recompenſatio, adhuc ubi non
concurrant aliæ conjecturæ ſufficientes ad convincendum
contractum uſurarium, ita ut ſolummodo dici poſſit ex di-
cto pacto gravari, & lædi conductorem, in foro fori, non
omnis læſio conductoris ſufficit ad annullandum contra-
ctum conductionis, ſed debet eſſe ultra dimidiam, ut dice-
tur ſuo loco, & pactum prædictum poteſt eſſe, quod illam
non importet, unde de ſe ſolum non erit ſufficiens ad red-
dendum contractum nullum, quicquid ſit concurrentibus
aliis pactis oneroſis conductori, ex quibus ſimul junctis, pa-
teat læſio ſufficiens, vel conjecturis convincentibus contra-
ctum uſurarium, quia tunc, & pactum illud ponderandum
erit, cùm tamquam inſolitum faciat conjecturam, quæ cum
aliis operatur, ut per Cyriac. *d. controv.* 260. *n.* 17. ubi alias
plures conjecturas cumulat.

21 Quo autem ad ſecundum modum locandi animalia pro
certa rata fructuum, ut videlicèt conductor ea alere, & cu-
ſtodire debeat, & fructus ſint communes, iſte contractus pa-
riter in ſe eſt ſine difficultate validus, ac de jure permiſſus,
quatenus pacta illum non alterent, & vitient, ut probant
text. *in l. cum duobus, § in coeunda ff. pro ſoc. & in leg. ſi
paſcenda, Cod. de pact.* Franc. Marc. *dec.* 888. *par.* 1. Mol-
pheſ. *ad conſuetud. Neap. tom. 3. par.* 14. *qu.* 18. *n.* 9.

22 Verùm in primis advertendum, quòd hæc non eſt propria
locatio, ſed quaſi quædam ſocietas, & pro ea competit actio
pro ſocio, ut eſt text. *in l. ſi tibi area* 14. *§. ſed ſi puerum, ff.
de praeſcr. verb.* unde etiam vulgariter nuncupatur, *Soccita*
at nec etiam eſt pura, & ſimplex ſocietas, ſed eſt contractus
innominatus, qui cùm ſit ſimilis locationi, eum ejus regu-
23 lis procedit, ut dictum eſt de colonia partiaria *in cap.* 5. de
colonis, eſt enim & ipſa partiaria, ut de ſe patet, & habe-
tur *in l. ſi paſcenda, C. de pact.* & in ſpecie, quòd ſapiat de
ſocietate, & locatione, Aldobrand. *conſ.* 131. *n.* 17. *l.* 2.

24 Sed pacta, & circumſtantiæ huoc quoque contractum al-
terare valent, vel magis eum accedere ad ſocietatem, aut ab
ea recedere facere poſſunt, ut ecce, contrahi communiter
ſolet ad quadriennium, cum pacto quòd in fine ſint com-
munia, & dividantur pro æquali, ita ut conductor non ſo-
lùm lucretur continuò medietatem fructuum, ſed etiam ra-
tam capitalis, nempe ſingulo anno unum unguem Anima-
lis pro indiviſo, ut dicit Coſta *de rata qu.* 118. *n.* 3. & inde
eſt, quòd ſi diſſolvatur aliquo caſu ſocita ante finitum qua-
25 driennium, debet Paſtor habere ratam medietatis conven-
tæ correſpondentem tempori, quo duravit, Cyriac. *contr.*
357. *n.* 9. Felic. *de ſociet. c.* 9. *n.* 59. quod pactum convenit
26 ſocietati, non locationi. Sicubi communicatum domi-
nium animalium non poteſt eſſe locatio, ut advertit Viv.
dec. 142. *n* 7. & tunc eſſe ſocietatem, & ſi non communica-
tum, eſſe contractum innominatum, tradunt *in l. ſi paſcenda
C. de pact.* Cyn. & poſt alii antiquiores, Corn. *n.* 3. *& in re-
pet. ejuſdem n.* 33. Curt. Jun. *n.* 6. *ad med.* & licèt Alex. ibi-
dem contrarium ſentiat, videlicet, quòd etiamſi tradens
animalia dominium ſibi totale retineat, adhuc ſit ſocietas,
tamen prima eſt communis opinio, ut teſtatur Gabr. *conſil.*
62. *n.* 1. & pro ea facit, quòd non eſt vera ſocietas, ubi non
communicatur aliquod dominium, ut dictum eſt *in cap.* 5.
de colonis n. 9. & ad textum ex quo principaliter movetur
Alex. *in l. ſi tibi area* 14. *verſ. vel ſi puerum, ff. de praeſcr.
verb.* dicens ibi patere, quòd etiamſi Dominus nullum tran-
ſtulerit Dominium in Paſtorem, adhuc eſt ſocietas, reſpon-
deri poteſt, quòd hoc non dixit text. ſed ſolùm dicit, quòd
qui pecus tradidit, non deſiit eſſe Dominus, quod eſt, quid
diverſum, eſt enim hoc requiſitum ſeparatum? & æquè ne-
27 ceſſarium ad eſſe ſocietatis, quòd tradens rem non deſinat
eſſe Dominus, ut expreſſè habetur in eadem *l. ſi tibi area in
princ.* & ideò dum text. dicit, quòd ibi erat contracta ſocie-
tas, quia tradens pecus non deſierat eſſe Dominus, non benè
infertur, quòd neque Dominium communicaverit, maxi-
mè dum id dicit ad oppoſitum caſus præcedentis, in quo di-
xerat, non eſſe contractam ſocietatem, quia translatum
erat dominium totale atex.

Retenta igitur communi, quòd communicato Dominio
animalium, contractus ſit ſocietatis, eo verò totaliter reten-
to, vel totaliter tranſlato ſit innominatus, inde infertur;
quòd in ſecundo caſu licèt pœnitere integra, non autem
in primo Curt. Jun. *d. n.* 6. eſt enim regulare, ut in contra- 28
ctibus innominatis liceat pœnitere re integra. *l. ſi pecuniam*
5. *in princ. ff. de condict. ob cauſ.* Rot. *dec.* 130. *n.* 3. *par.* 6.
recent. in nominatis verò non eſt locus pœnitentiæ, ſed a- 29
gendum ad implementum Bart. *in l.* 2. *n.* 7. *de condict. ob c. a.*
Rauden. *conſ.* 43. *n.* 14. Mareſcott. *v ir. c.* 90. *n.* 3. *l.* 1. Coc-
cin. *dec.* 329. *n.* 4. ſed quatenus ſit interpoſita ſtipulatio, per 30
eam contractus tranſit in nominatum, & deficit eſſe locus
pœnitentiæ, *l. ex placito C. de rer. permut.* Bart. *in l.* 2. *in fin.
C. de condict. ob cauſ.* Caſtrenſ. *in l.* 1 *§. fin. n.* 5. *ff. de pactis
& in rubr. de verbor. oblig. in fin.* ubi Jaſ. *n.* 3. Galiul. *n.* 90.
unde ſequitur, quòd rarò poſſit recedi, quando rogatum fuit
publicum Inſtrumentum, quia Notarii ſolent ſemper ſtipu- 31
lari nomine eorum, quorum intereſt, Soccin Jun. *in ead.
rubric. de verb. oblig. n.* 333.

Et licèt contrarium, quòd ſtipulatione interpoſita ſuper 32
contractu innominato, locus ſit pœnitentiæ, ex quo ſtipu-
latio ſequatur naturam contractus, ſuper quo interponitur,
ſenſerit Roman. & Aret. *in l. ſciendum ff. de verb. oblig. num.*
24. *verſ. ſed contrarium ubi d. l. ex placito,* duplicem accom-
modat reſponſionem. Tamen à priori opinione non eſt re-
cedendum, quia eſt magis communis, & approbata à Rota
coram Seraphin. *dec.* 427. *n.* 5. coram Coccin. *dec.* 329. *n.*
3. *ad med. & in recent. dec.* 242. *n.* 4. *part.* 7. & rationes Soc-
cin. Sen. ſubvertuntur à Soc. Jun. Nepote ejus *in d. rubr. n.*
380. *cum ſeq.* ut refert Mant. *de tacit. l.* 1. *tit.* 8. *n.* 33.
ad fin.

Patitur etiam dicta concluſio, quòd à contractu innomi-
nato liceat recedere re integra, aliàs quàm plures limitatio-
nes, quas omitto, ne nimis digrediar, ſed octo earum videri
poterunt penès Mantic. *d. tit.* 8. *n.* 31. *& ſeq. uſque ad fin.*

Et fiunt etiam à dicta cognitione, quòd contractus non
ſit locationis, ſed ſocietatis ſeu præſcriptis verbis, aliæ il- 33
lationes, uti, quòd ſi non eſt locatio, non eſt facienda remiſ-
ſio mercedis, prout fit in ea, ut dicetur ſuo loco, neque da-
tur actio locati, ſed ſi eſt ſocietas, datur actio pro ſocio, ſi
verò eſt contractus innominatus, datur actio præſcriptis
verbis *l. ſi tibi area* 14. *ff de praeſcr. verb.* & eſt per ſe ſatis
notum, ut dicit Molpheſ. *ad conſuet. Neapol. p. tr.* 14. *qu.* 18.
n. 17.

Videtur autem communicatum dominium, ſi animalia 34
tradita ſunt æſtimata Caſtrenſ. *in l. ſi paſcenda C. de pact.* &
ibid. Alex. *propè fin.* & Corn. *in repet. n.* 33. & alii congeſti
per Sabel. *in ſuis var. reſol. & reſponſ. c.* 17. *n.* 12. ubi in fi-
ne capituli imprimit Rot. *dec. in Anagnina uſurarum coram
Manzanedo,* quæ priùs erat impreſſa *poſt* 2. *vol. conſ. Farin.
dec.* 235. in qua eadem concluſio firmatur in ſpecie ſub *n.* 1.
quibus addo, quòd per æſtimationem in contractu locatio- 35
nis factam, atqui tranſlatum dominium in conductorem eſt
text. *clar. l. cum fundus* 3. *ff. locat.* unde à prædicta concluſione
regulariter ceſſantibus aliis indiciis contrariis non erit rece-
dendum, licèt non deſint, qui contrarium teneant, quos
refert, & ſequitur Maſcard. *de probat. concl.* 663. *n.* 15. eis 36
enim adhærendum erit, vel cùm ſtante tranſlatione Domi-
nii contractus efficeretur uſurarius, quia ad effugiendum hoc
delictum, ſumitur potiùs interpretatio, quòd Dominium
non fuerit tranſlatum, *ut arg. l. meritò ff. pro ſoc.* & ex Corn.
repet. in l. ſi paſcenda n. 46. *C. de pact.* dixit Rot. *in dec.* 227.
n. 12. *verſ. nam pro reſponſione par.* 4. *div.* vel etiam ubi ap- 37
pareat æſtimationem fuiſſe factam pro ſciendo valore ad a-
lium finem, *ut in eadem dec.* 227. *n.* 12. *ad fin. par* 4. *div.*
transfert enim dominium in locatione æſtimatio, pro ut fa- 38
cit in dote, ut dicit text. *in d. l.* 3. *ff. loc.* & ſic quatenus non
adſint judicia contraria, ut tradunt Pariſ. *conſ.* 81. *n.* 16. *lib.*
1. Rim. *inſtit. tit. quib. alien. lic. n.* 134. Cyriac. *contr.* 220.
n. 3. *& ſeq* Fontanell. *de pact. nuptial. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 13.
n. 30. *verſ. dixi, quod,* Rot. coram Pen. *dec.* 903. *n.* 2. *&
in rec. dec.* 259. *n.* 16. *par.* 8. poteſt enim fieri ad ſolum effe-
ctum dignoſcendi valorem, & ſic facta non importabit tranſ-
lationem dominii, Maſcard. *concl.* 663. *n.* 13. Caſtill. *dec.*
21. *n.* 4. Rot. coram Merlin. *dec.* 428. *n.* 14.

Item communicatum cenſetur dominium, ad adſit pa- 39
ctum, quòd finita ſoceita etiam animalia dividantur, ut

poſt Bald. *in l. 1. col. 3. C. de fruct. & lit. expenſ.* tradit Gabr.
conſ. 62. n. 2. l. 1. & iſte eſt propriè caſus textus *in d. l. ſi tibi*
aree 14. verſ. ſed ſi puerum ff. de praeſcr. verb. ubi dicitur,
quòd ſtante ſimili pacto, tradens pecus, non deſinit eſſe Do-
minus, ſed datur actio pro ſocio, quaſi dominium ſit com-
municatum, prout requiri in ſocietate ſuprà dicebam,
40 E contra autem, ſi adſit pactum, quòd fructus ſint com-
munes, tunc animalia ipſa non cenſentur communicata,
Bald. *in l. cum duobus §. ſi in coeunda in lect. antiq. ff. pro ſoc.*
& poſt eum Alex. *in d. l. paſcenda n. 3. C. de pact.*
41 Sunt igitur in hoc contractu diligenter perpendenda pa-
cta, ad dignoſcendum, quid actum ſit, & adhuc re dubia
exiſtente attenditur, quomodo partes contractum denomi-
naverint, & talis reputatur, Molpheſ. *ad conſuetud. Neap. p.*
14. q. 18. n. 17. ad fin. Rot. *dec. 227. n. 6. p. 4. div.* dico in du-
bio, quatenus ex pactis, non dignoſcatur, quia aliàs cogni-
tio, quae habetur ex pactis praevalet denominationi, ut di-
ctum eſt *in c. 3. de emphyteuſi*,
Quoniam verò ſaepè etiam in iſto modo contrahendi ſit pa-
ctum, quo Dominus aſſecurat ſibi capitale Beſtiarum tradi-
42 tarum, quod pactum magis repugnat contractui ſocietatis,
cùm ſocietas ſit ad inſtar fraternitatis, & requirat in ſupre-
mo bonam fidem, & aequalitatem Caſtracan, *de ſociet. offic.*
c. 10. n. 20. & ſeq. Rot. coram Greg. *dec. 308. n. 4.* ideò tan-
to magis cautè agendum erit circa illud, praecipuè ſtante
43 Bulla Sixti V, ſuper ſocietatibus ad caput ſalvum, quae eſt
inter ſuas in Bullar, la 45. expreſsè, & ſpecialiter illud da-
mnans,
44 Id tamen verum eſt ſi imponatur totum periculum Be-
ſtias recipienti, non ſi fiat pactum, quòd periculum ſit com-
mune, licèt enim hoc pactum non conveniat condictioni,
ut dictum eſt ſupra, tamen ſecus eſt in contractu iſto ſoci-
tae, quia in eo quatenus ſit ſocietas, vel illi ſimilis, tale pa-
ctum eſt conforme juris diſpoſitioni, ſecundùm quam in ſo-
cietate damnum debet eſſe commune *l. mutius, & l. ſi non*
fuerit §. Ariſto ff. pro ſoc. & §. 1. inſtit. eod. & in terminis,
quòd in ſocita animalium periculum debeat eſſe commune,
Saiſel. *in l. ſi paſcenda n. 2. C. de pact.* & ibidem etiam Jaſ. *n.*
2. Neguſan. *conſ. 59. n. 2. ubi de com.* Azor. *inſt. mor. tom. 3.*
l. 9. c. 7. q. 9. ad fin. Viv. *dec. 142. n. 4. & ſeqq. uſque ad fin.*
ubi ita judicatum Grivel. *dec. 39. n. 1. & ſeqq. & 11.*
45 Quod & procedit non ſolum, quando dominium ani-
malium fuit communicatum, ſed etiam quando fuit tota-
liter tranſlatum in Paſtorem, ſeu ſocedarium, ut volunt prae-
citati, & ſignanter Jaſ. *d. n. 2.* & Viv. *in d. dec. n. 8.* ubi red-
dunt rationem, quia ad hoc ut periculum ſit commune, non
eſt neceſſa, quòd ſit commune Dominium, ſed ſufficit eſſe
communem rei utilitatem, per text. *in l. Titius Sempronio,*
verſ. ſed nec ipſius ff. de praeſcr. verb. quem dicunt ad hoc ſin-
gularem, ſed ego ultra illum adduco alium text. *in l. cum duo-*
bus 52. §. quidam ſagariam ff. pro ſoc. ubi expreſsè habetur,
quòd ſi unus habeat proprias pecunias penès ſe, ad emendum
merces pro communi utilitate ſocietatis, & caſu illas amit-
tat, debet damnum eſſe commune ſociis.
46 Hinc inferri videtur, quòd idem quoque ſit dicendum in
caſu, quo animalia non fuerint aeſtimata, nec aliunde appa-
reat eorum Dominium tranſlatum, aut communicatum
cum Paſtore, ſed tamen in tali caſu diverſimodè ſentiunt
DD. quòd enim periculum ſpectet totaliter ad Dominum,
volunt Caſtren. *in d. l. ſi paſcenda ad fin. C. de pact.* Coſta *de*
ratione rata q. 118. n. 6. ubi, quòd non poteſt Dominus prae-
tendere à Socedano niſi conſignationem Pellis animalis mor-
tui, Cyriac. *contr. 537. n. 4.* Crivel. *dec. 38. n. 27.* & contra-
rium, quòd damnum ſpectet ad Paſtorem, etiam ſi fortuitò
pereant Bald. *in d. l. ſi paſcenda n. 2. C. de pact.* Neguſ. *conſ.*
59. n. 2. & 3. & quòd ſi pereant morte naturali damnum ſit
Domini, ſi verò caſu fortuito ſit commune, Bal. *in l. 1. n. 27.*
& ſeqq. C. pro ſocio, Ubald. *de duob. fratr. p. 8. princ. n. 20.*
47 Servatur etiam aliquibus in locis de conſuetudine, quòd
periculum caſus fortuiti, & mortis naturalis ſpectet to-
taliter, & indiſtinctè ad Dominum animalia tradentem,
ut teſtantur Æmilian. *conſ. 37. n. 3.* Cyriac. *contr. 357. n. 6.*
ubi etiam reddit rationem, quia ruſticus amittit laborem,
& alimenta praeſtita, & partem animalis, quam fuerat lu-
cratus, & ideò Dominus debet amittere reſiduum, ſed
quidquid ſit de conſuetudine, ratio iſta ſemper non mili-
tat, nam poteſt evenire caſus mortis animalis, in quo ru-
ſticus nihil amittat, non partem animalis, quia non ſit eam
lucratus, neque alimenta, aut laborem, quia, vel parvo tem-
pore, illa impenderit, vel quia fuerit recompenſatus in
fructibus annuatim, vel etiam dietim perceptis, quod
omninò conſiderandum, quia non ita evenit in ſocietati-
bus aliarum rerum, prout etiam conſiderandum eſt, quòd
in ſocietate iſta, ut plurimum capitale animalium non ita
ponitur, ut expendi, aut vendi, ſeu aliter conſumi debeat
in communem utilitatem, prout ponuntur in aliis ſocieta-
tibus pecuniae, vel merces, ſed tantùm ponuntur, & conſe-
runtur fructus, ut animadvertit Card. de Lugo *de Juſt. & jur.*
diſp. 30. n. 25.
At ſi adſit expreſſum pactum, quòd capitale ſit ſalvum 48
Domino, quoad Bullam praefatam Sixti V. *ſuper ſocietat. c.*
ſalvum, ſciendum, quod prohibet tantùm contractus pal-
liatos, & contrarios juris diſpoſitioni, addendo novas poe-
nas, non alias juri communi conformes, ut tradunt Comi-
tol. *reſ. moral. l. 3. q. 12. n. 3. verſ. 3. propoſitio*, ubi refert
ita dixiſſe Cardinales, qui eam compoſuerunt Farin. *conſ.*
54. n. 8. ad fin. ubi quòd expreſsè admittit pactiones, &
conventiones ſecundùm juſtitiam, & aequitatem juris com-
munis, & dixit Rota coram Merlino *dec. 212. n. 2.* & coram
Coccino *dec. 70. n. 7.*
Unde licèt de natura, & juſtitia ſocietatis ſit, quòd da- 49
mnum in ea eveniens ſit commune, & ideò pactum, quòd
damnum ab uno ſentiri non debeat, ſit improbum, & ſapiat
uſuram, ut ex Bald. *in l. 1. n. 29. C. pro ſoc.* Dec. *conſ. 110. &*
al. firmat, Cancer. *var. l. 3. c. 7. n. 51.* tamen ſi eveniat in fi-
ne ſocietatis, capitale eſſe ſalvum, de jure reſtituendum eſt 50
ei qui illud poſuit, Corn. *conſ. 54. n. 3. poſt princ. ubi de com.*
l. 1. Pariſ. *conſ. 85. n. 4. l. 1. & conſ. 110. n. 21. & 22. l. 2.* Rot.
Coram Coccino *dec. 310. n. 1. & in re. dec. 214. n. 19. p. 6.*
& eſt etiam opinio Theologorum Leſſ. *de Juſt. & jur. l. 2. c.*
25. n. 18. Molin. *de contract. diſp. 416. n. 3. & 5. in fin.* ubi
niſi aliud velit conſuetudo loci Cardin. de Lugo *de Juſt. &*
jur. diſp. 3. n. 24. ubi rejicit Filiuc. *tract. 3. c. 3. n. 45.* volen-
tem, quòd ſit remaneat ſolum capitale, ſolvi debeat aliquid
ei, qui operas perdidit, cujus opinio tantò faciliùs rejicien-
da eſt in ſocietate iſta, ex quo operae ſolent dietim eſſe com-
penſatae in fructibus, imò vel adeſt pactum, ut Paſtor ſoce-
darius lucretur de capitali, & habeat ſuum lucrum, ſi capita-
le eſt ſalvum, aut non adeſt, & poſuit operas, ut cum fru-
ctibus compenſarentur, non cum capitali, & ideò de illo
praetendere non poteſt,
Dum igitur de jure ponens capitale in ſocietate debeat
quidem ſubjacere periculo amiſſionis, ſed ſi id non amitta- 51
tur, debeat illud rehabere, hinc ſequitur, ut habeat ſpem
illud recuperandi, talis autem ſpes poteſt deduci in pactum,
& aſſecurari, prout aſſecurantur naves, & venduntur fructus
agrorum futuri, & inceris ex tradit. per Rot. coram Cocc.
dec. 70. n. 3. & non ſolùm aſſecurari poterit hoc modo capita-
le, ſed etiam certum lucrum, faciendo videlicèt tres contra-
ctus, unum ſocietatis ad commune lucrum, & damnum, a- 52
lium, quo aſſecuretur capitale, & tertium, quo ad evitandas
controverſias, & computationes taxetur, & aſſecuretur
fructus in certa ſumma, & quandocumque fiant iſti tres
contractus diſtincti, & bona fide, nullum adeſt dubium quòd
valeant, Navar. *in Manual. c. 17. n. 253. verſ. notandum, &*
de uſur. n. 32. Filiuc. qui latè explicat modum practicandi ſin-
gulos praedictos contractus in ſocietate hac animalium
tract. 38. c. 5. n. 86. & ſeqq. & ita contrahi poſſe ſocietatem,
cùm capitali ſalvo, & certo lucro moderato admittatur Ro-
mae, & per totam Italiam, ut dixit Rot. in una Viterbien.
tranſactionis 4. Jun. 1663. §. & quòd coram R. P. D. Taja
quae habetur poſt Torr. de pact. fut. ſucc. dec. 168. ac etiam in
rec. p. 14. dec. 74.
Imò, & non ſolùm expreſsè poſſunt fieri dicti tres contra- 53
ctus, & ſeparatim, ſed etiam tacitè, ac eodem tempore, & et-
iam implicitè Navar. *in man. d. c. 17. n. 255. v. addo quòd, & de*
uſur. n. 32. v. addimus praeterea, in quibus tamen locis ſemper
reperit, dummodo ceſſet omnis fraus, & doloſa ſimulatio, ad
quod praecipuè erit advertendum Mareſcot. *reſ. 132. n. 21. l. 2.*
Gratian. *diſc. 589. n. 13.* Card. de Lug. *de Juſt. & jur. diſp. 30. n.*
46. & 47. Dian. *p. 1. tract. 8. reſ. 3. v. & haec omnia*, & dixit Ro-
ta in dicta Viterb. tranſactionis §. *& quod redigendum.*
Et implicitè facti dicentur contractus praedicti, ſi pericu- 54
lum, quod in ſe ſuſcipit animalia recipiens, appareat com-
penſatum cum aliis pactis favorabilibus ſibi, & praecipuè
cum retentione majoris partis fructuum, ut ſentiunt praeci-
tati, & ultra eos apertè Molin. *de contract. diſp. 503. per tot.*
dum n. 2. dicit valere pactum aſſecurationis capitalis anima-
lium, dummodo periculum compenſetur cum parte aliqua
fructuum, *& diſp. 417. n. 10.* Rebell. *de obligat. juſt. l. 15. q. 6.*
n. 6. verſ. aliam regulam.
Unde materia iſta ſatis reduci videtur ad juſtitiam, vel 55
injuſtitiam, ſi enim contractus conſideratus totus ſimul
cum omnibus ſuis pactis ſimul junctis, prout conſiderati
debere

Digitized by Google

debere tradit in his terminis Rot. *dec.* 227. *n.* 15. *par.* 4. *div.*
non obſtante, quòd contineat pactum prædictum capitalis
ſalvi, recipienti animalia oneroſum, ſit juſtus, & æquus,
cenſetur onus illud compenſatum, & ſic implicitè factus
contractus aſſecurationis capitalis ex præcitatis, & ultra eos
Leſſ. *de juſt. & jur. lib.* 2. *cap.* 25. *n.* 31. *verſ. notandum ſecun-
do*, & meliùs, ac latiùs Molpheſ. *ad conſuet. Neap. tom.* 3.
par. 14. *quæſt.* 18. *n.* 26. *& ſeqq.* qui etiam ante *n.* 20. *&* 21.
ex pluribus firmat regulam generalem, quòd in hac ſocietate
omnia pacta ſint licita, quatenus ſimul cum aliis conſiderata
nimis non gravent, & è contra generale eſſe, ut pacta inæ-
qualitatem cauſantia ſint illicita, docuit ex ſenſu DD. Div.
Antonio. Florent. *in ſumm. tom.* 2. *tit.* 1. *cap.* 7. §. 39. *propè fin.*
& ſecutus eſt Navarr. *in Manual. cap.* 17. *n.* 161. *ad fin.* &
generaliter, quòd omne pactum, quo neutra pars plus juſto
gravetur, ſit licitum in locatione, vel ſocietate animalium
non conſiderato quolibet pacto de per ſe, ſed omnibus ſimul,
firmat pluribus congeſtis Molpheſ. *ad conſuet. Neap. tom.* 3.
par. 14. *quæſt.* 18. *num.* 20. *& ſeqq. ubi num.* 26. *&* 27. etiam
in ſpecie de pacto prædicto capitalis ſalvi.

56 Et ultra authoritates Doctorum pondero text. *in l. ſi non
fuerint* 29. *in princ. ff. pro ſoc.* in quo habetur, quòd ſi fiat ſo-
cietas cum pacto, quòd unus ex ſociis nullum damnum ſen-
tiat, & partem lucri habeat, contractus ſuſtinetur, quatenus
opera illius, qui damnum ſentire non debet, compenſet ip-
ſius damni periculum. Unde hoc pactum capitalis ſalvi de
Jure non eſt improbatum, niſi quatenus non ſit compenſa-
tum, imò ubi adeſt compenſatio, eſt expreſsè admiſſum, ac
proindè non debet cenſeri prohibitum per prædictam con-
ſtitutionem Sixtinam, quæ non prohibet niſi contractus
juris diſpoſitioni contrarios ex ſupracitatis *num.* 48.

57 Et licèt Cyriac. *contr.* 357. *ſub n.* 16. in his terminis traden-
tis animalia ſub pacto quòd ſibi ſint ſalva, textum præfatum
in d. l. ſi non fuerint retorqueat dicendo, quòd ex parte Do-
mini nihil aliud adſit niſi capitale, & proptereà non poſſit
per illud cenſeri recompenſatum pactum prædictum, tamen
quidquid ſit in aliquibus caſibus, uti ſi ageretur de ovibus
infectis, vel ſimilibus animalibus, quorum mors valde eſſet
periculoſa intra tempus ſocietatis, poſſunt tamen eſſe alia,
in quibus juxta communiter accidentia, periculum ſit adeò
remotum, ut benè compenſari valeat cum aliis pactis, alteri
58 parti illud in ſe ſuſcipienti favorabilibus; an autem adſit vel
ne talis recompenſatio, ſtandum erit judicio prudentis, ut
dicit Leſſ. *de juſt. & jur. lib.* 2. *cap.* 25. *dub.* 3. *n.* 31. *verſ. no-
tandum ſecundo*, vel expertorum, ut dicit Molpheſ. *ad con-
ſuet. Neap. tom.* 2. *par.* 14. *quæſt.* 18. *ſub n.* 20. qui quidem
experti conſiderare debebunt qualitatem animalium, & loci;
in quibuſdam enim pactum, quòd debeant reſtitui in eadem
qualitate, & ſic capitale ſalvam fore, magis gravat, & in
quibuſdam minus, propter majus, & minus periculum mor-
tis eorum, prout etiam pactum, quòd illa recipiens, & cu-
ſtodire, ac alere debens habeat medietatem fructuum, po-
teſt eſſe æquum, ac etiam poteſt eſſe alteri ex contrahentibus
oneroſum, prout animalia requirunt majorem, & minorem
curam, & impenſam, ac majores, vel minores fructus red-
dunt, ac juxta qualitates locorum.

Quare cum non poſſit dari certa regula, ac etiam quia hæc
non eſt propriè locatio, ut dictum eſt, ſufficiat prædicta te-
tigiſſe. Cæterùm ſi quis plura de hoc contractu deſiderat,
adeat ſcribentes, & repetentes *in l. ſi paſcenda C. de pactis*,
& ultra eos Caroc. *in d. tit. de collatic.* & Coſtam *de rata
quæſt.* 118. & alios, qui ab eis citantur, & quoniam hæc eſt
materia, quæ ſpectat etiam ad Theologos, ita ut aliqui Le-
giſtæ tremulenter eam attingant, prout de ſe dicit Petr. de
Ubald. *in tract. de duob. fratr. par.* 5. *n.* 29. *ad fin.* videre po-
terit ſignanter Div. Antonin. Florent. *in ſum. tom.* 2. *tit.* 1.
cap. 7. §. 39. *cum plurib. ſeqq.* Rebel. *de oblig. juſt. lib.* 15.
quæſt. 6. Azor. *inſtit. moral. par.* 3. *lib.* 9. *cap.* 5. Molpheſ. *in
ſum. par.* 2. *tract.* 12. *cap.* 11. *num.* 37. *& ſeqq.* & Fillioc.
tract. 38. *cap.* 5. penès quos habebit caſus valde diſtinctos,
& modos contrahendi licitos, & illicitos. Semper tamen
59 optima erit cautela, quòd contrahentes proteſtentur nolle re-
cedere à diſpoſitione dictæ conſtitutionis Sixtinæ, per talem
enim proteſtationem evitari pœnas illius dixit Rot. in præci-
tata Anagnina uſurarum cor. Manzanedo *impreſ. poſt* 2. *vol.
conſ. Farin. deciſ.* 235. & per Sabell. *poſt. cap.* 17.

60 Locatio autem ad vecturam, ex quo eſt conceſſio anima-
lis ad certum uſum pro mercede in pecunia numerata, eſt
etiam ipſa vera, & propria locatio, quia convenit ei defini-
tio locationis, de qua ſupra *in cap.* 1. & ideò ſine dubio fieri
poteſt, & regulis generalibus locationis ſubjacet. Circa eam
autem ſæpè contingit dubitare de periculo animalium loca-
torum. Et cùm regula ſit, periculum rei locatæ ſpectare ad
locatorem rei Dominum, ſequitur ut etiam in hoc caſu, ſi
equus verbi gratia conductus ad vecturam deterioretur, vel
moriatur in itinere, Domino pereat, nec teneatur condu- 61
ctor ejus pretium reſtituere, niſi fortè ejus culpa ſaltem le-
vis interceſſerit, ut tradunt Bald *conſ.* 22. *lib.* 3. Cagnol. *in
l. contract.* 23. *num.* 47. *ff. de reg. jur.* Pappon. *conſ.* 98. *n.* 6.
verſ. ſed præmiſſis, & ſeq. Valenzuel. *conſ.* 108. *num.* 3. *&* 4.
Vir. *deciſ.* 1. *num.* 3. Fontanel. *deciſ.* 533. *num.* 1. *& ſeqq.*
& in ſimili ſi commodavero tibi equum, quo utaris uſque
ad certum locum, ſi nulla culpa tua interveniente in ipſo
itinere deterior equus factus ſit, non teneris commodati,
nam ego in culpa ero, quòd in tam longum iter equum
commodaverim, qui eum laborem ſuſtinere non potuit,
dicit text. *præcisè in leg. fin. ff. commod.*

Verùm contra dictam concluſionem, quòd requiratur 62
culpa ſaltem levis, & ſic non ſufficiat leviſſima, eſt text. *in
§. qui pro uſu inſtit. tit. de locat.* ubi expreſsè habetur condu-
ctorem jumenti debere adhibere curam, quam adhibet dili-
gentiſſimus paterfamilias in rebus ſuis, unde deducitur eum
teneri de leviſſima, quia culpa leviſſima eſt omittere ea, quæ
diligentiſſimus feciſſet, Decian. *in tract. crim. tom.* 1. *l.* 1. *c.* 6.
n. 23. *cum al. adduct. in c. de conductore, quid poſſit, &c.*

Sed reſpondetur, quòd aut ille ſuperlativus *in d. §. qui pro
uſu* eſt loco poſitivi, & intelligitur id eſt diligens, aut diſ-
poſitio illius textus, procedit ubi materia locationis requi-
rit ſui natura diligentiam exactiſſimam, ut explicat ibi gloſ.
in ver. diligentiſſimus, & latiùs habetur *in d. cap. de conducto-
re, &c.* quæ quidem diligentia exactiſſima regulariter non
requiritur in animalibus ad vecturam locari ſolitis.

Incumbit tamen in caſu mortis equi conductori onus 63
probandi mortem ad ſe eximendum ab obligatione illum
reſtituendi, ut ſentiunt præcitati, & optima ratione, quia
videlicet hoc eſt fundamentum ſuæ exceptionis, quam reus
probare debet, Seraph. *deciſ.* 404. *n.* 7. Mantica *deciſ.* 111.
num. 8. Rot. *deciſ.* 346. *num.* 4. poſt Poſth. *de manut.*

Et probatio ſufficiens in hoc caſu eſt per teſtes examina- 64
tos in loco periculi ad perpetuam rei memoriam ſine cita-
tione partis, præcipuè propter difficultatem illam citandi
tanquam abſentem regulariter à loco illo juxta doctrinam
Bart. *in lib.* 2. *C. de naufrag. lib.* 1. quam alii ſequuntur
in his terminis relati per Cancer. *var. par.* 1. *cap.* 14. *n.* 56.
& Fontanel. *deciſ.* 533. *num.* 13.

Non tamen propterea reſtringenda eſt facultas probandi
mortem equi per dd. teſtes examinatos in loco, ubi ipſa
mors accidit, ſed poterit etiam fieri probatio, ubi facta fuit
locatio, vel ubi conductor convenitur, ut monet Fontanel.
d. dec. 533. *n.* 14. & non adeſt dubium probari mortem equi 65
in itinere per ſimplicem fidem alicujus cum juramento pro-
prio Ambaſciatoris, ut poſt Bald. *in rubric. C. de fid. inſtr.*
tradunt Baver. *de virt. juram. num.* 94. Bertach. *de Gabell.
par.* 7. *princ. num.* 36. *in fin.* Seraph. *de Jur. priv.* 27. *n.* 14.

Imò nec ſatis erit conductori probare equum quem equi- 66
tabat, deceſſiſſe, ſed neceſſe habebit probare in ſpecie deceſ-
ſiſſe equum ſibi locatum, convincendo videlicet identita-
tem Jaſ. *in l. non hoc num.* 12. *Cod. unde legit.* Natt. *conſ.* 80.
num. 4. & aliis adductis Menoch. *præſ.* 15. *num.* 27. *lib.* 6.
Seraph. *de Juram. privil.* 27. *num.* 15. & de communi Canc.
var. lib. 1. *cap.* 14. *num.* 54.

Probabitur autem identitas per colorem, & alia ſigna, & 67
demonſtrationes, ut poſt Jaſ. & alios dicit Cancer. *in d. c.* 14.
n. 54. Fontanel. *dec.* 533. *n.* 12. Barz. *dec.* 84. *n.* 14. & ſuffi-
cere ſolum colorem, voluit Bim. *conſ.* 18. *n.* 13. & idem, quòd
petente auctore equum morellum, ſufficiat probare equum
morellum eſſe mortuum, voluit Aldobrand. *in conſ.* 19. *n.* 19.
& ſeq. lib. 2. ſed contrarium, quòd ſolus color non ſufficiat,
voluit Alex. *in conſ.* 183. *n.* 17. *lib.* 6. & in rigore hæc videtur
verior, quia unica demonſtratio non probat indentitatem, 68
ſed requiruntur duæ ex adductis per eundem Alex. ibidem,
& per Surd. *deciſ.* 339. *num.* 5. *verſ. probari autem*, & Rot.
cor. Burat. *deciſ.* 132. *num.* 5. maximè dum pluribus adapta-
tur; prout eſſe ſolet color animalium ad tradita per Corn.
conſ. 91. *num.* 14. *verſ. ſecus videbitur lib.* 1. Magon. *deciſ.
Flor.* 2. *num.* 17. Gregor. *deciſ.* 455. *num.* 10. & ibi Add.

Hinc licèt detur praxis probandi identitatem animalium 69
per ſtigma, ſeu ſignum, vulgò marco, Bart. *in l. ſtigmata* 3.
ad fin. C. de fabrican. lib. 11. quem ſequitur Rot. *deciſ.* 288.
num. 1. *par.* 8. *recent.* talis praxis eſſet periculoſa, ubi agere-
tur de unico equo, licèt faciliùs admitti poſſet in probanda
identitate gregis, de quo loquitur Rot. ibi.

Probatio autem, quòd non intervenerit culpa ſua, non 70
eſt neceſſariò facienda à conductore, quia regula eſt, quòd
quan-

Digitized by Google

quando agitur de caſu, qui abſque culpa evenire ſolet, prout eſt mors, culpa non præſumatur, ut docent Bart. & alii *in l. ſi quis ex argentariis §. an verò heredes, ff. de eden.* & ideò in poposito, quòd ſi locator prætendat culpam conductoris ad vecturam intervenisse, ipſe probare illam debeat, firmat Valenzuel. *conſ.* 108. *n.* 9. Cancer. *d. cap.* 14. *n.* 52. *&* 53. Viv. *d. dec.* 1. *n.* 10. qui allegat plures, quàm vellet in re tam nota, Fontanel. *d. dec.* 533. *n.* 6. ubi alios adducit, *& n.* 10. rejicit Ripol. *var. reſol. cap.* 12. *ex n.* 129. ubi videtur contrarium ſenſiſſe, *& n.* 11. dat conſilium, quòd hoc non obſtante Con-
71 ductor, ubicumque mulus infirmetur, vel moriatur, vel in viciniori loco, ſi illic non eſt commoditas, inſtet ſibi tradi aliquod teſtimoniale de caſu, qui ſine culpa ſua ſucceſſit, dicens quòd ita conſulunt omnes, qui hanc materiam tractant, & ſignanter Cavalcan. *deciſ.* 7. *alias* 53. *par.* 2. *à num.* 22.

Et hoc non procedit ſolùm in conductore ad vecturam, ſed generaliter in quocunque alio, & non ſolùm circa pericula animalium, ſed etiam aliarum rerum locatarum, ut dicetur quoque alibi, & ſignanter *in cap.* 29. de conductore, quid poſſit & ad quæ teneatur circa rem *num....*

Neque obſtat text. *in l. ſi quis fundum* 10. §. *Imperator. ff. locat.* ubi expreſsè loquitur de conductore, & tamen requirit probari poſſe fraudem non interveniſſe, ibi, *Si Capras latrones citra eam fraudem abegiſſe probari poteſt*, quia plures reſponſiones ſumi poſſunt ex pluribus intellectibus qui dantur illi textui per gloſ. *ibi verb. probari*, & præcipuè quòd Conductor eo caſu repetebat mercedes, tanquam indebitè ſolutas, ut patet ex verbis ipſius text. *in fin.* §. *ibi*, *mercedes uti indebitas recuperabis*, unde nil mirum ſi ipſemet probare debebat ſuam fraudem non interveniſſe, quia hoc neceſſarium
72 erat ad convincendum mercedes ſolutas fuiſſe indebitas, prout convincere debet, qui indebitum repetit *l. cum de indebito* 25. *ff. de probat. cap. is, qui conqueritur de ſolut.* Merlin. *deciſ.* 26. *num.* 1. nec concludebat probatio, quòd latrones capras abſtuliſſent, quia poterant eas abſtuliſſe interveniente fraude locatoris, & ſic non eſſent indebitæ mercedes, quod ſufficit, quia in judicio repetitionis indebiti, ſatis eſt excludere indebitum per poſſibile *deciſ.* 145. *n.* 2. *par.* 3. *dec.* 592. *num.* 27. *par.* 5. *& deciſ.* 319. *num.* 16. *par.* 9. *recent.*

73 Culpa autem erit ſine dubio, ſi conduxit pro certo onere ferendo, & deinde magis oneravit, ſi enim propterea rumpatur mulus, datur actio locatori adverſus eum, ut eſt text. *expreſſ. in l. qui inſulam* 33. §. *qui mulas, ff. loc.* ubi, quæ actio detur, unde ſi is, qui conduxit equum pro ſe ad equitandum, & eundum in aliquem locum, in dorſo, ſeù, ut vulgò dicitur, in groppa ſuperinduxerit ſocium, vel apposuerit valiſiam, ac propterea equum deterioraverit, vel perire fecerit, ipſe tenebitur, ut docuit Bart. *in l. un. Cod. ne quid oner. publ. imp. lib.* 10. Pariſ. *conſ.* 123. *num.* 7. *lib.* 1. & alii adducti per Fontanel. *deciſ.* 535. *num.* 3. & Molpheſ. *ad conſuet. Neapol. par.* 13. *quæſt.* 18. *num.* 2.

74 Verùm, an ſufficiat locatori probare, quòd conductor valiſiam, vel aliud ſuperimpoſuerit, vel ſufficiat, ſed ulteriùs probare debeat, quòd propter illam ſuperimpoſitionem equus perierit, non tranſit ſine difficultate, nam Fontanel. *in dicta deciſ.* 533. *num.* 5. optimè animadvertit, quòd DD. qui tractant de hac re, non dicunt ſimpliciter, ſi nimis oneravit mulum, ſed addunt, & ex hoc ille periit, vel eſt deterior effectus, & ego ulteriùs obſervo, quòd eodem modo loquitur etiam text. *in d. l. qui inſulam* 33. §. *qui mulas, ff. locat. ibi cùm majore onere conductor eas rupiſſet*, unde, vel curandum fieri talem probationem, vel quod è contra conductor probet malum non inde eveniſſe, ut conſuluit ipſe Fontanel. vel conſiderandum, an onus fuerit ultra condignum, vel ultra ſolitum, prout requirunt Cagnol. *in l. contractus* 23. *num.* 48. *ff. de regul. jur.* & aliis adductis Valenzuel. *conſ.* 108. *num.* 7. vel etiam ſi valiſia non ſtabat benè firma, & nocuit animali cui fuit ſuperimpoſita, & ſi fuit factum iter ultra monitum mariſcalchi, quia hæc omnia convincunt culpam Conductoris, ut conſideravit in caſu ſuo Pariſ. *d. conſil.* 123. *num.* 7. *lib.* 1.

75 Præterea ſi adfuiſſet Juvenis Locatoris vulgò Vecturinus, qui non contradixiſſet illi ſuperimpoſitioni oneris, inde excuſaretur Conductor, & excluderetur ejus culpa, Fontanel. *d. deciſ.* 534. *num.* 6.

76 Eſt etiam in culpa Conductor, ſi non pavit equum, quia idem eſt, ac ſi necaret, qui enim detrahit alimenta, necare videtur *l. necare ff. de liber agnoſc.*

77 Imò conductor ad vecturam, debet benè paſcere equum, aliàs ſi macer factus ſit, tenetur ad intereſſe, ut dicit Bart. *in l. animalia* 18. *num.* 3. *C. de curſ. publ. lib.* 12. Joſ. Ludov. *deciſ. Lucen.* 10. *n.* 16. & ideò debet ei dare ſolitam penſum, & ſolita cibaria, aliàs ejus damno cedet interitus, & deterioratio, Fontanel. qui alios citat *deciſ.* 535. *num.* 15. Molpheſ. *ad conſuet. Neap. com.* 3. *par.* 14. *quæſt.* 18. *num.* 2. *&* 3.

At hoc limitatur, ſi Avena ſit plus ſolito cara, quia tunc non tenetur ei dare, quantum ubi eſt vilis, vel juſto pretio venditur, ut dicit ipſe Bart. *in d. l. animalia in fin.* & ſequitur Fontanel. *dec.* 535. *n.* 19. *& ſeqq.* ubi maxime exclamat contra hoſpitatores facientes eam ſolvere ultra debitum, dicens Excellentiſſimos Proreges propulſaſſe Latrones ab itineribus illatum partium, eoſque ſe recepiſſe ad hoſpitia publica, ubi majora forſan damna, quia magis continua faciunt.

Præterea limitatur, ſi adſit famulus Locatoris, qui curam 78
habeat equi, tunc enim non imputandum conductori, niſi quòd noluerit ſubminiſtrare pecunias neceſſarias, ſi enim ipſe in hoc non fuit renitens, & adhuc equus malè fuit paſtus, imputandum famulo, cujus curæ eſſe debet, ut benè paſcatur Fontanel. *dicta deciſ.* 535. *num.* 18.

Item culpa eſſet, ſi Beſtia in morbum incidente in itinere 79
Conductor illam non cuſtodiret, ſeu non conſignaret eam hoſpiti, qui diligenter eam cuſtodiret, & propterea etiam in tali caſu teneretur, Bald. *conſ.* 22. *in fin. lib.* 3. Cotta *in memor. ver. Scholaris*, Cancer. *variar. lib.* 1. *cap.* 14. *n.* 55.

Imò tenetur conductor etiam emere medicinas pro equo 80
curando abſque ſpe repetitionis, quia dum tenetur ei ſubminiſtrare alimenta, veniunt etiam medicinæ neceſſariæ, ut in terminis tradit Viv. *deciſ. n.* 13. ubi etiam judicatum refert non potuiſſe conductorem illas repetere. Sed ibi erat impenſa modica, ut habetur, *num.* 12. quod eſt advertendum quia ſi equus conductus incidat in morbum magnum, qui impediat Conductori ejus uſum, & requirat magnam curam, poterit conductor eum conſignare hoſpiti, ut ipſe diligenter eum curet uſquequò poſſit Dominus certiorari, & ejus curam aſſumere, ut poſt alios dicit Cancer. *d. num.* 55. & quatenus non inveniat, qui eas præſtet, debet ipſe illas ſubminiſtrare, ſed repetere poterit, vel retinere in mercede, ut poſt Narbon. dicit Fontan. *deciſ.* 535. *num.* 16. *&* 17.

Et dum tenetur adhibere medicinas, tenebitur etiam adhibere Mariſcalcum, qui eas ordinet, & applicet, & ſi probetur conductorem illum non quæſiſſe, arguetur culpa, niſi fortè locus non eſſet tutus pro eo, ut in caſu Aldobrand. *conſ.* 19. *n.* 16. *lib.* 2. ubi etiam alias excuſationes adducit conductoris, nempè quòd non conſtaret in loco illo adeſſe Mariſcalcos, neque quòd ſi medicinæ adhibitæ fuiſſent, profuiſſent, ut videre eſt *num.* 11. *&* 14. ſed hæc ultima non eſt tuta, & contrarium tenet Ambroſ. *deciſ. Peruſ.* 17. *num.* 10.

Non autem ſufficeret probare factum iter cum equa claudа, niſi probetur etiam immoderatum, ut habetur *in deciſ. Bonon. collect.* per Gypt. *deciſ.* 22. *num.* 8. *& ſeq.*

Culpæ quoque adſcribitur Conductori ad vecturam, ſi 81
equum ultra modum percuſſerit, ut ociùs iret, & ultra modum dicitur ſignanter, ſi percuſſerit ligno, vel fuſte, non ſi calcari, vel flagello, quia iſta ſunt inſtrumenta ſolita ad hoc deſtinata *lib.* 1. & ibi Bart. *& alii C. de cur. publ. lib.* 12. Cagnol. *in l. contractus* 23. *num.* 48. Fontanel. *deciſ.* 535. *n.* 8. Caroc. *de loc. tit. de imperitia*, Caprar. *num.* 2. Molpheſ. *ad conſuet. Neap. par.* 14. *quæſt.* 18. *num.* 3.

Adſcribitur etiam culpæ conductoris ad vecturam, ſi mu- 82
tavit viam ſolitam, & ivit per inſolitam, ita ut ſi inde aliquod infortunium ſucceſſerit, uti ſi inciderit in Latrones, qui animal conductum abſtulerint, vel animal corruens obierit, tenebitur ipſe ejus pretium Domino reſtituere, Fontanel. *dec.* 534. *n.* 1. ubi quòd hæc eſt præcipua culpa, quæ ſolet impingi conductoribus, Aldobrand. *conſ.* 19. *n.* 3. *lib.* 2.

Et idem erit, ſiquis conduxerit equum uſque ad unum lo- 83
cum tantùm, & deindè ulteriùs progreſſus illum duxerit, imò hæc erit culpa valdè major, adeò ut iſte non ſolùm teneatur ad damna locatori, ſed etiam ad pœnam actione furtiva, ut probant text. *in l. ſi ex certo §. denique ver. quinimo ff. commodat.* Neguzan. *conſ.* 524. *n.* 6. & admittunt Inſ. Ludov. *deciſ. Lucen.* 10. *num* 1. & Magon. *deciſ. Flor.* 56. *num.* 1.

Verùm quoad actionem furtivam, quatenus conductor bona fide, animo continuandi conductionem, proſequutus fuerit cum equo conducto iter ſuum, ultra locum conventum, non facilè admitteretur, quod intentari poſſet, non enim ſunt Judices regulariter, tam rigidi, & acres, ut pro eo quod poteſt fieri ſine dolo, & communiter etiam fit à viris honeſtis ex præſumpta mente locatoris, cui currit ſuum ſalarium quocumque eatur, inſtituere velint judicia criminalia, ut dicit Fontanel. *deciſ.* 534. *n.* 2. & eſſe culpam levem ire ultra locum, maximè ſi duret tempus locationis, voluit etiam Bimius *conſ.* 18. *n.* 23. potuit enim conductor credere ſe facere rem potiùs gratam, quàm diſplicentem Locatori,

quòd

Digitized by Google

quòd ſufficit ad illum excuſandum à delicto, & minuendam
84 culpam, Magon. *d. deciſ. Flor.* 56. *num.* 2. & quidem quoad furtum, tunc demum quis videtur illud committere, ſi intelligat invito Domino re uti §. *placuit Inſtit. de oblig. quæ ex delict. naſc.* nec furti tenetur, qui dedit alicui damnum, ſed requiritur, quòd dederit illud fraudulenter, furtum enim eſt contrectatio fraudulosa lucri faciendi gratia, dicit text. in §. *furtum lib. primo Inſtit. de oblig. quæ ex delic. & in lib.* 1. §. *furtum ff. de furt.* Farinac. *quæſt.* 165. *num.* 4. & ubi conductor habuit animum continuandi ſolutionem mercedis de-
85 ficit cauſa faciendi lucrum, & qualitas fraudis, & in dubio capienda eſt præſumptio, quæ delictum excludat *l. meritò, ff. pro ſoc.* & in terminis latiùs comprobat Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *num.* 40. *& ſeq.* Catoc. *de locat, tit, de renovat. locat. declarat.* 6. *fol. mihi* 165.

86 Quo autem ad damna, & intereſſe Locatoris provenientia ex illo progreſſu itineris, benè tenebitur conductor ea reficere, Ripol. *var. cap.* 12. *n.* 294. Ambroſio. *dec. Peruſ.* 17. *n.* 9. Fontanel. *d. dec.* 534. *n.* 3. & datur adverſus eum juramentum in litem, Plot. *de in lit. jur.* §. 19. *n.* 2. Præcipuè ſi equus non erat ſolitus locari, nam aliàs ſi erat ſolitus locari, contrarium ſentit Catoc. *de loc. tit. de ren. loc. declarat.* 6. *n.* 9. *fol. mihi* 165.

87 At ubi teneretur conductor ad damna, excuſaretur ſi adfuiſſet famulus locatoris, qui tali progreſſui itineris conſenſiſſet, ſeu etiam ab eo non reclamaſſet, dum poterat, & tunc non valeret conductor, neque ad damna condemnari, ſed ſolùm ad mercedem, ut in caſu quo Lucæ conductus fuit equus uſque ad Senas, & deinde ductus uſque ad Romam conſentiente famulo, ipſoque poſteà redeunte, equus mortuus eſt, fuit deciſum per Rot. Lucenſem penès Joſ. Ludov. *deciſ.* 10. ubi in fine invehit valdè contra iſtos famulos hoſpitum, & in ſimili caſu in quo ipſe famulus poſteà cum equo aufugit, Rot. Florentina penès Magon. *deciſ.* 56. *per tot.* & ob id optimum conſilium eſſe pro conductore, ut ſibi nihil imputari valeat, accipere famulum à locatore, qui equi conducti curam habeat, dicit Ripol. *var. cap.* 12. *num.* 295. & conſentit Fontanel. *deciſ.* 534. *num.* 6.

88 Advertendum tamen circa dictos famulos hoſpitum, vulgo *Vetturinos*, quòd aut dantur ab initio contractus locationis, ut cuſtodiant equum, aut dantur ex poſt, ut cuſtodiant perſonam conductoris, ne videlicet recedat cum equo, & in primo caſu videtur Dominus in ſe aſſumpſiſſe cuſtodiam equi, ita ut ad eam non teneatur conductor, ſed teneatur cuſtos, & eo deficiente ſibi imputare debet Dominus, qui malum cuſtodem elegit, in ſecundo verò ſecus eſt, quia in ea conductor obligatus remanet, prout contrahendo ſimpliciter adſtrictus fuit ab initio, ut diſtinguendo voluit Bald. *in l. ex Divi Pii num.* 3. *C. loc.* & ſequitur Magon. *deciſ. Flor.* 56. *n.* 12. Et dati ab initio liberant quidem conductorem ab onere cuſtodiæ, ita ut per malam cuſtodiam non teneatur, ſed non poſſunt ipſi Vecturini tollere, perimere, aut aliter alterare obligationem ipſis Dominis locantibus quæſitam, ut docet Ang. *in l. qui Romæ* 122. §. *Callimacus num.* 1. *ff de verbor. oblig.* ubi etiam Alex. *num.* 3. Catoc. *tit. de caſibus quæſt.* 12. *num.* 46. ubi addit rationem, quia quandoque ex aliqua recognitione de facili à conductoribus equorum corrumpuntur. Verùm conſideranda qualitas Vecturini, & conſuetudo locorum, quia ſolent habere quandoque tacitum mandatum à Dominis, ſaltem ad prorogandum contractum locationis, ut per Magon. *d. dec. Flor.* 56. *num.* 8. *verſ. accedebat etiam*, & poſiti pro locandis equis reputantur inſtitores, Dec. *conſ.* 29. *n.* 5. *lib.* 1. & ideò obligant Dominum, Borta *conſ.* 105. *num.* 13. *ad fin. & ſeq.*

89 Quoniam autem, ut dictum eſt, conductor tenetur reficere damna, culpa ſua evenientia in animali locato, meritò dubitari poteſt, an teneretur etiam continuare ſolutionem mercedis equi ad vecturam conducti culpa ſua mortui, uſque ad reſtitutionem pretii, vel ſaltem uſquequò durabat locatio. Et pro affirmativa facit, quòd hoc eſt damnum culpa ſua eveniens domino, & quòd dum conductor ad mercedes ei teneretur, ſi animal non fuiſſet mortuum, idem dicendum eo mortuo culpa ſua, nam culpa non debet culpoſo prodeſſe, & alteri nocere, *l. ſive hereditaria in fin. ff. de negot. geſt. l. ſi ab hoſtibus* §. 1. *ff ſolut. matr.* Pro contraria verò facit quia perempta re locata, finitur locatio, Surd. *conſil.* 400. *n.* 8. *ad fin. & ſeq.* etiamſi pereat culpa conductoris, Decian. *conſ.* 8. *num.* 10. *lib.* 3. & ideò non debetur merces pro ipſa locatione conventa, & ita in puncto tenet, & deciſum à Senatu refert Fontanel. *dec.* 536. *n.* 4. *& ſeq.* qui tamen licèt ſuper tali deciſione multa verba faciat etiam ſuperflua, non reſpondet præcisè ad primum motivum alterius opinionis, quòd videlicet amiſſio mercedum eſt damnum culpa conductoris eveniens locatori, nam ſi equus mortuus non fuiſſet, conductor aſſequutus fuiſſet ipſas mercedes, ac etiam equum. Sed reſponderi poteſt, quòd amiſſio illarum mercedum non eſt propriè damnum, ſed amiſſio lucri, & quidem non omninò certi, nam poterat evenire, quòd equus hora ſequenti poſt mortem culpa conductoris ſecutam, naturaliter, vel caſu moreretur, unde ſi per inundationem ager non reddat fructus ſolitos, non dicitur proprie damnum, ut dicit Marcabrun. *conſ.* 49. *num.* 60. *&* 61. & magis in terminis, quòd amiſſio lucri, quod quis percipere potuiſſet, ſi duraſſet locatio, non dicatur damnum, latiſſimè firmat Cyriac. *contr.* 62. *num.* 2. *verſ. primum quod Bravus, & pluribus ſeqq.* & faciunt tradita per Bart. *in l. quamvis num.* 21. *in fin. ff. de fluminib.* Menoch. *conſ.* 901. *num.* 41. Surd. *conſ.* 154. *num.* 23. Odd. *conſ.* 84. *num.* 7. & 8. Afflict. *deciſ.* 38. *num.* 12.

At ubi equus vivit, & conductor eum retinet ultra tempus pro quo facta fuit locatio, debet ſolvere etiam tempore 90
non convento mercedem, quia præſumitur equus relocatus, dum de conſuetudine locari, & relocari ſolent illi equi ad vecturam, Bart. *in l. item quæritur* §. *ult. ff. loc.* Menoch. *præſ.* 83. *num.* 49. *lib.* 3. & dicam Deo dante *in tit. de tacit. relocat.* Unde ſi quis fidejuſſor pro conductore videat eum 91
differre reditum, ac timeat non rediturum, debebit citare locatorem ad recipiendum pretium ipſius equi, & mercedes uſque tunc decurſas, & quatenus recuſet, debebit facere actuale depoſitum ad ſe eximendum ab ulteriori earum decurſu, ut conſuluiſſe in facti contingentia, dicit Fontanell. *deciſ.* 536. *num.* 15. *& ſeqq.* ubi latè comprobat tale conſilium, *& num.* 25. refert ſe etiam dediſſe conſulenti deciſionem in terminis terminantibus, in qua tamen fuit condemnatus fidejuſſor ad ſolvendum intereſſe poſt factum depoſitum, ſed ea ratione, quia depoſitum non fuerat legitimè factum.

Verùm ſi nimia negligentia, vel alia de cauſa conductor 92
diu equum retinuerit, dubium eſt, an ſemper continuare debeat eadem merces, quamvis ad maximam ſummam aſcendat, & placet deciſio Senat. Catal. relata per Fontanell. *deciſ.* 538. *num.* 2. quòd videlicet non teneatur conductor pro mercede, niſi uſque ad ſummam valoris ipſius equi, ita ut ſi equus ſit valoris ſcutorum viginti, conductor eum non reſtituens condemnari poſſit in quadraginta tantùm, viginti pro valore equi, & alia viginti pro mercede, licèt ea computata ad rationem conventionis ſumma eſſet valdè major, videtur enim militare ratio, & æquitas text. *in l. un. C. de ſent. quæ pro eo, quod inter.* ibi, ne dum in infinitum computatio reducitur, pro ſua impoſſibilitate cadat. Et licèt idem Fontanel. contrarium ſenſerit *in deciſ.* 537. *num.* 13. *& ſeqq.* quoad ejus auctoritatem ipſemet reſpondet in ſubſequenti *deciſ.* 538. *num.* 4. dicens, *nihil intereſt, quia ſemper, & ubique major me eſt ſenatus.* Et quoad rationem, qua motus fuit, quòd ſcilicet *dictæ l. un.* diſpoſitio non poſſit applicari in caſu iſto, ex quo agitur de mercede locationis, non autem de intereſſe de quo loquitur illa lex, reſponderi poteſt, quòd ſufficit applicari poſſe rationem legis ad hoc, ut etiam ejus diſpoſitio applicetur Caſſad. *deciſ.* 37. *numer.* 2. *ſuper reg. Cancel.* Verall. *deciſ.* 177. *num.* 5. *par.* 1.

In actu autem reſtitutionis dubitari poteſt, an locator te- 93
neatur recipere animal deterioratum, & breviter diſtinguendum eſt inter deteriorationem magnam, & evidentem, uti ſi claudicet, & parvam, uti ſi nimis calcaribus fuerit ſtimulatus, ut in prima non teneatur recipere, ſecus autem in ſecunda, ut tradit Lopez *in rubr. de donat. int. vir. & uxor.* §. 65. *n.* 32. & in dubio debet eum recipere cum proteſtatione, aliàs ſi non recipiat, & interim equus pereat, perit ipſi Locatori, Carpan. *ad ſtatut. Mediol. tom.* 2. *cap.* 398. *n.* 241. Et videns deterioratum ſi recipiat ſine proteſtatione, & ducat ad mariſcalcum, & equus moriatur, pariter ejus damno cedit, quia cenſetur culpam remiſiſſe, Cornazan. *dec.* 174. *n.* 1. ſecus autem ſi deterioratio ſit latens, Neguſan. *conſ.* 105. *num.* 10.

At ſi Dominus recipiat equum cum latenti deterioratio- 94
ne, vel cum proteſtatione ita ut per receptionem ſibi non præjudicet, ſed poſtea eum malè tractet, puta denegando cibum, vel aliter, ipſe quoque culpam committat, hæc culpa ejus poſterior prævalet primæ conductoris, ita ut iſte amplius non teneatur, Cornazan. *deciſ.* 174. *num.* 2. *& ſeqq.*

Et denique circa dictum punctum, an & quomodo tenea- 95
tur dominus recipere animal, quod locavit ad vecturam, ſi ſibi reſtituatur deterioratum, videatur Catoc. quem poſt prædicta ſcripta reperi illum tractare *ſub tit. de imperitia Caprarii, concluſ. ſeu qu.* 6. *à n.* 12. ubi ponit alium titulum nempe *Præjudicium uſque ad fin. fol. mihi* 176. *à terg.* ubi prædicta in parte comprobat, & alia latiùs, ac meliùs explicat.

Verùm

Digitized by Google

Verùm ad id, quod ſub *num.* 22. audet dicere ultra Doctores omnes, quòd ſi dominus recipiat equum deterioratum ſcienter, poſſit tamen agere ad deteriorationem, quod eſt contra id, quod ſupra dixi ex Cornazan. *deciſ.* 174. *num.* 1. diligentiùs eſt advertendum, an ſubſiſtat, & maximè, quòd nec gloſ. quam dicit notabilem *in l. non ſolùm ff. de rei vindic.* nec Cravet. *conſ.* 106. *num.* 4. quos allegat, videntur ejus opinionem probare.

96 Mortuo verò equo, vel alio quocunque animali locato, non poteſt conductor obligatus reſtituere pretium, velle tradere corium, & carnes in computum pretii, & reliquum velle ſupplere, ſed eſt in arbitrio Domini velle, vel juſtum pretium, vel corium, & carnes cum ſupplemento Loppez *in rubr. de donat. inter vir. & uxor.* §. 65. *num.* 30.

97 Paſtor denique, qui non conduxit, ſed fuit conductus pro animalium cuſtodia, tenetur de periculo animalium, quæ cuſtodire debet, *l. qui mercedem* 43. *ff. locat.* dummodo tamen aliqua ejus culpa intercelleiit, ſecus autem ſi evenerit ex mero caſu fortuito, Bart. *in dicta l. qui mercedem.*

98 Sufficit tamen quælibet culpa etiam leviſſima ad hoc ut Paſtor, qui conductus fuit ad cuſtodiendum animalia, de periculo eorum teneatur, Bart. *in l. qui mercedem,* Salyc. *in l. in judicio n.* 2. *C. loc.* Jaſ. *in l. domos* 61. *n.* 7. *ff. de legat.* 1. Corn. *conſ.* 242. *in princ. l.* 1. Burſat. *conſ* 53. *n.* 35. *l.* 1. Greg. Lopez *in l.* 15. *tit.* 8 *p.* 5. *gl.* 1. *verſ. ſi recibien.* Joſ. Ludovic. *dec. Luc.* 10. *num.* 6. & licèt videatur onus graviſſimum, & importabile, quòd Paſtor teneatur, ad tam multa circa gregem, nempè ad defendendum eum à lupis, & vulpibus, ad curandum à ſcabie, ad eum arcendum à ſegetibus, & hortis alienis, ad eum paſcendum in hyeme, & de nocte, aliaque ſimilia, & circa omnia teneatur de culpa leviſſima, ac propterea contrariam opinionem teneat Molin. *de contract. diſp.* 494. *num.* 12. tamen difficile eſſet recedere à prima, dum eſt communis, ut patet ex præcitatis, & dicit Joſ. Ludov. *d. num.* 6. *ad fin.*

99 Et in hoc differt Paſtor conductus ad cuſtodiendum ab eo, qui animalia conduxit, quia iſte ultimus non tenetur de culpa leviſſima, ſed tantùm de lata, & levi, Bald. *conſ.* 22. *lib.* 3. Valenzuel. *conſ.* 108. *n.* 4. & alii ſupracitati in terminis Societatæ, quibus in eiſdem terminis addo Corn. *conſ.* 108. *n.* 6. *verſ. item dici poteſt l.* 1. Caball. *conſ.* 56. *n.* 5. *l.* 2. ubi refutat Alex. in addit. ad Bart. *in l.* 1. *in ult. addit. C. de curſ. publ. l.* 11. dum videtur velle, quòd conductor teneatur de leviſſima, Cotta *in memor. ver. ſcolaris.* Et generaliter, quòd conductor non teneatur de culpa leviſſima, ſed tantùm de lata, vel levi, dicetur etiam alibi, & ſignanter *in cap.* 29 *de conductore, quid poſſit, & ad quæ teneatur circa rem conductam.* Ubi concluſio ampliabitur etiam ſi conductor promiſerit cuſtodiam, quia intelligitur juxta naturam contractus, quatenus non receperit mercedem ſpecialiter pro ipſa cuſtodia.

100 Et alia etiam eſt differentia in hoc propoſito, quòd videlicet conductori, ut liberetur, ſufficit probare mortem animalium, nec neceſſe habet probare, quòd obierint abſque culpa ſua, ut firmatum eſt ſupra in conductore ad vecturam. Paſtori autem conducto pro animalium cuſtodia, non ſatis eſt probare mortem, ſed neceſſe etiam habet probare, quòd abſque ſua culpa mors evenerit, ut diſtinguendo docet Bald. *in l. cum ita* 33. §. *ſpecies prope fin. ff. de legat.* 2. Alex. *conſ.* 158. *num.* 3. *lib.* 2. Alciat. *conſ.* 20. *n.* 3. *lib.* 8. Gomeſ. *var. tom.* 2. *cap.* 3. *num.* 22. *ad med.* Guttier. *pract. lib.* 4. *queſt.* 47. *num.* 3. *& ſeq. & num.* 17. Munoz. *de ratiocinat. cap.* 18. *num.* 32. *& ſeq.* Cyriac. *controverſ.* 357. *num.* 2.

101 Neque in hoc paſtore conducto ad cuſtodienda Pecora applicatur diſtinctio illa ſupra tradita in conductore inter caſum, qui ſolet contingere ſine culpa, & caſum, qui non contingere ſolet ſine ea, ut in primo probari non debeat culpam non adfuiſſe, ſed tantùm in ſecundo, quidquid contrarium ſentire videatur Carocc. *in tit. de imperitia Caprar. num.* 4. & Gomez. *variar. tom.* 2. *d. cap.* 3. *num.* 22. *poſt med.* quia in iſto culpa ſemper præſumitur, ut volunt Bald. *in d. l. cum ita* §. *ſpecies prope fin.* & alii ſupracitati, dum dicunt in caſu mortis, quæ eſt de eis caſibus, qui contingere ſolent ſine culpa, quòd non ſatis eſt Caprario portare Pellem animalis, aut aliter juſtificare mortem, imò & dolus præſumitur, gloſ. *in cap. quamvis ver. veſtit. de reg. jur.* Alciat. *conſ.* 20. *n.* 3. *lib.* 8. Boſſ. *in ſua practic. crim. in tit. de carcere ſub num.* 7. Magon. *deciſ. Luc.* 26. *in prima addit.*

102 Debebit igitur iſte Paſtor conductus tempore evenientis caſus illum denunciare Domino, & ſi Dominus non remaneat quietus, debebit adducere alios cuſtodes, qui deponant quòd morbo ſimili ſolent animalia ibi mori, & ſi alia animalia ibi ſimili morbo non moriantur, facere accedere expertos qui videant, qua infirmitate, vel quo caſu animalia illa pereant, ut monet Caroc. *de loc. tit. de imperit. Caprar. n.* 23. & ſequitur Molpheſ. *ad conſ. Neap. par.* 14. *queſt.* 18. *num.* 7. *poſt med. &* 8. & ſolet fieri quandoque pactum, quòd talis probatio caſus fieri debeat, & etiam præfiniri tempus, quo ſit facienda, quod ſervari debet, Alex. *conſ.* 158. *num.* 4. *lib.* 2. vel adeſſe ſtatutum id vel ſimile diſponens, prout adeſſe Tuderti, quòd mors denuntietur Domino intra triduum, refert Caroc. *d. num.* 23. *ad med.* ſed valebit probatio, & attendenda erit ſi tranſacto termino facta fuerit parte non opponente, ſecus verò ſi facta fuerit, non obſtante ejus oppoſitione, Alex. *d. conſ.* 158. *ad fin. lib.* 2.

Si tamen ageretur de re modica, & difficile eſſet habere teſtes, vel peritos, ſtandum eſſet dicto Paſtoris bonæ famæ tam ſuper morte, quàm ſuper caſu mortis, vel alio evento, Roman. *in l. ſi paſcenda num.* 6. *C. de pact.* Munoz. Eſcobar. *de ratiocin. par.* 1. *cap.* 18. *num.* 38. 103

Si animalia fuerint à lupis comeſta præſumitur culpa, quia non comeduntur à lupis animalia cuſtodita, Cornel. *conſ.* 28. *num.* 3. *lib.* 3. Laderch. qui alios allegat *conſ.* 154. *num.* 3. *poſt princ.* unde cùm iſte ſit caſus, qui non intervenit abſque culpa, tenebitur non ſolùm cuſtos, ſed etiam conductor probare culpam non interveniſſe, & quidem non poteſt eſſe Paſtoris excuſatio, ſi comedit lupus oves, & Paſtor neſcit, dicit text. *in cap. quamvis* 10. *de reg. jur.* & etiam conductor tenetur rem conductam cuſtodire, Burſ. *conſ.* 53. *num.* 13. Cyriac. *contr.* 61. *num.* 28. Rot. *deciſ.* 241. *num.* 1. *par.* 2. *diverſ.* 104

Et idem, quod dicitur de lupis, procedit etiam in furibus, cùm & iſti non ſoleant auferre animalia cuſtodita, & lupis in propoſito comparantur, Silvan. *conſ.* 29. *num.* 9. Maſeard. *concl.* 467. *num.* 16. 105

Dubium autem eſt; an ſufficiat pro excluſione culpæ probare animalia fuiſſe dimiſſa in paſcuis, ubi communiter dimitti ſolent ſine cuſtode, & fur, vel lupus ea abſtulit, vel occidit, ſunt enim rationes hinc inde, quas refert Speculat. *in tit. de loc. num.* 21. ubi loquitur in terminis Paſtoris conducti certa mercede ad cuſtodiendum Boves, & inclinare videtur in affirmativam, quam ultimo loco refert, maximè, ſi etiam proprios Boves talis Paſtor ibi eodem modo dimittere conſuevit. Et iſta eſt magis communis, quam tenent Lop. *in cap. per veſtras, notab.* 6. §. 7. *n.* 12. *de donat. inter vir. & uxor.* Cepol. *in l. quid ſit fugitivus num.* 5. *ff. de edil. edic.* Cravet. *conſ.* 353. *num* 6. Corn. *conſil.* 108. *num.* 6. *ad fin. lib.* 1. Petr. de Ubald. *de duob. fratr. par.* 8. *num.* 4. Felic. *de ſociet. cap.* 21. *num.* 42. Franc. Marc. *deciſ.* 888. *num.* 6. *part.* 1. Boer. *deciſ.* 218. *num.* 11. Magon. *deciſ. Flor.* 56. *num.* 11. 106

Verùm iſti, ut plurimum loquuntur in terminis conductoris, vel ſocii, unde difficultas remanet circa Paſtorem conductum ad cuſtodiendum, quomodo excuſari poſſit dum dimiſit animalia ſine cuſtodia, in quibus terminis videtur ſaltem advertendum, quòd ratio illa, qua moventur communiter præcitati, quòd conſuetudo excuſet, ut applicetur, non ſufficit probatio, quòd ita conſueverint animalia dimittere domini eorum, vel etiam conductores, ſed neceſſe ſit probare, quòd ita etiam conſueverint ea dimittere alii ſimiles Paſtores conducti, nam conſuetudo probanda eſt in ſpecie caſus, de quo agitur, non autem generaliter, Caſtrenſ. *conſ.* 340. *ad fin. verſ. ſupereſt videre* Cravett. *conſ.* 96. *n.* 4. Pariſ. *conſ.* 112. *n.* 12. *lib.* 4. Rot. cor. Mantica *deciſ.* 159. *num.* 3. *& ſeq. & deciſ.* 357. *num.* 4. 107

Præterea non excuſaret talis conſuetudo, ſi adeſſet cauſa timendi, Salic. *in l. pignus de pignor. act.* & præcipuè ſi ſupervéniſſet rumor luporum, aut furum, vel alia nova cauſa timendi, Petr. de Ubald. *d. p.* 8. *n.* 4. *ad fin.* Caroc. *tit. de imperit. Caprar. n.* 47. Felic. *de ſociet. c.* 21. *n.* 66. Boer. *dec.* 218. *n.* 11. 108

Et prædicta de dimiſſione ſine cuſtodia applicantur etiam, ſi dimiſſa fuerint cum cuſtodia pueri, vel alia inſufficienti, quia regulariter, & hæc eſt culpa, Joſ. Ludov. *dec. Peruſ.* 10. *num.* 12. *verſ. ſed negari & ſeq.* ſed ſecus eſt ubi ita conſuevit communiter fieri, Decian. *conſ.* 29. *num.* 17. *lib.* 1. Grat. *conſ.* 100. *n.* 11. *lib.* 2. Caroc. *tit. de caſibus* §. *quæ excuſent a culpa num.* 2. *circa med.* Felic. *de ſociet. cap.* 22. *num.* 5. 109

Et dicta excuſatio culpæ deſumpta ex eo, quòd factum fuerit ſolitum, & conſuetum fieri communiter ab aliis, non eſt reſtringenda ad caſum prædictum furum, & luporum, ſed inſervire poteſt in omnibus aliis, quia hæc eſt regula generalis, ut excuſetur à culpa, qui facit ea, quæ ſunt ſolita, & conſueta, *lib.* 3 *ff. ad Macedon. l. quid ſit fugitivus* §. *apud Labeonem ff. de edil. edict.* Crav. *conſ.* 8. *num.* 22. Decian. *conſ.* 29. *num.* 16. *lib.* 1. Rot. Genu. *deciſ.* 14. *num.* 68. 110

Sic quod dictum fuit ſupra in al quibus caſibus particularibus præcipuè locationis ad vecturam, convincendum damnum proveniſſe ex actu illo, qui dicitur culpoſus, ad

hoc,

hoc, ut ad illud teneatur conductor, regulariter ſervari ſo-
let, ut ſcilicet culpa illa debeat eſſe ordinata ad caſum, ita ut,
111 ſi illa non fuiſſet, caſus non eveniſſet, Cravett. *conſ.* 8. *n.* 27.
& 29, & in terminis Aldobrandin. *conſ.* 19. *num.* 8. *&* 9.
lib. 2. Cabal. *conſ.* 56. *num.* 8. *lib.* 2. ubi quòd hoc debet ar-
ticulari, & probari, quòd ſi culpa illa non fuiſſet, caſus
non eveniſſet, & loquitur de conductore Aſellorum, qui
habeat etiam alios Aſellos proprios, & poſtquam ingreſſus
fuerat cum utriſque quoddam flumen, illud creverat, &
omnes aſportaverat, & vult non teneri de caſu illo, vel
112 ſaltem debet poſſe eſſe ordinata ad caſum illum, quod ſuf-
ficere cenſuit Ambroſin. *deciſ.* 17. *num.* 11.
113 Cæterum quomodo probetur culpa, & quæ excuſent ab
ea, ſi aliquid ulteriùs deſideretur in ſpecie ultra ſuperius di-
cta, videri poteſt Caroc. *de locat. & cond.* qui facit titulos
diſtinctos de culpa, & de culpa quomodo probetur, & quæ
excuſent ab ea, & latè etiam Felic. *de ſocietat. cap.* 21. *&* 22.
& 23. & fuit etiam aliquid dictum *in cap.* 30. *de incendio.*
114 Ubi autem agitur de probanda morte animalium ſimpli-
citer, communiter diſtingui ſolet inter ea, quæ gregatim
paſcuntur, & alia, quæ non paſcunt gregatim, & in primis
ſufficiunt conjecturæ, & ſatis eſt etiam probare, quòd illo
tempore communiter accidit in regione, ſecus autem in ſe-
cundis, quia requiritur probatio concludens *in l. quoad præ-
ſens* 4. *n.* 1. *C. de Murileg. lib.* 11. Dec. *in l. ſi paſcenda n.* 20.
C. de pact. Ripa *de peſt. tit. de privil. contract. n.* 168. Urſil.
ad Afflict. *deciſ.* 150. *n.* 26. Ambroſin. *dec.* 17. *n.* 7. Durum
enim eſſet de qualibet ove, quæ moritur, vel deperditur ha-
bere teſtes de viſu, dicit Bart. ibi, & ideò ſufficit dicta proba-
tio, puta quòd communis fuit mortalitas, & quòd commu-
niter de centum mortuæ ſunt ſexaginta, vel quid ſimile, Me-
dic. *in tract. mors omnia ſolvit par.* 1. *n.* 77. Munoz. *de ratio-
cin. par.* 1. *cap.* 18. *n.* 35. Felic. *de ſociet. cap.* 25. *n.* 42. Quod
ſi procedit in probanda morte quamplurium, ut ſufficiat
probare fuiſſe mortalitatem magnam, ut loquuntur præcita-
ti, idem videtur admittendum in quantitate parva ſolita
ſemper mori, quoad quantitatem ipſam ex identitate ratio-
nis, imo faciliùs propter minus præjudicium, licèt contra-
rium ſenſerit Rot. *deciſ.* 410. *num.* 22. *par.* 9. *recent.*
115 Gregatim autem paſci ad hunc effectum, dicuntur Anima-
lia minuta, non autem groſſa, puta equi, vel Boves, quia iſta
generaliter conſueverunt paſci ſeparatim, quod attenditur
etiamſi actualiter eſſent, & paverunt plura ſimul, ſecundùm
Caroc. *in tit. de imperit.* Capiar. *num.* 22. *poſt med.*

Et hæc dicta ſufficiant pro nunc de locatione animalium in ſpecie, cæterum nulli dubium, quòd iſta locatio convenit regulariter cum locatione aliarum rerum, & ideò recurrendum erit in reliquis ad regulas generales in ſuis ſedibus, ubi etiam non omittam dicere ſi quid ſpecialitatis adſit circa animalia, quæ omnia non placuit hîc referre, imò multa in hoc eodem capite dixi tantùm loquendo de una ſpecie locationis animalium, quæ licèt procedant etiam in aliis; magis placuit relinquere judicio prudentis lectoris ea applicare, quàm illa repetere.

De Gabellarum locatione.

S U M M A R I U M.

1 *Gabellæ locari poſſunt.*
2 *Gabellarum locatio requirit ſubhaſtationem publicam.*
3 *Gabellarum locatio etiam ad modicum tempus, requirit ſubhaſtationem.*
4 *Gabellæ Communitatum in locatione, requirunt octo conditiones.*
5 *Gabellæ locatio requirit ſubhaſtationem, ſi fiat à Camera, non ſi fiat ab ipſo Principe, vel habente mandatum ſpeciale ab eo.*
6 *Gabellæ non poſſunt locari quibuſdam perſonis.*
7 *Mulieres non poſſunt conducere gabellas.*
8 *Ampl. ut Mulieres, nec poſſint ſuccedere in conductione gabellarum.*
9 *Gabellarum conductio tranſit ad heredes.*
10 *Mulier quando fuerit judicata capax emolumentorum gabellæ.*
11 *Gabella non poteſt locari minoribus.*
12 *Gabella non poteſt locari filio familias, niſi habeat peculium, aut Patris conſenſum.*
13 *Gabella non poteſt locari tutoribus.*
14 *Clerici non poſſunt conducere gabellas.*
15 *Hebræi, & Saraceni gabellas conducere non poſſunt.*
16 *Officiales Communitatis, non poſſunt conducere gabellas.*
17 *Gabellæ fiſcales non debent locari ad minus tempus quam triennii.*
18 *Gabellæ in locatione fit remiſſio mercedis propter ſterilitatem.*
19 *Sterilitas in locatione gabellæ eſt, ſi non tranſeant Mercatores.*
20 *Gabellæ non poſſunt locari, niſi recepta fidejuſſione.*
21 *Gabella, an ſit locata, vel vendita.*
22 *Gabella in locatione, an cenſeatur translatum jus exigendi, vel ſola commoditas.*
23 *Capitula, quæ fiunt in locatione gabellarum habent vim legis.*
24 *Ampl. etiam, quo ad tertios, ſi locatio fiat à Principe.*
25 *Officiales locantes gabellas, non debent ſolitum alterare.*
26 *Locatio gabellarum debet ſtrictè intelligi.*
27 *Gabella locata, an comprehendatur ejus augmentum.*
28 *Gabella locata veniunt neceſſaria ad ejus exactionem ut Capanna, in qua exigitur.*
29 *Gabellæ locatio intelligitur juxta ſolitum.*
30 *Gabellarum conductores, an acquirant privilegium fiſci in exigendo.*

C A P U T XIII.

GAbellas locari poſſe in jure clarum eſt, ut patet *in l. locatio* 1
9. in princip. & in l. vectigalia 10. *§. fin. & in l. Cæſar.*
15. *ff. de public. & vectig.* & notat Bart. *in l. cotem ferro §. qui
maximos n.* 1. *ff. eod.* Guttier. *de gabell. quæſt.* 131. *n.* 2.
Verùm non liberè, & abſolutè, ſed cum ſolemnitate pu- 2
blicæ ſubhaſtationis faciendam eſſe earum locationem præ-
ſupponi videtur *in d. l. locatio* 9. *in princ. & in l. penes* 4. *C.
vectigal. nov.* ubi not. DD. & tradit Bertachin. *de gabell.
par.* 2. *num.* 17.
At quamvis requiſita videtur ſubhaſtatio in locatione ga- 3
bellarum, etiam ad modicum tempus facta, prout de loca-
tione ad triennium loquitur *d. l. penes* 4. *C. vectigal. nov.*
quod ſecus eſt in aliis rebus juxta gloſ. *in l. quamvis C. de
vendit. rer. Civit. lib.* 11. cum qua tranſit Bertachin. *d. par.* 11.
num. 17. tamen non propterea dicendum videtur hanc ſo-
lemnitatem requiri ratione rei, ideſt ipſius gabellæ, ſed po-
tiùs ratione perſonæ locantis, ſive ſit fiſcus, aut Camera, ſive
ſit Civitas, aut communitas, in qua præcipuè in ſtatu Eccle-
ſiæ, ubi per celebrem Bullam 10. Clementis VIII. quæ dici- 4
tur de Bono Regimine *ſub §.* 17. præcipitur bona Commu-
nitatum locari cum ſolemnitatibus de jure ſtatutis, requi-
runtur 8. conditiones, prout ex text. *in l. 2. verſ. ſin. autem C.
ſi prop. duplic. penſitat.* latè tradit eas ſingulariter explicando
Cohel. *ad eamdem Bullam cap.* 46. *num.* 3. *& per tot.* cæte-
rum ſi locatio fiat per ipſummet Principem, vel alium ha-
bentem liberas habenas in diſpoſitione rerum ſuarum, uti- 5
que nec ſubhaſtatio, nec alia ſolemnitas erit neceſſaria, idem-
que erit ſi fiat per Procuratorem habentem ſpeciale Princi-
pis mandatum, nam licèt omnia, quæ fiſci ſunt, principis
ſint, & Fiſcus quoque dicatur habere mandatum Principis,
tamen ipſe habet mandatum à lege præſcribente dictam for-
mam locandi cum ſubhaſtatione, adeò ut talis forma videa-
tur in ejus mandato ineſſe, quod ſecus eſt in mandato con-
ceſſo ab homine, nempe ab ipſo Principe, prout optimè di-
ſtinguendo probat Franciſc. à Pont. *de pot. Proreg. tit.* 4. *§.* 5.
num. 29. ubi propterea refert deciſum in venditionibus, quæ
fiunt ab ipſo Prorege Neapolis vigore ſui mandati ſpecialis,
quod habet à Rege Catholico non requiri ſubhaſtationem,
ſecus autem in eis, quæ fiunt per Cameram.
Præterea circa validitatem hujus contractus, ſciendum 6
quòd ſunt aliquæ perſonæ, quibus de jure non poteſt fieri
hæc locatio gabellarum, & ſi fiat, tamquam jure prohi-
bita, eſt ipſo jure nulla, ut tradit Guttier. *de gabell.
quæſt.* 132. *num.* 3. Girond. *eodem tit. par.* 3. *num.* 19.
Sunt autem inter eas præcipuè omnes mulieres, quia cùm 7
Gabellas exigere ſit minus merè perſonale, & publicum,
Caſtrenſ. *conſ.* 468. *col.* 2. *ante fin. ver. & ideo præſuppo-
ſito lib.* 1. Lucas de Pen. *in l. unica col.* 1. *ante fin. ver. an
ergo cogitur C. de mulier. & in quo loc. lib.* 10. mulieres
ſunt ejus capaces ad text. *in l. fœminæ ff. de reg. jur.*
Cohel. *ad dic. Bull. cap.* 46. *numer.* 55. & benè firmavit
Rot. 663. *num.* 3. *&* 4. *par.* 1. *recent.*
Imò ſi conduxerit vir, & deceſſerit relictis fœminis hære- 8
dibus, ad eas non tranſit locatio per dictam earum incapaci-
tatem, Alberic. *in l. ideo ſocietas n.* 1. *ff. pro ſoc.* Fulgoſ. *in l.
adeò circa med. in gloſ. ſuper ver. aſcripta ff. pro ſoc.* Lauden.
de fiſco quæſt. 190. Mozz. *tit. de ſociet. cap. ult. n.* 29. *fol.* 120.
quamvis hæc conductio gabellarum regulariter ad heredes 9
tranſeat,

tranſeat, ut firmant Pariſ. conſ. 82. n. 8. lib. 1. Felic. de ſociet.
cap. 32. n. 21. & ſeq. Rot. coram Ubald. deciſ. 213. n. 2. &
deciſ. 311. n. 5. quidquid in contrarium ſecluſo pacto ſpe-
ciali velle videatur Alberic. in d. l. ideo ſocietas ff. pro ſoc.
10 Verùm ſi primus conductor ſublocaſſet viro, & ipſo ſub
conducture defuncto ſucceſſiſſet fœminas, & primus non ex-
cepiſſet contra ejuſdem fœminæ perſonam, ſed eam toleraſ-
ſet, utique non poſſet poſtea velle eam excludere ab emolu-
mentis, ut dixit Rot. in una Ferrarienſis pecuniaria 14. Mar-
tii 1629. in §. fin. cor. Pirovann, quæ confirmata fuit ſub die
25. Junii ejuſdem cor. eod. ubi dum allegaretur in contra-
rium Ruin. conſ. 216. num. 4. lib. 1. & Oſaſch. deciſ. 76.
num. 12. reſponſum fuit, quòd in eorum caſibus aderat con-
tractus ſocietatis in locatione, unde non mirum ſi per mor-
tem unius ex ſociis reſoluta eſſet ſocietas, de quo tamen alibi
dicam, & ideò non applicabantur caſui, in quo agebatur
de unico Appaltatore.
11 Et quod dictum eſt de fœminis, etiam de minoribus di-
cendum eſt, quia & ipſi ſunt incapaces conductionis ga-
bellarum l. in fraudem §. minoribus ff. de jur. fiſci, Peregrin.
de jur. fiſci lib. 6. cap. 5. num. 8. & latè Guttier. de gabellis
cap. 132. num. 17. & ſeq. Narbon. de etat. ann. 25. quæſt. 10.
num. 1. & per tot. ubi quid ſi minor actualiter conducat,
& juret, & alia videnda penès eum.
In filiis autem familias licèt probari videatur contrarium
12 quòd ſcilicet admittantur ad conductionem iſtam per text.
in lib. 3. §. unde Julianus ff. ad Sen. Conſ. Maced. ibi unde Ju-
lianus lib. 10. digeſtorum in eo qui vectigalia conducta habeat
ſcribit, & eſt ſæpè conſtitatum ceſſare Senatus conſultum,
tamen quia antecedenter loquitur de illis filiis familias, qui
publicè negotiabantur, & communiter reputabantur patres
familias, in quibus ceſſare Senatus conſ. dicit, etiam verba
prædicta intelligi debent retento eodem themate, & ſic re-
ſtringi ad eos, ut in ſpecie declarat Narbon. d. quæſt. 10. n. 3.
& ſeq. ubi ponderat dictionem illam, unde, quæ dependen-
tiam à ſuperioribus indicat ex Vulpell. de prepoſit. & adver.
ſign. dict. ultra verſ. unde, Rebuff. in l. quibus 57. ver. unde
ff. de verb. ſign. & aliis, ac proinde concludendum, non
poſſe filium familias conducere, niſi ubi habeat peculium,
aut conſenſus patris accedat tacitus, vel expreſſus, ut poſt
Franc. de Alpharo in tractat. de off. fiſc. gloſ. 34. §. 2. n. 77. con-
cludit idem Narb. ibid. n. 6. quidquid contrarium jure com-
muni inſpecto, aſſerat Peregr. de jur. fiſc. lib. 6. tit. 5. n. 9.
13 Tutores quoque, & curatores minorum, qui rationes tute-
læ, vel curæ non reddiderunt, admitti ad conductionem ga-
bellarum prohibentur l. un. C. ne tut. & cur. Peregr. de jur.
fiſc. lib. 6. tit. 5. n. 12. & eſt generale in rebus fiſcalibus, ut
dixi in cap. 10. qui conducere poſſint, ubi, & latiùs declaravi.
14 Clerici etiam prohibentur conducere gabellas, & ſimilia
jura Anth. de ſanctiſſ. Epiſc. §. alium, Bertachin. de gabell.
par. 3. num. 2. & licèt in Hiſpaniis ex lib. 8. tit. 10. lib. 9. re-
periatur permiſſum locationem eis, ſub fidejuſſione laico-
rum fieri, tamen id vix tollerabile, & minimè laudabile eſſe
tradunt Doctores illarummet partium, Mencac. de ſucceſſ.
creat lib. 1. §. 10. num. 648. ver. quo caſu Guttier. de gabell.
quæſt. 132. num. 23. ubi etiam latiùs proſequitur loqui de
hac locatione facta Clerico.
15 Sunt etiam prohibiti Hæbrei, & Saraceni ad hanc condu-
ctionem admitti de jure communi, ut per text. in c. penult.
de Judæis, & ibi DD. tradit Guttier. dict. cap. 132. num. 5.
16 Sunt, & officiales Communitatis locantis inter prohibi-
tos Gabellas conducere, & alii, de quibus in ſpecie Guttier.
d. cap. 132. per tot. & omnes, qui regulariter conducere
prohibentur, de quibus alibi ſuo loco.
17 Præterea, quoad validitatem, & modum locandi gabel-
las, non omittendum videtur notare, quòd vectigal fiſci non
debet locari pro minori temporis ſpatio, quàm triennii per
text. in l. penes 4. C. de vectig. & commiſſ. Soccin. jun.
18 conſ. 68. num. 2. lib. 2. Corocc. tit. de locat. vectig. quæſt. 8.
Boer. deciſ. 249. num. 1. & notandum dicit Mantic. de tacit.
lib. 5. tit. 3. n. 28. & eſt ratio, quia in locatione fit remiſſio
mercedis propter ſterilitatem l. ex conducto ff. locat. l. licet C.
eodem, & in locatione gabellarum, quæ ſolvuntur propter
19 tranſitum mercium, ſterilitas reputatur ad hunc effectum, ſi
non tranſeant tot mercatores, prout eſt ſolitum, ad tradita
per Menoch. conſ. 34. num. 14. ſed talis remiſſio evitatur, ſi
alio anno ſit ubertas, qua compenſetur ſterilitas primi l. ſi
uno ff. loc. & d. l. licèt, & dicam ſuo loco, modò, quia ſi fiat
locatio pro uno ceſſat iſta ſpes evitandi compenſationem,
quatenus in eo ſit ſterilitas, quod non expedit fiſco, ideò de-
bet fieri locatio pro tribus annis, ut poſt Salic. in dicta l. penes
tradit Bertach. d. par. 2. num. 16. Verum aliquibus in locis
de conſuetudine hoc non ſervatur, ut teſtantur Cuman. in
d. l. penes, & Peregr. de jur. fiſc. lib. 6. tit. 5. num 3.
Item non poſſunt locari niſi recepta fidejuſſione l. priùs 20
48. l. fin. §. Imperatores ff. de adminiſtr. rer. ad civit. pertin.
l. quicumque Cod. de fund. patrimon. lib. 11. verùm is, qui
locavit, & non vidit tempore debito dari fidejuſſorem con-
ventum, ſi probabiliter juxta communem opinionem cre-
dere potuit, quòd non poſſet per novam ſubhaſtationem re-
periri, qui tantam ſummam offerret, excuſabitur à culpa,
ſi ad eam non devenit, & ſtetit primæ locationi, prout in
caſu ſuo latè eum excuſat Decian. conſ. 47. num. 44. verſ.
videamus modò, & ſeq. lib. 4. & quatenus fiſcus conſe-
quatur id, quod fuit promiſſum, quòd non poſſit dare de
nullitate locationis, etiam ſi in mandato adeſſet data for-
ma locandi cum fidejuſſoribus, latè probat Bardellon.
conſ. 39. per tot.
Circa verò intellectum locationis legitime factæ dubita- 21
ri quandoque ſolet, an dici potiùs debeat gabellam fuiſſe
venditam, quàm locatam, de quo Bertac. de gabell. par. 2.
n. 1. & alii relati per Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 3. n. 31. & la-
tiſſimè ac optimè Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 104.
& dixit etiam in cap. 2. de emptione, practicatur autem fieri
inſtrumentum in forma locationis, ſecundùm Spec. in tit.
de locat. §. 1. verſ. porro, ubi per extenſum tradit ejus formu-
lam. Verùm non deſunt etiam, qui illud faciant in forma
venditionis, prout aſſerit Bertach. in d. par. 2. num. 10. ubi
dictam formulam per extenſum refert. At hinc non tollitur
omninò difficultas, quia poteſt eſſe locatio, licèt partes dixe-
rint vendere, & è contra, prout dixi in dicto cap. 2. ad
quod recurrendum, & ad DD. præcitatos.
Similis eſt quæſtio, quid intelligatur tranſlatum in con- 22
ductorem gabellarum, an ſcilicet jus eas exigendi, vel po-
tiùs ſola commoditas illas percipiendi, in qua Bertachin. d.
par. 2. num. 12. poſt adductas leges facientes pro tranſlatione
juris, dicit, quòd tamen eis non obſtantibus, ipſa commo-
ditas percipiendi videtur locata per l. ſi uſufructu ff. de jur.
dot. cum aliis juribus, & auctoritatibus ibi per eum citatis,
idem concludit Bart. in propoſito venditionis in l. cotem fer-
ro 11. §. qui maximos num. 5. ff. de publican. & vectig. verùm
quia jus non intelligitur tranſlatum in dubio, ſi poteſt ali-
ter intelligi, ut dicit ipſe Bart. d. num. 5. in princ. ita ut quæ-
ſtio poſſit reſolvi per inſpectionem inſtrumenti, ſeu pendere
ab intellectu verborum illius, videri poterunt tradita in pro-
poſito in cap. 10. qui poſſint conducere, vel non, in quæſtione
an tranſlatum ſit jus percipiendi decimas, vel potiùs ſola
commoditas in earum locatione facta laicis.
Solent tamen hodie fieri diverſa capitula explicantia, quid 23
tribuatur conductori, quæ inſeruntur in inſtrumento loca-
tionis, & tollunt quamplures difficultates, & ad ea ſemper
recurri debet, quia vim legis habere dicuntur, Corn. conſ. 339.
in princ. lib. 1. Pariſ. conſ. 82. num. 47. lib. 1. Idque non ſo-
lùm inter ipſos contrahentes prout eſt regulare, ut verba 24
Inſtrumenti inter eos haberi debeant pro textu legis, Cravet.
conſ. 105. num. 2. Aldov. conſ. 71. n. 2. Mantic. deciſ. 204.
num. 2. ſed etiam reſpectu non contrahentium, ut dicit Corn.
quem ſequitur Pariſ. ubi proximè, quòd tamen videtur intel-
ligendum, ut procedat, quatenus locatio fiat à Principe ha-
bente poteſtatem gabellam imponendi, vel impoſitam alte-
randi, aut per ipſius officiales eodem jure fungentes, ſecus
autem ſi ab alio limitatam poteſtatem habente, quia clarum
eſt talem non poſſe capitulando cum conductore excede-
re terminos ſuæ facultatis. Imò Officiales deputati ad lo- 25
candum non debent alterare capitula ſolita, quia cenſetur
eis data facultas locandi juxta ſolitum, & non aliàs,
quatenus aliud expreſsè actum non ſit lib. 1. & ibi Bartol.
Cod. de paſc. public. lib. 11. Bertachin. d. par. 2. num. 11.
Cohell. ad Bull. Bon. regimen. cap. 26. ad fin.
Debet autem locatio gabellarum omnino ſtrictè intel- 26
ligi Alex. conſ. 86. numer. 5. libr. 4. Burſat. conſ. 190.
numer. 28.
Ex hinc infertur, quòd ſi locatum ſit Dacium aliquod,
non poteſt conductor prætendere aliud, quamvis aliquo
modo ſub generalitate verborum locationis comprehendi
poſſet, puta ſi eſſet aliud ſuperindictum, Ferret. in tract.
de gabell. num. 45. Burſat. dict. conſ. 190. num. 28. & 30.
At quatenus iſta ſuperindictio ſit merum augmentum, 27
& gabella ſit ſimpliciter, & in genere locata, contrarium
forſan eſſet dicendum, ut ſenſere Bald. & Ang. in l. ut. ubi ff.
de petit. hered. Dec. in cap. cum M. Ferrarien. de conſtit. &
ibi Rip. num. 36. Socin. Sen. conſ. 29. n. 10. lib. 4. Menoch.
conſ. 34. num. 15. & 16. Boer. deciſ. 180. n. 7. quod ſecus eſ-
ſet, ſi in locatione eſſet expreſſa quantitas Dacii, ſeu gabellæ
exi-

exigendæ, ut apertè ſentiunt præcitati, & ſignanter Boer. *d. deciſ.* 180. *num.* 8.

28 Venit tamen in locatinne gabellæ jus illam exigendi, & quidquid eſt ad talem exactinnem neceſſatium, puta Capanna, vel Domus, in qua exigitur, ut per doctrin. Bald. *in lib.* 2. *C. de verb. ſign.* tradnot Ferrer. *ibidem num.* 104. Bertachin. *de gabella par.* 2. *num.* 65. Burſat. *d. conſ.* 109. *num.* 31. Surd. *deciſ.* 201. *num.* 1. *ad fin.*

29 Cæterum recipit hæc locatio interpretationem à ſolito, adeò ut habeatur pro expreſſa elauſula in Inſtrumento locationis gabellæ, ut cenſeatnt locatio ſacta juxta ſolitum Specul. *tit. de locat.* §. 1. *verſ. porro* Bertachin. *de gabella par.* 2. *n.* 11. Silvan. *conſ.* 35. *in princ.* Buſatt. *d. conſ.* 190. *n.* 36. Cavalet. *deciſ.* 60. *n.* 9. & eſt regula etiam in locationibus aliarum, ut cenſeantur ſactæ juxta ſolitum, prout dicetur ſuo loco *in c. de interpretatione locationis*, ad quod recurrendum erit, quia & alia ibi tradita, ſunt communia huic locationi.

30 Dubitatur tamen, an iſti conductores Gabellarum, & aliarum rerum fiſcalium acquirant privilegium fiſci, præcipuè procedendi contra debitores incipiendo à captura, & negativam teneni Guidopap. *ſing.* 287. Boer. *dec.* 180. *n.* 10. Fab. *in ſuo Cod. lib.* 4. *tit.* 4. *defin.* 1. quia per mutationem perſonæ mutatur conditio, & perditur privilegium, ut per Bart. *in l. per Procuratorem num.* 3. *ff. de acquir. hered.*

Verùm contrariam opinionem teneni poſt alios Peregr. *de jur. fiſc. lib.* 6. *tit.* 5. *n.* 35. Mauſon. *de cauſ. exec. ampliat.* 30. *n.* 22. Guttier. *de Gabell. quæſt.* 167. *n.* 5. Caſtil. *dec.* 120. *n.* 12. *& ſeq.* & hæc contraria videtur verior præcipuè, quando fiſcus conductoribus ſua jura cedit, & transfertur prout conſuevit in inſtrumentis locatinoum fieri, Girond. *de gabell. par.* 4. *in princ. num.* 19. *ad fin.* Nec obſtat, quòd privilegium perſonale nnn egrediatur perſonam, & ideò per mutationem perſonæ perdatue, quia dictum privilegium fiſci dicitur perſnnale ad differentiam realis, quia videlicet, non competit tatinne rei, ſed non eſt perſonale, ita ut cedi non poſſit, ut poſt alios advertit Surd. *conſ.* 444. *num.* 11. *verſ. & non obſtat*, & repetit Caſtil. *in d. deciſ.* 120. *num.* 13. & ſecluſa ceſſinne fecit, quòd iſti conductores ſtatim uti poſſent juribus fiſci tamquam ejus Procutatnres, etiam ante eis conceſſum mandatum, ut authoritate Bart. *in l. in provinciali* §. *ſi ego ff. de nov. oper. nunc tradit.* Avendan. *de exeq. mand. reg. par.* 2. *cap.* 12. *num.* 15.

Et hæc dicta ſufficiant pro nunc de locatione Gabellarum, quia licèt non ignorem cadere in ea mille alia dubia, tamen ſi vellem ea omnia hic anoectere, & in unum referre, neceſſe eſſet facere magnum tractatum de locatione iſta ſpeciali, repetendo etiam in eo regulas generales, quibus ipſa dubia reſnlvi, ut plurimum poſſunt, quod certè non expedit, recurrendum igitur ad ipſas regulas in ſuis ſedibus, quibus in lneis ſæpè etiam loquar in ſpecie de locatione Gabellarum, præcipuè quando in ea regula generalis non procedet, quod & facere conabor de locationibus aliarum rerum, nnn enim placet diſtioguere tractatum bunc locationis à rebus quæ locantur, quia neceſſe eſſet facere non tot capitula, quot ſunt res, ſed tot tractatus, & in ſingulis ferè repetere omnes regulas, & concluſiones, quæ ut plurimum ſunt generales, & omnibus locationibus conveniunt. Si quis autem velit plura in ſpecie de locatione Gabellarum in unum congeſta, adeat ſignanter Bertac. *in d. ſuo tract. de Gabellis par.* 2. & Caroc. *de locat. & cond. tit. de locat. vectigal.*

De bonis Eccleſiaſticis, an & quomodo locari poſſint.

PRINCIPIUM TITULI.

Bonorum Eccleſiæ locatio, quo jure, quave ratione ſint prohibita.

S U M M A R I U M.

1 *Eccleſiarum bona prohibentur alienari, tam per leges Canonicas, quàm etiam per leges civiles, & quibus, & per quas.*

2 *Leges civiles diſponentes de rebus Eccleſiaſticis, an ſint validæ.*

3 *Leges civiles prohibentes locationem rerum Eccleſiæ non ſunt attendendæ, quia leges Canonicæ plenius prohibent.*

4 *Rerum Eccleſiæ locatio olim prohibebatur ſolùm ad decennium, & ultra, hodie verò ultra triennium.*

5 *Extravag.* Ambitioſæ *de reb. Eccleſ. non alien. quæ nuncupatur Paulina, pleniùs providet, quàm alia jura circa locationem bonorum Eccleſiæ, & ideo de ea latè.*

6 *Rerum Eccleſiæ alienatio, qua ratione ſit prohibita abſque beneplacito Papæ.*

7 *Deus in creatione Mundi dedit hominibus dominium Terræ.*

8 *Papa concedens aliquam poteſtatem, eam à ſe non abdicat, ſed majorem retinet.*

9 *Eccleſiis bona ſtabilia tribuere licitum, & pium eſt.*

10 *Bona quando fiunt Eccleſiæ, exeunt de dominio hominum.*

Bona Eccleſiarum dicuntur ſacra quarta ſpeciei.

Bona Eccleſiaſtica ſurripiens dicitur ſacrilegus.

11 *Bona Eccleſiarum nullius ſunt.*

12 *Bona Eccleſiarum ſunt in Dominio Dei.*

13 *Papa habet plenam adminiſtrationem bonorum Eccleſiarum inferiorum, at earum Prælati ſolum uſum, & gubernium.*

14 *Papa ſolus poteſt alienare bona Eccleſiarum.*

15 *Doctorum auctoritas major eſt in tractatibus, quàm in conſiliis.*

16 *Doctorum opinionis agitari vento pecuniæ quomodo intelligatur.*

17 *Doctores in conciliis adducunt quandoque fundamenta tantum colorata.*

18 *Advocati quando ſcribunt in aliqua cauſa, debent adducere omnia motiva, etiam colorata.*

CAPUT XIV.

INter res, quæ liberè locari non poſſunt, præcipuum locum obtinent bona Eccleſiaſtica, ac propterea ſpecialiter de eis loquendum eſt. Et quoniam regula ſemper manet, quòd ubi locatio non eſt prohibita, cenſetur permiſſa, ut dictum eſt ſuprà, *cap.* 11. *num.* 2. ideò videndum eſt, quæ prohibitio adſit circa bona prædicta; Et quidem varia jura condita fuerunt temporis ſucceſſu, tam civilia, quàm canonica bonorum Eccleſiaſticorum alienationem prohiben- 1
tia; quo enim ad Jus Civile habemus à Leone Imperatore *l. jubemus Cod. ad Sacroſ. Eccleſ.* & à Juſtiniano Auth. *de non alienand. collat.* 2. & Auth. *de alienat. & emphyt. collat.* 9. à quibus ſumptæ Auth. *hoc jus porrectum cum ſubſeq. C. de ſacr. Eccl.*

In jure verò canonico habemus plures Sac. Canones in Decreto, præſertim *cauſa* 10. *quæſt.* 11. *& cauſa* 12. *quæſt.* 2. *& cauſa* 16. *quæſt.* 6. & in Decretali habemus totum *tit. de reb. Eccleſ. alien. vel non*. Item habemus *tit. de reb. Eccleſ. non alien. in* 6. *in Clement.* in Extrav.

Verùm quoad præfatas leges Civiles dubitari poteſt de 2
earum validitate ob defectum poteſtatis Imperatorum illas condentium, ſtatuendi circa res Eccleſiaſticas, ob quem eas nihil habere auctoritatis, dicit Abb. *in c. in præſentia n.* 28. *verſ. ego in hoc dubio de reb. Eccleſ. alien. vel non*, ubi, quòd hoc procedit maximè dum diſponunt in ſpecie de Eccleſiaſticis, & ſic ponunt ſalcem in meſſem alienam, & aliis adductis Filliuc. *in ſuis tractat. moral. tract.* 44. *de alienat. rer. Eccleſ. cap.* 1. *n.* 3. & quidem ratio eſt evidens, & non pateretur difficultatem, niſi concurreret approbatio ſaltem tacita Summorum Pontificum, prout cenſeri approbatas leges Imperatorum de Eccleſiaſticis diſponentes, & ideò ſervandas tradit Covar. *in tit. de ſponſal. cap.* 6. *in princ. n.* 20. *propè med.* Vaſquez *de ſucceſſ. creat. lib.* 3. §. 26. *n.* 58. & in ſpecie *de ll. Codicis* poſt alios Sanch. *ad Decal. lib.* 7. *c.* 9. *n.* 4. *ad fin. & n.* 6. *&* 7. imò adeſt etiam expreſſa approbatio *in Sac. Can. adductis* per Rot. *deciſ.* 349. *num.* 13. *par.* 11. *recent.*

At, quidquid ſit de hac quæſtione, dum hodie habemus 3
Canonicas ſanctiones pleniùs etiam in hac materia providentes, clarum eſt eas eſſe attendendas, non autem leges prædictas Civiles, ut in propoſito dictarum legum advertunt gloſ. *in cap.* 1. *ver. tractatus ad med. de reb. Eccleſ. non alien. in* 6. Abb. *in dicto cap. in præſentia num.* 28. *propè fin. verſ. & maximè hoc caſu, eodem titulo*, Molin. *de contract. diſput.* 465. *num.* 1. Quarant. *in ſum. Bull. ver. alienatio num.* 1. Donat. *de regular. tract.* 14. *quæſt.* 2. *in fin. tom.* 1.

Quo verò ad jura Canonica, de quibus ſupra ſecluſa extr. 4
Ambitioſæ de reb. Ecc. non alien. quæ promulgata fuit à Paulo Secundo, & ideò appellatur etiam communiter Paulina, prohibebant locationem rerum Eccleſiæ tantummodò quatenus fieret ad decennium, vel ultra. Unde ante emanatam dictam Paulinam locatio ad Novennium abſque ſolemnitatibus facta valebat, ut advertit Molina *de contract. diſput.* 466. *num.* 10.

num. 10. *verſ. ante tempora*, & aliis adductis Garz. *de beneſic. par.* 2. *cap.* 1. *num.* 27.

Prohibebant enim tantùm alienationem, cujus nomine
non venit locatio, quæ non eſt ad longum tempus ex ſuprà
citatis *in cap.* 4. *num.* 8. imò locationem ad modicum tempus
expreſsè permittebant, ut habetur *in Clement.* 1. *in fin. de reb.
Eccleſ. non alienand.* & locatio, quæ non eſt ad decennium,
vel ultra, dicitur ad modicum tempus, ex adductia *d. cap.* 4.
num. 15. ſeu ſaltem tunc dicebatur ad modicum tempus, per
dictam *Extrav.* fuit declaratum ad modicum tempus eſſe
tantùm uſque ad triennium, *ut in d. cap.* 4. *num.* 16.

5 Unde Paulina prædicta pleniùs providit in hac materia,
& ideò de ipſa ſpecialiter videndum erit, cùm tamquam
jus poſterius, & pleniùs providens magis attendi debeat,
ut advertit Molin. *dicta diſputat.* 465. *num.* 1. *verſ. atqui
poſterioribus*.

Verùm, quia ulteriùs poſt tempora Pauli Secundi ſubſequentes
Summi Pontifices aliique huc ſpectantia ſtatuerunt,
& aliquid etiam ordinavit Sacr. Concil. Tridentinum,
& ſolent Prælati ſuſcipientes Prælaturas jurare de
non alienando, quod juramentum pariter reſiſtit locationi
ad longum tempus, ideò non omittam, & de his omnibus
aliqua magis practicabilia, & notabilia loquendo
de dicta Extrav. *Ambitioſa*, ſuis locis opportunis inſerere,
vel poſtmodum annectere.

6 Verùm prædictis omnibus præmittendum videtur aliquid
de ratione tot, ac talium prohibitionum locationis
bonorum, etiam Eccleſiarum particularium, & inferiorum
abſque Beneplacito Apoſtolico. Reminiſcendum igitur
eſt, quòd licèt Deus in ipſa creatione mundi dederit
7 hominibus Dominium Terræ, ut habetur Geneſ. *cap.* 1.
ibi, *Benedixit Deus illis, & ait creſcite, & multiplicamini,
& replete terram, & ſubjicite eam, & dominamini
piſcibus maris, & volatilibus Cœli, & Univerſis animantibus,
quæ moventur ſuper Terram; Dixitque Deus:
ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuum ſuper
Terram, & univerſa ligna, &c.*

8 Tamen omiſſo, quòd penès eum remanſit major poteſtas,
ut dicit Papa de ſe, quando concedit alteri aliquam poteſtatem
*in cap. dudum verſ. Nos igitur attendentes de præben.
in* 6. unde legitur *Domini eſt Terra, &c.* clarum eſt licere
9 hominibus, & pium eſſe bona Eccleſiis tribuere etiam ſtabilia,
quibus licet, & decet Eccleſias ditari, ut latè probat Turrecrem.
in cap. expedit. n. 1. *& ſeq.* 12. *quæſt.* 1. quæ eo ipſo,
quòd Eccleſiæ fiunt, exeunt de Dominio hominum, efficiun-
10 tur enim ſacra, adeò ut, qui ea abſtulerit, vel occupaverit,
dicatur ſacrilegus *cap. prædia, & cap. qui abſtulerit, & cap.
nulli* 12. *quæſt.* 2. cum aliis adductis per Sperell. *deciſ.* 135.
n. 12. *& ſeqq.* ubi firmat procedere etiam ſi ſurripiens in illis
aliquod jus habere prætendat, & etiamſi Eccleſiæ dumtaxat
poſſeſſio turbetur, & eſſe ſacta quartæ ſpeciei; docet D. Thomas
in 2. 2. *quæſt.* 99. *art.* 3. & eſſe Doctrinam receptam dicit
11 Navarr. *de reddit. Eccleſ. quæſt.* 1. *monit.* 40. *num.* 4. & quæ
ſunt ſacra, nullius hominis ſunt, ſed Dei totaliter §. *nullius
inſt. tit. de rer. div.* & benè Navar. *ibidem*.

12 Undè bona Eccleſiarum dicuntur Patrimonium Chriſti,
cap. *cùm ſecundum de præbend.* cap. *cum ex*, ubi gloſ. *verſ.
Chriſti de elect. in* 6. & apud eum eſſe eorum Dominium,
Deo *in cap. conſtitutus num.* 25. *& ſeqq. de reſcript.* Roderic.
regular. quæſt. lib. 3. *quæſt.* 29. *art.* 5. *ubi de comm.* Monet.
de commut. ult. vol. cap. 5. *num.* 97.

Et quamvis hoc figuratè tantùm dictum eſſe, quia Chriſtus
humana hæc non reſpicit, ac proinde Dominium acquiri
Eccleſiis ipſis particularibus, etiam inferioribus, quæ
per ſuos Prælatos reguntur, & adminiſtrantur ſubtiliter, &
latè probare conatus fuerit in ſpecie Peregr. *conſ.* 1. *num.* 27.
& ſeq. ſignanter num. 30. *& n.* 39. *lib.* 1. Tamen veritas eſt,
quòd dominium eſt penès Deum, & adminiſtratio eſt penès
13 Papam ejus Vicarium, quæ adminiſtratio Papæ eſt adeò plena,
& libera, ut aſſimiletur Dominio, & quamplures DD.
eam Dominium vocent, inferiores autem Prælati habent
meram gubernationem, & uſum, Innoc. *in cap. cum ſuper
n.* 3. *de cauſ. poſſ. & propriet.* & ibidem Hoſtienſ. *n.* 4. *& ſeq.
uſque ad* 8. Joann. Andr. *n.* 4. Imol. *n.* 7. Præpoſ. *in cap.* 1.
n. 9. *de his, qui feud. dar. poſſ.* Turrecrem. *in cap. videntes
n.* 4. *& ſeq.* 12. *quæſt.* 1. Bald. *conſ.* 175. *n.* 2. *verſ. præterea
hic Dominus lib.* 2. Caſtr. *conſ.* 287. *n.* 7. *verſ. aut quæritur
lib.* 1. Menoch. *conſ.* 817. *n.* 15. Fachin. *conſ.* 2. *n.* 22. *lib.* 2.
Navarr. *de reddit. Eccleſ. quæſt.* 1. Monit. 40. *n.* 6. *& ſeqq.*
Redoan. *de ſpol. quæſt.* 1. *num.* 39. *& ſeq.* Roſentall. *de feud.
c.* 4. *concl.* 17. *in* 1. *gloſ.* & ita etiam, quòd Dominium rerum
Eccleſiarum non ſit ipſarum Eccleſiarum particularium, ſed
Chriſti, & quòd Papa ſolus poſſit ea alienare, quia ipſe eſt
immediatus Vicarius Chriſti, & quodcumque ipſe facit in 14
Terris, factum Chriſti reputatur, clave non errante tenet, &
latiſſimè probat idem Peregr. *in tract. de Jure Fiſci lib.* 1.
tit. 3. *n.* 85. *& ſeq.* Unde quando etiam aliquod negotium
faceret ejus auctoritas, magis ei ſtandum eſſet in hoc loco,
quàm in dicto Conſilio, quia magis defertur Doctoribus in
tractatibus, quàm in Conſiliis, præſertim quando non ſunt 15
pro veritate, ſed pro aliqua parte editi, prout prædictum,
quod inſcribitur *pro Principatu ſæculari*, in quibus procedit
illud dictum, quòd Doctores ſolent aliquando ad gratificationem
reſpondere, de quo Rota poſt alios *deciſ.* 438. *n.* 12.
par. 9. *recent.* quòdque vento pecuniæ agitata opinio Doctorum
variant, Cravett. *conſ.* 294. *n.* 9. *verſ. infertur ex
præmiſſis*, & ratio eſt, quia quando ſcribunt pro aliquo jam litigante,
vel omninò jura ſua experiri volente, eorum partes
ſont adducere rationes pro ea militantes tales quales ſunt,
etiam ſi de earum ſubſiſtentia dubitent, poſtquam hoc dubium
ſincerè clienti ſuo patefecerint. Ultra quod ſæpè etiam
evenit, quòd Conſulens habens unum fundamentum
firmum non curat diligenter perpendere alia, ſed ea adducit,
dummodò ſint colorata, aut etiam media colorata, ſive
ad oſtendendum ingenium, & ornandum Conſilium, ſive
quia quandoque etiam motiva media colorata movent mentem
Judicis, ut tradit Corn. *conſ.* 7. *num.* 1. *lib.* 4. Curr. 16
Jun. *conſ.* 348. *n.* 36. Gozzad. *conſ.* 96. *n.* 8. *poſt princ. verſ.
& ideò*. Unde, qui poſtea perpendunt talia motiva ſeparatim,
reprehendunt Conſulentes, ſed immeritò, dum ea adducere
paſſim ſolent ex præcitatis, imò quando ſcribunt uti
Advocati, ea adducere debent pro ſervitio Cauſæ, quam
tuentur, ut monent Abb. *in cap. per tuas num.* 6. *ad fin. qui
fil. ſint legit.* Soc Jun. *conſ.* 143. *numer.* 6. *libr.* 3. Cæpol.
caut. 67. Mant. *de conject. lib.* 8. *tit.* 18. *num.* 52.

Dum igitur revertendo ad propoſitum ſolus Papa habet 17
Dominium, vel liberam adminiſtrationem omnium bonorum
etiam ad Eccleſias particulares pertinentium, apertè ſequitur,
ut non poſſint ab aliquo alienari eo inconſulto,
etiam ſeclusis legibus, & Sacr. Canonibus id ſtatuentibus,
& nil mirum ſi ad majorem cautelam, & claritatem fuit
etiam ab eo ſtatutum, & ordinatum ſub variarum comminatione
pœnarum, adverſus tranſgreſſores, & pro inde nequit
conſuetudine induci, ut beneplacitum non requiratur,
ut dicetur infra §. 1. *hujus tituli num.* ...

An Paulina Conſtitutio incipiens *Ambitioſæ*, quæ habetur inter Extrav. *com. ſub tit. de reb. Eccleſ. non alien.* ſit uſu recepta, & de conſuetudine ſtatuto contraria.

SUMMARIUM.

1 *Principis poteſtas eſſet eluſoria, ſi liberum eſſet ſubditis ejus legem recipere, vel non.*
2 *Principes habuerunt auctoritatem à Populis.*
3 *Papa habet auctoritatem immediatè à Deo, non à ſubditis.*
4 *Leges Papæ ſtatim, ac latæ ſunt, ligant abſque eo quòd uſu recipiantur, quidquid ſit in aliis Principibus.*
5 *Conſtitutiones Papæ non abrogantur per non uſum, niſi Papa ſciat contrarium uſum, & conſentiat.*
6 *Conſuetudine induci non poteſt, quòd bona Eccleſiæ alienentur abſque auctoritate Papæ.*
7 *Extrav.* Ambitioſæ de reb. Eccl. non alien. *diſpoſitio non habet locum, ubi viget contraria conſuetudo.*
8 *Et ſufficit de contraria conſuetudine probabiliter dubitare ad effectum manutentionis.*
9 *Pœnas ad evitandas ſufficit quælibet cauſa credendi.*
10 *Extrav.* Ambitioſæ *hodie præſumitur non recepta.*
11 *Conſtitutio relata inter Extrav. communes facit jus, & ubique ſervari præſumitur.*
12 *Statutum eo ipſo, quòd eſt in libro ſtatutorum, præſumitur uſu receptum.*
13 *Bulla exiſtens in Bullario præſumitur uſu recepta.*
14 *Extrav.* Ambitioſæ, *an verè ſit uſu recepta ubique, variè loquuntur Doctores.*
15 *Doctores teſtantes de conſuetudine, an probent ſaltem præſumptivè.*
16 *Diſting. ut probent ſi atteſtantur de conſuetudine loci in quo verſati ſunt, aliàs ſecus.*
17 *Conſtitutionis non uſus probari non ſolùm per teſtes, ſed etiam per actus ea non ſervata factos.*

18 *Decl.*

18 *Decl. procedere ad effectum manutentionis tantùm, nam in meritis requiritur actus fuiſſe probatos in Judicio.*
19 *Atteſtationes extrajudiciales non probant non uſum conſtitutionis.*
20 *Statutum contra formam* Extrav. *Ambitioſæ Apoſtolica auctoritate confirmatum, eſt validum.*
21 *Religio Hieroſolymitana gaudet prædicto ſtatuto.*
22 *Regulares aliqui gaudebant privilegio alienandi bona ſine beneplacito, ſed hodie neceſſe habent licentia Sacr. Congregationis Concilii.*

C A P U T XIV. §. I.

CUm igitur agendum ſit de Extrav. *Ambitioſæ*, videndum erit primò de ejus uſu, & obſervantia, ſed ante hanc quæſtionem non omittendum præmittere, quòd valdè dubitari poteſt de ejuſdem quæſtionis relevantia, quia de poteſtate Papæ legem ſimilem ferendi non eſt dubitandum ex ſupradictis, & ea ſuppoſita, eo ipſo quòd legem tulit, & ſufficienter promulgavit, videtur eam obligare, ſive ſubditi uſu receperint, ſive non, aliàs enim poteſtas Principis leges
1 condendi eſſet eluſoria, ſi liberum eſſet ſubditis eam recipere, vel non recipere, ut conſiderant Card. Zabarell. *proœm. Clem. ver. univerſitati quæſt.* 2. Suar. *de leg. lib.* 3. *cap* 9. *n.* 19. Molpheſ. *in ſum. tract.* 9. *cap.* 8. *n.* 41. & in hoc propoſito aliis adductis Donat. *de regul. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 3. *n.* 10.

Et quatenus hoc regulariter in Conſtitutionibus aliorum Principum patiatur difficultatem, tamen non idem procedit in conſtitutione Papæ, nam ideò in conſtitutionibus aliorum Principum requiritur, ut uſu recipiantur à Populis,
2 quia ipſi Principes à Populis auctoritatem habuerunt *lib.* 1. *in fin. ff. de Senat. D. Thom. par.* 2. *quæſt.* 97. *art.* 3. *ad* 3. Dec. *conſ.* 162. *col. penult. verſ. ultimo non obſtat.* Quod eſt
3 in Papa, cùm ipſe non à Populis, ſed immediatè à Deo poteſtatem abſque ulla dependentia à conſenſu ſubditorum habeat, ac proinde non requiritur pro confirmatione Conſti-
4 tutionum illius, quòd ſubditi uſu recipiendo illas admittant, ſed ſtatim ac publicatæ ſunt, & innoteſcunt vim habeant, & ligent *Præpoſ. in c. iſtis §. leges, num.* 3. *verſ. niſi dato conſenſu* 4. *diſt.* Archid. *in c. leges promulgantur* 4. *diſtinct.* Navar. *conſ.* 1. *num.* 19. *in fin. de conſtit.* Suar. *de legib. lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 2. & latè diſtinguendo firmavit Rot. *in Majoricen. Indultorum* 11. *Aprilis* 1639. §. *Irrelevantia deducebant* coram Merlino, quæ deciſio licèt non reperiatur inter alias ejuſdem Auctoris, habetur impreſſa per Dianam *reſol. Moral. par.* 6. *fol.* 325. & fuit confirmata in eadem cauſa, & eodem anno ſub *die* 27. *Junii* cor. eodem Merlino, *ut inter deciſiones ejuſdem impreſſas deciſ.* 814. *num.* 4. *&* 5. ubi quòd Rota millies eſt ſequuta.

Nec dicatur, quòd licèt non valeant ſubditi recuſare, & ab initio rejicere conſtitutionem Papæ, tamen ſi tractu temporis conſueverint contrarium diſpoſitis in ea ſervare, diſpoſitio amittat vires, quia, & hoc non videtur de facili admittendum in Conſtitutionibus Papæ, ut videlicet ſubditi valeant abſque ejus ſcientia, & conſenſu ipſius conſtitutio-
5 nes abrogare, ſed ſolùm quatenus ipſemet Papa ſciat contrarium uſum, & illi conſentiat per eamdem rationem ſupra adductam Corrad. *in praxi diſpenſ. lib.* 9. *cap.* 1. *num.* 9. *verſ. nec non quia conſtitutiones* Cavaler. *deciſ.* 85. *num.* 2. Rovas *deciſ.* 71. *num.* 8. *in recent. deciſ.* 197. *num.* 3. *&* 4. *deciſ.* 213. *num.* 2. *deciſ.* 221. *num.* 4. *par.* 1. *& deciſ.* 572. *num.* 18. *par.* 4. *tom.* 3. & in propoſito, quòd non poſſit conſuetudine induci, quòd auctoritas Papæ requiſita in alienatione rerum Eccleſiæ non interveniat, fuit etiam opinio
6 Joan. Andreæ *in cap. nulli de reb. Eccleſ. non alienand.* approbata ibidem per Abb. & per alios communiter, ut teſtatur Corrad. *in prax. diſpenſat. lib.* 9. *cap.* 1. *num.* 2. & per Benintend. *deciſ.* 13. *num.* 7. & comprobatur per alias rationes ultra ſupradictam, de quibus *ad fin. principiis hujus cap.* & quòd nec per uſum contrarium mille annorum extingui poſſit vis præfatæ conſtitutionis, Lotter. *de beneſ. lib.* 3. *quæſt.* 25. *num.* 40.

7 Verùm quidquid ſit generaliter loquendo, in terminis tamen præfatæ Extrav. *Ambitioſæ*, quòd ejus diſpoſitio non vendicet ſibi locum, ubi viget contraria conſuetudo, tradunt Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 13. *num.* 34. Ricc. *in praxi rer. quotid. ſeu reſolut. par.* 1. *reſol.* 98. *n.* 4. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. allegat.* 95. *n.* 3. *in fin. verſ. niſi in contrarium* Rota coram Eminentiſſimo Otthobono *deciſ.* 210. *num.* 3.

Et quòd, ſi ex deductis per Conductorem probabiliter dubitetur de tali conſuetudine, danda ſit ei manutentio, non obſtante decreto irritanti in dicta Extravaganti exiſtente, latè firmatum fuit à Rota *in deciſ.* 200. *n.* 12. *& ſeq. par.* 10. *rec.* & ratio ſpecialitatis eſſe poteſt, quia agitur de conſtitutione pœnali, & ſufficit quælibet occaſio credendi 9
quòd fieri poſſet, ad evitandas pœnas, ut dicam *infra* §. 8. & in ſpecie, quòd excuſet conſuetudo, Filliuc. *in ſuis oper. mor. tract.* 44. *cap.* 6. *num.* 5. *verſ. tertio fit*, quæ tamen ratio urget reſpectu excommunicationis, & privationis Beneficiorum aliiſque pœnis, non autem reſpectu nullitatis contractus, quia hæc non eſt propriè pœna, ut dicam infra *in d.* §. 8. hujus *cap. in princ.* & quòd non uſus hujus conſtitutionis allegari poſſit ad evitandas pœnas ejuſdem, non autem quoad evitandam ejus diſpoſitionem, Lotter. *de beneſ. lib.* 3. *quæſt.* 25. *numer.* 42. unde junctis aliis auctoritatibus citandis infra *numer.* 14. *prope fin.* dubitari poſſet de ſubſiſtentia præfatæ *deciſ.* 200. *num.* 12. *& ſeqq. par.* 10. *recent.*

Unde utile eſt videre de uſu dictæ conſtitutionis, & quòd non ſufficiat eam allegare, ſed probari debeat, eam eſſe uſu receptam, & eſſe in communi obſervantia, cenſuit olim Rot. cor. Mohedan. *deciſ.* 1. *de conſtit. alias deciſ.* 6. & coram Penia *deciſ.* 322. *num.* 4. *ad fin.*

Verùm quidquid dixerit in præfatis deciſionibus olim 10
Rota, contrarium hodie omninò tenendum videtur, quòd videlicet dicta Conſtitutio præſumatur uſu recepta, & ideò nulla adſit neceſſitas dictæ probationis, non ſolùm quia hæc eſt magis communis opinio, ut patet ex congeſtis Barboſ. *de Epiſc. allegat.* 95. *n.* 49. & Garz. *de beneſ. par.* 2. *cap.* 1. *n.* 40. *& ſeqq.* & ita dicendum omni prorſus hæſitatione remota, ait Corrad. *in prax. diſpenſat. lib.* 9. *cap.* 1. *n.* 1. *&* 2. *&* 9. & ipſa Rota à prædicta opinione contraria receſſit, & tenet contrarium, ut habetur *in deciſ.* 30. *num.* 5. *par.* 1. *recent. & penes* Peniam *dec.* 414. *n.* 7. *verſ. ſatis quoque* Lotter. *de beneſ.*
lib. 3. *quæſt.* 25. *n.* 41. ſed etiam, quia eſt evidenter magis 11
vera, quia dum dicta Conſtitutio eſt relata inter Extravagantes communes, & ubique circumfertur, facit jus commune, quod ubique ſervari præſumitur, Cæſ. de Graſſ. *dec.* 4. *num.* 26. *de reb. Eccleſ. non alien. alias deciſ.* 135. Adden. ad Mohedan. *deciſ.* 1. *de conſtit. lit. B.* Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 95. *n.* 49. Penia *d. dec.* 414. *ad fin.* Rot. *dec.* 225. *n.* 3. *verſ. ſed hoc non placuit par.* 3. *lib.* 2. *& dec.* 262. *n.* 6. *par.* 3.
lib 3. *div.* & faciunt, quæ dicuntur in fortiori de ſtatuto, 12
quòd eo ipſo quod eſt in libro ſtatutorum, præſumitur uſu receptum, Dec. *conſil.* 153. *n.* 2. Seraphin. *dec.* 1447. *n.* 1. Rot.
dec. 15. *n.* 4. *par.* 2. *rec.* & de Bullis, ex quo ſunt in Bullario, 13
Rota in Papien. bonorum cor. Pamphilio *impreſſ.* per Mar. Antonin Macerat. *variar. poſt cap.* 98. *verſ. quidquid dixerit lib.* 1. Mantic. *deciſ.* 59. *num.* 11. *verſ. neque etiam.*

Non dubitandum itaque de præſumptione, ſed quoad ve- 14
ritatem, cui ſemper cedit præſumptio, licèt conſtitutionem prædictam eſſe per totum orbem integraliter, & ſecundùm omnes ejus partes uſu receptam aſſerat, & multos id fateri dicat noviſſimè Donat. *de regular. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 3. *num.* 3. tamen multi teſtantur contrarium, quòd videlicet ſaltem in aliquibus locis non ſit uſu recepta, inter quos Cajet. *in ſumm. ver. excommunicatio cap.* 75. Navarr. *in Manual. cap.* 27. *num.* 149. Azor. *Inſtit. moral. tom.* 2. *lib.* 9. *cap.* 2. *quæſt.* 1. *verſ. quod attinet* Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 13. *n.* 34. & hoc alii verum eſſe admittunt non reſpectu nullitatis contractus, ſed reſpectu aliarum pœnarum in ipſa conſtitutione contentarum, Molin. *de contract. d. diſp.* 466. *n.* 10. *poſt med.* & cum aliis pluribus Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 95. *n.* 48. Ricc. *reſol.* 107. *n.* 5. *par.* 1. Garz. *de beneſ. par.* 1. *c.* 1. *num.* 87. nullitas enim contractus non eſt propriè pœna, ſed diſpoſitio conſtitutionis, ut tetigi ſupra *num.* 6. *ad fin.*

Verùm dubitari poteſt, an huic aſſertioni Doctorum ſtan- 15
dum ſit, & multi volunt Doctores atteſtantes de conſuetudine probare ſaltem præſumptivè, donec videlicet contrarium probetur, Gozad. *conſ.* 59. *num.* 18. & alii relati per Rim. Jun. *conſ.* 182. *n.* 10. & per Gabr. *de prob. concl.* 4. *n.* 1. alii verò tenent contrarium, quòd videlicet nullo modo probent, cùm conſuetudo ſit facti, non Juris, & hæc eſt magis communis, teſte Maſcardo *de probation. concluſ.* 528. *n.* 1. *& n.* 4. *verſ. prior tamen*, & eam tenet Rot. *deciſ.* 357. *n.* 6. cor. Mantic. *& deciſ.* 45. *num.* 32. *ubi etiam de verior. par.* 8. *rec.* At communis diſtinctio eſt, quòd probent, ſi atteſtentur de conſuetudine patriæ ſuæ, ſeu loci, aut Curiæ, in qua verſati ſunt, aliàs ſecus, Honded. *conſ.* 101. *n.* 39. *poſt med. lib.* 1. Burſat. *conſ.* 43. *n.* 53. Becc. *conſ.* 62. *n.* 32. Rim. Jun. *conſ.* 182. *n.* 11. Maſcard. *dicta concluſ.* 528. *n.* 6. Gabr. *dicta concluſ.* 4. *n.* 4. Gratian. *diſcep.* 479. *n.* 24. & eſſe communem Benintend. *dec.* 95. *in fin.* & probabunt maximè ſi de eadem Conſuetudine atteſtentur plures in eodem loco verſati, ut tequirit Roland. *conſ.* 71. *num.* 22. *verſ. & ubi etiam lib.* 1.

Unde ſi quis conventus ad pœnas, ad quas evitandas non
uſus conſtitutionis ſuffragatur, Lotter. *de benef. lib.* 3. *qu.* 25.
num. 42. allegaret non uſum, ſi ſimul allegaret Doctores at-
teſtantes de tali non uſu in loco illo, cum dicta circumſtan-
tia, quòd in eo eſſent verſati, poſſet omninò excuſari, & in
his terminis tantùm admittenda videtur *dicta dec. Mohed.* 6.
aliàs ceſſante dicta atteſtatione ad ſummum admitti poſſet
ad probandum non uſum dictæ Conſtitutionis, indulgendo
ei tempus neceſſarium, ut ſenſit Filliuccius *in ſuis tract.
moral. tract.* 44. *cap.* 1. *num.* 10. & ubi daret fundum ſuffi-
cientem ad hoc, ut probabiliter de eo dubitari poſſet, con-
cedenda eſſet eidem manutentio interim, ac plenas faciat
probationes, & diſcutiatur in meritis juxta opinionem Rotæ
in d. deciſ. 200. *num.* 12. *& ſeqq. par.* 10. *recent.* non au-
tem injungendum alteri parti onus probandi uſu receptio-
nem, cùm ea præſumatur, ut ſupradictum eſt, etiam ſi de
pœnis tantùm agatur, Lotter. *de benef. libr.* 3. *quæſt.* 25.
num. 42. quidquid in contrarium in his terminis ſentire vi-
deantur Fachin. *controv.* 98. *in princ. verſ. niſi forte lib.* 10.
& Comitol. *deciſ.* 15. *num.* 5.

16 Probarique poſſet conſuetudo prædicta non ſolùm Teſti-
bus, ſed etiam per ſcripturas, & ſufficere plures conceſſiones
factas à diverſis Epiſcopis junctis Epiſtolis Archiepiſcopi, di-
17 xit Rota *in d. dec.* 200. *n.* 14. *&* 15. *par.* 10. *rec.* ſed animad-
vertendum, quòd Rota ibi loquitur ad effectum manuten-
18 tionis, nam in meritis cauſæ non ſufficit oſtendere plures
actus factos ſine ſolemnitate Beneplaciti, niſi doceatur, quòd
fuerint tales actus approbati in Judicio juxta tradita per Natt.
conſ. 575. *n.* 9. Gratian. *diſcep.* 767. *n.* 7. Rot. *dec.* 72. *n.* 22.
& ſeq. par. 2. *diverſ.* Minuſque ſufficiunt extrajudiciales at-
19 teſtationes ad probandum non uſum conſtitutionis, Rot.
dec. 610. *n.* 6. *par.* 4. *tom.* 3. *rec.* & cor. Gregor. *dec.* 260. *n.* 5.

20 Si autem adeſſet ſtatutum in forma ſpecifica à Papa confir-
matum concedens facultatem locandi, ſeù alienandi contra
formam *d. Extravag.* clarum eſt, quòd ea ſervari in loco ſta-
tuti non deberet, ut in religione Hieroſolymitana, dixit
21 Rota coram Eminentiſſimo Ottohobono *deciſ.* 201. *num.* 4.
& ſeq. & dec. 247. *num.* 7. *& ſeq.* ſtante enim dicta Confir-
matione in forma ſpecifica non poſſet dubitari de ejus validi-
tate, ſtatutum validum in loco, in quo viget, prævalet diſ-
poſitioni Juris communis, Soc. Jun. *conſ.* 67. *num.* 64. *lib.* 2.
Altogr. *conſ.* 9. *num.* 41. *&* 77. *lib.* 1. Rot. *deciſ.* 102. *num.* 1.
& 2. *par.* 10. *& deciſ.* 311. *num.* 22. *par.* 11. *recent.*

22 Et idem eſſet dicendum ſi adeſſet ſimile privilegium Apo-
ſtolicum, prout habere legentes, & ſtudentes in univerſitates
Salamantina locandi fructus beneficiorum ſuorum ad tem-
pora ſibi benè viſa, tradit Garz. *de benef. par.* 2. *cap.* 1. *n.* 39.
& habebant etiam privilegium alienandi, ſine Beneplacito
aliis quibuſdam ſervatis Moniales S. Claræ, & Fratres ob-
ſervantiæ, de quo *in collectan. privil. ver. alienatio*, & per
Avendan. *de exequen. mand. reg. par.* 1. *cap.* 4. *num.* 40. *verſ.
& cum dicta Paulina*, & Eremitæ S. Auguſtini *ut in conſtit.* 5.
Gregor. 13. & per Ciarlin. *contr.* 105. *num.* 115. *&* 116. ve-
rùm hodie iſti, & alii Regulares non obſtantibus quibuſvis
privilegiis locare ampliùs non valent ultra triennium abſque
beneplacito Sacr. Congregationis Concilii *juxta Decretum*
auctoritate Urbani VIII. per eamdem Congregationem edi-
tum, quod habetur impreſſum per Corrad. *in praxi Diſpen-
ſat. lib.* 9. *cap.* 1. *numer.* 11. & Donat. *de regular. tom.* 1.
tract. 14. *quæſt.* 2. *ad fin.*

Locatio, quando dicatur facta ultra triennium, ita ut intret prohibitio *Extrav. Ambitioſa.*

S U M M A R I U M.

1 *Eccleſiaſticorum bonorum locatio ad novennium cum pa-
cto, quòd tot ſint locationes, quot triennia, non valet.*
2 *Conſtitutiones Apoſtolicæ non ſunt de facili eludendæ.*
3 *Eccleſiaſticorum bonorum locatio pluribus perſonis ſimul
facta cuilibet ad triennium non valet.*
4 *Eccleſiaſticorum bonorum locatio ad triennium cum
pacto, quod ſi non fiat diſdicta, cenſeatur renova-
ta locatio ad aliud triennium, non valet.*
Contr. num. 5.
6 *Dictio, ſi, importat conditionem.*
7 *Conditio nihil ponit in eſſe donec fuit purificata.*
8 *Conditio retrotrahitur ad diem celebrati contractus.*
9 *Lim. ſtante impoſſibilitate juris.*
10 *Lim. ſecundò in conditione poteſtativa.*
11 *Pactum, quòd locatio cenſeatur tacite renovata per
continuationem abſque diſdicta eſt expreſſio ejus,
quod tacitò ineſt.*
12 *Renovatio tacita procedit etiam in locatione bonorum
Eccleſiæ.*
13 *Relocatio tacita non eſt eadem cum expreſſa.*
14 *Relocatio tacita quandoque eſt ad triennium, vel quin-
quennium.*
15 *Diſdicta locationis de jure non requiritur ante finem
locationis.*
16 *Eccleſiaſticorum bonorum locatio ad triennium, cum
pacto tacitæ renovationis non valebit, ſi adſit con-
ventio de facienda diſdicta in tempore proximo ipſi
locationi.*
17 *Et generaliter non valet locatio dicto modo facta ubi-
cumque adſunt conjecturæ, quòd facta ſit in frau-
dem legis.*
18 *Bonorum Eccleſiaſticorum locatio facta ante finem al-
terius locationis bona fide valet.*
19 *Bonorum Eccleſiaſticorum locatio cum pacto importan-
te, quòd abſolutè durare debeat ultra triennium
non valet.*
20 *Mandatum Procuræ ad locandum bona Eccleſiæ du-
raturum ultra triennium non valet.*
Contr. num. 21.
22 *Locatio ad vitam non poteſt dici ultra triennium,
itaut ſit prohibita in rebus Eccleſiaſticis.*
Contr. num. 23.

C A P U T XIV. §. II.

DEveniendo nunc ad contenta in Conſtitutione prædi-
cta, illud præcipuum eſt quòd non fiat locatio ultra
triennium abſque beneplacito Apoſtolico, quod noviter fuit
in ipſa conſtitutum, nam antea licebat locare per novennium,
ut dictum eſt ſupra *in princ. hujus Cap. num.* 4.

Videndum igitur, quando dicatur locatio facta ultra tri-
ennium, itaut intret prohibitio prædicta. Controverti au-
tem ſolet ſi locatio fiat, verbi gratia, ad Novennium, ita
tamen, ut ſit de Triennio in triennium, an tot cenſeantur lo- 1
cationes, quot triennia, & quidquid dicant aliqui relati per
Fuſar. *de ſubſtit. qu.* 525. *n.* 15. verum omninò videtur, quòd
dum locatio in effectu eſt ultra triennium, prædicta & ſimi-
les cautelæ verbales ad effugiendum diſpoſitionem prædictæ
Extrav. nihil prorſus relevent, cùm permitti non debeat,
quòd ita de facili eludi poſſit ſimilis Conſtitutio, ut poſt alios 2
plenè firmant Caball. *conſ.* 17. *num.* 12. *& ſeq. lib.* 2. Beer.
conſ. 92. *num.* 12. Caroc. *de locat. & cond. tit. de reb. Eccleſ.
n.* 41. Donat. *de regul. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 40. *n.* 2. Barb.
de pot. Epiſc. alleg. 95. *n.* 17. Rota *in comen. locationis* coram
Pamphil. *impreſſ. penès* Marcheſ. *de comiſſ. tom.* 5. *fol.* 107.
num. 1. & latè *in una Neapolitan. ſeù Bojanen.* Afflictus 5.
Junii 1663. §. *ſecundo, quia, & ſeq.* coram Rev. Alberga-
to, quæ eſt *deciſ.* 474. *la ſeconda par.* 13. *recent.*

Prout etiam ſi fieret ſimul locatio pluribus perſonis, cui- 3
libet pro triennio, ita videlicèt pro primo triennio Titio,
pro ſecundo Cajo, pro tertio Sempronio, adhuc ſi fiat eodem
tempore, habebitur pro una, & erit nulla, ſola enim perſo-
na locantis attenditur, qui prohibetur locare ultra trien-
nium, Genuen. *in ſuis quæſt. practic. Eccleſiaſt. quæſt.* 354.
per tot. Donat. *de regular. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 40. *num.* 1.

Et ſunt adeò nullæ locationes his, & ſimilibus modis fa-
ctæ, ut nec ſuſtineantur pro primo triennio, ſaltem ſecluſis
conjecturis voluntatis contrariæ, ut dicam infra hoc *Cap.
§.* 7. *ubi de nullitat. locationis ultra triennium facta num....*

Non ſic abſolutum eſt de locatione facta ſimpliciter ad 4
triennium cum pacto, quòd ſi non fiat diſdicta per aliquos
menſes ante finem triennii, cenſeatur renovata ad aliud trien-
nium, nam licèt repetiam, quòd P. Paſqualig. *in ſuis quæſt.
moral. par.* 2. *q.* 344. latè diſputato dubio teneat hanc quoque
locationem non ſubſiſtere, & eſſe contra diſpoſitionem Pau-
linæ prædictæ, tamen tale pactum continuò practicatur in 5
Urbe in locationibus rerum Eccleſiaſticarum, & pro ratione
hujus praxis obſervandum eſt, quòd quatenus dictum pa-
ctum importet novam locationem pro alio triennio, adhuc
talis locatio verè eſt facta ſub conditione non factæ diſdictæ,
ubi pactum concipiatur, ut ſupra; illa enim dictio, *ſi*, ibi, *ſi
non fiat diſdicta, &c.* importat conditionem *l.* 1. *& ibi DD.* 6
ff. de cond. & dem. cum pleniſſimè congeſt. Barboſ. *dict.* 364.
n. 1. *& alii vulgat.* & ideò nihil ponit in eſſe, habeturque pro 7
non facta, uſquequò talis conditio non fuerit purificata *l.
neceſſario* §. *quòd ſi pendente ff. de peric. & com. rei vend. l. ſi
pecuniam ff. ſi cert. pet. cum concordan. relat. per ipſum* P.
Paſ-

Paſqualig. *d. qu.*344. *n.* 2: quibus addo Duran. *dec.*339. *n.*36.
unde ſequitur, ut locatio cum dicto pacto ſit verè tantùm ad
triennium, uſquequò non purificetur d. conditio.
8 Nec obſtat, quòd conditio regulariter retrotrahatur à die
eventus conditionis ad diem celebrati contractus, ut reſpon-
det ibidem P. Paſqualig. *num.* 9. quia iſta retrotractio in præ-
ſenti, duplici ratione non poteſt habere locum. Primò, quia
de tempore contractus adeſt impoſſibilitas Juris, quòd fiat
9 locatio pro ſecundo triennio, ex quo videlicet jus conten-
tum *in d. Extrav.* ei reſiſtit, & ſtante tali juris impoſſibilita-
te, non eſt locus dictæ retrotractioni, ut doctè, ac plenè fir-
mat Gomez *var. tom.* 2. *cap.* 11. *num.* 30. *verſ. tertio, &*
principaliter. Secundò, quia conditio præfata non videtur
10 caſualis, ut ſupponit P. Paſqualig. *num.* 2. ſed poteſtativa,
pendet à voluntate unius tantùm, ſive locatoris, ſive con-
ductoris facere diſdictam, & quamvis pendeat à voluntate
utriuſque ſimul facere, quòd contractus habeat locum, ta-
men hoc non habetur in conſideratione, ſed conſideratur
tantùm, quòd ſit in poteſtate unius impedire contractum,
& ex hoc ſolo dicitur poteſtativa conditio ad hunc effectum,
ut non fiat retrotractio, ut tradit, & latè probat Pancirol.
conſ. 139. *num.* 9. *per text. in l. qui balneum in fin. princ.*
ff. qui potior. in pign. hab. & al.
11 Verùm magis movet alia ratio, quam non conſiderat P.
Paſqualig. & ea eſt, quòd d. pactum, in effectu nihil aliud fa-
cit, quàm dare certam formam tacitæ relocationi, quæ poſt
finitam locationem expreſſam, ex continuatione conducto-
ris in retentione rei conductæ, & taciturnitate locatoris,
procedit de jure abſque ullo pacto, *l. item quæritur* 14. §. *qui*
completo cum l. ſeq. ff. locat. & l. legem §. 1. *Cod. eodem*, quod
patet ea verbis pactis, in quo non dicitur, locamus, & condu-
cimus, ſed cenſeatur renovata locatio, quod eſt etiam de ju-
re, ut cenſeatur renovata locatio, & ita loquitur Bart. *in d.*
§. *qui impleto in ſummar. & alii*, unde ſi partes ſimpliciter
dicerent velle per taciturnitatem utriuſque, & continuatio-
nem cenſeri renovatam Locationem, hæc conventio non
poſſet redargui, quia eſſet conformis diſpoſitioni juris, &
ſimplex expreſſio ejus, quod tacitè inerat, nam dicta tacita
12 relocatio à jure inducta procedit etiam in rebus Eccleſiæ, ut
docent *in d. l. item quæritur* Bart. *n.* 6. & Bald. *n.* 3. *verſ. &*
dico, quòd, & admittit Rota cor. Put. *deciſ.* 174. *lib.* 1.
13 Et ſic dicatur, quòd de jure tacita relocatio non induci-
tur ad triennium, ſed tantùm ad annum, vel minus tempus,
ut habetur *in dict. l. item quæritur* §. *qui completo*, reſponde-
tur, quòd ſi admittatur, prout admittendum videtur ea præ-
dictis, quòd locationi ad triennium accedere poſſit etiam
tacita relocatio ad annum, hinc ſequitur hanc tacitam re-
locationem cenſeri diverſam ab expreſſa, & ſeparatim con-
ſiderari, quia aliàs locatio eſſet ad quadriennium, & ſic con-
tra diſpoſitionem Extrav. & dum eſt diverſa, & ſeparatim
conſideranda, nihil repugnat, quòd declaretur à partibus,
ut debeat durare ad triennium, cùm uſque ad tale tempus
locatio liberè permittatur, & eo magis admittenda talis de-
claratio, quòd in quibuſdam caſibus, etiam ſecluſo pacto
14 tacitè cenſetur relocata res ad triennium, ac etiam majus
tempus, prout quòd ſi agatur de re, quæ non reddat plenum
fructum niſi quolibet quinto anno, quòd tacita relocatio
de jure cenſeatur ad quinquennium facta, docet Bald. *in dict.*
l. legem num. 5. *C. locat.* Menoch. *præſ.* 85. *num.* 8. *& ſeq.*
lib. 3. Put. *d. deciſ.* 174. *num.* 6. *ad med. lib.* 1.
15 Et idem eſt ſi dicatur de jure non requiri diſdictam, ma-
ximè per tantum tempus ante finem, ad evitandam tacitam
relocationem, Alex. *conſ.* 76. *num.* 8. *verſ. item eſt contra*
lib. 5. applicantur enim eædem reſponſiones, quòd nempe,
dum hæc eſt locatio diverſa, & non jungenda cum alia ex-
preſſa, nihil repugnat, quòd detur ei hæc forma, & quòd
non deſunt volentes diſdictam requiri ad evitandam tacitam
relocationem legalem, ut dicetur infra ſuo loco nempè
cap. 63. Unde tanto magis admittendum pactum ad tollen-
das difficultates, & dubitationes, & ex his in praxi cenſui
poſſe continuari ſtylum locandi ad triennium, cum dicto
pacto, ſaltem abſque metu pœnarum, de quibus in d. Extrav.
cùm ad eas evitandas ſufficiat quælibet cauſa credendi,
quòd poſſit fieri ex cit. infr.
Limitanda eſt tamen prædicta opinio, ut non procedat ſi
16 fiat pactum de facienda diſdicta in tempore valdè proximo
ipſi principio locationis, non autem fini ejuſdem, & quòd
aliàs ea non facta, debeat cenſeri locata ad aliud triennium,
quia tunc argueretur facta contentio in fraudem legis, prout
in fortioribus ſi fiat locatio ſimpliciter ad triennium, & in-
tra primum annum, vel ſtatim eo finito, fiat nova locatio
ad aliud triennium incipiendum poſt finem primi, quòd ta-
lia locatio cenſeatur in fraudem legis, docuit Card. *in clem.* 1.
in §. *fin. propè fin. verſ. quinto quæro de reb. Eccl. non alienan.*
ubi loquitur de locatione facta juxta terminos illius Cle-
men. & aliorum jurium antiquorum ad novennium, &
eum ſequitur Jaſ. *in l. manumiſſionis num.* 8. *ff. de juſt. &*
jur. Genuen. *in pract. Eccleſ. quæſt.* 469. *num.* 1. Donat.
de regul. tom. 1. *tract.* 14. *quæſt.*41. *num.* 1.
Et indubitanter, quia poſt hæc ſcripta reperii articulum
fuiſſe diſcuſſum in Rota *in una Neapolitana, ſeu Rojanen. af-*
flictus coram Reverendiſſimo Albergato, quæ licèt adhæſe-
rit priùs opinioni contrariæ, ut habetur *in deciſ. dictæ cauſa*
emanata, ſub die 5. *Junii* 1662. *quæ eſt dec.*474. *la* 2. *par.* 13.
rec. tamen poſtea receſſit, & dixit, quòd tunc non valet lo-
catio, cùm apparet partes ab initio habuiſſe animum proro- 17
gandi locationem ultra triennium, & ſic faciendi fraudem
diſpoſitioni *d.* Extrav. *Ambitioſa de reb. Eccl. non alien.* ſe-
cus ubi non apparet talis animus, prout in caſu ubi pactum
non eſt obligatorium, ſed merè facultativum juxta latè tra-
dita per Altograd. *conſ.*28. *n.* 41. *& ſeq. lib.* 1. & alios citatos
in Dec. *d. cauſa emanata ſub die* 18. *Maji* 1663. coram eo-
dem Reverendiſs. Albergato, de qua etiam meminit D. de
Luca *diſc.* 22. *num.* 3. *& ſeq. ſub hoc tit. de locat. & cond.*
Et in effectu hæc eſt materia conjecturalis, itaut ſi ex cir- 18
cumſtantiis arbitrio Judicis penſandis deprehendatur ceſſa-
re fraudem, valebit locatio, quamvis facta pendente prima
locatione, uti ſi fiat alteri conductori, eam valere volunt
Valaſc. *de jur. emphyt. quæſt.* 29. *num.* 15. & Molin. *de con-*
tract. diſp. 646. *num.* 11. *ad med.* & idem eſſe ſi fiat eidem
Conductori pro decurſa penſione, cenſuit Valaſc. ibidem,
ſed in hoc ab eo diſſentit Molin. *dicto loco*, & utraque opinio
poteſt ſalvari ex aliis circumſtantiis, & conjecturis, prout
ſi non ſolùm fuiſſet aucta penſio, ſed etiam eſſent in locatio-
ne comprehenſa alia bona valere, tenuit licèt ſubdubius Ge-
nuen. *in practicab. Eccl. quæſt.* 469. *num.* 2. *& ſeq.* & ſequi-
tur Donat. *de regul. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 41. *num.* 2.
Et ex his etiam convincitur non eſſe ſimpliciter veram
opinionem illam, quòd non poſſit fieri locatio nova rei Ec-
cleſiaſticæ, durante adhuc prima locatione, ut ſenſit Rebuff.
in tract. var. in compend. alien. rei Eccleſ. num. 18. *&* 19. *&*
in l. Veratius col. 3. *ff. de Verb. ſign.* Caroc. *de locat. tit. de*
reb. Eccleſ. concluſ. 26. ſed ſuſtineri poſſe cum modificatio-
ne, quatenus fiat validè ante finem, vel aliunde deprehen-
datur fraus juxta proximè dicta.
Si autem fiat locatio ad triennium cum pacto expreſſo 19
eam renovandi, ſeu quòd abſolutè eo finito cenſeri debeat
renovata, clara res erit hanc locationem eſſe contra diſpoſi-
tionem Extrav. *Ambitioſa*, cùm neceſſariò importet eam
durare debere ultra triennium, ex quo convincitur mentio-
nem triennii factam eſſe in fraudem Extrav. Bal. *conſ.* 392.
verſ. nec etiam poſt lib. 5. Covar. *variar. reſ. lib.* 2. *cap.* 16.
num. 4. *verſ. contrarium probatur* Gratian. *diſcep.* 715. *n.* 26.
Altogr. *conſ.* 28. *num.* 41. *& ſeq. lib.* 1. *deciſ.* 474. *la* 2.
num. 9. *par.* 13. *recent.*
Cæterùm, quia iſtæ quæſtiones pendere poſſunt ab eis, an
locatio ad plura triennia ſit unica, vel ſint plures locatio-
nes, videri poterunt tradita *in cap.* 25.
Dubitari tamen etiam poteſt, an ſicut prohibita eſt loca- 20
tio ultra triennium, ita etiam prohibitum ſit dare manda-
tum ad locandum, quòd duret ultra triennium, & affir-
mativam tenuit Dec. *conſ.* 282. eumque ſequuti ſunt Covar.
var. lib. 2. *cap.* 16. *n.* 6. *verſ. quartò eadem* Donat. *de regular.*
tom. 1. *tract.* 14. *quæſt.* 39. *n.* 4. & alii, ſed contrarium videtur
verius, quia prohibitio loquitur de locatione, & qui dat 21
mandatum ad locandum, non locat, & ſic non contravenit
prohibitioni, prout tenet Molin. *de contr. diſp.* 466. *ad fin.*
ubi etiam conſiderat inconveniens reſultans ex contraria opi-
nione, quòd Beneficiarus, abiens in longinquas regiones diu
moraturus, non poſſit dare mandatum ad locandum dura-
turum pro toto tempore, quo abeſt, & ſequitur Garz. *de*
benef. par. 2. *cap.* 1. *num.* 72. ubi aſſerit pro iſta opinione eſſe
praxim univerſalem, & conſuetudinem receptam.
Aliqui etiam dubitarunt; An locatio ad vitam dici poſſit 22
ultra triennium, & ratio dubitandi fuit, quia vitæ tempus
eſt omninò incertum, & ideo non poteſt affirmari, locatio-
nem duraturam eſſe ultra triennium, unde decimas ipſas Ec-
cleſiaſticas poſſe locari ad vitam, dicit Gloſſ. *in cap. quamvis*
17. *In ver. convenit ad med. verſ. fructus verò de decim.*
quam Gloſ. à nemine morderi dicit, ibi Abb. *num.* 4. & ſe-
quuntur alii congeſti per Caroc. *de locat. tit. de decim. n.* 12.
Gratian. *diſcept.* 238. *num.* 24. Intrigliol. *de feud. quæſt.* 44.
num. 13. Monet. *de decim. cap.* 5. *num.* 65.
Verùm contraria opinio, quòd non valeat dicta loca- 23

tio abſque beneplacito, videtur tenenda ex plenè congeſtis in his terminis per Caroc. *de locat. tit. de reb. Eccleſ. n.* 16. qua verius eſt talem locationem dici ad longum tempus, & alienationem, ut oſtendi ſupra *cap.* 4. *an locatio ſit alienatio num.* 34. & addo, quòd locatio rei Eccleſiæ ad vitam eſt ſpecialiter probibita *Clem. 1. in princ. de reb. Eccleſ. non alien.* Mantic. *de tacit. lib.* 5. *titul.* 5. *num.* 40.

De caſibus, in quibus à Jure permittitur locatio rerum Eccleſiæ ad longum tempus.

S U M M A R I U M.

1 *Eccleſiarum bona locari poſſunt ſine beneplacito in caſibus à jure permiſſis.*
2 *Text. in cap.* Terrulas 12. *quæſt.* 2. *declaratur.*
3 *Eccleſiarum bona exigua locantur ad longum tempus ſine Beneplacito.*
4 *Amplia etiam ſtante juramento de non alienando res Eccleſiæ.*
5 *Eccleſiarum bona, ut alienari poſſint ex diſpoſitione d. cap.* Terrulas, *quæ requirantur.*
6 *Pars exigua magni prædii non poteſt alienari ſine Beneplacito.*
7 *Exigua res, quæ dicatur, & num.* 8.
9 *Eccleſiarum bona exigua licet alienari poſſint ſine beneplacito Apoſtolico, tamē requiritur licentia Epiſcopi.*
10 *Epiſcopi licentia in alienatione rerum exiguarum, quando requiratur, & impetrari poſſit.*
11 *Bona exigua Eccleſiæ, ut alienentur, an licentiam concedere valeant Prælati inferiores Epiſcopo, & quid in Vicario.*
12 *Eccleſiarum terræ, ad culturam redacta poſſunt locari in perpetuum abſque beneplacito.*
13 *Text. in cap.* ad aures *reb. Eccleſ. alien. vel non declaratur.*
14 *Meliorantes bona debeat eis privari.*
15 *Bona Eccleſiæ inculta poſſunt locari ſine beneplacito ad longum tempus, tam ante, quam meliorentur, quam poſt.*
16 *Et poſt meliorationem debent melioranti relocari, etiamſi alius tunc plus offerat.*
17 *Inculta rei conceſſia reputatur perpetua, non attentis verbis.*
18 *Et tranſit ad quoſcumque.*
19 *Declara tamen procedere, ſi verba non ſint clara in contrarium.*
20 *Eccleſiæ Domus ruinoſa poteſt locari ſine beneplacito.*
21 *Bonorum Eccleſiæ locatio, ut ſuſtineatur ex diſpoſitione cap.* ad aures *de reb. Eccl. alien. vel non, quæ requirantur.*
22 *Eccleſiarum bona, quæ ab Eccleſia non poſſidentur, nec recuperari poſſunt locari valent ad longum tempus abſque beneplacito.*
23 *Text. in cap.* 1. *de Feud. declaratur.*
24 *Text. in cap.* non liceat Papæ 12. *quæſt.* 2. *declaratur.*
25 *Domus Eccleſiæ non reddentes fructum, ſed requirentes impenſam alienari poſſunt ſine beneplacito.*
26 *Sim. ſi reſtaurari poſſunt cum redditibus Eccleſiæ.*
27 *Eccleſiarum bona alienari poſſunt ſine beneplacito in caſu neceſſitatis dilationem non patientis.*
28 *Ea quæ neceſſitas requiratur, & num.* 29.
30 *Debet tamen beneplacitum impetrari poſtea.*

C A P U T XIV. §. III.

POſtquam firmatum fuit, Extravagantem eſſe uſu receptam, & ſervandam, ac viſum, quando dicatur facta locatio ultra triennium, itaut intret prohibitio in ea contenta, proſequendo ejuſdem Extravagantis tenorem, videndum eſt de
1 limitationibus prohibitionis præfatæ in ipſa expreſſis, quarum prima generalis eſt in caſibus à jure permiſſis, ibi. *Præterquam in caſibus à jure permiſſis*, itaut in eis poſſit fieri locatio ultra triennium abſque beneplacito, ut tradit Fachin. *contr.* 98. *ad med. lib.* 10. & licèt contrarium ſervari in Regno, & urbe, & eſſe verum intellectum *dict. Extrav.* quòd hodie etiam in caſibus à jure permiſſis, non poſſint alienari res Eccleſiæ inconſultò Rom. Pontifice, dicat Genuen. *in Praxi Archiep. cap.* 61. *num.* 2. tamen verba prædicta apertè ſonant illimitationem, & ita communiter intelliguntur, ut patebit ex infra citandis.

2 Caſus autem unus, in quo à jure permittitur rei Eccleſiæ alienatio, & proinde comprehenſus in dicta exceptione eſt, ſi
3 agatur de aliqua re exigua, *text. eſt in can. terrulas* 12. *qu.* 2. quem procedere etiam in locatione, notat poſt alios ibi, Auguſt. Barboſ. *n.* 2. & Ricc. *reſolut.* 98. *n.* 5. *par.* 1. Donat. *de regul. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 36. *n.* 4. & non eſſe correctum per d. Extravag. neque per Conc. Trident. tradunt Quarant. *in Summ. Bullar. verbo alienatio rerum Eccleſ. num.* 41. ubi, & quòd ita cenſuit Sacr. Congregatio Concil. Piaſecch. *in praxi Epiſcop. par.* 2. *cap.* 5. *num.* 33. *verſ. ultra prædictos*, Barboſ. *in dicto can. terrulas num.* 1. ubi alios refert, & ita prædicari, ut non requiratur beneplacitum, teſtatur poſt alios 2
Corrad. *in praxi diſpenſat. lib.* 9. *cap.* 4. *n.* 45. *verſ. & juxta ſupradictam*, & ſi Prælatus juraſſet non alienare res Eccleſiæ, 4
prout conſuetum eſt in ſuſceptione quarumdam Prælaturarum, de quo juramento latiùs dicam infrà, §. *ultim. hujus cap.* adhuc tale Juramentum non impediret hanc alienationem rei exiguæ per dictum *can. terrulas* permiſſam, Abb. *in cap. ut ſuper num.* 15. *de reb. Eccleſ. alien.* Quarant. *in ſumm. Bullar. dict. ver. alienatio rerum Eccleſiar. num.* 41. *verſ. & juramentum*, Bonacc. *de contract. quæſt.* 8. *punct.* 4. *num.* 7. *verſ. reſpondeo Epiſcopum.*

Verùm plura requiruntur copulativè ad hoc, ut habeat 5
locum diſpoſitio *d. cap. Terrulas*, videlicet primò, quòd res ſit exigua; ſecundò, quòd ſit inutilis, & tertiò, quòd adſit neceſſitas Quarant. *d. ver. alienatio rei Eccleſiæ, num.* 42. Piaſech. *in praxi Epiſc. par.* 2. *cap.* 5. *n.* 33. *verſ. ultra prædictos*, Ugolin. *de poteſt. Epiſcop. cap.* 13. §. 7. *n.* 4. Corrad. *in praxi diſpenſ. lib.* 9. *cap.* 4. *n.* 43. *ad fin.* Rota; quæ ultra prædicta tria addit & quartum, quòd res ſit longè diſtans *in deciſ.* 624. *num.* 11. *in fin. par.* 1. *recent.* & quidem ſi age- 6
retur de alienanda parte quamvis modica, magni Prædii non valeret fieri, quia aliàs poſſent ita paulatim alienari omnia bona Eccleſiæ, quod non eſt dicendum, ut poſt Genuen. *in praxi Archiep. cap.* 50. *num.* 3. tradit Corrad. *in praxi diſpenſ. lib.* 9. *cap.* 4. *num.* 45. *verſ. nec tamen*, Donat. *de regular. tom.* 1. *tract.* 14. *num.* 3. *verſ. ſed nota diligenter.*

Quæ dicantur Terrulæ, & res exiguæ, diſſident opinio- 7
nes, & Gloſ. *in eodem can. Terrulas ver. exiguas*, dicit quòd fortè ille text. exiguas vocat, non valentes ultra viginti ſolidos, eamque refert, & ſequitur Archid. *in can. ſi quis eadem* 18. *quæſt.* 2. alii cenſent extendi poſſe ſignificationem ad res valoris ſcutorum centum, vel reddentes quinque annua, Zerol. *in praxi in verb. alienatio rerum Eccleſiæ, verſ. ad ſextum*, qui quòd ita audivit practicari, ſed attenditur conſuetudo, & ideò ſtatur Decretis ſynodorum Provincialium, quatenus definiant hanc controverſiam, Leo Theſaur. *for. Eccleſ. par.* 1. *cap.* 15. *n.* 7. & ceſſantibus Decretis prædictis, vel conſuetudine remittitur arbitrio boni viri, ut inſpecta qualitate, & divitiis Eccleſiæ, nec non temporis, & locorum, an res dicatur exigua, vel non, ad hunc effectum judicet Piaſech. *in praxi Epiſc. par.* 2. *cap.* 5 *num.* 33. *verſ. quæ autem*, Zerol. ubi ſuprà Quarant. *in ſumm. Bullar. var. alienatio rer. Eccleſiæ, num.* 41. *verſ. quænam dicatur*, & hanc eſſe probabiliorem opinionem aſſerit Barboſ. *in d. can. Terrulas, num.* 3.

Verùm hodie habemus declarationem Sacr. Congreg. Epi- 8
ſcop. & Regular. *d. can. Terrulas*, intelligi debere de valore viginti quinque ducatorum auri de Camera, qui conſtituunt ſummam triginta ſeptem ſcutorum monetæ, de qua teſtatur Corrad. *in praxi diſpenſ. lib.* 9. *cap.* 4. *n.* 45. *verſ. advertendum eſt*, Gavant. *in ſumm. var. alienatio rer. Eccleſ. num.* 24. quidquid de tali declaratione, dubitet Donat. *de regular. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 37. *num.* 6. qua ſtante, vel tollitur totaliter dictum arbitrium, vel ſaltem reſtringitur, ut ultra dictam ſummam non tutò extendatur, ex traditis per eumdem Corradum ibidem.

Non omittendum tamen animadvertere, quòd licèt in 9
terminis *d. c. Terrulas*, non ſit neceſſarium beneplacitum Apoſtolicum, eſt neceſſaria licentia Epiſcopi, Mar. Antonin. *var. lib.* 1. *reſol.* 25. *n.* 13. & eo relato Corrad. *dict. cap.* 4. *n.* 46. ubi ponit etiam praxim impetrandi hanc licentiam. At non 10
proptereà neceſſariò requiritur cauſæ cognitio, nec partis citatio, aut Judicis pro Tribunali ſedentis Decretum, aut alia judicialis ſolemnitas, ſed ſufficit cognitio cauſæ extrajudicialis, quæ magis propriè eſt diſcuſſio, tractatus, ſive conſultatio, Redoan. *de reb. Eccleſ. non alienan. quæſt.* 23. *n.* 50. Corrad. *d. cap.* 4. *n.* 46. *ad fin.* Donat. *de regul. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 36. *num.* 7. & generaliter, quòd in alienatione rerum Eccleſiæ, jura non requirant Decretum, ut in alienatione rerum minoris, ſed ſolùm auctoritatem ſuperioris docet Innocent. *in cap. dudum num.* 2. *ad med. de rebus Eccleſ. alien. vel non*; quam non debet ad libitum præſtare, ſeu ſe conniventer in conceſſione licentiæ habere, ſed conſulere conſcientiæ ſuæ & animadvertere diligenter, quòd

inter

intervenïant copulativè illa tria de quibus ſuprà *num.* 5. ut monet Donat. *d. quæſt.* 36. *num.* 7.

Et poterit dicta licentia etiam concedi per alios Prælatos non Epiſcopos, dummodò Epiſcopo non ſint ſubjecti, Molin. *de contract. quæſt.* 468. *num.* 9. & per Vicarium Capitularem ſede Epiſcopali vacante, ut per Corrad. *d. loco.* At non per Vicarium Generalem Epiſcopi abſque ſpeciali mandato, quod requiri in auctoranda alienatione adductis Rotæ deciſ. tradit, Adden. ad Buratt. *deciſ.* 938. *num.* 12. & ſequitur Corrad. ibidem.

12 Alius caſus, in quo pariter de jure permittitur locatio ad longum tempus, eſt ſi agatur de terris, quæ de ſilvis extirpatæ, ſint arabiles factæ, poſſunt enim hæreditario jure concedi tenendæ ſub annuo cenſu eis, à quibus ſuo, vel parentum ſuorum labore conſtiterit extirpatas fuiſſe,

13 ut eſt text. *in cap. ad aures 7. de reb. Eccleſ. alien. vel non* limitando tamen, ſi fortè tunc aliis poſſint ad majorem Eccleſiæ utilitatem cum eodem labore, & onere conferri, ut expreſsè habetur in eodem text. & quòd ubi res ſint inutiles Eccleſiæ, & infructuoſæ non intret in earum locatione diſpoſitio Extrav. *Ambitioſa* Rot. coram Eminentiſſimo Otthobono *deciſ.* 247. *num.* 1.

14 Ratio autem eſt evidens, quia nempè æquitas non patitur ut quis ſpolietur bonis illis, quæ utilia ſuo labore effecit, adeò ut etiamſi conceſſio ei facta ab initio eſſet nulla, iterùm facienda eſſet, ut dixit Rota cor. Eminentiſſimo Card. Otthobono *deciſ.* 210. *num.* 13. & eſt etiam de jure civili per text. & per ea, quæ ibi notat Bart. *in l. quicumque, C. de omni agr. deſert. lib.* 11. Caſtr. *conſ.* 189. *n.* 2. *verſ. quartò facit contra lib.* 2. Mantic. *dec.* 17. *n.* 4.

15 Et probat text. prædictus non ſolùm poſſe concedi ab initio ſine ſolemnitatibus res infructuoſa, ut melioretur, & utilis reddatur, ſed etiam, quòd poſtquam eſt utilis reddita poſſit eidem, qui melioravit, vel deſcendentibus ipſius denuò finita prima conceſſione reconcedi, & in utrumque ſenſum accipitur à Doctoribus, quod patet ex prædictis *deciſ.* 210. *&* 247. cum ibi allegatis coram Eminentiſſimo Otthobono, primum enim ſenſum, quòd poſſint concedi ſine ſolemnitatibus res infructuoſæ, firmat utraque *deciſ. in princip.* & ſecundum, quòd poſſit reconcedi res meliorata, firmat utraque in fine.

16 Et in primo ſenſu debet intelligi dicta limitatio, quæ habetur in textu, ut non valeat locatio rei ſterilis ad meliorandum, ſi poterat alteri ad majorem Eccleſiæ utilitatem, cum eodem labore, & onere concedi, ut videlicet procedat, in prima conceſſione antequam meliorata ſit res; Nam ſi agatur de relocatione, poſtquam res fuit meliorata, ea facienda eſt melioranti, aut ejus ſucceſſoribus pro eodem pretio, etiam ſi alii meliorem conditionem offerant, Caſtren. *conſ.* 142. *num.* 1. *verſ. adhuc &* 2. *lib.* 2. Becc. *conſ.* 3. *numer.* 33. Bertaz. *conſ. civ.* 85. *numer.* 29. Gratian. *diſcept.ſt.* 813. *num.* 38.

17 Hinc eſt, quòd ubicumque conceſſa eſt res inculta, & ſterilis, ſeu ruinoſa ad meliorandum, & ſubſecuta eſt melioratio, conceſſio reputatur perpetua, & ad quoſcumque tranſitoria ſui natura, non attentis verbis inveſtituræ ſecundùm Berov. *conſ.* 98. *num.* 12. *& ſeq. lib.* 1. etiam extraneos Becc. *conſ.* 3. *n.* 29. Peregrin. *conſ.* 8. *n.* 18. *lib.* 3. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 24. *num.* 16. *& deciſ.* 17. *n.* 3. *&* 5. itaut meliorans, & ad culturam redigens, efficiatur colonus perpetuus, Becc. *d. conſ.* 3. *n.* 30. *& ſeq.* Peregr. *conſ.* 8. *num.* 18. *lib.* 3. Mantic. *deciſ.* 17 *num.* 3.

18 Et licèt text. loquatur tantùm de deſcendentibus ibi *à quibus ſuo, vel parentum ſuorum labore conſtitit extirpatas*, itaut non videatur poſſe ejus diſpoſitionem ſuffragari extraneis, tamen contrarium ſentiunt præcitati, & ſatis eſſe probare ſucceſſionem melioranti etiam titulo particulari, admiſit Honded. *conſ.* 85. *num.* 41. *lib.* 1. vel ſaltem eſſe hæredem, nam aliis non ſuffragari dictum text. *in cap. ad aures* ſenſit Burſatt. *conſ.* 330. *num.* 138. *verſ. ſeptimo conceduntur*, erit autem omninò probanda dicta ſucceſſio, & non ſolùm ad effectum retinendi rem, ut loquuntur Burſatt. & Honded. ſed etiam ad effectum recuperandi valorem melioramentorum, ut tradunt Caſtren. *conſ.* 270. *num.* 4. *lib.* 2. & Menoch. *recuper. remed.* 15. *num.* 567.

19 At prædicta, quòd conceſſio reputetur perpetua, quatenus fuerit facta de re ſterili, & tranſeat ad quoſcumque, procedit in dubio, ſecus autem, ſi conventio eſſet clara, in contrarium, quòd videlicet res deberet meliorari, & finita linea reverti ad Eccleſiam, quia tunc à tali conventione non eſſet recedendum, Caſtren. *conſ.* 189. *propè fin. verſ. quartum etiam fundamentum par.* 2. Rot. *deciſ.* 483. *n.* 30. cor. Bicchio *& deciſ.* 115. *n.* 11. *par.* 12. *recent.* non enim eſt dubium poſſe renunciari dicto juri, & ſufficere renunciationem generalem, videlicet legibus, & conſtitutionibus factis, & faciendis, Rot. *deciſ.* 664. *num.* 3. *par.* 1. *diverſ.* ubi alia etiam ſingulariter ponderantur ad convincendam renunciationem, quæ ibi videri poterunt.

Licèt autem text. prædictus loquatur de terris, quæ de 20
ſilvis extirpatæ, & arabiles factæ ſunt, tamen ex identitate rationis idem procederet in ſimilibus, ut de domo ruinoſa, reſtituta Gabr. *conſ.* 76. *numer.* 10. *& numer.* 14. *& ſeqq. lib.* 2. Altograd. *conſ.* 22. *numer.* 7. *verſic. ſecundo qualitas lib.* 1.

Erit tamen neceſſarium probare ad ſuſtinendam locatio- 21
nem, ſeu coloniam uti perpetuam, & multò magis ad obtinendam, vel ſuſtinendam renovationem locationis ex hoc capite, ſtatutum antiquum rei ante locationem, ut tradit Honded. *conſ.* 85. *num.* 40. *lib.* 1. & dixit Rota *in una Romana relocationis Caſalis* 16. *Martii* 1615. *coram Sacrato, quæſt. deciſ.* 4. poſt Fenzon. *ad ſtatut. Urb.* quòdque tunc res eſſet omninò inculta, aut aliàs inutilis, Honded. *conſ.* 85. *n.* 42. *lib.* 1. Giovagn. *conſ.* 37. *n.* 15. *lib.* 2. Capic *dec.* 105. *in fin.* Rot. *dec.* 14. *n.* 3. *ad med. par.* 3. *rec.* itaut ſi aderant Prata, vel etiam ſilvæ cæduæ, aut aliàs fructum reddentes, non applicetur diſpoſitio *d. c. ad aures* cum aliis ſupradictis, ut probat Burſat. *conſ.* 330. *n.* 115. & idem ſi aderant de tempore conceſſionis ædificia, Capic. *dicta deciſ.* 105. *in fin.* & quòd probandum ſit prædium fuiſſe redactum ad culturam totum; aliàs enim ſi pro parte tantùm ad eam redactum eſſet, poſſet totaliter à colono auferri, Burſatt. *d. conſ.* 330. *n.* 130. ad probandam meliorationem reſpectu rei reſpectum fructuum, reſpectu temporis, & reſpectu impenſæ, tradit ſingulas has meliorationes declarando, Giovagn. *d. conſ.* 37. *n.* 15. *verſ. oportet autem lib.* 2. Recordari tamen ſemper debemus, quòd ratio diſpoſitionis *d. c. ad aures*, eſt æquitas, quæ militat pro eo, qui melioravit, ut à re meliorata non expellatur, ut dictum eſt ſuprà, & ideò non obſtante, quòd res aliquem fructum redderet antecedenter, poſſet adhuc quandoque attenta qualitate meliorationis, eadem æquitas militare, & per conſequens etiam eadem diſpoſitio, ut firmavit Rota *deciſ.* 664. *n.* 1. *&* 2. *par.* 1. *diverſ.* licèt octo requiſita copulative neceſſaria ad ſuſtinendam dictam locationem, ſeu Coloniam perpetuam enumeret Burſatt. *dicto conſ.* 330. *num.* 136. *& ſeqq.* ad quem me remitto exemplo Honded. *conſ.* 85. *num.* 43. *lib.* 1.

Alius caſus permiſſæ alienationis, de jure eſt de rebus, 22
quas Eccleſia non poſſidet, & recuperare non valet, poteſt enim tunc eas locare alteri, qui recuperet, & ab Eccleſia recognoſcat, & valebit locatio etiam ad longum tempus abſque beneplacito per text. *in cap.* 2. *de feud.*

Limitatur tamen ſingulariter diſpoſitio dicti text. ut pro- 23
cedat tantùm in bonis, quæ ſolita ſunt ab antiquo in feudum, vel emphyteuſim dari ab Eccleſia, & propter laicorum potentiam difficillimè recuperari poſſunt, non autem in alia de cauſa, ſeu alio modo à Laicis occupatis per Rot. *dec.* 631. *n.* 5. *par.* 2. *rec.* verùm allegat tantum Abbatem *in d. cap.* 2. qui *num.* 5. dicit, quòd ille text. inducitur ad quæſtionem, numquid de rebus non feudalibus ſic invaſis ab aliquo, ut per Prælatum recuperari non poſſint, Eccleſia poſſit concedere feudum, maximè ſi juravit non alienare, & refert, quòd Joannes Andreas conſuluit, quòd non; nam ſi diceretur oppoſitum facilè poſſet committi fraus, quia Prælatus volens conſanguineo, vel amico rem in feudum concedere, permitteret rem illam invadi ab aliquo potente, ut ſic poſtea occaſione ſumpta poſſet infeudare, ut illam recuperaret, & fraudibus via aperienda non eſt, unde concludit diſpoſitionem illius c. procedere in feudalibus tantùm, defendi propterea poſſet, quòd ubicumque prorſus ceſſaret ſuſpicio fraudis, etiam ſi res non eſſet ſolita concedi in feudum ab antiquo, adhuc ſi non poſſet aliter recuperari, valeret locatio facta alteri recuperare valenti, & volenti, quia ceſſaret ratio Abbatis, & militaret ratio textus. Verum tamen eſt, quòd extra caſum præciſum textus nempè feudi, omninò neceſſarium videtur ad ſuſtinendam ex hoc capite locationem ad longum tempus, quòd conſtet alio modo non potuiſſe per Eccleſiam recuperari res, quòdque conſtet aliter, quàm per partium aſſertionem, ex plenè congeſtis per Rot. *deciſ.* 336. *num.* 22. *par.* 10. *recent.* Nec ſufficeret conſtare de potentia retinentis rem, *ut in dec.* 596. *num.* 3. *par.* 4. *diverſ. & in d. deciſ.* 336. *num.* 23.

Sunt, qui addunt alium caſum alienationis permiſſæ à ju- 24
re, quem dicunt eſſe in domibus per text. *in cap.* 20. *non liceat Papæ* 12. *quæſt.* 2. ubi Symmacus Papa ſtatuit non licere etiam Papæ alienare bona Eccleſiæ, niſi tantummodò do-

nios, *& in cap. 51. ſine exceptione eadem cap. 12. quæſt. 2.* ubi eadem facultas Domos Urbium, & Caſtrorum alienandi extenditur ad quoſcumque Rectores Eccleſiarum. Unde infertur, & hunc caſum comprehendi in prædicta exceptione generali, quæ habentur in Extrav. caſuum à jure permiſſorum, ut poſt alios firmavit Camill. Borell. *contr. 91. numer. 5.* & eo relato Fachin. *contr. 98. verſ. hic accedit lib. 10.* Sim. de Præt. *conſ. 109. num. 18.*

25 Verùm animadvertendum, quòd text. *in d. can. non liceat Papa*, loquitur de Domibus, quæ non ſolùm fructus aliquos non reddunt, ſed ulteriùs requirunt impenſam non modicam, ut ſuſtententur, itaut plus incommodi, quàm utilitatis afferant, prout etiam expreſsè declarat, & de eis tantùm loquitur alius textus *in d. can. ſine exceptione*, Bened. Conophil. *in repetit. d. Extrav. Ambitioſa de reb. Eccleſ. non alien. n. 45.* & ideò non admittenda alienatio ex diſpoſitione eorum jurium, niſi dato quòd verè Domus plus damni, quàm utilitatis afferret, qualitas enim per conſtitutionem requiſita debet ab eo, qui vult conſtitutione uti, probari, Soccin. Jun. *conſ. 4. n. 30. l. 2.* Menoch. *conſ. 712. n. 18.* Mantic. *dec. 258. n. 6. in rec. dec. 402. n. 4. ad fin. p. 2.* aliàs regula eſt in contrarium,

26 quòd videlicet Domus tamquam res Eccleſiæ non valeat alienari, nec ultra triennium locari ſine beneplacito Apoſtolico, & ita ſervatur, ut videre eſt ſignanter penès Duran. *dec. 250.* Imò, nec ſufficeret Domum actualiter, & inſpecto tempore illo potiùs afferre damnum, quàm utilitatem, puta quia eſſet ruinoſa, & requireret aliquam impenſam pro reſtauratione, quia ſi poteſt fieri talis impenſa de redditibus Eccleſiæ, eſt facienda, ac proindè tunc non præbet juſtam cauſam alienandi, ut dicit Seraph. *deciſ. 1490. n. 9.* ubi teſtatur pluries fuiſſe deciſum, & ſignanter in una Placentina Bonorum de Puteobonellis, quæ eſt penès eumdem *deciſ. 509.* in qua *n. 8.* habetur, quòd non poteſt Abbas prætendere fructus Abbatiæ, & pro ſe retinere, quia quando videt neceſſitatem bonorum Eccleſiæ, debet eis cum fructibus occurrere, non autem alienare. Unde etiam hoc caſu domus afferentis plus incommodi, quàm utilitatis non poſſe fieri locationem ultra triennium, niſi concurrant requiſita, relata *ſuper n. 5.* videlicet, quòd domus ſit parva, & inutilis & adſit neceſſitas, tradit Quarant. *in ſumm. Bullar. in ver. alienatio rerum Eccleſiæ num. 37.* & quòd licèt ſit opinio ſuſtentabilis in jure, locationem prædictam ſuſtineri ſine beneplacito, tamen non ſit in praxi recepta in Regno, tradit Sanfelic. *deciſ. 309. num. 6.*

27 Alius pariter addi poteſt caſus, in quo permittitur alienatio abſque beneplacito Apoſtolico, & eſt neceſſitas Eccleſiæ, vel ejus perſonarum adeò urgens, & dilationem non patiens, ut non permittat, Papam adiri pro aſſenſu adhibendo abſque magno periculo in mora exiſtente *c. aurum, & c. gloria Epiſcopi 12. quæſt. 2.* Abb. *in cap. fin. num. 8. de Eccleſiaſt. ædif.* Rebuff. *in Compen. alien. rer. Eccleſ. num. 35.* Bonaccina *de contract. diſp. 3. quæſt. 8. punct. 4. num. 5. verſ. primo eſt*, Donat. *de regular. tract. 14. quæſt. 21. tom. 1.*

28 Requiritur tamen ad hunc effectum neceſſitas omninò præciſa, & extrema, in qua nullo modo poſſit adiri ſummus Pontifex, Redoan. *de reb. Eccl. non alienan. quæſt. 19. n. 58. & 60. & quæſt. 51. cap. 22. n. 20. & 32.* Ugolin. *de offic. Epiſc. cap. 14. §. 7. n. 5. verſ. 3. par. 1.* Ciarlin. *controv. 105. n. 56.*

29 Et ad ſuſtinendum contractum ex hoc capite requiritur etiam, quòd talis neceſſitas ſit clara, & manifeſta, & nulla poſſit tergiverſatione celari, Riminald. Jun. *conſ. 348. n. 40. & ſeq.* Giovagnon. *conſ. 22. num. 14. lib. 2.* Ciarlin. *dicta contract. 105. n. 54.* nec ullo modo ſufficeret ad ejus juſtificationem aſſertio contrahentium in inſtrumento, quia eis non ſtatur, cùm non debeant prohibiti contractum facere, poſſe facere aſſertionem, per quam contractus ſuſtineatur *l. ſi forte*, & ibi Bart. *ff. de Caſtren. pecul.* Ferrett. *conſ. 248. n. 10. & 11.* Peregrin. *conſ. 6. n. 16. verſ. & in confeſſione, lib. 3.* Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. quæſt. 23. n. 38. de commun.*

30 ſed maximè notandum in propoſito eſt, quòd valet quidem in tali neceſſitate fieri alienatio abſque beneplacito, ſed non propterea omittendum eſt poſtea, quando commodè fieri poteſt beneplacitum ipſum, & comprobationem alienationis ex dicta cauſa factæ impetrare, & ſi non impetretur, alienatio corruit, Bald. *in cap. 1. n. 13. verſ. ego puto, qui feud. dar. poſſ.* Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. quæſt. 19. num. 128.* Ugolin. *de offic. Epiſc. cap. 14. §. 7. n. 5. verſ. tertio ad fin.* Ciarlin. *controv. 105. num. 68.* ubi addit id etiam rationi congruere, ut ſuperior poſſit examinare, an vera fuerit neceſſitas, vel ficta, & ut ita obvietur fraudibus.

De rebus, ac bonis locari ad longum tempus ab antiquo ſolitis.

S U M M A R I U M.

1 *Beneplacitum Apoſtolicum non requiritur in locatione rei locari ſolitæ.*
2 *Jura loquentia de emphyteuſi, procedunt etiam de locatione ad longum tempus.*
3 *Locatio ad novennium faciliùs permittitur, quàm locatio ad longum tempus.*
4 *Limitatio appoſita in conſtitutione Extrav. & à jure antiquo exorbitanti, debet latè interpretari.*
5 *Solita locari dicitur res, cùm adeſt una locatio cum Beneplacito, vel duæ cum curſu quadraginta annorum.*
6 *Beneplacitum ad effectum prædictum debet eſſe expreſſum, & præſumptum non ſufficit.*
7 *Ampl. ut non ſufficiat unicam conceſſionem fuiſſe confirmatam per ſententiam.*
8 *Decl. non ſufficere ad dictum effectum unicam locationem cum beneplacito, niſi locatio duraverit per quadraginta annos.*
9 *Duæ locationes ad prædictum effectum debent eſſe diſtinctæ, & de ſe ſtantes, nec ſufficit, ſi ſit confirmatoria, vel renovatoria alterius.*
10 *Obſervantia, & ſolitum ad hoc, ut non requiratur beneplacitum, debet probari in ſpecie pacti controverſi.*
11 *Et probari debet in ſpecie rei de qua agitur.*
12 *Locatio, ut ſuſtineatur ex ſolito, debet eſſe conformis ſolito.*
13 *Et ſi non ſit conformis ſolito corruit in totum.*
14 *Decl. procedere ſi alterum ſolitum in præjudicium Eccleſiæ, ſecus ſi ad favorem.*
15 *Decl. ſecundò procedere ſi alteretur circa ſubſtantialia contractus, ſecus ſi circa accidentalia.*
16 *Et quod ſi alterius circa qualitatem perſonarum, ſubſtineatur locatio.*
17 *Et ſi facta uno, poſtea fiat duobus, adhuc ſuſtinetur.*
18 *Declara procedere ſi duobus ſimul, ſecus ſi duobus, vel aliis pluribus perſonis ſucceſſivè.*
19 *Solitum alteratum dicitur in præjudicium Eccleſiæ, ſi prius conceſſio perſonæ, & poſtea fiat Communitati.*
20 *Item ſi fiat potentiori, & aliis modis, ut num. 21.*
22 *Solitum non ſufficit ad ſuſtinendam locationem bonorum Eccleſiæ ſine beneplacito factam, niſi concurrat evidens utilitas de tempore novæ locationis.*
23 *Utilitas Eccleſiæ, ut ſuſtineatur locatio tanquam ſolita probari debet à conductore.*
24 *Et non ſufficit qualibet utilitas, ſed probanda eſt evidens.*
25 *Utilitas ceſſare dicitur, ſi alteratur ſolitum in præjudicium Eccleſiæ.*
26 *Utilitas præſumitur, ſi locatio facta eſt juxta ſolitum.*
27 *Decl. non procedere, ſi conſtet adfuiſſe majorem oblationem.*
28 *Et ſufficere, quòd facta diligenti perquiſitione major oblatio reperiri potuiſſet.*
29 *Non tamen ſufficit major oblatio, ſi ſit exceſſiva, & plus juſto.*
30 *Mercedis parvitas, ſi allegatur poſtquam locatio fuit legitimè facta, non eſt locus reſciſſioni, ſed augenda eſt merces.*
31 *Locatio rei Eccleſiæ, ut ſuſtineatur tanquam ſolita requirit rem eſſe in eodem ſtatu, in quo erat tempore locationis præcedentis.*
32 *Item requiritur, ut ſit facta, antequam res incorporata fuerit Menſæ Eccleſiæ.*
33 *Incorporata eſſe bona Menſæ Eccleſiæ, probatur ex declaratione Prælati.*
34 *Et ceſſante declaratione ſtatur conjecturis ejus voluntatis.*
35 *Et in dubio credendum noluiſſe incorporare.*
36 *Decl. non procedere ſi incorporatio ſit evidenter utilis Eccleſiæ.*
37 *Voluntas metitur à poteſtate.*
38 *Incorporatio bonorum Eccleſiæ, ſeu ammenſatio arguitur ex deſcriptione in Cataſtro.*
39 *Incorporatio arguitur ex poſſeſſione diu retenta abſque nova conceſſione, & quantum tempus requiratur.*
40 *Lim. ſi adſuit impedimentum, vel difficultas concedendi.*

C A-

Digitized by Google

CAPUT XIV. §. IV.

Limitatur ſecundò, ſpecialiter, & expreſsè dicta prohibi-
tio locationis ultra triennium, ut non procedat in re-
bus, ac bonis in emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis, ut
habetur in verbis ejuſdem Extrav. *Ambitioſa de reb. Eccleſ.*
1 *non alienan.* ex quibus apertè reſultat, ut res ſolita locari
poſſit denuò eodem modo abſque beneplacito Apoſtolico re-
locari, Clar. *in §. emphyteuſis quæſt. 6. n. 1. verſ. ſi verò res
Eccleſia.* Duran. *dec. 250. n. 17.* & dixit Rota *in Romana Vi-
nea 21. Febr. 1650. §. non obſtat, quod coram Arguelles, quæ
eſt in ejus impreſſ. deciſ.* 118. *n.* 2. etiamſi verba conſtitutio-
nis in dicta limitatione loquantur de emphyteuſi, quia lo-
catio ad longum tempus æquiparatur emphyteuſi, illique
2 propterea competunt omnia, quæ de emphyteuſi in jure ſta-
tuta ſunt, ut dicit Molin. *de contract. diſput.* 445. *n.* 6. & in
locatione, quæ regulariter non poteſt dici ad longum tem-
pus, puta quæ non excedat novennium, procedit argumen-
3 tum à fortiori, quia ſi propter ſolitum ab antiquo permitti-
tur emphyteuſis, quæ eſt alienatio, & transfert Dominium
utile, multò magis permittenda videtur locatio prædicta,
per quam nec Dominium transfertur, nec propriè loquendo
alienatio facta dici valet ex ſupradictis *in cap.* 4. tale enim ar-
gumentum valet, & admitti debet juxta regulam, cui licet
quod eſt magis, non debet quod minus eſt non licere, ma-
ximè dum ſumus in limitatione appoſita in conſtitutione
4 Extravagantis, & à jure communi antiquo exorbitanti, quæ
proinde debet latè interpretari, licèt conſtitutio ipſa in prin-
cipali diſpoſitione, uti juri antiquo contraria, ſit interpre-
tanda strictè, Cuman. *conſ.* 30. *num. 4. ante med. verſ. tamen
in exceptione*, Curt. Jun. *conſ. 7. num.* 10. Laderch. *conſ.* 66.
num. 14. Duran. *deciſ.* 140. *num.* 2. *&* 8. *in recent. dec.* 167.
num. 17. *par.* 6. *recent.* & in ſpecie imò in fortiori, quòd
ſuſtineatur etiam venditio ad vitam, ſi adſit ſolitum, Rota
deciſ. 495. *num.* 9. *par.* 2. *recent.*

5 Solita autem ad hunc effectum concedi dicitur res, cùm
adeſt una conceſſio cum beneplacito Apoſtolico, vel adſunt
duæ conceſſiones cum curſu quadraginta annorum, Honded.
conſ. 31. *n.* 22. *lib.* 2. Ricc. *reſol.* 101. *n.* 4. *par.* 5. Seraphin.
deciſ. 434. *per tot.* Duran. *deciſ.* 250. *num.* 18. *Tiburtina
locationis coram Millino impreſſ.* per Marcheſ. *de commiſſ.
tom.* 5. *fol.* 106. *num.* 5. *par.* 2. *diverſ. deciſ.* 36. *num.* 6. *&* 7.
par. 7. *recent. Romana Vinea* 21. *Februarii* 1650. §. *ſolitum
autem coram Arguelles impreſſ. ut ſuprà.*

6 Verùm ſi deducatur ſolitum ex unica conceſſione cum
Beneplacito, debet beneplacitum apparere, non enim ſuffi-
cit beneplacitum ex lapſu temporis præſumptum ad hunc
effectum, Seraph. *deciſ.* 434. *verſ. non obſtat*, *&* *dec.* 1490.
n. 4. Duran. *dec.* 250. *n.* 21. *in recent. dec.* 36. *n.* 8. *par.* 7. *&
in Eugubina bonorum emphyteuticorum* 7. *Maji* 1638. §. *quia
primo coram Coccino*, quæ eſt inter ejus impreſſas *dec.* 2264.
num. 40. *& in recent. deciſ.* 39. *num.* 44. *&* 45. *par.* 8.

7 Nec relevat, quòd conceſſio fuerit confirmata per ſen-
tentiam Judicis, ſi non appareat, ſententiam illam latam
in executionem Beneplaciti Apoſtolici, ſeu ut dicitur gra-
tiæ, ſecus ſi in evidentem, ut declaravit Rota cor. Seraph.
deciſ. 1490. *num.* 4.

8 Quia verò ſupra dictum eſt attendi ſolitum etiam in loca-
tione ad Novennium, vel aliud tempus ultra triennium,
animadvertendum erit, quòd non eo ipſo, quòd pro una
ſimili locatione obtentum fuerit beneplacitum, dici poterit
adeſſe ſolitum, licèt enim maxima ſit controverſia inter
DD. an res dicatur locari ſolita ex unica locatione, ut vide-
re eſt penès Gabr. *tit. de loc. concl.* 1. & ſupradictum ſit, quòd
ad hunc effectum ſufficiat unica locatio cum beneplacito,
tamen, quia in Extravaganti dicitur, ac de rebus, ac bonis
in emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis, non ſufficit ſim-
pliciter ſolitum, ſed requiritur ſolitum ab antiquo, & ideò
neceſſe eſt, quòd poſt conceſſionem factam cum beneplacito
tranſactum ſit tempus quadraginta annorum cum obſervan-
tia illius ſoliti locandi, quod prætenditur, aliàs ſi lapſi fue-
rint tantùm novem anni, pro quibus illa unica locatio facta
fuit, vel etiamſi emphyteuſis conceſſa ad tertiam generatio-
nem ante quadrageſimum annum à die conceſſionis expira-
verit, vel aliter bona ad Eccleſiam reverſa ſint non poterit ex
unica conceſſione cum beneplacito dici adeſſe ſolitum ab
antiquo, Gratian. *diſcept.* 379. *n.* 21. Gamma *deciſ.* 342.
num. 4. Barboſ. *de Epiſc. alleg.* 95. *num.* 36. *par.* 3.

9 Ceſſante vero beneplacito una locatio non ſufficit, ſed
requiruntur duæ cum dicta obſervantia quadraginta anno-
rum, ut ſupra dictum eſt, & de eis conſtare debet per In-
ſtrumenta diſtincta, itaut non ſatis ſit, quòd in una enun-
ciëtur alia, Rot. *dec.* 36. *n.* 9. *par.* 7. *rec.* & debent eſſe con-
ceſſiones diverſæ, & de ſe ſtantes, ac ſucceſſivè, non autem,
quòd una confirmet aliam, vel quòd aliter ſint ad favorem
earumdem perſonarum, quia reputantur pro unica conceſ-
ſione, & non ſuffragantur ad hunc effectum, ut dixit Rota
cor. Seraph. *dec.* 1490. *n.* 6. & cor. Durano *dec.* 250. *n.* 20.
unde nec ſufficit, quòd adſit una conceſſio cum renovatione,
Coccin. *deciſ.* 2264. *num.* 43. *&* 44.

Et quatenus controvertatur validitas alicujus pacti, puta 10
pacti, quòd finita prima locatione conceſſio renovari debeat,
tunc non ſatis eſſet obſervantia locationis in reliquo, ſed
probanda eſſet in ſpecie pacti illius, aliàs non relevaret, ut la-
tiſſimè fuit firmatum *in Foroſempronien. ſeu Eugubina Bono-
rum Emphyteuticorum* 7. *Maii* 1638. *coram Coccino*, quæ eſt
inter ejus impreſſas *dec.* 2264. *n.* 19. *& in rec. dec.* 39. *n.* 22.
& ſeqq. par. 8. debet enim obſervantia probari in individuo
pacti, de quo agitur, nec ſufficit probatio in genere ex de-
ductis per Roland. *conſ.* 80. *n.* 10. *l.* 1. Surd. *conſ.* 334. *n.* 26.
Becc. *conſ.* 96. *n.* 7. Rota cor. Merlin. *dec.* 454. *n.* 16. *&* 17.

Prout etiam, & tanto minùs valeret obſervantia, & ſoli- 11
tum, ſi non probaretur in ſpecie illius rei, de qua agitur,
ſed aliarum, ut dicit Benitend. *deciſ. Bononien.* 13. *num.* 8.
verſ. & licet.

Locatio verò, quæ prætenditur ſuſtineri ex ſolito, clarum 12
eſt, quòd ad hoc, ut ſuſtineatur debet eſſe conformis ſoli-
to, aliàs ſi ſolitum alteretur, contractus corruit, Gratian.
diſcept. 715. *num.* 16. Duran. *deciſ.* 250. *num.* 22. Merlin.
deciſ. 756. *num.* 14. *in recent. deciſ.* 176. *num.* 41. *&* 43.
par. 5. *& deciſ.* 36. *num.* 10. *&* 11. *par.* 7.

Et hoc eſt adeò verum, ut ſi alteretur ſolitum, locatio cor- 13
ruat in totum, ſive agatur de locatione ultra ſolitum facta,
ſive de emphyteuſi, nam licèt nonnulli velint in hoc differre
hos contractus, ut locatio quidem ſi facta ultra ſolitum cor-
ruat in totum, ſecus autem emphyteuſis, ut videre eſt penès
Ricc. *reſolut.* 104. *n.* 4. *par.* 1. Altograd. *conſ.* 28. *n.* 24. *& ſeq.
per tot. lib.* 1. tamen contrarium magis placet ex deductis
ſignanter per Ciarlin. *contr.* 105. *num.* 132. & latè *ſeqq.* ubi
n. 135. dicit diſtinctionem prædictam eſſe ridiculam, & in
terminis emphyteuſis, quòd alterato ſolito corruat in totum,
loquitur Rot. *in dec.* 176. *n.* 44. *par.* 5. *& in dec.* 39. *n.* 43.
& ſeqq. par. 8. *recent.* & aliqui alii ea citat. infrà.

Operatur tamen alteratio ſoliti corruere locationem fa- 14
ctam, ſine beneplacito, ſi pacta alterata ſint in præjudicium
Eccleſiæ, ſecus autem ſi ad ejus favorem, puta, ſi aucta ſit
penſio, vel quid ſimile, quia tunc dicitur eadem conceſſio
non diverſa, Caldaſ. *de renovat. Emphyt. lib.* 1. *quæſt.* 4. *n.* 8.
verſ. hoc tamen, Rot. cor. Bichio *dec.* 517. *n.* 11. *& ſeqq.*

Et ubi alteratio ſit circa ſubſtantialia contractus, non au- 15
tem ſi circa accidentalia tantùm, ut declarant Dec. *in Auth.
qui rem*, *n.* 22. *verſ. & hoc intelligitur*, *C. de Sacroſ. Eccleſ.*
Calder. *conſil.* 11. *circa med. verſ. ad hujus declarationem de
feud.* Natt. *conſ.* 467. *num.* 20. Rimin. Jun. *conſ.* 32. *n.* 24.
& ſeqq. & admittit Rota coram Bichio *deciſ.* 517. *num.* 12.
nec recedit, licèt nec etiam firmet *in deciſ.* 39. *n.* 51. *& ſeqq.
par.* 8. *recent.* & quòd ſaltem ſi alteretur forma ſubſtantialis,
corruat contractus, dicit Alex. *conſ.* 9. *num.* 2. *lib.* 3.

Unde non dicetur alteratum ſolitum ſi perſonæ, quibus
facta nova conceſſio non ſunt eædem, nec habent eaſdem 16
qualitates, quas habebant illæ, quibus facta fuit conceſſio
prima, adeò quòd ſi prima conceſſio erat facta maſculis, po-
terit ſecunda fieri fœminis, & non dicetur alteratio, ut poſt
Beron. *conſ.* 98. *&* 99. *lib.* 1. declaravit Rota in Civitatis Ca-
ſtell. bonorum Emphyteuticorum coram Platto impreſſa pe-
nès Giovagn. *reſponſ.* 44. *n.* 121. *lib.* 2. ubi habetur, quòd ita
ſolet tenere Rota, & fuit etiam dictum in Bonien. bonorum
Emphyteuticor. 7. Junii 1647. §. *Non obſtat*, cor. Meltio.

Dubitabile tamen videbatur, an dici poſſit adeſſe altera- 17
tionem ex eo, quòd conceſſio aliàs facta uni pro ſe, & de-
ſcendentibus uſque in tertiam generationem, poſtea finita
generatione ſit renovata duobus, puta duobus fratribus, vel
duabus ſororibus, & pro alteratione præjudiciali Eccleſiæ
faciebat, quòd ab uno poteſt faciliùs reverti res ad Eccleſiam
ipſam, ſed nullum videtur ſaltem conſiderabile damnum
adeſſe, eo quia natura emphyteuſis ſit, ut poſſit ad plures
deſcendentes pervenire, ac proindè multò faciliùs conce-
dendum, quòd poſſit duobus ab initio concedi, eo quia in-
ter plures deſcendentes inveſtiti eſt locus juri accreſcendi,
itaut per mortem unius ejus portio non revertatur ad Eccle-
ſiam, quod ſecus eſt in duobus ab initio inveſtitis, nam mor-
tuo uno ex inveſtitis, vel finita ejus linea, portio ipſius rever-
titur ad Eccleſiam, ut per Clar. *in §. Emphyteſis quæſt.* 39.
& dicam infrà in cap. 26. ideò, ſi conceſſa re duobus non

eſt, falſam eſſe, Gabr. *conſ.* 82. *n.* 3. *&* 4. *&* 6. *lib.* 2. Fulg.
de contract. emphyt. qu. 9. *n.* 16. *verſ. quid dicendum.*
35 Et in dubio credendum eſſe eum noluiſſe incorporare, tra-
dit Gabr. *d. conſ.* 82. *n.* 5. ſed hoc intelligendum, quatenus
36 incorporatio non eſſet evidenter utilis Eccleſiæ, videtur te-
nere Borgnin. Cavalcan. *dec.* 30. *n.* 85. *& ſeqq. p.* 2. & eſt de-
claratio non vacans ratione, nam licèt non ſit in dubio cre-
dendum, quòd voluerit Prælatus ligare ſibi manus, & pri-
vare ſe facultate locandi, tamen quando magis expedit Ec-
cleſiæ pro ſe retinere, hoc præſumendum voluiſſe Præla-
tum, prout tenetur velle, quod magis eſt utile, imò non
poteſt de novo concedere, quando conceſſio non eſt in evi-
dentem utilitatem, ut ſupra dictum eſt, & ideò nec præſu-
mendum velle, metitur enim voluntas à poteſtate, *l. Lucius*
37 21. *Imperatores, ff. ad munic. dec.* 189. *n.* 9. *p.* 7. *recent.* Bu-
ratt. *dec.* 24. *n.* 12. Dunoz. jun. *dec.* 841. *n.* 8. & idem eſſet
ſi non duraret ampliùs eadem cauſa locandi, quæ aderat
tempore præcedentium locationum, cùm & tunc non poſſit
Eccleſia ampliùs abſque beneplacito Apoſtolico locari, ut
ſupra dictum eſt, & ideò nec præſumendum voluiſſe, latè
Borgnin. *dec.* 31. *n.* 194. *& ſeqq. part.* 2. ubi *num.* 200. quòd
hoc caſu defenditur dicta opinio Baldi *in cap.* 1. *de Cleric. qui
inveſt. fecit*, de qua ſuprà.
38 Conjectura verò voluntatis incorporandi eſt deſcriptio in
libro Cataſti bonorum Eccleſiæ, Bart. *in l. ſi vacantia num.*
9. C. de bon. vacan. lib. 10. quem ſequuntur alii plenè cooge-
ſti per Menoch. *de arbitr. caſ.* 433. *num.* 9. *& ſeq.* ubi etiam
rejicit Imol. dicentem non valere talem deſcriptionem im-
mutare conſuetudinem Eccleſiæ rem concedendi, reſpon-
dendo hoc procedere, quando immutatio fit in damnum Ec-
cleſiæ, ſecus ſi in utilitatem, & dictam deſcriptionem pro-
bare incorporationem, firmat etiam Borgn. *dec.* 31. *n.* 169.
& ſeqq. par. 2. ubi plurimos congerit.
39 Alia conjectura eſt, ſi diu poſſeſſionem retinuit abſque
nova conceſſione, & in hoc conſentiunt Doctores, ſed du-
bium eſt controverſum inter eos, quantum tempus requi-
ratur, ut latè habetur penès Menoch. *dict. caſ.* 433. *n.* 13. *&
ſeq.* relatis tribus opinionibus, videlicet quòd ſufficiat an-
nus, quòd requiratur decennium, & quòd requirantur tri-
ginta anni, ac eis ſingulis rejectis, ut videre eſt *à num.* 18.
ad 28. Tandem *ſub n.* 29. reſidet in quarta, quòd cùm hoc
tempus non ſit à lege determinatum, Judex ex conjecturis
declarare debeat rem eſſe effectam, vel non, de Menſa, cùm
aliquo tempore fuit a Prælato retenta, & licèt Rota ali-
quando adhæſerit primæ opinioni, quòd ſufficiat retentio
per annum in una Mutinen. bonorum 5. Martii 1607. coram
Manzanedo, quæ hodie eſt inter ejus impreſſas *dec.* 55. huic
opinioni adhærerem ob ejus auctoritatem, quando non ap-
40 parerent impedimenta concedendi, nec difficultates aliquæ
reperiendi novum conductorem, quia his ſtantibus nedum
lapſus anni, ſed nec majoris temporis aliquid relevaret,
Anchar. *conſ.* 156. *n.* 2. *verſ. item & ſi vera*, Zaſ. *in Epit.
feud. part.* 5. *num.* 50. & benè poſt alios probat Menoch. *d.
caſu* 433. *num.* 30. ubi etiam ponit exempla difficultatum,
& impedimentorum.

Cæterùm hanc retentionem, & incorporationem præjo-
dicare tantùm Prælato, qui incorporavit, non ſucceſſori,
probare conatur Menoch. ibidem *à num.* 31. *ad fin.* & alia
quamplura circa hanc incorporationem congerit Borgnin.
d. dec. 31. *præſertim à num.* 194. *& per tot.* ad quos recurren-
dum erit.

De fructibus, & rebus quæ ſervando ſervari non poſſunt.

S U M M A R I U M.

1 *Fructus, & res, quæ ſervando ſervari non poſſunt, alie-
nantur ſine ſolemnitatibus.*
2 *Servari non poſſe dicuntur res, quæ non durant ultra
triennium abſque notabili deterioratione.*
3 *Fructus Beneficii ſpectantes ad Beneficiatum locantur
ultra triennium, ſine beneplacito ſecundùm aliquos.*
4 *Contrarium verius.*
5 *Penſiones Eccleſiaſticæ locari non poſſunt ultra trien-
nium, ſine beneplacito.*
6 *Lim. in reſervatis ad favorem Itali in beneficiis Hiſpa-
nis.*
7 *Commoditas percipiendi fructus bonorum Eccleſiæ, ſeu
penſionis Eccleſiaſticæ, conceditur ſine beneplacito.*
8 *Cautius tamen eſt procedere per viam obligationis perſo-
nalis, vel conſtitutionis Procuratoris ad exigendum.*
9 *Utilis dominii reſervatio in locatione ad longum tempus
eſt cautela, ut valeat locatio, ſine beneplacito.*
10 *Decl. procedere in locatione commoditatis percipiendi
fructus tantùm.*
11 *Commoditas percipiendi fructus eſt jus Perſonæ inhæ-
rens.*
12 *Jus percipiendi aliud eſt formale, aliud cauſale, quod
dicimus commoditatem, & iſtud poteſt transferri,
ſine beneplacito.*

C A P U T XIV. §. V.

Limitatur tertiò dicta prohibitio in fructibus, & bonis
quæ ſervando ſervari non poſſunt, ut expreſſè habetur
in ipſa Extravag. *Ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alien.*

Verùm talis limitatio parum applicabilis eſt prohibitio- a
ni locationis ultra triennium, quia, res quæ ſervando ſer-
vari non poſſunt, cenſentur illæ, quæ non durant ultra trien-
nium, abſque notabili deterioratione, Quarant. *in ſumm.
Bull. ver. alienatio num.* 38. cum aliis cumulatis per Barboſ.
de Epiſc. alleg. 95. *num.* 38. & Donat. *de regul. tom.* 1. *tract.*
14. *quæſt.* 47. *n.* 2. unde ſui natura ultra triennium locari non
valent, & ſuperflua eſt iſta limitatio.

Neceſſe eſt igitur eam referri ad prohibitionem venditio-
nis, ut ſenſus ſit, quòd prædicta bona, quæ ſervando ſerva-
ri non poſſunt, liberè vendi valeant abſque beneplacito: ſunt
tamen, qui volunt limitationem in fructibus, applicari
etiam prohibitioni locationis ultra triennium, ita ut talis
prohibitio locationis, non procedat in locatione fructuum
beneficii, ad beneficiatum pertinentium, ac proinde eam 3
etiam ultra triennium liberè abſque beneplacito fieri poſſe,
prout ſignanter Caroc. *de locat. & cond. part.* 3. *tit. de reb. Ec-
cleſ. concl.* 9. *n.* 51. Covarr. *variar. l.* 6. *c.* 26. *n.* 6. *ad fin. verſ.
ſexto*, Mantic. *de tacit. l.* 5. *tit.* 3. *n.* 21. Azor. *inſtit. mor. part.*
2. *lib.* 7. *cap.* 10. *quæſt.* 3. & alii. Sed contrarium videtur ve- 4
rius ex verbis amplis ejuſdem prohibitionis Extravag. *Ambi-
tioſæ* dicentibus, *omnium rerum, & bonorum Eccleſiaſtico-
rum*, nam fructus, & redditus beneficii ſunt res, & bona
Eccleſiaſtica, licèt ſint miniſtris aſſignata propter divinum
miniſterium, & limitatio quoad fructus non eſt abſoluta, ſed
loquitur de fructibus, qui ſervando ſervari non poſſunt, illa
enim verba textus, *quæ ſervando ſervari non poſſunt*, eodem
modo qualificant verbum *bonis*, ac verbum *fructibus*, ante-
cedenter expreſſum, *l. talis ſcriptura* 30. *§ fin. ff. de leg.* 1. *l.* 1.
C. de liber. præter. Alex. *conſ.* 212. *n.* 6. *l.* 6. Verall. *dec.* 299.
n. 4. *part.* 2. Rot. *dec.* 167. *n.* 5. *par.* 6. *rec.* Unde dum exce-
ptio loquitur de fructibus, qui ſervando ſervari non poſſunt,
ea potiùs ſumitur declaratio, ut fructus, qui ſervando ſer-
vari poſſunt, quales ſunt fructus futuri, in regula prohibiti-
va locationis ultra triennium remaneant comprehenſi, pro-
ut etiam magis communiter tenent DD. ut videre eſt penès
Barboſ. *in d. Extravag. n.* 4. Ricc. *reſol.* 99. *per tot. p.* 1. Garz.
de benef. part. 2. *c.* 1. *n.* 32. ubi de veriori teſtatur, *& n. ſeq.*
latiſſimè comprobat Gutierez. *l.* 1. *canon. quæſt.* 8. *n.* 11. *&
ſeqq.* & tenuit Rota in Comen. locationis coram Pamphilio,
quæ eſt penès Marcheſ. *de commiſſion. tom.* 1. *fol.* 107. *n.* 2. &
ita ſervari in praxi teſtatur Corrad. *in praxi diſpenſ. lib.* 9. *c.*
1. *num.* 3. Donat. *de regul. tom.* 1. *tract.* 14. *qu.* 44. *num.* 1.

Ex hoc ſequitur, ut non ſolùm fructus beneficiorum, ſed 5
neque etiam Penſionis Eccleſiaſticæ, locari poſſint ultra
triennium, ut dicunt Navar. *conſ.* 11. *num.* 2. *de reb. Ec-
cleſ. non alien.* Ricc. *reſol.* 99. *num.* 4. *part.* 1. Garz. *de benef.
part.* 2. *c.* 1. *n.* 37. ubi tamen *num ſeq.* limitat, ut non pro- 6
cedat, ſi locatio fiat ab Italo, ad cujus commoditatem re-
ſervata eſt penſio in capite, & perſona Hiſpani, prout con-
ſuevit in beneficiis exiſtentibus in Hiſpania, de quo Rota
dec. 400. *n.* 1. *&* 2. *part.* 1. *diverſ.*

Verùm licèt beneficiatus non poſſit locare fructus benefi- 7
cii, nec penſionarius fructus penſionis Eccleſiaſticæ ultra
triennium, poteſt tamen uterque ſe perſonaliter obligare
ad dandam commoditatem percipiendi fructus ultra trien-
nium, quia hoc modo non alienatur res Eccleſiæ ultra trien-
nium, ſecundùm Petr. Barboſ. *in l. ſi filio tam*, *§. fin. n.* 21.
ff. ſol. matrim. & alium Auguſt. Barboſ. *in d. Extrav. Am-
bitioſa n.* 8. *& de jure Eccleſ. univ. lib.* 3. *c.* 17. *num.* 72. Mo-
lin. *de juſt. & jur. diſput.* 466. *n.* 5. *verſ. in tertio autem even-
tu*, Quarant. *in ſum. Bullar. ver. alienatio rerum Eccleſiæ
num.* 18. *verſ. tertio declaratur*, ubi quòd hæc eſt cautela, ut
valeat iſte contractus, Cenc. *de cenſib. qu.* 24. *n.* 14. Rota
coram Durano *dec.* 181. *n.* 3. *&* 4. Donat. *de regul. tom.* 1.
tract. 14. *quæſt.* 44. *n.* 2.

Et licèt, quòd locari etiam valeat jus ipſum percipiendi
penſionem, argui poſſe videatur ex traditis *cap.* 4. *num.* 10.
ubi

Digitized by Google

ibi dictum fuit juxta magis communem opinionem, quòd locatio juris percipiendi non ſit alienatio, & ultra ibi citatos in propoſitum, quòd commoditas percipiendi penſionem, liberè cedi poſſit, tradunt Salgad. *in labit. credit. p. 1. c. 43. n. 8. & 23.* Gregor. *dec.* 440 *n.* 7. Rota *dec.* 397. *num.* 3. *p.*
8 12. *recent.* Tamen cautius erit procedere per viam dictæ obligationis perſonalis, vel conſtitutionis Procuratoris irrevocabilis ad exigendum penſionem, prout tradit Lotter. *de beneſ. lib.* 1. *queſt.* 4. *num.* 19. vel quatenus locetur commoditas ipſa, vel jus percipiendi penſionem expreſſè cavere, quòd dominium non tranſeat in conductorem, prout neceſſarium eſſe cenſuit Bald. *in cap. que in Eccleſiarum 7. num. 2. de conſtit.*

9 Et licèt dictam reſervationem utilis dominii ſuffragari etiam in locatione rei ad longum tempus facta, velit in terminis feudi Felin. *in d. c. qua in Eccleſiarum n.* 87. & in terminis noſtris bonorum Eccleſiæ, quòd hæc ſit cautela, qua poſſint locari ad longum tempus, non obſtante d. Extrav. *Ambitioſa* tradat, & cum multum extollat Jo. de Arnon. *ſing* 72. *& caut.* 23. quem ſequi videtur Caroc.
10 *de loc. tit. de reb. Eccl. n.* 53. Tamen verius videtur cautelam reſtringendam, ut valeat in terminis locationis commoditatis percipiendi fructus tantùm, in quibus loquitur Bald. ubi ſuprà, quem Jo. de Arnono allegat. Et ratio differentiæ eſt, quia ſi locatur res dicta, proteſtatio non transferendi jus in ea, videtur contraria facto, quæ nihil operatur, & cautela appoſita in fraudem legis prohibentis alienationem rerum Eccleſiaſticarum, nullius eſt momenti, ut dicam *in c. 27. de effectibus locationis n.* ....

11 At, quando locatur commoditas percipiendi fructus, non eſt ita, quia hæc eſt jus percipiendi, quod perſonæ inhæret, & poteſt conſiderari ſeparatim ab ipſa re, ita ut quatenus expreſsè additum ſit, quòd nullum transferatur dominium in re, ſequitur, ut prohibitio locandi res Eccleſiæ, locationem iſtam non comprehendat, cùm iſta non ſit locatio rei, ut latè diſtinxi ſuprà *in cap. 4. an locatio ſit alienatio num.* 10. *& ſeq.* Imò & in ipſiſmet rebus, quæ conſiſtunt in ſolo jure percipiendi, prout eſt penſio, fit diſtinctio inter jus formale, & jus cauſale, quod nuncupamus commoditatem, & iſtud poteſt transferri etiam in laicum abſque beneplacito, ut benè diſtinguit Lotter. *de beneſ. lib.* 1. *quaſt.* 42. *num.* 15. *& num.* 22. & Rot. *dec.* 398. *num.* 8. *& ſeqq. part.* 12. *recent.*

Quando non requiratur Beneplacitum in locatione rei Eccleſiæ ad longum tempus ultra caſus expreſſos in extravagan. *Ambitioſa*.

S U M M A R I U M.

1 *Bona Eccleſia fructus reddentia ſingulo biennia poſſunt locari ad ſexennium abſque beneplacito, & reddentia fructus ſingulo triennio poſſunt locari ad novennium.*
2 *Roma caſalia locantur ad novennium ſine beneplacito.*
3 *Decl. ut hoc procedat in eis, qua fructus integros non reddunt niſi in triennio.*
4 *Bona Eccleſia fructus reddentia bis in anno, an poſſint locari ad triennium ſine beneplacito.*
5 *Contrariorum eadem diſciplina.*
6 *Lim. ſi adſit diverſitas rationis.*
7 *Limitatio conſtitutionis nova reducens ad terminos juris antiqui, latè interpretari debet.*
8 *Locatis pluribus rebus, quarum aliqua reddant fructus quolibet triennio, alique quolibet anno abſque beneplacito, contractus eſt nullus in totum.*
9 *Declarat. procedere ſi non appareat partes conſenſiſſe ſeparatim in locatione reddentium fructum quolibet triennio.*
10 *Epiſcopus poteſt donare bona ſua menſa Canonicis abſque beneplacito.*
11 *Alienatio rei Eccleſia non dicitur, qua illius dominio non exit, ſed de una perſona ejuſdem in aliam transfertur.*
12 *Monaſterium poteſt alienare ſine beneplacito in aliud Monaſterium ejuſdem Ordinis.*
13 *Decl. ut ſi perſona ejuſdem Eccleſia habeant prabendas ſeparatas tutior ſit opinio, quod requiratur beplacitum in alienatione facta inter eos.*
14 *Vel ſaltem requiri Epiſcopi.*
15 *Una Eccleſia poteſt alteri locare ad longum tempus ſine beneplacito.*
16 *Certius ſi res ſit determinata ad certum uſum.*
17 *Teſtator relinquens Eccleſia, utrum poſſit apponere conditiones, quòd bona relicta locari poſſint ad longum tempus abſque beneplacito.*
18 *Relinquentes Eccleſia poſſunt apponere conditiones, etiam juri communi contrarias.*
19 *Fundatores beneficiorum poſſunt apponere conditionem, quòd beneficia non cadant ſub reſervationibus Apoſtolicis.*
20 *Teſtatoris voluntas, quòd non requiratur beneplacitum debet eſſe clara, nec ſufficit, quòd dicat rem locari, ad longum tempus.*
21 *Maximè ſi non expreſſit pro quanta penſione, & pro quanto tempore ſit facienda locatio.*
22 *Contrarium in re minoris, quia non eſt neceſſaria dicta expreſſio, ut poſſit alienari ſine ſolemnitatibus.*
23 *In re Eccleſia cautius agendum, quàm in re minoris.*
24 *Teſtator ſi non ſolum pracipiat locationem, ſed etiam det modum locandi, cenſetur ipſe locare, & non requiritur beneplacitum.*
25 *Hoſpitalium bona ſi Hoſpitalia non ſint erecta auctoritate ſuperioris Eccleſiaſtici, locantur ad longum tempus ſine beneplacito.*
26 *Cappella non erecta auctoritate ſuperioris Eccleſiaſtici bona alienantur ſine beneplacito.*
27 *Confraternitatum laicorum bona, an, & quando poſſint alienari ſine beneplacito.*
28 *Procemium conſtitutionis non facit jus.*
29 *Procemium inſervit pro declaratione diſpoſitivè, quando verba non ſunt clara.*
30 *Pietatis opera non tribuunt qualitatem Eccleſiaſticam.*
31 *Confraternitates, ut ſint Eccleſiaſtica neceſſe eſt ut ſint erecta auctoritate Epiſcopi.*
32 *Pia loca proprio non dicuntur niſi erecta auctoritate Epiſcopi etiamſi exerceant opera pietatis.*
33 *Ampl. etiamſi adſint alia ſigna niſi ſint clara.*
34 *Mons erectus pro maritandis puellis poteſt locare bona abſque beneplacito.*
35 *Contrarium ſi ſit applicatus loco Eccleſiaſtico.*
36 *Bonorum Eccleſia locatio evidenter utilis ſuſtinetur abſque beneplacito.*
37 *Contrarium tenendum.*
38 *Declarat. primam procedere ſi Eccleſia velit ſtare contractui.*
39 *Et debet hoc caſu impetrari beneplacitum.*
40 *Bona communia Eccleſia, & laicis poſſunt locari ad longum tempus ſine beneplacito.*

C A P U T XIV. §. VI.

Ultra prædictas limitationes in ipſa Extravag. expreſſas, prohibitio locandi ultra triennium patitur etiam 1
alias declarationes, quarum una eſt, ut procedat in rebus reddentibus fructum quolibet anno, non autem in aliis, quia ſi reddunt fructum quolibet biennio, locari poterunt ad ſexennium, ſi quolibet triennio, locarit poterunt ad Novennium, ut poſt antiquiores tradunt Covar. *var. lib. 2. c. 16. n. 6.* Barboſ. in d. Extrav. *Ambitioſa n.* 9. Caroc. *de loc. tit. de reb. Eccleſ. n.* 50. Quatant. *in ſumm. Bullar. verb. alienatio rerum Eccleſia n.* 18. Mantic. *de tacic. l. 5. tit. 3. n.* 22. Molin. *de contract. diſp.* 466. *n.* 10. *propè fin.* Gratian. *diſc.* 931. *n.* 13. Ricc. *reſol.* 100. *n.* 1. *part.* 1.

Et hæc limitatio eſt etiam uſu recepta Romæ, ubi cum 2
integri fructus Caſalium habeantur ſingulo triennio, novem anni habentur pro tribus ad hunc effectum, ut habetur in una Romana reſciſſionis contractus 28. Novembris 1580. coram Aldobrandino, & in una Nepeſina affictus 14. Maji 1601. §. *& tollit difficultatem*, coram Juſto, *& dec. 727. n. 3. verſ. preterea, quod ſterilitas, p. 4. diver.* 3
ſed talis uſus reſtringitur ad caſalia, & bona, quæ vere fructus integros non reddunt niſi in triennio, & non procedit in reddentibus fructum ſingulo anno, vel minori tempore, ut optimè declaravit Rota in una Tiburtina affictus 19. Junii 1648. §. *quia dicta deciſiones*, coram Card. Corrado, quæ hodie eſt impreſſa *in rec. dec.* 220. *p.* 10.

E contra ſi bona dent fructum bis in anno, prout dicunt 4
in Indiis, dubitari poteſt, an locatio ad triennium abſque beneplacito facta ſuſtineatur, & affirmativam videtur tenere Corrad. *in praxi diſpenſ. Apoſt. l. 9. c. 1. n. 14. verſ. E contr. verò*, & quamvis in contrarium plurimum urgeat opinio ſupracitatorum, volentium, quòd triennium, de quo loquitur Extrav. ita intelligatur, ut contineat trinam recollectionem fructuum licèt enim loquantur ad effectum exten-

Digitized by Google

tendendi triennium, & hic loquamur de eo reſtringendo, ra-
5 men cùm hæc ſint contraria, applicari videtur regula, quòd
contrariorum eadem ſit diſciplina, de qua *in l. 1. de his, qui*
6 *ſunt ſui, vel alieni juris*, & per Menoch. *conſ.* 715. *nu-
mer.* 23. adhuc ſuſtineri poſſet opinio prædicta propter di-
verſitatem rationis, agitur enim de interpretatione exce-
ptionis appoſitæ *in Extrav.* ut prohibitio locationis ſine be-
neplacito, non procedat ſi fiat ad triennium, in qua inter-
7 pretatione ideò ſtandum eſt opinioni, ipſam exceptionem
extendenti ad ſexennium, in quo fiunt tres recollectiones
fructuum, & non è contra reſtringenti ad annum cum dimi-
dio, in quo pariter fiant tres recollectiones, quia iſta exce-
ptio reducit nos ad terminos juris antiqui, ſecundùm quod
poterat fieri locatio etiam ad novennium abſque beneplaci-
to, & ideò debet latè interpretari, non autem ſtrictè, juxta
tradita per Cuman. *conſ.* 30, *n.* 4. *ante med. verſ. tamen in
exceptione*, Curt. Jun. *conſ.* 7. *n.* 10. Laderc. *conſ.* 66. *n.* 14.
Duran. *dec.* 140. *n.* 2. *&* 8. *in recent. dec.* 167. *n.* 17. *p.* 6.

Quid autem ſi unico contextu locentur plura bona ad
8 Novennium, inter quæ adſint aliqua, quæ reddant fructum
ſingulo triennio, aliqua verò, quæ ſingulo anno; & ex uni-
citate contractus reſcindi in totum locationem, dixit Ro-
ta in Tiburtina locationis coram Milino, quæ eſt impreſſa
penès Marcheſ. *de commiſſ. to.* 1. *fol.* 106. *n.* 4, & puto bonam
9 deciſionem, ſi non appareret partes conſenſiſſe etiam in lo-
cationem illorum bonorum, quæ reddunt fructum quolibet
triennio ſeparatim, & de per ſe, quia tunc utile per inutile
non vitiaretur, ideſt locatio eorum, quæ utiliter ad no-
vennium fieri valuiſſet, non eſſet reputanda vitiata per
locationem aliorum, quæ inutiliter pro eodem tempore
facta eſſet, juxta tradita *infra §. ſeq.*

Alia declaratio eſſe poteſt, ut ſecundùm aliquos prohi-
bitio locandi abſque beneplacito procedat, ubi conductor
non eſt de ipſa Eccleſia, ſecus è contra, ut ſi verbi gratia, E-
10 piſcopus locaret Capitulo, nam in fortiotibus poſſe etiam
Epiſcopum donare bona pertinentia ad ſuam menſam Ca-
nonicis abſque beneplacito, ſenſit Hoſtien. *in cap. novit. n.*
7. *verſ. nec obſtat de his, quæ fiunt à Prælat. ſine conſ. cap.*
11 non enim dicitur ab Eccleſia alienatum, quo non exit de
Dominio ejuſdem, Rot. *dec.* 756. *n.* 3. *&* 4. *parc.* 1. *div.*
cum aliis latè *relat. in dec.* 160. *n.* 20. *part.* 11. *recent.* ubi ta-
men non firmatur, & valere alienationem factam de uno
12 Monaſterio in alium ejuſdem Ordinis abſque Beneplacito,
tradit Tamburin. de jur. Abbat. *tom.* 3. *diſp.* 3. *qu.* 2. *n.* 19.
13 At ubi perſonæ ejuſdem Eccleſiæ habent præbendas diſtin-
ctas, tutior ſine dubio opinio eſt contraria, quòd una non
poſſit alienare in aliam abſque beneplacito, ne detur occaſio
ſpoliandi unam præbendam cum diminutione cultus divi-
ni, ut de alienatione inter Epiſcopum, & Canonicos, do-
cuit Abb. *in cap. ſicut noſtris nu.* 4. *de jur. jur.* Redoan *de reb.
Eccleſ. non alienan. qu.* 51. *cap.* 18. *n.* 19. *verſ. contrarium*,
& de diviſione bonorum Monaſterii inter Abbatem, & Con-
ventum, Navar. *conſ.* 9. *de reb. non alien.* & de duobus Cu-
ratis in eadem Eccleſia, idem Navar. *conſ.* 10. *eod. tit.* quos
ſequitur Rota *dec.* 561. *n.* 8. *&* 9. *par.* 5. *& dec.* 3. *n.* 31. *part.*
7. *recent. & dec.* 776. *n.* 14. coram Dunnoz. Jun. & non poſ-
ſe duos beneficiatos ejuſdem Eccleſiæ alterum alteri locare,
vita durante, portionem obventionum ſuarum, Ricc. *re-
ſol.* 98. *n.* 3. *part.* 1. Quarant. *in ſumm. Bullar. verb. Aliena-
tio rer. Eccleſ. n.* 18. *prope fin. verſ. quartè declaratur*, &
quòd quatenus non requiratur beneplacitum Apoſtolicum
14 in ſimilibus alienationibus inter perſonas ejuſdem Eccleſiæ,
requiratur ſaltem Epiſcopi, dixit Rot. *dec.* 410. *n.* 8. *part.*
5. *recent.* nec deſunt alii volentes ſufficere Vicariis, quos re-
fert Rot. *dec.* 160. *n.* 22. *part.* 11. *recent.* ubi, quòd propter
Doctorum diſcrepantiam in hoc articulo, viſa fuit hæc quæ-
ſtio juris dubii.

Si autem requiritur beneplacitum in alienatione de uno
15 beneficio in aliud ejuſdem Eccleſiæ, multò certius require-
tur ſi fiat locatio ab una Eccleſia alteri, prout requiri, nec
ſufficere auctoritatem Epiſcopi, licèt utramque in ſua po-
teſtate habentis, ex text. expreſſ. *in cap.* 1. *de reb. Eccl. alien.
vel non*, & firmatur *in d. dec.* 561. *n.* 7. *part.* 5. *& dec.* 229.
n. 7. *part.* 8. *& dec.* 336. *n.* 9. *p.* 10. *recent.*

Prout etiam certius eſt requiri, ſi agatur de alienatione
16 rei ad certum uſum à Papa deſtinatæ, & ad certum finem
uni Conventui traditæ, quia tunc non valet in alium,
etiam ejuſdem Ordinis transferri, abſque beneplacito, ut
reſpondit Rota *in dec.* 234. *n.* 19. *&* 20. *p.* 12. *recent.*

Tertia declaratio erit, ut non procedat dicta prohibitio
17 locandi abſque beneplacito in rebus, quæ per teſtatorem re-
lictæ fuerunt Eccleſiæ hac lege expreſſa, ut locarentur ad
longum tempus, & liberò abſque beneplacito, prout de re-
bus minorum, quòd ſi teſtatoris, ex cujus bonis ad eos per-
venerant, ſuper alienando aliquod mandatum deprehenda-
tur, non requiri ſolemnitates, eſt text. *in l. prædium* 3. *C.
quando decr. opus non eſt*, & in terminis bonorum Eccleſiæ
relictorum cum dicta lege, Marc. Antonin. Maceraten. *var.
lib.* 6. *reſol.* 99. *num.* 5. & latiùs *reſolut. ult. caſ.* 44. ubi ratio-
nes plures, & auctoritates adducit Bordon. *p.* 1. *moral. reſol.*
27. *n.* 69. *ubi pariter latè firmat.*

Contrarium tamen in eiſdem terminis tenent Quarant. *in
ſumm. Bullar. verb. alienatio num.* 31. Bonacc. *de contract.
tit. de feud. & emphyt. punct.* 3. *n.* 8. Donat. *de regul. tom.* 1.
tract. 14. *quæſt.* 65. & alii per eoſdem citati. Unde dubium
eſt controverſum, & praxis etiam habetur varia, nam Cor-
rad. *in praxi diſpenſ. lib.* 9. *cap.* 7. *n.* 14. *&* 15. pro prima opi-
nione, dicit, pluries in facti contingentia fuiſſe rejectas ſup-
plicationes pro impetratione beneplaciti porrectas, tam-
quam ſuper re non neceſſaria, & in hac opinione videtur ip-
ſum reſidere, at deinde addit, advertendum tamen eſse,
quòd ſub Pontificatu Sanct. mem. Urbani VIII. magna de-
ſuper orta fuit controverſia coram datario, & pluribus Ad-
vocatis informantibus, & re etiam ad ipſum Pontificem de-
lata fuit reſolutum beneplacitum eſſe neceſsarium.

Verùm tuentes iſtam ſecundam opinionem moventur
præcipuè ea ratione, quia talis voluntas teſtatoris, tanquam
illicita ſervanda non ſit, cui reſponderi poteſt, quòd imò
jura etiam Canonica permittunt benefactoribus bona ſua 18
Eccleſiis tradentibus, in ipſo actu traditionis apponere quaſ-
cumque conditiones, quamvis juri communi contrarias,
ne aliàs retrahantur à ſimilibus actibus faciendis *cap. Eleute-
rius* 18. *quæſt.* 2. Conc. Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 5. *de reformat.
dec.* 530. *n.* 2. *p.* 1. *& dec.* 217. *n.* 1. *& dec.* 561. *n.* 1. *p.* 2. *rec.*

Unde ſi verè conſtaret de voluntate relinquentis, aut do-
nantis Eccleſiæ bona, quòd locarentur ſine ſolemnitate be-
neplaciti, tunc ſuſtineri poſset eam non requiri, ut in ſimi- 19
li habemus in fundatione beneficii, quod ubicumque con-
ſtat de voluntate fundatoris, quòd non cadat ſub reſervatio-
nibus Apoſtolicis, uti quia dixerit, quòd præſentare debeat
ſemper patronus ab eo deſignatus, quamvis Eccleſiaſticus,
vel aliis verbis idem importantibus uſus ſit, talis conditio
attenditur, & reſervationes Apoſtolicæ de Beneficiis ad Ec-
cleſiaſticos pertinentibus loquentes, illud non comprehen-
dunt, ut firmavit Rota in una Romana juriſpatronatus co-
ram Sacrato, quæ habetur relata per Vivian. *de jure patr. l.*
4. *cap.* 9. *n.* 56. & coram Royas *dec.* 274. *n.* 4. *& ſeq.* & in
una Regien. Beneficii 27. Junii 1653. §. *quod autem in propo-
ſito.* coram R. P. D. Bevilaqua.

E contra verò ſi apertè non conſtaret de tali voluntate,
quòd ſolemnitates non eſsent ſervandæ, tunc contraria opi- 20
nio poſset procedere, uti ſi ſimpliciter dederit licentiam
locandi ultra triennium, poteſt enim intelligi, ut locetur
ſervatis ſervandis, juxta tradita per Rot. in una Romana
officii coram Scoto penès Marcheſ. *de commiſs. p.* 1. *fol.* 138.
num. 5. *&* 6. *& in dec.* 84. *n.* 4. *part.* 2. *diverſ. & dec.* 113.
num. 24. *part.* 7. *recent.*

Eòque magis ſi non expreſserit teſtator pro quanta penſio- 21
ne, & pro quanto tempore voluerit fieri locationem, tunc
enim quatenus beneplacitum non requiratur reſpectu facul-
tatis, adhuc poſset dici illud requiri reſpectu modi locandi,
ne circa illum Eccleſia lædatur, juxta tradita in terminis fa-
cultatis datæ minori per Gabr. *conſ.* 89. *n.* 2. *lib.* 1. Surd. *conſ.*
191. *n.* 19. *verſ. & apertè innuit*, *& dec.* 77. *n.* 5. Grat. *de- 22
ciſ. Marth.* 131. *num.* 6. *& ſeq.* idque non obſtante, quòd in
eiſdem terminis minoris non eſse neceſsariam dictam ex-
preſſionem, ſed ſatis eſse generale præceptum teſtatoris alie-
nandi, ſenſerit Gloſ. *in l. prædium* 3. *ver. deprehendatur verſ.* 23
ſed quid, *C. quan. decr. non eſt neceſs.* Alex. *conſ.* 215. *n.* 1.
ad fin. lib. 6. Rota *dec.* 446. *n.* 2. *verſ. quod procedit part.* 1.
recent. quia cautiùs eſt agendum in re Eccleſiæ, quàm in re
minoris in hoc propoſito, ut per Quarant. *in dict. ver. alie-
natio num.* 31. *poſt med.* & Corrad. *d. cap.* 7. *n.* 15. *prope fin.*

At ubi teſtator non ſolùm ordinaſset locationem, ſed 24
etiam dediſset modum, tunc ceſsaret neceſſitas beneplaciti,
quia idem eſt, ac ſi ipſe locaſset, ex traditis per Maceraten.
d. reſolut. ult. caſ. 44. *verſ. ſecundo nam ſt. ante p.* 1. & Cor-
rad. *dict. praxi diſpenſat. lib.* 9. *c.* 7. *n.* 15. *ante med.*

Pro quarta declaratione addi poteſt, ut diſpoſitio dictæ
Extravag. non procedat in bonis Hoſpitalium, quatenus 25
tamen Hoſpitalia non appareant fundata auctoritate Epi-
ſcopi, vel alterius Superioris Eccleſiaſtici, quia tunc reputa-
rentur Eccleſiaſtica, & contrarium eſset dicendum, Rebuff.
de alienat. rer. Eccleſ. n. 57. Redoan. *eod. tit. in rubr. an immat.
alienat.*

Digitized by Google

alienat. num. 6. Filliuc. *eodem tit. cap.* 4. *num.* 19. & plenè firmavit Rota in duabus deciſionibus in Melevitana bonorum cor. Meltio, videlicet 10. Febr. 1651. §. *non obſtat prætenſa*, & 10. Maji 1652. §. *non etiam refragari*, quæ ultima eſt *in recent. dec.* 248. *p.* 11.

Et idem quoque dicendum de bonis Cappellarum, ut videlicet, ſi Cappellæ ſint fundatæ auctoritate Epiſcopi, requiratur beneplacitum in locatione ultra triennium, aliàs
27 ſecus Redoan. *ubi ſupra eodem n.* 6. Ric. *reſol.* 67. *per tot. p.* 1. ac in bonis Confraternitatum laicorum eadem pariter diſtinctione procedendum, Gratian. *diſc.* 517. *n.* 7. licèt quo ad iſtas, quòd quatenus exerceant opera pietatis, requiratur beneplacitum, etiamſi non ſint fundatæ cum auctoritate præfata, tradant Redoan. *de reb. Eccl. non alien. rubr. an in materia alienationis n.* 9. Ricc. *reſol.* 45. *n.* 6. *verſ. tertia ſit concluſio p.* 1. & ideò tutius erit illud exquirere, licèt verè, & in rigore non ſit neceſſarium, nam prohibitio locandi ultra triennium abſque beneplacito, eſt de rebus Eccleſiaſt. ut indicat *rubr.* ſub qua ponitur d. Extravag. *Ambitioſæ*, & reſpectu Nigri, licèt in principio, & exordio videatur loqui etiam de bonis locorum piorum ibi, *quibus Eccleſia, Monaſteria, & pia loca reguntur*, tamen diſpoſitiva ipſius prohibitionis apertè reſtringuitur ad bona Eccleſiaſtica ibi *omnium rerum, & bonorum Eccleſiaſticorum alienationem*
28 *&c.* & ideo, ut intret, requiritur omninò qualitas illa Eccleſiaſtica. Proæmium enim conſtitutionis non facit jus,
29 ſed illud quod ſequitur, Rot. *dec.* 36. *n.* 66. *& dec.* 444. *n.* 35. *p.* 5. *rec.* & licèt proœmium inſerviat pro declaratione diſpoſitivæ, tamen, quando verba conſtitutionis ſunt clara, ut hic, non recipiunt interpretationem à proœmio, Grat. *diſc.* 350. *n.* 47. & Rot. *d. dec.* 36. *n.* 18. *p.* 5. *rec.*

30 Qualitas autem Eccleſiaſtica non tribuitur per ſola opera pietatis, aliàs deſtrueretur concluſio ſupra firmata in Hoſpitalibus, cùm in eis ſemper exerceantur opera pietatis, & in
31 ſpecie, quòd Confraternitates etiamſi habeant bona deſtinata ad uſum pium, adhuc ſint laicales, niſi probentur erectæ auctoritate Ordinarii, latè Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 75. *n.* 33. ubi quòd fuit ejus doctrina in hoc approbata à Rota in Hortana Rectoriatum 26. Junii 1630. coram Coccino impreſſa per Leon. *de offic.* Cappellan. *q.* 5. *ſect.* 10. *n.* 169. & ſi quis velit videre infinitos ad hoc in unum congeſtos, adeat Rot. coram Corrado *in dec.* 313. *n.* 9. *p.* 10. *rec.* Imo fortiùs, quando admitteremus prohibitionem locationis ultra trien-
32 nium comprehendere etiam bona locorum piorum, adhuc dici poſſet non comprehendere bona harum Confraternitatum, & ſimilium, quia quantumvis exerceant opera pietatis, adhuc ſi erectæ ſint abſque dicta auctoritate Eccleſiaſtica, non ſunt loca pia, nec nomine locorum piorum comprehenduntur, propriè loquendo, & ad hunc effectum, ut latè probavit Pariſ. *conſ.* 34. *n.* 16. *& ſeqq. lib.* 4. & in ſpecie ad hunc effectum, ut non requiratur beneplacitum in alienatione bonorum, Bald. *in auth. hoc jus porrectum n.* 11. *&* 12. *Cod. de Sacroſ. Eccleſ. Quarant. in Summ. Bullar. ver. Alienatio ver. Eccleſ. n.* 28. Fillmec. *tract.* 44. *de alienat. rerum Eccleſ. c.* 4. *n.* 19. ubi alios refert, & dixit etiam Rot. coram Coccin. *dec.* 210. *n.* 1.

33 Non igitur ſufficit exercitium operatum piarum, niſi concurrat dicta erectio, vel alia ſigna indicantia locum verè eſſe Eccleſiaſticum, quæ debent eſſe clara, & neceſſariò concludentia, ut aliis adductis, cenſuit Rota *d. dec.* 248. *n.* 24. *p.* 11. *recent.* quæ autem ſufficiant, vel non, poterit videri penès Pariſ. *conſ.* 34. *n.* 15. *& ſeq. lib.* 4. Magon. *dec. Lucenſ.* 19. *n.* 15. *&* 16. Maſcard. *de probat. concluſ.* 583. Rota *cum ibi adduct. dict. dec.* 248. *n.* 20. *& ſeqq. part.* 11. *recent.* & ſi plures videre placet, referuntur in dicta *dec.* 313. *num.* 9. *par.* 10. *recent.*

34 Et ex prædictis inferri poteſt ad multa, & ſignanter ſi adſit Mons erectus pro maritandis puellis alicujus familiæ, vel loci, poterunt ejus bona locari abſque beneplacito, Felin. *in c. de quarta num.* 3. *poſt med. verſ. ſecundo, quia, & verſ. quarto adduco de præſcript.* Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. rubr. an in materia alienationis n.* 7. *poſt med. verſ. ſecundo cùm imponantur fol.* 231. & licèt non deſint ſentientes contrarium, ut Craver. *conſ.* 323. *numer.* 3. Ricc. *reſol.* 45. *numer.* 3. *verſ. tertia ſit concluſ. par.* 1. Navarr. *de privileg. mi-*
35 *ſer. perſonar. privil.* 127. *per tot.* eorum opinio abſolutè loquendo ſubſiſtere non poteſt ex ſupradictis, ſed benè in caſu quo iſte mons ſit applicatus certo loco pio, puta Hoſpitali, vel Confraternitati auctoritate Epiſcopi, ſeu Papæ erectæ, vel erecto, ut diſtinguendo tradit in ſimilibus terminis de relictis pro pauperibus Bald. *in auth. hoc jus porrectum n.* 13. *C. de Sacroſ. Eccleſ.* & Redoan. *ubi ſupra n.* 12.

Quintò ſecundùm aliquos addi poſſet caſus, in quo loca- 36
tio ad longum tempus verè, & indubitanter eſſet Eccleſiæ utilis, finis enim ſolemnitatum eſt, ut non alienentur res in damnum Eccleſiæ, itaut, quando adſit utilitas ejuſdem, nulla ratio habeatur, quòd beneplacitum in reliquis ſit ſubreptitium, ut dicam infra §. 9. *num.* 45. Unde idem videtur dicendum ſi omninò non adeſſet, prout tenuerunt Gloſ. & multi DD. congeſti per Gabr. *de rerum alienat. concluſ.* 1. *n.* 1. & alii relati per Surd. *conſ.* 181. *n.* 17. & quòd ubi in tali alienatione non ſit ſervata forma alienandi à jure humano præſcripta, tamen ſi cum evidenti utilitate concurrat etiam bona fides alienantis, ſervatam eſſe formam de jure naturali, & divino neceſſariam, dicit Navarr. *in comment. de alienat. rer. Eccleſ. num.* 17. *verſ. ſecundum, quòd beneficiatus, quem ſequuntur alii relati infra*, §. 8.

Verùm contraria opinio tenenda eſt, ut videlicet non 37
ſufficiat locationem eſſe utilem, niſi etiam ulteriùs facta ſit cum beneplacito Apoſtolico, & ratio eſt, quia utilitas eſt cauſa ſufficiens alienandi, ſed non ſufficit ſola cauſa alienandi, abſque ſolemnitate beneplaciti, ſed utraque ſimul juncta requiritur ad ſuſtinendum contractum, ut in ſpecie firmat Surd. *conſ.* 301. *n.* 25. Cortad. *in praxi diſpenſat. l.* 9. *c.* 1. *n.* 17. Rot. *dec.* 631. *n.* 1. *part.* 2. *recent.* & hanc uti veriorem eſſe omninò tenendam, tam in conſulendo, quàm in judicando tradit noviſſimè Donat. *de regul. tom.* 1. *tract.* 14. *qu.* 24. *n.* 3. & patebit etiam ex dicendis infra §. 10. *n.* ....

At prædicta prima opinio ſalvari poteſt, ut procedat,
quòd ſuſtineatur locatio utilis Eccleſiæ, abſque beneplacito 38
facta, quatenus Eccleſia ipſa velit, cùm ſolemnitas beneplaciti ſit inducta favore ipſius, & ideò non debeat retorqueri in ejus odium, prout eſſet ſi invita compelleretur recedere à contracta ſibi utili, ac proinde defectus beneplaciti, & nullitas ex eo proveniens non poteſt allegari niſi ab ipſa ex adduct. infra §. *proximo*, & hanc conciliationem ſcoſit etiam Gabr. *dict. concluſ.* 1. *n.* 12. *de rer. alienat.*

Intelligendo tamen, ut quatenus velit ſtare contractui, 39
alienans teneatur impetrare beneplacitum, cùm non ſit ei liberum contemnere præceptum Papæ de non alienando abſque eo, aliæque vigeant rationes, ut infra §. *proximo*.

Sextò declaratur, ut non intret prohibitio de qua in Ex- 40
travag. *Ambitioſæ*, ſi Eccleſia habeat rem communem cum laico, poterit enim talis res locari ſine beneplacito, Bordon. *reſol.* 27. *n.* 5. *part.* 1. poteſt enim laicus locare rem, prout permittit ſocio locare rem communem, dictum eſt ſupra *c.* 9.

Et prædicti ſunt caſus magis frequentes, ſi quis autem alios deſideret, recurrat ad Benedict. Canòphil. *in repetit. Extravag. Ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alien. quæ habetur in tom.* 6. *repet. canon. part.* 2. *fol. mihi* 34. *ubi enumerat* 56. *ejuſdem fallentias.*

De nullitate contractus locationis bonorum Eccleſiæ ultra triennium, & de rei recuperatione.

S U M M A R I U M.

1 *Nullitas locationis bonorum Eccleſiæ ultra triennium abſque Beneplacito inducitur ipſo jure.*
3 *Extravag. ambitioſa habet decretum irritans.*
3 *Locatio bonorum Eccleſiæ ultra triennium abſque beneplacito, an ſuſtineatur in triennio, eſt quæſtio valdè controverſa.*
4 *Opinio tamen negativa eſt hodie magis recepta.*
Maximè ſi ex conjecturis appareat, quòd partes pro tempore permiſſo non traxiſſent, n. 7.
5 *Forma eſt individua.*
6 *Locatio ad longum tempus multùm differt à locatione ad breve tempus, & eſt diverſæ ſpeciei.*
8 *Locatio ad longum tempus ſuſtinetur in tempore permiſſo, ſi ex conjecturis appareat partes in eo conſenſiſſe.*
9 *Ea quæ in animo conſiſtunt ſunt difficilis probationis.*
10 *Locatio ad longum tempus abſque mentione triennii indicat partes in triennio non conſenſiſſe, nec attenduntur conjectura contraria.*
13 *Secus è contra ſi triennii mentio facta ſit; quia tunc attenduntur conjecturæ, quòd partes conſenſerint in triennio.*
11 *Et ſtantibus hinc inde conjecturis attenditur, an expreſſum ſit primo loco triennium, & deinde majus tempus, vel è contra.*
13 *Ab exordio tituli poſterior formatur eventus.*
14 *Partes non conſenſiſſe in ſolo triennio, arguitur ex diverſitate penſionis in ſequenti.*
15 *Individuus cenſetur contractus, quando non reddit tantam*

tam

Digitized by Google

tam utilitatem in parte reſpectu partis, quantam in tota reſpectu totius.

16 *Ex diverſitate penſionis non reſultat diverſitas contractus.*

17 *Clauſula, & non aliàs, reddit contractum individuum.*

18 *Et eſt limitativa voluntatis.*

19 *Individua fit diſpoſitio ex voluntate partium.*

20 *Clauſula, ſalvo, & reſervato beneplacito, & non aliàs, facit contractum individuum.*

21 *Individuus redditur contractus, & corruit in totum ratione partis illicita, ſi appareat voluntas ſervandi inſtrumentum prout jacet.*

22 *Cenſus cum pactis contrariis Bulla Piana ſtante proteſtatione ſe conformandi cum ea, ſuſtinetur.*

23 *Declara procedere, ſi res ſit aliqualiter dubia, aliàs ſecus.*

24 *Maxime ſi proteſtatio non ſit ampliſſima, itaut removeant ſenſum ab actu.*

25 *Proteſtatio non relevat, ſi factum ſit contrarium.*

26 *Clauſula, omni meliori modo operatur, ut ſi contractus non poſſit ſuſtineri modo, quo factus eſt, ſuſtineatur alio.*

27 *Decl. procedere ſi ſit concepta cum præcedenti dictione, &c.*

28 *Clauſula, omni meliori modo etiam præcedenti dictione, &c. non poteſt operari, ut ſuſtineatur contractus nullus.*

29 *Individuus contractus arguitur, ex quo factus ſub unica canonis reſponſione.*

30 *Decl. procedere ſi ſit unica reſponſio pro toto tempore plurium annorum, ſecus ſi unica pro quolibet anno.*

31 *Poteſt tamen unica pro quolibet anno operari, ſi dubitatur de dividuitate, ex quo plures res ſimul locatæ ſint.*

32 *Locatio facta pluribus perſonis cuique pro uno triennio, an ſit nulla, quo ad omnes, vel quoad primum ſuſtineatur, ſunt hinc inde opiniones.*

33 *Diſtinguitur tamen, ut ſi à principio ſit diſtinctum triennium, ſuſtineatur pro eo, ſecus è contra.*

34 *Decl. diſtinctionem procedere ceſſantibus conjecturis contrariæ voluntatis, aliàs ſecus.*

35 *Contractus ſua natura dividuus poteſt ex voluntate partium individuus fieri.*

36 *Eccleſia facta locatione ultra tempus permiſſum, non poteſt velle ei ſtare pro tempore permiſſo tantùm, ſi contractus ſit individuus.*

37 *Nullitas locationis bonorum Eccleſiæ ultra triennium eſt inducta favore Eccleſiæ.*

38 *Ita ut contractus claudicet, & volente Eccleſia ſuſtineatur, ſecus è contra.*

39 *Et interim ac Eccleſia declarat, contractus dicitur habere implicitum ſtatum validitatis.*

40 *Locatione bonorum Eccleſiæ facta reſervato beneplacito poteſt Eccleſia pœnitere, & tunc beneplacitum superveniens non operatur.*

41 *Ampl. non relevare in litteris dici ſupplicatum pro parte Eccleſiæ, niſi aliundè probetur.*

42 *Secus ſi probetur, quia poſtquam conſenſit impetrationi non poteſt pœnitere.*

43 *Ampl. ut neque Rector ſuccedens illi, qui conſenſit, pœnitere valeat.*

44 *Eccleſia poteſt recedere à contractu etiam poſt impetratum beneplacitum, ſi ſit impetratum nulliter.*

45 *Prælatus jurans non recedere à contractu, illi ſtare debet, ſuperveniente beneplacito in tempore.*

46 *Ampl. ſi beneplacitum eſſet cum clauſula, ſi in evidentem, & nondum eſſet interpoſitum decretum.*

47 *Clauſula, ſi in evidentem non ſuſpendit validitatem beneplaciti, & ejus effectus.*

48 *Decl. procedere, ſi tunc temporis, verè adſit utilitas.*

49 *Conducens ab Eccleſia cum clauſula, reſervato beneplacito, non poteſt antequàm obtineatur à contractu recedere.*

50 *Nec poteſt recuſare ſolutionem penſionis.*

51 *Nullitas locationis bonorum Eccleſiæ abſque beneplacito non poteſt allegari à tertio.*

52 *Lim. ſi tertius poſſideat.*

53 *Lim. ſecundo, ſi Eccleſia contractum ratum non habuit.*

54 *Lim. tertiò, ut non dicatur tertius, qui habet cauſam ab Eccleſia, uti ſecundus conductor.*

55 *Eccleſia tenetur declarare, an velit ſtare contractui facto ſine beneplacito, vel non.*

56 *Et debet, vel in totum acceptare, vel in totum reprobare.*

57 *Et ſi ſit ultra tempus permiſſum, non poteſt velle ſtare promiſſo.*

58 *Secus ſi jam ſit ſervatus contractus tanto tempore, ut ſolum triennium ſuperſit*

59 *Actionem præſtitam, ut Eccleſia declaret, an velit ſtare contractui, tutius eſt intentare coram Judice Eccleſiaſtico.*

60 *Eccleſia poteſt etiam compelli iterum ſolemniter contrahere, vel impetrationi beneplaciti conſentire.*

61 *Bona Eccleſiæ alienans tenetur impetrare Beneplacitum, aliàs peccat.*

62 *Eccleſia contrahens cum alia Eccleſia non poteſt dicere velle ſtare contractui ſine Beneplacito.*

63 *Decl. procedere in permutatione, vel alio ſimili contractu, in quo utraque Eccleſia beneplacito indiget, non autem in locatione ad longum tempus.*

64 *Eccleſia recedens à contractu ſine ſolemnitatibus facto non tenetur reſtituere pecunias acceptas.*

65 *Contrarium, quod teneatur reſtituere.*

66 *Decl. hanc ſecundam opinionem procedere, ſi probetur, pecuniam verſam fuiſſe in utilitatem Eccleſiæ.*

67 *Verſio pecuniæ in utilitatem Eccleſiæ probanda eſt à contrahente cum ea, ſi contractus ſit ex cauſa neceſſaria, ſecus ſi ex voluntaria.*

68 *Declaratur ut tunc præſumatur verſio pecuniæ in contractu ex cauſa voluntaria, quando contractus eſt validus, ſecus ſi ſit nullus.*

69 *Verſio pecuniæ in utilitatem Eccleſiæ probatur, ſi pecunia ſit ſalva, vel ex ea aliquid quæſitum, aut neceſſitatibus ſubventum.*

70 *Et ſtatur in hoc conjecturis.*

71 *Eccleſia per alienationem nullam in Prælato factam non amittit poſſeſſionem, & poteſt petere manutentionem.*

72 *Conductor bonorum Eccleſiæ ad longum tempus, ſine beneplacito non poteſt petere manutentionem.*

73 *Eccleſiæ, quæ per alienationem abſque beneplacito habuit ſe pro ſpoliata, competit reintegratio.*

74 *Et competunt etiam alia remedia reſtitutoria.*

75 *Eccleſia non amittit poſſeſſionem ex eo, quod habuerit ſe pro ſpoliato Prælatus.*

76 *Eccleſia manutentionem petere poteſt ſaltem infra decennium.*

77 *Decl. procedere tantùm ſi alius actualiter poſſideat.*

78 *Eccleſia poteſt etiam petere appoſitionem ſequeſtri, ſi timet dilapidationem.*

79 *Sequeſtratio pendente lite eſt prohibita.*

80 *Lim. quando recuperatio fructuum eſſet difficilis.*

81 *Prætendens ſequeſtrum apponi ob difficultatem recuperationis probare eam debet.*

82 *Prælatus, qui alienavit, & habuit ſe pro ſpoliato, poteſt intentare remedia poſſeſſoria nomine Eccleſiæ.*

83 *Ampl. etiamſi juravit non contravenire.*

84 *Prælatus in dubio cenſetur agere nomine Eccleſiæ.*

85 *Decl. procedere ſi experiatur jura Eccleſiæ competentia.*

86 *Prælatus non poteſt agere nomine Eccleſiæ contra alium nomine ipſius Eccleſiæ retinentem.*

87 *Prælatus ſi agat nomine proprio ſufficit, quod probet ſuam poſſeſſionem, ſed ſi agat nomine Eccleſiæ, debet probare ſe Canonicè inſtitutum.*

88 *Decl. procedere ſi ejus poſſeſſio non ſit antiqua, vel non concurrat alia præſumptio.*

89 *Et quando docere debet de titulo ad dictum effectum agendi nomine Eccleſiæ, non eſt neceſſaria probatio exacta.*

90 *Eccleſiæ nomine quilibet agere poteſt ad revocationem alienationis nullæ.*

91 *Una Eccleſia quandoque obtinet à Papa facultatem recuperandi bona alienata ab alia, & ſibi retinendi.*

92 *Judex competens pro recuperatione rei nulliter alienatæ per Eccleſiam eſt Judex Eccleſiaſticus etiam contra laicum.*

93 *Ampl. procedere, tam in actione reali, quàm in mixta.*

94 *Epiſcopus eſt Judex competens pro recuperatione rei ab ipſomet alienatæ, ſi Judicium agatur nomine Eccleſiæ.*

95 *Decl. procedere ſi non allegetur ſuſpectus prout poteſt.*

96 *Epiſcopus cauſam ſuæ Eccleſiæ poteſt alteri ſubdelegare antequam ſuſpectus allegetur, & benè facit ſubdelegando.*

97 *Condemnatus reſtituere bona Eccleſiæ uti nulliter alienata, debet etiam condemnari ad reſtitutionem fructuum à die alienationis.*

98 *Ampl. etiam ſi in alienatione intervenisſet Beneplacitum, & ſententia extimeris.*

99 Lim.

99 Lim. ſi interveniſſet aliquis error in facto.
*100 Error juris dubii facilè excuſat idiotas, & ruſti-
cos, difficilè autem alios.*

CAPUT XIV. §. VII.

QUoniam in prædicta Extrav. *Ambitioſa*, poſt prohibi-
tam locationem ultra Triennium abſque Beneplacito
Apoſtolico, & poſt exceptos aliquos caſus locatio contra di-
ctam prohibitionem facta declaratur nulla, ut videre eſt
in ea *ver. ſi quis autem*, ſequitur videndum de tali nullita-
te, & de ejus effectibus, ac ſignanter quomodo bona ab Ec-
cleſia nulliter locata recuperari poſſint.
1 Inducitur igitur hæc nullitas ipſo jure, ut poſt Redoan.
*de reb. Eccleſ. non alien. q.*22.*n.* 9. dixit Rot. cor. Bichio *dec.*
443.*n.* 1. habet enim d. *Extrav.* Decretum irritans, & ex-
preſſè declarans alienationem hujuſmodi nullius roboris,
2 vel momenti, ut in ea legitur, & dixit Rot. *dec.* 538.*n.*10.
poſt Poſth. *de manut. & pleniſſimè in rec. dec.* 219.*n.* 2.*p.*10.
An autem locatio facta ultra triennium in d. Extrav. *Am-
bitioſa* permiſſum, vel ultra aliud tempus, quòd ex conſue-
3 tudine, vel alia ſpeciali facultate permittatur, corruat in
totum, vel pro tempore permiſſo tantùm ſuſtineatur, eſt
quæſtio maxima, ut dicit Rota *in dec.* 30. *num.* 2. *part.* 1.
recent. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 5. ubi *à num.* 1. *ad n.* 27.
adducit hinc inde rationes, & auctoritates, & concludit
ex eis apparere articulum eſſe valdè ambiguum, & difficilli-
mum, & patet ex aliis infra citatis, & quia in dividuis
utile per inutile non vitiatur, ſuſtineri contractum pro tem-
pore permiſſo, tenent quamplures, adeòut communem
eſſe dicat Cagnol. in Auth. *qui rem num.* 60. *C. de Sacroſ.
Eccleſ.* & veriorem, & magis communem proculdubio di-
cat Clar. §. *Emphyteuſi quæſt.* 6. *n.* 2. & Caroc. *de locato ti-
tulo de reb. Eccleſ. num.*44. & poſt eos & alios plures in præ-
fata *dec.* 30. *num.* 2. & per Mantic. *ubi ſupra* adductos, eam-
dem opinionem amplexi ſunt Roſental. *de feud. c.* 4. *concluſ.*
37. *num.* 3. *& ſeqq.* Genuen. *in praxi Archiep.c.*61. *n.* 6. *ver.
ſextus caſus* Gratian. *diſcept.* 242. *n.* 25. Diana *part.* 8. *tract.*
7. *reſol.* 30. *per tot.*
4 Verùm contraria eſt hodie magis recepta, ut videre eſt ex
Becc. *conſ.* 92. *n.*21. Gratian. *diſcept.*715.*n.*16. Garz. *de be-
nef. p.*2.*c.*1.*n.*55. *& ſeqq. & n.* 67. *& ſeqq* ubi reſpondet con-
trariis, & omiſſis aliis hanc tenet Rota, ut habetur in Co-
men. locationis coram Pamphilio penès Marcheſ. *de commiſſ.
par.* 1. *fol.* 107. *n.* 1. ubi dicit ſæpiùs fuiſſe deciſum, *& in d. dec.*
30. *n.* 3. *par.* 1. *recent.* ubi quòd Domini Anteceſſorum ſuo-
rum, & Juris auctoritatem ſecuti, talem locationem in to-
tum vitiari cenſuerunt, & reddit rationem, quia forma à
lege præſcripta eſſe videtur, ne rerum Eccleſiæ locationes
5 fiant ultra triennium, & Indiviſibilem, ſeu Individuam eſ-
ſe formam, exploratum eſt, quæ deciſio eſt etiam inter im-
preſſas Peniæ *dec.* 414. & per Marcheſ. *part.* 1. *fol.* 108. &
tenuit etiam Rota in Tiburtina Locationis coram Millino
penès eumdem Marcheſ. *part.* 1. *fol.* 106. *n.* 4. *& in recent.
dec.* 176. *n.* 44. *part.* 1. & in foro ſempronien. ſeu Eugubina
bonorum Emphyteuticorum 7. Maji 1638. §. *Neque facit*
coram Cocc. *quæ eſt in ejus impreſſ. dec.* 264. *n.* 47. & in aliis
itaut dici poſſit, quòd cùm Rota hanc opinionem pluris
Canonizaverit, ea non recipiat ampliùs dubitationem, pro-
ut dicit Ciarlin. quia eamdem etiam latè firmat *contro.* 105.
n. 127. *& ſeqq.* & eſſe magis receptam, & juri conſonam,
& ideò in praxi ſequendam, dicit etiam Ricc. *reſol.* 102. *ſub
n.* 6. *& reſol.* 106. *n.* 3. *p.* 1. & placet etiam illa ratio, quòd
aliàs mutaretur ſpecies contractus, cùm multum interſit in-
6 ter locationem ad modicum tempus, & locationem ad tem-
pus longum, quæ ratio generalior eſt, & conſideratur à Pe-
regr. *de fideic. art.* 40. *n.* 106.
Sed licèt ab hac opinione præſertim propter Rotæ aucto-
7 ritatem non ſit diſcedendum, tamen ea magis tuta erit, ſi
ex conjecturis appareat, quòd partes pro illo tempore per-
miſſo tantùm non contraxiſſent, nam ceſſantibus talibus
conjecturis contractum ſuſtineri, ſentire videtur Bald. *conſ.*
475. *n.* 8. *lib.* 1. & aliis adductis apertè tenens Caroc. *de loc.
tit. de reb. Eccl. n.* 47. *&* 49. & Donat. *de regular. tom.* 1. *tr.*
14. *q.* 42. *n.* 2. *& ſeq.* Altograd. *conſ.* 28. *n.* 44. *l.* 1.
8 Et quidquid ſit de horum opinione, cui non aſſentio,
ſaltem è contra, quatenus ex lectura Inſtrumenti, vel aliun-
dè deprehendatur, quòd partes etiam pro illo tempore per-
miſſo tantùm contraxiſſent, ſuſtinetur in eo contractus,
ſtaturque in hoc conjecturis, Dec. in Auth. *qui rem. n.* 23.
verſ. & ita Communis, *C. de Sacroſ. Eccleſ.* Mantic. *de ta-
cit. l.* 5. *tit.* 5. *n.* 32. *verſ.* nam ſupponendo Molin. *de primog.
lib.* 1. *c.* 21. *num.* 18. *verſ. aut autem* Barboſ. *de poteſtate E-
piſc. p.* 3. *alleg.* 95. *n.* 11. *& ſeqq.* Ricc. *reſol.* 504. *n.* 1. *p.* 1.
Ciarlin. *contr.* 505. *num.* 138. Rot. in Romana Reſciſſionis
contractus coram Blanchetto penès Marcheſ. *tom.* 1. *fol.* 98.
n. 10. & in Verracinen. Affictus coram Pirovano poſt Poſth.
de manut. dec. 215. *n.* 14.
Et cum hac diſtinctione magis recepta omiſſis aliis, quos
videre eſt penès Mantic. *de tac. l.* 5. *tit.* 5 *n.* 27. tolli poterunt
multæ contrarietates, & reſolvi quamplures quæſtiones par-
ticularium caſuum. At difficultas non modica erit quando-
que in dignoſcendo, an partes pro Triennio contraxiſſent, 9
quia hoc cùm in animo conſiſtat, difficilis eſt probationis
ex traditis per Merlin. *dec.* 704. *n.* 10. & quidem ſi dictum eſ-
ſet, verbi gratia; ad Novennium abſolutè, & abſque ulla 10
mentione triennii, tunc pro abſoluto haberem, non appa-
rere de voluntate contrahendi ad ſolum triennium, & pro-
indè contractum corruere in totum, ſicut etiam pro abſo-
luto id habere videtur Molin. *de primogen. l.* 1. *c.* 21. *n.* 18.
verſ. aut autem, & aliis adductis Ricc. *reſol.* 104. *num.* 2.
part. 1. & Rot. *dec.* 709. *n.* 6. *part.* 1. *diverſ.* ſi verò facta ſit 11
etiam mentio triennii, tunc recurrendum ad conjecturas, &
quatenus non adſint, vel æquè adſint hinc inde, tunc pro-
cederem cum hac diſtinctione, ut ſi primò ſit expreſſum 12
triennium, & deindè majus tempus, puta ſi dictum ſit, lo-
cavit ad Triennium proximum, & deinde de Triennio in
Triennium uſque ad novennium, aut majus tempus, vel
locavit ad triennium, cum pacto renovandi, vel quid ſimi-
le, & videatur partes conſenſiſſe etiam in ſolo triennio,
quia actualiter, & primò, ac principaliter pro eo locarunt,
& conduxerunt, ſi verò primò ſit expreſſum majus tempus,
& deinde adjectum triennium, puta quia dictum ſit, loca-
vit ad novennium cum pacto renovandi de Triennio in tri-
ennium, vel cum pacto, quòd tot ſint locationes, quot trien-
nia, & videatur partes non conſenſiſſe locationem aliter
fieri, quàm ad novennium, quia cùm illud primò, & prin-
cipaliter, ac diſpoſitivè expreſſerint, debet etiam princi-
paliter attendi, & alia pacta adjecta de triennio ita debent
intelligi, ut ab ipſa principali diſpoſitiva loquente de no-
vennio non recedatur, ex traditis per Natt. *conſ.* 582. *n.* 8.
& ſeqq. Tiraq. *de retr. lignag.* §. 23. Gloſ. *n.* 21. *&* 22. Grat.
diſcept. 711. *n.* 12. Oſaſch. *dec.* 164. *n.* 5. & poſt alios Rot.
coram Dunoz. Jun. *dec.* 760. *n.* 3. *circa med.* nam ab exor-
dio tituli poſterior formatur eventus *l. un. ad fin. C. de impo-* 13
nen. lucrat. de ſer. lib. 10. Gratian. *diſc.* 214. *n.* 21. & præ-
dictam diſtinctionem in propoſito tangit etiam, licèt non
omninò per præfatas rationes Franc. Becc. *conſ.* 92. *in fin. conſ.*
Nec diſſonat ab ea latè tradita per Mareſcott. *var. l.* 2. *c.* 25. *n.*
19. *& ſeq.* & per Ciarlin. *contr.* 105. *n.* 136, *&* 137. Non de-
ſunt tamen auctoritates contrariæ, nam in terminis primi
membri contrarium cenſuit Rota in Comen. locationis co-
ram Pamphilio impreſſa per Marcheſ. *commiſſ. par.* 1. *fol.* 107.
n. 1. & in terminis ſecundi membri, contrarium tenet Gar-
zias, qui alios cumulat *de benef. par.* 2. *c.* 1. *num.* 61. *& ſeq.*
quibus tamen non obſtantibus, à diſtinctione non recede-
rem, ſecluſis aliis conjecturis, ex prædictis rationibus, quæ
in doctrinis contrariis non evacuantur.
Pro conjectura autem, quòd partes non contraxiſſent pro 14
ſolo Triennio inſervire, ſi penſio non fuiſſet conſtituta æ-
qualis reſpectu primi, ac ſecundi Triennii, ſed pro uno ma-
jor, & pro alio minor, quam conjecturam ponderavit Ro-
ta coram Penia *d. dec.* 414. *n.* 6. *verſ. Idem præterea*, quæ eſt
etiam *dec.* 30. *par.* 1. *recent.* & licèt eamdem conjecturam po-
tiùs in contrarium retorqueat Garz. *de benefic. par.* 2. *cap.* 1.
n. 64. *&* 65. dicendo ex tali diverſitate pretii, convinci duas
fuiſſe locationes: tamen magis placet opinio Rotæ; quòd ve- 15
riſimiliter conductor non contraxiſſet pro ſolo Triennio
cum majori penſione, niſi attento, quòd pro alio minorem
ſolvere debebat, vel è contra, Eccleſia non locaſſet pro ſolo
primo Triennio cum minori in ſecundo, cenſetur enim
contractum eſſe de voluntate contrahentium individuum,
quando non reddit tantam utilitatem in parte reſpectu par-
tis, quantam in toto reſpectu totius, Bart. *in l. qui uſum-
fructum num.* 4. *ad fin. verſ. præterea*, *ff. de uſufr. lex.* Bald.
conſil. 32. *ante num.* 2. *lib.* 2. Rot. *dec.* 709. *num.* 4. *par.* 1. 16
diverſ. & coram Greg. *deciſ.* 157. *num.* 17. & ibi Add. Nec
ea diſtinctione, & diverſitate ſummarum penſionis, reſul-
tat diverſitas contractus, dum unicum eſt Inſtrumentum,
& unus actus, ut benè probat in propoſito Becc. *conſ.*
92. *num.* 17. & idem etiam poſt Borgnin. quem refert,
ſenſit Carocc. *de loc. & condit. tit. de reb. Eccleſ. in* 5. *con-
cluſ. verſ. Adde ab eo.*
Conſideranda etiam in hoc dubio virtus clauſularum,
nam

Digitized by Google

nam ſi locatio ſit, verbi gratia, facta juxta primum mem-
17 brum ſupradictæ diſtinctionis, videlicet ad triennium, &
deinde de triennio in triennium uſque ad novennium, ſed
addita ſit clauſula, & non aliàs, &c. tunc per hujuſmodi
clauſulam redditur contractus individuus ex partium con-
ventione, cùm expreſſa ſit mens contrahentium aliter non
18 contrahendi, ut optimè firmat Gratian. diſcep. 587. n. 9. &
10. ea ratione, quia dicta clauſula ſit limitativa voluntatis,
Pariſ. conſ. 10. n. 29. l. 2. Verall. dec. 84. n. 10. p. 3. & indi-
cat formam Dec. conſ. 528. n. 11. Natt. conſ. 372. n. 5. per
19 quam diſpoſitio ſit individua, ut per Cyn. in l. ſi plures in 2.
opp. C. de cond. inſer. & alios ibi adductos; prout pariter ſi
locatio facta eſſet, ſalvo, & reſervato Beneplacito Apo-
20 ſtolico, & non aliàs aliter, nec alio modo eſſe indivi-
duum contractum, & vitiari in totum, dicit aliis addu-
ctis Ricc. reſol. 104. n. 3. p. 1. ubi allegat DD. & Rotæ de-
ciſionem in Romana locationis coram Blanchetto.

Et idem foret, ſi adeſſet aliqua alia clauſula demonſtrans
21 partes voluiſſe contractum ſervari, vel velle uti Inſtrumen-
to, prout jacet, & ſic etiam cum pacto illicito, vel ſi talis
voluntas aliundè extra Inſtrumentum appareret, quia,
& tunc ratione partis illicitæ vitiaretur in totum Gratian.
diſcept. 587. in fin. Cenc. de Cenſ. qu. 53. n. 5. Rota poſt eum-
dem dec. 142. n. 2.

Si autem adeſſet clauſula, in qua partes dicerent ſe vel-
le conformare cum diſpoſitione Juris de alienatione, ſeu
locatione rerum Eccleſiæ loquentis, & multò magis ſi in
22 ſpecie cum d. Extravag. Ambitioſæ, tunc cenſendum erit
voluiſſe etiam contrahere pro ſolo Triennio, ut in ea
Extrav. diſponitur, & pacta contraria non eſſent atten-
denda, nec valerent vitiare contractum, ſed vitiarentur
ut in ſimili de Cenſu facto cum pactis contrariis conſti-
tutioni Pianæ, quòd vigore dictæ clauſulæ ſuſtineatur,
tradunt Gabr. conſ. 47. n. 6. verſ. accedit, & ſeq. l. 2. Mila-
nen. dec. 2. n. 32. lib. 2. & ſæpè dixit Rota, ut dec. 2. n. 9.
& dec. 90. n. 1. & dec. 95. n. 10. & dec. 117. n. 3. verſ. præ-
ſertim, & dec. 374. n. 15. poſt Cenſ. de Cenſ.

23 Quod tamen intelligendum eſt, quatenus aliàs ſine tali
clauſula res eſſet ſaltem aliqualiter dubia, nam ſi res ſit
clara, quòd partes actualiter fecerint contractum loca-
tionis ultra triennium, & in triennio non conſenſerit,
dicta clauſula tanquam proteſtatio contraria facto, nihil
operaretur, ut tenent in eodem ſimili, tradunt Gabr. conſ.
47. n. 8. verſ. quod procedit lib. 2. Cenc. de Cenſ. qu. 61. n. 7.
Giurba dec. 85. n. 23. & in terminis magis proximis latè,
24 ac optimè Rota dec. 281. n. 35. par. 10. recent. Præſertim
ubi clauſula non ſit concepta verbis ampliſſimis, & præ-
gnantibus, itaut valeant removere ſenſum ab actu, di-
cendo videlicet, quòd intendunt contrahere, prout per-
mittitur in dicta Conſtitutione, & non aliter, & quòd
omnia pacta contraria reducunt ad illius tenorem, vel
quid ſimile, uti requiri tradit Cen. d. quæſt. 61. num. 3. &
dixit etiam Rota d. dec. 291. num. 36. part. 10. recent.

Prout etiam intelligendum, procedere ubi partes illo
pacto contrario uſæ non fuerint, quia ſi eo uſæ fuiſſent
25 non relevaret proteſtatio, prævalente facto contrario,
Gratian diſceptat. 141. n. 17. verſ. Dummodo creditor Cenſ.
de Cenſ. d. quæſt. 61. num. 11. & ſenſit Rot. dec. 103. nu-
mer. 4. poſt eumdem Cenc.

Poſſet etiam ponderari virtus clauſulæ, omni meliori mo-
26 do, ubi ea adeſſet in Inſtrumento, quæ eſt, ut ſi actus non
poteſt ſuſtineri modo, quo factus eſt, ſuſtineatur eo, quo
poteſt; æquiparatur enim clauſulæ, ſi non valet, quod ago,
ut ago, valeat eo modo, quo valere poteſt, Cephal. conſ. 423.
n. 92. & conſ. 437. n. 82. & ſeq. Conded. conſ. 44. n. 28. lib. 2.
Fuſar. de ſubſt. qu. 245. n. 64. & poſt eos Barboſ. clauſ. 95. n. 3.
Animadvertendo tamen, quòd ut dicta clauſula effectum
27 præfatum operetur, neceſſe eſt, ut ſit cum præcedenti di-
ctione, &, alias enim ſine ea non operatur, juxta diſtinctio-
nem Caputaquen. in dec. 124. part. 1. quam Rota paſſim ſe-
quitur, ut habetur in dec. 439. n. 13. part. 9. recent. Ideſt
non operatur, ut ſuſtineatur modo diverſo ab expreſſis,
videlicet ſi non ſit expreſſum locationem fieri ab Triennium,
clauſula omni meliori modo abſque dictione illa, &, non
poteſt operari, ut contractus valeat pro Triennio, quia hæc
eſt differentia inter clauſulam cum dicta dictione, & clauſu-
lam ſine ea, ut prima operari poſſit contractum ſuſtineri
etiam modo diverſo ab expreſſis, ſecus autem ſecunda, Gonz.
ad reg. 8. Cancell. gloſ. 3. n. 8. Marta clauſula 88. n. 3. p. 1. Bar-
boſ. clauſ. 85. n. 53. & 54. ubi dicit cum hac diſtinctione con-
ciliari multas deciſiones contrarias Seraph. dec. 1184. n. 3.
& quomodocumque ſit concepta, poteſt operari in dubio,
ſecus autem ſi diſpoſitiva Inſtrumenti clarè loquatur de lo- 28
catione ultra triennium tantùm, itaut ſit re vera, & indu-
bitanter nulla, quia clauſula omni meliori modo, apta de
per ſe non eſt ad vim addendam, & effectum tribuendum
actui re vera nullo, Dec. conſ. 413. n. 9. Menoch. de arbitr.
lib. 1. quæſt. 17. num. 4. & ſeq. Rot. dec. 291. num. 27. part.
10. recent.

Video etiam ponderatum ad arguendam individuitatem 29
contractus, quòd conceſſio fuerit facta ſub unica Canonis re-
ſponſione, per Rot. dec. 39. n. 55. part. 10. rec. ſed iſta ponde-
ratio non videtur relevans in quæſtione de qua agimus, ubi 30
penſio, ſeu Canon ſit annuus, quo in caſu loquitur ibi Rota,
ſed ſolùm ſi conventum fuerit fieri unicam ſolutionem, &
in unica ſumma pro toto novennio, pro quo fuerit facta lo-
catio, quia tunc benè ea hac unicitate pretii argueretur uni-
citas contractus, non obſtante quòd dictum eſſet de Trien-
nio in Triennium, vel quid ſimile, Bald. conſ. 475. n. 8. l. 1.
Car. qui alios refert de loc. tit. de reb. Eccl. n. 47. Mantic. de
tacit. lib. 5. tit. 4. n. 23. & etiam in his terminis conjectura
non eſſet de ſe ſola ſufficiens, quando tempus locationis eſ-
ſet uniforme, & poſſet commodè dividi, Clar. in Emphyteu-
ſis qu. 6. n. 2. ad fin. verſ. ego tamen credo, ubi de veriori, &
magis communi, Molin. de primogen. l. 1. cap. 28. num. 28.
verſ. ſed quamvis ubi hanc tenet, licèt plures pro contraria
alleget, & eam communem fateatur alter Molin. de Con-
tract. diſput. 467. n. 5. ad finem. Poſſet tamen unica Cano-
nis reſponſio, licèt annua operari ad demunſtrandum con-
tractum unicum, & individuum in alia quæſtione, nem- 31
pè ſi eſſent locatæ res diverſæ unico contextu, quarum aliquæ
eſſent ſolitæ locari, aliquæ non, & quæreretur, an poſſet
ſuſtineri contractus in ſolitis, tunc, inquam, ex quo uni-
ca eſſet reſponſio penſionis, argueretur contractum eſſe uni-
cum & individuum, & ſic non poſſe ſuſtineri pro parte tan-
tùm, de qua quæſtione infra Cap. 25.

Dubitatur etiam, an ſi fiat locatio ſimul, & eodem tem-
pore duobus, vel tribus, cuilibet ad Triennium tantùm, 32
quam locationem comprehendi in prohibitione, de qua
in Extravag. dictum eſt ſupra in §. 2. num. 3. Dubitatur
inquam, an talis locatio ſuſtineatur ſaltem reſpectu ejus,
cui facta fuit pro primo Triennio, & pro negativa latiſſi-
mè conſuluit in terminis locationis factæ tribus Franc.
Becc. conſ. 92. per tot. & eamdem opinionem tenuit etiam
Genuen. in ſuis pract. Eccleſ. quæſt. 354. ſeu juxta aliam Im-
preſſ. 355. & Donat. de Regular. tom. 1. tract. 14. quæſt. 40.
n. 1. quæſt. 42. n. 7. & 8. & idem in terminis locationis factæ
duobus tenuit, ac plenè etiam firmavit Rot. coram Pe-
nia dec. 414. & in recent. dec. 30. part. 1.

Contrarium tamen in terminis ejuſdem Deciſionis Rota-
lis, petita venia à tanto Tribunali, tenuit Garz. in ſuo
tract. de Beneſ. p. 2. cap. 1. num. 65. & ſeq.

Et in hac contrarietate videtur, quæſtionem iſtam regu- 33
landam, prout ſupradictum eſt de alia proxima, videlicet
diſtinguendum, ut ſi locatio concepta ſit ab initio ſimul pro
toto tempore, ſcilicet ſi dictum ſit, locavit Titio, & Cajo
per ſex annos continuos, & tunc contractus ſit individuus,
& nihil relevet, quòd additum ſit, Titio pro tribus annis
proximis, & Cajo pro ſubſequentibus, ſed adhuc corruat in
totum, & hic eſt caſus Rotæ in dicta dec. quæ proindè benè
reſolvit, locationem eſſe in totum nullam, quia apparebat
facta ultra Triennium, cùm diceretur in ea per ſex annos
continuos, ut præcisè ponderatur ibi verſ. quam ſenten-
tiam, ſi verò locatio facta eſſet Titio ad Triennium pro-
ximum, & Cajo ad ſubſequens, tunc contrarium eſſet te-
nendum, videlicet locationem primò, & utiliter factam ad
ſolum triennium Titio, non vitiari per additionem alterius
Triennii locationis factæ Cajo, juxta regulam, quòd in di-
viduis utile per inutile non vitiatur, ut ſupra.

Verùm, & hæc diſtinctio tenenda eſt ſecluſis conjecturis, 34
quæ, & in hac quæſtione ſunt attendendæ circa volunta-
tem partium, quòd contractus eſſet dividuus, vel indivi-
duus, licèt enim iſte contractus ſit dividuus ratione perſo-
narum, & ſuæ naturæ, tamen poteſt eſſe individuus ex vo-
luntate partium, ut habetur in l. cum ejuſdem 34. propè fin.
ff. de ædil. edict. & per Rot. coram Gregor. dec. 157. num. 35
16. verſ. & iſte contractus, prout eas benè conſiderant Becc.
dicto conſ. 92. ubi ſignanter n. 9. ponderat, quòd datus erat
unicus fidejuſſor ab omnibus conductoribus pro toto tem-
pore, & Rota in dicta dec. Pen. 414. ubi ponderat, quòd
pro ſecundo Triennio penſio erat minor, de qua conjectu-
ra dictum eſt ſupra.

Alias autem conjecturas, & modos dignoſcendi, an lo-
catio ſit unica, & individua vel plures, tradam infra Cap. 25.

ubi

Digitized by Google

ubi de hoc again in genere, hic enim prædicta tradere vo-
lui, uti magis particulariter locationem bonorum Eccle-
ſiæ tangentia.
36 Nonomittendum denique in hoc propoſito locationis
factæ ultra tempus permiſſum animadvertere, quòd licèt
Conſtitutio Paulina, & aliæ prohibentes locationem rerum
Eccleſiæ, ſint conditæ ejus favore, & ideò ſi Eccleſia ſtare
velit contractui, id ei permittatur, tameo quando unica eſt
locati ultra tempus permiſſum facta, & individua, non po-
teſt Eccleſia velle ſtare pro tempore permiſſo tantùm, & pro
alio non, ſed debet, vel in totum ſtare, vel in totum re-
probare, ut dicam infra hoc codem §. *n.*55. *& ſeqq.*
37 Eſt tamen iſta nullitas inducta favore Eccleſiæ, *c. ſi qua de
rebus verſ. in judicio* 12. *q.* 2. Abb. *in c.* 1. *n.* 6. *de his, quæ
fiunt à Prælat. ſine conſ. cap.* Rota in Peruſina reſciſſ. contr.
coram Blaochetto penès Marcheſ. *de commiſſ. p.* 1. *fol.* 99. *n.* 2.
38 Seraph. *dec.* 256. *n.* 2. Merl. *dec.* 255. *n.* 4. *& ſeq.* ita ut contra-
ctus claudicet, videlicet ipſa volente ſuſtineatur, volente
autem Conductore, & ipſa recuſante, minimè, Rota in
Romana Palatii S. Mariæ Majoris coram Pamphilio penès
Marcheſ. *de commiſſ. p.* 1. *fol.* 102.
39 Et interim, ac Eccleſia non declarat velle ſtare, vel re-
cedere, contractus dicitur habere implicitum ſtatum vali-
ditatis, Butr. *in c. cum nos, propè fin. verſ. quia licèt, de
his, quæ fiunt. à Prælat. ſin. conſ. c.* Surd. *dec.* 70. *n.* 22. Mer-
lin. *dec.* 267. *n.* 1. Rot. *dec.* 29. *n.* 4. poſt Cenc.
Et ſi fiat locatio reſervato beneplacito, prout conſue-
vit quandoque fieri, valet Eccleſia antequam beneplacitum
40 impetretur pœnitere, & tunc beneplacitum ſuperveniens
non operatur, Rota in Comen. locationis cor. Pamph.
penès Marcheſ. *de Commiſſ. p. p. fol.* 107. *n.* 4.
41 Nec relevaret in litteris Apoſtolicis beneplaciti, dici ſup-
plicatum fuiſſe ab ipſa Eccleſia pro illo impetrando, niſi a-
liundè probaretur Genuen. *in praxi Archiep. c.* 88. *n.* 5. ubi
42 tamen conſtaret, tunc aliud eſſet dicendum, imò quòd poſt-
quam ſemel conſenſit Rector, beneplacitum poſſe impetra-
ri, quòd non valeat ampliùs pœnitere, Cephal. *conſ.* 91. *n.*
43 9. quem in terminis etiam fortioribus, videlicet alterius Re-
ctoris, qui interim ſucceſſerit ei, qui conſenſit, ſecuta eſt
Rota coram Cocc. *dec.* 374. *n.* 5. at ubi beneplacitum etiam
44 ab ipſa fuiſſet obtentum, ſed nulliter, poſſet pari modo re-
cedere, ut tradit Mareſcott. *var. reſol. c.* 14. *n.* 10. *l.* 1. non ta-
45 men admittendus eſſet ſimilis receſſus, ubi Prælatus locans,
promiſiſſet cum juramento à contractu non recedere, ſed
tunc ſuperveniente beneplacito in tempore debito, illi ſtan-
dum eſſet, ut notat Genuen. *d. praxi c.* 88. *n.* 4. etiam ſi bene-
placitum eſſet impetratum cum ſolita clauſula, *ſi in eviden-
46 tem* &c. & executores nondum interpoſuiſſent Decretum
Genuen. *d. c.* 88. *n.* 3. dicta enim clauſula non ſuſpendit va-
liditatem beneplaciti, & ejus effectus, ut dixit Rot. in Ro-
47 mana reſciſſionis contractus coram Blanchetto penès Mar-
cheſ. *de commiſs. p.* 1. *fol.* 110. intelligendo tamen, quatenus
verè tunc temporis adſit evidens utilitas, itaut ſola ejus di-
lucidatio, & probatio ſit facienda, prout diſtinguendo con-
48 trarias deciſiones declaravit, & conciliavit Rota coram Du-
rano *dec.* 365. *n.* 9. ubi, & quòd propterea ſi conductor poſt
impetratum beneplacitum ante probationem utilitatis obje-
rit, poterit qui ab eo eſt, vigore facultatis ſibi conceſſæ, no-
minatus eam probare.
49 E contra verò laicua conducens cum dicta clauſula *ſal-
vo*, & reſervato beneplacito, non poteſt interim antequam
obtineatur à contractu recedere Gratian. *diſcept.* 202. *n.* 24.
Ciarlin. *contr.* 39. *num.* 43. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 7.
num. 53. *verſ. ex hoc autem*, *& dec.* 201. *n.* 7. *&* 8. nec po-
50 teſt hac ratione, quòd beneplacitum non fuerit impetra-
tum, ſolutionem penſionum evitare, Rot. cor. Creſcent.
dec. 1. *de locat.*
51 Tertius pariter non poteſt allegare hanc nullitatem, quia
eſt dare de jure Eccleſiæ, Seraphin. *dec.* 256. *n.* 3. *in recent.
dec.* 431. *n.* 8. *p.* 9. niſi tamen eſſet in caſibus, in quibus per-
mittitur, dare de jure tertii, uti ſi poſſideret, nam ad tuen-
52 dam ſuam poſſeſſionem contra alium, poſſet allegare hanc
nullitatem *dec.* 39. *n.* 56. *p.* 8. *recent.* prout etiam poſſet ter-
53 tius illam allegare, ſi Eccleſia contractum ratum non ha-
buiſſet, Mantic. *de tacit. l.* 4. *tit.* 7. *n.* 54. nec dicitur tertius
54 ad hunc effectum, qui ab Eccleſia cauſam habet, puta, ſi
ipſa alteri locaſſet, poſſet Conductor ſecundus allegare nul-
litatem primæ locationis ex defectu beneplaciti, tanquam
ſingularis ſucceſſor Eccleſiæ, hoc jus allegandi nullitatem
habentis, Gratian. *diſc.* 691. *n.* 18. Rot. *dec.* 39. *n.* 37. *p.* 8.
& dec. 220. *n.* 9. *par.* 10. *recent.*
55 Benè tamen poteſt conductor compellere Eccleſiam, ut
declaret, an velit ſtare contractui, vel non, ut probat Vinc.
de Franc. *dec.* 35. *n.* 9. *& per tot.* Adden. ad Gregor. *dec.* 467.
n. 16. *verſ. prout etiam*, & debet Eccleſia, vel in totum ac-
ceptare, vel in totum reprobare, nec poteſt velle ſtare contra- 56
ctui pro aliqua parte tantùm, Seraph. *dec.* 540. *n.* 4. *&* 5. Gre-
gor. *dec.* 467. *n.* 5. & ibi Addco. eſt enim contractus unicus
regulariter individuus, itaut, vel in totum approbandus
ſit, vel in totum reprobandus, Bald. *conſ.* 34. *n.* 1. *l.* 1. Natt.
conſ. 534. *n.* 2. Mantic. *dec.* 13. *num.* 7. quando autem loca-
tio dicatur unica, vel plures, videbimus infra *Cap.* 25. Un-
de nec ubi contractus eſt ultra tempus permiſſum, puta, 57
locatio ultra triennium, valet Eccleſia velle ei ſtare pro
tempore permiſso, videlicet pro triennio tantùm, Mareſc.
var. c. 25. *n.* 17. *&* 18. ubi deciſionem Rotæ refert *lib.* 2. ni-
ſi fortè jam ſervatus fuiſset contractus tanto tempore, ut
ſolùm triennium ſupereſset, hoc enim caſu poſset Eccle- 58
ſia velle ei ſtare, etiam abſque impetratione beneplaciti, ut
probat Garz. *de Benef. p.* 2. *c.* 1. *n.* 81.
Et ſimilem actionem, qua Clericus ad illud non orgeatur, 59
quàm ut declaret, an ſtare velit contractui, non inutiliter
intentari coram Jùdice laico, viſum eſt Senatui Sabaudiæ,
ut refert Faber. *in ſuo C. lib.* 3. *tit.* 12. *def.* 9. ſed tutius ſine
dubio eſset eam intentari coram Eccleſiaſtico, ſi enim cleri-
cus nihil reſpondeat, vel declarare recuſet, neceſſe eſt, ut
Judex ipſe declaret, vel abſolvat Clericum, quod facere ne-
quit laicus, ut admittit ipſe Barb. *ibi. n.* 3. & eſt vulgatum.
Et compelli etiam poſset Eccleſia iterum ſolemniter con- 60
trahere, aut confirmationem, ſeu beneplacitum Papæ im-
petrare, aut impetrationi conſentire, quia aliàs, licèt hodie
dicat velle contractui ſtare, poſset cras velle recedere, cùm
ſicuti non ligatur per primum conſenſum, ita nec ligetur
per ſecundum, dum uterque eſt ſine ſolemnitatibus, & ſic
Conductor ſemper ſtaret in incerto, & dicta concluſio, quòd
Eccleſia teneatur declarare, an velit ſtare contractui, rema-
neret inanis & eluſoria, quod non eſt dicendum, & ita ſenſit
poſt alios Red. *de reb. Eccl. non alienan. rubr.* 33. *caſ.* 7. *n.* 21.
verſ. ſed limita, & Quarant. in ſumm. Bull. verb. alienation. n.
34. Franc. *dec.* 35. *ad fin. Donat. de regul. to.* 1. *tr.* 14. *q.* 32. *n.* 4.
Imò fortiùs, qui alienavit rem Eccleſiæ tenetur in fo- 61
ro conſcientiæ beneplacitum impetrare, aliàs peccat morta-
liter, etiam ſi alienatio ſit facta in utilitatem Eccleſiæ,
Bonac. *de contr. p.* 8. *punct.* 4. *n.* 10. *&* 11. non enim poteſt con-
temnere præceptum ipſius Papæ de non alienando, abſque
eo, quòd apertè habetur in dicta Extrav. *Ambitioſæ.*
Si tamen Eccleſia contraxiſset cum alia Eccleſia, tunc non 62
poſset dicere ſe velle ſtare contractui ſine beneplacito facto
in præjudicium alterius, quia utrique competit æquale pri-
vilegium, & utraque poteſt allegare nullitatem, Ciarlin.
contr. 18. *n.* 36. *verſ. hoc tamen, non poteſt*, ſed animad- 63
verto, quòd Ciarlin. loquitur de permutatione, in qua quæ-
libet Eccleſia alienat, & ſic quælibet poteſt allegare nullita-
tem ex defectu beneplaciti ſibi in alienatione neceſsarii, at ſe-
cus videtur in locatione ſimplici, in qua Eccleſia conductrix
non indiget beneplacito, & ideò nequit ejus defectum alle-
gare, & allegando dat de jure alterius Eccleſiæ: ad cujus
favorem eſt inductum, ut non poſſit locare ſine benepla-
cito, & in his terminis placeret opinio contraria, quam
video tenuiſse etiam in dictis terminis permutationis, quia
ſunt ſine dubio fortiores, Rot. *in dec.* 70. *num.* 2. *p.* 1. *re-
cent.* ubi Capitulum Sanctæ Mariæ Majoris de Urbe per-
mutaverat cum Archipresbytero ejuſdem Eccleſiæ contra-
hente nomine dignitatis, ut habetur *num.* 4. & ſic hinc
inde aderat privilegium, & tamen fuit dictum, quòd Ec-
cleſia poterat dicere ſe velle ſtare contractui, dum cedebat
in ejus utilitatem.
Impugnare igitur poteſt Eccleſia contractum, & ab eo 64
recedere, & quatenus receperit pecunias, non tenetur eas
reſtituere, ut poſt alios tenuit Antonin. Maceraten. *var.
lib.* 1. *reſol.* 38. *num.* 19. *verſ. fuit replicatum*, Marcheſ. *de
comm. p.* 1. *fol.* 55. *n.* 44. Ciarlin. *contr.* 105. *n.* 78.
Et licèt contrarium ſenſerit Navar. *in ſumm. Bullar. in* 65
Bull. prætermiſs. tit. de alienat. bonor. num. 11. Rota poſt Pic.
ad ſtatut. Urb. *dec.* 11. *num.* 3. & coram Merlin. *dec.* 219.
n. 2. ubi aliæ deciſiones allegantur, tamen hæc opinio fun-
datur in eo, quòd Eccleſia tanquam cultrix juſtitiæ, non
debet cum aliena jactura locupletari, ut habetur in illa Ro-
mana Cenſuum de Romulis in utraque *dec. prædicta alle-
gata*, quæ eſt coram Penia *dec.* 778. juxta impreſs. Lugdu-
nen. *n.* 1. & animadvertit Rot. coram Burat. *dec.* 14. *n.*
4. & ideò procedit tantùm, ſi probetur pecuniam verſam
fuiſse in ejus utilitatem juxta Gloſs. *in prædiorum, C. de præd.
minor.* quam alii ſequuntur relati in propoſito per Rot. cor.
Duran.

Digitized by Google

Duran. *dec.*256.*n.* 5. & coram Buratt. *dec.* 814. *n.* 2. adeò ut
non ſtetur aſſertioni Prælati de tali verſione, Marcheſ. *de com.*
*p.*1.*fol.* 55. *n.*45. Ciarlin. *d. Contr.* 105. *n.* 78. præſertim ubi
contractus fuiſſet factus ex cauſa neceſſaria, videlicet ſolven.
di æris alieni, quia ſi eſſet factus ex cauſa voluntaria, videli-
67 cet meræ utilitatis, tunc ille qui contrahit cum Eccleſia, non
tenetur eſſe ſolicitus de verſione pecuniarum, quas ei ſolvit,
& abſque verſionis in utilitatem probatione eas repetit, ut
diſtinguendo cenſuit Rota cor. Penia *d.dec.*778.*n.*4. *& ſeqq.*
& dec. 463. *n.* 13. poſt Cenſ. de Cenſ. & de ſolito Rotæ ita
diſtinguendi in hoc articulo, teſtatur Merlin. *d. dec.* 219.*n.*
12. *verſ. quoniam altera quod*, *& dec.* 444. *n.* 16. Verùm hæc
diſtinctio in terminis noſtris non tranſit ſine difficultate,
68 quia concluſio, quòd ubi contractus eſt ex cauſa volunta-
ria, verſio non ſit probanda, procedit quando contractus
eſt validus, non autem quando eſt nullus, prout ſuppo-
nimus ex defectu beneplaciti, ut declaravit Rot. coram Bu-
ratt. *d. dec.* 814. *num.* 2. *verſ. diſtinctio alienationis*, & poſt
Cenc. de Cenſ. *dec.*464. *n.* 29. *& ſeq.*

69 Verſio autem in utilitatem, & locupletatio ad hunc effe-
ctum probatur dicendo, Eccleſiam habere pecuniam ſal-
vam, vel habere aliquid ex ea emptum, vel etiam ſi eme-
rit res ſibi neceſſarias, quamvis modò non extantes, Mar-
cheſ. *de com p.*1.*fol.*55. *n.* 45. & meliùs Rot. *dec.* 464. *n.* 31.
poſt Cenſ. de Cenſib. & ſtatur etiam conjecturis, & veriſi-
militudini, Menoch. *præſumpt.* 55. *n.* 4. *lib.* 3. Gratian. *diſc.*
632. *n.* 15. & pulchrè Rot. coram Durano *dec.* 256. *n.* 6. *&*
70 *ſeq.* ubi Rota propter veriſimilem præſumptionem, quòd Ec-
cleſia erogaſſet pecunias in alendis quibuſdam, quos alere
tenebatur, eam debere reſtituere cenſuit.

71 Pro recuperatione verò rei ſic nulliter locatæ, poteſt Ec-
cleſia petere manutentionem, vigore civilis poſſeſſionis;
quæ per alienationem nulliter à Prælato factam non fuit
ab ipſa abdicata, Bart. *in l.* 1. *§ ſi verò verſ. oppono quod ex*
innutili, *ff. de acquir. poſſeſſ.* Verall. *dec.*182. *n.*8. *par.*3. Rot.
dec. 327. *n.*15 *& dec.* 330. *n.* 27. poſt Poſth. *de manut.*

72 Nec poteſt tale remedium manutentionis prætendi à
Conductore, quia decretum irritans Extrav. *Ambitioſæ*
inficit ejus poſſeſſionem, quæ proinde non eſt manutenibi-
lis, *ut firmatur in dec.* 219. *n.*3. *p.* 10. *rec.* niſi fortè dubitare-
tur Extrav. prædictam non applicari, vel etiam non eſſe
in uſu, quia tunc interim dum hoc cognoſcitur, manute-
nendus eſſet Conductor *dec.* 200. *n.* 10. *& ſeqq. p.* 10. *rec. &*
dixi ſupra, §. 1. *hujus c. n.*8.

Et ſi Eccleſia habuerit ſe pro ſpoliata, competit ei reinte-
73 gratio, ut dicit Rot. *dec.* 11. *n.* 2. poſt Poſt. *de manut.* & no-
tat Ciarlin. *contr.* 105. *n.* 81. & non ſolùm reintegratio, ſed
etiam interdictum, unde vide *dec.* 291. *n.* 9. *p.* 6. *rec.* Bich. *dec.*
443. *n.* 9. & competere etiam remedium, reſtitutorium ex
conditione triticaria, vel ſine cauſa, vel indebiti, dictum
fuit à Rota in una Placen. Decimarum coram Bubalo,
quæ eſt penès Marcheſ. *de com. tom.* 1. *fol.* 105.

Dicitur autem Eccleſia habuiſſe ſe pro ſpoliata, & non
75 poteſt intentare remedium reintegrandæ, non ex eo, quòd
habuerit ſe pro ſpoliato Prælatus, quia non poteſt Eccleſia
poſſeſſionem perdere ex facto Prælati, Bart. *in l.* 1. *§. ſi vir u-*
*xori n.*3. *ff. de acquir. poſſ.* Pariſ. *conſ.* 24. *n.*7. *& 8. volum.* 1.
Poſth. *de manutent. obſervat.* 57. *n.* 103. Rota *dec.* 327. *n.*5.
poſt Poſth. *de manut.* ſed ſi permittat labi decennium abſque
76 petitione manutentionis, ideòque tunc debet intentare re-
medium reintegrandæ, ut latiſſimè firmat Ciarlin. *contr.*
105. *num.* 31. & ultra plures deciſiones ibi adductas, firmat
etiam *in dec.* 160. *n.* 9. *part.* 11. *recent.* quod tamen procedit
77 tantùm ſi conductor, aut alius actualiter poſſideat, aliàs
enim intraret concluſio, quòd Eccleſia numquam per ſo-
lam acquieſcentiam poſſeſſionem amittit, *dec.* 1. *de reſti-*
tut. ſpoliat. in nov. dec. 24. *num.* 6. *cum duobus ſeqq. part.* 8.
recent.

Et ubi probetur fructus à Conductore diſſipari, vel quòd
78 ob ejuſdem inopiam, vel alias circumſtantias eſſent diffici-
lis recuperationis, peti poterint pro parte Eccleſiæ, ut inte-
rim, ac feratur ſententia reintegratoria, apponatur ſe-
queſtrum, ſecus autem præfatis non probatis, ut dixit Rot.
dec. 443. *n.* 10. *&* 11. coram Bichio, ſequeſtratio enim pen-
dente lite regulariter eſt prohibita, tam de Jure civili, quàm
79 Canonico, *l. unic. C. de prohib. ſeq. c. volumus* 16. *q.*4. Pract.
Papien. *in form. ſequeſtr. in princ.* & licèt hæc regula limite-
tur, quando recuperatio fructuum eſſet difficilis, Rot. *dec.*
80 13. *num.* 3. *part.* 2. *diver. & dec.* 136. *num.* 3. *verſ. accedat*
part. 2. *recent.* & in una Januenſ. pecuniaria 12. Octobris
1640. *§. eo verò verſ. unde* negari coram Veroſpio, & noviſ-
ſimè in una Taurinen. Decimarum 27. Aprilis 1668. *§. fin.*

Pacion. de Loc. & Cond.

ubi quòd ſi poſſidens ſit exterus, itaut difficile ſit ab eo exi-
gere, apponitur ſequeſtrum etiam ſine probatione dilapi-
dationis, & 23. Junii 1669. coram Reverend. D. meo Ca-
rafa, quarum prima eſt *dec.* 375. *p.* 15. *rec.* ubi inſigne
promittitur alia in ſequenti volumine nondum impreſſo. 81
prætendens ſequeſtrum, probare debet ſe eſſe in caſu hujus
limitationis, aliàs pars contraria habet intentionem fun-
datam in Regula prohibitiva ſequeſtri, Gregor. *dec.* 118.
num. 1. *&* 2. & dixit etiam Rota in una Brunduſina Bo-
norum 23. Januarii 1649. *§. conſtat* etiam coram Reve-
rend. Meltin, quæ eſt *in recent. dec.* 277. *part.* 19. *&*
poſt Salgad. *in labir. credit. dec.* 11.

Prædictaque remedia poſſeſſoria poſſunt intentari etiam 82
ab ipſomet Prælato, qui alienavit, & habuit ſe pro ſpoliato,
quia licèt regulariter non competant ei, qui facto ſuo ceci-
dit à poſſeſſione, tamen hæc regula non obſtat Prælato, qua-
tenus agat Eccleſiæ nomine ad text. *cum ibi notat. per* Gloſ.
& ſcriben. in c. ſi quis Presbyterorum de reb. Eccl. non alien.
Honded. *conſ.*23. *n.*46. *l.*2. Ciarlin. 105. *n.* 35. ubi plenè, *&*
n. 37. ubi etiam ſi juraſſet non contravenire alienationi.
Poſth. de Manut. *obſerv.* 57. *n.* 102. Adden. ad Gregor. *dec.*
116. *n.* 5. Verall. *dec.*182. *n.*8. *&* 9. Seraph. *dec.*417. *n.*3. Rot. 83
dec. 330. *n.* 27. poſt Poſth. *de manut.* & notat Ridolph. *in ſua*
*praxi p.*2. *c.*12. *n.* 209. & regulariter in dubio cenſetur agere
nomine Eccleſiæ, Seraphin. *dec.* 20. *n* 7. ubi tamen jura quæ
experitur, competant Eccleſiæ, Abb. *in c. litteris n.* 3. *de* 84
dilat. aliàs enim ſi non competunt Eccleſiæ, ſed tantùm ſi-
bi, tunc nec cenſetur nomine Eccleſiæ agere, Abb. *in c. cum* 85
littera ſua n. 5. *de dilat.* Rip. *in c. cum* M. Ferrarien. *n.* 104.
verſ. unde ego de conſtit. Natt. *conſ.* 563. *n.* 9. Bellamer. *dec.*
746. *n.*10. Unde non poſſet agere nomine Eccleſiæ contra re-
tinentem nomine ipſius Eccleſiæ *dec.* 18. *n.* 1. *poſt. med. verſ.*
nec obſtat, quod probanda de reſtit. ſpoliat. in antiq. & quòd 86
faciliùs excludatur quis à petenda manutentione nomine Ec-
cleſiæ, ſi agatur inter miniſtros ejuſdem Eccleſiæ, quàm
ſi cum exteris, cenſuit Rota *dec.* 160. *n.* 10. *p.* 11. *rec.*

Animadvertendum tamen, quòd quando Prælatus agit 87
hoc modo ad poſſeſſionem rerum Eccleſiæ, ſi agat nomine
proprio, ſufficit ei probare ſuam poſſeſſionem, ſi autem agat
nomine Eccleſiæ requiritur ulteriùs, ut probet ſe verum
Prælatum, & ſic fuiſſe Canonicè inſtitutum, Bald. *in l.*2. *n.*67.
in fin. & ſeqq. C. de Serv. & aq. Contard. *de moment. limit.* 2. 88
§. 8. *n.* 6. Poſth. *de manut. obſerv.* 57. *n.* 104. *in ult. Impreſſ.*
quod tamen intelligendum videtur, ſi poſſeſſio ſua non ſit
antiqua, vel non habeat aliam præſumptionem pro ſe, quia 89
his ſtantibus eum poſſe agere non docto de titulo, eſt deciſio
Rotæ *p. n.* 2. *&* 3. *de reſt. Spoliat. in nov.* ubi etiam in fin. aliud
notabile habetur, videlicet, quòd in caſibus in quibus do-
ceri oportet de titulo, non requiritur adeò arcta, & exa-
cta probatio, ſicut ſi ad id principaliter ageretur.

Et poteſt etiam quilibet alius agere nomine Eccleſiæ pro 90
revocatione ſimilis alienationis, *c. ſi quis Presbyterorum*
de reb. Eccl. non alien. Antonin. Maceraten. *reſult.*38. *n.*18.
l. 1. Ciarl. *contr.* 105. *n.* 36. etiam Parochiani Laici Abb. *in*
*d. c. ſi quis Presbyterorum n.*8. ubi de communi, & aliquando 91
alia Eccleſia petit à Papa, ut poſſit ipſa rem ab alienatam
ob impotentiam illius vendicare ſibi, & ſolet permitti
cum clauſula, ut ſi Eccleſia illa perveniat ad pinguiorem
fortunam, reſtituat priùs ſibi de pretio ſatisfacto, Goff.
in Sum. tit. de his, quæ fiunt à Prælat. n. 6.

Judex autem competens, licèt quando Eccleſia agit con- 92
tra Laicum, ſit Judex Laicus nempè rei conventi, tamen hoc
in caſu, quia agitur de re Eccleſiæ à Laico retenta, eſt Judex
Eccleſiaſticus *cap. ſi Clericus Laicum de for. competent.* quod 93
procedit tam in actione reali, quàm in mixta, Menoch. *conſ.*
1161. *n.* 8. *& ſeqq.* & in his terminis Gutier. *Canonic. quæſt.*
34. *n.* 10. *& ſeq. l.* 1. Ciarlin. *Contr.* 105. *n.* 95. & ultra plu-
res per eum cumulatos, Sperell. *dec.*98. *n.*2. Rot. *dec.*42. *n.*1.
& ſeqq. par. 6. *recent.* Marin. *dict. reſol. c.* 207. ubi habet hoc
pro indubitato *p. in* quidquid dubitare videatur contrarios 94
referendo Donat. *de regul. tom.* 1. *tr.* 14. *q.* 33. & eſt compe-
tens Epiſcopus, etiam ſi ipſemet alienaſſet, ſi Judicium
agitur nomine Eccleſiæ, Calder. *conſ. in fin. tit. de Judic.* An-
tonin. Macerat. *reſol.*48. *n.*8. *l.* 1. Bellett. *diſquiſit. Clericalis.*
de exempt. Cleric. à ſtatu. §. 1. *n.*37. Put. *dec.*205. *n.* 2. *l.* 2. Coc-
cin. *d.*79. *n.*2. & licèt non deſint contrarium tenentes, quo-
rum plures refert ſignanter Surd. *conſ.*50. *n.*11. tamen hæc eſt 95
verior, antequam fuerit allegatus ſuſpectus, & recuſatus,
ut dicitur in *dec.*36. *n.*15. *p.* 10. *recent.* poteſt enim allegari ſu-
ſpectus, & hæc eſt juſta cauſa eum allegandi, quòd agatur de
re ſuæ Eccleſiæ, Laur. de Jud. *ſuſp. c.* 5. *n.* 27. Rot. *dec.* 165.
n. 15. *part.* 6. *recent.* & ſolet facta tali recuſatione obtineri

Commiſſar. vicinîori juxta praxim, de qua Gratian. *diſcep.* 833. *n.* 22. & ideò benè aget Epiſcopus, ſi ſimiles cauſas ſuæ Eccleſiæ per ſe non cognoſcat, ſed alteri deleget, prout poteſt antequam allegatur ſuſpectus, *c. Judex* 5. *de off. de leg. in* 6. Laurent. *de Judic. ſuſpect. c.* 5. *n.* 29. & licèt contrarium latè probare conetur Surd. *conſ.* 50. *n.* 13. *& ſeqq.* tamen ſi rectè advertatur, ipſe loquitur cum ſuppoſito, quòd Epiſcopus non ſit Judex competens in cauſa ſuæ Eccleſiæ, moveturque illa ratione, quòd qui prohibetur cauſam per ſe cognoſcere, prohibeatur etiam alii cauſam cognoſcendam committere, Bar. quem allegat *in l. qui Juriſdictioni, col.* 1. *ff. de Juriſd. omnium Jud.* & ideò non obſtat dum tenemus cum magis communi, quòd antequam allegetur ſuſpectus, poſſit cauſam cognoſcere.

97 Et in prædicto Judicio facienda erit condemnatio ad reſtitutionem fructuum per Conductorem perceptorum, non à die moti Judicii tantùm, ſed à die locationis factæ, ex quo fuit nulla ipſo jure, ut dictum fuit, & ex diſpoſitione Juris clari, itaut non poſſit Conductor excuſari à mala fide, *l. Jubemus* §. 1. *C. de Sacroſ. Eccleſ.* Felin. *in c. cum cauſa n.* 27. *de re Judicata*, Rot. in una Neapolitana fructuum coram Lancell. penès Marcheſ. *de Commiſſ. to.* 1. *fol.* 104. *& dec.* 444. *n.* 1. & ibi latiſſimè, Adden. *p.* 4. *tom.* 2. *& dec.* 3. *n.* 33. *p.* 7. *rec. & dec.* 256. *n.* 2. coram Durano, ubi etiam *n.* 3. *& ſeq.* firmatur pro-

98 cedere, quamvis intervenerit in alienatione ſententia executoris litterarum in forma, *ſi in evidentem*, conceſſarum, ex quo emptores, qui non poterant allegare ignorantiam dictæ Extrav. *Ambitioſæ* contra ejus formam emerant, & ſic non poterant ſe excuſare prætextu erroris facti, vel Juris ambigui, *l. quemadmodum, C. de Agricol. & cenſit. l.* 11. *in cap. qui contra d. reg. Jur. in* 6. *cum aliis ibi relat.* ubi enim adfuiſſet,

99 aliquis error in facto, tunc benè per illum excuſaretur Conductor à reſtitutione fructuum ante motam litem perceptorum, ut habetur in *d. dec.* 444. *n.* 2. *p.* 4. *tom.* 2. *rec.* vel etiam ſi

100 adeſſet aliquis error Juris dubii, ex latè traditis per Ciarlin. *d. contr.* 105. *d. n.* 73. *ad* 78. eoque faciliùs ſi eſſet perſona idiota, vel ruſticus, quia aliàs difficiliùs excuſaret ignorantia, & neceſſe eſſet eam eſſe invincibilem, ut poſt Sanch. *in Decl. l.* 2. *c.* 13. *n.* 260. *&* 162. dixit Rota *dec.* 3. *n.* 35. *&* 36. *par.* 7. *rec.*

In comprobationem verò dictæ concluſionis, quòd regulariter prædictis excuſationibus ceſſantibus, debeat fieri reſtitutio fructuum ab initio contractus, adduci poſſe videbatur, quòd Paulus 4. Bulla 2. ubi inhærendo d. Extrav. *Ambitioſæ*, per Paulum 2. editæ in §. 4. declarat nullas omnes locationes ultra triennium, & in §. 5. expreſſè declarat Conductores teneri bona relaxare, ac de fructibus non ſolùm percipiendis, ſed etiam perceptis realiter Eccleſiæ, & locis piis ſatisfacere, ſed animadvertendum, quòd Pius 4. ad tollendas quamplures lites, quibus dederat cauſam, dictam Bullam Pauli IV. ad viam Juris prorſus reduxit, per ſuam Bullam XI. ut dicam etiam infra §. *ult. hujus Cap.*

Quæ ſint pœnæ impoſitæ contra locantes bona Eccleſiæ ultra triennium, & quando incurrantur.

S U M M A R I U M.

1 *Nullitas contractus inducta per Extrav.* Ambitioſæ *dicitur impropriè pœna.*

2 *Pœna eſt cùm minuitur patrimonium, vel tollitur aliquod jus quæſitum, non autem, quando impeditur lucrum.*

3 *Pœnæ Extrav.* Ambitioſæ *contra alienantes ſunt excommunicatio, & beneficiorum privatio, & quid ſi ſit Epiſcopus, vel Abbas.*

4 *Regulares locantes ultra triennium abſque licentia S. Congreg. Concilii ultra excommunicationem incurrunt etiam pœnam privationis vocis.*

5 *Cauſa quælibet, etiam beſtialis excuſat à pœna.*

6 *Pœnæ Extrav.* Ambitioſæ *non incurruntur ſine contemptu, & dolo.*

7 *Verbum,* præſumpſerint, *importat contemptum, & dolum.*

8 *Error facti excuſat omnes à pœnis, juris autem error excuſat idiotas, & alios, ſi ſit dubium.*

9 *Alienans bona Eccleſiæ bona fide, & conditionem Eccleſiæ meliorem faciens excuſatur à pœnis Extrav.* Ambitioſæ, *& à peccato.*

10 *Lim. ſi juraſſet non alienare, quia peccat, & fit perjurus.*

11 *Pœnæ Extrav.* Ambitioſæ *contra alienantes bona Eccleſiæ non incurruntur, niſi à prælatis, & aliis adminiſtrationem habentibus.*

12 *Ampl. etiamſi alii ſubditi alienationi conſenſum præſtiterint.*

13 *Pœnæ prædictæ, ut incurrantur neceſſaria eſt actualis traditio, nec ſufficit inſtrumentum alienationis, nec clauſula conſtituti.*

14 *Alienans bona Eccleſiæ incurrit pœnas, etiamſi fecerit alienationem cum clauſula,* ſalvo, & reſervato beneplacito Apoſtolico.

15 *Pœnæ Extrav.* Ambitioſæ *non incurruntur, ſi alienatio ſit facta per Procuratorem.*

16 *Procurator non poteſt facere incidere ſuum principalem in pœnas, niſi habeat mandatum ſpeciale ad ita contrahendum.*

17 *Ampl. ut non ſufficiat generale cum libera, ſed requiratur individuum.*

18 *Pœna privationis beneficii, cujus bona alienantur ſine beneplacito, imponitur ipſo jure in Extrav.* Ambitioſæ.

19 *Pœna impoſita ipſo jure in Extrav.* Ambitioſæ *adhuc requiritur ſententia declaratoria.*

C A P U T XIV. §. VIII.

QUidam inter pœnas recenſent nullitatem contractus inductam per Extravagantem, de qua dictum eſt ſupra, 1
ut ſignanter Quarant. *in ſum. Bull. verb. alienatio n.* 49. Don. *de regul. tom.* 1 *tract.* 14. *q.* 89. *in princ.* ſed minus rectè, vel ſal- 2
tem impropriè, nam per talem nullitatem non minuitur patrimonium contrahentium, nec eis tollitur aliquod Jus quæſitum, in quibus propriè conſiſtit pœna, ſed ad ſummum dici poteſt, quòd impediatur eis lucrum facere, quod, nomen pœnæ non meretur, Peregrin. *Conſ.* 93. *n.* 10. *verſ. nam tunc propriè l.* 1. Mantic. *de conject. l.* 10. *tit.* 14. *n.* 16. *verſ. nullum damnum, & dec.* 78. *n.* 10. Bichius *dec.* 470. *n.* 7. *&* 8. Unde
talis nullitas eſt potiùs natura Contractus poſita à lege indu- 3
cente validitatem in eo, ſi fiat cum ſolemnitatibus, & nullitatem ſi abſque illis, Lezan. *in ſum. p.* 1. *c.* 10. *n.* 2. *propè fin.* & aliis relat. Donat. *de regul. to.* 1. *tract.* 14. *q.* 81. *n.* 1.

Sunt igitur pœnæ, excommunicatio generalis tam contra alienantem, quàm contra recipientem, & ſic tam contra Locatorem, quàm contra Conductorem, & quatenus locans ſit Epiſcopus vel Abbas ipſo Jure eſt ei interdictus ingreſſus Eccleſiæ, & poſt ſex menſes eſt eo ſuſpenſus à Regi-
mine, & adminiſtratione ejuſdem, alii verò Beneficiati ipſo 4
jure privantur Beneficiis, quorum bona alienant, ut patet ex tenore ipſius Extrav. *Ambitioſæ, de reb. Eccl. non alien.* & notat Quarant. *in ſum. Bull. in verbo alienatio n.* 49. Filliuc. *tr.* 44. *c.* 6. *n.* 1. & quòd Regulares ſi locent ultra triennium abſque licentia S. Congreg. Concilii ultra pœnas prædictas, addita eſt alia privationis vocis activæ, & paſſivæ, ut habetur in præfato Decreto ejuſdem Sac. Congreg. juſſu Urbani VIII. edito, de quo ſupra in §. 1. in fine. Verùm pœnæ præfatæ adeò rigoroſæ non incurruntur; niſi quatenus alienatio fiat
cum contemptu, & dolo, & ideò quælibet cauſa ab eis excu- 5
ſat, non ſolùm ex regula generali, quòd quælibet cauſa etiam
beſtialis excuſat à pœna, *leg. Igitur* §. *poteſt ff. de liber. Cauſ.* 6
Angel. *in l. Plagii Cod. ad l. Flav. de plagiar.* Corn. *conſ.* 67. *n.* 13. *l.* 2. Rot. *dec.* 261. *n.* 5. *p.* 1. *rec.* ſed & maximè quia Con-
ſtitutio eas imponit illis, qui alienare præſumpſerint, & ſic u- 7
titur verbis hoc importantibus, quòd alienatio facta ſit cum contemptu, & dolo, id enim importat verbum illud, *præſumpſerint*, ut docet Card. Zabar. *in Clement.* 1. *n.* 22. *verſ. contrarium conſului de privileg.*; cum aliis pluribus, quos refert Barboſ. *dict.* 278. *n.* 2. & dixit Rota cor. Cavaler. *dec.* 1. *n.* 1. *&* 2. & in terminis prædictæ conſtitutionis Extravag. Navar. *de alienat. rer. Eccl. n.* 16. *& conſ.* 19. *n.* 3. *eod. tit.* Quarant. *in ſumm. Bull. ver. Alienatio n.* 9. *verſ. ſed bona fides, & n.* 50. Azor. *inſtit. mor. tom.* 2. *l.* 9. *c.* 2. *q.* 6. Bonacc. *de alienat. rer. Eccl. diſp.* 2. *punct.* 5. *tract.* 1. *limit.* 2. Filliuc. *eod. tract. c.* 6. *n.* 5.

Hinc ſi adſit aliquis error facti, excuſat omnes à pœ- 8
nis prædictis, error autem juris excuſat tantùm idiotas, niſi ſit jus dubium; quo caſu excuſat etiam alios, ut poſt Navarr. in dd. locis, & aliis tradit Quarant. *in d. ver. alien. n.* 50. *verſ. ſecundo ignorantia.*

Et quòd Beneficiatus etiam in caſu, quo requiritur Bene- 9
placitum, ſi abſque eo bona fide faciat conditionem Eccleſiæ meliorem, non peccet mortaliter, nec in dd. pœnas incurrat, Navar. *in coment. de alien. rer. Eccl. n.* 17. *verſ. ſecundum, quòd Beneficiatus*, ubi reddit tres rationes, inter quas ea eſt, quòd licèt non ſervet formam alienandi juris humani, ſervat tamen formam jure naturali, & divino neceſſariam, & eum ſequitur Quarant. *in ſum. Bullar. verb. alienatio n.* 5. *verſ. ſexto Beneficiatus*, & Filliuc. *tr.* 44. *c.* 6. *num.* 5.

n. 5. verſ. tertiè ſit, ubi ſi putar poſſe, vel opinione ali-
cujus doctoris, vel ex conſuetudine, vel quid ſimile.
10 At non ita de plano procedit, ſi is qui alienavit, ju-
raſſet non alienare, inconſulto ſummo Pontifice, tunc
enim quòd licèt ſuſtineatur alienatio, tamen ipſe alienans
peccet, & fiat in utroque foro perjurus, cenſuit Navarr.
d. Comm. de alien. rer. Eccl. n. 17. prope fin.
Pœnas tamen prædictas incurrunt tantùm illi alienantes,
11 qui vel ſunt Prælati, vel Beneplaciti, vel aliàs adminiſtratio-
nem quomodolibet rerum Eccleſiæ obtinentes, ut tradit Fil-
liucc. *in ſuis Moralibus tract. 44. c. 6. n. 4.* & licèt ipſe movea-
tur auctoritate Zabar. *in Clement. 1. de reb. Eccl. non alien.*
in quæ. 31. n. 28. qui ſolum refert quæſtionem, an attento,
quòd illa Clem. punit eum, qui præeſt adminiſtrationi, ſi
Prælatus unius Monaſterii eſt procurator alterius, an incur-
rat pœnas alienando res hujus ſecundi Monaſterii, & ſic
non videtur applicari ad quæſtionem de pœnis dictæ Ex-
trav. *Ambitioſa*, ejuſdem etiam *Extrav.* verbis perpenſis,
idem videtur dicendum, quia, & ipſa dirigit pœnas in Præ-
latos Beneficiatos, & alios quomodolibet adminiſtrationem
12 obtinentes, & ſic ad eos in parte illa pœnali reſtringi debet ex
vulgatis, non trahi etiam ad ſubditos alienationi conſen-
ſum præſtantes, quia non poſſunt dici propriè alienare,
Bordon. *reſol. 27. n. 17.* ubi ulteriùs dicit, quòd reſpectu
pœnarum Decreti de regularibus, de quo ſupra *n. 4.* nec
etiam ſufficit habere adminiſtrationem ſimpliciter, Donat.
de regul. tom. 1. tract. 14. q. 89. n. 5. & 6.
Item incurrunt tantùm; qui ad actualem rei traditionem
13 deveniunt, itaut non ſufficiat ad hunc effectum inſtrumen-
tum locationis ad longum tempus fuiſſe confectum, ut de-
ducitur *ex c. ſi quis Presbyterorum*, & ibi Gloſſ. *in verbo cele-
riter de reb. Eccl. alien. vel non*, Navar. *conſ. 18. eodem tit.*
Covar. *variar. reſol. l. 2. c. 16. n. 7.* Filliucc. *d. tract. 44. c. 6.*
n. 6. Corrad. *in praxi diſpenſat. l. 9. c. 6. n. 18. & ſeqq.* ubi ex-
plicat Marcheſanum, qui contrarium dicere videtur, & quòd
non ſufficiat traditio ficta per clauſulam conſtituti, latè
probat in ſpecie Lotter. *de re Benef. l. 3. q. 30. n. 8. cum quatuor
ſeqq. ubi n. 13.* quòd nec hypotheca ſufficit, & quòd qui ante
realem, & pacificam rei traditionem alienationem revocat,
non incurrat pœnas præfatas, Quarant. *in ſumm. Bullar.
verb. alienatio n. 50. verſ. quarte excuſat.*
E contra ſi devenitur ad actualem traditionem, incurrun-
14 tur pœnæ, etiam ſi facta fuiſſet alienatio cum clauſula *ſal-
vo, & reſervato Beneplacito Apoſtolico*, quia prædicta eſt
proteſtatio contraria facto, quæ nihil operatur, Quarant. *in
ſumm. Bullar. verb. alienatio, n. 9.* idque etiamſi addita ſit alia
clauſula, *& non alias, aliter, nec alio modo*, Genuen. *in
praxi Archiep. c. 44.* ubi refert ita fuiſſe declaratum à Papa
Clem. 8. anno 1599. qua declaratione ſtante hæc concluſio
non indiget alia comprobatione, & ſequitur Donat. *de reg.
to. 1. tract. 14. q. 25. n. 5. & 6.* intelligendum tamen, ſi hæc ge-
15 ſta ſint ab ipſomet Beneficiato, vel alio rei Eccleſiæ admini-
ſtratore; nam aliàs ſi ita locaſſet ejus Procurator, & ad a-
ctualem traditionem deveniſſet, non ob id valeret facere
ſuum Principalem in pœnas incidere, ut poſt Ricc. tradit
Donat. *de regular. tom. 1. tract. 11. quæſt. 25. n. 7.* & eſt regu-
lare, ut Procurator non poſſit facere incidere ſuum princi-
16 palem in pœnam, niſi habeat mandatum ſpeciale ad ita præ-
ciſè contrahen. Roman. *conſ. 241. n. 11.* Roland. *conſ. 26. n.
23. lib. 2.* Merl. *dec. 400. n. 4. & 5.* itaut non ſufficiat genera-
le cum libera, & quòd poſſit facere omnia, quæ principa-
lis facere poſſet, ſi præſens eſſet, Rot. *dec. 58. n. 1. par. 4.
div.* imo nec ſufficere ſpeciale, ſed requiri individuum,
17 Bald. *conſ. 110. n. 1.* cum aliis relatis per Menoch. *conſ. 894.
n. 18. & 19.* & per Adden. ad Buratt. *dec. 190. n. 9.*
Reſpectu denique præfatæ privationis Beneficiorum,
18 quorum bona alienata fuerint, animadvertendum eſt, quòd
Conſtitutio inducit eam ipſo jure, ac expreſſè addit, quòd
abſque declaratione aliqua vacare cenſeantur, poſſintque
per eos ad quos ſpectat liberè conferri, ut latiùs in ea le-
gitur, & notat ibi Barboſ. *n. 26. & in tractat. de poteſt.
Epiſc. p. 3. allegat. 57. num. 226.* Gonzal. *ad regul. 8. cancell.*
Gloſſ. 15. *in princ. n. 63.* Maſſobr. *de concurſ. requiſ. 1. dub.
2. n. 24.* Lotter. *de benef. lib. 3. q. 25. n. 1.*
Verùm intelligi abſque declaratione pœnæ, non abſque
19 ſententia declaratoria facti, & criminis declarat in ſpecie
Filliucc. Moral. *tract. 44. c. 6. q. 6. n. 7.* ubi quòd propterea an-
te ſententiam Judicis declaratoriam criminis non tenetur
beneficiatus abſtinere à beneficio, licèt addat hanc probabi-
lem, & aliam probabiliorem, & tutiorem, cui propterea
magis adhærendum erit in foro conſcientiæ, de quo ipſe
loquitur, at in foro fori, vera videtur concluſio, quòd licèt
Conſtitutio dicat ipſo jure, adhuc requiratur ſententia de-
claratoria, ut probat *text. in c. cùm ſecundum 19. de hæret. in
6.* & ultra auctoritates ibi per eum adductas firmant etiam
Menoch. *conſ. 1153. n. 31. & ſeqq.* Surd. *dec. 48. n. 12.* Amat.
dec. Ferrar. 65. n. 6. Rot. *dec. 520. n. 8. p. 2. & dec. 255. n. 2.
p. 3. rec.* Et quòd etiam ſi expreſsè addat abſque alia declara-
tione, intelligatur de declaratoria juris, non autem de de-
claratoria facti, latè firmat Farin. *conſ. 205. n. 19. & 32.*

Beneplacitum Apoſtolicum quomodo impetratur, & executioni demandetur.

S U M M A R I U M.

1 *Beneplacitum Apoſtolicum pro alienatione bonorum Eccleſiæ paſſim conceditur, & tam per litteras ſub Plumbo, quàm per Breve.*

2 *Paulus Secundus ultra Extrav.* Ambitioſę *edidit aliam Conſtitutionem circa alienationem bonorum Eccleſiæ, quæ inſeritur in litteris Beneplaciti, & quando.*

3 *Litterarum Beneplaciti forma ſervanda eſt.*

4 *Executores litterarum Beneplaciti recipere debent probationem evidentis utilitatis.*

5 *Clauſula*, vocatis vocandis, *operatur, quòd executores litterarum aſſumant partes Judicis, & judicialiter procedant.*

6 *Executores litterarum*, ſi in evidentem, *ſi in eis deficiat clauſula*, vocatis vocandis, *poſſunt adhibere cognitionem extrajudicialem abſque citatione.*

7 *Clauſula*, conſcientiam tuam oneramus, *operatur, ut executor poſſit ſe informare extrajudicialiter.*

8 *Declara procedere ſi non concurrat cum ea alia clauſula* vocatis ſervandis, *vel* ſervatis ſervandis.

9 *Executores litterarum Apoſtolicarum nulliter proceſſiſſe probat ex inſpectione eorum proceſſus.*

10 *Declara procedere; ſi tranſportata ſint eorum acta integra.*

11 *Executores litterarum, ſi proceſſum non fabricarunt, inde reſultat nullitas alienationis.*

12 *Executores litterarum*, ſi in evidentem *debent recipere examen teſtium per ſe ipſos.*

13 *Clauſula*, diſcretioni veſtræ committimus, *& clauſula*, diſtrictè præcipimus, *important electam fuiſſe, induſtriam perſonæ.*

14 *Induſtria Perſonæ ubi eſt electa neceſſe eſt procedere per ſe ipſum.*

15 *Examen teſtium, & alia quæ jurisdictionem ſapiunt; Notario committi non valent.*

16 *Executores litterarum Apoſtolicarum ſuper permutatione bonorum neceſſe eſt, ut videant bona tradenda Eccleſiæ.*

17 *Proceſſus executorum litterarum*, ſi in evidentem, *poſſunt redarguere de omnibus nullitatibus quibus alii.*

18 *Juramentum teſtium non probatur per verba enunciativa teſtis jurati.*

19 *Executores litterarum*, ſi in evidentem, *ubi Decretum interpoſuerunt, etiamſi nulliter, non poſſunt ampliùs ſe ingerere.*

20 *Judicis delegati jurisdictio per primum actum expirat ſivè bene, ſive malè proceſſerit.*

21 *Executoris meri, & neceſſarii non expirat per mortem concedentis.*

22 *Decl. non procedere ſi agatur de gratia facienda, prout in executoribus litterarum*, ſi in evidentem, *& quid agendum in tali caſu.*

23 *Executores litterarum cum clauſula*, vocatis vocandis, *aſſigunt edictum, & quomodo.*

24 *Citatio generalis per edictum non relevat ab onere citandi eos, quorum intereſſe, & jus opponendi eſt certum.*

25 *Decl. procedere ſi ſint præſentes.*

26 *Executionis beneplaciti nullitatem prætendens ex defectu particularis citationis alicujus probare debet eum fuiſſe præſentem.*

27 *Abſens non dicitur, qui eſt in alio loco ejuſdem Provinciæ, & jurisdictionis ad effectum, ut ſpecialiter citari non debeat.*

28 *Rector Eccleſiæ, cujus bona alienantur, ſpecialiter citandus eſt ab executore Beneplaciti.*

29 *Regreſſus habens in aliquo caſu ad beneficium, cujus bona alienantur, citandus eſt in executione beneplaciti ſuper alienatione bonorum illius.*

30 *Capitulum Cathedralis habens Menſam ſeparatam, an citari debeat in alienatione rei menſæ Epiſcopalis.*

Digitized by Google

31 *Capituli intereſt ne bona Eccleſiæ alienentur.*
32 *Rector Eccleſiæ, qui alienavit, & cujus nomine apparet impetratum Beneplacitum, non eſt citandus in ejus executione.*
33 *Contrarium tamen eſt tutius.*
34 *Patronus Beneficii non eſt citandus in alienatione bonorum ejuſdem.*
35 *Contraria opinio eſt tutior.*
36 *Patronus Eccleſiæ ſi indiget eſt alendus ab ea.*
37 *Decl. procedere, ſi Eccleſia habeat fructus exuberantes ad ea quæ ſunt ſibi neceſſaria.*
38 *Patronus Eccleſiæ poteſt ſe opponere alienationi bonorum, ſi fiat ſine cauſa.*
39 *Beneficiati Eccleſiæ in qua adſit Capitulum, non ſunt citandi in alienatione bonorum.*
40 *Declara non procedere, ſi adſit ſtatutum contrarium, prout adeſt in Baſilica Principis Apoſtolorum de Urbe.*
41 *Executores litterarum*, ſi in evidentem, *citare debent omnes alienationem impedire valentes.*
42 *Eccleſiæ utilitas ſtante clauſula*, ſi in evidentem, *debet eſſe evidens reſpectu probationum, ut ſint dilucidæ, & plenæ.*
43 *Et debet eſſe evidens reſpectu eſſentiæ ipſius, ut non ſit modica.*
44 *Utilitas Eccleſiæ, ſtante clauſula*, ſi in evidentem, *non ſufficit abſque qualitate evidentiæ.*
45 *Beneplacitum Apoſtolicum pro alienatione rei Eccleſiæ, ubi adeſt evidens utilitas, ſuſtinetur nulla habita ratione aliarum ſubreptionum, & obreptionum,*
46 *Declara procedere, ſi ſubreptio, vel obreptio, non ſit neque in narrativa utilitatis, neque circa eam.*
47 *Beneplacitum Apoſtolicum, ſuper alienatione bonorum Eccleſiæ non ſuſtinetur, ſi non fuit narratum, quòd alienabantur omnia ejus bona.*
48 *Beneplacitum Apoſtolicum impetratum pro locatione bonorum Eccleſiæ non ſuſtinetur, ſi fuit tacitum pactum ea affrancandi pro certo pretio arbitrio conductoris.*
49 *Neque ſuſtinetur ſi fuit falsò expoſitum, quod non reperiretur major oblator.*
50 *Bona Eccleſiæ ſi à teſtatore ſint prohibita alienari, debet hæc prohibitio narrari in impetratione Beneplaciti.*
51 *Obſtacula ubi ſunt plura, non ſufficit unum tollere.*
52 *Beneplacitum Apoſtolicum ſuper alienatione bonorum aſſignatarum pro dote non ſuſtinetur, niſi expreſſa ſit hæc qualitas.*
53 *Neque ſuſtinetur ſi non fuit narratum, quòd bona erant donata Eccleſiæ à ſupremo Principe.*
54 *Alienationes bonorum Eccleſiæ auctorizare eſt de ſpecialiter reſervatis Papæ.*
55 *Beneplacitum Apoſtolicum, ſi loquatur de aſſenſu præſtando locationi faciendæ, aſſenſus debet præcedere contractum.*
56 *Beneplacitum Apoſtolicum non ſolum conceditur pro alienatione facienda, ſed etiam pro jam facta, & quomodo.*

CAPUT XIV. §. IX.

Viſis expreſſis in d. Extravaganti *Ambitioſæ*, non omittendum addere aliqua circa eam, & præcipuè circa Beneplacitum Apoſtolicum per eam in locatione bonorum Eccleſiæ ultra triennium facta requiſitum, & ſignanter, quomodo Beneplacitum impetretur, & executioni demandetur, & an locatio ultra triennium, eo ipſo quòd eſt munita beneplacito, ſit abſolutè valida, itaut nihil ulteriùs ad ejus validitatem ſit neceſſarium, ac denique an, & quando Beneplacitum præſumatur.

Quo igitur ad modum impetrandi Beneplacitum ſciendum, quòd à Papa conceditur paſſim, & tam litteris ſub Plum-
1 bo, quàm etiam per alias in forma brevis, quarum formulam ſi videre cupis cum explicatione tenoris, necnon praxi expediendi, adeas Corrad *in praxi diſp. Ap. l. 9.* ubi latè per tot. li.

Sciendum autem, quòd idem Paulus Secundus ultra di-
2 ctam Conſtitut. incipien. *Ambitioſæ* edidit etiam aliam in hac materia, in qua præcipit omnibus Commiſsariis, & Delegatis litteris Apoſtolicis, quæ deſuper dicto beneplacito expediuntur in forma, *ſi in evidentem*, ut cautè, & diligenter attendant cauſas in ipſis litteris per ſupplicantes expreſſas, illaſque diſcutiant, & teſtes, & probationes ſuper narratorum veritate recipiant, ſub graviſſimis pœnis ibidem expreſſis, & quia vult ulteriùs, quòd in quibuſcumque litteris, & Commiſſionibus hujuſmodi Conſtitutio illa inſeratur, hinc eſt, quòd ita ſervatur, & litteris Apoſtolicis ſuper dicto Beneplacito expeditis, Conſtitutio illa totaliter inſeritur, & aliqui æquivocando credunt eam eſſe ipſam Extravag. *Ambitioſæ*, quos uti praxis ignaros arguit Corrad. *dict. l. 9. c. 3. n. 35.* ubi etiam num. ſeq. monet eam inſeri tantùm, quando Beneplacitum expeditur per litteras ſub plumbo, non autem quando expeditur per Breve, & quando agitur de locatione ad decennium, vel ultra, non ſi tantùm ad novennium, & quatenus etiam in aliis caſibus omittatur ejus inſertio, non propterea vitiatur conceſſio, cùm in ipſa non adſit clauſula annullativa conceſſionis, ſine ejus inſertione factæ, ut advertit idem Corrad. *dicto lib. 9. cap. 5. n. 12. verſ. nec tamen.*

Pro validitate autem locationis clarum eſt, quòd ſervanda eſt diligenter forma litterarum Apoſtolicarum ſuper 3
Beneplacito expeditarum, & dictæ Conſtitutionis in eis inſertæ: Rota in Cottonen. Bonorum coram Platto impreſs. per Marcheſ. *tom. 1. fol. 114.* & coram Merlin. *dec. 887. n. 17. & ſeq. & in rec. dec. 336. n. 12. & 17. par. 10.*

Undè cum litteræ ſint conditionatæ, *ſi in evidentem utilitatem*, juſtificari debet utilitas per Teſtes, & proba- 4
tiones ab executoribus earum recipiendas, ut in dicta Conſtitutione habetur, & dixit Rota *deciſion. 60. n. 7. & ſeq. par. ſecunda diverſ.* & coram Cavaler. *dec. 215. n. 4.* & latè coram Durano *dec. 250. n. 9. & ſeq.*

Et quia ſolet in litteris apponi clauſula, *vocatis vocan-* 5
dis, debent executores aſsumere partes Judicis, & examinare Teſtes formiter, & alias probationes, aliaque acta neceſsaria facere judicialiter citatis citandis, aliàs nulliter procedunt, Rot. *dec. 36. n. 13.* poſt Cenc. de Cenſ. Cavaler. *dec. 215. n. 4. & dec. 347. in princ.* Duran. *dec. 250. n. 10.*

Si autem non adſit dicta clauſula, *vocatis, &c.* ſed 6
ſimpliciter commiſsum ſit Delegato, ut ſe informet, & ſi reperit in evidentem utilitatem Eccleſiæ cedere, confirmet alienationem, aut alienandi facultatem concedat, tunc ſatis eſt, ut adhibeat cognitionem extrajudicialem abſque citatione, Corrad. *in prax. diſpenſ. l. 9. cap. 5. n. 10.* & in his terminis procedit Rot. *deciſion. 479. n. 2. par. 1. div.* ubi dicit, quòd in hujuſmodi proceſſibus non eſt neceſſarium citare, quia non proceditur judicialiter.

Idemque eſset ſtante clauſula, *conſcientiam tuam onera-* 7
mus, quia talis clauſula operatur, ut poſſit executor ſe extrajudicialiter informare, & quòd non requiratur citatio, Menoch. *de arbitr. l. 1. q. 17. n. 4.* Lancell. *de attent. par. 2. c. 12. lim. 10. n. 6.* Monet. *de commut. ult. vol. cap. 7. n. 153. & ſeq.* Rot. coram Merlin *dec. 10. n. 9. & ſeq.* Sed hoc intelligitur ſi cum tali clauſula non concurrat etiam alia, *vocatis*
vocandis, vel etiam *ſervatis ſervandis*, quæ illi æquipollet 8
dec. 94. n. 49. par. 7. rec. aut ſimilis tribuens cauſæ cognitionem, quia tunc per iſtas modificaretur clauſula, *conſcientiam tuam*, quaſi dictum ſit, *Judicialiter procedas, & uti Judicis conſcientiam tuam oneramus*, Alex. *conſ. 218. n. 1. lib. 2.* & aliis adductis Rot. *dec. 94. n. 49. & ſeq. par. 7. in rec.* & penès Merlin. *dec. 702. n. 19. & ſeq.*

Et neceſse eſt, quòd ex actis conſtet prædicta fuiſse ſervata Corrad. *in praxi diſpenſat. l. 9. cap. 5. n. 7. ad fin.* aliàs
ex eorum inſpectione convinceretur nullitas, Duran. *d. dec.* 9
250. n. 11. & ſeq. Dummodò tamen inſpiciantur omnia
acta, aliàs ſi verbi gratia, tranſportatus non fuiſset pro- 10
ceſsus integer, clarum eſt, quòd non poſset ex ejus inſpectione convinci nullitas præfata, Seraphin. *dec. 1307. n.*
2. & 3. ubi tamen proceſsus ſit fabricatus, aliàs inde pari- 11
ter convinceretur nullitas, quòd nullus proceſsus fuiſset fabricatus; ſententia enim executoris non juſtificaretur ex actis, & ſic non eſset attendenda, Cavaler. *dec. 215. n. 4.* Merlin. *dec. 702. n. 43.* Rot. *dec. 160. n. 7. par. 2. diverſ. & dec. 624. n. 4. par. 2. & dec. 94. n. 43. par. 7. rec.*

Et examen Teſtium faciendum ab ipſis executoribus, non 12
autem demandandum Notario, ut firmavit in ſpecie Rot.
dec. 628. n. 7. par. 3. rec. & ratio eſt, quia attentis verbis illis 13
litterarum, *Diſcretioni veſtræ committimus, & mandamus, &c.* junctis aliis, *ſervata forma litterarum Prædeceſſoris hujuſmodi*, videlicèt Pauli 2. ibi inſertarum, in quibus habetur, *diſtrictè præcipimus*, conſtaret electam fuiſse induſtriam
perſonæ, ac proindè adeſse neceſſitatem procedendi per ſe 14
ipſum, juxta Gloſ. *in l. ſæpè audivi ff. de offic. Præſul.* quam totus Mundus approbat, ſecundùm Felin. *in c. eam te n. 11. de reſcrip.* quem unà cum pluribus aliis refert Rot. ubi ſupra.

Quod utique magis procedit, ſi non committatur Nota- 15
rio nudum Miniſterium receptionis juramenti, ſed totum examen, & ſic citationes Teſtium, & alia ſimilia, quæ cùm ſapiant juriſdictionem, Notario committi non valent, Gloſ.

in

in clem. un. in princ. de off. de leg. ubi Imol. n. 3. Ancar. n. 4.
Card. n. 7. verſ. opponitur, & alios adducens Rot. *d. dec.*
628. *n.* 8. *part.* 3. *rec.*
16 Et eadem ratione ſequitur, ut ſi agatur de permutatio-
ne bonorum Eccleſiæ, neceſſe eſt executores inſpicere Ter-
ras Eccleſiæ tradendas, aliàs enim non poteſt dici eis
conſtitiſſe de evidenti ejus utilitate, ut cenſuit Rota in Lu-
cana nullitatis alienationis bonorum cor. Blanchetto, im-
preſſa per Marcheſ. *de commiſ. par.* 1. *fol.* 110.
17 Poteruntque opponi adverſus proceſſum horum executo-
rum omnes nullitates, quæ opponuntur adverſus quoſcum-
que alios proceſſus, & adverſus quaſcumque examinatio-
nes Teſtium, quas longum eſſet referre, & extra inſtitutum,
in ſpecie tamen ſi non fuiſſent legitimè exequutæ citatio-
nes, ſi Teſtes non fuiſſent examinati in loco deſignato, ſi de
18 Juramento Teſtium non conſtet, niſi per verba enunciativa
Notarii, *Teſtis Juratus*, *&c.* eſſe nullum dictum examen,
dixit Rota *in d. dec.* 628. *n.* 4. *&* *n.* 9. *&* 10. *par.* 3. *rec.*
19 Et ubi ſemel nulliter procedendo Decretum interpo-
ſuerint, non poſſunt ampliùs ſe ingerere, & melius pro-
cedere, quia ſunt Judices delegati, quorum Juriſdictio per
20 primum actum expirat, ſive benè, ſive malè proceſſerint,
& Judicaverint, Corrad. *in praxi diſpenſ. lib.* 9. *c.* 11. *propè*
fin. verſ. ubi tamen Caval. *dec.* 347. *num.* 2. Rot. *dec.* 631.
n. 8. *& dec.* 678. *n.* 3. *p.* 2. *rec.*
Prout etiam expirat hæc Juriſdictio, ſi Papa concedens
deceſſerit, antequam litteræ fuerint executoribus deputatis
præſentatæ, forma enim earum præſefert regulariter com-
miſſionem, ut deputati aſſumendo partes Judicis, de evi-
denti priùs utilitate cognoſcant, & ea cognita licen-
tiam alienandi concedant, vel alienationem factam appro-
21 bent, ut ſupra dictum eſt, & licèt quando agitur de mero,
& neceſſario executore gratiæ jam factæ, ejus facultas non
expiret per mortem concedentis *cap. ſi ſuper gratia de offic.*
delegat. in 6. tamen ſecus eſt, quando committitur hoc
22 modo, *gratia facienda*, ut in his terminis ſæpe declara-
vit Rota, & ſignanter coram Mant. *dec.* 41. *n.* 2. *& ſeq.* cor.
Durano *dec.* 225. *n.* 7. *rec. dec.* 473. *n.* 3. *p.* 2. *dec.* 277. *n.* 13. *p* 8.
& dec. 336. *n.* 10. *& ſeq. p.* 9. Unde eveniente tali caſu expe-
ctandus ſucceſſor, & petendum ab eo indultum, ut proce-
dant juxtà praxim, de qua Corrad. *d. l.* 9. *cap.* 15. *in fin.*
23 Stantibus verò prædictis verbis in litteris Beneplaciti,
vocatis vocandis, quæ imponunt neceſſitatem citandi, ut
dictum eſt, optima cautela erit expedire citationem, ſeu
monitionem per edictum cum inſertione totius tenoris
litterarum, monendo omnes in genere, & quoſcumque
volentes dicere de obreptione, aut ſubreptione, aut aliàs
ſe opponere, illudque affigere ad Valvas Eccleſiæ, cujus
ſunt bona, & in loco, ubi ſunt ſita, juxta praxim, de
qua Corrad. *in praxi diſp. Apoſt. l.* 9. *cap.* 5. *n.* 13.
24 At iſta citatio generalis relevat ab onere citandi eos quo-
rum non eſt certum intereſſe, & quos neſcitur impedire poſ-
ſe locationem, quò enim ad illos, quos ſcitur habere inte-
reſſe, & valere ſe opponere locationi ad longum tempus,
& illam impedire, talis citatio non relevat, ſed requiritur
ſpecialis, juxta tradita per Decian. *conſ.* 251. *n.* 4. Cravett.
conſ. 89. *n.* 6. ubi de Com. Becc. *conſ.* 19. *num.* 9. *ad fin.* Bich.
dec. 469. *n.* 2. *& ſeq.* Intelligendo ſi ſint præſentes, aliàs ſe-
cus eſſet dicendum, Angel. *in l. fin. num.* 10. *poſt med. verſ.*
& attende in hoc C. de Jur. deliber. Seraphin. *deciſ.* 371.
25 *num.* 4. Coccin. *dec.* 151. *num.* 5. *verſ. Nam fuit*. Adeò, ut
prætendens nullitatem ex hoc capite, quòd aliquis non fue-
26 rit particulariter citatus, probare debeat, eum fuiſſe præ-
ſentem, Marin. *var. cap.* 11. *num.* 4. *& ſeq.* Adden. ad Gre-
gor. *dec.* 473. *num.* 22. Adden. ad Buratt. *dec.* 750. *n.* 7. Rot.
dec. 597. *num.* 3. *par.* 4. *recent.* non tamen dicitur abſens
27 quis, ex quo eſt in alio loco ejuſdem Provinciæ, & Juriſdi-
ctionis ad hunc effectum, ut ejus abſentia relevet ab hoc one-
re ſpecialiter eum citandi, & non ſufficiat citatio generalis
per edictum, ad tradita per Roland. *de invent.* q. 95. *verſ.*
modò has opiniones Phanucc. *eod. tit. p.* 4. *n.* 17. *verſ. hinc*
Sigiſmundus, Rot. cor. Bichio *dec.* 469. *n.* 5.
28 Inter habentes autem certum intereſſe, ac valentes con-
tradicere, eſt ſine dubio Rector Eccleſiæ, cujus bona locan-
tur, & ideò in ſpecie citandus erit, Corrad. *d. praxi lib.* 9. *c.*
5. *n.* 13. & non ſolùm Rector, qui actualiter poſſidet benefi-
cium, ſed etiam ſi quis adeſſet, qui ex aliqua cauſa ad illud
29 regreſſum haberet, prout practicatur ſignanter in reſignan-
tibus cum penſione, quia cùm de illius præjudicio agi poſ-
ſet, & ipſe erit citandus, ut firmat idem Corrad. d. cap. 5. n. 15.
Et ubi agatur de alienatione rei Eccleſiæ Cathedralis,
30 citandum erit Capitulum, etiam ſi res ſit de menſa Epi-
ſcopali, & Capitulum habet menſam ſuam ſeparatam, ut
firmavit in ſpecie Rot. *dec.* 628. *n.* 2 *p.* 3. *recent.* ubi tamen ex-
preſſè dictum erat in litteris, *vocato Capitulo*, aliàs conclu-
ſio pateretur forſan in rigore aliquam difficultatem, nam
ipſa Rota *in dec.* 443. *coram Seraphin.* ibidem citata con- 31
trarium apertè cenſuit in dictis terminis rei menſæ Epiſco-
pi, ſeparatæ à menſa Capituli, tutius tamen eſſet illud
citare, intereſt enim ejus ne poſſeſſiones, & bona Eccle-
ſiæ alienentur, ut poſt Innoc. *in c. Novit de his, quæ fiunt*
a Prælat. & ibidem Abb. n. 7. admittit etiam Seraph. *d. dec.*
443. *n.* 5. unde ſequitur ut ſit citandus, & defectus talis ci-
tationis vitiat proceſſum, licèt ſecus ſit quo ad defectum
conſenſus ejuſdem capituli in alienatione, ut concludit ibi-
dem Seraph. & de eo dicam infra *§. ſeq. num.*
Dubitari tamen poteſt, an idem ſit dicendum in caſu, 32
quo Rector Eccleſiæ, vel Capitulum alienaſſet, & appa-
reret ejus quoque nomine ſupplicatum fuiſſe pro bene-
placito, & hoc caſu defectum citationis ejuſdem opponi
non poſſe, tenuit Rota *dec.* 636. *n.* 4. *p.* 1. *div.* & idem in
terminis Capituli, ſenſit, licèt non firmaverit, eadem Ro-
ta coram Durano *dec.* 365. *num.* 13.
Et contraria eſt ſine dubio tutior, quia Conductori ſolo 33
incumbit onus probandi utilitatem Eccleſiæ, Alex. *conſ.*
169. *n.* 5. *&* 6. Seraphin. *dec.* 413. *n.* 2. Duran. *dec.* 250. *n.* 2.
& dum talem probationem facere debet formiter, vocatis
vocandis, ut ordinatur in litteris beneplaciti, hinc ſequi-
tur, ut curare debeat citari capitulum, vel alium, qui
habeat principale intereſſe, vel principalem curam rei Ec-
cleſiæ, quamvis ipſemet alienaſſet, ac etiam pro beneplaci-
to ſupplicaſſet, cùm ſine tali citatione non poſſit dici fa-
cta legitima probatio, & adimpleta forma litterarum ex
ſupradictis, & optimè fuit firmatum in *dec.* 624. *num.* 4.
& 5. *part.* 1. *recent. & in dec.* 336. *num.* 13. *par.* 10. *rec.* ubi
aliæ deciſiones referuntur.
Item dubitari poteſt ſi locetur res Eccleſiæ, quæ ſit de
Jure patronatus Laicorum, an ſit citandus Patronus, & 34
licèt magis communis ſtet pro negativa ea ratione, quia
ejus conſenſus non ſit neceſſarius in tali alienatione,
ut patet ex relatis per Maceraten. *lib.* 1. *reſol.* 25. *num.* 8.
Lambertin. *de jurepatr. lib.* 3. *q.* 2. *art.* 7. *per tot.* Quarant. *in*
ſum. Bull. in verbo alienatio num. 4. Barboſ. *de jur. Eccleſ.*
univ. lib. 3. *cap.* 30. *n.* 9. *ad fin.* ubi licèt referat nonnullos
contrarium tenentes, tamen dicit eos non probare, nec
in praxi ſervari, quod dicunt.
Tamen contraria eſt tutior, & æquior, quia agitur de 35
ejus intereſſe ſaltem ſecundariò, quòd Eccleſia in qua ha-
bet Juſpatronatus, non depauperetur, tenetur enim ſibi
in caſu neceſſitatis ſubminiſtrare alimenta *c. nobis* 25. *ad*
fin. ibi, *& ſi ad inopiam vergat, ab Eccleſia illi modeſtè*
ſuccurritur: de Jurepatron. Bellet. *de Cleric. debit.* §. 14. *pro-* 37
pè fin. quod tamen intelligitur, ſi ipſa Eccleſia ſit dives,
nempè habeat fructus ſuperantes id, quod eſt neceſſarium
ad cultum divinum, & ſubſtentationem Miniſtrorum,
ut declarat poſt alios Barboſ. *in dict. cap. nobis n.* 8. &
Rota coram Caval. *dec.* 321. *n.* 3.
Et ulteriùs Patronus poteſt ſe opponere, & contradice- 38
re alienationi ubi fiat ſine cauſa, *cap. filiis* 28. *in ordine*
cap. 16. *quæſt.* 7. Abb. *in cap. unic. n.* 20. *ut Eccleſ. benefic. ſin.*
dim. conf. Decian. *conſ.* 174. *num.* 5. *verſ. & licèt* Lotter.
de benef. l. 1. *q.* 11. *n.* 65. *& ſeqq.* & in ſpecie, quòd pro-
pterea Patroni ſint citandi in alienatione, quia poſ-
ſunt contradicere, videtur ſenſiſſe Rota coram Duno-
zett. ſen. *dec.* 330. *n.* 1. *&* 2. & quòd ſaltem ex urbanitate,
& honeſtate quadam vocari debeant, licèt non ex neceſ-
ſitate, dicit Corradus *in d. praxi diſpenſ. l.* 9. *c.* 5. *n.* 14.
Beneficati verò Eccleſiæ Cathedralis, vel alterius in qua 39
adſit Capitulum ſecluſo particulari ſtatuto, non ſunt vo-
candi, nec ſpecialiter citandi, quia ipſi debent inſervire,
non autem vocari ad tractatus, & ſe ingerere in admini-
ſtratione bonorum, Gloſs. *in c. cum adhoc penul. verſ. aſſi-*
ſios de Cleric. non reſide. cum aliis adductis per Corrad. *d.*
c. 5. *n.* 14. *verſ. & ubi materia*, & latiùs in *praxi benef. l.* 2.
c. 13. *n.* 37. *& ſeqq.* dictum autem ſtatutum contrarium ad- 40
eſt ſignanter in Baſilica Principis Apoſtolorum de Urbe,
imò ſunt Conſtitutiones Papales, quarum verba refert Cor-
rad. *d. cap.* 5. *n.* 14. & Rota coram Cavaler. *dec.* 77. *in*
princ. ubi quòd eis ſtantibus non eſt locus diſpoſitioni ju-
ris & per tot. ubi reſpondet objectis, *dec.* 85. *&* 91.
Et denique generaliter loquendo citandi erunt, qui 41
de Jure poſſunt impedire alienationem, & è contra, qui
eam impedire nequeunt, citandi non ſunt, Felin. *in cap.*
Eccleſia Sanctæ Mariæ n. 108. *de conſtitut.* Surd. *conſil.* 1.
 E 3 *num.* 94.

Digitized by Google

num. 94. Menoch. *de arbitr. l.* 1. *q.* 17. *num.* 15. Corrad. *d. cap.* 5. *num.* 15.

42 Debent autem probationes, ut ſupra legitimè faciendæ,
concludere ſignanter utilitatem Eccleſiæ, quæ debet eſſe e-
videns, ut habentur in Extrav. & in litteris Apoſt. benepla-
citi, & talis evidentia requiritur, tam reſpectu ipſarum pro-
bationum, ut ſint plenæ, & dilucidæ ex congeſtis per Rot.
in dec. 336. *n.* 14. *p.* 10. *rec.* quàm etiam reſpectu eſſentiæ ip-
43 ſius utilitatis, ut videlicet non ſit adeò modica, ut appli-
cetur illud, *parum pro nihilo reputatur*, quod procedit in
hac materia juxta deciſionem, de qua poſt Ricc. meminit
Ciarlin. contr. 105. num. 49. non enim poſſet dici evidens,
prout requiritur, itaut non ſufficiat ſimplex utilitas abſque
hac qualitate, Honded. *conſ.* 31. *n.* 20. *lib.* 2. Seraph. *dec.*
508. *n.* 12. Unde tantò minus ſuſtineretur contractus, ubi
44 adeſſet etiam dubium, an eſſet utilis, vel non, *dec.* 65. *n.*
19. *par.* 2. *div.* & *in rec. dec.* 94. *n.* 52. *p.* 7. Merlin. *dec.* 702.
n. 52. quod autem tempus præcurrere debeat probatio iſta,
dicam infra §. *ſeq. num.* 10.

E contrà, quando verè conſtat de evidenti utilitate,
beneplacitum eſt tutum, quia eſt ea cauſa finalis, qua mo-
45 vetur Papa ad illud concedendum, itant ejus ſola ſubſiſten-
tia ſufficiat ad illud ſuſtinendum, non habita ratione alia-
rum ſubreptionum, vel obreptionum, Soccin. Senſ. *conſ.*
15. *n.* 50. *verſ.* & *eſt ponderandum lib.* 1. Ruin. *conſ.* 157.
num. 25. *verſ. Nec obſtat*, *lib.* 1. *Genuen. in praxi archiep.*
46 *cap.* 89. *num.* 5. Seraphin. *dec.* 443. *n.* 1. & 2. *dec.* 1174. *n.* 7.
ubi quòd Rota ſæpiùs approbavit, Mantic. *dec.* 101. *n.* 5.
dec. 577. *n.* 10. *verſ.* & *in omnem*, *p.* 1. *rec.* imò voluerunt
multi, quòd adeò ſit potens cauſa utilitatis, ut per eam
ſuſtineatur alienatio, licèt facta ſit non ſervatis ſolemni-
tatibus, ut ſupra *in* §. 6. *num.* 36. *dictum eſt*.

Dummodò tamen ſubreptio, vel obreptio non ſit, ne-
que in narrativa utilitatis, neque circa ipſam, quia utroque
modo vitiatur gratia iſta, ut declarat Rot. *dec.* 178. *n.* 8. *ver.*
hoc enim procedit p. 2. *div.* & penès Seraph. *dec.* 508. *n.* 10.
Barboſ. *clauſ.* 152. *n.* 10. Undè ſi fuiſſent alienata omnia bo-
na Eccleſiæ, neceſſarium eſſet hoc exprimere, aliàs gratia
corrueret, cùm iſta obreptio influat in non utilitatem, ex
quo magna eſt differentia in ordine ad utilitatem, quòd
omnia bona ſint alienata, vel pars bonorum tantùm, & cre-
dibile eſt, quòd Papa requiſiviſſet majorem utilitatem, ſi
47 ſciviſſet alienari omnia, quòdque diverſimodè reſcripſiſſet,
ut cenſuit Rot. *dec.* 319. *num.* 5. & 6. *part.* 4. *tom.* 2. *recent.*
Sic ſi narratum eſſet fieri locationem, & in effectu contra-
48 ctus reſolveretur in venditionem, propter pactum affran-
candi pro certo pretio, arbitrio Conductoris, ſi tacitum
fuiſſet tale pactum; nullum eſſet Beneplacitum, Molpheſ.
ad conſ. Neap. tom. 3. *p.* 14. *q.* 19. *n.* 26.

49 Sic, ſi falsò narratum eſſet non adfuiſſe majorem oblato-
rem, quàm illum, cui facta locatio, gratia corrueret, quamvis
locatio eſſet evidenter utilis, propter dictam ſubreptionem cir-
ca ipſam utilitatem commiſſam, Rot. *dec.* 94. *n.* 61. *p.* 7. *rec.*

50 Ulteriùs ſi bona locanda ultra prohibitionem legis, eſſent
etiam prohibita alienari ab homine, puta à teſtatore, qui illa
Eccleſiæ reliquit, hæc prohibitio eſſet narranda, ut firmat
in ſpecie Molpheſ. *ad conſuet. Neap. tom.* 3. *p.* 14. *q.* 19. *n.* 27.
ubi etiamſi prohibitio hominis eſſet injuſta, & facit regula,
51 quòd *ubi plura ſunt obſtacula non ſufficit tolli unum*, Felin.
in c. nonnulli n. 21. *ad fin. de reſcript.* Gonz. *ad reg.* 8. Gloſſ.
13. *n.* 97. & *ſeq.* Gregor. *dec.* 109. *n.* 6. Put. *dec.* 193. *n.* 1. *l.* 1.
Prout etiam ſi bona eſſent aſſignata pro dote Eccleſiæ, &
menſa Monaſterii, quia inde difficiliùs permittuntur aliena-
52 ri, *cap. poſſeſſiones* & *cap. ut ſupra aliqua de reb. Eccl. non*
alien. Molph. *d. q.* 19. *n.* 24.

53 Et idem ſi eſſent bona à ſupremo Principe Eccleſiæ dona-
ta, Molpheſ. *d. q.* 19. *n.* 25. eſt enim unus de caſibus, ubi Ec-
cleſia non alienat, Gloſſ. *in authent. hoc jus porrectum C. de*
Sacr. Eccleſ. in ver. perpetuò, ubi alios quinque caſus refert,
in quibus pariter nullo modo alienat, unde ſingulorum
facienda erit mentio in impetratione beneplaciti, ſaltem
ad majorem cantelam eadem ratione.

54 Debet autem eſſe ipſius Papæ Beneplacitum, nec ſuffi-
cit cujuſvis alterius, etiam Legati de Latere, nam aucto-
rizare alienationem rei Eccleſiæ, eſt de ſpecialiter reſerva-
tis Pontifici, Abb. *in c. ultimo n.* 10. *de Eccl ædif.* Gam-
bar. *de offic.* & *poteſtat. Legat. l.* 1. *tit. de var. ordin. nomin.*
n. 415. Rot. *dec.* 229. *n.* 8. *p.* 8. *rec.*

55 Et ſi litteræ Apoſtolicæ Beneplaciti ſunt in forma Com-
miſſaria, & loquuntur de aſſenſo præſtando locationi fa-
ciendæ, neceſſe eſt talem aſſenſum præcedere contractum,
Abb. *in c. ut ſuper n.* 17. *de reb. Eccl. alien.* & in aliis locis re-
lati per Quarant. *in ſumm. Bull. verb. alienatio n.* 8. ubi quòd
ideò practicatur, ut ſi factum inſtrumentum priùs, quàm
impetretur Beneplacitum, fiat poſteà aliud, cum inſerto
tenore Decreti commiſſariorum.

Verùm licèt litteræ ſoleant, ut plurimum loqui de con-
ſenſu præſtando, ut dicit Quaranta dicto n. 8. tamen dan-
tur etiam cum facultate approbandi contractum jam fa-
ctum, imò quando in Urbe ignoratur, an contractus ſit
celebratus, vel ne, ſolent cauti ſollicitatores curare, ut conti-
neant utramque facultatem, videlicèt eas dicere, *licentiam
concedant*, & *impartiantur*, & *quatenus ad locationem eam-
dem ſub ejuſdem Sedis Apoſtolicæ Beneplacito deventum fue-
rit*, *illam approbent*, & *confirment*, prout concedit litteras
ſub hac forma, teſtatur Corrad. *in praxi diſpenſat. l.* 9. *c.* 5. *n.*
62. & poſt confirmationem non requiri novum conſenſum
Rot. cor. Coccin. *dec.* 374. *n* 6. & 7. prædicta tamen formula
non ſufficeret, ſi ultra confectionem Inſtrumenti deventum
eſſet ad actualem rei traditionem, ſed neceſſarium eſſet de
ea facere ſpecialem mentionem, Quarant. *in d. verbo aliena-
tio n.* 10. *verſ. ſint cauti*. Imò ad tollendam circa id dubieta-
tem, & ſaluti animarum conſulendum, inolevit praxis, ut
quatenus petatur dicto modo facultas confirmandi aliena-
tionem jam factam, & non narretur expreſſè traditio, offi-
ciales Datariæ addant verba illa, *Poſſeſſione minimè tradita*,
quæ ante non addebatur, ut dicit Corrad. *d. c.* 5. *n.* 64. *verſ.*
& *hodie*, & Donat. *de reg. tom.* 1. *tract.* 14. *q.* 25. *n.* 3.

Beneplacitum Apoſtolicum, an det plenam firmitatem contractui locationis ad longum tempus bonorum Eccleſiæ.

S U M M A R I U M.

1 *Alienatio bonorum Eccleſiæ requirit copulativè ſolemnitates, & cauſam.*
2 *Cauſa legitima alienandi bona Eccleſiæ ſunt neceſſitas, utilitas, & pietas, & incommoditas.*
3 *Cauſa alienandi bona Eccleſiæ reducuntur ad utilitatem, & neceſſitatem.*
4 *Beneplacitum Apoſtolicum ſuper alienatione rei Eccleſiæ, non ſupplet defectum cauſæ.*
5 *Utilitas in alienatione rei Eccleſiæ, ſtante confirmatione Executorum Beneplaciti, præſumitur.*
6 *Decl. procedere, ſi executores ritè, & rectè proceſſerunt.*
7 *Præſumptio utilitatis Eccleſiæ non ſolùm oritur ex beneplacito vera, ſed etiam ex præſumpto.*
8 *Præſumptio utilitatis Eccleſiæ reſultans ex Beneplacito non procedit, ſi contractus ſit ſui natura damnoſus.*
9 *Utilitas, vel neceſſitas Eccleſiæ non probatur per aſſertionem alienantium.*
10 *Neque probatur per aſſertionem Executorum litterarum Apoſtolicarum, quando judicialiter procedere tenebantur.*
11 *Utilitatis Eccleſiæ probatio debet præcurrere tempus locationis.*
12 *Amplia ad effectum validitatis contractus non attenditur, quòd contractus tempore ſucceſſivo ſit utilis.*
13 *Declara procedere, ſi contractus ſit perfectus, & in ſe validus, ſecus ſi prætendatur ſuſtineri, ex capite utilitatis.*
14 *Contrahens cum Eccleſia, ſi contractus ſit ex cauſa neceſſitatis, debet eſſe ſolicitus de verſione pecuniæ in cauſam expreſſam, ſecus ſi ſit ex cauſa voluntatis.*
15 *Contractus dicitur ex cauſa neceſſitatis, pro extinguendis debitis, quæ peti poterant, ſecus ſi pro extinguendo cenſu.*
16 *Contractum locationis non fuiſſe utilem, probatur ex inſtrumento locationis præcedentis factæ pro majori mercede.*
17 *Declara procedere, ſi locatio præcedens habuit effectum.*
18 *Decl.* 2. *procedere ſi probetur in præcedenti locatione non contineri majorem quantitatem bonorum.*
19 *Utilitas neceſſaria in locatione ad longum tempus rei Eccleſiæ ceſſat ſi conſtet, quod Eccleſia eandem utilitatem percipiebat.*
20 *Cenſus impoſitio pro extinguendo alio ſimili, non poteſt dici evidenter utilis.*
21 *Locatio perpetua facta pro eadem mercede, pro qua fiebat locatio ad tempus, eſt evidenter utilis.*
22 *Penſio locationis perpetuæ ſolet eſſe minor in ſexta parte. Et redditur ratio, n.* 24.
23 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica, an poſſit concedi pro canone fructibus minore in ſexta parte.*

25 *Decl.*

Digitized by Google

25 *Decl. tunc dici utilem evidenter locationem perpetuam abſque diminutione mercedis, cùm agitur de re ſubjectâ periculis, & ab eis Eccleſia liberatur.*
26 *Utilitas contractus reſultat etiam à pactis, & ex quibus.*
27 *Solutio, quæ fit in ingreſſu emphyteutæ non attenditur ad convincendam utilitatem Eccleſiæ, ſi fiat Prælato illam ſibi retinenti.*
28 *Subhaſtatio in alienatione rei Eccleſiæ non requiritur.*
29 *Lex civilis non ligat Eccleſiaſticos, etiamſi fuerit à Gratiano in volumine decretorum inſerta.*
30 *Solemnitates Juris canonici antiqui in alienatione bonorum Eccleſiæ, quænam eſſent.*
31 *Beneplacitum Apoſtolicum operatur, ut alia ſolemnitas non requiratur.*
32 *Decl. procedere, ſi ſit legitimè impetratum, & executioni demandatum.*
33 *Decl. 2. procedere, ſi non ſit expoſitum contractum fuiſſe factum cum ſolemnitatibus, & conceſſum Beneplacitum cum clauſula*, ſi ita eſt.
34 *Confirmatio Principis tollit defectus juris civilis, non autem juris naturalis.*
35 *Beneplacitum Apoſtolicum non ſupplet defectus conſenſus Capituli.*
36 *Capituli conſenſus tam non requiritur in alienatione bonorum alterius Eccleſiæ, quàm ſuæ.*
37 *Capituli conſenſus non requiritur in alienatione bonorum Eccleſiæ Cathedralis, quæ non ſunt de ſua menſa.*
38 *Epiſcopi hodie faciunt omnia ſine Capitulo.*
39 *Clauſula*, ſupplentes *tollit omnem defectum juris poſitivi.*
40 *In litteris Beneplaciti ſuper alienatione rei menſæ Epiſcopi ſolet apponi clauſula*, vocato capitulo.
41 *Papa in generali diſpoſitione non ſolet comprehendere ea, quæ ſunt contra jus.*
42 *Beneplacitum Apoſtolicum ſuſtinetur non narratis eis quæ ſunt præjudicialia ſoli Prælato alienanti.*
43 *Beneplacitum Apoſtolicum reſtringitur ad limites contractus.*
44 *Et ubi ſe refert ad Inſtrumentum nihil operatur, Inſtrumento non exhibito.*

CAPUT XIV. §. X.

IMpetratis litteris Apoſtolicis Beneplaciti, ac ritè, & rectè executioni demandatis, juxta ſuperiùs dicta, non videtur poſſe dubitari de validitate locationis ultra triennium factæ, quia in Extravag. *Ambitioſæ* prohibetur alienatio, inconſulto Romano Pontifice, unde ſecus eſt eo conſulto. Verùm quia in eadem Conſtitutione confirmantur etiam omnia Jura antiqua, ibi, *Prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutionibus, prohibitionibus, & Decretis aliis ſuper hoc editis, quæ tenore præſentium innovamus in ſuo nihilominus robore permanſuris*, videndum erit, an ulteriùs aliquid requiratur, & quidem in alienatione bonorum Eccleſiæ duo requiruntur copulativè, cauſa videlicet, & ſolemnitas, *cap. ſine exceptione 12. quæſt. 2.* Rota coram Sera-
1 phin. *dec.* 1490. *n.* 1. in Romana Reſciſſionis contractus coram Blanchetto penès Marcheſ. *de Commiſſ. tom.* 1. *fol.* 98. *n.* 8. *in recent. dec.* 36. *n.* 5. *par.* 7. & alibi paſſim.

2 Aſſumendo autem primum, cauſæ legitimæ ſunt quatuor, nempè neceſſitas, utilitas, pietas, & incomoditas, Molin. *de contract. diſput.* 468. *n.* 2. Quatant. *in ſum. Bullar. verb. alienatio*, *n.* 3. Donat. *de regular. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 9. *n.* 2. *& ſeqq.* & late de ſingulis etiam loquendo Corrad. *in praxi diſpenſat. l.* 9. *cap.* 1. *num.* 18. & priùs, ac valdè latiùs Redoan. *de reb. Eccleſ. non alienand. rubr.* 18. quæ tamen reducuntur ad has duas, nempè neceſſitatem, & uti-
3 litatem Eccleſiæ, unde multi de his tantùm mentionem faciunt, & unam ex eis requiri dicunt, ut videre eſt penès Surd. *conſ.* 181. *n.* 15. *&* 16. Coccin. *dec.* 445. *n.* 3. Rot. *dec.* 336. *num.* 18. *part.* 10. *recent.*

4 Et hujuſmodi requiſiti, cauſæ videlicet alienandi defectus, non ſuppletur Beneplacito Apoſtolico, ut firmant Altograd. *conſ.* 26. *n.* 53. *l.* 1. Quatant. *in ſumm. Bullar. verb. alienatio n.* 7. *propè fin.* Cavalet. *dec.* 288. *n.* 6. Spetell. *dec.* 154. *n.* 88. Rota *dec.* 267. *n.* 15. *p.* 5. *& dec.* 336. *n.* 25. ubi alii referuntur *part.* 10. *recent.*

Verùm ſi ſupponimus Beneplacitum fuiſſe conceſſum ſub
5 ſolita forma, *ſi in evidentem*, ac ritè, & rectè executum, utique probata erit evidens utilitas, & generaliter, eo ipſo, quòd executores litterarum locationem confirmant, utili-

tas præſumitur, Alex. *conſ.* 79. *n.* 6. *l.* 1. Decian. *conſ.* 141. *n.* 1. Seraph. *dec.* 443. *n.* 7. Coccin. *dec.* 391. *n.* 3. Quod intelligitur, ſi executores ritè, & rectè proceſſerint, aliàs ſi 6
oſtenderetur, eos non ſervaſſe formam litterarum, vel alio modo nulliter proceſſiſſe, ceſſaret prorſus dicta præſumptio, Quatant. *in ſumm. Bullar. verb. alienatio num.* 7. *ad* Duran. *dec.* 250. *num.* 8. *& ſeq. in recent. d. dec.* 336. *n.* 15. *&* 16. *par.* 10. Et nulliter proceſſiſſe probatur ex inſpectione Proceſſus, ſi tamen ſit integer, aliàs ſecus, Seraphin. *dec.* 1307. *num.* 2. *&* 3. *& dixi ſupra.*

Et dicta præſumptio utilitatis procedit, non ſolùm ſi con- 7
ſtet de Beneplacito vero, ſed etiam ſi adſit tantùm præſumptum, Giovago. *conſ.* 27. *n.* 59. *par.* 2. Mantic. *dec.* 101. *n.* 3. Rota in Mediolanen. Reſciſſionis permutationis cor. Pamphilio penès Marcheſ. *de commiſſ. p.* 1. *fol.* 112. *n.* 9. Ciarlin. *contr.* 39. *n.* 4. Gregor. *dec.* 343. *n.* 1. *& ibi Adden.* de qua præſumptione aliqua dicemus infra in §. proximo.

At non procedit eadem præſumptio, ſi ex facie inſtru- 8
menti, ſeu qualitate contractus deprehendatur contrarium, ex quo ſit ſui natura damnoſus, uti de donatione, tradit Socin. ſen. conſ. 52. num. 10. lib. 4. & aliis adductis Rot. cor. Bichio dec. 442. num. 12. & 13. & de alienatione, in qua fuerunt Eccleſiæ promiſſa in recompenſam alia bona, non autem actualiter tradita, Rot. *dec.* 430. *n.* 4. *par.* 2. *rec.*

Cæterùm in caſibus, in quibus probanda eſt utilitas, vel 9
neceſſitas, id clarum eſt, quòd non benè probantur per aſſertionem alienantium, quia qui de ſe non poteſt facere actum validum, nec etiam poteſt facere aſſertionem, per quam validetur, Cavalec. *dec.* 439. *n.* 7. Rota in Cracovien. Donationis 26. Novembris 1650. §. *Cauſa pariter coram Bichio*, quæ eſt in ejus impreſſ. dec. 43. num. 5. & in Romana Monaſterii 17. Maji 1657. §. *hic autem coram R. P. D. meo Bevilaqua*, quæ eſt dec. 234. par. 12. recent. n. 13. Mi- 10
nuſque ſtatur aſſertioni ſimplici executorum litterarum Apoſtolicarum, quando judicialiter procedere tenebantur, Rota *dec.* 94. *n.* 44. *p.* 7. *rec. quæ eſt cor. Merlin. dec.* 702. *n.* 44.

Et probatio utilitatis, vel non utilitatis quæ quomodo
concludere debeat, dictum eſt in § præcedenti n. 42. & ſeq. 11
debet præcurrere tempus locationis, non autem poſteriùs, Cæſar. de Graſſ. *dec.* 4. *n.* 1. *de reb. Eccleſ. non alien.* Caval. *dec.* 288. *n.* 5. adeò, ut non ſufficeret probationem præcurrere tempus beneplaciti, quando Papæ narratus fuit contractus uti factus, licèt ſecùs ſit, ſi impetratum cum narrativa, quòd intendebant contrahere, ut diſtinguit Genuen. *in praxi Archiep. c.* 89. *poſt med. verſ. quare dicendum.* Et faciunt, quæ latè dicentur de probanda Læſione in cap. 19. ubi & quomodo facienda ſit probatio valoris.

An autem ſufficiat conſtare de utilitate in principio, quamvis poſtea talis utilitas non permanſerit, dubitari poteſt, & quidquid ſit in aliis contractibus, in locatione videbatur attendi debere etiam tempus futurum, quia locatio eſt contractus, qui habet tractum ſucceſſivum in futurum, & non ſufficit eum adimplere momento temporis, puta per traditionem rei, ſed tenetur locator curare, & facere, quòd conductor uti poſſit toto tempore, ut dicemus in cap. 28. poſt princ. & in his contractibus, qui non finiuntur momento temporis, ſed habent tractum ſucceſſivum, attenditur etiam tempus ſucceſſivum, Bart. in quæſt. *publicanus* num. 9. *&* 10. Ancar. *conſ.* 402. *n.* 7. *&* 8. Roland. *conſ.* 1. *n.* 173. *lib.* 2. & aliis pluribus cumulatis Altograd. *conſ.* 26. *n.* 46. *& ſeqq.* ubi in ſpecie de locatione libt. 1.

Sed verius videtur, quòd attendi debeat tempus ſucceſſi- 12
vum ad alios effectus, puta ad effectum remiſſionis, ſeu reductionis mercedis, non autem ad effectum iſtum validitatis, vel invaliditatis contractus ex hoc capite, quòd fuerit utilis, vel damnoſus Eccleſiæ, quod ultra præfatas auctoritates probatur etiam per text. in ipſa Extrav. *ambitioſa*, in illis verbis, *& tunc in Eccleſiæ evidenti utilitate*; clauſula enim illa, *& tunc*, denotat extremitatem temporis, ut in puncto tradidit Honded. *conſ.* 51. *n.* 61. *lib.* 1. &
ſequuta eſt Rota coram Cavalet. dec. 288. num. 5. quatenus 13
tamen contractus ſit perfectus, & in ſe validus, ſecus autem ſi prætenderetur eum ſuſtineri ex hoc ſolo capite utilitatis, quia tunc non ſufficeret eum fuiſſe utiliter cœptum, ſed requireretur utilitatem permanere, quod ſecus eſt, ubi factus ſit ſolemniter, vel ex cauſa neceſſitatis, Archidiac. *in cap. ſine exceptione* 12. *quæſt.* 2. *ſub num.* 5. Henric. Boic. *in cap. tua nuper n.* 6. *de his quæ fiunt à Prælat. ſin. conſ. cap.* Rot. *dec.* 65. *num.* 4. *part.* 2. *diverſ.*

At ubi alienatio fit ex cauſa neceſſaria, contrahens cum Eccleſia, & ſolvens pecuniam, curare debet, & eſſe ſolicitus, ut vertatur cum effectu in cauſam expreſſam, aliàs enim

14 etiam ſi cauſa illa neceſſitatis fuiſſet vera, & legitima, adhuc
ceſſante tali verſione, contractus corrueret, quod ſecus eſt,
ſi ſit ex cauſa utilitatis, Sperell. *dec.* 154. *n.* 104. Merlin. *dec.*
219. *n* 12. *verſ. quoniam ultra*, ubi quòd hæc eſt diſtinctio,
quam ſequitur Rota, *& dec.* 444. *n.* 16. Rota poſt Cenc. de
Cenſ. *dec.* 25. *n.* 2. *& dec.* 29. *n.* 1. *& dec.* 287. *n.* 5.

Et dicitur ex cauſa neceſſitatis ſi facta pro extinguendis
debitis, ubi tamen ſint talia, ut creditores urgeant, ſeu ſal-
tem urgere poſſint, aliàs ſi verbi gratia, pro extinguendo
Cenſu, pro quo ſolverentur graves fructus, alienaretur aliud
15 capitale Eccleſiæ, ex quo minores fructus ipſa perciperet,
hæc non eſſet cauſa neceſſitatis quia nulla aderat neceſſitas
Cenſum extinguendi, cùm de ejus natura cenſus ſit perpe-
tuus, & non poſſit debitor juxta vulgatam Conſtitutionem
ſanctæ memoriæ Pii V. his diebus beatificati, compelli
illum extinguere, ſed eſſet cauſa utilitatis, ut declarat Sperell.
d. dec. 154. *n.* 106. *&* 107. & Rot. *d. dec.* 287. *n.* 5. *verſ. in
propoſita facti ſpecie*, poſt Cenc. de Cenſ.

16 Probatur autem, locationem non fuiſſe utilem ex Inſtru-
mento locationis præcedentis, ſi ex eo appareat, quòd illa
fuerit pro majori mercede, Genuen. *in praxi Archiep. c.* 89.
n. 6. *in fin.* ubi quòd licèt locatio regulariter non probet, ta-
men ſecus eſt ad hunc effectum, Ciarl. *contr.* 105. *n.* 48. Rot.
dec. 65. *n.* 24. *part.* 2. *diverſ.* & in una Romana domus im-
preſſ. per Marin. *reſol.* 7. *n.* 3. *ad med. par.* 1. & coram Sera-
phin. *dec.* 1490. *n.* 7. *verſ. viſum fuit etiam Merlin. dec.* 702.
n. 53. *&* 54. *in rec. dec.* 94. *n.* 53. *&* 54. *p.* 7. Quod tamen
procedit, ſi talis locatio habuiſſet effectum, aliàs non poſ-
17 ſet ex ea ſumi dicta probatio, Seraphin. *dec.* 1073. *n.* 4. Coc-
cin. *dec.* 273. *ad med.* Rota in Mediolanen. Reſciſſionis co-
ram Pamphilio penès Marcheſ. *de commiſſ. par.* 1. *fol.* 113. *n.*
18 7. *ad fin.* & ubi probetur, quòd in illa præcedenti locatione
non comprehenderetur major quantitas terrarum, quàm in
ſubſequenti, ut habetur in eadem Mediolanen. Reſciſſionis
coram Pamphilio. Imò ſi abſque locatione Eccleſia eam-
19 dem utilitatem antea percepiſſet, reſultaret in locatione
non adfuiſſe utilitatem evidentem, prout in permutatio-
ne, ſi aſſignetur Eccleſiæ res æqualis valoris, dicit Rota
dec. 430. *n.* 5. *par.* 2. *& dec.* 336. *n.* 19. *par.* 10. *rec.* & in im-
20 poſitione Cenſus pro extinguendo alio omninò ſimili, Ge-
nuen. *in praxi Archiep. cap.* 89. *n.* 1. ubi refert deciſum à Ro-
ta in Romana Invaliditatis Cenſus coram Pamphilio.

21 Intelligendo cæteris paribus, nam ſi fiat locatio perpetua
pro eadem penſione, quæ percipiebatur ex locatione ad mo-
dicum tempus, non poterit redargui, quòd non ſit utilis,
etiam evidenter, quia in locatione perpetua ſolet minui
22 penſio in ſexta parte, Giovagn. *conſ.* 27. *n.* 62. *& ſeqq. par.* 2.
Greg. *dec.* 343. *n.* 3. & ibi Adden. *n.* 7. Mediolanen. Reſciſ-
ſionis Permutationis coram Pamphil. impreſ. penès Mar-
cheſ. *de commiſſ. par.* 1. *fol.* 112. *n.* 7. & de emphiteuſi Eccle-
ſiaſtica, quòd poſſit in ea diminui ſexta pars juſtæ penſionis,
23 ſunt text. *in §. dudum & in §. quia verò Leonis*, *auth. de non
alien. aut permutant. & in auth. perpetua C. de ſacroſ. Eccleſ.*

Sed hodie hoc non ſervari, dicit Caldas *quæſt. forenſ.* 10.
n. 8. *poſt med.* & notat etiam Barboſ. *in d. auth. perpetua n.* 2.
in ver. inſertam, & videtur vigere ratio, quia ſi non detur
pro penſione correſpondente fructibus, conceſſio non eſt u-
tilis, prout requiritur, ut conſiderant Gabr. *conſ.* 84. *n.* 12.
l. 2. Vinc. de Franch. *dec.* 191. *n.* 12. Surd. *dec.* 798. *n.* 22. At
ſi conceſſio facta cum prædicta diminutione, non poteſt di-
ci evidenter utilis, ſaltem dicenda eſt pro juſta penſione, ut
cenſuit Alciat. *conſ.* 49. *n.* 4. *l.* 5. nam ultra, quòd ſufficeret
fuiſſe approbatam à juſtiſſimo, & piiſſimo Imperatore in au-
24 th. præcitat. dicta diminutio compenſatur cum periculo
caſuum fortuitorum, quibus ſubjicitur emphyteuta perpe-
tuus abſque ſpe remiſſionis mercedis, quando habuit dictam
diminutionem *d. §. dudum auth. de non alien. aut permut. &
ibi gloſ. in verb. Caſus* Alex. *conſ.* 112. *n.* 2. *lib.* 1. Rot. *dec.*
720. *n.* 6. *& ſeq. & dec.* 723. *n.* 2. *& ſeq. p.* 1. *div. & dec.* 684.
n. 4. *ad med. par.* 2. *rec.*

Unde firmum ſtat, quòd ſi conceſſio fiat abſque dicta di-
minutione, locatio erit evidenter utilis, ut ſupra dictum
fuit, at ſi fiat cum dicta diminutione, poterit dici æqua,
& ſuſtinebitur tantùm ſi fiat ex alia cauſa, quàm utilitatis
evidentis, itaut ſufficiat non eſſe damnoſa Eccleſiæ.

Advertendo etiam ulteriùs, quòd tunc dicetur æqua con-
25 ceſſio in perpetuum, cum dicta diminutione ſextæ partis,
& evidenter utilis, ſi fiat abſque illa, cùm res conceſſa
ſubjacet periculis, & Eccleſia actualiter ab eis liberatur,
aliàs enim ſecus eſſet dicendum, Genuen. *in praxi archiep.
dicto c.* 89. *num.* 6. Rota *d. dec.* 723. *n.* 4. *p.* 1. *div. & dec.*
684. *n.* 4. *ad med. p.* 2. *rec.*

Præterea poſſunt adeſſe in contractu alia pacta, quæ uti-
litatem, vel damnum Eccleſiæ importent, & inter impor- 26
tantia utilitatem ſunt, ſi Eccleſia lucrari debeat meliora-
menta omnia, ut dixit Rota coram Seraph. *dec.* 485. *n.* 3. *&*
4. *& dec.* 208. *n.* 1. *par.* 2. *& dec.* 221. *n.* 5. *par.* 4. *div.* quate-
nus tamen conſtet melioramenta adeſſe, vel fieri debere, aliàs
parum, aut nihil relevaret tale pactum, Rot. *dec.* 398. *n.* 3.
verſ. ſed fuit dictum part. 1. *& dec.* 312. *n.* 3. *par.* 2. *di-
verſ.* item ſi datæ eſſent ei in recompenſam aliæ Terræ conti-
guæ bonis ſuis, eadem Rota in Romana Palatii Sanctæ Ma-
riæ Majoris cor. Pamphilio penès Marcheſ. *par.* 1. *fol.* 102.
verſ. præſertim. Item ſi in caſu quo Conductor deficiat ſol-
vere penſionem, teneatur ad duplum, Rota in Januen. *ſi in
evidentem coram* Lancellott. penès Marcheſ. *tom.* 1. *fol.* 111.
n. 3. vel adeſſet pœna caducitatis, Giovagnon. *conſ.* 27. *num.*
63. *verſ. eo magis quia lib.* 2. & pro utilitate conſideratur et-
iam, ſi reſultet ex contractu decus Eccleſiæ, vel augmen-
tum cultus Divini, ut in dicta Romana Palatii S. Mariæ
Majoris coram Pamphilio ad fin.

Si ſolvatur eadem penſio, ſed in ingreſſu, ſeu princi- 27
pio ſolvatur aliqua conſiderabilis ſumma pro una vice tan-
tùm, ubi talis ſumma vertatur in utilitatem perpetuam
Eccleſiæ, deſervire poterit ad convincendam utilitatem,
aliàs ſi ſolvatur Prælato eam pro ſe retinenti, ſecus eſt
dicendum, Hond. *conſ.* 51. *in fin. l.* 1. Gratian. *diſcep.* 379.
n. 22. Rot. *dec.* 582. *n.* 1. *verſ. & habito reſpectu par.* 1. *div.*

Dixi etiam aliqua in hoc propoſito convincendi utili-
tatem, vel damnum Eccleſiæ in relocatione rei ſolitæ lo-
cati ab antiquo ſupra hoc tit. ſub §. 4. quæ non repeto,
quia ibi videri poſſunt.

Deveniendo nunc ad alium requiſitum copulativè cum
utilitate neceſſarium in locatione ad longum tempus bono- 28
rum Eccleſiæ, nempe ſolemnitatis omitto quòd de jure ci-
vili requireretur ſubhaſtatio, *Auth. hoc jus porrectum Cod.
de ſacroſ. Eccl.* quia de jure Canonico, quod ſervari debet in
hoc propoſito, ut ſupra dictum eſt in principio hujus cap.
ea non eſt neceſſaria, ut docet Bald. *in dict. auth. hoc jus por-
rectum n.* 15. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* Genuen. *in praxi Archiep.* 29
cap. 89. *n.* 9. idque non obſtante, quòd dicta auth. fuerit ap-
poſita à Gratiano in volumine Decretorum ſub *cap. ea
enim* 10. *quæſt.* 2. quia non eam poſuit ad neceſſitatem, ſed
ad oſtendendum affectum Principum erga Eccleſiam, &
quatenus neceſſitatem inducere voluiſſet, utique non po-
tuiſſet, ut poſt alios tradit Donat. *de regular. tom.* 1. *tract.*
14. *quæſt.* 7. *n.* 2. de jure Canonico antiquo quatuor require-
bantur, videlicet auctoritas Prælati, tractatus præcedens,
conſenſus Capituli, & ſubſcriptio ſingulorum, ſaltem per
Notarium, ut poſt plures, quos citat & tradit Quarant.
in ſumm. Bullar. verb. alienatio rer. Eccleſiar. num. 3. *ad fin.* 30
verſ. ſolemnitas, & Corrad. *in praxi diſpenſ. lib.* 9. *c.* 1.
num. 20. *pariter ad fi. verſ. ſolemnitas.*

Verùm de his quoque non opus eſt loqui ulteriùs, quia ho-
die ex diſpoſitione dictæ Extrav. *Ambitioſa* non poteſt fieri 31
locatio rerum Eccleſiæ ultra triennium ſine beneplacito A-
poſtolico, & beneplacitum Apoſtolicum operatur, ut alia
ſolemnitas non ſit neceſſaria, Abb. *conſ.* 41. *n.* 3. *l.* 1. Decian.
conſ. 341. *n.* 12. *circa med. verſic. & quando conceſſio*, Ro-
land. *conſ.* 96. *n.* 31. *& ſeqq. l.* 1. Capic. *dec.* 16. *n.* 1. *in fin. &
n.* 4. *verſ. & omnis ſolemnitas* Sperell. *dec.* 154. *n.* 87. Rot.
dec. 65. *n.* 1. *par.* 2. *diverſ.* & coram Coccino *dec.* 391. *n.* 2.
& alibi paſſim. Beneplacitum enim eſt ſolemnitas, quæ alias
offuſcat, & ceſſare facit, prout habemus etiam de jure civi-
li, quòd ubi in contractu minoris intervenit auctoritas
Principis, ceſſent omnes aliæ ſolemnitates in eo requiſitæ
l. 2. *C. quando Decr. op. non eſt Simon. de decret. l.* 1. *tit.* 1. *n.*
88. Rot. *dec.* 461. *n.* 13. *part.* 1. *recent.* ita adhuc vera ſit con-
cluſio, quòd alienatio rerum Eccleſiæ requirat copulativè
ſolemnitatem, & cauſam, ſed ſolemnitas hodie eſt ſolius
Beneplaciti, quod loco omnium ſolemnitatum deſervit, ut
dicit Rot. *dec.* 590. *n.* 9. *par.* 6. *recent.* ſi tamen Beneplaci-
tum ſit legitimè impetratum, & executores in litteris da- 32
ti legitimè proceſſerint, ac formam ſibi in litteris præſcri-
ptam ſervaverint, ut declarant Quarant. *in ſumm. Bullar.
d. verbo alienation.* 7. *ad fin.* Durao. *dec.* 250. *n.* 8. *& ſeqq.*
Rot. *deciſion.* 336. *n.* 15. *&* 16. *par.* 10. *recent.* & ſi non ſit
narratus contractus, & expreſſum eum fuiſſe factum cum
ſolemnitatibus, & Papa dederit mandatum de confirman- 33
do cum clauſula, *ſi ita eſt*, referendo ſe ad ſupplicatio-
nem, quia tunc earum defectus vitaret, Ant. M. de Ca-
nib. *in conſil. impreſſ.* per Borgnin. *par.* 1. *dec.* 46. *n.* 407. *verſ.
quartò prædicta*, Quarant. *dict. verb. alienatio n.* 7. *poſt
med. verſ.* 2. *intellige.*

Verùm

Digitized by Google

34 Verùm quia confirmatio Principis tollit defectus juris ci-
vilis, non autem juris naturalis, uti conſenſus, ut poſt alios
inquit Curt. Jun. *conſ.* 240. *n.* 28. dubitari poteſt, an benepla-
citum Apoſtolicum ſuppleat conſenſum Capituli Eccleſiæ
35 alienantis, & dicendum eſt non ſupplere, Quarant. *de verb.*
alienatio n. 7. in princ. verſ. non tamen ſupplet. & Donat. *de*
regul. tom. 1. *tract.* 14. *n.* 3. intelligendo ſi confirmatio non
ſit in forma ſpecifica, narrato tali defectu, quia tunc illum
ſuppleret, ut cum Bonacc. dicit ibid. Conat. & non habet
difficultatem, cùm Papa ſit Dominus, vel habeat abſolutam
adminiſtrationem bonorum, etiam Eccleſiarum inferiorum,
ut dictum eſt ſupra in princ. hujus cap.

36 Non autem requiritur conſenſus Capituli, niſi reſpectu
bonorum Eccleſiæ ſuæ, Quarant. *dicto verbo alienatio n. 7.*
Imò etiam ſi ageretur de bonis Eccleſiæ Cathedralis, quæ
37 eſſent de menſa Epiſcopi ſeparata à menſa Capituli, quamvis
de jure non poſſint alienari abſque conſenſu Capituli, cujus
intereſt, ne poſſeſſiones, & bona Eccleſiæ alienentur, adhuc
quia talis conſenſus reſpicit potiùs ſolemnitatem, quàm
ſubſtantiam, hoc caſu alienatio, ſi concurrat evidens utili-
tas, & ſolemnitas Beneplaciti, ſuſtinetur abſque eo, ut ſe-
quendo aliam deciſionem antiquam coram Cotta, cenſuit
Rota coram Seraph. *deciſ.* 443. *num.* 4. & 5. quod eſt notan-
dum, quia hodie *tit. de his, quæ fiunt à prælat. ſine conſ. cap.*
38 receſſit ab Aula, nam Epiſcopi omnia faciunt ſine conſenſu
Capituli, ut inquit Lambertin. *de jur. par. lib.* 2. *par.* 3.
art. 4. *quæſt.* 1. *num.* 1. *in fin.*

Et magis de plano procedit dicta opinio ſtante in litteris
Apoſtolicis clauſula ſupplentes &c. per eam enim tollitur
39 omnis defectus juris poſitivi, & ſignanter prædictus, quòd
Capitulum non conſenſerit, ut tradit Alex. *conſ.* 79. *n.* 7. *lib.* 1.
Abb. *conſ.* 62. *col. ult. verſ. item Papa lib.* 1. Men. *conſ.* 114.
n. 33. & *conſ.* 747. *n.* 7. Rot. *deciſ.* 590. *n.* 10. *par.* 5. *rec.*

Solet tamen in litteris alienationis bonorum Eccleſiæ Ca-
40 thedralis etiam de menſa Epiſcopi ſeparata à menſa Capituli
apponi clauſula, *vocato Capitulo*, ut videre eſt *in deciſ.* 628.
num. 2. *par.* 3. *recent.* ubi Rota cenſuit, quòd ſecluſa etiam
tali clauſula, executores litterarum debeant Capitulum ci-
tare, de quo dixit ſupra in §. præcedenti *num.* 30.

Præterea non ſufficit Beneplacitum in forma communi,
ſi adſit aliquod pactum in inſtrumento conventum, quod ſit
contra jus, & non ſit ſpecialiter narratum Pontifici, abſque
41 enim ſpeciali expreſſione Papa non cenſetur comprehendere
ea, quæ ſunt contra juris diſpoſitionem Alex. *conſ.* 59. *n.* 9.
lib. 1. Roman *conſ.* 327. *num.* 7. & poſt eos in his terminis
Corad. *in praxi diſpenſ. par.* 9. *cap.* 5. *num.* 65.

42 Quod tamen moderandum eſt, ut procedat ſi tale pactum
tangat intereſſe Eccleſiæ, aliàs enim ſi tangeret intereſſe ſo-
lius Prelati, vel verſaretur circa id, de quo Prelatus alienans
poſſet liberè diſponere, niſi ſi verſaretur circa fructus ad eum
ſpectantes tantùm, tunc de eo nulla eſſet neceſſaria ſpecialis
mentio in beneplacito, Rota coram Coccin. *deciſ.* 391. *n.* 4.
& 5. & quæ pacta, & qualitates ſint narrandæ, vide etiam
in præcedenti §. *à num.* 46.

43 Denique Beneplacitum reſtringitur ad limites contractus,
& ultra illos non egreditur, nec tribuit aliquod jus partibus
ultra id, quod ex contractu valido reſultat, Abb. *in cap.* 1.
n. 6. & *c. examinata n.* 3. & 6. *de confir. util. vel inutil.* Pariſ.
conſ 23. *n.* 8. *lib.* 1. Caval. *dec.* 385. *n.* 1. Dur. *dec.* 146. *n.* 16.
44 & *ſeq.* & ubi referat ſe ad inſtrumentum, vel ſupponat lo-
cationem factam, & relatum non exhibeatur, vel ſuppoſi-
tum non juſtificetur, inane prorſus erit, & nihil operabitur,
cap. 2. *de reſcript.* Gonz. *ad reg.* 8. Cancell. *in annot. ſuper*
millit. num. 228. & *ſeq. deciſ.* 498. *n.* 2. *par.* 4. & *deciſ.* 171.
num. 5. & *ſeq. par.* 4. *tom.* 2. *recent.* & plenè in una Calaguri-
tana Decimarum S. Aſcentii, & Davalillo 17. Aprilis 1654.
§. *ultra quod* coram Reverendiſſimo, *quæ eſt in ejus impreſſis*
deciſ. 53. *num.* 38.

Beneplacitum Apoſtolicum quando præſumitur.

S U M M A R I U M.

1 *Beneplaciti Apoſtolici præſumptio ſublata fuit per conſtitutionem Urbani Octavi ſuper præſervatione jurium Eccleſiæ.*

2 *Non tamen tollit d. conſtitutio immemorabilem nec centenariam.*

3 *Centenaria præſervata per dictam Conſtitutionem non eſt neceſſe, quod fuerit completa antequam Conſtitutio ederetur.*

4 *Factum cæptum ante Conſtitutionem, & expectans complementum poſtea in ea comprehenditur.*

5 *Statutum loquens de præſcriptione comprehendit cæptam antequam ederetur, & poſtea completam.*

6 *Decretũ irritans reſtringitur ad terminos conſtitutionis, cui eſt adjectum, & recipit omnes ejus conditiones.*

7 *Centenaria præſcriptio dicitur completa etiamſi deficiant duo, vel tres, aut etiam quatuor anni.*

8 *Conſtitutio Urbani Octavi ſuper præſervatione iuriũ Eccleſiæ non procedit, quando una Eccleſia locat alteri.*

9 *Prædicta conſtitutio non habet locum in Regno Poloniæ.*

10 *Beneplacitum Apoſtolicum ceſſante Conſtitutione Urbani Octavi præſumitur per lapſum triginta annorum.*

11 *Decl. in d. tempore non computandum tempus litis.*

12 *Tempus vitæ Prælati, qui alienavit rem Eccleſiæ non eſt computandum in præſcriptione adverſus eam.*

13 *Secus autem in tempore ad inducendam præſumptionem beneplaciti.*

14 *Beneplacitum, ut præſumatur, non ſolùm requiritur tempus, ſed etiam obſervantia contractus, quæ plenè probanda eſt.*

15 *Obſervantiam ad excludendam ſufficiunt moleſtationes extrajudiciales.*

16 *Decl. non ſufficere proteſtationes clandeſtinas.*

17 *Lis cæpta, & non proſequuta ſi poteſt inſervire pro moleſtatione extrajudiciali, impedit præſumptionem Beneplaciti.*

18 *Obſervantia ad inducendam præſumptionem Beneplaciti ſi adſit aliquod pactum valens contractum annullare, probanda eſt in ſpecie reſpectu illius.*

19 *Beneplacitum ſtante lapſu temporis, & obſervantia præſumitur, ſive ſit enunciatum in inſtrumento, ſive non.*

20 *Et præſumitur etiamſi in inſtrumento ſit reſervatum.*

21 *Beneplacitum, quando intrat ejus præſumptio, præſumitur tale quale neceſſe eſt, ut valeat.*

22 *Et præſumitur etiam utilitas, & alia neceſſaria ad validitatem.*

23 *Beneplaciti præſumptio non procedit, ubi apparet Beneplacitum invalidum.*

24 *Beneplacitum Papæ non præſumitur, ſi appareat adhibitum Beneplacitum alterius inferioris.*

25 *Decl. procedere ſi dictum Beneplacitum inferioris, vel invalidum appareat ex facie inſtrumenti, vel producatur ab eo, qui alienationem tuetur, ſecus ſi ab impugnante.*

26 *Beneplaciti Apoſtolici præſumptio ceſſat in pluribus caſibus relativè.*

C A P U T XIV. §. XI.

SUperfluum videbatur, quærere de præſumptione bene 1
placiti Apoſtolici, nam de anno 1641. Sa. me. Urbanus
VIII. edidit Conſtitutionem ſuper præſervatione jurium Se-
dis Apoſt. & inferiorum Eccleſiarum, per quam talem præ-
ſumptionem prorſus ſublatam eſſe, dixit Rot. cor. Royas
deciſ. 402. *num.* 7. *deciſ.* 219. *num.* 5. *par.* 10. *recent.*

Verùm dictæ deciſiones non intelligi debent generaliter, 2
& abſolutè, ſed in ſuis caſibus, nam in primis dicta Conſti-
tutio, quæ habetur inter impreſſas dicti Pontificis 157. non
tollit immemorabilem, nec centenariam, imo eas expreſsè
præſervat, ut videre eſt *in* §. *non intendimus autem*, & ani-
madvertit Rot. *deciſ.* 398. *num.* 4. *par.* 12. *recent.*

Et circa dictam centenariam in quadam cauſa dubitatum 3
fuit, an intelligeretur de centenaria completa, ita ut non poſ-
ſet in ea computari tempus elapſum poſt dictam Conſtitutio-
nem, & pro affirmativa adducebatur quædam deciſio Rotæ
in una Romana devolutionis Palatii 18. Jun. 1657. §. *quia pon-*
deratum cor. Reverendiſſimo Albergato, & addebatur ratio,
quòd per ſupervenientiam dictæ Conſtitutionis interrupta
fuerit omnis præſcriptio, eo quia conſtituerit in mala fide
poſſeſſorem, imò & irritaverit quamcumque poſſeſſionem
bonorum Eccleſiaſticorum abſque beneplacito detentorum.
Verùm ego defendi contrarium, & obtinui; dicebam enim,
quòd factum cæptum ante editam Conſtitutionem expectans 4
ſuum complementum poſtea comprehenditur in ea, Felin.
in c. fin. n. 11. *de conſt.* Men. *conſ.* 461. *n.* 33. & *ſeq.* & in ſpecie
de ſtatuto loquente de præſcriptione, quòd intelligi debeat 5
de cæpta antequam ederetur, & poſtea completa, Laur. dec.
Avenion. 86. *n.* 1. Seraph. *dec.* 920. *n.* 1. nec obſtare Decretum
irritans, quia licèt irritet poſſeſſionem, & obſervantiam con-
trariam, tamen non poteſt irritare centenariam in ipſa Con-
ſtitutione in qua eſt oppoſitum, præſervatam, cùm ad ejuſ-
dem terminos reſtringi, & omnes ejus conditiones recipere
debeat, Put. *dec.* 1. *n.* 2. & *dec.* 301. *n.* 3. *lib.* 1. cum aliis adduct.
per Gonzal. *ad reg.* 8. Gloſ. 67. *n.* 55. Minuſque obſtante prædi-

ctam

Digitized by Google

ctam deciſionem in Romana devolutionis Palati, quia in ea dicitur centenariam ibi completam fuiſſe ante editam Conſtitutionem, ſed non firmatur hoc eſſe neceſſarium, & hæc eadem opinio fuit poſtea approbata à S. Rota in pluribus deciſionibus etiam poſt hæc ſcripta emanatis, & ſignanter in Romana domus 30. Maji 1672. §. *idque non obſtante* coram R. P. D. meo Emerix, & in Romana domus in Burgo 28. Junii 1669. §. *nec obſtat, quòd ſolitum* cor. Eminentiſſimo Carpineo, & 20. Februarii 1673. §. *nec præſumptum* coram R.P.D. Burlemont. & in Romana Canonum 18. Junii 1674. §. *Abſque eo* coram R. P. D. Vicecomite.

Fuit etiam oppoſitum in cauſa prædicta, quòd computato tempore poſt editam Conſtitutionem uſque ad diem motæ
7 tæ litis, centenaria non aderat, quia deficiebant duo anni circiter, ſed & hoc objectum non relevare oſtendi, dicendo defectum duorum annorum eſſe modicum reſpectu centenariæ, & ideò non attendendum, Pariſ. *conſ.* 32. *num.* 6. *lib.* 3. Lotter. de Benefic. *lib.* 2. *quæſt.* 7. *num.* 63. Merlin. *deciſ.* 45. *num.* 4. *& deciſ.* 60. *num.* 6. *& deciſ.* 164. *num.* 11. ubi de quatuor annis, Buratt. *deciſ.* 142. *num.* 9. & ibi Add. *& deciſ.* 875. *num.* 4. ubi de annis tribus, Rot. *deciſ.* 509. *n.* 1. ubi de annis quatuor, *par.* 5. *recent.*

8 Præterea dicta Conſtitutio quandoque non habet locum, ut ſignanter ſi una Eccleſia locaſſet alteri Eccleſiæ, ut declaravit Rot. cor. Dunoz. Jun. *dec.* 713. *n.* 10. in Pampilonen. Jurium Parochialium 19. Januar. 1663. §. *non urget.* cor. Reverendiſſimo D. meo Bevilaqua, *quæ eſt dec.* 10. *par.* 10. *rec.* & in Romana cenſus 13. Junii 1663. § *hinc neque applicatur,*
9 cor. Reverendiſſimo Domino meo Priolo, nec extenditur ad univerſum orbem, nam non habere locum in Regno Poloniæ, habetur *in deciſ.* 200. *n.* 15. *verſ. nec obſtat conſtitutio par.* 10. *recent.* ubi quòd fuit declaratum à Sacr. Congregat. Concilii, ad quam fuit remiſſa petitio declarationis à Papa, *& deciſ.* 474. *num.* 10. *&* 11. coram Bichio.

10 Unde non omninò inutile erit annotare de præſumptione dicti Beneplaciti, quòd ſecluſa Conſtitutione prædicta illud præſumitur per lapſum triginta annorum, ut firmatur per Ciarlin. *contr.* 39. *num.* 4. *&* Rot. *deciſ.* 21. *n.* 9. *par.* 4. *tom.* 2. *& deciſ.* 32. *num.* 3. *par.* 6. *recent.* per lapſum enim tanti temporis concurrente obſervantia contractus omnia præſumuntur ſolemniter acta, Cavaler. *deciſ.* 575. *num.* 11. Rot. *deciſ.* 537. *num.* 4. *par.* 2. *deciſ.* 212. *num.* 12. *par.* 5. *& deciſ.* 175. *num.* 13. *par.* 8. *recent.*

11 Circa tamen præfatum tempus advertendum eſt, non computari in eo ſpatium litis, Rot. *deciſ.* 168. *num.* 5. *in fin. par.* 4. *& deciſ.* 133. *num.* 13. *par.* 11. *recent.* & hoc eſt clarum, at non ita, quoad tempus vitæ Prælati, qui alienavit,
12 nam licèt & illud ſubdicendum eſſe, dicat Rot. *deciſ.* 336. *num.* 29. *par.* 10. *recent.* & cor. Bichio *deciſ.* 442. *num.* 16.
13 tamen hoc procedit in præſcriptione adverſus Eccleſiam, in quibus terminis loquuntur omnes deciſiones, quæ ibi allegantur, & ſecus eſt quoad iſtam præſumptionem Beneplaciti, Rot. cor. Seraph. *deciſ.* 127. *n.* 13. *& in recent. dec.* 463. *numer.* 8. *part.* 4. & in aliis adductis per Add. ad Gregor. *deciſ.* 354. *num.* 19. quidquid confundere videatur hos terminos Merlin *deciſ.* 702. *num.* 13. *& ſeq. & num.* 17.

14 Et circa obſervantiam advertendum requiri plenam ejus probationem, nec ſufficere, quòd probetur præſumptivè, Lutter. de Benefic. *lib.* 2. *quæſt.* 28. *num.* 91. Add. ad Greg. *deciſ.* 354. *num.* 18. Rot. *deciſ.* 706. *num.* 10. *par.* 13. *&*
15 *deciſ.* 133. *num.* 14. *par.* 15. *recent.* ac ad eam excludendam ſufficere quaſcumque moleſtationes etiam extrajudiciales, Rot. cor. Merlino *deciſ.* 702. *n.* 33. *& in recent. deciſ.* 57.
16 *num.* 27. *& deciſ.* 202. *n.* 9. *par.* 7. licèt ſecus eſſet, ſi factæ tantùm fuiſſent proteſtationes clandeſtinæ abſque citatione
17 partis, Seraph. *deciſ.* 1027. *num.* 10. *& deciſ.* 1085. *num.* 3. ubi etiam dicit idem eſſe de lite cæpta, & non proſequuta, ſed in hac parte contrarium meliùs probare videntur Merlin. & aliæ deciſiones ſupra citatæ, quatenus talis lis inſervire ſaltem poſſit pro moleſtatione extrajudiciali.

18 Advertendum etiam, quòd ſi adeſſet aliquod pactum valens contractum annullare, & de validitate ejuſdem pacti dubitare contingeret, probanda eſſet obſervantia ipſius pacti in ſpecie, Roland. *conſ.* 80. *n.* 10. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 334 *n.* 26. Gregor. *deciſ.* 451. *n.* 7. Rot. *in rec. dec.* 39. *n.* 22. *par.* 8.

19 Prædictis autem concurrentibus, procedit præſumptio Beneplaciti, ſive in inſtrumento fuerit enunciatum, ſive non, quando fuit facta alienatio, Ciarlin. *contr.* 39. *n.* 11. Put. *deciſ.* 355. *n.* 7. *lib.* 2. Rot. in Mediolanen. reſciſſionis permutationis cor. Pamph. penès Marcheſan. *par.* 1. *fol.* 112. *num.* 3. *&* 4. in qua datum fuerat mandatum ad illud obtinendum, *& in recent. d. cap.* 15. *num.* 11. *par.* 6.

Et ſive in inſtrumento legatur reſervatum, ſive non, Gio- 20
vagnon. *conſ.* 27. *n.* 42 *lib.* 2. Add. ad Greg. *deciſ.* 343. *n.* 5. *verſ. quod procedit,* Ciarlin. *d. controv.* 39. *num.* 51. Rot. *deciſ.* 505. *num.* 3. *ubi de communi par.* 2. *recent.*

Præſumiturque Beneplacitum validum, ita ut ſi neceſſe ſit 21
conceſſum fuiſſe ex certa ſcientia, ita præſumitur *d. dec.* 506.
n. 4. *par.* 2. *rec.* & præſumitur etiam utilitas, & omnia alia ne- 22
ceſſaria ad validitatem, ut plenè firmat Ciarlin. *contr.* 39. *n.* 4. Gregor. *dec.* 343. *n.* 1. & ibi Adden. Mantic. *dec.* 101. *n.* 3. *verſ. quia una præſumptio,* Dunoz. Jun. *deciſ.* 114. *num.* 1. *& ſeq.*

Non tamen procederet præſumptio præfata, ſi appareret 23
de beneplacito invalido, tunc enim ex lapſu temporis validum non præſumitur, Pariſ. *conſ.* 27. *n.* 119. *lib.* 1. Cravett. *conſ.* 134. *n.* 44 Mareſcot. *var. cap.* 13. *n.* 6. *lib.* 1. Rub. *in ſuis ſingulis tom.* 2. *par.* 4. *tit. de alienat. rer. Eccleſ. n.* 313.

Prout etiam idem eſſe, ſi appareret adhibitum fuiſſe Bene- 24
placitum Epiſcopi, vel alterius inferioris Papæ, quia, & tunc diceretur obtentum beneplacitum invalidum, & ceſſaret præſumptio Beneplaciti Papæ validi *deciſ.* 53. *num.* 2. *par.* 1. *recent.* imo & quòd ubi reſervatum fuerat Beneplacitum Generalis Religionis, & de Apoſtolico nihil fuerat dictum, appareret hujus defectus, & ceſſaret dicta præſumptio, dixit Rot. in una Lucana Emphytheuſis 10. Januarii 1625. §. *quia ex decurſo* coram Pirovano.

Sed hæc non procedunt ſi non appareat partes contraxiſſe 25
cum Beneplacito invalido ex facie inſtrumenti, ſed produceretur aliquod Beneplacitum invalidum ab impugnante alienationem, quia tunc non tollitur præſumptio alterius Beneplaciti validi ex diuturnitate temporis proveniens, Rot. *deciſ.* 21. *tit. de probat.* cor. Creſcen. & in aliis *deciſ. relat.* per Mareſcot. *variar. cap.* 13. *num.* 8. *lib.* 1. ſecus autem ſi produceretur beneplacitum invalidum ab eo, in quem facta fuit alienatio, & qui eam tuetur, quia tunc ceſſaret præſumptio validi, ea ratione quia cenſetur eum produxiſſe meliorem titulum, quàm haberet, Duran. *deciſ.* 205. *num.* 16. & plenè Rot. *in recent. deciſ.* 336. *num.* 30. *par.* 10.

Ceſſare etiam dictam præſumptionem in aliis quamplu- 26
ribus caſibus contendunt Doctores, ut videri poterit ſignanter penès Ciarlin. *contr.* 39. ubi refert undecim limitationes ejuſdem præſumptionis, ſingulaſque diligenter refellit, & Mareſcott. *var. cap.* 13. *lib.* 1. qui adiri poterunt à plura circa hanc præſumptionem volentibus, quia cùm verè hodie magna ex parte ſublata fuerit ex ſupra relata Conſtit. Urbana, prædicta annotaſſe, ſatis videtur.

De aliis prohibitionibus locationis bonorum Eccleſiæ, aliiſque ejus nullitatibus ultra inductas per Extrav. *Ambitioſæ*.

S U M M A R I U M.

1 *Locatio bonorum Eccleſiæ cum ſolutionibus anticipatis eſt prohibita per Conc. Trid.*
2 *Ampl. ut talis locatio non valeat etiam ſi ſit facta ex indulto Apoſtolico.*
3 *Decl. ampliationem procedere ſi indultum ſit tantùm de locando, non autem ſi ſit de locando cum ſolutionibus anticipatis, & num.* 6. *&* 7.
4 *Derogatio eſt neceſſaria, quando Papa concedit aliquid adverſus Concilium Generale.*
5 *Lim. in Conc. Trident.*
8 *Locationes bonorum Eccleſiæ pro ſolutionibus anticipatis ſunt nullæ in præjudicium ſucceſſorum locantis, non autem ejus, & hæredum.*
9 *Locatio bonorum Eccleſiæ pro ſolutionibus anticipatis ſi facta ſit ex cauſa neceſſaria ipſius Eccleſiæ, ſuſtinetur.*
10 *Dicta locatio ſicut non valet reſpectu ſucceſſoris locantis, ita nec reſpectu conductoris.*
11 *Juriſdictiones Eccleſiaſticæ locari prohibentur.*
12 *Conſtitutio Pauli Quarti ſuper alienatione bonorum Eccleſiæ fuit abrogata à Pio Quarto.*
13 *Prælati ſolent in receptione Prælaturæ jurare de non alienando, nec locando bona Eccleſiæ ultra triennium.*
14 *Juramentum de non alienando bona Eccleſiæ præſumitur præſtitum à Prælatis.*
15 *Juramentum de non alienando ſi ſit ſimpliciter præſtitum intelligitur in caſu illicito, ſecus ſi ſit de non alienando, inconſulto Romano Pontifice.*
16 *Lim. ut non obliget in modicis, neque in caſu neceſſitatis, in quo adiri non poſſit Papa.*
17 *Juramentum de non alienando operatur, quòd alienans ſit perjurus, non autem contractum eſſe nullum.*
18 *Bona Eccleſiæ non poſſunt locari, alia locatione durante.*

19 *Decl.*

19 *Decl. procedere, ſi fiat locatio à Prælatis inferioribus, non ſi à Papa.*
20 *Papa præſumitur facere locationem anticipatam ex cauſa.*
21 *Bonorum Eccleſiæ locatio facta durante alia locatione eſt nulla, ſi fiat de re particulari, ſecus ſi ſit conceſſio univerſalis.*
22 *Feudum nondum devolutum, quando alteri concedi poſſit relativè.*
23 *Bonorum Eccleſiæ locatio ſubjacet omnibus nullitatibus, quibus ſubjacent alia.*
24 *Cellerarius Monachorum non habet facultatem locandi bona.*
25 *Nullitas locationis ubi non reperitur, cenſeri debet locatio valida.*
26 *Prohibitum, quod non reperitur, cenſetur permiſſum.*

CAPUT XIV. §. XII.

POſt conſideratam Extrav. *Ambitioſæ* reſtat videndum,
quid ulteriùs prohibeat liberam bonorum Eccleſiæ lo-
1 cationem, & primò ſe offert Sac. Conc. Trid. quod in *cap.* 11.
ſeſſ. 25. *de reform.* prohibet locationes cum ſolutionibus an-
ticipatis, quocumque privilegio, aut indulto non obſtante,
dicens eas magnam Eccleſiæ Dei perniciem afferre, ac pro-
hibet etiam in Romana Curia, vel extra eam hujuſmodi lo-
2 cationes confirmari, unde eas nec quidem ex indulto Apo-
ſtolico validas eſſe, dicit Carocc. *de locat, & cond. tit. de reb.*
3 *Eccl. n.* 73. *verſ. amplia,* quod tamen intelligendum videtur
de indulto concedente ſimpliciter facultatem locandi, nam
ſi expreſsè diceret pro anticipata ſolutione, non obſtante
Conc. Trid, ſine dubio valeret locatio, imò etiam ſi diceret
tantùm pro anticipata ſolutione tot annorum, abſque ex-
preſſa derogatione Concilii, adhuc valeret, quia licet, quan-
4 do Papa concedit aliquid contrarians diſpoſitioni Conciliorum
Generalium, neceſſaria ſit eorum derogatio ſpecialis,
cap. ex par. 3. §. *cùm autem de Capell. Monac.* Archid. *in
cap.* 1. *n,* 2. *vel dic planius de conſtit.* Cavaler. *dec.* 229. *n.* 3.
5 *&* 4. tamen ſecus eſt reſpectu Tridentini, nam ſufficit Pa-
pam contraria concedere eis, quæ in ipſo diſponuntur abſ-
que ſpeciali derogatione, ut declaravit S. mem. Pius V. in ſuo
mot. prop. relat. per Garz. *de Benefic. par.* 4. *cap.* 5. *n.* 33. Rot.
in rec. dec. 687. *n.* 24. *par.* 2. *& dec.* 71. *n.* 9. *par.* 6. *rec.*
6 Verùm, quia ratio hujus differentiæ inter Conc. Trident.
& alia generalia eſt, quia Concilium Tridentinum *in cap.* 21.
ſeſſ, 25. *de refor.* declarat præſervare ſemper auctoritatem ſe-
dis Apoſtolicæ, ut advertit Rot. *d. deciſ.* 687. *n.* 24. *par.* 1.
recent. & cor. Burat. *deciſ.* 452. *n.* 5. *verſ. & idem quando,*
dubitari poſſe videbatur, an id procedat reſpectu dicti decreti
in cap. 11. de quo agimus attento, quòd Concilium, ibi
dicat, *quocumque indulto, aut privilegio non obſtante, nec
hujuſmodi locationes in Romana Curia, vel extra eam con-
firmentur,* quaſi per hæc verba tollatur præſervatio auctori-
tatis Apoſtolicæ, ſed ultra quòd nullam de ea faciunt men-
tionem ſpecialem, prout videtur neceſſarium, adhuc verba
præfata poſſunt intelligi de privilegiis antea conceſſis gene-
raliter loquentibus, quæcunque ſint, non autem ſi loquan-
tur in ſpecie de anticipata ſolutione, & ſic quòd noluerit
Concilium ligare manus Papæ in futurum, prout ſuæ inten-
tionis eſſe poſtea declaravit in dicto ſubſequenti *cap.* 21. *ea-
dem ſeſſ. & tit.* ubi expreſsè habetur ita ſenſiſſe in omnibus,
& ſingulis decretis, ſub quibuſcumque clauſulis, & verbis.
7 Et ita ſervari in praxi deduci videtur ex latè traditis per
Corad. *in praxi diſpenſat. Apoſt. lib.* 9. *cap.* 7. *n.* 25. *&* 26. *verſ.
ecce igitur;* ubi inquit, quòd ſummus Pontifex quandoque
licentiam concedit, non obſtante dicto Concilio, adverſus
cujus decretum ad ſui libitum diſponit, & ſubſequenter ad-
dit fieri in litteris mentionem de anticipata ſolutione in ſpe-
cie, nihil autem dicit de derogatione dicti Concilii.
8 Verùm tales locationes declarantur nullæ in præjudicium
ſucceſſorum tantùm, ibi *nullatenus in præjudicium ſucceſſo-
rum valida intelligantur,* unde dicendum eſt non ita eſſe re-
ſpectu locantium, ſed valere quoad eos; Rice. *reſol.* 108.
num. 1. *par.* 1. ex quo infertur, quòd ſi locans reſignet in
tempore, quo locatio durat, & reſignatarius nolit ei ſtare,
teneatur ipſe locans refundere penſionem anticipatè perce-
ptam, & ſi moriatur, teneatur hæres, ut tradit Caroc. *de
loc. & cond. tit. de reb. Eccleſ. num.* 75. *&* 76.
9 Et quatenus fieret locatio ex cauſa neceſſaria, puta pro
reficienda cum penſione Eccleſia minante ruinam, & aliun-
de reſici non valente, ſuſtineretur, quia non poſſet dici in
præjudicium ſucceſſorum facta, dum & ipſi Eccleſiam reſi-
cere ex redditibus fuiſſent obligati, Barboſ. *in d. cap.* 11. *n.* 3.

Sicut autem ſucceſſor ſtare non tenetur locationi modo 10
prædicto factæ, ita nec tenebitur Conductor juxta *deciſ.*
Surd. 52. *per tot.* Ciarlin. *contr.* 93. *num.* 13. *& in his term.*
Caroc. *d. tit. de reb. Eccleſ. num.* 78.
Ulteriùs prohibet Conc. eodem *cap.* 11. *ſeſſ.* 25. *de reform.* 11
locare juriſdictiones Eccleſiaſticas, ſeu facultates nominan-
di, & deputandi Vicarios, de qua prohibitione dictum eſt
ſup. in cap. 11. *num.* 31.
Secundo loco ſe offert quædam Conſtitutio Pauli IV. quæ 12
habetur in Bullario novo inter Conſtitutiones ejuſdem Bul-
lar. 2. in qua pariter aliquid additum legitur ultra contenta
in d. Extrav. *Ambitioſæ.*
Verùm de tali Conſtitutione ſuperfluum eſt loqui, ſeu tan-
tùm hoc ſatis eſt dicere, quòd Pius Quartus, quia plurium
litium cauſa erat, illam penitùs abrogavit, & ad viam juris
reduxit, ut aliis adductis dicit Ciarlin. *contr.* 39. *num.* 37. &
videre eſt in Bullario inter Bullas ejuſdem la 11.
Tertiò ſe offert juramentum, quod Prælati omnes majo- 13
res, præſertim recipientes Prælaturas à Papa præſtare ſolent
in earum receptione, de non alienando, nec locando bona
Eccleſiæ ultra triennium, inconſulto ſummo Pontifice, &
prout latiùs habetur in formula talis juramenti *in Pontificali
fol.* 81. *&* 120. & penès Quaranot. *in ſum. Bullar. ver. aliena-
tio n.* 6. & Filliuc. *in ſuis tract. moral. tract.* 44. *de alienat.
rer. Eccleſ. cap.* 1. *num.* 14. quod juramentum cùm præſtari
ſoleat, & debeat, quamvis actualiter non præſtetur, adhuc 14
præſtitum præſumitur ſecundùm Navar. *in tit. de alienat.
rer. Eccl. n.* 12. quem refert, & ſequitur Filliucc. *d. cap.* 1.
num. 13. ea ratione, quia ea quæ fieri ſolent, & debent, facta
eſſe creduntur *l. ult. C. de fidejuſſor.*
Verùm dubitatur, an hoc juramentum operetur tantùm 15
in caſibus, in quibus de jure bona non poſſunt locari, vel et-
iam, in quibus de jure, & ſecundùm d. Extrav. *Ambitioſa,*
licita eſt locatio abſque Beneplacito, & reſpondetur cum
hac diſtinctione, quòd ſi juratum ſit ſimpliciter non aliena-
re, tunc intelligatur in caſu illicito tantùm, ſi verò jura-
tum ſit non alienare, inconſulto Papa, vel ſine licentia Pa-
pæ, & tunc intelligatur etiam in caſu aliàs licito, & per-
miſſo, ut docuit Abb. *in cap. ut ſupra num.* 15. *poſt med.
verſ. aut res non eſt modica,* ubi ita conciliat jura, & Docto-
res antiq. *de Eccleſ. alienan. vel non, & in cap. ult. num.* 3.
& ſeq. de Eccleſ. ædif. & eſt communis opinio, ut teſtatur
Molin. *de contract. quæſt.* 468. *numer.* 8. *propè med.* unde
cùm formula ſolita juramenti ſit concepta ſecundo modo,
ſequitur, ut obliget ad requirendum conſenſum, etiam
ubi Extravagans illum non requirit de rigore, licèt ſecus
ſit, attenta praxi, ut dicit Filliucc. *d. tract.* 44. *capit.* 1.
numer. 16.
Et quatenus juramentum obligêt etiam in caſibus à jure 16
permiſſis, limitatur ut non procedat in modicis, ut docet
idem Abb. *in d. cap. ut ſupra num.* 15. *in princ.* & dictum eſt 17
ſupra *in* §. 3. *n.* 4. *hoc cap.* Prout etiam non procedit in caſu
neceſſitatis, ſi nequeat adiri ſumm. Pontifex, Abb. *in dict.
cap. ult. n.* 8. *de Eccleſ. ædif.* Molin. *de contract. quæſt.* 468.
num. 8. *ad fin.* & generaliter tale Juramentum de ſe inſpe-
ctum operatur, alienantem contra ejus formam fieri perju-
rum, at non operatur alienantem alienationis, ut fir-
mant Molin. *de contract. d. diſp.* 468. *n.* 8. & latè Filliucc.
d. tract. 44. *cap.* 1. *num.* 17. & conferunt latè tradita per
Socc. Jun. *conſ.* 44. *num.* 23. *& ſeq. lib.* 2.
Quartò obſtat validitati locationis, ſi fiat à Prælato, ſeu 18
alio Rectore Eccleſiæ, locatione alia durante, quia non va-
let duabus præcipuis rationibus, una quia non poteſt ſciri
valor rei de tempore in quod collata eſt locatio, ut digno-
ſcatur, an ſit utilis contractus, cùm valor tempore mutetur;
altera quia collata in tempus, quo fortè non poterat fieri à
faciente, cùm poſſit morte præveniri, vel ad aliam Eccleſiam
transferri, prout conſiderat Rebuff. *in l. Neratius* 85. *propè
fin. verſ. item anno ff. de verb. ſign.* Carocc. *de locat. tit. de
reb. Eccl. concl.* 26. & loquendo de renovatione inveſtituræ
bonorum emphyteuticorum, plenè firmat Cocc. *dec.* 2264.
num. 32. *&* 33. ubi dicit, quòd hoc anticipare inveſtituram
nihil aliud eſt, quàm ſupplantare ſummum Pontificem præ-
venire volentem, vel Succeſſorem, *deciſ.* 121. *n.* 16. *par.* 7.
& dec. 166. *n.* 13. *par.* 11. *recent.* & comprobatur concluſio
ultra prædicta apertis juribus de conceſſione, ſeu renovatio-
ne feudi, loquentibus nempè *in cap.* 1. ubi Gloſ. *in ver.
Archiepiſcopus ante med. verſ. & eſt notandum qui ſucceſſ.
feud. dar. tenean. cap.* 1. §. *moribus verſ. ſecus eſt in eccle-
ſiaſticis, ſi de feud. def. ſit controv. inter. dom. & agnat.
cap.* 1. *verſ. ubi vero de cleric. qui inveſtit. fecit.* & latè
Roſental. *de feud. cap.* 6. *concl.* 16. *num.* 2.

De-

19 Declaratur tamen concluſio iſta, & limitatur, ut procedat
in Prælatis inferioribus, non autem in Papa, quia de ſolis
Prælatis inferioribus loquuntur dd. jura, & quamvis d. Gloſ.
in cap. 1. *qui ſucceſſ. Feud. dar. tenean.* adducat rationem, quæ
convenire videatur etiam ipſi Papæ, & Imperatori, ex quo
nihil habent à Prædeceſſore, & quo ad Imperatorem exten-
dunt expreſsè concluſionem ibi Præpoſit. *col.* 2. *verſ. in Gloſ.
ſia.* Affliƈt. *num.* 94. & Martin. *laudea. aum.* 15. quos refert
Scrader. *de Feud. par.* 3. *cap.* 2. *num.* 25. tamen ratio diver-
ſitatis, quoad Papam, & Prælatum inferiorem maxima eſt,
20 quia in Prælato inferiori non præſumitur cauſa alienandi
feudum nondum apertum, ſecus autem in Papa, Gabr.
coaſ. 83. *n.* 22. *&* 53. *lib.* 1. qua ſtante poſſunt Succeſſores
etiam non hæredes obligari *cap. Abbate ſane de re judic.
ia* 6. Bald. *coaſ.* 159. *lib.* 3. unde tenentur Succeſſores Papæ
ex dicta præſumpta ratione conceſſionem licèt præventivam
approbare, ut plenè firmatur *ia deciſ.* 664. *n.* 13. *par.* 2. *rec.*
ubi, & quòd ſi dictæ præſumptioni addatur juſtificatio cau-
ſæ, nihil erit dubitandum de poteſtate, & quòd cauſa juſti-
ficabatur in caſu illo, quia conſtabat de meritis familiæ in-
veſtitæ erga Sedem Apoſtolicam, & de ſolutione certæ ſum-
mæ, & augmento canonis, quæ omnia probant verſionem
contractus in utilitatem Sedis Apoſtolicæ, quæ nunquam
moritur, & faciunt ceſſare dictum Gloſsæ præfatæ, quam
procedere tantùm in gratioſa conceſſione, ſecus ſi ſapiat
contractum, & concurrant benemerita, declarant Affliƈt.
in d. cap. 1. *n.* 52. Burſat. *conſ.* 30. *n.* 50. & alii, quos Rota
ibi allegat, quibus addi poſſunt ad comprobationem hujus
limitationis, quæ dicam infra *Cap.* 60. de ſucceſſore, quan-
do teneatur ſtare locationi in caſu 14. *ad fin.*
21 Secundò declaratur eadem concluſio, & limitatur, ut pro-
cedat ſi locetur, ſeu fiat inveſtitura de re particulari non-
dum vacante, ſecus autem ſi fiat conceſſio aliqua univer-
ſalis, in qua veniat etiam feudum, nondum apertum,
quia hic eſt effectus cauſæ univerſalis, ut remoto impedi-
mento conceſſionum, trahat ad ſe omnes partes ſub ſe
comprehenſas, tanquam incrementa, & acceſſiones, &
ſic cedat validitati conceſſionis generalis, quòd ſi conceſ-
ſum eſſet, de ſe non valeret, ut ex pluribus latè formatur
in dicta deciſ. 664. *num.* 14. *par.* 2. *recent.*
22 Cæterum ſi quæras, an regulariter feudum, nondum aper-
tum, poſſit alteri concedi, adeas Mareſcot. *var. reſol. lib.* 1.
cap. 39. ubi principio dicit tenendam affirmativam pro regu-
la, eamque poſtea multipliciter ampliat, & limitat, *& ſub
num.* 19. *& ſeq.* loquitur in ſpecie de Eccleſiaſticis.
23 Poſtremò ubi prædictæ omnes prohibitiones locationis
rerum Eccleſiæ, ejuſque nullitates deficerent, adhuc ea re-
dargui poterit generaliter de omnibus nullitatibus, de qui-
bus redargui poſſunt aliæ locationes, de quibus ſuis locis di-
cetur, unde etiam locatio ad triennium redargui poterit
de nullitate ex defectu poteſtatis ejus qui illam fecit, puta
24 ſi locatio rei Monaſterii facta eſſet à Cellerario, & non di-
ceretur eum habere talem poteſtatem, quia officium Celle-
rarii eam non tribuit, locatio eſſet ex defectu poteſtatis nul-
la, ut conſiderarunt aliqui ex Dominis de Rota in una Ti-
burtina locationis coram Milino impreſſa per Marcheſan.
25 *tom.* 1. *fol.* 106. *num.* 5. ubi verò non inveniatur nullitas,
de qua locatio redargui valeat, cenſeri debebit valida juxta
tradita per Surd. *deciſ.* 212. *num.* 15. quod enim non repe-
26 ritur prohibitum, cenſetur permiſſum, Ancar. *conſ.* 243.
num. 2. Alex. *conſ.* 57. *num.* 2. *lib.* 1.

De operibus, quæ locari poſſunt, & quomodo.

SUMMARIUM.

1 *Opera hominum etiam liberorum locari poſſunt.*
2 *Servitus perpetua, ſeu ad vitam non poteſt libero homini imponi.*
3 *Opera poſſunt locari in perpetuum, ſeu ad vitam.*
4 *Operas ſuas locans ad vitam, poteſt ſe liberare ſolvendo intereſſe, vel ſerviendo per ſubſtitutum.*
5 *Opera infamium, & defecta ſenectutis hominum locari non poſſunt.*
6 *Opera infantium ſi locentur etiam pro tempore poſt infantiam, valet locatio pro eo.*
7 *Operum locatio non expirat, ex quo locans ita inſeneſcat, ut ejus opera nulla ſint.*
8 *Facta quadam locari non poſſunt.*
9 *Manumiſſio locari non poteſt.*
10 *Facta illa qua ſunt meri facti, locari poſſunt.*
11 *Facta qua habent admixtum jus, ſi ſunt momentanea, locari non poſſunt, ſi ſucceſſiva poſſunt.*
12 *Opera ad quas tenemur obligatione juſtitia, locari non poſſunt.*
13 *Teſtimonium veritatis faciendum eſt gratis.*
14 *Decl. ut non poſſit accipi aliquid pro ipſa diſpoſitione veritatis, ſecus pro impenſis, & incommodis.*
15 *Inventor rei aliena tenetur eam Domino reſtituere.*
16 *Ampl. ut ſi dominum reperire non poſſit, adhuc ei reſtituere debeat, dando pauperibus pro eo.*
17 *Decl. ut ſi ſit pauper, poſſit eleemoſynam ſibi facere.*
18 *Inventor rei aliena non poteſt pro reſtitutione aliquid petere, ſed poteſt à ſponte dante accipere.*
19 *Opera pro inveniendis rebus perditis locari poſſunt.*
20 *Operarum in inveniendis rebus perditis praſtitarū merces peti poteſt abſque pracedenti earum locatione.*
21 *Decl. procedere ſi ſint impenſa opera, ſecus ſi res caſu abſque ullo labore reperta ſuit.*
22 *Defendere proximū ab injuriis hoſtium quilibet tenetur.*
23 *Merces pro defenſione proximi recipi non poteſt.*
24 *Contrarium.*
25 *Declara, ut merces recipi non poſſit à defendente, qui eſt in poteſtate.*
26 *Decl. 2. non poſſe pro dicta defenſione aliquid peti, ſed poteſt à ſponte dante recipi.*
27 *Epiſcopus, & ejus Notarius non poſſunt quidquam petere ab ordinandis, ſed poſtea ſponte data recipere valent.*
28 *Decl. 3. ut qui poteſt proximum liberare abſque ſuo damno notabili non valeat ad hoc locare operas ſuas.*
29 *Clerici poſſunt locare operas quas tanquam Clerici faciunt in Eccleſiis.*
30 *Declara procedere tantùm in Clericis pauperibus.*
31 *Contrarium verius, & num. 40.*
32 *Opera ſpirituales, & ſancta locari poſſunt.*
33 *Decl. procedere in laboribus, qui fiunt circa opera ſacra, & in operibus, qua non ſunt neceſſaria ſimpliciter in ſacris, ac ſi ad ipſa ſacra non habeatur intentio.*
34 *Sacerdos poteſt locare operas ſuas, ad ſacrificandum in tali Altari, vel tali hora.*
35 *Opera celebrationis Miſſarum, vel aliorum ſacrorum locari non poſſunt.*
36 *Decl. ut non poſſit locari opus operatum, ſed poſſit recipi aliquid ad ſui ſuſtentationem.*
37 *Ampl. ut poſſit deſuper pactum fieri.*
38 *Pactum non mutat naturā actus, ſuper quo interponitur.*
39 *Pactum recipiendi aliquid pro celebratione Miſſarum ultra alias rationes, ſuſtinetur etiam ex quo paciſcens privat ſe ſua libertate aliud faciendi.*
41 *Lim. ut non valeat dictum pactum, ſi factum ex avaritia vel alia circumſtantia damnabili.*
42 *Clericus dives paciſcens de recipiendo aliquid pro ſacrificio, non propterea cenſetur facere ex avaritia.*
43 *Pradicatio verbi Dei eſt opus ſpirituale.*
44 *Pradicator non poteſt velle mercedem pradicationis, nec laborum pro ea neceſſariorum.*
45 *Poteſt tamen aliquid petere pro alimentis, ac mercedem pro laboribus ipſi pradicationi neceſſariò non junctis.*
46 *Pradicator, an licitè poſſit petere ſuggeſtum, ubi pinguior recognitio datur.*
47 *Sacerdos non poteſt quid magis pratendere ratione functionis ſacra magis ſolemniter facta, uti ratione Miſſa Cantata.*
48 *Cantores, & Sonatores ad ornandum divinum officium non exercent actionem ſpiritualem, & mercedem recipere poſſunt.*
49 *Diaconus, & Subdiaconus in celebratione Miſſa ſolemnis canentes ſolum ſtipendium ſuſtentationis recipere poſſunt.*
50 *Clericus inſerviens Miſſa, quod ſtipendium recipere valeat.*
51 *Opera prava locari non poſſunt.*
52 *Decl. procedere in eis, qua non ſolum ſunt mala, ſed etiam punibiles in foro externo, & num. 62.*
53 *Lenocinium locarè non poteſt.*
54 *Operarum punibilium merces, licèt peti non poſſit, tamen ſi ſolvatur repeti non poteſt.*
55 *Rei conventa melior debet eſſe conditio.*
56 *Meretrix poteſt locare operas ſuas in exercendis actibus venereis.*
57 *Meretrix non pracedente pacto, non habet actionem pro mercede ſuarum operarum.*
58 *Contrarium eſt magis receptum.*
59 *Mulier, qua non eſt publica meretrix, non poteſt petere mercedem fornicationis.*

60 Decl. procedere ceſſante expreſſa locatione, ſecus autem ea interveniente.
61 Vir non poteſt petere mercedem fornicationis à muliere etiam ſtante pacta.
63 Clericus accedens ad meretrices non poteſt compelli ſolvere mercedem etiam conventam.
64 Mulier, quæ locavit operas ſuas in venereis, antequam eas præſtiterit, non poteſt agere pro adimplementa contractus.
65 Fides data in malis, non eſt neceſſariò ſervanda.
66 Aſſaſſinium locari non poteſt.
67 Operæ quædam propter excellentiam locari non poſſunt.
68 Menſarum opera locationis nomen admittunt.
69 Advocati, & alii juris profeſſores mercedem in judicio petere non poſſunt.
70 Advocatorum honoraria præſtari debent ante præſtitas operas, quod ſecus eſt in mercede aliarum operarum.
71 Advocati impediti operas ſuas præſtare, honorarium non reſtituunt.
72 Advocatorum, & ſimilium opera non locantur.
73 Doctor non valet locare operas ſuas ſcolari.
74 Aſſeſſor non locat operas ſuas Judici.
75 Medicus non locat operas ſuas ægroto.
76 Decl. prædicta in locatione propriè, ſed impropriè, quandoque locare prædicti dicuntur.

CAPUT XV.

1 OPeras hominum etiam liberorum locari, & conduci
poſſe nulli dubium eſt, ſunt enim text. apert. in l. qui
operas, & l. qui mercedem ff. loc. l. operæ, ff. libert. l. ſtipula-
tiones non dividuntur in princip. verſ. Item operas l. in ſtipula-
tionibus, §. operarum ſtipulatio, ff. de verbor. obligat.
2 Et quamvis hoc videretur intelligendum de locatione ad
tempus, non autem de perpetua, ſeu ad vitam locatoris,
quia hæc imponeret quamdam ſervitutem homini libero,
quæ imponi non valet, ad l. Titia centum 71. §. Titia centum
lib. 2. ff. de condit. & dem. Rot. deciſ. 12. n. 16. & dec. 270.
num. 12. par. 8. recent. tamen verius eſt poſſe etiam locari in
3 perpetuum, ſeu ad vitam, nec locans injicit ſibi vinculum
perpetuæ ſervitutis, quia poteſt ſe liberare ſolvendo intereſ-
4 ſe, vel ſerviendo per ſubſtitutum, ut aliis plenè cumularis
firmat, & communem dicit Burſatt. conſ. 204. n. 22. & ſeqq.
& eum ſequitur Moz. de loc. & conduct. cap. 4. de reb. quæ loc.
poſſ. num. 10. & communem etiam dicit Coler. de proceſſ.
exec. par. 1. cap. 9. num. 27. Viv. opin. 466.
5 Infantis tamen, & defectæ ſenectutis hominis operæ lo-
cari nequeunt, quia horum operæ nullæ ſunt. l. arboribus
6 13. § ac uſufr. ſi tamen reſpectu infantis fiat locatio, quæ ex-
tendatur etiam ad tempus poſt infantiam, pro eo valebit,
quia tunc ejus uſus eſſe incipit, l. ſi infantis 61. ff. uſufr. &
7 reſpectu defectæ ſenectutis hominis ſi ſit facta locatio, dum
operari valebat, & ea durante, ita inſenuerit, non propte-
reà expirabit, ſed durabit, prout durare uſumfructum eſt
text. in d. leg. arboribus, §. de illo.
8 Sunt etiam quædam facta, quæ locari non poſſunt, ut ha-
betur in l. naturalis 5. §. cum do ff. de præſcr. verb. ſed iſtorum
9 factorum unicum exemplum affert ibi J. C. de manumiſſio-
ne, quod & unicum refert etiam Gloſſ. in lib. 1. verb. hono-
10 rarium, ff. ſi menſ. falſ. mod. dix. Verùm dicendum, quòd
quædam ſunt meri facti, ut ire Romam, portare libros, &
ſimilia, & hæc poſſunt locari, ut l. qui operas, & l. opus ff.
11 locat. quædam ſunt facti, quibus eſt admixtum jus, & iſta,
aut ſunt momentanea, ut manumittere, vendere. Teſta-
mentum facere, & ſimilia, & locari non poſſunt, ut in dict.
leg. naturalis, §. cum do, aut habent factum ſucceſſivum,
ut agere pro me in Judicio, & iſta poſſunt locari, ut in eadem
leg. naturalis §. ſed ſi facio, & ita diſtinguendo docet Bart.
in d. §. cum do num. 1.
12 Sunt, & quædam ad quæ quis tenetur obligatione legali,
& juſtitiæ, quæ propterea locari non poſſunt, cùm merce-
dem pro illis accipere non liceat, Gloſ. in l. in eas, & ibidem
Bart. ff. de tutel. & in cap. ab omni, ver. gratis de vit. & ho-
neſtat. cleric. D. Lanfranch. Zacch. de Salario quæſt. 86. n. 2.
13 Inter iſta eſt teſtimonium veritatis ferre, ad quod quili-
bet tenetur, ac ideò omninò gratis, & abſque ulla recogni-
tione faciendum eſt, & ſic locari non poteſt, cap. nolite time-
re 11. quæſt. 3. cap. Non ſanè 14. quæſt. 5. cap. inſinuavit de
14 teſtib. quod intelligitur pro ipſo Teſtimonio ferendo, ſi ſine
impenſa, & magno incommodo ferri poſſit, aliàs qui petit
ferri Teſtimonium, debet impenſas teſti reficere, ac etiam
incommoda compenſare, ut latè declarat Sitd. de aliment.
tit. 1. quæſt. 62. n. 1. & ſeqq. Menoc. de arbitr. caſ. 310. n. 10.
Carocc. de loc. & cond. tit. de teſtib. cog. & meliùs D. Lan-
fran. Zacch. de Salar. quæſt. 86. num. 6. & latè ſeqq. per tot.
Poteſt etiam dubitari; an operæ in reperiendis rebus per-
ditis locari poſſint, nam pro negativa facere videtur, quòd 15
inventor alienæ rei tenetur eam ex lege juſtitiæ domino
reddere, ut docent ſignanter D. Thom. in ſecunda ſecundæ
quæſt. 66. art. 5. ad ſecundum, & Navar. in Manual. cap. 17.
num. 170. & ſeqq. & hoc eſſe peccatum ſimile rapinæ, ſi quis
inventa non reddat, dicit text. in cap. multi 14. quæſt. 5. &
redditur ratio, quia, qui alienum negat, ſi poſſet, & tolle-
ret in cap. ſi quid inveniſti, eadem cauſ. 14. quæſt. 5.
Quod eſt adeò verum, ut etiam ſi facta diligenti inquiſi- 16
tione de reperiendo dominum rei, inventor eum reperire
non potuerit, adhuc eam ſibi retinere non poſſit, ſed illo mo-
do quo poteſt, reſtituere tenetur, puta dando pro Anima
ejus pauperibus, ut notatur in cap. cum dilecti 19. de accuſat.
& ſignanter per Abb. num. 12. Mar. Socc. n. 14. verſ. verum
autem, & Felin. num. 18. Peregrin. de Jur. fiſc. lib. 4. tit. 3.
num. 29. Regin. in prax. pœnit. lib. 10. cap. 10. num. 194.
Niſi fortè inventor eſſet pauper, quia poſſet dare in eleemoſy- 17
nam ſibi ipſi, & ſic retinere applicando meritum pro Anima
domini, Navar. in man. cap. 17. num. 93. Azor. Inſtit. mor.
par. 3. lib. 4. cap. 26. quæſt. 2. verſ. quæres annis.
Si igitur tenetur inventor rei alienæ eam omninò domino 18
reſtituere, apertè ſequitur etiam, ut pro tali reſtitutione ni-
hil probè petat, quod & dixit J. C. in l. falſus, §. qui alienum
ff. de furt. licèt poſſit recipere ſi omninò ſpontè detur, ut tra-
dunt Covar. in reg. peccatum par. 2. §. 3. num. 3. ad fin. verſ.
tametſi apud me, Molin. de juſt. & jur. tract. 2. diſp. 83.
num. 6. Barboſ. in c. qui cum fure 4. in fin. de furt. Leon. de
privil. pauper. par. 2. privil. 193. num. 9.
Verùm his non obſtantibus omninò concludendum eſt 19
poſſe locari operas pro inveniendis rebus perditis, & quod
magis eſt, etiam abſque præcedenti locatione, poſſe peti mer-
cedem operarum in tali inventione præſtitarum, ut probat 20
text. in l. 2. §. fin. & in l. Navis amiſſa §. 1. ff. ad l. Rod. de jact.
ubi datur merces illi, qui invenit res in mari projectas, & in
Idem, & ſi, §. ſi tibi inditium, ff. de cond. ob. turp cauſ. ubi
habetur licitè recipi mercedem pro indicando fure.
Nec obſtant adducta in contrarium, quia loquuntur, & 21
procedunt, ubi quis invenit rem caſu abſque ullo labore,
tunc enim verum eſt teneri ad reſtitutionem abſque ulla
mercede, ſecus autem, ubi neceſſariæ fuerunt operæ, nam
hoc caſu intrat regula, quòd omnis labor optat præmium,
& procedunt jura ſupra pro hac parte adducta, ut benè di-
ſtinguunt Bart. in d. l. falſus, §. qui alienum n. 6. ff. de furt.
Folin. in cap. cum dilecti, num. 18. de accuſat. Carocc. de
locat. tit. de rer. Invent. num. 2. & 3. & latè D. Lanfranch.
Zach. de Salar. quæſt. 71. num. 6. & ſeqq. per tot.
Pari etiam modo dubitari poteſt, an liceat locare operas 22
ſuas pro defendendo aliquem ab hoſtibus, vel latronibus,
aut ſimilibus injuriis, nam omni jure tenemur eas præſtare,
habemus enim in ſacra pagina, Eccleſiaſt. 17. quòd Deus
mandavit illi unicuique de proximo ſuo, & Proverb. 24.
Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & eos qui trahuntur ad in-
teritum, liberare non ceſſes. Idemque Sacri Canones cla-
mant; nam in cap. Non inferenda 23. quæſt. 3. dicitur non
inferenda, ſed in depellenda injuria lex virtutis eſt, qui enim
non repellit à ſocio injuriam ſi poteſt, tam eſt in vitio, quàm
ille, qui facit, & in cap. ult. ead. quæſt. 3. habetur non eſſe im-
munes à ſcelere, qui non liberant eos, quos poſſunt à facto li-
berare, & concordat c. error. cum duob. ſeqq. 83. diſtinct.
Si igitur tenemur alium defendere, & liberare, ergo non 23
poſſumus pro hac opera mercedem recipere, ut arguit Gloſ.
in d. cap. non in inferenda ver. ſi poteſt.
Verùm, quòd ſi quid detur liberanti à Latrunculis, vel 24
hoſtibus, appellanda ſit merces laboris eximii, & certo mo-
do æſtimari non poſſit, dixit text. in l. ſi Pater 35. §. ſi quis
aliquem, ff. de donat. & quòd qui aliquid à te accipit, ut li-
beret te ab hoſtibus, vel Latronibus, operæ ſuæ mercedem
accepiſſe videatur, & ideò non teneatur edicto, quod metus
cauſa, l. metum 9. §. ſed licèt, ff. quod met. cauſ.
Pro conciliatione aliqui dixerunt, quòd tenetur quis 25
defendere proximum ſi poteſt, ut dicitur in d. cap. non in fe-
renda 23. quæſt. 3. id eſt ſi eſt in poteſtate poſitus, ut refert ibi
Gloſ. in verb. ſi poteſt. ſed ipſamet Gloſ. in fine advertit eis ob-
viare d. c. ult. eadem 23. quæſt. 3. generaliùs loquens.
Videbatur etiam poſſe dici non licere aliquid extorqueri; 26
ſeu peti à liberato, ſed ſi ipſe poſt liberationem ſpontè ali-
quid det, juſtè accipi, & valere donationem uti remuneræto-
riam, ut eſt ſenſus d. l. ſi Pater §. ſi quis aliquem, ff. de donat.
& ita conciliari poſſe jura contraria argumento text. in cap.
ſicut

Digitized by Google

ſicut Epiſcopum prima quaſt. 2. ubi habetur non licere Epiſco-
po, vel ejus Notario quidquam ab ordinandis petere, datum
autem poſtea ab eis ſpontè recipere non vetari, at iſtæ conci-
liationi quoque obviat alius text. *in d. l. metum* 9. §. *ſed licèt*,
ff. quòd met. ca. quæ loquitur de datis, vel promiſſis ab eo,
qui nondum erat liberatus, ita ut dubitaretur, an eſſent data
vel promiſſa metus cauſa, & negativè reſpondet.
28 Pro reſolutione dicendum videtur, quòd aut quis poteſt
liberare proximum abſque notabili ſuo damno, vel pericu-
lo, & tunc tenetur ex juſtitia illum liberare, & non valeat
ad hoc locare operas ſuas; at è contra ſi non poteſt abſque
notabili ſuo damno, & abſque periculo, benè poterit horum
intuitu mercedem operæ ſuæ paciſci, & ſic eam locare, non
enim tenetur hoc caſu gratis proximo pro ejus liberatione
eam præbere, ut probant Navarr. *in Manual. cap.* 24. *ſub
num.* 17. Farin. *quaſt.* 125. *n.* 327. Leſſ. *de Juſt. & jur. lib.* 2.
cap. 9. *n.* 90. Molin. *eod. tit. tom.* 4. *tract.* 3. *diſp.* 18. *n.* 2.
29 Clerici quoque operas ſuas, quas uti tales faciunt in Eccle-
ſia locare poſſunt; ſtipendia enim pro laboribus, quos in eis
impendunt conſequi, Sacri Canones permittunt, *c. Cl.* 1. *q.* 2.
30 Verùm, quòd hoc intelligatur tantùm de Clericis paupe-
ribus, qui nec de ſuis, nec de ſuorum opibus vivere queant,
videtur expreſsè declaratum *in cap. Clericos autem, cum duob.
ſeq. eadem cauſa* 1. *q.* 2. & tenuerunt Sum. Aug. *ver. Simonia
in* 2. *n.* 6. & Silveſt. *eod. ver. q.* 9. Cajetan. *q.* 100. *art.* 3. *dub.* 2.
31 At quia hæc locatio non eſt in ſe mala reſpectu laborum,
ac etiam, quia Altari ſervientes de Altari vivere debeant, non
de proprio, & text. *in d. cap. Clerici*, expreſsè loquitur de
Clericis omnibus, ideò contrarium, quòd etiam divites
poſſint recipere eorum mercedem, probant Sord. *de Relig.
tom.* 1. *tract.* 3. *lib.* 4. *de Simon. cap.* 46. *n.* 7. Leoncill. *de privil.
pauper. par.* 2. *privil.* 40. *ſub. n.* 7. D. Lanfr. Zacch. *de Salar.
quaſt.* 61. *n.* 5. *& ſeq.* nec obſtant præcitati *can. in cap. Clericos
cum duob. ſeq.* 1. *quaſt.* 2. quia loquuntur juxta tempus anti-
quum quando redditus Eccleſiarum in communi poſſideban-
tur, & inter Miniſtros Eccleſiæ non tam ratione laborum,
quàm indigentiæ ſingulorum diſtribuebantur, ac proindè di-
vites eos accipiendo benè dicebantur accipere id, quod pau-
perum erat, ut in dicto cap. *Clericos*, quod ita declarant Co-
var. *in cap.* 1. *ſub n.* 2. *de teſtament.* Molin. *de Juſtit. & Jur.
diſput.* 142. *verſ. dixi hodie*, Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. al-
leg.* 144. *n.* 38. At hodie, quòd redditus diſtributi ſunt, ceſſat
iſta ratio in locante operas ſuas Rectori, vel Adminiſtratori-
bus Eccleſiæ, Clericos pro ejus ſervitio conducentibus, licèt
forſan iſti in concurſu pauperes præferre deberent.
32 Verùm dubitari poteſt, quæ operæ locari poſſunt in Ec-
cleſia, & quorum laborum habenda ratio, & de laboribus
ſanctis poſſe ſtipendia recipi per Clericos, dicit text. in dicto
cap. Clerici 1. *quaſt.* 2. & quòd Sacerdos pauper poſſit locare
operas ſuas ſpirituales poſt DD. *in cap. cum ſecundum de pra-
bend.* tradunt Staphil. *de litt.* Grat. *in* 9. *form. n.* 4. & Mant.
de tacit. lib. 5. *tit.* 3. *n.* 26. At intelligi debet de Sanctis labo-
ribus, qui fiunt circa opera ſacra, non autem de ipſiſmet ſa-
33 cris, imò de operibus, quæ non ſunt eis neceſſariæ ſimplici-
ter, & quatenus ad ipſa ſacra non habeatur intentio, ut vi-
delicet in locatione comprehendantur, licèt poſſit haberi
intentio, ut veniant in conſequentiam, puta poteſt Sacerdos
locare operas ſuas ad manendum in Eccleſia, ut ipſam cuſto-
diat, & ut ibi celebret divina officia, Burſ. *conſ.* 204. *n.* 23. Moz.
34 *de loc. & cond. cap.* 4. *de reb. qua loc. poſſ. n.* 11. & poſtea locare
operas ſuas ad ſacrificandum in tali Altari, vel tali hora, &
ſimilibus, quia hujuſmodi opera non eſt neceſſariò juncta
cum Sacrificio Miſſæ, ſed eſt extrinſeca, pretio æſtimabilis,
& ideò poteſt locari, & non dicitur locatio operarum in Sa-
crificio Miſſæ neceſſariarum, Cajetan. *in ſum. ver. Simonia
in* 4. *reg.* Sot. *de Juſt. & Jur. lib.* 9. *quaſt.* 6. *art.* 1. Navarr. *in
Manual. cap.* 23. *ſub n.* 101. & latè Guttier. *Canon. qu. cap.* 29.
n. 12. ubi de Comm. Bonac. *de contract. tit. de locat. punct.* 1.
n. 3. *verſ. an vero Sacerdos*, & in hoc ſenſu intelligo dictum
Gloſ. *in cap. ſignificatum* 11. *de prabend. in verſ. ita quòd, poſt
med.* ibi *Sacerdos poteſt recipere pecuniam, ut celebret divi-
na, quia ſic operas ſuas videtur potius locare, &c.*
35 Cæterùm operæ ipſius celebrationis, vel adminiſtrationis
aliorum Sacramentorum, ut etiam neceſſariò, eis junctæ,
locari non poſſunt, & hoc eſt clarum; tam penès præcitatos,
quàm etiam penès infra citandos, & alios. At quia dicit A-
poſtolus 1. ad Corinth. 9. *quis militat ſuis ſtipendiis unquam?
quis paſcit Gregem, & de lacte Gregis non manducat?* & infe-
riùs: *Qui Altari ſervit, de Altari participat, &* 1. ad Thimoth.
5. *qui benè praſunt Presbyteri duplici honore digni ſunt*, qui
duplex honor intelligitur de duplici retributione, Dei videli-
cèt, & hominum, inquit explicans ibi D. Auguſtinus,
*accipiant ſubſtentationis neceſſitatem a Populo, mercedem di-
ſpenſationis à Domino*. Et deniqne Sacri Canones non pro-
hibent, ſed apertè permittunt Altari ſervientem de Altari vi-
vere poſſe, ſeu debere, *cap. cùm ſecundum de prabend.* hinc
ſequitur, ut quamvis non poſſint Sacerdotes pro opere ope- 36
rato in Sacrificio Miſſæ, quod eſt pretio inæſtimabile, mer-
cedem petere, nec oblatam recipere, poſſunt tamen ad ſui
ſubſtentationem aliquid acceptare, ut ex ſacra pagina *in* 3.
Regum probat text. in c. 23. *Judices inquit* 1. *quaſt.* 1. ibi, *quia
hac magis in ſumptum Propheta, quàm muneri Prophetia re-
putanda ſunt*, ubi Gloſ. *ver. in ſumptum praciſè dicit, & ita
Presbyter, ſi pauper eſt, accipere poteſt pro celebratione Miſſa*,
& allegat text. optimè id probantem *in cap. ſignificatum* 11.
de prabend. & idem probavit etiam S. Thomas *in ſecunda ſe-
cunda quaſt.* 100. *art.* 3. Cajet. *in Summ. verb. Simonia in* 4.
reg. Navarr. *in Manual. cap.* 23. *n.* 100. *verſ. quarto, & ſeqq.*
ubi de comm. Gutier. *Canon. quaſt. lib.* 1. *cap.* 29. *num.* 3.
Præſuppoſito autem, quòd licitum ſit dare, & recipere 37
aliquid pro ſubſtentatione Miſſam celebranti, ſequitur, ut
hoc poſſit etiam licitè ab initio in pactum deduci, nam pa-
ctum non mutat naturam actus, ſuper quo interponitur,
nec operatur, quòd ſtipendium ſubſtentationis aliàs licitum, 38
& debitum evadat illicitum, & indebitum, minuſque, quòd
ubi eſt ſtipendium ſubſtentationis, evadat pretium ſacrificii
ſpiritualis, & importet operæ in eo impenſæ locationem,
quatenus de diverſa intentione non appareat, ut probat Gu-
tier. *d. cap.* 29. *num.* 7. & alii pleniſſimè congeſti per Barboſ.
ad Concil. Trident. ſeſſ. 22. *de Sacrif. Miſſa cap.* 8. *num.* 3.
Sanchez *conſ. moral. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 11. *num.* 8.
Duplici igitur ratione ſuſtineri poteſt conventio de ſti-
pendio pro Sacrificio Miſſæ, una quia referatur ad labores
extrinſecos, & neceſſariò ipſi Sacrificio non junctos, alia 39
quia ſit pro congrua Sacerdotis ſubſtentatione, ut patet ex
prædictis. Verùm quando etiam iſtæ rationes ceſſarent, ad-
huc, & alia ſuſtineri poſſet conventio, videlicet propter
obligationem, cui ſe adſtringit Sacerdos, id eſt celebrandi,
quæ quidem eſt pretio in ſe æſtimabilis, cùm privet obliga-
tum ſua libertate faciendi eo tempore alias actiones, ex qui-
bus utilitatem recipere poſſet, ut poſt Cajet. *in ſecunda ſe-
cunda quaſt.* 100. *art.* 3. *& in ſumm. ver. Simonia regul.* 4. &
Navarr. *in Manual. cap.* 23. *n.* 102. optimè tradit D. Lanfr.
Zacch. *de Salar. quaſt.* 85. *num.* 13. *&* 14.
Et licèt aliqui velint prædictam conventionem licere
tantùm Sacerdotibus pauperibus, non item divitibus, ta- 40
men ſalvo ſemper meliori judicio, contrarium videtur ve-
rius; quia & in divitibus militant prædictæ rationes, & non
ſolùm prima de laboribus extrinſecis, quatenus adſint, quas
nec dives gratis ſuſcipere tenetur, & ultima de obligatione
celebrandi, cui pariter dives non eſt cogendus, gratis ſe alli-
gare, quod eſt clarum, ſed etiam ſecunda de ſtipendio ſub-
ſtentationis, cùm indiſtinctè ſit verum, quòd Altari ſer-
viens, de Altare vivere debeat, non de ſuo, ut ſupra dice-
bam, & in his terminis loquitur Suar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 4.
cap. 46. *num.* 7. & expreſsè tenet Sanch. *conſ. moral. lib.* 2.
cap. 3. *dub.* 11. *num.* 8. Barboſ. *in cap. ſignificatum* 11. *n.* 11.
de prabend. & alii relati per D. Lanfranc. Zacch. *de Salar.
dicta quaſt.* 85. *num.* 13.
Nec obſtat, quòd hodie omnes iſtæ pactiones videantur
probibitæ per Sac. Concil. Trident. *ſeſſ.* 22. *tit. de obſerv. &
evitan. in Celebr. Miſſ.* ibi, *quoad avaritiam pertinet cujuſ-
vis generis mercedum conditiones, pacta, & quidquid pro
Miſſis novis celebrandis datur*.
Quia licèt verba illa generalia, *cujuſvis generis mercedum
Conditiones, pacta, &c.* apta ſint comprehendere quaſcun-
que pactiones, tamen moderantur ex illis præcedentibus,
quoad avaritiam pertinet, & reſtringuntur ad Caſus, in qui-
bus avaritia intercedat, ut advertit Gutier. *canon. quaſt.
lib.* 1. *cap.* 29. *num.* 8. quia avaritia intercedente, utique con-
ventio, tam à divite facta, quàm à paupere Sacerdote, erit
ſemper damnanda, & idem eſſet ſi concurreret aliqua alia
circumſtantia damnabilis, puta irreverentia, vel ſuperſti-
tio, de quibus idem Concil. ibi.
Et quamvis in foro fori ſi ageretur de ſimili conventione
facta à divite, hodie propter dictam diſpoſitionem Conc.
Trid. urgeret præſumptio, quòd facta eſſet ex avaritia, ut
ſenſit Gutier. *d. cap.* 29. *n.* 9. tamen ſimilis præſumptio poſſet
elidi aliis probationibus, & compelli cedere veritati in con-
trarium exiſtenti, quia ex tali conventione non poteſt dici
divitem neceſſario convinci avarum, cùm bona fide, & bono
fine facere poſſit, puta, ut ſua omnia pauperibus dare poſſit,
& quidem aliàs omnes Canonici, qui ultra pingues præben-
das, quibus ſufficientiſſimè ſubſtentari poſſunt, recipiunt di-
ſtribu-

ſtributiones quotidianas, & Anniverſaria, & ſimilia, eſſent
avari, quod non eſt dicendum, ut benè advertit Suar. *de
Religion. tom. 1. lib. 4. cap. 46. num. 6. ad fin.*
Hæc ipſa quæ dicta ſunt de locatione operarum circa Sa-
crificium Miſſæ, applicantur etiam per identitatem ratio-
nis operibus in adminiſtrandis aliis Sacramentis, de quibus
promiſcuè loquuntur DD. in hoc propoſito.
Et verius eſt etiam idem procedere in Prædicatione, licèt
43 enim ea compoſita ſit ex ſpirituali, & temporali ſimul, nem-
pe ex verbo Dei, & labore, formiter tamen & principaliter
eſt ſpiritualis, ut per Cajet. *in Summ. lib. 1. cap. 89. ſub verſ.
dico tertio*, & alios paſſim tradit Sperell. *deciſ. 70. num.* 13.
Unde quamvis Prædicator non poſſit velle mercedem ip-
44 ſius prædicationis, imò nec laboris, & ſtudii in ea paranda,
& memoriæ mandanda, ac laſſitudinis in proferenda, cùm
iſti ſint labores ad eam neceſſarii, ac moraliter loquendo
ab ea ſeparari nequeant, Suar. *de relig. tom. 1. lib. 4. cap.* 21.
n. 15. *verſ. At vero ſtudere* cum Coucordan. relat. per Sperell.
d. deciſ. 70. *n.* 13. *verſ. Idemque de labore*, tamen, quia con-
45 currunt, ut plurimum alii labores prædicationi neceſſariò
non juncti, ut transferri de loco ad locum, & ſimiles, nec
non concurrit etiam ea obligatio de concionando, cui Præ-
dicator ſe alligat, hinc ſequi videtur, ut non ſit adeò reſtrin-
genda merces Prædicatori ſolvenda, ut nihil penitùs ultra
mera alimenta ei recipere poſſe permittatur, prout volue-
runt etiam, ubi conſuetudo adeſſet, illi quid amplius dandi,
Rip. *reſp.* 1, *n.* 44. *ſeu reſp.* 36. *n.* 45. *de conſuet.* Surd. *conſ.* 62.
Ricc. *reſ.* 422. *num.* 3. *verſ. ſed conſuetudo par.* 2, Pontan. *de
alim. cap.* 13. *n.* Nam iſta debentur etiam non ſubeunti dictos
labores extrinſecos, ac non ſe obliganti pro integra Quadra-
geſima, & ideò ubi iſtæ circumſtantiæ concurrunt, aliquid
amplius earum intuitu dari, & recipi valet ex congeſtis per
Barboſ. *de poteſtate Epiſcop. allegat.* 76. *num.* 10. D. Lanfr.
Zacch. *de Salar. quæſt.* 81. *n.* 14. Sperell. *dict. dec.* 70. *n.* 13. *&*
46 *ſeqq.* qui etiam tradunt licere propterea Prædicatori abſque
aliqua ſimoniæ labe quærere ſuggeſtum ad prædicandum,
ubi pinguior recognitio detur, ex Campanil. *in diverſ. rubr.*
12. *c.* 13. *n.* 15. Tolet. *in Summ. lib.* 5. *c.* 9. *ſub n.* 3. qui licèt à
Simonia eum excuſet, tamen innoxium non judicat ab avari-
tia, cùm potiùs quærere debeat loca ad fructificandum aptiora.
47 An autem poſſit Sacerdos in prædictis ratione functionis
magis ſolemnis, ut verbi gratia, ſi Miſſam cantet, quid ma-
git velle, & reſpondendum videtur negativè, quia tota illa
actio prout ita fit, eſt ſacra, & totus ille labor eſt quaſi
pars illius, & ideò vendi, ſeu locari non poteſt, ut docet
Suar. *dicto tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 21. *ſub num.* 15. *propè med.* ubi
etiam ſubdit diverſum eſſe in Cantoribus, & Sonatoribus
48 ad ornandum divinum officium aſſumptis, nam illi revere
per ſe non exercent actionem ſpiritualem, neque in rigore
Officium Divinum recitant ex vi illius Miniſterii, & ideò
non ſolùm pro labore, ſed etiam pro tota illa actione pre-
tium recipere poſſunt, quod ſecus eſt in Miniſtri Eccleſiæ
49 habentibus Miniſterium Chori, & in Diaconis, & Subdia-
conis in celebratione Miſſæ ſolemnis canentibus, qui ſolum
ſtipendium ſubſtentationis, non autem pretium recipere va-
50 lent juxta ſupradicta, & in hoc etiam ſenſu intelligendum
erit, quod dicitur de ſtipendio Clerici in Minoribus con-
ſtituti Miſſis inſervienti, de cujus quantitate agitur per
Rota coram Cavaler. *deciſ.* 298. *num.* 2. *ad med.* & coram
Buratt. *deciſ.* 354. *num.* 10. *& ſeqq.*
51 Sicut autem operæ aliquæ propter earum bonitatem, ſeu
ſanctitatem locari non poſſunt ex prædictis, ita aliæ ſunt,
de quibus propter earum pravitatem, & malitiam idem di-
cendum eſt, licèt non omnes operæ malæ locari prohibean-
52 tur. Ut autem ſciatur, quæ ſint iſtæ, quæ prohibeantur, di-
ſtinguendum eſt inter eas, quæ licèt malæ ſint, non tamen
ſunt punibiles in foro externo, & eas quæ ſunt illicitæ, &
punibiles, & de primis dicendum, quòd locari non prohi-
bentur, ſecus autem de ſecundis, ut diſtinguunt Covar. *in
reg. peccatum par.* 2. §. 2. *ſub n.* 3. Carocc. *de loc. & cond. tit.*
53 *de Merc. remuner. n.* 102. D. Lanfr. Zacch. *de Salar. qu.* 73.
n. 17. & probatur veritas diſtinctionis exemplis, nam leno-
cinium, quod punibile eſt, §. *præconizamus Auth. de Lenon.
coll.* 3. Farinac. *quæſt.* 144. *n.* 57. Peguer. *dec.* 15. *n.* 10. locari
non poteſt, & locatio operarum in eo præſtandarum facta
non valet, ut ſunt text. *in l. Mercalem* 5. *C. de condict. ob
turp. cauſ. & in d.* §. *præconizamus*, *Auth. de Lenon.* & viget
etiam generaliter loquendo ratio, cur iſta locari non poſſint,
quia videlicet non poſſumus velle, jura tribuere actionem
in judicio pro conſequendo præmio earum actionum quas
ipſamet jura mandant per Judices puniri.
54 Benè tamen verum eſt, quòd licèt locator ſimilium ope-
rarum non poſſit agere pro mercede etiam conventa, tamen
ſi conductor illam ſolviſſet, neutiquam repetere valeret, ut
eſt textus *in dicta leg. Mercalem* 5. *Cod. de condict. ob turp.
cauſ.* & rationem reddit, quia utriuſque turpitudo verſatur,
tam videlicet Lenonis, qui convenitur actione repetitionis 55
indebitæ, quàm etiam illius, qui ſolvit, & agit pro repeti-
tione, & ideò melior eſſe debet conditio rei conventæ, ac
poſſidentis, *l. in pari*, *ff. de reg. jur. cap. in pari de reg. jur.
in* 6. Zacch. *de Salar. quæſt.* 73. *num.* 18.
E contra actus venerei, & coitus cum Meretrice, licèt tur- 56
pes, & illiciti ſint, tamen quia in foro fori non ſunt punibi-
les, ſi Mulier ad hoc locet operas ſuas, & de mercede conve-
niat, petere eam valebit, & in Judicio actionem habebit, jux-
ta communem opinionem, de qua latiſſimè poſt alios Gut-
tier. *de Juram. par.* 1. *cap.* 6. *num.* 2. *verſ. ſed his non obſtan.*
Baron. *de citat. in addit. ad quæſt.* 18. *num.* 120. Gizzarell.
dec. 54. *per tot.* Ciarl. *contr.* 33. *n.* 127. & quòd hoc uno ore
fitment Theologi, Canoniſtæ, & Civiliſtæ, teſtatur D. Lanfr.
Zacch. *de Salar. quæſt.* 76. *num.* 1. ubi etiam eos refert.
Controvertitur tamen magis, an ſi Meretrix copiam ſui
fecerit abſque conventione mercedis, adhuc poſſit in judi- 57
cio experiri pro ejus conſecutione, & licèt non deſint tenen-
tes ei nullam competere actionem relati per Berlic. *concluſ.*
39. *n.* 17. *par.* 5. & quòd propterea Romæ Meretrices ſolvunt
aliquid Judici Curiæ Sabellorum, ut in ſubſidium ſuum eis
impartiatur officium, tradat Veſtr. *in praxi lib.* 2. *cap.* 14.
n. 3. tamen contraria opinio eſt magis recepta, ac etiam magis
vera, quia licèt ceſſet expreſſa conventio mercedis, tamen 58
negari non poteſt argui debere tacitam, cùm notum ſit Me-
retrices ideò copiam ſui facere, ut mercedem aſſequantur, &
eam dari ſemper conſueviſſe, cùm & ipſa facta pagina *Eze-
chiel. cap.* 16. dicat: *omnibus Meretricibus dari mercedes*, cum
qua conſuetudine propterea præſumendum eſt, Meretricem,
& ad eam accedentem ſe conformare voluiſſe, & ſic ſe obli-
gaſſe ad ſolvendum, ut concludit Covar. *in regula, pecca-
tum, par.* 2. §. 2. *n.* 4. *verſ. Quamobrem exiſtimo*, Molin. *de
juſt. & jur. tract.* 2. *diſp.* 94. *n.* 12. *verſ. tertia concluſio*, &
firmat latè D. Lanfr. Zacch. *de Salar. quæſt.* 76. *n.* 15. *& ſeq.*
Controvertitur etiam, an quod dictum eſt valere loca- 59
tionem operarum ſuarum ad fornicandum per Meretricem
factam, & petitionem mercedis earum, procedat etiam in
Muliere non publica Meretrice, & negativam tenuit Cyn. *in
lib.* 2. *Cod. de condict. ob turp. cauſ. num.* 5. & ibidem Ang.
Abb. *in c. quia plerique*, *num.* 14. *& ſeq. de Immunit. Eccleſ.*
Lup. *in rubr. de donat. inter vir. & ux.* §. 41.
Verùm hæc opinio nervosè refellitur per Covar. *in dicta
regul. peccatum par.* 2. §. 2. *ſub n.* 3. & communiter reproba-
ri tanquam improbabilem, aſſerit D. Lanfr. Zacch. *d. q.* 76.
n. 18. *ad fin. verſ. hæc tamen diſtinctio*, etiam latè proſequi-
tur rationes adducendo, & contrarias refellendo.
At declaranda videtur hæc ſecunda ſententia, ut proce- 60
dat in locatione expreſſa, & in mercede conventa, non au-
tem in tacita, quia ſi Mulier non eſt Meretrix, non facilè ar-
gui poterit tacita conventio de mercede, propter quam ta-
citam conventionem dictum eſt, Meretricem agere poſſe ad
mercedem etiam non promiſſam; poteſt enim argui Mulie-
rem conceſſiſſe per amicitiam, & ſingularem affectionem,
quo caſu merces non debetur, Aretin. *in* §. *fin. n.* 2. *paulò poſt
princ. Inſtit. tit. mandat.* Alex. *conſ.* 109. *n.* 4. *lib.* 6. Crot.
conſ. 305. *n.* 21. Natt. *conſ.* 377. *n.* 1. *verſ. reſpondeo, quod*,
Tiraq. *de pen. temp. cauſ.* 22. *n.* 78. Neque in contrarium ur-
get Gratian. *diſc.* 218. *num.* 6. qui ad hoc videtur allegari per
D. Lanfr. Zacch. *d. quæſt.* 76. *n.* 18. quia non dicit, Mulie-
rem occultè ſui copiam corporis alicui facientem agere poſſe
in judicio pro mercede aſſequenda, ſed tantùm dicit, poſſe
recipere aliquid, vel etiam conventionem de mercede facere,
quod non negatur, & poſſet etiam præſumi locatio tacita ex
circumſtantiis, uti ſi Mulier eſſet ſolita occultè locare ſimiles
operas, ſecus autem his deficientibus.
Declaratur ulteriùs concluſio, quòd valeat dicta locatio, 61
& poſſit peti merces conventa per Mulierem, non autem è
contra, ut ſi quid ipſa Mulier homini promiſerit, poſſit ab
eo peti, juxta magis communem, de qua patet ex allegatis
hinc inde per Berlic. *concl.* 39. *num.* 19. *par.* 5.
Prout etiam declaratur, ut pendeat eadem concluſio, ut 62
valeat agi pro mercede conventa, quatenus actus venereus
pro quo conventa fuit, non ſit punibilis ex parte petentis,
aliàs enim ſecus eſſet dicendum ex ratione ſupradicta *n.* 53.
& probatiſſimi juris eſſe, dicit Covar. *in reg. peccatum par.* 2.
§. 2. *num.* 3 *propè med. verſ. quod ſi coitus*, licèt ſi quid fuerit
ſolutum, non poſſit repeti juxta text. *in l. Mercalem* 5. *C. de
condict. ob turp. cauſ.* & licitè retineatur etiam in foro con-
ſcien-

Digitized by Google

ſcientiæ ut declarat Covar. *ubi proximè d. n. 3. verſ. ſecunda quæſtionis pars*, & in hoc ſenſu intelligo D. Lanfr. Zacch. *d. qu. 76. n. 21.* licèt videatur velle, quòd poſſit agi etiam ad mercedem promiſſam conjugatæ, ut copiam ſui faceret, quod juxta prædicta patitur difficultatem, quia eſſet adulterium, quod eſt punibile etiam reſpectu Mulieris, virgis enim cæditur, & in Monaſterium detruditur, *Auth. de adult.* Clar. *in §. Adulterium n. 7. ante med. verſic. ſed hodie*, unde, & non poteſt peti talis merces à Clerico, ex quo Clericus tanquam alligatus Eccleſiæ ſi accedat ad Mulieres, dicatur committere adulterium ſpirituale punibile, ut tradit ipſe D. Laofr. *eamdem quæſt. 76. num. 43. & ſeq.* ubi latè firmat.

64 Denique declaratur valere dictam locationem, itaut agere poſſit pro mercede Mulier, poſtquam operas præſtitit, non autem ut etiam antea agere poſſit pro adimplemento contractus, quia cùm ſit promiſſio, ſeu pactum de re turpi, po-
65 teſt ab ea ante rem patratam recedi, *l. generaliter, & l. ſi ſtipuler. ff. de verb. oblig.* in malis enim promiſſis reſcinde fidem, & in turpi voto muta decretum, Impia eſt enim promiſſio, quæ cum ſcelere adimpletur, ut monet Papia *in cap. in malis* 22. *quæſt.* 4. & latè in propoſito hanc declarationem exornat Gizzarell. *d. deciſ. 54. num. 11. & ſeq.*

Ex prædictis autem reſolvi valent aliæ quamplures quæ-
66 ſtiones, quæ oriri poſſunt circa locationes operarum in rebus turpibus, & prohibitis, & ſignanter illa, an valeat locatio Aſſaſſinii, in qua licèt pro affirmativa videatur ſtare Gabr. *conſ. 170. num. 18. lib. 1.* & apertiùs Caroc. *de locat. tit. de aſſaſſinio*, tamen contraria videtur verior, juxta prædictam diſtinctionem, quòd valeat locatio operarum prohibitarum, & non punibilium, non autem punibilium, nemo enim eſt, qui neget aſſaſſinium eſſe punibile.

67 Sunt denique quædam operæ, quæ propter excellentiam, locationis nomen dedignantur, & reſpuunt, ac magis beneficii loco præbetur, & id quod pro eis datur, ad remuneran-
68 dum datur, & ideò honorarium appellatur, prout de operis menſorum dicit text. *in lib. 1. ff. ſi menſ. falſ. mod. dix.*
69 quod multò magis dicetur etiam de Advocato, cùm multò digniùs ejus officium ſit, ut dicit ibi Gloſſ. *in verb. honorarium*, quod & de aliis juris profeſſoribus omninò dicendum erit, quibus propterea Præſes Provinciæ, qui jus dicere ſolet, de mercedibus jus non dicet, cùm res ſanctiſſima ſit civilis ſapientia, & pretio nummario non æſtimanda, nec de honeſtanda, cùm in judicio honor petitur, qui offerri debuit, *lib. 1. §. & quidem, ff. de extraord. cognit.* unde benè convincitur Advocatos omninò diſtinguendos ab eis, qui locant operas ſuas pro mercede, prout eos etiam diſtinguit J. C. *in l.*
70 *qui operas* 41. *ff. locat.* ex quo textu notare licet particularem differentiam inter mercedem operariorum, & honoraria advocatorum, ut illa ſolvi debeat poſt operas præſtitas, hæc autem anticipatè, dum dicit, operarium impeditum operari, mercedem accipere debere, Advocatum honoraria red-
71 dere non debere, & tradit etiam de Auditoribus Rotæ Gratian. *deciſ. Marc.* 201. *n. 1. & ſeq.* & differunt etiam in eo, quòd licèt qui locant operas ſuas, ſi impediantur propter peſtem operari, debeant pro eo tempore remittere mercedem Conductori, tamen ſecus ſit in Advocatis, & ſimilibus, cum quibus locationem eſſe non putavit antiquitas, ut probat
72 Rip. *in ſuo tract. de peſt. tit. de privil. contract. n.* 116. & 117. & Advocatorum, & ſimilium operas non locari, Manl. *de locat. & cond. cap. 4. de reb. quæ loc. poſſ. n.* 10. Deberi autem Advocatis honorarium, ſeu ut communiter etiam dicitur, ſalarium, indubitati juris eſt, ſignanter *in can. ult. 14. qu. 5. poſt princ.* ibi, *quia vendit Advocatum juſtum Patrocinium, Juriſperitus verum conſilium*, & uno ore fatentur DD. omnes, ut teſtatur D. meus Lanfranch. Zacchia *in ſuo tract. de ſalario quæſt. 52. in princ.* in qua latè, & optimè materiam ſalarii Advocatorum proſequitur per treſdecim ampliationes, & novem declarationes penès eum videndas.

73 Et quod dicitur de Advocato, quòd non conſiſtat locatio inter eum, & clientulum, procedere non ſolum inter Do-
74 ctorem, & ſcolarem, Judicem, & Aſſeſſorem, ſed etiam inter medicum, & ægrotum, ac inter proxenetam, & contrahen-
75 tes, itaut his non competat actio ex locato, ſed certi condictio, ſi quid certum promiſſum, vel ex ſtipulatio, ſi adſit ſtipulatio, aut condictio ex lege, ſi adfuit tantùm pactum nudum, vel officium judicis, Azor. *in ſumm. Cod. locat. n. 8. & ſeq.* Bart. *in d. l. 1. ff. ſi menſ. falſ. cauſ.* Mozz. *de contract. de locat. n.* 16. & aliis adductis, Manlius *de locat. & cond. tit. 4. n. 10. & ſeq.* licèt non differre locationem, quam facit Doctor,
76 vel medicus de operis ſuis ab ea, quam facit famulus de operis ſuis, ex Bald. *in l. contractus, C. de fid. inſtrum.* tradat. Soccin. Sen. *conſ. 96. col. 2. prope fin. lib. 2.* & notat in addit. ad Bart. *in d. l. 1. ff. ſi menſ. falſ. mod. dix.* unde eſt, quòd Doctores loquendo de prædictis ſæpè nomine locationis utuntur, & locaſſe operas ſuas dicunt, quo modo loquendi, quantumvis improprio etiam nos, ut plurimum utemur.

Quomodo contrahatur locatio.

S U M M A R I U M.

1 *Contractus locationis, & conductionis ſolo conſenſu contrahitur.*
2 *Et non requirit ſcripturam, neque verba.*
3 *Mutus poteſt contrahere locationem, & conductionem.*
4 *Conſenſum non habens, non poteſt contrahere locationem, & conductionem.*
5 *Vis, & metus conſenſum excludunt.*
6 *Compelli non poteſt quis locare, & conducere per vim, niſi adſit præceptum teſtatoris, vel ſtatuti.*
7 *Verba, & nutus non ſunt neceſſaria ad contractus perfectionem, ſed ad probationem conſenſus.*
8 *Conſenſus, res, & merces ſunt de eſſentia contractus locationis.*
9 *Res abſens, & non exiſtens locari poteſt.*
10 *Merces non eſt neceſſe, ut interveniat in actu locationis.*
11 *Res, & merces non ſunt neceſſaria ad ſubſtantiam, & perfectionem locationis, ſed ad effectum.*
12 *Contrahentes locationem, & conductionem neceſſe eſt, ut conveniant in re, & mercede.*
13 *Diſcordia contrahentium locationem in corpore rei, vitiat contractum, ſecus ſi in ſolo nomine.*
14 *Error in qualitate ſubſtantiali vitiat contractum emptionis, & locationis.*
15 *Putans emere virginem dum erat mulier, ſuſtinetur contractus, ſecus ſi erat puer.*
16 *Diſſenſus contrahentium in mercede vitiat contractum locationis.*
17 *Decl. procedere, ſi locator ſenſit de ſumma majori, ſecus è contra.*
18 *Et quicumque ſenſerit de majori mercede, non poteſt recedere.*
19 *Conſenſus in locatione debet eſſe reciprocus utriuſque contrahentis, nec ſufficit unicus tantum.*
20 *Decl. non procedere, ſi teſtator juſſerit rem locari Titio pro tanta mercede, quia ſufficit conſenſus Titii.*
21 *Contractus locationis non poteſt pendere à conſenſu unius, etiam ſi alius ita velit.*
22 *Subſtantialia contractus, non poſſunt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus.*
23 *Venditio uni facta ſi volueris ſic emere, non valet.*
24 *Contractus collatus in voluntatem unius non tenet, etiam ſi ejus voluntas ſuperveniat.*
25 *Decl. procedere de jure civili, ſecus ex æquitate Canonica.*
26 *Decl. 2. non procedere ſi uterque in voluntatem alterius contractum contulerit.*
Vide tamen num. 28.
27 *Verba Curialia non attenduntur.*
29 *Effectuata locatione abſque concordia in mercede datur actio præſcriptis verbis.*
30 *Pacta accidentalia contractus locationis poſſunt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus.*
31 *Pretium totum non poteſt conferri in voluntatem unius, ſecus quo ad partem.*
32 *Tempus locationis poteſt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus.*
33 *Tempus non eſt de ſubſtantia locationis.*
34 *Tempus ſolutionis mercedis poteſt remitti in voluntatem unius ex contrahentibus.*
35 *Traditio rei locatæ operatur, ut ſuſtineatur locatio collata in voluntatem unius ex contrahentibus.*
36 *Contractus locationis collatus in voluntatem unius, ſi intervenerit deceptio, ſuſtinetur in favorem decepti.*
37 *Abſentes poſſunt contrahere locationem, & conductionem mediante nuncio, vel epiſtola.*
38 *Contractus perficitur ubi conjunguntur conſenſus.*
39 *Contrahens per epiſtolam fit ſubditus loci, ubi dirigitur epiſtola, & junguntur conſenſus.*
40 *Contrahens per epiſtolam ſi antequam epiſtola perveniat moriatur, contractus non perficitur.*
41 *Idem ſi pœnituerit, & recipiens ignarus pœnitentiam acceptet.*

42 *Cen-*

Digitized by Google

42 *Conſenſus requiritur ſimultaneus, & præſentialis ad validitatem contractus.*
43 *Decl. procedere, & ſpeciale eſſe in ſtipulatione, ſecus in aliis contractibus.*
44 *Contractus locationis valet etiamſi unus uno tempore interroget, & alius alio reſpondeat.*
45 *Decl. procedere rebus in eodem ſtatu permanentibus, ſecus eis mutatis.*
46 *Decl. 2. non procedere ſi interrogatus diſſentiat, quia non poteſt poſteà velle conſentire.*
47 *Nuncius ad validitatem contractus debet eſſe deſtinatus.*
48 *Nuncius pro validitate contractus non eſt remittendus.*
49 *Contractus inter abſentes non valet ſine Nuncio, vel epiſtola.*
50 *Scriptura non requiritur in contractu locationis, & conductionis.*
51 *Decl. non procedere in emphyteuſi.*
52 *Decl. ſecundo, quandoque requiri ex voluntate partium.*
53 *Scriptura requiſita ex voluntate partium poteſt utraque pars ante eam à contractu recedere.*
54 *Scriptura quandoque requiritur per contrahentes ad ſolam probationem, & tunc non licet ante eam à contractu recedere.*
55 *Scriptura ad ſolam probationem requiſita cenſetur, ſi conventum de re, & certa mercede.*
56 *Ampl. etiam ſi adſit pactum expreſſum de facienda ſcriptura, niſi ſit dictũ, quòd contractus non valeat ſine ea.*
57 *Decl. maximè procedere ſi priùs perfectus fuit contractus, ac deinde dictum, quòd fieret ſcriptura, ſecus è contra.*
58 *Scriptura arguitur requiſita ad ſolam probationem, ſi dictum vellet pleniùs explicare in inſtrumento.*
59 *Idem ſi dictum inſtrumentum faciendum ad majorem cautelam.*
60 *Idem ſi aliquid jam adimpletum.*
61 *Diſcordia partium in confectione inſtrumenti non impedit locatorem qui rem tradidit, mercedem petere.*
62 *Scriptura cenſetur requiſita de ſubſtantia, ſi aliquid de tempore ejus confectionis adimplendum ſit.*
63 *Idem ſi dictum addenda eſſe nova pacta in inſtrumento.*
64 *Pacta facta in locatione poſſunt conferri in arbitrium tertii.*
65 *Pacta concordanda ſi reſervata ſtat conditionaliter, denotant imperfectionem contractus.*
66 *Scriptura præparatoria vulgò,* Minuta, *denotant imperfectionem contractus.*
67 *Minuta æquiparatur tractatui de contractu faciendo.*
68 *Tractatus non arguit perfectionem contractus, quia multa tractantur, quæ non perficiuntur.*
69 *Contractus an fuerit perfectus, pendet ab animo, & ſtatur conjecturis.*
70 *Scriptura cenſetur requiſita ad perfectionem contractus ubi adſunt multa capitula, & difficile eſt ea memoriæ tenere.*
71 *Contractus ſi concurrunt ſubſtantialia, cenſetur perfectus, quamvis adſint conjecturæ, quòd partes voluerint ſcripturam, ſecus autem ſi conjecturæ reddant dubium conſenſum.*
72 *Contractus ſi ſit de præſenti, & nihil ulteriùs remaneat, quàm facere ſcripturam, iſta cenſetur requiſita ad cautelam, ſecus ſi quæſtio ſit de ipſo contractu, & an partes de præſenti ſe obligare voluerint.*

CAPUT XVI.

QUia vidimus, quæ perſonæ locare poſſent, & quæ conducere, ac quæ res, & operæ locari, & conduci valeant, ſequitur videndum, quomodo contrahi poſſit iſte contractus locationis, & conductionis.

Et quidem locationis, & conductionis contractus cùm
1 naturalis, & omnium gentium ſit, ſolo conſenſu contrahitur, ut dicit J. C. *in l. 1. ff. locat.* & ſic non ſolùm abſque ſcri-
2 ptura, ſed etiam abſque ullis verbis, *l. qui ad certum 15. ff. eod. l. contractus 24. C. eod.* Rot. *dec. 307. n. 8. par. 4. tom. 3. rec.* unde à Muto contrahi poſſe, dubitari non poteſt, *l. in*
3 *quibuſcumque, ff. de act. empt. l. ubi non voce, ff. de reg. jur.* & notat Gloſſ. *in d. lib. 1. verb. non verbis, ff. locat.*
4 E contra, qui conſenſum non habet, non valet contrahere locationem, & conductionem, *d. l. qui ad certum*, & dictum eſt ſupra *cap. 6.* Unde etiam ſequitur non poſſe quem
5 compelli ad locandum, & conducendum, quia vis, & metus conſenſum excludit, *l. nihil conſenſui, ff. de regul. jur. l. nec*
6 *emere, C. de jur. delib.* At hoc non procedit, ſi adſit præce-

prum teſtatoris, vel lex, ſeu ſtatutum, quia tunc benè poteſt hæres, vel alius legi, vel ſtatuto ſubjectus compelli, & valebit locatio, *l. & ſi æquo*, & ibi Jaſ. *n. 5. ff. de legat. 1.* Mantic. *de tac. l. 4. tit. 4. n. 9. poſt pr. verſ. tamen ſi præcedat*, Boer. *dec. 48. n. 20.*

Cæterùm ſtante conſenſu, non ſolùm abſque verbis, ſed 7
etiam abſque nutu contrahi valet, dummodò aliundè convinci poſſit conſenſus; verba enim, aut nutus, aut quid aliud neceſſarium erit, ſed non ad contractus eſſentiam, ſeu perfectionem, quia ad eam ſolus conſenſus ſufficit, ut prædicitur, ſed ad ipſius conſenſus probationem tantùm, de qua dicetur ſeparatim *in cap. 19.*

Sic pariter dicimus ultra conſenſum requiri rem, & mer-
cedem, adeò ut hæc tria, nempè conſenſum, rem, & mer- 8
cedem eſſe de ſubſtantia locationis, & conductionis, tradant poſt alios Surd. *conſ. 400. num. 9.* Carocc. *de locat. & cond. tit. de ſubſtan. locat. num. 9.* Adden. *ad deciſ. 420. num. 102. par. 4. tom. 2. recent.* & hinc eſt, quòd dicitur, mercedem non conventam non deberi, præcipuè in locatione operarum, de quo infrà *cap. 35.*

Et tamen neque rei, neque mercedis eſt neceſſarius actua-
lis interventus ad perfectionem contractus, etenim locatio 9
fieri poteſt, nedum de re abſente, ſed etiam de re in rerum natura non exiſtente, ut dictum eſt *cap. 11. n. 29.* & quoad mercedem, nulli dubium, & quotidie practicatur, locatio-
nem fieri pro mercede alio tempore ſolvenda, adeò ut ſuffi- 10
ciat in re, & mercede contrahentes conſentire, & ſic ſolo conſenſu contrahitur, & perficitur locatio, & conductio, & rei, mercediſque actualis interventio, & præſtatio non
ad perfectionem, ſed ad conſummationem, non ad ſubſtan- 11
tiam, ſed ad effectum locationis ſpectat, ut docent Inſtitutiſtæ in prioc. hujus tit. *de locat. & conduct.* & ſignanter Harppret. qui alios refert *ibi num. 12.*

Neceſſe autem eſt, ut conſentiant contrahentes in re, &
in mercede, prout in emptione, & venditione conſentire 12
debent in re, & pretio, adeò ut hæc ſit ſubſtantia contractus, ut eſt text. *in l. ſi voluntate 8. Cod. de reſcind. vend.* juxta verum ejus intellectum, de quo Mantica *de tacit. lib. 4. tit. 20. n. 53. poſt prin. verſ. ſed ni fallor*, aliàs ſi diſſentiant in una earum, nulla erit locatio, *l. in venditionibus 9. cum duabus ſeq. ff. de contrah. empt.* Mantica *de tacit. lib. 4. tit. 4. n. 5.* & circa rem ſi ego putabam conducere fundum Cornelianum, tu
mihi Sempronianum locare putaſti, nulla fuit locatio, & 13
conductio, ſi tamen diſcordia, ſeu error non ſit in ſolo nomine, ſed in corpore, *d. l. in venditionibus, & ſeq.* Mantic. *d. tit. 4. num. 5. verſ. unde ſi ego, & 6.*

Si autem non ſit erratum in corpore, ſed in rei ſubſtantia,
ſeu qualitate ſubſtantiali, uti ſi putabam emere argentum, & 14
erat quid argento ſimile, erit pariter nulla emptio, ut habetur *in d. l. in venditionibus*, ubi etiam alia habentur exempla, quæ repetuntur per Manticam *d. tit. 4. num. 7.* & ſi pu-
to emere Virginem cùm eſſet jam mulier, quòd contractus 15
ſubſiſtat, eſt text. *in l. alioquin 11. §. quod ſi ego, ff. de contrah. empt.* ubi ſecus eſſe, ſi cùm mulierem venderem, tu puerum emere exiſtimaſti.

Quoad mercedem verò circa ſimilem diſſenſum partium,
habemus text. *in l. ſi decem 54. ff. locat.* dicentem, quòd ſi 16
decem tibi fundum locavero, tu autem exiſtimes quinque te conducere, nihil agitur, unde Alberic. ibi dicit, quòd ſi contrahentes diſſentiant in mercede, non valet locatio, & Bald. quòd diſſenſus in quantitate vitiat contractum hinc inde obligatorium. Verùm quia in textu prædicto ultra dictam primam definitionem unius caſus, expreſsè ſubjun-
gitur alia, ac dicitur, quòd ſi ego minoris me locare ſenſero, 17
tu pluris te conducere, utique non pluris erit conductio, quàm quanti ego locavi, apertè ſequitur non eſſe abſolutè verum, quòd diſſenſus in quantitate mercedis vitiet contractum locationis, ut ponunt præcitati, dum talis diſſenſus non vitiat, ſi Conductor ſenſerit de majore, locator verò de minore, unde videtur eos tantùm perſpexiſſe primam partem legis, & è contra Bartol. videtur perſpexiſſe tantùm ſecundam partem, dum ibidem dicit, quòd ſi in quantitate mercedis erretur, ſtatur voluntati ejus, qui mercedem recipere debet, nam & hoc dictum ita abſolutum convincitur non ſubſiſtere ex prima parte legis, in qua non ſtatur voluntati locatoris mercedem recipere debentis, ſed textus dicit, quòd nihil agitur. Unde meliùs obſervat totam legem Caſtren. & reddit rationem diverſitatis cur in ſecundo caſu ejuſdem, in quo de minore penſione ſenſit locator, ſubſiſtat contractus in ea; in primo verò, in quo de minore ſenſit conductor, nihil agatur, quia in hoc primo quocumque modo dicatur, remanet aliquis deceptus, nempè ſi dicatur valere in majori, remanet deceptus conductor qui

ſenſit de minori, ſi verò dicatur valere in minori, remanet
deceptus locator, qui ſenſit de majori, at è contra in alio ca-
ſu dicendo, quòd valeat in minori, nemo deceptus remanet,
non locator, quia de ea ſenſit, neque conductor, quia alle-
viatur, dum ſenſerat de majori, & ideò non eſt ratio cur ita
ſuſtineri non debeat contractus, & hanc lecturam Caſtr.
amplectitur etiam Caroec. *tit. de locat. incert. num.* 8.

18 Verum tamen eſt, quòd ſi benè notaveris, ille non poteſt
recedere, qui de minori ſumma ſenſit, ut advertit Gloſſ. *in
eadem l. ſi decem verb. putavi*, unde infertur, quòd etiam in
primo caſu in quo conductor ſenſit de minori penſione, licèt
text. dicat, quòd nihil agitur, tamen intelligendum cum
ſuppoſito, quòd locator qui ſenſit de decem, non velit eſſe
contentus de quinque, de quibus ſenſit conductor, prout eſt
veriſimile, & credibile à communiter accidentibus, aliàs
enim ſi velit eſſe contentus de quinque, nullam habet con-
doctor rationem recedendi à contractu, qui propterea ſuſti-
nebitur, Caroc. *d. tit. de locat. incert. num.* 11. *&* 12. quod
tamen intelligendum procedere, dummodò de nullitate jam
non fuiſſet oppoſitum, quia non poſſet conſenſus unius ſu-
perveniens contractum convalidare, alio ſimul de novo non
conſentiente, Corn. *conſ.* 71. *num.* 9. *lib.* 2. Cravet. *conſ.* 39.
num. 13. & latè Manent. *conſ.* 25. *num.* 7. *& ſeq.*

Debent igitur partes conſentire in re, & penſione, &
ſic de eis convenire, ut dictum eſt, quomodo autem con-
venire debeant, dicam ſeparatim *cap. prox.* ne hic nimis
divertam à conſenſu.

19 Contrahitur igitur locatio conſenſu ſolo, at non conſen-
ſu unius ſoli, ſed requiritur conſenſus reciprocus utriuſque
partis, nempè locatoris, & conductoris, non enim perfici-
tur contractus per conſenſum unius tantùm, Rot. coram Se-
raphin. *deciſ.* 854. *n.* 8. niſi fortè teſtator juſſiſſet locari rem
20 Titio pro tanta penſione, & ipſe Titius penſionem obtu-
lerit, quia tunc etiam ſi hæres recuſet, locatio perfecta in-
telligitur; Bart. *in l. ſi fidejuſſor* §. 1. *in princ.* & ibi Jaſ.
num. 4. *ff. de legat.* 1. Mantic. qui dicit mirabile eſſe, ut
hoc caſu unius tantùm voluntate contractus perficiatur,
de tacit. lib. 4. *tit.* 4. *num.* 8.

21 Imò fortius contractus non poteſt pendere à voluntate
unius, etiam ſi alius ita conſentiat, *leg. ſub hac conditione* 7.
ff. de action. & oblig. Caſtr. *conſ.* 100. *n.* 1. *in fin. lib.* 1. Rimin.
ſen. *conſ.* 378. *n.* 27. *& ſeq.* Sim. de Præt. *conſ.* 19. *n.* 14. Magon.
dec. Flor. 49. *n.* 18. Et quòd ſi unum de ſubſtantialibus con-
tractus conferatur in voluntatem unius ex contrahentibus,
contractus non valet eſt text. *in leg. in vendentis* 13. *C. de*
22 *contrah. empt.* qui text. licèt loquatur de emptione, & ven-
ditione, procedit tamen etiam in locatione, & conductio-
ne, ut poſt Bald. *ibi n.* 4. *verſ. nam hoc idem*, Gomez. *var.
reſol. tom.* 2. *cap.* 2. *n.* 19. dicit Surd. *dec.* 52. *n.* 10. & ita quia
tria eſſe de ſubſtantia hujus contractus, nempè rem, pre-
tium, & conſenſum dictum eſt ſupra, non ſolùm non vale-
bit contractus ſi conſenſus ipſe ſit collatus in voluntatem
alterius ex contrahentibus, uti ſi facta ſit uni venditio ſi vo-
23 luerit ſic emere, ut exemplificat Gloſſ. *in d. l. in vendentis*,
ſed etiam ſi collata ſit in ejus voluntatem penſio, vel res, ut
docet Cyn. *ibid. n.* 2. & Gloſſ. & Cynum refert, & ſequitur
Surd. *dec.* 114. *n.* 1. *& ſeq.* ubi aliter explicat, & alios cumulat,
& de conferente mercedem in voluntatem alterius in loca-
tione operarum, Roman. *conſil.* 257. *num.* 4.

24 Et dum non poteſt dicto modo contrahi, clarè ſequitur,
quòd ſi actualiter contrahatur, contractus eſt nullus, & po-
teſt ab eo recedi, etiam ſi voluntas ejus, cujus arbitrio res
commiſſa fuerit, ſupervenerit, Bald. *in d. l. in vendentis
num.* 16. *verſ. octavo*, Gabr. *conſ.* 73. *num.* 3. *lib.* 1. Surd.
dict. deciſ. 214. *num.* 2. *ad med. verſ. & id locum habet.*

25 Verùm prædicta limitantur primò, ut procedant de jure
civili, at juxta æquitatem canonicam ſuſtinetur contractus
in voluntatem unius collatus, ut firmant Bonacoſ. *de aquit.
canon. concl.* 105. Caroc. *de locat. & cond. tit. de pollicita-
tione quæſt.* 4. *num.* 20. Gratian. *diſcept.* 534. *num.* 15. & ſu-
ſtineri locationem factam de re, vel cum penſione incerta, di-
cam infra *cap. prox.* ubi etiam addam aliquas declarationes,
quæ hic quoque applicari poterunt.

26 Secundò limitantur, ut non procedant, quando non unus
ſolus, ſed uterque reciprocè in voluntatem alterius contra-
ctum contulerit, quia tunc contractus ſuſtinetur, ut com-
muniter tenent DD. *in l. vendentis*, teſte Gomeſ. *var. lib.* 2.
cap. 2. *num.* 19. *verſ. item intellige*, & ſequitur Caroc. *d.
quæſt.* 4. *num.* 22. *tit. de pollicitatione.*

At hoc procedere poteſt in exemplo, quod afferunt præci-
tati, quòd unus dicat, Loco hanc rem pro decem ſi vis, &
alius dicat, & ego eamdem rem conduco pro decem ſi vis,
vel quia illa verba hinc inde prolata, *ſi vis*, ſunt merè Curialia, 27
quæ non attenduntur, Jaſ. *in l.* 1. §. *ſi quis ita n.* 11. ubi ponit
multa exempla, *ff. de verbor. oblig.* Viv. *com. opin.* 668. *n.* 1. ubi
quòd non ſunt appiccicatoria, Seraph. *dec.* 136. *n.* 3. Penia
dec. 430. *n.* 5. vel quia verbum, Loco, hinc inde prolatum
voluntatem perfectam in illo inſtanti ſignificet, purificata
ſtatim conditione hinc inde appoſita voluntatis alterius, ut 28
ſentire videtur Caroc. *ubi ſup.* At ſi aliter ſit collatus contra-
ctus in arbitrium utriuſque, quoad aliquid ſubſtantiale, pu-
ta ſi dictum, locamus, & conducimus pro mercede, in qua
concordabimus, ita ut ſtet in arbitrio utriuſque concordare,
vel non concordare, vel aliter collatus ſit verè in arbitrium
utriuſque, vel non valebit contractus, ut docet Alberic. *in
d. l. in vendentis n.* 1. *verſ. item ſi conferatur in arbitrium
utriuſque*, cum aliis adductis per Manent. *conſ.* 25. *n.* 17. &
per Altograd. *conſ.* 11. *n.* 13. *&* 14. *lib.* 1. ubi dicit, hanc eſſe
veriorem, & receptiorem contra Gomeſium *ubi ſupra*, &
ſenſit Rot. *deciſ.* 681. *num.* 9. *& ſeqq. par.* 4. *tom.* 3. *recent.*

Verùm licèt non valeat hoc caſu locatio, tamen non pro- 29
pterea ſequitur, quòd ſi relata ſit concordatio facienda ad
tempus poſt effectuationem locationis, vel operarum præſta-
tionem, non poſſit locator mercedem petere, quia ſi non
competit actio locati, competit præſcriptis verbis, ut eſt
text. *in l. ſi tibi* 24. *ad fin. ff. præſcr. verb. &* §. *qua de cauſa
Inſtit. tit. de locat. & cond.* per quæ juxta convincitur malè
ſcripſiſſe Roman. *conſ.* 257. *ad fin.* quòd Mareſcalcus ille non
poſſet petere mercedes ſuas, ex quo remiſit eas arbitrandas
Domino equi, poſtquam operas præſtitiſſet, & Caroc. *tit.
de mercede incert. num.* 16. dum dixit eumdem Mareſcalcum
debere lugere operas ſuas, prout in ſpecie advertit eos notan-
do, Manent. *conſ.* 25. *n.* 22. *&* 23. & quidem æquitas non
patitur, ut qui gaviſus eſt re, mercedem ſolvere recuſet, ad
quam tenetur ipſo facto, etiam abſque ulla conventione,
argum. *l. item quæritur* 14. *in fin.* ibi, *ut prout quiſque habi-
taverit, ita & obligetur ff. locat.* & notant ibi Bald. & alii
relati per Jaſ. *in* §. *actionum num.* 188. *inſtit. de action.* & in
hoc differt locatio à venditione, quia in ea non propterea,
quòd tradita fuerit res, dabitur actio ad pretium ſi non fuerit
concordatum, & eſt differentia egregia ſecundùm Ar. Pinel-
lum *in par.* 2. *rubr. C. de reſcind. vend. cap.* 1. *num.* 24.

Tertiò limitantur, ut procedant ſi conferantur in volun- 30
tate alterius ſubſtantialia contractus, ut dictum eſt, ſecus ſi
conferatur aliquod pactum accidentale, quia talia pacta,
aliaque accidentalia contractus, benè poſſunt conferri in
voluntatem unius, & non propterea vacillat contractus,
Caſtr. *in d. l. in vendentis num.* 3. *verſ. ſolve verum eſt*,
C. de contrah. empt. Gabr. *conſ.* 168. *num.* 16. *lib.* 1. Rot.
deciſ. 37. *num.* 6. *par.* 4. *tom.* 2. *recent.*

Hinc licèt totum pretium conferri non poſſit in volun- 31
tatem unius, tamen ſi ſtabilitum ſit pretium aliquod cer-
tum, ſed prætendatur quid augendum eſſe, benè poterit
tale augmentum in voluntatem unius conferri, Bald. *in d.
l. in vendentis numer.* 6. Gabr. *conſ.* 168. *num.* 15. *lib.* 1.
Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 19. *num.* 29.

Hinc etiam infertur valere locationem, in qua ſolùm 32
tempus durationis collatum ſit in voluntatem unius con-
trahentium, Fabian. de Mont. *de empt. & vendit. quæſt.* 5.
princ. num. 73. Gratian. *diſcept.* 534. *num.* 11. *& ſeqq.* quod
optimè comprobatur ex eo, quòd videmus relocationem ta-
citam in Urbanis fieri pro tempore, quo Conductor conti-
nuaverit habitare, *l. item quæritur*, §. *ult. ff. locat.* unde 33
convincitur poſſe de ſubſtantia locationis, ut tradunt Moz.
*de contract. rubr. de locat. & conduct. tit. de ſubſtan. locat.
num.* 17. *ad med.* Oſaſch. *deciſ.* 111. *num.* 11. & eis relatis,
Gratian. *diſcept.* 534. *num.* 12. *&* 13. & idem imò multò
facilius procedit in tempore ſolutionis penſionis, paſſim 34
enim videmus illud remitti beneplacito unius ex contra-
hentibus, ut dicit Caroc. *de locat. & cond. d. tit. de pol-
licitat. quæſt.* 4. *num.* 23. *verſ. adde Pedemont.*

Quartò limitatur quod dictum eſt ſupra, poſſe recedi à 35
contractu collato in voluntatem alterius, etiam poſtquam
voluntas illius ſupervenerit, ut non procedat ſi deventum
etiam fuerit ad rei traditionem, quia tunc ſuſtinetur loca-
tio etiam in voluntatem unius collata, & agitur apud Ju-
dicem, ut declaret quod declaratione indiget, Fabian. de
Mont. *de empt. & vendit. quæſt.* 5. *princ. num.* 73. *verſ. præ-
dicta tamen*, Caroc. *de locat. & conduct. quæſt.* 4. *num.* 24.
Gratian. *d. diſcept.* 534. *num.* 13. *verſ. accedat. quod.*

Quintò limitatur, ut tunc non poſſit pendere locatio, & 36
conductio à voluntate unius, cùm nullus ex contrahenti-
bus eſt circumventus, at ſi dolus, & circumventio interve-
nerit, tunc ad favorem decepti contractus in ejus volunta-
tem

Digitized by Google

tem collatus ſuſtinetur, ut poſt Bart. *in l. quid tamen dicemus*
in fin. n. 6. ff. de contrah. empt. tradunt Neguſ. *de pign. par.* 3.
membr. 1. *n.* 19. *&* 20. Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 3. *n.* 27.
Ex prædictis videbatur inferri, quòd locatio non poſſet
contrahi inter abſentes per nuncium, vel epiſtolam, quia
ſcribens alicui ſe ei locare Domum, videtur conferre in ejus
37 voluntatem contractum, quod fieri non valet ex ſupra de-
ductis, ſed veritas eſt in contrarium, valet enim contrahi
per nuncium, vel epiſtolam, ut eſt text. expreſſ. *in l.* 1. *in fin.*
ff. de contrah. empt. & tradunt Surd. *conſ.* 351. *n.* 29. & Rot.
Januen. *dec.* 48. *n.* 6. non enim magis confertur locatio in vo-
38 luntatem ejus, cui dirigitur nuncius, vel epiſtola, quàm con-
feratur in voluntatem ejus, cui præſenti dicitur: Loco tibi
domum, cùm uterque eodem modo poſſit contractum per-
ficere conſentiendo, ac imperfectum reddere diſſentiendo,
& ibi perficitur contractus, ubi junguntur conſenſus, Bald.
in l. multum intereſt n. 28. & ibidem Salicet *n.* 17. *C. ſi quis*
alteri, vel ſib. cum aliis, quos refert, & ſequitur Rota in una
Romana, ſeu Ravennaten. Pecuniaria 26. Junii 1630. §. *At-*
tamen primum coram Pirovano, ubi quòd propterea diri-
39 gens litteras Romam, licèt aliàs non ſubditus, per contra-
ctum fit ſubditus, & poteſt in curia agere, & conveniri, di-
citur enim ibi celebratus contractus, ubi litteræ recipiun-
tur, & acceptantur, non autem ubi ſcribuntur, Rot. Januen.
dec. 161. *n.* 4. & Rot. Romana coram Coccin. *dec.* 116. *n.* 1.
40 Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 26. *n.* 17. *verſ. unde quando*,
& ſi antequam litteræ præſententur, ſcribens deceſſerit, quia
tunc ejus conſenſus non durat uſquequò jungi poſſit cum
conſenſu alterius, non valet contractus, Roman. *in l. nuda*
ratio col. fin. ff. de donat. Dec. *in c.* 2. *n.* 15. *de fid. inſtr.* Ruin.
conſ. 3. *col.* 3. *lib.* 3. Surd. *conſ.* 136. *n.* 48. Gabr. *de præſumpt.*
concluſ. 2. *n.* 16. *&* 17. & idem eſt ſi ſcribentem pœnituerit,
41 antequam litteræ præſententur, quia inde eodem modo ſe-
quitur, ut jungi nequeant conſenſus, & ſic quòd non valeat
contractus, quamvis recipiens ignarus ſcribentem pœnituiſ-
ſe eas acceptet, & contractui conſentiat, ut latiſſimè firmat
Surd. *conſ.* 136. *n.* 49. *& ſeq. ubi n.* 51. inquit quòd Gloſſ. *in*
lib. 1. *de contrahen. empt.* volens requiri certiorationem com-
muniter reprobatur, quia nuncius, vel epiſtola præſtat nu-
dum miniſterium, & validitas contractus conſiſtit ſuper con-
ſenſu mittentis, quo quomodocumque deficiente nuncius,
vel epiſtola non operatur, juxta doctr. Bart. *in lib.* 1. *ff. quod*
juſſu, ubi expreſsè d. Gloſſ. reprobat cum aliis ibid. per Surd.
relat. quibus addo Gonzal. *ad reg.* 8 *Cancell. gloſſ.* 26. *n.* 16.
& gloſſ. 63. *n.* 43. & eſt text. expreſſ. *in l. ſi pater in princ. ff.*
de manumiſſ. vindict. cujus verba refert Gonz. *dict. Gloſſ.* 63.
num. 2. ubi, & alios cumulat etiam in propoſito revocatio-
nis nuncii; quòd teneat, antequam fuerit intimata.
42 Nec opponatur contra prædicta, conſenſum requiri ſimul-
taneum, & præſentialem ad contrahendum, Gloſſ. *in lib.* 2.
ver. conſentire, ff. de act. & oblig. Surd. *conſ.* 136. *n.* 16. *ad fin.*
verſ. nam videmus, Rot. *dec.* 125. *n.* 4. *ad fin. par.* 4. *rec.*
43 Quia reſpondetur id eſſe ſingulare in ſtipulatione, quòd
interrogatus debeat ſtatim reſpondere, itaut conſenſus ſit ſi-
multaneus, & præſentialis, at ſecus eſt in aliis, unde ſi unus
dicat hodie: Loco tibi domum meam pro centum, & tu
nil reſpondeas tunc, ſed alio tempore, puta die craſtina di-
cas ego conduco à te domum tuam, valet contractus, præſu-
mitur enim conſenſum illius durare, niſi appareat revocatio,
44 & ſic ſuperveniente etiam ex intervallo conſenſu tuo, jun-
guntur conſenſus utrinſque, & contractus perficitur, & va-
let, ut declarant Bald. *in leg. quæcumque num.* 2. *poſt med.*
verſ. & breviter ſcias, C. de bon. quæ lib. Alciat. *in lib.* 1. §.
qui præſens num. 10. *verſic. non obſtat, & ſeq. ff. de verbor.*
oblig. Felin. *conſ.* 39. *num.* 3. *in fin. & ſeq.* ſic ſi interrogem
te, ut loces, ſeu vendas mihi rem pro decem, & tu reſpon-
deas ex intervallo, perfici contractum non ex vi meæ inter-
rogationis, ſed ex vi taciti conſenſus, qui durare præſumi-
tur, tradit Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 4. *num.* 4.
45 Id tamen dupliciter declaratur, primò ut procedat, ſi hoc
interim non fuerit mutatus rerum ſtatus, quia aliàs cen-
ſeretur locatorem abſque alia declaratione conſenſum revo-
caſſe, ita ut conſenſus conductoris ſuperveniens non inve-
niat, cum quo jungi poſſit, ut declarat Surd. *conſ.* 136. *n.* 38.
& ſeq. in quacumque enim obligatione, & promiſſione ſub-
intelligitur clauſula, rebus ſic ſtantibus, *l. cum quis* 38. *ff. de*
ſolut. Decian. *conſil.* 335. *num.* 4. *verſ. & eſt regula*, Seraph.
deciſ. 179. *n.* 1. cum aliis latè traditis per Barboſ. *clauſ.* 129.
n. 2. etiam in habentibus tractum ſucceſſivum *dec.* 127. *n.* 2.
verſ. quæ regula par. 1. *div.* & etiam ſi adſit juramentum,
Oldr. *conſ.* 241. *n.* 2. *verſ. ſecundo quia*, Dec. *dict. conſ.* 335.
n. 4. *& conſ.* 349. *n.* 4. *poſt med.* Rot. *dec.* 145. *n.* 9. *par.* 8. *rec.*
Pacion. de Loc. & Cond.

Secundò declaratur, ut procedat, quatenus conductor, 46
cui Dominus rei dixit: Loco tibi, non diſſenſerit, quia qui
contrahere recuſavit, non poteſt poſteà pœnitentia ductus
contractum acceptare, ſi alius novellum non vult adhibere
conſenſum, ut firmat Aretin. *conſ.* 374. *n.* 4. & latiſſimè com-
probat Surd. *d. conſ.* 137. *à n.* 29. *ad* 36. ubi ſignanter *ſub n.* 36.
reddit rationem, quia ubicumque quis alii offert contra-
ctum, ut quia dicat; hæc domus erit tibi locata pro decem,
& pars dicat: nolo conducere, videtur conſummatus effectus
illius oblationis, & præſumitur mutua voluntas offerentis.
Quando autem contrahitur per nuncium, requiritur nun- 47
cius deſtinatus, nec ſufficit ſi alius caſu audiens Titium di-
centem, Loco Cajo domum meam, hoc enim Cajo referat,
Gloſſ. *in lib.* 1. *ver. & per litteras, ff. de contr. empt* & ibi
Bart. *num.* 2. Romana *ſing.* 328. *in princ.* Surd. *conſ.* 351.
num. 29. Caball. *conſ.* 168. *num.* 4. *lib.* 1. & eſt communis
opinio, ut teſtatur Flamin. de Rubeis *conſ.* 47. *num.* 35.
& ſeqq. lib. 1. licèt aliqui contradicant, ut refert d. Gloſſ.
& hanc contrariam ſequantur Add. ad Bart. *in d. lib.* 1. *in* 1.
addit, Bertrand. *conſ.* 208. *num.* 9. *& ſeqq. lib.* 2. *par.* 1.
Non tamen neceſſe eſt conductorem, cui nuncius fuit de- 48
ſtinatus, Nuncium ipſum, vel alium retromittere locatori
cum ſuo conſenſu, ſed ſatis eſt eum conſentire, & de ejus
conſenſu, vel ex verbis, vel etiam ex facto aliquo apparere,
ut habetur *in Clem. un. de procurat.* & latè firmat Roman.
conſ. 295. *num.* 5. cum aliis adductis per Carocc. *tit. de locat.*
per procurat. num. 77. & faciunt tradita de recipiente litteras,
& tacente ſub *cap.* 22. *prope fin.*
Quid ſi non interveniat Nuncius, nec Epiſtola, ſed ipſe 49
abſens intelligat, puta ego domi exiſtens dico, Loco Titio
domum meam ad annum pro ſcutis centum, & Titius tran-
ſiens per viam audit, & acceptat, an valeat contractus, &
dicendum eſt non valere; ut tenent Gloſſ. *in lib.* 2. *verſic.*
conſentire, ff. de act. & oblig. Bart. *in l. abſenti* 10. *num.* 1.
ff. de donat. Natt. *conſ.* 94. *num.* 5. Rim. Jun. *conſ.* 569.
num. 17. Surd. *conſ.* 361. *num.* 29. *ad fin.*
Quia verò dictum eſt ſupra hunc contractum ſcripturam 50
non requirere, quod & comprobatur per text. *in leg. contra-*
hetur 4 *ff. de pignor. & l. pactum* 17. *C. de pact.* Penia *dec.* 995.
n. 4. Buratt. *dec.* 10. *n.* 8. animadvertendum eſt primò, quòd
hoc non procedit in emphyteuſi, ad text. *in l.* 1. & ibi Gloſſ. 51
& Salyc. *n.* 5. *Cod. de jur. emphyt.* Aretin. *in* §. *adeo n.* 8. *in-*
ſtitut. de locat. Alex. *conſ.* 50. *n.* 4. *lib.* 5. Burſat. *conſ.* 26. *n.* 16.
Surd. *deciſ.* 331. *num.* 10. plenè Ciarlin. *contr.* 2. *n.* 26. ſive
emphyteuſis ſit laicalis, ſive ſit Eccleſiaſtica, Hodiern. ad
Surd. *dec.* 10. *n.* 2. adeò ut per teſtes probari non valeat, niſi
ſimul etiam probetur amiſſam fuiſſe ſcripturam, Bald. *in d.*
lib. 1. *in* 3. *oppoſit.* & ibidem Jaſ. *n.* 61. *C. de jur. emphyt.* cum
aliis, quos refert, & ſequitur Ciarlin. *in d. contr.* 2. *n.* 27.
Verùm licèt clarum ſit, quòd de jure requiratur ſcriptu-
ra in emphyteuſi, tamen dubitari poſſet, an ſecus ſit de
conſuetudine, ut dixit Rot. cor. Mantic. *dec.* 57. *n.* 3. *verſ.*
quia reſpondetur. Et ulteriùs quatenus conſtaret aliquem ſol-
viſſe canonem tanquam emphyteutam per triginta annos,
præſumeretur ſcripturam præceſſiſſe, prout latè dicetur in
cap. 22. & quatenus ſolutiones probarentur per ſcripturas, in-
de diceretur etiam probata per ſcripturam emphyteuſis, tan-
quam neceſſarium antecedens, Mantic. *deciſ.* 57. *n.* 4. Rot.
in recent. deciſ. 400. *num.* 10. *par.* 1. quando enim probatur
conſequens per ſcripturam, videtur etiam probari antece-
dens per eandem ſcripturam, *l. quicumque, C. de apoc. pub.*
lib. 10. Bald. *conſ.* 116. *num.* 2. *lib.* 1. Cravet. *de antiq. temp.*
par. 3. *num.* 40. Et hoc non ſolùm ſi adſint ſolutiones per di-
ctum tempus, ſed etiam ſi pro minori, & concurrant alia,
puta recognitio, aut confeſſio emphyteutæ, & ſimilia, de qui-
bus Mantic. *d. deciſ.* 57. *num.* 6. *& ſeqq.* Cavaler. *deciſ.* 291.
num. 2. *& ſeqq. in recent. deciſ.* 420. *num.* 5. *par.* 3.
Prætereà non omittendum, quòd quandoque contrarium 52
volunt ipſæ partes, nempè ſcripturam intervenire ad perfe-
ctionem contractus, & tunc non aliter dicitur locatio, &
conductio facta, quàm ſi intervenerit ſcriptura, adeò ut uſ-
quequò ſcriptura non fuerit confecta, licitum ſit cuique ex
contrahentibus à contractu recedere, ut eſt text. *in l. contra-*
ctus 16. *C. de fid. inſtr.* & tradunt Caſtr. *in l. cum res* 12. *n.* 4. *ff. de*
probat. & in d. l. contractus 16. *n.* 9. *C. de fid. inſtr.* ubi quòd ita 53
reſpondit in facto Florentiæ, Socc. Sen. *conſ.* 169. *n.* 9. *lib.* 2.
Dec. *conſ.* 159. *n.* 5. Jaſ. *conſ.* 151. *n.* 3. *&* 4. ubi quòd ad hoc non
requiritur partes dixiſſe, quòd aliàs ſine ſcriptura contra-
ctus non valeret, ſed ſufficit dixiſſe, quòd fiat publicum In-
ſtrumentum, *lib.* 2. Mandel. *conſ.* 139. *num.* 22. Celſ. Ugo
conſ. 67. *n.* 13. *circa med.* Honded. *conſ.* 52. *n.* 20. ubi multos
congerit, & de comm. teſtatur *lib.* 1. Maran. *in praxi in* 9. *diſt.*

judic. n. 88. Galvan. *conſil.* 100. *n.* 44. Afflict. *deciſ.* 30. *n.* 4.
Boer. *deciſ.* 48. *n.* 18. Rot. cor. Bich. *deciſ.* 638. *n.* 4. *&* 5.

54 Verùm prædicta concluſio procedit tantùm, quando con-
tractus non fuit habitus pro abſoluto à partibus, ſecus autem
ſi habitus fuit pro abſoluto, & requiſita ſcriptura tantùm ad
probationem, ut declarant Gabr. *de pact. concluſ.* 3. *num.* 2.
& 3. Urſill. ad Afflict. *deciſ.* 39. *num.* 6. *verſ. vel poteſt pro
fœdere Fab. in Cod. tit. de fid. inſtr. defin.* 14. Rota coram
Pena *deciſ.* 995. *n.* 4. & coram Bich. *d. deciſ.* 638. *n.* 4.

Unde difficultas vertitur in dignoſcendo quid ſenſerint
partes, in qua ſi convenerint de certa re, & de certa quanti-
55 tate penſionis, dicendum erit, ſecluſis aliis circumſtantiis,
contractum eſſe perfectum, quia interveniente conſenſu, re
& penſione, interveniunt omnia, quæ dictum eſt ſupra eſſe
ſubſtantialia hujus contractus, & ideò eum perfectum indi-
cant Butſatt. *conſ.* 100. *n.* 2. Rot. *dec.* 517. *n.* 1. *par* 1. *diverſ.
deciſ.* 352. *n.* 7. *par.* 1. *& deciſ.* 37. *n.* 2. *par.* 4. *tom* 2. *rec.*

56 Et in his terminis non poteſt habere locum dicta opinio,
quòd non valeat contractus abſque ſcriptura, niſi id expreſ-
sè ſit dictum, quòd non valeat, aliàs enim ſimplex pactum de
ea facienda, intelligitur prout de jure, ideſt non ut ſit ne-
ceſſaria de ſubſtantia contractus, qui ſine ea non valeat, ſed
tantùm, ut fiat ad ejuſdem contractus jam facti probationem
Curt. jun. *conſil.* 348. *num.* 12. *& ſeq.* Decian. *conſ.* 64. *n.* 19.
& ſeq. lib. 2. & pluries declaravit Rot. ut coram Put. *dec.* 53.
lib. 3. coram Buratt. *deciſ.* 29. *n.* 12. *& dec.* 898. *n.* 6. coram
Seraphin. *deciſ.* 623. *num.* 7. *inter diverſ. deciſ.* 377. *n.* 6. ubi
de comm. *& deciſ.* 517. *n.* 2. *par.* 1. *& dec.* 34. *per tot. par.* 3.
lib. 1. *& in recent. deciſ.* 37. *num.* 8. ubi quòd hanc Rota
ſequitur *par.* 4. *tom.* 2. *& deciſ.* 113. *num.* 7. *&* 8. *par.* 5.

57 Quod utique faciliùs procedet, ſi contractus fuerit priùs
perfectè celebratus, & deindè dictum, quòd fieret Inſtru-
mentum, tunc enim ſcriptura dicitur accedere ad majo-
rem probationem, & procedit text. *in d. l. contrahitur, ff. de
pign. & hyp.* cum concordantibus ſupracitatis. At è contra,
ſi conventum eſt de facienda ſcriptura antequam ſtabilita
ſint ſubſtantialia contractus, ex hoc datur intelligi, partes
voluiſſe contrahere in ſcriptis, & procedit text. *in d. l. con-
tractus, C. de fid. inſtr.* prout aliis adductis diſtinguunt Cor-
ta *in memor. verſ. contractus in ſcriptis*, & latè Mantic. *de
tacit. lib.* 1. *tit.* 10. *ad fin verſ. ſciendum eſt etiam.*

58 Prout etiam faciliùs procedet, quòd contractus ſit perfe-
ctus, ſi dictum ſit velle pleniùs explicare in Inſtrumento, ut
in caſu Rotæ coram Buratto *dec.* 898. *n.* 16. & multò magis
ſi dictum expreſsè fuerit, quòd Inſtrumentum fiat ad majo-
rem cautelam, prout in caſu *dec.* 995. *n.* 5. coram Pena, vel
59 aliquid de conventis fuerit jam adimpletum, quia ex tali
adimplemento res deſinit eſſe integra, etiam ſi ſit adimple-
60 mentum circa præparatoria, ex traditis per Ceph. *conſ.* 517.
n. 4. Rota *dec.* 517. *n.* 4. *par.* 1. *diverſ.* Theſ. *dec.* 197. *n.* 8. ubi ſi
tradita res, & ibi Add. ubi ſi ſoluta pars pretii, vel aliud tra-
61 ditum ſit. Adeò ut ſi poſt traditam rem, partes in confectio-
ne Inſtrumenti, circa quid diſcordent, & Notarius re infe-
cta abeat, poſſit locator compellere conductorem ad confi-
ciendum Inſtrumentum, & mercedem conventam ſibi ſol-
vendam, relictis aliis non concordatis in ſuo eſſe, ac prout
de jure firmandis, ut docet Bat. *in l. ſi finita*, §. *eleganter, ff.
de damn. infect.* & en relato Peregr. *conſ.* 6. *num.* 18. *lib.* 2.

62 Et è contra ſi aliquid adimplendum ſit tempore ſcripturæ
conficiendæ, contractus dici debet imperfectus, ut in caſu
Rot. *dec.* 520. *n.* 4. *par.* 2. *& dec.* 199. *n.* 9. *par.* 6. *rec.* & idem
eſt ſi partes dixerint, velle addere in Inſtrumento nova pa-
63 cta non ſtabilita, ut tradunt Adden. ad Buratt. *dec.* 898. *n.* 2.
& Rota *dec.* 681. *n.* 9. *& ſeq. par.* 4. *tom.* 3. *rec.* diverſa ta-
men ratione adducta, nam Adden. dicit hoc, quia cùm pa-
cta dicantur pars pretii, *leg. fundi partem, ff. de contrah. empt.*
Bald. *conſ.* 486. *n.* 3. *verſ. in contrarium lib.* 1. dum addi de-
bent, reſultat pretium, nempè in locatione penſionem non
eſſe ſtabilitam, & certam, prout requiritur ad ejuſdem con-
tractus perfectionem, & ſubſiſtentiam, ut dictum eſt ſuprà,
& in cap. 1. ac proindè contractum eſſe imperfectum. Rota
verò movetur, quia quælibet pars poſſet in pactis addendis
non concordare, & ſic contractus collatus eſſet in ejus arbi-
trium, quod eſſe non poteſt, ut dictum eſt ſuprà.

At prima non placet, quia dum partes concordarunt in
certa ſumma, itaut in ea parte pretium ſit certum, hoc ſuf-
ficit etiam ſi dici poſſet, quòd reſpectu importantiæ pacto-
rum ſit incertum, quia ſufficit eſſe certum in parte, ut habe-
tur *in l. hæc venditio*, §. *ult, ff. de contr. empt.* ubi dicitur va-
lere emptionem fundi à me factam pro centum, & quanti
pluris eum vendidero, nam inquit Ulpian. habet certum
pretium centum, licèt augeri poſſit ſi emptor pluries eum
vendiderit, & benè advertit Mantic. *de tacitis lib.* 4. *tit.* 19.
num. 45. ubi *num. ſeq.* inde plura deducit. Unde reſtat ſola
alia ratio collationis contractus in arbitrium, & voluntatem
partium, quo ſuppoſito, ſequitur ut concluſio ſit declaranda, 64
ut procedat, quatenus ſint concordanda pacta inter ipſas
partes, ſecus autem ſi arbitrio alicujus Tertii, quia poſſunt
in arbitrium Tertii conferri, & valet contractus, ut declarat
Rota *deciſ.* 88. *num.* 23. *par.* 2. *diverſ. & d. deciſ.* 681. *n.* 8.
& ſeq. par. 4. *tom.* 3. *recent.* ac etiam, ut procedat, quatenus
pacta ſint circa ſubſtantialia contractus, ſecus ſi circa acci-
dentalia tantùm, quia accidentalia poſſunt conferri arbitrio
partium, ut dictum eſt ſuprà, & declaravit in propoſito Rota
deciſ. 37. *num.* 6. *& ſeq. par.* 4. *tom.* 3. *recent.*

Et iſta procedunt conſiderata ſola importantia reſerva-
tionis pactorum concordandorum, ſed ulteriùs conſideran-
da etiam erit voluntas partium, circa ipſam reſervationem,
nam poteſt eſſe, quòd reſervatio, quæ de ſe non importaret
imperfectionem contractus, eam importet de voluntate par-
tium, unde circa iſtam attendi præſertim debebit, an con-
ſenſerint conditionaliter, quatenus concordent in pactis, 65
vel potiùs conſenſerint in re, & penſione ſimpliciter, & pu-
rè cum pactis, quæ poſteà concordabunt, quia primo caſu
contractus dignoſcetur imperfectus, ſecundo verò ſecus, ut
diſtinguendo latè firmavit Rota cor. Bichio *deciſ.* 638. *n.* 11.
& ſeq. & n. 16. *& ſeq.* cujus deciſionis in caſu extiterat con-
fecta apoca emptionis, quam emptor ſubſcripſerat, & in ſub-
ſcriptione dixerat *Io N. affermo quanto di ſopra, eſſendo l' In-
ſtrumento a mia ſattisfazione*, & Rota ponderato illo gerun-
dio, *eſſendo* reſpiciente futurum, cenſuit conſenſum eſſe
conditionaliter præſtitum, & inde reſultare imperfectionem
contractus, & quòd ſubſcribens ſenſerit contrahere in ſcri-
ptis, nempè mediante Inſtrumento, & non aliàs.

Idem quoque erit, ſi confecta fuerit ſcriptura, quæ non ap- 66
pareat diſpoſitiva, ſed potius præparativa, & ut vulgò dici-
tur, *minuta*, ſcripturæ autenticæ faciendæ, ex ea enim argui-
tur, quod partes volebant contrahere in ſcriptis, eſt potiùs
imperfectio, quàm perfectio contractus, Rota *dec.* 199. *n.* 8.
par. 6. *rec. & deciſ.* 264. *n.* 13. poſt Zacch. *de oblig. cam.* ubi
minuta æquiparatur tractatui, ex quo tractatu non benè ar- 67
guitur ad perfectionem contractus, cùm multa tractentur,
quæ non concludantur, Rota coram Seraph. *dec.* 368. *n.* 1. 68
unde non ſatis eſt probare tractatum, nec exhibere minutam,
ad convincendum contractum, de quo dicam *cap.* 22. *&
cap. ſeq. de probatione contractus locationis.*

In propoſito autem dictæ difficultatis, an partes volue-
rint contrahere in ſcriptis, vel potiùs adhibere ſcripturam
tantummodò ad probationem, Doctores modò reſponde-
runt pro una opinione, modò pro alia, juxta varietatem ca- 69
ſuum, & circumſtantiarum in eis concurrentium, ut videre
eſt penès ſupracitatos; in hac enim materia, quia agitur de
indagando animo, & voluntate, ſtatur conjecturis, ut tradit
Aretin. *conſ.* 159. *n.* 20. & aliis pleniſſimè congeſtis per Bich.
d. dec. 638. *n.* 6. & attenditur etiam pro conjectura qualitas
contractus, nam ſi contineret plura capitula, & pacta, de 70
quibus difficile eſſet convenire, & habere memoriam abſque
ſcriptura, credendum tunc partes voluiſſe contrahere in
ſcriptis, Odofred. *in l. contractus*, & ibidem Caſtr. *num.* 9.
Cod. de fid. inſtr. Theſaur. *deciſ.* 197. *num* 9.

Quando autem conjecturæ non adeſſent, vel eſſent irrele-
vantes, aut hinc inde contrariæ, ita ut res eſſet dubia, tunc
quatenus concurrant omnia ſubſtantialia contractus, & con-
jecturæ percutiant ſolùm voluntatem conficiendi ſcripturam, 71
præſumptio erit, quòd noluerint ſcripturam, præſumptio
erit, quòd noluerint ſcripturam ad eſſentiam contractus,
prout eſt de jure, ut ad hoc ea non requiratur, ſed ſolùm ad
probationem, ut dixi ſuprà *n.* 56. At ubi conjecturæ percu-
tiunt conſenſum, & reddunt dubiam ejus perfectionem, tunc
iſtud dubium erit ſufficiens ad hoc, ut qui allegat contra-
ctum, non poſſit dici habere probationem ejus ſufficientem,
dum eſt dubia, nec poteſt dici contractum eſſe perfectum,
dum dubitatur de voluntate diſpoſitiva, juxta tradita per
Dec. *reſp.* 55. *n.* 15. *lib.* 3. Seraph. *dec.* 854. *n.* 5. & latiùs Bich.
d. dec. 638. *n.* 9. *&* 10. & ſimilem diſtinctionem, videlicèt inter
caſum, quo contractus ſit de præſenti, & perfectus, itaut ni- 72
hil ſuperſit aliud agendum, quàm confectio ſcripturæ à con-
trahentibus reſervata, & caſum, in quo quæſtio ſit de ipſo
contractu, & an partes de præſenti contrahere, aut ſe obliga-
te voluerint, facit etiam Venturin. *conſil.* 18. *n.* 10. ubi quid-
quid ſit in primo caſu, in ſecundo arbitratur abſolutum, quòd
modus conficiendæ ſcripturæ adjectus in promiſſione arguat
quòd partes noluerint contrahere de præſenti, ſed contulerint
in tempus ſcripturæ conficiendæ actum promiſſi contractus.

Quo-

Digitized by Google

Quomodo conveniri debeat de re, & mercede in contractu locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Contrahentes locationem convenire debent de certa re, & certa mercede.*
2 *Merces ſatis certa dicitur, ſi conventum de certa ſumma, & additum quod ultra eam dandum ſit aliquid incertum.*
3 *Mercedis augmentum, vel diminutio poteſt conferre caſui, vel declarationi alicujus etiam contrahentis.*
4 *Locatio facta non expreſſa re, vel non expreſſa mercede eſt nulla.*
5 *Ampl. etiam ſi de ea celebratum publicum Inſtrumentum.*
6 *Decl. non procedere ſi aliundè reddatur certa res, vel merces uti ſi adſit ſolitum.*
7 *Et ſufficit tam conſuetudo generalis regionis, quàm etiam particularis partium.*
8 *Conſuetudo particularis prævalet, & magis attendi debet, quàm generalis, & num. 14.*
9 *Contr. in ſtipulationibus, & contractibus.*
10 *Conſuetudo generalis præſumitur nota, particularis ignota, & num. 12.*
11 *Interpretatio, per quam aliqua pars remaneret decepta, non eſt ſumenda.*
13 *Decl. ut tunc attendi debeat magis conſuetudo generalis, cùm apparet particularem eſſe notam alterò contrahenti, ſecus è contra.*
15 *Conſuetudo circa mercedem locationis ſi fuerit varia, quæ attendi debeat, ſunt variæ opiniones.*
16 *Attendendam eſſe poſteriorem, concluditur.*
17 *Ampl. etiamſi prior conſuetudo fuerit diu ſervata, poſterior verò ſecus.*
18 *Decl. procedere ſi poſterior obſervãtia fuit omnino libera.*
19 *Decl. ſecundò procedere ſi poſterior obſervantia ſit immediata locationis, de qua agitur.*
20 *Conſuetudo, & obſervantia attenditur in eis, quæ conſueverunt fieri communiter; non ſi rarò, & extraordinariò.*
21 *Decl. non procedere in obſervantia interpretativa.*
22 *Obſervantia, quæ deducitur ad arguendam voluntatem partium, eſt obſervantia interpretativa.*
23 *Obſervantia interpretativa faciliùs probatur.*
24 *Et pro ea ſufficit etiam unicus contractus.*
25 *Obſervantia interpretativa non probatur per teſtes intereſſe habentes.*
26 *Obſervantia particularis non tranſit de perſona ad perſonam.*
27 *Succeſſor Epiſcopi non cenſetur conduxiſſe Vicarium pro eodem ſalario, quod ſolitum erat præſtare anteceſſor.*
28 *Lim. ſi conducit eumdem Vicarium anteceſſoris.*
29 *Reconductio cenſetur facta cum eiſdem qualitatibus, cum quibus facta fuerat prima conductio.*
30 *Miniſter cenſetur reconductus à ſucceſſore pro eodem ſalario præſtito ab anteceſſore.*
31 *Conſuetudine difformi exiſtente locatoris, & conductoris, attendenda eſt illa conductoris.*
32 *Res, & merces non ſufficit, quòd ſint expreſſa, ſi res non eſt certa, vel mercedis non eſt expreſſa quantitas.*
33 *Decl. non procedere ſi certitudo rei, & quantitatis haberi poteſt à ſolito.*
34 *Decl. 2. procedere de rigore juris, ſecus autem de æquitate canonica.*
35 *Æquitas canonica an ſervari debeat in foro laicali, controverſum eſt.*
36 *Affirmativa opinio tenenda eſt, ſaltem in locis Eccleſiæ ſubjectis.*
37 *Ampl. procedere etiam in ſubjectis mediatè.*
38 *Æquitas canonica ſervanda eſt in foro mercatorum ubique.*
39 *Et in cauſis miſerabilium perſonarum.*
40 *Et ubi contractus eſt juratus.*
41 *Mercedis quantitas ſi non ſit expreſſa, ſed dictum ſit pro mercede juſta, ſuſtinetur contractus.*
42 *Contrarium de veriori.*
43 *Pretium juſtum variis de cauſis, variè poteſt determinari.*
44 *Ideò non poteſt dici certum ante Judicis arbitrium.*
45 *Pactum, quòd res certo caſu cenſeatur vendita juſto pretio, valet in mutuo.*
46 *Et valet etiam generaliter ſi adhæreat alteri contractui, ſecus ſi de per ſe fiat.*
47 *Locatio non poteſt fieri cum reſervatione declarationis, vel mercedis facienda ab ipſis partibus.*
48 *Ampl. ſi conferatur in arbitrium unius per verba importantia arbitrium boni viri.*
49 *Ampl. 2. etiamſi dictum pro penſione declaranda à partibus, & in caſu diſcordiæ à tertio.*
50 *Reſervata declaratione rei, vel mercedis abſque expreſſione perſonæ declarare debentis, non valet locatio.*
51 *Idem ſi dictum declarationem faciendam, à perſona eligenda per partes.*
52 *Idem ſi declaranda à duobus eligendis uno pro qualibet parte.*
53 *Ampl. etiamſi additum, quòd in caſu diſcordiæ dicti duo eligant tertium.*
54 *Contr. ſi determinata ſit certa perſona in d. caſu diſcordiæ.*
55 *Reſervatio declarationis mercedis faciendæ à certa perſona, valet.*
56 *Secus ſi non unus tantùm, ſed duo nominati ſint, qui declarare debeant.*
57 *Locatio pro pretio declarando à certa perſona eſt conditionalis, ſi ille declaret, aliàs contractus reſolvitur.*
58 *Ampl. idem eſſe ſi declaratio facienda à duobus, & unus tantùm deficiat.*
59 *Ampl. ut non poſſit recurri ad arbitrium boni viri, vel Judicis.*
60 *Secus ſi electi iniquam mercedem ſtatuiſſent, vel non eſſent electi ad ſtatuendum quid de eſſentialibus, ſed tantùm de accidentalibus contractus.*
61 *Merces in locatione ſi reſervatum ſit, ut declaretur arbitrio boni viri, non valet contractus.*
62 *Judex dicitur bonus vir.*
63 *Locatio pro mercede aliundè certificanda, uti pro qua aliàs facta fuit, eſt valida.*
64 *Locatione facta abſque expreſſione certæ mercedis, vel rei, ſi poſtea deventum ſit ad rei traditionem, merces ſolvenda erit.*
65 *Decl. ut in dicto caſu, ſi conventum de mercede, ſed non facta declaratio quantitatis, detur actio præſcriptis verbis, ſi nulla facta mentio mercedis, agendum ex æquitate legis.*
66 *Actio præſcriptis verbis datur ubicumque æquitas ſuadet actionem dare.*
67 *Et ubicumque deficiunt aliæ actiones.*
68 *Locator non ſemper poteſt vendere fructus rei.*
69 *Locatione dubia exiſtente datur actio præſcriptis verbis.*
70 *Decl. ut in prædictis caſibus, in quibus petitur merces non determinata probandum ſit quanti conductor conduxiſſet.*
71 *Ampl. ut non ſufficiant teſtes deponentes, quod tanti fuiſſet conducta, ſed probandum ſaltem, quòd communiter ita fuiſſet conducta.*
72 *Poſſeſſor malæ fidei tenetur ad fructus, qui percipi potuiſſent.*
73 *Locator, & conductor ubi merces non eſt declarata, nec res tradita ſemper poſſunt à contractu recedere.*
74 *Penſione non certificata non eſt locatio, ſed contractus innominatus.*
75 *A contractu innominato re integra recedi poteſt, etiamſi aliqua ex partibus impenſas fecerit.*

CAPUT XVII.

Dixi ſupra in præcedenti Capitulo, partes in hoc contra-
ctu locationis, & conductionis convenire debere de
re, & mercede, & reſervavi hic ſeparatim loqui de modo con-
veniendi; unde aſſumendo propoſitum, repeto convenire 1
debere partes, non ſolùm de certa re, ſed etiam de certa mer-
cede, ut dixi in definitione, & ultra ibi adductos, tradunt
etiam Curt. Jun. *conſ.* 36. *n.* 13. Pancirol. *conſ.* 34. *n.* 2. Rota
dec. 172. *n.* 3. *par.* 6. *rec.* Staiban. *de intereſſ. lib* 2. *tit.* 10. *n.* 7.
Non tamen dicetur incerta merces ad hunc effectum, 2
ubi partes convenientes de certa ſumma, addiderint dandum
ultra eam aliquid incertum, uti ſi dictum locatio ſit mihi fa-
cta pro centum, & pro eo, quod pluris locavero, habet enim
certum pretium, quod augebitur ſi pluris conductor fun-
dum locaverit, ut de ſimili venditione eſt text. *in leg. hæc
venditio* 7. §. *fin. ff. de contr. empt.* unde ſtante dicta certitu- 3
dine, poteſt augmentum, vel diminutio conferri caſui, vel
declaratione Tertii, aut etiam alicujus ex contrahentibus, ut

dictum eſt ſuprà in præcedenti Capitulo, Bald. *in l. in vendentis num. 6. C. de contrah. empt.* Gabr. *conſ.* 168. *num.* 15. *lib.* 1, Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 19. *num.* 49.

Stante autem totali incertitudine, plures conſidero ca-
4 ſus, ſeu modos contrahendi, in quibus poteſt dubitari de va-
liditate contractus, quorum primus erit, ſi fiat locatio non
expreſſa re, vel quod faciliùs contingere poteſt expreſſa re,
ſed nulla facta mentione mercedis, & in eo regula eſt, quòd
talis locatio non ſubſiſtat, §. *Pretium Inſtit. tit. de empt. & vend.* Bart. *in l. ſciendum num. 2. verſ. contra*, Alex. *num.* 15.
5 Roman. *num.* 32. *ff. de verb. obligat.* etiam ſi adſit Inſtrumen-
tum publicum deſuper celebratum, ut firmat Pinell. *in rubr. Cod. de reſcin. vendit. par.* 2. *cap.* 1. *num.* 7. *ad med.*

6 Verùm ab iſta regula receditur, ubicumque aliundè dedu-
catur partes in certa re, vel quantitate mercedis tacitè con-
ſenſiſſe, & exemplum commune, & magis practicabile eſt,
ſi adſit ſolitum locandi talem rem pro tanta mercede, quia
tunc præſumitur, partes de ea conſenſiſſe, & in illa convenis-
ſe, & ita ſuſtinetur contractus, Alexan. ad Bartol. *in lib. 2. ff. locat.* Gomeſ. *var. tom.* 2. *cap.* 3. *num.* 4, Carocc. *de locat. & conduct. titul. de merced. omiſſ.* ubi *num. ſeqq.* hinc deducit
multas illationes, Rot. *deciſ.* 377. *num.* 7. *par.* 1. *& dec.* 88. *num.* 1. *& ſeqq. par.* 2. *diverſ.* & probat apertè text. *in l. excepto* 18. *Cod. locat.*

7 Et hoc procedit, ſive adſit conſuetudo univerſalis regio-
nis, ut per Gomeſ. *var. tom.* 2. *cap.* 3 *n.* 9. *ad fin.* ſive etiam
particularis locatoris, ut latè firmat Rota *d. deciſ.* 88. *n.* 53. *& ſeqq. par.* 3. *diverſ.* & in locante operas ſuas, quòd cen-
ſeatur locaſſe pro mercede dari ſolita in ſpecie pro labore illo,
ſeu officio, quod aſſumit Bero. *conſ.* 157. *num.* 4. *lib.* 3. Surd. *conſ.* 42. *num.* 13. Rot. *deciſ.* 354. *num.* 3. *par.* 5. *recent.*

8 At ſi adſit conſuetudo univerſalis, quæ diſcordat à par-
ticulari, dubitari poteſt, quæ potiùs ſit attendenda, & pro
particulari adſunt text. *in l. heredes palam*, §. *ſi quid poſt*, ibi, *& conſuetudine patris familias, vel regionis, ff. de teſtam. & in l. ſi ſervus plurimum*, §. *fin.* ibi, *ante omnia ipſius patris familias conſuetudo deindè regionis, ff. de leg.* 2, qui licèt lo-
quantur in ultimis voluntatibus, tamen quòd etiam in con-
tractibus attendi debeat primo loco conſuetudo contrahen-
tium, & quatenus ea deficiat, conſuetudo regionis, ex his
arguunt Roman, *ſing.* 681. Dec. *in leg. ſemper in ſtipulationibus* 34. *n.* 7. *&* 8. *ff. de reg. jur.* & in propoſito locationis,
ſeu emphyteuſis, Rot. *deciſ.* 46. *num.* 15. *par.* 10. *recent.*

9 Verùm, quòd in ſtipulationibus, & cæteris contractibus
ſi non appareat, quid actum attendi debeat, quid in regione
frequentetur, eſt text. *in d. l. ſemper in ſtipulationibus* 34. *ff. de reg. jur.* & contrarium procedere in ultimis voluntatibus,
de quibus loquuntur præcitatæ leges, vel in aliis actibus à
voluntate unius tantùm dependentibus, non in contracti-
bus dependentibus à voluntate duorum, declarat Cagnol. *in d. l. ſemper in ſtipulationibus num.* 7. *verſ. mihi tamen videtur*, & juxta hanc diſtinctionem, attendendam eſſe
primò conſuetudinem regionis, & deindè contrahentium,
in his terminis arguendi de qua mercede ſenſerint contrahen-
tes, qui omiſerunt illam exprimere, Carocc. quampluri-
mas auctoritates cumulans *de loc. & cond. tit. de mercede conſuetudinaria numer.* 2. ubi etiam dicit, hanc videri in
puncto juris veriorem.

Et pro iſta opinione facit, quòd ſi agatur de conſuetudi-
10 ne particulari unius partis, puta locandi rem, vel operas pro
mercede excedente quantitatem mercedis communiter con-
ſuetæ, Conductor, qui ſcit conſuetudinem generalem, &
ignorat particularem, prout præſumitur, *l. ſi tutor, C. de peric. tut.* Dec. *in cap.* 1. *num.* 47. *de poſtulat. Prælat.* utique
11 remanet deceptus abſque aliqua ſua culpa, ſi debet ſolvere
juxta particularem, ergo non eſt ſumenda interpretatio,
quòd contractum fuerit juxta illam, quia nunquam ſumen-
da interpretatio, per quam altera pars remaneat decepta,
Rot. *in recent. deciſ.* 88. *num.* 3. *par.* 2. & coram Gregor. *deciſ.* 126. *numer.* 10.

12 Nec dicatur, quòd è contra ſumpta interpretatione lo-
cationis ſecundùm conſuetudinem generalem remanet de-
ceptus locator, quia in eo militat diverſa ratio, præſumi-
tur enim ipſum ſciviſſe talem conſuetudinem generalem,
& publicam, *leg. ſi tutor, Cod. de peric. tutor.* & ideò ei
imputandum ſi non expreſſit velle contrahere diverſimo-
dè, & ſervare particularem.

13 Videtur igitur, quòd ubi non appareat, conſuetudinem
particularem innotuiſſe utrique parti, tunc ſtandum ſit ge-
nerali juxta tradita per Aretin. *conſ.* 51. *num.* 6. ubi probat,
quòd ſi partes, vel una earum probabiliter ignoravit ſtatu-
tum, & nota eis fuit obſervantia contraria, non eſt ſumenda
interpretatio, quòd voluerint contrahere juxta diſpoſitio-
nem ſtatuti, ſed potiùs juxta communem obſervantiam.

At ubi conſuetudo particularis adeſſet reſpectu utriuſque 14
contrahentis, vel etiam ſi adeſſet, reſpectu unius tantùm,
& alteri quoque eſſet nota, tunc crederem in locatione po-
tiùs illam attendendam, quàm generalem, quia conſuetu-
do particularis ſemper prævalet, itaut ad generalem non re-
curratur, niſi in ſubſidium, Gloſſ. *in cap. ſuper eo ver. in Vicinis, de Conſib.* Rot. cor. Cavaler. *deciſ.* 107. *num.* 1. *& in recent. deciſ.* 723. *num.* 1. *par.* 2. Et ubi non adeſſet conſue-
tudo generalis, ſed ſolùm particularis, tunc juxta eam vide-
retur facta locatio, etiam ſi alia pars illam ignoraret, ut
probat Rot. *deciſ.* 88. *num.* 17. *par.* 2. *diverſ.*

Ubi verò talis conſuetudo non eſſet uniformis, ſed modò 15
fuiſſet facta locatio pro decem, modò pro quinque, tunc
variæ ſunt opiniones, adeò ut concludendo dicat Ripa *in lib.* 2. *n.* 64. *ff. ſolut. matr.* articulus eſt longus, intricatus,
& obſcurus, & ſic materiam reſolvat, prout etiam eum re-
fert, & ſequi videtur Caroc. *titul. de mercede differ. n.* 56. *ad fin. & per tot.* ubi latè refert diverſas opiniones, & diver-
ſas firmat concluſiones, ad quem propterea recurrere licebit
cupienti videre materiam diffusè tractatam, placet enim
breviter attendi debere, quid ultimo loco ſervatum fuerit,
argumento text. *in l. mala*, §. *ſed ſi alim. & cibar. legat.* Dec. *in l. ſemper in ſtipulationibus* 34. *num.* 8. *ff. de regul. jur.* Surd. *conſ.* 42. *num.* 13. *circa med.*

Idque etiam ſi prior conſuetudo fuiſſet diù ſervata, poſte- 17
rior verò duobus, vel tribus annis tantùm, quia adhuc iſta
potiùs attendi debebit, juxta Doctr. Bald. *in l. binos, verſ. ſed ponamus, C. de advoc. div. jud.* ubi tradit, quòd ſi ſupe-
rior deputat officialem cum ſalario conſueto, intelligitur
de conſuetudine, & obſervantia ultima, licèt illa non dura-
verit longo tempore, & præceſſerit alia longo tempore ob-
ſervata, & præſcripta, quam doctrinam referunt, & ſequun- 18
tur Aretin, *conſ.* 11. *num.* 5. *ante fin. verſ. facit optimè*, &
Aldobrand. *conſ.* 66. *num.* 7. *verſ. & pro hac opinione lib.* 1.
Caballin. *Millelog.* 830, Gutier, *de juram. par.* 1. *cap.* 64. 19
num. 4. quatenus tamen poſterior obſervantia fuiſſet omninò
libera, quia aliàs non deberet attendi, Bertaz. *conſ. crim.* 109. *num.* 10. Cyriac, *controv.* 67. *num.* 44. Ac etiam quatenus
poſterior obſervantia ſit immediatè præcedens locationi,
de qua agitur, in quibus terminis loquitur Bald. aliàs enim
deberet inſpici, quod longo tempore ſervatum fuit, non
quod duobus, vel tribus annis, ut latè probat diſtinguen-
do Maſtrill. *de Magiſtr. lib.* 1. *cap.* 21. *num.* 59. *& ſeqq.* & eiſdem verbis, & auctoritatibus D. Lanfranc. Zacch. *de ſalar. quæſt.* 9. *num.* 31. *& ſeqq.*

Quod tranſit ſine difficultate in dictis terminis concurſus 20
obſervantiæ diuturnæ, & præſcriptæ, cùm obſervantia
paucorum annorum, ut inſpici debeat quod longo tempo-
re ſervatum fuit, non quod per duos, vel tres annos, at qua-
tenus non adſit alia obſervantia, quàm duorum, vel trium
annorum, tunc ea erit attendenda in hoc propoſito, nam
licèt etiam regulariter conſuetudo ſit, & attendatur in eis,
quæ conſueverunt fieri communiter, & ut plurimum, non
autem in eis, quæ fiunt raro, & extraordinariè, Alexan. 21
in leg. vel univerſorum, cum aliis relat. per Gabr. *de conſuet. concluſ.* 3. *n.* 29. & hanc eamdem regulam procedere etiam
in his terminis, tradit pluribus adductis Carocc. *de locat. titul. de mercede conſuet. numer.* 6. tamen advertendum,
quòd ubi agitur de obſervantia interpretativa, ſufficit ali-
quando obſervatum, Cravett. *conſ.* 201. *num.* 12. Menoch. *conſ.* 1156. *num.* 66. Rota coram Cavaler. *deciſ.* 80. *num.* 5. *& deciſ.* 427. *num.* 2.

Hæc autem eſt obſervantia interpretativa voluntatis lo- 22
cantis, quia ex eo, quòd aliquando locavit pro tanta merce-
de, interpretatur, quòd iterum pro eadem locaverit, &
in ſpecie, quòd dum allegatur conſuetudo ad arguendum,
quid ſenſerint contrahentes juxta *d. l. ſemper in ſtipulationibus, ff. de reg. jur.* dicatur interpretativa, & non requiratur,
quòd ſit præſcripta, notat in eadem l. Dec. *num.* 14. *verſ. ultimo notandum*, & firmat etiam Aldobrandin. *conſ.* 66. *n.* 7. *lib.* 1. & magis præcisè de conſuetudine in locatione opera- 23
rum, ad effectum conſequendi mercedem, ſeu ſalarium non
conventum, Granut. *Theorem.* 12. *num.* 16. ubi quòd pro-
pterea ad eam probandam, non ſunt neceſſariæ tot ſole-
mnitates, quæ requiruntur regulariter ad probandam con-
ſuetudinem, & quòd per duos, vel tres actus inducitur
conſuetudo iſta, quod & ſenſit in eiſdem terminis Caroc. *de locat. & condit. tit. de merced. omiſſ. num.* 24. ubi dicit
ſufficere ſaltem, & ad minus binos actus, ſed dum ſumus
in interpretativa, ſatis eſſe poſſet etiam unicus actus,

ut tenet

Digitized by Google

ut tenet Rot. coram Buratt. deciſ. 679. n. 9. & in prædictis
terminis arguendi, quid egerint contrahentes, quòd ſuffi-
ciat etiam obſervantia unius anni, ſenſit Cagnol. in d. leg.
ſemper in ſtipulationibus num. 11. ff. de reg. jur.
25 Eſt tamen obſervantia iſta probanda concludenter, ut fir-
mat Cyriac. controv. 67. n. 43. & quando teſtes eſſent inte-
reſſati, uti ſi ageretur de probando ſolito ſolvendi merce-
dem operarum, ſeu ſalarium, & teſtes dicerent ſe ipſos illud
habuiſſe, non probarent, ut obſervavit Rot. deciſ. 816.
num. 2. poſt princip. verſ. neque enim fides par. 4. diverſ.
26 Animadvertendum etiam, quòd dicta obſervantia ſi ſit
perſonalis, non tranſit de perſona ad perſonam etiam ſucce-
dentem in eodem gradu, & officio; adeòut ſi Epiſcopus an-
27 teceſſor erat ſolitus conducere Vicarium, & dare ei certum
ſalarium, non valeat argui, quòd ſucceſſor cum eodem ſala-
rio conduxerit, ut tenuit Rota coram Put. deciſ. 1. per tot.
lib. 1. & cor. Mohed. de offic. Vic. deciſ. 4. niſi fortè ſucceſſor
28 uſus fuerit eodem miniſtro, quem certa mercede conſtituta
conduxerat anteceſſor, quia tunc ſucceſſor eo utendo, cen-
ſetur reconduxiſſe, Caſtr. in l. item quæritur §. ult. num. 5. ff.
locat. Alex. conſ. 28. in fin. lib. 4. Afflict. deciſ. 365. n. 6. &
reconductio cenſetur facta cum eiſdem qualitatibus, quibus
29 facta fuerat prima locatio, Bart. in d. l. item quæritur, §.
ultim. n. 1. ff. locat. Ruin. conſ. 78. n. 4. lib. 1. Boer. dec. 284.
30 num. 14. & ita prædictis, & aliis adductis, in ſpecie de con-
tinuante uti opera miniſtri ab anteceſſore conducti, firmat
Menoch. conſ. 570. n. 7. ultra quod hoc caſu adeſt conſuetu-
do ea parte ipſius miniſtri locandi, videlicet operas ſuas pro
illa certa mercede, quæ ſufficit ex ſupradictis.
31 Ubi verò adeſſet hinc inde conſuetudo particularis, ſed
difformis in quantitate mercedis, uti quia dominus eſſet ſo-
litus dare decem, & mercenarius eſſet ſolitus locare pro duo-
decim, vel è contra, attendi deberet ſolitum conductoris,
ut probat text. in l. ſi non ſortem 26. §. libertus poſt med. ibi,
poſſe condici quanti operas eſſet conducturus, ff. de condit. in-
debit. quod procedere etiam in prædiis, probat text. in l. in
ſumma 65. §. in frumento, ff. eodem tit. de condit. indeb. ibi,
ſi habitatione data pecuniam conditam, non quidem quanti
locare potuit, ſed quanti tu conducturus fuiſſes, de quo, &
aliquid dicendum erit infià in cap. 35.
32 Secundus caſus eſt, ſi partes expreſsè quidem convenerint
de ſolutione mercedis, ſed omiſerint exprimere quantita-
tem, vel convenerint de locatione rei, puta fundi, vel equi,
ſed non expreſſerint qualem, itaut adſit incertitudo, & hoc
quoque caſu videtur conſtituenda regula, quòd non valeat
locatio, quia incertitudo vitiat contractum, ut tradunt DD.
in l. ita ſtipulatus, ff. de verbor. oblig. ubi Rip. num. 33.
dicit eſſe communem opinionem, & reddit rationem, quia
nunquam contrahentes invicem concordarent, de quo fun-
do ſenſerint, & ſubdit procedere etiam ſi ſenſerint de certo
fundo, ſi tamen de illo non appareat, & eum refert, &
ſequitur Surd. conſ. 449. num. 6.
33 Verum tamen eſt, quòd ubi adeſſet ſolitum locandi talem
rem, vel pro tanta mercede, hoc quoque caſu præſumeretur
partes de ea re, vel mercede ſenſiſſe, juxta tradita in præce-
denti caſu non factæ mentionis de mercede, quæ à fortiori
procedunt in iſto factæ mentionis de mercede, ſed non de
quantitate, ut advertit Carocc. in tit. de merced. incert. n. 3.
34 Præterea quando non adeſſet conſuetudo aliqua, licèt de
rigore juris eſſet contractus nullus ex prædictis, tamen ſu-
ſtineretur de æquitate canonica, juxta quam valet promiſſio
incerta, & poteſt peti, ut à Judice declaretur, ut docuit Ar-
chid. in c. ſunt nonnulli 1. quæſt. 1. & ejus doctrinam refert,
& ſequitur poſt alios Afflict. deciſ. 337. n. 10. Tiraquell. de
privileg. piæ cauſæ privil. 55. in fin. Gomeſ. var. tom. 2. cap. 11.
num. 10. verſ. advertendum tamen, Aſin. in tract. de execut.
§. 7. cap. 270. n. 11. & in his terminis noſtris plene compro-
bat Carocc. d. tit. de merced. incert. num. 3. verſ. 2. quia.
35 An autem dicta æquitas Canonica ſervari debeat tantùm
in foro Eccleſiaſtico, vel etiam in laicali, controverſum eſt
apud Doctores, quòd enim in laicali ſervanda non ſit, tra-
dunt poſt alios, quos allegant Gabr. conſ. 57. num. 3. lib. 2.
& Mantic. de tacit. lib. 14. cap. 30. num. 28.
Contrariam verò opinionem tenent ſignanter Rebuff. de
priv. ſcholar. privil. 133. n. 5. ad fin. Grat. diſc. 534. n. 17. & in
noſtris terminis locationis Caroc. tit. de merced. incert. n. 4.
36 Et hæc ſecunda ſaltem tenenda erit in terris, & locis Ec-
cleſiæ ſubjectis, quia in eis ſervatur jus canonicum, Bart. in l.
privilegia, C. de Sacroſ. Eccleſ. Dec. in cap. ſi duobus n. 6. de
appell. Fellin. in cap. Eccleſia S. Mariæ n. 44. de conſtit. & in
hoc propoſito Cephal. conſ. 159. n. 11. ubi quòd ſervanda erat
37 Ferrariæ, quæ Civitas tunc tempus retinebatur in feudum à
Ducibus Eſtenſibus, undè apertè ſenſit Cephal. concluſio-
nem procedere non ſolùm in locis immediatè ſubjectis Ec-
cleſiæ, ſed etiam in ſubjectis mediatè, quod & tenent Gabr.
conſ. 154. num. 1. lib. 1. Rumin. Jun. conſ. 23. n. 303. Con-
trad. de monent. limit. 3. n. 11. & ſeq. Rot. deciſ. 27. n. 17.
poſt ſecundum vol. conſ. Farinac. unde huic erit adhærendum,
quidquid in contrarium ſenſerint Decian. conſ. 56. num. 5.
& 8. lib. 5. Honded. conſ. 22. num. 2. lib. 2.
Et in locis Eccleſiæ nullo modo ſubjectis, ſervanda erit 38
dicta æquitas Canonica in foro mercatorum, ex quo in eo
de apicibus juris non eſt differendum, ut poſt Ripam tradit
Mantic. de tacit. d. lib. 14. tit. 30. n. 28. & idem eſſet dicen- 39
dum in cauſis miſerabilium perſonarum, quia in eis attendi-
tur jus Canonicum, etiam ſi differat à civili, Felin in cap.
ſignificantibus n. 9. de offic. delegat. & in cap. Eccleſia Sanctæ
Mariæ n. 51. de conſt. Trentacinq. var. lib. 2. tit. de citat.
reſ. 2. in fin. Novar. de privil. miſer. perſonarum privil. 79.
Ac etiam ſervanda erit, ubi contractus eſſet juratus, ut 40
tradunt in propoſito Cephal. d. conſ. 159. n. 12. & Gratian.
d. diſcept. 534. num. 18. In contractu enim jurato, ſervatur
jus Canonicum etiam inter laicos, & extra ſtatutum Eccle-
ſiæ, Felin. in d. cap. Eccleſia Sancta Mariæ n. 54. de conſtit.
Seraph. de privil. juram. privil. 86. num. 5. Rot. deciſ. 64.
num. 6. par. 4. & deciſ. 58. num. 38. par. 6. recent.
Tertius caſus eſt, ſi partes non expreſſerint quantitatem 41
mercedis, ſed convenerint, quòd locatio ſit facta pro mercede
juſta, & videbatur hoc caſu locationem benè factam, nec mer-
cedem dici poſſe incertam, quia juſta merces in rei veritate
ab initio certa eſt, licèt ignoretur qualis ſit, & indigeat decla-
ratione Judicis, & ideò valere venditionem factam pro pre-
tio juſto, tradunt Alberic. & Fulgoſ. in l. hæc venditio, §. 1. de
Contrah. empt. & poſſe fieri pignoris dationem, ſeu hypothe-
cæ, itaut ſi intra certum tempus non fuerit ſoluta pecunia,
res empta ſit juſto pretio tunc æſtimando, & eſſe venditio-
nem conditionalem, eſt Text. in l. ſi fundus §. ult. ff. de pign.
Verùm magis communis opinio eſt, quòd ex tali conven- 42
tione non reſultet perfecta venditio, quam tenent Soccin.
Sen. in leg. ſi quis arbitratu num. 28. de verb. obligat. Aretin.
in §. pretium num. 4. Inſtit. de empt. & vendit. Pinell. in rubr.
C. de reſc. vend. par. 2. cap. 1. num. 19. 20. & 21. ubi alios
hinc inde refert, & hanc communem dicit Manent. conſ. 25.
num. 6. ad med. Mantic. de tac. lib. 4. tit. 19. num. 22.
Ad id autem, quod dicebatur pro contraria opinione,
mercedem juſtam certam eſſe etiam ab initio, reſpondetur 43
pretium juſtum variis de cauſis variè poſſe determinari l.
pretia rerum ff. ad falcid. & ideò Judicis arbitrium expectan- 44
dum eſſe ad hoc, ut certum vere dici poſſit, Mantic. d. tit. 19.
n. 24. ad aliud autem, quod addebatur ex leg. ſi fundus. §. ult.
ff. de pignor. aliqui reſpondent ſpecialiter in mutuo, de quo 45
loquitur ille textus, receptum eſſe ad hoc, ut facilius inveniri
poſſit, ut pro eo dari poſſit pignus cum dicto pacto, quòd ſi
pecunia infra certum tempus non reſtituatur, res data in pi-
gnus vendita ſit pro certo pretio, & non procedere in aliis
contractibus, ut referunt Pinell. in rubr. C. de reſcind. vendit.
p. 2. c. 1. n. 25 & Mantic d. tit. 19. n. 21. ad med. ſed ſi non proce-
dat dicta ſpecialitas mutui, ſemper verum erit dicere dictam 46
legem loqui in caſu, quo talis conventio rem eſſe venditam
pro juſto pretio, adhæreat alteri contractui, nempè mutui,
ac proinde trahi non poſſe ad caſum noſtrum, in quo loqui-
mur de conventione, quæ de ſe ſola ſit, & quærimus, an ſic
ſtare poſſit, ut tradunt Pinell. & Mantic. in eiſdem locis, ul-
tra quod animadverto etiam in eodem textu, dici videri quo-
dammodò conditionalem eſſe venditionem, unde ex tali
textu non deducitur eſſe veram, & propriam venditionem,
ſed contractum ei ſimilem, qui quatenus adhæreat alteri
contractui, ut ibi valet, itaut non poſſit altera pars reſilire, at
quatenus ſit de per ſe, contrarium eſt dicendum, quouſque
non fuerit pretium declaratum, ut per Mantic. d. tit. 19.
n. 23. ad med. & faciunt tradita per eumdem eodem tit. n. 37.
& ſeq. ubi latè probat in contractu emptionis, & venditionis
non haberi pro certo, quod à Judice eſt declarandum.
Quartus caſus eſt, ſi facta ſit locatio, & reſervata declara- 47
tio rei; vel penſionis facienda ab ipſis partibus, & tunc non
valet contractus ſive reſervata declaratio utrique, ut quia
dictum pro mercede concordanda inter nos, vel quid ſimile,
leg. ſi tibi polienda, ff. de præſcr. verb. Rot. deciſ. 88. n. 24.
par. 2. div. ſive etiam ſi ſit reſervata uni tantùm, ſemper enim
viget ratio, quòd non poteſt conferri in arbitrium contra-
hentium locatio, quæ procedit, ſive conferatur in arbitrium 48
utriuſque, ſive in arbitrium unius tantùm, ut dictum eſt tit.
præcedenti, & ampliatur etiam ſi conferatur in arbitrium
unius, per verba importantia arbitrium boni viri; adhuc

enim non valet, ut patet ex *leg. quod ſæpè*, §. 1. ibi, *quanti
velis, quanti æquum putaveris, quanti æſtimaveris, ff. de
contr. empt.* quæ verba ponderat ad hunc effectum Manent.
conſ. 25. *num.* 13. & probat etiam text. *in leg. fin. C. de con-
trahen. empt. propè fin.* & idem erit ſi facta locatio pro pen-
ſione, quam partes declarabunt, & in caſu diſcordiæ eli-
gant tertium, ut tradit in ſpecie Valaſc. *de jur. emphyt.
quæſt.* 11. *num.* 12. & comprobabo inferiùs.
50 Quintus caſus eſt, ſi partes reſervaverint declarationem
mercedis, vel rei, ſed in genere abſque ulla expreſſione per-
ſonæ declarare debentis, & hoc caſu clarum eſt locationem
non valere, de quo eſt text. *in l. ſi merces in princ. ff. locat.*
51 Sextus caſus eſt, ſi facta ſit locatio rei declarandæ, vel pro
penſione arbitranda à tertio per partes eligendo, & hoc pa-
riter caſu contractus, quia remanere videtur in earum arbi-
trio eligere, vel non eligere illum, non valet, ſive electio fa-
cienda ab utroque contrahente, Bart. *in l. ſi Merces in princ.
ff. loc.* Manent. *conſ.* 25. *num.* 1. & 2. Mantic. *de tacit. lib.* 4.
tit. 19. *num.* 31. ſive ab uno eorum tantùm, Pinell. *in rubr.
Cod. de reſcind. vend. par.* 2. *cap.* 1. *n.* 6. *poſt med.* Manent.
d. conſil. 25. *n.* 11. *verſic. plus etiam*, Mantic. *dicto. tit.* 19.
num. 32. *verſic. ſed tamen quia*.
Septimus caſus eſt, ſi quantitas mercedis collata ſit in ar-
bitrium duorum, quorum unus eligatur ab una parte, alius
ab alia, & hoc caſu valere contractum, ex quo ceſſet ratio,
quòd poſſint diſcordare in electione, voluit Bart. *in l. ſi mer-
ces* 28. *in princ. verſ. ſed ſi in arbitrium, ff. locat.* Corn.
conſ. 50. *num.* 2. *lib.* 1. ubi dicitur non invenire aliquem à
Bart. diſcordantem in iſto caſu, & ſequi videtur Mantic. *de
tacit. lib.* 4. *tit.* 19. *num.* 33. licèt annectat huic caſui alium
diverſum; & in eo contrarias opiniones referat.
52 Verùm in caſu iſto contrariam opinionem defendit Pinel.
in rubr. C. de reſc. vendit. par. 2. *cap.* 1. *num.* 6. Manent. *in
conſ.* 25. poſt approbatam *ſub num.* 3. *& ſeq.* primam opinio-
nem Bartoli, viſo poſtea Pinello ab illa recedit, & iſtam la-
tiùs comprobat à *num.* 15. *ad* 22. & eamdem opinionem ſe-
quitur etiam Valaſc. *de jur. emphyt. quæſt.* 11. *num.* 12. & vi-
detur, quòd opinioni aſſiſtat ea ratio, quòd dum partes eli-
gere debent, qui declarent penſionem, contractus eſt in eo-
rum arbitrio, quod eſſe non poteſt, ut dictum eſt ſuprà, &
in cap. præcedenti, & alia, quòd hoc caſu penſio eſt incerta,
nec datus eſt modus, quo ſine dubio certificari poſſit, quia
duo eligendi poſſint facilè diſcordare propter naturalem ho-
minum facilitatem ad diſſentiendum, de qua *in cap. quia di-
verſitatem de conceſſ. præb.* cum concordantibus relatis per
Mantic. *de tacit. dicto lib.* 4. *tit.* 19. *num.* 31. *ad fin.*
53 Imò ulteriùs etiamſi additum ſit, quòd in caſu diſcordiæ,
tales arbitri eligant tertium, cujus arbitrio ſtandum ſit, non
valet contractus propter eamdem rationem, quòd diſcorda-
re poſſint in tali electione, ad text. *in l. Item ſi unus*, §. *ſi in
duos, ff. de arbitr.* adeò ut ad hoc, ut ſuſtineatur contractus,
54 neceſſe ſit ab initio tertium certum in caſu diſcordiæ eligere,
juxta doctrinam Speculat. *tit. de arbitr.* §. *ſequitur, de qui-
buſdam num.* 15. *verſ. & dic.* quam ſequitur Lanfranc. *de
arbitr. par.* 5. *num.* 4. *& ſeq.* & latè comprobat Manent.
conſ. 25. *num.* 5. *&* 6.
55 Octavus caſus eſt, ſi facta locatio pro mercede à certa per-
ſona tunc nominata declaranda, & in caſu iſto valet locatio,
l. ſi merces 28. *in princip. ff. loc. & l. fin. C. de contrah. emption.*
ubi refertur fuiſſe in hoc antiquam controverſiam.
Et licèt objici poſſet, quòd dum merces non eſt declarata,
non poteſt dici certa, prout requiri ad validitatem locationis
alibi fuit dictum, tamen hoc caſu, in quo nulla poteſt ori-
ri diſcordia reputatur pro certa, licèt ignoretur per par-
tes, & quatenus dici poſſit incerta, reſpondet Manent. *d.
conſ.* 25. *num.* 25. *ad fin.* quòd cùm hoc caſu incertitudo
ſit unica, ea toleratur, quod ſecus eſt ſi concurrat & alia
incertitudo perſonæ declarare debentis.
Si autem non unus tantùm, ut loquuntur dicta jura, ſed
duo certi electi ſint, qui declarent quantitatem penſionis,
eodem modo valere contractum ſine dubio, dicit Mantic. *de
tacit. d. lib.* 4. *tit.* 19. *n.* 35. *verſ. ſi autem dictum*, allegans
56 Sallicet. *in l. ultim. n.* 2. *in fin. C. de pact. pignor.* & licèt opponi
poſſet, quòd hoc quoque caſu electionis duorum certorum
poſſet ſequi diſcordia, & ideò videatur nulla locatio, ut di-
ctum eſt ſupra in caſu proximè præcedenti, & tamen faci-
liùs admitti poteſt, quòd ſuſtineatur in caſu iſto contractus,
quàm in caſu illo, ex quo hìc deficit incertitudo perſona-
rum, & deficit etiam periculum, quòd unius eligat perſo-
nam omnino inviſam, & diffidentem alteri, quod pericu-
lum conſiderat poſt alios Manent. *d. conſ.* 25. *num.* 20.
57 Et tamen hoc caſu locatio eſt conditionalis, ſi ille electus
ad declarandam quantitatem mercedis, actualiter illam de-
claraverit. Unde quatenus ille noluerit, vel non potuerit
mercedem definire, tunc pro nihilo ſit locatio, quaſi nullo
pretio ſtatuto, juxta celebrem textum in terminis emptionis,
& venditionis *in l. fin. C. de contrah. empt.* quam eſſe unam
ex quinquaginta conſtitutionibus, quibus Juſtinianus diſſi-
dia veterum Juriſconſultorum diremit, & de quibus memi-
nit in proœmio *C. obſervant.* Ubert. Giſan. *in* §. *pretium,
verſ. ſed iſta deciſio Inſtit. de empt. & vend.* & ibidem etiam
Corrad. Rittersbuſ. *in* §. *pretium verſ. hac de re apud veteres*,
Merlin. *deciſ.* 605. *n.* 1. ſed ante in terminis locationis idem
reſponderat Cajus Juriſconſ. relatus per Tribonianum *in l.
ſi merces* 28. *in princ. ff. locat.* ubi ipſe Tribonian. ſub nomine
Caji uſus eſt verbis præciſis *d. l. fin. C. contrah. empt.* quemad-
modum animadvertit Cujacc. *in l. ſi quis arbitratu* 43. *poſt
med. verſ. at taxatio pretii de verb. obligat.* Piccard. *in d.* §.
pretium n. 36. *Inſtit. de empt. & vend.* Merlin. *dec.* 567. *n.* 12. *&
dec.* 605. *n.* 2. & animadvertendum, quòd text. *in d. l. fin. C. de
contrah. empt.* addit nullam conjecturam ſervandam, utrum
in perſonam certam, an in boni viri arbitrium reſpexerint 58
contrahentes, Merlin. *dec.* 567. *n.* 45. *ad fin.* & idem quoque
erit ſi electi ſint duo, & unus tantùm eorum deficiat declara-
re, quia eodem modo reſolvitur locatio, ut conſuluit Corn.
conſ. 110. *lib.* 3. cum quo idem ſenſit Aldobrand. *conſ.* 59.
n. 9. *lib.* 1. & poſt eos Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 19. *n.* 36.
nec poterit recurri ad arbitrium boni viri, ſeu judicis, qui
penſionem ſtatuat, quia his caſibus non eſt contractus, in 59
quo verſetur judicis officium, vel intret arbitrium boni viri,
prout intraret, ſi arbitri electi iniquam mercedem ſtatuiſ-
ſent, vel etiam ubi arbitri non eſſent electi ad ſtatuendum 60
quid de eſſentialibus contractus, prout eſt merces, ſed quid
accidentale, ut optimè diſtinguendo, & contrarios rejicien-
do probat Valaſc. *de jur. emphyt. quæſt.* 11. *n.* 11. ſunt enim ver-
ba dictarum legum, & præcipuè *d. l. fin. C. de contrah. emp.*
quòd ubi declaratio pretii eſt collata in triennium, & is non
declaravit, contractus ſit nullus, adeò aperta, & præciſa,
& tam diſtrictè quamcumque interpretationem prohibent,
ut nec colore æquitatis, nec officio Judicis, aut alterius boni
viri, nec alia ingenioſa Doctorum declaratione evitari poſ-
ſint, ut dicit Merlin. *d. deciſ.* 605. *num* 20.
Nonus caſus eſt, ſi dictum ſit, penſionem declarandam eſſe 61
arbitrio boni viri, quo caſu dici poſſe videbatur partes ſen-
ſiſſe de Judice, qui dicitur bonus vir, *l. ſed ſi unus*, §. *prætor 62
ait, ff. de injur.* & ſic applicari tradita de electione certæ per-
ſonæ ſupra in caſu nono, & ſuſtineri contractum, ut ibi, &
cenſuit poſt alios Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 19. *n.* 25. Verùm,
quia licèt Judex poſſit dici bonus vir, tamen poſſunt & alii
eodem nomine venire, hinc ſequitur, ut dictus intellectus,
quòd partes conſenſerint de Judice, ſit divinativus, & ideò
non poſſit in eo fieri fundamentum, & remanere incertam
perſonam, quæ arbitrari debeat, & ſic nullam locationem,
prout dictum eſt in caſu proximè præcedenti, & firmat aliis
adductis Manent. *d. conſ.* 25. *n.* 6. *verſ. reſpondetur tamen*,
& ſenſit Rot. *deciſ.* 88. *num.* 24. *par.* 2. *div.*
Decimus caſus eſt, ſi fiat locatio, pro penſione certificanda 63
aliunde, uti ſi fiat pro penſione pro qua eadem res aliàs loca-
ta fuit, vel pro pretio, quod habeo in arca, & his, & ſimili-
bus modis facta eſt valida, non enim eſt incerta merces, ſed
potiùs ignoratur, quàm in rei veritate incertum ſit, quanti
res ſit locata, ut de venditione modis prædictis facta, eſt text.
in l. hæc venditio 7. §. *hujuſmodi, ff. de contrahen. empt.*
Advertendum autem omninò eſt in prædictis omnibus ca-
ſibus, in quibus dictum eſt non valere locationem ob incer- 64
titudinem rei, vel mercedis, quòd ſi deventum fuerit ad rei
traditionem, & ea Conductor gaviſus ſit, non poterit idem
ullo modo evitare ſolutionem mercedis, nam reſpectu incer-
titudinis rei clarum eſt, quòd dum res fuit tradita, talis in-
certitudo ceſſavit, reſpectu autem incertitudinis penſionis
ex ea quidem reſultat, ut non poſſit peti penſio actione loca-
ti, ex quo locatio ſine certa mercede dici non poteſt perfectè
contracta, ut dabitur actio præſcriptis verbis, quæ ſi conven-
tum ſit de mercede, ſed non facta declaratio, competit, quia 65
contractus fuit imperfectus ſub ſpecie innominati, ut dicit
Bald. *in l. contractus* 16. *ſub n.* 16. *C. de fid. inſtr.* ſi verò nulla
mentio facta fuit de mercede, adhuc dabitur ſaltem ex æqui-
tate legis, æquum eſt enim, ut prout quiſque rei fructus
percepit, vel domum habitaverit, ita & obligetur, ut habe-
tur in *l. item quæritur* 14. *ad fin. ff. locat.* cum adductis ſupra
tit. præcedenti n. 29. datur enim actio præſcriptis verbis ubi- 66
cumque æquitas ſuadet actionem dari, ut per text. *in l. ſanci-
mus, Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* cum ſimilibus tradit Joan.
Craſp. de Mont. *in ſuis termin. action. n.* 158. *ver. item compet.*

Nec

Digitized by Google

67 Nec obſtat, quòd locatori competat aliud remedium, vi-
delicet, vindicandi rem cum fructibus, & ideò non ſit re-
currendum ad hanc actionem præſcriptis verbis, ut cenſuit
Valaſc. *jur. emphyt.* q. 11. *n.* 15. per text. *in l.* 2. *ff. de præſcr.*
ver. dicentem, quòd tunc agendum præſcriptis verbis, cùm
deficiunt vulgaria, & uſitata actionum nomina. Quia obje-
ctum procedit in venditione, non autem in locatione, ut
diſtinguendo tradit Pinell. *in rubr. C. de reſcinden. vendit. par.*
68 2. *c.* 1. *n.* 24. In locatione enim, quidquid ſit in emphyteuſi,
de qua loquitur Valaſcus, non ſemper vindicari poſſunt fru-
ctus, ut in locatione operum, & ſimilium, & generaliter
locatio eſt rei conceſſio ad uſum, ut dictum eſt in ejus defi-
nitione *c.* 1. Unde dum Conductor uſum habuit, dicitur fa-
ctum impletum, & res conſumpta, ita ut non poſſit res redi-
re ad priſtinum ſtatum, unde danda eſt actio juxta doctri-
nam Azor. *in ſum. in tit. locat. verſ. nota tamen*, quam extollit
Bald. *in dict. l. contractus n.* 16. *Cod. de fid. inſtr.* Salicet. *in l.*
fin. n. 8. *C. de contrahend. emption.* Rota *dec.* 88. *n.* 24. *verſ.*
ideo autem p. 2. *div.* & cor. Merlin. *dec.* 567. *n.* 39. *& ſeqq.*
æquitas enim non patitur, ut, qui ſub promiſſione merce-
dis re gaviſus eſt, mercedem ſolvere recuſet contra tex. *in l.*
item quæritur 14. *ad fin. ff. loc.* & quòd detur actio præſcriptis
verbis, ſi facta locatio operarum pro incerta mercede,
ſunt text. expreſſi in *l. ſi tibi polienda* 24. *ad fin. ff. de præſcr.*
verb. & in §. qua de cauſa Inſtit. de locat. & eſt recepta opinio,
69 ut fatetur Valaſc. *dict. quæſt.* 11. *n.* 15. & quòd ubi locatio eſt
dubia, detur eadem actio præſcriptis verbis, eſt etiam tex-
tus expreſſus in *leg.* 1. *ff. de præſc. verb.*

70 At circa quantitatem ſolvendam non ſatis erit locatori
probare ſe tanti locaturum fuiſſe alteri, ſed neceſſe habebit
probare Conductorem tanti fuiſſe conducturum, ut firmat
Alex. *conſil.* 181. *n.* 1. *l.* 2. & ſequitur Natt. *conſ.* 53. *n.* 1. Ca-
rocc. *tit. de ſubſtan. loc. qu.* 4. *n.* 5. Manent. *dec.* 49. *n.* 1. *& ſeq.*

71 Neque etiam ſufficerent teſtes deponentes, quòd domus tan-
ti fuiſſet conducta, quia ad gravandum tertium, non atten-
ditur, quòd unus, aut duo, vel plures dediſſent, ſed quod
communiter fieri ſolitum eſt *l. ſervum meum in princ. ff. ad l.*
aquil. l. pretia rerum, ff. ad l. falcid. & ideò ſi probari non po-
terit, quanti Conductor ipſe conduxiſſet, ſaltem proban-
dum erit quanti communiter fuiſſet conducta, Alex. *in d.*
conſ. 181. *n.* 1. *verſ. præterea deficiunt*, Natt. *conſ.* 53. *n.* 1.

72 Nec obſtat, quòd penſio domus liquidanda ſit, quanti a-
ctor locaſſet, non quanti reus conduxiſſet, ſecundùm Ho-
dier. ad Surd. *dec.* 270. *n.* 1. ubi alios allegat, quia concluſio
procedit, ubi agitur de poſſeſſore malæ fidei, qui tenetur ad
fructus percipiendos, ideſt, qui percipi potuiſſent, non au-
tem in eo, qui recepit à domino, & bona fide poſſidet, & ſic
tenetur tantùm ad perceptos, Malvaſ. *conſ.* 66. *n.* 7. & in ter-
minis poſſeſſoris condemnati ad fructus percipiendos, ideſt,
qui percipi potuiſſent, quòd teneatur ad penſionem, pro
qua domus potuiſſet alteri locari, loquitur Surd. *in d. dec.*
270. *per tot. & ſignanter in princ. & n.* 6. quem ſequitur Ho-
diern. *in d. additione*, & dicam infra Cap. 35.

73 Advertendum etiam, quòd ubi declaratio mercedis non-
dum eſt facta, & res nondum tradita, ſed omnia ſunt inte-
gra, licebit utrique parti à contractu recedere, nam uſque-
quò quis de certa mercede non fuerit certior factus, & illam
acceptaverit, ſemper imperfecta dicetur locatio, & condu-
ctio, & pœnitere licebit, *§.* 2. *Inſtitut. de empt. & vendit. l.*
contractus 16. *C. de fide Inſtrum.* latè Pinel. *in rub. C. de re-*
ſcind. vendit. p. 2. *n.* 2. *verſ. vides magnam, & n.* 21. Rot. co-
ram Pen. *dec.* 6. *n.* 3. *& ſeq.* quæ eſt etiam impreſſa per Mar-
cheſ. *de commiſſ. p.* 3. *fol.* 109. Non enim ante certificatam
74 penſionem poteſt dici locatio, ſed contractus innominatus,
Bald. *in d. l. contractus* 16. *n.* 16. *C. de fid. inſtr.* & ideò re
integra ab eo recedi valet, etiamſi quis ex contrahenti-
bus aliquas feciſſet expenſas, *l. ſi pecunias, ff. de condic.*
ea dat. Rot. in dict. dec. coram Pen. *ad fin.*

De læſione quomodo, & quando conſideretur in contractu locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Merces locationis tunc dicitur juſta, cùm correſpondet fructibus aliiſve commoditatibus rei locatæ.*
2 *Emptoribus, & venditoribus licitum eſt invicem ſe decipere, & idem eſt in locatoribus, & conductoribus,*
3 *Læſio eodem modo attenditur in locatione, & conductione, ac in emptione, & venditione.*
4 *Læſio ultra dimidiam operatur, ut reſcindatur contractus, niſi lædens velit ſupplere.*
5 *Et hoc tam in venditione, quàm etiam in locatione.*
6 *Ampl. procedere etiam in locatione operarum.*
7 *Contrarium.*
8 *Decl. primam procedere ſi poſſunt opera facienda æſtimari, ſecus è contra.*
9 *Conventio de certa ſumma mercedis eo ipſo quòd allegatur exceſſiva, non poteſt exequi.*
10 *Decl. procedere in Advocato, & cæteris paciſci de mercede non valentibus.*
11 *Et in omnibus, in quibus viget ſuſpicio, quòd promiſſa fuerit major ſumma propter neceſſitatem.*
12 *Nec annullatur promiſſio ſi exceſſiva in modico.*
13 *Hoc tamen intelligitur, ſi allegetur nullitas propter exceſſum tantùm.*
14 *Læſio conſideratur etiam in emphyteuſi.*
15 *Læſio reſcindit etiam contractum ſtricti juris.*
16 *Decl. procedere, ſi allegetur læſio ab emphyteuta, ſecus ſi à domino.*
17 *Contr. ſi dominus attentis prærogativis quas habet, adhuc probet ſe læſum.*
18 *Læſio ultra dimidiam non reddit nullum contractum, ſed reſcindendum.*
19 *Decl. non procedere, ſi læſio ſit enormiſſima.*
20 *Læſio enormiſſima operatur dolum re ipſa.*
21 *Dolus re ipſa, & dolus ex propoſito, idem operantur, quoad nullitatem contractus.*
22 *Læſione enormiſſima ſtante competit reintegratio, & non datur electio lædenti ſupplere pretium, ac fructus debentur uſque ab initio.*
23 *Læſio ſi ſit ſolùm ultra dimidiam, competit ſolùm reſciſſio in petitorio judicio.*
24 *Læſio enormiſſima, ut contractus ſit nullus ipſo jure, & competat reintegratio, eſt quæ valdè excedit dimidiam.*
25 *Læſio tunc dicitur excedere valdè dimidiam, & ſic eſſe enormiſſimam, quando eſt in duobus tertiis.*
26 *Alii volunt ſtari arbitrio Judicis.*
27 *Et attenditur qualitas perſonæ læſæ, ad læſionem arbitrandam.*
28 *Contrahentibus licet ſe decipere, uſque ad dimidiam juſti pretii.*
29 *Romæ per ſtatutum, ſufficit læſio in tertia parte.*
30 *Statutum prædictum non comprehendit perſonas Eccleſiaſticas.*
31 *Deceptio permittitur uſque ad dimidiam juſtii pretii tam de jure civili, quàm de jure canonico.*
32 *Lim. ſi adſit dolus lædentis.*
33 *Lim.* 2. *ut deceptio permittatur in foro fori, non autem in foro conſcientiæ.*
34 *Neque permittitur bono viro, & ideò cautela eſt læſo, ut faciat poſitionem lædenti, ſi ſit bonus vir.*
35 *Item non permittitur in contractu Eccleſiæ.*
36 *Remedium* l. 2. C. de reſcind. vend. *non ſolùm competit venditori, ſed etiam emptori.*
37 *Reſcriptum Imperatoris, licet favore unius emanatum facit jus quo ad omnes, ſi æquum, & in corpore juris relatum.*
38 *Venditores læduntur ſæpiùs quàm emptores.*
39 *Læſio pro reſciſſione contractus, an ſit eodem modo computanda reſpectu emptoris, ac reſpectu venditoris, maxima eſt controverſia, quam vide latè n. ſeqq. ubi pro affirmativa præcipuè n.* 48. 52. *&* 53.
40 *Juſtitia ſtat in medio.*
41 *Emptor, & venditor in propoſito læſionis, in jure æquiparantur.*
42 *Emptio, & venditio non eſt permutatio rei cum pecunia, ſed æſtimatio.*
54 *Læſio, & reſciſſio contractus per eam habet locum in locatione fructuum naſciturorum.*
55 *Et generaliter in locatione futuri eventus.*
56 *Contrarium.*
57 *Decl. hoc contrarium procedere, ut non poſſit prætendi læſio ex eo, quòd evenerit, ſecus autem ſi attento tempore contractus, & conſiderata ſpe, defuit læſio.*
58 *Spes lucri compenſatur cum timore damni.*
59 *Spes futuri eventus recipit æſtimationem, & in ejus venditione cadit læſio.*
60 *Litium exitus eſt incertus.*
61 *Litium incertus eventus recipit æſtimationem.*
62 *Læſio quomodo probetur in tranſactione.*
63 *Remedium* l. 2. C. de reſcind. vendit. *non habet locum in locatione facta ſub haſta ſecundùm aliquos.*
64 *Contraria opinio eſt communior, & verior.*

15 *Ampl.*

65 *Ampl. ut aliqui velint ſufficere læſionem in ſexta parte.*
66 *Contraria opinio eſt verior.*
67 *Solitum judicandi per binas judicaturas inducitur.*
68 *Ab eo non eſt recedendum.*
69 *Læſio ſufficit in ſexta parte, ſi locatio non fiat ab ipſo domino rei, ſed à Procuratore generali.*
70 *Decl. procedere quando dominus non habet contra eum regreſſum.*
71 *Factum Judicis reputatur factum partis.*
72 *Læſio in ſexta parte ſufficit minori ad petendam reſtitutionem in integrum.*
73 *Stipulatio in contractu locationis impedit reſciſſionem ex læſione ſecundùm aliquos.*
74 *Contrarium eſt verius.*
75 *Juramentum impedit peti reſciſſionem propter læſionem.*
76 *Contrarium eſt verius, præcipuè in Urbe propter ſtatutum.*
77 *Decl. primùm, ut quatenus ſit vera, non procedat, ſi adſit læſio valde ultra dimidiam.*
78 *Decl. 2. ut Juramentum non impediat peti ſupplementum pretii.*
79 *Decl. 3. ut non procedat in minore.*
80 *Contrarium.*
81 *Lim. hoc contrarium in pupillo, & proximo pubertati.*
82 *Lim. 2. ſi minor enormiſſimè lædatur.*
83 *Decl. requiri læſionem valdè ultra dimidiam.*
84 *Minor jurans non contravenire ex capite minoris ætatis, poteſt contravenire ex aliis capitulis, ſecus ſi dixit ex quocumque capite.*
85 *Decretum Judicis in contractu interpoſitum impedit ejus reſciſſionem ex capite læſionis.*
86 *Contrarium.*
87 *Decl. ut Decretum Judicis faciat ceſſare præſumptionem læſionis, ſed non impediat eam probare.*
88 *Sciens rei valorem, & adhuc vendens minori pretio, non petit reſciſſionem ex capite Læſionis.*
89 *Contrarium tenent aliqui.*
90 *Valoris rei propria ſcientia præſumitur, aliena ſecus.*
91 *Jactare ſuum nemo præſumitur.*
92 *Ampl. ut potiùs præſumatur error in facto proprio, & fatuitas.*
93 *Decl. procedere ſtante læſione ultra dimidiam.*
95 *Sciens rei valorem tunc non allegat læſionem cùm omnino ſpontè contraxit, ſecùs ſi aliqua neceſſitate etiam non præciſa.*
96 *Clauſula donationis, ſolita apponi in contracta emptionis, & locationis impedit dari de læſione.*
97 *Decl. procedere ſi illam apponens ſcit verum valorem, & habet verum animum donandi, quod non præſumitur.*
98 *Renunciatio Læſione facta à majore, & cum juramento valet.*
99 *Et idem eſt ſi fiat à minore, vel muliere, cum certioratione remedii ſibi ex ea competentis.*
100 *Decl. procedere ut valeat d. renunciatio ſi læſio non ſit valdè exceſſiva ultra dimidiam.*
101 *Læſio non poteſt allegari poſt finitum contractum locationis.*
102 *Contrarium.*
103 *Remedium reſciſſionis ex capite læſionis durat uſque ad triginta annos.*
104 *Statutum, quod non poſſit peti reſciſſio contractus ex capite læſionis, eſt validum, & idem eſt de conſuetudine.*
105 *Statutum, quod non poſſit intentari reſciſſio ex capite læſionis ab emptoribus, & venditoribus, non procedit in locatoribus, & conductoribus.*
106 *Statutum contra jus, non eſt extendendum ultra verba.*
107 *Statuti verba ſunt ſterilia ſicut mula.*
108 *Statutum, quod non diſponit, remanet in diſpoſitione juris communis.*
109 *Lim. ſi ratio expreſſa, vel alia verba manifeſta indicent aliud fuiſſe de mente ſtatuentium.*

CAPUT XVIII.

VIdimus requiri, Mercedem in locatione eſſe certam, nunc videndum, An ſit neceſſarium eam eſſe juſtam,
1 quæ tunc dicitur, cùm correſpondet quantitati fructuum, qui ex re locata percipiuntur, ſeu cùm eſt juſtum pretium commoditatum, quæ ex re locata reſultant, ut ſenſerunt Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vend. p. 1. c. 3. n.* 18. & Surd. *dec.* 198. *n.* 19. *verſ. ad quantitatem.*
2 Et quidem emendo, & vendendo naturaliter conceſſum eſt, quòd pluris ſit minoris emere, quòd minoris ſit pluris vendere, & ita invicem ſe circumſcribere, ita, & in locationibus quoque, & conductionibus idem juris eſt, ut dicit præcisè Text. *in l. Item ſi pretio* 25. §. *fin. ff. locat.* ex quo textu patet, quòd locatio, & conductio, quæ generaliter eiſ-
dem juris regulis conſiſtit, ac emptio, & venditio, ut dictum 3
eſt ſupra Cap. 2. Specialiter etiam in hoc propoſito ei à jure æquiparatur, & quòd propterea non eſt de ſubſtantia locationis, & conductionis, ut ſit pro Mercede juſta, ſicut non eſt de ſubſtantia venditionis, ut pro juſto pretio fiat, quod & latiùs comprobat Mantic. *de tacit. lib. 4 tit. 20. n. 1. & ſeqq.*
qui etiam eodem *tit. n.* 53. *& ſeqq.* latè explicat, quomodo 4
intelligatur text. prædictus, & in *l. in Cauſa la* 2. §. *Idem Pomponius, ff. de minor.* dum dicit naturaliter licere contrahentibus invicem ſe circumſcribere, ſeu circumvenire.

Hodie tamen ſi venditor lædatur ultra dimidiam juſti pretii, ei ſuccurritur per reſciſſionem contractus, ſi lædens
nolit ſupplere ſolvendo, quod deeſt juſto pretio, ut habetur 5
in *l. 2. C. de reſcind. vendit.* cujus diſpoſitioni conformantur etiam Sacri Canones *in c. Cum dilecti, & cap. cum cauſam de empt. & vendit.* Quæ Jura licèt loquantur de emptione, & venditione, non dubito, quòd procedant etiam in locatione, & conductione, dum ut dixi, iſti contractus non ſolùm generaliter, ſed etiam ſpecialiter, & expreſsè in hoc propoſito à jure æquiparantur, prout etiam ea in locatione procedere, tradunt Roman. *conſ.* 423. *num.* 2. Corn. *conſ.* 181. *n.* 65. *lib.* 2. *& conſ.* 285. *num.* 9. *verſic. Nam illud remedium, lib.* 3. Menoch. *conſil.* 1263. *n.* 7.

Dubium tamen eſt, an idem remedium prædictæ *l. 2.* com- 6
petat etiam in locatione operarum, affirmativam enim tenuit Burſat. *conſ.* 204. *n.* 11. & in eiſdem terminis competere etiam remedium prædictum operariis, & Architectis, qui certum opus conſtituta mercede facere conduxerunt, tradit Padil. *in ead. l.* 2. *n.* 14. ubi tamen refert bis fuiſſe ſupplicatum Principibus illius regni, ut lege lata decernerent id fabris præfatis non permitti, & ſecunda vice obtentum, Staiban. *de intereſſ. lib.* 2. *tit.* 10. *num.* 123. *poſt med.*

Contrarium verò cenſuit Gratian. *diſc.* 185. *num.* 8. *&* 7
ſeqq. Barboſ. *in c. cum dilect in.* 26. *de empt. & vendit.* D. Lanfranc. Zacch. *de ſalar. q.* 55. *num.* 21. & ſenſit Rot. *deciſ.* 128. *num.* 3. *poſt med. & ſeq. part.* 4. *diverſ.*

Verùm quia ratio hujus ſecundæ opinionis ea redditur, 8
quia operæ non habent uniformem valorem, ex quo varientur à peritia, & majori, vel minori robore operantium, ac etiam quia earum æſtimatio emanat ab illis, qui eas locant, ut per Gratian. & Rot. *ubi ſupra*, colligi inde poteſt earumdem opinionum conciliatio, ut prima ſit vera regulariter, ſecunda verò in tantum ſit vera, in quantum difficile ſit convincere ſufficientem læſionem, adeò ut ad actum redigi nequeat, ſecus autem ſi ea probari poſſit; ubi enim læſio verè probetur, non eſt ratio differentiæ inter iſtam locationem, & alias, & cur in ea procedere nequeat dictum remedium.

Imò conventio de certa ſumma mercedis, ſeu ſalarii eo 9
ipſo, quòd allegatur exceſſiva, non tenet, & Apoca deſuper confecta, quantumvis guarantigiata executioni demandari non debet, quouſque non præcedat taxatio, & moderatio Judicis, ut pluribus adductis firmat, & opinionem veriſſimam, & juſtiſſimam aſſerit Flores de Men. *lib.* 1. *quæſt.* 8. §. 1. *n.* 50. quem ſequitur Gratian. *diſc.* 56. *n.* 4. & D. Lanfranc. Zacch. *de Salar. quæſt.* 11. *num.* 6. ubi etiamſi adſit obligatio Cameralis.

Animadvertendum tamen præfatos loqui in terminis 10
Advocatorum, & Medicorum, in quibus viget particularis ratio, nam Advocatus non valet lite pendente cum clientulo ſuo paciſci, *l. quiſquis* 6. §. *præterea, C. de poſtul.* nec Medicus cum infirmo, *l. medicus, ff. de var. & extraord. cognit.* & hoc eſt, quod dicunt ſignanter Ripa *de peſte tit. de remed. ad curand. peſte n.* 84. Guttier. *de juram. part.* 1. *cap.* 57. *n.* 29.
quos allegat Flores, ſed non propterea diverſimodè ſervan- 11
dum eſſet in aliis in quibus vigeret eadem ratio dictarum legum, videlicet ſuſpicio, quòd propter neceſſitatem fuerit promiſſor inductus promittere ſummam illam exceſſivam, unde idem in Quadrigario, qui tempore neceſſitatis fecerat ſibi obligare quendam ad viginti ſex libras pro delatione rerum Aulicarum tempore adventus Caroli V. ſervatum fuiſſe, videlicet moderatam fuiſſe à judice ſummam, teſtatur Rebuff. *in comment. ad reg. conſt. Gall. to.* 2. *tract. de reſciſ. contr. n.* 31. de quo meminit etiam Guttier. *in d. c.* 57. *n.* 30.

Præterea etiam in terminis præfatis non annullaretur 12
promiſſio, ſi eſſet exceſſiva tantùm in modico, ut ſcribit eodem loco Rebuff. *n.* 30. & ſequitur Guttier. *eodem num.* 30. obſervo tamen, quòd dicunt ita intelligi deciſ. Afflict. 123. quodque in ea deciſione reſolutum fuit, validam fuiſſe

pro-

promiſſionem certi ſalarii factam Chirurgo à quodam de
tempore, quo ſibi medicabat vulnera, non obſtante diſpo-
ſitione *dictæ l. Medicos, ff. de var. & extraord. cognit.* quia
13 applicabantur limitationes ejuſdem, de quibus ibi, unde
poſſunt, & debent intelligi in illis terminis, ut videlicet
non annulletur promiſſio propter medicam exceſſivita-
tem, quando aliàs ſit valida, & impugnetur solùm ex
capite exceſſus in quantitate.

14 Dubitatur quoque, an idem procedat in emphyteuſi, ea
præſertim ratione, quòd emphyteuſis non ſit contractus bo-
næ fidei, prout ſunt venditio, & locatio, ſed ſtricti juris, ut
dictum eſt Cap. 1. & varias opiniones, & diſtinctiones refert
Cagnol. *in d. l. 2. C. de reſcind. vendit. n.* 230. *& ſeqq.* Ve-
rùm relicta diſputatione tractantibus materiam emphyteu-
ſis, ex profeſſo vera, & communis videtur opinio affirma-
tiva, quam tenuit in dicta *l.* 2. Bald. *n.* 20. Salicet. *n.* 9. & Pi-
nell. *part.* 1. *c.* 3. *n.* 37. & 38. ubi dicit ſe abſque dubio aſſere-
re hanc eſſe communem, nec dubitare fundamentum
prædictum tenentium contrariam, ex quo emphyteuſis
eſt contractus ſtricti juris, eſſe erroneum, quia, & in con-
tractibus ſtricti juris, procedit dictum remedium, & eam-
15 dem opinionem tenet etiam Prato *diſcept.* 25. *n.* 30. *tom.*
1. & Theſaur. *dec.* 120. *n.* 1. *verſ. cæterum cum dicta*.

16 Et licèt aliqui iſtam opinionem affirmativam admittant,
in caſu quo allegetur læſio ab emphyteuta, & contendant,
eam non procedere ſi allegetur à Domino directo, ex quo
iſte propter prærogativas, quas habet in contractu non poſ-
ſit dicere ſe læſum, Gugl. de Benedict. *in cap. Raynutius in
ver. & Uxorem n.* 420. *& plur. ſeqq. de Teſtam.* videtur equi-
dem difficiliùs probari poſſe læſionem pro parte Domini
propter prærogativas prædictas, & pacta favorabilia, quæ
17 computantur in pretio, ſed quatenus eis attentis, adhuc
convinceretur læſio, non poſſe ei denegari remedium præ-
dictum, ut ſentit etiam Pinell. *in d. l.* 2. *p.* 1. *c.* 3. *ad fin.*

18 Non tamen per talem læſionem ultra dimidiam redditur
nulla locatio, ſed venit reſcindenda, Mantic. *de tacit. l.* 4.
tit. 20. *n.* 1. & 2. Rot. *dec.* 52. *n.* 11. *par.* 3. *rec.* & quidem
conceſſa priùs electione conductori, an velit ſuppleta,
quod juſtæ mercedi deeſt, aliàs ſententia reſciſſionis eſ-
ſet nulla, & conductor deberet ad rei poſſeſſionem re-
ſtitui, ut habetur in dicto *c. cùm dilecti* 3. *de empt. & vend.*

Niſi fortè læſio ſit enormiſſima, quia tunc reddit contra-
ctum nullum ipſo Jure, Gratian. *diſcept.* 823. *n.* 38. Fab. *in C.
l.* 4. *tit.* 3. *definit.* 3. Pratus *diſcept.* 25. *n.* 32. *verſ. vera namque
eſt*, Rota coram Cavaler. *dec.* 301. *n.* 3. *& in recent. dec.* 202.
n. 6. *p.* 10. & in Romana Tranſactionis 19. Aprilis 1660. §.
Non obſtat coram Veroſpio, & ratio concluſionis eſt, quia
ex læſione enormiſſima dolus lædentis re ipſa arguitur, &
20 inducitur, ut per text. *in l. omnes*, §. *Lucius, ff. quæ in fraud.
credit.* tradunt poſt plures, quos referunt Molin. *de primog.
l.* 2. *c.* 3. *n.* 18. Fontanell. *de pact. nuptial. clauſ.* 9. *gloſ. un. n.* 4.
Caſtill. *contr. tom.* 3. *c.* 2. *n.* 40. *& tom.* 7. *c.* 18. *n.* 92. Et quam-
vis controvertant DD. an iſte dolus ſit verus, vel præſum-
ptus, & an ſit idem dolus ex propoſito, & dolus re ipſa,
vel potiùs differant, ut per Bargal. *de dolo l.* 2. *c. de dolo ex
propoſito n.* 10. *& ſeq. fol.* 147. *& c. de dolo re ipſa n.* 12. *&
ſeq. fol.* 154. & Caſtill. *dicto cap.* 18. *n.* 93. Tamen iſta diſpu-
tatio eſt ſuperflua ad hunc effectum, quia quocumque mo-
do ſit iſte dolus, nihil relevat, quia ſemper contra-
ctum annullat, Pariſ. *conſ.* 55. *n.* 19. *l.* 3. Larat. *conſ.* 112. *n.*
21 36. *& ſeq.* plenè Farinac. *in fragment. tom.* 2. *in ver. Juramen-
tum n.* 1297. ubi aſſerit indubitatum apud omnes teneri,
Caſtill. *tom.* 7. *c.* 18. *n.* 94. Giurb. *dec.* 105. *n.* 1.

22 Quod maximè advertendum, quia ſi adſit prædicta nulli-
tas, non solùm non eſt neceſſe dare electionem prædictam
Conductori ſupplendi, quod deeſt juſtæ mercedi, ſed ulte-
riùs poterit agi rei vindicatione contra tertium, ac etiam
Conductor tenebitur reſtituere omnes fructus, quos à die
conductionis percepit, qui ſunt tres effectus magni momen-
ti, & ſingularis conſiderationis, reſultantes ex prædicta re-
ſolutione, ut tradit, & latiſſimè comprobat Caſtill. *d. c.* 18.
n. 96. *& ſeqq.* ubi & ſingulos ſeparatim examinat. Quod ſe-
23 cus eſt, ubi adeſt læſio tantùm ultra dimidiam, quia tunc
competit tantùm reſciſſio in petitorio judicio exercenda
dec. 270. *n.* 10. *&* 11. *p.* 14. *& dec.* 237. *n.* 1. *&* 2. *p.* 15. *rec.*

Controvertitur tamen valdè, quæ dicatur læſio enormiſ-
24 ſima, & quidquid ſit ad alios diverſos effectus, ad quos quæ-
ritur de hoc, quoad affectum iſtum, de quo agitur ut non de-
beat peti reſciſſio, ſed Contractus ſit nullus ipſo jure, ea vi-
detur enormiſſima læſio, quæ valdè excedit dimidiam juſti
pretii, Menoch. *conſ.* 1. *n.* 494. Farin. *in fragm. t.* 2. *ver. Juram.
n.* 1289. Caſtill. *contr. tom.* 7. *c.* 18. *n.* 85. Cabed. *dec.* 70. *n.* 2.

Et valdè excedere dimidiam tunc dicitur, quando eſt in
duabus tertiis, vel tribus quartis partibus juſti pretii, ut 25
per Corn. *conſ.* 133. *n.* 8. *l.* 3. *var. & conſ.* 27. *n.* 5. *lib.* 4. Molin.
de primog. l. 2. *c.* 3. *n.* 18. & in ſpecie requirit læſionem in duo-
bus tertiis, ad hoc ut competat læſo reintegratio, non au-
tem teneatur agere *ex rem. d. l.* 2. via ordinaria firmavit Rot.
in una Imolen. Bonorum 6. Mart. 1665. §. Læſionis præterea
cor. Veroſpio, quæ hodie habetur in *rec. dec.* 270. *par.* 14. ubi
aliæ deciſiones allegantur, in qua cauſa Imolen. partes agno-
verunt ſoliditatem dictæ opinionis, & variarum motivum,
ut habetur in alia Deciſione ejuſdem 7. Maji 1668. cor. Emi-
nentiſſimo D. meo Carpineo, quæ eſt *dec.* 237. *par.* 15. un-
de difficile eſſet in Curia Romana ab hac opinione recedi ob-
tinere, quæ opinio admiſſa, & comprobata etiam fuit in
alia Deciſione poſt hæc ſcripta edita in una Romana læſio-
nis 17. Jun. 1672. §. informantes cor. R. P. D. meo Tava, ubi
ulteriùs habetur, quòd ſtante in Urbe ſtatuto *c.* 154. *l.* 2. de-
cernente enormem eſſe læſionem in uno tertio, nempè
in unciis quatuor, ſicuti attento jure communi eam decer-
nente in meditate, ſeu unciis ſex, ea ſit enormiſſima,
quando aſcendit ad duas tertias partes, nempè ad octo
uncias, ita attento dicto ſtatuto, ea enormiſſima erit,
quando aſcendit ad uncias quinque cum uno tertio.

Alii tamen volunt aliter eam præfinire latè relati per Ca-
ſtill. *contr. tom.* 7. *c.* 18. *n.* 89. & quamplures concludunt, 26
quòd ſtetur arbitrio Judicis, ex propè infinitis congeſt. per
Tiraq. *in l. ſi unquam de revoc. donat. in ver. omnia, vel par-
tem*, *n.* 31. & ultra eos per Menoch. *de arbitr. caſ.* 84. *n.* 4. *l.*
2. Gratian. *diſcept.* 148. *n.* 18. qui ponderare etiam debebit
qualitates perſonæ læſæ. Nam enormiſſima læſio dicitur 27
etiam in modico, quando is qui gravatur, parum habet,
Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſ.* 9. §. 4. *n.* 9. Put. *dec.* 45. *n.* 10.
l. 1. *in correct.* & debet arbitrari, juxta aliquem modum ap-
probatum à Doctoribus, non autem ſimpliciter de ſuo capi-
te, ut per Caſtill. *d. cap.* 18. *n.* 91. & Giurb. *dec.* 110. *n.* 3.
verſ. Conſiſtorium veriorem, *& n.* 4. *&* 5.

At ubi læſio non egreditur dimidiam juſti pretii, non præ- 28
bent jura dictum remedium læſo, unde oritur illud dictum,
quòd contrahentibus licet ſe decipere ad invicem uſque ad
dimidiam juſti pretii, quia quatenus ſtatuta particularia ali-
ter non diſponant, prout diſponit dictum ſtatutum Urbis
cap. 154. *l.* 1. ſufficere læſionem in tertia parte, quod tamen 29
non comprehendit perſonas Eccleſiaſticas, ut declaravit
Rota *dec.* 58. *n.* 32. *par.* 6. *rec.* & coram Celſo *dec.* 391. *n.* 5.
talis deceptio uſque ad dimidiam manifeſtè permittitur, & 30
non solùm de jure Civili in *d. l.* 2. *& l. ſi voluntate* 8. *in fin. C.
de reſcind. vendit.* ſed etiam de Jure Canonico, *ut in cap. cum
dilecti*, *& cap. Cùm cauſam, de empt. & vend.* & in puncto 31
locationis *l. item ſi pretio* 25. §. *fin. ff. locat.* & notat Gozadin.
repetit. l. dudum, C. de pact. inter empt. & vend. ſub n. 155. ubi
Adden. limitat ſi intervenerit dolus lædentis, & eſt vera li-
mitatio, ſed non reſtringenda ad Jus Canonicum, prout
ipſe facere videtur, nam expreſsè, & preciſè in his terminis
locationis, ea habetur etiam in *l. & ideo* 26. *aliàs* 23. *ff. loc.*
cujus verba ſunt: *& ideò prætextu minoris penſionis locatio-
ne facta, ſi nullus dolus Adverſarii probari poſſit, reſcindi* 32
locatio non poteſt. Et viget ratio, nam etiam Jure Civili bo-
na fides in his maximè contractibus exigitur, qui proinde
dolo interveniente non ſubſiſtunt, ut expreſſè habetur in *l.
ſi dolo* 5. *C. de reſcind. vend.* nec dubitandum procedere etiam
ſi non adſit læſio in dimidia, quia dolus emptoris qualitate
facti, non quantitate pretii æſtimatur, ut dicit Imperat. *in
l. dolus* 10. *C. eodem titulo de reſcind. vend.* & ſatis erit ali-
qua falſa aſſertio, juxta Gloſ. *in l. item ſi pretio* 25. *in ver.
circumſcribere, ff. locat.* ubi in fine exemplificat, ſi vendi-
tor dicebat, & affirmabat rem non eſſe minoris pretii, Me-
noch. *conſ.* 109. *n.* 30. *verſ. ſecundus*.

Verùm dicta deceptio licèt ſit licita in foro fori, tamen 33
de propoſito facta eſt illicita in foro conſcientiæ, ut unà cum
Theologis dicunt Alberic. & Bald. *in d. l. cauſela* 2. §. *Idem
Pomponius. ff. de minor.* Covar. *var. cap.* 4. *n.* 11. *l.* 2. Mantic.
qui alios adducit *de tacit. l.* 4. *tit.* 20. *n.* 54. & ideò, nec licita
eſſe debet bono viro, quia conſcientia idem eſt, ac bonus
vir, ut dicit Bald. *in c. cum cauſam de Teſtib.* quem refert 34
Petr. de Moncad. *in loco infracit.* Idque etiam in foro fori,
adeò ut detur cautela læſo intra dimidiam, ut intentet de re-
med. *l.* 2. *C. de reſc. vend.* & faciat unam poſitionem, qualiter
Adverſarius de tempore venditionis, & poſt fuit vir bonus,
& bonæ conſcientiæ, & licèt verè ipſe non teneatur reſpon-
dere, tamen ſi reſpondeat, certè non negabit, imò ſi nega-
ret, repetendus eſſet à limine judicii, & affirmando con-
demnabitur, ut docuit Barbat. *in cap. Raynaldus num.* 137.

de

Google

Bald. conſ. 9. num. 3. ad med. lib. 1. & Gabr. conſil. 116. num.
44. lib. 1.

Quòd non ſit conformis menti legum de hac materia lo-
quentium, patet, quia in eis non conſideratur in emptione,
& venditione, ſeu locatione, & conductione, quòd magis
ſit datum, quàm acceptum, ſed ſolùm conſideratur verum
pretium, tanquam medium, à quo tam reſpectu emptoris,
quàm reſpectu venditoris, æquè liceat diſcedere, vel non di-
ſcedere, ſic enim videmus, quòd in l. cauſæ la ſeconda, §. Idem
Pomponius, ff. de minoribus, non dicitur, quòd liceat in ven-
ditionibus minus dare, quàm recipiatur, ſed dicitur in pre-
tio emptionis, & venditionis naturaliter licere contrahen-
tibus invicem ſe circumvenire, & idem prorſus ſenſus eſt
Text. in l. Item ſi pretio, §. fin ff. locat. ubi dicitur idem eſſe in
locatione, & conductione, & in dict. l. 2. C. de reſcind. vend.
non dicitur læſum eſſe venditorem, qui dimidiam rei datæ
non accepit, ſed generaliter dicitur minus pretium eſſe &
videatur, ſi nec dimidia pars veri pretii data fuit, & ſic etiam
in c. cum cauſa 6. de empt. & vend. non dicitur Monaſterium
recepiſſe minus, quàm dediſſe, ſed dicitur fuiſſe deceptum
ultra dimidiam juſti pretii; & ratio quoque reddi poteſt, cur
in venditione non debeat conſiderari datum, & receptum,
ſed ſolùm pretium, an ſit æquum, quia emptio, & ven-
ditio non eſt rei permutatio cum pecunia, ſed eſt æſtima-
tio rei per pecuniam, & ideò non debet in ea conſide-
47 rari, quid datum, & quid receptum, ut in permutatio-
ne, ſed ſolùm juſtitia pretii, ut in æſtimatione, ut opti-
mè advertit Covar. var. lib. 2. cap. 3. n. 8. propè fin.

48 Ex prædictis igitur videtur convinci præfatam opinio-
nem, quòd etiam emptor non poſſit lædi ultra medietatem
juſti pretii, eſſe veriorem, quæ etiam dignoſcitur magis com-
muniter recepta, nam eam tenuerunt omnes infraſcripti,
Gloſſa magna d. l. 2. C. de reſc. vend. ubi inquit, *ſed quid eſt hæc
dimidia? Dic in emptore decepto ſi res valet decem emit pro
ſexdecim, licèt alii dicant emit pro 21. quod non placet, quia
tunc non dimidium juſti pretii, ſed duplum egreditur*, Azor. in
ſum. C. eod. tit. de reſcind. vend. ubi ait: *nihil eſſe, quòd dicant
contrarium tenentes, nam qua ratione venditor in ſex dece-
ptus agit, eadem, & emptor*, Bart. in d. l. 2. n. 3. ſequendo Gloſ-
ſam dicit habere locum in emptore decepto emendo rem ul-
tra dimidiam juſti pretii, Bald. in ead. l. n. 49. q. 17. ubi quòd ali-
ter tenentes ſomniant, Angel. ib. n. 6. Alberic. ſub n. 6. ubi de ve-
riori teſtatur Odofred. n. 3. verſ. ſed ſi vultis exemplificare,
Joan. Faber. ante med. verſ. ſed quòd appellationem fol. mihi
108. Salicet. n. 20. ubi reddit rationem, quia concurrit eadem
æquitas in utroque ex natura correlativorum, Caſtr. n. 17.
ubi inquit contrariam opinionem eſſe fantaſiam, Fulgoſ. n.
10 verſ. ibi egrederetur, ſubjungens, *hanc tenent Canoniſtæ,
& vos tenete*, reprobans opinione Petri Sicard. n. 3. Cagnol. n.
55. ubi de communi Padilla n. 40. ubi pariter de communi
Auguſtin. Barboſ. n. 109. Eamdem opinionem approbarunt
Gloſ. Bernardi in c. cum cauſa, verb. dimidiæ ad med. de empt.
& vend. quam ibi ſequuntur omnes Hoſtien. ſub n. 2. ubi quòd
eſt opinio inconvincibilis Jo: And. ſub n. 4. poſt princ. Butr. n.
6. ad med. dicens contrariam opinionem eſſe truffam, & aper-
te probari falſam Card. Zabarel. n. 2. Anchar. n. 7. Imol. n. 4. ad
fin. verſ. in Gloſ. 1. ubi de communi teſtatur Henric. Boic. n. 8.
verſ. autem emptor. Panorm. n. 6. verſ. in gloſ. 1. Beron. in cap.
Cum dilecti n. 13. eod. titulo, Burgoſ. in d. c. Cum dilecti n. 14.
Didac. à Britto in rubr. de locat. & conduct. §. 2. n. 47. ubi plenè
contrariis reſpondet, & in fine dicit, quòd fortaſſe res clarior
ex illo ſuo brevi compendio apparebit, quàm antea fuerit
explanata, Petrus Jacob. Auctor antiquus, ac doctiſſimus in
praxi tit. de act. & vend. quando venditor eſt deceptus ultra
dimidiam n. 5. fol. 147. Fabian. de Monte tr. de empt. & vend.
in 8. quæſt. principali n. 7. poſt med. & ſeq. inter tract. antiq.
tom. 8. fol. mihi 49. Rebuff. de conſtit. reg. to. 2. tit. de reſcinden.
contr. Gloſ. 15. n. 1. fol. mihi 179. Gomez. var. reſol. tom. 2. c. 2. n.
22. ubi de magis communi, & vera Conrad. de contr. qu. 57.
verſ. ſecunda oppoſitio, ubi quòd contraria non eſt opinio ra-
tionabilis, Sot. de Juſt. & Jur. l. 6. qu. 3. art. 1. in reſponſione ad
primum, Medina in Codice de reſtit. qu. 32. col. 2. n. 2. Covar.
var. reſolut. l. 2. c. 3. n. 8. ubi de communi, & veriori teſtatur
benè reſpondendo contrariis Guttier. qu. Civil. l. 2. qu. 133.
per tot. & n. 2. verſ. quid tenendum, de veriori, magis com-
muni, & receptiſſima opinione, & ab ea non eſſe receden-
dum, nec in judicando, neque in conſulendo, Molin. de con-
tract. diſp. 349. n. 2. ubi de communi, & tenenda, Mozz. de con-
tractibus tit. quibus caſibus annulletur emptio n. 10. fol. mihi
424. in parvis, ubi de communi, & ab ea non recedendo,
Eſcobar de ratiocin. comput. 6. n. 4. & 5. ubi quòd hæc procul-
dubio veriſſima eſt, Nevizan. conſ. 89. per tot. & n. 4. in fin. de
communi teſtatur Natt. conſ. 207. n. 4. Gabr. conſ. 168. n. 125.
poſt med. & ſeq. lib. 1. ubi de communi Valaſc. centr. 44. n. 1.
Ceval. comm. opin. contra commun. qu. 530. n. 10. ubi quòd iſta
opinio eſt in praxi recepta, & ab ea non eſſe recedendum in
judicando, & conſulendo, Munoz. de ratiocin. p. 2. comput. 6.
n. 4. & per tot. ubi de veriori, magis communi, & in judi-
cando, & conſulendo non eſſe ab ea recedendum, Caſtill. con-
tr. l. 6. c. 18. n. 80. Conſil. Neapol. ut per Vinc. de Franch. de-
ciſ. 243. n. 3. ubi de veriori, æquiori, receptiſſima, & am-
plectenda in judicando, & conſulendo, & per Thor. in com-
pend. dec. part. 1. verſ. dimidia, Paul. Staiban. Jun. reſol. 48. n.
16. & ſeq. uſque ad fin. par. 1. ubi in ſpecie de locatione Senat.
Pedemontan. relat. in addit. ad deciſ. Theſaur. 165. littera C.
verſ. quomodo autem, Adden. ad Vinc. de Franch. dicta deciſ.
243. & ſignanter Amendol. num. 3. ubi de communi Fon-
tanel. dec. 67. n. 15. & ſeq. ubi quòd hanc ſequuntur com-
muniter ſcribentes, & admittunt in praxi Suprema Tribu-
nalia, & dec. 68. n. 6. & ſeq. ubi quòd ſecundum iſtam ju-
dicavit Senatus ille Cataloniæ.

Pro contraria autem opinione allegantur infraſcripti. Vi- 49
delicet Petr. Cin. & alii, quos refert, & ſequitur Arius Pinel.
p. 1. l. 2. c. 2. n. 6. de reſc. vend. Abb. in c. cum dilecti n. 2. de
empt. & vend. ubi, & alii Canoniſtæ, Bellapert. in dict. al.
2. in rubr. n. 11. Specul. tit. de empt. §. nunc dicendum n. 11.
Minſing. cent. 4. obſervat. 73. n. 2. verſ. veritas eſt, Forſter.
lib. 2. ſelect. c. 19. Ugon. Donel. in d. l. 2. ſub n. 2. Cujac. l. 16.
obſervat. c. 18. Fachin. contrev. l. 2. cap. 16. verſ. illud longè
probabilius. Viv comm. opin. tc. 47. Ceval. pract. quæſt. commun.
quæſt. 536. n. 10. Conan. l. 3. comment. cap. 9. pag. penult. Ro-
deric. de ann. reddit. l. 1. quæſt. 11. n. 18. & ſeqq. ubi latè exa-
minat rationes Forcat. in Dialog. 100. Duaren. in l. ſi quis cum
aliter, ad fin. de verb. obligat. Chriſtin. dec. Belgic. 66. n. 8.
lib. 3. ubi de veriſſima Mean. obſer. 272. num. 5. par. 2. Har-
preckt. in §. ult. n. 76. inſtit. de empt. & vendit. Rot. dec. 648.
n. 6. part. 1. recent. dec. 532. num. 4. & dec. 580. n. 4 par. 5.
recent. quæ ſunt Dunozet. Jun. dec. 325. n. 4. Urceol. conſ.
for. cap. 3. n. 35. ubi quòd Gloſ. contraria uti inepta, & ejus
opinio tanquam falſa, & levioribus fundamentis fulcita
refutatur à gravioribus numero, & auctoritate DD. & in
appendice impreſſ. poſt ſecundum vol. alios nonnullos ex
prædictis in cap. non citatos refert.

Verùm ex mox citatis pro ſecunda opinione demendi vi- 50
dentur aliqui, qui benè eam non firmant, & ſignanter Spe-
culat. l. 4. tit. de empt. §. nunc dicendum n. 11. quia licèt for-
met libellum contra opinionem Gloſſæ, attamen Joan. Andr.
in addit. inquit eum erraſſe, Panorm. in c. dilecti n. 2. de empt.
& vendit. de eo enim rectè ſuſpicatur Pinel. adeſſe errorem
in impreſſione, nam tantùm ponit exemplum, & facile eſt
pro XVI. in numeris antiquis ſcriptum eſſe XXI. cæterum
idem Panorm. in c. cum cauſa n. 6. verſ. in Gloſ. 1. eodem tit.
litteris patentibus inquit, opinionem Gloſſæ eſſe veram, &
tenendam, & in dd. locis nullus alius Canoniſta, quem vide-
rim, impugnat Gloſſam. Pinel. par. 2. c. 2. n. 6. & ſeqq. de re-
ſcind. vend. tenet quidem ſecundam opinionem, ſed tamen
fatetur primam eſſe æquiorem, & magis communem, Ce-
vall. d. quæſt. 536. n. 10. quia approbat opinionem primam, ut
ſupra Viv. tract. materiam opin. 1047. ſed tamen non tan-
git hunc articulum, Roderic. de ann. reddit. part. 1. quæſt. 11.
tenet quidem ſecundam opinionem, ſed tamen fatetur pri-
mam eſſe communem, & habere æquitatem in ſe, ut n. 24. 51
Rot. verò in recent. dec. 648. n. 6. p. 1. loquitur de venditione,
& nihil dicit, quòd faciat ad rem. Et quoad dec. 532. & 580.
p. 5. recent. quæ ſunt in eadem cauſa, licèt in prima hanc ſe-
cundam opinionem abſolutè amplexa fuerit, tamen in ſe-
cunda ſub n. 7. expreſſè habetur, quòd Domini omiſſa hac
diſputatione ſuſtinuerunt deciſionem ex alio capite.

Unde patet remanere paucos hujus opinionis, adeòut non 52
mereatur comparari tot aliis ſupra pro alia contraria cumu-
latis, maximè junctis etiam pluribus Hiſpanis allegatis per
Guttier. & Scot. Gabriel. cæteriſque Theologis adductis per
Covar. quos in fonte videre non potui, ideòque non allega-
vi; unde ſalvo ſemper meliori judicio, inclino in eam,
ut videlicet ſuccurri debeat æquè Conductori læſo, ac ſuc-
curritur Locatori, ita ut conſiderato uno eodemque con-
tractu, ſi juxta diſpoſitionem l. 2. C. de reſcind. vend. ſuffi-
ciens ſit Locatori læſio in ſex, ita & ſufficere debeat Con-
ductori, non autem requiratur in undecim.

Nec dicatur præfatos ferè omnes loqui in terminis em- 53
ptionis, & venditionis, non autem locationis, & conductio-
nis, quia jura expreſſè æquiparant hos contractus, & qui-
dem non ſolùm generaliter, l. 2. ff. loc. & Inſtit. eodem tit. in
princ. ſed etiam ſpecialiter in hoc propoſito læſionis, l. item

ſi pretio

Google

ſi pretio 25. §. *fin.ff.loc.* & dixi *ſup. in princ. hujus c. verſ. & qui-*
dem, unde, quæ dicuntur de emptione, & venditione,
procedunt abſque ullo dubio in locatione, & conductione,
ut inquit in terminis hujus quæſtionis Didac. à Brito
in rubr. de loc. & conduct. d. §. 2. n. 48. *ante med.* imo ſi conſi-
derari poteſt aliqua differentia inter emptorem, & condu-
ctorem, ea eſt in favorem conductoris, ut videlicet magis
ei ſuccurratur à legibus, quàm emptori. Etenim emptori,
quatenus non ſit læſus de tempore contractus, quæcumque
læſio ex poſt ei eveniat, jura non ſubveniunt, omne enim
periculum rei poſt perfectum contractum ad emptorem
ſpectat, quod ſecus eſt in conductore, juxta ſecundam dif-
ferentiam, quam annotavi ſupra adeſſe inter hos contra-
ctus *c.* 2. *n.* 5. adeò ut conductor per caſum ſupervenien-
tem, qui cùm lædat, poſſit vel recedere à contractu, vel
petere remiſſionem mercedis, prout dicam alibi.
54 Habet autem locum hoc remedium, etiam in locatione
fructuum naſciturorum, ſeu arborum, & pratorum, Padil.
in d. l. 2. *n.* 15. *C. de reſcind. vend.* & generaliter, quando con-
ductus fuit dubius eventus, & exceſſum fuit in pretio,
55 non ſecus, ac dicitur de eo qui emit maximo pretio jactum
retis, quòd poſſit ex *d. l.* 2. petere reſciſſionem emptionis,
Cremen. *in eadem l. n.* 82. Menoch. *conſ.* 1263. *n.* 13.
56 Et licèt contrarium ſenſerit Becc. *conſ.* 94. *n.* 4. Menoch.
conſ. 843. *n.* 34. *& ſeq. & conſ.* 844. *n.* 43. & 44. Carocc. *de loc.*
tit. de reſcind. vend. n. 39. & hæc contraria opinio probari in
ſpecie videatur per Tex. *in l. ſi ea lege, C. de uſur.* ibi: *propter*
incertum fructuum eventum reſcindi placita non poſſunt. Ta-
57 men ſi rectè advertatur ex eiſdem verbis legis mox relatis
ſolvitur objectum, verum eſt enim, quòd non poteſt reſcin-
di locatio propter eventum fructuum, ideſt arguendo læ-
ſionem quæ ab eo evenerit, quia non benè notantur fa-
cta ab eventu, ut cecinit etiam Poeta Venuſinus dicens;

. . . . *careat ſucceſſibus opto,*
Quiſquis ab eventu facta notanda putat.

Attendendum eſt namque tempus contractus ad hunc effe-
ctum dignoſcendi, an in eo fuerit læſio per quam poſſit re-
ſcindi, vel non, Cravet. *conſ.* 151. *n.* 7. Honded. *conſ.* 100.
n. 35. *l.* 1. Cyriac. *contr.* 1. *n.* 33. Rot. *dec.* 199. *n.* 4. *p.* 4. *tom.* 1.
& dec. 582. *n.* 18. *p.* 4. *tom.* 3. *rec.* & de tempore illo eventus
poſtea ſubſecutus, non poterat conſiderari dum erat de
futuris contingentibus, de quibus nulla eſt determinata
veritas, ſtante tempore illo inſpecto, ſpes lucri compenſa-
retur cum timore damni, & ceſſaret propterea læſio, Ol-
58 drad. *conſil.* 207. *n.* 5. Gratian. *diſcept.* 756. *n.* 10. Rot. coram
Peuting. *dec.* 49. *n.* 1. & 2.
At licèt verè de tempore contractus conſiderari non poſ-
ſet eventus proſper, prout evenit, & lucrum ex eo ſubſecu-
59 tum non valet haberi in conſideratione, juxta ipſius quanti-
tatem, tamen poterat conſiderari id quod tunc aderat, vi-
delicet ſpes ipſa illius eventus, quæ benè recipit ſuam æſti-
mationem à communiter accidentibus, & ab eo quod
eſt magis veriſimile: facienda igitur erit hæc conſideratio,
& æſtimatio, & ſi cum ea reperiatur læſio ſufficiens,
locus erit remedio reſciſſorio, ut tradunt Natta *conſ.* 548.
n. 39. *& ſeq.* Menoc. *conſ.* 106. *n.* 67. *& ſeq.* Lud. Bellon. *conſ.*
168. *n.* 7. Altograd. *conſ.* 26. *n.* 50. *& ſeq. l.* 1. Cancer. *variar.*
l. 2. *c.* 1. *n.* 274. *verſ. quam tamen*, & latè, & benè Mangil.
de ſubhaſt. q. 41. *n.* 4. *& ſeqq. per tot.* ubi quòd fructus futuri
arguuntur à perceptis in tribus annis præteritis.
Hæc eadem applicata dicebam in caſu contingenti, in
quo quidam vocatus ad fideicommiſſum, & reſpectivè gra-
vatus, pendente adhuc lite ſuper purificatione ſuæ vocatio-
nis, ceſſerat jus percipiendi fructus ex bonis, quæ ſperabat
conſequi pro certa annua præſtatione, & deinde terminata
60 favorabiliter lite, intentabat reſciſſionem ceſſionis ex *d.*
rem. l. 2. *C. de reſcind. vend.* dicebam enim, quòd licèt exi-
tus litium ſit incertus, *l. quod debetur* 52. & ibi Bart. *ff. de*
61 *pecul.* Gratian. *diſcept.* 279. *n.* 38. benè poterat æſtimari quan-
tò minuere poſſet valorem juris ceſſi dubius litis eventus
de tempore ceſſionis per Juriſperitos, ex tradit. per Rot.
62 *dec.* 715. *n.* 3. *p.* 2. *rec.* Et inde argui an adfuerit læſio in
contractu ceſſionis prædictæ, prout practicatur in proban-
da læſione in tranſactione, ex tradit. per Tob. Non. *conſ.*
67. *n.* 17. Honded. *conſ.* 34. *n.* 55. *& ſeqq. lib.* 2.
Quoniam autem, quandoque fiunt locationes per ſubha-
63 ſtationem ad incantum, non omittendum annotare, quòd
aliqui tenent tunc non habere locum hoc remedium *d. l.* 2.
Fabian. de Mont. *de empt. quæſt.* 5. *n.* 88. *ad fin.* Menoch. *conſil.*
843. *n.* 28. *& conſ.* 844. *n.* 3. *& ſeq.* at contraria eſt commu-
nior, & verior opinio, ut patet ex tradit. per Fachin. *con-*
64 *trov. l.* 2. *c.* 21. *in ſecundo dub.* Menoch. *conſ.* 1263. *num.* 15.
ubi loquitur in terminis locationis, & oſtendit eſſe magis
commune adducendo pro ea treſdecim Doctores Gratian.
diſcept. 461. *n.* 30. ubi de magis communi Caſtil. *dec.* 14. *n.*
14. *& ſeqq. per tot.* Rota Coram Cavaler. *dec.* 187. *n.* 1. ubi
de veriori, & receptiori, *& dec.* 270. *n.* 9. *p.* 14. *recent.*
Imo facilius admittendum hoc remedium volunt alii, 65
prætendentes ſufficere læſionem in ſexta parte tantùm veri
valoris, quando venditio facta eſt ſub haſta, Carleval *de ju-*
dic. tom. 2. *l.* 1. *tit.* 3. *diſput.* 24. *num.* 17. Mangil. *de ſubhaſt.*
quæſt. 28. *n.* 20. cum aliis plenè adduct. per Vinc. de Franc.
dec. 120. *n.* 7. & ibi Adden. *& dec.* 234. *n.* 2. ubi de obſer-
vantia illius Sac. Conſ. Bich. *dec.* 609. *n.* 5. & 6. ubi etiam
refertur ratio, quia nempè major requiritur læſio, quan-
do quis vendit de per ſe rem ſuam cujus habet plenum do-
minium, & ſibi poteſt liberè præjudicare, quàm ubi ven-
ditur à Judice, qui non habet tam abſolutam rei diſpo-
ſitionem, & eandem opinionem amplexa etiam fuit Rot.
unica tamen parte informante in una Imolen. bonorum
31. Martii 1664. in § fin. coram Ottalora, quæ hodie
eſt *dec.* 178. *n.* 7. *& ſeq. part.* 14. *rec.* & in terminis loca-
tionis Staiban. *de intereſſ. l.* 2. *tit.* 10. *n.* 122. ubi ita pra-
cticari in Sacr. Conſ. Neapolitano.
Verùm contraria opinio, quòd & ad reſciſſionem vendi- 66
tionis ſub haſta requiratur læſio ultra dimidiam, verior vi-
detur, quia dum etiam in locatione facta ſub haſta habet lo-
cum diſpoſitio *d. l.* 2. *C. de reſcind. vend.* prout ex veriori, &
communiori opinione dictum eſt ſupra *n.* 64. inde ſequitur,
ut etiam in ea requiratur læſio ultra dimidiam, prout clarè
diſponitur in ipſa lege, in nihilo relevante, quòd loquatur
de venditione facta à parte, quia factum judicis, quoad om-
nes effectus, factum partis reputatur, & eam tenent plures,
quos refert, & ſequitur Gratian. *diſc.* 7. *n.* 10. *verſ. & contra-*
ria, Rot. *dec.* 53. *n.* 1. poſt Poſth. *de ſubhaſt. & dec.* 648. *n.* 5. &
6. *p.* 1. *& dec.* 12. *n.* 42. & 43. *p.* 12. ubi plures aliæ deciſiones al-
legantur, & latè *dec.* 270. *n.* 8. *& ſeq. p.* 14. *recent.* in qua Rota
receſſit à præfata *dec.* 178. *ejuſdem p.* 14. quæ unica parte in-
formante in eadem cauſa Imolen. Bonorum emanaverat, &
expreſsè declaravit aliam deciſionem ſupracitatam coram
Bichio dicens, quòd in ea parte, in qua refert opinionem
præfatam contrariam non eſt Deciſio Rotæ, ſed diſcurſus
ipſius Bichii, prout ipſemet de illo tempore in Sacro Tri-
bunali declaravit, quæ deciſio habetur etiam impreſſ. poſt
Torr. *de pact. fut. ſucceſ. dec.* 217. & fuit confirmata in eadem
cauſa coram Eminentiſſ. D. meo Carpineo *dec.* 237. *p.* 15. *rec.*
ubi etiam habetur, quòd ipſi litigantes in hac parte dictæ
deciſionis acquieverunt, & alias prætenſas nullitates vendi-
tionis adduxerunt, & cum eadem deciſione tranſivit etiam
Rota in una Romana læſionis 20. Aprilis 1674. cor. R. P. D.
meo Taya; unde difficile eſſet in hoc Sacro Tribunali obti-
nere contrarium, prout è contra difficile eſſet in S. Conſilio
Neapolitano obtinere pro iſta opinione, dum ibi ſervatur
contraria, ut teſtantur Vinc. de Franc. & Staiban. *in loc. ſu-*
pracit. quia à ſolito judicandi, quod per binas judicaturas in- 67
ducitur, præcipuè in Supremis Tribunalibus, non eſt receden- 68
dum, ut tradunt Cabal. *conſ.* 128. *n.* 308. *l.* 2. Altog. *conſ.* 86. *n.*
46. *l.* 1. Vinc. de Franc. *dec.* 238. *n.* 3. *p.* 2. Ratz. *dec.* 98. *n.* 12. & 13.
Verùm non omittendum, quòd læſionem in ſexta parte 69
ſufficere ubicumque non vendit ipſe Dominus, aut Procu-
rator conſtitutus ad vendendum pro tanto pretio, vel etiam
è contra, ubi pretium æſtimatur ab alio, non ab ipſo empto-
re, docuit Bart. *in l. ſocietatem* 77. §. *arbitrorum ſub n.* 25. *ff.*
pro ſoc. ubi tamen expreſſè dicit non firmare, & ibid. Alex.
in additione litt. M. dicit ſingulariſſimam limitationem
hanc eſſe, *ad l.* 2. *C. de reſcind. vend.* ſed fortè non veram,
licèt referat plures concordantes cum Bartolo, ultra quos
idem etiam ſenſit Caſtrenſ. *in d. l.* 2. *n.* 5. *C. de reſcin. vend.* 70
temperando procedere quatenus Dominus non valeat habe-
re regreſſum pro ſua indemnitate contra illum Procurato-
rem, & addi poſſunt ſupracitati tenentes idem in venditio-
ne ſub haſta, ex quo moventur dicta auctoritate Bartoli in
præfato §. *arbitrorum*. Sed verè diverſa ratio, quia quando
venditur judicialiter ſub haſta, factum Judicis reputatur fa- 71
ctum ipſius partis, ex adductis in præfata *dec.* 270. *p.* 14. *rec.*
ſub n. 15. & ſic applicatur potiùs ſimile de Procuratore
conſtituto ad vendendum pro tanto pretio, in quo non
ſufficit læſio in ſexta, juxta eamdem doctrinam Bartoli.
Sufficeret tamen d. læſio in ſexta parte minori, ad 72
petendam reſtitutionem in integrum, adverſus contra-
ctum, ut in ſpecie, quòd ſufficiat adverſus locationem
ſub haſta, ſeu ad incantum facta, tradit Jo. Ant. ab Ec-
cleſia *obſerv.* 135. *num.* 11. *& ſeqq.*
Si locatio deducta ſit in ſtipulationem aliqui dubi- 73
tant,

Digitized by Google

tant, an habeat locum hoc remedium, & ratio dubitandi
eſt, quia multi tenent in contractibus ſtricti juris, prout eſt
ſtipulatio, non procedere idem remedium, & Carocc. *de
locat. tit. de reſcind. locat. n.* 3. videtur velle hoc caſu in loca-
tione locum non habere, dicendo etiam, hanc eſſe verio-
rem, & magis communem, at æquivocat, quia allegat
74 pro ea Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vend. p. 1. cap. 3. n. 6.* qui
n. ſeqq. dicit apertè veriorem, & receptiorem contrariam,
quòd remedium locum habeat etiam in contractibus ſtri-
cti juris, & in terminis ſtipulationis contractui adjectæ,
idem tenuit ibidem Padil. *n.* 22. ubi benè advertit, quòd
aliàs numquam competerit hoc remedium, quia hodie
omnes contractus in ſtipulationem deducuntur de ſtylo
Notariorum, & idem tenet in terminis locationis ſtipu-
latæ Staiban. *de intereſ. l. 2. tit.* 10. *n.* 123.
75 Sic pariter ſi contractus locationis ſit juratus, ceſſabit
remedium præfatum juxta tradita per Cravet. *conſ. 7 n.* 4.
Menoch. *conſ.* 843. *n.* 3. & latè Carocc. *d. tit. de reſcin. loc.
n.* 10. ubi plurimos congerit, & eſſe ſententiam receptio-
rem, dicit Menoch. *conſ.* 1. *n.* 360. *ad fin.* ubi & alios
de communi teſtantes refert.
76 Verùm prædicta opinio, aut prorſus eſt rejicienda au-
ctoritate Rotæ, quæ contrariam ſequitur, teſte Burat.
dec. 75. *n.* 8. & Durano *dec.* 121. *n.* 20. ubi & alios DD. ejuſ-
dem opinionis referunt, & alios pleniſſimè congerunt,
& de veriori teſtantur Galerat. *de renunciat. cent. 2. re-
nunc.* 102. *n.* 24. *verſ. contrarium verius*, & Noguerol. *al-
leg.* 18. *n.* 17. aut ſaltem non procedit in Urbe, propter
ſtatutum *cap.* 154. præſumens juramentum doloſè extor-
tum, quod proinde non impedit contraveniri, licèt pe-
tenda ſit abſolutio, Rot. coram Greg. *dec.* 64. *n.* 8.
77 Prout etiam non procedit dicta prima opinio, ſi læſio
ſit valdè ultra dimidiam, quia tunc pariter etiam ſecluſo
ſtatuto, præſumitur interveniſſe dolum in contractu, ut
dictum eſt ſupra hoc cap. *n.* 20. & ideò non validatur jura-
mento, Cagnol. *in l. ſi quis major. n. 37. C. de tranſact.*
Cravet. *d. conſ. 7. n. 4. ad fin. &* 5. ubi & quod in minore re-
quiritur exceſſus, Menoch. *conſ.* 1. *n.* 360. *&* 361. ubi de
magis communi Gabr. *conſ.* 62. *n.* 22. *l.* 2. Eugen. *conſ.* 29.
n. 56. ubi de communi *l.* 1. Oſach. *dec.* 40. *n.* 1. *& ſeqq. & n.*
8. ubi de magis communi Duran. *dec.* 121. *n.* 28. *& ſeq.*
ubi quòd hanc opinionem ſequitur Rota.
78 Sic neque procedit, ſi locator non petat reſcindi con-
tractum, quod ſervare juravit, ſed tantùm petat ſuppleri
pretium, quia hoc ei permittitur juramento non obſtante,
Cotta qui multùm notandum dicit *in memor. ver. alterno-
rum electio*, Cagnol. *in l. 2. n. 99. C. de reſcind. vend.* Menoch.
qui ſexdecim alios hanc opinionem tenentes enumerat, &
proinde, licèt ab ea diſſentiant duo tantùm, nempè Covar.
& Pinel. hanc eſſe receptam opinionem concludit *conſ.* 1262.
n. 20. & plenè etiam Carocc. *dict. tit. de reſcindend. loc. n.* 23.
79 Declaratur etiam prædicta opinio per aliquos, ut non
procedat in minore, cujus juramentum non valet eum
excludere à remedio dictæ legis, & relat. in ea per Padil.
n. 33. *verſ. ſecunda concluſio*, & per Cravet. *conſ* 7. *n.* 6.
80 At magis placet regulam ponere in contrarium, quòd vi-
delicet æquè excludantur minores jurantes, ac majores, quia
minor per juramentum perdit omnia privilegia minoris æ-
tatis, & quodammodo fit major *l. ſi alterius 3. ad fin. C. ſi min.
ſe major. auth. ſacramenta puberum, C. ſi adverſus vendit.*
Pariſ. *conſ.* 93. *n.* 33. *& ſeqq. l.* 1. Corn. *conſ.* 121. *in fin. lib.* 3.
81 Dummodo tamen non ſit Pupillus, ſed pubes, juxta ter-
minos *d. Authentica ſacramenta puberum*, vel ſaltem ſit pro-
ximus pubertati, quod ſufficere ad hunc effectum firmat
Surd. *conſ.* 25. *n.* 22. *& ſeqq. per tot.* Cabal. *conſ.* 141. *n.* 14. *&
per tot. l.* 2. Put. *dec.* 202. ubi de communi *lib.* 3. imo ſufficit
habere decimum annum, cum dimidio expleto, Hodiern.
ad Surd. *dec.* 278. *n.* 40. ubi licèt alleget etiam hoc non ad-
mittentes, niſi in eo, qui per ſex menſes tantùm diſtet
à pubertate, tamen hanc tenet, pro qua plures refert,
& ultra eos idem etiam tenet Cabal. *in practic. conſ.* 141. *l.* 2.
82 Et quamvis hæc traditio de minore jurante limitetur, ut
non procedat, quando ipſe enormiſſimè læditur, quaſi tunc
eſſet diſpoſitio *dicta Auth. ſacramenta puberum*, prout de
magis communi teſtatur Petroc. *conſ.* 26. *n.* 2. Simonell. *de
decret. l.* 3. *tit.* 8. *n.* 231. & de approbata à Rota Burat. *dec.*
75. *n.* 6. *&* 7. tamen dubitari poteſt quomodo intelligi de-
beat hæc enormiſſima læſio in hoc propoſito, & licèt vi-
deatur Rota coram Durano *dec.* 121. *n.* 30. *& ſeq.* intelle-
xiſſe ad hunc effectum non requiri eam eſſe in magno exceſ-
ſu ultra dimidiam, dum *n.* 32. dicit hoc tanto magis proce-
83 dere ſtante exceſſu mit; tamen contrarium videtur dicen-
dum juxta tradita ſupra, hoc eodem cap. *ſub n.* nam ratio
quia movetur Rota, eſt quòd propter enormiſſimam læ-
ſionem inſurgat præſumptio doli, qui æquiparatur dolo
re ipſa contingenti, & vero, & annullat contractum ex de-
fectu conſenſus, ut patet in eadem deciſione Durani *n.*
28. *&* 29. *& in dec.* 203. *n.* 3. *&* 4. *p.* 2. *diverſ.* & penès Bu-
ratt. *dec.* 75. *n.* 7. quæ non applicatur in ſimplici læſione ul-
tra dimidiam juſti pretii, quia per eam non annullatur
contractus, ſed reſcindi debet, ut dictum eſt ſupra *n.* 18.
Advertendum tamen erit, quid juraverit minor, nam
ſi juraſſet tantùm non contravenire ex capite minoris æ- 84
tatis, tunc poſſet contravenire ex aliis capitibus, ex qui-
bus poſſunt contravenire majores, & ſic ex capite læſio-
nis ultra dimidium, ſi autem juraſſet non contravenire
ex capite læſionis, vel ex quocumque capite, & tunc non
poſſet contravenire ex capite læſionis, niſi quatenus ea
eſſet exceſſiva nimis ultra dimidiam, itaut intraret dicta
præſumptio doli, & nullitas contractus, ut optimè, &
plenè firmat Cravett. *conſ.* 7. *n.* 4. *& ſeq.*
Sic quoque ceſſare remedium prædictum ex quo contra- 85
ctus celebratus fuerit cum decreto Judicis, voluerunt
Bart. *in l. 1. n. 4. C. de præd. Decur. l.* 10. & ibidem etiam
Angel. Corn. *in d. l. 2. n. 5. verſ. alia limitatio, C. de re-
ſc. vendit.* Corn. *conſ.* 56. *n.* 2. *lib.* 3. cum aliis adductis per
Menoch. *conſ.* 843. *n.* 29. & Rot. coram Celſo *dec.* 202.
At licèt hæc opinio habeat plurimos ſequaces, tamen non 86
minores habet contraria, ut patet ex numeratis hinc inde
per Menoch. *conſ.* 1263. *n.* 17. quibus contrariis addo Mo-
rot. *conſ.* 29. *n.* 24. ubi de comm. & Fachin. *controv. lib.* 4.
c. 20. *dub.* 2. & placet concordia, quòd Decretum Judicis fa- 87
ciat quidem ceſſare præſumptionem læſionis, ut dicit poſt
alios Cravett. *in conſ.* 114. *n.* 2. *verſ. in quibus locis*, ſed ſi læ-
ſio probetur remedium *dictæ leg.* 2. non impediat, quam con-
cordiam adducit, & comprobat ex mente dicto DD. Menoch.
dicto conſ. 1263. *n.* 18. & licèt videatur dici poſſe, quòd
erga Decretum Judicis in hoc propoſito nihil operetur,
ex quo læſio numquam præſumatur; tamen operabitur,
quatenus prætendatur probari læſionem præſumptionibus,
& conjecturis, quòd videlicet vel non admittantur, vel
requirantur urgentiores, ut dicam *infra*.
Ceſſaret quoque idem remedium ſi volens impugnare con- 88
tractum, ſciviſſet rei valorem, & adhuc ea mercede locaſ-
ſet, ſeu conduxiſſet, Bald. *in d. l. 2. n.* 8. ubi idem de mino-
re, ſi fuit certioratus, Henric. Boic. *in c. cùm dilecti, n.* 1.
& 7. de empt. & vend. Corn. *conſ.* 17. *n.* 9. *lib.* 4. Viv. *opin.*
1023. ubi in fine non eſſe tutum ab hac recedere, Cancer. *va-
riar. part.* 1. *cap.* 13. *n.* 53. Gratian. *diſcept.* 461. *n.* 27. Surd.
dec. 130. *n.* 8. & dixit etiam Rota in una Tuſculana Me-
lioramentorum 6. Aprilis 1615. coram Sacrato.
Et licèt contrariam opinionem adverſus communem ſe- 89
qui profiteatur Pinell. *in d. l. 2. C. de reſcind. vend. par.* 1. *c.*
3. *n.* 11. prout etiam ſentit ibidem Alberic. *n.* 12. & defendi
poſſe dixit Covar. *var. l. 2. cap. 4. n.* 2. & poſt eos illam tuea-
tur Fachin. *cont. jur. l. 2. cap.* 20. *in 3. dub. verſ. ſed contrarium,
& ſeqq.* tamen fundamenta, quibus movetur Pinell. facilè
dilui, ac refelli poſſunt, ut benè advertit ibi in Apoſtill.
Eman. Soar. eis ſingulariter reſpondendo, & licèt ipſe hoc
non obſtante dicat, opinionem Pinelli ſibi placere, & ob
utilitatem publicam videri recipiendam, hoc dicendum eſ-
ſet à Principe, non à Doctore, cujus munus eſt docere, quid
ſtatutum, & receptum ſit, non autem ſtatuere, quid reci-
piendum. Pro communi igitur obſervandum eſt, quòd Pi-
nel. eam potiùs per obliqua, quàm de directo impugnat, in-
quit enim *ſub d. n.* 11. concedere, & agnoſcere omnes,
quòd ubi læſio eſt intra dimidiam, præſumitur læſum ſci-
viſſe valorem, & ideò ei non ſuccurri, ſed ſtante læſione ul-
tra dimidiam, ceſſare dictam præſumptionem, & potiùs er-
rorem præſumi, ac ſubdit quòd ipſe contra omnes advertit,
præſumptionem ſcientiæ magis urgere quando læſio enor-
mis eſt, quia faciliùs erratur in modico, quàm in magno,
& n. 12. proſequitur, comprobare præſumptionem ſcientiæ,
& concludit, quòd ea non obſtante ſuccurritur *per d. l.* er-
go ſcientia læſionis non tollit ejus remedium. Verùm ul- 90
tra quod hoc argumentum militaret tantùm adverſus locan-
tem, ſeu vendentem rem ſuam, non autem adverſus condu-
ctorem, ſeu emptorem rei alienæ, Surd. *conſ.* 13. *n.* 32. &
Cyriac. *contr.* 278. *n.* 53. *&* 53. reſpondetur præſumi quidem
dominum ſcire valorem rei ſuæ, ſed dum eam vendit, ſeu
locat pro mercede adeò incongrua, ut ſit intra dimidium ju-
ſti, tunc quia in ſciente verum valorem, hoc eſſet manifeſtè
jactare ſuum, inſurgit alia præſumptio pugnans cum prædi-
cta, nemo enim præſumitur jactare ſuum, *l. cum de indebito*

25. verſ.

Digitized by Google

25. *verſ. ſin vero. ff. de prob.* Barboſ. *axioma* 112. & illam eli-
dens, quia potiùs præſumitur error in facto proprio, quàm
92 quòd velit quis ita ſuum jactare, & alteri gratis tribuere,
Bald. *conſ.* 189. *in fin. l.* 2. Cravet. *conſ.* 77. *n.* 14. Becc. *conſ.*
235. *n.* 4. & potiùs etiam fatuitas præſumitur, Rot. cor. Mer-
lin. *dec.* 885. *n.* 19. *verſ. cum ſemper*, & *in rec. dec.* 69. *n.* 4.
p. 7. & in propoſito, quòd ſtante enormiſſima læſione, po-
93 tiùs præſumatur ignorantia valoris, quàm donatio, Duran.
poſt alios dec. 121. *n.* 24. & benè poteſt hoc procedere in
læſione ultra dimidiam, & non in minori, quia dicta
præſumptio contra jactationem rerum ſuarum, & dona-
tionem, non adeò urget in modicis, ac in magnis quan-
titatibus, Rimin. Jun. *conſ.* 274. *n.* 61.

Verùm animadvertendum dictam communem opinio-
94 nem, quòd ſcienti verum valorem, & adhuc locanti pro
minore mercede non competat remedium *d. l.* 2. procedere
quatenus locatio facta fuerit omninò liberè, aliàs ſi indu-
ctus fuerit locator ita locare aliqua neceſſitate, etiam non
95 præciſa, ſed cauſativa, puta quia indigeret pecunia, &
aliter eam invenire non poſſet, tunc ceſſat præſumptio do-
nationis, & renunciationis remedii præfati, ex traditis per
Corn. *conſ.* 11. *n.* 22. *lib.* 3. Cravett. *conſ.* 151. *n.* 25. *propè fin.*
Menoch. *conſ.* 109. *n.* 30. *verſ. præterea hic caſus.*

96 Si igitur ſciens valorem verum, & reddituт rei locatæ non
poteſt uti remedio *d. l.* 2. ex quo cenſetur illud plus donare, &
remedio renunciare, videtur apertè ſequi, multò magis hoc
procedere, ſi adſit donatio, vel renunciatio expreſſa, ſed
hoc non obſtante advertendum erit, quòd licèt ſoleat in lo-
cationibus, & venditionibus ad hoc, ut non poſſit dari de
læſione, apponi clauſula donationis, ut dicit Seraph. *dec.*
181. *n.* 3. & ubi talis clauſola ſit prægnans, operari poſſit, ut
nec de enormiſſima dari valeat, Gabr. *de empt. & vendit. con-
cluſ.* 1. *n.* 53. ubi de comm. Fachin. *contr. l.* 2. *c.* 19. *dubit.* 3. ubi
de communi, & reſpondet contrariis Boer. *dec.* 142. *n.* 11. Rot.
cor. Dur. *dec.* 362. *n.* 14. tamen, hoc benè procedit, ubi donans
97 verè intendit donare, & ſcit quantum donat, at in propoſito,
ſi non appareat locatorem verè ſcivilſe valorem præciſum
rei, & ſic quid donabat, quia in hac donatione incidenti
cauſa donandi, non eſt mera liberalitas, ſed illud, quod
è contra recipitur à conductore, præſumendum eſt locato-
rem credidiſſe illud æquivalere rei per ipſum traditæ, &
donare, & quòd ſi ſic non eſſet, non locaſſet, nec donaſ-
ſet, ut poſt alios dixit Rot. cor. Duran. *dec.* 221. *n.* 20. &
21. & cor. Royas *dec.* 187. *n.* 8. & in una Romana reſciſſio-
nis tranſactionis 16. Jun. 1651. §. non obſtat, quòd cor. Card.
Corrado, quæ eſt poſt Salgad. *in labyr. credit. dec.* 27. & ul-
tra adductos in his deciſionibus Bellon. Jun. *conſ.* 54. *n.* 30.

98 Renunciatio autem remedii prædicta valet, ſi facta à
majore, & ſine difficultate, ſi cum Juramento, Gabr. *de
empt. & vendit. concl.* 4. *n.* 90. & 91. & dixit Rot. in Romana
Studioli 17. Decembris 1618. cor. Ubaldo, quæ hodie habe-
tur inter ejus noviſſimè impreſſas *dec.* 480. & *dec.* 49. *n.* 9.
cor. Penting. & idem eſſet in minore, & muliere, quando
de tali remedio ſibi competente eſſent certiorati, aliàs ſecus
99 eſſet dicendum, Bald. *in d. l.* 2. *n.* 8. Rot. cor. Dunnozet. ſen.
dec. 27. *n.* 14. & *ſeq.* ubi etiam ſtante Juramento. Verùm hoc
procedit ſi læſio non ſit exceſſiva valdè ultra dimidiam, quia
100 tunc cùm præſumatur dolus in contractu interveniſſe, ut a-
libi ſupra dictum eſt, præſumitur eodem modo per dolum
extorta etiam renunciatio ipſa, quæ propterea non valet;
Cravett. *conſ.* 142. *n.* 23. Peregr. *conſ.* 81. *n.* 19. *l.* 5. ubi de
Com. Menoch. *conſ.* 412. *n.* 84. Vinc. de Franch. *dec.* 247. *n.*
5. etiam ſi adſit juramentum, Peregrin. *d. conſ.* 81. *n.* 19.
Surd. *plenè conſ.* 480. *n.* 15. & *ſeq.* Rot. *dec.* 318. *n.* 2. & *ſeq.*
par. 4. *tom.* 2. *recent.* Staiban. jun. *reſ.* 93. *n.* 47. *lib.* 2.

101 Quid ſi locatio fuit terminata, & tempore quo duravit
fuit ſervata ſine contradictione, an poſſit ampliùs intentari
hoc remedium, puta à conductore ad repetendum merce-
dem in exceſſu ſolutam? & pro negativa conſuluit Dec. *conſ.*
583. *n.* 8. *propè fin. verſ. ult. conſiderandum eſt*, & *ſeq. per tot.*

102 At contraria opinio eſt verior, quia etiam locatione fini-
ta, viget eadem æquitas, ut probat Pinel. *in d. l.* 2. *p.* 1. *c.* 3. *n.*
19. & 20. ubi dicit, quòd Decius fragiliter argumentatur
nonnullis ergo Broccardicis, & quòd ipſe in praxi conſuluit
contra eum, & obtinuit pluribus rationibus, quas non re-
peto, ſed addo quòd eamdem opinionem contra Decium
tenent etiam Fachin. *contr. jur. l.* 2. *c.* 22. *in pr.* Men. *conſ.*
103 1263. *n.* 23. & *ſeq.* Grat. *diſc.* 777. *n.* 11. & 12. ubi, & quòd
durat facultas intentandi hoc remedium uſque ad trigin-
ta annos, Staiban. *reſol.* 48. *n.* 4. & *ſeq.* & alter Staiban. *de
intereſſe l.* 2. *tit.* 10. *n.* 121. latè Did. à Britto *in rub. de loc.
& cond.* §. 2. *n.* 23. & *ſeq.*

Poteſt autem ſine dubio ſtatui, ac etiam conſuetudine in- 104
duci, hoc remedium non dari, quia dicta lex ſecunda non
habet cauſam perpetuam prohibitionis, quia aliàs non poſ-
ſent partes illi renunciare, ſed dum renunciare poſſunt, ut
ſupra dictum eſt, ita & poteſt per ſtatutum, vel conſuetudi-
nem induci, ut non ſervetur, ut tradit ibi Padil. *n.* 68. qui
n. 69. ponit pulchram quæſtionem, quid videlicet ſi ſtatu-
tum dicat non poſſe intentari dictum remedium ab empto- 105
ribus, & venditoribus, an extendi debeat etiam ad locato-
res, & conductores alioſque ad quos ipſa lex extenditur, &
refert Menoch. *de ſucceſſ. creat.* §. 5. *n.* 6. tenere affirmativam
propter identitatem rationis, ac ſubdit, quòd ipſe libentiùs
defenderet contrariam, ut tale ſtatutum non ſit extenden-
dum extra ſuum caſum, in quo privatim legis prædictæ diſ-
poſitioni derogavit, prout expreſſim tenere dicit Joann. An-
dr. *in c. fin. ad fin. de conſuet.* Albertc. *in l. de quibus n.* 31. *ff. de
legib.* & quia hæc opinio Padillæ videri poſſet dura, ex quo
locatores, & alii veniunt etiam in diſpoſitione legis per ſo-
lam ſimilitudinem, & identitatem rationis, tamen pro ejus
comprobatione advertendum, legem uti inductam ad ob-
viandum fraudibus, eſſe favorabilem, & ſic extendendam;
è contra verò ſtatutum maximè, dum eſt contra jus, non 106
extendendum ultra verba, ut docet Bart. *in l. quod conſtitu-
tum* 22. *n.* 1. *ff. de milit. teſt.* itaut tantum diſponat, quantum
loquatur, & non plus, ut dicit Bard. *in l. teſtamenta* 17. *n.*
5. *in fin. C. de teſtam.* Bertaz. *conſ. crimin.* 175. *n.* 13. ubi quòd
verba ſtatuti ſunt ſterilia ſicut mulæ, quæ non pariunt, 107
dec. 280. *n.* 18. *part.* 6. & licèt veniat apertè ad derogationem
juris communis, ſumenda eſt interpretatio, ut ei deroget
minus quàm fieri poſſit, Rot. coram Greg. *dec.* 398. *n.* 4.
& *in recent. dec.* 461. *n.* 3. *p.* 2. adeò, ut dum exprimit tan-
tùm caſum læſionis in emptione, & venditione exiſtentis,
non ſit trahendum ad alium læſionis exiſtentis in locatio- 108
ne, qui propterea remanere debet in diſpoſitione juris
communis, *l. commodiſſime*, & ibi Bart. *ff. de lib. & poſt.*
Rot. *dec.* 388. *n.* 21. & *dec.* 608. *n.* 13. *p.* 5. *rec.* niſi tamen ta-
ter expreſſa, vel alia verba manifeſtè indicent aliud fuiſſe 109
de mente ſtatuentium, ut per Burat. *dec.* 22. *n.* 19.

De probatione læſionis in locatione.

S U M M A R I U M.

1 *Contractus habet pro ſe præſumptionem validitatis, & Juſtitiæ.*
2 *Læſionem allegans debet eam probare.*
3 *Læſio ut probetur in locatione, probari debet valor fructuum, ſeu commoditas quæ percipitur ex re locata.*
4 *Merces juſta eſt quæ correſpondet valori fructuum, & commoditati rei locatæ.*
5 *Valor rei ad convincendam læſionem probandus eſt concludenter, non præſumptive.*
6 *Decl. ut non propterea excludatur probatio per conjecturas, & præſumptiones.*
7 *Præſumptio efficax probat ut inſtrumentum.*
8 *Præſumptiones plures ſimul junctæ, faciunt probationem concludentem.*
9 *Valor probatur conjecturis, & præſumptionibus.*
10 *Decretum Judicis facit præſumptionem, quæ eliditur per alias urgentiores.*
11 *Præſumptiones, quæ ſint urgentiores, ſtatur arbitrio Judicis.*
12 *Merces locationis juſta eſt quæ ſolet ex conſuetudine dari.*
13 *Et hæc probatio à ſolito ſufficit ad effectum probandi læſionem.*
14 *Decl. ut prædicta probatio ex ſolito ſit tantùm præſumptiva, itaut contraria probatione elidatur.*
15 *Pretium juſtum dicitur quanti res ſolet comparari.*
16 *Decl. ut ſolitum ad hunc effectum non ſit, quod ſemel, & iterum fuit factum.*
17 *Ampl. ut non ſufficiat locatio facta per ſubhaſtationem.*
18 *Subhaſtatio verum valorem demonſtrat.*
19 *Decl. hanc non eſſe concludentem probationem, quæ ex ſubhaſtatione deducitur.*
20 *Et quod minus probet verum valorem ſubhaſtatio, quàm venditio de conſenſu partium facta.*
21 *Valor rei non probatur ex eo quod res tanti fuerit ſemel, & iterum vendita.*
22 *Locationes non probant verum valorem Beneficii, nec rei locatæ redditum.*
23 *Oblatione facta à volentibus conducere de certa quantitate non probant rem tantam reddere.*

24 *Loca-*

Digitized by Google

24 Locationes ut probent verum rei redditum, debent coadjuvari adminiculis, & n. 28.
25 Licèt non probent concludenter redditum, faciunt tamen magnum adminiculum.
26 Locationes precedentes oſtendunt ſubſequentem factam pro majori mercede fuiſſe utilem, & è contra.
27 Narrans valorem pro quo beneficii bona fuerunt locata, licèt verus valor Beneficii ſit major, adhuc excuſatur à pœnis regula de vero valore exprimendo.
29 Merces juſta in locatione ſtabilium eſt qua in viginti annis æquat eorum valorem.
30 Merces juſta in locatione ſtabilium eſt quæ correſpondet pretio illorum ad rationem quinque pro centenario.
31 Stabilia fructifera ex juris interpretatione reddunt quinque pro centenario.
32 Hodie tamen reddunt minus propter abundantiam monetæ.
33 Præſumptio cedit veritati notoriæ in contrarium.
34 Fructus ſtabilium eſſe ad rationem quinque pro centenario, præſumitur.
35 Decl. quoad domos non procedere in civitatibus, in quibus non eſt affluentia populi, nec generaliter quoad pretioſas, & ornatas.
36 Idem in vineis quæ potiùs magis inutiles ſunt, quàm domos.
37 Decl. 2. non procedere in bonis Juriſdictionalibus.
38 Juriſdictionalium fructus calculantur ad rationem duorum, vel circiter pro centenario.
39 Decl. procedere in datiis, & in aliis quæ ſunt de regalibus, non in molendinis.
40 Molendini locari poſſunt ad rationem duodecim pro centenario propter pericula.
41 Mobilia, & animalia non locantur ad rationem quinque pro centenario, ſed ad majorem.
42 Equi ad vecturam in uno anno quandoque reddunt quantum valent.
43 Pecudum fructus eſt maximus.
44 Oves reddunt ſcutum unum pro qualibet.
45 Fructuum quantitas probari poteſt per ſcripturam.
46 Liber rationum probat contra ſcribentem.
47 Libri capitulares probant valorem beneficii.
48 Liber tutoris probat quantitatem fructuum.
49 Liber probat fructus deſcriptos affirmativè, non autem negativè, quòd ſcilicet major ſumma percepta non fuit.
50 Liber non probat in eis in quibus verſatur intereſſe ſcribentis.
51 Neque probat pro eo niſi in dependentibus ab ejus voluntate.
52 Lim. ſi concurrãt adminicula animum Judicis moventia.
53 Adminicula præcipua quæ ſint.
54 Scriptura ſimplex per modum memorialis nullum prorſus gradum probationis facit.
55 Liber Eccleſiæ probat pro ea.
56 Decl. procedere ſi bene detentus, & à Notario.
57 Vel ſi concurrant adminicula.
58 Liber contra ſcribentem tunc probat quando eſt bene, & legaliter detentus.
59 Decl. ut etiam liber pro ſimplici memoria ſi ſeriùs ſcriptus, facit adminiculum probationis arbitrio Judicis.
60 Liber falſus in uno, nihil probat.
61 Idem ſi aliquid omiſſum in eo deſcribi.
62 Partitis libri aliquibus verificatis arguitur in totum verus.
63 Verificatio aliquarum partitarum non adeò operatur ad augendam fidem, ut error ad eam minuendam.
64 Partita verificata, ut operentur augeri fidem, debent eſſe in ſumma conſiderabili.
65 Vel debent eſſe connexa.
66 Valor probatur per Peritos legitimè electos.
67 Et iſta probatio ſufficit ad probandam læſionem pro reſciſſione locationis.
68 Periti non valent æſtimare niſi ea quæ eorum oculis ſubjiciuntur.
69 Periti ex inſpectione rei de præſenti valent dignoſcere valorem de tempore præterito.
70 Contrarium de magis communi.
71 Decl. hoc contrarium magis procedere, ſi longum tempus interceſſit.
72 Vel ſi medicum adſint aliqua cauſa mutationis valoris.
73 Domus ex quo fuit locata cauponi, arguitur deteriorata.
74 Periti difficiliùs poſſunt valorem temporis præteriti æſtimare, ſi de illo rem non viderunt.
75 Periti, ut probent valorem de tempore præterito, de quo viderunt rem, debent examinari tanquam teſtes, & quomodo deponere debeant.
76 Teſtes ad probandam juſtitiam, vel injuſtitiam mercedis deponere debent de quantitate fructuum, & eorum valore.
77 Quantitas fructuum recollectorum eſt difficilis probationis.
98 Valor fructuum non eſt difficilis probationis.
79 Valor fructuum probatur per taxas Communitatis, & librum gabellarum.
80 Quantitas fructuum probatur per teſtes qui fuerunt præſentes eorum recollectioni.
81 Item per teſtes de auditu.
82 Et per teſtes de publico Notario.
83 Et per teſtes de credulitate.
84 Et per ſolas conjecturas.
85 Decl. prædicta procedere in probatione facienda contra eum qui recollegit, non autem in facienda ab eo.
86 Teſtes inducti à conductore ad probandam parvam quantitatem fructuum ad effectum reſciſſionis contractus, vel remiſſionis mercedis, debent etiam deponere de cultura ſolita.
87 Valor poteſt probari per teſtes.
88 Valor eſt qualitas intrinſeca differens à ſubſtantia rei.
89 Teſtes deponentes de valore debent reddere rationem etiam non interrogati.
90 Modus probandi valorem per teſtes eſt difficilis.
91 Et eſt debilior modo probandi per Peritos.
92 Decl. teſtes deponentes de valore non teneri reddere rationem, quando eſt notorium etiam hominibus groſſis.
93 Cauſa ſufficiens ſcientiæ valoris eſt, quia ſum Peritus.
94 Item, quia ſum vicinus.
95 Decl. procedere in profanis, non in Beneficialibus.
96 Cauſa ſufficiens ſcientiæ reditus agri eſt, quia fui laborator.
98 Valor ut probetur, teſtes debent deponere de valore communi.
99 Nec ſufficit eos dicere, quia tanti conduxiſſent.
100 Decl. non procedere ſi ſint plures, & ſagaces, & de qualitate rei notitiam habentes.
101 Teſtis deponens de valore ex ſuo judicio non probat.
102 Lim. ſi appareat ita informatus, ut non poſſit decipi.
103 Teſtis non requiritur, ut reddat rationem ſui dicti ſi appareat particulariter informatus.
104 Et dicitur ſufficienter informatus de juſta mercede rei locatæ, ſi ipſe, vel ejus parentes eam conduxerunt.
105 Teſtis deponens de juſta mercede, & reddens rationem, quia tanti conduxiſſem, juxta communem æſtimationem probat.
106 Contrarium, & hoc eſt in rigore verius.
107 Teſtis deponens ſimpliciter de valore probat, ſi articulatum fuit de valore juxta communem æſtimationem.
108 Teſtis deponens de valore cum dictione, in circa, non probat, quia dicta dictio eſt dubitativa.
109 Secus eſt ſi dicat parum plus, vel minus.
110 Teſtis utendo verbis, puto, vel mihi videtur, non probat.
111 Contrarium.
112 Teſtes non informati de re non probant ejus valorem, nec mercedem locationis ejuſdem.
113 Teſtes deponentes de fructibus debent habere notitiam de impenſis in eis colligendis, ac de illis deponere.
114 Decl. procedere ſi de eis interrogentur.
115 Teſtes deponentes tot eſſe fructus bonorum, intelliguntur deductis expenſis.
116 Decl. procedere in expenſis neceſſariis pro recollectione illorum, non autem pro oneribus extrinſecis, ut ſi agatur de fructibus Beneficii, de expenſis requiſitis pro beneficio.
117 Teſtes deponentes per eadem verba, & per eundem præmeditatum ſermonem arguuntur ſubornati.
118 Teſtes ſi diſcordent in quantitate valoris fructuum, præferuntur illi, cum quibus concurrunt præſumptio, vel adminicula.
119 Teſtes melius deponentes, & minores oppoſitiones patientes præferuntur.
120 Teſtes magis informati, & deponentes de facto proprio dicuntur coloni partiarii, & laboratores deponentes de labore prædii.
121 Decl. procedere ſi non ſint intereſſati.
122 Teſtes magis periti, & æſtimatores publicè electi, præferuntur aliis in probatione valoris.

123 *Teſtibus in pari gradu exiſtentibus præferuntur, qui deponunt contra læſionem.*
124 *Teſtibus aliquibus deponentibus de majori valore, & aliquibus de minore præferuntur iſti, & n. 126.*
125 *Summa major affirmativè prolata continet in ſe minorem,*
127 *Teſtis deponens de minori valore non contradicit deponenti de majore.*
128 *Decl. ut non contradicant, ſed nec concordari poſſint cum deponentibus de majori.*
129 *Decl. 2. ut ſi neque deponẽtes de minori, neque deponentes de majori de ſe probent, ſtandum eſt minori ſummæ.*
130 *Si autem major ſumma probata ſit per duos teſtes, tunc non obſtat alius deponens de minori.*
131 *Et ſi adſint duo teſtes deponentes de minori, & duo de majori valore, ſtatur deponentibus de majori, vide tamen, n. 137. & 138.*
132 *Ampl. etiamſi deponentes de minori utantur taxativa, itaut non poſſint concordari cum aliis.*
133 *Teſtes deponentes ſuper affirmativa præferuntur deponentibus ſuper negativa.*
134 *Ampl. ut magis credatur duobus affirmantibus, quàm mille negantibus.*
135 *Decl. procedere ſi deponentes ſuper negativam eam non coarctent.*
136 *Decl. 2. procedere in rebus quæ percipiuntur ſenſu corporis, non in eis, quæ percipiuntur judicio intellectus.*
139 *Decl. 3. procedere quando affirmativa eſt concludenter probata.*
140 *Teſtes tres ſi deponãt, unus de decem, alius de quindecim, & alius de viginti, facta erit probatio de quindecim.*
141 *Valor probatur per teſtes varios in quantitate, non varios in rebus.*
142 *Quantitas probatur per teſtes de viſu.*
143 *Et per teſtes de auditu.*
144 *Et per teſtes de credulitate.*
145 *Quantitas probatur conjecturis.*
146 *Læſio directè probari debet de tempore contractus.*
146 *Valor ad convincendam læſionem probandus de tempore contractus.*
147 *Contrarium.*
148 *Ampl. ut percutere debeat ipſum momentum temporis contractus.*
149 *Declaratur procedere in mobilibus, non in ſtabilibus, & n. 167.*
Non tamen neceſſe eſt, ut ſe referant ad diem in mobilibus, n. 168.
150 *Mobilia per lapſum decennii præſumuntur conſumpta.*
151 *Decl. procedere in illis fragilioris materiæ.*
152 *Quæ autem ſint fragiliora, & priùs conſumi cenſeantur, ſtatur arbitrio Judicis.*
153 *Valor ſtabilium per decennium non præſumitur mutatus, ſed poſtea ſic.*
154 *Decl. non ſuffragari iſtam præſumptionem ad probandam læſionem, ſed tantùm pro tempore modico.*
155 *Tempus modicum ad effectum arguendi valorem quale dicatur.*
156 *Valor aliquorum ſtabilium, citiùs variatur, aliquorum tardiùs.*
157 *Terra nuda ſemper ſunt in eodem ſtatu.*
158 *Arbores variantur.*
159 *Valor rerum potiùs creſcit quàm minuitur.*
160 *Pecuniæ major quantitas adeſt, & ideò minoris æſtimationis eſt hodie.*
161 *Vineæ in dies deteriorantur.*
162 *Fructus præſumuntur potiùs aucti, quàm diminuti.*
163 *Valor an præſumatur variatus, & intra quantum tempus, ſtatur arbitrio Judicis.*
164 *Valor ſtante aliqua cauſa extrinſeca, uti belli, præſumitur variatus.*
165 *Fructus, & commoditates quæ percipiuntur ex re, non mutant valores rei, nec ipſi mutantur.*
166 *Novalia dicuntur ſemper ac poſt annum ſeruntur.*
169 *Terræ neceſſe habent uno anno quieſcere, & non coli.*
170 *Et in aliquibus locis dant fructum tantùm in triennio.*
171 *Extremis probatis, media præſumuntur ejuſdem qualitatis.*
172 *Teſtes de valore percutientes tempus præciſum contractus præferuntur aliis illud non percutientibus.*
173 *Valor an benè probetur percutiendo ſolùm tempus contractus, eſt quæſtio diverſa ab ea, an probari debeat de illo tempore præciſo.*
174 *Pretia non conſtituuntur ex momentis temporum.*
175 *Fructus bonorum, quæ non reddunt eos quolibet anno æquales, quomodo probentur reſpectu certorum annorum.*
176 *Fructus rei ut probentur, debent probari per plures annos.*
177 *Et requiri per quinque annos antea, & quinque poſtea in materia objectiva.*
178 *Imò ſatis eſſe per tres annos antea, & tres poſtea.*
179 *Contrarium, quòd non requiratur probatio annorum poſteriorum contractui.*
180 *Et requiri per decem annos ante, vel per quinque.*
181 *Decl. ut ſi tempore motæ litis lapſi fuerint anni à die celebrationis contractus, tunc facienda ſit probatio, etiam quoad eos, ſecus è contra.*
182 *Et pro quantis annis facienda ſit probatio, ſtatur arbitrio Judicis.*
183 *Mobilium, & ſe moventium valor probandus eſt per aliquos dies ante, & per aliquos poſt contractum.*
184 *Victualium valor in dies variatur.*
185 *Valor frugum varius eſt diverſis temporibus anni, & ideò ſolet eligi media via.*
186 *Teſtes deponentes de valore frugum de tempore meſſis non probant valorem in genere, niſi adſint alii abſolutè loquentes.*
187 *Valor rei arguitur à valore aliarum ſimilium.*
188 *Quantitas fructuum bonorum arguitur à quantitate percepta ex aliis bonis ſimilibus, & vide n. 191.*
189 *Decl. probandum eſſe ad dictum effectum alias res eſſe ejuſdem qualitatis.*
190 *Et ſi probari velit eadem quantitas, vel ſimilium probandum, quòd facta fuerit eadem cultura.*
192 *Læſio, ut probetur in locatione, non eſt attendenda una pars tantùm contractus, ſeu bonorum, ſed omnia ſimul.*
193 *Et ſi ſit ad plures annos, ſatis eſt probare quoad unum annum.*
194 *Decl. procedere, ſi locatio unica ſit, vel plures correſpectivè, ſecus ſi ſint plures.*

CAPUT XIX.

Contractus legitimè celebratus habet pro ſe præſumptio- 1
nem validitatis, & juſtitiæ, *l. ſi duo*, ubi Bald. *ff. de acq.*
hered. Surd. *dec.* 212. *n.* 15. unde qui dicit eum læſivum, &
reſcindendum remedio *l. 2. C. de reſcind. vend.* de quo proxi-
mè dictum eſt, aſſumere debet ſine dubio onus læſionem
probandi, Gregor. *dec.* 12. *n.* 2. *& dec.* 553. *n.* 1. & proba- 2
tione plena, & concludenti, ut tradunt Cephal. *conſ.*
348. *n.* 12. & Rot. *dec.* 131. *n.* 1. *& dec.* 354. *n.* 1. *p.* 1. *recent.*
Ad convincendam autem læſionem in hoc contractu lo- 3
cationis, probandus erit verus valor fructuum, ſeu commo-
ditatis, quæ percipitur ex re locata, ad hoc ut dignoſci va-
leat quantum ab eo recedat merces conventa, quanta enim
erit ab eo diſtantia, tanta erit læſio, quia juſta merces eſt,
quæ correſpondet vero valori fructuum, & aliarum com- 4
moditatum, quæ de re locata percipiuntur, Pinel. *in dicta l. 2.*
Cod. de reſcind. vend par. 1. *c.* 3. *n.* 17. Ceph. *de ſimulat. contr.*
præſ. 3. *n.* 33. Caroc. *de locat. tit. reſcind. loc. n.* 14. Surd. *dec.*
198. *n.* 19. *verſ. ad quantitatem*, & prædictus valor debebit 5
probari probatione concludenti, non autem præſumpta,
ad hunc effectum Rota cor. Seraph. *dec.* 1462. *n.* 1.
At non propterea omninò excludenda erit probatio per 6
præſumptiones, & conjecturas, quia aliud eſt probatio
præſumpta, aliud probatio ex conjecturis, & præſumptio-
nibus elicita, ut dicitur de ſcientia per Seraphin. *dec.* 1469.
n. 4. & Rot. poſt Zacch. *de obligat. Camer. dec.* 189. *n.* 21. ef-
ficax enim præſumptio idem probat, ac Inſtrumentum pu- 7
blicum, Bald. *in cap. paſtoralis, n.* 6. *verſ. idem operatur de ap-*
pel. Rot. cor. Mantica *dec.* 21. *n.* 11. *verſ. & efficax*, multò
magis ſi ſint plures ſimul junctæ, ex eis enim reſultat plena 8
probatio, etiam in re gravis præjudicii, Bald. *conſ.* 3. *n.* 4. *l.* 3.
Soccin. Jun. *conſ.* 32. *n.* 24. *l.* 2. cum aliis adductis per Rot.
coram Bichio *dec.* 423. *n.* 5. & in ſpecie, quòd valor probe-
tur conjecturis, & præſumptionibus, Alciat. *reſp.* 116. *n.* 3.
l. 5. Burſat. *conſ.* 189. *n.* 6. Carpan. *ad ſtat. Mediol. c.* 170. *n.* 9
6. & maximè ſi reddatur difficilis alia probatio, Merlin. *dec.*
695. *n.* 5. & procedet etiam hæc probatio, quamvis in con-
tractu intervenisset decretum Judicis, quod facit præſu-
mere pro juſtitia mercedis, ut dictum eſt ſupra, quia hæc 10
præſumptio Decreti elidi poteſt per alias contrarias, Pariſ.
conſ. 12. *n.* 59. *lib.* 2. & plenè Menoch. *præſ.* 75. *n.* 32. *lib.* 2.
erunt tamen neceſſariæ ſtante Decreto clariores præſumptio-
nes, & urgentiores, ut firmat Cephal. *conſ.* 348. *n.* 12. quæ
autem

Digitized by Google

11 autem ſint urgentiores ponderandum erit à Judice, cujus ar-
bitrio in hoc ſtatur, Menoch. *præſumpt.29.n.2. lib.* 1.

Unus autem modus probandi verum valorem fructuum,
& commoditatum, quæ ex re percipiuntur, eſt inſpicere
12 mercedem ſolitam, pro qua eadem res locata fuit, ea enim
eſt juſta merces, ſeu penſio rei, quæ ſolita eſt ex conſuetu-
dine dari, *l. exceptio, C. locat.* & in ſpecie, quòd hæc proba-
tio ſufficiat ad hunc effectum probandi læſionem pro inten-
13 tanda reſciſſione contractus, Roman. *conſ.* 368. *n.*9. *verſ.*
primùm conſuetudine, & conſ. 323. *n.* 1. *verſ. ſed quia quæ*
dicitur, cujus opinionem admittit, cum hac tamen mo-
deratione, ut ex mercede conſueta reſultet probatio ido-
14 nea, ſed tantùm præſumptiva læſionis, itaut altera pars
poſſit alteri probare eam verè non adeſſe, & obtinere,
dicit Pinel. *in d. l.2. part.* 1. *cap.*3. *n.*17. *ad fin. &* 18.

At quamvis in comprobationem dictæ opinionis Roma-
ni, & Pinelli addi poſſit, quòd juſtum pretium dicitur
15 quantitas ſolet comparari, quodque communiter ab aliis
præſtari ſolet, *l. filius familias, §. ſed quid, juncta, l. ſi Do-*
mus, §. in pecunia, verſ. qui confitetur, ff. de legat. 1. Pariſ.
conſ. ult. n. 26. *l.* 2. cum aliis latè adductis per Mantic. *de ta-*
cit. l. 4. *tit.* 20. *n.*6. *& ſeqq.* & quòd ſufficiat probare, ſolitum
fuiſſe fundum tantum reddere, ut dicit Bald. *in l. ſi fundum*
in fin. C. de rei vindic. quam regulam & ſervari in practica,
dicit Surd. *dec.* 382. *n.*26. *poſt princ.* & probat ille Text. *in*
fin. ut explicat Achil. de Graſſ. *dec.* 22. *de reſtit. ſpoliat.* quem
ſequitur Cavaler. *dec.* 17. *n.*1. & plenè aliis deciſ. adductis
Rot. *dec.* 2. *n.* 23. *part.* 11. *recent.*

Tamen animadvertendum, quòd cùm læſio plenè proban-
da ſit ab allegante, Cephal. *conſ.* 348. *n.*12. Menoch. *conſ.* 371.
16 *n.* 24. cum aliis ſupracitatis non ſufficeret ad eam convin-
cendam, quòd ſemel, & iterum fuerit res pro majori merce-
de locata, nam juſtum pretium eſt, quod communiter ſolvi
ſolet, non quod unus, vel duo animoſi oblatores ſolverunt,
Jaſ. *in l. qui Romæ, §. Cohæredes, n.* 24. *& ſeqq. ff. de verb. obli-*
17 *gat.* etiam ſi præcedens locatio facta fuiſſet per ſubhaſtatio-
nem, ſeu ad incantum, nam licèt dici ſoleat, quòd ſub-
haſtatio verum valorem demonſtret, Menoch. *conſ.* 844.
18 *n.*34. Gratian. *diſcept.* 545. *n.* 28. *& ſeqq.* Seraph. *dec.* 1217.
n. 1. tamen verius eſt per ſubhaſtationem non probari con-
19 cludenter verum valorem, itaut dici poſſit, res fuit ſub-
haſtata, ergo juſto pretio vendita, Bart. *in l.* 1. *n.* 1. *verſ.*
& non ſequitur, per Text. *in l. ſi quos* 16. *C. de reſc. vendit.*
ubi idem Bart. Valaſc. *conſ.* 43. *n.* 1. Surd. *conſ.* 39. *n.* 3. *&*
ſeqq. & latè Vinc. de Franch. *dec.* 54. *n.* 10. *& ſeqq.*

20 Et quamvis è contra hoc in ſubhaſtatione, in qua ſolent
oblationes eſſe animoſæ ob invidiam emptorum, ſecus au-
tem in venditione facta de conſenſu partium, procedere vo-
luerit Rota *dec.* 455. *n.*13. *& ſeqq. part.* 9. *recent.* Tamen ex-
21 perientia docet evenire etiam in venditione de conſenſu
partium facta, quòd minus juſto pretio concludatur, imò
qui læſionem allegat, exemplum producit hujus veritatis in
ipſo contractu, cujus reſciſſionem petit, & propterea nega-
re non debet, quòd verè una, & altera venditio non plenè
probet valorem rei venditæ, prout etiam firmant Cagnol.
in l. 2. *n.* 233. *ad med. verſ. ſed non ſequitur, C. de reſcind. vend.*
Honded. *conſ.* 31. *n.*59. *l.* 1. Cyriac. *contr.* 257. *n.*8. D. Urceol.
conſul. 3. *n.* 22. *& ſeqq.* Rot. *dec.* 170. *n.*2. *par.* 1. *recent.* & in
ſpecie de locationibus habemus in beneficialibus, quòd non
22 probant verum valorem beneficii, & ſic verum rei locatæ
redditum, *dec.* 186. *n.* 4. ubi quòd fuit ſæpè deciſum, *& dec.*
189. *n.*2. *p.* 1. *recent.* & in una Spoletana Abbatiæ 19. Decem-
bris 1625. coram Coccino, relata per Vivian. *de Jurepatr.*
lib. 4. *c.* 10. *n.* 33. Idemque eſt de oblationibus ab aliis repor-
23 tatis, quatenus ei vellet fieri locatio, quia & ipſæ eadem
ratione non probant, ut dixit Rota *dec.* 342. *n.* 10. *par.* 4.
to. 2. *recent.* unde neceſſe eſſet ſaltem adminiculis coadjuva-
re dictam probationem ex locationibus præcedentibus re-
24 ſultantem *ut in dec.* 186. *n.*8. *& dec.* 213. *n.* 21. *part.* 6. *& in*
dec. 480. *n.*4. *part.* 9. *recent.* & in una Placentina Beneficii
27. Maji 1646. §. *pro coadjuvanda*, coram Ghiſlerio,
quæ eſt *dec.* 62. *n.* 14. *par.* 10. *recent.*

25 Verùm licèt præcedentes locationes concludenter non
probent verum valorem, & ſic neque læſionem, maximè ad
dictum effectum reſciſſionis contractus requirentem ple-
nam probationem, tamen negari non poteſt eas facere ma-
gnum adminiculum, ut de præcedentibus venditionibus
26 dicit Surd. *conſ.* 481. *ſub n.* 21. & apertè oſtendere ſubſequen-
tem locationem factam pro majori mercede fuiſſe utilem, &
è contra factam pro minori fuiſſe damnoſam, ut per Merlin.
27 *dec.* 702. *n.*35. *&* 54. & narrans valorem beneficii in ea quan-
titate pro qua beneficii bona fuerunt locata, licèt in ea non

conſiſtat verus beneficii valor, tamen excuſatur à mala ex-
preſſione, & à pœna regulæ Cancellariæ de vero valore ex-
primendo, Adden. ad Gregor. *dec.* 101. *n.* 6. unde quatenus
de ſe locationes præcedentes non probent concludenter ve-
rum valorem redditum rei locatæ, tamen ſecus eſſet dicen- 28
dum, ſi concurrerent adminicula, juxta tradita per Rotam
in dec. 186. *n.*8. *& dec.* 213. *n.* 21. *p.* 6. *recent. & in dec.* 420.
n. 4. *p.* 9. *recent.* & in una Placentina Beneficii 27. Maji 1647.
§. *pro coadjuvanda*, coram Ghiſlerio, quæ eſt *dec.* 62. *p.*
10. *recent.* & de hac probatione valoris redituum per
locationem dicendum eſt latiùs in *Cap.* 17. *à n.* 109.

Deficiente autem conſuetudine ſufficienti, alius modus
probandi juſtam penſionem traditur, ut ſit videre verum rei 29
valorem in ſtabilibus, & eo firmato juſtam penſionem eſſe
dicitur, quæ in viginti annis ipſum verum rei valorem æ-
quat, Gloſ. *in l. perpetua, ver. juxta, C. de Sacroſ. Eccleſ.*
Roman. *conſ.* 368. *n.*9. *verſ. ſecundò ſi conſuetudo, & conſ.* 423.
n. 1. Craver. *conſ.* 145. *num.* 8. Bertrand. *conſ.* 318. *n.*2. ubi de
Comm. *l.* 3. cum aliis cumulatis per Caroc. *d. tit. de reſcind.*
vend. n. 15. *&* 16. *ubi n.* 12. ponit iſtum modum probandi ju-
ſtam penſionem, *& n.* 17. ponit alium tanquam diverſum, 30
ut penſio juſta dicatur, quando reddantur quinque pro cen-
tenario, qui tamen eſt prorſus idem, nam quinque in vi-
ginti annis conſtituunt centum, ut patet ex computo, &
quòd ſtabilia fructifera, juris interpretatione reddant ad 31
minus quinque pro centenario, Rota *dec.* 571. *n.* 6. *part.*
3. *recent.* & quòd in viginti annis æquant fructus ſor-
tem *dec.* 2. *n.* 10. *par.* 6. *recent.*

Verum tamen eſt, quòd pretia rerum variant, & hodie 32
Romæ ſtabile reddens quinque, venditur ultra centum, ut
patet ex locis Montium, quæ reddunt quatuor, & hodie
venduntur ſcuta centum, & ſexdecim, & ultra, & ferè idem
eſt in cenſibus, & aliis ſtabilibus. Unde vidi etiam litigan-
tes concorditer taxare fructus ſtabilium ad rationem qua-
tuor pro centenario, admittendo præſumptionem prædi- 33
ctam cedere veritati notoriæ in contrarium, juxta tradita
in l. Continuus, §. Cùm ita, ff. de verb. oblig. l. ſi certis annis,
C. de pact. Adden. ad Burat. *dec.* 120. *n.*13. quod tribui poteſt
abundantiæ monetæ, plus enim erant olim floreni 800. quàm
hodie 1600. ut dicit Rot. *dec.* 126. *n.* 5. poſt Merlin. *de legit.*

Regulariter tamen prædicta eſt præſumptio juris, ita- 34
ut, qui prætendit ſtabilia majores, vel minores fructus
reddere, quàm ad rationem quinque pro centenario,
probare debeat, Neguſan. *de pignor. p.* 3. *membr.* 2. *n.* 19.
ad fin. & paſſim ſequitur Rota, ut habetur in *dec.* 455. *n.*9.
ubi etiam cumulantur deciſiones *par.* 9. *recent.*

Verùm præſumptio non eſt tuta, ſed fallax, nam in domi- 35
bus licèt procedere poſſit in Civitatibus inſignibus, prout
eam admiſit in Urbe Romana Rot. coram Cavaler. *dec.*
358. *n.*2. & coram Bichio *dec.* 564. *n.* 10. & paſſim ſervat,
ut dicitur in *dec.* 342. *n.*9. *part.* 11. *recent.* tamen ſcio non ita
eſſe in aliis Civitatibus, in quibus eſt minor affluentia
populi, & generaliter etiam Palatia, aliæque domus orna-
tæ, & pretioſæ, ſimilem fructum proportionabiliter non
reddunt, Natt. *conſ.* 332. *n.* 4. *verſ. ſed nos loquimur*, Surd.
conſ. 151. *n.* 79. Tiraquel. *de retract. convention* §.7. Gloſ. 1.
n. 9. *verſ. & Domus*, Rot. coram Gregor. *dec.* 553. *n.*6. *&*
9. ibidem Adden. Idemque erit dicendum de Vineis, quæ 36
potiùs pejores ſunt, quàm domus, & magis inutiles,
Adden. ad Rot. *dec.* 81. *n.* 109. *part.* 8. *recent.*

In juriſdictionalibus quoque non poteſt procedere præfa- 37
ta præſumptio, quia eorum fructus calculantur ad rationem
duorum, vel citerter pro centenario, tam in Statu Eccleſiæ, 38
ut per Rotam coram Seraph. *dec.* 1030. *n.* 3. *& in recent. dec.*
94. *n.* 57. *p.* 7. quàm & alibi generaliter loquendo, Marta
conſ. 158. *n.* 53. *& ſeqq.* Rimin. Jun. *conſ.* 5. *n.* 127. *ad fin.*
Mantic. *de tacit. l.* 4. *tit.* 20. *n.* 15. *& ſeq.* Manent. *de Livel.*
qu. 2. *n.* 11. Caſtill. *dec.* 218. *n.*7. *p.* 3. ſaltem quoad Data,
aliaque, quæ ſunt de regalibus, non autem in reliquis, 39
uti in molendinis, Raudeo. *reſolut.* 29. *n.* 10. *&* 11.

At animadvertendum, quòd ſi molendini juriſdictiona-
les locantur ad rationem quinque, alii allodiales locantur
pro majori quantitate, Cepol. *de Simulat. contr. præſumpt.* 3.
n. 33. poſt eum Caroc. *de locat. tit. de reſcinden. locat. num.* 4.
in princ. dicentes, quòd locantur, & locari poſſunt ad ra- 40
tionem duodecim pro centenario, & ratio eſt, quia molen-
dini ſubjacent diverſis periculis, & continuò deterioran-
tur, adeò ut aliqui fuerint, qui dixerint eos reputandos
potiùs bona mobilia, quàm ſtabilia, de quo dixi ſupra
loquendo de locatione bonorum minoris, vel pupilli,
Cap. 6. ad fin.

Eademque ratione non perpetuæ durationis, & conti- 41

Digitized by Google

tationis, quòd locus ſit æſtimationi per Petitos, cenſuit
72 Nat. *conſ.* 353. *n.* a. ſecus autem ſi doceatur de cauſa extrin-
ſeca mutationis valoris, uti ſi domus fuiſſet interim locata
73 Cauponi, quia argueretur deteriorata, juxta Rotam *dec.*
580. *n.* 9. *p.* 5. *recent.* prout etiam certiùs procedet dicta com-
74 munis, ſi Periti de illo tempore præterito non viderunt
rem, tunc enim difficiliùs poſſunt ejus valorem æſtimare,
juxta tempus illud, Cyriac. *contr.* 61. *n.* 4. Rot. *dec.* 532. *n.* 14.
verſ. in præſenti verò, & ſeq. & dec. 580. *n.* 11. *verſ. Neque
obſtat, par.* 5. *recent.* licèt non è contra, ex quo de tempore
præterito viderunt, admitti debet, quòd juxta illud æſti-
75 ment in præſenti, ſed potiùs debent examinari tamquam
Teſtes ſecundùm Rot. *dec.* 253. *n.* 19. *par.* 4. *tom.* 2. *recent. &
dec.* 42. *n.* 6. poſt Poſth. *de ſubhaſt* & quatenus ſufficeret peti-
tum habuiſſe notitiam de tempore contractus, non relevaret
eum dicere habere notitiam à multis annis retrò, ſi poteſt in-
telligi de paucioribus, quàm eſſet neceſſe ad includendum
tempus contractus *d. dec.* 253. *n.* 23. *p.* 4. *tom.* 2. *recent.*

Quoniam verò hæc eſt praxis frequentiſſima probandi va-
lorem per peritos, non omittam aliquid magis de ea parti-
culariter dicere, ſed differo ad *c.* 34. *in fin.* ubi de probando
valore melioramentorum in re locata factorum agam,
ad quem locum recurri poterit etiam in hoc propoſito.

76 Teſtibus etiam probari poterit non ſolùm quantitas
fructuum perceptorum, ſed etiam valor eorum, prout de
utroque neceſſe eſt, ut deponant ad hoc, ut dignoſci va-
leat, an merces ſoluta ſit juſta, vel læſiva, ut poſt Caſtr.
tradit Cagnol. *in d. l.* 2. *n.* 239. *C. de reſcinden. vend.* & Ma-
ſcard. *de probat. concluſ.* 660. *n.* 3.

77 Verùm inter utramque depoſitionem facienda erit aliqua
differentia, nam quoad primam de quantitate fructuum re-
collectorum, quia agitur de probando unico actu per priva-
tum facto, res reputatur difficilis probationis, ut docuit
Bartol. *in l.* 2. *C. de pignor. act.* Bald. *conſ.* 323. *n.* 4. *verſ. quar-
to dico, l.* 2. Surd. *conſ.* 293. *n.* 31. *dec.* 571. *n.* 3. *par.* 3. *& dec.*
100. *n.* 2. ubi quòd fuit ſæpiùs dictum *part.* 4. *recent.* quod non
78 ita abſolutè dicendum erit de probatione valoris, non ſo-
lùm quia communiter, & publicè fructus venduntur, ſed
etiam quia de emptionibus, & venditionibus ſolent confici
ſcripturæ, imò ut plurimùm adſunt etiam ſcripturæ publi-
cæ, ideſt, vel taxæ Communitatis, aut alterius Superio-
ris, vel libri gabellarum, per quas probatur valor commu-
nis fructuum, *dec.* 479. *n.* 3. *par.* 2. *& dec.* 100. *n.* 2. *ver.*
79 *Valor autem, par.* 4. *& dec.* 223. *n.* 8. *par.* 11. *recent.* Coccin.
dec. 439. *n.* 2. *verſ. reſpectu verò*, Dunozet. Jun. *dec.* 890.
n. 7. ubi de libro Gabellæ.

80 Quo igitur ad quantitatem propter dictam difficultatem
probandi, non ſolùm probabitur per teſtes, qui fuerint præ-
ſentes eorum perceptioni, juxta Doctr. Bald. *in l.* 1. *n.* 16. *C.
de fruct. & lit. expenſ.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 817. *num.* 5.
Rot. *dec.* 100. *n.* 1. *par.* 4. *div.* quod eſt clarum, ſed etiam per
81 teſtes deponentes de auditu, Seraph. *dec.* 1245. *n.* 7. Buratt.
82 *dec.* 722. *n.* 6. & per deponentes de publico, & notorio,
dicta dec. 100. *n.* 1. *par.* 4. *recent.* & per deponentes de cre-
83 dulitate, Seraph. *dec.* 1245. *n.* 7. Rota *in recent. dec.* 727.
n. 2. *ad fin. par.* 3. ſtaturque etiam ſolis conjecturis, Bald.
in l. 1. *n.* 16. *C. de fruct. & lit. expenſ.* Surd. *conſ.* 293. *n.* 31.
84 ubi quòd eis contentatur lex, Seraph. *dec.* 1132. *n.* 1. *verſ.
ideòque*, Merlin. *dec.* 483. *n.* 1.

85 Quæ tamen procedunt ſine difficultate, quando agitur de
probatione quantitatis fructuum facienda contra eum, qui
recollegit, prout in plurimùm loquuntur præcitati, at ſe-
cus videtur in propoſito, ſi Conductor velit probare quan-
titatem fructuum à ſe ipſo perceptorum ad effectum proban-
di læſionem, & reſcindendi contractum, quia ipſe non ha-
bet illam difficultatem probandi, quam alius, qui non in-
terfuit, & ſic neſcit quibus res ſit nota, vel ſi ipſe qui colle-
git, eamdem difficultatem habet, eſt culpa ſua, qui teſtes
tempore recollectionis non vocavit, ut poterat vocare,
& ſic habere probationes concludentes, prout requirun-
tur ad effectum præfatum, ut dictum eſt ſuprà.

Præterea eadem conſideratio, & diſtinctio inter probatio-
nem quantitatis fructuum perceptorum faciendam à condu-
ctore, vel à locatore, facienda etiam erit ad alium effectum,
ut videlicet ſi facienda ſit à conductore ad convincendam
86 parvitatem pro obtinenda reſciſſione contractus, vel remiſ-
ſione, aut reductione mercedis, & tunc curare etiam debet,
ut teſtes deponant de cultura ſolita, nam aliàs probatio non
concluderet, quia potuiſſet conductor percipere minores
fructus culpa ſua propter malam culturam *dec.* 245. *poſt
princ. par.* 2. *div. & dec.* 343. *n.* 5. *poſt med. verſ. & reſpectu,
par.* 1. *rec.* & ſic culpa ſua, quæ non debet culpoſo prodeſſe,

Pacion. de Loc. & Cond.

l. ne ex dolo, ff. de dol. Anchar. *conſ.* 141. *n.* 1. Rota *dec.*
91. *n.* 6. *par.* 6. *rec.*

Quo autem ad valorem, licèt probari quidem poſſit per 87
Teſtes, Bald. *conſ.* 437. *num.* 4. *l.* 1. Lup. *in l.* 2. *C. de pact.
inter emp. & vend. Comment.* 2. §. 5. *n.* 120. ubi, & quòd
hæc videtur eſſe regularis, & magis frequens probatio, Maſc.
de probat. concluſ. 657. *n.* 1. Dunoz. Jun. *dec.* 890. *n.* 7. tamen
quia valor eſt qualitas intrinſeca differens à ſubſtantia rei, ut
dicit Bald. *conſ.* 190. *n.* 1. *l.* 1. ſequitur, ut cùm non cadat ſub 88
ſenſu corporis, neceſſe eſt, ut Teſtes de eo deponentes reddant
rationem ſui dicti, etiam non interrogati, aliàs illum non 89
probant, Lup. qui alios cumulat, *dicto* §. 5. *n.* 126. Maſcard. *d.
concluſ.* 656. *n.* 34. Rot. coram Gregor. *dec.* 379. *n.* 3. unde iſte
modus probandi valorem eſt perquàm difficilis, ut dixit Ang. 90
Aret. *in* §. *ſi quis agens, n.* 4. *verſ. quinto modo, inſtit. de a-
ction.* Maſcard. *dicta concl.* 656. *ſub n.* 1. & eſt debilior alio
modo probandi per Peritos, eique in concurſu cedere debet, 91
Berou. *conſ.* 102. *n.* 33. *l.* 3. Seraph. *dec.* 665. *n.* 7.

Non tamen requiritur, Teſtes reddere rationem, quando 92
valor rei, ſeu merces eſt notoria etiam hominibus groſſis,
vel pro ea ſcienda non eſt neceſſaria magna indagatio, Alex.
in l. pretia rerum, n. 12. *ad fin. ff. ad l. falcid.* Marta *conſ.*
166. *n.* 12. Valaſc. *conſult.* 43. *n.* 14. *poſt med.* Vi. *dec.* 70. *n.*
3. & exemplum eſt, ſi deponant de valore vini, & frumen-
ti, & ſimilium victualium, & aliarum rerum, quæ con-
ſtant pondere, numero, & menſura, Cagnol. *in l.* 2. *n.* 236.
ad fin. Adden. ad Buratt. *dec.* 538. *n.* 24. prout etiam non re-
quiritur redditio rationis in Teſtes pretio illius rei, de qua
agitur, ut poſt Cremen. notat idem Valaſc. *d. conſul.* 43. *n.*
14. *ad med. verſ. ſed & quando*, vel ſufficit pro cauſa, Te- 93
ſtem dicere, quia ſum peritus, ut cenſuit Lup. *in l.* 2. *Cod.
de pact. inter emption. & vendit. comment.* 2. §. 5. *n.* 126. *poſt
princip. verſic. Nec ulla cauſa.*

Inter cauſas autem ſcientia valoris bonorum ea reputatur 94
ſufficiens, quia ſum vicinus, Gomez. *in reg. de valore qu.* 12.
ad fin. verſ. adeò quòd in una, Lupus *in dicto* §. 5. *n.* 126. *in
princ. verſic. & melius erit*, Maſcard. *concl.* 657. *n.* 61. vel
ſecundùm aliam impreſſionem *concl.* 656. Verùm hæc ratio
procedit in profanis, non autem in beneficialibus, Gomez.
dicta queſt. 12. *ad fin. verſ. ſed in materia beneficiali*, Maſc. 95
dicta concl. 657. *n.* 62. prout etiam bona dicenda erit ratio
reddita à Teſte, ſi agatur de probanda juſta mercede agri,
quia fui laborator ejuſdem, eſt enim quid magis, quàm fuiſ- 96
ſe vicinum, & ideò magis probare debet ſeclusis aliis cir- 97
cumſtantiis, Cæſ. de Graſſ. *dec.* 10. *n.* 7. *de teſtib.*

Debet autem animadverti, quòd Teſtes ut probent, de- 98
bent deponere de valore communi, non de particulari, &
rationem reddere convincentem valorem communem, non
autem particularem, quia ut dicit Papin. *in l. pretia rerum* 63.
in princ. ff. ad l. falcid. pretia rerum non ex affectu, &
utilitate ſingulorum, ſed communiter finguntur, Pen.
dec. 592. *num.* 11.

Undè ſi Teſtis pro ratione, quòd tanti valeret res, ſeu tan-
ta eſſet juſta merces, dicat ſimpliciter, quia tanti ego condu- 99
xiſſem, hæc non eſt bona ratio, potuit enim moveri Teſtis
ex affectione propria, & particulari, & ſic non concludit
verum, & communem valorem, Alex. *in l. pretia rerum, n.*
11. *ad med. & ſeqq. ff. ad l. falcid.* Cagnol. *in l. unic. n.* 133.
Cod. de ſentent. quæ pro eo quod inter, Mandel. *conſ.* 266. *n.* 1.
& ſeq. Burſatt. *conſ.* 70. *n.* 38. Rot. *dec.* 648. *n.* 3. *p.* 1. *recent.*
quod ampliatur procedere, etiam ſi ſint viginti Teſtes, vel
plures, quia ſunt ſemper ſingulares, dum non loquuntur de
pretio communi, ſed ſingulari, & quilibet de proprio affe-
ctu, ut poſt alios advertit Cagnol. *in l.* 2. *Cod. de reſcind. ven-
dit.* ubi refert Bald. & alios ibidem tenere contrarium, &
Decium eos ſequi, quando non appatet de particulari af-
fectione, quam Teſtes haberent ad rem, puta quia eſſent
vicini, vel quid ſimile, ſed monet ipſe non recedendum 100
in judicando, & conſulendo à ſupradicta opinione, quæ
eſt magis communis, niſi fortè Teſtes eſſent plures, & ſa-
gaces, & de qualitate rei notitiam habentes, quo caſu vult
ſalvari poſſe opinionem contrariam, & eum ſequitur Lup.
in l. 2. *Cod. de pact. inter emption. & vendit. comment.* 2. §. 5. *n.*
126. *verſ. ſimiliter*, & idem quoque ſenſit Valaſc. *conſil.*
43. *n.* 13. *ad fin.* qui tamen ſolùm allegat Guidop. *ſing.* 684. *in-
cip. teſtis qui deponit*, & Rebuff. *in l. un. n.* 601. *in fin. C. de
ſent. quæ pro eo, quòd inter tenentes contrarium*, & dicit de
eorum opinione propterea dubitare.

Sic quoque ſi dicat Teſtis, *res tanti valere poterat*, ſeu ju-
ſta merces in locatione hujus rei eſſe poterat *tanta meo judi-* 101
cio, vel ut ego arbitror, non probabit eadem ratione, quia non
deponunt de communi pretio, Curt. Jun. *conſ.* 165. *n.* 17. ubi

de vera, & communi opinione teſtatur Menoch. *conſ.* 1111.
n. 12. *& ſeq.* Pacian. *conſ.* 31. *n.* 28. Gratian. *diſcept.* 461. *n.* 22.
Gregor. *dec.* 553. *n.* 9. niſi fortè Teſtis appareat ita informa-
102 tus, ut non poſſit decipi in ſuo judicio, quia tunc probaret
juxta ſenſum Ruin. *conſ.* 46. *n.* 12. *lib.* 4. & Cæſ. de Graſſ. *dec.*
10. *n.* 4. *verſ. & fuit dictum pro reſponſ. de teſtib.* quos ſequitur
Rot. *dec.* 512. *n.* 4. *par.* 3. *recent.* Non enim requiritur, quòd
Teſtis rationem reddat ſui dicti ſi appareat eum eſſe particu-
lariter informatum de re, de qua deponit, Felin. *in cap. ad*
103 *aures n.* 17. *verſ. unde in propoſita de reſcript.* Pinell. *in l.* 2. *p.*
3. *cap. fin. n.* 11. *Cod. de reſcind. vendit.* & caſus eſt, quo di-
cuntur ſufficienter informati Teſtes in hoc propoſito, ſi ip-
ſemet eandem rem, vel etiam eorum parentes conduxe-
104 runt, ut cenſuit in ſpecie Rota in una Mediolanen. De-
cimarum coram Pirovano, quæ eſt *dec.* 291. *n.* 4. *poſt* 2.
vol. conſ. Farin. ſub n. 4. ubi refertur etiam alia deciſio in
Calaguritan. Beneficii coram Sacrato.
105 Sed ſi Teſtis de utroque deponere videatur dicendo, tanti
conduxiſſem juxta communem æſtimationem, variant Do-
ctores, & ipſe Bart. in diverſas ire videtur ſententias, nam
in l. 2. *n.* 18. *Cod. de reſcind. vend.* tenet eum probare, & can-
dem opinionem amplectitur ibidem Salic. & alii, ac poſt eos
ſequitur Valaſ. *conſ.* 43. *n.* 13. *ad med.* At in contrarium,
quòd talis depoſitio non probet, videtur ſentire ibidem Bart.
in d. l. pretia rerum 62. §. *Nonnulla*, *ff. ad l. falcid.* dum dat
modum formandi capitula, quòd tanti valeret, & tanti
communiter venderetur &c. & eandem praxim approbant
ibi Salic. *pract. papien.* & alii relati per Mandel. *conſ.* 266. *n.*
106 3. ex quo patet eos ſentire, quòd non ſufficiat Teſtes ſim-
pliciter dicere talem eſſe communem æſtimationem, ſed
reddere debere, quòd tanti res locata, & conducta com-
muniter fuiſſet, ut cenſuit Rot. coram Buratt. *dec.* 538. *n.*
10. & in rigore hæc ultima videtur verior, quia dum Teſtis
deponens de valore debet omninò reddere rationem, ut ſu-
pra firmatum fuit, hinc ſequitur, ut non ſufficiat unico
verbo dicere eam eſſe communem æſtimationem, quia non
diſtinguitur in hac depoſitione ratio ab ipſo dicto, ut benè
advertit Mandell. *conſ.* 266. *n.* 3. *&* 4. *n.* 29. quibus locis et-
iam hanc eſſe magis communem opinionem teſtatur.
107 Sufficeret etiam depoſitio ſimplex de tanto valore, ſi ar-
ticulatum fuiſſet rem tanti valere juxta æſtimationem com-
munem, quia dictum Teſtis videtur habere relationem ad
articulum, ſeu ut alii dicunt capitulum, ſuper quo examina-
tur, Cagnol. *in dicta l.* 2. *n.* 242. *verſ. item poſſet procedere*,
C. de reſcind. vend. Valaſ. *con.* 43. *n.* 21. *ad med. & ſeq.*
108 Debet tamen Teſtis deponere de valore præciſo abſque
additione dictionis, *in circa*, quia talis dictio denotat depo-
ſitionem eſſe dubitativam, quæ non probat Curt. Jun. *conſ.*
144. *n.* 3. *&* 4. *l.* 1. & alii quos ſequitur Rot. coram Buratt.
dec. 538. *n.* 10. licèt ſecus eſſe de dicente, *parum plus*, *vel mi-*
109 *nus*, cenſeat Cæſ. de Graſſ. *dec.* 10. *n.* 5. *&* 6. *de Teſtib.* Et idem
110 erit ſi Teſtis *utatur* verbis, *puto*, *mihi videtur*, & ſi-
milibus, quia indicant ejus incertitudinem, & modicam
peritiam, itaut in eorum dicto non poſſit bonum fieri fun-
damentum, ut deducit Mandell. *d. conſ.* 266. *n.* 26. *&* 27.
cum aliis adductis per Menoch. *conſ.* 1121. *n.* 26. *& ſeq.*
111 contrarium tamen tenerit alii, ut videre eſt penès Marr.
conſ. 166. *num.* 13. *ad fin.* Maſcard. *concluſ.* 1363. *num.* 12.
Farinac. *quæſt.* 68. *n.* 98.
112 Advertendum etiam, quòd Teſtes ſint informati de re,
aliàs ejus valorem non probant, & ſic neque juſtam merce-
dem locationis ejuſdem, Alex. *conſ.* 148. *n.* 9. *l.* 5. Rota cor.
Gregor. *dec.* 578. *n.* 1. *& in rec. dec.* 656. *ſub n.* 7. *par.* 3.
113 Et quando agitur de re, cujus utilitas conſiſtit in perce-
ptione fructuum, debent etiam habere notitiam de impen-
ſis, quæ requiruntur in eis colligendis, & de eis deponere,
114 non autem ſimpliciter dicere tantos fructus reddi, ut pro-
bant Cavaler. *dec.* 383. *n.* 2. Greg. *dec.* 411. *n.* 3. Rot. *dec.* 381.
in fin. par. 1. *diverſ. & dec.* 44. *n.* 4. *par.* 2. *recent.* quatenus
115 tamen interrogentur, aliàs enim ſi ſimpliciter deponant
tot eſſe fructus, intelligitur deductis expenſis, Gregor. *dec.*
273. *n.* 3. Rot. *dec.* 62. *n.* 11. *& dec.* 133. *n.* 15. *& dec.* 357. *n.*
116 12. *par.* 10. *rec.* Intelligendo tamen de dictis expenſis neceſ-
ſariis, & ſolitis pro recollectione, non autem ſi adſit a-
liquod onus extrinſecum, prout ſi ageretur de probandis
fructibus beneficii, non intelligerentur detracta onera, &
expenſæ, quas requirit beneficium ipſum, ut dictam con-
cluſionem declaravit Rota *dec.* 444. *n.* 5 *par.* 2. *rec.* & anno-
tavit Adden. ad Gregor. *d. dec.* 273. *n.* 11.
117 Et advertendum etiam, quòd Teſtes non deponant per
eundem præmeditatum ſermonem, nam ſi omnes uterentur
eiſdem præciſis formulis verborum, arguerentur ſubornati,
& non probarent, Menoch. *conſ.* 358. *n.* 26. Gratian. *di-*
ſcep. 461. *num.* 20. *&* 21.
Si autem Teſtes varient in quantitate, ſive fructuum, ſive 118
valoris eorum, tunc quandoque aliqui præferuntur ex cir-
cumſtantiis, uti ſi cum aliquibus concurreret aliqua præ-
ſumptio, vel adminiculum, ipſi prævalerent, Berov. *conſ.*
102. *n.* 23. *ad med. l.* 3. Burſat. *conſ.* 184. *n.* 20. *ad med.*
Præferendi etiam meliùs deponentes, & qui minores pa- 119
tiuntur oppoſitiones, ut latè plura exempla videri poterunt
penès Mandell. *conſ.* 266. & qui ſunt magis informati, vel
deponentes de facto proprio, prout eſſe poſſent coloni par- 120
tiarii, & laboratores ejuſdem prædii, de cujus locatione a-
geretur, Rota *dec.* 474. *n.* 1. *&* 2. *p.* 4. *diverſ. & dec.* 320.
ad fin. part. 2. *recent.* Animadvertendo tamen quòd ſimiles 121
Teſtes non ſint intereſſati, prout eſſe poſſent in deponen-
do de minori quantitate, ne videlicet deponendo de ma-
jori teneantur de ea reddere rationem, quia tunc retorque-
retur conjectura, itaut potiùs ſtandum eſſet aliis intereſſe
in depoſitione non habentibus, ut advertit Cagnol. *in d. l.*
2. *n.* 239. *poſt med. Cod. de reſcind. vend.*
Præferendi etiam erunt magis periti, & qui ſunt æ- 122
ſtimatores à publico electi, Gratian. *diſcept.* 461. *n.* 1.
Et ſi hinc inde examinati ſint Teſtes in pari gradu, præ- 123
ferendi erunt illi, qui deponunt contra læſionem, quia
cum eis concurrit præſumptio, quòd pro juſto valore facta
fuerit locatio ad tradita per Bald. *in l. ſi fundus*, §. *Quam-*
quam ad fin ff. de reb. eorum Menoch. *conſ.* 359. *n.* 23. Gra-
tian. *d. diſcept.* 461. *n.* 19.
His autem, & ſimilibus circumſtantiis ſecluſis ſtandum 124
eſſe deponentibus de minori valore, eo quia in eo concur-
runt & alii, puta unus dicit, valebat mille, alius, valebat mil-
le centum, utique iſte ſecundus dicit etiam valere mille,
quia ſumma major affirmativè prolata, continet in ſe mino- 125
rem *l. diem proferre*, §. *ſi plures*, *ff. de arbitr.* Jaſ. *in l.* 1. §. *ſi ſti-*
pulanc n. 8. *ff. de verb. obligat* ubi quòd etiam continet eam de
proprietate ſermonis, Surd. *conſ.* 102. *n.* 17. ubi quòd eam
continet verè, & propriè, & quòd totus Mundus non poteſt
facere, quòd eam non contineat. Et licèt hanc regulam in
depoſitione Teſtium pati difficultatem dixerit Rota *dec.*
298. *n.* 4. coram Gregor. & eam non procedere teneant in ſpe-
cie Jaſ. *in d. l.* 1. §. *ſi ſtipulatus n.* 9. *ad fin. verſ. ſeptimò limita*,
ff. de verb. oblig. Alex. *conſ.* 50. *n.* 16. *lib.* 5. Manac. *dec. Lu-*
cen. p. n. 3. tamen in contrarium eſt magis communis opi-
nio, & paſſim approbata per Rotam, ut teſtatur Adden. 126
ad Greg. *dec.* 452. *n.* 2. & in hoc propoſito eam probat
Berov. *conſ.* 102. *n.* 34. *lib.* 3. adden. ad Buratt. *dec.* 468. *n.* 16.
Veraſſ. *dec.* 299. *n.* 1. *part.* 3. Cavaler. *dec.* 370. *n.* 2. Duran.
dec. 107. *n.* 1. *in recent. dec.* 551. *n.* 1. *in fin. part.* 1. *dec.* 482.
num. 3. *poſt med. part.* 3.
Advertendum tamen, quod è contra licèt deponens 127
valere mille non deponat valere mille centum, tamen
nec etiam propriè contradicit deponenti valere mille cen-
tum, quia res quæ valet mille centum, utique, & mil-
le valet, ut dicit Juriſconſ. *in l. cum furti*, *ff. de in lit. jur.*
& hinc eſt quod DD. videntur quandoque contraria lo-
qui, & oritur confuſio in hoc puncto, ut patet ſignan-
ter ex relatis per Maſcard. *concluſ.* 656. *n.* 8. *& latè ſeqq.*
Et ſi rectè advertatur ad prædicta, quòd nempè deponen-
tes de majori ſumma poſſunt concordari cum deponentibus
de minori, at deponentes de minori non poſſunt concorda-
ri cum deponentibus de majori, ſed ſolùm ab eis non diſcor-
dant, reſolvi poſſunt difficultates, nam inde ſequitur, quòd 128
in caſu, quo neque teſtes deponentes de minori, neque de-
ponentes de majori, de per ſe probant, tunc quia ſemper
ſumenda eſt interpretatio coadjuvans depoſitiones Teſtium 129
ad probandum, recurrendum eſt ad dictam conciliationem
deponentis de majori ſumma cum deponente de minori ex
eo reſultantem, quòd in majori ſumma contineatur minor,
ut ſic de ea dicatur adeſſe ſufficiens probatio, ut declarat
Alex. *conſ.* 64. *n.* 12. *verſ. non obſtat dum allegatur*, *l.* 2. Maſ-
card. *dict. concluſ.* 656. *n.* 29. *cum duobus ſeqq.*
Si autem major ſumma ſit probata, uti quia de ea depo- 130
nant duo Teſtes concordes, tunc eorum depoſitioni ſtandum
eſt, quamvis adſit alius Teſtis, qui deponat de minori etiam
inductus, & examinatus ab eodem, qui examinare fecit &
alios, & probare intendit propter dictam rationem, quòd
iſte unus deponens de minori ſumma, licèt non concordet
cum deponentibus de majori, tamen neque eis contradicit,
& ideò nullo modo valeat impedire, ſeu confundere proba-
tionem concludentem per eos factam, Salicet. *in l.* 2. *n.* 26. *&*
ſeqq. C. de reſcind. vend. Alex. *conſ.* 64. *n.* 9. *l.* 2. Maſcard. *d.*
concluſ. 656. *n.* 19. Cæſ. de Graſſ. *dec.* 10. *n.* 7. *de teſtib.*

Atubi

Google

131 At ubi ſunt duo Teſtes deponentes de minori ſumma,
nempè mille, & duo de majori, nempè mille centum, tunc
equidem videbatur ſtandum deponentibus de minori, ex
quo in ea concordant omnes, & ſic licèt in ſumma majori
ſunt duo Teſtes, qui ad probandum ſufficiunt, tamen pro
minori ſunt quatuor, & quando teſtes diſcordant, attendi-
tur id, in quo major numerus concordat, Gregor. *dec.472.*
*n.2.*Buratt. *dec.43.n.3.* ſed re meliùs conſiderata contrarium
eſt dicendum, quia nempè probatio majoris ſummæ, dum
in ea duo Teſtes concordant, eſt in ſe perfecta, & conclu-
dens, & ideò attendenda non obſtante, quòd adſit etiam
probatio ſummæ minoris, quia dum, ut dictum eſt, iſta
illi non contradicit, & poteſt facere ſimul cum ea, non
televat, quòd pro una adſit major numerus Teſtium, ut be-
nè firmant Alex. *conſ.64.n.7.præſertim propè fin.l.2.* cum
aliis adductis per Maſcard. *dict.concluſ.656.n 8.& 9.*

132 Imò fortiùs etiam ſi illi Teſtes deponentes de minori ſum-
ma, non poſſent concordari cum deponentibus de majori,
uti quia uterentur taxativa, vel expreſſè negarent plus vale-
re, adhuc ſtandum eſſet deponentibus de majori ſumma, ea
ratione, quia ipſi deponunt ſuper affirmativa, alii verò di-
133 centes ad ſummam illam non aſcendere valorem, in effectu
deponunt ſuper negativa, & in concurſu deponentes ſuper af-
firmativa præferuntur, ut in propoſito voluit Bald. *in l.2.col.*
fin.C.de reſcind.vend. quem refert, & ſequitur Curt. Jun. in
addit. ad Alex. *in l. pretia rerum, n.11. in ver. eſſe veram ad*
fin.ff. ad l.falcid.& eſt regulare, ut credatur magis duobus Te-
134 ſtibus affirmantibus, quàm mille negantibus Gloſ. *in l. diem*
proferre, § ſi plures, ver.conſenſerunt, ff. de recept. arbitr. Se-
raph. *dec.607.n.2.* Greg. *dec.449.n.3.* Quod tamen faciliùs
procederet, ubi Teſtes negativam non coarctarent, dicendo
non potuiſſe ad majorem ſummam aſcendere, quin ipſi ſci-
135 rent, nam quando deponentes ſuper negativa, ita eam coar-
ctant, valdè controverſum eſt inter DD. an procedat dicta
concluſio, quòd eis præferantur deponentes ſuper affirmati-
va, ut patet ea hinc inde relatis per Gabriel. *de teſtib.concluſ.4.*
n.34.& 5. non præferri ultra citatos per eum tenent etiam
Laderch. *conſ.181.n.20.* & Aldobrand. *conſ.72.n.17.lib 2.*
Et in his terminis, quòd ſtandum ſit potiùs deponentibus
de minori ſumma cum dicta coarctatione negativæ, quoad
ſummam majorem, Maſcard. *d.concluſ.656.n.12.* Et huic
opinioni erit adhærendum, præcipuè ſi deponant ſuper va-
lore ea ratione, quia valor eſt de rebus, quæ magis percipiun-
136 tur Judicio intellectus, quàm ſenſu corporis, ut dictum eſt
ſupra, in quarum rerum probatione non magis attenditur
depoſitio Teſtium ſuper affirmativa, quàm ſuper negativa
ex adductis per Gabr. *d.concluſ.4.n.14.*& per Maſcard. *d.con-*
cluſ.656.n.13. Unde quidquid ſit, ubi Teſtes deponunt de
quantitate ſola fructuum, vel etiam de valore eorum, quæ
conſtant pondere, numero, & menſura, ac ſimilium, qui no-
tus eſt etiam hominibus groſſis, & propter frequentiam
venditionum percipitur quodammodo ſenſu corporis, itaut
deponentes de eo non opus habeant reddere rationem ſuæ
137 depoſitionis, ut dictum eſt ſupra; Ubi agitur de valore,
qui percipitur magis judicio intellectus, quàm ſenſu corpo-
ris, concluſi quod Teſtes deponentes de majori ſumma
præferantur, non tranſit ſine difficultate, dummodo de-
ponentes de minori utantur taxativa, itaut cum aliis conci-
liari non poſſint, ut ſenſit Surd. *d.conſ.452.n.59.verſ.*
quæ ſententia, & Borgnin. *d.dec.46.n.181.& ſeq.*

138 Declarari etiam poteſt eadem concluſio quòd ſtandum ſit
deponentibus de majori ſumma, ut procedat quatenus aſſer-
tivè ponant dictam ſummam majorem, ſecus autem ſi dicant
parum plus, vel minus, aut *in circa*, Cæſar de Graſſ. *dec.10.*
n.8. de teſtib. ubi tamen ſolum dicit, quòd ita intelligebant
concluſionem aliqui ex Dominis, & nihil allegat, ſed com-
probari poteſt declaratio, quia jam ſupradictum eſt depo-
nentes de valore cum dictione, *in circa*, non probare con-
cludenter, eo quia eſt depoſitio dubitativa, & Teſtes depo-
nentes ſuper affirmativa non præferuntur deponentibus ſu-
per negativa, quando affirmativa non eſt concludenter
139 probata, Jaſ. *conſ.81.n.3 verſ.tertiò dicitur, lib.3.* Gabr. *de*
teſtib.d.concluſ.4.n.12. Rota coram Gregor. *dec.322.n.7.*

Si autem ſint tres Teſtes examinati, & unus deponat de
140 decem, alius de quindecim, alius de viginti, poterit pariter
ex prædictis deduci reſolutio, quòd videlicet facta ſit pro-
batio de quindecim, quia nempè in ea ſumma concurrit
etiam deponens de viginti, & ſic ſunt duo, qui benè eam
probant nil relevante depoſitione deponentis de decem ex
ſupradictis, & in ſpecie tenuit Salic. *in l.2.propè fin.verſ.item*
juxta hoc quæro, C.de reſcind.vend.& eum refert, & ſequitur
Alex. *dict.conſ.64.n.9.& ſeqq.l.2.* Maſcard. *concluſ.656.n.*
14.& 15. & in his terminis procedere poteſt id quod dicit de
eligenda media via Seraph. *dec.1245.n.7.* Probant igitur va- 141
lorem Teſtes ita ſingulares, quia variant in ſola quantitate,
ſed ubi unus deponat de una qualitate fructuum, alius de
alia, puta unus de vino, alius de frumento, alius de fabis,
tunc quia nullatenus concordari poſſunt, non probant Ca-
gnol. *in d.l.2.n.239.* Maſcard. *concl.660.n.2.verſ.hanc conclu-*
ſionem, prout etiam ſi unus tantùm deponeret de reditu ter-
rarum locatarum, alii verò deponerent de reditu alia-
rum vicinarum, idem cenſuit Rota *deciſ.343.n.5.p.1.recent.*

Cæterùm ad ſolam quantitatem probandam admittun- 142
tur regulariter non ſolùm teſtes de viſu, ut *in dec.100.n.1.*
par.4.recent. ſed etiam de auditu à Colonis, ut habetur 143
ibidem, & generaliter de auditu, Seraph. *dec.1245.n.7.*
& coram Buratt *dec.722.n.6.* & de credulitate, quòd pa- 144
riter probent quantitatem, Seraph. *d.dec.1245.n.7.&*
in recent.dec.727.n.1.in fin.part.3. ſtatur etenim etiam
conjecturis, Bald. *in l.2.n.22.C.de fruct.& lit.expenſ.* Ro- 145
ta coram Seraph. *dec.1245.n.7.*

Dubitari etiam poteſt, an neceſſe ſit teſtes deponere præ-
cisè de tempore contractus, & an ſufficiat, quòd de eo tan-
tùm deponant, & difficultas non vertitur circa probatio-
nem læſionis directam, quia clarum eſt, quòd læſio attendi-
tur de tempore contractus, & de eo probari propterea omni- 146
nò debet, Mandell. *conſ.256.n.13.& 27.* Honded. *conſ.10.*
n.35.l.1. Cyriac. *contr.1.n.33.* Menoch. *conſ.843.n.38.* Rot.
dec.199.n.4 p.4.& dec.582.n.18.p.4.tom.3.recent. ſed verti-
tur circa probationem veri valoris, ſeu juſtæ mercedis rei lo-
catæ, ex qua dignoſci læſionem dictum eſt ſupra, an ſcilicet
talis valor probari debeat præcisè de tempore contractus, &
an ſufficiat probare de illo tempore præciſo, & non eſſe ne-
ceſſarium probare de tempore illo, deduci videtur ex eo,
quòd mutatio, & variatio non præſumitur, ergo non eſt ne-
ceſſe probare valorem præcisè de tempore, ſeu ſufficit illum
probare de alio, ut in propoſito, videlicet ad effectum reſciſ-
ſionis contractus ex capite læſionis, poſt alios tradit Cagnol.
in l.2.n.238.C.de reſcinden.vend. quem ſequitur Rota co-
ram Cavaler. *dec.358.n.4.* & coram Bich. *dec.609.n.7.*

Pro contraria verò opinione, quòd valor probari debeat 147
præcisè de tempore contractus, eſt text. *in cap.cùm dilecti, ibi,*
tunc valentem de empt.& vendit. & in l.ſi voluntate ad fin.
C.de reſc.vend.& ratio redditur, quia imò experientia re-
rum pretia ſæpè variari, & probat text. *in l.4.ff.de eo, quod*
cert.loc.& in l.pretia rerum 63.ad fin.ff.ad l.falcid.& hanc
opinionem latè tuetur in ſpecie Pinell. *in l.2.par.3.cap.4.n.*
15.C.de reſcind.vend. Honded. *conſ.31.n.48.lib.1.* Bellon.
Jun. *conſ.76.n.17.& ſeq.* Gratian. *diſcept.796.n.41.* Gregor.
dec.76.n.7. Barz. *dec.123.n.10.* Quod, & ampliant aliqui,
ut ſit neceſſe, probationem reſtringi, & percurrere momen- 148
tum ipſum temporis, quo celebratus fuit contractus, La-
derch. *conſ.129.n.1.* cum aliis adductis per D. Urceolum
conſ.3.n.27. & hoc procedere in qualibet materia, in qua aga-
tur de probanda læſione, Merlin. *de legit.l.3.tit.1.q.12.n.27.*

Verùm omiſſa longa diſputatione, utraque opinio ſuſti- 149
neri poteſt in diverſis caſibus, prima enim reſtringitur, ut
procedat tantùm in ſtabilibus, non etiam in mobilibus, &
ita eam opinionem reſtringit ipſe Cagnol. poſt Bart. *in d.l.2.*
n.238.C.de reſcind.vend. Valaſc. *conſ.48.n.28.ad med.verſ.*
ego autem, Gutiet. de Gabell. *qu.147.n.23.* & ratio eſt in
mobilibus non procedere, quia uſu conſumuntur, adeòut 150
per lapſum decennii præſumuntur in totum conſumpta, ut
per Duran. *dec.192.n.11.* Rota *in recent.dec.250.n.2.par.*
8. quod tamen recipit declarationem, ut procedat in pan- 151
nis, & maſſeritiis, & utenſilibus fragilioris materiæ, non
in ſolidioribus, Roland. *conſ.92.num.24.lib.1.* ubi quòd
vegetes ſunt de his, quæ uſu conſumuntur, Caſtill. *de uſufr.*
cap.7.num.24.& ſeqq. Rot. coram Andr. *dec.80.n.7.* &
in Anconitana dotis 4. Julii 1641. §.2. quia coram E-
minentiſſ. Cerro, & quia difficile eſſet ſtatuere, ſeu di- 152
ſtinguere, quæ priùs, & quæ poſteriùs conſumantur, &
in quibus propterea requiratur probatio Judicis, Fonta-
nell. *clauſ.7.Gloſ.3.par.12.n.40.*

Imò nec in ſtabilibus perpetua erit præſumptio, quòd va- 153
lor non ſit variatus, ſed ad ſummum durabit ad decennium
Natt. *conſ.353.n.3.* ubi quòd poſtea præſumitur mutatus,
Add. ad Gregor. *dec.553.n.15.* ubi, & deciſ. allegat cum
aliis adductis per D. Urceolum *conſult.3.n.26.* & hoc etiam
videtur potiùs ſpatium diuturnum, præſertim ad hunc effe-
ctum probandæ læſionis pro reſciſſione contractus, ad quem
requiritur probatio valoris concludens, non autem præ-
ſumptiva, ut dictum eſt, ſupra *poſt princ.hujus cap.* ex Sera-
ph. *dec.1464.num.1.* & iſta probatio valoris antecedentis

Digitized by Google

per decennium, vel circa ex valore de præſenti eſt præſum-
ptiva. Unde reſtringenda eſt præſumptio, ut procedat in
154 modico tempore tantùm ad dictum effectum, ut per Surd.
conſ. 151. n. 71. verſ. & licet, Gregor. dec. 553. n. 5. & de
modico tempore loquuntur, ut plurimum DD. citati. At
licèt modicum tempus dicatur ad aliquos effectus illud quod
eſt infra decennium; ut ſignanter dictum eſt ſuprà cap. 4. lo-
cationem dici ad modicum tempus, ſi intra tale ſpatium ſit
155 reſtricta, tamen modicum ad hunc effectum, de quo agitur,
reſtringendum eſſe ad ſpatium unius anni tantum, cenſet
Valaſc. conſ. 43. n. 28. ad med. verſ. dicam igitur, & de uno
tantùm anno tradit etiam Cagnol. in d. l. 2. C. de reſcind. ven-
dit. n. 238. de duobus verò Bich. in dicta dec. 609. n. 7. & de
tribus Cavalc. in dicta dec. 358. n. 4. & quod ſex anni non
poſſint dici modicum tempus adhunc effectum, Lader-
ch. conſ. 129. n. 1. verſ. nemo dixerit,
156 Poſſent tamen prædictæ opiniones conciliari, ut proce-
dant ſingulæ juxta qualitatem bonorum, nam in quibuſdam
157 ſtabilibus citiùs variatur valor, quàm in aliis, terræ enim nu-
dæ ſemper ſunt in eodem ſtatu, at non ita arboratæ, & vita-
158 tæ, quia arbores ſeneſcunt, & citiùs vites, ad tradita per
Poſth. reſol. 17. n. 51. Bich. dec. 496. n. 28. Rot. dec. 216. n.
10. par. 9. recent. & tamen arbores quandoque, & vites cre-
159 ſcunt naturaliter, & ſic augent valorem. Imò præſumptio re-
gulariter videtur eſſe pro augmento, itaut faciliùs admitta-
tur, ſi ex valore de tempore ſubſequenti prætendatur argui
non voluiſſe magis de tempore præcedenti, vel ex valore de
tempore antecedenti prætendatur argui non valuiſſe minus
in ſubſequenti, quàm è contra, quia ut experientia docet
pretia rerum creſcunt, Eugen. conſ. 34. n. 28. l. 1. Rot. dec.
431. n. 4. verſ. accedit etiam, part. 4. diverſ. quod tribuen-
dum videtur majori abundantiæ, quæ habetur auri, & ar-
160 genti tranſlati præſertim ex Indiis, & per conſequens,
& pecuniæ, quæ jugiter creditur, itaut plus eſſent olim
Poreni octingenti, quàm hodie mille ſexcenti, & ſic du-
plicata ſumma, ut dicit Rot. dec. 126. poſt Merlin. de le-
gic. & hoc eſt, quod habetur penès Peniam, dec. 186. n.
2. quòd videlicet ex valore de præſenti arguatur ad præ-
teritum, non è contra, alias enim non video rationem
diverſitatis, & quod lapſu temporis præſumatur auctus
valor bonorum, dicit quoque Rot. dec. 63. n. 2. part. 4. div.
161 & præſumi augeri valorem ſtabilium, exceptis tamen vi-
neis, quæ in dies deteriorantur, Poſth. reſolut. 17. n. 51.
162 & de fructibus, quòd præſumantur potiùs aucti, quàm
diminuti, Rot. dec. 186. n. 21. p. 6. recentior.
163 Standum igitur erit arbitrio Judicis, an ex valore de
uno tempore poſſit argui valor de alio, & pro quanto
tempore, dum non poteſt dari in hoc certa regula, ſed
attendi debeat qualitas bonorum, ut dictum eſt de mo-
bilibus, attendique etiam debebit qualitas temporum, &
cauſæ extrinſecæ mutationis valoris, puta ſi ſupervenerit
bellum, vel quia eis intercedentibus ceſſat dicta præſum-
164 ptio, quòd valor non varier, Natt. conſ. 353. n. 3. ad-
den. ad Gregor. dec. 553. n. 15. Rot. dec. 457. n. 2. part. 2.
recent. & coram Bich. dec. 609. num. 7.
Nec dicat aliquis, quæ dicta ſunt procedere in probatio-
ne valoris rei, & ſic non applicari in probanda læſione in
contractu locationis, ad quam convincendam non atten-
dendus valor ipſius rei locatæ, ſed fructuum, ſeu commodita-
tum, quæ ex ea percipiuntur, ut dictum eſt ſupra poſt prin-
cipium hujus cap. Quia ultra quòd in multis ex valore rei ar-
guitur valor fructuum, & ſignanter in ſtabilibus, quæ præ-
ſumuntur reddere ad rationem quinque pro centenario, ut
dictum eſt ſupra, reſpondetur, quòd quæ dicuntur non præ-
ſumi mutatum valorem rei, & ideò argui à valore unius tem-
poris ad valorem alterius, applicantur etiam ad valorem ea-
165 rumdem commoditatum, & fructuum, qui ex re percipiun-
tur, quia ſi non mutatur res, utique nec commoditates, quæ
ex ea reſultant, & in ſpecie, quòd fructus terrarum ſemper
præſumatur idem, quatenus non appareat earum mutatio,
ex quo terræ non conſeneſcunt, neque ſterileſcunt, Colu-
mella de re ruſtica l. 1. cap. 1. & ſemper, ac poſt annum ſeri-
166 tur, Novalia dicuntur, l. Silva, §. Novalia, ff. de verb.
ſignif. ubi Rebuff. ex Varone de re ruſt. l. 1. c. 19. Plin. in
hiſtor. natur. lib. 18. c. 19. ait quòd poſt annum utiliter
ſemper ſeritur, & eadem ſemper percipitur utilitas, pro-
ut eum refert, & ſequitur Rot. dec. 216. n. 10. p. 9. recent.
167 Non eſt igitur neceſſarium, probationem valoris percute-
re tempus præciſum contractus, ſed ſufficit eam eſſe de pro-
ximo, quia non præſumitur mutatio, ut dictum eſt, & ultra
citatos tradunt etiam Becc. conſ. 115. n. 7. Gutier. de gabell.
168 quæſt. 147. n. 8. & ſeqq. & ſicut in ſtabilibus non eſt neceſſe,

quòd probatio percutiat annum illum, in quo facta eſt loca-
tio ex ſupradictis, ita nec etiam in mobilibus neceſſe erit,
quòd teſtes ſe referant præcisè ad diem, Adden. ad Buratt.
dec. 538. n. 22. verſ. non eſt tamen neceſſarium, Rot. coram
Pen. dec. 706. n. 4. ad finem, intelligendo tamen, quod di-
ctum eſt de locatione ſtabilium, ubi locatio ſit ad longum
tempus, vel ſaltem ad tantum tempus, quo percipiantur fru-
ctus integri, capiendo videlicet annum ſterilem, & fertilem;
neceſſe enim habent ut plurimum terræ uno anno quieſcere, 169
& non ſeri, ut habetur ex dicta dec. 216. n. 10. p. 9. recent. &
aliquibus in locis fructus integri percipiuntur tantùm in
triennio, & regulariter in caſalibus Agri Romani, ut habetur 170
in dec. 727. n. 3. verſ. præterea, quod ſterilitas, p. 4. diverſ. &
in aliis deciſionibus, de quibus ſupra in c. 14. §. 6. in princip.
in quibus proinde ſi locatio eſſet ad annum, probatio percu-
tere deberet annum illum, vel alium ſimilem, videlicet ſi eſ-
ſet annus fertilis, neceſſe eſſet probationem eſſe de anno fer-
tili, & è contra, prout etiam ſi terræ, quæ habent unum an-
num fertilem, & unum ſterilem, locentur fortè ad trien-
nium, advertendum erit, an in locatione veniant duo anni
ſteriles, vel duo fertiles, & ad ſimilia, quæ de ſe patent.
Prætereà ſi non ſolùm probaretur valor de tempore an-
tecedenti, vel de ſubſequenti, ſed ſimul de utroque, &
uterque in eadem ſumma conſiſteret, tunc tantò magis ſuf-
ficeret probatio, quamvis probatio non percuteret etiam
tempus medium, in quo celebratus eſſet contractus, quia 171
probatis extremis media præſumuntur ejuſdem qualitatis,
Natt. conſ. 235. n. 18. Mantic. dec. 23. n. 3. Buratt. dec.
660. n. 1. Rot. in ſpecie de probatione quantitatis, & va-
loris fructuum; dec. 186. n. 20. p. 6. recentior.
Verùm licèt non ſit neceſſarium percutere tempus illud
præciſum, quo fuit celebratus contractus, tamen quia ratio
concluſionis eſt illa, quia in brevi ſpatio temporis non præ-
ſumitur mutatio valoris, & ſic probatio de uno tempore il-
lativè prodeſt de alio, meliùs utique erit ſi neceſſaria non ſit
iſta illatio, ac proinde ſi teſtes percutient tempus locationis, 172
meliùs probabunt, & in concurſu magis percutientes erunt
præferendi, ut conſideravit Rot. coram Pen. dec. 1528. n. 7.
At utrum ſufficiat, probationem fieri de illo tempore
præciſo contractus tantùm, eſt aliud dubium, in quo videba-
tur prima facie ex omnibus prædictis deduci poſſe reſolutio-
nem affirmativam, dum dictum eſt læſionem attendi de tem-
pore illo, & probationem valoris ad illud referendam, & de
illo concludere debere, vel præcisè, vel ſaltem illativè per
præſumptionem, quòd dum erat in tanta quantitate de alio
tempore, non ſit mutatus, ſed in eadem ſit de illo, ſed ad-
vertendum, quòd ex prædictis benè convincitur ſufficere 173
probationem valoris de tempore contractus; at dubium eſt,
an probatio valoris dicatur benè, & ſufficienter facta, ſi per-
cutiat tantùm illud momentum temporis; ſtant enim ſimul
hæc duo valorem inſpici de tempore contractus, & proba-
tionem valoris non benè fieri illo tempore tantùm inſpecto,
Rot. dec. 65. n. 15. p. 2. div. in iſto autem dubio pro negativa
eſt text. in l. pretia rerum 63. in fin. ff. ad l. falcid. ubi expreſsè
habetur pretia non conſtitui ex momentis temporum, & ani-
madvertit Rot. coram Penia dec. 706. n. 6. ad fin. vigetque 174
ratio, præſertimque in propoſito pretii fructuum, quod ma-
gis attenditur in locatione, quàm pretium rei, nam ut di-
ctum eſt, ut plurimum non reddunt fructum æqualem quoli-
bet anno, unde non ſatis erit probare valorem fructuum, &
commoditatum, quæ percipi poterant de re locata, reſtrin-
gendo probationem ad annum illum, ſed facienda erit per
plures annos continuos, ad hoc ut videatur ſi redditus ſint
æquales, & ſi non ſint æquales quolibet anno, ſed quolibet
biennio, vel triennio videlicet, quia ſemper ſit unus annus
fertilis, & unus ſterilis, tunc intrat quod dictum eſt ſupra
attendendum, quot anni fertiles veniant in locatione, &
quanti ſint fructus eorum, & idem de ſterilibus, ſi autem non
poteſt dari certa regula, tunc coacervandæ ſunt ſummæ, & ca-
pitur de toto cumulo rata pars quo quolibet anno, ut tradit 175
Munoz, Eſcobar. de ratiocin. par. 1. c. 16. n. 42. ubi advertit
probari hunc modum per text. ſingularem, quem dicit Phæ-
nicem in jure in l. ſi fundum, cum l. ſeq. ff. mandat. Ajor. de par-
tit. c. 3. n. 5. & ſenſit Rota coram Penia dec. 706. in fin.
Verùm per quot annos, & quales facienda ſit iſta proba- 176
tio, non conveniunt DD. nam fieri debere per plures an-
nos ante, & poſtea, docet Bart. in l. pretia rerum 63. §. non-
nullam n. 2. ad finem, ff. ad l. falcid. & ibi Alexand. num. 10.
& firmat Seraph. dec. 1462. num. 3. ante med. & requiri per
quinque annos antea, & per quinque poſtea, & in materia
præſertim objectiva, tradunt Gomez. ad regul. cancell. in 177
regul. de valore, quæſt. 12. Pariſ. de reſign. benef. l. 10. quæſt. 2.
num. 55.

Digitized by Google

num. 55. Apoſtill. ad Pen. *deciſ.* 176. Rota coram Seraph. *deciſ.* 1340. *num.* 1.

178 Non requiri autem annos quinque, ſed ſatis eſſe tres annos ante, & tres poſtea, volunt Pinell. *in lib.* 2. *C. de reſc. vend. par.* 3. *cap. ult. n.* 30. Affl[i]ct. *in tit. per quos fiat inveſtit. §. ſed res, verſ. & ego vidi obſervare*, Lup. *de uſur. ad l. curabit, comeat.* 1, *n.* 165. *in fin. & n.* 171. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 20. *num.* 11. Maſcard. *de probat. concl.* 1396. *n.* 38. Rot. *deciſ.* 143. *num.* 3. *par.* 1. *& deciſ.* 100. *n.* 1. *par.* 4. *recent.*

179 At has opiniones in ea parte, in qua requirunt probationem fieri debere per tres, vel quinque annos poſteriores, non eſſe admittendas in hoc propoſito convincendi contractum læſivum, ea præſertim ratione, quia imponerent neceſſitatem volenti impugnare contractum expectandi illud tempus elabi, quod non eſſet æquum, nec juri conſonum, voluit ſignanter Mandoſ. *ad regul. Cancell. regul.* 22. *quæſt.* 5. *num.* 2. quem ſequitur Maſcard, *concluſ.* 1403. *num.* 48.

180 Et proinde ſuccedunt aliæ opiniones, quarum una eſt, quòd probatio fiat per decem annos ante, Rota *dec.* 189. *n.* 4. *par.* 1. *diverſ.* & latiſſimè reprobatis priùs aliis tribus opinionibus diverſis, hanc comprobat, & retinendam eſſe, tradit Gutz. *de benef. par.* 5. *cap.* 3. *num.* 228. *& pluribus ſeq.*

Alia eſt, quòd ſufficiat probatio quinque annorum præteritorum, Mandoſ. *dicta quæſt.* 5. *num.* 2. Maſcard. *dicta concluſ.* 1403. *num.* 48.

181 At in tanta varietate videtur dicendum, quòd ſi de tempore litis motæ lapſi fuerint anni à die celebrati contractus, tunc facienda ſit probatio redituum in eis perceptorum, aliàs ſufficere probationem annorum præcedentium, non enim videtur expectandum, quòd labantur ad movendam, vel terminandam litem, & ſenſit Rot. coram Achil. de Graſſ. *deciſ.* 188. *ſect.* 2. *de valor.* de qua meminit Gutz. *de benef. d. cap.* 3. *num.* 224. *par.* 5.

182 Ceterùm, quoad quantitatem annorum propter diverſitatem bonorum, relinquendum videtur arbitrio Judicis, ut ipſe attenta eorum qualitate ſtatuat, an requiratur decennium, vel quinquennium, vel etiam aliud majus, vel minus tempus, ut ſenſit Rota coram Penia *dec.* 706. *n.* 6. *ad med. & deciſ.* 648. *n.* 4. *par.* 1. *& deciſ.* 159. *n.* 9. *par.* 5. *recent.*

183 Hæc autem de probatione facienda per plures annos intelligi debent, ſi agatur de probatione fructuum, & commoditatum, quæ percipiuntur de ſtabilibus, at ſi agatur de mobilibus, & ſe moventibus, tunc reſtringi debet probatio ad tempus contractus, non tamen ad ſolum illum diem, ſed & per alios antea, & poſtea, juxta qualitatem rerum à Judice
184 arbitrandam, Valaſc. *conſ.* 43. *n.* 28. *ad med. verſ. ſi verò agitur*, ubi non ſufficere probationem unius diei, præcipuè ſi agatur de victualibus, quia eorum pretium in dies alterari notum eſt, & hoc erit ſi rectè advertatur, quod ſenſit Rota coram Penia *dec.* 706. *n.* 4. *ad fin.* & ſequitur Adden. ad Buratt. *dec.* 538. *n.* 22. *verſ. non eſt tamen neceſſarium*, & in his terminis non eſſe reſtringendam probationem ad momenta temporis, eſt text. *in l. pretia rerum* 63. *ad finem, ff. ad l. falcid.*

185 Et quoniam pretium, ut plurimum ſecundùm diverſitatem temporum anni in frugibus variabit, tunc eligenda erit media via, videlicet neque majoris, neque minoris valoris, argum. *l. totius, ff. ad trebell.* Anchar. *conſ.* 210. *n.* 3. Dec. *conſ.* 176. *n.* 6. Theſaur. *dec.* 89. *n.* 1. *& ſeq.* & aliis adductis, hanc amplecti ſolere in ſtatuendo valore frumenti, tradit Merlin. *dec.* 411. *n.* 8. adeò ut teſtes deponentes de valore de
186. tempore meſſium, non probent, niſi adſint alii abſolutè loquentes, ut cenſuit Rot. *deciſ.* 343. *num.* 2. *par.* 9. *recent.* quidquid attendendum eſſe valorem de menſe Auguſti meſſi proximo, ſenſerit Nevizan. *conſ.* 90. *n.* 23. Burſatt. *conſ.* 11. *num.* 34. & Menoc. *recuper. remed.* 15. *num.* 599.

187 Non omittendum argui etiam valorem rei a valore ſimilium, & terrarum valorem à valore aliarum vicinarum, Pinel. *in l.* 2. *par.* 3. *c. ult. n.* 40. *Cod. de reſcind. vendit.* Burſatt. *conſ.* 184. *n.* 17. Baiz. *deciſ.* 22. *n.* 14. Rot. *poſt* 2. *vol. conſ.*
188 *Farinac. dec.* 259. *n.* 2. & argui etiam quantitatem fructuum ex bonis perceptorum, ex quantitate percepta ex ſimilibus bonis convicinis, Surd. *conſ.* 395. *n.* 31. Merlin. *dec.* 483. *n.* 7. Rot. *in recent. deciſ.* 571. *n.* 6. *verſ. item de ſolito, par.* 3.

189 Verùm probandum eſt terras, de quorum valore, ſeu fructu conſtat, eſſe prorſus ejuſdem qualitatis, ac illæ, de quibus agitur, quodque ſi agitur de probando valore, factæ fuerint plures, & diverſæ earum venditiones, & idem ſi agatur de probando fructu, quòd factæ fuerint plures, & diverſæ locationes, Gratian. *diſcept.* 461. *n.* 14. *& ſeq* Rot. *dec.* 34. *n.* 11. *par.* 1. *rec.* D. Urcel. *conſ.* 3. *n.* 29. vel ſi probari velit quantitas
190 fructuum, puta frumenti ex quantitate recollecta in vicinis terris, probari debet, quòd fuerint etiam eodem modo cultæ, cùm aliàs poſſit eſſe, quòd vicini meliùs, vel pejùs coluerint, & propterea majores, vel minores fructus collegerint, & ſic argumentum non eſſe tutum, *deciſ.* 245. *poſt princ. par.* 2. *diverſ. deciſ.* 343. *num.* 5. *poſt med. verſ. & reſpecta par.* 1. *recent.*

Prædictiſque circumſtantiis benè probatis, præſumptio 191
erit violenta, ut dicit Burſatt. *d. conſ.* 184. *n.* 17. aliàs verò iſta de ſe ſola erit levis probatio, ut dicit Seraph. *dec.* 955. *n.* 3.

Notandum denique, quòd ad hunc effectum probandæ læ- 192
ſionis, non attendenda una pars tantùm contractus, neque una res tantùm ex pluribus locatis, quia damnum, quod reſpectu unius quis patitur, poteſt compenſari cum lucro, quod recipiat ex alia, & ideò omnes ſimul conſiderandæ ſunt, ut eſt text. *in l. ſi duorum, ff. de action. empt.* & latè extornat Surd. *conſ.* 217. *num.* 13. *& ſeq.*

Idemque erit ſi locatio ſit ad plures annos, nam non ſatis 193
erit probare, quòd attentis redditibus unius, adſit læſio, quia potuit eſſe ille annus ſterilis, & ejus ſterilitas compenſari debet cum ſubſequentibus annis, ſi ſint fertiles *c. propter ſterilitatem de loc. l. ſi uno, ff. eodem tit.* & dicam latiùs, ubi loquar de remiſſione mercedis.

Verùm hæc procedunt quatenus unica ſit locatio comple- 194
ctens plures res, vel plures annos, vel aliàs ſi plures ſunt, ſint correſpectivæ, & individuæ, ſecus autem ſi ſint plures locationes omninò ſeparatæ, & de ſe ſtantes, & non correſpectivæ, quia tunc poterint probari reſpectu cujuslibet ſeparatim, ac reſpectu unius tantùm, Capra *concl.* 88. *n.* 52. *ad med.* Burſatt. *conſ.* 11. *n.* 35. Valaſc. *de jur. emphyt. quæſt.* 27. *n.* 46. Cyriac. *contr.* 90. *n.* 35. quandò verò dicatur locatio unica, vel plures, & quando plures dicantur correſpectivæ, quia materia eſt valdè utilis, & ampla, dicam *in c. ſeparato.*

An, & quando teneatur quis invitus locare, vel locando, aliquem præferre.

S U M M A R I U M.

1 *Rei ſuæ quilibet moderator, & arbiter.*
2 *Nemo cogitur rem ſuam locare, vel vendere.*
3 *Rem ſuam, qui locare vult, non tenetur potiùs uni quam alteri locare.*
4 *Publicæ utilitatis cauſa, & favore piæ cauſæ tenetur quis vendere.*
5 *Regula, quod nemo cogatur vendere patitur* 68. *fallentias relative.*
6 *Prælatio in emptione conceſſa conſanguineis fuit per leg. Divinam, & admittunt canones, & leges.*
7 *Dominus directus præfertur in emptione.*
8 *Uſusfructuarius locare volens, non tenetur præferre proprietarium.*
9 *Vicinus habet prælationem in venditione rei.*
10 *Privilegium competens ad compellendum vendere, competit etiam ad compellendum locare.*
11 *Decl. procedere in locatione ad longum tempus.*
12 *Contrarium ſi privilegiato non expediat emere, ſed ſolùm conducere ad breve tempus.*
13 *Cauſa ſtudii dicitur cauſa pia.*
14 *Cauſa ſtudii compellitur quis vendere.*
15 *Et compellitur etiā locare, ut ſcholaribus, & Magiſtris.*
16 *Ampl. ut non poſſit dominus dicere, volo locare totam domum, ſi expediat ſcholari conducere unam, vel duas ſtantias.*
17 *Pauperes, & miſerabiles habent privilegium ad compellendum ad vendendum, & locandum.*
18 *Medicus cōpellitur locare operas ſuas in curādis ægrotis.*
19 *Et tenetur pauperibus ſine mercede.*
20 *Advocatus publicè exercens compellitur locare operas ſuas.*
21 *Procurator compellitur locare operas ſuas.*
22 *Ampl. ut Advocatus non ſolùm compellatur patrocinari, ſed etiam conſulere.*
23 *Et in ſacra Rota poſſunt cogi duo tantùm.*
24 *Poſſunt cogi gratis pro pauperibus in extrema neceſſitate exiſtentibus.*
25 *Ampl. ut teneatur ex ſe patrocinari gratis pauperibus, & ſalarium petens peccet.*
26 *Decl. procedere eorum favore tantùm, qui ſi cauſam perdant, fame ſunt perituri.*
27 *Et ubi ſunt in otio.*
28 *Et favore pauperum Chriſtianorum tantùm, & non Hebræorum.*
29 *Et ubi Advocatus non habeat legitimam cauſam abſtinendi.*

30 *Ad-*

Digitized by Google

30 *Advocatus habet legitimam cauſam abſtinendi à patrocinio, ubi lis eſt cum conſanguineo ſuo, vel amico, aut inimico.*

31 *Decl. procedere, ſi in eadem Curia adſint alii, quibus aquè cliens uti poſſit.*

32 *Judex in cauſa neceſſitatis non compellens Advocatum ſcribere, peccat.*

33 *Advocatus compellitur ſcribere ſub pœna privationis fori.*

34 *Advocato non ſufficit eſſe Doctorem excellentem, niſi ſit etiam timorata conſcientia.*

35 *Profeſſores publici omnes compelli poſſunt locare operas ſuas.*

36 *Coactiva locationis datur tantùm in caſu neceſſitatis præciſæ.*

37 *Decl. procedere in neceſſitate præciſa morali.*

38 *Coactiva locationis; ut habeat locum, requiritur ut locatio fiat ſine magno incommodo domini.*

39 *Primus conductor non habet prælationem in nova locatione.*

40 *Contrarium tenent aliqui.*

41 *Decl. procedere in Urbanis tantùm.*

42 *Contrarium eſt verius.*

43 *Loci appellatione comprehenduntur etiã prædia ruſtica.*

44 *Lim. primam opinionem, quòd primus conductor non præferatur, ſi adſit pactum contrarium.*

45 *Decl. dictum pactum probandum eſſe per ſcripturam.*

46 *Contrarium, quòd poſſit probari etiam per teſtes.*

47 *Probatio per teſtes non cenſetur excluſa, ex eo quòd lex admittat probari per ſcripturam.*

48 *Inſtrumentum ſi requiratur ad probationem, ſatis erit inſtrumentum de ſe non probans, ſi coadjuvetur.*

49 *Ampl. quòd etiamſi ſtatutum dicat non poſſe quid probari niſi per ſcripturas, adhuc admittatur probatio per teſtes.*

50 *Decl. requiri in hoc caſu quinque teſtes.*

51 *Decl. 2. procedere, ut ſufficiant teſtes ſi requiſita ſcriptura ad probationem tantum, ſecus ſi ad ſubſtantiam, vel ſolemnitatem.*

52 *A communibus opinionibus non facilè obtinetur recedi in tribunalibus.*

53 *Scriptura cenſetur requiſita ad probationem, non autem pro ſubſtantia contractus.*

54 *Probatio per plures teſtes non admittitur in excuſativis.*

55 *Ampl. etiamſi d. probatio ſit prompta.*

56 *Lim. ſi probationẽ facere debeas præventivè jam feceris.*

57 *Lim. 2. ſi ceſſet ſuſpicio fraudis.*

58 *Lim. 3. ſi teſtes jam fuerint producti, & admiſſi, parte non opponente.*

59 *Pactum prædictum de præferendo conductorem in nova locatione debet eſſe conventum cum ipſo domino, vel ejus Procuratore ſpeciali.*

60 *Prælatio in locatione poteſt concedi per ſtatutum.*

61 *Et etiam per conſuetudinem.*

62 *Romæ adeſt decretum Camerale, quòd ſi dominus nolit habitare per ſe ipſum, debeat præferre inquilinum.*

63 *Et adeſt aliud Decretum reſpectu anni ſancti tribuens ſimilem prælationem.*

64 *Decreta prædicta impediunt etiam domino facultatem alterandi pacta, & petendi inſtrumentum locationis ab inquilino.*

65 *Locatio facta abſque ulla præfinitione temporis in ruſticis cenſetur ad annum, & in urbanis dietim.*

66 *Pactum, quòd locatio duret ad certum tempus, eſt oneroſum conductori.*

67 *Quod prohibitum fieri directè, etiam per indirectum fieri non poteſt.*

68 *Conſuetudo debet articulari, & probari.*

69 *Et in facultativis probandum, quòd quis noluerit facere, & fuerit coactus.*

70 *Conſuetudo particularis contrahentium præfertur generali.*

71 *Conſuetudo etiamſi ſit extra jus præſcribitur per decennium.*

72 *Inſtrumentum ſuæ obligationis conficere quilibet tenetur.*

73 *Decl. ut faciendum ſit Inſtrumentum obligationis, non autem addendum aliquod pactum gravans.*

74 *Statutum dans prælationem in locatione eſt intelligendum ſtrictè, & propriè.*

75 *Decretum Camerale quod ſervatur in Urbe favore inquilinorum eſt ſtrictè intelligendum.*

76 *Conſuetudo tribuens prælationem in locatione eſt probanda in ſpecie, & reſtringenda.*

77 *Statutum tribuens prælationem in locatione non intelligitur in caſu, quo dominus velit pro ſe retinere.*

78 *Statutum loquens de inquilino, non extenditur ad ſubinquilinum.*

79 *Decl. procedere reſpectu domini, non autem reſpectu conductoris ſublocantis.*

80 *Subinquilinus, ſeu ſubconductor reſpectu primi conductoris eſt inquilinus, ſeu conductor.*

81 *Et reſpectu domini, eſt ſubinquilinus quouſque durat prima locatio, illa verò finita ſi ſolvat penſionem, ſit inquilinus.*

82 *Inquilinorum appellatione, non veniunt conductores apothecarum, & magazenorum.*

83 *Contrarium.*

84 *Inquilinus ut dicatur, requiritur conductio ad effectum habitationis.*

85 *Magazeni veniunt appellatione apothecarum.*

86 *Jus inquilinatus, ſeu privilegium prælationis inquilinis conceſſum, eſt merè perſonale, & cedi non poteſt.*

87 *Jura competentia ex particulari diſpoſitione ſunt perſonalia, & cedi non poſſunt.*

88 *Jus inquilinatus ſicut non poteſt transferri per ceſſionem, ita nec poteſt communicari per viam aſſumptionis in ſocium.*

89 *Jus inquilinatus ad probationes poteſt renunciari.*

90 *Et renunciatum cenſetur per relationem ad aliam locationem, in qua ſit renunciatio.*

91 *Non tamen cenſetur renunciatum per promiſſionem de reſtituendo domum vacuam in fine locationis.*

92 *Ampl. etiamſi pactum ſit juratum.*

93 *Juramentum fortius ſtringit jus pactorum, non autem ea ampliat.*

94 *Inquilinatus renunciatio annullato contractu in quo exiſtit, & ipſa corruit.*

95 *Jus inquilinatus expirante locatione expirat.*

96 *Ampl. ut ſi locatio expiret per emptionem rei, etiamſi emptio reſolvatur, inquilinatus non reviviſcat.*

97 *Emptor cum pacto de retrovendendo non poteſt dici inquilinus.*

98 *Inquilinatus non cadit in re propria.*

99 *Inquilinatus requirit pro ſuo antecedenti titulum conductionis.*

100 *Inquilinus, & conductor ponuntur pro ſynonimis.*

101 *Inquilinus non efficitur per locationem ad alium effectum quam habitationis.*

102 *Conductor ſi emat cũ pacto redimendi, & durante adhuc tempore locationis dominus redimat, reſurgit locatio, ſecus ſi redemptio fiat finito tempore locationis.*

103 *Materia retractus, & probationis eſt ſtrictè accipienda, & non extendenda de caſu ad caſum.*

104 *Indirectè facere licet, quod non liceret directè ad evitandas Conſtitutiones exorbitantes.*

105 *Decl. procedere ſi fiat ſine fraude.*

106 *Inquilinatus privilegium perditur à conductore malè utente, & moroſo in ſolutione penſionis.*

107 *Hebræi in Urbe habent privilegium inquilinatus, quod vocant* Gazagà.

108 *Et quia poſſunt facere melioramenta, eorum jus eſt majus ſimplici inquilinatu, & cedi poteſt.*

109 *Scholares, & Magiſtri conductores præferendi ſunt in nova locatione.*

110 *Pauperes, & miſerabiles quoque habent prædictam prælationem.*

111 *Idem de Eccleſia, & aliis locis piis.*

112 *In prædiis fiſcalibus antiqui conductores pro eiſdem conductionibus præferuntur aliis.*

113 *Ampl. procedere in conducentibus à Municipio, & Caſtro.*

114 *Ampl. 2. etiamſi non ſint conductores antiqui, ſed tantum ad breve tempus.*

115 *Lim. ſi conductor Fiſcalis non ſolviſſet penſiones præteritas.*

116 *Lim. 2. ſtante renunciatione inquilinatus.*

117 *Conductores bonorum Eccleſiæ præferendi ſunt in nova locatione.*

118 *Contrarium eſt verius.*

119 *Hoc contrarium maximè procedit in Hoſpitalibus laicalibus.*

120 *Conductor antiquus non præfertur in locatione prædiorum Urbanorum, ſecus in prædiis ruſticis.*

121 *Con-*

Digitized by Google

121 *Contrarium eſt verius.*
122 *Loci appellatione veniunt etiam agri.*
123 *Loci nomen, tam refertur ad ruſtica, quàm ad urbana.*
124 *Conductor ad longum tempus habet prælationem in nova locatione.*
125 *Communitas, volente Principe, aut Barone locare aliquam juriſdictionem in ea, habet prælationem.*
126 *Ampl. procedere, tam in locatione ad longum tempus, quam in locatione ad breve.*
127 *Ampl. 2. ut diſſentiente majori parte Communitatis adhuc minor poſſit velle præferri.*
128 *Ampl. 3. procedere etiam in Barone Eccleſiaſtico.*
129 *Ampl. 4. ut ſi Baro plures Terras ſimul locet, poſſit Communitas unius velle præferri, ſi ſint ſeparatæ Communitates.*

CAPUT XX.

QUoniam rei ſuæ quilibet moderator, & arbiter *l. in re mandata, C. mandati*, ſequitur, ut de jure regulariter
1 nemo cogatur rem ſuam invitus locare, ſeu vendere *l. nec emere, C. de jure delib.* Coccin. *deciſ. 2. n. 1.* & latè Giurb.
2 *dec. 86. n. 1.* & quatenus locare velit, quòd non teneatur po-
3 tiùs uni, quàm alteri locationem facere, juxta tradita per Honded. *conſ. 3. n. 13. & 14. lib. 1*, & Gratian. *diſcept. 978. n. 18.* & ſunt text. *in l. invitos 11. & in l. ne cui 32. C. de loc.*

Non tamen abhorrent prorſus jura; ut quis compellatur quandoque rem ſuam etiam invitus alteri concedere, concurrente enim publica utilitate, ſeu favore piæ cauſæ, ex-
4 preſsè volunt, ut quis teneatur vendere ad text. *in l. ſi locus, §. 1. ff. quemadm. ſerv. adm. & in l. ſi quis ſepulcrum, ff. de relig. & ſumpt. fun.* imò dicta regula, quòd nemo coga-
5 tur vendere, patitur ſexaginta, & octo fallentias ſecundùm Soccin. *regul. 435.*

Prout etiam admittunt, quòd ſi velit quis vendere, tenetur quandoque potiùs vendere uni quàm alteri, imò hoc plus, ac ſæpiùs in certis caſibus conſtitutum fuit, quòd enim teneatur præferre conſanguineos, & eis potiùs vendere, quàm
6 exteris, ipſa lege divina ſtatutum fuiſſe habetur in ſacra pagina Levit. *cap. 25. ad n. 25.* Rut. *cap. 4. ad n. 3.* admittuntque canones, & leges, ut latè deducitur *in dec. 173. n. 9. & ſeqq. par. 4. recent.* prout etiam eadem prælatio de jure competit ratione dominii directi, quod quis habet in re, quæ in alium
7 diſtrahitur, ut habetur *in l. fin. C. de jur. emphyt.* & in uſibus feudorum *in cap. 1. §. porrò qualiter olim poterat feud. alien.* non tamen tenebitur uſufructuarius locare volens, præferre proprietarium, ut probat Scain. *deciſ. 89. num. 19. & ſeq.* ac
8 ratione viciniratis, quam quis habet cum eadem re vendita, poſſe eamdem prælationem competere, habetur *in cap. conſtitutus extra, de in integr. reſtit.* & his tribus caſibus tantùm
9 competere prælationem de jure, cenſuit Marit. *quotid. reſol. cap. 117. num. 4. & 5. par. 2.* ſed adſunt etiam alii caſus, in quibus competit, ut tradit Sanfelic. *deciſ. 322. num. 10.*

Applicando autem ad materiam locationis, videtur etiam in hoc propoſito procedere poſſe argumentum à venditione, ad eam, itant favore publicæ utilitatis, vel piæ cauſæ eodem modo compelli poſſit quis locare, ex eiſdem juribus
10 ſuprà citatis, & in ſpecie, quòd privilegium competens ad compellendum vendere, competat etiam ad compellendum locare, Benincaſ. *in tract. de paupert. quæſt. 8. de ſpecial. in contract. ſpecial. 7. num. 19. & 20.* Valaſc. *de priv. paupert. par. 1. quæſt. 24. num. 8.*

Verùm hoc procedere poſſe in locatione ad longum tempus, quæ dicitur alienatio, & venditioni æquiparatur, non
11 autem in locatione ad breve tempus, quæ ab ea multùm differt, cenſuit Curia Archiepiſcopalis Neapolis penès Ricc. *dec. 20. n. 1. & per tot. p. 1.* & ſecutus eſt Donat. *de reg. tom. 1. p. 2. tract. 2. qu. 10. per tot.* & contrarium adverſus dictam Riccii deciſionem, cenſuit Sperell. *dec. 58. n. 24. & ſeqq. uſque ad fin.*
12 ubi latè; ſed iſta contrarietas videtur poſſe conciliari cum diſtinctione, ut ſi expediat privilegiato emere; tunc benè poſſit dicere dominus, privilegium tuum loquitur de emptione, non debes eum extendere ad ſimplicem locationem, pro ſimplici tua majori commoditate non ſolvendi pretium & applicatur deciſio Riccii, ſi autem ei emere non expediat, ſed tantùm ſimpliciter conducere, & tunc procedant ea, quæ dicit Sperell. in his terminis loquens, videlicet ſi Monaci indigeant domo vicina ad breve tempus, quouſque videlicet eorum Monaſterium perficiant, hæc enim non eſt extenſio privilegii, ſed comprehenſio ad evitandum abſurdum, ut ei cui liceat compellere ad vendendum, ſi expediat quod eſt magis, non debeat licere compellere ad locandum, ſi hoc tantùm expediat, quod eſt minus, ut conſiderat ibidem Sperell. *n. 28.* & habemus aliud exemplum notum in univerſitatibus ſtudiorum; cauſa enim ſtudii dicitur pia, ad latè tradita 13
per Bertett. *conſ. 64. per tot.* Valenz. *conſ. 87. n. 3.* Marant. Jun. *reſp. 13. n. 49. & ſeq. lib. 1*, Niger. *de ſubhaſt. c. 4. §. 8. n. 9. & ſeq.*
& ejus cauſa cogitur quis vendere ſi expediat, puta rem con- 14
tiguam ſcolis pro eis ampliandis, Caren. *reſ. 2. n. 11.* Gizzarell. *dec. 38. n. 3.* Giurb. *dec. 86. n. 8*, Sperel. *dec. 58. n. 19.* & ubi expe-
dit tantùm conducere, ut in caſu ſcolaris accedentis ad ſtu- 15
dium, vel Doctoris debentis legere, compellitur quis eis locare, ut firmat Rebuf. *de priv. ſcolar. privil. 7. n. 4.* cum aliis cumulatis per Caroc. *de loc. tit. de libert. quæſt. 1. num. 10.*

Et non poteſt dominus dicere, volo locare totam do- 16
mum, ſed dum ſcolari expedit conducere tantùm unam, vel duas ſtantias, illas ſolas locare tenetur, ut per Rebuf. *d. priv. 7. num. 4.* ubi quòd vidit ſervari apud Biturigos propter magnum numerum Auditorum illuc confluentium, & quod diſplicuit conjugatis pulchras habentibus Uxores, Carocc. *d. quæſt. 1. num. 18.* penès quos videri poterunt aliæ ampliationes, & declarationes prædicti privilegii ſcolarium, & Magiſtrorum.

Et idem, quod dictum eſt favore ſcolarium, dicendum erit 17
favore pauperum, & miſerabilium, imò fortiùs, quia pro his non modò concurrit cauſa pietatis, ſed quandoque majoris neceſſitatis, Novar. *in praxi miſerabil. perſonar. priv. 42.*
num. 3. Leoncill. *de privil. pauper. par. 2. privil. 231. n. 3.* ſic 18
etiam favore ægrotantium compellitur Medicus locare operas ſuas in eis curandis, Rip. *de rem. ad curand. peſt. c. 2. n. 88.*
& ſeq. ubi quòd compelli poteſt per Epiſcopum, *& num. 99.* 19
quòd pauperibus tenetur ſine mercede, licèt non vidiſſe hæc de Medico ab aliquo acta, & ſic dubia relinquat Carocc. *de*
loc. tit. de libert. q. 8. n. 16. & de Advocato publicè exercente 20
officium advocationis, quòd compelli poſſit locare operas ſuas in patrocinando, Gloſſ. *in l. 1. §. ait Prætor, in verb. habebunt, ff. de poſtulan.* cum aliis plenè congeſt. per Carocc. *de loc. tit. de libert. quæſt. 7. n. 4.* idemque de procuratore ſolito
cauſas tractare, Imol. *in l. damni la 1. §. ſi is qui, ff. de damn.* 21
infect. Jaſ. *in d. l. invitus, C. de procur.* refert & ſequitur Caroc.
ibid. n. 6. & non ſolùm poteſt advocatus cogi locare operas 22
ſuas in patrocinando, ſed etiam in conſulendo, Gloſſ. *in l. 2. in verſ. conſenſum*, & ibi etiam Bart. *C. de proxim. ſacror. ſcrin. lib. 11.* cum aliis adductis per Carocc. *d. q. 7. n. 5.* & per Cohell. *ad Bull. Bon. regim. c. 21. n. 50.* & in Sacra Rota poſſunt
cogi duo tantùm, ut habetur in Bulla 1. Benedict. XI. *in Bul-* 23
lar antiq. & quòd pro paupere poſſit compelli patrocinari gratis, quatenus tamen pauper ſit in extrema, aut valdè gra-
vi neceſſitate, Sanch. *in conſ. moral. lib. 6. c. 7. dub. 1. n. 1.* 24
& 2. Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg. 79. n. 33. & ſeq.* ubi & quòd tenetur ex ſe, adeò ut peccet, ſi ſalarium petat, quod & tra-
dit poſt alios Vivius *deciſ. 159. n. 2.* explicant tamen aliqui, 25
ut ad hoc teneatur tantùm advocatus eis, qui ſi cauſam per-
dant, fame ſunt morituri, Felin. *in c. 1. n. 2. poſt princ. de offic.* 26
Judic. Caravit. *ad rit. 99. n. 9.* Cappell. Toloſ. *in addit. ad deciſ. 481. poſt princ.* & tantùm ubi ſit in otio, & extra occupationes ſibi neceſſarias, Sanch. *d. cap. 7. dub. 1. n. 3.* & fa-
vore pauperum Chriſtianorum, non item Hebræorum, Af- 27
flict. *ad conſtit. regn. 33. de dand. advoc. num. 5.* & quatenus 28
non habeat advocatus legitimam cauſam abſtinendi, uti ſi lis 29
eſſet cum conſanguineo ſuo, vel amico, Carocc. *d. qu. 7. tit.*
de libert. n. 15. ubi & idem dicit ſi eſſet cum inimico, Barboſ. 30
in c. non licet, num. 8. ad fin. 11. quæſt. 3. quod tamen vidi non ſervatum in magna cauſa, in qua actor forſan ex induſtria omnes advocatos primarios prævenerat, præter unum valdè amicum, cui allegauti amicitiam ad ſe eximendum à patrocinando reum, fuit reſponſum, quòd ſatis eum excuſabat juſſus Judicis, unde limitari poſſet, quod dictum eſt, non
poſſe compelli advocatum ſcribere contra amicum, vel etiam 31
conſanguineum, ut procedat, ſi adſint in eadem curia alii, quibus cliens æquè uti poſſit, quod tamen relinquendum arbitrio Judicis, cùm poſſint eſſe diverſæ circumſtantiæ, quæ eum moveant compellere advocatum, vel non compellere, quas debet diligenter perſcrutari, nam ubi adeſt ex parte clienſis neceſſitas, & ex parte advocati deficit cauſa legitima ſe ab-
ſtinendi, debet Judex eum compellere, aliàs peccat ipſe mor- 32
taliter, Sanch. *in conſ. lib. 6. cap. 7. dub. 1. num. 4.*

Pœna autem, ſub qua compelli poteſt advocatus, eſt pri- 33
vationis fori, Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg. 79. n. 34. verſ. nam ad pauperem.* Et ita paſſim practicatur, ut compellantur Advocati, & Procuratores patrocinia ſuſcipere, ut teſtatur etiam Carocc. *d. q. 6. n. 9.* quando tamen agitur de caſibus in quibus tenentur in conſcientia, non debent expectare juſſionem Judicis, ut ſuo muneri ſatisfaciant, non enim ſufficit,

quem

Digitized by Google

34 quem eſſe Doctorem excellentem, niſi ſit etiam timoratæ
conſcientiæ, Gratian. *diſcept.* 527. *num.* 34.
Sunt & alii quamplures, qui tenentur locare, ut latè tra-
35 dit Carocc. *d. tit. de libertat. quæſt.* 7. *cum trib. ſeq.* ubi con-
cludit in genere omnes publicè aliquid profitentes compelli
poſſe, *& quæſt.* 8. *n.* 12. *&* 17. tradit etiam plurima ſpecialia
deſcendendo uſque ad meretrices, penès eum videnda.
36 Advertendum tamen circa iſtam coactionem, quòd ea non
competit indiſtinctè, ſed tantùm ſi adſit neceſſitas, ut loqui-
tur text. *in d. l. ſi quis ſepulcrum de relig. & ſump. fun.* ibi, *&*
dominus ſepulcri iter ad illud non habebat, & tradunt Valenz.
conſ. 18. *num.* 132. *& ſeq.* Maſtrill. *deciſ.* 280. *num.* 6. Rota
deciſ. 676. *n.* 2. *& ſeq. par.* 1. *& dec.* 327. *n.* 1. *par.* 4. *recent.*
& in terminis dictæ coactivæ competentis ſcolaribus, Valaſc.
de jur. empt. quæſt. 24. *num.* 2. *ad fin.* intelligendo tamen de
37 præciſa neceſſitate morali, ut per Gratian. *diſcept.* 742. *n.* 22.
& ſeq. & ulteriùs requiritur etiam, quòd locatio fiat ſine ma-
38 gno incommodo, ſeu damno domini, ut deducitur ex text.
in dicta l. ſi quis ſepulcrum, ibi, *ne vicinus magnum patiatur*
detrimentum, & tradunt Theſaur. *quæſt.* 64. *num.* 9. *lib.* 1.
Gratian. *diſcept.* 896. *num.* 10. Giurb. *deciſ.* 88. *n.* 10. Rot.
deciſ. 676. *num.* 7. *par.* 1. *& deciſ.* 327. *par.* 4. *recent.*
Quo autem ad prælationem in voluntaria locatione, cla-
rum pariter eſt, quòd non teneatur quis potiùs uni, quàm al-
teri locare ex adductis ſuprà in principio bujus *cap. Quæritur*
39 *tamen*, an hoc procedat etiam ubi res erat jam uni locata, vel
potiùs tunc intret æquitas, ut, qui jam habet rem in manibus,
nempè primus conductor, quatenus offerat eaſdem conditio-
nes, præferri debeat, & in hoc regula clara eſt pro negativa *in*
l. ne cui 32. *C. locat.* Gratian. *diſcept.* 357. *n.* 1. *& ſeq.* Latat.
40 *conſ.* 18. *n.* 1. *& ſeq.* & licèt non deſint contrarium tenentes,
ut ſignanter Luc. de Penn. *in l. congruit poſt med. verſ. vel dic*
quod nulla, C. de locat. præd. civ. lib. 11. Caſtr. *conſ.* 4. *n.* 6. *&*
conſ. 32. *n.* 1. *verſ. nam in locatione lib.* 1. Calcan. *conſ.* 8. *n.* 36.
Grammat. *conſ. civ.* 4. *n.* 1. *&* 2. *& conſ.* 28. *n.* 14. *&* 15. & alii,
qui agnoſcentes non poſſe conſtitui regulam contrariam tex-
41 tui *in d. l. ne cui*, eam limitant, ut procedat in prædiis Ur-
banis, ſecus autem in ruſticis, in quibus dictam contrariam
opinionem habere locum volunt, ut Afflict. *in dec.* 238. *n.* 2.
& ſeq. Valenzuel. *conſ.* 75. *n.* 18. *& ſeq.* Ruginell. *practic. qu.*
cap. 22. *n.* 6. *verſ. contrariam*, Cartar. *dec.* 97. *n.* 7. tamen à dicta
regula non eſt recedendum, & præfati auctores, vel intelli-
gendi ſunt in caſu infraſcriptarum limitationum, vel non ha-
42 bendi in conſideratione, dum text. *in d. l. ne cui* 32. *Cod. locat.*
eſt clarus, nec patitur præfatam reſtrictionem ad prædia ur-
bana, nam ultra mentionem domus, & ergaſterii, utitur
etiam nomine generali loci, quod etiam prædia ruſtica evi-
denter complectitur, *l. locum* 17. *ff. de uſufr. l. loci corpus* 4. *ff.*
43 *ſi ſervit. vindic.* cum aliis latè adductis per Velam *diſſert.* 13.
n. 5. *& ſeq.* ubi propterea præfatos omnes, & alios concor-
dantes latè reprobat, adeò ut profiteatur dictas eorum opi-
niones omninò exterminare, Gratian. *diſcept.* 357. *n.* 31.
Limitatur autem regula præfata pluribus modis, & primò
ſi adſit pactum contrarium, ut habetur expreſsè *in d. l. ne cui*,
44 quod tamen pactum neceſſe videtur, ut ſit in ſcriptis ex diſpo-
45 ſitione ejuſdem legis, ibi, *Niſi fortè pacta per ſcripturam*
ſpecialiter inita, & notant ibi Gloſ. *in ver. pacta*, & Cyn.
Boer. *deciſ.* 107. *n.* 3. *ad med.* Caſtill. *deciſ.* 114. *n.* 14.
Verùm ſi tale pactum plenè, & concludenter probaretur
per teſtes, adhuc eſſet attendendum, ut tenet in ſpecie Carocc.
46 *de loc. in d. tit. de libert. num.* 6. & Apicell. *in tutam. pauper.*
ſeu de diligat. quinquen. tit. 1. *n.* 209. *verſ. & nota*, ubi quòd
habuit in facto, & comprobatur, quia dum lex excipit ſim-
pliciter pacta per ſcripturam ſpecialiter inita, non videtur
47 per hoc excludere probationem per teſtes, ut de ſtatuto cen-
ſuit Rot. cor. Creſc. *dec.* 1. *de donat.* argumento notatorum
per Bald. *in conſ.* 279. *viſa petitione lib.* 4. qui tamen dicit,
quòd ſi ſtatutum, vel lex requirat probationem per Inſtru-
mentum, ſatis erit Inſtrumentum de ſe non probans, ſi coa-
48 diuvetur diſpoſitione teſtium, qui utique eſt caſus facilior, &
in ſpecie, quòd ita quoque probetur reconductio, Apiccel.
d. tit. 1. *num.* 209. *poſt med.* ſed in fortiori, quòd ſi ſtatutum
expreſsè dicat, non poſſe quid probari niſi per ſcripturam,
49 quòd adhuc attendi debeat probatio per teſtes, docuit Anton.
de Butr. *in cap. ſicut ad fin. de probat.* cum aliis pluribus con-
geſtis per Tiraquell. *de pæn. temp. cauſ.* 51. *num.* 117. *&* 118.
ſaltem ſi teſtes ſint in ampliori numero, & valdè idonei, ut
admittit Fulgoſ. *conſ.* 208. *ad fin.* ubi loquitur in ſimili, ſtan-
te videlicet pacto jurato, quòd non attendatur probatio,
niſi per ſcripturas, & quòd ſtatutum diſponens, non poſſe
aliquid probari, niſi per Inſtrumentum, non excludat pro-
50 bationem per quinque teſtes, poſt Cyn. *in l. optima n.* 6. *ad*
med. in 4. *appoſitione, verſ. aut vult, Cod. de contrah. & com-*
mit. ſtipulat. Abb. *in cap. ſicut conſuetudo* 2. *ad fin.* Felin.
num. 13. Dec. *num.* 78. Berò. *num.* 70. *verſ. communis, tamen*
de probat. Marſil. *ſing.* 157. Vinc. de Franc. *deciſ.* 374. *n.* 7.
Rota cor. Creſc. *deciſ.* 1. *num.* 1. *de donat.* & in his terminis
requiri omninò quinque teſtes, fuit judicatum in Sac. Con-
cilio Neapolis, ut refert Thor. *in compend. deciſ. ver. recon-*
ductio 3. *tom.* 1. & Ricc. ad Franc. *deciſ.* 278. *propè fin.*
Verùm hæc opinio non tranſit ſine difficultate; nam dicta 51
concluſio quòd etiam ubi lex ſcripturam requirit, ſufficiant
teſtes maximè numero plures, nempè quinque, declaratur,
ut procedat quando ſcriptura requiritur ſolùm ad probatio-
nem actus, ſecus autem ſi requiratur ad ſubſtantiam, vel ſo-
lemnitatem ejuſdem, ut in caſibus relatis per Gloſ. 2. *in l.* 4.
ff. de pignor. & Gloſ. 3. *in l. pactum* 17. *C. de pact.* & ubique
DD. Giud. *dec.* 582. *n.* 3. Valaſc. *de jur. emphyt. quæſt.* 7. *n.* 1.
& ſeq. & propterea non applicatur in caſu noſtro, in quo lex
ad ſubſtantiam contractus requirit ſcripturam, ut latiſſimè
tradit Vela *diſſert.* 12. *n.* 79. *& ſeq.* ſed non propterea videtur
recedendum à dicta prima opinione, quia tradita per Velam
ibi tendunt ad probandum declarationem, at deficiunt in
probando, quòd ſimus in caſu ipſius declarationis, quòd vi-
delicet lex requirat ſcripturam pro ſubſtantia, & licèt ad
hoc faciant tradita antecedenter *à numer.* 56. ubi tenet,
quòd ratio ipſius legis ſit, quia pactum, ut finita locatione
dominus teneatur potiùs relocare primo conductori, quàm
alteri, ſit nimis grave, utpote tollens libertatem diſponendi ad
ſui libitum de re propria, & ideò lex velit ita ſolemnizari
per ſcripturam; loquitur contra communem, ut ipſemet
ibi fatetur, quæ communis eſt; ut requiratur ſcriptura ad
evitandam fraudem, quam primus conductor in probatione
pacti per teſtes facienda adhibere poſſet, ut patet ex DD. per
eum citatis *n.* 4. & per Franc. *deciſ.* 273. *n.* 3. & licèt contra
eam valdè urgeant doctiſſimè deducta ab eodem *n.* 41. *& ſeq.*
tamen à communibus opinionibus non facilè recedi obtine- 52
tur in Tribunalibus, Valaſc. *d. quæſt.* 7. *n.* 2. *verſ. verumta-*
men, & quamvis pactum prædictum verè ſit grave, tamen
non eſt graviſſimum, dum dat ſolùm prælationem condu-
ctori in relocatione voluntaria, quatenus ſcilicet Dominus
velit iterùm locare, unde gravius eſt pactum de relocando
abſolutè, prout etiam pactum de locando, de vendendo, de
nubendo, & ſimilia, & tamen non in omnibus his pactis
requiritur de jure ſcriptura, unde veriſimilius eſt, quòd ideò
lex requirat eam in pacto iſto favore locatoris, quia facilius
ſit conductori circa rem, quam in manibus habet, fraudes
machinari, & ſub prætextu talis pacti impedire domino, ne
locet alteri, prout tenent communiter DD. vel ſaltem non
urget ratio cur recedere debeamus ab hac communi, & ma-
ximè, dum pro ea viget etiam regula, quòd ſcriptura cenſea- 53
tur requiſita ad probationem, non autem pro ſubſtantia con-
tractus, ut tradit Valaſc. *de jur. emphyt. quæſt.* 7. *num.* 5. & con-
ſonant tradita per Decian. *conſ.* 64. *num.* 19. *& ſeq. lib.* 3. &
Buratt. *deciſ.* 29. *num.* 12. cum aliis in terminis ſcripturæ
requiſitæ per pactum adductis *in cap.* 16. *num.* 4.
Retenta tamen dicta opinione, quòd non ſit excluſa pro-
batio per quinque teſtes, placet limitatio, ut procedat, qua-
tenus talis probatio non ſit rejicienda ratione qualitatis ju-
dicii intentati, uti ſi facta jam locatione alteri, & elapſo
tempore primæ locationis, ageretur contra primum condu-
ctorem executivè petendo mandatum de exfractando, ſeu 54
evacuando, in executivis enim non poteſt admitti exceptio
probanda per tot teſtes, ut tradunt DD. *in cap. interpoſita de*
appell. nempè Abb. *n.* 7. Bald. *n.* 1. Butr. *n.* 10. *poſt med. verſ.*
eſt dubium, Imol. *n.* 6. *poſt med. verſ. ſed in contrarium*, Ro-
man. *conſ.* 244. *n.* 6. *verſ. & ut omnis dubitatio*, etiamſi pro-
batio ſit in promptu, ex quo probatio probationem non ex-
cludit, & ſic admittit probationem contrariam, ut conſi- 55
derat Rota coram Puteo *deciſ.* 32. *ad fin. lib.* 1. quod faciliùs
dicendum eſt in propoſito, quia ſi admitteretur talis proba-
tio, novus conductor nolens ſtare ſine domo recederet à lo-
catione, & ita fraudaretur facultas domini relocandi alteri,
ut poſt alios conſiderat Franc. *d. dec.* 278. *ſub n.* 3. unde ad-
mittenda erit dicta probatio per teſtes, quatenus conductor 56
præventivè eam faciat, itaut ceſſet præſumptio dictæ fraudis,
prout judicatum fuit Neapolis, & referunt Tapia *par.* 4. *ad*
pragm. 1. *de locat. n.* 3. *&* 4. Rot. *in eadem pragm.* 1. *n.* 12.
& ſeq. Paſcal. *de patr. poteſt. par.* 4. *cap.* 6. *n.* 33. *&* 34. Ricc.
in addit. ad Franc. *d. dec.* 278. Thor. *in compend. dec. par.* 1.
ver. reconductio 2. admitti etiam deberet dicta probatio poſt 57
finitum tempus locationis, ſi conductor pactum allegans,
non allegaret illud ad impediendum dictum mandatum
executivum de evacuando, ſed ageret contra dominum
ad

Digitized by Google

ad effectum conſequendi damna, quia ceſſaret ſuſpicio dictæ
fraudis, ut benè conſiderat Rovit. *in d. pragm. 1. de loc. n. 17.*
58 Præterea admittendi eſſet probatio per teſtes in quocum-
que caſu, ſi jam fuiſſent producti, & parte non opponente
fuiſſent admiſſi, & probatio jam facta eſſet, ut benè firmant
in ſpecie Franc. *d. decif.* 278. *num.* 7. ubi Adden. & ſignan-
ter Viſcon, alios refert, Apicell. *de dilat. quinquen. tit.* 1.
num. 209. *ad fin.* Paſcal. *d. par.* 4. *cap.* 6. *num.* 34.
59 Non omittendum denique circa dictum pactum de præ-
ferendo conductorem in fine locationis, quod tamquam
remittens jus clarum domini, de quo *in d. l. ne cui ff. loc.*
debet eſſe conventum cum ipſomet domino, nec ſuffraga-
retur factum à Procuratore ſpeciale mandatum ad id non
habente, per ea, quæ de alio pacto ſimili tradit Natta,
conſ. 25. *num.* 3. *ad fin. & ſeq.*
60 Secundò eodem modo limitatur dicta Regula, ut non pro-
cedat ſi adſit ſtatutum, quòd præferatur primus conductor,
ſeu inquilinus, quia eodem modo valebit tale ſtatutum, ac
valet pactum, Mynſing. *obſerv.* 23. *num.* 2. *cent.* 4. Boer.
61 *decif.* 107. *num.* 2. idemque eſſet ubi vigeret conſuetudo,
quæ æquiparatur ſtatuto, & in propoſito, quòd ſit atten-
denda eodem modo Boer. *d. decif.* 107. *numer.* 3. Caſtil.
decif. 114. *num.* 15. Gratian. *diſcept.* 357. *num.* 39.
62 Et tale ſtatutum dici poteſt, quòd adſit Romæ, viget enim
ibi quoddam Decretum Cameraŀe de mandato Papæ factum,
quòd quatenus dominus nolit per ſe ipſum inhabitare, ſal-
tem ad annum, non poſſit veterem inquilinum expellere,
ſed volens denuò locare, debeat requirere ipſum inquili-
num certa forma, an velit domum juſtis conditionibus in
ſimilem locationem habere, ut videre eſt in eo poſt Fenzon.
ad ſtatutum Urbis fol. mihi 705.
63 Eſtque etiam in Urbe aliud ſimile Decretum reſpectu An-
ni Sancti, ſeu Jubilei, in quo habetur, quòd quandocumque
is annus venerit, per duos annos antea, & ipſo Anno Sancto
Inquilinis, & ſubinquilinis penſio Domus, ſeu Apothecæ
per eos conductæ, & ſubconductæ à Dominis ipſius, nec au-
geri, nec modus ſolvendi penſionem alterari poſſit, ſive ve-
teres inquilini in conducta domo, vel Apotheca manere ve-
lint, ſive novi conducant, ut latiùs refert Gratian. *diſc.* 927.
in princip. ubi propterea reſolvit non potuiſſe in dicto tem-
pore aſtringi Inquilinum ad conficiendum Inſtrumentum
locationis ad quinquennium, cum obligatione præſtandi
cedulam bancariam pro ſecuritate ſolutionis penſionis, ex
quo ita alterabatur locatio, & modus ſolvendi penſionem
in præjudicium Inquilini contra tenorem dicti Decreti.
64 Imò etiam extra caſum Anni Sancti, non poſſet quis ex
abrupto in Urbe compelli alterare pacta locationis in ſui
præjudicium, quia aliàs hic eſſet modus expellendi Inqui-
linos, & eludendi dictum aliud Decretum Camerale, quod
non eſt admittendum; unde cùm quidam Prælatus quæ-
reret à me, An dominus domus per eum inhabitatæ per
duodecim annos, abſque confectione Inſtrumenti locatio-
nis, juſtè peteret confici Inſtrumentum locationis ad an-
num, reſpondi ut infra.
65 Injuſtè prætendit D. Joſeph. Illuſtriſſimum D. meum co-
ficere Inſtrumentum locationis, & conductionis ad certum
tempus, quia locatio facta ab initio, & obſervata per duode-
cim annos fuit, abſque ulla expreſſione temporis, quo caſu
licèt in Prædiis Ruſticis, in quibus percipiuntur fructus in
ſingulo anno, cenſeatur locatio facta ad tempus certum,
nempe ad annum, tamen ſecus eſt in Urbanis, quorum utili-
tas percipitur dietim, quia cenſetur facta pro tempore quo
conductor inhabitaverit, ut de relocatione tacita, eſt textus
clarus *in l. item quæritur, ff. locat.* ibi *in Urbanis autem præ-
diis alio jure utimur, at prout quiſque habitaverit, ita &
obligetur,* & notant ibi Bart. *num.* 7. Bald. *num.* 7. *verſ. ſe-
cundò, at pro rata,* Caſtrenſ. *num.* 7. & in terminis præ-
ciſis de locatione ab initio facta abſque temporis expreſ-
ſione, Flamin. Rub. *conſ.* 8. *num.* 33. *& ſeqq.* & certum
eſſe dicit, Ripol. *var. cap.* 12. *num.* 359.
66 Dum itaque Illuſtriſſimus D. meus inhabitat domum à
duodecim annis titulo locationis ad tempus, quo inhabita-
verit, compellere eum ad faciendum Inſtrumentum locatio-
nis, cum pacto perſiſtendi in ea per certum tempus, eſſet eum
compellere ad recipiendum locationem diverſam, & cum
pacto ſibi oneroſo, prout de ſe patet, & in ſpecie, quòd ſimi-
le pactum ſit oneroſum conductori, & faciat diverſam loca-
tionem, firmat Gratian. *diſcept.* 927. *num.* 12. *&* 16.
Compellere autem Inquilinos ad faciendas novas locatio-
nes cum diverſis pactis ſibi oneroſis, non permittitur in Ur-
be, niſi quatenus talia pacta actualiter reperiantur ab aliis,
juxta notorium Decretum Camerale impreſſ. poſt Fenzon.
fol. mihi 705. Eſſet enim hic apertiſſimus modus eos expel- 67
lendi per indirectum, qui cenſetur prohibitus eo ipſo, quòd
per ipſum Decretum prohibetur eos expelli directè, *l. fin. in
fin. C. de uſur.* Bald. *conſ.* 145. *n.* 1. *lib.* 2. Signor. *conſ.* 160.
num. 4. Surd. *decif.* 21. *num.* 4.
Nec quidquam relevaret, ſi allegaretur conſuetudo fa- 68
ciendi locationes ad certum tempus, quia conſuetudo tam-
quam quid facti debet articulari, & probari ab allegante,
Verall. *decif.* 279. *num.* 5. *lib.* 3. Mantic. *decif.* 8. *num.* 4. &
cùm facultativum ſit contrahentibus tempus opponere, vel 69
etiam non apponere, probandum eſſet, quòd quis nolue-
rit apponere, & fuerit coactus, & acquieverit, Seraph.
decif. 1086. *num.* 1. Merlin. *decif.* 838. *num.* 7.
Verùm quando etiam probaretur talis conſuetudo gene- 70
ralis, ea nihil relevaret, quia hic habemus conſuetudinem
particularem contrahentium, quæ præfertur conſuetudini
generali regionis, Rot. coram Cavaller. *decif.* 107. *num.* 1.
& in recent. decif. 722. *n.* 1. *par.* 2. & poſt Salgad. *in labyr.
credit. decif.* 28. *n.* 10. *ad fin.* fuit enim inter eas ſervatum,
retinere hanc Domum in locatione præfata ſine temporis ex-
preſſione per decennium, & ultra, & ſic per tempus aptum 71
ad præſcribendam conſuetudinem, nedum quæ ſit ſecun-
dùm Jus, prout eſt iſta ex ſupracit. *l. Item quæritur,* ſed
etiamſi eſſet præter Jus, Abb. *in cap. fin. num.* 11. *verſ. de
jure verò de conſuetud.* Bellam. *decif.* 1. *propè fin. verſ. modo
iſta.* Rot. *decif.* 722. *num.* 1. *par.* 2. *recent.* & in Mediolanen.
ſubſtentationis libri 30. Maji 1650. §. *eoque magis* coram
Dunoz. Jun. quæ eſt inter ejus impreſſ. *decif.* 855.
Neque obſtat, quòd non poſſit quis recuſare conficere 72
Inſtrumentum ſuæ obligationis, Gloſ. *in l. hujuſmodi* 86.
ver. legatum, ff. de legat. 1. & ibi Alex. *num.* 4 Franc. à Pon-
te *conſ.* 2. *num.* 108, quia D. Joſeph non petit confici ſimpli-
citer Inſtrumentum locationis, prout eſt de die in diem, ſed
prætendit addi in eo pactum durationis ad annum, quod
alterat obligationem Illuſtriſſimi D. mei, & eſt illi præjudi- 73
ciale, & ideò in Inſtrumento quatenus conficiatur, non
debet apponi, ut tradunt Viv. *opin.* 169. *num.* 1. *verſ. quæ
quidem communis,* Rot. coram Penia *decif.* 826. *num.* 6. &
poſt Cenc. de Cenſ. *decif.* 254. *num.* 4.
Erit autem tale ſtatutum tamquam auferens liberam fa- 74
cultatem de re ſua ad libitum diſponendi, intelligendum
ſtrictè, & propriè, ut per Carocc. *d. tit. de libert. quæſt.* 14.
num. 3. & in ſpecie de prædicto Decreto Camerali, quod ſer- 75
vatur in Urbe, dixit Rot. in una Romana Prælationis coram
Ottembergo, *quæ eſt impreſſ.* poſt Mangil. *de ſubhaſt. dec.* 65.
ſub num. 5. & conſuetudo erit probanda concludenter, &
ſpecialiter in caſu, de quo agitur, cùm & ipſa ſit reſtringen- 76
da, non autem de caſu ad caſum extendenda, ut firmatur
per Rot. coram Dunozet. Seniore *decif.* 74. *num.* 1. *&* 2.
Unde non poſſet ſtatutum, vel conſuetudo trahi ad ca- 77
ſum, in quo Dominus vellet rem pro ſe retinere, ſed neceſſe
eſt, ut ſtatutum in ſpecie de eo loquatur, & conſuetudo in
ipſo probetur juxta tradita per Rota cor. Gregor. *dec.* 45. *n.* 4.
& 5. & cor. Dunoz Sen. *d. dec.* 74. *n.* 1. *& ſeq.* quod Romæ
eſt clarum, quia expreſsè habetur in prædicto Decreto.
Et quatenus ſtatutum loquatur de Inquilino, non poterit 78
extendi ad ſubinquilinum, ut de dicto Decreto Camerali
tenuit Rota in Romana Inquilinatus 1. Junii 1598. coram
Lancellotto, ut refert Add. ad Greg. *decif.* 115. *lit. B.* &
Merlin. *decif.* 386. *num.* 1. Add. ad Burat. *decif.* 937. *n.* 24. 79
quod tamen intelligendum eſt in præjudicium Domini, cùm
ejus reſpectu ſubinquilinus non ſit propriè Inquilinus, at
ſecus eſſet reſpectu ipſius Inquilini ſublocantis, quia ejus 80
reſpectu ſubinquilinus eſt conductor & Inquilinus, & ideò
ei ſuffragatur Decretum de Inquilino, ut præferatur quate-
nus ille primus Conductor vellet alteri ſublocare, Rota
coram Gregor. *dict. decif.* 115. *num.* 7.
Et reſpectu Domini dicitur ſubinquilinus, quouſque du- 81
rat locatio per ipſum Dominum primò facta, nam ſi ea finita
ſubinquilinus continuet habitare, & ſolvat penſiones Do-
mino, efficitur Inquilinus, ut benè deducitur per Rot. co-
ram Merlino *decif.* 386. *num.* 13. *&* 14.
Fuit dubitatum his diebus, an ſtante dicto Decreto lo- 82
quente de Inquilino, idem Jus prælationis competat etiam
Conductori Magazeni, vel Apothecæ, in qua noctu non per-
manet, & pro affirmativa adduxit Rot. *dec.* 184. *n.* 15. *propè* 83
fin. par. 1. *rec.* quæ, & idem etiam ſenſiſſe videtur cor. Greg.
d. dec. 115. & Grat. *dec.* 947. *n.* 3. *& ſeq. n.* 18. at in contra-
rium fuit allegatur Dominus meus de Luca *in lib.* 4. *de ſervit.* 84
diſcur. 82 quem nondum vidi, poteſt tamen pro hac contra-
ria etiam adduci, quòd ad hoc, ut quis dicatur propriè In- 85
quilinus, requiritur conductionem eſſe factam ad effectum
habi-

Digitized by Google

habitationis, ut dicit Rota in Romana prælationis 16. Febr.
1618. cor. Sacrato, cujus verba infra refero, ſed reſpondetur
in Apothecis, & Magazenis ſolitos eſſe conductores, ſaltem
per totam diem, & partem noctis commorari, quod ſatis eſſe
reputat Rot. *in d. dec.* 184. *n.* 15. Ubi autem intraret dictum
aliud Decretum Anni Sancti, res eſſet magis clara, quia quo
ad Apothecas ipſum Decretum expreſsè de eis loquitur, &
Magazeni Apothecarum nomine veniunt, ut in ſpecie de eo
loquendo, firmat plenè Gratian. *d. diſcept.* 927. *n.* 3. *& ſeq.*
86 Eſt tamen dictum jus Inquilinatus, ſeu privilegium prælationis,
Inquilinis conceſſum per ſtatutum merè perſonale,
ac proindè cedi non poteſt, prout eſt regulare in juribus
competentibus ex aliqua diſpoſitione particulari contra regulas
juris communis, juxta latè tradita per Surd. *conſ.* 205.
n. 20. *& ſeq.* & Galvan. *conſ.* 10. *n.* 25. & in ſpecie de dicto jure
competente Inquilinis in Urbe ex Decreto Camerali, Rot.
dec. 450. *n.* 2. *par.* 2. *rec.* & cu. Merlin. *dec.* 386. *n.* 1. quæ
deciſiones tranſeunt cum illa Romana Inquilinatus 1. Junii
1598. coram Lancellot. in qua Rota in primis firmat hoc jus
87 cedi non poſſe, reſpondendo etiam Doctrinæ Tiraquell. *de
retract. lignag.* §. 26. Gloſ. 3. *n.* 30. quæ allegabatur in contrarium,
quòd Tiraquell. non loquitur de jure inquilinatus hoc
modo perſonali, ſed de pertinente Colonis partiariis, vel
aliis ex diſpoſitione Juris Communis, & ulteriùs dicit, nec
etiam tranſire ad hæredes, & allegat Bart. *in l. verum* 64. *n.* 1.
ff. pro ſoc. & Imol. *in l. Martium, ff. ſol. matr.* quibus addo in
proximioribus terminis Surd. *conſ.* 103. *num.* 14. *&* 15. licèt
dicat, *pro nunc non firmo, quia non expedit diſcutere.*
88 Et dum non poteſt dictum jus in alium transferri mediante
ceſſione, ita nec poterit per viam communicationis aſſumendo
alium in ſocium, imò nec voluiſſe communicare tale
jus cenſebitur eum, qui alium in ſocium aſſumpſerit,
cenſuit Rot. cor. Gregor. *deciſ.* 115. *num.* 1. *& ſeq.*
89 Poteſt autem dictum jus inquilinatus, & prælationis ſine
dubio renunciari, ut quotidie practicatur in Urbe, & renunciatum
cenſetur à conducente cum pactis factis, antece-
90 denter cum alio conductore, ſi inter ea aderat talis renunciatio
dec. 540. *n.* 1. *propè fin. par.* 2. *rec.* Non tamen cenſetur
renuntiatum ex eo quòd conductor promiſerit, finita loca-
91 tione domum vacuam, & expeditam reſtituere, quia adhuc
intelligitur juxta diſpoſitionem ſtatuti, quatenus videlicet
velit pro ſe retinere, non autem ſi velit alteri locare *juxta
dec. Put.* 161. *lib.* 1. etiam ſi tale pactum ſit juratum, quia ju-
92 ramentum fortiùs ſtringit, non autem ampliat, aut extendit
93 vim pactorum ad ea, quæ aliàs in illis non continentur, ut
in his terminis reſpondet Rot. poſt Zacch. *de oblig. Camer.*
94 *deciſ.* 90. *num.* 4. *&* 5. Si autem annulletur contractus, in
quo fuerit privilegio Inquilinatus renunciatum, tunc & renuntiatio
ipſa annullatur, & corruit, itaut ea non obſtante
prælatio prætendi valeat, ut firmat Gratian. *diſcept.* 715.
num. 17. *& ſeqq.*
95 Et expirat dictum jus inquilinatus expirante locatione,
96 adeò ut ſi conductor emat rem conductam, quia ceſſat locatio,
etiam reſoluta poſtea ipſa emptione, puta per retrovenditionem
ex pacto factam, jus inquilinatus non reviviſcat,
quatenus prior locatio expiravit, & nova non fuerit eidem
facta, juxta deducta per Rotam in una Romana prælationis
16. Februarii 1618. coram Sacrato, in qua loquendo de conſtitutione
Gregoriana, quæ in Urbe dat prælationem ſimilem
Inquilinis in emptione, ita præcisè dicitur.
97 Secundò fuit dictum non convenire verba dictæ Conſti-
„ tutionis, quia loquuntur de Inquilino, quales non ſunt
„ Domini, qui prætendunt ſe eſſe emptores, ideòque fuit in
„ illos translatum Dominium, non obſtante pactu de retro-
„ vendendo, ut latè per Menoch. *conſ.* 26. *n.* 10. *& ſeqq.* &
„ cùm ſint Domini non poſſunt dici Inquilini, quia Inqui-
„ linatus non cadit in re propria, ut probatur *in l. Inquilino,*
9. „ *ff. de damn. infer. & l.* 1. *ff. de migrando*, Connan. *in coment. l.* 4. *c.* 5. *n.* 4. nec facit, quòd ex quo ſunt revocabili-
„ ter Domini, Inquilinatus ſit aptus reſurgere, ut per Vinc.
„ de Franc. *dec.* 550. *n.* 7. Nam quidquid dicat Franc. qui ſatis
„ obſcurè loquitur, eſt intelligendum juxta jura, quæ allegat,
„ nempè *l. ex ſextante* 39. *§. latinus largus, ff. de excep. rei
„ Jud. & l. debitor, ff. ad Trebell.* quæ loquuntur in cauſa,
„ in quo Dominus erat retrotranslatum, & ſic reſurrexerat
„ actio competens, antequam quis Dominium acquireret,
„ at in propoſito caſu Domini prætendunt carere jus in-
„ quilinatus, tempore quo ſunt Domini, & ſic tempore,
„ quo Inquilinatus, in quo ſe fundant, non eſt in rerum na-
„ tura; Et eodem etiam modo ſolvuntur deducta ex Tira-
„ quell. *de retract. lignag.* §. 1. Gloſ. 7. *n.* 62. *cum plurib. ſeq.*
„ Conſiderabant etiam aliqui ex Dominis, quòd allegata
„ procedunt in jure de ſui natura perpetuo, & non depen-
„ denti ab alio, ut ſunt ſervitus, hypotheca, & ſimilia,
„ quæ poſtquam ſunt conſtituta ſemper durant, nec pro
„ ſui ſubſtentatione indigent alio præambulo, ideò nil mi-
„ rum ſi ſtatim reſoluto Dominio reſurgunt, at Jus inquili- 99
„ natus requirit pro ſuo antecedenti titulum Conductio-
„ nis, Connan. *loco ſuprà citato, verſ. in hoc tantùm dif-
„ ferunt*, ut Doctores paſſim ponunt pro ſinominis condu-
„ ctionem, & Inquilinatum, ut ex cumulatis per Bertach. 100
„ *in ſuo repertorio, verb. Inquilinus*, & conductio debet eſſe
„ ad effectum habitationis, quia ſi conduceretur ad alium 101
„ effectum, non eſſet propriè Inquilinus, Alex. & alii *in l.
„ qui pignoris, ff. de acquir. poſſeſſ.* & tantum Inquilinatus
„ durat, quantum durat habitatio cum dicto titulo. Undè
„ videmus, quòd ſi finita locatione conductor diſcedat, non
„ poteſt ampliùs redire ad jus inquilinatus, & ita practica-
„ tur in Urbe; modò inferendo ad propoſitum caſum dice-
„ batur, quòd aut redemptio eſt facta durante tempore
„ conductionis, puta Domus fuit conducta ad quatuor an- 102
„ nos, primo anno conductor emit cum pacto de retroven-
„ dendo, ſecundo anno venditor redimit, certè reſurgit lo-
„ catio pro duobus annis reſtantibus pro implemento loca-
„ tionis, ut per Tiraquell. *d.* §. 1. *gloſ.* 7. *n.* 73. & conſequen-
„ ter reſurgit jus inquilinatus, tanquam conſecutivum
„ conductionis; verùm quando redemptio fit finito jam
„ tempore conductionis, puta in quinto anno, non poteſt
„ ampliùs reſurgere conductio, cùm jam ſit finitum tempus
„ illius, ut in fortioribus, nempè de illo, qui injuſtè dene-
„ gavit, vel expulit, eſt text. *in l. ſi uſusfructus in biennium,
„ ff. de uſufr. legat.* & Rota in Lucana Bonorum 9. Novem-
„ bris 1602. coram me, quòd ſi non reſurgit conductio, mi-
„ nus reſurgit jus inquilinatus conſecutivum, & dependens
„ à conductione, ut ſupradictum eſt, aliàs eſſet dare inqui-
„ linatum in caſu, in quo incipere non potuit, contra no-
„ tata *in l. nemo plus, ff. de reg. jur.*
„ Non obſtat, quòd militet eadem ratio, & æquitas in
„ hoc caſu, ac militat in caſu ſimplicis venditionis, quia
„ dupliciter fuit reſponſum. Primò quòd quando Inquili-
„ nus emit, ut in propoſito caſu, non militat eadem ratio,
„ quia ipſe ſe fecit non inquilinum, & ſic non poſſunt accom-
„ modari verba, & ratio Bullæ adaptata ad Inquilinos. Se-
„ cundò quòd in materia ſtricta, & exorbitanti non fit ex-
„ tenſio de caſu ad caſum ex identitate, ut in terminis iſtius 103
„ Bullæ, fuit coram me dictum in duobus deciſionibus *Ro-
„ mana Portus molæ* aliàs allegatis, & hanc opinionem,
„ quòd iſta materia retractus, & prælationis non ſit exten-
„ denda de caſu ad caſum, aliàs tenuit Rota *ut in deciſ.* 475.
„ *num.* 2. *par.* 1. *div.* Romana Prælationis 20. Novembris
„ 1609. coram Reverendiſſimo Attrebaten. Romana juris
„ congrui 5. Junii 1600. coram R. P. D. meo Decano Ro-
„ mana Retractus cor. bon. mem. Juſto 31. Januarii 1605.
„ & in alia Romana Retractus Domus 10. Martii 1614.
„ coram R. P. D. meo Ubaldo.
„ Non obſtat, quòd hoc modo eluderetur Bulla, quia ſem-
„ per poſſet Dominus vendere Domum cum pacto redimen-
„ di, & poſteà cedere illud pactum tertio, & ſic defraudare
„ Inquilinum, quia fuit reſponſum, hoc argumentum poſſe
„ ſumi duplici modo, uno, quòd ſecundùm hoc Bulla nihil
„ operabitur, quia vocatur intellectus deſtructivus, & in
„ omni expoſitione ante omnia evitandus, ſed hoc modo
„ ſumptum argumentum, nihil obſtat, quia conſtitutio
„ habebit locum ſemper, quòd fient venditiones ſine pacto
„ de retrovendendo, quod erit ut plurimùm, & ſic conſti-
„ tutio non reddetur eluſoria, & ſine effectu operandi, ſe-
„ cundo modo poteſt ſumi argumentum, quia ſcilicet hoc
„ modo poterunt Domini defraudare Inquilinum privile-
„ gio ſibi conceſſo à Bulla, & ad hoc fuit reſponſum, quòd
„ aut hoc fiet bona fide, & citra animum defraudandi In- 104
„ quilinum, & non eſt novum, quòd ad evitandas conſti-
„ tutiones exorbitantes, liceat indirectè illud, quod aliàs
„ non liceret directè, ut in ſimilibus tenuit Rota in Tarco-
„ tina retractus 21. Aprilis 1613. coram R. P. D. meo Man-
„ zanedo, & in Maceraten. retractus 4. Julii 1612. coram
„ R. P. D. meo Ubaldo, latè Tiraquell. *de retract. lignag.
„ in præf. num.* 78. Decian. *conſ.* 23. *num.* 19. *& ſeq. lib.* 2. 105
„ ſi verò hoc fieret in fraudem, & ad æmulationem, fortè
„ probata fraude, poterit inquilinus agere ad reſciſſionem
„ pacti, quæ habentur *in l. Altius, ff. ſi ſervit. vendic.* &
„ in iſtis terminis Tiraquell. *de retract. lign.* §. 1. Gloſ. 7.
„ *num.* 74. & ex his apparet ex hac interpretatione nullum
„ ſequi inconveniens. Uſque adhuc Rota.
Perditur etiam dictum privilegium Inquilinatus ſi con-
ductor

106 ductor malè utatur Domo, vel ſit moroſus in ſolvenda pen-
ſione, ut ſentire videtur Carocc. *d. tit. de libertate ad mate-
riam, l. ne cui, quæſt. 4. per tot. fol. mihi* 153. & admiſit
Rot. *d. deciſ.* 90. *num.* 5. poſt Zacch. *de oblig. Camer.* ubi ta-
men fuit reſolutum non fuiſſe admiſſum, quia malus uſus non
fuit probatus, prout neceſſe erat, & penſiones non fuerant
ſolutæ culpa ipſius Domini, non autem conductoris.

Adeſt etiam in urbe aliud privilegium inquilinatus favo-
107 re Hebræorum ex quadam Conſtitutionem Clementis VIII.
per quam ſtatuitur, quòd Domorum Domini non poſſint
eos expellere, unde habent jus inquilinatus, quod vocant
Gazagà, ſed non propterea acquirunt aliquod dominium
in domibus, cùm ſint incapaces ex Conſtitutionibus Apo-
ſtolicis illud acquirerere, ut habetur *in d. deciſ.* 38. *num.* 2,
& num. 8. *& ſeq. par.* 14.

Verùm, quia eadem Conſtitutio ulteriùs mandat, quòd
108 penſio eis augeri nequeat, imò quòd licitum ſit eiſdem He-
bræis facere in domibus quæcumque melioramenta pro eo-
rum uſu, & commoditate, dummodo facies non immutetur,
& niſi dominus reficiat eis ſumptus factos, non valeat pen-
ſiones propter prædicta melioramenta augere, inde ſequitur
eſſe inductum ad favorem Hebræorum jus quoddam majus
ſimplici Inquilinatu, quod non conſiſtit in ſolo uſu, donec
inhabitent, ſed eſt perpetuum, & præcipuè factis melioramen-
tis eſt ceſſibile, & vendibile, ut tradit latiùs Grat. *diſc.* 842.
n. 21. *&* 22. ubi quòd in pluribus cauſis ſæpè fuit deciſum.

Tertiò limitatur dicta concluſio, quòd dominus non te-
109 neatur præferre veterem conductorem in nova locatione, ut
non procedat ſi talis conductor ſit ſcolaris, vel Magiſter,
quia eis competit prælatio, ut eſt text. *in cap.* 1. *de loc.* & poſt
alios tradunt Gratian. *diſcept.* 357. *n.* 24. Boer. *dec.* 107. *n* 3.
ad med. Cartar. *deciſ.* 97. *num.* 2. *&* 5. Afflict. *deciſ.* 238.
num. 3. Caſtill. *deciſ.* 114. *n.* 13. Maſtrill. *deciſ.* 309. *n.* 13.
Balt. de Angel. in addit. ad Gizzar. *deciſ.* 5. *num.* 12. ex qui-
bus patet hanc eſſe communiter receptam, à qua propterea
non recedendum, licet contrariam teneat ſignanter Valaſc.
de jur. emphyt. quæſt. 24. *num.* 2. *ante finem.*

Quartò limitatur in pauperibus, & aliis miſerabilibus per-
110 ſonis, eis enim quoque competit idem privilegium prælatio-
nis, ut tradit Caroc. *d. tit. de libert. quæſt.* 1. *num.* 26. & ul-
tra ibi citatos Navar. *in praxi privil. miſer. privileg.* 42.
Leoncill. *de privileg. pauper. par.* 2. *privil.* 231. Baltaſ. de
Ang. in addit, ad Gizzar. *deciſ.* 5. *num.* 15.

Quintò limitatur in Eccleſia, & locis Piis, quæ pariter
111 eodem privilegio gaudent, ut præferantur in concurſu novi
conductoris, Genuen. *in pract. Eccl. quæſt.* 425. *n.* 2. Novar.
de privil. Miſerabilium perſonarum privil. 42. *num.* 6.

Sextò limitatur in prædiis fiſcalibus, quorum conducto-
112 res antiqui præferuntur novis, quatenus pares conditiones
faciant, *l. congruit & l. fin. in fin. Cod. de loc. prædior. Civil.
l.* 11. Mynſing. *obſervat.* 23. *n.* 4. *cent.* 4. Boer. *dec.* 107. *n.* 3.
ad med. Tiraq. *de retract. lignag.* §. 1. Gloſ. 18. *n.* 6. Pere-
grin. *de jur. fiſc. lib.* 6. *tit.* 5. *n.* 5. idque procedit etiam in con-
ductoribus gabellarum fiſcalium, ut per Afflict. *de jur. pre-
113 tamiſ. in rubr. n.* 2. Gratian. *diſcept.* 357. *n.* 7. & non ſolùm
in conducentibus à fiſco, ſed etiam in conducentibus à mu-
nicipio, & Caſtro, Gutier. *pract. quæſt. civ. lib.* 1. *quæſt.* 38.
n. 6. Ceval. *quæſt.* 756. *n.* 62. *& ſeq.* Grat. *d. diſcept.* 357. *n.* 19.

Et quamvis text. *in dicta l. congruit*, loquatur tantùm de
114 veteribus poſſeſſoribus fundorum publicorum, & ideò non
videatur extendenda ad eos conductores, qui propter brevi-
tatem eorum conductionis non poſſunt dici veteres, ut ſenſit
Valaſc. *de jur. emphyt. quæſt.* 24. *num.* 2. *verſ. nec illud omi-
ſerim*, tamen contrarium latè probat Gratian. *diſcept.* 357.
num. 15. *& ſeq.* ubi auctoritate, quàm plurimum tradit in
hoc differre conductores fiſci à conductoribus bonorum pri-
vatorum, quòd iſti niſi locatio ſit ad longum tempus, non
acquirunt jus in re, ſecus autem conductores fiſci, & pro-
pterea iſtis competere dictam prælationem, etiam ſi non
ſit ad longum tempus.

115 Non tamen poſſet talis conductor prætendere hanc præ-
lationem, ubi non ſolviſſet penſiones præteritæ locationis,
Caroc. *tit. de loc. publ. quæſt.* 4. *in princ.* Gratian. *diſcept.* 357.
116 *num.* 22. prout etiam ſi expreſsè renunciaſſet inquilinatui,
& feciſſet pactum de evacuando finita locatione, *ut in
deciſ.* 692. *num.* 11. *par.* 1. *recent.* ubi expreſsè renuntia-
tum fuiſſe inquilinatui, patet ex principio.

117 Septimò idem eſſe in conductoribus bonorum Eccleſiæ,
tradunt aliqui, & ſignanter Rebuff. *de alien. rer. Eccl. n.* 62.
Aiter. *conſ.* 51. *per tot.* Cevall. *quæſt.* 756. *num.* 68. *& ſeqq.*
Gratian. *diſcept.* 357. *n.* 42. ubi quòd videtur hæc æquior,
ut præferatur antiquus conductor, dum inde Eccleſia nul-
lum patitur damnum, & Adminiſtratores Eccleſiæ debent
ſemper habere præ oculis æquitatem *& diſc.* 715. *num.* 20.
Baltaſſ. de Angel. in addit. ad Gizzar. *deciſ.* 5. *n.* 10. *ad fin.
& ſeq.* & ſenſit Rot. *deciſ.* 692. *num.* 11. *par.* 1. *recent.*

Verùm quia hoc adverſus Eccleſiam non reperitur jure
cautum, & Doctores illud deducunt *ex d. l. congruit*, loquen-
te de conductoribus rerum fiſcalium; prædicta opinio pati-
tur difficultatem, quia eſt præjudicialis Eccleſiæ, quæ per
eam privatur facultate liberè diſponendi de re ſua, & diſpo-
ſita in fiſco poſſunt tradi ad Eccleſiam in favorabilibus, non
in damnoſis, & maximè cùm urgeat ſpecialis ratio conce-
dendi dictum privilegium conductoribus prædiorum fiſca-
lium, videlicet quia fiſcus quandoque compellit eos invitos
continuare, *l. Cetem ferro*, *§ ult de publican.* unde convenit,
quòd è contra eos continuare volentes præferat, ut poſt alios
tradit Gratian. *d. diſcept.* 357. *n.* 12. *&* 13. quæ ratio non mi-
litat in Eccleſia, ut benè advertit Ricc. *deciſ.* 181. *num.* 4. 118
par. 1. undè patet ſimile non applicari, & veriùs eſſe limita-
tionem prædictam in conductoribus bonorum Eccleſiæ non
ſubſiſtere, ut meliùs tenent Franc. à Pont. *conſ.* 23. *num.* 10.
& 26. Larata *conſ.* 18. *n.* 6. *& ſeq.* ubi de communi Genua *in
pract. Eccleſ. quæſt.* 421. *n* 4. Novar. *de privil. miſer. perſon.
privil.* 42. *num.* 7. Vincent. de Franch. *deciſ.* 406. *per tot.* &
ſignanter *n.* 8. Ricc. *dec.* 181. *per tot. par.* 1. Tapia *dec.* 59.
num. 10. *ad fin.* Caſtill. *deciſ.* 114. *n.* 10. *& n.* 17. *& ſeq. ubi
num.* 20. teſtatur hanc eſſe veriorem, *& num.* 21. quòd ita vi-
dit ſemper practicari, & ita fuit in illa cauſa judicatum,
Maſtrill. *deciſ.* 309. *num.* 17. *& ſeqq.* ubi de communi.

Et hæc opinio faciliùs procedit in Hoſpitali laicali, vide- 119
licet auctoritate Epiſcopi non erecto, quia in eo non appli-
cantur loquentes de Eccleſia, & locis Eccleſiaſticis, ut dixit
Rot. *d. deciſ.* 692. *num.* 11. *par.* 1. *recent.*

Octavò limitant aliqui, ut regula prædicta procedat tan-
tùm in prædiis Urbanis, & volunt in ruſticis ſemper conce- 120
dendam dictam prælationem antiquo conductori, ita ſen-
tire videtur Afflict. *deciſ.* 238. *num.* 2. *& ſeq.* quem ſequun-
tur ibidem ſui Addentes, nec ab eo diſſentit Cartar. *deciſ.* 97.
num. 7. Borgnin. *deciſ.* 30. *num.* 97. *par.* 2.

Verùm Afflictus loquitur in terminis conſuetudinis Nea-
politanæ, non autem juris communis, ut enim declarat 121
Franc. à Ponte *conſ.* 23. *n.* 20. *& ſeqq.* quem refert, & ſequi-
tur Caſtil. *deciſ.* 114. *n.* 17. de jure enim dicta limitatio non
ſubſiſtit, cùm in utriſque prædiis æquè militet ratio illa,
quòd quiſque rei ſuæ ſit moderator, & arbiter, & prædicta
l. ne cui, C. locati, in qua habetur dicta Regula, quòd non te-
neatur quis præferre veterem conductorem, non ſolùm lo-
quatur de locatione Domus, ſed etiam de locatione loci, 122
cujus appellationem ad agros quoque pertinere Labeo defi-
nivit, ut habetur *in l.* 2. *§.* 1. *verſ. publici loci appellatio, ff. ne
quid in loc public.* imò & magis ad ruſtica, quàm ad Urbana,
licèt ad utraque, ut habetur *in l. locus* 60. *propè fin.* ibi *loci ap-
pellationem, non ſolùm ad ruſtica, verùm ad Urbana quoque
pertinere*, Labeo ſcribit, *ff. de verb. ſignif.* undè in utriuſque 123
procedere dictam Regulam ultra Pont. & Caſtill. ubi ſupra
benè firmant etiam Fab. de Ann. *conſ.* 77. *ſignanter num.* 11.
Ricc. *dec.* 18. *ad finem par.* 1. Maſtrill. *dec.* 309. *n.* 18. & hæc
eſt verior opinio, ut dicit Gratian. *diſcept.* 357. *n.* 31. *& ſeq.*

Nonò limitatur procedere, ut non teneatur Dominus 124
præferre primum conductorem in locatione ad breve tem-
pus, ſecus autem in locatione ad tempus longum, & præci-
puè in locatione perpetua, vel ad certas generationes finitas,
quia tenetur renovare deſcendentibus, juxta celebrem do-
ctrinam Bartol. *in lib.* 1. *§. permittitur, num.* 1. *ff. de aqu.
quotid. & æſtiv.* ſed de ea latè dicemus *in cap.* 61.

Competit, & alio caſu prælatio in locatione, videlicet ſi
Princeps, aut Baro velit locare civitatem, aut terram, vel ali- 125
quam juriſdictionem in ea, & Communitas illius velit præ-
ferri in tali locatione, ad redimendum ſe à vexatione con-
ductoris, quia debet præferri, Marcha *vot.* 240. *n.* 7. *& ſeqq.*
& procedit nedum in locatione ad longum tempus, ſed 126
etiam in locatione ad modicum, Novar. *quæſt. forenſ.* 106.
num. 4. *verſ. & requiſitus ego*, Ricc. *deciſ.* 236. *n.* 2. *par.* 3.
ubi ita fuiſſe judicatum refert. Et generaliter hanc prælatio-
nem competere in alienatione etiam impropria, & actu ſimi-
li, dixit Mandell. *conſ.* 111. *num.* 23. *poſt med.*

Et licèt major pars univerſitatis diſſentiret, adhuc minor 127
eſſet audienda in hac prælatione, ut tradunt Fab. de Ann.
conſ. 55. *n.* 26. *& ſeqq.* Larat. *conſ.* 84. *n.* 9. *& conſ.* 86. *n.* 76.
& ſeqq. Novar. *d. quæſt.* 106. *n.* 7. *& quæſt.* 120. *n.* 8. *& ſeqq.*
ubi *num.* 10. quod particulares volentes præferri, ſolvunt de
proprio, & ſoli percipiunt introitum *par.* 1.

Et procedit eadem prælatio etiamſi Baro locare volens
eſſet

Digitized by Google

ſſet Eccleſiaſticus, Ricc. *deciſ. 236. n. 4. par. 3.* & qoamvis plures terræ ſimul locentur, & una tantùm velit conducere jure ſuo, quatenus ſint ſeparatæ, non autem unicam Baroniam conſtituentes, ut de prælatione in venditione tradit Camill. de Curt. *in diverſ. jur.* Feud. *cap. 3. num. 69.*

De locatione duobus facta quis præferatur,

S U M M A R I U M.

1 *Duobus facta locatione ejuſdem rei quis præferatur, eſt caſus frequens.*
2 *Et ſi nulli facta traditio, præfertur prior in locatione.*
3 *Si facta uni à domino, alteri ab adminiſtratore, & neſciatur quis ſit prior, præferendus eſt, qui conduxit à domino.*
4 *Epiſcopus, ſi beneficium uni conferat, & alteri conferat Vicarius, & neſciatur, quæ ſit prior, præfertur illa Epiſcopi.*
5 *Lim. ſi locatio facta à Procuratore eadem die habeat horam, quæ præfertur.*
6 *Hora appoſitio in actum, facit ejus probationem, tanquam magis ſpecificam præferri.*
7 *Lim. ſi appoſitio horæ ſit nimis affectata.*
8 *Duobus ſi facta ſit locatio, & neſciatur cui prius, quæ prævenit in apprehenſione poſſeſſionis, præfertur.*
9 *Poſſidens in pari gradu, dicitur majus jus habere.*
10 *Emptor poſterior cui res tradita fuit, præfertur primo emptori.*
11 *Duobus re locata, primus conductor præfertur, etiamſi res ei non ſit tradita, ſed ſecundo.*
12 *Contr. quod præferatur ſecundus cui res tradita.*
13 *Actio generalis competens conductori contra locatorem, non datur contra alium conductorem poſteriorem.*
14 *Argumentum à contrario ſenſu, reſtringendum eſt ad limites ſenſus directi.*
15 *Conductor, licèt non poſſideat, tamen detinet.*
16 *Ampl. ut etiam in locatione ad longum tempus præferatur ſecundus conductor, cui facta traditio, & num. 18. & 19.*
17 *Dominium non transfertur per locationem ad longum tempus, niſi ſit juncta traditio rei.*
20 *Lim. quod dictum eſt, ſecundum conductorem cui facta traditio, præferri, ut non procedat, ſi à penſione ceciderit.*
21 *Lim. 2. ſi primus conductor habeat hypothecam pro obſervantia contractus.*
22 *Decl. dictam ſecundam limitationem non procedere, ſi hypotheca non ſit valida, vel rem locatam non comprehendat.*
23 *Decl. 2. primum conductorem, debere agere hypothecaria, pro intereſſe rei ſibi à domino non traditæ.*
24 *Limitatur etiam aliis modis prædicta opinio relativè,*
25 *Secundus emptor præfertur, etiam ſi non ſit ei tradita actualis poſſeſſio, ſed tantùm per clauſulam,* conſtituti.
26 *Clauſula,* conſtituti *cedit naturæ contractus, in quo eſt appoſita, non transferentis poſſeſſionem.*
27 *Clauſula,* conſtituti *non transfert detentationem ad poſſeſſionem actualem.*
28 *Precarium additum clauſulæ,* conſtituti *minuit ejus vim.*
29 *Clauſula,* conſtituti *cum precario transfert ſolam civilem poſſeſſionem, & ſine precario transfert civilem, & naturalem, & remanet conſtituenti ſola detentatio.*
30 *Clauſula,* conſtituti, *& precarii, non operatur in contractu locationis.*
31 *Lim. ſi appareat de voluntate contrahentium illam accommodandi naturæ contractus, & transferendi ſolam detentationem.*
32 *Decl. requiri expreſſè actum eſſe de transferenda ſola detentatione.*
33 *Detentatio tranſlata in primum conductorem per clauſulam,* conſtituti, *operatur, ut præferri debeat ſecundo, cui res fuerit tradita actualiter.*
34 *Clauſula,* conſtituti, *tribuit conſtitutario facultatem capiendi propria auctoritate.*
35 *Ampl. procedere etiam in contractu locationis, & ſenſus, in quibus aliàs d. clauſula eſſet inepta.*
36 *Clauſula,* conſtituti *favore ſecundi conductoris, tribuit ei prælationem adverſus primum.*
37 *Clauſula,* conſtituti *operatur, ut peti poſſit aſſociatio contra tertium poſſeſſorem.*
38 *Secundus conductor cui res tradita fuit, non præfertur primo conductori, ſi de tempore, quo conduxit, habuit ſcientiam primæ locationis.*
39 *Privilegiatus non utitur privilegio, contra æqualem privilegiatum.*
40 *Conductor prætendens prælationem contra alium, poteſt intentare judicium de migrando, & ſi ſuccumbat reverti ad judicium voluntarium prælationis.*
41 *Hypothecaria actio non competit contra tertium, niſi excuſſo principali debitore, ejuſque fidejuſſoribus.*
42 *Decl. non procedere, ſi tertius non poſſideat nomine ſuo, ſed debitoris,*

C A P U T XXI.

VIdimus de prælatione aliquibus in conductione competente, nunc non omittendum videre, quid ſi duo, vel plures, quorum neutri ulla prælatio competebat, conductionem actualiter à Domino reportaverint, an, & qui ex eis 1
ſit præferendus, eſt enim hic caſus frequens, & quotidianus, ut dicit Jaſ. *in l. quoties n. 32. verſ. tertio decimo ff. de rei vind. & repetit.* Carocc *de loc. tit. de loc. duobus*, & ſi neutri facta ſit traditio rei, ſed uterque agat, præferendus erit is, qui prior fuit in reportanda locatione, juxta regulam, qui prior in 2
tempore potior in jure, & in ſpecie, quòd operis duobus locatis, conveniat primo conductori ante ſatisfieri, dicit text. *in l. in operis, ff. locat.* ubi eſt Gloſ. magna reſpondens pluribus objectis, quæ fieri poſſent contra textum illum, ſi autem detur caſus, quòd quis habeat adminiſtratorem bonorum, ſeù 3
procuratorem cum facultate locandi, & eadem die ipſemet Dominus uni, & adminiſtrator alteri locet, & neſciatur quis prævenerit, tunc dicendum eſſet præferri debere cum cui locavit Dominus, ut in ſimili de Epiſcopo concedente facultatem Vicario ſuo beneficia conferendi, quòd ſi eodem tempore diverſis perſonis ipſe Epiſcopus, & Vicarius conferant, ille qui habet collationem ab Epiſcopo, præferri debeat, Jaſ. *in l. 1. n. 6. ff. ſol. matrim.* Calder. *conſ. 2. de offic. Vicar.* 4
Rebuff. *in praxi beneſ. tit. de forma Vicariat. Archiep. n. 121.* Sbrozz. *de offic. Vic. l. 2. q. 94. n. 5.* Azor. *inſt. moral p. 2. l. 3. c. 40. quæſt. 12. verſ. ſed quid*, niſi fortè locatio facta à Procuratore haberet horam, in qua facta fuit, quia per illam appoſitio- 5
nem horæ, ejus probatio plus continet, & eſt magis ſpecifica, & ideò præfertur, & prævalet alteri, Jaſ. *in d. l. 1. n. 6.* ubi quòd evenit collatione ejuſdem Beneficii facta ab Epiſcopo, & à Papa, quòd cùm in collatione facta ab Epiſcopo eſſet hora, fuit Romæ multùm diſputatum, & credit fuiſſe ob- 6
tentum, quòd præferenda eſſet illa Epiſcopi propter horam, quod veriùs aſſerit Dec. *in c. Paſtoralis n. 18. de reſcript. & conſ. 169. in fin.* Menoch. *de arb l. 2. caſu 48. n. 2. & 25. & ſeq.* Gratian. *diſcept. 742. n. 71. verſ. præſertim, quia cum ſeqq.* Buratt. *dec. 30. n. 1.* Merlin. *dec. 878. n. 1.* niſi tamen appoſi- 7
tio horæ eſſet nimis affectata, quia tunc non eſſet habenda in conſideratione, ut dixit Rot. in una Firmana fideicommiſſi 26. Januarii 1663. §. *nec urget* cor. Veroſpio his verbis.

„ Nec urget, quòd Parochus in mortuorum libro de„ ſcripſerit, pulſata prima noctis hora deceſſiſſe Joſephum, „ periodè, ac ſi à Fulchis apprehenſa Domorum poſſeſſio „ poſt dimidiam noctis horam, ac nondum conſequenter „ extincto Joſepho, nequeat ſubſtineri. Huic enim adnota„ tioni oti affectatæ nimis nullam Domini fidem adhiben„ dam fore cenſuerunt. Hora namque deceſſus à Parochis „ adnotari non ſolet, dum maximè idemmet Parochus, „ ulla abſque expreſſione horæ, antecedenter obitum de„ ſcripſerat, cui debet adnotationi tamquam primitùs ex„ preſſæ deferri ad text. *in c. cùm in tua 44.* ubi Abb. *num. 9.* „ Felin. *n. 4 de teſtib.* Coro. *conſ. 27. n. 15. vol. 3.* Menoch. *de* „ *arbit. caſ. 108. num. 10. & 11.* Surd. *deciſ. 107. n. 7.* Rot, „ *dec. 346. n. 2. cum ſeq. par. 1. diverſ.* & in Colonien. legi„ timitatis 5. Junii 1655. *in §. contra coram me.* Præſertim „ quia hæc Patris Capuccini atteſtatione corroboratur, aſ„ ſerentis nimirum ſe præſente, Joſephum nondum pulſata „ hora dimidia noctis Deo animam reddidiſſe, Abb. *in c. lit*„ *teris 14. n. 2. de præſumpt.* Soccin. Sen. *conſ. 253. n. 1. ad* „ *med. verſ. 2. etiam lib. 2.* Roman. *conſ. 305. num. 3. verſ.* „ *item limitatur*, Aym. *conſ 6. num. 45.* Hæc Rota.

Et quando omninò ignoretur ex duobus conductoribus, 8
cui priùs locatio facta fuerit, tunc ſi unus prævenerit in rei apprehenſione, ille pariter erit præferendus, quia in pari gradu melior eſt conditio poſſidentis *c. in pari de reg. jur. in 6.* & in re obligata duobus in ſolidum, *l. ſi debitor 10. ff. de pign.* Soccin. Sen. *conſ. 135. n. 2. propè fin. verſ. ſed apertiſſimum eſt l. 1*, adeò ut, ex eo quòd unus poſſidet, dicatur majus jus h[illegible]ere,

Vinc,

Google

Vinc. de Franch. *dec.* 260. *num.* 4. *& dec.* 550. *num.* 12. Rot. *dec.* 17. *n.* 18. *part.* 4. *tom.* 2. *rec.*

At difficultas eſt ſi unus ex conductoribus habeat anterioritatem in contractu, alius verò habeat poſſeſſionem, ſeu detentationem rei, ſi videlicèt Dominus duobus locaverit, & rem primo non tradiderit, ſed ſecundo, quis ex eis ſit præferendus, in qua quidem difficultate in terminis venditionis habemus textum apertè decidentem favore ſecundi, *in l. quoties, C. de rei vindic.* at reſpectu locationis Jaſ. *in eadem l. ſub n.* 32. *in l.* 13. *limitatione,* dicit, quòd licèt non inveniat benè in ſpecie à ſcribentibus tactum, tamen ipſe tenet con-
10 trarium, ut videlicet præferatur primus conductor, & non procedere dictam legem, idque comprobat quinque modis,
11 & eum ſequitur Natta *conſ.* 261. *n.* 10. ubi etiam aliter comprobat, & ampliat procedere, etiamſi prima locatio facta ſit negotiorum geſtori, & antequam dominus eam ratam habeat, fiat ſecunda alteri, quòd adhuc illa prima ſit præferenda, Cephal. *conſ.* 718. *n.* 35. *& ſeq.* Cevall. *com. contra com. q.* 756. *n.* 52. *& ſeq.* ubi *n.* 58. hanc veriorem dicit Gamma *dec.* 130. *n.* 1. & Giurba *deciſ.* 59. *n.* 15.

12 Sed contrarium videtur tenendum non ſolùm *ex dicta l. quoties,* quæ licèt loquitur in venditione, tamen allegari poteſt etiam in locatione, quæ ſimilis eſt venditioni, & eiſdem juris regulis conſiſtit, ut dicit text. in *l.* 2. *ff. locat.* ſed etiam, quia ſecundus conductor poſſidens, eſt tutus exceptione, quia primus nullam habet contra eum actionem, cùm ex ſimplici locatione nulla ei competat actio realis, & perſonalis non datur contra ſingularem ſucceſſorem, qualis eſt conductor, prout hunc articulum examinando conſideravit Rot. *in dec.* 2. *& loc. & cond. alias, dec.* 879. *in ant.* quam dec. ſeq. & comprobat Soccin. Sen. *conſ.* 29. *n.* 7. *& ſeqq. lib.* 4. & idem per eamdem rationem tenuit Alex. *conſ.* 122. *lib.* 5. Cov. *var. lib.* 2. *reſol.* 19. *n.* 8. Marta *vot.* 35. *n.* 13. *& ſeq.* Addeo. ad Gamm. *d. dec.* 130. & hanc eſſe magis communem dicit Carocc. *tit. de loc. duob. n.* 5. & veriorem dicunt Purpurat. in addit. ad Jaſ. *in d. l. quoties n* 32. *lit. E. &* Galvan. *conſ.* 30. *n.* 13. Gomeſ. *ad l.* 40. *Taur. n.* 16. *verſ.* 4. *deducitur, & variar. reſol. tom.* 2. *c.* 2. *n.* 20. *verſ. ſecundò principaliter,* Hermoſill. ad Gregor. Lopez *ad l.* 50. *tit.* 5. *p.* 5. Gloſ. 1. *n.* 3. Vela, qui alios plures citat *differt.* 19. *n.* 29. *lib.* 1.

Nec obſtant tenentes primam, nam Jaſon. quem alii ſequuntur, non vidit ut poterat Soccin. Sen. Alex. & Rotam ubi ſupra, nec animadvertit ad dictam rationem per eos conſideratam, quòd conductor in re conducta non habet
13 ullum jus, ſed ſolum ei competit actio perſonalis contra locatorem, quæ non competit contra ſecundum conductorem, prout firmavit ultra prædictos etiam Rota coram Cavaler. *dec.* 612. *n.* 2. quæ ratio non eliditur per argumenta à Jaſone pro ſua opinione comprobanda relata, quæ etiam ſunt levia; nam primum quòd *d. l. quoties* ſit ſituata ſub titulo *de empt. & vend.* non concludit, quid ergo aliud dicendum ſit in locatione, & conductione? Secundùm quòd ratio fundamentalis, cur ſecundus emptor cui facta traditio, præferatur primo *in d. l. quoties* ſit, quia per ſolam venditionem non transfertur Dominium, niſi ſequatur traditio, & ideò ſecundus emptor ſit præferendus primo, ex quo ipſe habet dominium in re, & non primus, quod dominium non poteſt allegari per ſecundum conductorem, non concludit, quia ſecundo conductori ſufficit poſſeſſio ad ſe tuendum, ut dictum eſt. Tertium de regula, quòd ubi requiruntur duo ad perfectionem actus, ille in quo utrumque concurrit, præferatur habenti unum, juxta Doctr. Bart. ibi, quòd applicetur in emptione ad affectum acquirendi dominium, quòd requiratur venditio, traditio, at ſecus in locatione, in qua non agitur de translatione Dominii, pariter non concludit eadem ratione, quòd dominium non ſit neceſſarium ad effectum dictæ Prælationis, de qua agitur. Quartum quòd faciat Gloſ. allegans *l. in operis, ff. locat.* ſeu potiùs eadem lex dum habet, quòd ſi quis locet operas ſuas duobus, tunc in concurſu præferendus ſit primus conductor, non ſtringit, quia loquitur, ubi neutri facta ſit traditio, ut dicit Rota *in d. deciſ.* 2. *num.* 3. *verſ. imò videtur,* & ubi conductor primus intentat judicium contra locatorem, non autem ſi agat contra tertium, ut dicit Alex. *d. conſ.* 122. *n.* 7. *verſ. nec etiam obſtat, lib.* 5. ubi etiam ulteriùs dicit in dicta lege ſpecialiter eſſe inductum, ut quando in locatione verſatur factum cohærens perſonæ tunc præferatur primus conductor, ut ibi notat Bart. quem etiam ſequuntur alii relati per Caroc. *d. tit. de locatione duobus, n.* 8. *& ſeq.* & ideò non trahendam ejus diſpoſitionem ad alios caſus. Quintum denique, quòd faciat, *l. ne cui, C. locat.* ſic deduci poſſe videtur: in dicta lege dicitur, quòd Dominus poteſt liberè locare alteri finita prima locatione, ergo non poteſt ante eam finitam, ſed reſpondetur dictam l. loqui de primo conductore, cui res fuit tradita, ibi *nomine conductoris accipit,* & ideò dum dicit, quòd ipſe non poteſt finita locatione impedire ſecundum conductorem, quatenus ex eo ſumi debeat dictum argumentum a contrario ſenſu, ut ante finitum tempus poſſit, certè intelligendum eſt in eodem terminis ſui ſenſus directi, & ſic in primo locatore, cui facta ſit traditio, prout de tali argumento, quod reſtringendum omninò ſit ad limi- 14
tes directi ſenſus legis, à qua ſumitur, tradunt Oſaſc. *dec.* 85. *n.* 14. Hodiern. ad Surd. *dec.* 75. *n.* 2. Rot. cor. Mantic. *dec.* 283. *n.* 3. & in ſpecie aliter, & latius *d. l. ne cui,* reſpondet Alex. *d. conſ.* 122. *n.* 8. *verſ. non obſtat etiam, lib.* 5. & latiùs ſingulis prædictis fundamentis Jaſon. reſpondet etiam Vela poſt hæc ſcripta viſus, *differt.* 19. *à num* 3. *ad* 29. ubi, & optimè materiam proſequitur per totam differt. ubi ſignanter *à n.* 55. reſpondet quoque alteri fundamento dictæ contrariæ ſententiæ, quòd nihil poſſit tribuere poſſeſſio ſecundo condu- 15
ctori, ex quo ipſe non poſſidet ſibi, ſed domino, *leg. cùm in plures* 60. *§. hæredem coloni, ff. loc.* & dominus teneatur rem tradere, ut conſiderat Cevall. *quæſt.* 756. *n.* 59. dicens eum falli, dum putat poſſeſſionem conductoris nullius momenti eſſe, quia licèt poſſideat domino, quoad illius jus illæſum conſervandum, tamen in poſſeſſione eſt, *l. ſi quis ante to. §.* 1. *ff. de acquir. poſſ.* camque proprio nomine detinet, quantum opus eſt ad fruendum re locata, ita ut ſi dejiciatur ab ea, ſaltem Judicis officio eam recuperet, *l. Aquilius, ſeu Attilius Regulus* 27. *ff. de donat.* & ibi Gloſ. ult. & Bart. *num.* 2. Natt. *conſ.* 51. *n.* 27. Cephal. *conſ.* 301. *n.* 32. cum alibi pleniſſimè per Velant cumulatis.

Retenta autem hac ſecunda ex dicta ratione pro ea conſiderata quòd per ſimplicem conductionem nullum acqui- 16
ratur jus in re, & ideò non valeat primus qui ſimpliciter conduxit, agere contra ſecundum rem detinentem, deduci poſſe videbatur una limitatio, quòd ergo non procedat eadem opinio, ſi prima locatio ſit ad longum tempus, ex quo in ea transfertur dominium utile in conductorem, ut dictum eſt alibi, ſed fallacia in eo ſtat, quòd dominium non transfertur per ſolam locationem, ſed tantùm juncta traditione, *l. ſi ager* 51. *ff de rei vind. l. traditionibus* 20. *C. de pact.* Cocc. *dec.* 49. *n.* 5. Seraph. *dec.* 783. *n.* 13. quod in locatione ad modicum tempus non procedit, nam in ea, neque etiam per traditionem jus aliquod in re conſtituitur, ut dicit Rot. *in d. dec.* 2. *n.* 3. *de loc. in antiq.* præter quam quòd quando lo- 17
catio transferret aliquod jus in re, adhuc quia idem operetur ſecunda locatio, ex eo præferendus eſſet ſecundus conductor ex quo primus adeptus eſſet rei poſſeſſionem, ſecundùm Alex. *d. conſ.* 122. *n.* 2. *ad fin. verſ. præterea licèt lib.* 5. & ſic limitatio non procedit.

Prout etiam non procedit limitatio, quam formant ali- 18
qui, ut dicta opinio procedat è contra ubi locatio ſecunda facta eſt ad longum tempus, ſecus autem ſi ad breve, quam poſt Mozz. *de contr. lib. de locat n.* 11. *fol.* 94. ſequitur Borgn. *dec.* 25. *n.* 19. *verſ. tamen quando, part.* 2. quia nempè moventur ex eo quòd ad hoc ut ſecundus conductor præferri debeat primo, neceſſe ſit eum habere dominium, quod ſupra diximus non ſubſiſtere.

Animadvertendum tamen ex prædictis, quòd dubitatio 19
vertitur in locatione ad modicum tempus, in qua per traditionem non transfertur ullum dominium prout transfertur in venditione, de qua loquitur *d. l. quoties, C. de rei vend.* ſecus autem in locatione ad longum tempus, & emphyteuſi, ac feudo, in eis enim procedit abſque difficultate eadem lex, ut per Roſſ. de Feud. *in c.* 6. *concl.* 9. *n.* 1. *& ſeq.* Rot. *dec.* 664. *n* 18. *p.* 2. *rec.* & cor. Gt. *dec.* 567. *n.* 8. & ibi Add. Vela *diff.* 19. *n.* 48.

Duæ tamen aliæ limitationes veræ deducuntur ex prædi- 20
cta ratione, quarum prima eſt, quòd dum in ea dicitur ſecundo conductori ſufficere poſſeſſionem, ſeu rei detentationem opinio prædicta non procedat, ubi licèt ei res tradita fuerit, tamen ab ea poſtea ceciderit, & reverſa ſit ad locatorem, quia tunc in concurſu non eſſet præferendus, ſed primus, ut ſenſit Rota *in dec.* 2. *ad fin.* Soce. Sen. *dicto conſ.* 29. *n.* 7. *poſt med. lib.* 4. Adden. ad Gamm. *dicta dec.* 130. *ad med.* Caroc. *d. tit. de locat. duob. num.* 12. Hermoſil. ad Lopez *in d. l.* 50. *n.* 4. & latiſſimè Vela *diff.* 19. *n.* 30. *& ſeq. uſque ad fin.*

Secunda eſt, ut eadem opinio tamquam fundata in eo quòd primus conductor nullam habeat actionem realem, non procedat, ubi haberet hypothecam, ſi videlicet locator pro obſervantia contractus etiam ſua bona expreſsè condu- 21
ctori obligaſſet, tunc enim vigore talis obligationis agere valeret contra ſecundum, Adden. ad Gamm. *d. dec.* 130. *poſt med. verſ. Adde etiam,* Herm. ad Greg. Lopez *in l.* 50. *tit.* 5. *p.* 5.

Gloſ. 1. *n.* 5. & latiſſimè Vela *differt.* 20. *n.* 1. *& plurib. ſeq.*
& faciunt Menoch. *conſ.* 1153. *nu.* 57. Adden. ad Greg. *dec.*
567. *num.* 10. *verſ.* 4.
22 Declaratur tamen iſta limitatio primò, ut non procedat
ſi hypotheca non ſit valida, vel non capiat rem illam loca-
tam, ut in caſu Soccin. Sen. *dictæ conſ.* 29. *n.* 10. *& 11. lib.* 4.
23 & ſecundò, ut non propterea poſſit primus conductor age-
re pro conſecutione rei vigore locationis, dicendo ſecun-
dum non poſſe ſe opponere, ſed agere debere hypothecaria
pro intereſſe rei ſibi à domino non traditæ, ſecundùm Alex.
conſ. 122. *num.* 10. *verſ. & ſi dicti lib.* 5.
24 Ultra has limitationes, quæ ſpecialiter conveniunt dictæ
opinioni pro ſecundo conductore, ex quo deducuntur ex
ratione, in qua illa fundatur, poſſent etiam hic facilè addi
quamplures aliæ, quæ dantur. *d. l. quoties, C. de rei vindicat.*
quæ applicatur etiam in propoſito duorum conductorum,
ut per Cephal. *conſ.* 718. *num.* 13. verùm quia magis propriè
ſpectant ad materiam emptionis, & venditionis, in qua lo-
quitur dicta lex, ideò ad eam tractantes me remitto, & ad
ſcribentes *in eadem leg.* & ſignanter ad Jaſ. qui in ſpecie plu-
rimas limitationes cumulat, nec non ad Ant. Gabr. *tit. de
empt. & vend. concluſ.* 2. & Adden. ad Gregor. *dec.* 567. ubi
brevibus verbis more ſuo elatè loquitur, & ſex limitationes
magis practicabiles refert.
25 Verùm non omittendum tangere difficultatem, quæ oriri
poteſt circa eamdem opinionem in materia conductionis, ſi
videlicèt ſecundo conductori non ſit tradita res actualiter,
ſed tantùm per clauſulam, *conſtituti*, an eodem modo ſit præ-
ferendus; licèt enim in materia emptionis communiter re-
ſolvatur affirmativè, ut videre eſt penès Dec. *in l. contractus
n.* 18. *ff. de reg. jur.* Menoch. *conſ.* 1153. *n.* 62. Barz. *dec.* 66.
n. 39. *ad fin.* Adden. ad Greg. *dec.* 567. *n.* 10. *verſ. ſecundo non
procedit*, Rot. *dec.* 308. *n.* 7. *verſ. præterea, nec etiam termi-
ni, part.* 5. *rec.* & procedere etiam in terminis locationis ſen-
tiat Caroc. *de locat. duob. n.* 18. tamen difficultatem facit,
quòd de natura contractus locationis, & conductionis eſt,
quòd conductor non poſſideat, *l.* 1. *C. de uſucap. & l. certè,
§. is qui, ff. de precario*, quæ natura contractus prævalet præ-
26 dictæ clauſulæ, adeò ut ipſa in locatione appoſita poſſeſſio-
nem non transferat, Caſtr. *in l. non ſolum* 33. *§. qui pignori,
nu.* 2. *ff. de uſuc.* Alex. *conſ.* 121. *n.* 1. *verſ. confirmo quia, &
ſeq. lib.* 5. *& latè* aliis adductis Tiraq. *de conſt. p.* 3. *limit.* 22.
Et quamvis in conductorem transferatur ſaltem detenta-
tio rei, quæ dicitur poſſeſſio actualis, & eſt talis, quæ ſuffi-
cit ad effectum dictæ prælationis, non proinde tollitur diffi-
27 cultas, quia per clauſulam prædictam detentatio, & poſſeſ-
ſio actualis non transfertur, ut tradunt Alex. *in l. quod meo,
n.* 26. *ff. de acquir. poſſ.* Gratian. *diſcept.* 502. *nu.* 6. Viv. *opin.*
623. *n.* 2. Joſ. Ludov. *dec. Peruſ.* 29. *nu.* 37. Rota coram Put.
28 *dec.* 2. *ſub tit. de empt. & vend.* etiamſi non ſit additum
præcarium, quod minuit virtutem clauſulæ, *Conſtituti*, Bald.
conſ. 482. *n.* 10. *& 11. lib.* 1. quando enim additur præcarium
29 transfertur ſola civilis poſſeſſio, & retinetur naturalis, &
quando conſtitutum eſt ſimplex ſine præcario, transfertur
poſſeſſio civilis, & naturalis, & conſtituenti remanet ſola
actualis, ſeu detentatio, Ang. *conſ.* 373. *in princ. verſ. unde*,
Corn. *conſ.* 55. *n.* 4. *ad med. lib.* 3. Bertrand. *conſ.* 73. *n.* 1. *poſt
med. lib.* 3. & aliis pleniſſimè cumulatis diſtinguendo firmat
Tiraq. *in ſuo eleganti tract. de conſtit. poſſeſſ. par.* 1. *n.* 4.
30 Unde clauſula, *Conſtituti*, & præcarii non operatur in
locatione, nec eſt cum ea compatibilis, quia ſi roget præca-
rio poſſidere locator, non valet operari translationem civi-
lis poſſeſſionis in conductorem, dum conductor civiliter non
poſſidet, & ſi rogaverit conductor, quia incompatibile eſt,
ut detinere poſſit ſimul duplici titulo, nempe conductionis,
& præcarii, ſi præcarium eſt poſterius, cenſetur diſceſſiſſe à
locatione, & è contra ſi poſterior eſt locatio, cenſetur diſ-
ceſſiſſe à præcario, ut eſt text. *in l. ſi quis ante* 10. *de acq. poſſ.*
Verùm licèt natura contractus locationis repugnet clau-
ſulis prædictis poſſeſſionem transferentibus, adeò ut ipſæ
31 clauſulæ in eo remaneant inanes, tamen hoc procedit ſi non
appareat de contraria voluntate contrahentium illas ac-
commodandi naturæ contractus, poteſt enim quis condu-
cere prædium, & præcario rogare non ut poſſideat, ſed ut in
poſſeſſione ſit, ut belliſſimè dicere tentaſſe Pomponium, ha-
betur *in d. l. ſi quis ante* 10. *ff. de acquir. poſſ.* ubi propterea
notat DD. & ſignanter Cuman. *n.* 2. quod duplex eſſe poteſt
præcarium, unum per quod transfertur poſſeſſio in acci-
pientem, aliud, quod concedit ſolam tenutam, & poſſe etiam
ſolam detentationem transferri per conſtitutum, ubi non eſt
alius poſſeſſor, dixit etiam Rot. cor. Dunn. Jun. *dec.* 993. *n.* 14.
32 Sed neceſſarium eſt expreſsè actum fuiſſe, quòd ex præcario
non poſſideatur, ſed ſolùm detineatur, ut advertunt in ea-
dem *l. ſi quis ante*, Caſtr. *n.* 1. *verſ. poſtea ponuntur Roman.
n.* 4. Jaſ. *n.* 7. *verſ.* 4. *diligenter & ſeq.* & licèt argui poſſe vi-
deatur non eſſe neceſſariam talem expreſſionem in locatione,
ex quo natura ejus eſt transferre ſolam detentationem, &
dictæ clauſulæ tamquam acceſſoriæ ſequuntur naturam
contractus, Menoch. *conſ.* 733. *nu.* 12. Dec. *conſ.* 1. *nu.* 60.
lib. 3. Honded. *conſ.* 18. *n.* 54. *lib.* 2. Surd. *dec.* 57. *n.* 5. Ca-
valer. *dec.* 5. *n.* 6. tamen quidquid ſit quoad alias qualitates,
& conditiones contractus, de quibus loquuntur præcitati,
quoad iſtam non transferendi poſſeſſionem, ſed detentatio-
nem, neceſſariam eſſe expreſſionem in locatione, benè de-
ducitur ex tex. *in dicta l. ſi quis ante*, ut per præcitatos, & red-
di poteſt ratio, quia quòd locator voluerit transferre poſſeſſio-
nem, demonſtrant verba clauſularum, & quòd noluerit
transferre detentationem, ſed eam ſibi retinere, demon-
ſtrat factum ipſum illius retentionis, undè ſi contra-
hentes volunt diverſimodè operari neceſſe eſt, ut expri-
mant.
Præſuppoſito autem, quòd adſit ſufficiens expreſſio ita-
ut translata cenſeri debeat in ſecundum conductorem ea 33
poſſeſſio, cujus ipſe eſt capax, nempe detentatio, utique
operabitur præfatam prælationem adverſus alium condu-
ctorem, illam nullo modo habentem, Imò poſſeſſio prædi-
cta hoc modo translata adeò operatur, ut ſi habeat illam
conductor, primus videlicèt, quia pro eo ſe dicto modo
poſſidere conſtituerit Dominus, quamvis poſtea idem Do-
minus alteri locaverit, & ſecundo conductori actualiter
rem tradiderit, præferendus erit primus, Dec. *in l. contra-
ctus*, *n.* 18. *ff. de reg. jur.* Rot. *dec.* 308. *num.* 7. *verſ. præte-
rea nec etiam par.* 5. *rec. cum al. ſupracitat.*
Præterea clauſula, *Conſtituti* ultra dictam translationem 34
poſſeſſionis, dat etiam facultatem conſtitutario capiendi
rem propria auctoritate, Mauſon. *de cauſa execut. lib.* 1. *am-
pliat.* 6. *n.* 86. Ridolphin. *in praxi, part.* 2. *cap.* 5. *n.* 28. Rot.
dec. 339. *part.* 5. *rec.* & ideò quatenùs ſit inepta in contra-
ctu locationis reſpectu translationis poſſeſſionis, non eſt
inepta reſpectu hujus facultatis, prout in ſimili ſi appona- 35
tur in contractu cenſus, quòd licèt non poſſit operari, ut
in emptorem ejus transferat poſſeſſionem fundi, tam tri-
buit ei dictam facultatem capiendi propria auctoritate il-
lius fructus, ut tradit Cenc. de Cenſ. *quæſt.* 94. *num.* 16. &
latè Rota coram Bichio *dec.* 310. *n.* 3. *& ſeqq.* & fuit etiam
dictum in una Tudertina Bonorum 3. Decembris 1666. §.
Nam bonum, coram Eminentiſſimo D. meo de Carpineo,
quæ eſt dec. 508. *n.* 1. *par.* 14. *rec.*
Practicando iſtam facultatem ſi eam habeat ſecundus 36
conductor, poterit ejus vigore petere aſſociationem, & ſi
ea mediante rem locatam, ſeu ejus poſſeſſionem apprehen-
dat antequam primus currendo per aliam viam ad eamdem
rem perveniat, videlicèt, agendo actione perſonali contra
locatorem, obtineat rem ſibi tradi, intrabit ejus favore di-
cta prælatio ratione ſuæ poſſeſſionis actualis, ſeu detenta-
tionis ex ſupradictis.
Et ubi etiam vigore prædictæ clauſulæ non egerit, adhuc
propter dictam facultatem capiendi propria auctoritate,
quæ per eamdem clauſulam tribuitur, non applicabitur ratio
concluſionis ſupra firmatæ, quòd ſecundus conductor cui
facta ſit traditio, ſit tutus, ex quo nulla competat contra
eum actio primo, nam vigore dictæ facultatis capiendi pro-
pria auctoritate, competit aſſociatio etiam contra tertium, 37
Alex. *conſ.* 131. *nu.* 3. *& 9. lib.* 4. Afflict. *dec.* 326. *num.* 3.
Rot. *deciſ.* 338. *num.* 1. *verſ. conſtat etiam*, *par.* 1. *recent.* &
coram Bichio *dicta dec.* 310. *n.* 8. 11. *&* 12.
Addo aliam ſingularem limitationem concluſionis ſuprà
firmatæ, quod ſecundus conductor cui res tradita, præfe- 38
ratur primo, cui non tradita, ut non procedat ubi ſecun-
dus habuit ſcientiam, quando conduxit, quòd res erat al-
teri locata, quia tunc non habet bonam fidem, ſed præſu-
mitur in dolo, ac proinde non habet præferri, ut firmant
Cephal. *conſ.* 718. *n.* 12. & Cevall. *q.* 756. *nu.* 48. *& ſeqq.*
Poſſet etiam evitari eadem prælatio ſecundi, ſi primus
haberet aliquod privilegium particulare, juxta quod eſſet
præferendus in conductione, ſed ubi eodem privilegio gau-
deret etiam ſecundus, tunc ipſe ſecundus tamquam reus, &
poſſeſſor eſſet adhuc præferendus, quia privilegiatus non 39
utitur privilegio ſuo contra æqualiter privilegiatum, &
ideò ſtandum diſpoſitioni juris, ut latiſſimè firmat Caſtil.
deciſ. 193. *num.* 15. *& ſeqq.*
Non omittendum denique animadvertere in hoc propo-
ſito duorum conductorum, quòd prætendens prælationem 40
adverſus alium rem detinentem, poteſt intentare adverſus
cum

cum judicium de migrando, quod eſt poſſeſſorium, & licèt in eo ſuccumbat, poteſt adhuc intentare judicium ordinarium prælationis, ut plenè firmat Giorb. *dec. 59. n. 19. & ſeq.* & quatenus actor habeat hypothecam, & velit eam experiri, poterit contra ſecundum conductorem agere etiam non ex-
41 cuſſo priùs domino, nam licèt hujuſmodi actio non detur contra tertium rei hypothecatæ poſſeſſorem, niſi excuſſo priùs principali debitore ejuſque fidejuſſoribus, ſi quos habet, Auth. *ſed hodie, C. de oblig. & action.* Auth. *hoc ſi debitor, C. de pignor.* Roland. *conſ. 79. n. 1. & ſeqq. lib. 1.* Gaill. *pract. obſerv. lib. 2. cap. 27. n. 7.* Gamm. *dec. 99. n. 2. verſ. ſecundò requiritur*, tamen hoc non procedit ubi tertius poſſeſſor non ſuo, ſed debitoris nomine poſſidet, prout eſt con-
42 ductor, *l. cùm in plures 60. §. heredem coloni, ff. locat.* tunc enim ipſe non poteſt dictam exceptionem excuſſionis domini opponere, ut notant, *in dicta Auth. ſed hodie*, Bart. *n.* 3. Bald. *in princ.* Ang. *n. 13. ad fin. verſ. ſed an contra*, Gabr. *tit. de fidejuſſ. concluſ. 1. nu. 59. & 60.* & in terminis noſtris pleniſſimè firmat Vela, *differt. 20. n. 16. & 17.*

De probatione locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Teſtibus probantur omnes contractus, qui conſenſu perficiuntur.*
2 *Lim. in emphyteuſi.*
3 *Tractatus differt à contractu, & eum præcedit.*
4 *Tractatus non requirit conſenſum deliberatum.*
5 *Teſtes deponentes de ſimplici tractatu non probant, quòd fuerit effectuatus.*
6 *Multa tractantur, quæ poſtea non fiunt.*
7 *Tractatus ſimplex non obligat.*
8 *Tractatus de contractu præſupponit contractum exiſtere.*
9 *Tractatus junctis aliis, ex quibus deprehenditur eum habuiſſe effectum probat contractum.*
10 *Tractatus locationis una cum poſſeſſione ſubſecuta probat locationem.*
11 *Extremis probatis media præſumuntur.*
12 *Minuta locationis non probat locationem.*
13 *Minuta æquiparatur tractatui.*
14 *Lim. non procedere ſi dictum*, locat, & tradit, *quia hæc verba important perfectionem contractus.*
15 *Decl. procedere in tractatu in voce facto, ſecus in minuta, quæ paſſim ſolet ita concipi.*
16 *Scriptura arguitur imperfecta ex quo habet ſpatia in albo relicta.*
17 *Diei defectus denotat imperfectionem ſcripturæ, & apocham vitiat.*
18 *Clauſula*, actum, *denotat perfectionem contractus.*
19 *Ampl. procedere etiam ſi dicta clauſula ſit cæterata.*
20 *Declara procedere ſi clauſula ſit in fine Inſtrumenti, ſecus ſi in principio, vel in medio.*
21 *Decl. 2. ut in fine multum operetur, ſed de ſe non ſufficiat.*
22 *Clauſula*, actum, *defectus, denotat imperfectionem ſcripturæ.*
23 *Subſcriptio arguit ſcripturam continere diſpoſitionem perfectam.*
24 *Subſcriptionis defectus arguit imperfectionem ſcripturæ.*
25 *Solutio annua penſionis pro certo prædio facta, probat ejus locationem.*
26 *Decl. requiri ſolutionem factam eſſe ab aliquo tamquam conductore.*
27 *Decl. 2. requiri ſolutionem factam eſſe pro certa re.*
28 *Decl. 3. requiri penſionem eſſe in certa quantitate.*
29 *Decl. 4. requiri ſolutionem eſſe factam, & receptam ab habente facultatem conſtituendi in quaſi poſſeſſione, exigendi.*
30 *Decl. 5. requiri ſolutiones eſſe factas annuatim, non autem unica vice pro multis annis.*
31 *Ampl. ut non ſufficiat præſumptio ſolutionis in præteritum deducta ex tribus ſolutionibus continuatis.*
32 *Decl. ampliationem non procedere ſi adſint etiam primæ ſolutiones.*
33 *Solutiones prædictæ ad hunc effectum, ſi probentur per teſtes, quomodo deponere debeant.*
34 *Solutio annua penſionis continuata per decennium probat locationem.*
35 *Contr. quòd requirantur triginta anni.*
36 *Et quòd requirantur quadraginta adverſus Eccleſiam.*
37 *Contr. quòd idem tempus ſufficiat adverſus Eccleſiam, ac adverſus alios, ſed vide n. 44. & 45.*
38 *Ad præſcriptionem contra Eccleſiam, non ſufficiunt triginta anni, ſed requiruntur quadraginta.*
Decl. ſufficere decem annos in locatione ad breve tēpus, & requiri triginta in locatione ad longum nu. 43.
39 *Eccleſia quoad probationes non requiritur privilegiata.*
40 *Locatio probata per continuatas ſolutiones præſumitur ad tempus conſuetum.*
41 *Et ceſſante conſuetudine, præſumitur perpetua.*
42 *Lim. in locatione rerum Eccleſiæ, quia cenſetur ad tertiam generationem.*
44 *Probatio locationis per continuatas ſolutiones, regulatur ad inſtar præſcriptionis.*
46 *Solutiones annuæ non ſufficit, quòd ſint continuatæ per annos triginta, vel quadraginta ad præſumendum titulum, ubi adeſt vehemens præſumptio juris in contrarium.*
47 *Sufficit tamen immemorabilis.*
48 *Item ſufficit quadragenaria cum fama.*
49 *Violentia, licèt non præſumatur, tamen ſecus eſt in materia odioſiſſima.*
50 *Solutio mercedum pro decennio continuata, non ſufficit ad probandam locationem perſonæ.*
51 *Item non ſufficit contra tertium, ſed ſolum contra ſolventem.*
52 *Ampl. & ſufficere contra recipientem ſolutionem de magis communi.*
53 *Solutio mercedum continuata, non inducit locationem, ſed probationem locationis.*
54 *Et hæc eſt probatio præſumptiva, quæ admittit probationem in contrarium.*
55 *Decl. non procedere in locatione continuata per annos triginta.*
56 *Decl. 2. non aſſumens probationem contrariam non poſſit impedire interim manutentionem parti.*
57 *Decl. 3. ut non plus operetur dicta præſumptio reſultans ex ſolutione decennali, quàm ſi adeſſet confeſſio ſolventis.*
58 *Et ſufficit docere de errore, & cauſa vitioſa.*
59 *Solutio continuata per triginta annos, non ſolùm facit præſumere contractus, ſed etiam omnium ſolemnitatum ad illius validitatem neceſſariarum.*
60 *Decl. dictam præſumptionem locationis deductam ex continuata ſolutione non procedere, ſi conſtet de antecedenti locatione ad certum tempus, quia tunc intrat præſumptio tacita relocationis, & vide num. 61.*
61 *Limit. ut non procedat præſumptio tacita relocationis, ſi præcedens locatio de qua conſtat, erat ad longum tempus.*
63 *Lim. 2. ut ſi conductio facta fuit ab eo, qui vili pretio vēdidit, & diu cōtinuata ſolutione mercedis ultra tēpus locationis, intret præſumptio locationis perpetuæ.*
64 *Colonia partiaria probatur per continuatam annuam præſtationem certæ ratæ fructuum.*
65 *Contrarium.*
66 *Manuum conjunctio, eſt ſignum conſenſus perfecti.*
67 *Contractus non dicitur perfectus ex conſenſu unius.*
68 *Decl. ut ex confeſſione unius probetur perfectio contra eum.*
69 *Præſens, & tacens in actibus obligatoriis non dicitur conſentire.*
70 *Lim. favore Reipublicæ, piæ cauſæ, pupilli, & ſimilium.*
71 *Lim. 2. ſi tacens faciat aliquem actum poſitivum.*
72 *Verbum* volo, *junctum infinito non inducit diſpoſitionem.*
73 *Decl. procedere ſi prolatum ab uno, ſecus ſi ab utroque contrahente.*
74 *Verba relata in futurum in eis, quæ dependent à conſenſu, reſolvuntur in præſens.*
75 *Promiſſio de locando non eſt locatio.*
76 *Promiſſio non eſt contractus promiſſus.*
77 *Lim. ſi uterque contrahens promiſit uti unus locaret, alter conduceret, & promiſſio relata eſt ad certam rem, & certum pretium.*
78 *Decl. procedere ſi uſi ſunt verbo* volo, *ſecus ſi verbo* promitto.
79 *Lim. 2. ſi adſit juramentum.*
80 *Contrarium.*
81 *Decl. 1. procedere in promiſſione de ſe obligando, & aliis quæ pendent à voluntate.*
82 *Limit. 3. ſi cum promiſſione concurrat aliquis actus poſitivus.*

Google

83 *Decl. non procedere, ſi adhuc contractus erat in futurum faciendus.*

84 *Lim. 4. ſtantibus dictionibus*, ex nunc, prout ex tunc.

85 *Promiſſio de locando, ubi non eſt locatio, licet ab ea recedere.*

86 *Pactum nudum non eſt efficax, nec parit actionem.*

87 *Decl. procedere de jure Civili, non autem de jure Canonico.*

88 *Decl. 2. non procedere, ſi is cui factum eſt pactum, aliquod damnum eſt paſſus.*

89 *Decl. 3. ut inter viros probos, verecundia ſit negare promiſſa per pactum nudum.*

90 *Decl. 4. ut ſi promiſſio ſit facta, interpoſita ſtipulatione fiat efficax.*

91 *Verbum* promitto *eſt æquivocum, & poteſt referri ad pactum nudum, & ad ſtipulationem.*

92 *Verbum* promitto *redactum in ſcripturam, importat ſtipulationem.*

93 *Ampl. procedere, tam in ſcriptura publica, quàm privata.*

94 *Declara procedere, ſi pars, cui facta promiſſio, erat præſens.*

95 *Secus in ſcriptura publica, quia præſumitur Notarium acceptaſſe pro abſente.*

96 *Decl. 2. ut importet ſtipulationem in ſcriptura privata, ſi ſcripta ſit à Perito, aliàs ſecus.*

97 *Decl. 3. procedere ſi ſcriptura ſit in lingua latina, ſecus ſi in vulgari.*

98 *Declara 4. non importare ſtipulationem etiam in Inſtrumento, ſi alibi in eo ſtipulatio eſt interpoſita.*

99 *Verbum* promitto *probatum per teſtes non importat ſtipulationem.*

100 *Verbum* convenerunt, *non importat ſtipulationem.*

101 *Decl. ut ſi teſtes deponant de verbo* promitto, *tunc non importet ſtipulationem, ſecus ſi deponant ſuper facto dicendo, quòd talis promiſit.*

102 *Decl. 2. ut ſi deponant de confeſſione facta à parte ſe promiſiſſe, intelligatur per ſtipulationem.*

103 *Promittens locare non tenetur præcisè, ſed liberatur ſolvendo intereſſe.*

104 *Promiſſio facti etiam non proprii non obligat præcisè, ſed ſufficit præſtare intereſſe.*

105 *Præſtans intereſſe dicitur verè, & propriè ſervare promiſſa.*

106 *Amplia etiamſi promittens habeat facultatem tradendi rem.*

107 *Limit. ſtante ſtatuto, quòd promiſſiones præcisè obſerventur.*

108 *Prædictum ſtatutum adeſt* Romæ *cap. 164.*

109 *Decl. d. ſtatutum intelligi de promiſſione per ſtipulationem, non autem de ſimplici per pactum.*

110 *Lim. 2. ſtante juramento, quia tunc adimplendum præcisè.*

111 *Ampl. limitationem procedere, etiam quoad heredem jurantis.*

112 *Decl. ut ſi intereſſe ſit idem cum re promiſſa, tunc agi poſſit directè ad illam rem, ſecus ſi factum ſit quid diverſum.*

113 *Promiſſa venditione non poteſt agi directè ad rem, quia aliquid amplius continet venditio.*

114 *Secus eſt reſpectu promiſſionis emendi, quia emptor non tenetur niſi ad pretium, & ideo pretium directè peti poteſt.*

115 *Intereſſe venditionis non factæ eſt liquidandum, & continere poteſt quid ultra pretium rei.*

116 *Intereſſe, ut peti poſſit ab eo, qui promiſit locare, neceſſe eſt, ut conſtituatur in mora, & debet intentari certi condictio.*

117 *Ille cui facta eſt promiſſio de locando, non tenetur conducere.*

118 *Probatio locationis, debet continere ſubſtantialia contractus.*

119 *Inſtrumentum referens emptionem, & non exprimens pretium, non probat.*

120 *Teſtes deponentes vidiſſe contrahi, & convenire de re, & mercede, ſi non exprimant quantitatem, non relevant.*

121 *Decl. procedere, ſi agatur inter contrahentes de executione, vel validitate contractus, ſecus ſi inter unum ex contrahentibus, & tertium.*

122 *Decl. 2. ut ſuffragetur dicta probatio, etiam inter contrahentes, ubi non agitur de executione contractus, ſed tantum de probando ipſo actu.*

123 *Teſtes diſcordantes in quantitate pretii non probant contractum venditionis.*

124 *Contrarium, quòd conſeantur concordari in minori ſumma.*

125 *Decl. ut ſi priùs deponant de perfectione contractus, & deinde interrogati de quantitate pretii in ea diſcordent, cenſeantur convenire in minori, & probent, ſecus ſi unico contextu dicant fuiſſe factam locationem pro tanta ſumma, & in ea diſcordent.*

126 *Probata receptione litterarum in quibus continebatur locatio, & taciturnitate recipientis reſultat probatio contractus.*

127 *Decl. non ſufficere, quòd non contradixerit ſtatim, ſed indulgendum ei tempus arbitrio Judicis.*

128 *Decl. 2. ut ſi probetur receptio epiſtolarum per teſtes neceſſe ſit, quòd deponant de contentis in eis, & quod recipiens eas ſciverit.*

129 *Lim. ſi litteræ ſint apertæ.*

130 *Litteræ non probant contractum contra ſcribentem, niſi juſtificetur eas fuiſſe de ejus ordine præſentatas.*

131 *Decl. procedere ſi directa, & habita à domeſtico, aliàs ſecus.*

C A P U T XXII.

POſtquam vidimus quomodo contrahi poſſit locatio, ſequitur videndum quomodo probari poſſit contracta, &
clarum eſt, quòd probari poterit nedum per inſtrumentum,
aut aliam ſcripturam fidem facientem, ſed etiam per quod-
cumque aliud genus legitimæ probationis, ac ſignanter per 1
teſtes, prout probantur omnes contractus, qui conſenſu perficiuntur, *l. in exercendis, C. de fid. Inſt.* Afflict. *dec. 398. n. 2,* Rot. *dec. 113. n. 14. p. 5. & dec. 345. n. 13. p. 10. rec.* quatenus tamen neceſſariò concludant, ut requiri dixit Alex. *conſ. 50. n. 13. lib. 5.* quidquid ſit in emphyteuſi, quam requirere ſcripturam cenſuit Gloſ. *in l. 1. ver. alienationis, C. de jur. emph. & in §. adeo, ver. ad locationem, Inſtit. de loc.* Socc. Sen. *conſ. 120. num. 24. lib. 1.* Afflict. *dec. 72. n. 7.* Surd. *dec. 331. n. 10.* & licèt non deſint tenentes contrarium, & ſit magna quæſtio, tamen iſta eſt opinio communis, & magis communis, & una de illis communibus, à quibus recedere in judicando nefas eſt, ut adductis hinc inde auctoritatibus, ac plenè diſputato articulo dicit Fulgin. *de jur. emphyt. in prælud. quæſt. 14. num. 11. verſ. tenenda hanc.*

At difficultas verſatur in cognoſcendo, quomodo depo- 2
nere debeant Teſtes, vel dicere ſcripturas ad locationem convincendam, & quia percutere poſſunt tantùm geſta ante contractum locationis, vel poſt ipſum contractum, vel in ipſo contractu, placet de aliqua ſingulis his caſibus diſtinctè loqui.

Percutere autem dicentur geſta ante contractum, ſi reſ- 3
piciant tractatum factum de locando, qui tractatus differt à contractu, & eum præcedit, *leg. nam cum tractatu 32. ff. pro ſcio,* Bald. *in l. eleganter in princ. ff. de condict. indeb.* Alberic. *in l. fin. num. 26. C. de jur. deliber.* & non requirit con-
ſenſum deliberatum, ſed ſolam diſpoſitionem ad illum & 4
diſcuſſionem, Abb. *in cap. tua nuper, n. 6. de his, quæ fiunt à prælat.* unde ſi Teſtes deponant ſimpliciter de tractatu fa-
cto inter partes de locando, & conducendo, non probant 5
quòd fuerit effectuatus ipſe tractatus, & facta locatio, & conductio, Socc. Jun. *conſ. 3. n. 35. lib. 3.* Menoch. *conſ. 893. n. 13.* Rot. coram Mantic. *dec. 271. nu. 8.* multa enim tra-
ctantur, quæ poſtea non fiunt, *l. ſi voluntate, C. de reſc. vend.* 6
Bald. *in l. multum n. 2. C. ſi quis alt. vel ſibi* Natt. *conſ. 31. n. 12.*

Et probatio remanet irrelevans; quia tractatus ſimplex 7
non obligat, & poteſt ab eo liberè recedi, uſquequò non fuerit concluſus, & effectuatus, Gaill. *obſervat. 140. num. 12. lib. 1.* Rot. *dec. 681. num. 1. p. 4. tom. 2. recent.*

Verùm prædicta non procedunt, ſi non agatur de tractatu 8
contractus faciendi, ſed tractatu de contractu facto, quia iſte tractatus præſupponit contractus, de quo tractatur, præexiſtentiam ad *text. in l. ſi aviam, C. de ingen.* prout etiam
non procedunt, ubi cum tractatu alia concurrant, ex qui- 9
bus deprehendatur tractatum habuiſſe effectum, ut advertit Seraph. *dec. 1368. n. 1.*

Unde ſi probetur Titium tractaſſe cùm Sejo de locando 10
ei ſuam Domum, necnon, quòd Sejus poſteà Domum habuit, & habitavit longo tempore, videtur verius quòd argui debeat contracta locatio, ut ſenſit Bald. *in d. l. multum intereſt, n. 2. in fin. C. ſi quis alt. vel ſibi* quidquid aliud ſenſiſſe videatur in caſu ſuo Rot. *dec. 104. n. 7. & ſeq. p. 2. diverſ.* quia dum probatur tractatus, qui locationem præcedit, & traditio rei, quæ illam ſubſequitur, applicatur regula, quòd pro-

baris extremis media præſumuntur, *dec.*545. *n.*1. *& dec.*598.
*n.*9. ubi quòd procedit ad quemcumque effectum, *par.* 1.
div. Seraph. *dec.* 1191. *n.* 3. Buratt. *dec.* 936. *n.* 5. & faciunt
etiam, quæ dicta ſunt ſuprà, titulo præcedenti de locatione
ex voluntate partium facienda in ſcriptis, quæ quouſque
non ſit facta ſcriptura, habetur pro imperfecta, & tanquam
tractatus, & tamen ſi tradatur res, tunc locatio perfecta di-
citur, ut per Theſaur. *dec.* 307. *n.* 8. *ad fin. cum aliis ibi cit.*
12 Et quæ dicuntur de tractatu in verbis, applicantur etiam
in ſcriptura præparatoria, quæ vulgò dicitur *minuta*, quia
ex ea pariter non convincitur contractus, cum æquiparetur
13 omninò tractatui, *dec.* 199. *num.* 8. *p.* 6. *recent. & dec.* 264.
n. 13. poſt Zacch. *de oblig. camer.*
Non tamen dicitur tractatus ſi dictum, *dat*, *locat*, *tradit*,
14 quia hæc verba important perfectionem contractus, ut di-
cit Surd. *conſ.* 202. *n.* 33. *verſ. nec movet*, quod utique vide-
tur abſolutum in terminis tractatus in voce facti, at in ter-
minis ſcripturæ, in quibus loquitur Surd. aliundè poteſt fa-
cilè apparere eam non fuiſſe perfectam, ſeu non continuiſſe
perfectam diſpoſitionem, & contractum, quamvis habe-
15 ret verba præfata regulariter apta diſponere, quia verè etiam
ſimplices minutæ ſolent paſſim ita concipi, unde alia
erunt perſcrutanda, & in ſpecie, ſi adſint relicta in albo,
16 quia ex eis arguitur imperfectio ſcripturæ, *d. dec.*264. *n.* 15.
poſt Zacch. *de oblig. camer.* & ſi deficiat dies, ex tali nam-
17 que defectu pariter denotatur imperfectio, & vitiatur apo-
ca, *eadem deciſ.* 264. *n.* 16.
Et ubi ſcriptura ſit confecta per manum Notarii, prout
etiam paſſim conficiuntur minutæ, attendetur multùm ſi
18 adſit clauſula *actum*, quæ ſi adſit, denotat perfectionem,
quia non ſolet apponi, niſi actus ſit perfectus per publicatio-
nem Inſtrumenti, Bald. *in auth. quod ſine*, *Cod. de teſtam.*
Alex. *conſ.* 14. *n.* 14. *verſ. Ita ergò in propoſito*, *lib.*6. & aliis
19 plenè congeſtis Rot. *dec.* 122. *n.*2. *part.* 4. *tom.*2. *recent.* ubi
quod hoc procedit ſive clauſula ſit cæterata, ſive ſit extenſa,
quia talis diſtinctio eſt merè verbalis,
Verùm dicta concluſio procedit, ubi clauſula prædicta
20 eſt appoſita in fine Inſtrumenti, ſecus autem ſi in principio
vel in medio, quia tunc non poteſt importare perfectionem,
dum apparet poſt eam deventum fuiſſe ad ulteriorem actum
Pariſ. *conſ.*27. *n.*17. *lib.*2. Rol. *conſ.*33. *n.*33. *lib.*2. Surd, *conſ.*
187. *n.* 22. & plenè Rota *dec.* 284. *n.* 6. *&* 7. *p.* 10. *recent.*
21 Et ulteriùs dicta clauſula multùm quidem operatur in fine
ſcripturæ, ſed de ſe ſola non ſufficit, Rot. *dec.* 714. *n.* 1.
part. 1. *rec*,
22 E contra defectus dictæ clauſulæ denotat imperfectionem
ſcripturæ, & quòd ſit potiùs præparatio, quàm Inſtrumen-
tum, Caſtren. *in l. ſi qui* 25. *n.* 4. *verſ. ſed ſi non continet*,
ff. de teſtam. Corn, *conſ.* 226. *n.* 5. *lib.* 3. Surd. *conſ.* 187.
n. 22. Serap. *dec.* 949. *n.* 1. Penia *dec.* 925. *n.* 4.
23 In Scriptura autem privata præcipuè attenditur, an ſit
ſubſcripta, quia ſimplices minutæ non ſubſcribuntur,
Unde ſi ſcriptura eſt ſubſcripta, arguitur continere diſpoſi-
tionem perfectam, Aldobr. *conſ.* 32. *n.* 26. *lib.* 1. Rot. cor.
Buratt. *dec.* 475. *n.* 13. *&* 14. & in una Rom. hæreditatis
4. Maji 1657. §. *& quamvis ceram Meltio*; eſt enim ſubſcri-
ptio ultima pars ſcripturæ, ut dicit Bald. *conſ.* 175. *n.* 2. *verſ.*
24 *item promitto*, *lib.*2. & hinc ſequitur etiam ut è contra ſi de-
ficiat ſubſcriptio, ſcriptura arguatur imperfecta, Rot. *dec.*
430. *n.* 96. *p.* 5. *recent.* & cor. Eminent. Ottob. *dec.* 40. *n.*8.
Cætera de perfectione, vel imperfectione ſcripturæ con-
fultò omitto, ne nimis diverſa materia, alia tamen videri
poterunt penès citatos, & alios relatos ab eis.
Deveniendo nunc ad probationes percutientes geſta poſt
contractum, & ſic non ipſum actum locationis, ſed potiùs
effectum, caſus eſt ſi aliquis tanquam inquilinus, ſeu colo-
25 nus pro tali prædio certam annuam penſionem ſolvit, & in-
de probari locationem, eſt originalis Doctrina Speculat. *in
tit. de emphyt.* §. *nunc aliqua*, *quæſt.* 142. *n.* 169. Abb. *conſ.* 74.
in princip. Decian. *conſ.* 146. *n.* 2. *verſ. & cùm pro tali vinea*,
& conſ. 164. *n.* 1. & poſt alios plures firmat, & de communi
teſtatur Maſcard. *de probat. concl.* 991. *num.* 1. Menoch.
præſumpt. 108. *n.* 1. *lib.* 3.
26 Verùm ad hoc ut concluſio procedat, debent omnia in
ea dicta copulativè concurrere, primò enim requiritur,
quòd probetur ſolutionem eſſe factam ab aliquo tanquam
inquilino, ſeu colono, & ſic ex cauſa locationis, nam aliàs
quia ſolutio poteſt fieri ex pluribus, & diverſis cauſis, non
poſſet dici probatio locationem concludens, prout ſenſiſſe
videtur Maſcard. dum ita ſecundo loco limitat concluſio-
nem præfatam ſub *n.* 3. & latè ac optimè firmat Roderic.
de ann. reddit. lib. 1. *quæſt.* 15. *n.* 2. *& ſeqq. & n.*32. *& ſeq.*

Pacion. de Loc. & Cond.

ubi quòd non ſufficit expreſſio in genere, ſed requiritur ſpe-
cifica Peregr. *dec. Patav.* 53. *n.* 3. Rot. *dec.* 292. *n.* 1. *p.* 1. *diverſ.*
Secundò requiritur, quòd probetur ſolutio facta pro cer- 27
ta re, aliàs enim non convinceret locationem, pro cujus eſ-
ſentia requiritur res, ut ſuprà dictum fuit in *cap.* 1. *num.*...,
Maſcard. *dict. concl.* *n.* 991. *num.* 2. imò conſtare etiam de-
bet de rei identitate, puta per duos confines, aut alias duas
demonſtrationes, aliàs ſi dictum eſſet ſolùm pro terris de tali
loco, probatio eſſet obſcura, & non ſufficeret, ut cenſuit
Alex. *conſ.* 50. *num.* 18. *lib.* 5.
Non tamen neceſſe eſt dictas expreſſiones cauſæ ſolutio- 28
nis, & rei factas fuiſſe in qualibet ſolutione, ſed ſatis eſt eas
fuiſſe factas in primis quietantiis, ut tradit Peregr. *dec.*
Patav. 53. *num.* 12.
Tertiò requiritur probari penſionem certam, aliàs ſi adſit
incertitudo circa ejus quantitatem, prout ſi teſtes dicerent
ſoluta fuiſſe novem, aut decem, probatio non eſſet ſuffi-
ciens, Alex. *d. conſ.* 50. *n.* 16. *verſ. tertius teſtis lib.* 5. Dec.
conſ. 57. *n.* 5. Maſcard. *de prob. concl.* 992. *num.* 1. *& ſeqq. per
tot.* & idem eſſet ſi conſtaret de ſolutionibus difformibus,
puta quia quandoque ſolutum fuiſſet in pecunia, quandoque
in frumento, aut aliis fructibus, vel quandoque ſolutum
fuiſſet plus, & quandoque minus, Bald. & Angel. *in l. male
agitur*, *col.* 2. *C. de præſcript. trig. annor.* & his, aliiſque ad-
ductis firmat Maſcard. *d. concl.* 991. *num.* 8. *&* 9. & pleniùs
Vaſq. *controv. Illuſtr.* *cap.* 84. *n.* 6 ubi de communi.
Quartò requiritur ſolutionem fuiſſe factam, & reſpectivè
receptam à perſona valente conſtituere alium in quaſi poſ- 29
ſeſſione exigendi, vel retinendi, unde non ſatis eſſet, quòd
ſolutio eſſet facta nomine alieno, vel nomine alieno recepta,
latè Cenc. de Cenſ. *qu.* 80. *num.* 15. *verſ. nec tamen*, Duard.
eod. tract. in proœm. *q.* 17. *n.* 32. Rot. cor. Merl. *dec.* 8. *n.* 4.
Quintò requiritur, quòd ſolutiones non ſint factæ unica 30
vice pro decem, viginti, aut triginta annis, ſed quòd ſint fa-
ctæ annuatim, & ſeparatim, Cyn. *in l.* 2. *n.* 1. *&* Bald. *n.* 2.
C. de dot. promiſſ. Menoch. *præſ.* 131. *n.* 13. *&* 84. *& ſeqq.
lib.*3. Mantic. *de tacit. lib.* 3. *tit.* 15. *n.* 65. Gratian. *diſcept.*
208. *n.* 10. Capell. Toloſ. *dec.* 238. *n.* 3. *ad fin.* Rot. cor. 31
Merlin. *dec.* 573. *n.* 21. adeòut etiam non ſufficeret allegare
præſumptionem ſolutionis in præteritum, quæ deducitur
ea ſolutione trium annorum poſtremorum, Gratian. *diſcept.*
208. *n.* 12. Mantic. *de tacit. lib.*3. *tit.* 15. *n.* 66. *& ſeqq.* Rot.
dec. 292. *n.* 2. *par.* 1. *diverſ.* Niſi tamen concurrant cum di-
ctis ſolutionibus poſterioribus etiam antecedentes, quia
tunc intermediæ præſumuntur, Caſtren. *conſ.* 51. *n.* 2. *poſt
med. lib.* 2. ſed contrarium ſenſit in hoc Rot. *d. dec.* 292. *p.* 1.
div. vel etiam niſi adeſſet confeſſio ſolutionum antea diſtin- 32
ctim factarum, licèt ipſa confeſſio uno Inſtrumento tantùm
uti unica contineretur, ſecundùm Pariſ. *conſ.* 7. *num.* 6.
verſ. nam circa id. lib. 4.
Erit tamen advertendum, quòd ſi probatio ſolutionum 33
fieret per teſtes, neceſſe eſſet eos reddere rationem eorum di-
cti, nec ſufficeret ratio illa, quia ſunt vicini, cum iſtæ non
ſint de rebus, quæ in genere ſciri poſſunt, nec ſufficiat pro-
batio præſumptiva, ut tradit Alexand. *conſ.* 50. *n.* 17. *lib.* 5.
neque ſufficeret dicere audiviſſe à parte, ſi eſſet confeſſio ex-
trajudicialis, Alexand. *dicto conſ.* 50. *num.* 16. *verſ. item
interrogatus*, Dec. *conſ.* 57. *n.* 4. *ad fin.* & debent eſſe con-
cordes in quantitate, & qualitate ſolutionis, & in aliis,
itaut faciant probationem perfectam, dum enim non proba-
tur locatio directè, ſed per illationem à ſolutione penſionis,
neceſſe eſt talem ſolutionem eſſe certam, ad hoc ut ex ea in-
ferri poſſit ad locationem præcedentem, Ruin. *conſil.* 44.
n. 10. *lib.* 4. Cephal. *conſ.* 250. *n.* 40. Magon. *dec. Luc.* 79.
num. 17. & ibi Adden.
Sextò requiritur, quòd ſolutio continuata ſit diuturno 34
tempore, circa quod magna eſt dubitatio, & variæ ſunt opi-
niones, aliqui enim volunt ſufficere decennium, Bart. *in
l. litibus* 19. *n.* 2. *C. de Agric. & cenſ. lib.* 11. ubi quòd mi-
nus tempus non ſufficeret, quem ſequuntur alii, ut Carocc.
de locat. tit. de locatione ſine tempore, *q.* 6. *n.* 152. & conſu-
lendo Gratus, *conſ.* 76. *n.* 25. *lib.* 1. & in fortioribus termi-
nis de probanda emphyteuſi, & aliis ſimilibus, Bald. *in l.* 1.
num. 15. *C. de fideicom.* Cenc. de Cenſ. *quæſt.* 81. *num.* 8.
& ſeqq. & ibidem Ranuc. *num.* 15 *verſ.* 1. *quia precedit*,
Rota coram Penia, *dec.* 183. *n.* 3. & coram Buratt. *dec.* 10.
n. 16. *& dec.* 46. *num.* 15. *& in rec. dec.* 502. *num.*23. *part.* 1.
& dec. 153. *num.* 11. *part.* 4. *tom.* 2.
Alii verò volunt requiri annos triginta, Angel. *in leg.* 35
Prætor. §. 1. *ff. de eden.* Alber. *in l.*2. *num.*10. *C. de jur. emph.*
Ruin. *conſ.* 151. *n.* 5. *lib.* 1. Pariſ. *conſ.* 23. *n.* 5. *lib.* 4. & alii
plures relati per Menoch. *præſumpt.* 108. *n.* 4. *lib.* 3. & latiùs

Google

per Fulg. de jur. emph. tit. de contract. q. 11. n. 2. verſ. cõtrarium.
36 Præterea aliqui admittunt hanc ultimam opinionem, ſed
dicunt non procedere contra Eccleſiam, adverſus quam vo-
lunt requiri ſpatium annorum quadraginta, Angel. in §. em-
phyteuſis, num. 19. in authent. de non alien. aut permut. reb.
Eccleſ. Ancaran. conſ. 420. ad fin. Pariſ. conſ. 23. n. 5. lib. 4.
Aldobrand. conſ. 74. n. 1. lib. 1. Fachin. conſ. 30. n. 32. lib.
1. Menoch. præſumpt. 108. n. 5. lib. 3. Roderic. de ann. reddit.
lib. 1. q. 15. n. 53. & quòd contra Eccleſiam non ſufficiant
decem anni, Rot. cor. Verall. dec. 166. par. 3.
Contrarium verò quòd in hoc propoſito idem procedat
37 contra Eccleſiam, ac contra privatum, ſenſerunt Salic. in l.
cùm de in rem verſo, n. 12. ver. quæro ſeptimò, ff. de uſuris,
Pariſ. conſ. 7. n. 13. ver. & quia concurrunt, lib. 4. Gratian.
conſ. 76. num. 25. ver. & ex his neceſſariò, lib. 1. Menoch.
præſumpt. 131. num. 61. & latè ſeqq. lib. 3.
38 Et licèt tenentes primam opinionem adducant, quòd cir-
ca præſcriptionem clarum eſt non ſufficere adverſus Eccle-
ſiam ſpatium 30. annorum, ſed requiri 40. cap. de quanta de
præſcriptionibus auth. quas actiones, C. de ſacroſ. Eccleſ. tamen
39 alii reſpondent dicendo, quòd hæc non eſt præſcriptio, ſed
probatio, & quòd Eccleſia circa probationes non reperitur
privilegiata, ut ultra prædictos firmavit Ranuc. in conſ. im-
preſſo, per Cenc. de Cenſ. q. 81. num. 15. circa med. ver. tum
quia, Duard. de conſ. in proœm. q. 17. n. 35. ver. ſed re vera &
ſeqq. ubi volunt ſufficere decennalem ſolutionem.
40 Pro reſolutione autem harum difficultatum, videtur pro-
ponenda, & alia, videlicet ſuppoſito, quòd concurrat tem-
pus ſufficiens, & omnia alia requiſita ad inducendam hanc
probationem locationis, quænam locatio credenda erit
iſta circa tempus, videlicet quanto tempore duratura, in
qua dubitatione Ang. in l. 2. C. de jur. emphyt. eam formans
in emphyteuſi, dicit non adeſſe legem, & ideò primò recur-
rendum eſſe ad conſuetudinem concedentis, ſecundò ad
conſuetudinem regionis, & quatenus conſuetudo nulla ap-
pareat, vel ſit diſformis, quod minimum eſt, præſumemus.
Verùm prædictam diſtinctionem, quoad primam partem,
quòd ubi conſtet de conſuetudine, illa attendi debeat, &
cum præfato ordine, ut priùs attendatur conſuetudo parti-
cularis, & deinde generalis, ſequuntur alii, & ſignanter Jaſ.
in d. l. 2. n. 160. Menoch. præſ. 109. n. 2. & ſeq. lib. 3. Mantic. de
tacit. lib. 22. tit. 5. n. 11. Fulgin. de jur. emphyt. tit. de contract.
q. 12. n. 1. & faciunt tradita in c. 17. in primo caſu, ubi latè,
quæ conſuetudo attendenda, ſi diverſimodè ſervatum ſit, at
ſecus eſt quoad ſecundam partem, ubi Ang. dicit quòd ceſ-
41 ſante conſuetudine præſumatur, quod minimum eſt, ad
quod ipſe allegat regulam, l. ſemper in ſtipulationibus, ff. de
reg. jur. quia communiter rejicitur ab aliis volentibus, in
dubio locationem, ſive emphyteuſim præſumi perpetuam,
imo ipſe Ang. ita ſenſiſſe videtur in l. qui luminibus, ff. de ſer-
vit. urb. præd. Jaſ. in d. l. 2. n. 161. Soc. Sen. conſ. 50. n. 15. lib. 4.
Ruin. conſ. 151. n. 14. lib. 4. Burſat. conſ. 23. n. 27. Menoc. d. præ-
ſumpt. 109. n. 7. lib. 3. Fulg. qui de communi teſtatur d. qu. 12.
n. 2. Surd. qui alios refert, & in terminis locationis loquitur
dec. 265. n. 55. licèt ſecus ſit in locatione ſeu emphyteuſi re-
rum Eccleſiæ, quia concedi ſolent ſolùm ad tertiam genera-
tionem, & ita conceſſæ etiam ex prædictis ſolutionibus ar-
42 guuntur Bald. in c. 1. n. 2. de feud. dat. in vic. l. com. Jaſ. in l. 2. n.
16. & ſeq. C. de jur. emph. Menoch. præſ. 109. ad fin. lib. 3. &
pleniſſimè aliis congeſtis, Roderic. de ann. reddit. lib. 1. q. 15.
n. 52. Duar. de cenſ. in proœm. qu. 17. n. 5. & ſeq. Mantic. de
tacit. lib. 22. tit. 5. n. 15. & 16. & quòd emphyteuſis Eccleſiæ
ſoleat, imò debeat ſolùm fieri ad tertiam generationem, pro-
batur per text. in §. emphyteuſim auth. de non alien. & licèt
hujus textus diſpoſitio fuerit poſtea ampliata, ut poſſit fieri
conceſſio duratura in omnibus deſcendentibus, §. licentiam
auth. de alien. & emph. Alex. conſ. 110. n. 19. lib. 3. ubi de com-
muni Ruin. conſ. 166. n. 9. §. nec obſtat lib. 1. Rot. cor. Seraph.
dec. 1362. num. 7. tamen debet conſtare, quòd partes volue-
rint dicta facultate uti, aliàs non cenſetur à diſpoſitione dicti
§. emphyteuſim receſſiſſe, juxta latè tradita per Covar. lib.
2. c. 17. n. 15. & alios ſupracitatos.
His autem ſuppoſitis, quòd probetur pro tempore con-
43 ſueto, quatenus adſit conſuetudo, & quatenus ea non adſit,
præſumatur perpetua, redeundo ad præcedentes difficultates
circa tempus neceſſarium ad hanc probationem inducen-
dam, crederem, quòd ſi ageretur de locatione ad modicum
tempus, quæ inter privatos eſt uſque ad novennium, & in
Eccleſia uſque ad triennium, quia in ea non acquiritur ali-
quod dominium, & agitur propterea de modico præjudi-
cio, tutò admitti poſſet prima opinio, quòd ſufficiat
decennium, prout in terminis locationis voluit Bart. & in
fortioribus ſenſerunt alii pro ea citati. Si verò ageretur de
inducenda probatione locationis ad longum tempus, quia
videlicet adſit conſuetudo ad longum tempus locandi, vel
locationis perpetuæ, ubi nulla adſit conſuetudo, & tunc
quia talis locatio importat acquiſitionem dominii utilis, ad
quem effectum clari juris eſt non ſufficere decennalem poſ-
ſeſſionem, ſed requiri tricenariam, vel quadragenariam,
crederem veriorem opinionem aliorum, idem tempus requi-
rentium ſupracitatorum, qui loquuntur ut plurimum ad
effectum probandæ emphyteuſis, in qua dominium utile
transfertur, & ſic in his terminis, vel ſimilibus.
Nec obſtat, quòd iſta non ſit propriè præſcriptio, ſed
probatio vel præſumptio tituli locationis, quia ex quibus 44
cauſis inducitur præſcriptio, eiſdem inducitur etiam iſta
præſumptio tituli, ut ex Bart. & aliis tradit Caſſan. conſ.
11. nu. 88. & poſt eum Roderic. de ann. reddit. lib. 1. quæſt.
15. num. 53. & hanc eſſe probationem, quæ operatur in
vim præſcriptionis, dicit Rota in dec. 234. n. 3. par. 7. rec.
Et hinc eſt, quòd cum contra Eccleſiam non ſuffi- 45
ciant triginta anni ad præſcribendum, ſed requirantur
quadraginta cap. de quanta de præſcript. auth. quas actio-
nes, Cod. de ſacroſ. Eccleſ. idem eſſe dicendum in hac
probatione, tradunt magis communiter DD. ut videre
eſt ex relatis per Menoch. præſumt. 108. n. 5. lib. 3. Ro-
deric. de ann. reddit lib. 1. q. 15. nu. 53. Fulgin. de jur.
emph. tit. de contra. qu. 11. n. 4. & hodie quia requiri-
tur ex Conſtitutione Urb. VIII. de præjudicialibus Ec-
cleſiæ, de qua dixi in c. 14. §. 11. ſpatium centum anno-
rum ad præſumendum, locationem ultra triennium fuiſ-
ſe factam cum ſolemnitatibus neceſſariis, & hoc tempus
erit neceſſarium, ad hoc ut iſta continuata ſolutio ſuf-
fragari valeat pro locatione prædicta juxta pleniſſimè tra-
dita per Rot. dec. 220. n. 5. & 17. par. 10. rec.
Et non ſolùm in Eccleſia, ſed ubicumque adeſt reſiſtentia,
aut vehemens præſumptio juris in contrarium, non ſolùm 46
non ſufficit dictum tempus decennii; ſed neque triginta,
vel quadraginta annorum, prout ſi agatur de ſolutionibus
extraordinariis factis Domino per Vaſſallos, ex quo viget
præſumptio, quòd extortæ fuerint per violentiam, quòd
dictum tempus non ſufficiat, firmant Guidop. conſ. 1. nu. 11.
& ſeqq. & pleniſſimè Roderic. de ann. reddit. lib. 1. q. 15. n.
65. & 66. Duard. de cenſ. in proœm. quæſt. 17. nu. 47. & ſeq.
& licèt quoad ſimplicem juris præſumptionem quæ in con-
trarium vigeat, aliud ſentiat Vaſq. controv. Illuſtr. cap. 84. n.
39. tamen exempla quæ adducit, non ſunt de caſibus, in
quibus vigeat præſumptio juris, quòd ſolutiones non fue-
rint factæ ex cauſa allegata, dicit enim rem præſumi libe-
ram, & tamen præſcribi ſervitutem, item contractum præ-
ſcribi, licèt non præſumatur, quod verum eſt, ſed licèt
contractus de jure non præſumatur, tamen non habet præ-
ſumptionem Juris contra ſe, & idem eſt de ſervitute, & hæ
inter ſe differunt, non præſumi, & habere juris præſum-
ptionem contra ſe.
Sufficit tamen in dictis caſibus immemorabilis, Covar.
in reg. poſſeſſor. par. 2. §. 4. num. 5. ver. 2. eſt conſiderandum, 47
Avendan. de exequen. mand. reg. par. 2. cap. 5. nu. 10. Garz.
de expen. & melior. cap. 9. n. 23. Roderic. de ann. reddit. lib.
1. quæſt. 15. num. 67. & ſeqq. Duar. d. quæſt. 17. n. 48. quid-
quid ſit de ſimplici centenaria non habente requiſita imme-
morabilis, ex traditis per Garz. dicto cap. 9. n. 32. & Aven-
dan. de cenſ. cap. 8. nu. 18. & ubi allegans hanc immemora-
bilem eſſet omninò incapax acquirendi, puta ſi laicus alle-
get eam in perceptione decimarum, de quo Felin. in cap. ac-
cedente, n. 6. de præſcript. Socin. Sen. conſ. 260. lib. 2. &
poſt alios Vaſq. contr. Illuſtr. cap. 84. num. 11. & 12. lib. 2.
Menoch. præſumpt. 131. n. 49. lib. 3.
Sufficit etiam quadragenaria cum fama, Covar. d. §. 4. n. 48
5. verſ. quibus duo adjicere, Avendan. de exequen. mand. reg.
par. 2. cap. 5. n. 12. ad med. & de cenſ. cap. 8. n. 17. quate-
nus tamen in prædicto caſu vaſſallorum appareat ſolutiones
fuiſſe voluntariè factas, nam licèt violentia non præſuma-
tur, tamen in materia odioſiſſima, & reprobata à jure con- 49
trarium eſt dicendum, ut ex Bal. in l. ob marit. C. ne uxor.
pro marit. tradit Garz. de expenſ. & mel. c. 8. n. 35. prope fin.
Cæterùm quod dictum eſt de ſolutione decennali, quòd
ſufficiat ad probandam locationem, non ſolùm retenta opi- 50
nione indiſtinctè hoc tenentium, ſed etiam cum noſtra re-
ſtrictione ad locationem brevis temporis, limitandum erit,
ut procedat in locatione bonorum, in qua procedit ratio ad-
ducta, quod agatur de levi præjudicio, ſecus autem ſi agatur
de locatione perſonæ, quia præjudicium eſt gravius, & ideò
requiruntur triginta anni, ut tradit Jaſon. in leg. ſi certis

num.

Digitized by Google

num. 15. verſ. ſextò limita, C. de pact. & aliis pluribus adductis Vaſq. *contra Illuſtr. cap. 84. n. 38.*

51 Prout etiam limitandum erit, ut procedat contra ipſum
ſolventem, vel recipientem, non autem contra tertium,
quia requiruntur triginta anni, Jaſ. *in d. l. ſi certis, n. 15.
verſ. quintò limita*, ubi etiam Curt. Sen. Alciat. & alii, quos
refert Vaſq. *in dict. cap. 84. n. 38. verſ. 22. limita*, & licèt
ipſe ibi ex Alexand. *in l. qui ex aliena, ff. de acquir. heredit.*
dicat hoc non ſatis certum eſſe, tamen hanc limitationem
tenuit etiam Rota *deciſ. 166. part. 3.* coram Verall.

52 Volunt etiam aliqui dictam opinionem annorum decem
procedere contra ſolventem, & non contra recipientem,
Balb. *de præſcript. par. 3. princ. quæſt. 10. n. 35.* quem refert
Fulgin. *de jur. emphyt. tit. de contract. quæſt. 11. poſt med. ver.
ſed Ant.* ſed magis communiter tenetur eodem modo ſolventem,
ac recipientem judicari in hoc propoſito, Bald.
conſ. 24. num. 1. lib. 4. Gratian. *conſ. 76. num. 25. verſ. & ex
his lib. 1.* Fulgin. qui alios refert *dicta quæſt. 11. num. 5.*
Rot. coram Mantic. *deciſ. 57. num. 5.*

53 At ſemper verum eſt, per ſolutionem cum dictis qualitatibus
factam non induci locationem, ſed probationem,
quòd locatio præceſſerit, Bald. *conſ. 24. n. 1. in princip. ver.
vel eſt magis, lib. 4.* Pariſ. *conſ. 7. n. 6.* ubi, quòd non cadit aliqua
dubitatio, quia in jure verum, & ab omnibus receptum
eſt, *lib. 4.* Rot. *dec. 153. n. 19. & ſeqq. par. 4. tom. 3. recent.* &
probationem merè præſumptivam transferentem onus pro-
54 bandi contrarium in adverſarium, qui propterea, ſi probare
velit, auditur, Carocc. qui multos congerit, *de locat.
& cond. tit. de locat. omiſſ. n. 6.* quod tamen procedit ſtando
in terminis ſolutionis decennalis, vel aliàs minori tem-
55 pore continuatæ, quàm triginta annorum, quia contra tricennariam
non admitti probationem, firmat Roderic. *de ann.
reddit. lib. 1. quæſt. 15. n. 6. & ſeqq. & n. 58.* eſt enim tunc
probatio in vim præſcriptionis, ut dicit Rot. *dec. 234. n. 3.
par. 7. rec.* at ubi quis aſſumat onus probandi contrarium, in-
56 terim non poterit denegari manutentio habenti pro ſe poſſeſſionem,
vel quaſi, Gratian. *diſc. 208. n. 14.* & talis præſumptio
tam procedit in præjudicium ſolventis ad favorem recipientis,
quàm in præjudicium recipientis ad favorem ſolventis,
Bald. *conſ. 24. n. 1. lib. 4.* Gratian. *conſ. 76. n. 25. lib. 1.
ver. & ex his neceſſariò*, Rota coram Mantic. *dec. 57. n. 5.*
Fulgin. *de contract. emphyt. quæſt. 11. num. 15.*

57 Verùm ex ſolutione decennali talis præſumitur obligatio,
qualis allegatur, & ideò non plus operatur hæc præſumptio,
quàm ſi fuiſſet confeſſata ab initio, unde ſi concluderet
confeſſionem, ſeu obligationem non ſolemnem, & inefficacem
uti factam à minore non valente ex diſpoſitione ſtatuti
ſibi præjudicare, actionem non produceret in futurum,
ut docet Salic. *in leg. cum de in rem verſ. n. 6. verſ. tertio caſu,*
58 *ff. de uſur.* & ſufficit docere de errore, & quòd cauſa propter
quam fuit facta ſolutio, ſit vitioſa, Vaſq. *contr. Illuſtr.
cap. 84. n. 12. ver. facit.* Roderic. *de ann. reddit. lib. 1. quæſt.
15. n. 8. in fin.* Menoch. *præſumpt. 131. n. 49. lib. 3.* Cenc.
de Cenſ. *quæſt. 81. num. 38.*

59 At concurrente tempore annorum triginta, non ſolùm
inducitur probatio contractus, ſed etiam omnium ſolemnitatum
ad illius validitatem neceſſariarum, adeò ut ſi neceſſaria
ſit ſcriptura, & præſumatur ipſa interveniſſe, licèt
de ea non appareat, Bald. *conſ. 24. propè fin. ver. & notandum
eſt lib. 4.* Jaſ. *in l. 2. num. 155. Cod. de jur. emphyt.* Menoch.
præſumpt. 108. n. 2. lib. 3. Roderic. *de ann. reddit. lib. 1. q. 15.
n. 50.* latè Fulgin. *de jur. emphyt. in prælud. quæſt. 14. nu. 30.*
Rot. coram Mantic. *deciſ. 57. num. 4.* ubi etiam dicit ſufficere,
quod probetur ſolutio per ſcripturam, quia dum probatur
conſequens per ſcripturam, probatur & antecedens,
licèt quoad hoc in contrarium facere poſſit, quod voluit
Rot. cor. Put. *deciſ. 178. n. 3. & per tot. lib. 3.* ubi concluſum
fuit ex quietantiis ſolutionum pro mercede locationis probari
locationem tacitam, non autem expreſſam, quod &
admiſit cor. Gomeſ. *deciſ. 75. lib. 1.*

60 Verùm non omittendum animadvertere, quòd prædicta
omnia de inducenda præſumptione, ſeu probatione locationis
ex continuata ſolutione mercedis, procedunt cum ſuppoſito,
quòd de nulla locatione antecedenter facta ad certum
tempus, puta ad biennium, conſtet, quia aliàs licèt
poſt illud tempus finitum conductor continuaverit rem retinere,
& ſolvere mercedem per triginta annos, vel ultra,
non propterea argui poterit locatio perpetua, ſed potiùs
credetur fuiſſe factam tacitam relocationem in ruſticis ad
annum, & in Urbanis de die in diem, juxta text. *in l. item
quæritur, §. qui completo, ff. locat.* ut tradunt Ancar. *qu. 24.
n. 11. l. 1.* Cravet. *de antiq. temp. par. 4. cap. 5. incip. materia
iſta num. 100. & ſeqq.* Caldaſ. *de jur. emphyt. lib. 1. n. 41.
& ſeqq.* Add. ad Gamm *deciſ. 26. n. 2.* Magon. *dec. Florent.
2. n. 4. ver. quibus non obſtantibus, & late ſeqq.* Rot. *Bonon.
div. dec. 119. n. 93.* ubi etiamſi fuiſſet continuatum per mille
annos, Rot. *dec. 14. n. 1. p. 3. rec.* ubi Add. *n. 6.* dicit etiamſi
per mille annos.

Et licèt contraria opinio habeat quoque ſuos fautores, & 61
ſignanter Bald. *in l. malè agitur in prima lectura, n. 4. verſ. ſi
vero conductio, C. de præſcr. 30. vel 40. annor.* & ibidem Ang.
n. 5. verſ. ſi verò conductio, Alex. ad Bart. *in d. §. qui completo,
ff. loc. in prima addit.* Gozad. *conſ. 9 n. 8.* Marzat. *conſ. 16.
n. 1.* ubi latè Bero. *conſ. 113. n. 3. lib. 2.* Afflict. *dec. 365. n. 13.*
tamen prima videtur verior, quia dum conſtat titulo ſolutionis,
videlicèt ex cauſa conductionis temporalis, ceſſat
præſumptio alterius tituli, maximè in conductore, qui ſibi
non poſſidet, ſed domino, & non poteſt mutare cauſam poſſeſſionis
ad illius præjudicium, ut latè tradunt præcitati, &
ſignanter Magon. *in dict. dec. 2.* quæ opinio certiùs etiam procedit,
quatenus in locatione præcedenti adſit pactum expreſſum,
quòd ſi partes continuent, cenſeatur facta tacita
relocatio ad tempus, inde enim apertiùs ceſſat, quòd conductor
voluerit, & potuerit mutare cauſam, & velle poſſidere
titulo locationis perpetuæ, ex firmatis per Rot. *in
dec. 210. n. 15. par. 10. rec.*

Limitatur tamen dicta opinio, ut non procedat ſi præce- 62
dens locatio erit ad longum tempus ſecundùm Bero. *conſil.
113. n. 3. poſt med. verſ. ex quo infertur, lib. 1.* ubi movetur,
quia quando locatio eſt ad longum tempus, non præſumitur
tacitè renovata, de quo ſuo loco, Deo dante, aliquid dicemus,
ſed contrarium ſenſit Add. ad *dec. 14. n. 9. p. 3. rec.*

Secundò limitatur eadem opinio, ut non procedat, ſi aga- 63
tur de conductione facta ab eo, qui rem ipſam vendidit vili
pretio cum pacto redimendi, & ſtatim ea conduxit, ſi enim
non poteſt redimere, neq; agere ad reſciſſionem ex capite læſionis,
vel quia præſcriptum, vel quia probare læſionem ſufficientem
non valet, concedendum ei eſt, ut poſſit retinere
titulo Coloniæ perpetuæ. Cravett. *de antiq. temp. par. 4. c. 5.
incip materia iſta, n. 125. ver. poſſet caſus hujuſmodi*, Urſill.
ad Afflict. *dec. 365. n. 15.* Magon. *dec. Florent. 2. n. 6. poſt
med. ver. qui etiam.* Contrarium tamen ſenſit Valaſc. *de Jur.
emphyt. quæſt. 20. n. 12. ver. nec ullo caſu*, cujus opinio admitti
poterit de rigore, contraria verò de æquitate, ut ſenſit
ipſe Cravet. & poſt eum Magon. ubi ſuprà, & vide alia de
hac eadem æquitate ſupra *in cap. 10. n. 120. & ſeqq.*

Denique controverſia magna eſt, an dicta probatio, ſeu 64
ut aliqui dicunt, præſcriptio locationis perpetuæ, procedat
etiam in Colonia partiaria, puta ubi non apparet ſoluta merces
in pecunia, ſed certa rata fructuum, & pro affirmativa
facit, quòd in eiſdem terminis loquitur Bald. *in l. malè agitur
in ſecunda lectura, verſ. ſi verò conductio*, & Ang. *n. 7.
C. de præſcript. 30. vel 40. annor.* & eis aliiſque plenè congeſtis
dictam opinionem firmavit Rot. cor. Mantic. *dec. 17.
n. 2.* & tenuit etiam Ancaran. Regien. *quæſt. 24. num. 10. &
ſeq. lib. 1.* & ſenſiſſe videtur Gratian. *diſcept. 156. n. 6.* Greg.
deciſ. 26. num. 3. & ibi Adden.

At contrarium tenuerunt Rim. Sen. *conſ. 10. num. 15. & 65
ſeqq.* Ruin. *conſ. 151. n. 7. & ſeqq. lib. 4.* Hond. *conſ. 85. n. 12.
lib. 1.* Eugen. *conſ. 28. n. 11. & ſeqq. lib. 1.* Roderic. *de annor.
reddit. lib. 1. quæſt. 15. n. 51. verſ. nec decipiaris.* Ratio
autem præcipua iſtorum eſt, quòd iſti coloni ſunt potiùs ſocii,
quàm conductores, *l. ſi merces §. vis major. ff. loc.* & in
ſocietate nemo cogitur perpetuò permanere, *l. ult. C. comm.
divid.* ſed reſpondent alii eam non eſſe ſocietatem propriè,
ut patet ex verbis text. *in d. §. vis major*, & propterea eam
tranſire ad hæredes, quod non eſt in ſocietate vera, & propria,
latè Mantic. *d. dec. 17. n. 10. & 11.* ubi & quòd ſaltem
dicta opinio non procedit in prædiis univerſitatis.

Deveniendo denique ad probationem percutientem ipſum
actum locationis, clarum erit quòd ſi per ſcripturam, vel
teſtes, probetur reciprocus conſenſus in re certa, & penſione,
uti quia conſtet de verbis hinc inde prolatis aptis conſen-
ſum utriuſque exprimere, vel etiam de ſignis uti de ma- 66
nuum conjunctione, quod eſt ſignum evidens conſenſus per-
fecti, ut dicit Dec. *conſ. 64. n. 14. lib. 3.* probata erit locatio. 67
At ſi, verbi gratia, teſtes referant tantùm verba unius Partis,
& ex eis convincatur ſolùm conſenſus illius, non probabitur
contractus perfectus, & validus, non enim dicitur perfectus
ex conſenſu unius partis, Seraph. *dec. 854. n. 8.* ubi,
& quòd non ſufficit unum teſtem dicere aliam partem contentam
fuiſſe, maximè ſi non reddit rationem quomodo
cognoverit contentam fuiſſe. Verùm ſi verba unius Par- 68
tis contineant confeſſionem contractus aliàs facti, tunc

contra illam probabunt ejus perfectionem, Rot. deciſ. 37.
num. 4. p. 4. tom. 2. recent.

Si autem verba unius continentia locationem probentur
prolata altero præſente, & tacente, an cenſeatur contracta
locatio, & licèt ad eam contrahendam non ſint neceſſaria
69 verba l. qui ad certum 15. ff. locat. & dictum eſt cap. præce-
denti, tamen negativè reſpondendum eſt, quia requiritur
conſenſus, qui in tacente non præſumitur, ut pleniſſimè fir-
mat in his terminis Caroc. de locat. & cond. tit. de locat. qua-
lific. quæſt. 3. n. 2. & eſt regula generalis, ubi agitur de acti-
bus obligatoriis, prout eſt iſte contractus, Veſtr. in prax. lib.
4. cap. 5. n. 3. Rot. dec. 104. n. 9. par. 1. div. quod tamen limita-
70 tur, ſi agatur de favore Reipublicæ, piæ cauſæ, vel pupilli,
& ſimilium, l. 2. ff. ad municip. Bart. in l. quæ dotis, n. 23.
verſ. fallit, ff. ſol. matrim. Gratian. diſcept. 980. n. 21. Carpio
de execut. teſtam. lib. 1. c. 17. n. 32. licèt contrarium velit, ſi
agatur de favore pupilli, Mart. Brun. Conſ. 113. n. 12. Prout
etiam limitatur, ſi tacens faciat aliquem actum poſitivum,
prout eſſet receptio rei locatæ, vel in eam ingreſſio, & ſimi-
71 lia, Caroc. d. quæſt. n. 3. verſ. declaratur niſi, Oſaſch. dec.
132. n. 10. Rot. dec. 811. num. 22. par. 1. div. ex quo enim
non ſunt neceſſaria verba, ut mox dicebam, apertè ſequitur,
ut quomodocumque convincatur conſenſus, ſufficit ad con-
vincendum contractum. Unde ſi quis locavit fundum ad
annum tantùm, ex quo elapſo anno paſſus eſt colonum in
fundo permanere, & colonus qui pariter ad annum tantùm
conduxerat, elapſo anno adhuc in fundo permanſit, abſque
ulla alia expreſſione verbis, vel nutu, quòd locationem re-
novabant, adhuc ſufficienter convincitur animus renovandi
eam, l. item quæritur, 14. §. fin. & l. qui ad certum 15. ff. loc.

Dubitari tamen poteſt an convincatur conſenſus ſuffi-
ciens ad perficiendum locationem, & conductionem, ſi di-
ctum ſit, volo locare, & volo conducere, & quòd quando ſu-
mus in contractibus, in quibus requiritur conſenſus mutuus
72 partium inter ſe obligatorius, ſi verbum volo, vel placet ha-
bet limitationem certam, & determinatam de præſenti, &
tunc obligat de præſenti, aut habet determinationem incer-
tam, quia jungitur infinito, ut in præfatis verbis, & tunc
non diſponit de præſenti, dicit eſſe doctrinam Bart. com-
muniter approbatam Ferret. conſ. 281. n. 6. verùm licèt hæc
doctrina vera ſit, ubi verba prædicta, volo locare, profe-
73 rantur ab uno tantùm, tamen ſi ſunt prolata ab utraque parte
invicem reſpectu rei determinatæ, & pretii conſtituti, non
promiſſionem de locando, ſed contractum locationis abſo-
lutum inducunt juxta Gloſ. in l. in vendentis in verb. in ven-
dentis, verſ. quid ſi dicam, C. de contr. empt. ad quam ſe
remittit Bart. per Ferret. citat. in l. ſervi electione 5. n. 4. in fin.
ff. de leg. 1. & firmant Burſat. conſ. 100. n. 9. Surd. conſ. 371. n. 37.
Cartar. dec. 29. n. 9. & ſeqq. Vincent. de Franc. dec. 346. n. 4.
Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 3. n. 11. quibus addi poſſunt latè tra-
74 dita per Andreol. controv. 112. n. 11. & ſeq. & ratio eſt, quia
cùm contractus iſtius perfectio dependeat à conſenſu utriuſq;
verba prædicta ab utroque prolata in actu dependente ab eo-
rum conſenſu tantum, licèt relata ad futurum reſolvuntur
in tempus præſens, Corn. conſ. 133. num. 5. l. 3. Cartar.
d. dec. 29. num. 9. Rot. dec. 293. n. 12. part. 5. recent.

In terminis autem ſimplicis promiſſionis de locando di-
cendum eſt eam non importare locationem, juxta veriorem
opinionem, de qua teſtatur Caroc. de locat. tit. de locat. qua-
75 lific. qu. 1. n. 3. & ſeqq. ubi infinitos congerit, quibus addi
poteſt in eiſdem terminis Adden. ad Greg. dec. 28. num. 6. &
Theſaur. dec. 233. n. 5. & eſt regulare, quòd promiſſio non
76 ſit contractus promiſſus, Roland. conſ. 69. num. 12. & ſeqq.
lib. 3. Franc. à Ponte conſ. 85. per tot. Surd. conſ. 52. num. 13.
Mantic. de tacit. lib. 3. tit. 15. num. 84. verſ. ab hac ſententia,
& ſeqq. Theſaur. dec. 233. num. 5. & per tot. Rot. dec. 174.
num. 2. ad fin. poſt ſecundum volum. conſ. Farin.

Et licèt non deſint tenentes contrarium, ut Alciat. conſ.
18. n. 5. lib. 8. Fachin. contr. 7. per tot. lib. 2. ubi de magis
communi Caball. conſ. 3. num. 17. & ſeqq. lib. 2. & alii relati
per Andreol. contr. 12. num. 12. & 13. tamen prima retinen-
da eſt regulariter, & ſecunda in caſu limitationum, quæ
77 ſunt plures, & earum prima videbatur prima facie eſſe poſſe,
ut non procedat, quando uterque contrahens promiſit,
unus videlicet locare, & alius conducere, & promiſſio re-
lata eſt ad certam rem, & cum certo pretio, Galliaul. in rub.
ff. de verb. oblig. n. 114. & ſeq. Alciat. in l. 1. n. 15. verſ. reſ-
pondent moderni, ff. de verb. oblig. Mantic. de tacit. lib. 4.
tit. 3. n. 9. & conſonant ſuprà citati, ubi dictum de verbo volo
n. 73. & facit ratio ibidem adducta, quòd cùm contractus
pendeat à voluntate utriuſque, & habemus conſenſum utri-
uſque, contractus eſt perfectus, non obſtantibus verbis rela-
tis ad futurum, quia reſolvuntur in præſens, & facit alia de-
claratio ad concluſionem, quòd promiſſio faciendi non ſit
facere rem promiſſam, ut non procedat, quando pendet à
ſola voluntate promittentis, Alc. conſ. 18. n. 5. lib. 8. Franc.
à Pont. conſ. 10. n. 20. & ſeq. Fontanell. clauſ. 4. gl. 9. p. 4. n. 33.

Verùm re meliùs perpenſa, iſta limitatio videtur proce- 78
dere in terminis verbi, volo, non autem in terminis verbi,
promitto, quia verbum, volo denotat voluntatem cum effe-
ctu, & conſenſum præſentem, ſecus autem eſt in verbo, pro-
mitto, de quo agimus, quod refertur totaliter ad futurum,
ut benè diſtinguit Theſaur. dec. 233. n. 6. verſ. ad quartum.

Limitatur ſecundò, ut non procedat concluſio ſi adſit ju- 79
ramentum, Caroc. tit. de locat. qualif. quæſt. 1. n. 12. Surd.
conſ. 457. n. 13. poſt med. & ſeqq. Gratian. diſcept. 564. n. 32.
Boer. dec. 3. num. 2. & 4. Theſaur. deciſ. 233. num. 8.

Contrarium tamen, quòd Juramentum non operetur 80
hunc effectum, tenent Roland. conſ. 69. n. 22. & ſeq. lib. 3.
Laderch. conſ. 84. n. 6. Caball. conſ. 99. n. 5. in fin. lib. 1. Viv.
deciſ. 339. n. 1. & de prima opinione dubitavit Rota dec. 861.
n. 12. par. 4. tom. 3. recentior. & in terminis promiſſionis ju-
ratæ de ducendo aliquam in uxorem, quòd non importet
contractum matrimonii, habemus textum in cap. juravit de
prob. cum pluribus concordantibus relatis per Tiraquell. de
retract. conv. ad fin. tit. n. 54. unde quidquid ſit in promiſſio-
ne de ſe obligando, & ſimilibus terminis, in quibus lo- 81
quuntur aliqui ex citatis pro prima opinione, in quibus ve-
rum eſt, quòd promiſſio habetur pro facto, quia pendet à
ſola voluntate promittentis ex ſuprà citatis num. 77. ad fin.
in terminis noſtris promiſſionis de locando, vel ſimilibus,
in quibus requiruntur aliæ circumſtantiæ ad perfectionem
contractus, juramentum non poteſt eas ſupplere, nec am-
pliare vim promiſſionis, niſi ubi ſit reciproca promiſſio ju-
rata, quia tunc ſi non importat actum promiſſum, tamen
ſaltem eſt ſervanda, ut tenent Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 3.
num. 9. & Seraph. de Juram. privileg. 23. num. 27.

Tertiò limitatur, ſi cum promiſſione concurreret aliquis 82
actus poſitivus, puta traditio rei, vel ſolutio pretii cum
reſpectiva receptione, quia tunc convinceretur conſenſus
utriuſque, & diceretur contractus perfectus, licèt verba ſo-
narent in ſolam promiſſionem de contrahendo, Aquilin. in
rub. de verb. oblig. n. 60. Silvan. conſ. 49. n. 10. Cephal. conſ.
272. n. 116. Caball. conſ. 99. n. 6. & 7. ubi etiam ſi res non ſit
tradita, ſed dimiſſa penès eum, cui promiſſa venditio, vide-
licet qui retinebat antea titulo locationis, & permiſſum fuit
continuare retentionem ceſſante locatione, lib. 1. Petra de
fideicommiſſ. quæſt. 8. num. 156. Joſeph. Ludovic. concl. 72.
limit. 8. Theſaur. dec. 233. num. 10. ubi ita fuiſſe judica-
tum Surd. deciſ. 198. num. 30. & ſeqq. quæ tamen limi- 83
tatio ſublimitatur, ut non procedat ſi locatio eſſet adhuc in
futurum celebranda, Jaſon. conſ. 117. column. 3. verſ. prædi-
cta multo clarius l. 1.

Alias nonnullas limitationes adducit Caroc. d. tit. de lo-
catione qualificata, qu. 1. quæ penès eum videri poterunt,
addo tamen aliam ſingularem, ut non procedat regula ſi ad- 84
ſint dictiones, ex nunc, prout ex tunc, quæ jungunt tempora,
& retrahunt futurum ad præſens, & ſic operantur cenſeri
factum de præſenti, quod promiſſum eſt per verba de futuro,
ut latè firmat Eugen. conſ. 7. n. 17. ad fin. & ſeqq. lib. 1.

Effectus autem hujus quæſtionis eſt, ut quatenus non ſit 85
locatio, ſi ſimus in terminis meræ, & ſimplicis promiſſio-
nis de locando, iſta reputatur potiùs merus tractatus, à quo
licet utrique parti re integra reſilire, ut firmat Rota dec. 681.
n. 1. par. 4. tom. 2. recent. vel eſt pactum nudum, quod non 86
eſt efficax, nec parit actionem, aut obligationem, l. juris
gentium, §. ſed cum nulla, ff. de pact. l. ſi diviſionem 15. C. fa-
mil. erciſc. Gratian. diſcept. 115. n. 16. quod tamen procedit
de jure civili, ſecus autem de Jure Canonico, quia ejus diſ- 87
poſitione attenta datur actio etiam ex pacto nudo, cap. 1. de
pact. Menoch. conſ. 92. n. 33. Cancer. variar. par. 3. c. 7. n. 255.
Rota coram Buratt. dec. 476. n. 14. & in recent. dec. 393. n. 1. 88
part. 5. prout etiam non procedit ſi is cui ſit factum pactum,
aliquod damnum ſit paſſus, quia tunc etiam datur ei actio
de dolo, eleganter, § ſervus pactionis, ff. de dolo mal. Bart. ibi, 89
& alii relati per Afflict. dec. 120. n. 4. verſic. præterea, Me-
noch. conſ. 92. n. 30. Trentacinq. var. reſol. 1. n. 13. verſ. in
pacto nudo; at ubi non datur actio, adhuc animadverten-
dum inter viros probos verecundiam eſſe denegare promiſſa
per pactum nudum, niſi ſit reprobatum à jure, vel factum
per jocum, Bertazol. conſ. 379. num. 14.

Si autem non ſimus in terminis ſimplicis promiſſionis per 90
pactum nudum factæ, ſed interpoſita ſit ſtipulatio, tunc
promiſſio ſit efficax, & agi ejus vigore poteſt, Men. conſ. 1.
num. 253.

Digitized by Google

num. 233. Joſ. Ludov. conſ. 72. lim. 7. Cancer. var. part. 3.
cap. 1. num. 113.
91 Animadvertendum autem, quòd verbum, promitto eſt æ-
quivocum, & poteſt referri ad pactum nudum, & ad ſtipu-
92 lationem, Afflict. dec. 120. num. 2. & ſi redactum ſit in ſcri-
ptis importat ſtipulationem, l. titia 134. §. eadem reſpondit,
ff. de verb. oblig. Surd. dec. 115. n. 4. Gregor. dec. 308. n. 6.
Caval. dec. 354. n. 4. Rot. in rec. dec. 354. n. 6. par. 4.
Quod aliqui declarant procedere tantùm in ſcriptura pu-
blica, ſeu inſtrumento rogato, non in ſcriptura privata, &
ſentire hoc videtur Rot. dec. 118. n. 15. p. 6. rec. alii verò, &
93 plures contrarium tenent, ut nempè ſive ſcriptura ſit publi-
ca, ſivè privata, ſemper importet ſtipulationem, ut Cravett.
conſ. 657. n. 46. Menoch. conſ. 91. n. 35. Urſill. ad Afflict. dec.
120. n. 6. verſ. an autem, Surd. conſ. 540. n. 5. Grat. diſcept. 64.
n. 20. ubi de magis communi, & veriori Greg. dec. 328. n. 7. &
probant eum verbis text. in d. §. idem reſpondit, ibi cùm ſe
primis litteris ſuis præſtituram ſe caverit &c.
94 Sed dantur plures declarationes, quarum una eſt, ut tunc
verbum, promitto in ſcriptura privata importet ſtipulatio-
nem, cùm alia pars erat præſens, & acceptavit, vel ſaltem
potuit acceptare, ſecus autem ſi erat abſens, quia tunc in
ſcriptura privata agitur de impoſſibili, ut ſimplex promiſſio
unius importet ſtipulationem, quæ requirit conſenſum
duorum, Menoch. conſ. 259. n. 17. Magon. dec. Flor. 39. n. 16.
& ſeq. Cornazan. dec. 214. n. 10. ut præſertim expreſſè requi-
95 rit text. in dict. §. idem reſpondit, ibi ſi inter præſentes actum
eſt, licèt eam importet in ſcriptura publica, in qua præſu-
mitur Notarium acceptaſſe pro abſentibus, etiam ſi non
ſcripſerit, promiſſum ſibi pro abſentibus, Hodiern. ad Surd.
dec. 111. n. 12. Seraph. dec. 472. n. 1. & ſeq. Rota deciſ. 683.
n. 1. & ſecundo, par. 2. div. & ſi reperiatur verbum, pro-
miſit, & non appareat an is cui promiſſum, eſſet præſens,
vel abſens, præſumeretur præſens, ut pleniſſimè firmat
Surd. dec. 115. n. 4. & per totam.
96 Alia declaratio eſt, ut importare poſſit ſtipulationem in
ſcriptura privata verbum, promitto, quatenus ſcripta ſit à
Perito, aliàs ſecus, Mantic. de tacit. lib. 14. tit. 8. nu. 42.
Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 4. Gloſ. 8. n. 11. verſ. ſic noſter
etiam, Hodiern. ad Surd. dec. 111. n. 12. poſt med.
97 Tertia declaratio eſt, ut importet ſtipulationem, ſi ſcri-
ptura ſit latina, ſecus ſi in vulgari idiomate, Mantic. d. tit.
10. n. 42. poſt med.
98 Quarta denique declaratio omiſſis aliis, quæ non appli-
catur locationi, eſt ut non ſolùm in ſcriptura privata, ſed
etiam in Inſtrumento publico non importet ſtipulationem,
ſi Inſtrumentum contineat ſtipulationem expreſſam in alia
ſui parte, ut tradunt Ruin. conſil. 140. n. 6. verſ. & idem
vult. in ſimili, lib. 2. Ruger. conſ. 33. n. 44. lib. 1.
99 Si autem de dicto verbo, promitto deponunt Teſtes, tunc
non importat ſtipulationem, Crot. in l. ſciendum, n. 17. ff. de
verb. oblig. Mant. conſ. 138. n. 7. Barbaz. conſ. crim. 376. n. 6.
100 ad fin. ubi n. ſeq. Idem dicit de verbo, convenerunt, quòd non
importet ſtipulationem, Afflict. 120. n. 2.
101 Quod tamen procedit, ubi Teſtes referant verba nempè,
quòd talis dixit, promitto, ſecus autem ſi deponant potiùs
ſuper facto dicendo, quod ille promiſit, Soccin. Sen. conſ.
253. n. 4. propè fin. verſ. Quoniam ad hoc dupliciter, lib. 2. Me-
noch. conſ. 705. n. 2. Urſill. ad Afflict. dict. dec. 120. nu. 1.
prout etiam non procedit, ſi deponant de confeſſione partis,
quòd videlicet quis confeſſus fuerit ſe promiſiſſe, quia, &
102 hoc caſu data præſentia alterius, intelligitur per ſtipulationem,
non per pactum nudum, ut poſt Bald. & Roman. tradit Af-
flict. d. dec. 120. n. 4.
Præſuppoſito tamen, quòd ex promiſſione de locando o-
103 riatur obligatio efficax ad agendum, adhuc talis promiſſio
multum differt ab ipſa locatione, quia non propterea cogi
poteſt promittens, ut præciſè adimpleat, & ſic naturaliter
locet, ſed liberatur præſtando intereſſe, Roland. conſ. 69. n.
13. & ſeq. l. 3. Surd. conſ. 52. n. 14. & ſeq. Laderch. conſ. 84.
num. 5. & ſeq. ubi n. 7. & 8. quòd hoc procedit etiam de Jure
Canonico, Aldobrand. conſil. 132. n. 100. & ſeq. lib. 2. &
fuit dictum in Æſina grani 6. Junii 1614. & 12. Junii 1617.
coram Sacrato.
Et ratio redditur, quia promiſſio locandi eſt promiſſio fa-
104 cti, quæ etiam ſi ſit de facto proprio, non obligat præciſè ad
illud præſtandum, ſed ſufficit præſtare intereſſe, l. ſi quis ab
105 alio in fin. ff. de re judic. cum concord. relat. per Rot. cor.
Greg. dec. 141. nu. 3. adeò, ut præſtans intereſſe, dicatur
verè, & propriè ſervare promiſſa & non contravenire,
Aldobrand. dict. conſ. 132. n. 121. & ſeq. lib. 2.
106 Unde licèt aliqui velint concluſionem non procedere,
quando promittens habet facultatem tradendi rem, Menoch.
conſ. 92. n. 62. & ſeq. Burſatt. conſ. 100. n. 36. ubi de communi
Viv. opin. 1024. n. 3. tamen utroque caſu militet eadem ratio,
contrarium eſt dicendum, prout magis communiter tenent
DD. Quòd etiam ſi quis habeat facultatem tradendi rem, ad-
huc liberetur tradendo intereſſe, Corn. conſ. 256. n. 1. lib. 4.
Dec. conſ. 503. n. 2. Beroii conſ. 156. n. 12. poſt med. verſ. &
prædicta coadjuvantur lib. 2. Roland. conſ. 69. num. 13. lib. 3.
Surd. conſ. 52. n. 16. Laderch. conſ. 84. n. 6. ubi de receptiſſi-
ma Rim. Jun. in §. 1. n. 60. & ſeq. Inſtit. de donat. & conſ. 51.
n. 12. & ſeq. Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 3. n. 7. in fin. & hanc
eſſe veriorem, & magis communem teſtatur Joſeph. Ludov.
concl. 72. ampl. 1. Caroc. de loc. d. tit. de loc. qual. &c. q. 1. n. 9.
Limitatur tamen opinio iſta, ut non procedat ſtante ſta- 107
tuto, quòd promiſſiones præciſè obſerventur, Barz. dec. 111.
nu. 3. & ſi adſit ſtatutum, prout Romæ cap. 164. quòd ubi fa-
ctum impleri poteſt, promittens præciſè ad illud cogi de- 108
beat, ſin minus ad intereſſe juxta juramentum principalis
taxatione Judicis præcedente, ut per Adden. ad Greg. deciſ.
241. n. 7. ad fin. & per Rot. cor. Seraph. dec. 805. n. 7. ſed &
ſtatutum intelligi debet de promiſſione efficaci, nempè per 109
ſtipulationem, non autem de ſimplici per pactum nudum, ut
quantò minus fieri poteſt recedat à diſpoſitione juris com-
munis, ut latiſſimè firmat Laderch. conſ. 84. n. 6.
Secundò limitatur, ut non procedat ſtante juramento 110
promittentis, quia tunc ſi poteſt præſtare factum promiſ-
ſum, tenetur præciſè, nec liberatur præſtare quod intereſt,
Soccin. Sen. in l. ſtipulationes non dividuntur, n. 432. & ſeq. ff.
de verb. oblig. Jaſ. in l. ſi pecunia, num. 13. ff. de condit. ca. dat.
Gabr. de jur. concluſ. 8. n. 1. & 2. ubi de magis communi Surd.
conſ. 13. nu. 27. Guttier. de jur. par. 1. c. 39. n. 6. ubi de magis
communi Adden. ad Gregor. dec. 241. n. 7. Rot. cor. Seraph.
dec. 805. num. 3. & 4. & licèt in hærede jurantis adſit contro-
verſia non parva, an idem procedat, ut teneatur præſtare
præciſè factum à defuncto cum juramento promiſſum, &
deciſiones hinc inde referat Adden. ad Greg. d. dec. 241. n. 7.
tamen dicendum videtur, quòd licèt juramentum non tran- 111
ſeat ad hæredes, quoad effectum perjurii, ſecus tamen ſit
quantum ad effectum obligationis, Caſtr. conſ. 13. num. 13.
lib. 2. Dec. conſ. 659. n. 6. Mantic. de tacit. lib. 14. tit. 33. n.
8. Rot. coram Seraph. dec. 805. n. 4. & plenè cor. Andr. dec.
87. num. 3.
Verum tamen eſt, quòd ubi intereſſe eſt idem cum re pro- 112
miſſa, tunc directè agi poteſt vigore promiſſionis de facien-
do ad tradendum illam rem ad evitandos circuitus, juxta
doctrinam Jo. Andr. in addit. ad Specul. tit. de oblig. & ſolut.
col. 1. ubi dicit, quòd promittens ſe obligaturum ad danda
decem, ſtatim poteſt cogi ad eorum ſolutionem, quod di-
ctum commendant, & ſequuntur Doctores, quos refert The-
ſaur. dec. 233. n. 3. & procedit ubicumque intereſſe ſuccedens
loco facti eſt idem cum re, quæ debebitur ex facto promiſſo,
prout intereſſe, quòd quis ſe obliget dare decem, ſunt ipſa-
met decem, at ſecus eſt ſi intereſſe ſit quid diverſum, Gozad.
in l. 2. n. 32. C. de pact. inter empt. & vend. Niger. in l. 1. n.
103. ad med. & ibidem Alciat. n. 27. ff. de verb. obl. Roland.
conſ. 69. n. 25. verſ. tertio reſpondetur lib. 3. Aldobrand. conſ.
132. n. 109. & ſeq. lib. 2. Theſaur. dec. 233. n. 6.
Unde ſequitur, & comprobatur concluſio, quòd non poſ-
ſit vigore promiſſionis de vendendo agi directè pro rei tra-
ditione, quia non eſt idem rem tradere, ac rem vendere, ſed
multùm diverſum, cùm venditio contineat obligationem 113
reciprocam, & ſic circuitus non eſt inutilis, quòd nempè
priùs fiat venditio, & ubi circuitus non eſt inutilis, non eſt
evitandus, Roland. d. conſ. 69. num. 26. & Theſaur. d. num.
6. & quòd ubi circuitus non eſt inutilis, promiſſio non ſit
idem cum contractu promiſſo, tradunt etiam Galliul. in rubr.
ff. de verb. obl. ſub n. 118. Mantic. de tacit. lib. 16. tit. 13. n.
9. Grammat. dec. 103. ſub n. 188. & ſeq.
At ſecus erit dicendum reſpectu promittentis emere, ſeu 114
promittentis conducere, quia nempè ſi ſtatutum ſit certum
pretium, intereſſe erit conſequi pretium illud, & ſic quate-
nus non teneatur ex promiſſione de conducendo, tenebitur
tamen illud ſolvere loco intereſſe, & ſic ratione circuitus vi-
tandi, idem reputabitur promiſſio de conducendo pro certa
ſumma, ac ipſa conductio, & eodem modo agi poterit ad
ſummam illam pro pretio, ſeu mercede ſtatuta, Aret. in l. 1.
n. 1. ad fin. ff. de pignor. act. Rubeus conſ. 29. ſub n. 4. Cioffuſ.
conſ. 47. n. 15. lib. 2. Mart. Cunon. de pact. lib. 1. cap. 6. nu.
17. Covarr. var. lib. 3. cap. 4. n. 8. poſt princ.
Quando autem petitur intereſſe ob non factam venditio- 115
nem, ſeu locationem, debet liquidari à petente, & ſi non
liquidetur, poteſt arbitrari à Judice, qui debet arbitrari,
tantum

Digitized by Google

tantum plus valeret res ultra pretium, quod emptor retioer, vel uſus rei ultra mercedem conventam, niſi adſit cauſa affectionis, ut tradunt Corn. *conſ.* 256. *n.* 11. *lib.* 4. & poſt eum Aldobr. *conſ.* 132. *n.* 124. *&* 125. *lib.* 2.

116 Animadvertendum tamen, quòd ex dicta promiſſione de locando non oritur actio ad intereſſe, ſed certi condictio, quòd locetur, licèt poſſit promiſſor ſe eximere ab obligatione præſtando intereſſe, vel quatenus interveniat mora in locando, ipſa faciat promittentem teneri ad intereſſe, ut probat Jac. Gallus *conſ.* 121. *n.* 2. *&* 3. ubi dicit, quòd nullum Auctorem invenit, qui dicat ex tali promiſſione de per ſe dari actionem ad intereſſe, & hoc poſito, quòd ad hunc effectum, ut peti poſſit intereſſe, neceſſarium ſit, promittentem conſtitui in mora, benè infertur, quòd quatenus promiſſio de vendendo ſit nulla, uti quia promiſſa ſit venditio feudi, quod vendi non poteſt, nec fieri poteſt locus petitioni intereſſe, quia ex tali promiſſione nulla, non poteſt quis conſtitui in mora, prout infert ipſa, Gall. *d. conſ. ſignanter, n.* 12. *& plenè firmat per tot.*

117 Denique non omittendum etiam, quòd ſtante ſimplici promiſſione de locando, quantumvis acceptata, & valida, non tamen per eam cogitur is, cui facta eſt promiſſio conducere, Caſtr. *in l. in bonæ fidei*, *§. ſi tamen*, *n.* 3. *ff. de eo quod cert. loc.* Pinell. *in l.* 2. *p.* 2. *n.* 3. *C. de reſc. vend.* Corn. *conſ.* 300. *n.* 1. Mandel. *conſ.* 593. *n.* 3. Surd. *conſ.* 52. *n.* 62. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 3. *n.* 6. Cancer. *var. c.* 1. *n.* 113. *lib.* 3. Grattao. *diſc.* 740. *nu.* 16. *&* 17. Boer. *dec.* 48. *nu.* 11. quidquid in contrarium videatur ſentire Jaſon. *in l. in bonæ fidei*, *n.* 4. *ad finem*, *ff. de eo, quod cert. loc.*

118 Debet etiam probatio non ſolùm convincere conſenſum perfectum, ſed etiam alia ſubſtantialia contractus, nempè rem, & mercedem certam, aliàs erit irrelevans, cùm inſtrumentum referens emptionem, & non exprimens pretium
119 non probet, Cyn. *in l.* 1. *Cod. de contrah. ſtipul.* Bart. *in leg. ſtipulationum*, *n.* 2. *verſ. contra*, *ff. de verb. obl.* ubi Roman. *nu.* 32. & Alex. *n.* 15. & his, aliiſque adductis Pinell. *in rubr. C. de reſcind. vend. par.* 2. *cap.* 1. *n.* 7. *ad med.*

120 Eodem modo ſi Teſtes concordent ſe fuiſſe præſentes, & vidiſſe perfectè fuiſſe conventum de re, & mercede, ſed non recordentur de quantitate mercedis, probatio eſt omninò inſufficiens, adeòut nec ſuccurratur agenti, ut juſtum pretium per æſtimatores, & Judicem declaretur, Caſtrenſ. *in l. ſi duo Patroni*, *§. ſi quis juraverit*, *n.* 4. *in fin. ff. de jur. jur.* Alex. ad Bart. *in l. quod ſæpè*, *§.* 1. *de contrah. empt. & conſ.* 8. *col.* 1. *&* 2. *lib.* 1. Pinell. *in d. rub. C. de reſcind. vend. p.* 2. *c.* 1. *n.* 7.

Verùm contraria ſententia quòd imò ad probandam locationem non ſit neceſſe, quòd conſtet de mercede, ſicut & ad probandam emptionem non ſit neceſſe, quòd conſtet de pretio, habet ſuos ſectatores, inter quos referuntur Bald. *in l.* 1. *n.* 3. *Cod. de reb. alien. non alien.* Chriſtoph. de Caſtell. *in leg. ſciendum* 30. *n.* 9. *de verb. oblig.* Ruman. *conſ.* 9. *n.* 7. Tiraq. *de retract. lignag. in fin. n.* 88.

121 Sed fœdere diſtinctionis conciliantur iſtæ diſſidentes opiniones, ut ſi agatur inter contrahentes de executione, vel validitate contractus, & tunc procedat prima, quòd dicta probatio non relevet, quia tunc requiritur probatio certi pretii, ſi verò agatur inter unum ex contrahentibus cum tertio, quia tunc ſufficit conſtare de ſolo actu locationis non ſit neceſſaria probatio pretii, Alex. *conſ.* 18. *num.* 5. *lib.* 1. & latè utrumque membrum diſtinctionis probat Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 19. *n.* 62. *&* 63.

122 Et ſufficeret propterea etiam inter contrahentes dicta probatio, ubi ageretur tantùm de ipſo actu locationis, non de ſolutione pretii, ut advertendum monet Mantic. *d. n.* 63. *verſ. ſed adverte*, & exemplum eſt, ſi allegetur venditio pro titulo præſcriptionis, quod adducit poſt alios Pinell. *in d. rubr. C. de reſc. vend. par.* 2. *cap.* 1. *n.* 7. *ad fin.* Quod tamen reſtringendum eſſe, ut non procedat ubi agitur de re minoris, vel Eccleſiæ, notandum dicit Bald. *in d. l.* 1. *n.* 3. *ad fin. verſ. unde tertius*, & poſt eum Mantic. *d. tit.* 19. *n.* 64.

123 In caſibus autem, in quibus neceſſaria eſt probatio pretii, ſi Teſtes de eo deponant, ſed diſcordent in quantitate, quòd probatio omninò non relevet, adeòut venditor non teneatur rem tradere, quamvis offeratur ei major ſumma, aliis adductis vult Pinell. *d. par.* 2. *cap.* 1. *n.* 8. ſed in majori ſumma certum eſt, quòd depoſitiones non concordant, & ſic benè procedit dictum Pinelli, at in minori controverti poteſt, ſi locata ſit ex conſenſu, quia in majori ſumma continetur minor, & ideò ſi ſint duo arbitri, & unus arbitretur deberi decem, alius quinque, concordare dicuntur in quinque,
124 ut habetur in *leg. idem proferre* 32. *§. ſi plures*, *ff. de arbitr.* & licèt hæc regula in depoſitionibus Teſtium patiatur difficultatem, ut dicit Rot. cor. Gregor. *dec.* 298. *n.* 4. & patet ex traditis per Jaſ. *in l.* 1. *ſi ſtipulatus*, *n.* 9. *ad fin. verſ. ſeptimo lim. ff. de verb. oblig.* Monac. de Luc. 1. *nu.* 3. opinio tamen quòd etiam in eis procedat, prævaluit, ut patet ex Bero. *conſ.* 102. *n.* 34. *lib.* 3. Adden. ad Buratt. *dec.* 468. *n.* 16. Verall. *dec.* 299. *n.* 1. *par.* 3. Duran. *deciſ.* 107. *n.* 1. & eſſe magis communem, & paſſim à Rota receptam Gregor. *dec.* 458. *n.* 2. & ibi Adden. *in recent. deciſ.* 481. *num.* 4. *par.* 3. Verùm in hoc propoſito pla- 125
cet diſtinctio duorum caſuum, quorum primus eſt, ut quatenus Teſtes probent conveniſſe inter partes de re, & penſione, & poſtea interrogati de quantitate penſionis in ea diſcordent, tunc procedat, quòd in minori ſaltem conveniant. Secundus verò caſus eſt, ſi abſque præcedenti depoſitione ſuper conventione, unus dicat, fuiſſe factam locationem pro decem; alius verò dicat, eam fuiſſe factam pro quinque, & tunc probatio non poſſit concordari, & moveor, quia obſervo rationem tenentium dictam primam opinionem, quòd in dictis teſtium in ſumma majori non contineatur minor, & ideò non dicantur in minori concordare, eam eſſe, quia ſi unus deponat locationem fuiſſe factam pro decem, alius pro quinque, videntur diſcordare in actu ipſo locationis, ut firmat præſertim Alex. *d. conſ.* 50. *n.* 16. *lib.* 5. & videtur etiam ſentire Pinell. *d. par.* 2. *cap.* 1. *n.* 8. dum dicit Teſtes non referre integrè factum, quæ quidem ratio applicatur ſecundo caſui, non autem primo, in quo ſuper facto locationis Teſtes concordant. Cæterùm de hac diſcordia teſtium in quantitate quando relevat dictum eſt latiùs *in c.* 19. *de probatione læſionis*.

Quia autem ſupradictum eſt in tit. præced. locationem poſſe contrahi per epiſtolam circa probationem, quòd fuerit contracta hoc modo, ſatis erit conſtare, quòd is cui dire- 126
cta erat Epiſtola, eam receperit, & tacuerit, ad hoc ut convincatur per talem actum receptionis, & retentionis conſenſiſſe, niſi contrariæ voluntatis conteſtationem interpoſuerit, *continuè*, ut dicit text. *in leg. ſi filius famil.* 18. *ff. ad ſenat. Conſ. Maced.* quod tamen intelligitur arbitrio Judicis, 127
qui debet tantum temporis recipienti litteras tribuere, ut poſſit litteras conſiderare, & practicos, ac peritiores conſulere, nec alium ſenſum recipere debet illa dictio, *continuò*, *in d. l. prolata*, ut declarat Alciat. *in l. deteſtatio*, *n.* 51. *ff. de verb. ſignif.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 21. *n.* 5. *&* 6. & alii relati per Gratian. *diſcept.* 699. *n.* 39. dummodò tamen qualitas, ſeu conditiones appoſitæ contractui requirant conſiderationem, & Conſilium, aliàs ſub tali prætextu non poſſet evitari dicta præſumptio conſenſus, ut latè tradit Rota *dec.* 811. *n.* 37. *& ſeq. par.* 1. *diverſ.*

Et quatenus probatio hujus præſumpti conſenſus fieri debeat per Teſtes, animadvertendum erit, quòd ipſi deponant ſpecificè contenti in litteris, quodque is cui erant di- 128
rectæ non ſolùm eas receperit, ſed etiam eas legerit, aut aliter in ea contenta ſciverit, aliàs non probarent, Dec. *in cap.* 2. *n.* 15. *de fid. Inſtrum.* Cepoll. *cautel.* 9. *n.* 2. cum aliis addu- 129
ctis per Gabr. *de præſumpt. concluſ.* 2. *num.* 14. & latiùs Grat. *diſcept.* 699. *n.* 35. *&* 36. quamvis reſpectu lecturæ non opus eſſet eam probare in litteris apertis, quia præſumeretur in eas recipiente, & retinente, ac legere ſciente ſecundùm Rot. in *dec.* 811. *n.* 34. *& ſeq. p.* 1. *div.* ubi alii allegantur.

Contra ſcribentem verò non ſufficit oſtendere ejus litteras, niſi etiam is cui ſunt directæ, doceat, quòd de ejus ordine ſibi fuerint præſentatæ, Ladereh. *conſ.* 101. *n.* 13. *& ſeq.* 130
Franc. Marc. *dec.* 1380. *par.* 1. cum aliis adductis per Gen. *de ſcript. priv. lib.* 3. *in princ. n.* 93. *& ſeq.* Quod tamen reſtringendum, ut procedat in Domeſtico, qui facilè habere potuerit litteras præter voluntatem ſcribentis, ſecus in extraneo, in quo ceſſat talis facilitas, quia ex quo ſunt ei directæ, præ- 131
ſumuntur etiam per ſcribentem ad eum tranſmiſſæ, ex adduct. per Grat. in dec. March. 156. *n.* 23. & in una Peruſina Dotis 9. Maji 1633. coram Ghiſlerio; attenduntur enim in hoc propoſito veriſimilitudines, & Conjecturæ, Rota *deciſ.* 444. *n.* 1. *par.* 4. *diverſ.*

Quomodo intelligatur, ſeu interpretetur locatio.

S U M M A R I U M.

1 *Filiorum expreſſio in locatione operatur, ut quidquid ſit intra eos præſtari debeat, etiamſi alienum ſit.*
2 *In conceſſione venit ſolùm jus quod habet, qui conceſſionem facit.*
3 *Decl. procedere in locatione facta titulo lucrativo.*
4 *Decl. procedere in contractu oneroſo, ſi concipiens ſit certiora.*

tieratus de qualitate rei, & jure, quod in ea habet concedens.

5 Decl. 3. venire tantùm, quod concedens habet, ſi id ex quantitate mercedis arguatur.

6 Ampl. venire etiam aliena intra fines comprehenſa, licèt locans bona confinata addiderit, ad ipſum ſpectantia, & pertinentia.

7 Verba regulariter intelliguntur, ut ſtent potiùs demonſtrativè, quàm taxativè.

8 Si dictum, loco quidquid habeo intra tales fines, tunc non venit id, quod intra eos non eſt proprium locantis.

9 Ampl. etiamſi additum quantumcumque, & qualitercumque ſit.

10 Finium expreſſio diſpoſitionem reſtringit, itaut quod eſt extra eos, venire non poſſit.

11 Loci expreſſio diſpoſitionem reſtringit ad id, quod eſt in loco illo.

12 Finium, & loci expreſſio poteſt probari erronea.

13 Et ad hoc admittuntur præſumptiones, & conjecturæ.

14 Loci expreſſio quandoque non apponitur, ut ſtet reſtrictivè, ſed tantùm demonſtrativè.

15 Stante verbo generali univerſitatem continente veniunt omnia in eo comprehenſa quamvis extra locum, vel fines deſignatos exiſtentia.

16 Fundus eſt nomen generale, univerſitatem agrorum continens.

17 Idem de verbo, Podere.

18 Idem de verbo, Prædium.

19 Idem de verbo, Poſſeſſionem.

20 Verba, Caſtrum, Villa, & Curtis non ſolùm comprehendunt univerſitatem agrorum, ſed etiam jura, & honores.

21 Verbum, Terras, an ſit particulare.

22 Verbum, Ager, eſt particulare, & ſignificat partem prædii.

23 Verbum, locus, non fundum, ſed partem fundi ſignificat.

24 Prædio locato cum deſignatione finium, venit nemus prædio ſerviens, & extra fines exiſtens.

25 Si locata poſſeſſione in tali loco exiſtente, venit alia ſub illa exiſtens, licèt alio nomine nuncupata.

26 Terra ſeparata à fundo ei unitur per ſolam deſtinationem patrisfamilias.

27 Sic pars fundi ab eo ſeparata ſola deſtinatione.

28 Decl. procedere in prædiis ruſticis, nam in domibus, ultra deſtinationem, requiritur etiam apertio aditus ad unionem faciendam.

29 Et idem eſt de unione domus, & hortus.

30 Conſideratur tamen etiam in domibus deſtinatio domini.

31 Probatio quòd corpora diſtincta ſint ex deſtinatione unita, vel è contra, facienda ab allegante.

32 Domo locata, an veniat apotheca, vel alia domuncula, vel hortus probatur ex inſpectione, ſi adſit, vel ne aditus ex domo.

33 Decl. non ſufficere pro unione, quòd apotheca habeat januas communicantes cum domo ligno tantùm clauſas, quæ quandoque aperiantur.

34 Stantia in quam habent aditus duæ domus, illi unita cenſetur cujus aditus eſt frequentior.

35 Stantia ſuper ſolo unius domus exiſtens, non eſt pars illius, ſi non illi, ſed alteri domus inſerviat.

36 Unio apothecæ cum domo ex quo habeat aditum, & diviſio ex quo illum non habeat, reprobantur aliis circumſtantiis.

37 Et prævalet deſcriptio finium domus, ſi intra eos apotheca comprehendatur.

38 Emptio ſimul facta domus & apothecæ arguit, apothecam in locatione domus comprehendi.

39 Decl. procedere ſi penſiones utriuſque confuſæ fuerint.

40 Uſus locandi ſimul, vel ſeparatim attenditur ad dignoſcendum quid actum.

41 Domus appellatione venit ædificium deputatum ad habitandum.

42 Domus appellatione non venit ſtabulum, nec Columbarium.

43 Maximè ſi dictum, domus in qua inhabito.

44 Lim. ut ſtabulum veniat, ſi pateat ad illum aditus cum domo, aut cum ea emptum fuerit.

45 Domo locata cum omnibus pertinentiis ſuis veniunt annexa ſecundum uſum, & deſtinationem.

46 Nomen, Caſamenti, eſt magis amplum, quàm nomen domus, & comprehendit in ſe univerſitatem plurium ſtationum ſimul junctarum.

47 Mobilia in domo exiſtentia veniunt in locatione domus, ſi ſint affixa ipſi domui, vel ejus uſui perpetuo deſtinata.

48 Domus multa ſunt, quæ affixa non ſunt, quod ſicus eſt in fundo.

Decl. eſſe domus ſi ſunt gratia domus, non gratia patris familias, nec ad ornatum tantùm, n. 53.

49 Claves, ſeræ, & clauſtra domus ſunt.

50 Putealia, id eſt id quo puteus operitur, funes, labra, & fiſtula domus ſunt, & in locatione domus veniunt.

51 Caldarium muratum in domo, cum ea venit.

52 Vitreatæ, & telaria veniunt cum domo.

54 Statuæ affixæ etiam baſibus non veniunt in venditione domus.

55 Decl. non procedere in perpetuo permanſuris ad uſum, & quaſi pars domus, ut recipientes aquam.

56 Decl. 2. non procedere in affixis ad ornatum Civitatis.

57 Ampl. etiam ſi dictum ſit, loco domum cum omnibus cum ea exiſtentibus, adhuc veniant ſolùm exiſtentia perpetui uſus cauſa.

58 Lim. ſi domus locanda oſtenſa fuiſſet conductori ſtatuis ornata.

59 Equum vendere volens ſi oſtendat eum ornatum, tenetur tradere ornamenta.

60 Domus in locatione, quæ veniant generaliter, & relativè.

61 Decl. ut cum domo veniant illa, quæ ejus ſunt, & ſi in ea reperiantur, quando agitur de tranſlatione dominii, at ubi agitur de locatione ad breve tempus, veniant omnia neceſſaria ad ejus habitationem, ut ea conductor uti poſſit.

62 Et attenditur conſuetudo, tam generalis, quàm particularis ita ut ſufficiat ſemel tradidiſſe mobilia conductori.

63 Unio in prædiis ruſticis, ut cenſeatur facta, requiritur deſtinatio patrisfamilias perpetua, & non ad tempus.

64 Deſtinatio perpetua unionis terrarum deducitur ex eo, quòd fuerint ab initio ſimul emptæ.

65 Decl. facere conjecturam, ſed de ſe non ſufficere.

66 Unio terrarum arguitur ex quo locatæ fuerunt unica penſione.

67 Ampl. etiamſi ſint in diverſo loco.

68 Fundus, nomine Sejanus, ſi dividatur, & vocetur Sejanus ſuperior, & Sejanus inferior, in diſpoſitione loquente ſimpliciter de Sejano venit uterque.

69 Unio ex deſtinatione patris familias probatur per confeſſionem ejuſdem.

70 Ampl. in confeſſione facta à tutore.

71 Unio terrarum deducitur ex eo, quòd commiſſa ſint curæ unius Villici.

72 Decl. requiri ſimul, ut paterfamilias illas nomine prædii comprehendere ſolitus fuerit.

73 Cannetum non venit appellatione vineæ.

74 Unio probatur etiam ex incolarum opinione.

75 Unio terrarum non attenditur, ſi poſtea ſeparatæ fuerunt.

76 Mobilia, & inſtrumenta fundi non veniunt, fundo vendito, vel legato.

77 Secus autem in locatione fundi.

78 Decl. ut locator fundi præſtare teneatur inſtrumenta pro fructibus liquidis colligendis.

79 Alia verò quatenus adſint tantum.

80 Triticum deſtinatum pro ſemine reputatur inter inſtrumenta fundi.

81 Et debetur conductori, quatenus in fundo ad hoc paratum exiſtat.

82 Inſtrumenta fundi, quæ ſint relativè.

83 Gabella locata, venit etiam domus in qua exigi ſolet.

84 Equo vendito venit etiam ſella, quam de tempore venditionis habebat.

85 Ampl. ut ſufficiat, quòd cum ea oſtenſus fuerit per duos dies ante.

86 Equo locato ad equitandum præſtanda eſt etiam ſella.

87 Aſino locato non venit umbra ipſius.

88 Jura ut veniant in locatione, non ſatis eſt rem locatam complecti univerſitatem agrorum.

89 Fundo locato venit juriſdictio.

90 Fun-

90 *Fundo locato non venit pedagium, quod in eo vendi conſuevit.*
91 *Juſpatronatus non venit in locatione rei particularis.*
92 *Villa locata, vel Caſtro, venit juriſdictio, & honor, & juſpatronatus.*
93 *Territorio locato venit juriſdictio.*
94 *Decl. jura prædicta venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad modicum.*
95 *Lim. declarationem in jure decimandi, quod venit in locatione ad modicum, & non in locatione ad longum tempus.*
96 *Jus decimandi poteſt transferri in locatione ad longum tempus, & quomodo.*
97 *Jus decimandi poteſt transferri in conductorem, ſed debet conſtare de voluntate.*
98 *Clauſula*, cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis, *eſt generalis & omnia quovis modo ad rem ſpectantia complectitur.*
99 *Declara, ut complectatur agrum ſeparatum, ſi addita alicui verbo univerſitatem continenti, ſecus ſi rem particularem ſignificanti.*
100 *Particularis res alteri rei particulari accedere, & de ejus pertinentiis eſſe non poteſt.*
101 *Clauſula*, cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis, *reſtringitur ad ea, quæ ſunt de natura rei cui additur.*
102 *Donatio facta ab Epiſcopo de Villa cum omnibus juribus, quæ in ea habet, non comprehendit jus decimandi, ex quo competit ei tamquam Epiſcopo, & alio jure, quàm Villa donata.*
103 *Verbum*, omnia, *non debet referri ad ea, quæ ſunt alterius juris, quam ſint ea de quibus principaliter diſponitur.*
104 *Clauſula prædicta*, cum omnibus juribus, &c. *ſi deſcripta ſint confinia rei locatæ, magis operabitur ſi appoſita poſt deſcriptionem, quàm ſi ante.*
105 *Mercede non expreſſa, ſi diverſimodè ſervetur interpretatio, ſumitur contra locatorem.*
106 *Sermo ſimpliciter prolatus intelligitur de primo, & unico actu.*
107 *Lim. ſi ex verbis, aut circumſtantiis comprehendatur contraria voluntas.*
108 *Si dictum ſit*, pro ſalario, *intelligitur, ut ſolvi debeat ſingulo anno, vel menſe.*
109 *Merces ſtatuta eunti ad portandum cum propria beſtia, intelligitur tam de beſtia magna, quàm parva.*
110 *Et ſi ſtatuta merces pro quolibet milliario, intelligitur pro eundo tantum, non etiam pro redeundo.*
111 *Lim. ſi redeant onuſti.*
112 *Merces ſi ſtatuta ad rationem milliariorum portantibus, ſi locantes operas ſuas adeò onuſti fuerint, ut minus iter facere potuerint, non erit ſolvendum ad rationem milliarii.*
113 *Conducens beſtiam, vel navim ad portandum, non propterea quòd plene non oneraverit, mercedem minuere poterit.*
114 *Numis expreſſis, ſi ſint plures ſpecie, intelligitur de minoribus.*
115 *In ambiguis, quod minimum eſt ſequimur.*
116 *Ampl. hanc regulam, ut procedat, tam in ultimis voluntatibus, quàm in contractibus, & tam reſpectu quantitatis, quàm ſpeciei, & tam reſpectu rei, quàm loci, & temporis, & perſonarum.*
117 *Receditur à dicta regula, ſi ex conſuetudine, vel aliter comprehendatur contrahentes aliter ſenſiſſe.*
118 *Pecunia valore mutato poſt locationem, qui valor attendendus in ſolutione mercedis conventa relativè.*
119 *Tempus locationis, ſi non expreſſum, attenditur conſuetudo.*
120 *Et ceſſante conſuetudine aliqui volunt intelligi locationem ad annum, tam in ruſticis, quàm in urbanis, & num. 121.*
122 *Sed verius eſt intelligi ad annum in ruſticis, & in urbanis ad beneplacitum.*
123 *Domus, ubi ſunt ſolitæ locari certa die anni, cenſentur locatæ uſque ad illam.*
124 *Principium locationis ad effectum ſolutionis mercedis non computandum à die celebrati contractus, ſed rei traditæ.*
125 *Officiali ſalarium debetur à die, qua cepit exercere tantum.*
126 *Lim. ſi differat exercere de Principis licentia.*
127 *Locatione facta cum expreſſione certi temporis incipiendi à tali die finienda alterius locationis, ſi illa locatio finiat ante diem illam, conductor eam expectare non debet.*
128 *Regulæ pœnales tunc attendi debent, cùm deficit deciſio ſpecialis.*
129 *Pacta conventa in locatione ſunt diligenter attendenda.*
130 *Pacta conventa in locatione habent vim legis.*
131 *Decl. procedere quatenus ſint licita, & honeſta, aliàs ſunt inefficacia.*
132 *Pacta dubia in locatione intelligi debent juxta ejus naturam.*
133 *Verba debent inſervire naturæ contractus, non natura verbis.*
134 *Pacta intelligi debent juxta juris diſpoſitionem in quantum fieri poteſt.*
135 *Lim. ſi adſit vulgaris loquendi conſuetudo in contrarium, quia ea magis attenditur.*
136 *Interpretatio locationis ſumenda eſt, ut ſervetur æqualitas inter locatorem, & conductorem.*
137 *Locator, & conductor ſunt correlativi, & diſpoſitum in uno habet locum in alio.*
138 *Decl. procedere in legibus, & ſtatutis, non autem in pactis.*
139 *Interpretatio ſumenda eſt, ne culpa unius ex contrahentibus alter damnum patiatur.*
140 *Et ne altera damnum patiatur.*
141 *Et à ſolito.*
142 *Et ab obſervantia ſubſecuta.*
143 *Et unius partis Inſtrumenti ſumitur ab alia.*
144 *Argumentum à contrario ſenſu locum habet in contractibus.*
145 *Interpretatio locationis in dubio facienda contra locatorem.*
146 *Lim. ſi adſit major veriſimilitudo pro locatore.*
147 *Lim. 2. ſi adſint conjecturæ.*
148 *Lim. 3. ſi non agatur de augenda locatione, ſed de facienda ea tranſmiſſibili.*
149 *Lim. 4. ſi verba de quorum interpretatione agitur, ſint prolata à conductore.*
150 *Decl. hanc limitationem procedere, ſi locator in eis ſe fundat.*
151 *Lim. 5. ut non propterea recedendum ſit à proprietate verborum.*
152 *Lim. 6. in promiſſis à conductore ſtipulatis à conductore.*
153 *Lim. 7. favore Eccleſiæ.*

CAPUT XXIII.

POſtquam viſum eſt, quomodo locatio contrahatur, & quomodo probetur contracta, ſequitur videndus quomodo intelligatur, & interpretetur; Poteſt autem eſſe dubium interpretandum, vel circa rem, vel circa mercedem, vel circa tempus, vel circa pacta conventa, de quibus propterea ſingulariter aliquid dicendum erit, & deinde ſubnectendæ erunt aliquæ regulæ generales, ad quas in caſu deficientiæ ſpecialis deciſionis recurrendum erit.

Quo igitur ad rem, ſi expreſſi ſunt fines, quidquid intra 1
eos continetur, in locatione comprehenditur, & præſtari
debet, etiam ſi alienum ſit, *l. ex empto 11. ff. de act. empt. l. ſi
fines 10.* & ibi Bald. *in ſum. C. de evict.* Surd. *conſ.* 13. *n.* 9. *&
ſeq.* & licèt venire in conceſſione ſolum jus, quod habet, qui 2
conceſſionem facit, probare videatur text. *in l. qui Tabernas
32. ff. de contrah. empt.* & Rot. coram Cavaler. *dec.* 612. *n.* 13.
tamen hoc, vel procedit, quatenus agatur de conceſſione ti- 3
tulo lucrativo facta, qualis non eſt locatio, Surd. *d. conſ.* 13.
n. 35. Rot. coram Seraph. *dec.* 123. *n.* 3. *verſ. quia id procedit,*
vel quatenus in contractu oneroſo recipiens ſit certioratus 4
de qualitate rei, & jure, quod in ea habet is, qui concedit,
ut in dict. l. qui tabernas declarat, Bald. *in lect. antiq. propè
fin.* ubi, & quòd ita loquitur ibi text. Gozad. *conſ.* 24. *nu.* 7.
verſ. quartò eſt text. Beron. *conſ.* 2. *n.* 12. *& ſeq.* ubi de com-
muni *lib.* 1. Mant. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 9. *n.* 19. *in fin.* & pro-
banda eſt talis certificatio, vel ſcientia conductoris, Seraph.
deciſ. 123. *num.* 3. *ad fin.* vel etiam quatenus ex quantitate 5
mercedis deprehendatur id ſolùm conceſſum, Laur. de Pinu
conſ. 130. *num.* 8. ubi de communi Mant. *de tacit. lib.* 4. *tit.*
9. *num.* 18.

Et venient omnia intra fines comprehenſa, non autem ea 6
ſola, quæ ſpectant ad locatorem, quamvis dixerit vendere
bona confinata, & addiderit, *ad ipſum ſpectantia, & perti-
nentia*, quia talia verba ſtant demonſtrativè, & aſſertivè, non
autem

7 autem reſtrictivè, ut declaravit Rot. *d. dec.* 123. *n.* 5. coram
Seraph. & ita regulariter intelliguntur verba, ut ſtent potiùs
demonſtrativè, quàm taxativè, & reſtrictivè Pariſ. *conſ.* 21.
n. 47. *lib.* 2. Rota *dec.* 114. *nu.* 5. *par.* 1. *recent.* & *dec.* 178.
n. 12. & *dec.* 245. *n.* 18. poſt Sacch. *de obligat. Camer.* ſecus
8 tamen eſſet ſi locator dixiſſet, *loco quidquid eſt intra tales*
fines, quia tunc non veniret pars exiſtens intra eos, quæ ad
locatorem non ſpectaret, Gjer. de Mont. *in tract. de finibus*
cap. 95. *n.* 10. Pariſ. de Put. *de finibus feudor. cap.* 9. *num.* 7.
9 & idem eſſet ſi addidiſſet, *quantumcumque*, & *qualitercum-*
que ſit intra, vel extra dictos confines &c. quia, & tunc ea
tantùm, quæ ad locatorem ſpectant, cenſerentur locata,
ut ſenſit Rota in una Piſana tenutæ 17. Novembris 1664.
§. *præcipuè quia* coram R. P. D. Bourlemont, *quæ eſt dec.*
229. *part.* 14. *recent.*
10 E contra autem, quidquid eſt extra fines deſignatos, non
poteſt cenſeri comprehenſum in locatione, cùm eorum adje-
ctio reſtringat diſpoſitionem, itaut ea tantùm comprehen-
dat, quæ ſunt intra fines, *l. de æde ſacra*, §. 1. *de contr.*
empt. Bart. *in l. demonſtratio*, *n.* 14. *ff. de cond. & demonſtr.*
Mant. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 16. *n.* 11.
11 Et idem dicendum de expreſſione loci, in quo bona loca-
ta exiſtunt, per eam etenim excluduntur pariter exiſtentia
extra locum illum, *l. quæſitum* 76. §. 2. ubi Gloſ. *in verb. pro-*
baatur ff. de leg. 3. Jaſon. *in l. à divo Pio in* §. *in venditione*,
n. 7. *ff. de re Judic.* Aretin. *conſ.* 54. *n.* 3. *verſ. ſed alia ratio-*
ne, Gabr. *conſ.* 98. *n.* 24. *lib.* 1. Bellon. Jun. *conſ.* 10. *n.* 3.
At non ita mordicùs inhærendum erit expreſſioni finium,
12 vel loci, quin recedatur ab eis per alias probationes, quòd
expreſſio fuerit erronea. Rui. Sen. *conſ.* 92. *n.* 18. *juncto n.* 22.
imò admittendæ erunt quoque præſumptiones, & conjectu-
ræ ad convincendum, quòd contrahentes ſenſerint etiam
13 quid extra eos exiſtens comprehendere, vel quid intra illus
conſiſtens non comprehendere, Bero. *conſ.* 160. *n.* 6. *in fin.* &
7. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 9. *n.* 5. & *ſeq.*
Quod, & faciliùs dicendum erit ſtante ſola expreſſione lo-
14 ci, quæ licèt, ut dictum eſt, regulariter reſtringat locatio-
nem ad exiſtentia in loco illo, tamen quandoque non appo-
nitur, ut ſtet reſtrictivè, ſed tantùm demonſtrativè, Bart.
in l. inter ſtipulantem, §. *Sacram. nu.* 6. *ff. de verb. oblig.*
Caſtr. *conſ.* 338. *nu.* 3. *lib.* 1. Mantic. *de confect. lib.* 9. *tit.* 3.
n. 20. Surd. *dec.* 241. *n.* 20. *in fin.*
Et multò magis ſi contrahentes uſi ſint verbo aliquo gene-
15 rali univerſitatem quandam in ſe continente, tunc enim non
ſolùm exiſtentia intra fines, vel in loco deſignato, ſed etiam
ab eo diſtantia, quatenus illa verba comprehendantur om-
ninò venient, quod ſecus erit, ſi verbo particulari tantùm uſi
ſint, Bart. *in l. Seja*, §. *Tiranna in fin. ff. de fund. instr.* Soccin.
Jun. *conſ.* 65. *nu.* 28. *lib.* 5. Bellon. Jun. *conſ.* 10. *n.* 26. *verſ.*
4. *reſpondetur*, & *ſeq.* Surd. *dec.* 241. *n.* 12. *verſ. quartò te-*
ſtator, Rot. coram Bich. *dec.* 506. *n.* 10.
16 Sunt autem verba generalia univerſitatem quandam agro-
rum in ſe continentia, fundus, *l. cum fundus*, *ff. de leg.* 2.
l. locus 60. *poſt princ. ff. de verb. ſignif. cum aliis congeſt.* per
Barboſ. *de appell. verb. appell.* 106. *n.* 1.
17 Item verbum, *Podere*, Menoch. *conſ.* 409. *n.* 61. Silvan.
conſ. 58. *nu.* 9. Bellon. Jun. *conſ.* 10. *n.* 26. *verſ. ſecundò reſ-*
pondeo, Cavaler. *dec.* 160. *n.* 1. quod quidem verbum, *Po-*
dere, eſt verbum vulgare, & ſignificat poſſeſſionem plurium
agrorum cum Domo pro Villico, ut explicat vocabularium
Cruſchæ in verbo, *Podere, il ſecondo*, ubi etiam quòd la-
tinè dicitur prædium, ac proindè idem erit dicendum de hoc
18 verbo, *prædium*, quòd ſignificet univerſitatem agrorum,
ut ſenſit Rot. *dec.* 118. *n.* 11. *par.* 5. *rec.*
Idemque erit de verbo, *Poſſeſſione*, quod pariter idem ſo-
19 nat ac *podere*, ut tradunt Cæphal. *conſ.* 144. *n.* 18. Bellon. Jun.
con. 10. *n.* 26. *verſ. ſecundò reſpondeo*, Surd. *dec.* 241. *n.* 12. *in*
fin. ubi etiam quòd ſignificat maſſaritiam, & curtem, ac
proinde, & hæc nomina erunt generalia.
20 Verùm ſunt alia nomina magis generalia, quæ non ſolùm
comprehendunt Univerſitatem agrorum, ſed etiam conti-
nent jura, & honores, ut Caſtrum, Villa, Curtis, de qui-
bus Innoc. *in cap. ex litteris n.* 2. *de jur. patr.* cum aliis relat.
per Cravett. *conſ.* 701. *n.* 45.
21 Verbum autem, *Terras*, quòd ſit particulare ſenſit Bel-
lon. Jun. *conſ.* 10. *n.* 29. *ad med.* ſed contrarium latè probat
Monac. *dec. Florent.* 69. *per tot.*
22 Ager verò eſt nomen particulare, quod ſignificat partem
prædii, ſeu Poderis, ut dictum eſt, & idem eſt etiam de ver-
bo *locus*, qui non fundus, ſed pars aliqua fundi eſt, ut habe-
23 tur in *l. locus* 60. *in prin. ff. de verb. ſignif.* Bellon. Jun. *d. conſ.*
10. *num.* 30.

Unde ſi quis habeat exempli gratia Caſale diſtinctum in 24
plura prædia, & magnum nemus ſeparatum à tali Caſali, ſed
inſerviens pro uſu colonorum, & locat unum ex illis prædiis
deſignando ejus fines, quamvis intra illos non ſit nemus præ-
fatum, adhuc veniet uſus ejuſdem, ut in facto conſultus re-
ſpondit Soccin. Sen. ut ipſe refert *in l.* 1. *n.* 7. *ff. de reb. dub.*
ubi tribus rationibus comprobat, quæ penès eum videri po-
terunt, ac penès Mantic. qui illas repetit *de tacit. lib.* 4. *tit.*
16. *n.* 10. & *ſeq.* Menoch. *conſil.* 140. *nu.* 24. Surd. *dec.* 241.
num. 11.
Sic ſi Abbas, habens unam planitiem, quam dicebat Pla- 25
num Biconii, ſub qua erat altera, quæ appellabatur Planum
Sancti Criſpolti, locavit omnes poſſeſſiones poſitas in Plano
Biconii, venient in tali locatione etiam bona S. Criſpolti, ſi
conſuevit etiam illa comprehendere ſub nomine S. Biconii,
docuit Bald. *in l. inter ſtipulantem*, §. *Sacr. n.* 6. *ff. de verb.*
oblig. & ſequitur Surd. *dec.* 241. *n.* 11.
Poteſt enim uniri fundo, vel poderio terra ab eo ſeparata 26
per ſolam deſtinationem Patrisfamilias, Cavaler. *dec.* 160. *n.*
1. Bich. *dec.* 506. *n.* 8. & 9. *dec.* 118. *n.* 10. & 11. *par.* 5. *rec.* ſicut
è contra ex eadem ſola deſtinatione poterit quid fundo con- 27
junctum ab eo ſeparari, vel pars magni fundi, fundus ſepara-
tus de ſe conſtitui, ut habetur in *l. locus* 60. *ff. de verb. ſignif.*
& in hoc eſt differentia inter prædium, & Domum, in illo
enim fit unio ex ſola deſtinatione Patrisfamilias, at in Do- 28
mo ſecus eſt, quia requiritur actus aperitionis parietis, ut
habetur in *l. ſi quis duas* 6. §. *ſi quis partem*, *ff. com. præd.* &
docet diſtinguendo Gloſ. *in l. cum poſt diverſum* 70. §. *gener.*
ver. conſtaret, *ff. de jur. dot.* & Bart. *in l. ita ſtipulatus* 115.
n. 7. *verſ. hoc non placet mihi*, *ff. de verb. oblig.* Pariſ. de Put.
de finib. Feudor. cap. 9. *n.* 9. & *ſeq.*
Idemque videtur de unione duarum domorum, ac domus 29
& Horti, quòd non ſufficiat deſtinatio, ut in ruſticis, ſed
requiratur aperitio aditus de una ad alium, quia militat ea-
dem ratio, & probatur per text. *in l. prædiis* 89. §. *qui Domum*,
ff. de leg. 3. ubi habetur quòd ad hoc ut in legato Domus ve-
niat hortus, non ſufficit Dominum domus illum emiſſe, ut
ameniorem domum, & ſalubriorem obtineret, ſed ulterius
copulativè requiritur habuiſſe in eum aditum per domum,
itaut ædium hortus additamentum fuerit, & tradit Gratian.
qui alios citat. diſceptat. 126. *n.* 11.
Verum tamen eſt, quòd DD. etiam in his terminis domo- 30
rum ſaltem quoad unionem conſiderant deſtinationem Do-
mini, Gloſ. *in d. l. prædiis in fin. verb. uno pretio*, ubi & de-
ſtinationem ſufficere admittit Surd. *conſ.* 207. *nu.* 1. & 2. &
Rot. *dec.* 77. *n.* 8. & 9. *par.* 10. *rec.*
Probatio autem, quòd duo corpora naturaliter diſtincta 31
ſint ex deſtinatione patrisfamilias, vel aliter unita, vel è con-
tra, quòd corpus unicum ſit diviſum, facienda erit ab alle-
gante, Herman. Vultc. *de feud. lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 4. *ad fin.* cujus
verba præciſa refert Capyc. Latro *dec.* 37. *n.* 16. Rot. coram
Bich. *dec.* 506. *n.* 4.
Et ex prædicta diſtinctione modi uniendi, vel dividendi, 32
& ſeparandi ſequitur, quòd ſi agatur de locatione domus, &
quæratur, an in ea comprehendatur, vel non aliqua pars,
ſeu domuncula, vel etiam hortus, aut apotheca illi conjun-
cta, facilior erit probatio ex inſpectione, an ex una ad aliam
pateat aditus, vel non, quia primo caſu dicendum erit eam
eſſe unitam, & in locatione venire, in ſecundo verò contra-
rium ex præcitatis, & tradunt etiam Bero. *conſ.* 160. *n.* 2. *ad*
fin. lib. 1. Pariſ. *conſ.* 80. *n.* 21. *lib.* 2. Rot. *dec.* 243. *n.* 18. *par.* 5.
& *deciſ.* 77. *num.* 12. *par.* 10. *recent.* nec dicetur apotheca ha-
bere aditum, ex quo retineat adhuc januas non muratas, ſed 33
ligno tantùm clauſas, quæ ſtatim recludi valeant, ac forſan
quandoque recludantur, ſufficit enim habere alium aditum
conſuetum in via publica, & quòd illæ Januæ communican-
tes cum Domo, clauſæ ut plurimùm retineri ſoleant, ad hoc
ut ceſſet unio, ut probat Surd. *conſ.* 207. *n.* 12. *ad fin. verſ.* &
ſi dicatur, & 13. & ubi ageretur de aliqua ſtantia, in quam
haberent aditum duæ domus, attendi deberet, qui aditus 34
eſſet frequentior ad dignoſcendum, cum qua veniret manſio
illa, Alex. *conſ.* 54. *nu.* 1. *verſ. tanto magis lib.* 3. & idem de
horto dicit Dec. *conſil.* 109. *n.* 2. *ad med. verſ. quantò hoc et-*
iam, & licèt ſtantia ſit ſuper ſolo unius ex domibus, ex quo
regulariter nomine illius veniat, tamen ſecus eſt ſi ſupra con- 35
camerationem ejuſdem exiſteos, in uſum alterius fuerit con-
verſa, hinc etenim huic accedet, & alteri decedet, ut habe-
tur *in l. ſi cui* 30. *ff. de leg.* 3. & hinc eſt, quòd apotheca ven-
dita non veniat cœnaculum ſuperædificatum, ad quod ali-
tus datur per aliam apothecam, non per venditam, ut con-
ſuluit Bero. *conſ.* 160. *per tot. lib.* 1.
Non tamen perpetuum eſt, quòd ſi pateat a[illegible] veniat 36

Digitized by Google

apotheca, vel alia manſio, ſi autem non pateat non veniat,
quia ex aliis circumſtantiis receditur ab utroque membro
diſtinctionis, ſunt enim valdè diverſi caſus in hac materia,
ut videri poteſt penès Giovagnon. *reſp.* 33. *n.* 12. *& ſeq.* ubi
duodecim caſus diſtinguit, & Bertaz. *clauſ.* 19. Gloſ. 7. &
alios relatos per Barboſ. *appell.* 82. *n.* 2. *& ſeq.*
37 Conſiderari tamen præcipuè poſſet deſcriptio coofinium,
nam ſi contineatur inter eos apotheca, tunc dicendum
eſſe eam venire, quamvis aditus è domo eſſet clauſus, pro-
bat Natt. *conſ.* 117. *n.* 2. Vegg. *conſ.* 55. *n.* 30. *& ſeq.* Gra-
tian. *diſcept.* 657. *num.* 37.
38 Item & conſiderandum, an ſimul fuerint emptæ; nam inde
argui, appellatione Domus, inſulam quoque junctam illi
venire eſt text. expreſſ. *in l. prædiis* 89. *in fin. ff. de legat.* 3.
39 ubi tamen requiritur ulteriùs, & utriuſque penſiones confu-
ſas fuiſſe, ſeu ſimiliter, ut ſunt verba textus, *acceptolatas*,
rationibus oſtendi, & ſine hoc requiſito non ſufficere em-
ptionem ſimul factam, apertiùs habetur etiam in eadem *leg.*
in §. Titio Sejana, unde patet attendendum quoque eſſe uſum
40 locandi ſimul, vel ſeparatim, Gratian. *diſcept.* 126. *n.* 11.
prout attendit poſt alios Rot. *dec.* 77. *n.* 12. *part.* 10. *recent.*
& dicam infra.
41 Cæterùm, quia domus appellatione venit ædificium de-
putatum ad habitandum, Barboſ. *appellat.* 82. *n.* 1. & illud
tantùm, quod ad habitationem ordinatur, Soccin. Jun.
conſ. 23. *n.* 4. *lib.* 4. ubi, & de nomine, *caſe*, & reſtringi
ad eam partem, quam quis cum familia inhabitat, tradit
Caſtreoſ. *conſ.* 453. *num.* 1. *verſ. ſed appellatio*, *lib.* 3. &
firmat Becc. *conſ.* 153. *n.* 4. unde probare intendit appella-
42 tione domus non venire ſtabulum, & adducit quòd eadem
ratione non venire columbarium, conſoluit Corn. *conſ.* 38.
incipit, *placet mihi*, *col. ult. lib.* 1. & eum ſecus eſt Simon.
de Pret. *de interpret. ult. volunt. lib.* 5. *dub.* 7. *num.* 30.
43 Quæ reſtrictio faciliùs procedet ſi expreſsè dictum ſit, *Do-
mum in qua inhabito*, nam relativum illud, *in qua*, reſtrin-
git diſpoſitionem ad inhabitatam, ut conſideravit in illo caſu
Becc. *d. conſ.* 152. *n.* 6.
44 Reſpectu tamen ſtabuli, quòd veniat appellatione Do-
mus, ubi ſit annexum, vel unitum Domui, vel habeatur
ad illud aditus per Domum, aut fuerit emptum cum ea, aliàs
ſecus, tradit Bertaz. *de clauſulis clauſ.* 9. Gloſ. 9. *n.* 2. ubi
plures citat, quos omnes reperit idem tenendo Barboſ. *ap-
pell.* 82. *n.* 10. & eis addi poteſt Becc. *d. conſ.* 153. *ubi ſub
n.* 7. reſtringit concluſionem, ut ſtabulum, vel hortus con-
junctus, vel contiguus Domui non veniat appellatione Do-
mus, niſi ubi ad illam non erat aditus niſi per Domum, vel
ſi erat aliundè, tamen emptus fuit cum Domo ipſa, eodem
pretio, & allegat Caſtr. dicentem audiviſſe à Baldo, &
Alex. eos referentem *conſ.* 223. *n.* 1. *ad fin. lib.* 2.
Ex quibus comprobari videtur, quòd in Domibus non ſit
tuta opinio, quòd ſufficiat deſtinatio Domini ad convin-
45 cendam unionem, ac proinde utile eſſe in locatione Domus
addere, *cum omnibus ſuis pertinentiis*, quia tunc faciliùs
procedat dicta opinio, quòd veniant annexa ſecundùm
uſum, & deſtinationem locantis, ut aliis relatis tradit Bar-
boſ. *de appellat.* 82. *num.* 15. & quòd Palatio cum pertinen-
tiis donato, veniat etiam fundus in alia curia exiſtens,
quando is qui præeſt Palatio, percipit fructus illius fundi,
Caſtreoſ. *conſ.* 143. *ad fin. lib.* 1. & dicam aliquid de hac
clauſula inferiùs.
46 Prout etiam faciliùs venient annexa, ſi contrahentes uſi
ſint nomine, *Caſamenti*, hoc enim nomen caſamenti eſt
magis generale, quàm nomen Domus, etenim Domus, ut
dictum eſt, reſtringitur ad inhabitatam, &, Caſamentum
comprehendit in ſe univerſitatem plurium ſtationum ſimul
junctarum, & ſic omnes inſulas, apothecas, ſtabula, offi-
cinas, & ſimilia, ut tradit Caſtr. *conſ.* 453. *num.* 1. *lib.* 1.
Carpan. *ad ſtatut. Mediol. cap.* 434. *n.* 27. *part.* 1. quo tamen
nomine Caſamenti, non venire ſimplex fœnile, voluit Cy-
riac. *contr.* 162. *num.* 32.
47 Quo autem ad mobilia exiſtentia in Domo, venient in
domus locatione, illa quæ ſunt quaſi pars ædium, vel pro-
pter ædes habentur, ut dicit text. *in l. Julianus* 14. *§. fin. ff.
de act. empt.* unde benè deducitur unum de duobus ſufficere,
videlicet vel quòd ſint affixa ipſi Domui, vel ejus uſui perpe-
tuò deſtinata, quamvis non affixa, ut aliis adductis tradunt
Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 15. *n.* 5. & Surd. *dec.* 134. *n.* 13.
& 14. ubi reprobat Cephalum volentem utrumque requiri,
48 & in hoc quoque differunt ædes à fundo, quia fundi nihil eſt,
49 niſi quod intra ſe tenet, ædium autem multa, quæ eis affixa
non ſunt, ut ſeræ, claves, & clauſtra, ut dicit text. *in l. fundi*
18. *in princ. ff. de act. empt.* item, & Putealia, ideſt id, quo
puteus operitur, funes, labra, & fiſtulæ, *d. l. Julianus*, *§. fin.* 50
cum duab. ll. ſeq. ff. de act. empt. item Caldarium muratum
ad coquendum vinum, ut docuit Bald. *in l. Dolia*, *ff. de* 51
Contrahen. empt. Bertaz. *clauſ.* 26. Gloſ. 13. *n.* 12. & idem erit
de vitreatis, & telariis, Bertaz. *ead.* Gloſ. 13. *num.* 32. Surd.
d. dec. 134. *per tot.* & ſimilibus, quatenus tamen ea, quæ non 52
ſunt affixa ſint gratia Domus, non autem gratia patris fami-
lias, juxta diſtinctionem Caſtrenſ. *in conſ.* 377. *n.* 1. *ad med.* 53
lib. 1. & non ſint ad ornatum, quia tunc non applicatur, quòd
ſint propter ædes, ut de ſtatuis, quòd etiam baſibus affixæ
ſtructilibus ædium non ſint, eſt text. *in l. penult. ff. de verbor.* 54
ſign. ex quo multò magis non venire in ædium venditione
ſtatuas exiſtentes in nichiis, ſeu Cellulis, non tamen affixas;
quamvis videantur ibi poſitæ, ut perpetuò permaneant, te-
nuit Rot. *dec.* 822. *par.* 3. *lib.* 3. *div.* ubi reſpondet textui, qui 55
videtur contrarius *in l. cætera* 43. *§. hoc Senatus Conſultum*,
ff. de legat. 1. quod debet intelligi de ſtatuis non affixis, ſed
perpetuò permanſuris ad uſum, & quaſi pars Domus, ut re-
cipientes, vel dimittentes aquam in fontibus, Molinedan.
dec. 1. *&* 2. *de empt. & vendit.* ubi in eadem cauſa dicit l. 56
contrarium loqui de ſtatuis affixis ad ornatum civitatis, quæ
non poſſunt tolli ſine deformatione.
Quod & ampliari poteſt procedere etiam ſi expreſsè di- 57
ctum, locum *Domum cum omnibus in ea exiſtentibus*, quia
adhuc veniunt ſolùm ea, quæ ſunt, vel eſſe ſolent in Domo
perpetui uſus cauſa, non ad tempus, ut plenè tradit Caroc.
tit. de locat. incert. num. 2.
Recedendum tamen eſſet à prædicta deciſione Rotali, ſi 58
Domus locanda oſtenſa fuiſſet conductori ſimilibus ſtatuis
ornata, quia quæ oſtenduntur tempore contractus, in eo
veniunt, *l. ædiles ajunt* 38. *ff. de ædil. edict.* unde vendito-
rem, qui oſtendit equum ornatum, teneri ad traditionem 59
ornamentorum, tradit Bald. *in l.* 1. *n.* 4. *C. de edict.* & in pro-
poſito Domus venditæ latè Surd. *dec.* 134. *n.* 5. *& ſeq.* & ma-
gis in ſpecie de ſtatutis Hodiern. *ibi in addit. n.* 5.
Alia, quæ veniant, vel non veniant in locatione Domus, 60
referre omitto, ſed videri poterunt penès Mantic. *de tacit.
lib.* 4. *tit.* 15. & latiùs Thorum *in voto* 46. *à num.* 17. *ad* 65.
par. 2. & Bertazol. *clauſ.* 26. Gloſ. 13. *n.* 18. *& ſeq.*
Verùm prædicta, & alia quæ præcitati auctores dicunt ve-
nire, vel non venire appellatione Domus, procedunt regula- 61
riter, & maximè, quando agitur de translatione dominii,
at in locatione præſertim ad tempus breve, militat alia ra-
tio pro comprehenſione nonnullorum mobilium, nam
quando agitur de acquirendo rei dominio, tunc conſidera-
tur res prout in ſe eſt, & ſic etiam quæ dicta ſunt venire ap-
pellatione Domus, veniunt, quatenus extent, at in loca-
tione prædicta, quia eſt ad uſum conceſſio, ut dictum eſt ſu-
pra *in cap.* 1. locator tenetur tradere Domum cum omnibus
inſtrumentis neceſſariis ad hoc, ut conductor ea uti poſſit, id
eſt, in ea habitare juxta qualitatem, & conſuetudinem loci,
in quo ſita eſt, & quatenus non adſint, ea parare, ut ſunt,
verbi gratia, claves, Cancelli portarum, Telaria feneſtra-
rum & ſimilia, quia locator ita tradere tenetur rem, ut con-
ductor ea frui valeat *l. ſi quis Domum* 9. *ff. locat.* Soccin.
Sen. *conſ.* 70. *n.* 2. *& conſ.* 125. *n.* 7. *lib.* 1. & quòd locans Do-
mum teneatur tradere inſtrumenta neceſſaria, docet Angel.
in l. item ſi fundi 10. *§. Aucupium*, *verſ. quando autem*, *ff.
de uſufr. & quemadmodum quis utat.* per text. quem dicit me-
liorem qui ſit in jure *in l. ſed addes* 21. *§. illud*, *ff. locat.* &
quòd in hoc differat locator à venditore, docet Bart. *in l.* 2.
in fin. Cod. de verb. ſignif. & dicam latiùs infra.
Et in his multum defertur conſuetudini tam univerſali, 62
quàm etiam particulari, adeò ut locator mobilia, quæ tra-
didit in præcedenti locatione Domus, etiam unica, tradere
debeat etiam in ſubſequenti, Carocc. *de locat. & conduct.
ſub tit. de Merced. differ. n.* 25.
Reſpectu autem prædiorum ruſticorum, quoniam ut di- 63
ctum eſt, magis attenditur ſola deſtinatio Patris familias ad
dignoſcendum unionem, vel disjunctionem eorum, idcò
quoad ea, particulariter indaganda erit dicta deſtinatio, &
animadvertendum quomodo probetur, & quod convinca-
tur deſtinatio perpetua, aliàs enim ad tempus facta non re-
levaret, Gratian. *diſcept.* 126. *n.* 20. *&* 21. & ſenſit Rota
coram Bichio *dec.* 506. *n.* 4. *&* 8.
Deduci verò poteſt dicta deſtinatio ex pluribus, ut ſi 64
ab initio fuerint plures terræ ſimul unico pretio emptæ, ar-
gui Patrem familias emptorem eas habere unitas, probat
text. *in dict. l. prædiis* 89. *in fin. juncta*, Gloſ. *ibi in verbo
uno pretio*, *ff. de legat.* 3. quod tamen facit conjecturam, 65
ſed de ſe non ſufficit, ut habetur in eadem *l. in §. Titio Se-
jana*, quod & ſuprà tetigi.

Item,

Digitized by Google

66 Item, & unio argui poterit, ex quo Pater familias eas ter-
ras ſimul unica penſione locaverit, ut habetur ex eadem *l.*
prædiis 89. *in fin.* & licèt hoc fieri potuerit gratia commo-
dioris locationis, & conductionis, & ideò non concludat per
ſe dictam deſtinationem perpetuam, ut cenſuit Alexand.
conſ. 169. *n.* 9. *lib.* 5. Menoch. *conſ.* 337. *n.* 26. *&* 27. à Pon-
te *conſ.* 63. *n.* 39. tamen quidquid ſit ad alios effectus, de
quibus loquuntur præcitati, quoad iſtum dignoſcendi, an
quid comprehendatur in locatione, plurimum eſſet attenden-
dum, cùm inſervire poſſit alio modo, nempè tamquam ſo-
litum ita locandi, ex quo benè ſumitur interpretatio loca-
tionis, & quid in ea veniat, ut dictum eſt, ubi egimus de
modo conveniendi de re, & mercede, & quòd ubi Domi-
nus conſuevit locare plura bona ſimul, ea ſimul veniant,
67 etiam ſi aliqua ſint in uno loco, aliqua in alio, Bald. *in l.*
emptorem n. 9. *Cod. loc.* quem refert Menoch. *conſ.* 337. *nu.*
19. *ad med.*

68 Cæterùm ſi teſtator habens fundum Sejanum, & ſolitus ſit
illum in partes locare, vocando unam partem Sejanum ſu-
periorem, aliam Sejanum inferiorem, & poſtmodum locet
ſimpliciter Sejanum, veniet totus fundus, niſi evidenter pro-
betur, de qua parte intellexerint contrahentes, ut eſt text.
in l. Cajus Sejus 88. §. *Titius*, *ff. de leg.* 2.

69 Præterea probabitur ſine dubio talis deſtinatio ex confeſ-
ſione ipſius Patris familias vel explicita, vel etiam implicita
uti ſi quando ita declaraſſet, vel declarari iuſſeriſſet, intraret
enim illud, quod ſemel placuit, non debet diſplicere, Soc-
cin. Sen. *conſ.* 13. *n.* 5. *verſ. & probatio lib.* 3. & aliis relatis
Rot. coram Bichio *dec.* 506. *n.* 20.

70 Et confeſſio ſimilis, ſeu aliàs aſſertio non ſolùm probaret
facta ab ipſo Patre familias, ſed etiam facta à tutore proba-
ret contra pupillum, maximè ſi in inventario & concurrant
adminicula, ut latiſſimè deducitur in prædicta *dec.* 506. *n.*
10. *& plurib. ſeq.* coram Bichio.

71 Deduci etiam poſſe videbatur unio, & annexio, ex eo
quòd Pater familias omnia curæ unius villici demandaverat
ad text. *in l. Patronus* 34. §. *Sempronio*, *ff. de l.* 3. cum aliis latè
traditis per Odd. *conſ.* 21. *n.* 68. at hæc conjectura latiſſimè
impugnatur à Men. *conſ.* 337. *n.* 19. *verſ. reſpondetur ſecundo*,
& ſeq. & quidem *in d.* §. *Sempronio*, teſtator expreſsè dixerat
relinquere prædia exiſtentia ſub cura Villici primi, unde non
mirum ſi veniat quidquid exiſtit ſub tali cura, quamvis non
ſitum in loco ab eodem teſtatore demonſtrato, & quòd non
72 ſufficiat eundem Colonum, & Villicum curam habuiſſe
Terræ ſeparatæ, ac prædii, ut ſimul nomine Prædii veniant,
niſi etiam probetur Patrem familias terram illam prædii no-
mine comprehendere ſolitum fuiſſe, Alex. *conſ.* 169. *n.* 9. *lib.*
5. Bellon. Jun. *conſ.* 10. *n.* 23. *ad fin.*

Multum autem operabitur dicta conſuetudo loquendi lo-
catoris, qua ſolitus erat comprehendere ſub nomine fundi
etiam terras ſeparatas, ea enim ſtante, cenſetur terras unitas
eſſe voluiſſe, & in locatione fundi venient, Soc. *in l.* 1. *n.* 7. *ff.*
de reb. dub. & aliis adductis Odd. *conſ.* 21. *n.* 37. & tali con-
ſuetudine deficiente, non venient, quamvis etiam appareret
eſſe deſtinatas uſui, & ſervitio illius fundi, ut pluribus con-
geſtis firmat Bellon. Jun. *dict. conſ.* 10. *n.* 22. *ad fin. &* 23. &
Gratian. *diſcept.* 126. *n.* 12. *& ſeq.* ubi exemplificat in arun-
dineto, quod quamvis ſit ad uſum vineæ, tamen vineæ ap-
pellatione non venit, ex quo aliter vocatur vinea, ali-
73 ter arundinetum, *l. item ſi fundi* 10. *ad fin. verſ. in-*
ſtrumenti de uſufruct. & quemadmodum quis utat. licèt
poſtea idem Gratian. velit cannetum venire appellatio-
ne vineæ, ſi ſit ei unitum.

74 Probabitur quoque eadem unio, ſeu quòd terræ ali-
quæ ſint de pertinentiis bonorum locatorum ex incolarum,
& circum colentium opinione, ut latiſſimè firmat Odd. *d.*
conſ. 21. *n.* 24. *ad fin. & ſeq.*

75 Non attendetur autem, quòd locator quandoque unierit,
ſi poſtea ſeparavit, prout poteſt, quia obſervantia poſterior
prævalet in hoc propoſito, & derogat priori, ut latè habetur
penès Gratian. *diſcept.* 126. *n.* 6. *& ſeq.* & Bellon. Jun. *conſ.* 10.
n. 31. *verſ. tertiò reſpondetur*, *& ſeq.* & probat text. *in l. Me-*
la 14. §. *Sed ſi alimenta*, *ff. de alim. & cibar. legat.* & uni-
cus actus poſterior pluribus antecedentibus derogat, ubi agi-
tur de conſuetudine patris familias, ut concludit Caroc. *de*
locat. tit. locat. obſcura n. 25.

76 Hæc quoad partes fundi locati, quo autem ad mobilia, &
inſtrumenta fundi, licèt ea non veniant fundo vendito, vel
legato, *l. fundi in princ. ff. de act. empt. l.* 2. §. *Dotes*, *ff. de fund.*
77 *ruſt.* tamen ſecus eſt fundo locato, *l. ſed addes* 21. §. *illud no-*
bis, *ff. locat.* & ibi Gloſ. quæ facit iſtam diſtinctionem inter
locationem, & venditionem *in verb. reficere*, & Bald. Bart.
in l. 1. §. *Dotes ad med. ff. de fund. Inſtr. & in l.* 2. *in fin. C.*
de verb. ſign. Cyriac. *contr.* 14. *n.* 35. Bertaz. *clauſ.* 26. Gloſ.
13. *nu.* 12. *poſt princ.* Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 16. *nu.* 28.
Surd. *dec.* 201. *n.* 1. & rationem differentiæ tetigi ſuprà lo-
quendo de Domo.

Verùm animadvertendum, quòd licèt præcitati Doctores
loquantur indiſtinctè de inſtrumentis fundi, quibus etiam 78
addi poteſt Angel. *in l. item ſi fundi* 10. §. *Aucupium*, *verſ.*
quando autem, *ff. de uſufr.* ubi loquitur de fundo, & Domo,
tamen text. *in d. l. ſed Addes*, §. *Illud nobis* quem, omnes
allegant, ſpecificat plura inſtrumenta, quæ præſtari debent
à locatore fundi, & omnia ſunt fructuum liquidorum quæ-
rendorum cauſa neceſſaria, unde Bartol. ibi & Caſtrenſ.
ſummatim notant, locatorem teneri præſtare Colono in-
ſtrumenta neceſſaria, fructuum liquidorum quærendo-
rum cauſa.

Videtur itaque textum prædictum annuere aliquid ſpe-
cialitatis in dictis inſtrumentis ad liquidos fructus colligen-
dos paratis, & eſſe poteſt magis præciſa eorũ neceſſitas, ad hoc
ut conductor uti poſſit fundo ad hunc uſum locato, ut condu-
ctor eos colligat. Unde tali neceſſitate ſtante intrat conclu-
ſio, quòd locator debeat curare conductorem uti poſſe re lo-
cata ad uſum deſtinatum, ut dicebam ſuprà de Domo, & ſic
debeat etiam illa inſtrumenta parare, & quatenus ſint vitio-
ſa, ea reficere, ut dicitur in eodem textu prædicto; at quoad
alia ex quo non ſint adeò præciſè neceſſaria, ut verbi gratia,
Aratra, & Boves, qui non ſunt adeò præciſè neceſſarii, vel
quia ex agro poteſt colligi aliquis fructus ſine cultura, puta 79
fœnum, vel quia conductor fodere poteſt cum ligone, & fru-
ctus non liquidos colligere manibus, ea locato præſtare te-
neatur tantùm, quatenus ſint, & prout adſint in fundo tem-
pore locationis, non autem teneatur fundum eis non inſtru-
ctum inſtruere, ut dicit Surd. *dec.* 201. *n.* 6. *propè fin. verſ. ſic*
videmus, & quatenus ſint ipſius Domini, non autem coloni,
Natt. *conſil.* 243. *n.* 5. Gratian. *diſcept.* 126. *n.* 5. adeò ut poſſit
etiam locator ea ante locationem à fundo removere ad hoc,
ut in locatione non veniant, ut monet Angel. *in l. ſed*, *& ſi*
quid 19. §. *Proprietatis in fin. ff. de uſufr. & quemadm. quis*
utat. & ſequitur Cyriac. *contr.* 141. *n.* 35.

Hinc cùm inter inſtrumenta fundi reputetur etiam triti- 80
cum deſtinatum pro ſemine, & à pari cum aliis inſtrumentis
procedat, *l. quæſitum* 12. §. 1. *in fin. de fund. inſtruct.* id quo-
que eatenus debetur conductori, quatenus in ipſo fundo ad 81
hoc paratum exiſtat, & non aliàs, ut declarat Surd. *dict. dec.*
201. *n.* 6. & quatenus ſit Domini fundum locantis, non au-
tem ſi ſit coloni, quamvis ipſi illud Dominus ipſe mutuaſſet,
ut conſuluit Natt. *conſ.* 243. *per tot.* quem ſequitur Gratian.
diſcept. 126. *n.* 4. & Surd. *d. dec.* 201. *n.* 4.

Et idem erit de aliis inſtrumentis, quæ qualia ſint, videri 82
poterit penès Bertaz. *de clauſ. inſtr. clauſ.* 26. Gloſ. 13. *à n.* 4.
ad 18. Mantic. *de conjectur. lib.* 9. *tit.* 2. *n.* 15. *& ſeq.* Thor.
vot. 46. *n.* 78. *& pluribus ſeq. par.* 2. penès quos, quam plu-
rima alia dubia circa hanc quæſtionem diſpoſitionis factæ de
fundo ſimpliciter, vel de fundo inſtructo, quid comprehen-
dat, reſoluta habentur.

Eiſdem fermè rationibus, quibus dictum eſt in locatione
fundi venire inſtrumentum neceſſarium, vel deſtinatum ad 83
ejus culturam ſuſtineri poteſt, quòd in ſimili locata gabella,
veniat etiam capanna, vel domus, ubi conſuevit exigi, pro-
ut ex doctrina Baldi tradunt Bertachin. de Gabell. *q.* 2. *n.* 65.
Ferrett. *eod. tit. n.* 104. *&* 151. & eis relatis Burſatt. *conſ.* 190.
n. 31. & Surd. *dec.* 201. *n.* 1. *ad fin.* non tamen veniat in lo-
catione gabellæ ea, quæ ſuper indicta eſt, quia eſt diverſa,
Burſatt. *d. conſ.* 190. *n.* 30.

Sic in venditione equi venit ſella, aliaque ornamenta, 84
quatenus equus ea habuerit de tempore venditionis, aliàs ſe-
cus, *l. ædiles ajunt* 38. *in princ.* & ibi Gloſ. *in ver. ornata*, *ff. de*
ædil. edict. Fabian. de Mont. *de empt. & vendit. qu.* 6. *princ.*
n. 32. *ad fin.* imò, & veniunt ea, cum quibus per duos dies an-
te equus venalis oſtenſus fuit dict. *l. ædiles ajunt poſt med.* 85
verſ. vendendi, autem Bal. *in l.* 2. *n.* 4. *Cod. de ædil. edict.* & hoc
procedit non ſolùm in venditione, ſed etiam in quolibet a-
lio contractu ſtricti juris, ut poſt Joannem Fabr. & Joannem
de Plat. *in* §. *actionum*, *Inſtit. de act.* tradit Jaſ. *in l. de quibus*
n. 87. *verſ. imò vendita*, *ff. de legib.* & tamen ſi locatur equus
expreſsè ad equitandum, ſella tamquam inſtrumentum ad 86
talem uſum neceſſarium erit præſtanda, ſive equus eam ha-
beret de tempore locationis, vel cum ea oſtenſus fuerit, ſive
non, ut paſſim, & ſine controverſia practicatur, cùm hæc
etiam ſit intentio indubitata contrahentium in tali contra-
ctu, quæ eſt attendenda ad dignoſcendum, quid in eo veniat.
Undè è contra in illa faceta quæſtione orta inter locatorem
Aſini,

87 Aſini, & conductorem quieſcentes in aprico ardente ſole,
an umbra ipſius Aſini ſpectaret ad conductorem, ita ut ipſo
invito, Dominus ea gaudere non poſſet, quia locatio Aſini
ſacta erat ad ferendam ſarcinam, non ad faciendam um-
bram conductori, meritò reſolutum fuit poſt pulchram
diſputationem negativè per Jacobum Boniourz *in ſuo
enigm.* 2. ut refert Cyriac. *contr.* 208. *num.* 20. *& contr.*
381. *num.* 56.

88 Sunt etiam, & jura de quibus ſæpe dubitare contingit, an
veniant in locatione rerum, in qua dubitatione adverten-
dum erit, an res locata ſit talis, quæ complectatur in ſe uni-
verſitatem, non agrorum tantùm, ut eſt prædium, podere,
& alia, de quibus dictum eſt ſupra, ſed univerſitatem in qua
ſint & jura ipſa, vel ſint proprium eorum univerſale ſubje-
ctum: exemplum, ſi quæratur de juriſdictione, & locatus ſit
ſundus, dicendum eſt eam non venire, quia juriſdictio,
89 quam quis habet in fundo, non eſt de juribus fundi, Bald.
in l. à Procuratore, n. 1. *C. mandat.* Jacob. à S. Georgio *in
invent. feud. in verb. de Caſtro Rubei montis, n.* 8. & aliis
adductis Mantic. *de tacit. lib.* 4 *tit.* 16. *n.* 29.

90 Et idem erit ſi locetur fundus, in quo pedagium vendi
conſuevit, non enim propterea veniet, & pedagium ipſum in
locatione, Bald. *in d. l. à Procuratore in princ.* Loffred. *conſ.*
21. *n.* 13. *& conſ.* 24. *n.* 3. *&* 14. Mant. *dicto tit.* 16. *n.* 32.

Prout etiam erit, imò facilius de jurepatronatus, ex quo
91 de ſe locari non poteſt, nec tranſit cum locatione rei parti-
cularis, Innoc. *in cap. ex litteris, n.* 2. *propè fin.* & ibi Abb.
n. 10. Covar. *var. reſol. lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 3. quod tamen in-
telligitur, quatenus non probetur juſpatronatus eſſe anne-
xum illi rei particulari, quæ locatur, quia, & tunc cum
ea veniret, ut ſatis latè deduxi *in cap.* 11. *de rebus, quæ lo-
cari poſſunt, vel non n.* 44. *& pluribus ſeq.*

92 At ſecus erit ſi locata ſit Villa, vel Caſtrum, quæ conti-
nent in ſe juriſdictionem, honorem, & juſpatronatus, ut di-
ctum eſt ſupra, quia tunc, & juriſdictio, & juſpatronatus
veniet juxta textum *in cap. ex litteris* 7. *de jurepatron.* & ibi
notat per Innocentium *n.* 2. *propè fin.* Zabarell. *n.* 16. Abb. *n.*
10. *&* 11. & prout latiùs tradidi quoad juſpatronatus *in dict.
cap.* 11. *de reb. quæ locari poſſunt.*

93 Prout etiam ſi locatum ſit Territorium, venit juriſdictio,
quia Territorium eſt univerſale ſubjectum juriſdictionis, *l.
pupillus, §. Territorium, ff. de verb. ſign. cap. licèt cauſam
de probat.* Bartol. *in l.* 1. *n.* 16. *ff. de juriſd. omn. jud.* & aliis
adductis Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 16. *n.* 30.

94 Verùm hoc, quòd dicta jura veniant in locatione, intel-
ligendum eſt de locatione ad longum tempus, in qua tran-
ſeunt jura in conductorem unà cum dominio utili, at ſecus
eſt in locatione ad modicum tempus, in qua videntur tan-
tùm venditi fructus, & non veniunt ſimilia jura, Caſtrenſ.
conſ. 361. *n.* 1. *&* 2. *lib.* 1. Petr. Barboſ. *in l. divortio* 8. *n.* 57.
ad fin. & 58. *ff. ſolut. matrim.* & dixi, ac plures concordan-
tes retuli quoad juſpatronatus *in dict. cap.* 11. *de rebus, quæ
loc. poſſ. vel non, n.* 40.

95 Non idem, ac de jurepatronatus in hoc propoſito dicen-
dum erit de jure decimandi, ſed potiùs totum oppoſitum, ut
videlicèt, non veniat in locatione ad longum tempus, & è
contra in locatione ad modicum tempus veniat, juxta latè
tradita per Rimin. Jun. *conſ.* 429. *n.* 7. *& n.* 23. *& per tot.* &
ratio eſt, quia jus decimandi eſt merè ſpirituale, & adeò non
tranſit in locatione jura transferente, prout eſt locatio ad
longum tempus, & præſertim ſi fiat laicis, qui ſunt talis ju-
ris prorſus incapaces, Gratian. *diſcept.* 238. *n.* 22. Rot. poſt Sal-
gad. in Labyrint. *credit. dec.* 238. *n.* 13. & ſi conſideretur tan-
tum illa facultas percipiendi nomine Domini Locatoris,
quæ ſola transfertur in locatione ad modicum tempus, tunc
ea benè transferri poteſt etiam in laicum, ut latiùs explica-
vi in *cap.* 10. *de perſonis, quæ conduc. poſſ. prope fin.* & quòd
difficiliùs transferatur jus percipiendi decimas, quàm juſ-
patronatus in contractibus favore laicorum, *dec.* 399.
num. 1. *part.* 2. *rec.*

96 Poterit tamen transferri etiam in locatione ad longum
tempus eadem facultas, ſi ad eam reſtringatur conceſſio, &
fiat contractus cum debita auctoritate, ut tradit Mantic. *de
tacit. lib.* 5. *tit.* 3. *n.* 14. & dixi *in d. cap.* 10. *de perſonis, quæ
conducere poſſint.*

97 At poteſt transferri jus decimandi modis prædictis in lo-
catione, ſed quia in omnibus actibus non ſufficit poteſtas,
niſi concurrat etiam voluntas, ad hoc ut in locatione ſundi
veniat jus decimandi, neceſſe eſt, quòd in contractu adſint
verba deſervientia ad indicandum ita contrahentes voluiſſe,
ut advertit Mantic. *de tacit. lib.* 4. *titulo* 16. *nu.* 34. *verſ. ſed
quod jus decima*, prout aderant in caſu ſuo, & ponderantur
per Rim. Jun. *dict. conſ.* 429. *n.* 10. *& ſeq.* aliàs enim tale jus
non poteſt venire nomine ſundi.

Solet autem quandoque in locatione ſundi, vel alterius
rei addi, *cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis*, quæ clau- 98
ſula eſt generalis, & omnia quovis modo ad rem ſpectantia
complectitur, Surd. *conſ.* 429. *n.* 2. *&* 3. Giovagnon. *conſ.* 32.
n. 15. *lib.* 2. verbum enim illud, *pertinentiis* latiſſimè patet;
nam & ea complectitur, quæ ſunt de dominio, & ea quæ
non ſunt de dominio, ſed tantùm in poſſeſſione, & ea quæ
de his non ſunt, ſed eſſe poſſunt, ut habetur in *l. verbum*
181. *ff. de verb. ſignif.* & ſic veniunt in dicta clauſula etiam,
quæ ſunt omninò à re ſeparata, & diſtincta, dummodò ad
uſum ſeu ſervitium illius quoquo modo ſint deſtinata, aut
modis ſupradictis ei unita, Menoch. *conſ.* 140. *num.* 24.
Cyriac. *controv.* 311. *num.* 13.

Verùm animadvertendum eſt, quòd ſi quæratur verbi gra- 99
tia, de comprehenſione alicujus agri, tunc operari eam po-
terit præfata clauſula, cùm addita eſt alicui ex verbis prædi-
ctis univerſitatem continentibus, nempè, *Podere*, & ſimi-
libus, at ſecus erit ſi addita verbo particulari, uti locationi 100
agri unius, quia non poteſt una res particularis, alteri rei
pariter particulari accedere, & eſſe de ejus pertinentiis ſe-
cundùm Soccin. Senior. *conſ.* 47. *num.* 4. *verſ. ſed pro ſolutio-
ne lib.* 1.

Præterea referenda eſt dicta clauſula ad ea, quæ ſunt de na- 101
tura rei cui addita eſt, non ad ea, quæ alterius juris ſunt, ut
dicit Fab. de Monte *in tit. de emption. & vend. qu.* 6. *n.* 10.
quem refert, & ſequitur Capyc. Latr. *dec.* 37. *n.* 17. ubi pro-
pterea reſolvit in venditione Caſtri cum omnibus pertinen-
tiis ſuis, non venire functiones Fiſcales particulari titulo
quæſitas. Et in dicto propoſito decimarum eſt doctrina In- 102
noc. *in cap. ex litteris n.* 1. *verſ. imò plus dicimus de jurepatr.*
ubi dicit quòd ſi Epiſcopus donet Villam, & omnia jura
quæ ibi habet, non intelligitur donare decimas; nam no-
men, *omnia* non debet referri ad ea, quæ ſunt alterius juris, 103
quàm ea quæ principaliter donantur, prout ſunt Decimæ,
quia ſunt juris ſpiritualis, & ſic alterius juris, quàm tempo-
ralia, quæ donantur, quam doctrinam ſecutus eſt Bald. *conſ.*
32. *n.* 3. *verſ. ſi autem Epiſcopus lib.* 1. & Canonizaverit, Ro-
ta *dec.* 234. *n.* 7. *&* 8. *p.* 9. *rec.* unde reputatur neceſſaria expreſ-
ſio Decimarum in ſimili conceſſione ad hoc, ut cenſeantur
comprehenſæ in ea, prout ſequendo præfatam doctrinam
Innocentii ſenſerunt ibid. Joan. Andr. *n.* 3. *verſ. imò plus di-
xit*, Butr. *n.* 6. *verſ.* & per hoc dicit Anan. *num.* 7. Hoſtien.
num. 5. Henric. Boic. *n.* 7. Alberic. *in l. inter antiquam* 15.
poſt med. C. de uſufr. ubi quòd in Civitate Bergomi, in qua
frequentantur tales contractus, ſolet in conceſſione exprimi
jus percipiendi decimas, & loquitur de jure percipiendi deci-
mas jam exiſtente penès laicos, & eum ſequitur Albert. Bruo.
in conſ. feud. diverſor. conſ. 121. *num.* 33. *ad med.*

Et ſi rei locatæ ſint deſcripta confinia, magis operabitur 104
ſimilis clauſula, ſi adjecta poſt deſcriptionem confinium,
quàm ſi ante, ut in caſu, quo venditum erat Podere exiſtens
in Territorio Aquæpendentis intra talem, & talem confi-
nem, & poſt talem expreſſionem confinium, additum erat
cum toto Territorio, & diſtrictu, non eſſe terminatam, &
coarctatam latitudinem Territorii, & diſtrictus, ſed ſolùm
Poderis principaliter venditi, ſubtiliter conſideravit Bald.
conſ. 422. *poſt med. verſ. ſecundo dico lib.* 4.

Quoad dubia, quæ oriri poſſunt circa mercedem,
jam ſupra dictum eſt in *cap.* 17. in quo actum eſt quo-
modo conveniri debeat de re, & mercede in primo ca-
ſu, quòd ſi non fuit conventum de mercede, vel cer-
ta quantitas non fuit expreſſa, intelligitur de mercede
ſolita, & ibidem etiam explicatum fuit, quodnam ſo-
litum attendi debeat, nempè an ipſarum partium, vel
univerſale, & quid ſi variatum fuerit in conſuetudine,
an potiùs attendi debeat prima, vel poſterior, quæ pro-
pterea hìc non repetam, ſed addam aliud dubium, quod
oriri poterit circa talem variationem, ſi eodem tempo-
re reperiatur diverſimodè ſervatum; puta, reperitur, 105
quòd aliqui ſolvunt pro terris ad rationem unius ſcuti pro
jugero, aliqui verò ad rationem juliorum undecim, vel
quid amplius, & in conductione operarum aliqui ſolvunt
ſcuta quinque, aliqui ſcuta ſex menſtrua, & ſi locatio ſit
ſacta abſque expreſſione mercedis, vel dictum, pro mer-
cede ſolita, fit interpretatio contra locatorem, ut debeatur
quod minus eſt, Bertran. *in l. hac edictali in princ. num.*
65. *Cod. de ſecund. nupt.* Burſatt. *conſ.* 204. *num.* 12. *& ſeq.*
Guidop. *deciſ.* 252. *per tot.* Borgnin. *deciſ.* 26. *numer.* 47.
ante med. verſ. & ſi non eſt, Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 21.
numer. 4.

Si

Si autem conventa ſit certa merces, ſed agatur de operibus
continuò præſtandis, an illa merces intelligatur pro una vi-
ce tantùm, vel reiterabiliter de anno in annum, vel de menſe
ſe in menſem præſtanda, colligi poterit ex ejuſdem merce-
106 dis quantitate, & circumſtantiis ſervitii, idemque erit in
locatione rerum, licèt enim regula ſit, quòd ſermo ſimpli-
citer prolatus, de primo, atque unico actu tantùm ſit intel-
ligendus *l. Boves, §. hoc ſermone, ff. de verb. ſignif.* tamen hoc
non procedit, ubi ex verbis, aut facti circumſtantiis, & con-
107 jecturis contraria voluntas contrahentium deprehenditur ex
traditis per Tiraquell. *in dict. l. Boves, lim. 12. n. 1.* Menoch.
præſumpt. 132. n. 2. & 12. lib. 4. unde in caſu, quo Tutor fue-
rat deputatus cum ſalario, & mercede ſcutorum ducentorum
ſolvendorum pro dimidia de ſemeſtre in ſemeſtrem, & in fi-
ne cujuslibet ſemeſtris, intelligi debere dictam ſummam aſ-
ſignatam eſſe in ſingulos annos, re diligenti, atque matura
conſideratione perpenſa conſuluit Bellon. Jun. *conſ. 94. ubi*
108 *num.* 3. ait, quòd eo ipſo, quòd dictum eſt pro ſalario, colle-
gimus intentionem eſſe, ut in ſingulos annos ſolvatur, quia
ſalarium dicitur pecunia, quæ multiplicativè ſolvitur in ſin-
gulos annos, vel menſes, vel etiam dies ſecundùm ſubjectam
materiam, quod eſt notandum.
109 Si fuerit ſtatuta certa merces eunti cum propria Beſtia ad
aliquid portandum, & non fuerit expreſſa qualitas Beſtiæ,
ſolvendum erit tam pro Beſtia magna, puta Mulo, quàm
pro parva, puta Aſino, ut deciſum refert Vinc. de Franch.
deciſ. 152. num. 2. ubi Addent. & Capiblanc. de Baron. *ad
pragmat. 16. num. 36.*
110 Et ſi fuerit ſtatuta certa merces pro quolibet milliario,
non poterit prætendere locator computare tot milliaria ad
eundum, & totidem ad redeundum, ſed ſemel tantùm in
eundo, videlicèt computanda erunt, ut tradunt præcitati
Franch. *d. deciſ. 152. num. 3. & ſeqq.* & Capiblanc. *In dicta*
111 *pragmat. 16. n.* 38. Verùm, quia in eorum caſibus Pragmat.
conſiderat delationem, ideò ipſimet limitant ſuum dictum
in caſu, quo etiam in receſſu veniret onuſti.
112 Item in eodem caſu ſtatutæ certæ mercedis pro millia-
rio eis, qui iverint ad portandum, ſi portaverint aliquid
adeò grave, ut minus iter facere potuerint, puta magnum
lapidem, recedendum erit à quantitate ſtatuta, & ſolven-
dum ad rationem dierum, ut deciſum refert Capibl. *in dict.
pragm. 16. num. 39.*
113 E contra autem, ſi conductor non dederit Savinam inte-
gram, non propterea minus ſolvere debebit, puta ſi condu-
xit vectualem cum Mulo vel navim, debet enim ſolvere
pro tota navi, quam conduxit, licèt eam plenè non onera-
verit, ut relatis hinc inde auctoritatibus, probabiliorem
opinionem dicit, & probat D. Lanſranc. Zacch. *de ſalar.
quæſt. 88. num 12. & ſeq.* & quidem hoc dici poteſt con-
ductori, tibi imputes, ſi navim conduxiſti.
Poteſt etiam cadere dubium circa qualitatem pecuniæ, ſi
114 expreſsè conventa ſit merces, verbi gratia, in nummis, &
non ſit dictum de quibus; & regulariter dicendum erit in-
telligi de minoribus, ſi adſint plures ſpecies nummorum,
per text. *in l. nummis 73. ff. de legat. 3.* & regulam, quòd in
115 ambiguis, quod minimum eſt ſequimur, *l. ſemper in obſcuris
8. & l. ſemper in ſtipulationibus 34. in fin. ff. de reg. Jur. cap.
in obſcuris 30. de reg. Jur. in 6.* quæ regula procedit, tam in
ultimis voluntatibus, quàm in contractibus, & tam reſpectu
116 quantitatis, quàm ſpeciei, & tam reſpectu rei, quàm loci,
& temporis, & perſonarum, ut tradunt in *d. l. ſemper in obſcu-
ris*, Dec. & Cagnol. & alii relati per Cyriac. *contr. 153. n. 13.*
117 At à regula prædicta recedendum erit, ſi ex conſuetudine
contrahentium, vel Regionis, aut etiam aliter comprehen-
di poſſit eos ſenſiſſe de majoribus, *dicta l. nummis 73.* & ibi
Gloſ. *in verb. conſuetudine, in verb. ex regione, in verbo ex
contextu, & in verbo apparere, ff. de leg. 3. l. hæredes pa-
lam 21. §. Si quid poſt ad fin. de Teſtam.*
118 Si autem pecuniæ valor immutetur poſt conſtitutam mer-
cedem, & antequam ſolvatur, quinam valor attendi debeat
in ejus ſolutione, latè tradit Dom. Lanſranc. Zacch. *in ſuo
tractatu de ſalario, quæſt. 16. per tot.* quem indicaſſe ſatis
ſit, maximè cùm talis quæſtio propriè non cadat hìc.
119 Circa tempus autem ſi non ſit expreſſum, & adſit conſue-
tudo locandi, & conducendi ad certum tempus, res ſimiles
ei, quæ locata fuit, reputabitur pro eodem facta locatio,
leg. excepto 18. ubi DD. *C. locat.* Bart. *in l. penult. ff. de
impen. in reb. dot. fact.* Alex. *conſil. 107. num. 19. lib. 2.* &
aliis cumulatis Surd. *deciſ. 265. num. 57.* Rot. coram Put.
deciſ. 174. num. 6. lib. 1. & ſi varia ſit conſuetudo ſervan-
dum erit; quod dictum eſt ſuprà circa mercedem.
120 Ceſſante autem conſuetudine, ſi tempus non ſit ſtatutum,
variè loquuntur Doctores, aliqui enim volunt intelligi ad
annum, Pinell. *in l. 1. par. 3. n. 53. ad fin. ff. de reb mater* Soc-
cin. Jun. *conſ. 25. n. 3. lib. 2.* Ruin. *conſ. 61. n. 10. lib. 1.* Vinc. de
Anna *ſingul. 696.* Vaſquez *de ſucceſſ. . . om. 1. lib. 1. §. 10. n. 78.
verſ. regulariter;* tamen Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 4. n. 1. verſ.
ſed verius eſt*, ubi hanc eſſe veriorem opinionem teſtatur.
Et hoc volunt procedere indiſtinctè, videlicet, tam in 121
prædiis ruſticis, quàm etiam in Urbanis, & in ſpecie in Do-
mibus, quòd intelligatur facta locatio ad annum, Ruin.
conſ. 61. n. 10. lib. 1. Rot. coram Merlino *deciſ. 276. n. 7.*
Alii verò diſtinguendo tenent intelligi locationem ad an- 122
num in ruſticis, in Urbanis verò ad beneplacitum, Flamin.
de Rub. *conſ. 8. n. 33. & ſeqq.* Ripol. *variar. cap. 12. n. 357.*
Gomeſ. *variar. tom. 2. cap. 3. n. 15.* Afflict. *deciſ. 365. n. 7.
& 12.* Caroc. *de locat. & conduct. tit. de locat. ſine tempore
n. 2.* Borgnin. *deciſ. 44. n. 76. par. 1.* & hæc videtur verior,
quia habet pro ſe textum apertum in *l. Item quæritur 14. §.
qui impleto, ff. locat.* qui licèt loquatur de tacita reconductio-
ne, tamen eadem videtur ratio in conductione expreſſa,
quoad eam partem, in qua eſt tacita, imò fortior videtur ca-
ſus tacitæ relocationis, dum præſupponit præceſſiſſe locatio-
nem ad certum tempus longius, ex qua deſumi poterat indi-
cium voluntatis partium ex ſolito ad illud locandi, & con-
ducendi, cùm ſufficiat ad hunc effectum etiam unicus ictus,
juxta tradita ſupra *cap. 17. num. 24.* & ex verbis prædictæ
l. item quæritur, §. qui impleto.
Licet etiam deprehendere, quàm periculoſum ſit, quod
uno ore dicunt Caroc. & Borgnin. *in locis mox citat.* loca-
tionem ſimpliciter factam ſine tempore, præſumi factam ad
arbitrium locationis, itaut poſſit in prædio Urbano ſingulo
menſe conductorem expellere, lex enim non reſtringit fa-
cultatem terminandi locationem in arbitrio locatoris, &
in fine menſis, ſed apertè tribuit facultatem conductori di-
ſcedendi ad ſui libitum, & ſic de die in diem, prout practi-
catur in tacita reconductione Domorum hìc in Urbe.
Placet tamen, quòd ubi adeſt conſuetudo locandi, & con- 123
ducendi Domos ſolùm in certis diebus, puta Sancti Joan-
nis, & Sancti Michaelis, prout in multis locis practicatur,
tunc locatio, & conductio cenſeatur facta ſaltem uſque ad
unum ex illis diebus, ut tradit Gomes *variar. tom. 2. cap. 3.
num. 15. poſt med. verſ. ſecundo infero*, & ſequitur Caroc.
ubi ſupra, & ratio eſt, quia tunc adeſt conſuetudo uſque
ad illos dies locandi, & intrat, quod dictum eſt ſuprà,
locationem abſque expreſſione temporis factam, intelligi
pro tempore conſueto.
Et ſi dubitetur, quando incipiat locatio quoad effectum 124
calculandi, & ſolvendi mercedem, an à die celebrati con-
tractus, vel à die rei traditæ, aut operarum præſtitarum ab
iſtis, dicendum eſt, ut de officiali, quòd debeat non ex Codi-
cillis judicare tempus, ſed ex quo in Provinciam ipſam ac- 125
ceſſit accipere Reipublicæ emolumenta, eſt text. in Auth. *de
adminiſtr. §. illud*, & ibi Gloſ. *in verb. Codicillis*, & tradunt
Bart. *in l. Abſenti in fin. ff. de donat.* Bald *in l. ſed. & Milites,
ff. de excuſ. tut.* & alii plures, quos noviſſimè colligit D. Lan-
franch. Zacch. *in ſuo tractatu de ſalario, quæſt. 15. n. 14.* ubi 126
de communi teſtatur, quod tamen limitatur, ſi officialis
differret adminiſtrare officium de licentia Principis, vel ob
caſum fortuitum ex adductis per Cagnol. *in l. diem functo,
ſub n. 205. ff. de offic. aſſ.* & D. Lanfr. *d. quæſt. 15. n. 24.*
Caſu autem, quo facta ſit locatio ad certum tempus, &
dictum illud incipiendum finita locatione facta alteri, quæ 127
ut aſſeritur, finitur die tali, ſi ille anticipatè renunciet loca-
tionem, vel ipſa locatio ante illum diem aliter finiatur, no-
vus conductor rectè petet rem locatam ſtatim, non expecta-
ta die expreſſa, prout eleganter conſuluit Natta *conſ. 35. per
tot.* duplici ratione; una quia per finem primæ locationis
finita erat cauſa dilationis principii ſecundæ, & ideò finire
debebat ipſa dilatio, Alex. *conſ. 34. lib. 2.* & Anchar. *conſ. 394.*
altera, quia ille dies, quo finire debebat prima locatio, fue-
rat appoſitus demonſtrativè, non autem taxativè, dum di-
ſpoſitio ante ejus expreſſionem erat perfecta.
Prædicta procedunt, ſi adſit Inſtrumentum, ſeu apoca lo-
cationis in qua deficiat expreſſio temporis, idemque eſſet, ſi
probaretur locatio expreſſa per teſtes, qui tamen de tempo-
re non deponerent, vel dicerent partes de eo non conveniſ-
ſe, aut ſi non conſtet de locatione expreſſa, ſed ejus probatio
deſumatur ex continuatis ſolutionibus mercedis, recurren-
dum erit ad cap. præcedens, in quo videtur etiam ſufficien-
ter explicatum dubium circa tempus, quo locatio ſic pro-
bata durare debebit. Si autem adſit tempus præfinitum, ſed
non clarè, & remaneat circa illud dubium, dicam aliquid
in ſpecie in *cap. 52.*

Digitized by Google

Sunt etiam alia dubia circa interpretationem locationis,
uti an locatio ſit unica, vel plures, & an locatio ſit ad cor-
pus, vel ad menſuram, quæ cùm longiorem requirant tra-
ctationem, per capita ſeparata explicare conabor. Erunt
& alia infinita, quorum aliqua, ni fallor, tangam aliis in lo-
128 cis, juxta eorum materiam, quoad reliqua ſubnectam ali-
quas regulas generales, quas ſparſim tradunt Doctores pro
interpretatione hujus contractus locationis, ad quas ſemper
recurrendum eſt, ubi deficit deciſio dubii in ſpecie, & non
aliàs, Curt. Jun. *conſ.* 182. *num.* 13. *verſ. ſed quid fortius.*

Generaliter igitur loquendo attendi debent diligenter pa-
129 cta inter locatorem, & conductorem conventa, ſemper enim
memoriæ retinendum in hujuſmodi obligationibus id maxi-
mè ſpectandum eſſe, quod inter utramque partem convenit,
ut habetur in *l. ea lege* 53. *in princ. ver. reſpondi, ff. loc.* &
130 pacta habere vim legis, Pariſ. *conſ.* 79. *n.* 18. *lib.* 3. Decian.
conſ. 19. *n.* 9. *lib.* 4. latè Becc. *conſ.* 45. *n.* 25. *& ſeqq.* quate-
131 nus tamen ſint licita, & honeſta, nam pacta in contractu
locationis, & conductionis facta, debent eſſe talia, aliàs eo
ipſo, quòd ſunt contra bonos mores, vel rei turpis, non va-
leot, nec habent efficaciam producendæ actionis, ut docuit
Bald. *in l. ſi fidejuſſor.* 6. *num.* 2. *C. mandat.* & ibi Add. id
comprobat, & tradit Jaſ. *in conſ.* 45. *num.* 6. *lib.* 3.

Verùm ubi ſunt dubia verba locationis, & pactorum in ea
132 exiſtentium, debent intelligi ſecundùm ipſius contractus
naturam, ad eam enim recurrimus, quando dubitamus de
intentione partium, Bald. *conſ.* 182. *num.* 6, *lib.* 1. ubi verum
dicit hoc eſſe, quando verba ipſa patiuntur talem reſtrictio-
nem, Soccin. Sen. *conſ.* 156. *num.* 18, *lib.* 2. & his, aliiſque
133 relatis, Surd. *conſ.* 36. *num.* 32. *&* 33. & dummodo verba in-
ſervire poſſint naturæ contractus, ſemper intelligi debent
juxta illam, quamvis proprius eorum ſignificatus aliud im-
portet, debent enim verba ſervire naturæ contractus, non
natura verbis, *l. Inſulam* 6. *ff. de præſcr. verb.* Alexan.
conſ. 96. *num.* 39. *lib.* 1. Seraphin. *deciſ.* 744. *num.* 6.

Et intelligenda ſunt etiam juxta diſpoſitionem juris com-
134 munis in quantum fieri poteſt, quando enim pactum non
contrariatur juri, & concurrere cum illo poteſt, non facit
ceſſare ejus diſpoſitionem, *lib.* 4. *§. ſi ex conventione, ff. de re
Judic.* Bald. *conſ.* 329. *col.* 2. *lib.* 1. Surd. *dict. conſ.* 36. *n.* 34.
Menoch. *conſ.* 128. *n.* 6. At quando pro una parte adeſt vul-
135 garis loquendi conſuetudo, & pro alia diſpoſitio juris, tunc
pactum in locatione exiſtens, magis debet intelligi, ſecun-
dùm vulgarem loquendi conſuetudinem, quàm ſecundùm
jus commune, ut poſt Soccin. Sen. tradit Mantic. *de tacit.
lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 11. *poſt med. verſ. cæterum pactum.*

Sumenda quoque eſt interpretatio, ut inter conducto-
136 rem, & locatorem ſervetur æqualitas, Menoch. *conſil.* 189.
n. 2. Becc. *conſ.* 45. *n.* 23. Burat. *deciſ.* 295. *n.* 12. ſunt enim
locator, & conductor correlativi, itaut diſpoſitum in uno,
137 cenſeatur etiam diſpoſitum in alio, ut latè tradunt Rol.
conſ. 69. *n.* 24. *& ſeqq. lib.* 4. Beccius *conſ.* 45. *n.* 22. Riminal.
jun. *conſ. n.* 1. *& ſeqq.* qui tamen loquuntur in pactis, ſed
138 in legibus, & ſtatutis, & contrarium in pactis, quòd videli-
cet ſi loquantur tantum de conductore non poſſint extendi,
ut comprehendant etiam locatorem, vel è contra dicendum
erit, quia cautiùs agendum eſt in extenſione diſpoſitionis
conventionalis, quàm legalis, ut latè in propoſito firmat
Gratian. *diſcept.* 740. *num.* 24. *& plurib. ſeqq.*

Et ſumenda etiam interpretatio, ne culpa unius ex con-
139 trahentibus alter damnum patiatur, Aretin. *conſ.* 111. *n.* 6.
verſ. ſed tamen hoc non obſtante, Menoch. *conſ.* 128. *n.* 10.
Ubi inter cæteros refert Cravett. qui etiam dicit evitandam
eſſe illam interpretationem, qua alter contrahentium alteri
detrimentum, & fraudem, & deluſionem afferre poteſt, &
eſt regulare, ut facienda ſit interpretatio, ne altera pars re-
140 maneat decepta, Rot. *deciſ.* 88. *num.* 3. *par.* 2. *recent.* &
coram Gregor. *deciſ.* 126. *num.* 10. & pro eo, qui agit de
damno evitando, *deciſ.* 436. *num.* 4. *par.* 1. *recent.*

Sumitur etiam interpretatio in contractu locationis à ſo-
141 lito, Burſatt. *conſ.* 193. *n.* 4. & ab obſervantia ſubſecuta, Me-
noch. *conſ.* 189. *n.* 19. & ſi eſt dubium inſtrumentum in una
142 parte poteſt ſumi declaratio ab alia, arg. *leg. utrum, ff. de
petit. hered.* & in terminis inſtrumenti locationis, Menoch.
143 *conſ.* 128. *n.* 5. & quòd ordo ſuccedendi apertiùs expreſſum
in ſequentibus lineis, præſtet intellectum in prima linea, ut
pariformiter cenſeantur, Peregr. *conſ.* 41. *num.* 17. *lib.* 5.

144 Poterit etiam ad interpretationem locationis adhiberi
argumentum à contrario ſenſu, puta ſi conventum fuit,
quòd colonus non poſſit expelli, ſi colat arbitrio boni viri,
dici poterit, quòd ergo ſi non colat arbitrio boni viri, ex-
pelli poterit, quia hoc argumentum etiam in contractibus
ſine dubio locum habet, *l. inter ſocium, §. cum inter, ff.
de pact. dotal.* & in terminis contractus locationis tradit
Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 17.

Denique quando ex omnibus prædictis, & aliis ſimilibus 145
regulis non poſſet plenè reſolvi dubium occurrens, tunc re-
ſolutio capienda eſſet potiùs contra locatorem, quàm con-
tra conductorem, veteribus enim placuit pactionem obſcu-
ram, vel ambiguam ei qui locavit, nocere, ut dicit text. *in
veterib.* 39. *ff. de pact.* & tradunt Menoch. *conſ.* 166. *n.* 55.
Brun. *conſ. feud.* 117. *num.* 132. Roſental. *de feud. lib.* 1.
cap. 6. *quæſt.* 28. *num.* 2. *&* 3. Seraph. *deciſ.* 1362. *num.* 8.

Et licèt non deſint etiam, qui videntur tenere contra-
riam opinionem, ut Bald. *conſ.* 240. *poſt med. verſ. quod
dicimus, lib.* 2. Pedrnch. qui alios allegat *conſ.* 36. *num.* 100.
Benintend. *deciſ.* 52. *numer.* 1. *poſt med.* tamen à prædicta
non erit regulariter recedendum, uti quæ habet pro ſe
textum expreſſum *in dicta l. veteribus*, & contrarii intel-
ligendi erunt in caſibus particularibus, in quibus dicta re-
gula limitatur, ut infra.

Limitatur autem dicta regula pluribus modis, & ſignan- 146
ter primò, ſi major veriſimilitudo ſit pro locatore, quia
erit attendenda, Jaſ. *in l. ſtipulationibus, numer.* 4. *ff. de
verb. oblig.* Menoch. *conſ.* 450. *numer.* 18. Becc. *conſil.* 41.
numer. 29. Tiraquell. *de revoc. donat. in præfat. num.* 54.
Rot. *deciſ.* 70. *num.* 16. *ad fin. par.* 2. *diverſ.*

Secundò limitatur, ſi adſint conjecturæ indicantes, quòd 147
voluntas contrahentium fuerit, prout fert interpretatio, fa-
vorabilis locatori, quia tunc ea amplectenda erit, Gabr.
conſ. 56. *n.* 15. Rauden. *conſ.* 35. *n.* 114. *poſt princ. lib.* 2.

Tertiò limitatur, ut procedat quando agitur de augen- 148
da obligatione, ſecus autem ſi non agatur de augenda,
ſeu de ea facienda magis tranſmiſſibili, ut dixit Bald.
conſ. 375. *numer.* 3. *in fin. libr.* 4. Bellon. Sen. *conſ.* 80.
num. 10. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 25. *num.* 11.

Quartò limitatur, ut non procedat, ſi verba de quorum 149
interpretatione agitur, ſint prolata à conductore, quia tunc
contra eum interpretanda, non contra locatorem, Jaſ. *in l.
ſtipulatio iſta, §. in ſtipulationibus, n.* 4. *verſ. tertio, ff. de verb.
oblig.* Bald. *conſ.* 413. *n.* 3. *lib.* 5. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 7.
n. 11. ubi licèt contrarios quoque alleget, tamen in iſtam in-
clinat, quæ videtur verior, quia text. *in d. l. veteribus*, reddit
rationem expreſſam, cur interpretatio facienda ſit in dubio
contra locatorem, quia fuit in ejus poteſtate legem apertiùs
dicere, quæ retorquetur in caſu iſto contra conductorem,
dum ipſe loquutus eſt. At ubi non apparet à quo verba ſint
pronunciata, pactum contra locatorem utique eſt intelli-
gendum, Alciat. *conſ.* 154. *n.* 10. *lib.* 5. Mantic. *de tacit. dicto
tit.* 7. *n.* 11. *poſt med.* maximè ſi ipſe locator in eis ſe fundet. 150
Nam è contra quatenus in eis ſe fundet conductor, contra
eum facienda erit interpretatio, ut voluit Jaſ. *conſ.* 45. *n.* 7.
verſ. Præſertim cum iſti lib. 3. cum aliis adductis per Caroc.
de loc. & cond. ſub titul. de verbor. ſignif. quæſt. 3. *n.* 2. *&* 3.

Quintò limitatur, ut non propterea recedendum ſit à 151
proprietate verborum, quæ quatenus ſit pro locatore,
pro eo facienda erit interpretatio, Beccius qui plura ad-
ducit *conſ.* 41. *num.* 29.

Sextò limitatur in promiſſis à conductore, & ſtipulatis à 152
locatore, quia in ſtipulationibus omnimoda obſcuritas vi-
tiat ſtipulationem, & ubi ita ſint obſcuræ, ut interpretatio-
nem patiantur, interpretatio ſit pro promiſſore. *leg. ſtipula-
tio iſta* 33. *§. Alteri, verſ. in ſtipulationibus, ff. de pact. leg.
quidquid aſtringenda* 99. *in princip. ff. de verbor. obligat.* Ri-
min. Jun. *inſtit. tit. de donat. in princip. ſub n.* 453. *& ſeqq.*
& in terminis locationis firmat Surd. *conſ.* 445. *num.* 37.

Septimò limitatur favore Eccleſiæ, ut in dubio facienda 153
ſit interpretatio pro ea, & præcipuè ad hoc, ut quanto ci-
tius res ad illam revertatur, Soccin. *in l. cum vir, num.* 5.
verſ. item quod verba in dubio, ff. de cond. & demonſt. Cor-
bul. *de cauſ. privat. ob lin. finitam, num.* 56. Rot. *deciſ.* 125.
num. 19. *verſ. quinto, & ultimo, par.* 2. *diverſ.*

Locatio quando dicatur ad corpus, vel ad menſuram, & quid inde reſultet, & quomodo, & quando facienda ſit menſura.

S U M M A R I U M

1 *Locatio an ſit ad corpus, vel ad menſuram attenditur voluntas contrahentium etiam conjecturata.*

2 *Contrahentes voluiſſe locare ad menſuram conjectura præcipua, eſt quod inceperint explicare mentem ſuam à menſura, & è contra qui inceperunt à corpore, arguitur noluiſſe locare ad menſuram.*

3 *Ver-*

Digitized by Google

3 Verbum primò expreſſum dieiter ſtare diſpoſitivè, & ſubſequentia demonſtrativè.
4 Ampl. ut præfata conjectura de ſe ſufficiat.
5 Decl. ampliationem procedere, niſi adſint conjecturæ in contrarium.
6 Si dictum, loco fundum centum jugerum, & deindè expreſſi ſint fines, valdè controverſum eſt, an dicatur cœpcum à menſura, vel à corpere.
7 Et verior, & receptior in dicto caſu opinio eſt, quòd incœptum ſit à corpore.
8 Expreſſio corporis ad hoc, ut locatio ſit ad corpus, non eſt neceſſarium, quòd ſit perfecta, ſed ſufficit, quòd partes cœperint ab ea explicare mentis conceptum.
9 Ampl. ut ſufficiat eſſe incœptum à menſura, etiamſi expreſſi ſint fines.
10 Quid ſi dictum, locavit bona infraſcripta, videlicet, jugera centum terra ſita in tali loco.
11 Menſuræ expreſſio ad hoc, ut locatio dicatur ad menſuram debet eſſe certa, aliàs ſi addita ſit dictio, in circa, conjectura valdè diminuitur.
12 Idem ſi addita ſit clauſula, & quantacumque ſit.
13 Menſera pluries expreſſa magis urget ad demonſtrandam locationem eſſe ad menſuram.
14 Mercedis expreſſio ſi ſit in unica ſumma denotat locatioucm ad corpus, ſi autem diſtributa ad rationem menſurarum denotat locationem ad menſuram.
15 Et ſi ſoluta tota merces anticipata, magis urget pro locatione ad corpus.
16 Mercedis ſolutio in unica ſumma cedic conjecturæ deductæ ex eo, quòd partes cœperint explicare animum à menſura.
17 Mercedis diſtributio in ſingulas menſuras prævalet conjecturæ deductæ ex eo, quòd partes cœperinc explicare animum à corpore.
18 Protii quantitas ſi magis correſpondeac corpori, quàm menſuræ, arguit venditionem ad corpus.
19 Locatio aliorum bonorum expreſsè facta ad corpus arguit idem in aliis ſimilibus.
20 Locatio ad dignoſcendum, an facta ad corpus, vel ad menſuram attenduntur clauſulæ Inſtrumenti.
21 Et attenduntur etiam aliæ circumſtantiæ facti.
22 In dubio locatio cenſeri debet potius ad menſoram, quia inde minus præjudicium reſultare poteſt.
23 Dubium non dicitur ex quo hinc inde adſunt auctoritates Doctorum, ſi ex una parte adeſt magis communis, & concurrunt melioros rationes.
24 Locatio facta ad corpus eſt pura, facta ad menſuram, eſt ſub conditione, ſi menſura ſequatur.
25 Decl. locationem ad menſuram ante menſerationem eſſe imperfectam, quo ad tranſlationem dominii, & poſſeſſionis, non autem ut propterea recedi poſſit à contractu.
26 Traditio rei ſupplet defectum menſuræ.
27 Decl. procedere in traditione actuali, non autem in ficta per clauſulam conſtituti.
28 Conductione facta ad menſuram, non valet conductor ante menſurationem poſſeſſionem adipiſci, etiam ſtante clauſula conſtituti.
29 Et ſi adipiſcatur committit ſpolium.
30 Menſurationem fuiſſe factam debet probari ab allegante, etiamſi poſſideat.
31 Poſſeſſio præſumi debet ex titulo, de quo conſtat potius quam ſpoliativè.
32 Poſſeſſio non præſumitur adepta de voluntate locatoris, quando locator non tenebater eam tradere.
33 Locatione facta ad menſuram, locator non tenetur tradere rem ante menſurationem.
34 Locatione facta ad menſuram, etiamſi locator videat conductorem adipiſci poſſeſſionem, non propterea cenſetur eam adiviſſe.
35 Lim. ſi conductor diu retinuerit poſſeſſionem.
36 Decl. ut non poſſit ſuſpendi executio locationis ob menſurationem non factam, ſi conditio menſurandi non ſit appoſita ſuſpenſivè, ſed reſolutivè.
37 Locatione facta ad corpus, ſi quid ultra menſuram reperiatur in corporc, comprehendatur in locatione abſque eo, quòd conductor teneatur penſionem augere.
38 Demonſtratio falſa non vitiat, nec alterat diſpoſitionē.
39 Locatione facta ad menſuram, ſi major quantitas reperiatur, quàm fuerit expreſſum, augenda proportionabiliter merces.
40 Locatione facta ad mēſurā, ſi res ſit minor expreſſa, debet minui merces, at in locatione ad corpus eſt valdè dubiū.
Pacion. de Loc. & Cond.
41 Opinio tamen affirmativa eſt verior, & communior.
42 Decl. non procedere, quòd minuenda ſit merces propter dictam minorem expreſſionem, ſi appareat mercedem conventam eſſe juſtam.
43 Decl. 2. non procedere, ſi menſura non fuit expreſſa preciſò, ſed cum dictione, in circa.
44 Decl. 3. non procedere, ſi appareat partes aliter ſenſiſſe.
45 Decl. 4. non procedere, ſi defectus ſit modicus.
46 Decl. 5. non procedere, ſi quantitas enunciata fuit ab utraque parte, & conductor eſſe poterat de ea informatus.
47 Ampl. concluſionem, ut locare exprimens majorem quantitatem bonorum, non ſolùm teneatur reſtituere mercedem, ſed etiam ad omnia damna.
48 Menſuratio, ſi conventum ſit ut fiat certo tempore, non poteſt peti, ut fiat poſt illud.
49 Locupletari cum aliena jactura repugnat naturæ, & nunquam permiscitur.
50 Decl. non menſurationem non poſſe peti poſt tempus præfixum, quando eſt injuncta uni parti, ſecus ſi utrique.
51 Decl. 2. procedere ſi conventum ſit fieri menſurationem favore vendicoris tantùm, ſecus ſi utriuſque.
52 Decl. 3. requiri, quòd in pacto adſit clauſula reſolutiva.
53 Decl. 4. procedere, ſi ſit appoſitum per viam conditionis.
54 Decl. 5. non poſſe peti menſurationem per viam actionis, ſecus autem implorando officium Judicis.
55 Doctoris opinio in terminis loquencis à nemine reprobata haberi debet pro lege.
56 Officium Judicis nunquam cenſetur ſublatum, etiamſi remotum ſit omne remedium.
57 Retrovenditio peti poteſt vigore pacti etiam poſt tempus in eo præfixum, ſi pretium non fuit juſtum.
58 Voluntas ſine poteſtate nihil operatur.
59 Vendens ad effectum extinguendi debita, non poteſt liberalitate uti, & donare.
60 Decretum irritans inficit quidquid contra illud factum fuerit.
61 Idem eſt eſſe, quid certum ab initio, vel poſſe ex poſt facto certificari.
62 Vocatus ad fideicommiſſum etiam ante eventum conditionis agere poteſt ad defenſionem bonorum.
63 Pacta prohibita quando non ſunt contra ſubſtantiam contractus, vitiantur, & non vitianc.
64 Venditio rei fideicommiſſariæ pro ſolvendis debitis fideicommictentis ſuſtinetur pro rata debitorum ſolutorum, & in alio corruit.
65 Menſuræ tempus ſi præfixum ſic uni ex contrahentibus, non prohibetur alter poſt illud menſuram petere.
66 Menſura, an peti poſſit poſt lapſum temporis præfixi, ut dignoſcatur perpendenda ſunt verba conventionis.
67 Menſura rei locatæ, ubi nullum præfixum eſt tempus, in quo fieri debeat, peti poteſt infra ſexaginta dies tantùm.
68 Decl. procedere, ſi conventum de facienda menſura, aliàs ſi nihil de oa facienda dictum, quia tunc peti poteſt uſque ad triginta annos.
69 Decl. 2. non procedere ſtante mala fide.
70 Decl. 3. non procedere, ſi ultra pactum de menſurando adſit eciam pactum de perpetuò obſervando contenta in Inſtrumento.
71 Decl. 4. non procedere, ſi dictum quòd facienda ſit menſuratio ad quamcumque partis petitionem, & quandocumque.
72 Decl. 5. ut non procedat, ubi pactum ſit juratum.
73 Juramentum perpetuat actiones uſque ad quadraginta annos.
74 Decl. 6. non procedero, ſi menſuratio petatur excipiendo.
75 Decl. 7. poſt menſurationem, ſi ex aliqua cauſa non fuit petica infra ſexaginta dies.
76 Periti pro menſuratione facienda de conſuetudine eliguntur à partibus, mandante Judice.
77 In electione Peritorum neceſſaria eſt citatio.
78 Et ubi pars eſt contumax, eligit Judex.
79 Relationi Pericorum uc ſtetur, neceſſe eſt, quòd conſtet de præcedenti eorum electione.
80 Electio Peritorum non probatur per enunciativam eorumdem.
81 Periti, ut rectè procedant requiritur citatio ad videndum fieri menſurationem.
82 Ampl. etiamſi præceſſerit electio judicialis.
83 Periti ut rectè referant, requiritur citatio ad videndum eos referre.

Digitized by Google

84 *Decl. ſubſtineri poſſe relationem abſque dicta citatio-*
ne, ſi alia præceſſerunt.
85 *Decl. 2. ut dicta citatio ad videndum referre poſſit,*
etiam fieri ex poſt.
86 *Periti in relatione debent reddere rationem, dicen-*
do ſe menſuraſſe, ſeu feciſſe menſurare.
87 *Menſurandi praxis penès quos videri poſſit.*
88 *Via vicinalis exiſtens in bonis locatis ad menſuram*
menſurari debet.
89 *Via quando dicatur publica, & quando vinealis relativè.*
90 *Quidquid continetur intra fines expreſſos in venditio-*
ne, ſeu locatione, menſurari debet.
91 *Ripa, & aggeres, foſſata, & ſimilia ſi non ſunt publi-*
ca, menſurari debent.
92 *In locatione omnia, quæ ſunt utilia ſunt menſuranda.*
93 *Lim. ſi appareat de contraria voluntate, ex conjectu-*
ris, & circumſtantiis.

CAPUT XXIV.

INter difficultates, quæ haberi ſolent in interpretatione
locationis, una præcipua eſſe ſolet in dignoſcendo, an ſit
facta locatio rei ad corpus, vel ad menſuram, eſt enim di-
ſputatio non minus utilis, quàm difficilis, adeò ut circa eam
inter noſtros Doctores magna ſit controverſia, & ſumma
diſſenſio, ut dicit Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 17. n. 1.* unde
videtur de ea aliquid ſeparatim dicendum hoc in capite, in
quo etiam annectemus ſecundo loco, quid hoc importet,
quòd locatio ſit facta ad menſuram, vel ad corpus, tertiò
quando facienda menſura, & quartò quomodo facienda.
1 Reſpectu autem primæ inſpectionis, an locatio ſit ad cor-
pus, vel ad menſuram, hæc eſt materia, quæ pendet à volun-
tate contrahentium, quæ non ſolùm expreſſa, & clara atten-
ditur, ſed etiam veriſimilis, & probata per indicia, & con-
jecturas, Alexan. *conſ. 8. num. 8. lib. 4.* Becc. qui alios col-
ligit *conſ. 133. num. 30.* Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 17. n. 26.*
ad fin. Rot. coram Gregor. *deciſ. 104. num. 4. & deciſ. 128.*
num. 1. & in recent. deciſ. 73. num. 1. par. 2.
2 Præcipua autem conjectura, quòd partes voluerint locare
potiùs ad menſuram, quàm ad corpus, deduci ſolet ex eo,
quòd inceperint explicare mentis conceptum à nominibus
denotantibus numerum, vel menſuram, uti ſi dictum, *loca-*
vit centum jugera fundi Tuſculani, intra tales fines exiſten-
tis; prout è contra, præcipua conjectura, quòd voluerint
locare ad corpus, & non ad menſuram ea erit, quòd incepe-
rint explicare mentis conceptum à corpore dicendo, *loca-*
vit fundum Tuſculanum intra tales fines exiſtens centum ju-
gerum, prout ita diſtinguendo tenuit originaliter Oldrad. *in*
conſ. 197. & ſequuti ſunt Joan. Andr. *in addit. ad ſpecul. de*
empt. & vendit. §. ſciendum eſt, num. 73. Bald. *in rubr. C. de*
contrah. empt. num. 23. & poſt alios Gabr. *conſ. 64. num. 3.*
& 13. lib. 2. Becc. *conſ. 133. n. 1. & ſeqq.* Mantic. *de tacit.*
lib. 4. tit. 17. n. 11. & 12. Fab. *in Cod. lib. 4. tit. 28. defin. 3.*
Seraph. *deciſ. 264. num. 6. & deciſ. 317. num. 4. ad finem*, &
alii communiter, ut teſtatur Gregor. *deciſ. 104. num. 2.* ubi
3 Adden aliam deciſionem refert in terminis locationis, ver-
bum enim primò expreſſum dicitur ſtare diſpoſitivè, & alia
ſubſequentia demunſtrativè tantùm, ut explicat Rota coram
Merlino *deciſ. 611. num. 9. verſ. Non obſtat quod.*
4 Et talis conjectura eſt adeò valida, ut de ſe ſufficiens repu-
tetur ad dirimendum dubium præfatum. An locatio fuerit
facta ad corpus, vel ad menſuram, ut patet ex præcitatis,
& aliis per eos relatis, & infra adducendis, quorum quam-
plores tranſeunt ſimpliciter cum dicta diſtinctione. At hoc
5 intelligi debet quatenus aliundè non appareat de contraria
voluntate contrahentium, quia ea attenditur, & adeò ut
etiam per alias contrarias conjecturas tantùm recedatur à
dicta diſtinctione, Mand. *conſil. 184. n. 7.* Alexan. *conſ. 8.*
num. 8. lib. 4. Neviz. *conſ. 38. n. 3.* Becc. *conſ. 133. n. 14.*
Verùm circa eamdem diſtinctionem, ſi priùs expreſſum
ſit corpus, poſteà addita menſura, & deindè expreſſi fines,
puta *loco fundum centum jugerum, cui cohærent Titius ab*
6 *uno, Sempronius ab alio*, &c. valdè controvertitur, quod-
nam membrum ejuſdem applicetur, & in hoc caſu præva-
lere expreſſionem menſuræ, & ſic applicari primum mem-
brum diſtinctionis, ut dicatur locatio facta ad menſuram,
cenſuerunt Abb. *in cap. per tuas, n. 9. in fin. de locat.* Soccin.
Sen. *conſ. 32. n. 1. in ſecundo caſu, lib. 4.* Dec. *con. 347. n. 2.*
verſ. Tertio reſponderi poteſt, Mandell. *conſ. 189. n. 5.* Dec.
conſ. 113. n. 8. lib. 3. Rim. Jun. *conſ. 448. n. 15. & ſeqq. per tot.*
Laderch. *conſ. 130. n. 4.* Bott. *dec. 50. n. 5.* Capyc. *dec. 142. n. 2.*
7 Verùm contrarium, quòd imò applicetur in dicto caſu ſe-
cundum membrum diſtinctionis prædictæ, & ſic dicatur lo-
catio ad corpus, cenſuit Caſtr. *leg. 2. circa fin. C. de peric. &*
com. rei venditæ, Alex. *conſ. 133. num. 5. verſ. præterea etiam*
vol. 1. Soccin. Jun. *conſ. 42. n. 10. & ſeqq. vol. 2.* Ruin. *conſ. 83.*
per tot. lib. 1. Pariſ. *conſ. 54. n. 55. & latè ſeqq. lib. 1.* Bertran.
conſil. 180. n. 9. lib. 7. Burſatt. *conſ. 441. n. 22.* Menoch. *conſ. 337.*
n. 7. Caball. *conſ. 56. n. 1. & ſeqq. lib. 1.* Gabr. *conſil. 67. n. 17.*
ubi de communi, *lib. 2.* Becc. *conſ. 133. n. 40.* ubi de veriori,
& receptiori, Surd. *dec. 64. n. 5. & latè ſeqq.* ubi de commu-
ni, & ſervanda Fab. *in Cod. lib. 4. tit. 28. defin. 3. poſt med.*
ex quibus, & aliis per eoſdem relatis patet, hanc eſſe magis
communiter receptam, & eſt etiam magis conformis ſenſui
Oldradi *in d. conſ. 197.* & aliorum antiquorum ejus ſequa-
cium in dicta diſtinctione communi, ex quo non requiritur
ad hoc, ut cenſeatur locatio ad corpus, quòd expreſſum ſit
primò perfectè corpus, ſed dicunt, tunc eſſe ad corpus, quan-
do partes incipiunt explicare mentis conceptum à corpore, & 8
ſatis incepiſſe videntur, dum dicunt fundum, vel prædium,
ut benè etiam advertit Surd *deciſ. 64. num. 5. verſ. Hanc ego*
partem, ubi & aliter comprobat, omnibuſque rationibus
contrariæ opinionis eleganter reſpondet.
Ex prædictis datur intelligi, quòd ſi non ſit expreſſum 9
corpus, ſed ſola menſura, licèt poſteà expreſſi ſint fines,
itaut videatur totum illud quod eſt intra eos fines locatum,
adhuc locatio cenſetur ad menſuram, ceſſante tunc ratio-
ne ſupradicta, quòd inceptum ſit à corpore, ut ſenſit Becc.
conſ. 133. num. 2. Covar. *pract. quæſt. cap. 3. num. 3.*
Si autem dictum ſit, *locavit bona infraſcripta, videlicet* 10
jugera centum Terra ſita in tali loco, videbatur ſatis dubita-
bile, an adhuc dici poſſet inceptum a corpore, vel ne, & Bec.
in dicto conſ. 133. adducit primò plura argumenta pro nega-
tiva, ac deindè *ſub n. 9. verſ. Ego vere*, ait, quòd omnibus
diligentiori ſtudio, ac exactiori cura perpenſis, contrariam
ſententiam tanquam veriorem, ac contrahentium volunta-
ti magis conſonam amplectendam cenſuit, quam poſteà latè
comprobat, & contrariis argumentis reſpondet, & licèt aliis
rationibus, & conjecturis utatur in caſu illo concurrenti-
bus, tamen concluſionem etiam in puris terminis prædictis
primò firmat, & ultra alios plures, quos adducit, advertit
etiam *ſub n. 11.* quòd ipſe Oldradus, quem omnes ſequuntur
in prædicto conſ. 197. videtur eam probare, dum loquitur de
donatione, in qua dictum erat, *dedit, & conceſſit ſequentem*
Terram inſulam, quæ eſt juxta loca Epiſcopalia à parte me-
ridiei, quatenus intra vias publicas comprehenditur, quæ ha-
bet bracchiatas quinquaginta in longum, & quindecim in lar-
gum, &c. & concludit incipere à corpore, & eſſe propterea
ad corpus, dicit enim Beccius, verba hæc, *ſequentem Ter-*
ram Inſulam, eſſe generalia, & ampla, & non diſſimilia ab
illis, *bona infraſcripta*, ſed verè in caſu Oldradi partes addi-
derant illa alia verba, *quæ eſt juxta loca, &c.* quæ magis ex-
plicant corpus, unde quatenus alia non concurrerent, poſ-
ſet dubitari de deciſione Becii, quia verba illa, *bona infra-*
ſcripta, ſunt nimis generalia, & vaga, & referri poſſunt ad
menſuras immediatè expreſſas, & ideò non poſſunt operari,
locationem eſſe ad corpus, nam adhoc, ut ſit ad corpus ne-
ceſſe eſt, ut de corpore fiat mentio ſub modo magis certo,
& determinato, ut latè tradit Mandell. *conſ. 189. num. 5.*
Sic è contra, in expreſſione menſuræ non poteſt fieri vali- 11
dum fundamentum, niſi quatenus ſit certa, & determinata,
adeò ut ſi poſt expreſſionem menſuræ in certa ſumma addita
ſit dictio, *in circa*, valdè minuetur conjecturæ valor, Rot.
cor. Gregor. *deciſ. 128. num. 4.* & probat etiam latè Becc. *d.*
conſ. 133. n. 16. & ſeqq. & multò magis ubi addita eſſet clau- 12
ſula, *& quantacumque ſit*, & idem Gregor. *dec. 168. n. 1.* &
ibi Adden. vel ſi dictum eſſet cum omnibus, & ſingulis, quæ
intra confines expreſſos continentur, Pariſ. *conſ. 64. n. 34.*
& ſeqq. lib. 1. Becc. qui alios cumulat, *d. conſ. 133. n. 24.*
E contra ſi menſura eſſet pluries repetita magis demon- 13
ſtraret partes voluiſſe ad menſuram locare, uti ſi poſt factam
mentionem fundi, & ejus menſuræ in genere, ideſt in tota
ſumma, deveniant partes ad expreſſionem particularem pe-
tiarum terræ, ex quibus conſiſtit fundus, & tota ſumma
menſuræ jam dictæ, & in tali expreſſione addant etiam men-
ſuram cujuslibet petiæ, tunc enim, propter repetitionem
menſuræ, arguitur locatio facta ad menſuram, non obſtan-
te quòd inceptum fuerit ab expreſſione corporis, Decian. *in*
conſ. 500. col. 1. in fin. verſ. & idem repetit, & n. 13. verſic.
& quia ſi venditio facta, Mandell. *conſil. 189. num. 6.*
Alia conjectura ſumitur ab expreſſione mercedis diſtin- 14
guendo pariter, ut ſi conſtituta merces in unica ſumma cen-
ſeatur locatio ad corpus, ſi autem diſtributa ad rationem
menſurarum, puta ſi dictum ad rationem ſcutorum decem
pro

pro quolibet jugero, cenſeatur locatio ad menſuram, Bart. *in l. Julianus, §. ſi Titius, ſub n. 1. ff. de act. empt.* Salycet. *in lib. 2. ſub num. 3. Cod. de contr. empt.* Becc. *conſ.* 13. *n.* 6. & *conſ.* 133. *num.* 20. Gratian. *deciſ. March.* 191. *num.* 1.
15 *verſ. & quando*, Put. *deciſ.* 339. *lib.* 2. Gregor. *deciſ.* 104. *n.* 3. & faciliùs procedet hinc deſumi locationem factam ad corpus, ſi ſoluta merces pro toto tempore anticipatè, Greg. *deciſ.* 128. *num.* 3. *in recent. deciſ.* 73. *num.* 2. *par.* 2.

16 Verùm animadvertendum, quòd in prædicta diſtinctione adeſt diſcrimen inter unum, & aliud ejus membrum, nam reſpectu primi, quòd ex conſtitutione mercedis in unica ſumma arguatur locatio ad corpus, conjectura minus urget, quàm è contra ſi conſtituta ad rationem menſurarum, adeò ut prima deducta ex unica ſumma concurrens cum illa, quæ deducitur ex eo, quòd partes cœperint explicare animum ſuum à menſura, ei cedat, & locatio dicatur adhuc ad men-
17 ſuram, Mandell. *conſ.* 189. *num.* 3. At ſecunda deducta ex diſtributione mercedis in ſingulas menſuras prævalet ei, quæ deducitur, ex quo partes incœperint explicare animum ſuum à corpore, adeò ut ea non obſtante, faciat cenſeri locationem ad menſuram, ut probat text. *in l. qui fundum vendebat* 40. §. *qui agrum, ff. de contrah. empt.* Mandell. *d. conſ.* 189. *num.* 2. & in terminis venditionis unius poſſeſſionis tornaturarum 118. infra talia confinia pretio duodecim librarum pro qualibet tornatura, conſtituen. in totum ſummam centum decem ducatorum, quòd ſit ad menſuram abſque difficultate, propter illa verba, ad rationem duodecim librarum pro qualibet tornatura, dixit Rota coram Puteo *deciſ.* 339. *par.* 2. ubi quòd licèt dum dictum erat, *vendo tibi talem poſſeſſionem centum tornaturarum infra talia confinia pro tanto pretio*, Decian. *conſ.* 500. Curt. Jun. *conſ.* 131. conſuluerint venditionem eſſe ad menſuram, & contrarium, quòd eſſet ad corpus conſuluerint Pariſ. *conſ.* 64. *lib.* 1. & Socc. Jun. *conſ.* 42. *lib.* 2. tamen ſi in eorum caſu fuiſſent dicta verba, ad rationem librarum duodecim pro tornatura, iſti docti viri non ita inter ſe certaſſent.

18 Præterea pretium conſideratur ultra modum prædictum, etiam reſpectu quantitatis, ex qua pariter arguitur, quid actum in hoc propoſito, puta ſi magis correſpondet toti corporis, quàm menſuræ expreſſæ, arguitur facta locatio ad corpus, & è contra, Corn. *conſ.* 59. *n.* 4. *lib.* 4. Decian. *conſ.* 44. *n.* 14. *l.* 1. Mantic. *de tac. l.* 4. *tit.* 17. *n.* 27. Afflict. *dec.* 68. *n.* 2.

19 Facit etiam conjecturam, quòd idem Dominus alia bona vicina locaverit magis apertè, vel ad corpus, vel ad menſuram, cenſetur enim, & eodem modo locaſſe illa, de quibus agitur quando eorum locationis verba ſint dubia, Decian. *conſ.* 44. *num.* 15. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. libr.* 4. *tit.* 17. *num.* 30. & operari etiam aliquid poſſet conſuetudo regionis locandi ad corpus, & non ad menſuram, vel è contra, Pinell. *in lib.* 2. *par.* 3. *cap.* 2. *num.* 9. *C. de reſcin. vendit.* quatenus præſertim adſit conſuetudo in fundis ejuſdem qualitatis, ut Mantic. *de tacit. d. tit.* 17. *num.* 28. & 29.

20 Et quælibet clauſula in inſtrumento appoſita poteſt præbere conjecturam voluntatis contrahentium in hoc propoſito, & ideò omnes diligenter perpendi debent, Pinell. *in lib.* 2. *par.* 3. *c.* 9. *n.* 2. *C. de reſc. vend.* Socc. Jun. *conſ.* 42. *n.* 18. *l.* 2. Par. *conſ.* 64. *n.* 28. & 34. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. d. tit.* 17. *n.* 31.

21 Prout etiam ex qualibet facti circumſtantia apta indicare mentem contrahentium uno, vel alio modo contrahendi, ſumi poteſt conjectura, quòd locatio ſit facta potiùs ad corpus, quàm ad menſuram, vel è contra, ut concludit Mantic. *de tacit. d. tit.* 17. *in fin.* ex quibus propterea conjecturis, & aliis per eundem Manticam, cæteroſque ſupracitatos ponderatis, dabitur intelligi, quid actum ſit, at quatenus res ad-
22 huc dubia videatur, in tali dubio ſumenda erit interpretatio, quòd locatio facta fuerit ad menſuram, quia inde reſultare poteſt minus præjudicium utrique parti, & ideò eſt interpretatio benignior, ut advertit Dec. *conſ.* 500. *n.* 13. *verſ. & cum venditio*, & poſt eum Mandell. *conſ.* 189. *n.* 8. eòque magis ſi ita prætendat conductor, nam applicaretur alia regula, quòd in dubio ſumenda ſit interpretatio contra locatorem, ut quòd facienda ſit contra venditorem in hoc propoſito, tradit Anan. *conſ.* 98. *in fine*, & aliis pluribus relat. Becc. *conſ.* 133. *n.* 36. Advertendo tamen, quòd non poteſt dici res
23 dubia, ex quo adſint pro utraque parte auctoritates Doctorum ſi pro una adeſt magis communis, & concurrunt meliores rationes, Surd. *deciſ.* 64. *num.* 10. *verſ. demum tunc*.

24 Deveniendo autem ad aliam inſpectionem, quid importet, quòd locatio ſit facta potiùs ad menſuram, quàm ad corpus; primò importat, quòd ubi eſt facta ad corpus eſt pura, ſi verò eſt facta ad menſuram reputatur conditionalis, ſub ea videlicet conditione contracta, ſi menſura ſequatur, ita ut

antequam fiat menſuratio, non dicatur locatio perfecta, *l. quod ſæpè* 35. §. *in iis, ff. de contr. empt.* Bart. *in conſ.* 121. *n.* 1. ubi quòd licèt *d. l.* loquatur de conſiſtentibus in pondere, numero, & menſura, tamen procedit etiam in aliis, Alexan. *conſ.* 90. *n.* 4. *lib.* 5. Nat. *conſ.* 263. *n.* 1. cum aliis cumulatis per Mantic. *de tac. lib.* 4. *tit.* 17. *n.* 2. quibus addo Surd. *conſ.* 366. *n.* 20. Becc. *conſ.* 13. *n.* 6. Fachin. *conſ.* 66. *n.* 11. *lib.* 2. Bellon. Jun. *conſ.* 42. *n.* 10. Barz. *dec.* 49. *n.* 31. & *ſeqq.* Grat. *dec. March.* 191. *n.* 1.

Verùm quòd dicitur, locationem eſſe imperfectam ante 25
menſurationem, intelligitur quoad translationem dominii, ſeu poſſeſſionis, & quoad periculum rei in caſibus, in quibus dominium transfertur, non autem quoad effectum, ut recedi poſſit à contractu, quia quoad hoc non relevat dicta conditio, Gloſſ. *in leg. neceſſario* §. *quod ſi pendente, ver. ſi ita res, ff. de peric. & comm. rei vend.* Bero. *conſ.* 159. *num.* 8. ubi de commun. *lib.* 1. Mandell. *conſ.* 729. *n.* 6. & 7. Cephal. *conſ.* 643. *n.* 10. Covarr. *pract. cap.* 3. *n.* 6. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 17. *n.* 5. Surd. *deciſ.* 64. *n.* 13. & ibi Hodiern. *num.* 2.

Præterea quòd locatio ſit ad menſuram, in nihilo ſuſpen- 26
dit contractum, & ejus effectus, ſi res ſit tradita, quia traditio ſupplet defectum menſuræ, Cephal. *conſ.* 643. *n.* 3. & 6. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 27. *n.* 8. Theſaur. *deciſ.* 198. *n.* 8.
Rot. cor. Seraph. *deciſ.* 264. *num.* 9. quod tamen procedit in 27
traditione actuali, non autem in ficta per clauſulam conſtituti, Bart. *conſ.* 74. *n.* 2. *ad fin. lib.* 1. Pariſ. *conſ.* 59. *n.* 10. & *ſeqq.* & *num.* 17. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. dict. tit.* 17. *n.* 3.
& 4. ubi alios refert. Adeò ut neque valeat conductor cum 28
clauſula conſtituti ante menſurationem poſſeſſionem ingredi, Natt. *conſ.* 263. *n.* 1. & *ſeqq.* Gratian. *deciſ. March.* 191. *num.* 1. *in fin.* & 2. Hodier. ad Surd. *deciſ.* 64. *n.* 5. & quate-
nus ingrediatur committat ſpolium, & competat adverſus 29
eum remedium, *cap. reintegranda* 3. *quæſt.* 1. ut tradunt Becc. *conſ.* 13. *n.* 7. & *ſeqq.* Gratian. *d. deciſ.* 191. *n.* 5. Hodiern. *ubi proximè*, neque ad hoc locatori obſtat juramentum, Natt. *d. conſ.* 263. *num.* 6. *verſ. ſecundò concludo*.

Verùm ſi conductor reperiatur in poſſeſſione, & locator alleget ſpolium, ex quo ille ingreſſus fuerit abſque præcedenti menſuratione, ipſi incumbit onus probandi ſecundùm Seraph. *deciſ.* 264. *num.* 10. & 11. quod tamen patitur difficultatem, ſi intelligatur de probatione, quòd conditio menſurandi non fuerit impleta, prout ipſe expreſsè loquitur, nam ratio, quam adducit, eſt, quòd etiam ex contractu conditionali transferatur poſſeſſio, quæ ſub conditione tradi
poteſt per Tiraquell. *de conſtit. par.* 2. *limit.* 17. at hinc ſequi- 30
tur, quòd licèt locatio fuerit ſub conditione menſurationis, adhuc potuerit tradi poſſeſſio, at non ſequitur quòd fuerit facta menſuratio, quæ dum reddit locationem conditionalem, debet probari facta ab allegante, ut in ſpecie dicit
Gratian. *d. deciſ. March.* 191. *num.* 4. Unde potiùs attentari 31
poſſet, quòd locatori incumbat onus probandi, quòd conductor propria auctoritate ingreſſus fuerit, ex quo poſſeſſio præſumi debeat ex titulo, de quo conſtat, dum eſt habilis ad eam transferendam, & de voluntate titulum concedentis, potiùs quàm ſpoliativa, & violenta, Bald. *in lib.* 2. *num.* 1. *C. de acquir. poſſ.* Angel. *in l. quadam mulier, ff. de rei vind.* cum aliis cumulatis per Becc. *conſ.* 6. *num.* 8. & *ſeqq.*

At verè etiam hæc præſumptio, quòd poſſeſſio hoc caſu 32
fuerit adepta de voluntate locatoris non eſt tuta, quia tunc procedit, cùm ille qui titulum conceſſit, poſſeſſionem tenebatur tradere, & ideò non applicatur in propoſito, ubi ſtan-
te locatione ad menſuram, non tenetur locator ante menſu- 33
rationem factam, poſſeſſionem tradere, Cagnol. *in l.* 2. *n.* 173. *verſ. Limita quartò, C. de pact. inter empt. & vend.* Ruin. *conſ.* 137. *n.* 11. *verſ. Nec obſtat allegata, lib.* 1. Nevizan. *conſ.* 37. *n.* 18. Surd. *conſ.* 221. *n.* 47. Becc. *conſ.* 13. *ad fin.*

Imò etiam ſi conſtaret locatorem ſciviſſe, & paſſum fuiſſe conductorem eſſe in poſſeſſione, adhuc neque relevaret, id-
que eadem ratione, quia tunc ſcientia, & patientia locato- 34
ris, quòd conductor poſſeſſionem adipiſcatur, habet vim traditionis, cùm locator tenetur tradere, & ideò non in prædicto caſu menſurationis non factæ, Alex. *conſ.* 33. *num.* 6. *lib.* 6. & Gratian. *deciſ. March.* 191. *num.* 8. Rot. *deciſ.* 215. *ſub numer.* 10. *poſt poſth. de manut.* licèt in hoc contrarium ſentiat Hodier. ad Surd. *deciſ.* 64. *num.* 6.

Unde nec menſurationis, nec traditionis præſumptio 35
allegari poteſt per eum, qui conduxit ad menſuram, & reperitur in poſſeſſione rei, quod tamen benè limitari poſſe videtur, niſi poſſeſſio fuiſſet continuata per longum tempus habile ad inducendam ſimilem præſumptionem, prout cenſuit Rota *in d. deciſ.* Seraph. 264. *num.* 12. quæ ex hoc capite ſuſtineri potuit.

Concluſio autem principalis ſupradicta, quòd locatio ad 36

menſuram ſit conditionalis, itaut ejus vigore agi non poſſit ante menſurationem, limitatur etiam ulteriùs, ut non procedat ſi conditio menſurandi non ſit appoſita ſuſpenſivè, ſed reſolutivè, puta ſi dictum, *loco fundum, qui eſt quinquaginta jugerum ad rationem ſcuti unius pro quolibet jugero, cum pacto menſurandi, & reficiendi hinc inde, quod plus, vel minus repertum fuerit eſſe*; hoc enim caſu non poteſt ſuſpendi executio locationis ſub prætextu menſurationis non factæ, quia dicitur certa, & liquida in ſumma illa quinquaginta jugerum, & merces in correſpondenti ſumma per ſolum calculum arithmeticum eſt certa, donec contrarium per menſurationem poſteà faciendam probatum fuerit, Cephal. *conſ. 643. n. 11. ad med. & ſeqq.* Giovagn. *conſ. 71. n. 19. verſ. ſi verum contractus, lib.* 1. Vincent. de Franch. *dec. 292. per tot.* ubi quòd prima vice fuit pro majori parte contrarium reſolutum pro conductore, quia conventus allegabat Inſtrumentum non eſſe liquidum, ſed poſteà contrarium concluſum, Manent. *deciſ. 66. num.* 12. Rot. *deciſ.* 567. *num.* 25. *par. 5. recent.* & latè etiam diſtinguendo explicat Mantich. *de tacit. lib. 4. tit. 17. n. 6. verſ. præterea quod dictum & 7.*

37 Alius effectus qui reſultat ex eo, quòd locatio ſit potiùs ad corpus, quàm ad menſuram, eſt ut ſi reperiatur corpus continere quid ultra menſuram expreſſam, id etiam comprehendatur in locatione abſque eo, quòd conductor teneatur augere mercedem in certa ſumma conventam, Bald. *in rubr. C. de contrah. empt. n. 23. verſ. An exprimant conceptum*, Dec. *conſ. 22. n. 66. lib* 4. Gall. 136. *n.* 12. Mantic. *de tacit. l. 4. tit. 17. n.* 8. Cyriac. *contr. 53. n.* 7. ubi neminem contradicere Fab. *in C. lib 4. tit. 28. de fin. 3. gloſſ.* 8. Surd. *dec. 64. n.* 14. ubi de receptiſſima, & ratio eſt, quia ut diximus ſupra, menſura ſtat demonſtrativè, ubi locatio eſt ad corpus, & ſic intrat regula, quòd demonſtratio falſa non vitiat, nec alterat diſpo-
38 ſitionem cui adjicitur, ut tradunt præcitati, & ſignanter Decian. *d. conſ. 22. n.* 66. Surd. *d. dec. 64. n. 14. ad fin. verſ. & hujus partis*, unde ſequitur, quòd aliud dicendum ſit, ubi locatio eſt ad menſuram, quia tunc cùm menſura ſtet diſpoſitivè, major quantitas non poteſt venire in diſpoſitione abſque eo, quòd diſpoſitio ipſa alteretur, & ſic reficiendum eſt
39 proportionatum pretium, ſeu augenda proportionabiliter merces, Caſtr. *in l. ſi ſervum 4. §. ſi modus, ff. de act. empt.* Gabr. *conſ. 14. n. 1. & ſeqq. lib.* 2. Mantic. *d. tit. 17. n.* 9. Fab. *in C. lib. 4. tit. 28. defect.* 14. & ſentiunt etiam alii præcitati.

40 At prædicta benè procedunt in dicto caſu, ubi videlicet menſura eſt major, quàm ſit expreſſa, at in caſu contrario, ubi videlicet menſura eſt minor, tunc ſi locatio eſt ad menſuram, utique clarum eſt, quòd minui debet merces, at è contra ſi ſit ad corpus, an & tunc debeat ſuppleri res, aut minui merces, vel non, magna eſt inter noſtros Doctores controverſia, ut dicit Mantic. *de tacit. lib. 4 tit. 17. n.* 10. & patet ex rationibus, & auctoritatibus hinc inde latè adductis, ſignanter per Surd. *deciſ. 64. à n. 15. ad* 27. at verior videtur, locatorem teneri præſtare menſuram enunciatam, aut minuere proportionabiliter mercedem, præſumitur enim rei ſuæ quam locat, qualitates notas habere, & non debet admitti, quòd decipiat conductorem enunciando menſuram majorem, & probatur hæc opinio per text. *in l. ſi duorum 42. alias 43. de act. empt.* in illis verbis, *Nec enim id quod ampliùs in modo agri invenitur, quàm alioqui dictum eſt ad compendium venditoris, ſed emptoris pertinet, & tunc tenetur venditor, cum minor modus invenitur*, ex quibus verbis manifeſtè habetur differentia inter iſtum caſum expreſſæ majoris quantitatis, & præcedentem contrarium, & probatur etiam *in leg. ſi venditor hominis 39. in princip. ff. eodem*, ubi habetur, quòd ſi peculium ſervi fuerit minus expreſſo in venditione, tenetur venditor, & in aliis juribus adductis per Surd. *ubi ſuprà*, qui apertè in hanc partem inclinat reſpondendo rationibus contrariis, & ultra antiquiores latè adductos per eundem *num.* 15. hanc opinionem firmat etiam Laderch. *conſ. 130. num. 5. & ſeqq.* Caball. *conſ. 165. n. 17. & ſeqq. lib.* 1. Cyriac. *controv. 53. num. 12. & ſeqq.* Fachin. *controv. lib. 2. cap.* 27. *propè fin.* ubi etiam refert verba *d. l. ſi duorum* ſupra relata, & ſibi magis placere dicit etiam Mantic. *d. tit. 17. num.* 19. *verſ. prior autem*, ubi etiam latè adducit rationes, & ſenſit Rot. coram Durano *deciſ. 395. num.* 2.

Contrariam tamen opinionem tenuerunt quamplures relati per Surd. *d. dec. 64. n.* 21. & per Cyriac. *d. contr. 53. n.* 10. & ultra eos tenuiſſe videtur Rot. cor. Gregor. *dec. 104. n. 1. &* 2. & apertiùs in Romana Vineæ 1. Decembris 1634. §. *Quia quamvis ſit coram Pirovano*, quæ habetur impreſſa poſt Zacch. *de oblig. cam* 201. *n.* 4. ubi etiamſi contractus, in quo expreſſa ſit major menſura, ſit juratus, & veriorem di-
41 cit. At à prima, quæ ex præcitatis deprehenditur verior, & magis communis, non videtur recedendum; Doctores enim contrarii latè refelluntur per eundem Surd. & Cyriac. & alios præcitatos, & Rota in prædictis duabus deciſionibus, non benè rationibus, aut auctoritatibus firmat.

Poſſet tamen ſervari prædicta ſecunda opinio, quando 42
conſtaret mercedem conventam eſſe juſtam pro quantitate bonorum, licèt eadem quantitas ſit minor menſura expreſſa, quia tunc patet, conductorem non fuiſſe deceptum per expreſſionem menſuræ, ſed potiùs, quòd remaneret deceptus locator, ſi deberet ſupplere, & ideò debet etiam ejus favore procedere regula illa, quòd demonſtratio falſa non vitiet, neque alteret diſpoſitionem, cui adjicitur, ut conſideravit Corn. *conſ. 59. n. 4. verſ. Maximè dicendum, lib.* 4. Caball. *conſ. 165. n. 20. & 21. lib.* 1. Duran. *d. dec. 395. n.* 2. & eadem cauſa Rota in dicta deciſ. Romana Vineæ 1. Decemb. 1634. §. *Quia quamvis coram Pirovano*, poſt Zacch. *de oblig. cam. deciſ. 201. num.* 4. ubi habetur, quòd indubitanter viſum fuit ſequendam prædictam ſecundam opinionem, quia eo caſu concurrebat hæc circumſtantia, quòd æſtimatio vineæ correſpondebat pretio convento.

Secundò poſſet procedere dicta ſecunda opinio, quòd non 43
teneatur locator ſupplere, vel diminuere mercedem, quando menſura major non eſſet præcisè expreſſa, uti quia non dictum eſſet, quinquaginta jugera ſimpliciter, ſed addita verba, *in circa*, quia tunc expreſſio verificatur, etiam ſi menſura ſit minor, dummodò in modico, Corn. *d. conſil. 59. n. 5. verſ. ſecundum, quod lib.* 4. ubi etiam explicat quomodo intelligatur, quid modicum, Surd. *deciſ. 64. num. 28. propè med.*

Tertiò poſſet procedere, ſi aliundè appareret partes ſenſiſſe ſolvendam ſummam expreſſam, licèt menſura deficeret, quia earum voluntas eſt attendenda in hoc propoſito, etiam per ſolas conjecturas, & circumſtantias deprehenſa, Joan. de Anan. *conſ. 98. per tot.* Caball. *conſ. 165. num. 24. lib.* 1. Surd. *deciſ. 64. num.* 28.

Quartò poſſet procedere, ſi defectus eſſet modicus, quia 44
modicus defectus non attenditur in hoc propoſito, ſed ſolùm ſumma alicujus conſiderationis, Pinell. *in lib. 2. par. 3. cap. 2. n. 9. verſ. mihi verò, C. de reſc. vend.* Covar. *pract. cap. 3. ſub n. 7. verſ. undecimo*, Mantic. *de tac. lib. 4. tit. 17. n.* 33. Cyriac. *contr. 54. n.* 27. imò fortiùs, quòd modicus defectus, vel exceſſus non attendatur, etiam ſi locatio, ſeu venditio ſit ad menſuram, Fab. *in C. lib. 4. tit. 28. defin. 4. verſ. Nam ſi à menſura*, & è contra, quòd exceſſus magnus attendatur, quamvis poſt menſuram expreſſam additum ſit, & quantacumque ſit, & quòd plus, & minus cederet commodo, & incommodo emptoris, ſeu conductoris, quia & hæc verba referri poſſint etiam ad quid modicum, & ideò ita intelligenda, ne lædatur æquitas, latè firmare prætendit Cyriac. *controv. 53. num. 23. verſ Nec obſtant, & ſeqq.*

Quintò etiam procedere poſſet dicta poſterior opinio, 45
quando non appareret enunciata quantitas major à ſolo locatore, & concurreret, quòd conductor eſſet veriſimiliter benè informatus de quantitate rei, uti quia fuiſſet ejus laborator, vel quid ſimile, tunc enim ceſſaret præſumptio, quòd motus fuiſſet ita contrahere per illam aſſertionem locatoris, quòdque remanſerit deceptus, & ideò non eſſet illi ſuccurrendum, ſed ſervanda regula, quòd demonſtratio falſa non alteret, Corn. *dict. conſ. 59. num. 4. ad fin. lib.* 4.

Ampliatur autem dicta opinio communis contra locato- 46
rem, qui expreſſit menſuram majorem, quàm in veritate eſſet, ut non ſolùm teneatur locator reſtituere mercedem, quatenus eam receperit, ſeu illam minuere, quatenus adhuc eam non receperit pro rata menſuræ deficientis, ſed etiam ubi ſciens expreſſerit majorem menſuram, teneatur ad intereſſe conductoris, Gabr. *conſ. 64. num. 15. lib.* 2.

Quoad tertiam inſpectionem, quando facienda ſit men- 47
ſura, quatenus in actu locationis fuerit præfixum tempus certum menſurationi faciendæ, tunc facienda erit intra illud, & eo elapſo ampliùs peti non poteſt, *l. qui fundum* 11. *in princip. ff. de contr. empt.* pleniſſimè Giovagn. *reſp. 71. n. 2. & ſeqq. lib.* 1. Antonell. *de temp. leg. lib. 2. cap. 67. n.* 94.

Verùm in quadam cauſa ratione rei, & perſonarum gra- 48
vi ſcripſi, & fuit judicatum pro menſuratione facienda, dicebam autem.

Menſuratio videtur facienda ad hoc, ut ſi emptor plus habuit, quàm ſolvit, prout habuiſſe datus fuit magnus ſumus ſuppleat, ut fuit expreſsè conventum, & non locu- 49
pletetur cum aliena jactura, quod uti repugnans juris naturæ, nunquam permittitur, *l. nam hoc natura 14. ff. de condict. indebit. l. jure naturæ 207. ff. de reg. jur.*

Neque obſtat, quòd in Inſtrumento dictum fuerit menſurationem fieri debere per totum menſem Novembris,

& ideò

& ideò eo elapſo non poſſit ampliùs peti, juxta text. *in l. qui*
fundum, ff. de contrah. empt. Giovagn. *conſ.* 71. *n.* 2. *& ſeqq. l.* 1.
50 Quia text. *in d. l. qui fundum*, ex quo moventur Giovagn.
& alii exadverſo adducti, non applicatur caſui noſtro ex plu-
ribus, & primò, quia ibi injunctum fuerat onus renuncian-
di veram quantitatem fundi ſoli emptori, hic autem æſti-
matio erat facienda per Peritos communiter eligendos, &
communi impenſa, & ideò non poteſt eodem modo impu-
tari uni, præſertimque venditori rem in manibus non ha-
benti, ſi æſtimatio non fuit intra tempus præfixum facta,
prout imputari poterat ibi emptori, ut de ſe patet, & in ſpe-
cie, quòd ubi quid faciendum eſt ab utraque parte ſimul, non
obſtet uni lapſus temporis præfixi, niſi altera intra tempus
interpellaverit, & ſe paratam obtulerit, Ruio. *conſ.* 155.
num. 14. *lib.* 5. Gabr. *de ſolut. concluſ.* 9. *num.* 40.
51 Secundò, quia ibi pactum erat ad favorem ſolius vendito-
ris, hic autem reſpicit favorem utriuſque, quia dicitur, quòd
ſi facta menſuratione reperiretur Caſale minoris, vel majo-
ris quantitatis, quàm ſit venditum, deberet pretium minui,
vel augeri, unde non poteſt opponi venditori, quòd non
impleverit præſertim ad effectum incurrendi amiſſionem
pretii illius partis, quæ non fuit ſoluta, prout in puncto
ſimilis pacti de menſurando benè diſtinguit, Dec. *conſ.* 452.
n. 10. *verſ. unde primò*, & eum ſequitur Burſatt. *conſ.* 184.
num. 53. *verſ. ſecundò, ubi pactum*.
52 Tertiò, quia in dicto textu expreſsè conventum fuerat,
quòd ſi ante eam diem emptor non renunciaſſet, fides ven-
ditoris ſoluta eſſet, id eſt non teneretur ampliùs emptori,
quod in caſu noſtro dictum non fuit, & debet eſſe dictum,
ad hoc ut quis poſt terminum præfixum non audiatur, juxta
doctrinam Innocentii *in cap. cùm in tua* 6. *poſt princip. qui*
matr. accuſ. poſſ. Theſaur. *dec.* 260. *n.* 2. *verſ. ſecundo quia*,
53 Et licèt contrarium ſentiat in propoſito Giovagn. *dicto*
conſ. 71. *num.* 12, tamen ejus opinio procedere poteſt, ubi
prout in caſu dictæ legis, terminus appoſitus erat per viam
conditionis ut ſupra, ſecus autem, ubi prout in caſu noſtro,
non fuit conditionaliter appoſitus, ut diſtinguit Theſaur.
d. deciſ. 260. *num.* 6. *verſ. ad ſecundum*.
54 Prætereà Giovagn. & alii ex adverſo adducti poſſunt in-
telligi, ut elapſo tempore præfixo non competat ampliùs
actio, at ubi non competat actio, adhuc benè poteſt vendi-
tor implorare officium Judicis, ne emptor cum ſua jactura
locupletetur, ut firmat Bim. *con.* 148. *n.* 28. qui cùm loquatur
55 in terminis, & non reperiatur aliquis, qui hanc diſtinctio-
nem inter actionem, & officium Judicis in propoſito tangat,
& eum reprobet, debet haberi pro lege, Surd. *conſ.* 379.
num. 23. Gratian. *diſcept.* 2*a. *num.* 19.
56 Fortiùs, quia quòd nunquam cenſeatur ſublatum offi-
cium Judicis, etiam ubicumque eſt remotum omne reme-
dium, eſt concluſio communis, ut dicit, & pluribus cu-
mulatis oſtendit Becc. *conſ.* 12. *num.* 76.
Et ulteriùs Bim. comprobat non nocere lapſum temporis,
ad hoc ut emptor poſſit evitare menſurationem, & ſolutio-
nem illius partis, quam non ſolvit, & ſic locupletari cum
jactura venditoris per plura ſimilia, quibus unum addo de
pacto redimendi, nam licèt regulariter; ubi in eo præfixum
eſt tempus certum, ipſo elapſo non poſſit venditor petere
retrovenditionem, ſecùs tamen eſt, ubi emptor locupletare-
57 tur cum ejus jactura, quia videlicet non fuit in venditione
conſtitutum juſtum pretium, quia tunc lapſus temporis
præfixi non nocet, ut plenè firmat Soccin. Jun. *conſ.* 104.
num. 3. *lib.* 3. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 31. *num.* 40. Giurb.
deciſ. 58. *n.* 2. ubi de comm. Adden. ad Gregor. *deciſ.* 559.
num. 8. *verſ. quod tamen non procedit*.
Verùm tollitur ulteriùs omnis difficultas, quia ratio opi-
nionis, quòd lapſo tempore non poſſit ampliùs peti menſu-
ratio, ea eſt, quia cenſetur, venditorem noluiſſe menſuram
fieri poſſe, ut dicit Giovagn. *d. conſ.* 71. *num.* 17. *verſ. nec*
poteſt tunc conſiderari, & ſic ſupponit in eo potentiam re-
mittendi, facultatem menſurandi, & condonandi pretium
58 illius partis rei, quæ non fuit ſoluta; aliàs enim ſola volun-
tas ſine poteſtate nihil operatur, & in conſideratione non
habetur, Dec. *conſ.* 198. *num.* 3. *verſ. nam in quolibet actu*,
Valenzuel. *conſ.* 55. *num.* 25.
In caſu autem noſtro in D. Chriſtophoro venditore deerat
59 poteſtas remittendi partem pretii Caſalis emptori, cùm
venditio fuerit ei permiſſa à Papa ad effectum extinguendi
Montem, non autem ad effectum utendi liberalitate, & con-
donandi partem pretii emptori, & maximè dum in ipſa li-
60 centia aderat Decretum irritans, quod inficit quidquid ſe-
cus factum fuerit ab ipſo initio, *deciſ.* 45. *n.* 5. *& deciſ.* 149.
n. 2. *par.* 2. *diverſ. & dec.* 142. *n.* 4. *ad med. par.* 2. *recent.*

Pacion. de Loc. & Cond.

Nec dicatur, quòd de tempore venditionis incertum eſſet
non fuiſſe ſolutum totum pretium Caſalis, quia ſufficit,
quòd ex poſt facto certificari poſſet, idem enim eſt, quòd 61
aliquid ſit certum ab initio, & quòd poſſit ex poſt facto
certificari, ut relatis juribus firmat Oldrad. *conſil.* 61.
num. 3. *verſ. nam iſta*.
Eòque certius non poterat D. Chriſtophorus partem pre-
tii condonare in præjudicium Domini Cajetani vocati ad
fideicommiſſum, cui ſuppoſitum erat Caſale, qui propterea
benè venit ad cauſam, & petit menſurari ad effectum, ut di- 62
cta pars pretii recuperetur, & ſibi conſervetur, prout poteſt
vocatus ad fideicommiſſum, etiam ante eventum conditio-
nis agere ad bonorum defenſionem ob ſuum intereſſe, *lib.* 3.
§. ſi quid, ff. de minor. Peregr. *art.* 41. *num.* 7. *verſ. ſeptimò*
concedenda, Ridolphin. *in praxi par.* 3. *cap.* 2. *num.* 91.
Nec obſtat, quòd non valeat D. Cajetanus inſiſtere, con-
tractui venditionis, & impugnare pactum prædictum in ea
appoſitum. Quia objectum procederet, ſi ageretur de pacto
vendenti permiſſo, ſed dum D. Chriſtophorus venditor pa-
ctum facere non poterat, ut ſuprà, hinc ſequitur, ut pactum
ipſum vitietur, & contractus in ſuo eſſe remaneat, juxta re-
gulam, utile per inutile non vitiatur, cum contractus prin-
cipalis venditionis ſit diſtinctus ab ipſo pacto, ut vult ipſe
Giovagn. *d. conſ.* 71. *num.* 15. *verſ. ſi verò contractus prin-*
cipalis, & eo ipſo, quòd pactum prohibitum non eſt contra 63
ſubſtantiam contractus, vitiatur ipſum pactum, & non vi-
tiat contractum, Surd. *conſ.* 243. *n.* 30. Seraph. *deciſ.* 269.
num. 3. & ceſſat etiam dubium, quia ſumus in venditione rei
fideicommiſſariæ pro ſolvendis debitis fideicommittentis, 64
quæ ſuſtinetur pro quantitate debitorum ſolutorum, & pro
alia corruit Gabr. *conſ.* 36. *num.* 47. *lib.* 1. Fuſar. *quæſt.* 541.
num. 12. Rot. poſt Salgad. *deciſ.* 16. *num.* 30.
Quæ eo caſu ſcripta inſerere hic placuit, quia deſervire po-
terunt pro aliqua declaratione, *dict. l. qui fundum* 11. *in prin-*
cip. ff. de act. empt. nam in ea habetur quædam diſtinctio ob-
ſcura, ut dicit Gloſſ. *in verb. triginta*, quæ duplici modo
eam declarat, & addi poteſt, quòd ibi præfixum fuerat tem- 65
pus menſurandi emptori, & renunciandi quantò minor agri
modus eſſet, & dicit textus, quòd renunciaſſe poſt diem præ-
fixum, nihil ei profuturum, unde deducitur non procedere
ejus diſpoſitionem, ſi præfixum ſit dicto modo tempus em-
ptori, & eo elapſo venditor æſtimationem petat, prout è
contra, ubi dictum erat, quòd venditor teneretur intra tres
menſes menſurari facere, quòd non prohibeatur illis elapſis
emptor menſurationem petere, Theſaur. *deciſ.* 185. *num.* 3.
ubi licèt dicat eſſe dubium, tamen ex eis, quæ ſubnectit,
habetur ita ſentire, ac ſenſiſſe Senatum in Cauſa ibi relata,
dum refert, quòd aliqui ex Dominis dicebant, quòd poterat 66
præſcribi huic menſuræ per ſpatium triginta annorum, ut
per Dec. *conſ.* 347. & per Natt. *conſ.* 569. & cum hac opinio-
ne tranſit, & denique perpendenda erunt diligenter verba
conventionis, quia habentur pro lege, & Juriſconſ. *in dict.*
leg. qui fundum 40. *ff. de contrah. empt.* reſpondit intereſſe,
quemadmodum lex diceret.
Quatenus autem tempus menſurationi faciendæ non ſit 67
præfinitum, tunc eam petendam eſſe infra ſexaginta dies,
aliàs per tantum tempus præſcribi jus eam petendi ſentiunt,
Soccin. Sen. *conſ. ult. in fin. lib.* 3. & Ceph. *conſ.* 36. *num.* 7.
& pro fundamento ſuæ opinionis adducunt, *leg. quod ſi nolit*
31. *§. ſi quid ita, ff. de adil. edict.* ubi venditione ſi placuerit,
dicit text. quòd ſi de tempore nihil convenerit, in factum
actio intra ſexaginta dies utiles accommodatur emptori,
ultra non.
At variè in hoc puncto loquuntur Doctores, ut videre
eſt penès Theſaur. *deciſ.* 185. *num.* 1. *&* 2. ubi tres diſtinctio-
nes affert, ex quibus reſultat potiùs aliqua confuſio, quàm
claritas. Unde placet admiſſa prædicta opinione pro regula
eam limitare. Primò, ut procedat ſi partes convenerint de 68
facienda menſura, abſque aliqua temporis expreſſione, in-
tra quod fieri debeat, ſecus autem ſi nihil de menſura facien-
da dictum ſit, quia tunc ea peti poterit uſque ad triginta an-
nos, Natt. *conſ.* 569. *num.* 10. Surd. *conſ.* 366. *num.* 18. *&*
deciſ. 64. *num.* 32. ubi alios allegat, licèt verè in hoc caſu,
quo conventum ſit de facienda menſura abſque ulla temporis
præfixione, non levis ſit diſcordia inter ſcribentes, ut adver-
tit Giovagnon. *conſ.* 71. *num.* 18. *lib.* 1. ubi etiam latè opi-
niones diverſas refert.
Secundò, ut non procedat dicta præſcriptio ſexaginta 69
dierum favore ejus, qui eſt in mala fide, cùm regulari debeat
ad inſtar aliarum præſcriptionum brevis temporis, Surd.
dicta dec. 64. *n.* 32. *verſ. ejuſmodi autem*, licèt referat ſolam
dicentem, hoc eſſe contra communem, & non firmet, &

I 4 quòd

quòd de jure canonico ſtante mala fide nunquam præſcri-
batur, idem Surd. *conſ.* 366. *num.* 19.
70 Tertiò, ut non procedat ſi in inſtrumento adſit unà cum
pacto de menſurando, etiam aliud pactum de perpetuò at-
tendendo, & obſervando omnia in inſtrumento contenta,
Giovagnon. qui alios refert *dicto conſ.* 71. *num.* 21. *lib.* 1.
Maximè ſi adſit etiam juramentum, Surd. *dict. deciſ.* 64.
num. 34. & fuit dictum in una Romana affictus 10. Junii
1653. §. *ſecundò*, quia coram Peutingero hodie inter ejus
impreſſas, *deciſ.* 577. *num.* 13. *& ſeqq.*
71 Quartò, ut non procedat ſi pactum ſit, quòd menſura fie-
ri debeat ad quamcumque partis petitionem, & quando-
cumque, quia & hoc ſufficit, ut neceſſaria ſit præſcriptio tri-
ginta annorum ad eam impediendam, Theſaur. *deciſ.* 186.
numer. 2. *poſt med. verſ. aut verò additum*, Antonell. *de*
tempore lib. 2. *cap.* 67. *num.* 99.
72 Ultimò, ut non procedat, ubi pactum de menſurando
ſit juratum, quia tunc peti poterit menſuratio uſque ad
quadraginta annos, Giovagnon. *dicto conſ.* 71. *n.* 23. *lib.* 1.
Antonell. *de tempor. dicto cap.* 67. *num.* 100. ubi reddunt ra-
tionem, quia juramentum habet vim litis conteſtatæ, & per-
petuat actionem uſque ad dictum tempus, *l. Nam poſtea*
73 *quàm*, §. *ſi is qui*, & ibi DD. *ff. de jur. jur.* & generaliter,
quòd in contractibus juratis requiratur præſcriptio 40. anno-
rum, Rot. coram Penia *deciſ.* 721. *num.* 10. & cor. Buratt.
deciſ. 457. *num.* 1. & in una Melevitana Retrovenditionis
26. Junii 1654. ad fin. coram Veroſpio, licèt hoc non pro-
cedere in juramento merè confirmatorio, ſed tantùm in
deciſorio, & judiciali, velint poſt alios Cancer. *var. par.* 1.
cap. 15. *num.* 35. Hodiern. ad Surd. *deciſ.* 3. *num.* 3.
74 Sextò, ut non procedat, ſi pretium nondum ſit ſolutum,
& venditore illud petente, emptor excipiendo alleget men-
ſurationem non factam, vel è contra, re non tradita, empto-
re agente, venditor de menſuratione non facta excipiat,
quia quæ ſunt temporalia ad agendum, ſunt perpetua ad ex-
cipiendum, *l. licèt, C. de except.* Giovagnon, *dicto conſil.* 71.
num. 21. *verſ. quartò autem venditio*, *lib.* 1. Antonell. *de*
temp. d. cap. 67. *num.* 101. Surd. *deciſ.* 64. *num.* 34. *&* 35.
ubi quòd hæc eſt notabilis limitatio.
75 Septimò etiam, ut in caſu, quo intraret præſcriptio ſexa-
ginta dierum, adhuc cauſa cognita judicium dabitur, & in
cauſæ cognitione hoc verſabitur, ſi aut mora fuit per vendi-
torem, aut non fuit præſens, aut alia juſta cauſa interceſſe-
rit, cur intra illud tempus menſuratio facta non fuerit, ut
præciſè habetur *in d. l. quòd ſi nolit* 31. *propè fin. verſ. item ſi*
tempus, ff. de ædil. edict. in qua fundatur dicta præſcriptio,
ut dictum fuit.
Deveniendo ad quartam inſpectionem, quomodo men-
ſuratio ſit facienda, quatenus partes non procedant de con-
ſenſu, eligendi erunt Periti, qui de jure eligi debent à Judi-
ce, vel à partibus, ſed de conſuetudine eliguntur à partibus,
76 mandante Judice, ut tradit Cagnol. *in l.* 2. *n.* 259. *C. de reſcind.*
vendit. & neceſſaria eſt citatio, Jaſ. *in §. quædam*, *num.* 79.
77 *inſtit. de action* & ibidem Aretin. *col. final.* Cagnol. *in d. l.* 2.
num. 260. Surd. *conſ.* 452. *num.* 34. & non citato non nocet
electio, licèt facta ſit cum citatione alterius, Surd. *ibidem*
num. 27. *& ſeqq.* Gratian. *diſcept.* 228. *num.* 1. *& ſeqq.* ubi de
ceſſionario, licèt non eſſe nullam electionem, ex quo pars
citata non fuit, dummodò poſteà eam ſciat, tradat, & in
praxi receptum dicat Covarr. *variar. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 5.
78 *in 6. concluſione*, & quatenus pars ſit contumax in eligendo,
tunc eligit Judex, Rot. *deciſ.* 24. *n.* 6. poſt Poſth. *de ſubhaſt.*
79 Et neceſſarium eſt hanc electionem præcedere, atque de
ea conſtare, aliàs relatio menſuratorum eſſet nulla, juxta
tradita per Ridolphin. *in praxi*, *par.* 1. *cap.* 8. *n.* 128. Rot.
coram Durano *deciſ.* 142. *n.* 4. *& in recent. dec.* 515. *n.* 14.
80 *par.* 1. & in hoc non ſtatur enuntiativæ ipſorum Peritorum,
quòd fuerint electi, Seraph. *deciſ.* 554. *num.* 1.
81 Et facta legitima electione Peritorum, quando ipſi vo-
lunt actualiter menſurare, requiritur nova partis citatio ad
videndum fieri menſurationem, aliàs nulla eſſet menſuratio,
Cagnol. *in d. l.* 2. *n.* 261. *C. de reſcind. vendit.* Aldobrand.
conſ. 59. *n.* 6. *lib.* 1. Ridolph. *in d. cap.* 8. *n.* 128. Gregor. *dec.* 545.
n. 9. & quòd hoc procedat etiam ſi præceſſerit electio judicia-
82 lis cum partis citatione, Rot. *deciſ.* 554. *n.* 2. *verſ. procedit*,
par. 2. *recent.* & debet eſſe citatio pro hora certa, Ridolphin.
in d. cap. 8. *num.* 130. Rota coram Duran. *deciſ.* 542. *n.* 5.
Qui quidem Periti menſuratione facta debent eam Judici
referre, ſed an requiratur nova citatio partis ad videndum
83 referre Peritos, controverſum eſt inter Doctores, pro affir-
mativa enim ſenſit Bart. *in l. ſi quis arbitratu*, *ff. de verbor.*
oblig. Dec. *conſ.* 416. *n.* 21. *verſ. & dato*, Aldobrand. *conſ.* 59.
num. 6. *verſ. vel ſaltem lib.* 1. Boer. *deciſ.* 283. *n.* 34. Buratt.
deciſ. 458. *num.* 6.
Contrarium verò tenuerunt, ſignanter Jaſ. *in §. quædam*,
num. 8. *inſtit. de action.* Cagnol. *in l.* 2. *num.* 260. *Cod. de*
reſcind. vendit. & alii relati per Buratt. *deciſ.* 70. *n.* 1. *verſ.*
ſive contrarium.
Et licèt prima ſit tutior, tamen hæc contraria ſuſtineri 84
poſſet, ubi dictæ citationes præcedentes interveniſſent, præ-
ſertim ea ad videndum menſurari, & pars comparuiſſet, vel
aliter Peritos approbaſſet, aliàs ſecus, Maſcard. *de probat.*
concluſ. 653. *num.* 2. Buratt. *deciſ.* 70. *num.* 2. & ibi Adden.
num. 12. *&* 13. Merlin. *deciſ.* 39. *num.* 8. & in caſu, quo talis 85
citatio ad videndum referre requiratur, & fuerit omiſſa,
quòd poſſit de novo fieri, & in caſu, quo fuiſſet judicatum
poſſit ferri interlocutoria, tradit Rota cor. Puteo *dec.* 349.
in princip. verſ. primùm, *lib.* 2.
Debent autem Periti referre bona eſſe tantæ quantitatis, 86
& reddere rationem dicendo ſe menſuraſſe, ſeu menſurari
feciſſe, & vidiſſe, aliàs enim ſi dicerent tantùm vidiſſe, non
probarent, ut docuit Bartol. *in tractat. teſtimonior. n.* 48. *verſ.*
Ideo ſi res, Maſcard. *de probat. concl.* 1044. *n.* 4. Foller. *in prax.*
cenſual. in Gloſſ. *dummodo annualis cenſus*, *n.* 6. & referre
debent cum juramento, ex adductis per Ridolph. *in d. praxi*
par. 1. *cap.* 8. *n.* 117. penès quos videri poterunt & alia cir- 87
ca hanc praxim menſurandi, videlicet penès Ridolphin. cir-
ca electionem, & relationem Peritorum, & penès Foller. cir-
ca modum menſurandi, explicat enim in dicta Gloſſ. *num.* 5.
ipſas menſuras, *& num.* 9. *& ſeqq.* modum menſurandi
montes, & ripas, & alia difficilia, deſcribendo etiam figu-
ras, & calculando, quod ſatis ſit hìc indicaſſe.
Oritur tamen quandoque difficultas, quid menſurandum, 88
& ſignanter habemus pulchrum caſum penès Surd. *deciſ.* 42.
in quo prætendebat conductor menſurandam non eſſe quan-
dam viam, non ſolùm, quatenus eſſet publica, ſed etiam
quatenus eſſet vicinalis, & privata, quo caſu dicebat nil re-
levare, quòd in emptione, & venditione via privata ſit men-
ſuranda, quia in propoſito locatio ab ea valdè differt, nam
in locatione plurimum conſideratur, imò totum facit uti-
litas, quæ percipitur ex re, adeò ut ſi locator impediat uſum
rei, liceat conductori à contractu diſcedere, *l. ſi fundus*, *verſ.*
nam, & ſi colonus, ff. locat. Soccin. Sen. *conſ.* 127. *num.* 3.
lib. 1. & ideò cùm via non præſtet utilitatem, non videtur
menſuranda, quidquid ſit in venditione, in qua non tantùm
utilitas, quantum dominium attenditur.
Verùm Senatus cenſuit eſſe menſurandam, & Surd. *in* 89
dict. deciſ. à num. 1. *ad* 16. latè explicat, quando dicatur via
publica, quando vicinalis, & quando privata vicinalis, &
earum differentias, & ideò quando occurrat de his quæri,
ad eum recurrendum, & ultra eum videri poterit etiam Rim.
Jun. *conſ.* 382. *num.* 51. *& latè ſeqq.* & Barz. *deciſ. Bonon.*
ult. à num. 1. *& plurib. ſeqq.*
Deindè Surd. *à dicto n.* 16. *verſ. cum itaque*, *uſque ad fin.*
refert dictam rationem adductam pro conductore, & eam, 90
qua motus fuit Senatus contra illam judicare, ubi *ſub n.* 18.
habetur regula, quæ ſervanda erit, ut quidquid intra confi-
nes continetur, menſurari debeat, tam in venditione per
l. ædes ſacra, *ff. de contr. empt.* & alias auctoritates ibi cita-
tas, quàm etiam in locatione, quæ eiſdem regulis procedi,
leg. 2. *in princip. ff. loc.* & additur etiam, quòd via qua vicini
tranſeunt per agrum conductum, non eſt inutilis conducto-
ri, quia ſi non adeſſet, majus damnum pateretur, nam vi-
cini poſſent per medium agri tranſire, ſi non eſſet via certa
deſignata, & ſic majus damnum facere.
Ripæ quoque, & aggeres, foſſata, & ſimilia, quatenus 91
non ſint publica, menſurari debere, tradit Mandel. *conſ.* 151.
num. 1. & latè alia adductis probat Menoch. *conſ.* 1114. *&*
conſ. 1191. *per tot.* & licèt contrarium alii velint, & ſignan-
ter latè Malvaſ. *conſ.* 78. *n.* 5. *& ſeqq.* tamen & in hoc videtur
reſpectu locationis militare dicta ratio, quòd ſint utilia, de
qua Surd. *ubi ſuprà*, ac propterea procedere regulam pro
menſuratione facienda, dum ſunt intra fines. At à tali regu- 92
la recedi poterit, quatenus ex quantitate mercedis, ſeu uti-
litate, quæ ab eis percipitur, aut aliis circumſtantiis argui
poſſet contrarium ſenſiſſe partes in actu locationis, quia eo-
rum voluntas etiam veriſimilis attendi debet in hac mate-
ria, Bald. *in rubr. Cod. de contrahen. empt. in quarta quæſt.*
cum aliis latè traditis per Surd. *conſ.* 376. *num.* 11. *verſ. hæc*
autem concluſio, *& ſeqq.* & Foller. *in praxi cenſual. in dict.*
Gloſſ. *dummodo annualis cenſus*, *num.* 7. *f. A.* 218.

Loca-

Locatio, an & quando dicatur, vel plures, & de correſpectivitate locationum.

S U M M A R I U M.

1 Locatio an ſit una, vel plures, eſt diſputatio valdè utilis.
2 Stipulationes tot ſunt, quot ſummæ, vel res ſtipulatæ.
3 Locationes, & venditiones ut plures ſint, non ſufficit eſſe plures res locatas, vel venditas, ſed requiritur eſſe etiam diſtincta pretia earum.
4 Pretium plurium rerum venditarum, ſi ſimul conſtitutum ſit, ac etiam ſeparatim, attenditur quid prius factum ad dignoſcendum, an contractus ſit unicus, vel plures.
5 Decl. procedere, ſi eodem tempore facta utraque expreſſio, nam ſi in diverſis inſtrumentis, attenditur poſterius,
6 Decl. 2. tot cenſeri locationes, quot res ſeparatis mercedibus locatæ, niſi appareat partes contrarium ſenſiſſe.
7 Contractus ſui natura dividuus, poteſt ex voluntate partium fieri individuus.
8 Decl. 3. inſpiciendam non ſolum voluntatem Conductoris, ſed etiam Locatoris.
9 Decl. 4. requiri, quod conſtet apertè de voluntate, ut ſit unicus contractus.
10 Subdecl. non eſſe neceſſariam probationem concludentem, ſed ſufficere reddi veriſimilem mentem.
11 Et concurrente veriſimilitudine, ſtandum eſt aſſertioni juratæ conductoris.
12 Et ſtandum eſt conjecturis,
13 Conjectura ubi adſunt hinc inde, urgentior et prævalent,
14 Duobus equis conductis pro quadriga, licet merces ſit diſtincta pro quolibet, adhuc locatio cenſetur unica.
15 Pluribus rebus conductis cum ſeparatione penſionis pro qualibet, ſi non tanta utilitas perciperet conductor ex una de ſe, quantum ea unita cum aliis, contractus cenſetur unicus.
16 Pluribus rebus locatis, ſi unum corpus faciunt, cenſetur contractus unicus,
17 Idem ſi ſint acceſſoria.
18 Pluribus diverſæ ſpeciei locatis, plures cenſentur locationes, etiamſi merces ſit unica.
19 Cauſa propter quam deventum fuit ad locationem attenditur ad dignoſcendum, an locatio ſit unica, vel plures.
20 Verborum conceptio attenditur ad eumdem effectum.
21 Contractus poteſt eſſe unus, & multiplex ex diverſis reſpectibus.
22 Dictiones, unà cum, requirunt concurſum utriuſque extremi, & operantur unicum eſſe actum.
23 Decl. non procedere, ſi locatæ ſint res diverſæ ſpeciei cum dictis dictionibus.
24 Unicam locationem ſi partes dixerint, ſeu locationem in vulgari, cenſebitur contractus unicus.
25 Unicum eſſe contractum de locationibus plurium rerum, arguitur ex quo dominus ante dixit, nolle locare unam tantum.
26 Unicum eſſe contractum arguitur ex dictis poſteà, & ex quibus.
27 Declaratio partium, quòd tot eſſe debeant locationes, quot res, operatur ad effectum læſionis, non autem ubi adeſt fraus alicujus legis.
28 Locatis pluribus rebus ſimul, in dubio cenſetur contractus unicus,
29 Locatis pluribus rebus ſimul, ſi non ſunt plures contractus propriè, ſed impropriè, non veniunt in ſtatuto de pluribus locationibus loquente.
30 Dictia, quodammodo, eſt nota improprietatis.
31 Verba, perinde haberi, denotant fictionem.
32 Verbum, eſt, importat veritatem.
33 Pluribus rebus ſimul locatis cum mercede diſtincta pro qualibet, ſunt plures locationes verè, & propriè.
34 Conſulentes multoties ſolent quando habent ſolidum fundamentum, addere alia colorata.
35 Pluribus ſervis ſimul venditis unica venditione ſi unus ſit morboſus, omnes redhibentur.
36 Pluribus rebus ſimul locatis unica locatione, prætendi non poteſt contractum contineri quo ad unam rem tantum.
37 Contr. quòd pluribus rebus emptis uno pretio, de ſingulis ex empto, & vendito agi poteſt.
38 Decl. poſſe agi de ſingulis rebus, ſi venditor, vel locator acquieſcat, aliàs non.
39 Ampl. ut etiamſi emptor velit ſolvere totum pretium non poſſit agere ad unam rem tantum niſi alii renunciet.
40 Creditor non poteſt partem crediti tantum petere in judicio.
41 Locatio licèt facta ſit ad plures annos, cum penſione diſtincta in ſingulos annos, adhuc eſt unica locatio.
42 Decl. ut licèt ſit unica locatio, tamen ſit dividua.
43 Decl. 2. ut ſit unica locatio rerum, ſecus autem operarum.
44 Lim. ſi aliud ex unicitate ſumma pro mercede conventa, vel operis deducatur.
45 Decl. 3. ut ſit unica locatio reſpectu contractus, & obligationis, ſecus reſpectu præſtationum.
46 Pluribus perſonis facta locatio, an ſit unica, vel plures, adſunt hinc inde opiniones, & pendet reſolutio à voluntate partium.
47 Contractus correſpectivi, reputantur unus, & individuus.
48 Decl. procedere per fictionem, non per veritatem.
49 Correſpectivorum contractuum uno corruente, corruit & alius.
50 Decl. procedere, ſi unus contractus corruat ab initio, ſecus ſi ex poſt.
Contrarium tamen, vide n. 52.
51 Decl. 2. procedere in contractibus, & obligationibus, ſecus autem in diſtractibus, & liberationibus.
53 Pactum correſpectivum ad contractū cenſetur ei ineſſe.
54 Ampl. in pacto exiſtente in contractu correſpectivo.
55 Decl. procedere ſi pactum conveniat alteri contractui, & non ſequatur abſurdum.
56 Conductor ſi ſe obliget ſolvere penſiones tertio, corruente contractu locationis non tenetur.
57 Conductor ſi cogatur recognoſcere alium in dominum, non durat cum eo contractus locationis, ſecus ſi recognoſcat voluntariè.
58 Correſpectivitas contractuum, non præſumitur, ſed probari debet.
59 Probatur tamen præſumptionibus, & conjecturis.
60 Et conjecturæ fortiores elidunt contrarias.
61 Conjectura voluntatis unius ex contrahentibus, non ſufficiunt, ſed requiruntur utriuſque.
62 Correſpectivi præſumuntur contractus, ex quo ſunt in eodem inſtrumento.
63 Ampl. etiam ſi ſint diverſæ res, & perſonæ.
64 Poſſunt tamen in eodem inſtrumento eſſe plures contractus omninò ſeparati.
65 Plures contractus in eodem inſtrumento exiſtentes, ſi ſint diverſæ naturæ, & habeant diverſam cauſam, & independentiam, non cenſentur correſpectivi.
66 Non tamen ſufficit ſola diverſitas naturæ ſi ſunt in eodem inſtrumento.
67 Dictio, ulteriùs, uti implicativa præcedentium, importat correſpectivitatem.
68 Dictio, è contra, vulgariter, all'incontro, importat correſpectivitatem.
69 Dictiones, toties quoties, ſeù vulgariter, ogni volta che, important correſpectivitatem.
70 Verba, per gl'intereſſi che ſono frà me, e Carlo, non important correſpectivitatem.
71 Decl. ut conventiones in eodem inſtrumento non habeantur pro correſpectivis, ad effectus qui ſeparari poſſunt à toto contractu.
72 Attentata non committuntur, quando cauſa pendens coram Judice inhibente, eſt diverſa ab ea, quæ pendet coram Judice inhibito.
73 Correſpectivi cenſentur contractus in continenti facti, unus poſt alium, licèt in diverſis inſtrumentis.
74 In continenti celebrati cenſentur contractus ex quo apparent facti eodem die, & coram eodem Notario, & teſtibus.
75 Ampl. ut cenſeantur correſpectivi contractus in continenti facti, etiam ſi ſint omninò diverſi, dummodo ad invicem compatiantur.
76 Secus ſi ſint diverſæ naturæ, & habent cauſam penitus diverſam.
77 Decl. hoc caſu ceſſare præſumptionem correſpectivitatis, ſed oriri conjecturam, quæ unà cum aliis operatur.
78 Decl. correſpectivitatem actuum præſumptam, ex eo, quod ſint facti in continenti, non procedere in diſpoſitionibus merè gratioſis.
79 Decl. 2. non procedere, niſi quoad eos, qui utrique actui interfuerunt.

8. Decl.

80 *Decl. 2. non procedere generaliter, ubi adſunt conjecturæ contra correſpectivitatem.*

81 *Ampl. ut non ſolum arguatur correſpectivitas ex eo, quòd contractus ſunt in continenti facti, ſed etiam ex quo ſunt facti tempore proximo.*

82 *Decl. tamen ampliationem, ut non oriatur præſumptio, ſed ſimplex conjectura ex vicinitate prædicta.*

CAPUT XXV.

1 INter dubia, quæ ſolent oriri circa intellectum locationis, una eſt; an locatio ſit unica, vel plures, & eſt egregia diſputatio, ut dicit Menoch. *præſumpt.* 12. *in princ. l.* 3. ac valdè utilis, ut concludit Mantic. *de tacit. l.* 2. *tit.* 3. *in fin.* utilitates autem non refero, quia ex diſcurſu ſuis locis apparebunt, & ſi cui placeret eas ſimul videre, adeat Jaſ. *in l. ſcire debemus* 29. *ff. de verb. oblig. ubi n.* 12. eas computat dicendo unam haberi ibi in textu, tres addi à Gloſſa, & alias tres à Bartolo, & duas à Baldo, ita ut ſint inſimul novem, & nonnullas etiam refert Caroc. *de loc. tit. de multipl. contract. n.* 28. *& ſeq.* Oritur autem præcipuè hoc dubium, vel ex eo, quòd locatio ſit de pluribus rebus, vel quòd ſit ad plura tempora, vel quòd ſit facta pluribus perſonis, & de ſingulis aliquid dicendum eſt.

2 Circa primum igitur ſi locatæ ſint plures res ſimul, regula videtur poſſe tradi, quòd ſint plures locationes per text. *in l. ſcire debemus* 29. *in princ. ff. de verb. oblig.* dum dicit, *ſcire debemus in ſtipulationibus tot eſſe ſtipulationes, quot ſummæ ſunt, totque eſſe ſtipulationes, quot ſpecies.*

3 At verè dicta regula procedit in ſimplici ſtipulatione rerum, de qua loquitur Text. prædict. in contractibus enim in quibus intervenit etiam pretium, non poteſt ſumi regula à ſola re, ſed conſiderari debet etiam pretium, ita ut ſi pretium quoque ſit diſtinctum pro qualibet re in locationem, ſeu venditionem deducta, tunc benè procedat, quòd tot ſint venditiones, quot res, ſecus autem ſi conſtitutum ſit unicum pretium pro omnibus, quia tunc reputanda eſt venditio unica, ut ſunt text. expreſſi *d. l. cum ejuſd.* 34. *ff. de ædil. Ed. in prin*, ibi referre ait, in univerſos, an in ſingulos pretium conſtituatur, ut ſcilicet interdum una interdum plures contractæ venditiones intelligantur, *& in l. ſi id quod* 29. §. *quòd ſi ex decem, ibi, & plerique, ut Pomponius intereſſe putant utrum uno pretio venerint, an diverſis, ff. de donat. inter vir.* & *uxor. & in l. ſi duos* 44. *ff. de contract. empt.* quæ jura licèt loquantur tantùm de venditione, tamen procedunt etiam, propter ſimilitudinem, & identitatem rationis, in locatione, ut tradit in ſpecie Natta *conſ.* 449. *n.* 6. *& ſeq.* Becc. *conſ.* 45. *n.* 34. Tiraquell. *de retr. lignag.* §. 23. Gloſſ. 1. *n.* 14. Caroc. *de locat. & cond. tit. de Multiplici contr. n.* 9. & Gratian. *diſc.* 715. *n.* 19.

4 Si autem utrumque factum ſit, neque expreſſum ſimul pretium unicum, ſeu merces unica, ac ſeparata, & tunc diſtinguitur, ut ſi præcedat expreſſio totius mercedis ſimul, reputetur locatio unica, quamvis poſtea addita ſit expreſſio ſeparata quantitatis pro qualibet re tangentis, & è contra ſi priùs expreſſæ quantitates diſtinctæ pro qualibet re, & deinde addita ſumma integra, quam omnes ſimul conficiunt, reputentur locationes plures, Bartol. *in q.* 4. *incip.* Publicanus *n.* 16. *in princ.* Tiraq. *de retr. lign.* §. 23. Gloſ. 1. *n.* 21. *&* 22. Mantic. *de conject. l.* 2. *tit.* 3. *n.* 17. *&* 18. Grat. *d. diſc.* 712. *n.* 12. & cum hac eadem diſtinctione tranſivi ſuprà *in tit. de loc. rerum Eccl.* §. 7. *ver. & cum hac diſtinct.*

5 Intelligenda tamen eſt diſtinctio iſta, ut procedat ſi eodem tempore facta ſit utraque expreſſio, nam aliàs ſi fortè priùs locatio facta eſſet pro mercede diſtincta, & deinde fieret novum inſtrumentum pro mercede unita, vel è contra, hoc in caſu non attendi deberet eodem modo, quid priùs factum, ſed quid poſteriùs, quia poſteriora derogant prioribus, ut in propoſito cenſuit Cuman. *con.* 41. *n.* 3. *verſ. ad ſecunda*, & eum ſequitur Caroc. *de loc. & cond. tit. de multipl. contr. n.* 14.

6 Verùm procedit, quòd tot cenſeantur locationes, quot res ſeparatis mercedibus locatæ, quatenus non appareat contrarium ſenſiſſe partes; nam ſi appareat, conductorem unam tantùm rem non fuiſſe conducturum, adhuc locatio, & conductio reputabitur unica ſaltem ad dictum effectum, ut non poſſit ſubſiſtere in una re tantùm; text. eſt expreſſus *in d. l. cum ejuſdem* 34. §. *Interdum, ff. de ædil. edic.* & tradunt etiam Socc. Jun. *conſ.* 26. *n.* 10. *l.* 1. Decian. *reſp.* 1. *n.* 11. *l.* 5. Tiraq. *de retr. lign.* §. 23 Gloſ. 1. *n.* 23. *&* 24. poteſt enim con-
7 tractus ſui natura dividuus ex voluntate partium fieri individuus, Burſatt. *conſ.* 176. *n.* 32. Bardellon. *conſ.* 45. *n.* 46. Bellon. *de jur. accreſc. c.* 6. *q.* 33. *n.* 10.

8 Et non ſolùm inſpicitur voluntas conductoris, an ipſe fuiſſet aliter conducturus, ſed etiam eodem modo inſpicitur, an locator fuiſſet aliter locaturus, ut monet Mantic. *de tac. l.* 5. *tit.* 5. *n.* 29. *verſ. ſed conſiderare.*

At animadvertendum requiri, quòd conſtet apertè de 9
voluntate, nam regula eſt, quòd reputentur plures locationes in dicto caſu, & tunc recedi ab ea, cùm manifeſtum eſt aliter ſenſiſſe partes, dicit *text. in d. l. cùm ejuſdem*, §. *Interdum*, at non inde inferendum requiri probationem con-
cludentem voluntatis, quia eſſet nimis difficilis, & ideò ſuf- 10
ficit veriſimilem eam reddi, ut firmat Decian. *d. reſp.* 1. *n.* 4. *l.* 5. ubi dicit, quòd quando veriſimile eſt talem fuiſſe mentem contrahentium, perinde exequenda eſt, ac ſi expreſſa fuiſſet, Caroc. *d. tit. de multipl. contr. n.* 16. *poſt princ. verſ. unde attenditur*, ubi dicit attendi intentionem contrahentium, eamque colligi in hoc ex veriſimilitudine, & conjecturis, & ſenſit Rota *dec.* 709. *n.* 8. *p.* 1. *div.*

Vel ſaltem concurrente veriſimilitudine naturali, & 11
communi ſtandum erit aſſertioni juratæ conductoris, quòd non niſi ſimul omnes conduxiſſet, ex congeſtis per Decian. *d. reſp.* 1. *n.* 19. *l.* 5.

Et ſtandum eſſe conjecturis convincentibus prædictam 12
voluntatem, Mandel. *conſ.* 45. *n.* 3. *verſ. procedit*, Lancell. Gall. *conſ.* 40. *n.* 6. *prope fin.* Menoch. *præſumpt.* 12. *n.* 1. *l.* 6.
& ſi conjecturæ adſint hinc inde, urgentiores prævalent, 13
Dec. *reſp.* 1. *n.* 38. *l.* 5.

Sumitur autem ſufficiens conjectura, & veriſimilitudo 14
quandoque à qualitate rerum conductarum, nam ſi conducti ſint, verbi gratia, duo equi pro quadriga, licèt expreſſa ſit merces ſeparata pro quolibet, adhuc ex ſolito ſumendi duos, & pares, reputabitur omninò locatio unica, & ſic in ſimilibus, ut expreſsè exemplificat idem text. *in prædicta l. cum ejuſdem ad finem, ff. de ædil. edict.* ſic ſi locata plura jugera unius prædii pro ſcutis tot pro quolibet jugero, ſi apparebit aliqua earum eſſe ſterilia, aliqua fertilia, convincetur ſufficiens voluntas locandi, & conducendi ſimul omnia, non autem vel ſterilia tantùm, vel fertilia, ut advertit Tiraq. *de retr. lign.* §. 23. Gloſ. 1. *n.* 24. Mantic. *de tacit. l.* 2. *tit.* 3. *num.* 16. & ſimile exemplum de conducente duos campos, quorum unus, vel fructuoſior, vel commodior ſibi ſit, tradit Caroc. *d. tit. de multipl. contr. num.* 16. & generaliter ex quo res una non eſ-
ſet conductori utilis, vel tantùm utilis de ſe, quantum 15
unica cum alia, arguitur dicta voluntas conducendi ſimul unica conductione, Deciani *conſ.* 1. *n.* 12. *& ſeqq. l.* 5. Rot. *dec.* 709. *n.* 4. *part.* 1. *diverſ.*

Et ſi agatur de rebus unitis facientibus unum corpus, quòd 16
contractus ſit unicus, probat text. *in d. l. ſcire debemus* 29. *ad finem principii, ff. de verb. oblig.* & quòd ſi res locatæ ſint acceſſoriæ, pariter hoc idem ſit dicendum, tradit poſt Gloſ. *in d. l. cum ejuſdem ff. de ædil. edict.* & Signorol. *conſ.* 53. *in princ.* Decian. *d. reſp.* 1. *n.* 20. *& ſeqq. l.* 5. ubi etiam quòd acceſſoriæ fiunt ex deſtinatione patrisfamilias.

Et attenditur adeò qualitas rerum, ut etiam è contra ſi lo- 17
catæ ſint res diverſæ ſpeciei quantumvis conſtituta ſit unica merces, adhuc cenſeri debeant plures locationes, ut firmat Rot. cor. Dunoz. Jun. *dec.* 944. *n.* 11. ubi quòd diverſitas ſpecierum ſecum portat pretii diſtinctionem, ac proinde *Juriſc. in l. fin.* §. *præterea, C. de jur. dot.* de ſingulis rebus, ac ſpeciebus voluit judicari ſecundùm propriam naturam, ut monuerunt etiam ibidem Bellaper. *verſ. ſed ponamus*, Bald. *n.* 2. *verſ. quia diſſeparata*, & Salycet. *n.* 9. *verſ. de qualibet judicatur*, & faciunt tradita per Surd. *conſ.* 135. *n.* 65. *poſt med. verſ. ſed intelligi debent.*

Unde, quod dicit Caroc. *de loc. & conduct. d. tit. de* 18
multipl. contr. n. 12. *verſ. & ſit unitas*, & repetit, *n.* 15. *poſt med.* quòd unitas penſionis prævaleat pluritati rerum in locatione comprehenſarum, intelligendum erit de rebus ejuſdem ſpeciei, non autem diverſæ, juxta dictam opinionem Rotæ.

Ultra qualitatem rei conſideratur etiam qualitas cauſæ, 19
ex qua deventum fuit ad locationem, nam ſi debitor ſcutorum ducentorum, non habens in pecunia unde ſolvat, locet duo prædia creditori, unum pro ſcutis centum viginti, aliud pro ſcutis octuaginta, in ſimul conficientibus dictam ſummam ſcutorum ducentorum, quam conductor retinere ſibi debeat in ſolutum pro ſuo credito, licèt juxta ſupra tradita judicari deberent duæ locationes propter diverſitatem rei, & diverſitatem pretii, tamen propter cauſam primitivam unius debiti, quod non poterat ſolvi pro parte tantùm, creditore invito, *l. Tutor* §. *Lucius, ff. de uſur.* non debet admitti, ut ſubſiſtat tantùm pro parte dicta locatio, & aſſignatio penſionum in ſolutum, ut pleniſſimè firmat Tiraquell. *de retr. lignag.*

lignag. §. 23. Gloſ. 1. *n.* 25. *&* 26. & facit Rot. *dec.* 544. *n.*
4. *verſ. præcipuè, p.* 4. *l.* 3. *recent.*
Et conſideratur etiam conceptio verborum, nam ſi quis
illud, & illud ſtipulatus ſit, tot ſunt ſtipulationes, quot
20 corpora dicit text. *in dicta l. ſcire debemus* 29. *in fine princ. ff.*
de verb. oblig. & aliud eſſe ſi disjuncta conjunctione concepta
ſit ſtipulatio, dicendo, illud, aut illud, quia tunc erit uni-
ca, docet ibi Gloſ. *in verb. illud,* ſaltem quoad conductorem,
& ſolutionem mercedis, licèt ſecus ſit quoad obligationem
locatoris, ut declarat ibidem Bart, *n.* 3. unde non omitten-
dum animadvertere, quòd contractus poteſt diverſis reſpe-
21 ctibus dici unus & multiplex, prout advertit Ronchegal.
in l. 3. *ver. utique n.* 4. *ff. de duobus reis*, & quòd locatio plu-
rium rerum pro unica mercede ſit unica reſpectu contractus,
ſed poſſit dici multiplex reſpectu petitionis faciendæ à Reo,
ex quo conductor poteſt petere ſingulas res de per ſe ad
text. *in l. & ſi uno in princ. ff. de action. emp.* licèt non poſſit
locator agere ad mercedem ſingularum rerum locatarum,
Caroc. *d. tit. de Multiplic. contract. n.* 27. *poſt med.*
22 Item ſi locata tali res unà cum tali, deprehenditur unica
locatio ex virtute illarum dictionum, *una cum*, quæ requi-
runt concurſum utriuſque extremi, & faciunt cenſeri uni-
cum tantùm actum, *l. ult. C. de impub. & aliis ſubſtit,* cum
aliis cumulatis in propoſito per Decian. *d. reſp.* 1. *n.* 10. *lib.* 5.
Rot. *dec.* 709. *n.* 8. *in fin. & p.* 1. *diverſ.* & hoc non procedit,
23 ſi locatæ, vel venditæ ſint res diverſæ ſpeciei ſuam naturam
ſeparatam retinentes, quia tunc quamvis venditæ ſint, vel
locatæ ſimul cum præfatis dictionibus, *unà cum*, adhuc
cenſentur plures contractus, non unus, ut declaravit in
ſpecie Rota coram. Dunozet. Jun. *dec.* 944. *n.* 10.
24 Et deſumi etiam poſſet non contemnendum argu-
mentum voluntatis partium unicam locationem contra-
hendi, ex quo in inſtrumento, vel ſubſcriptione dixerint
unam locationem, vel unum mercatum, ut cenſuit Dec.
conſ. 421. *n.* 4. *verſ. & ita videtur*, & quòd in Inſtrumento
eam vocaverint locationem in ſingulari, conſiderat De-
cian. *in ſæpe citato, reſp.* 1. *n.* 5. *&* 6. *l.* 5. & faciunt, quæ
dicta ſunt in quæſtione, an ſit locatio, vel venditio,
& in alia, an ſit locatio, vel emphyteuſis, quòd ſtetur
denominationi partium, *in Cap.* 2. *&* 3.
25 Et non ſolùm ex dictis in actu locationis, ſed etiam ex
dictis ante, exemplum; ſi Titius volens locare duas res,
requiſitus à Cajo de locatione unius tantùm, dixerit,
nolle locare illam ſolam, ſed velle locare utramque ſi-
mul, & Cajus utramque conduxerit, quòd arguatur uni-
ca locatio, tradit Caroc. *d. tit. de multiplic. contr. n.* 17.
26 Et idem erit de dictis poſteà, ubi ſi in alio Inſtrumento
poſtea facto, vocaverint locationem in ſingulari, Decian,
d. reſp. 1. *n.* 7, *verſ. Tertio probatur, & ſeq.* & ſi in accepta-
tione ordinis ſolvendi penſiones tertio, conductor dixe-
rit, *ogni volta, che mi haverà conſignato quanto devo*, at-
tento quòd requiſierit conſignationem omnium, ante-
quam aliquid ſolvat, argui locationem unicam, voluit
Dec. *d. conſ.* 421. *n.* 4. *verſ. & hoc manifeſtè.*
Nonnullas alias conjecturas, & indicia voluntatis con-
trahendi unicam locationem, vel è contra, adduxi ſu-
pra *cap.* 14. §. 7. ubi tractavi, an locatio bonorum Eccle-
ſiæ facta ultra tempus permiſſum ſuſtineatur in permiſſo,
vel ſi contineat aliquas res, quæ locari poterant, & ali-
quas, quæ non poterant, an ſuſtineatur, quoad illas, quæ
locari poterant tantùm, & ſimilia, quæ licèt poſſent etiam
hìc cadere, tamen ſunt magis propria, & particularia il-
lius materiæ, animadvertendum enim eſt, quòd non o-
mnia, quæ in hac quæſtione abſolutè, & in genere tradun-
tur de probatione multiplicis locationis, applicari indiffe-
renter poſſunt materiæ illi locationis bonorum Eccle-
ſiæ, quia ſtante in ea prohibitione locandi ultra certum
tempus, vel ultra certas generationes, magis cautè agen-
dum eſt, ne fraus fiat prohibitioni, ad tradita per Mantic.
de tac. l. 5. *tit.* 4. *n.* 19. *&* 20. & ſignanter reſpectu deprehen-
dendi pluralitatem contractuum ab expreſſionibus partium,
quia licèt, ut dictum eſt, attendi debeant regulariter;
27 ſecus tamen eſt ad effectum evitandi diſpoſitionem legis,
unde ſi expreſſè dixerint, tot eſſe debere locationes, quot
res, valebit declaratio, quoad effectum, ut poſſit præ-
tendi læſio, vel remiſſio mercedis reſpectu unius rei non
conſideratis aliis, ac nullius conſiderationis eſt talis clau-
ſula, ſi ſit in fraudem legis, puta ad effectum evitandi
probationem alienationis ex eo, quòd ſingulares de ſe
conſideratæ ſub ea non cadant, ex plenè congeſtis per
Carocc. *dict. tit. de multipl. contr. n.* 38. & per Mantic. *ubi*
proximè, ac aliis ſupra relatis *d. c.* 14. §. 2. *in princ.*

Si autem conjecturis hinc inde ponderatis, adhuc di-
ſcerni nequeat, an locatio ſit unica, vel plures, ſed res 28
adhuc dubia exiſtat, in hoc dubio facienda eſt interpre-
tatio contractum eſſe unicum, & individuum, ut firmat
Buratt. *conſ.* 340. *n.* 7. Bardellon. *conſ.* 45. *n.* 47.
Verùm in caſibus, in quibus juxta prædicta, locatio uni- 29
co contextu verborum facta de pluribus rebus non eſt uni-
ca, ſed plures, quæri poteſt, an ſint plures verè, &
propriè, an potiùs impropriè, & per ſolam juris fictio-
nem, & effectus hujus quæſtionis eſt, quòd quatenus tan-
tùm impropriè plures locationes dicantur, & per juris fictio-
nem, ſequitur, ut in ſtatutis, & aliis diſpoſitionibus ſtri-
ctè interpretandis ſub nomine plurium locationum non
veniant, ut tradunt Aret. *in l.* 1. §. *ſed ſi mihi in* 2. *notab.*
ff. de verb. obligat. Jaſ. *in l. ſcire debemus* 29. *n.* 4. *ff. eodem*,
Decian. *reſp.* 1, *n.* 1. *ad fin.*
Et quod ſint plures locationes impropriè tantùm, & per
fictionem juris, probare videntur text. *in d. l.* 1. §. *ſed ſi mihi,*
ff. de verb. oblig. ibi *nam ſi tot ſunt ſtipulationes, quot corpora,* 30
duæ ſunt quodammodo ſtipulationes, ponderando dictionem
illam *quodammodò*, quæ eſt nota improprietatis, & fictionis
Gloſ. *in l.* 1. *in princ. ff. de rer. div. & in l. ſi me in vacuam,* ubi
etiam Bart. *ff. de acq. poſſeſſ.* cum aliis cumulatis per Barboſ.
diction. 328. *n.* 1. *&* 2. & cum dicto text. concordat alius *in l.*
quid tamen in princ. ff. de arbitr. nam, dicit, quòd ſi de plu-
ribus cauſis factum ſit unicum compromiſſum, videntur qua-
ſi plura ſint compromiſſa, ergo non ſunt propriè, & verè 31
plura, & alius *in l. Titia* 134. *fin. ff. de verb. ſign.* qui dicit pe-
riode haberi, ac ſi ſingulæ ſpecies in ſtipulationem deductæ
fuiſſent, ergo per fictionem, ut denotant verba, perinde ha-
beri, Surd. *conſ.* 375. *n.* 4. Barb. *d. a.* 52. *n.* 1. & per prædicta,
aliaque jura hanc opinionem tenuerunt *in d. l.* 1. §. *ſed ſi mihi,*
ff. de verb. ſign. Aretin. *in* 2. *notab.* Alciat. *in princ.* & Butigell.
in 3. *notab. & in l. ſcire debemus, ff. eodem Jo. de Imol. in*
princ. & latè conſulendo, Decian. *reſp.* 1. *n.* 1. *l.* 5.
Verùm pro contraria opinione inſurgit Jaſon, *in dict. l.*
ſcire debemus 29. *n.* 4. *verſ. ego non violando, ff. de verb oblig.* 32
& obſervat, quòd ille text. pluries dicit, tot ſunt ſtipulatio-
nes, ac inde infert, quòd non violando textum, tenendum
ſit eſſe verè, & propriè, nam verbum, *eſt*, importat veri-
tatem, cùm differant iſta, quem eſſe talem, vel haberi pro
tali, unde ſi tot ſunt ſtipulationes, quot corpora, ergo verè,
& propriè, ut ipſe dicit, & probat. Pro conciliatione obſer-
vo, quòd tam jura adducta pro prima opinione, quàm ſcri- 33
bentes in eis, loquuntur in caſibus, in quibus adeſt tantùm
diverſitas rei, vel cauſæ, unde eorum auctoritas non vide-
tur trahenda ad caſum, in quo concurrat cum diverſitate
rei etiam diverſitas mercedis cuilibet rei particulariter
conſtitutæ, dum in eo habemus textum dicentem, hoc re-
ferre in ſingulis rebus eſſe conſtitutum pretium, ut non una,
ſed plures contractæ venditiones intelligantur in *l. cùm ejuſ-*
dem 34. *ff. de ædil. edict.* cum concordan. ſupracit. *n.* 3. unde
licèt in illis terminis ſimplicis plurium rerum ſtipulationis,
vel compromiſſi plurium cauſarum, non recederem à prima
communi, tamen in terminis locationis, plurium rerum
cum mercede diſtincta pro qualibet re, inclino in ſecundam
Jaſonis ſententiam, non obſtante, quòd in ſimilibus termi-
nis, nempè venditionis contrariam tenuerit Decian. *in dict.*
reſp. 1. quia utitur dictis auctoritatibus pro prima adductis,
& non advertit dictam differentiam caſuum, & diverſita-
tem rationis, accedente, quòd dictum conſilium habet alia
ſolida fundamenta, & ideò nil mirum ſi in ea parte non ſubſi-
ſteret, nam conſulentes multoties habentes ſolida fundamen- 34
ta, ſolent addere alia colorata, & quandoque media colo-
rata, & non firma ad ornandum conſilium, ut notat Go-
zadin. *conſ.* 96. *n.* 8. *verſ. & ideò notabiliter*, & etiam alia
non benè conſiderata, ut teſtatur Curt. Jun. *conſ.* 348. *n.* 36.
Atquia præcipua hujus quæſtionis utilitas eſt, quòd ſi 35
venditis pluribus rebus, ſeu ſervis unico pretio, unica ſit
venditio, ſi quis eorum fortè morboſus, aut vitioſus ſit, om-
nes redhibeantur, ut dixit text. *in l. cum ejuſdem* 34. *poſt med.*
ff. de ædil. ed. & ſic reputatur contractus individuus, itaut 36
non poſſit prætendi, quòd ſuſtineatur, & executioni deman-
dato in parte tantùm, prout vidimus ſuprà in propoſito lo-
cationum rerum Eccleſiæ *c.* 14. §. 7. in his præciſis terminis in
contrarium valdè urget text. *in l. & ſi uno,* 34. *ff. de act.* 37
empt. ubi dicit Juriſconſ. quòd, etſi uno pretio plures res em-
ptæ ſint, de ſingulis ex empto, & vendito agi poteſt.
Pro conciliatione autem Caroc. *d. tit. de Multipl. contr. n.*
27. *verſ. altera eſt*, dicit, quòd locatio facta ſub unica pen-
ſione, eſt una quantum ad relationem contractus circa ea,
quæ reſpiciunt totum contractum, & ita loqui dictam *l. cùm*
ejuſ-

Digitized by Google

ejuſdem, *&* alias concordantes ibi relat. ſed quantum ad ea,
quæ non reſpiciunt contractum, ſed petitionem, videntur
eſſe plures reſpectu emptoris, vel conductoris, quia poteſt
ſeparatim petere, *d.l. & ſi duo*, & addit ſecus eſſe ex parte
venditoris, vel locatoris, quia non poſſet agere ad pen-
ſionem ſingularum rerum in inſtrumento mentionatarum.
38 At magis placet, quòd in tantum poſſit conductor a-
gere de rebus ſingulis, in quantum locator acquieſcat,
aliàs poſſit cogi, ut de omnibus agat, ut docet Bart. *in d.
l. & ſi uno*, *ff. de act. empt.*
39 Nec dicas verum, ſi conductor velit ratam penſionis
illam rem tangentem ſolùm ſolvere, at ſecus videri ſi tota
penſione ſoluta unicam rem petat, ex quo ſibi tantùm præ-
judicet, quia verum eſſe poteſt, ſi aliàs renuntiet, nam aliis
non renuntiatis, præjudicialis eſſe poſſet locatori petitio
unius rei, quia poſſet poſtea peti alia, & ſic ipſe pro unico
dubio trahi ad diverſa judicia, ad quod evitandum, ſemper
40 permittitur debitori creditorem compellere, ut abſtineat à
petitione partis crediti, & totum petat, Bart. *in l. in commo-
dato* 17. §. *duabus*, *n.* 2. *ff. commod.* Roman. *in l. quid nam*,
*n.*4. *ante fin. ff. ſi cert. pet.* Mareſilan. *ſing.* 115. *in princ.* & ibi
plenè addit, & annotat in princ. ubi de comm.

Vidimus an locatio ſit unica, vel plures ratione plurium
rerum in ea contentarum, nunc idem videndum de loca-
tione facta per plures annos, vel pluribus perſonis, an
eodem modo ſint plures, vel unica, ſed citiùs me expe-
diam, quia circa conjecturas voluntatis me referam ad
ſuperiùs dicta, quæ ut plurimùm applicari poterunt etiam
quæſtionibus iſtis, ac etiam ad tradita *in c.*14 §. 2. ubi cùm
41 quæratur quando dicatur locatio ultra triennium facta,
adſunt multa facientia ad quæſtionem iſtam, quo igitur ad
locationem factam pro pluribus annis, etiamſi diſtincta
penſio ſit in ſingulos annos, reſolvendum eſt non eſſe
plures, ſed unicam locationem, prout communiter tenent
DD. ut videre eſt penès Caroc. *d. tit. de Multipl. contr.
n.* 15. Surd. *conſ.* 34. *n.* 54. *& ſeq.* Coſta *de rata q.* 93. *n.* 4. *&
ſeqq.* Rot. *dec.* 270. *n.* 5. *ad fin. p.* 1.

Et licèt Mantic. *de tacit. l.* 5. *tit.* 4. *n.* 12. referat contrarium
ſenſiſſe Bald. *conſ.* 475. *n.* 8. *l.* 1. & Tiraquel. *de retract. lignag.*
§. 23. Gloſ. 1. *n.* 12. tamen iſti Auctores dicunt ſolùm, quòd lo-
catio facta ultra tempus permiſſum corruat in totum, ſi fa-
cta pro unica præſtatione, ſi verò facta pro penſione in ſin-
gulos annos conſtituta, ſuſtineatur pro tempore permiſſo,
42 & ultra quòd hæc eorum opinio non eſt tuta, ex traditis ſu-
pra *c.* 14. §. 6. *n.* 30. dato quòd ſit vera, non inde infertur, quòd
teneant eſſe plures locationes, ſed tantùm infertur, quòd te-
neant locationem eſſe dividuam, & ſic poſſe ſuſtineri in par-
te permiſſa, & vitiari in alia, juxta reg. in dividuis utile
per inutile non vitiatur, de qua latè Cyriac. *contr.* 90. *n.* 29.
& de dicta quæſtione *in d.* §. 7. *n.* 3. *in princ. verſ. an autem
locatio*, unde ſumi poteſt una declaratio dictæ commu-
nis opinionis, ut videlicet quando penſio eſt conſtituta
in ſingulos annos, licèt contractus ſit unicus, tamen ſit
dividuus, prout ſenſit idem Mantic. *d. tit.* 24. *n.* 2.
43 Alia declaratio notabilis valdè eſt, ut procedat eſſe uni-
cam locationem ad plures annos factam in locatione rerum,
ſecus autem in locatione operarum, quia in iſta tot cenſen-
tur eſſe locationes, quot anni, *l. ſi ſervus communis Mevias*,
§. *ult.* & ibi Bart. *ff. de ſtipulat. ſerv.* Bald. *conſ.* 316. *n.* 2. *in fin.
l.* 3. Mantic. *de tacit. l.* 5. *tit.* 4. *n.* 13. Coſta *de rata q.* 93. *n* 4. *&*
5. quod tamen intelligendum videtur procedere regulariter
44 loquendo, quatenus ſcilicet aliud non convincatur, aut
ex unicitate ſummæ pro mercede conventæ, aut ex uni-
citate operis, ad quod fuit facta conductio, & ad hoc
faciunt tradita per Caccialup. *in l. diem functo n.* 23. *ff. de
offic. aſſer.* & Rip. *de peſte tit. de priv. contr. ſub n.* 120.
45 Tertia addi poteſt declaratio, ut poſſet dici multiplex
locatio reſpectu præſtationum, at non reſpectu contra-
ctus, & obligationis, ut poſt Jaſ. de Aren. docuit Alberic.
in l. plur §. *de hac ſtipulatione in fin. ff. de verb. oblig.* &
ſequitur Mant. *d. tit.* 4. *n.* 16. ubi etiam per tot. tit. alias
declarationes, & caſuum diſtinctiones in hoc propoſito
tradit, quæ penès eum videri poterunt.
46 Quo autem ad locationem factam pluribus perſonis,
quòd etiam ſi facta cuilibet pro certo tempore, debeat
adhuc reputari unica, tradunt ſignanter Bec. *conſ.* 92. *n.*
18. & Bardell. *conſ.* 45. *n.* 58. *& ſeq.*

Contrarium verò ſentire videtur Rot. coram Dunoz.
Jun. *dec.* 796. *n.* 17. & coram Card. Celſo *dec.* 28. *n.* 7.

Sed hæc quoque controverſia pendet à voluntate par-
tium, & ideò componenda cum diſtinctione caſuum, ut dixi
in ſpecie *d. c.* 14. §. 7. *n.* 32. *verſ. dubitatur etiam*, & ex conje-
cturis, & argumentis, de quibus ſuprà in locatione plu-
rium rerum *à n.* 14.

Et hæc ſufficiant circa dictam quæſtionem, an locatio
ſit unica, vel plures, ſed animadvertendum, quòd ali- 47
quando licèt ſint plures contractus, tamen ſunt corre-
ſpectivi, & hac ratione correſpectivitatis, ut unus alteri
cenſetur ineſſe, & reputantur, ut unus, & individuus,
ut per Cravet. *conſ.* 449. *n.* 19. Tiraquel. *in l. ſi unquam*, *ver.
donationes largitur*, *n.* 117. *& ſeq.* Surd. *conſ.* 381. *n.* 6. *in
fin.* Gratian. *diſc.* 924. *n.* 2. Seraph. *dec.* 540. *n.* 4. Rota poſt
Zacch. *de ſociet. off. dec.* 113. *n.* 13. *&* 14.

Et licèt hoc procedat per fictionem, quia ſecundùm ve- 48
ritatem ſunt contractus verè diſtincti, & plures, Menoch.
præſ. 13. *n.* 25. *l.* 6. quem ſequitur Rot. cor. Gregor. *dec.* 508.
n. 8. & de pacto facto poſt locationem, quòd dummodò
ſit factum poſt locationem perfectam, quantumvis in
continenti, dicatur ineſſe ipſi locationi fictè, & impropriè,
non autem verè, & propriè, Caroc. *de loc. tit. de coharen.
contr. n.* 53. *&* 56. & priùs Tiraq. cum aliis *de retract. conv.*
§. 1. Gloſ. 5. *n.* 27. *& ſeq.* tamen reputantur unus, & præci-
puus effectus eſt, ut non poſſit unus ſtare ſine altero, ſed 49
uno ceſſante, & alius corruit Cravet. *conſ.* 230. *n.* 2. Me-
noch. *conſ.* 109. *n.* 6. Decian. *conſ.* 1. *n.* 38. *l.* 3. Gratian. *diſc.*
273. *n.* 15. Barz. *dec.* 15. *n.* 9. Rot. *dec.* 428. *n.* 3. *p.* 1. *rec.*

Et ſicut uno in totum corruente, alterum in totum cor-
ruit, & ita, & uno in parte ceſſante, debet, & alter quo
que in parte ceſſare, ut per Tex. *l. quæ de tota*, *ff. de rei
vindic.* tradit Surd. *conſ.* 431. *n.* 52. *in princ. ver. & ſicut.*

Et in ſpecie, quòd regulæ traditæ pro pluralitate loca-
tionum non applicentur, nec obſtent unicitati, & indi-
viduitati contractus, ſi appareat locationes quamvis di-
verſas, tamen eſſe correſpectivas, latè tradit Bec. *conſ.*
92. *n.* 17. *verſ. rurſus reſpondeo.*

Verùm tunc tantùm corruere alium contractum corre- 50
ſpectivum, quando unus corruit ab initio, ſecus autem
ſi corruat ex poſt facto, declaravit Mandel. Alb. *conſ.* 45.
n. 5. *&* 6. quem plenè amplectitur Lancell. Gal. *conſ.* 40.
n. 5. *ad fin. & ſeq.* & comprobari poſſe videbatur per Text.
in l. fin. ff. de manum. teſt. ubi legatum libertatis erat corre-
ſpectivum ad implementum conditionis, & tamen ſufficit
ſemel adimpletam fuiſſe conditionem, nec corruit lega-
tum, ſi conditio poſtea deficiat, ut conſideravit Rota
dec. 677. *n.* 15. *verſ. non obſtat*, *par.* 1. *diverſ.*

At quoad dictum Textum, ejus diſpoſitio procedit po-
tiùs ex alia declaratione, quam patitur dicta concluſio, quòd
corruente uno ex correſpectivis, corruat & aliud, quæ decla-
ratio eſt, ut procedat in contractibus, & obligationibus, ſe- 51
cus autem in diſtractibus, ſeu liberationibus, quando enim
unus eſt liberatus, non eſt quid corruat, quia liberatio eſt
privatio, & non datur privatio privationis, *l. nam*, *etſi ſub
conditione* 5. *ff. de injuſt. rup. & ir. teſt.* ut benè per plura ex-
empla probat Bellon. Jun. *conſ.* 27. *n.* 33. *& ſeq. &* *n.* 41.

Et extra hos terminos opinio Mandelli eſt dubitabilis, 52
quia in eis, quæ tractum ſucceſſivum habent, non ſuffi-
cit ab initio adimplere, dum implementum non eſt dura-
bile, Bart. *in l. inter Statilia*, *n.* 49. & ibi Bald. *n.* 1. *&* 2.
ff. de recept. arbitr. Soccin. ſen. *conſ.* 133. *n.* 7. *l.* 1. Surd. *conſ.*
381. *n.* 19. Rot. coram Celſo *dec.* 78. *n.* 4.

Sicut autem unius contractus correſpectivus cenſetur 53
ineſſe alteri, ita & pactum correſpectivè conventum cen-
ſetur contractui correſpectivo ineſſe, ad latè tradita per
Mantic. *de tacit. l.* 3. *tit.* 15. *n.* 49. *&* 50. & de pacto con-
vento in uno ex Contractibus correſpectivis, quod cen- 54
ſeatur ineſſe alteri, Monter. *dec.* 20. *ſub n.* 41. Rot. coram
Dunozet. ſen. *dec.* 135. *n.* 7. ſed hoc intelligendum, quando 55
pacta illa conveniunt alteri contractui, & nullum ſequitur
abſurdum, vel impoſſibile, veluti ſequeretur ſi facto con-
tractu uſurario correſpectivè ad contractum Matrimonii,
prætenderetur, quòd qualitates pertinentes ad contractum
uſurarium cenſerentur repertæ in contractu matrimonii,
ut benè animadvertit Mandel. Alb. *conſ.* 178. *n.* 1. & ibi
etiam Adden. Monac. *Luc.* 55. *n.* 41.

Hinc ſi Conductor obliget ſe favore tertii, puta ſolvere 56
penſiones creditori locatoris, vel ad aliud quid ſimile ratio-
ne conductionis factæ, ſed appaltus ſuſcepti, ceſſante con-
ductione, ſeu appaltu, ceſſat etiam talis obligatio correſpe-
ctiva, Bald. *in l. procurator.* 67. *n.* 3. *ad med. ff. de procurat.*
Cephal. *conſ.* 217. *n.* 5. Gratian. *diſcept.* 275. *n.* 22. *& diſcept.*
740. *n.* 45. Rot. *dec.* 50. *n.* 3. *in fin. par.* 1. *recent.*

Et idem eſt ſi conductor cogatur metu Judicis recogno- 57
ſcere alium in Dominum, quia tunc licèt duret contractus,
tamen non durat cum eo, cujus intuitu facta promiſſio,

Coſta

Digitized by Google

Coſta Sen. *conſ.67. per tot.* ſecus tamen ſi hoc faciat voluntariè, Amat. *reſol.21.n.5. & ſeqq.*

58 Correſpectivitas verò probari debet, quia regulariter ea non præſumitur, *l. ejuſdem 34. ff. de ædil. edict.* Grat. *diſc.548. n. 32.* Rot. coram Dunoz. Jun. *dec.649. n.4.*

59 Sed ſufficiunt præſumptiones, & conjecturæ ad ejus probationem, quia an adſit correſpectivitas, vel ne, eſt materia conjecturalis, Mandel. *conſ.45. n.3. verſ. procedit*, Lancel. Gal. *conſ.40. n.6. propè fin.* Menoch. *præſum.* 12. *n.* 1.
60 *l. 6.* etſi adſint hinc inde conjecturæ, attenduntur fortiores, quia una aliam elidit, Decian. *reſp.1. n.38. l.5.*

61 At non ſatis erunt conjecturæ voluntatis unius partis contrahendi correſpectivè, ſed requiritur voluntatis utriuſque ad faciendas obligationes propriè correſpectivas, *dec. 677. n.15. verſ. quoad ultimam p. 1. diverſ.*

62 Præcipua autem conjectura, imò præſumptio correſpectivitatis, duorum contractuum inde reſultat, quòd ſint comprehenſi in eodem inſtrumento, Dec. *conſ. 562. n. 4.* Torniol. *conſ. 73. n.8. verſ. quarto igitur*, Surd. *conſ.217. n. 9.* Gabr. *de præſumpt. concl. 13. n. 4.* Rot. *dec. 261. n.30. p.4. tom.2. & dec.65. n.8. & dec.127. n.17. p.6. rec.*

63 Adeò ut hoc procedat etiam ſi diverſæ ſint res, & perſonæ ſecundum Bec. *conſ. 92. n. 17. &* 18. Bardelloo, *conſ. 45. n.* 58. Venturin. *conſ.14. n.33.*

64 Verùm poſſunt etiam in eodem Inſtrumento eſſe plures contractus omninò ſeparati, Alb. *conſ.45. n.3.* Cyriac. *contr. 90. n. 25. & 26.* & latè Rot. poſt Merlin. *de pign. dec.* 142. *n.18. & ſeqq.* ubi plura recenſet exempla, & auctoritates adducit, & ſignanter ſi ſint diverſæ naturæ, & habeant cau-
65 ſam diverſam, unuſque non habeat neceſſariam dependentiam ab alio, nec veniat ad alterius determinationem, non cenſentur correſpectivi, quantumvis in eodem inſtrumento ſint celebrati, Menoch. *præſ. 12. n. 39. l. 6.* Cyriac. *contr.90. n.26.* Put. *dec.213. n.1. & per tot. p.3.* Bich. *dec.281. n.26.* & poſt Merlin. *de pign. d. dec.* 142. *n. 23. & ſeq.* ubi & quòd hoc procedit, etiam ſi unus dederit cauſam alteri.

66 Non tamen ſufficeret ſola diverſitas naturæ contractuum ad evitandam dictam præſumptionem correſpectivitatis, ex quo ſint in eodem inſtrumento comprehenſi, reſultantem, Gratian. *diſc.679. n. 45.* Rot. *dec. 387. n.* 18. poſt Cenc. *de Cenc.* & cor. Dunozet. Jun. *dec. 223. n.7. & ſeq.* ubi etiam ſi fuerint in Capitulis ſeparatis.

Eoque certius ſi pro correſpectivitate militent quoque
67 aliæ conjecturæ, vel verba inſtrumenti, ut ſi deventum ad ſecundum contractum cum dictione, *alteriùs*, quæ cùm ſit implicativa præcedentium, importat correſpectivitatem ad ea, Gratian. *diſc. 679. n. 46. & ſeqq.* Rota *d. dec.387. n.19.* poſt Cenc. *de Cenſ.* vel dictum, *& è contra*,
68 vulgariter, *all'incontro*, quia pariter hæc dictio correſpectivitatem apertam denotat, Rot. *dec.405. ante n.1. p.4. div.* & idem eſt de dictionibus, *toties quoties*, ſeu vulgariter loquendo *ogni volta che*, *dec.293. n. 1. p.4. rec.* non tamen
69 ſufficeret, quem dixiſſe facere obligationem, *per gl'inte-*
70 *reſſi che ſono tra me, e Carlo*, ut cenſuit Rota coram Dunoz. Jun. *dec. 649. n. 4. verſ. non ex verbis.*

In propoſito tamen diverſorum contractuum, ſeu diverſarum conventionum, & obligationum in eodem inſtrumento per Capitula ſeparata contentarum, non omittendum omninò animadvertere ad ſingularem diſtinctionem
71 quam magiſtraliter fecit Rota in una Veliterna tranſactionis 20. Novembris 1617. cor. Card. Sacrato, videlicet, quòd aut quæritur de una conventione, & capitulo ad effectum, qui poteſt ſeparari à toto contractu, & tunc ſingula Capitula conſiderantur tanquam quid diverſum, & ſeparatum, & non habetur in conſideratione correſpectivitas, aut verò effectus, de quo agitur non poteſt ſeparari à toto contractu, & hoc caſu benè dicitur omnes conventiones, & omnia capitula unius inſtrumenti eſſe correſpectiva, & unum non poſſe conſiderari, nec determinari ſine altero. Cujus deciſionis, quia eſt ſingularis, & alibi non reperitur impreſſa, & quia meliùs ſe explicat ſpecificando caſus, verba præciſa quoad dictum propoſitum refero, quæ ſunt infraſcripta.

In quadam tranſactione inita inter Tullium ex una parte,
„ & Gregorium ex altera, dictus Gregorius dedit in pignus
„ Tullio quandam ſuam Domum poſitam in Civitate Veli-
„ terna detinendam loco pignoris per quinquennium, quo
„ finito eſſet in arbitrio dicti Gregorii, vel illam redimere
„ ſolutis 2000. ſc. pro quibus fuerat data in pignus, vel tra-
„ dere in ſolutum pro ſc. 2700. item per aliud ſeparatum Ca-
„ pitulum fuit conventum, quòd Gregorius fidejuberet, pro-
„ ut fidejuſſit de evictione pro quadam alia Domo vendita,
„ vel vendenda per quemdam Bartholomæum Galiardum
„ eidem Tullio; cùm autem Gregorius juxta formam prio-
„ ris Capituli vellet adſtringere Tullium ad recipiendum
„ in ſolutum dictam Domum Veliternam, egit cor. A.
„ C. & ſuccubuit, cauſaque appellationis mihi in Rota
„ commiſſa, dedi inhibitionem juxta formam commiſſio-
„ nis, qua inhibitione non obſtante Tullius prætendens
„ veniſſe caſum evictionis Domus à ſe emptæ à Bartholo-
„ mæo, & pro qua fidejuſſerat Gregorius, vigore obliga-
„ tionis Cameralis obtinuit relaxari mandatum executi-
„ vum, fuit coram me dubitatum an hoc eſſet attenta-
„ tum, & pro negativa fui tantum ex duplici capite.
„ Primò, quia attenta non committuntur, quando cauſa, 72
„ quæ pendet coram Judice inhibente eſt diverſa à cauſa,
„ quæ pendet cor. Judice inhibito, Ruin. *conſ. 75. lib.*... Ca-
„ putaq. *dec.59. p. 1.* Lancell. *de attent. lit. pend. 2. p. c.4. limit.*
„ 2. & fuit dictum in Cauſa Januen. Domorum die.... coram
„ R.P.D. meo Manzanedo; quòd autem cauſa, quæ pendet
„ coram me in Rota ſit diverſa à cauſa pro qua A. C. relaxa-
„ vit mandatum, patet, quia hæc eſt ſuper Domo Veliterna
„ data per Gregorium in pignus Tullio, & ſuper eo an Tul-
„ lius teneatur illam accipere in ſolutum. Cauſa verò pro
„ qua fuit per A. C. relaxatum mandatum eſt pro fidejuſſio-
„ ne, quam fecit Gregorius ad favorem Tullii occaſione Do-
„ mus venditæ per Bartholomæum Galiardum eidem Tul-
„ lio; Nec facit, quòd utraque actio oriatur ex Capitulis
„ tranſactionis, & contractus dicatur unicus, licèt conti-
„ neat plura capitula ſeparata, Surd, poſt alios *conſ.217. n.9.*
„ *cum pluribus ſeqq.* quia fuit reſponſum capitula unius
„ contractus habentia ſeparatam determinationem conſide-
„ rari tamquam unum totum, vel tanquam res ſeparatas,
„ ut eſt diverſitas caſuum, & effectuum, de quibus agitur,
„ unde ſimilia capitula conſiderari uti res ſeparatas, proſe-
„ quitur Natta *conſ.133. n.6. per tot.* ex quibus doctrinis Do-
„ mini colligebant Theoricam, quòd aut quæritur de uno
„ capitulo ad effectum, qui poteſt ſeparari à toto contractu,
„ ut in caſu Natt. *d. conſ.133.* ubi agebatur de implemento u-
„ nius capituli tranſactionis, qui benè poterat ſeparari ab
„ implemento alterius capituli, & unuſquiſque poterat ſe-
„ paratim petere illud, quod prætendebat, & tunc ſingula
„ Capitula conſiderantur tanquam quid diverſum, & ſepa-
„ ratum, ut per eum, aut verò effectus, de quo agitur, non
„ poteſt ſeparari à toto contractu, ut in caſu Surd. *d. conſ.* 217.
„ in quo agebatur de læſione contractus, quæ non venit æſti-
„ manda ex uno tantùm capitulo, ſed ex omnibus ſimul jun-
„ ctis, quia illud quod dimittitur in uno, poteſt refici in alio,
„ & hoc caſu benè dicitur omnia capitula eſſe correſpecti-
„ va, & unum non poſſe determinari ſine alio; modò appli-
„ cando ad propoſitum caſum, viſum fuit Dominis, quòd
„ ex eo quòd Gregorius introduxerit litem ſuper importan-
„ tia capituli in quo agitur, an Tullius teneatur accipere, vel
„ non accipere in ſolutum Domum magnam Veliterni, non
„ fuerit pro hoc introducta lis ſuper alio capitulo, in quo a-
„ gitur de evictione promiſſa per Gregorium eidem Tullio
„ occaſione Domus venditæ per Bartholomæum Galiar-
„ dum, quia ſi inſpicimus verba, ſunt in oratione pœnitùs
„ ſeparata, ſi materiam, nihil habet commune una cum a-
„ lia, ſi verò totum contractum, non agitur de illo inſtin-
„ gendo, aut tollendo, ſed unuſquiſque vult illi ſtare, &
„ in illius executionem agit ad illud, quod ſibi proficuum
„ eſt, atque ex iis ceſſant, quæ dicuntur de connexione,
„ & correſpectivitate, & de incidentia. Hæc Rota.

Redeundo autem ad propoſitum non ſolùm præſumuntur
correſpectivi duo contractus facti in eodem inſtrumento, ſed 73
etiam facti eodem tempore, quamvis non in eodem inſtrumento, vel etiam facti incontinenti unus poſt alium, Ang. *con.145. n. 2. ad med. verſ. item.* Cravet. *conſ. 298. n.* 13. Urſil. ad Afflict. *dec. 306. n. 4.* & plenè Tiraq. *in l. ſi unquam, verb. donatione largitus, n. 117. verſ. & ita quidem*, ubi fortiùs tenet unicum eſſe contractum, *& n. 118.* inquit, quòd ſi quis refractarius, ac pervicax ſibi perſuadere non poſſet eſſe unicum, negare tamen non poterit alterum alterius reſpectu, & contemplatione, ideſt unum propter aliud, & ſic correſpectivè factum.

Incontinenti autem celebrati contractus cenſentur ad 74
hunc effectum ex eo quòd apparent celebrati eodem die, & coram eiſdem Notario, & teſtibus, Bald. *in l. pacens 27. n. 54. verſ. & ideò quando, C. de pact.* ubi licèt moneat contrahentes quòd quando ita celebrant contractus, ſint cauti, ut dicant, quòd non valeat unus ſine alio, tamen addit, quòd & ſi non dicant, adhuc præſumuntur facti incontinenti, & uno, & eodem verbo, & conſenſu, Corn. *conſ. 36. n. 15. l. 2.* Bec. *conſ.92. n.6.* Tiraq. *d. verb. donatione largitus, n.119.* &

quòd

quòd facti eodem die coram eiſdem cenſeantur correſpectivi, probat Text. *in l. 1. §. quæ. onerandæ, verſ. in ſumma, ff. quar. rer. act. non detur*, Felin. *in c. Paſtoralis, n. 7. poſt med. de reſcript.* Corn. *c. 36. n. 14. l. 2.* Nat. *conſ.* 449. *n.* 84. Giurb. *dec.* 85. *n.* 18. Creſcent. *dec. 1, n. 1. tit. de Simon.* Burat. *dec.* 48. *n.* 8. Dunoz. Juo. *dec.* 612. *n.* 16.

75 Et procedit dicta præſumptio etiamſi contractus ſint omninò diverſi, dummodò tamen ad invicem ſe comparantur, & unà eſſe, ac ſtare poſſint, ut latiſſimè auctoritatibus, & exemplis adductis probat Menoch. *præſumpt.* 12. *à n. 4. ad* 28. *l.* 6. ubi etiam *numeris ſeqq.* ampliat tribus modis, & eo certius, ſi una materia eſt proportionata, & conjuncta alteri, ut eſſet ceſſio, & retroceſſio, Mohed. *dec. 3. n. 1. verſ. nam ad hoc, tit. de ſimonia.*

76 At ubi contractus ſunt diverſæ naturæ, & habent cauſam penitùs diverſam, & materia non eſt proportionata, tunc non procedit d. præſumptio, Put. *dec.* 167. *n. 4. l. 2.* Gratian. *diſcept.* 548. *n.* 25. Monac. *dec. Luc.* 55. *n.* 39. Grag. *dec.* 492. *n. 3. dec. 4. n. 4. & dec. 369. n. 5. p. 3. rec.* & ſufficere, quòd unus contractus poſſit ſine altero ſubſiſtere, cenſuit Mantic. *de tacit. l. 2. tit. 3. n. 20, ad fin. verſ. quod ſine dubio, & in dec.* 238. *n.* 5. At hoc procedere poteſt ad effectum, ut eſſet neceſſaria correſpectivitas, cùm correſpectiva ſint quorum uno ſublato, aliud corruit, & ideò dum unus contractus ſtare poteſt ſine alio, ſequitur, ut non ſint neceſſariò
77 correſpectivi, Rot. cor. eodem Mantic. *dec.* 31. *n.* 11. ſed ſemper dicta actuum conjunctio facit aliquam conjecturam, quæ ſi jungatur cum aliis, itaut conſtet de mente contrahentium, quòd aliter non contraxiſſent, ſine dubio ei ſtatur, Cæſar. de Graſſ. *dec.* 86. *n.* 8. Rot. *dec.* 446. *n. 3. p. 1. diverſ. & dec.* 124. *num.* 4. poſt Cenc. *de Cenſ.*

78 Minuſque procedit eadem præſumptio in diſpoſitionibus merè gratioſis factis ſolùm ad morem gerendum petentibus, ut ſingulariter declarat Surd. *conſ.* 298. *n.* 34. *propè fin. verſ. & quamvis.*

79 Prout etiam non procedit reſpectu ejus, qui non interfuit ſecundo Inſtrumento, ſed reſtringitur ad eos, qui utrique interfuerunt *dec.* 527. *n. 4. p. 4. rec.*

80 Et generaliter ſtantibus conjecturis de voluntate partium non contrahendi correſpectivè ad alium contractum, quia per eas receditur à dicta præſumptione, Rimin. Jun. *conſ.* 404. *n.* 10. Menoch. *l. 6. præſum.* 12. *n.* 38. Mantic. *d. tit. 3. n. 20. verſ. ſed hoc procedit*, Seſſe *deciſ.* 19. *n.* 12. Rot. *dec.* 141. *n. 4. part. 3. rec.*

81 Non ſolùm autem arguuntur correſpectivi contractus facti in continenti, ſed etiam facti tempore proximo, licèt non ſtatim, & non ſolùm facti eodem die, ut cenſuerunt multi relati per Menoch. *præſ.* 12. *n.* 28. *lib.* 6. & Rot. *dec. 65. n. 7. p. 6. rec.* ſed etiam ſi unus uno die factus ſit, & alius alio ſequenti, ſecundùm Anch. *conſ.* 434. *n.* 3. quem ſequitur Crav. *conſ.* 153. *n.* 8. *verſ. idem ſi non in continenti, & conſ.* 156. *n.* 7. *verſ. non obſtat tertium, & conſ.* 356. *n. 1. ad med.* Rot. *dec.* 323. *n.* 76. *p. 6. rec.*

Verùm in contrarium urgent alii quamplures volentes, quòd imò ceſſet iſta præſumptio eo ipſo, quòd ad ſecundum contractum deventum fuit, poſtquam alius fuit perfectus, & abſolutus, etiam ſi in continenti ſit factus, relati per Tiraquel. *de retr. convent.* §. 1. Gloſ. 5. *n.* 25. & repetiti per Caroc. *de loc. tit. de coherent. contr. n.* 26. & ultra eos Mantic. *de tacit. l. 2. tit. 3. n. 20. propè fin. verſic. & ſi unus*, Rot. coram eodem *dec.* 238. *n.* 4.

82 Hanc contrarietatem obſervat benè Caroc. *ubi proximè n.* 27. ſed non videtur reſolvere difficultatem, quam crederem reſolvi poſſe, dicendo, quòd dum contractus non ſunt facti in continenti, non urgeat præſumptio correſpectivitatis, & adhuc vicinitas faciat conjecturam, quæ juncta cum aliis circumſtantiis, & conjecturis operari poſſit, hæc enim eſt materia conjecturalis, ut ſuprà diximus, cùm incepimus de ea loqui, & cùm eadem propoſitione poſſumus terminare, addendo ſolùm, quòd circa conjecturarum qualitatem, & ſufficientiam ſtandum arbitrio Judicis, Cravet. *conſ.* 156. *n.* 17. *verſ. quando enim dicatur*, Caroc. *d. tit. de coheren. contr. n.* 18. Menoch. *dict. præſ.* 12. *n.* 30. *lib.* 6.

De obligatione in ſolidum, & jure accreſcendi in locatione.

S U M M A R I U M.

1 *Locatio poteſt fieri duobus in ſolidum, & à duobus in ſolidum recipi.*
2 *Obligatio regulariter non cenſetur in ſolidum, ſed pro virili.*
3 *Et hæc regula procedit in locatione.*
4 *Decl. contrarium procedere ſi locator locet ſimul duobus & utriuſque fidem in ſolidum ſequatur.*
5 *Nec requiritur conductores obligari expreſsè in ſolidum, ſed ſufficit locantem ſingulorum perſonam conſideraſſe.*
6 *Obligatio in ſolidum inducitur etiam tacitè.*
7 *Et ſufficit qualibet conjectura.*
8 *Conductores ſi obligati ſunt tantùm pro virili, unus non debet conveniri pro parte alterius, ſecus ſi in ſolidum.*
9 *Locatione facta pluribus in ſolidum ad vitam, uno decedente, non revertitur ejus pars ad dominum.*
10 *Obligatio in ſolidum arguitur ex qualitate rei, ſi eſt individua, & n. 13.*
11 *Individuum dicitur quatuor modis, & quibus.*
12 *Individua bona cenſentur, quando pars non affert tantam utilitatem reſpectu partis, quantum totum reſpectu totius.*
14 *Individuum natura non poteſt ex voluntate partium fieri dividuum, ſecus autem è contra, quia quod eſt dividuum poteſt fieri individuum.*
15 *Obligatio dividua ratione rei fit individua, ſi accedat pœna.*
16 *Individuum concurrens cum dividuo facit unum totum individuum.*
17 *Obligatio rem reſtitui eſt individua.*
18 *Decl. procedere, quatenus res reſtituenda non afferat tantam utilitatem in parte reſpectu partis, quantam in totum reſpectu totius.*
19 *Res qualibet præſumitur dividua, & allegans contrarium probare debet.*
20 *Sunt tamen quamplura, quæ notum eſt non pati commodam diviſionem, & quæ ſint.*
21 *Negotium apothecæ eſt dividuum.*
22 *Domus præſumitur dividua.*
23 *Decl. procedere, quo ad ſubſtantiam, ſecus quo ad utilitatem.*
24 *Individua an ſit res ſi dubitetur, poteſt deveniri ad electionem Peritorum.*
25 *Pecudes cenſentur dividuæ, & conductores earum obligati pro rata.*
26 *Conſiſtentia in quantitate ſunt dividua.*
27 *Socii locando, & conducendo obligantur in ſolidum.*
28 *Decl. ut ſi locatio, & conductio fiat ab inſtitore, obligentur in ſolidum uſque ad ratam poſitam in ſocietate tantùm, ſecus ſi fiat ab uno ex ſociis.*
29 *Decl. procedere in ſocietate antecedenti, non in ea, quæ incidit ratione conductionis ſimul facta.*
30 *Particeps conductionis eſſe poteſt abſque vera, & propria ſocietate.*
31 *Obligatio conductorum in ſolidum non reſultat ex eo quòd ad unum tantùm res pervenerit.*
32 *Decl. 3. quòd dictum eſt ſocios obligari in ſolidum, intelligi reſpectu contrahentis cum eis, ſecus inter ſe, quia non obligantur niſi pro rata poſita in ſocietate.*
33 *Ad inducendum obligationem in ſolidum, aliqui tenent requiri verba expreſſa.*
34 *Verius tamen eſt ſufficere æquipollentia.*
35 *Dictio* cuilibet *importat locationem eſſe factam pluribus in ſolidum.*
36 *Quæ ſint alia verba, idem importantia relativè.*
37 *Dictio* reſpectivè *importat obligationem eſſe factam pro virili.*
38 *Obligationem in ſolidum inducere, non eſt obligationem ſtringere, ſed ampliare.*
39 *Obligatio Cameralis non importat obligationem in ſolidum.*
40 *Obligatio in ſolidum ex una parte denotat eamdem obligationem ex alia.*
41 *Decl. procedere, ſi agatur de obligatione unica, vel correſpectiva, ſecus ſi de diverſis.*
42 *Locatio licèt facta ſit pluribus in ſolidum, adhuc conductores faciunt ſibi partem.*
43 *Locator compellens unum ex obligatis totum ſolvere tenetur ei actiones contra alios cedere.*
44 *Jus accreſcendi regulariter in contractibus non datur.*
45 *Contrarium tenent aliqui in locatione.*
46 *Decl. regulariter non dari in locatione, ſed applicari plures limitationes.*
47 *Regula, quòd in contractibus non detur jus accreſcendi, limitatur primò in contractibus ultrò citroque obligatoriis.*

48 *Limi-*

48 *Limitatur 2. in contractibus, qui continent cauſam lucrativam.*

49 *Limit. 3. quando concedentis intereſt, ut jus accreſcendi locum habeat.*

50 *Limitationes prædictæ ſunt controverſæ.*

51 *Communio eſt mater diſcordiarum.*

52 *Jus accreſcendi cenſetur potiùs optatum, quàm communio.*

53 *Stante præcepto teſtatoris, quòd res duobus vendatur; uno emere recuſante, tenetur hæres vendere alteri ratam ſuam.*

54 *Jus accreſcendi in emphyteuſi datur, ſi ſit titulo oneroſo conceſſa, non ſi lucrativo.*

55 *Emphyteuſis eſt contractus potius lucrativus quàm oneroſus.*

56 *Decl. procedere ſi canon non correſpondeat fructibus, vel ab initio non ſit facta ſolutio ſummæ equivalentis.*

57 *Et non eſt neceſſe, quòd onus omninò correſpondeat, ſed inſpicitur, an liberalitas prævaleat, vel non.*

58 *Jus accreſcendi non habet locum poſt emolumentum quæſitum.*

59 *Decl. ut licèt non habeat locum jus accreſcendi, poſſit habere locum jus non decreſcendi.*

60 *Decl. 2. ut non ſufficiat requiſitio, quæ dicitur fieri ipſo jure, & requiratur acceptatio.*

61 *Decl. 3. requiri acquiſitionem liberam, & puram, nec ſufficere acquiſitionem cum ſubauditione aliqua, vel ratione alicujus qualitatis.*

62 *Decl. 4. non procedere, ſi appareat contraria voluntas contrahentium, etiam tacita.*

63 *Jus accreſcendi habet locum in emphyteuſi, & tacita voluntate contrahentium.*

64 *Et ſufficiunt conjectura.*

65 *Jus accreſcendi in locatione pluribus facta inducitur ex pacto, quòd poſt mortem eorum bona revertantur.*

66 *Et maximè ſi dictum ſit*, poſt mortem omnium.

67 *Jus accreſcendi in locatione inducitur ex eo, quòd dictum ſit, mortuo uno res vadat ad alium.*

68 *Decl. ut ſi non ſolùm facta ſit recipientibus, ſed etiam eorum filiis, & additum, & aliquo eorum decedente ſine filiis, ejus pars vadat ad alium, jus accreſcendi cenſeatur inductum ſolùm inter primos, non etiam inter filios.*

69 *Secus ſi dictum, quod pars præmorientium deveniat ad ſuperſtites, vel ſi dictum, & eis deficientibus.*

70 *Jus accreſcendi ut intret in locatione, ſufficit eam eſſe factam pluribus in ſolidum.*

71 *Decl. non ſufficere conductores eſſe obligatos in ſolidum pro mercede, ſed requiri conceſſionem eis in ſolidum eſſe factam.*

72 *Sed licèt non ſufficiat dicta obligatio in ſolidum, tamen facit conjecturam urgentem.*

73 *Sufficit locationem eſſe factam juxta formam aliarum, & in illis adeſſe clauſulam*, inſolidum, *ad hoc ut intret jus accreſcendi.*

74 *Si locatio facta eſt pluribus, & eorum cuilibet, intrat jus accreſcendi.*

75 *Idem ſi conceſſa duobus, & utrique.*

76 *Et generaliter ſtantibus ſimilibus dictionibus diſtributivis.*

77 *De dictione*, cuique, *eſt valdè controverſum, an ſit diſtributiva, & operetur dari jus accreſcendi.*

78 *Jus accreſcendi in locatione datur quandoque inter primos, & non inter deſcendentes, & quandoque è contra.*

79 *Jus accreſcendi ubi regulariter non datur, dictiones illud importantes operantur tantùm reſpectu eorum, quibus ſunt adjecta.*

80 *Lim. ſecundùm aliquos, ſi adjecta ſint ſucceſſoribus, quia arguitur, quòd partes voluerint idem in ſtipulantibus.*

81 *Dictio ad plures relata in eadem oratione contentos omnes æque determinat.*

82 *Verbum*, perſona *non poteſt referri generationi.*

83 *Locatione facta cum dictione*, cuilibet, *relata ad filios datur jus accreſcendi non ſolùm inter filios, ſed etiam inter filium unius, & patruum.*

84 *Pactum, quod ſi unus ex conductoribus non ratificet, ejus pars acquiratur alteri, demonſtrat partes voluiſſe dari jus accreſcendi.*

85 *Idem arguitur ex ſolito concedendi, ut jus accreſcendi locum habeat.*

86 *Idem ex obſervantia ſubſecuta.*

87 *Item ex quo nullus ex ſtipulantibus filios haberet.*

CAPUT XXVI.

LOcationem poſſe fieri duobus in ſolidum, & à duo- 1
bus in ſolidum recipi non eſt dubium; duo enim rei
locatores in ſolidum eſſe poſſunt, dicit Vulpian. *in l. item
quæritur, 14. §. exercitu veniente in fin ff. loc.* At difficul-
tas vertitur in dignoſcendo, an, & quando ita dicatur
facta, ex verbis enim præfatis Vulpiani non infertur, quòd
facta ſimpliciter locatione duobus, cenſeatur eis facta in ſo-
lidum, ſed potiùs arguitur contrarium, dum enim Juriſ-
conſultus dicit, quòd duo poſſunt eſſe rei in ſolidum,
non obſcurè indicat, quòd non ſemper ſunt, ut animad-
vertit Rot. cor. Penia *dec. 1621. n. 3. ad med.*

Regula autem juris clara eſt, ut duo cenſeantur promittere, 2
& ſe obligare pro virili, ac etiam eodem modo recipere obli-
gationem, & ſtipulari, niſi addiderint clauſulam, *in ſolidum*,
l. reos 11. §. cum tabulis, ff. de duobus reis, cum concordantibus
latè relatis per Rot. *dec. 79. n. 15. p. 6. rec.* Et hanc eandem regu-
lam procedere in terminis locationis, & conductionis cen- 3
ſuit Gloſ. *in d. l. item quæritur, in ver. eſſe poſſunt*, & concludit
Rot. *dec. 241. n. 2.* ubi, tam quoad rei reſtitutionem, quàm
quoad penſionem, *& dec. 1621. n. 2. & n. 11. ad fin.* cor. Penia.

Et licèt contrarium videatur deduci poſſe ex verbis Text.
in l. eandem 9. in princ. ff. de duob. reis, dum habent fieri duos
reos promittendi non tantùm verbis ſtipulationis, ſed &
cæteris contractibus, veluti emptione, & venditione, lo-
catione, & conductione, *depoſito*, *&c.* tamen hoc intelli-
gitur retento themate præcedenti, ubi Juriſconſultus dicit, 4
quòd ſi eandem rem apud duos pariter depoſuit, utriuſ-
que fidem inſolidum ſecutus, fiunt duo rei promittendi,
ita ut requiratur in locatione, quòd locator locet pari-
ter duobus, & utriuſque fidem in ſolidum ſequatur, &
ita conciliatur dictus textus *cum dicta l. reos*, & aliis con-
trariis, ut monet Gloſſa *ibi in verb. dant.*

At quamvis verum ſit, quòd ubi locatores, vel condu-
ctores non dixerint expreſsè ſe obligare in ſolidum, regula-
riter præſumantur obligati tantùm pro virili, non tamen pro-
pterea dicendum requiri omninò, quòd expreſsè obligentur 5
in ſolidum, nam ſufficit apparere locantem pluribus, ſingu-
lorum intuitum fuiſſe perſonam, ad hoc, ut ſinguli in ſo-
lidum obligari cenſeantur, ut eſt text. *in l. cùm apparebit 50.*
ff. locat. unde datur manifeſtè intelligi, quòd non ſolùm ex- 6
preſsè, ſed etiam tacitè inducitur hæc obligatio in ſoli-
dum Bart. *in l. 2. n. 1.* & Caſtren. *n. 2. ff. de duob. reis*, Man-
tic. *de tacit. l. 15. tit. 3. n. 14.* Cyriac. *contr. 327. n. 61.* & in his
terminis locationis, & conductionis ſenſit Rota coram
Penia, *dec. 241. propè fin. & d. dec. 1621. n. 2.* imò ſufficere 7
quamlibet conjecturam, vel quodlibet minimum verbum
ad eam inducendam, dixit Mandell. *conſ. 263. n. 1.*

Vis igitur ſtat in dignoſcendo, an contrahentes voluerint
contrahi hanc obligationem, & utilis eſt hæc indagatio, 8
quia ſi diviſa conductio fuit, & ſingulis pro partibus
facta, unus non debet conveniri pro parte alterius, ſi autem
omnes qui conducebant, in ſolidum locatori fuor obligati,
jus ei competens conveniendi pro toto quem velit, non de-
bet auferri, dicit Imperator *l. ſi diviſa 13. C. locat.*

Et eſt etiam alia magna utilitas hujus inſpectionis, quòd 9
videlicet ubi locatio eſt facta pluribus in ſolidum ad vi-
tam, moriente uno ex conductoribus, non poteſt prætendi,
quòd locatio reſolvatur, & res revertatur pro ejus parte
ad locatorem, ſed remanet totaliter penès alium per jus
accreſcendi, ſeu propriùs loquendo per jus non decre-
ſcendi, juxta tradita per Ruin. *conſ. 159. n. 10. lib. 1.* Bel-
lon. Jun. *de jur. accreſc. c. 6. q. 33. n. 11. & q. 34. n. 17.*
Rot. cor. Caval. *dec. 219. n. 6. repetita eſt, in rec. dec. 435.*
n. 7. p. 1. & cor. Cocc. *dec. 1771. n. 8.* de quo dicam infra.

Arguitur autem obligatio in ſolidum ex qualitate rei,
ſi eſt individua, quia non poteſt cenſeri voluiſſe contra- 10
hentes dividi in partes, quod eſt individuum, Bart. *in*
l. 2. n. 4. ff. de duob. reis, Caſtr. *in l. ſi ut certò, §. ſi duobus*
n. 13. ff. commod. & in propoſito locationis, & condu-
ctionis Rota aliis adductis cor. Pen. *dec. 1621. n. 4.*

Verùm hæc concluſio movet magnam molem difficilium
articulorum ſpectantium ad materiam dividui, & indivi-
dui, quæ meritò reputatur perplexa, ut dixit Rot. *in*
d. dec. 1621. n. 6. & quidem individuum dicitur quatuor
modis, videlicet, aut natura, aut ratione formæ, aut 11
ratione voluntatis contrahentium, aut ratione dependen-
tiæ, ut principale, & acceſſorium, eadem Rot. *dec. 143.*
n. 2. p. 1. div. & coram Coccin. *dec. 402. n. 5.*

At in propoſito ad dignoſcendum dividuum ab individuo,

Digitized by Google

duo, datur communiter pro regula, ut inſpiciatur, an 12 tantam utilitatem afferat pars reſpectu partis, quantam totum reſpectu totius, vel non; primo enim caſu res reputatur divídua, ſecundo verò individua, ut dixit Rot. *in d. dec.* 1621. *n.*6. *& ſeq.* cor. Penia, Decian. *conſ.* 15. *n.* 38. *ad fin. l.* 1. Guttier. *de jur. p. t. c.* 58. *n.* 6. *poſt princ. verſ. quòd ipſe*, Fontanell. *de pact. nupt. clauſ.* 4. Gloſ. 9. *p.* 2. *n.* 77. Seraph. *dec.* 543. *n.* 3. Merlin. *dec.* 683. *n.* 6. unde prædium tunc reputatur diviſibile, quando poteſt dividi abſque deterioratione, Gratian. *dec. March.* 169. *n.* 24.

Et ſi res quæ venit in obligatione juxta prædictam regu- 13 lam, eſt dividua, eodem modo intelligitur etiam dividua obligatio, & actio orta ex illius promiſſione, & è contra ſi res eſt individua, ut eſt text. *in l.* 2. *§. ex his, ff. de verb. oblig.* ibi, *& ideò ſi diviſionem res promiſſa non recipit, hæredes promiſſorum in ſolidum tenentur*, cum concord. relat. per Rot. *d. dec.* 1621. *n.* 9. cor. Pen. eſt tamen hæc differentia, ut, quod eſt natura individuum, non poteſt ex voluntate partium fie- 14 ri dividuum, at ſecus è contra, non enim eſt novum, quid fieri individuum ex voluntate contrahentium, ut dicit pluribus adductis Belinn. Jun. *de jur. accreſcen. c.* 6. *q.* 33. *n.* 10. & ſufficiunt conjecturæ, Burſatt. *conſ.* 176. *n.* 33. & obligatio 15 dividua ratione rei, quandoque efficitur individua reſpectu ſolutionis, ut ſi accedat pœna Rot. coram Pen. *d. dec.* 1621. *n.* 9. *&* 10. obligatio enim ad pœnam eſt individua *l.* 5. *§. fin. & l. in executione* 85. *§. Item ſi iſta ſtipulatio, ff. de verb. ob-* 16 *lig.* & ubi concurrit quid individuum, & quid dividuum, quæ ſimul faciant unum totum, cenſebitur illud totum individuum, quia individuum poteſt ad ſui naturam trahere dividuum, at non è contra, Mandell. *conſ.* 263. *n.* 7.

Et prædicta regula procedit non ſolùm in obligatione rem dari, & ſic quoad locatores, qui obligantur rem dare, ſeu etiam quoad conductores reſpectu ſolutionis mercedis, 17 ſed etiam in obligatione rem reſtitui, licèt enim aliqui velint, quòd obligatio rem reſtitui ſit individua, & includat propterea obligationem in ſolidum, ut per Mandell. *conſil.* 263. *n.* 5. ubi *n.* 6. ampliat procedere etiam ſi dictum, reſtituendas res, ſeu earum æſtimationem, tamen propoſitio iſta non eſt univerſaliter vera, ut fusè explicat Ronchegal. *in l. eamdem* 9. *n.* 258 *ff. de duob. reis*, ſed procedit, ut ſit indivi- 18 dua, quatenus res reſtituenda non afferat tantam utilitatem in parte reſpectu partis, quantam in toto reſpectu totius, non autem è contra, ut poſt Surd. *conſ.* 150. *n.* 70. *& ſeqq.* cenſuit Penia *d. dec.* 1621. *n.* 11. *&* 12. Verùm tenetur quilibet pro parte in obligatione primitiva, quæ ad rei reſtitutionem contrahitur, ex quo in ſolidum ad eos pervenire non poteſt. At in obligatione ſecundaria, quæ contrahitur ratione doli, vel culpæ, quilibet tenetur in ſolidum, quia pro parte non poteſt delinqui, ut eſt text. *in l. ſi certo* 5. *§. ſi duobus, ff. commod.* ubi Bart. *in ſumm.* vult poſſe etiam agi contra unum ex facto alterius ceſſa ei actione.

19 Præſumptio autem eſt, quòd res quælibet ſit dividua in plures partes, ut ex mente Philoſophorum docet Bart. *in l. ſi is cui n.* 8. *ff. de ſerv.* unde qui dicit rem individuam, vel etiam non poſſe commodè dividi, probare debebit, Cavaler. *dec.* 7. *n.* 2.

20 Sunt tamen quamplura, quæ notum eſt non pati commodam diviſionem; ut ſunt Caſtellum, Furnus, Balneum, Molendinum, Stagnum, Piſcium, & ſimilia, de quibus Portoleſ. *de conſort. c.* 45. *n.* 10.

21 Eſt etiam individuum negotium Apothecæ præſertim propter ſignum, & avviamentum ipſius Apothecæ, quæ non dividuntur, Petr. de Ubald. *de duob. fratrib. p.* 11. *n.* 75. Felic. *de ſociet. c.* 40. *n.* 46. Gratian. *diſc.* 547. *n.* 49.

22 Domus quoque licèt præſumatur dividua ſecundùm part. Medic. *dec. Senen.* 98. *n.* 5. tamen hoc eſt quoad ſubſtantiam, at juxta dictam regulam, quòd individuum cenſeatur id quod non reddit tantam utilitatem in parte reſpectu partis, quantam in toto reſpectu totius, & ſic ratione utilita- 23 tis, regulariter Domus non patitur commodam diviſionem, Gratian. *diſc.* 905. *n.* 19. Rot. *dec.* 192. *n.* 17. *verſ. tertio fuit p.* 4. *tom.* 2. *rec.* unde præſumi, quòd non fuiſſet inventus, qui partem tantùm Domus fuiſſet empturus, dixit Rot. *dec.* 683. *n.* 6. *verſ. non obſtat coram Merlino*.

24 Poterit etiam, quando dubitatur, an res locata ſit dividua, vel individua, aut commodam patiatur diviſionem, vel non, deveniri ad electionem Peritorum, eorum enim relationi in hoc propoſito ſtatur, ut per Rotam cor. Caval. *dec.* 7. *n.* 2. *verſ. At in hoc caſu*.

25 Exemplum autem obligationis conductorum pro virili ſpeciale erit in conductoribus pecudum, qui eas promiſerunt reſtituere ejuſdem qualitatis, quantitatis, & bonitatis, quia pecudes ſi dividantur, pars affert tantam utilitatem reſpectu partis, quantam totum reſpectu totius, & ſic cenſetur materia dividua, & conductores cenſentur obligati tantùm pro rata, ut cenſuit Rota *in d. dec.* 1611. *n.* 8. *& per tot. cor. Penia*.

Et idem eſt, ubi promiſſa eſt ſpecies, vel pecunia, Rot. 26 cor. Penia *d. dec.* 1621. *n.* 7. aut alia res conſiſtens in quantitate, quia generaliter promiſſio quantitatis eſt dividua, Coccin. *dec.* 402. *n.* 6.

Reſultat etiam obligatio conductorum in ſolidum ex eo 27 quòd ſint ſocii, nam ex natura ſocietatis eſt, ut omnes obligentur in ſolidum, ſivè per unum præfectum negotiationi, tanquam inſtitorem, fiat locatio, & conductio, Bal. *conſ.* 263. *n.* 3. *l.* 5. Pariſ. *conſ.* 93. *n.* 2. *& ſeqq. l.* 1. Merlin. *de pignor. l.* 2. *tit.* 2. *q.* 76. *n.* 1. Oſaſc. *dec.* 150. *n.* 7. Rot. cor. Merlin. *dec.* 606. *n.* 5. ſive etiam per unum ex ſociis ita non præpoſitum, Bald. *conſ.* 262. *n.* 1. *l.* 5. Grat. *diſc.* 279. *n.* 44. *&* 45. *& diſc.* 667. *n.* 36. Rot. Januen. *dec.* 15. *n.* 12.

Eſt tamen differentia, ſi locatio, & conductio fiat per in- 28 ſtitorem ſimplicem, vel per unum ex ſociis, nam primo caſu, quo fiat per inſtitorem, reſultat quidem adhuc obligatio omnium ſociorum in ſolidum, ſed tantùm uſque ad capitale poſitum in negotiatione, Oſaſch. *dec.* 150. *n.* 9. Theſaur. *in addit. ad dec.* 136. *ad med.* ſecus autem ſi fiat ab uno ex ſociis, ſive negotiationi præpoſito, ſive non, quia tunc obligantur omnes in ſolidum, & quoad omnia bona indiſtinctè, Mant. *de tacit. l.* 6. *tit.* 22. *n.* 8. Merlin. *de pignor. l.* 2. *tit.* 2. *q.* 6. *n.* 19. Surd. *dec.* 213. *n.* 1. Greg. *dec.* 302. *n.* 1. maximè in ſubſidium, excuſſa priùs ſocietate ut ſenſit Merlin. *dec.* 606. *n.* 15. *& ſeqq.* vel excuſſo conſocio, aut ejus inopia probata, quo caſu ſocium teneri in ſolidum, quamvis aliàs pro parte tantùm eſſet conveniendus, firmat in terminis ſociorum conductorum, Gratian. *diſc.* 547. *n.* 24.

Animadvertendum que, quòd hæc quæ dicuntur de ſociis 29 conductoribus, intelliguntur de iis, qui ſunt ſocii ante locationem, non autem in ſocietate incidente, & impropria, quæ incidit ratione rei ſimul conductæ, ut benè declaravit Rot. *in d. dec.* 1621. *n.* 3. cor. Penia, prout etiam ſi agatur de probando aliquem ſocium, ex eo quòd fuerit admiſſus ad participandum de lucro; aliud eſt ſi præceſſit tantùm ſocietatis contractus, aliud ſi præceſſit contractus locationis habens admixtam, & implicitam ſocietatem, quia primo caſu reputabitur ſocius ex quo non potuit admitti ad participandum, niſi de ſocietate, ſecundo verò ſecus, cùm poſſit etiam eſſe particeps conductionis abſque ve- 30 ra, & propria ſocietate, Rota coram Ubald. *dec.* 311. *n.* 18. *&* 19. & in propoſito arguendi, an talis admiſſus ad participandum teneatur in ſolidum locatori, Gratian. *dicta diſcept.* 547. *n.* 27. *& ſeqq.*

Nec relevaret, quòd tota res, & totum negotium rei 31 conductæ perveniſſet ad unum ex conductoribus, iſque totum adminiſtraſſet, quia ex tali adminiſtratione reſultaret eum teneri alteri ad reddendam rationem actione mandati, vel negotiorum geſtorum, non autem produci poſſet obligatio in ſolidum reſpectu tertii, nempè locatoris, Soccin. Sen. *conſ.* 46. *n.* 7. *l.* 1. *& conſ.* 213. *n.* 6. *l.* 2. & eo relato Rot. *d. dec.* 1621. *n.* 15. cor. Penia.

Et quod dictum eſt ſocios conducentes obligari in ſo- 32 lidum, vel pro virili, intelligitur reſpectu locatoris, nam inter ſe obligantur pro rata portionis, quam habent in ſocietate, pro qua conduxerunt, ne acceſſorium egrediatur terminos principalis, ut poſt Bald. *conſ.* 397. *l.* 3. latè declarat Ronchegal. *in l. eamdem* 9. *n.* 123. *poſt med. verſ. quod verò dici de duobus reis*.

Deveniendo autem ad inſpectionem verborum contractus ad hunc effectum dignoſcendi, an fuerit contracta, vel 33 ne obligatio in ſolidum, licèt aliqui ſentire videantur neceſſariam omninò eſſe expreſſionem, ut, qui ſimul ſe obligant, teneantur in ſolidum, ut videre eſt penès Surd. *conſ.* 271. *n.* 63. & alios latè relatos per Rot. *dec.* 79. *n.* 15. *p.* 6. *rec.* tamen verius eſt ſufficere verba æquipollentia, id eſt, quæ ſint apta ſignifi- 34 care, quòd ita partes ſenſerint, Barth. *in Auth. hoc ita, n.* 1. *&* 2. *C. de duob. reis*, Bertazzol. *clauſ.* 39. Gloſ. *n.* 4. Maſcard. *de probat. concl.* 1308. *n.* 4. quos unà cum aliis refert, & ſequitur Gratian. *diſc.* 201. *n.* 5. & ſignanter ſufficere poterit dictio, 35 *cuilibet*, puta, quòd dominus locaverit Titio, & Cajo, ac cuilibet eorum, nam d. dictio eſt diſtributiva, & actum unicuique in ſolidum tribuens, Soccin. Sen. *conſ.* 50. *n.* 1. *l.* 1. Butr. *conſ.* 29. *n.* 2. Tiraquell. *de retract. lignag. §.* 31. *n.* 11. Dec. *conſ.* 326. *n.* 1. Grat. *diſcept.* 201. *n.* 12. Rot. *dec.* 21. *n.* 2. *& dec.* 23. *n.* 3. poſt Zacch. *de oblig. cam.* Mantic. *de tacit. l.* 15. *tit.* 3. *n.* 15. *&* 16. Coccin. *dec.* 1771. *n.* 6. *&* 7. alia verò idem ſignificantia,

tia,

Digitized by Google

36 tia, videri poterunt penès Bart. *& alios in l. hoc articulo*,
ff. de hæred. inſtit. Mandell. *conſ.* 263. *per tot.* Gratian. *diſ-
cept.* 201. *n.* 15. *& ſeq.* Mantic. *de tacit. lib.* 15. *tit.* 3. *n.* 16.
& ſeqq. & infrà n. 75.
37 Ar ſicut ſunt verba indicantia obligationem io ſolidum,
ſunt & alia indicantia obligationem pro virili; prout in ſpe-
cie eſt dictio, *reſpectivè*, ut cenſuit Rot. cor. Cavaler. *dec.*
581. *n.* 3. ea ratione, quia operatur, ut ſingula ſingulis ſint
referenda, Socc. Jun. *conſ.* 125. *num.* 14. *lib.* 1. Mand. *in* 2.
commiſſ. in ver. reſpectivè, Gozad. *conſ.* 58. *n.* 22.
Generaliter tamen ádverteodum, quòd ubi prætenditur
38 induci hanc obligationem, non agitur de obligatiooe ſtrin-
genda, ſed de ea amplianda, ac proinde quæcumque verba
quantumvis ampla apposita ad illam ſtringendam, non ſuf-
fragantur ad hunc effectum, ut videmus in obligatione ca-
metali, quæ quantumvis concepta ſit verbis prægnantiſſimis,
39 tamen quia tendunt ad magis ſtringendam obligationem,
non autem ad eam ampliandam, non importanr, quòd plu-
res ſub ejus formula obligati teneantur in ſolidum, Gabr.
conſ. 173. *num.* 2. *lib.* 2. Buratt. *deciſ.* 64. *num.* 4. *poſt med.* Rot.
dec. 392. *n.* 6. *part.* 1. *recent.*
Ex eo autem, quòd adſit obligatio ex una parte inſolidum,
arguitur etiam idem ex alia, puta, plures cooductores obli-
40 garunt ſe in ſolidum ad mercedes, arguitur, quòd è contra
voluerint rem in ſolidum cuique locari, Ruin. *conſ.* 159. *n.* 10.
lib. 1. Decian. *conſ.* 73. *n.* 8. *lib.* 2. Rota *dec.* 435. *n.* 7. *part.*
1. *recent.*
Verùm hoc procedit, ſi obligatio ſit una, eadem, aut cor-
41 reſpectiva, ſecus autem ſi non ſit eadem obligatio, vel corre-
ſpectiva ad obligationem in ſolidum, ſed agatur de duabus
obligatiouibus diverſis, quia tunc non ex eo, quòd prima
obligatio ſit expreſsè facta in ſolidum, cenſetur & alia, ut
dixit Rota cor. Cavaler. *dec.* 581. *n.* 4. *& ſeq.* ubi fortiùs vo-
luit procedere, quamvis clauſula, *in ſolidum*, eſſet in prima
obligatione, & ſecunda cæpta eſſet cum dictionibus, *in
oltre*, quæ ſunt ampliativæ præcedentium.
42 Non omittendum tamen animadvertere, quòd etiam
ubi conductio facta eſt expreſsè in ſolidum, adhuc neceſſe eſt
quòd reſpectu rei, conductores faciant ſibi partem, præci-
puè in conductione ad longum tempus, per quam acquiri-
tur poſſeſſio naturalis, & dominium utile, quod non po-
teſt eſſe penès plures in ſolidum, & quoad penſionem, licèt
ceſſet hæc impoſſibilitas, tamen ne obligatio pro parte alte-
rius ſit ſine cauſa, oportet intelligi eos invicem fidejubere,
ſicque teneri omnes in ſolidum, ideſt ad totam, ſed pro rata
rei ſibi tangentis, uti principales, pro alia verò uti fidejuſ-
ſores, ut ſubtiliter more ſuo conſiderat Bald. *conſil.* 117. *lib.*
1. *n.* 4. *verſ. conſidera, lib.* 1. cum quo tranſire videtur Ron-
chegal. *in l. eamdem* 9. *n.* 123. *ff. de duob. reis.*
Et locator quatenus compellere poteſt unum ex pluribus
43 conductoribus inſolidum ſibi obligatis totam mercedem
ſolvere, quatenus actiones ſuas contra alios illi cedere
non recuſet, ut expreſsè cavetur, *in l. cum apparebit* 50.
in fin. ff. locat.
Deveniendo nunc ad jus accreſcendi, regula eſt, quòd in
44 contractibus illud non detur, *l. ſi mihi, & Titio* 110. &
ibi Bart. *in ſum. ff. de verb. obligat.* Mantic. *de tacit. lib.* 22.
tit. 34. *nu.* 4. Rot. *dec.* 513. *n.* 3. *p.* 1. *div.* & tamen in loca-
45 tione contrarium videri verius, adductis hinc inde argu-
mentis, dicit Caroc. *de loc. & cond. tit. de jur. accreſc. n.* 4.
cum quo tranſit Carpan. *ad ſtat. Mediol. p.* 2. *cap.* 379. *n.* 182.
& firmat etiam Bellon. *de jure accreſc. cap.* 6. *q.* 34. *n.* 5. *&
per tot.* & idem in emphyteuſi concludit Mant. *de tacit. lib.*
22. *tit.* 34. *n.* 17. At noo propterea dicendum videtur, in lo-
catione abſolutè non procedere dictam regulam negativam,
ſed applicari plures ejuſdem limitationes, quod benè colli-
46 gitur ex adductis per Caroc. & Bellon. dum ad probandam
dictam propoſitionem affirmativam, quòd ſcilicèt in loca-
tione jus accreſcendi detur, utuntur pluribus concluſioni-
bus, quæ in effectu nihil aliud ſunt, quàm limitationes di-
ctæ regulæ, quæ locationi applicantur, quod eſt valdè ani-
madvertendum, quia in caſibus contingentibus, examina-
ri poterunt ſingulæ, an verè applicentur, & ſi compertum
fuerit nullam applicari, ſtandum erit regulæ, juxta Gloſ. *in
rubr. de reg. jur. in* 6. *ante fin. verſ. habet enim*, Dec. *in leg.* 1.
n. 8. *ff. de reg. jur.* Alex. *conſ.* 79. *n.* 5. *lib.* 5. Greg. *dec.* 182. *n.* 1.
Adducitur autem primò per Bellon. *d. quæſt.* 34. *n.* 6. ut
47 limitatio regulæ prædictæ non procedat in contractibus ul-
tro citroque obligatoriis, prout non dubitatur eſſe locatio-
nem, qua ratione utitur etiam Caroc. *d. n.* 4. Mantic. *de tacit.
lib.* 22. *tit.* 34. *n.* 14. Altiograd. *conſ.* 11. *n.* 9. *lib.* 2. Et ſecundo
loco adducitur alia limitatio ſimilis, & ferè eadem, ut non

procedat regula in contractibus, qui non continent cauſam
lucrativam, ſed onerosam, prout pariter eſt locatio, Bel- 48
lon. *d. q.* 34. *n.* 6. *verſ. ſecundo vero. & ſeq.* Cancer. *variar.
c.* 22. *n.* 46. ubi quòd hoc procedit, ſive materia ſit dividua, ſi-
ve ſit individua, *p.* 3. Altog. *d. conſ.* 11. *n.* 6. *lib.* 2. & tertio loco
pariter aliqui aliam quoque limitationem adducunt, ut non
procedat regula prædicta, quando concedentium intereſt, ut 49
jus accreſcendi admittatur, quia tunc illud locum habet,
Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 34. *n.* 13. quæ pariter ferè in diem
cum præcedentibus reincidit, ut conſideratur per Bellon.
de jur. accreſc. c. 6. *q.* 33. *n.* 37. *&* 38. & comprobant præfatas li-
mitationes, Gomeſ. *var. to.* 1. *c.* 10. *n.* 5. Grat. *diſcept.* 451. *n.* 10.
& a t. & alii pluribus adductis, Altogr. *conſ.* 11. *n.* 8. *&* 9. *lib.* 2.
Ar circa has limitationes animadvertendum, quòd in pri- 50
mis controverti poſſet earum ſubſiſtentia, quia non deſunt
tenentes, etiam in contractibus ultro citroque obligatoriis
non dari jus accreſcendi, niſi appareat de contraria mente
ex pacto expreſſo, vel ſaltem conjecturis, ut pluribus relatis
voluit Rota cor. Dunoz. Jun. *dec.* 879. *n.* 5. ita ut non ſatis ſit
juxta ſenſum Rotæ, ad ſufficienter arguendam voluntatem
pro jure accreſcendi, quòd contractus ſit ultro citroque obli-
gatorius, ſed quid ulteriùs requiratur, ut ſentit etiam Giov.
conſ. 35. *n.* 3. *lib.* 2. dum dixit, quòd in ultro citroque obli-
gatoriis jus accreſcendi faciliùs datur.
Qui tueotur limitationes, utuntur pluribus argumentis
ad eas comprobandas, & præcipuè, quòd ceſſante jure ac-
creſcendi, contrahentes inciderent in communionem reſo-
luto contractu pro parte, quæ neceſſaria communio non
cenſetur optata, nec utilis, cùm ſit mater diſcordia- 51
rum, *l. cùm pater* 79. *§. dulciſſimis in fine*, ubi Gloſ. *in ver. ex-
citare*, concordantia jura cumulat, *ff. de legat.* 2. Jaſ. *in l. ſi
non fortem, §. ſi certum, n.* 5. *in fin. ff. de condit. indeb.* Rot. *dec.*
241. *n.* 33. *p.* 5. *rec.* & proinde dicendum potiùs optatum jus 52
accreſcendi, illudque admittendum, ut declarant, Duaren.
& Donell. *in d. l. ſi mihi, & Titio* 110. *ff. de verb. obligat.* &
poſt eos Bell. *d. q.* 33. *n.* 41. Giovagn. *conſ.* 35. *n.* 27. *lib.* 2.
Sed adverſus dictum argumentum facit, quòd ſaltem re-
ſpectu conductoris, ex eo quòd actualiter ſimul cum alio
conduxit, patet eum non habuiſſe repugnantiam, habere
rem ſimul cum alio, imò potiùs patet, noluiſſe totam rem
pro ſe ſolo. Et ulteriùs valdè urget text. *in l. uxorem* 39. *§.
agri plagam, ff. de leg.* 3. in quo habetur, quòd teſtatore man-
dante rem vendi duobus, ſi unus recuſet emere, hæres cogi-
tur vendere partem alteri, & ſic remanere cum eo in com- 53
munione, unde hoc non eſt adeò abſurdum, & improba-
rum, quòd quis incidat in communionem cum alio, ut va-
leat præbere argumentum adeò urgens contrariæ volunta-
tis, ut cogat recedere à regula juris, quòd in contractibus
non detur jus accreſcendi, & licèt Doctores plures reſpon-
ſiones adducere conentur, tamen multum laborant, ut obje-
ctum tollant, ut latiſſimè videre eſt penès Bellon. *d. quæſt.*
33. *n.* 42. *verſ. verum ad hanc & ſeq.* ubi uſque ad *n.* 51. re-
fert reſponſiones aliorum quæ ſibi non omninò placent, &
à *n.* 51. *ad* 64. aliam ſuam annectit, ita ut non immeritò
adhuc dubitare quis poſſet.
Verùm ſubtilibus diſputationibus omiſſis, & tranſeundo
cum opinione communi, ipſas limitationes approbante,
licèt eas applicari etiam in emphyteuſi, abſolutè tradat
Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 34. *n.* 13. 14. *&* 15. tamen intelligen-
dum eſt, ſi emphyteuſis ſit conceſſa titulo oneroſo, ut poſteà 54
diſtinguit ipſe Mantic. *in eodem tit. n.* 25. ſcilicet, ubi eſt pro
canone correſpondente fructibus rei conceſſæ, Alex. *in d. l. ſi
mihi, & Titio n.* 12. *& ibidem*, Crot. *n.* 140. *ff. de verb. obli-
gat.* quia aliàs contractus emphyteuticus eſt potiùs gratui-
tus, quàm oneroſus, Seraph. *dec.* 272. *n.* 5. & ſunt qui tenent,
quòd ubi non eſt à principio quid ſolutum, emphyteuſis re-
putatur gratuita, Surd. *dec.* 290. *n.* 22. *poſt med.* & hoc conſi- 55
derandum ad hunc effectum, docuit Bart. *in d. l. ſi mihi, & Ti-
tio, n.* 4. *verſ. quandoque conceditur*, & eſſe dictum ſolemne no-
tat ibidem Alex. *n.* 13. ſed veritas eſt, unum ſufficere ad facien-
dum ceſſare titul. lucrativum, videlicet vel quòd ea non
correſpondeat fructibus, vel quòd ab initio ſolutum ſit per 56
emphyteutam quid correſpondens majori fructuum quan-
titati, & etiam ſufficit, quòd canon non ſit minimus, & in
recognitionem dominii directi tantùm non ſolvatur, ut de-
clarat ibid. Alex. & aliis adductis ejuſdem declarationem ſeq.
Mant. *d. tit.* 34. *n.* 18. ubi quòd reputatur tit. oneroſo, quam-
vis nihil ſit ſolutum à principio, ſi penſio quæ ſolvitur, non
eſt modica, ſed notabilis. Remanet autem difficultas, quæ
ſolutio ab initio ſufficiat, vel etiam ceſſante ſolutione, quæ
quantitas penſionis ad hoc, ut cenſeatur contract. tit. onero-
ſo, non lucrativo. Et traditur regula, ut non ſufficiat adeſſe

admixtum quid liberalitatis concedentis ad hoc, ut contra-
ctus dici poſſit titulo lucrativo reſpectu recipientis, ſed re-
quiri liberalitatem prævalere, & præponderare, aliàs ſi
57 prævaleat, & præponderet ſolutio ab initio, uti quia ſit ul-
tra dimidiam juſti pretii, deducto valore canonis, dicatur
acquiſitio titulo oneroſo, & idem de penſione dici poterit,
Soccin. Sen. *conſ.* 4. *num.* 5. *&* 6. *lib.* 3. Alex. *conſ.* 7. *n.* 1. *lib.* 7.
Mareſcot. *var. cap.* 74. *n.* 5. *verſ. ſecus ſi gratia*, Merlin.
dec. 86. *num.* 16. Ninot. *dec.* 42. *num.* 5. *&* 6.

Præterea dictæ limitationes patiuntur unam notabilem
declarationem, quæ eſt, ut procedant ſi unus deficiat ante
acquiſitionem, puta, quia erat abſens tempore contractus,
& nun vult, vel non poteſt acceptare, ſecus ſi deficiat poſt
acquiſitionem, puta, ſi locatione facta duobus acceptanti-
bus ad vitam, unus decedat, quia jus accreſcendi non habet
locum poſt emolumentum quæſitum, ſed ſolùm ante, ut in
58 his terminis, & ad hunc effectum docet Bart. *in d. l. ſi mihi*,
& Titie 110. *n.* 4. *de verb. oblig.* & eſt concluſio paſſim re-
cepta, Pariſ. *conſ.* 63. *n.* 21. *ad med. lib.* 3. Honded. *conſ.* 6.
num. 41. *&* 42. *lib.* 1. Matt. Brun. *conſ.* 114. *num.* 24. *&*
conſ. 115. *num.* 4. Cancer. *variar. cap.* 22. *num.* 52. *verſ.*
quod eſt contra, *part.* 3. Magon. *deciſ. Lucen.* 8. *num.* 6.
Rot. *deciſ.* 513. *num.* 1. *par.* 1. *div.*

At licèt poſt emolumentum quæſitum non poſſit habere
59 locum jus accreſcendi, poteſt tamen habere locum jus non
decreſcendi, Bero. *conſ.* 70. *num.* 25. *lib.* 1. Roſental. *de*
feud. cap. 6. *concl.* 75. *num.* 12. *in addit.* unde ſi locatio fuerit
facta pluribus in ſolidum, ſemper durabit totaliter uſquequò
unus ex eis ſuperſit per jus non decreſcendi, quod propriè
procedit hoc caſu, ut ſupra dictum eſt, & tradit latè Man-
tic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 34. *n.* 5. *&* 6.

Præterea dicta declaratio, ut non procedat jus accreſcen-
di poſt emolumentum quæſitum, patitur ſuas limitationes,
& ſignanter, ut non ſufficiat acquiſitio, quæ dicitur ipſo
60 jure fieri, ſed requiratur acceptatio, ut latè probat Bellon.
de jure accreſ. cap. 7. *quæſt.* 59. *n.* 1. *& ſeq.* & requiritur ac-
quiſitio libera, & pura, nec ſufficit ſi ſit cum ſubauditione
aliqua, uti ſi quæſierit, quis, quandiù habuerit filios, vel quid
61 ſimile, Cancer. *variar. c.* 22. *n.* 62. *par.* 3. prout etiam non
ſufficit, quòd acquiſierit ratione alicujus qualitatis, uti
tanquam maſculus, Rot. *dec.* 374. *n.* 7. *p.* 11. *rec.*

Altera limitatio eſt, & valdè præcipua, ſi adſit conven-
62 tio expreſſa, vel appareat de tacita mente contrahentium,
quòd jus accreſcendi habeat locum, etiam poſt emolumen-
tum quæſitum, quia attenditur talis mens in contractibus,
Alex. *conſ.* 17. *n.* 10. *lib.* 5. Decian. *conſ.* 73. *n.* 12. *lib.* 2. Can-
cer. *d. cap.* 22. *n.* 6. *poſt med. verſ. idem tradit par.* 3. Gratian.
diſcept. 272. *n.* 2. Ciarlin. *contr.* 137. *n.* 7. quod ſecus eſt in te-
ſtamentis, & præcipuè in inſtitutionibus hæredum, Bellon.
de jur. accreſc. cap. 7. *quæſt.* 59. *num.* 63. *verſ. verum hæc.*

Quæ dum procedunt poſt emolumentum quæſitum, uti-
63 que faciliùs procedent ante, & ſufficere tacitam volunta-
tem, etiam in emphyteuſi, tradunt Mantic. *de tacit. lib.* 21.
tit. 34. *n.* 16. Mareſc. *variar lib.* 2. *c.* 75. *n.* 2. & ſatis eſſe ad eam
64 convincendam conjecturas, Giovagnon. *conſ.* 35. *n.* 23. *lib.* 2.

Difficultas autem eſt in ſtatuendo, quæ verba, vel quæ
conjecturæ ſufficiant, adſunt enim multæ controverſiæ, ut
65 ſi facta locatione pluribus, additum ſit, *quod poſt mortem*
eorum bona locata revertantur ad locantem, aliqui tenent
hoc pactum ſatis indicare dictam voluntatem, ex quo de-
prehendantur ex eo, partes noluiſſe aliquid reverti niſi om-
nibus defunctis, ut Alex. *conſ.* 17. *n.* 9. *lib.* 5. Honded. *conſ.* 54.
n. 26. *lib.* 1. Menoch. *conſ.* 632. *n.* 8. Gabr. *conſ.* 66. *n.* 12. *&*
ſeq. ubi de veriori, & communi, *lib.* 1. Cyriac. *contr.* 276.
n. 10. Gratian. *diſcept.* 272. *n.* 14. & idem eſſe, ſi diſtinctum,
quibus deficientibus, Altogr. *conſ.* 11. *n.* 6. *lib.* 2. Seraph. *deciſ.*
161. *n.* 1. *& ſeq.* vel ſi facta locatio duobus, *eorum vita duran-*
te, *dec.* 435. *n.* 4. *& ſeq. p.* 1. *recent.* Cavalet. *dec.* 219. *n.* 3. *&*
ſeq. & generaliter ſtantibus verbis ſimilibus, & æquipollen-
tibus Gratian. *diſcept.* 272. *n.* 27. Seraphin. *dec.* 161. *n.* 1. *&* 2.

Alii verò contrarium ſentiunt, ut Alex. *conſ.* 167. *n.* 4.
lib. 7. Peregr. *conſ.* 30. *n.* 11. *in fin. lib.* 1. Clar. *in §. emphyteuſis*
q. 39. *n.* 4. Craſſ. *in §. jus accreſcendi*, *quæſt.* 25. *num.* 3. Ma-
gon. *dec. Lucen.* 8. *n.* 14. Dunoz. Jun. *dec.* 879. *n.* 3. etiamſi
adſit dictio univerſalis, veluti ſi dictum, *& poſt mortem eo-*
rum omnium, quia adhuc reſolvatur in ſuas ſingularitates,
Oſaſc. *dec.* 110. *num.* 10.

Prima eſt communis, ut teſtatur Gabr. *d. conſ.* 66. *n.* 12. *&*
ſeq. ubi, & eam eſſe veriorem aſſerit *lib.* 1. & fatetur eamdem
eſſe communem etiam Peregr. *d. conſ.* 30. *n.* 11. *in fin. lib.* 1.
66 & veriſſima eſt ſi adſit dictio, *omnium*, nempe ſi dictum,
quòd poſt mortem omnium revertatur, Magon. *dec. Luc.* 8.
n. 14. licèt talis dictio, non ſit ad hoc neceſſaria, juxta te-
nentes primam, quam etiam veriorem in his terminis defi-
cientis dictionis univerſalis, dicit Gratian. *diſcept.* 272.
n. 26. & poteſt intelligi contraria, ut procedat in ultimis vo-
luntatibus, Seraph. *dec.* 161. *in prin.*

Si autem dictum ſit, *mortuo uno vadat ad alium*, res erit 67
clara pro jure accreſcendi, prout è contra, ſi dictum ſit,
quòd *pars præmorientis revertatur ad concedentem*, erit cla-
ra pro ejus excluſione, Gratian. *diſcept.* 272. *n.* 23. ſed ubi
locatio non eſſet pro recipientibus tantùm, ſed etiam pro
eorum filiis, & dictum eſſet, *& decedente aliquo eorum abſ-* 68
que filiis, *ejus pars vadat ad alium*, patebit inductum eſſe
jus accreſcendi in ipſis primis conductoribus, non autem in-
ter eorum filios, Alex. *conſ.* 204. *n.* 4. *lib.* 2. Ruin. *conſ.* 94.
n. 22. *lib.* 3. ſecus ſi dictum, quòd *pars præmorientium de-*
veniat ad ſuperſtites, quia tunc cenſebitur inductum etiam 69
inter filios, Gratian. *diſcept.* 272. *n.* 39. prout etiam ſi di-
ctum ſit, *& eis deficientibus*, quia hæc quoque verba ſunt
apta comprehendere etiam filios, & ideò eorum quoque fa-
vore jus accreſcendi inducunt, ut ſenſit Rot. coram Seraph.
deciſ. 161. *num.* 2. *&* 3.

Præterea ad hoc, ut intret jus accreſcendi ex partium vo-
luntate ſufficit locationem apparere factam pluribus in ſo 70
lidum, inde enim reſultat, quòd uno deficiente remanere
debeat res locata alteri, quia aliàs non haberet rem in ſoli-
dum, & in totum, ſed deficeret, & decreſceret ei pars, quod
eſſet contra mentem, & voluntatem habitam in contractu,
& propterea iſto caſu intrat jus accreſcendi, ſeu potiùs, &
veriùs jus non decreſcendi, quod impedit partem reverti ad
dominum, Dec. *conſ.* 73. *n.* 8. *lib.* 2. Honded. *d. conſ.* 54. *n.* 22.
lib. 1. Giovagn. *conſ.* 35. *n.* 18. ubi quòd hoc clariſſimum eſt,
lib. 2. Ciarlin. *contr.* 135. *num.* 79. Rot. cor. Cocc. *dec.* 1771.
n. 8. & dictum eſt ſupra *n.* 9. ubi alios retuli.

Unde omnia, quæ dicta ſunt ſupra demonſtrare locatio-
nem eſſe factam pluribus in ſolidum, hìc poſſent referri ad
arguendum eſſe locum juri accreſcendi, quæ eſt ratio cur
eodem hoc capitulo hæc omnia tradere volui, animadver-
tendum tamen, non ſufficere ad hunc effectum, ut cenſea- 71
tur inductum jus accreſcendi inter plures conductores,
quòd ipſi ſint obligati in ſolidum ad ſolutionem mercedis,
ſed requiri bona eis in ſolidum eſſe conceſſa, Mantic. *de ta-*
cit. lib. 22. *tit.* 34. *n.* 6. ſed licèt dicta obligatio in ſolidum de 72
ſe non ſufficiat, tamen facit conjecturam, Giovag. *conſ.* 35.
n. 25. *lib.* 2. Seraph. *dec.* 154. *n.* 2. & valdè urgentem, ut dicit
Ruin. *conſ.* 159. *n.* 10. *verſ. tamen alia urgens lib.* 1. quem
ſequitur Decian. *conſ.* 73. *n.* 8. *lib.* 2. non enim eſt æquum,
ut unus teneatur in ſolidum ſolvere, & tamen non debeat
rem in ſolidum habere, & ideò juncta quacumque alia cir-
cumſtantia idem indicante ſufficeret, ut ſenſit Rota *dec.* 435.
n. 7. *p.* 1. *rec.* & poſt eam Bellon. *de jur. accreſc. c.* 6. *q.* 34. *n.* 17.

Et ſufficeret locationem eſſe factam juxta formam alia- 73
rum, & in eis adeſſe clauſulam, *in ſolidum*, ad hoc, ut vi-
gore dictæ relationis cenſeatur repetita, & operetur dari jus
accreſcendi, Giovagn. *conſ.* 35. *n.* 18. *verſ.* 3. *d. emphy-*
teuſis lib. 2.

Et quoniam ſi facta ſit locatio pluribus, & cuilibet eorum 74
cenſetur eis facta in ſolidum, propter virtutem illius dictio-
nis, *cuilibet*, rem cuique in ſolidum tribuentis, ut dictum
eſt ſupra *n.* 35. inde ſequitur, ut locatione dicto modo conce-
pta, intret jus accreſcendi ex prædictis, & in ſpecie ita argu-
mentantur Ruin. *conſ.* 120. *num.* 13. *lib.* 1. Decian. *conſ.* 73.
num. 16. *lib.* 2. Rot. cor. Cocc. *dec.* 1771. *n.* 6. *& ſeq.*

Et quòd dicitur de dictione, *cuilibet*, procedit etiam in 75
dictione, *utrique*, cùm & iſta diſtribuat actum in ſolidum,
ut docet Bart. *in l. penult. C. de impub.* & *in l. hoc articulo*, *ff.*
de hæred. inſt. & ideò idem operatur in hoc propoſito, Curt.
Sen. *conſ.* 49. *n.* 54. Ruin. *conſ.* 159. *n.* 1. *lib.* 1. Decian. *conſ.* 73.
n. 19. *lib.* 2. & idem eſt de aliis ſimilibus dictionibus diſtribu- 76
tivis, Gabr. *conſ.* 86. *n.* 2. *lib.* 1. At controvertitur an talis ſit 77
dictio, *cuique*, nam affirmativam tenuit Anchar. *in conſ.* 245.
n. 4. quem alii ſequuntur, ut infra, ſed reprobatur, quoad
hoc in ſpecie per Alex. *conſ.* 17. *n.* 8. *lib.* 5. ubi dicit dictam
dictionem non eſſe ſignum diſtributivum, ſed collectivum
univerſale, & eum ſequitur Gabr. *conſ.* 87. *n.* 3. ubi latè ex-
cuſat lapſum, Anchar. *lib.* 1. & Giovagn. *conſ.* 35. *num.* 22.
verſ. præterquam, *quòd lib.* 2.

Sed quoniam jus accreſcendi quandoque datur inter pri- 78
mos conductores, & non inter eorum deſcendentes, ut di-
ctum eſt ſupra *n.* 68. & quandoque è contra, non datur inter
primos, & datur inter eorum deſcendentes, Alex. *conſ.* 17.
n. 14. *verſ. nec obſtat illud*, *lib.* 5. Dec. *conſ.* 73. *n.* 14. *lib.* 2. ſequi-
tur non ſufficere adeſſe dictionem prædictam, *cuilibet*, vel,
utrique,

Digitized by Google

utrique, ut cenſeatur inductum jus accreſcendi in toto contractu, & quoad omnes perſonas in eo comprehenſas, quod & dici poteſt generaliter de omnibus aliis verbis, & conjecturis jus accreſcendi indicantibus, ſed debet inſpici, quibus perſonis, ſeu generationibus referatur, ac dici inter eas tantùm inductum jus accreſcendi, non autem inter alias, dum enim hoc jus non venit ex natura diſpoſitionis, quia ut dixi, regulariter in contractibus non datur, inde ſequitur, ut ubi dictio illud importans eſt omiſſa, habeatur pro 79 omiſſa, & remaneat in diſpoſitione juris, ut non detur, prout benè conſideravit Anchar. *conſ*, 245. *n.* 4. ubi proinde cenſuit, quòd ſi conceſſa ſit emphyteuſis duobus fratribus cum copula, & conjunctim, abſque dictione, *cuilibet*, licèt poſteà additum ſit, *& cujuſque eorum generationi*, quia dictio, *cujuſque*, non poteſt referri ipſis fratribus, ſecundùm rationem recti ſermonis, ſed tantùm eorum generationi, inde ſequatur, ut inter ipſas generationes inducat jus accreſcendi, non autem inter ipſos primos fratres, quod & ſequuntur Alex. *conſ.* 13. *n.* 13. *& ſeq. lib.* 5. Bellon. Sen. *conſ.* 20. *n.* 4. Gab. *conſ.* 87. *n.* 3. *verſ. quòd tamen lib.* 1. Aldobrand. *conſ.* 1. *n.* 296. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 34. *n.* 29. Magon. *dec. Lucen.* 8. *n.* 8. Corbul. *de jur. emph. tit. de canſ. privat. ob lin. fin. n.* 88. Grat. *diſcept.* 272. *num.* 32.

Verùm prædicta opinio Anchar. & ſequacium non tranſit 80 ſine contradictione, alii enim contrarium tenent moti ſignanter, quia licèt quoad primos non poſſit operari vis illius verbi diſtributivi, ex quo eſt relatum tantùm ad filios eorum, tamen operatur ſaltem veriſimilis mens concedentis, qui dum voluit inducere jus accreſcendi inter filios, ſibi incognitos, multò magis cenſeri debet idem voluiſſe quo ad primos conductores ſibi notos, & quorum intuitu concedit etiam filiis eorum, nam propter quod unumquodque tale, & illud magis, *auth. multò magis, C. de ſacr. Eccl.* & reſpectu conductorum argumentum magis ſtringit, quia ordinata charitas priùs ſibi providet, quàm aliis, *l. præſes, C. de ſerv. & aqua*, *c. non ſatis* 86. *diſt.* unde dari jus accreſcendi etiam inter ipſos ſtipulantes in caſu prædictor. verborum, & ſimilium adverſus Anch. ſenſit Socc. Sen. *conſ.* 66. *n.* 14. *verſ. ſecundum fundam. lib.* 3. Alciat. *conſ.* 24. *n.* 3. *verſ. præterea, lib.* 3. Ruin. *conſ.* 159. *n.* 10. *lib.* 1. Emilian. *conſ.* 31. *& conſ.* 70. Aldobrand. *conſ.* 68. *n.* 7. *& ſeq. lib.* 1. Scrader. *de feud. p.* 7. *c.* 1. *n.* 18. *verſ. ego tamen*, & latè Giovagnon. *conſ.* 35. *n.* 2. *& ſeq. lib.* 2. *n.* 22. aſſerit, quod ex deductis per Socc. & alios præfatos latiùs examinantes quæſt. quàm facit Anchar. conſtat hanc eſſe veriorem ſententiam, magiſque menti contrahentium amicam, & propterea in judicando amplectendam.

In puris tamen terminis Ancharani non facilè ab ejus opinione recedendum erit, prout nec ipſe Socc. *in d. conſ.* 66. videtur abſolutè recedere, dum *in d. n.* 14. *poſt med.* dicit, quòd quidquid dicendum eſſet in ipſis primis conductoribus, in 81 caſu ſuo agebatur de filio, cui facta erat conceſſio inſolidum. Sed animadvertendum erit diligenter quomodo concepta ſint verba, ac ad alias circumſtantias, & conjecturas, & conſiderandum ſi illa dictio diſtributiva verè determinet tantùm filios, vel etiam ipſos primos conductores, uti ſi eadem oratione ponantur tam ipſi primi quàm eorum filii, & eodem verbo æqualiter regantur, quia tunc dicendum erit, eam æquè quoad omnes determinare, & jus accreſcendi inducere, ut probat idem Soccin. *d. conſ.* 66. *n.* 14. *in princip.* & Giovagnon. *conſ.* 35. *n.* 21. *lib.* 2. Prout etiam ſi additum ſit aliquod aliud verbum aptum comprehendere etiam primos, 82 uti ſi poſtquam dictum, *& eorum*, *& cujuslibet eorum generationi*, additum eſſet, *& perſona*, quia verbum, *perſona* non poteſt referri generationi, & ſic intelligendum eſſet de ipſis ſtipulantibus, & neceſſe eſſet dictionem, *cujuslibet*, etiam ad eos referri, ut latè probat Dec. *conſ.* 73. *n.* 16. *cum duob. ſeq. lib.* 2.

Præterea dictio *cujuslibet*, relata tantùm ad filios, opera-83 bitur eorum favore, nedum poſtquam hinc inde filii ſucceſſerint, & ſic inter eos, ſed etiam ut filio unius accreſcat, ſeu non decreſcat portio patrui ſine filiis decedentis, dum ipſi tribuit rem in ſolidum, Socc. Sen. *d. conſ.* 66. *n.* 14 *poſt med. verſ. præterea quidquid dicendum*, *lib.* 3. & dum hoc modo nepos quodammodo ſuccedit patruo, ita & è contra, ſi evenerit unum ex fratribus dicto modo ſtipulantibus decedere cum filio, qui in parte ſua ſuccedat, ac poſtmodùm abſque filiis vivente adhuc Patruo decedat, ejus portio non revertetur ad locantem, ſed accreſcet Patruo ad æqualitatem ſervandam, ut in ſpecie conſulit Ruin. *conſ.* 12. *n.* 5. *& ſeqq. lib.* 1.

84 Conjecturam autem, quòd partes voluerint intrare jus accreſcendi etiam inter primos ſtipulantes, tam in præfato caſu, quàm etiam generaliter loquendo, faciet non ſolùm

ſi uterque obligavit ſe in ſolidum ad mercedes, ut dictum eſt ſupra *n.* 72. ſed etiam ſi conventum, quod ubi unus abſens non ratificaret, alteri acquireretur etiam ejus rata, Rot. cor. Seraph. *dec.* 154. *n.* 2. & ſolitum ita concedendi, ut jus accreſcendi locum habeat Giovagnon. *conſ.* 35. *num.* 30. ubi & quòd pro ſolito ſufficit una conceſſio quadraginta annis ſervata, *lib.* 2. Et obſervantia ſubſecuta, quia videlicet dum evenit caſus deficientiæ unius ex conductoribus, Dominus recepit integras mercedes ab alio, Giovago. *eodem conſ.* 35. *n.* 29. Seraph. *dec.* 154. *n.* 2. *ad fin.* & ponderatur etiam circumſtantia, quòd nullus ex ſtipulantibus tempore conceſſionis filios haberet, ex quo facile eſſet non omnes illos ſuſcepturos fuiſſe, & inveriſimile, quòd voluerint partem decedentis abſque eis reverti ad dominum, ut per Gabr. *conſ.* 66. *n.* 4. *lib.* 2. & Giovagnon. *conſ.* 35. *num.* 28. *lib.* 2. penès quos alias conjecturas require, & pleniorem caſuum diſtinctionem, ac hujus materiæ explicationem penès Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 34. ac alios cumulatos per Bonden. *collect.* 35. *n.* 10. *& ſeq.* & generaliter in hac materia recurſum habet ad pleniſſimum tractatum, ſimulque doctiſs. Joannis Antonii Belloni, quia cùm ſit ampliſſima, non expedit hic omnia inſerere.

De effectibus locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Dominium non transfertur per locationem.*

2 *Locatio non tribuit ullum jus in re locata conductori, ſed tantum actionem perſonalem adverſus locatorem, ut patiatur frui re.*

3 *Decl. procedere in locatione ad modicum tempus.*

4 *Locatio ad tempus longum transfert dominium utile in conductorem.*

5 *Contrarium tenent aliqui, ſed prædicta eſt verior.*

6 *Decl. non transferri dominium utile per locationem ad modicum tempus factam à privato, ſecus ſi factam à Principe, vel à Fiſco.*

7 *Decl. 2. ut quod dicitur per locationem ad longum tempus transferri dominium utile, procedat ſi locetur fundus, ſecus ſi locetur aliquod jus percipiendi ex eo.*

8 *Decl. 3. non transferri dominium, ſi locatio fiat ab aliquo illud tantum habente.*

9 *Contrarium, quòd adhuc transferatur.*

10 *Diſtingue, ut ſi primo conductori remaneant reliquiæ locationis, procedat prima opinio, ſecus è contra.*

11 *Quomodo intelligatur remanere reliquias locationis primo conductori, & n. 12.*

13 *Decl. 4. non transferri dominium utile per locationem ad longum tempus, ſi partes aliter convenerint.*

14 *Lim. d. declarationem, ut procedat, ſi locatio fiat per eum, cui alienatio non ſit prohibita, aliàs ſecus.*

15 *Decl. 5. ut dominium acquiſitum per locationem ſit reſolubile per inobſervantiam pactorum, vel finem locationis.*

16 *Decl. 6. eſſe neceſſariam ad translationem dominii rei traditionem.*

17 *Ampl. ut pactum, quòd transferatur dominium, ſine traditione non valeat.*

18 *Lim. in locatione facta per Principem.*

19 *Ampl. limitationem ſive conceſſio fiat per privilegium, ſive per contractum.*

20 *Lim. 2. ſi locatio ſit facta Eccleſiæ.*

21 *Lim. 3. ut non requiratur traditio actualis, ſed ſufficiat etiam ficta, ut per clauſulam conſtituti.*

22 *Non tamen ſufficiunt verba,* dedit, & aſſignavit, *niſi locatio facta ſit in conſpectu rei.*

23 *Lim. 4. ſi locator patiatur, quod conductor rem apprehendat.*

24 *Ampl. limitationem, ut non ſufficiat conductorem reperiri in poſſeſſione, quia præſumitur locatorem præſtitiſſe patientiam.*

25 *Locatio quandoque habet vim traditionis, & dominium transfert non in conductorem, ſed in locatorem, ſi dominus rem vendat, & deinde conducat.*

26 *Decl. 7. ut transferat dominium utile locatio ad longum tempus facta, non autem ſi adſit privilegium non expellendi inquilinos.*

27 *Hebræi ex Conſtitutionibus Apoſtolicis ſunt incapaces acquiſitionis dominii.*

28 *Poſſeſſio an transferatur per locationem ſunt jura hinc inde pugnantia.*

K 2 29 *Decla-*

Digitized by Google

29 *Declaratur tamen, ut transferant ſimplicem detentationem, ſeu poſſeſſionem naturalem impropriam.*
30 *Intellige procedere in locatione ad modicum tempus, non autem in locatione ad longum, quæ transfert poſſeſſionem naturalem.*
31 *Poſſeſſio, ſeu detentatio, ut transferatur per locationem, requiritur traditio vera, vel ficta.*
32 *Clauſula conſtituti transfert veram poſſeſſionem.*
33 *Et tam civilem, quam naturalem.*
34 *Decl procedere ſi adſit cauſa habilis, & ſit de natura cõtractus, in quo apponitur, ut poſſeſſio transferatur.*
35 *In locatione transfert detentationem, non autem poſſeſſionem.*
36 *Poſſeſſio transfertur per traditionem verbalem in conſpectu rei factam.*
37 *Decl. non procedere, ſi adſit in poſſeſſione.*
38 *Poſſeſſio non transfertur etiam per actualem traditionẽ, alio in poſſeſſione exiſtente, quod ſecus eſt in dominio.*
39 *Poſſeſſio per locationem transfertur in locatorem, ſi dominus rem vendat, & deinde conducat.*
40 *Decl. procedere ſi locator ſciat.*
41 *Poſſeſſionem ad acquirendam requiritur mandatum ſpeciale.*
42 *Nec ſufficeret locationem fieri per conſanguineum.*
43 *Traditio ficta per clauſulam conſtituti non ſufficit ad transferendam poſſeſſionẽ in locatione, ſub conditione.*
44 *Litem movens ſuper re locata citando ſolum conductorem nulliter agit.*
45 *Lim. ſi agatur de ſola poſſeſſione naturali.*
46 *Citationes dirigendæ ſunt in eum de cujus intereſſe principaliter agitur, nec neceſſe eſt citare eum, quem negotium tangit ſolum in conſequentiam.*
47 *Abſens per decennium amittit poſſeſſionem.*
48 *Decl. non procedere in poſſeſſione rei locatæ.*
49 *Ampl. etiamſi dominus per decennium mercedem non perceperit.*
50 *Ingrediens poſſeſſionem rei locatæ non privat dominum poſſeſſione ſua, niſi conductorem expellat.*
51 *Ingrediens poſſeſſionem rei locatæ, & expellens conductorem privat dominum etiam ignorantem poſſeſſione ſua tam naturali, quàm civili.*
52 *Decl. ad hoc neceſſariam eſſe expulſionem omnium conductorum.*
53 *Et neceſſaria eſt expreſſio, quòd fuerint expulſi omnes.*
54 *Sufficit tamen, quod nominentur conductores expulſi ad hoc, ut præſumantur omnes, & qui dicit alios adeſſe, probare debet.*
55 *Bona inquilinorum ſunt ejicienda à fundo ad effectum prædictum acquirendi ejus poſſeſſionem, ſecundum aliquos.*
56 *Contrarium verius.*
57 *Coloni expellendi ſunt à conſpectu fundi ad acquirendam ejus poſſeſſionem.*
58 *Intellige ita expellendos eſſe, ut difficilis reddatur eis aditus ad fundum.*
59 *Conductor ſi rem vendat, & penſionem vero domino, ac emptori ſolvat, non privatur dominus poſſeſſione.*
60 *Conduct. tradens alteri poſſeſſionem privat ea dominum.*
61 *Decl. requiri traditionem veram, nec ſufficere clauſulam conſtituti, vel conductionem ab alio.*
62 *Decl. 2. requiri traditionem eſſe ex juſta cauſa factam.*
63 *Subdeclara declarationes procedere in locatione ad tempus breve.*
64 *Recognitio in dominum facta per conductorem de alio, non privat verum dominum ſua poſſeſſione.*
65 *Ampl. etiamſi ultra recognitionem conductor ſolvat fructus eidem.*
66 *Decl. ut ſi dominus ſciat recognitionem alterius debeat ſtatim reclamare, aliàs negligendo eam amitteret.*
67 *Decl. 2. non ſufficere recognitionẽ in dominum, ſi poſſeſſio ſit plena, ſecus ſi vacua, uti quia dominus deceſſerit.*
68 *Domino mortuo, quomodo continuetur ejus poſſeſſio in hærede mediante conductore.*
69 *Decl. 3. ut neceſſaria ſit expulſio conductorum, cùm quis ingreditur poſſeſſionem propria auctoritate, ſecus autem ſi auctoritate Judicis.*
70 *Intellige ſi Judex ritè, & rectè proceſſerit.*
71 *Sufficit tamen injuſtitiam non eſſe patentem ad hoc, ut adverſus immiſſum auctoritate Judicis non poſſit dari manutentio.*
72 *Locatio non probat dominium locatoris.*
73 *Res aliena locari poteſt.*
74 *Ampl. ut nec locatio antiqua probet dominium locantis.*
75 *Ampl. 2. ut neque contra conductorem dominium probet.*
76 *Decl. ut non propterea poſſit conductor controvertere dominium locatoris ante rei reſtitutionem.*
77 *Decl. 2. procedere ſi agatur de dominio principaliter ad effectum rei vindicationis, ſecus ſi incidenter ad effectum conſequendi poſſeſſionem.*
78 *Dominium requirit probationem plenam, quando agitur de eo principaliter, ſecus autem, quando agitur de eo incidenter.*
79 *Lim. ut locatio probet dominium ad quemcumque effectum, ſi concurrant ſolutiones mercedis per longum tempus.*
80 *Decl. longum tempus debere eſſe per triginta annos.*
81 *Lim. 2. concurrentibus aliis adminiculis urgentibus.*
82 *Probatio quæ fit per præſumptiones, & conjecturas, eſt vera, & propria probatio.*
83 *Locatio, ſeu inveſtitura juncta ſolutioni canonum, & laudemii, & aliis adminiculis non ſufficit ad probandum dominium ad effectum devolutionis.*
84 *Contr. ſi inveſtitura ſit facta tamquam de re propria, & adminicula urgent.*
85 *Decl. primam opinionem ſuſtineri ſi in inveſtitura non ſit facta mentio dominii, vel adſit ſuſpicio, quòd conceſſio ſit de re aliena.*
86 *Ex qualitate perſonarum, & aliis circumſtantiis ceſſat ſuſpicio, quòd locata fuerit res aliena.*
87 *Adminicula ad prædictum effectum urgentiora requiruntur ubi agitur de caducitate in pœnam, quam ubi agitur de ea ob lineam.*
88 *Locatio ab uno facta alieno nomine probat dominium illius contra locantem.*
89 *Poſſeſſio probantis non probatur per locationem.*
90 *Decl. procedere contra tertium, ſecus autem contra conductorem.*
91 *Ampl. ut non ſolùm probet contra conductorem, ſed etiam contra heredem, & ab eo cauſam habentes.*
92 *Lim. ſi cauſam habens à conductore habeat etiam ſimul cauſam à tertio.*
93 *Lim. quòd dictum eſt probare poſſeſſionem contra tertium, non procedat in antiquis.*
94 *Decl. antiquum dici inſtrumentum ad hunc effectum, ſi excedat metam ſexaginta annorum.*
95 *Lim. 2. ſi deducatur probatio contra tertium, qui non poſſideat.*
96 *Lim. 3. ſi cum locatione concurrat perceptio penſionum in ea conventarum.*
97 *Decl. procedere ſi locator receperit poſſeſſionem ab ipſomet conductore.*
98 *Decl. non ſufficere ad probandas receptiones penſionum ſolas confeſſiones de recepto.*
99 *Decl. 3. non ſufficere promiſſionem de ſolvendo unà cum locatione.*
100 *Decl. 4. non ſufficere locationem cum perceptione penſionum, ubi conſtat de poſſeſſione alterius.*
101 *Lim. 4. ut locatio probet poſſeſſionem locantis, ſi cum ea concurrat detentatio rei per conductorem.*
102 *Lim. 5. ut locatio non ſit unica, ſed plures.*
103 *Lim. 6. ſi conductor afferat ſe nomine locatoris poſſidere.*
104 *Lim. 7. generaliter ſi cum locatione concurrant adminicula, quòd locator poſſederit.*
105 *Ampl. procedere, etiamſi non conſtet de effectuatione locationis.*
106 *Adminiculum, quod locator poſſideret, eſt, ſi ipſe, vel ejus filii rem vendiderint.*
107 *Fructuum perceptorum quantitas probatur per locationẽ.*
108 *Poſſeſſio retenta ſufficit ad arguendam perceptionem fructuum.*
109 *Locatio probat quantitatem fructuum non ſolùm pro tempore pro quo duravit, ſed etiam pro annis futuris.*
110 *Fructus liquidantur à ſolito.*
111 *Locationes ſi non appareant terminatæ per dimiſſionem bonorum, poſſunt cenſeri continuatæ etiam poſt tempus in eis præſcriptum.*
112 *Clauſula,* donec &c. *eſt repetitiva.*
113 *Lim. quòd dictum eſt locationes probare quantitatem fructuum ultra tempus, quo durant, ſi adſit aliqua ratio, cur in ſolidum non poſſit fieri fundamentum.*
114 *Valor Beneficii non probatur per locationem bonorum ejuſdem.*
115 *Ad convincendum verum valorem Beneficii deducenda ſunt onera.*

116 *Loca-*

116 *Locatio poteſt eſſe facta pro majori penſione propter affectionem conductoris.*

117 *Valor beneficii probatur per locationes, ſi in eis comprehenſa ſunt onera, & ceſſet ratio affectionis conductoris.*

118 *Idem ſi cum locatione concurrant adminicula.*

119 *Locationes bonorum Beneficii licèt non probent verum valorem, excuſant à pœna Reg. Cancellariæ de vero valore exprimendo.*

120 *Valor bonorum non probatur per locationes.*

121 *Fructus viginti annorum cõſtituunt verum valorem rei.*

122 *Præſumptionum multiplicatio, & quòd una aliam pariat, non admittitur in jure.*

123 *Jactare ſuum nemo præſumitur.*

124 *Valor rei eſt, quo communiter vendi poteſt.*

125 *Argumentum valoris à quantitate fructuum ad rationem quinque pro centenario eſt fallax, & in multis non procedit.*

126 *Juriſdictionalium bonorum valor æſtimari ſolet ex fructibus ad rationem duorum pro centenario plus, & minus ſecundùm qualitatem juriſdictionis.*

127 *Miniſtri neceſſarii exercitio juriſdictionis Eccleſiaſticæ gaudent exemptione à juriſdictione laicali.*

128 *Famuli clericorum an gaudeant exemptione à juriſdictione laicorum, ſunt hinc inde opiniones.*

129 *Conciliantur prædictæ opiniones, ut famuli neceſſarii exemptione gaudeant, ſecus autem non neceſſarii.*

130 *Exemptio familiarium Clericorum non reperitur in jure expreſſa.*

131 *Quod non licet facere directè, nec per indirectum permitti debet.*

132 *Litteræ familiaritatis ſola non tribuunt exemptionem.*

133 *Familiares militum neceſſarii utuntur privilegio ipſorum militum.*

134 *Famuli ſcolaſticorum non neceſſarii, non gaudent privilegio eorumdem.*

135 *Servientes dietim, vel modicum tempus etiamſi neceſſarii ſint, non gaudent privilegio.*

136 *Conductores bonorum Eccleſiæ non ſunt exempti ab oneribus merè perſonalibus, nec merè re alia ſubire tenentur.*

137 *Conductores bonorum Eccleſiæ teneri ad onera mixta quæ imponuntur perſonæ prò rebus, tenent aliqui.*

138 *Contrarium tamen tenendum, & n. 139.*

140 *Lim. procedere in locatione ad modicum tempus, ſecus in emphyteuſi.*

141 *Decl. limitationem, ut non poſſint imponi emphyteutæ Eccleſiæ munera ſordida, ſicut nec emphyteutæ Fiſci, & Principis.*

142 *Decl. 2. ut gravari poſſit emphyteuta Eccleſiæ reſpectu ejus fructus qui ſupereſt deducto canone, qui ſolvitur Eccleſiæ.*

143 *Lim. 2. quo ad onera impoſita ipſis fructibus à ſolo ſeparatis, ut eſt gabella, quæ ſolvitur ad portam Civitatis, quam effugere non poſſent conductores bonorum Eccleſiæ.*

144 *Conductor de jure communi prælationem non habet in emptione rei.*

145 *Romæ olim dabatur dicta prælatio ex quodam decreto Camerali, nunc datur ex conſtitutione Gregoriana.*

146 *Conſtitutio dans dictam prælationem fundatur in æquitate.*

147 *Conſtitutio præfata eſt juris communis correctoria, & ideò non extendenda.*

148 *Non tamen eſt exorbitans.*

149 *In Bulla Gregorii concedente prælationem inquilinis decernitur, omnia in ea contenta eſſe favorabilia.*

150 *Bulla præfata concedit prælationem ſolùm inquilinis.*

151 *Venditio ad vitam, eſt vera, & propria venditio, & in ea habet locum prælatio conceſſa in venditione.*

152 *Decl. tamen attendi debere mentem ſtatuentium.*

153 *Hæreditatis aditio, an inducatur per locationem rei hæreditariæ, eſt quæſtio controverſa.*

154 *Tenenda tamen regulariter negativa.*

155 *Aditio hæreditatis, ut inducatur requiritur actus, qui citra jus, & nomen hæredis fieri non poſſit.*

156 *Limit. ut non inducat aditionem hæreditatis locatio ad breve tempus, ſecus autem locatio ad longum.*

157 *Lim. 2. ſi locatio fuit facta tamquam ab hærede, ſeu de re tamquam ſua.*

158 *Decl. non procedere ſi habeat alium titulum nuncupandi rem ſuam.*

159 *Uſufructuarius dicitur dominus.*

160 *Decl. 2. ut non ſufficiat eſſe creditorem defuncti.*

161 *Intellige, ſi non habeat rem locatam in pignus.*

162 *Limit. 3. in hæreditate paterna.*

163 *Locatio bonorum hæreditariorum licèt non importet per neceſſe aditionem hæreditatis, tamen facit inditium, quòd unà cum aliis ſufficit.*

164 *Filius non præſumitur hæres, quando ipſe non allegat ſe hæredem, ſed tertius.*

165 *In probatione voluntatis, & animi, quæ de ſe non probant, juncta juvant.*

166 *Lim. 4. ut ſufficiat quilibet actus unà cum locatione.*

167 *Ampl. ut ſufficiat non factum, uti ſolutio debiti cum hæreditate.*

168 *Hæreditas non damnoſa faciliùs præſumitur adita.*

169 *Hæres faciens actus dubios compellitur declarare, an fecerit animo adeundi, & ejus dicto ſtatur.*

170 *Lim. 5. ſi nulla adeſſet cauſa, vel neceſſitas locandi.*

171 *Decl. ut in caſibus in quibus per locatione inducitur aditio, ut procedat in volente liberè contrahere, & adire.*

172 *Aditio hæreditatis requirit ſolemnitates neceſſarias in contractibus.*

173 *Ampl. non ſufficere locationem eſſe factam cum ſolemnitatibus.*

174 *Teſtes præſumuntur idonei, ſi contrarium non probetur.*

175 *Conductor non eſt teſtis idoneus pro locatore.*

176 *Nec è contra locator non eſt teſtis idoneus, pro cõductore.*

177 *Lim. 1. procedere in conductore prædiorum ruſticorum, non in conductore domus.*

178 *Lim. 2. procedere in colono partiario.*

179 *Lim. 3. ſecundum aliquos procedere in colono adſcriptitio, qui non poteſt ad ſui libitum diſcedere.*

180 *Lim. 4. non procedere in colonis noſtrorum temporum.*

181 *Lim. 5. ut de conſuetudine contrarium ſervetur.*

182 *Decl. ut ſi conductor poſſit mediante conductione dici familiaris, & domeſticus teſtatoris repellatur à teſtificando, ſecus è contra.*

183 *Et requiritur dominum poſſe ei imperare.*

184 *Locatores operarum ſuarum non ſunt idonei teſtes pro conductoribus earum.*

185 *Conductor qui non poteſt dici familiaris locatoris, adhuc non poteſt eſſe teſtis pro eo, ſi habeat intereſſe in cauſa.*

186 *Teſtis intereſſatus non probat, ſi veritas aliundè haberi poſſit.*

187 *Lim. in intereſſe merè ſecundario.*

188 *Decl. 2. ut licet conductor non repellatur teſtificando, adhuc minuatur ejus fides arbitrio Judicis.*

189 *Intereſſe teſtis ad hoc ut repellatur quantum eſſe debeat, ſtatur arbitrio Judicis.*

190 *Conductor minimè, vel ubi agitur de re minima eſt idoneus teſtis.*

191 *Teſtis defectus, quòd ſit conductor, ſuppleri poteſt qualitate perſonæ.*

192 *Et ſuppleri etiam poteſt numero.*

193 *Et qualitate alterius teſtis.*

194 *Et ex eo quòd ſit approbatus ab altera parte.*

195 *Cõductor domus exiſtentis in Parochia, in qua Parochiani præſentant Parochum, an præſentare debeat, vel ne.*

C A P U T XXVII.

Vidimus quomodo intelligatur facta locatio, nunc videndum quid ipſa operetur, & non eſt dubium, eam tribuere conductori uſum rei locatæ, quia hoc patet ex ipſa ejus definitione ſuprà poſita *in cap.* 1. & quomodo conductor uti poſſit, & debeat, dicam infra *cap. proximo*, ſed de 1
aliis quibuſdam quærendum eſt, & primò an transferat dominium rei locatæ, & regula eſt pro negativa, quia non ſolet locatio dominium mutare, ut dicit Ulpian. *in l. non ſolet 42. ff. locat.* & concordant alia jura relata per Mant. *de tacit. lib. 5. tit. 7. n. 3.* & Rot. *dec. 351. n. 5. par. 11. rec.*

Imò fortiùs locatio non ſolùm non transfert dominium 2
in conductorem, ſed ulteriùs nullum tribuit ei jus in re locata, ſed tantummodò tribuit ei actionem perſonalem adverſus locantem, ut frui patiatur re illa, Bart. *in l. emptorem 9. n. 1. C. locat.* Gomeſ. *var. reſ. tom. 2. c. 3. n. 9.* Rot. coram Caval. *deciſ. 612. n. 2.*

At hæc procedunt in locatione ordinaria ad modicum 3
tempus; nam ſi locatio fiat ad longum tempus, alteratur ejus natura, & transfertur Dominium utile, remanente ſolùm
directo penès locatorē *l. 1. & 2 ff ſi ag. vect. vel emph. petat.* & 4
concludunt, Bart. *in l. 1. §. Quòd autem, n. 4. ff. de ſuperf.* Alex.

conſ. 112. *num.* 3. *lib.* 1. Caroc. qui infinitos propè congerit,
& in puncto juris veriorem opinionem dicit, *de locat. & conduct. ſub tit. de locatione ſine tempore*, *quæſt.* 13. *num.* 5.
Seraphin. *dec.* 272. *num.* 8. *& dec.* 286. *num.* 3. Buratt. *deciſ.*
334. *n.* 14. Rot. *dec.* 182. *n.* 10 *part.* 6. *rec.*
5 Et licèt non deſint, qui hanc ſententiam impugnent, di-
centes hanc diſtinctionem inter conductorem ad breve, &
ad longum tempus non reperiri aliqua lege conſtitutam, &
fieri à ſcribentibus ſine lege, ſine auctore, & ſine ratione, ut
ſignanter Conan. *in ſuis comment. jur. lib.* 7. *c.* 12. & Pinell. *in l.*
1. *p.* 3. *n.* 66. *C. de bon. mater.* & ante eos Cuman. *in l. Codicil-
lis*, *§. inſtituto*, *n.* 3. *ff. de legat.* 1. tamen ab eâ non videtur
recedendum non ſolùm, quia eſt communiter recepta, ſed
etiam quia pro ea eſt text. *in l.* 1. *§. quod autem ait*, *ff. de ſu-
perficieb.* in illis verbis, *& ſanè cauſa cognita ei*, *qui non
ad modicum tempus conduxit ſuperficiem*, *in rem actio compe-
tit*; cui licèt Pinell. reſpondere conetur dicendo ſpeciale eſſe
in conductore ſuperficiei, ex quo ſuperficiarius ſit, qui in
ſolo alieno ædificat conducta ſuperficie, *l. obligationum*, *ff.
de action. & oblig. l. fin. ff. de ſuperfic.* & ideò adſit in eo favor
publicus, ne Urbes deformentur ruinis, ſed ornentur ædifi-
ciis, talis reſponſio non ſatisfacit, quia idem favor æquè
conſiderari poterat in conductore ad modicum tempus ædi-
ficante, & tamen textus prædictus loquitur tantùm de eo,
qui conduxit ad longum tempus, & ei tantùm competere
actionem in rem, undè convincitur, rationem Pinelli non
eſſe bonam, prout latiùs eam diluit, ac omnibus aliis reſpon-
det Garz. *de expenſ. c.* 14. *n.* 3.
Declaratur tamen prædicta diſtinctio inter locationem
6 ad modicum, & locationem ad longum tempus, ut proce-
dat in locatione facta à privato, ſecus autem in locatione rei
publicæ facta à Principe, vel Fiſco, quia in iſta quamvis ad
modicum tempus facta transfertur dominium utile in con-
ductorem, & datur ei actio utilis in rem eodem modo, ac in
locatione ad longum tempus facta à privato ad tex. *in l.* 1. *&
ibi Gloſ. in ver. conduxeris*, *& DD. ff. de loc. pub.* Fruen. Ruin.
conſ. 216. *n.* 2. *verſ. & quia dictum*, *lib.* 1. latè Grat. *diſcept.* 357.
n. 15. *& ſeqq.* Everar. *in loco* à Feud. *ad emphyteuſ. n.* 52. *&*
53. Scapuccin. *de ſingul. ſucceſs. ampliat.* 8. *n.* 8. & licèt con-
trarium ſenſerint Pett. Barboſ. *in l. filius familias*, *§. fin. n.*
38. *ff. ſol. matr.* & Cevall. *commun. contra com. qu.* 756. *num.*
74. *ad med.* tamen iſta eſt verior, & communior, ut probat
Pinell. *de bon. mater. in l.* 1. *par.* 3. *n.* 67. *ad fin. &* 68.
Præterea ſecundum membrum diſtinctionis, quòd vide-
licet in locatione ad longum tempus transferatur domi-
nium utile, declaratur pluribus modis, & primò, ut proce-
dat, quando locatur aliquis fundus, ſecus autem ſi locetur
7 aliquod jus percipiendi, ſive fructus ex fundo, ſive annua
præſtatio, ſive quid ſimile, quia tunc non transfertur domi-
nium ipſius rei, ut dictum eſt *in c.* 4. *An locatio ſit alienatio*,
& maximè, ubi ex verbis contractus deducitur ita ſenſiſſe
partes, ut ibidem, *& in cap.* 14. *de locatione rerum Eccleſiæ*,
§. 5. quibus locis diverſas auctoritates adduxi, quibus nunc
addo Ruin. *conſ.* 216. *n.* 5. *ad fin. verſ. præterea dici poſſet*, *lib.* 1.
& Caroc. *de loc. & conduct. ſub tit. de loc. ſine temp. q.* 13. *n.* 9.
8 Secundò declaratur eadem concluſio, ut ſi fiat locatio ad
longum tempus per habentem ſolum dominium utile, puta
per emphyteutam, tunc non transfertur dominium ipſum
utile plenum, & abſolutum, ita ut nihil remaneat apud ip-
ſum locantem, ſed transfertur dominium utile ſubalter-
num, Corbul. *de jur. emph. tit. de cauſ. priv. ob non ſolut.*
Canon. *ampl.* 20. *n.* 2. ubi ait non eſſe inconveniens, quòd
tale dominium ſit apud plures diverſis reſpectibus, ſenſit Jaſ.
in l. 2. *n.* 152. *C. de jur. emphyt.*
Et licèt contrarium, quòd ſi primus conductor ita ſublo-
9 cet, neque dominium, neque poſſeſſio penès eum remaneat
tenuerunt alii, & ſignanter Ruin. *conſ.* 168. *n.* 10. *ad fin. lib.*
1. Rimin. Sen. *conſ.* 124. *n.* 7. *& conſ.* 380. *n.* 11. ubi quòd hæc
eſt natura contractuum emphyteuticorum, & ſi emphyteu-
ta alteri concedat in emphyteuſim, nihil ei remaneat.
10 Fœdere tamen diſtinctionis conciliantur iſtæ opiniones,
ut prima procedat in caſu quo ſublocanti remaneant aliquæ
reliquiæ emphyteuſis, ſeu locationis, puta quia remaneat ei
aliqua pars penſionis, quam in majori quantitate ſibi ſolvit
ſubconductor, vel aliqua pars rei, quia non totam ſublo-
cavit, vel etiam aliqua pars temporis, quia non pro tanto
tempore ſublocavit pro quanto ipſe conduxit, vel aliud ſimi-
le, aliàs procedat ſecunda, ut poſt Caldaſ. *de renov. emph.
lib.* 1. *q.* 13. *n.* 20. *& ſeq.* declar. Rota *dec.* 182. *n.* 8. *par.* 6. *recent.*
11 Verùm hæc diſtinctio non ita rudiker ſumenda eſt, ſed at-
tendendus ejus ſenſus, qui eſt, ut ſi primo emphyteutæ re-
maneant reliquiæ emphyteuſis, quia non totaliter ſe illa
ſpoliaverit, totumque ejus jus ceſſerit, tunc remaneat ei do-
minium utile, ſecus è contra, unde hæc quæſtio tota pen-
det à dignoſcendo quid actum, & non ſufficeret ad arguen-
dum retentionem dominii, quòd emphyteuta retinuiſſet
aliquam partem penſionis, ſi è contra concurreret, quòd ſub-
locatio facta eſſet de conſenſu domini, quòdque ſecundus
emphyteuta ipſum dominum recognoviſſet, & ab eo inter
ſuos emphyteutas ſcriptus fuiſſet, quia tunc dicta penſio re-
ſervata primo, deberetur ei actione perſonali, non autem
in recognitione dominii, aut reliquiarum emphyteuſis, ut
tradunt Socc. Sen. *conſ.* 256. *col.* 2. *verſ. ſed præmiſſis nõ obſtan-
tibus*, *lib.* 2. Corb. *de cauſ. priv. ob non ſol. Can. ampliat.* 20. *n.* 3.
Et è contra ad hoc, ut nihil remaneat ſubemphyteutican-
ti neceſſe eſt, quòd expreſsè dicat ponere ſubemphyteutam 12
in locum ſuum, & accedat conſenſus domini directi, aliàs
ſimpliciter ſubemphyteuticando etiam totam rem, & cum
eadem penſione remanet emphyteuta, & retinet dominium
utile, & aliud utile inferiùs formatur etiam in accipiente,
ut declarat Valaſc. *de jur. emph. q.* 13. *num.* 12. & his terminis
nullius juris, nulliuſque actionis ſuper bonis ſublocatis re-
tentæ loquitur Rota, *in d. dec.* 182. *p.* 6. *rec.*
Declaratur tertiò dicta concluſio, quòd per locationem 13
ad longum tempus transferatur utile dominium, ut non
procedat, ſi partes aliter expreſsè convenerint, videlicet de
eo non transferendo, quia valet talis conventio, & operatur
illud non transferri, Bald. *in l. Cod. §. inſtituto*, *ff. de l.* 2. *&
in c. litteris*, *n.* 6. *de dilat.* Ruin. *conſ.* 57. *n.* 9. *lib.* 1. Caroc.
de loc. ſub d. tit. de loc. ſine temp. q. 13. *n.* 6. Mantic. *de tac. lib.*
5. *tit.* 7. *n.* 1. *& ſeq.* ubi plura adducit ad comprobationem va-
liditatis hujus pacti, Boer. *dec.* 234. *n.* 2.
Limitanda tamen eſt hæc declaratio, ut procedat quate-
nus locatio cum dicto pacto fiat per eum, cui alienatio non 14
ſit prohibita, quia tunc locator eſt magis rei ſuæ moderator
& arbiter, & proinde poteſt circa eam quodcumque pactum
inire abſque aliqua fraudis ſuſpicione, at ſi ſit prohibitus a-
lienare, & locet ad longum tempus, & in locatione apponat
pactum præfatum, cenſetur illud apponere in fraudem dictæ
prohibitionis, & nihil operatur, Bald. *in c.* 1. *in princ. de pro-
hibit.* Feud. *alien* per Frideric. & ibid. Afflict. *n.* 61. *& ſeq. &*
66. & latè plur. add. probat. Mant. *de tac. d. lib.* 5. *tit.* 7. *n.* 66. *&
ſeq.* quoties enim in fraudem legis fit, non valet quod factum
eſt, dicit text. *in l. ſi libertus minorem poſt princ. ff. de jur. patr.*
Declaratur quartò, ut tale dominium acquiſitum per lo- 15
cationem ſit reſolubile per inobſervantiam pactorum, vel
finem locationis, non autem perpetuum, Soc. Jun. *conſ.* 56.
n. 12. *& conſ.* 63. *n.* 16. *ad med. lib.* 2. Caroc. qui alios alle-
gat *d. qu.* 13. *num.* 17.
Declaratur quintò, ut, quòd dictum eſt locationem trans-
ferre dominium utile, intelligatur ſequuta traditione, eſt 16
enim traditio ad hoc omninò neceſſaria, quia per eam pro-
priè transfertur dominium, non per ſolum contractum, *l. tra-
ditionibus* 20. *C. de pact. l. ſi ager.* 5. *ff. de rei vind.* Ser. *dec.* 783.
n. 13. Coc. *dec.* 49. *n.* 5. Buratt. *dec.* 861. *n.* 1. quod eſt adeò ve-
rum, ut valeat argumentum, non fuit probata traditio, er-
go nec dominium, Rot. cor. Verall. *dec.* 280. *n.* 3. *p.* 1. & pactum 17
quòd transferatur dominium, ſine traditione ſit invalidum,
Surd. *conſ.* 52. *n.* 75. *& ſeqq.* Giurb. *dec.* 80. *n.* 15. *poſt princ.
verſ. quia ſequuta*, Rota in Romana venditionis Capſulæ
cor. Pænia, *impreſſ. penès Marcheſ. p.* 3. *fol.* 111. *n.* 9.
Niſi fortè locatio ad longum tempus facta ſit per Princi- 18
pem, quia conceſſio Principis transfert Dominium abſque
traditione, Socc. Jun. *conſ.* 65. *n.* 6. ubi de communi, *lib.* 1.
Gratian. *diſcept.* 310. *n.* 5. *&* 6. Rot. *dec.* 81. *n.* 6. *part.* 5. *re-
cent.* & licèt aliqui velint hoc procedere tantùm in conceſ-
ſione facta per viam privilegii, tamen verior, & comunior 19
eſt opinio, quòd procedat etiam in conceſſione facta per viam
contractus, ut probant Ruin. *conſ.* 32. *n.* 4. *lib.* 1. Grat. *d.
diſc.* 310. *n.* 8. Rot. *dec.* 664. *n.* 18. *par.* 2. *recent.*
Vel etiam niſi locatio ad longum tempus facta eſſet Ec- 20
cleſiæ, quæ eſt in hoc privilegiata, ut acquirat dominium
per ſimplicem conceſſionem ſibi factam abſque traditione,
ut per text. *in l. fin. C. de ſacroſ. Eccl.* & Bald. *conſ.* 37. *n.* 3.
lib. 1. dixit Rot. *dec.* 673. *n.* 4. *verſ. non repugnat*, *p.* 2. *rec.
& dec.* 81. *num.* 7. *part.* 5. *recent.*
Non tamen requiritur traditio actualis, & vera, quia tra- 21
ditio etiam ficta transfert dominium verum, Menoch. *præ-
ſumpt.* 39. *n.* 15. *lib.* 1. ut per clauſulam conſtituti in inſtru-
mento appoſitam, Surd. *dec.* 157. *in princ.* Coc. *dec.* 240. *n.* 3.
Cavaler. *dec.* 399. *n.* 3. Duran. *dec.* 84. *n.* 18. *& ſeqq.*
At non ſufficit inſtrumentum dicere, *tradidit*, *dedit*, *& 22
aſſignavit*, ubi locatio non ſit facta in conſpectu rei locatæ,
quia hæc eſt traditio verbalis, quæ ſufficit, ſi fiat in conſpectu
rei

Digitized by Google

rei, & non aliàs, ut diſtinguit Bald. *in l. 2. in ſecunda lectu-*
ra, num. 3. C. de acq. poſſ. Rom. *conſ.* 337. *num.* 6. & ibi
Adden. Rot. coram Durano *dec.* 270. *num.* 13.

23 Verùm ſufficit patientia, quòd quis rem apprehendat, &
abſque alia traditione dominium acquiritur capienti, ſtan-
te titulo habili, ut eſt text. *in l. qui ſaxum 6. ff. de donat.* ubi
habetur, quòd permittente aliquo me ſaxum titulo dona-
tionis ex ſuo eximere, ſtatim ac exemptus eſt, meus fit, &
additur, quòd ſi mercenarius meus exemit, mihi exemit,
unde datur intelligi in propoſito conductionis bonorum
ſufficere, quòd Villicus conductoris ingreſſus ſit in ea pa-
tiente locatore, & faciunt tradita per Pereg. *conſ.* 94. *n.* 11. *lib.* 1.

24 Et dum conductor reperitur in actuali poſſeſſione, dicta
patientia præſumitur præſtita, & quòd adeptus ſit poſſeſſio-
nem titulo locationis, & de voluntate locatoris, ut docue-
runt Bald. *in l. 2. num. 1. C. de acq. poſſ.* Ang. *in l. quadam mu-*
lier, ff. de rei vindic. cum aliis cumulat. per Becc. *conſ.* 6. *nu.*
8. *& ſeq.* & dixi etiam ſupra *in cap.* 24. *de locatione ad men-*
ſuram, ubi etiam habetur declaratio hujus concluſionis, ut
procedat quando locator tenetur tradere, ſecus ſi non tene-
tur, uti quia ſit locatio ad menſuram, ut ibi, vel alia de cauſa.

Eſt tamen caſus, in quo ipſamet locatio habet vim tradi-
25 tionis, & dominium transfert, & non à locatore in condu-
ctorem, ſed è contra à conductore in locatorem, ſi quis rei
dominus illam vendat, ſeu donet, & deinde eam ab empto-
re, vel donatario in locationem recipiat, *l. quadam Mulier*
76. & ibi Bart. *in ſummar. ff. de rei vindic.* & dicam infra
loquendo de translatione poſſeſſionis.

Declaratur ſextò, ut translationem utilis dominii opere-
26 tur locatio vera, & propria ad longus tempus facta, non au-
tem ſi adſit aliquod privilegium favore inquilinorum, ut
expelli non poſſint, prout adeſt in Urbe favore Hæbræo-
rum ex quadam Conſtitutione Clemen. VIII. quia non pro-
pterea acquirunt aliquod jus dominii, ut dicit Rota *in dec.*
38. n. 8. p. 14. rec. licèt hoc in Hebræis faciliùs admittendum
27 ſit, ea quo ipſi ſunt etiam ex conſtitutionibus Apoſtolicis
incapaces illud acquirere, ut in eadem deciſione habetur,
quia tamen dicta conſtitutio concedit etiam Hebræis, ut
poſſint meliorare domum, inde ſequitur ut maximè ea me-
liorata acquirant in ea jus ceſſibile, ut dic. Grat. *diſc.* 842. *n.* 22.

Secundò quæri hic poſſet an per locationem acquiratur
conductori dominium fructuum rei locatæ, & conductæ,
ſed de hoc videtur opportuniùs dicendum *in cap. particulari*
de fructibus, quod erit 33.

Tertiò quærendum, an per locationem, & conductionem
transferatur poſſeſſio rei locatæ in conductore, & in hoc vi-
28 dentur jura apertè contrariari, quòd enim colonus nec vi-
vo, nec mortuo domino ullam poſſeſſionem habeat, dicit
text. *in l. non ſolùm 33. §. quod vulgo poſt med. verſ. cum hee*
igitur, ff. de uſu cap.

Contrarium verò quòd naturaliter poſſideat habetur *in*
l. communi dividunda 7. §. Inter prædones ad fin. ff. com. divid.
ibi, *neque Colonis, neque iis, qui depoſitum ſuſceperunt hoc*
judicium competit, quamvis naturaliter poſſideant, & idem
etiam habetur *in l. 2. §. quod vulgo, ff. pro herede.*

29 Utraque tamen ex prædictis ultimis legibus declaratur
per ſuam Gloſ. nempè, *d. l. 2. communi dividunda per* Gloſ.
in verb. poſſideant, & d. l. 2. §. quod vulgo per Gloſ. *in verbo*
Colonum, ut accipiant poſſeſſionem naturalem impropriè
pro ſimplici detentatione, & probatur hæc gloſarum de-
claratio quia eos poſſeſſores non convenit appellare, qui ita
tenent, ut ob hoc ipſum ſolitam debeant præſtare mercedem,
ut dicit Imp. *in l. 2. C. de præſcr. 30. vel quadrag. annor.* &
quòd fructuarius colonus, & inquilinus ſint in prædio, ſed
tamen non poſſideant, dicit text. *in l. certè 6. poſt princip.*
verſ. Nam, & fructuarius, ff. de precar. & denique qui ex
conducto poſſidet, quamvis corporaliter teneat, non tamen
ſibi, ſed domino rei creditur poſſidere, ut habetur *in l. 1. in*
princ. C. commun. de uſucap.

Deducitur itaque ex prædictis juribus, quòd locatio pro-
priè nullam transfert poſſeſſionem in conductorem, ſed
tantùm operatur eum habere detentationem corporalem, &
pro domino detinere, quod & dixit Rot. *dec.* 351. *n.* 6. *p.* 11.
recent. at hoc intelligitur procedere in ſimplici locatione ad
30 modicum tempus, ſecus autem in locatione ad tempus lon-
gum, quia ea cùm transferat dominium utile in conducto-
rem, ut dictum eſt ſupra, utique transfert etiam in eum
poſſeſſionem naturalem, & tribuit, ut ſibi tamquam utili
domino detineat, ut tradunt Alex. *conſ. 1. n. 6. lib. 4.* Felin.
conſ. 25. num. 4. ad med. Ruin. *conſ. 156. n. 6. lib. 1.* Tiraq.
de retract. lignag. §. 1. Gloſ. 14. *num.* 79. Rota *deciſ.* 190.
num. 1. ad fin. par. 3. rec. Sperell. *dec.* 41. *num.* 26. *&* 27.

Pacien. de Loc. & Cond.

Verùm, ut dictum eſt ſupra circa translationem dominii,
ita dicendum eſt hic circa translationem poſſeſſionis, quòd
non propterea, quòd dicitur, locationem ad longum tem-
pus transferre poſſeſſionem naturalem, ſeu locationem ad 31
breve tempus transferre detentationem, inferendum eſt,
quòd eo ipſo, quòd facta eſt locatio, dicatur conductor poſ-
ſidere, ſeu detinere; quia requiritur traditio vera, vel ficta
per clauſulam conſtituti, Menoch. *de retinenda poſſ. remed.*
3. n. 571. Rota coram Mantic. *dec. 37. num. 1.* & poſt Poſth.
de manut. dec. 215. num. 9.

Nec dicatur, quòd per conſtitutum transferatur vera
poſſeſſio, non ſimplex detentatio, Honded. *conſ.* 42. *num.* 27. 32
lib. 1. Altograd. *conſ. 44. lib. 1. n. 5. & 6.* & quòd conſtitu-
tum transferatur vera realis, & tam civilis, quàm naturalis
poſſeſſio. Tomat. *dec.* 112. *n.* 2. Quia hoc procedit quatenus
adſit cauſa habilis, ut dicit Rot. coram Durano, *dec.* 84. *n.* 33
18. & quatenus de natura contractus in quo ea apponitur, ſit
poſſeſſionem transferre, eſt enim acceſſoria, & naturam con- 34
tractus cui adhæret, ſequitur, Hond. *conſ.* 18. *n.* 54. *lib.* 2. De-
cian. *conſ. 1. n. 60. lib. 3.* Menoch. *conſ.* 733. *n.* 12. Surd. *dec.*
157. *n.* 5. Cavaler. *dec. 5. n. 6.* & in ſpecie, quòd in locatio-
ne transferat detentationem docuit etiam Caſtr. *in l. ſi quis*
ante 10. n. 1. ad med. verſ. poſtea ponuntur, Roman. *num.* 4.
Jaſ. *n. 9. & ſeq. ff. de acq. vel amit. poſſ.* & quòd non trans- 35
ferat poſſeſſionem Alex. *conſ. 121. n. 1. ad med. & 2. lib. 5.*
Tiraq. *in ſuo tractat. de conſtituta poſſ. par. 3. lim. 22. num. 1.*
ubi *n.* 2. ſecus eſſe ſi ſeparatim dominus poſt factam locatio-
nem conſtituit ſe precario nomine pro conductore poſſi-
dere, quia tunc transfert poſſeſſionem, & quòd è contra, ſi
is pro quo dominus ſe conſtituit poſſidere, ab eo conducat,
poſſeſſionem per conſtitutum acquiſitam retrò transfert, &
fit ſimplex detentator, dicit tamen circa hæc videndum,
Alex. & Claud. Saiſell. *in dicta l. ſi quis ante.*

Et ſufficit etiam traditio verbalis, quatenus ſit facta in 36
conſpectu rei, Roman. *conſ. 337. num.* 6. cum aliis adductis
ſupra in propoſito translationis dominii, niſi fortè alius in
poſſeſſione exiſtat, quia tunc talis traditio non ſufficit ad
hoc, ut acquiratur conductori poſſeſſio, Adden. ad Roman.
conſ. 337. lit. B, Gratian. *diſcept.* 310. *n.* 16. immò nec tradi- 37
tio actualis ſufficit illo non expulſo, quod ſecus eſt reſpectu
domini, nam verus Dominus tradens rem ab alio poſſeſſam 38
transfert dominium, licèt non poſſeſſionem, Gomes *in §. ſed*
iſta, num. 10. inſtit. de action.

In reliquis autem applicantur ferè omnia ſupradicta de
traditione neceſſaria ad translationem dominii, prout et- 39
iam, quòd locatio transfert quoque poſſeſſionem in locato-
rem, ſi dominus rei illam vendat, vel donet, & deindè eam
conducat dicta *l. quedam mulier 76. ff. de rei vindicat. l. in-*
terdum 21. §. fin. ff. de acq. poſſ. Tiraquel. *de conſtit. p. 3. lim. 9.*
num. 3. quatenus tamen locator ſciat, aliàs, quia non habet
animum poſſidendi, non procedit translatio iſta poſſeſſionis 40
in eum, ut declarat Carocc. *de locat. p. 6. ſub tit. de proxe-*
net. quæſt. 11. n. 2. ſi videlicèt fiat per Procuratorem genera-
lem, vel alium, quia ad acquirendam poſſeſſionem requi-
ritur mandatum ſpeciale, Surd. *conſ. 160. n. 29.* Rot. *deciſ. 9.* 41
de reſtit. ſpoliat. in nov. Gratian. *diſcept. 365. n. 9. & ſeq.* nec
ſufficeret locationem fieri per conſanguineum, Corn. *conſ.*
46. n. 11. verſ. & licèt dicant, lib. 3. Gratian. *dicta diſcept.*
365. n. 12. & ſeq. & diſcept. 450. n. 26. Rot. *dec. 681. num. 1.* 42
verſ. aut tamen part. 4. diverſ.

Non omittendum tamen animadvertere, quòd ea, quæ
dicta ſunt de traditione ficta per clauſulam, *Conſtituti*, quòd
ſufficiat, non procedunt ſi locatio ſit conditionalis, Mant. 43
de tac. lib. 4. tit. 17. n. 3. & 4. cum al. adduct. c. 24. n. 26. & ſeq.

Ex eo autem, quòd dictum eſt conductorem poſſidere
pro domino infertur, ut ſi quis moverit litem ſuper re lo-
cata, & citaverit tantùm conductorem, non autem Domi- 44
num nullitèr proceſſerit, Rot. coram Coccin. *dec. 361. n. 2.*
ad fin. ubi quòd fuit etiam dictum in eadem cauſa coram Se-
raphino, licèt ſecus ſit ſi agatur de ſola poſſeſſione naturali
rei, quia tunc ſatis erit citare conductorem, ut firmat ea- 45
dem Rot. coram Cavaler. *dec. 328. n. 2. & ſeq.* ea ratione,
quia de ejus intereſſe principaliter agitur, & citationes ſunt
dirigendæ in eum de cujus intereſſe principaliter agitur, nec
neceſſe eſt citare illum, quem negotium tangit ſolùm in 46
conſequentiam per text. *juncta*, Gloſ. 2. *in l. de unoquoque,*
ff. de re judic. Alex. *conſ. 86. num. 3. & 4. lib. 2.* Oſaſc.
dec. 157. num. 3. ubi de com. Surd. *deciſ. 103. num. 3.*

Prætereà infertur, quòd quamvis per abſentiam decem
annorum regulariter, quis cenſeatur amiſiſſe animum poſſi- 47
dendi, & ſic perdidiſſe poſſeſſionem ipſam, nedum natura-
lem, ſed etiam civilem, Bart. *in l. ſi is qui 27. num. 2. ad fin. ff.*

de acq. poſſeſſ. & in l. ſive poſſidetis, n.8. ff. probat. Buratt. *dec,*
823. *n.* 4. cum aliis pleniſſimè cumulat. per Poſth. *de manut,*
obſerv. 58. *n.* 1. ubi *n.* 5, *&* 6. quòd licèt tempus non ſit mo-
dus perdendæ poſſeſſionis, *l. ſi Mulier, ff. quib. mod. uſufr,*
vel uſ. amittatur, l. licet, C. de acquir. poſſ, tamen eſt mo-
dus inducendæ oblivionis, & ſic etiam inducendæ depoſi-
tionis animi, per quam amittitur poſſeſſio, per Gloſſ, *in d. l.*
licèt ver. temporis injuria, & Gratian. *diſcept.* 450. *n.* 30. *&*
48 *ſeq.* licèt inquam per tantum tempus perdatur poſſeſſio, ta-
men ſecus eſt in re alteri locata, ex quo per conductorem ipſi
Domino poſſidetur, & ſic non applicatur, quòd adſit, dum
per alium rei inſiſtit, & poſſidet Aretin. *in l. ſi de eo, §. ſi for-*
tè n. 7. *ff. de acquir. poſſ.* Poſth. *d. obſervat.* 58. *n.* 3. *poſt med.*
Rot. Bonon. *diverſ. dec.* 86. *n.* 42. ubi quòd hoc procedit,
49 etiam ſi Dominus per decennium mercedem non perceperit,
dec. 496. *n.* 3. *part.* 4. *recent.*

Et infertur etiam, quòd licèt alius poſſeſſionem ingredia-
tur, tamen non privat dominum poſſeſſione ſua niſi con-
50 ductorem expellat, at ſi expellat eum privat, *l.* 3. *§. quod ſi ſer-*
vus, & ibi Caſtren. *ff. de acquir. poſſeſſ.* & privat eum etiam
ignorantem *l. peregre* 44. *§. fin.* & ibi Bart, *ff. eodem tit.* &
non ſolùm naturali, ſed etiam civili, & utramque ſibi ac-
quirit, Ang. *in l. clam poſſidere* 6. *§. Qui ad nundinas, n.* 2. *ad*
med. ff. eodem, & ratio eſt, quia civilis Domini poſſeſſio hoc
51 caſu requieſcit ſuper naturali retenta per conductorem, &
ea ſublata per expulſionem illius corruit, ut aliis adductis
explicat Poſth. *de manut. obſerv.* 59. *n.* 13. *&* 14.

Et expelli debent Coloni omnes, & eorum familia, aliàs
52 non relevaret expulſio, ſi aliquis remaneret, Alex. *in l. peregrè*
44. *§. quibus, ff. de acquir. poſſ.* Gozad. *conſ.* 86. *num.* 11. Rota
coram Seraph. *dec.* 498. *nu.* 2. Adden. ad Buratt, *dec.* 732.
n. 6. unde opportunum erit in inſtrumento exprimere, quòd
53 fuerint expulſi omnes, non autem ſimpliciter dicere, expul-
ſis colonis, quia indefinita non æquipollet univerſali in hoc
propoſito ſecundùm Berou, *quæſt.* 47. *n.* 5. ſatis tamen eſſet
54 nominare ipſos colonos expulſos ad hoc, ut, qui dicit alios
adfuiſſe, probare debeat Rot. poſt Poſth. *de manut. dec.* 74. *n.*
11. *propè fin.* cum qua tranſit ipſe Poſth. *d. obſerv.* 59. *n.* 3.

55 Imò debere etiam ejici res omnes, & bona inquilinorum
tradunt Benintend. *dec.* 93. *n.* 3. & alii relati per Poſth. *d.*
56 *obſ.* 59. *n.* 2. at in hoc contrarium videtur verius, quòd ſci-
licèt talis ejectio bonorum non ſit neceſſaria, quia civilis
poſſeſſio Domini non reſidet ſuper illa bonorum exiſtentia
in fundo, ſed ſuper poſſeſſione naturali per conductorem re-
tenta, ut animadvertit Rot. cor. Seraph. *dec.* 498. *n.* 4. ubi &
quòd Bero. *q.* 47. à Benint. citatus id dicit ſatis perfunctoriè,
& doctores per eum adducti nihil tale dicunt.

57 Et debet etiam expulſio eſſe totalis reſpectu fundi nempè
à toto fundo, imò etiam à conſpectu ipſius, Dec. *conſ.* 400. *n.*
9. Gozad. *conſ.* 86. *n.* 17. Rot. *in dec.* 412. *n.* 1. *p.* 4. *diverſ. &*
in aliis adductis per Add. ad Buratt. *dec.* 732. *n.* 7. & Ridolph.
in prax. p. 2. *c.* 5. *num.* 65. at hoc, expulſione à conſpectu rei
58 locatæ non intelligendum eſt in ſenſu litterali, ut neceſſe ſit
eos non potuiſſe oculis nec eminus rem conductam videre,
quia ſatis eſt eis fuiſſe difficilem reditum ad poſſeſſionem, ut
ex mente Gozad. *d. conſ.* 86. *n.* 17. & aliorum DD. declaravit
Rot. coram Seraph. *dec.* 498. *n.* 5.

An autem neceſſaria ſit iſta expulſio ad acquirendam
poſſeſſionem rei locatæ, vel abſque ea ſufficiat conductorem
59 poſſeſſionem tradere alteri, vel eum in Dominum recogno-
ſcere, videndum breviter eſt; & quidem, ſi conductor rem
vendiderit, & eam ab emptore conduxerit, & utrique merce-
dem præſtiterit prior locator poſſeſſionem per conductorem
rectiſſimè retinet, dicit præcisè *text. in l. quamvis* 32. *§.*
ſi conduct. ff. de acquir. poſſeſ. unde deducitur quòd ficta tra-
60 ditio coloni non privat Dominum poſſeſſione, ut notat ibi
Bart. in caſu enim textus non fuit poſſeſſio tradita, nec habi-
ta pro tradita, alioquin ſi fuiſſet actualiter tradita, vel habi-
ta pro tradita, eſſet amiſſa, ut aſſerit ibidem, & procul dubio,
eſſe dicit Gloſſ. *in verb. retinet*, undè infertur neceſſe non eſſe,
quòd conductor ejiciatur, ſed ſufficere, quòd poſſeſſionem
ſpontè tradat, Ang. *in l. peregre, §. quibus*, ubi Caſtr. *n.* 5. &
Alex. *n.* 3. qui dicit communem, *ff. de acq. poſſeſſ.* & magis
communem dicit Abb. *in c. olim n.* 11. *de reſtit. ſpoliat.* quos
retulit, & ſequuta eſt Rota cor. Coc. *dec.* 1238. *n.* 3. & quòd
licèt non poſſit conductor intervertere poſſeſſionem Domini
per actum fictum, prout dicit Bart. *in d. §. ſi conduct.* puta
61 per conductionem ab alio, ut loquitur ille text. vel per clau-
ſulam, *conſtituti*; tamen benè poſſit per traditionem veram,
admittunt Dec. *conſ.* 400. *n.* 9. & Surd. *conſ.* 17. *n.* 14. *& ſeq.*
62 licèt *n.* 16. declaret, nec veram traditionem ſufficere, niſi ſit
ex juſta aliqua cauſa, puta alienando, vel alium contractum
faciendo, quia ſi cauſa ſit injuſta, vel nulla poſſeſſio per tradi-
tionem non transfertur, *l. nunquam nuda, ff. de acq. poſſ.* &
hanc eſſe differentiam inter ſimplicem conductorem ad bre-
ve tempus poſſidentem pro Domino, & conductorem ad 63
longum tempus poſſidentem ſibi, quòd iſte transferat poſſeſ-
ſionem etiam per actum fictum, ſecus autem ille, at quòd per
actum traditionis verum à quocumq; ex eis proveniet trans-
ferri per eum poſſeſſionem naturalem, qua uterque detinet,
& ita intervertit poſſeſſionem civilem Domini, quæ ipſi na-
turali innititur latè tradit Giovagnon, *conſ.* 9. *n.* 16. *lib.* 1. &
quòd licèt non valeat per ſimplicem ſuam recognitionem
in Dominum de tertio factam conductor in illum poſſeſſio-
nem transferre, & privare locatorem, tamen ſecus ſit ubi il-
le tertius poſſeſſionem actualiter adeptus ſit, concludere vi-
detur Poſth. *de manut. obſervat.* 59. *num.* 31.

Verùm his non obſtantibus verius videtur, quòd tertius 64
ad acquirendam poſſeſſionem rei detentæ per conductorem,
& privandum dominum poſſeſſione ſua, neceſſe habeat con-
ductorem ipſum expellere, nec ſufficere actum volunta-
rium conductoris erga eum factum recognitionis in domi-
num, vel traditionis poſſeſſionis, quia ipſe non valet ſpon-
tè, ac liberè poſſeſſionem domini intervertere, quidquid
enim eſſet de jure digeſtorum, & quidquid Doctores leges
illas antiquas fortè conſiderando ſe involvant, hoc expreſ-
sè definitum eſt ab Imperatore, quòd ſi colonus, vel inqui-
linus, vel quiſpiam alius, per quem licentia eſt nobis poſſi-
dere corporaliter, nactam poſſeſſionem cujuſcumque rei de-
reliquerit, vel alii prodiderit, deſidia fortè, vel dolo, ut lo-
cus aperiatur alii eamdem poſſeſſionem detinere, nihil peni-
tus domino præjudicii generetur, ne ex aliena malignitate
alienum damnum emergat, ut præcisè habetur, *in l. fin. C. de*
acq. poſſ. unde nihil videtur ulteriùs quærendum, dum ha-
bemus text. clarum, & licèt Gloſ. ibi *in ver. generetur*, op-
ponat leges digeſtorum, & afferat diverſas ſolutiones, ta-
men prima videtur magis vera, & amplectenda, quòd ſcili-
cet lex iſta codicis corrigat illas, quatenus ſint contrariæ,
vel potiùs eas conciliet, & declaret, prout habetur in ejus
principio, ibi, *ex lib. Sabin. quæſt. in divinas noſtri nominis*
aures relatam tollentes definimus, unde quatenus in contra-
rium facere videantur, non ſunt habendæ in conſideratione
quoad iſtud dubium, & ita concludendum neceſſariam eſſe
omninò expulſionem inquilini, ut poſt antiquiores tra-
dit Benint. *dec.* 93. *n.* 3. ubi etiam ſi colonus ultra recognitio-
nem ſolvat fructus illi quem recognovit, adhuc poſſeſſio- 65
nem domini non intervertit, & *n.* 4. etiam ſi dominus ſciat,
& idem quoad primum dictum, ſed non quoad ſecundum
poſt Alexand. & alios tradit etiam Surd. *conſil.* 117. *num.*
14. *ad med.* Ruin. *conſil.* 127. *n.* 18. *ad med.* ubi etiam ſi alius
ingrediatur poſſeſſionem colono abſente, & animum de-
ſerendi poſſeſſionem habente, *lib.* 5. & alii plures, quos
refert, & ſequitur Adden. ad Buratt. *deciſ.* 732. *nu.* 5. Rot.
dec. 141. *n.* 8. poſt Statil. Pacif. de Salv. *dec.* 141. *n.* 8. etiam ſi
colonus recognoverit alium in dominum cogitando ſe poſſe
repelli, *dec.* 100. *num.* 4. poſt Poſth. *de manut.* & alii pleniſſi-
mè congeſti per eumdem Poſth. *obſerv.* 59. *n.* 1. & differen-
tiam prædictam inter jus novum *in dict. l. fin.* & antiquum
agnoſcit Rota *dec.* 139. *num.* 22. *part.* 6. *recentior.*

Debet tamen dominus in caſu quo colonus alium reco- 66
gnoſcat, vel poſſeſſionem alteri dimittat ſtatim, ac ſcit, eam
recuperare, vel adverſus recognitionem reclamare, aliàs ne-
gligendo eam emitteret, *l. ſi de eo* 40. *§. ſi fortè*, ubi *ſed tunc*
demum cum dominus poſſeſſionem adipiſci neglexerit, ff. de
acq. poſſ. Cravet. *conſ.* 235. *num.* 1. Add. ad Greg. *dec.* 307.
num. 26. *verſ. verùm quoad illud*, Poſth. *de manut. obſerv.* 58.
num. 21. *dec.* 123. *num.* 4. *& dec.* 129. *num.* 1. poſt eumdem
Poſth. negligere autem dicitur ſi à die ſcientiæ differat per tri-
duum, ut probat Cravet. *in d. conſ.* 235. *num.* 1. *circa med.*
quem Rota ſequitur, ut per Adden. ad Greg. ubi proximè.

Prætereà dicta opinio, quòd ſit neceſſaria expulſio con-
ductoris patitur ſignanter duas limitationes, unam videli- 67
cet, ut procedat quatenus poſſeſſio reſpectu domini ſit ple-
na, ſecus autem ſi ſit vacans, puta, quia dominus deceſſerit,
vel aliter poſſidere deſierit, quia tunc non eſt neceſſaria ex-
pulſio colonorum, ſed ſufficit eorum recognitio poſſeſſio-
nem adipiſcentis in dominum, vel poſſeſſorem, Afflict. *dec.*
325. *n.* 3. Seraph. *dec.* 466. *ad fin.* Buratt. *dec.* 732. *n.* 2. & ibi
Add. *n.* 8. *verſ. hoc tamen*, Ridolph. *in prax. p.* 2. *c.* 5. *n.* 66.
d. dec. 141. *n.* 9. poſt Statil, de Salvian. *& dec.* 158. *n.* 7. *p.* 7. *rec.*
licèt enim in dicto caſu mortis domini locantis, quòd per 68
conductorem continuantem in conductione continuetur
poſſeſſio in hæredem ſtatim à morte defuncti, adeò ut num-
quam videatur interrupta, & ſic non dari dictam vacatio-
nem,

nem, latè conetur probare Sord. *conſ.* 117. *n.* 8. *& ſeq.* tamen
veritas eſt, quòd ut hæres mediantibus colonis poſſeſſionem
acquirat, plura requiruntur, de quibus Seraph. *dec.* 465. *n.* 2. &
Adden. ad Buratt. *dec.* 733. *n.* 9. & eis deficientibus inſtat præ-
fata limitatio, ſecus autem eis concurrentibus.
69 Alia autem limitatio eſt, ut tunc ſit neceſſaria expulſio
conductoris, cùm quis poſſeſſionem ingreditur auctoritate
propria, ſecus autem ſi eam ingrediatur auctoritate Judicis,
Ang. *in l. qui univerſas* 30. §. *Item cum prætor. verſ. in textu*,
ff. de acquir. poſſeſs. Rot. *dec.* 802. *n.* 6. *par.* 1. *diverſ. & dec.*
293. *n.* 5. *par.* 1. *dec.* 226. *n.* 6. *par.* 6. *& dec.* 306. *n.* 3. *par.* 7.
rec. cum aliis pleniſſimè cumulatis per Poſth. *de manut. ob-*
70 *ſerv.* 12. *n.* 28. *& ſeq.* quatenus tamen Judex ritè, & rectè pro-
ceſſerit, aliàs enim ejus auctoritas nihil operatur in hoc pro-
poſito, ſed neceſſaria eſt expulſio, nec recognitio colonorum
ſuffragatur Honded. *conſ.* 20. *n.* 19. *lib.* 1. Ridolph. *in prax.*
71 *par.* 2. *cap.* 5. *n.* 70. *verſ. ſed hoc*, *& n.* 73. Seraph. *dec.* 342.
num. 4. ſed debet eſſe injuſtitia patens ad hoc, ut contra Judi-
cis auctoritate immiſſum, dari poſſit manutentio, ut decla-
rant Gratian. *diſcept.* 950. *n.* 33. Poſth. *dicta obſerv.* 9. *n.* 27.
& ſeq. Buratt. *dec.* 158. *n.* 6. *&* 7. Rot. *dec.* 646. *n.* 2. *p.* 2. *rec.*
Ultra prædicta circa translationem dominii, vel poſſeſſio-
nis per locationem, quando quis rem ſuam locat, poſſet et-
iam hîc quæri, quid ſit quando quis rem ſuam propriam ab
alio conducit, an tunc per talem conductionem transferat
in eum dominium vel poſſeſſionem, prout etiamſi quis rem
ſuam tanquam alterius procurator locet, qui illi acquirat,
ſed hæc dubia tacta fuerunt *in c.* 11. *de rebus quæ locari*, *&*
conduci poſſunt.
72 Quartò quærendum eſt, an locatio probet locatorem ha-
bere dominium rei, quam locavit, & regula poteſt tradi,
quòd non probet per text. *in l. ad probationem* 23. *C. locat.* &
ibi Bald. & Salicet. *in ſumm. & in cap. inter dilectos* 6. *de fid.*
inſtr. propè fin. ibi, *per inſtrumenta vero locationis non eſt uti-*
que probata proprietas, Cravett. *conſ.* 157. *n.* 5. Rot. coram
Cavaler. *dec.* 399. *n.* 4. & poteſt etiam reddi ratio, quia poteſt
quis rem, cujus dominium non habet locare, & ſignanter ne-
mo prohibetur rem, quam conduxit, alteri locare, ut dicit
tex. *in l. nemo* 6. *C. locat.* Rot. *dec.* 611. *n.* 8. poſt Poſth. *de manut.*
73 Quod ampliatur procedere etiam ſi agatur de locatione
antiqua, quia adhuc non ſufficit ad probationem dominii, ut
per text. *in cap. inter dilectos de fid. inſtr.* & Alex. *conſ.* 12. *lib.*
4. dixit Rota coram Put. *dec.* 342. *n.* 1. *lib.* 2. *in correctis.*
74 Et ubi controverſia eſt cum tertio, concluſio non habet
difficultatem, at contra illum cui locatio facta eſt, ſunt opi-
niones, ut patet ex Caroc. *de locat. ſub tit. de probat. q.* 12.
n. 2. *&* 3. ubi plures hinc inde refert.
75 Sed veriorem eſſe negativam regulariter patet ex text. *in*
d. l. ad probationem 23. *Cod. locat.* in qua hoc habetur, quòd
locatio non ſufficit ad probandum dominium contra condu-
ctorem, ut tradit ibi Salic. *in ſum.* & ratio eſt, quia etiam
res aliena locari poteſt, *l. nemo* 6. *C. locat.* Rot. *dec.* 611.
n. 8. poſt Poſth. *de manut.*
76 At retenta prædicta pro regula non deſunt limitationes,
non enim propterea poteſt conductor denegare reſtitutio-
nem rei locatori finita locatione, nam clari juris eſt, quòd ſi
quis conductionis titulo agrum, vel quamcumque aliam rem
acceperit, poſſeſſionem priùs reſtituere debet, & tunc de pro-
prietate litigare, ut dicit Imperator *in l. ſi quis conductionis*
25. *C. locat.* de cujus legis diſpoſitione latiùs alibi dicam.
77 Prout etiam limitari poterit, ut procedat ſi agatur de do-
minio principaliter ad effectum, videlicet rei vendicationis,
ſecus autem ſi de eo agatur incidenter, puta ad effectum con-
ſequendi canones, ſeu penſiones rei locatæ, quia ad hunc ef-
fectum contra conductorem ſufficeret ſola locatio, Caroc. *d.*
quæſt. 12. *n.* 6. *verſ. limitatur quartò decif.* 12. *n.* 6. *& ſeqq.*
78 *part.* 2. *rec.* hæc enim eſt diſtinctio communiter recepta,
& valdè notabilis, ut ſi agatur de dominio principa-
liter, requiratur probatio plena, & concludens, ſecus
autem ſi agatur de eo incidenter, Grat. *diſcept.* 912. *n.* 3. *&*
eſt dec. Verall. 280. *par.* 1. ſæpè canonizata, ut habetur *in*
dec. 606. *n.* 1. *par.* 1. *recent.*
79 Probat tamen dominium locatio ad quemcumque effe-
ctum, ſi appareat etiam effectuata per exactiones mercedis
continuas per longum tempus, Valaſc. *de jur. emphyt. q.* 9.
n. 17. *in fin.* Merlin. *dec.* 817. *n.* 8. Rota *in recent. dec.* 597.
n. 6. *&* 7. *par.* 4. *tom.* 3. *recent.*
80 Verùm iſtud longum tempus debet eſſe triginta anno-
rum, ad hoc ut probetur dominium contra quoſcumque, &
ad quemcumque effectum, nam aliàs quidquid ſit ubi agitur
de probanda ſola poſſeſſione, de quo infra, reſpectu dominii
cùm exactiones mercedum ſint actus conſecutivi locationis
ſi non valet locatio, nec ipſæ operantur, ut voluit Bald. *in*
l. ad probationem n. 2. *C. locat.* & admiſit Rot. *dec.* 611. *n.* 16.
par. 4. *tom.* 2. *recent.* & ſi ſunt continuatæ per annos triginta
poſt locationem, tunc probant dominium contra tertium,
tanquam præſcriptum, ut cenſuit Bart. *in d. l. ad probatio-*
nem, Alex. *conſ.* 8. *n.* 2. *lib.* 7. Rota quæ alios cumulat *in*
dec. 290. *num.* 4. *part.* 1. *recent. & in d. deciſ.* 611. *num.* 21.
part. 4. *tom.* 3. *recent.*
Et idem eſſet ſi cum locatione concurrerent alia admini- 81
cula, quia tunc pariter probarent dominium, quatenus ea ſint
ſatis urgentia arbitrio Judicis, Gratian. *diſcept.* 970. *n.* 7. Rota
dec. 290. *n.* 1. *par.* 1. *rec.* & pleniſſimè *dec.* 1708. *n.* 3. cor. Coc-
cino, & hæc probatio ſufficeret ad quemcumque effectum,
quia probatio quæ fit per præſumptiones, & conjecturas, 82
eſt vera, & propria probatio, quando illæ ſunt à jure appro-
batæ, ut firmatur *in d. dec.* 611. *num.* 13. *par.* 4. *tom.* 2. *rec.*
unde licèt non ſufficere locationem, ſeu inveſtituram em- 83
phyteuticam, junctis ſolutione canonum, & Laudemii, ac
aliis adminiculis ad probandum dominium ad effectum de-
volutionis, aliàs ſenſerit Rota ut habetur penès Veral. *dec.*
280. *n.* 5. *par.* 1. Millin. *dec.* 11. *n.* 9. *in rec. dec.* 281. *n.* 2. *par.* 4.
tom. 2. *rec.* tamen iſta opinio ita generalis ſumpta non ſubſi-
ſtit; quatenus inveſtitura ſit facta tamquam de re pro- 84
pria, & adminicula ſint urgentia, ut firmat Ciarlin. *contr.* 6.
n. 40. & plures cenſuit eadem Rot. *ut in dec.* 193. *n.* 1. *par.* 2. *dec.*
325. *n.* 1. *par.* 2. *dec.* 325. *n.* 1. *& ſeq. part.* 3. *dec.* 597. *n.* 3. *& ſeq.*
& dec. 611. *n.* 6. *par.* 4. *tom.* 3. *dec.* 81. *n.* 2. *par.* 5. *rec.* Dunoz.
Jun. *dec.* 939. *n.* 2. ubi quòd eſt doctrina Bart. *in l. ad proban-*
dum, *C. locat.* quæ communiter eſt recepta, & à Rota pluries
firmata. Poſſet autem dicta opinio ſuſtineri ubicumque in
inveſtitura non eſſet facta mentio dominii, vel adeſſet ſuſpi- 85
cio, quòd conceſſio eſſet de re aliena, ut declaratur *in deciſ.*
613. *n.* 12. *& ſeq. par.* 5. *recent.* quòd multum conſiderandum,
quia ut dictum eſt ſupra, ratio cur locatio non probat do-
minium, eſt quia poteſt locari res aliena, & ideò quatenus
ceſſet hæc ſuſpicio, quòd locata fuerit res aliena, non proce-
det concluſio; & hoc parum habet difficultatis, ſed difficul-
tas erit, in dignoſcendo quando ſufficienter ceſſet talis ſu-
ſpicio, in quo dari non poteſt certa regula, ſed penſandæ e-
runt per Judicem circumſtantiæ, & qualitates perſonarum,
ut in ſpecie, quòd in conceſſione facta à capitulo Canonico-
rum, ſimulque à Cardinali cum beneplacito Apoſtolico, ceſ-
ſet omnis ſuſpicio commiſſæ fraudis, vel negligentiæ in con- 86
cedendo, quod ſuum non eſt, ſenſit noviſſimè Rota in una
Romana Caſtri Orciani 2. Maji 1674. coram R. P. D. meo
Emerix, §. *neque contra.*
Quæ autem ſint adminicula ſufficientia etiam ad præ-
dictum effectum devolutionis, & rei vindicationis, vi-
deri poterit in ſingulis deciſionibus ſuprà relatis, & præ-
cipuè *in dec.* 597. *n.* 4. *par.* 4. *tom.* 3. *rec.* & penès Coc-
cin. *dec.* 1708. *num.* 4. *& ſeq.*
Animadvertendo etiam, quòd ſi agatur de caducitate in 87
pœnam, puta ob non ſolutum canonem, adminicula erunt
neceſſaria urgentiora, quàm ſi agatur de ea ob lineam fini-
tam, Cavaler. *dec.* 269. *in fin.* Burat. *dec.* 602. *n.* 9. Dunoz.
Jun. *dec.* 741. *n.* 7. ubi quod hoc eſt receptum, *& dec.* 939. *n.* 7.
& in d. Romana Caſtri Orciani 2. Maji 1674. ubi hac præci-
puè ratione Rota receſſit à Deciſione præcedenti.
Præterea locatio probat alio caſu dominium, videlicet ſi 88
fiat ab uno nomine alterius, nam qui nomine alterius rem lo-
cat, fatetur illum Dominum, & ſic contra cùm oritur pro-
batio dominii tanquam ex confeſſione, ſecundùm Rotam
in dec. 169. *n.* 22. *p.* 9. *rec.* verùm & hoc intelligendum de pro-
batione non plena, cùm poſſit quis locare rem alienam, ut
dictum eſt, & ſic mandare, ut locetur.
Quintò quærendum eſt, an locatio probet poſſeſſionem 89
locantis, & regula pariter eſt negativa, quòd per ſimplicem
locationem non probetur poſſeſſio, text. *eſt in c. inter dile-*
ctos 6. *propè fin.* ibi, *per inſtrumenta vera locationis*, *nec eſt*
utique probata proprietas, *nec ad plenum poſſeſſio*, *de fid. inſtr.*
Gabr. *ſub tit. de loc. concl.* 4. *n.* 1. Rot. *dec.* 802. *n.* 9. *p.* 1. *div.*
& cor. Seraph. *dec.* 2. *n.* 2.
Verùm hoc non tranſit ſine hac diſtinctione, ut, quatenus 90
probatio prætendatur contra tertium, verum ſit quòd non
ſufficiat ſimplex locatio, juxta tradita per Giovagn. *conſ.* 8.
n. 131. *l.* 1. Poſth. *de manut. obſerv.* 24. *n.* 9. Rot. *dec.* 146. *n.* 13. *p.*
4. *diverſ.* & cor. Cocc. *dec.* 266. *n.* 2. quatenus autem præten-
datur inter ipſos contrahentes, ſecus ſit dicendum, Maſcard.
concluſ. 1187. *num.* 17. Poſth. *d. obſerv.* 24. *num.* 1. *dec.* 2. *de*
fid. inſtr. in antiquis Cavaler. *dec.* 48. *n.* 1. & non ſolùm con- 91
tra ipſum conductorem, ſed etiam contra habentes ab eo
cauſam, ſcilicet ejus hæredes, aut in illa re ſucceſſores, Poſth.

obſerv.

obſerv. 24. num. 2. Rot. dec. 314. n. 1. part. 1. diverſ. & co-
ram Cavaler. dec. 52. num. 1. quatenus tamen non ſint etiam
ſucceſſores alterius tertii emptoris, qui controvertere talem
poſſeſſionem poterat, quia uti tales poterunt, & ipſi eam
controvertere, ad ſenſum Rotæ in deciſ. 190. num. 12. par.
3. recentior.

92 Et in hac parte, videlicet, ubi agitur inter contrahentes,
locatio probat de ſe poſſeſſionem, etiamſi non appareat effe-
ctuata, Adden. ad Gregor. dec. 6. n. 5. Poſth. de manut. obſerv.
24. n. 5. Rot. dec. 291. n. 5. poſt 2. volum. conſ. Fariu. licèt con-
trarium dixerit eadem Rot. dec. 766. n. 4. p. 1. div. & etiamſi
non fuerint in ea ſervatæ ſolemnitates neceſſariæ, puta ſi
Eccleſia locaverit abſque beneplacito, Poſth. d. obſerv. 24.
n. 5. Rot. poſt eum dec. 469. n. 4.

93 Quod autem dictum eſt locationem non probare poſſeſſio-
nem contra tertium, limitatur pluribus modis, & primo in
antiquis, nam etiam unicum Inſtrumentum locationis ſi ſit
antiquum, probat poſſeſſionem locatoris, Facchin. conſ. 87.
n. 9. lib. 1. Menoch. in remed. 3. n. 574. Maſcard. de probat.
concl. 1181. n. 13. Poſth. d. obſerv. 24. n. 12. quod certius erit ſi
concurrat aliquod aliud adminiculum, ut videtur requirere
Gabr. de locat. concl. 4. n. 17. & Rot. dec. 146. n. 1. par. 3. re-
94 cent. antiquum autem dicitur ad hoc Inſtrumentum ſi exce-
dat metam ſexaginta annorum, ut aliis adductis firmat Sil-
van. conſ. 36. n. 13. & 14. Burſat. conſ. 330. n. 61. Carocc. de
locat. ſub tit. de proxenet. q. 11. n. 14. ad fin.

95 Secundò limitatur ſi deducatur probatio contra tertium,
qui non poſſideat, quia tunc locatio poſſeſſionem locantis
probat, Menoch. retinen. remed. 3. n. 574. verſ. declara quar-
to, Maſcard. de probat. concl. 1181. n. 10. & n. 15. ubi ſecus
è contra ſi poſſideat, Poſth. de manut. obſerv. 24. n. 13.

96 Tertiò limitatur ſi ultra locationem factam concurrat,
quòd locator perceperit penſiones in ea conventas, Menoch.
de retinen. remed. 3. n. 572. Ridolph. in praxi par. 2. cap. 12. n.
115. Adden. ad Buratt. dec. 263. in princ. Cavaler. dec. 607. n. 6.
& hoc caſu dicitur conſtare de poſſeſſione reali, & actuali, ut
dicit Rot. cor. Durano dec. 22. n. 2. & procedit etiamſi per-
cepta appareat pars minima penſionis, Maſcard. de probat.
concl. 1181. n. 3. & 4. Poſth. de manut. d. obſerv. 24. n. 15.

97 Quod tamen intelligendum videtur procedere ſi penſio-
nes receperit ab ipſomet conductore, ſecus autem ſi alius
ejus nomine ſibi ſolverit, ut poſt Corn. quem allegat, tra-
dit Carocc. de locat. ſub tit. de proxenet. qu. 11. n. 10.

98 An autem ſufficiat, quòd de tali ſolutione doceatur per ſo-
lam confeſſionem de recepto, adſunt hinc inde opiniones,
nam affirmativam tenent Ruin. conſ. 115. n. 16. lib. 5. Torniol.
conſ. 87. n. 13. Maſcard. concl. 1180. n. 3. Seraph. dec. 1185. n. 1.
at quia ubi, prout loquimur, agitur contra tertium, ſimplex
confeſſio non probat veram ſolutionem, & tanto minus pro
locatore, dum ab ipſomet facta eſſe debet, verior videtur
contraria opinio, quòd ſimplex confeſſio de recepto non
ſufficiat, quam tenet Poſth. de manut. obſerv. 24. n. 22. & 23.
Rot. dec. 63. n. 4. poſt Staril. Paciſ. de Salviau. interd. & dec.
740. n. 38. par. 4. tom. 2. rec.

99 Prout etiam non ſufficeret ſola promiſſio penſionum per
locatorem conductori facta, quia ea in qualibet locatione
continetur, & ideò dum dicimus locationem non probare,
intelligimus, & locationem cum promiſſione ſolvendi Natt.
conſ. 429. n. 16. ubi & quòd tanto minus probabit promiſſio
de ſe ſola, & præceptum Judicis, quòd alicui ſolvatur, Ca-
rocc. de locat. ſub tit. de proxenet. q. 11. n. 7.

100 Prædicta tamen de locatione, & perceptione mercedis,
quòd probent poſſeſſionem locantis, procedunt quatenus
non conſtet de alterius actuali poſſeſſione, quia tunc non re-
levant, Fulgoſ. conſ. 161. n. 2. ad med. Adden. ad Gregor.
dec. 6. n. 7. Gratian. diſcept. 502. n. 10. Coccin. dec. 348. n. 3.
Merlin. dec. 167. n. 3.

101 Quartò limitatur ſi ultra locationem factam concurrat,
quòd fuerit effectuata per actualem detentationem rei per
conductorem, hoc enim ſufficit abſque eo, quòd concurrat
perceptio penſionum, Corn. conſ. 6. n. 13. lib. 3. Poſth. de ma-
nut. obſerv. 24. n. 20. & n. 33. verſ. ſi conſtet, & licèt circa hoc,
an requiratur ſimul concurrere perceptionem penſionis,
contraria manifeſtè loquatur Gabr. alios adducens de locat.
concluſ. 4. n. 8. & n. 13. tamen dicta opinio videtur verior, ſal-
tem ubi actualiter conductor detinere continuat, quia poſ-
ſidet locatori, ut dictum eſt, & ſic poſſeſſio probatur. Appli-
catur tamen & huic limitationi declaratio, de qua ſuprà in
præcedenti, ut vera ſit, quatenus tertius non probet tunc poſ-
ſediſſe, ut animadvertit Rota coram Buratt. dec. 263. n. 2.

102 Quintò limitatur ſi non ſit locatio unica, ſed plures; quia
tunc adminiculantur ad invicem, & probant Soccin. Sen.
conſ. 187. n. 16. verſ. confirmantur præmiſſa lib. 2. ubi à com-
muniter accidentibus Menoc. retinen. remed. 3. n. 53. Maſc.
concl. 1186. n. 11. Poſth. de manut. obſerv. 24. n. 11.

Sextò limitatur ſi ultra locationem concurrat, quòd con- 103
ductor aſſerat ſe nomine locatoris poſſidere, quia tunc pro-
bata remanet ejus poſſeſſio contra omnes, Menoch. retin. re-
med. 3. n. 572. Maſcard. de probat. concl. 1186. n. 7. Poſth.
d. obſerv. 24. n. 30.

Septimò denique generaliter limitatur, ubi cum locatione 104
concurrant adminicula, quod locator verè poſſederit, quia
tunc ea probat, Gratian. conſ. 50. n. 40. lib. 1. Seraph. dec. 896.
n. 2. Andr. dec. 40. n. 11. Coccin. dec. 161. n. 4. & hoc procedit 105
etiamſi non conſtet de effectuatione, Poſth. de manut. obſerv.
24. n. 32. Rota coram Andr. dec. 12. n. 6. adminiculumque
eſſet ſi res fuiſſet vendita à locatore, vel ejus filiis, Rota co-
ram Gregor. dec. 318. n. 2. & 3. Poſth. d. obſerv. 24. nu. 33. 106
ubi nonnulla alia adminicula recenſet, quæ penès eum
videri poſſunt.

Sextò quærendum an locatio probet perceptionem fru-
ctuum rei locatæ, & eorum quantitatem, quæ eſt quæſtio
utilis: Nam plures ſunt caſus in quibus neceſſe eſt probare
perceptionem, & quantitatem fructuum, puta, quis con-
demnatus fuit ad reſtitutionem fructuum perceptorum, &
dubitatur, an ſufficiant inſtrumenta locationum ad hoc, ut
pro ſumma in eis contenta poſſit contra eum relaxari man-
datum, & ſufficere poſſe videtur, quia quantitas eſt clara, 107
& percepta præſumitur, Rota dec. 61. in fine par. 2. diverſ.
Gregor. dec. 50. n. 2. in recent. dec. 482. n. 4. par. 3. & ple-
niſſimè dec. 2. n. 17. & ſeq. par. 11.

Imò fortius quatenus non dubitetur de poſſeſſione reten- 108
ta, quæ ſufficit ad arguendam fructuum perceptionem, ut
tradunt Seraph. dec. 1245. n. 6. Cavaler. dec. 138. n. 2. Merlin.
dec. 339. n. 5. ex locatione non ſolùm probatur quantitas fru- 109
ctuum pro tempore, pro quo duravit locatio, ſed etiam fu-
turorum annorum, Caval. dec. 17. n. 1. Merl. dec. 483. n. 4. & 110
ratio redditur, quia fructus benè liquidantur à ſolito Bald. in
l. ſi fundum in fin. C. de rei vindic. Achil. de Graſſ. dec. 22. de
reſtit. ſpoliat. unde certior erit concluſio ſi locationes ſint plu-
res, quia magis propriè dici poterit adeſſe ſolitum, ex tradi-
tis per Barboſ. in dictione ſolitum, n. 1. & tanto faciliùs ex lo-
cationibus apparentibus arguitur ad non apparentes, l. ſi
fundum 35. cum l. ſeq. ff. mand. Eſcobar. de ratiocin. cap. 16.
n. 40. Surd. conſ. 293. n. 31. & his aliiſque latè adductis Rot.
d. dec. 2. n. 23. & ſeq. par. 11. recent.

Et hoc procedit etiam ſi locationes appareant terminatæ, 111
ac proinde multo magis ſi non appareat actualis terminatio
per dimiſſionem bonorum à conductore factam, quia tunc
poſſet etiam præſumi continuatio, ultra tempus expreſſum,
ita præcipuè ubi in eis adeſſet clauſula, donec &c. quæ eſt ſe- 112
petitiva, ut finita locatio repetita cenſeatur, ut firmatur in
dec. 2. n. 19. & ſeq. par. 11. rec.

Limitari tamen debent prædicta, ut non procedant ſi adſit 113
aliqua ratio, cur in ſolito non poſſit fieri fundamentum, ut
ſi locatio appareat facta tempore ſterilitatis, ubi agitur de
prædiis ruſticis, aut tempore excidii, vel peſtis, ubi agitur de
urbanis, vel è contra, ſi doceretur illo tẽpore locationes gene-
raliter pro penſione ſolito majore factas fuiſſe, quia tunc non
probarent alio tempore eamdem quantitatem fuiſſe ſolutam
dec. 65. n. 12. & dec. 73. n. 2. part. 2. diverſ. Buratt. dec. 334. n. 8.

Et in beneficialibus advertendum, quòd ex locatione bo-
norum non arguitur, nec probatur valor beneficii, Caſſad. 114
dec. 20. ſuper reg. Rot. dec. 186. n. 4. ubi quod fuit ſæpiùs deci-
ſum par. 2. & dec. 342. n. 10. par. 4. tom. 2. rec. Mantic. dec.
290. n. 4. Gregor. dec. 359. n. 7.

Et duæ redduntur rationes hujus concluſionis, una quia 115
ad convincendum verum valorem beneficii, onera ſunt de-
ducenda, altera, quòd locatio poteſt eſſe facta pro majori 116
penſione propter affectionem conductoris, Caſſad. d. dec. 20.
Ferret. conſ. 354. nu. 16. lib. 2. Sernen. in reg. de valore ult.
Rota in una Spoletana Abbatiæ 19. Septembris 1625. coram
Coccino, quæ eſt inter ejus impreſſas dec. 1613. nu. 63. ac
penès Vivian. de jurepatr. lib. 4. cap. 10. n. 33. propè fin. §. nec
obſtat, quòd valor, fol. mihi 254.

Quod eſt conſiderandum, quia dictis rationibus conclu- 117
ſionis ceſſantibus ceſſat concluſio, & in ſpecie quatenus lo-
cationes ſint factæ omnium bonorum beneficiis, & cum hoc,
quòd conductor ſatisfaciat omnibus ejuſdem oneribus, &
ſic illis deductis certum quid ſolvat, tunc ceſſat prima ratio
Rot. dec. 186. n. 16. par. 6. rec. & ceſſat etiã prima ratio, ſi non
agatur de valore ad effectum collationis, qui eſt caſus, quo
valor conſideratur deductis oneribus, ſed ad alium effectum
in quo id non conſideratur, puta ad cognoſcendum, an aug-

gmen-

gmentum doris excedat medietatem, quia tunc quoque
ceſſat prædicta ratio Coccin. *d. dec.* 1613. *n.* 63. ubi, & quòd
poſſet etiam excludi affectio per conjecturas. Et quòd ſi lo-
cationes ſint plures, & continuatæ per tempus conſiderabi-
le diverſiſque conductoribus factæ, excludatur ipſa affectio,
quæ cadere poteſt in uno vel altero homine, non autem in
pluribus *dec.* 186. *n.* 11. *par.* 6. *rec.*

118 Et coadjuvatur probatio deducta ex locationibus, ac reddi-
tur ſufficiens cum adminiculis *dict. dec.* 186. *n.* 8. *par.* 6. *&*
dec. 213. *n.* 21. *eadem par. & dec.* 480. *n.* 4. *par.* 9. *rec. & dec.*
66. *n.* 22. *par.* 10. *recent.* & dixi ſuprà *cap.* 19. *n.* 28.

119 Præterea licèt ſolæ locationes non probent verum valo-
rem beneficiorum, tamen excuſant à pœna regulæ Cancel-
lariæ de vero valore in eorum impetratione exprimendo,
præbent enim aliquam juſtam cauſam credendi, quòd tanti
valeant, Adden. ad Greg. *dec.* 101. *n.* 6. Verall. *dec.* 49. *n.* 2.
par. 3. Buratt. *dec.* 411. *n.* 3.

Septimò quærendum, an locatio probet valorem rei lo-
catæ, & dum proximè dictum eſt, eam non probare valorem
120 beneficii, quia conſiſtit propriè in fructibus ex beneficio per-
cipi ſolitis, multò magis dicendum eſt, quòd non probet va-
lorem rei, quoad dominium, quod eſt quid diverſum, & in
locatione non venit, *prout* in ſpecie, quòd locatio valorem
non probet tradunt, Pen. *dec.* 290. *n.* 4. ubi, quòd hoc eſt vul-
gare Burat. *deciſ.* 538. *n.* 18. ubi quòd eſt certum Coccin. *dec.*
675. *n.* 8. Urceol. *conſ.* 3. *n.* 56. Rot. *dec.* 435. *n.* 2. *poſt med. par.*
3. *& dec.* 375. *n.* 34. *par.* 13. *rec.*

Nec obſtat, quòd ex locatione arguatur quantitas fru-
ctuum rei locatæ, ut dictum eſt ſupra *num.* 107. *& ſeq.* & ex
121 quantitate fructuum arguatur valor rei, calculando videlicet
ad rationem quinque pro centenario, itaut ſumma conſtitu-
ta ex fructibus, in viginti annis ſit verus valor ipſius rei, juxta
Gloſ. *in Auth. perpetua, ver. juſta, Cod. de ſacroſ. Eccl.* com-
muniter receptam, ut per Surd. *conſ.* 451. *n.* 39. Pinell. *de re-
ſcind. vend. p.* 3. *c. ult. n.* 29. Rota coram Merlin. *dec.* 535. *n.* 31.

Etenim animadvertendum eſt, quòd hæ ſunt duæ præſum-
122 ptiones, quarum una aliam parit, & de jure iſta multiplica-
tio præſumptionum, & quòd una aliam pariat, non admit-
titur, *l.* 1. *C. de dot. promiſ.* Ruin. *conſ.* 66. *n.* 10. *verſ. ex quo
igitur lib.* 3. Rota coram Ubald. *dec.* 300. *n.* 28.

Et ulterius utraque ex dictis præſumptionibus eſt valdè
fallax, nam ex locatione tantùm probatur, quòd dominus
convenit cum conductore, quòd ſibi ſolveret ſummam con-
ventam, & licèt inde inſurgat præſumptio, quòd illa ſum-
ma correſpondeat fructibus rei, quia conductores non ſolent
eſſe faciles ad conducendum pro ſumma majori, nam hoc eſ-
123 ſet jactare ſuum, quod non præſumitur, ut conſiderat Rot.
in dec. 186. *n.* 9. *par.* 6. *recent.* tamen hæc præſumptio ex pluri-
bus poteſt reddi fallax, & præcipuè, quia potuit locatio eſſe
facta pro majori ſumma ratione affectionis, ut ultra allegatos
ſupra in propoſito probandi valorem beneficii, conſideravit
etiam in propoſito iſto de quo agimus Rot. in una Romana
reſtitutionis Domunculàrum coram Ottembergo, quæ eſt
impreſſa per Marcheſ. *de commiſ. par.* 2. *fol.* 197. *n.* 2.

Et licèt dicta ratio ceſſet ſi locationes ſint plures, diverſiſ-
que perſonis factæ, ut tetigi ſuprà *n.* 117. *ad fin. ex dec.* 186. *n.*
11. *par.* 6. *rec.* tamen viget alia, quæ non ceſſat ex tali multi-
plicitate locationum, quæ eſt, quòd niſi aliter ſit conven-
tum, in locationibus non habetur ratio onerum rei locatæ,
puta in domibus ſi ſint emphyteuticæ, & pro eis ſolvatur ca-
non, vel ſint obnoxiæ aliis oneribus, vel cenſibus, aut indi-
geant reparationibus, & ſubjaceant taxis viarum, & ſimili-
bus, ſed obligatur conductor ſolvere penſionem, ac ſi hæc
onera non adeſſent, licèt reſpiciant fructus, & eos minuant,
quia eos minuunt in manibus domini, qui de mercede tene-
tur ſatisfacere, & ſic patet, quòd ex locationibus non poteſt
convinci quantitas fructuum, Coccin. *dec.* 1713. *n.* 63.

Data autem certitudine fructuum, quòd ex ea arguatur
124 valor rei, eſt pariter præſumptio fallax, quia valor rei eſt
quanti res communiter vendi poteſt, & licèt data certitudi-
ne fructuum arguatur, quòd vendi poſſit ad dictam ratio-
nem quinque pro centenario, hoc eſt argumentum urgens,
ſed non concludens Cagnol. *in l.* 2. *n.* 233. *ante med. verſ. ſed
quando, Cod. de reſcind. vendit.* Duran. *dec.* 250. *n.* 3. Etenim
ſunt multa in quibus non procedit, quòd valor correſpon-
deat fructibus ad rationem quinque pro centenario, ut non
125 ſolùm in mobilibus, & ſe moventibus, aliiſque brevis dura-
tionis, ut domibus ligneis, ſed etiam in ſtabilibus, & ſignan-
ter in ædificiis, Gregor. *dec.* 553. *n.* 6. *&* 7. & ibi Adden. &
maximè in ornatis, & pretioſis, Natt. *conſ.* 331. *n.* 4. *verſ. ſed
126 non loquimur,* Surd. *conſ.* 151. *n.* 70. Tiraquell. *de retract. con-
vent.* §. 7. Gloſ. 1. *n.* 9. *verſ. & domus*, & in veteribus, ac ma-
lè fundatis, & reparatione de proximo indigentibus, quia
conductores hæc non reſpiciunt, prout reſpicere, & inda-
gare ſolent emptores, unde in his penſio ſæpè excedit dictam
ſummam quinque pro centenario, & è contra in ornatis, &
constructis, ut dicitur ad æternitatem, ut plurimùm eſt mi-
nor. Unde hic in Urbe inolevit praxis ad convincendum
verum valorem, non attendendi, neque ſolùm valorem do-
morum deductum à locationibus, neque ſolum deductum ab
æſtimatione materiæ, ex qua domus conſtant, facienda à Pe-
ritis, ſed utrumque ſimul, componendo ex utroque unam
ſummam, ac deinde dividendo æqualiter ſummam illam, &
ſumendo unam medietatem, pro vero valore, de qua praxi
Rota apud Coccinum *dec.* 982. *& dec.* 1027.

Et quòd non poſſit generaliter conſtitui valor ex quanti-
tate fructuum calculando ad rationem quinque pro centena-
rio, patet etiam in bonis juriſdictionalibus, in quibus æſti-
mari ſolet ad rationem duorum pro centenario, & plus, &
minus ſecundùm qualitatem juriſdictiones, & feudi, Rim.
Jun. *conſ.* 5. *n.* 127. *ad fin.* Mart. *conſ.* 158. *n.* 43. *& ſeq.* Maſſuer.
in addit. ad pract. Papien. *in form. libell. in cauſa venditio-
nis*, Gloſ. *pro pretio* 2. *poſt med. verſ. quam practicam vidi*;
Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 20. *n.* 15. *& ſeq.* Caſtill. *dec.* 217. *n.*
7. *par.* 3. Manent. *de livell. q.* 2. *n.* 11. Seraph. *dec.* 1030. *n.* 3.
Rot. *in rec. dec.* 94. *n.* 57. *par.* 7. *& dec.* 129. *n.* 67. ubi *n.* 73. quòd,
quandoque ex circumſtantiis taxantur etiam ad rationem
quinque pro centenario, *par.* 12. *recent.* Et de fallacia dictæ
præſumptionis, quòd fructus ſint ad rationem quinque pro
centenario valoris bonorum, dictum eſt etiam latè in *cap.* 19.
n. 35. *& ſeq.* unde concluditur ex locationibus non probari
valorem rei, maximè ubi requiratur probatio concludens,
ut ad effectum reſcindendi contractum venditionis ex capi-
te læſionis *dec.* 379. *n.* 34. *par.* 13. *& dec.* 23. *n.* 9. *par.* 14. *recent.*
& noviſſimè obtinui 26. Martii hujus anni 1677. in una Ro-
mana læſionis coram R. P. D. meo Taja, ubi aderant quam-
plures locationes, & reſtricta fuerat præcisè difficultas, &
dilata reſolutio, ut videretur an ſufficerent. Et dixi etiam *in
cap.* 19. *n.* 16. ubi de probanda læſione in locatione, ad quem
effectum magis attendi debent aliæ locationes, ex quo agitur
propriè de probanda quantitate fructuum, ſeu valore ipſo-
rum fructuum, aut commoditatum, quæ percipiuntur ex
re, non autem ipſius rei, de qua hic agimus.

Octavo quærendum, an locatio, & conductio operetur, ut
conductor gaudeat aliquo privilegio, & exemptione locato-
ris, vel è contra, & eſt quæſtio generalis quidem reſpectu om-
nium exemptorum, aut aliàs privilegiatorum, ſed practica-
tur præcipuè in immunitate, & exemptione competente Ec-
cleſiaſticis, de qua ſæpè dubitari contingit, an competat et-
iam eorum famulis, & colonis, & præberem latam materiam
dicendi, ſi vellem tangere, quæ ſit iſta immunitas, & exem-
ptio, & quibus perſonis, collegiis, aliiſque locis competat,
ſed his, & ſimilibus non percutientibus materiam locati, &
conducti omiſſis, dico breviter, quòd aut loquimur de illis,
qui locant operas ſuas Eccleſiaſticis, aut de illis, qui ab eiſ-
dem Eccleſiaſticis prædia, ut alia bona conducunt.

Quoad primos, ſi agitur de miniſtris neceſſariis exercitio 127
juriſdictionis Eccleſiaſticæ, uti ſunt Judex, Camerarius,
Fiſcalis, Notarius, Bariſellus cum familia armata, & ſimiles,
utique iſti gaudent exemptione à juriſdictione laicali, &
non tenentur ad perſonalia Civitatis munia, juxta reſolu-
tiones Sacræ Congregat. etiam Sanctiſſimo approbante e-
manatas, quas referunt Gavant. *in Enchirid. Epiſcop. ver.
familiaris Epiſcopi n.* 2. Dian. *par.* 6. *tract.* 2. *reſol.* 4. *& ſeq.*
Thom. del Bene *de immunit. Eccleſ. par.* 1. *cap.* 4. *dubit.* 15.
ſect. 1. *n.* 10. *&* 11.

Si autem agatur de famulis Eccleſiaſticorum non haben-
tium juriſdictionem, vel etiam de famulis habentium juriſ- 128
dictionem, conductitiis tamen, & temporalibus, & ſunt di-
verſæ opiniones, nam quòd, & iſti gaudeant dicta immuni-
tate, & exemptione tradunt Doctores relati per Menoch. *de
arbitr. caſ.* 562. *n.* 7. & per Thom. del Bene *d. dubit.* 15. *ſect.* 1.
n. 28. aliis verò contrariam opinionem ſequuntur, & ſignan-
ter Clar. *in* §. *fin. cap.* 35. *n.* 18. Vulpel. *de liber. Eccleſ. par.* 3.
n. 24. Covar. *pract. q. c.* 35. *n.* 2. Gutier. *pract. q. lib.* 1. *q.* 4. *n.* 2. Bel-
let. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de favore cleric. real.* §. 1. *n.* 12. Ca-
ròl. de Graſſ. *de effect. cleric. effect.* 1. *n.* 149. Capic. *dec.* 12. *n.*
2. *in fin.* & aliis relatis cum hac tranſit Thom. del Bene *d. ſect.*
1. *n.* 27. & licèt addat contrariam non eſſe improbabilem, ta-
men ſubdit hanc probabiliorem, tam de jure, quàm de con-
ſuetudine Gratian. *dec. March.* 233. *n.* 3.

Verùm iſtæ contrariæ opiniones conciliantur, ut quate- 129
nus agatur de famulis, ſeu aliter inſervientibus neceſſariis, ſi-
ne quibus Eccleſiaſtici eſſe non poſſunt, & tunc procedat pri-

ma

Digitized by Google

ma opinio, ut, & ipſi gaudere debeant immunitate Eccleſia-
ſtica, juxta *conſ. Oldrad.* 11. ubi firmat, quòd privilegium
exemptionis conceſſum pro infirmis Hoſpitalium, conceſ-
ſum etiam cenſeri debet pro ſervientibus, quia ſine ipſis in-
firmi Hoſpitalium eſſe non poſſunt; aut verò non agitur de
iſtis, ſed de retentis ad Papam, vel aliter, & tunc ſecus ſit di-
cendum, prout diſtinguendo tenent Felin. *in c.* 2. *n.* 2. *verſ.
tene iſtam concluſionem de for. competent.* & alii relatis Me-
noch. *de arbitr. caſ.* 562. *n.* 11. Gratian. *diſcept.* 340. *n.* 4.
& 5. Squillant. *de privil. cleric. cap.* 7. *dub.* 2. *n.* 57. Carol.
de Graſſ. *de effect. cleric. effect.* 1. *num.* 150. *poſt med.*

Et videtur iſta diſtinctio valdè rationabilis, quia hæc
130 exemptio familiarium, & ſervientium non reperitur in jure
expreſſa, cùm nullus appareat text. qui eam convincat, ut
animadvertit Suar. *lib.* 4. *de immunit. Eccleſ. cap.* 29. *n.* 10. *&
ſeq.* & poſt eum Thom. del Bene *d. cap.* 4. *dubit.* 15. *ſect.* 1. *n.* 5.
& ideò fundatur tota in ratione, & conſuetudine, & quid-
quid ſit de conſuetudine, quæ eſt varia pro diverſitate loco-
rum, & ideò non poteſt de ea dari certa regula, reſpectu ra-
tionis, pro ſervis neceſſariis viget quidem ratio, ut non poſ-
ſint compelli ad ſubeunda munia, aut aliter per juriſdictio-
nem ſæcularem moleſtari, & diſtrahi à ſervitio, quod præ-
ſtant, quia aliàs moleſtarentur, & perturbarentur per indi-
rectum ipſimet Clerici, quod laicis non eſt permittendum,
quia id quod facere non licet directè, nec per indirectum
131 permitti debet, ut in propoſito advertit Bald. *conſ.* 31. *lib.* 1.
Rolan. *conſ.* 61. *n.* 20. *lib.* 4. Surd. *conſ.* 304. *n.* 11. *& ſeq* & aliis
pluribus adductis Sperell. *dec.* 41. *n.* 68. quæ ratio in non ne-
ceſſariis non viget, imò è contra, quoad eos viget ratio con-
traria, quòd nempè, non ſit permittendum Eccleſiaſticis ſub-
ditos ſæcularium ad ſui libitum ab eorum poteſtate exime-
re, aſcribendo videlicet eos inter ſuos familiares, unde ſe-
quitur, quod habentes ſolas litteras familiaritatis, quidquid
132 ſit de conſuetudine, & condecentia, de rigore juris non gau-
dent aliqua exemptione, ut tradunt Abb. *in cap. cum dile-
ctus* 14. *n.* 8. *de cleric. non reſident.* Gratian. *diſcept.* 340. *n.* 20.
Azor. *inſtit. moral. lib.* 5. *cap.* 22. *quæſt.* 8. Bellett. *diſquiſit.
cler. tit. de favore cleric. reali*, §. 1. *num.* 25.

Et hæc eadem diſtinctio procedit etiam in iis, qui locant
133 operas ſuas laicis privilegiatis, nam familiares militum ne-
ceſſarios frui privilegio ipſorum militum, dicit Bald. *in l.* 1.
n. 4. *C. de ux. milit.* ſentient aliud in non neceſſariis, & ita
etiam in ſervis, & famulis ſcolaſticorum non neceſſariis ſcri-
134 bunt Bald. *in auth. habita n.* 9. *C. ed. ne fil. pro Patre*, & Felin.
in c. 2. *col.* 2. *verſ. tene iſtam concluſionem de for. competent* &
iſti aliiſque relatis firmat Menoch. *de arbitr. caſ.* 562. *n.* 57.

Et quod dicitur locanses operas ſuas io neceſſariis gaudere
exemptione conductoris, limitatur etiam, ut non procedat
135 in inſervientibus dietim, vel ad modicum tempus, ut ſi in-
ſerviant Epiſcopo ad pingendam Cappellam, vel potandas
vites, vel quid ſimile, quia iſti non gaudent privilegio Epiſcopi
Jo. Ant. de Nig. *in extrav. un. n.* 90. *de vit. & hon. cleric.* Socc.
in c. ſi Clericus n. 2. *de for. compet.* Bellet. *diſquiſit. cleric. tit. de
fam. cleric. real.* §. 1. *n.* 26. *poſt med. verſ. minus, qui inſerviunt.*

Quo autem ad ſecundos, nempè conductores bonorum,
quia ipſi, loquendo de conductoribus propriis, nempè pro
mercede in pecunia numerata ſolvenda, quidquid ſit de co-
lonis partiariis, non inſerviunt Dominis, minuſque eis co-
136 lunt, ſed ſibi, nullum poſſunt prætendere de privilegiis merè
perſonalibus Eccleſiaſticorum, ſeu aliorum privilegiatorum
à quibus bona conduxerunt, ſicque clarum eſt, quòd onera
merè perſonalia effugere nequeunt, prout è contra clarum
quoque eſt, quòd onera merè realia, à quibus res conducta eſt
immunis ſubire non debent, ſed dubitari contingit de one-
137 ribus mixtis, quæ videlicèt imponuntur perſonæ pro rebus,
an videlicèt conductores bonorum Eccleſiaſticorum eis per
ſæculares poteſtates gravari poſſint, vel ne, videbatur autem
reſpondendum affirmativè ea ratione, quia cùm perſona ſit
dignior, quàm res in eorum impoſitione, attenditur potiùs
perſona, quæ nulla gaudet exemptione, ut dictum eſt, quàm
res, Natt. *conſ.* 105. *n.* 8. Grat. *diſc.* 29. *n.* 9. Sperell. *dec.* 35. *n.* 15.
ad fin. Verùm, quia in his oneribus mixtis, licèt conſideretur
perſona tanquam forma, tamen res eſt materia, & cauſa fina-
lis impoſitionis, ut deducitur *ex l. reſcriptio*, §. *patrimonialia,
ff. de muner. & honor.* & docet Bald. *in Auth. defuncto n.* 12. *C.
ad Tertul*, Natt. *conſ.* 149. *n.* 4. *& conſ.* 160. *n.* 7. Non ſufficit,
138 perſonam eſſe juriſdictioni ea imponentis ſubjectam, niſi
etiam ſit res, itaut forma applicari poſſit materiæ, prout re-
quiritur ad conſtituendum hoc totum oneris mixti, ut per
Corn. *conſ.* 199. *n.* 6. *lib.* 1. & Surd. *conſ.* 261. *n.* 28. optimè tradit
Sper. *dec.* 41. *n.* 53. *v. cum igitur & ſeq.* ubi *n.* 56. *ad fin.* advertit
quòd etiam DD. ſcribentes contra colonos clericorum, fa-
tentur eos non teneri ad onera impoſita perſonis pro rebus,
& ſignanter Men. *de arbitr. caſ.* 562. *n.* 53. Theſaur. *dec.* 116.
n. 10. & firmavit Rot. in una deciſione Corregien. Gabellæ
coram Juſto, quæ eſt impreſſa *poſt contr.* 22. Ciarlini.

Confirmaturque hæc opinio, quia hæc onera, quæ impo- 139
nuntur perſonæ pro rebus, debent imponi Domino rei, & ſic
locatori, non autem conductori, qui nullum dominium ha-
bet, nec ſibi, ſed domino poſſidet, Alex. *conſ.* 35. *n.* 1. *lib.* 4.
Bellon. ſen. *conſ.* 27. *n.* 9. *in fin.* Jaſ. *conſ.* 109. *in fin. lib.* 1. Ruin.
Jun. *conſ.* 353. *n.* 178. Bott. *conſ.* 87. *n.* 16. Surd. *conſ.* 301.
num. 90. Oſaſch. *dec.* 83. *num.* 6. Sperell. *deciſ.* 41. *num.* 45.

Retenta autem hac opinione, ea limitanda eſt ſignanter
duobus modis, uno videlicet ut procedat in conductoribus
ad modicum tempus, quia iſti nec dominium ullum, nec
poſſeſſionem rei habent, & ideò quia res remanet in dominio
& poſſeſſione domini exempti, & immunis, utique remanet 140
exempta, & immunis juxta prædicta, at ſecus eſt in emphy-
teutis, & conductoribus ad longum tempus, quia cùm iſti
acquirant dominium utile, & poſſeſſionem naturalem, ut
dictum eſt ſuprà hoc *cap. n.* 4. ratione talis dominii poſſunt
conductores per Principes, quibus ſubſunt, gravari, Iſern. *in
cap.* 1. *n.* 56. *ver. & plauſtrorum, quæ ſint regal.* Luc. de Penn.
in l. 1. *C. de impon. lucr. deſcr. lib.* 10. Felin. *in cap. Eccleſ. S.
Mariæ n.* 99. *de conſtit. purpur. conſ.* 322. *n.* 9. & licèt non deſint
tenentes contrarium, quòd videlicet etiam iſti emphyteutæ,
& conductores ad longum tempus ſint exempti, tamen hanc
eſſe magis communem tradit Odd. *conſ.* 70. *n.* 31. & veriorem,
ac magis receptam Menoch. *de arbitr. caſ.* 562. *numer.* 22. *&* 141
30. ubi tamen *nu.* 31. *& ſeq.* aliis relatis, tradit non propte-
rea poſſe per laicos imponi emphyteutæ Eccleſiæ munera
ſordida, ſicut imponi nequeunt emphyteutæ fiſci, & Princi-
pis *per text. in l. pen. C. de excuſ. mun. lib.* 10. & negari non
poſſe hanc eſſe communiorem, & uſu receptam, & ſi intelli-
gatur cum moderamine, ut procedat emphyteutam gravari 142
poſſe reſpectu ejus fructus, qui ſupereſt deducto canone, qui
ſolvitur directo domino, non eſſe injuſtam dicit Ciarl. *contr.*
22. *n.* 42. *verſ. quid dicendum*, & cum eadem opinione multis
cumulatis tranſire etiam videtur Bellet. *diſquiſ. cler. tit. de
exempt.* §. 8. *propè fin.* & iſtam limitationem, quoad condu-
ctores bonorum Eccleſiaſticorum ad longum tempus appro-
batam fuiſſe à Sac. Congregatione ſuper controv. juriſdictio-
nalibus in una Viterbien. ſub die 23. Decembris 1627. refert
Sperell. *deciſ.* 42. *num.* 21.

Altera limitatio eſt ſi agatur de onere impoſito ipſis fructi- 143
bus à ſolo ſeparatis, & de patrimonio conductoris non exem-
ptis effectis, prout eſſet gabella, quæ ſolvitur ad portam Ci-
vitatis pro eorumdem fructuum introductione, vel quid ſi-
mile, ab ea enim non poſſet conductor excuſari ſub prætextu
exemptionis locatoris, vel etiam bonorum, quia tunc fructus
ſunt effecti ſui, & uti prorſus à ſolo ſeparati non ſunt pars
fundi, ut ejus immunitate gaudeant, & ſic eorum intuitu
gravari poſſet conductor, ut conſuluit Federic. de Sen. *conſ.*
111. Natt. *conſ.* 409. *n.* 6. *&* 7. Dec. *conſ.* 51. *n.* 4. *lib.* 3. Burſatt.
conſ. 25. *n.* 3. *verſ. quia primo*, Leo *in theſaur. for. Eccleſ. p.* 1. *c.*
14. *ſub n.* 6. Molin. *de juſt. & jur. tract.* 2. *diſput.* 663. *n.* 8. Spe-
rell. *dec.* 42. *n.* 19. ubi multos congerit, & pro contraria opi-
nione refert ſolùm Lotterium *de re benef. quæſt.* 31. *num.* 45.

Et hæc tetigiſſe, ſalva ſemper opinione meliùs ſentien-
tium, ſatis ſit, plura videre cupiens adeat Caroc. qui multa
congerit hoc tract. *in tit. de collect.* & quoad colonos partia-
rios Sperell. *dec.* 41. *cum trib. ſeqq.* & Ciarlin *contr.* 22. & quo-
ad famulos, alioſque locantes operas ſuas Eccleſiaſticis Th.
del Bene *de immun. Eccl. cap.* 4. *dub.* 14. *cum* 4. *ſeq.*

Nonò quærendum an locatio, & conductio præbeat ali-
quam prælationem conductori in venditione rei conductæ, 144
& licèt affirmativa opinio referatur *in dec.* 547. *n.* 2. *propè fin.
par.* 2. *rec.* tamen nec Rota ibi eam firmat, nec Afflict. *in dec.*
239. ibique Urſill. nec Gabr. *in tit. de jure emphyt. concluſ.* 1.
n. 5. quos allegat de hac prælatione in emptione, ſed de præ-
latione in nova locatione loquuntur, & de jure communi
non reperitur talis prælatio conceſſa, ſed quibuſdam in lo-
cis datur de jure ſpeciali, & ſignanter Romæ olim dabatur
ex quodam Decreto Camerali impreſſo per Fenz. *ad ſtatu-
tum Urbis*, *fol.* 705. quod tamen in hac parte fuit revocatum
à S. mem. Pio V. in ſua bulla 126. *& in ſeq. motu proprio*, 145
Bullar. Cherubini tom. 2. *fol.* 333. *&* 339. de qua meminit
Rot. coram Penia *deciſ.* 88. *in principio verſ. nam aut Do-
minus*, & ibi & poſt. & hodie datur per Bullam 22. Gre-
gor. XIII. quæ dictum decretum non reintegravit, ſed ta-
lem prælationem de novo conceſſit, ut dixit Rota ibidem,
& coram Millino *deciſ.* 446. *num.* 3.

Et fundantur ſimiles conſtitutiones in quadam æquita-

te

te, ut extraneus inquilinum offerentem parem conditio-
146 nem, non moleſtet in domo ab eo inhabitata turbando ipſius
quietem, & totius familiæ, ut dixit, Rot. *in d. dec. 446. n. 9.*
Sunt tamen correctoriæ juris communis, juxta quod qui-
147 libet rei ſuæ eſt moderator, & arbiter, & ideò non cogitur
magis uni, quàm alteri vendere, Honded. *conſ. 3. n. 13. &*
14. lib. 1. Gratian. *diſcept. 978. n. 18.* & in ſpecie de dicta Bulla
Gregorii, quòd ſit juris communis correctoria, & ideò non
extendenda, Gratian. *diſcept. 752. n. 44.* Rot. *dec. 571. n. 2.*
p. 1. dec. 783. n. 9. p. 2. & dec. 17. n. 26. p. 4. tom. 2. rec. & coram
Merlin. *dec. 386. n. 43. & dec. 437. n. 27.*
148 Non tamen propterea dici poſſunt exorbitantes, cùm jus
commune, & etiam divinum admiſerit, ut potiùs certis per-
ſonis, quàm aliis quis vendere deberet, ut benè deducitur, *in*
dec. 173. n. 8. & ſeq. p. 4. rec. & quoad d. Bullam animadver-
149 tendum, quòd in ipſamet ejus littera *in §. 23. propè med.* ex-
preſsè decernitur omnia in ea ſtatuta favorabilia cenſeri.
At non omnibus conductoribus concedit Bulla prædi-
150 ctam prælationem, ſed tantùm Inquilinis domorum, ut in
ejus §. 9. & requiri propterea rem eſſe conductam ad habi-
tandum ſaltem de die, prout conſuevit fieri in Apothecis
& in quibuſdam Magazenis Rot. *dec. 184. n. 15. par. 1. rec.* &
dum loquitur de Inquilino non extenditur ad ſubinquili-
num, quatenus non fuerit effectus Inquilinus, ut in caſu Rot.
dec. 386. n. 1. coram Merlino, & notavit Urſellus *concl. 62.*
n. 29. & latiùs de his dictum eſt ſupra *in cap. 20. n. 78. & ſeqq.*
Dubitari tamen poteſt, an ſtante ſtatuto, quòd conductor
præferatur in emptione, & venditione, ſit etiam præferen-
dus in emptione, & venditione ad vitam, & negativam te-
151 nuiſſe Getar. & Boer. refert Tiraq. *de retr. lign.* Gloſ. *14. n. 89.*
ubi tamen ipſe relinquit cogitandum, ſed in terminis dictæ
Conſtitutionis Gregorianæ Rot. cor. Millino *dec. 446. n. 4. &*
plurib. ſeqq. tenuit contrariam, ex quo etiam venditio ad
vitam eſt propria venditio, & ad Tiraquell. reſpondet, quòd
illa Conſtitutio concedebat retractum conſanguineis, ne
res exiret de familia, & ideò in ea aderat ſpecialis ratio cre-
dendi, quòd non comprehenderet venditionem ad vitam,
152 dum res eſt per mortem emptoris in familiam reditura, un-
dè concluditur, quòd in prædicto dubio recurrendum ſit
ad verba ſtatuti, & perſcrutanda mens ſtatuentium, ut fa-
cit ibi Rota *num. 8. & ſeqq.*
Decimò, hic quæri poſſet de prælatione in venditione
fructuum rei locatæ, an competat locatori, ſed de hac quæ-
ſtione dicam infrà *in cap. 33. de fructibus ad fin.*
Undecimò pariter quæri hic poſſet de prælatione in nova
locatione, an conductori præcedenti competat, ſed de hoc
dictum eſt *in cap. 20. an teneatur quis locare, vel locando ali-*
quem præferre.
Duodecimò videndum, an locatio inducat aditionem
153 hæreditatis, videlicet ſi quis hæres ſcriptus, vel legitimus
ab inteſtato, locat aliquam rem hæreditariam, utrum per il-
lum actum locationis dicatur eum adiviſſe hæreditatem, ita-
ut ampliùs ab ea abſtinere, ſeu illam repudiare non valeat,
& quæſtio eſt valdè controverſa, & dubitabilis, in qua opi-
nionem affirmativam amplexus eſt Bart. *in l. gerit 87. n. 21.*
poſt med. ff. de acq. hered. & alii magis communiter, ut ſi-
gnanter, Alex. *conſ. 32. n. 1. verſ. ſimiliter locando lib. 3. &*
conſ. 126. n. 4. lib. 7. Corn. *conſ. 103. n. 4. & ſeq. lib. 2.* Jaſon.
conſ. 112. n. 2. verſ. nam d. Joannes *lib. 4.* Mant. *de conject. ult.*
vol. lib. 12. tit. 12. n. 11. Gregor. *dec. 98. n. 2.* Buratt. *dec. 207.*
n. 7. Rot. *in recent. deciſ. 495. n. 20. par. 1. rec.* quæ quidem
opinio habere videtur pro ſe textum expreſſum *in §. fin. inſtit.*
tit. de hered. qualit. & differ. ibi *pro herede ſe gerere quis vi-*
detur ſi rebus hereditariis tanquam heres utatur, vel ven-
dendo res hereditarias, vel prædia colendo, locandove &c.
154 Verùm his non obſtantibus negativam potiùs pro regula
tenendam eſſe cenſeo, quia actus locationis verè æquivocus
eſt; poteſt enim fieri alia de cauſa, quàm aditionis hæredita-
tis, & alio titulo, quàm dominii, puta poteſt fieri ratione
cuſtodiæ ſeu adminiſtrationis, ut proſpiciatur hæredi, vel
ſubſtituto, ut damnum non patiatur ex eo quòd res diſlo-
cata remaneat, ut eſt textus expreſſus *in l. pro herede 20. in*
fin. princip. ff. de acq. her. ibi *proinde, & ſi fundos, aut ædes lo-*
cavit, vel fulſit, vel quid aliud fecit, non hoc animo quaſi pro
herede gereret ſe, & dum ex quo ſubſtitutus eſt, vel ab inte-
ſtato heres extiturus eſt, proſpicit, aut res tēpore perituras di-
ſtraxit in ea cauſa eſt, ut pro herede non geſſerit, quia non hoc
animo fecerit, unde patet quòd locatio hæreditatis aditionem
155 per neceſſe non concludit, dum non eſt actus, qui citra jus,
& nomen hæredis fieri non poſſit, prout requiritur, Bald.
conſ. 224. verſ. ſi autem eſt actus lib. 2. Gratian. *diſcept. 706. n.*
34. Cavaler. *dec. 33. n. 1.* Celſ. *dec. 129. n. 1.* Rot. *in rec. dec. 77.*
n. 10. par. 13. & hanc opinionem, quòd locatio de ſe non
concludat regulariter aditionem, tenuit etiam Caſtr. *in leg.*
pro herede 20. n. 4. ff. de acqu. hered. & Rot. cor. Cavalet. *dec.*
431. n. 1. & ſeqq. & dec. 452. n. 1. & ſeq.
Nec obſtat *text. in dict. §. fin. inſtit. de hered. qualit. & diff.*
quia loquitur in caſu, quo quis locet tanquam hæres, ut pa-
tet ex ejus verbis ſupra relatis ibi, *ſi rebus hereditariis tan-*
quam heres utatur, quod & obſervavit Rot. cor. Cavaler.
d. dec. 431. n. 8. & eodem modo reſponderi poteſt *ad d. dec.*
495. p. 1. rec. & alias in eadem cauſa emanatas cor. Veroſp.
quia fundatæ ſunt in dictionibus illis, *ſuam Domum*, & ſic
quòd Plin. locaverit tanquam hæres, prout declaravit Ro-
ta in eadem cauſa cor. Caval. *d. dec. 431. n. 3. ver. nec putabant*
obſtare; ubi receſſit à prædictis deciſionibus coram Veroſp.
& dixit, non obſtare prædictum fundamentum earum, quia
fuit conſideratum illam expreſſionem non fuiſſe factam à lo-
catore, ſed à conductore, in cujus poteſtate non erat facere
locatorem hæredem, quam *deciſ. 431*, poſteà comprobavit
Rot. coram eodem Cavaler. *dec. 452.*
Poterit igitur retineri pro Regula, quòd locatio non im- 156
portet aditionem hæreditatis, quæ tamen Regula limitanda
erit, ut procedat in locatione ad breve tempus, non autem
in locatione ad tempus longum, ex quo in locatione ad bre-
ve tempus tantùm procedit dicta ratio, quòd tribui poſſit
adminiſtrationi, juxta tradita, *in c. 4. loc. an ſit alienatio.*
Secundò eadem regula limitanda erit, ut non procedat, 157
ubi locatio facta ſit tanquam ab hærede, ſeu de re tanquam
ſua, quia tunc importat aditionem juxta *d. §. fin. inſtit. de hæ-*
red. qualit. & diff. & Rot. *in d. dec. 495. n. 2. verſ. cum præſer-*
tim p. 1. rec. at non ſufficeret, quòd facta eſſet locatio de re
tanquam ſua, ſi facta eſſet ab habente alium titulum nuncu- 158
pandi rem ſuam præter hæreditarium, & ſatis eſſet habere
rei uſumfructum, ut cenſuit Rot. cor. Buratt. *d. dec. 207. n. 9.*
quia etiam uſufructuarius dicitur dominus, & appellatione
domini continetur, *l. in venditione, ff. de bon. auct. Jud. poſſid.*
Gloſ. *in rubr. C. de uſufr.* cum aliis ibi latè adductis. Non ta- 159
men ſatis eſſet locantem habere creditum cum hæreditate,
quia hoc ſufficit ad excludendum aditionem retinentis 160
rem hæreditariam, non autem locantis illam, vel alio mo-
do ſuper ea cum alio contrahentis, Bart. *in d. l. gerit 87. n.*
21. ff. de acq. hered. Alex. *conſ. 126. n. 1. in fin. lib. 7.* Rot. *dict.*
dec. 495. n. 4. par. 1. recent. quatenus tamen non ſit res, quam
creditor, retineret in pignus ſivè judiciale, ſivè conventio-
nale, quia eam non ſolùm poteſt, ſed debet quandoque lo- 161
care, ut dictum eſt *cap. 7. de procur. & alii propè fin.* & ideò
ex tali locatione non poſſet argui aditio, niſi verba eam
apertè importent.
Tertiò limitari poterit eadem regula, ut non procedat, 162
ubi agitur de hæreditate paterna, quia licèt locatio non im-
portet per neceſſe aditionem, tamen facit inditium, quòd 163
quamvis abſolutè loquendo non ſufficiat, tamen in filiis ſe-
cus videtur dicendum, ex quo in eis concurrit alia præſum-
ptio ex dicto Apoſt. *ad Galat. c. 4. ſi filius, ergo heres*, de quo
dicto meminit Gloſ. *in l. 1. C. ſi minor ab hered. ſe abſt.* quæ 164
quidem præſumptio pariter de per ſe non ſufficit, quando
ab ipſo filio non allegatur, ſed à tertio, Natt. *conſ. 488. num.*
11. Surd. *conſ. 359. n. 17.* Merlin. *dec. 857. n. 9.* Celſ. *dec. 129.*
n. 2. ſed coadjuvat d. conjecturam, & coadjuvatur ab ea, ita
ut ſimul junctæ ſufficere poſſint, ut firmatur per Menoch.
præſumpt. 101. n. 72. verſ. reſpondeo primò, & 73. lib. 4. &
Caſocc. qui alios etiam adducit, *de loc. tit. de verb. ſign. quæſt.* 165
20. n. 14. agitur enim de arguendo voluntatem, & proban-
do animum, in quo quæ ſingula de ſe non poſſunt juncta
juvant, Bald. *conſ. 198. n. 5. verſ. is qua lib. 1.* Surd. *conſ. 1.*
n. 54. Rot. *dec. 223. n. 13. par. 10. recent.*
Quartò limitari poterit ubicumque concurrat aliquis a- 166
lius actus, ſeu conjectura, quæ valeat movere animum Judi-
cis prudentis ad credendum, quòd non alio titulo locaverit,
quàm hæreditario, idque eadem ratione mox dicta, ſive ſit
actus acquiſitivus, ſive tranſlativus, ſive poſſeſſivus, ſive
expreſſio verbalis, ſive denique quodcumque aliud teſtimo-
nium voluntatis, quia hoc ſufficit, ut poſt Bald. *conſ. 124.*
n. 1. lib. 2. & conſ. 263. in princ. lib. 1. Rot. coram Coccin.
dec. 2197. n. 30. & 31.
Et attenditur etiam non factum, quòd videlicet debitum 167
quod locans habebat cum defuncto, non ſolverit, Natt. *conſ.*
74. n. 10. Menoc. *præſumpt. 101. n. 88.* ubi de magis communi
Fachin. *contr. lib. 6. c. 51.* Magon. *dec. flor. 148. n. 11.* ubi de
magis communi Gregor. *dec. 421. n. 7.* licèt hoc de ſe non
ſufficiat, juxta aliam opinionem, de qua Cyriac. *contr. 244.*
num. 69. & ſeq. Rota coram Cavaler. *deciſ. 504. num. 6.*
ubi de veriori, nam poteſt ſufficere unà cum locatione,
præſec-

præſertim ſi effluxit tempus conſiderabile, nam ubi retinuit
per decennium, volunt de ſe ſufficere Nat. *d. conſ.* 74. *n.* 11,
Menoch. *dict. præſumpt.* 101. *n.* 92. Megon. *d. dec.* 148. *n.* 11.
168 *poſt med.* Greg. *d. dec.* 241. *n.* 7. *ad fin.* Mantic. *de conject. lib.* 12,
tit. 13, *n.* 13. *in* 3. *caſu*, faciliuſque admittitur pro adita hæredi-
tas non damnoſa, quàm damnoſa Cæſ. de Graſſ. *dec.* 11. *n.* 8,
169 *de teſtam.* Gregor. *dec.* 460. *n.* 15. *& ſeq.* & quando actus ſunt
adhuc dubii, compellitur hæres declarare quo animo fuerit,
ejuſque dicto ſtatur, Caſtren. *in l. pro herede* 20. *n* 4. *ad med,*
ff. de acquir. heredit. Mantic. *de conject. lib.* 12. *tit.* 12. *n.* 24,
Rot. coram Cavalet. *dec.* 452. *n.* 1. *propè fin.* & 2.

170 Quintò limitari etiam poterit, ut procedat, quatenus ve-
rè potuerit locatio fieri alia de cauſa, quàm dominii ex adi-
tione ad locantem provenientis, aliàs enim ſi non poſſet aſſi-
gnari alia cauſa locandi, ceſſaret ratio concluſionis, & ſuf-
ficere, quòd nulla adeſſet neceſſitas locandi ad hoc, ut loca-
tio importet aditionem, ſenſit Menoch. *d. præſumpt.* 101,
n. 76, *lib.* 4. & poſt eum Caroc. *d. tit. de verb. ſignif. qu.* 10,
n. 14. *verſ. ſecus in extraneo,*

171 Advertendum tamen, quod in caſibus, in quibus locatio
importat aditionem, hoc procedit in valente liberè contra-
here, ſecus autem in non valente contrahere ſine certis ſole-
mnitatibus, ut pluribus adductis tradit Caroc. *d. q.* 10. *n.* 14.
172 *ad fin.* & eſt concluſio communis, & vera, quòd in aditione
hæreditatis requirantur ſolemnitates requiſitæ per ſtatutum
in contractibus minorum, & Mulierum, ut probant latè
Vrgg. *conſ.* 39. *per tot.* Gabr. *conſ.* 20. *n.* 47. *lib.* 2. Caball. *conſ.*
75. *n.* 4. *lib.* 2. Pic. *ad ſtatut. Urb.* Gloſ. 7. *n.* 108. ubi de magis
communi Joſ. Ludov. *dec. Lucen.* 45. *per tot.* Rot. coram Mer-
lino *dec.* 857. *n.* 7. quidquid in contrarium dicant aliqui, &
ſignanter Marant, *in l. is poteſt n.* 201. *verſ. contrarium ta-
men*, ubi de communi, *ff. de acquir. hered.*

173 Quod & ampliatur procedere etiamſi adhibitæ fuiſſent
ſolemnitates in ipſo contractu locationis, quia non propter-
ea poſſent trahi ad alium effectum validandi aditionem hære-
ditatis, de quo nec Judex, nec alii ſolemnizantes cogitaſſent,
ut pleniſſimè firmavit Rot. cor. Merl. *dec.* 288, *n.* 6. *& ſeq.*
non poſſunt enim actus trahi ultra ſcientiam, & intentio-
nem agentium, *l. non omnis, ff. ſi cert. petat.* Berou. *conſ.* 67,
n. 31. *lib.* 1. Patiſ. *conſ.* 100. *nu.* 23. *par.* 1. Duran, *deciſ.* 83,
num. 16,

Decimotertiò videndum, an locatio, & conductio au-
174 ferat fidem teſti, & eum minus idoneum reddat, ſcis enim
teſtem ſemper præſumi idoneum, quandiu contrarium non
probetur *l.* 1. *in fin. princ. ff. de teſtib.* Seraph. *dec.* 1279. *n.* 2,
Gregor. *dec.* 351. *n.* 1, modò quis prætendit probare teſtem
eſſe minus idoneum, ex quo ſit conductor, vel locator partis
175 eum inducentis, quæritur, an prætenſio ſit juridica, & re-
gulariter loquendo reſpondetur affirmativè, auctoritate
Gloſ. *in §. Pater verſ. in ea re inſtit. tit. de teſtam. ordinand.*
quam alii ſequuntur, itaut ſit communis concluſio, ut patet
ex congeſtis per Maſcar, *de probat. concluſ.* 320. *n.* 1. Farinac.
de teſtib. q. 55. *n.* 213. ubi plures de communi opinione te-
ſtantes, & ultra eos hanc eſſe communem opinionem, &
communiter ſervatam, teſtatur etiam Caroc, *de locat. &
cond. tit. de probat. q.* 1. *n.* 1. & 2. & idem eſſe è contra de loca-
176 tore, quòd videlicèt non ſit idoneus teſtis in cauſa conducto-
ris, tradit ibidem Carocc, *quæſt.* 2. ſed non allegat ad hoc
niſi Felin. *in conſ.* 51. & vult dicere 50. *ſub n.* 3. *verſ. teſtis
autem*, ubi in caſu ſuo dicit, teſtem repelli, ex quo tenetur
conductor actione ex locato, & ſic movetur, quia teſtis erat
intereſſatus,

177 Limitatur autem variè per Doctores præfata concluſio,
Dicunt enim primò, quòd Gloſſa præfata loquitur in colo-
no, & ſic in conductore prædiorum ruſticorum, & quòd
non procedit in inquilino domus, Alex. de Nevo *conſ.* 71,
num. 2. quem ſequitur Farinac. *dicta q.* 55. *n.* 228.

178 Secundò dicunt, quòd cum opinio Gloſſæ ſit contra regu-
lam, per quam quilibet præſumitur idoneus teſtis, intelligi
debet de colono propriè ſumpto, & ſic de conductore pro
mercede in pecunia, non de colono partiario, Salicet. *in l.
quoniam liberi propè fin. verſ. ex prædictis patet, C. de teſtib.*
Alex. *conſ.* 57. *n.* 17. *lib.* 7. Soccin. Sen. *conſ.* 228. *n.* 7. *lib.* 2. &
alii pluribus cumulatis Farinac. *dict. quæſt.* 55. *n.* 219.

179 Tertiò reſtringunt iterùm, ut procedat in colono adſcri-
ptitio, & mercenario, qui poteſt ad ſui libitum diſcedere,
Soccin. Jun. *conſ.* 135. *num.* 6. *lib.* 2. & aliis adductis Maſcard,
concl. 320. *n.* 2, quod tamen non placet aliis quampluribus,
quos refert, & ſequitur Farinac. *d. q.* 55. *n.* 215.

180 Quartò iterùm reſtringunt, & ferè deſtruunt concluſio-
nem, dicentes, eam non procedere in colonis noſtrorum
temporum, Jaſ. in addit. ad Poſth. *in d. §. Pater inſtit. de teſt.*
in ult. addit. quem ſequuntur alii relati per Maſcard. *d.
concl.* 320. *num.* 4.

Quintò magis deſtruunt concluſionem dicendo, quòd ho- 181
die de conſuetudine ſervatur contrarium, quòd videlicèt
coloni ad teſtificandum admittantur, ita teſtatur una addi-
tio ad d. Gloſ. *in §. Pater inſtit. de teſtamentis*, cum aliis
pluribus relatis per Farinac. *d. q.* 55. *n.* 217.

Alias plures limitationes ſciens, referre omitto duabus
rationibus, una quia videri poſſunt collectæ per Maſcard.
concl. 320. Farin. *d. q.* 55. *n.* 223. *& ſeq.* & latiùs per Caroc.
d. tit. de probat. q. 1. ubi uſque ad quindecim earum enume-
rat. Alia ratio eſt quia hæc quæſtio videtur meliùs terminari 182
cum diſtinctione generali, quàm mediantibus particulari-
bus limitationibus. Diſtinctio autem generalis eſt, ut qua-
tenus conductor poſſit dici mediante conductione familia-
ris, ſeu domeſticus locatoris, tunc ſive ſit colonus prædii
ruſtici, ſive inquilinus domus, ſive partiarius, aut aliter con-
ductor, ſemper procedit regula, quòd non ſit idoneus teſtis,
quatenus autem non poſſit dici domeſticus, ſeu familiaris,
tunc qualiſcunique conductor non repellitur à teſtificando,
& ratio eſt, quia non reperitur jure cautum, quòd conductor
repellatur à teſtificando pro locatore, ſed benè quòd repel-
lantur domeſtici, & familiares *d. §. Pater inſtit. de teſtam. l.
etiam, C. de teſtib. cap. in litteris* 24. *extra eod & d.* Gloſ. *in §.
pater, inſtit. de teſtam.* in tantum dicit conductorem repelli,
in quantum eum enumerat inter domeſticos, & ſic applicat
textum illum domeſticos repellentem, unde ſecus eſt ſi non
poſſit dici domeſticus, ſeu familiaris, ut expreſsè ſe declarat
in hoc alia Gloſ. *in d. c. in litteris* 24. *in ver. de familia verſ.
ſed illi quibus*, *de teſt.* ubi requirit, ut ſit talis, ut dominus 183
eis imperare poſſit ad hoc, ut in totum repellatur à teſtifican-
do, quam Gloſſ. eſſe communiter à Doctoribus approbatam,
teſtatur Alex. *conſ.* 58. *n.* 14. *lib.* 7. & patet ex plenè congeſtis
per Carocc. *dict. q.* 1, *n.* 3. Grat, *diſcept.* 293. *n.* 4.

Et hinc infertur ad locatores operarum ſuarum, quòd 184
tanquam familiares, & quibus conductores imperare poſ-
ſunt, regulariter non ſunt idonei teſtes pro eis, quia appli-
catur primum membrum dictæ diſtinctionis, latè Gabr. *de
teſtib. concl.* 10. *per tot.* & Farinac. *d. qu.* 55. *num.* 122. *&
ſeq.* penès quos videri etiam licebit declarationes, & limita-
tiones hujus regulæ,

Secundum autem membrum dictæ diſtinctionis ſubdiſtin- 185
guitur, ut tunc admittatur conductor in teſtem, cùm ipſe
non habet intereſſe in re, de qua deponit, aliàs ſecus, quia te-
ſtes intereſſati repelluntur, Bald. *in cap. cum nuncius* 15. *n.* 1.
in fin. de teſtib. Farinac. *conſ.* 230. *n.* 23. ubi, quod nec ali- 186
qualiter probant, nec Judex arbitrio ſui credere poteſt, &
quòd nec probent, ſi veritas aliter haberi non poſſit, Burat.
dec. 458. *n.* 4. & ita in colono diſtinguit Boſſius *in ſua praxè
tit. de oppoſit. contr. teſt. num.* 104. *verſ. & concluſio videtur*,
vel ita intelligi debet quamvis faciat concluſionem genera-
lem, quòd colonus ſit idoneus teſtis, dummodò ex depoſitio-
ne commodum aliquod non ſit percepturus, & eum eo con-
cordat aliis adductis Maſcard. *de probat. concl.* 320. *n.* 6. quia
talis concluſio ita generalis non poteſt ſubſiſtere, ut ſenſit
etiam Farin. *d. quæſt.* 55. *n.* 225. ſed tantùm cum dicta reſtri-
ctione ad caſum, quo conductor non ſit talis, ut poſſit dici
domeſticus & ſenſit etiam Gratian. *diſcept.* 293. *n.* 5. *dec.* 349.
n. 2. *poſt* 2. *vol. conſ.* Farin. quatenus tamen non ſit intereſſe 187
merè ſecundarium, quia per illud non repelli colonos tradit
Bald. *conſ.* 293. *n.* 9. *lib.* 3. & generaliter, quòd propter in-
tereſſe ſecundarium teſtis non repellatur, Burſatt. *conſ.* 153.
num. 24. Rot. Jaouen. *dec.* 38. *num.* 6. Por. *dec.* 15. *num.* 1.
lib. 3. *deciſ.* 144. *num.* 11. *par.* 4. *div.*

Cæterum, quos dictum eſt non repelli à teſtificando intel- 188
ligitur, ut non repellantur in totum, ſed adhuc qualitas illa,
quòd ſint conductores, quamvis non ſint tales, ut verè, &
propriè familiares dici poſſint, minuſque habeant intereſſe
in cauſa, adhuc minuit eorum fidem, & quia circa quantita-
tem diminutionis non poteſt dari certa regula, id remittitur
Judicis arbitrio, Gloſ. *in dict. cap. in litteris* 24. *in ver. de fa-
milia*, Non poteſt autem dari certa regula, quia poteſt eſſe
major, & minor affectio conductoris, à qua regulari debere 189
majorem, & minorem probationem, vult Farinae. *de teſtib.
quæſt.* 55. *n.* 216. & poteſt eſſe majus, & minus intereſſe, quòd 190
pariter arbitratur à Judice quantum ſufficiat in teſte ad eum
repellendum, Rot. coram Gregor. *dec.* 340, *num.* 9. unde ſi ſit
conductor rei minimæ, vel agatur de re minima, benè pro-
babit, Dec. *conſ.* 100. *n.* 8. *verſ. ſexto contra perſonam*, Maſc.
d. concl. 320. *n.* 8. Farinac. *dict. qu.* 55. *n.* 320. & poteſt etiam 191
defectus iſte ſuppleri qualitate perſonæ, ſi ſit in dignitate,
vel aliàs valdè honeſta, Surd. *dec.* 231. *n.* 15. prout etiam ſup-

pleri

pleri poteſt numero, ſi videlicet ſint plures coloni idem depo-
192 nentes, quia probant, Alex. conſ. 57. n. 13. & ſeq. lib. 7. Socc.
Jun. conſ. 146. n. 14. lib. 1. Maſcard. concl. 320. n. 10. vel qua-
193 litate alterius teſtis, qui ſit omni exceptione major, Socc. Jun.
conſ. 146. n. 12. lib. 1. Gabr. de teſtib. concl. 10. n. 62. Farinac.
194 d. q. 55. n. 226. vel ſi eſſent approbati à partibus, uti quia eſ-
ſent teſtes inſtrumentarii, Rot. dec. 821. n. 1. par. 3. lib. 1. div.

Decimoquartò quæri poſſet, an locatio & conductio Do-
195 mus exiſtentis in Parochia, tribuat jus præſentandi Paro-
chum. Pone juſpatronatus competit Parochianis ex aliqua
conſuetudine, juxta text. in cap. quorumdam de elect. an ſi
aliquis Parochianus diſcedit à Parochia, & locat domum
ſuam alteri, qui non erat Parochianus, eveniente caſu præ-
ſentationis faciendæ, vocari debeat ad præſentandum Do-
minus domus alibi habitans, vel conductor. Hæc quæſtio
evenit Mediolani, ut refert Paul. de Monte Pico in l. Titia
cum teſtamento qu. 39. ff. de leg. 2. ubi dicit, aliquos dixiſſe
conductorem debere præſentare, ſed ipſum tenuiſſe contra-
rium, quia hoc juſpatronatus ſit apud locantem, & ideò
ipſum vocari debere. Sed Roc. de Curt. in ſuo tract. de ju-
repatr. in ver. ipſe vel is à quo, q. 26. in fin. verſ. ſed ſuberi-
tur, dicit ſe credere in hoc puncto attendendos eſſe termi-
nos conſuetudinis, quod utique clarum eſt, quando juſ-
patronatus competit ex conſuetudine præſcripta, & clarè
patet, quid fuerit ſervatum in ſimili caſu, at poſſunt evenire
caſus valdè diverſi, ut videre eſt penès Lambertin. de jure-
patr. lib. 2. par. 2. quæſt. 2. art. 10. ubi latè quæſtionem diſcu-
tit, & n. 4. & ſeq. eam reſolvit cum diſtinctione quinque ca-
ſuum, ad quem me remitto, quia licèt formetur præcipuè ab
eo quæſtio iſta præcisè de conductore, ut ſupra, tamen verè
quando conductor præſentare debeat, iſte non eſt effectus
conductionis, ſed habitationis, ut patet ex traditis per eum-
dem Lambertin. ibid. n. 5. ad fin. & per tot. artic. & Vivian.
eod. tract. lib. 8. cap. 2. n. 17.

Unde iſta non eſt propriè materia hujus tractatus. Benè
verum eſt, quòd ſæpè contingit dubitari, an in locatione
bonorum veniat etiam juſpatronatus, puta locavi Palatium,
ſeu Villam, aut Caſtrum in quo habeo juſpatronatus; dubi-
tari poteſt, an & iſtud veniat in locatione, & conductor de-
beat præſentare, non ego; ſed de hoc dixi in cap. 23. loquen-
do de dubiis, quæ oriri poſſunt circa rem locatam n. 91. & ſeq.

De obligationibus locatoris erga conductorem.

S U M M A R I U M.

1 *Locator tenetur rem locatam tradere.*
2 *Locatore non tradente rem, conductor agit adverſus eum ex conducto.*
3 *Actio ex conducto eſt perſonalis.*
4 *Traditio rei locatæ per clauſulam conſtituti, aut alia verbalis non ſufficit, ut locator liberetur ab obligatione tradendi.*
5 *Locator non liberatur tradendo rem ſimilem locatæ.*
6 *Aliud pro alio invito creditore ſolvi non poteſt.*
7 *Lim. ſi abſque dolo, vel culpa rem locatam tradere non poteſt, quia tunc liberatur tradendo ſimilem.*
8 *Rem tradere valens, an liberetur ſolvendo intereſſe, controverſum eſt in venditione.*
9 *In locatione verior opinio èſt negativa.*
10 *Intereſſe conductoris cui res non traditur continet, id quod pluris rem ſublocaſſet, & omne aliud lucrum, quòd ex uſu rei eſſet facturus.*
11 *Locator ultra rei traditionem tenetur etiam præſtare patientiam, ut conductor ea uti poſſit toto tempore locationis.*
12 *Ampl. ut non ſolum teneatur patientiam præſtare ex ſe, ſed etiam diligentiam ne impediatur ab aliis re uti.*
13 *Et tenetur etiam removere omnia impedimenta toto tempore locationis.*
14 *Remedium reintegrandæ, & interdictum unde vi, an competat conductori expulſo, eſt magna quæſtio.*
15 *Negativa eſt de jure verior, ſed de ſtylo* Rotæ *ſervatur contrarium.*
16 *Licèt non competat interdictum unde vi, competit actio in factum, vel officium Judicis.*
17 *Lim. non procedere dictum ſtylum, ſi interim locatio expiravit.*
18 *Decl. poſſe adhuc conductorem reſtitui ad tantamdem tempus, ubi nulla poſſet conſiderari differentia.*
19 *Intellige declarationem, ſi tempus erat certum.*
20 *Conductor expulſus debet reclamare, & contradicere.*
21 *Conductor expulſus à tertio poteſt agere contra locatorem, ut contra illum tertium agat, & eam reſtituat.*
22 *Conductori non datur manutentio adverſus locatorem.*
23 *Decl. non dari manutentio in poſſeſſione, ſed in detentatione, quam habet.*
24 *Intellige locatione adhuc durante.*
25 *Impedito conductore facto locatoris uti re locata, tenetur locator non ſolùm reddere mercedes, ſed etiam omnia damna.*
26 *Decl. ut ſi factum locatoris ſit juſtum, & juſtitia proveniat ex culpa conductoris, & tunc locator nullum pati debet damnum, neque lucrum.*
27 *Aut eſt juſtum abſque culpa conductoris, & tenetur ſolum remittere mercedem, niſi ſit omninò voluntariam.*
28 *Aut factum locatoris eſt injuſtum, & tunc tenetur non ſolum ad remiſſionem mercedis, ſed ad omnia damna.*
29 *Decl. hoc ultimum procedere ſi factum ſit ordinatum ad impedimentum conductori præſtandum, aliàs ſecus.*
30 *Impedito uſu rei facto conductoris, ipſe teneatur in integrum penſionem ſolvere.*
31 *Ampl. procedere etiamſi factum ſit juſtum.*
32 *Lim. ſi facto conductoris dedit cauſam culpa locatoris.*
33 *Impedito uſu rei facto tertii, ſi factum ſit juſtum, & locator potuit providere, & non providit tenebitur conductori ad totale intereſſe.*
34 *Si verò non potuit providere, tunc tenetur tantùm, ad remiſſionem mercedis.*
35 *Et remiſſio iſta non requirit damnum ultra dimidiam, juxta veriorem opinionem.*
36 *Si factum tertii eſt injuſtum, & conductor non poteſt ei reſiſtere, locator debet ei facere remiſſionē mercedis.*
37 *Et debet conductor denunciare impedimentum ſibi illatum conductori, qui ſi poteſt reſiſtere, & non reſiſtit, tenetur ad omnia damna.*
38 *Inimici impedimentum licèt ſit propriè tertii, tamen in hoc propoſito cenſetur datum ab eo, cujus eſt inimicus.*
39 *Nemo alterius odio prægravandus eſt.*
40 *Ampl. etiam ſi inimicitia ſit injuſta.*
41 *Et procedit, tam ſi ſit inimicus locatoris, quàm ſi ſit conductoris.*
42 *Impedimento proveniente ex caſu fortuito ſi contingit ex parte locatoris, ſeu rei locatæ, tenetur locator penſionem remittere.*
43 *Si contigit ex parte conductoris non eſt facienda ei remiſſio, ſed totum ſolvere tenetur.*
44 *Principis factum reputatur caſus fortuitus.*
45 *Eſt tamen debilius facto naturæ, & caſus, quia Princeps exorabilis eſt.*
46 *Impedimentum à Principe præſtitum conductori aſſimilatur potiùs præſtito à tertio, quàm à caſu, ad effectum dignoſcendi ad quid teneatur locator.*
47 *Principi injuſtò impedienti uſum rei locatæ tenetur conductor reſiſtere.*
48 *Principi reſiſtitur orando.*
49 *Subditorum partes ſunt Principi obedire.*
50 *Inobediens dici non poteſt, qui cauſas adducit non obediendi.*
51 *Juſſio ſecunda expectari debet, quando mandatum videtur injuſtum.*
52 *Decl. procedere ſi adſit ratio non obediendi.*
53 *Juſſio ſecunda eſt expectanda, quando præceptum eſt contra legem, etiamſi adſit derogatio.*
54 *Idem ſi ſit contra publicam utilitatem.*
55 *Idem ſi adſit ſuſpicio, quòd literæ ſint falſæ.*
56 *Et ſi actus non poſſit fieri ſine peccato, & expectanda ſecunda juſſio, etiamſi conſtet de certa ſcientia Principis.*
57 *Præceptis Miniſtrorum, & Judicum ſi appareant injuſta, non parendum, ſed appellandum, & ad ſuperiorem recurrendum, & non recurrens dicitur in culpa.*
58 *Intellige ſi ſint evidenter injuſta, aliàs non recurrens excuſatur.*
59 *Et ſufficit notorium eſſe, quòd diligentia fuiſſet ſuperflua.*
60 *Sequeſtrum rei appoſitum, non impedit conductorem illa uti.*
61 *Sequeſtrum appoſitum fructibus infert impedimentum conductori.*
62 *Inhibitio facta conductori ne fructus percipiat, vel diſtrahat, affert ei impedimentum.*

63 *Decl.*

Digitized by Google

63 *Decl. ut ſi deductum ſit in controverſiam, an inhibitio teneat, vel non, non poſſit conductor interim retardare ſolutionem mercedis.*

64 *Secus ſi proceſſum fuiſſet ad deputationem alterius exactoris, & ad mandatum de conſignando.*

65 *Locator non poteſt incommodare rem locatam etiam in minimo ex cauſa voluntaria.*

66 *Et ſi velit incommodare, poteſt conductor illi reſiſtere.*

67 *Decl. procedere ſi tangat ipſam rem, ſecus ſi incommodum ei proveniat in conſequentiam, uti ſi extollat domum vicinam.*

68 *Lim. ſi obſcurentur in totum lumina domus locatæ.*

CAPUT XXVIII.

1 LOcator ſine dubio tenetur in primis rem locatam tradere *l. ſi quis Domum 9. in princ. ff. locat.* & ibi, Bart. *n.* 1. & ſi non tradat, poteſt conductor adverſus eum agere ex conducto; ut habetur in eadem *l.* quæ quidem actio eſt perſonalis
2
3 Rot. cor. Caval. *dec.* 612. *n.* 2, ubi quòd propterea non poteſt conductor agere contra ſingularem ſucceſſorem in re ipſa, puta emptorem.

Et licèt ſufficiat clauſula, *Conſtituti*, ad poſſeſſionem transferendam, & traditio verbalis in conſpectu rei facta, quando alius non poſſidet, ut dictum eſt in *c. proximè præcedenti n.* 31. *& ſeq.* tamen ſi locator de facto recuſet actualem traditionem, vel impediat, aut eam præſtare non curet, tunc per clauſulam, *Conſtituti*, vel traditionem verbalem, non cenſetur
4 adimplevìſſe, & ſuæ obligationi ſatisfeciſſe, & contra eum agi poterit, juxta veriorem, & magis communem opinionem, de qua teſtantur Alex. *conſ.* 28. *n.* 7. *li.* 2. Dec *conſ.* 28?. *n.* 4 Viv. *opin.* 1024. *n.* 2. & firmavit Rot. cor. Celſo *dec.* 290. *n.* 5. qui licèt loquantur in terminis emptionis, & venditionis, tamen fortiùs procedunt in locatione, in qua nec ſufficit momentanea traditio, ut in venditione, prout infra dicam.

Et compelli poteſt tradere eam rem præcisè, quam loca-
5 vit, itaut non liberetur tradendo ſimilem, aliud enim pro alio, invito creditore ſolvi non poteſt *l.* 2. *§. Mutui datio, ff. ſi*
6 *cert. pet. l. eum à quo, C. de ſolut.* Rot. cor. Mantic. *dec.* 1. *n.* 6. niſi fortè abſque aliqua ſua culpa tradere non poſſet, nam ſi domum, vel fundum bona fide emptum quis mihi locave-
7 rit, iſque ſit abſque dolo, culpave ejus evictus, & Dominus non patiatur me uti, tunc ſi locator paratus ſit præſtare habitationem non minus commodam, æquiſſimum eſt eum abſolvi, juxta ſententiam Pomponii, quam refert Ulpian. *in l. ſi quis Domum 9. in princ. ff. locat.*

An autem tradere valens rem, liberetur ſolvendo intereſſe
8 in venditione, opinio negativa videtur magis communiter recepta, ut dicit Mandell. *conſ.* 268. *n.* 3. & patet ex Plot. *de in lit. jur. §.* 4. *n.* 54. Menoch. *conſ.* 866. *n.* 2. Surd. *conſ.* 52. *n.* 17. Eugen. *conſ.* 50. *n.* 19. *lib.* 1. Viv. *opin.* 1024. *per tot.*

At contraria opinio, quam tuentur ſignanter Fachin. *contr. lib.* 2. *cap.* 30. *verſ. ſed contrarium*, & ſecuta eſt Rot. coram Seraph. *dec.* 787. *n.* 12. in locatione videtur verior, nam ſi Colonus tuus fundo frui à te, aut ab eo prohibeatur, quem tu
9 prohibere ne id faciat poſſis, tantum ei præſtabis, quanti ejus intereſſerit frui, ut totidem verbis dicit text. *in l. ſi fundus* 36. *§. nam, & ſi Colonus, ff. locat.* & firmat latè Negus. *de pignor. par.* 2. *memb.* 1. *n.* 7. *&* 8, ubi tamen *n.* 9. dicit ſecus eſſe ſtante juramento Barboſ. *in c. propter n.* 33. *de locat. & cond.* cum declarationibus tamen, quas tradam *infra in cap.* 57. *de fine locationis voluntario.*

In intereſſe autem venit id, quod pluris conductor rem ſublocaſſet *l. ſi tibi alienam, 7. ff. locat.* & omne aliud lucrum,
10 quod ex uſu rei eſſet facturus, *d. l. ſi fundus*, *§. nam ſi*, Verall. *dec.* 183. *n.* 4. *par.* 1. Altograd. *conſ.* 21. *n.* 50. *& ſeq. lib.* 1. ubi, & quòd intereſſe probari poteſt hoc in caſu mediante juramento in litem actori deferendo, per text. *in l. videamus, §. qui vinum & l. ſi cui, §. qui ſervum, ff. locat.* Alex. *conſ.* 214. *n.* 1. *&* 2. *lib.* 7. & alios quos refert.

Ulterius, quia locatio eſt conceſſio ad uſum, ut dictum eſt *in cap.* 1. ſequitur, ut locator teneatur ultra rei traditio-
11 nem præſtare etiam patientiam, ut conductor ea uti poſſit toto tempore locationis, Nata *conſ.* 360. *n.* 1. Surd. *conſ.* 38. *n.* 18. Oſaſch. *dec.* 50. *n.* 16. & hæc eſt una ex differentiis, quæ vertuntur inter contractum locationis, & contractum venditionis, venditor enim tenetur ad actum traditionis momentaneum, itaut eo expleto, amplius exempto moleſtari nequeat, at ſecus eſt in locatore, quia cùm ſit obligatus conductori, ut frui liceat, tenetur ad factum ſucceſſivum, & non liberatur niſi pro tempore, quo uti frui licet, ut explicat Bart. *in l. ſi quis Domum 9. n.* 1. *ff. locat.* Rum. *conſ.* 77. *n.* 8. *lib.* 1. & dixi *in cap.* 2.

Et proinde non ſolùm tenetur patientiam ex ſe præſtare, ut conductor uti frui poſſit, ſed etiam tenetur præſtare dili- 12
gentiam, & cuſtodiam, ne impediatur ab aliis liberè uti, Menoch. *conſ.* 671. *n.* 3. Becc. *conſ.* 233. *n.* 10. *poſt princ.* Surd. *dec.* 326. *n.* 17. & conductorem defendere, ac impedimenta
quæcumque uſum impedientia amovere, Menoch. *conſ.* 531. 13
n. 8. Surd. *conſ.* 38. *n.* 18. Rot. *dec.* 559. *n.* 1. *par.* 3. *rec.* Idque non ſolùm in principio, ſed toto tempore durantis locationis, Calder. *conſ.* 5. *poſt med. verſ. ſicut venditor tit. de locat.* Lancell. Gall. *conſ.* 22. *n.* 6. Surd. *conſ.* 445. *n.* 18. Becc. *conſ.* 45. *n.* 19. Oſaſc. *dec.* 50. *n.* 10. Manent. *dec.* 38. *n.* 21. *& ſeq.* Rota in Romana Penſionis Domus impreſſ. penès Marcheſ. *de commiſſ. par.* 1. *fol.* 1085. *n.* 1.

Et ideò ſi locator hæc non præſtat, nec agere poteſt pro mercede, imò, & eum per ſolam exceptionem non adimplementi in hac parte, videlicet, quòd non præſtiterit patientiam, vel non curaverit conductorem poſſe uti re, quam ei locavit, repelli poſſe dicetur infra *in cap. particulari* de tali exceptione, & poterit etiam à contractu recedere conductor, ut pariter dicam in alio *cap. ſeparato*.

Verùm magna eſt quæſtio, an conductori expulſo compe- 14
tat interdictum unde vi, & remedium reintegrandæ, & pro affirmativa ſunt Socc. Sen. *conſ.* 17. *n.* 15. *lib.* 3. Gozzad. *conſ.* 99. *n.* 4. *verſ. imò conductor.* Plot. *de in lite jur. §.* 3. *n.* 3. & aliis plenè relatis per Cyriac. *contr.* 389. Giurb. *dec.* 12. *n.* 10. *& ſeq.* ubi ſive expulſus ſit à Domino, ſive à tertio.

Contrariam tamen opinionem præ cæteris latè firmat Bertan. *conſ.* 210. *n.* 1. *& per tot. lib.* 2. *par.* 1. Gratian. *diſcept.* 174. *n.* 17. Menoch. *recup. rem.* 1. *n.* 62. *& ſeq.* Put. *dec.* 165. *n.* 1. *lib.* 1. Seraph. *dec.* 777. *n.* 3. *& ſeq.* & hæc de jure videtur verior, quia habet pro ſe tex. *in l.* 1. *§. dejicitur in fin. ff. de vi, & vi armat.* ubi expreſsè habetur illum, qui poſſidet, ſive naturaliter, ſive civiliter poſſideat dejici poſſe, & poſſe interdicto uti, non tamen ſi Colonus ſit, textus autem qui pro alia opinione allegantur *in l. Colonus* 12. *& in l. cùm fundum* 18. *ff. eodem tit. de vi, & vi armat.* apertiſſimè loquuntur in caſu, quo Colonus priùs interverterit poſſeſſionem domini, & ſic poſſidere ſibi cœperit, & ideò non obſtant, ut benè advertit Gloſſ. *in dict. §. Dejicitur, in ver. ſi Colonus.*

Rota tamen licèt agnoſcat hanc poſteriorem de jure verio-
rem, tamen de ſtylo aliam ſervat, reſtituit enim ad ſtatum 15
ut dicit idem Seraphin. *d. dec.* 777. *n.* 6. & poteſt dicta opinio conciliari cum ſtylo, dicendo non competere conductori
interdictum unde vi, ſed actionem in factum, vel officio ju- 16
dicis eum eſſe reſtituendum, ut ſenſit Bart. *in l. rem, quæ nobis* 15. *ſub n.* 1. *verſ. quandoque ille, ff. de acquir. poſſeſſ.* Socc. Sen. *conſ.* 17. *n.* 15. *lib.* 3. & aliis pleniſſimè cumulatis, Cyriac. *contr.* 389. *n.* 40. *& ſeq.* ubi, & quòd tam dicta actio in factum poteſt dici intentata, quàm officium Judicis imploratum per clauſulam *omni meliori modo* poſitam in fine petitionis factæ à conductore ſic dejecto ſe reſtitui.

Præterea dicta opinio negativa procedit in locatione ordinaria ad breve tempus, in ea enim conductor nullam poſſeſſionem habet, ſecus autem in locatione ad tempus longum, quia in ea conductor ſibi ipſi naturaliter poſſidet, ut dictum eſt *in cap.* 27. *n.* 30. & ultra ibi adductos Poſt. *de manut. obſer.* 52. *n.* 20. & ideò competunt ei remedia poſſeſſoria, ut ſenſit ibi Poſth. & Fulgin. *de jur. emphyt. de var. caducitat. qu.* 10. *n.* 19. *propè fin.*

At difficultas eſt, ubi poſt dejectionem expiravit tem-
pus locationis, an poſſit ampliùs conductor reſtitui, & 17
non applicari amplius d. ſtylum Rotæ de reſtituendo ad ſtatum, ex quo non adſit ampliùs aliquis ſtatus, ad quem reſtitui poſſit, habetur penès Seraph. *dec.* 777. *n.* 6. *& in rec. dec.* 56. *n.* 2. *&* 3. *part.* 3. ubi adducuntur etiam rationes, & auctoritates in contrarium, & ſubditur, quòd eis non obſtantibus, placuit dominis dicta opinio, & quòd conſiderabant etiam, quòd reſtitutio ad tantum tempus, quantum ſupererat tempore dejectionis non eſt practicabilis, quia redditus in ſingulis annis non ſolent eſſe æquales, & proinde, quæ ex partibus haberet annos uberiores, locupletaretur cum alterius jactura contra regulam *l. planè, ff. de petit. hered.* & eſt doctrina Bart. *in l. ſi uno* 17. *§. item cum quidam n.* 9. *verſ. aut quis promiſit, ff. locat.* ubi de locatione operarum, quod ſi promiſſæ ad certum tempus, non poſſit promittens, qui fuit impeditus in illo, ſupplere in alio, & conductore bonorum impedito uti pro certis annis, quòd non poſſit retinere pro aliis, quia ſunt diverſi anni, Vinc. de Franc. *dec.* 451. *propè fin.* Undè ſi ceſſaret prorſus ratio diverſitatis, uti eſſe poſſet in locatione domus
ad habitandum, poſſet alicui placere contraria opinio 18
ex latè deductis per Pariſ. *conſ.* 105. *per totam lib.* 3.

ſi ta-

ſi tamen locatio fuiſſet ad tempus certum, & terminata
19 per lapſum illius, ſecus verò ſi fuiſſet ad tempus incertum,
ita ut ignoraretur quantum duraſſet, prout in ſimili de rein-
tegratione uſufructuarii diſtinguit Surd. *conſ.* 166. *num.*
18. *verſ. quia reſpondetur*, ubi ita conciliat text. *in l.* 3. *§ pe-*
nult. ff. de vi, & vi armat. & in l. ſi plures in fin. ff. eodem.

20 Debet tamen conductor expulſus reclamare, & contradi-
cere, ne aliàs poſſit dici, eum non fuiſſe expulſum, ſed ſponte
receſſiſſe, juxta latè tradita per Cyr. *contr.* 214. *n.* 17. *& ſeqq.*

21 Prædicta procedunt præcipuè ſi conductor ſit expulſus ab
ipſo domino, at ſi expulſus ſit à tertio, habet aliud reme-
dium, ſcilicèt agere poteſt contra locatorem, ut agat contra
eum, qui ſpoliavit, ut poſt Bart. *in l. Julianus, §. ſi venditor,*
ff. de act. empt. dicentem eſſe notandum hunc novum mo-
dum agendi, nempè ago, ut agas, tradit Grat. *diſc.* 174. *n.*
26. qui dominus poterit etiam ei cedere actionem ſpolii,
idem Grat. ibi *n.* 28. ubi, & quòd liberatur cedendo, ſed qua-
tenus non requiratur pro recuperatione poſſeſſionis magna
impenſa, & alii congeſti per Giurb. *dec.* 12. *n.* 8.

22 Controvertitur pariter an competat conductori manu-
tentio adverſus locatorem, & quoniam conductor ad breve
tempus non poſſidet ſibi, ſed domino, ſequitur, ut ei non com-
petat manutentio, quæ ſolùm poſſeſſori conceditur, *§. retin.*
inſtit. tit. de interdictis, & latè poſt alios firmant ſignanter
Caball. *conſ.* 98. *n.* 5. *&* 6. *l.* 2. & Menoch. *retin. remed.* 3. *n.* 46.

23 At quia interdictum ex quo datur manutentio, non tam
reſpicit propriam, & veram poſſeſſionem, quàm ſtatum illum
rei tempore motæ litis, aut paulo ante, inde ſequitur, ut eo
tuendus ſit etiam, qui tantùm detinet, ut dicit Covar. *pract.*
qu. c. 17. *n.* 5. *ad fin. verſ. ſic ſanè*, & proinde danda erit ma-
nutentio conductori, etiam adverſus dominum in illo ſtatu
detentionis quam habet, Gratian. *diſcept.* 174. *n.* 25. Tomat.
24 *dec.* 30. *n.* 15. Cavalet. *dec.* 182. *n.* 2. Poſth. *de manut. obſer.*
52. *n.* 17. intelligendo locatione adhuc durante, quia ea fini-
ta non datur ampliùs manutentio conductori, ſed loca-
tori, cùm ceſſet ſtatus, & cauſa detentationis illius, jux-
ta ſupra tradita, & dicam etiam *infr. in c. fin.*

Quia tamen diverſimodè eveniunt impedimenta, & quan-
doque locator tenetur reficere conductori in uſu rei impedi-
to omnia damna, quæ propter impedimentum paſſus eſt,
quandoque tenetur ſolum remittere mercedem pro tempo-
re, quo fuit impeditus, & quandoque, nec iſtam remiſſio-
nem facere debet, diſtinguendi ſunt quatuor caſus, quorum
primus eſt ſi impedimentum proveniat facto locatoris,
ſecundus ſi facto conductoris, tertio ſi facto tertii, & quar-
tus, ſi caſu fortuito, prout poſt Gloſſ. diſtinguit Bart. *in l.*
ſi uno 17. *§. item cum quidam n.* 2. *verſ. hoc præmiſſo, ff. locat.*
& alii communiter ſequuntur, ut teſtatur Pantzſchm. *de*
locat. & conduct. qu. 13. *n.* 1.

25 Primò autem caſu, ubi videlicèt conductor impeditur fa-
cto locatoris, regula ſolet paſſim à Doctoribus tradi, quòd
locator teneatur non ſolùm mercedes remittere, ſed ulteriùs
etiam omnia damna reficere conductori, Alex. *conſ.* 84. *n.*
2. *l.* 4. Menoch. qui alios cumulat *conſ.* 249. *n.* 1. *& conſ.* 621.
n. 24. Gutier. de Gabell. *qu.* 136. *n.* 6.

26 At videtur tutius procedi poſſe cum diſtinctione, quam
facit Bart. *in d. §. item cum quidam, n.* 2. videlicèt, quòd aut fa-
ctum locatoris eſt juſtum, aut injuſtum, ſi juſtum, tunc aut
iſta juſtitia provenit ex culpa conductoris, puta quia non
vult ſolvere mercedem, vel malè verſatur in uſu rei, quibus
caſibus juſtè poteſt expelli, ut dicam infra ſuis locis, & Bart.
ubi ſupra tradit, quòd ſi locator eſt Eccleſia, petit penſionem
totius temporis, ſi privatus, eam petit pro rata, ſed videtur
indiſtinctè dicendum, quòd locator nullum damnum pati
debeat ex tali expulſione culpa conductoris ſubſecuta, ſed
neque conſequi lucrum, ac proinde ſi poſt expulſionem u-
tatur re, vel eam locet alteri, tunc penſiones à primo conſe-
qui nequeant ex adducendis infra *c.* 54. *à n.* 53. *uſque ad fin.*

27 Aut factum locatoris eſt juſtum abſque culpa conducto-
ris, videlicet ſi expellat conductorem lege permittente, uti
pro reparanda re locata, vel propter ſupervenientem neceſſi-
tatem ea utendi, prout poſſe dicam ſuis locis, & tunc locator
non poteſt petere mercedem, niſi pro rata temporis, quo
conductor rei uſum habuit, nec conductor aliud prætendere
valet, quàm remiſſionem ipſius mercedis pro reliquo, Bart. *in*
d. l. ſi uno 17. *§. item cum quidam, n.* 2. *verſ ſi verò factum, ff. lo-*
cat. Camil. Medic. *conſ.* 141. *n.* 2. Moder. ad Surd. *dec.* 231. *n.*
4. quatenus tamen ſit factum neceſſarium, aliàs enim ſi eſſet
merè voluntarium, tunc licèt poſſet dici aliquo modo ju-
ſtum, adhuc teneretur non ſolùm remittere conductori mer-
cedem pro tempore impedimenti, ſed etiam ad omnia da-
mna, uti in refectione Domus locatæ impediente habitatio-
nem diſtinguit text. *in l. qui inſulam* 33. *in princ. ff. loc.* & aliis
adductis Pantzſchman. *de loc. qu.* 13. *n.* 8. factum enim etiam
quoad ſe ſine culpa, quoad ſecum contrahentem habetur
pro culpa, ut concludit Caſtrenſ. *in l. ſi merces, §. culpa,*
ff. locat. & comprobat Becc. *conſ.* 233. *ſub n.* 8.

Si autem factum locatoris ſit injuſtum, tunc tenetur abſo- 28
lutè conductori, nedum ad remiſſionem mercedis, ſed etiam
ad totale intereſſe, *l. ſi fundus* 36. *verſ. nam & ſi colonus, ff. lo-*
cat. & concordan. relat. Bart. *in d. §. item cùm quidam, n.* 2.
propè fin. verſ. ſi verò factum, Pantzſchman. *d. q.* 13. *n.* 9. ubi
quòd hæc concluſio vera eſt, & poteſt etiam optimis rationi-
bus defendi, quas ibi ſubdit. Verùm modificatur, ut proce- 29
dat quatenus factum illud locatoris injuſtum, per quod con-
ductor uti impeditur, ſit ordinatum ad tale impedimentum,
uti quia conductorem expulſit, aut etiam antequam trade-
ret dolo, deſiit poſſidere, aut omiſit cuſtodire, prout tene-
tur, & propter malam cuſtodiam res fuit ablata, ſecus
autem ſi factum locatoris injuſtum non ſit ordinatum ad
tale impedimentum, uti quia non ſit circa ipſam rem,
quia tunc non tenetur ad intereſſe, prout docet Caſtrenſ.
in d. l. ſi fundus, n. 3. *propè fin. verſ. ſolum dico*, & aliis addu-
ctis comprobat Pantzſchman. *d. q.* 13. *n.* 11.

Secundo caſu, quando videlicet impedimentum in uſu rei 30
provenit ex facto conductoris, tunc integram penſionem
deberi indiſtinctè, tradit Bart. *in d. §. item cùm quid. m. n.* 2. *in*
fin. & facto, imò culpæ ipſius illud aſcribitur, ſi propter
inimicitias ſuas uti non poſſit, *l. ſi merces* 28. *§. culpæ, ff. loc.* &
licèt aliqui hoc etiam caſu diſtinguant inter factum juſtum, 31
& injuſtum, prout dictum eſt de facto locatoris, tamen inter
eos in hoc propoſito non videtur par ratio, cùm locator re-
tineat dominium rei, & ſic plus juris eam recuperandi, quàm
conductor illam dimittendi habeat, juxta opinionem, quam
poſt alios tenuit Rota coram Buratto *dec.* 295. *n.* 9. quæ ta-
men eſt valdè controverſa, ut patet ex relatis *in eadem dec.*
& latius ibi per Add. & de ea dicam aliquid latiùs, ubi agam
de fine locationis, an videlicet ſicut locator ob ſupervenien-
tem neceſſitatem habitandi domum poteſt recedere à loca-
tione, ita & conductor ob ſupervenientem caſum, quo ha-
bitare nequeat, poſſit recedere à conductione *c.* 59.

Non tamen conſideratur factum locatoris ſi prævenit, 32
& ei cauſam dedit culpa locatoris, uti ſi locator dederit
cauſam ſequeſtrationi, & conductor conſenſerit ſequeſtro,
adhuc poterit ipſe conductor petere damna & intereſſe,
juxta *dec.* Rot. coram Verall. 183. *p.* 1. quam etiam refert
Caroc. *in tit. de remiſſ. merced. q.* 8. *n.* 144.

Tertio caſu cum impedimentum provenit facto tertii, 33
tunc diſtinguendum inter factum juſtum, & injuſtum, ſi ju-
ſtum, & locator potuit ei providere, & non providit, tenebi-
tur conductori ad totale intereſſe, *l. ſi quis Domum, § pen. &*
l. ſi merces, ff. loc. ſi verò non potuit providere, tunc tenetur
tantùm ad remiſſionem mercedis pro rata temporis, quo 34
conductor impeditur, *d. l. ſi quis domum, & l. ſi fundus, ff. loc.*
Bart. *in d. l. ſi uno, §. item cùm quidam, n.* 3. Surd. *dec.* 326. *n.* 16.
Controvertitur autem, an hoc caſu ad hoc, ut fieri debeat
remiſſio mercedis, neceſſe ſit conductorem damnificatum
fuiſſe in dimidia, prout requiri dici ſolet in petenda remiſ-
ſione propter ſterilitatem, de quo *c.* 47. & licèt affirmativam 35
teneant Beto. *conſ.* 143. *n.* 23. *l.* 1. Burſatt. *conſ.* 193. *n.* 27. &
latè, Surd. *conſ.* 34. tamen contrarium ſentire videtur,
Bart. ubi ſuprà dum indiſtinctè dicit, faciendam eſſe re-
miſſionem Guidopap. *dec.* 630. & aliis adductis Cotta *in*
memor. verb. conductor verſ. 4. *Adde*, & hæc videtur verior,
ut dicam, ubi tractabitur de remiſſione mercedis *c.* 50.

Si autem factum tertii eſt injuſtum, & conductor tenetur
ei reſiſtere ſi poteſt *l. item quæritur, §. Exercitu, ff. loc.* & di- 36
ctum eſt in *c. ſeq.* ubi actum eſt, ad quæ teneatur conductor
circa rem conductam. Aut non poteſt reſiſtere, & fa-
cienda ei remiſſio mercedis pro rata temporis, Bart. *in d. l.*
ſi uno 17. *§. item cum quidam n.* 3. *ff. loc.*

Quatenus autem ipſe conductor reſiſtere non poſſit, debet 37
denunciare locatori, qui ſi poteſt reſiſtere, & non reſiſtit,
tenebitur ad intereſſe, aliàs ſi non poteſt reſiſtere, tenetur
ſolùm remittere mercedem *l. ſi in lege* 27. *§. Colonus l. ſi fun-*
dus 36. *§. nam & ſi Colonus, ff. loc.* Soc. Sen. *conſ.* 165. *n.* 8.
ad fin. & ſeq. l. 2. Natta *conſ.* 261. *n.* 1. Rolan. *conſ.* 69. *n.* 22.
& ſeqq. l. 4. Bardellon. *conſ.* 75. *n.* 8.

Requiritur autem dicta denunciatio, ne aliàs dicatur
conductor acquieviſſe, ut probat Joſeph Ludov. *dec.*
Peruſ. 50. *n.* 9. *& ſeqq.* cum declarationibus tamen, & li-
mitationibus traditis *d. cap. ſeq. n.* 19. *& ſeq.*

Advertendum tamen, quòd factum ab inimico, licèt ſit 38
in ſe factum tertii, tamen in hoc propoſito reputatur fa-

Pacion. de Loc. & Cond. L ctum

ctum illius, in odium cujus proceſſit ſive locatoris, ſive con-
ductoris, & ejus culpæ tribuitur, *l. ſi merces* 28. *§. culpæ*, *ff.*
39 *loc.* Bart. *in d. l. ſi uno*, *§ item cum quidam n.* 3. *ff. loc.* adeò ut ia
ad damna alterius reſarcienda teneatur, nemo enim alterius
odio prægravandus eſt, dicta *l. ſi quis*, *§. legis*, *ff. de inoff.*
40 *teſtam. c. ſi Epiſcopum* 16. *q.* 5. Pautzſchman. *de loc. q.* 14. *n.* 58.
unde deducitur, quòd procedat hæc obligatio ad damna,
etiam ſi inimicitia eſſet injuſta, ſufficit enim quòd alterius
odio fuerint illata ad hoc, ut alter non debeat illis prægra-
41 vari, Ruin. *conſ.* 65. *n.* 3. *in fin. l.* 1. Rimin. Jun. *conſ.* 719. *n.* 8.
& licèt aliqui velint hoc procedere in locatore, non au-
tem in conductore, reprobantur tamen à Ruin. *conſ.* 85.
n. 10. *l.* 1. & latiùs per Pantzſchman. *d. q.* 14. *n.* 61.

42 Quarto caſu ſi impedimentum contingat ex caſu fortui-
to, aut caſus contingit ex parte locatoris, ſeu rei locatæ,
quod idem eſt, & non tenetur locator ad aliud, quàm ad re-
miſſionem mercedis pro rata, aut contingit ex parte condu-
43 ctoris, & tenetur ſolvere totam mercedem, Bart. *in d. §. item
cum quidam n.* 3. ubi etiam reddit rationem diverſitatis,
quia locator tenetur ad rem tradendam in ſpecie, & ideò
ejus interitu liberatur, quod ſecus eſt in conductore, qui
tenetur ad pecuniam in genere, & ideò addit etiam limita-
tionem reſpectu conductoris, ut ſi & ipſe tenetur ad ali-
quid in ſpecie, per ejus interitum liberaretur, & licèt
Soccin. *ibid.* dicat, quòd eminens ingenium Bartholi in
hac ratione defecit, tamen eam defendit Parzſc. *q.* 13. *n.*
33. dicens quòd ſi intentionem Bartholi rectè introſpe-
xerimus non meritò Soccino jure reprehendi, & de hoc
caſu multa videri poſſunt *in c.* 30. *de incendio.*

Controverti autem ſolet, an huic caſui tribui debeat
impedimentum proveniens facto Principis, & pro affirma-
tiva facit, quòd dicitur factum Principis reputari caſum
44 fortuitum, & quòd pendet ab ejus voluntate inter im-
poſſibilia computari, Cravett. *conſ.* 233. *n.* 2. Menoch. *conſ.*
504. *n.* 50. Gregor. *dec.* 371. *n.* 5.

45 At verè factum Principis eſt debilius, quàm factum natu-
ræ, & caſus, quia Princeps exorabilis eſt, ut dicit Bald. *conſ.*
395. *n.* 7. *ante med. verſ. nec eſt fortius l.* 2. unde in hoc propo-
ſito aſſimilatur potiùs facto tertii, & cum ejus regulis proce-
46 dit, itaut ſi non ſit omninò juſtum, & irreparabile, non ex-
cuſetur conductor, ſi non reſiſtat, vel ubi reſiſtere nequeat,
& moneat locatorem, ipſe quoque non excuſetur ſi non reſi-
47 ſtat, ut dictum eſt ſupra in tertio caſu, Caſtren. *conſ.* 433. *col.*
3. *verſ. præterea poſit. l.* 1. & aliis adductis, Bardellon. *conſ.*
75. *n.* 11. & Rot. *dec.* 286. *n.* 14. *p.* 11. *recent.* reſiſtitur autem
Principi eum exorando, & faciendo diligentias de illum re-
48 movendo à propoſito, juxta tradita per Burat. *dec.* 110. *n.* 4.
licèt enim ſubditorum partes ſint obedire Principi, tamen
49 inobediens dici non poteſt, qui cauſas legitimas illi adducit
non obediendi, ut habetur *cap. ſi quando de reſcript.* & ibi
50 notant omnes, quos in hoc propoſito refert Pantzſchman.
de loc. qu. 14. *n.* 34. & 40. ubi etiam refert gloſ. *in §. deinde
competentes, in ver. nuncians in Auth. ut mandatis Princ.* cu-
jus verba ſunt *& hoc eſt contra miſeros Prælatos, qui timent
in tantum litteras Domini Papæ, ut non audeant reclamare,
quod facere non debent*, & addit etiam, quòd non per hoc
deſerviunt legi, ſed imò ſerviunt, debet igitur conductor
reclamare, & adducere ſuas rationes, & expectare ſecundam
juſſionem, prout habetur in *d. §. deinde competens in fin.* quan-
51 do tamen adſunt rationes, aliàs enim non debet executio
mandatorum, præſertim Papæ, differri, Geminian. *in cap.*
52 *ſtatuimus, n.* 4. *de offic. deleg. in* 6. debet autem ſecunda juſſio
expectari, quando præceptum eſt contra legem, etiam ſi
adſit derogatoria, quia præſumitur per importunitatem e-
53 manaſſe quando non conſtat de certa ſcientia, Felin. *in cap.
nonnulli, n.* 9. *in princ. de reſcript.* Suar. *alleg.* 12. *n.* 49. *& ſeqq.*
& idem eſt ſi ſit contra publicam utilitatem, Rimin. Jun.
54 *conſ.* 399. *n.* 84. *in princ.* & debet etiam expectari, quando ad-
eſt ſuſpicio, quòd litteræ ſint falſæ, Turrecrem. *in can. in
55 memoriam n.* 10. *diſtinct.* 19. & multò magis, quando actus
non poſſet fieri ſine peccato, tunc enim expectanda eſt ſe-
56 cunda juſſio, etiamſi conſtet de certa ſcientia, Suar. *alleg.* 12.
n. 50. *circa med. verſ.* & adhuc ſi præcisè conſtet.

57 Et hæc faciliùs procedunt, ſi agatur de præceptis mini-
ſtrorum, aut Judicum, vel aliorum ſuperiorem habentium,
quia tunc appellari debet, & ad ſuperiorem recurri, aliàs re-
currere valens, & non recurrens dicitur in culpa Ruin. *conſ.*
15. *n.* 5. *l.* 4. Ceph. *conſ.* 304. *n.* 125. Odd. *conſ.* 75. *n.* 12. Surd.
conſ. 8. *n.* 24. *& ſeq.* Cyriac. *contr.* 167. *n.* 10. Oſaſch. *dec.* 12. *n.* 9.

58 Intelligendo tamen ſemper ſi præcepta ſint evidenter in-
juſta, aliàs enim ſufficit, quòd ſint dubia, ad hoc ut condu-
ctor, ſeu locator excuſetur à non quæſita revocatione, ut tra-
dit Lancellot. Gall. *conſ.* 23. *n.* 15. & 18. à quo non diſſentit
Rot. *dec.* 286. *n.* 15. *p.* 11. *recent.* prout etiam ſufficit noto-
rium eſſe, quòd diligentia fuiſſet ſuperflua, Lancellot. *de atten.* 59
c. 12. *ampliat.* 1. *n.* 68. Lotter. *de Benefic. l.* 2. *c.* 24. *n.* 24.

Si appoſitum ſit à Judice ſequeſtrum, quæritur, an dica-
tur locator impeditus uti re, & competant ei remedia, de
quibus ſupra, & diſtinguendum eſt inter ſequeſtrum appo-
ſitum ipſi rei, & appoſitum fructibus, ſi enim ſequeſtrata ipſa
res, etiam ſi poſſeſſio eſſet penès tertium, vel penès ſe ſeque-
ſtrata, non dicetur impeditus, quia ſequeſtratio, vel avoca-
tio poſſeſſionis ad ſe per Judicem facta, non privat poſſeſſo-
rem ſua poſſeſſione, & multò minus Colonum ſua detenta-
tione, ſi Judex ulteriùs non procedat, Menoch. *ut in rem.* 3. 60
n. 86. *& ſeqq.* Boccat. *de interd. uti poſſidet. c.* 2. *n.* 51. & 52.
Rot. *dec.* 273. *n.* 1. *p.* 2. & *dec.* 170. *n.* 8. *p.* 4. *diverſ.* cum aliis
pleniſſimè cumulatis per Poſth. *de manut. obſer.* 60. *n.* 1. *ubi n.
ſeqq. per tot.* habentur plures declarationes, & limitatio-
nes hujus Concluſionis, penès eum videndæ.

Si autem ſequeſtrati ſint fructus, tunc ſecus erit dicen-
dum, quia per talem ſequeſtrationem impeditur uſus liber 61
poſſeſſionis, & fructuum, qui debet eſſe conductori ſalvus,
impedit enim ipſos fructus ſequeſtratos vendi poſſe, Guido-
pap. *dec.* 210. *n.* 3. Cancer. *variar. p.* 2. *c.* 4. *ſub n.* 43. & in ſpe- 62
cie, quòd conductor dicatur impeditus per tale ſeque-
ſtrum, Menoch. *conſ.* 246. *n.* 33. & idem dici poſſet de inhibi-
tione ne fructus percipiat, vel diſtrahat, niſi fortè deductum
fuiſſet in controverſiam, an teneret, vel ne, quia tunc non
valeret conductor interim, ac de ea diſcutitur retardare ſo- 63
lutionem penſionum, ut cenſuit Rota coram Cardinali,
Mantic. *dec.* 233. *n.* 1. *verſ. nec obſtat, quod.* At ſecus eſſet ſi
proceſſum fuiſſet ad deputationem alterius exactoris, & ad 64
mandatum de conſignando, quia ex his ſufficienter conſta-
ret de impedimento, Rot. *dec.* 528. *n.* 2. & 3. ubi, & quòd
quamvis adhuc non liqueret effectuatio dd. decretorum per
conſummatam eorum executionem, adhuc reputata fuerunt
ſufficientia ad impediendam præſumptionem, quòd poſ-
ſeſſor potuerit fructus percipere, *p.* 3. *recent.*

Non poteſt autem locator incommodare rem locatam et- 65
iam in modico ex cauſa voluntaria, & ſi velit incommodare, 66
licitum eſt conductori illi reſiſtere, Gloſ. *in leg. habitatores* 30.
verb. demoliri, *ff. loc.* ubi Caſtrenſ. *n.* 3. qui dicit poſſe etiam
conductorem petere intereſſe. At ſi non tangat ipſam rem, 67
ſed ei incommodum veniat in conſequentiam, puta, quia
extollat aliam domum vicinam, tunc etiam ſi conductor, ſi
ſcivìſſet tanti non conduxiſſet, adhuc facere poteſt, dum-
modò lumina domus conductæ non obſcurentur in totum,
Botta *con.* 77. *n.* 5. Nam ſi obſcurarentur in totum, extollere
non poſſet, Ang. *in l. ſi quis in fin. ff. de uſufr.* Padill. *in l. altius*, 68
n. 30. *C. de ſervit. & aq.* Marſil. *ſingul.* 134. *verſ.* 2. *limita.*

Ex prædictis, & præcipuè ex ratione illa fundamentali,
quòd locatio eſt conceſſio ad uſum, & ideò teneatur locator
curare, quòd conductor uti poſſit re locata, reſultat etiam,
quòd teneatur reſarcire, & reficere illam, expenſas neceſſarias
ad hoc faciendo, de quo dicam ſeparatim *c.* 34. *§. in princ.*

De conductore, quid facere poſſit, & debeat in re locata, & an, & quando teneatur de ejuſdem rei periculo, & deterioratione.

S U M M A R I U M.

1 *In locatione cenſetur tacitè conventum, ut conductor bona fide utatur re conducta.*
2 *Conductor mala fide utens re locata cadit à contractu.*
3 *Conductore mala fide utente locator petit omnia damna.*
4 *Locatore mala fide utente competunt conductori plures actiones.*
5 *Locator intentata una actione contra conductorem malè utente, non poteſt aliam experiri.*
6 *Contr. quòd poſſit variare ab una actione ad aliam.*
7 *Decl. ut competentibus pluribus actionibus executivis, una intentata liceat variare.*
8 *Actio ad expellendum conductorem malè utentem eſt diverſa ab actione pro damnis, & intereſſe.*
9 *Ea faciliùs in una, quàm in alia obtinetur.*
10 *Conductor non ſolùm tenetur ad damna per ipſum illata rei, ſed etiam ad ea, quæ paſſus eſt inferri per alios.*
11 *Conductor tenetur rem cuſtodire ne damnificetur.*
12 *Conductor ſi prævidere poteſt caſum & reparare, & non facit, tenetur ad damna.*
13 *Lim. ſi ultra cuſtodiam requiratur expenſa, quia conductor ad eam non tenetur.*
14 *Ampl. ut conductor adeò teneatur cuſtodire, ut debeat etiam reſiſtere exercitui ſi poteſt.*

Digitized by Google

15 *Secus ſi non poteſt, vel prudenti aliter non debet.*
16 *Decl. ut debeat conductor reſiſtere facto tertii, ſi ſit injuſtum, ſecus ſi juſtum.*
17 *Decl. 2. locatorem dicentem non factam reſiſtentiam debitam à conductore probare debere.*
18 *Decl. 3. ut ſi ipſe locator monitus non ſe oppoſuit, non poſſit de hoc redarguere conductorem.*
19 *Conductor periculum imminens rei denunciare debet locatori.*
20 *Conductor dicitur procurator domini ad denunciandum.*
21 *Lim. ſi non poſſit denunciare.*
22 *Et non potuiſſe dicitur ubi ſi denunciabat aliquod periculum ſibi imminebat.*
23 *Vel ſi de repente evenit periculum, ita ut tempus non habuerit.*
24 *Intellige ſi previdere non potuit.*
25 *Lim. 2. ſi dominus erat abſens, quia excuſatur à denunciatione ſecundum aliquos.*
26 *Contr. verius, quia tenetur denunciare conjunctis, & amicis.*
27 *Lim. 3. ſi locator non erat potens ad impediendum, vel veriſimiliter non impediturus.*
28 *Lim. 4. Si periculum erat notorium.*
29 *Lim. 5. Si damnum provenit ex facto ipſius locatoris.*
30 *Damna reficere tenetur conductor, multò magis ſi promiſit cuſtodire rem, & eam non deteriorare.*
31 *Ampl. ut ſtante tali promiſſione cenſeatur ſuſcepiſſe curam ne damna fiant.*
32 *Conductor uti procurator ad certiorandum præſumitur dominum certioraſſe.*
33 *Servitus ut præſcribatur in prædio, requiritur ſcientia domini.*
Ampl. requiri ſcientiam certam, nec præſumptam ſufficere, n. 37.
34 *Præſcriptionem ſervitutis probare volens debet facere articulum ſuper ſcientia domini.*
35 *Decl. ut ſcientia conductoris ſufficiat ad dictum effectum ſecundum aliquos.*
36 *Contr. eſt verius.*
38 *Præſumptio non poteſt deduci ex alia præſumptione.*
39 *Scientia probatur conjecturis.*
40 *Et ubi non ſufficit ſcientia præſumpta, ſufficit ſcientia probata conjecturis, & præſumptionibus.*
41 *Conductor tenetur de damnis à ſe provenientibus ejus dolo, vel culpa, non autem de caſu fortuito.*
42 *Neque tenetur de provenientibus ejus culpa leviſſima.*
43 *Decl. hoc procedere in actione locati, ſecus in actione legis Aquiliæ.*
44 *Intellige, ut in l. Aquilia veniat culpa leviſſima in committendo, non in omittendo.*
45 *Culpa leviſſima in faciendo æquiparatur levi, ac etiam latæ in non faciendo.*
46 *Ampl. ut etiamſi conductor promiſerit rem cuſtodire, adhuc non teneatur de culpa leviſſima.*
47 *Lim. ſi pro cuſtodia mercedem acceperit, quia tunc tenetur de leviſſima.*
48 *Lim. 2. Si promiſit adhibere diligentiam.*
49 *Lim. 3. Si promiſit quid facere in ſpecie.*
50 *Lim. 4. Si expreſſe promiſit de culpa leviſſima, vel periculum in ſe ſuſcepit.*
51 *Periculum in ſe ſuſcipiens tenetur ad id quod ſubſequitur obligationi provenienti ex natura contractus.*
52 *Culpa qualibet ceſſante non tenetur conductor, etiamſi periculum in ſe ſuſceperit.*
53 *Artifex ſuſcipiens in ſe periculum gemmæ inſculpendæ tenetur etiam ſi periculum veniat potiùs vitio materiæ quàm ejus culpa.*
54 *Conductor promittens reſtituere Columbariam columbis frequentem an teneatur de defectu eorum, etiamſi adhibuerit omnem diligentiam.*
55 *Culpa in omittendo eſt non facere, quod fieri debet, vel conventum eſt, & in committendo eſt facere, quod fieri non debet.*
56 *Et ubi quod factum, vel omiſſum eſt non feciſſent, vel non omiſiſſent ſolum diligentes, tunc culpa reputatur levis.*
57 *Et quando illum non feciſſent, vel omiſiſſent diligentiſſimi, tunc culpa eſt leviſſima.*
58 *Decl. non attendi diligentes, vel diligentiſſimos in genere, ſed in ſpecie profeſſionis, de qua agitur.*
59 *Intellige habito reſpectu ad exercitium, non ad perſonam.*
60 *Conductor, an teneatur adhibere diligentiam, quam adhibet diligentiſſimus paterfamilias.*
61 *Superlativus quandoque ponitur pro poſitivo.*
62 *Conductor non tenetur adhibere curam diligentiſſimam in re conducta.*
63 *Lim. ſi materia ſit fragilis, & illam requirens.*
64 *Culpa non præſumitur, ſed ab allegante probari debet.*
65 *Lim. in conductore, quia damnificata re locata præſumitur ejus culpa.*
66 *Decl. limitationem non procedere ſi appareat damnum proveniſſe à caſu, qui potuit ſine culpa evenire.*
67 *Caſus, qui poſſunt ſine culpa evenire multi ſunt, & quales relativè.*
68 *Conductor non ſolùm non poteſt inferre damnum in re, ſed nec etiam in fructibus finita locatione colligendis.*
69 *Imo etiam in fructibus colligendis tempore locationis ſi eſt colonus partiarius.*
70 *Colonus curare debet fieri opera ruſtica ſuo tempore.*
71 *Cultura intempeſtiva deteriorem fundum facit.*
72 *Intempeſtiva cultura dicitur, ſive ſit nimis propera, ſive nimis ſera.*
73 *Cædere vineas, vulgò potare, ſi omittatur reſultat damnum.*
74 *Conductor non curans opera ruſtica debitis temporibus fieri, tenetur ad damna, & intereſſe.*
75 *Et debet curare, ut opera ruſtica fiant per peritos in arte.*
76 *In ultimo anno non poteſt inferre damnum fructibus ſequentis anni.*
77 *Et non ſolum non poteſt fructus ſequentis anni corrumpere, ſed neque fundum exfructare.*
78 *Sic non poteſt in fine anni colligere fructus acerbos.*
79 *Nec conductor gabellæ poteſt ultimo anno eam minuere.*
80 *Damnum quod ſequitur tertio in conſequentiam, non impedit fieri actum ad propriam commoditatem principaliter directum.*
81 *Decl. procedere ſi actus ille fiat in re propria, ſecus ſi in aliena.*
82 *Conductor non poteſt in re omnia facere, quæ facere poteſt Dominus.*
83 *Conductor non poteſt ultimo anno relinquere plura capita vitium, ut inde majorem uvæ quantitatem percipiat.*
84 *Et ubi fundus eſt ſolitus ſeminari in parte, & in parte quieſcere, non poteſt ultimo anno ſeminare totum.*
85 *Neque poteſt ultimo anno reſtipulare.*
86 *Lim. ſi adſit conſuetudo.*
87 *Conſuetudo in dicto propoſito probanda eſt in ſpecie, quoad conductores.*
88 *Conductor non poteſt uſum rei conductæ alterare.*
89 *Sic in Apotheca introducere aliud exercitium diverſum à ſolito.*
90 *Avviamentum Apothecæ recipit æſtimationem.*
91 *Conductor tanto minus poteſt alterare uſum rei, ſi non conſtat de voluntate domini.*
92 *Conductor domus non poteſt in camera bona facere coquinam.*
93 *Conductor non poteſt rei formam, aut faciem mutare.*
94 *Ampl. ut emphyteuta per hanc mutationem incurrat caducitatem.*
95 *Decl. non poſſe alterari uſum, nec mutari formam in damnum rei, ſecus ſi inde reſultat major utilitas.*
96 *Emphyteuta poteſt reducere ſilvam ad pratum, vel campum aratorium.*
97 *Faciliùs, ſi ex conjecturis appareat de voluntate domini.*
98 *E contra verò ſi appareat contraria voluntas domini, non poteſt conductor facere dictas mutationes, etiamſi inde melior conditio domini fiat.*

CAPUT XXIX.

QUia locatio eſt contractus bonæ fidei, in quo conceditur res ad uſum juxta prædicta ſupra *in c. 1.* cenſetur ta- 1
citè in ea conventum cum conductore, ut bona fide utatur
re conducta, ut dicit Cyn. *in l. ade 3. n. 1. in fine, C. loc.* adeò 2
ut ſi malè utatur uti non ſervans conventa, cadat à contractu, & poſſit à re expelli, ut ſunt text. expreſſi *in d. l. ade 3. C. loc. & in cap. propter 3. §. verùm eodem tit.* competantque locatori alia remedia, de quibus hîc infra aliquid dicendum erit, reſervato loqui de prædicto, expulſionis ſeparatim ſuo loco, ubi videlicet tractabitur de fine locationis *c. 53.*
Poteſt igitur locator petere refectionem omnium damno- 3
rum ex locato ex *l. Aquilia, ex l. duodecim tabularum, & interdicto, quod vi, aut clam,* ut habetur *in l. ſi mercede 28. §. culpæ,*

ff. locat. & ſi conductor cæcidit arbores, poteſt locator agere
etiam actione arborum furtim cæſarum, ut ibidem additur,
& eodem caſu adverſus conductores fiſci dari actionem
in quadruplum eſt text. in l. in fraudem, §. fin. ff. de jur. fiſc.
& de ſingulis his actionibus, ſeu remediis aliquid tradit Ca-
rocc. ſub tit. de neceſſit. uſus qu. 7. n. 32. & pluribus ſeqq.

5 Verùm, quia omnes iſtæ actiones ad eumdem finem ten-
dunt, ut ſcilicèt locator damnorum refectionem conſequa-
tur, quatenus unam intentet, puta ex locato, officio judicis,
qui ex locato judicat, continetur ut cæteras actiones locator
omittat, ut præcisè dicit text. in d. l. ſi merces, §. culpa, ff lo-
cat. quod intelligi, una effectum ſortita, explicat ibi Gloſ. in
verb. omittat, quæ gloſſa propterea ſentit licere locatori poſt
6 unam ex prædictis actionibus intentatam antequàm obti-
neat, variare, & aliam experiri, & quidem nonnumquam
Prætor varietatem non repellit & conſilium mutantem non
aſpernatur, ut habetur in l. non nunquam 8. in princ. ff. de
Collat. bon. & quando plures actiones, quæ competunt, ſunt
7 omnes executivæ, non eſt dubium, quòd una intentata po-
teſt variari, & ad aliam recurri, illa effectum non ſortita,
ex traditis per Ridolphin. in praxi par. 1. c. 1. n. 115. & ſeq.
Rot. dec. 163. n. 3. & per tot. poſt Zaccb. de oblig. Camer. &
coram Duran. dec. 60. n. 45. quæ eſt etiam poſt Vivian. de jur.
patr. dec. 94. n. 30. at in reliquis regula eſt, quòd competen-
tibus pluribus actionibus per electionem unius cenſeatur aliis
renunciatum, leg. quod in haredem, §. eligere, ff. de tribut.
quæ tamen patitur plures limitationes, ut videri poteſt
penès Gabr. in tit. de action. concl. 2. per tot.

8 Non tamen ex eo, quòd locator egerit ex hoc capite
deteriorationes ad expulſionem conductoris, impeditur
agere ad damna, & intereſſe, quia iſtæ ſunt duæ actiones
diverſæ, & quæ non competunt ad idem, ſed ad diver-
ſa, & ideò poſſunt ſimul intentari ex adductis per Gabr.
d. concl. 2. n. 15. expellens enim conductorem ex hoc capite
nullum debet damnum pati, ut dicam, ubi tractabitur de
hac expulſione cap. 53. ad fin.

9 Nec eadem facilitate obtineri poteſt in utraque ex prædi-
ctis actionibus, nam quando agitur ad expulſionem condu-
ctoris non ſufficit quælibet damnificatio, ſed debet eſſe no-
tabilis, quando autem agitur ad intereſſe ſufficit quælibet
modica deterioratio, ut diſtinguit Caſtren. in Auth. qui
rem in princ. C. de Sacroſ. Eccleſ. Jaſ. in conſ. 17. n. 2. verſ.
& bene verum, l. 1. Natt. conſ. 477. n. 9. verſ. quod intelli-
gendum, Pacian. conſ. 32. n. 56. Corbul. de jur. Emphyt. tit.
de cauſ. privat. ob rei deteriorat. n. 25. & 26.

10 Et non ſolùm tenetur conductor ad damna per ipſum rei
illata, ſed etiam ad ea, quæ paſſus eſt per alios inferri, dicit
enim text. in l. videamus 12. §. ſi hoc in locatione ad fin. ff. loc.
item proſpicere debet conductor, ne aliquod rei jus, vel corpus
deterius faciat, vel fieri patiatur, ex quibus verbis legis
datur etiam intelligi, quòd tenetur conductor ea, quæ
damnum illatura ſunt, proſpicere, & ab eis cavere, pro-
ut etiam eſt text. in l. item quæritur 14. §. ſi fullo, ff. locat.

11 Unde non ſolùm debet conductor damnum rei non
inferre, ſed etiam illam cuſtodire, ne damnificetur ab
aliis, Burſatt. conſ. 53. n. 13. Rot. dec. 241. n. 1. par. 2. div.
Cyriac. controv. 61. n. 28.

Et ita tenetur cuſtodire, ut quatenus poſſit prævidere
12 caſum, & reparare, & non faciat, dicatur in culpa, &
teneatur damna reficere, uti in caſu ruinæ ædificii ob id,
quòd conductor non exoneravit tecta nive exceſſiva ſub-
ſecutæ, latè probat Cyriac. contr. 61. n. 24. & ſeqq. uſque
ad finem, & de conductore prævidente incendium Grat.
diſcept. 354. n. 5. & n. 34. & ſeqq.

13 At ubi non ſufficiat ſimplex cuſtodia, ſed ulteriùs requi-
tatur expenſa, non tenetur regulariter conductor eam face-
re, & poſteà repetere, ut admittit Cyriac. d. contr. 61. n. 29.
& 30. ſimplex enim conductor non tenetur de ſuo expende-
re, ut dicam in cap. de expen. & melioram. 34. ubi etiam vi-
deri poterunt aliquæ declarationes hujus concluſionis.

14 Reſpectu autem ejus quod in ſe eſt, conductor adeò te-
netur defendere, & cuſtodire, ut quatenus poſſit teneatur
etiam reſiſtere exercitui damnum illaturo, juxta ſententiam
Labeonis, quam refert, & veram eſſe dicit Vulpian. in l.
item quæritur 14. §. exercitu, ff. locat. ſecus autem ſi non poſ-
ſit reſiſtere, aut etiam prudentialiter non debeat, quia
15 tunc non tenetur, & quamvis reſiſtentiam non fecerit,
non propterea penſiones ſolvere compelletur, ut latè pro-
bat Lancell. Gall. conſ. 23. n. 2. & ſeqq.

16 Tenetur tamen reſiſtere facto tertii, ſi poteſt, ſi factum
ſit injuſtum, nam aliàs ſi juſtum non tenetur conductor,
Bart. in l. ſi uno 27. §. item cum quidam, num. 3. verſic. ſi verò
factum, ff. locat. cum aliis relatis per Lancell. Gall. dict.
conſ. 23. n. 19.

Et locator prætendens conductorem reſiſtentiam debitam 17
non feciſſet, probare debebit, quia non præſumitur, ut fir-
mat in ſpecie Laz. Bottus conſ. 96. n. 19. & ſeqq. & ceſſabit
etiam hæc prætenſio, ubi ipſe locator monitus reſiſtere non 18
eſt aggreſſus, maximè ſi probabiliter meliùs, ac faciliùs po-
tuiſſet, tenetur enim & ipſe præſto eſſe, & defendere, & ſi
non facit, non poteſt id, in quo & ipſe defecit alteri im-
putare, Ruin. conſ. 77. n. 8. poſt med. nec etiam obſtat l. 1.
Lancell. Gall. conſ. 23. n. 5. ad fin. & ſeq.

Neceſſe autem habet conductor hanc monitionem, ſeu 19
denunciationem periculi imminentis, ſive periculum à fa-
cto tertii, ſive à caſu fortuito prævideat proventurum, fa-
cere in tempore, ſi poteſt, aliàs ipſe tenetur ad damna, ut
habetur in l. item quæritur 14. §. Exercitu, ff. locat. & dixit
Rota d. deciſ. 241. n. 2. p. 2. div. & latè Gratian. diſc. 354. n.
5. verſ. & quatenus nollet & ſeqq. ubi reddit rationem, quia
conductor dicitur eſſe procurator domini ad denuncian- 20
dum, cùm enim ad eum pertineat cuſtodire, ſatis cuſtodit
per denunciationem, quam facit domino, juxta doctrinam
Bart. in l. Provinciali 3. §. Si ego n. 2. ff. de nov. oper. nun-
ciat. quam ſequitur Ruin. conſ. 147. n. 17. l. 1. Bim. conſ.
123. n. 17. & quòd teneatur denunciare periculum im-
minens, Cyriac. contr. 61. n. 34.

Excuſabitur tamen conductor ab omiſſa denunciatione, 21
ſi denunciare non potuit, ut expreſſè dicit Vulpian. in d. leg.
item quæritur, §. exercitu, ff. locat. & non potuiſſe dicitur, ubi 22
ſi denunciabat, aliquod periculum ſibi imminebat, vel ju-
ſtum periculi timorem habebat, Roman. in l. ſi filius familias,
ff. de damn. infect. Menoch. conſ. 246. n. 31. Gratian. diſc. 354. n.
13. vel ſi damnum illatum fuit de repentè, & ex improviſo, 23
ita ut non habuerit tempus, Boſſ. in prax. tit. d. remiſſ. merced.
conduct. n. 52. verſ. & ita etiam limito, Gratian. ibidem n. 11.
& 12. quatenus tamen nec potuerit prævidere, prout præ- 24
vidiſſet diligens Paterfamilias, quia aliàs ejus culpæ impu-
taretur non prævidiſſe, Cravett. conſ. 99. n. 4. Gratian. d.
diſc. 354. n. 34. & ſeqq. ubi latè Surd. dec. 198. n. 16. & ſeqq.

Per abſentiam quoque locatoris excuſari conductorem 25
ab hac denunciatione, tenuit Boſſ. d. tit. de remiſſ. mer-
ced. n. 53. ad fin. Gamma dec. 73. n. 3. ſed contrarium ve-
rius eſſe cenſet Grat. d. diſc. 354. n. 14. quia tenetur cer- 26
tiorare conjunctos, & amicos, prout docuit Bald. in l.
1. §. pro tutela ad fin. ff. de eo qui pro tut. vel curat.

Excuſabitur etiam conductor, ſi locator non fuiſſet po- 27
tens damna impediendi, vel veriſimiliter ea non impediiſ-
ſet, & ſic denunciatio nihil profuiſſet, Cravett. conſ. 83. n. 5.
Menoc. conſ. 246. n. 27. Boſſ. d. tit. de remiſſ. merced. n. 52. verſ.
arbitror tamen, & n. 53. verſ. denunciatione verò, Gratian.
diſc. 354. n. 10. & quatenus damna, ſeu pericula fuiſſent no- 28
toria, tunc pariter non eſſet neceſſaria eorum denunciatio,
Menoch. conſ. 120. n. 15. & conſ. 249. n. 39. Joſ. Ludov. concl.
12. col. 4. ad fin. verſ. primus caſus, Gratian. d. diſc. 354. n. 27.
Theſaur. in add. ad dec. 108. ubi ita practicari, & ex hoc ca-
pite notorietatis excuſabitur etiam à denunciatione condu- 29
ctor, ſi damnum proveniet ex facto ipſius locatoris, inde
enim præſumitur ei pluſquam notum, Alex. conſ. 127. n. 6. l.
3. Menoch. d. conſ. 120. n. 13. & 14 & conſ. 246. n. 29. Joſ. Lud.
in d. concl. 14. col. 4. ad fin. verſ. 2. caſus, Grat. diſc. 354. n. 28.

Multòque magis tenebitur ad damna prædicta ſi cuſtodire
expreſſè promiſerit, & non deteriorare, ut tradunt Burſatt. 30
conſ. 53. n. 13. & ſeqq. Cyriac. d. contr. 229. n. 18. & ſeq. Rot.
dec. penult. n. 12. coram Dunozet. Jun. & talis promiſſio
quamvis intelligi poſſet de impediendis ſolùm damnis quæ
viderit dari abſque eo, quòd ulteriùs curare debeat vide-
re ne damna fiant, tamen interpretanda eſt, ut hanc 31
curam quoque ſuſcepèrit conductor, l. in lege 32. ff. locat.
idque propter naturam, & qualitatem contractus, ut
conductor teneatur rem cuſtodire, ut ſuprà dictum eſt,
juxta quam interpretanda ſunt verba promiſſionis præfa-
tæ, ut dicit Gloſ. ibi ver. caderet. in fin.

Ex prædicta obligatione conductoris dominum certio- 32
randi, adeòut dicatur procurator ad certiorandum, jux-
ta tradita per Gratian. diſc. 454. n. 5. verſ. & quatenus, &
ſeq. cum aliis ſupra citatis, infertur, quòd præſumatur
certiotaſſe, quia procurator præſumitur certiorare domi-
num, Roman. conſ. 481. n. 7. verſ. 2. quia Seraph. dec. 1123.
n. 4. verſ. tamen, Greg. dec. 127. n. 4.

Hinc ſi requiratur ſcientia domini, puta quis prætendit 33
præſcripſiſſe ſervitutem in prædio locato, ad quam præſcri-
ptionem requiritur ſcientia domini, ex cumulatis per Gra-
tian. diſc. 681. n. 30. Surd. dec. 236. n. 16. Rota deciſ. 101.
num. 12.

34 n. 12. par. 4. tom. 2. rec. adeò ut detur cautela, ut talis prætendens faciat articulum ſuper ſcientia ejus, contra quem
præſcripſit, aliàs ſuccumberet per Bart. in l. 2. C. de ſervit.
& aq. quem refert Rimin. Jun. conſ. 205. n. 40. & 41. Satis
erit quòd conſtet de ſcientia conductoris, prout in ſpecie
35 voluit Marcobr. conſ. 12. n. 33. & faciunt tradita per Coſtam de fact. ſcient. inſpect. 41. n. 10. ubi pluribus cumulatis firmat, quòd ſufficit ſcientia officialium ad præſcribendum contra dominum.
36 Verùm contrariam opinionem in prædictis terminis præſcriptionis ſervitutis, probat Caſtrenſ. conſ. 243. n. 2. poſt
princ. verſ. non conſtat autem l. 2. ubi dicit requiri ſcientiam
Domini, & ſcientiam, & patientiam conductoris non nocere Domino, & cum eo tranſit Trentac. variar. lib. 1. tit.
de ſervit. reſol. 1. n. 3. verſ. & cum requiritur. Et idem etiam ſenſiſſe videtur Rota in dec. 101. n. 18. p. 4. tom. 2. rec.
ubi reſpondendo ad objectum, quòd ſcientia ex diuturnitate
temporis, & multiplicitate actuum præſumatur, dicit hanc
præſumptionem ceſſare in caſu ſuo, quia Dominus erat ſolitus locare, & numquam ad Prædium accedere, & eam ſequitur Gratian. diſcept. 981. n. 32. Supponunt itaque Rot. &
Grat. quòd non ſufficiat ſcientia conductoris, prout tradit
Caſtrenſ. & cum eo Trentac. & videtur verius, quia ſi de
ſe conſideretur dicta ſcientia conductoris, utique non ſufficit, cùm conductor non valeat imponere ſervitutem prædio, & quo ad præſumptionem, quòd Dominum certioraverit, ultra quod concluſio patitur plures limitationes relatas ſignanter per Add. ad Gregor. dec. 127. n. 11. quando talis præſumptio applicaretur, non relevaret, quia ex ea
non convincitur ſcientia certa, ſed tantùm præſumpta, Seraph. dec. 123. n. 1. quæ ad hoc, ut reſultet præjudicium
37 ſervitutis ad damnum Domini non ſufficit, Giovagnon.
conſ. 40. n. 24. l. 2. Creſcen. dec. 5. de præſumpt. Rota in rec.
dec. 507. n. 7. & 8. part. 1.
Quod & certius procederet ſi neque ſcientia conductorum eſſet certa, ſed prætenderetur deduci ex lapſu
temporis, & multiplicitate actuum, vel aliter præſum-
38 ptivè, quia hoc eſſet velle deducere præſumptionem ex
præſumptione, quod non permittitur, ut advertit Giovagnon. d. conſ. 40. n. 23 ad fin. lib. 2.
At è contra ubi conſtabat de ſcientia certe conductorum, ex quo videlicet aperiebant ipſimet præſcribenti aditum, argui ſufficienter ſcientiam Domini, ſenſit Grat. diſc.
681. n. 12. quod tamen ita ſimpliciter ſumptum patitur difficultatem, quia eſt contra opinionem Caſtren. & Trentac. &
Rotæ in loc. ſuprac. quem ipſemet Gratian. in eadem diſc.
ſequitur ſub n. 32. ſed bene verum eſt, quòd ſi quæ alia
conjectura, vel præſumptio concurrat, tunc probata rema-
39 nebit ſcientia, quæ probatur etiam conjecturis, ut dicit
Gratian. d. n. 32. & ita nocebit Domino, licèt ſcientia tantùm præſumpta, aliud ei non poſſet nocere, cùm aliud
40 ſit ſcientia præſumpta, aliud ſcientia præſumptionibus, &
conjecturis probata, & ubi illa non relevet, iſta ſecus,
Seraphin. dec. 1459. n. 3. & 4 Celſus dec. 152. n. 6.
41 Redeundo autem ad obligationem conductoris, ipſe tenetur de damnis provenientibus ejus dolo, vel culpa lata,
aut ſaltem levi, non autem de provenientibus caſu fortuito,
uti ſi pars Domus ceciderit Terræmotu, l. martius Domum
61. ff. locat. neque etiam de provenientibus ejus culpa tan-
42 tùm leviſſima, Roland. conſ. 95. n. 14. l. 2. Malvaſ. conſ. 48. n.
9. & ſeq. Gozad. conſ. 16. n. 16. Sebaſt. Medic. de fortuit. caſ. p. 2.
qu. 7. n. 2. Maſcard. de probat. concl. 467. n. 7. Magon dec. Flor.
112. n. 21. Joſ. Luc. dec. Peruſ. 25 n. 13. Surd. dec. 87. n. 7.
43 At hoc, quòd conductor non teneatur ad damna ſubſecuta ejus culpa leviſſima, procedit abſolutè, ſi locator agat actione locati, at ſi agat actione legis Aquiliæ, utraque enim
agere poteſt, ut dictum eſt ſupra, tunc contrarium eſt dicendum, quia in l. Aquilia, etiam leviſſima culpa continetur
l. in lege Aquilia etiam 45. in princ. ff. ad l. Aquil. & ita diſtinguendo firmavit Rot. cor. Greg. dec. 528. n. 8. & 9. quatenus
44 tamen talis culpa leviſſima ſit in committendo, nam de ea
poteſt conveniri conductor lege Aquilia, non ſi tantùm in
omittendo, vel negligendo, ut dicit Bald. conſ. 441. n. 1.
l. 1. cum aliis relatis per Roland. conſ. 95. n. 8. & 29. & ſeq.
l. 2. & Ceph. conſ. 362. n. 14. & 35. Menoch. de arbitr. caſ. 390.
n. 10. Cyriac. contr. 234. n. 3. Unde dum dicimus conductorem non teneri de leviſſima, intelligitur de leviſſima in omittendo Surd. dec. 87. n. 7. leviſſima enim in faciendo æ-
45 quiparatur levi, aut etiam latæ in non faciendo, ſeu omittendo, Jaſ. in l. ſi mora n. 23. ff. ſol. matr. Roland. conſil. 95. n.
31. l. 2. Eugen. conſ. 60. n. 64. l. 2. Rot. dec. 493. n. 4. p. 1. rec.
Nec ulterius tenebitur conductor, ſi promiſerit expreſſè

tem cuſtodire, & potius meliorataṁ, quàm deterioratam reſtituere, quia adhuc intelligitur juxta naturam contractus, 46
ut teneatur de culpa levi, non leviſſima, ut dixit Goz. conſ.
63. n. 19. quidquid in contrarium aliis relatis ſenſit Carocc.
tit. de incend. n. 33. & 34. quia opinionem Gozad. canonizavit Rot. ut refert Farinac. in prax. q. 110. n. 131. & conſ. 63.
n. 2. & ibi deciſio Rotæ 6. & cor. Bichio dec. 646. n. 10. &
eſt generale, ut in contractu locationis pacta intelligantur juxta naturam contractus l. ſi uno 16. in princ. & l. quero 56. §. inter locatorem, & utrobique Bart. ff. locat.
Contraria tamen opinio, quam tenet ſignanter inter antiquos Salicet. in l. in judicio n. 2. C. locat. procedere poſſet, ſi 47
conductor ſpecialiter pro cuſtodia mercedem accepiſſet,
quia tunc teneretur ad exactiſſimam diligentiam, aliàs abſque tali ſpeciali mercede pro cuſtodia, teneretur tantùm de
levi culpa, ut habetur in l. qui mercedem 45. juncta Gloſ. ff.
locat. & quòd licèt obligatus cuſtodire teneatur de leviſſima, ut firmatum eſt in c. 12. de locatione animalium n. 98.
hoc intelligatur de eo, qui cuſtodiam ſuſcepit mercede accepta, ſecus autem de eo, qui illam ſuſcepit gratis, Joſ. Ludov. dec. Peruſ. 10. n. 12. & dec. Lucen. pariter 10. n. 6.
Prout etiam ſi promiſit adhibere diligentiam, quia tunc 48
venit etiam leviſſima culpa, Decian. in tract. crimin. p. 1. l. 1.
c. 6. n. 24. præcipuè in contractibus, in quibus ſui natura venit culpa levis, Gabriel. conſ. 169. n. 29. l. 2. licèt hoc non
tranſeat ſine magna difficultate, cùm intelligi poſſit de diligentia, qua ſolent uti homines diligentes, non de ea, qua
ſolent uti diligentiſſimi, quæ eſt illa cujus omiſſio eſt culpa
leviſſima ex adductis infra n. 57. & ita intelligendum eſſe
ſenſit Rota cor. Bichio dec. 646. n. 10. & 11. at ſi quid conductor facere promiſerit in ſpecie, veniet & tunc etiam 49
culpa leviſſima in omittendo illud Cyriac. conr. 229. n. 17.
Et certiùs ſi expreſſè promiſerit de culpa leviſſima, vel 50
etiam ſi ſuſceperit in ſe periculum, quia & his caſibus tenebitur, quamvis intervenerit ſola leviſſima in omittendo,
Bald. conſ. 441. in fin. l. 1. Menoc. de arbitr. caſ. 390. n. 9
verſ. uno autem caſu Rauden. dec. Piſan. 6. n. 40. Dum enim 51
conductor ſuſcepit in ſe periculum, tenetur ad id, quod
immediatè ſubſequitur obligationi, quæ provenit ex natura contractus, & ſic etiam de leviſſima in omittendo
Corn. conſ. 128. n. 10. & 11. l. 2.
At ſi nulla prorſus culpa, nec etiam leviſſima in omitten- 52
do conſiderari poteſt, tunc non tenebitur conductor, etiàm ſi periculum in ſe ſuſceperit, ut habetur in l. opus 39. ff. locat. & ibi gloſ. in verb. conductoris, & Bart. in ſum. prout etiam non tenebitur de caſu merè fortuito abſque ulla culpa
ſua, quamvis evenerit circa quid in ſpecie promiſſum, ut
habetur in leg. ſi quis fundum 10. §. ſi colonis ff. loc.
Et quamvis ſi gemma includenda, vel inſculpenda data
ſit, eaque fracta ſit materiæ vitio, ſi artifex periculum in 53
ſe ſuſceperit, locati actio competat, quæ aliàs non competeret, ut habetur in l. item quærit. § ſi gemma ff. locat. tamen non inde infertur, quòd etiam abſque ulla prorſus
culpa teneatur conductor, qui periculum ſuſcipit, quia in
artifice inſculpente, vel includente gemmam, ſi propter
illud opus fracta eſt, quamvis potiùs vitio materiæ fracta
ſit, quàm ejus imperitia, tamen quia non fracta eſt de
per ſe, conſiderari poteſt aliqualis culpa juxta Gloſſ. ibi
in ver. niſi periculum ad quam ſe remittit alia Gloſſ. in dict.
leg. opus 39. verb. conductoris ff. eodem.
Unde valdè periculoſa redditur opinio, quòd, ut pa- 54
ctum aliquid operetur, debeat intelligi etiam ſi evenerit ſine culpa conductoris, de qua Cyriac. contr. 229. n. 31.
ubi quòd conductor ſtante pacto de reſtituendo Columbariam Columbis frequentem, teneatur ad damna, & intereſſe, etiam ſi probaverit ſe diligentem in ea cuſtodienda, itaut abſque ejus culpa fuerit deſtituta, & latè ac eruditè loquitur de columbaria ejuſque utilitate.
Culpa autem in omittendo eſt non facere, quod fieri de- 55
bet, vel quod fieri conſuetum eſt, aut quod alii feciſſent, &
è contra culpa in committendo eſt facere, quod fieri non debet, vel fieri conſuetum non eſt, aut alii non feciſſent, l. doli
mali, §. fin ff. de nov. at. Cravett. conſ. 76. n. 6. Surd. dec. 198. n. 16.
Et quando id quod fuit factum, vel omiſſum non poteſt 56
dici, quod feciſſent, vel omiſſent omnes alii, ſed tantùm
perſonæ diligentes, tunc culpa reputatur levis, Bart. in l.
quod Nerva n. 26. verſ. ad primum dico, ff. depoſ. Gabr. conſ.
169. n. 31. l. 2. Trentac. in conſ. impreſ. poſt opin. Viv. 439. n.
10. Farin. in prax. q. 88. n. 9. Bardellon. conſ. 117. n. 19.
Unde, qui allegat hanc culpam, debet præciſè articulare, &
probare, quod factum, vel omiſſum non feciſſent, aut omiſiſſent perſonæ diligentes, ut tradit Alex. conſ. 74. n. 6. l. 6.

Quando verò illud non feciſſent, vel omiſiſſent tan-
tùm diligentiſſimi, tunc illud facere, vel omittere dici-
tur culpa tantùm leviſſima, Decian. *in tract. crimin. tom.*
1. *l.* 1. *prim. c.* 6. *n.* 23. Bardellon. *conſil.* 117. *n.* 18.
57 Nec ſufficit, quòd ita feciſſent, vel non feciſſent diligen-
tes, vel diligentiſſimi in genere, ſed requiritur, quòd ita fe-
ciſſent, vel omiſiſſent diligentes, vel diligentiſſimi ejuſdem
conditionis, & profeſſionis, ſecundùm Bart. *in d. l. quod Ner-*
va n. 26. *verſ. ad primum, ff. depoſ. cum aliis ſupr ac.* licèt non
deſint, qui hanc qualitatem conditionis, & profeſſionis ejuſ-
dem non requirant, ſed ſimpliciter dicant culpam levem eſſe
facere, vel omittere, quod feciſſent, vel omiſiſſent diligen-
tes Patres familias, ut advertit Menoch. *conſ.* 118. *n.* 16.
58 Ejuſdem tamen qualitatis, & profeſſionis homines in
hoc propoſito intelligi debent habito reſpectu ad exerci-
tium, non ad perſonam, ut explicat Menoch. *d. conſ.*
118. *n.* 18. ubi quòd propterea ſi agatur de probanda ne-
gligentia Hebræi in cuſtodiendis pellibus aureatis non ſit
neceſſe probare de diligentibus Hebræis, ſed ſufficit de
quibuſcumque pelles cuſtodientibus,
59 Dum igitur ſupra firmatum eſt conductorem non teneri
de culpa leviſſima, & leviſſimam culpam eſſe omittere ea,
quæ diligentiſſimus Paterfamilias non omiſiſſet, inde dedu-
citur apertè concluſio, quòd à conductore non deſideratur
ea diligentia, quam adhibet diligentiſſimus paterfamilias,
& tamen in contrarium eſt text. expreſſ. *in §. qui pro uſu inſtit.*
60 *tit. de loc. & conduc.* dum dicit *Qui pro uſu, aut veſtimento-*
rum, aut argenti, aut jumenti mercedem, aut dedit, aut
promiſit ab eo cuſtodia talis deſideretur, qualem diligen-
tiſſimus Paterfamilias rebus ſuis adhibeat & conſonat
text. in l. ſi merces 28. *§. qui columnam, ff. eodem.*
Verùm his non obſtantibus tenenda eſt concluſio, quæ be-
nè probatur ex prædictis, ac etiam quia cùm locatio ſit con-
tractus, qui fit in gratiam utriuſque, in eo non venit exa-
ctiſſima diligentia, ut probat text. *in leg. ſi ut certo, §. nunc*
videndum, ff. commod. & ad jura prædicta contraria reſpon-
61 det Gloſ. *in utroque eorum in verb. diligentiſſimus*, quòd ille
ſuperlativus, eſt loco poſitivi, & exponitur, id eſt diligens,
& quidem, quòd ſuperlativum ponatur pro poſitivo in
jure non eſt inſolitum, ut teſtatur, & latè juribus cita-
tis oſtendit Picchard. *in dict. §. qui pro uſu, n.* 4. *&* 5. ubi
quòd propterea noviores omnes in eodem loco dictam
ſolutionem Gloſſ. admittunt, quòdque ipſe eam probat,
& ſequuntur alii plures, quos referam infra *cap.* 31.
Præterea alio etiam modo reſpondet Gloſ. *in utroque ex*
dd. loc. quod ſcilicèt ſpeciale ſit in illis caſibus de quibus lo-
quuntur illa jura, propter qualitatem materiæ conductio-
nis requirentis diligentiam exactiſſimam, & hanc reſponſio-
nem communiorem videri dicit Chriſt. Porc. *in add. ad Gloſſ.*
in dict. §. qui pro uſu. ſed poteſt etiam utraque reſponſio ſimul
retineri, ita videlicèt, ut ex prima reſultet remanere veram
62 regulam in conductore non requiri curam diligentiſſimam,
ex ſecunda verò limitatione ejuſdem in caſibus, in qui-
bus agitur de materia fragili, & illam requirenti, prout
63 ſenſit Picchard. *in d. §. qui pro uſu, n.* 6. *inſtit. de locat.* licèt
enim dd. jura videantur loqui de caſibus particularibus,
tamen illi caſus ſtant pro exemplis, qui non reſtringunt
jurium deciſionem, itaut ad alios ſimiles non extenda-
tur, ut ſenſit *gloſſ. in d. §. qui columnam*, & aliis adductis
Caroc. *tit. de culpa q.* 2. *n.* 11. *&* 12.
Dum autem conductor non tenetur niſi ad damna culpa
ſua cauſata, videbatur dicendum locatori prætendenti dam-
64 norum refectionem incumbere onus probandi culpam con-
ductoris, cùm culpa non præſumatur, ſed ab allegante
probari debeat, *Gloſſ. & DD. in l. ſi quis ex argentariis §.*
penultim. digeſtis de eden. Cravett. *conſ.* 151. *n.* 11.
65 Verùm quia conductor tenetur rem cuſtodire, ne damni-
ficetur, ut dictum eſt ſuprà, eo ipſo quòd locator probat
eam eſſe damnificatam habet intentionem ſatis fundatam,
quòd conductor illam non cuſtodierit, itaut aliud probare
nequeat, ut ſenſit Burſat. *conſ.* 53. *n.* 13. & aliis adductis Rot.
dec. 241. *n.* 1. *p.* 2. *div.* Cyriac. *contr.* 229. *n.* 19. *&* 20.
66 At hæc concluſio modificanda eſt ut procedat, quatenus
non appareat damna provenire à caſu, qui poteſt ſine culpa
evenire, tunc enim non valet conſequentia, res eſt damni-
ficata, ergo conductor fuit in culpa, nam applicatur regula
illa, non probat hoc eſſe, quòd ab hoc contingit abeſſe, &
quia præſumptio viget culpam non adeſſe, qui eam allegat
probare debebit, Bart. *in d. l. ſi quis ex argentariis §. penultim.*
in fin. ff. de eden. Ruin. *conſ.* 93. *n.* 7. *l.* 5. Surd. *conſ.* 454. *n.* 36.
& hoc procedit in quacumque culpa, etiam in omittendo,
nam qui dicit caſum eveniſſe per culpam commiſſam in
omittendo aliquid, probare debet, quòd ſi illud non fuiſſet
omiſſum, caſus non contigiſſet, ſi caſus eſt ab illa omiſſione
ſeparatus, & potuit ſine ea evenire, ut in ſpecie contra con-
ductorem dicit Bald. *conſil.* 145. *n.* 3. *verſic. ex his apparebit,*
l. 3. & ſequitur Rot. coram Buratt. *dec.* 359. *n.* 13. & di-
ctum eſt etiam in *cap.* 12. de locatione animalium.
Caſus autem particulares, qui ſine culpa, & qui ex culpa 67
eveniunt, multi ſunt in Jure expreſſè definiti, & ſignanter
in *l. quos fundum* 10. *cum tribus ſeqq. ff. locat.* & paſſim eodem
tit. & per ſcribentes, & non inutile eſſet eos in unum col-
ligere, at quia eſſet nimis longa digreſſio, me remitto ad
Sebaſt. Med. *in ſuo ſingulari tract. de caſibus fortuit.*
Non tamen omittam aliqua ſpecialiter de incendio lo-
qui, quia eſt caſus valdè contingibilis, & controverſus,
& quia ex dicendis de eo poterunt ſumi etiam aliquæ re-
gulæ aptæ ad definitionem aliorum caſuum. Dicam au-
tem de eo ſeparatim in Capite immediatè ſequenti.
Cæterùm non ſolùm tenetur conductor proſpicere ne ipſa
res locata deterior fiat in proprietate, ſed etiam reſpectu 68
fructuum, non quidem eorum qui colligi debent tempore
durantis locationis, qui ad conductorem pertinent, & pro-
inde ſi non colliguntur, non reſultat damnum locatori, ſed
eorum qui colligi debent locatione finita, niſi fortè eſſet lo-
catio impropria, in qua videlicèt pro mercede non ſolvere-
tur pecunia numerata, ſed aliqua rata fructuum, quia tunc
locator pateretur damnum, etiam in fructibus colligen- 69
dis tempore durantis locationis, quod propterea refici de-
beret Tob. Non. *conſ.* 58. *n.* 17. Corbul. *de jur. emphyt. tit. de*
cauſ. privat. ob rei. deteriorationem n. 27. *ad fin.*
Unde colonus ante omnia curare debet, ut opera ru- 70
ſtica, ſuo quoque tempore fiant, ne intempeſtiva cultu-
ra deteriorem fundum faciat, ut dicit text. *in l. ſi merces* 71
28. *§. Conductor ff. locat.*
Et intempeſtiva dicitur, ſive nimis propera, ſive nimis 72
ſera, ut explicat ibi Gloſ. *in verb. intempeſtiva*, attendique
debet loci conſuetudo ad hoc dignoſcendum, an benè,
& tempeſtivè coluerit, ut docet Bartol. ibidem, & quòd
ſi colonus non faciat opera ruſtica ſuo tempore, tenea-
tur ad intereſſe, dicit expreſſè ibidem Caſtren.
Et quidem, ſi verbi gratia, Conductor vineæ omiſerit 73
eam cædere, ſeu de vulgò dicitur, *potare*, vinea ſiccatur,
aut ſaltem valdè deterioratur, itaut reſultet damnum, et-
iam locatori, quod propterea refici, Bald. *in auth. qui rem*
n. 3. *poſt med. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Trentacinq. *variar. l.* 3.
tit. de locat. & conduct. reſol. 4. *n.* 10. *ad med.* & aliis addu-
ctis Cyriac. *controverſ.* 229. *n.* 18. & quòd Conductor ad 74
tempus, quidquid ſit in emphyteuta, & conductore perpe-
tuo, numquam à præſtatione damnorum, & intereſſe ex-
cuſetur, quoties res conducta arbitrio boni viri non fue-
rit uſus, nec curaverit, ut opera ruſtica benè, & ſuis
debitis temporibus præſtarentur, dixit Rota coram Du-
noz. Jun. *dec. penult. n.* 11.
Et debet etiam curare colonus, ut opera ruſtica fiant, per 75
peritos in arte, unde ſi faciat coltivari Arbores, vel vineas,
aut arare terram per ineruditos in cultura, & per hoc præ-
dia ſint effecta deteriora, tenebitur domino, quia ei impu-
tatur, cur miſerit imperitos, ut dicit Bart. per illum text. *in*
l. 1. *C. de mancip. & colon. patrim. l.* 12. *& ſequitur,* Jaſ. *in §.*
fuerat n. 8. *de action.* Caroc. *de loc. tit. de ſubloc. q.* 1. *in fin.*
Sic non poteſt conductor, in ultimo anno ſuæ conductio- 76
nis damnum inferre fructibus ſequentis anni, aliàs dabitur
adverſus eum actio, ex locato pro refectione damni, ut eſt
text. *in l. & hæc diſtinctio* 38. *§. cum fundum ff. locat.* ubi habe-
tur, quòd cùm fundum communem haberemus inter nos,
convenit, ut alternis annis certo pretio eundem condu-
ctum haberemus, ſi tu cùm annus tuus eſſet, conſultò
fructus ſequentis anni corrupiſti, agam tecum duabus
actionibus, una ex conducto, alia ex locato, locati enim
Judicio mea pars propria conducti autem actione, tua
dumtaxat propria in Judicium veniet.
Et non ſolùm non licet conductori fructus anni ſe- 77
quentis corrumpere, ut dixit d. text. ſed nec alio modo
fundum in præjudicium domini, ſeu ſubſequentis condu-
ctori exfructare ex identitate rationis, ut docet ibi Bart.
Unde non poterit conductor in fine locationis colligere 78
fructus acerbos, qui ſi expectaretur, quòd eſſent maturi,
colligi deberent finita locatione Jaſ. *in l. ſi quis nec cauſam §.*
res pignori n. 2. *ff. ſi cert. pet.* Joſeph. Ludov. *dec. Peruſ.* 62. *n.*
1. *& ſeqq.* ubi *n.* 4. quòd ita eos colligens poterit etiam conve-
niri conditione furtiva, & certi condictione generali.
Sic nec conductor Gabellæ poterit ultimo anno eam mi- 79
nuere, & ſic allicere Cives, ut ſibi de rebus provideant pro
anno

Digitized by Google

anno ſequenti, puta conductor Gabellæ Salis, vel Maci-
næ, ſeu Molendinorum non poteſt in fine anni, eam minue-
re, quia aliàs ſubditi ſcientes ſe tunc minus ſolututos,
emunt, aut molere faciunt pro toto anno futuro, & ſic
exfructatur Gabella pro anno illo in locatione non com-
prehenſo, quod non permittitur, ut docet Salicet. *in d.l.*
hac diſtinctio, §. *cùm fundum verſic. iſtum caſum*, *ff. locati*
Jaſ. *in l. ſi quis nec cauſam* §. *rem pignori n. 2. ad finem, dige-*
ſtis ſi cert. petat. Vinc. de Franch. *dec. 96. per tot.* ubi Adden.
alios concordantes referunt, & ultra eos Hudien. ad Surd.
dec. 131. *n.* 13. Cohell. ad Bull. Boni *regim. c.* 46. *n.* 42. ubi
refert reſolutum fuiſſe in Camera.

Et licèt contrarium tenuerit Ruin. *conſ.* 74. *n.* 14. *& ſeq. l.*
1. ea præcipuè ratione, quia conductor faciat dictam di-
minutionem Gabellæ ad ſui commodum, & utilitatem,
non autem ad faciendum damnum Domino, vel condu-
ctori, & Ruinum referat, & ſequatur Menoch. *præſum-*
pt. 29. *n.* 16. *l.* 6. tamen prior opinio, non ſolùm eſt magis
recepta, ſed etiam verior, dum pro ea militat dicta *l. & hac*
diſtinctio 38. §. *cùm fundum*, *ff. locat.* & ratio, quæ conſi-
deratur in contrarium, quòd quis poſſit facere aliquid, ex
80 quo reſultet damnum tertio, ſi illud non faciat ad hoc, ut
damnum illud tertio ſequatur, ſed ut inde utilitas ſibi reſul-
81 tet, procedit tantùm, quando facit illud in re propria, non
autem, ſi ut in propoſito faciat illud in re aliena, Me-
noch. *conſil.* 43. *n.* 17. *verſ. licebit ergo*. Riminald. Junior.
conſ. 498. *n.* 27. & non valet argumentum, hoc poteſt
82 facere Dominus in re propria, ergo & poteſt conductor
in re conducta, Surd. *dec.* 131. *n.* 11.

83 Sic non poteſt conductor ultimo anno relinquere plura
capita vitium in vinea, ut inde percipiat majorem quan-
titatem uvæ, quia inde reſultat, quòd anno ſequenti mi-
norem quantitatem faciat, quod eſt præjudiciale Domino
Caſtren. *in d.l. & hac diſtinctio*, §. *cùm fundum*, *ff. locat.* Jaſ.
in l. ſi quis nec cauſam, §. *res pignori*, *n.* 2. *ff. ſi cert. petat.*
Vinc. de Franch. *dec.* 96. *n.* 1. Joſeph. Lud. *dec. Peruſ.* 63. *n.* 1.

84 Et quatenus fundus ſolitus ſit ſeminari in parte, & in par-
te quieſcere, non poteſt conductor ultimo anno ſeminare
totum, Vinc. de Franchis *dec.* 96. *n.* 1. Surd. *dec.* 131. *n.* 6.
prout etiam non poteſt ultimo anno reſtipulare, ſeu ut vul-
go dicitur, reſtivigliare, nempè iterum ſerere in Prædiis,
85 quæ ſuperiori anno ſata fuerunt Mart. *vot.* 149. *n.* 2. *& ſeq.*
Surd. *d. dec.* 131. *n.* 6. *& ſeq.* Joſeph. Ludov. *dec. Peruſ.* 62. *n.*
86 1. *& late ſeqq.* niſi fortè adeſſet conſuetudo in contrarium,
quæ tamen non præſumitur, ſed probanda eſt, & in in-
dividuo tam quoad locatores, quàm quoad conductores,
87 nam aliàs ſi probaretur in genere, vel quoad Dominos,
non relevaret, ut latè firmat Ludov. *d. dec.* 62. *n.* 7. *& ſeq.*
& Surd. *d. dec.* 131. *n.* 3. *&* 8. *& ſeqq.*

88 Et non ſolùm nequit conductor damnum inferre rei, aut
fructibus, ſed nec uſum, cui erat deſtinata res alterare, De-
cian. *conſ.* 19. *n.* 5. *lib.* 4. Cyriac. *contr.* 234. *n.* 8. unde Apo-
89 thecam, in qua ſolitum erat vendi pannos ad retaglium,
non poterit conductor convertere ad uſum circulorum, ſeu
Cartulariorum, Angel. *in l. ſi uſusfructus* 16. §. *item ſi domus*,
& Florian. ibidem, *ſeu in l. æquiſſimum* 17. §. *item ſi Domus*,
n. 3. *ff. de uſufruct.* poteſt enim eſſe Apotheca, quæ habeat
concurſum, ſeu, ut dicitur, aviamentum, quod per mu-
tationem exercitii perdatur in damnum Domini, illud
90 enim aviamentum recipit æſtimationem, & pretium au-
get, ut dicit Gratian. *diſcept.* 547. *n.* 17. Coccin. *dec.* 459.
n. 1. Rot. *dec.* 540. *n.* 7. *par.* 2. *recent.* & in una Romana Di-
viſionis 28. Novembris 1653. §. alterum coram Reverendiſs.
D. meo Bevilaqua nunc Urbis Gubernatore.

91 Quod & facilius erit dicendum, ſi ex ſignis, & circum-
ſtantiis appareat intentionem Domini non fuiſſe, ut in il-
lum uſum diverſum verteretur, ut ponderat Cyriac. *contr.*
234. *n.* 8. *&* 9. ubi etiam addit, quòd licèt Teſtes in caſu
ſuo dicerent, apothecas non conſueviſſe fabricari pro uno
ſolo exercitio, ſed ſecundùm occaſiones ad omnia adapta-
ri, hoc non eſt indiſtinctè verum. Et utile erit ad appa-
rere, quia aliàs ſi ſublocatio ſit facta, & impugnetur ex
eo, quòd ſit alteratus uſus in præjudicium Domini, hoc
erit probandum, ut dicam infra *cap.* 32.

92 Sic non poteſt conductor in Camera bona Domus condu-
ctæ, coquinam facere, quia hoc pariter eſſet alterare
uſum in damnum rei, ut tradit Rauden. reſolut. 30. *n.* 11.

93 Neque poteſt conductor rei formam, aut faciem mutare
Dec. *reſp.* 19. *n.* 5. *vol.* 4. Cyriac. *contr.* 234. *n.* 8. adeò, ut etiam
94 emphyteuta per hanc mutationem caducitatem incurrat,
ut firmat Corbul. *tit. de cauſ. priv. ob mutat. rei form. n.* 1. *&* 2.

95 Verùm hæc de alteratione uſus, vel formæ rei conductæ,

quòd non permittatur conductori, intelligi debent, ut pro-
cedant, quando ex tali alteratione damnum rei inferatur,
aliàs ſi reſultet potiùs utilitas, tunc alteratio eſt permiſſa,
adeout conductor expenſas in ea factas quamvis expulſus re-
petat, ad text. in *l. Colonus ff. locat.* quem ad hoc benè ex-
pendit Garz. *de expen. & meliorat. c.* 14. *n.* 11. *ad med.*

Unde emphyteutam poſſe reducere ſilvam ad pratum, 96
ſeu campum aratorium abſque metu caducitatis, ubi major
ex eo utilitas percipiatur, tradunt Ludovic. Bolognin.
conſ. 67. *n.* 8. Bertran. *conſ.* 255. *in tertio dubio l.* 1. & poſt eos
Corbul. *de cauſ. privat. ob mutat. rei form. n.* 4.

Quod & facilius procedet ſi ex conjecturis apparebit, 97
id conductori fuiſſe permiſſum de voluntate locatoris,
ponderavit in caſu ſuo Menoch. *conſ.* 13. *ſignanter n.* 13.
ad med. in reſponſ. ad primum objectum.

Et è contra ſi appareat de contraria voluntate Domini, 98
tunc non poteſt conductor tales mutationes facere, etiam
ſi inde melior conditio Domini fiat, ut poſt Jaſon. *in l.* 1. *n.*
99. *C. de Jur. emphyt.* & alios dixit Rot. *dec.* 37. *n.* 28. *&* 29.
par. 2. *diverſ.* ubi etiam numeris ſequentibus, ex quibus ta-
lis voluntas appareret in caſu illo, habetur. Adeout con-
ductor denunciatus à locatore ne faciat melioramenta,
ſi adhuc ea faciat, expenſas non repetit, ut dicam inf.
in c. 34. *de expen. & melior. in quarta inſpect.*

De incendio rei locatæ, an, & quando conductor teneatur reficere locatori damna ab eo cauſata.

S U M M A R I U M.

1 *Incendia plerumque fiunt culpa inhabitantium.*
2 *Dictio* plerumque *regulam deſignat.*
Contr. tamen vide n. 8.
3 *Incendium præſumitur culpa inhabitantium.*
Contrarium, quòd reputetur caſus fortuitus.
4 *Culpa appellatione venit levis, non autem leviſſima.*
5 *Conductor tenetur reficere damna ab incendio pro-venientia.*
6 *Contrarium eſt verius, & n.* 15.
7 *Incendium poteſt pluribus modis intervenire, & ſi-gnanter vi Divina, uti per fulmen, malitia ho-minis, & negligentia, ſeu culpa inhabitantium.*
10 *Amplia, ut etiamſi conductor permiſerit habere ignem innocentem, adhuc non teneatur de caſu fortuito.*
11 *Incendium quando præſumendum eſt culpa inhabitan-tium, intelligendum de leviſſima.*
12 *Et leviſſima in omittendo.*
13 *Culpæ mentio poteſt referri ad leviſſimam.*
14 *Et ad leviſſimam referri debet, dum ita fert ſubje-cta materia.*
16 *Conductor tenetur de incendio, ſi locator probet ejus culpa eveniſſe.*
17 *Incendium eveniſſe culpa conductoris, ut probetur conſtare debet à qua parte ortum habuerit.*
18 *Culpa probari debet certi hominis ad hoc, ut præſea poſſit condemnari ad damna.*
19 *Lim. quando unus tantum conductor paterfamilias ad-eſt, quia tunc non eſt probandum ejus culpa eve-niſſe incendium.*
20 *De culpa famuli non tenetur dominus, niſi famulus com-mittat culpam in ea re, cui fuit in ſpecie propoſitus.*
21 *Socer non tenetur de culpa nurus.*
22 *Incendio eveniente culpa famuli coquinæ præpoſiti non te-netur dominus conductor.*
23 *Limita concurrente etiam aliqua culpa domini.*
24 *Et ſtatur arbitrio Judicis, quæ culpa ſufficiat.*
25 *Famulos improbos eligens eſt in culpa, & tenetur.*
26 *Declara ſi ſint improbi in officio cui fuerant præpoſiti.*
27 *Retinere in domo pueros, ſenes, & diverſæ ætatis ho-mines, & mulieres culpæ non aſcribitur.*
28 *Relinquere adoleſcentes non diligentes ubi verſatur pe-riculum, in iis poteſt eſſe culpa.*
29 *Inducere in domum perſonas alterantes ejus uſum ex quo oriatur incendium, eſt culpoſum.*
30 *Conductor, qui ſublocavit fabro ferrario apothecam non aptam ejus exercitio, oriente incendio, tenetur.*
31 *Probatio à qua parte ortum habuerit incendium in caſa, quo facienda ſit, debet eſſe concludens.*
32 *Statur tamen conjecturis.*
33 *Ignis à qua perſona provenit, ſtatur indiciis.*
34 *Et ſumuntur indicia ab iis quæ incendium præceſſerunt, & quæ in ipſo incẽdio obſervata ſunt, & poſt ea ſubſecuta.*

35 *Et*

Digitized by Google

35 *Et ubi agitur civiliter ad damna, ſufficiunt duæ conjecturæ.*
36 *Fama facit conjecturam ad dictum effectum.*
37 *Fuga illius, qui incendiſſe dicitur, conjecturam præbet.*
38 *Ignis præſumitur habuiſſe ortum ab ea parte in qua primo viſus fuit.*
39 *Et ubi non probatur à qua perſona ortum habuerit, imputatur habitantibus in ea parte, in qua ortum habuit.*
40 *Si viſus ab initio in parte non habitata ceſſat præſumptio contra habitantes.*
41 *Probatio unde ortum habuerit ignis, poteſt fieri per teſtes.*
42 *Lim. ſi teſtes ſint intereſſati, vel deponant ad ſui exonerationem.*
43 *Teſtes non probantes, concludenter præbent indicium.*
44 *Indicia in hac materia aliis indiciis repelluntur.*
45 *Conductor non cenſetur fuiſſe negligens, nec in culpa, ſi incendium conſumpſit etiam res ſuas.*
46 *Decl. hoc non relevare ſi negligentia probetur.*
47 *Conductor non excuſatur ex eo, quod fecerit illud, quod factum fuit à domino.*
48 *Negligentiæ præſumptio in conductore ceſſat ex probatione ſe eſſe diligentem in rebus ſuis, & alienis.*
49 *Declarant ſi adſint indicia negligentiæ reſpectu incendii, tunc non ſufficiat probatio diligentiæ in genere.*
50 *Ignem retinere in domo permiſſum eſt, & ideò probatio, quòd ab eo ortum habuerit incendium, non concludit culpam conductoris.*
51 *Lim. ſi ignis ſit immoderatus.*
52 *Decl. non dici immoderatum ſi factum majus ſolito, ex juſta cauſa.*
53 *Retinere in domo res faciliores ad comburendum non eſt culpa.*
54 *Lim. ſi in ſpecie conventum de aliqua re non retinenda, & fuerit retenta.*
55 *Sic ubi adeſſet pactum non retinendi ignem, & retinuerit, tenebitur de incendio.*
56 *Secus ſi pactum ſit de retinendo innocenter, quia non tenetur de incendio ex caſu merè fortuito.*
57 *Sic ubi aliquid aliud feciſſet conductor adverſus admonitionem, & proteſtationem locatoris orto inde incendio diceretur in culpa, & teneretur.*
58 *Lim. 2. ſi res facilis ad comburendum fuerit propè ignem retenta.*
59 *Sic contra, ſi ignis factus propè rem aptam ad comburendum.*
60 *Lucernam accenſam relinquere propè cubile non eſt culpa ſufficiens, ut teneatur quis de incendio.*
61 *Canis caudam incendens, qui aufugiendo cauſaverit incendium domus, dicitur in culpa, & tenetur niſi ſit infans, vel furioſus.*
62 *Incendium cauſatum vi ventorum tribuitur caſui.*
63 *Decl. non procedere ſi poſt ventum ortum, conductor ei expoſuerit ignem.*

CAPUT XXX.

IN hac controverſia, an conductor teneatur reficere damnum incendii, quod res conducta paſſa ſit, de qua loquendum eſſe ſpecialiter dictum eſt in præcedenti cap. pro affirmativa adduci ſolet text. in l. 3. ff. de offic præfect. vigil. in
1 illis verbis, *quia plerumque incendia culpa fiunt inhabitantium*, ex quibus ponderando, quòd illa dictio *plerumque* re-
2 gulam deſignat, ut tradit poſt alios Eugen. conſ. 60. n. 24. l. 2. conſtitui videtur poſſe regula, quòd incendium præſuma-
3 tur culpa inhabitantium, prout ſenſit Bart. in l. ſi quis ex argentariis, §. an nec heredi, n. 6. ff. de eden. Alex. de Nev. conſ. 87. n. 1. Maſcard. concluſ. 467. n. 5. & concluſ. 892. n. 1. & ſeq. Farin. qu. 110. n. 41.
4 Et quia culpæ appellatione venit levis, non autem leviſſima, ut probat text. in §. fin. inſtit. tit. ex. de ſociet. Bart. in l. in venditione, §. ſi quis fructus n. 6. ff. de bon. auctor. Judic. poſſidit. cum aliis adductis per Barboſ. appellat. 64. n. 1. dum ex textu dicente, incendia plerumque culpa fieri inhabitantium deſumitur præſumptio, quòd evenerit in re conducta culpa conductoris, intelligi debet de culpa levi, ut cenſuit Bald. conſ. 148. n. ſecundo, verſ. ſed quia incendium, & Signorol. in conſ. ibi ſubſequenti 149. n. 1. verſ. in dubio autem, l. 1. Aretin. in §. Præterea inſtit. tit. quib. mod. re contrahit. oblig. n. 3. ubi reprehendit Gloſſ. ibi, quòd contrarium dicat abſque lege, & ratione, Fachin. contr. jur. l. 1. c. 87. verſ. ſed non videtur.
5 Poſito autem, quòd incendium præſumatur eveniſſe culpa levi conductoris inhabitantis, quia ſupradictum eſt, eum de tali culpa teneri, apertè ſequitur, quòd reficere debeat damna inde rei provenientia, prout tenuerunt Bald. & Signorol. in præfat. conſil. Angel. conſ. 197. Grat. conſ. 46. lib. 2. Mart. Anguſ. conſ. 124. lib. 1. Eugen. conſil. 60. lib. 2. Flamin. de Rub. con. 11. n. 128. & ſeq. ubi de magis com. & veriori, & n. 185. & ſeq. Capic. Latt. conſ. 135. l. 3. Grammat. dec. 3.

Verùm his non obſtantibus, regula videtur conſtituenda 6
in contrarium, quòd videlicèt conductor non teneatur ad damna incendii, quia incendium reputatur caſus fortuitus, ut probat text. in tit. inſtit. quib. mod. re contrahit. oblig. §. item is, cui verſ. & is quidem, ibi ſi quolibet caſu fortuito amiſerit, veluti incendio, & in l. in rebus 18. in princ. ff. commodat. Roland. conſ. 95. n. 18. l. 2. Rota coram Gregor. dec. 528. n. 1. & in rec. dec. 246. n. 1. p. 5. & ideò non præſumendum eveniſſe culpa inhabitantium.

Et licèt plerumque eorum culpa fieri incendia dicatur in 7
dicta l. 3. §. 1. ff. de offic. præf. vig. tamen opinio, quòd illa dictio *plerumque* importet regulam, non eſt tuta, nam eam potiùs deſignare regulam eſſe in contrarium tradunt, Rip. in l. ex facto n. 65. ff. ad Treb. Barboſ. dict. 262. n. 5. & in ſpecie in dict. l. 3. §. 1. Magon. dec. Flor. 111. n. 51. ad med.

Et quidem incendium poteſt ſex modis intervenire, ut la- 8
tè eos referens tradit Eugen. conſ. 60. n. 40. & ſeqq. lib. 2. vel ſaltem tribus, ut dicit, Bald. conſ. 77. n. 4. l. 3. primò videlicet vi divina, uti per fulmen, ſecundò malitia hominis ignem ſubmittentis, & tertiò negligentia, & culpa inhabitantium, & dum ita clarum eſt poſſe evenire abſque ulla culpa inhabitantium, non videtur culpa præſumenda, juxta Regulam, quòd culpa non præſumitur, quando caſus poteſt ſine culpa accidere, de qua in cap. præc. n. 66.

Et hoc poſito, quòd incendium præſumi debeat eveniſſe 9
abſque ulla culpa inhabitantium, clarè ſequitur, conductorem de eo non teneri, ut in fortioribus, quòd etiam ſi 10
conductor expreſſè promiſerit habere ignem innocentem, adhuc fortuito caſu præſtante cauſam incendii, non teneatur eſt text. in l. quis 10. §. ſi colonis ff. loc.

Sed quando præſumi debeat incendium regulariter eve- 11
niſſe culpa inhabitantium, præſumendum eſt evenire culpa leviſſima, ut tradunt Gozzad. conſ. 63. n. 16. Roland. conſ. 95. n. 15. & 28. verſ. 4. ubi de Communi l. 2. Gabr. conſ. 195. n. 1. verſ. quorum opinio, l. 1. Seb. Med. de fortuit. caſib. p. 2. q. 7. n. 2. Maſcard. de prob. concl. 467. n. 6. & concl. 892. n. 8. Joſ. Ludov. dec. Peruſ. 25. n. 15. ubi de comm. Rauden. dec. Piſan. 6. n. 37. Magon. dec. Flor. 111. n. 20.

Et leviſſima in omittendo, non autem in committendo, 12
Gozad. dict. conſ. 63. in fine, Gabr. conſ. 159. n. 2. & 3. l. 1. Sebaſt. Medic. de caſ. fortuit. p. 2. q. 7. n. 3. Maſcard. concl. 892. n. 9. Menoch. de arbitr. caſ. 390. n. 10. Joſeph. Ludov. dec. Peruſ. 25. n. 23. Magon. dec. Flor. 111. n. 52. ubi, quòd licèt aliqui velint contrarium, tamen eorum opinio non eſt recepta, & n. 56. Ambroſin. dec. Peruſ. 48. n. 33. ubi quòd hæc eſt communis contra Bald.

Nec obſtat, quod dicebatur mentionem culpæ in dict. l. 3. §. 1. ff. de offic. præf. vig. referendam ad culpam levem, quia dum alia jura ſupracitata tribuunt incendium caſui fortuito, ut minus, quàm fieri poteſt ab eis diſcordet, d. l. 3. qua illud tribuit culpæ inhabitantium, intelligi debet de dicta culpa leviſſima, prout mentio culpæ intelligi poteſt, ut in l. quæſitum, §. eum quoque, ff. de precar. & in §. ſuſpectus li.
2. inſtit. tit. de ſuſpect. tut. Decian. tract. crim. p. 1. l. 1. c. 6. n. 13
22. Farin. qu. 88. n. 96. & intelligi debet dum ita fert ſubjecta 14
materia, Bar. in l. in venditione, §. ſi quis fructus, n. 6. ff. de bon. auctor. Jud. poſſid. Barboſ. appellat. 64. n. 3.

Et dum incendium præſumitur, vel caſu fortuito, vel cul-
pa leviſſima in omittendo eveniſſe, apertè ſequitur juxta ſu- 15
pra tradita in cap. præced. Conductorem ad reficienda ejus damna conveniri non poſſe, neque actione locati, neque actione legis Aquiliæ, & ſignanter tradit Gozadin. d. conſ. 63. in fin. & magis communiter tenent alii, ut videre eſt penès Roland. conſ. 95. n. 14. l. 2. Malvaſ. conſ. 48. n. 9. & ſeqq. Menoch. de arbitr. caſ. 390. n. 9. Sebaſt. Medic. de caſib. fortuit. dict. quæſt. 7. n. 2. Maſc. concluſ. 467. n. 7. Rauden. dec. Piſan. 6. n. 37. verſ. ob quam leviſſimam, Felic. de ſociet. cap. 21. n. 48. Joſ. Ludov. dec. Peruſ. 25. n. 13. Magon. dec. Florent. 111. n. 21. Surd. dec. 87. n. 7. Rot. coram Gregor. dec. 528. n. 1. & 2.

Dixi autem conſtituendam eſſe Regulam, conductorem de incendio non teneri, ſed ſi locator probet ejus culpa in-
cendium eveniſſe levi in omittendo, vel leviſſima in com- 16
mittendo, tunc à tali regula recedendum erit, & multò magis ſi culpa fuerit lata, nam de his conductor tenetur, l. contractus 24. ff. de reg. jur. Surd. dec. 131. n. 12. cum aliis ſuprac.

Ad convincendam autem culpam, quia, ut dictum eſt 17
ſuprà,

Digitized by Google

ſupra, incendium poteſt pluribus modis evenire, & abſque
culpa inhabitantium, probandum erit, ubi, & quomodo
ortum habuerit, maximè ſi plures inhabitent, quia tunc
niſi probetur, ubi ortum habuerit, præſumi nequit culpa
alicujus, Gabr. *conſ.* 159. *num.* 8. *lib.* 1.
18 Probanda enim eſt culpa certi hominis ad hoc, ut conde-
mnari poſſit propter eam ad damna, & intereſſe, Jaſ. *in l. ſi
argentariis*, §. *Prætor. ait*, *num.* 31. *poſt med. ff. de eden.*
Anan. *conſ.* 71. *num.* 2. *& ſeqq.* Roland. *conſ.* 95. *n.* 9. *lib.* 2.
Gabr. *conſ.* 159. *n.* 6. *&* 7. *&* 30. *lib.* 1. Gaill. *obſerv.* 21. *n.* 4.
lib. 2. Berlic. *concl.* 25. *n.* 84. *lib.* 4. Magon. *deciſ. Flor.* 111.
n. 31. *& ſeq.* Ambroſ. *dec. Peruſ.* 48. *n.* 24. ubi de crebriori,
19 Licèt quando adeſſet unus tantùm conductor paterfami-
lias, ceſſaret dicta neceſſitas probandi, an ab ipſomet, vel ali-
quo ex ſuis familiaribus, & à quo ortum habuerit & ſatis eſſet
probare culpam inhabitantium in genere, quæ ei imputatur,
Salic. *inter conſ. crim. diverſ. in pravis conſ.* 31. *n.* 2. *verſ. ve-
runtamen lib.* 1. Alex. de Nev. *conſ.* 87. *n.* 3. *ad med.* Jaſ. *in l.
Domos* 58. *num.* 10. *verſ. ſed adverte*, *ff. delegat.* 1. Calcan.
conſ. 40. *ad fin.* Flamin. de Rub. *conſ.* 11. *n.* 159. Angel. *de maleſ.
ver. incend. n.* 12. Fachin. *contr.* 87. *verſ. reſpondeo*, *lib.* 1.
20 Sed ſi probaretur incendium eveniſſe culpa famuli, adhuc
de ea non tenetur Dominus, niſi famulus commiſiſſet culpam
in re illa, cui fuerat in ſpecie præpoſitus, Roland. *conſ.* 95.
n. 12. *lib.* 2. Farin. *conſ.* 63. *n.* 1. ubi dec. Rota in Romana
Incendii, *n.* 4. Malvaſ. *conſ.* 48. *n.* 16. *ad med.* Maſc. *concl.* 993.
n. 5. ubi de communi Magon. *dec. Florent.* 111. *n.* 32. *&* 36.
21 & idem eſſet de culpa alterius de familia, uti de culpa Nurus,
nam quòd pro ea non teneatur Socer, probat Anan. *dict.
conſ.* 71. *poſt n.* 2. quem fert, & ſequitur Magon. *d. num.* 32.
22 & non teneri conductorem de culpa famuli, quem coquinæ
præpoſuerunt, Ambroſin. *d. deciſ.* 48. *num.* 25.
Quatenus tamen non adſit etiam aliqua culpa Domini,
23 nam tunc teneretur, Menoch. *conſ.* 394. *num.* 19. Cyriac.
contr. 234. *n.* 5. uti ſi juſſiſſet aliquid fieri, ex quo ortum fuiſ-
24 ſet incendium, Eugen. *conſ.* 60, *num.* 65. *& ſeqq.* ubi *n.* 69.
quòd ſtatur arbitrio Judicis, quæ culpa ſufficiat *lib.* 2. veluti
25 ſi elegiſſet improbos famulos, quia tunc teneretur, Malvaſ.
conſ. 48. *num.* 16. ſi tamen ſint improbi in officio, cui fue-
26 runt præpoſiti, & non aliàs, ut probat Rota in Romana in-
cendii penès Farin. *conſ.* 63. *num.* 5. ubi, quòd aliàs Domi-
nus non tenetur, etiamſi famulus dolo incendit.
27 Nec culpæ Patris familias conductoris aſcribetur, quòd
retinuerit in Domo Pueros, & ſenes, ac diverſæ ætatis ho-
mines, & mulieres, quia hoc conſuetum eſt penès quoslibet
etiam diligentes, Bolognin. *in addit. ad* Anan. *conſ.* 71.
28 *num.* 5. *verſ. capio primam*, licèt poſſit etiam dari culpa ſuffi-
ciens arbitrio Judicis in relinquendo adoleſcentes non dili-
gentes, ubi verſatur periculum ignis, Bald. *conſ.* 442. *in fin.
lib.* 3. Menoch. *de arbitr. caſ.* 390. *num.* 17.
29 Aſcriberetur tamen culpæ conductoris ſi induceret in Do-
mum alias perſonas, quæ alterarent uſum ejus, & inde ortum
haberet incendium, Grat. *conſ.* 46. *n.* 16. *& ſeq. lib.* 2. Borgnin.
deciſ. 44. *n.* 53. *par.* 1. & exemplum ſit, ſi ſublocaverit fabro
30 ferrario apothecam non deſtinatam, nec aptam ejus exerci-
tio, & in ea fecerit fucinam, ex cujus continuo igne ardenti,
ortum ſit incendium, quia ipſe conductor primus qui ita
ſublocavit, erit in culpa, & tenebitur de incendio, ut latè
probat Cyriac. *contr.* 234. *n.* 3. *verſ. quod autem*, *& ſeqq.*
At caſu quo in Domu ſint plures ab uno non inducti, &
non appareat quis cauſam dederit incendio, itaut facienda
ſit dicta probatio à qua parte illud ortum habuerit ad con-
31 vincendam certi hominis culpam, neceſſe eſt eam eſſe con-
cludentem, nam ſufficit habilitas, & aptitudo, quòd aliun-
de ortum habere potuerit ad hoc, ut quis condemnari ne-
32 queat, Gabr. *conſ.* 159. *n.* 8. *verſ. ſatis eſt lib.* 1. ſed in hoc
ſtatur conjecturis, quibus concurrentibus, non attenditur
dicta poſſibilitas in contrarium, ut declarat Rot. cor. Gregor.
33 *deciſ.* 448. *num.* 4. *poſt med. verſ. non facit*, prout etiam à
qua perſona proceſſerit probatur indiciis, & conjecturis,
Bardelloo. *conſ.* 117. *num.* 6. Rot. coram Comit. *deciſ.* 28.
num. 2. & coram Gregor. *deciſ.* 427. *num.* 1. & ibi Adden.
34 Et ſumuntur indicia ab iis, quæ incendium præceſſerunt,
& quæ in ipſo incendio obſervata ſunt, & poſtea ſubſecuta,
Rot. coram Comit. *d. deciſ.* 28. *num.* 4.
35 Et ubi non agitur criminaliter ad pœnam, ſed civiliter ad
damna, ſufficiunt duæ conjecturæ, Flamin. de Rub. *conſ.* 11.
num. 121. *&* 122. Bardelloo. *conſ.* 117. *num.* 7.
36 Conjecturamque facit fama Bardellon. *d. conſ.* 117. *n.* 9.
validiſſimam Rot. cor. Comitul. *deciſ.* 28. *num.* 8. *&* 9. ubi
etiam ſi ortum habuerit è Domo Actoris vicini.
37 Fuga quoque illius qui incendiſſe dicitur, conjecturam
præbet, Bardellon. *dict. conſil.* 117. *numer.* 10.
Circa probationem autem partis à qua originem habue- 38
rit, attenditur præcipuè ubi ignis primò viſus fuerit, quia
præſumitur ibi ortum habuiſſe, Alex. *conſ.* 50. *num.* 3. *ad
fin. lib.* 1. Flam. de Rub. *conſ.* 11. *num.* 163. Greg. *deciſ.* 427.
num. 2. *& deciſ.* 448. *num.* 1. *& ſeqq.*
Et quando non probatur à qua perſona, ſed ſcitur ubi or- 39
tum habuit, imputatur habitantibus ibi, Bardellon. *conſ.* 117.
num. 3. & ſi viſus fuit ignis ab initio in parte Domus non ha-
bitatæ, ceſſat omnis culpa, & præſumptio contra habitan-
tes, & præſumitur potiùs caſus merè fortuitus, & ictus ful- 40
guris, ut firmavit Burſatt. *conſ.* 59. *num.* 10. *& ſeq.* quem
ſequitur Magon. *deciſ. Flor.* 111. *num.* 49.
Poteritque dicta probatio fieri ſine dubio per teſtes, qua- 41
tenus tamen non ſint intereſſati, aut aliàs deponentes ad
ſui exonerationem, quia tunc non eſt adhibenda eis fides, 42
Calcan. *conſ.* 66. *num.* 13. *poſt princ.* poſſunt tamen, qui
non probent concludenter, præbere indicium, prout de de-
ponentibus de credulitate, Gregor. *deciſ.* 427. *num.* 5. in hoc 43
enim quanta fides adhibenda ſit teſtibus, ſtandum arbitrio
Judicis, Calcan. *d. conſ.* 66. *num.* 14.
Poterit etiam conductor adverſus indicia contra ſe allata, 44
alia indicia contraria apponere, Magon. *d. deciſ.* 111. *n.* 27.
puta, quòd etiam res ſuæ fuerint combuſtæ, inde enim ar-
guitur, quòd non ita neglexerit, ut voluerit ſua comburi,
Burſat. *conſ.* 59. *num.* 20. & hinc non teneri Dominum pro 45
famulo, cujus culpa incendium ortum habuerit comproba-
vit, Ambroſ. *deciſ. Peruſ.* 48. *num.* 27. *verſ. necnon*.
At licèt inde ſumatur indicium ejus diligentiæ, tamen ſi 46
convincatur negligens, non propterea poterit excuſari, ex
eo quòd neglexerit etiam res ſuas, quia quoad res ſuas poteſt
facere quod vult, at in re conducta tenetur facere, quod fe-
ciſſet alius diligens, prout eadem ratione, nec excuſatur, ex
quo id quod fecit ipſe in re conducta, fecerit etiam locator 47
in Domo propria, ut animadvertit Rot. cor. Greg. *dec.* 528.
n. 16. poſt Bald. *conſ.* 148. *in fin. lib.* 2. *& conſ. ſeq. in princ.*
Prout ceſſabit præſumptio negligentiæ, ſi probavit con- 48
ductor ſe diligentem in rebus ſuis, & alienis, & maximè in
ſpectantibus ad uſum Domus, Cepol. *conſ. crim.* 69. *num.* 5.
Gramat. *deciſ.* 3. *num.* 13. & ibi Danza *num.* 15. Menoch. *de
arbitr. caſ.* 390. *num.* 18. Joſeph. Ludov. *deciſ. Peruſ.* 25.
num. 21. Magon. *deciſ. Florent.* 111. *num.* 27. *& ſeqq.*
Sed quando adeſſent indicia contraria reſpectu ipſius in- 49
cendii, tunc iſta probatio diligentiæ in genere non ſuffici-
ret, ſed probari deberet ad ea repellenda diligentia in ſpecie
circa cuſtodiam ignis, & de tempore incendii, ut declarat
Alexand. *de Nev. conſ.* 87. *num.* 7. quem ſequitur Farin. *d.
quæſt.* 110. *num.* 85. & in ſimili Cyriac. *contr.* 229. *num.* 23.
Seclusis autem aliis probationibus culpæ ex eo ſolo, quòd 50
incendium ortum habuerit ab igne per conductorem domi
retentum, non convincitur ejus culpa, quia ignem retinere
in domo licitum eſt, Roland. *conſ.* 95. *n.* 16. *lib.* 2. quatenus 51
tamen non ſit immoderatus, quod tribus modis contingere
poteſt, ſcilicet re, loco, & tempore, Anan. *conſ.* 71. *n.* 2. Magon.
dec Flor. 111. *n.* 37. *&* 38. ubi ipſos tres modos benè explicat
Ambroſ. *dec. Peruſ.* 48. *n.* 22. quatenus enim ſit immoderatus,
& propterea cauſet incendium, de eo tenebitur conductor,
quia eſt culpa in committendo, ut poſt Salic. *in l. quæ for-
tuitis*, *num.* 7. *verſ. circa quod attende*, *C. de pign. act.* &
poſt alios advertit Magon. *d. deciſ. Flor.* 111. *num.* 37.
Si tamen factus fuerit ignis major ſolito ex juſta cauſa, 52
puta nuptiarum, & per eum incaleſcant Areolæ, & tra-
bem accendant, excuſatur conductor ex traditis per Gabr.
conſ. 159. *num.* 24. *&* 29. *lib.* 1.
Sic retinere in Domo res faciliores ad comburendum, pu- 53
ta fœnum, non eſt culpa, ex qua reſultet, ut conductor te-
neatur de incendio, Alex. de Nev. *conſ.* 88. *num.* 7. Farin. *in
prax. quæſt.* 110. *n.* 60. Adden. ad Greg. *deciſ.* 528. *n.* 17.
Quatenus tamen expreſsè non fuerit conventum de ali- 54
qua re non retinenda, & contra conventionem illa fuerit
retenta, & cauſaverit incendium, quia tunc culpa eſſet cla-
ra, & teneretur conductor, ut de conventione non retinen-
di fœnum eſt text. *in l. videamus* 12. §. *fin. ff. loc.* & tradunt
Maſcard. *de prob. concl.* 892. *n.* 13. Farin. *d. quæſt.* 110. *n.* 59.
Sic ubi adeſſet pactum expreſſum, quòd conductor ignem 55
non retineret, ſi retinuit, tenebitur de incendio ab eo cau-
ſato, quamvis ex caſu merè fortuito, ut eſt text. expreſſ. *in
l. videamus* 12. §. *ſi hoc*, *ff. loc.*
Non tamen idem eſt, ſi pactum ſit retinendi ignem inno- 56
centem, etenim pacto iſto ſtante, non tenetur conductor
de incendio ex caſu merè fortuito, ut habetur in eodem
§. *ſi hoc*.

Sic,

Digitized by Google

Sic, ubi locator proteſtatus fuiſſet, vel conductorem ad-
57 monuiſſet, ne aliquid faceret, & ipſe proteſtatione, & ad-
monitione ſpreta illud feciſſet, & inde ortum eſſet incen-
dium, clara eſſet ejus culpa, & teneretur, ut probat Eugen.
conſ. 60. n. 32. & ſeqq. lib. 2. & de conductore furni retinente
ſuper eum faſſinas adverſus proteſtationem locatoris, Thor. *in
comp. dec. p. 3. ver. Incendium ſucceſſum, fol.* 546. & talis pro-
teſtatio, ſeu admonitio præcedens probari etiam poſſet teſti-
bus ſingularibus, Eugen. *conſ. 60. n. 52. verſ. nec iſta culpa lib.* 2.
58 Erit etiam in culpa conductor ſi res facilis ad comburen-
dum fuerit ab eo retenta propè ignem, Bologn. *in Addit.
ad Anan. conſ. 71. n. 5. ad fin.* prout è contra ſi ignis ipſe factus
59 fuiſſet propè rem aptam ad comburendum, aut appenſa lu-
cerna accenſa propè linum, aut ſtuppam, quia dici culpam
in committendo, probat Eugen. *conſ. 60. n. 56. & ſeqq. lib. 2.*
& de quotidiana delatione ignis per ſcalam ligneam recon-
dentem ſub ſe carbonem, Bardellon. *conſ.* 117. *n.* 19. & de re-
tentione ignis, ubi tabulatum ſit remotum, & ſub eo ſint ſti-
pulæ, & fœnum, Surd. *dec.* 198. *n.* 12. *verſ. quartò fuit*.
60 Non tamen reputabitur ſufficiens culpa ſola incauta omiſ-
ſio lucernæ accenſæ propè cubile, ut tradunt Anan. *conſ.* 71.
num. 3. *verſ. præterea*, Jaſon. *conſ.* 116. *num.* 1. *verſ. & licèt
aliqui, lib.* 1. Gabriel. *conſ.* 159. *num.* 34. *ante med. lib.* 1.
61 Erit benè culpa ſufficiens ad hoc, ut quis teneatur ad da-
mna, ſi incenderit caudam canis, qui aufugiendo cauſaverit
incendium Domus, niſi eſſet infans, furioſus, aut ſimilis, qui
incendit, ut poſt Soccin. tradit Farinacc. *quæſt.* 110. *num.* 77.
Danza ad Grammat. *deciſ.* 3. *num.* 18.
62 Si verò, ut ſæpè contigit, incendium cauſatum fuerit vi
ventorum, ſi ſcilicet per caſum ventorum, ignis plus ſolito
exarſit, & incendium cauſavit, non erit imputandum culpæ
conductoris, ſed ipſi caſui, ſecundùm Bald. *in conſ.* 442. *n.* 2.
ad med. lib. 3. Magon. *deciſ. Flor.* 111. *num.* 50. quod tamen
procedit, ſi ventus flare cœpit poſt ignem more ſolito, aut
aliàs abſque ulla culpa accenſum, ſecus autem ſi conductor
ignem vento jam orto expoſuerit, quia tunc hoc ejus culpæ
aſcribetur, Joſeph. Ludov. *deciſ. Peruſ.* 25. *num.* 21. Rota in
Rom. incendii *poſt primum vol. conſ. Farinat, deciſ.* 19.

De operis locati vitio, & periculo, & cujus damno cedat.

S U M M A R I U M

1 *Operis periculum caſu fortuito eveniens ſpectat ad dominum, ſecus autem ſi dolo, aut culpa conductoris, & num.* 9.
2 *Decl. procedere in locatione operis, non autem in locatione operarum.*
3 *Amplia etiamſi operæ locatæ ſint ad faciendum opus.*
4 *Et non attenditur an ſolutio mercedis fuerit deſtinata unica vice, vel dietim, ſed ſolùm an operarius ſuſceperit opus in ſe.*
5 *Nec dicitur ſuſcepiſſe opus ad hunc effectum ſi ſuſcepit illud facere, juxta modellum cum pacto quòd aliàs expelli poſſet.*
6 *Decl.* 2. *non procedere in illis operibus, quæ propter earum excellentiam non locantur.*
7 *Operis conductor tenetur de omni periculo ejuſdem operis vitio accidente.*
8 *Opus conducens implicitè promittit diligentiam; ac de ſe ſufficienter pretium aſſerit.*
9 *Operis periculum vitio ſoli eveniens cedit damno domini.*
10 *Secus ſi adſit pactum contrarium.*
11 *Imperitia culpæ aſcribitur conductori operis.*
12 *Declar. non propterea eſſe neceſſariam perfectam ſcientiam.*
13 *Opus non poteſt dici vitioſum ex eo, quòd non ſit ad artis excellentiam.*
14 *Opus ut non poſſit dici vitioſum ſufficit tanti valere, quanti fuit pro mercede promiſſum.*
15 *Operis conductor non tenetur præſtare diligentiam exactiſſimam.*
16 *Superlativum ponitur pro poſitivo.*
17 *Lim. ubi opus requirit diligentiam exactiſſimam.*
18 *Lim.* 2. *ſi conventum quòd opus approbari, ſeu menſurari deberet.*
19 *Conventio quòd opus approbari, vel menſurari debeat, operatur omne periculum pertinere ad conductorem, excepto caſo fortuito.*
20 *Et ſemper uſquequò fuerit opus menſuratum, vel approbatum.*
21 *Hoc tamen non procedit ſi locator erat in mora menſurandi vel approbandi.*
22 *Et periculum caſu fortuito accidens ante approbationem non ſpectabat ad dominum, ſi opus erat tale, ut approbari non poſſit.*
23 *Operis periculum, ubi pertinet ad conductorem intelligitur ſi eveniat tam opere perfecto, quàm antea.*
24 *Actio redhibitoria, non habet locum in locatione operis.*
25 *Operis conductor ſi opus ſit vitioſum tenetur illud emendare, aliàs tenetur ad omnia damna.*
26 *Sutores facientes veſtes defectuoſas tenentur reſtituere earum valorem.*
27 *Statutum, quòd recipiens opus ab artifice non poſſit poſt aliquod tempus reclamare, non procedit, ſi artifex blandis verbis acquieſcat recipientem.*
28 *Capomagiſter tenetur etiam de culpa aliorum, quorum opera uſus eſt.*
29 *Artifices ſi plures ſimul opus fecerunt, tenentur æqualiter de vitio.*
30 *Veſtimentis fulloni datis ad poliendum furto ſubtractis, tenetur fullo ad omnia damna.*

C A P U T XXXI.

QUamvis ea quæ dicta ſunt in duobus præcedentibus
Capitulis de periculo rei locatæ, ut plurimùm appli-
cari poſſint etiam periculo operis, ut ibidem etiam in ali-
quibus tactum eſt, adhuc non inutile reputavi hic ſpecia-
liter de iſto aliquid loqui ad majorem dilucidationem du-
biorum, quæ circa illud oriri poſſunt. Sicut igitur de rei
periculo dictum eſt, quòd ſi eveniat caſu, ſeu ut dicitur,
vi majore, cui reſiſti non poteſt, ſpectat ad locatorem rei
dominum, ſi autem culpa conductoris eveniat, ad ipſum
pertineat, *in cap.* 29. *n.* 41. *& in cap.* 30. *n.* 6. *&* 10. *ac ferè* 1
per tot. ita dicendum eſt de periculo operis ut eſt text. *in l.
marit.* 61. *& ibi* Gloſſ. *in princ. & Bart. ac alii, ff. locat.*
Recordari autem oportet, quòd locatio operis differt à
locatione operarum, quia in iſta operarius eſt locator, cùm
præſtet operas ſuas arbitrio conductoris, in locatione verò
operarius eſt conductor, quia opus faciendum à locatore re-
cipit, & in eo arbitrio ſuo operatur, ut explicatum eſt *in c.* 1.
& in prima, nempè in locatione operarum, non applicatur 2
quæſtio hæc de operis periculo, quia opus non venit in loca-
tione, & operarius de eo nullam curam ſuſcipit, ſed ſolùm
operas ſuas præſtat, quas proinde ſi præſtare neglexerit, vel
non potuerit, poteſt conductor petere remiſſionem mercedis
pro eis promiſſæ, juxta latè dicenda *in c.* 50. at nullo modo
agendum de opere non locato, nec aliter in contractum dedu-
cto, Paril. *conſ.* 37. *n.* 13. *in fin. l.* 1. Viſcont. *in ſuis concluſionib.
verb. loc.* D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q.* 55. *n.* 11. licèt operæ ſint 3
conductæ ad faciendum aliquod opus, quia dum opus non
fit arbitrio operarii, ſed domini, iſte poteſt ſingulo die ope-
rarios, & opus ipſum reprobare, & corrigere, ac proinde dum
non reprobat cenſetur approbare, & ſibi imputare debet om-
ne vitium ejuſdem operis, & pati omne periculum, Ubald. *de
duobus fratr. p.* 8. *n.* 38. *verſ. dic aut conſtructor*, Coſt. *de ra-
tione rata, qu.* 127. *n.* 7. Navar. *de gravamin. Vaſſallor. par.* 3.
gravam. 28. *n.* 11. D. Lanfranc. Zacch. *d. quæſt.* 55. *n.* 12.
At animadvertendum eſt non attendi ad hoc conſtitutio-
nem mercedis, & ejus ſolutionis deſtinationem, ſi facienda 4
ſit unica vice, vel qualibet die, ſed ſolùm an operarius opus
in ſe ſuſceperit, & an arbitrio ſuo, vel potiùs domini illud
efficiendum eſſet, ut eſt text. *in l. ea lege* 53. *ad fin. ff. locat.*
cujus verba præciſa ſunt: *non enim quidquam intereſt utrum
uno pretio opus, an in ſingulas operas certa pecunia locatores,
ſi modo univerſitas conſummationis ad conductorem pertinuit,
poterit itaque ex locato cum eo agi, qui vitioſum opus fecerit,
niſi ideò in operas ſingulas merces conſtituta erit, ut arbitrio
domini opus efficeretur, tunc enim nihil conductor præſtare
domino de bonitate operis videtur.*
Et ex præfatis verbis legis apertè etiam deducitur, nec ſuffi- 5
cere operarium ſuſcipere opus faciendum, niſi ſimul conſum-
matio ejuſdem operis ad ipſum pertineat, unde in caſu, quo
faber ſuſceperat conſtruere domum, ac ſeſe obligaverat eam
ædificare juxta modellum, ac ordinem præſcribendum ab
Architecto cum pacto, quòd in eventu in quem deficeret in
fabricando modi, & forma permiſſis, dominus illum ex-
pellere valeret, ac aliorum opera uti, & opus perficere, licèt
domus fuerit vitioſa non propterea condemnandum eſſe Fa-
brum ad damna, dum, non probabatur eum tranſgreſſum
fuiſſe ordinem, & expulſum, fuit in Sacra Rota deciſum in
una Romana fabricæ 19. Martii 1597. cor. Pamphilio.

Sic

Digitized by Google

Sic quoque non applicatur quæſtio hæc in eis operibus,
6 quæ propter eorum excellentiam in contractum locationis,
& conductionis non deducuntur, ſed præſtantur in gratiam
ſequirentis tantùm, & ſi quid earum occaſione recipitur,
non eſt merces, ſed honorarium, quia in his ceſſat ratio, quæ
conſideratur in conductore, & ſibi ipſi imputare debet, qui
minùs idoneum elegit, ut eſt text. *in l. 1. ff. ſi menſor. falſ. mod.
dixer.* qui licèt loquatur tantùm de Agrimenſore, tamen
procedit etiam in aliis, in quibus eadem, vel major ratio
militat, juxta tradita *in cap. 15. num. 68. & ſeqq.*
7 In terminis autem locati, & conducti operis ex eo, quòd
dictum eſt conductorem teneri de periculo proveniente cul-
pa ſua, videtur poſſe deduci regulam, quòd ubicumque pe-
riculum contingat ex vitio operis, ipſe conductor teneatur,
quia opus non poteſt eſſe vitioſum, niſi malitia, aut ſaltem
negligentia, vel imperitia operarii interveniente, & ſic ſem-
per intervenit culpa ejuſdem, quia conducens opus pro cer-
ta mercede, implicitè promittit adhibere diligentiam neceſ-
8 ſariam circa illud, necnon etiam implicitè aſſerit ſe ſuffi-
cienter peritum, unde dum in aliquo ex his deficiat, rema-
net deceptus locator ejus culpa, ut explicant Caſtren. *in l. ſi
merces 28. §. qui columnam, ff. loc.* Aretin. *in §. fin. n. 3. Inſtit.
eodem tit.* Cagnol. *in l. contract. n. 45. ff. de regul. jur.* Caroc.
de loc. tit. de culpa qu. 2. n. 9. Borgnin. *dec. 26. n. 15. p. 1.* Quod
ſecus eſt ſi periculum accidat vitio ſoli, vel alterius rei, in qua
9 opus factum ſit, aut alio caſu merè fortuito, quia tunc peri-
culum ſpectat ad dominum, ut eſt text. *in l. fin. verſ. imo ſi ſo-
li, ff. loc.* cum concordantibus ibi relatis per Gloſ. *in verbo
operis vitio.* Niſi fortè aliud actum eſſet inter contrahentes,
quia tunc illud attenditur, ut habetur *in l. fin. in princ. ff. ad*
10 *l. Rhod. de jact. & in l. item quæritur §. ſi gemma, ff. loc.* ma-
ximè cùm vix dari poſſit, ut conductor operis periculum in
ſe ſuſcipiens, non ſit in aliqua culpa periculi evenientis, licèt
etiam vitio rei eveniat, ut dictum eſt *in cap. 29. num. 53.*
11 Et quidem nulli dubium conductoris operis etiam ſolam
imperitiam culpæ aſcribi, ſunt enim text. clari *in l. ſi quis fun-
dum 10. §. Celſus, ff. loc. & §. imperitia, inſtit. tit. ad l. Aqui-*
12 *liam.* At non propterea neceſſaria eſt ſcientia perfecta, &
ſumma, ſed ſufficit conductorem eſſe talem, quales vulgò
periti dicuntur, ut habetur *in l. ſciendum tamen 19. §. illud
ſciendum ff. de ædil. edic.* unde infertur vitioſum non poſſe di-
13 ci opus ex eo, quòd non ſit omnino perfectum, omnibuſque
numeris abſolutum ad artis excellentiam, ſed ſufficit eſſe tà-
le, prout vulgaribus peritis fieri ſolet, ut notatur in eodem
§. illud ſciendum, prout etiam ſufficit tanti valere, quantum
14 fuit pro mercede promiſſum, Onat. *de contr. diſput. 10. ſect. 7.
n. 281.* Dom. Lanfranc. Zacch. *de Salar. quæſt. 55. n. 13.*
15 Sic & quoad diligentiam, quam dictum eſt cenſeri impli-
citè promiſſam in conductione operis, non opus eſt condu-
ctorem eam præſtare exactiſſimam, quam diligentiſſima
præſtitiſſet, quia hujus defectus eſt tantùm culpa leviſſima,
ut dictum eſt *in cap. 29. num. 57.* de qua conductor non
tenetur, ut in eodem *cap. num. 42.*
Neque obſtat, quòd imo in his terminis contrarium videa-
tur dicendum per text. *in l. ſi merces 28. §. qui columnam, ff.
locat.* dum ibi explicatur culpa conductoris operis his verbis
Culpa autem abeſt, ſi omnia facta ſunt, quæ diligentiſſimus
16 *quiſque obſervaturus fuiſſet.* Etenim ſuperlativum illud *di-
ligentiſſimus* ponitur ibi pro poſitivo, & intelligitur, ideſt
diligens, ut explicat ibi Gloſſ. & tradunt Grat. *conſ. 9. n. 53.
lib. 2.* Honded. *conſ. 90. n. 35. & 36. lib. 2.* Valenzuel. *conſ. 179.
num. 24.* & plenè Rot. cor. Bichio *dec. 646. n. 9.* ubi etiam de
communiori opinione teſtatur, & in terminis locationis rei,
eodem ſuperlativo utitur etiam text. *in §. qui pro uſu inſtit. tit.
de loc. & cond.* & ibi pariter accipitur pro poſitivo, juxta
Gloſſ. *in eod. ver. diligentiſſimus*, & alios, ac ſignanter
Pichard. *ibid. n. 4. & 5.* & dictum eſt *in d. cap. 29. n. 61.*
17 Limitatur tamen concluſio iſta, ut non procedat, ubi opus
locatum diligentiam exactiſſimam requireret, quia tunc de
ea intelligi debet dicta præſumpta promiſſio, in conductio-
ne operis exiſtens, & præfata verba *l. in d. §. qui columnam*
accipienda ſunt in proprio ſignificatu, etiam quod illud ſu-
perlativum *diligentiſſimus*, ut ex Porc. & Pichar. *in d. §.
qui pro uſu inſtit. tit. de locat. & cond. num. 4.* dictum eſt *in
cap. 29. num. 62.*
18 Prout etiam ſecundo loco limitatur d. concluſio, ubi in
locatione operis fuerit conventum, quòd approbari, vel
menſurari deberet, tunc enim omne periculum ante appro-
bationem, ſeu menſurationem accidens in opere, cedit da-
mno operarii conductoris, excepto tantùm periculo vi ma-
jore, ideſt caſu merè fortuito, cui nullo modo, nec à diligen-
19 tiſſimis provideri, nec à fortiſſimis reſiſti poteſt, contingen-
te *l. opus 39. verſ. ſi tamen, ff. loc.* & ſic etiam ſi acciderit cul-
pa leviſſima, & ad hoc proficit dicta pactio, ut docet Gloſſ.
ibi in ver. conductoris, & tradunt Coſta *de ratione rata
quæſt. 127. n. 8.* Navar. *de grav. Vaſſall. par. 3. grav. 28. n. 12.*
Et ſemper ſpectat in dicto caſu periculum ad conducto- 20
rem, uſque quò opus fuerit approbatum, vel menſuratum *d.
l. opus 39. in princ. & l. fin. juncta*, Gloſſ *in ver. probares ff. loc.*
At hoc non procedit ſi per locatorem ſtetiſſet quominus 21
approbaretur, vel menſuraretur, quia tunc à die, quo fuerit
conſtitutus in mora, periculum ad eum pertinebit, prout
habetur in eadem *l. opus.*
Id verò, quod dictum eſt periculum operis vi majore acci- 22
dens ante approbationem ad locationem pertinere, declara-
tur, ut procedat ſi opus eſſet talis qualitatis, ut approbari
potuiſſet, alias enim ſi fuiſſet tale, ut non potuiſſet approba-
ri periculum quomodocumque, & quandocumque accidens,
ſemper ad conductorem pertinere debebit, *l. ſi prius 40. ff. loc.*
Coſt. *de ratione rat. quæſt. 127. n. 9.* Novar. *de grav. Vaſſal.
grav. 28. ad fin. par. 3.* etiamſi opus ruat, non vitio operis,
ſed caſu fortuito, ut poſt Caſtr. *in d. l. opus col. 2. ver. inter-
dum contingit*, latè probat Pariſ. *conſ. 37. n. 9. & ſeq. lib. 1.*
Et ubi periculum operis pertinet ad conductorem, id pro- 23
cedit non ſolùm ſi periculum accidat opere jam perfecto,
ſed etiam ante, ſi eveniat in parte ejus tantùm, facta *l. ma-
ritus 61. ff. locat.*
Non tamen poterit is, qui locavit opus propter ejus vi- 24
tium, petere reſciſſionem contractus actione redhibitoria
per ædilitium edictum conceſſa, quia talis actio non habet
locum in iſto contractu locationis, & conductionis, ut eſt
text. *in l. ſciendum eſt 63. ff. de ædil. edict.* & in terminis loca-
tionis operis tradit D. Lanfranc. Zacch. *de ſalar. quæſt. 55.
num. 14.* & dicam aliquid latiùs alibi.
At tenebitur conductor vitium illud reparare, & emenda- 25
re, & quatenus emendari omnino non valeat, tunc conde-
mnari poterit ad omnia damna locatori reficienda, ut pro-
bat Pariſ. *conſ. 37. n. 5. & ſeq. lib. 1.* & aliis adductis Graſſ.
de effect. Cleric. in prælud. n. 122. D. Lanfranc. *d. quæſt. 55.
num. 12.* ubi, & quod neque ſalarium prætendere poterit.
Et hoc ſæpè accidit in praxi, ut ſuſcipiens facere opus, il- 26
lud ſive per imperitiam, ſive per negligentiam facit vitioſum,
& condemnetur propterea ad omnia damna, ut de ſutoribus
facientibus veſtes defectuoſas condemnatis reficere damna
dominis, nempe reſtituere earum valorem, teſtantur Benin-
tend. *dec. 9.* Borgnio. *dec. 26. par. 1. &* Giurb. *obſerv. 9.*
Et quoniam aliquibus in locis adeſt conſtitutio, quòd re-
cipientes opus non poſſint poſt aliquod tempus reclamare,
& artifices blandis verbis inducunt Dominos opera recipere, 27
quamvis vitioſa, aſſerentes, quòd vitium infra paucos dies
non apparebit ampliùs, & interim tranſit tempus conſtitu-
tionis, ſeu ſtatuti, talis artificum ars non ſuffragatur, ſi do-
minus ab initio conqueſtus eſt, quia inde conſtituuntur in
male fide, quæ impedit præſcriptionem ſtatutariam, ut pro-
bat Benintend. *d. deciſ. 9. n. 2. & ſeq.* & Giurb. *d. obſerv. 9.
num. 10. verſ. nec lapſus temporis & ſeq.*
At ubi agitur de opere de cujus vitio teneantur operarii ſi
opus vitioſum ſit, in quo plures operarii adhibiti fuerint, &
quæratur quis de vitio operis teneatur, quatenus adſit aliquis
Capomagiſter, qui alios ad opus poſuerit, clarum eſt illum 28
ſolum teneri, etiam de culpa aliorum, quos ipſe poſuit, *l. ſi
merces 28. §. qui columnam*, & ibi Bald. & Caſtren. *ff. loc.* ſi
vero non adſit talis Capomagiſter, tunc ſi omnes operarii
erant æquè periti, & æquè principales in opere, omnes pro 29
tota tenebuntur, ſi verò erant aliqui tantùm, qui peritos ſe
dixerunt, & opus facere ſuſceperunt, tunc iſti ſoli tenebun-
tur, licèt etiam aliqui alii fuerint tanquam coadjutores die-
tim conducti, Coſt. *de ratione rat. quæſt. 127. n. 7.* Navar.
de gravam. Vaſſall. grav. 28. num. 11. par. 2.
Poteſt etiam evenire periculum in re, in qua operæ erant 30
faciendæ penès conductorem exiſtentes, puta ſi veſtimenta à
fullone polienda fuerint furto ſubtracta, & hoc caſu domi-
nus agere debet contra furem ſumptibus fullonis, & ſi agere
non poteſt contra furem, aget contra ipſum fullonem ceſſis
ei actionibus contra furem, unde ſemper tenetur fullo ad
omnia damna, *l. cùm in plures 72. §. veſtimenta, ff. locat.*

De ſublocatione, & aſſumptione ſocii in conductione.

S U M M A R I U M.

1 *Conductor poteſt alteri ſublocare.*
2 *Ampl. procedere non ſolum in conductione rei, ſed etiam in conductore perſona, ſeu perſonarum.*

3 *Lim.*

Digitized by Google

3 *Lim. ſi aliter fuit conventum inter partes.*
4 *Stante pacto de non ſublocando, ſine conſenſu domini non poteſt dominus ſine cauſa conſenſum denegare.*
5 *Et ſi deneget, ſupplet Judex compellendo conſentire, vel declarando conſenſum haberi pro præſtito.*
Decl. procedere, ubi ſublocatio eſt de jure, vel conſuetudine permiſſa.
7 *Aliàs ſi ſublocatio ſit de jure prohibita, itaut facultas neceſſariò deduci debeat ex pacto, tunc dominus tenetur conſentire tantùm ſi pactum ſit affirmativum, vel per duplicem negativam conceptum.*
8 *Decl. 2. ut non teneatur dominum conſentire ubi adeſt juſta cauſa denegandi conſenſum, uti ſi ejus jus efficiatur deterius.*
9 *Lim. ſecunda ut poſſit ſublocari ad breve tempus tantùm.*
10 *Decl. ut conductor ſublocans ad longum tempus non cadat à jure ſuo.*
11 *Secus in emphyteuta.*
12 *Feudatarii licèt non poſſint de jure ſublocare ad longum tempus, tamen de conſuetudine concedunt in emphyteuſi, & excuſantur à caducitate.*
13 *Limit. 3. ut poſſit ſublocare tantùm perſonæ aquè idoneæ.*
14 *Lim. 4. ut non poſſit fieri ſublocatio, niſi ad eumdem uſum.*
15 *Declara procedere tam in ſublocatione rei, quam in ſublocatione perſonæ.*
16 *Decl. 2. ut qui dicit ſublocationem factam ad alium uſum vel eſſe præjudicialem probare debeat.*
17 *Lim. 5. ut facultas ſublocandi non proſit uni ex pluribus, qui ſimul conduxerunt.*
18 *Decl. non procedit ſi aliis conductoribus nihil interſit.*
19 *Lim. 6. ut facultas ſublocandi competat ipſi conductori, non autem alteri intereſſe habenti, uti fidejuſſori.*
20 *Conductor poteſt ſibi aſſumere ſocium in conductione, tam ante, quam poſt contractum.*
21 *Et poteſt unus ex conductoribus aſſumere ſibi ſocium in parte ſua, qui non ſit ſocius aliorum.*
22 *Et iſta aſſumptio in ſocium non eſt propriè ſublocatio.*
23 *Iſta aſſumptio in ſocium non tranſit ad heredes, ſublocatio vero tranſit.*
24 *Amplia ut neque tranſeat in locatione vectigalium.*
25 *Decl. ut licèt non tranſeat ad heredes, tamen debeant heredes participare de lucris provenientibus ex antea geſtis.*
26 *Intellige declarationem, ut hæres ſocii locationis exiſtens de tempore contractus, poſſit prætendere omnia lucra ipſius locationis, ſecus autem hæres ſocii poſtea admiſſi.*
27 *Pactum de non ſublocando non impedit conducti ſocium ſibi aſſumere.*
28 *Sublocatio ſit per modum locationis, ac etiam per modum ſubſtitutionis in locum ſuum.*
29 *Jura conductionis cedi poſſunt, & ceſſionarius efficitur conductor.*
30 *Decl. non effici conductorem ceſſionarium, ſi facta ſimplex ceſſio participationis lucrorum.*
31 *Sublocare poteſt conductor nedum totam rem, ſed etiam partem.*
32 *Lim. ſi pars ſit de illis rebus, quæ non poſſunt locari, niſi cum univerſitate bonorum.*
33 *Locator poteſt ſublocare partem uni, & partem alteri.*
34 *Decl. procedere ubi locatio eſt de jure permiſſa, ſecus ſi fiat ex licentia à domino conceſſa.*
35 *Licentia ſublocandi ſi ſit ex mera gratia debet ſtrictè interpretari, ſecus ſi neceſſariò conceſſa.*
36 *Sublocare, & ſocium aſſumere poteſt conductor, etiam inſcio locatore.*
37 *Decl. procedere ſi conductor non prætendat ſe liberatum.*
38 *Decl. ut deficiente conſenſu domini, ſubconductor, vel in ſocium aſſumptus, non eſt conductor.*
39 *Ampl. declarationem procedere tam ad ſui præjudicium, quàm etiam domini.*
40 *Statutum de conductore, non procedit in ſubconductore.*
41 *Ampl. etiamſi ſtatutum loquatur de conductoribus, qui contractui non intervenerint.*
42 *Statutum loquens de locatore non procedit in conductore.*
43 *Contrarium ſit ſavorabile, & latè interpretandum, vel appareat aliter ſenſiſſe ſtatuentes.*
44 *Subconductoris bona non obligantur primo locatori.*
45 *Lim. quoad invecta, & illata in fundum.*
46 *Decl. limitationem intelligi tantùm pro illa rata, pro qua ſe obligavit ad favorem primi conductoris.*
47 *Ampl. ut ſi in nihilo ſe obligaverit ceſſet omnino hypotheca invectorum.*
48 *Intellige ut non ſint obligata pro penſionibus, ſecus pro deterioratione.*
49 *Statutum quòd ſubconductores teneantur dominis, intelligitur pro rata temporis, & fructuum perceptorum.*
50 *Subconductor tenetur in ſubſidium domino, ſi primus conductor ſolvendo non ſit.*
51 *Et dominus qui ita eum pulſat, tenetur præſtare cautionẽ de liberando eũ à moleſtationibus primi conductoris.*
52 *Subconductor obligatus primo conductori conveniri poterit à locatore, ſi primus conductor ei obligaverit omnia jura præſentia, & futura.*
53 *Et ſi utraque obligatio eſſet executiva poſſit conveniri executivè.*
54 *Dominus, ut poſſit convenire ſubconductorem habet præſtare conſenſum ſublocationi.*
55 *Ampl. ſufficere conſenſum præſtitum ab initio.*
56 *Et ſufficit etiam locatio facta pro ſe, & ſociis, niſi poſſit intelligi de præſentibus tantùm.*
57 *Subconductor liberatur ſolvendo primo conductori etiamſi anticipatè ſolvat.*
58 *Lim. ſi promiſerit ſolvere domino, vel habeat ſequeſtrum.*
59 *Ampl. ut non ſufficiat dominum conſenſiſſe ſublocationi.*
60 *Dominus conſentiendo ſublocationi, non liberat primum conductorem.*
61 *Ampl. etiamſi cœperit exigere à ſubconductore.*
62 *Ampl. 2. ut non ſufficiat primo conductori cedere domino omnes actiones contra ſecundum.*
63 *Decl. procedere in ſimplici ſublocatione, ſecus ſi conductor cum conſenſu domini omnia ſua jura ceſſerit alteri, vel alium poſuerit in locum ſuum.*
64 *Emphyteuſi ad certã lineam conceſſa, ſi emphyteuta vendiderit, vel alium ſuo loco poſuerit de conſenſu domini non attenditur ampliùs ejus linea, ſed acquirentis.*
65 *Ampl. non ſolùm ſi proceſſerit per viam conditionis, ſed etiam per viam ſublocationis.*

CAPUT XXXII.

REgula juris generalis, & clara eſt, conductorem poſſe alteri rem ſublocare, dicit enim Impetator *in l. nemo 6.* 1
C. loc. nemo prohibetur rem, quam conducit fruendam, aliè locare, & licèt textus iſte loquatur de conductore rei tan- 2
tùm, tamen regula procedit etiam in conductore perſonæ, ſeu operarum, ut poſſit eas ſublocare, Gloſ. *in lib. 3. verſ. & ſi liber homo, ff. de uſufr. legat.* Gratian. *diſcept.* 185. *num.* 38. D. Lanfranc. Zacch. *de Salar. quæſt.* 40. *num.* 2.

Verùm hæc regula, prout aliæ, patitur ſuas limitationes, 3
quarum una habetur expreſſa *in d. l. nemo*, ut non procedat, ſi aliter fuerit conventum inter partes.

At ſi adſit pactum de non ſublocando ſine conſenſu Do- 4
mini, non poterit Dominus ſine cauſa conſenſum denegare, ut dixit Rot. *in deciſ.* 565. *num.* 3. *par.* 1. *recent.* & ſi cum deneget, ſupplebit Judex, quia dum ſublocatio eſt permiſſa à jure, & nullum ex ea poteſt Domino inferri præjudicium, 5
intrat regula, quod tibi non nocet, & alteri prodeſt, denegari non debet, & ſi denegetur ſit iojuria, & Judex poteſt eum compellere, vel ſupplere declatando conſenſum haberi præſtito, Merlin. *de legit. lib.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 8. *n.* 11. Rot. *deciſ.* 280. *num.* 4. *par.* 1. *recent.* Mantic. *deciſ.* 238. *num.* 9.

Et his duobus concurrentibus, quòd agatur de ſublocatio- 6
ne ſecundùm diſpoſitionem juris, & naturam contractus omninò permiſſa, & quòd nullum ex ea inferri poſſit præjudicium Domino, tenebitur Dominus conſentire quocumque modo conceptum ſit pactum, videlicet ſive affirmativè, ſive negativè, ex quo non indiget conductor deducere facultatem alienandi ex pacto, quocumque modo ceſſet iſta neceſſitas, nempè ſive ex quo permittatur de jure ſecluſo pacto, ſive de conſuetudine, ſive etiam ex natura, & qualitate contractus, ex quo ſcilicet ſit conceſſio libera, talem facultatem ſublocandi apertè de ſe continens, juxta latè tradita per Surd. *conſ.* 382. *n.* 7. *& deciſ.* 220. *n.* 49. *& ſeqq.* Franc. de Pont. *conſ.* 2. *n.* 1. *& ſeqq. n.* 11. & alios plenè cumulatos in Romana, ſeu Albanen. Vineæ 20. Junii 1670. §. *verum hujuſmodi objecto*, *& ſeq.* cor. R. D. Albergato, quæ eſt poſt Torr. *de pact. futur. ſucceſſ. deciſ.* 81.

At ſi agatur de ſublocatione de jure prohibita, & cui non 7
aſſiſtat conſuetudo, nec qualitas contractus, tunc quia neceſſe habet conductor deducere facultatem alienandi cum conſenſu ex pacto, tunc omninò attendi debet forma pacti, & inſpici, an ſit conceptum affirmativè, videlicet, quòd poſſit cum conſenſu, vel etiam cum duplici negativa, videlicet non poſſit niſi cum conſenſu, nam talis duplex negativa reſolvitur

ſolvitur in affirmativam, quòd cùm eo poſſit, ut tradit Grat.
diſcept. 416. *n.* 4. & Rota coram Eminentiſſimo Otthobono
deciſ. 265. *n.* 50. *& ſeqq.* aliàs autem ſi conceptum omninò
negativè, quòd non poſſit abſque conſenſu, tunc non poteſt
ex eo deduci facultas alienandi, & dum conductor aliunde
eam non habet, nullam facit ei locator injuriam conſenſum
denegando, & ſic suppleri non poteſt à judice, Manent. *dec.* 2.
num. 40. & latè Rot. cor. Bichio *deciſ.* 483. *n.* 17. *& ſeqq.*

8 Sicut etiam juſtè denegatur, & à Judice ſuppleri nequit, &
ſi ſuppleat de facto nihil agit, ubi adeſt juſta cauſa eam dene-
gandi, prout adeſſe dicitur, ubi jus domini efficitur deterius
per introductionem alterius Coloni, vel Inquilini, Jaſ. *in fin.*
num. 92. *& ſeqq. C. de jur. emphyt.* Menoch. *conſ.* 1. *n.* 134.
Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 2. *&* 3. & his
aliiſque adductis Rot. cor. Merlino *deciſ.* 356. *num.* 5.

9 Altera limitatio eſt ut facultas ſublocandi procedat in ſub-
locatione ad modicum tempus, nam ſi fieret ad longum tem-
pus eſſet alienatio, quam conductor etiam ſi ſit ad longum
tempus, facere validè nequit, *lib.* 2. *C. ne rei dom. vel temp.*
Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 2. *n.* 56. *in fin.* Grat. *diſcept.* 378.
n. 31. & de emphyteuta, quòd non poſſit locare ad longum
tempus, Alex. *conſ.* 165. *n.* 2. *lib.* 2. *& conſ.* 119. *n.* 7. *lib.* 3.
Jaſ. *in l. fin. n.* 112. *C. de jur. emphyt.* & in ſpecie *de d. l. nemo*,
quòd reſtringatur ad ſublocationem modici temporis, per
quam nec utile dominium, nec poſſeſſio transfertur, Caldaſ.
de jur. emph. lib. 4. *cap.* 4. *n.* 39. & de feudatario, quòd poſſit ſi-
ne dubio locare ad modicum tempus, ſecus autem ad longum
ſine conſenſu domini, tradit Clar. *in §. Feudum quæſt.* 33. *n.* 1.

10 Verùm licèt conductor non valeat facere hanc ſublocatio-
nem ad longum tempus, non propterea ſi eam faciat, prætcn-
di poteſt, quòd incurrat caducitatem, prout eſſe magis com-
munem opinionem relatis etiam contrariis, dixi *cap.* 3. *n.* 50.
11 licèt ſecus ſit in emphyteuta, ut ibi, & tradit etiam Corbul.
de cauſ. priv. ab alien. ampliat. 48. *n.* 1. & idem eſt in feuda-
12 tario, licèt de conſuetudine generali ſoleant feudatarii con-
cedere Prata, & alias terras incultas in emphyteuſim abſque
conſenſu Domini, & per ipſam conſuetudinem excuſentur
à caducitate, ut poſt alios tradit Clar. *in d. quæſt.* 33. *n.* 4.

13 Limitatur etiam præfata poteſtas ſublocandi, ut procedat
quatenus fiat æquè idoneo, ut tradit Gloſſ. *in d. l. nemo C.
locat.* & ibid. Bald. & alii communiter, ut per Carocc. *tit. de
ſubloc. quæſt.* 1. *num.* 4. quamvis enim primus conductor, li-
cèt ſublocaverit, remaneat obligatus domino, ut infra dicam,
adhuc poteſt conſiderari ei præjudicialis ſublocatio minùs
idoneo, ſignanter in hypotheca invectorum, & illatorum
in prædium conductum.

14 Prout etiam limitatur, ut procedat, quatenus ſublocatio
fiat ad eumdem uſum, ad quem locatio prima facta fuit, ut
tradit dicta Gloſ. *in d. l. nemo*, & ibi Bald. & alii, Carocc. *de
loc. & cond. tit. de ſubloc. quæſt.* 1. *num.* 4. *& per tot.* Gratian.
diſcept. 547. *n.* 52. & hæc eſt limitatio ſatis practicabilis in
Apothecis, de quibus in ſpecie firmat Cyriac. *controv.* 234.
num. 12. & apothecam ad uſum mercaturæ, & pannorum,
non potuiſſe ſublocari ad uſum Pizzicariæ, quamvis eſſet in
Platea, in qua ſolebant omnes aliæ Apothecæ ad uſum Piz-
zicariæ locari, judicatum refert Carocc. *d. quæſt.* 4. *n.* 9.

Et ratio eſt, quia ubi Apotheca locatur ad alium uſum, ſeu
pro exercenda in ea arte diverſa, deterioratur ejus qualitas,
quia amittit avviamentum artis illius prioris, ideſt concur-
ſum perſonarum ad illam, quod eſt conſiderabile, ut alibi
dixi, nempe *in cap.* 29. *n.* 88. *& ſeq.* unde poteſt tradi regula
15 generalis, quòd ſublocatio fieri nequeat ubi præjudicium
adeſt domini, ſeu primi locatoris, quæ procedit, ſive agatur
de ſublocatione rei, juxta prædicta, ſive etiam agatur de
ſublocatione perſonæ, ſive operarum, quæ pariter fieri ne-
quit niſi ad uſum perſonæ conductæ convenientem, ut pro-
bat D. Lanfranch. Zacch. de Salario *quæſt.* 40. *num.* 5. *& ſeq.*
ubi & ita, ut ſi plures artes noverit, illam tantùm exercere
teneatur, in qua plurimum pollet, & generaliter iſtam ſub-
locationem operarum non permitti cum damno operarii,
docuit Bald. *in l. liberti num.* 14. *ff. de operis libert.* Gratian.
diſcept. 185. *n.* 3. *verſ. dummodo*, D. Lanfranc. *ibid. n.* 4.

16 Qui autem dicit, ſublocationem non potuiſſe fieri ex
prædicto capite, quòd ſit præjudicialis, vel quòd non ſit
ad eumdem uſum, vel non æquè idoneo facta, ipſe pro-
bare debebit, ut tradit Carocc. *d. tit. de ſublocat. quæſt.* 2.
per tot. & ratio eſt patens, quia ſublocans habet regulam
pro ſe, quòd ſublocare valeat, quæ generaliter traditur
in d. l. nemo, *Cod. locat.* & ideò dicitur habere intentio-
nem fundatam in ea, quouſque Dominus qui allegat li-
mitationem, concludenter probet ſe eſſe in caſu illius,
Decian. *in lib.* 1. *numer.* 8. *ff. de reg. jur.* Alex. *conſil.* 79.
num. 5. *lib.* 5. Rot. *deciſ.* 663. *numer.* 1. *par.* 4. *recent.* &
coram Gregor. *deciſ.* 201. *num.* 3.

Non habet etiam facultatem liberam ſublocandi ille, qui 17
ſimul cum aliis rem conduxit, quia cùm contractus dicatur
inter eos ſocietas, non poteſt unus perſonam extraneam in
illam introducere, & ideò ei ſublocare non poteſt, Ripa *in
conſ.* 15. *n.* 11. *tit. de oblig.* Morot. *conſ.* 93. *n.* 11. *& per tot.*
ubi fortiùs vult, quòd ſi ſublocet, cadat à jure, & etiam ſi adſit
pactum redimendi à ſubconductore, & redimat, non poſſit
reverti ad ſocietatem, ſed ibi aderat etiam pactum expreſſum
de non ſublocando alteri, qui de ipſa ſocietate non eſſet.

Verùm formatur hæc quæſtio in ſcholaribus ſi unus rece-
dit, an poſſit Cameram ſuam alteri locare, in qua Gloſ. dicit,
quòd non, *inſtit. tit. de loc. §. fin.* & ſequitur Caroc. *tit. de
ſubloc. quæſt.* 6. *num.* 2. ubi de veriori, ſed quòd hoc procedat,
quatenus ſociorum interſit, quia non ſubſiſtere ſublocatio- 18
nem, ex quo non ſit æquè idoneus ſubſtiturus, aliàs ſi non
interſit, poſſit, non ut ſit ſocius ad comedendum, ſed ad
habitandum poſt Nic. de Matat. cenſuit Bald. *in d. l. nemo* 6.
verſ. quid de Scholaribus, *C. locat.*

Præterea dicta facultas eſt ipſius conductoris, non au- 19
tem alterius etiam in conductione aliquod intereſſe haben-
tis, uti de fidejuſſore conductoris, quòd ſublocare non
poſſit, & ſublocando nihil dicatur agere, probavit Me-
noch. *conſ.* 146. *num.* 36. *& ſeq.*

Poteſt etiam conductor aſſumere ſibi ſocium in condu- 20
ctione, ſive poſt contractam locationem ex adductis per
Coſt. ad Mattam *clauſ.* 216. *par.* 1. ſive ante ineundo ſo-
cietatem ſuper futura conductione, *deciſ.* 640. *numer.* 10.
par. 1. *recent.* & utrumque modum admiſit ex eiſdem Rot.
coram Eminentiſſimo Otthobono *deciſ.* 40. *num.* 32.

Et poteſt etiam unus ex pluribus conductoribus ſocium 21
ſibi in parte ſua aſſumere ad lucrum, & damnum, qui non
erit ſocius aliorum, illis non conſentientibus, neque ejus aſ-
ſumptio illis præjudicabit, *l. qui admittitur*, *ff. pro ſoc.* & ibi
Bald. *n.* 1. Grat. *diſc.* 547. *n.* 34. *& ſeq. & n.* 43. Rot. in Rom.
participationis 16. Decembris 1616. in princ. cor. Ubaldo,
quæ hodie eſt inter ejus impreſſ. *deciſ.* 370. ſed reſpectu aſſu-
mentis, erit verus ſocius, & participabit de effectibus locatio-
nis, eoque magis ſi alius conductor taceat, & non reclamet,
tunc enim certiùs valet aſſumptio ab uno facta *l. Sabinus ait*,
ff. com. divid. Gratian. *diſp.* 547. *n.* 44. Rot. in d. Rom. par-
ticipationis, §. ſecundo quod coram Ubaldo *deciſ.* 370.

Sed iſta aſſumptio in ſocium non eſt propriè ſublocatio, 22
ſed differt ab illa, Rot. cor. Eminent. Otthobon. *deciſ.* 40.
num. 28. ubi aliæ plures deciſiones referuntur, & differt
ſignanter in eo, quòd iſta non tranſit ad hæredes aſſumpti,
prout regulare eſt de ſocietate, illa verò tranſit, prout re- 23
gulare eſt de locatione ex relatis per Mart. *clauſ.* 216. *num.* 2.
Rot. coram Ubaldo *deciſ.* 311. *num.* 5.

Et licèt, quoad hoc ſecus ſit in ſocietate vectigalium, quæ
tranſit ad hæredes ex adductis per Grat. *diſcept.* 276. *n.* 10.
& ſeqq. tamen ultra, quòd debent concurrere quædam requi- 24
ſita, de quibus Grat. ibi, id non procedit in ſocio aſſumpto
poſt conductionem, cujus reſpectu non adeſt ſocietas vecti-
galium, quæ ad hæredes tranſeat, ut declaravit idem Grat.
diſcept. 547. *n.* 57. *&* 58. & Rot. cor. Ubald. *dec.* 213. *n.* 12.

At licèt talis ſocietas, & participatio non tranſeat ad hæ- 25
redes ad eam admiſſos, tamen non propterea prætendi poteſt,
quòd ipſi hæredes excludi debeant à participatione omnium
ex antea geſtis, & acquiſitis, aut aliàs ex rebus communibus
quamvis poſt mortem ſocii perceptis, *l. actione*, *§. ſi rem l.
verum*, *§. in heredem*, *ff. pro ſoc.* cum aliis adductis per Grat.
diſcept. 276. *num.* 41. *& ſeqq. & deciſ.* 547. *num.* 60.

Sed adhuc adeſt diverſitas inter ſocium locationis, qui ade- 26
rat de tempore contractus, & ſocium poſtea admiſſum, quia
hæredes primi poſſunt prætendere omnia lucra ipſius locatio-
nis, tanquam provenientia ex re communi, & ex facto ſui
Auctoris, ſecus autem eſt de hæredibus ſecundi, quatenus
non fuerit ei communicata pars conductionis, ſed ſolùm ad-
miſſo ad participandum de lucris, ut declaravit Rot. coram
Ubald. *d. dec.* 213. *n.* 16. & ſequitur Grat. *diſcept.* 547. *n.* 62.

Ex eo verò, quòd dictum eſt hanc aſſumptionem in ſo- 27
cium conductionis non eſſe ſublocationem, apertè ſequitur,
quòd pactum de non ſublocando, ei non obſtabit, & quòd
propterea valebit eo non obſtante, prout aliis adductis tra-
dit Marta *de clauſ. par.* 1. *clauſ.* 216. *num.* 1.

Fit autem ſublocatio nedum per modum locationis, con- 28
ſtituta videlicet certa mercede per ſubconductorem ſolvenda
ſublocanti, ut in terminis rei fiſcalis eſt text. *in l. moſchis* 47.
§. Æmilius, *ff. de Jur. fiſc.* ſed etiam per viam ſubrogationis,
& ſubſtitutionis, itaut convincatur eſſe ſublocationem, &

non

non participationem, ſeu admiſſionem in ſocium, ſi condu-
ctor poſuerit in locum ſuum aliam perſonam cum ceſſione
omnium ſuorum jurium, & ut vulgò dicitur *al bene, e male*,
ut dicit Grat. *diſc.* 547. *n.* 53. & Rot. cor. Ub. *dec.* 311. *n.* 11.
& 12. elar. eſt enim jura conductionis poſſe cedi & ſic median-
29 te ceſſione poſſe, qui eam reportat conductorem effici, Rota
Januen. *dec.* 14. *n.* 15. *ad fin.* cum aliis adductis per Grat. & Rot.
cor. Ubald. ubi proximè, quæ Deciſio fuit confirmata in ea-
dem cauſa Rom. participationis 16. Decemb. 1616. cor. Ub.
& denuo 1. Martii 1619. cor. eodem & hæc ultima eſt *in rec.*
dec. 87. *p.* 4. *to.* 2. & prima eſt inter illas ipſius Ubaldi *dec.* 370.
30 Advertendum tamen quid ceſſum fuerit, nam ſi facta fue-
rit ſimplex ceſſio participationis, cenſetur ceſſa participatio
lucrorum, non autem ipſius juris conductionis, ut poſt Dec.
in l. ſi paſcenda, n. 13. *verſ. ſed hic res principalis, C. de pact.*
declaravit Rot. in illa Romana participationis cor. Bubalo,
quæ eſt impreſſa per Marcheſ. *de comm. par.* 1. *fol.* 772. *n.* 4.
31 Poteſt etiam conductor ſublocare nedum totam rem, ſed
etiam ejus partem tantùm, ſecluſo pacto contrario, Gratian.
diſcept. 547. *num.* 51. ubi pluribus adductis firmat procedere
etiam in conductionibus vectigalium, Rota coram Ubald.
deciſ. 311. *num.* 13. dummodò tamen ea pars non ſit de illis
rebus, quæ non poſſunt locari niſi cum univerſitate bono-
32 rum, ut declarat Caroc. *de loc. tit. de ſubloc. quæſt.* 5. *num.* 4.
prout eſt juſpatronatus, ut dixit *cap.*
33 Et partem uni, partemque alteri, & ſic pluribus paula-
tim locare poteſt conductor, ut eſt text. *in l. meſchis* 47.
§. *Æmilius, ff. de jur. fiſc.*
34 At hæc procedunt in ſublocatione de jure permiſſa, quæ
propterea latè interpretanda, at ſecus eſt ubi agitur de pro-
hibita, uti eſt ſublocatio ad longum tempus in emphyteuta,
aut alio ad longum tempus conductore, quia ſi reportaverit
à Domino licentiam ſublocandi, talis licentia ex gratia con-
ceſſa eſt reſtringenda ad proprietatem verborum, Decian.
conſ. 83. *n.* 3. *lib.* 2. Caldaſ. *de jur. emphyt. lib.* 4. *cap.* 15. *n.* 10.
adeò ut debeat ſublocare totum, non partem, & uni, non
pluribus, ut latè probat Corbul. *de jur. emphyt. tit. de cauſ.*
privat. ob alienat. ampl. 3. *per tot.* ubi quòd debet alienare
totam rem, *ampl.* 5. *per tot.* ubi quòd debeat ſublocare uni
tantùm, non pluribus, Roſentall. *de feud. cap.* 9. *concl.* 33.
num. 9. *& ſeqq.* Scrad. *eodem tit. par.* 8. *cap.* 4. *num.* 15. &
alii relati per Bardellon. *conſ.* 35. *num.* 14.
35 Unde eſt etiam generaliter advertendum circa intelle-
ctum hujus licentiæ, quòd quatenus fit ex mera gratia con-
cedentis, tunc ſervanda ſit ſcrupuloſitas in interpretatione
verborum illius, ſi verò non ſit ex mera gratia, ſed Dominus
tenebatur eam ex juſtitia concedere, tunc ſecus ſit, & ad
omnem modum, quo Dominus poterat ſive de jure ſive de
conſuetudine compelli eam concedere, extendatur, ut benè
declarat Surd. *de alim. tit.* 9. *quæſt.* 31. *num.* 38. *ad med.*
& ſeq. & deciſ. 220. *num.* 56. *ad med.*
36 Poteſt quoque conductor ſublocare nedum inſcio, ſed
etiam invito locatore, dum lex ei hanc facultatem ſublocan-
di apertè permittit, quæ propterea non poteſt ipſi à locato-
re auferri, Rot. Januenſ. *deciſ.* 14. *n.* 25. *prope fin.* Manent.
deciſ. 39. *num.* 1. & idem eſt de aſſumptione ſocii, vel admiſ-
ſione alicujus ad participandum ex relatis per Rot. cor. Emin.
Otthob. *deciſ.* 40. *n.* 32. quatenus tamen primus conductor
non prætendat ſe liberare per ſublocationem, vel in ſocium
37 aſſumptionem, ſed remaneat obligatus, ita ut domini condi-
tio non fiat deterior, ut declarat Rot. cor. Ubald. *dec.* 311.
num. 16. *& ſeq.* Gratian. *diſcept.* 547. *num.* 46.
38 Verùm ſi fiat ſine conſenſu Domini ſublocatio, vel admiſ-
ſio in ſocium, is cui facta fuit ſublocatio, vel aſſumptus fuit,
non poterit dici conductor, nec nomine conductoris venire,
Rot. Januen. *d. deciſ.* 14. *num.* 56. *verſ. nec obſtat.* & non
39 ſolùm ad ſui commodum, ſed nec etiam in ſui præjudicium,
& commodum Domini, qui propterea non poteſt prætende-
re eum ſibi teneri, aut ejus bona ſibi obligata eſſe, ut eſt text.
in l. ſi in l. 27. §. *ſi colonus, ff. loc.* ubi habetur manere tan-
tùm pignoratos fructus rei, non autem bona ſubconducto-
ris, Gomez. *variar. tom.* 2. *cap.* 3. *n.* 12. Navar. *quæſt.* 64.
num. 3. & pleniſſimè Ruginell. *pract. quæſt.* 33. *n.* 19. *& ſeq.*
Rot. cor. Eminentiſſ. Otthobono *deciſ.* 40. *num.* 33.
Unde ſtante ſtatuto de conductore, vel ſocio loquente,
40 prout adeſt Romæ ſtatutum agriculturæ *cap.* 39. quòd omnes
ſocii cujuſcumque exercitii teneantur domino in ſolidum,
tale ſtatutum non procedit in aſſumptis poſt contractum ab-
ſque domini aſſenſu, prout declaravit Rota *in deciſ.* 200.
num. 13. *ad fin.* poſt Statil. Paciſ. de Salvian. quæ eſt etiam
impreſſa per Marcheſ. *de commiſſ. par.* 1. *fol.* 767. & coram
Eminentiſſimo Otthobono *d. deciſ.* 40. *num.* 39. & quòd ubi
loquitur ſimpliciter de conductore, non procedat in ſubcon-
ductore, Ruginell. *pract. quæſt.* 33. *num.* 20.
Quod ampliatur, etiam ſi ſtatutum dicat dictam obli- 41
gationem locum habere debere, quamvis non omnes con-
tractui intervenerint, quia intelligi poteſt, ſi non interve-
nerint per ſe ipſos, ſed Procurator, vel conſocius ſtipula-
vit pro eis, & ideò tanquam exorbitans, non debet exten-
di ad alios poſtea aſſumptos, de quibus locator non cogi-
tavit *d. deciſ.* 200. *num.* 15.
Eademque ratione ſi ſtatutum loquatur de locatore, non 42
procedit in conductore ſublocante, ut tradit Rauden. *reſol.*
27. *num.* 1. & quamvis quoad hoc contrarium ſenſerit Ru-
ginell. *pract. quæſt.* 33. *num.* 21. ejus opinio poteſt procedere 43
in aliquo ſtatuto favorabili, & latè interpretando, vel in
quo iſta ſenſiſſe ſtatuentes deprehendatur ex verbis.
At quod dictum eſt bona ſubconductoris non obligari pri- 44
mo locatori per tex. expreſſ. *in l. ſi in lege* 27. §. *ſi colonus, ff.*
loc. limitatur, ut non procedat quoad invecta, & illata in
fundum locatum, quia illa ſunt hypothecata etiam ad favo- 45
rem primi locatoris, quod videtur mirabile, Mantic. *de tac.*
lib. 11. *tit.* 15. *n.* 14. *& ſeqq.* ubi reddit rationes admirationis,
& concluſionis, & tradunt plures relati per Novar. *q. for.* 64.
n. 3. *p.* 1. & Merlin *de pign. lib.* 2. *q.* 67. *n.* 21. *& ſeq.* ſed limitatio 46
intelligitur, ut procedat tantum pro illa rata penſionis, pro
qua ipſe ſe obligavit ad favorem primi conductoris ſibi ſublo-
cantis, ut eſt text. expreſſ. *in ſolutum* 11. §. *ſoluta, verſ. planè*
in eam, ff. de pign. act. adeò ut ſi ad nihil ſe obligaſſet, ſed gra-
tis inhabitaſſet, in nihilo eſſent ejus bona invecta, & illata hy- 47
pothecæ obnoxia, ut eſt tex. expreſſ. *in l. Pomponius* 5. *in prin.*
ff. in quib. cauſ pign. vel hypoth. tac. contrahat. & tradunt Jaſ. *in*
§. *item Serviana, n.* 34. *inſt. de act.* Neguſ. *de pign. p.* 2. *membr.* 4.
n. 135. & alii relati per Statil. Paciſ. de Salv. *inſp.* 3. *c.* 5. *n.* 10. in- 48
telligendo tamen pro ſolutione penſionum, non autem pro
deteriorationibus prædii locati, quia pro eis remanent obliga-
ta, ut poſt Neguſ. *d. membr.* 4. *n.* 137. *& ſeq.* latè explicat Mer-
lin. *de pign. lib.* 2. *q.* 67. *n.* 31. *&* 32. & ſtante ſtatuto, quòd ſub- 49
conductores teneantur Domin. intelligi debet pro rata tempo-
ris, & fructuum per eos perceptorum, ut fuit concluſum in
una Rom. affictus Caſal. *relat. in dec.* 200. *n.* 10. poſt Stat. Pac.
Item poteſt conveniri ſubconductor in ſubſidium, ſi pri- 50
mus conductor non ſit ſolvendo, ut tradunt Bertac. de Gabell.
par. 2. *qu.* 12. *n.* 26. Caroc. *d. tit. de ſublocatione qu.* 11. Novar. *d.*
qu. for. 64. *n.* 4. *ad med.* Manent. *dec.* 39. *n.* 9. & ſi ſubconductor
conventus à Domino timeat poſſe moleſtari à primo condu- 51
ctore, cum quo ipſe contraxit, compellitur Dominus dare
cautionem, quòd non moleſtabitur, prout practicari paſſim,
& ita utrique ſuccurri, teſtatur Caroc. *d. quæſt.* 11. *ad fin.*
Prout etiam poterit agere Dominus contra ſubconducto- 52
rem, ſi primus conductor ei obligaverit omnia ſua bona, &
jura præſentia, & futura, quia comprehenderetur etiam jus cre-
diti per ipſum quæſitum contra ſubconductorem, ut tradit
in ſpecie Alciat. *conſ.* 60. *num.* 1. *lib.* 8. & eſt regulare, quòd
creditor agere poſſit contra debitorem ſui debitoris, Cyriac.
controv. 338. *n.* 7. *& ſeqq.* ubi etiam ſine ceſſione Adden. ad
Buratt. *dec.* 793. *n.* 5. Caval. *dec.* 149. *n.* 4. & ſi uterque tene-
tur via executiva, agere poterit executivè, juxta ſtylum, de 53
quo teſtatur Saluſt. Tiber. *in prax. lib.* 2. *c.* 12. *n.* 16. & Zacch.
de obl. Cam. qu. 5. *n.* 30. & Rot. *dec.* 7. *n.* 1. *poſt eund. Zacch.*
Ut autem poſſit abſolutè conveniri ſubconductor, datur 54
cautela Domino, ut conſenſum præſtet ſimili admiſſioni in
ſocium, vel ſublocationi ad effectum aſſequendi actionem
contra admiſſum, vel ſubconductorem, Jaſ. *in lib.* 2. *n.* 10.
C. de jur. emphyt. quem refert, & ſequitur Rot. cor. Eminent.
Otthob. *d. deciſ.* 40. *num.* 34.
Sufficeret tamen etiam conſenſus præſtitus ab initio, uti 55
ſi facta fuiſſet locatio alicui pro ſe, & perſonis nominandis
ad hoc, ut poſtea nominatus eſſet verè conductor abſque no-
vo conſenſu, Rot. *deciſ.* 208. *num.* 6. *par.* 4. *recent. & in d.*
deciſ. 40. *num.* 6. ubi idem intelligit ſi pro ſe, & ſociis, quod 56
tamen interpretari poteſt de ſociis præſentibus, prout inter-
pretatur Ruin. *conſ.* 90. *num.* 9. *lib.* 1. nec diſſentit Rot. *in d.*
deciſ. 208. *num.* 6. unde ponderanda erunt verba inſtrumen-
ti, & indaganda mens contrahentium.
Liberatur verò ſubconductor, nec aliquo modo moleſtari 57
poteſt à Domino, quamvis ejus conſenſum pro ſubcondu-
ctione habuerit, ſi ſolvat primo conductori, cum quo con-
traxit, etiam ſi talem ſolutionem anticipatè, videlicet an-
tequam venerit dies ei præſtitus, fecerit, Gomez. *var. tom.* 2.
c. 3. *n.* 12. Ruginell. *pract. qu.* 33. *n.* 9. *& ſeqq. per tot.* Novar.
variar. qu. 64. *n.* 3. *verſ. adhuc tamen, p.* 1. Manent. *dec.* 39. *n.* 6.
At hoc ſine dubio non procedat, ſi primo locatori ſolveret 58
promiſerit, vel ad ejus inſtantiam factum ſibi fuerit ſeque-
ſtrum,

Digitized by Google

ſtrum, prout de utroque tradit Ruginell. *d. q.33. n.16.* & 18.
59 Licèt enim Dominus conſenſerit eum fieri ſubconductorem rei ſuæ, & propterea acquiſierit actionem contra eum, non ideò fecit eum conductorem ſuum, itaut non remanſerit in medio primus conductor, cui debeat penſionem, prout & ipſe primus non obſtante ſublocatione, cum conſenſu
60 Domini facta remanet conductor, & ipſi Domino obligatus, ut plenè firmant Novat. *quæſt. Foren, 64. n. 1. & ſeqq.* & Manent. *deciſ. 39. num. 1. & ſeqq.*

Et ratio principalis eſt, quia dum conductor poterat alienare ſine conſenſu, vel Dominus tenebatur conſentire, inde ſequitur, ut conſentiendo ſibi non præjudicaverit in actione quæſita contra ipſum primum conductorem, Bart. *in l. latius ad fin. ff. de adminiſtr. tut. & in leg. ſi cum dotem, n. 7. ff. ſol. matr.* Alex. *conſ. 131. num. 4. lib. 7.* Tiraquell. *de retr. conſang. §. 1.* Gloſ. *9. num. 149.*
61 Et non liberatur primus conductor, etiam ſi locator cœperit exigere à ſubconductore, & ab eo aliquos terminos receperit, ut definitum refert Faber *in ſuo C. lib. 4. tit. 42. defin. 28,*
62 Nec ſuffragatur conductori ad hunc effectum ſe liberandi, quòd paratus ſit cedere omnes actiones adverſus ſubconductorem, Ubald. *de duob. fratr. qu. 10. princ. ſub n. 1. ad fin.* & aliis adductis Novar. *d. qu. 64. n. 4.* & Manen. *d. dec. 39. n. 5,*
63 At hæc intelligenda ſunt, ut procedant quando conductor ſimpliciter ſublocavit, itaut remanſerint ei reliquiæ conductionis, ſecus autem ſi ceſſerit penitùs alteri omnia jura ſua, vel vendiderit, aut aliàs eum in locum ſuum poſuerit, quia tunc accedente domini conſenſu, ipſe remanet liberatus, ut firmant Grat. *diſcept. 719. n. 3.* Maſtrill. *dec. 55. per tot.* Rot.
64 cor. Merlin. *dec. 356. n. 3. & 4.* unde eſt, quòd emphyteuta hoc modo vendens, ſeu cedens, non habetur ampliùs in conſideratione, adeò ut ſi emphyteuſis ſit ad certam lineam, ſeu generationem, non conſideretur linea, ſeu generatio ipſius, ſed conſideretur linea emptoris, Petr. Barboſ. *in l. uſusfructus 58. n. 29. verſ. unde conſuluit, ff. ſolut. matr.* Roſentall. *de feud. c. 9. concl. 39. n. 1. & ſeq.* Surd. *conſ. 353. n. 19. ad med. & ſeq.*
65 Cyriac. *contr. 14. n. 21.* Rot. *dec. 388. n. 9. & 10. p. 12. rec.* idque verum eſt, nedum ſi emphyteuta proceſſerit per viam venditionis, ſed etiam ſi proceſſerit per viam ſublocationis ſeu ſubemphyteuticationis, quatenus ei nullæ reliquiæ remanſerint, ut latè firmatur *in dec. 182. n. 5. & ſeqq. par. 6. recent.*

De fructibus rei locatæ, eorum dominio, & hypotheca.

S U M M A R I U M

1 *Fructus fundo cohærentes ſunt pars fundi.*
2 *Dominium fructuum fundo cohærentium eſt domini fundi, non autem conductoris.*
3 *Decl. procedere in conductore ad modicum tempus.*
4 *Decl. 2. procedere tam in fructibus naturalibus, quàm in induſtrialibus à conductore factis.*
5 *Decl. 3. ut conductor nec dominium, nec etiam hypothecam habeat fructuum pendentium.*
6 *Et ſi dominus non permittat conductori fructus percipere, competit ei tantùm actio perſonalis.*
7 *Conductor æquiparatur fructuum emptori, & num. 44.*
8 *Emptor fructuum non habet actionem realem, ſed tantùm perſonalem contra dominum, ut eos ſibi det.*
9 *Dominium fructuum acquiritur conductori, mediante eorum perceptione à domino permiſſa.*
10 *Dominium fructuum poteſt locator ſibi reſervare.*
11 *Fructus dicuntur percepti per conductorem, cùm ſunt à ſolo ſeparati.*
12 *Decl. procedere ſi ſeparati ſint bona fide.*
13 *Fructus à conductore percepti non comprehenduntur in obligatione generali omnium bonorum etiam futurorum facta à domino qui locavit.*
14 *Limitatur tamen pluribus modis.*
15 *Fructus à conductore percepti remanent hypothecati domino pro mercede.*
16 *Ampl. etiamſi conductor bona ſublocaverit.*
17 *Ampl. 2. etiamſi dominus perceptionem ignoraverit.*
18 *Ampl. 3. hypothecam procedere tam in fructibus naturalibus, quàm in induſtrialibus.*
19 *Locator rei dominus poteſt impedire conductori fructuum pendentium perceptionem, ac perceptorum tranſportationem, ſeu alienationem.*
20 *Fructus, quorum dominus hypothecam ſibi reſervavit, ſeu eos alienari prohibuit, ſi conductor clam aſportaverit, competit domino furti actio.*
21 *Secus reſervatione pignoris ceſſante.*
22 *Dominus prædii poteſt facere præceptum colono partiario ne fructus colligat ſine ejus præſentia.*
23 *Colono partiario colligente fructus ſpreto præcepto, vel ſtatuto vocandi dominum, competit adverſus eum juramentum in litem.*
24 *Juramento in litem ut locus ſit, requiritur dolus ex parte ejus, contra quem defertur, & difficultas probationis ex parte ejus, cui defertur ex dolo illa cauſata.*
25 *Colonus partiarius ceſſante prohibitione, poteſt omnes fructus ad domum ſuam aſportare.*
26 *Furto commiſſo in fructibus rei locatæ, furti actio non ſolùm competit domino, ſed etiam colono.*
27 *Decl. colonum habere actionem furti, non autem actionem furtivam.*
28 *Decl. 2. conductorem habere actionem in totum, colonum verò partiarium habere tantùm pro ſua rata.*
29 *Decl. 2. quod dictum eſt colonum non habere actionẽ furtivã, non procedere, ſi ſit conductor ad longum tempus.*
30 *Fructus dicuntur conſumpti à conductore, ſi eos miſcuit cum aliis.*
31 *Hypotheca quam dominus habet in fructibus, extinguitur, ſi conductor eos conſumpſerit.*
32 *Secus per ſolam aſportationem extra fundum.*
33 *Hypotheca quam habet dominus in fructibus, extinguitur, ſi colonus eos alienet.*
34 *Nec valet locator prætendere, quòd ſub ea cadat pretium, vel res cum ea empta.*
35 *Lim. ſi conductor non ſit ſolvendo.*
36 *Pretium in ſubſidium procedit loco rei etiam in particularibus.*
37 *Locator rei dominus pro credito penſionum habet prælationem in fructibus adverſus omnes creditores, etiam anteriores, & hypothecarios.*
38 *Ampl. procedere non ſolùm in pendentibus, ſed etiam in perceptis, in manibus conductoris adhuc exiſtentibus.*
39 *Lim. ut dicta prælatio non procedat pro credito annorum futurorum.*
40 *Hypotheca à lege inducta in re aliqua certa, ſemper intelligitur cum prælatione adverſus alios etiam anteriores ſecundùm aliquos.*
41 *Fructus rei locatæ quouſque pendent ſunt liberi ab obligationibus conductoris.*
42 *Dominium fructuum rei locatæ, quod eſt penès dominum, in ipſo actu quo percipiuntur à conductore, transfunditur in hypothecam.*
43 *Venditor reſervans ſibi hypothecam in re vendita præfertur in ea omnibus creditoribus emptoris.*
45 *Ampl. ut ſufficiat creditorem non habuiſſe fidem de pretio.*
46 *Prælatio, quam habet dominus in fructibus rei locatæ, amplìatur, ut procedat etiamſi habuerit fidem de mercede.*
47 *Ampl. 2. dicta prælatio, ut procedat etiam adverſus habentes anteriorem hypothecam generalem expreſſam.*
48 *Ampl. 3. ut procedat in prælationem in concurſu cum aliis privilegiatis anterioribus.*
49 *Creditor ex cauſa ſeminis habet prælationem in fructibus ex eo ortis.*
50 *Et aliqui tenent præferri domino, qui fundum locavit, in quo ſemen fuit.*
51 *Contrarium tamen eſt verius.*
52 *Fructus non jure ſeminis, ſed jure ſoli percipiuntur.*
53 *Ampl. ut dominus fundi locati præferatur, etiam ſi creditor ſeminis convenerit fructus ſibi obligatos fore cum prælatione omnibus aliis.*
54 *Melioramentorum cauſa creditor præfertur aliis creditoribus anterioribus.*
55 *Decl. procedere ad metam neceſſitatis meliorandi.*
56 *Decl. 2. procedere ſi pecunia data ſint in cauſam melioramentorum, ac actualiter in eam verſa.*
57 *Seminis cauſa creditor æquiparatur creditori ex cauſa melioramentorum.*
58 *Dominus fundi locati præfertur in fructibus pro credito mercedis creditori ex cauſa melioramentorum.*
59 *Dotis hypotheca præfertur creditoribus tacitam hypothecam habentibus.*
60 *Dotes mulieribus ſalvas eſſe, Reipublicæ intereſt.*
61 *Dotis hypotheca in re empta præfertur ei, qui credidit ad rem emendam etiam anteriori.*
62 *Dominus fundi locati pro credito mercedis præfertur in fructibus hypothecæ dotali.*
Ampl. etiamſi dos ſit anterior, num. 60.
63 *Hypotheca dotalis non præfertur hypothecæ anteriori privilegium prælationis habenti etiam tacitè.*

64 *Cre-*

64 *Creditor pecunia data ad emendam rem non habet privilegium prælationis in re illa, ſed tantùm in actione perſonali.*

65 *Lim. ſi pecunia ſit pupilli, aut ſimilis perſonæ privilegiata.*

67 *Domino fundi utile eſt, quando locat reſervare ſibi expreſſam hypothecam in fructibus ad tollendas dubietates circa prælationem in concurſu cum aliis privilegiatis, & præcipuè cum dote, & ad alios effectus.*

68 *Dominus fundi habet prælationem in venditione fructuum facta à conductore,*

69 *Contrarium,*

70 *Decl. primam procedere pro pretio ab aliis oblato,*

CAPUT XXXIII.

1 FRuctus quouſque fundo cohærent, ſunt pars fundi, *l.*
fructus pendentes 45. ff. de rei vindic. & ideò fundi ſunt,
dicit text. *l. ſi ſervus 63. § locavi, ff. de furt.* unde datur intel-
2 ligi, quòd eorum Dominium ſit penès fundi Dominum, non
autem penès conductorem, Burſatt. *conſ. 71. n. 26.* Peregrin.
conſ. 80. n. 2. in princ. lib. 3. loquendo tamen de conductore
3 ad modicum tempus, quia conductor ad longum tempus ha-
bet dominium utile fundi, ut latè dictum eſt ſup. *in cap. 27.
de effectib. loc. poſt princ.* & ideò eodem modo, & fructuum,
Bart. *in l. ſi apes 26. §. item conſt. num. 1. ff. de furt.*
4 Et hoc procedit, nedum in fructibus naturalibus, ſed
etiam in induſtrialibus à conductore ſatis, quia fructus non
jure ſeminis, ſed jure ſoli percipiuntur, itaut qui ſcit fun-
dum eſſe alienum, prout ſcit conductor, nullo modo ſuos
faciat quoquomodo ſati fuerint, ut habetur *in l. qui ſcit 25.
in princ. verſ. nec refert, ff. de uſur.*
5 Et non ſolùm conductor non habet dominium fructuum
pendentium, ſed nec hypothecam, aut aliud jus reale, ut re-
probat Oſaſc. *decif. 82. n. 8. & 9.* qui contrarium ſenſerat,
Rota *dec. 187. n. 5. par. 5. rec.* & ſi locator non permittat ei
6 illos percipere, agere poterit tantùm actione perſonali con-
tra eum ad illos conſequendos ex conducto, ſi ſit contracta
vera, & propria locatio, & pro ſocio, ſi fuerit Colonus par-
tiarius, ut tradunt Jaſ. *in l. cum filio familias, n. 181. ff. de
legat.* 1. & ibidem Soccin. Jun. *num.* 74. Roman *conſ.* 309.
num. 3. Paitell. *annot. 54. n. 32. & ſeq.* Rot. *decif. 187. n. 2.
& ſeqq. par. 1. rec.* Sperell. qui alios cumulat, *dec. 43. n. 15.*
7 Comprobaturque eadem opinio, quia conductor non ha-
bet in fructibus majus jus, quàm habeat emptor fructuum,
ſed ei æquiparatur, ut poſt Imol. *in Clem. 1. n. 15. de reb. Eccl.
non alienan.* tradit Cancer. *var. lib. 1. c. 14. n. 32. ad med.* ſed
8 emptor fructuum non habet jus in re, nec actionem realem ad
eos conſequendos, ſed tantùm actionem perſonalem contra
venditorem, ut eos ſibi det, Bart. *in l. Codicilli 91. §. inſtituto,
n. 4. ff. de leg. 2.* Mantic. *de tac. lib. 5. tit. 10. n. 33.* Cancer. *d.
cap. 14. n. 34.* ubi ſecus eſſe dicit in emptore uſusfructus.
9 At permittente Domino conductorem fructus percipere,
tunc ipſe eorum dominium acquirit per ipſam perceptionem,
Peregr. *conſ. 80. n. 2. lib. 3.* & quia voluntate Domini accipit,
& ſic videtur ſuos facere, ut dixit text. *in d. l. ſi ſervus 63. §.
10 locavi, ff. de furt.* poteſt Dominus nolle eum acquirere do-
minium, & ſibi ipſi illud reſervare, uſquequò ſit de mercede
ſatisfactus, ut dixit Rot. *dec. 351. n. 7. & ſeq. par. 11. rec.*
11 Ad hoc autem ut percepti dicantur, ſatis eſt fœnum, aut
ſpicam eſſe cæſam, aut uvam ademptam, vel oleam excuſſam,
quamvis nondum tritum frumentum, aut oleum factum, vel
12 vindemia coacta ſit, *l. ſi uſufructuarius 13. ff. quib. mod. uſufr.
amitt.* Rot. cor. Put. *decif. 305. n. 1. lib. 2.* Quatenus tamen
bona fide à ſolo ſeparati ſint, aliàs enim ſecus eſſet dicendum
ex traditis per Put. ibi, *& in decif. 6. ſub tit. de fruct.* & per
Lancell. *de attent. par. 3. cap. 31. num. 97. & ſeq.*
Et adeò per perceptionem conductoris fiunt ipſius, & de-
13 ſinunt eſſe locatoris, ut ſi ipſe locator omnia ſua bona obli-
gaſſet etiam futura, non tamen venirent tales fructus, de re
quam locavit, à conductore percepti, ut pleniſſimè firmat
Surd. *decif. 97. n. 2. verſ. Hebræum tamen, & ſeqq. per tot.*
videndus tamen circa illam deciſionem Hodier. *in addit. ad
eandem,* & per eum citati, quia non tranſit ſine aliqua diſ-
ficultate, & quatenus ſit vera, patitur plures limitationes,
14 & ſignanter unam, ut non procedat in fructibus naturali-
bus, & alteram, ut non procedat in fructibus de tempore
obligationis natis, ut tradit ipſemet Surd. *in fin. ejuſdem* &
tertiam, ut neque procedat in fructibus tantùm ſatis à con-
ductore, & nondum à ſolo ſeparatis, ut eam limitat Manent.
decif. 34. num. 28. & ſeq. licèt revera ipſa de ſe ſatis apertè
loquatur de perceptis, non autem de ſatis tantùm à con-
ductore, ut ſupponit Manent.

At licèt fructus per perceptionem conductoris tranſeant
in ejus dominium, ut dictum eſt, remanent tamen tacitè 15
hypothecati locatori pro credito mercedis, etiamſi expreſ-
ſè non fuerit conventum, ut habetur *in l. prædiis 7. ff. in
quib. cauſ. pign. vel hypoth. tacit. contrahat.* itaut cauſa do-
minii, quæ erat penès Dominum, juris auctoritate tranſ-
fundatur in cauſam pignoris, ut dicit Peregr. *conſ. 80. n. 2.
ante med. lib.* 3. quæ etiamſi conductor bona alteri ſublo-
cet, ſalva remanet eidem Domino, ut eſt text. *in l. ſi in* 16
lege 27. ſi Colonus, ff. locat.
Et licèt ad præfatam hypothecam inducendam requiri
ſcientiam Domini, quòd fuerint percepti, prout requiritur
ad inducendam hypothecam in invectis in fundum, ſenſerit
Neguſ. *de pign. par. 2. memb. 4. n. 147.* tamen, quia præfata
jura talem ſcientiam non requirunt, nec eadem ratio militat
inducendi hypothecam in rebus invectis, quæ nunquam fue- 17
runt in dominio locatoris, & in fructibus quorum ipſe erat
Dominus, verius videatur eam non requiri, ut ſenſit Jaſ. *in
l. item, quia n. 15. ff. de pact.* Menoch. *adipiſc. rem. 4. n. 114.
& ſeq.* Mantic. *de tacit. lib. 11. tit. 15. n. 25. & 26.* Gratian.
diſcept. 25. n. 9. Merl. *de pign. lib. 2. quæſt. 67. n. 64. & ſeq.*
Nec reſtringenda videtur hæc hypotheca ad fructus natu- 18
rales tantùm, prout eam reſtringi debere cenſuit Jaſ. *in d. l.
item quia in princ. ſub num.* 20. quia dum locator habet do-
minium, tam in naturalibus, quàm in induſtrialibus, dum
adhuc pendent, & ejus dominium poſtea per perceptionem
conductoris transfunditur legis auctoritate in cauſam pi-
gnoris, ſeu hypothecam, ut dictum eſt, utique hoc proce-
det in utriſque, prout reprobato Jaſone, tanquam in ma-
nifeſtum errorem lapſo tenent Neguſ. *de pign. par. 2. memb. 4.
num.* 148. & Mantic. *de tacit. lib. 11. tit. 11. n. 27.* & latè
etiam firmat Menoch. *de adipiſc. remed. 3. n. 117. & ſeqq.*
Poterit igitur locator de mercede non ſatisfactus, non ſo- 19
lùm impedire conductori perceptionem fructuum, adhuc
pendentium ratione dominii, ſed etiam eorum tranſporta-
tionem, ſeu diſtractionem, poſtquam illos perceperit inhibe-
re, ut docet Bald. *in l. ædem, n. 2. verſ. poteſt tamen Dominus,
C. loc.* Jaſ. *in d. l. item quia, n. 15. & n. 17. verſ. & dicit, ff. de
pact.* Mant. *de tac. lib. 11. tit. 14. n. 25. verb. unde Dominus.*
Et ſatis etiam inhibitum videbitur, ſi expreſſè convenerit 20
locator, fructus pro mercede ſibi pignoratos eſſe debere,
adeò ut ſtante tali conventione, ſi conductor illos clam aſ-
portaverit, competat adverſus eum actio furti, & ſi eos pen-
dentes vendiderit, & emptor eos aſportaverit, adhuc ipſi
fructus in cauſam furtivam incidant, ut eſt text. *in l. ſervus
communis 63. §. locavi tibi, ff. de furt.* Striban. Jun. *reſ.* 147.
num. 38. quod ſecus eſt ceſſante dicta reſervatione pignoris,
ſeu hypothecæ, Gratian. *diſcept. 25. num. 26. & ſeq.*
Et reſpectu coloni partiarii, qui videlicet colit fundum 21
pro certa rata fructuum, quia Domini intereſt ſcire quanti-
tatem præciſam eorum, poteſt ipſe Dominus fundi facere
ei præceptum, ne illos ſine ejus præſentia colligat, vel facere 22
eos deſcribere in agro, Plot. *de in lit. jur. §. 4. n. 11.* & ſi co-
lonus eos colligat ſpreto præcepto, vel ſtatuto, aut etiam
conſuetudine vocandi Dominum, dabitur adverſus eum ju- 23
ramentum in litem ad probandam eorum quantitatem, ut
firmat ibidem Plot. *num. 13. & ſeq.* quem ſequitur Cyriac.
contr. 89. n. 6. licèt videatur velle dari abſolutè juramentum
prædictum adverſus colonum colligentem fructus non voca-
to Domino, quod non tranſit ſine difficultate, ſi eos colle-
gerit bona fide, quia duo requiruntur ad hoc, ut ſit locus
dicto juramento, nempe dolus ex parte ejus contra quem de-
fertur, & difficultas probationis ex parte ejus cui defertur ex 24
dolo illo cauſata Bart. *in l. in actionibus, num. 22. ff. de in
lit. jur.* Purpurat. *conſ. 369. n. 44. & ſeqq.* Coccin. *dec.* 135.
num. 1. Rojas *decif. 55. n. 3. recent. decif. 44. n. 16. par. 9.*
Et ceſſante dicta inhibitione, vel expreſſa conventione, 25
non ſolùm colonus nummis colens, & per conſequens om-
nes fructus aſſequi debens, excuſabitur aſportando eos ad do-
mum ſuam, ſed etiam partiarius, qui aſſequi debet tantùm
eorum certam quotam, licèt aſportet omnes ad domum
ſuam, non cenſebitur propterea dolo facere, & furtum com-
mittere, quia non animo furandi, ſed juris ſui conſervandi
cenſeri debet aſportaſſe, Fab. *in §. furtum eſt, n. 1. inſtit. tit. de
oblig. quæ ex delicto naſcuntur,* & ibid. etiam Ang. Aret. *n. 5.
verſ. ex quo infertur,* Farin. *q. 174. n. 26.* Muta *dec. 44. n. 24.*
Et in propoſito furti ſi committatur in fructibus, non ſo- 26
lùm Dominus, ſed etiam colonus fortè agere poterit, ut eſt
text. *in l. ſi apes 26. §. item conſtat, ff. de furt.* & licèt iſte text.
loquatur expreſſè de colono, qui nummis colit, & propte-
rea videatur ſecus eſſe dicendum in partiario, & in iſto pro-
cedere text. *in l. cum in plures 62. §. meſſem, ff. loc.* in quo habe-
tur

tur condictionem furtivam competere Domino, & colo-
num agere poſſe cum Domino, ut agat, prout ſenſit Gloſ. *in*
d. §. meſſem in ver. condicere, tamen verius eſt, quòd etiam
ipſe *§. meſſem*, loquitur de conductore nummis colente,
non autem de partiario, ut patet ex quo dicit: *Et ut id fa-*
ciat colonum ex conducto cum Domino acturum, hæc enim
actio ex conducto datur colono nummis colenti, qui eſt pro-
priè conductor, non autem partiatio, ut dictum eſt ſupra, &
in propoſito advertit Batt. *in d. l. ſi apes, §. item conſtat, ante*
num. 1, unde verior diſtinctio, qua conciliantur dictæ leges,
eſt quæ deducitur ex verbis claris earum, ut videlicet *l. cum*
plures, §. meſſem, ff. loc. loquatur, & procedat in conditione
27 furtiva, non enim poteſt colonus, ſive nummis colens, ſive
partiarius ſit, condicere fructus ipſos, ex quo non habet do-
minium, nec aliquod aliud jus reale in eis, *& l. ſi apes, §.*
28 *item conſtat, ff. de furtis*, procedat in actione furtiva, quæ
competit colono pro intereſſe, quod habet ut fructus ſalvi
ſint, ita ut, hæc ſola ſit differentia inter eos, quòd cùm par-
tiarius aſſequi debeat tantùm medietatem, & ideò ad eam
reſtrictum ſit ejus intereſſe, pro ea tantùm agere valebit, al-
ter verò in totum, ut explicat Bartol. *in d. l. ſi apes* 26. *§. item*
conſtat, ff. de furtis, & etiam *in d. l. cum in pluros* 62. *§. meſ-*
ſem, ff. locati, & ſequitur Cephal. *in conſ.* 181. *n.* 12. & quòd
non poſſit fieri diſtinctio inter utrumque colonum, com-
probatur ex alio textu indiſtinctè loquente *in l. fullo* 84.
verſ. frugibus ex fundo ſubreptis, ff. de furtis, ibi frugibus
ex fundo ſubreptis tam colonus, quàm Dominus furti age-
re poſſunt, quia utrique intereſt rem perſequi.
29 Verùm quod dictum eſt colonum non habere condictio-
nem furtivam, ex quo non habet dominium fructuum, li-
mitatur in conductore ad longum tempus, quia dominium
utile habet, ut dictum eſt ſupra in princ. hujus cap. & ideò
ceſſat in eo dicta ratio, per quam iſta actio non competit
conductori, ut docet Bart. *in d. §. item conſtat num.* 1.
30 Et redeundo ad propoſitum, ceſſante prohibitione Do-
mini conductor, non ſolùm poterit fructus aſportare ad do-
mum, ſed etiam eos liberè conſumere, & conſumpſiſſe dice-
tur ad hunc effectum, ut extinguatur hypotheca, ſi cum aliis
31 fructibus illos miſcuerit, ut notant *in l. ſingularia* 15. *ff. ſi*
certum petat. Fulgoſ. *n.* 6. Rom. *n.* 10. *verſ. Adde quòd hoc*,
Jaſ. *n.* 13. Alciat. *n.* 24. Bolognett. *n.* 45. *verſ. Quare ego puto.*
Surd. *conſ.* 4. *n.* 10. *poſt med.* & volunt etiam aliqui, hanc
32 hypothecam extingui per fructuum aſportationem extra fun-
dum, ſed aſportatio ſola à conductore facta abſque aliqua
alienatione, vel commixtione non poteſt hoc operari ex
traditis per Gratian. *diſcept.* 953. *num.* 9. *&* 10.
33 Poteſt etiam conductor ceſſante expreſſa hypotheca, vel
inhibitione locatoris fructus diſtrahere, & diſtrahendo bo-
na fide eos in tertium tranſmittere liberos à prædicta hypo-
theca tacita locatoris, quæ pariter per eorum alienationem
extinguitur, Mareſcott. *var. lib.* 1. *cap.* 24. *n.* 9. Merlin. *de*
pign. lib. 1. *quæſt.* 13. *num.* 5. *& lib.* 2. *quæſt.* 67. *num.* 69.
34 Nec prætendere valet locator, ut ſub ea cadat pretium, vel
res cum eo empta, quia prædicta non eſt hypotheca univer-
ſalis, ſed particularis, in qua pretium non ſuccedit loco rei,
aut res loco pretii, *l.* 1. & ibi Bart. *ff. de diſtr. act. pignor.* cum
aliis in propoſito relatis per Mant. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 15.
n. 29. *& ſeqq.* Gratian. *diſcep.* 25. *n.* 10. *& ſeqq.* Novar. *pract.*
quæſt. 69. *n.* 2. *par.* 2. Merl. *d. quæſt.* 67. *n.* 99. Niſi fortè con-
35 ductor non eſſet ſolvendo, quia tunc pretium ſuccedit loco
36 rei, & res loco pretii, prout ſuccedere in ſubſidium etiam in
particularibus, tradunt Alex. *conſ.* 108. *n.* 10. *lib.* 5. Surd.
dec. 306. *n.* 3. Butat. *dec.* 874. *n.* 1. & in his terminis Menoch.
adipiſc. rem. 3. *n.* 122. Hodiern. ad Surd. *deciſ.* 97. *n.* 13.
37 Habet ulteriùs locator pro credito penſionum prælationem
in fructibus rei ſuæ omnibus creditoribus conductoris etiam
anterioribus, & hypothecam habentibus, idque non ſolùm
in pendentibus, in quibus cùm habeat dominium, ſive ſint
38 naturales, ſive induſtriales, clarum eſt eum eſſe præferen-
dum, Bald. *in l. in rebus* 30. *n.* 3. *C. de jur. dot.* & in his ter-
minis Gait. *de credit. c.* 4. *n.* 2003. ſed etiam in perceptis in ma-
nibus conductoris adhuc exiſtentibus, ut latè firmat Peregr.
conſ. 80. *n.* 2. *& ſeq. lib.* 3. & Grat. *diſcep.* 25. *n.* 9. *& per tot.*
ſenſit etiam Caroc. *de loc. tit. de ceſſion. quæſt.* 2. *ſeu de differ-*
mit. quæſt. 5. *n.* 3. Novar. *pract. quæſt.* 69. *n.* 2. *par.* 2. & hanc
eſſe veriorem opinionem, & tenendam tradit Gait. *de credit.*
cap. 4. *n.* 1580. Rota cor. Bichio, *dec.* 500. *n.* 34. & in Rom.
dotis 16. Junii 1662. *§. removetur quoque* cor. Card. Vicecó-
mite, & in Rom. pecuniaria 18. Junii 1663. *§. hinc ſecuti*
cor. Veroſpio, quarum prima eſt *dec.* 521. ſecunda eſt *dec.* 64.
in par. 14. *rec.* quòd in Hiſpaniis eſt declaratum *per l.* 25. *§.* 4.
tit. 21. *nova recompil.* ita ut ceſſet ibi omnibus difficultas, ut
tradit Felician. *de cenſ. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 13. *ad fin.*
& in noſtris partibus declaraſſe conſuetudinem, & practi-
cam univerſalem, teſtatur Peregr. *d. conſ.* 80. *num.* 1.
Nec obſtant quæ deducuntur in contrarium per Rotam
cor. Ubaldo *deciſ.* 246. *n.* 13. *& plurib. ſeqq.* quia illa deciſio
loquitur in caſu, quo locator velit prælationem in fructi- 39
bus unius anni pro mercede aliorum annorum futurorum,
& in eo tantùm procedit, ut advertit etiam Grat. *diſcept.* 953.
n. 19. *verſ. minus obſtat, & ſeq.* & Rot. *in d. dec.* 64. *n.* 11. *p.* 14.
rec. quæ propterea eſt limitatio valdè notabilis prædictæ præ-
lationis, ut non procedat pro credito penſionum annorum
poſt perceptionem fructuum decurrendorum. Aliàs ſi dicta
deciſio loqueretur indiſtinctè, eſſet contra mag. com. & ma-
gis veram opinionem, cujus ratio eſt, non ſolùm, quia ubi-
cumque favore creditoris lex inducit in re aliqua certa taci- 40
tam hypothecam, illa regulariter intelligitur cum prælatione
adverſus alios creditores etiam anteriores, ut oſtendit plura
exempla percurrendo Peregr. *d. conſ.* 80. *num.* 3. *&* 4. *lib.* 3.
quod non tranſit ſine difficultate, ex traditis in ſpecie contra
Peregr. per Rot. cor. Ubald. *d. deciſ.* 246. *& ſeq.* ſed ulteriùs
quia fructus naſcuntur, & proveniunt à re propria locato-
ris, & cujus ratione ipſe creditor eſt, & quouſque pendent,
ſunt pars ipſius rei, & ſub dominio ejuſdem locatoris, ut di- 41
ctum eſt, & ita liberi ab obligationibus conductoris, Fab. *de*
error. pragmat. d. 1. *error.* 1. *n.* 35. Gait. *de credit. c.* 4. *n.* 2006.
& licèt quando conductor eos percipit, locator dominium
amittat, tamen in ipſo actu formatur dicta ejus hypotheca,
itaut dominium in hypothecam transfundatur, ut dicit Pe-
regr. *d. conſ.* 80. *n.* 2. *lib.* 3. ſeu potiùs ipſi locatori remanet do- 42
minium actu permanens in hypotheca, prout dicunt Gait.
de credito c. 4. *n.* 1997. *&* 2003. & Grat. *diſcep.* 25. *n.* 15. *verſ.*
unde Dominus, Novar. *qu.* 69. *n.* 4. *p.* 2. quapropter non datur
tempus, quo poſſint aliæ hypothecæ prævenire, & ponere
pedes, ut ita dicam, ante iſtam, quæ propterea omnibus quo-
cumque tempore contractis erit præferenda, ut de ſe patet, 43
& facit, quòd idem dicitur de hypotheca reſervata per vendi-
torem in re vendita, poſt alios per Gaill. *lib.* 2. *obſervat.* 15.
n. 7. Gutier. *pract. quæſt. lib.* 5. *qu.* 98. *n.* 7. *& ſeq.* Fontanell. *de*
pact. nupt. clauſ. 7. Gloſ. 2. *p.* 8. *n.* 72. Niger. *de except. cap.* 3. *in*
punct. n. 60 Grivell. *dec.* 56. *n.* 4. aſſimilatur enim locatio ven-
ditioni fructuum, & conductor eorum emptori, ut dictum 44
eſt ſuprà ex Imol. & Cancer. *lib.* 1. *c.* 14. *n.* 32. *ad med.* Unde
etiam dici poteſt faciliùs admittendam prælationem, quando
appareret, locatorem non habuiſſe fidem de mercede, prout
dicitur de venditore, quòd hoc ſufficiat ad hoc, ut ei præla-
tio competat, Caſtr. *in l. Procurator, §. ſi plures, num.* 3. *ff.* 45
de tribut. act. Gaill. *obſer.* 15. *n.* 4. *lib.* 2 Gait. *de credito c.* 4.
num. 1217. quidquid ſit è contra, ſi habita fides de mercede,
an propterea tranſeant fructus liberi in Dominium condu-
ctoris, de quo dubitat valdè Grat. *diſcept.* 953. *n.* 13. *&* 14. 46
poſt Valaſc. *de jur. emph. qu.* 20. *n.* 15. ex quo jura ſupracita-
ta hypothecam inducunt favore locatoris, non ſatisfacti de
penſionibus indiſtinctè, quod ſecus eſt in venditore, de quo
dicitur, quòd ſi habuit fidem de pretio, non præferatur in re
vendita, & ſic in hac parte non valet æquiparatio.
Et ex prædictis rationibus verior videtur opinio, quòd
prælatio locatori competat etiam adverſus habentes hypo- 47
thecam anteriorem generalem expreſſam, prout dicit Pe-
regrin. *in d. conſ.* 80. & ſentiunt alii ſupracit. quidquid con-
trarium dixerit Theſaur. *quæſt.* 29. *num.* 8. *propè fin. lib.* 2.
quem ſequitur Cancer. *variar. cap.* 14. *n.* 94. *par.* 1. maxi-
mè cùm Theſaur. ſimpliciter referat Cavalcan. *deciſ.* 27.
num. 23. *par.* 2. quem non invenio hoc ibi dicere.
Prout etiam rationes præfatæ convincunt hoc privilegium
prælationis competens locatori eſſe potentius aliis ſimilibus 48
privilegiis, itaut in concurſu cum aliis privilegiatis etiam
anterioribus, locator regulariter ſit præferendus, prout ſen-
tiunt præcitati, & ſignanter Gait. *de credit. cap.* 4. *n.* 1997.
& 2009. *& in append. ad eundem cap. n.* 122. debet enim at-
tendi cauſa crediti, quæ in locatore eſt efficacior reſpectu
fructuum rei ſuæ, quàm poſſit eſſe alia quæcumque regula-
riter loquendo, ratio autem cauſæ eſt potiſſima in hoc pro-
poſito dandi potioritatem poſteriori creditori, Bart. *in l.*
interdum 5. *ante; num.* 1. *ff. qui potior in pign.*
Sunt tamen caſus valdè dubitabiles, & ſignanter ſi concur- 49
rat cum locatore creditor ex cauſa ſeminis, qui pariter habet
privilegium prælationis in fructibus ex eo natis, Pract. Pa-
pien. *in act. hypothec. verſ. ſub eadem obligatione, num.* 12.
Paſc. *de patr. poteſt. p.* 4. *c.* 6. *n.* 64. Gait. *de credit. c.* 4. *n.* 1557.
Caſtill. *deciſ.* 10. *n.* 6. & tale ut habeat ſuos favores adverſus 50
privilegium locatoris, & ſignanter illud latè tuetur Mantic.
de tacit. l. 11. *tit.* 23. *n.* 11. *& ſeqq.* & eamdem opinionem

ſequitur Nepit. ad conſuet. Catan. tit. 35. num. 5. Merlin, de
pignor. lib. 3. quæſt. 47. & ſeqq. uſque ad 59.
Contrarium verò, quòd præferri debeat locator, conſuluit
51 Decian, reſp. 50. per tot. lib. 3. & tenuerunt etiam Ripol, var.
cap. 12. num. 68. & ſeqq. Paſcal. de patr. poteſt. par. 4. cap. 6.
n. 66. Theſaur. quæſt. 29. n. 10. ver. limitatur tamen, lib. 2.
Marin. reſol. 260. num. 5. par. 1. ita ut iſta ſit magis recepta
opinio, ut teſtatur Gait. de credit. cap. 4. n. 2008. & attento,
quòd cauſa utriuſque prælationis eſſet illa eadem, quòd res
pro qua creditum eſt, fructus ipſos produxit, dum & à ſolo,
& à ſemine producuntur, videbatur prima facie dicendum,
quòd hæc duo privilegia eſſent æqualia, ita ut intrare poſſet
regula, qui prior in tempore, & iſte etiam videbatur ſenſus
Deciani, qui hanc controverſiam primus ex profeſſo diſcuſ-
ſit in prædicto conſ. 50. dum ideò dat prælationem locatori
in caſu illo, quia erat anterior, ut advertit etiam Theſaur.
d. quæſt. 29. num. 3. lib. 2.
At in ſententiam pro locatore ire compellit text. in l. qui
52 ſcit 25. ff. de uſur. poſt princip. in illis verbis, quia omnis fru-
ctus non jure ſeminis, ſed jure ſoli percipitur, & inferiùs in §.
alieno ibi, quoniam in percipiendis fructibus magis corporis
jus, ex quo percipiantur, quàm ſeminis, ex quo oriuntur,
inſpicitur, hinc enim patet, quòd licet ſemen concurrat ad
producendum fructus, tamen magis, ac potentiùs concur-
rit ſolum, & plus juris tribuit, & propterea Dominus ſoli,
tanquam potentiorem cauſam, & plus juris habens præſe-
rendus erit, prout etiam benè ponderat Gait. de credit. cap. 4.
num. 2008. & in append. ad eundem cap. num. 122. quibus
locis plenè etiam objectis ſatisfacit.
53 Quod & ampliari poteſt, ut procedat etiamſi, qui dedit
ſemen, ſeu in cauſam ſeminis credidit, expreſsè convenerit
fructus naſcituros ſibi ſpecialiter obligatos fore cum præla-
tione omnibus aliis, quia iſta conventio prodeſſe ei poteſt
adverſus alios creditores, at non præjudicare locatori, cu-
jus fundus magis tribuit fructibus, quàm ſemen ipſum, pro-
ut diſtinguendo cenſuit Senat. Pedemontan. teſte Theſaur.
d. quæſt. 29. num. 10. lib. 2.
54 Sic ſi cum locatore concurrat creditor ex cauſa meliora-
mentorum, qui pariter habet privilegium, ut præferatur
aliis creditoribus anterioribus, l. interdum 5. ff. qui potior. in
55 pign. hab. ad meram tamen neceſſitatem meliorandi, ut decla-
rant Jaſ. in l. creditor la prima, quæ eſt 25. in ordine, num. 3.
verſ. tertio limitatur, ff. ſi cert. petat. Grat. diſcept. 25. n. 23.
Peregr. de fideicom. art. 5. n. 34. in fin. Amat. reſol. 3. n. 63.
56 & quatenus dederit pecunias expreſsè in eam cauſam, ac in
eamdem actualiter verſæ fuerint, Neguſ. de pign. p. 3. memb. 2.
n. 15. poſt med. verſ. & iſta Fallentia, Grat. diſcep. 670. n. 6.
Amat. reſol. 3. n. 52. & ſeq. Ubald. dec. 176. n. 6. idem videtur
dicendum, ac dictum eſt de creditore ex cauſa ſeminis, nam
æquiparantur iſte creditor ex cauſa melioramentorum, &
creditor ex cauſa ſeminis per Decian. d. conſ. 50. lib. 3. proje-
57 ctio namque ſeminis in agrum eſt melioratio neceſſaria ad
percipiendos fructus, prout eſt cultura, ſine qua terra non
producit, unde licèt in iſto privilegio conſiderari poſſit quod
conceſſum ſit, quia ſine melioramentis fructus producti non
fuiſſent, ita ut ejus ratio ſit ſimilis rationi privilegii locato-
ris, ac proinde videatur pariter prima facie, quòd locus eſſe
poſſit regulæ, qui prior in tempore, prout dictum eſt de cre-
ditore ex cauſa ſeminis juxta ſenſum Decian. d. conſ. 50.
num. 3. & 4. lib. 3. tamen ſi ſupponimus meliorantem con-
58 traxiſſe cum conductore, ut neceſſe eſt ad hoc, ut detur iſte
concurſus cum locante, ſemper locans erit anterior, & qui
ſequitur fidem conductoris in re locata, ſemper debet ſup-
ponere ipſum conductorem habere jus liberum in ea parte
fructuum tantummodò, quæ excedit penſionem debitam
locatori, & ulteriùs fundus ipſe eſt cauſa magis antiqua, &
magis efficiens fructuum, quàm ſint melioramenta, & ideò
locator qui creditor eſt ex cauſa fundi, debet indiſtinctè,
& abſolutè præferri, prout indiſtinctè loquendo eum præ-
ferendum eſſe, dicit Rota cor. Ubaldo, deciſ. 176. n. 8.
59 At ſi concurrat cum locatore Uxor conductoris cum hy-
potheca dotali, quæ pariter habet privilegium notorium,
ut præferatur etiam anterioribus tacitam hypothecam haben-
tibus juxta vulgat. l. aſſiduis, C. qui potior in pignor. quo-
60 niam cauſa hujus privilegii dotalis eſt univerſalis, quia vi-
delicet intereſt Reipublicæ dotes mulieribus ſalvas fore, ut
habetur in l. 1. ff. ſol. matr. videbatur dicendum illud præva-
lere privilegio locatoris, prout ſenſerunt in ſpecie Morla,
in empor. par. 1. tit. 10. quæſt. 3. num. 5. Felician. de cenſibus
tom. 2. lib. 3. tit. 5. n. 14. Theſaur. quæſt. 29. lib. 2. ubi n. 8.
poſt med. refert ita fuiſſe judicatum, penès quos alii.
Imò fortiùs cauſam dotis præferri etiam locatori anterio-
ri, voluerunt aliqui, & ſignanter expreſsè tradidit Felician.
d. n. 14. ad fin. & hæc opinio comprobari poteſt, ex quo ha-
bemus, quòd ſi concurrat pro ſatisfactione in re aliqua con-
ſequenda mulier dotis creditrix, & is qui dedit pecuniam
ad emendam rem illam, mulier præfertur tali creditori etiam
anteriori text. eſt expreſſus in Authen. quo jure, C. qui potior 61
in pign. & in corpore unde ſumitur, nempè in §. his conſe-
quens ver. unde volumus, Auth. de æqualit. dot. quod eſt val-
de ſimile, quia ſicut locator eſt creditor ex cauſa fundi, à
quo proveniunt fructus, ita creditor habet ſuum credi-
tum ex cauſa pecuniæ, à qua provenit res, in qua præten-
ditur ſatisfactio.
At his non obſtantibus defendi poſſe videtur in omnibus
privilegium locatoris, etenim quatenus ipſe ſit anterior, res 62
videtur ſatis clara, quia hypotheca dotalis non præfertur hy-
pothecæ anteriori etiam tacitæ, privilegium tamen prælatio-
nis habenti, ut tradunt Bolognett. in l. 1. n. 205. ff. ſol. matr.
& ibid. Petr. Barb. par. 6. n. 1. verſ. contrarium nihil. & ſeqq. 63
Molin. de juſt. & jur. tit. de contr. diſp. 438. n. 4. & 5. & in
ſpecie propter hanc rationem Felicianum, ubi ſupra tanquam
malè loquentem reprehendit Gait. de cred. cap. 4. n. 1999. &
ad text. in d. Auth. quo jure, & in corpore unde ſumitur,
reſpondetur, quòd ille, qui dat pecuniam ad emendam rem, 64
non habet hypothecam in illa re, ſed tantum privilegium
prælationis in actione perſonali, ut dicit ipſe text. in Auth.
quo jure, niſi tamen pecunia ſit pupilli, vel alterius ſimilis 65
perſonæ privilegiatæ, in quibus peculiare eſt, ut aſſequan-
tur tacitam hypothecam in re empta cum prælatione, ut
plenè firmat Gratian. diſcept. 955. n. 8. & ſeqq. & alii, quos
cumulat Hodier. ad Surd. deciſ. 15. n. 52. & ſeqq. unde non
poteſt ab eo inferri ad locatorem, cui hypothecam tacitam
competere non eſt dubium, ut ſupra dictum eſt.
Ceſſante autem anterioritate locatoris, adhuc vigere vide- 66
tur cauſa potioritatis ex quo ipſe habet dominium permanens
in hypotheca, cujus ratione, quibuſque creditoribus condu-
ctoris præferri debet, ut latiùs ſupra dictum eſt, & in ſpecie
adverſus dotem eum tuetur Gait. d. cap. 4. n. 1997. & in ap-
pendic. ad eundem cap. n. 122. & quamvis ipſe Gait. d. cap. 4.
n. 1999. & plurib. ſeq. latè tradat diſtinctionem, eamque
reputet veriſſimam, & notandam inter fructus naturales, &
induſtriales, ac velit in naturalibus præferri conductorem,
ſecus autem in induſtrialibus, quam etiam refert, & non im-
pugnat Merl. de pign. lib. 2. qu. 67. n. 68. & pro ea facit Surd.
dec. 97. propè fin. tamen videtur quidem vigere aliquam ma-
jorem rationem præferendi locatorem in fructibus merè na-
turalibus, ac cur præferri non debeat etiam in induſtriali-
bus, ſolida aliqua ratio non apparet, dum, & iſti ante per-
ceptionem æquè ac naturales ſunt ſub dominio, & poſt per-
ceptionem ſub hypotheca illius, ex ſupra firmatis.
Verùm cùm negari non poſſit has prælationes adverſus 67
alios privilegiatos, præſertim anteriores, & maximè adver-
ſus dotem eſſe diſputabiles, prout etiam admittit Gait. dict.
cap. 4. n. 1999. optima cautela erit, ut Dominus in actu lo-
cationis reſervet ſibi dominium fructum, uſquequo ſatisfa-
ctus ſit, prout eum facere poſſe dictum eſt ex Rot. dec. 351.
n. 7. par. 11. rec. vel ſaltem ſibi reſervet hypothecam expreſ-
sè, quod pariter ſatis erit ad hoc, ut magis clarè præferri de-
beat quibuſcumque, ex latè tradit. per Gratian. diſcept. 953.
n. 4. & ſeqq. & facit in ſimili adverſus dotem, quod dicitur de
dante pecuniam ad emendum rem, quòd licèt non præfera-
tur doti, juxta text. expreſſ. in d. auth. quo jure, C. qui potior
in pignor. tamen benè ei præfertur etiam anteriori, ſi in tra-
ditione pecuniæ expreſsè convenerit rem emendam ſibi hy-
pothecam fore, Neguſ. de pignor. par. 5. memb. 2. n. 27. verſ.
ſed eſt dubium, Gratian. diſcept. 616. num. 4. ubi de veriori,
& diſcept. 670. num. 3. Adden. ad Buratt. deciſ. 62. num. 9.
ubi plures alios refert: & prodeſt etiam expreſſa reſervatio
hypothecæ in fructibus pro mercede, quia ea ſtante ſi con-
ductor illos clam aſportaverit, vel pendentes vendiderit,
emptorque aſportaverit, competit locatori actio furti, quæ
aliàs non competeret, ut dictum eſt ſupra.
In fructibus autem ad conductorem liberè pertinentibus, 68
puta poſt ſolutam mercedem perceptis, competere locatori
aliud privilegium prælationis in caſu, nempè quo locator
eos vendere velit, ut teneatur præferre ipſum Dominum,
docuit Bart. in lib. 1. num. 3. C. de Metallar. lib. 11. & ibi-
dem alii communiter, & poſt eos Boer. deciſ. 107. num. 2.
Borgnin. deciſ. 30. num. 97. par. 2. Joſeph. Ludov. deciſ.
Peruſ. 24. ad fin. Paſcal. de patr. poteſt. par. 4. cap. 6.
num. 64. ad fin.
Contrarium tamen, quòd locatori non competat talis 69
prælatio in emptione fructuum, tenuit Rota coram
Bichio

Bichio *dec.* 500. *n.* 34. & licèt non alleget niſi Peregr. *conſ.* 80. *lib.* 3. qui de ea non loquitur, ſed tantùm de prælatione in hypotheca, tamen ejus opinio defendi poteſt, uti in puncto juris verior, etenim regulariter nemo cogendus eſt uni potiùs, quàm alteri vendere, *leg. dudum*, *Cod. de contr. abend. emption.* nec contrariam opinionem Bartholi probat ille text. *in l.* 1. *C. de Metallar. lib.* 11. cùm ſpeciale ſit favore fiſci & metallinorum, ut ſint penès Principem, minuſque text. *in leg. final. Cod. de jur. emphyt.* quia ibi pariter eſt ſpeciale in meliorationibus, & jure emphyteutico, ut præferatur in eorum emptione dominus directus, unde non poſſunt trahi hæc ſpecialia ad fructus ex re perceptos omninò diverſos, contra prædictam regulam juris, quòd nemo ſit cogendus potiùs uni vendere, quàm alteri, prout etiam in ſpecie ponderat Covar. *variar. lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 6. *in princ. verſ. caterum quo rem iſtam*, & ex his dicit opinionem Bart. eſſe omninò falſam, licèt receptiſſima ſit,

70 Quando autem dicta prælatio eſſet ex æquitate, vel conſuetudine admittenda, intelligi deberet non pro pretio juſto, ut vult Bart. ibi ſupra, & poſt alios Caroc. *de locat. tit. de libert. ad leg. invitus, Cod. locat. quaſt.* 2. ſed pro eo pretio, quod conductor repetit ab aliis, ut relatis pluribus tradit Covar. *d. num.* 6. *verſ. ſecundò etiamſi*, ubi etiam quòd hoc rejicit Bart. Borgnin. *d. deciſ.* 30. *num.* 97. *par.* 2.

De impenſis, & melioramentis in re locata faciendis,

S U M M A R I U M.

1 *Impenſa, & melioramenta quomodo definiantur relative.*
2 *Impenſarum ſunt quat. ſpecies, alia neceſſaria, alia utiles, alia voluptuaria, alia fructuũ colligendorum cauſa.*
3 *Impenſa neceſſaria ſunt qua habent in ſe neceſſitatem impendendi.*
4 *Et qua ſi facta non ſunt, res aut peritura, aut deterior futura ſit.*
5 *Impenſa neceſſaria ſunt etiam ratione perſona, quando quis tenetur eas facere.*
6 *Impenſa neceſſaria in re locata ſunt illa, quas exigit ipſa res, ne pereat, vel deterior fiat.*
7 *Impenſa neceſſaria in domo eſt pro ea reficienda ſi minetur in tota vel in parte ruinam.*
8 *Idque ſive agatur de domo urbana, ſive de alia in pradio exiſtente.*
9 *Impenſa neceſſaria eſt curatio ſervorum, & animalium.*
10 *Idem de prorogatione vitium, & repoſitione arborum in locum demortuarum, & ſimilibus.*
11 *Impenſa neceſſaria non ſolùm in reficienda, ſed etiam in faciendo eſſe poteſt.*
12 *Et non ſolum facta in re, ſed etiam propter rem.*
13 *Impenſa litium, & alia pro rei defenſione datiorum, & ſimiles, ſunt expenſa neceſſaria.*
14 *Impenſa utiles ſunt qua rem meliorem faciunt, deteriorem eſſe non ſinunt, & num. ſeqq. uſque ad* 19. *ubi definitio defenditur.*
20 *Impenſa ut dicantur utiles requiritur, ut fuerint utiliter facta ab initio.*
21 *Impenſa utilis eſt ſi novelletum in fundo factum ſit.*
22 *Impenſa excedens neceſſitatem quandoque recidit in cauſam expenſa utilis.*
23 *Impenſa in propagatione vinea eſt neceſſaria, in nova autem plantatione eſt utilis.*
24 *Impenſa in plantandis arboribus dicuntur utiles.*
25 *Contrarium tenent alii.*
26 *Decl. ut ſi probatum ſit arbores augere fructus, tunc procedat prima, ut eorum plantatio dicatur utilis.*
27 *Decl.* 2. *ut quandoque plantatio arborum ſit impenſa fructuum quarendorum tantùm facta, & num.* 59. *ubi & quando ſit.*
28 *Impenſa in addiſcendis pueris dicuntur utiles.*
29 *Decl. procedere in erudiendis ſervis, ſecus in erudiendis liberis juxta eorum qualitatem, quia ſunt neceſſaria.*
30 *Impenſa in reductione animalium ſunt utiles.*
31 *Impenſa in adjicienda taberna domui eſt utilis.*
32 *Decl. hoc non eſſe perpetuum, & quia quandoque eſt impenſa neceſſaria.*
33 *Impenſa utiles qua ſint relativè.*
34 *Impenſa voluptuaria ſunt qua ſpeciem duntaxat ornant, non etiam fructus augent.*
35 *Vel quas aliquis facit ad utilitatem.*
36 *Impenſa voluptuaria ſunt viridaria, aqua ſalientes, incruſtationes, loricationes. & pictura.*
37 *Viridarii melioratio eſt impenſa voluptuaria.*
38 *Pergulata, mari viridarii, & fornellus pro lavandis pannis ſunt impenſa voluptuaria.*
39 *Impenſa voluptuaria in re venali ſunt utiles, in quantum augent pretium.*
41 *Impenſa voluptuaria quas dominus erat facturus, ſunt utiles.*
42 *Viridarii melioratia quando erat deſtinatum eſt impenſa utilis.*
43 *Pictura, & incruſtationes in Palatiis Magnatum eſt impenſa utilis.*
44 *Domus magna in Rure adificatio eſt impẽſa voluptuaria.*
45 *Decl. ut ſi nulla adſit domus, & expenſa in ejus adificatione non ſit exceſſiva, reputatur utilis.*
46 *Domus magna adificatia in Civitate, dicitur impenſa utilis.*
47 *Decl. non procedere ſi fiat additamentum domui à tertio, quod dominus non feciſſet.*
48 *Impenſa in adificatione domus quandoque eſt utilis, & quandoque neceſſaria, & ideò ſtatur arbitrio Judicis.*
49 *Impenſa fructuum colligendorum cauſa ea ſunt, qua ad perpetuam utilitatem rei non pertinent, ſed ad fructus duntaxat.*
50 *Impenſa fructuum colligendorum cauſa ſunt omnes, qua quarendorum, cogendorum, conſervandorumque eorum gratia ſiunt, & n.* 51. *&* 52. *ubi qua ſint iſta.*
53 *Impenſa qua reſpiciunt utilitatem rei perpetuam, non dicuntur quarendorum fructuum cauſa, licèt eam quoque reſpiciant.*
54 *Ampl. dummodo reſpiciant utilitatem rei ad decennium duraturam.*
55 *Foveas facere, ſeu reficere, ſi brevi tempore ſint duratura, ſunt impenſa fructuum colligendorum cauſa, ſecus ſi ſunt perpetua.*
56 *Disboſcatio eſt impenſa fructuum colligendorum cauſa.*
57 *Contr. tenent alii.*
58 *Decl. ut ſi ager erat ſolitus arari, & per negligentiam repletus fuerit dumis, procedat prima, ſi verò erat nemus inutile, procedat ſecunda.*
60 *Impenſa in curatione ſervorum, & jumentorum, ex quibus utilitas percipitur, dicitur fructuum colligendorum cauſa.*
61 *Impenſa in curandis adificiis, ex quibus fructus detrahuntur, dicuntur fructuum colligendorum cauſa.*

C A P U T XXXIV.

Quid, & quotuplices ſint impenſæ.

P R I N C I P I U M T I T U L I.

IMpenſarum, quas meliorationes, ſeu melioramenta appellamus utilis eſt tractatus, dicit Peregrin. *de fideicom. art.* 90. *in princ.* verùm quia materia eſt ſatis diffuſa, ne dicam confuſa, procedendum eſt cum aliqua diſtinctione, & Primò inſpiciendum, quid, & quotuplices ſint impenſæ. Secundò, quas expenſas teneatur facere locator, & quas conductor. Tertiò de pactis circa expenſas faciendas, ſeu repetendas, quomodo intelligi debeant. Quartò quas expenſas repetat conductor, & qua actione, & quo tempore. Quintò de probatione, & liquidatione expenſarum. Aſſumendo igitur primam inſpectionem quid ſint impenſæ, & melioramenta in genere notum eſt, & patebit ex definitione ſpe- 1
cierum, ſi tamen quis, & definitionem earum etiam in genere cupit, adeas Garz. *in ſuo tract. de expen. & melioram. cap.* 1. *n.* 7. *&* 8. ubi conatur explanare, quod planum eſt.

Sunt autem impenſarum quatuor ſpecies, quædam enim
ſunt neceſſariæ, quædam utiles, quædam verò voluptuariæ, 2
ut dicit Ulpian. *in l.* 1. *in princ. ff. de impenſ. in reb. dot.* & de his tribus ſpeciebus impenſarum ſingulariter loquitur Paul. *in l. impenſa* 79. *ff. de verb. ſignif.* inter quas licèt comprehendi poſſint etiam impenſæ, quæ ſiunt fructuum colligendorum cauſa, de quibus habetur præcipuè *in l. ſi à Patre* 39. §. *fin. ff. de petit. hered.* tamen pro quarta ſpecie eas addit, ſignanter Garz. *de expenſ. c.* 1. *n.* 10. & eas etiam ſeparatim conſiderans Boer. *deciſ.* 44. *n.* 6. *in fin. & ſeqq. uſque ad* 12. Mareſc. *var. cap.* 104. *& ſeqq. lib.* 2. & alii, unde & nos ita eas conſiderabimus, quia in hac materia locationis, & conductionis ſpecialem habent conſiderationem, ut patebit ex diſcurſu, & generaliter multum intereſſe inter iſtas, & alias impenſas perpetuam utilitatem rei concernentes, definitur

in l. vel ſi vites 3. verſ. nos generaliter, ff. de impenſ. in reb. dot. fact.

3 Neceſſariæ illæ dicuntur, quæ habent in ſe neceſſitatem impendendi, cæterùm ſi nulla fuit neceſſitas, alio jure habentur, inquit Ulpian. *in d. l. 1. §. neceſſaria, ff. de impenſ. in*
4 *reb. dotal.* quæ definitio declaratur à Paulo *in d. l. impenſæ 79. ff. de verb. ſignif.* explicat enim, quando dicantur habere in ſe neceſſitatem, dicendo *impenſæ neceſſariæ dicuntur, quæ ſi facta non ſunt, res aut peritura, aut deterior futura ſit.*

5 Et ita dicuntur neceſſariæ ratione rei, dicuntur enim etiam neceſſariæ impenſæ ratione perſonæ, videlicet quando quis tenetur eas facere, ut habetur *in l. & in totum 4.* & ibi notat Gloſſ. 1. *ff. de impenſ. in reb. dot.* ſive neceſſitas ei imponatur à lege, ſive à contractu, ut de utraque loquitur Bart. *in l. 1. §. neceſſariæ, num.* 1. & 2. at de hac neceſſitate loquar, quando dicam, quas impenſas teneatur facere locator, & quas conductor, hic autem explicandum eſt, quæ ſint neceſſariæ ratione rei.

6 Sunt igitur in primis neceſſariæ impenſæ circa rem locatam illæ, quas exigit ipſa res ad hoc ne pereat, vel ne deteriur, & minùs apta uſui deſtinato fiat, ſeu quibus non factis res imminuitur, ut dicit Ulpian. *in l. impenſa 14. in princip. ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* & multò magis ſi peritura ſit abſque eis, juxta *d. l. impenſa 79. ff. de verb. ſignif.* cum concord. relatis per Garz. *de expenſ. cap.* 13. *num.* 49. & Peregr. *de fideicom. art.* 50. *num.* 8. *verſ. nam his,*

7 Exemplum autem eſt ſi domus in totum, vel pro parte minetur ruinam, nam in ea reſtauranda, ſeu reficienda neceſſaria eſt impenſa, *l. 1. propè fin. verſ. ſi ædificium ruens, ff. de impenſ. in reb. dot.* Menoch. *conſ.* 1254. *n.* 1. Altograd. *conſ.* 28.
8 *num.* 57. *verſ. & quidem, lib.* 1. Seraphin. *deciſ.* 898. *n.* 5. & non ſolùm ſi agatur de domo locata, ſed etiam ſi locatum ſit prædium, in quo adſit domus pro uſu Villici, quia & impenſæ pro ea reficienda, ſeu reſtauranda neceſſariæ ſunt, Alex. *conſ.* 162. *n.* 1. *lib.* 7. Rol. *conſ.* 28. *n.* 12. *& ſeq.* Surd. *conſ.* 1[illegible]1. *n.* 18. Cyriac. *contr.* 83. *n.* 1. Cattar. *dec.* 72. *n.* 4. & de ædificiis pro repoſitione fructuum, & cuſtodia animalium, uti Granario, ſtabulo, & fænili, & ſimilibus, Ruin. *conſil.* 157. *num.* 21. *lib.* 1. Dunoz. Jun. *deciſ.* 665. *num.* 4.

9 Idemque erit, ſi curandis animalibus neceſſaria fuerit impenſa, prout inter neceſſarias impenſas connumeratur, ſi in valetudinem ſervorum impenſum fuerit *in l. 2. ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* & de propagatione vitium, curatione arbo-
10 rum, & repoſitione aliarum in locum demortuarum, & oliveti dejecti reſtauratione, *lib. 1. fin. & l. vel ſi vites 3. in princ. & l. impenſa 14. ff. eodem*, Peregr. *art.* 50. *num.* 8. & ſi aliquid quis præſtiterit, ne ſtipulatio damni infecti committeretur, id inter neceſſarias quoque connumeratur *in d. lib. 1. in fin. ff. de impenſ. in reb. dot.*

11 At licèt impenſa neceſſaria communiter ſit in reficiendo, attamen, & in faciendo ſæpè numero occurrere poteſt, Gloſ. *in lib. 1. ver. factum ſit, ff. de impenſ.* Bart. *in l. in fundo* 39. *n.* 5. *in fin. ff. de rei vindic.* & aliis congeſtis tradit Peregr. *de fideicom. art.* 50. *n.* 6. nam, & ubi piſtrinum, vel horreum neceſſariò factum ſit, in neceſſariis impenſis habendum ait Labeo, prout refert Ulpian. *in l. 1. §. ſed & ſi, ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* & de conſtructione ſeminarii, ideſt loci, ubi frumentum ad ſeminandum reponitur pro utilitate fundi, quòd ſit neceſſaria impenſa, idem dicit *in l. vel ſi vites 3. ff. eodem.* Regula autem eſt in contrarium, ut ſcilicèt nova ædificatio ſit impenſa utilis non neceſſaria, imò fortiùs hoc procedit etiam in reædificatione domus collapſæ, Petr. Barboſ. *in l. divortio* 8. §. *fin. num.* 32. *verſ. aliud exemplum, ff. ſolut. matrim.* Peregr. *conſil.* 42. *num.* 14. *lib.* 1. Sim. de Præt. *de interpret. ult. volum. lib.* 3. *interpr.* 3. *dub.* 5. *ſol.* 5. *n.* 16. Boer. *deciſ.* 44. *num.* 7.

12 Et non ſolùm impenſæ factæ in ipſa re, ſed etiam factæ pro re, ſeu rei cauſa, neceſſariæ ſæpè dicuntur, ut latè pluribus congeſtis tradit Peregr. *de fideicom. art.* 50. *num.* 9. quarum exempla ſunt in expenſis litium pro defenſione rei, indictiones Principum pro datiis, ſubſidiis, & aliis, decimarum ſolutio, refectio viarum, de quibus Roland. *conſ.* 83.
13 *num.* 2. *& ſeqq. lib.* 4. & latè Peregr. *d. art.* 50. *n.* 9. *& n.* 16. *& ſeqq.* & de refectione itineris eſt text. *in l. impenſa 14. ff. de impenſ. in reb. dot.* & de factis cauſa defendendi rem ab hoſtium incurſione, Bald. *conſ.* 303. *num.* 2. *lib.* 1.

14 Utiles autem impenſæ definiuntur à Fulcino, ut ſiot, quæ meliorem dotem faciant deteriorem, non eſſe ſinant, ex quibus redditus mulieri acquiratur, ut habetur *in l. impenſa 79. de verbor. ſignificat.*

15 Et licèt verba illa, deteriorem non eſſe ſinant, prima facie reprehendi poſſe videantur, ex quo conveniant potiùs expenſis neceſſariis, quas dictum eſt eas eſſe, quibus non factis res deterior futura eſſet, ex eadem *l. impenſæ 79. in princ.* tamen evitari poteſt reprehenſio pluribus modis, & primò legendo, non deteriorem eſſe non ſinant, prout habetur in Pandectis Florentin. ut ſit ſenſus eas demùm utilium impenſarum appellatione, venire, quæ rem meliorem efficiant, non quæ deteriorem fieri non ſinant, prout magis placet Gloſſæ marginali,

Secundò, quia definitio neceſſariarum vult, quòd ſufficiat eas impedire deteriorationem futuram, dicit enim, *impenſa*
neceſſaria ſunt, quæ ſi factæ non ſint, res aut peritura, aut 16
deterior futura ſit, & ſic ſufficit verificari impedimentum deteriorationis propter alternativam illam, *aut*, at in definitione utilium non adeſt talis alternativa, ſed requiritur copulativè, ut melior fiat res, & deterior non eſſe ſinatur, itaut hæc adſit differentia inter neceſſarias, & utiles, ut primæ conſervent tantùm, ſecundæ conſervent, & augeant ſimul, quæ eſt magna differentia, ut dicit Rebuff. *in d. l. impenſa, §. utiles, verſ. ex quo textu collige.*

Tertiò ceſſat objectum, quia dum text. in definitione utilium, poſtquam dixit eas eſſe, quæ meliorem dotem faciunt, 17
addit deteriorem eſſe non ſinunt, continuata eſt oratio, non ſolùm abſque dictione alternativa, ſed etiam abſque copula intelligi debet, etiam continuatus ſenſus præcedens, quòd meliorem dotem faciant, deteriorem eſſe non ſinant, ideſt, ut ita melior ſit effecta res, ut nulla poſſit conſiderari deterioratio, aliàs ſi poſſit conſiderari ſimul cum melioratione admixta aliqua deterioratio, non poſſit dici utilis, puta ſi melior facta domus quoad commodum habitantis, ſed deterior quoad lucrum, vel decorem, aut durationem, Rebuff. *in d. l. impenſa, §. utiles, verſ. 2. dicitur, ff. de verb. ſignif.*

Quartò videtur etiam poſſe dici, quòd ſi conſiderentur diligenter verba poſita in definitione neceſſariarum, ut ſint, 18
quæ ſi factæ non ſint, res deterior futura eſſet, & verba poſita in definitione utilium, ut ſint, quæ rem deteriorem eſſe non ſinant, habent utraque diverſum ſenſum, prima enim ſignificant reparationem, ſeu impedimentum deteriorationis futuræ, & ſic omninò certæ, & imminentis, quæ proinde imponebat neceſſitatem, ſecunda verò non important, quòd impenſæ fuerint factæ ex dicta neceſſitate, & poſſunt intelligi de reddentibus rem magis tutam, & de factis pro majori cautela, quæ reputatur utilis, non autem neceſſaria.

Addit Fulcinus in dicta definitione utilium, ex quibus redditus mulieri acquiratur, quæ pariter circumſtantia re- 19
quiritur copulativè, ad hoc, ut impenſæ poſſint dici utiles cum prædictis, quòd meliorem dotem, ſeu rem aliam faciant, & deteriorem eſſe non ſinant, ut tradit *in d. l. impenſa, §. utiles*, Rebuff. *in princ. & verſ. tertio requiritur*, ubi dicit quòd propterea ipſe reſpondit contra illum, qui plumbeum receptaculum in tecto appoſuerit ad recipiendam aquam, & infundendam in ciſternam vicini, non dici fuiſſe impenſam utilem domui, ſed potiùs ciſternæ,

Addendum etiam videtur aliud requiſitum, quòd videlicèt impenſæ fuerint ab initio utiliter factæ adeò, ut non
ſufficiat abſque requiſito iſto, quòd res actualiter facta ſit 20
melior, dicit enim Ulpianus *in l. quod dicitur 5. in fin. ff. de impenſ. in reb. dot.* utiles autem impenſæ ſunt, quas maritus utiliter facit, remque meliorem uxoris fecerit, & ſic duo iſta copulativè requirit, unde non ſufficit ſcire quid melioratum, ſed etiam ſciendum quid impenſum, quando agitur de repetitione melioramentorum, juxta communem opinionem, de qua teſtatur Seraph. *dec.* 898. *n.* 1. & dicam infià.

Exempla autem harum impenſarum, quæ dicuntur utiles
ſunt, ſi novelletum in fundo factum ſit, ut habetur *in l. ve-* 21
luti 6. ff. de impenſ. in reb. dot. fact. vel in arbuſti paſtinatione, ultra quàm neceſſe ſit, ut dicit text. *in d. l. impenſa de verb. ſignif.* ex quo textu deducitur impenſam, quæ neceſ-
ſitatem excedit quandoque in titulum utilis recidere, ut ad- 22
vertit Perege. *de fideicom. art.* 50. *n.* 25. & deducitur etiam, quòd licèt Rot. cor. Seraph. *deciſ.* 898. *num.* 4. dixerit paſtinationem referendam eſſe inter utiles, tamen intelligi debet in dicto caſu, quo ſit ultrà neceſſitatem, unde in vi-
neis quatenus agatur de ſola propagatione in locum demor- 23
tuarum, impenſa eſt neceſſaria, ut dictum eſt ſupra ex *l. vel ſi vites 3. in princ. ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* & tradit Ludov. *deciſ. Peruſ.* 24. *num.* 6. *deciſ.* 413. *n.* 4. ſecus autem ſi agatur de novæ vineæ plantatione, quia eſt tantùm utilis, *l. Colonus 63. in princ. ff. loc.* Caſtren. *conſil.* 270. *num.* 3. *ante med. lib.* 1. Peregr. qui alios citat *d. art.* 50. *num.* 26. *propè med.* Menoch. *conſil.* 1254. *num.* 5.

Arborum autem plantatio, an ſit impenſa utilis, contro- 24
verſia eſt inter Doctores; pro affirmativa enim ſtant poſt alios

alios, Menoch. *recuper. remed.* 15. *n.* 537. & Joſeph. Ludo-
vic. *deciſ. Peruſ.* 24. *n.* 18. negativam verò opinionem ſequi-
25 tur ſignanter Rota, ut relatis deciſionibus antiquioribus te-
ſtatur Duran. *dec.* 338. *n.* 6. & Royas, *dec.* 116. *n.* 8. & hujus
opinionis ratio aſſignari poteſt, quia licèt arbores ſint ſui
natura frugiferæ, & ſic utiles, tamen ultra quod ſunt aliquæ,
quæ fructum non ferunt, loquendo etiam de frugiferis, cla-
rum eſt, quòd earum plantatio affert præjudicium culturæ
agri, in quo plantantur, quod præjudicium poteſt eſſe tale,
ut compenſet utilitatem earum, ut probarum fuerat in caſu
d. deciſ. 338. cor. Duran. & habetur *num.* 7. ac proinde non
26 probatur impenſa utilis, ex quo facta ſit in plantandis arbo-
ribus, juxta vulgatam regulam, non probat hoc eſſe, quòd
ad hoc contingit abeſſe, & ideò neceſſe eſt probare, quòd ar-
bores fructus augeant, & tunc intrat alia opinio, quòd ea-
rum plantatio reputanda ſit impenſa utilis, prout ſenſit ea-
dem Rota *in deciſ.* 233. *num.* 16. *par.* 12. *recent.* prætereà
27 quandoque arbores non reſpiciunt perpetuam utilitatem fuo-
di, & tunc licèt utiles ſint, tamen potiùs fructuum quæren-
28 dorum cauſa, & inter illas meliorationes referendæ, ut di-
cam infrà, ubi loquar de eis.

Aliud exemplum impenſæ utilis eſt, ſi impenſum in ad-
diſcendis pueris, *d. l. impenſæ de verb. ſignif.* ideſt ſi ſervi ar-
te fuerint edocti, ut dicitur *in l. veluti, ff. de impſ. in reb.
dot. fact.* nam ſi quis habeat onus educandi pueros liberos,
29 impenſæ in eis erudiendis juxta ipſorum qualitatem ſunt
neceſſariæ, ut habetur *in l. de bonis, §. non ſolùm, ff. de
Carbon. edict.* & advertit Rebuff. *in d. l. impenſæ, §. utiles,*
30 *verſ. nec refragatur*, & eadem ratione inter utiles reputari
poſſent impenſæ factæ in eruditione animalium, ut poſt
Angel. *in l. ſin autem, §. fin. ff. de rei vindic.* tradit Peregr.
dict. art. 50. *num.* 25. *verſ. item in docendis.*

31 Si in domo piſtrinum, aut taberna fuerit adjecta, inter
utiles impenſas abſolutè ennumerantur *in d. l. veluti ff. de
impenſ. in reb. dot.* at debet intelligi, quòd plerumque in eis
connumerentur, ut dicitur *in l. impenſæ* 79. *ff. de verb. ſignif.*
32 non autem ſemper, quia quandoque poteſt eſſe, quòd ſint
neceſſariæ, ut dictum eſt ſupra, & advertit Peregr. *art.* 50.
num. 26. *ad fin.* prout etiam exca ſſare vineam dicitur impen-
ſa utilis, Rot. *deciſ.* 356. *num.* 2. *par.* 2. *recent.* & in Roma-
na Vineæ, 12. Junii 1620. coram Veroſpio.

Et ſunt alia, quæ longum eſſet omnia referre, ſi quis vide-
33 re cupit, adeat feudiſtas *in c.* 1. *§. ſi vaſſallus, tit. hic finitur,
& in c.* 1 *§. è contrario in tit. de inveſtit. de re alien.* & Peregr.
conſ. 3. *à n.* 22. *ad* 32. *l.* 3. ubi loquitur ſingulariter de pluribus.
34 Voluptariæ impenſæ ſunt, quæ ſpeciem dumtaxat ornant,
non etiam fructus augent, dicit text. *in d. leg. impenſæ* 79. *§.
voluptuariæ, ff. de verb. ſignif.* Duran. *deciſ.* 338. *num.* 4. ſeu
35 quas facit aliquis ad voluptatem, & quæ ſpecies exornant,
ut dicit text. *in l. voluptati* 7. *ff. de impenſ.*

Exempla autem harum ſunt Viridaria, aquæ ſalientes, in-
36 cruſtationes, loricationes, picturæ, ut habetur *in d. l. impen-
ſæ in fin. ff. de verb. ſignif.* unde meliorationes viridarii re-
37 putari inter voluptuarias impenſas, cenſuit Rot. cor. Duran.
d. dec. 338. *n.* 4. & 5. & de pergulatis, & muro viridarii, &
38 fornello pro lavandis pannis, Rot. *dec.* 650. *n.* 4. *par.* 2. *rec.*
Verùm animadvertendum, quòd impenſæ iſtæ voluptua-
39 riæ, quandoque ſunt utiles, *l. voluptuaria* 7. *verſ. quarum
utiles*, ubi Gloſſ. *in verb. quarum in* 2. *lectura, ff. de impenſ.
in reb. dot.* uti ſi res, in quibus factæ fuerunt erant venales,
40 ſeu promercales, ut dicit text. *in l. quòd ſi ea* 10. *ff. de impenſ.*
tunc enim in quantum augent pretium, utiles ſunt, *l. niſi ſi
venalem*, 30. & *l. in fundo* 39. *ff. de rei vindic.* & ſi dominus
41 erat eas impenſas facturus, & alius eas fecerit, tunc enim pa-
riter reputantur ab eo utiliter factæ, *d. leg. in fundo* 39. *in
princ. verſ. finge, & dominum, ff. de rei vindicat.* Peregr.
art. 50. *num.* 54. *verſ. hujuſmodi.*

Hinc eſt, quòd ſi locus ſit deſtinatus viridario, tunc ſpal-
42 lerias facere, & ſimilia, quæ in viridariis fiunt, reputabitur
impenſa utilis, prout cenſuit Rot. cor. Seraphin. *deciſ.* 986.
& declarat ibi Apoſtill. ſecus autem è contra ſi locus non erat
deſtinatus pro viridario, nec delectabilem formam exhi-
43 beat, Rot. coram Bichio *deciſ.* 564. *num.* 19. & inde etiam
eſt, quòd Picturæ, & incruſtationes in palatiis Magnatum
reputantur utiles, Gratian. *diſcept.* 437. *n.* 3. & 4. Cyriac.
contr. 261. *n.* 34. *&* *Apoſtill.* ad Seraph. *deciſ.* 986. *in fin.*

Domus autem magna in Rure, ut vulgò dicitur, *per Vil-
44 legiare* eſt voluptuaria, quia non auget fructus, Rot. *dec.* 650.
n. 4. *in princ. par.* 2. *rec.* Maximè ſi ubi aderat domus pater-
na, ampla ædificia ædificata ſint, ut habetur *in l. ex duobus
fratribus, ff. de negot. geſt.* vel domum ipſam ornaverit, puta
faciendo lateritia, pavimenta, & lapideas feneſtras, & ſimi-
lia, aut aderat domus ſufficiens, & aucta fuerit ad ſolam
majorem commoditatem, quia hæc ad voluptatem pertine-
re, tradit Garz. *de expenſ. c.* 5. *n.* 9. *propè fin.* ubi quòd non ſe-
mel in Senatu illo hujuſmodi ædificia voluptuaria judicata
ſunt, & idem de incruſtationibus, dixit Rot. cor. Merlin. 45
deciſ. 546. *n.* 43. At ubi nulla adeſſet domus, ejus ædificatio
ſimplex eſſet utilis, Barboſ. *in l. divortio, §. fin. par.* 1. *n.* 76.
ff. ſol. matrim. & ubi conſtet, quòd ſine ea coloni non pote-
rant habitare, & commodè prædia colere, reputabitur ne-
ceſſaria, Roland. *conſ.* 28. *n.* 12. *lib.* 1. Cartar. qui alios plenè
congerit, *dec.* Rot. Januen. 72. *n.* 4. Magon. *dec. Luc.* 81. *n.* 25.
niſi ſit expenſa exceſſiva à ſolito, quia tunc reputatur inuti-
lis ex traditis per Bellon. Jun. *conſ.* 76. *n.* 62. *ad fin. & ſeqq.*
ſecus autem in civitate, quia ibi amplum ædificium dicitur
impenſa utilis, Petrus Barboſ. *d. par.* 1. *n.* 76. At ſi aderat ſuf- 46
ficiens ædificium, & auctum fuerit à non domino, & domi-
nus additamentum illud non feciſſet, nec domum illam ha-
bebat venalem, tunc non reputatur utilis impenſa ad ejus
gravamen, Caſtr. *in leg. ex duobus, ff. de neg. geſt.* Curt. Jun. 47
conſ. 165. *n.* 14. *verſic. prætereà*, Peregr. *art.* 50. *propè fin. ſub
verſ. idem ſi augerent*, Rot. cor. Bichio, *deciſ.* 199. *n.* 9.

Cæterùm, quia ex circumſtantiis domus, quæ uno in lo-
co erit neceſſaria, in alio erit tantùm utilis, in alio merè vo-
luptuaria, & ſic de quampluribus aliis impenſis, hinc eſt, ut 48
neceſſe ſit relinqui plerumque Judicis arbitrio definire in-
ter quas impenſa ſit referenda, Roſental. *de feud. cap.* 10.
concluſ. 43. *n.* 103. & 104. Altograd. *conſ.* 28. *n.* 68. *lib.* 1.
& ſtatur etiam relationi peritorum, Rot. coram Bichio,
deciſ. 199. *num.* 27. & *in recent deciſ.* 317. *n.* 17 *par.* 11.

Fructuum denique colligendorum cauſa expenſæ ſunt il-
læ, quæ ad perpetuam utilitatem rei non pertinent, ſed ad 49
fructus dumtaxat, ſive præſentis anni, ſive futuros, *l. vel ſi
vites* 3. *verſ. nos generaliter, ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* &
ſunt omnes, quæ quærendorum, cogendorum, conſervando- 50
rumque eorum gratia fiunt, ut habetur *in l. ſi à parte* 39 *§. fin.
de petit. hæred.* & latiùs tradit Garz. *de expenſ. cap.* 1. *ſub n.* 12.

Quæ autem fiunt quærendorum, & colligendorum fru-
ctuum cauſa ſunt in arando, ſerendoque agro, *leg. divortio* 51
8. *§. impendia, ff. ſol. matrim.* Item corrigendo, occando,
metendo, ſtriturando, putando, vindemiando, & ſimilia,
Peregr. *de fideicom. art.* 50. *num.* 22.

Conſervandorum verò fructuum cauſa ſunt expenſæ in
quærendo domum ad penſionem, & ubi fructus ſtare poſſint
in conducendo vegetes, & granaria in ſolvendis operariis, 52
qui vina permutent, ſegetes, & frumentum de loco ad lo-
cum tranſportent, pulverem, & vermes corrodentes detra-
hant, & ejiciant, & ſimiles, Angel. *in l. ſi à domino, §. fru-
ctus num.* 2. *ff. de petit. hered.* Petra *de fideicom. quæſt.* 15.
num. 240. *verſ.* 5. Peregr. *dict. art.* 50. *num* 22.

Sunt autem quædam impenſæ, quæ reſpiciunt quidem
cauſam fructuum quærendorum, ſed ſunt etiam ad rei uti- 53
litatem, circa quas advertendum erit. An reſpiciant utili-
tatem rei perpetuam, quia tunc deſinunt dici quærendo-
rum fructuum cauſa, *d. l. vel ſi vites* 3. *verſ. nos generaliter,
ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* & perpetua utilitas ad hunc ef-
fectum non intelligenda ſtrictè, & propriè, ſed dummodò 54
ſit duratura ad decennium, ut docet Gloſ. *in eadem l. vel ſi
vites vel ad eam*, Natt. *conſ.* 256. *n.* 2. Rimin. Jun. *conſ.* 411.
n. 25. ubi alios antiquiores allegat, & notat Joſ. Ludov. *dec.
Peruſ.* 26. *num.* 10. dicentem non vidiſſe ab aliquo tactum.

Hinc foveas fodere, ſeu reficere quando ſunt brevi tem-
pore duraturæ reputantur cauſa fructuum colligendorum,
quia eſt cultura, *leg.* 1. *§. de eo, ff. de aqua pluv. arcen.* ſecus 55
autem ſi reſpiciant perpetuam utilitatem; ſenſit Bart. *in l.
impenſæ* 14. *ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* quem alii ſequun-
tur relati per Rolan. *conſ.* 28. *num.* 24. *lib.* 1. & Menoch. *de
arbitr. in addit. ad caſ.* 258. *num.* 26.

Sic in disboſcatione controverti ſolet. An ſit fructuum
colligendorum cauſa, & pro affirmativa facit, quòd disbo- 56
ſcatio ſit quoddam præambulum ad culturam agri, quæ reſ-
picit perceptionem fructuum, & ideò ipſam quoque quæ-
rendorum fructuum cauſa factam dicit debere, cenſuit Ca-
ſtrenſ. *conſ.* 270. *n.* 3. *verſ. tertiò principaliter lib.* 2. & eum
ſequitur Neguſan. *de pignor. par.* 5. *membr.* 4. *n.* 11. *in fin.* Con- 57
trariam verò opinionem tenuit Rum. *conſ.* 135. *num.* 4. ubi
quòd opinio Caſtr. cum ſuppoſitione eſt falſa *lib.* 3. & eum
ſecuti ſunt Rim. Jun. *conſ.* 411. *n.* 17. Roland. *conſ.* 28. *n.* 23.
lib. 1. At iſtæ quoque opiniones ita contrariæ conciliantur
eum diſtinctione, quòd ſi impenſa ſit parva, & duratura 58
ad tempus breve, puta ſi Ager ſolitus arari, per negligen-
tiam præcedentis coloni repletus ſit dumis, & ſentibus,
reputetur gratia quærendorum fructuum, applicatur enim

quòd ſit præambulum ad culturam, ut dic. ſit Caſtren. ſi autem ſit impenſa magna, & tendens ad perpetuam utilitatem, uti ſi ager erat nemus inutile, & avulſis radicitùs arboribus, redactus ſit aptus, ut perpetuò coli valeat, ſecus ſit dicendum, ut latè oſtendit Menoc. *de arbitr. in addit. ad caſ.* 258. *num.* 34. *& ſeqq.*

59 Arborum quoque plantatio reſpicit utramque cauſam, &
fructuum, & meliorationis rei, & tunc ſolæ perceptionis fru-
ctuum cauſæ tribuitur, cùm ſunt arbores per ſe infructiferæ,
ſed culturæ inſerviunt, ut ſunt, populus, & ornus, ſecundùm
Caſtr. *conſ.* 270. *n.* 3. *verſ. de expenſa verò facta, lib.* 2. quem
ſequitur Rolan. *conſ.* 28. *n.* 16. *lib.* 1. & aliis plurib. relatis, Me-
noc. *de arb. in addit. ad caſ.* 258. *n.* 27. At hæc opinin non tran-
ſit ſine magna difficultate, nam Caſtren. reprehendit Ruin.
conſ. 14. *n.* 3. *lib.* 1. de quo, etiam meminit Roland. *d. conſ.* 28.
n. 16. quia dum iſtæ arbores durant ultra tempus locationis,
impenſa dicitur magna, & utilitatem rei reſpiciens, quod fir-
mat etiam ex communi Garz. *de expenſ. c.* 14. *n.* 17. *poſt. med.*
& dicam infra in 4. *inſpect.* Et ideò tunc admittenda tantùm
erit contraria opinio Caſtrenſ. cùm utilitas earum non eſt du-
ratura ultra tempus locationis, Rot. *dec.* 650. *n.* 5. *par.* 5. *rec.*
cum aliis adduct. per Fulg. *de jur. emph. tit. de melior. q.* 2. *n.* 45.

Impenſæ quoque in ſervo curando dicuntur fructuum
60 quærendorum cauſa, ſi ex eo fructus aliqui percipiantur,
ut habetur *in l. divortio* 8. §. *impendia, ff. ſol. matrim.*
& idem poterit dici de impenſis in curandis animalibus,
ut argumentatur poſt alios Peregr. *de fideicom. art.* 50.
num. 25. *verſ. item in docendis*, quatenus tamen non ſit
curatio neceſſaria, de qua ſup.

61 Ac etiam, quod in tutelam ædificiorum, ex quibus fru-
ctus detrahitur, impenditur inter eaſdem impenſas fructu-
um percipiendorum cauſa factas, pariter reputari habetur
in eadem *l. divortio* §. *impendia, ff. ſol. matrim.*

Quas impenſas, & melioramenta teneatur facere locator, & quas conductor.

S U M M A R I U M.

1 *Impenſa neceſſaria ſunt facienda à locatore, & n.* 12.
2 *Ampl. non ſolùm quoad neceſſaria in reficiendo, ſed etiam in faciendo.*
3 *Ampl.* 2. *etiam ad neceſſarias circa inſtrumenta, qua in locatione veniunt.*
4 *Puteum reficere, & purgare tenetur.*
5 *Oſtia, & feneſtras reaptare tenetur locator.*
6 *Decl. procedere in ſolitis, & neceſſariis, ſecus ſi ad commodiorem uſum fiant.*
7 *Vitreas feneſtras facere non tenetur locator.*
8 *Secus ſi adſint de tempore locationis, quia tradenda.*
9 *Operas ſuas locans tenetur eas praſtare ſuis ſumptibus.*
10 *Et tenetur etiam praſtare inſtrumenta neceſſaria.*
11 *Et ſi eadem inſtrumenta rumpantur, tenetur ea de ſuo reficere.*
13 *Ampl.* 3. *concluſ. principalem, ut expenſa neceſſaria ſint reficienda à locatore etiam in locat. ad longum tempus pro mercede fructibus correſpondente facta.*
14 *Secus ſi penſio ſit modica.*
15 *Et ſi gratis habitet.*
16 *Intellige ſi impenſa non excedat penſionem, qua veriſimiliter taxari poſſet.*
17 *Hebrai Urbis licèt ex Conſtitutione Apoſtolica non poſſint è domibus expelli, adhuc non tenentur facere expenſas neceſſarias in eis, ſed domini.*
18 *Hebrai Urbis poſſunt facere in domibus omnia melioramenta pro eorum uſu, & commoditate.*
19 *Conductor ſi devaſtet, vel deſtruat rem, tenetur eam reſtaurare ſuis ſumptibus.*
20 *Uſufructuarius damno imminenti occurrere tenetur, & illud ſuis impenſis reparare, ſi periculum ſit in mora.*
21 *Impenſas neceſſarias tenetur facere conductor ad reparandum damnũ imminens, ubi periculum eſt in mora.*
22 *Pracipuè ſi habeat in manibus mercedem locatori debitam.*
23 *Et ſi aſſumpſit onus reficiendi.*
24 *Mandatum aſſumptum non explens dicitur in culpa, & tenetur ad damna.*
25 *Viam propè domum locatam tenetur reficere.*
26 *Et ſi locator non reficiat, reficit conductor, & imputat in mercedem.*
27 *Et pactum contrarium eſt exorbitans.*
28 *Litium expenſas pro defenſione rei locata tenetur facere dominus.*
29 *Collecta impoſita ratione rei ſolvenda ſunt à locatore.*
30 *Decl. procedere in impoſitis perſona pro rebus, ſecus in impoſitis fructibus tantum.*
31 *Collecta imponi poſſunt conductoribus ad longum tempus ratione utilis dominii.*
32 *Pro collectis poteſt conductor compelli ſolvere de fructibus & ſe relevare à Domino.*
33 *Decl. procedere pro rata fructuum, qui domino ab eo debentur.*
34 *Tributa ſolvuntur ratione rei, & ſequuntur fructus.*
35 *Tributa ſolvenda ſunt a conductore fructus percipiente, & num.* 37.
36 *Contrarium.*
38 *Decl. ut ſi tributum ſolvendum ſit in fructibus, procedat prima, ſi in pecunia, ſecunda.*
39 *Intellige ſi locatio non ſit pro modica penſione, quia tunc tenetur ſemper conductor.*
40 *Decima debentur de fructibus, & ſolvenda à locatore, & conductore pro rata eorum.*
41 *Et ubi locatio eſt pro pecunia, ſolvenda totaliter à conductore.*
42 *Gabella tranſitus animalis ad vecturam locati ſolvenda à locatore ſi eam ſcivit.*
43 *Secus ſi ſolvendum ſit quid amplius pro onere.*
44 *Item ſecus ſtante contraria voluntate partium.*
45 *Impenſa utiles, & voluptuaria neque à locatore, neque à conductore ſunt facienda.*
46 *Impenſa fructuum colligendorum cauſa debent fieri à conductore.*
47 *Decl. ut qua reſpiciunt ſolùm fructus ſui temporis teneatur facere tantum cauſativè, ſi velit illos colligere, ea verò, ex quarum omiſſione reſultat damnum domino, poſſit etiam compelli.*
48 *Foſſata, qua fiunt in agris locatis ſi fiant quolibet anno, vel ſunt duratura tantùm pro tempore locationis, facienda ſunt à conductore, ſecus ſi ulteriùs ſunt duratura.*
49 *Cultura fundi facienda à conductore.*
50 *Foſſata ſi fuerint in locatione conſiderata tanquam pars rei, tunc facienda ſunt à conductore.*
51 *Foſſata ſi durant ad decennium, & ſunt neceſſaria, refici debent à locatore, ſi verò ſunt tantùm utilia, & tanto tempore non durant, poteſt conductor repetere ſolùm expenſas pro rata temporis, quo locatio non durat.*

CAPUT XXXIV. §. I.

DEveniendo nunc ad ſecundam inſpectionem quaſnam
ex prædictis impenſis teneatur facere locator, & quas 1
conductor, reaſſumendo primas, nempè neceſſarias, ad eas fa-
ciendas teneri locatorem convincitur ea ratione, quia ipſe
curare debet conductorem, uti poſſe re locata toto tempore
durantis locationis, ut dictum eſt in *c. præced. num....* unde
ſi domus locata minetur ruinam, tenebitur eam reficere, ut
eſt text. *in l. ex conducto* 16. *in princ.* & ibi Gloſſ. *in verb. re-
ficitur, ff. locat.* Pariſ. *conſil.* 40. *n.* 2. *lib.* 1. Natt. *conſ.* 449.
num. 9. Marius Antnnin. *lib.* 2. *var. cap.* 13. *num.* 14.

Et non ſolùm tenetur locator ad expenſas neceſſarias in 2
reficiendo, ſed etiam in faciendo, quatenus videlicet ad
uſum, ad quem locata fuit res, aliquid deficiat, uti ſi reti-
nendus eſſet Grex in prædio locato, & deficeret ſtabulum,
quòd compelli poſſit locator illud præſtare, habetur *in d.
leg. ex conducto* 16. *ff. locat.*

Et quia in locatione non ſolùm venit ipſa res locata, ſed 3
etiam veniunt inſtrumenta neceſſaria ad uſum, ad quem ip-
ſa res locata fuit, juxta tradita *in c.* 23. *de intellect. ſeu inter-
pret. locat. n.* 76. inde ſequitur, ut etiam teneatur locator ad
impenſas neceſſarias pro refectione eorumdem inſtrumen-
torum, ut eſt text. *in* §. *ſed addes* 21. §. *illud nobis, ff. locat.*
& idem eſt de aliis rebus in locatione comprehenſis, & in ſpe- 4
cie, quòd teneatur ad reficiendum, ſeu purgandum puteum,
Guidop. *dec.* 444. *n.* 3. Roland. *conſ.* 83. *n.* 4. *lib.* 4. Cyriac.
contr. 61. *n.* 28. *& ſeqq.* & idem eſſe etiam de funibus, & aliis 5
pro haurienda aqua neceſſariis, docuit Caſtr. *in l. ex conducto,
n.* 2. *ff. locat.* prout etiam, quòd teneatur reaptare oſtia, & fe-
neſtras nimium corruptas, eſt text. *in l. ſi merces*, 28. §. *ſi vi-
cina in fin. loc.* & tradunt de his, & ſimilibus, Natt. *conſ.* 449.
n. 9. Cyriac. *contr.* 61. *n.* 29. Garz. *de expenſ. cap.* 14. *n.* 15.
ad med. intelligendo tamen de ſolitis, aut aliàs neceſſariis, ſi
enim conductor velit aptare feneſtram gratia commodioris 6
uſus, non tenebitur locator, Bald. *in l. ſi quis mihi* 16. *ad fin.
ff. mandat.* ubi ſi velit feneſtram ad ſtudium, Carpan. *ad ſtatut.
Mediol. cap.* 400. *num.* 214. *tom.* 2. & hinc eſt, quòd ſi con-
ductor velit feneſtras vitreas, teneatur eas facere de ſuo,
quia

Digitized by Google

7 quia ſunt gratia commoditatis uſus, non neceſſariæ, Niget. *de*
except. cap. 8. §. 55. *num.* 4. *propè fin.* licèt ſecus ſit, ubi adſint
8 tempore locationis, quia tunc debent tradi tanquam in ea
comprehenſæ, prout venit in venditione, decidit latè Surd.
deciſ. 134. *per tot.*
9 Hinc etiam eſt, quòd locans operas ſuas debet illas præſta-
re ſuis ſumptibus, quatenus conſuetudo, vel aliæ circum-
ſtantiæ aliud non ferant, juxta doctrinam Bart. *in l. ſi non ſor-*
tem 26. §. *libertus, n.* 32. *ff. de cond. indeb.* quam alii ſequuntur,
ut teſtatur ibi Jaſ. *n.* 28. *verſ. juxta hanc*, & docuit etiam Bald.
in l. quoniam 10. *in fin. C. de teſt.* & debet etiam talis locator
10 portare omnia inſtrumenta neceſſaria ad operas, quas loca-
vit præſtandas, & ſi non habet, poteſt cogi ad emendum,
Bald. *in l.* 1. *C. de verb. ſignif.* Jaſ. *in d.* §. *Libertus, n.* 30. & quate-
nus talia inſtrumenta rumpantur, tenetur ipſe de ſuo illa re-
ficere, non autem conductor, ut eſt text. *in l.* 2. §. *ſi conſerva-*
tis, verſ. nam, & ſi Faber, ff. ad l. Rhod. de jactu, Gloſ. *in l. quo-*
niam 10. *ver. ſumptus*, & ibi etiam Bald. *in fin. C. de teſtibus*,
11 quidquid contrarium ſenſerit Catocc. *de locat. tit. de melio-*
ram. q. 4. *n.* 16. & non obſtante, quòd text. *in d.* §. *ſi conſerva-*
tis dicat, quod ſi faber incudem, aut malleum fregit, non im-
putetur ei, qui locavit opus, quia intelligitur non imputari
conductori operarum ejus, ut explicat ibi Gloſ. *in verbo lo-*
cante, & intelligunt Gloſſ. & Bald. *in d. l. quoniam*, & com-
probatur ex quo text. non dicit ei, qui locavit operas, ſed ei
qui locavit opus, hinc enim ſequitur, ut non poſſit intelligi
de fabro, quia faber non locat opus, ſed illud conducit, li-
cèt quandoque locet operas, ut declaratum eſt *in cap.* 1.
Nec adverſus prædicta opponatur, quòd etiam conductor
teneatur rem cuſtodire, & conſervare, ut eam in eodem ſta-
12 tu quo recepit, reſtituere valeat, ut dictum eſt *in cap.* 19.
quia id intelligitur abſque ſui præjudicio, non enim propte-
reà, quòd res uſu fortè deterioretur, debet ipſe ab uſu ad
quem locata fuit, abſtinere, vel quatenus abſque ſua culpa
ſit deteriorata eam reficere, & mediantibus expenſis conſer-
vare, quia hoc onus à legibus ſupracitatis locatori expreſsè
injungitur, & proindè non pertinet ad conductorem, Natt.
conſ. 449. *num.* 9. *& ſeq.* Cyriac. *controv.* 61. *num.* 29. *&* 30.
Catoc. *de locat. tit. de melioramentis, quæſt.* 4. *num.* 13.
Quod, & ampliatur procedere non ſolum in locatione ad
13 modicum tempus, ſed etiam in locatione ad tempus lon-
gum, quatenus talis locatio ſit pro mercede correſpondente
fructibus rei locatæ, Ruin. *conſ.* 77. *n.* 6. *&* 7. *lib.* 1. Roland.
conſ. 79. *n.* 13. *verſ.* 4. *lib.* 4. Theſaur. *dec.* 20. *n.* 7. quia per il-
lius conſtitutionem videtur conductor omnem impenſam rei
conſervationem reſpicientem à ſe abjeciſſe, ut dicit Garz. *de*
14 *expenſ. cap.* 14. *n.* 15. *poſt med. verſ. denique ſemper*, quod ſe-
cus eſſet, ſi penſio eſſet modica, ut ſenſit ipſe Garz. & eſt di-
ſtinctio communis, ut dicit Valaſc. *de jur. emphyt. quæſt.* 29.
n. 26. *ad fin.* Borgnin. *deciſ.* 44. *n.* 55. ubi idem tenet ſi gratis
15 habitet, quod & ſequitur aliis adductis, Carpan. *ad ſtat. Me-*
diol. tom. 2. *cap.* 400. *n.* 197. ubi tamen declarat procedere,
16 quatenus expenſa non excedat penſionem, quæ veriſimili-
ter taxari poſſet in tempus, quo habet inhabitare.
Hinc cùm prætenderetur contra Hebræos Urbis, qui ex
17 conſtitutione Clem. VIII. ex domibus conductis expelli non
poſſunt, ac propterea habent jus quoddam inquilinatus,
quod vocant *Gazagà*, quòd ipſis incumberet onus reficiendi
domos, quaſi per illud jus eſſent potiùs emphyteutæ, quàm
conductores, Rot. in una Romana domorum 2. Martii 1663.
cor. Veroſp. conſideravit, quòd ipſi non ſolvunt quid modi-
cum, ſed annuam penſionem redditibus correſpondentem,
& propterea reputari debent veri conductores, ac proindè
quamvis propter præfatam Conſtitutionem ſint conducto-
res ad longum tempus, adhuc non debent arctari ad neceſſa-
rias reſtaurationes, ſed domini præfatas penſiones recipien-
tes illas facere debent, ut latiùs patet ex præfata deciſione,
quæ hodie habetur impreſſa, *dec.* 38. *n.* 2. *& ſeq. par.* 14. *rec.*
& confirmata fuit per aliam quæ eſt *deciſ.* 89. *ead. par.*
18 Poſſunt tamen Hebræi ex dicta Conſtit. facere in eiſdem
domibus omnia melioramenta pro eorum uſu, & commo-
ditate, nec eorum ratione valent Domini augere penſiones,
niſi refectis ſumptibus ad eorum proportionem, ut refert
Grat. *diſcept.* 842. *n.* 21. ſed licèt non poſſint compelli Do-
mini domorum ipſos ſumptus eis reficere, id intelligitur de
melioramentis ad voluptatem, ſeu majorem commoditatem
factis, non de omninò neceſſariis, *d. dec.* 38. *n.* 7. *par.* 14. *rec.*
Si tamen ipſe conductor devaſtet, aut deſtruat, tunc ipſe-
19 met abſolutè tenebitur ad expenſas reſtaurationi neceſſarias
adeò ut etiam ejus hæres ad illas condemnari valeat, ut ha-
betur *in l. cum conductorem* 29. *C. locat.*
Debet etiam conductor periculum imminentis ruinæ à
ſe prævium denunciare locatori, hoc enim eſt onus cuſto-
diæ ab eo debitæ, & ſi omittat denunciare, dicitur non cu-
ſtodire, & ad damna tenetur, Bart. *in l. Provinciali* 3. §. *ſi*
ego num. 2. *ff. de nov. oper. nunc.* Cyriac. *controv.* 61. *num.* 34.
Garz. *de exp. cap.* 14. *n.* 29. cum aliis adductis ſup. *in cap.* 29.
de conductore, quid poſſit in re locat. ubi etiam videndæ ſunt
declarationes hujus concluſionis.
Et quatenus periculum ſit in mora, tenetur etiam condu-
ctor de ſuo expendere ad damnum imminens reparandum,
prout de uſufructuario tradit Caſtrenſ. *in l. cum ad quem* 7. 20
C. de uſufr. & habitat. & aliis adductis Bimius, *conſ.* 123.
n. 17. & in ſpecie de conductore Cyriac. *contr.* 61. *n.* 33.
Eòque certiùs ſi habeat in manibus mercedem locatori de- 21
bitam, quia tunc expendere debet de ea, & ſic non applica-
tur, quod dicitur, ipſum non debere expendere de ſuo, & 22
repetere Cyriac. *dict. contr.* 61. *n.* 31. dicens colligi ex text. *in*
l. ædiles, verſ. quicumque autem mercede, ff. de via pub.
Prout etiam tenetur conductor de ſuo expendere ad ob-
viandum imminenti periculo, ſi monitus à locatore, ut pro- 23
videret, reſpondiſſet, ſe facturum, quatenus expenſæ ſibi bo-
nificarentur, & locator ſe eas bonificaturum promiſiſſet,
tunc enim quatenus mandatum aſſumptum non expleret,
diceretur in culpa, & ad damna ſubſequuta, & intereſſe 24
teneretur, *l. ſi Procuratorem* 8. §. *mandati, ff. mandati*,
cum concordant. relatis per Cyriac. *d. contr.* 61. *num.* 31.
Ad eas quoque expenſas neceſſarias, quas dictum eſt fieri
extra rem ipſius cauſa, tenetur quoque locator, at in ſpecie
tenetur ad expenſas viæ propè domum locatam exiſtentem, 25
ut eſt text. *in l. ædiles,* §. *conſtruat autem, ff. de via pub.* & tra-
dit Caſtr. *in l. ex conducto, n.* 3. *ff. locat.* & domino non con-
ſtruente, conſtruit conductor, & computat diſpendium in
mercedem, ut dixit text. *in d. l. ædiles,* §. *conſtruat autem,*
verſ. quicumque, itaut conductor aliter non teneatur, quàm 26
expenſis penſionis, Bart. *in l. ædiles, n.* 2. per illum text. *in*
verſ. quicumque autem, ff. de via publ. Natt. *conſ.* 449. *n.* 10.
Cyriac. *contr.* 61. *num.* 31. & pactum contrarium eſſet exor-
bitans, & ideò ſtrictè intelligendum de illis tantùm, quæ
ſunt propè rem locatam, ut cenſuit Rota in una Rom. Horti
26. Januarii 1632. §. *fin. coram Motmanno*.
Sic expenſas litium pro rei defenſione facere debet Domi- 27
nus, & quatenus eas faciat conductor, ipſe Dominus debe-
bit illas refundere, quia iſtæ impenſæ litium pro impedien-
da amiſſione rei per evictionem, ſunt eodem modo neceſſa-
riæ, ac impenſæ in reſtauratione parietis ad impediendam 28
amiſſionem domus per ruinam, & ideò eodem modo fa-
ciendæ ſunt à Domino, Garz. *de expenſ. & melior. cap.* 14.
num. 17. Boer. *deciſ.* 44. *num.* 15.
Et idem eſt de Collectis, quæ ratione rei locatæ imponun-
tur à Communitate, ſeu aliis ſuperioribus, quia & ad eas te- 29
netur locator, non autem conductor, Ferrett. *conſ.* 199. *n.* 5.
Canc. *var. lib.* 2. *c.* 6. *n.* 200. Ciarlin. *contr.* 209. *n.* 28. *verſ. ideò*
ſicut, & n. 37. ubi de veriori, & reſpondet contrariis, quod
tamen procedit ſi agatur de collectis impoſitis perſonæ pro
rebus, quia ſi imponeretur collecta tantùm ipſis fructibus,
ſecus eſſet dicendum, ut diſtinguendo docet Bart. *in l.* 1. *poſt*
med. C. de annon. lib. 10. Soccin. Sen. *conſ.* 119. *n.* 2. *lib.* 1. Jaſon. 30
conſ. 109. *dub.* 3. *lib.* 1. Caſtr. *conſ.* 442. *n.* 2. *lib.* 1. Pet. de Raven.
ſign. ult. Corſett. *ſign.* 163. ſic ubi imponitur aliqua collecta
pro fructuum conſervatione, teneri conductorem, Avend.
de execut. mand. reg. par. 2. *cap.* 10. *n.* 25. & conſonant tradita
ſupra *in cap.* 17. *de effect. locat. quæſt.* 7. ubi etiam, quòd ubi
agitur de conductoribus ad longum tempus habentibus utile 31
dominium, poſſunt ratione illius collectari, quod procedit,
quatenus non ſolvant penſionem correſpondentem fructi-
bus, ſed quid minimum, ex traditis per Fulgin. *de jur. emphy-*
teut. de melior. quæſt. 10. *num.* 13. & alios ſupracit.
Poſſet tamen etiam compelli conductor ſolvere collectam
à locatore debitam, ſeu ei auferri fructus, cedendo illi actio- 32
nes, ut valeat ſe relevare de eo, quod ſolvit contra Domi-
num, ut dictum eſt de refectione viæ, ut poſt Speculat. *tit. de*
cenſ. §. 2. *n.* 10. & Caſtren. *in l. ſi pendentes*, §. 1. *ff. de uſufr.*
tradit Canc. *d. cap.* 6. *n.* 200. *prope med. verſ. cenſeo tamen*,
ubi etiam declarat hoc intelligendum, uſque ad concurren- 33
tem quantitatem fructuum, quos ipſe ſoluturus eſſet locato-
ri, & non amplius, quia tunc ipſe gravaretur, & quòd ita
ipſe conſulit, & denique in hac materia attenditur conſue-
tudo, Cravett. *conſ.* 145. *num.* 11. *ad med.*
In tributis tamen, & oneribus merè realibus major diffi- 34
cultas eſt, quia cùm ipſa ſequantur fructus, & ratione rei,
non perſonæ debeantur, *l. Imperatores* 7. *in princ. ff. de public.*
ſolvenda eſſe à conductore fructus percipiente, ſentiunt Plat. 35
in lib. 1. *n.* 2. *ad fin. Cod. de annon. & tribut. lib.* 10. Roman.

in l. Imperatores, ff. de publican. Caſtrenſ. *conſ.* 442. *ad fin. l.* 2. Jaſ. *conſ.* 109. *ad fin. lib.* 1. Franc. Marc. *dec.* 472. *n.* 10. *&* 14. & hanc opinionem, ubi agitur de conductore percipiente omnes fructus, & de tributis, quæ ſunt onera realia, non autem de collectis, & non adeſt conſuetudo, quæ obviet, tenet etiam, & de plano procedere ſentit Val. *de jur. emph. q.* 17. *n.* 27.

36 At in contrarium facit eadem præfata ratio, quòd tributa debeantur propter rem, & fructus rei, nam quoad rem, clarum eſt eam eſſe locatoris, non conductoris, & quoad fructus, licèt conductor illos percipiat, tamen eos percipit pro domino, & ſi ſibi retinet, eos ſolvit in mercede locationis, adeò ut dicatur uti nomine locatoris, ut habetur, *in l. non utitur, ff. de uſufr.* ibi, *ſi nec ipſe utatur, nec nomine ejus alius, puta qui emit, vel qui conduxit*, itaut potiùs ipſe dominus, quàm conductor fructus habere intelligatur, *l. quia ff. de uſufr.* ibi *qui pretio utitur non minus habere intelligitur, quàm qui principaliter re utitur, fruitur*, & quidem dominus habet fructus converſos in pecuniam, poſſibile eſt enim omnes res in pecunia converti, *l. fin. C. de conſtit. pec.* ex quibus prima opinio non ſolùm viſa eſt dura Pinell. *in lib.* 1. *par.* 2. *n.* 72. *in decima ampl. C. de bon. matern.* ſed etiam contra juris manifeſta principia, Garz. *de expenſ. cap.* 14. *n.* 18. *poſt princ.*

Pro prima tamen opinione multum urgere videtur text.
37 *l. ſi ſine* 33. *§. Lucius, ff. de admin. tut.* ubi ſupponitur, quòd in Civitate adeſſet conſuetudo, quòd domini prædiorum, non conductores onera annonarum, & contributionum ſuſtinerent. Et quòd juxta eam Tutor ſolverit, & tamen dubitatur, an in redditione rationis ei opponi poſſit, quòd non rectè tales impenſas fecerit. Unde argui apertè videtur, talem ſolutionem non eſſe conformem diſpoſitioni juris, nam aliàs ſi eſſet de jure, quòd dominus ſolveret, dum concurrebat etiam conſuetudo, nulla prorſus adfuiſſet ratio dubitandi, & reſponſa Juris Conſultorum non debent ita reſtringi ad caſus indubitabiles, Rot. *dec.* 533. *n.* 19. *par.* 4. *tom.* 3. *rec.*

Poſſet fortè pro conciliatione dici, quòd quatenus tribu-
38 tum ſolvatur in pecunia, tunc procedat ſecunda opinio, quod ſolvendum ſit à domino qui fructus prædii in pecuniam verſos recipit, quatenus autem ſolvatur in ipſis fructibus, qui ex prædio percipiuntur, & retinentur à conductore, ab ipſo præſtari debeat, non autem à domino, qui tales fructus non habet, quos præſtet, idque quatenus agatur de tributis notoriis, quæ conductor veriſimiliter non ignoraverit, aliàs enim poſſet petere relevationem à domino, qui debuiſſet illa ipſi notificare, & in hoc ſenſu crederem procedere poſſe opinionem Pinell. *in l.* 1. *p.* 2. *n.* 72. *in decima ampl. verſ.* 3. *in eadem, C. de bon. mat. fol. mihi* 187. *ad fin.* quidquid contra eum dicat Garz. *de expenſ. d. c.* 14. *n.* 19. *verſ. præterea*, quia hæc opinio comprobatur ex mox dicendis de Decimis.

39 Nec diſtinguendum videtur inter locationem ad modicum tempus, & locationem ad longum, niſi quatenus in tali locatione ad longum tempus, penſio conſtituta eſſet modica, quia tunc faciliùs admitti poſſet, quòd omnia tributa ipſe conductor ſolveret, ut dictum eſt ſupra in alio propoſito, & in iſto admittit Garz. *de expenſ. cap.* 14. *n.* 19. *prope fin.* Fulg. *de jur. emph. tit. de melioram. quæſt.* 10. *n.* 8. *& n.* 12. *&* 13. ſi autem adſit conſuetudo, nulli dubium, quòd ſervanda erit, *d. l. ſi ſine* 33. *§. Lucius, ff. de admin. tut.*

Decimæ verò quoniam debentur de fructibus, adeò ut eo-
40 dem modo colonus de parte eorum, quæ ſibi remanet ratione culturæ, ac dominus de portione, quam percipit ratione terræ, eas reddere ſine diminutione teneatur, ut eſt text. *in c. tua nobis propè fin. verſ. & cum de cunctis, de decim.* hinc
41 eſt, quòd in locatione propria, de qua loquimur, ubi videlicet conductor ſolvit mercedem in pecunia, & percipit omnes fructus, ad ipſum ſpectat earum ſolutio totalis, ut docet ibi Abb. *num.* 14. *ante med. verſ. aut Dominus locavit*, ubi quòd cùm hoc ſit onus fructuum, videtur locatorem illos tranſtuliſſe cum onere ſuo, & quòd non eſt verum dicere, locatorem recipere penſionem liberam à decimis quia imò eas ſolvit, cùm pro minori penſione cenſeatur locaſſe ratione oneris earum, Mon. *de decim. c.* 7. *q.* 1. *n.* 40. ubi dicit, quòd licèt Abb. *ubi ſup.* dicat Gloſſ. ibi tenere contrariam, tamen tenet iſtam, ſi benè perpendatur Rot. *dec.* 458. *n.* 17. *par.* 5. *rec.*

42 Quæri etiam poteſt in locatione animalium ad vecturam de portorio, ſive paſſagio, ſeu gabella tranſitus, puta ſi omne animal tranſiens per pontem ſolvere debeat aliquid, an talem ſolutionem facere debeat conductor, ſive locator, & in hoc diſtinguendum eſt, ut ſi locator de tempore contractus ſcivit animal, ſive etiam currum locatum tranſire debere per pontem illum, ibique portorium ſolvi, ipſe teneatur, aliàs ſecus, ut eſt text. clarus *in l. cum in plures* 62. *§. vehiculum conduxi, ff. locati*, ſi autem, quid plus ſolvatur pro curru onuſto, quàm pro vacuo, illud plus, quod ſolvitur ratione
oneris, quod eſt conduct. ſine dubio ſolvendū erit à conduct. 43
prout advertit Gloſſ. *ibid. in verb. Rheda, & in verb. debere.*

Hæc autem omnia procedunt ſecluſa voluntate contraria partium, ei enim cedere debent regulæ juris, cùm maximè
ſpectari debeat in locatione quid inter utramque partem 44
convenit, ut monet Juriſconſult. *in l. ea lege* 53. *in princ. verſ. reſpondi, ff. locat.*

Utiles autem impenſas in re locata, neque locator, neque 45
conductor facere tenetur, & multo minùs voluptuarias, ut de ſe patet, ſecluſo pacto, de quo dicam infra.

Quæ autem fructuum colligendorum cauſa ſunt, fieri debent à Conduct. Caſtr. *in l. domos in fin. verſ. ſed adhuc appono,* 46
ff. de leg. 1. Boer. *deciſ.* 44. *n.* 13. & aliis adductis, Menoch. *conſ.* 64. *n.* 17. *& in tract. de arbitr. judic. caſ.* 215. *n.* 3. *& ſeq.*

Et licèt omittere dictas impenſas videatur reſultare in damnum ipſius tantùm, ex eo ipſe percipere debet fructus
rei locatæ, indeque dici poſſe eum teneri ad illas tantùm cau- 47
ſativè, quatenus videlicet fructus percipere velit, non autem compelli à locatore, tamen hoc procedit quoad illas, quæ meram tantùm perceptionem fructuum ſui temporis reſpiciunt, at quia ſunt quædam, ex quarum omiſſione reſultat damnum rei, ſeu etiam fructuum diminutio in annis futuris, in quibus fortè non durat ampliùs locatio, prout eſt amputatio capitum vitium, ſeu uti vulgò dicitur, *potare*, ad eas faciendas poterit compelli pro ſuo intereſſe à locatore, Bald. *in Auth. qui rem num.* 3. *poſt med. C. de Sacroſ. Eccl.* Trentacinq. *var. lib.* 3. *tit. de loc. & conduct. reſol.* 4. *n.* 10. *ad med.* cum aliis adduct. ſup. *in cap.* 29. *de conductore, quid poſſit in re locat. &c. à num.* 73. quæ non repeto.

Et quoniam de aliquibus uti habentibus admixtam utilitatem rei dubitari poteſt, an dici poſſint fructuum colligendorum cauſa, ut ſignanter de foſſatis, quæ fiunt in agris, dictum eſt ſup. in eis cadit etiam quæſt. an ſint faciendæ à conduct. vel potiùs à locatore, & de ea habuit conſulere Bart. ut ipſe refert, *in l. impenſa* 14. *ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* ubi eam examinat arguendo hinc inde, & concludit, quòd primò inſpiciatur conſuetudo regionis, quia ea, quæ de conſuetudine regionis ſunt, veniunt in contractu, ſi verò non apparet de conſuetudine, & tunc, aut expenſæ reſpiciunt utilitatem perpetuam, vel longioris temporis, quàm duret locatio, & non pertinent ad conductorem, ſi verò ſunt expenſæ, quæ quolibet anno ſunt faciendæ, puta in purgandis, vel faciendis foſſatis, quæ quolibet anno fiant, vel purgentur, & tunc debent fieri à conduct. ut probatur *in l. illa*, & per alia jura per ipſum adducta, & licèt hæc docet. Bart. in ea parte, ubi dicit impenſas, quæ concernunt utilitatem rei tantùm pro tempore, quo durat locatio, faciendas eſſe à conduct. impugnetur à Garz. *in tract. de expenſ. & melior. c.* 14. *num.* 15. ubi dicit reprobari opinionem Bart. ex diſtinctione,
quam firmat inter conductor. & emphyteutam, ut reſpectu 48
iſtius, nempè emphyt. benè procedat, ut teneatur expendere etiam pro conſervatione rei pro tempore durantis emphyt. ſecus autem reſpectu conduct. nam ſi res conducta in parte corruat abſque culpa ipſius, non ſolùm non tenetur ipſe reficere, ſed remittitur penſio pro parte. Tamen non recedendum videtur ab opinione Bart. in terminis foſſatorum, quæ reficiuntur quolibet anno, vel etiam ſi reficiantur quolibet biennio, vel triennio, & pro tanto tempore duret locatio, quia iſta refectio foſſatorum, & aggerum ſimilium reſpicit potiùs perceptionem fructuum, & ad eam tendit, quàm ad rei locatæ conſervationem, cùm ſit quædam ſpecies, ſeu pars culturæ, ad quam tenetur conduct. ut conſiderat Bart. quem ſequuntur Alex. *in l. divor. §. impendia, num.* 3. *ff. ſol. matr.* & Ruin. *conſ.* 157. *n.* 21. *lib.* 1. Rol. *conſ.* 28. *n.* 24. *lib.* 1.
Men. *conſ.* 64. *n.* 17. *ad fin. & de arbitr. in addit. ad caſ.* 258. 49
n. 26. opinio tamen Garziæ poſſet habere locum, ubi ageretur de ipſa re locata reficienda, & procedere etiam in foſſatis, ubi ex verbis locationis dignoſceretur illa quoque fuiſſe tanquam res, ſeu rei qualitas conſiderata, & in contractum
deducta, itaut applicari poſſet ratio illa per eum adducta, 50
quòd ſi res locata in parte deficiat, tenetur locator eam reſtituere, non conductor, quæ in ſe vera eſt ex ſupradictis.

Prætereà reminiſcendum, quòd ſimiles impenſæ tunc di- 51
cuntur non eſſe ad ſolam perceptionem fructuum, ſed potiùs reſpicere meliorationem rei, cùm durant ad decennium juxta Gloſ. *in l. vel ſi vites* 3. *ver. vel ad eam, ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* & alios ſupracit. & proindè quatenus foſſata pro tanto tempore durent, & ſint neceſſaria, ad hoc ut conductori uti poſſit agris locatis ad uſum deſtinatum, teneatur locator abſolutè ea reficere, prout eum teneri ad expenſas neceſſarias dictum eſt, ſi verò non ſunt neceſſaria, ſed tantùm

utiles

otiles, vel tanto tempore non durant, & non teneatur locatur, ſed ſi velit conductor, debeat ipſe reficere ea, & in fine locationis repetere impenſam pro rata temporis, quoadhuc duratura ſunt, adeò ut ſi durant ad decennium, & lapſum ſit quinquennium, repetat medietatem expenſarum, ut exemplificat in ſpecie Boet. *d. dec. 44. n. 13. poſt med.* Menoch. *conſ. 64. n. 17. propè fin.*

De pactis circa expenſas faciendas in re locata.

S U M M A R I U M.

1 *Pacta circa expenſas, & melioramenta rei locatæ ſervanda ſunt.*
2 *Et ſufficit etiam tacita voluntas, quòd conductor de ſuo melioret.*
3 *Locatione facta ad meliorandum, debet conductor de ſuo meliorare.*
4 *Aream recipiens ad ædificandam domum, tenetur domum ædificare de ſuo.*
5 *Pacta quòd conductor expendat de ſuo, & melioret, ſtrictè intelligenda ſunt.*
6 *Pactum quòd conductor ædificium reſtauret, intelligitur pro prima vice tantùm.*
7 *Et ſi iterùm ædificium collabatur durante adhuc locatione, poterit conductor compellere locatorem, ut reſtauret, non obſtante dicto pacto.*
8 *Lim. ſi ex verbis appareat contraria voluntas, ut ſi dictum, quòd conductor debeat reaptare, & manutenere, vel quid ſimile.*
9 *Intellige limitationem, ut non propterea teneatur conductor de caſu valdè inſolito.*
10 *Lim. 2. ut ſi locata area ad ædificandam domum cum onere recipiendi in ea locatorem, ſi domus poſtquam eſt ædificata corruat, poſſit conductor compelli iterum ædificare.*
11 *Impenſa, & melioramenta facta à conductore obligato meliorare, cenſentur facta in executione obligationis.*
12 *Emphyteuſis eſt conceſſio ad meliorandum.*
13 *Emphyteuta non tenetur ad melioramẽta magni valoris.*
14 *Quæ melioramenta ſint magna, vel parva ad hunc effectum, relinquitur arbitrio Judicis.*
15 *Pactum quòd emphyteuta debeat meliorare, non alterat naturam contractus, ſed intelligitur de melioramentis parvis.*
16 *Pactum quod melioramenta facta ab emphyteuta devolvantur ad dominum, intelligitur de parvis, & ſi facta ſint magna, operatur quo ad partem eorum tantum.*
17 *Pactum quòd emphyteuta faciat certa melioramenta, non tollit obligationem ejus provenientem ex juris diſpoſitione.*
18 *Proviſio hominis facit ceſſare proviſionem legis.*
19 *Decl. procedere, ſi illa proviſio legis ſit ex jure particulari, & privilegio, ſecus ſi ex natura contractus.*
20 *Pactum quòd melioramenta facta ab emphyteuta, emphyteuſi finita ire debeant ad dominum, non impedit eorum obligationem emphyteuſi durante.*
21 *Et licet obligatio finita emphyteuſi expiret, hoc intelligitur ſi emphyteuſis reſolvatur ex natura contractus.*
22 *Pactum quod ſi emphyteuta alienet rem cum melioramentis devolvatur, non operatur devolutionem ſi facta alienatio melioramentorum tantùm.*
23 *Dominus directus non poteſt juvari pactis circa melioramenta ſibi favorabilibus, niſi contractum ex parte ſua ſervet.*
24 *Et ſi agere vult vigore dictorum pactorum, debet adimplere contractum ex parte ſua.*

C A P U T XXXIV. §. II.

1 QUoad tertiam inſpectionem de pacto circa melioramenta, clarum eſt illud ſervandum eſſe, ac poſſe conveniri, quòd locator faciat ea, ad quæ de jure non tenetur, prout etiam quòd conductor rem reficiat, vel reſtauret, aut illam alio modo melioret, Bald. *in leg. Colonus 63. in 2. lect. n. 1. ff. locat.* Carpan. *d. c. 400. n. 198. & ſeq.* Joſ. Lud. *dec. Peruſ. 24. n. 16.*
2 imò etiam ſi expreſſè non ſit actum, ut conductor melioret de ſuo, adhuc ſufficit colligi aliquo modo ita ſenſiſſe partes, Garz. *de expenſ. c. 14. n. 16.* & exempla
3 ſunt, ſi recepit titulo locationis ad meliorandum, vel generaliter dictum ſit, ut colonus melioret, ſenſit Bald. *ubi ſup.* & Gregor. Lop. *in leg. 24. tit. 8. par. 5. ver. ea entences*, vel ſi
4 aream recepit ad ædificandum domum cum onere recipiendi in ea dominum euntem, & redeuntem, vel ſitum ad erigendum furnum, vel molam frumentariam cum pacto coquendi panem, vel molendi frumentum, ut ex eiſdem tradit Garz. *d. c. 14. n. 16.*

At quoniam pacta præfata ſunt contraria juris diſpoſitio- 5
ni, debebunt ſtrictè intelligi, & ad limites verborum, adeò ut
quanto minus fieri poteſt, recedatur ab ipſa diſpoſitione ju- 6
ris, & natura contractus, unde ſi locatum ſit ædificium collapſum cum pacto, quòd conductor illud reſtauret, non ſo-
lùm intelligitur pro unica vice tantùm, juxta vulgatam re- 7
gulam, *leg. Boves, §. hoc ſermone, de verb. ſignific.* ſed ulteriùs ſi poſtquam conductor ſemel reſtauravit ædificium, iterùm collabatur durante adhuc locatione, tenebitur locator illud reſtaurare, prout de jure non obſtante dicto pacto, quòd reſtaurare debet conductor, ut docet Bald. *in l. licet 8. n. 9. C. loc.* quem ſequitur Dec. *conſ. 312. n. 9.* & aliis pluribus adductis Gabr. *de legib. concl. 2. n. 15.* Cat. *de loc. tit. de melior. q. 4. n. 8.*

Quod tamen intelligi debet procedere, niſi aliud ex ver- 8
borum contextu, vel aliundè deprehendatur ſenſiſſe partes prout deprehenderetur, ubi dictum eſſet conductorem debere reaptare, & manutenere, vel reaptare, & dimittere rem reaptatam, Bald. *d. n. 9. ad fin. d. qu. 4. n. 9.*

Sed etiam ſi conductor promiſiſſet reficere, & manutenere, 9
adhuc non teneretur de caſu valdè inſolito, ut de conductore, qui promiſerat manutenere molendinum molens, & eum ſic tradere, quòd ubi flumen ob maximas pluvias mutaverit Alveum, ita quòd molendinum non poſſet ampliùs molere, non teneatur conductor in tali caſu adeò fortuito, conſuluit Fulgoſ. 193. & de alio, qui promiſerat mundare, & purgare omne nocumentum, quod accideret in flumine, & ripas manutenere, & reſtituere clauſam in bono puncto, & ſtatu, tempore finitæ locationis, ſuſcipiendo in ſe omne periculum, quòd eveniente diluvio maximo deſtruente clauſam, adeò ut refectio requireret magnum impendium, non teneretur conductor, conſuluit Bald. *conſ. 119. l. 1.* & utrumque conſilium refert, & ſequitur Natt. *conſ. 449. n. 16. & 17.*

Verùm ubi locata ſit area ad ædificandam domum cum o- 10
nere recipiendi in ea dominum locatorem euntem, & redeuntem, vel ſitus ad ædificandum furnum, vel molam frumentariam cum onere coquendi panem, vel molendi frumentum, quòd ſi hæc ædificia, poſtquam fuerint constructa collabantur, poterit locator compellere conductorem, ut illa reſtauret propter ſuum intereſſe, prout tradit Gart. *de expenſ. & melioram. d. c. 14. ſub n. 16.* allegans *leg. cum debere Colonum, ff. de ſervit. urb. præd.* & Jo. Andr. quem dicit videndus *in addit. ad Specul. tit. de loc. §. poſtquam in addit.* quæ incipit, *habita, verſ. redeundo ad principalem.*

Stante autem pacto, quòd conductor meliorare debeat, ſi
melioravit, non poterit prætendere melioramenta, ſeu eo- 11
rum valorem in totum, vel in parte, quia præſumitur, quòd in executionem pacti melioraverit, ut firmavit Rota coram Durano *dec. 338. n. 10. & ſeq. & in recent. dec. 69. n. 2. p. 5.* & ratio eſt, quia actus in dubio cenſetur factus in executionem præcedentis obligationis, Alex. *conſil. 25. n. 9. & ſeqq. l. 2.* Menoch. *præſumpt. 49. & ſeq. l. 3.*

At ſecus eſt in emphyteuſi, quia licèt in ea de natura con-
tractus ſit, ut fiat melioratio; nam concedere in emphyteu- 12
ſim eſt concedere ad meliorandum, nomen enim emphyteuſeos græcè ſignificat meliorationem, Gloſſ. *in §. adeò inſtit. de*
loc. Fulgoſ. *conſ. 9. ad fin.* tamen hæc obligatio meliorandi 13
ex natura contractus emphyteutici non extenditur ad melioramenta magni valoris, ſed reſtringitur ad impenſam modicam, Barboſ. *in l. divortio, §. fin. p. 1. n. 36.* Garz. *de expenſ. c. 14. n. 12.* ubi dicit, quòd emphyteuſis inſitio eſt, & qui recipit in emphyteuſim, recipit ad inſerendum, plantandum & imboſcandum, & quod propterea has meliorationes non ſibi conſervat emphyteuta, ſecus verò majores, quæ non veniunt nomine emphyteuſis, Joſ. Ludov. *dec. 24. n. 20.* Surd. *dec. 300. n. 22. verſ. Præterea licèt*, Cyriac. *contr. 268. n. 21.* & proinde ſi fecerit meliorationes magnas, in fine emphyteuſis ea retinet, deducta illa parva quantitate ad quam te-
nebatur, Rot. coram Durano *d. dec. 338. n. 24. & ſeq.* ubi & 14
quòd quæ ſit parva iſta quantitas relinquitur arbitrio judicis, & quod in caſu illo dictum fuit, regulari debere, ut eſſet detrahenda decima pars circiter.

Et quatenus in conceſſione emphyteuſis, expreſſè ſit di- 15
ctum ad meliorandum, non propterea cenſeri debet receſſum fuiſſe à dicta natura contractus, ſed potiùs quòd partes voluerint ſe cum illa confirmare, ita ut non obſtante tali pacto ſi emphyteuta melioret, debeat melioramenta retinere, Rim. Jun. *conſ. 34. n. 48.* & idem eſt ſi emphyteuta ſe obligaverit relaxare rem potiùs melioratam, quàm deterioratam,

ut

Digitized by Google

ut in caſu Gratian. *diſcept.* 934. *n.* 10. *& ſeq.* vel ſi expreſsè
dictum, quòd cenſeatur conceſſa ad meliorandum, Surd.
dec. 300. *n.* 21. ubi etiam dicunt, quòd tacitè ineſt in contra-
ctu emphyteuſis, quæ nihil operantur. Unde intelligendum
pariter erit pactum de melioramentis modicis, de ma-
gnis & ideò quatenus ſint magna, non intelligetur de
eis, Gratian. *ibid. n.* 12. vel operabitur in illa parva quanti-
tate, ut dictum eſt eſſe de natura contractus, & tradit
in terminis pacti Cyriac. *diſcept.* 59. *n.* 52. *ad finem.*
Neceſſaria igitur eſt expreſſa conventio, quòd domus, ſeu
alia res emphyteutica devolvatur cum melioramentis, &
tunc debentur domino tanquam pars pretii, Gratian. *diſcept.*
810. *n.* 8. *& dicta diſcept.* 934. *in fin.* imò fortiùs, dum volu-
mus pactum intelligi juxta naturam contractus, adeò ut cùm
de natura contractus ſit, ut emphyteuta faciat melioramen-
ta modica, pactum quoque meliorandi intelligatur pro mo-
dica ſumma, idem dicendum erit de pacto, quòd meliora-
menta devolvantur ad dominum, ut videlicet intelligatur
de modicis, prout pariter ſuprà dictum eſt, modica tantùm
16 devolvi de natura contractus, vel pro parte modica tantùm,
ſi fuerint magna, adeòut ad hoc ut devolvantur omnia, ne-
ceſſe ſit, ut exprimatur in pacto, ut ſentiunt Gamma *dec.*
75. *n.* 2. *verſ. & quamquam*, Seraph. *dec.* 1496. *in fin.* & a-
liis adductis Cyrocc. *diſcept.* 57. *n.* 21.
Ubi autem adſit pactum faciendi in ſpecie talia meliora-
17 menta, ſi emphyteuta ultra ea, & alia fecerit, an reſpectu
factorum, ultra pactum expreſſum intret tacitum ex prædicta
natura contractus emphyteutici, itaut emphyteuſi finita de-
beatur etiam in eis illa modica quantitas domino libera abſ-
que obligatione reficiendi ejus valorem, videbatur dicen-
dum, quòd non, quia expreſſum facit ceſſare tacitum, &
18 proviſio hominis proviſionem legis, *l. & habet*, *§. cum quis*,
ff. de precar. & l. fin. Cod. de pact. convent. ſed contrarium fir-
mavit Duran. *dict. dec.* 338. *n.* 29. ea ratione, quia tunc pro-
cederet objectum, ſi illa tacita obligatio proveniret ex pri-
19 vilegio, aut alio jure ſpeciali, & extraordinario, ſecus verò
dum provenit ex natura rei, & à jure communi, tunc enim
per proviſionem hominis non ceſſat proviſio legis, ſed utra-
que locum habet. Jaſ. *in l.* 2. *n.* 143. *& ſeq. Cod. de jur. emphyt.*
Negoſ. *de pignor. par.* 2. *membr.* 4. *n.* 87. *verſ. prima eſt.*
20 Notandum tamen in propoſito præfati pacti in emphy-
teuſi appoſiti, quòd licèt dicat melioramenta reverti debere
ad dominum emphyteuſi finita, non proindè impedit eo-
rum obligationem, emphyteuſi durante, Rot. *dec.* 294. *n.* 7.
par. 1. *rec.* & licèt emphyteuſi finita expiret obligatio, & va-
dant melioramenta ad dominum rei libera ab hypothecis,
21 tamen hoc procedit, quatenus emphyteuſis reſolvatur ex
natura contractus, non autem ſi dominus alio titulo fundum
acquirat *d. dec.* 294. *n.* 7. *par.* 1. *rec.* & quamvis impoſita ſit
pœna devolutionis, caſu quo terrenum cum melioramentis
22 alienari contigerit, adhuc poterit emphyteuta melioramenta
ipſa alienare abſque incurſu pœnæ, ut cenſuit Rota in una
Tuſculana Salviani coram Zarata, *inter ejus impreſſas dec.*
59. *n.* 10. ea ratione, quia alienatio terreni ſimul cum melio-
ramentis, prohibita videatur in præfatis verbis, non autem
melioramentorum de per ſe, ut colligitur ex dictione, *cum*,
quæ copulat acceſſoriè, *l.* 1. *&* 2. *ff. de pecul. cum al. in dicta*
dec. alleg. & quidem dum pactum exorbitat à diſpoſitione ju-
ris, & eſt pœnale non admittit latam interpretationem,
ſed reſtringendum eſt ad ſonum verborum ex vulgatis.
Et multum advertendum, quòd non poterit dominus ju-
vari pactis præfatis circa melioramenta ſibi favorabilibus,
ubi contractum ex parte ſua non adimplevisset, *l. Julianus*
14. *§. offerri*, *ff. de act. empt.* & in terminis locationis, *l. quero*
56. *§. inter locatorem*, *ff. loc.* & firmat in propoſito Mer-
lin. *dec.* 351. *n.* 4. & multò magis ſi contractum impugnaſ-
ſet, & declarari nullum obtinuiſſet, *dec.* 602. *n.* 4. *par.* 4.
tom. 3. *rec.* adeòut, ubi vult agere vigore dictorum pactorum,
docere debeat de adimplemento contractus ex parte ſua, *dec.*
605. *n.* 2. *par.* 4. *tom.* 3. *recent.* ſufficit enim opponere de non
adimplemento, Roland. *conſ.* 69. *n.* 9. *l.* 4. Mareſcott. *c.* 88.
n. 1. *l.* 1. Grat. *diſcept.* 455. *n.* 4.

Quas impenſas conductor repetere poſſit, & quo-modo, & quando.

S U M M A R I U M.

1 *Impenſa in re locata per conductorem facta repetun-tur, ſi ſunt neceſſaria, vel utiles.*
2 *Ampl. non ſolùm ſi locatio finiatur ſui natura, ſed etiam ſi conductor culpa ſua expellatur.*
3 *Decl. ampliationem non procedere in emphyteuta, quia culpa ſua expulſus non repetit melioramenta.*
4 *Idque ſive emphyteuſis ſit privati, ſive ſit Eccleſiæ.*
5 *Et ſive melioramenta ſint parva, ſive magna.*
6 *Et idem eſt in locatione ad longum tempus pro mo-dica penſione facta.*
7 *Secus autem ſi pro penſione magna fructibus corre-ſpondente.*
8 *Et in emphyteuſi ſi ſit pro canone magno correſpon-dente fructibus, quòd non amittantur melioramen-ta ab emphyteuta expulſo.*
9 *Et generaliter ſi culpa emphyteutæ non cedat in damnum domini, per eum non amittuntur melioramenta.*
10 *Impenſas parvas, nec conductor præſertim ad longum tempus repetit ſecundùm aliquos.*
11 *Contr. ſi locatio ſit pro penſione magna.*
12 *Decl. ut ſi expenſæ erant neceſſariæ, & reſpicie-bant ſubſtantiam rei, conductor eas repetat, licèt parvas, aliàs ſecus.*
13 *Non neceſſariæ ſi non durant ultra locationem non repetuntur, ſecus neceſſariæ.*
14 *Melioramenta per conductorem facta opera propria, vel ſuis animalibus, & curribus non repetantur ſe-cundùm aliquos.*
15 *Contrarium verius.*
16 *Hæc contraria opinio faciliùs procedit in laboribus implicatis pro collectione fructuum.*
17 *Prout etiam ſi conductor erat ſolitus operari pro lucro.*
18 *Melioramenta in re locata facta à tertio intuitu con-ductoris per eum repetuntur.*
19 *Idem de factis à ſubconductore vigore pacti cum pri-mo conductore initi.*
20 *Conductor qui conduxit ab uſufructuario locatore mor-tuo, expenſas non repetit.*
21 *Idem in eo, qui conduxit à poſſeſſore Majoratus, vel alia bona reſtituere debente.*
22 *Doctores facultatem habent gloſſandi, & interpretan-di, non autem deſtruendi leges.*
23 *Text.* in l. ſi quis domum, §. hic ſubjungi, ff. locat. *explicatur.*
24 *Conductor, qui conduxit ab uſufructuario, ſi uſufru-ctuarius locavit tanquam dominus, expenſas repetit.*
25 *Limitatio declarat in quibus terminis loquatur regula.*
26 *Impenſa facta a conductore non attenditur an duratu-ra eſſent ad tempus deſtinata locationis, ſed ad tempus, quo locatio actualiter duravit.*
27 *Impenſa voluptuaria, & ad proprium commodum per conductorem facta non repetuntur.*
28 *Uſufructuarius ſimpliciter locans, cenſetur locaſſe tan-quam dominus.*
29 *Ampl. ut conductor uſufructuarii non repetat expen-ſas etiamſi adſit fidejuſſor pro ejus ſecuritate.*
30 *Lim. procedere ſi uſufructuarius decedat, ſecus ſi cedat.*
31 *Impenſas etiam utiles non repetit conductor ſi fecerit eas adeò exceſſivas, ut dominus illas ſolvere non poſſit.*
32 *Decl. ut exceſſivitas ad hunc effectum probanda ſit ab allegante.*
33 *Et quando dicantur exceſſivæ, ſtatur arbitrio Judicis.*
34 *Et ubi locator eas facturus erat, non attenditur ex-ceſſivitas.*
35 *Et permittitur eodem caſu exceſſivitatis conductori melioramenta abradere ſi ei ſit utile, & rei, jux-ta ſtatum antiquum, non damnoſum.*
36 *Vel datur eidem conductori retentio rei.*
37 *Altare unum non eſt diſcooperiendum, ut cooperia-tur aliud.*
38 *Conductor qui melioramenta exceſſiva fecit, compel-litur etiam ſolvere domino valorem rei, & illam ſibi retinere.*
39 *Statur tamen arbitrio Judicis an ita expediat.*
40 *Impenſa non repetuntur à conductore, quando domi-nus denuntiavit ei, ut illas non faceret.*
41 *Lim. ſi reſpiciant intereſſe Reipublicæ, prout in mu-nitione Caſtri, & ſimilibus.*
42 *Impenſa repetuntur à conductore, quando melioramen-ta facta ſunt per diverſam materiam, uti ædifi-cando, quæ dicuntur per applumbationem, ſecus ſi plantando, quæ dicuntur per ferruminationem.*
43 *Decl. ut non repetantur facta in plantando per ea-rum ſeparationem à fundo, ſecus per repetitionem impenſarum.*
44 *Decl. probandum eſſe plantationem fuiſſe utilem.*

45 *Im-*

Google

45 *Impenſarum pro repetitione datur conductori actio.*
46 *Actio ex conducto datur conductori pro omni eo quod ſibi præſtare debebat locator.*
47 *Pro repetitione expenſarum poteſt conductor agere etiam certi conditione, & actione negotiorum geſtorum,*
48 *Retentio facilius datur, quàm actio.*
49 *Pro repetitione expenſarum competit conductori retentio mercedis non ſolutæ.*
50 *Et etiam ipſius rei melioratæ.*
51 *Retentionis exceptio opponitur tam in petitorio, quàm in poſſeſſorio.*
52 *Et non ſolùm in proceſſu, ſed etiam in executione ſententiæ ad eam retardandam.*
53 *Etiamſi ſententia lata ſit ex celeri remedio l. ſi quis* conductionis.
54 *Et etiam poſt tres conformes.*
55 *Et ad retardandum executionem obligationis Cameralis, vel alterius executivæ.*
56 *Et ad retardandam revocationem attentatorum.*
57 *Et ad repellendos creditores anteriores rem hypothecatam habentes.*
58 *Hoc tamen procedit pro rata, pro qua res pretioſior facta eſt.*
59 *Quod ſecus eſt reſpectu domini.*
60 *Ampl. ut conductor, qui melioravit, poſſit repellere creditores hypothecarios in totum, ſolvendo eis eorum creditum, & ſibi retinendo rem ſecundùm aliquos.*
61 *Contr. tamen eſt verius.*
62 *Decl. hoc contrarium non procedere, niſi creditores velint ſolvere melioramenta.*
63 *Impenſas, & melioramenta voluptuaria conductor non repetit niſi ea abradendo, & ſecus aſportando ſi abradi poſſunt.*
64 *Melioramenta abradi non poſſe dicuntur, ſi abraſa nullius ſint utilitatis abradenti.*
65 *Et parva utilitas pro nihilo reputatur.*
66 *Item abradi non poſſunt, ſi deterioretur prior ſtatus rei.*
67 *Item abradi non poſſunt plantæ, & alia melioramenta facta per ferruminationem.*
68 *Item abradi non poſſunt ædificia in civitate facta.*
69 *Impenſæ, & melioramenta voluptuaria repetuntur, nec eſt locus abraſioni ſi fuerunt utilia, uti ſi dominus erat facturus, vel habeat rem venalem &c.*
70 *Abraſioni ubi locus eſt, ea poteſt fieri non ſolùm ante rei reſtitutionem, ſed etiam poſtea.*
71 *Poteſt tamen impediri abraſio per dominum mediante ſolutione valoris.*
72 *Ampl. procedere etiam ſtante pacto de abradendo.*
73 *Impenſæ fructuum percipiendorum cauſa facta à conductore non repetuntur, ſed repetuntur facta à locatore.*
74 *Decl. non repeti per conductorem ſi facta tantùm pro tempore durantis conductionis, ſecus ſi durent ultra eam.*
75 *Intellige declarationem ſi de tempore conductionis eadem impenſæ non aderant.*
76 *Melioramenta facta à conductore longi temporis in re ſtabili habentur pro ſtabili; facta à conductore ad modicum tempus ſunt purum creditum.*
77 *Conſenſus imponi poteſt ſuper melioramentis factis à conductore longi temporis in re ſtabili.*
78 *Melioramenta facta à conductore brevis temporis cedunt ſolo, & impenſa tantùm repeti poteſt.*
79 *Melioramenta facta à feudatario in re feudali non efficiuntur feudalia.*
80 *Impenſæ facta per conductorem in re conducta repetuntur in fine locationis.*
81 *Decl. procedere in utilibus, non in neceſſariis, quia iſta repeti poſſunt ſtatim.*
82 *An dominus poſſit velle utiles ſtatim reſtituere, & augere penſionem relativè.*

CAPUT XXXIV. §. III.

DEveniendo ad quartam inſpectionem, quas expenſas conductor repetat, & qua actione, & quo tempore, quo
1 ad neceſſarias, quas dictum eſt, quòd locator tenetur facere, ſi eas fecerit conductor, clarum eſt, quòd repetet, & idem eſt de utilibus, quia non debet locator locupletari cum ejus jactura, & de utriſque, quòd conductor eas repetat, eſt text.
2 expreſſus *in l. Dominus* 57. § *in conducto*, *ff. loc.*

Quod & ampliatur procedere non ſolùm, ubi locatio finitur ſui natura, ſed etiam ubi conductor culpa ſua expellitur, puta ob non ſolutam penſionem, adhuc enim prædictas expenſas repetit, ut habetur *in l. Colonus* 63. *in princ. ff. locat.*

At contrarium procedit in emphyteuſi, quia emphyteuta 3
melioramenta repetit tantùm, ubi emphyteuſis natura ſua finitur, non autem ſi culpa ſua emphyteuta expellatur, *l. 2.* & ibi Bald. *in 2. notab.* & Jaſ. *n.* 27. *Cod. de jur. emphyt.* Gozad. *conſ.* 46. *n.* 9. Gratian. *diſcept.* 810. *n.* 7. Valaſc. *de jur. emphyt.* 4
q. 25. *n.* 2. ſive emphyteuſis ſit privati, ſive Eccleſiæ, Garz. *de expenſ. c. 6. n. 20. propè finem*, Joſeph. Lud. *dec. Peruſ.* 117. *n.* 34. Fulgin. *de jur. emphyt. tit. de melioram. qu.* 1. *n.* 2.

Et licèt hoc procedere tantùm in melioramentis parvis de natura contractus emphyteutici faciendis, non autem in 5
magnis, teneant poſt alios Garz. *dict. c. 6. n.* 22. & Valaſc. *dict. q.* 25. *n.* 3. tamen hæc opinio videtur multùm periculoſa, tum quia ſi eſſet vera, deſtrueret dictam communem diſtinctionem, quæ ſit in hac materia repetitionis melioramentorum inter caſum devolutionis ex natura contractus evenientis, & caſum devolutionis evenientis culpa emphyteutæ, cùm etiam in primo caſu melioramenta parva non repetat, juxta tradita in præced. §. *n.* 13. *ad fin. & ſeq.* tum etiam, quia repugnare videntur verba text. *in d. l. 2.* ibi, *nulla ei in poſterum allegatione nomine meliorationis, ſeu emphyteutimata*, ponderando dictionem illam, *nulla*, ſine cujus læſione non poſſunt excipi meliorationes magnæ, prout etiam tenuerunt Bald. *in l. ſi duobus*, *§. emptor*, *C. com. de legat.* Guidop. *dec.* 438. & alii quos refert, & ſequitur Fulgin. *de jur. emphyt. tit. de melioram. qu.* 1. *n.* 10. & 11.

Eademque amiſſio, quæ procedit in emphyteuſi, ſive omnium, ſive parvorum tantùm melioramentorum, procedit 6
quoque in locatione ad longum tempus pro modica penſione facta, Caſtrenſ. *conſ.* 270. *n.* 3. *poſt med. verſ. ſed circa præmiſſa par.* 2. Petr. Barboſ. *in l. Divortio, §. fin. in prima par. n.* 70. *in princ. verſ. & per contrarium, ff. ſol. matr.* Menoch. *recuper. rem.* 15. *n.* 151. *ad fin.* Niger *de excep. c.* 8. §. 14. *n.* 31. & eſt opinio adeò communis, ut Valaſc. *de jur. emphyt. q.* 29. *n.* 25. dicat, quòd licèt ſibi non placeat, tamen non poſſumus has vetertimas opiniones, quantacumque auctoritate convellere, & multò minus à foro abdicare.

E contra autem ſi locatio ad longum tempus ſit pro pen- 7
ſione magna fructibus correſpondente, vel paulò minus, tunc impenſas conductor non amittet, quia talis locatio non aſſimilatur emphyteuſi, nec cum ejus regulis gubernatur, ut ſentiunt omnes præcitati, & ultra eos Rot. coram Seraph. *dec.* 546. *n.* 2. & 3. ubi *n.* 8. etiam ſi penſio ſit diminuta uſque in ſexta parte, & ſi ſit emphyteuſis, pro qua ſolvatur Canon 8
magnus eodem modo correſpondens fructibus, ipſa aſſumet naturam locationis in hoc propoſito, ut emphyteuta culpa ſua expulſus melioramenta non amittat, quia ceſſat ratio, pro qua intrat amiſſio, quæ eſt, quia in emphyteuſi quid modicum ſolvitur Caſtrenſ. *in d. l. Colonus n. 4. ff. locat.* Mareſcot. *var. c.* 110. *n.* 14. *l.* 2. Seraph. *d. dec.* 546. *n.* 2.

Quod, & tantò magis procedet, ubi conductoris culpa non 9
ſit talis, quæ cedat in aliquod damnum, ſeu præjudicium Domini, quia hoc caſu, nec etiam emphyteuta amittit meliorationes, ut declaravit notabiliter Rot. *in d. dec.* 546. coram Seraph. *n.* 4. & ſequutus eſt Mareſcott. *d. c.* 110. *n.* 15. & Fulgin. *de jur. emphyt. tit. de melioram. qu.* 1. *n.* 6.

Declaratur autem concluſio, quòd conductor repetat præ- 10
dictas expenſas quatenus ſint in quantitate magna, ſeu conſiderabili, aliàs autem ſi ſint parvæ, eas non repetat, præſertim conductor ad longum tempus, per relatos à Carpan. *ad ſtatut. Mediolan. tom. 2. c.* 400. *n.* 187. Niger. *de excep. c.* 8. §. 13. *n.* 37. & dixit Rot. *dec.* 130. *n.* 3. *par. 4. diverſ.*

At contrarium, quòd etiam impenſæ modicæ non ſint fa- 11
ciendæ de proprio à conductore etiam longi temporis, quatenus penſionem correſpondentem fructibus ſolvat, dicit Garz. *de expenſ. & melioram. c.* 14. *n.* 5. *poſt med.* Niger. poſt alios *de except. c.* 8. §. 14. *n.* 14. & §. 15. *n.* 15. & dixi ſupra in ſecunda inſpectione, ubi alios adduxi. Et diſtinguendum videtur, quòd ſi agatur de expenſis omninò neceſſariis, & rei ipſius ſubſtantiam indubitanter reſpicientibus, quas om- 12
ninò locator facere debebat, tunc eas conductor, qui pro eo illas fecit, indiſtinctè repetat, ut dicit Caſtrenſ. *conſ.* 270. *n.* 4. *l.* 2. Valaſc. *de jur. emphyt. qu.* 28. *n.* 28. *in princ.* & dicam aliquid infra, ſi autem agatur de utilibus, vel reſpicientibus etiam culturam, & fructuum perceptionem, vel rei uſum, & tunc eatenus repetantur, quatenus ultra tempus locationis durent, inde enim dicitur ad hunc effectum impenſa magna, aliàs enim ſi ultra dictum tempus non durat, dicitur impenſa parva, & non repetibilis, Joſ. Lud. *dec. Peruſ.* 58. *n.* 7. Pe- 13
regr. *de fideicom. art.* 50. *n.* 5. & eſt communis opinio, ut pluribus adductis teſtatur Garz. *de expenſ. c.* 14. *n.* 17. *poſt med. ſub verſ. atque etiam*, & cum hac eadem diſtinctione inter neceſſarias impenſas, ut conductor eas indiſtinctè repetat,

; etiamſi

etiamſi non durent ultra tempus locationis, ſecus autem in aliis non neceſſariis, tranſit etiam Borgnin. *dec. 44. n. 57. ad fin. par. 1.* & ſequitur Caroc. *tit. de expenſ. n. 48.* & de impenſis parvis reſpicientibus tantùm rei uſum, non autem perpetuam ipſius utilitatem, quòd repeti nequeant, loquuntur Natt. *con. 449. n. 12.* & Roland. *conſ. 28. n. 25. l. 1.* quos allegat dicta Rota *dec. in par. 4. diverſ.* quæ propterea ad eoſdem terminos reſtringi debet, prout etiam ad eos ſe reſtringit Carpan. *in dict. c. 400. n. 187.* & melius *n. 191. & ſeq.* ubi quòd propterea expenſa in plantatione ſalicum quamvis modica repetitur, & ea quæ fit in plantatione palorum annalium, non repetitur, de quo tamen ſi plures placeat videre, adeatur Caroc. *tit. de expenſ. n. 47. & 48.* ubi eos citat.

14 Non diſſimilis eſt alia declaratio, ut conductor repetat ea melioramenta, quæ fecit mediante impenſa, non autem ea, quæ opera propria, vel etiam ſuis animalibus, & curribus, de qua Rauden. *reſol. 29. n. 36.* & facit per ea text. *in l. Dominus 57. §. ex conducto, ff. locat.* dum dicit, quòd ſi in conducto fundo conductor ſua opera aliquid neceſſariò, vel utiliter auxerit, ad recipiendum ea, quæ impendit ex conducto cum Domino fundi experiri poteſt, & ſic reſtringit repetitionem ad ea, quæ impendit.

Verùm in contrario ſenſu, quòd videlicèt repetat etiam
15 melioramenta opera ſua facta eſt, Menoch. *conſ. 1254. n. 7. verſ. & propterea*, & videtur verius per dictum, quod ipſe etiam allegat, Imperatorum Theodoſii, & Valentiniani *in l. ult. C. de Alluvion propè fin.* ibi, *ne doleant diligentes operam ſuam agri dediſſe cultura*, & quidem agrum melioramus, nedum ſi cum patrimonii jactura aliorum induſtria utimur, ſed & ſi labore, induſtria, & artificio proprio, Gilken. *de impenſ. par. 2. c. 1. n. 15.* & aliis pleniſſimè more ſuo congeſtis Giurb. *ad conſuet.* Meſſan. *cap. 15.* Gloſ. *8. p. 1. n. 1.* textus autem *in d. l. Dominus, §. in conducto*, ſi benè conſideretur, poteſt retorqueri, quia dum expreſſè tribuit actionem, ſi conductor in fundo ſua opera, aliquid neceſſariò, vel utiliter auxerit, probat potiùs opinionem iſtam, & licèt actionem reſtringere videatur ad recipiendum ea, quæ impendit, tamen ſatis dicitur impendiſſe, qui tempus, & labores proprios impendit, quod
16 & faciliùs procedet in laboribus implicatis pro collectione fructuum, videlicet in colendo agrum, ſerendo, & ſimilibus, quia ſi colonus expellatur ante fructus perceptos, omninò ex eis ſolvendi ſunt, quia non ſunt fructus agri, niſi qui his deductis ſuperſunt, & ideò pro rata, quam capiunt tales labores, non poſſunt licitè à Domino retineri, ut firmant Garz. *de expenſ. & melior. c. 1. n. 14.* & Mareſcott. *var.*
17 *c. 108. n. 6. & 7. l. 2.* & in omnibus ſi conductor erat ſolitus operari pro lucro, adeò ut operas implicando in re locata illud amiſerit, erit ei reficiendum, juxta tradita per Abb. *in cap. finem litibus n. 30. de dol. & contum.* Jaſ. *in l. properandum, §. ſint autem alterutra, C. de judic.* Grat. *diſc. 33. n. 45. & 46.*

18 Prout etiam repetere poterit conductor melioramenta ab alio intuitu ſui facta, puta ab amico, à me enim factum dicitur, quod ab amico mei contemplatione factum fuit, Menoch. *recuper. rem. 15. n. 509. & 510.* Valaſc. *de jur. emphyt. qu. 25. n. 10. verſ. quintò amplia*, Roſentall. *de feud. cap. 10. concl. 43. n. 42.* Caroc. *de loc. tit. de expen. n. 32. & ſeq.* Giurb. *ad conſuet.* Meſſan. c. 15. Gloſ. 8. *par.* 1. 12. idemque, & faciliùs eſſet dicendum ſi conductor ſublocaſſet cum pacto,
19 quòd ſubconductor melioraret, quia tunc dici poſſet melioratio facta mediante impenſa primi conductoris, ex quo tale pactum cecidiſſet in diminutionem mercedis ex ſublocatione ſibi debitæ, Peregr. *dec. Patav. 64. n. 6.*

20 Limitatur autem notabiliter, quòd dictum eſt, conductorem expenſas, quas fecit in meliorando rem conductam repetere poſſe in eo, qui conduxit ab uſufructuario, is enim ſi impendat eveniente poſtmodum morte uſufructuarii, expenſas non repetit, neque à Domino fundi, neque ab hæredibus locatoris, *l. ſi quis Domum 9. §. hìc ſubjungit, ff. locat.* ubi I. C. reddit rationem, quia hoc evenire poſſe proſpicere debuit, Rota coram Merlin. *dec. 546. n. 44.* Niger. *de except. c. 8. §. 18. n. 22.*

21 Idque per identitatem rationis procedere etiam in eo, qui conduxit à poſſeſſore majoratus, vel primogenituræ, aut aliàs gravato bona ipſa reſtituere, ſenſit Molin. *de primog. l. 1. c. 21. n. 9.* & alii, quos refert Valaſc. *de jur. emphyt. qu. 25. n. 35.* & in eo, qui conduxit à Prælato, ſeu beneficiato, Barb. *de Epiſc. allegat. 94. n. 11.*

At limitatio prædicta videtur ſatis dura, quòd videlicèt Dominus locupletari debeat cum jactura conductoris meliorantis, ut advertit Valaſc. *d. qu. 25. n. 35.* ubi ulteriùs progreditur, & impugnat rationem illam, quòd conductor proſpicere debuit locationem finiri, dicens eam non concludere, ex quo etiam gravatus fideicommiſſo, & conductor ad tempus, proſpicere poterant eorum jus non duraturum, quantum durare debebant melioramenta, & tamen ea repetuntur, & proinde cenſet meliùs ſentire illum Senatum, qui etiam dicto conductori uſufructuarii de ſtylo repetitionem expenſarum concedit, quàm ſenſerit Vulp. *in d. l. ſi quis Domum.*

Verùm dictum Valaſci nimis audax videtur, Doctores enim 22
poteſtatem habent gloſſandi, & interpretandi, non autem refellendi, & deſtruendi leges, ut advertit Adden. *ad dec. 460. n. 128 par. 4 tom. 2. recent.* quare pro interpretatione præfatæ *leg. ſi quis Domum, §. hìc ſubjungit*, animadver- 23
tendum, quòd duæ cadere poſſunt quæſtiones in dicto caſu mortis uſufructuarii locatoris, dum conductor fecerat impenſas in re locata, una ſuper retentione rei melioratæ adverſus proprietarium, & alia pro repetitione ipſarum expenſarum contra hæredes uſufructuarii locatoris, quòdque in præfata *l. ſi quis Domum, §. hic ſubjungit.* Vulpianus non loquatur de prima, ſed tantum de ſecunda, quo poſito, non eſt injuſta reſolutio, quòd conductor non poſſit agere contra hæredes uſufructuarii, qui nullam utilitatem ſentiunt de impenſis per ipſum conductorem factis, nec redargui poteſt ratio, quod ſibi conductor imputare debeat, ſi hoc remedium repetendi ab illis ei non detur, ex quo hoc proſpicere potuit, ut latè tradit Garz. *de expenſ. & melioram. c. 14. n. 17.* ubi ita defendit deciſionem Vulpiani, licèt invehat in compilatores digeſtorum vocando eos potiùs dilaniatores veterum Juriſconſultorum.

Et quoniam ſi textus verè loquatur tantùm de quæſtione conductoris cum hærede uſufructuarii, non autem etiam de alia cum proprietario, ſenſus eſt planus, & deciſio eſt juſtiſſima, ceſſantque omnes querelæ, pro majori dilucidatione hujus veritatis animadverto, quòd nullum in eo de proprietario verbum habetur, ſed expreſſè loquitur de controverſia cum hærede uſufructuarii, tam ante præfatam deciſionem videlicet in principio *d. §.* ibi, *hæredem ejus non teneri*, quàm etiam immediatè poſt eam ibi, *quòd tamen ſi non quaſi fructuarius ei locaverit, ſed quaſi fundi dominus tenebitur, decepit enim conductorem.*

Imò, & ſi benè advertatur textus dum dicit *idem quærit ſi ſumptus fecit in fundum, quaſi quinquennio fruitus, an recipiat, & ait non recepturum, quia hoc evenire poſſe proſpicere debuit*, ponit regulam, quòd is cui locavit uſufructuarius 24
non repetat expenſas, quam regulam quodammodò limitat in caſu, quo non locaverit uti fructuarius, ſed uti fundi dominus, & dicit tunc teneri, quia decepit conductorem, Gloſ. *ibi in verb. proſpicere*, & alii adducti per Nigr. *de except. c. 8. §. 18. n. 22. verſ. ſi conductio*, unde quia limitatio indubitanter loquitur tantùm de obligatione uſufructuarii, ſeu 25
ejus hæredis, inde benè ſumitur declaratio regulæ, ut pariter loquatur, conductorem non recepturum ab uſufructuario locante, ſeu ejus hærede, juxta tradita, per Bald. *conſ. 401. n. 2. verſ. ſuper 2. l. 5.* Roman. *conſ. 498. n. 22. ad med.* Cyriac. *contr. 169. n. 34.* Gregor. *dec. 257. n. 6.*

Prætereà ulteriùs progreditur Garzias *d. c. 14. n. 17. poſt med. verſ. atque etiam*, & dicit, quòd dato etiam in præfatis verbis legis decidi conductorem non recepturum impenſas à proprietario, exiſtimat loqui ibi de expenſis modicis, quas uſufructuarius omninò facere tenebatur ex diſpoſitione *l. hactenus, ff. de uſufr.* idque probat nedum auctoritate Franc. Conani, qui hoc idem ſenſit *l. 7. com. jur. c. 11. n. 21.* ſed etiam ponderando, quòd ibi locatio erat ad quinquennium, & textus dicit, *ſumptus fecit quaſi quinquennio fruitus*, & ſic loquitur de expenſis duraturis tantùm pro tempore locationis, & ſic modicis, ex quo expenſæ modicæ dicuntur, quæ non durant ultra tempus locationis ex ibi citatis, & dictum eſt ſupra, ſed hæc ratio patitur difficultatem, quia locatio deſtinata erat ad quinquennium, ſed actualiter non duravit, & ſic dato, quòd expenſæ eſſent pro tempore, quo 26
fuerat deſtinata, ſaltem erant ultra illud, quo actualiter duravit locatio, quod attendi debet, non deſtinatio, quæ ampliùs effectum non habet ex congeſtis per Gratian. *diſcept. 127. n. 23.* unde potiùs dici poſſet, quòd textus dicens, *ſumptus fecit in fundum, quaſi quinquennio fruitus*, loquatur de ſumptibus voluptuariis, ſeu ad merum commodum ipſius 27
conductoris, quibus videlicet ipſe fruitur, eſſet per quinquennium, quæ non repetuntur, ut poſt Bald. tradit, & comprobat Jaſ. *in l. 1. n. 27. C. de jur. emphyt.* & aliis pluribus adductis Mareſcott. *var. c. 109. n. 19. l. 2.*

Stante autem deciſione Vulpiani, quòd hæredes uſufructuarii locantis non teneantur reficere expenſas, niſi quatenus ille locaſſet ut dominus, & quòd procedat etiam in locante rem reſtitutioni obnoxiam, oritur dubium ſi ſimpliciter

citer locata res fuerit abſque ulla expreſſione, quòd eſſet li-
27 bera, vel quòd eſſet reſtitutioni obnoxia, an cenſeatur loca-
ta tanquam à domino abſoluto, itaut hæredes teneantur, &
pro negativa ſumitur urgens argumentum ex verbis textus,
ibi, *quid tamen ſi non quaſi uſufructuarius, ſed quaſi fundi
dominus*, animadvertendo enim, quòd Juriſc. addit illa ver-
ba, *ſed quaſi fundi dominus*, infertur non ſufficere, quòd lu-
caverit, non quaſi uſufructuarius, ſed requiri ulterius, quòd
locaverit quaſi fundi dominus, & ſic ſe expreſſerit talem,
ad hoc ut verba prædicta non remaneant prorſus otioſa, prout
ut ſumi debet interpretatio, Gabr, *conſ.* 16. *n.* 4. *l.* 1,

28 At contrarium ſentiunt *in dict. l. ſi quis domum*, Bald.
in lect. antiq. ad fin. & Caſtrenſ. *n.* 6. & aliis adductis latiùs
probat Molin, *de primog. l.* 1. *c.* 21, *n.* 12. *verſ. ſed quamvis
ratio*, *& ſeq.* ubi reſpondet etiam præfatis verbis legis ibi,
ſed quaſi fundi Dominus, dicens Juriſconſultum ibi ſup-
ponere eum, qui ſimpliciter contrahit quaſi fundi domi-
num contrahere, & hoc ibidem omnes ſcribentes animad-
vertere teſtatur Scapuccin. *de ſing. ſucceſſ. ampl.* 10, *n.* 4.
Surd, *dec.* 326. *n.* 48.

29 Ampliatur dicta deciſio Vulpiani, ut hæredes uſufru-
ctuarii locatoris, ac etiam fidejuſſores, non teneantur præ-
fatas expenſas reſtituere, etiamſi ſe obligaverint generaliter
pro ſecuritate conductoris, dummodò expreſſè dictum non
ſit, de intereſſe locationis pro toto tempore convento,
Aug. Barboſ. *de Epiſc. alleg.* 94 *n.* 14. & facit generalis con-
cluſio, quòd promiſſio evictionis non comprehendit illam,
quæ venit ex lege, & natura rei, niſi ſit ſpecialiter in ſti-
pulationem deducta, Ruin. *con.* 72. *n.* 5. *l.* 5. Menoch, *conſ.*
418. *n.* 10. *& ſeqq.* Becc. *conſ.* 24. *n.* 31, Rot. *dec.* 152, *n* 4. *&*
251. *n.* 1, *& ſeq. par,* 2. *diverſ.*

30 Procedit autem eadem deciſio in terminis uſufructuarii,
ſeu alterius ſimilis locatoris decedentis, prout loquitur tex-
tus, ſecus autem eſt in terminis cedentis, vel voluntariè re-
nuntiantis, quia tunc ipſe tenebitur impenſas reficere, Petr.
Barb. *in l. ſi filiæ familias*, §. *fin. n.* 22. *ff. ſol. matr.* Gut, *canon. q.*
l. 1, *c.* 36. *n.* 25. *& ſeq.* Aug. Barboſ. *de Epiſc. alleg.* 49. *n.* 12,

31 Limitatur ſecundò, quòd dictum eſt conductorem repete-
re impenſas melioramentorum, ut non procedat ſi eas fece-
rit adeò exceſſivas, ut dominus ſolvere illas non poſſit, & pro,
inde rem ipſam dimittere compellatur, text. aſt *in l. in fundo*,
ff. de rei vindic. & *in l. ſed an ultra*, §. 1. *ff. de negot. geſt.* Ma-
reſcot. *var*, *c*, 109. *n.* 20, ubi de neceſſariis, *&* c. 110. *n.* 29.
ubi de utilibus *l.* 2. Bellon. jun, *conſ*, 76. *n.* 74. Fuſar. *conſ.* 139.
n. 13. & ratio eſt, quia tunc nec neceſſariò, nec utiliter factæ
videntur, ut poſt multos tradit Menoch. *recuper. rem.* 15. *n.*
553. & ſequitur Altoge, *conſ.* 28. *n.* 65. *&* 66. *l.* 1.

32 Verùm qui prætendit talem exceſſivitatem, probare de-
bet, quia ea non præſumitur in impenſis utilibus, & mul-
to minus in neceſſariis, Roſental. *de feud. c.* 10. *concluſ.* 43.
n. 102. Altogr. *conſ.* 28, *n.* 68. *l.* 1. & ſtatur arbitrio Judicis,
33 quando dicatur exceſſus ſufficiens, vel non, inſpecta qua-
litate rei, & perſonarum, Tiraq. *de retr. convent.* §. 7. Gloſ.
1. *n.* 5. Mareſcott. *var. c.* 109. *n.* 20. *ad med. l.* 2.

34 Et quatenus locator impenſas illa erat facturus, tunc
non attenditur talis exceſſus, ſed adhuc reficere eas debet,
d. l. in fundo, *ff. de rei vindic.* Pinell, *in l.* 2. *par.* 4. *c.* 3. *n.* 5. *C.*
de reſcind. vend. Molin. *de primog. l.* 1. *c.* 10. *n.* 17. Mareſc.
c. 110. *n.* 30. *l.* 2. uti ſi fuiſſent omninò neceſſariæ, Boſſ.
in tit. de Principe, *n.* 31. *col.* 1. *poſt med.*

35 At non propterea admitti debet, quòd dominus locuple-
tetur cum jactura conductoris, & ideò conceditur condu-
ctori hoc caſu facultas eas meliorationes abradendi, quate-
nus ei ſit utile, & non damnoſum rei, juxta ipſius ſtatum an-
tiquum, *d. l. in fundo*, *ff. de rei vendic.* cum concordan. rel.
per Mareſcott. *d. c.* 110, *n.* 31. *l.* 2. vel ſi ita ejus indemnitati
conſuli nequeat, datur eidem conductori retentio, Menoch,
36 qui plures refert, *adipiſc. rem.* 15. *n.* 524. Mareſc. *d. c.* 110. *n.*
32. verùm quia dando hanc retentionem adverſus domi-
num ſolvere non valentem, privaretur ipſe dominus re ſua,
37 & hoc eſſet quodammodo diſcooperire, ut dicitur, unum
altare, ut cooperiatur aliud, quod fieri non debet, Cyriac.
contr. 295. *n.* 42. Altograd. *conſ.* 34. *n.* 54. *l.* 1. Surd. *dec.* 86.
n. 53. juſta videtur praxis compellendi eum, qui melioramen-
38 ta exceſſiva fecit, ut domino ſolvat valorem rei non
melioratæ, & ita illam ſibi retineat, ut ſe obtinuiſ-
ſe per duas conformes refert Peregrin. *de fideicom. art.* 50.
num. 33. *ad fin.* & ſequitur Fuſar. *conſ.* 139. *n.* 13. & aliis
adductis Rot. *dec.* 318. *num.* 14. *par.* 9. *recent.* quatenus ta-
men ita arbitretur ex circumſtantiis Judex expedire, ejuſe-
39 nim arbitrio hæc materia remittitur, ut proſpiciat, ne de-
licatus debitor, nec onoroſus creditor lædatur, ut dicit

text. *in l. ſi ſervus de pignerat. act.* & aliis adductis, Rot.
dec. 420. *n.* 16. *par.* 9. *recent.*

Tertiò limitatur, dicta concluſio, ut detur conductori 40
repetitio expenſarum factarum in meliorando in caſu,
quo dominus denuntiaſſet conductori, ne tales meliora-
tiones, & impenſas faceret, idque propter temeritatem,
ſi adhuc eas facere voluerit, Bald. *conſ.* 157. *n.* 3. *l.* 1. Ga-
briel, *conſ.* 157. *n.* 3. *l.* 1, Mareſcott. *var. l.* 2. *c.* 112. *n.* 33. ubi,
quòd hoc procedit tam in malæ fidei poſſeſſore, quàm
in bonæ, Rot. *dec.* 188. *n.* 29. *& ſeq. par.* 9. *rec.*

Niſi fortè impenſæ reſpicerent Reipublicæ intereſſe, prout 41
eſſet munitio caſtri ad neceſſariam ejus defenſionem, vel
aliam ſimilem cauſam, quia tunc poſſent fieri, & non ob-
ſtante proteſtatione, ſeu denuntiatione domini ne fierent,
ab eo repeti, ut latè firmat Soccin. Sen. *conſ.* 26. *n.* 12. *&*
13. *l.* 1. & ſequitur Mareſcott. *var. c.* 109. *n.* 13. *l.* 2.

Quartò limitatur, ut procedat prædicta deductio impen- 42
ſarum, cùm per diverſam materiam melioramenta facta ſunt,
uti ſi domus ædificata ſit in fundo, vel quid ſimile, quæ dici-
tur melioratio per applumbationem, ſecus autem cùm ex ea-
dem materia fiunt, uti cùm in fundo plantatur arbor, quæ
ex ipſo fundo ſumit ſubſtantiam, & creſcit, & dicitur per
ferruminationem, ut ſenſit Bart. *in l. in fundo n.* 8. *verſic. quan-* 43
doque, *ff. de rei vindic.* at hæc opinio procedere poteſt, ut
non poſſint tales meliorationes detrahi, per earum ſepara-
tionem à fundo, cum quo ſunt unitæ, ut dicam infra, ſecus
autem per repetitionem expenſarum, quatenus ante reſtitu-
tionem petantur, ut per text. *in l. aut ſi ante*, *ff. de rei vendic.*
declarat Menoch, rejiciens Bart. *recuper. rem.* 15. *n.* 528. *&*
529. cum ſequitur Mareſcott. *var. d. c.* 110. *n.* 28. ubi hanc
opinionem eſſe veriorem, & magis receptam dicit Joſeph.
Lud. *dec. Peruſ.* 24. *n.* 18. ubi quòd Bart. communiter repre-
henditur circa hoc, & quidquid ſit in aliis terminis, in qui-
bus videndus erit Menoch. ubi ſupra & Peregr. *de fideicom.*
art. 59. *n.* 51, ubi in fine inquit exiſtimare non rectè repre-
henſum fuiſſe Bart. & in terminis conductoris, qui inſcio
domino plantavit vineam, quòd repetat expenſas, eſt text.
clarus *in l. Colonus*, *ff. loc.* quem ſingularem appellat Tira-
quell. *de retract. convent.* §. 7. Gloſſ. 1. *n.* 16. & poſt eum Me-
noch. *d. rem.* 15, *n.* 529. verum tamen eſt, quòd plantatio ar-
borum non præſumitur impenſa utilis niſi probetur, ut di- 44
ctum eſt ſupra *in princ. hujus c. n.* 25. ex ſententia Rotæ, &
proinde non ſatis erit conductori probare plantaſſe arbores,
niſi etiam probet illam plantationem fuiſſe utilem, prout
etiam regulariter probare debere volentem repetere impen-
ſas, quòd fuerint utiles, dictum eſt ſupra hac inſpectione *poſt
princ.* & ulteriùs probandum erit, utilitatem durare poſt lo-
cationem finitam ad commodum domini, aliàs enim im-
penſa reputabitur fructuum colligendorum cauſa facta,
ut dictum eſt *in princip. hujus cap. propè finem*.

Dum autem, ut dictum eſt, poteſt conductor impenſas 45
in meliorationibus neceſſariis, vel utilibus factas repetere,
jure merito ſequitur, ut debeat ei ad hoc concedi actio,
prout apertè ei conceſſa reperitur *in l. domus* 57. §. *in conducto
ad fin.* ibi, *experiri poteſt*, *ff. loc.* at quæ ſit iſta actio, hoc
ſcrupulo non caret, quia mirificè variant, & ſe involvunt
ſcribentes, ut dicit Roſentall. *de feud. c.* 10. *concl.* 43. *n.*
112. verùm quidquid ſit in aliis meliorantibus, quoad con-
ductorem, dum ex lege locati, & conducti habet jus fa-
ciendi expenſas utiles, & neceſſarias, ac experiendi pro
earum repetitione, ut habetur *in d. §. in conducto*, ſequi vi-
detur, eum agere poſſe ex conducto, cùm in hac actione 46
veniat quidquid locator ſibi præſtare debet, Caſtrenſ.
conſ. 270. *num.* 3. *paulò poſt med. verſ. ſed colonus, qui expen-
dit*, *par.* 2, Mareſcott. *variar. cap.* 113. *n.* 5. *l.* 2. Roſentall.
dict. concl. 43. *num.* 115.

Et ulteriùs poſſet etiam poſt rem reſtitutam agere incerti 47
conductione, & actione negotiorum geſtorum, Roſentall. *d.*
concl. 43. *n.* 113. *&* 114. Niger. *de except. c.* 8. §. 14. *n.* 118.

At quoniam melius eſt ſemper inhærere rei, quàm actio- 48
ni, utilius erit conductori, qui melioravit, uti retentione,
quæ faciliùs datur, quàm actio, *l. per retentionem. C. de uſur.*
l. Paulus, *ff. de dol. mal. except.* Gregor. *dec.* 425. *n.* 2. & non
ſolùm retinere poterit mercedem non ſolutam, ut expreſſè 49
habetur *in d. l. Colonus* 58. *in princ. ff. locat.* ſed etiam ipſam 50
rem melioratam, uſquequò fuerit ſatisfactus, Decian.
conſ. 58. *n.* 67. *l.* 2. Altograd. *conſ.* 28. *n.* 60. *l.* 1. Menoch. *præ-
ſumpt.* 32. *n.* 10. *l.* 3. Rota coram Merlin. *dec.* 351. *n.* 1. *& ſeq.*
& in recent. dec. 151. *n.* 2. *par.* 2.

Poteritque hæc exceptio retentionis opponi tam in poſ- 51
ſeſſorio, quàm in petitorio, Roſentall. *de feud. cap.* 10. *concl.* 52
43. *n.* 120. & non ſolùm in proceſſu, ſed etiam in executione
ſen-

ſententiæ ad eam retardandam, Roland. *conſ.28. n.2. verſ.*
nihilominus, *& ſeq. l. 1.* Tiraq. *de retract. convent. ad fin.*
tit. n.14. Neguſan. *de pignor. par.5. membr.4. n.10.* Valaſc. *de*
jur. emphyt. qu.25. n.22. ante med. Beniotend. *dec.77. n.1.* et-
iamſi ſententia lata ſit in eleti remedio, *l. ſi quis conductio-*
53 *nis*, *Cod. loc.* ut tradit Pontanus *de ſpol. libr.3. c.5. n.137.*
quem ſequitur Carocc. *tit. de expen. n.15.* & etiam poſt tres
54 conformes, & illarum executionem retardare Caroc. *eo-*
dem tit. n.29. ubi quòd ita in Rota judicatum teſtante
Galleſio ad formam Dam. *par.4. q.2. n.12.*

55 Et retardat eadem exceptio etiam executionem obliga-
tionis Cameralis, vel in forma guarantigiæ, aut alterius exe-
cutionem paratam habentis, Burſatt. *conſ.60. n.32.* Lancell.
de atten. par.3. c.24. q.29. n.10. Caroc. *d. tit. de expen. n.*
16. & 17. Prout etiam ſi prætendatur, & judicetur aliquem
immiſſum fuiſſe attentatè, ſi interim fecerit melioramenta,
56 & opponat retentionem, retardat etiam ipſam attentato-
rum revocationem, ut latè probat Lancel. *d. qu.29. n.5. &*
ſeq. & ſequitur Carocc. *d. tit. expenſ. n.30.* & per eamdem
57 exceptionem non ſolùm dominus, ſed etiam repelli valent
creditores anteriores rem ipſam hypothecatam habentes, ut
eſt text. *in l. Paulus 29. §. domus*, *ff. de pignor.* quidquid in
contrarium ſentire videatur Gimb. *dec.63. n.16.* pro ea
58 tamen rata, pro qua pretioſior res facta eſt, ut dicit ibi
Juriſconſultus, quod notandum, quia procedit ſolùm reſ-
pectu creditorum, non autem reſpectu domini, & ratio-
nem differentiæ reddit conciliando jura, quæ videntur
contraria Garz. *de expenſ. c.18. n.66. & ſeq.* ubi, & quòd
pro cæteris, quæ non fecerunt rem pretioſiorem quan-
59 tumvis neceſſariæ fuerint, non datur adverſus hypotheca-
rios anteriores retentio, de quo tamen videnda erunt la-
tè tradita per Salgad. *in Labyrint. credit. par.1. c.11. n.56.*
& ſeq. & Rota coram Bich. *dec.564. n.12. & ſeq.*

Ulteriùs non ſolùm poterit conductor, qui melioravit
repellere creditores agentes hypothecaria conditionaliter,
60 quatenus videlicet ſibi melioramenta non ſolvant, ſed etiam
poterit illos omninò repellere, ſolvendo eis valorem rei, Ne-
guſant. *de pignor. par.5. membr.4. n.21.* Vinc. de Francb. *dec.*
38. n.2. & ibi Ricc. & Novar. *in princ.* Viv. *opin.496.* ubi in
fine dicit hanc eſſe opinionem communem, & practicatam.
At hujus opinionis auctor dicitur Bart. *in l.2. C. de pred.* Na-
vic. *l.11.* prout ultra præcitatos dicit Magon. *dec. Flor. 51.*
n.1. ubi etiam eam celebrem, & receptam dicit, ſed penès
me id non dicit Bart. ſed ſolùm dicit, quòd qui melioravit,
non propterea debet ſolvere majorem penſionem, quod uti-
que eſt quid penitus diverſum, ut per Covar. *var. c.8. n.3.*
verſ. non obſtat. d. l.2. l.1. ubi tamen ita reſpondet ipſi legi,
non autem Bartholo, nam quoad Bart. & ipſe Covar ſuppo-
nit dicere, quòd competat præfatum jus melioranti offe-
rendi valorem rei, prout ſupponunt alii communiter, &
ſignanter etiam Alex. ibi in prima additione, unde ne-
ceſſe eſt credere, quòd hoc dictum habeatur in aliis co-
dicibus, licèt in meo deficiat.

61 At dicta opinio ſive caret fundamento auctoritatis Bar-
tholi, ſive non, certè non tranſit ſine magna difficultate,
nullum enim haber juris fundamentum, cùm illa *l.a.* aliud
dicat, ut advertit Covar. ubi ſupra, & eſt contra regulas a-
ctionis hypothecariæ, quæ id operatur, ut res ſibi reſtituatur
retinenda quouſque de debito ſibi ſatisfiat, undè meritò im-
pugnatur ea profeſſo per Covar. *var. d. l.1. cap.8. n.3. à*
verſ. primò etenim, ubi *verſ. quarto* eamdem concludit, eam
quamvis communiter receptam, planè falſam, potiùs, quàm
veram poſſe cenſeri, & idem tenet Garz. *de expenſ. c.18.*
n.84. & Morot. *de jur. offer. n.8. propè med. verſ. à qua tamen*,
ubi concludit dictam opinionem Bart. non eſſe ſequendam,
& teſtatur vidiſſe ſervari contrariam, quam etiam contra-
ſiam de jure veriorem credidi, Cyriac. *contr.194. n.8.* dum
igitur habemus text. *in d. l. Paulus reſpondit 21. §. domus*, *ff.*
de pignor. dicentem poſſeſſores non aliter cogendos credi-
toribus ædificium reſtituere, quàm ſi ſumptus in eam conſtructio-
nem erogatos, quatenus pretioſior res facta eſt, receperint,
unde clarè deducitur, quòd ſi ſumptus recipiant, cogi poſſint
reſtituere, verius videtur dictam opinionem communem
quæ dicitur originalis Bartholi non poſſe ſubſiſtere, niſi in
caſu, quo creditores reſtitutionem expenſarum recuſent,
quo in caſu illam etiam admittunt Covar. *var. dict. c.8. n.*
62 *3. ad finem verſ. quamobrem juſtius erit*, & Cyr. *contr.194.*
n.9. vel ſaltem, ubi adhuc præfatæ communi opinioni ſtare
placeat, reſtringi poterit ad domos poſitas in Civitate, &
tribui privilegio ornantis civitatem ædificii, ut ei ſufficiat
ſolvere æſtimationem rei, ut ſenſit Bald. *in dicta l.2. ante n.1.*
verſ. & videtur ſpeciale, C. de pred. & omn. rebus navic. l.11.

Uſque adhuc de melioramentis neceſſariis, vel utilibus,
quo autem ad voluptuaria, non poteſt conductor ea re- 63
petere, ſeu deducere velle per modum æſtimationis, ſed
quatenus abradi poſſint, poteſt ea abradere, & ſecum de-
ferre, *l. pro voluptuariis 9. ff. de impenſ. in reb. dot.* & in
terminis conductoris Menoch. *recuper. rem. 15. n.556.* Ma-
reſcott. *variar. c.111. n.2. l.2.*

Abradi autem non poſſe dicuntur, ſi quando ſint abraſa 64
nullius eſſe poſſunt utilitatis conductori abradenti, & tunc
abradi nullo modo permittuntur, *l. in fundo 39. verſ. neque*
malitiis, ubi textus exemplificat *ſi tectorium, quod induxeris,*
picturaſque corradere velis nihil laturus, niſi ut officias, ff. de
rei vindic. & l. pro voluptuariis 9. ad fin. ff. de impenſ. in reb. 65
dot. & parva utilitas reſpectu valoris rei pro nihilo reputa-
bitur, puta ſi conſtructum magnum ædificium, quod diſſo-
lutum in lapides parvi eſſet pretii, quia non eſt permitten-
da diſſolutio, Roſſental. *d. concl.43. n.158.* ubi citat Iſern.
de feud. in §. ſi Vaſſallus hic finitur lex n.17. ubi fortiùs vide-
tur velle, quòd eo ipſo, quòd agitur de ædificio lapideo,
non ſit locus abraſioni, & dicit eum à nemine carpi.

Et idem eſt ſi per abraſionem deterioretur prior ſtatus 66
rei melioratæ, tunc enim pariter abraſio non permittitur,
d. l. in fundo, *ff. de rei vindic. l. domum 5. ad fin. C. eo-*
dem tit. Scrader. *de feud. d. ſect.2. poſt princ. verſ. idem eſt*,
Roſental. *d. concluſ.43. n.107.*

Præterea abraſio non cadit in plantis, ex quo ſunt me- 67
lioramenta facta per fertuminationem, quæ non poſſunt
ſine re ſubſiſtere, Ruin. *conſ.14. n.4. verſ. nec audiretur*
dominus, *l.1.* Roland. *conſ.28. n.27. ad finem l.1.* Valaſ.
de jur. emphyt. qu.25. n.1. poſt princ.

Neque etiam permittitur abraſio in ædificiis in Civita- 68
te factis, ne Civitas deturpetur ruinis *l. cætera*, *§.1. ff. de*
legat.1. l.2. C. de ædific. privat. Ruin. *conſ.24. n.10. ad med.*
l.1. Valaſc. *de jur. emphyt. qu.25. n.16 poſt princ.*

Sunt & caſus in quibus impenſæ quæ per ſe ſunt volu- 69
ptuariæ ex accidenti, fiunt utiles, ut dictum eſt ſuprà *in princ.*
cap. prout ſi dominus eas facturus erat, tunc enim utile fuit
ipſi, quòd alius illas faceret, & proinde non eſt locus abra-
ſioni, ſed earum ſolutioni, *d. l. in fundo 39. poſt princ. verſ.*
finge & dominum, Mareſcott. *variar. c.111. n.5. l.2.* Scra-
der. *de feud. par. princ. 9. partic. 2. ſect. 7. n.75.*

Et idem eſt ſi dominus habebat rem venalem, quia
tunc ſi tales expenſæ augent pretium, ſunt utiles, & reſti-
tuendæ, *d. l. in fundo propè fin. verſ. finge eam*, *ff. de rei*
vind. Scrader. *d. ſect.2. n.75.* & idem eſt ſi exornetur res,
quæ locari ſolet, & propter ornamentum pluris locetur
Alciat. *in l. impenſæ 79. n.9. ff. de verb. ſign.*

In caſibus autem, in quibus locus eſt abraſioni, non
ſolùm eam facere poterit conductor, antequam rem re- 70
ſtituat per viam retentionis, ſed etiam poſteaquam ea re-
ſtituerit, non deductis expenſis voluptuariis, agere poterit
contra dominum, ut abradere, & tollere permittat, ut
firmat latè Scrader. *de feud. par.9. par.2. ſect.2. n.75. poſt*
med. verſ. quinimo ſi Vaſſallus, & ſequitur Scrader. *eodem*
tit. c.10. concl.43. n.107.

Poteſt tamen dominus impedire abraſionem, ſive per
viam actionis, ſive exceptionis petitam offerendo condu- 71
ctori valorem, ut ſunt text. *in l. pro voluptuariis 9. ff. de imp.*
in reb. dot. & in l. fundo 39. ff. de rei vindic. Scrader. *de feud.*
part. princ. 9. partic. 2. ſect. 2. n.75. verſ. quinimo ſi Vaſſallus,
quod & ampliatur procedere etiam ſi pacto eſſet conven-
tum licitam fore conductori abraſionem, quia intelligi- 72
tur, prout de jure, & ſic ubi dominus nolit ſolvere me-
lioramentorum valorem, Marſil. *ſing.410.* Mareſc. *var. di-*
cto c.111. n.3. quomodo autem facienda ſit æſtimatio ho- 73
rum melioramentorum, ſeu quomodo ſint liquidanda,
dicam infrà *in ſeq. inſpect. propè fin.*

Quoad impenſas fructuum percipiendorum cauſa fa-
ctas, quia dictum eſt, quòd ſpectant ad conductorem,
inde eſt, quòd ſi eas fecerit repetere non poterit, ſed
potius è contra, ſi eas fecerit locator repetet à conductore.

Verùm hoc de plano procedit, quoad impenſas perti- 74
nentes ſolum ad tempus locationis, & factas pro colle-
ctione fructuum ad conductorem ſpectantium, nam ſi
durant ultra tempus locationis, & proficiunt pro colle-
ctione fructuum à domino facienda, erunt per ipſum re-
ficiendæ, quia tunc utiles ei ſunt, ut dixi ſupra.

Ar hoc quoque intelligendum procedere quatenus con-
ductor in principio locationis eiſdem impenſis fundum 75
non receperit melioratum, quia tunc non poſſet eas re-
petere, debet enim in eodem ſtatu fundum reſtituere, in
quo illum recepit, ut dictum eſt *c.29.*

In caſibus autem prædictis, in quibus conductor poteſt
melioramenta detrahere dubitatur, an quatenus agatur
de melioramentis factis in re ſtabili, dicatur conductor
habere creditum, vel rem ſtabilem, & eſt quæſtio non
inutilis, de qua Curt. jun. *conſ.* 248. *n.* 3. *& ſeq. uſque ad*
8. ubi primò dicit ea venire nomine jurium, & actio-
num, & deinde addit poſſe etiam comprehendi ſub nomi-
ne bonorum immobilium, ex quo cùm ſint annexa fun-
do, pars fundi cenſeri poſſunt, *l. fructus pendentes*, *ff. de
rei vindic.* Peregr. *autem art.* 50. *n.* 84. tenet verius eſſe pri-
76 mum dictum ea ratione, quia melioramenta rei cedunt,
ſed meliùs videtur quæſtionem componere cum diſtinctio-
ne, quòd aut melioramenta facta ſunt à conductore bre-
vis temporis, nullum dominium in re meliorata habentia,
& tunc procedat prima opinio, quòd melioramenta non
ſint niſi purum creditum, & nomine jurium veniant,
aut verò facta ſunt ab emphyteuta, vel conductore longi
temporis dominium utile habentis, & tunc procedat ſecun-
da, quòd ſint ſtabilia, & appellatione ſtabilium veniant,
prout ad deciſionem dubii an cenſus attentata conſtitutio-
77 ne Pii V. ſuper forma creandi cenſus edita, expreſſè requi-
rente illos imponi ſuper re immobili de ſui natura fructi-
fera ſuſtineri poſſent ſuper melioramentis, magiſtraliter di-
ſtinxit Rota coram Merl. *dec.* 546. *n.* 20. *& ſeq. ferè per tot.*
& ratio diſtinctionis eſt evidens, quia quando melioras
non habet aliquod dominium in re meliorata, ſed ſolum-
modò quandam poſſeſſionem, ſeu ſimplicem detentationem,
prout non habere conductorem ad breve tempus explica-
78 tum eſt ſupra *in c.* 27. *de effectibus locationis n.* 3. meliora-
menta ſolo cedunt, itaut non poſſit dici eum dominium
retinere, ſed ſolùm jus repetendi expenſas, quia tametſi
excolendo ædificium, meliorem domini cauſam faciat, non
tamen id jure ſuo facere poteſt, ut de uſufructuario dicit
text. *in l. uſufructuarius* 51. *ff. de uſufr.* & latiſſimè exornat
dicta dec. Merlini, *n.* 30. *& ſeq.* at èconta ubi melioras
habet dominium, prout habere conductorem ad longum
tempus dictum eſt in puncto *c.* 27. *n.* 4. licèt tale dominium
ſit tantùm utile, & reſolubile, melioramenta uti facta
jure illius dominii ſunt ſua, adeout licèt res meliorata ſit
emphyteutica, vel feudalis, non tamen propterea etiam
79 melioramenta emphyteutica, & feudalia efficiuntur, ſed
remanent meliorantis libera, & hæreditaria, ex pleniſſi-
mè congeſtis per Gar. *de expenſ. c.* 6. *n.* 20. & Rota *dec.* 349.
n. 1. *par.* 2. *recent.* & ideò ſunt res ſtabiles, ut latiſſimè
comprobatur in dicta dec. Merlini *n.* 22. *& ſeq.*

80 Tempus denique repetendi expenſas, & melioramenta,
quoad conductorem eſſe illud, in quo finitur locatio ple-
nè firmant poſt alios Menoch. *in conſ.* 64. *n.* 17. *prope fin.*
Caroc. *de loc. & cond. tit. de melioram. qu.* 2. *n.* 29. Borgnin.
dec. 32. *n.* 42. *par.* 2. ubi alios plenè congerit.

81 Verùm licèt præcitati DD. non diſtinguant inter ex-
penſas neceſſarias, & utiles, imò ſignanter Borgninus ex-
preſsè de utriſque idem ſtatuat, tamen videtur dictam
concluſionem requirere aliquam diſtinctionem, ut ſentit
Maſcard. *concl.* 1037. *n.* 19. *poſt med. verſ. verum tamen*, &
eam eſſe debere, ut procedat quidem abſolutè in utilibus,
ſecus autem in neceſſariis, & ratio diverſitatis eſt, quia
quoad utiles fundamentum conductoris eas repetere vo-
lentis conſiſtit in utilitate, quam afferunt domino, quæ
utilitas domini non incipit niſi finita locatione, & ideò
eo tantùm tempore fundatur intentio ipſius. At reſpectu
neceſſariarum fundamentum conductoris eas repetentis,
conſiſtit in hoc, quòd geſſit negotium utile domino, de
illo tempore, quo ipſas impenſas fecit, quia nempè re-
levavit illum ab onere eas faciendi tunc temporis, prout
eas facere tenebatur, unde ſtatim repetere poſſe debet a-
ctione negotiorum geſtorum, quæ ſtatim oritur ac nego-
tium geſtum eſt, nec curatur, an utilitas uſque ad fi-
nem conductionis duraverit, vel non, ad text. *in l. ſed
an ultero* 11. §. *ſi is autem qui*, *ff. de neg. geſt.* & multò ma-
gis poterit mercedem retinere, ut firmat Maceraten. *va-
riar. l.* 2. *reſol.* 13. *n.* 14. *&* 15. & ideò in neceſſariis domi-
nus reſtituere debet quid impenſum indiſtinctè, ut dicit
Caſtren. *conſ.* 270. *n.* 4. *l.* 2. Valaſc. *de jur. emphyt. qu.* 25. *n.*
38. *in princ.* non autem facienda æſtimatio meliorationis
de tempore finitæ conductionis, ut latiùs dicam infra
in ſequenti inſpectione.

An autem poſſit dominus velle expenſas utiles ſtatim
reſtituere, & augere proportionabiliter mercedem, non
video expreſſè tactum, ſed poſſet reſponderi negativè quo-
ad conductorem ad breve ex dicendis infrà *in c.* 51. *de
augmento penſionis n.* 14. *& ſeq.*

De probatione, & liquidatione meliora-mentorum.

S U M M A R I U M.

1 Impenſæ, & melioramenta non præſumuntur, ſed probari debent.

2 Et ad effectum ut repeti poſſint per conductorem, probandum, quòd fuerint neceſſaria, vel utiles.

3 Et quòd ipſe eas fecerit, vel alius cujus ſit ſucceſſor.

4 Etiamſi conſtet factas fuiſſe durante locatione.

5 Et in ſucceſſore ſingulari requiritur ceſſio jurium ad effectum agendi, ſecus ad effectum retinendi, & excipiendi.

6 Probationes melioramentorum eodem modo faciendæ ſunt ab agente pro eorum repetitione, ac ab excipiente de eis.

7 Reus in ſua exceptione eſt actor, & illam probare debet.

8 Melioramenta repetens ſufficit, quòd probet ſui intuitu, ſeu ex pactu ſecum inito ab alio facta fuiſſe.

9 Melioramentorum probatio alia eſt in genere, quòd facta fuerint melioramenta, alia in ſpecie, quid facta fuerint talia, & tanta.

10 Melioramenta repetens jure actionis debet ea probare in ſpecie, repetens autem per viam exceptionis ſufficient in genere.

11 Et tamen excipienti de melioramentis præficiendus à Judice terminus ad ea liquidandum.

12 Et ſi non liquidet, in ea non impeditur agenti immiſſio, data cautione de reficiendo quando fuerint liquidata.

13 Intellige dictæ cautioni locum eſſe, ſi dubietas ſit in facto, ſecus ſi in jure.

14 Intellige 2. ut poſſit dari immiſſio abſque dicta præfixione termini, ſi conſtaret melioramenta eſſe talia, ut infra brevem terminum liquidari non poſſent.

15 Melioramentorum creditor ſi finita locatione retineat rem, imputat fructus in ſuum creditum melioramentorum.

16 Et per prædictam imputationem redditur illiquidum creditum, & non poteſt impedire immiſſionem.

17 Melioramenta ut liquidentur, probandum quid impenſum, & quid melioratum.

Ad probandum quid impenſum æſtimari debent opera, & materia impenſa.

18 Et ad probandum quid melioratum probandus ſtatus rei antiquus, & ſtatus præſens.

19 Lim. ut dicta probatio non ſit neceſſaria, quando conductor repetit expenſas in re conducta neceſſarias.

20 Melioramenta neceſſaria à conductore facta etiamſi pereant, repetuntur.

21 Et attenditur ſolùm quid impenſum, etiamſi ſint deteriorata, quando ſunt neceſſaria pro conſervatione rei, ſecus ſi pro fructibus.

22 In melioramentis utilibus à conductore factis proceditur, quòd probandum ſit quid impenſum, & quid melioratum.

23 Lim. ſecundùm aliquos, ut in locatione ad longum tempus attendatur ſolùm tempus præſens.

24 Sed contrarium tenent alii.

25 Conciliantur dictæ opiniones, ut attendatur quod minus eſt, ſed æſtimetur tam quid melioratum, quam etiam quid valeant impenſæ, ſolùm tempore præſenti attento.

26 In melioramentorum æſtimatione habetur conſideratio, deteriorationis per lapſum temporis.

27 Ædificia in æſtimatione melioramentorum non ſunt conſideranda tamquam rudera à ſolo ſeparata.

28 Secus ſi ſint tantùm voluptuaria.

29 Melioramenta alia dicuntur ruſtica, alia urbana, & quæ.

30 Ædificia omnia dicuntur melioramenta urbana.

31 In melioramentis urbanis aliqui volunt non attendi quid impenſum, & quid melioratum, ſed ſolùm valor temporis præſentis.

32 Sed verius eſt attendi valorem melioramentorum de tempore præſenti in urbanis, in ruſticis verò de tempore quo facta fuerunt, ſed ſi minus impenſum, quàm melioratum, ſemper id deberi, quod minus eſt.

33 Melioramentorum probatio in genere debet eſſe plena & concludens.

34 Probatio autem in ſpecie, uti reſpiciens quantitatem crediti ſufficit eſſe levior.

35 Debet tamen eſſe legitima.

Digitized by Google

56 *Et quæ ſit legitima, ſtatur arbitrio Judicis.*
37 *Et poteſt judex ex ſuo officio valorem melioramentorum ſtatuere.*
38 *Et ſolent Judices in concurſu probationum mediam viam eligere.*
39 *Æſtimatio, & valor rei non percipitur ſenſu corporis, ſed judicio, & intellectu.*
40 *Teſtes deponere debent tantùm de iis, quæ percipiuntur ſenſu corporis.*
41 *Valor probari poteſt per teſtes.*
42 *Procedit ſi ſint periti valoris, aliàs ſecus.*
43 *Melioramentorum valor, ut probetur per teſtes, requiritur, ut ſint Architecti.*
44 *Et qualitas iſta, ut ſint Architecti probanda eſt, nec ſufficit eos dicere ſe peritos.*
45 *Teſtes etiam periti qui melioramenta fecerunt non ſunt idonei ad probandum eorum valorem.*
46 *Valor melioramentorum non probatur per teſtes, ſi ſimpliciter de eo deponant, ſecus ſi reddant bonam rationem.*
47 *Valor, & quantitas melioramentorum probatur etiam per conjecturas.*
48 *Et attenditur ſolitum ita expendendi.*
49 *Et arguitur etiam à quantitate fructuum calculanda ad rationem quinque pro centenario.*
50 *Et ſtatur juramento meliorantis.*
51 *Decl. procedere tantùm, ſi agatur de parva quantitate.*
52 *Aliàs ſi quantitas ſit magna requiritur, ut cum juramento concurrant conjecturæ.*
53 *Libro creditoris quandoque ſtatur ad probandam quantitatem melioramentorum.*
54 *Declara procedere in parvis, non in magnis.*
55 *Impenſæ quæ dicantur parvæ, ſtatur arbitrio Judicis.*
56 *Paulatim facta dicuntur parva etiamſi ſimul juncta faciant magnam quantitatem.*
57 *Libro creditoris ſtatur etiam in magnis, ubi concurrit magna veriſimilitudo.*

CAPUT XXXIV. §. IV.

DEveniendo denique ad quintam, & ultimam inſpectionem probationis, & liquidationis melioramentorum ea divido in duas partes, in quarum prima dicendum erit, quid probandum, in ſecunda verò quomodo probandum ſit.

Et quoad primam, neceſſe eſt, ut deducere, ſeu repe-
1 tere volens melioramenta probet in primis illa facta fuiſſe, quia facta non præſumuntur, ſed probari debent, Ceph. *conſ.* 213. *n.* 3. Carocc. *tit. de expenſ. quæſt.* 2. *n.* 1. Rot. *dec.* 398. *n.* 4. *par.* 1. *diverſ.*

Et quia ut ſupra dictum eſt, expenſæ ſolùm neceſſa-
2 riæ, vel utiles repetuntur, & voluptuariarum datur tantùm abraſio, volenti eas repetere, non ſufficit probare expenſas fuiſſe factas, ſed neceſſe etiam eſt ei probare qualitatem neceſſitatis, vel utilitatis, in qua conſiſtit fundamentum ſuæ intentionis, Soccin. jun. *conſ.* 67. *n.* 3. *l.* 1. Mareſcott. qui alios adducit *variar. l.* 2. *c.* 110. *n.* 26.

3 Præterea quia conductor agit de repetendis impenſis factis in re aliena tanquam factis à ſe, probare etiam hoc debebit, quòd ipſe eas fecerit, vel ſaltem alius, cujus ipſe ſit ſucceſſor univerſalis, vel ſingularis, ut tradit Caſtren. *conſ.* 270. *n.* 4. *par.* 2. Burſatt. *conſ.* 330. *n.* 96. Honded. *conſ.* 85. *n.* 41. *l.* 1. Menoch. *recuper. rem.* 15. *n.* 567.

Et quamvis, ubi conſtet melioramenta fuiſſe facta poſt-
4 quam conductor rem detinebat intrare præſumptionem, quòd ab eo fuerint facta, voluerint aliqui, & in ſpecie in feudalibus, Roſentall. *c.* 10 *concluſ.* 43. *n.* 46. tamen, quia potuit etiam ipſe Dominus, vel alius ejus intuitu rem meliorare præſumptio præfata non ſufficit, ut ſentiunt alii præcitati, & eſt opinio magis vera ſecundùm Gratian. *diſcept.* 193. *n.* 1. niſi fortè contraria tenenda ſit in modicis, ut ſenſit Giurb. *ad conſuetud.* Meſſan. *c.* 15. Gloſ. 8. *n.* 16.

Et licèt ſufficiat conductorem repetere volentem melio-
5 ramenta eſſe ſucceſſorem ejus, quem conſtat illa feciſſe, etiam ſingularem ex præcitatis, requiritur tamen, quod talis ſucceſſor ſingularis reportaverit jurium ceſſionem, aliàs ſine ipſa, nihil eum acquirere, dicit Gratian. *d. diſcept.* 193. *n.* 2. ſed verè non acquirit actionem pro repetitione melioramentorum poſt reſtitutionem rei melioratæ, ſecus autem ſi adhuc poſſideat rem, vel mercedem non ſolverit, & velit retinere, ut declarat Roſentall. *dict. c.* 10. *concl.* 43. *n.* 47. ad effectum enim ut poſſit quis agere, neceſſaria eſt jurium ceſſio, ſecus autem, ut poſſit excipere, & retinere, Mant. *de tacit. l.* 11. *tit.* 29. *n.* 5. *& ſeq.* Cancer. *par.* 2. *cap.* 6. *n.* 41, *verſ. item limita*, Coccin. *dec.* 359. *n.* 1. Otthobon. *dec.* 129.
n. 15. *& dec.* 242. *n.* 10. Benintend. *dec.* 50. *per tot. in recent.* 6
dec. 528. *n.* 3. *par.* 2. licèt quoad alias probationes prædictas in nihilo relevetur excipiens de melioramentis, ſed eas eodem modo facere debeat, ac ſi eſſet actor, ut firmat in ſpecie Ro-
land. *conſ.* 28. *n.* 32. *l.* 1. reus enim in ſua exceptione eſt actor, 7
& plenè, ac concludenter illam probare debet, Rur. *dec.* 396. *n.* 1. *l.* 2. Mant. *dec.* 274. *n.* 4. Rot. *dec.* 75. *n.* 1. *par.* 1. *diverſ.*

Satis tamen eſſet etiam ad effectum repetitionis oſtendere
quòd licèt impenſæ factæ fuerint ab alio, tamen ille eas 8
fecerit intuitu ſui, ſive ex pacto convento ſecum, puta in ſublocatione, ſive etiam alia ratione, uti amicitiæ, impenſas enim ita ab alio factas reputari factas ab ipſo conductore, cujus intuitu factæ ſunt, jam ſuprà in præcedenti inſpectione probatum eſt ex Menoch. *recuper. rem.* 15. *num.* 509. *& ſeq.* & pluribus aliis ibi adductis.

Et hæc probatio melioramentorum, alia eſt in genere, 9
quòd facta fuerint melioramenta, alia in ſpecie, quòd facta fuerint talia melioramenta, & quæ dicitur in genere neceſ-
ſaria eſt, tam conductori, qui agit ad repetitionem eorum, 10
quàm ei, qui de illis tantùm excipit, & retinere contendit. At alia probatio melioramentorum, quæ dicitur in ſpecie, & non reſpicit ſubſtantiam, ſed quantitatem, requiritur quidem ad effectum agendi, & ea conſequendi, quia liquidatio quantitatis crediti ſemper eſt neceſſaria ad effectum illud conſequendi, Bald. *conſ.* 165. *verſ. & ſic in ſententiam, l.* 5. Crav. *conſ.* 164. *n.* 2. Ridolph. *in praxi p.* 1. *c.* 6. *n.* 26. *verſ. non facta autem*, Rota *dec.* 143. *n.* 7. *par.* 6. *recent.* At quoad effectum retentionis non eſt neceſſaria, ſed ſola probatione melioramentorum in genere, poteſt per conductorem retinere volentem repelli locator agens, Giurb. *dec.* 63. *n.* 11. *verſ. vel quod ſint liquidi*, Rot. *dec.* 215. *n.* 1. *par.* 4. *div. & dec.* 151. *n.* 2. *par.* 2. *recent.* & in d. Romana de Theſauris coram Sacrato penès Marcheſ. *de commiſ. par.* 1. *fol.* 1088. *n.* 2. & in Romana Salviani coram Manzanedo penès Marc. *par.* 2. *fol.* 469. *n.* 8.

Verum tamen eſt, quòd præfigendus eſt terminus condu-
ctori retinere volenti ad melioramenta liquidandum, ut 11
habetur in dicta Romana de Theſauris coram Sacrato penès Marcheſ. *par.* 1. *fol.* 1087. *n.* 2. *& in dec.* 151. *num.* 5. ubi quòd ſæpè ſervavit Rot. *par.* 2. *rec.* Put. *dec.* 461. *ad fin. l.* 2. ubi, quòd dixerunt DD. præfigendum eſſe alium terminum ad liquidandum extra Curiam, ex quo præfixus in Curia eſſet nimis brevis, Argel. *de legit. contradict. q.* 13. *art.* 8. *n.* 92. Bich. *dec.* 179. *n.* 7. & 8.

Et ſi infra terminum præfixum ea non liquidet, datur im- 12
miſſio creditori, vel domino eam petenti, data priùs per eum cautione de reficiendis melioramentis, quando fuerint liquidata, Garz. *de expenſ. c.* 6. *n.* 19. Valaſc. *de jure emph. qu.* 25. *n.* 23. Rub. *in ſing. part.* 1. *fol.* 131. in Annot. ad Accorambon. *dec.* 8. Cavaler. *dec.* 54. *n.* 1. Rot. poſt Statil. de Salvian. *dec.* 77. *n.* 6. *& dec.* 104. *n.* 5. ubi tamen dubietas conſiſtat in facto, quia ſi conſiſteret in jure non eſſet locus di-
ctæ cautioni, nec conductor poſſet compelli illam recipe- 13
re, Corn. *conſ.* 262. *ad fin. l.* 4. Neguſan. *de pignor. par.* 5. *membr.* 3. *par.* 2. *n.* 5. & benè diſtinguendo declarat Benintend. *dec. Bonon.* 77. *n.* 10.

Et poſſet etiam abſque præfixione termini ad liquidan- 14
dum dari immiſſio cum dicta cautione, ſi conſtaret melioramenta eſſe talia, & tanta, ut infra brevem terminum liquidari non valerent, Caroc. *tit. de expenſ. n.* 22, *& ſeq.* ubi etiam alias addit declarationes.

Advertendumque eſt, quòd ſi finita ſit locatio, & condu-
ctor retineat rem, & fructus percipiat, debet eos compenſa- 15
re cum ſuo credito melioramentorum, cùm illos ſibi retinere non valeat, *l. fructus* 33. *in fin. ff. de rei vindicat.* & tradit in ſpecie Caſtr. *conſ.* 270. *ad fin. verſ. illud autem notandum, p.* 2. unde ex hac ſola perceptione fructuum ſatis illiquida redditur quantitas expenſarum reſtituendarum, quæ aliàs eſſet
certa, adeò ut impedire non valeat immiſſionem, quatenus 16
in tempore præfixo non liquidetur, juxta tradita *in dec.* 315. *n.* 6. poſt Poſth. *de ſubhaſt. & dec.* 433. *n.* 4. *par.* 2. *& dec.* 165. *n.* 47. *& dec.* 306. *n.* 35. *&* 46. *par.* 7. *recent.*

Pro liquidatione autem quantitatis melioramentorum,
duo probanda ſunt regulariter, unum videlicet, quid impen- 17
ſum, & aliud, quidélioratum, aliquando enim augetur valor rei pluſquam ſit expenſa, & tunc dicitur plus melioratum, quàm expenſum, & aliquando augetur minus, & tunc dicitur plus impenſum, quàm melioratum, & ſic ſæpè differunt, quid impenſum, & quid melioratum, & neceſſe eſt probare utrumque, quia reſtituere debens, habet electionem

nem reſtituendi, quod minus eſt, ſcilicèt ſive impenſam ſi
ea minor eſt, ſive quod melioratum eſt, ſi magis impenſum,
text. eſt *in l. in fundo 39. ff. de rei vindic.* latè Laderch. *conſ.*
144. *n.* 1. & per tot. Fachin. *conſ.* 50. *n.* 6. *lib.* 3. Seraph. *dec.*
898. *n.* 1. ubi de com. *in recent. dec.* 650. *n.* 2. ubi, quòd tri-
tum eſt in hac materia *p.* 2.

Ad probandum autem primum, animadvertendum om-
ninò videtur nomine ejus, quod impenſum eſt non venire
hìc ſolam quantitatem pecuniæ erogatæ, ſed potiùs materias,
& operas impenſas, repetuntur enim etiam melioramenta
facta opera conductoris, juxta veriorem opinionem, de qua
in §. præced. hujus cap. ſub n. 15. & ideò ipſæ operæ, & ma-
teriæ æſtimari debent, Peregrin. *de fideicom. art.* 50. *nu.* 72.
& dicam infrà *num.* 25. *& ſeq.* ubi, & quomodo facienda
ſit æſtimatio.

18 Et ad probandum ſecundum, videlicèt quid melioratum,
probari debet ſtatus rei antiquus, nempè quid valeret res
ante facta melioramenta, & ſtatus præſens, ideſt, quid
valeat nunc, ad hoc ut dignoſcatur, quid illi primævo ſta-
tui, & valori acceſſerit, Boſſ. *in praxi tit. de Principe n.* 21.
col. 4. *illius n. ad med.* Seraph. *dec.* 898. *nu.* 6. Merlin. *deciſ.*
118. *n.* 14. Bich. *deciſ.* 129. *n.* 21.

19 At quidquid ſit in aliis melioramentis, quoad condu-
ctorem loquendo de melioramentis factis in ipſa re, proce-
dendum videtur cum diſtinctione neceſſariorum, utilium,
& voluptuariorum, & reſpectu neceſſariorum videtur, quòd
quatenus reſpiciant conſervationem rei, non autem produ-
ctionem, vel conſervationem fructuum, neceſſe habeat con-
ductor ſolummodò probare quid impenſum ubi utiliter, &
bona fide impenderit, abſque eo quòd quæratur ulteriùs,
quia ut dictum eſt ſupra, illas expenſas tenebatur facere lo-
cator, & propterea ipſe debet illas reficere indiſtinctè, ut
dicit Caſtren. *in conſ.* 270. *n.* 4. *lib.* 2. Ruin. Jun. *conſ.* 800. *n.* 8.
& ſeq. Poſth. *reſol. civ.* 44. *n.* 28. *& ſeq.* Molin. *de contr. diſput.*
463. *n.* 8 *propè fin. verſ. excipit*, Barz. *dec.* 23. *n.* 16. & dixit
Rota in Forolivien. Salviani in qua ego ſcribebam, & obti-
nui 12. Junii 1675. *§. fin.* cor. R. P. D. Rondanino, licèt loqua-
tur in aliis terminis, nempè emptoris adverſus creditores a-
gentes hypothecaria, in quibus terminis res patitur majo-
rem difficultatem ſignanter per text. *in l. Paulus reſpondit*
21. *§. domos, ff. de pignor.* ubi apertè videtur decidi contra-
rium, & ulteriùs in emptore melioramenta ſunt propria, &
ideò ſi deteriorantur ejus damno cedere debet deterioratio,
& ſic non poteſt repetere quid impendit, ut de hærede per
fideicommiſſum gravato eſt text. *in l. domos 61. ff. de legat.* 1.
20 ſed quidquid ſit in prædictis terminis in quibus videndus eſt
etiam text. *in l. cum poſtulaſſem 44. §. fin.* & ibi Gloſ. *in verſ.
tribuendum eſt, ff. de damn. inf.* nec non allegati ſupra *in §.
præced. n.* 59. in terminis noſtris, etiamſi melioramenta poſt-
quam facta ſunt, in parte, vel in totum pereant, adhuc
impenſæ in eis factæ, ſunt integraliter reficiendæ, Caſtr.
conſil. 425. *n.* 1. *p.* 1. Tiraquell. *de retract. convent.* §. 7. Gloſ. 1.
n. 10. Menoch. *recuper. remed.* 15. *n.* 511. & idem erit ſi pe-
rierit ipſa res ut ipſimet Tiraq. & Menoch. ibidem firmant,
& ultra eos Caroc. *cit. de expenſ. nu.* 35. *&* 36. Joſ. Ludov.
dec. Peruſ. 58. *num.* 11.

21 Et licèt contrarium, quòd videlicèt conductor deducat
expenſas neceſſarias ſubducto tempore, quo interim uſus eſt,
ſentiat Peregr. *de fideicomm. art.* 50. *nu.* 5. *& n.* 76. *propè fin.
ſub verſ. in iſtis tamen*, ejus opinio poteſt procedere in neceſ-
ſariis pro majori perceptione fructuum, ut dictum eſt ſupra
de refectione foſſatorum, & ſimilium, at in neceſſariis pro
conſervatione rei ad uſum, ad quem fuit locata, urget con-
tra eum ratio, quòd dum ſpectabat ad locatorem eas facere,
ut ſuprà firmatum fuit, inde ſequitur, ut conveniri poſſit à
conductore pro illarum reſtitutione actione negotiorum
geſtorum Rot. Jan. *dec.* 6. *n.* 7. & in propoſito ſenſit Gabr.
conſ. 168. *n.* 11 *propè fin. lib.* 1. in qua actione venit quod uti-
liter impenſum, nulla habita ratione de eventu ſubſequuto,
adeò ut *ſi quis inſulam fulſerit, vel ſervum ægrum curave-
rit, etiam ſi inſula exuſta ſit, vel ſervus obierit, aget nego-
tiorum geſtorum actione*, ut dicit præcisè text. *in l. ſed an ul-
tro* 11. *§. is autem qui, ff. de neg. geſt.*

22 Reſpectu verò utilium, quia locator ea facere non teneba-
tur, conductor volens eas repetere, fundatur ſolùm in eo,
quòd utiliter impenderit pro locatore, & ideò neceſſe habet,
probare non ſolùm quid fuerit impenſum, ſed etiam quid
de tempore reſtitutionis res quæ reſtituitur propter illam
impenſam plus valeat Petr. Barboſ. *in l. divortio 8. §. fin. p.* 1.
n. 93. *verſ. ſed his non obſtantibus*, Rimin. Jun. *conſ.* 411.
n. 61. Sim. de Præ. *de interpret. ult. vol. lib.* 3. *dub.* 5. *ſolut.*
40. *n.* 20. *fol.* 860. Molin. *de primog. lib.* 1. *c.* 26 *n.* 13.

Quod de plano procedit in terminis conductoris ad breve 23
tempus, aliorumque, qui ſunt tantùm poſſeſſores bonæ fidei,
at ubi agitur de conductore ad longum tempus, vel alio ha-
bente dominium, licèt tantum utile, & reſolubile, quòd at-
tendi ſolùm debeat valor melioramentorum de tempore re-
ſtitutionis, tradunt ſignanter Ruin. *conſ.* 14. *n.* 4. *lib.* 1. Rimin.
Jun. *conſ.* 411. *n.* 55. *& ſeq.* Morot. *latè conſ.* 31. *n.* 15. *verſ.
quid tenendum*, ubi in fin. de communi teſtatur Roland.
conſ. 28. *n.* 18. *lib.* 1. Mangil. *de imput. quæſt.* 136. *num.* 40.
Menoch. *præſumpt.* 32. *n.* 7. ubi *in fin. de mag. com.* Valaſc.
de jur. emphyt. quæſt. 25. *n.* 28. ubi de magis communi Rota
deciſ. 186. *per tot. p.* 2. *diverſ.* Fulgin. *de jur. emphyt. titul. de
melioram. quæſt.* 7. *num.* 8. *&* 11.

Sed contrarium, quòd etiam in terminis conductoris ad 24
longum tempus, vel alterius habentis dominium reſolubile,
reſtituenda ſint melioramenta juxta id, quod minus eſt, ſive
impenſa, ſive melioratio Caſtrenſ. *conſ.* 270. *n.* 3. *verſ. ſed in
contrarium p.* 2. Riminald. Jun. *conſ.* 411. *n.* 39. *& latè ſeqq.* ubi
n. 51. rejicit contrar. *& n.* 85. *verſ. poſtremò*, ait quòd longè
plures hanc voluerunt opinionem Petra *de fideicom. qu.* 15.
n. 271. *verſ. contrarium, & ſeqq.* ubi *n.* 273. *ad fin.* ab hac
non recedendum, quia uſu forenſi recepta eſt Tiraquell. *de
retract. convent.* §. 7. Gloſ. 1. *n.* 8. Marzar. *in epit. fideicom.
quæſt.* 65. *verſ. ſed circa prædictam*, ubi quòd ipſe ita judica-
vit in Rota Florentina cum DD. Coadjutoribus, nemine
diſſentiente Scrader. *de feud. p.* 9. *princ. par.* 2. *ſect.* 2. *n.* 10.
verſ. in hoc tamen contrarium, Joſ. Ludov. *deciſ. Peruſ.* 58.
num. 15. Pen. *deciſ.* 1082. *n.* 4. *&* 6. Rot. *deciſ.* 318. *n.* 16.
& 17. ubi quòd contraria opinio Roini convincitur erronea
par. 9. *recent.* & penès Bich. *deciſ.* 199. *n.* 13. *&* 14.

Verùm iſtæ duæ opiniones, quæ adeò contrariæ inter ſe 25
videntur, conciliari poſſunt, adeò ut verum ſit, quòd reſti-
tui debeat, quod minus eſt, aut impenſum, aut melioratum,
juxta ſecundam, ac etiam attendi debeat ſolùm valor de tem-
pore reſtitutionis, juxta primam, intelligendo videlicèt, ut
æſtimari debeat de tempore reſtitutionis bonorum, nedum
quid melioratum, quod non habet difficultatem, ſed etiam
quæ ſit impenſa, non enim nomine impenſæ intelligi debet
ſimplex exburſatio pecuniæ, ſed operæ, & materiæ in melio-
rando impenſæ, ut dictum eſt ſuprà *n.* 17. *verſ. ad probandum*,
quæ quidem operæ, & materiæ recipiunt variationem in
æſtimatione à tempore, nedum ea quo, de tempore quo
melioratum fuit, potuerunt valere minus, vel plus, ex aliquo
accidenti, puta propter guerram, ſed etiam, quia ſolo lapſu
temporis feneſcunt, & vileſcunt, & ideò benè etiam in eis
cadit dubitatio, quòd tempus attendi debeat, & applicatur
propterea dicta prima concluſio, quòd attendi debeat tem-
pus reſtitutionis rei, & in ſpecie, quòd attendi debeat varia-
tio æſtimationis procedens ex eo, quòd melioramenta inſe- 26
nuerint, eſt text. *clar. in l. domos 61. ibi, ſumptuum rationibus
deductis, & ædificiorum ætatibus examinatis, ff. de leg.* 1. ubi
Bartholus tradit, quòd ſi factum ædificium, quod tempore
reſtitutionis non ſit duraturum, niſi quinque annis, æſtima-
tur quanti nunc valet, & variationem impenſarum propter
guerram conſiderant alii, quibus cumulatis ita firmat Pere-
gr. *de fideic. art.* 50. *n.* 70. *&* 72. ubi ad finem rejicit confun-
dentes hanc materiam, non diſtinguendo augmentum pre-
tii in fundo ab augmento, quod contingit in pretiis rerum
appoſitarum in melioramentis, prout diſtingui debet, &
eum ſequitur Menoch. *de arb. in add. ad caſ.* 258. *n.* 63.

Non tamen in hac æſtimatione conſiderari debebunt ma- 27
teriæ ſeparatim, puta ſi æſtimari debet ædificium, non con-
ſiderari debent tabulæ reſtaæ, & ſaxa dejecta, ſed muri, &
pavimenta conſiſtentia in melioramentis utilibus Clar. *in §.
feudum qu.* 88. *n.* 2. Garz. *de expenſ. c.* 24. *n.* 5. *propè fin.* Ma-
reſcott. *variar. c.* 114. *n.* 2. *lib.* 3. Bonden. *collect.* 35. *n.* 33. Et
ita in caſu, quo debebant refici melioramenta emphyteutæ,
qui domum conſtruxerat, & valdè ultra impenſa meliora-
verat, dicebam, eligente domino reficere, quid impenſum,
æſtimari debere valorem murorum, & aliarum partium in-
tegralium domus, prout erant de illo tempore, ſcilicèt ea-
rum ætatibus examinatis, juxta *d. l. domos 61. ff. de leg.* 1. non
autem juxta actualem impenſam, ſeu valorem de tempore,
quo fuit domus conſtructa. & Judea non diſſentiebat.

Quo autem ad melioramenta voluptuaria, ad quæ refi- 28
cienda conductori non teneri locatorem dictum eſt ſuprà in
præcedenti inſpectione, niſi quatenus velit, ad impedien-
dum, quòd conductor ea abradat, ſuppoſito quòd velit ea
reficere, ideſt ſolvere, habet pariter facultatem, vel ſol-
vendi quod impenſum in eis fuit, vel eorum valorem, æ-
ſtimando illa, non prout ſunt conſiſtentia, & ſolo affixa,
ſed uti rudera à ſolo abraſa, ut ſunt jura aperta; quoad pri-

mum, quòd poſſit facienti melioramenta voluptuaria impediri abraſio eorum per ſolutionem impenſæ in eis factæ *in l. pro voluptuariis 9. ff. de impenſ. in reb. dot.* ibi, *nam ſi vult habere rem mulier, reddere ea, quæ impenſa ſunt marito debet, aut ſi non vult pati, debet tollentem*; & quoad ſecundum, quòd poſſit ſolvere valorem æſtimando ea tanquam rudera à ſolo ſeparata *in l. in fundo 39. ff. de rei vindic.* ibi, *conſtituimus vero, ut ſi paratus ſit dominus tantum dare, quantum habiturus eſſet poſſeſſor his rebus ablatis, ei fiat poteſtas*, & tradit aliis pluribus adductis Marescott. *variar. reſol. c.* 114. *n.* 1. *lib.* 2.

Et licèt hæc æſtimatio melioramentorum tanquam ruderum, à ſolo ſeparatorum, videatur dura aliquibus relatis per Valaſc. *de jur. emphyt. qu.* 25. *n.* 16. tamen eorum difficultas procedere poteſt in aliis melioramentis, non in iſtis voluptuariis, de quibus agimus, prout diſtinguit Bero, *in cap.* 1. *n.* 36. *de in integr. reſtit.* quem refert, & ſequitur Valaſc, *dicto n.* 16. *propè fin.* & ratio eſt clara, quia nempè dum quoad iſta conductor non poteſt illa aliter prætendere, quàm per abraſionem, *d. l. pro voluptuariis, ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* Marescott. *variar. c.* 111. *n.* 2. *lib.* 1. in plus ſua non intereſt, quòd locator illa retineat, quàm in quantum æſtimantur abraſa, ut poſt Bald. *in §. ſi Vaſſallus tit. hic finitur lex in uſib. feudor. tradit.* Ruin. *conſ.* 24. *n.* 10. *lib.* 1.

29 Volunt etiam aliqui, quòd fieri debeat diſtinctio inter melioramenta ruſtica, & urbana, ſeu quæ fiunt per ferruminationem, uti ſunt plantationes vinearum, & arborum, & ſimilia, & quæ fiunt per applumbationem, ut ſunt ædificia, *l. in rem actio, §. item quæcumque*, & ibi Gloſ. *in ver. mate-*
30 *riam, ff. de rei vindic.* quæ ædificia omnia dicuntur urbana, quamvis facta ſint in villa, §. 1. *inſtit. de ſervit. urb. præd.* Coccin. *dec.* 2135. *n.* 7. *& dec.* 2165. *n.* 1. *&* 2. ubi etiam Vaſcam, & Ciſternam eſſe inter melioramenta Urbana *& nu.* 5. Urſill. ad Afflict. *dec.* 87. *n.* 3. *ad med.* Mangil. *de evict. q.* 153. *n.* 22. Barz. *dec. Bonon.* 23. *n.* 16. *verſ. & id quod dictum eſt*, &
31 circa prima, nempè ruſtica volunt attendi quid impenſum, & quid melioratum, & refici quod minus eſt, circa verò ſecunda, nempè Urbana, ſolùm attendi tempus reſtitutionis, adeout nec curandum, an magis impenſum, & minus melioratum, vel è contra, velle videantur, ut aliis pleniſſimè cumulatis diſtinxiſſe videtur Tomat. *deciſ. Maceratenſ.* 59. *n.* 60. *& ſeqq. &* 64. & Coccin. *d. deciſ.* 2135. *n.* 5. *& ſeqq. & deciſ.* 2165. *n.* 2. *& ſeqq.* ſignanter *n.* 10. ſaltem ubi qui dicta melioramenta fecit, erat dominus dominio reſolubili, in quibus terminis loquuntur præcitati, & apertiùs etiam Rota coram Royas *deciſ.* 182. *n.* 8. *&* 9. & in una Romana melioramentorum 28. Junii 1675. §. *nihilominus*, coram Reverendiſſ. Albergato Decano in qua expreſsè fuit dictum, recedi à regula text. *in l. in fundo 39. ff. de rei vindic.* ut refici debeat, quod minus eſt, aut impenſum, aut melioratum, quando agitur de prædio urbano meliorato à Domino utili, ex quo tunc non quod impenſum, ſed valor præſentis temporis attendi debet.

Ego tamen ſcribendo in dicta cauſa Romana melioramentorum contra præfatam deciſionem, dicebam, quòd ſunt duæ quæſtiones omninò diſtinctæ, & ſeparatæ, una quo-
32 nam tempore conſiderari debeat valor impenſarum, & ejus quod melioratum eſt, accipiendo expenſas non in ſola pecunia, ſed in materia, & labore, ſeu operibus in meliorando expenſis, ut ſupra fuit declaratum *ſub n.* 25. aliàs ſi valor expenſarum differat à valore ejus quod melioratum eſt, quænam ſumma reficienda ſit, & quoad primam optimè procedit diſtinctio inter ruſtica, & urbana, nam ruſtica uti ut plurimum conſiſtentia in plantationibus vinearum, & arborum, conſiderari debent de tempore, quo fuerunt facta, cùm non poſſit haberi ratio incrementi valoris eorum favore meliorantis, dum illud procedit ab ipſo fundo potiùs, quàm ab ejus induſtria, ut aliis relatis tradunt Urſill. ad Afflict. *deciſ.* 87. *n.* 3. *poſt med. verſ. circa præfata tamen*, Carpan, *ad ſtatut. Mediol. lib.* 1. *c.* 417. *n.* 748. *&* 753. ubi plures alios citat Barz. *deciſ. Bonon.* 23. *n.* 16. *poſt med.* & quòd ſi plantata ſit vinea, facienda ſit æſtimatio plantularum præviarum, cæterique labores compenſandi ſint in fructibus perceptis, dicit Felin. *conſ.* 42. *n.* 9. & poſſet etiam dici, labores circa vineam, aliaſque plantationes pertinere ad culturam, quæ non eſt reficienda, è contra verò ædificia cùm inſeneſcant, & minuatur eorum valor, æſtimari debent de tempore reſtitutionis conſideratis eorum ætatibus, ut dicit text. *in l. domus 61. ff. de legat.* 1. at ſecus eſt quoad ſecundam quæſtionem, nam in ea tam in ruſticis, quàm in Urbanis, attenditur ſemper, quod minus eſt, cùm in utriſque militet eadem ratio, eſſet enim abſurdum dicere, quòd ſi habens domum in platea Civitatis reſtitutioni obnoxiam adaperiat ſolum duas Portas ingredientes in duas manſiones fortè inutiles, & ſic efficiat duas apothecas, impenſis ſolis ſcutis quinquaginta, & apothecas illas locet, & pro penſione ratione loci recipiat ſcuta centum annua, ex qua mercede dicatur meliorata domus melioramento æſtimabili in ſcutis duobus mille, debeat ei refici ſumma iſta, nulla habita ratione, quòd impenſa fuerit ſolùm ſcutorum quinquaginta, & idem eſſet è contra ſi maximam feciſſet impenſam, & parum melioraſſet, & ideò etiam in domibus procedit regula, quòd attendi debeat, quod minus eſt, æquè, ac in ruſticis, Barz. *deciſ.* 23. *num.* 16. *verſ. & id quod dictum eſt*, idque indiſtinctè à quocumque melioramenta facta ſint, prout aliis pluribus relatis ſenſit Gabr. *conſ.* 168. *num.* 111. *circa med. lib.* 1. & ſæpiſſimè tenuit Rot. ut coram Bich. *deciſ.* 199. *num.* 13. *&* 15. *verſ. quod vero melioratum*, & coram Arguell. *deciſ.* 26. *n.* 58. *&* 61. *& in Recent. deciſ.* 650. *n.* 2. *&* 4. *verſ. nam quo ad domum, part.* 2. *deciſ.* 318. *n.* 16. *&* 17. *&* 20. *p.* 9. *& deciſ.* 119. *num.* 1. *&* 2. *p.* 15. & poſt Merlin. *de pign. deciſ.* 138. *num.* 22. *verſ. nec magis, & num.* 26. *verſ. & tunc*, & poſt Torre *de pact. futur. ſucceſſ. deciſ.* 178. *num.* 13. *propè fin. &* 14.

Et licèt repropoſita eadem cauſa Romana melioramentorum coram eodem Reverendiſſ. Albergato 23. Januarii 1667. Rota ſteterit in deciſis, tamen generaliter loquendo diſtinctio prædicta videtur ei vera ex ſupra traditis, quibus deciſio non ſatisfacit. Quidquid tamen ſit dicendum in caſu illo in quo agitur de pacto, quòd ſi emphyteuta melioramenta alicui loco pio perſolvenda gravaverit, liceat domino facta ſolutione de ipſis melioramentis domum pro ſe retinere, quod pactum Rota cenſuit in ultima deciſione præfata, nihil aliud tribuere, quàm prælationem domino, ita ut ſolvere debeat, quod ſolveret alius emptor, & ſic nullam habendam rationem ejus quod impenſum, prout haberi non deberet cum emptore, circa quod non debeo hic aperire meum ſenſum dum lis adhuc pendet.

Deſcendendo nunc ad ſecundam partem dictæ ultimæ inſpectionis, in qua dicendum eſt quomodo facienda ſit probatio melioramentorum. In primis repetenda eſt diſtinctio probationis melioramentorum in genere à probatione eorum in ſpecie, de qua dictum eſt ſupra hac eadem inſpectione in 1. *part. n.* 10. *& ſeqq.* ubi dictum eſt ſecundam neceſſariam eſſe ad effectum agendi, non autem ad effectum excipiendi, & retinendi, prout ad utrumque effectum neceſſaria eſt prima.

Requiritur autem probatio melioramentorum in genere 33
plena, & concludens, quia reſpicit ſubſtantiam crediti, quæ debet eſſe certa, adeout ſi aliquid contra illam opponatur, nec actio, nec retentio competat creditori, Gratian. *diſc.* 734. *n.* 13. Surd. *d.* 46. *in fin. ver. & ſuper ejus quoque ſubſtantia*, & ibi Hodierna *n.* 3. Rota coram Caval. *dec.* 539. *n.* 5. *&* 6. *& in recent. d.* 433. *n.* 2. *p.* 2. & in propoſito melioramentorum ſenſit eadem Rota cor. Cavaler. *deciſ.* 52. *n.* 2. *in fin. & ſeq.* & in una Romana de Theſauris coram Sacrato penès Marcheſ. *de commiſſ. p.* 1. *fol.* 1088. *num.* 2. *&* 3.

Quo verò ad aliam probationem in ſpecie, ex quo non re- 34
ſpicit ſubſtantiam crediti, ſed potiùs ejus quantitatem tantùm, regula eſt, quòd ubi conſtat de ſubſtantia debiti ad probandam quantitatem, & qualitatem, ſufficiant leviores probationes, Dec. *conſ.* 537. *num.* 12. Surd. *conſ.* 94. *n.* 28. Burat. *deciſ.* 722. *num.* 5.

Verum tamen eſt, quòd licèt ad probandam quantitatem, 35
& qualitatem melioramentorum, ubi conſtat de eorum ſubſtantia in genere, probationes faciliores, & leviores admitti poſſint, tamen tales probationes debent eſſe legitimæ, ut dicit Menoch. *conſ.* 23. *num.* 25. *ad med.*

Quæ autem dicatur probatio ſufficiens, eſt arbitrarium ju- 36
dici, Dec. *conſ.* 495. *n.* 8. Soccin. Jun. *conſ.* 32. *n.* 11. *lib.* 2. Menoch. *de arbitr. caſu* 90. Rota *deciſ.* 723. *n.* 8. *p.* 4. *tom.* 3. *rec.*

Quod ſi verum eſt in omni materia, multò faciliùs admitti debet in iſta probatione quantitatis melioramentorum, in qua ſtatuenda, jura expreſsè deferunt arbitrio Judicis, ut habetur *in l. in fundo 39. in princip. ff. de rei vendic.* in illis verbis; *bonus Judex variè ex perſonis, cauſiſque conſtituet*, relatis ad hoc firmandum per Arias de Meſa *variar. lib.* 1. *c.* 49. *num.* 29. & per Rotam *in deciſ.* 2. *num.* 35. *par.* 11. *rec.*

Unde eſt, quòd poterit etiam Judex ex officio ſuo valo- 37
rem prædictum ſtatuere juxta doctrinam Bart. *in l. ſi quid ex Pamphila, num.* 3. *ff. de legat.* 2. quam alii ſequuntur relati per Rot. coram Coccino *deciſ.* 1374. *num.* 3. idque non ſolùm per rei evidentiam ſubjiciendo eam oculis ſuis ac de melioramentis ſe informando, ut per text. *in l. ſi ruptione, ff. finium regend.* tradit Maſcard. *de probat. concluſ.* 1037. *num.* 18. & Caroc. *de locat. tit. de melior. quæſt.* 2. *num.* 41. ſed etiam aliqui-

Digitized by Google

aliquibus probationibus factis, eiſque non plenis, vel variis
exiſtentibus, ut ſenſit Rota coram Coccin. *d. dec.* 1374. *nu.*
2. & coram Merlin. *d. dec.* 695. *n.* 6. & dicam infra de caſu
diſcordiæ Peritorum in hoc eodem §. *in fine*.
38 Solent verò Judices in concurſu probationum, ſeu indi-
ciorum de diverſis pretiis mediam viam eligere, Alex. *conſ.*
64. *n.* 9. *lib.* 2. Surd. *conſ.* 452. *n.* 68. *&* 74. Rot. *in d. deciſ.*
2. *n.* 34. *ad fin. p.* 11. *rec.* & coram Bich. *dec.* 474. *n.* 3.
Poteſt autem primo loco dubitari, an legitima ſit proba-
tio melioramentorum in ſpecie, ideſt eorum quantitatis, &
39 valoris, ſi fiat per teſtes, & ratio dubitandi eſt, quia eſt ne-
ceſſaria eorum æſtimatio, quæ æſtimatio non percipitur
ſenſu corporis, ſed potiùs judicio intellectûs, Ang. Aret. *in* §.
ſi quis agens, *n.* 3. *inſtit. de action.* Rota coram Penia *deciſ.*
479. *n.* 11. & teſtes deponere debent de iis tantùm, quæ ca-
40 dunt ſub ſenſu corporis, aliàs ſi excedant, & deponant de
judicio ſuo, probationem non faciunt, Seraphin. *dec.* 847. *n.*
2. Coccin. *dec.* 1882. *n.* 10. *&* 11. Rot. *in recent. dec.* 34. *n.*
7. *&* 8. *par.* 11. *rec.*
41 At his non obſtantibus, teſtes admitti ad probandum va-
lorem, tradunt DD. & ſignanter Lupus *in l.* 2. *C. de pactis*
int. emptor. & vend. comment. 2. §. 2. *n.* 120. Maſc. *de probat.*
concl. 657. *n.* 1. & in terminis probationis valoris meliora-
mentorum *concl.* 1037. *n.* 13. & ſentiunt alii infra citandi;
42 Videtur tamen retinenda regula, quòd non probent, ſed
limitanda ubi ſint teſtes periti valoris, prout eam limitari ge-
neraliter docet Bart. *in proœm. ff. in princ. ſub n.* 8. & concordia
ad eumdem Bart. *in l.* 1. *in princ. ff. de ventre inſpiciendo.* Jaſ. *in*
rubr. ff. de jur. jur. n. 4. & hinc eſt quòd ad hanc probationem
43 valoris melioramentorum, requiri teſtes de eo deponentes
eſſe Architectos, ſentit Specul. *in tit. de fructibus*, *& intereſſe*
circa fin. & ſequutus eſt Aretin. *conſ.* 83. *col. penult.* & latiùs
firmavit Curtius Junior *conſ.* 165. *n.* 20. Caroc. *de locat. tit.*
de melioram. q. 2. *n.* 33. & habet hæc opinio text. *in* §. *quia*
vero, Auth. *de non alien. cum* Gloſ. *ibi in verbo mecanici*, &
licèt poſſit per diſcurſum dici, quòd ille textus loquatur in
bonis Eccleſiaſticis, in quibus jura cautiùs procedunt, ut
advertit Caroc. *d. q.* 2. *n.* 36. *& ſeq.* tamen alii etiam ad hoc
propoſitum illum allegant.
44 Et qualitas iſta teſtium, eos videlicet eſſe Architectos pro-
banda eſt, & non ſtatur eorum dicto, quatenus aſſeſant ſe
peritos, neque ſufficit eos eſſe magiſtros muratios, ſed re-
quiritur major peritia, quæ adeſt in Architectis, ut volunt
præcitati, & ultra eos comprobat etiam Maſcard. *d. concl.*
1037. *n.* 14. *&* 15.
45 Præterea quando teſtes eſſent ſufficienter periti, adhuc
non eſſent admittendi, ſi ipſimet melioramenta conſtruxiſ-
ſent, quatenus enim non agatur de probando ſimplici facto
conſtructionis, ſed etiam de valore rei per ipſos conſtructæ,
dicuntur teſtes intereſſati, ex quo laus, vel opprobrium poſ-
ſet ipſis reſultare ex majore, vel minori operarum ſuarum
valore, & bonitate, ut advertit Curt. Jun. *d. conſ.* 165. *n.* 21.
& ſequitur Menoch. *conſ.* 23. *n.* 25. *verſ. quo circa reſpondit*,
& aliis adductis Maſcard. *d. concl.* 1037. *n.* 16. Caroc. *de*
locat. & cond. tit. de mel. q. 2. *n.* 35.
Præterea regula prædicta, quòd teſtis deponens de judicio
ſuo ſuper re, quæ non cadit ſub ſenſu corporis, non probet,
limitatur, ut non procedat ubi teſtis reddit bonam ratio-
46 nem, ſeu cauſam ſcientiæ, Salic. *in l. teſtium n.* 12. *C. de teſtib.*
Jaſ. *in rubr. de jur. jur. n.* 6. *verſ.* 4. *limita*, Seraph. *dec.* 550. *n.* 3.
& ideò non probari in ſpecie valorem melioramentorum,
ubi teſtes deponant ſimpliciter de judicio ſuo, dicit Curtius
Jun. *conſ.* 165. *n.* 17. Menoch. *conſ.* 511. *n.* 12. *& ſeqq.* at
ſecus eſt dicendum ubi reddant bonam rationem, ex addu-
ctis per Grat. *diſcept.* 461. *ſub n.* 24. & quoniam de hac pro-
batione valoris per teſtes dixi plura ſupra *in c.* 19. *de proba-*
tione læſionis, ulterius non proſequor.
47 Ultra prædictam probationem per teſtes, quoniam ut di-
ctum eſt agitur de probatione quantitatis non ſubſtantiæ,
ſequitur ut ſtandum etiam ſit conjecturis, Dec. *d. conſ.* 537.
n. 12. Menoch. *conſ.* 457. *n.* 76. Bellon. Jun. *conſ.* 43. *nu.* 9.
Idque tantò magis ſi per lapſum temporis, vel aliter proba-
tio reddita ſit difficilior, prout in caſu ſuo conſideravit Rot.
cor. Merlino *deciſ.* 695. *n.* 5.
48 Et hinc eſt, quòd in hac materia valoris, & quantitatis
melioramentorum admittenda videatur probatio ex ſolito,
& communi conſuetudine impendendi in illis, ut dixit Ro-
ta coram Merlino *d. dec.* 695. *n.* 3. *ad fin.* prout in ſimili fit in
probatione fructuum ex tradit. per Angel. *conſ.* 127. *num.* 2.
Coccin. *dec.* 439. *n.* 2. *& dec.* 283. *n.* 1. *p.* 1. *rec.*
49 Et deducitur argumentum ex quantitate fructuum, qui
percipiuntur, calculando videlicet ad rationem quinque

pro centenario, juxta præſumptionem legalem, vel ad aliam
ſummam, quam notum eſſet in regione percipi ex ſtabili-
bus, demendoque ex tota ſumma valorem rei melioratæ,
quod argumentum poſt Peregr. *conſ.* 76. *ſub n.* 10. *lib.* 4. ap-
probavit Rot. cor. Bich. *dec.* 564. *ſub n.* 9.
Et ſtari etiam juramento ipſius conductoris meliorantis 50
circa hanc probationem ſolius quantitatis, firmat Caroc. *de*
locat. & cond. tit. de melior. q. 2. *n.* 42. & ultra ibi congeſtos
quòd ſtetur juramento creditoris circa ſolam quantitatem,
latè Oſaſch. *dec.* 96. *n.* 4. *& per tot.* Gratian. *diſcept.* 948. *n.*
28. & Joſeph. Ludov. *dec. Peruſ.* 100. *n.* 7. *&* 8. Ridolph. *in*
praxi p. 2. *cap.* 4. *n.* 155. Duran. *dec.* 90. *nu.* 10. Orthobon.
deciſ. 199. *num.* 10.
Verùm hoc non videtur omnino indiſtinctè admitten- 51
dum, ſed ſolummodò quando agitur de parva quantitate, ut
docet Bart. *poſt* Gloſ. *in l. admonendi n.* 52. *verſ. item dicit*
ubi adden. alios concordantes referunt, *ff. de jur. jur.* Boer.
dec. 44. *n.* 25. *poſt med. verſ. quoniam Judex*, Joſeph. Lu-
dov. *dec. Peruſ.* 100. *n.* 4. ubi quòd hæc opinio eſt magis ve-
ra, & majoribus fulcita auctoritatibus.
Aliàs enim, ad hoc ut admitti poſſit juramentum, ubi 52
quantitas eſt conſiderabilis, neceſſe eſt, ut concurrant ſaltem
aliquæ conjecturæ, Alex. *conſ.* 69. *n.* 6. *lib.* 2. Boer. *dec.* 243.
in fin. Vivius *dec.* 108. *ſub. n.* 2. Seraph. *de jur. privil.* 36. *n.* 2.
& ſeqq. Rota *dec.* 746. *n.* 5. *& ſeqq. p.* 1. *diverſ.*
Præterea ad probandam ſolam quantitatem admittitur 53
quandoque liber ipſius creditoris, & illi ſtatur, ut dicitur
in dec. 437. *n.* 1. *par.* 4. *rec.* & faciliùs, ſi ſit detentus à mi-
niſtro, ut in caſu *deciſ.* 362. *n.* 7. *p.* 1. *recent.*
At etiam hoc intelligendum eſt in expenſis parvis tan- 54
tùm, non etiam in magnis, ex cumulatis per Genuam *de*
ſcript. priv. tit. de lib. tutor. n. 7. Rot. cor. Gregor. *dec.* 475. *n.*
1. *& ibi adden.*
Quæ autem dicantur impenſæ magnæ, & quæ parvæ, ar- 55
bitrari debet Judex attenta qualitate rei, & perſonarum,
Gutrier. *de tutel. p.* 3. *c.* 1. *n.* 158. *adden.* ad Gregor. *dec.* 475.
n. 11. at non ex eo quòd expenſæ omnes ſimul conſideratæ
faciunt quantitatem relevantem, dicuntur ad hunc effectum 56
expenſæ magnæ, ſed ſi paulatim factæ reputantur parvæ,
Adden. ad Gregor. *d. dec.* 475. *n.* 11. *verſ. & procedit*, Rota
dec. 283. *ſub n.* 3. *p.* 1. *rec.*
Aliàs ſi quantitas ſit magna, non ſtandum ſoli libro, niſi 57
quatenus concurrat maxima veriſimilitudo, qua concur-
rente ei adhibetur fides etiam in magnis, ut poſt alios relatos
dixit Rota coram Gregor. *d. dec.* 475. *n.* 5. vel ulterius condu-
ctor ſuper ipſa re juramentum præſtet, Cor. *conſ.* 318. *in fin.*
lib. 4. Surd. *dec.* 199. *n.* 5.

De Peritorum electione, ac eorum relatione quomodo facienda, & quam probationem faciant.

S U M M A R I U M.

1 *Peritorum electio eſt ſubſidiaria, quatenus deficiant omnes aliæ probationes.*
2 *Melioramenta benè probantur per relationem peritorũ.*
3 *Ampl. etiamſi ſint pauciores quàm teſtes.*
4 *Peritorum electio eſt neceſſaria, & de ea conſtare debet.*
5 *Nec ſufficit ad eam probandam, quod quilibet peritus ſe electum enunciet.*
6 *Probatur tamen electio per duos teſtes.*
7 *Ad electionem peritorum proceditur executivè, & ſummatim.*
8 *Et etiam in die feriata.*
9 *Peritorũ electio licèt de jure poſſit fieri à ſolo Judice, tamen de conſuetudine fit a partibus mandante Judice.*
10 *Et in diſcordia, vel contumacia partium fit à Judice.*
11 *Et quando Judex vult eligere peritos, debet monere partes ad intereſſendum, ſeu illas citare.*
12 *Et prædictis non ſervatis electio eſt nulla, & relatio non probat.*
13 *Electio peritorum ab uno facta non nocet aliis.*
14 *Ampl. ut nec ab eo cauſam habentibus.*
15 *Secus ſi ſit ceſſionarius ejus, qui elegit exceptione facta poſt electionem.*
16 *Defectus citationis ad videndum eligi peritos ſalvatur per ſubſequentem intimationem electionis, vel aliam ſcientiam.*
17 *Periti debent eſſe ſaltem duo.*
18 *Stylus eſt, ut quilibet pars ſuum eligat, & una deficiente ſupplet Judex.*
19 *Lim. ſi utraque pars in uno conſentiat, quia illi ſtatur.*

20 *Et ſufficit tacitus conſenſus per non contradictionem.*
21 *Decl. tamen non ſufficere unam partem conſentire electioni factæ ab alia, quia cenſetur conſentire, ut eligat peritum ſuum, & quando ſecus.*
22 *Lim. 2. ſi unus tantum reperiatur peritus in loco.*
23 *Decl. limitationem non procedere in materiis gravibus, quia debent peti à locis vicinis.*
24 *Contrarium tenent aliqui.*
25 *Prima procedit ſi materia verè eſt gravis, & poſſunt haberi periti in loco non valde diſtanti.*
26 *Lim. 3. ſi agatur de re parvi valoris, & facilis æſtimationis.*
27 *Lim. 4. ſi unus peritus ſit valdè excellens, & plurimæ integritatis.*
28 *Lim. 5. ſi ſit deputatus à publico.*
29 *Decl. præfatas limitationes procedere, ſi electus ſit verè peritus.*
30 *Periti eligendi debent eſſe verè tales, ac perſonæ honeſtæ.*
31 *Periti ad probandum valorem melioramentorum, non ſufficit, quod ſint muratores, & aliqualiter intelligentes, ſed probandum, quòd ſint Architecti.*
32 *Periti debent præſtare juramentum de benè, & fideliter æſtimando.*
33 *Decl. procedere in electis à Judice, ſecus in electis à partibus.*
34 *Intellige in electis ſponte, ſecus ſi mandante judice.*
35 *Periti debent accedere ad locum ubi res eſt æſtimanda, & citandæ ſunt partes ad intereſſendum æſtimationi.*
36 *Secus ſi citatio fuerit partibus remiſſa.*
37 *Citatio ad intereſſendum æſtimationi per peritos faciendæ debet eſſe pro hora certa.*
38 *Citatio ad comparendum coram Judice non eſt neneceſſe quòd ſit hora certa, quia intelligitur pro hora audientiæ, ſecus eſt in citatione pro actu extrajudiciali.*
39 *Citationis ad intereſſendum defectus vitiat relationem peritorum judicialiter electorum, ſecus autem electorum extrajudicialiter, quos partes informarunt.*
40 *Periti debent procedere per ſe ipſos, nec poſſunt ſubdelegare.*
41 *Lim. quoad nudum miniſterium, puta menſurationem.*
42 *Æſtimari debet res ſimul, non per partes.*
43 *Decl. procedere ubi agitur de unico corpore, ſecus ſi de rebus diſtinctis.*
44 *Domus pretioſa quomodo æſtimentur.*
45 *Relatio peritorum debet eſſe aperta, & clara.*
46 *Periti non tenentur reddere rationem in ſua relatione.*
47 *Decl. procedere quando judicium periti conſiſtit in mera operatione intellectus, ſecus ſi conſiſtat in facto cadente ſub ſenſu corporis.*
48 *Periti debent ſervare formam in depoſitionem ſibi præſcriptam.*
49 *Peritorum relationi ſtatur, etiam ſi referant de credulitate.*
50 *Decl. procedere in eis quæ certo ſciri non poſſunt.*
51 *Peritorum in relatione facienda requiritur citatio partis ad videndum referre, vel ad dicendum contra relationem.*
52 *Contrar. tenent alii.*
53 *Decl. ut non ſit neceſſaria citatio prædicta, ſi pars fuit citata ad videndum, ſeu electioni interfuit.*
54 *Idem ſi periti fuerunt ab ipſis partibus electi, ſeu de eorum conſenſu.*
55 *Idem ſi interfuerunt æſtimationi, vel ad intereſſendum citata fuerunt.*
56 *Periti debent referre cum juramento in actis, ſeu relationem ſcriptam cum juramento producere.*
57 *Decl. procedere ſi non jurarunt in ſuſceptione officii, & juramentum erat neceſſarium.*
58 *Periti ſi ſunt duo, & unus tantùm referat, non attenditur relatio.*
59 *Poſſunt tamen uterque de per ſe ſeparatim referre.*
60 *Intellige quando ſunt duo periti electi, unus pro parte, ſecus ſi ſint electi ab utraque.*
61 *Periti referre poſſunt etiam in die feriata.*
62 *Relationi peritorum ſtandum eſt.*
63 *A relatione peritorum datur appellatio.*
64 *Ampl. dari etiam ei, qui peritum approbavit.*
65 *Ampl. 2. etiam ei, qui promiſit relationi ſtare, ſi non dixit, & cuicumque æſtimationi.*
66 *Si à relatione peritorum appellatum eſt, eſt deveniendum ad electionem peritorum.*
67 *Decl. ut à relatione peritorum liceat appellare una vice tantùm.*
68 *Lim. declarationem ſi utraque pars appellet.*
69 *Appellans à relatione periti in aliqua parte taxativè cenſetur approbare in alia.*
70 *Peritis diſcrepantibus eligendus eſt tertius.*
71 *Periti an eligi debeant aliter probandum ſit ab initio, eſt arbitrarium Judicis.*
72 *Judex poteſt ſe extrajudicialiter informare, & valorem arbitrari.*
73 *Secus ſi viam electionis peritorum elegerit, quia eis diſcordantibus tenetur tertium eligere, nec poteſt eligere ſe ipſum.*
74 *Tertii periti electio facienda à partibus, & eis diſcordantibus à Judice.*
75 *Tertio perito omnino ſtandum eſt.*
76 *Lim. ſi ejus æſtimatio ſit nulla.*
77 *Item ſi fuiſſet nulla æſtimatio prima, niſi fuiſſet nullitas remiſſa.*
78 *Electio peritorum ſecunda facta propter diſcordiam inter primos, ſi non ſubſiſtit diſcordia, eſt nulla.*
79 *Ampl. etiam ſi partes promiſerint ei ſtare.*
80 *Peritorum duæ electiones tantum faciendæ ſuper eodem dubio, ſecus ſi adſint plura dubia.*
81 *Relationi tertii periti nō ſtandū eſt, ſi appareat erronea.*
82 *Et ſufficit error in una parte.*
83 *Tertio perito tunc ſtandum eſt cùm concordat cum aliquo ex primis, ſecus ſi ab omnibus diſcordet.*
84 *Contr. quòd adhuc ei ſtandum ſit.*
85 *Decl. ut tunc ſtetur cùm poteſt concordari cum aliquo per regulam, quòd in ſumma majori continetur minor, & n. 86. & ſeqq. uſque ad 90. ubi quando habet locum dicta regula, vel non.*
90 *Decl. 2. ut diſcordante tertio cum aliis duobus peritis coacerventur omnes ſummæ, & deinde dividantur in tribus partibus.*
91 *Decl. 3. ſtandum tertio diſcordanti, ſi primi non retulerunt in actis ſecundum aliquos, ſecus è contra.*
92 *Decl. 4. ut ſi tertius peritus diſcordans ab aliis ſit electus ex diſpoſitione legis, vel ſtatuti, vel Judice cogente, tunc ei ſtandum, ſecus ſi voluntaria.*
93 *Decl. 5. ut excedente tertio perito in ſumma non ſit ſtandum majori ſummæ primorum, ſi ab ea utraque pars reclamavit, ſecus è contra.*
94 *Declarationes præfatæ ſingulæ poſſunt habere locum in diverſis caſibus.*
95 *Judex poteſt habere fidem uni ex peritis diſcordantibus.*
96 *Judici permiſſum eſt corrigere relationes peritorum.*
97 *Judicis arbitrio multum deferunt jura in æſtimatione melioramentorum.*

CAPUT XXXV. §. V.

Licèt ad judicium peritorum non ſoleat recurri niſi in ſubſidium quando aliæ probationes omnino deficiunt, ut 1
habetur *in deciſ.* 253. *n.* 20. *part.* 4. *tom.* 2. *rec.* ubi aliæ deciſiones allegantur, *&* *dec.* 53. *num.* 7. *poſt* Poſth. *de manut.* tamen ſæpiſſimè ad eam recurſus habetur, præſertim ad liquidanda melioramenta, ideò de eis hìc aliqua magis practicabilia ſeparatim, ac breviter perſtringere, non inutile erit.

Probari igitur etiam poterit quantitas melioramentorum per peritos, & hunc modum probandi melioramenta 2
per relationem peritorum eſſe legitimum dicit Rota *deciſ.* 356. *n.* 3. *p.* 2. *rec.* & ei ſtandum eſſe firmatur etiam cor. Cavaler. *dec.* 86. *n.* 1. & in concurſu cum probatione per teſtes
cum peritis non concordantes, præfertur illa probatio per 3
peritos, Honded. *conſ.* 31. *n.* 46. *lib.* 1. Seraph. *dec.* 665. *n.* 7. Rota *in rec. dec.* 457. *n.* 2. *p.* 4. *tom.* 2. & cor. Bich. *dec.* 199. *n.* 3. etiamſi periti ſint numero pauciores, quàm teſtes, Alex. *conſ.* 148. *n.* 1. *lib.* 2. Grat. *diſcept.* 600. *n.* 23. *& ſeq.* Rota Bonon. *diverſ. dec.* 22. *n.* 11.

Quoniam autem hæc eſt magis frequens praxis probandi valorem, & inſervit etiam ad probandam juſtitiam, vel injuſtitiam mercedis, & convincendam læſionem, de ea dixi jam aliquid *in cap.* 19. *n.* 66. *& ſeq.* ac ibi ſignanter tetigi difficultatem, quæ vertitur in probando per peritos de valore, & ſtatu de tempore præcedenti, quæ difficultas eſt ſæpiſſimè contingibilis etiam in hoc propoſito melioramentorum, cùm probandus ſit quandoque neceſſariò ſtatus præcedens rei, ut dictum eſt ſuprà, ac proinde in ea ad ibi dicta recur-

Digitized by Google

3 recurrendum erit, & qnoniam ibi circa hanc praxim me re-
tuli ad dicenda ble, ideò breviter aliquid de ea annotandum
4 erit, & primò quòd debeor eſſe periti electi, & de electione
conſtare deber, aliàs eorum relatio non probat, Ridolph. *in
praxi part.* 1. *cap.* 8. *n.* 128. Burat. *dec.* 24. *n.* 22 Duran. *dec.* 142.
5 *n.* 4. *in rec. dec.* 515. *n.* 14. *p.* 1. & non conſtabit ſufficien-
ter de electione, ex eo quòd quilibet peritus ſe electum enun-
tiet, quia tali enuntiativæ non ſtatur, ut dicit Rota coram
Seraph. *dec.* 554. *n.* 1. ex tradit. per DD. *in cap. quoniam con-
tra de probat.* & Gabr. *de ſentent. concl.* 4. *n.* 3. & videtur ve-
rius, licèt contrarium in eiſdem terminis ſenſerit Rota *dec.*
289. *n.* 3. *p.* 4. *rec.* quia numquam ſtandum dicto unius, & ſe-
6 cus eſſet, ubi dici poſſet adeſſe duos teſtes conteſtes ſuper ip-
ſa electione, ut in caſu Ruin. per Rot. ibi allegat *in conſ.* 65.
n. 7. *lib.* 5. & eſt de mente Bart. *in l. ne in arbitris*, *n.* 5. *ad
med. C. de recept. arbitr.*
7 Proceditur tamen executivè, & ſummatim ad talem ele-
ctionem, Menoch. *adipiſc. rem.* 5. *n.* 160. *& ſeqq.* & poſſunt re-
8 cipi etiam die feriata, & admitti etiam ad juramentum præ-
ſtandum, ut poſt Aretin. tradit Gratian. *diſcept.* 235. *n.* 33.
& ſequitur Poſth. *de manuten. obſerv.* 101. *n.* 14.
9 Electio autem licèt de rigore juris poſſit fieri à ſolo Judice,
tamen de conſuetudine fit à partibus mandante Judice, ut
tradit Cagnol. *in l.* 2. *num.* 259. *C. de reſcind. vendit.* & talis
conſuetudo ſervanda eſt, Gratian, *diſcept.* 229. *num.* 21. at
quatenus partes diſcordent, vel ſint contumaces, tunc ele-
10 ctio fit à Judice, Pinel. *in l.* 2. *C. de reſcind. vendit. par.* 3. *c.
ult. n.* 4. Pacian. *de probat. lib.* 1. *c.* 47. *n.* 99. *& ſeq.* Menoch.
adipiſc. rem. 5. *n.* 163. Aldovin. *conſ.* 18. *n.* 8. Cyriac. *contr.* 395.
n. 22. *& ſeq.* Rota *dec.* 24. *n.* 6. poſt Poſth. *de ſubhaſtat.*
11 Et quando Judex vult ipſe devenire ad electionem debet
monere partes ad intereſſendum, ſeu illas citare ad viden-
dum eligi peritos, Jaſ. *in §. quadam*, *n.* 79. *inſt. tit. de action.*
& ibidem Aretin. *col. fin.* Cagnol. *in l.* 2. *n.* 260. *C. de reſcind.
vendit.* Rota *dec.* 515. *n.* 14. *verſ. ideò ut*, *p.* 1. *rec.*
12 Prædictiſque non ſervatis electio facta eſt nulla, & vitiat
relationem, ita ut non probet, ut ſentiunt præcitati, & tra-
dit expreſſè Surd. *conſ.* 452. *n.* 36. *&* 37.
13 Deberque fieri ab ipſiſmet partibus collitigantibus, aliàs
facta à tertio, partibus non nocet, ut dixit Rota in una Ro-
mana pretii Fiani coram Lancelloto *impreſſa penès* Marcheſ.
par. 2. *fol.* 236. *n.* 3. *verſ quòd non fuerunt*, & è contra electio
14 facta à partibus non nocet tertio non citato, etiam habenti
cauſam ab eis, & intereſſato, puta ceſſionario, Surd. *d. conſ.*
452. *ſub n.* 27. *& ſeq.* Gratian. *diſcept.* 228. *n.* 1. *& ſeq.* niſi for-
15 tè ceſſio ſit facta poſt electionem, in quibus terminis proce-
dit contraria opinio, quòd electio, & relatio periti noceat
ſucceſſori, de qua Monach. *dec. Bonon.* 55. *n.* 9. *& ſeq.*
16 Sanari tamen poſſet defectus citationis præcedentis per
intimationem electionis ſubſequentem, vel aliter inductam
judicialiter ſcientiam in parte, vel alio intereſſe habente,
& non reclamante, ut tradit, & in praxi receptum dicit
Covar. *variar. lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 5. *in* 6. *concluſione*, & ſuffice-
ret comparitio habentis intereſſe coram perito ad validan-
dam ejus relationem, Add. ad Burat. qui alios refert *dec.*
70. *n.* 13. *verſ. ſecus ſi ès.*
17 Debent autem periti eligi ſaltem duo, ſi reperiantur, Pi-
nell. *in l.* 2. *C. de reſcind. vendit. p.* 3. *c. ult. n.* 5. Menoch. *conſ.*
264. *n.* 26. *& adipiſc. rem.* 5. *n.* 162. Scain. *dec. Bonon.* 12. *n.* 71.
18 & ſtylus Curiæ eſt, ut quælibet pars ſuum eligat, & ſi una pars
ſit negligens in electione ſui periti, illum eligat Judex, ut
dictum eſt, & in his terminis tradit Ridolph. *in praxi p.* 1. *c.*
8. *n.* 115. & dixit Rota *dec.* 81. *n.* 3. *in fin. &* 4. poſt Zacch. *de
oblig. Cam.* niſi fortè utraque pars in eodem conſentiat, &
concordet, quia tunc ille unus ſufficit, Dec. *in c. propoſuiſti
n.* 41. *de probat.* Maſcard. *concl.* 1169. *n.* 29. Grat. *diſcept.* 235.
n. 71. etiamſi tacitè tantùm conſentiant non contradicendo
20 Pacian. *de probat. lib.* 1. *c.* 47. *n.* 42 *& ſeq.* at hoc non eſt intel-
ligendum, ut ſtatim ac una pars ſuam eligit, & alia non
contradicit, cenſeatur illum approbare, quia cenſetur ap-
probare, ut ſit peritus eligentis tantùm, non etiam ſuus, ni-
ſi fortè Judex qui, ea non eligente, debet juxta ſtylum præ-
dictum eligere illum ab alia parte electum, & ipſe eligat, &
ea pars quæ non elegit hoc ſciat, & taceat.
22 Ubi autem non reperirentur plures periti, tunc unius et-
iam ſoli electio ſufficeret, Menoch. *adipiſc. rem.* 5. *n.* 162. *ad
med.* Maſcard. *concluſ.* 653. *n.* 14. Pacian. *de probat. lib.* 1. *c.* 47.
n. 35. *& ſeq.* ubi de communi opinione teſtatur.
23 Sed hoc non facilè admittitur in rebus valdè arduis, &
gravibus, quia in eis ſi non reperiuntur in loco judicii, de-
bent peti à locis vicinis, Abb. *in cap. propoſuiſti n.* 5. *de prob.*
Soccin. *reg.* 16. *verſ.* 3.

Pacian. de Loc. & Cond.

Et licèt contrarium teneant alii, & ſignanter Dec. *in d. cap.
propoſuiſti n.* 22. *verſ. ſed tamen, &* 23. *de prob.* Pacian. *de pro-* 24
bat. lib. 1. *c.* 47. *n.* 36. *verſ. non eſt tamen*, ubi verè materia ſit
gravis; prima eſt verior, ut dicit Mandoſ. ad Ruinan. *conſ.*
20. *in ver. dictum*, & ſaltem ubi alii periti haberi poſſunt in
loco non valdè diſtanti, non erit ab ea recedendum, ut in- 25
quit, & latè probat Gratian. *diſcept.* 235. *n.* 57. *&* 60. *& ſeqq.*
Sunt etiam alii plures caſus, in quibus non eſt neceſſe, 26
quòd periti ſint plures, & ſignanter ſi ageretur de meliora-
mentis parvæ ſummæ, ſeu facilis æſtimationis, Abb. *in cap.
propoſuiſti n.* 6. *de probat.* Soccin. *reg.* 16. *verſ primo fallit*, Gra-
tian. *diſcept.* 235. *n.* 66. item ſi unus ſit valdè excellens, qui
peritia, & integritate plurimum valeat, quia tunc ille ſuffi- 27
cit, Dec. *in cap. propoſuiſti n.* 26 *verſ. ſi tamen eſſet de prob.* &
aliis adductis Menoch. *adipiſc. rem.* 5. *n.* 162. *verſ. vel etiam
quando*, item ſi unus ſit deputatus à publico, quia & tunc il- 28
li ſtatur Dec. *in d. c. propoſuiſti n.* 28. Menoch. *adipiſc. rem.* 5.
n. 162. *ante fin.* Maſcard. *concl.* 653. *n.* 13. Pacian. *de probat. lib.*
1. *c.* 47. *n.* 29. *& ſeqq.* Gratian. *d. diſcept.* 235. *n.* 67. ſed iſti, &
ſimiles caſus declarandi erunt, ut procedant, ubi talis ele- 29
ctus ſit verè peritus, ac etiam perſona honeſta, & bonis mo-
ribus imbuta, aliàs enim ſemper eſſet nimis durum, ut uni
tantùm imperito, & improbo ſtandum eſſet, ut advertit
Grat. *diſcept.* 235. *n.* 48. *& ſeqq.* & generaliter, quòd eligi de- 30
beant, qui ſint periti, ac etiam perſonæ honeſtæ, latè Pacian.
de probat. lib. 1. *c.* 47. *n.* 125. *& ſeq. & n.* 151. *verſ. & prædictn*
Maſcard. *concl.* 653. *n.* 7. & quòd ad probandum valorem me- 31
lioramentorum non ſufficiat eos eſſe muratores, & aliquali-
ter intelligentes, ſed probandum, quod ſint Architecti, &
Ingeniarii, Specul. *in tit. de fructibus, & inter. §. viſo circa fin.*
Aretin. *conſ.* 83. *nu.* 11. *circa med. verſ. præterea* licèt Curt.
jun. *conſ.* 165. *n.* 16. Caroc. *de loc. tit. de melioramen. q.* 2. *n.*
33. *& ſeq.* Rot. cor. Celſo *dec.* 246. *n.* 9.
Debent autem periti electi juramentum præſtare de benè, 32
& fideliter æſtimando, ſecundùm Aretin. *in §. quadam*, *n.* 78.
inſtit. de action. Surd. *conſ.* 452. *n.* 42. & ſenſit Rota in Rom.
pretii Fiani cor. Lancelloto penès Marcheſan. *p.* 2. *fol.* 236.
n. 3. & apertiùs cor. Merlin. *deciſ.* 39. *n.* 6.
At hoc procedit, ubi eliguntur à Judice, ſecus autem ſi e- 33
ligantur à partibus, quia tunc tamquam ab eis approbati,
non tenentur juramentum prædictum præſtare, Grat. *diſcep.*
874. *n.* 35. *& diſc.* 929. *n.* 17. Poſth. *de manut. obſerv.* 101. *n.* 13.
Creſc. *dec.* 2. *n.* 1. *de arbitris*, quod utique procedit de pla-
no, ſi eligantur ſponte à partibus, puta in contractu, aut 34
aliàs, ſecus autem ſi de mandato Judicis, quia & tunc eos de-
bere jurare ſentiunt Bart. *in l. Theopompus* 14. *n.* 8. *ff. de dote
prælegata*, Felin. *in c. propoſuiſti*, *n.* 9. *verſ. fallit* 2. *de probat.*
quod eo magis procedet, ubi unus à qualibet parte diverſus
electus eſt, quia tunc neuter eorum eſt ab utraque parte ap-
probatus, prout requiri ſentiunt præcitati DD. dum volunt,
quòd propter talem approbationem jurare non teneantur, &
de electis à Judice ipſo de conſenſu partium, quòd jurare de-
beant, tenet Maſcard. *de probat. concl.* 1174. *n.* 51.
Deinde debent periti accedere ad locum ubi ſunt melio- 35
ramenta, vel alia res æſtimanda, & citandæ ſunt partes ad
intereſſendum æſtimationi, Cagnol. *in l.* 2. *n.* 261. *C. de reſcind.
vendit.* Aldobrand. *conſ.* 59. *n.* 6. *lib.* 1. Gabr. *conſ.* 168. *n.* 102.
lib. 1. Grat. *diſcep.* 874. *n.* 33. *& ſeqq.* Barz. *dec.* 22. *n.* 36. Burat.
dec. 70. *n.* 4. ubi rejicit opinionem Bald. qui *in conſ.* 4. *lib.* 3.
videtur ſentire talem citationem non eſſe neceſſariam in æ-
ſtimatione, Adden. ad Greg. *dec.* 545. *n.* 12. niſi fortè talis ne-
ceſſitas citandi fuiſſet à partibus in peritorum electione re- 36
miſſa, prout poteſt remitti, ut firmat Cyriac. *contr.* 261. *n.*
17. Gratian. *diſcept.* 929. *n.* 15.
Et talis citatio debet eſſe pro hora certa, ut firmat Ri- 37
dolph. *d. c.* 8. *n.* 130. & dixit Rota cor. Duran. *dec.* 542. *n.* 5.
licèt enim in citatione ad comparendum coram judice non 38
requiratur hora ſecundùm aliquos, quia intelligitur hora
audientiæ, ſecus eſt in citatione, quæ fit ad intereſſendum
actui extra judicium faciendo, tunc enim nemo dubitat ho-
ram requiri, ut dicit Alexan. *conſ.* 33. *n.* 9. *verſ. & licèt lib.* 6.
formulam autem hujus citationis, ſi quis cupiat, adeat Poſth.
de manut. obſerv. 101. *n.* 8. & omiſſio talis citationis vitiat 39
æſtimationem peritorum, etiam à partibus judicialiter ele-
ctorum, Rota *dec.* 554. *n.* 2. *verſ. procedit p.* 2. *recent.* Covar.
var. lib. 2. *c.* 13. *n.* 8. *ad fin.* quod tamen ſecus eſt, ubi periti ele-
cti ſunt à partibus concorditer in negotio extrajudiciali, in
quo neceſſe ſuit, quod eos informaverint, quia tunc ubi fue-
runt inſtructi de negotio, non opus eſt alia citatione, ut de-
clarat Cyriac. *contr.* 261. *n.* 19. *&* 20. ubi advertit in his ter-
minis non diſſentire Rotam *in prædict. deciſion.* 554. *part.* 2.
recentior.

N 3 Et

40 Et debent periti inſpicere, & procedere per ſe ipſos, non
autem alios ſubeligere, ſeu ſubdelegare, niſi ad aliquod nu-
41 dum miniſterium, puta electus ad æſtimandum, poterit al-
teri demandare menſurationem, Poſth. de manut. obſ. 101.
n. 8. ad fin. in novis, Rot. poſt Zacch. de obl. Cam. dec. 155.
n. 5. & in rec. dec. 526. n. 3. p. 4.
42 Debent etiam periti rem æſtimare totam ſimul, non per
partes, l. Mevius 53. §. fin. ff. fam. erciſc. Mareſcott. variar. cap.
114. n. 12. lib. 2. Surd. dec. 155. n. 5. quod tamen procedit,
ubi agitur de unica re, vel unico corpore, ſecus autem ſi æ-
43 ſtimandæ ſint plures res inter ſe diſtinctæ, quia tunc ſepara-
tim æſtimandæ ſingulæ de per ſe, ad text in l. fin. §. præterea,
C. de jur. dot. & aliis plenè adduct. Rota cor. Dunoz. jun. de-
ciſ. 921. n. 1. & ſeq. & dec. 944. n. 1. & ſeqq. & in domibus
44 pretioſis, quæ fructus non reddunt, vel eos reddunt mino-
res juſto valore, debent æſtimare conſiderata materia, & for-
ma, ac ulterius quanti ejuſmodi domus communiter vendi
ſoleant, Gabr. conſ. 168. n. 14. ver. quando vero, & ſeq. lib. 1.
& latè monet Mareſcot. variar. lib. 2. cap. 114. n. 12. & ſeq. ubi
arguit Natt. conſ. 322. n. 4. dum videtur velle, quòd in tali
æſtimatione non habeatur ratio quanti domus communiter
emi, & vendi poſſet.
45 Et debet peritus dare relationem certam, & claram, aliàs
poteſt officio Judicis compelli, ut illam declaret, Felin. in c.
propoſuiſti num. 6. verſ. & ſis cautus de prob. Pacian. de prob.
lib. 1. cap. 47. n. 157. & aliis adductis Rot. coram Dunoz.
jun. dict. 921. n. 2. & 3.
46 Non tamen tenetur peritus reddere rationem in ſua rela-
tione, & peritia, cur ita ſenſerit, Dec. in cap. propoſuiſti, n. 33.
de probat. Menoch. adipiſc. rem. 6. n. 166. Grat. diſcept. 228.
n. 23. Burat. dec. 790. n. 4. licèt alii contrarium ſentiant, ut
Pacian. de probat. lib. 1. c. 47. n. 65. & ſeq. Scain. dec. 12. n. 74.
intelligendo tamen, ut tunc procedat concluſio, quando
judicium periti conſiſtit in mera operatione intellectus, non
47 autem quando conſiſtit in diſcuſſione facti cadentis ſub ſen-
ſu corporeo, ut poſt Bart. in l. de ætate n. 10. ff. de minor. Fe-
lin. in c. propoſuiſti, n. 6. verſ. & ſis cautus, de probat. & alios
declaravit Rota coram Dunoz. jun. dec. 921. num. 30. ubi, &
48 quòd non dicitur exigi cauſam æſtimationis, cùm petitur,
quòd compleat, & perficiat ſuam relationem aperiendo ve-
ritatem valoris ſingulorum corporum, Cæterùm ſervare de-
bent periti omninò formam in deputatione ſibi præſcri-
ptam, aliàs nulliter procedunt, Rota dec. 759. num. 2. in
fin. part. 3. recent.
49 Et valet relatio, eique ſtatur etiam ſi periti de credulitate
ſua referant, Pinell. in l. 2. C. de reſcind. vendit. p. 3. cap. ult. n. 5.
ad fin. quatenus, tamen non agatur de eis, quæ certo ſciri poſ-
50 ſunt, puta menſura, & ſimilibus, quia in eis debent teſtari
de veritate, non de credulitate, ut poſt alios pleniſſimè rela-
tos diſtinguendo tradit Pacian. de probat. lib. 1. c. 47. n. 19. &
eſt diſtinctio Bald. in prima conſtitutione, ff. n. 16. verſ. ſed du-
bitatur, ubi loquendo de juramento per peritum præſtando,
dicit, quòd ſi tractatur de eis, quorum notitia certa haberi
poteſt, debet eſſe juramentum veritatis, ſi autem de eis, de
quibus non poteſt haberi notitia certa, ſed tantùm opinata,
tunc jurare debet de credulitate, idem Bald. in l. hac edictali,
§. is illud, num. 4. C. de ſecund. nupt. ubi quòd jurant de veritate
in illis, quæ poſſunt oculata fide videri, in aliis, de credulita-
te, Anan. in c. ſignificaſti 18. n. 13. verſ. dubitatur autem de
homicid. Dec. in cap. propoſuiſti, num. 52. de probat. Schench.
de probat. n. 25. propè fin. verſ. præterea, Tiraq. de præſcript.
Gloſ. 8. verſ. & hoc quidem verum, Covar. var. lib. 2. c. 13.
num. 4. verſ. quarta concluſio.
51 An autem requiratur citatio partis in ipſa relatione fa-
cienda, videlicèt ad videndum referre peritos, vel ad dicen-
dum contra relationem ſunt variæ opiniones, nam pro af-
firmativa ſtat Dec. conſ. 416. n. 21. verſ. & dato, & plures
refert Scacc. de judic. lib. 2. cap. 8. n. 372. Gratian. diſcept. 874.
n. 38. & ſenſiſſe videtur Rota coram Gregor. deciſ. 545. n. 9.
& coram Buratt. deciſ. 458. num. 6.
52 Contrarium verò, quòd talis citatio non ſit neceſſaria, te-
nent Roman. conſ. 61. n. 1. ad med. verſ. item nec requiri, Are-
tin. in §. quædam actiones, n. 12. ad med. inſt. de act. Gabr. de
tacit. concluſ. 1. n. 418. Aſin. in praxi, §. 7. lim. 107. Mont.
tract. de finibus cap. 32. de finibus num. 5. Pacian. de probat.
lib. 1. c. 47. n. 121. Menoch. adipiſc. rem. 5. n. 165. & alii plures.
53 At veritas eſt, quòd ubi pars fuit ſemel citata ad viden-
dum eligi peritum, ſeu aliàs electioni interfuit, tunc neceſ-
ſaria non ſit alia citatio in relatione ipſa, ut docet Bart. in l.
Theopompus, n. 11. ff. de dot. præleg. Felin. in cap. judicante, n. 1.
poſt princ. de præſcript. Covar. variar. lib. 2. cap. 13. num. 5. in 8.
concluſ. Nellus de concord. ingl. n. 323. Rota coram Coccino
deciſ. 1633. n. 5. & ſeqq. & idem eſt, ſi, ut alii dicunt, periti 54
fuerunt ab ipſis partibus electi, ſeu de earum conſenſu, Scacc.
de Judic. lib. 2. cap. 8. n. 373. verſ. tertio reſpondetur, Farin. conſ.
70. n. 16. poſt med. Maſcard. de prob. concl. 653. n. 2. Monac. de-
ciſ. Bonon. 10. num. 2. vel ſi partes interfuerunt æſtimationi
per eoſdem factæ, vel ad intereſſendum citatæ fuerunt, quia 55
& hoc ſufficit abſque alia citatione ad videndum referre,
Grat. diſcept. 875. n. 37. & ſeq. Poſthum. de manutent. obſer-
vat. 101. n. 11. Boer. deciſ. 283. n. 35. & latè Rota coram
Buratt. deciſ. 79. num. 2. & 3.
Et debent periti referre cum juramento in actis, ſeu rela- 56
tionem in ſcriptis factam cum juramento reproducere, Al-
beric. in l. hac edictali n. 3. C. de ſecund. nupt. Saluſt. in praxi lib.
2. cap. 43. n. 2. ad fin. Poſth. de manut. obſerv. 101. n. 12. & ſenſit
Rota deciſ. 630. n. 4. p. 2. rec. quod tamen intelligo niſi jura-
verint ab initio in ſuſceptione officii, de quo dictum eſt ſu- 57
pra, non enim multiplicanda ſunt juramenta, nec aliquem
video, qui hoc dicat, quòd reiterari debeat juramentum, &
ubi dictum eſt ſuprà juramentum non requiri, loquendo in
ſuſceptione officii, nec requiritur iſtud in relatione facien-
da, & in ſpecie de iſto, quòd non requiratur, ubi peritus
eſt electus ab utraque parte, Gratian. diſcept. 875. num. 35.
Poſth. d. obſerv. 101. num. 13.
Ubi autem ſunt electi duo, debet uterque referre, aliàs ſi 58
unus ſolus referat, relatio eſt nulla, & non attendenda, Ri-
dolph. in praxi par. 1. cap. 8. num. 129. Rota coram Greg. deciſ.
545. n. 8. & poſſunt, ſive ſimul, ſive etiam uterque de per ſe 59
ſeparatim referre, ut poſt Ang. tradit Menoch. adipiſc. rem. 5.
n. 165. ver. nec adhibenda, quod procedit abſque difficultate,
quando ſunt duo periti electi unus pro parte, juxta dictam 60
praxim, nam ubi eſſent plures electi ſimul ab utraque parte,
contrarium eſſet dicendum, ut per text. in l. ſi in tres, & l.
ſeq. ff. de arbitr. tradit Surd. conſ. 452. n. 4. ver. tertio eodem,
ubi etiam, quòd conſtare debet eos collocutos fuiſſe, & ne-
gotium ſimul contuliſſe.
Relatio verò non eſt neceſſe, quòd fiat in die juridica, ſed 61
poteſt fieri etiam in die feriata, prout dictum eſt de ipſa ele-
ctione peritorum, Dec. in cap. propoſuiſti n. 55. de probat. Jaſ.
in conſ. 200. ad fin. verſ. 2. dicitur, lib. 2. Pacian. de probat. lib. 1.
cap. 47. n. 59. Menoch. adipiſc. rem. 5. n. 165. verſ. poterit quo-
que, Mareſcot. variar. lib. 2. cap. 7. n. 3. & 4. Poſth. de ma-
nutent. obſerv. 101. num. 14.
Relationi autem peritorum electorum, ut ſupra, ſi con- 62
cordent, ſtandum eſt, quia generale eſt, ut ſtari debeat peri-
tis in arte, latè Bert. conſ. civ. 1. n. 57. & 9. Poſth. de manu. obſer.
101. n. 14. poſt med. Rot. deciſ. 526. n. 5. p. 4. rec. maximè ſi non
fuerit ab ea appellatum, Rot. coram Bich. deciſ. 564. num. 8. & 63
coram Celſo deciſ. 366. n. 7. licitum eſt enim ab ea appellare
etiam ei, qui peritum approbavit, quia approbans peri- 64
tum, dicitur approbare perſonam, non relationem, Me-
noch. conſ. 343. n. 28. Covar. variar. lib. 2. cap. 13. n. 1. verſ. item
& aliud, Grat. diſcept. 263. n. 22. & etiam ei qui relationi ſta-
re promiſit, ſi non promiſit ſtare cuicumque æſtimationi, 65
ut poſt Bald. in l. tale pactum, §. provocavit n. 5. de pact. dixit
Rota coram Seraph. deciſ. 513. n. 4. in qua deciſ. ſub n. 2. fuit
dictum non relevare, quòd non fuerit appellatum in tempo-
re, quia Judex poteſt quandocumque admittere alium ad
æſtimandum, & ubi appellatum, relationi non ſtandum eſt,
ſed deveniendum ad electionem peritiorum Afflict. quia 66
alios antiquiores adducit deciſ. 188. num. 4. March. de commiſſ.
part. 1. fol. 1210. n. 114. Garz. de expenſ. cap. 24. num. 22. ad fin.
ubi de ponderatore publico, Rim. jun. conſ. 335. n. 2. ubi ma-
ximè ſtante læſione, Andreol. contr. 128. num. 6. ubi de veriori,
Seraph. deciſ. 513. n. 1. ſed hoc intelligitur, ut liceat appella- 67
re una vice tantùm, Seraph. deciſ. 1494. n. 2. non enim dandus
proceſſus in infinitum, ut poſt alios tradunt Gratian. di-
ſceptat. 600. num. 30. Ferentill. ad Burat. deciſ. 70. ad fin. An-
dreol. contr. 128. num. 7. Rota in Romana pretii Fiani coram
Lancellotto penès Marcheſan. par. 2. fol. 236. n. 5. verſ. neque 68
obſtare, niſi fortè utraque pars appellet, quia tunc admit-
tenda eſſet appellatio etiam ultra primam vicem, & in caſu,
quo ſit prohibita, ut eſt Bononiæ per conſtitutionem Juſti-
nianam, Monach. deciſ. Bononien. 55. num. 26. Seraph.
dict. deciſ. 1494. num. 2.
Si quis autem à relatione periti appellet in aliqua parte 69
tantùm taxativè, tunc reliquis in ea contentis conſentire
videtur, ut dixit Rota coram Bichio deciſ. 291. n. 6. per text.
in l. ab eo, C. quomod. & quando judic. c. ſollicitudinem de
appellat. Rot. deciſ. 380. num. 9. par. 1. recent.
Si verò periti diſcordent, tunc eis non ſtandum, ſed de- 70
veniendum eſt ad electionem tertii, Bald. in l. hac edictali,
num. 3. & ibidem Salic. num. 10. Cod. de ſecundis nupt. Menoch.
conſ.

*conſ.*545.*n.*29.Gabr.*conſ.* 168.*n.*107.*verſ. arbitratoribus igi-*
71 *tur lib.*1.Rota*dec.*612. *n.* 1. *par.* 1. *rec.* adeò ut, licèt ab initio
arbitratium ſit Judici, an eligi debeant periti, vel aliter pro-
bandus ſit valor Purpur. *conſ.*356.*n.*4.Seraph. *dec.* 1494. *n.*6.
72 & quòd poſſit ſe extrajudicialiter informare de valore, & ar-
bitrari, Cancer. *variar.cap.*8.*n.*24.*&* 25.ubi, & ita practica-
ri, *p.*2. & generaliter, ubi judicio, & ſcientia ſua poteſt cau-
ſam terminare, non teneatur peritos eligere, Bald. *in l.*2.*n.*
55.*C.de reſcind.vẽd.*Gratian.*diſc.*228.*n.*17. & plenè ex pro-
feſſo firmat Rota *dec.* 52. *n.*4. *& ſeq. par.*7.*rec.* ubi etiam fir-
mat è contra quòd in eis, quæ pro ſuo judicio diſtinguere
nequit, tenetur peritos eligere *n.* 3. *&* 9. *& ſeq.* tamen ubi
viam electionis peritorum adeptus eſt, & primi duo diſcor-
73 darunt, non poteſt ſe ipſum in tertium eligere, juxta *deciſ.*
Rot. cor. Merlino *dec.* 678. *per tot. & ſignanter n.* 6. *& ſeq.*
& facit Gratian. *diſcept.* 228. *n.* 19. *& ſeq.* licèt in contra-
rium faciat Joſeph Ludovic. *dec. Peroſ.* 28. *n.* 21.

74 Et ejus electio quoque facienda, ut dictum de primis vi-
delicet à partibus, & in earum diſcordia, vel contumacia
à Judice, Felin. *in cap. propoſuiſti n.* 6. & Dec. *n.* 39. *de pro-
bat. & al. adduct.* Adden. ad Burat. *dec.* 70. *n.* 14. Merlin. *dec.*
678. *n.*2. ſecluſa autem contumacia, vel diſcordia partium,
non poteſt Judex ex ſe tertium peritum eligere, Pacian. *de
probat. lib.* 1. *cap.* 47. *n.* 117. Grat. *diſcept.* 228. *n.* 6. *& ſeq.*
n. 19. *& ſeq.* ubi vult hoc præcipuè procedere, ubi conſen-
ſit primos à partibus exigi, quidquid ſit è contra de jure, &
75 hæc tamquam ſecunda electio, debet etiam eſſe ultima, ne
detur proceſſus in infinitum, ut dictum eſt, unde tertio pe-
rito omninò ſtandum erit, *l. item ſi unus*, §. *fin. ubi* Gloſ. *in
verbo auctoritati*, *ff. de recept. arbitr.* Soccin. Sen. *conſ.* 54.
ſub num. 2. *lib.* 2. Ridolphin. *in prax. part.* 1. *cap.* 8. *n.* 132.
Caval. *dec.* 484. *num.* 1.

76 Verùm hoc non procedit, ſi ſecunda æſtimatio eſſet nulla,
tunc enim deveniendum eſſet ad aliam æſtimationem no-
vam, quia id quod nullum eſt, caret omni effectu, ut dicit
Seraph. *dec.*513.*n.*5. Ridolph. *in praxi p.* 1. *c.*8. *n.*127. unde
idem eſſet ſi fuiſſet nulla prima, quia non eſſet computanda,
77 niſi fortè pars eam ſciverit, & tacuerit, ac ad ulteriora pro-
ceſſerit, videlicèt ad electionem tertii ex capite diſcordiæ
inter primos, nulla facta mentione nullitatis electionis illo-
rum, quia cenſeretur tunc nullitas remiſſa, & non poſſet
propterea ampliùs allegari, ut pleniſſimè firmat Barz. *deciſ.*
22. *n.* 25. *ad med. & ſeq.*

78 At è contra ſi non ſubſiſtat diſcordia inter primos propter
quam fuerit facta electio ſecunda, tunc talis ſecunda electio
erit nulla, uti fundamento carens Surd. *conſ.*452. *n.*41. *verſ.
de tali autem diſcordia*, *& n.* 49. *verſ. Ginami vero.*

79 Imò fortiùs ſi diſcordantibus primis duobus, ante tamen
relationem factam, deventum fuerit ad electionem tertii,
& partes promiſerint illi ſtare, adhuc ſi poſtea primi illi duo
concordent, & referant, eis ſtandum erit, non tertio, quia
per electionem tertii non deſinunt eſſe periti etiam primi,
ſed potius defecit electio tertii deficiente diſcordia primo-
rum, in qua ipſa electio ſecunda fundata eſt, nec relevat pro-
miſſio de ſtando ipſi tertio, quia intelligitur prout de jure,
quatenùs videlicet primi diſcordent, ut præcisè reſpondit
Bald. *conſ.*97.*n.*1.*lib.*5. & ſequitur Grat. *diſcept.* 228. *n.* 9.

80 Præterea quod dicitur non eſſe faciendam aliam electio-
nem ultra ſecundam, indiſtinctè non eſt accipiendum, ſed
tantùm quatenus utraque relatio ſit ſuper eodem dubio, ut
dixit Rota in Rom. pretii Caſtri Fiani coram Lancellotto
penès Marcheſ. *p.*2. *fol.*236. *n.* 5. *verſ. neque obſtare*, & Ridol-
phin. *in praxi p.* 1. *c.*8. *n.*123. Grat. *diſcept.* 600. *n.*31.

81 Prout etiam deveniendum quoque erit ad aliam electio-
nem, ſi relatio ſecundò electi appareat erronea, quia tunc ei
non ſtandum, Bart. *in l.*2. *n.* 1. *verſ. an hoc ſit verum*, *& n.* 4.
verſ. quæro quid in computatione, *C. de jur. fiſc. lib.*10. Ridolph.
*in d. c.*8. *n.*126. Burat. *dec.* 56. *n.*7. Rota *in rec. dec.*554. *n.*4. *in*
82 *fin. p.* 2. & ſufficit probari errorem in aliqua parte, ad hoc ut
expellatur fides in totum, Caſtrenſ. *conſ.* 301. *n.*4. *lib.*1. Rot. *d.
dec.* 554. *n.*4. *p.*2. *rec.* & coram Bich. *dec.* 596. *n.*10. qui enim
erravit in uno, potuit & in reliquis errare, latè Greg. *deciſ.*
79. *num.* 2. *& ibi Adden.*

83 Tunc autem ſecluſis prædictis ſtandum eſt abſolutè rela-
tioni tertii periti, quando ipſe cum aliquo ex primis con-
cordavit, at ubi diſcordavit ab omnibus, tunc variæ ſunt
opiniones, & ipſamet Rota variaſſe videtur, quod enim
tunc nulli ſtandum, ſed deveniendum ſit ad electionem al-
terius, tradit Menoch. *conſ.* 343. *n.* 29. Gabr. *conſ.* 168. *n.*
106. *lib.* 1. Rot. *dec.* 554. *n.* 3. *p.* 2. *rec. quæ eſt* Buratt. *deciſ.*
56. *n.* 5. *ubi etiam Adden. n.* 7. *& ſeq.*

84 Contrariam verò opinionem, quod tertio etiam diſ-

cordanti ab aliis ſtandum ut probat Gloſ. *in l. item ſi unus*, §.
fin. verſ. auctoritati, *ff. de recept. arbitr.* & ibi Bart. *num.* 3.
verſ. dicit tamen, & Bald. *in fin. ver. in* Gloſ. Gabr. *de arbitr.
concluſ.* 1. *n.* 3. *ad fin.* Rot. cor. Caval. *dec.* 484. *n.* 1. *& in rec.
dec.* 294. *n.* 2. *p.* 1. quæ loquitur in ſpecie de peritis electis ad
æſtimanda melioramenta, & eſt coram Ubaldo Seniore *dec.*
3. *n.*2. *dec.* 101. *n.* 3. *p.*4. *& dec.* 26. *n.* 20. *part.* 10. *rec.*

Pro conciliatione harum opinionum ſunt aliæ opiniones 85
pariter variæ, primò enim volunt aliqui diſcordiam ipſam
tertii periti ab aliis, vel nullam, vel irrelevantem reddere,
cum regula illa, quòd in ſumma majori continetur minor,
leg. 1. §. *ſi ſtipulanti*, *ff. de verb. oblig. leg. inter pares in fin.*
& ibi Imol. & Alexand. *num.* 10. *ff. de re jud.* & dixi de ea
plura ſupra *in cap.* 19. *num.* 118. *& ſeqq.* loquendo de teſti-
bus diſcordantibus, quæ tamen advertendum eſt non appli-
cari totaliter peritis, quia inter teſtes, & peritos militat
in propoſito iſto diverſa ratio, ut dicit Salic. *in leg. hac edi-
ctali num.* 10. *C. de ſecund. nupt.* dicunt enim cum prædicta
regula, ſi tertius æſtimavit minoris, quòd concordet alius
cum ipſo in ſumma illa, ſi verò æſtimavit pluris, quòd con-
cordet ipſe cum alio in ſumma minori, & ſic ſemper illi
ſummæ minori ſtandum eſſe, Surd. *conſ.* 452. *n.* 58. *verſ.
demus tamen*, Cocc. *dec.* 136. *n.* 2. Dunoz. Jun. *dec.* 177.
n. 1. Bich. *dec.* 291. *num.* 8. *in rec. dec.* 356. *num.* 4. *part.* 2.
& dec. 26. *num.* 19. *part.* 10.

At contrarium, quòd in peritis dicta regula, quòd in 86
ſumma majori continetur minor, non procedat, nec dici
poſſint concordare in minori tenent Salic. *in l. hac edictali
n.* 10. *C. de ſecund. nupt.* Pacian. *de probat. lib.* 1. *c.*47. *n.*69.
& ſeq. Monac. *dec. Lucan.* 1. *n.*4. *& ſeq.* Gratian. *dec. March.*
32. *num.* 15. *& ſeq.*

Circa quas opiniones fingo, quòd tres periti, unus æſtima- 87
verit viginti, alius viginti quinque, alius triginta, & quare-
nùs tertius fuerit ille, qui æſtimavit viginti, videtur adhæ-
rendum ultimæ opinioni, quod ipſi tertio ſtandum non ſit,
quia uterque ex primis illum redarguit, & quia ſi licuit uni
ex partibus reclamare ab æſtimatione in vigintiquinque,
multo magis ei licere debet reclamare ab æſtimatione in vi-
ginti, & in his terminis loquitur ſignanter Gratian. & firmat
tertio non eſſe ſtandum, *d. dec. Marchia* 32. *num.* 5. *& ſeq.*

Si verò tertius Peritus fuit ille, qui æſtimavit viginti 88
quinque, vel fuit ille, qui æſtimavit triginta, numquam
militant præfatæ rationes contra primam opinionem, quòd
ei ſtandum ſit, ut patet conſideranti, ſed utroque caſu con-
cordia, juxta dictam opinionem, cadit in viginti quinque, &
ſic in media via, quæ in hac diſcordia peritorum amplecti
debet, ut poſt Salic. *in l.* 2. *n.*28. *& ſeqq. C. de reſcind. vend.*
Alex. *conſ.* 64. *n.*9. *lib.*2. Surd. *conſ.*452. *n.*74. & alios allegatos
dixit in primo caſu, videlicet ubi tertius medium tenuerat.
Rota in una Rom. conſignationis ſequeſtri 22. Maji 1620.
coram Pamphilio, & in ſecundo, ubi videlicet tertius pe-
ritus omnes alios exceſſerat in Peruſina executionis 20. Fe-
bruarii 1617. cor. Remboldo, quæ hodie habetur inter ejus
impreſſas *dec.* 113. *n.*2.

Verùm quia poteſt eſſe, quòd in his duobus caſibus, & præ-
cipuè in ultimo circumſtantiæ facti aliud ſuadeant, uti ſi re- 89
latio tertii periti eſſet nimis exceſſiva, & proinde de erronei-
tate, vel aliter ſuſpecta, hinc ſequitur, ut reliqui debeat
aliquid in hoc propoſito Judicis arbitrio prout cenſuit Rot.
in citata Peruſina executionis cor. Remboldo.

Secundò volunt alii, quòd in præfata diſcordia omnium
trium peritorum coacerventur omnes ſummæ ab eis relatæ, 90
& deinde ſumma ex eis conflata dividatur in tres partes,
quodque una capiatur pro juſto valore, & hæc fuit opinio
Salic. *in l. hac edictali*, *n.* 10. *poſt med. C. de ſecund. nupt.* quam
ſequuti ſunt Corta *in memoriali in verſ. æſtimatores*, Stracca
de aſſecurationibus, Gloſ. *ult. n.*8. *in fin.* & alii; & licèt eadem
opinio non placuerit Alciato, tamen latè defenditur à Rimin.
jun. *conſ.* 335. *n.*15. *& ſeq.* & Gratian. *in dec. March.* 32.
num. 6. *& num.* 12. *& ſeqq.* ubi dicit non eſſe tutum ab ea
recedere.

Tertiò dicunt alii, quòd aut primi periti ſtante diſcordia 91
non retulerunt in actis, & tunc ſtandum ſit tertio, qui legi-
timè retulerit, aut verò illi ſervatis ſervandis retulerunt, &
tunc tertius cum uno ex eis concordare debeat, aliàs ipſi
ſtandum non ſit, Card. Zabarel. *in c. ſuſpicionis*, *ſub n.* 5. *de of-
fic. deleg.* ubi dicit notandum, & dixiſſe de facto, prout eum
refert, aliiſque concordantibus adductis ſequitur Surd.
conſ. 452. *n.*64. *propè fin.* Gratian. *diſcept.* 228. *n.*12. *& ſeqq.*
& referunt etiam Add. ad Burat. *dec.*56. *n.*8. *ad fin.* & Ridol-
phin. *in praxi p.* 1. *c.* 8. *n.* 135.

Quartò dicunt alii, quòd aut tertius peritus fuit aſſum- 92

pius ex diſpoſitione legis, vel ſtatuti, vel Judice cogente, & tunc ſtandum ſit relationi ipſius, ne detur proceſſus in infinitum, *d. l. item ſi unus, §. fin. ubi* Gloſ. *in verſ. auctoritati in fin. ff. de recept. arbitr.* aut verò tertius peritus fuit electus de voluntate, & conſenſu partium, & tunc ſi ille diſcordat ab aliis duobus, nulli ſit ſtandum, Gabr. *de arbitr. concluſ. 1. n. 4.* Surd. *conſ. 452. n. 60.* Gratian. *diſcept. 228. n. 18.* Ridolphin. *in praxi dict. c. 8. n. 136.* ubi dicit hanc videri meliorem diſtinctionem; quàm ſit proxima præcedens, ſed tamen poſtea ab ea recedit in caſu periti electi à partibus cum alia diſtinctione penès eum videnda Adden. ad Buratt. *d. dec. 56. n. 8.* Rot. cor. Peutingerio *dec. 231. n. 4. & 5.*

93 Quintò in caſu, quo tertius peritus exceſſerat ſummam relatam ab aliis, opinionem, quòd non ſtandum ſit ſummæ majori relatæ ab uno ex primis peritis, procedere poſſe, quatenus etiam is, qui elegerat peritum illum primum reclamaret, ſecus autem ſi contentus eſſet ſtare illi ſummæ, dixit Rot. in dict. Rom. conſignationis ſequeſtri 22. Maji 1620. *in §. nec obſtat, quòd coram Pamphilio.*

94 Hæc tam magna varietas opinionum tribui debet non tam difficultati puncti juris, quàm etiam maximæ diverſitati caſuum, qui poſſunt contingere in facto, in quorum uno poteſt procedere una opinio, quæ non procedat in alio, ut tetigi ſuprà de prima, unde neceſſarium videtur relinquere arbitrio Judicis, quid magis expediat, ac juſtitiæ, & æquitati conveniat in caſu contingenti, poteſt enim ipſe ſe-
95 qui opinionem unius ex peritis diſcordantibus, qui ſit fide dignior, vel meliorem rationem afferat, ut cenſuit Pinel. *in l. 2. p. 3. n. 4. ad fin. C. de reſc. vendit. argum. l. ſi plures, ff. de accuſat. & per* Gloſ. *quam dicit notabilem in l. cùm quid, ff. ſi certum petatur*, & idem permiſſum eſt relationes ipſas peri-
96 torum corrigere delendo, vel ſupplendo, ſi injuſtas, vel improbas cognoverit, ut ſenſit Bart. *in l. arbitrio 9. n. 4. verſ. in omnibus iſtis caſibus, ff. qui ſatiſd. cogan.* & ibidem Bald. *n. 10.* Albet. *n. 2.* Natta *conſ. 489. n. 5.* Sanch. *de matr. lib. 7. diſp. 113. num. 25. & 26.* & aliis pluribus relatis dixit Rota coram Merlin. *decis. 678. n. 4. & 5.* & quòd poſſit Judex ex cauſa non adhibere fidem relationi periti, dicit etiam poſt Alexand. Scaynus *deciſ. Bonon. 12. n. 73. in fin.* quòd ſi in qualibet materia procedit, prout indiſtinctè loquuntur præcitatæ auctoritates, multò magis dicendum eſt in materia æſtimationis melioramentorum, cùm ſpecialiter in ea incondæ jus multum tribuat Judicis arbitrio, *l. in fundo 39. in princip. ff. de rei vindic.* & aliis adductis dixi ſupra in hac ſecunda parte ultimæ inſpectionis in princ.

De mercede in locatione conventa, quis eam ſolvere teneatur, & de non conventa quando debeatur.

S U M M A R I U M.

1 *Nemo cogendus aliena debita ſolvere.*
2 *Ampl. ut compellens ſolvere debita aliena puniatur in quadruplum.*
3 *Ampl. 2. ut ſi quis cœperit ſolvere, non propterea tenetur proſequi.*
4 *Habitans domum ab alio conductam ſimul cum conductore, non tenetur ſolvere penſionem domino.*
5 *Condicere non poſſunt pecuniæ ab eo, qui non ſolvit, licèt ei pecunia profuerit.*
6 *Lim. in ſubſidium ſi ille qui pecuniam dedit non ſit ſolvendo.*
7 *Habitans domum ab alio conductam tenetur domino in ſubſidium, ſi conductor non ſit ſolvendo.*
8 *Decl. procedere ſi habitavit titulo lucrativo.*
9 *Habitans domum ab alio conductam ſi ſolvit penſionem conductori, non poteſt moleſtari à domino.*
10 *Habitare titulo lucrativo non dicitur is, cui præſtanda erant alimenta, & cum eis habitatio.*
11 *Pater tenetur præſtare habitationē filio, & maritus uxori.*
12 *Lim. ſi Pater, vel maritus ſint pauperes, & præſtare non poſſint.*
13 *Decl. ut qui hanc impotētiam allegat, eam probare debet.*
14 *Et dicta probatio debet percutere tempus de quo quæritur.*
15 *Uxor, ut poſſit compelli ſolvere penſionem domus conducta à marito, probandum eſt non potuiſſe maritum eam ſolvere de tempore habitationis præſtitæ.*
16 *Penſionis ſolutio, quæ exigitur ab eo, qui habitavit domum cum conductore reſtringitur ad ejus ratam.*
17 *Ampl. etiam in duobus ſimul conducentibus.*
18 *Lim. in eis perſonis, quæ tenentur ad alimenta, & habitationem erga conductorem.*
19 *Uxor non poteſt compelli ſolvere penſionem domus conductæ à marito, ſi nihil aliud habeat, quàm ſuam dotem.*
20 *Lim. ut teneatur etiam uſque ad medietatem dotis.*
21 *Decl. limitationem procedere, ſi alia medietas ſit ſufficiens pro ejus alimentis.*
22 *Uxor obligans ſe ſimul cum marito cenſetur fidejuſſiſſe, & non tenetur, niſi conſtet ejus negotium fuiſſe geſtum.*
23 *Et apparet geſtum eſſe negotium mariti, ſi cum eo tractatum ſemper fuit.*
24 *Nec ex eo, quòd actum fuit de conductione domus, in qua etiam ipſa mulier habitare deberet, dici poteſt geſtum negotium mulieris.*
25 *Vidua continuans habitare domum conductam à marito, tenetur ſolvere mercedem pro tempore, quo inhabitavit poſt mortem viri.*
26 *Lim. ſi inhabitaret cum heredibus viri, jure familiaritatis.*
27 *Lim. 2. ut finita locatione facta non cenſeatur viduam reconduxiſſe.*
28 *Lim. 3. ut ſi inhabitet cum heredibus viri teneatur erga dominum ſolum in ſubſidium.*
29 *Sublimita hanc ultimam limitationem, ut teneatur in ſubſidium tantùm poſt annum luctus, ſi dos non conſiſtat in ſtabilibus.*
30 *Actus facti jure familiaritatis, ſicut non proſunt, ita nec nocent.*
31 *Habitans jure familiaritatis cum domino, vel cum conductore non tenetur ſolvere penſionem.*
32 *Tutor habitans cum pupillis non tenetur ſolvere penſionē.*
33 *Ampl. in curatore, & quolibet alio adminiſtratore.*
34 *Decl. procedere quatenus expediat minori, ut adminiſtrans habitet.*
35 *Duobus conducentibus unam domum, unus non tenetur niſi pro ſua rata, etiamſi ſolus habitet.*
36 *Ampl. etiam ſi alius diſceſſerit ob jurgia habitantis.*
37 *Socius habitans domum communem non tenetur ſolvere penſionem alteri ſocio tangentem.*
38 *Ampl. 2. etiam ſi conduxerit à conſocio partem ſuam, & finito tempore locationis continuet habitare.*
39 *Contr. tenent alii, & n. 40. & 41. ubi de veriori, & num. 43.*
42 *Lim. ſi domus ſit ſolita locari, quia tunc ſocius tenetur penſionem ſolvere.*
44 *Lim. 2. ſi ſocius percipiat commoditatem, vel aliam utilitatem, quæ dividi poſſit, quia tunc tenetur dare partem ſuam conſocio.*
45 *Lim. 3. ſi ſocius qui re communi utitur, controvertat dominium conſocio, vel habitationem impediat.*
46 *Lim. 4. ut concluſio procedat, quando domus commodè dividi non poteſt, aliàs ſecus.*
47 *Lim. 5. ſi ſocius habitans fuit provocatus ad diviſionem, quia poſtquam fuit conſtitutus in mora tenetur ſolvere.*
48 *Ingrediens domum alienam, & habitans, ſi domus ſit ſolita locari, & ipſe ſolitus conducere, tenetur ſolvere penſionem.*
49 *Et agendum condictione ſine cauſa ad id quanti is, qui inhabitavit, eſſet domum conducturus.*
50 *Et ſufficit domino, vel probare ſolitum locandi, & conducendi, vel quanti is qui inhabitavit, eſſet aliam domum conducturus.*
51 *Locatio, & conductio cum eo qui domum alterius inhabitavit arguitur ex conjecturis, & circumſtantiis.*
52 *Actio præſcriptis verbis datur ubicumque contracta locatio, & merces certa non ſit conſtituta.*
53 *Merces locationis, ubi non eſt expreſſè conſtituta debetur quanti conductor conduxiſſet, non quanti locator locaſſet.*
54 *Lim. non procedere ſi is qui rem retinuit, teneatur ad fructus, quos recipere potuiſſet.*
55 *Creditor retinens pignus tenetur ad fructus, quos percipere potuiſſet.*
56 *Decl. procedere in pignore extrajudiciali, ſecus in judiciali, quia in eo non tenetur niſi de lata culpa.*
57 *Et ad convincendam culpam non ſufficit probare, quòd omiſerit facere diligentias de reperiendo conductores, ſed requiritur, quòd conſtet locare potuiſſe, & noluiſſe.*
58 *Immiſſus in poſſeſſionem domus, & ſalvianum non tenetur imputare fructus in extinctionem ſui crediti, niſi conſtet, quòd locaverit, vel potuerit locare, vel ipſe inhabitaverit.*
59 *Salarium non conventum non debetur.*

60 *Ampl.*

Digitized by Google

60 *Ampl. ut nec debeatur pollicitatione incerta promiſſum.*
61 *Decl. ampliationem, ut non debeatur per viam actionis, ſecus autem officio Judicis.*
62 *Lim. ſi conſtet eum cui opera præſtita fuerunt, conducturum fuiſſe, & quanti.*
63 *Lim. 2. ſi præſtans operas erat ſolitus locare, & recipiens erat ſolitus conducere.*
64 *Ampl. ſecundum aliquos, ut ſufficiat ſolitum unius.*
65 *Contr. & n. 66. ubi de mag. com. & tenenda.*
66 *Ampl. hoc contrarium, ut non ſufficiat neque ſolitum præſtantis, neque etiam recipientis.*
67 *Lim. hanc ampliationem, ſi cum ſolito operas recipientis concurrat aliqua conjectura, ex qua arguatur eum fuiſſe illas operas conducturum.*
68 *Lim. 2. ſi reſpectu operas præſtantis, agatur de prima operarum præſtatione.*
69 *Decl. quod dictum eſt requiri ſolitum præſtantis, & recipientis operas, non procedere ubi adſit conſuetudo regionis, quod ſalaria præſtentur.*
70 *Et talis conſuetudo adeſt Romæ in Curia Gubernatoris, & quando ibi procedatur.*
71 *Et non ſolum ſufficit conſuetudo Tribunalis, ſed etiam Civitatis ſolvendi ſalaria non conventa.*
72 *Et non ſolum totius Civitatis, ſed etiam particularium aliquarum perſonarum.*
73 *Et talis conſuetudo adeſt Romæ inter laniones, & fundacos.*
74 *Et adeſt etiam conſuetudo prædicta, quoad Procuratores.*
75 *Et idem eſt quoad agentes, & ſollicitatores.*
76 *Lim. etiam concluſio, quod ſalarium non conventum non debeatur, ut procedat in famulis vilibus, ſecus in eis qui vacant honeſtioribus muneribus.*
77 *Decl. procedere in Advocatis, & profeſſoribus litterarũ.*
78 *Medicis quoque debetur ſalarium non conventum, inter quos veniunt etiam obſtetrices.*
79 *Idem eſt de Philoſophis.*
80 *Quid de Librariis, Notariis, & Calculatoribus.*
81 L. 1. ff. de var. & extraord. cognit. *quomodo intelligatur.*
82 *Vicario Epiſcopi ſalarium non conventum, non debetur.*
83 *Contr. & n. 84. ubi de veriori.*
85 *Vicario Epiſcopi ſalarium non ſolutum ab Epiſcopo anteceſſore cui inſervivit, non tenetur ſolvere ſucceſſor.*
86 *Succeſſor in Epiſcopatu tenetur ad debita neceſſaria anteceſſoris.*
87 *Epiſcopus non tenetur de jure Vicarium deputare, & ideò debitum ſalarii Vicario dandi eſt voluntarium.*
88 *Lim. in Epiſcopatibus magnis.*
89 *Lim. quod dictum eſt Vicario deberi ſalarium, etiam non conventum, ut non procedat ſi Vicarius percipiat ſufficientem mercedem ex utilitatibus Vicariatus.*
90 *Procuratoribus non deberi ſalarium non conventum, niſi probatis dictis requiſitis de ſolito locandi, & conducendi tenent aliqui.*
91 Text. in l. qui procurationem 34. C. de decurion. lib. 10. *declaratur.*
92 *Procuratoris officium non eſt vile.*
93 *Maximè in Procuratoribus ad judicia.*
94 *Et certius in Procuratoribus Curiæ Principis, & præcipuè Romanæ.*
95 *Procuratores Romanæ Curiæ præferendi ſunt Advocatis exteris.*
96 *Procuratoribus ad Judicia debetur ſalarium etiam non conventum.*
Contrarium ſtatutum eſt in Urbe per Reform. Pauli V. tit. de Advocatis, §. 13.
97 Reform. Pauli V. ſub tit. de Advocat. & Procurat. dict. §. 13. *declaratur ut non procedat, ſi adſit recompenſatio in genere.*
98 *Decl. 2. eadem Conſtitutio, ut impediat petere ſalarium per viam actionis, ſecus implorando officium Judicis.*
99 *Concluſio quod ſalarium non conventum non debeatur, limitatur aliis modis relativè.*
100 *Et generaliter limitatur, ubi appareat contraria partium voluntas.*
101 *Salarium ubi regulariter debetur ſecus eſt, ſi appareat ex circumſtantiis partes aliter ſenſiſſe.*
102 *Merces an debeatur vel ne, eſt quæſtio facti, ſcilicet an partes ſenſerint eam deberi, vel non.*
103 *Decl. tamen non ſufficere probare voluntatẽ unius partis.*
104 *Conſanguineus præſtans operas conſanguineo, cenſetur intuitu conſanguinitatis præſtitiſſe, non conſequendi mercedem.*
105 *Lim. ſi adſit ſolitum locandi, & conducendi operas.*
106 *Lim. 2. ut ubi conſanguineus habet regulam pro ſe ad conſequendam mercedem.*
107 *Sanguinis conjunctio ſola non facit præſumere donationem.*
108 *Secus ſi alia conjectura concurrant.*
109 *Lim. in aſcendentibus, & deſcendentibus, quia in eis præſumitur donatio.*
110 *Decl. limitationem non procedere ſtante magnitudine rei donatæ.*
111 *Decl. 2. ut donatio præſumatur in alimentis, & omnibus ad ea pertinentibus, ſecus in aliis.*
112 *Filius adminiſtrans bona paterna patre vivente an poſſit eo mortuo aliquid prætendere ratione adminiſtrationis, eſt quæſtio controverſa, quæ reſolvitur ex circumſtantiis.*
113 *Filius, qui negotiatus eſt tamquam patris miniſter, & multa lucratus non poteſt in diviſione cum fratribus ſalarium petere.*
114 *Lim. urgentibus circumſtantiis in contrarium arbitrio Judicis.*
115 *Et poſſunt etiam circumſtantiæ eſſe tales, ut omninò ſalarium debeatur.*
116 *Filio magis debetur recompenſatio, ſi laboret pro matre, quàm pro patre.*
117 *Et multa magis ſi laboret pro vitrico, vel noverca.*
118 *Amicus præſtans operas, vel uſum rei amico, non petit mercedem.*
119 *Inter amicos omnia ſunt communia, etiam conjuges, & quomodo hoc intelligatur.*
120 *Ampl. etiam in filio amici.*
121 *Decl. procedere ſi propter amicitiam cum patre gerat quis negotium filii, ſecus ſi gerat negotium ipſius patris, quod alio reſpectu ſit etiam filii.*
122 *Decl. 2. non ſufficere ſolam amicitiam ad arguendum, quòd quis noluerit mercedem.*
123 *Et requiri, quod ſimul concurrant amicitia, cauſa pietatis, & modica impenſa.*
124 *Vel amicitia, quæ inducat affectum paternum, & cauſa pietatis.*
125 *Amicitia ut cenſeatur remiſſa merces propter eam, debet eſſe ſingularis.*
126 *Et debet agi de ſumma modica.*
127 *Offerens ſe ſponte ad ſerviendum, cenſetur noluiſſe ſalarium.*
128 *Idem ſi pro ſervitio præſtando ſperabat conſequi honores.*
129 *Idem ſi profeſſus fuit ſe multum obligatum illi, à quo officium recepit.*
130 *Idem ſi ſervitium præſtitum fuit ſub ſpe alicujus remunerationis liberalis.*
131 *Ampl. etiamſi in tali ſpe fallatur.*
132 *Salarium ubi non debetur, promiſſio illius probanda eſt clara, non per verba æquivoca.*
133 *Secus è contrà, ubi ſalarium eſt debitum, quia promiſſio aliàs æquivoca de eo intelligitur.*
134 *Verba dubia tribuenda ſunt potius titulo præambulo certo, quàm poſſibili.*
135 *Verba curialia non obligant.*
136 *Verba Curialia non firmant deberi ſalarium nec contrarium.*
137 *Quandoque tamen ſunt mixta cum obligatione præciſa, & obligant.*
138 *Taciturnitas diuturna in petitione ſalarii arguit illud non deberi.*
139 *Sed hæc de ſe ſola non ſufficit niſi concurrat tempus habile ad præſcribendum.*
140 *Munera recepta ab inſerviente quandoque ſuccedunt loco ſalarii.*
141 *Ex muneribus arguitur potiùs diminutio ſalarii, quàm quòd non debeatur.*
142 *Decl. procedere ſi concurrant requiſita, ut ſalarium peti poſſit.*
143 *Donatio dotis facta famulæ, vel famulo pro ejus filia cenſetur animo compenſandi cum mercede.*
144 *Victus ſolus præſtitus famulo quandoque eſt merces ſufficiens.*
145 *Decl. procedere in famulis vilibus, ſecus autem in honeſtioribus.*
146 *Servitii, & officii qualitas attenditur ad dignoſcendum, an merces præſtita ſit ſufficiens.*
147 *Juvenes apothecarum pro certo tempore inſerviunt pro ſolo victu.*

148 *Sa-*

Digitized by Google

148 *Salarium non debetur eis quibus conceduntur aliquæ horæ diei liberæ, ut poſſint ſtudiis operam dare.*
149 *Famuli ſcholarium, qui volunt poſſe audire lectiones ſalarium non habent.*
150 *Salarium non debetur eis, quorum officium lucrum ſufficiens eis affert.*
151 *Famuli doctorum recipientes munera à clientibus, vel ſcholaribus ſufficientia non habent ſalarium.*
152 *Veſtimentum factum à cliente famulo doctoris præſumitur factum intuitu domini, & imputatur famulo in ſalarium.*
153 *Concluſio, quòd ſalarium non conventum non debeatur declaratur per aliquos, ut procedat, quò ad famulos tantum ſi eis victum præſtetur.*
154 *Opera leves, & non continua non expoſcunt mercedem, ſeu ſalarium.*
155 *Obligatio antidotalis in foro exteriori non eſt efficax, neque ad agendum, neque ad excipiendum.*
156 *Alimenta recipiens ſi ſervitia præſtet, facienda compenſatio arbitrio Judicis.*
157 *Lim. ſi ſint ſervitia levia, & quæ talia dicantur.*
158 *Contrarium ſervatur in praxi.*
159 *Et compenſari in totum.*
160 *Contr. quòd compenſentur pro rata æquivalente.*
161 *Concorda, ut prima procedat, ſi adſit parva diſparitas valoris, ſecunda, ſi magna.*
162 *Et quando adſit parva, vel magna diſparitas ſtatur arbitrio Judicis.*
163 *Alimentandus tenetur operas ſuas præſtare alimentanti.*
164 *Decl. procedere in alimento ex diſpoſitione juris, non in alimento ex diſpoſitione teſtatoris.*
165 *Lim. declarationẽ ſi teſtator reliquiſſet alimenta Domi.*
166 *Famulus cui relicta ſunt alimenta, ut ſtet cum hærede tenetur ſervire hæredi, ac ſerviebat teſtatori.*
167 *Alendus domi ſi aliqua de cauſa petat alimenta extra domum, in eorum taxationem deduci debet valor operarum, quæ præſtare debeat.*
168 *Et habetur ratio operarum etiam in puberibus poſt ſeptennium.*
169 *Secus autem in infantibus, & valdè ſenibus.*
170 *Et idem eſt hodie in Nobilibus.*
171 *Alimentandus non tenetur præſtare operas niſi condecentes.*
172 *Salarium non debetur pro muneribus neceſſariò aſſumendis.*
173 *Tutor non poteſt petere ſalarium.*
174 *Lim. ſi ab initio antequam operas præſtet petat à Judice ut ſibi quid certum conſtituat in quibuſdam caſibus.*
175 *Moleſtare dicitur conductor locatores, ſi eis mercedes non ſolvat.*
176 *Contrarium.*
177 *Decl. primam procedere, ſi agatur de prohibitione moleſtandi ipſi facta tamquam conductori.*
178 *Declara ſecundo, ut dicatur etiam moleſtare locatorem in uſufructu ſi ultrà non ſolutionem nolit dimittere rem locatam.*

CAPUT XXXV.

MErcedem requiri in hoc contractu neceſſario, & debere eſſe certam, & juſtam, alibi diximus, nunc dicendum de ejus ſolutione, quoniam materia eſt ampla, eam proſequar per plura capita, aſſumendo autem in præſenti videre, quis teneatur ſolvere mercedem in locatione conventam, non eſt dubium teneri conductorem, ſed dubitari poteſt de aliis, qui licèt non conduxerint, tamen de re conducta gaviſi ſunt, puta uxor, & filii conductoris, aliique, qui in domo per alium conducta habitarunt, an compelli poſſint ſolvere illius penſionem, & concludendum videtur negativè, quoniam grave eſt non ſolùm legibus, ſed etiam æquita-
1 ti naturali contrarium pro alienis debitis alios moleſtari, ut
ſunt verba præciſa text. *in l. un. C. ut nul. ex Vicar.* relata etiam
per Felicino. *de Cenſ. tom. 2. lib. 2. c. 3. n. 8. verſ. quinto conducit,*
2 adeò ut qui pro debito unius ſua auctoritate gravat alium,
puniatur in quadruplum, & cadat à jure ſuo, Auth. *ſed omninò C. ne uxor. pro marito*, etiamſi alius ſolvere pro alio experit,
3 nam gratuita ſolutio partis, non gravat in ſolutione alterius
partis debiti, ut eſt text. *in l. cum te 4. C. eodem, tit. ne ux. pro marito*, unde in ſpecie de inhabitantibus domum ſimul
4 cum ejus conductore, quòd non teneatur ſolvere penſionem
locatori, docent Bald. *in l. contractus 24. C. locati*, Dec. *in l. cum ſervum in princ. ff. ſi cert. petat.* Manent. *dec. 49. n. 6.*

Verùm, quia licèt non poſſim condicere pecuniam ab eo,
cui non ſolvi, licèt illi pecunia profuerit, ut dicit text. *in l.* 5
ſi his ſolis 49. ff. de cond. indeb. tamen ſecus eſt in ſubſidium,
quatenus videlicet ille, cui pecuniam dedi non ſit ſolvendo, 6
ut docet ibi Gloſ. *in verſ. proficit*, ubi enim pecunia mea ad
te pervenit, eam à te mihi reddi bonum, & æquum eſt,
dicit text. *in l. ſi me, & Titium 32. in fin. ff. ſi cert. petat.* pari ratione ſequitur, ut & qui domum meam habuit, & ha- 7
bitavit in ſubſidium, eo videlicet qui conduxit ſolvendo non exiſtente, conveniri poſſit ad mercedem, ut tradunt Surd. *conſil. 420. n. 9. & ſeqq.* Ceval. *commun. contra com. quæſt. 727. num. 41.* Coſta *rem. ſubſidiar. 12. num. 3.* Ripol. *variar. cap. 12. num. 61.* Novar. *quæſt. forenſ. 122. per tot. p. 1.* qui licèt loquatur in ſpecie de filiis, vel uxore, quòd teneantur in ſubſidium patre, vel marito, qui domum conduxerit, ſolvendo non exiſtente, tamen concluſio applicari poteſt generaliter in quolibet, qui domum ab alio conductam habitaverit, quia ratio prædictæ concluſionis eſt generalis, & militat in quolibet, ut de ſe patet, & tradit Gratian. *diſcept. 107. num. 5.* & non eſt dubium, quòd ubi militat eadem ratio, ibi & militare debeat eadem Juris diſpoſitio, Vetal. *dec. 177. n. 5. part. 1.* Caſſad. *dec. 37. n. 2. ſuper reg. Canc.*

Limitatur tamen prædicta actio ſubſidiaria, ſeu officium 8
Judicis competens adverſus eum, qui commodum ſenſit ex re mea, ut procedat tantùm, quatenus illud ſenſerit titulo lucrativo, & non aliàs, Gloſ. *in dict. l. his ſolis, verſ. proficit, ff. de condict. indeb.* Bart. *in l. ſi me, & Titium 32. ff. ſi cert. pet.* & ibi Dec. *n. 1.* Socein. *n. 3. in 2. limit.* Aleiat. *n. 16. verſ. primus eſt*, Rimin. *n. 3.*

Et inde infertur in propoſitum, quòd quatenus is, qui do- 9
mum ab alio conductam inhabitavit ſolviſſet conductori, non poſſet ampliùs moleſtari à domino, prout dictum eſt de ſubconductore *in c. 32.* de ſublocatione, ubi fuſius dictum eſt procedere etiamſi ſolviſſet anticipatè, ex Gomeſ. *variar. tom. 2. c. 3. n. 12.* Ruginel. *practic. q. 33. n. 9. & ſeqq. per tot. & alios ibi citat.*

Non titulo lucrativo, habitaſſe dicitur perſona, cui con- 10
ductor alimenta, & cum eis habitationem præſtare tenebatur, ut latè probat Surd. *conſ. 420. n. 6.* prout eſt uxor ha-
bitans in domo conducta à marito, vel filius habitans in do- 11
mo conducta à patre, regulariter enim maritus tenetur præ-
ſtare alimenta uxori ſuæ, & pater filio, & ſi quis dicat hanc 12
regulam non procedere, ubi maritus, vel pater eſt pauper, & ea præſtare non poteſt *l. pen. ff. de liberis agn.* Bart. *in Auth. res
quæ n. 4. C. co. de leg.* benè quidem dicit, ſed ipſe probare de- 13
bet paupertatem, & impotentiam, ut firmat Surd. *in dict. conſ. 420. num. 7. & ſeqq.* & quoniam non ex eo, quod poſtea
ſupervenerit paupertas viri poteſt dici, quòd mulier recepe- 14
rit habitationem titulo lucrativo antea, dum vir poterat de ſuo, & ſic tenebatur ei locationem præbere, hinc ſequitur
ut dicta probatio paupertatis percutere debeat tempus, quo 15
habitatio fuit præſtita ad convincendum, quod mulier fuerit relevata ab onere, quod ipſimet incombebat habitationem ſolvendi, Grat. *diſcept. 713. num. 10. & ſeq.* Surd. *de aliment. tit. 8. priv. 48. n. 6. verſ. ſed ſanè*, Coſta *remed. ſubſid. 12. n. 5. ver. primo patrem*, Rot. coram Royas *deciſ. 215. num. 5.*

At hæc actio ſubſidiaria tamquam proveniens ex æquita- 16
te conſiſtente in eo, quòd non debeat quis cum jactura mea retinere titulo lucrativo, quo ad eum ex re mea pervenit, juxta text. *in dict. l. ſi me, & Titium 32. in fin. ff. ſi cert. pet.* manifeſtè eſt reſtringenda ad ratam, quæ ad illum pervenit, nempè ad ratam ſuæ habitationis, adeo ut prout habitaverit, ita & obligetur, & non ultra, ut dicitur *in l. item quæritur 14. in fin. ff. locat.* & facit Rot. *dec. 200. n. 10.* poſt Statil. Pacificum de Salvian.

Quod & procedit in fortioribus terminis duorum ſimul 17
conducentium, nam licèt olim juſtius viſum fuerit poſſe locatorem, quem vellet in ſolidum convenire, dummodò ei contra alios actiones ſuas cedere non recuſaret, ut habetur *in l. cum apparebit 50. ff. loc.* tamen contrarium poſtea fuit ſtatutum ab Imperatore in Auth. *de duobus reis*, per quam corrigitur *d. l. cum apparebit*, ut notat in ea Gloſ. *verſ. juſtius*, verum tamen eſt, quòd ſi duo conductores in ſolidum locatori ſunt obligati, jus, ei competens, quem velit convenire non eſt ablatum, ut dixit text. *in l. ſi diviſa 13. C. loc.* duo enim rei locationis in ſolidum eſſe poſſunt *l. item quæritur 14. §. exercitu in fine ff. eod.* ſed neceſſe eſt, quod expreſsè actum ſit ut explicat Gloſ. *in hoc ule. textu in verſ. eſſe poſſunt.*

Quandoque tamen ipſe cohabitans conveniri poteſt et- 18
iam pro rata habitationis illius, qui conduxit, ſi videlicet

ſit

ſit de illis perſonis, quæ aliàs conductore non valente ſe ale-
re, tenentur ei alimenta, & habitationem præbere, prout
ſunt filius erga patrem, & uxor erga virum, & alii, tunc
enim, & pro illa rata luctum fecit cohabitans ex domo con-
ducta, ex quo relevatus eſt ab onere aliam conducendi pro-
ut tenebatur, ut ei illam præſtaret, & ſic eodem modo ad-
ſtringi poterit eam ſolvere, Azev. *in l.61.Tauri n.*11. quem
refert,& ſequitur Ceval. *comm. contra com. d. q.* 727.*n.*47.*ad
med.* & faciunt firmata per Rot. poſt Zacch. *de ſociet. offic.
dec.* 57. *num.* 12.

At in uxore quod dicitur eam teneri in ſubſidium loca-
19 tione facta marito, limitatur, ut non procedat, ubi non ha-
bet aliud quàm ſuam dotem, Coſta *de ratione rata*, q.126.*n.*
15. Rot.*d.dec.*215.*n.*4.*ad med.* coram Royas prout præſumi-
tur, quòd aliud non habeat, Theſaur. *dec.*43.*n.*5. Dunoz.jun.
*dec.*823.*n.*7.*in rec. dec.*831.*n.* 2.*par.* 6. expedit enim Reipu-
20 blicæ mulieres non remanere indotatas, *l.*1.*ff. ſol. matr.* ſed
hodie in noſtris partibus paſſim admittitur non dici remane-
re indotatam mulierem, cui remanet ſalva dotis medietas,
ideoque eam teneri ſalva medietate dotis juxta *dec. Theſauri*
223.*n.*13. Add. ad Greg. *dec.*321.*n.*12. Gratian.*diſcept.*724.
*n.*18. Amat. *dec. March.* 62.*n.*14. *& ſeq.* Rot. *dec.*112.*n.*6.
21 *verſ. in propoſito*, *par.*4.*div. dec.*33.*n.*5. poſt Cen. ſaltem ſi
illa dimidia ſit ſufficiens pro ejus alimentis, aliàs enim hæc
praxis non tranſit ſine difficultate penès Cyriac. *contr.* 216.
num. 21.

Et quod dicitur uxorem regulariter non teneri ad merce-
dem locationis factæ viro, ampliatur, ut procedat etiamſi
ipſa ſimul cum eo in inſtrumento ſe obligaverit, quia quate-
nus non appareat, quòd ejus negotium proprium ageretur,
22 vel in ejus utilitatem verſum eſſet, cenſetur eam fidejuſſiſſe
pro viro,& juvatur Vellejano Senatus conſ. Auth. *ſi qua mu-
lier, C. ad Vellejan.* Rolan. *conſ.*64. *n.*6. *&* 7.*lib.*1. Theſaur.
*dec.*223.*n.*15. Grivel. *dec.*20.*n.*3. & in terminis locationis,&
conductionis, quòd in tantum valeat obligatio mulieris unà
cum viro facta, in quantum cum ipſa muliere principaliter
negotium ſit geſtum, ſecus ſi cum viro, & ipſa quoque ſe
23 obligaverit, eſt text, *in l. ſi adverſarius* 20. C. ad Vellejan.
& negotium geſtum dicitur cum viro, ſi cum eo tractatum
ſemper fuit, & mulier ſolùm ad inſtrumentum acceſſit,
ut declarat ibi Caſtrenſ. & poſt eum Caroc. *in tit. quib. loc. li-
cet, q.* 3. *n.*17. Rot. *dec.*57. *n.*10. poſt Zacch. *de ſociet. offic.* &
ſi agatur de conductione domus non ex eo quòd ipſa quo-
que habitare debebat, dicetur ad eam negotium pertinere,
24 quia cùm maritus debeat uxorem alere, & ſic ei habitatio-
nem præbere, negotium conductionis domus pro communi
habitatione dicitur ad eum principaliter pertinere, ut pluri-
bus adductis tradit Carpan. *ad ſtat. Mediol. par.*1.*c.*254.*n.*11.
Mari. Medic. *dec. Senen.* 20.*n.*38. *&* 39. ſi maritus ſit inops,
tunc ſecus eſſet dicendum ex ſupra citatis.

Hæc quoad uxorem, quæ domum conductam à viro inha-
bitet ipſo viro vivente; ſed quid ſi continuet inhabitare ipſo
defuncto? Bald. *in l. contractus* 23. *Cod. locati*, breviter dicit,
primò, quòd non cenſetur tacitè reconducere, & ſecundò
dicit, quòd tamen officio Judicis tenebitur ſolvere compe-
25 tentem mercedem pro tempore, quo inhabitavit poſt mor-
tem viri, & tertio loco ponit unam limitationem ſecundi
dicti, ut non procedat ſi habitaſſet cum hæredibus viri Jure
familiaritatis, & omiſſo primo dicto, quod non eſt præſentis
inſpectionis, ſecundum cum ſua limitatione ſequuntur Jaſ.
26 *in §. actionum inſtit. tit. de action. n.* 166. *& in l. in ſumma, §.
in frumento, ff. de condict. indeb.* Coſta *de ratione rata q.*25. *&
de remed. ſubſidiar. rem.*16. *in alienatione n.* 6. Manent. *dec.*
49.*n.*6. Caroc. *de locat. tit. de matre n.*1. *&* 2. ubi tamen refert
Bald. dicere talem viduam teneri arbitrio boni viri, & addit
eſſe caſum omiſſum à Menoch. *de arbitr. Jud.* ſed penès me
Bald. non dicit quòd teneatur arbitrio, ſed officio Judicis,
quod eſt valdè diverſum.

27 Verùm pro declaratione conſiderari poſſunt duo caſus,
unus in quo non duret locatio facta viro, uti quia expirave-
rit ejus tempus, vel quia ſi non expiravit, deficiant hæredes,
cum quibus continuare poſſit, & de iſto propriè videtur lo-
qui Bald. dum dicit viduam non cenſeri tacitè reconducere,
ſed teneri officio Judicis ad mercedem, ſi enim duraret loca-
tio, & adeſſent hæredes, continuaretur cum eis ad text. *in §.
fin. inſtit. de locat. & conduct.* & dicam ſuo loco, & ſic exclu-
deretur tacita reconductio uxoris, & in iſto caſu poterit do-
minus petere directè officium Judicis adverſus mulierem,
quia non adeſt alius, qui ad mercedem conveniri poſſit, &
æquum eſt compelli mulierem, quia aliàs locupletaretur
cum jactura domini, qui amitteret fructus domus ſolitæ lo-
cari, quos ipſa habitando percipere dicitur, Gloſ. *in l. ſi is qui
bona* 11. *§.*1. *verſ. habitandoque, ff. de pignor.* Petr. de Ubald.
de duob. fratr. p. 5. *caq.* 12 *ver. circa tertium*, Vinc. de Franc.
deciſ. 160. *n.* 5. & faciunt alia ſupradicta.

Secundus eſt ſi duret locatio cum hæredibus viri, & in hoc 28
quoque dicendum eſt eam teneri, ſed tantùm in ſubſidium,
quatenus ipſi hæredes, qui effecti ſunt conductores non ſint
ſolvendo, & juxta alia ſupradicta de habitantibus domum
per alium conductam, quæ & huic caſui applicantur, quo-
niam mortuo viro, non poteſt ampliùs mulier prætendere
ſe non teneri ad mercedem, ex quo non habuerit habitatio-
nem titulo lucrativo, prout prætendere poterat conſtante
matrimonio, dum tenebatur vir ad illam ſibi præſtandum, & 29
ſi dicatur, quòd hæredes tenentur eam alere ſaltem in anno
luctus, & ſic etiam ei præſtare habitationem, reſpondet Co-
ſta *de ratione rata d.q.*25.*num.*4. quòd tunc tenetur vidua ad
mercedem, cùm dos conſiſtit in ſpecie inæſtimata, quæ ſta-
tim revertitur ad ipſam ſoluto matrimonio abſque traditio-
ne, & ſic in effectu videtur limitare præfatam concluſionem,
quòd teneatur vidua ad penſionem, ut procedat quatenus
hæredes non teneantur ei præſtare alimenta, & cum eis habi-
tationem, prout non teneantur etiam in anno luctus, ubi
dos conſiſtit in ſtabilibus, ut ultra per eum citatos tradit
etiam Corn. *conſ.* 129. *n.* 2. *lib.*1. & eſt bona limitatio, quæ
comprobatur ex dictis ſupra.

Et huic caſui applicatur propriè etiam dicta limitatio, 30
quam originaliter dat ipſe Bald. *in d. l. contractus* 23. *C. locati*,
& ſequuntur omnes alii ſupracitati, videlicet ut non tenea-
tur vidua, quando habitavit Jure familiaritatis, cujus ratio
eſt, quia actus exerciti Jure familiaritatis, ſicut non proſunt,
cùm non tribuant poſſeſſionem, ita nec obſunt, dicit Coſta
de ratione rata d.q. 25. *n.* 6. ſed magis placet dicere, quòd ſit, 31
quia dum ſtat in domo Jure familiaritatis, potiùs dicitur
detineri ab hæredibus viri, quàm detinere domum, ut ait
Bart. *in l. & habet* 15. *§. hoſpites*, *n.* 2. *ff. de Precar.* & Ca-
ſtren. *in l. qui Jure familiaritatis* 41. *in fin. ff. de acquir. poſſeſſ.*
Milanen. *dec.* 3. *n.* 21. *lib.* 2.

Si autem vidua ſit relicta tutrix filiorum, & habitet cum
eis, tunc non poterunt filii dicere, volumus penſionem, quia
habitaſti in domo noſtra, & idem eſt in quolibet alio tuto- 32
re, nam cùm tenetur inſtruere pupillum bonis moribus, ne-
ceſſe habet morari ſecum, ut docuit Bald. *in l.*1. *§. ſed ſi munus*,
*n.*3. *ff. de tutel. & rat. diſtrah.* quem ſequitur Caroc. *in d. tit. de
matre q.* 1. *n.* 3. licèt citet eum *in §. ſi pupillus*, & idem eſt 33
etiam in curatore, & quolibet alio adminiſtratore in aliqua
domo minoris, vel domini habitante, ut non teneatur ad
penſionem, quatenus tamen expediat minori, vel domino, 34
cujus bona adminiſtrat, ut in ea domo habitet, aliàs ſecus,
Gutier. *de tutel. p.*3.*c.*1.*n.*169. ubi quod ita reſolvit D. Caſtill.
in ſuo tract. de eventas in 9. *par. verſ. tambien.*

Si duo ſimul domum conducant, vel aliam rem, regulari-
ter loquendo obligantur quilibet pro ſua rata tantùm, ſeclu-
ſis circumſtantiis, de quibus dictum eſt ſupra *in cap.* 26. unde 35
unus non poteſt conveniri pro rata alterius, & hoc utroque
ſocio inhabitante, at dubitari forſan poſſet, an idem eſſet di-
cendum in caſu, quo unus diſcedat è domo conducta, & a-
lius ſolus totam retineat, & habitet, ſed idem eſſe, ut adhuc
non teneatur, niſi pro ſua rata, docet Angel. *in l. duo fratres* 36
77.*n.*2.& ibid. Caſtrenſ. *n.*5. Imol. & alii, *ff. de acquir. hæred.*
Caroc. *de loc. tit. de re com. n.*53. idque etiamſi ille receſſerit ob
jurgia cum ſocio, vel tenet filios ſuos, & filios ſocii, ut poſt
Port. *in §. item quæritur*, *inſtit. de loc. & cond.* tradit Manent.
dec. 49. *ſub n.* 16. *&* 17. ubi quòd ipſe ita reſpondit de facto.

Devenìendo autem ad mercedem non conventam, ubi u- 37
nus ex ſociis rem communem habitat, non tenetur eam ſol-
vere alteri ſocio pro parte illi tangente, ut tradunt communi-
ter DD. *in l. duo fratres* 77. *ff. de acquir. hæred.* ſignanter Bald.
poſt med. Ang. *n.*2. Caſtrenſis *n.*4. Imol. & Aretin. *propè med.*
& firmant etiam Riminal. jun. *conſ.*172. *n.* 27. Surd. *conſ.*
260.*n.* 20. Granut. *Theor.* 2. *n.*1. Gomeſ. *var. tom.* 2. *c.* 3. *n.*
14. *poſt med. verſ. ſi verò talis*, Felic. *de ſociet. c.* 28. *n.* 63.
Vinc. de Franc. *dec.* 160. *n.* 1. Peregr. *dec. Patav.* 153. *n.* 8.
Mohed. *dec.* 13. *num.* 2. *de loc. & cond.*

Dubitatur tamen ſi unus ex ſociis conduxiſſet partem
conſocii, ac deinde finito tempore locationis continuaſſet 38
habitare eodem modo, an ea cauſa debeat ſolvere annuam
penſionem, ex quo fuerit renovata tacitè locatio juxta text.
in l. item quæritur 14. *§. qui impleto, ff. loc.* pro negativa facit,
quia tacita relocatio inducitur in dicta leg. ad evitandam
præſumptionem delicti, ne quis videlicèt cenſeatur uti
velle re alterius abſque aliquo titulo, quæ ratio ceſſat in ſo-
cio, quia ipſe dum utitur re, quam habet communem cum
alio pro indiviſo, utitur Jure ſuo, ut dicunt ſupracitati DD.
ac

Digitized by Google

ac proinde ceſſante ratione legis præſumentis tacitam relocationem, ceſſare etiam debet talis præſumptio, prout docuit Soccin. Sen. *in l. ſervi electione*, §. *Labea*, *n.* 3. *ff. de leg.* 1. Ripa *in l. quo minus*, *n.* 141. *in fin. ff. de fluminib.* Gail. *obſer.* 2. *n.* 4. *tit. de pignorat.* Gomeſ. *lib.* 2. *c.* 3. *n.* 14. *ad fin.* Caroc. *de locat. & cond. tit. de re communi*, *n.* 49. Maſcard. *de probat. concl.* 990. *n.* 20.

39 Verùm contrariam ſententiam tenuerunt alii, & ſignanter Petrus de Ubald. *in tract. de duob. fratr. p.* 5. *n.* 11. *verſ. circa primum*, Ronchegal. *de duob. reis in l. eadem* 9. *in princ. n.* 127. Menoch. *præſ.* 85. *n.* 15. *lib.* 3. Caroc. *tit. de renovat. loc. q.* 18. *n.* 4. *& ſeqq.* Martius Medic. *dec. Senen.* 98. *n.* 4.

40 Et hæc ſecunda videtur verior, etenim non ſubſiſtit, quòd ratio *d. l. item quæritur*, §. *qui impleto* ſit illa, ut evitetur præſumptio delicti, ut cenſuit Soccin. cum aliis ſupracitatis pro prima opinione, vera etenim ratio eſt, quia non præſumitur mutata voluntas contrahentium, qui nullum indicium mutationis dederunt, ut deducitur ex aliis verbis text. *hoc enim ipſo quòd tacuerunt, conſenſiſſe videntur*, prout animadvertit Alciat. *præſumpt.* 17. *reg.* 2. *n.* 2. Menoch. *d. præſumpt.* 85. *n.* 4. *& n.* 15. ubi dicit conſiderationem Socini non eſſe veram, Martius Medic. *d. dec.* 98. *n.* 4. & hanc opinionem eſſe veriorem teſtatur Caroc. qui priùs contrarium tenuerat *dict. quæſt.* 18. *num.* 6. & dicam etiam infra *in cap.* 63. *declarat.* 10.

41 Comprobaretur autem ſatis evidenter animus conſocii continuandi tacitè locationem poſt tempus præfixum in locatione expreſſa, ubi eo elapſo aliquam ſolutionem feciſſet pro terminis poſtea decurſis, & proinde non poſſet amplius recuſare ejuſdem ſolutionis continuationem pro toto tempore, quo inhabitaſſet, Martha *voto* 103. *n.* 4. Martius Medic. *dict. dec.* 98. *num.* 6. *verſ. inſuper omnem*, *& ſeqq.* ubi quòd per hanc circumſtantiam ſublata remanſit omnis difficultas in caſu ſuo,

42 Præterea dicta concluſio, quòd ſocius inhabitans domum communem non tenetur ad penſionem ſolvendam conſocio pro parte ſua, limitatur, ut non procedat quando domus erat ſolita locari, Mohed. *dec.* 13. *n.* 1. *tit. de loc.* Felic. *de ſociet. d. c.* 28. *n.* 66. Martius Medic. *d. dec.* 98. *n.* 5.

43 Et per hanc limitationem comprobatur quoque dicta opinio, quòd ſocius teneatur ſolvere penſionem etiam pro tempore, quo habitavit ultra dictam ſuam conductionem expreſſam, ex quo ipſemet conducendo effecerit rem ſolitam locari, ut advertunt Felic. & Mart. Medic. *in locis mox cit.* verùm animadvertendum, quod argumentum procederet, ſi ſocius conduxiſſet, poſtquam res erat communis, & ſecus eſſet, ſi conduxiſſet ante, ut declaravit Rota *in d. dec. Mohed.* 13. *ſub tit. de loc. num.* 1. *verſ. eſt deciſum*, & ſequitur Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 2. *n.* 9.

44 Secundò eadem concluſio limitatur, ut procedat in ſocio habitante, vel etiam percipiente aliam commoditatem, quæ conſiſtat in utilitate intrinſeca, & inſeparabili à perſona, ita ut non poſſit dividi, & alteri ſua pars dari, ſecus autem ſi ſocius utatur tota re, & percipiat fructus, vel aliam utilitatem quæ conſiſtat in re extrinſeca, quæ poſſit dividi, tunc enim tenetur dare partem ſuam conſocio ad text. *in l. ſi quis putans*, §. 1. *& ibi DD. ff. commun. divid. & in l. ſi communes ædes*, *ff. de negot. geſt.* & benè diſtinguendo declarat Gomeſ. *var. reſol. to.* 2. *c.* 3. *n.* 14. *poſt med. ver. item. adde pro complemento*, & aliis adductis Coſta *de rata q.* 55. *n.* 4.

45 Tertiò limitatur, ut non procedat ſi ſocius qui re communi utitur, controvertat dominium conſocio, vel aliàs impediat ei uſum rei, aut habitationem domus communis, nam hoc caſu non poterit denegare illi ſolutionem penſionis, aut fructuum pro parte ei tangente, Fontan. *de pact. nupt. clauſ.* 4. *Gloſſ.* 9. *p.* 2. *n.* 9. Vinc. de Franc. *dec.* 160. *nu.* 2. Cavalet. *dec.* 531. *n.* 2.

46 Quartò limitatur eadem concluſio, ut procedat, quando res illa qua utitur unus ex ſociis, eſt indiviſibilis, ſeu ſaltem commodè dividi non poteſt, aliàs ſecus, ut ex Decio *in l. ſi ſocius in fin. ff. ſi cert. pet.* & Ronchegal. *in l.* 9. *n.* 126. *ff. de duobus reis*, tradit Caroc. *in tit. de re communi*, *n.* 21. *& ſeq.* Mart. Medic. *d. dec.* 98. *n.* 5. ubi etiam addit probandum eſſe à ſocio totam domum inhabitante, & penſionem ſolvere recuſante ſe eſſe in his terminis, videlicèt domum non pati diviſionem, cùm hoc ſit ſuæ intentionis fundamentum.

47 Quintò limitatur, ut non procedat, poſtquam iſte ſocius fuit provocatus ad diviſionem, ea tunc enim ratione moræ, in qua fuit conſtitutus, tenebitur ad damna, & ſic ad proportionabilem penſionem, ut ex notatis per Roman. *conſ.* 168. *n.* 4. & Granut. *Theor.* 2. *ſub n.* 6. tradit Caroc. *in d. tit. de re comm. n.* 25. *& ſeqq.* Fontanel. *d. clauſ.* 4. *Gloſſ.* 9. *p.* 2. *n.* 8.

Secluſa autem ſocietate ſi quis ingreſſus fuerit domum al-
terius, & eo ſciente, & patiente inhabitaverit, an licèt mer- 48
ces non fuerit conſtituta, adhuc debeatur, quaſi fuerit taci-
tè conventa, vel potiùs cenſeatur eum inhabitaſſe Jure fami-
liaritatis, & ſic non teneatur aliquid ſolvere, juxta ſuperiùs
dicta, eſt quæſtio, quam movet, & non reſolvit Aretin. *in l.*
qui jure familiaritatis in fin. ff. de acqu. poſſeſ. At eam cum di-
ſtinctione reſolvit Jo. Andr. *in addit.* ad Specul. *tit. de loc.* §. *poſt* 49
quam, *verſ. porro ſicut ex conducto ſub n.* 16. videlicet, ut qua-
tenus adſit ſolitum locandi, & conducendi merces debeatur
per l. ſi tibi polienda 24. *ff. de præſcript. verb.* quatenus verò tale
ſolitum non adſit, tunc ea non debeatur *per l. utrum* 48. *ff. de*
donat. inter vir. & uxor. & alia Jura ibi adducta, quam diſtin-
ctionem Jo. Andr. refert etiam Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 2. *n.* 6.
ſed ea relata, immediatè addit doctrinam Bart. *in l. in ſumma*
65. §. *& ſic*, *ff. de condict. indeb.* ubi dicit, quòd ſi nulla penſio
ſit conſtituta, agendum eſt condictione ſine cauſa ad id quan-
ti is, qui inhabitavit eſſet domum conducturus, ita ut Man- 50
tica ſentiat per hanc Bartholi doctrinam, ceſſare Jo. Andreæ,
diſtinctionem. At videtur eam prorſus non ceſſare, ſed com-
pati cum ipſa Doctrina Bartholi, ita ut dominus utraque ju-
vari valeat in ſuo caſu, ſive enim probet ſolitum locandi, &
conducendi, & aſſequi poterit, juxta dictum Joan. Andreæ,
ſive probet tantùm, quòd adverſarius fuiſſet aliam domum
conducturus, & quanti, & pariter aſſequi poterit, juxta di-
ctum Bart. & ſi dicatur, quòd ergo ſaltem non erit verum
aliud membrum diſtinctionis Jo. Andreæ, in quo dicit, quòd
ubi non probatur ſolitum locandi, & conducendi, inquili-
nus non teneatur, reſpondetur dictum illud reſtringendum
eſſe ad caſum de quo ipſe loquitur, videlicet ubi quis intra-
verit domum conſanguinei, vel amici propter caſum incen-
dii domus propriæ, in quo argui poteſt, quòd habitaverit
Jure familiaritatis, & dominum ita permittendo geſſiſſe of-
ficium conſanguinei, vel amici, & argui ex eo quòd domum
locare ſolitus non erat, ſtatur enim conjecturis, & circum-
ſtantiis, juxta text. quem allegat *in l. utrum* 48. *ff. de don. inter* 51
vir. & ux. & his ceſſantibus reſtringendum eſt etiam ejus di-
ctum, ut procedat, ubi non appareat, quòd inquilinus con-
duxiſſet aliam domum, & quanti conduxiſſet, at his con-
currentibus non poteſt negari domino condictio indebiti,
vel ſine cauſa pro eadem ſumma, juxta doctrinam Bart. quia
de condictione indebiti ſunt text. clari eam competere *in l. ſi*
non ſortem 26. §. *libertus poſt med.* ibi *poſſe condici, quanti ope-*
ras eſſet conducturus, *& in d. l. in ſumma* 65. §. *in frumento* ibi
ſic habitatione data pecuniam condictam, non quidem quanti lo-
care potui, ſed quanti tu conducturus fuiſſes, *ff. de condict. indeb.*
& viget ratio, quia in eo pro quo inquilinus aliam domum
conduxiſſet, dicitur locupletatus cum jactura domini, &
ideò tenetur dicta actione, ut notat Gloſ. *in d. l. in ſumma in*
verſ. fuiſſes, & de condictione ſine cauſa benè probat text.
quem Bart. *allegat in l.* 1. *ff. de condict. ſine cauſ.* & ideò ab ejus
doctrina non recedendum, quam ſequuntur Jaſ. *in* §. *Actio-*
num, *n.* 165. *inſtit. de action.* ubi monet non agendum actione
ex locato, ſed condictione ſine cauſa, Dec. *conſ.* 62. *n.* 2. *prope*
fin. ver. & ita patet Alex. *conſ.* 181. *n.* 1. *lib.* 2. Natta *conſ.* 53.
n. 1. Rim. jun. *conſ.* 407. *num.* 1. Manent. *dec.* 49. *n.* 1.

At ubi conſtat de ſolito locandi, & conducendi, tunc 52
arguitur, quòd partes voluerint ſolitum continuare, & ſic
deſumitur tacita locatio, & proinde in tali caſu datur actio
diverſa à prædictis, videlicet datur actio ex locato, & con-
ducto, ſeu potiùs præſcriptis verbis, prout hanc actionem
præſcriptis verbis dari ubicumque eſt contracta locatio, &
merces certa non eſt conſtituta, eſt text. quem allegat Joan.
Andr. ubi ſupra *in l. ſi tibi polienda*, *ff. de præſcrips. verb.*

Quantitas autem mercedis in prædictis caſibus erit, non 53
quanti dominus locaſſet prædium, vel mercenarius operas,
ſed quantum conductor conduxiſſet, ut de utroque ſunt
verba text. ſupra relata nempe de mercenario *in l. ſi non ſor-*
tem, §. *libertus*, & de domino prædii *in l. in ſumma*, *ff. de con-*
dict. indeb. ubi Bart. *in* §. *in frumento*, *verſ. ſic eſt* & Bald. *in fin.*
aliique relati per Surd. *dec.* 270. *n.* 2. *& dixi ſupra cap.* 17 *prope*
fin. at hoc non procedit, ſi is qui domum inhabitavit tenetur
ad fructus, quos percipere potuit, prout in eſt caſu, ſi eam re- 54
tineret pro pignore, quia tunc non tenetur tantùm ad fru-
ctus perceptos, ſed etiam ad eos quos percipere potuit, ut eſt 55
text. *in l.* 2. *C. de pignor. act.* & tradunt Lup. *de uſur. comment.* 3.
n. 136. Merlin. *de pignor. lib.* 5. *tit.* 1. *q.* 45. *n.* 5. quia tunc tenetur
locare, Malvaſ. *conſ.* 66. *n.* 15. & ſic ad fructus, quos ſi ipſe, vel
dominus locaſſet, ab alio percepiſſet, ut latè firmavit Surd.
dec. 270. *n.* 6. *& ſeqq.* per tot ubi in fine inquit, quòd ex ibi
traditis patet, quòd Senatus rectè cenſuit, notata per Bart.
in dict. §. *in frumento*, non intelligi quando debentur fructus 56
per-

percipiendi. Animadvertendum tamen id quod dictum eſt
de retinente pro pignore, intelligi de pignore extrajudicia-
li, qui tenetur præſtare diligentiam in percipiendis fructi-
bus rei pignoratæ, Surd. *d. dec.* 270. *n.* 7. *ad fin.* & quòd ſola ne-
gligentia ei noceat, Gloſ. *in d. l.* 2. *C. de pignor. act.* at ſecus eſt in
pignore judiciali, quia in eo non tenetur, cùm omiſſio non
ſit lata culpa, ſed levis, Neguſ. *de pignor. p.* 5. *memb.* 5. *n.* 5. Mo-
57 nach. *dec.* 58. *n.* 13. adeò ut ad convincendam ejus latam cul-
pam non ſufficiat, quòd omiſerit facere diligentias de rep-
periendo conductores, ſed requiratur, quòd conſtet eum loca-
re potuiſſe, & noluiſſe, ut fuit etiam diſtinguendo dictum
à Rota in una Anconitana bonorum 26. Jun. 1619. coram Pi-
58 rovano, ubi quòd propterea immiſſus ex ſalviano in poſſeſ-
ſionem domus, non tenetur commutare fructus in extin-
ctionem ſui crediti niſi probetur, quòd fuerit locata, vel po-
tiùs eam locare, vel quòd eam ipſemet inhabitaverit, cùm
domus non ſit ſui natura fructifera, ac proinde in ea non in-
tret ex ſola poſſeſſione præſumptio, quòd fructus perceperit.

Hæc tamen quæſtio, an debeatur merces non conventa ſæ-
piùs accidit in mercede operarum, ſeu ſalario, quia ſæpiùs
præſtantur operæ abſque conventione, quàm res, & ideò il-
lam reaſſumendo, dicam præcipuè de caſu magis contingen-
ti, ſed dicta applicari poterunt utrique, quia in utroque, ut
59 plurimum viget eadem ratio: In ſalario igitur concluſio
communis eſt, quòd ubi non eſt conventum, non debea-
tur, latè Bott. *conſ.* 43. *per tot.* Seraph. *dec.* 65. *n.* 1. Rot.
dec. 559. *num.* 1. *p.* 1. *div.* & alii infracit.

60 Quæ concluſio ampliatur procedere etiam, ubi incerta
pollicitatione promiſſum ſit, quia adhuc peti non poterit,
l. qui mutuum, § *ſalarium*, *ff. mand. l. ſalarium C. eod.* Cy-
61 riac. *contr.* 503. *n.* 12. licèt hoc intelligi quoad agendum per
viam actionis, non autem tollere officium Judicis declara-
raverit Rot. *dec.* 348. *num.* 24. *p.* 4. *tom.* 2. *rec.*

62 Limitatur autem dicta concluſio, Primò ut non procedat,
ubi conſtat eum, cui operæ fuerunt præſtitæ, con[illegible]cturum,
& quanti conducturus fuiſſet, quia tunc peti poſſe condictio-
ne indebiti, quanti illas conducturus fuiſſet, [illegible] ſu-
pra relatus *in d. l. ſi non fortem*, *§. libertus*, *ff. de cond. indeb.*
cujus verba præciſa ad hoc ſupra retuli, [illegible] applicatur dicta
doctrina Bart. per alios, ut ſupra, [illegible].

63 Secundo loco limitatur ead[illegible], ut pariter non
procedat, ubi conſtat præſt[illegible]lium eſſe locare,
ac eum cui fuerunt præſtitæ, ſolit[illegible] illas conducere, ut
plenè antiquioribus relatis firmat Me[illegible] *conſ.* 570. *n.* 6. & 8.
ubi dicit, quòd præſumitur hoc caſu tacitè promiſſum ſala-
rium, Gabr. *conſ.* 170. *n.* 20. *lib.* [illegible]. Seraph. *dec.* 74. *num.* 2. &
dec. 1322. *n.* 1. Mantic. *dec.* 261. *num.* 1. & huic limitationi
applicatur doctrina Jo. Andreæ, de qua ſupra.

64 Controvertitur autem, an ſufficiat unum ex prædictis, vi-
delicet, vel dominum ſolitum eſſe conducere, vel mercena-
rium ſolitum eſſe locare operas ſuas, & ſufficere ſentiunt
Menoch. *d. conſ.* 570. *n.* 6. Venturin. *conſ.* 33. *n.* 8. Rot. Jannen.
65 *dec.* 115. *n.* 4. *ad fin.* & *ſeq.* contrarium verò, quòd imò de utro-
que copulativè conſtare debeat, tenent Sim. de Præt. *conſ.* 53.
n. 2. Grat. *diſc.* 257. *n.* 2. D. Lanfranch. Zacch. *de ſalar. q.* 68.
n. 28. & *ſeq.* ubi latè reſpondet contrar. & ſæpè cenſuit Rot.
ut teſtatur Penia *dec.* 528. *n.* 7. *verſ. neque ſufficit*, & patet ex
Put. *dec.* 1. *in princ. lib.* 3. & *dec.* 428. *n.* 1. *p.* 4. *rec.*

Ex huic ſecundæ, ut magis communi, & à Rota approba-
66 tæ adhærendum erit, & non ſufficere ſolitum unius, tam
procedit, ubi ſolitum probatur ex parte operas præſtantis
tantùm, quàm etiam ubi probatur ex parte eas recipientis
tantùm, ſecundùm D. Lanfranch. *d. quæſt.* 68. *n.* 30. *verſ.*
67 *neque ſalvari*, at in hoc ſecundo caſu ſi concurreret aliqua
circumſtantia, ex qua juncta ipſo ſolito, dominum fuiſſe
illas operas conducturum, ſatis convinceretur arbitrio Judi-
cis, cui multum tribuendum in hoc propoſito, præſertim
favore pauperis, ut dicit Granut. *Theorem.* 12. *n.* 15. *propè
fin.* negari non poſſet eum ſolvere debere quanti fuiſſet con-
ducturus, applicaretur enim prima limitatio, & doctrina
Bart. ſupradicta.

68 Verùm ſtando in rigore, quòd requiratur utrumque ſoli-
tum domini conducendi ſimiles operas, & ſalarium præ-
ſtandi, & operas præſtantis, ſeu ſervientis ea locandi, hoc
ceſſabit, ubi agetur de prima operarum præſtatione, quia
ejus reſpectu impoſſibilis eſt probatio ſoliti, & ideò erunt
ſufficientes aliæ conjecturæ voluntatis illas præſtantis, mer-
cedem, ſeu ſalarium aſſequendi, ut dixit Rota in Roma-
na mercedis cor. Sacrato *impreſſ.* per Marcheſan. *par.* 1.
fol. 1196. (animadvertendum enim quòd poſt primum
fol. 1200. denuò incipit numerare à 1191.) & habetur
etiam eadem *dec. in rec. dec.* 88. *par.* 3.

Sed quoad ſamulos hodie practicatur, ut etiam prædictis
non probatis taxetur eis ſalarium, quod veriſimiliter potuit 69
lucrari ab alio, quando adeſt conſuetudo Regionis, ut ſala-
ria præſtentur, ut dicit Rebuff. *ad conſt. Gall. to.* 2. *tit. de ſam.
ſal.* Gloſ. 3. & licèt hoc dictum Rebuffi procedat tantùm, ut
ipſe loquitur, ubi adeſt conſuetudo Regionis, & ſecus ſit de
jure, prout declaravit Rot. *in dec.* 559. *verſ. non obſtat, quod
dicit. p.* 1. *div.* & poſt eam D. Lanfranc. Zacch. *d. q.* 68. *n.* 31. ta- 70
men talis conſuetudo, & obſervantia, ut plurimum non de-
eſt, & etiam hìc Romæ in Curia Reverendiſſimi Gubernato-
ris reperitur adeſſe, prout de ea teſtatur quoque Granut.
Theorem. 12. *n.* 15. *poſt med.* ubi quòd ipſe eam practicari vi-
dit, quòdque illa Curia adeò cum rigore in hujuſmodi cau-
ſis mercedum procedit, ut citatos nullatenus audiat, niſi fa-
cto actuali, & per verbum ſonans depoſito à decem ſcutis pe-
titis infra, & à decem ſupra præſtita fidejuſſione in forma de-
poſiti, ut practicis eſt notiſſimum.

Et non ſolùm ſufficit conſuetudo Tribunalis, ſed etiam 71
conſuetudo in Civitate ſolvendi ſalaria non conventa, Alex.
conſ. 109. *n.* 13. *lib.* 6. & alii, quos refert, & ſequitur D. Lanfr.
Zacch. *dict. quæſt.* 68. *n.* 45. quibus addo Rot. *deciſ.* 816. *n.* 3.
verſ. vel quod par. 4. *div.* & *deciſ.* 238 *n.* 7. *p.* 1. *in recent.* Et non 72
ſolùm univerſalis totius Civitatis, ſed etiam particularis
alicujus generis perſonarum, quæ magis attenditur inter il-
las, quàm generalis inter cæteras contraria, ut in Urbe eſt 73
conſuetudo inter Laniones D. Lanfran. *d. q.* 68. *n.* 46. & inter
fundacos ſolvendi ſuis Juvenibus, Rot. in dict. Rom. merce-
dis cor. Sacrato penès Marcheſ. *p.* 1. *fol.* 1196. *il* 2. *n.* 4. ubi ta-
men aliæ circumſtantiæ concurrebant. Et quoad Procura- 74
tores cauſarum, quòd eis ſolvatur ſalarium, Rot. *dec.* 238. *n.* 1.
& 2. *p.* 1. & *dec.* 329. *n.* 1. *verſ. tamen hoc caſu p.* 3. *rec.* & dicam
aliquid latiùs infra, & idem eſt de agentibus, & ſollicitato- 75
ribus cauſarum, viget enim etiam quoad eos prædicta con-
ſuetudo, ut pleniſſimè firmat Caval. *dec.* 400. *num.* 2.

Præterea dicta concluſio, quòd ſalarium non conventum 76
non debeatur limitatur, ut procedat tantùm in ſamulis vi-
libus, ſecus autem in eis, qui vacant honeſtioribus muneri-
bus, iſtis enim abſolutè debetur ſalarium, etiam dictis re-
quiſitis, ſoliti videlicet locandi, & conducendi, non pro-
batis, Gratian. *diſc.* 257. *num.* 4. Thomat. *dec.* 14. *n.* 40.
Seraph. *dec.* 74. *num.* 2. & *dec.* 849. *num.* 3.

Verùm hæc limitatio fundatur *in l.* 1. *ff. de var. & extraor.* 77
cognit. quæ loquitur de Advocatis, & profeſſoribus littera-
rum, & ideò ad iſtos erit reſtringenda, ut tradunt Alex.
conſ. 109. *n.* 2. *lib.* 6. Natta *conſ.* 376. *n.* 2. Put. *dec.* 45. *in addit.
ad fin. lib.* 2. eoque magis, quòd continet taxativam, ibi *ſed
præceptoribus tantùm ſtudiorum liberalium*.

Medicorum quoque eadem cauſa eſt, quæ profeſſorum, 78
dicit text. *in d. l.* 1. ubi & explicat qui medici dicantur, &
inter eos obſtetrices comprehendi declarat, & dicit eorum
cauſam juſtiorem, cùm ipſi ſalutis hominum, illi ſtudio-
rum curam agant.

De Philoſophis quoque, & aliis in eodem textu aperta 79
habetur definitio, at circa librarios, Notarios, & calculato-
res variant lecturæ, illæ enim vulgatæ editionis expreſsè ha-
bent, quòd nequaquam extra ordinem jus dicere eis Præſes 80
debebit, & cum eis tranſit ibi Bart. & poſt alios Becc. *conſ.* 27.
n. 9. at contrarium habetur in Florentina, & ideò cum ea
contrarium ſentiunt Soccin. Sen. *conſ.* 196. *n.* 1. *lib.* 1. Gypt.
in add. ad dec. Bonon. 56. *verſ. & quod etiam*, Rot. coram
Seraph. *dec.* 74. *n.* 3. ubi quòd Bart. qui contrarium ſenſit,
vitio exemplaris corrupti erravit.

Volunt tamen alii, quòd regula illa, ubi militat ratio le- 81
gis, ibi & lex militare debet, procedat etiam in prædicta *l.* 1.
ff. de var. & extraord. cogn. & ideò eam extendi ad alias per-
ſonas ſimiles, expreſſit Seraph. *dec.* 74. *n.* 3. *verſ. nec obſtat.*
Coccin. *dec.* 1805. *n.* 1. unde ſunt plures controverſiæ, & 82
ſignanter valdè controverſum eſt in Vicario Epiſcopi, an ei
debeatur ſalarium non conventum, negativam enim opi-
nionem tenuerunt Alex. *in conſil.* 109. *lib.* 6. Dec. *conſil.* 163.
in fin. & alii adducti per Valenzuel. *conſil.* 179. *num.* 62. &
ſenſit Rot. cor. Put. *dec.* 45. *in princ. l.* 2. & *dec.* 1. *lib.* 3. &
cor. Pænia *dec.* 528. *num.* 6. & *ſeq.*

Contrariam verò affirmativam ſequuntur, ut plurimum 83
Canoniſtæ, & ſignanter Card. *in Clem. ſtatutum*, *q.* 7. *verſ.
in contrarium de electione*, ubi etiam Anchar. *n.* 3. & Imol.
n. 13. & 27. & alii quos referunt, & ſequuntur Granut.
theor. 12. *num.* 2. *verſ. de Jure verò Canonico*, & Gratian.
diſc. 257. *n.* 8. *Add. ad dec. Bonon.* 56. *verſ. Vicario*, &
tenuit Rot. cor. Seraph. *dec.* 74. *num.* 1. & *dec.* 849. *num.* 2.

Retenta autem hac poſtrema opinione, quæ propter 84
dictam identitatem rationis, quæ militat in Vicario, ac in
alüs

aliis enumeratis in d. l. 1. ff. de var. & extr.aord.cognit. videtur
de jure verior, prout etiam cenſet D. Lanſranc. Zacch. de ſal.
85 q. 90. n. 3. verſ. attamen contrarium, non inde inferri poteſt,
quòd quatenus ſalarium non fuerit ſolutum ab Epiſcopo,
86 cui Vicarius ſervivit, peti valeat ab ejus ſucceſſore in Epiſco-
patu, licèt enim ſucceſſor teneatur ad debita neceſſaria ante-
ceſſoris, hoc debitum ſalarii quatenus non poſſit dici vo-
luntarium, ex eo quòd ſalarium de jure Vicario non debe-
87 tur, tamen voluntarium eſt ex eo, quòd Epiſcopus non te-
netur Vicarium deputare, ut conſideravit Rot. coram Put.
d. dec. 45. n. 1. & ſeq. & cor. Seraphin. d. dec. 74. n. 6.
88 Quod tamen erit verum regulariter, at ſecus in quibuſdam
Epiſcopatibus magnis, & numeroſis, in quibus cùm de ne-
ceſſitate teneantur Epiſcopi Vicarium conſtituere, debitum
ſalarii reputabitur neceſſarium, & ideo à ſucceſſore peti po-
terit, Flores de Mena var. q. lib. 1. q. 8. n. 4. & ſeq. Grat. di-
ſcept. 94. n. 37. D. Lanſranc. d. q. 90. n. 13.
89 Et quod dictum eſt Vicario ſalarium non conventum de-
beri, moderandum erit, ut procedat quatenus officium Vi-
cariatus non ſit de ſe adeò utile, ut æquam mercedem Vica-
rius inde aſſequatur, tunc enim aliam mercedem, ſeu ſala-
rium petere non valeret, Flor. de Mena d. q. 8. n. 6. & ſeqq.
Gratian. d. diſc. 257. n. 14. & ſeqq. Sbroz. de offic. Vicar. q.
55. n. 6. D. Lanſranc. d. q. 90. n. 15.
90 Et eadem controverſia eſt in Procuratore nedum ad nego-
tia, ſed etiam ad lites, quia probare eum debere dicta re-
quiſita, aliàs ei ſalarium non conventum non deberi, fir-
mat Natta conſil. 376. n. 7. & ſenſit Rota coram Seraph. dec.
1322. num. 1.
91 Verùm ratio qua movetur Natta, quòd Procuratoris offi-
cium ſit vile, & ideò non procedat in eo, quod dicitur de
Advocato, licèt probetur per text. ſecundùm unam lectu-
ram in l. ſi quis procurationem 34. C. de decur. lib. 10. tamen
92 ſecundùm aliam lecturam hoc non probat ille text. quia non
dicitur ibi vilitatem, ſed utilitatem, prout habetur in meo
Cod. & ita legunt plures, & in eis Alciat. ut refert Tiraquel.
de nobilit. cap. 30. n. 1. & ulterius ille text. loquitur de Pro-
93 curatoribus negotiorum, non de Procuratoribus judicio-
rum, ut monet ibi Bart. n. 2. & in hoc ambiguus non eſt,
ut dicit Tiraq. ubi ſupra. Et certè omnis prætenſio vilitatis
94 ceſſat in exercentibus officium procuratoris in aliqua Curia
Principis, & præcipuè in iſta Romana, in eis enim non pro-
cedunt ibi, ac alibi tradita de officio procuratoris, quòd
ſit vile, & poſſit exerceri ab infamibus, prout non pro-
cedere docet Bald. in lig. ſed eſto milites, §. ſed & ignomi-
nia, ff. de excuſat. tut. & in l. 1. §. ait Prætor. il 2. num. 4.
ff. de poſtulando, Ang. Aretin. in §. eas verò exceptiones, n. 2.
95 ad med. Inſtit. de exception. Covar. pract. c. 19. n. 7. Niger de
execut. rei jud. c. 14. §. 1. n. 55. & 56. & quidem in hac Curia
Romana ſunt tales Procuratores, qui nedum æquandi, ſed
præferendi ſunt Advocatis exteris, ut dicunt Mandoſ. ad re-
gul. Cancel. 4. q. 8. ſub. num. 7. & Gratian. diſcept. 57. n. 38.
Cohel. ad bull. bon. regim. cap. 34. art. 1. n. 19. ſunt enim ut
plurimùm J. U. Doctores, & honoribus vacant, ut conſi-
deravit Rot. cor. Coccin. dec. 1805. in princ.
96 Unde redeundo ad propoſitum, debet & ipſis ſtatui ſala-
rium quamvis non conventum, & abſque eo quòd tenean-
tur probare ſolitum locandi, & conducendi, ad text. in d.
l. ff. de var. & extraord. cognit. qui quamvis loquatur de
Advocatis, & non de procuratoribus, tamen debet etiam
de eis ex identitate rationis intelligi, ut dicit Rot. cor. Cocc.
dec. 1805. n. 1. & ita ſervatur de conſuetudine in Curia Ro-
mana, ut dictum eſt ſupra, ubi citavi deciſiones eam refe-
rentes, quibus addo dec. 367. n. 28. p. 9. rec.
97 Imò licèt adſit reformatio Pauli V. ſtatuens ſub tit. de Ad-
vot. & Procurat. §. 13. quòd Procuratores, & ſollicitatores
quarumcumque cauſarum ſalarium non conventum petere
nequeant, tamen ea dupliciter fuit per Sacr. Rot. declarata,
primò ut non requirat conventionem ſpecialem tanti ſalarii,
98 ſed ſufficiat generaliter fuiſſe promiſſam recognitionem, dec.
348. n. 21. & 22. p. 4. com. 2. & dec. 367. n. 31. p. 9. rec. & ſe-
cluſa etiam qualibet promiſſione, ſecundo loco fuit declarata,
ut prohibeat agi pro conſecutione ſalarii actione ex locato,
ſecus autem implorari pro eo conſequendo officium Judicis
in Romana ſalarii coram Remboldo relat. per Adden. ad Bu-
rat. dec. 174. n. 18. d. dec. 367. n. 26. p. 9. rec. & in Roma-
na pecuniaria 13. Junii 1663. §. hinc urgere coram Veroſpio,
quæ eſt dec. 84. n. 4. p. 14. rec.
Et patitur etiam dicta concluſio, quòd ſalarium non
99 conventum non debeatur, plures alias declarationes, ut
dicit D. Lanſranc. Zacch. d. qu. 68. n. 32. ubi etiam num.
ſeqq. nonnullas earum adducit, ſed generaliter declarari
poteſt, ut non procedat, ubi ex circumſtantiis, & conjectu- 100
ris deprehenditur aliud ſenſiſſe partes, ut docent Salic. in l.
adverſus, n. 2. verſ. aut dubitatur, C. mandat. Ang. Aretin.
in §. fin. n. 1. ad med. Inſtit. eod. tit. Natta conſ. 376. nu. 1. & in
hoc fundantur etiam limitationes ſuperiùs adductæ, ideò
enim debetur ſalarium non conventum, ubi conſtat de ſolito
ſervientis locandi operas ſuas pro ſalario, & de ſolito domi-
ni eas eodem modo conducendi, vel ubi conſtat de conſuetu-
dine Regionis, ſeu Civitatis, quia cenſetur partes cum ſo-
lito, vel conſuetudine ſe conformare voluiſſe.
Et attenditur etiam hoc è contra ad excludendam præten- 101
ſionem ſalarii, itaut ubi regulariter loquendo ſalarium eſſet
debitum, ſi ex circumſtantiis arguatur partes aliter ſenſiſſe,
tunc non debeatur, Rot. cor. Seraph. dec. 849. n. 4.
Nec reſtringenda eſt concluſio ad ſolam mercedem opera-
rum alteri præſtitarum, ſive ſalarium, ſed intelligi debet ge- 102
neraliter de mercede cujuſcumque rei, cujus uſus alteri fue-
rit conceſſus, vel tacitè permiſſus, itaut iſta ſit potiùs quæ-
ſtio facti, quid videlicet actum, vel intellectum fuerit, defi-
nienda per conjecturas, quàm ſit quæſtio Juris, ut dicit
text. in d. l. utrum 48. ff. de donat. inter vir. & uxor. quem
citat etiam in hoc propoſito Jo. Andr. in d. add. ad Specul. tit.
de loc. §. poſtquam ver. porrò ſicut ex conducto ſub n. 16.
Non tamen ſufficeret probare voluntatem unius, ſed pro- 103
banda utriuſque ad hoc, ut recedatur à regula, vel conclu-
ſione generali, quòd merces debeatur, vel non debeatur, non
enim in eo, quòd ex duorum conſenſu agitur, unius tantùm
cogitatio, ſed utriuſque conſenſus ſpectari debet, l. non ſo-
lùm, ff. de action. & oblig. Bald. conſ. 112. ad fin. verſ. præterea
ſemper, lib. 3. Caſtrenſ. conſ. 190. n. 3 lib. 2. & in his terminis,
quòd non relevet intentio ſolius præſtantis operas Rot. cor.
Mantic. dec. 266. n. 7. & de intentione illas recipientis mer-
cedem non ſolvendi, quòd pariter ſola non ſufficiat, dec.
129. n. 2. poſt med. p. 4. Div.
Pro conjectura autem intentionis, quòd non debeatur 104
merces, ſolet conſiderari conſanguinitas præſtantis operas,
vel uſum alterius rei erga recipientem, cenſetur enim potiùs
præſtitiſſe intuitu conſanguinitatis, quàm conſequendi mer-
cedem, dum de ea non fecit conventionem, Crot. conſ. 305. n.
22. Franc. Coſta conſ. 90. n. 26. Rot. dec. 428. n. 4. p. 4. rec.
Verùm animadvertendum hanc conjecturam non opera- 105
ri, ubi adeſt ſolitum locandi, & conducendi, ut in mercede
domus cenſuit Jo. Andr. in d. add. ad Specul. in tit. de locat. §.
poſtquam ver. porrò ſicut ex conducto, & in mercede opera-
rum, Seraph. dec. 1322. n. 1. & idem dici poteſt generaliter,
ubi petens mercedem habet regulam pro ſe, quod debeatur, 106
quia ſola conſanguinitas non ſufficit ad eum excludendum,
Rot. cor. Cavalet. dec. 400. n. 2. verſ. nec putaverunt, &
in Rec. dec. 285. n. 5. p. 4. to. 2. rec. ſed benè ſi concurrant aliæ
conjecturæ, prout dicimus, quòd ſola conjunctio ſanguinis
non facit præſumere donationem, Barr. in l. quæ dotis n. 12. 107
ff. de ſolut. Hond. conſ. 39. n. 39. lib. 2. Rot. cor. Caval. dec.
603. n. 5. ſecus autem ſi aliæ conjecturæ concurrant Surd.
conſ. 534. n. 40. ad fin. & ſeq. Mantic. de tacit. lib. 13. tit. 19.
n. 9. verſ. & in hoc caſu, & tit. 22. n. 7. verſ. & ſi res, Rot.
dec. 69. n. 22. par. 7. rec.
Conſideranda tamen erit qualitas conjunctionis, & qua- 108
litas ſervitii, ſeu alterius rei præſtitæ, nam quod dictum eſt
donationem ex conſanguinitate non præſumi, limitari ſolet
in aſcendentibus erga deſcendentes, Ruin. conſ. 162. n. 13. & 109
ſeq. lib. 5. Cravet. conſ. 164. n. 5. & 6. Rot. dec. 262. n. 7. p. 1.
div. & cor. Cavalet. dec. 636. n. 2. niſi tamen adſit rei tra-
ditæ magnitudo, quia per eam excludi poteſt hæc præſum- 110
ptio etiam in aſcendente, Menoch. de arb. caſ. 8. n. 5. & 11. &
ſeqq. Caball. conſ. 121. n. 31. lib. 2. & quatenus ſit res quæ ca-
dat ſub generalitate alimentorum, ut eſſe habitationem ali-
bi dixi, faciliùs argui poterit voluntas non aſſequendi mer-
cedem, nam quòd mater ea quæ tradit, vel expedit in ali- 111
menta filii, repetere non poſſit, licèt ſecus ſit in eis, quæ ex-
pendit circa res filii, eſt text. in l. alimenta 6. C. de negoc. geſt.
& ibi notant Alex. & Salic. & tradunt Ruin. conſ. 1. n. 23. ver.
ſed iſtis breviter lib. 3. Surd. de alim. tit. 6. q. 8. n. 83. & ſeq.
Fontanel. de pact. nupt. clauſ. 6. gloſ. 2. p. 3. n. 13.
Et ita ex circumſtantiis facti reſolvi poterit etiam ea quæ- 112
ſtio an filius, qui adminiſtravit bona paterna, maximè patre
vivente, poſſit eo defuncto prætendere aliquid pluſquam
alii ſui fratres in diviſione eorum bonorum ratione merce-
dis adminiſtrationis, in qua affirmativam tenuit Fulgoſ. in l.
illud, n. 3. C. de collat. & licèt dicat, quòd vix in practica obti-
neri poſſet, & ſe vidiſſe judicari contrarium, tamen eum ſe-
quitur, & maximè commẽdat Gomez ad l. 29. Tauri n. 29. &
dicit ejus opinionem videri æquam, & juſtam, & quòd ipſe ita
practi-

Digitized by Google

practicaret. Contrarium verò opinionem tenuit Jaſ. in d. l.
illud, n. 8. & ejus opinio verior videtur Baeca. de decim. tut.
vir. hiſpan. præſtan. c. 2. n. 3. & de filio qui negotiatus eſt tam-
113 quam miniſter patris de ejus mandato, & multa lucratus eſt,
quòd patri lucratus ſit, & aſſequi nequeat ſalarium, aut re-
compenſam in diviſione hæreditatis paternæ tenuit, Angel.
conſ. 85. n. 2. verſ. in contrarium, & movetur tum quia man-
datum ſolet eſſe gratuitum, tum etiam, quia filius ex debito
reverentiæ paternæ adſtringitur aſſumere ejus negotia, &
eum ſequitur Natta conſ. 376. n. 5. Granut. Theor. 12. n. 6.
Menoc. de arbitr. caſu 512. n. 10. qui caſus Angeli eſt fortior
antecedenti, prout advertit Jaſ. in d. l. illud, n. 8. ad med.
C. de collat. unde regulariter non erit ab iſta recedendum, ſed
114 urgentibus circumſtantiis in contrarium poterit Judex ali-
quid arbitrari pro filio, licèt tali arbitrio raro, & parciſſi-
mè uti debeat, ſecundùm Baecam. de decim. tut. in d. c. 2. n.
9. & ſeqq. quem refert, & in terminis Juris com. ab eo non
recedere videtur Guttier. de juram. p. 1. c. 5. n. 7. licèt poſteà
teneat abſolutè opinionem Jaſ. quòd nihil debeatur per leges
Hiſpanas ibi adductas.
115 Imò poterunt etiam adeſſe circumſtantiæ tales, ex quibus
abſolutè debebitur ſalarium prædicto filio, uti ſi pater non
indigebat ejus opera ad ſui ſuſtentationem, & ulteriùs filius
expreſsè vel tacitè proteſtatus ſit velle ab eo recompenſam ſui
laboris, Navar. in manual. c. 17. n. 144. & 148. quem ſe-
quitur Guttier. d. cap. 5. n. 8.
116 Faciliùs tamen debebitur recompenſa filio laboranti pro
matre, ex quo ipſa non habet eum in poteſtate, & ideò non
ſunt adeò debitæ ejus operæ matri, ac patri, ut poſt Jo. Fabr.
117 tenet Guttier. ibid. n. 12. & multò faciliùs, ſi operas præſtite-
tit quis Vitrico, vel Novercæ, quia his ſervire non tenen-
tur filii, ut conſideravit Valaſc. conſ. 32. n. 2.
118 Et quæ dicta ſunt de conſanguinitate, dicuntur etiam de a-
micitia, nam & amicus cenſetur præſtitiſſe operas, vel con-
ceſſiſſe uſum rei propriæ gratis, non autem pro aſſequenda
mercede Alex. conſ. 109. n. 4. lib. 6. Crot. conſ. 305. n. 1. Natta
conſ. 377. n. 1. verſ. quod. Tiraq. in tract. de pen. temp. cauſ. 22.
119 n. 78. ſunt enim inter amicos communia omnia, adeout nec
conjuges quidem excipiatur, ut eſt text. expreſſus, qui videtur
mirabilis in c. dilectiſſ. 12. q. 1. quod tamen ibi intelligi reſ-
pectu uſus carnis, referendum enim eſt tantùm quoad uſum
obſequii, & dilectionis, ut monet ibi Gloſ. in verſ. & conjuges.
120 Quod & ampliatur in filio amici, nam & ei præſumitur
amicus patris præſtitiſſe operas, vel alias res potiùs animo
donandi, quàm aſſequendi mercedem, & idem eſt è contra de
filio amici erga amicum patris, Bart. in l. 2. n. 4. ff. de negot. geſt.
Menoc. conſ. 603. n. 21. Caroc. de loc. & cond. tit. de fruct. &
lit. expen. n. 42. quod tamen intelligendum quatenus propter
121 amicitiam cum patre gerat quis negotium filii, ſecus ſi gerat
negotium ipſius patris, quod alio reſpectu ſit etiam filii, quia
tunc videtur contemplatione patris gerere quod ipſum pa-
trem tangit, non etiam quod tangit filium, & debetur ab
eo merces, ut declarat Caſtr. in l. is qui 46. ad med. verſ. tu
dic melius, ff. de negot. geſt.
122 Verùm ſicut ſupra dictum eſt, non ſufficere ſolam conſan-
guinitatem ad arguendum mercedem non fuiſſe volitam, ita
dicendum eſt de amicitia, imò, & multò magis ſecundùm
Rot. dec. 286. n. 5. p. 4. to. 2. rec. & fortiùs etiam in filio amici
123 quatenus ſimul non concurrant amicitia, cauſa pietatis, &
modica impenſa, Maſcard. concl. 554. n. 57. Menoch. de arb.
caſ. 88. n. 61. poſt med. Caroc. d. tit. de fruct. & lit. expen. n. 44.
verſ. hoc autem, vel niſi ſit amicitia, quæ inducat affectum
paternum, & concurrat cauſa pietatis, ex relatis per Surd.
124 de alim. tit. 6. q. 21. n. 7. verſ. intellige, licèt ipſe ſubdat non
benè percipere diſtinctionem, quam faciunt inter amicitiam,
& affectum paternalem, nam facilè percipi poteſt diſtinctio
inter amicitiam ſimplicem, & amicitiam dictum affectum
inducentem.
125 Et attendenda quoque erit qualitas amicitiæ, & ſervien-
tis, ſeu rei præſtitæ, debet enim eſſe amicitia ſingularis, &
per priùs contracta, ut docet S.lyc. in l. adverſus n. 2. ver. aut
dubitatur, C. mandati, & Aretin. in §. fin. n. 2. paulò poſt princ.
126 inſtit. eod. tit. & levis non ſufficit, Mantica de tacit. lib. 13.
tit. 20. nu. 2. & 3. Surd. de alim. tit. 6. q. 21. n. 5. & ſeq. &
debet agi de ſumma modica, aliàs ubi ageretur de mercede
magna, conjectura amicitiæ non relevaret, Surd. d. q. 21.
n. 10. & ſeq. Menoch. d. caſ. 88. n. 61. ad med. & ſeq. Mantic.
de tac. lib. 13. tit. 20. num. 5. in fin.
127 Conjectura etiam ſumitur pro excluſione debiti mercedis
ex eo, quòd conſtet eum, qui operas præſtitit, ſponte ſe ob-
tuliſſe, ut firmat Franc. Coſta conſ. 90. n. 27. & ſeqq. Monter.
dec. 14. n. 28. & ex quo ex ipſis operibus, ſeu ſervitio præſtan-
do ſperabat conſequi honorem, quaſi credatur, quòd ex ea
cauſa potiùs, quàm ex cauſa lucri motus fuerit, Monter. 128
ibi num. 30. idemque erit ſi qui officium geſſit, profeſſus
fuerit ſe multùm obligatum domino à quo illud recepit, ut 129
ponderavit Rot. cor. Seraph. dec. 849. n. 4. ad med. & in dec.
130. num. 9. par. 4. diverſ.
Sic ſi appareat ſervitium præſtitum fuiſſe ſub ſpe alicujus 130
remunerationis liberalis potiùs quàm pro ſalario, hoc non
poterit peti, ut cenſuit Rot. cor. Seraph. dec. 65. n. 2. verſ.
& ex teſtibus, ubi quòd Romæ hoc eſt frequentiſſimum, &
fallaciſſimum; Nec ex quo quis in tali ſpe fallitur, agere 131
poterit, Franc. Coſta conſ. 90. n. 40. Menoch. de arb. caſu
314. n. 17. Rot. cor. Mant. dec. 266. n. 6. & 7.
Sic è contra, ubi quis haberet regulam contra ſe, puta non 132
deberi ſalarium non conventum, ſi valet probare conven-
tionem, non ſufficeret teſtes de ea deponentes referre verba,
quæ intelligi poſſunt de aliqua remuneratione, ſed debent
concludere de obligatione mercedis præciſa, ne ſit probatio
æquivoca, quæ non ſufficit, Rot. dec. 428. n. 7. p. 4. rec. ubi cen-
ſuit propterea non ſufficere verba, che li darà ſodisfazione, 133
nec che li darà quello che vuole, quod ſecus eſſet ubi concur-
rerent requiſita, vel aliàs petens ſalarium haberet regulam pro
ſe, & intentionem fundatam, tunc enim licèt verba promiſ-
ſionis eſſent in ſe æquivoca, & non magis importantia ſala-
rium, quàm liberalem remunerationem, referenda eſſent po-
tiùs ad promiſſionem ſalarii, juxta tradita per Menoch. conſil.
570. n. 9. verſ. nec obſtat, ubi famulo petenti ſalarium domi-
nus reſponderat, quòd non curaret hoc, ſed expectaret ſuam 134
liberalitatem, & ratio differentiæ eſt, quia quando verba ſunt
directa in perſonam ſolitam locare operas ſuas, & concurrit
titulus præambulus promittendi ſalarium potiùs quàm re-
munerationem liberalem; illi titulo potiùs tribuenda ſunt
quàm alteri poſſibili, prout ex Gloſ. & Bart. in l. cum quid n.
11. ff. ſi cert. pet. & aliis relat. per Surd. conſ. 24. n. 3. & 4.
dixit Rot. in dec. 448. n. 16. & 17. p. 4. to. 2. rec.
In verbis quoque non poterit fieri fundamentum, ſi ſint 135
merè Curialia, quia notum eſt, quòd non obligant, c. cum
veniſſet de reſtit. Decian. reſp. 103. n. 23. lib. 2. & ſic nec pro-
lata à domino firmant deberi ſalarium, nec à famulo impor-
tant illud non deberi, Seraph. in dec. 1322. n. 2. in rec. dec. 238. 136
n. 3. p. 1. & dec. 348. n. 18. p. 4. to. 2. prout etiam ſi unus remit-
ta arbitrio aut voluntati alterius, poterit ille interpretari mo-
do ſuo, & arbitrari extra terminos juſti, quia intelligitur
de arbitrio boni viri, puta ſi ſerviens dicat ſe remittere ad
illud, quod dominus voluerit, dicta dec. 238. num. 3. par. 1.
rec. poſſunt tamen quandoque verba continere præciſam ob- 137
ligationem mercedis juſtæ, & eſſe curialia reſpectu libera-
lis recognitionis, ſeu alicujus honorarii pinguis, & tunc
diſtingui poterunt, & agi valebit ad mercedem juſtam, non
ad honorarium illud pingue d. dec. 348. nu. 19. part. 4. tom.
2. recent.
Non ſolùm autem ponderantur in hoc propoſito verba, 138
ſed etiam è contra ponderatur taciturnitas, videlicèt ſi quis
operas, vel rem præſtitit, diu tacuit, & mercedem non pe-
tiit, Inde enim arguitur voluntas eam non aſſequendi, Rot.
dec. 559. propè fin. verſ. & ex quo toto ſexennio par. 1. diverſ.
Seraphin. dec. 849. n. 4. verſ. ſed quod maximè Mantic. dec. 139
266. n. 5. at hæc quoque non eſt conjectura de ſe ſufficiens,
ubi tempus non ſit habile ad præſcribendum, Seraph. deciſ.
1322. n. 4. Caval. dec. 400. n. 4. & 5.
Ponderatur quoque ſi is, qui operas, vel alias res præſtitit, 140
aliquid è contra recepit, ſuccedunt enim quandoque mu-
nera loco ſalarii, ut ex Angel. in l. ſi non ſortem, §. libertus, n.
18. ff. de condict. indeb. dixit Rot. in Rom. merc. 4. Maji 1607.
in princ. cor. Pamphilio, quæ deciſio eſt impreſſa per Marcheſ.
de commiſſ. p. 1. fol. 1197. il 1. & licèt ex donativis argui potiùs
ad diminutionem ſalarii, quàm quòd non debeatur, dixerit 141
Rot. cor. Cavaler. dec. 400. n. 6. verſ. demum, tamen hoc
procedere poteſt, ubi concurrunt requiſita, ut peti poſſit ſa- 142
larium, & donativa ſubſecuta fuerint, cenſentur enim data
animo compenſandi, prout etiam ſi dominus donet famu-
læ, vel famulo pro ejus filia dotem, quòd præſumatur ani- 143
mo compenſandi cum mercede, non autem liberè donandi
deciſum refert Cabedo dec. 117. & ſequitur Fontanel. de pact.
nupt. clauſ. 5. Gloſ. 1. p. 3. n. 4. aliàs in dubio benè poteſt ſumi
conjectura, quòd qui ea recipere ſolitus erat, vel illa ſpera-
bat, voluerit eorum intuitu ſervitia præſtare, & illis eſſe
contentus abſque alia mercede, quod & multò magis
urgebit, ſi quid certum recepturus erat, ut caſus ſæpe con-
tingit in famulis recipientibus quotidianum victum, eſt 144
enim ſæpè victus merces ſatis æqua pro ſervitute præſtita
ab illum recipiente, Thomaſ. in deciſ. 14. num. 39. ſi con-
ſidere-

Digitized by Google

ſideretur qualitas ſervientis, & ſervitii præſtiti, prout conſi-
derari debet, nam ſimplex, verbi gratia, pediſſequa debet eſſe
contenta victu, & veſtitu, dum non fecit conventionem de
majori ſalario, Dec. *conſ.* 132. *in fin.* Granut. *theor.* 1 a. *n.* 11.
145 idemque etiam eſt de aliis famulis vilibus, ſecus autem de
honeſtioribus, Seraph. *dec.* 74. *& dec.* 849. *utrobique n.* 2. Rot.
Bonon. *dec.* 56. *in add. verſ. hæc tamen regula.* Thomat. *dec.* 14.
146 *n.* 40. & attenditur etiam qualitas officii, & laborem, adeout
qui ſervivit pro certa portione Panis, & vini, ante adeptum
aliud officium non debet ex poſt illa contentus eſſe, ſed po-
teſt petere ſalarium dari ſolitum ſuis anteceſſoribus in offi-
147 cio illo, ut firmatur *in dec.* 354. *n.* 4. *p.* 1. *rec.* & practicatur
etiam in juvenibus Apothecarum, ut pro certo tempore
ſerviant pro ſolo victu, attento quòd ab initio ſunt ignari
artis, & poſtmodum ubi operæ quas præſtant per exercitium,
incrementum accepere, itaut majori mercede ſint dignæ,
eis ſalarium augetur, & præſtari debet, Caroc. *de loc. tit.
de matre*, *q.* 2. *n.* 2. etiam non conventum ſtante conſuetu-
dine, ut in Rom. mercedis cor. Sacrato *impreſſa* per Mar-
cheſan. *part.* 1. *fol.* 1196. *il* a. *n.* 5.
148 Sunt & aliqui, qui inſerviunt ſine mercede, dummodò
concedantur eis horæ aliquæ diei liberæ, quibus poſſint ſtu-
diis operam dare, Navar. *conſ.* 1. *n.* 6. *de loc. & cond.* Menoch.
149 *de arbitr. caſ.* 515. *n.* 4. *verſ. aliqui etiam*, quod vulgare eſt in
famulis ſcholarium qui volunt commoditatem audiendi le-
ctiones, Rebuff. *de privil.* 167. ubi declarat Gratian. *deciſ.
March.* 53. *in addit. n.* 7.
150 Aliquibus etiam non debetur à dominis quibus ſerviunt,
aliqua merces, quia officium cui præficiuntur, lucrum
ſufficiens eis affert, prout ſunt Juriſconſultorum Cancellarii,
qui reſponſorum exempla tradenda conſultoribus conſcri-
151 bunt, de quibus Menoch. *de arbitr. caſ.* 515. *n.* 4. *ad fin.* &
idem eſt de aliis eorumdem famulis recipientibus à clientibus,
vel ſcholaribus dominorum ſufficientia munera, etenim ſi
152 famulus induatur à cliente Doctoris ejus domini, præſumi-
tur indutus intuitu ipſius domini, & famulo in ſalarium
imputatur, ut docet Alber. *in l. uxori ad fin. ff. de auro, &
argento legato.*
153 Tanti autem fit iſta circumſtantia, quòd ſerviens aliquid
recipiat, & ſignanter famulus victum, & veſtitum, ut ſint,
qui velint concluſionem, quòd ſalarium non conventum
non debeatur procedere ſolùm circumſtantia iſta concur-
rente, Thomat. poſt alios *dec.* 14. *n.* 38. quòdque aliàs evitari
non poſſit diſpoſitio Juris Divini in Evangelio *Luca capit.*
10. ibi, *dignus eſt enim operarius mercede ſua*, & *Matth.
c.* 20. ibi, *voca operarios, & redde illis mercedem*, ita
D. Lanfranc. Zacch. *de ſalar. q.* 68. *n.* 32. *&* 33.
Non autem omnes operæ præſtitæ expoſcunt mercedem,
154 vel ſaltem non pro omnibus agi poteſt in judicio, ſi enim le-
ves ſint, rejiciuntur, imò quòd ubi non ſit probatus aſſi-
duus famulatus, & formalis, ſed tantùm præſtatio quorun-
dam ſervitiorum, ex eis non oriatur obligatio neque civilis,
neque naturalis, & ſolùm pariant obligationem antidota-
155 lem, quæ in foro exteriori non eſt efficax, neque ad agen-
dum, neque ad excipiendum, firmat Leoncill. *dec. Ferrar.*
37. *n.* 13. *verſ. quòd adhuc magis.*
Verùm quoad effectum excipiendi, caſus evenit ſæpè in eis
156 qui fuerunt aliti, & dum alimenta ab ipſis repetuntur ex-
cipiunt de ſervitiis præſtitis, in quo totum negotium con-
ferendum eſſe in arbitrium Judicis, decrevit Senatus Luſita-
nus, ut refert Gamm. *dec.* 316. *n.* 1. ubi quòd quatenus ſervitia
ſint levia qualia reputantur in muliere Gallinas, & ova ob-
157 ſervare, triticum ad farinam conficiendam mundare, jen-
taculum in agro laborantibus mittere, hidriolam aquæ è vi-
cino fonte in caſam ruſticam deferre, & ſimilia potiùs oble-
ctamenti, & vitandi otii cauſa facta, quàm ad uſum, vel
compulſionem alimentantis præſtita videntur, & ideò non
compenſanda. Verùm in praxi ſervari contra illam deciſio-
nem, & compenſari ſervitia cum alimentis, dicit ibi Add. &
158 idem etiam ſenſit ipſe Gamma deciſionis illius compilator
ad fin. verſ. ego conſideratis, & huic opinioni videtur ad-
hærendum, quia in hoc magis communiter concordant
DD. ex infra citandis, ſed major controverſia eſt an facien-
da ſit compenſatio in totum, etiamſi ſervitia non æquent
valorem alimentorum, vel potiùs in partem æquivalen-
tem, nam aliqui volunt quòd hæc compenſatio non ſit
intelligenda ſecundùm propriam naturam compenſatio-
159 nis, ſcilicèt ut videri debeat quanta fuerit impenſa ali-
mentorum, & quatenus valor operarum, & compenſari
uſque ad concurrentem quantitatem, & ab inde ſupra peti
poſſit, ſed intelligi ſimpliciter hinc inde in totum compen-
ſatum, quaſi actum cenſeatur tacitè, quòd unus impenſas,
alius operas præſtet, abſque eo quòd aliquid peti hinc inde
valeat, ut poſt alios, quos referunt, Burſat. *conſ.* 83. *n.* 11. Mar-
cabr. *conſ.* 110. *n.* 72. *& ſeq.* Borgnin. *dec.* 8. *n.* 68. *ad med. p.* 3. &
videtur fuiſſe de mente Bald. *in l. ſi paterno* 15. *n.* 3. *ver. vel
dic. C. de neg. geſt.* ubi de vitrico præſtante alimenta, dicit quod
ſi recepit aliqua ſervitia, non repetit, ſecus ſi nulla. Contra-
rium verò, quòd facienda ſit tantùm compenſatio pro rata 160
valoris ſervitiorum, ſenſit Aretin. *conſ.* 40. *in fin.* Surd. *de
alim. tit.* 6. *q.* 11. *n.* 33. *verſ. contra tamen*, Gamm. *d. dec.*
216. *propè fin.* Rot. *dec.* 149. *n.* 12. *p.* 11. *rec.*
Verùm conciliari poſſunt iſtæ contrariæ ſententiæ, ut pri- 161
ma procedat, ubi exceſſus eſt parvus, ita ut ferè dubitari poſ-
ſit an adſit vel ne, ſecus verò ſi adſit exceſſus evidens, quia
non poſſet fieri compenſatio in totum, & quatenus deficiant
aliæ conjecturæ non arguenda erit illius pluris donatio, &
ideò peti poterit, ut habetur *in l. ex annuo* 16. *ff. de donat. in-
ter virum, & uxor.* & tradunt Corn. *conſ.* 265. *n.* 3. *propter
fin. lib.* 1. Menoch. *conſ.* 771. *n.* 16. & ſenſit etiam Marcabr.
d. conſ. 110. *n.* 77. & Cancer. *var. p.* 1. *c.* 16. *n.* 35. *poſt med.*
Quando autem adſit dicta parva diſparitas, vel concurrant 162
aliæ conjecturæ ſufficientes, vel non, certa regula dari non
poteſt, & ideò remittendum erit arbitrio Judicis, ut ex
Alex. *conſ.* 109. *n.* 2. *lib.* 6. & aliis decrevit Senatus Luſitanus
penès Gamm. *dec.* 216. *num.* 1. & Rot. Bonon. penès Mo-
nach. *deciſ.* 17. *num.* 17.
Verùm ſi quis ſit alimentandus ex obligatione, & alimen-
tatus domi operas ſuas in ea præſtet alimentanti, non poterit 163
earum mercedem prætendere, quia alimentandus tenetur o-
peras præſtare alimentanti, *c. de lapſis in fin.* 16. *q.* 6. *l. fin.* §. *ſanè
il* 2. *in fin. ff. de his qui ad Eccl. confug.* non enim debet ſtare in
humo alimentandus ſicut corpus mortuum, ut dicit Bald.
in l. 1. *n.* 7. *C. de legib.* & refert Surd. *de alim. tit.* 4. *q.* 29. *n.* 1. ſal- 164
tē quatenus debeantur alimenta ex Juris diſpoſitione, non au-
tem ex diſpoſitione teſtatoris, quia tunc ſecus eſſet, ut tra-
dunt DD. *in l. divortio in princ.* ubi Jaſ. *n.* 24. *ff. ſol. matr.* Alex.
conſ. 100. *n.* 5. *lib.* 1. & alii relati per Burſat. *conſ.* 210. *n.* 11. &
latiùs per Giurb. ad conſuet. Meſſan. *c.* 7. Gloſ. 13. *p.* 1. *n.* 41. ni-
ſi fortè teſtator reliquiſſet alimenta in domo, quia tunc cen- 165
ſetur contemplatus favor hæredis, ut habeat ſervitia alendi,
ut diſtinguendo tradit Decian. *conſ.* 90. *n.* 17. *lib.* 5. Trenta-
cinq. *var. lib.* 1. *tit. de alim. reſol.* 1. *n.* 25. & quòd ubi quis re- 166
linquit famulo alimenta, ut ſtet cum hærede, quòd talis
famulus modo quo ſerviebat teſtatori, debeat ſervire hæredi,
docuit Albenii. *in l.* 1. *n.* 1. *C. de legat.*
Unde eſt, quòd ſi alendus nolit habitare cum alere de-
bente, & locus ſit præſtationi alimentorum extra domum, 167
in taxatione eorum deduci debeat valor operarum quas præ-
ſtare deberet alendus, Caſtren. *conſ.* 425. *n.* 3. *lib.* 2. Roland.
conſil. 64. *n.* 14. *lib.* 3. & alii adducti per Mart. Medic. *dec.*
89. *num.* 49.
Et hæc ratio operarum habetur etiam in impuberi ætate
poſt ſeptennium Aretin. *conſ.* 48. *num.* 7. licèt contrarium 168
ſenſerit Monach. *dec. Bonon.* 17. *n.* 16. *poſt med.* ubi de puellis,
quarum una erat annorum ſex, alia annorum novem, quo 169
autem ad exiſtentes in infantili, non dubitandum eorum o-
peras non conſiderari ex traditis per Burſ. *conſ.* 83. *n.* 11. *verſ.
& licèt*, & idem eſt de valdè ſene, vel aliter operas præſtare
non valente, ut dixit Rot. in una Forolivien. alimentorum
20. Novembris 1630. §. *verùm utraque*, cor. Veroſpio, horum
enim operæ nullæ ſunt, ut habetur *in l. arboribus* 13. §. *de illo,
ff. de uſufruct.* & dixi *in c.* 15. *n.* 5. & hodie idem evenit in om-
nibus nobilibus, quia eis non convenit operari, Monach.
dec. Bonon. 17. *n.* 16. Mart. Medic. *dec. Senen.* 89. *n.* 50. *& ſeq.*
ubi reſpondet Doctoribus, qui allegabantur in contrarium,
dicens quòd non applicantur modernis temporibus, loquen- 170
do de operibus artificialibus mulierum Senenſium, & quòd
obſequiales dicit, non fuiſſe habitam earum rationem, quia
computanda quanti alimentans conducturus eſſet, qui eo
caſu non conduxiſſet, & eſt generale, ut alimentandus non 171
teneatur præſtare niſi operas ſibi conducentes, Curt. Jun. *conſ.*
149. *n.* 5. cum aliis latè relatis per Giurb. ad conſuet. Meſſan.
c. 7. Gloſ. 13. *p.* 1. *n.* 41.
Sunt & officia quę quis neceſſariò aſſumere debet, pro qui- 172
bus mercedem propterea petere nequit, ut de officio tutoris 173
traditur *in l. à tutoribus*, §. *principalibus*, *& in l. qui negotia-
tionem in fin. ff. de adminiſtr. tut.* licèt poſſint tutores ab initio 174
antequam ſuas operas præſtent, petere ut à Judice ſibi conſti-
tuatur certum ſalarium in quibuſdam caſibus, & cum decla-
rationibus quæ videri poterunt latè penès Cyriac. *contr.* 503.
& D. Lanfranc. Zacch. *de ſalar. q.* 87.
Sunt & operæ, quæ locari nequeunt, de quibus dixi
ſuprà *in cap.* 15. *de operibus, quæ locari poſſunt, vel non*, &
latiùs

latiis, ac meliùs, quarum operarum peti poſſit merces,
vel videri poterit penès D. Lanfr. Zacch. in ſæpè, ſed num-
quam ſatis laudato ejus tractatu de *ſalario*, *ſeu opera-
riorum mercede*, *p. 2. nempè q. 50. & ſeq.*

Denique non omittam tangere quæſtionem, an con-
175 ductor mercedem non ſolvens dicatur moleſtare, quæ di-
ſputari contingere poterit, ſi hæres prohibitus moleſtare
uſufructuarium ſub pœna, ab eo domum vel quid aliud
conducat, & mercedem non ſolvat, in qua quæſtione
Ruin. *conſ. 48. n. 9. l. 2.* tenuit affirmativam, motus quia
conductor non ſolvens dicitur injuſtè detinere, itaut au-
ctoritate propria poſſit expelli, Gloſ. & Bart. *in l. eodem
C. loc. & dicam infrà c. 55.* & qui injuſtè detinet, dicitur
injuriam inferre domino, ſeu alteri civilem poſſeſſionem
habenti, & illum moleſtare, Bart. in *l. 1. §. interdictum,
ff. uti poſſidet*, Gloſ. in *l. 1. C. eodem*.

Verùm hanc opinionem Ruini non eſſe juridicam, di-
176 cit Surd. *de alim. tit. 9. q. 26. n. 53. verſ. hoc Ruini*, & addu-
cit plures rationes, quæ placent in præfato caſu, quo
hæres prohibitus ſit moleſtare uſufructuarium, & ab eo
conducat, & non ſolvat, quia ſaltem non dicitur eum
moleſtare in uſufructuarium, nec tamquam hæres, ſed
tamquam conductor, ut benè conſiderat ipſe Surdus, un-
177 de deduci poteſt ex ſenſu ejuſdem, aliud eſſe dicendum,
ſi quis prohibitus eſſet moleſtare tanquam locator.

Præterea ſalvari poteſt opinio Ruini, quando hæres vel
penſiones non ſolvens juſſus eſſet rem dimittere, & hoc
178 negaret, quia tunc diceretur poſſeſſionem ipſius rei inter-
vertere, & uſumfructuarium ſpoliare, *l. conductores pe-
nul. C. loc. & dicam infrà in c. fin.* ſicque eum moleſtare,
ut firmat idem Surd. *d. q. 26. n. 55. & 56.*

Cui rectè ſolvatur merces Locationis.

SUMMARIUM.

1 *Solvens alteri de mandato idem eſt ac ſi ſolviſſet mandatum.*
2 *Mandati fines ſunt diligenter obſervandi.*
3 *Procuratori ad locandum rectè ſolvitur merces locationis de magis communi.*
4 *Rectè ſolvitur ei, cum quo fuit contractum.*
5 *Conductor rectè ſolvit ei, qui ſibi locavit.*
6 *Lim. ſi ſit Procurator ad locandum tantum.*
7 *Procuratori ad locandum tutiùs ſolvitur ſi ex qualitate ipſius ceſſet ſuſpicio.*
8 *Ampl. rectè ſolvi procuratori qui locavit, etiamſi ſtipulatus fuerit mercedem nomine domini.*
9 *Procurator ſtipulans domino acquirit actionem, & obligationem, licèt cogi poſſit à domino eam ſibi cedere.*
10 *Ampl. etiamſi verba ſtipulationis non ſint directa in ipſum ſtipulantem, ſed in dominum abſentem, & pro eo ſtipulatus fuerit Notarius.*
11 *Procuratori ad litem ſuper penſione, non rectè ſolvitur penſio.*
12 *Lim. ſi procurator ad litem conſtitutus judicati agit.*
13 *Lim. 2. Si procuratori ad litem data ſit facultas exigēdi.*
14 *Decl. requiri mandatum ſpeciale ad exigendum.*
15 *Et non ſufficit in mandato ad litem additum eſſe clauſulam, &c.*
16 *Clauſula, &c. extenditur ad ea, quæ ſunt de natura actus, non ad alia.*
17 *Et ad ea, quæ deſunt ad complementum orationis jam cœptæ, non ad ea, quorum ſaltem principium non eſt expreſſum.*
18 *Procuratori habenti mandatum falſum non rectè ſolvitur.*
19 *Lim. ſi ſolvens habebat juſtam cauſam credendi eum procuratorem.*
20 *Decl. limitationem ſecundùm aliquos procedere in debitore ſpeciei, ſecus in debitore quantitatis.*
21 *Sed declaratio procedit, ſi ſolvens quantitatem habebat juſtam cauſam procuratori falſo non credendi.*
22 *Juſta cauſa credendi procuratori falſo eſt ſi attulit ordinem tam caracteribus ita ſimilibus illis creditoris, ut quilibet diligens ſolviſſet.*
23 *Caracteres eſſe ſimiles illi debitoris, ſi eis oſtenſis ipſemet decipitur, etiamſi oſtendatur per feneſtrellas.*
24 *Contr. quod debet ei oſtendi ordo integer.*
25 *Et quando recorrendum ſit ad peritos.*
26 *Juſta cauſa credendi procuratorem verum eſt, ſi publicè ſe gerebat ut talis.*
27 *Idem in gerente ſe pro tutore, quo rectè ei ſolvatur.*
28 *Procuratori revocato rectè ſolvitur ab ignorante revocationem.*
29 *Mandatum procuræ veroſimiliùs eſt in perſona valdè conjuncta uti filio, & fratre.*
30 *Mariti habent mandatum à lege in bonis dotalibus, & parafrenalibus tantùm, ſed de conſuetudine omnia bona uxorum adminiſtrant.*
31 *Conjunctio ſanguinis cum creditore ſola, non ſufficit ad hoc, ut conjuncto rectè ſolvatur.*
32 *Conjunctus poteſt agere ad effectum deponendi.*
33 *Conjuncti habent mandatum à lege ad agendum, non ad exigendum.*
34 *Conjuncti admittuntur ad agendum cum promiſſione de rato.*
35 *Et quatenus non ſufficiat promiſſio de rato admittuntur præſtita cautione.*
36 *Conjuncti uſque ad quem gradum admittantur ad agendum pro conjuncto, ſunt variæ opiniones.*
37 *Mandatum procuræ probatur per conjecturas.*
38 *Decl. procedere in mandato ad lites, non in mandato ad exigendum.*
39 *Intellige declarationem, ut mandatum ad exigendum non probetur, niſi per authenticas ſcripturas quando agitur de ſolutione facienda, ſecus ſi agatur de ſolutione jam facta ſuſtinenda.*
40 *Conductor rectè ſolvit mercedem ei qui ſibi locavit, etiamſi ſit merus Prædo.*
41 *Decl. procedere ſi dominus non ſit perſona privilegiata, ut miles, & Eccleſia.*
42 *Prælato intruſo rectè ſolvitur.*
43 *Decl. procedere ſi cum eo ſit contractum, aliàs requiritur juſta cauſa credendi eum eſſe Prælatum verum.*
44 *Ei cum quo contractum eſt rectè ſolvitur, etiamſi ſciatur eum non eſſe dominum.*
45 *Decl. rectè ſolvi prædoni qui locavit, ſi merces conſiſtat in pecunia, ſecus ſi in fructibus rei.*
46 *Procurator ad exigendum poteſt facere confeſſionem de recepto.*
47 *Habentes mandatum à lege, ut tutores, & Prælati non poſſunt facere confeſſionem de recepto anticipatam.*
48 *Confeſſio de recepto non probat, veram ſolutionem præcipuè contra eum qui confeſſionem non fecit.*
49 *Procuratori, & adminiſtratori non rectè ſolvitur poſtquam debitor habet juſtam cauſam credendi dominum nolle ei ampliùs exigere.*
50 *Conductor rectè ſolvit penſiones domino, etiam poſtquam dominium in alio tranſtulerit.*
51 *Dominus poſt alienatam rem non poteſt gaudere penſionibus illius, ſed debet actiones ad exigendum cedere, vel illas exactas reſtituere.*
52 *Penſio locationis ſi ſit annua cenſetur debita ratione fructuum, vel aliarum commoditatum totius anni computati à die conſtitutionis.*
53 *Etiamſi ſit deſtinata in certis diebus, quia cenſetur facta deſtinatio pro commodiori ſolutione.*
54 *Penſio locationis regulatur ad inſtar penſionis Eccleſiaſticæ.*
55 *Penſio in caſu mutationis dominii debetur ei cui ſpectaret perceptio fructuum, & pro rata pro qua ſpectaret.*
56 *Fructus rei venditæ ſpectant ad emptorem, etiamſi ſint maturi, & recollectioni proximi.*
57 *Separati verò à ſolo, etiam in fundo adhuc exiſtentes ſpectant ad venditorem.*
58 *Penſio rei venditæ ſi debita pro fructibus tempore venditionis perceptis ſpectat ad venditorem, & pro percipiendis ad emptorem, quamvis exacta ſit.*
59 *Et ſi fructus percepti ſint pro parte, pro ea parte debetur penſio venditori.*
60 *Et in rebus in quibus fructus percipiuntur, dietim, dividitur penſio pro rata temporis.*
61 *Et idem ſervatur in penſione Eccleſiaſtica.*
62 *Penſiones non exactas aliqui volunt reputari pro fructibus pendentibus.*
63 *In venditione facta à Fiſco attenditur, an dies ſolutionis penſionis evenerit ad dignoſcendum, an ſpectet ad emptorem, vel ne.*
64 *Si ad emptorem tranſit jus Coloniæ debetur ei etiā penſio.*
65 *Venditor poteſt ſibi reſervare penſiones rei venditæ, quæ regulariter ad emptorem ſpectarent, & è contra cedere eas, quæ ſibi eſſent debitæ.*
66 *Decl. requiri pactum clarum, nec ſufficere clauſulam,* cedens &c.
67 *Minùſque ſufficere dictum eſſe,* emptorem debere conſequi omnia mobilia, & alia ad quę tenetur conductor.

68 *Sufficeret tamen expreſſum eſſe emptorem aſſequi debere penſiones, nec poſſet intelligi de fructibus tantùm.*

69 *In reſtitutione fideicommiſſorum non veniunt fructus.*

70 *Nec veniunt penſiones bonorum locatorum.*

72 *Lim. in caſibus in quibus dominium bonorum tranſit ipſo jure in fideicommiſſarium.*

73 *Si fructus fideicommiſſi eveniente caſu reſtitutionis ſint percepti in parte pro ea parte debetur penſio heredibus gravatis.*

74 *Lim. ſecundùm aliquos ſi locatio ſit facta à teſtatore, ut tunc omnes penſiones ſic exacta ad fideicommiſſarium pertineant.*

75 *Decl. limitationem procedere in penſionibus ſeu aliis annuis redditibus, quæ non debentur reſpectu fructuum, ſeu aliarum commoditatum rei fideicommiſſaria, non autem in penſione rei locata.*

76 *Penſiones domorum, & ſimiles provenientes ab uſu rei, licèt ſint fructus civiles, tamen de eis judicatur, ac de naturalibus.*

77 *In fideicommiſſis particularibus, ac etiam in generalibus non veniunt acceſſiones, & augmenta, ſed ſolùm in univerſalibus.*

78 *Fructus ubi debentur ratione alicujus oneris, etiam penſio debetur ad eamdem rationem, non autem ad rationem perceptionis fructuum.*

79 *Marito debetur penſio rei locata propter onera matrimonii, & ideò pro rata temporis, quo illa ſubſtinuit, & non attenditur perceptio fructuum.*

80 *Unus ex ſociis rectè agit pro tota penſione rei communis.*

81 *Ampl. etiamſi minorem partem habeat in ſocietate,*

82 *Ampl. 2. ut etiamſi diſſoluta ſit ſocietas, debitor ignorans diſſolutionem benè totum ei ſolvat.*

83 *Socius exigens ſolam ſuam partem penſionis rei locata compellitur eam conſocio communicare,*

84 *Decl. certius procedere, ubi debitor effectus ſit non ſolvendo, vel aliter conſocius non valeat ab eo partem ſuam conſequi.*

CAPUT XXXVI.

DOmino rectè ſolvi mercedem non eſt dubium regulariter loquendo, & idem eſt ſi ſolvatur alteri de ejus ordine, vel mandato, aut ejus Procuratori ad exigendum conſtituto, qui enim ſolvit de mandato, perinde eſt ac ſi
1 ipſi mandanti ſolviſſet, *l. ſolutum 11. §. ſolutum, ff. de pig. act.* Surd. *conſ.* 82. *n.* 2. Burat. *dec.* 2. *n.* 1.

Verùm dubitari contingit, an ſolutio mercedum rectè fiat Procuratori qui habeat tantum mandatum ad locandum. Et pro negativa videtur text. expr. in *l. 1. §. igitur præpoſitio, ff. de exerc. act.* & facit ratio illa, quòd fines mandati diligen-
2 ter ſunt ſervandi, *l. diligenter, ff. mandat.* unde eam tenuerunt in *d. §. igitur præpoſitio*, Odofred. Rom. *ſing.* 23. & *conſ.* 461. *n.* 1. *verſ. quæ quidem*, Curt. Jun. ad Alex. *in l. reſcriptum, §. fin. in verb. ſolvi, ff. de pact.* Fabian. de Mont. *de empt. & vend. in 3. qu. princ. q. 16. col. 2. verſ. & eſt advertendum*, Pariſ. *de reſignat. l. 7. qu.* 24. *n.* 60.

At his non obſtantibus, contraria opinio videtur magis
3 recepta, quia eam tenuerunt ſignanter Pariſ. *conſ.* 122. *n.* 1. *l.* 4. Stracca de Decoctor. *§. mandati ſub. n.* 23. Alphan. *in rubr. C. de eden. poſt n.* 50. Urſil. ad Afflict. *dec.* 285. *n.* 19. Fachin. *l.* 2. *controverſ. c.* 93. Paſcal. de Patr. *poteſt. c.* 2. *p.* 1. *n.* 18. Gratian. *diſcept.* 20. *n.* 32. Add. ad Greg. *dec.* 139. *n.* 8. Vinc. de Franc. *dec.* 699. *n.* 4. *& per tot.* Surd. *dec.* 229. *n.* 9. Rot. coram Seraph. *dec.* 548. *n.* 4.

4 Ratio autem præcipua hujus opinionis eſt, quia ei rectè ſolvitur, cum quo fuit contractum, ut docuit Bart. *in l. cum qui ita, §. qui ſibi aut filio, verſ. idem dico in Procuratore, ff. de ver. oblig. & in l. filius familias paciſcendo, C. de pact. per tex. in l. quòd ſervus, ff. depoſiti, & in l. ſi unus, ff. de pact.* & in terminis conductoris, quòd rectè
5 ſolvat ei, qui ſibi locavit etiam non domino, eſt text. in *l. ſi urbana, ff. de cond. indeb.* de quo infrà.

6 Et ad text. *in dict. l. 1. §. igitur præpoſitio, ff. de exerc. act.* in quo fundatur prima opinio, reſpondetur loqui de Procuratore conſtituto ad locandum, cum taxativa tantùm ibi *vel ſi ad locandum tantùm*. Et ideò nil mirum, ſi non debet ulteriùs progredi, & exigere mercedes. At ex eo non poteſt argui idem quoque dicendum eſſe, ubi mandatum ſit ſimpliciter ad locandum, abſque illa taxativa.

Concludendum igitur, quòd licèt de Juris rigore quæſtio ſit diſputabilis, tamen in prædictis terminis procuratoris habentis mandatum ad locandum ſimpliciter abſque taxativa, & qui locavit, ſecunda opinio pro validitate ſolutionis retinenda eſt tanquam magis recepta, & verior, idque maximè ſi ea qualitate Procuratoris ceſſet ſuſpicio, ut ponderavit S. Conſilium Neapolitanum, pe- 7
nès Vinc. de Franc. in *d. dec.* 699. *ad fin.*

Quæ ſecunda opinio ſic retenta ampliari etiam poteſt, ut procedat quamvis talis Procurator expreſſè locaverit, & 8
ſtipulatus fuerit mercedem nomine domini, ex quo enim dominus approbavit ejus perſonam ad locandum, cenſetur etiam approbaſſe ad recipiendum mercedem locationis, ut firmat Gratian. *diſcept.* 20. *n.* 33. & quamvis Procurator ſtipuletur domino, tamen ſtipulatio habet fundamentum in perſonam ipſius ſtipulatoris, & ei tribuit actionem, & obligationem, licèt cogi poſſit à domino eam ſibi ce- 9
dere actione mandati, *l. pen. C. ad exhibendum*, Imol. *in l. ſtipulatio iſta, §. alteri, n.* 2. & ibidem Jaſ. *n.* 11. *ff. de verb. oblig.* Natt. *conſ.* 262. *n.* 12. cum aliis latiſſimè traditis per Surd. *dec.* 229. *n.* 14. quibus addo Bellon. Jun. *conſ.* 63. *n.* 6. & Rot. coram Cavaler. *dec.* 245. *n.* 2. *quæ eſt etiam in rec. dec.* 660. *p.* 3. & coram Ubaldo *dec.* 233. *n.* 1.

Et licèt dubitari poſſit, an hoc procedat, etiamſi verba ſti- 10
pulationis non fuerint tantùm directa in ipſum ſtipulatorem, ſed etiam in dominum abſentem, & pro eo ſtipulatus fuerit Notarius, & quandoque Rota tenuerit negativam, ut videre eſt in *dec.* 172. *n.* 5. poſt Cen. *de cenſ.* tamen de jure verior eſt contraria opinio, quòd ſcilicet etiam in prædicto caſu idem ſit, ut latè probat Surd. *d. dec.* 229. *n.* 17. *& ſeq.* & agnovit Rota, ac proinde à dicta deciſione receſſit, ut habetur in *dec.* 174. *n.* 7. poſt eumdem, Cenc. *de Cenſib.*

Si autem quæratur, an idem ſit in Procuratore conſtituto 11
ad litem peragendam cum conductore ſuper ipſa ſolutione mercedis, reſpondendum eſt negativè, quia hoc jure utimur, ut litis Procuratori non rectè ſolvatur, dicit text. in *l. hoc jure 86. ff. de ſolut.* & dixit etiam Rot. cor Greg. *dec.* 139. *n.* 4. *& in rec. dec.* 402. *n.* 3. *propè finem*, *p.* 1. quæ eſt Ubaldi, *dec.* 136. *n.* 3. ubi & quòd propterea neque poteſt ei fieri oblatio, nec interpellatio ad recipiendum.

Et redditur ratio in ipſo textu præfato; nam abſurdum 12
eſt, cui judicati actio non datur, ei ante rem judicatam ſolvi poſſe. Unde arguitur, quòd ubi talis Procurator ad litem conſtitutus judicati agit, poſſit etiam ei ſolvi, ut per Gloſ. ibi *in verb. judicati*, & caſus eſt, ſi creditor ſit expenſatum, & dominus ſolvendo non ſit, tunc enim ei dari, ut ex judicatione ſatisfiat, eſt text. *in l. actoris 30. ff. de Procurat.*

At ſi ita datus ſit, ut ſolvi ei poſſit, clarum eſt quòd 13
conductor ei ſolvendo liberabitur, ut habetur in eadem *l.*
hoc jure 86. in fin. ff. de ſolut. verùm requiri mandatum 14
expreſſum, ſenſit ibi Gloſ. *in figur. caſ.* & quòd requiratur mandatum ſpeciale ad exigendum, dixit Rota *in dec. relat.* per Adden. ad Gregor. *dec.* 139. *n.* 7.

Unde non ſatis eſſet locatorem conſtituendo Procura- 15
torem ad litem cum conductore, addidiſſe in mandato clauſulam &c. quia talis clauſula poteſt operari, quoad omnia neceſſaria ad lites peragendas, non autem pro receptione pecuniarum, ut dicitur *in d. dec.* 492. *p.* 1. *rec.* quæ eſt penès Ubald. Sen. *dec.* 136. ubi etiam redditur ratio, nam in extenſione clauſulæ prædictæ, poſſunt venire ea quæ ſunt de natura actus, non aut alia DD. *in l. Gallus, §.* 16
idem credendum, ubi Jaſ. *n.* 7. *de lib. & poſth.* vel ea quæ de- 17
ſunt ad complementum orationis jam cœptæ, non autem ea quorum ſaltem principium non eſt expreſſum, Caſtr. *conſ.* 50. *n.* 5. *l.* 1. quod & tradidit Cravet. *conſ.* 34. *n.* 7. & Rot. Bonon. *div. dec.* 140. *n.* 18. *& ſeq.*

Cæterùm non ſolùm malè ſolvitur Procuratori nullum 18
habenti mandatum, ſed etiam habenti mandatum falſum, & ſolvens non liberatur, *l. falſus Procurator*, & ibi Bald. *n.* 28. & Alber. *n.* 15. *C. de furt.* Rot. *dec.* 76. *n.* 1. *poſt 2. vol. conſ. Farin.*

At hæc concluſio limitari ſolet, ut non procedat, ubi 19
ſolvens habuit juſtam cauſam credendi eum cui ſolvebat, verum Procuratorem eſſe, Bart. *in l. Procurator, n.* 15. & ibidem Roman. *n.* 11. & Alex. *n.* 16. *ff. de cond. cauſ. dat.* Alex. *conſ.* 120. *n.* 7. *l.* 5. Giurba, qui pleniſſimè alios coegerit, *dec.* 79. *n.* 20. Rot. *dec.* 566. *n.* 2. *p.* 3. *& dec.* 162. *n.* 11. *p.* 4. *tom.* 2. *rec. & dec.* 786. *n.* 6. coram Dunoz. Jun.

Et licèt aliqui declarent dictam limitationem procedere 20
in debitore ſpeciei, quia ſicut debitor certæ ſpeciei liberatur interitu rei debitæ, non interveniente dolo, vel culpa, ita & traditione rei facta bona fide, *l. incendium, C. ſi cert. petat.* ſecus quando debetur certa pecuniarum quantitas, ut diſtinguendo tradit Caſtr. *in l. ſi Procuratori, n. 8. ff. de condict. ob cauſ.* Franc. Marc. *dec.* 844. *n.* 2. *& ſeqq. part.* 1. Anton. de Amat. *reſol.* 20. *n.* 15. *& ſeqq.* & ſecuta eſt Rot.

in dict.

in d.dec.76.n.2.& 3.poſt 2.vol.conſ. Farin. Tamen hæc decla-
ratio videtur procedere, quando ſolvens non habebat ali-
21 quam, & juſtam cauſam credendi eum eſſe Procuratorem,
aliàs enim tali juſta cauſa exiſtente, benè ſolvit etiam pecu-
niam, ut ex mente ejuſdem Caſtren *in l. qui hominum*, § *ſi
nulle*, *ff. de ſolut.* declarat Mandel. *conſ.* 462. *n.* 3. ubi etiam
Add. & ſequitur aliis adductis Graſſ. *in tract. de excep. exce-
ptione* 26. *n.*83. & in his terminis ſolutionis pecuniarum lo-
quitor Rota in ſupracit. *dec. inter rec.* & coram Dunoz. Jun.
22 Pro juſta autem cauſa credendi aliquem Procuratorem ad
hunc effectum ſolet ponderari, ſi attulerit ordinem manu-
ſcriptum cum characteribus ita ſimilibus fieri ſolitis à cre-
ditore, ut quilibet diligens ſolviſſet, Amat. *d. reſol.* 20. *n.* 12.
23 ubi propterea dat cautelam ſolventi vigore ſimilis ordinis,
ut curet illum creditori oſtendi per feneſtellas, quia ſi de-
24 cipitur, ſolvens excuſatur. Sed iſte videtur nimius rigor
contra creditorem, & magis placet, quòd debeat ei oſtendi
ordo integer, prout cenſuit Sacroſ. Conſ. Neapolit. penès
Vinc. de Franc. *dec.* 304. ubi Adden. alios ejuſdem opinionis
referuntur, vel recurrendum ad comparationem littera-
rum, ut periti judicent, an ſolvens ſit in culpa, quo caſu te-
netur ad iteratam ſolutionem ſecundùm Ang. *in conſ.* 370.
*n.*1. *ante med. ver. unde dicerem*, *& n.*2. *poſt med. ver. conclu-
25 do igitur*, ubi requirit falſitatem manifeſtam, & evidentem,
quod tamen facilius admitti poſſet, ſi adeſſet falſificatio tan-
tùm in parte, in quibus terminis loquitur Ang. ſecus ſi in to-
tum, ut advertit Scaccia *de camb.* §. 2. Gloſ. 5. *n.* 396. *& ſeq.*
& faciliùs etiam excuſaretur ſolvens, ſi ordo non eſſet fal-
ſus, ſed malè ſcriptus, & malè ab eo intellectus, ſi apud om-
nes interpretari potuiſſet, prout ipſe illum interpretatus eſ-
ſet, Angel. *d. conſ.*370. *n.* 3. *verſ. & ſic dictum*.
26 Item pro juſta cauſa credendi aliquem verum Procura-
torem ſolet adduci, quòd faciens ſe talem, gereret nego-
tia creditoris, & publicè pro ejus exactore haberetur, ut
in d. dec. 566. *n.* 2. *p.* 2. *rec.* quæ eſt coram Ubald. *dec.* 214.
& in d. dec. 262. *n.* 1. *p.* 4. *tom.* 2. *recentior.*
Quæ etiam procedunt in habentibus mandatum à lege,
uti eſt tutor, nam ſi conductor pupilli ei ſolvat, liberatur,
*dec.*715. *n.* 1 *p.* 1. *div. & dec.*714. *n.* 1. *p.* 3. *recent.* Et hoc proce-
27 dit quamvis pecunias recipiens non ſit actualis, & legiti-
mus tutor, dummodò pro tutore ſe publicè gerat, Soc. Sen.
conſ. 153. *n.*3. *& 4. l.* 2. Rot. *dec.*89. *n.*9. *p.* 1. *div. & dec.*659.
*n.*3. *p.* 1. *& dec.*714. *n.* 1. *part.* 3. *recent.*
28 Juſtior autem cauſa credendi, & liberandi ſolventem erit,
ſi ille cui ſolvit, mandatum à lege, aut ab homine verè ha-
buit, licèt fuerit revocatum, ſi ipſe ſolvens revocationem
ignoraverit, *l. fidejuſſor.* §. *ſi cum debitor*, *ff. mandat.* cum
concordan. relat. per Caſanat. *conſ.* 9. *n.* 30. *&* 31. & latè
etiam Giurb. *dec.* 79. *n.*20. Rot. *dec.* 681. *n.* 2. *p.* 1. *rec.*
29 Et in omni caſu coadjuvarent circumſtantiæ, & præci-
puè qualitas perſonæ exigentis, nam ſi faciens ſe Procu-
ratorem eſſet valdè conjunctus locatori, uti eſſet filius,
vel frater, veriſimilius eſſet mandatum, & faciliùs excu-
ſaretur credulitas conductoris ei ſolventis, Abbas *conſ.*
7. *n.* 4. *l.* 2. Mantic. *de tacit. l.* 7. *tit.* 5. *n.* 11. Rot. *dec.* 472.
n. 8. *par.* 9. *recent.*
30 Quod & faciliùs dicendum erit in marito, licèt enim ejus
mandatum, quod à lege habet in rebus uxoris per text. *in l.
maritus* 21. *C. de Procur.* reſtringatur ad bona dotalia, & pa-
rafrenalia, & non procedat in extradotalibus, ut tradunt
Alex. *conſ.* 90. *n.* 5. *l.* 2. Hond. *conſ.*66. *n.* 87. *l.* 1. tamen de
conſuetudine hodie mariti ſolent omnia uxorum ſuarum
bona adminiſtrare, ut dixit Craver. *conſ.* 91. *n.* 7. & poſt
eum Rot. *dec.* 647. *n.*7. *p.*4. *& dec.* 529. *n.* 8. *p.* 5. *recent.*
31 In his inquam perſonis ſic conjunctis faciliùs admittitur
veriſimilitudo mandati, & excuſatio ſolventis, quatenus a-
lia concurrant, nam ſola conjunctio clarum eſt, quòd non
ſufficit ad ſuſtinendam ſolutionem, & reportandam libe-
rationem, Bald. *in l. cùm maritum*, *n.* 1. *in fin. C. de procur.* Soc-
cin. Jun. *conſ.*106. *n.*33. *l.* 2. Bertran. *conſ.* 238. *n.* 1. *p.* 1. *lib.* 1.
32 Neguſan. Jun. *conſ.*46. *n.*29. Maſſol. *conſ.* 37. *n.* 38. *& ſeqq.*
Cattar. *dec.* 30. *n.*8. *& ſeqq.* licèt conjuncta perſona poſſit a-
gere ad effectum deponendi, Ripa *in c. cum M. Ferrarien. n.*
6. *ante fin. de conſtit.* & quòd perſona conjuncta poſſit agere
33 pro conjuncto cum cautione, licèt non poſſit exigere, dicit
etiam Bertran. *d. conſ.*238. *n.* 1. *l.* 1. *p.* 1. habent enim conjun-
34 cti mandatum à lege ad agendum, *l. ſed & hæc* 35. *ff. de pro-
cur. l. exigendi*, *C. eodem*, & paſſim admittuntur, dummodò
promittant de rato Salicet. *in d. l. exigendi n.* 7. *verſ. verùm
tamen*, Felin. *in c. coram n.* 5. *de offic. deleg.* Veſtr. *in praxi
l.* 3. *c.* 4. *n.* 2. & quatenus ex circumſtantiis, & immodicitate
35 ſummæ videatur non ſufficere promiſſionem de rato, admit-

tendi erunt ad agendum præſtita fidejuſſione, Natt. *conſ.*144.
n. 11. ſi autem quæratur uſque ad quem gradum conjunctio-
nis hoc procedat, ut conjunctus admittatur pro conjuncto, 36
ſunt variæ opiniones, nam Bart. *in d. l. ſed & hæ*, tenet quòd
uſquequò vocantur ad ſucceſſionem, & ſic uſque ad deci-
mum, & idem tenet etiam Caſſan. ad conſuet. Burgun. *rubr.*
4. §. 5. *n.* 21. quòd verò tantùm uſque ad quartum gradum,
& non ultrà, tenet in eadem *l. ſed. & hæ*, Bald. *n.* 1. & alii,
cum quibus tranſit Covar. *variar. l.* 1. *cap.* 6. *n.* 5. *in princ.*
Et juvari etiam poſſet veriſimilitudo mandati per conje- 37
cturas, quia mandatum procuræ etiam conjecturis convin-
citur, & ſufficienter probatur Caſſad. *de* . 3. *n.*4. *de procur.*
Seraph. *dec.* 1326. *n.* 2. Greg. *dec.* 44. Royas *dec.* 70. *n.* 2. *&
ſeq. per tot.* ubi ponderat ſex conjecturas.
Et quamvis prædicta quoque concluſio faciliùs procedat 38
in judicialibus ad ſuſtinendas ſententias, & alia acta cum
Procuratoribus geſta, in quibus terminis loquuntur præci-
tatæ deciſ. & non ita facilè admitti debeat, ubi agitur de
mandato ad exigendum, cùm iſtud non probari poſſe niſi
per authenticam ſcripturam, docuerit Bald. *in l. falſus n.*27.
C. de furtis, cum quo tranſit, licèt propter ejus auctorita-
tem, cùm neminem contradicentem invenerit, potiùs
quàm propter ejus rationem, Alex. *in l.* 1. *in fin. n.* 16. *verſ. li-
mita tamen*, *C. de procur.* & ſequitur etiam ibidem Jaſ. *n.* 9.
Cremenſ. *ſing.* 139. Rim. Sen. *conſ.* 1. *n.*28. Mantic. *de tacit.
l.*7. *tit.* 3. *n.* 26. *verſ. hoc tamen*, Boer. *dec.* 281. *n.* 2. tamen
hæc opinio Baldi, quatenus ſit vera, procedit inter aſſeren-
tem ſe Procuratorem, & ſolvere debentem, antequam facta 39
ſit ſolutio, ut nempè non poſſit iſte compelli ſolvere per di-
centem ſe Procuratorem ad exigendum, niſi doceat de man-
dato procuræ per authenticam ſcripturam, at ſecus eſt poſt-
quam facta eſt ſolutio ad eam ſuſtinendam contra credito-
rem, quia tunc mitiùs agendum, & admittenda eſt non ſo-
lùm alia quæcumque legitima probatio, ſed etiam veriſimi-
litudo, & juſta cauſa credendi, juxta præclaras aucto-
ritates, & prout declarando dictam doctrinam Baldi poſt
Bellencio. *de charitat. ſubſid. qu.* 111. *n.* 11. *& per tot.* latè di-
ſtinguit Gratian. *diſcept.*505. *n.* 51. *& ſeqq.*
Solvitur etiam rectè merces rei locatæ ei, qui locavit,
etiamſi non ſit dominus, ſed merus Prædo, ut eſt text. 40
in l. ſi Urbana 55. *ff. de cond. indeb.* Abb. *conſ.* 16. *n.* 2. *ad med.
part.* 1. Alex. *conſ.* 120. *n.* 7. *l.* 5. imò ex locatione Prædonis
non competit actio domino, ut notat Bart. *in d. l. ſi Ur-
bana in princ.* & verum eſſe, ſi dominus non ſit perſo-
na privilegiata ut ei acquiri poſſit ex contractu alterius, 41
qualis eſt miles, & Eccleſia, dicit ibid. Caſtren. *n.*4. Ang.
n. 2. ubi idem de minore, & Jaſ. *n.* 13. & alii.
Hinc infertur, quòd ſi ſolvatur Prælato intruſo benè ſol- 42
vitur, ut poſt Canoniſtas antiquos notat ibidem Caſtr. *n.*
5. ſed hoc indiſtinctè procedit ſolùm, ubi ſolvens ab eo con-
duxerit, ſecus autem ſi conduxerit à Prælato vero, Bart. *ibi-
dem*, *n.*4. Dec. *conſ.*407. *n.* 1. Ger. Spin. *conſ.*5. *n.* 11. Rot. *dec.*
624. *n.* 11. *p.*4. *tom.* 3. *rec.* & videtur etiam clarè haberi *in d. l.
ſi Urbana*, *verſ. quod ſi vecturas*, hoc enim caſu, quo con
duxerit à Prælato vero, in tantum benè ſolvit intruſo, in 43
quantum habeat juſtam cauſam credendi eum eſſe Prælatum
verum, uti quia habeat confirmationem Superioris; licèt
de Jure non ſubſiſtentem, vel diu poſſederit, idem Bart.
*ibid. n.*4. *verſ. quod intellige*, cum quo tranſeunt commu-
niter DD. ut teſtatur Ruin. *conſ.* 150. *n.* 7. *l.* 1. & cum eo
Corbul. *de jur. Emphyt. tit. de cauſ. privat. ob non ſol. can.
lim.* 24. Amic. *eodem tract. quæſt.* 100. *ad fin.* Rot. coram
Burat. *dec.* 2. *num.* 3. *& ſeqq.* ubi dummodò ceſſet dolus,
vel lata culpa, & ibi Adden.
Unde licèt aliqui videantur velle requiri dictam juſtam
cauſam credendi Prælatum verum indiſtinctè, imò etiam
loquendo in terminis *d. l. ſi Urbana*, & ſic ubi facta ab eo
ſit locatio relati per Caſtr. *in eadem l. n.*5. & latiùs per Can-
cer. *var. p.* 2. *c.* 6. *n. mihi* 40. tamen hoc intelligi debet cum
prædicta diſtinctione, ut ſcilicet tunc ſit neceſſaria juſta
cauſa credendi eum cui ſolvitur eſſe, Prælatum verum,
vel dominum cum ipſe non locavit, ubi enim conductor
cum eo contraxit abſolutè benè ei ſolvit, ut patet ex *d. l.
ſi Urbana*, & facit communis concluſio, quòd ei cum 44
quo quis contraxit, rectè ſolvitur, etiamſi ſciatur eum non
eſſe dominum, & pecuniam ad eum non pertinere, quam-
pluribus relatis firmat Surd. *conſ.* 150. *n.* 108. *& dec.* 219.
n. 10. *& ſeq.* ubi præciſè loquitur in terminis conductoris,
Adden. ad Burat. *dec.* 2. *n.* 18. Adden. ad Gregor. *dec.*511. *n.*
32. Rot. coram Cavaler. *dec.*345. *n.* 2.
Ex eo tamen, quòd text. *in d. l. ſi Urbana*, loquitur ex-
preſſè de locatione prædiorum urbanorum, oritur dubium,

an idem Juris ſit ſi Prædo locet Prædia ruſtica, & Gloſ. ibi *in ver. Prædia*, reſpondet idem eſſe, quatenus locatio ſit in
45 pecunia, quæ eſt vera locatio. Unde Bart. ibidem advertit eam ſentire aliud eſſe in colono partiario, & in hoc cum ea tranſit reddendo rationem, quia hoc caſu ſolverentur Prædoni fructus, qui eſſent ipſius domini, prout dicitur in fine ipſius legis, & quidem quouſque fructus non ſint à ſolo ſeparati, & percepti, ſemper ſunt ipſius domini, non autem conductoris, ut explicatum eſt *in n.* 33. & ideò de illis nunquam benè ſolvit conductor ei qui non eſt dominus, quamvis ab eo conduxerit Rot. *dec.* 64. *n.* 4. & 5. *par.* 14. *recent.*

46 Advertat tamen conductor quòd prædicti non domini in caſibus prædictis eum liberabunt recipiendo actualem ſolutionem, non autem faciendo ei ſimplicem confeſſionem de recepto, & liberationem, quia etiam habens mandatum expreſſum, & clarum ad exigendum, non poteſt hoc modo liberare, ad text. *in l. ſi unus* 27. *ff. de pact.* & *in l. non abſtulit* 4. *C. de novat.* Aret. *conſ.* 4. *n.* 4. ubi de communi, & veriſſima, Capyc. *dec.* 15. *n.* 7. Gratian. *dec.* 20. *n.* 36. & *ſeqq.* Rot. *dec.* 528. *n.* 3. poſt Cenc. *de Cenſ.* præcipuè ſi confeſſio ſit merè voluntaria, ut de ſolutione anticipata, quia nec per habentes mandatum à lege fieri valet, ut de tutore habetur *in leg. Lucius, ff. de admin. tutor.* & de Prælato Menoch. *conſ.* 38. *n.*
47 37. & de utroque in his præciſis terminis confeſſionis de receptis penſionibus rei locatæ, firmat Scapuccin. *de ſign. ſucceſſ. ampliat.* 56. *ſub n.* 5. & ideò multò minus habentes tantùm mandatum putativum, & veriſimile, ſeu falſum, aut tacitum ex eo quòd ſecum contractum fuerit, ut tradit Surdus *dec.* 229. *n.* 32. *verſ. quòd ſi fortè*, & 33. ubi etiam Hodier. *in princ.* & notandum docet in ſervis, & filiis familias, cum quibus eſt contractum, Angel. *in d. l. ſi unus*, *n.* 3. nec poterit conductor, qui ſimplicem confeſſionem de recepto reportavit, juvari dicendo ſe actualiter ſolviſſe, quia
48 quatenus confeſſio de recepto ſaltem de conſuetudine probet veram ſolutionem, id procedit ſolùm contra illum, qui eam fecit, non contra alios Natta, *conſ.* 438. *n.* 9. *verſ. poteſt*, & aliter in his terminis Gratian. *diſc.* 20. *n.* 36. & declaravit Rot. coram Andrea *dec.* 55. *n.* 4. & 5.

Cæterum dubitari ſæpiſſimè ſolet de duratione facultatis exigendi penſiones locationis, & licèt ſint propè infiniti caſus, tamen perſtringendo materiam in quantum fieri poteſt, ut ſemper cordi eſt, diſtinguo inter eos, qui exigunt nomine alieno, ſeu pro aliis, ut Procuratores, & adminiſtratores, & eos qui exigunt nomine proprio. Et quoad primos Jus metiendum videtur non à poteſtate eorum, ſed ab opinione, & bona fide conductoris ſolventis, dum ut dictum
49 eſt ſupra, rectè ſolvit etiam Procuratori falſo, dummodò habeat juſtam cauſam credendi eum Procuratorem verum *n.* 19. & procuratori actualiter revocato uſquequo ſciat revocationem *n.* 28. At è contra non ſolùm ubi ſcit mandatum fuiſſe revocatum, ſeu adminiſtrationem terminaſſe, ſed etiam ubi habet juſtam cauſam credendi dominum amplius nolle eos exigere, debet abſtinere, & amplius ei non ſolvere, ad text. *in l. quòd ſervus* 11. ubi Bart. *in ſum. ff. de poſ.* Franc. Becc. *conſ.* 19. *n.* 5. *ad med.* Scacc. *de camb.* §. 2. Gloſ. *n.* 35. Cavaler. *dec.* 345. *n.* 1.

Quo autem ad ſecundos in primis firmari poſſet, quòd de rigore, & ſubtilitate Juris quando ipſi locarunt, & ſibi ſolvi penſiones ſtipulati ſunt, acquiſierunt actionem, eamque ſemper retineant, donec illam ſpecialiter cedant, aut aliter ea privati ſint, & ſic conductorem ſemper eis legitimè ſolvere uſquequò talem ceſſionem, vel privationem ſciverit, nec attendi, quòd ſciverit locantem dominum non fuiſſe, vel dominium amiſiſſe, ut ſi conduxerit à Prædone, quòd benè ei ſolvat etiam ſciens Prædonem eſſe, & non poſſe verum dominum exigere, niſi fuerit de perſonis privilegiatis, quibus actio quæritur per alium, vel ceſſionem à Prædone reportaverit, dictum eſt ſuprà *n.* 40. & 41. Et domino poſt dominium in alium translatum putet per venditionem, eſt text.
50 in *l. Julianus* 14. §. *ſi fructibus*, *ff. de act. empt.* ibi, *ſin locatus ager fuit, penſiones utique ei cedent, qui locaverat.*

Verùm, quia non propterea debet dominus, qui rem alienavit, poſt alienationem factam gaudere commodo illius
51 percipiendo penſiones, ſed debet actiones cedere emptori, vel etiam penſiones exactas illi reſtituere, ut declarant *in d.* §. *ſi fructibus*, Bart. *in ſum.* Caſtr. *n.* 2. & alii Covar. *var. c.* 15. *n.* 3. *in princ. l.* 1. & dubitari ſolet pro quo tempore, ſeu rata penſionum debeat talem ceſſionem, vel reſtitutionem facere, ſuntque alii quamplures caſus, in quibus de hac pertinentia penſionis, ſeu alicujus ejus termini, vel ratæ in occaſione mutationis dominii, vel Juris percipiendi fructus, dubitare contingit; ideò tranſeundo ad iſtos; quia dubium cadere ſolet quando penſionis ſolutio eſt conſtituta pro toto anno, vel ſimili tempore, & accidit mutatio dominii, vel juris percipiendi fructus intra illud, præmittendum videtur, quòd ſi penſio ſit annua, ſcilicet conſtituta pro toto anno, cenſetur conſtituta, & debita ratione omnium fructuum, ſeu aliarum commoditatum, quæ percipiuntur ex re locata 52
in toto illo anno, pro quo conventa eſt, qui annus computari ſolet à die conſtitutionis, niſi aliter ſit conventum, non ſecus ac in penſione Eccleſiaſtica, explicant Garz. *de benef. p.* 1. *c.* 5. *n.* 190. *verſ. etenim annua*, Seraph. *dec.* 24. *in princ.* Pen. *dec.* 703. *n.* 3. Cavaler. *dec.* 129. *n.* 3. Coccin. *dec.* 327. *n.* 1. nec attenditur, quòd fuerit deſtinata ejus ſolutio in una, vel pluribus certis diebus, quia id fit gratia commodioris ſolutionis, vel exactionis, & ſic quamvis deſtinata ſit ante per- 53
ceptionem fructuum, vel aliarum commoditatum, non deſinit eſſe debita ratione illarum, ſed tunc dicitur anticipata, & ſi ſolvatur poſt, dicitur poſticipata, ut eiſdem terminis declarant Pariſ. *de reſignat. p.* 1. *q.* 9. *n.* 52. Cavaler. *d. dec.* 126. *n.* 2. Rot. poſt Vivian. *de Jurepatr.* 99. *n.* 1. qui quidem termini penſionis Eccleſiaſticæ applicantur etiam in propoſito penſionis laicalis ex locatione bonorum debitæ, 54
quia eſt eadem ratio, Gratian. *dec.* 20. *n.* 46.

Hoc poſito ſequitur, ut in prædictis caſibus, pro deciſio- 55
ne dubii ad quem ſpectet aliquis terminus penſionis, videndum ſit ad quem pertinerent fructus, quorum ratione ipſa penſio debita eſt, & ab ipſa pertinentia fructuum reſolvenda quæſtio pertinentiæ penſionis, prout in terminis mortis uſufructuarii, quo caſu uſusfructus conſolidatur cum proprietate, & ſic ad proprietarium tranſit Jus percipiendi fructus, quòd non ſit curandum non ceſſiſſe diem deſtinatæ ſolutionis mercedis rei locatæ, ſed dummodò ante diem mortis conductor perceperit fructus illius anni à die locationis computati, penſio debeatur hæredi ipſius uſufructuarii, non autem proprietario, qui & proprietatem, & uſumfructum reperitur habere de tempore quo evenit dies ſolutionis, eſt text. expreſſus *in leg. defuncta* 64. *in princ. ff. de uſufr.*

Et idem dicendum eſt in caſu venditionis rei locatæ, quia 56
militat eadem ratio, cùm & fructus rei venditæ nondum percepti ſpectent ad emptorem, etiamſi maturi, & proximi recollectioni exiſtant, *l. Julianus* 14. § *ſi fructus in princ. ff. de act. empt.* non autem percepti, dummodò ſint ſeparati à ſo- 57
lo, etiamſi in fundo adhuc exiſtant, prout habetur *in l.* 2. *C. de act. empt.* & ibi notat Bald. & Salic. & alii teſte Grat. *conſ.* 18. *n.* 22. *l.* 1. & proinde ſi de tempore quo facta fuit ven- 58
ditio, fructus erant percepti, penſio eorum ratione debita pertinebit ad venditorem, etiamſi nondum ceſſerit dies quo fuit deſtinata illius ſolutio, & è contra, ſi non erant percepti, pertinebit ad emptorem, licèt jam ceſſiſſet dies deſtinatæ ſolutionis, imò, & ſi actualiter exacta fuiſſet per venditorem, deberet ei reſtitui, Bart. *in fin.* §. *fin. ff. de Jur. fiſc.* Covar. qui alios antiquiores refert *variar. cap.* 15. *num.* 3. *verſ. ſed hoc l.* 1. Bertaz. *clauſ.* 26. Gloſ. 13. *n.* 9. Peregr. *de jur. fiſc. l.* 6. *tit.* 4. *num.* 35. ubi de communi Gratian. *diſcept.* 20. *n.* 46. Coſta de rata, *quæſt.* 119. *num.* 1. & *ſeqq.*

Et quatenus fructus ſint percepti pro parte, & pro parte non, tunc debebitur penſio utrique pro rata eorumdem fructuum, Alex. *conſ.* 82. *n.* 16. *in fine l.* 2. & aliis addu- 59
ctis Peregr. *de Jur. fiſc. d. tit.* 4. *n.* 35. *verſ. illud tamen*, & quatenus penſio ſit diviſa, uti ſi pro frumento debeant dari tot corbes frumenti, & pro reliquis tanta pecunia, & tempore venditionis ſit perceptum ſolùm frumentum, illi corbes ſolùm ſpectabunt ad venditorem, Cuman. *conſ.* 20. *ad fin.* quatenus verò fructus, vel aliæ commoditates quarum ratione ſolvitur penſio, percipiantur dietim, ut in hortis, & domibus, & ſimilibus, tunc pro rata tem- 60
poris facienda erit diviſio penſionis, Gratian. *diſcept.* 20. *n.* 45. Vinc. de Franc. *dec.* 79. *per tot.* ubi de hoſpitio, & domo, & *dec.* 160. *n.* 6. Peregr. *dec. Patav.* 83. *n.* 9. & idem in penſione Eccleſ. quòd ubi pars fructuum Beneficii ante ceſſionem, ſeu translationem Penſionis percepta eſt, pro ea rata debeatur transferenti penſio, aut etiam 61
eo mortuo ejus hæredibus, Caccial. *de penſion. qu.* 25. *n.* 2. *verſ. ſupereſt pulcher. art.* & *ſeq.* Gigas *eod. tract. qu.* 53. *n.* 3. Hond. *conſ.* 85. *n.* 25. *l.* 2. Patian. *conſ.* 116. *n.* 14. & *ſeq.* Et quatenus fructus beneficii percipiantur dietim, quòd debeat fieri diviſio penſionis pro rata temporis, Gabr. *conſ.* 191. *n.* 5. *l.* 2. ubi exemplificat in fructibus hortorum, domorum, & paſcuorum, Mohedan. *dec.* 6. *prope fin. verſ. fuit d. tit. de loc.* ubi dummodò fructus ſint talis qualitatis, quòd lucrentur quotidie, licèt ſolutio fiat certis temporibus, Honded. *dict. conſ.* 85. *n.* 27. Rot. *dec.* 680. *verſ. pro hujus controverſiæ*, & *per tot. part.* 4. *diverſ.*

Et ab

Et ab hac opinione non eſt recedendum, cùm ſit verior,
ut dicit Gratian. *d. diſcept.* 24. *n.* 40. *verſ. quia verior*,
& patet ex quo habet pro fundamento text. expreſſum
in prædicta *l. defuncta* 64. *in princ. ff. de uſufr.* licèt aliqui
voluerint penſiones non exactas reputandas eſſe pro fru-
62 ctibus pendentibus, & ſpectare propterea abſolutè ad em-
ptorem, ut ſignanter Roman. *conſ.* 10. Mandel. *conſ.* 138.
n. 5. Rauden. *reſol.* 30. *n.* 3.

Caſus tamen eſt, quo abſolutè attenditur an evenerit dies
63 ſolutionis penſionis, & ubi non evenit ad emptorem ſpectat
nempè venditione facta à fiſco, de qua eſt text. expreſſus *in
l. fin. § fin. ff. de Jur. fiſc.* ubi Bart. rationem reddit, quia e-
mens à fiſco tenetur ſtare colono, & ſic jus coloniæ, & loca-
tionis ad eum tranſit, ac proinde vult etiam, quòd genera-
liter ubicumque idem eſt, quòd ſcilicet ad emptorem tran-
64 ſeat Jus coloniæ, idem ſervandum ſit quoad penſionem, &
ſenſit etiam Peregr. *de Jur. fiſc. l.* 6. *tit.* 4. *n.* 35. *ad fin.*

65 Et quoniam non eſt dubium, quòd aliter in actu vendi-
tionis conveniri poteſt, cùm poſſit venditor ſibi reſervare
aliquam penſionem, quæ de jure pertineret ad emptorem, vel
66 è contra aliquam cedere, quæ ſibi pertinere deberet, animad-
vertendum, quòd requiruntur verba clara, aliàs in dubio
cenſeretur partes ſe conformaſſe cum prædicta Juris diſ-
poſitione, & in ſpecie quòd non ſufficiat clauſula, *cedens
&c.* ad hoc ut venditor cenſeatur ceſſiſſe actionem perſona-
lem ſibi competentem pro penſione debita, ratione fructu-
67 um perceptorum, Coſta de rata *qu.* 129. *n.* 10. minuſque ſuffi-
ceret dictum eſſe emptorem debere conſequi omnia mobi-
lia, & alia ad quæ tenetur conductor, quia dictio, *alia*, re-
ſtringitur ad ſimilia, & ſic non comprehendit penſionem
68 ſecundùm Surd. *dec.* 265. *n.* 24. At ſi expreſſum eſſet debere
emptorem aſſequi penſiones, non poſſet intelligi de futuris
tantùm, & ſic ad debitas de Jure ipſi emptori reſtringi, ſed
intelligi deberet de maturatis, & debitis ipſi venditori, Surd.
d. dec. 265. *n.* 22. *& ſeqq.* ubi allegat *l. inſulam* 60. & ibi no-
tata per Bart. *ff. locat.* & addit rationem, quia omnis diſpoſi-
tio reſtringitur ad præſentia, non ad futura. Verùm quoad
auctoritates, Bart. quidem notat per illum textum, quòd
pactum prædictum, deberi penſiones emptori, intelligitur
de debitis venditori, ſed textus, juxta quem debet, & ipſe
Bart. intelligi, loquitur in alia quæſtione, videlicet, ubi
venditor pro certa penſione locaſſet, & conductor pro alia
majore ſublocaſſet, & decidit pactum intelligi de minori
emptori debita, & non de majori debita primo conductori.

Idem autem quod dictum eſt in caſu venditionis rei lo-
catæ, dicendum erit in aliis caſibus, non ſolum tranſlationis
dominii per viam contractus, ſed etiam ex diſpoſitione per
ultimam voluntatem, ubicumque procedat eadem ratio
69 pertinentiæ fructuum pro quibus penſio ſolvitur, unde in
fideicommiſſis, quoniam conſtat in eorum reſtitutione, fru-
ctus perceptos non venire, ut dicit text. *in l. fideicom.* 18. *in
princ ff ad trebell.* dicendum erit nec venire penſionem pro
eis debitam, ut firmat Alex. *conſ.* 82. *n.* 16. *l.* 2. Peregr. *de fi-*
70 *deicom. art* 49. *n.* 96. ubi etiam Cenſal. *verſ.* 9. *ſit aſſertio*, et-
iamſi percepti ſint poſt purificatum fideicommiſſum uſque-
71 què fideicommiſſarius petierit illud ſibi reſtitui, *l. mulier*
20. *§. ſi heres*, *ff. ad trebell.* Soccin. Sen. *conſ* 43. *n.* 3. *vol.* 3.
Intrigliol. *de ſubſtit. cent.* 3. *qu.* 74. *n.* 32. Bardell. *conſ.* 25. *per
tot.* exceptis tamen caſibus in quibus dominium tranſit ipſo
jure in fideicommiſſarium abſque gravati reſtitutione, quia
72 tunc debentur ei à die purificati fideicommiſſi, Bart. *in d. leg.
in fideicom. n.* 4. Cephal. *conſ.* 215. *n.* 48. *& ſeq.* Menoch. *de arb.
caſ.* 256. *n* 28. Craſſ. *in § fideic. q.* 49. *n.* 5. Rauden. *dec.* 23. *n.* 65.
Surd. *dec.* 25. *n.* 19. ubi de communi Merlin. *dec.* 366. *n.* 2. cum
aliis declarationibus, quas ſciens omitto, quia non eſt mea
73 materia, & ubi fructus, eveniente caſu reſtitutionis fidei-
commiſſi, fuerint percepti in parte, etiam penſio pro
rata parte illi correſpondente non debebitur fideicommiſ-
ſario, ſed hæredi gravati, Alex. *d. conſ.* 82. *n.* 16. *in fin. l.* 2.
Peregr. *de fideicom. art.* 39. *n.* 97. ubi etiam Cenſal. *verſ.* 9. *ſit
aſſertio*, Fuſar. *q.* 626. *n.* 71. *&* 72.

Et licèt aliqui limitent, ſi locatio facta ſit à teſtatore, vo-
74 lentes tunc penſionem inexactam abſolutè pertinere ad fi-
deicommiſſarium ea ratione, quia hæreditas ei ſit reſtitu-
enda, prout eſt de tempore reſtitutionis faciendæ, & ſic una
cum illa actio pro conſecutione penſionis, ut per Rot. *dec.*
458. *n.* 3. *& ſeq.* poſt Cenc. *de cenſ.* Idque præcipuè, ubi res
locata non reddit ſua natura fructus, itaut tantò magis pen-
ſio procedat à ſtipulatione teſtatoris. Tamen talis limitatio
75 procedit quando agitur de penſionibus illis, ſeu aliis annuis
præſtationibus, quæ non debentur reſpectu fructuum, ſeu
aliarum commoditatum, quæ naturaliter ex re locata per-
cipiuntur, prout eſſent cenſus, & fructus Locorum Monti-
um, uſuræ, & pœnæ, aliæque ſimiles acceſſiones provenien-
tes ex facto teſtatoris, non autem in ſolita penſione locatio-
nis prædictarum rerum, ut declarat Bero. *conſ.* 133. *n.* 9. *l.* 2.
Peregr. *de fideicom. art.* 49. *n.* 66. *poſt med.* & *n.* 68. *&* 69. ubi
idem in effectu tenet etiamſi agatur de penſione domus, licèt
quadam ſua ratione, quia ſcilicet ſicut hæres gravatus de-
bet pro toto tempore quo poſſedit, ſolvere onera bonorum,
& penſiones paſſivas, ita etiam aſſequi debeat activas. Et
quòd in penſione domus, quia commoditas propter quam
ſolvitur, percipitur dietim, debeat etiam pro rata tempo-
ris fieri diviſio illius inter hæredem, & gravatum, latè
Fuſar. *de ſubſtit. qu.* 626. *n.* 73. Rot. cor. Mantic *dec.* 14. *n.* 16.
ſequendo declarationem factam à Gabr. *conſ.* 191. *n.* 5. *&* 6. 76
l. 2. qui loquitur in propoſito penſionis Eccleſiaſticæ, licèt
enim penſiones domorum, & ſimiles provenientes ab uſu
rei ſint fructus civiles, tamen de eis judicari ſolet ac de na-
turalibus, ut probat text. *in l. ſi navis*, & ibi Bart. *in ſum.
ff. de rei vind.* & aliis adductis firmant Franc. à Ponte *conſ.*
32. *n.* 3. & Manent. *dec.* 34. *n.* 20.

Prætereà dicta limitatio procedit tantùm in fideicommiſ- 77
ſo univerſali totius hæreditatis, ſecus autem in particulari,
vel etiam generali, quia in his non veniunt acceſſiones,
& augmenta, Bald. *in l.* 1. *n.* 3. *C. de uſufr.* Alex. *in l. grege le-
gato n.* 2. *ff. de legat.* 1. Mant. *dec.* 14. *n.* 3. licèt contrarium
probare conetur Bero. *conſ.* 133. *n.* 18. *l.* 2.

Attenditur igitur perceptio fructuum ad dignoſcendum,
an & pro qua rata debeatur penſio in prædictis, & ſimilibus
caſibus, in quibus fructus, dummodò ſint percepti, ad unum
pertinent, & quatenus non ſint percepti ſpectant ad alium,
at ſi non ſit ita, ſed fructus alicui pertineant ratione alicujus
oneris ſuſtinendi, & in quantum onus illud ſuſtineat, tunc 78
eadem ratione, quia penſio debetur ratione fructuum, &
propter ipſos fructus, & ſic eidem cui pertinent fructus, &
pro rata pertinentiæ eorum, ſequitur, ut non attendi de-
beat perceptio, vel ne, & rata actualis perceptionis, ſed an
onus illud ſuſtinuerit, & rata temporis quo ſuſtinuit, & jux-
ta eam illi debeatur rata penſionis rei locatæ, prout debita
eſſet rata fructuum illius caſus eſt in marito, cui cùm debe-
antur fructus rei dotalis pro ſuſtentandis oneribus matrimo-
nii, ſi matrimonium diſſolvatur in medio anni, pro quo lo- 79
cata fuit res, debetur etiam ei medietas penſionis nulla
habita ratione, an advenerit dies ſolutionis, aut percepti
fuerint fructus, vel ne, ut eſt text. *expreſ. in l. divortio* 8.
ff. ſol. matr. & idem procedere in aliis caſibus, ubi penſio
debetur pro certo onere ſubeundo tradunt Ferret. *conſ.*
372. *n.* 12. & Gratias, *de beneſic. p.* 2. *c.* 1. *n.* 118.

Unus autem ex ſociis benè totum exigit, ac judicialiter 80
petit, *l. ſi unus* 28. *in princ. ff. de pact.* & ibi DD. & ſignanter
Ang. *n.* 5. ubi licèt non paciſcentur neque novet, Bart. *in l. ex
duobus n.* 1. *ff. de duobus reis*, Ronchegal. *in l. eadem n.* 50. *ff.
eod. tit.* Roman. *conſ.* 100. *in princ.* etiamſi habeat minorem 81
partem in ſocietate, ut poſt alios tradit Joſ. Ludov. *dec.
Lucen.* 25. *n.* 14. & etiamſi diſſoluta ſit ſocietas, dummodò 82
ſolvens probabiliter ignoret diſſolutionem, benè ei totum
ſolvit, Coſta, *de jur. & fall. ignor. cent.* 1. *diſt.* 52. *n.* 12.
Felic. *de ſociet. c.* 30. *n.* 55.

Imò expedit ſocio exigere totum, & non ſolam partem 83
ſuam, quia ſi exigit partem ſuam tantùm, poteſt conveniri
à conſocio, ut eam communicet, cùm communio ſit in qualí-
bet parte, non potuerit ipſe ex ſe dividere, ut in his terminis e-
xigentis medietatem penſionis rei communis locatæ, probat
Caroc. *de loc. tit. de re com. n.* 46. *&* 47. ubi quòd vulgares di-
cerent, non habui niſi portionem meam, tu exigas portio-
nem tuam, nolo communicare, & tamen vidit judicatum
pro communicatione, nec ſine juris fundamento; dicit enim
text. *in l. ſi quis putans* 6. *§. ſive autem*, *ff. com. divid. ſive au-
tem locando fundum communem*, *ſive colendo*, *quid ſo-
cius conſecutus*, *ſive commu. dividundo*, *judicio tenebitur*.

Quod tamen certiùs procedit, ubi debitor effectus ſit non
ſolvendo, vel alter conſocius non valeat ab eo partem ſuam 84
conſequi, quia quòd tunc poſſit ab alio ſocio, qui ſuam ob-
tinuit petere executionem, & non ſit melior conditio oc-
cupantis, eſt text. *in l. verum* 64. *§. ſi cum tres*, *ff. pro ſoc.* &
tradunt Petr. de Ubald. *de duob. fratr. p.* 12. *n.* 3. Phanuc. *de
invert. p.* 5. *n.* 148. *verſ. vel quando eſſent ſocii ante fin.* Coſta
de rata, *q.* 99. *n.* 8. ubi videtur loqui in caſu, quo ſocius pro-
pter inopiam propriam non potuerit incumbere exactioni
Felic *de ſociet. c.* 30. *n.* 54. & quòd aliàs quatenus debitor com-
munis ſit ſolvendo contrarium ſit dicendum, tradunt Gloſ.
in l. ſi Titius 63. *verſ. non conſecuturum*, *ff. pro ſoc.* & ibidem
Odofred. *ad fin.* Catocc. *in dec.* 109. *n.* 32. quod tamen non

Digitized by Google

videtur placere Fulgoſ. *in d. l. verum*, §. *ſi cum tres*, & de rigore juris placere non poteſt propter verba dictæ *l. ſi quis putans*, ſuprà relata, ſed ex ſola æquitate attentis facti circumſtantiis.

De tempore ſolutionis Mercedis rei locatæ.

S U M M A R I U M.

1 *Solutio mercedis facienda eſt in fine locationis juxta veriorem opinionem.*

2 *Promiſſum in dubio cenſetur, quod minus eſt.*

3 *Minus ſolvere dicitur, qui tardiùs ſolvit.*

4 *Solutio mercedis quando facienda ſit, attenditur conventio partium.*

5 *Ampl. ut attendatur voluntas tacita, & conjecturata.*

6 *Et attenditur conſuetudo.*

7 *Conſuetudines diverſa locorum referuntur.*

8 *Voluntas ſolvendi in certo tempore arguitur ex inſertione cauſa.*

9 *Et quandoq; tempus appoſitum ex fructuum perceptione.*

10 *Ruſtici regulariter non habent quomodo ſolvant, niſi percipiant fructus.*

11 *Merces ſi ſolvi debet ex fructibus, expectari debet tempus, quo fuerint percepti.*

12 *Amplia etiamſi non ſit dictum ſolvi debere ex fructibus fundi locati.*

13 *Conſuetudo circa ſolutionem in pecunia numerata habet etiam locum ſi penſio ſit in fructibus.*

14 *Decl. procedere ſi conſuetudo fiat poſt perceptionem fructuum, non è contra.*

15 *Solutio mercedis facienda eſt in fine locationis, etiamſi locatio ſit ad plures annos.*

16 *Lim. ſi ſit pro tempore tam longo, ut veriſimile ſit partes ſenſiſſe fieri in principio.*

17 *Lim. 2. ſi penſio ſit diſtributa in ſingulos annos.*

18 *Stante pacto, quòd ſolutio fiat de anno in annum intelligitur, quòd ſolutio fiat in fine cujuslibet anni.*

19 *Tempus in dubio ſemper cenſetur adjectum gratia promiſſoris.*

20 *Ampl. ſive ſit poſitum in accuſativo, ſive in ablativo.*

21 *Stante pacto quòd ſolutio fiat de anno in annum, intelligitur in fine, nec attenditur conſuetudo contraria.*

22 *Merces regulariter ſolvenda in fine anni, etiamſi tempus quo durare debeat locatio, ſit dubium.*

23 *Solutio facienda pro una penſione domus, ſive ex lege, ſive ex pacto intelligitur in fine anni.*

24 *Merces operarum, quo tempore ſolvenda ſit, Doctores faciunt multas diſtinctiones.*

25 *Salarium debitum ex diſpoſitione legis ſolvi debet in principio venditionis.*

26 *Decl. procedere ſi unica ſolutio facienda ſit, ſecus ſi annua, quia debetur in principio cujuſque anni.*

27 *Decl. 2. ut ſi agatur de ſalario neceſſariè de jure præſtando, licèt deductum ſit in pactum, adhuc debetur tamquam ex diſpoſitione legis ad dictum effectum.*

28 *Salarium debitum pro honore, & ſcientia, uti Doctoribus, & Advocatis debetur in principio laboris.*

29 *Salarium debitum pro labore debetur regulariter in fine.*

30 *Lim. ſi adſit veriſimilitudo, quòd partes aliud ſenſerint.*

31 *Et attenditur ad hoc qualitas perſonarum, & operis facienda.*

32 *Mercenarii pauperes poſſunt petere partem mercedis in principio diei.*

33 *Mercedis ſolutio non differenda.*

34 *Concluſio, quod merces peti non poſſit niſi in fine locationis, declaratur, ut procedat ad effectum aſſequendi ſolutionem, non autem ad effectum eam aſſecurandi.*

35 *Decl. 2. ut non procedat in colono partiario, quia tenetur ſtatim collectis fructibus.*

36 *Decl. 3. ut non procedat ſi conductor deſerat domum, vel fundum conductum, quia tunc poteſt peti ſtatim.*

37 *Decl. 4. ut non procedat ſi conductor ſublocaverit, & totam mercedem à ſubconductore perceperit, quia tunc quoque poteſt compelli ſtatim ſolvere.*

38 *Debitores vix ſolvunt poſt tempus.*

39 *Solutio anticipata inveriſſimilis.*

40 *Felicitas eſt nihil debere.*

41 *Debitum in diem poteſt ſolvi ante illius eventum.*

42 *Fideicommiſ. gravatus poſt mortem poteſt reſtituere ante.*

43 *Debitor poteſt ſolvere ante tempus ea ratione, quia tempus cenſetur appoſitum ſui favore, cui poteſt renuntiare.*

44 *Lim. ſi agatur de ſolutione annua, quia poteſt conſiderari præjudicium creditoris, ſi anticipatè pro pluribus annis ſolvatur.*

45 *Lim. 2. ſi agatur de debito in fructibus.*

46 *Frumentum vetus non ita æſtimatur ſicut novum.*

47 *Solvi non poteſt ante tempus præfixum, ſi ſit appoſitum favore creditoris.*

48 *Canon emphyteuticus ſolvi non poteſt.*

49 *Lim. pro tribus annis tantum.*

50 *Anticipatè ſolvere conductori non expedit, quia à ſucceſſore in re poteſt compelli iterum ſolvere.*

51 *Succeſſor in Beneficio poteſt compellere conductorem bonorum, qui anticipatè ſolvit anteceſſori, ut iterum ſolvat.*

52 *Ampl. procedere in ſucceſſore per reſignationem illius qui exegit.*

53 *Reſignatarius Beneficii non habet cauſam à reſignante, ſed à Papa.*

54 *Lim. ut non poſſit ſucceſſor in Beneficio iterùm exigere penſiones locationis anticipatè ſolutas anteceſſori, ſi pecunia erant neceſſariæ, vel verſa in utilitatem Eccleſiæ.*

55 *Et neceſſitas ad hunc effectum attenditur etiam reſpectu perſona Rectoris.*

56 *Et ubi Rector expendit in ſuſtentando ſe in ſtudio, vel ſuſcipiendo doctoratu dicitur in utilitatem Eccleſia expendiſſe.*

57 *Anticipata ſolutiones facta anteceſſori ſuffragantur ad evitandam caducitatem, quæ ſolutione non facta incurſa eſſet tempore ſucceſſoris.*

58 *Succeſſores non habentes cauſam ab anteceſſore, poſſunt iterum exigere à conductore, qui anticipatè ſolvit anteceſsori, qui plenum jus, & dominium non habebat.*

59 *Ampl. etiamſi tales ſucceſsores teneantur ſtare locationi ab anteceſsore facta.*

60 *Succeſsores habentes cauſam à locatore poſt factam locationem non poſsunt iterum exigere à conductore, qui anticipatè ſolvit.*

61 *Anteceſsor, qui anticipatè exegit penſiones rei locata, ſemper tenetur reſtituere ſucceſsori, & ubi non ſit ſolvendo, tenetur conductor.*

62 *Debitor frumenti, & ſimilium ſi conſtitutus in mora non ſolvat, tenetur ad intereſse quanti plurimi frumentum venditum fuit à die mora.*

63 *Attendi tamen non debet valor tempore belli, vel peſtis, aut alterius careſtia, quæ parum durarit, ſecundum aliquot.*

64 *Contr. ſtante mora.*

65 *Decl. primam procedere ſi debitor ſit tantùm in culpa, ſecus ſi etiam in dolo.*

66 *Contrarium.*

67 *Decl. 2. non ſufficere pretium majus duraſse per momentum temporis.*

68 *Lim. ut in frumento non attendatur valor quanti plurimi niſi uſque ad triennium à die mora.*

69 *Frumentum ultra ſpatium triennii non durat.*

70 *Decl. dictam limitationem, ut non attendatur valor ultra triennium, procedere ſi debitum frumentum in ſpecie, ſecus ſi in genere, quia iſtud ſemper adeſt, & durat.*

71 *Intelligi ſi debitum in genere generaliſſimo, nec ſufficere in genere ſubalterno.*

72 *Decl. 2. ut ſi conſtet frumentum in ſpecie debitum, fuiſse conſumptum non poſse ultra tempus conſumptionis prætendi dictum intereſse.*

73 *Debitor fructuum in ſpecie eo ipſo, quòd conſumpti ſunt, deſinit eſse debitor eorum, & fit debitor valoris.*

74 *Decl. 3. reſtringi tempus in quo attendi debet valor quanti plurimi ad petitionem creditoris in certa ſumma, & non poſſit poſt eam attendi major valor.*

75 *Intereſse quanti plurimi non debetur, ſi debitor frumenti habebat aliquam juſtam cauſam controvertendi traditionem.*

76 *Item ſi abſque ulla culpa habuiſset difficultatem aliquam tradendi.*

77 *Item ſi locator frumentum receperit poſt tempus alia proteſtatione.*

78 *Intereſse quanti plurimi debetur tantùm favore creditoris, qui propterea poteſt petere ſemper frumentum, ſi eſt debitum in genere, & ſi eſt debitum in ſpecie, uſquequo non appareat, vel præſumatur conſumptum.*

79 *Intereſse quanti plurimi, ut debeatur requiritur debitorem eſse conſtitutum in mora.*

80 *Mora incurritur per lapſum diei ad hunc effectum.*

81 *Decl. procedere in eo, qui contraxit, & idem appoſuit, non in herede.*

82 *Secus*

Digitized by Google

82 *Secus ſi conſtaret de ſcientia hæredis, vel dies ve-
niſſet tempore defuncti.*
83 *Diei expreſſione ceſſante mora incurritur in fine loca-
tionis per diem tacitam.*
84 *Debet tamen dies eſſe omnino certa.*
85 *Mora ut excuſetur ſufficit quælibet cauſa etiam be-
ſtialis.*

CAPUT XXXVII.

PRoſequendo loqui de mercede, quoad tempus ejus ſolu-
tionis, ſi contracta ſit locatio ſimpliciter pro certa mer-
cede, & nullum ſit expreſſum tempus, in quo merces ſolvi
debeat, dubitari poteſt quando de jure ſit facienda ſolutio,
& maximè quia adſunt quædam leges, quæ videntur proba-
re, quòd fieri debeat in principio locationis, & quædam a-
liæ, quæ videntur velle, quòd in medio ejuſdem, & tandem
aliquæ, quòd in fine, prout ſingulis diſtinctè relatis tradit
1 Gloſ. *in l. ede 2. verſ. verſata es, C. loc.* ſed ultima opinio eſt
tenenda, ſcilicet, quòd ſolutio ſit facienda in fine locatio-
nis, ut tenet dicta Gloſ. & pluribus concordant relat. verius
eſſe in puncto Juris, aſſerit Caroc. *de loc. & cond. tit. cauſa
recuſat. qu.* 13. *n.* 5. & ultra eos Mant. *de tacit. l.* 5. *tit.* 6. *n.* 3.
& ſeq. Boign. *dec.* 44. *n.* 75. *p.* 1. & rationes ſunt, quia ante fi-
nem locationis, locator non poteſt dicere ſe adimpleviſſe ex
parte ſua præſtando patientiam, ut conductor uti poſſit re
2 locata toto tempore locationis, prout præſtare tenetur; Ac
etiam quia in dubio, quod minus eſt promiſſum cenſetur,
3 *l. ſemper in ſtipulationibus, ff. de reg. Jur.* & ſic debet intelli-
gi promiſſa ſolutio in fine temporis, cùm minus dicatur
ſolvere, qui tardiùs ſolvit, *§. plus autem inſtit. de act.* Grat.
diſc. 8. *n.* 5. Cenc. *de Cenſ. qu.* 54. *n.* 7.

At ab hac regula receditur ſine dubio, ſi partes aliud con-
4 venerint, quia id in primis attendi debet, ut docet di-
cta Gloſ. *in l.* 3. *ver. verſata es, C. loc.* & Mantic. *d. tit.* 6. *n.*
1. & eſt generale, ut in locatione ſemper id maximè ſpe-
ctare debeamus, quod inter partes conventum fuit, *l. ea
lege* 53. *in princ. verſ. in hujuſmodi, ff. loc.*

5 Et non ſolùm ubi adeſt pactum expreſſum, ſed etiam ubi
adeſt conjecturata, & præſumpta voluntas contrahentium,
ea attendi debebit, ut ſi adſit conſuetudo ſolvendi in prin-
cipio, vel alio tempore, quia cenſentur partes in contractu
locationis ſe cum ea conformare voluiſſe, ut dixi *in c.* 17. *&
eſt text. in l. excepto* 18. *C. loc.* & in propoſito, quòd ubi
ceſſat pactum, attendi debeat conſuetudo regionis, tra-
dit d. Gloſ. *in l. ede* 3. *C. locat.* & Mantic. ubi ſupra, quod
tamen intelligo quatenus non adſit diverſa conſuetudo,
6 ſeu ſolitum ipſarum partium, quia iſtud priùs attendi
debet, quàm conſuetudo regionis, prout in dicto *c.* 17.
cum aliis declarationibus explicatum fuit.

7 Conſuetudines autem ſunt in pluribus locis, & diverſæ,
ut Bononiæ adeſt conſuetudo ſolvendi medietatem in feſto
omnium Sanctorum, & aliam medietatem in Natali, ut di-
cit Gloſ. *in l. diuturna* 33. *ff. de legib.* Romæ autem quidquid
8 olim ſervaretur ſolvi totam penſionem Kalendis Julii finita
locatione, ut præcipuè ex Martiali *l.* 12. *Epigram.* tradit
Caroc. *d. tit. cauſ. recuſ. q.* 13. *n.* 5. *ad fin.* & adde text. ex quo
id benè deducitur *in l. qui balneum* 9. *in princ. ff. qui pot. in pi-
gn.* hodie conſuetudo eſt, ut ſolvatur de ſemeſtre in ſeme-
ſtre anticipatè, ut teſtatur Paulus de Roma *de Eccl. penſion.
q.* 53. *n.* 9. ubi ſecus eſſe dicit quoad penſionem Eccleſiaſti-
cam, quia ſolvitur de ſemeſtre in ſemeſtre poſticipatè, & de
eadem conſuetudine ſolvendi de ſemeſtre in ſemeſtre, non
autem pro toto anno teſtatur etiam Rot. *dec.* 624. *n.* 5 *p.* 4. *to.*
2. *rec.* ubi propterea redarguit de inveriſimili, & habente ſpe-
ciem falſitatis aſſertionem ſolut. anticipatæ pro toto anno.

Quandoque etiam arguitur voluntas partium ſolvendi
9 in certo tempore ex inſertione cauſæ, ut dicit Mantic. *de
tacit. l.* 5. *tit.* 6. *n.* 12. per text. *in l. nec ſemel*; *§. ſi in habita-
tione, ff. quand. dies leg. ced.* & quandoque tempus intelligi-
tur appoſitum ex fructuum perceptione, ut in locatione præ-
dii ruſtici, in qua non cenſetur ſolvi debere mercedem niſi
poſt perceptos fructus, præcipuè ſi locatio fiat ruſtico, cum
10 ruſtici regulariter non habeant unde ſolvant, niſi
percipiant fructus, Caroc. *d. tit. cauſ. recuſat. qu.* 13. *n.* 10.
Mant. *de tacit. d. tit.* 6. *n.* 13. *poſt med.*

Quod & eo certiùs dicendum erit, ſi merces conſtituta ſit
11 in ipſiſmet fructibus, & ex eis ſolvenda, quia tunc per ne-
ceſſe expectari debebit tempus perceptionis, Mantic. *d. tit.*
6. *n.* 13. & ſatis erit eſſe conſtitutam in fructibus ex fundo
locato percipi conſuetis abſque eo, quòd expreſſum ſit, ſol-
12 vi debere ex illiſmet, qui ex fundo percipiuntur, quia hoc
facilè ſubintelligitur, quatenus contextus verborum aliud
non ſuadeat, Roman. *in l. cum quid, n.* 13. *ff. ſi cert. pet.*

Ex his infertur, quòd concluſio illa quam ponit Caroc.
d. quæſt. 13. *n.* 9. quòd ſcilicet conſuetudo de ſolvendis pen- 13
ſionibus conſiſtentibus in pecunia numerata, extendatur, &
habeat locum ſi penſio ſit in fructibus, omiſſo quòd Alberic.
quem ipſe allegat, & dicit loqui in terminis in loco, in quo
eum allegat, nempè in *l. quibus* *n.* 51. *ff. de legib.* in meo
Codice hoc non dicit, ſaltem ſit reſtringenda, ut pro- 14
cedat quatenùs conſuetudo ferat ſolutionem fieri poſt per-
ceptionem fructuum; non autem è contra.

Hinc licèt dicta concluſio, quòd ſolutio de jure, ſecluſo
pacto, & conſuetudine fieri debeat in fine locationis, pro- 15
cedat nedum ſi locatio ſit ad unicum annum, ſed etiamſi ſit
ad plures, Salicet. *in d. l.* 13. *n.* 7. *C. locat.* Mantic. *de tacit. l.*
5. *tit.* 6. *n.* 7. tamen quatenus eſſet pro valdè longo tempo-
re, ita ut omnis veriſimilitudo eſſet, quòd ſenſus fuerit ſol- 16
vi debere ſummam conventam in principio, non autem in
fine, crederem à dicta opinione recedi poſſe, licèt hoc val-
dè diſputet, & potiùs contrarium concludere videatur
Cyn. *in d. l. ede* 3. *n.* 6. *C. loc.* & ſub dubio etiam eo relato re-
linquat Caroc. *d. tit. cauſ. recuſat. quæſt.* 13. *n.* 17. ubi dicit ſi
facta ad centum annos locatio pro certa ſumma, & hæc
ſolvi debeat in fine, quando hæc erunt?

Idem tamen, quod dictum eſt ſolvi debere in fine, etiam-
ſi locatio facta ſit ad plures annos, limitatur communiter, 17
ut non procedat, ſi penſio ſit diſtributa in annos ſingulos,
quia tunc ſolvenda erit in fine ſingulorum annorum rata
expreſſa, Cyn. *in d. l. ede n.* 5. *propè finem*, & ibidem Salic.
n. 3. & alii Mant. *d. tacit. d. l.* 5. *tit.* 6. *n.* 7.

Verùm cùm hujus limitationis ratio aſſignetur, quia tunc
tot ſunt locationes quot anni, & proinde ſolvendo ratam
in fine cujuslibet anni, ſemper dicitur ſolutionem fieri in fi-
ne locationis, ut patet ex præcitatis, ideo recurrendum ad
tradita in *c.* 25. ubi quando locatio ſit unica, vel plures.

At quatenus expreſſè dictum ſit ſolvi debere de anno in 18
annum, dubitari non poteſt, quòd intelligi debeat ſolutio-
nem eſſe faciendam in fine cujuslibet anni, tum quia præſu-
mitur partes ſe conformare voluiſſe cum prædicta Juris di-
ſpoſitione, quòd ſolutio fiat in fine anni locationis, tùm
etiam, quia tempus in dubio ſemper cenſetur adjectum 19
gratia promiſſoris, *l. cum qui Calendis* 51. *§. quoties, ff. de
verb. oblig. l. cum tempus* 17. *ff. de reg. jur.* Rot. cor. Eminen-
tiſſ. Otthobono, *dec.* 206. *n.* 18. nec obſtat diſtinctio inter
caſum, quo tempus poſitum in accuſativo, & caſum, 20
quo ſit poſitum in ablativo, quam facit Bart. *in l. qui
hoc anno* 42. *ſub n.* 1. *ff. de verb. oblig.* quia talis diſtinctio
reprobatur ibidem per Alex. & Caſtr. & alios communi-
ter, ut teſtatur Magon. *dec. Lucenſ.* 69. *n.* 17.

Unde ſtante dicta conventione non poſſet ampliùs atten- 21
di conſuetudo ſolvendi anticipatè, vel alia diverſa, quia pa-
ctum prævalet conſuetudini juxta ſuperiùs dicta, & licèt pa-
ctum non exprimat, quòd ſolutio fiat in fine anni, tamen
ſufficit quòd ſic de Jure intelligatur; quod & maximè pro-
cederet, ſi adeſſet ſtatutum mandans fieri ſolutionem certis
temporibus anni, & expreſſè dicens, ubi non eſſet conven-
tum inter partes, quia ſatis conventum dicitur, ſi dictum
ſolvi de anno in annum, ut ceſſet ſtatutum, ſuppleat jus
commune volens fieri in fine anni, prout declaravit Rot.
Lucen. penes Magon. *d. dec.* 69. *n.* 16. *verſ. ecce dicitur.*

Accedit quòd in dubio, & regulariter penſio debet ſolvi 22
in fine anni, ut notat Bald. *in l. qui Balneum* 9. *in princ. verſ.
2. nota*, ubi inquit, quòd ibi videtur text. expreſſus, *ff. qui pot. in
pig. hab* idque non ſolùm ſi locatio ſit expreſſa ad annum,
ſed etiamſi, & tempus, quo durare debeat ſit dubium, quia
in dubio ad annum intelligitur, ut probat Mant. *de tac. l.* 5.
tit. 6. *n.* 5. circa quod tamen me remitto ad alibi d. ſuo loco.

Hinc tamen infertur, quòd ſi quis promittat, vel teſta-
mento relinquat alicui penſionem pro una domo, ſolutio 23
ſit ei facienda de anno in annum in fine cujuslibet anni,
Bart. *in l. habitationis, ff. de uſufr. legat.* Caroc. *dict. tit. cauſ.
recuſat. qu.* 13. *n.* 6. Magon. *d. dec. Lucen.* 69. *n.* 18.

Prædicta procedunt in locatione rerum; ſi agatur de 24
locatione operarum, Bart. in *l.* 1. *§. Divus, n.* 16. *& ſeq. ff. de
var. & extraord. cognit.* facit multas diſtinctiones, & noviſſi-
mè etiam latè, & optimè D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. qu.* 14. ſed
principales ſunt, quòd aut agitur de ſalario debito ex diſpoſi-
tione legis; aut agitur de debito ex diſpoſitione hominis.
Quo ad primum debetur in principio conductionis ope- 25
rarum per illum text. quod intelligitur procedere, quatenus 26
conſtitutum ſit unum tantùm ſalarium, nam ſi eſſet conſti-
tutum ſalarium annuum deberetur in initio cujuſcumque 27
anni, ut declarat ibi Bart. *d. n.* 16. *propè fin.* & quatenus aga-
tur de ſalario præſtando per communitatem ſuo Officiali

Digitized by Google

neceſſario, ut Præſidi, ſeu Poteſtati, quamvis præſtetur per
conventionem, & capitula, adhuc quia iſta ſuccedunt lo-
co legis, ſeu tale ſalarium ſubrogatur loco ſalarii debiti ex
diſpoſitione legis, ideò debet ſapere ejus naturam, & eo-
dem modo anticipatè ſolvi, Alex. *in l. diem functo n. 6.* &
ibid. Cago. *n. 126. ff. de offic. Aſſeſſor.* & D. Lanfr. *d. q. 14. n. 1.*
Quo autem ad aliud, quod debetur ex diſpoſitione homi-
28 nis, diſtinguitur inter debitum pro labore, & debitum pro
honore, & ſcientia, nam quoad iſtud ultimum, debetur in
principio, non autem in fine laboris, Cagnol. qui alios alle-
gat in *d. l. diem functo n.* 130. D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. qu.*
14. n. 11. & late ſeqq. ubi exemplificat in Doctoribus con-
ductis ad legendum, in Advocatis, & aliis, Gratian. *dec.*
Marc. 101. *n. 20. & ſeqq. & dec.* 201. *n. 5. & ſeq.* & de Advo-
catis, quòd honoraria debeant ei anticipatè præſtari, eſt
text. apertus in *l. qui operas 41. ff. locat.* & communiter ſer-
vatur ſaltem in hac Curia Romana, ut aut rarò accidat in ea
quòd Advocati conqueri debeant de Clientibus, prout con-
queritur Lambert. *in ſuo tract. de jurepatr. l. 1. p. 2. q. 1. art.*
28. n. 5. in fin. & latius Prato. *obſer. 65. ad fin.*
29 In aliis verò, qui conducuntur pro labore, regula eſt, quòd
merces debeatur in fine laboris præſtiri, ſed ſtatur veriſimi-
litudini in contrarium, ut puta ſi eſſet talis, qui non poſſet
30 operas promiſſas exhibere, niſi pecunia ſibi promiſſa ſolvere-
tur, quia tunc videtur tacitè actum, quòd in initio ſolvatur,
vel in ſingulos menſes, & ſi adſit aliquod pactum, quod in-
dicet voluntatem ſolvendi in fine, attenditur quod eſt veri-
ſimilius, prout præcisè docet Bart. *in d. l. 1. n. 16. verſ. quan-*
doque debetur pecunia, Mantic. *l. 5. tit. 6. n. 15.* ubi ex eo-
31 dem Bart. *in l. 2. C. locat. ſub n. 2.* dicit inſpiciendam eſſe
conditionem perſonarum, quæ locant operas ſuas, & quali-
tatem operis, quod fieri debet, nam ſi Artifex pauper pro-
miſerit facere Palatium, dubium non eſt, quin ei interim
ſolvi debeat pecunia, D. Lanfran. Zacch. *d. quæſt. 14. n. 2.*
& 3. & idem eſt etiam dicendum in aliis operariis minores
operas locantibus, quatenus eadem veriſimilitudo concur-
rat, adeout etiam ligonizatores, & alii pauperes, qui con-
ducuntur dietim, quoniam laboribus ſibi victum quærunt,
32 & locant operas ſuas, ut vivere poſſint cum mercede, &
venter non patitur dilationem uſque ad finem diei, manè
aliquid pro victu petere poſſunt, ut benè advertit idem
Mant. *dict. tit. 6. n. 17.* & generaliter, quòd operarii paupe-
res poſſint anticipatè partem mercedis petere, Carocc. *de*
loc. tit. de Ambaſciat. quæſt. 1. n. 14.
33 Cæterum in hac materia mercedis ipſa ſacra pagina mo-
net ne differatur ejus ſolutio, dicit enim: *Eadem die red-*
des pretium laboris ſui ante ſolis occaſum, Deuter. c. 24. n.
15. *Et ſtatim mercedem reſtitue, & merces mercenarii tui*
apud te omninò non remaneat, Tob. c. 14. n. 15. & notant
etiam Maraut. *in prax. p. 4. diſt. 9. n. 193.* Scacc. *de appellat.*
quæſt. 17. lim. 8. n. 9. Fenzon. *ad ſtatut. Urb. l. 5. cap. 95. n. 3.*
Viſcontes *in concluſ. legal. in verb. Operarius poſt med.*
verſic. & nota etiam.
34 Ulteriùs dicta principalis concluſio, quòd merces peti
non poſſit niſi in fine locationis, declaratur, ut procedat
quoad effectum conſequendi actualem ſolutionem, non au-
tem ad effectum illam aſſecurandi, poteſt enim agi anticipa-
tè ad hoc, ut adveniente die abſque alio judicio ſolvatur, ut
firmatur per Capel. Toloſ. *dec.* 30. & ſequitur Peguer. *dec.*
154. ubi quòd quando ſunt plures termini, utilis eſt praxis
agere pro præteritis, & futuris, ne creditor neceſſe habeat
agere, ſeu petere quolibet anno. Et comprobatur, quia ad-
miſſo quòd debitum mercedis ſit quaſi debitum in diem fi-
nitæ locationis, adhuc licèt pro debito in diem, ante diei
adventum agi non poſſit, *l. continuus 137. §. cum ita ver. non*
eſt quod in diem, ff. de verb. oblig. leg. cedere diem 213. ff. de
verb. ſignif. idem intelligitur, ut non poſſit agi ad effectum
ut nunc ſolvatur, ſecus autem ut ſolvatur, tempore adve-
niente, Dec. *in l. 1. n. 29. ff. ſi cert. pet.* ſaltem ex æquitate,
quam Tribunalia ſequuntur, uti de Sac. Conſ. Neap. teſta-
tur Afflict. *dec. 279. in fine*, & de Senatu Pedemontano Oſaſc.
dec. 130. ad fin. de Mantuano Surd. *dec. 120. n. 13.* & de Rota
dec. 112. n. 11. & dec. 211. n. 10. & 11. pars. 8. rec.
Secundò declaratur, ut procedat reſpectu veri conducto-
35 ris, non autem coloni partiarii, nam iſte non poteſt ſol-
vere ante fructus recollectos, ſed eis recollectis tenetur ſol-
vere illicò, Bald. *in l. 3. n. 2. C. loc.* Mantica *de tacit. l. 5. tit.*
6. n. 14. ubi nullam adeſſe in hoc dubitationem.
Tertiò declaratur, ut non procedat, ſi conductor deſerat
36 habitationem domus, vel culturam fundi conducti, quia
tunc non expectato tempore finitæ locationis, poteſt con-
veniri ſtatim, ut penſiones ſolvat ad text. *in l. ſi in lege 27. §.*
ſi domus, & ubi Gloſ. & Bart. *ff. locat.* & quòd ſi conductor
domus, vel horrei non appareat per biennium, nec ſolva-
tur penſio, poſſit etiam dominus petere aperiri per vim,
& deſcribi mobilia, eſt text. *in l. cum domini 58. ff. locat.*
Quartò declaratur, ut non procedat, ſi conductor fun-
dum ſublocaverit, & totam penſionem à ſubconductore 37
receperit, quia tunc quoque poterit converiri, ut ſol-
vat non expectato fine conductionis ſuæ, ut docet Bart.
in dict. §. Si domus in fine, & veriùs cenſet Carocc. *de loc.*
tit. de ſublocat. quæſt. 10. n. 2.
Hæc de ſolutione coacta, nunc aliquid de voluntaria,
an ſcilicèt poſſit conductor ſolvere ante tempus, quo de
jure, vel conſuetudine, aut ex pacto tenetur. Nec dicatur,
quòd hæc quæſtio ſit hodie protſus ſuperflua, quia debito-
res vix ſolvunt poſt tempus debitum, prout etiam practica-
ti de tempore ſuo dixit Alex. *conſ. 210. n. 3. ver. & quod il-*
le, littera, l. 7. & ſolutionem factam eſſe ante tempus in- 38
veriſimile reputavit. Angel. *conſ. 127. in fine.* Quia hoc eſt
veriſſimum regulariter, ut experientia docet, ſed tamen
ſunt caſus in quibus debitor vult prævenire, ſive quia id
ei expediat propter aliquod intereſſe, ſive etiam quia ſit 39
nimis impatiens obligationis, & avidus illius felicitatis,
quæ provenit ex eo, quòd nihil debeatur, juxta antiquum
proverbium græcum, *Felix qui nihil debet*, relatum in *an-*
notat. ad dec. 9. n. 156. p. 3. & alia ibidem tradita, & in an- 40
not. *ad dec. 81. n. 147. p. 8. rec.*
Regula igitur in hoc propoſito eſt, quòd debitum in di-
em poteſt ſolvi per debitorem ante illius eventum, licèt à 41
creditore non poſſit peti, *l. continuus 137. §. cum ita poſt*
med. ver. nam & quod, ff. de verb. oblig. l. quod in diem 70.
ff. ſolut. Rot. cor. Mant. *dec. 4. n. 14. & in rec. dec. 374. n. 39.* 42
p. 5. rec. & habemus in fideicommiſſis, quòd rogatus re-
ſtituere poſt mortem, poteſt etiam ſi velit, reſtituere ante,
l. poſt mortem 12. C. de fideicom.
Verùm quia ratio hujus concluſionis eſt, quia tempus
cenſetur appoſitum favore debitoris, qui proptereà ſi velit, 43
poteſt ei renunciare, *l. eum qui Calendis 41. §. quoties, ff. de*
verb. oblig. l. cum tempus 17. ff. de regul. jur. Mantic. *d. dec.*
4. n. 2. Otthobon. *dec. 206. n. 18.* inde ſequitur, ut non pro-
cedat, ubi tempus appoſitum eſt gratia creditoris, vel utrinſ-
que, ut notatur in *l. qui Romæ 122. in princ. ff. de verb. oblig.*
per Bald. *in princ.* & Caſtr. *n. 3.* Jaſ. *n. 3. verſ. nota quintò*, Grat.
diſc. 8. n. 8. & ſeq. & diſc. 130. n. 8. Cenc. *de Cenſ. q. 84. n. 5.*
In propoſito autem ſi merces conſiſtat in pecunia, dicen-
dum erit conductorem poſſe ſolvere ante tempus, quia non
adeſt ratio cur recedamus à dicta regula, quòd cenſeatur ap-
poſitum tempus, ſeu data dilatio ad ſolvendum gratia debi-
toris, de qua etiam Bart. *in l. qui Romæ 122. in princ. n. 4.* &
Jaſ. *n. 33. ff. de verb. oblig.* Roman. *in l. ſtipulatio iſta, 33. §. in-* 44
ter certam, n. 8. ff. eodem, niſi fortè ageretur de locatione
ad longum tempus, pro qua deſtinata eſſet ſolutio an-
nua, & conductor vellet ſolvere anticipatè per plures an-
nos, quia poſſet tunc conſiderari præjudicium locatoris,
ex quo per continuatam ſolutionem ſingulis annis factam,
faciliùs probatur ejus dominium, vel quaſi poſſeſſio exi-
gendi, qua ratione in creditore cenſus, quòd non poſſit
compelli recipere ſolutionem anticipatam, tenuit Bene
Bon. *in tract. de Cenſ. art. 7. n. 22.* & eandem opinionem
amplexus eſt etiam Cenc. *eodem tract. quæſt. 84. n. 9.*
At ſi agatur de mercede conſiſtente in fructibus, certior 45
erit opinio, quòd non poſſit adſtringi locator illam ante
tempus debitum recipere, quia ſi verbi gratia, ſit in tot cor-
bes frumenti, notum eſt illius valorem cum tempore variari,
& ulteriùs ſi compelleretur locator illud anticipatè recipere,
poſſet gravari onere cuſtodiæ, ac etiam in eo quòd dari ei 46
poſſet frumentum vetus, quod non ita æſtimatur, ſicut no-
vum, ut dicit Bal. *in l. annualibus 22. n. 2. C. de legat.* ubi
prædictis rationibus reprobat Bart. qui in *l. ſi cum præfinitione*
20. n. 2. ff quod. dies leg. ced. cenſuit, quòd ſi legatæ duæ cor-
bes grani annuatim pro decem annis, hæres poſſit ſolvere
totum in primo anno, quia dilatio ſit adjecta ejus favore
tantùm, & Bald. ſequitur Alex. in addit. ad Bart. & *Jaſ. in* 47
leg. 2. n. 65. C. de jur. emph. ubi quòd dicta deciſio Bart. non
eſt vera, Grat. *dec. 8. n. 9.*
Idemque eſt ubi agitur de Canone Emphyteutico, quia
cùm ſolvatur in recognitionem directi dominii, & ſub pœ- 48
na caducitatis, expedit domino, ut ſolutio fiat ſuis tem-
poribus deſtinatis, & ideo non tenetur dominus eum
recipere anticipatè per plures annos, Roman. *in l. ſtipula-*
tio iſta, §. inter certam n. 11. ubi de communi, *ff. de verb.*
oblig. Grat. *diſc. 8. n. 9.* Cenc. *de Cenſ. q. 84. n. 6.*
Limitatur tamen iſta opinio, quo ad Canonem Emphy- 49
teuti-

Digitized by Google

teuticum, ut non procedat, quatenus Emphyteuta velit ſol-
vere pro tribus annis tantùm, quia hoc ei permittitur ſecun-
dùm Bart. *in l. ſtatu liberos conditioni*, §. *fin. ff. de ſtat. liber.*
per text. *in l. placuit*, *C. de collat. fund. patrim. lib.* 11. quem
refert nec alibi in ſpecie legiſſe, dicit Jaſ. *in lib.* 2. *num.* 65.
verſ. 2. *limita*, *C. de Jur. Emph.*

50 Verùm in caſibus in quibus conductor ſolvere poteſt anti-
cipatè, ſive Jure ipſo, aut locatore permittente, ei expedit
abſtinere, nam variata perſona domini poterit iterum com-
pelli ſolvere, nempe à ſucceſſore ſingulari, Ang. *conſ.* 245. *n.* 7.
Scapuc. *de ſign. ſucceſſor. lim.* 21. *n.* 5. Borgnin. Cavalc. *dec.* 15.
n. 4. *par.* 2. Surd. *dec.* 264. *n.* 28. *verſ. non deſunt circa med.*

51 Quod procedit in conductore bonorum Eccleſiæ, quia ſi
ſolvat anticipatè Rectori ejuſdem, & interim ſuperveniat
alius Rector, poterit ab eo compelli iterum ſolvere, Peregr.
conſ. 9. *n.* 14, *lib.* 3. Anton. de Amar. *reſol.* 29. *n.* 1. etiamſi
Rector ſuccedens teneretur ſtare locationi, Scapuccin. *de
ſing. ſucceſſ. ampliat.* 16, *n.* 5. ubi, & maximè ſi de ſolutione
non conſtet, niſi per confeſſionem de recepto, quod tactum
52 fuit in prædec. cap. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 94. *n.* 5. id-
que procedit etiam in ſucceſſore per reſignationem illius, qui
exegit, Peregr. *ibid.* Carol. de Graſſ. *de except. except.* 25,
n. 103. ubi plurimos congerit, quidquid ſuper hoc cogitan-
53 dum crediderit Ant. de Amat. *dict. reſol.* 29. *n.* 2. quia etiam
ſucceſſor per reſignationem non dicitur habere cauſam à re-
ſignante, ſed à Papa, juxta communem opinionem, de qua
teſtatur Pariſ. *de reſign. lib.* 8. *quæſt.* 7. *n.* 92. Caſſad. *dec.* 15,
54 *num.* 1. *de præbend.* Rot. in Toletana Beneficii coram Juſto
penès Marcheſan. *par.* 1. *in fol.* 384. *num.* 2.

Limitatur tamen iſta concluſio, ſi pecuniæ exactæ per an-
teceſſorem erant neceſſariæ, vel verſæ fuerint in utilitatem
Eccleſiæ, Ferret. *conſ.* 125. *n.* 7. & neceſſitas non ſolùm conſi-
55 deratur in Eccleſia ipſa, puta ſi minabatur ruinam, & ad ejus
reſtaurationem fuerunt acceptæ, ſed etiam in perſona Re-
ctoris, ſi ægrotabat, vel alia ſimili neceſſitate premebatur,
Jaſ. *conſ.* 222. *per tot. lib.* 2. quatenus tamen verè indigeret, &
aliunde non poſſet ſupplere, ut declarat Gratian. *diſcept.* 94.
num. 25, *& ſeq.* Et utilitas quoque conſideratur in perſona
56 Rectoris, ſi recepit anticipatam ſolutionem ad ſe ſuſtentan-
dum in ſtudio, vel gradum ſuſcipiendum, cùm hæ dicantur
expenſæ utiles Eccleſiæ, ex quo in ejus utilitatem redundat
habere Rectorem doctum, & graduatum, ut tradit Rebuff.
in tract. de privil. ſcholar. privil. 26. quem ſequitur Barboſ.
de poteſt. Epiſc. alleg. 94. *num.* 9. prout etiam prodeſſent an-
ticipatæ ſolutiones factæ anteceſſori ad effectum evitandi ca-
57 ducitatem, quæ, ſi non ſolutum fuiſſet, incurſa eſſet tem-
pore ſucceſſoris, Amat. *dict. reſol.* 29. *numer.* 4. Gratian.
diſcept. 8. *num.* 21. Surd. *deciſ.* 78. *num.* 8.

58 Et generaliter in quibuſcumque non habentibus plenum
jus, plerumque rei dominium, ut gravati fideicommiſſo,
Emphyteutæ, & ſimiles, quòd horum ſucceſſores uti non
habentes cauſam ab illis, ſed venientes Jure proprio in re lo-
59 cata, non teneantur ſtare ſolutioni penſionum anticipatè eis
factæ, ſed iterum exigere valeant, Hoſt. *in cap. fin. ne Prælat.
vic. ſuas*, cum aliis adduct. per Surd. *deciſ.* 326. *num.* 78.
& 79. ubi etiam ſi tales ſucceſſores teneantur ſtare locationi,
& latius Amat. *d. reſol.* 29. *num.* 14. *cum plur. ſeq.*

60 At ubi agitur de ſucceſſore, qui habeat cauſam à locatore
ipſo poſt locationem, tunc anticipatas ſolutiones afficere
illum ſucceſſorem, tradit Amat. *reſol.* 29. *n.* 7. ubi dicit iſtum
caſum eſſe ſine dubio, & exemplificat non ſolùm in hærede,
ſed etiam in ceſſionario, & fiſco ſuccedente jure confiſcatio-
nis, de quo idem etiam ſenſit Boſſ. *in ſua pract. tit. debitor.
an delinquen. ſolv. poſſ. n.* 9. at reſpectu ceſſionarii in contra-
rium facit Surd. *dec.* 264. *n.* 28. *verſ. non deſunt etiam ad med.*
ubi videtur adducere volentes, emptorem cum pacto non ex-
pellendi conductorem poſſe ab eo exigere mercedes, & per
ipſummet Amat. *eadem reſol. n.* 9. *ad fin.* dum dicit, fructus
debentur domino, ergo fructus debentur ſucceſſori, *& n.* 11.
ad med. dum dicit conductorem ſolventem pro fructibus
futuris ſibi imputare debere, ſi non conſideravit caſum eve-
nire poſſe, quòd naſcerentur tranſlato dominio.

Tenetur tamen ſemper ipſe anteceſſor, qui anticipatè exe-
61 git, vel ejus hæredes, quod pertinet ad ſucceſſorem reſtitue-
re, & quatenus ipſe non ſit ſolvendo, tenetur conductor, qui
ſi non poteſt repetere, ſibi imputet, Ang. *conſ.* 245. *n.* 7. *ad fin.*
Menoch. *conſ.* 1134. *n.* 6. Gigas *de penſion. qu.* 88. *n.* 2. Amat.
dict. reſol. 29. *n.* 21. unde conductor tenebitur ſaltem id ſub-
ſidium, quatenus bona fide ſolverit, Amat. *reſol.* 29. *n.* 21.

Prout è contra quandoque nec etiam expedit conducto-
ri ſatisfactionem locatoris differre; omiſſo enim, quòd po-
teſt expelli, de quo alibi ſuo loco, quatenus teneatur tra-
dere vinum, vel frumentum, aut quid ſimile, prout ſæpè ſo-
lent conductores agrorum, & conſtitutus in mora illud non 62
tradat, tenebitur ad intereſſe quanti plurimi interfuit con-
ductori illud non habere à die moræ, uſque ad diem ſolutio-
nis, quod intereſſe verificatur in majori pretio, quod eo in-
terim id quod debebatur, habuit, dum pro illo locator ven-
dere potuiſſet, *l. vinum*, & ibi DD. & præcipuè Dec. *n.* 14.
ff. ſi cert. pet. Alex. *in l. pretia rerum in fin. ff. ad l. Falcid.*
Cagnol. *in lib.* 2. *num.* 751. *C. de pact. int. empt. & vend.*
Seraph. *deciſ.* 1252. *num.* 1. *deciſ.* 346. *num.* 1. *&* 2.

Diſputant tamen Doctores, an attendi debeat tempus bel- 63
li, vel peſtis, aut alterius careſtiæ, quæ parum duraverit, &
negativam etiam in debitore moroſo tenent ſignanter Marſil.
in l. fin. n. 159. *ff. de juriſdic. omn. Jud.* Imol. *in l. pretia rerum
in fin. ad l. Falcid.* Butigel. *in l. vinum*, *n.* 19. *ff. ſi cert. pet.*
Navizan. *conſ.* 74. *n.* 8. *&* 9. Fanuc. *de moment. temp. c.* 31. *n.* 22. 64

Contrariam verò opinionem ſtante mora debitoris tuen-
tur Alciat. *in l. vinum*, *ver. verò cùm datum*, & ibidem Curt.
n. 1. Rubeus *n.* 77. Cagnol. *n.* 36. *ff. ſi cert. pet.* idem Cagnol.
in l. 2. *n.* 271. *C. de reſcind. vend.* Plot. *de in lit. jur.* §. 4. *n.* 70.
& ſeq. Bellon. *ſupputat. lib.* 2. *cap.* 19 *per tot.* Munoz. *de ra-
tiocin. cap.* 17. *n.* 31. ubi etiam moram modici temporis at-
tendi, Rota Genuen. *deciſ.* 67. *n.* 5. Maſtrill. *dec.* 16. *n.* 9.

Conciliantur verò iſtæ opiniones, ut prima procedat, ſi 65
debitor ſit tantùm in culpa, ſecunda verò ſi ſit etiam in dolo
per Rubeum *in dict. l. vinum n.* 80. *ad fin*, ſed contrarium, 66
quòd etiam in eo qui tantùm ſit conſtitutus in mora, proce-
dat ſecunda, probat Munoz. *dict. num.* 31. ubi quòd moro-
ſus in Jure æquiparatur furi, & de moroſo ſimpliciter lo-
quuntur omnes pro ea citati.

Admiſſa tamen ſecunda opinione tamquam magis com- 67
muni, id quod tenent aliqui ſufficere pretium majus, quod
petitur, duraſſe per momentum temporis, ut ſignanter Ca-
gnol. *in d. l. vinum num.* 36. optimè reprobatur per Munoz.
d. cap. 27. *n.* 21. *& ſeq.* ut ſenſit Decian. *in d. l. vinum n.* 4. &
Gratian. *diſcept.* 42. *n.* 31. Afflict. *dec.* 316. *n.* 6. ubi monet
articulantem non ſe reſtringere ad tempus inſtantaneum.

Ulteriùs dicta concluſio, quòd debitor frumenti conſti- 68
tutus in mora illud tradendi quanti plurimi valuit à die mo-
ræ, limitatur ut procedat uſque ad triennium, & non ultra,
Munoz. *de ratiocin. cap.* 17. *num.* 7. *& ſeq.* Monac. *deciſ.
Bononien.* 11. *num.* 47. Rot. cor. Seraph. *deciſ.* 1252. *num.* 2.
& cor. Dunoz. Jun. *deciſ.* 90. *num.* 7. *verſ. nec obſtat.*

Verùm, quia vera, & principalis ratio hujus limitationis 69
in eo conſiſtit, quòd ultra tale ſpatium frumentum non du-
rat, ut aliis adductis tradit Mandel. *conſ.* 182. *n.* 27. & Rot.
dec. 433. *n.* 5. *par.* 2. *rec.* & ſic non poteſt conſiderari mora in
eo tradendo ultra illud, cùm id illud ampliùs non eſt in rerum
natura, ampliùs tradi non poſſit. Hinc declaratur eadem 70
limitatio, ut procedat quatenus deberetur aliquod frumen-
tum in ſpecie, quia tunc applicaretur, illud ultra triennium
non durare, nec tradi poſſe, & ſic illo elapſo ceſſare moram; &
ſecus eſſe, ubi erat debitum frumentum in genere, quia illud
ſemper tradi poteſt, & per conſequens nunquam ceſſat mora,
ſed potius ſemper creſcit, ideòque ſemper etiam attendi debet
quanti plurimi valuerit pro juſtificatione damni creditoris
uſque ad 30. annos, Natt. *conſ.* 599. *n.* 4. *& ſeq.* Cavalc. *de
Tutor. n.* 233. *ad fin. verſ. nec habet obſtare*, Amat. *reſol.* 43.
n. 52. Giurba *dec.* 115. *n.* 3. ubi latiſſimè Rot. *dec.* 346. *n.* 3.
& ſeq. cor. Durano, *& dec.* 421. *n.* 11. *& ſeq. par.* 9. *rec.*

Requiritur tamen ad hoc, ut intret iſta declaratio, quòd 71
ſit debitum frumentum in genere generaliſſimo, nec ſufficit
in genere ſubalterno, quia & hoc non durat, Amat. *dict.
reſol.* 43. *n.* 52. *ad med.* Giurba *dec.* 115. *n.* 3. *ad fin.* ubi decla-
rat genus ſubalternum dici quando continet plura indivi-
dua, puta ſi dictum, frumentum talis conditionis. At in
locatione rarò erit promiſſum in genere, cùm ſoleat exprimi
de fundo locato, & non expreſſum ita intelligi.

Prætereà ex dicta ratione ſumi etiam poteſt alia declara- 72
tio, ut nempè ſi conſtet de actuali conſumptione frumenti
debiti in ſpecie, tunc uſque ad eam conſiderari poſſit dictum
intereſſe, & non ultra, ut firmat Roder. *de ann. reddit. lib.* 1.
quæſt. 12. *n.* 29. Monac. *dec. Bonon.* 11. *n.* 56. *& plur. ſeq.* eo
enim ipſo quòd fructus in ſpecie debiti conſumpti ſunt, qui
illos debebat, deſinit eſſe debitor fructuum, & incipit debe- 73
re valorem, ſeu pretium eorum, argum. *l.* 1. *C. de diſtract.
pignor.* Bart. *in l. Divortio*, §. *ob donationes in fin. ff. ſol. matr.*
Soccin. Sen. *conſ.* 82. *num.* 27. *lib.* 4.

Et reſtringitur etiam tempus, in quo attendi debet quanti 74
plurimi à petitione certæ ſummæ facta à creditore, nam tunc
non attenditur, quòd poſtea frumentum pluris valuerit,
dum creditor ipſummet pretium conſtituerit, & ſe credito-
rem

Digitized by Google

tem pecuniæ fecerit, Amat. *reſol.* 43. *n.* 50. *& ſeq.* Maſtrill.
deciſ. 16. *num.* 9. *poſt med. & ſeq. uſque ad finem*, Monac.
deciſ. Bonon. 11. *num.* 69. *& ſeq.* quidquid in contrarium
ſenſerit Faber *in C. lib.* 4. *tit.* 34. *defin.* 9.
75 Excuſabitur autem ab hoc intereſſe quanti plurimi con-
ductor, ſi habuerit aliquam juſtam cauſam controvertendi
traditionem frumenti, Natt. *conſ.* 599. *n.* 1. *& ſeq.* Cravet.
conſ. 837. *n.* 16. *poſt med. & ſeq.* Plot. *de in lit. jur.* §. 4. *n.* 71.
verſ. undecimo, Munoz. *de ratiocin. cap.* 17. *n.* 34. Gratian.
diſcep. 42. *n.* 23. *& ſeq.* Monac. *dec. Bonon.* 11. *n.* 81. & ſuffice-
rent rationes, & computa inter eum, & locatorem eſſe in-
trincata, Grat. *d. diſcept.* 42. *n.* 23. *& ſeq.* Seraph. *dec.* 1252.
n. 1. *ad fin. verſ. item quando*, Rot. *dec.* 241. *n.* 13. *par.* 9.
76 Prout etiam excuſabitur, ubi abſque culpa ſua habuiſſet
difficultatem aliquam ſolvendi, Plot. *de in litem jur. dict.* §. 4.
n. 72. *verſ. decimo quar.* Munoz. *de ratiocin. d. cap.* 17. *n.* 37.
& ſeq. ubi declarat procedere quatenus difficultas ſupervene-
rit, non ſi aderat tempore obligationis, & ipſe ſciebat.
77 Liberabitur etiam ab hoc intereſſe conductor, quoties lo-
cator frumentum receperit poſt tempus abſque aliqua pro-
teſtatione, vel cum proteſtatione, cui ipſe conductor con-
tradixerit, Dec. *in l. vinum*, *n.* 4. *verſ.* 2. *limitatur*, *& n.* 5. *ff.*
ſi cert. pet. Plot. *in dict.* §. 4. *n.* 71. *verſ.* 8. Munoz. *dict. cap.* 17.
num. 32. & non poſſe taxari hoc intereſſe, dum non fuit in
libello petitum, Monac. *deciſ. Bonon.* 11. *num.* 43. *& ſeq.*
98 Imò, & ubi locator velit frumentum in caſu, quo agatur
de frumento in genere debito, ſemper poterit illud petere,
& ubi ageretur de frumento in ſpecie, uſquequò non appa-
reret, vel præſumeretur conſumptum, nec poſſet compelli,
valebit recipere intereſſe, nam id quód dicitur deberi inte-
reſſe ejus favorem reſpicit, & non debet in odium retorque-
ri, Bald. *in l. traditio in princ. C. de act. empt.* Surd. *conſ.* 13.
num. 18. & benè explicat Giurba *deciſ.* 114. *num.* 8.
Sunt etiam aliæ quamplures declarationes præfatæ con-
cluſionis, quod debitor fructuum conſtitutus in mora illos
tradendi teneatur ad intereſſe quanti plurimi, ſed placuit
referre tantùm prædictas tanquam magis practicabiles, &
applicabiles conductori, qui alias cupit, illas requirat à præ-
citatis DD. materiam tractantibus, & præcipuè Munoz.
Eſcob. *de ratiocin. cap.* 17.
79 Verùm quoniam ad hoc, ut peti valeat hoc intereſſe ne-
ceſſe eſt conductorem fuiſſe conſtitutum in mora, cùm abſ-
que ea illud peti nequeat, Cravett. *conſ.* 837. *n.* 17. & ſentiunt
omnes ſupracitati cum aliis pleniſſimè congeſtis per Giurb.
80 *dec.* 114. *n.* 6. advertendum moram incurri per lapſum diei,
quia conſignari debeat quid, abſque ejus conſignatione, Hon-
ded. *conſ.* 39. *n.* 8. *lib.* 2. Cephal. *conſ.* 586. *n.* 16. cum aliis
pleniſſimè cumulatis per Giurb. *dict. dec.* 114. *n.* 7. unde qua-
tenus adſit in locatione conventa dies certa traditionis fa-
ciendæ, nulla aderit difficultas, quòd ea elapſa abſque tradi-
tione intret dictum intereſſe, etiamſi conductor non fuerit
interpellatus, quia dies ipſa interpellat, Bavet. *de mora par.* 2.
in princ. Alex. *conſ.* 99. *num.* 7. *lib.* 4. Surd. *deciſ.* 57. *n.* 4.
81 Quatenus tamen agatur de ipſo conductore, qui contra-
xit, & diem appoſuit, nam in hærede ſecus eſſet, Gabriel. *de
ſolut. concl.* 9. *n.* 24. Cravett. *conſ.* 505. *n.* 5. ubi vel ſaltem re-
ſtitui in integrum hæredem, Hond. *conſ.* 50. *n.* 26. *lib.* 1. Becc.
82 *conſ.* 105. *n.* 23. Manent. *conſ.* 66. *n.* 8. niſi fortè conſtaret de
ipſius hæredis ſcientia, vel dies veniſſet tempore defuncti,
ut utrumque probat Altograd. *conſ.* 32. *n.* 9. *&* 10. *lib.* 1.
83 At dubitari poteſt ceſſante expreſſione certæ diei, & quia
dictum eſt ſolutionem mercedis faciendam eſſe in fine loca-
tionis, hinc videtur adeſſe diem tacitam ex natura contra-
ctus, ſeu Juris diſpoſitione, quod ſufficit, Bart. *in l. ſi mora*
n. 11. *ff. de verb. oblig.* ubi & Jaſ. *n.* 2. Hond. *conſ.* 50. *n.* 6.
lib. 1. Surd. *conſ.* 157. *n.* 26. Mandel. *conſ.* 48. *n.* 4. Botilier.
de ſucceſſ. cap. 1. *theor.* 32. *num.* 9. *ver. quod procedit.* Giurb.
deciſ. 114. *n.* 18. *ad med.* Et noviſſimè in fortioribus, quòd
incurratur mora à recipiente mutuò frumentum per ſolum
lapſum temporis, quo veriſimiliter illo uti potuit, ad hunc
84 effectum voluit Cyriac. *diſcept.* 99. *n.* 20. At hoc poſſet pati ali-
quam difficultatem, quia requiritur dies omnino certa, ad
hoc, ut interpellet, & conſtituat in mora, ut tradunt Bart.
in l. ita ſtipulatus 115. *n.* 43. *ff. de verb. oblig.* Decian. *conſ.* 2.
n. 5. *&* 6. Decian. *conſ.* 102. *n.* 18. *lib.* 3. Menoch. *conſ.* 132.
n. 18. Cyriac. *controver.* 103. *n.* 20. Mareſcot. *var. cap.* 124.
n. 41. *lib.* 2. Giurb. *deciſ.* 114. *n.* 19. Cæſ. de Graſſ. *deciſ.* 1.
num. 17. *de fidejuſſ.* unde tutius erit locatori interpellare, &
petere ſaltem extrajudicialiter, quod ſufficit ad conſtituen-
dum in mora, Gloſ. *in l. qui Romæ* 122. §. *coheredes*, *ver.
teſtator, ff. de verbor. oblig.* Maſcard. *concluſ.* 1070. *num.* 14.
Pen. *conſ.* 14. *num.* 7. Berotan. *deciſ.* 38. *num.* 4. *par.* 5.

Excuſatur autem ſæpè mora, cùm quælibet cauſa etiam
beſtialis ſufficiat, Cravet. *conſ.* 448. *n.* 3. Hond. *conſ.* 26. *n.* 23.
lib. 2. Grat. *diſcept.* 639. *n.* 16. Hinc eſt, quòd ſufficit aliqua
cauſa controvertendi, vel difficultas tradendi, ut dictum eſt
ſupra, & ſufficiunt alia, de quibus dicam in ſeq. Cap.

De loco in quo ſolvi debet merces locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Solutio ubi fieri debeat, ſtandum eſt pacto.*
2 *Et, ſi conventum eſt alibi ſolvi, non poteſt debitor velle ſolvere in loco contractus.*
3 *Et attenditur etiam loci deſtinatio tacita.*
4 *Ex qualitate rei, vel menſura in uno loco tantum exiſtentis arguitur, ubi ſolvendum.*
5 *Idque etiamſi ſpecies ſit debita actione perſonali.*
6 *Non tamen ſufficit promiſſam eſſe ſpeciem cum expreſſione loci, ſed requiritur magis ſpecialis expreſſio in eis, quæ conſiſtunt in pondere, numero, & menſura.*
7 *Si promiſſum vinum de Vicentia, non propterea cenſetur deſtinata ſolutio Vicentiæ, niſi dictum de tali vegete.*
8 *Solutio ubi debitor, & creditor ſunt diverſi fori, facienda eſt in domicilio debitoris.*
9 *Solutio mercedis rei ſtabilis faciẽda in loco ubi res exiſtit,*
10 *Solutio mercedis operarum facienda in loco, ubi conventum eſt operas præſtari.*
11 *Penſio Eccleſiaſtica ſolvenda eſt in loco Beneficii ſuper quo impoſita.*
12 *Ampl. etiamſi penſionarius ſit Cardinalis, qui debeat in Civitate Romana reſidere.*
13 *Decl. ut ſolutio, quæ fit propter rem, fieri debeat in Civitate, ſeu Caſtro in cujus territorio res exiſtit, non autem in ipſa re.*
14 *Debitor non tenetur portare rem debitam ad domum creditoris.*
15 *Lim. primò ſi aliter partes ſenſerunt.*
16 *Ampl. procedere non ſolùm ſtante pacto expreſſo, ſed etiam tacita voluntas.*
17 *Ampl. 2. eamdem primam limitationem, ut ſi creditor poſtea mutaverit habitationem, ad eam quoque deferenda ſit res debita.*
18 *Decl. procedere quatenus debitor nimium non gravetur.*
19 *Lim. 2. ſi debitum ſit adeò modicum, ut quatenus creditor ire debeat ad domum debitoris, ſit potiùs ei damnoſum quàm utile.*
20 *Lim. 3. ſtante magna diſparitate perſonarum, quia tunc debitor humilis ire debet ad domum creditoris qualificati.*
21 *Idem è contra ſi creditor ſit humilis, debet ire ad domum debitoris.*
22 *Intellige niſi obſequium ab uno debitum alteri potius importet eum abeſſe.*
23 *Lim. 4. ſi debitor cœperit deferre ad domum creditoris.*
24 *Ampl. ſive jus recuſandi dilationẽ competat ex privilegio particulari, ſive competat ex diſpoſitione juris civilis,*
25 *Lim. 5. ſi adſit ſolitum deferendi, ſive particulare, ſive generale.*
26 *Lim. 6. ſi ipſe debitor velit ſolvere in domo creditoris.*
27 *Debitor qui tenetur deferre rem debitam ad domum creditoris, tenetur deferre ſuis ſumptibus.*
28 *Colonus partiarius tenetur tantùm ad vecturas portionis dominicalis, non autem ad gabellas.*
29 *Ampl. etiamſi expreſsè obligaverit ſe aſportare ſuis ſumptibus.*
30 *Debitor obligatus aſportare ad domum creditoris, tenetur aſportare proprio periculo.*
31 *Debitor quantitatis in ſpecie, vel reſpectu certæ ſpeciei per ejus interitum liberatur.*
32 *Lim. ſi eſſet in mora tradendi.*
33 *Decl. limitationem non procedere, ſi res peritura fuiſſet etiam in manibus creditoris.*
34 *Debitor obligatus ſolvere in certo loco non poteſt dici in mora, niſi probetur creditorem fuiſſe in loco illo promptum recipere.*
35 *Idque etiamſi non probetur debitorem fuiſſe ibi promptum ſolvere.*
36 *Ampl. non relevare creditorem habere procuratorem in loco, ſi procurator non oſtendit mandatum debitoris.*
37 *Neque ſufficeret exiſtentia procuratoris, ſi conventum ſolutionem fieri cui creditor ordinaverit, & non extenſus ordo.*

38 *Debi-*

38 *Debitor non poteſt dici in mora, quando poteſt allegare ignorantiam loci ubi facienda eſſet ſolutio.*

39 *Ampl. etiamſi promiſſa eſſet ſolutio Bononiæ, & ubique locorum.*

40 *Idem ſi dictum eſſet tradendum frumentum in tali Caſtro, in illo horreo ubi placuerit creditori.*

41 *Idem ſi dictum in tali, vel tali loco, & non facta fuerit electio per creditorem.*

42 *In alternativa loci ubi facienda eſt ſolutio, electio eſt creditoris.*

43 *Decl. procedere, ut electio ſit creditoris, quatenus debitor non elegerit.*

44 *Debitor, & creditor ſi ſint ejuſdem fori, & deſtinata ſit dies certa ſolutionis, debitor debet interpellare creditorem ad recipiendum, aliàs incurrit moram, abſque eo, quòd creditor ad eum vadat cum ſacco parato.*

45 *Ampl. ut ſufficiat exiſtere in Comitatu, ſeu diſtrictu Civitatis.*

46 *Secus ſi ſint diverſi fori, quia tunc debet creditor ire cum ſacco parato ad conſtituendum debitorem in mora.*

47 *Lim. ſi in loco debitoris adſit procurator creditoris.*

48 *Loci ſolutionis deſtinatio operatur, ut debitor poſſit ibi conveniri.*

49 *Ampl. etiamſi ibi tempore ſolutionis deſtinata non reperiatur.*

50 *Loci deſtinatio, ubi debitor conveniri debeat, operatur, ut etiam ibi debeat ſolvere.*

51 *Et ſi dictum, quod poſſit ubique conveniri, poteſt compelli ubique ſolvere.*

52 *Secus ſi adſit certus locus deſtinatus ſolutioni.*

CAPUT XXXVIII.

SI in contractu locationis conventum fuerit de loco in quo facienda ſit ſolutio, clarum eſt talem conventionem
1 eſſe ſervandam, ita ut conductor non poſſit compelli alibi ſolvere, neque volens valeat in alio loco ſolutionem facere, cùm hoc ſit regulare in omnibus obligationibus, *l. is qui cer-*
2 *te loco* 10. *ff. de eo quod cert. loc.* quod eſt adeò verum, ut ſi celebratus ſit contractus in uno loco, puta Romæ, & deſtinata ſolutio in alio, non valeat debitor offerre ſolutionem Romæ, *l. qui Romæ* 122. *in princ. ff. de verb. oblig.*
3 Et attenditur etiam deſtinatio tacita, Scacc. *de camb.* §. 2.
4 Gloſ. 5. *n.* 195. quæ deducitur ſignanter ex qualitate rerum ſolvendarum, vel menſuræ, ſi enim uno in loco tantùm reperiatur res ſolvenda, vel menſura adhibenda, ibi cenſetur deſtinata ſolutio, Bald. *conſ.* 225. *n.* 1. *lib.* 3. Grat. *diſcept.* 579.
5 *n.* 25. Et quòd ſpecies debita actione perſonali debeatur in loco ubi illa ſpecies reperitur, firmat Dec. *conſ.* 566. *n.* 2. *& ſeq.* ſignanter per Text. clarum in *l. quod legatur* 38. *in princ. ff.*
6 *de judic.* At circa ea, quæ conſiſtunt in pondere, numero, & menſura non ſatis eſt dictum fuiſſe de tali loco, vel Civitate, ſed requiritur magis ſpecialis expreſſio; Unde ſi promiſſum
7 vinum de Vicentia non inde cenſetur deſtinata ſolutio Vicentiæ, ſed tantùm ſi dictum de tali vegete, vel ex tali apotheca, ut eſt Text. *in l. cum res* 49. §. *ſed ſi id petatur, ff. de leg.* 1. & declarat Bart. *in l. item illa* 18. *in fine principii, ff. de conſt. pecun.* & Decian. *in l. vinum num.* 12. *ff. ſi cert. pet.*
8 Ceſſante autem pacto tacito, vel expreſſo, ſolet ſuccedere regula, quòd quatenus debitor, & creditor ſint diverſi fori, ſufficiat debitorem eſſe ſolvere paratum in ſuo domicilio, Bald. *in l. acceptam* 19. *n.* 22. *C. de uſur.* Fulgoſ *in l. item illa* 18. *ff. de conſt. pecun.* Roland. *conſil.* 87. *n.* 14. *lib.* 1. Grat. *diſcept.* 128. *n.* 1. Cenc. *de cenſ. quæſt.* 86. *n.* 12. *&* 13.
9 Verùm quia merces locationis ſolvitur propter rem locatam, ideò quatenus agatur de re ſtabili, ſolutio facienda erit in loco ubi illa exiſtit, *l. forma* 4. §. *ſi verò quis ff. de cenſib.* Bart. *in l. item illa* 18. *n.* 9. *ad fin. ff. de conſt. pecun.* Rol. *dict. conſ.* 87. *n.* 15. *lib.* 1. neque habenda erit conſideratio domicilii conductoris, vel locatoris, Cenc. *de cenſ. quæſt.* 86. *n.* 19.
10 Et quatenus etiam agatur de mercede operarum, idem erit dicendum, quòd ſcilicet ſolvi debeat in loco ubi conventum fuit operas præſtari debere, ut ſupponunt Dom. Lanfr. Zacch. *de ſalar. quæſt.* 46. *n.* 6. & Jo. Bapt. Thor. *in Compend. dec. par.* 2. *ver. Cambium ſalarii.*
11 Idemque procedit quoque in penſione Eccleſiaſtica, nam cùm ſolvatur ex cauſa Beneficii, ſolvi debet in loco ipſius Beneficii, ſi in reſervatione aliud non ſit expreſſum, Gratian. *diſcept.* 94. *n.* 60. Garz. *de Benefic. par.* 1. *cap.* 5. *n.* 233. Rot. *dec.* 688. *n.* 1. *& ſeq. par.* 4. *diverſ.* quod ampliatur procedere
12 etiamſi Penſionarius ſit Cardinalis, qui debeat in Curia Romana reſidere, Scacc. *de camb.* §. 2. Gloſ. 5. *n.* 229. Rot. *in dict. dec.* 688. *n.* 3. *par.* 4. *div.* Quæ tamen civiliter intelligenda videntur, ut ſcilicet ſolvi debeat in loco, ideſt Civitate, ſeu 13
Caſtro, in cujus territorio res exiſtit, non autem in ipſo agro, vel nemore locato, maximè ſi agatur de ſolutione pecuniæ.

Subtiliùs etiam quæritur in hoc propoſito, an conductor teneatur deferre mercedem ad domum locatoris, & aliqui confundunt hanc quæſtionem cum præcedenti de loco, licèt enim iſta, cùm ſit de loco loci, differat in aliquibus ab ea, tamen in pluribus conveniunt, unde ne ſeparatim de utraque loquendo neceſſe ſit repetere dicta de una etiam in alia, præmiſſis prædictis, quæ magis propria videntur primæ de loco, loquar de ſecunda, à qua magis inſertur ad primam, quàm è contra.

In hac igitur quæſtione generaliter loquendo, an debitor 14
teneatur portare ad domum creditoris rem debitam, regula eſt negativa, Duen. *reg.* 161. *in princ.* & talis regula procedit etiam in noſtris terminis conductoris, quòd non teneantur portare mercedem ad domum locatoris, ut dixit Rot. coram Coccino *deciſ.* 741. *num.* 1.

Limitatur tamen prædicta regula pluribus modis, & ſi- 15
gnanter primo loco, ut non procedat, ſi aliter partes ſenſerint, nam pactum, quòd debitor deferat debitum ad domum creditoris, eſt validum, & ſervandum, Caſtrenſ. *conſ.* 24. *n.* 2. Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſoluc. Can. lim.* 15. *n.* 6. *propè fin. ver. nec etiam procederet*, & tradit Cenc. *de cenſ. quæſt.* 86. *num.* 17. licèt ibi poſtea valdè diſputet, an hoc procedat in contractu cenſus præcipuè attenta Bulla S. M. Pii V. ſuper cenſibus, qua prohibetur ne aliquod gravamen contra debitorem cenſus adjiciatur.

Et hæc limitatio poteſt ampliari, ut procedat nedum 16
ſtante pacto expreſſo, ſed etiam ſi adſit voluntas tacita contrahentium, prout in ſimili de ſolutione legati probat Text. *in l. cum res* 49. *in princ. de legat.* 1. Sim. de Pret. *de interp. ult. volunt. libr.* 4. *dub.* 11. *numer.* 104. *& ſeq. fol.* 432. Gratian. *diſcept.* 128. *num.* 2.

Et ſtante dicta conventione, ſi locator poſtea mutaverit 17
domicilium, adhuc tenebitur conductor illam obſervare, & mercedem ad novam habitationem locatoris deferre, ut docuit Bald. *in l. acceptam* 19. *num.* 41. *C. de uſur.* ubi tamen 18
cum hac moderatione, quatenus ſcilicet non gravetur ultra quàm priùs, & idem fortè ſi parum ultra gravetur, ſecus ſi nimis, quod totum arbitrio boni viri relinquendum eſſe ait, & cum refert, & ſequitur Jaſ. *in l.* 2. *n.* 94. *C. de Jur. emphyt.* ad quem etiam ſe remittit, Corbul. *de cauſ. priv. ob non ſol. Can. lim.* 15. *in ultimis verbis.* At contra præfatam moderationem Baldi facit Craſtenſ. *conſ.* 24. *num.* 2. *par.* 2. dum dicit intelligi debere dictam conventionem etiam de nova habitatione, non autem reſtringendam eſſe ad illam de tempore contractus tantùm, quia cùm id eſſet de jure pactum, fuiſſet modicæ utilitatis creditori, quod non eſt dicendum, ſed Baldum ſequitur Rot. Lucen. penès Magon. *decif.* 78. *num.* 19. imò videtur velle quòd abſolutè ubi creditor mutat forum, non teneatur debitor eum ſequi, quia ex facto creditoris non debet in amplius teneri, quàm ab initio eſſet obligatus, ſed poteſt intelligi juxta dictam doctrinam Baldi, quam allegat.

Secundò limitatur prædicta regula, quòd conductor non 19
teneatur deferre mercedem ad domum locatoris, ut non procedat quatenus merces eſſet adeò modica, ut ſi ipſe locator deberet ire ad domum conductoris, plus haberet incommodi, quàm utilitatis, tunc enim conductor tenetur eam deferre, etiamſi ſint diverſi domicilii, Bald. *in d. l. acceptam num.* 39. *C. de uſur.* Jaſ. *in d. l.* 2. *num.* 92. *ad med. verſ. iſtud etiam, C. de Jur. emph.* Surd. *de alim. tit.* 4. *quæſt.* 16. *n.* 11. Gratian. *diſcept.* 128. *num.* 3. Corbul. *de Jur. emphyt. tit. de privat. ob non ſol. Can. lim.* 15. *num.* 6.

Tertio limitatur eadem concluſio propter magnam diſpa- 20
ritatem perſonarum, ubi enim debitor eſt humilis conditionis, & creditor qualificatus, etiamſi ſint diverſi fori, tenetur debitor ad domum creditoris deferre, ut in vaſſallo, & Domino, & de humili debitore Doctoris, & ſimilibus concludit Imol. *in cap. ſignificante, n.* 25. *verſ. quid erit ſi debitor, de pignor.* Natta *conſ.* 513. *n.* 40. Duen. *regul.* 161. *lim.* 12. & his, aliiſque adductis latè Gratian. *diſcept.* 128. *n.* 14. *& ſeq.*

Et hæc conſideratio ſerviret etiam è contra ad arguendum 21
quòd ſi creditor eſſet ipſe inferioris conditionis, & maximè ſi adeſſet obſequii, & reverentiæ reſpectus, teneretur ipſe ire ad domum debitoris, quia is qui debet reverentiam alteri, ſive ſit debitor, ſive creditor, & ſive ſit ejuſdem fori, ſive non, debet ad domum alterius ire, Natt. *conſ.* 513. *num.* 4. Maut. *de ſolut. cap.* 29. *n.* 19. Magon. *dec. Lucen.* 78. *n.* 28.

Verùm non moveret hæc ratio, ubi obſequium debitum 22

ſol-

ſolvere debenti, potiùs importaret Creditorem ab eo abeſ-
ſe, quàm quòd ad illum accederet, uti in Officiali per Prin-
cipem tranſmiſſo extra ſtatum, quod propterea non debeat
ad domum Principis accedere pro recipiendo ſalario, benè
conſideravit D. Lanſr. Zacch. *de ſalar. dict. quæſt.* 46. *n.* 10,
verſ. ad tertium.
23 Quartò limitatur, ut quamvis non teneretur conductor
ab initio mercedem ad domum locatoris deferre, tamen ſe-
cus ſit poſtquam deferre cœperit, tunc enim proſequi tene-
tur, ut probat text. *in l. ſi fideicommiſſum* 50. §. *quoties*, ubi
Gloſ. *in verb. præſcriptione*, & *l. ſeq. ff. de judic.* Duen. *dict.*
reg. 171. *lim.* 4. *in fin.* Et licèt hanc limitationem declaran-
24 dam eſſe procedere, ubi jus recuſandi dilationem compete-
ret ex privilegio particulari, ſecus autem ſi ex diſpoſitione
Juris communis, ſenſerit Surd. *de aliment. tit.* 4. *quæſt.* 16.
tamen contrarium etiam in hoc caſu, quatenus agatur de
eodem debito, verius eſſe cenſet Gratian. *diſcept.* 12. *n.* 11.
& 12. ubi advertit, quòd Surdus ibi, loquitur per modum
diſputationis, & aliquid non firmat, imò dicit, quòd dif-
ficile eſſet in practica obtinere.
25 Quintò limitari poſſe videtur eadem concluſio, ut non
procedat, ſi adſit ſolitum aliorum conductorum deferendi
ſimilem mercedem ad domum locatoris, ſive ſit ſolitum par-
ticulare conductorum ejuſdem rei, ſive generale rerum ſimi-
lium, quia locatio interpretatur à ſolito circa ſolutionem
mercedis, ad Text. *in l. excepto* 18. *C. locat.* & latè tradita in
cap. 17. & in propoſito, quòd ubi adeſt conſuetudo, ipſa at-
tendatur potiùs quàm, quid Juris Marcabr. *conſ.* 87. *n.* 36. &
generaliter, quòd debitor teneatur ire ad domum credito-
ris, ubi ita fert conſuetudo regionis, Bart. *in l. ſuo victu n.* 1.
ff. de oper. lib. & aliis adductis Duena *reg.* 161. *num.* 9.
Sextò limitatur ſi ipſemet conductor velit ſolvere in do-
26 mo locatoris, puta quia magis ei expediat ea quo habitet in
Civitate, in qua vilior ſit res, quam ſolvere debet, vel ha-
beat in loco illo ubi locator habitat, pecunias, vel quid ſimi-
le, quia poteſt etiam eo invito, Bald. *in dict. l. acceptam*
num. 23. *C. de uſur.* Duen. *d. reg.* 161. *num.* 10.
Aliæ quamplures ſunt limitationes dictæ regulæ, & non-
nullæ etiam applicabiles, ſed videre eas licebit penès præci-
tatos Auctores, & ſignanter Duen. *dict. reg.* 161. ubi decem
& novem earum refert, placuit enim prædictas, uti magis
practicabiles hìc ponere.
In prædictis autem caſibus, & in aliis in quibus conductor
27 tenetur deferre ad domum locatoris intelligitur, ut teneatur
deferre expenſis propriis, prout quòd ſi teneatur ſolvere de-
cem ſaccos frumenti, debeat ipſe ſolvere vecturas, ſenſit Bart.
in l. Litem illa in princ. ad fin. ff. de conſt. pecun. & apertiùs Bald.
in dict. l. acceptam 19. *n.* 42. ubi etiam quod tenetur ſolvere
gabellam, Jaſ. *in l.* 2. *n.* 67. *C. de Jur. emph.* & cambium ne-
ceſſarium pro tranſmiſſione ſalarii debiti per Principem Offi-
ciali retento extra Principatum, quòd ſolvendum ſit ab ip-
ſo Principe, deciſum refert Thor. *in ſuo Compend. dec. par.* 2.
var. Cambium ſalarii, & latiſſimè diſputato articulo com-
probat D. Lanſr. Zacch. *de ſalario quæſt.* 46. *per tot.* ubi in
fine aſſerit idem eſſe de impenſis vecturæ, & gabellæ, quòd
eodem modo debitor mercedis illas ſolvere tenebitur.
28 At colonus partiarius tenetur tantummodò ad vecturas
portionis dominicalis, non autem ad gabellas, Bald. *in dict.*
l. acceptam n. 42. Jaſ. *in l. fructus n.* 14. *ff. ſol. matr.* Etiamſi
29 expreſsè ſe obligaverit aſportare fructus ad domum domini
ſuis ſumptibus, quia adhuc non tenetur ſolvere gabellas,
Marin. qui dicit ita deciſum *variar. lib.* 1. *cap.* 359. *n.* 4. Et
ad vecturas tenetur, quatenus non adſit conſuetudo in con-
trarium, Marcabr. *conſ.* 88. *in fine*, quod conſilium eſt val-
dè notabile in hac materia, nam conventum fuerat in loca-
tione conductorem debere dare quartam partem frugum con-
ductam ad navim ad ripam Padi exiſtentem ante rem prædi-
ctam omnibus ſuis ſumptibus, periculis, & expenſis, & ul-
tra etiam ſolvere certas ſummas locatori pro vectura navis.
Et quærebatur quia teneretur navem invenire, & conducere
ad ripam exiſtentem ante dictam rem; Et auctor in eo latiſ-
ſimè more ſuo probat, tale onus pertinere ad locatorem, &
utitur variis argumentis, quæ inſervire poſſunt pro reſo-
lutione aliorum ſimilium dubiorum.
30 Et non ſolùm expenſis propriis tenetur conductor defer-
re mercedes, ſed etiam proprio periculo, hoc enim regu-
lare eſt in debitoribus obligatis portare ad domum credi-
toris, ut teneatur portare proprio periculo, *leg. fin.* & ibi
Bald. *numer.* 9. *C. de condit. inſer.* Gratian. *diſcept.* 128.
num. 18. Cen. *de cenſ. quæſt.* 86. *num.* 11.
Verùm in hoc propoſito periculi quoniam conductor ſæ-
31 pè debet deferre frumentum, vel vinum, aut alios fructus
fundi locati, ideò advertendum, quòd quatenus fructus illi
perirent, conductor liberaretur, nam etiam debitor quan-
titatis, ſi debeat quantitatem illam in ſpecie, vel reſpectu
certæ ſpeciei, per ejus interitum liberatur, *l. electio* 26. §. *is*
quem, *ff. de noxal.* Bart. *in l. quod te mihi* 5. *n.* 4. *ff. ſi cert. pet.*
Angel. *in l. cum hi*, §. *vult igitur*, *n.* 5. *ff. de tranſact.* Gabr.
in tit. ſi certum pet. concl. 1. *n.* 1. latè, ac optimè Surd. *de alim.*
tit. 4. *quæſt.* 16. *n.* 18. & *ſeq.* & *conſ.* 563. *n.* 10. *verſ. ſecun-*
dum quoque, Fontanel. *de pact. nupt. clauſ.* 4. Gloſ. 18. *par.* 1.
num 295. Et in ſpecie de debitore frumenti, & olei ex certo
fundo, quòd licèt teneretur illa tradere in domo creditoris,
adhuc ſi in itinere perierunt, propter dictam rationem ſit li-
beratus, dixit Gratian. *diſcept.* 128. *num.* 19.
At hoc intelligitur quatenus conductor non eſſet in mo- 32
ra tradendi fructus illos, nam etiam debitor ſpeciei non libe-
ratur, ſi res pereat poſtquam ipſe conſtitutus erat in mora il-
lam tradendi, ut ſunt text. expreſſi *in l. cum res*, §. *vult*, *ff.*
de legat. 1. & *in l. ſi filio*, §. *poſt divortium*, *ff. ſol. matr.* tunc
enim perempta re incipit deberi pretium, ut dictum eſt in *cap.*
præced. de tempore n. 72. & *ſeq. in* §. *præterea*, ex dict. niſi
fortè res illa peritura quoque fuiſſet, etiam in manibus loca- 33
toris, ſi ei tradita fuiſſet, ut tenent in *l. quod te*, *ff. ſi cert. pet.*
Caſtren. Dec. Fulgoſ. & alii quos refert, & latè eorum opi-
nionem comprobat Fachin. *contr. Jur. cap.* 71. *in* 2. *dub. ver.*
contrar. ſententiam & *ſeq. uſque ad fin. lib.* 2. & tangam in-
fra in *cap.* 46. de remiſſione mercedis, ubi loquar de caſibus,
in quibus remiſſio fieri debeat.
Conſideratur autem locus ad convincendam, vel excu- 34
ſandam moram debitoris, quia ſi eſt appoſitus certus locus,
neceſſe eſt probare, quòd creditor, vel ejus Procurator in il-
lo de tempore præfixo extiterit promptus ad recipiendum,
aliàs debitor non poteſt dici conſtitutus in mora, *l. ſi arbiter.*
Calendis, *ff. de recept. arbitr.* & notatur in *l. item illa ff. de*
conſtit. pec. per Bart. & alios relat. per Menoc. *conſ.* 132. *n.* 13.
Manent. *conſ.* 66. *n.* 7. Baver. *de mora*, *par.* 2. *n.* 8. Gabr. *de*
ſolut. concl. 9. *num.* 19. Cenc. *de cenſ. quæſt.* 86. *num.* 3. & 4.
Afflict. *deciſ.* 356. *num.* 2. Mohedan. *deciſ.* 15. *tit. de locat.*
Nec neceſſe habet conductor eſſe in loco illo, & proteſtari 35
ſe promptum eſſe ad ſolvendum, multoque minus neceſſe ha-
bet pecuniam debitam depoſitare, etiamſi adjecta eſſet pœna
in caſu non ſolutionis, Craver. *conſ.* 648. *num.* 2. Menoch.
conſ. 1153. *n.* 29. & *ſeq.* Gomeſ. *dec.* 16. *lib.* 2. Put. *dec.* 7.
lib. 1. Cenc. *de Cenſ. quæſt.* 86. *n.* 6. & *ſeq.* ubi tamen dicit
utile eſſe quòd debitor dictam proteſtationem faciat, licèt
non neceſſariam, Rot. poſt eumdem Cenc. *deciſ.* 224. *n.* 3.
propter quas auctoritates non eſt curandum, quid ſenſerit
in contrarium Rimin. Jun. *conſ.* 171. *num.* 45. & *ſeq.*
Eoque certius ſi ille locus deſtinatæ ſolutionis non ſit lo-
cus ſolitæ habitationis locatoris, ut ponderat Afflict. *dec.* 316.
num. 2. nec relevaret, quòd ibi haberet Procuratorem, ſi ta- 36
lis Procurator nunquam oſtendiſſet ſuum mandatum condu-
ctori, prout requiri firmat Afflict. *ibidem num.* 3. & 4. prout
etiam non ſufficeret exiſtentia Procuratoris in loco, ſi di- 37
ctum, quòd conductor ſolvere deberet, cui ordinabit loca-
tor, & non probetur ordo, Rot. *dec.* 577. *n.* 1. & 2. *rec.*
Et quatenus non fuerit deſtinatus certus locus, in quo fa- 38
cienda eſſet ſolutio, adhuc excuſatur debitor à mora, ex quo
poteſt allegare ignorantiam loci, ubi deberet ſolvere, vel
rem debitam conſignare, Adden. ad Felin. *in cap. licèt heri*,
n. 5. *de Simon.* Menoch. *conſ.* 132. *n.* 11. Baver. *de mora*, *par.* 2.
n. 7. *verſ.* 12. *lim.* Et hoc procederet etiam, ſi promiſſa foret
ſolutio Bononiæ, & ubique locorum, ut probat Gozad. *conſ.* 39
66. *n.* 2. & *ſeq.* ubi dictum eſſet frumentum eſſe tradendum
in loco Caſtri S. Joannis, & in illa domo, & ſuper illo horreo 40
ubi placuerit locatori, non eſſet expreſſus locus ſufficienter,
Roland. *conſ.* 57. *n.* 38. *verſ. dicitur quoque*, *lib.* 1. neceſſe eſt
enim exprimere locum ſpecificum, ſeu locum loci, Bart. *in*
l. cum filius, §. *fin. ff. de verb. oblig.* Plot. *de in lit. jur.* §. 4.
n. 26. Giurba *dec.* 114. *n.* 7. *propè fin.* prout etiam non ſatis eſ- 41
ſet dictum fuiſſe in tali, vel tali loco, quia non facta electione
loci debitor non conſtituitur in mora, Hippol. de Marſil.
ſing. 523. Urſill. ad Afflict. *dec.* 316. *n.* 4. Debet enim in al-
ternativa loci eligere creditor, & intimare debitori, *l. non ubi-* 42
que 3. *in princ. ff. de eo, quod certo loc.* Fab. de Ann. *conſ.* 95.
n. 1. *lib.* 2. Grat. *diſc.* 42. *n.* 44. Rot. *dec.* 31. *n.* 9. poſt Zacch. *de*
obl. cam. quòd eſſet ipſi utile, quia poteſt etiam eligere locum,
ubi res ſit carior, dicunt ibi Fab. de Ann. & Grat. *n.* 46. Sed in
tantum poteſt eligere creditor, ubi conveniat debitorem, in 43
quantum debitor non eligat, ubi ſolvat, ut eſt ſenſus dictæ
l. non ubique in princ. & poſſe debitorem etiam conventum
in uno loco ante litis conteſtationem, facere ſuam electio-
nem alterius pro ſolutione facienda, tradunt Marian. Socc.
in cap.

Digitized by Google

in cap. dilecti, n. 21. ante med. verſ. & adverte, quia de for.
compet. & Rip. in cap. de quo vult. Deo, n. 69. de judic.
44 Verùm hoc non procedit, ubi debitor, & creditor ſunt
ejuſdem fori, & domicilii, & ſolutio propterea ibidem eſt
facienda, quia tunc ſtante die certa, debitor ad evitandam
moram debet interpellare creditorem ad recipiendum, nec
ſufficit, quòd creditor abſque tali interpellatione non iverit
cum ſacco parato ad domum debitoris, Roland. conſ. 87.
n. 15. & aliis pleniſſimè relat. Giurb. dec. 114. n. 5. verſ. cum
45 creditor, & debitor. & optimè Rot. cor. Durano deciſ. 346.
n. 12. & quòd ſufficiat exiſtere in Comitatu, & diſtrictu Ci-
vitatis ad hunc effectum, Rot. dec. 252. n. 9. par. 4. div. ubi
de diſtrictu Urbis, ſecus ſi ſint diverſi fori, & debitor non te-
46 neatur ire ad domum creditoris, quia tunc niſi vadat creditor
ad eum cum ſacco parato, ipſe excuſatur à mora, non obſtan-
te exiſtentia diei, Felin. in cap. licet heri, n. 5. verſ. 2. limita
de Simon. Peregr. conſ. 86. n. 7. & ſeq. lib. 3. Baver, de mora,
par. 2. n. 3. verſ. ſecundò tempora, Gabr. de ſolut. concl. 9. n. 18.
Viv. dec. 442. n. 3. & in his terminis procedit Grat. diſcept. 42.
47 n. 20. Niſi ſciat conductor, quòd in loco ſui domicilii adſit
Procurator locatoris habens ſufficiens mandatum ad reci-
piendum ſolutionem, quia tunc debet ſolutionem offerre ipſi
Procuratori, non autem expectare, ut veniat locator, &
aliàs moram incurrit, Rim. Jun. conſ. 546. n. 6. & plur. ſeq.
& eo relato Cenc. de Cenſ. quæſt. 86. num. 16.
48 Operatur etiam deſtinatio loci ſolutionis, ut conductor
poſſit in loco illo conveniri, ut ſupponit apertè Text. in l. 1.
in princ. ff. de eo quod certo loc. & ibi notat Gloſ. quod pro-
cedit, etiamſi alius ibi non ſortiretur forum, Caſtren. ibidem
49 num. 3. & etiamſi ibi non reperiatur, quia dum promiſit in
eo certo tempore ſolvere, & ibi non reperitur, præſumitur
abeſſe per dolum, & adhuc ibi conveniri poteſt, Jaſ. in l. ſi
convenerit 18. n. 42. ff. de juriſd. omn. Judic. Dec. in cap. 1.
n. 164. de judic. Maran, in praxi par. 4. dist. 9. n. 115. Sim. de
Pret. conſ. 133. & aliis adductis tradit Zacch. de obl. cam. qu. 7.
n. 10. cum aliis plurimis declarationibus, circa quas ne diver-
tam à materia ſolutionis pro nunc me remitto ad Carleval.
de judic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. quæſt. 4. num. 248. & ſeq.
50 E contra quoque ex deſtinatione loci ubi conveniri de-
beat conductor, ſequitur, ut etiam ibi ſolvere debeat, adeò
ut ſi dictum quòd poſſit ubique conveniri, poſſit etiam ubi-
51 que adſtringi, ut ſolvat, niſi tamen expreſsè, vel tacitè deſti-
natus ſit certus locus ſolutionis, prout ſi adſit obligatio Ca-
meralis, quæ continet dictam facultatem conveniendi de-
bitorem ubique locorum, quòd non propterea poſſit ubi-
52 que ſolvere, dum eſt in contractu deſtinatus locus certus, in
quo ſolvi debeat, tradit Zacch. de obl. cam. quæſt. 7. num. 9.
& Rot. poſt eum deciſ. 78. num. 6.

De actione locati competente pro conſecutione mercedis, quomodo in ea procedatur, & an detur appellatio, & de prælatione locatori competente.

S U M M A R I U M.

1 *Locator pro conſecutione mercedis habet actionem, quæ dicitur ex locato.*
2 *Actio ex locato, eſt actio civilis.*
3 *Et eſt actio perſonalis.*
4 *Et eſt actio ordinaria requirens libellum.*
5 Tex. in l. Præſes 17. C. locat. *quomodo intelligatur.*
6 *Pro conſecutione mercedis aliqui tenent competere viam executivam.*
7 *Contrarium, quòd non competat via executiva, ſed ſolùm denegetur appellatio.*
8 *Conductori penſiones ſolvere condemnato non denegatur terminus juris ad ſolvendum.*
9 *Terminus ad ſolvendum de jure negari non debet debitoribus quantumvis liquidis, & condemnatis.*
10 *Nec etiam debitori declarato à Papa per Breve.*
11 *Et etiam ſtante ſtatuto, quòd debitor ſolvat illicò omni dilatione, & contradictione ceſſante.*
12 *Termini ad ſolvendum quantitas eſt arbitraria Judici.*
13 *Terminus ad ſolvendum longior datur debitori magnæ ſummæ.*
14 *Terminus ad ſolvendum in Curia datur ab Auditore Cameræ triginta dierum.*
15 *Et ſufficit illum ſuſcipere abſque eo, quòd Auditor Cameræ ſuper illo interloquatur.*
16 *Et conceditur illum etiam condemnatis in aliis Tribunalibus.*
17 *Et etiam ſi debitores ipſi termino inſtrumento obligationis ſpecialiter renunciaſſent.*
18 *Terminus ad ſolvendum non datur obligato tradere aliquam rem in ſpecie.*
19 *Secus ſi res ſit abſens, vel adſit aliquod aliud impedimentum.*
20 *Via executiva competit locatori contra res invectas, & illatas in prædium locatum.*
21 *Et competit ſi conductor ſe obligaverit ſolvere aliqua obligatione viam executivam præbente.*
22 *Clauſula* ſine aliqua contradictione prævia renunciatione cuicumque exceptioni, & juri, & legum auxilio *non operatur, quòd competat via executiva, ſed tollit tantùm obligationem.*
23 *Clericorum obligatio in formam alicujus ritus, vel ſtatuti laicalis dantis viam executivam non valet.*
24 *Via executiva competens adverſus conductorem ex obligatione ejus expreſſa in locatione, non competit pro locatione tacitè renovata.*
25 *In cauſa mercedum rei locatæ procedendum breviter, & ſummariè.*
26 *In Urbe adeſt ſtatutum in cap. 121. quòd in cauſis mercedum rei locatæ procedatur breviter, & ſummariè.*
27 *Et adeſt etiam aliud ſtatutum cap. 88. quòd in cauſis locationum quarumcumque, procedatur ſine libello, & aliis ſolemnitatibus etiam ſubſtantialibus.*
28 *Clauſulæ* procedi de plano, ſine ſtrepitu, & figura Judicii, ſola facti veritate inſpecta, & omni juris ſolemnitate omiſſa, *importans facultatem procedendi via executiva.*
29 *Pro mercede operarum, ſeu ſalario competunt diverſæ actiones.*
30 *Et competit etiam actio ex locato.*
31 *In cauſis mercedis operarum non datur appellatio.*
32 *Nec in cauſis alimentorum.*
33 *Merces, ſeu ſalarium gaudet privilegiis alimentorum, ſi debitum ſit pauperi.*
34 *Paupertas non eſt probanda, ſed præſumitur.*
35 *Signatura in cauſis mercedis, ſeu ſalarii ſolet præſervare executionem pro rata trium annorum, & in reliquis committere cum clauſula* ſi quid exequendum.
36 *Pro mercede diurna datur via executiva.*
37 *Et in Urbe ex ſtatuto cap. 95. debitor ubi ſumma non excedit ſcuta decem non auditur, niſi facto depoſito, & à ſcutis decem ſurſum, niſi dato fidejuſſore.*
38 *Intelligitur tamen ubi merces, vel ſalarium eſt diurnum, ſeu menſtruum.*
39. *Merces debita procuratori ad lites non dicitur diurna, & continua.*
40 *Procuratores, & Sollicitatores in Urbe non poſſunt agere pro ſalario non convento actione locati.*
41 *Sufficit tamen promiſſio eis facta mercedis in genere.*
42 *Appellatio ſuſpenſiva datur in actione locati, ubi merces non eſt conſtituta in certa ſumma.*
43 *Decl. procedere ſi Judex taxatus eſt, ſecus ſi conſtet de quantitate ex conſuetudine.*
44 *Appellatio ubi intrat taxatio Judicis datur etiamſi aliàs non daretur.*
45. *Signatura in cauſis mercedis diverſimodè reſcribit, juxta diverſitatem factorum.*
46 *Conductori datur appellatio, ſi habuit ſententiam favorabilem, à qua appellavit locator.*
47 *Appellare ſi permiſſum eſt uni parti, debet permitti & alteri.*
48 *Lim. ſtante ſtatuto appellationem prohibente.*
49. *Appellatio ſi ſit prohibita, intelligitur quatenus ſententia ſit valida, & juſta.*
50 *Decl. procedere ſi nullitas ſit clara, & injuſtitia notoria.*
51 *Prælatio quando cōpetat pro credito penſionū rei locatæ.*
52 *Obligatio, & hypotheca pro debitis in diem ſtatim oritur, licèt impediatur exactio uſquequo dies venerit.*
53 *Creditum penſionum rei locatæ ſumit anterioritatem à die locationis.*
54 *Decl. procedere quoad penſiones debitas vigore locationis expreſſæ, ſecus autem quo ad debitas pro tacitè renovata.*
Contrarium tamen vide num. 57.
55 *Hypotheca tacita non retrotrahitur ad diem contractus.*
56 *Contrarium tenent alii.*
58 *Hypotheca tacita anterior præfertur expreſſæ poſteriori.*
59 *Relocatio vigore pacti, quòd ſi non fiat diſdicta, cenſeatur facta relocatio, non eſt tacita, ſed expreſſa.*

60 Hy-

60 *Hypotheca conditionalis eveniente conditione, retro-
trahitur ad diem contractus.*

CAPUT XXXIX.

QUatenus conductor ſponte non ſolvat debitam merce-
dem, poteſt locator eum convenire coram Judice in-
1 tentando actionem, quæ ſibi de jure conceditur & dicitur ex
locato, de qua in *l. ſi tibi habitationem 5. ff. locat. & in l.
Præſes, C. eod. & Inſtit. tit. eodem in princ.*
2 Quæ actio ex locato eſt actio civilis, ut probatur in *l. 1. ff.
de ſuperficieb.* & eſt actio perſonalis, ut de actione ex vendi-
3 to probatur, *l. 1. C. de act. empt.* & inde benè arguitur ad
actionem iſtam ex locato, ad Text. *in l. 1. ff. locat.* & in hoc
propoſito Criſp. *in ſuis terminis actionum, num. 147.*
Dubitatum autem fuit, an competat locatori pro penſio-
nibus via executiva, nam licèt prædicta actio ex locato ſit
4 ordinaria requirens libellum, ut tradit Jaſ. *in §. Actionum
autem, n. 158, ad fin. & ſeq. Inſtit. de action.* & dixit Rot.
dec. 175. n. 2. poſt Zacch. *de oblig. camer.* Fab. *in Cod. lib. 4.
5 tit. 42. defin. 57.* tamen verba illa Text. *in præſes 17. C. locat.
Præſes Provinciæ, quæ ex locato debentur, ſolvi ſine mora
6 curabit*, dederunt occaſionem aliquibus credendi, quod pro-
cedi deberet executivè, & ſignanter Viv. *in ſuis commun.
opinionib. opin. 678. num. 26.* ubi quòd ita vidit judicatum in
cauſa fratris ſui, Rot. *deciſ. 335. num. 3. par. 10. recent.*
7 Verùm illa verba *ſine mora*, quæ dict. Text. exiſtunt
non poſſunt operari, ut ſit ſublata neceſſitas cognoſcendi,
an conductor ſit debitor, illumque condemnandi, prout ſub-
lata eſt, ubi competit via executiva, cùm tunc debitor ha-
beatur pro condemnato, ſed ſolùm importare poſſunt, ut
poſt condemnationem non ſit permittenda dilatio, & ſic
ceſſare appellationem, ad Text. *in l. 1. C. de ſent. ex brevi,
l. recit.* ibique Gloſ. *in verb. mora*, & Bald. ubi in fine decla-
rat dicta verba intelligi poſt ſententiam, vel infra quatuor
menſes, vel infra decem dies, juxta Tex. *in l. ſi debitori, ff.
de judic.* vel infra duos menſes attento Text. *in cap. potuit de
locat.* vel arbitrio Judicis, ad Tex. *Inſtit. tit. de offic. Judic.
in princ.* & ita in ſpecie declarando verba præfata *legis*, *Præ-
ſes, Cod. loc.* dixit Rot. *in dec. 175. n. 5.* poſt Zacch. *de oblig.
camer. & in dec. 526. n. 10. verſ.* ad Textum coram Bichio,
ubi plenè examinatur articulus referendo hinc inde aucto-
ritates, eaſque ſingulariter, & diligenter examinando.
8 Senſus itaque Rotæ eſt, ut prædicta verba *ſine mora*, nedum
importare non valeant conductorem haberi debere pro con-
demnato, & ſic teneri via executiva, ſed nec etiam privan-
dum eſſe dilatione illa, ſeu termino, quid de jure poſt con-
demnationem reis indulgetur, juxta dictum Text. *in l. ſi debi-
tori 21. ff. de judic.* ſed ſolum tollere remedium appellationis.
9 Et quidem competens terminus ad ſolvendum omnibus
debitoribus quantumvis liquidis, & condemnatis, de Jure
denegari non debet ut ultra dictam *l. ſi debitoris*, habetur in
*l. debitoribus 31. ff. de re judic. in l. 1. & 2. C. de uſur. rei judic.
in cap. quòd ad conſultationem 15. de ſent. & re judic. cap. que-
renti 26. de offic. de leg.* & dixit Rot. *dec. 376. n. 1. par. 2. rec.*
10 Unde non eſt denegandus conductori, cùm nec etiam ei qui
declaratus ſit debitor à Papa per Breve, denegari debeat, ut
cenſuit Rot. coram Puteo *dec. 121. n. 1. lib. 3.* & etiamſi adſit
11 ſtatutum dicens, quòd illicò omni dilatione, & contradictio-
ne ceſſante debitor ſolvat, ea ratione quia non eſt effectuali-
ter debitor niſi decurſo dicto tempore, quod condemnatis
conceditur, ut habetur in eadem dec. cor. Put. in fin.
12 Quantitas autem hujus temporis eſt arbitraria Judici, qui
poteſt illam coarctare, & prorogare, Alciat. *in l. cedere diem,
n. 6. ff. de verb. ſign.* Molin. *de contract. diſp. 938. n. 7. verſ. po-
13 teſt tamen*, Put. *dict. dec. 121. n. 2. & 3. lib. 3.* ubi quòd propter
magnam ſummam debitam majus tempus arbitrari debet,
14 juxta Gloſſ. *in l. Æmilius, ff. de minor.* Et in Curia notorius
eſt ſtylus Auditoris Cameræ concedendi triginta dies debi-
15 toribus, qui ſtylus facit jus, itaut non ſit amplius neceſſe eum
interloqui ſuper illius conceſſione, ſed ſufficiat debitori il-
lum terminum ad ſolvendum ſuſcipere in Actis ejuſdem Rot.
deciſ. 383. n. 1. par. 1. & deciſ. 376. n. 1. & 5. par. 2. rec.
16 Et talem terminum concedit Auditor Cam. etiam con-
demnatis in aliis Tribunalibus, & Judices condemnantes
illo pendente non exequuntur, ut tradunt Scacc. *de appel.
quæſt. 17. lim. 2. num. 32.* Saluſt. Tiber. *in praxi, lib. 1.
cap. 28. num. 6.* & etiamſi ipſi termino in inſtrumento obli-
17 gationis fuiſſet à debitore ſpecialiter renunciatum, adhuc
illum ſuo arbitrio concedit, Scacc. *ibidem, num. 31.* ubi
& alia circa eundem terminum Auditoris Cam. tradit,
penès eum in caſu occurrenti videnda.

Unum tamen non omittendum animadvertere, quòd in
locatione evenire facilè poteſt, ſcilicet, quòd ſi conventum 18
fuerit dari pro mercede aliquam rem in ſpecie, tunc termi-
nus præfatus de Jure non datur condemnato, Gloſſ. *in cap.
querenti 26, verb. quadrimeſtre propè med. de offic. de leg.*
Molin. *de contract. diſp. 538. n. 7. verſ. obſervata tamen*,
ubi tamen benè addit, quòd quatenus res illa tradenda ab- 19
ſens ſit, vel aliquod aliud legitimum occurrat impedimen-
tum, cur ſtatim tradi non poſſit, præſcribitur à Judice ali-
quod tempus, quo tradi poſſit, aut æſtimatio ejus, ſi omni-
nò tradi non valeat, adhibente reo fidejuſſores, per Text.
in §. 1. Inſtit. tit. de offic. Jud. juncta Gloſ. ibi.
Id tamen quod dictum eſt non competere viam executi- 20
vam pro penſione rei locatæ, limitatur reſpectu rerum inve-
ctarum, & illatarum in eam, quia in eis competit via exe-
cutiva, ex traditis per Gratian. *diſcept. 117. num. 1. & ſeq.*
militat enim quoad eas diverſa ratio, nam locator poteſt illa
etiam propria auctoritate expulſo conductore detinere, do-
nec ſibi ſatisfiat, & ſic ad evitandum periculum ſi conductor
ſe opponat, poteſt à Judice petere aſſiſtentiam, ut declarat
Rot. cor. Bich. *deciſ. 526. num. 18. & ſeq.* & dicam latiùs in
cap. ſequenti de invectis, & illatis.
Prout etiam ſine dubio limitatur ſi conductor in Inſtru- 21
mento, ſeu apoca locationis ſe adſtrinxerit ſolvere aliqua
obligatione viam executivam præbente, prout cauti loca-
tores curare ad evitandas fraudes, & tergiverſationes con-
ductorum ſolent, tunc enim non habet conductor de quo
conqueratur, dum talem ſibi legem dicere voluit, & po-
tuit, & cui locatorem veriſimile eſt non alia lege locatu-
rum fuiſſe, ut dicit Fab. *in C. lib. 4. tit. 42. def. 57.*
Non tamen ſatis eſſet eum promiſiſſe penſionem ſine ali- 22
qua contradictione prævia renunciatione cuicumque exce-
ptioni, & Juris, ac legum auxilio, quoniam iſtæ clauſulæ
tollunt appellationem, ſed non operantur, quòd competat
via, ut declaravit Rota in una Lucana dotis 19. Januarii
1629. cor. Virili, & in terminis conductoris in *deciſ. 175.
numer. 7.* poſt Zacch. *de oblig. cam.* & coram Bichio *d.
deciſ. 526. num. 16. & 17.*
Prout etiam non ſatis eſſet conductorem ſe obligare in for- 23
ma alicujus ritus, ſeu ſtatuti merè laicalis, dum ipſe ſit Ec-
cleſiaſticus, licèt enim etiam Eccleſiaſtici poſſint per pactum
renunciare viæ ordinariæ, & ſe ſubmittere executivæ, ta-
men non poſſunt ſe ſubmittere ſtatutis, & ritibus Laicorum,
quia ab eis ſunt exempti per privilegium conceſſum toti ordi-
ni Eccleſiaſtico, cui renunciare non poſſunt, *c. ſi diligenti,
& c. contingit de ſent. excomm.* & in puncto Rota coram Bi-
chio *dict. deciſ. 526. n. 28. & ſeq.* & latiſſimè firmatum fuit
in *deciſ. 180. n. 12. & plurib. ſeq.* poſt Zacch. *de obl. cam.*
Nec quatenus conductor continuaſſet ultra tempus con- 24
ventum retinere rem, & ſic tacitè renovata eſſet locatio, pro
penſionibus poſtea decurſis tempore tacitæ renovationis,
operarentur clauſulæ executivæ inſtrumenti ipſius locatio-
nis expreſſæ, quia illæ non cenſentur repetitæ in tacita,
ut in ſpecie firmavit Rota Bononien. *deciſ. 80. num. 26.* &
dicam in cap. 64. ubi agam de tacita relocatione.
Præterea non omittendum advertere, quòd licèt Judex non 25
debeat relaxare mandatum contra conductorem pro debito
mercedis via executiva, tamen dum lex dicit eum curatu-
rum ſolvi ſine mora, *dict. l. Præſes, C. loc.* videtur eum pro-
cedere debere ſaltem breviter, & ſummariè ſecundum Fen-
zon. *ad ſtat. Urb. c. 121. n. 10.* & admittere videtur Rot. cor.
Bichio *d. dec. 526. n. 24. & 25.* quod in foro Capitolino Ur- 26
bis ſine difficultate procedit ita præcipiente ſtatuto in c. 121.
Imò in Urbe adeſt aliud ſtatutum, nempè cap. 88. in quo
ordinatur in cauſis locationum quarumcumque, in quibus 27
quæſtio dominii, vel poſſeſſionis de Jure referri non poteſt,
& in ſpecie penſionum domorum, prædiorum, & reſponſio-
num vinearum procedi ſine libello, litis conteſtatione, aut
aliis ſolemnitatibus, ſeu ordinibus judiciorum etiam ſub-
ſtantialibus, ſummariè, ſimpliciter, & de plano ſine ſtrepi-
tu, & figura Judicii, ſola facti veritate inſpecta, & omni
Juris ſolemnitate omiſſa, quæ clauſulæ important faculta-
tem procedendi executivè, Bart. *in Extravag. ad reprimen-* 28
dum, in ver. figura in fine, cum aliis pleniſſimè cumulatis
per Rot. *deciſ. 170. num. 5.* poſt Zacch. *de oblig. cam.* & in
puncto dicti ſtatuti in *recent. deciſ. 335. num. 4. par. 10.*
Pro mercede autem operarum, ſeu ſalario competunt aliæ
diverſæ actiones, de quibus latè D. Lanfr. Zacch. in ſæpè lau- 29
dato tractatu *de ſalariis, quæſt. 93. per tot.* quas omitto refer-
re, ex quo ſunt extra materiam locationis, illis tamen om-
ninò videtur addenda hæc actio ex locato, quoniam ubi aga-
tur de operibus, quæ locari poſſint, de quibus dictum eſt 30
in

Digitized by Google

in cap. 35. eam competere clarum eſt, ut tradunt Succin.
Sen. *conſ.* 196. *propè fin. lib.* 2. Rot. Januen. *deciſ.* 115. *n.* 2.
& aliis adductis Venturin. *conſ.* 32. *num.* 22. Add. ad Burat.
deciſ. 174. *in fin.* Rota *deciſ.* 367. *num.* 20. *par.* 9. *recent.*
31 Unde nec etiam in cauſis mercedum danda erit appella-
tio, prout regulariter eam non dari, ubi agitur de merce-
de locationis, ſuprà dictum eſt, eoque magis, quòd ut non
detur, militant etiam aliæ diverſæ rationes relatæ per eun-
dem D. Lanfr. *ind. tract. quæſt.* 107. & ſignanter, quòd ſuc-
cedere ſolet loco alimentorum, ſeu pro alimentis inſervire,
32 & in cauſis alimentorum non datur appellatio ſuſpenſiva,
ex ibi congeſtis, *num.* 4. & tradit etiam Fenzon. *ad ſtat. Urb.*
cap. 95. *n.* 5. & Magon. *dec. Flor.* 12. *n.* 11. Verùm quatenus
neceſſe ſit excludere appellationem ratione iſta, quòd merces
operarum gaudeat privilegiis alimentorum, ex ea ſequitur,
33 ut concluſio non procedat, niſi ubi agitur de mercede debi-
ta pauperi, quæ alimentorum loco ſuccedit, Fenzon. *in d.*
c. 95. *n.* 7. Rot. *dec.* 764. *per tot. par.* 1. *div.* & in Anconitana
mercedis 20. Nov. 1602. cor. Sacrato, quæ eſt impreſſa per
Marcheſan. *par.* 1. *fol.* 1199. *il* 1. *n.* 1. & hanc diſtinctionem
inter ſalarium debitum pauperi, vel non, fuiſſe ſemper ap-
probatam à S. Rot. aſſerit D. Lanfr. *d. quæſt.* 107. *ſub n.* 6.
34 Non autem neceſſe habet locator operarum ad effugien-
dam appellationem ex hoc capite probare ſe pauperem, tum
quia ipſe habet regulam pro ſe, ut non detur appellatio, fun-
datam etiam in Sacra Scriptura expreſſè mandante, merce-
dem operariorum non retineri, ut retuli in *cap.* 37. *de tem-*
pore, quo ſolvi debeat merces, & mox etiam referam, tum
quia paupertas præſumitur, ex quo quilibet pauper, & nu-
dus naſcitur, ut latè probant Addeo. *ad deciſ.* 617. *num.* 37.
& ſeq. par. 4. *tom.* 3. *recent.* Gurb. *deciſ.* 18. *num.* 12. & in
his terminis Scac. *de appel. quæſt.* 17. *lim.* 8. *num.* 9.
Ulteriùs ſi evitari prætendatur appellatio in cauſa merce-
dis operarum ex quo ſuccedat loco alimentorum, ſequitur
etiam, ut tantummodò pro duobus, vel tribus annis ulti-
mis privilegium competere poſſit, cùm ſi petatur merces
35 pro ulteriori tempore decurſo, talis petitio tanquam ali-
mentorum omninò decurſorum ſubjaceat appellationi, un-
de Signatura ſolet præſervare executionem pro rata trium
annorum tantùm ad ſummum, & in reliquis committere
cauſam appellationis cum clauſula, *ſi quid exequendum*, quæ
illam ſuſpendit, Marcheſ. *de commiſ. par.* 1. *fol.* 1193. *n.* 26.
D. Lanfr. *dict. quæſt.* 107. *n.* 14. Grat. *dec. March.* 53. *n.* 5.
Quare ſæpè magis expediet allegare, quòd in actione ex
locato non datur appellatio ex dicta *l. Præſes*, *C. locat.* cùm
ei dictæ limitationes non adaptentur, ut de ſe patet.
At quatenus agatur de mercede diurna, utique magis ur-
36 gent prævia executiva, & remotiore appellationis ſuſpenſi-
væ, verba illa Sacræ Paginæ; *Eadem die reddes pretium labo-*
ris ſui ante ſolis occaſum, Deuter. *c.* 24. *n.* 15. cum concordan-
tibus ponderatis per Maran. *in praxi p.* 4. *diſt.* 9. *n.* 197. Scac.
de appellat. quæſt. 17. *lim.* 8. *n.* 9. D. Lanfr. *d. quæſt.* 107. *n.* 2.
Unde non deſunt Curiæ, quæ in cauſa ſimilis mercedis
37 procedunt executivè, & ſtatuta id præcipientia, & in Urbe
adeſt *cap.* 95. *lib.* 1. in quo ordinatur, quòd ubi ſumma non
excedit ſcuta decem, reus non audiatur niſi facto actuali de-
poſito, à ſumma verò ſcutorum decem uſque ad quamcum-
que ſummam, non audiatur niſi dato fidejuſſore de judica-
tum ſolvendo. De appellatione verò nihil dicit, unde atten-
dendum remanet jus commune, juxta quod appellatio non
datur in ſimilibus cauſis, quoad effectum ſuſpenſivum, ſed
quoad devolutivum, ut explicat ibi Fenzon. *num.* 6. & ſerva-
tur etiam in curia Gubernatoris, ut in prædictis cauſis mer-
cedis non audiatur reus niſi facto eodem modo depoſito, vel
data cautione in forma depoſiti, ut notant Marcheſ. *de com-*
miſſ. par. 1. *fol.* 1195. *num.* 57. & Ridolph. *in praxi par.* 1.
cap. 7. *n.* 90. *verſ. nec aliquis* & dixit latiùs *cap.* 35. *n.* 70.
38 At cauſæ mercedis ad effectum faciendi depoſitum, illæ
tantùm intelliguntur in quibus agitur de diurna, vel men-
ſtrua mercede, ſive ſalario, ut præcisè declarat Reformatio
Tribunalium Pauli V. §. 11. *num.* 6. & notat Ridolphin. *d.*
cap. 7. *num.* 92. unde talis non eſſet merces debita Procura-
tori ad lites, quia vacat in feriis, & ideò ejus merces non
39 dicitur continua, & diurna, nec in ſtatuto de eis loquente
comprehenditur ſecundùm Riminald. Jun. *conſ.* 315. *n.* 17.
verſ. huic objecto.
In propoſito tamen Procuratorum, in præfata Reforma-
tione Pauli V. in tit. de Advocat. & Procurat. §. 18. *num.* 13.
habetur, quòd neque ipſi Procuratores, neque Sollicitato-
40 res quarumcumque cauſarum ſalarium non conventum pe-
tere valeant, ut intentare non poſſunt actionem ex loca-
to, & conducto, ſed implorare debent officium Judicis,
quod nunquam cenſetur ſublatum, ut in ſpecie declarando
ipſam Reformationem, dicit Rota in una Rom. ſalarii 23.
Januarii 1626. coram Remboldo, de qua meminit Add. ad
Burat. *dec.* 174. *n.* 18. & eſt impreſſa poſt Zacch. *de ſal. dec.* 83.
& in dec. 367. *n.* 26. *& ſeqq. par.* 9. & in Romana pecuniaria
13. Junii 1663. §. *hinc urgere*, cor. Veroſpio, quæ eſt *dec.* 84.
num. 3. *& ſeq. par.* 14. & dixi etiam *cap.* 35. *n.* 97. *&* 98.
Sufficit tamen ad hoc, ut non intret dicta Conſtitutio, & 41
ſicut poſſint Procuratores, & Sollicitatores intentare actio-
nem locati, quòd merces fuerit promiſſa, etiam in genere,
abſque expreſſione quantitatis, & juſtificari promiſſionem
per litteras miſſivas, ut pariter declaravit Rot. *deciſ.* 348.
n. 21. *&* 22. *par.* 4. *tom.* 2. *recent. & dec.* 367. *n.* 31. *par.* 9.
Verùm non propterea evitare poterunt dari appellationem,
etiam ſuſpenſivam, quia iſte eſt caſus in quo etiamſi actus 42
fuerit actione locati, & pro ſalario, datur appellatio ſuſpen-
ſiva, ſi non fuit conſtituta merces in certa ſumma, itaut in-
tret taxatio Judicis, prout ſervat Signatura in Urbe, teſte
Marcheſan. *de commiſſ. par.* 1. *fol.* 1193. *n.* 24. *&* 25. *& n.* 55.
ubi quòd in mercede conventa, vel ſi conſtat de quantitate ex 43
ſolito, reſcribit *ſine præjudicio*, aliàs cum clauſula *ſi quid*
exequendum, *& n.* 59. ubi quòd aliquando reſcribit ſine præ-
judicio, quoad certam ſummam tantùm, & refert etiam
Scacc. *de appell. quæſt.* 17. *lim.* 8. *num.* 9. *verſ. & Signatura.*
Et ratio reddi poteſt, quia Judex potuit gravare in quantitate
taxanda, unde danda ex hoc capite appellatio; quamvis juxta
regulas juris dari non deberet, prout videmus in taxatione 44
expenſarum litis, quæ licèt ſit executio rei judicatæ, & potiùs
interlocutoria quàm definitiva, itaut propterea non danda
eſſet appellatio, Veſtr. *in praxi lib.* 7. *cap.* 3. *num.* 10. *&* 11.
tamen dicta ratione conceditur, *Clem. appellanti de appel-*
lat. Bald. *conſ.* 119. *num.* 8. *verſ. hac ſententia lib.* 2. Rot.
deciſ. 211. *num.* 4. *par.* 7. *recent.*
Diverſitas autem modi reſcribendi procedit à diverſitate 45
factorum, ubi enim non expreſſa merces certa in conventio-
ne, quandoque ejus quantitas certa deducitur aliunde, puta
à ſolito, cum quo ſe conformaſſe partes præſumuntur, ut di-
ctum eſt alibi, & quatenus ſolitum ſit certum, & clarum, eo
caſu quoque Signatura non ſolet ſuſpendere executionem,
quatenus autem ſit aliquo modo dubium, & tunc regulari
ſolet à qualitate dubietatis, ſi enim certum eſt dari ſaltem
uſque ad tantum ſummam, itaut dubietas ſit tantùm ab illa
ſuprà, ſolet reſcribere ſine præjudicio quoad illam ſummam,
maximè pro pauperibus, ſi autem dubietas ſit in tota, tunc
ſuſpendit totaliter, niſi aliæ circumſtantiæ diverſimodè
ſuadeant, & cum hac diſtinctione accipienda videntur tra-
dita per Marcheſan. & Scacc. *ubi ſuprà*, & D. Lanfr. *d.*
quæſt. 107. *num.* 13.
Alius caſus eſt, in quo danda eſt appellatio conductori, ſi 46
ipſe in prima inſtantia ſententiam favorabilem reportaſſet,
à qua locator ſive rei, ſive operarum appellaſſet, & obtinuiſ-
ſet, ut firmat in ſpecie D. Lanfr. *ibid. n.* 15. nam in judiciis
ſervanda eſt æqualitas, itaut ſi uni parti permiſſum fuit ap- 47
pellare, permittendum ſit & alteri *cap. in judiciis de reg.*
Jur. in 6. Rot. cor. Coccino *deciſ.* 78. *n.* 2. quod tamen non
procederet, ubi adeſſet ſtatutum expreſsè prohibens condu-
ctori appellationem, quia tunc cùm ſtatutum ſemper, & in- 48
diſtinctè loquatur, numquam eſſet danda appellatio, ut di-
xit Rot. cor. Dunoz. Jun. *deciſ.* 664. *num.* 2. *verſ. quoniam*
placuit, & in recent. deciſ. 354. *num.* 3. *&* 4. *par.* 9.
Committeret quoque Signatura cauſam appellationis,
etiam ſuſpenſivæ ſine dubio, ubi ſententia laboraret aliquo 49
vitio nullitatis, vel injuſtitiæ, quia ubi appellatio eſt expreſ-
sè prohibita, ſemper intelligitur quatenus ſententia ſit valida,
& juſta, ex traditis per Rot. *dec.* 18. *n.* 1. *par.* 1. *& dec.* 324.
n. 3. *par.* 2. *rec.* & in terminis cauſæ mercedis, per D. Lanfr.
d. quæſt. 107. *n.* 18. *&* 19. requiritur tamen nullitatem eſſe cla- 50
ram & injuſtitiam eſſe notoriam, quia aliàs in hæredem eſſent
regulæ prohibitivæ appellationis ex traditis per Ridolphin. *in*
praxi par. 2. *c.* 6. *n.* 167. Rot. *dec.* 780. *& dec.* 785. *in utraque*
n. 1. cor. Burat. *& in dec.* 9. *ferè per tot.* poſt Poſtb. *de manut.*
Si autem in hac actione quæratur, an competat aliqua 51
prælatio adverſus alios creditores conductoris, in primis ea
competit in fructibus rei locatæ, ut dictum eſt ſuprà in *cap.* 33.
præcipuè *n.* 37. *& ſeq.* ſecundo loco ea competit quandoque
in invectis, & illatis in prædium locatum, de quo dicetur
in *cap. ſeq. n.* 128. *& ſeq.* Tertiò ea competit, ubi agitur de
mercede operarum in quibuſdam caſibus, de quibus dicam
in *cap.* 41. *per tot.* in reliquis recurrendum erit ad anteriori-
tatem, juxtà vulgat. regul. qui prior in tempore, potior
in jure, & ubi locatio fit ad plures annos, clarum videtur,
quòd licèt penſio diſtributa ſit in ſingulos annos, adhuc non

ſumca-

Digitized by Google

ſumenda eſt anterioritas à die qua deſtinata eſt ſolutio, ſeu
paghæ, ut dicitur, maturatæ, ſed à die celebrati contractus,
præſuppoſito, quòd in ipſo contractu adſit obligatio cum
52 hypotheca ſuorum bonorum, quia in debitis in diem ſtatim
oritur obligatio, & conſequenter hypotheca, licèt impe-
diatur exactio, *ex* quo nondum ceſſit dies, *l. cedere diem cum
ibi notat. ff. de verb. ſignif.* & in ſimilibus terminis de obli-
gatione pro uſuris, quòd anterioritatem ſumat à die contra-
ctus, non autem à die, quo promiſſa ſolutio, eſt Text. celebris
53 in *l. Lucius 19. ff. qui potior. in pign. hab.* & generaliter in
annuis præſtationibus, Rot. *deciſ.* 679. *num.* 8. *& 9. par.* 1.
div. & præcisè in his terminis penſionis rei locatæ, Rot.
coram Cavalet. *deciſ.* 342. *per tot.*

Et certè hoc non habet difficultatem in locatione expreſ-
sè facta ad plures annos, quòd hypotheca ſumat initium à
tempore contractus, & factæ obligationis, quoad omnes an-
54 nos pro quibus fuit expreſsè conventum locationem durare,
at ubi ultra eos locatio fuerit tacitè continuata, ſeu reno-
vata, juxta Text. *in l. item quæritur, §. qui impleto, & leg.
ſeq. ff. locat.* contrarium videtur dicendum, nam licèt duret
etiam obligatio pignorum, & hypothecæ in ipſa locatione
contractæ, ut habetur in *dict. §. qui impleto, l. legem in fin. C.
55 locat.* & tradit Bolognin. *conſ.* 30. *n.* 34. tamen ſicut iſta eſt
locatio tacita, ita etiam ejus hypotheca tacita quoque eſt, &
hypotheca tacita non incipit à die contractus, ſed ſolùm à die
quo effectualiter debetur, & ſic à die quo conductor conti-
nuando uti, fit debitor, ut latè probant Socein. Sen. *conſ.* 41.
56 *n.* 16. *& ſeq. & n.* 22. *lib.* 4. Menoch. *conſ.* 851. *n.* 23. *& ſeq.*
Mantic. *de tacit. lib.* 14. *tit.* 46. *n.* 9. *verſ. ſed hoc ſanè*, quo-
rum dicta multum urgent, ſed non tranſeunt ſine difficulta-
te, quia contrarium tenet adverſus Soccinum ubi ſupra,
57 Neguſ. *de pignor. par.* 5. *membr.* 1. *n.* 14. & adverſus Mantic.
Merlinus *de pignor. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 23. *n.* 31. & firmare
voluit Rot. *dec.* 206. *n.* 15. *par.* 10. *rec.* & pro iſta contraria
facit Text. *in dict. §. qui impleto*, dum dicit *pignorum videtur
durare obligatio*, ſi enim obligatio durat, non naſcitur de
novo, ſed eſt illamet antiqua de tempore locationis contra-
cta, & ideò ab eo debet prælationem ſumere.

Et licèt fortiùs, quòd hæc hypotheca competens pro tacita
relocatione cedat expreſſæ, etiam poſterior, nempè contra-
ctæ, incæpta jam tacita relocatione, tradat Caroc. *de locat.
tit. de renov. locat. in declarationibus declarat.* 12. *n.* 2. ubi
quòd ita vidit in facto allegatum, tamen ipſe nihil allegat, &
ratio quam adducit, quòd expreſſa præferatur tacitæ, quan-
do tacita eſt prior in tempore, non eſt vera, quia tunc præfer-
58 tur etiam expreſſæ poſteriori, Neguſ. *de pign. par.* 5. *memb.* 2.
n. 9. *verſ. quartodecimo amplia*, Merl. *eod. tract. lib.* 4. *tit.* 1.
q. 7. *per tot.* Unde ſaltem à die tacitæ relocationis, quo ſaltem
incipit ipſa hypotheca tacita, incipit, & etiam ejus prælatio.

59 Præterea quando verum ſit hanc hypothecam non incipere
à die contractus, nec ab eo prælationem ſumere, hoc vide-
tur declarandum procedere, ſi relocatio ſit omninò tacita,
ſecus autem ſi ſit in ipſo contractu conventa, puta, ſi di-
ctum, quod non facta diſdicta cenſeatur facta relocatio, cum
eadem mercede, aliiſque pactis, quia tunc non agitur de hy-
potheca tacita, ſed de expreſſa, & vigore contractus, & ideò
ab eo ſumere debet anterioritatem obligatio, juxta Text. *in
d. l. Lucius* 19. *ff. qui potior. in pignor. hab.* etiamſi illa obliga-
tio ſit conditionalis, videlicet ſi continuetur abſque diſdicta,
quia etiam hypotheca conditionalis retrotrahitur, ut per
60 Text. *in l. qui balneum in princ. & in l. potior in princ. verſ.
videamus, ff. qui potior. in pign. hab.* tradit in propoſito Ca-
valer *dict. dec.* 342. *n.* 1. *&* 2. & ſub ſimili conditione vide-
tur etiam contracta obligatio pro uſuris, ſcilicet, ſi ſors non
reſtituatur, & tamen pro eis clarum eſt prælationem compe-
tere à die contractus, *dicta l. Lucius, ff. qui potior in pign.* &
hanc dictionem, inter obligationem, ſeu hypothecam om-
ninò tacitam, & eam quæ competit ex contractu, latè firma-
vit Rot. *in d. dec.* 206. *n.* 12. *& ſeq. par.* 10. *rec.* quæ eſt Peu-
tiog. *dec.* 331. ubi nec etiam erat expreſſa obligatio pro fructi-
bus in inſtrumento, ſed tacitè ex eo deducebatur.

De rebus invectis, & illatis in prædium conductum, quæ actio, aliudve remedium adverſus eas locatori competat.

S U M M A R I U M.

1 *Invecta, & illata in prædium conductum remanent tacitè hypothecata domino prædii.*
2 *Et hæc eſt hypotheca generalis, & tacita legalis, facto hominis interveniente.*
3 *Ad hoc ut inducatur dicta hypotheca requiritur eam inferri in prædium conductum animo, ut ibi permaneat, uſquequò duret locatio.*
4 *Hypotheca invectorum in prædium conductum prodeſt locatori non ſolum pro credito penſionis, ſed etiam ſi conductor deterioraſſet prædium.*
5 *Ampl. ut poſſit etiam locator pro quocumque alio credito invecta, & illata retinere.*
6 *Decl. procedere ſi poſſideat.*
7 *Retentio non poſſidenti competere non poteſt.*
8 *Hypothecam habens poteſt ſe opponere creditori poſteriori, & dicere velle retinere.*
9 *Decl. procedere pro ipſo credito cum hypotheca, non autem cum alio ſine hypotheca.*
10 *Invecta res dicuntur illæ, quæ dorſo, & illatæ illæ quæ manu in prædium ſunt introducta.*
11 *Invecta, & illata in prædium urbanum remanent hypothecata domino, etiam ignoranti introductionem, ſecus autem in prædio ruſtico.*
12 *Invecta, & illata in prædium ruſticum, ut remaneant hypothecata, aliqui volunt non ſufficere ſcientiam, ſed requiri pactum.*
13 *Contraria tamen opinio eſt magis communis, & n.* 14. *ubi quòd eſt etiam verior, & num.* 17.
15 *Diſtinctionis una pars aliam declarat.*
16 *Legũ deciſiones non ſunt trahendæ ad caſus indubitabiles.*
18 *In invectis, & illatis competit locatori actio Serviana.*
19 *Serviana actio, & interdictum Salvianum proditum fuit contra colonum.*
20 *Et competunt tam contra conductorem prædii ruſtic., quam contra conductorem prædii urbani.*
21 *Serviana actio differt ab interdicto Salviani, quia Serviana ſive ad res coloni, ſive ad res inquilini datur directa, Salvianum verò ad res coloni directum, ad res verò inquilini, datur tantùm utile.*
22 *Et quia Serviana reſpicit rerum proprietatem, & qui eam intentat probare debet, debitorem habuiſſe earum dominium, Salvianum reſpicit poſſeſſionem, & ſufficit probare debitorem illam habuiſſe.*
23 *Decl. ut intentans Servianam non teneatur probare dominium plenum, ſed ſufficit quaſi dominium.*
24 *Hypothecam prætendens ex quod fuerint bona invecta, & illata in prædium conductum, probare debet pactum illationis.*
25 *Et probare etiam debet quòd illata fuerint cum animo, quod ibi permanerent uſquequo duraret locatio.*
26 *Animus prædictus probatur præſumptione reſultante ex qualitate rei ſolita locari.*
27 *An res ſint dictæ qualitatis ſtatur arbitrio Judicis.*
28 *Actio Serviana, & interdictum Salvianum poſſunt cumulari, & interdictum tentari.*
29 *Et pro utraque requiritur libellus.*
30 *Libelli pro actione Serviana, & pro Salviano formula relativè.*
31 *Actio Serviana an fuerit intentata, vel potiùs Salvianum, dignoſcitur à libello, & quomodo.*
32 *Actio Serviana eſt hypothecaria, & continet petitorium, & Salvianum eſt poſſeſſorium.*
33 *Servianam intentans non poteſt obtinere in Salviano, quod eſt diverſum.*
34 *Clauſula* deducens omne jus, &c. & potens juſtitiam adminiſtrari, &c. *in libellis apponi ſolita faciunt cenſeri intentata omnia remedia competentia ultra expreſſa.*
35 *Via executiva competit locatori adverſus bona invecta, & illata.*
36 *Invecta, & illata dicuntur eſſe pignori penès locatorem.*
37 *Pignus dicitur, quod ad creditorem tranſit, hypotheca cum non tranſit, nec poſſeſſio ad creditorem.*
38 *Invecta, & illata in prædium locatum an poſſideantur à locatore, eſt quæſtio ardua.*
39 *Poſſeſſio ut acquiratur neceſſaria, eſt ſcientia.*
40 *Invecta, & illata poſſunt à locatore pro ſua ſecuritate includi.*
41 *Et per talem incluſionem acquirit earum poſſeſſionem.*
42 *Et ex poſtea poteſt illa capere propria auctoritate.*
43 *Et poteſt illa retinere.*
44 *Et ſufficit locatorem ea deſcribere ad hoc ut dicantur incluſa.*
45 *Et practicatur dicta deſcriptio.*
46 *Decl. deſcriptionem, ſeu incluſionem non poſſe fieri ſemper, ſed ſolùm conductore mercedem non ſolvente.*
47 *Deſcriptio bonorum illatorum, ſeu bonorum incluſio prædicta, poteſt fieri per locatorem propria auctoritate.*

48 *Et*

48 *Et hoc modo procedit, quod dicitur conductorem poſſe executivè agere contra bona invecta, & illata, & ea propria auctoritate capere, nempè illa priùs deſcribendo, & deinde capiendo.*

49 *An licèt poſſit locator dicta bona capere ſine Judice, honeſtius tamen faciet cum Judice.*

50 *Et poteſt petere aſſociationem.*

51 *Aſſociatio competit habenti facultatem capiendi propria auctoritate.*

52 *Aſſociatio petita à locatore ad bona invecta, & illata, an concedi debeat ſine partis citatione, ſunt hinc inde opiniones.*

53 *Affirmativa non poteſt admitti, ſi petatur non ſolùm aſſociatio, ſed etiam licentia ingrediendi.*

54 *Nec ubicumque non petitur aſſociatio ex mera urbanitate.*

55 *Nec ſi non liqueat conductorem carere prorſus omni defenſione.*

56 *Nec ubi locator omiſſa via extrajudiciali elegerit judiciariam.*

57 *Adverſus bona invecta, & illata conceditur mandatum de aſſociando, vel ad exhibendum, aut aliud opportunum via executiva.*

58 *Ceſſante verò d. deſcriptione locator intentare debet, vel ſervianam vel ſalvianum, non autem executivè agere.*

59 *Decl. ut non competat via executiva agendo, ſed excipiendo adverſus alium creditorem executivè contra dicta bona agentem.*

60 *Hypotheca tacita invectorum, & illatorum procedit etiam in invectis per ſolam patientiam.*

61 *Et in invectis per colonum reſpondentem, quid certum in fructibus.*

62 *Non autem procedit in invectis per famulum in domum Domini.*

63 *Invecta per ſubconductorem remanent hypothecata etiam primo locatori.*

64 L. ſi in lege 27. §. ſi colonus ff. locat. *intellectus.*

65 *Minoris bona invecta, & illata in prædium ab eo conductum, an tacitè remaneant hypothecata locatori, eſt magna controverſia.*

66 *Qui tenent negativam opinionem, referuntur.*

67 *Affirmativam qui teneat, referuntur.*

68 *Ratio præcipua opinionis affirmativæ eſt, quia lex approbat conductionem à minore factam.*

69 *Ratio prædicta refellitur.*

70 *Bona Eccleſiæ generaliter hypothecari poſſunt abſque Beneplacito, occaſione emptionis bonorum per eam facta.*

71 *Sed non propterea poteſt deveniri vigore dictæ hypothecæ ad diſtractionem bonorum ſine beneplacito.*

72 *In re maximè dubia liberum eſt hominis judicium.*

73 *Maximè dum non agitur de conſulendo, aut judicando.*

74 *Minoris bona invecta, & illata in prædium ab eo conductum ſine decreto non remanent hypothecata.*

75 *Lex ubi vult inducere tacitam hypothecam in bonis minoris, id clarè exprimit.*

76 *Minoris privilegium, quòd ejus bona non obligentur ſine Decreto, non procedit in mobilibus, quæ ſervando ſervari non poſſunt.*

77 *Lim. dictam opinionem, quòd minoris bona invecta, & illata non hypothecentur primò in mobilibus, quæ ſervando ſervari non poſſunt.*

78 *Lim. 2. in minoribus, ſcholaribus, aliiſque degentibus extra Patriam ſuam ſine Curatore.*

79 *Lim. 3. ubi minor prudenter conduxit.*

80 *Contr. quia in obligatione minoris requiritur utilitas, & decretum, & num. 81.*

82 *Minoris bona ſi poſſideantur à locatore, poſſunt ab eo retineri quouſque ſit ſatisfactus.*

83 *Retentio datur etiam pro credito ſine hypotheca.*

84 *Bona Eccleſiæ difficiliùs alienantur, aut hypothecantur, quam bona minoris.*

85 *Bona Eccleſiæ invecta, & illata in domum conductam non remanent tacitè hypothecata.*

86 *Clericorum bona propria invecta, & illata in prædium conductum remanent hypothecata.*

87 *Res aliena bona fide poſſeſſa ſi inferatur in prædium conductam remanet hypothecata.*

88 *Res aliena non poteſt obligari.*

89 *Decl. procedere in obligatione hominis, non in obligatione legis.*

90 *Hypotheca rei alienæ invectæ, & illatæ prodeſt, ut conductor intentet ſalvianum, non autem ſervianam.*

Pacion. de Loc. & Cond.

91 *Res aliena mala fide poſſeſſa ſi inferatur in prædium conductum, non remanet hypothecata.*

92 *Amplia etiamſi dominus rei illationem ignoret ſecundum aliquos.*

93 *Contraria tamen opinio eſt magis communis, & n. 94. ubi quòd eſt etiam verior.*

95 *Decl. dictam contrariam procedere, ſi dominus non ſit præſens illationi, vel quando ſcit, contradicat.*

96 *Lim. eamdem opinionem primò, ut non procedat ſi dominus ſcivit rem ſuam induci, & tacuit dolo, ut deciperetur locator.*

97 *Lim. 2. ſi dominus permiſit induci res, ut permanerent in domo toto tempore locationis.*

98 *Lim. 3. ſi res locata ſit pupilli, vel Eccleſiæ.*

99 *Lim. 4. ſi cum ſcientia, & taciturnitate concurrat, quòd dominus rerũ ſit conjunctus conductori illa inducenti.*

100 *Maximè in bonis patris inductis in domum à filio de ejus conſenſu conductam.*

101 *Limitatur aliis modis dicta concluſio relativè.*

102 *Hypotheca tacita invectorum, & illatorum non comprehendit illas res, quæ non cenſeatur comprehenſa in obligatione generali expreſſa.*

103 *Obligatio generalis non comprehendit veſtes, nec alia mobilia neceſſaria debitori.*

104 *Libri ſcolarium, & Doctorum, Arma militum, & Breviarium Clericorum ſunt mobilia neceſſaria, & non cadunt ſub hypotheca generali.*

105 *Contr. quo ad hypothecam invectorum, & illatorum.*

106 *Decl. ſecundam procedere tantùm in caſu, quo non eſſent invecta alia bona, quàm præfata.*

107 *Et debebit locator probare non fuiſſe invecta alia bona.*

108 *Inſtrumenta, & Chirographa, & nomina debitorum non cadunt ſub hypotheca invectorum, & illatorum.*

109 *Pecunia invecta in domum conductam præſidii cauſa cadit ſub hypotheca, ſecus autem in pecunia invecta, ut quotidie expendatur.*

110 *Boves aratorii, & inſtrumenta neceſſaria ad agriculturam non cadunt ſub hypotheca invectorum, & illatorum.*

111 *Et generaliter poteſt in eis fieri executio.*

112 *Ampl procedere tam in foro ſæculari, quàm in Eccleſiaſtico.*

113 *Lim. ſecundùm aliquos ſi non poſſit fieri executio in aliis bonis.*

114 *Contrarium tamen teneat alii.*

115 *Lim. 2. attendi conſuetudinem, quæ in diverſis locis adeſt, ut executio etiam in dictis bonis fiat.*

116 *Lim. 3. ſi mediante executione non impediatur agricultura, & n. 117. ubi quando, & quomodo hoc procedat.*

118 *Merces an cadant ſub hypotheca invectorum, & illatorum, eſt quæſtio controverſa, & qui eam tractent.*

119 *Merces illata in prædium ruſticum non cadunt ſub hypotheca.*

120 *Merces illatæ in domum non ita conductam, ut in ea taberna exerceatur, non cadunt ſub dicta hypotheca.*

121 *Secus ſi illata ſint in prædium urbanum conductum ad effectum ibi retinendi merces.*

122 *Ampl. etiamſi ſit ſimul ad habitandum.*

123 *Fructus Prædiorum propriorum conductoris in domum conductam invecti, tam ad uſum proprium, quam ad effectum vendendi cadunt ſub hypotheca.*

124 *Invecta, & illata, etiamſi ſint partim venalia, partim non, cadunt ſub hypotheca.*

125 *Venalia invecta, & illata cadunt ſub hypotheca.*

126 *Conducta domo, ſeu alia manſione pro conſervatione mercium, merces ibi conducta remanent hypothecata pro penſione.*

127 *Et hypotheca iſta eſt fortior hypotheca invectorum, & illatorum in domum conductam ad habitandum.*

128 *Et habet prælationem, quoad alios creditores in rebus conſervatis.*

129 *Hypotheca competens locatori in invectis, & illatis habet prælationem ſecundùm aliquos.*

130 *Contr. eſt magis receptum.*

131 *Creditor pro funere conductoris præfertur locatori in invectis, & illatis.*

132 *Ampl. præferri etiam ei, qui locavit pro rebus ipſis conſervandis.*

133 *Hypotheca in invectis, & illatis competit etiam contra tertium cauſam à conductore habentem.*

134 *Non tamen poteſt contra tertiũ intentari via executiva.*

135 *Decl. non poſſe intentari viam executivam contra tertium,*

Digitized by Google

tium, ſi res non ſint amplius in domum conductam, ſecùs autem e contra.

136 *Lim. ut non tranſeat dicta hypotheca contra tertium in rebus venalibus.*

137 *Decl. limitationem non procedere ſi res venales fuerint à locatore modo quo ſuprà incluſa.*

138 *Decl. 2. non procedere ſi ante alienationem fuiſſet judicium intentatum a locatore.*

139 *Decl. 3. extingui hypothecam venalium ſi vendita ſpecialiter, ſecus ſi tota apotheca, vel totum negotium, aut aliqua ejus pars integralis.*

140 *Et ubi vendita ſpecialiter merces, ſi alia emantur uti ſubrogata remanent hypothecata.*

141 *Pretium mercium venditarum ſuccedit loco rei, & ſubjacet hypothecæ cui ſubjacebant merces.*

142 *Hypotheca invectorum, & illatorum durat etiamſi inquilinus bona è domo extraxerit.*

143 *Intellige ſi fuerant illata in domum animo, ut ibi permanerent.*

144 *Ampl. ut poſſit locator agere contra conductorem, qui bona invecta extraxit, ut ea reportet.*

145 *Invecta in porticũ domus remanent hypothecata locatori.*

146 *Porticus non eſt domus, ſed ejus pars, & in locatione domus continetur.*

147 *Invecta in apothecam, horreum, ſtabulum, aream, vel cortim domui junctas remanent hypothecata.*

148 *Molendinum junctum domui, & in quo habitator reputatur prædium urbanum, aliàs reputatur ruſticum.*

149 *Invecta in molendinum conductum ſi in eo non habitator, ut remaneant hypothecata requiritur ſciẽtia locatoris.*

150 *De furno judicatur idem ac de molendino.*

151 *Invecta in navim conductã remanent tacitè hypothecata.*

152 *Navis æquiparatur prædio urbano.*

153 *Invecta in vehiculum conductum remanent hypothecata.*

154 *Vehiculum æquiparatur navi.*

155 *Hypotheca invectorum, & illatorum in navim, vel vehiculum conductum præfertur aliis.*

156 *Hypotheca tacita in invectis, & illatis non ceſſat ex eo, quod locator de hypotheca expreſſa ſibi proſpexerit.*
Lim. ſi expreſſa ſit in ipſis invectis ad novandum tacitam num. 162.

157 *Proviſio hominis facit ceſſare proviſionem legis.*

158 *Decl. procedere, quando proviſio legis facta eſt in defectum proviſionis hominis, ſecùs ſi ex diverſo fonte procedat.*

159 *Hypotheca in invectis, & illatis ceſſat ſi datur fidejuſſor pro ſolutione penſionis ſecundum aliquos.*

160 *Contrarium tamen probatur.*

161 *Decl. primam procedere ſi conventum invecta pignori eſſe, donec ſatisfactum fuerit locatori, & poſteà locator receperit fidejuſſorem.*

163 *Hypotheca in invectis, & illatis remiſſa, non cenſetur propterea remiſſum jus executivum in eiſdem competens.*

164 *Hypotheca in invectis, & illatis eſt privilegiũ perſonale locatoris, & non tranſit in ſingularem ſucceſſorem.*

165 *Poteſt tamen cedi per ceſſionem ſpecialem, juxta veriorem opinionem.*

CAPUT XL.

BOna invecta, ſeu illata in prædium conductum remanent locatori Domino prædii tacitè hypothecata, *leg.*
1 *item qoia, 4. ff. de pact. l. eo jure 4. ff. quib. mod. pign. vel hypot. tac. contr. l. certi juris, 5. C. loc. & l. ſi non inducta, 5. C. in quib. ca. pig. vel hypot. tac. contr. §. item ſerviana, inſt. tit. de action.* & hæc eſt hypotheca generalis, & tacita legalis facto
2 hominis, ſcilicèt ipſa illatione interveniente, ut docuit Jaſ. *in d. §. item Serviana, num. 76. var. quædam eſt.*

Non tamen ſtatim ac quid introducitur in prædium con-
3 ductum, remanet indiſtinctè hypothecatum, ſed ſolùm ſi introducatur eo animo, ut ibi perpetuò permaneat, ut eſt Text. *in l. debitor, 32. ff. de pignorib.* ſcilicet quouſque duret locatio, Gloſ. *in d. l. certi juris, verb. induxerit, C. locat.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 210. *num.* 20. Menoch. *de arbitr. caſ.* 441. *num.* 4. Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 15. *num.* 32. Carpan. *ad ſtat. Mediol. cap.* 390. *num.* 60. *par.* 2. Pacif. de Salvian. *inſpect.* 3. *cap.* 5. *num.* 17.

4 Et prodeſt hæc hypotheca non ſolùm pro credito penſionum, ſed etiam, ſi conductor Prædium deterioraverit, pro conſecutione damni, *l. 2. ff. in quib. ca. pign. tac. contr.* Jaſ. *in d. l. item qoia in princ. verſ. his concurrentibus, ff. de pact.* Mantic. *de tac. lib.* 11. *tit.* 14. *num.* 9. Caroc. *de loc. & cond. tit. de invect. quæſt.* 1. *per tot.* Maſcard. *de probat. concl.* 210. *num.* 2. Pacif. de Salvian. *inſpect.* 3. *cap.* 5. *num.* 2.

Imo, & prodeſt pro quocumque alio credito, quod loca- 5
tor habeat contra conductorem, nam poterit pro eo dicta bona retinere, ut docuit Bart. *in l. ſolutum, §. ſolutam ad fin. ff. de pign. act.* Ang. Aret. *in §. item Serviana, n. 9. ver. quæro an invecta, & illata inſt. tit. de action.* quam doctrinam licèt acriter impugnaverit, Jaſ. *in l. item quia, n. 1. ver. imo talia invecta, ff. de pact.* tamen non propterea ab ea recedendum eſt, ut dicit, & benè probat Neguſ. *de pign. par. 2. memb. 4. n.* 129. & ſequitur Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 15. *num.* 12. & 13.

Verùm retenta iſta opinione, quòd competat retentio pro 6
aliis creditis, animadvertendum videtur, eo quòd procedere non poteſt, niſi cum ſuppoſito, quòd locator bona ipſa poſ-
ſideat, quia retentio non poſſidenti competere non poteſt, 7
Vinc. de Franc. *deciſ.* 527. *num.* 11. Cavaler. *deciſ.* 429. *n.* 3. Gratian. *diſcept.* 700. *n.* 36. Rot. *dec.* 140. *n.* 10. poſt Paſth. *de manut. & deciſ.* 120. *num.* 34. *par.* 9. *recent.* quidquid ſit an ſi habens retentionem, à poſſeſſione ceciderit, poſſit eam recuperare, de quo Gratian. *diſcept.* 269. *num.* 25.

Et licèt pro credito pro quo competit hypotheca poſſit 8
creditor in caſu quo alius poſterior velit bona in executionem capere, ſe opponere, & dicere velle retinere ratione ſuæ hypothecæ, ut voluit Bal. Nov. *de dot. par. 7. privil.* 24. & poſt eum Natt. *conſ.* 300. *num.* 2. tamen omiſſa diſcuſſione,
an iſta ſit vera retentio, dum conceditur ratione hypothecæ 9
tantùm, non poteſt prætendi ut ea competat pro credito hypothecam non habente, quia pro eo retentio non competit ratione hypothecæ alterius crediti tantùm, ſed poſſeſſionis, Merlin. *de pignor. quæſt.* 67. *num.* 11. *lib.* 2. & requiritur poſſeſſio pro credito cum hypotheca, ut competat retentio pro alio ſine hypotheca, ut dicam in *cap.* 42. ao autem, & quando locator dicatur dicta bona poſſidere, ita ut ratione poſſeſſionis poſſit ei competere vera retentio pro quocumque credito, dicam inferiùs.

Dicuntur autem res invectæ, ſeu inductæ illæ, quæ dor- 10
ſo, & illatæ illæ, quæ manu in Prædium ſunt introductæ, ut explicat Gloſ. *in d. l. ſi non inducta in ver. inducta*, ubi & Salic. *C. in quib. ca. pignor. vel hypoth. tac. contr.* Neguſ. *de pign. par. 2. memb. 4. num.* 128. ſeu invectæ, quæ plauſtro, vel equo inferuntur, ut tectiùs ſe opinari, dicit Menoch. *de arbitr. caſ.* 441. *num.* 3.

Differt tamen in hoc propoſito Prædium urbanum à Præ- 11
dio ruſtico, nam in Prædio urbano ſufficit conductorem bona introduxiſſe, ad hoc, ut locatori quæratur hypotheca, etiamſi locator introductionem illam ignoraverit, quod ſecùs eſt in Locatore Prædii ruſtici, ut expreſsè diſtinguitur *in d. l. certi Juris, 5. C. loc.*

Imò DD. acriter diſputant, an ſufficiat locatori Prædii 12
ruſtici ſcientia, quòd in illud conductor bona intulerit, vel etiam ulteriùs requiratur, quòd expreſsè convenerit ea ſibi hypothecata eſſe, & moderniores tenuerunt neceſſariam eſſe expreſſam conventionem, ut ſignanter Canon. *lib. 4. comment. juris, cap. 16. n. 6.* Coraſ. *in §. item ſerviana, n. 5. inſt. de act.* Ugo Donel. *in comment. de pign. cap. 6. col. 4. verſ. ſequitur de præd. ruſt.* Caroc. *de loc. tit. de invect. qu. 3. n. 26. & ſeqq.* Menoch. qui alios refert, & latè, ac nervoſè opinionem iſtam rationibus comprobat, & à contrariis defendit in *tract. de adip. poſſ. rem. 3. n. 36. & ſeqq. uſque ad 46.* & habet iſta opinio pro ſe præcipuè Text. *in §. interdictum quoque, inſt. tit. de interdict.* cujus verba ſunt: *Interdictum quoque, quod appellatur Salvianum adipiſcendæ poſſeſſionis cauſa comparatum eſt, eoque utitur Dominus fundi de rebus Coloni, quas is pro mercedibus fundi pignori futuras pepigiſſet.*

Verùm contraria opinio, quòd ſufficiat ſcientia introdu- 13
ctionis eſt magis communis, eam enim tenuit Gloſſ. *in d. §. item ſerviana in verb. Coloni inſt. de act.* & ibidem Ang. Aret. *n.* 12. Jaſ. *n.* 39. Gomeſ. *n.* 13. & 30. Zaſ. *n.* 13. Minſinger. *n.* 12. item Gloſ. *in l. item quia, 4. ver. in Urbanis, ff. de pact.* ubi & Ang. *n.* 4. & Jaſ. *n.* 14. Bart. *in l. ſi non inducta, n. 3. ver. aut non inducitur, C. in quib. ca. pign. tac. contr.* Neguſ. *de pign. memb. 4. par. 2. num.* 146. & aliis pluribus adductis Statil. Pacif. de Salvian. *interd. inſp. 3. cap. 5. n.* 25. Franc. Marc. *deciſ.* 501. *n.* 18. *par.* 1. & hanc eſſe magis receptam dicit ipſe Menoch. pro contraria allegatus *d. remed. 3. n.* 34. & communem dicit Peregr. *conſil.* 80. *num.* 13. *lib.* 3.

Et videtur iſtam contrariam eſſe quoque magis veram, 14
probatur enim ſignanter per Text. *in d. l. certi juris, 5. C. loc.* dicit namque: *ea qua voluntate Dominorum Coloni in fundum conductum induxerunt, pignoris jure Dominis Prædiorum teneri, quando autẽ domus locatur, non eſt neceſſaria in rebus inductis, vel illatis ſcientia Domini.* Unde datur intelligi

in ru-

Digitized by Google

in ruſticis ſufficere ſcientiam, & interpretandum eſſe verbum
illud *voluntate* in Textu exiſtens, id eſt Domino ſciente,
prout ita illud interpretatur Gloſſ. ibi, & Bald. & alii, & poſt
eos Peregr. *d. conſ.* 80. *num.* 13. ponderando præcipuè, quòd
Text. diſtinguit inter Prædia ruſtica, & Prædia Urbana, &
in ſecundo membro diſtinctionis apertè loquitur, & dicit,
non eſſe neceſſariam ſcientiam. Unde infertur, quòd oppo-
ſitum ſentit in primo, una enim pars diſtinctionis aliam de-
15 clarat, Roman *conſ.* 231. *n.* 2. & ibi Adden. Crot. *conſ.* 45.
num. 2. *&* 3 Menoch. *conſ.* 122. *n.* 3. Soccin. Jun. *conſ.* 112.
num. 15. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 431. *num.* 50.

Et ulterius conſiderari etiam poteſt, quòd quatenus Text.
prædictus intelligeretur, tunc bona inducta in Prædium ru-
ſticum eſſe hypothecata Domino, cùm hoc expreſsè actum
fuiſſet, utique hoc eſſet ejuſdem Text. ſenſum trahere ad ca-
16 ſum prorſus indubitabilem, cùm nemo dubitare poſſit, quòd
ſi actum ſit bona hypothecata eſſe debere, tunc hypotheca
contrahatur, & ideò non videtur dicendum, quia deciſio-
nes legum non ſunt trahendæ ad caſus indubitabiles, ut dicit
Gloſ. *in l. quod labeo, 9. ver. de eo, ff. de Carb. edict.* Rot.
deciſ. 533. *num.* 19. *par.* 4. *tom.* 3. *recent.*

17 Et licèt alia quoque opinio habeat ſua fundamenta non
omninò contemnenda, ut dictum eſt ſuprà, & latiùs videre
eſt penès ejus fautores ibi citatos, tamen ad Text. *in §. inter-
dictum quoque, inſt. de interd.* ſuprà relatum, reſpondetur
verbum illud *pepigiſſet*, in eo exiſtens, intelligi ſcilicèt, ta-
citè, prout illud explicat ibi Gloſ. reliqua verò fundamenta
omnia patiuntur congruas reſponſiones traditas præcipuè
per Statil. Paciſ. de Salvian. *inſpect.* 3. *cap.* 5. *num.* 26. *&
latè ſeq.* quas hìc non repeto.

18 Stante autem dicta hypotheca competit locatori actio Ser-
viana, ut habetur, *in d. §. item Serviana inſt. tit. de action.*
ibi: *Serviana autem experitur quis de rebus coloni, quæ pigno-
ris jure pro mercedibus fundi ei tenentur.* Et competit etiam
interdictum Salvianum, ut habetur, *in d. §. interdictum quo-
que inſt. tit. de interd.* cujus verba ſuprà fuerunt relata.

19 Et quamvis tam præfata actio Serviana, quàm interdictum
Salvianum fuerit proditum contra colonum, ut loquuntur
textus præfati, & proinde aliqui voluerint competere tan-
20 tùm adverſus conductorem Prædii ruſtici, qui propriè dici-
tur colonus, non autem adverſus conductorem Prædii Ur-
bani, qui vocatur inquilinus, tamen verius eſt competere
utrique propter identitatem rationis, ut de actione Serviana
docuit Gloſ. *in d. §. item Serviana in verb. coloni*, in primis
verbis ibi: *ſubaudi, vel inquilini*, & Bald. *in d. l. certi juris, 5.
C. locat. in fin.* ubi deridet Petr. de Bellapert. qui contrarium
tenuerat dicens, quòd ſub quibuſdam ramuſculis id ſomnia-
vit, Jaſ. *in d. §. item Serviana, n.* 23. *&* 24. ubi dicit rationes
contrariæ opinionis relatas per Jo: Fabrum ibi, & abundan-
tiùs per Nicol. de Neap. qui circa hoc inaniter occupat unam
columnam, & amplius, eſſe leves, & fragiles, & idem de Sal-
viano docuit Salic. *in d. l. certi juris, n.* 9. & latè poſt alios fir-
mat Menoch. *in d. tract. de adipiſc. poſſeſ. rem* 3. *n.* 51. ubi
examinato articulo dicit, hanc opinionem eſſe veriorem.

21 Serviana autem differt à Salviano interdicto in duobus,
quorum primum eſt, quòd Serviana ſive ad res coloni, ſive
etiam ad res Inquilini datur directa, Salvianum verò ad res
Coloni datur directum, ad res verò Inquilini datur utile tan-
tùm, Bart. *in l. fin. ff. de Salv. interdict.* junctis notatis per
eumdem *in lib.* 1. *in princ. & in §.* 1. *ff. eod.* Neguſ. *de pignor.
par.* 8. *memb.* 1. *num.* 8. *ver. Serviana tamen*, Menoch. *de
adipiſc. poſſ. dict. remed.* 3. *num.* 19. *&* 51.

22 Aliud eſt quòd Serviana reſpicit rerum proprietatem, &
qui eam intentat, probare debet debitorem habuiſſe rerum
Dominium, Salvianum verò reſpicit tantùm poſſeſſionem,
& ſufficit illud intentantem probare debitorem habuiſſe re-
rum poſſeſſionem, Gloſ. *in d. §. item Serviana, ver. quaſi
inſt. de act.* Bart. *in lib.* 1. *in princ. ff. de Salv. interd.* Neguſ.
de pignor. d. memb. 1. *num.* 8. *poſt med. ver.* 2. *differunt.*

23 Non tamen neceſſe habet locator intentare volens Ser-
vianam probare dominium plenum conductoris, ſed ſuffi-
cit quaſi dominium, ita ut competeret ei quaſi publiciana,
nam quemadmodum Prætor tueri debet conductorem per
publicianam, ita & tueri etiam debet locatorem per Servia-
nam, ut expreſsè habetur *in l. ſi ab eo, ff. de pignor.*

24 Verùm quia hæc hypotheca, ut inducatur, neceſſarium
eſt factum illud hominis, illationis videlicèt rei in Prædium
conductum, patet quòd agere volens ex ea, factum prædi-
ctum probare debet, *l. ſi non inducta, C. in quib. cauſ. pign.
tac. contr.* & ibi Bart. & aliis, quos refert Neguſ. *de pignor.
par.* 2. *memb.* 4. *num.* 150.

25 Et quoniam ut dictum eſt ſuprà in principio, non ſuffi-
cit illatio in Prædium, niſi ſit facta eo animo, ut ibi maneat
uſquequò duret locatio, neceſſe etiam erit probare talem
animum, Neguſ. *de pignor. par.* 2. *memb* 4. *num.* 150.

At hæc probatio ultima ſufficienter deſumitur ex quali- 26
tate rei, ex quo videlicet ſit de ſolitis ita induci, ut in domo
permaneant, uti ſunt ea, quæ inſerviunt ad ejus ornatum,
Neguſ. *d. num.* 50. ubi dicit quòd hoc optimè colligitur ex *l.
debitor, ff. de pign.* Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 15. *num.* 32.
poſt med. & ſtandum erit arbitrio Judicis, an bona ſint talis 27
qualitatis, Neguſ. *ibid* Menoch. *de arbit. caſ.* 441. *num.* 6.
Carpan. *ad ſtat. Mediol. cap.* 390. *num.* 67. ubi addit, quòd
poteſt tamen in rebus in domo repertis fieri executio, etiam
quòd non eſſent ibi permanſuræ, ſed hoc dicit ex mente
Rebuff. *in tract. de liter. obligat. art.* 4. Gloſ. 2. *num.* 23. ubi
loquitur ad terminos conſtitutionis dicentis, fieri poſſe exe-
cutionem in bonis in domo exiſtentibus.

Poſſunt autem, & actio Serviana, & interdictum Salvia- 28
num cumulari, & ſimul intentari, Caſtr. *in l. rem. alienam*,
num. 10. *ff. de pignor. act.* Menoch. *de adipiſc. poſſeſ. dict.
remed.* 3. *num.* 160. Statil. de Salvian. *inſp.* 1. *cap.* 3. *n.* 77.
& ſeqq. Rot. poſt Poſth. *de ſubhaſt. deciſ.* 83. *num.* 1.

Et pro intentanda actione prædicta requiritur libellus, 29
prout etiam pro intentando remedio Salviani, & formulæ
libellorum quoad actionem Servianam, habentur in Gloſ. 30
magna in d. *§. item Serviana, inſt. tit. de act.* & ibidem poſt
alios, Jaſ. *ſub num.* 125. refert formam traditam ab Ang.
Aretin. & dicit eam judicio ſuo peccare in duobus, eam-
que corrigit, & quoad interdictum Salvianum formula tra-
ditur à Menoch. *dict. remed.* 3. *num.* 158.

Ex ipſoque libello Judici porrecto dignoſcitur, quid fue- 31
rit intentatum, nam ſi continet rem fuiſſe in bonis debito-
ris, dicitur intentata Serviana, ſi continet rem à debitore
fuiſſe poſſeſſam, dicitur intentatum Salvianum, ſi verò con-
tinet utrumque, tunc dignoſcitur facta prædicta cumulatio,
& utrumque intentatum, Neguſ. *de pign. in fin. tract. n.* 26.
Menoch. *d. remed.* 3. *num.* 159. Scapuccin. de Salvian. *lib.* 1.
queſt. 30. *num.* 32. & ratio apertè deprehenditur ex ſupra- 32
dicta ſecunda differentia vertente inter Servianam, & Sal-
vianum. Et eſt utilis animadverſio, quia ſi intentata Ser- 33
viana, quæ eſt hypothecaria, & continet petitorium, non
videtur agens intentaſſe Salvianum, quod eſt poſſeſſorium,
nec poteſt actor ſe eo remedio non intentato juvare, ut
ſcribit Peregr. *deciſ. Patav.* 48. *num.* 17.

Verùm ſolent hodie in libellis apponi clauſulæ ſalutares, 34
deducens omne Jus, & petens Juſtitiam miniſtrari, &c. quibus
ſtantibus cenſentur intentata omnia remedia competentia ul-
tra expreſſa, Bolognin. *conſ.* 79. *n.* 38. *lib.* 1. Cravet. *conſ.* 201.
num. 45. ubi dicit clauſulam, *jus, & Juſtitiam miniſtrari*,
habere vim herbæ bettonicæ, quæ ad omnia mala valet, Rot.
quæ alios adducit coram Dunoz. Sen. *deciſ.* 293. *num.* 4.

Præterea competere etiam locatori adverſus bona inve- 35
cta, & illata viam executivam, ſenſit Bart. *in l. Creditores* 3.
num. 24. *verſ. ſed contra prædicta, C. de pign.* Rebuff. *de lit-
teris obligat. artic.* 6. Gloſ. 3. *n.* 39. *& art.* 4 Gloſ. 2. *n.* 10.
Aſin. *de execut. cap.* 21. *n.* 1. Grat. qui eos refert, *diſc.* 117.
num. 1. Imò, & poſſe locatorem illa propria authoritate ca-
pere, & retinere, ſenſit Coler. *de proceſ. execut. cap.* 2.
num. 204. & Rot. cor. Bich. *deciſ.* 520. *num.* 18.

Et comprobari poſſe videbatur, quia leges dicunt dictas res 36
pignori eſſe penès locatorem, ut videre eſt in *l. item quia*,
num. 4. *ff. de pact. & in l. eo jure* 4. *ff. quib. modis pignus vel
hypot. tac. contr.* ſeu ab eo pignoris Jure teneri, ut habetur in
l. certi juris, 5. in fin. C. loc. & in l. ſi non inducta, n. 5. *C.
in quib. cauſ. pign. vel hypot. tac. contr.* Hinc enim videbatur 37
inferri conductorem earum rerum poſſeſſionem habere, quia
pignus dicimus, quod ad creditorem tranſit, hypothecam
autem cùm non tranſit, nec poſſeſſio ad creditorem, ut in-
quit Ulpian. *in l. ſi rem alienam, 9. §. non tantùm in fin. ff.
de pignor. act.* & concordat Text. *in l. Plebs* 237. *in fin. ff. de
verb. ſign. & in d. §. item Serviana, inſtit. de act.* qua poſ-
ſeſſione ſtante clarè ſequitur, ut poſſit res poſſeſſas de fa-
cto executivè capere ex infrà citandis.

Verùm, an locator dicatur eo ipſo quòd conductor res 38
intulit in Prædium conductum, illas poſſidere, vel non; eſt
quæſtio ardua, in qua multa hinc inde adducuntur, ut dicit
Jaſ. *in d. §. item Serviana, n* 81. ubi ſubdit, quòd eam aliter ibi
non examinat, quia non confert ad propoſitum, ſed opinio-
nem communem eſſe, quòd locator ante incluſionem earum
rerum non dicatur illas poſſidere, nec verè, nec fictè, prout
concludit Bart. *in l. ſolutum, §. ſolutam n.* 5. *de pign. act.* cum
aliis pluribus ibi per ipſum citatis. Et quidem dum iſtud
pignus, ſeu hypotheca inducitur etiam in bonis invectis, &

illatis ipſo locatore ignorante, ut dicit Text. *in dict. l. certi*
39 *juris* 5. *C. locat.* inde ſequitur non poſſe ei quæri poſſeſſio-
nem, quia ad poſſeſſionis acquiſitionem neceſſaria eſt ſcien-
tia, *l.* 3. §. *Nerva*, *ff. de acquir. poſſ.* qua ratione contra-
riam opinionem falſam eſſe aſſerit etiam Menoch. *adipiſc.*
remed. 3. *num.* 51. *verſ. nec adverſantur.*
40 Benè tamen verum eſt, quòd poteſt locator bona prædicta
invecta, & illata pro ſua majori cautela, & ſecuritate inclu-
dere, ad Text. *in l. eſt differentia* 11. *ff. in quibus capignus tac.*
41 *contr.* Jaſ. *in d.* §. *item Serviana*, *n.* 77. & tali incluſione me-
diante acquirent eorum poſſeſſionem, Bart. *in l. ſolutum*, §.
ſolutam, *n.* 5. *ff. de pign. act.* Bellon. *in* §. *item Serviana n.* 36.
in fin. & ibid. Zaſ. *n.* 28. *verſ. & quæ poteſt*, Pacif. de Salvian.
42 *inſp.* 3. *cap.* 5. *n.* 103. itaut ex poſtea capere poſſit ea propria
auctoritate, & poſt Fabr. & alios tradit Jaſ. *in dict.* §. *item*
Servian. num. 79. & 80. & ita intelligi debet Coler. qui eum
allegat, *d. cap.* 2. *num.* 204. & idem eſt de Rota, quæ ipſum
Coler. ſequitur coram Bich. *d. deciſ.* 526. *num.* 18. & quòd
43 poſt incluſionem poſſit ea retinere, firmat etiam poſt plures
quos citat Pacif. de Salvian. *inſpect.* 3. *cap.* 5. *num.* 107. *ubi*
num. 108. relativè, an poſſit retinere pro alio debito, de quo
dictum eſt ſuprà poſt principium hujus *cap.*
44 Pro incluſione autem ad effectum prædictum non eſt ne-
ceſſe, ut bona ſub clavi ponantur, ſed ſufficit, quòd locator
ad domum accedat, & ea deſcribat, ſeu deſcribi curet, *l. cum*
Domini 58. *ff. loc.* Ang. *in l. utique* 33. *n.* 1. *ff. de damno infecto*,
& aliis adductis Jaſ. *in d.* §. *item Serviana*, *n.* 31. & *n.* 78. *inſt.*
tit. de act. vel quòd eas videat, & tangat, prout requirit Bart.
in l. ſolutum, 21. §. *ſolutam*, *num.* 7. *ff. de pignor. act.* & ex eo
Caroc. *de loc. tit. de invect. qu.* 22. *n.* 11. Pacif. *d. cap.* 5. *n.* 104.
45 Unde practica, & cautela eſt, ut locator adeat ſuam do-
mum locatam, & ducat ſecum Tabellionem, qui deſcribat
omnes res conductoris ibi repertas, itaut, ſi poſtea condu-
ctor non ſolvat penſionem, valeat ipſe locator illas capere
tamquam poſt deſcriptionem poſſeſſas, ut docuit Bald. *in d.*
l. cum domini, 58. *ff. loc.* quem refert, & ſequitur Gratian.
diſcept. 117. *num.* 2. & Rot. cor. Bich. *deciſ.* 526. *num.* 20.
46 At non ſemper poteſt Dominus devenire ad dictam inclu-
ſionem, ſeu etiam deſcriptionem bonorum, ſed tantùm ubi
conductor mercedem non ſolvit, ut voluit Bart. *in l. eſt*, *dif-*
ferentia, 11. *ff. in quib. ca. pig. tac. contr.* & poſt eum Jaſ. *in*
d. §. *item Serviana*, *num.* 31. *inſt. tit. de act.* & ultra *ll.* ad
hoc citatas per Bart. ibi, pondero Text. *in l. cum domini*, 58.
ff. locat. in quo habetur, quòd ſi conductor domus, vel hor-
rei per biennium non appareat, & penſio non ſolvatur, juſtè
petit dominus aperiri domum, vel horreum, & deſcribi mo-
bilia in eis exiſtentia.
47 Ubi verò locus erit incluſioni prædictæ, poterit etiam fieri
per locatorem auctoritate propria abſque miniſterio Judicis,
Caſtr. *in l. inquilino*, 33. *n.* 3. *ad fin. ff. de damn. infect.* Ang.
in d. l. utique, 33. *alias*, 34. *ff. eod.* Caroc. *tit. de invect. q.* 24.
ver. an locator. Unde hoc modo ſuſtineri poteſt, quòd con-
48 ductor capere valeat propria auctoritate res invectas, & illa-
tas, ſcilicet faciendo priùs illas deſcribere, & deinde eas ca-
piendo, dum juxta prædicta, utrumque propria auctoritate
facere valet, & hoc modo competere jus executivum, ſenſit
Bart. *in d. l. creditores*, 3. *n.* 24. *verſ. ſed contr. prædicta*, *C. de pig.*
49 Verùm quamvis locator ad hos actus propria auctoritate
devenire poſſit, tamen honeſtius erit, & tutius, ad ea de-
venire mediante miniſterio Judicis, ne aliàs conductore re-
ſiſtente, oriantur ſcandala, ut monet poſt alios in his termi-
nis Coler. *de proceſſu execut. lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 205. & Rot. cor.
Bichio *deciſ.* 526. *num.* 19. licèt enim, quid fieri poſſit ſine
Judice, urbaniùs tamen fit cum Judice, ut notandum dicit
per illum Text. Bart. *in d. l. crediteres*, *C. de pign. in* 1. *lect.*
num. 4. & Cancer. *var. cap.* 7. *num.* 209. *poſt med. par.* 3.
50 Et poterit petere aſſociationem, quæ ſine dubio competit
ubicumque adeſt facultas capiendi propria auctoritate, Ma-
gon. *dec. Lucenſ.* 87. *n.* 14. & *ſeqq.* Rot. cor. Burat. *dec.* 887.
51 *n.* 5. & quòd de hoc dubitari non poſſit, *dec.* 16. *n.* 7. poſt Sal-
gad. *in labyrint.* ſeu poterit petere, ut alii dicunt, meram aſſi-
ſtentiam Judicis, vel familiæ, ad dictum effectum mitiùs agen-
di, & evitandi ſcandala, Cancer. *var. d. cap.* 7. *n.* 209. *par.* 3.
52 An autem iſta aſſociatio concedi debeat à Judice, etiam
abſque eo, quòd citetur conductor, valdè dubitari poteſt,
nam quòd ea concedi non poſſit ſine citatione, docuit Bart.
in l. Crediteres in 2. *lectura*, *n.* 26. *verſ. mihi autem videtur*,
C. de pign. ſed contrarium, ubi petitur verè ex urbanitate, te-
nent poſt plures in ſpecie Cancer. *var. c.* 19. *n.* 25. *par.* 3. Barz.
dec. 49. *n.* 12. Rot. *dec.* 439. *n.* 16. *p.* 9. *rec.* cum aliis pluribus in-
53 fra *in c.* 54. in tertia ampliatione. Sed quidquid ſit in puncto
Juris, in praxi videtur cautè agendum in admiſſione hujus
ſecundæ opinionis, quæ ſaltem rejicienda erit primò, ubi
locator non petat ſimplicem aſſociationem, ſed etiam licen- 54
tiam ingrediendi, Alex. *conſ.* 131. *n.* 4. *lib.* 4. Cotta *in memor.*
in ver. pacta executiva ad fin. Urſil. ad Afflict. *dec.* 326. *n.* 1.
Secundò, ubicumque non petat aſſociationem ex mera urba-
nitate, ut ſenſit Surd. *conſ.* 221. *n.* 4. Tertiò, ſi non liqueat con- 55
ductorem carere prorſus omni defenſione, ut conſuluit Can-
cer. prout ipſe refert, dicens etiam hanc veriorem *cap.* 7. *n.* 70.
verſic. quamvis mihi par. 2. Quartò, ubi locator omiſſa via 56
extrajudiciali, elegiſſet viam judiciariam, producendo inſtru-
mentum, & citando partem *d. dec.* 439. *n.* 16. *par.* 9. *rec.*
Concedendum tamen erit ei mandatum prædictum, vel 57
etiam mandatum ad exhibendum, aut aliud opportunum in
via executiva, quæ hoc modo, ſive ad effectum illa deſcri-
bendi, ſive poſt deſcriptionem ad effectum illa aſſequendi,
competit, Rebuff. *in conſt. Regn. tit. de liter. obligat. art.* 4.
Gloſ. 2. *n.* 10. & *art.* 6. Gloſ. 2. *n.* 39. Aſin. *de execut. cap.* 21.
Grat. *diſcept.* 117. *n.* 1. Rot. cor. Bich. *dec.* 526. *n.* 18. & *ſeq.*
Quatenus verò non fuerit facta dicta deſcriptio, & eam 58
nolit, vel non poſſit locator amplius facere, tunc neceſſe ha-
bebit intentari Serviana, ſeu Salvianum directum, ſi agitur
de illatis in Prædium ruſticum, & utile, ſi de illatis in præ-
dium urbanum, juxtà ſuperiùs tradita.
Unum tamen omninò notandum, quòd prædicta proce- 59
dunt quatenus aliquis alius creditor conductoris non egerit
contra eadem bona executivè, quia tunc poſſet locator ſe
opponere, & ratione ſuæ hypothecæ anterioris, vel potioris
impedire executionem illius creditoris, & petere, ut liceat
ſibi illa retinere, etiam non procedente incluſione, aut ali-
qua alia condemnatione locatoris, & ita poterit executivè
obtinere, ut poſt Bald. Nov. *in tract. de dote par.* 7. *princ.*
privil. 24. optimè tradit Natt. *conſ.* 300. *ſub n.* 2. ubi dicit,
quòd licèt hypotheca non habeat viam executivam in agen-
do, tamen ſecus eſt hoc modo excipiendo, quia faciliùs pa-
ratur exceptio quàm actio, *l. juris gentium*, §. *igitur nuda*,
de pact. cum concordan. ibi cit. & quòd hoc operatur natura
judicii executivi, & hæc ſummaria cognitio non præjudicat
in tali caſu debitori, neque aliis, *l. à Divo Pio*, §. *ſed illud*,
& ibi Bald. Nov. *ff. de re jud.*
Præſuppoſito autem, quòd inducatur tacita hypotheca in
bonis coloni, ideſt conductoris Prædii ruſtici, ex eo ſolo,
quòd dominus ſciverit in illud bona induci, prout dictum
eſt ſupra, dubitatur etiam, an hoc procedat quoque in colo-
no partiario, & multi tenuerunt negativam, ex quo iſte non
ſit propriè conductor, ſed potiùs ſocius, ut dictum eſt in *c.* 5.
de colonis. At contrarium tenuit Gloſſ. *in d.* §. *item Servia-* 60
na, *inſt. de act. in verſ. quis*, & ibid. Ang. Aret. *n.* 13. Gomeſ.
n. 9. *verſ. ſed breviter*, Jaſ. *n.* 15. Maſcard. *de probat. concl.* 210.
n. 12. Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 15. *n.* 21. Caroc. *de loc. tit.*
de invect. quæſt. 1. *n.* 4. & *per tot.* & eſt magis recepta opinio,
ac etiam verior, ut aliis pleniſſimè cumulatis, ac ſatisfacien-
do contrariis teſtatur Menoch. *adipiſc. rem.* 3. *n.* 83. etenim
Text. *in d. l. certi Juris*, 5. *C. loc.* loquitur de colonis, & par-
tiarius eſt verè, & propriè colonus, impropriè autem ſocius,
ut dictum eſt in *d. cap.* 5. & in propoſito advertit quoque Me-
noch. *d. rem.* 3. *n.* 87. & conſiderato etiam contractu hujus
coloni, quòd ſit innominatus, inde quoque ſequitur, quòd
regulari debeat cum regulis locationis, cui magis aſſimila-
tur, ut pariter dictum eſt in *d. cap.* 5. & in hoc propoſito
probat Jaſ. *in d.* § *item Serviana*, *inſt. de act. n.* 16. & 17.
Et ex his ſequitur, quòd licèt non defuerint volentes, 61
quòd neque habeat locum præfata hypotheca in eo, qui ſu-
ſceperit colere fundum pro annua reſponſione in certa ſpe-
cie, ut puta promiſſis decem ſaccis frumenti quolibet anno,
ut ſignanter videri poteſt penès Specul. *in tit. de locat.* §. *poſt-*
quam, *ver. porrò*, & Æmilium Ferret. *in l. item quia*, *n.* 3.
ff. de pact. Tamen faciliùs admitti debet opinio contraria,
dum iſte contractus, vel eſt locatio, vel ſaltem ab ea in nihilo
propemodùm differt, ut dictum fuit in præfato *cap.* 5. *de co-*
lonis, & hæc eſt etiam opinio communis, quam tenuit Bald.
in leg. certi juris, *num.* 7. *C. loc.* Roman. *ſing.* 233. *incipien.*
tu ſcis, *quòd invecta*, Jaſ. *in l. item quia*, *num.* 2. *verſ.* 3. *li-*
mita, *ff. de pact.* Neguſ. *de pign. memb.* 4. *par.* 2. *n.* 138. *verſ.* 3.
amplia, & latè eam comprobat, ac contrariis reſpondet
Menoch. *in dict. tract. de adipiſc. poſſ. rem.* 3. *n.* 88. & *ſeqq.*
uſque ad 96. Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 15. *num.* 21. Caroc.
de loc. tit. de invect. quæſt. 2. *num.* 4. & *per tot.*
Quæri etiam poteſt, an ſi famulus inducat bona ſua in do- 62
mum domini, ea incidant in tacitam hypothecam pro ſer-
vitio ab eo præſtando, & eſt quæſtio, quam tractat Bald. *in d. l.*
certi juris, *n.* 9. *C. loc.* eamque reſolvit negativè, non tantùm,
quia famulus non dicatur conductor, ſed locator operarum,
quan-

Digitized by Google

quantum, quia non reperitur in Jure cautum, ut hæc hypo-
theca inducatur niſi in conducentibus Prædia, & eum ſequi-
tur Neguſ. *de pign. par. 2. memb. 4. n. 151.* Menoch. *d. rem. 3.
n. 145.* Mantic. *d. tit. 15. n. 34.* Statil. de Salv. *inſp. 3. c. 5. n. 39.*

63 Diſputant etiam DD. an ſi conductor prædium ſublocave-
rit, & qui ſubconduxit bona propria in illud intulerit, indu-
catur prædicta hypotheca, nedum ad favorem ſublocantis,
ſed etiam ad favorem domini, ſed non eſt recedendum ab
opinione affirmativa, quam tenui in *cap. 32. de ſublocatio-
ne*, & ultra ibi citatos, eam eſſe communem ferè omnium,
teſtatur Menoch. *de adipiſc. poſſ. remed. 3. num. 97.*

64 Nec huic opinioni adverſatur Text. *in l. ſi in leg. 27. §. ſi
colonus, ff. loc.* nam ei ſatisfacit Bart. ibi, dicens, quòd ideò in
caſu illius Textus bona ſecundi conductoris non cenſentur
tacitè hypothecata primo locatori, ex quo expreſsè fuerant
obligata ſecundo locatori, ſed licèt hanc reſponſionem com-
muniter approbent alii, ab ea tamen tanquam nimis divina-
tiva diſſentit Menoch. *d. remed. 3. n. 98.* ubi propterea aliam
reſponſionem adducit, ſcilicèt quòd *d. §. colonus* loquatur in
conductore prædii ruſtici, in quo ipſe tenet non induci di-
ctam hypothecam tacitam favore locatoris, ut dictum eſt ſu-
prà, & multò minùs favore domini, cùm ſit ſublocatio à pri-
mo conductore, prout ipſe latiùs proſequitur ibidem *n. 99.*
Verùm qui tenent opinionem contrarium, ſcilicèt etiam in
ruſticis induci tacitam hypothecam, dummodò dominus
ſciat bona eſſe in Prædium invecta, ſeu illata, prout & ego
ſenſi ſuprà, non poſſum approbare dictam Menoch. reſpon-
ſionem, & ideò crederem ad dictum Text. poſſe reſponderi,
quòd loquitur generaliter non induci hypothecam in bonis
ſubconductoris, at per alia Jura limitatur, ut non procedat
in invectis, & illatis in prædium ſubconductum, prout dixi
in præfato *cap. 32. de ſublocatione num. 45.* ubi etiam addidi
limitationem, & declarationem hujus concluſionis, quas
hìc non repeto.

65 Major utique quæſtio eſt ſi conductor ſit minor, an indu-
cendo in prædium res abſque ſolemnitatibus in obligatione
bonorum minoris neceſſariis, cenſeantur & illæ tacitè obli-
gatæ, ſunt enim in ea quatuor diverſæ opiniones, quas cum
ſuis fundamentis latè refert Menoch. *d. remed. 3. adipiſc. à
num. 66. ad* 82. & Simoncel. *de decret. lib. 2. tit. 5. inſpect. 2.
per tot.* Et earum duæ ſunt communes, eæque de directo
contrariæ, una enim negat, altera verò affirmat, ut perſtrin-
gendo materiam tradit Statil. de Salvian. *inſpect. 3. cap. 5.
num. 128.* & Caroc. *de loc. tit. de invectis, quæſt. 8. n. 3.*

66 Negativam autem tenuit Gloſſ. *in l. item quia, verſ. illa-
ta, ff. de pactis*, & eam ſecutus eſt ibid. Bart. & alii, ut com-
munem aſſerat Jaſ. *in d. §. item Serviana, n. 57. in fin. inſt.
tit. de act.* & tenet etiam Sicard. *in l. certi Juris, n. 11. C. loc.*
& denique poſt longam diſcuſſionem eam pariter ſequitur
Menoch. *d. remed. 3. num.* 82. & Simoncel. *de decret. lib. 2.
tit. 5. num. 12, & ſeqq. ubi num.* 18. *in fin.* inquit, hanc legen-
do, & conſulendo, & judicando amplectendam eſſe.

67 Contrariam verò opinionem, quòd dicta hypotheca in-
ducatur etiam in bonis minoris, tenuit Bald. *in l. unic. §. &
pleniùs, num. 2. ver. extra ſequitur, C. de rei uxor. act. &
in l. certi Juris 5. n. 15. C. loc.* & hanc eſſe communem con-
tra Bart. dixit Jaſ. *in l. ſi conſtante, num. 210. ff. ſol. matr.* &
idem etiam ibidem aſſerunt Petr. Barboſ. *num.* 132. & Curt.
Jun. *conſ.* 168. *num.* 20. Statil. Pacif. *d. cap. 5. n.* 129. Surd.
deciſ. 287. *n.* 24. Gratian. *diſcept. 27. n. 44. &* 45. Merlin.
de pignor. lib. 2. quæſt. 67. num. 84. & ſeq. penès quos alios
habere poterit, qui numerum Doctorum quærit.

68 Ratio autem præcipua hujus opinionis in effectu eſt, quòd
dum lex approbat antecedens, & cauſam hujus hypothecæ,
nempè contractum locationis factum minori, ex quo minor
conducere poteſt, ut dictum etiam fuit in *cap. 10. de perſon.
quæ conduc. poſſ.* inde ſequitur, ut approbare cenſeatur hypo-
thecam ipſam, quæ eſt quædam conſequentia, & effectus
ipſius locationis, & ita conſilio legis ſuppleatur, quod ætati
deeſt, nec dicatur lædi minor, ubi ejus obligatio eſt legalis,
ita poſt Nicol. de Mat. ratiocinatur Bald. *in d. l. certi Juris 5.
n. 15. C. loc.* & eum ſequuntur alii relati per Surd. *de alim. tit.
ult. quæſt. 44. n. 14. &* 15. & Statil. de Salv. *inſpect. 3. cap. 5.
n.* 130. itaut in effectu tenentes iſtam opinionem, ſentiant,
quòd hæc hypotheca tacita in bonis minoris inducatur in
conſequentiam actus ei permiſſi, ut breviùs poſt alios dicit
Neguſan. *de pignor. memb. 4. par. 2. num. 154. verſic. tamen
contraria*, unde ponderant validitatem contractus locatio-
nis, inferendo ab eo ad ipſam hypothecam Statil. *d. cap. 5.
num.* 149. ubi quòd minor conduxerit domum ſibi neceſſa-
riam, Mantic. *de tacit. lib. 11. tit. 5. num.* 37. Joſeph. Ludov.
deciſ. Peruſ. 65. n. 14. & ſeq. uſque ad fin. ubi quod judicavit

Pacien. de Loc. & Cond.

fuiſſe inductam hypothecam, quia minor ille conduxerat
domum aliàs conductam à patre ſuo, & ita prudenter ſe geſ-
ſerat, nec læſus dici poterat, & cùm eo tranſit Caroc. *de loc.
tit. de invect. num. 23. & ſeqq.* ubi conatur reſpondere Si-
moncello opponenti, quòd non ſufficit utilitas minoris ad
hoc, ut ejus bona obligentur.

At ratio iſta penès me non ſtringit, quia ut dixi in *d. c.* 10. 69
de perſ. quæ conducere poſſ. hæc hypotheca non inducitur
per ipſum contractum locationis, ſed ita demum ſi interve-
niat factum minoris circa ipſam hypothecam, hoc eſt, ſi ul-
tra ipſam conductionem etiam bona inferat, vel conducat
in ipſum prædium conductum, ut docuit præcisè Jaſ. *in §.
item Serviana, num. 76. ver. quædam eſt hypotheca, inſt. tit.
de action.* & probat Text. *in l. potior. 11. §. ſi colonus, ff. qui
potior. in pignor.* ubi fortiùs habetur, quòd etiamſi convene-
rit, quòd invecta ſint hypothecata, adhuc non ex conven-
tione obligantur, ſed ex eo, quòd invecta ſunt.

Unde hypotheca iſta non eſt effectus ſolius locationis, nec
ejus conſequens neceſſarium, prout requiritur ad hoc, ut
admiſſum cenſeatur, ex eo quòd admiſſum ſit antecedens,
Everard. *in loc. 125. à conceſſione antecedentis, n. 3. in 5. limit.*
Barboſ. *axiom. Jur. 30. num. 1. &* 3. quare licèt valeat minor
conducere ſine decreto Judicis, tamen non valet poſtea abſ-
que illo facere actum, per quem inducatur obligatio ſuorum
bonorum, cùm tunc deveniat ad caſum, à quo ſine dicto de-
creto incipere non poteſt, & ceſſat ratio ob quam ſine decre-
to poteſt conducere, quæ ut conſideratur in *d. c.* 10. eſt quia
non alienat, nec obligat bona. Unde admiſſa validitate lo- 70
cationis, non inde ſequitur, ut poſſit deveniri ad ipſam hy-
pothecam inducendam ſine decreto ad hoc neceſſario, ut de
ſe patet, & faciunt tradita per Rot. coram Royas *deciſ.* 261.
num. 6. ubi eiſdem rationibus firmat, quòd dato bona Eccle-
ſiæ generaliter hypothecari poſſe occaſione emptionis alio- 71
rum bonorum abſque beneplacito Apoſtolico, non inde ſe-
quitur, ut vigore talis hypothecæ deveniri poſſit ad diſtra-
ctionem ipſorum bonorum, abſque dicto beneplacito in alie-
nationibus neceſſario, ex Bero. *in cap. nulli, num. 14. ver.
animadvertendum tamen eſt, de reb. Eccleſ. alien. vel non*,
& Redoan. *eod. tit. quæſt. 2. cap. 6. n. 13. verb. ubi etiam.*

Unde ſi in re maximè dubia liberum eſt hominis judicium, 72
prout dicit in propoſito hujus *quæſt.* Menoch. *de adipiſc. dict.
remed. 3. num. 82. ad fin.* quod faciliùs admitto, dum non 73
agitur de conſulendo, aut judicando, adhæreo primæ opi-
nioni, hanc hypothecam in bonis minoris induci neganti.
Et moveor præcipuè, quia clarum eſt, quòd bona minoris 74
non poſſunt obligari ſine decreto Judicis, *l. magis puto, §. ſi
pupillus, ff. de reb. eor.* & ſicut propterea in eis limitatur Juris
regula, quòd per ſola verba ſtipulantis, & promittentis in-
ducatur hypotheca, ita etiam limitari debet regula iſta, quòd
hypotheca inducatur per illationem bonorum in prædium
conductum, cùm in utraque militet eadem ratio limitandi,
ut non procedat in minore, ex quo minor repetitur in hoc
ſpecialiter privilegiatus, ut ejus bona non hypothecentur
ſine decreto Judicis, juxta latè tradita per Gabr. *conſ.* 20.
num. 6. & ſeqq. lib. 2. & Rot. *deciſ.* 177. *num. 11. par. 1. &
deciſ. 385. num. 7. par. 2. & deciſ. 190. n. 3. & 4. par. 8. rec.*

Quod eo certius dicendum, animadvertendo, quòd quan- 75
do lex vult inducere in bonis minoris hypothecam tacitam,
id clarè exprimit, ut in *l. 2. ff. de reb. eorum*, ubi favore fiſci
inducit obligationem bonorum ab eo emptorum, & in *l. 3.
ff. eod.* ubi obligantur favore alterius minoris, ex cujus pe-
cuniis fuerunt empta, ut benè conſideravit etiam Menoch.
dict. remed. 3. num. 8.

Verùm quia dictum privilegium, quòd bona minoris non 76
obligentur ſine decreto non procedit in eis mobilibus, quæ
ſervando ſervari non poſſunt, ad Text. *in l. lex quæ Tutores
22. in princ. & verſ. præcipimus itaque, C. de adminiſtr. tut.*
Rimin. Jun. *in §. 1. n. 175. inſt. tit. quib. alien. lic. vel non*,
hinc dicta prima opinio, quòd ſcilicet hæc tacita hypotheca
non inducatur in bonis minorum, limitari poterit, ut non 77
procedat in prædictis bonis, quæ ſervando ſervari non poſ-
ſunt, prout eam limitat Caroc. *de loc. tit. de invect. num. 1.
& 2. & n. 13.* Mut. *ad conſuet. Senat. Panor. cap. 34. n. 13.
in fin.* dummodò tamen, ſi agatur de bonis Pupilli, inter-
veniat tutor illationi, & non aliàs, Gloſ. *in l. item quia 4.
in ver. illata ad fin. de pact.* Caroc. ibid.

Limitatur etiam eadem opinio, ut non procedat in ſcho- 78
laribus, aliiſque minoribus degentibus extra patriam ſuam
abſque curatore, quia iſti ſi domum conducant, & in eam in-
ferant mobilia, inducitur in eis hypotheca ſecundùm Simon-
cel. *de Decret. lib. 2. tit. 5. n. 21.* quem ſequitur Caroc. *de loc.
tit. de invect. qu. 8. n. 14.* & licèt Simoncel. moveatur ex text.

Digitized by Google

in l.item filius familias, §. quod dicitur. ff. ad Sen. Conſ. Maced.
ubi habetur Macedonianum ceſſare, ſi filius fam. in ſtudio
exiſtens mutuò accipiat, quod non multum urget, quia caſus
eſt diverſus, tamen ab hac limitatione difficile eſſet recedere,
dum eſt recepta in praxi, ut teſtatur Joſ. Lud. dec. Peruſ. 76.
n. 16. ubi quòd ſervatur Peruſiæ, Romæ, & ubique locorum,
& idem repetit Caroc. d. quæſt. 8. n. 14. verſ. addo quod, &
in his caſibus verum videtur, opinionem pro hypotheca eſſe
magis æquam, prout eam aſſerit Caſtren. in l. item quia, ff.
de pact. & poſt eum Neguſ. de pign. par. 2. memb. 4. n. 154.
79 Alia quoque datur limitatio prædictæ opinioni neganti
hypothecam induci, ut non procedat, ubi minor prudenter
conduxit, itaut nulla poſſit conſiderari ejus læſio, ut ſignan-
ter ſi conduxit domum condecentem ſuæ conditioni, quam
limitationem tenuerunt Bellaper. & alii antiquiores relati
per Jaſ. in d. l. item quia num. 20. verſ. ultima fuit, ff. de pact.
& poſt eum Simoncel. de decret. lib. 2. tit. 5. n. 17. ſignanter.
Caroc. d. quæſt. 8. num. 23. & ſeq. ubi limitationem iſtam di-
vidit in duas Statil. Pacif. de Salv. inſp. 3. cap. 5. num. 129.
Joſ. Lodov. deciſ. Peruſ. 75. num. 14. & ſeqq. uſque ad fin.
80 At in puncto Juris etiam iſta limitatio patitur magnam
difficultatem, non ſolùm quia non ſequitur, minor benè,
utiliter, & validè conduxit domum, ergo etiam benè, & uti-
liter intulit in eam res ſuas, ac illas hypothecavit, ut dictum
eſt ſupra, ſed etiam quia non ſufficit minorem utiliter agere
ad hoc, ut bona poſſit hypothecare, ſed requiritur ulteriùs,
ut interveniat decretum Judicis, ut optimè in propoſito ad-
vertit Simoncel. de decret. lib. 2. tit. 5. n. 17. hæc enim duo
copulativè requiruntur, utilitas minoris, & decretum, ut
per text. in l. 1. in princ. & l. magis puto, §. non paſſim in ff. de
reb. eorum, alioſque concordantes, firmavit quoque Rot.
cor. Merl. dec. 535. n. 29. quidquid ſe involvat quærendo re-
ſponſionem Caroc. ubi ſuprà, cùm nihil concludens adducat.
81 Neque obſtat, quòd ceſſante læſione minor non gaudeat
privilegio ætatis ad text. in l. verum, §. reſtituitur. ff. de minor.
quod fuit motivum Bellapert. quia relevaret ſi minor indi-
geret reſtitutione in integrum adverſus inductam hypothe-
cam, at ſecus eſt, ubi dicit eam non fuiſſe inductam, quia ad
hoc non indiget læſione, ſed ſatis eſt actum non fuiſſe factum
cum decreto Salyc. in d. l. certi Juris, n. 4. in fin. Simoncel.
de decret. lib. 2. tit. 5. num. 17. in fin.
82 Pro alia limitatione etiam adducitur, quòd ſi locator ha-
beat in manibus, ſeu poſſideat bona minoris, poterit illa reti-
nere quouſque ſit ſatisfactus, ita Caroc. d. tit. de invect.
quæſt. 8. num. 28. & pleniùs firmat per Simoncel. de decr. d.
tit. 5. n. 20. Merlin. de pignor. lib. 2. quæſt. 67. n. 87. ſed iſta
non eſt propriè limitatio concluſionis, quòd bona minoris
83 non cadant ſub hypotheca, ſed alia concluſio diverſa, quòd
detur eorum retentio, prout datur etiam pro credito ſine hy-
potheca, Adden. ad Greg. deciſ. 254. num. 7. Surd. deciſ. 46.
num. 9. Rot. in Faventina bonorum coram Platto impreſſa
per Marcheſ. de commiſſ. par. 1. fol. 916. num. 1.
Quod dictum eſt in bonis minoris non induci hypothe-
cam prædictam per illationem eorum in prædium condu-
ctum, faciliùs dicendum eſt in bonis Eccleſiæ, cùm diffici-
84 lius admittatur Eccleſiaſticos illas alienare, aut obligare poſ-
ſe, unde Bald. in d. l. certi Juris num. 14. C. locat. ponit in
utriſque opinionem negativam, ac deinde eam impugnat &
85 contrariam ſequitur reſpectu bonorum minoris tantùm, &
eum ſequitur Jaſ. in §. Item Serviana, num. 58. inſt. de act.
Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 390. n. 65. par. 2. At ſecus eſt
in bonis propriis Clericorum, quia cadunt ſub hac hypothe-
86 ca, & ejus vigore poterit in eis fieri executio, ut poſt Rebuff.
ſub tit. de lit. obl. art. 4. Gloſ. 2. n. 24. & ſeq. tradit Paſcal,
de patr. poteſt. par. 4. cap. 6. num. 69. verſic. omittendum.
De rebus alienis quoquo per conductorem in Prædium in-
vectis dubitant DD. an ſubjaceant dictæ hypothecæ, & di-
ſtinguere communiter ſolent inter eas, quas bona fide poſſi-
87 det, & eas quas poſſidet mala fide, & quoad primas quòd ca-
dant ſub hypotheca, docuit Bald. in l. certi Juris, n. 13. C. loc.
per text. in l. ſi ab eo, ff. de pignor. & cum eo ſimpliciter tran-
ſit Jaſ. in §. item Serviana, n. 53 poſt med. ubi idem dicit facere
Ang. Aret. ibi inſt. de Act. Menoch. de adipiſc. rem. 3. n. 108. ubi
dicit quòd licet Baldum. in coment. de pign. cap. 6. col. 3. verſ.
quid igitur, ſcribat locatori concedi retentionem contra con-
ductorem dum è domo effert, ſed non tribui actionem adver-
ſus jam aſportata, tamen ipſe ſequitur Baldum, ſed non red-
dit aliquam rationem, neque aliam auctoritatem adducit
Maſcard. de prob. concl. 210. n. 15. Pacif. de Salv. lib. 3. c. 5. n. 47.
88 Et videbatur poſſe valdè dubitari de d. opinione, quia res alie-
na non poteſt obligari, l. rem alienam 41. ff de pign. act. Neguſ.
de pign. par. 2. memb. 3. n. 52. Rot. cor. Coccin. dec. 208. n. 10.

ſed ſequendo communem opinionem, poteſt reſponderi, quòd 89
hoc procedit in obligatione hominis, non autem in obliga-
tione legali, ut diſtinguendo latè firmavit Rot. in dec. 442.
n. 16. & ſeqq. par. 5. rec. & inter illas Cocc. 1452. n. 14. & ſeqq.
At hoc proderit locatori, quatenus intentet Salvianum, 90
quo caſu ſufficit eum probare poſſeſſionem conductoris, ſe-
cus autem ſi intentet Servianam, cùm tunc debeat probare
ejus dominium, ut ſupra fuit dictum, vel quaſi dominium,
& utroque caſu ei proderit ſolùm quoad effectum conſequen-
di poſſeſſionem ipſam, vel jus, quod habebat locator, &
non ultra, ut patet ex d. l. ſi ab eo 18. ff. de pignor. ibi tuetur
me per Servianam Prætor, quemadmodum debitorem per Pu-
blicianam, & latè poſt alios tradit Merlin. de pignor. lib. 2.
quæſt. 2. num. 29. & ſeq.
Quo autem ad res quas conductor bona fide non poſſidet, 91
communis traditio eſt quòd licèt eas in prædium inducat,
non tamen propterea hypothecæ ſubjiciantur, Bald. in d. leg.
certi Juris, n. 13. C. loc. Menoch. adipiſc. remed. 3. n. 109.
Maſcard. de probat. concl. 210. n. 15. Pacif. de Salv. inſp. 3.
cap. 5. n. 48. verſ. ſi verò bona fide, & ſeqq. penes quem alii.
At iſta concluſio procedit ſine difficultate, ſi rerum illata- 92
rum dominus illationem ignoraverit, ſi autem ſciat, & non
contradicat, ſunt variæ opiniones, nam eo caſu hypothe
eam induci cenſuit, Gloſ. in l. item quia, verſ. illata, ff. de
pact. & in l. certi juris in ver. nam ea quoque ad fin. C. locat.
quam ſequuntur alii quamplures antiquiores, quos refert,
& ſequitur Jaſ. in §. item Serviana, n. 54. & 55. inſt. de act. &
Neguſ. de pign. par. 2. memb. 4. n. 152. ubi in fine dicit, hanc
opinionem videri magis veram, & communiorem.
Verùm contrariam opinionem ſecutus eſt Bald. in d. l. certi 93
juris, n. 13. verſ. ſed quid, C. loc. & alii plures quos referunt,
& ſequuntur Maſcard. de probat. concl. 210. n. 15. poſt med.
ver. alii ſenſere, Pacif. de Salv. inſp. 3. cap. 5. n. 54. & ſeq.
itaut hæc ſit verè magis communis, ut teſtatur poſt alios
Menoc. de adip. remed. 3. num. 110. ubi dicit Neguſ. ubi ſu-
prà, falsò ſcribere eſſe magis receptam contrariam.
Et videtur etiam hanc eſſe magis veram, quia dum regula 94
eſt, quòd quatenus conductor ſit poſſeſſor malæ fidei, hæc
hypotheca non inducatur, ut dictum eſt ſuprà, ſola ſcientia,
& patientia domini non valet contrarium operari, nam in
præjudicialibus ſola ſcientia, & patientia non nocet, juxta
communem traditionem Doctorum in l. quæ dotis, ff. ſolut.
matr. & in l. Procurator, ff. rem. rat hab. & in aliis locis latè
relat. in propoſito per Statil. d. cap. 5. n. 159. ubi pariter hac ra-
tione movetur dicere hanc veriorem Rot. dec. 136. n. 5. p. 1. div.
Tutior tamen erit hæc opinio, ſi dominus non fuiſſet præ- 95
ſens inductioni rerum in prædium conductum, vel ſi quan-
do ſciviſſet, poſt illas inductas non tacuiſſet, nam videns res
ſuas dari in pignus, & tacens, videtur conſentire, ex tradit.
per Rot. Januen. deciſ. 199. num. 1. & Gam. deciſ. 321.
Præterea limitatur eadem opinio ſi dominus ſciret rem 96
ſuam induci in prædium à conductore, & taceret aliqua ma-
chinatione vel dolo, puta ut deciperetur locator in ſua ſpe,
quòd in illis rebus eſſet ſecurus conſequi, quòd ſibi deberet
conductor, tunc enim procedere inductionem hypothecæ in
re aliena, eſt text. in l. 2. C. ſi alien. res pign. & admiſit in pro- 97
poſito Bald. in d. l. certi juris n. 13. ad fin. C. loc. & ſecuti ſunt
alii, ut per Maſcard. d. concl. 210. n. 15. ad fin. vel ſi permiſit
induci eo animo, ut toto tempore locationis in domo mane-
rent, Menoch. d. rem. 3. n. 12. ubi tamen docet locatorem
debere articulare, & probare hunc animum domini, ut toto
conductionis tempore bona ſua in domo manerent ex Salyc.
in d. l. certi juris, quæſt. 2. Afflict. deciſ. 184. num. 2.
Limitari etiam poteſt dicta opinio, ſi res locata ſit pupilli, 98
vel Eccleſiæ, quia horum favore ſciens, & tacens, videtur
conſentire, ut docuit Bart. in l. quæ dotis, num. 23. verſ. fal-
lit, ff. ſol. matr. & ibidem Jaſ. num. 81. Rom. conſ. 311. n. 3.
Pacif. de Salv. inſp. 3. cap. 5. n. 62. & 63. Carpio de execut.
teſt. lib. 1. cap. 17. num. 32. Gratian. diſcept. 980. num. 21.
Prout etiam limitari poteſt, ubi cum ſcientia, & tacitur- 99
nitate concurrat conjunctio, quòd ſcilicèt dominus rerum
ſit ex conjunctis conductoris bona inducentis, nam hoc ca-
ſu non procedere concluſionem, quòd tacens in præjudicia-
libus non videtur conſentire, probat text. in l. ſi ſervus, ff.
de donat. inte. vir. & uxor. & docuit Bart. in d. l. quæ dotis,
num. 22. verſ. fallit. & alii quos referunt, & ſequuntur
Menoch. conſ. 304. n. 30. & Honded. conſ. 91. n. 44. lib. 1.
Quod certiùs procedit in bonis patris illatis in domum 100
per filium, quem ipſe pater permiſit conducere, & negotiari,
ex hac enim permiſſione cenſetur etiam in neceſſarium ante-
cedens permiſiſſe hypothecationem, Jaſ. in d. §. item Serviana
n. 59. inſt. de act. Carpan. ad ſtat. Mediol. c. 390 n. 64. lib. 2.

Alia

Digitized by Google

101 Aliæ quamplures limitationes dictæ concluſionis, quòd tacens non videatur conſentire, videri poterunt ſignanter penès Statil. Pacif. de Salvian. *dict. inſpect.* 3. *cap* 5. *à n.* 60. *ad* 83. ſed ut plurimùm non faciunt ad propoſitum videntis ferri res ſuas in domum ab alio conductam, de quo nos, & ipſe etiam loquitur.

102 Coarctatur autem dicta hypotheca, ut non comprehendat illas res, quæ non cenſentur comprehenſæ in obligatione generali expreſſa, quia dum eſt generalis tacita, non debet plus operari quàm expreſſa, *l. cum quid, ff. ſi cert. pet.* Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 15. *num.* 33. Merlin. *de pignor. lib.* 2. *quæſt.* 67. *num.* 75.

103 Et hinc eſt, quòd in veſtibus, & aliis mobilibus omninò neceſſariis conductori, opinio communis eſt, quòd non habeat locum hæc hypotheca, quia obligatio generalis regulariter ea non comprehendit, *l. obligatione generali, ff. de pign.* Ang. Aretin. *in §. item Serviana n.* 1. *ad fin.* & ibid. Jaſ. *n.* 6. Neguſ. *de pignor. par.* 2. *memb.* 4. *n.* 51. *ver. quinto limitn*, Maſcard. *de probat. concl.* 210. *num.* 18. Menoch. *de adipiſc. rem.* 3. *num.* 139. Carpan. *ad ſtat. Mediol. cap.* 390. *n.* 70.

104 Et inter prædicta neceſſaria, reputantur libri ſcholarium, & Doctorum, Arma militum, & Breviarium Clericorum, ut ſcribit Jaſ. *in d. §. item Serviana n.* 64. poſt Ang. Aretin. quem ipſe refert idem dicere, ſed de libris ſcholarium tantùm, & ſub dubio Simoncell. *de decret. lib.* 2. *tit.* 5. *num.* 22. Caroc. *de loc. tit. de invect. quæſt.* 8. *num.* 15.

105 Contrariam tamen opinionem in ſpecie, quoad libros Doctorum, & ſcholarium poſt Rebuff. *in tit. de litt. grat. art.* 4. Gloſ. 2. *num.* 37. *& ſeq.* ſequitur Paſchal. *de vir. patr. poteſt. par.* 4. *cap.* 6. *n.* 69. *verſ. & ab hujuſmodi*, quòd ubi licèt regulariter in eis non poſſit fieri executio, tamen ſecùs eſt vigore dictæ hypothecæ ex ſpeciali ejuſdem privilegio.

106 Sed prima retinenda erit pro regula, ſecunda verò reſtringenda ad caſum, In quo regula ipſa limitatur, nempè ſi nulla alia bona ſint invecta quàm præfata, quia tunc volunt Doctores in eis quoque procedere inductionem hypothecæ, Gomeſ. *in dict. §. item Serviana num.* 22. *ad fin* Menoch. *d. remed* 3. *num.* 140. Maſcard. *d. concl.* 210. *num.* 18 Carpan. *ad dictum cap.* 390. *num.* 72. Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 15. *num.* 33. Pacif. de Salvian. *inſpect.* 3. *cap.* 5. *num.* 16.

107 Debebit tamen Locator probare hanc negativam exiſtentiæ aliorum bonorum, ut demonſtret ſe eſſe in caſu limitationis, aliàs ſtandum eſſet regulæ contrariæ, Cravet. *conſ.* 112. *n.* 5. *&* 6. Caroc. *de loc. tit. de invect. quæſt.* 8. *n.* 18. *ad fin.*

108 Idemque eſt de inſtrumentis, Chirographis, & nominibus debitorum, quia hæc uti non invecta, & illata in prædium, ut ibi perpetuo permaneant, ſed tantùm donec exigantur, non cadunt ſub iſta hypotheca, ut firmant Maſcard. *d. concl.* 210. *n.* 19. Menoch. *de adipiſc. rem.* 3. *n.* 143. Mantic. *de tac. lib.* 11. *tit.* 15. *n.* 36. ubi auctoritate aliorum plurium rejicit Baldum, qui reſtrinxit hanc opinionem ad futura, Pacif. de Salv. *inſp.* 3. *cap.* 5. *n.* 41. ubi in fine dicit, quòd contrarium tenuit, & malè Zaſ. *in §. item Serviana n.* 18. *inſt. de act.*

109 Quo autem ad pecuniam diſtinguendum eſt inter eam, quam præſidii cauſa quis retinet, & eam quam quis ita retinet, ut quotidiè expendat, & in uſum vertat, quo enim ad iſtam ſecundam, quia non ita invecta eſt ut perpetuò ibi ſit, prout requiritur ad hoc, ut inducatur hæc hypotheca, inde ſequitur, ut ipſa ei non ſubjaceat, ut tradunt Zaſ. *in §. item Serviana n.* 22. & ibidem Gomeſ. *n.* 20. Menoch. *de adipiſc. rem.* 3. *n.* 135. ubi plura ad comprobationem hujus ſententiæ adducit Maſcard. *de probation. concl.* 210. *num.* 16. quo verò ad primam, quia loco ſuppellectilis habetur juxta *l. ſi chorus, §. his verbis, ff. de leg.* 3. eodem modo cadit ſub hypotheca, Maſcard. *d. concl.* 210. *num.* 17. quatenùs tamen ſit illata in domum, ſecùs autem ſi illata in prædium ruſticum, quia non eſt veriſimile, quòd ibi illata fuerit dicto animo, ut ibi permanere perpetuò debeat, & ideò ſecùs eſt dicendum, ut benè diſtinguit Menoch. *adipiſc. rem.* 3. *num.* 134. & Statil. de Salvian. *inſp.* 3. *cap.* 5. *num.* 119. *&* 20.

110 Boves quoque aratorii, & alia inſtrumenta neceſſaria ad agriculturam propter publicam neceſſitatem agriculturæ, in hanc hypothecam non cadunt, Gomeſ. *in §. item Serviana, n.* 30. *poſt med. inſt. de act.* Carpan. *ad ſt. Mediol. cap.* 390. *num.* 76. *par.* 2. Caroc. *de locat. tit. de invect. quæſt.* 20. *n.* 1. Pacif. de Salvian. *inſp.* 3. *cap.* 5. *num.* 45.

111 Et quidem generale eſt, ut in executionem hæc inſtrumenta gratia pignorum capi non valeant, ut ſunt text. *expreſſ. in l. executores* 7. *& l. pignorum* 8. *C. quæ res pign. c. poſſ.* de quo latè Menoch. *de arb. caſ.* 378. & Ciarlin. *contr.* 112. ubi am-
112 pliat procedere tam in foro ſæculari, quàm in Eccleſiaſtico, & tam in hypotheca tacita, quàm etiam in expreſſa, & aliis modis de quibus penès eum & Menoch. & Caroc. ubi ſuprà, & alios infrà citandos. 113

Controvertitur tamen valdè, an hoc procedat etiam, ubi debitor aliud quàm Boves, & inſtrumenta præfata non habeat, & opinionem negativam, quòd videlicet tunc concluſio non procedat, ſed poſſit fieri in dictis bonis executio, tenuit Gloſ. *in d. l. executores, ver. aratorium*, & cum ea Ripa *in tract. de peſte tit. de remed. præſervat n.* 221. Plot. qui alios allegat. *de in lit. jur. §.* 42. *n.* 11. *verſ. fallit in ſubſidium.*

114 Contrariam verò ſecutus eſt Cyn. *in dict. leg. executores, num.* 4. ubi reputat eam veriorem Neguſan. qui alios allegat *de pign. par.* 2. *memb.* 3. *n.* 49. & latiùs contrariis reſpondendo eam tuetur Menoch. *de arbitr. caſ.* 378. *num.* 10. *& ſeq.*

115 At controverſiam iſtam, ut plurimùm tollit conſuetudo, nam quòd *dict. l.* hodie de conſuetudine non ſerventur, poſt Salic. aſſerit Neguſ. *dict. n.* 49. *in fin.* & Caroc. *de locat. tit. de invect. quæſt.* 20. *n.* 18. *&* 19. ubi refert etiam Aſin. *in praxi, §.* 31. *limit.* 33. aſſerentem eas non ſervari in ſpecie Florentiæ, ſed in quibuſdam locis eas punctualiter ſervari, in quibuſdam verò non dicit Bald. *in d. l. pignorum*, & cum eo tranſit Mantic. *de tacic. lib.* 11. *tit.* 15. *num.* 34.

116 Præterea quia dicta prohibitio ne fiat executio in Bobus, & aliis inſtrumentis aratoriis, ut facta ne ita impediatur agricultura, fallit quando capiuntur non loco pignoris, ſed ut vendantur, vel dentur in ſolutum creditori, ut alia bona colantur, ut dicit Plot. *de in lit. jur. §* 42. *ad fin.*

117 Et licèt videatur, quòd ita fraus facilè fieri poſſet dd. legibus, dum ſemper aſſererent creditores velle uti præfatis animalibus pro cultura, quod non eſt permittendum, ut contra Plotum conſiderat Menoch. *de arbitr. caſ.* 378. *n.* 14. tamen poſſe de facili bonum Judicem occurrere huic fraudi obligando emptorem, vel creditorem ad hoc faciendum dicit Caroc. *de loc. tit. de invect. quæſt.* 20. *num.* 14. & quidquid ſit de iſta cautela, quæ forſan remanere poſſet fruſtratoria ex defectu perſonæ, quæ curam ſuſcipere vellet obſervandi, an obligatio injuncta executioni demandetur, vel ne, videtur in propoſito locationis ſæpè ceſſare ſuſpicionem dictæ fraudis in caſu ſæpiſſimè contingibili, quo videlicèt locator Prædii retinere velit Boves, & alia in prædium ipſum illata, & ad ejuſdem culturam neceſſaria, hoc enim caſu credibilius eſt, quòd ita agriculturæ inſervient, quàm ſi aſportentur à conductore, qui fortè non habet aliud Prædium, quòd illis colat, & ideò facilè admitti poſſet limitatio Ploti, prout etiam ſenſiſſe videtur in ſpecie, Peregr. *conſ.* 80. *num.* 14. *lib.* 3. licèt ad hoc alleget tantùm Rip. *in tract. de peſte tit. de rem. præſervat. num.* 221. ubi non loquitur favore locatoris, ſed dicit, quòd ſi ruſticus habeat prædium proprium, & in eo inſtrumenta, poſſint capi in executionem inſtrumenta unà cum Prædio, non autem de per ſe ſola.

118 De mercibus pariter controverſa juris quæſtio eſt, an cadant ſub hac tacita hypotheca, & ſi placeat alicui videre ſectatores utriuſque opinionis, adeat Caroc. *de loc. tit. de invect. quæſt.* 25. ubi eos cumulat, latiùs Pacif. de Salv. *inſp.* 3. *cap.* 5. *à num.* 83. *ad* 92. quorum uterque affirmativam veriorem dicit, circa quod non laboro, quia placet diſtinctio caſuum, quam facit Menoch. & ſecuti ſunt Pacif. & Merlin. *in locis infra citandis.*

119 Primus eſt quando agitur de prædio ruſtico, tunc enim quia merces non poſſunt eſſe in illud illatæ ad hoc, ut ibi perpetuò permaneant, prout requiritur ad inducendam iſtam hypothecam, ut dictum eſt ſuprà in principio hujus capituli, inde ſequitur, ut ſub ea non cadant, Menoch. *de adipiſc. poſſ. remed.* 3. *num.* 125. Statil. Pacif. de Salv. *interd. inſpect.* 3. *cap.* 5. *num* 94. ubi plenè firmat Merlin. *de pignor. lib.* 2. *quæſt.* 46. *num.* 11.

120 Secundus caſus eſt, cùm quis conducit domum non eo animo, ut in ea tabernam faciat, ſed quia eſt fortè negotiator, in eam invehit merces, illaſque ibi diſtrahit, vel inde alium locum transportat, & hoc pariter caſu procedit opinio negativa propter eamdem rationem ſuprà in præcedenti caſu dictam, Menoch *d. remed* 3. *num.* 126. Pacif. *d. cap.* 5. *num.* 95. Merlin. *d. quæſt.* 46. *num.* 12.

121 Tertius caſus eſt, cùm conductor, qui negotiationem exercet, Prædium Urbanum ad illum effectum conducit, ut in eo merces retineat ſeo reponat, & vendat, & tunc procedit alia opinio, quòd ſcilicèt merces in illud invectæ cadant ſub hypotheca, Menoch. *d. rem.* 3. *n.* 127. Pacif. *d cap.* 5. *n.* 96. Merlin. *d. q* 46. *n.* 13. & habet hæc opinio text. clarum *in l.* 3. *ff. in quib. cauſ. pign. vel hypoth. tac. contrahatur*, ubi de horreo, diverſorio, & area conductis, quòd in eis illata tacitè ſint hypothecata, in horreo enim, & area negotiationes exercebantur, *l. quoties, ff. de pecul. l. cùm in plures, §. locator*

horrei, *ff. locat.* Conan. *in Comment. lib.* 4. *cap.* 10. *num.* 7.
& eſt horreum, quod hodie vulgò dicitur, magazenum,
Alciat. *in l. non ſolùm*, §. *morte*, *num.* 58. *ff. de oper. nov.*
nunciat. Menoch. *d. remed.* 3. *num.* 129.

122 Dicitur autem prædium conductum ad effectum prædi-
ctum, nedum ſi fuerit pro hoc mero ſervitio, prout ſunt
magazena, ſed etiam ſi ſimul fuerit quoque pro habitatione
conductoris, prout facere conſueverunt mercatores, qui do-
mus conducunt, in quibus continentur Apothecæ, & aliæ
manſiones, in quas merces invehunt, ut ibi eas vendant, &
negotientur, ut declarat Menoch. *d. rem.* 3. *num.* 127.

123 Quartus caſus eſt, cùm Pater familias conducit domum
pro ſua habitatione, & in eam invehit fructus propriorum
prædiorum tam ad uſum proprium, & familiæ, quàm etiam
ad effectum vendendi, quod ſupereſt, & hoc quoque caſu in
his inducitur hypotheca, Menoch. *d. rem.* 3. *num.* 131. Pacif.
cap. 5. *num.* 111. Merlin. *d. quæſt.* 46. *num.* 17.

124 Unde patet nihil relevare, quòd unà cum venalibus rebus,
invectæ ſint etiam aliæ non venales, tam in caſu iſto, quàm
in præcedenti, ut dicit Menoch. ibid. *num.* 130. *ad med. ver.*
quod fortius ex Gomeſ. in §. *item Serviana*, *num.* 19. *verſ.*
ſed tamen inſt. de action.

125 Et quoniam contra opinionem retentam in his duobus ul-
timis caſibus, quòd inducatur tacita hypotheca in venalibus
opponi poſſet, quòd iſtæ res, tamquam invectæ, & illatæ ani-
mo illas vendendi, non videantur ita illatæ, ut perpetuò in
domo permaneant, prout requiri ad hunc effectum ſæpè di-
ctum, ut ſenſit Mant. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 15. *n.* 35. reſpon-
deri poteſt, quòd verba illa *legis debitor*, *ff. de pign. perpetuò*
ibi ſint, in quibus fundatur dicta concluſio, non ſunt acci-
pienda in proprio, & ſtricto ſignificatu, cùm nulla res dici
valeat perpetuò eſſe poſſe, ſed intelligi debent, ut ibi ſint
durante locatione, ut dictum eſt ſupra, *in princ. hujus c.* imò
ſufficit eſſe ita illata, ut ibi ſint, ut habetur *in l. in prædiis* 7.
ff. in quib. cauſ. pign. vel hypoth. quod intelligi poteſt duran-
te indigentia earum rerum, juxta ſuam naturam, & quali-
126 tatem, vel ut ſufficiat earum cauſa ædes conductas fuiſſe,
tunc enim in eas inducuntur, ut ibi ſint, ut declarat Menoch.
d. rem. 3. *n.* 131. poſt Conan. *comment. lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 8.

Imò hypotheca, quæ competit pro mercede magazeni,
ſeu alterius manſionis locatæ pro conſervatione mercium,
ſeu aliarum rerum, eſt fortior alia competente pro mercede
127 domus locatæ ſimpliciter ad habitandum, quia huic nullum
reperitur conceſſum privilegium prælationis inter cæteras,
128 Rauden. *reſol.* 20. *n.* 4. latè Mart. Med. *dec. Sen.* 20. *n.* 51. illa
verò præfertur omnibus aliis etiam anterioribus, ut eſt text.
in l. hujus, *ff. qui pot. in pign.* & ratio hujus privilegii eſt, quia
qui locat horreum, vel quid ſimile pro retinendis rebus, dat
operam illarum conſervationi, & ideò facit rem utilem
etiam aliis concreditoribus, quia ſi bona debitoris non fuiſ-
ſent conſervata, ipſi non poſſent in eis aliquod jus prætende-
re, & propterea non debent ejus ſatisfactionem impedire,
Jaſ. *in* §. *item Serviana*, *n.* 60. *inſt. de act.* Pacif. de Salviano
inſp. 3. *cap.* 5. *num.* 6. & benè diſtinguendo explicat Gratian.
diſcept. 68. *n.* 4. *& diſc.* 713. *n.* 1. *&* 2. & aliis adductis Merlin.
de pign. lib. 2. *quæſt.* 67. *n.* 46. *&* 47. Amat. *reſol.* 5. *n.* 6.

129 Et licèt eamdem prælationem competere etiam locatori
domus ad habitandum in invectis, & illatis propter identi-
tatem rationis firmare conatus fuerit ſignanter Peregrin.
conſ. 80. *n.* 11. *lib.* 3. ad quem ſe remittit Paſcal. *de patr. poteſt.*
par. 4. *cap.* 6. *n.* 68. *ad fin.* tamen à prædicta diſtinctione non
130 erit recedendum, cùm ſit receptior, ac etiam de jure verior,
ut patet ex adductis per præcitatos, & ſignanter Gratian. &
monet poſt alios Gait. *de credito cap.* 4. *quæſt.* 2. *n.* 1586.

Inſiſtet tamen aliquis dicens, creditor ex cauſa alimen-
torum habet prælationem inter alios, ſed creditor ex cauſa
habitationis eſt creditor ex cauſa alimentorum, quia in ali-
mentis venit habitatio, *l. legatis* 6. *ff. de alim. & cib. leg.* ergo
creditor ex cauſa habitationis, & ſic locator domus, debet
cæteris præferri, prout in ſpecie argumentatur Carleval. *de*
judic. tom. 2. *lib.* 1. *qu.* 29. *n.* 19. ubi etiam teſtatur ita obtinuiſſe
in Regia Curia pro Domino domus, locatæ contra credito-
res anteriores conductoris in rebus invectis, & illatis, & ar-
gumentum quatenus procedat, non infert tantummodo ad
invecta, & illata, ſed ad omnia bona conductoris, at penès
me non eſt omninò tutum, & quoniam fit etiam favore fa-
mulorum prætendentium pro ſua mercede eamdem præla-
tionem, & ideò dicam aliquid de eo infra *cap. ſeq. à n.* 36.

131 In ſpecie autem huic tacitæ hypothecæ in invectis præ-
fertur creditor pro funere conductoris, ut eſt text. *in l. & ſi*
14. §. *ſi colonus*, *ff. de relig. & ſumpt. fun.* Carpan. *ad ſtat.*
Mediolan. cap. 390. *n.* 76. *par.* 2. & hypoteca dotis, Gratian.
diſcept. 713. *n.* 1. Mart. Med. *dec. Sen.* 20. *n.* 6. quæ videtur præ-
ferenda etiam ubi locatio fuit pro ipſis rebus conſervandis, 132
dum præfertur competenti ex cauſa meliorationis rei, ut fir-
mat ibid. Mart. Medic. & dixi *in cap.* 33. *de fructibus*.

Item diſtinguitur hypotheca iſta inducta in rebus venali-
bus, inducta & in cæteris rebus, quòd iſta durat etiamſi res 133
ſint venditæ, ſeu aliter in alium translatæ, ita ut poſſint
actiones ex ea orientes intentari etiam contra tertium, cau-
ſam à conductore habentem, ut latè rejecto Jaſ. contrarium
ſentiente firmat Neguſ. *de pign. par.* 2. *memb.* 4. *n.* 131. *& ſeqq.*
Mant. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 15. *n.* 11. & latè etiam Menoch. *de*
adipiſc. d. rem. 3. *n.* 55. *& ſeqq.* licèt contra ipſum tertium 134
non poſſit intentari judicium executivum, nec uti facultate
ingrediendi propria auctoritate, ſed debeat locator intentare
actionem hypothecariam, ut docet Bart. *in l. Creditores* 3.
n. 24. *ver. ſed contra prædicta*, *C. de pignor.* ubi reddit ratio-
nem, quia illud jus executivum, quod locator habet, ut in-
cludantur res invectæ, eſt limitatum, & reſtrictum certo lo- 135
co, ideſt, ut includantur in domo, & ideò ſi extrahantur,
non poteſt exerceri, ſecus autem ſi venditæ tantum ſint, &
traditæ, & adhuc in domo ſua exiſtant, quia tunc poterit
exerceri dictum jus includendi, ut dicit ipſe Bart. ibi Neguſ.
d. memb. 4. *n.* 132. *poſt med.* Mut. *ad conſuet. Panor. cap.* 34.
num. 11. Gratian. *diſcept.* 117. *num.* 12. *& ſeqq.*

Hypotheca verò inducta in rebus venalibus, quatenus il-
læ res vendantur, extinguitur, ita ut res ipſæ tranſeant in
emptorem liberæ, Menoch. *de adipiſc. rem.* 3. *n.* 130. *ad med.*
Pacif. de Salv. *inſp.* 3. *c.* 5. *n.* 99. ubi alios pleniſſimè cumulat.

Verùm concluſio iſta declaratur primò, ut procedat qua- 137
tenus merces non fuerint à locatore incluſæ modo, quo ſu-
pra fuit explicatum incluſionem à locatore fieri, quia tunc
non poſſent alienari in præjudicium ſuæ hypothecæ, Jaſ. *in*
§. *item Serviana ſub num.* 51. *inſtit. de action.* ubi & Zaſ.
num. 28. & plenè Pacif. *d. cap.* 5. *num.* 101. *& ſeq.*

Et idem erit ſi intentata fuiſſet jam actio hypothecaria, 138
vel aliàs judicium ſuper ea motum foret, quia tunc pariter
per earum diſtractionem non poteſt locatori in hypotheca
præjudicium fieri, Stracc. *de mercat. tit. mandat. in fin. n.* 8.
Neguſ. *de pignor. par.* 2. *memb.* 2. *n.* 23. Gait. *de credit. c.* 4.
n. 108. *& ſeq.* Mareſcot. *Var. c.* 24. *n.* 10. *lib.* 1. Put. *dec.* 289.
ante med. ver. ita quòd actio, *lib.* 2. *dec.* 181. *n.* 2. *par.* 4. *div.*

Secundò declaratur, ut extinguatur hypotheca, & mer-
ces tranſeant liberæ quatenus vendantur ſpecialiter, ſecus 139
autem ſi vendatur tota Apotheca, ſeu totum negotium, aut
aliqua ejus pars integralis, quia tunc hypotheca durat, Ma-
nent. *conſ.* 113. *n.* 9. *& ſeq.* Gait. *de credit. cap.* 4. *n.* 180. *& ſeq.*
Mareſcot. *var. cap.* 24. *n.* 2. *& ſeq. lib.* 1. Put. *dec.* 282. *lib.* 2.
Cavaler. *deciſ.* 259. *n.* 3. *& per tot.* Pacif. de Salvian. *inſp.* 3.
cap. 2. *n.* 191. *& ſeq.* Rot. *poſt cum deciſ.* 125. *n.* 3. *& ſeq. &*
deciſ. 126. *n.* 5. *& dec.* 205. *n.* 2. & poſt Roderic. *de Privil.*
& concurſ. credit. deciſ. 4. *præſertim ſub num.* 9. *& ſeq.*

Et quando merces venduntur ſpecialiter, ita ut venditæ 140
remaneant liberæ, ſi conductor alias merces emat, & loco
illarum eas ſubroget hypotheca continuatur, & durat in iſtis
ſubrogatis, *l. cum tabernam*, *ff. de pignor.* Mandel. *conſ.* 718.
n. 3. Grat. *diſcept.* 897. *n.* 16. Rot. *poſt Statil. dec.* 125. *n.* 1.
ubi de magis communi *& dec.* 126. *n.* 3. ubi de veriori, magis
communi & à Rot. recepta *ac in dec.* 4. *n.* 9. *& ſeq.* poſt Ro-
driguez. prout etiamſi pretium non ſit exactum, vel exactum 141
adhuc exiſtat, & illud cadet in eamdem hypothecam, nam
Apotheca, & negotium, in quo merces minutatim vendun-
tur, eſt quid univerſale, in quo pretium ſuccedit loco rei,
Bald. *in l. cùm tabernam*, *num.* 1. *poſt med. verſ. & ex hoc*
ſume argumentum, *ff. de pign.* Neguſ. *de pign. par.* 2. *memb.* 2.
num. 19. *ad fin.* Gait. *de credit. cap.* 4. *num.* 189.

Ex hoc verò, ut dictum eſt, hypotheca hæc tacita durat 142
etiamſi res invectæ, & illatæ fuerint venditæ, aut aliter in
alium translatæ, infertur veram eſſe etiam opinionem, quòd
duret, etiamſi per ipſum inquilinum fuerint è domo con-
ducta in alium locum aſportatæ, vigente ſemper eadem ra-
tione, quòd non poteſt facto conductoris tolli obligatio fa-
vore locatoris ſemel inducta, prout benè docuit Bald. *in leg.*
certi juris, *n.* 12. *ver. quid ſi inquilinus*, *C. locat.* quem ſequitur
Neguſ. *de pign. par.* 2. *memb.* 4. *n.* 142. ubi dicit Baldum erraſſe
allegando text. *in l. unde falſam*, *ff. de conſt. pec.* dum voluit al-
legare *l. utrum*, §. *unde falſam*, *eod. tit.* ſed talis error in meo
codice non adeſt, quia in eo legitur allegata *l. utrum*, §. *unde*
falſam, Maſcard. *de probat. concl.* 210. *n.* 9. Mantic. *de tac. l.* 11.
tit. 15. *n.* 23. Pacif. de Salviano *inſp.* 3. *c.* 5. *n.* 12. intelligendo
tamen quatenus fuerint ab initio illata animo, ut ibi perma- 143
nerent, aliàs enim non incidiſſent in hypothecam, ut ſæpè di-
ctum eſt, & ideò fruſtra quæreretur de ejus continuatione, ut
adver-

Digitized by Google

advertit Neguſ. *ſub d. n.* 142. & poſſet etiam agi contra
144 conductorem, ut eas reportet in domum, ut poſt Rebuff.
tradit Grat. *diſc.* 117. *n.* 14. per text. *in l.* 1. *ff. de Salvian. interd.* & Cepol. *caut.* 81.

An autem ad inducendum iſtam hypothecam requiratur
bona eſſe illata intra ipſam domum, vel ſufficiat, quòd ſint
illata in porticum, indeciſum reliquit Bald. *in d.l. certi juris*
145 *n.* 17. *verſ. ſed pone, C. loc.* ſed opinionem, quòd hæc illatio in
porticum junctum domui ſufficiat, tenet, & auctoritatibus
comprobat Neguſ. *de pign. p.* 2. *membr.* 4. *n.* 139. ubi etiam red-
146 dit rationem, quia licèt porticus non ſit propriè domus de
per ſe, tamen eſt pars domus, & in locatione domus continc-
tur, & eum ſequitur Menoch. *de adipiſc. remed.* 3. *n.* 146. *& ſeq.* Maſcar. *de probat. concl.* 210. *n.* 5. Mantic. *de tac. l.* 11.
tit. 15. *n.* 5. Paciſ. de Salv. *inſp.* 3. *c.* 5. *n.* 7. *&* 8. & idem eſt de il-
latis in Apothecam, horreum, ſtabulum, Arcam, vel curtim
domui junctis, quia viget eadem ratio, Neguſ. *d. memb.* 4. *n.*
147 138. *ad fin.* Mantic. *de tac. l.* 11. *tit.* 15. *n.* 3. *&* 4. ubi etiam ſi
ſtabulum ſit ſeparatum à domo, quod videtur admitten-
dum, quatenus ſerviat domui, & in locatione domus ac-
ceſſoriè fuerit comprehenſum, juxta tradita ſuo loco.

148 Circa verò illata in molendinum conductum, quatenus
molendinum ſit junctum domui, & in eo habitetur, quia
tunc reputatur prædium Urbanum, Cepol. *de ſervitutib. urban. prædiì.* *c.* 11, *n.* 8. *& ſeq.* inducitur in eis hypothe-
ca, prout in illatis in domum, ut dicit Paciſ. de Salv.
inſp. 3. *c.* 5. *n.* 123. quatenus autem non ſit junctum domui,
nec in eo habitetur, quia tunc reputatur potiùs prædium
ruſticum, Cepull. ubi ſupra, tunc ut inducatur hypothe-
ca, neceſſe eſt locatorem ſcire bonorum illationem, ut di-
ctum eſt ſupra, quoad illata in prædiis ruſticis, & in his
terminis procedit doctrina Baldi *in l. certi juris*, *n.* 10. *verſ.*
149 *quid in molendino*, *C. loc.* ut declarat Paciſ. de Salv. *d. c.*
5. *n.* 124. ubi cum hac diſtinctione conciliat Neguſ. *dict. memb.* 4. *n.* 144. cum Menoch. *d. remed.* 3. *n.* 152. qui viden-
tur circa prædicta, bona in molendinum illata diſſidere
Maſcard. *de probat. concl.* 210. *n.* 3.

150 Et hæc quæ dicuntur de illatis in molendinum, pro-
cedunt etiam in illatis in furnum, quia idem de eo ju-
dicatur, ac de molendino, Bald. *in d.l. certi juris*, *n.* 10.
in fin. Paciſ. de Salv. *d. c.* 5. *n.* 126.

151 In Navi quoque, quæ inferuntur, huic hypotecæ pro mer-
cede navis conductæ ſubjiciuntur, Bald. *in l. certi juris*, *n.*
152 10. *C. locat.* ubi dicit navim æquiparari urbano, non ruſti-
co prædio. Neguſ. *de pignor. p.* 2. *membr.* 4. *n.* 140. ubi dicit,
quòd licèt neſciat videre quomodo, *l.* 1. *§. ſi quis de navi*,
ff. de vi, & vi armata, quam allegat. Bald. probet, tamen
153 putat deciſionem veriſſimam, & latè eam comprobat re-
ſpondendo contrariis, & eum ſequitur Mantic. *de tacit. l.* 11. *tit.* 15. *n.* 6. Maſcard. *d. concl.* 210. *n.* 4. Menoch. *de adipiſc. rem.* 3. *n.* 150. Paciſ. de Salv. *inſp.* 3. *c.* 5. *n.* 4.

154 Et idem eſt de illatis in vehiculum conductum, nam
navis, & vehiculum æquiparantur, *l.* 1. *§. ſi quis de navi*,
ff. de vi & vi arm. Neguſ. *dict. membr.* 4. *n.* 141. Mantic. *de tac. d. tit.* 15. *n.* 7.

155 Imò his duobus caſibus, nempe ſive agatur de mercede
navis, ſive de mercede vehiculi, hypotheca in rebus il-
latis habet prælationem aliis, quamvis poſterior ſit, ut
eſt tex. *expreſſ. in l. hujus* 6. *ff. qui potior in pign.* ex quo tol-
litur omnis difficultas circa ipſam inductionem hypothe-
cæ, ut notandum dicit Neguſ. *d. n.* 141.

156 Dubitant aliqui, an hæc hypotheca ceſſet, ſi locator de
aliqua alia ſpeciali hypotheca expreſſè ſibi proſpexerit, &
affirmativam tenuerunt *in d. l. certi juris*, *C. loc.* Cyn. Ang.
Salyc. *n.* 6. & alii qui pro ratione adducunt regulam il-
lam, quòd proviſio hominis facit ceſſare proviſionem le-
gis, *l. fin.* & ibi Bald *in princip. C. de pact. conv.* ſed con-
157 trariam opinionem tenuit Bald. *in d. l. certi juris*, *n.* 17. *C. loc.*
ubi reſpondet dictam regulam locum habere, quando pro-
viſio legis eſt facta in defectum Proviſionis hominis, non
autem quando ex diverſo fonte, & nova radice proce-
158 dit lex, prout in hoc caſu propter factum inducentis res
in domum, eamdem opinionem relatis contrariis ſequi-
tur Neguſ. *de pign. part.* 2. *memb.* 4. *n.* 138. *ver. quarto amplia*, Maſcar. *de probat. concluſ.* 210. *n.* 2. Menoc. *de adipiſc. rem.* 3. *n.* 155. Mantic. *de tacit. l.* 11. *tit.* 15. *n.* 10. *&* 20.
Paciſ. de Salvia. *inſp.* 3. *c.* 4. *n.* 2. Carpan. *ad Stat. Mediol. c.* 390. *n.* 57. penès quos alii, unde patet hanc tenendam
tanquam magis communem, & magis veram, prout et-
iam poſt alios monet Gratian. *diſc.* 117. *n.* 11.

Verùm, quòd ſi datus ſit fidejuſſor pro ſolutione pen-
159 ſionis, ceſſet d. tacita hypotheca bonorum invectorum
pro eadem penſione inducta, cenſuit poſt alios Muta *ad conſuet. Panor. c.* 34. *n.* 8. & Grat. *diſc.* 11. *n.* 8. ſed dum tene-
mus opinionem, quòd dicta hypotheca tacita non ceſſet
per aliam ſpecialem expreſſam, idem quoque dicendum 160
videtur hoc caſu dati fidejuſſoris, cùm militet eadem ra-
tio, ut ſenſit Merlin. *de pign. l.* 2. *qu.* 67. *n.* 89. & quidem
in ſatiſdatione non utimur Attilicini ſententia, qui pu-
tabat ſi ſatiſdetur alicui certæ pecuniæ, recedere eum à
pignoribus, dicit Vulpian. *in leg. item liberaretur* 6. *in fin. ff. quib. mod. pign. vel hypothec. ſolu.*

Nec obſtat quòd imò in ſpecie hujus hypothecæ in inve-
ctis, & illatis eam ceſſare ſi datus ſit fidejuſſor, adſit text.
in l penult. ff. quib. mod pign. vel. hypoth. ſolu. quia ibi conductor
convenerat invecta pignori eſſe, donec merces ſoluta, aut ſa- 161
tisfactum locatori eſſet, & Labeo dicit, quòd dum deinde lo-
cator mercedis nomine fidejuſſorem accepit, ſatisfactum ei
videri exiſtimat, & ideò illata pignori eſſe deſiiſſe. Unde pa-
tet eum moveri ita decidere ex pacto illo, quòd invecta pi-
gnori eſſe deberent, donec eſſet ſatisfactum creditori, & ita
conciliari dictum text. cum alio *in d. l. item liberaretur*, in
quo tale pactum non aderat, ut docet Gloſ. *in d. l. penult.* &
latiùs Neguſ. *d. p.* 2. *memb.* 4. *n.* 91. *ver. nec obſtat. text. cum duobus ſeqq.* ubi etiam removet objectum, quod fieri poſſet di-
cendo, quòd quatenus ceſſaret hypotheca vigore pacti, hoc
intelligi deberet de hypotheca expreſſa, in qua aderat pa-
ctum, & remaneret tacita, dum ea non ceſſat per expraſſam,
ut dictum eſt, & ideò non poſſet dicere abſolutè J. C. prout 162
dicit, illata pignori eſſe deſiiſſe, inquit enim ipſe Neguſ.
quod in d. l. penult. hypotheca tacita fuit ſublata per expreſ-
ſam, ex quo ibi proviſio hominis de hypotheca expreſſa,
fuit facta ad novandam proviſionem legis de tacita.

Advertendum tamen, quòd quatenus etiam ex prædi- 163
ctis ceſſaret in bonis invectis & illatis tacita hypotheca,
non tamen propterea ceſſaret via, & jus executivum ad-
verſus eadem bona, ut ſupra, competens, quia eſt quid
diverſum, & tanquam utilius non cenſetur remiſſum,
Rebuff. *de liter. oblig. art.* 4. Gloſ. 2. *n.* 10. Gratian. *diſc.* 117.
n. 9. Merlin. *de pign. d. q.* 67. *n.* 99.

Denique non omittendum adnotare, quòd hæc hypo- 164
theca eſt privilegium perſonale locatoris, Carpan. *ad ſtat. Mediol. c.* 389. *n.* 4. *& c.* 390. *n.* 103. & ideò non tranſit in
ſingularem ſucceſſorem, puta ceſſionarium crediti, Paciſ.
de Salvian. *inſp.* 3. *c.* 2. *n.* 923. & latiſſimè probat Grat. *diſc.*
117. *n.* 16. *& ſeq. uſque ad fin.* Merlin. *de pign. l.* 2. *q.* 67. *n.* 96.
imò dicit Paciſ. ibi eam cedi non poſſe, ſed veriùs vide-
tur contrarium, ſaltem ſi ceſſio ejus ſit ſpecialis, & ex-
preſſa, ut ſenſit Gratian. ubi ſupra, quia hoc hypothe- 165
cæ tacitæ beneficium, quod conceditur locatori, non ta-
men perſonam ipſius reſpicit, quàm ipſam actionem pro
mercede rei locatæ, & ideò cum ea cedi poſſe debet,
juxta firmata per Oleam *de ceſſ. jur. tit.* 6. *queſt.* 2. *n.* 12. Rot.
coram Greg. *dec.* 456. *n.* 6. & ibi Adden.

De hypotheca, & prælatione, an, & quando competat locatori operarum adverſus alios Creditores.

S U M M A R I U M.

1 *Hypotheca cum prælatione an competat pro mercede operarum, eſt magna controverſia.*
2 *Hypothecam cum prælatione non competere regulariter pro mercede operarum, probatur.*
3 *Hypotheca tacita ut inducatur, requiritur lex expreſſa, nec ſufficit quòd dicatur à Doctoribus.*
4 *Hypotheca tacita inducta à lege in uno caſo extenditur ad alios, in quibus militat eadem ratio.*
5 *Ratio legis quando eſt expreſſa, tunc lex quamvis odioſa comprehendit omnes caſus, in quibus ipſa ratio militat.*
6 *Et iſta non reputatur extenſio legis, ſed comprehenſio in eaſ, &c. & num.* 7.
8 *Impendens ad rem conſervandam acquirit in ea hypothecam cum prælatione adverſus alios creditores.*
9 *Idem procedit in eo qui credidit pro cibaris nautarum, & in mercedibus horreorum, ac vecturis, & ſimilibus.*
10 *Idem in eo qui locavit operas ſuas pro curru ducendo, vel navi gubernanda, & ſimilibus.*
11 *Idem in cuſtode Animalium, vel mobilium, aut fructuum.*

12 *Idem*

Digitized by Google

12 *Idem de curatore, & adminiſtratore.*
13 *Tutores, & curatores an pro eorum mercede habeant obligata bona pupilli, vel minoris, eſt magna controverſia.*
14 *Tutor datur perſona.*
15 *Decl. dari perſonæ primariò, ſecundariò verò rebus,*
16 *Inſtitores, & ſimiles miniſtri negotii habent hypothecam pro ſua mercede in rebus ejuſdem negotii.*
17 *Artifices, & Fabri habent hypothecam cum prælatione in rebus per eos factis, vel reparatis.*
18 *Advocati, & procuratores, qui hereditatem defenſarunt, habent pro ſua mercede hypothecata bona hereditaria cum prælatione.*
19 *Decl. privilegium hypothecæ, & prælationis competens pro mercede operarum, intelligi pro mercede merè neceſſaria, & non ultrà.*
20 *Decl. 2. non benè judicari ab eventu an operæ præſtitæ fuerint neceſſariæ, vel no, ſed ſufficere quòd prudenter fuerint ab initio præſtitæ.*
21 *Decl. 3. hypothecam competentem pro mercede in rebus conſtructis, ſeu reparatis præferri etiam hypothecæ expreſſæ anteriori.*
22 *Et ideò in concurſibus operarii non ſunt compellendi dare cautionem de reſtituendo prioribus, & potioribus.*
23 *Lim. ut non præferatur anteriori competenti pro dote.*
24 *Ampl. ut etiamſi non appareat quæ ſit anterior præferatur dos.*
25 *Et etiamſi hypotheca favore locatoris operarum ſit expreſſa.*
26 *Secùs ſi additum ſit pactum, quod nemini poſſit acquiri jus in præjudicium meliorantis.*
27 *Dotis hypotheca præfertur ſi anterior, vel æqualis, non autem ſi poſterior.*
28 *Idque etiamſi hypotheca pro mercede anteriori, ſi tantùm tacita.*
29 *Hypotheca pro mercede operarum in rebus refectis concurrit cum privilegio impenſarum funeris.*
30 *Studiorum cauſa æquiparatur cauſæ dotis.*
31 *Studiorum cauſæ non reperitur conceſſa tacita hypotheca*
32 *Sed datur ex identitate rationis cum dote cui eſt conceſſa, & n. 36.*
33 *Civitates ſine legibus, & legum magiſtris regi non poſſunt.*
34 *Studiorum privilegia competunt etiam pro ſalariis profitentium ſtudia.*
36 *Famuli neceſſarii habent pro eorum mercede hypothecam cum prælatione.*
Sed vide, n. 39. 40. & 41.
37 *Famulatus neceſſarius eſt pars alimentorum.*
38 *Creditori ex cauſa alimentorum an competat hypotheca cum prælatione, eſt quæſtio controverſa.*
42 *Pauperes, & miſerabiles perſonæ habent privilegium in Urbe, ut aliis creditoribus præferantur ex Bulla Pii V. pro ſcutis quinquaginta.*
43 *Etiamſi ſint creditores pro majori ſumma.*
44 *Et prædictum privilegium ſervari debet à quocumque Judice ordinario.*
45 *Miles creditor ſtipendi ſui Caporalis accipientis à Principe pro ſe, & aliis militibus præfertur in eo omnibus aliis creditoribus ipſius Caporalis etiam anterioribus.*

CAPUT XLI.

1 Vidimus in præcedentibus capitulis de hypotheca, & prælatione competente locatori bonorum, nunc videndum ſequitur an, & quando competant locatori operarum, in qua quæſtione ſumma contentio eſt, ut dicit Add. ad Rodriq. *de concurſ. credit. p. 1. art. 3. n. 47.* juxtà modernam impreſſionem, negant enim aliqui eas dari, ut ſignanter Pariſ. *in l. 1. n. 218. ff. ſol. matr.* & ibidem Bolognet. *n. 235.* alii verò affirmant, quos referunt, & ſequuntur, Viſcont. *in ſuis concluſ. ver. operarius, propè fin. verſ. & habes*, & latiſſimè D. Lanfr. Zacch. *de Salario q. 94. per tot.*

2 Verùm quidquid contendant alii, reſolutivè, ac breviter, juxta ſolitum, procedendo, videtur conſtituenda regula negativa, quia non reperitur à lege talis hypotheca pro credito mercedis conſtituta, & ideò non curandum, quid dicant
3 Doctores, cum ipſi non habeant talem auctoritatem tacitam hypothecam inducendi, ſed neceſſe ſit eam à lege expreſſè conceſſam eſſe, Gloſ. *in l. a. fin. verſ. privilegium, ff. de privil. cred.* & pluribus congeſtis firmant Caſtill. *controv. com. 4. c. 61. n. 68. ad fin. & ſeqq.* & Salgad. *in labyr. p. 1. c. 20. n. 39.*

Quia tamen reperiuntur plures tacitæ hypothecæ à lege expreſſè diverſis ex cauſis, & rationibus conſtitutæ, etiam 4
cum privilegio prælationis, in caſibus, in quibus dictæ cauſæ, vel rationes legis omninò militant, recedendum erit à dicta regula, quia ubi militat eadem ratio, ibi & eadem Juris diſpoſitio militare debet, *l. non poſſunt, ff. de leg. l. his ſolis, C. de revoc. donat.* Menoch. *de præſumpt. l. 1. q. 5. n. 8.* Caſſad. *ſupra regul. dec. 37. n. 2.* Verall. *dec. 117. n. 5. p. 1.* etiamſi verba legis non ſerviant, quia ſufficit identitas rationis, & ſimilitudo caſuum ad hoc, ut cenſeantur in ipſa lege comprehenſi, ut firmant Cravet. *conſ. 190. n. 2.* & Rot. *dec. 537. n. 16. p. 1.* 5
rec. fortius quando ratio eſt expreſſa, quia tunc diſpoſitio quamvis odioſa, dicitur comprehendere omnes caſus, in quibus ipſa ratio militat, etiam deficientibus verbis, Alex. *conſ. 171. n. 5. vol. 7.* Pariſ. *conſ. 69. n. 6. l. 4.* Hod. *conſ. 4. n. 26. & ſeq. lib. 1.* Greg. *dec. 293. n. 14* nec iſta reputatur extenſio 6
legis, ſed comprehenſio in ea, Gloſ. *in c. 1. verſ. Italiæ de temp. ordin. in 6.* Pariſ. *qui communem dicit conſ. 16. n. 24. l. 3.* 7
Ut in ſpecie de legibus inducentibus hypothecam, quod comprehendant caſus diverſos ab expreſſis eamdem, vel ſimilem rationem habentes, latiſſimè articulo ea profeſſo diſcuſſo probat Acoſt. *de priv. credit. prælud. 1. n. 14. & ſeqq. per tot.* ubi etiam *n. 20.* citat concordantes.

Dum igitur habemus, *l. interdum 5. ff. qui potior. in pign.* in- 8
ducentem tacitam hypothecam cum prælatione adverſùs alios creditores etiam anteriores ad favorem ejus, qui impedit ad rem conſervandam, *& l. hujus* ibidem immediatè ſequentem, quæ reddit dicti privilegii rationem, dicens *hujus enim pecuniam ſalvam fecit totius pignoris cauſam*, ac propterea illud expreſſè ampliat ad eum, qui credidit in cibaria nautarum; ſine quibus navis ſalva pervenire non poterat, aut alias 9
expenſas fecit, ut res ſalvæ fiant, necnon in ſpecie etiam ad mercedes horreorum, & vecturas jumentorum, utique negari non poteſt idem eſſe dicendum in ſimilibus mercedibus, ut putà ſi res aſportatæ fuerint per homines, vel homo circa ipſam aſportationem operas ſuas locaverit, uti pro curru ducendo, vel navi gubernanda, nulla enim ratio diſparitatis 10
aſſignari poteſt, cur tribui debeat dictum privilegium vecturæ jumentorum, & non præfatis mercedibus operarum, ergo & in iſtis eamdem legem procedere dicendum eſt ex prædictis, & ſic limitari dictam regulam ſuperiùs conſtitutam, quod hypotheca non competat: idemque dicendum erit in omnibus aliis caſibus, in quibus urgeat dicta ratio legis, ſcilicet ubicumque agatur de rebus conſervatis, ſive conſervatæ ſint mediante pecunia, ſive mediantibus operibus, cùm idem ſit, prout etiam docuit Ripa *in leg. 1. n. 3. & ſeqq. ff. in quib. cauſ. pign.* & aliis adductis ſequitur, Mart. Medic. *dec. Senon. 19. n. 17.*

Unde alius caſus erit, ſi adhibitus fuerit cuſtos, putà animalium, vel mobilium, aut fructuum, ejus enim opera 11
ſalvata dicetur res, quam cuſtodivit, & proinde in ea dictam hypothecam cum prælatione habebit pro credito ſuæ mercedis, ut poſt alios plures tradunt Carocc. *de loc. tit. de difformit. q. 5. n. 4.* Gait. *de credit. c. 5. n. 1558.* Mart. Medic. *d. dec. 19. n. 17.* D. Lanfr. Zacch. *de Salar. q. 99. n. 19.*

Eademque ratione idem dicendum erit de curatore, & adminiſtratore, prout de curatore dato hæreditati jacen- 12
ti, latiſſimè probat, Matt. Med. *d. dec. 19. per tot.* & generaliter de adminiſtratore, pleniſſimè firmat, Salg. *in labyr. credit. p. 3. c. 9. n. 15.* Merlin. *de pign. l. 3. q. 5. n. 30.* ubi idem dicit de tutoribus, & curatoribus generaliter, prout etiam dicit D. Lanfr. Zacch. *de Salar. q. 99. n. 18.*

Verùm in tutoribus, & curatoribus pupillis, vel minoris, 13
res non tranſit ita de plano, ſed imò ea maximè dubia penès Mart. Med. *ibid. n. 3.* dubium enim ei faciunt latè tradita per Surd. *de aliment. tit. 9. q. 44.* ubi latiſſimè diſputat, an tutor habeat obligata bona pupilli, & poſt adducta argomenta pro utraque opinione cum eorum ſolutionibus, videtur tandem, *n. 60.* inclinare in affirmativam, ſed dicit, quòd in foro difficile eſſet pro ea obtinere propter auctoritatem Alberici, qui *in l. pro officio, C. de adminiſtr. tut.* tenuit contrariam, quam contrariam tenuerunt etiam Rip. *in l. dabimus, n. 13. ff. de privil. credit.* Gutier. *de tutel. p. 2. c. 16. n. 20.* & alii ſecundùm eum. At Surd. & alii non loquuntur de iſta hypotheca cum prælatione, quæ competit in re ad favorem ejus, qui vel pecunia, vel labore cooperatus eſt ad ipſius rei ſalvationem, juxta *d. l. hujus, ff. qui potior. in pign. hab.* ſed loquuntur de tutore, qui præſtitit de ſuo alimenta pupillo, & quærunt, an pro repetitione, ipſe habeat obligata bona pupilli, & ſuſtinendo affirmativam, deducere conantur obligationem, ex quo è contra lex tribuat pupillis, ut habeant obligata bona tutorum pro mala adminiſtratione. Unde poſſet forſan

ceſ-

Digitized by Google

ceſſare dubium dicti Auctoris tanquam deductum ex quo
dubia ſit alia quæſtio prorſus diverſa. Sed adhuc difficultas
oriri poteſt in propoſito mercedis, & hypothecæ de qua agi-
mus, ex dictis in præcedenti cap. & non ſolum ex quo tenui-
mus tacitam hypothecam, quæ inducitur à lege ſavore lo-
catoris in invectis, non procedere in bonis minorum, ſed
magis quoad tutorem, quia non rei, ſed perſonæ Tutor da-
14 tur, ut dicit Imperat. *in §. ad certum in fin. inſtit. qui teſt. tut.*
dar. poſſ. & proinde ejus operæ non ſunt in conſervandis re-
bus, & non applicatur ratio *d. l. interdum 5. & l. ſeq. ff. qui po-*
tior. in pign. hab. & ſi replicetur eum dari principaliter perſo-
næ, ſecundariò verò rebus, ut not. Gloſ. *in d. §. ad certum, in*
15 *ver. perſonæ*, & patet *ex §. datus, inſt. de excuſat. tut.* id releva-
re poteſt, quoad inducendam hypothecam, at non quo ad
dandam prælationem, prout videmus in invectis, & il-
laris in domum locatam ad habitandum, quæ licèt ſecun-
dariò inſerviat etiam pro conſervatione mobilium in eam
illatorum, tamen non inde infertur, ut in eis locator
prælationem habeat, prout eam habet, qui locavit do-
mum primariò, & principaliter pro rebus, juxta magis
receptam opinionem, de qua *in d. c. præcedenti, n. 127.*
16 Si competet dicta hypotheca pro mercede inſtitorum, &
ſimilium miniſtrorum negotii in rebus ejuſdem, dum & ipſi
dant operam earum acquiſitioni, & conſervationi, Roder.
de priv. credit. p. 1. art. 3. n. 59. juxta modern. impreſs. cum ad-
dit. Acoſt. *eod. tit. reg. 2. ampl. 2. n. 9.* Gait. *de credit. c. 4. in*
appendic. n. 123. D. Lanſranc. *d. q. 99. n. 20.* quod & applica-
tur exactoribus, Carleval. *de jud. tom. 2. diſp. 32. n. 4.*
17 Idemque eſt in artificibus, nam faber qui reparavit do-
mum, habere debebit dictam hypothecam cum prælatio-
ne in ea, ſic ſutor in veſte, ſcriptor in libro ſcripto,
Mareſcalcus in equo, Ang. *in d. l. interdum, n. 2. ff. qui*
potior. in pign. Gait. *de credit. c. 4. in append. n. 32.* cum aliis
adductis per Merl. *de pign. l. 3. q. 5. n. 25.*
18 Et aliis ſimilibus quampluribus omiſſis, qui videri pote-
runt penès præcitatos, & ſignanter Gait. *de credit. d. cap. 4.*
à n. 1558. Merl. *d. q. 5.* D. Lanſr. *d. q. 99.* etiam Procuratores, &
Advocati, qui bona hæreditaria defenſarunt, pro eorum
mercedibus ipſam hypothecam, & prælationem habebunt,
eadem ratione in ipſis militante, prout firmavit Rot. in
Rom. Salarii cor. Oradino tranſcripta per D. Lanſr. *ibi ſub*
n. 10. & prius impreſſa per Fenzon. *ad ſtat. Urb. dec. 70.* &
de ea etiam meminit Gratian. *diſc. 257. n. 26.* qui idem fir-
mat, ibi *ſub n. 17.* & idem tradunt etiam Rodric. *de præ-*
fer. credit. p. 1. art. 3. n. 18. Barboſ. *in c. non licet 11. q. 3. n. 6.*
Gait. *de credit. c. 4. n. 2016.* Statil. *de ſalvian. inſpect. 3. c. 4.*
n. 683. & ſeq. Amat. *reſol. 3. n. 10.*
19 Animadvertendum tamen generaliter eſt, quòd dictum
privilegium competit pro quantitate mercedis neceſſariæ,
ſecus autem ſi res operibus illis non indigebat, vel merces
à Domino conſtituta fuerit ultra modum, ſeu quantita-
tem condecentem, non enim debet eſſe in arbitrio ipſius
deputando, verbi gratia, cuſtodem abſque ulla prorſus ne-
ceſſitate, vel aſſignando ei mercedem valdè exceſſivam,
damnum inferre ſuis creditoribus anterioribus, ut ſcilicet
per creditum mercedis cuſtodis ſic deputati, excludantur,
& ſatisfieri non valeant, prout etiam idem privilegium
conceſſum mutuantibus in rei refectionem, ad quantita-
tem neceſſariam pro ipſa refectione tantum, reſtringunt
Jaſ. *in l. creditor. la 1. quæ eſt in ordine 25. n. 3. ver. 3. limita,*
ff. ſi cert. pet. Peregr. *de fideic. art. 5. n. 34. in fin.* Molin. *de pri-*
mog. l. 1. c. 10. n. 23. & ibi Adden. *ver. denique in præſenti,*
Gratian. *diſcept. 25. n. 23. & diſc. 670. n. 9. verb. ubi etiam,*
Amat. *reſol. 3. n. 63.* & quòd non conſideretur præcisè ne-
ceſſitas, ſed refectio, ita ut in priſtinum ſtatum res reſti-
tuatur, & nihil addi, vel minui poſſit, formæ antiquæ,
cenſuit Dec. *in l. creditor. 25. n. 5. ff. ſi cert. petat.*
20 Verùm non benè judicabitur ab eventu operas præſtitas
non fuiſſe neceſſarias, ſed ſatis erit, quòd prudenter fuerint
locatæ, & conductæ, unde mercede debita Procurato-
ribus, & Advocatis, non fraudabitur dicto Privilegio,
ex eo quod lites per ipſos patrocinatæ bonum exitum non
habuerint, ſatis enim eſt, quòd non expediret relinquere
jura hæreditatis, ſeu communi debitoris indefenſas, Gra-
tian. *diſc. 257. n. 32.* & reſpondit Rota in præcitata dec.
Romana. Salarii cor. Oradino propè finem, & in aliis
pluribus relatis per D. Lanſr. Zacch. *d. q. 99. n. 10.*
21 Cæterùm dicta hypotheca competens in rebus provenien-
tibus, ſeu conſervatis mediantibus operibus locatis, & con-
ductis, præfertur etiam hypothecis expreſſis anterioribus,
Decian. *conſ. 108. n. 23. l. 2.* Sanfelic. *dec. 113. n. 4. poſt med.*
& eſt verior opinio, quidquid alii contrarium ſenſerint, ut
dicit Thor. *in compend. dec. p. 2. ver. Salarium debitum,* &
inde eſt quòd gaudentes hoc privilegio, quando eis in con- 22
curſu aliorum creditorum mandatur conſignari pecunia ex
ipſa re retracta, non ſunt compellendi præſtare cautionem
prioribus, & potioribus, dum in eis ceſſat cauſa ob quam
talis cautio præſtatur, Grat. *diſc. 257. n. 31.* & dictum fuit
in præcitata Romana Salarii cor. Oradino.
Non tamen præfertur hypothecæ anteriori competen- 23
ti pro dote, etiamſi ſit tantùm tacita, juxta vulgat. *l.*
aſſiduis non autem expreſſa, text. eſt *in auth. quo jure, C.*
qui potior in pign. hab. & latiùs in corpore, unde ſumitur,
nempè *in §. his conſequens, ver. unde volumus Auth. de æ-*
qualitate dotis, Morot. *conſ. 54. n. 5. & ſeq.* Neguſ. *de pi-*
gnor. p. 2. memb. 4. n. 19. Amat. *reſol. 3. n. 27.*
Imò non ſolùm ſi hypotheca dotis ſit anterior, quod eſt 24
clarum, ſed etiam ubi non conſtat de anterioritate, quia
ipſa hypotheca dotis in concurſu cum hypotheca compe-
tente pro melioramentis præfertur, Rot. *dec. 73. n. 8. &*
9. cor. Ubaldo *& dec. 269. n. 10.* poſt Poſth. *de manut.* & in
ſpecie quòd hypotheca pro mercede locationis ad con-
ſervandum non præferatur doti, Grat. *diſcep. 257. n. 33.*
Idque etiam ubi non ſolùm adſit hypotheca tacita favore 25
locatoris, ſed etiamſi adſit expreſſa, juxta pleniſſimè tradi-
ta per Mantic. *de tacit. l. 11. tit. 26. n. 17. & ſeqq.* niſi for-
tè ultra ipſam expreſſam hypothecam adſit etiam pactum 26
expreſſum, quòd nemini alteri poſſit quæri jus in præ-
judicium ipſius creditoris pro melioramentis, ex traditis
per Merl. *de pignor. l. 3. q. 31. n. 20.* & Rota coram Burat.
dec. 223. n. 3. verſ. quia viſa fuit & ſeq.
At hæc prælatio hypothecæ dotalis procedit, ubi eſt an- 27
terior, vel æqualis, at ſecus ubi eſt poſterior, text. eſt *in d.*
§. his conſequens auth. de æqualit. dot. cujus verba præciſa re-
fert Mantic. *de tacit. l. 11. tit. 23. n. 10.* & licèt ipſe ibi, ac
etiam *d. tit. 26. n. 18.* ubi idem dicit, videatur loqui de ha-
bente anteriorem expreſſam, tamen abſolutè, & ſic et- 28
iam de habente ſolùm tacitam, idem ſentit Gloſ. *in d. §.*
his conſequens, ver. poſterior, & expreſſè, ac latiſſimè et-
iam probat Merlin. *de pign. l. 3. q. 31. n. 13. & ſeq. ubi n.*
16. verſ. mihi certè, reputat ab hac non recedendum.
Item privilegium præfatum competens mercedi in præ- 29
dictis caſibus concurrit cum privilegio impenſarum fune-
ris, & ei æquiparatur, ut habetur in prædicta Romana
Salarii cor. Oradino penès D. Lanſr. Zach. *d. q. 99. n. 10.*
& penès Fenzon. *ad ſtat. Urbis dec. 70.*
Præterea redeundo ad regulam, quòd non competat pro
mercede operarum hypotheca tacita, ex quo non repe-
riatur in jure expreſſè cautum, limitabitur etiam eodem
modo propter ſimilitudinem, & identitatem rationis, ex eo
quòd reperiatur expreſſè conceſſa doti *in l. aſſiduis, C. qui po-* 30
tior in pign. hab. in mercede debita ex cauſa ſtudiorum,
uti in debita doctoribus legentibus, aliiſque Ludimagi-
ſtris, nec non Judicibus, Aſſeſſoribus, Advocatis, & ſimi-
libus, cauſa enim ſtudii æquiparatur cauſæ dotis, ut ſen-
ſit Bart. *in l. 1. in fin. n. 31. ff. ſol. matrim.* & apertiùs ibidem
Ang. *n. 12.* & Jaſ. *n. 51.* Alciat. *n. 8.* ubi quòd omnes ſequun-
tur iſtam opinionem, Marian. Socin. *n. 278.* ubi de commu-
ni optimè, Petr. Barboſ. *in eadem l. in 7. part. n. 23.* & aliis
adductis, Grat. *diſcept. 257. n. 17. & ſeq.* Paciſ. de Salvian.
inſp. 3. c. 4. n. 685. Acoſt. *de privil. credit. reg. 2. ampl. 2. n.*
18. & ſeq. Gait. *de cred. c. 4. n. 2016.*
Nec obſtat, quòd in jure non reperiatur expreſſè cautum, 31
quòd favore ſtudii detur hæc hypotheca, qua ratione contra-
riam opinionem ſequuti ſunt in prædicta *l. 1.* Pariſ. *n. 218.*
& Bolognet. *n. 235.* quia ſufficit militare eandem rationem,
quæ militat in dote, cui expreſſè conceſſa reperitur, ut ſen- 32
tiunt omnes alii, & comprobatur ex adductis ſupra, *in hoc*
c. poſt princ. prout verè militat, ratio enim privilegiorum
dotis eſt, quia intereſt Reipublicæ, ut mulieres nubere poſ-
ſint, & Civitates liberis hominibus repleantur, ut expreſ-
ſè habetur *in l. 1. ff. ſol. matr.* & non minus intereſt Reipu-
blicæ repleri liberis hominibus, quàm gubernari per homi-
nes doctos, & literatos, ex eis quæ habentur *in cap. fin. de*
magiſtr. & in cap. cum ex eo 34. de elect. in 6. ut enim cor-
pora noſtra ſine mente, ſic Civitates ſine legibus, &
ſic ſine legum magiſtris regi non poſſunt, ut dixit Ci- 33
cero pro Cluentio, cujus verba præcisè in propoſito re-
fert Acoſt. *de privil. credit. reg. 2. ampl. 2. n. 19.*
Minuſque obſtat quòd quatenus ſtudium, æquiparari poſ-
ſit doti, tamen aliud videatur dicendum in mercede, ex quo
non habeat tot favores, quot habet ſtudium, *l. 1. divus, ff.* 34
de var. & extraord. cognit. quia cauſa ſtudii dependet ab his
mercedibus, & ſalariis, ita ut favor eis tributus reſultet in
commo-

commodum ſtudiorum, & ei proficiat, cùm præſumantur meliùs, & diligentiùs docere profeſſores, ſi exhibeantur eis meliora ſtipendia *l. medicos in fin. C. de profeſſ. & med. l.* 10. & ita in ſpecie, advertit Alciat. *præſ.* 43. *reg.* 3. *n.* 6. & Gratian. *d. diſcep.* 257. *n.* 22.

35 Et denique licèt iſta opinio in puncto juris poſſet pati aliquam difficultatem, tamen ab ea non recedendum, tanquam communi opinione Doctorum approbata, ut dicit Florez. de Men. *q.* 8. §. 1. *num.* 70. & cum ſequuntur Gratian. *d. diſcept.* 257. *n.* 23. D. Lanfr. Zacch. *de Salar. q.* 99. *n.* 6. Roderic. *de privil. credit. p.* 1. *art.* 3. *n.* 44. *juxta moder. impreſſ.* & ibidem Add. *n.* 48. ubi plures alios cumulat.

36 Ulterius non penitus abſque ratione dictam primam regulam limitant aliqui in mercede famulorum neceſſariorum, limitatio enim probatur hoc pacto, Creditor ex cauſa alimentorum præfertur etiam creditoribus habentibus hypothecam anteriorem, ergo idem dicendum eſt de creditore pro mercede famulatus, quia præſtatio famulatus neceſſarii eſt præſtatio partis alimentorum, ita argumentatur Felic. *de cenſib. tom.* 2. *l.* 3. *c.* 5. *n.* 12. *verſ.* 3. *per quam certum*, & latiùs Carleval. *de jud. tom.* 2. *l.* 1. *diſp.* 29. *per tot.* D. Lanfr. Zac. *de Salar. d. q.* 99. *n.* 26. & 27.

37 Quòd præſtatio famulatus ſit præſtatio partis alimentorum videtur clarum, quia ſi ſupponimus eum neceſſarium, prout ſæpiſſimè neceſſarius eſt, utique ſine eo is cui præſtatur, vivere, & aliis nequit, & ſic eſt pars alimentorum, ut animadvertit Gloſ. *in Auth. de non elig. ſec. nup.* §. *illud quoque dudum*, *verſ. onera*, & ibi Bart. *n.* 3. cum aliis cumulatis per præcitatos, & ſignanter Carleval. *n.* 14. & *ſeq.*

38 Quòd autem Creditor ex cauſa alimentorum gaudeat dicto privilegio prælationis, Felician. dicit perquam certum, ſed movetur ſolùm auctoritate Deciani, & Borgnini, qui in locis citatis non aſſerunt expreſſè hanc concluſionem, prout animadvertit etiam Carleval. *de judic. dict. diſp.* 29. *n.* 2.

39 At Carleval. ibidem concluſionem reaſſumit, & eam nervosè comprobat ſeptem diſtinctis mercedibus, & licèt *ſub n.* 12. referat in quodam caſu contingenti contrarium fuiſſe deciſum, tamen addit, quòd cùm in deciſione nihil fuerit reſponſum dictis rationibus, non eſt ex ea ſumendum argumentum, quia Deciſiones, quæ non ſatiſfaciunt rationibus contrariis, non fiunt per intellectum, ſed per voluntatem, ſeu ignorantiam, à quibus exemplar ſumi non poteſt, ſed ſummoperè cavendum, nam oportet diſcernere deciſionem ex rationum vi, & non eas ſequi clauſis oculis, ne cæci cæcos ducant, & ambo in foveam Inferni cadant, tam ducentes, quàm ſequentes; optimum monitum, & quampluribus neceſſarium.

40 Verùm licèt quamplures ex dictis rationibus valdè urgere videantur, omiſſa diſcuſſione ſingularum, quæ longa eſſet, ex quo tale privilegium alimenti non reperitur expreſſè tributum à lege, minuſque à Doctoribus, qui de alimentis tractarunt, neque ab eis qui tractarunt de concurſu creditorum, ut dicit ipſe Carlev. *d. diſp.* 29. *in princ.* inde ſatis inferri poteſt, illud non eſſe omninò tutum, prout eſſet neceſſarium, ad hoc ut ab eo argui poſſet ad creditum mercedis, unde de hoc argumento dubitari poteſt, prout de illo dubitavit, imò apertè illud non admiſit Roderic. *de priv. credit. p.* 1. *art.* 3. *n.* 23. *juxta antiq. impreſſ.* & *n.* 55. *juxta modernam*, licèt Carleval. & D. Lanfr. ubi ſupra eum etiam pro opinione Feliciani, & ſua.

41 Poterunt tamen in facti contingentia meliùs cogitari merita cauſæ famulorum, nam pro eis militat vulgaris opinio, ac etiam militant aliæ rationes deductæ præſertim ex locis S. Scripturæ, ut videre eſt penès Felician. *d. c.* 5. *n.* 12. maximè quia eamdem opinionem Feliciani ſequi etiam videtur Salg. *in labyrint. credit. p.* 3. *c.* 9. *n.* 15. & Matt. Medic. qui alios plena manu congerit *in addit. ad dec. Senen.* 19. *n.* 2. ubi ſuppoſito hoc privilegio in famulis, addit *n.* 3. quòd tunc orta erat quæſtio, an extendatur ad viros nobiles Principibus inſervientes, & quòd cùm ipſe eſſet unus ex quinque Judicibus delegatis, nullus adhuc allegabatur Auctor in puncto. Et competere Salvianum pro ſalario famulorum, Pacif. de Salvian. *inſp.* 3. *c.* 4. *n.* 683.

Aliam limitationem dictæ primæ regulæ tradit D. Lanfr. *dict. qu.* 99. *n.* 28. ſcilicèt quando is, qui agit pro mercede, eſt pauper, & miſerabilis, dicit enim quòd ea privilegia conceſſa per San. memor. Pium V. in conſtitutione edita anno 1567. inter ejus Bullas 27. & confirmata per aliam ſimilem conſtitutionem à San. memor. Paulo V. inter impreſſas 72. habetur, quòd hujuſmodi creditores cæteris omnibus præferantur.

Verùm advertendum, quòd B. Pius V. dictum privilegium concedit tantùm pro ſumma ſcutorum quinquaginta, nec illud tribuit cauſæ mercedis; ſed generaliter pauperibus, quatenus verè ſint miſerabiles, & Paulus 42
V. in Bulla 71. quæ eſt Reformatio Tribunalium Urbis *in* §. 11. *propè fin. n.* 12. vult, & declarat eamdem conſtitutionem habere locum etiam cùm dictæ miſerabiles perſonæ ſunt in majori ſumma creditrices, ut nihilominus pro dicta ſumma ſcutorum quinquaginta dumtaxat, aliis etiam anterioribus in omni judicio, juxta dictam conſtitutionem præferantur.

Item advertendum, quòd licèt B. Pius injungat dictam prælationem Auditori Cameræ, tamen poſtea mandat ita 43
judicari per omnes Judices, & ideò concedenda erit ab omnibus Judicibus ordinariis, ut ex Cherubin. *in Compen. Bullar. ad dictam Conſtitutionem B. Pii notavit*, Leoncill. *de privileg. paupert. part.* 2. *privileg.* 325. & poſt eos D. Lanfranc. *ubi ſupra*.

Addo caſum notabilem, in quo pariter competit prælatio, videlicet, ſi Caporalis, ſeu Dux militum convenerit 44
ſibi dari certum ſtipendium pro centum militibus, ſi aliquis ex eis non receperit portionem ſuam, ſed in fine concurrat cum aliis creditoribus ejuſdem ducis ad partem ejuſdem ſtipendii, erit omnibus præferendus, ut conſuluit Ancar. *conſ.* 378. cui ſubſcripſit Benedictus de Plumbino, & movetur præcipuè Ancar. quia debitum hujus militis eſt contractum ſuper ipſo ſtipendio, & quando debitum eſt contractum ſuper re quæ petitur, ille qui petit, eſt cæteris præferendus, etiam privilegiatis, *l. ſi cum dote*, §. *ſi mulier*, *ff. ſol. matr.* Benedict. verò aliam rationem aſſignat, videlicet quòd dum Caporalis convenit de illo ſtipendio tanquam Caporalis, Magiſter nomine ſocietatis ſuæ, ex ejus pacto quæſita fuit obligatio, & actio ipſis de ſocietate, *leg. item magiſtri* 14. *ff. de pact.* & ideò quilibet eorum poteſt petere portionem ſuam nemini affectam, ſeu obligatam pro debito particulari, & proprio ipſius Magiſtri, *leg. nemo*, *ff. pro ſoc.* quas rationes dictorum inſignium virorum volui referre, ut poſſit eorum doctrinam aliis caſibus crediti mercedis operarum locatorum, in quibus ipſæ rationes militent, applicari.

De retentione an, & quando competat creditori mercedis.

S U M M A R I U M.

1 *Retentio faciliùs datur quàm actio.*
2 *Retentio regulariter non datur, quando agitur de retentione unius rei pro debito alterius.*
3 *Retentio pro credito mercedis in pecunia non datur in alia re.*
4 *Retentio datur ubi creditori competit hypotheca rerum, quæ retinere intendit.*
5 *Retentio fructuum competit locatori pro mercede prædiorum locatorum.*
6 *Retentio competit locatori operarum in rebus, in quibus habet hypothecam.*
7 *Ampl. ſufficere operas inſerviſſe pro utilitate rei.*
8 *Scriptor poteſt retinere librum à ſe ſcriptum pro mercede non ſoluta, & n.* 13.
9 *Notarius poteſt retinere librum in quo ſcripſit inſtrumenta, & proceſſum.*
10 *Procurator an poſſit retinere ſcripturas litis pro ſua mercede, eſt magna controverſia, & negativa.*
11 *Poteſt retinere pro expenſis pro eis factis.*
12 *Et poteſt retinere ſcripturas, quas ipſemet fecit, & idem de Advocato.*
14 *Famuli poſſunt retinere res domini pro ſalario non ſoluto.*
15 *Amplia poſſe etiam capere propria auctoritate.*
16 *Contrarium.*
17 *Decl. ut prima procedat requiri plura copulativè, & primò ſalarium eſſe omninò certum, tam in ſubſtantia, quàm in quantitate.*
18 *Secundò, ut famulus non poſſit aliter ſalarium conſequi, ſaltem ſine magno periculo, ſeu præjudicio.*
19 *Tertiò, quòd non adſit periculum ſcandali.*
20 *Quartò, quod res quam accipit ſit propria domini debitoris.*
21 *Quintò, famulum teneri certiorare dominum, quòd aliquid ampliùs ſibi non debetur.*
22 *Sextò, non poſſe ampliùs ab ipſo domino, ſeu ab ejus herede, quid pro mercede recipere.*

23 *Re-*

Digitized by Google

23 *Retentio faciliùs datur, ſi res deveniat ad manus creditoris aliquo modo licitè, quàm ſi temerario.*
24 *Pecunia poteſt teneri ſi licitè veniat ad manus creditoris pecunia.*
25 *Retentio eſt ſpecies compenſationis, & quid à compenſatione differat.*
26 *Creditor debet potiùs pecuniam, quàm aliam rem diverſam retinere.*
27 *Poſſidens pro uno credito cum hypotheca, poteſt retinere pro alio hypothecam non habente.*
28 *Invecta, & illata in prædium conductum valent retineri etiam pro alio credito, quam pro mercede, ſi pro ea poſſideantur.*
29 *Poſſidens pro credito ſine hypotheca non poteſt retinere pro alio.*
30 *Lim. ſi velit retinere pro credito dotis.*
31 *Idem pro mercede laborum in cauſa ſtudii factorum.*
32 *Retentio pro credito, ſine hypotheca datur tantùm contra debitorem, non autem contra tertium.*
33 *Declaratur procedere contra alium creditorum cum hypotheca.*
34 *Retentio, ubi competit poteſt retineri res magis valens, quàm ſit creditum.*
35 *Decl. procedere ſi retineat ſciente domino, & valente ſolvere, quod debet, alias ſecus.*
36 *Decl. 2. procedere contra debitorem, non autem contra alium creditorem, quia poteſt immitti in parte excedente.*
37 *Lim. ſi res retenta ſit indiviſibilis.*
38 *Lim. 2. ſi primus poſſideat ad effectum ſe ſatisfaciendi de fructibus.*
39 *Intellige ſi creditor velit immitti, non ſi velit rem ſubhaſtari, non amoto primo poſſidente.*
40 *Retentionem alleganti, non poteſt opponi, quòd ejus creditum ſit præſcriptum.*
41 *Retentio eſt exceptio, non actio.*
42 *Retentio eſt exceptio favorabilis, & poteſt opponi etiamſi ſtatutum tollat exceptiones.*
43 *Retentio poteſt opponi, etiam poſt latam ſententiam.*
44 *Retentio poteſt opponi etiam poſt amiſſam poſſeſſionem vigore ſententiæ, ſi ab ea appellatum ſit.*
45 *Sententia poteſt ferri cum clauſula præſervativa retentionis,* quatenus competat.
46 *Retentionis exceptio, non impedit ſententiam, ſed ejus executionem.*

C A P U T XLII.

1 LIcèt retentio faciliùs detur, quàm petitio, & actio, *l. per retentionem, C. de uſur.* & ibi Gloſ. *in verſ. rata in fin.* Dec. *conſ.* 298. *n.* 4. Cephal. *conſ.* 573. *n.* 19. Cravett. *conſ.* 148. *n.* 2. Surd. *conſ.* 253. *n.* 22. Greg. *dec.* 425. *n.* 2. Cavaler. *dec.* 646. *n.* 5. tamen ea eſt regulariter prohibita, quando agi-
2 tur de retentione unius rei pro debito alterius, Neguſ. *de pig. par.* 1. *membr.* 4. *n.* 1. nam prætextu debiti reſtitutio commodati non probabiliter recuſatur, dicit Imper. *in l. fin. C. commod.* cujus verba præciſa etiam refert Garz. *de expen.*
3 *c.* 1. *n.* 16. *in princ.* Unde hæc regula quoque conſtituenda videtur in propoſito crediti mercedis, ut videlicet, dum eſt creditum in pecunia, pro eo non competat retentio alterius rei diverſæ, ut ſenſit etiam in ſpecie, Rot. in *dec.* 691. *sub n.* 2. *par.* 1. *recent.*

4 Limitatur autem regula prædicta, ubi creditori, qui vult retinere, competit hypotheca, quæ comprehendat id, quod retinere intendit, tunc enim licèt id non ſit propriè debitum, tamen ſufficit eſſe hypothecatum pro debiti conſecutione, cùm enim hypotheca ſufficiat ad effectum agendi faciliùs, debet inſervire ad effectum retinendi, ex ſupracitatis in prioc. & pluribus congeſtis firmat Rolan. *conſ.* 17. *n.* 8. *l.* 4. & Grat. *diſcep.* 129. *n.* 33. *& ſeqq.*

5 Unde eſt, quòd pro mercede prædiorum locatorum competit retentio fructuum ex eis perceptorum, & rerum invectarum, & illatarum, ut dictum eſt in *c.* 33. *de fruct.* *& in c.* 40. *de invect. & illat.* & competit etiam locatori ope-
6 rarum in rebus, & caſibus, in quibus habet hypothecam, de quibus in *cap. præc.*

7 Sufficit etiam, quòd operæ, vel res locatæ inſervierint pro rei utilitate, ut res illa retineri poſſit, Bart. in *l. ſi non ſortem* 29. *§. ſi certum n.* 7. *ad fin. ff. de cond. indeb.* Cephal. *conſ.* 762. *n.* 24. *& ſeqq.* Surd. *dec.* 50. *n.* 1. & multò magis ſi pro rei neceſſitate, ad text. in *l. ſi neceſſ. ff. de pign. act.*

8 Exemplum traditur in ſcriptura, qui propterea librum ſibi traditum ad ſcribendum pro ſua mercede retinere valebit prout voluit Gloſſ. in *l. ſi non ſortem, §. ſi certum, verſ. retinebit, ff. de cond. indeb.* & ibidem Bald. in *fin.* & Bart. *n.* 8. & idem de Notario, cui quis dederit librum membranatum, ut ſuper eo ſcriberet omnia inſtrumenta ſuorum contra- 9
ctuum, dicit ibidem Ang. & idem voluit Caſtr. *n.* 6. & Alex. & Jaſ. & alii, ut refert, & ſequitur Surd. *dec.* 50. *n.* 2. & poterit etiam Notarius actuarius retinere ſcripturas, & proceſſum à ſe confectum, ut firmat Garz. *de expen. c.* 1. *ſub n.* 16. & alii citati per Grat. *diſcep.* 56. *n.* 15.

At in Procuratore magna contentio eſt inter DD. an poſ- 10
ſit pro ſua mercede retinere ſcripturas litis, pro affirmativa enim ſtant ſignanter Fulgoſ. in *l. ante litem, n.* 14. *ff. de procur.* Gaill. *l.* 2. *obſer.* 17. *n.* 5. Coler. *de proceſſ. execut. c.* 2. *p.* 1. *n.* 47. & habet hæc opinio etiam pro ſe text. in *l. quæ omnia* 25. *in fin. de procur.* ubi habetur, quòd ſi Procurator velit uti aliqua retentione, non facilè erit ab eo lis transferenda.

Verùm licèt Gratian. in *d. diſc.* 56. *ſub n.* 14. indifferenter, & indiſtinctè loquatur de Notario, ac de Procuratore, & Advocato, tamen magna eſt in propoſito differentia, nam Notarius ſuos labores impendit in ſcribendo proceſſu, & ideò illum retinere valet, juxta ſupradicta, quod ſecus eſt in Procuratoribus, quia ipſi ſcripturas litis non confecerunt, ſed ſolùm cum eis cauſam defenderunt, & ideò ceſſat ratio prædicta, & obſtat eis regula, quòd una res pro debito alterius retineri non poſſit, Jaſ. in *d. l. ſi non ſortem, §. ſi centum, n.* 10. *ff. de cond. indeb.* Gravat. ad Veſtr. *in praxi l.* 3. *c.* 4. *n.* 8. *ad fin.* & pleniſſimè præ cæteris firmat Gratian. *diſcept.* 618. *n.* 1. *& ſeqq.* Rot. *dec.* 691. *n.* 2. *p.* 1. *rec.*

Nec obſtat text. in *d. l. quæ omnia, ff. de procur.* quia pro- 11
cedit pro credito expenſarum in lite factarum, pro quo quia expenſæ, ut plurimùm fiunt circa ipſas ſcripturas, benè competit earum retentio, Boer. *dec.* 15. *n.* 3. Grat. *d. diſc.* 618. *n.* 6. Rot. *d. dec.* 691. *n.* 1. *& dec.* 172. *n.* 3. *p.* 2. *rec.*

At ſecus eſt, quoad creditum mercedis, ſed ſalarii, niſi 12
fortè vellet Procurator, aut Advocatus retinere ſcripturas per ſe ipſum factas, quia tunc clarum eſt, quòd poſſet, ut benè advertit D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. d. q.* 96. *n.* 17. ubi quòd ita poteſt ſalvari dicta opinio Fulgoſii, & aliorum, qui volunt competere Advocatis retentionem ſcripturarum pro ſalario.

Et ex eiſdem ſequitur, ut etiam retentio competens No- 13
tariis reſtringenda ſit ad proceſſus per eos confectos, & competens Scriptori ad librum per eum ſcriptum, itaut non valeat exemplar, ſeu originale ſibi traditum ad tranſcribendum retinere, ut diſtinguendo docuit Bart. in *d. l. ſi non ſortem, §. ſi certum, ff. de condic. indeb.* latè Surd. *dec.* 50. *n.* 3. Rot. *d. dec.* 691. *n.* 3. *propè fin. p.* 1. *rec.*

Dubitari etiam poteſt de ſalario famulorum, an pro eo 14
competat retentio rerum domini, & affirmativam ſequuntur, Carocc. *de loc. ſub tit. de neceſſ. uſus q.* 13. *n.* 10. & D. Lanfr. Zacch. *d. q.* 96. *n.* 11. ſed moventur ſolùm auctoritate, Duen. in *reg.* 306. *lim.* 7. qui dicit, quòd præſcripto ſalario, adhuc famulus ſi quid habeat domini in manibus, poterit retinere, non obſtante præſcriptione, quæ obſtat actioni, non autem exceptioni, & ſic videtur loqui in fortioribus, ſed verè conclusionem in qua allegatur, non firmat, poteſt enim, & debet intelligi, ut non obſtet præſcriptio retentioni in caſibus, in quibus retentio competit, & ſic opinio prædicta caret fundamento auctoritatis, nec ſatis tuta reddi poteſt ratione, quòd famulis competat hypotheca, & propterea etiam retentio juxta ſupra firmata, quia an verè talis hypotheca ſubſiſtat, eſt valdè dubitabile, ut diximus in *c. præc. n.* 38. *& ſeqq.*

Et quamvis adſint, qui videantur velle, quòd non ſolùm 15
liceat famulo ſibi aliquid ad dominum ſpectans retinere, ſed etiam illud propria auctoritate capere, & furari, quod eſt quid magis, & ſint in magno numero, ut videre eſt apud Caroc. *de loc. d. q.* 13. *ſub tit. de neceſſit. uſus, n.* 5. ubi dicit eſſe opinionem communem, & apud D. Lanfr. Zacch. *de ſal. quæſt.* 68. *n.* 48. ubi eos latè cumulat, & in duas claſses diſtinguit, unam Civiliſtarum, & aliam Canoniſtarum, & Theologorum.

Tamen admiſſo, quòd talis ſubreptio non ſit verè, & propriè furtum, nec furti pœnas mereatur, ex quo ſit ad ſatisfaciendum ſe de ſuo credito, ſic non lucrifaciendi cauſa facta, prout requiritur de eſſentia furti, *§. furtum il primo inſtit. de oblig. quæ ex delic. naſc. l.* 1. *§. furtum, ff. de furtis,* Far. *q.* 165. *n.* 4. vel quia credere potuit ſibi permiſſum, ut voluit Alex. *conſ.* 135. *n.* 3. *verſ. ſecunda ratio eſt lib.* 1. negari non poteſt ita ſurripientem delinquere, etiam delicto punibili, quia ubi copia Judicis haberi poteſt, non debet quis ſibi jus dicere, & propria auctoritate aliquid alienum capere, ut admittit, imò firmat ipſe Alex. qui adduci ſolet pro Anteſigna-

teſigna-

Digitized by Google

reſignato dictæ opinionis in *conſil.* 135. *in* 2. *& 3. dub. n.* 1.
17 *ad med. ver. & licèt, prædicta l.* 1. quod conſ. videtur eſſe etiam
inter conſ. Cepoll. *conſ.* 26. *n.* 6. & ad hoc, ut non
delinquat requiritur, ut concurrant copulativè inſraſcriptæ conditiones,

Prima eſt, quòd creditum famuli ſit omninò certum tam
in ſubſtantia, quàm in quantitate, aliàs enim ubi creditum
tale non eſt, ſed aliquam patitur dubietatem, non intrat
retentio, Gratian. *diſc.* 734. *n.* 13. Surd. *dec.* 46. *in fin.* ubi
& Hodiern. Cavaler. *dec.* 539. *n.* 5. *& 6. in recent. dec.* 262.
n. 1. *par.* 12. & in puncto Caroc. *d. quæſt.* 13. *n.* 6. Molin. *de
juſt. & jur. q.* 691. *poſt princ. verſ. prima, ut debitum, tom.*
3. D. Lanfr. d. *q.* 68. *n.* 49.
18 Secunda eſt, ut non poſſit alia via per juridica remedia,
ſeu alia, ſalarium conſequi, ſaltem ſine magno periculo, ſeu
præjudicio, quia ſi poteſt, non debet ad iſtud remedium occultæ
ſubtractionis recurrere, Cepoll. *d. conſ.* 26. *n.* 9. Caroc.
d. q. 13. *n.* 6. *& 7.* ubi hanc conditionem in duas diſtinguit,
Molin. *d. q.* 691. *ver. ſecunda*, ut D. Lanfr. d. *q.* 68. *n.* 49.
19 Tertia, quod non adſit periculum ſcandali, puta, quòd
dominus cognoſcens ſubtractionem, eam publicet, & forſan
alteri imputet, eumque injuſtè moleſtet, Aléa. d.
conſ. 135. *n.* 5. *propè fin. l.* 1. Caroc. *d. q.* 13. *n.* 9. Molin. d. *q.*
691. *verſ. tertia, ut ex tali.*
20 Quarta, ut res, quam accipit, ſit propria domini debitoris,
non autem aliena, Navar. in *manual. c.* 17. *n.*
113. *verſ. quarta, ut res*, Molin. d. *q.* 691. *verſ. quinta*,
ut id D. Lanfr. d. *q.* 68. *n.* 51. *verſ.* 4. *quòd res*, facit Rot.
dec. 130. *n* 7. poſt Zac. *de oblig. camer.*
21 Quinta, quòd curet reddere dominium certum, quòd aliquid
amplius non debeat ſibi, ne maneat in eo peccato in
quantum crederet ſe teneri in conſcientia, & adhuc nollet
ſolvere, vel ne ſatisfactionem agnito debito iterum curet, Molin.
d. *q.* 691. *verſo quarta*, ubi declarat ad hoc teneri ex debito
charitatis, in quantum ſine periculo poſſit, non ex debito
juſtitiæ, D. Lanfr. d. *q.* 68. *n.* 51. *verſ. quintè*, vel reſtituat damnum
temporale, vel ſpirituale, quod ex tali ſubtractione
in aliquem redundaret, ut dixit Navar. in *man. d. c.* 17. *n.* 113.
22 Sexta, ut caveat ne poſteà ab ipſo debitore, vel hærede,
aut aliter, quid iterùm pro eodem credito recipiat,
Navar. d. *c.* 7. *n.* 113. *verſ. quintò*, ut caveat D. Lanfr. d.
q. 68. *n.* 51. *verſ ſextum, & ultimum*,
23 Faciliùs autem admittetur hæc retentio, ſi res devenerit
ad manus creditoris modo licito, non autem temerario,
& illicito, prout in terminis creditoris mercedum
conſideravit Mandel. *conſ.* 351. *n.* 26. ubi pecuniæ devenerant
ad manus famuli occaſione officii, quod gerebat,
& conſ. 352. *n.* 14. *& ſeqq.*
24 Prout etiam faciliùs admittetur retentio in pecunia,
quàm in aliis rebus, imò pecunia in dicto caſu, quo licito
modo devenerit ad manus creditoris mercedis, poterit abſolutè
retineri, quia non erit retentio alterius rei, quàm debitæ,
dum merces debeatur in pecunia, Gratian. *diſc.* 749. *n.* 6.
ubi quòd quatenus creditum ſit liquidum, & pecuniæ reſtitutio
non ſit promiſſa cum juramento, intrat retentio, quia
ſit compenſatio, ut firmat Soc. Jun. *conſ.* 147. *n.* 4. *l.* 1. & latiùs
Tiraq. *de retract. lignag.* §. 3. Gloſ. 3. *n.* 2. *& ſeqq.* eſt enim re-
25 tentio ſpecies compenſationis, Abb. in *c.* 2. *ad fin. verſ. utrum
admittatur indirectè de depoſ.* Pariſ. *conſ.* 100. *n.* 34. *l.* 2.
Fabius de Ann. *conſ.* 102. *n.* 6. & quatenus differat à compenſatione,
quia compenſatio eſt petitio, retentio autem
nolle dare, Rot. cor. Put. *dec.* 284. *n.* 2. *verſ. cum differentia
l.* 2. faciliùs admittitur retentio, quàm compenſatio,
Gloſ. in *l. grege*, §. *cum pignori in ver. compenſatum, ff. de
pignor.* Cephal. *conſ.* 658. *n.* 15. Graſſ. *de excep.* c. 16. *n.* 20.
Gratian. *diſc.* 628. *n.* 31. Capyc. Latr. *dec.* 25. *n.* 24. *p.* 1.
26 Imò etiam, quando ſit locus ſubtractioni, quòd ſi poteſt
creditor accipere pecuniam, debeat eam potiùs, quàm
aliam rem diverſam accipere, docet Molin. in d. *q.* 691.
verſ. ſexta, ut compenſatio, ubi & quòd ea deficiente,
debet capere rem uſu conſumptibilem, ſi poteſt.

Cæterùm in rebus non ſolùm competit retentio locatori,
quando ei competit hypotheca, ſeu quando res, vel operæ
locatæ inſervierunt pro re, quam retinere intendit, ex ſupradictis,
ſed etiam his ceſſantibus, ubi locator reperiatur
27 poſſidere pro alio credito cum hypotheca, tunc enim benè
competit retentio pro alio credito ſine hypotheca, *l. un. C. ob
Chirograph. pecun.* Bart. in *l. ſi non ſortem* 26. §. *ſi centum, n.* 7.
28 *ff. de cond. indeb.* plenè Merlin. *de pign. l.* 2. *q.* 67. *n.* 11. *verſ. ſed
ratione*, & Rot. *dec.* 435. *n.* 1. *p.* 14. *rec.* ubi alii pleniſſimè cumulantur.
Unde res invectæ, & illatæ in Prædium conductum,
benè valent retineri etiam pro alio credito, quàm mercedis,
hypotheca deſtituto, quatenus pro ipſa mercede locationis
poſſideantur, ut dixi in *c.* 40. *de invectis poſt princ.*

Secus autem è contra, ſi poſſideat pro alio credito; vel 29
cauſa ſine hypotheca, quia tunc non poterit retinere, prout
in caſu, quo habeat rem commodatam, eſt text. expreſſ.
in *l. fin. C. commod.* & benè declarant Neguſ. *de pign. p.* 2. *membr.* 4. *n.* 129. *ad fin.* & Merlin. *eod. tit. l.* 2. *q.* 67. *n.* 13.
Verùm quia hæc concluſio limitatur favore dotis, ut 30
ſcilicèt pro ea retineri poſſit etiam res, quæ non ſit obligata
pro aliquo debito, Bart. in *l. ſi filiusfamilias, ff. ſol. matrim.*
Neguſ. *de pign. p.* 2. *membr.* 4. *n.* 130. Mantic. *de tac. l.*
11. *tit.* 15. *n.* 13. idem fortè erit dicendum pro mercede la- 31
borum in cauſa ſtudii factorum, cùm gaudeat privilegiis
dotis, ut dictum eſt in *cap. præced.*
Et licèt dicta retentio pro credito ſine hypotheca videre- 32
tur reſtringenda, ut procedat contra debitorem tantùm,
non etiam contra tertium, ex traditis ſignanter per Cenc.
de cenſ. q. 98. *n.* 92. *verſ. verùm enim verò, & verſ. non obſtat*,
& Rot. cor. Bich. *dec.* 504. *n.* 16. tamen talis reſtrictio procedere
poteſt reſpectu tertii, puta alterius creditoris cum 33
hypotheca, non autem reſpectu alterius hypothecam pariter
non habentis, puta emptoris à debitore, ut latè declaravit
Rot. in d. *dec.* 435. *n.* 2. *& ſeqq. p.* 14. *rec.*
Et ubi retentio competit, poterit locator retinere rem 34
majoris valoris, quàm ſit ejus creditum, Bart. in *l. moſchis*
47. *n.* 1. *verſ. nam pro parvo, ff. de jur. fiſc.* Imol. *conſ.*
112. *n.* 8. Molignat. *de retent. q.* 137.
Verùm hoc procedit, quando retineat palàm debitore 35
ſciente, & ſolvere quod debet valente, aliàs ipſe poſſet
implorare officium Judicis, ut compelleret debitorem,
retenta ſibi portione ſufficienti, reliquum reſtituere, ut in
terminis volentis retinere magnam quantitatem mercium
pro vectura, firmat Decian. *conſ.* 108. *n.* 85. *l.* 2. & pleniùs
D. Lanfr. d. *q.* 96. *n.* 20.
Item procedit reſpectu creditoris, ut non poſſit rem ne- 36
que in partem recuperare, niſi ſoluto toto debito, ſecus autem
reſpectu alterius creditoris, quia poterit pro ea parte,
quæ excedit creditum poſſidentis, immitti, Coſta *de rat. q.*
58. *n.* 7. & latè Rot. *dec.* 451. *n.* 9. *& ſeqq.* poſt Cenc. *de cenſ.*
& ſecundam partem diſtinctionis probat text. in *l. cum
qui*, ſeu juxta aliam impreſſionem, in *l. qui à debitore*
17. *ff. de diſtract. pign.* dum dicit, *eum, qui à debitore ſuo
prædium obligavit catenus tuendum, quatenus ad priorem
debitorem ex pretio pecunia pervenit*, inde enim benè deducitur,
ut ſi valor rei excedat ſummam illam, pro qua
competit retentio, poſſit pro eo exceſſu alius creditor immitti,
ut ponderat Rota in d. *dec.* 451. *n.* 1. *& ſeqq.* poſt
Cenc. & coram Cavaler *dec.* 653. *n.* 4. *& 5.*
At hæc facultas alteri creditori competens reſtringitur,
ut non procedat, ſi res ſit indiviſibilis, quia tunc cre- 37
ditor poſſidens non poteſt privari parte, niſi privetur
toto, neque ſi creditor, cui competat retentio poſſideat 38
ad effectum ſe ſatisfaciendi de fructibus, quia tunc quoque
immiſſio alterius eſſet ſibi præjudicialis, nam retinendo
totum, percipit plures fructus, & ſic citiùs ſibi
ſatisfit, ſed ſolùm his ceſſantibus, ut declaravit Rot. *dec.*
559. *n.* 5. *part.* 1. *rec.*
Intelligendo quatenus alius creditor velit immitti, ſecus 39
autem ſi velit facere rem retentam ſubhaſtari, eo quia
competit retentio, à poſſeſſione non amoto, & ad effectum
illi priùs ſatisfaciendi de pretio, & deindè ſibi,
quia tunc ille non poteſt executionem, & ſubhaſtationem
impedire, Gratian. *diſc.* 941. *n.* 3. *& ſeqq.* Fab. in *C. l.* 5. *tit.*
7. *def.* 35. *n.* 7. *& ſeqq.* ubi de æquiſſima Rot. *dec.* 181. *n.* 4.
p. 7. *rec.* & coram Zarat. *dec.* 91. *n.* 7. *& ſeqq.* dummodò retentio
allegetur jure pignoris, & quouſque retinens ſatisfiat
de ſuo credito, non autem jure dominii, ut declarat
Rot. *dec.* 171. *n.* 3. *poſt Poſth. de ſubhaſtat.*
Notandum autem, quòd in caſibus, in quibus juxta præ- 40
dicta, vel aliàs competit retentio pro mercede, non obſtabit
locatori, ſi allegetur præſcriptio ejus crediti, quia
adhuc dum adverſus eum agitur, poteſt excipere de ipſo
ſalario, & pro eo retinere, nam quæ ſunt temporalia
ad agendum, ſunt perpetua ad excipiendum, *l. purè*, §.
fin. ff. de dol. mal. & met. except. l. licèt ubi, Gloſ. *C. eod.* &
firmant in terminis noſtris Duen. *reg.* 306. *n.* 7. Caroc. *de
loc. tit. de neceſſit. ejus q.* 13. *n.* 1. D. Lanfr. d. *q.* 96. *n.* 19.
Retentio enim eſt exceptio, non actio, aut petitio, & 41
ideò ſtante ſtatuto, quòd non poſſit locator agere, vel petere,
adhuc poterit retinere, Dec. *conſ.* 300. *n.* 9. *in fin. &
ſeqq.* Capra *conſ.* 19. *n.* 10. *& ſeqq.* Mantua. *dec.* 36. *n.* 10. *&
ſeqq.* Put. *dec.* 284. *in fin. l.* 2.

Et eſt

Digitized by Google

Et eſt exceptio adeò favorabilis, & privilegiata, ut etiam-
42 ſi ſtatutum tollat exceptiones, adhuc non tollat retentionem Bald. in *l. ſi traditio*, *n. 6. ad fin. C. de act. empt.* Barbat.
43 *conſ.* 86. *n.* 20. *verſ. & ſi dicat l.* 3. Buet. *dec.* 43. *n.* 15. *&* 16. Manent. *dec.* 36. *n.* 14. Giurb. qui alios refert, *dec.* 60. *n.* 7.
44 Et poteſt hæc exceptio opponi etiam poſt ſententiam, in qua quis condemnatus ſit reſtituere, vel dimittere rem, aut pecuniam ſolvere, Cravett. *conſ.* 148. *n.* 2. *ad med.* Cæph. *conſ.* 573. *n.* 22. Surd. *conſ.* 248. *n.* 15. Gratian. *dec. Marcb.* 179.
45 *n.* 6. *& ſeqq.* Mantic. *dec.* 326. *n.* 1. ubi etiam in poſſeſſorio, *& dec.* 334. *n.* 5. & etiamſi amiſſa ſit poſſeſſio vigore ſententiæ, ſi ab ea appellatum fuerit, Muot. *dec.* 69. *n.* 3 *in fin. & ſeqq.*

Imò poteſt etiam ferri ſententia cum clauſula præſervativa retentionis, quatenùs competat Corn. *conſ.* 147. *n.* 18. *poſt princ. l.* 2. ubi benè explicat, quòd hæc exceptio retentionis impedit executionem ſententiæ, non autem ipſam ſententiam, Benintend. *dec.* 77. *n.* 1. Rot. *dec.* 157. *per tot.* poſt Statil. Pacif. de Salv. *interdict.* niſi tamen quæſtio ſit ſuper paritate tituli, ut adſit alia incompatibilitas, ut in *dec.* 28. *n.* 12. *poſt Poſt. de manut.*

De manutentione in quaſi poſſeſſione exigendi mercedes rei locatæ.

S U M M A R I U M.

1 *Manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi mercedem competit locatori bonorum.*
2 *Et idem eſt in mercede operarum, ſeu ſervitutis ſecundùm aliquos.*
3 *Jurium incorporalium, quæ non fundantur in corpore, non datur manutentio.*
4 *Poſſeſſoria judicia non dantur pro annuis præſtationibus perſonalibus.*
5 *Deciſiones in Placentina donationis coram Gypſie, & Bicb.* 210. *&* 225. *declarantur.*
6 *Decl. non dari quaſi poſſeſſionem, & judicia poſſeſſoria in præſtationibus perſonalibus de jure civili, ſecùs autem de jure canonico.*
7 *Decl.* 2. *dari etiam de jure civili, ſi præſtationes ſint perpetuæ.*
8 *Ampl. declarationem procedere etiam in præſtationibus ad vitam, quæ æquiparantur perpetuis.*
9 *Manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi mercedem non datur finita locatione.*
10 *Decl. procedere ſi conſtet evidenter locationem fuiſſe finitam, aliàs ſecùs.*
11 *Manutentio datur etiam poſt latam ſententiam terminationis locationis ſi appellatum.*
12 *Ampl. dari etiam in gradu reſtitutionis in integrum.*
13 *Decl.* 2. *dari manutentionem in quaſi poſſeſſione exigendi penſiones etiam poſt finitam locationem ſi petatur pro terminis decurſis ante.*
14 *Manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi penſiones rei locatæ datur etiam pendente lite ſuper nullitate locationis.*
15 *Ampl. quod ſi judicium nullitatis pendeat coram uno Judice, poſſit peti manutentio ab alio abſque vitio attentationis.*
16 *Ampl.* 2. *etiamſi Judex coram quo pendet judicium, inhibeat.*
17 *Contrarium veriùs.*
18 *Prima tamen ſervatur de facto ſi inhibitio ſit Tribunalis ſupremi.*
19 *Ampl.* 3. *dari etiam poſt latam ſententiam ſuper nullitate in gradu appellationis.*
20 *Ampl.* 4. *ut etiamſi ſententia lata ſit ſuper reductione penſionis, poſſit dari manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi totam.*
21 *Et non ſolùm datur in gradu appellationis, ſed etiam in gradu reſtitutionis in integrum.*
22 *Et etiam abſque appellatione ſi ſententia ſit nulla nullitate patenti.*
23 *Manutentio non poteſt retardari per ſimplices exceptiones nullitatis, vel terminationis locationis.*
24 *Exceptiones reſpicientes judicium petitorium rejiciuntur à poſſeſſorio.*
25 *Exceptiones dubiæ, & altiorem indaginem requirentes non admittuntur in judicio manutentionis.*
26 *Manutentio non datur ubi agitur de penſione amovibili ad nutum.*
27 *Manutentio datur tam pro mercede locationis expreſſa, quàm tacita, uſque ad revocationem conſenſus taciti.*
28 *Manutentio datur in quaſi poſſeſſione penſionis amovibilis, ſi controvertatur amovibilitas.*
29 *Quaſi poſſeſſio exigendi eſt concludenter probanda ad obtinendam manutentionem.*
30 *Manutentio requirit probationes in ſuo genere concludentes.*
31 *Non tamen omninò plenas, ſed leviores, quàm petitorium.*
32 *Teſtis etiam unicus, & minus idoneus probat in judicio manutentionis.*
33 *Exceptiones contra teſtes non admittuntur in judicio manutentionis.*
34 *Lim. ſi ſint probatæ, vel adſint contrarietates in dictis.*
35 *Teſtis unicus non ſufficit in manutentione ſi adſint conjectura in contrarium.*
36 *Quaſi poſſeſſio exigendi acquiritur per exactionem ſolutionum.*
37 *Ampl. ſufficere unicam ſolutionem.*
38 *Ampl.* 2. *ſufficere ſolutionem partis etiam minimæ.*
39 *Lim. ſi ſolutum fuit cum animo agnoſcendi debitum in parte tantùm.*
40 *Locator tenetur probare ſolutionem fuiſſe factam pro mercede locationis ad obtinendam manutentionem.*
41 *Lim. ſi conſtet de locatione præcedenti, & non appareat alia cauſa ſolvendi.*
42 *Quaſi poſſeſſio acquiſita contra unum ſuffragatur contra ejus ſucceſſorem etiam ſingularem.*
43 *Lim. ſi adſit ſuſpicio fraudis per anteceſſorem in ſolvendo commiſſis.*
44 *Quaſi poſſeſſio exigendi acquiſita contra defunctum, prodeſt contra heredem etiam cum beneficio inventarii.*
45 *Nec exceptio, quod bona non ſufficiant retardat manutentionem.*
46 *Contr. ſi conſtet hæreditatem non eſſe ſolvendo, vel in continenti probari poſſit.*
47 *Poteſt tamen adhuc concedi manutentio, ſi ejus effectus dirigatur ad faciendam ſolutionem de bonis hæreditariis.*
48 *Quaſi poſſeſſio exigendi penſiones rei locatæ à defuncto ſuffragatur contra heredem, ſi heres rem detineat.*
49 *Decl. procedere in herede beneficiato.*
50 *Contrarium, quod etiamſi non ſit beneficiatus.*

C A P U T XLIII.

Vidimus in præcedenti Capitulo de retentione rerum, nunc videndum de retentione quaſi poſſeſſionis exigendi mercedes mediante manutentione judiciali, quæ manutentio, quando agitur de locatione bonorum pro annua præſtatione, præſuppoſito, quòd locator ſit in quaſi poſſeſſione illam exigendi, ſine dubio ei competit, ut firmant in ſpecie, Bero. *conſ.* 119. *n.* 5. *l.* 3. Papien. *forma libell. quoad fut. præſtat. §. ſuper ſolutione*, *n.* 5. Poſth. *de manut. obſer.* 10. *n. dec.* 228. *n.* 3. *&* 4. cor. Buratt. 72. & firmavit Rot. cor. Cavalet. *dec.* 289. *n.* 10. ubi quod non adfuit dubium. 1

In præſtatione autem pro mercede operarum, ſeu ſervitutis, & obſequiorum idem eſſe tradit D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q.* 95. *n.* 1. auctoritate Rotæ in Placentina Donationis 28. Junii 1588. cor. Gyptio, & in Romana ſubcollectoriæ 17. Martii 1645. & 2. Junii ejuſdem anni cor. Bichio, quæ hodie ſunt inter ejus impreſſas, *dec.* 210. *& dec.* 225. 2

Verùm iſta opinio non tranſit prorſus ſine difficultate, 3 quia quando jura incorporalia, prout eſt jus exigendi, non fundantur in corpore, non datur eorum quaſi poſſeſſio, ut docet Bald. in *l. un. n.* 21. *verſ. reſpondeo ad primum*, *C. uti poſſidet.* & ideò nullum judicium poſſeſſorium concedi poteſt pro annuis præſtationibus perſonalibus, juxta com- 4 munem opinionem, de qua pleniſſimè aliis cumulatis teſtantur Mandel. *conſil.* 174. *n.* 1. & Menoch. *recuper. rem.* 1. *n.* 87. *poſt med.* & ideò competere manutentionem in quaſi poſſeſſione exigendi penſiones locationis domus, quia ejus ſolutio non eſt merè perſonalis, ſed fit occaſione rei, ut dicit Rot. cor. Buratt. d. *dec.* 289. *n.* 10.

Deciſionibus autem ſupradictis per D. Lanf. citat. reſpon- 5 deri poſſet quòd in Placentina Donationis coram Gyptio fuit reſolutum non eſſe dandam manutentionem, & licèt pro ratione adducatur ſolùm, quòd ille Diomedes non continuaverat ſervitium, cujus intuitu annua præſtatio de qua agebatur, promiſſa fuerat, non inde infertur, quòd denegari etiam non poſſet ex eo, quòd ageretur de annua præſtatione merè perſonali, maximè, quòd in fine deciſionis dicitur: ex iſtis itaque, & aliis ab informantibus benè deductis reſolverunt DD. ut dictum eſt, &c. & coram

Bichio

Digitized by Google

Bichio in dicta Romana ſubcollectoriæ non agebatur pro-
priè de præſtatione merè perſonali pro ſervitiis, ſed de an-
nua præſtatione promiſſa à Filiberto intuitu emolumento-
rum officii ſibi ceſſorum, quæ ipſe percipiebat, ut patet
ex lectura præcipuè d. *dec.* 225. *n.* 1. *& ſeqq.*

6 At animadvertendum dictam opinionem, quòd ob præſta-
tionem perſonalium non detur quaſi poſſeſſio, quæ poſſit
manuteneri, eſſe communem quidem apud Legiſtas, ſed
contrariam communem eſſe apud Canoniſtas, ut fatentur
ipſi Maudell. & Menneh. in *loc. ſuprac.* & ultra eos tradit Be-
so. *conſ.* 119. *n.* 5. *l.* 3. & ſequi etiam eamdem videntur
Gratian. *diſc.* 113. *n.* 13. Peregrin. *de fideicom. art.* 46. *n.* 18.
ubi dicit communem Oſaſc. *dec.* 99. *n.* 18. *& ſeqq.*

7 Et hæc contraria opinio ſaltem procedit, ubi agitur
de præſtatione perpetua, tunc enim eam admittunt etiam
Legiſtæ, Bald. in d. *l. un. n.* 21. *verſ. dico autem ſunt annua,
C. uti poſſidet.* Peregr. d. *art.* 46. *n.* 18. *ad fin. verſ. reperi etiam*
Gratian. d. *diſc.* 113. *n.* 62.

8 Et hac etiam ratione ſuſtineri poſſent dictæ deciſiones,
quatenus videretur eas ſupponere dari manutentionem in
quaſi poſſeſſione exigendi præſtationes annuas perſonales,
nam in utraque cauſa prætendebatur præſtationes eſſe perpe-
tuas, ſeu ad vitam, quod idem eſt, ut expreſſè firmatur
in illa cor. Bich. 210. *n.* 13. *&* 14. quo caſu manutentio da-
tur, & idò in prima neceſſe fuit ad excludendam manuten-
tionem oſtendere, præſtationem non fuiſſe ſimpliciter ad vi-
tam conſtitutam, ſed cum tacita conditione, quòd conti-
nuarentur ſervitia, quorum intuitu promiſſa fuerat.

9 Non tamen dabitur manutentio, ſi appareat locationem
expiraſſe, quia cùm tunc ceſſet cauſa quaſi poſſeſſionis
exigendi, ceſſat etiam ipſa quaſi poſſeſſio, juxta tradita per
Rot. in *dec.* 225. *n.* 1. *verſ. ſicque cùm ceſſaverit, p.* 2. *rec.*
& firmant in terminis Poſth. *de manut. obſerv.* 64. *n.* 14. &
latiùs D. Lanfr. Zacch. d. *quæſt.* 95. *n.* 3. *cum duob. ſeqq.* &
dixit Rot. in *dec.* 181. *n.* 9. *poſt d. tract. de manut.* & co-
ram Bich. *dec.* 210. *n.* 10.

10 Sed hæc concluſio patitur ſignanter duas declarationes,
quarum prima eſt, ut procedat, quatenus conſtet eviden-
ter determinationes, aliàs enim ſi ea controverſa eſſet,
& altiorem indaginem requireret, non deberet interim
manutentio denegari locatori, Poſth. d. *obſerv.* 64. *n.* 14.
verſ. ſi tamen, Rot. coram Andrea *dec.* 73. *n.* 5. *& dec.* 81.
n. 3. *&* 4. & latè cor. Bich. *dec.* 210. *n.* 34. *& ſeqq.*

11 Imò etiamſi adeſſet ſententia ſuper terminatione loca-
tionis, quæ tranſitum feciſſet in rem judicatam; ſi tamen
commiſſa eſſet cauſa reſtitutionis in integrum, adhuc dan-
da eſſet manutentio, ut firmatur in d. *dec.* 210. coram Bich.
ſub n. 33. *verſ. tandem non obſtat*, quia adhuc dubitabilis eſ-
ſet finis locationis, & manutentio datur etiam in gradu
12 reſtitutionis in integrum, *dec.* 350. *in fin p.* 1. *diverſ.* Greg.
dec. 21. *n.* 6. *& dec.* 84. *n.* 5. poſt Poſth. *de manut.* ac in termi-
nis in Romana annuæ præſtationis 11. Decembris 1672.
§. *concluſio enim coram Rondinino*, & faciunt, quæ mox
dicam de prætenſione, quod locatio ſit nulla.

13 Altera declaratio eſt, quòd poterit dari manutentio in
quaſi poſſeſſionem exigendi penſiones poſt terminatam lo-
cationem, ſi petatur pro terminis, ante ipſius terminatio-
nem decurſis, etiamſi decurſi fuerint ante motam litem,
ut firmatur per Rot. cor. Buratt. *dec.* 289. *n.* 9. *&* 11. & ſe-
quitur Poſth. *de manut. obſer.* 64. *n.* 14. *verſ. niſi pro terminis.*

14 Sic etiamſi prætendatur locatio nulla, & introducta fue-
rit lis ſuper nullitate, adhuc dabitur manutentio in quaſi
poſſeſſione exigendi mercedes, Rebuff. *de conſtit.* Gall. *tom.*
2. *tit. de reviſ. contr.* Gloſ. 4. *n.* 7. Guttier. *de juram. confirm.*
p. 1. *c.* 2. *n.* 29. Maſtrill. *dec.* 160. *n.* 19. Vinc. de Franc. *dec.*
373. *per tot.* Giurb. *dec.* 100. *n.* 11. Put. *dec.* 426. *n.* 1. *l.* 3. Se-
raphin. *dec.* 958. *n.* 1. *& ſeqq.*

15 Imò etiamſi pendeat judicium nullitatis coram uno Ju-
dice, poterit peti manutentio ab alio abſque vitio atten-
tatorum, Lancellott. *de attent. p.* 2. *c.* 4. *lim.* 15. *n.* 8. Rot. *dec.*
43. *n.* 5. *&* 6. poſt Zach. *de oblig. cam.* ubi redditur ratio,
quia dum creditor penſionis eſt in quaſi poſſeſſione illam
exigendi, adeundo Auditorem Cam. non dicatur atten-
tare, ſed continuare ſuam poſſeſſionem, *c.* 1. ubi Abb. *n.*
1. *&* 4. *ut lit. pendent.* cum al. ibi citat.

16 Difficultas eſt ſi Judex, coram quo pendet judicium ſupra
nullitate inhibeat, an adhuc poſſit alius Judex procedere ſu-
per manutentione in quaſi poſſeſſione exigendi, quòd e-
nim non poſſit abſque vitio attentatorum inhibitione non
revocata, tuetur poſt alios plures Lancellott. *de attent. p.*
2. *c.* 17. *n.* 65. Guttier. *de juram. confirm. p.* 1. *c.* 2. *n.* 22.

17 Contrarium verò probavit Anchar. *conſ.* 234. *n.* 2. *verſ. con-
trarium*, *&* 3. Parlador. *rerum quotidian. l.* 2. §. *fin. p.* 5. *c.*
11. *n.* 23. Urſill. ad Afflict. *dec.* 30. *n.* 1. *&* 3. Rot. *dec.* 3. *de
exempt. in nov.* Cattar. *dec.* 2. *n.* 9. Giurb. *dec.* 100. *n.* 7. & hæc
ſecunda videtur de jure verior, quia dum cauſæ ſunt diverſæ,
ut ſupradictum eſt, non poteſt Judex unius impedire alium, 18
ſed aliud obtinet de facto, quando inhibitio eſt Tribu-
nalis Supremi, volunt enim hæc Tribunalia eorum inhi-
bitiones timeri, ſive ſint juſtæ, ſive injuſtæ, & quòd ſi
prætendantur injuſtæ, ad ea recurratur pro revocatione,
non autem quòd alii Judices, præſertim inferiores, de
viribus illarum cognoſcant, prout de Rota dicit Lancel-
lot. d. *cap.* 17. *n.* 6. ubi quòd propterea magis intrepidè di-
ctam opinionem negativam firmare auſerit, & quòd pro-
pterea inhibitio Rotalis etiam in diverſo caſu ſit timenda,
Penia *dec.* 893. *n.* 9. dummodò adſit qualis qualis dubitatio
comprehenſionis, ut dicitur in una Calaguritana coram
Sacrato impreſſa per Marcheſ. *de commiſſ. p.* 2. *fol.* 478. *n.* 1.
in fin. dec. 216. *n.* 2. *p.* 3. *recent.*

Et datur etiam manutentio lata ſententia ſuper nullitate 19
in gradu appellationis, Seraph. *dec.* 299. *n.* 1. *& ſeqq.* Rot.
poſt Cenc. *de cenſib. dec.* 234. *n.* 4. & idem eſt ſi lata fuiſſet 20
ſententia ſuper reductione penſionis ad minorem quantita-
tem, quia adhuc appellatione pendente, ab ea poſſet peti
manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi integram ſum-
mam, Rot. coram Cavaler. *dec.* 228. *n.* 4. & non ſolùm
in gradu appellationis, ſed etiam in gradu reſtitutionis in 21
integrum, Greg. *dec.* 458. *n.* 8. *in recent.* 111. *n.* 8. *part.* 1.
dec. 135. *in fin. & dec.* 244. *n.* 3. *&* 4. poſt Cenc. *de cenſ.* & 22
abſque eo quòd fuerit appellatum, ſi ſententia eſſet nul-
la nullitate patenti, adhuc poſſet dari manutentio, Rot.
coram Coccino *dec.* 1217. *n.* 6. *&* 7.

Et dum ea prædictis non valet impediri, nec retardari 23
manutentio, ex eo quòd allegata fuerit nullitas, ſeu termi-
natio locationis, & per ſententiam approbata, inde ſe-
quitur, ut tantò minus poterit retardari per ſimiles ex-
ceptiones, quatenus ſimpliciter opponantur in ipſo judicio
ſuper manutentione, & non ſint omninò claræ, & evi-
dentes, quia ſunt exceptiones reſpicientes petitorium, &
altiorem indaginem requirentes, ac propterea ad illud re-
jiciendæ, Gratian. *diſc.* 113. *n.* 45. *& diſc.* 208. *n.* 14. Verall.
dec. 342. *p.* 2. Merlin. *dec.* 310. *n.* 13.

Et generaliter quæcumque exceptio reſpiciens petito- 24
rium rejicitur ab hoc judicio poſſeſſorio, Giovagn. *conſ.* 8.
112. *l.* 1. Rot. *dec.* 135. *in fin. & dec.* 685. *n.* 5. *p.* 1. *rec.* ubi
quòd fuit ſæpiùs reſolutum, patet ex infinitis deciſionibus,
quas ſuo more cumulat Poſth. *de manut. obſer.* 42. *n.* 44. ubi
tamen non eſt prorſus inutilis congeries illa deciſionum,
quia plures exprimit exceptiones, de quibus loquuntur,
& ſic inde haberi poteſt, quæ exceptiones in ſpecie re-
putatæ fuerint à Rota reſpicere petitorium.

Idemque eſt generaliter de quacumque exceptione dubia, 25
& altiorem indaginem requirente, nam pariter non admit-
titur in hoc judicio manutentionis, quod eſt ſummariſ-
ſimum, Gratian. *diſc.* 926. *n.* 27. Menoch. *retinend. remed.
ult. n.* 43. *prope med.* Rot. *dec.* 366. *n* 6. *p.* 1. *rec.* cum aliis ple-
niſſimè cumulatis per Poſth. *obſerv.* 42. *n.* 67. *&* 68.

An autem admitti debeat in hoc judicio manutentio-
nis exceptio non adimplementi, valdè dubitari poteſt,
ſed dicam infrà in *c. ſeqq.*

Non datur etiam manutentio, ubi agitur de penſione a- 26
movibili ad nutum, ex traditis in ſimili per Adden. *ad dec.*
2. *in* 3. *par. addit. n.* 223. *& ſeqq p.* 3. *rec.* Gonzal. *ad reg. Can-
cell.* Gloſ. 5. §. 6. *n.* 50. Rot. *dec.* 116. *n.* 9. *& ſeqq. p.* 9. *& dec.*
133. *n.* 3. *p.* 10. *rec.* & in terminis mercedis locationis opera-
rum, ſeu ſalarii, D. Lanfranc. Zacch. *de ſalar. q.* 95. *n.* 3.
& 6. ratio reddi poteſt, quia ſtatim, ac denegatur mer- 27
ces, cenſetur finita locatio, poſt cujus finem non eſt am-
pliùs concedenda manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi
mercedem, ut ſupra dictum fuit. Unde ſi finita loca-
tione expreſſa, continuatum fuiſſet in tacita de die in
diem, poſſet concedi manutentio pro terminis decurſis
tam in tempore expreſſo, quàm in continuato uſque ad
revocationem taciti conſenſus, & non ampliùs, quid- 28
quid dubitaverit de hoc Rot. *dec.* 181. *n.* 9. *& ſeqq.* poſt
Poſth. *de man.* niſi fortè controverteretur amovibilitas, &
daretur aliquis fumus contra eam, quia tunc interim,
ac de tali controverſia cognoſceretur, danda eſſet manu-
tentio poſſidenti, Tondut. *q. de benef. c.* 56. *n.* 15. *l.* 1. Poſth.
de manut. obſer. 52. *n.* 24.

Quaſi poſſeſſio autem exigendi, quæ eſt fundamentum 29
manutentionis, probanda eſt à locatore concludenter, ad
hunc effectum obtinendi in ea manutentionem, ut dixit

Rota in Alexanen. Penſionis coram Marcomontio, quæ
habetur penès Marcheſ.*p.*1.*fol.*605. *n.*3. itaut ſi exhibeantur
inſtrumenta, requiratur ea eſſe in forma probanti, *deciſ.*
681.*n.*3.*p.*4.*div.* Nec ſufficit fides Notorii de actu quaſi poſ-
ſeſſionem inducente, Rot. *dec.*687. *n.*1.*p.*1.*rec.* & plenè co-
ram Merlin. *dec.* 137. *n.* 2. *& ſeq.* Nam etiam in hoc judicio
manutentionis probationes debent eſſe in ſuo genere conclu-
30 dentes, itaut inducant animum judicis ad ita indubitatè
credendum, Socc. Sen. *conſ.* 98. *n.* 8. *lib.* 4. Add. ad Burait.
dec. 375. *num.* 13. Ridolphin. *in praxi par.* 2. *cap.* 12. *num.*
106. Rot. coram Andrea, *deciſ.* 16. *numer. ſecundo* licèt
non requirantur omninò plenæ, ſed leviores ſufficiant,
31 quàm in petitorio, Gregor. *dec.* 134. *n.* 5. *& dec.* 458. *num.*
7. Coccin. *dec.* 31. *n.* 4. itaut ſatis ſit teſtis unicus, Cavaler.
*dec.*44.*n.*3. Gregor. *dec.*438. *num.* 2. ubi Add. *in recent. dec.*
32 511. *num.* 8. *par.* 1. etiamſi ſit minus idoneus. Add. ad Greg.
*dec.*437. Rot. in Bergomen. Capellaniæ *poſt* 2.*vol. conſ. Fari-
nac. dec.* 233. *num.* 2. in hoc enim judicio non admittuntur
33 exceptiones contra teſtes, Covar. *pract. cap.* 17. *num.* 4. *verſ.
ſeptimò eſt in eadem,* Seraphin. *deciſ.*342. *ad fin.* Cavaler. *dec.*
44.*n.*4. niſi fortè oppoſitiones ſint probatæ, vel adſint con-
34 trarietates in dictis, Marcheſan. *de commiſſ.p.*1. *fol.*590. *n.* 6.
& Rot. in Bojanen. penſionis *ibid. impreſſa, fol.*618. *n.*5. ubi
etiam *num.* 4. *in fin.* videtur velle non ſufficere unicum te-
35 ſtem, quando adſunt conjecturæ in contrarium, quod &
ſenſit Rot. *dec.* 74. *num.* 5. *p.* 7. *rec.*

Et quoniam quaſi poſſeſſio acquiritur per exactionem,
probandæ erunt ſolutiones, ex traditis per Poſth. *de manut.*
36 *obſerv.* 35. *num.* 1. imò unica ſolutio ſufficit, & ſolius partis
mercedis conventæ ad acquirendam quaſi poſſeſſionem exi-
37 gendi totam, Poſth. *de manut. obſerv.* 18. *n.*37. Rot. coram
Peuting. *dec.*489.*n.*10. & alibi ſæpiùs, ut dicit Dunoz. Jun.
38 *dec.* 888. *n.* 5. & ſufficere partis minimæ, Rot. *deciſ.* 188.
n. 4. poſt Poſth. *de manut.* niſi tamen appareret animus ſol-
39 ventis agnoſcendi debitum pro parte tantùm, quia talis ani-
mus attendi deberet, Grat. *diſcept.* 46. *n.* 3. *& ſeqq.* Poſth.
de manut. obſerv. 73. *n.* 170. Add. ad Greg. *dec.* 557. *n.* 11.
verſ. precedit. Rot. *dec.* 547. *n.* 8. *p.* 1. *recent.*

40 Probare tamen debebit locator ſolutionem fuiſſe factam
in cauſam illam mercedis locationis, Mantic. *dec.* 99. *n.* 4.
& 5. ubi requiri etiam, quòd teſtes ſuper hoc reddant cau-
ſam ſcientiæ, quamvis non interrogati *dec.* 717. *n.* 1. *in fin.
& n.* 3. *&* 5. *par.* 2. *rec.* Sed hoc procedere poſſet, quatenus
41 non conſtaret de locatione, vel ſi ultra locationem adeſſet
aliqua alia cauſa, cui ſolutio referri poſſet, aliàs enim ſi ap-
pareret unica cauſa locationis, præſumeretur ex ea facta ſo-
lutio, Cravet. *conſ.* 158. *n.*13. Greg. *dec.*62. *n.*9. Bur. *dec.*9. *n.*5.

Cæterùm quaſi poſſeſſio acquiſita contra primum condu-
42 ctorem ſuffragatur locatori ad obtinendam manutentio-
nem contra alium ejus ſucceſſorem etiam ſingularem, ha-
bentem ab eo cauſam, ex traditis in ſimili de ſucceſſore in
fundo cenſuato per Add. ad Gregor. *dec.*313. *num.* 6. *verſ. ſic
etiam*, & Cenc. *de cenſib. q.* 92. *nu.*25. & ratio eſt, quia poſ-
ſeſſio metienda eſt ex parte actoris, itaut per mutationem
perſonæ conductoris rei conventæ non tollatur ejus quaſi
poſſeſſio juxta *dec.* Guidopap. 629. quam paſſim allegari ſoli-
tam, dicit Pen. *dec.* 1258. *nu.* 3. & quòd Rota paſſim eam
ſequatur, dicit Add. ad Gregor. *dec.* 313. *num.* 6. Niſi fortè
43 adeſſet ſuſpicio, quòd ſolutio ab Anteceſſore eſſet facta in
fraudem, uti ſi facta eſſet poſt ceſſionem juris conductionis,
vel poſt ſublocationem, ut in ſimili de ſolutione penſionis
Eccleſiaſticæ facta à Beneficiato poſt dimiſſum Beneficium,
dixit Rota in Lucana penſionis 8. Februarii 1616. *verſ. quo
verò ad inſtrumentum coram Sacrato, & in dec.* 318. *nu.* 9.
poſt Poſth. *de manut.* ubi etiam admittit idem eſſe, ſi ſolutio
eſſet facta à moribundo.

44 Certiùs autem ſuffragabitur quaſi poſſeſſio acquiſita con-
tra conductorem defunctum adverſus ejus hæredem, Pen.
dec. 1258. *num.*3. *& dec.* 1268. *num.*8. Gregor. *dec.*313. *num.*
3. & ibi Add. *in recent. dec.* 254. *num.* 2. *part.* 8. Idque etiam
ſi hæres adiverit hæreditatem cum beneficio legis, & inven-
45 tarii, Rot. *dec.* 99. *nu.*11. *p.* 1. *diverſ. dec.* 231. *num.* 5. poſt
Cenc. *de cenſ. &* dict. *dec.* 254. *num.*3. *par.* 8. *recent.* Nec ex-
ceptio quòd bona non ſufficiant, debet retardare judicium
hoc ſuper manutentione, Pen. *d. dec.* 1268. *num.* 8. *in recent.
dict. dec.*254. *num.*6. *& ſeq. par.*8. *& dec.*277. *num.*19 *par.*9. &
redditur ratio, quia hæreditas præſumitur opulenta, & ideò
interim, ac diſcutitur ejus ſubſtantia, non debet retardari
46 manutentio, *dec.*232. *num.*20 poſt Cenc. *de cenſ.* & contra-
ria opinio, quam tenuit Venet. *de ann. præſtat. par.* 1. *q.* 20.
*num.*3. *q.*25. *num.* 11. *& ſeqq.* procedere poteſt, ubi conſtat,
quòd hæreditas non eſt ſolvendo, vel incontinenti probari

poteſt, & datur fumus propter concurſum aliorum credito-
rum, ut ſenſit Cenc. *de cenſ. quæſt.* 92. *num.* 20. & Rot. poſt
eum *dec.* 257. *num.* 7. ſemper tamen tutò poterit concedi
mandatum de manutenendo, ſi ejus effectus dirigatur ad ſo- 47
lutionem faciendam de bonis hereditatis, ut *in dec.* 254.
num. 3. *par.* 8. *recent.* vel ex fructibus rei locatæ, ut *in dec.*
99. *num.* 11. *par.* 1. *diverſ.*

Verùm quod dictum eſt, quaſi poſſeſſionem quæſitam, 48
contra defunctum, ſuffragari ad obtinendum mandatum de
manutenendo contra hæredem, declaratur, ut procedat qua-
tenus hæres rem locatam detineat, Cenc. *de cenſ. q.* 92. *nu.*
26. & Rota poſt eum *dec.*391. *n.*2. *& ſeq.* & poſt Poſth. *de ma-
nut. dec.* 379. *n.* 2. *& in rec. dec.* 529. *n.* 6. *part.* 4.

Et licèt hoc procedere in hærede cum beneficio inventarii, 49
ſecus autem in hærede ſine beneficio, contra quem ſufficere
aditionem abſque poſſeſſione rei, velit Poſth. *de manut. ob-
ſerv.* 56. *n.* 31. tamen nihil in comprobationem hujus ſuæ
opinionis allegat, & in contrarium facit, quòd ratio dictæ
declarationis applicatur contra utrumque hæredem, eſt
enim, quia hoc interdictum retinendæ eſt conceptum in 50
rem, *l.* 1. *ad fin. ff. de interdict.* & quod dicitur quaſi poſſeſſio-
nem tranſire paſſivè in ſucceſſores, intelligitur de ſucceſſo-
ribus poſſeſſoribus rei, arg. *l. ſi mulier*, *§. qui poſſeſſionem,
ff. de eo quod met. cau.* ut benè advertit Rot. *in d. dec.* 391. *n.* 2.
& ſeq. poſt Cenc. *de cenſ.*

De exceptione non adimplementi, an & quando competat conductori adverſus locatorem agentem pro mercede.

S U M M A R I U M.

1 *Exceptio non adimplementi eſt valdè favorabilis.*
2 *Exceptio non adimplementi, non tollitur per ſtatutum omnes exceptiones ejiciens.*
3 *Exceptio non adimplementi retardat etiam proceſſum executivum.*
4 *Decl. procedere, quatenus non adimplementũ ſit liquidũ.*
5 *Sufficit tamen liquidum eſſe, partem teneri ad id, quod dicitur non adimpletum.*
6 *Non adimpletum fuiſſe, probatur per ſolam allegationem, & num.* 75.
7 *Locatori non ſufficit probare adimpleviſſe ab initio, ſed neceſſe eſt probare ſucceſſivam præſtationem patientiæ ſecundùm aliquos.*
8 *Adimplementum in obligationibus ſucceſſivis neceſſe eſt, quod duret.*
9 *At quoad probationem ſatis eſt probare adimpletum ab initio, quia continuatio præſumitur.*
10 *Et conductor dicens non continuatum, probare debet, & interim ſolvere.*
11 *Implementum debet eſſe plenum, aliàs defectus etiam in minimo parit exceptionem non adimplementi.*
12 *Ampl. procedere, ſive defectus ſit in ſubſtantialibus, ſive in accidentalibus ſecundum aliquos.*
13 *Contrarium verius.*
14 *Decl. tutius ſervari hoc contrarium relinquenda in manibus conductoris ſummam æquivalentem ei non adimplemento.*
15 *Locator promittens domum Kal. Maji ſi adſit præcedens conductor, qui illa die ſuſcipit terminum ad evacuandum, non dicitur adimpleviſſe.*
16 *Adimplementi defectus in tempore, non eſt conſiderabilis ſi ejus partis non eſt effectum deterius.*
17 *Exceptio non adimplementi non obſtat, quotieſcumque illam allegans non eſt damnum paſſus.*
18 *Dicens excipientem de non adimplemento damnum paſſum non eſſe, probare debet.*
19 *Petens liquidari quantitatem damni paſſi per non adimplementum, auditur, & præfigitur damnum paſſo terminum ad liquidandum.*
20 *Et ſi actor offerat reficere damnum, quando erit liquidatum, faciliùs obtinet executionem.*
21 *Conductori opponenti ſibi non adimpletum in parte ſolet relinqui pars mercedis in ejus manibus, & reliquum compelli ſolvere.*
22 *Decl. procedere, ubi non adimplementum ſit turbidum, & non valeat retardare viam executivam, ſecus ſi clarum, quia facienda defalcatio libera.*
23 *Adimplementum locatoris, ubi deficiat tantùm in parte, ſi conductor velit ſtare locationi admittitur ei pars mercedis correſpondens non adimplemento, ſecus ſi nolit ſtare, quia non tenetur.*

24 *Impedimentum etiam fortuitum excuſat à pœna, & à mora, ſed non operatur, ut poſſit agi ex contractu, ex quo locator ex parte ſua non adimplevit, & n. 46.*

25 *Exceptio non adimplementi, an admittatur in judicio manutentionis, eſt quæſtio controverſa.*

26 *Negativa tamen opinio videtur verior, num. 28. & ſeqq. & maximè num. 33.*

27 *Argumentum à contrario ſenſu, non valet ſumi in dictis Doctorum.*

28 *Exceptio non adimplemēti reſpicit petitorium judicium.*

29 *Exceptio non adimplementi, non rejicitur à judicio petitorio, ſecus autem à poſſeſſorio.*

30 *Agens vigore contractus, non poteſt obtinere, niſi doceat ſe adimpleviſſe contractum ex parte ſua.*

31 *Manutentio fundatur in ſola poſſeſſione, non in cōtractu, & ideò non curatur de adimplemento cōtractus in ea.*

34 *Secùs ſi petatur manutentio vigore clauſulæ conſtituti.*

35 *Exceptio non adimplementi retardat manutēſionem locatori, ſi aliunde conſtet de non adimplemēto notoriè.*

36 *Exceptio non adimplementi poteſt tacitè remitti, etiamſi promiſſio ſit jurata.*

37 *Sed remiſſio non præſumitur, & clarè probari debet.*

38 *Non adimplementum cenſetur remiſſum per conductorem, ſi per aliquod tempus abſque aliqua proteſtatione uſus eſt re, non tradita in totum à locatore, prout promiſerat, ſunt hinc inde opiniones, & n. 39.*

40 *Non adimplemento regulariter cenſetur, renunciatum ex eo quod is cui adimplendum erat, aliquid ab alio adimplere debente receperit, ſecus ſi aliquid dederit, vel ex parte ſua adimpleverit.*

41 *Terminum ad ſolvendum ſuſcipiens cenſetur remiſiſſe exceptionem non adimplementi.*

42 *Remiſſio exceptionis non adimplementi, quatenus fiat à conductore, non nocet fidejuſſori ab eo præſtito.*

43 *Decl. procedere, ſi conductor priùs, non adimplementum allegavit, & poſteà remiſit.*

44 *Fidejuſſor poteſt uti omnibus exceptionibus, quæ competunt principali etiam ipſo invito, & n. 47.*

45 *Lim. in exceptione non adimplementi, antequam principalis ea utatur.*

46 *Exceptio non adimplementi non allegata à defuncto non poteſt allegari ab ejus hærede, vel ab eo cauſam habente.*

47 *Adimplere priùs debet, qui priùs agit.*

48 *Decl. procedere, niſi conſtet de voluntate partium, quòd priùs aliquid fiat.*

49 *Partes voluiſſe priùs unum adimplere, deprehenditur ex ordine ſcripturæ.*

50 *Item ex ordine intellectus.*

51 *Cautio de benè utendo, fruendo præſtanda eſt, poſtquam res tradita eſt, non ante.*

CAPUT XLIV.

QUoniam dictum eſt in præcedentibus capitulis de a-
ctionibus, & remediis competentibus locatori pro
conſecutione mercedis, ſequitur dicendum de exceptioni-
bus competentibus conductori, & quia in *c. 28. de oblig. lo-*
catoris, & in c. præced. de manut. in quaſi poſſeſſione exigendi
1 *competente locatori*, reſervatum fuit particulariter loqui de
exceptione non adimplementi, ideò nunc adimplendum
eſt. Nulla autem adeſt difficultas, quòd ſi locator non adim-
pleverit ex parte ſua contractum, hæc exceptio poterit à
conductore ei apponi, quando agit, eſt enim hæc exceptio
2 valdè favorabilis, ut dicit Cravet. *conſ.* 151. *n.* 10. *verſ. adeò*
ut, & Rota cor. Mant. *dec.* 1. *propè fin.* adeò ut nunquam cen-
ſeatur adempta, etiamſi adeſſet ſtatutum omnes exceptio-
nes rejiciens, Cravet. *d. conſ.* 151. *num.* 10. Menoch. *conſ.* 55.
n. 3. Gratian. *diſcept.* 411. *n.* 10. Magon. *dec. Lucen.* 11. *n.* 3.
Rot. *dec.* 74. *n.* 4. poſt Zacch. *de oblig. camer.*

3 Non ſolùm autem opponi poterit hæc exceptio adverſus
locatorem agentem actione locati via ordinaria, ſed etiam,
ubi vigore obligationis Cameralis, vel quarantigiæ, aut alia
procederet executivè, quia etiam proceſſus executivus hac
exceptione retardatur, Turrett. *conſ.* 74. *n.* 37. *& ſeqq. lib.* 1.
Mareſcort. *variar. c.* 121. *n.* 92. *lib.* 2. Gratian. *diſcept.* 411.
n. 11. Mantic. *dec.* 238. *n.* 2. Rot. *dec.* 428. *n.* 3. *p.* 1. *rec.*

Et licèt hoc procedere, quatenus non adimplementum
4 ſit liquidum, & clarum, & non patiatur aliquam difficulta-
tem, aliter non retardari viam executivam, declaret Grat.
qui loquitur in terminis locationis, *diſcept.* 989. *numer.* 2.
Mantic. *deciſ.* 221. *num.* 3. *& ſeqq. & nu.* 7. Rota *dec.* 687.
n. 2. *par.* 2. *rec.* tamen hæc declaratio intelligi non debet,
ut neceſſe ſit conductori probare evidenter, & apertiſſimè 5
non adimplementum, ſed quòd nulla adſit difficultas circa
obligationem locatoris adimplendi id, quod conductor
dicit non adimpletum, ut declarat Angel. *in tract. de acqu.*
poſſeſſ. q. 2. *art.* 7. *n.* 234. & non diſſentit Zacch. *de oblig. Ca-*
mer. q. 17. *num.* 89.

Et ratio eſt, quia quòd locator non impleverit, ſatis dici- 6
tur probatum ea ſola allegatione, non implementi facta per
conductorem, ut in terminis docet Bald. *in l. ex conducto in*
princ ff. loc. Bero. *conſ.* 144. *n.* 1. *lib.* 1. Roland. *conſ.* 69. *n.* 9. *lib.* 4.

Verùm dubitari poteſt, an hoc procedat tam reſpectu im- 7
plementi ab initio, quàm etiam reſpectu ſucceſſivæ ejus du-
rationis, itaut conductor uti valeat re locata per totum
tempus conductionis, opinionem enim affirmativam benè
probare videntur in ſpecie Oſaſc. *dec.* 50. *n.* 8. Mareſcot. *var.*
c. 88. *n.* 5. *& 6. lib.* 1. Surd. *dec.* 326. *n.* 17. *ad med.* Rot. in Ro-
mana Penſionis Domus cor. Pirovano impreſſa per Marcheſ.
p. 1. *fol.* 1085. *n.* 3. Et ratio reddi poteſt, quia obligatio loca- 8
toris non reſtringitur ad ſolam traditionem rei, prout obli-
gatio venditoris, ſed reſpicit tractum temporis ſucceſſivum,
quia locator curare debet, ut conductor uti, & frui poſſit
re locata per totum tempus locationis, ut alibi dictum fuit,
& ubi obligatio eſt ſucceſſiva, & habet tractum temporis
non ſufficit ab initio adimpleviſſe, ſed neceſſarium eſt ad-
implementum durare, Socc. Sen. *conſ.* 133. *n.* 7. *lib.* 1. Surd.
conſ. 381. *n.* 19. D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q.* 95. *n.* 13. Rot.
cor. Celſo *dec.* 78. *n.* 4.

Sed his non obſtantibus contraria opinio videtur tenen- 9
da, quia verum eſt obligationem locatoris habere tractum
ſucceſſivum, itaut non ſatis ſit eum tantùm tradere rem lo-
catam, ſed debet etiam præſtare patientiam, & curare, ut
conductor uti ea re valeat toto tempore locationis, juxta
mox citatas auctoritates. Sed quoad dubium de quo quæri-
tur, an & cui incumbat onus probandi, ſi conductor exci-
piat de dicta patientia non præſtita, videtur ipſum condu-
ctorem probare debere, quia dum ſemel habuit, & poſſedit
rem locatam, præſumitur continuaſſe, & ſic implementum
duraſſe, ut firmant Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 17. *verſ. ſi*
tamen, Menoch. *præſumpt.* 86. *n.* 2. *& ſeqq. lib.* 3. Ripol. *var.*
c. 12. *n.* 301. Add. ad Greg. *dec.* 235. *n.* 6. Rot. cor. Cavaler. *dec.*
217. *n.* 4. *& ſeq.* cor. Duran. *dec.* 188. *n.* 2. *& in rec. dec.* 399. *n.* 1. 10
& 2. part. 1. & interim, ac probet prætenſum impedimen-
tum, retardare non poterit ſolutionem mercedum, maxi-
mè ſi obligatione Camerali, aut alia executionem paratam
habente reperiatur adſtrictua, Rot. cor. Cavaler. *d. dec.* 217.
n. 5. & poſt Zacch. *de oblig. Camer. dec.* 11. *n.* 1. & *latè ſeq.*

Et debet implementum locatoris eſſe totale, & in omni- 11
bus promiſſis, alias defectus etiam in minimo, parit dictam
exceptionem, Nati. *conſ.* 226. *n.* 2. Honded. *conſ.* 86. *n.* 16. *lib.*
1. Menoch. *conſ.* 55. *n.* 6. Cyriac. *contr.* 129. *n.* 3. Rota *dec.*
192. *n.* 13. *par.* 5. *rec.* & cor. Dunoz. Jun. *dec.* 91. *n.* 4.

Idque procedere, ſive defectus ſit in ſubſtantialibus, ſi- 12
ve in accidentalibus, tradunt Surd. *conſ.* 52. *n.* 33. Cy-
riac. *contr.* 129. *n.* 3. & Rot. *d. dec.* 192. *nu.* 13. *par.* 5. *rec.*
Verùm communior videtur opinio, quòd tunc defectus
in minimo pariat dictam exceptionem, cum lædit in ſub-
ſtantia jus conductoris, & non aliàs, quàm tenuit Me- 13
noch. *conſ.* 35. *n.* 28. Mant. *de tacit. lib.* 3. *tit.* 16. *num.* 23.
Add. ad Greg. *dec.* 261. *n.* 6. *verſ. ſecundo*, Add. ad Buratt.
dec. 571. *n.* 4. *verſ. dummodò tamen*, Rot. *dec.* 35. *n.* 12. *p.*
7. *rec.* Et huic tutiùs adhæreri poterit cum cautela non
compellendi conductorem ad ſolvendam penſionem in- 14
tegram, ſed dimittendi in ejus manibus ratam æquiva-
lentem damno, quod ex dicto non adimplemento mi-
nimo ei reſultare potuerit, prout practicavit Rota coram
Cavaler. *dec.* 217. *ad fin.*

Sic licèt debeat etiam locator adimplere in tempore pro- 15
miſſo, adeò ut ubi promiſerit dare domum vacuam Kalend.
Maji, & præcedens conductor adveniente illa die ſuſceperit
terminum juris ad evacuandum, & per illum diſtulerit eam
vacuam dimittere, non dici poſſit locatorem adimpleviſſe,
quamvis ille terminus indulgeatur à lege, ut bis conſuluit
Mandel. *conſ.* 156. Tamen iſte defectus adimplementi in 16
tempore non eſt conſiderabilis, quatenus conductoris jus
interim non ſit effectum deterius, ut ex Bald. *conſ.* 127.
lib. 1. & aliis, dixit Rota coram Durano *deciſ.* 270.
num. 10.

Imò eſt generale, quòd exceptio non adimplementi, non 17
obſtet, quotieſcumque is qui eam allegat, non eſt damnum
paſſus, Cravet. *conſ.* 59. *n.* 2. *poſt med.* Surd. *conſ.* 101. *nu.*
24. *& dec.* 265. *n.* 39. Add. ad Buratt. *dec.* 571. *n.* 5. Gregor.
dec. 347. *n.* 21. & ibi Adden.

Verùm

Digitized by Google

18 Verùm ſi locator hoc alleget, quòd conductor ex illo de-
fectu non ſit damnum paſſus, incumbit ei onus id probandi,
quia hæc eſt ſua replicatio, in qua eſt actor, & probare debet,
Alex. *in l. fin. ſub n. 25. C. de eden.* Seraph. *dec.* 356. *n.* 15. Greg.
dec. 535. *n.* 17. & in ſpecie in caſu quo quis locavit molendi-
na, cum pacto quòd in eis eſſent quinque molæ, & oppoſi-
to ei defectu unius, replicabat ex eo nullum reſultaſſe dam-
num conductori, quòd ipſi incumberet onus probandi, re-
ſpondit Rot. cor. Duran. *dec.* 187. *num.* 4. *&* 5.

19 Sed ſi non neget locator abſolutè damnum, ſed dicat liqui-
dandam eſſe damni quantitatem à conductore, ſolet Rota
cum in hoc audire, & terminum præfigere conductori ad li-
quidandum, ut habetur *in dec.* 618. *n.* 5. *p.* 4. *rec.* Unde in ca-
20 ſu, quo conductor opponat ſe non potuiſſe aliqua rei loca-
tæ parte uti, poterit locator offerre ſolutionem intereſſe per
eum paſſi, poſtquam fuerit plenè liquidatum, & ſic facilitùs
obtinebit non retardari ſibi ſolutionem mercedis, Rot. cor.
21 Cavaler. *dec.* 217. *n.* 6. in qua tamen deciſione *ad fin.* habetur
quòd cùm daretur magnus ſumus damnorum, & non pro-
baretur integrè tradita res locata, Domini concluſerunt
conductorem teneri ſolvere affictum, retenta aliqua portio-
ne, quæ videretur ſufficiens pro damnis arbitrio Rotæ.

Quod tamen temperamentum relinquendi partem mer-
22 cedum in manibus conductoris correſpondentem damno
per eum paſſo ob non implementum, ſervari poterit, ubi
non implementum ſit turbidum, & non valens, juxta præ-
dicta retardare viam executivam, aliàs enim ſi ſit clarum, ex-
ceptio non obſtat ad proportionem partis non impletæ, ſed in
totum, & non poteſt dici adimpletum per illam dimiſſio-
nem partis mercedis, quatenus dimittatur per modum pro-
viſionis, & revocabiliter, ut plenè firmat Rot. *in dec.* 242. *n.* 3.
& 4. *per tot. p.* 2. *rec.* & ideò neceſſe eſt taxare, quid verè impor-
tet illud non adimplementum, & correſpondentem ſummam
liberè dimittere conduct. antequam aliquid ſolvere compella-
tur, ut ſentit ibid. Rota latiùs comprobat Grat. *diſc.* 864.
n. 12. *& ſeq.* & tunc facta tali dimiſſione libera, dicitur adim-
23 pletum à locatore per æquipollens, quod ſufficit, ubi con-
ductor vult ſtare contractui, ut per Seraph. *dec.* 1243. *n.* 1. *&
ſeq.* & probat apertè text. *in l. ſi quis domum* 9. *ff. locat.* ubi ſi
conductor urgeat pro traditione domus locatæ, quam loca-
tor tradere non poſſit, audiendus erit locator, ſi tradere ve-
lit aliam ſimilem, at ſecus eſſet ſi conductor nollet ſtare con-
tractui, niſi quatenus adimpleretur præcisè, tunc enim non
valeret adimpleri per æquipollens, ut diſtinguendo ſentit
Seraph. *d. dec.* 1243. *n.* 1. & Millin. *dec.* 116. *n.* 1. & procedunt
tradita per Alex. *conſ.* 119. *n.* 3. *verſ. ego ad hoc, lib.* 1. & per
Rot. *dec.* 1. *num.* 6. cor. Card. Mantic.

Nec juvabitur locator allegando juſtum impedimentum,
24 quia impedimentum etiam fortuitum excuſat à mora, &
pœna, at non operatur, ut agi poſſit ex contractu propter
illud non impleto, Dec. *in l. cum proponas, la* 2. *n.* 4. *C. de pa-
ctis* Abb. *in c. ſicut* 29. *n.* 6. & ibidem Butr. *num.* 10. *de jur. jur.*
Natt. *conſ.* 30. *n.* 7. Roland. *conſ.* 69. *n.* 12. *lib.* 4. Menoch. *conſ.* 55.
num. 5. Surd. *conſ.* 186. *num.* 21. Barz. *dec.* 17. *ſub n.* 1.

An autem, ubi locator intentaverit judicium manuten-
25 tionis in quaſi poſſeſſione exigendi mercedes, poſſit repelli
per hanc exceptionem, ſunt contrariæ opiniones, nam af-
firmativam tenet D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q.* 95. *n.* 8. *&* 9. con-
trariam verò negativam tenet Thomat. *dec.* 7. *n.* 24. & quod
mirum eſt, uterque movetur auctoritate Gratiani, *diſc.* 13.
n. 18. qui dicit exceptionem prædictam non admitti ad re-
tardandam hanc manutentionem, quando fuit facta diligen-
tia, & idem repetit cum ſequendo Poſth. *de manut. obſer.* 63.
n. 4. loquitur autem Gratianus de promiſſione facti alieni, in
qua diligentia excuſat juxta tradita per Rot. in Rom. Pala-
tii cor. Bubalo, quæ eſt 367. *p.* 4. *div.* & alios per eum addu-
26 ctos, videtur enim adimpleta promiſſio prædicta facti alieni
per diligentias, quia talis promiſſio reſolvi ſolet in promiſ-
ſionem diligentias adhibendi, ut factum illud ſequatur, Cy-
riac. *contr.* 103. *n.* 59. *& ſeq.* Add. ad Greg. *dec.* 241. *n.* 8. Rot.
cor. Buratt. *dec.* 64. *n.* 1. unde tutò aſſerit Grat. quòd ubi pro-
mittens fecit diligentias, non poſſit ei opponi exceptio non
adimplementi in judicio manutentionis. At non propterea
27 ex eo inferri poteſt, quòd idem ſit generaliter in exceptione
non adimplementi cujuſvis alterius promiſſionis, etiam ſi
non vigeat dicta ratio diligentiarum, minuſque argui pot-
eſt, quòd dum dicit non obſtare exceptionem factis diligen-
tiis, ergo ſentiat illam obſtare regulariter, ubi diligentiæ fa-
ctæ non ſint, quia hoc eſt argumentum à contrario ſenſu,
quod à dictis Doctorum ſumi non valet, Everard. *in topic. le-
gal. in loco à contraria ſenſu, n.* 41. *ad fin.* Lotter. *de benef. lib.* 1.
q. 35. *n.* 28. *&* 29. Seraph. *deciſ.* 822. *in fin.* unde in doctrina

Pacion. de Loc. & Cond.

Gratiani non poteſt fieri fundamentum, neque pro affirma-
tiva, neque pro negativa opinione, generaliter loquendo,
& maximè dum videmus eum pro utraque allegari à DD. ſup.

Deveniendo verò ad rationes pro affirmativa, videbatur
facere. Primò, quòd ut ſupradictum eſt exceptio favorabi-
lis, quæ nunquam cenſetur rejecta ex adductis ſuprà *n.* 1. *&*
2. Secundò, quòd admittitur etiam in judicio executivo reji-
ciente omnes exceptiones altioris indaginis ex adductis ſu-
prà *n.* 3. Et tertiò, quòd non adimplementum dicitur proba-
tum per ejus allegationem à reo factam, ut dictum fuit ſuprà
n. 6. & ſic conſtat etiam de malo jure actoris, quo caſu non
datur ei manutentio, ex latè traditis per Poſth. *de manut. ob-
ſer.* 42. *n.* 148. *& ſeq.*

Sed verè iſtæ rationes non urgent, non prima, quia hæc 28
exceptio non adimplementi reſpicit petitorium, Gabr. *conſ.*
51. *n.* 17. *verſ. quia hac exceptio, lib.* 1. & ideò à judicio peti-
torio nunquam debet cenſeri rejecta, ſecus autem à poſſeſſo- 29
rio manutentionis, in quo exceptiones petitorium reſpici-
entes non admittuntur, juxta firmata *ſup. in c. præcedenti*.

Non ſecunda, quòd hæc exceptio admittatur in judicio 30
executivo, & ratio differentiæ eſt, quia in judicio executi-
vo agitur vigore contractus, & ideò agens non poteſt obti-
nere, niſi doceat ſe contractum adimpleviſſe ex parte ſua, *l.
Julianus* 14. §. *offerri, ff. de act. empt.* Natt. *conſ.* 226. *n.* 2. Ve-
rall. *dec.* 232. *p.* 1. Seraph. *dec.* 673. *n.* 2. at quando quis petit 31
manuteneri ſecus eſt, quia fundamentum manutentionis eſt
ſola quaſi poſſeſſio, & non curatur de titulo poſſeſſionis, &
ſic de contractu an fuerit adimpletus, vel ne, *l. fin. C. de rei
vendic.* Decian. *conſ.* 87. *n.* 6. *& ſeq. lib.* 5. Seraph. *dec.* 717.
n. 2. cum aliis pleniſſimè cumulatis per Poſth. *de manut. ob-
ſerv.* 42. *n.* 8.

Non tertia, quia hæc exceptio concernit titulum, & ſic
reſpicit petitorium, & ideò non debet admitti in poſſeſſo- 32
rio, niſi ſit notoria ea notorietate, ut non poſſit contra-
rium probari in petitorio, & licèt ſimplici negatione pro-
betur inobſervantia promiſſorum, tamen non inducitur no-
torium, & quatenus induceretur, eſſet multipliciter excu-
ſabile, ut benè probat hæc omnia Gabr. *conſ.* 51. *n.* 17. *verſ.
quia hac exceptio, & ſeqq. lib.* 1.

Unde ego inclino in opinionem negativam, quòd ſcili- 33
cet dicta exceptio non adimplementi, non valeat retardare
locatori manutentionem in quaſi poſſeſſione exigendi, mo-
tus ex dicta ratione, quòd concernat titulum, & reſpiciat
petitorium, & ideò non ſit admittenda in poſſeſſorio. Cer-
tius, quia poſt hæc ſcripta reperi eamdem opinionem fuiſſe
tentam à Rota cor. Greg. *dec.* 362. *n.* 2. *in fin. &* 3. ubi aliæ
deciſiones allegantur, & admiſſam *in dec.* 601. *n.* 29. *& ſeq.
p.* 5. *rec.* ubi dicitur contrarium procedere, ſi petatur manu- 34
tentio vigore clauſulæ conſtituti, adjectæ in contractu,
quia tunc petitur manutentio vigore contractus, & ideò
non poteſt petens obtinere, eodem contractu ex parte
ſua non adimpleto, prout ſuprà dictum eſt ubi quis agit
via executiva.

Recedendum autem erit ab opinione prædicta, ubicum- 35
que aliundè conſtet de non adimplemento notoriè, quia ap-
parebit etiam eodem modo de inſubſiſtentia tituli, & non
jure actoris, ac proindè non poterit ei manutentio concedi
juxta latè tradita per Poſth. *d. obſer.* 42. *n.* 147. *& ſeqq.* ubi
explicat quando dicatur apparere de non jure notoriè
ad hunc effectum.

Controverti ſæpè ſolet, an conductor remiſerit locatori
non adimplementum contractus, & non eſt dubium remit- 36
ti poſſe etiam tacitè, quamvis promiſſio ſit jurata reſpectu
ejus, quod concernit remittentis favorem, ex latè tradi-
tis per Felin. *in cap.* 1. *nu.* 6. *verſ. unum eſt relatione dignum,
de jur. jur.* Grat. *diſc.* 302. *n.* 25. *&* 26. Rot. *dec.* 577. *n.* 10. *p.* 1.
recent. ſed remiſſio tanquam condonatio habet præſumptio-
nem contra ſe, & ideò oſtendi debet expreſſa, vel convinci 37
per actus eam neceſſariò inferentes, aliàs nunquam præſumi-
tur, plenè Surd. *conſ.* 369. *n.* 32. Manenr. *deciſ.* 38. *nu.* 29.
Rota in Romana Penſionis Domus cor. Pirovano impreſ-
ſa per Marcheſ. *p.* 1. *fol.* 1086. *n.* 4. *verſ. quia fuit dictum*, &
coram Duran. *deciſ.* 400. *n.* 6.

Difficultas autem eſſe ſolet in dignoſcendo quinam ſint iſti 38
actus, ex quibus remiſſio præfata convincatur, ſi enim ut
ſæpè evenit, locator non tradiderit totam rem, puta totam
domum locatam, vel eam tradiderit, non in totum aptam
ad habitandum, prout eam promiſerat, & conductor eam re-
ceperit, & per aliquod tempus abſque aliqua proteſtatione
perſeveraverit habitare, quòd inde inferatur ſufficienter ad
remiſſionem non adimplementi præfati, ſenſiſſe videtur
Caſtr. *in l. ſi merces*, §. *ſi vicino, ff. loc.* & apertiùs Bec. *conſ.* 45.

Q 2 *num.*

n. 4. *&* 5. Gratian. *diſcept.* 302. *n.* 20. Add. ad Buratt. *deciſ.* 54. *in fin. penès quos alii.*

Verùm in caſu contingenti, quo locator domus priùs lo-
39 caverat duas illius manſiones alteri, eaſque propterea vacuas non tradiderat, ſed novus conductor domus, eam, hoc non obſtante receperat, & per annum, & ultra habitaverat, ac deinde de non implemento opponebat, replicante locatore de remiſſione non implementi propter præfatam receptionem, & retentionem domus, Rota deciſit inde non inferri neceſſariò ad dictam remiſſionem, prout requiritur, juxta ſupradicta, & adduxit exemplum alterius actus: ex quo neceſſariò fieret dicta illatio, ſi videlicet conductor domus aliquid exegiſſet à conductore ſtantiarum, ut videre eſt in præfata Romana Penſionis domus coram Pirovano impreſſa per Marcheſ. *ubi ſup.* ubi etiam reſpondet doctrinæ Caſtrenſis *in d.* §. *ſi vicino*, & aliis ibidem citatis in contrarium, obſervans eos loqui in diverſis terminis.

Cenſetur autem renunciatum regulariter, ex eo quòd is,
40 cui adimplendum erat, aliquid ab alio adimplere debente receperit, Rot. cor. Gregor. *dec.* 75. *num.* 2. non verò ex eo, quòd quis aliquid dederit, ſeu pro parte ſua adimpleverit, quia hoc potiùs conſtituit alium in majori mora adimplendi ex parte ſua, ut conſideravit Rota *in dec.* 369. *n.* 3. *ad fin. verſ. & tunc poteſt. p.* 4. *diverſor.* At ſecus erit ſi pulſatus conductor ſuſceperit terminum ad ſolvendum, quia cenſetur remiſiſſe omnem exceptionem, & in ſpecie iſtam non implementi, Menoch. *conſ.* 270. *ſub n.* 14.

43 Iſta tamen remiſſio exceptionis non implementi, quatenus fiat à conductore non nocebit fidejuſſori ab eo præſtito, ut firmat in ſpecie Beccius *conſ.* 45. *num.* 46. *poſt med. verſ. ſed hæc inveſtigatio*, Roland. *conſ.* 69. *n.* 46. *verſic. quia reſpondetur*, *lib.* 4. Manent. *dec.* 38. *num.* 37. *& ſeqq.* At hoc
43 procedit in caſu, quòd conductor non implementum priùs allegaverit, & poſteà remiſerit, licèt enim fidejuſſori competat hæc exceptio, prout competit principali, Ceph. *conſ.* 577. *n.* 8. Manent. *dec.* 38. *n.* 40. Barz. *dec.* 17. *n.* 1. & eſt generale, quòd fidejuſſor poſſit uti omnibus exceptionibus,
44 quæ competunt principali, ut firmat Rota *dec.* 274. *num.* 6. *par.* 5. *rec.* tamen, quia hæc eſt potiùs facultas competens conductori, quàm jus opponendi non adimplementum, inde
45 ſequitur, ut antequam ea facultate uti velle declaraverit, non poſſit dici formatum jus, quo uti valeat fidejuſſor, ut latè probat Becc. *d. conſ.* 45. *n.* 5. & ſequitur Gratian. *diſcept.* 302. *n.* 23. facit Rot. *dec.* 361. *n.* 16. *verſ. his accedit, p.* 4. *div.* ubi quòd ſi non fuit allegatum adimplemẽtum à defuncto, neque poteſt allegari ab ejus hærede, ſeu habente cauſam ab illo, poſt-
46 quam verò id declaravit, tunc poterit fidejuſſor exceptione illa uti, & procedit, quod dicitur fidejuſſ. poſſe uti exceptione competente principali, etiã ipſo invito, de quo Pariſ. *conſ.* 96. *n.* 39. *lib.* 3. & in terminis hujus exceptionis non adimplementi, Eug. *conſ.* 29. *n.* 27. *l.* 1. Barz. *dec.* 17. *ſub n.* 1. *poſt princ.*

47 Controvertitur etiam quandoque quis priùs debeat adimplere promiſſa, & regula eſt, ut qui priùs agit, debeat priùs adimpleviſſe, itaut in propoſito non poſſit locator agere ad mercedes, niſi priùs promiſſa impleverit, non enim attenditur, qui priùs contraxerit, ſed qui priùs agit, Rolan. *conſ.* 69. *n.* 9. *lib.* 4. Mareſc. *var. c.* 88. *n.* 1. *lib.* 1. Cyriac. *contr.* 129. *n.* 1. Grat. *diſc.* 455. *n.* 4. Rot. *dec.* 215. *n.* 1. *& dec.* 601. *n.* 25. *&* 26. *p.* 5. *rec.*

48 Verùm hoc intelligitur procedere, quando non conſtet partes voluiſſe priùs ſolvi mercedes per conductorem, quàm aliquid adimpleri per locatorem, quia tunc benè poſſet locator agere ad ſolutionem ante adimplementum ex parte ſua, Gratian. *diſcept. ult. n.* 24. Mareſcot. *cap.* 89. *n.* 9. *lib.* 1. *dec.* 368. *& dec.* 369. *n.* 2. *par.* 4. *div. & dec.* 109. *n.* 3. *p.* 7. *rec.*

49 Deprehenditur autem partes voluiſſe unum priùs adimplere ex ordine ſcripturæ, ſi videlicet in inſtrumento priùs ſcripta eſt ejus obligatio, Gratian. *diſcept. ult. n.* 25. Dutan. *dec.* 270. *n.* 12. & ordine intellectus, uti ſi locator promiſerit aliquid facere, ſi conductor ſolverit, datur enim intelligi
50 partes voluiſſe ſolutionem præcedere, Gratian. ibid. ſi præſtanda cautio de benè utendo, & fruendo, debet priùs res tradi, & poſteà caveri, Bald. *in l.* 1. *n.* 22. *C. de uſur. & fruct. legat.* Socin. *conſ. ult. n.* 3. *verſ. non obſtat. lib.* 3. Marcabrun. *conſ.* 105. *num.* 156.

De remiſſione, & reductione mercedis in quo contractu debeatur.

S U M M A R I U M.

1 *Remiſſio mercedis in contractu locationis, & conductionis debet fieri conductori, qui re locata uti non potuit.*
2 *Periculum rei in venditione ſpectat ad emptorem ſtatim ac contractus eſt perfectus.*
3 *Locatio regitur eiſdem regulis, ac regitur venditio.*
4 *Remiſſio mercedis cur facienda, variæ rationes.*
5 *Fructus nondum percepti ſunt locatoris.*
6 *Obligatio contracta reſpectu rei reſolvitur deficiente re.*
7 *Dominium rei in venditione tranſit ad emptorem, ſecus in locatione.*
8 *Remiſſio mercedis debetur, nedum ſi merces petatur ſimpliciter ex locato, ſed etiamſi petatur vigore ſtipulationis in locatione contracta.*
9 *Stipulatio induit naturam contractus, cui accidit.*
10 *Intelligo ad effectum ne plus, vel minus exigatur, quàm ex illo contractu eſſet exigendum, non quoad alia.*
11 *Obligatio Cameralis continet renuntiationem omni legum auxilio.*
12 *Remiſſio mercedis non poteſt peti ab eo, qui renuntiavit omni legum auxilio.*
Contrarium, num. 16.
13 *Remiſſio mercedis non poteſt peti ab obligato in forma Cameræ.*
14 *Contrarium.*
15 *Decl. ut in judicio ordinario procedat, quòd peti poſſit.*
17 *In executivo verò exceptio remiſſionis mercedis non admittitur niſi ſit in continenti probata.*
18 *Exceptio non admittenda regulariter admittitur in omni judicio, ubi eſt incontinenti probata.*
19 *Exceptio remiſſionis mercedis, ut dicatur in contractu probata, ſufficit probatum eſſe caſum in quo facienda ſit remiſſio, & damnum per illum illatum in genere.*
20 *Contrarium verius, ut ſcilicet requiratur probatio damnorum in ſpecie.*
21 *Locator in caſu probationis damnorum in genere poteſt compelli cautionem præſtare de reſtituendo ſummam liquidandam.*
22 *Vel dimittere in manibus conductoris ſummam arbitrio Judicis correſpondentem damnis.*
23 *Decl. procedere, ſi agatur de remiſſione facienda ob damnum per conductorem paſſum, poſt quàm locator adimplevit contractum ex parte ſua, non ſi ab initio non impletum.*
24 *Remiſſio mercedis debetur non tantùm conductori ad breve tempus, ſed etiam conductori ad longum habenti jus in re.*
25 *Contrarium tenent aliqui.*
26 *Prima opinio eſt magis communis, & magis æqua, ubicumque penſio correſpondeat quantitati fructuum, ſecus è contra.*
27 *Lim. ſi agatur de locatione perpetua, vel adeò diuturna, ut propter ubertatem fructuum, vel caſum contingentem poſſit compenſari damnum.*
28 *Decl. limitationem non procedere, ſi res locata ab initio, non eſſet qualitatis per locatorem aſſertæ.*
29 *Dicta à locatore commendandi cauſa de rebus, quæ palam ſunt, non obligant.*
30 *Secus ſi ulteriùs promiſerit.*
31 *Remiſſio mercedis, an facienda ſit in emphyteuſi, eſt magna quæſtio.*
32 *Sed negativa opinio eſt magis communis.*
33 *Remiſſio mercedis debet fieri emphyteutæ, ubi canon non eſt quid minimum, ſed correſpondens fructibus.*
34 *Contrarium tenent alii.*
35 *Prima verior ſaltem ubi in conceſſione emphyteuſis, non fuit remiſſa ſexta pars juſtæ mercedis.*
36 *Remiſſio mercedis non eſt facienda in emphyteuſi Eccleſiaſtica, ſecus in laicali.*
37 *Decl. procedere, ſi in emphyteuſi Eccleſiaſtica facta ſit remiſſio ſextæ partis mercedis, in emphyteuſi verò privata ſi canon ſit magnus, & fructibus correſpondens, aliàs ſecus.*
38 *Opinio, quòd remiſſio in emphyteuſi non ſit facienda ſi canon ſit magnus, declaratur non procedere, ſi damnum poteſt compenſari.*
39 *Quòd non debeatur remiſſio in emphyteuſi, procedit ſi fructus non ſint percepti in parte, ſecus ſi nulli omninò.*
40 *Emphyteutica re perempta in totum damnum eſt domini, in parte eſt emphyteutæ.*
41 *Decl. eſſe emphyteutæ, ſi ſuperſit tantum, quod ſufficiat pro canone ſecundùm Bartolum.*
42 *Contrarium tenent alii.*

Digitized by Google

43 *Ad remiſſionis mercedis effectum aliud eſt, quòd res ſit peremptа, aliud, quòd ſit impedita perceptio fructuum.*
44 *Propter impedimentum perceptionis fructuum in totum non debetur remiſſio mercedis, niſi canon ſit magnus.*
45 *Contrarium tenent alii.*
46 *Impedita perceptione omnium fructuum remiſſio fit, ſi canon ſolvatur in fructibus.*
47 *Remiſſio mercedis non fit re perempta, ubi emphyteuſis conſtituta fuit de re per emphyteutam vendita.*
48 *Contrarium probatur.*
49 *Conductor ad longum tempus ſolvens mercedem exceſſivam poteſt intentare remedium reductionis mercedis ad juſtam ſummam.*
50 *Dominus non poteſt plus exigere à conductore, quàm ab ipſa re perciperet.*
51 *Reductio mercedis facienda eſt in emphyteuſi, ſi canon ſit exceſſivus.*
52 *Contra tenent aliqui.*
53 *Prima opinio verior probatur.*
54 *Reductio mercedis facienda eſt tam ſi ſit exceſſiva ab initio quàm ſi propter aliquod accidens fiat ex poſt facto.*
55 *Remiſſio mercedis facienda eſt in contractu innominato.*
56 *Remiſſio mercedis facienda eſt etiam ubi promiſſa eſt certa menſura fructuum quotcumque percipiantur.*
57 *Colono partiorio non eſt facienda remiſſio mercedis.*
58 *Ampl. procedere etiam ſi multas feciſſet expenſas excedentes fructus.*
59 *Decl. procedere ſi colat tantùm pro rata fructuum, ſecus ſi pro nummis, vel relinquatur ei certa ſpecies fructuum pro laboribus.*
60 *Remiſſio mercedis debet fieri colono pro damno illato in fœno, in pradio retinendo, tam ſi damnum eveniat ante collectionem, quàm ſi eveniat poſt eam.*
61 *Remiſſio mercedis, an debeat fieri in venditione fructuum futurorum eſt quæſtio agitata.*
62 *Diſting. quòd ſi contractus eſt locationis, & conductionis debet fieri remiſſio, ſi emptionis, & venditionis, ſecus, & num. 61.*
63 *Periculum rei in venditione tranſit in emptorem.*
64 *Ampl. procedere tam vendita re, quàm etiamſi venditum ſit quid rei acceſſorium.*
65 *Decl. procedere venditione perfecta.*
66 *Venditio fructuum naſciturorum perficitur cùm fructus nati ſunt.*
67 *Venditis fructibus naſcituris periculum, quòd non naſcantur ſpectat ad venditorem.*
68 *Periculum rei in venditione conditionali eveniens pendente conditione regulariter ſpectat ad venditorem.*
69 *Venditis fructibus, qui eſſe deſierint de tempore venditionis ignorante emptore eſt nulla venditio.*
70 *Idem ſi perierit major pars.*
71 *Ampl. ſufficere periculum habuiſſe originem ante contractum.*
72 *Decl. quod dictum eſt ſi fructus non naſcantur periculum ſpectare ad venditorem procedere ſi nulli penitùs naſcantur, non ſi pauci, vel mala conditionis.*
73 *Declar. 2. non procedere ſi ex verbis contractus appareat vendita ſpes fructuum naſciturorum.*
74 *Verba contractus attenduntur ad dignoſcendum, an venditi ſint fructus, ſeu potiùs ſpes fructuum naſciturorum.*
75 *In dubio cenſetur vendita res.*
76 *Spem perceptionis fructuum fuiſſe venditam apparet non ſolum ſi ſit expreſſa in contractu, ſed etiamſi dictum,* vendo perceptionem fructuum.
77 *E contra non fuiſſe venditam deſumitur ex eo quòd habita ſit ratio ad quantitatem ſolitam percipi aliis annis.*
78 *Maximè ſi expreſſa ſit certa quantitas, vel menſura.*
79 *Decl. ut vendita ſpe damnum pertineat ad venditorem, ſi fructus non percipiantur culpa ipſius venditoris.*
80 *Spei fructuum venditio nulla eſt, ſi venditor ſciebat eos non naſcituros.*
81 *Venditio uſusfructus, & juris percipiendi, ac gabella regulatur circa remiſſionem cum eis, quæ dicuntur de venditione fructuum.*
82 *Remiſſio mercedis non fit in permutatione aliiſque contractibus dominium transferentibus.*
83 *Remiſſio mercedis non fit ubi emptor donec pretium ſolvat, rem conducit.*
84 *Neque fit conductori, qui fecit pactum francandi bona cum certo pretio.*
85 *Pactum francandi pro certo pretio in locatione appoſitum facit contractum ſimilem venditioni.*

86 *Remiſſio mercedis debet fieri per conductorem ſubconductori.*
87 *Ampl. etiamſi ipſi remiſſio non debeatur.*
88 *Quid ſtante pacto de facienda remiſſione ſubconductori, quam faciet Dominus.*

CAPUT XLV.

QUàm utilis ſit hæc tractatio de remiſſione mercedis, nemo in foro verſatus ignorat. Ego eam licèt ampliſſimam, omiſſis de more ſuperfluis, ac eis quæ ad ornatum dici poſſent, ad ſex Capita mihi reſtrinxi, in quorum primo, quod erit hoc præſens, loquar de contractibus, in quibus ea facienda ſit, in ſecundo de caſibus, in quibus ea competit, in tertio de quantitate damni, quod requiritur ad hoc, ut ea fieri debeat, in quarto de quantitate ipſius remiſſionis, ac de tempore, in quo fieri debet, nec non de actione, aliiſque remediis eam conſequendi, in quinto ſpecialiter de remiſſione mercedis operarum, in ſexto de pactis, & conventionibus circa illam.

Aſſumendo igitur primum, nemo dubitat remiſſionem 1
mercedis fieri debere in contractu locationis, & conductionis, videlicet conductoris, qui impeditus fuerit percipere fructus, aliaſve commoditates ex re conducta, ſeu illa uti non potuerit, ſunt enim text. expreſſi *in l. ſi merces 28. §. vis major, ff. locat. l. licèt 8. C. eodem cap. propter ſterilitatem 3. extra eodem*, & hanc eſſe naturam contractus locationis, & conductionis, dicit Surd. *dec.* 226. *n.* 14.

Laborant tamen valdè noſtrates in reperienda cauſa, cur 2
facienda ſit dicta remiſſio, maximè attento, quod videmus in venditione ſtatim, ac contractus eſt perfectus; etiam antequam traditio interveniat, periculum rei ad emptorem totaliter pertinere, ita ut nec illa penitus perempta liberetur ab integra ſolutione pretii, *l. neceſſariò, ff. de peric. & com. rei*
vend. l. 1. C. eodem, §. cum autem inſtit. tit. de empt. & vend. 3
unde videbatur idem dicendum in locatione, dum eiſdem juris regulis locatio regitur, ac venditio, *l. 2. ff. de locat. & cond. inſtit. eodem tit. in princ.* adeò ut vix eſſe, ut concludens ratio reperiatur, dicat Valaſc. *de jur. Emph. qu.* 27. *n.* 26. ubi
etiam advertit, quod Bart. magno contra morem multilo- 4
quio *in l. ſi verò, §. item cum quidam col. 4. ff. loc.* viſus eſt difficultatem tollere, & in ſua *q. 4. incipit. publicanus n. 8.* tres rationes ad hoc congerit, Baldus verò *in rubr. de peric. & com. rei vend.* aliam differentiæ rationem ponit, & Caſtren. *in l. ex conducto, §. 1. n. 3. C. locat.* aliam adjungit, & alias ad-
dunt alii, quos refert ipſe Valaſc. ibi, concludens poſteà il- 5
lam ſibi magis probare, quòd fructus nondum percepti ſunt locatoris, & conductori non debentur tanquam ſint ſui, ſed debetur ei patientia, ut utatur re, & ſic illos percipiat, ut ſui efficiantur, *l. ex conducto 16. in princ. & §. ſed ſi ager, ff. loc.* quod ſecus eſt in emptore, quia illi debetur res ipſa vendita, ut ſpecies *l. nec emptio, ff. de contr. empt.* & ideò illa perempta liberatur debitor, *l. quid ſe, ff. locat.* ſed omiſſa diſcuſſione hujus, aliarumque rationum, magis conſentanea videtur alia, quòd ſcilicèt cùm locatio ſit conceſſio ad uſum pro certa mercede, ut dictum eſt *in cap.* 1. inde ſequitur, ut
merces ſolvatur reſpectu illius uſus, & quòd ſi uſus deficiat, 6
ipſa non debeatur, quia obligatio reſpectu rei contracta, re deficiente, reſolvitur, *l. 1. in fin. C. de jur. emph.* quæ ratio conſiderata fuit à Salic. *in l. licet n. 2. in 2. oppoſitione, C. locat.*
& approbata per Magon. *dec. Flor.* 67. *n.* 2. & 3. nec obſtat, 7
quod dicebatur de emptione, & venditione, quia in ea dominium rei transfertur in emptorem, & ideò ipſius rei periculum ad eum pertinet, ſecus autem in locatione, quæ in his ab illa differt, ut dixi *in cap. 2. in princ.*

Debetur autem remiſſio nedum ſi merces petatur ſimpli- 8
citer ex locato, ſed etiam ſi locationi ſtipulatio acceſſerit, & vigore ſtipulationis petatur, ut tradit rejectis contrariis Capra *reg.* 88. *n.* 33. Paniſch. *de locat. q.* 2. *n.* 19. Valaſc. *de jur. emph. q.* 27. *n.* 48. ubi reddunt rationem, quia ſtipulatio induit naturam contractus, cui accedit *l. ſi cum, §. qui inju-*
riarum, ff. ſi quis caut. DD. *in rubr. ff. de verb. oblig.* addo *l. ſi* 9
ſtipulatus, ff. de uſur. l. 5. §. conventionales, ff. de verb. oblig. Bart. *in l. cum mora, n. 6. C. de tranſact. & in l. damnum, la 2. de dam. infect.* quod intelligitur, ut habeat locum ad iſtum
effectum ne plus, vel minus exigatur, quàm ex illo contra- 10
ctu eſſet exigendum, licèt ſecus quoad alios ut declarat Mant. *de tacit. lib.* 14. *tit.* 29. *n.* 51.

Dubitari tamen poteſt an idem procedat quoque ſi merces promiſſa ſit ſub obligatione Camerali, quæ in ſtatu Eccleſiæ practicatur, nam pro negativa facit, quòd talis obliga-
tio continet renuntiationem omni legum auxilio, Gratian. 11
diſcept. 411. *n.* 2. Put. *dec.* 465. *ſub n.* 3. *lib.* 2. cum aliis cumulat.

per Zacch. *de oblig. Cam. q.* 17. *n.* 21. & talis renuntiatio ope-
12 ratur, ut conductor dictam remiſſionem mercedis non poſ-
ſit petere ſecundùm Alber. de Roſat. *in l. item queritur*, §.
exercitu, *n.* 8. *ff. locat.* Roland. *de lucr. dot. q.* 42. *n.* 12. &
aliis latè congeſtis, Mart *de clauſ. p.* 1. *clauſ.* 136. *nu.* 6. &
in ſpecie, quòd propterea per obligationem in forma Came-
13 ræ cenſeatur renuntiatum dictæ petitioni, Rota *dec.* 42. *n.*
1. poſt Zacch. *de obl. Cam.*

Pro contraria verò opinione facit, quòd remiſſio mercedis
14 ut ſuprà dictum eſt, petitur ex defectu cauſæ, ob quam mer-
ces promiſſa eſt, & defectus cauſæ allegari poteſt ab obliga-
to in forma Cameræ, ut tradit Galleſ. *de oblig. Cam. p.* 2. *par-
tic.* 4. *qu.* 1. *n.* 12. & ſecundum modernam impreſſionem, *qu.*
17. *n.* 12. ubi in ſpecie exemplificat, ſi res conducta aufera-
tur, vel non præſtetur, & ejuſdem doctrina fuit à Rota ap-
probata, ut magis præciſè in propoſito remiſſionis merce-
dis dicitur *in dec.* 105 *ad fin. poſt eundem tract. de obl. Cam.*

At pro reſolutione diſtinguendam eſt, quòd aut quæri-
15 tur, an vigore promiſſionis in forma Cameræ; cenſeatur con-
ductorem ita remiſiſſe, & renuntiaſſe hanc facultatem ſibi
competentem de jure, & ex natura contractus, ut nullo mo-
do ad eam redire poſſit, aut verò quæritur, an conductor
vigore dictæ obligationis via executiva conventus poſſit
excipiendo de remiſſione ſibi facienda, illam retardare, &
in prima quæſtione procedat dicta opinio contraria, ut vi-
delicèt etiam obligatus in forma Cameræ poſſit petere re-
miſſionem mercedis ex defectu cauſæ, ob quam mercedem
16 promiſit, juxta doctrinam Galleſii *in d. qu.* 17. *n.* 12. à Rota
approbatam, ut ſuprà. Nec relevat, quod contineat renun-
tiationem omni legum auxilio, quia illa opinio Alberici, &
aliorum, quod per dictam renuntiationem conductor ex-
cludatur à petitione remiſſionis mercedis, non eſt tuta, ut
videre eſt apud Viv. *opin.* 129. *n.* 9. ubi dicit, quòd ea nunquam
ſibi placuit, atque eam ſemper periculoſam in practica arbi-
tratus eſt, imò quòd contra illam extat communis ſchola
omnium ſcribentium, & eum ſequitur in terminis obliga-
tionis Cameralis, Gratian. *diſcept.* 534. *n.* 40. & ſupponunt
apertè omnes infracitandi DD. & Rotæ deciſiones. Quod
& certius procedet ſi petatur remiſſio ex caſu valde inſolito,
ut per eumdem Gratian. *in eadem diſcept.* 534. *num.* 45. quia
etiamſi contineat renuntiationem remiſſionis mercedis, &
caſuum fortuitorum, non extenditur ad inſolitos, Menoch.
conſ. 27. *n.* 18. Rot. coram Millin. *dec.* 110. *nu.* 2. cum aliis
per eum citatis, & dicam infrà ſuo loco.

17 In ſecunda verò quæſtione, an hæc exceptio remiſſionis
mercedis retardet viam executivam, negativam tenuit Joſ.
Ludov. *dec. Peruſ.* 50. *n.* 11. ubi ſtante ſtatuto de executione
inſtrumentorum, Rot. *dec.* 1. *n.* 5. *& dec.* 42. *n.* 1. poſt Zacch.
de oblig. Cam. ſed iterùm diſtinguendum eſt, ut ſi requirat
altiorem indaginem, eam non retardet, ſecus autem è con-
tra, ſi ſit incontinenti probata, prout ſenſit Carocc. *de loc.
hoc tit. de remiſ. merc. qu.* 8. *n.* 114. ubi dicit, hanc quæſtio-
nem ſæpè occurrere in facto, & non vidiſſe eam tactam, Grat.
qui alios allegat *diſcept.* 534. *n.* 41. Zacch. *de obl. Cam. q.* 18.
18 *n.* 28. Rot. poſt eumdem *dec.* 105. *n.* 6. *&* 7. & in Romana Af-
fictus 30. Martii 1618. §. *quia omiſſo*, *quod*, coram Andrea:
& eſt regulare in omni Judicio, ut admittatur exceptio non
admittenda, ubi eſt clara, & probata incontinenti, Rot.
dec. 526. *n.* 7. *&* 8. *p.* 1. *recent.* & in obligatione Camerali, Ad-
den. ad Buratt. *dec.* 70. *n.* 24. Gratian. *diſcept.* 693. *n.* 34. *& ſeq.*

An autem ſufficiat eſſe probatum caſum, in quo facienda
19 ſit remiſſio, & damnum per illum illatum in genere ad hoc,
ut exceptio admitti debat, videtur affirmativam tenuiſſe,
Gratian. dict. *diſcept.* 534. *n.* 40. *verſ. & quidquid ſit*, & Rot.
d. dec. 105. *n.* 7. poſt Zacch. *de obl. Cam.* Sed verius videtur
20 neceſſariam quoque eſſe probationem damnorum in ſpecie,
& eorum liquidationem ad hoc, ut exceptio admitti debeat
in judicio executivo, ut declarat Zacch. *de obl. Cam. dict.*
q. 18. *n.* 29. Adden. ad Greg. *dec.* 235. *n.* 6. Cavaler. *dec.* 217. *n.* 5.

Poſſet tamen locator in dicto caſu probatæ cauſæ remiſ-
21 ſionis, & damnorum in genere, compelli præſtare cautio-
nem de reſtituendo ſummam liquidandam, ſecundùm Ca-
roc. *d. q.* 18. *n.* 114. *ad fin.* vel dimittere in manibus conducto-
ris ſummam veriſimiliter Judicis arbitrio damnis correſpon-
22 dentem de mercedibus debitis, ut voluit Rota coram Cava-
ler. *d. dec.* 217. *ad fin.*

Et animadvertendum, quòd hæc procedunt, quando agi-
23 tur propriè de remiſſione facienda ob damnum, ſeu impedi-
mentum paſſum à conductore, poſtquam locator executio-
ni demandavit totaliter contractum ex parte ſua, aliàs enim
ſi in hoc locator defeciſſet omittendo aliquid tradere, intra-
ret exceptio non adimplementi, quam ſufficit conductori

allegare, juxta tradita *in praeced. c.* & facit Rot. *dec.* 11. *per
tot.* poſt Zacch. *de obl. Cam.*

Et debetur dicta remiſſio mercedis non tantùm condu- 24
ctori ad breve tempus, ſed etiam conductori ad longum
tempus habenti jus in re, & eſt ratio, quia & iſte conductor
præſtat mercedem propter uſum rei, & recompenſationem
fructuum, qui inde percipiuntur, unde ſi non poſſit uti ip-
ſa re conducta, & conſequenter fructus percipere, facienda
erit ei remiſſio, Ang. *in* §. *Quia verò n.* 22. *in fin. auth. de non
alien. reb. Eccleſ.* Jaſ. *in l.* 1. *n.* 88. ubi quòd in facti contingen-
tia ita concluſit Collegium Mediolanenſe, *C. de jur. emphyt.*
Imol. *in cap. potuit*, *n.* 41. *prope fin. ver. ſi autem fuit facta de
locat.* Bellon. Sen. *conſ.* 21. *n.* 9. *& ſeqq.* Mantic. *de tacit. lib.*
22. *tit.* 2. *n.* 25. Pantzſchman *de loc. q.* 2. *n.* 15. Franc. Marc.
dec. 212. *n.* 2. *ad fin. & ſeq. p.* 2.

Et licèt non deſint, qui teneant opinionem contrariam, 25
ut ſignanter Joſ. Ludov. *concl.* 12. *col.* 2. ubi dicit ita de con-
ſuetudine ſervari, Carocc. *de loc. tit. de remiſſ. merced. q.* 4. *n.*
5. Tamen prima magis communis ſine dubio eſt, & magis
æqua, ubicumque penſio correſpondeat quantitati fructuum,
ſeu valori commoditatis, quæ ex re percipitur, nam ſecus 26
è contra dicendum foret, ſi penſio eſſet conſiderabiliter mi-
nor, itaut dici poſſet facta remiſſio ab initio pro caſibus
fortuitis, ut dicetur in Emphyteuſi, & tradunt Alex. *conſ.*
112. *n.* 2. *lib.* 1. Boſt. *in praxi, tit. de remiſſ. merced. n.* 114. Ri-
min. Jun. *conſ.* 49. *n.* 14. Coſta de rata, *qu.* 10. *n.* 8. *ad fin.*

Prætereà dicta prima opinio limitanda etiam videtur, ut
non procedat ſi agatur de locatione perpetua, vel ad tempus 27
valde diuturnum, adeout adeſſe poſſit ſpes, ut in eo compen-
ſari poſſit conductori damnum, ſive propter rei augmentum
per alluvionem, aut aliud incrementum, ſive propter uber-
tatem fructuum aliorum annorum, hinc enim ceſſabit peti-
tio remiſſionis mercedis propter caſum contingentem, ut
poſt Cyn. *in l.* 1. *C. de jur. emph* tradit Natta *conſ.* 49. *n.* 33.
verſ. ultimò dico, Neviz. *conſ.* 41. *n.* 8. Burſat. *conſ.* 11. *n.* 9.
Mart. Medic. *examin.* 12. *num.* 32. *verſ. & quando*, Seraph.
dec. 1218. *num.* 2.

At hæc lim. patitur quoque declarationem, ut non proce- 28
dat, ubi res locata ab initio non extitiſſet qualitatis per lo-
catorem aſſertæ, tunc enim facienda eſſet remiſſio, etiam in
locatione perpetua, ceſſat enim obligatio ſolvendi merce-
dem pro illa rata commoditatis, quæ deficit, Rim. Jun. *conſ.*
49. *n.* 15. *verſ.* 2. *confirmatur*, Joſ. Lud. *concl.* 12. *col.* 11. *in fin.* 29
verſ. intellige præd. accedente præſertim promiſſione obſer-
vandi contenta in inſtrumento, nam aliàs ea quæ commen-
dandi cauſa dicta ſunt, ſi ſunt de rebus, quæ palàm apparent, 30
locatorem non obligant, juxta text. *in l. ea quæ* 43. *ff. de empt.*
quòd non procedit ſtante dicta promiſſione, ut declarat
Rimin. Jun. *dict. conſ.* 49. *num.* 15. *in fin.*

Quæritur autem an ſicut conductori, ita etiam Emphy- 31
teutæ uti re Emphyteutica, aut illius fructus percipere in
totum, vel pro parte impedito, fieri debeat remiſſio. Et li-
cet hæc quæſtio fuerit apud DD. dubitatiſſima, & in ea quot
capita, tot ſententiæ extiterint, ut refert Caroc. *de locat. tit.
de remiſ. merced. q.* 3. *n.* 1. Tamen quoniam Emphyteuta pro-
priè non ſolvit Canonem in recompenſationem uſus rei,
ſeu perceptionis fructuum, ſed in recognitionem directi do- 32
minii, ut dictum eſt alibi, in ea magis communiter reſpon-
dent negativè, Gloſ. *in c. potuit verſ. expelli ante fin. verſ.
ſed numquid propter ſterilitatem, de loc.* & ibid. Abb. *n.* 17. Bald.
in l. 1. *n.* 21. *C. de jur. Emph.* Natt. *conſ.* 49. *n.* 15. Gozad. *conſ.* 21.
n. 10. Clar. *in* §. *emph. q.* 8. *n.* 7. Ancar. Jun. *q.* 34. *n.* 8. *l.* 1. Corbul.
de jur. emph. de cauſ. privat. ob non ſol. can. ampliat. 11. *per
tot.* Theſaur. *dec.* 20. *n.* 1. ubi de com. Surd. *dec.* 198. *n.* 8. Rot.
dec. 723. *n.* 2. *& ſeq. p.* 1. *div.* & coe. Seraph. *dec.* 286. *n.* 12.

Et comprobari ut plurimùm poterit hæc opinio, ſeu
certior reddi alia ratione, quia videlicèt Emphyteuſis eſſe
ſolet perpetua, ſeu ſaltem ad tempus valdè longum, itaut li-
cèt Emphyteuta ex aliquo accidenti paſſus ſit damnum ſuf-
ficiens pro remiſſione, tamen ea non ſit facienda propter
ſpem compenſationis cum fertilitate aliorum annorum, ut
dictum eſt in locatione ad longum tempus, & tradunt An-
char. Regien. *q.* 34. *n.* 14. *lib.* 1. Joſ. Ludov. *concluſ.* 12. *in princ.
verſ. & Doctores* dicunt Corbul. *de priv. ob non ſol. Can. ampl.*
12. *n.* 24. Borell. *in ſumm. dec. par.* 1. *tit.* 33. *n.* 306. Gizza-
rell. ad Capic. Latr. *dec.* 18. *num.* 23. *& ſeq.*

At dubium eſt, an hoc procedat, etiam ubi Canon non eſt
quid minimum, ſed eſt magnus, & fructibus correſpondens: 33
aliqui enim volunt, quòd tunc appareat eum ſolvi potiùs in
recompenſationem fructuum, quàm in ſolam recognitio-
nem dominii, ac proinde, quòd ceſſet dicta ratio, cur dici-
tur, quòd remiſſio Emphyteutæ non ſit facienda, & ideo

quòd

quòd æquè ac conductori ipſi fieri debeat, Socin. in l. gallus,
§. Etiamſi parente, n.6. verſ. confirma hoc, ff. de liber. & poſth.
Cagnol. in l.2. n.203. ff. de reſcind. vend. Barbat. conſ. 14. n.
36. ubi quòd infinitis vicibus conſuluit, & vidit judicari,
lib.2. Bero. conſ.130. n.8. & ſeq. & conſ.131. n.4. & ſeq. lib.1.
Bellon. Sen. conſ.21. n.10. ad fin. verſ. præter ea, Rimin. Jun.
conſ.49. n.14. & 17. Rolan. conſ. 96. n.2. lib.1. Gratian. diſcept.
916. n.42. Cotta in memor. in ver. Emphyteuta regulariter, ubi
de Communi Caldaſ. de jur. Emph. lib.4. cap.2. n.8 Valaſc. eod.
tit. q.27. n.11. ubi ab hac non eſſe recedendum Maoent. de li-
vell. p.4. n.42. ad med. Theſaur. qu. for. lib.1. q.32. n.30. Man-
tic. de tacit. lib.22. tit.2. n.26. Rota coram Merl. dec.55. n.2.
& facit etiam eadem Rota in dec. 235. n. 3. p. 14. recent. ubi
idem poſt multos dicit procedere, ſi Emphyteuta prætendat
ſe enormiſſimè læſum, & petat reſciſſionem contractus.

34 Alii verò cenſentes, quòd licèt Canon ſit magnus, adhuc
ſolvatur in recognitionem directi dominii potiùs quàm
in recompenſationem fructuum, etiam hoc caſu volunt
non eſſe locum reductioni ad favorem Emphyteutæ, inter
quos ſunt Natt. conſ. 49. n.14. & per tot. ac præſertim, n. 25.
Alciat. conſ.49. n 1. & per tot. lib.5. Burſat. conſil.11. n.9. &
12. & 22. Surd. conſ.162. n.22. & deciſ.198. n.20. Harpreſt. in
§ adeò autem, n.378. verſ. cæterùm contrarium, ubi de veriori
inſtit. tit. de locat. & cond. Joſeph. Ludov. concl. 12. in princ.
ver. & DD. dicunt, Caroc. de loc. tit. de remiſſ. merc. qu. 3.
num. 8. Corbul. de caduc. ob non ſolut. can. ampl. 12. per tot.
Mareſcot. var. reſol. cap. 76. num. 32. lib. 2.

35 Sed quidquid ſit de rigore Juris, ſecundùm quem hæc ſe-
cunda poſſet forſan ſubſtineri, quia non ex eo ſolo, quòd
Canon eſt magnus, ſequitur eum non ſolvi in recognitio-
nem directi dominii, ut patet ex dictis in cap. 3. n. 26. æqui-
tas omninò militare videtur pro prima, ſaltem ubi in Em-
phyteuſis conceſſione non remiſſa fuit ſcata pars mercedis
iuſtæ, & fructibus correſpondentis, prout remitti ſolet in
Emphyteuſi Eccleſiæ juxta textus in §. dudum & §. quia
vero Leonis Auth. de non alien. aut permut. quia talis remiſ-
ſio permittitur, & fit propriè ex hac cauſa, ut poſtea in ca-
ſibus contingentibus, non teneatur Eccleſia aliam remiſſio-
nem facere d. §. dudum, & ibi Gloſ. in verſ. caſus, Alex. conſ.
112. n. 2. lib. 1. Rot. dec. 720. n. 6. & ſeqq. & dec. 723. n. 2.
& ſeq. ubi ſive caſus ſint ſoliti, ſive inſoliti par. 1. div.

36 Et inde eſt, quòd aliqui diſtinguere voluerunt inter Em-
phytheuſim Eccleſ. & Emphyteuſim privati, dicendo in pri-
ma non eſſe faciendam remiſſionem propter caſus fortuitos,
in ſecunda verò ſecus, ea videlicet ratione, quia in Emphy-
teuſi Eccleſiæ fit præfata remiſſio ſcatæ partis ab initio, Gloſ.
in Auth. perpetua verſ. ſextam, C. de ſacroſ. Eccl. & ibid.
Barb. n. 6. quæ tamen differentia tunc tantùm admittenda
37 videtur, cùm ab Eccleſia verè facta ſit dicta remiſſio, in Em-
phyteuſi verò privati Canon ſit magnus, & fructibus corre-
ſpondens, prout ſenſit Cald. quæſt. for. 10. num. 8.

38 Verùm admiſſa dicta opinione, quòd in emphyteuſi fa-
cienda non ſit remiſſio, ubi Canon non eſt magnus, & fructi-
bus correſpondens, ea procedit quatenus prætendatur evi-
tari remiſſio, ſolùm ex eo, quòd Canon non ſolvatur pro
fructibus, ſed in recognitionem directi dominii, ſecus au-
tem ſi concurrat & alia ratio, quòd damnum paſſum ab Em-
phyteuta poſſit in ubertate aliorum annorum, vel aliter
compenſari, hoc enim ſufficit ad remiſſionem excludendam,
ut dictum eſt ſuprà, n. 32. verſ. & comprobari.

39 Præterea opinio contraria, quòd Emphyteutæ non ſit fa-
cienda remiſſio, limitari ſolet, ut procedat, quando rece-
pit damnum in parte, ſecus autem ſi nullos prorſùs fructus
recipiat, quia tunc illis annis nihil ſolvere tenetur, ut cen-
ſuit Bart. in l.1. in fin. C. de Jur. emph. Alex. conſ. 112. n.1. lib. 1.
& aliis pluribus adductis, Caroc. tit. de remiſ. merced. q.3. n.5.
verſ. in qua materia, Fachin. lib.1. controv. c.90. Valaſc. de Jur.
Emph. q.27. n.13. poſt princ. Viv. opin. 247. n. 2. ubi de comm.

40 Et quidem hæc diſtinctio inter damnum totale, & damnum
in parte, quòd primum ſpectet ad dominum, aliud ad Em-
phyteutam, quatenus illud contingat in ſubſtantia rei, ha-
bet textus clarus in l. 1. poſt med. C. de jur. Emph. & in §. adeò
autem in fin. Inſtit. tit. de locat. ubi Gloſ. in ver. particula-
41 ris, & dicit Alciat. conſ. 49. n. 1. lib. 5. quòd ſecundùm hanc
doctrinam vixerunt majores noſtri uſque ad Bartolum, qui
interpretatione ſua deſtruxit illos tex. intelligendo eos quan-
do penſio erat modica, & ſupereſſet adhuc quantum ſufficere-
ret pro ea, quam opinionem prætendit oſtendere falſam
42 quatuor rationibus, quæ videri poterunt penès eum, & vide-
ri etiam poterunt in eodem propoſito tradita per Surd. dec.
198. n.8. & ſeq. Gratian. diſc. 223. n.1. Rot. dec. 699. n.1. p.3. rec.

At licèt prima facie eadem videatur ratio hujus caſus, quo
res ſit perempta, & caſum, quo adſit impedimentum perci-
piendi fructus in totum pro tempore, quo durat impedi- 43
mentum, prout cenſuit Fachin. contr. lib. 1. c. 90. in fin. ubi
dicit idem omninò eſſe, tamen conſiderari poteſt ratio diſ-
paritatis inter utrumque caſum, nam in primo, videlicet
rei peremptæ, ceſſat ſpes compenſationis damni, quod ſe-
cus eſt ſi tantùm impedita ſit perceptio fructuum, quia tunc
remanet dicta ſpes, quæ ſufficit ad remiſſionem impedien-
dam, ut dictum fuit, & in locatione magna ſit differentia
inter hos caſus, ut patebit infrà in cap. 47.

Unde volunt quamplures, quod neque in dicto caſu im- 44
pedimenti totalis perceptionis fructuum, debeatur re-
miſſio Emphyteutæ, niſi quatenus merces, ſeu canon ſit ma-
gnus, Bald. in l. 1. n.24. in fin. C. de Jur. Emph. Natt. conſ. 49.
n. 25. Clar. in §. Emphyteuſis, qu. 8. n. 6. verſ. ſi vere quæra-
mus, ubi quòd ita tenuit Collegium, & eſt opinio æquiſſi- 45
ma, Corbul. de cauſ. privat. ob non ſol. Can. ampliat. 12. n.29.
ad med. ſed hæc diſtinctio inter canonem magnum, & par-
vum, in hoc caſu impeditæ totalis perceptionis, non placet,
Valaſc. de Jur. Emphyt. q.77. n.16. & quidquid ſit ubi Canon
ſolvitur in pecunia, vel alia re, utique ſi ſolvatur in fructi- 46
bus, non debebitur, eo ipſo quòd nulli prorſùs fructus per-
cipiantur, Fulgin. de jur. Emph. tit. de ſolut. Can. qu. 1. n. 103.

Animadvertendum tamen, quòd licet regulariter Emphy-
teuſis fiat tradendo rem alteri in Emphyteuſim, tamen quan-
doque etiam dominus rei recipit ab alio prædium, retinet- 47
que illud tamquam Emphyteuticum, & hoc caſu æquum eſ-
ſe, ut talis Emphyteuta ſemper ſolvat etiam re perempta,
quia ſi non habet rem, habet pretium, & pro eo in effectu
ſolvit, cenſuit Boſſ. in ſua praxi crim. tit. de remiſſ. merc.
n. 114. ad fin. ubi inquit ita practicari Mediolani, ac proinde
ſuſtineri praxim quæ ibi viget, non faciendi remiſſionem.
Sed ratio præfata patitur difficultatem, quia talis Emphy- 48
teuta ſi habet pretium, illud habet pro re quam dedit, &
ſolvit mercedem pro re quam continuò recepit, ſeu alio ti-
tulo retinuit, aliàs ſi ſolveret pro ipſo pretio, eſſet contra-
ctus de uſuraria pravitate ſuſpectus, ut notari ſolet in c. ad
noſtram de empt. & vend. Natt. conſ. 198. num. 10. Pariſ.
conſ. 54. n. 73. & 76. Roland. conſ. 40. n. 25. lib. 2. Rot.
dec. 80. num. 3. verſ. nec habenda par. 4. div. & dec. 253.
num. 6. par. 4. tom. 2. rec. & vide infrà num. 83.

Advertendum etiam, quòd ſi merces locationis ad lon-
gum tempus repetiatur exceſſiva, adeout quatenus conti-
nuanda ſit ejus ſolutio, ſolvens continuum damnum ſentiat,
tunc ipſe poterit aliud remedium diverſum à prædicto re- 49
miſſionis mercedis, quæ propriè fit pro damno temporali,
intentare, videlicet reductionem ipſius mercedis ad juſtum
modum, ſeu ad juſtam ſummam, & convenientem quanti-
tati fructuum, ſeu juſto valori commoditatis, quæ ex illa
percipitur per text. clarum in l. cum quidam 17. ff. de uſur.
ibi, Præſidem Provinciæ adi, qui ſtipulationem, de cujus
iniquitate conqueſtus es, admodum juſtæ exactionis redigat,
ubi Alberic. in princ. Bald. n. 2. & 3. Salic. num. 1. & alii
Roderic. de ann. redd. lib. 2. quæſt. 15. num. 95.

Idque non ſolùm expoſcit æquitas, ſed etiam juſtitia
commutativa, quæ non patitur, ut dominus magis exigat
à conductore, quàm ex ipſa re percipere poſſet, Card. de Lu- 50
go, de juſt. & jur. tom. 2. diſp. 29. ſect. 6. ſub n. 88. verſ. unde ſi
Penſio, Rebell. de oblig. juſt. p. 2. lib. 3. q. 1. n. 8. Caſtropal. de
juſt. & jur. p. 7. tit. de juſt. commut. diſp. 6. punct. 22. §. 3. per tot.

Et hæc reductio facienda videtur nedum in locatione, ſed 51
etiam propter identitatem rationis in Emphyteuſi, quate-
nus Canon ſit exceſſivus, prout in ſpecie de Emphyteuta,
tradunt Merend. controv. lib. 1. c.42. n.22. poſt med. verſ. cum
verò Emph. Prat. diſc. for. c.25. n.3. & ſeqq. & n.14. ver. tamen
adhuc, & ſeq. tom. 1. Fulg. de jur. Emph. tit. de contract. Emph.
q.28. n.5. poſt med. Theſa. dec. 120. n.1. ubi quòd ita cenſuit Se-
natus, & deciſ. 226. per tot. ubi in fine dicit Senatum redu-
xiſſe ad quantitatem fructuum, qui ex re percipiebantur.

Et licèt contrarium ſenſerit cum aliquibus Rota in dec.
338. n.1. & ſeq. p.14. rec. tamen ratio qua movetur, quia in- 52
ſpici non debeat quantitas, ſed cauſa pro qua ſolvitur, in re-
cognitionem ſcilicet directi dominii, non autem in recom-
penſationem fructuum, non ſtringit, ultrà quòd enim poſ-
ſet negari ſolvi in recognitionem directi dominii penſio-
nem, quæ ſit magna, adhuc ſi admittimus, quòd ſolutio fiat
pro ſola recognitione directi dominii, quod in ſe eſt inuti-
le, utique ſolutio, quæ excedat quantitatem correſponden- 53
tem fructibus, erit magis iniqua, ac propterea magis debe-
bit Judex eam iniquitatem tollere, juxta text. in d. l. cum
quidam, ff. de uſur. cum aliis ſupracitatis, ut de ſe patet.

Locuſque erit reductioni prædictæ, tam in caſu quo 54

Penſio, ſeu Canon fuerit exceſſivus ab initio, quàm etiam in caſu quo propter aliquod accidens redderetur exceſſivus ex poſt facto exceſſivitate perpetuò duratura, nam iſti contractus locationis, & Emphyteuſis non terminantur momento temporis, ſed habent tractum ſucceſſivum, quo caſu ſi onus à principio juſtè impoſitum tractu temporis fiat iniquum, officio Judicis tollenda eſt iniquitas illa, ut not. DD. *in cap. quanto 16. de cenſibus*, & ſignanter Butr. *n. 3. ver. ſi tamen diſpoſitio*, & Barboſ. *n. 5.* Dec. *conſ. 335. n. 7. poſt med.* Theſaur. dicens hanc eſſe ſingularem, & mirabilem facultatem Judicibus datam, ut hoc caſu poſſint etiam contra pactionem, & ſtipulationem pronuntiare, & ad æquitatem reducere dicta *dec.* 226. *n.* 1. & quòd ubi contractus locationis incipit eſſe iniquus, debeat dominus, vel pati reductionem, vel conductorem vacuam domum dimittere, Monent. in allegat. impreſſ. per Caren. *poſt reſolut. 74. n. 10.* ubi tribuit hoc dictum Paſcalio *de patr. poteſt. par. 4. cap.* prout etiam ipſe *6. n. 24.* ſed ipſe poſtea contra reductionem multa adducit, Caren. *d. reſ. 74.* quæ penès eum videri poterunt, licèt non loquantur in terminis locationis, ſed cenſus.

55 In contractu innominato locationi ſimili, prout alibi dictum fuit eſſe, ſi concedatur ager pro certa quantitate fructuum, quia militat eadem æquitas pro facienda remiſſione, ideò nil mirum idem juris eſſe, prout habetur in *l. exceptio 18. juncta* Gloſ. *ibi in ver. fructus, C. loc.* & ibid. etiam Salic. Bero. *conſ. 142. n. 26. lib. 1.* ubi & addit rationem, quia contractus innominati regulantur ſecundùm naturam contractuum nominatorum, quibus aſſimilantur, unde iſte contractus debet regulari cum locatione, cui aſſimilatur, quod & repetit Pantzſchman *de locat. quæſt. 2. n. 16. & dixi cap 5. n. 5.*

56 Verùm ſi dictum ſit in contractu certam menſuram frumenti dare debere colonum quolibet anno, puta decem corbes frumenti quotcumque fructus percipiat, an idem ſit dicendum, vel potiùs, quòd colonus per hujuſmodi conventionem caſum ſterilitatis in ſe ſuſceperit, ita ut non poſſit remiſſionem prætendere, & Gloſ. in *d. ver. fructus*, videtur primam opinionem probare, quòd ſcilicet adhuc locus ſit remiſſioni, & ita primo loco videtur eam intelligere Bald. ibidem *n. 3. in 2. elect.* dum dicit, quòd Gloſ. etiam in tali caſu ſenſit habere locum legem illam, ſed poſtea videtur eam intelligere in contrarium, dum addit, ex qua nota, quòd per iſta verba colonus intelligitur caſum ſterilitatis in ſe recipere, nec melius ſe explicat, ſed eiſdem ferè verbis loquitur Gaill. *pract. obſ. lib. 2. obſer. 23. num. 22.* at non videtur à prima opinione recedendum, niſi verba magis urgeant, quia non ita de facili cenſetur renuntiatum huic remiſſioni, ut dicetur ſuo loco.

57 Colono autem partiario, qui nempè non certam quantitatem fructuum præſtare debet, ſed incertam, videlicet dimidiam, vel aliam ratam eorum, quos perceperit, remiſſio prædicta non debetur, ut eſt text. in *l. ſi merces 28. §. vis major. in fin. ff. locat.* ubi habetur ratio, quia iſte colonus quaſi jure ſocietatis, & damnum, & lucrum cum Domino fundi patitur, & tradunt Mandel. *conſ. 735. n. 1.* Menoch. *conſ. 669.*
58 *n. 12. & ſeq.* Gaill. *lib. 2. obſerv. 23. n. 14. verſ. 3. limitatur*, etiamſi multas expenſas fecerit, & fructus omnes illarum medietatem non attingant, Bald. *in l. licet 8. n. 14. C. locat.* Franc. Marc. *dec. 211. num. 1. par. 2.*

Limitanda tamen eſt hæc concluſio, ut procedat in ſuis
59 terminis præciſis, ubi videlicet colonus pro rata tantùm fructuum colit, ſecus autem ſi partim colat pro nummis, vel ſi pro laboribus relinquatur ei certa ſpecies fructuum, puta fœnum, tunc enim eveniente caſu damni intollerabilis, habenda erit ratio illius partis, pro qua pecuniam ſolvit, vel illius damni paſſi in fœno, ſi eſt tale, ut non remaneat tanta fœni quantitas, quæ æquivaleat dimidiæ mercedum, quæ debitæ eſſent pro ſuis laboribus, & in tali caſu proportionabiliter ei facienda eſſet remiſſio, cùm in hac parte contractus ſapiat locationem, ut videtur etiam ſenſiſſe Menoc. *d. conſ. 669. n. 14.*

Præterea, quoad fœnum ſi retineri deberet à Colono ex
60 conventione in agro conducto, vel aliter, puta pro Beſtiis ad ſtercorandum agrum, dominus participare deberet de damno, nedum ante recollectionem illato, ſed etiam ſi damnificatum ſit poſtea, prout latè probat Boſſ. *in ſua praxi in tit. de remiſſ. merced. n. 91. verſ. quid dicendum*, quem ſequitur Carpan. in addit. ad ſtat. Mediol. *cap. 394. num. 179. lib. 2.* & Menoch. *d. conſ. 669. n. 10.* & hanc ſententiam benè probat text. *in l. cum duobus 52. §. qui ſagariam, ff. pro ſoc.* ubi habetur quòd ſi unus ex ſocii amittat pecuniam propriam, quam tamen habebat ſecum ratione ſocietatis, alius ex ſociis participare debet de damno. Et licèt contrarium tenuerit Mand. *conſ. 735.* in caſu ſuo colonus non repoſuerat fœnum perceptum in loco illo gratia colendorum agrorum, ſed gratia ſuæ privatæ utilitatis, ut ipſe dicit, *n. 4. ver. non obſtat text.* prout etiam aliàs conſideravi, in *c. 5. de colonis*, ubi & aliquid aliud de ſimilibus damnis à colono partiario paſſis dicitur.

Dubium eſt non modicum, ſi facta ſit venditio fructuum
futurorum, ſeu ut aliqui dicunt in *herba*, prout ſæpè fieri 61
ſolet, & præcipuè in gabellis, ut dictum fuit in *c. 13. n. 21.* an ſtante tali contractu facienda ſit remiſſio, eſt enim quæſtio latiſſimè tractata à Bartolo in *ſua qu. 4.* quæ incipit, *Publicanus quidam, & in l. Cotem ferro 11. §. qui maximos, n. 8. & ſeqq. ff. de publican. & vectig.* & poſt alios latiſſimè reaſſumpta, & agitata per Pantzſchman *de locat. & cond. qu. 17.* ubi primò arguit pro negativa ſententia, videlicet remiſſionem non admittendam, & adducit ſeptem argumenta, multaſque auctoritates pro ea, deinde à *n. 13.* arguit pro opinione contraria, & adduxit ſex argumenta, multaſque authoritates pro eo, poſtmodum *ſub n. 21. ver. verùm neutra*, dicit, neutram opinionē eſſe tutam, & reſpondet ſingulariter omnibus argumentis proſequendo uſque ad *n. 42.* ubi adducit diſtinctionem Bart. in locis præcitatis volentis, quòd ſi venditi ſint fructus plurium annorum unico pretio, procedat opinio negativa, ſi verò pretium ſit diſtributum in ſingulos annos vel menſes, tunc procedat affirmativa, quòd ſcilicet remiſſio fieri debeat, *& n. n. ſeq.* eam examinat *uſque ad n. 97.* ubi tandem aperit ſuum ſenſum cum alia diſtinctione, illumque latiſſimè explicat, & comprobat uſque ad *n. 148. & fin. q.*

Omiſſis igitur argumentis hinc inde, aliiſque rationibus, 62
quas ſi quis cupiat poterit penès eum, alioſque videre, reſolutio dictæ quæſtionis pendet ab alia, quæ eſt in ſe diverſa, licèt à Pantzſchman, & aliis cum iſta confundantur, videlicèt an dictus contractus ſit emptio, & venditio, vel potiùs locatio, & conductio, quatenus enim ſit locatio, & conductio nulli dubium locum eſſe remiſſioni, quatenus verò ſit
emptio, & venditio, ſecus eſt dicendum de natura emptio- 63
nis, & venditionis ſic ut res, & rei periculum tranſeat in emptorem, *l. 1. in princ. C. de peric. & commod. rei vend. §. cum autem inſtit. de empt. & vend.* quod procedit, ſive res vendatur, ſive acceſſorium rei, puta herba frumenti in agro, ut eſt 64
text. in *l. fiſtulas, §. frumenta, ff. de contrah. empt.* Bald. in *l. ſi ea lege, num. 1. verſ. quandoque tranſit, C. de uſur.* Surd. *conſ. 155. n. 8.* & diſtinctionem iſtam inter contractum locationis, & contractum venditionis in hoc propoſito probavit in ſpecie Dec. *conſ. 312. licèt hactenus ſub n. 1.* Corn. *conſ. 128. n. 13. lib. 2.* Cancer. *var. reſol. lib. 3. c. 15. n. 136.* & apertè eam etiam admittunt Alex. *conſ. 107. num. 5. & ſeq. lib 3.* & Menoch. *conſ. 835. num. 12. & ſeqq.*

Recurrendum igitur erit ad tradita in *cap. 2.* pro dignoſcendo, an ſit contracta locatio, vel venditio, nec non ad Menoch. *præſumpt. 104. lib. 3.* ubi præcisè examinat dictam quæſt. in terminis gabellarum, in quibus ſæpiſſimè ea contingere ſolet, ut tetigi in *cap. 13. de gabellis*, & in caſibus, in quibus concluderetur, factam fuiſſe locationem, dicendum abſolutè erit, faciendam eſſe remiſſionem, in eis verò, in quibus apparebit factam fuiſſe venditionem, tunc dicendum erit regulariter eam non eſſe faciendam ex præcitatis.

At pro declaratione advertendum id, quod dictum eſt, periculum rei in venditione tranſire in emptorem, & proptereà, quòd ubi facta ſit venditio, non ſit locus remiſſioni pretii, procedere venditione perfecta, ut dicit text. in *l. 1. princ. C. de peric. & com. rei vend.* & ideò in propoſito noſtro procedit poſtquam fructus nati ſunt, nam venditio fructuum naſciturorum, tunc perficitur, cùm nati fuerint, licèt
retrotrahatur ad diem contractus, ut habetur in *l. nec emptio* 66
8. juncta Gloſ. *ibi in verſ. intelligitur, ff. de contrah. empt.* ac proinde periculum, quòd non naſcantur, ſpectat ad vendi-
torem, videtur enim contractum fuiſſe ſub illa conditione, 67
quatenus naſcantur, Dec. *conſ. 312. licèt hactenus, n. 1.* Gomeſ. *var. reſol. lib. 2. c. 2. n. 7. ad med.* & eſt regulare, quod in vendi-
tione conditionali periculum conditione pendente eveniens, 68
ſpectet ad venditorem, *l. neceſſariò 8. §. planè, ſi pendente, ff. de peric. & com. rei vend.* & exornat ratione Gomeſ. *d. cap. 2. n. 32. ad fin.*

Quod & procedit ſi fructus venditi jam nati fuerint, ſed 69
de tempore venditionis, ignorante emptore, eſſe deſierint, quia & tunc nulla emptio, ſi ignorantia ſit talis, quæ non in ſupinum hominem cadat, *l. etſi conſenſum 15. in princ. ff.*
de contrah. empt. Bald. *in l. 2. n. 2. C. eod.* ubi idem dicit ſi pe- 70
rierit major pars, Fab. de Monte *de empt. & vend. q. 4. princ. n. 46. verſ. ſed ſi fruct.* Imò ſufficit periculum habuiſſe origi-
nem ante contractum, ad hoc ut ad venditorem pertineat, 71
quaſi tunc videatur contigiſſe, quando originem habuit, Bald. *in lege prima, num. primo, in 1. notab. Cod. de peric.*

ric. & com. rei vend. & ibid. Sicard. *num.* 3. *ver.* 2. *notandum*, & Hugo Donel. *n.* 25.

72 Declaratur tamen quod dictum eſt, periculum, quòd fructus non naſcantur, ſpectare ad venditorem, procedere, ſi nulli penitùs naſcantur, non autem ſi pauci, vel malæ conditionis nati ſint, quia tunc venditio ſubſiſtit, & damnum eſt emptoris, ut ſenſit Bart. *in l. ſi merces* 27. *§. vis major, ſub n.* 7. *verſ. unde poſita, ff. locat.* & diſputato articulo concludit Pantzſchman *dict. quaſt.* 17. *n.* 18. *verſ. verum iſte*, & probatur ſignanter per text. *in d. l. neceſſario* 8. *§. planè ſi pendente, ff. de peric. & com. rei vend.* ubi dicitur in venditione conditionali periculum pendente conditione accidens accedere damno venditionis, ſi tota res pereat, ſecus autem ſi deterioretur, unde idem dicendum eſt in venditione fructuum futurorum, quam diximus eſſe conditionalem.

73 Prout etiam ſecundo loco declaratur, dictum periculum, quòd fructus non naſcantur, ſpectare ad venditorem, quatenus ex verbis contractus non appareat partes aliter ſenſiſſe, licèt enim non poſſint vendi ipſi fructus nondum nati, niſi venditione conditionali, quatenus naſcantur, ut dictum eſt, quia in tali venditione aliàs deficeret res vendita, quæ eſt unum de neceſſariis ad hoc ut venditio ſubſiſtat, ut dictum eſt *in cap.* 2. tamen poteſt vendi ipſa ſpes, quòd naſcantur, quæ ſpes eſt res vendibilis, ut habetur *in l. nec emptio* 8. *ff. de contrah. empt. & in l. ſi jactum* 13. *ff. de act. empt. & l. nam hoc* 11. *ff. de heredit. vel act. vend.*

74 Ad dignoſcendum autem an ſint venditi fructus ipſi futuri, vel potiùs ſpes, quòd naſcerentur, attendi debent verba contractus, prout eſſe de mente Juris docuit Bart. *in l. cotem ferro* 11. *§. qui maximos, n.* 4. *verſ. quid vult dicere, ff. de publican. & vectig.* in dubio tamen cenſendum potiùs ven-
75 ditam fuiſſe rem, quàm ſpem, imò manifeſtè apparere debere, quòd vendita fuerit ſpes, aliàs cenſeri venditam rem, tradit Pantzſchman *d. quaſt.* 17. *n.* 112. *ver. & quidem*, & probat text. *in l. quòd ſi in venditione* 10. *& l. ſeqq. ff. de hered. vel act. vend*, ubi habetur, quòd ſi in venditione hæreditatis actum ſit venire in venditione, ſi quid Juris eſſet venditori, ſi hæreditas ad venditorem pertineat, nihil præſtabit, & redditur ratio his verbis, *quia in actum eſſe manifeſtum eſt.*

76 Apparebit vero non fuiſſe venditos ipſos fructus, ſed ſpem illos percipiendi non ſolùm ſi expreſsè deducta fuerit in contractum ipſa ſpes, ſed etiam ſi dictum fuerit, vendo perceptionem fructuum, tunc enim vendo ipſum actum, & ſic ſpem, ſeu aleam, ut dicit Bart. *in dicta l. cotem ferro* 11. *§. qui maximos, n.* 4. *ver. idem dico, ff. de publ. & vectig.*

E contra apparebit non fuiſſe venditam ſolam ſpem, ſi ha-
77 bitus reſpectus ad quantitatem ſolitam percipi in aliis annis, ut conſideravit in caſu ſuo Surd. *conſ.* 507. *n.* 8. & multò
78 magis ſi certa quantitas, ſeu menſura fuerit expreſſa, Barr. *in l. ſi merces, §. vis major, n.* 7. *ff. locat.* Franc. Becc. *conſil.* 94. *n.* 24. *verſic. non obſtat, quod videtur.*

79 Verùm etiam in caſu venditæ ſpei quandoque non pertinebit damnum ad emptorem, & ſignanter ſi fructus non fuerint percepti culpa venditoris, *l. ſi jactum* 13. *ff. de act. empt.* Munteſpetell. *conſ.* 111. *n.* 12. *& ſeq.* Boſſ. *in prax. tit. de remiſſ. merc. publ. n.* 22. Surd. *dec.* 236. *n.* 33. *ad fin. & ſeq.* & ſi venditor ſciebat nullos fructus naſcituros fuiſſe, quia ſu-
80 ſtinetur, & valet contractus venditionis ſpei propter incertitudinem utriuſque partis, non autem ſi una ſciat, & alia non, Pinell. *in l.* 2. *par.* 2. *cap.* 1. *n.* 9. *in fin. Cod. de reſcind. vend.* Caſſan. *conſ.* 52. Surd. *de alim. tit.* 9. *quaſt.* 11. *n.* 24. Manent. *conſ.* 140. *n.* 40. Caroc. *dec.* 130. *n.* 12.

81 Prædicta autem circa venditionem, ſeu locationem fructuum futurorum, inſerviunt etiam, & procedunt ſi agatur de jure percipiendi illos, vel percipiendi annuam reſponſionem, ſeu annuum redditum, aut uſusfructus, vel etiam de gabella, militat enim eadem ratio, & ideò promiſcuè de his tractat Barr. *in d. ſua q.* 4. & alii ſupra cit. quibus addo in terminis gabellarum Alex. *conſ.* 107. *n.* 5. *& ſeq.* Menoch. *conſ.* 835. *n.* 12. *& ſeq.* Corn. *conſ.* 23. *n.* 7. *& ſeq. lib.* 2. Burſ. *conſ.* 81. *n.* 7. *& ſeq.* Becc. *conſ.* 94. *n.* 18. Buet. *dec.* 249. *n.* 11.

82 Prout etiam, quod ſupradictum fuit, remiſſionem de qua agimus, non eſſe faciendam, ſi contractus non ſit locationis, ſed venditionis, procedit in ſimili ſi non ſit locationis, ſed permutationis, aut alius, quo ſtatim transferatur dominium, ut conſuluit Dec. *conſ.* 312. *incipit licèt hactenus, n.* 2. *ver. & quod ſupra, & ſeq.* & ſequitur Pantzſchman *quaſt.* 2. *num.* 18.

83 Imo & ſi ſit locatio, ſed occaſione alterius contractus dominium transferentis, puta ſi vendita ſit res, & interim ac ſolvatur pretium, facta ſit locatio, tunc enim contractus locationis claudicare dicitur, nam conductor in eo obligatur, & locator non obligatur, ut dicit text. *in l. ſicut emptio* 23. *ff. loc.* unde etiamſi res pereat non tenetur locator penſionem remittere, ut dicunt ibi Salic. *in §. interdum*, & Caſtren. *ver. inde non tenetur tradere*, ubi reprehendit Bart. quòd reddat rationem, quia penſio hujus locationis ſuccedat loco pretii, dicens non ſuccedere loco pretii, quia non computatur in pretio, ſed ſuccedere loco uſurarum pretii, at ſi rectè advertatur idem, vel ſimilis videtur ſenſus Bartoli, inquit enim, *& ratio eſt, quia magis videtur, quòd illa Penſio debeatur pro pretio, quod ſibi non ſolvitur, quàm pro re*, ex quibus verbis patet ſenſum Bartoli eſſe, ut in dicta locatione penſio debeatur pro retentione, & uſu pretii, prout in aliis locationibus ſolvitur pro retentione, & uſu rei, non autem pro re ipſa, & hinc benè ſequitur, quòd non ſit remittenda talis penſio propter impeditum uſum rei, prout etiam tenuit Alex. *conſil.* 121. *n.* 1. *lib.* 5. & latiùs comprobat Dec. *conſ.* 119. *n.* 8. *& conſ.* 312. *n.* 4. *verſ.* 3. *idem*, & Pantzſch. *de locat. q.* 5. *n.* 18. Caroc. *tit. de remiſſ. merc. q.* 8. *n.* 3. Mantic. *de tac. lib.* 4. *tit.* 24. *n.* 18. Valaſc. *de jure Emph. q.* 27. *n.* 52. cavendum tamen ne ſub hoc prætextu ſubrepat uſuraria pravitas; prout jam dubitavi ſupra *hoc eodem cap. n.* 48. & quidem deciſio dicta *l. ſicut emptio*, eſt ſpecialis, & mirabilis, ita ut ſtuporem faciat Doctoribus relatis per Valaſc. *de jur. Emph. qu.* 27. *n.* 52. Animadverte tamen, quòd *d. l.* loquitur de locatione facta per venditorem emptori, & Gloſ. ibi *in verſ. ex ſolvat*, dicit locatorem, ſimulque venditorem non teneri exonerare mercedem re perempta, redditque rationem, quia poſt perfectam emptionem rei, periculum omne ſpectat ad emptorem, & conſonant tradita *cap.* 11. *n.* 26. quæ ratio non applicatur in caſu, quo dominus rei illam vendat, & recepto pretio eam conducat, de quo ſupra *d. n.* 48. imò ibi retorquetur, & ideò difficiliùs in eo ſuſtineri poteſt, quòd remiſſio non ſit facienda.

Et ſi ſit facta locatio cum pacto, quòd conductor debeat 84
bona ſibi franeare, & liberare mediante ſolutione pretii conventi, idem erit dicendum, quòd ſcilicèt neque huic conductori facienda ſit remiſſio mercedis, quia hoc pactum
alterat naturam locationis, & facit eam contractum inno- 85
minatum magis accedentem venditioni, quàm locationi, ut probat Alex. *conſ.* 76. *n.* 11. *& ſeq. lib.* 5. unde in ea habere debent locum potiùs regulæ venditionis, quæ ſunt contra remiſſionem, ut dictum fuit ſupra, quàm locationis, Carocc. *de loc. tit. de remiſſ. merc. quaſt.* 8. *n.* 42. Pantzſchman *dict. quaſt.* 5. *num.* 19.

Sicut debet fieri iſta remiſſio à domino conductori, ita et- 86
iam debet ſine dubio fieri à primo conductore ſubconductori ſuo, quatenus ſublocaverit, idque etiamſi ipſe ſublocator eam à domino non obtinuerit, ſive ex culpa ſua, quia obtinere potuiſſet, ut per Menoch. *conſ.* 27. *n.* 35. ſive etiam ſi ip-
ſi non deberetur, puta quia plura prædia ſimul conduxiſſet, 87
& unum tantùm ſublocaſſet, ex quo ſolo non potuerint fructus percipi, vel conduxiſſet ad plures annos, & pro uno tantùm, in quo cecidit ſterilitas, ſublocaſſet, meritò enim tunc eam petit ſubconductor, ex quo damnum intolerabile paſſus, & quamvis eam petere nequeat ſublocator, ex quo conſideratis omnibus fructibus prædiorum ſimul conductorum non ſentiat damnum ſufficiens ad obtinendam, Boſſ. *in ſua prax. tit. de remiſſ. merc. n.* 22. Caroc. *eodem tit. q.* 7. Rauden. *reſol.* 26. *n.* 3. Fab. *in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *de fin.* 27. ubi, & ſi prius condemnari ſe paſſus fuiſſet à domino, quàm ipſe conveniretur à ſubconductore.

In caſu autem, quòd in ſublocatione adſit pactum de fa- 88
cienda remiſſione ſubconductori, quam faciet dominus conductori, ſi eveniat, quòd dominus eam non faciat, neque eam facere debebit primus conductor ſuo ſubconductori ſecundùm Alex. *conſ.* 3. *lib.* 1. verùm contrarium in eodem caſu conſuluit Socc. Sen. *conſ.* 44. *lib.* 1. cui ſubſcripſit Jo. de S. Severino, ut refert idem Soccin. *in l. ſi quis arbitratu n.* 27. *circa fin. ff. de verb. oblig.* & conſuluit etiam Barbat. *conſ.* 21. *lib.* 2. ſed replicavit reſpondendo eorum motivis Alex. *conſ.* 97. *lib.* 3. de quo meminit Felin. *in rubr. de reſcript. poſt princ.* & in ſimili caſu adſunt etiam conſilia diverſa penès Purpurat. *conſ.* 473. ubi ipſe *ſub n.* 26. *verſ. & ita remotis*, concludit remiſſionem non eſſe faciendam, ſed *ſub n.* 27. *verſ. illud fateor*, dicit teneri ſublocantem facere diligentias pro illa aſſequenda à domino, & ſubdit difficultatem eſſe, ſi dominus ſit Princeps, & non poſſit conveniri. Et opinionem Alex. ſequitur etiam noviſſimè D. meus de Luca *diſc.* 6. *nu.* 10. *tit. de locat. & cond.*

De caſibus in quibus facienda remiſſio mercedis.

S U M M A R I U M.

1 Remiſſio mercedis generaliter facienda conductori in omni caſu impediente perceptionem fructuum.

2 Dummodò impediatur vi majore cui reſiſtere non poſſit.

3 Remiſſio mercedis facienda eſt propter incurſum hoſtium.

4 Et dummodò superveniat bellum.

5 Et ſive bellum ſit juſtum, ſive injuſtum.

6 Remiſſio mercedis facienda eſt ſi ſuperveniat peſtis.

7 Peſtis eſt bellum Divinum, & valet argumentum à bello ad peſtem.

8 Peſtis eſt major quàm bellum, & majorem excuſationem prabet.

9 Propter bellum, & peſtem non fieri remiſſionem in locatione gabellarum, tenent aliqui.

10 Communis tamen eſt in contrarium.

11 Decl. primam procedere ſi gabella non ſit locata, ſed vendita.

12 Remiſſio mercedis propter bellum, & peſtem, & ſimiles caſus, non ſit abſolutè, ſed ſolùm quatenus impediant uſum rei.

13 Conductor domus non petit remiſſionem mercedis propter bellum, vel peſtem, niſi fuerit ab ea coactus recedere.

14 Remiſſio mercedis non ſit conductori ex eo, quòd creditor locatoris fecerit ſolùm executionem in bonis locatis.

15 Ampl. non fieri remiſſionem conductori domus ex eo quòd propter bellum, vel peſtem ab illa migraverit, ſi in ea mobilia retinuerit.

16 Lim. ſi penſionem anticipatè ſolviſſet, quia poſſet inſiſtere ad effectum eam recuperandi.

17 Conductori prædii ruſtici facienda eſt remiſſio propter bellum, vel peſtem, ſi coloni ab eo diſceſſerint, vel mortui fuerint.

18 Et generaliter facienda eſt remiſſio in dictis caſibus, ubicumque cõductor damnũ ſufficiens ad eã paſſus fuerit.

19 Propter peſtem parvam non eſt facienda remiſſio.

20 Propter tranſitum exercitus in menſibus, in quibus fructus non colliguntur, non ſit remiſſio.

21 Secus ſi milites damnum frugibus intulerint.

22 Debitoribus negotii non ſolvendo effectis propter bellum, ceſſante culpa conductoris erit facienda remiſſio.

23 Remiſſio facienda eſt non ſolùm proper bellum, & peſtem, ſed etiam propter eorum juſtum timorem.

24 Et generaliter pro quocumque timore impediente perceptionis commoditatem.

25 Ampl. etiamſi periculum non adeſſet.

26 Secus ſi juſta non eſſet cauſa timendi.

27 Remiſſio mercedis facienda eſt propter timorem malorum ſpirituum.

28 Timor, ut præbeat cauſam remiſſionis mercedis, debet ſupervenire poſt contractum, & denunciari locatori.

29 Remiſſio facienda eſt impedimento ſuperveniente ex facto Principis.

30 Factum Principis reputatur caſus fortuitus.

31 Ampl. faciendam eſſe remiſſionem propter factum Principis etiamſi ſit juſtum.

32 An autem ſufficiat factum Principis fundatum in lege ante contractum edita eſt opinio controverſa.

33 Facto Principis injuſto exiſtente debet conductor reſtituero, & quomodo.

34 Remiſſio mercedis non debetur propter aliquod accidens impediens uſum rei deſtinatum, non autem aliud.

35 Contraria eſt magis communis.

36 Ampl. ut ſi domus eſſet conducta principaliter ad unum, & ſecundario ad alium, ſufficiat impedire uſum principaliter conſideratum, & n. 37.

38 Remiſſio mercedis propter impedimentum alicujus uſus an ſit facienda attenditur an ille uſus ſit principalis ex intentione conductoris.

39 Et ubi non apparet ad quid principaliter fuerit facta, conductio recurritur ad conjecturas.

40 Et attenditur qualitas domus, itaut ſi ſolitum ſit in ea aliquid exerceri cenſeatur ad illud locata.

41 Attenditur etiam qualitas perſonæ conductoris ſi ſolitus ſit exercitium facere, vel non.

42 Et attenditur ſimul qualitas perſonæ, & rei conductæ.

43 Et ſtatur in hoc arbitrio Judicis.

44 Et ſtantibus conjecturis, quòd domus fuerit locata ad aliquod exercitium particulare, non receditur per clauſulam ad habendum &c.

45 Clauſula ad habendum &c. ſolet apponi magis de ſtylo Notariorum, quàm de partium voluntate.

46 Et quando eſt in parte executiva non alterat diſpoſitionem principalem, ſed ejus naturam ſequitur.

47 An autem hoc idem procedat, ſi eſt in parte diſpoſitiva, ſunt hinc inde opiniones.

48 Remiſſio mercedis ſit generaliter propter ſterilitatem.

49 Etiam in Pradiie Civitatum ſiſci.

50 Decl. procedere ſi ſterilitas cauſetur per accidens extrinſecum, ſecus autem ſi à qualitate intrinſeca fundi.

51 Culpa prodeſſe non debet.

52 Jus Canonicum non eſt dicendum, quod diſcrepat à jure civili, quando conciliari poſſunt.

53 Remiſſio facienda eſt etiam propter ſterilitatem procedentem à qualitate intrinſeca fundi, ſi omnes prorſus fructus deficiant, & num. 77.

54 Remiſſio facienda eſt propter inundationem fluminis.

55 Etiam conductori domus in Civitate exiſtentis, ſi ejus habitationem inundatio impedierit.

56 Lim. ſi conductor impedire potuit inundationem, & non impedivit.

57 Remiſſio mercedis facienda eſt propter ſiccitatem.

58 Et ubi propter magnum frigus vites perierint.

59 Et propter Gracculos, & Sturnos fructus devaſtantes.

60 Et propter Locuſtas.

61 Locuſtarum voracitas magna eſt.

62 Remiſſio facienda eſt etiamſi propter timorem locuſtarum, colonus deſierit colere agros conductos.

63 Remiſſio non eſt facienda ex eo, quod vinum coaceſcat.

64 Et tam ſi producatur acidum à vinea, quàm etiam ſi coaceſcat ex aliqua culpa coloni.

65 Nec facienda remiſſio ſi vinea propter vetuſtatem faciat uvam paucam, & malam.

66 Nec ſi vinea ſit nimis nova.

67 Decl. procedere in locatione ad longum tempus, non in locatione ad annum ſi conductor ignoravit.

68 Sufficis tamen, quòd perpendere potuerit.

69 Remiſſio non eſt facienda ex quo ſegetes corrupta ſint raucis, vel erbis.

70 Raucæ quid ſint.

71 Remiſſio non eſt facienda propter ſpinas.

72 Remiſſio mercedis etiam in caſibus in quibus non eſt facienda, fieri debet deficientibus prorſus omnibus fructibus, & n. 76.

73 Dictiones, ſed & ſimul poſita important diverſitatem facti, & identitatem juris.

74 Dictio ſed, ubi eſt ſola abſque dictione, & importat diverſitatem facti, & juris.

75 Verbum labes, quid ſignificet relativè.

78 Remiſſio, ut fieri debeat propter ſterilitatem neceſſe eſt, quod conductor ſeminaverit, & benè coluerit.

79 Et probanda eſt ſeminatio, & cultura à petente remiſſionem.

80 Lim. ſi omiſſa ſit cultura ob aliquem juſtum timorem.

81 Cultura, & ſeminatio ſemel facta ſiper inundationem devaſtata fuerit non tenetur conductor iterum ſeminare ad effectum aſſequendi remiſſionem mercedis.

82 Remiſſio non eſt facienda propter damnum eveniens culpa conductoris.

83 Decl. procedere ſi culpa ſit ordinata ad caſum.

84 Remiſſio mercedis non debetor propter ſterilitatem conductori, qui decimas ſolvere omiſit.

85 Propter non ſolutionem decimarum venit ſterilitas.

86 Remiſſio non debetur conductori ſcelerato, & mala vita.

87 Remiſſio non debetur ſi de tempore locationis vigebat cauſa, propter quam remiſſio petitur.

88 Et non ſolùm ſi vigebat, ſed etiamſi imminebat itaut provideri poſſet.

89 Remiſſio non ſit propter caſus valdè ſolitos, ut grandines in Lombardia.

90 Et non ſit propter pluvias immoderatas in agro Romano.

91 Imò in dicto agro non ſit propter ſterilitatem ex quacumque cauſa niſi ob grandines quo caſu poteſt conductor ante recollectionem fundum renunciare.

92 Remiſſio non debetur conductori molendini periculis fluminis ſubjecti ex quo per excreſcentiam aquarum impediatur molere.

93 Maxime ſi omiſerit facere diligentias quas faciebant anteriores conductores.

94 Ignorantia qualitatis rei non juvat conductorem ad petendam remiſſionem ſi ſcire potuit.

95 Ampl. ut non ſufficiat jurare ſe ignoraſſe.

96 Limit.

Digitized by Google

96 *Limit. in qualitatibus occultis quas facilè ſciro nō potuit.*
97 *Decl. quod dictum eſt nō faciendam remiſſionem propter caſum, qui provideri potuit, non procedere ſi adſit pactum de ea facienda, quod aliud operari non poſſit.*
98 *Decl. 2. non procedere ſi perempta ſit ſubſtantia rei.*
99 *Idemque ſi ſublata res propter bellum.*
100 *Et non ſolum ſi perempta, vel ſublata in totum, ſed etiam in parte.*
101 *Remiſſio in caſibus, in quibus debetur, non procedit ſi conductor caſum non denuntiavit domino.*
102 *Contr. tenent aliqui.*
103 *Decl. hoc contrarium procedere in caſu, quo res ſit perempta, vel aliàs penitus conductori ſublata.*
104 *Item procedit dictum contrarium, ſi ex illa omiſſione denunciationis nullum præjudicium reſultavit locatori.*
105 *Locater ſi facta denunciatione caſus offerat rem, vel fructus recipere, & penſionem remittere, & conductor recuſet, non eſt amplius facienda remiſſio.*
106 *Remiſſio non eſt facienda propter caſum accidentem in fructibus poſt eorum recollectionem.*
107 *Decl. procedere ſi recollecti perfectè, & totaliter.*
108 *Et requiri eos eſſe in horreo reconditos.*
109 *Et nō ſufficere eſſe reconditos, niſi triturator, & mundos.*
110 *Et requiri, quod conductor potuerit eis uti ad uſum deſtinatum.*
111 *Decl. 2. non procedere ſi fructus non poterant à fundo aſportari ex pacto cum conductore inito.*
112 *Et ſufficit etiam, quod non poſſet eos aſportare ex conſuetudine abſque pacto.*
113 *Decl. 3. nō procedere ſtante aliquo pacto, ex quo appareat partes voluiſſe haberi rationem de fructibus collectis.*
114 *Decl. 4. non procedere, ſi merces ſolvenda erat in fructibus illis.*
115 *Et ſufficit mercedem eſſe conſtituam in fructibus, quia intelligitur de fructibus fundi locati.*
116 *Secus ſi conductor fuiſſet conſtitutus in mora ſolvendi.*
117 *Hoc tamen non procedit ſi etiam in manibus locatoris fructus periſſent.*
118 *Decl. 5. non procedere ſi fructus corrumpantur vitio territorii.*
119 *Contrarium tamen probatur.*
120 *Remiſſio non debetur, quando fructus ſunt percepti, ſed malæ qualitatis.*
121 *Idem ſi percepti, ſed venduntur.*
122 *Remiſſio non debetur propter damnum paſſum à conductore in rebus propriis.*
123 *Remiſſio non debetur ubicumque ita fert conſuetudo regionis.*
124 *Remiſſio debetur ſi eveniat damnum in rei ſubſtantia.*

CAPUT XLVI.

QUoniam remiſſio mercedis fundatur in æquitate, quæ militat pro conductore, ut non teneatur ſolvere, dummodo conſequatur utilitatem, ſeu commoditatem, cujus in-
1 tuitu ſolvere promiſit, inde ſequitur, ut generaliter loquendo in omnibus caſibus, in quibus talem commoditatem, vel utilitatem percipere nequeat, facienda ſit ei remiſſio, dummodò impediatur aliqua vi majore, cui videlicet ipſe reſiſtere nequeat, *l. ex conducto* 16. §. *ſi vis*, & *l. ſi merces* 28. §. *vis*
2 *major*, *ff. loc.* debet enim reſiſtere, ſi poteſt etiam adverſus exercitum, *l. item quæritur*, §. *exercitu*, *ff. locat.* cum declarationibus tamen de quibus dictum eſt *in c. 29. de oblig. conduct.*
3 Exemplificari autem poteſt, primò in incurſu hoſtium, quo accidente deberi remiſſionem, habetur in ſpecie in d. *l. ex conducto*, §. *ſi vis*. Imò, & dummodò ſuperveniat Bellum
4 deberi remiſſionem tradunt Corn. *conſ. 23. n. 8. & ſeq. lib. 2.* Burſat. *conſ. 81. n. 17. & ſeq.* Caſtill. *var. lib. 3. cap. 3. n. 43.* Viv. *opin. 247. n. 2. & ſeq.* Rot. cor. Mant. *dec. 25. n. 3.* & abſ-
5 que ulla diſtinctione inter Bellum juſtum, & injuſtum Bart. in *l. ſi merces 27. §. culpa in princ.* & Caſtren. *n. 2 ff. locat.* Corn. *conſ. 23. n. 9. lib. 2.* Aleiat. *conſ. 93. n. 4.* ubi de communi *lib. 8.*
6 Sic etiam ſi ſupervenerit peſtis, erit alius caſus, in quo facienda ſit remiſſio, Alex. *conſ. 107. n. 10. verſ. ad hoc lib. 3.* Surd. *conſ. 400. n. 33.* & eſt communis opinio, ut teſtatur Cancer.
7 *variar. reſol. par. 3. cap. 15. n. 135.* Et hic caſus eſt ſimilis præcedenti, quia peſtis eſt bellum Divinum, & ideò valet argumentum à bello, ad peſtem, Roland. *conſ. 81. n. 15. lib.* . Jo. de Amicis *conſ. 39. n. 7.* Nevizan. *conſil. 51. n. 6.* Ceph. *conſ. 716. n. 19.* Lancell. Gall. *conſ. 6. n. 14.* Theſaur. *qu. 13. n. 6. lib. 1.*
8 Boer. *dec. 228. n. 8.* Imò major eſt peſtis, quàm bellum, & majorem excuſationem præbet, Bart. *in l. naturaliter num. 23. in fin. ff. de uſucap.* Corn. *conſ. 128. n. 8. & 27. ad med. lib. 2.* Valaſc. *de jure emphyt. quæſt. 27. n. 21.* Theſaur. *q. for. 13. n. 6. lib. 1.*

Et licèt aliqui velint propter hos caſus, non fieri remiſſio- 9
nem conductori Gabellarum, quos refert, & ſequitur Franc.
Marc. *dec. 1068. n. 5. par. 1.* tamen communis eſt in contra- 10
rium, quam tenent ſignanter Soccin. Sen. *conſ. 44. n. 4. lib. 1.* Calderin. *conſ. 5. per tot. tit. de locat.* Alex. *conſ. 107. n. 5. & ſeq. lib. 3.* Rimin. Sen. *conſ. 206. n. 1. & ſeq.* Bero. *qu. 53. n. 5.* Roland. *conſ. 81. n. 54. lib. 1.* Burſatt. *conſ. 309. per totum*, Peregr. *de jur. fiſc. lib. 6. tit. 5. num. 41.* Guidopap. *dec. 630. num. 2.*

Verùm quoniam Gabellæ ſolent quandoque vendi ad 11
unum, vel plures annos, ſi facta fuerit venditio, tunc procedet prima opinio, prout in præcedenti cap. fuit explicatum, & declarant Roland. *conſ. 81. n. 54. lib. 1.* Urſill. ad Afflict. *dec. 288. num. 2.*

Declarantur tamen iſti caſus belli, & peſtis, & ſimiles, ut 12
non abſolutè, & per ſe operentur dare remiſſionem, itaut ſatis ſit, fuiſſe bellum, vel peſtem, ad hoc ut fieri debeat remiſſio, ſed occaſionaliter tantùm, & cauſativè, quatenus ſcilicet impediant conductorem, uti re conducta, vel ejus fructus percipere. Unde ſi agatur de domo locata, dabitur re-
miſſio conductori, quatenus propter bellum, vel peſtem 13
coactus fuerit ab illa recedere, & ſic illa uti non potuerit, Rolan. *conſ. 81. n. 34. lib. 1.* Gomeſ. *var. tom. 2. c. 3. nu. 3.*
ver. ex quo primò Franc. Coſta *conſ. 83. n. 11.* Valaſc. *de jur.* 14
Emph. q. 22. n. 7. ſecus è contra, ſi ab ea non receſſerit, ſed ea continuaverit uti, Buſſ. *in ſua praxi tit. de remiſſ. merc. conduct. n. 40. ad med.* Guidopap. *dec. 630. n. 3.* Carpan. *ad ſtat. Mediol. cap. 394. n. 258. par. 2.* Urſil. ad Afflict. *dec. 258. n. 7.* Sic ubi creditor locatoris fecerit ſolum executionem in bonis locatis, cæperitque eorum tenutam, niſi etiam probetur cæpiſſe actualem poſſeſſionem, non poteſt peti remiſſio, Rot. *dec. 773. per tot. par. 4. diverſ.*

Imò etiam ſi ipſe conductor à domo migraverit, ſed adhuc 15
ea uſus fuerit retinendo in ipſa mobilia, quod non ſit facienda ei remiſſio, tradunt Cagnol. *in l. diem functo, n. 18. ad fin. & ſeq. ff. de off. aſſeſſor.* Caroc. *de locat. tit. de remiſſ. merced. q. 8. n. 14.* ubi quòd hoc eſt benè notandum, cum ſæpius occurrat, Franc. Marc. *dec. 1068. ſub n. 3. & ſeq. par. 1.*

Quod tamen limitatur, ſi conductor anticipatè penſio- 16
nem ſolviſſet, tunc enim quia penſio illa eſſet ſibi reſtituenda, poſſet etiam rei inſiſtere, donec ſibi reſtitueretur, ut probat Bero. *conſ. 140. n. 43. lib. 1.* & proindè retentio mobilium in illa poſſet huic facultati tribui, & ſic non concluderet continuationem conductionis, ſeu renunciationem juris petendi remiſſionem mercedis, ut voluit Lancell. Gall. *conſ. 22. n. 19.* ubi etiam adducit aliam limitationem, ſi res fuiſſet locata ad uſum alicujus artis, quam poſtea conductor exerceret, dicam infrà.

Sic in Prædiis ruſticis facienda erit remiſſio, ſi coloni à
prædio diſceſſerint, ſeu mortui fuerint, Carpan. *ad Stat. Me-* 17
diol. c. 394. n. 357. & generaliter ubicumque conductor damnum ſufficiens ad remiſſionem paſſus fuerit, & non aliàs. Ripa *de peſte tit. 1. n. 25. & 26 verſ. nec obſtat*, Boſſ. *dict. tit. de re-*
miſſ. merc. n. 42. poſt med. Caroc. *eod. tit. q. 8. n. 13.* Unde ſi 18
peſtis fuit parva, non erit facienda remiſſio, Moz. *tit. de loc. c.*
9. n. 4. & de bello, quòd ſi tranſierit exercitus, & per quatuor 19
tantùm menſes in loco permanſerit, ſcilicet Februarii, Martii, Aprilis, & Maji, in quibus menſibus pauci admodùm
fructus colligi ſolent, quod propterea non ſit facienda remiſ- 20
ſio, cenſuit Rot. *in dec. 35. n. 4.* cor. Card. Mant. in qua ta-
men deciſione ad finem habetur, quòd cùm veriſimile eſſet a- 21
liquod detrimentum ab hoſtibus in frugibus illatum fuiſſe, ut aliqui teſtes deponebant, & in hac re plurimùm poſſit judicis arbitrium, Bald. *conſ. 329. in fin. lib. 1.* placuit DD. illius anni mercedem pro tertia parte eſſe remittendam.

Inter damna autem, quæ afferre ſolet bellum, aſcribi ſolet etiam, quod debitores negotii locati effecti ſint non ſolven-
do, à quo relevandus erit conductor, ſi promiſſa ei fuerit, 22
vel aliàs de jure illi debita ſit relevatio à damnis, niſi fortè interceſſerit culpa ejuſdem conductoris, uti quia omiſerit exigere, ut poterat ante timorem belli, at non poterit ei imputari, quod non exegerit illos, quorum dies nondùm ceſſerat, neque illos quorum dies, licèt ceſſiſſet, tamen non expediebat adhuc eos exigere, prout hæc omnia latiùs explicat, & probat Ang. *conſ. 312. n. 1. & ſeq.*

Et non ſolùm propter bellum, & peſtem facienda eſt re- 23
miſſio, ſed etiam propter ſolum eorum timorem, prout de timore Belli ita ſunt Natt. *conſ. 610. n. 11.* Burſat. *conſ. 85. nu. 16.* Ripol. *var. reſol. c. 12. n. 324. & ſeq.* adeout propterea deberi remiſſionem pro tempore diffidæ, quæ bellum præcedere debet

debet, ac etiam pro tempore treguæ, in qua bellum ad breve
tempus ſuſpenditur, tradat Viv. *opin.* 247. *n.* 3. *& ſeqq.* Et de
timore peſtis Guidop. *dec.* 630. *n.* 3. Urſill. ad Afflict. *dec.* 288.
num. 3. Intelligendo tamen procedere, quatenus ex timore
ſequatur idem effectus, ut ſcilicet non poſſit conductor per-
cipere commoditatem rei locatæ, & damnum ſufficiens ad
remiſſionem patiatur, Boer. *deciſ.* 239. *num.* 6. Rot. coram
Mantic. *deciſ.* 35. *num.* 5.

24 Imò quod dictum eſt de timore belli, & peſtis, procedit
generaliter in quocumque juſto timore, ex quo prædictus
effectus ſubſequatur, ut text. *in l. habitatores*, 30. §. *iterum*, *ff.*
25 *loc.* ubi etiam ſi periculum vere non adeſſet, dummodò adeſ-
ſet juſta cauſa timendi. Unde non relevat id, quod timeba-
tur poſtea non eveniſſe, Caroc. qui alios cumulat, & de com-
muni teſtatur, *d. tit. de remiſſ. merc. qu.* 8. *n.* 17. Secus autem ſi
26 cauſa timoris juſta non fuiſſet, quia nihilominus deberet
mercedem, ut dicit text. *in d.* §. *iterum*.

27 Exemplum timoris, in quo, ut plurimùm periculum ve-
rum non adeſt, & tamen præbet juſtam cauſam petendi re-
miſſionem, eſt timor malorum ſpirituum, de quo meminit
Bart. *in auth. perpetuo*, *n.* 3. *ad med. C. de Sacr. Eccl.* & facien-
dam pro eo remiſſionem mercedis conductori, tradit poſt
alios Caroc. *de loc. tit. de remiſ. merc. q.* 8. *num.* 16. & latè
Thor. *voto dec. ult. part.* 2. *per tot.* ubi refert plures modos
quibus ſpiritus apparere ſolent.

28 Neceſſe eſt tamen, ut timor conductori ſuperveniat poſt
contractum, quodque illum denuntiet locatori, aliàs remiſ-
ſionem aſſequi non valeret, ut in præfatis terminis timoris
malorum ſpirituum, probat Valaſc. *de jur. Emph. q.* 22. *n.* 7.

29 Caſus etiam impedimenti, in quo debetur remiſſio, eſt fa-
ctum Principis, puta ſi demandaverit pro commoditate pu-
blica, vel ad ornatum Urbis deſtrui domum conductam, vel
edicto prohibuerit admitti merces, quarum intuitu condu-
ctor ad conductionem devenerat, vel aliter directè, aut in-
30 directè uſum rei locatæ impedierit, quia factum Principis
reputatur caſus fortuitus ad hunc effectum, Alex. *conſ.* 151.
n. 2. *verſ. circa ſecundum lib.* 6. Anan. *conſ.* 74 *num.* 2. *verſ.*
in caſu autem iſto, Cravet. *conſ.* 95. *n.* 7. *&* 8. Alciat. *conſ.* 93.
num. 4. ubi de communi *lib.* 8. Menoch. *conſil.* 671. *ſub n.* 1.
& ſub num. 6. *verſ. & hac quidem ſententia*, Burſat. *conſ.* 309.
num. 4. *ad fin. & num.* 9. *ad fin. & ſeq.* Amat. *reſol.* 18. *n.* 24.
ad med. penès quos videri poterunt caſus particulares, ſi quis
eos deſideret.

31 Et facienda erit remiſſio hoc caſu quantumvis factum
Principis fuerit juſtum, & ad publicam utilitatem tendens,
adſintque litteræ id exprimentes, quia adhuc injuſtum eſſet,
quòd conductor impeditus uti re, teneretur mercedem ſol-
vere, Corn. *conſ.* 23. *n.* 9. *& ſeq lib.* 2. Burſat. *conſ.* 209. *n.* 9. *verſ.*
nec objiciatur, Caſtill. *var. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 43. *& ſeq.* ubi latè.

32 Dubium tamen eſſe poteſt, ſi juſtitia ſit fundata in diſpo-
ſitione juris communis, vel etiam in præcedenti lege ipſius
Principis, vel alia, uti ſi præcipiat ſervari, quod antea ſtatu-
tum erat, licèt forte per abuſum non ſervaretur, quaſi tunc
non ſit caſus omninò ſuperveniens, & poſſet prævideri à con-
ductore de tempore locationis, ac ideò non valeat dici caſus
fortuitus, *l. quæ fortuitis* cum ibi notat per Bald. & Salyc. *C.*
de pignor. act. Sed adhuc faciendum eſſe deſalcum conducto-
ri cenſuit Parlamentum Delphinatus penès Franc. Marc.
dec. 62. *per tot. par.* 1. ubi tamen loquitur de facto ſupe-
rioris, qui fecerat arrendamentum, ſeu locationem, Amat.
reſol. 18. *num.* 12. ſed contrarium tenuit Rauden. *reſol.* 64.
num. 40. *ver.* 3. *movetur*, *& ſeqq.*

33 Si autem factum Principis ſit injuſtum, tunc conductor
debet reſiſtere in quantum poteſt, modis quibus Principi re-
ſiſtitur, eum videlicèt exorando, & rationes adducendo, ac
ſecundam juſſionem expectando, ſi agatur de præcepto par-
ticulari ſibi facto, & adeſſe poſſit veriſimilis ſpes impetrandi,
ut alibi jam probavi, nempè *in c.* 28. *de obl. locat.* & ſi non ſpe-
ret poſſe obtinere remotionem impedimenti ſibi præſtiti,
debebit locatori denuntiare, & proteſtari, ne alios tacendo,
& proſequendo uti re conducta, modo quo Princeps per-
mittit, videatur ejus facto acquieſcere, & proinde non poſ-
ſit ampliùs ad effugiendam ſolutionem mercedum illud al-
legare, ut ſenſit Joſ. Ludov. *dec. Peruſ.* 50. *num.* 11.

34 Dubitari etiam poteſt, an ſi conductor, non ſit impedi-
tus in totum, & abſolutè uti, & frui re conducta, ſed tan-
tùm fuit impeditus uti ad uſum deſtinatum, puta ſi condu-
xerit domum ad uſum hoſpitii, & impeditus fuerit hoſpi-
tium facere, ſed potuit domo uti ad alios uſus, ac etiam il-
lam alteri ſublocare, tunc poſſit petere remiſſionem merce-
dis. Pro negativa enim facere videtur text. *in l. cum plures, in*
princ. ff. locat. dum Bart. *ibi in ſumm.* notat, quòd ſi domus lo-
cata non poteſt habitari, vel ad habitandum locari, tunc
facienda ſit remiſſio, nec deeſt ratio, quia dum conductor
poteſt domum alteri ſublocare, vel ea ad alium uſum uti,
ceſſare videtur damnum in ea quantitate, quæ requiritur,
ad hoc ut petere poſſit remiſſionem, ex traditis per Bero. *conſ.*
143. *n.* 13. *&* 14. *lib.* 1. non enim ſufficit quodlibet damnum,
ut dicam infra ſuo loco.

At his non obſtantibus contrariam opinionem, quòd ſci- 35
licèt facienda ſit remiſſio, dummodò conductor non poſſit
uti ad uſum deſtinatum, etſi poſſet uti ad alium, tenent ma-
gis communiter DD. Rom. *conſil.* 178. *n.* 3. Nat. *conſil.* 610.
n. 6. *& ſeq.* & latè Lancell. Gall. *conſ.* 23. *n.* 20. Surd. *conſil.*
363. *n.* 14. penès quos alii.

Imò etſi domus ſit conducta ad plures uſus, dummodò ta- 36
men principaliter ad unum certum conducta ſit, & ſecunda-
riò ad alios, puta, principaliter pro faciendo hoſpitio, &
ſecundariò ad habitandum, adhuc ſi non poſſit conductor
uti ad illum uſum principaliter conſideratum, quamvis non
impediatur uti ad alium conſideratum ſecundariò, & quam-
vis etiam ad illum actualiter uſus fuerit, quia ſcilicèt habita-
verit, adhuc facienda erit ei remiſſio, prout docuit Bart. *in*
l. cum in plures, 62. *in princ. ver. ita in propoſito*, *ff. locat.*
quem alii ſequuntur, & ſignanter ibidem Caſtr. *n.* 5. Ro-
man. *d. conſ.* 158. *n.* 3. Rip. *de Peſte. tit. de privil. contract.*
n. 27. Boſſ. *in ſua pract. tit. de remiſſ. merced. n.* 40. Mozz.
tit. de loc. cap. 9. *n.* 6. Carp. *ad ſtat. Mediol. cap.* 394. *n.* 260.
lib. 2. Menoch. *de arb. caſ.* 440. *n.* 1.

Dicit autem Bart. ubi ſuprà, quòd ſi conducta ſit domus 37
ad habitandum, licèt conductor habuerit etiam animum in
ea hoſpitandi alios, tunc non ideò, quòd venire non potue-
rint hoſpites, facienda erit remiſſio, dum actum fuit inter
eum, & dominum, ut habitare, & hæc fuit cauſa locatio-
nis, quæ effectum habuit, ſi autem conducta ſit domus ad
hoſpitandum, ſeu faciendum ibi hoſpitium, & ſic cogita-
tum de iſto fructu hoſpitii, adeò ut habitatio conductoris
potiùs ſit ad præbendum ipſum miniſterium hoſpitatoris,
quàm principaliter conſiderata, & tunc licèt habitet, facien-
da erit remiſſio, & addit rationem Bart. quia nullum fru-
ctum percipit, magis enim expendit in retinendis ibi fulci-
mentis, quæ eſſent in hoſpitio neceſſaria, quàm ſit commo-
ditas habitationis.

Ex hac verò notabili doctrina ab aliis, ut ſupra approba- 38
ta, infertur non ſolùm attendi debere, quæ fuerit principa-
lis intentio contrahentium in actu locationis, prout ultra
præcitatos notavit Caroc. *de loc. & cond. tit. de remiſſ. merc.*
q. 8. *n.* 85. *& ſeqq.* ſed etiam an verè, & actualiter conductor
perceperit utilitatem conſiderabilem ex re conducta, pon-
derando etiam expenſas factas occaſione finis, quem habuit
in conductione, adeò ut diverſificetur per eumdem finem,
ſeu intentionem juris diſpoſitio in eodem facto, nam quod
ſupra diximus de conductore ad habitandum, quòd etiamſi
cauſa peſtis domum reliquerit, dummodò in ea mobilia re-
tinuerit, non poſſit petere remiſſionem, videmus non proce-
dere in caſu, quo habuerit principalem finem faciendi in ea
hoſpitium, imò, & fortiùs, quòd tunc etiamſi ultra reten-
tionem mobilium ipſe quoque habitaverit, adhuc remiſſio-
nem petet, ſi alios hoſpitari non valuerit, quod & firmavit
Lancell. Gall. *conſ.* 22. *n.* 19.

Ubi autem non appareat ad quid principaliter facta fue-
rit conductio, recurritur ad conjecturas, & attenditur pro 39
conjectura qualitas domus conductæ, ſi enim conſuetum eſt
in ea tenere hoſpitium, inde arguitur, quòd conducta ſit ad
hoſpitandum, ut docet idem Bart. *in præfata*, *l. cum in plu-* 40
res, 62. *propè fin. ff. locat.* & idem quod ipſe dicit de hoſpitio,
procedit etiam in aliis exercitiis. Roman. *conſ.* 178. *n.* 3. &
è contra ſi domus non eſt ſolita ad tale exercitium locari, &
multò magis ſi non eſt ad illud apta, habita ratione, nedum
qualitatis illius, ſed etiam loci, in quo ſita ſit, ſumitur con-
jectura contraria, ſcilicèt, quòd ad illud locata non fuerit,
ut poſt eumdem Bart. ibid. tradunt etiam Ripa *in tract. de*
peſte tit. de privil. contract. n. 27. Rebuff. *de privil. Schol.*
privil. 11. *n.* 23. Menoch. *de arbitr. caſ.* 440. *n.* 6.

Attenditur etiam qualitas perſonæ conductoris, an ſit 41
artifex, vel conſuetus exercitium facere, ad quod dicit
conduxiſſe, inde enim ſumitur conjectura, quòd verè ita
conduxerit, prout è contra, ſi non fuerit conſuetus ita con-
ducere, ſumitur conjectura contraria, Bart. ubi ſuprà Ro-
man. *conſ.* 178. *n.* 3. Rebuff. *de privil.* 11. *n.* 21. *verſ.* 3. *con-*
cluſio. Surd. *conſ.* 56. *n.* 13.

Et conſideratur etiam ſimul utraque qualitas, nempè 42
conductoris, & domus conductæ, an videlicet iſta ſit pro-
portionata pro illius habitatione, quia tunc arguitur ad
illam

illam conductæ, ſi verò non ſit proportionata, ſed exceſſiva,
43 ſumitur inde conjectura, quòd conduxerit cauſa in ea ho-
ſpitandi alios, Rip. *in d. tit. de privil. contract. n. 27.* Rebuff. *d.*
privil. 11. *n. 23. verſ. 5. concluſio*, Menoch. *d. caſ. 440. n. 8.*

Et cum his, ſimilibuſque conjecturis, & circumſtantiis,
poterit Judex regulare arbitrium ſuum, cui quia in hac du-
bitatione certa, & determinata regula dari non poteſt, ſtan-
dum eſt, ut tradunt Rebuff. *d. privil.* 11. *ad fin.* Menoch.
d. caſ. 440. *num.* 3.

44 Patumque curandum erit, quòd in inſtrumenta locatio-
nis reperiatur ſolita clauſula *ad habendum*, *tenendum*, *&*
45 *quidquid placuerit faciendum*, nam ultra quòd ea ſolet appo-
ni magis de ſtylo Notariorum, quàm de partium voluntate,
ut tradunt Aretin. *in l. qui Romæ §. duo fratres, q. 8. ff. de verb.*
oblig. Dec. *conſ.* 521. *n.* 15. Socin. Jun. *conſ.* 116. *n.* 21. *lib.* 2.
verba illa *quidquid placuerit faciendum*, tamquam generalia
intelligi poſſunt de omnibus, quæ placuerit facere circa u-
ſum deſtinatum, & quando intelligi debeant de quocumque
alio uſu, non tamen propterea valent excludere, quòd fuerit
certus uſus conſideratus principaliter, & alii ſecundariò,
quod ſufficit, ut dictum eſt ſupra, & in ſpecie de prædicta
46 clauſula *ad habendum*, reſpondit Lancell. Gall. *conſ.* 23. *n.* 24.
& ſeq. ubi, & quòd tanto faciliùs erat hoc dicendum in caſu
ſuo, ex quo eadem clauſula poſita videbatur in parte execu-
tiva, quo caſu dicitur ſtare acceſſoriè, & non valet alterare
diſpoſitionem principalem, ſed ejus naturam tantùm ſequi-
tur, quod ultra ibi citatos firmatur etiam per Ciarlio. *contr.*
6. *n.* 27. & Rot. *dec.* 286. *n.* 7. *par.* 3. *rec.* & cor. Burat. *dec.* 87.
n. 6. *&* 20. quidquid ſit ubi eſſet in diſpoſitiva, quo caſu ad-
47 ſunt contrariæ opiniones circa ejus operationem, nam quòd
alteret naturam contractus emphyteuſis Eccleſiæ, & faciat
eam tranſitoriam ad extraneos, tradunt Curt. Jun. *conſ.* 4. *n.*
1. *ver. ſed quoniam* ubi de communi Rot. coram Caval. *dec.*
293. *n.* 1. *ver. quæ omnia*, & latiùs *in dec.* 452. *n.* 3. *& ſeq. par.*
9. *recent.* Contrarium verò pluribus adductis firmari videtur
in dec. 427. *n.* 11. *& ſeq. eadem par.* 9. & in una Bononien. ſeu
Ferrarien. Emphytheuſis 1. Aprilis 1669. *§. neque talem*, co-
ram R. P. D. meo Calataju.

48 Et non ſolùm fit remiſſio mercedis, ſi conductor impedia-
tur fructus percipere, aut re conducta uti per factum aliquod
hominum, ſed etiam ſi per inclementiam, aut aliud accidens,
ut generaliter, quòd fiat propter ſterilitatem, eſt text. *in cap.*
propter ſterilitatem de locat. & conduct. quod procedit etiam
49 in prædiis civitatum, & fiſci, ut tradunt Boſſ. *in ſua pract.*
in tit. de remiſſione merced. conduct. n. 16. & aliis adductis Ca-
roc. *de loc. & cond. eodem tit. q.* 5. *n.* 2. In prædiis autem Ec-
cleſiæ, loquitur expreſsè text. *in d. c. propter ſterilitatem.*

50 Verum tamen eſt, quòd ad hoc ut habeat locum hæc re-
miſſio, neceſſe eſt, ut ſterilitas cauſetur per aliquod acci-
dens, illudque extrinſecum, aliàs enim ſi à natura, & qua-
litate intrinſeca fundi proveniat, ita ut nihil extra conſue-
tudinem accidat, remiſſioni locus non ſit, ut apertè diſtin-
guit text. *in l. ex conducto* 16. *§. ſi vis tempeſtatis*, *ff. locat.*
& tradunt Aret. *conſ.* 52. *n.* 3. Ruin. *conſ.* 87. *per tot. lib.* 1.
Rimin. Jun. *conſ.* 92. *n.* 26. Boſſ. *in d. tit. de remiſſ. merc. n.*
39. Caroc. *eodem tit. quæſt.* 8. *n.* 2. *&* 41. Pincl. *in l.* 2. *Cod.*
de reſcind. vendit. par. 1. *cap.* 3. *n.* 23. Pantzſchman *de lo-*
cat. quæſt. 4. *num.* 1. *& ſeq.*

Sed contra hanc diſtinctionem videtur ſtatui de jure Ca-
nonico *in d. cap. propter ſterilitatem de locat.* dum ibi habe-
tur, faciendam eſſe remiſſionem propter ſterilitatem vitio rei
ſine culpa Coloni, ſeu caſu fortuito contingentem, propter
quam contrarietatem multum laborarunt interpretes, & in
diverſas iverunt opiniones, primò enim aliqui voluerunt
non poſſe dari inter jus Civile, & Canonicum concordiam
in hoc puncto, & dicendum propterea jus Canonicum mi-
tiùs agere cum conductore, & admittere faciliùs remiſſio-
nem ei faciendam eſſe, & ita volunt, quòd fiat, etiamſi ſte-
rilitas evenerit vitio rei. Secundo loco voluerunt aliqui cor-
rigendum eſſe dictum text. Canonicum, & legi debere *non*
vitio rei, *ſed caſu fortuito*, ut ſic concordet cum lege civili.
Tertiò voluerunt, quòd text. *in d. cap. propter ſterilitatem*,
dum dicit, faciendam eſſe remiſſionem etiam pro ſterilitate
vitio rei cauſata, intelligendum eſſe, quando Colonus in
culpa eſt, puta quia tenebat vinum juxta ignem, & ideò coa-
cuit, vel quia non ſarculavit, & extirpavit herbas malas,
legem verò intelligendam eſſe quando non fuit in culpa,
quia nempè vinum loco apto repoſuit, & malas herbas ex-
tirpare curavit. Quartò denique aliqui intellexerunt id, quod
dicit *cap. propter ſterilitatem*, ſi prædium locatum omni-
nò inutile, & inhabile ſit vitio rei, & Hoſtien. *in d. cap. pro-*
pter ſterilitatem, n. 4. *&* 5. refert omnes prædictas opiniones,
& in fine dicit prævalere tertiam, & licèt cæteri Canoniſtæ
ibi, alii difficultatem non tangant, alii cum ipſo Hoſtienſe,
ut plerumque ſolent, tranſeant, ut ſignanter Jo. And. *n.* 14.
& Imol. *n.* 17. Zabar. *n.* 2. tamen dicta tertia opinio per Ho-
ſtienſem approbata, quòd ſcilicèt text. Canonicus dicens fa-
ciendam remiſſionem propter damnum vitio rei procedens,
intelligendus ſit, ubi intervenerit culpa coloni, duplicem
patitur difficultatem, unam, quia in contrarium ſunt verba
ipſiuſmet text. expreſsè dicentis *vitio rei ſine culpa coloni*,
unde non poſſumus dicere, quòd intelligi debeat, quando
intervenit culpa; aliam, quia abſurdum omninò videtur di-
cere, quòd textus Canonicus, qui vult, fieri remiſſionem con-
ductori, intelligi debeat, quando intervenit culpa ipſius con-
ductoris, & lex civilis, quæ dicit remiſſionem non eſſe facien-
dam, intelligi debeat, ubi non adeſt culpa; nam ita culpa pro-
deſſet, quod non eſt dicendum ad notata *in l. itaque fullo, ff. de* 51
furt. Rot. *dec.* 91. *n.* 16. *p.* 6. *rec.* unde potiùs videbatur dicen-
dum totum contrarium, ut videlicèt lex civilis, quæ negat
fieri remiſſionem colono, intelligatur, quando intervenit
cum vitio rei, etiam ipſius culpa, jus verò canonicum remiſ-
ſionem admittens, intelligi debeat culpa ceſſante, prout verè
in meo codice apertè loquitur. Sed ſi perpendantur verba *d.*
l. ex conducto 16. *§. ſi vis tempeſtatis*, iſte intellectus quoque
difficultatem patitur, dum ibi ſimpliciter dicitur, quòd *ſi*
vitia ex ipſa re oriantur, hæc coloni damno eſſe, & additur *ve-*
luti ſi vinum coacuerit, & ſic loquitur in caſu, quo dominus
fecerit omnes diligentias in cultura, & collectione fru-
ctuum, dum ſupponit feciſſe vinum, & huic exemplo poteſt
applicari, quod dicit Hoſtien. faciendam non eſſe remiſſio-
nem ex hoc capite, ſi conductor collocaverit vinum juxta
ignem, quia tunc aceſcere non eſſet vitium ex ipſa re locata
oriens, ut manifeſtè ſupponit textus, ſed eſſet vitium oriens
ex illa collatione propè ignem. Eſt igitur dicta tertia opi- 52
nio periculoſa. Et quoad primam, quòd jus Canonicum, &
civile in hoc diſcrepent, & non poſſint conciliari, obſtat mo-
nitio Archidiac. relata per Felin. *in cap. Eccleſia S. Mariæ, n.*
38. *verſ. & ideò dicit de conſtit.* dicentis *caveas tibi ne dicas*
legi canonem obviari, ſi concordare poteſt; & idem eſt de ſecun-
da, nam correctio jurium ſemper eſt evitanda ex traditis, per 53
Menoch. *conſ.* 105. *n.* 46. *& conſ.* 906. *n.* 36. & ita remanet tan-
tùm ultima, quòd *dictum c. propter ſterilitatem* intelligi de-
beat, ſi prædium locatum ſit omninò inutile, tunc enim benè
concordabit cum jure civili, *in d. §. ſi vis tempeſtatis* dum ibi
expreſsè habetur, quòd ſi labes omnem fructum tulerit, fa-
cienda ſit remiſſio, & intelligi poteſt, & debet etiam de labe
vitio rei eveniente, ut dicam infra, & ſic jura reducuntur ad
concordiam, prout fieri debet ſemper, ac poteſt.

Remanente itaque firma diſtinctione, ut ſi ſterilitas eve-
niat per accidens extrinſecum, facienda ſit remiſſio, ſecus au-
tem, ſi eveniat ex ſolo vitio rei ut habetur *in d. l. ex conducto*
16. *§. ſi vis tempeſtatis*, *ff. loc.* & tradunt DD. ſupracitati,
Deveniamus ad exempla primi membri, nempe accidentium
extrinſecorum, primum quòd habetur in dicto text. eſt vis
fluminis, unde nulli dubium quod ſi contigerit flumen cre- 54
ſcere, & ſuperatis ripis agrum conductum mundare, & fru-
ctuum perceptionem impedire, aut illos notabiliter dete-
riorare, uti ſi adeſſet in eo fœnum, quod remaneret cœnoſum
taliter, ut Beſtiæ non poſſent illud comedere, facienda erit
remiſſio, Corn. *conſ.* 12. *n.* 3. *verſ. item remittendum lib.* 4. Ca-
ball. *conſ.* 102. *n.* 12. *lib.* 2. Burat. *dec.* 210. *n.* 3. & multo magis
ſi devaſtaverit formam agri vel aquis totum ſubmerſerit, A-
lex. *conſ.* 112. *n.* 1. *lib.* 1. Coſta *conſ.* 30. *ſub n.* 6. *& per tot.*

Et idem etiam erit, ſi in Civitate aqua fluminis extra mo-
dum tumeſcentis ingreſſa fuerit domum conductam, & ha- 55
bitationem conductori impedierit, ex relat. per Tuſc. *lit. C.*
concl. 615. *n.* 26. ubi dicit hoc idem ſi propter talem inonda-
tionem non poſſint inhabitari manſiones inferiores tempore
æſtivo, prout ſolent Florentiæ, & alibi. Imò etiam ubi
conductor expenſas fecerit pro expurganda domo ab im-
munditiis, quas aqua reliquerat, poterit eas in ſolutio-
ne mercedum ſibi retinere, ut dixit Rot. *in dec.* 90. *n.* 6.
poſt Zacch. *de oblig. Cam.* cùm ſint impenſæ neceſſa-
riæ, ut re uti poſſit, quæ ſpectant ad locatorem, ut pa-
riter dictum eſt *c.* 34. *§.* 1. *n.* 1.

Verùm quia inundatio per homines diligentes impediri 56
poteſt, & conductor tenetur cuſtodire rem conductam, &
periculis in quantum poteſt obviare, ut pariter alibi dictum
eſt, inde ſequitur, ut quatenus inundationem impedire po-
tuerit, & omiſerit, non debebitur ei remiſſio, ut firmavit
in ſpecie Burſat. *conſ.* 11. *n.* 31.

Si autem ſuper abundantia aquarum ſit accidentalis, qua-
tenus impediat perceptionem fructuum, præſtat occaſionem 57
con-

Digitized by Google

conductori juſtè petendi remiſſionem mercedis, ita qaoque
dicendum de caſu contrario, nimiæ videlicet penuriæ earum-
dem, Sebaſt. *medic. de caſib. fortuit. par. 2. q. 5. ad fin.* Caroc.
d. tit. de remiſſ. Medic. *q. 2. n. 6.* & de exceſſivo, & non aſ-
ſueto calore expreſsè habetur in eadem *l. ex conducto 16. §. ſi
vis tempeſtatis, ff. loc.* & idem quoque dicendum eſſet è
58 contra, ſi propter nives, & continuatum frigus, vites pro
majori parte periiſſent, ut latè probavit Peregrin. *conſ. 98.
n. 1. & ſeq. lib. 5.*

Exemplum etiam expreſſum *in d. §. ſi vis tempeſtatis* habe-
59 tur gracculorum, & ſturnorum, ut ſcilicèt ſi ſupervene-
rint, & fructus devaſtaverint, facienda ſit remiſſio, Caroc. *de
locat. tit. de caſu q. 12. n. 9. & 10.* ubi explicat, quid ſit Grac-
culus, & ejus damna refert. Addit text. prædictus, *& ſi quid
ſimile acciderit*. Unde idem ſine difficultate dicendum erit
de locuſtis, prout eſt etiam text. de eis expreſſus *in l. excepto*
60 *18. C. locat.* & tradunt Sebaſt. Medic. *de caſib. fortuit. par. 2.
q. 10. n. 39.* Magon. *dec. Florent. 67. n. 11. & ſeq.* ubi quòd ho-
rum animalium dira voracitas ubicumque impellitur, tan-
tam peſtem frugibus affert, ut ſumma diligentia opus ſit,
61 quòdque non minus ad eorum debellationem hominum ag-
mina colliguntur, quàm ſi adverſus hoſtes dimicandam fo-
ret, ut de Gn. Sicinio Prætore refert Livius *lib. 2. dec. 5.* &
meminit Plin. *in hiſt. natur. lib. 11. cap. 29.* & Cerenaica
erat lex, ut deſertoris pœna teneretur, qui ingentem vim,
& fœtum locuſtarum non debellaſſet, ut refert Alex. ab Alex.
genial. dier. lib. 5. c. 5.

62 Imò & fortiùs voluit Magon. *in præfata dec. n. 22. & ſeq.*
quòd ſtantibus locuſtis, debeatur remiſſio conductoribus,
etiamſi deſierint agros colere propter earum timorem ju-
ſtum, quia ut tradunt Philoſophi naturales, locuſtæ Au-
tumni tempore ova condenſa pariunt, quæ ſub terra hyemis
frigore durant, & ſubſequenti anno veris tempore emittunt
locuſtas parvas nigrantes, & ſine plumis, pennisque re-
ptantes, ut refert Caſſan. *conſ. 1. col. 1.* & de juſto timore
habetur ratio ad remiſſionem faciendam, ac de ipſo caſu for-
tuito, citans ad hoc auctoritates DD. quas omitto, quia fir-
matum eſt ſupra.

63 Exemplum autem ſterilitatis cauſatæ à qualitate intrinſe-
ca rei propter quam dictum eſt ſupra, quòd ceſſante culpa
coloni non facienda ſit remiſſio mercedis, eſt ſi vinum coa-
cuerit, ut habetur *ex d. l. ex conducto 16. §. ſi vis tempeſtatis
ff. locat.* quod intelligo ſi acidum vinum vinea producat, aut
64 talis naturæ, ut ex ſe coaceſcat, non enim intelligi poteſt
text. ut loquatur in caſu, quo coaceſcat culpa coloni, puta
qui illud juxta ignem poſuerit, ut adverſus doctrinam Ho-
ſtien. *in cap. propter ſterilitatem, n. 5. de locat.* dixi ſupra, lo-
quitur enim apertè text. de damno proveniente à qualitate
rei locatæ, & ſic vineæ, non tamen propterea ſentio, quòd
in contrario caſu, quo videlicet vinum acidum fiat alia de
cauſa quàm vitio rei, contrarium ſit dicendum, ſcilicèt eſſe
faciendam remiſſionem, quia adhuc non erit facienda, ſed a-
lia ratione, quam illa de qua loquitur text. videlicèt, quia erit
damnum colono culpa ſua eveniens, vel quatenus culpa ceſ-
ſet, erit damnum accidens in fructu poſt ejus perceptionem,
quæ damna non cauſant remiſſionem, ut dicam infra, &
text. apertè loquitur remiſſionem non eſſe faciendam ea ra-
tione, quia ſit damnum proveniens ex qualitate rei locatæ,
& ſic vineæ, quod etiam procedit in aliis damnis ab eadem
qualitate rei provenientibus, uti ſi ab ejus vetuſtate prove-
65 niat, quòd producat uvam paucam, & malam, quòd non ſit
facienda remiſſio, eſt text. *in l. ſi uno 17. §. cum quidam, ff.*
66 *loc.* & tradit Capt. *reg. 88. n. 31.* & idem erit de arboribus, ac
de vinea nimis nova, ut per Caroc. *de locat. & cond. tit. de re-
miſſ. merc. q. 8. n. 44.* ubi tamen refert Petr. Jac. *in ſua pract. tit.
de libell. ex conduct. col. 6.* dicentem hoc procedere in loca-
67 tione ad lõgum tempus, ſecus autem in locatione ad annum,
quia tunc eſſet diſtinguendum, an ſciverit, vel ignoraverit,
68 & addi poteſt ſufficere, quòd perpendere colonus potuerit
ad hoc, ut ſibi imputare debeat, ut ſentit Capt. *d. reg. 88. n. 31.*

Aliud exemplum ſterilitatis non præbendi cauſam remiſ-
ſioni mercedis eſt, ſi raucis, vel herbis ſegetes corruptæ ſint
69 *d. l. ex conducto, §. ſi vis tempeſtatis, ff. loc.* ubi Gloſ. dicit quòd
raucæ ſunt ſpinæ, ſed additio eam corrigit, dicens quòd imò
70 ſint vermes terreni, & aliis adductis idem tradit Caroc. *de
locat. tit. de caſib. qu. 12. n. 14.* ubi quòd ſunt vermes radices
arborum lædentes, ſed quatenus text. de ſpinis non loquatur,
adhuc ad eas poteſt extendi propter identitatem rationis,
71 cùm & illæ proveniant à mala qualitate intrinſeca terreni,
prout aliæ herbæ ſegetibus damnum inferentes, propter
quas non eſt facienda remiſſio, ut habetur in textu.

Ex prædictis exemplis ad alia inferri poteſt, verùm quia
J. C. *in d. l. ex conducto 16. §. ſi vis tempeſtatis*. Poſt relata
exempla præfata damnorum provenientium à natura rei, &
cauſam remiſſionis non præbentium, immediatè addit: *Sed
& ſi labes facta ſit, omnemque fructum tulerit, damnum Co-
loni non eſſe*. Laborant interpretes circa intellectum dicto-
rum verborum, ut patet ex relatis per Pinell. *in l. 2. p. 1. cap.
3. n. 23. C. de reſc. vend.* Caroc. *de loc. dict. tit. de caſu q. 12. n.
18. & 19.* ſed omiſſis quæ latè dici poſſent, propter ſubjectam
materiam, & continuatam orationem, intelligi valent, ut
contineant, ſeu importent ſaltem implicitè aliud exem- 72
plum damni non præbentis remiſſionem, videlicèt ſi evene-
rit labes, ſimulque contineant limitationem, ut id non pro-
cedat, ſi labes tulerit omnem prorſus fructum, quòd enim
importent aliud ſimile exemplum, in quo de Jure non ſit fa-
cienda remiſſio, prout facienda non eſt in exemplis præce- 73
dentibus, reſultat ex illis dictionibus, *ſed &*, quæ ſimul ap-
poſitæ importent diverſitatem facti, & identitatem juris
Boer. *dec. 155. n. 20.* Sanch. *de matr. lib. 6. diſp. 22. n. 18.* cum
aliis latè cumulatis per Barb. *dict. 360. n. 1.* & ſic alium caſum
diverſum in facto, ſed in quo idem Juris ſit, ſcilicèt ut eo-
dem modo non ſit facienda remiſſio, licèt dictat dictiones 74
importare diverſitatem facti, & Juris, dicat Pantzſchman *de
locat. q. 5. n. 15. in fin.* quia procedit in dictione *ſed*, quando
non eſt ei juncta dictio *&*, ut diſtinguendo declarant præci-
tati DD. unde ſi venient vermes in fructibus, flamma in fa-
bis, lolium in tritico, & ſimilia non erit facienda remiſſio,
Caroc. *d. tit. de caſu q. 12. n. 14.* & generaliter, quòd in qua-
cumque labe, quæ non tollat omnem fructum non ſit fa-
cienda remiſſio, probant eadem verba text. à contrario ſen-
ſu, dum enim requirit, quòd labes fructum omnem tollat
ad hoc, ut facienda ſit remiſſio, datur intelligi, quòd ubi-
cumque omnem fructum non tollit, remiſſio non ſit fa-
cienda, valet enim regulariter in legibus dictum argumen-
tum à contrario ſenſo, Romao. *conſ. 399. n. 1.* Everar. *in loc. à
contrario ſenſu in princ. & n. 7.* quæ tamen regula patitur ſi- 75
gnanter novem limitationes quas ibidem Everar. refert, de
ſignificatione autem dicti verbi, *labes*, ſi cupis aliquid vide-
re, adeas Caroc. *dict. tit. de caſib. n. 19.* & vide etiam Gloſ.
in l. licèt verb. lue. C. loc. & quod aliqui non labes, ſed tabes
legendum putent referunt Spiegel. *in Lexicon. verb. labes*,
& Calvin. *eod. verb. & ver. tabes*.

Quòd verò dicta verba contineant limitationem regulæ
pro non facienda remiſſione, ut non procedat ſi omnem fru-
ctum labes tulerit, patet ad ſenſum. Imò dicta limitatio po- 76
terit generaliter intelligi, ſeu etiam extendi ad omnes caſus
prædictos, in quibus regulariter remiſſio facienda non eſt, ut
videlicèt non procedat, ubi nullos prorſus fructus condu-
ctor collegerit, ut ſentiunt Aretin. *conſ. 52. n. 3. in fin.* Ruin.
conſ. 87. n. 1. verſ. quia ergo lib. 1. Pinell. *in l. 2. C. de reſcin.
vend. par. 1. c. 3. n. 23. verſ. Sed intelligit*, fundatur enim in
ipſa deficientia fructuum totali, & ideò ubicumque totali-
ter fructus deficiunt, militat eadem ratio legis, & conſe-
quenter militare debeat etiam ejus diſpoſitio, prout procede- 77
re etiam in caſu quo deficiant vitio rei, itant prædium loca-
tum ſit omninò inutile, & ita procedere text. *in cap. propter
ſterilitatem de locat.* & conciliari *cum l. ex conducto 16. §. ſi
vis tempeſtatis, ff. eod. dictum eſt ſupra, num. 53.*

Subdit text. *in dict. l. ex conducto, §. ſi vis tempeſtatis*, quaſi
pro dictæ limitationis. *Ne ſupra damnum ſeminis amiſſi
mercedem agri præſtare cogatur*, unde inferri poteſt, quòd ad
hoc, ut ſit locus dictæ limitationi, neceſſe ſit, ut conductor
ſeminaverit, imò hæc eſt limitatio generalis omnium ca- 78
ſuum, in quibus petitur remiſſio mercedis ob deficientiam,
ſeu non perceptionem fructuum, ut procedant quatenus
conductor eos ſeminaverit, & agrum benè coluerit, quod &
probat text. *in ead. l. in fin.* ibi *ſi Prædium coluiſti propter ca-
ſum incendii repentini, non immeritò ſubveniendum tibi eſt*.
Unde nil relevat eveniſſe ſterilitatem, vel alium remiſſionis,
ſi conductor non coluerat, Capra *reg. 88. n. 30.* Valaſc. *de jur.
Emph. q. 27. n. 42.* Grat. *dec. Marc. 272. n. 3. & ſeq.* & quid-
quid in contrarium dicat Ripol. *var. c. 12. n. 308. & ſeq.* con-
ſtare debet Judici de cultura præcedenti, cùm aliàs ex ejus
omiſſione fundus ſterilis reddatur, & ſic non poſſit imputa-
ri caſui ſupervenienti, quòd conductor fructus amiſerit, ut 79
docet Salic. *in l. ſi una 17. n. 1. verſ. & multa*, Burſat. *conſ.
11. n. 37.* & propterea probanda eſt cultura à conductore re-
miſſionem petente, Rot. *dec. 727. n. 1. par. 4. div.* quæ eſt
etiam *dec. 152.* poſt Zacch. *de obl. Cam.*

Declaratur tamen dicta limitatio, ut tunc impediat con-
ductorem petere remiſſionem mercedis omiſſio culturæ ne- 80
ceſſariæ, cum procedit à propria deſidia, ſecus autem ſi juſta
cauſa colere prætermiſit, uti ſi ob aliquem juſtum timorem,
ſive

ſivetimor ſit perienli in perſona propria, uti eſt timor ho-
ſtium, peſtis, & ſimiles, ſive etiam ſi ſit juſtus timor amitten-
di ſemen, & labores, ut de timore locuſtarum, cenſoit Ma-
gon. *dec. Flor. 67. n. 22. & ſeq.* & excuſari conductorem ſi effe-
ctus demonſtravit, quòd illi qui ſeminarunt modicum fru-
ctum collegerunt, Surd. *dec. 87. n. 9. verſ. movit etiam.*
81 Si autem caſus evenerit, quòd poſt culturam agrorum, &
ſemen projectum flumen inundaverit, & ſemen mortuum
fuerit, ſed recedente flumine potuiſſet iterùm ſeminare,
utrum ſi id omiſerit facere, conductor poſſit petere remiſſio-
nem, an potiùs ei obſtet dicta omiſſio, & diſputato articulo
non obſtare cenſuit Senatus Mantuanus, *ut in d. dec. Surdi* 87.
per tot. dicens in jure cautum non reperiri conductorem bis
ſeminare debere, & non relevare, quòd alii ſeminaverint, ſi
non erant conductores, ſed agrorum Domini, & ſequitur
ibi Hodier. & Peregr. *conſ. 98. n. 5. ad med. lib. 5.*
Et quoniam, ut dictum eſt, hæc limitatio procedit, quia
82 conductor non colendo reddidit agrum ſterilem, & ſic fuit
in culpa, *l. ſi merces 28. §. conductor, ff. loc.* poſſumus genera-
liùs loqui, ſeu declarare non eſſe faciendam remiſſionem, quo-
modocumque eveniat damnum culpa conductoris, ut pro-
bat etiam *l. penult. §. navem, ff. loc.* & Bart. *in l. ſi merces* 28. §.
vis major n. 6. verſ. fallit ſi culpa, ff. eod. intelligendo tamen
83 de culpa, quæ fuerit ordinata ad caſum damni, quia culpa
debet eſſe ordinata ad caſum, ad hoc ut noceat, ut docet Ca-
ſtren. *in l. ſi vehenda 10. §. ſi ea, n. 2. ff. ad l. Rhod. de jact.* & in
propoſito Valaſc. *de jur. Emph. q. 27. n. 39.* & dixi alios ad-
ducendo *in cap. 12. de loc. animalium.* Unde licèt non debe-
84 ri remiſſionem conductori ob ſterilitatem, ſi Decimas ſolve-
re omiſerit, tradant Canoniſtæ *in d. cap. propter ſterilitatem,
de locat.* & ſignanter Hoſtien. *n. 5.* & Barr. *n. 2. ad fin.* tamen
eorum opinionem non poſſe defendi, ex quo talis culpa non
ſit ordinata ad caſum ſterilitatis, putat Valaſc. *dict. quæſt. 27.
n. 40.* Sed Canoniſtas alii magis communiter ſequuntur, ut vi-
dere eſt Rip. *de peſt. tit. 1. n. 35. verſ. imò, quod plus eſt*, Caroc.
tit. de remiſſ. merc. q. 8. n. 40. Guidopap. *dec. 630. n. 36.* & me-
ritò, quia ſatis dicitur culpa non ſolvendi decimas ordinata
ad caſum ſterilitatis, dum expreſsè ſcriptum habemus pro-
85 pter non ſolutionem decimarum venire ſterilitatem in Sa-
cra Pagina Malach. *cap. 3. relat. in cap. revertimini 16. qu. 1.*
Imò non deberi remiſſionem generaliter conductori ſcelera-
86 to, & malæ vitæ, dicit aliis adductis Caroc. *d. qu. 8. n. 40.* ubi
etiam exemplificat in delinquente aliis delictis præter præ-
ſitum non ſolutionis Decimarum.
Secundò limitantur dicti caſus, in quibus dictum eſt, fa-
87 ciendam remiſſionem, ut non procedant, ſi de tempore loca-
tionis cauſa, propter quam remiſſio petitur, jam vigebat,
tunc enim pariter non eſt facienda remiſſio, quia ſibi impu-
tare debet conductor, ſi adhuc conduxit, Rip. *de peſte tit. de
priv. contract. n. 41.* ubi ſi tempore peſtis conductio facta ſit,
& *n. 44.* ubi ſi vigebat bellum, Goz. *conſ. 74. n. 5.* quia non eſt fa-
cienda remiſſio ei qui ſcivit, vel ſcire debuit conditionem rei,
Rim. Jun. *conſ. 92. n. 27.* ubi quòd dicitur in culpa conductor,
qui tali tempore conduxit Coec. *dec. 422. n. 2.* Cav. *dec. 60. n. 1.*
Imò fortiùs non ſolùm ſi vigebat cauſa remiſſionis, ſed
88 etiam ſi imminebat, itaut prævideri poſſet, vel etiam ſi erat
ſolita evenire, prout in aliquibus locis ſunt grandines, & in
ſpecie in Lombardia, & propterea quòd propter eas non ſit
89 ibi remiſſio facienda, exemplificant poſt alios Surd. *conſ. 400.
n. 25.* & Valaſ. *de jur. Emph. q. 27. n. 34.* & in aliis ſunt inun-
dationes, ut per Rim. Jun. *conſ. 92. n. 26.* Burſat. *conſ. 11. n. 27.*
de quo etiam Rota *dict. dec. 422. n. 1. & ſeq.* coram Coccin.
90 Theſaur. *qu. 47. n. 3. lib. 2.* & quòd in locatione caſalium in
agro Romano exiſtentium caſus immoderatarum pluviarum
prævideri poſſit, ſeu ſaltem in genere cogitari à prudenti co-
lono, cùm ſoleat iſte diſtrictus aſſiduis imbribus, & pluviis
occupari, dixit Rot. in Romana Affictus 30. Martii 1618. §.
ulterius animadvertebatur coram Andrea, in qua deciſione
etiam additur *in §. fin.* quod de conſuetudine Urbis, de qua
91 in fide peritorum tunc data nunquam fit remiſſio conducto-
ri, ob ſterilitatem ex pluviis, ventis, aut adverſo anni tem-
pore, & ex quacunque alia cauſa provenientem, niſi ob
grandinem, quo caſu poteſt conductor ante recollectionem
fructuum caſale renuntiare, quod nota, quivis conducere
caſalia in dicto Territorio, & idem ſi erat ſolitum in loco
Bellum, aut peſtis, aliis adductis, tradit Caroc. *tit. de remiſſ.*
92 *merced. q. 8. n. 2.* Et de conducente molendinum in flumine
exiſtens, & ſubjectum periculo, ut ſi per excreſcentiam aqua-
rum in aliquo devaſtetur, & impediatur molere, non poſſit
petere in tali caſu remiſſionem, ſupponit Bald. *in l. licet 8. n. 7.*
93 *C. locat.* Surd. *conſ. 197. n. 16. & conſ. 400. n. 25.* quod & di-
cendum tanto magis ſi probatum etiam eſſet, quòd antece-
dentes conductores faciebant aliquas diligentias pro eo con-
ſervando, quas omiſerit facere novus, qui prætendebat re-
miſſionem, ut in caſu Rimin. Jun. *conſ. 92. n. 24.*
Nec excuſabitur conductor allegando ſe neſciviſſe, quia 94
ſufficit, quòd ſcire potuerit, debet enim ejus culpæ adſcribi
ſi neſcivit, quod ſcire potuit, Bald *in l. in teſtamento, n. 1. C. ad
l. Falcid.* Alex. *conſ. 112. n. 4. lib. 1.* Calcan. *conſ. 24. n. 11.* quia
tenetur inveſtigare, *l. qui cum alio, ff. de reg. juris* adeout non
ſatis ſit, quòd juret ſe ignoraſſe, ut cenſuit Rot. cor. Cav. 95
dec. 60. n. 2. & ſeq. niſi fortè agatur de vitio rei occulto, quod
indagare non potuerit, aut facilè ſcire abſque certioratione
locatoris, tunc enim procedere poterunt latè tradita per 96
Surd. *conſ. 150. num. 123. & ſeq. uſque ad fin.* ubi præſertim
n. 130. & 131. prætendit firmare locatorem teneri exprimere
vitia, & qualitates rei, & de eis certiorare conductorem, aliàs
dici in dolo, quia non procedunt ſi potuit de facili ſe certi-
ficare aliunde, Ruin. *conſ. 42. ſub n. 22. ad med. lib. 1.*
Verùm declaratur, ut procedat eadem limitatio ſupradi- 97
cta ſecluſo pacto, nam eo interveniente, quòd fiat remiſſio,
tunc ſine dubio facienda erat, intelligendo præcipuè ſi fue-
rit expreſſus caſus ille ſolitus, aliàs enim ſi caſus ille non eſſet
expreſſus & pactum poſſet aliquid operari, ſecus eſſet dicen-
dum, quia ubicumque pactum aliquid operari poteſt abſque
eo, quòd comprehendat caſum, in quo de jure remiſſio non
debetur, debet intelligi, ut illum non comprehendat, Ceph.
conſ. 104. n. 17. Surd. *conſ. 34. n. 49.* & plenè Rot. coram Coc-
cin. *dec. 422. num. 4. & per tot.*
Secundò declaratur eadem limitatio, ut procedat tantùm
in caſu per quem damnum illatum ſit tantummodò in fru- 98
ctibus, ſeu qui eos percipere ſolùm impediat, non autem ſi
perempta ſit ſubſtantia rei, quia tunc non poteſt rei non exi-
ſtentis penſio ampliùs prætendi, non obſtante, quòd peri-
culum potuerit à conductore prævideri, prout in dicto caſu
conductionis molendini, tradit Bald. *in dict. l. licet, n. 7.* Surd.
conſ. 400. n. 25. & ſequitur Gratian. *diſcept. 195. n. 2. & ſeq.* & 99
idem eſt re alio caſu ſublata, ut ſi ſublata ſit propter bellum,
Boſſ. *in prax. tit. de remiſſ. merced. n. 85.* Surdus *d. conſ. 400.
num. 25. in fin.* & non ſolùm ſi res ſit ſublata, & perempta in
totum erit remittenda penſio in dicto caſu, ſed etiamſi pe- 100
rempta ſit in parte, nam & tunc proportionabiliter ad partem
illam facienda erit remiſſio, Bart. *in l. ſi merces 28. §. vis ma-
jor, n. 6. ff. locat.* Aret. *conſ. 55. n. 4.* Surd. *conſ. 197. n. 5.*
Tertia limitatio eſt, ut non debeatur remiſſio mercedis 101
conductori, ſi caſum ſupervenientem domino non denun-
ciaverit, ut pluribus relatis firmant Turret. *conſ. 60. n. 13.*
Burſat. *conſ. 11. n. 29.* ubi de caſu inundationis, Theſaur. *dec.*
108. *n. 1.* Gratian. *dec. March.* 222. *n. 8.* qui de caſu ſterilitatis
Barz. *deciſ. 59. n. 16.* & fundatur hæc opinio in textu *l. item
quærit. §. exercitu, ff. loc.* ubi fortiùs habetur, quòd ſi condu-
ctor periculum rei imminens non denuntiet locatori, tene-
bitur ipſe ad omnia damna, de quo dictum eſt *in cap. 29. de
conductore, quid facere poſſit, & debeat, &c.*
Et quòd ſi in caſu peſtis, vel alio conductor velit à domo
recedere, debeat domino denuntiare, & proteſtari cum ob-
latione Clavium, Caroc. *de locat. tit. de remiſſ. merc. qu. 8.
num. 88. verſ. concluſio.*
Verùm aliqui ſentiunt, quòd etiam hac denuntiatione 102
ceſſante debeatur remiſſio, Paſet. *conſ. 111. n. 13. & n. 15. & ſeq.*
Carpan. *ad Stat. Mediol. cap. 394. n. 374. tom. 2.* Lancell. Gall.
conſ. 22. n. 15. quæ utique opinio benè procedet, ſi caſus eve-
nerit in ſubſtantia rei, quæ propterea eſſe deſierit, quia tunc
quidquid ſit de quæſtione prædicta; an conductor teneatur 103
locatori ad damna ob denuntiationem omiſſam, certum eſt,
quòd non poterit ampliùs teneri ad mercedes rei, quæ eſſe
deſiit, ut alibi dictum eſt, & in propoſito diſtinguendo fir-
mat Grat. *diſcept. 354. n. 29.* Imò, & non ſolùm ſi actuali-
ter periit puta caſmate, ſed etiam ſi evenit alius caſus, quo
idem quodammodò reſultet conductori, ut ſi inundetur,
vel bello, aut peſte, ipſi penitùs auferatur poſſe ea uti, idem
erit dicendum, hos enim caſus æquiparari, & per eos con-
ductorem ipſo jure abſque aliqua denuntiatione liberari, pro-
barunt Socc. Jun. *conſ. 120. num. 20. & ſeq. lib. 3.* & Burſat.
conſ. 309. num. 15.
Cæterùm extra hos caſus peremptionis rei, vel ſimiles ge- 104
neraliter diſtinguendum videtur, ut ſi conſtet locatorem ex
illa denunciationis omiſſione damnum aliquod, ſeu præ-
judicium paſſum fuiſſe, procedat prima opinio, aliàs ſecun-
da, ut cenſuit Ripa *de peſte tit. de privil. contr. n. 23.* quem
ſequitur Menoch. *conſ. 246. num. 31.* & idem in effectu tenet
Gratian. *diſcept. 354. n. 34. & ſeq.* dum dicit, quòd non eſt ne-
ceſſaria denuntiatio, niſi locator oſtendat, quòd ſua intere-
rit ſcire, nulli tamen dubium bonum eſſe conductori denun-
tiatio-

Digitized by Google

giationem facere, hoc enim monet expreſsè Ripa *d. n.* 23. ubi
plus dicit, quòd alias ſola exceptio damni paſſi retardabit
executionem remiſſionis mercedis, donec de ea ſit plenè co-
gnitum, Lancell. Gall. *conſ.* 22. *n.* 16. *& 17.* ubi eam requiri
ad cautelam, & refert plures ita eam requirentes, & ſolum-
modò per modum conſilii eam ſuadentes.

104 Et cum dicta opinione concordant etiam alii, qui dicunt
defectum denuntiationis non attendi, quando locator, ſi
fuiſſet ei facta denuntiatio, non valuiſſet damnum impedire,
& ſic denuntiatio nihil profuiſſet, quos retuli *in d. cap.* 29.
n. 21. *& ſeq.* ubi & alios caſus retuli, in quibus ceſſat obliga-
tio denuntiandi, quos hic non repeto, ſed Lectorem ad eum
locum remitto, nec non ſi plura videre cupiat ad Pantzſch-
man. *de locat. qu.* 4. *per tot.* ubi latiſſimè totam materiam hu-
105 jus denuntiationis examinat, ſolùm addo, quòd ſi locator
facta ſibi denuntiatione offerat ſe paratum recipere fructus
ſuo periculo, vel rem ipſam recipere, & penſionem remitte-
re, & conductor eam non tradat, non poterit ampliùs re-
miſſionem petere, ut probant Pariſ. *conſ.* 38. *num.* 18. *lib.* 1.
& Rolan. *conſ.* 86. *num.* 9. *lib.* 3.

106 Quarta eſt limitatio, ſi caſus accidit poſtquam fructus fue-
runt collecti, & conductor in illis damnum paſſus eſt, quia
non propterea poteſt remiſſionem petere, Bart. *in dict. l. ſi
merces* 28. *§. vis major, n.* 3. *ff. loc. & ibid.* Fulgoſ. *n.* 11. *verſ.*
4. *& ultimo*, Gozadin. *conſ.* 74. *n.* 15. Mandel. *conſ.* 735. *n.* 5.
& 12. Boſſ. *tit. de remiſſ. merced. conduct. n.* 90. Gail. *obſer.* 23.
n. 12. *verſic.* 2. *limitatur, lib.* 2. Fab. *in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *def.* 46.
& 52. Valaſc. *de jur. Empht. qu.* 27. *n.* 50. ubi etiam probat
ea ratione, quia fructus poſtquam ſunt collecti, ſunt in do-
minio conductoris, *l. ſi apes, §.* 1. *l. ſi ſervus, §. locavi, ff.
de furt.* & ideò ejus periculo eſſe debent, juxta reg. text. *in l.
pignus, C. de pignor. act.*

107 Quod tamen declaratur primò procedere, quatenus ſint
percepti perfectè, & totaliter, itaut non ſufficiat triticum
fuiſſe cæſum, ſi adhuc manebat in ſpicis, quando caſus con-
tigit, & idem de uvis ſi nondum erant preſſæ, & ſimilibus,
Fulgoſ. *in l. ex conducto in fin. ff. locat.* Corn. *in memor. verſ.
conductor ver. adde* Carocc. *tit. de remiſſ. merc. q.* 8. *n.* 25. *&
ſeq.* ubi diverſa tempora explicat, ut veriùs cenſet Valaſc. *de
jur. Emph. qu.* 17. *n.* 51. *verſ. ſed tu intellige*, & latiſſimè com-
probat Joannes Baptiſta Coſta *conſ.* 62. *n.* 10. *verſ. ad tertium*
108 *& ſeq.* præcipuè *n.* 23. ubi de veriori, & communiori, & re-
quiri eos eſſe in horreo reconditos, vel per conductorem ſte-
tiſſe, quo minùs reconditi fuerint, Fab. *in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *de
109 fin.* 21. *n.* 15. *& ſeq.* & non ſufficere fuiſſe in horreo recondi-
tos, niſi & triturati, & mundi facti eſſent, dicit alios ad-
ducens Græve. ad Gail. *lib.* 2. *concl.* 23. *conſid.* 2. *n.* 3. Imò &
110 requiri, quod potuerit conductor aliquo tempore eis uti,
aliàs facienda ſit remiſſio, poſt Caſtren. volunt Natt. *conſ.*
284. *n.* 2. & Menoch. *conſ.* 669. *n.* 7. & requiri, quòd potuerit
uti ad uſum deſtinatum, adeout ſi fœnum ſit reconditum, ut
ex eo comedant Boves, & ex fimo pingueſcat ager, ſi dam-
num accidat in ipſo fœno antequam comedatur, facienda
ſit remiſſio, vult Caroc. *dict. tit. de remiſſ. q.* 8. *n.* 30. ſed hæc
eſt extenſio nimis magna, nec Boſſ. quem ipſe allegat, eam
tenet ſecluſo pacto, vel tacita obligatione, de qua mox di-
cendum in proxima declaratione.

111 Secundò declaratur non procedere ſi fructus per condu-
ctorem aſportari non poterant à fundo ex pacto cum ipſo
locatore inito, quia tunc ſi accidit aliquid in eis quamvis
recollectis, facienda erit remiſſio, quia ipſi quoque locatori
imputandum. Boſſ. *dict. tit. de remiſſ. merced. n.* 91. *verſ. quid
dicendum*, Alciat. *conſ.* 93. *n.* 6. *lib.* 8. & aliis adductis Me-
noch. *conſ.* 669. *n.* 10. quod & procedit ſi non adſit pactum
112 expreſſum, ſed conductor adhuc propter conſuetudinem
univerſalem teneatur, ut expreſsè dicit Boſſ. *ubi proximè.*

Tertiò declaratur, ut ſi adſit aliquod pactum circa remiſ-
113 ſionem ex quo appareat partes voluiſſe haberi rationem de
fructibus, & recedere à diſpoſitione juris, tunc cenſeri debeat
voluiſſe haberi rationem de fructibus perceptis, uti in caſu
quo dictum fuerat nullam habendam eſſe rationem fructuum
aliorum membrorum, voluit Purpurat. *conſ.* 273. *n.* 7. *& ſeq.*

Quartò declaratur, ut ſi merces ſolvenda ſit in fructibus
114 illis, tunc etiam ſi caſus evenerit poſt illos collectos, facienda
erit remiſſio, quia per eorum peremptionem liberatur debi-
tor, ut dictum eſt alibi, & tradit in propoſito iſto Fab. *in
Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *def.* 22. *n.* 8. *& ſeq.* ſed ſi non ſit expreſſum,
quòd ſolvatur de illis, ſed generaliter conſtituta merces in
115 fructibus, difficilius eſt, quid dicendum videatur, ſed adhoc
tentari poteſt, quòd facienda ſit remiſſio, quia culpæ condu-
ctori imputare non poteſt locator, quòd eos retinuerit, dum
ſibi eos tradere debebat, ut ſubjungit Fab. *in d. def.* 22. *n.* 10.
& ſeq. ubi etiam removet objecta, quæ fieri poſſent, ſive quia
dum obligatio eſt propter fructus illius fundi, id ſufficiat ad
hoc, ut eorum peremptionis ratio ſit habenda, Magon. *dec.*
31. *& ſeq. Flor.* 67. *num.* 21. cum aliis adductis *in cap.* 38. *de
loco num.* niſi conductor fuiſſet in mora ſolvendi, quia 116
tunc peremptio ſpeciei ſolvendæ cedit ejus damno, ut firma-
vit ibidem, & in propoſito tradit Fab. *dict. defin.* 22. *n.* 17. *verſ.
ſed hoc ita, & ſeq.* quod tamen fortè non relevaret, ſi fructus 117
etiam in manibus locatoris omninò perituri fuiſſent ex ad-
ductis ſupra *in dicto cap.* 38. & licèt hinc non poſſe excuſari
conductorem, teneat in propoſito iſto Faber *dicto tit.* 42. *de-
fin.* 23. tamen quia reddit rationem dicens potuiſſe locato-
rem illos fructus, ſi ad diem habuiſſet, ſtatim vendere, at-
que ita futuri cujuslibet periculi metu ſe liberare, poteſt ejus
deciſio evitari, quia dum poterat locator eos vendere, ſu-
mus extra terminos, quòd ejus etiam in manibus omninò
perituri eſſent.

Quintò declarant aliqui, quòd detur remiſſio etiam ſi fru- 118
ctus eſſent ſeparati à ſolo, ſi vitio Territorii corrumpantur,
Fab. de Anna poſt plures quos adducit *conſ.* 65. *n.* 7. & eum re-
fert, & ſequitur Græve. ad Gail. *lib.* 2. *concl.* 23. *conſid.* 2. *n.* 4.
At declaratio iſta magnam patitur difficultatem, cùm imò 119
ex eo ſolo, quòd vitium procedit à qualitate loci, non ſit fa-
cienda remiſſio, juxta ſæpè citat. text. *l. ex conducto* 16. *§. ſi
vis tempeſtatis, ff. loc.* ubi & exemplificatur ſi vinum coace-
ſcat, & ſic in fructibus recollectis, & licèt Hoſt. *in cap. pro-
pter ſterilitatem de locat. n.* 5. videatur velle hoc procedere
quatenus conductoris culpa ceſſerit, qui vinum juxta ignem
poſuerit, & inde forſan originem habuerit dicta declaratio
arguendo à contrario ſenſu, quòd ſcilicet Hoſtienſis ſentiat,
ut ſi ceſſet culpa, periculum vini etiam poſt recollectionem
præbeat cauſam remiſſionis, prout videtur eum intelligere,
ibi Imol. *n.* 17. *ver. in eadem* Gloſ. tamen ultra, quòd in dictis
DD. non valet argumentum à contrario ſenſu, Gab. *conſ.* 170.
n. 14. *lib.* 1. Seraph. *dec.* 822. *in fine* jam ſupra latè, & apertè, ni
fallor, demonſtratum fuit dictum Hoſtien. non poſſe ſubſi-
ſtere, & nunc addo, quòd in ſpecie hanc eamdem difficulta-
tem adverſus præfatam Doctrinam Hoſtien. dicto modo in-
tellectam ſenſit etiam Hip. *de Marſil. ſing.* 85. *incip. tu ſcis.*

Quinta limitatio eſt, ut non debeatur remiſſio, ſi fructus 120
percepti ſint, ſed malæ qualitatis, puta ſi frumentum non ſit
benè granitum, vel vinum non ſit perfectum, & ſic de ſingu-
lis Bart. *in d. l. ſi merces* 27. *§. vis major n.* 6. *circa med. verſ.
quando colonus, ff. loc.* Imol. *in c. propter ſterilitatem, n.* 8. *col.* 7.
propè fin. ubi etiam idem dicit, ſi fructus percepti ſunt, ſed 121
non venduntur *de locat.* Gomeſ. *var. tom.* 2. *c.* 3. *n.* 18. *ante fin.
ver. ſi verò fructus*, ubi de communi Val. *de jure Emph. q.* 27. *n.* 43.

Sexta limitatio eſt, ut non ſit facienda remiſſio conducto- 122
ri propter damnum, quod paſſus ſit in rebus propriis, puta
in Bobus, quos in fundo conducto retinebat, & ſimilibus,
licèt fundo deſervientibus, ut tradit Caroc. *d. tit. de remiſſ.
merc. q.* 8. *n.* 38. & probatur à fortiori ex dictis in limitatione
quarta, quòd non ſit facienda remiſſio propter damnum in
fructibus perceptis, dum ratio illius eſt, quia fructus per-
cepti ſunt in dominio conductoris, ut dictum eſt ibi ex Va-
laſc. *de jur. emphyt. q.* 27. *n.* 50.

Septima eſt limitatio, ut non facienda ſit remiſſio ubicum- 123
que ita fert conſuetudo regionis, quia ea in hac materia eſt
attendenda, Bero. *conſ.* 142. *n.* 6. *lib.* 1. Valaſc. *de jur. Emphyt.
qu.* 27. *n.* 15. quibus, & aliis adductis dictum fuit à Rota in
Rom. Affictus 30. Martii 1618. *§. fin.* cor. Andrea.

Facienda denique, & ſine dubio remiſſio, ſi damnum eve- 124
nerit in ipſa rei ſubſtantia, ita ut perimatur in totum, vel in
parte, quamvis non in medietate, ut dicam *in cap. proximo*,
n. 18. *& ſeq.* idque procedit non obſtante pacto, quòd remiſ-
ſio non ſit facienda, ut dicam *in c.* 49. *n.* 72. & non obſtante
lege idem ſtatuente, ut in eodem *cap.* 49. *n.* 121. *& ſeq.*

Quod damnum requiratur ad hoc, ut facienda ſit remiſſio mercedis, & de ejus probatione.

S U M M A R I U M.

1 *Remiſſio mercedis facienda eſt ſi conductor non re-
cipiat fructus æquivalentes medietati penſionis.*
2 *Idque procedit etiam in locatione gabellarum.*
3 *Requiri damnum in dimidia fructuum, qui percipi
conſueverunt, tenent aliqui.*
4 *Contrarium eſt verum.*
5 *Remiſſio fit propter damnum.*
6 *Fructus non percipere non eſt propriè damnum.*
7 *Damnum eſt diminutio proprii patrimonii.*

8 *Dam-*

Digitized by Google

8 *Damnum quantum requiratur ad hoc, ut fieri debeat remiſſio, ſtatur arbitrio Judicis.*
9 *Sed Judex non debet recedere ab opinione, quòd requiratur læſio in dimidia.*
10 *Fructus ſunt, qui ſuperſunt deductis expenſis.*
11 *Læſio in dimidia penſionis ad effectum, ut fiat remiſſio, tunc adeſſe dicitur, cùm deductis expenſis non ſupereſt ex fructibus, quantum ſufficit pro dimidia penſionis.*
12 *Et habenda eſt etiam ratio ſeminis ad hunc effectum.*
13 *Fructus ſi pauci percepti, ſed cariores venditi, hoc habendum eſt in conſideratione ad hoc ut ceſſet dicta læſio in dimidia.*
14 *E contra ſi percepti fructus in magna quantitate, ſed parum valeant, vel vendi non poſſint, non propterea facienda remiſſio.*
15 *Idem ſi percepti in ſolita quantitate, ſed non ſolitæ bonitatis.*
16 *Fructuum valor ad effectum cognoſcendi ſi fieri debeat remiſſio, conſiderari debent de menſe Augoſti.*
17 *At non omnes ſe aſtringunt ad dictum menſem.*
18 *Re pereunte in ſubſtantia, etiamſi pereat tantum in parte, & ceſſet læſio in dimidia, facienda eſt remiſſio mercedis.*
19 *Non tamen ſufficit, quòd damnum ſit minimum.*
20 *Sed contrarium eſt verius in hoc caſu.*
21 *Et perempta dicitur res in ſubſtantia eo ipſo, quod conductor ea uti non poteſt.*
22 *Decl. tamen hoc procedere ſi res totaliter ſit ablata, ſecus ſi propter timorem fuerit aliqua tantum in parte impeditus uti.*
23 *Inundatio non privans perpetuò conductorem perceptione fructuum, non dicitur perimere ſubſtantiam rei.*
24 *Vinea locata, ſubſtantia rei conſiſtit in vitibus, & dicitur perempta vitibus deſiccatis.*
25 *Salinis locatis ſubſtantia conſiſtit ſuper capitibus humanis.*
26 *Remiſſio facienda eſt propter damnum proveniens facto locatoris, etiamſi ſit leve.*
27 *Decl. procedere ſi impedimentum à locatore præſtitum ſit voluntarium, ſecus ſi neceſſarium.*
28 *Damnum non requiritur ultra dimidiam, ſi proveniat facto tertii, etiamſi locator reſiſtere ei non potuiſſet.*
29 *Contrarium tenent alii, & eſt magna quæſtio.*
30 *Prima procedit ſi conſtet damnum datum in odium locatoris.*
31 *Ampl. ut hoc caſu non ſolùm debeatur remiſſio, ſed etiam omne intereſſe.*
32 *Damnum ejus culpæ imputatur in odium, cujus datum eſt.*
33 *Ampl. in damno dato propter inimicitiam injuſtam, & ſine cauſa.*
34 *Damnum, ut fiat remiſſio mercedis, requiritur ultra dimidiam in prædiis ruſticis, non autem in domibus.*
35 *Intelligi in domibus conductis ad habitandum, non in conductis ad negotium capax incrementi.*
36 *Damnum in dimidio penſionis non requiritur, ſtante pacto de remiſſione facienda.*
37 *Decl. procedere ſi pactum aliud operari non poſſit, vel conſtet de voluntate partium, quòd remiſsio fiat non obſtante modicitate damni.*
38 *Pactum per quod locator ſuſcipit in ſe caſum tempeſtatis aliud operari non poteſt, quàm quòd propter eum fiat remiſsio, quamvis damnum ſit parvum.*
39 *Decl. non procedere ſi adeſset conſuetudo regionis, quòd propter tempeſtatem remiſsio non fiat.*
40 *Pactum quod fieri debeat remiſsio conductori, ſi damnum aliquod patiatur, intelligitur etiam de damno parvo.*
41 *Dictio* aliquid *verificatur etiam in minimo.*
42 *Promiſsio facta conductori de aliqua excomputatione in ſpecie operatur eam faciendam eſse, etiamſi ſumma ſit minima.*
43 *Idem de promiſsione reſtauri pro tempore, & ſumma impedimenti.*
44 *Idem ſi locator promiſerit reficere totum damnum conductori.*
45 *Idem ſi dictum, quòd ceſſante uſu in totum, vel in parte, remiſſio ſit facienda.*
46 *Pactum faciendi debitam remiſſionem importat, ut damnum ſit ultra dimidiam mercedis.*
47 *Idem ſi dictum, quod fiat conveniens reſtaurum.*
48 *Ampl. etiamſi pactum nihil operetur.*
49 *Pactum quòd refici debeat conductori damnum ultra ducentos ducatos intelligetur de damno habito reſpectu ad fructus percipiendos, non ad mercedem ſolvendam.*
50 *Contrarium tenent aliqui.*
51 *Et ponderanda ſunt verba pacti ad dignoſcendum, quid partes ſenſerint.*
52 *Fructuum amiſſio quando dicitur damnum.*
53 *Sed tantum impropriè.*
54 *Pactum faciendi remiſſionem mercedis propter damnum magis conformatur cum diſpoſitione juris, quàm pactum reficiendi damnum.*
55 *Damnum vulgariter loquendo intelligitur etiam de amiſſione lucri, & fructuum.*
56 *Maximè ſi fructus de tempore promiſſionis erant maturi.*
57 *Pactum de refectione damni intelligitur de damno in fructibus, ſi aliàs nihil operaretur.*
58 *Verba nihil operari tollerandum eſt, quando ſi operarentur, reſultaret intellectus juri communi contrarius.*
59 *Obſervantia attenditur ad interpretationem pacti circa remiſsionem mercedis.*
60 *Intellige de obſervantia partium in caſu præciſo, & uniformi.*
61 *Pactum faciendi reſtaurum, ſi damnum excedat ſummam ſcutorum ducentorum, an intelligi debeat reficienda eſse etiam ipſa ſcuta ducentum, vel non, attendi debent verba.*
62 *Si dictum, quòd locator teneatur reficere illud plus, in quo damnificatus fuerit conductor, non ſunt reficienda.*
63 *Si autem dictum, quòd locatur damnum reficiat in caſu, quo excedat ſcuta ducentum, tunc ipſa quoque reficienda ſunt.*
64 *Remiſsio, ut fieri debeat, incumbit conductori onus probandi damnum.*
65 *Et probare debet damnum in certa quantitate, & in ſpecie.*
66 *Lim. ſtante difficultate probandi in ſpecie, quia poterit fieri remiſsio cum probatione in genere.*
67 *Damnorum in probatione non ſunt conſiderandi fructus percepti ex melioramentis.*
68 *Decl. procedere ſi ſint perpetua, & concludenter probata.*
69 *Damnorum in probatione ſi ſint plures res ſimul locata, habenda ratio omnium ſimul.*
70 *Et probandi fructus ſingularum rerum.*
71 *Ampl. etiamſi adſit pactum remiſsionis faciendæ. Secus ſi promiſsa pro tempore, & ſumma impedimenti.*
72 *Decl. non eſse neceſse probare fructus omnium rerum locatarum, ſi tot ſint locationes quot res.*
73 *Damnum in una ſpecie fructuum non ſufficit niſi excedat medietatem mercedis.*
74 *Decl. nō procedere ſi merces ſolvenda ſit in ipſis fructibus.*
75 *Decl. 2. non procedere ſi damnum ſit in ſubſtantia rei, ex qua una ſpecies fructuum colligitur.*
76 *Damnum in locatione ad plures annos ad effectum obtinendi remiſsionem probari debet, conſideratis omnibus annis ſimul.*
77 *Ampl. ut ſi facta ſit remiſsio pro uno anno, & deinde eveniant anni uberes compenſantes damnum, poſsit dominus exigere, quod remiſit.*
78 *Subamplia etiamſi remiſsionem feceris cum verbo donationis.*
78 *Et procedit etiamſi ſolutio mercedis fiat per menſes.*
80 *Maximè ſi ſit difformis, & inde appareat diſtributionem factam gratia commodioris ſolutionis.*
81 *Lim. ut non ſit habenda ratio omnium annorum, quando merces eſt diſtributa in ſingulos annos ſecundùm aliquos.*
82 *Contraria tamen opinio tenenda eſt.*
83 *Maximè ſi omnes anni ſint jam præteriti.*
84 *Et procedit d. opinio ſi unica ſit locatio, ſecus ſi tot locationes quot anni.*
85 *Anni fertiles computandi ſunt cum ſterilibus ad effectum dignoſcendi an ſit facienda remiſsio, etiamſi non ſint proximi, ſed interpolati.*
86 *Decl. non procedere ſi anni fertiles ſint valdè remoti à ſterilibus in locatione ad longum tempus.*
87 *Decl. 2. non procedere, ſi damnum non ſit in ſolis fructibus, ſed in ſubſtantia rei.*
88 *Remiſsio ut ſit facienda, non ſufficit conductorem probare damnum unius anni, ſed probare etiam debet non eſse compenſatum cum ubertate aliorum.*

89 *Contraria opinio videtur verior.*
90 *Damnum unius anni, ut compenſetur cum fructibus aliorum requiritur, quod ſint uberes ultra ſolitum.*
91 *Et quòd ſuperent ſolitum ſaltem in tertia parte.*
92 *Sunt tamen diverſæ opiniones.*
93 *Et non ſufficit ubertas fructuum, ſi propter eam viliori pretio vendantur, itaut non poſſit conductor obligatus in pecunia recompenſari.*
94 *Anni omnes non ſunt conſiderandi ad probandum damnum ſtante pacto de remiſſione facienda.*
95 *Contrarium.*
96 *Decl. conſideranda eſſe verba pacti ad dignoſcendum quid partes ſenſerint.*
97 *Damnum ad remiſſionem mercedis in caſibus, in quibus non requiritur ultra dimidiam, quantum requiratur, ſtandum eſt arbitrio Judicis.*
98 *Non tamen ſufficit modicum niſi in quibuſdam caſibus expreſſis.*
99 *Damnum modicum dicitur juxta opinionem vulgi, vel ſi ſit infra ſextam partem mercedis.*

C A P U T XLVII.

QUoniam dictum eſt ſupra remiſſionem mercedis faciendam ex eo, quòd conductor non potuerit percipere
fructus, quorum intuitu conduxit, & mercedem ipſam promiſit, & ex cauſa damni, quod paſſus ſit, videndum nunc
quodnam damnum requiratur ad hunc effectum, ut remiſ-
1 ſioni locus ſit, & quot fructus ſufficiant ad illam excludendam, & communis opinio eſt, ut attendatur quantitas penſionis, & ſi conductor non percipiat fructus æquivalentes
medietati ejuſdem, facienda ſit remiſſio, aliàs ſecus, prout
videre eſt penès Purpurat. *conſ.464. n.3. verſ. 3. præſuppoſito*,
Peregr. *conſ.98. n.3. poſt med. l.5.* Claperius *cauſ. 44. n. 10. & ſeqq.* Fab. *in C. l.4. tit.42. def.3.* & omiſſis aliis hanc eſſe communiorem, teſtantur Aret. *conſ.52. n.2. verſ. unde communior*,
2 Menoch. *conſ.669. n. 11.* Gratian. *diſc. 534. n. 39.* Barz. *dec. 59. n. 14.* Coccin. *dec. 422. n. 15.* idque procedit etiam in
conductione gabellarum, Boſſ. *in praxi tit. de remiſſ. merc. public.* ubi miratur videre Quæſtores practicare velle, ut liberentur etiam à damno minori, & dicit, quòd neſcit videre,
qua ratione ſalvari poſſint, niſi in caſu belli, tamquam in eo
damnum proveniat ex facto Principis Locatoris, ſive ejus
inimicorum, quo caſu benè procedit, ut non requiratur damnum præfatum, ut dicam infra. Verùm quòd læſio ultra
dimidiam requiratur inter privatos, ſed in his fiſcalibus ſufficiat in ſexta parte, tradit noviſſimè D. meus de Luca *diſc. 5. ſub n.2. hoc tit. de locat.* ubi allegat tantùm ſe ipſum *in diſc. 65. ſub tit. de regalib. & ibi n. 17.* allegat doctrinam Bart. *in l. ſi duo ſocietatem, §. arbitrorum, ff. pro ſoc.* Urſill. ad Afflict. *dec.340. n.8.* Marin. *reſol.147. n.1. l.1.* Amat. *reſol.83. n. 2.* Galeot. *reſp. fiſcal. 25. n.47. quos vide.*
3 Sunt autem, qui admittentes requiri damnum ultra dimidiam, volunt intelligi de dimidia fructuum, qui percipi
conſueverunt, vel percipi potuiſſent, caſu damni non eveniente, non autem de dimidia mercedis conventæ, relati per
Rimin. Jun. *conſ.92. n. 15.* Mantic. *de tacit. l. 5. tit. 8. n. 39. poſt med.* ubi plures de communi, & hanc eſſe opinionem veriorem, & communiorem dicit Gallus *conſ.74. n.2.*
4 At ſecluſo pacto, ex cujus verbis appareat partes ita ſenſiſſe, de quo dicam infra, opinio iſta non videtur vera, quia
5 jura requirunt damnum conductoris, & propter damnum
concedunt remiſſionem, ut videre eſt *in leg. ſi merces, 28. §. vis major, ff. locat. & in l. licèt. 8. Cod. loc.* & licèt dicant
etiam propter ſterilitatem *cap. propter ſterilitatem de locat.*
& dici ſoleat etiam propter bellum, propter peſtem, &
alios caſus, tamen ſemper intelligitur, quatenus adſit da-
6 mnum conductoris, ut dictum eſt ſupra, & non percipere
omnes fructus, qui ſperabantur, ſeu ſoliti erant, poteſt
eſſe, quòd non ſit propriè damnum, ſed ſola amiſſio lucri,
puta ubi quis conduxit pro tenui mercede, & licèt non perceperit uberes fructus, ſi illi eſſent cariùs ſolito venditi, ita ut
ex eis receperit quantum ſufficiat pro omnibus expenſis fa-
7 ctis, & integra penſione ſolvenda, utique non poterit dici
propriè eum damnum pati, dum non ſolvit aliquid de proprio, & damnum eſt diminutio proprii patrimonii, *l.3. ff. de damn. infec.* & in propoſito Rimin. Jun. *conſ.810. n.10. & 11.*
Coccin. *dec.422. n. 10.* Rota *dec. 727. ad fin. part. 4. diverſ.*
& dicam infra *n.52. & 53.* & hac ratione dictam opinionem
rejecit Bald. *conſ. 329. n.1. ad med. ver. non autem l.1.* & latè
Rol. *conſil.86. n.8. l.3.* Pantzſchm. *de locat. qu. 1. n. 27.*
8 Sunt & alii, qui conſiderantes non reperiri in jure defini-
tum quantum eſſe debeat hoc damnum, ſentiunt relinquendum eſſe Judicis arbitrio id definire, quos refert Nevizan.
conſ.90. n.15. verſ. octavo fuit opinio, Menoch. *de arbit. l.2. caſ.76. n.3.* Caroc. *tit. de remiſſ. merc. qu. 1. n. 19.* Pantzſchm.
de loc. qu. 1. n.27. Alii vero alias opiniones tenent, quas ego,
ſtudendo ſuperfluitates omittere, non refero, ſed cupientem
eas videre ad præcitatos qui eas referunt, remitto, & ſignanter Pentzſchm. *qui d. q. 1.* octo opiniones nedum refert,
ſed etiam ſingulas examinat, at licèt ſub *n. 23.* concludat
pro prædicta ultima, ut ſit ſtandum arbitrio Judicis, attamen *ſub n. 35. verſ. ex quo ſequitur*, dicit quòd cùm præ- 9
dicta prima requirens læſionem in dimidia mercedis ſit
hodie communiter recepta, non debebit Judex ab ea recedere, quòd etiam cenſuit Menoc. *d. caſ. 76. n. 5.* ubi
quia illa eſt crebrior, & verior.
Retenta igitur dicta prima opinione, quoniam id tantùm
perceptum dici poteſt à conductore, quòd deductis expenſis 10
ſupereſt, idque tantùm in fructu eſſe, *l. fructus ff. ſol. matr.*
ubi Bart. *& alii ſcriben.* ideò declaratur primò, ut intelli- 11
gi debeat percipere debere conductorem ad hoc, ut ceſſet petitio remiſſionis mercedis, ultra dimidiam ejuſdem,
deductis omnibus expenſis ab eo pro illorum perceptione
factis, Menoch. *d. conſ.669. n. 11.* ubi de communi Grat.
diſcep. 454. n.39. & faciunt tradita per Valaſc. *de jur. emph. q.27. n. 31. poſt med.* Coccin. *dec.420. n.5.*
Dubitari tamen poſſe videbatur, an habenda ſit ratio de
ſemine, pro negativa enim ſtat Mandel. *conſ. 318. n. 33.* &
facit text. *in l. ex conducto, §. ſed & ſi labes, ff. loc.* ſed quid-
quid ſit ad alios effectus, quoad iſtum dignoſcendi vide- 12
licèt damnum conductoris, ſi ipſe ſemen de ſuo poſuit,
habenda erit de eo ratio, quia per ejus amiſſionem patitur
diminutionem ſui patrimonii, & ſic eſt in damno *d. l. 3. ff. de damn. infect.* & hæc diminutio patrimonii conſideratur in propoſito iſto per DD. ut ſupra, & ita tenet poſt
alios Pinell. *in l.2. C. de reſcind. vend. p.1. c.3. n.21. ad fin.* &
aliis adductis Caroc. *de locat. tit. de rem. merc. q.1. n.6.*
Secundò ex prædictis poteſt ſumi alia declaratio, ut atten- 13
di etiam debeat major valor fructuum ex accidenti currens,
puta ſi communiter percepti ſunt pauci fructus, & propterea pluris venditi, itaut non poſſit dicere conductor ſe non
percepiſſe, niſi dimidium ejus, quod ſolvere debet in pecunia, non erit facienda remiſſio, Coro. *conſ.128. n.26. poſt med. l.2.* Rol. *conſ.86. n.8. l. 3.* Claper. *conſ.43. n. 12. & ſeq.*
Rot. *dec.727. n. 4. verſ. & in omnem eventum, p. 4. div.*
At è contra ſi fructus fuerint percepti in magna copia, ſed 14
parum valeant, non propterea poterit conductor petere remiſſionem mercedis, quia remiſſio fit propter ſterilitatem *c. propter ſterilitatem de loc. & cond.* & iſta non poteſt dici ſterilitas, ſed abundantia, prout docuit Imol. *in c. propter ſterilitatem, n.8. circa fin. col.7. verſ. quandoque colonus de loc. & cond.* ubi idem etiam eſſe dicit, ſi fructus ſint percepti in ſolita quantitate, ſed non ſint ſolitæ bonitatis, uti ſi vinum ſit 15
magis acerbum, vel frumentum non benè granitum, ut conſuevit, Boſſ. *in ſua praxi tit. de remiſſion. merc. conduct. n.6.*
Valor autem fructuum ad hunc effectum conſiderari debet 16
de menſe Auguſti, ut poſt Nevizan. *conſ.90. n.23.* tradit Burſat. *conſ.11. n. 34.* ſed animadvertendum cum Rota *in d. dec. 727. n. 4. verſ. & in omnem eventum p. 4.* quòd Nevizan. exemplificat in menſe Auguſti & Rol. *in d. conſ. 86. n.8. l.3.* 17
non ſe adſtringit ad dictum menſem, prout etiam Corn.
d. conſ.128. n. 26. propè fin. verſ. nam tunc, l.2.
Tertia declaratio, eſt ſi res pereat in ſubſtantia, tunc enim 18
non ſolùm ſi pereat in totum totaliter liberatur, ſed etiam ſi
pereat pro parte liberatur proportionabiliter, etiamſi deficientia illius partis non operetur, quòd ipſe non percipiat
fructus æquivalentes medietati mercedis, Petr. de Ubal. *de duob. fratr. p.11. n.113.* Boſſ. *tit. de rem. merced. n.107.* Peregrin. *conſ.98. n.10. l.5. verſ. & hoc caſu*, Surd. *conſ.400. n.27. & ſeqq.* Amat. *reſol.18. n.20.* Maſtrill. *d.299. n. 114.* Volunt
tamen aliqui, ut hoc etiam caſu damnum non ſit modicum, 19
ad hoc ut intret remiſſio, ſeu liberatio à parte penſionis, ut
ſignanter Petr. de Ubal. ubi ſupra, & ſenſit etiam Rota *dec. 830. n.1. p. 4. div.* ſed hanc opinionem non eſſe veram aſſerit
Surd. *d. conſ.400. n. 27.* ubi quòd etiamſi pereat in minima parte, differt enim caſus iſte damni in re, à caſu damni in fru- 20
ctibus, quia damnum rei abſolutè ſpectat ad dominum,
l. ex conducto, §.1. ff. loc. & ideò non attenditur, an ſit magnum, vel parvum, prout attenditur in damno contingente
in fructibus, quod è contra regulariter pertinet ad conductorem, ut priùs diſtinguendo conſideravit Boſſ. *in ſua praxi tit. de remiſſ. merc. cond. n. 103. & ſeqq.* ſignanter *n. 107.*
& eum ſequitur Maſtrill. *d. dec. 299. n. 114.*

Dicitur

21 Dicitur autem periiſſe ſubſtantia rei ad hunc effectum, eo
ipſo, quòd periit conductori, itaut ejus uſum habere non
potuerit, unde ſi impediatur propter bellum, vel innunda-
tionem, aut quid ſimile, intrat præfata declaratio, Alex.
conſ. 112. *n.* 1. *ad fin. verſ. & res dicitur perempta*, *l.* 1. Mon-
teſperel. *conſ.* 661. *n.* 7. *poſt med.* Peregr. *conſ.* 98. *n.* 5. *in lib.* 5.
Surd. *conſ.* 400. *n.* 23. *& ſeqq.* Randen. *reſ.* 29. *n.* 41. Maſtrill.
dec. 299. *n.* 110. *& ſeq.* ubi quod dicitur perempta ſubſtantia
gabellæ locatæ, ſi prohibitum commercium.
22 Verùm hoc procedit ſi res ab hoſtibus ſit actualiter ca-
pta, non autem ſufficit, quòd propter ſolum timorem
fuerit conductor aliqua in parte, vel ad tempus impedi-
tus, tunc enim vigente ſpe, quòd ceſſare poſſit impedi-
mentum, non dicitur res perempta, & non procedit
prædicta declaratio, ſed facienda eſt remiſſio, juxta re-
gulam, ſcil. ſi non perceperit medietatem penſionis, Boſſ.
tit. de rem. merc. n. 105. Surd. *conſ.* 400. *n.* 23.
23 Sic inundatio quatenus non privet perpetuò conducto-
rem perceptione fructuum, non dicitur ad hunc effectum
perimere ſubſtantiam rei, unde non ſtatim, ac ager fuit
in totum, vel pro parte inundatus, fieri debet remiſſio,
ſed tantùm ſi pro toto tempore conductionis duravit,
vel agri formam devaſtavit, Alex. *conſ.* 112. *n.* 1. *l.* 1. Joan.
Bapt. Coſta, *conſ.* 30. *n.* 6. *& ſeqq. per tot.*
24 Vinea autem locata, ſubſtantia rei conſiſtit in ipſis viti-
bus, & proinde ſi deſiccentur, dicitur damnum in ſubſtantia
rei, ut voluit Peregrin. *conſ.* 98. *n.* 10. *l.* 1. & latiùs quæſtione
ad partes examinata, idem tenet Mantic. *de tacit. l.* 5. *tit.* 8.
à n. 29. *ad* 38. ubi locato prædio in quo adſit vinea, vel olive-
tum, & rigore hyemis deſiccentur vites, vel olivæ, facien-
dam remiſſionem, etiamſi damnum non ſit tale quale requi-
25 ritur ut in ſolis fructibus accidat, & locatis ſalinis, ſeu ne-
gotio ſalis, ſubſtantiam conſiſtere ſuper capitibus humanis,
pro quibus ſal eſt levandum, quia ſi nemo eſſet, qui ſa-
lem conſumeret, ceſſaret in totum fundamentum nego-
tii, & conductionis, ſcripſit Surd. *conſ.* 507. *n.* 7.
Caſus tamen ſingularis, quo re perempta non ſit facienda
mercedis remiſſio, eſt ſi emptor rei non ſoluto pretio,
illam quouſque pretium ſolvat, conducat ad text. *in leg.
ſicut emptio*, 23. *& ibi*, Gloſ. *in ver. exſolvat*, *ff. loc.* de
quo dictum eſt ſuprà in *c.* 45. *n.* 83. & priùs in *c.* 11. *n.* 26.
26 Quarta declaratio eſt, ut non requiratur tam grave da-
mnum conductoris ad hoc, ut petere poſſit remiſſionem, ſed
ſufficiat etiam leve quando provenit ex facto locatoris, ut
poſt alios tradunt Men. *conſ.* 246. *n.* 22. *& ſeqq.* Eugen. *conſ.*
50. *n.* 58. *l.* 1. Amat. *reſ.* 18. *n.* 23. Maſtril. *dec.* 299. *n.* 126.
27 Verùm hoc non procedit ſine aliqua diſtinctione inter
cauſam neceſſariam, & voluntariam, ſi enim dominus de-
derit aliquod impedimentum conductori ex cauſa merè vo-
luntaria, tunc benè procedit, quòd facienda ſit ei compe-
tens remiſſio, etiamſi impedimentum ſit modicum, ut do-
cet Gloſ. *in l. habitatores*, 30 *verſ. demoliri*, *ff. loc.* imò præ-
ſtandum totale damnum, & intereſſe conductori, Bertachin.
de gabell. p. 2. *n.* 43. Gutier. *de gabell. p.* 2. *n.* 43. Gutier. *de ga-
bell. q.* 136. *n.* 6. at ſi ſit ex cauſa neceſſaria, puta, quia opor-
teat ex domo locata aliquid demoliri propter periculum
ruinæ, tunc etiamſi conductor minus commodi aliqua par-
te domus utatur, & deductionem mercedis petere non po-
teſt, quia aliquam partem incommodi, parvulam tamen
ſuſtinere debet, ſecus autem ſi aperiatur ea pars domus, in
qua magnam partem uſus ipſe habeat, ut præciſè dicit text.
in l. habitores, 30. *in princ. ff. loc.* Surd. *conſ.* 400. *n.* 27. *poſt med.*
28 Imò fortiùs, quòd dummodo damnum proveniat facto
tertii, etiam quòd illi per locatorem reſiſti non potuiſſet,
adhuc facienda ſit remiſſio, non obſtante, quòd conductor
non ſenſerit damnum adeò grave, ut medietatem mercedis
ſolvendæ non perceperit, prout requiritur, quando damnum
venit in fructibus vitio rei, aut fortuna, tuetur latiſſimè
Pantzſch. *de loc. qu.* 14. *à n.* 5. *ad* 49. ubi in fine pro hac con-
29 cludit, & reſpondet contrariis Maſtril. *d. dec.* 299. *n.* 123. *&
ſeqq. ubi n.* 126. de communi teſtatur Amat. *reſol.* 18. *n.* 21.
Contrariam tamen opinionem quoad hoc tenuit Surd. *conſ.*
34. *n.* 9. *&* 21. & Motor. *conſil.* 76. *n.* 8. ubi de facto Prin-
30 cipis, & eſt quidem maxima quæſtio, quam qui cupit
videre pleniſſimè examinatam, adire poterit Pantzſch.
ubi ſuprà: ceſſaret tamen difficultas ſi conſtaret illum ter-
tium dediſſe damnum in odium, ſeu propter inimicitiam
cum locatore, vel conductore, quia tunc eidem imputatur,
in cujus odium datum eſt, ac ſi ab eo proveniſſet, & propte-
rea ſi in odium conductoris damnum datum ſit, clarum erit,
quòd non poterit remiſſionem petere, & è contra ſi in odium
locatoris clarum erit, quòd poterit etiam pro parvo damno,
itaut controverſia remaneat ſolùm, quando nullius odio ap-
paret factum. Sed admiſſa prima opinione, adhuc adeſt dif-
ferentia, ſi odio locatoris datum ſit damnum, vel non, quia 31
ſi odio locatoris, non ſolùm remiſſio debetur mercedis da-
mno proportionabilis, ut in alio caſu, ſed etiam intereſſe,
ejus enim culpæ imputatur, ut alibi dixi, & eſt text. *in l. ſi* 32
merces, 28. *§. culpa*, *ff. loc.* & ſi tui cauſa injuriam accepero,
datur mihi actio de damno contra te, *l. nam ſervius*, *ff. de ne-
got. geſt.* etiamſi inimicitia ſine culpa locatoris fuiſſet exorta, 33
& eſſet reſpectu damnum dantis injuſta, Bart. *in dicto §. culpa*,
Ruin. *conſ.* 65. *n.* 4. *l.* 1. Rimin. Jun. *conſ.* 719. *n.* 7. *&* 8. & aliis
pleniſſimè cumulatis Pantzſchman. *d. q.* 17. *num.* 7. & licèt
hoc ultimum non procedere è contra, ſi damnum ſit propter
inimicitiam cum conductore, teneant aliqui autumantes ip-
ſum non teneri ad damna locatoris, ſi inimicitia non ſit ejus
culpa, tamen non videtur ratio differentiæ, imò quòd magis
teneatur, facit, quòd ipſe tenetur cuſtodire, ut conſiderat Gloſ.
in d. §. culpa & Pant. qui contrarios refert *d. q.* 14. *n.* 60. *&* 61.
Quinta declaratio eſt, ut requiratur damnum ultra me- 34
dietatem in prædiis ruſticis, ſecus autem in Urbanis, quia in
iſtis debet fieri remiſſio pro quocumque damno, & ratio di-
verſitatis eſt, quia in prædiis ruſticis, conductor poteſt ſor-
tiri ubertate fructuum, & ſic lucrari, ipſe enim non auget
penſionem, ſi fructus ſint uberiores, unde debet æquo ani-
mo ferre, ſi damnum modicum patiatur, & non poteſt pro-
pter illud remiſſionem petere, ut dicit text. *in l. ſi merces*, 28.
§. vis major, *ff. loc.* at ſecus eſt in conductore prædii Urbani,
quia non poteſt expectare lucrum inſolitum, & ideò æquum
eſt, ut nec damnum inſolitum patiatur, quamvis non ſit ul-
tra dimidiam mercedis, Rip. *de peſt. tit. de priv. contr. n.* 26. 35
ad fin. Rebuff. *de priv. ſchol. priv.* 15. *n.* 20. Surd. *conſ.* 34. *n.*
14. *& ſeqq.* intelligi tamen debet hæc declaratio, ut pro-
cedat in domibus conductis ad habitandum, non autem in
conductis ad negotium capax incrementi, ſed & decremen-
ti, puta ad faciendum hoſpitium, quia cùm poſſint accedere
plures advenæ, & augere lucrum, ceſſat dicta ratio con-
ſiderata pro declaratione, & ſic etiam ceſſare debet ipſa
declaratio, & eſſe conſiderandos fructus in hoc caſu,
docet Bart. *in l. cùm plures*, 62. *in princ. ff. loc.* & ita diſti-
guendo Pantzſchm. *de loc. q.* 2. *n.* 14. *verſ. itaque*.
Sexta declaratio eſt, ut non procedat concluſio, ſi adſit 36
pactum inter locatorem, & conductorem conventum de re-
miſſione facienda, tunc enim licèt damnum non ſit adeò gra-
ve, ut conductor lædatur in dimidia penſionis, adhuc facien-
da erit remiſſio, ut ſenſit Salic. in *l. licèt in fin. C. loc.* Alex. in
Titius in pr. n. 2. *ff. de lib. & poſth.* Ruin. *conſ.* 81. *n.* 3. *l.* 1. Soc.
Jun. *conſ.* 78. *n.* 7. *& ſeq. lib.* 2. Surd. *conſ.* 383. *n.* 9. latè Boſſ. in
pract. tit. de remiſſ. merc. pub. n. 48. & licèt contrarium tenen-
tes non deſint, & concluſio ſit diſputabilis, tamen hæc eſt
magis communis, magis æqua, & magis vera, ut patet
ex traditis per Pantzſch. *de loc. q.* 11. *ibi in princ.* de magis
communi teſtatur, deinde latiſſimè diſcuſſo ad partes
articulo oſtendit eam veriorem, & in fine dicit, mili-
tare quoque pro ea æquitatem.
Verùm declaratio iſta non eſt indiſtinctè accipienda, ſed 37
tantùm quatenus conſtat de voluntate contrahentium, quòd
remiſsio fiat non obſtante exiguitate damni, vel ſi aliàs pa-
ctum nihil operaretur, nam ſi pactum aliquid aliud operari
poteſt, & verba non repugnant, ut intelligatur de remiſsio-
ne facienda, quatenus damnum ſit tale, ut conductor non
percipiat medietatem fructuum, prout eſt de jure, reſtringi
debet ad caſum prædicti damni, & ita intelligi, prout de ju-
re, ac latè firmat Cephal. *conſ.* 104. *n.* 17. *& per tot.* Surd. *conſ.*
34. *n.* 32. *& ſeq. & n.* 49. Rot. cor. Cocc. *dec.* 422. *n.* 4. *& ſeqq.
per tot. ubi n.* 11. *& ſeqq.* reſpondet, & declarat ſingulariter
plures DD. contrarios, quam deciſionem confirmavit Rota
cor. Manzan. *dec.* 553. *per tot. & ſignanter*, *n.* 3. *&* 6. *& ſeqq.*
Caſus autem, in quo videtur pactum aliud operari non 38
poſſe, quàm quòd fiat remiſsio, etiamſi damnum non ſit adeò
magnum, prout de jure requiritur, eſt, ubi dictum fuerit, lo-
catorem ſuſcipere in ſe caſum tempeſtatis in ſpecie, ut ſen-
ſit Salic. in *d. l. licèt n.* 10. & aliis adductis Menoc. *conſ.* 835.
n. 25. Caroc. *tit. de remiſſ. merc. q.* 8. *n.* 136. Boſſ. *tit. de remiſ.
merc. pub. n.* 48. ubi latè, ſed advertendum id non eſſe ſem- 39
per verum, nam licèt regulariter propter tempeſtatem cau-
ſantem damnum intolerabile de jure facienda ſit remiſsio, e-
tiam pacto non interveniente, & ideò pactum videatur ina-
ne, quatenus non operetur, ut fiat remiſsio, etiamſi non
adſit tantum damnum quantum de jure requiritur, tamen in
quibuſdam locis receditur à regula prædicta ex eo, quòd
tempeſtates ſint ſolitæ, itaut de eis conductor cogitare po-
tuerit, ut dictum eſt ſup. in c. præced. & tunc pactum poteſt

operari, ut hoc non obſtante fiat remiſſio etiam in caſu
tempeſtatis, & proinde io reliquis erit intelligendum,
prout de jure, ſcil. ut fiat, quatenus tempeſtans afferat
tale damnum, ut de jure facienda ſit, prout eſt propriè
caſus dictæ *dec.* 422. cor. Coccin.
Caſus verò in quibus verba important fieri debere remiſ-
ſionem, quamvis non adſit damoum ultra dimidiam merce-
dis, plures eſſe poſſunt, & ſignanter unus erit, ſi dictum fa-
ciendam eſſe remiſſionem conductori, ſi damnum aliquod
patiatur, ut firmavit in ſpecie Surd. *conſ.* 383. *n.* 12. illa enim
dictio, *aliquod* verificatur etiam in minimo, Bald. & De-
40 cian. *in c. quoniam de prob.* Tiraq. *in l. ſi unquam in ver. omnia,
vel partem aliquam, n.* 14 *in princ. C. de revoc. donat.* Crot.
conſ. 119. *n.* 10. Becc. *conſ.* 32. *n.* 5. Sic ſi promiſſa ſit excompu-
tatio aliqua in ſpecie, puta ſi promiſſa fuerit excompu-
41 tatio licentiarum gratis datarum, tunc enim fieri debebit,
etiamſi ſumma ſit minima, Menoch. *conſ.* 1121, *n.* 14. *verſ.*
42 *reſpondetur, ut attigi.* Sic ſi promiſſum ſit reſtaurum pro tem-
pore, & ſumma impedimenti, idem cenſuit Menoc. *conſ.* 835.
43 *n.* 10. *& n.* 24. *ver. reſpondetur ſecundo.* Item ſi promiſerit lo-
cator reficere totum damnum conductori, Surd. *conſ.* 507. *n.*
44 2. quia qui totum dicit, nihil excludit, *l.* 1. *ubi DD. ff. de leg.*
1. optimè Decian. *conſ.* 96. *n.* 48. *l.* 2. & magis ſi dictum, quòd
ceſſante ſolito uſu rei in totum, vel in parte, remiſſio ſit fa-
cienda, quia tunc ſufficit minima pars, *l. fin. §. cùm igitur,*
45 *C. de jur. de lib. l. fin. in princ. C. de edict. divi. Adr.* Surd.
d. conſ. 507. *n.* 3. & alii quamplures ſimiles.
46 Cæterùm poſſunt etiam in pacto adeſſe verba contraria,
videlicèt indicantia, quod remiſſio facienda ſit tantùm
ſtante dicto damno ultra medietatem mercedis, prout de
jure. Et exemplum eſt ſi dicat, faciendam debitam remiſſio-
nem, dum enim dicit, debitam, clarè ſe refert ad jus com-
mune, ſecundùm Boſſ. *in d. tit. de remiſſ. merc. publ. in fin.* ubi,
quòd propterea verbum illud, *debitum,* tollit omnem diffi-
cultatem, quæ aliàs adeſſe poſſet, ſi dictum eſſet ſimplici-
ter remiſſionem, & ſequitur Surd. *conſ.* 34. *n.* 49. *ver. re-*
47 *ſponderi etiam poteſt, & ſeq.* ubi idem eſſe tradit ſi dictum,
quòd fiat conveniens reſtaurum, & dicit conſtare de vo-
luntate contrahentium propter illud verbum, *conveniens,*
48 adeout, non curandum ſit, quòd pactum nibil operetur,
& ſenſit Rot. cor. Manzanedo *dec.* 553. *n.* 5.
Et attendi etiam debebunt verba pacti, ad effectum di-
gnoſcendi, an partes voluerint recedere à diſpoſitione juris
49 circa id, quod dictum fuit, conſiderari debere damnum
conductoris, habito reſpectu ad penſionem quam ſolvit,
non autem habito reſpectu ad fructus quos percipere potuiſ-
ſet, unde in caſu, quo dictum fuerat damnum ultra du-
centos ducatos reficiendum locatori, intelligendum eſſe de
damno, habito reſpectu ad fructus, non autem ad penſio-
nem, conſuluit latiſſimè Soccin. Jun. *conſ.* 78. *l.* 2. *ubi à n.* 7.
latè pluribus modis id probat, & à *n.* 22. omnibus quæ
primò in contrarium adduxit, reſpondet, & idem etiam te-
nuit Peregrin. *conſ.* 98. *n.* 10. *l.* 1. & latiùs comprobat Lader-
ch. *conſ.* 14. *per tot.* Surd. *conſ.* 383. *n.* 6. *& ſeqq. ubi n.* 29. di-
cit, quòd licèt aliqui impugnent dictum *conſ.* Soccini Jun.
tamen plures eum ſequuntur, quos ipſe refert Menoc.
recuper. rem. 1. *n.* 421. ubi dicit Soccinum egregiè conſu-
luiſſe, Coſta *de rata poſt, q.* 10. *in illat. n.* 2.
50 At contrarium in ſimilibus verbis plenè conſuluit Rim.
Jun. 810. & cjus opinioni magis quàm contrariæ Soccini
videtur adhæſiſſe Rota coram Coccin. *dec.* 422. *n.* 14. & in
eadem cauſa cor. Manzan. *dec.* 553. At Rim. Jun. reſpon-
det, quidem aliquibus argumentis Soccini, ſed poſtea ſub
n. 51. *& ſeqq.* oſtendit alia, ex quibus Socin. movetur, non
applicari in caſu ſuo, & ejus ſententiam totaliter non
improbat, minuſque eam abſolutè damnat Rota, unde
neque hìc per nos damnanda videtur, maximè dum tot
alii ſupracitati cum ſequuntur, & laudant, ſed conclu-
dendum, conſideranda eſſe verba pactorum, an totaliter
51 cum illis, de quibus Soccinus loquitur, conveniant vel
non, illaque diligenter ponderanda eſſe, & obſervandum,
an partes habuerint reſpectum ad damnum in fructibus,
vel ne, ut ponderant DD. & ſignanter Surd. *conſ.* 383.
n. 9. *verſ. ſecundò, & ſeqq.* ubi conſiderat ſi dicatur vites,
vel uvas damnificari, Laderch. *conſil. decimoquarto, num.*
1. ubi conſiderat, ſi dicatur debere fieri æſtimationem
intra octo dies, Peregrin. *conſil.* 98. *n.* 4. *verſic. quama-
brem, & n.* 5. *lib. primo, & alii citati.*
52 Non tamen ſufficeret partes dixiſſe remiſſionem facien-
dam in caſu damni, vel propter damnum, ut intelligi de-
beat de ſola amiſſione fructuum, quia licèt quandoque hoc
quoque dicatur damnum, etiam in legibus, ut ponderat
Soccin. *dict. conſ.* 78. *n.* 14. *& ſeqq.* tamen verè, & propriè da-
mnum eſt diminutio patrimonii, *l.* 3. *ff. de damn. infect.* cum
aliis ſupracit. & latè Ceph. *conſ.* 104. *n.* 5. *& per tot.* Decian. 53
conſ. 96. *n.* 48. *l.* 2. Surd. *conſ.* 34. *n.* 31. *in fin. & ſeq.* & dictum
eſt ſupra *n.* 7. eoque magis ſi non dictum, reficiendum eſſe da-
mnum, ſed faciendam eſſe remiſſionem mercedis propter da- 54
mnum, ut ponderavit Rot. cor. Coccin. *dec.* 422. *n.* 10.
quia hoc ſecundo modo loquendi partes videntur magis
ſe conformare voluiſſe cum diſpoſitione legum de remiſ-
ſione mercedis loquentium, & idem eſſe ſi dictum, fa-
ciendum eſſe reſtaurum, ſenſit Manzaned. *d. dec.* 553. *n.* 5.
Et ubi verba eſſent in vulgari ſermone prolata, quia tunc 55
intelligi debent, prout vulgariter accipi ſolent, faciliùs
admitti poſſet, ea referenda eſſe etiam ad amiſſionem,
quæ vulgò dici ſolet, damnum, ut tradit Socin. *d. conſ.*
78. *n.* 9. *& ſeq.* & Laderch. *dict. conſ.* 14. *n.* 2. *&* 3. & præci-
puè ſi fructus de tempore caſus evenientis fuiſſent jam ma-
turi, & propè diem recolligendi, prout ponderat idem 56
Socin. *n.* 22. & non impugnat Riminal. Jun. ſed dicit,
quòd in caſu ſuo hoc non concurrebat. *d. conſ.* 810. *n.* 51.
ſed hoc de ſe non ſufficeret, prout ſenſit Rota *in dicta
dec.* 422. *n.* 9. *& ſeq. coram Coccin.*
Attendi tamen deberet damnum in fructibus, ſi pactum 57
aliàs nihil prorſus operari valeret, Coſta *de ration. rat. poſt. q.*
10. *in illat. n.* 2. *ver. urget prætereà*, ubi adducit Bald. *conſ.*
434. *prope fin. l.* 1. quem etiam adducit Socin. *d. conſ.* 78. *n.*
21. ſentientem attendendam eſſe amiſſionem fructuum ſe-
cluſo pacto, unde dicit tantò magis attendi debere ſtante pa- 58
cto; verùm opinio Baldi eſt contra communem, de qua ſu-
pra in principio, & quoad pactum, ſufficit illud aliquid ope-
rari, etiam minimum, ut ſupradictum fuit, imò quòd
tollerandum ſit verba nihil operari, quando ſi operarentur,
reſultaret intellectus juri communi contrarius, dicit in
propoſito pluribus adductis Ceph. *conſ.* 104. *n.* 9.
Attendenda etiam eſſet pro interpretatione pacti obſer- 59
vantia ſubſequuta, prout eſt regulare, & in hoc propoſito
tradita, Coſt. *in præcitata illatione, n.* 2. *ver. eſſet inſuper.*
At intelligendum eſt de obſervantia partium, aliàs ne- 60
ceſſe eſſet illam probare in caſu præciſo, & uniformem,
ut dixit Rot. coram Manzan. *d. dec.* 553. *n.* 10. *&* 11.
Denique circa pactum prædictum, quòd fiat reſtaurum, ſi 61
damnum excedat ſummam ſcutorum 200. dubitari poterit,
an refici etiam debeat ipſa ſumma ſcutorum 200. in caſu quo
reſtauro locus ſit, vel tantùm ultra eam, & ad hoc quoque
attendenda erunt diligenter verba pacti, nam ſi dicunt,
quòd locator teneatur ad illud plus in quo damnificatus fue-
rit conductor, prout in caſu Socc. Jun. *d. conſ.* 78. *l.* 2. & La- 62
derchii, & Rim. Jun. *in eorum conſ. ſupracit.* res erit plana,
quòd non ſint reficienda illa ſcuta 200. prout ſupponunt
prædicti, & advertit Coſt. *de rat. poſt q.* 10. *in illatione, n.*
5. At ſi aliter ſit conceptum, puta, quòd locator, ſi flu-
men ruperit, reficiat damnum conductori in caſu quo
damnum excedat ſummam ſcut. 200. tunc eveniente tali ca- 63
ſu, nihil repugnat, quòd haberi debeat ratio etiam de ra-
ta ſcutorum 200. & ipſa quoque refici debeat, prout latè
pluribus rationibus reficiendam eſſe probat, Coſt. *in præ-
dicta illatione poſt quæſt.* 10. *de ration. rat. n.* 4.
Septima declaratio ſit conductori incumbere onus pro- 64
bandi, cùm enim fundet ſuam intentionem in caſu contin-
genti, & damno ſibi illato ad effectum iſtum conſequendi re-
miſſionem mercedis, inde ſequitur evidenter, ut caſum, &
damnum probare debeat, Corn. *conſ.* 128. *n.* 27. *l.* 2. & plene
Pantzſch. *de loc. q.* 2. *n.* 8. *&* 9. & quoniam non quodlibet da-
mnum eſt ſufficiens, ſed requiritur in certa quantitate, vi- 65
delicet, ultra dimidiam mercedis, inde etiam ſequitur ut in
certa quantitate probari debeat, ut latè firmat Rim. Jun. *conſ.*
92. *n.* 12. *& ſeq.* Surd. *conſ.* 282. *n.* 16. *ad med.* Barz. *dec.* 59. *n.*
13. *ver. & in univerſum,* & non ſufficit probare damnum in
genere, ſed probandum in ſpecie, Mantic. *de tacit. l.* 5. *tit.*
7. *n.* 39. itaut non ſufficiat teſtes dicere, fuiſſe ultra dimidiam 66
fructuum, Rota *dec.* 43. *n.* 6. *ver. probatio autem,* poſt Zacch.
de oblig. Cam. At non adeò mordicùs inhærendum videtur
huic propoſitioni, ut ſi non poſſit fieri probatio præciſa fru-
ctuum perceptorum, aut eorum valoris, non debeat ullo
modo fieri remiſſio, quia hoc eſſet ſummum jus contra
conductorem læſum, & proinde ſi probationes urgeant
pro ſterilitate, licèt omninò non concludant, de æquitate
poterit fieri aliqua remiſſio, Covar. *pract. reſ. c.* 30. *n.* 2.
ver. vide tamen, & practicavit Rota cor. Mantic. *dec.* 35.
ad fin. & dicam infra de quantitate *in c. ſeq. n.* 27.
Et in tali probatione clarum eſt non habendam eſſe ratio- 67
nem fructuum, quos percepiſſet conductor ex melioramen-
tis à

Digitized by Google

tis à ſe factis in re locata Bero. *conſ.* 140. *n.*34. *in fin. l.*
1. Rota *dec.* 539. *n.* 6. *l.* 3. *p.* 3. *div.* quatenus tamen ſint
68 melioramenta perpetua, & concludenter per conductorem
probata, ut tradit Burſat. *conſ.* 11. *n.* 36. *& ſeqq.*
69 Et ſi fuerint plures res ſimul locatæ, habenda eſt ratio
omnium, non aliquarum tantùm, Marta *conſ.* 449. *n.* 5.
Surd. *conſ.* 34. *n.* 22. *poſt med.* adeò ut petens remiſſionem de-
beat probare quantitatem fructuum ſingularum rerum, Surd.
ibid. Barz. *dec.* 59. *n.* 13. *in fin. & ſeqq.* Coccin. *dec.* 422. *n.* 17.
quod procedit etiamſi adſit pactum remiſſionis faciendæ,
quin intelligatur prout de jure, & ſic quatenus et locus ſit
conſideratis fructibus omnium rerum locatarum, Rot. cor.
70 Manzan. *dec.* 553. *n.* 2. *&* 3. Niſi fortè pactum diceret non te-
neri conductorem impeditum ſolvere, *per tempo, o ſomma
di tal impedimento*, quia illud verbum, *ſomma*, ſignificat
quantitatem, quam exigere non poterit, ſive magnam, ſi-
ve parvam, & ſic non patitur dictum intellectum, Menoch.
71 *conſil.* 835. *n.* 9. *verſ. reſpondetur*, 2. & hinc eſt, quòd poteſt
evenire caſus, quo conductor teneatur facere remiſſionem
ſubconductori ſuo, & illam non valeat pro ſe obtinere, ſi
videlicet conduxerit plura bonorum corpora ſimul, eaque
ſeparatim ſublocaverit, & in uno eorum ceciderit grando,
& ſegetes omnes devaſtaverit, alia verò non tetigerit, pe-
tet enim juſtiſſimè ſubconductor remiſſionem, ſecus autem
primus conductor, ſi ex aliis corporibus ultra dimidiam
totius penſionis quam ſolvit, aſſequatur, Rauden. *reſ.* 26.
n. 2. *&* 3. Gab. *in C. l.* 4. *tit.* 42. *def.* 27.
72 Hæc tamen intelligi debent cum ſuppoſito, quòd locatio
ſit unica, nam ſi tot eſſent locationes, quot res, tunc ſuffice-
ret probare damnum reſpectu unius ad hoc, ut facienda eſſet
remiſſio reſpectu illius, Menoch. *conſ.* 835. *n.* 9. Boſſ. *tit. de re-
miſſ. merc. cond. n.* 20. *& ſeq.* Burſat. *conſ.* 11. *n.* 35. Cocc. *dec.*
422. *n.* 17. quando autem locatis pluribus rebus dicantur
plures locationes, & quando non, dictum eſt ſupra in *c.* 25.
73 Et idem quod dictum eſt de pluribus rebus locatis,
procedit etiamſi res locata præbeat plures ſpecies fructuum,
puta ſi locetur prædium, ex quo colligatur triticum, &
vinum, non ſatis erit conductori probare ſe triticum
omninò perdidiſſe, niſi probet etiam perdidiſſe vinum,
vel ſaltem, quòd damnum in tritico ſit tale, ut licèt
vinum collegerit, adhuc non perceperit quantum ſufficiat
pro dimidia mercedis, Surd. *conſ.* 282. *n.* 16. *circa med.*
Barz. *dec.* 59. *n.* 12. *&* 13. ubi de Communi Coccin. *dec.* 422.
n. 17. Fab. *in Cod. l.* 4. *tit.* 42. *defin.* 47.
74 Quod tamen declaratur non procedere, ſi ſolvendum
in ipſiſmet fructibus, quia tunc una ſpecies non recipit
functionem alterius, & ideo ſi unus fructus deficiat, re-
mitti debebit ſolutio illius, & ſi pro agro ſolvitur frumen-
tum, pro vinea vinum, ſatis erit ſterilitas agri pro fa-
cienda remiſſione frumenti, Peregr. *conſ.* 98. *n.* 7. *poſt med.
l.* 5. prout etiam non procedit ſi damnum non ſit in ſolis
fructibus, ſed in ſubſtantia rei, vel quia non potuit con-
ductor uti parte rei, ex qua una ſpecies fructuum colligi-
tur, vel in tempore, quo colligitur juxta ea, quæ dicta
ſunt ſuprà in tertia declaratione *n.* 18. *& ſeqq.* & ultra ibi ci-
tatos, Jo. Bapt. Coſta *conſ.* 30. *n.* 11. Fab. *in Cod. l.* 4. *tit.* 42.
def. 47. *n.* 5. quod applicatur etiam ſi pluribus rebus loca-
tis una ſit perempta, vigente eadem ratione.
75 Sic quando locatio ſit ad plures annos, damnum æſtimari
non poterit niſi attentis omnibus annis, & facta computa-
76 tione ſterilium cum fertilibus, *cap. propter ſterilitatem de loc.*
77 *& cond.* Quod adeò verum eſt, ut ſi uno anno remiſſionem
quis colono dederit ob ſterilitatem, deinde ſequentibus an-
nis contingat ubertas, nihil oberit domino remiſſio, ſed in-
tegram penſionem etiam ejus anni quo remiſerit, exiget,
ut dicit text. *in l. ſi uno*, 17. *in princ. ff. locat.* ubi etiam addi-
78 tur hoc procedere in vectigalibus locatis, nec non ſi facta ſit
remiſſio verbo donationis, quaſi non ſit donatio, ſed tran-
ſactio, niſi fortè annus pro quo facta fuit remiſſio ob ſterilita-
tem eſſet ultimus, & dominus ſciviſſet ubertatem aliorum.
79 Quod procedit etiam ſi ſolutio fiat per menſes, quia ad-
huc conſideratur totus annus, Surd. *conſ.* 34. *n.* 54. *& ſeqq.*
& quia contrarium ſenſerat Boſſ. *tit. de remiſſ. merc. conduct.
n.* 23. eum reprobat Surd. dicens ſub *n.* 56. ejus opinionem eſ-
ſe auctoritate deſtitutam, quia DD. quos allegat aliter lo-
80 quuntur quàm ipſe referat, addendo tamen, quòd poſſet
opinio Boſſ. fortè ſuſtineri, quando diſtributio eſſet uni-
formis, & æqualis ſingulo menſe, ut ipſe dicit *n.* 36. ſe-
cus autem ſi ſit difformis, & inde appareat diſtributionem
fuiſſe factam gratia commodioris ſolutionis tantùm.
81 Verùm, quòd ubicumque merces non eſt unica ſolutione
deſtinata, ſed in annos diſtributa, non procedat dicta opi-

nio, quòd damnum æſtimari non poſſit, niſi attentis omni-
bus annis, ſed contrariam, quòd videlicèt quolibet anno
æſtimatio fieri poſſit, tenent quamplures relati per Surd.
d. conſ. 34. *n.* 43. & ultra eos Menoc. *conſ.* 835. *n.* 21. *& ſeqq.*
Valaſc. *de jur. emph. q.* 27. *n.* 46. Burſat. *conſ.* 309. *n.* 1. *& ſeqq.*
ubi de communi Ripol. *var. c.* 12. *n.* 195. *& ſeqq.*
Sed prima opinio videtur regulariter amplectenda, eam 82
enim firmavit, & communem eſſe dixit Socin. Jun. *conſ.* 68.
n. 2. *& ſeq. l.* 2. Gratian. *diſc.* 567. *n.* 3. Fab. *in Cod. l.* 4. *tit.* 42.
defin. 3. *n.* 2. *& ſeqq.* & eam ſequitur Rota *dec.* 225. *n.* 4. *&
dec.* 830. *n.* 2. *p.* 4. *div. & dec.* 42. *n.* 5. *& ſeq.* poſt Zacch. *de obl.
cam. & dec.* 11. *per tot. & dec.* 422. *n.* 1. cor. Coccin.
Cæterùm opinio iſta procedit de plano, quoad annos præ- 83
teritos, ſive præcedant annum ſterilitatis, ſive ſubſequantur,
dummodò præteriti ſint de tempore, quo petitur remiſſio,
at quatenus adhuc ſint futuri, tunc aliud eſt dubium, quod
cùm percutiat tempus, quo remiſſio facienda eſt, an videli-
cet anno, quo accidit ſterilitas, ſeu in fine locationis,
quia ſi computandi etiam anni futuri, ſequitur, ut ex-
pectari debeant, ideò illud tangam inferiùs ſuo loco.
Et recedendum erit à prædicta opinione, ubi tot ſint loca- 84
tiones, quot anni, non enim valent anni fertiles unius loca-
tionis ſupplere ſterilitatem alterius, Abb *in c. propter ſterilita-
tem*, *n.* 13. Capr. *concl.* 88. *n.* 52. *ad med.* Valaſc. *de jur. em-
phyt. q.* 27. *n.* 46. quando autem locatione facta in plures an-
nos cum diſtributione mercedis in annos ſingulos, dica-
tur locatio unica, vel plures, dictum fuit in *c.* 25.
Et facienda eſt dicta computatio annorum fertilium cum 85
ſterilibus etiamſi non ſint proximi, ſed interpolati, Hoſt. *in
ſumm. de loc. §. quæ actiones*, *n.* 7. *verſ. & notandum*, Abb. *in d.
c. propter ſterilit. n.* 13. *ad fin.* & eſſe communem opinionem
adverſus Innoc. teſtatur Valaſc. *d. q.* 27. *n.* 46. quam tamen
moderandam eſſe, ut procedat quatenus non ſint valdè 86
remoti, prout eſſet in locatione ad longum tempus ultra
decennium, ſenſit aliis adductis Burſat. *conſ.* 11. *n.* 35.
Procedit tamen, ut facienda ſit dicta computatio, quan- 87
do damnum eſt in ſolis fructibus, non verò ſi ſit in ſub-
ſtantia rei, quia tunc remiſſio facienda eſt abſolutè nulla
habita ratione ubertatis fructuum in parte, quæ damnum
non ſit paſſa, Surd. *conſ.* 400. *n.* 6. *& n.* 15. *ad fin. cum duob.
ſeqq. & n.* 27. ubi etiamſi in parte minima, Maſtril. *dec.* 299.
n. 110. *& ſeq. & n.* 128. Fab. *in Cod. l.* 4. *tit.* 42. *def.* 47. *in
princ. & n.* 5. *& ſeqq.* Rot. cor. Millin. *dec.* 363. *n.* 1. Camill.
Medic. *conſil.* 23. *n.* 13.
Controverſia verò magna eſt an conductor probata ſterili- 88
tate unius anni, probare etiam debeat illam non eſſe com-
penſatam ubertate aliorum annorum, vel potiùs onus pro-
bandi ipſam compenſationem incumbat domino & primam
opinionem contra conductorem, quòd ſcilicèt ipſi incum-
bat onus probandi ſterilitatem unius anni non fuiſſe com-
penſatam, tenet Rota *in dec.* 727. *n.* 2. *&* 3. ubi pleniſſimè *p.*
4. *div. & dec.* 42. *n.* 5. *&* 6. poſt Zacch. *de obl. cam.* & cor. Cocc.
dec. 11. *n.* 2. & cor. Millin. *dec.* 363. *ad fin.* & ſequitur Grat.
diſc. 557. *n.* 4. *& dec.* Marc. 222. *in add. n.* 4. *& ſeq.*
At contraria opinio, quòd conductor eo ipſo, quòd pro- 89
bavit ſterilitatem, habeat intentionem fundatam pro peti-
tione remiſſionis, itaut locatori eam effugere volenti incum-
bat onus probandi, quòd iſta ſterilitas fuerit compenſata,
eſt fortè verior, quia habet pro ſe textum ſatis clarum
in l. licèt 8. *C. loc.* in illis verbis; *& quæ evenerunt ſterilitates
ubertate aliorum annorum repenſata non probabuntur*, ut
benè advertit poſt alios Cyriac. *controv.* 296. *num.* 19. & ſen-
tiunt alii, quos ſequitur Burſat. *conſ.* 11. *n.* 32.
Non autem ſufficit pro dicta compenſatione, quòd in aliis 90
annis conductor perceperit fructus ſolitos, licèt fortè fru-
ctus ſoliti ſuperent quantitatem mercedis, ſed requiritur,
quòd fuerint uberes ultra ſolitum, Put. *dec.* 185. *n.* 2. *ad fin.
l.* 2. nec ſufficit modicum, ſed debent ſuperare ſolitum, ſal- 91
tem in tertia parte, ut firmat Burſat. *d. conſ.* 11. *n.* 32. *poſt med.*
Boſſ. *tit. de remiſſ. merc. conduct. n.* 25. *&* 27. Cyriac. *d. contr.*
296. *n.* 20. & eſſe communem opinionem aſſerit Caroc. *de loc.
tit. de remiſſ. merc. qu.* 8. *n.* 46. ſunt enim plures, & diver-
ſæ opiniones in hoc puncto, ut videre eſt penès Valaſc. 92
de jur. emphyt. q. 27. *n.* 43. & compenſari cum ſterilitate u-
nius anni, quod percipitur ultra mercedem in aliis, di-
cit Gratian. *in dec.* March. 222. *n.* 6. & conſonant tradita
per Clapper. *cauſ.* 45. *n.* 9. *& per tot.*
Imò nec ſufficeret adeſſe ubertatem fructuum in dicta 93
quantitate, ſi propter ipſam ubertatem, fructus viliori pre-
tio venderentur, adeout non poſſet recompenſari conductor
in pecunia obligatus ſolvere Cyriac. *d. contr.* 296. *n.* 21. *verſ.
admonet etiam Caroc. d. quæſt.* 8. *n.* 53. & ſatis, quòd è contra

dictum fuit paucitatem fructuum non præbere cauſam miſſionis, quando ſunt cariores, adeòut ex illis conductor percipiat tantùm, ut ceſſet damnum ſufficiens pro remiſſione facienda *n.* 13.

94 Præterea non eſt dubium, quòd à præfatis receditur, ubi aliter fuit inter contrahentes conventum, imo ſatis eſt, quòd fuerit conventum de remiſſione facienda ad hoc, ut pactum operetur, ut non ſit habenda ratio aliorum annorum ſecundùm Ang. *conſ.* 312. *n.* 6. *ver. unde cùm hic*, quem ſequitur, & defendit Surd. *de alim. tit.* 9. *q.* 26. *n.* 21. *& ſeq.* Gratian. *dec. March.* 822. *in addit. n.* 2. & ſenſit Rota coram Cocein. *dec.* 422. *n.* 3. at contrarium in hac parte ſenſit eadem Rota *dec.* 225. *n.* 4. *&* 6. *& dec.* 226. *n.* 1. *p.* 4. *div.* unde tutiùs erit con-
95 ſiderare verba pacti, an ſimpliciter ſit conceptum, ita ut in-
96 terpretationem à jure recipere poſſit, an verò ſit relatum ad annos ſingulos, ut diſtinguendo eleganter probat Fab. *in Cod. l.* 4. *tit.* 42. *def.* 35. & exemplum ſecundi caſus eſt, ſi dictum fuerit, *e mancanduſi di qualche parte in un' anno*, quia non poteſt intelligi de pluribus annis, ut voluit Coſt. *conſ.* 66. *n.* 5. *& ſeqq.* prout etiam ſi adſit pactum, quòd conductor non teneatur ſolvere pro tempore, aut ſumma impedimenti, nam verba illa, *pro tempore*, ſignificant, quòd habenda non ſit ratio totius temporis locationis, ſed pro quovis tempore, quo impediatur conductor, non teneatur ſolvere, Menoch. *conſ.* 835. *n.* 23.

97 Cæterùm in quampluribus ex caſibus prædictis, in quibus dictum eſt non attendendam eſſe rigoroſam diſpoſitionem juris circa quantitatem, aut etiam qualitatem damni neceſſarii pro remiſſione facienda, dubitari poterit quodnam damnum præcisè requiratur, & quoniam difficile eſt dari certam regulam omnibus caſibus adaptabilem, ſtandum erit arbitrio Judicis, Rip. *in leg. fin. qu.* 24. *Cod. de revoc. donat.* Ceph. *conſ.* 257. *n.* 27. Rota *dec.* 207. *propè fin. par.* 4. *div.*
98 Mantic. *dec.* 35. *n.* 6. qui judex exceptis quibuſdam caſibus, in quibus dictum eſt liberari debere conductorem à damno etiam minimo, & niſi appareat aliter ſenſiſſe partes, recordari debet colonum ferre debere æquo animo modicum damnum in fructibus prædii conducti, *l. ſi merces* 28. §. *vis*
99 *major*, *ff. loc.* & ſuſtinere aliquam partem incommodi, *l. habitatores*, 30. *in princ. ff. loc.* & obſervare poterit damnum non eſſe modicum, ſi ſecundùm opinionem vulgi, modicum non reputetur, verſum ſit infra ſextam partem mercedis, ut tradit Ceph. *dict. conſ.* 257. *n.* 27. & Neviz. *conſ.* 90. *n.* 9. Rimin. Junior. *conſil.* 92. *n.* 16.

De quantitate remiſſionis faciendæ, & de tempore quo fieri debet, ac de actione, aliiſque remediis ad eam conſequendam.

S U M M A R I U M.

1 *Remiſſionem mercedis faciendam eſſe pro rata temporis habetur in jure civili, & pro rata penſionis habetur in canonico.*
2 *Quomodo concilietur dicta diſcrepantia jurium, ſunt variæ opiniones.*
3 *Decl. ut reficienda ſit pro rata temporis, quando res locata æqualem fructum omni tempore reddit.*
4 *Et quando non reddit fructum æqualem, tunc habenda ratio penſionis, quæ ſolvitur, & quo intuitu ſolvitur, & n.* 5.
6 *Intellige prædictas concluſiones procedere in remiſſione facienda pro quocumque damno, etiam parvo, ſecus in ea, quæ requirit læſionem ultra dimidiam.*
7 *In remiſſione mercedis facienda pro læſione ultra dimidiam quanta eſſe debeat, ſunt variæ opiniones.*
8 *Prima opinio eſt, ut ſit remiſſio facienda in totum, videlicet, ut nihil conductor de ſuo ſolvat.*
9 *Secunda eſt, ut fiat in eo, quod deficit uſque ad dimidiam penſionis.*
10 *Tertia opinio eſt, ut ſtetur arbitrio Judicis.*
11 *Quarta eſt, ut fructus dividantur pro rata, ut in colonia partiaria.*
12 *Prædictarum opinionum prima oſtenditur magis communis, & magis vera, & aliæ reprobantur & n. ſeqq. uſque ad n.* 18.
16 *Decl. d. prima opinio, ut debeant conſiderari fructus detractis omnibus expenſis etiam ſeminis.*
19 *Intellige ſi fructus ſuperent expenſas, aliàs ſi omninò deficiant, non tenetur locator reficere conductori expenſas, & ſemen.*
20 *Decl. hoc procedere in remiſſione propter ſterilitatem, ſecus ſi ob factum, vel culpam locatoris, quia tunc tenetur reficere omnia damna, etiam lucri ceſſantis.*
21 *Intellige ſi factum locatoris non fuerit neceſſarium.*
22 *Et ubi damnum provenit ex facto neceſſario, ſi ſit parvum, non reficitur.*
23 *Et reficienda ſunt damna non ſolùm provenientia ex facto locatoris, ſed etiam ex facto tertii, quem locator prohibere potuit.*
24 *Remiſſio ſi petatur ob malam qualitatem rei, ſi locator eam ignoravit, non debetur, niſi adſit damnum ſufficiens ad eam petendam.*
25 *Si autem ſcivit, vel ſcire potuit, tunc debetur in quantitate damni.*
26 *Remiſſionis mercedis quantitas, ut ſciatur, debet conductor probare quantitatem damni.*
27 *Et ubi non poteſt quantitas probari, ſtatur quantitati veriſimili arbitrio Judicis.*
28 *Et poteſt reconcedi res retinenda pro tanto tempore, pro quanto fuit ejus uſu impeditus.*
29 *Decl. procedere volente conductore, & non aliàs.*
30 *Et poteſt locator offerre ſe promptum recipere fructus rei, & remittere totam penſionem.*
31 *Et è contra poteſt locator offerre omnes fructus deductis expenſis, & ſemine.*
32 *Remiſſio mercedis facienda eſt conductori non valenti uti re conducta, etiamſi eam gratis alteri conceſſiſſet.*
33 *Remiſſio in locatione ad plures annos facienda eſt in fine locationis.*
34 *Contr. quòd fieri debeat quolibet anno, quo ſequitur damnum, eſt magis communis.*
35 *Et ſi ſubſequentes anni ſint uberes, ita ut reſtauretur damnum repetitur remiſſio.*
36 *Decl. dictam quæſtionem procedere in locatione unica ad plures annos, ſecus ſi tot ſint locationes, quot anni.*
37 *Decl. 2. procedere in remiſſione propter ſterilitatem, ſecus ſi petatur intereſſe.*
38 *Decl. 3. non procedere difficultatem, ſi appareat contrahentes aliter ſenſiſſe.*
39 *Remiſſio mercedis poteſt peti per viam exceptionis.*
40 *Et etiam per viam actionis, poſtquam fuit ſoluta merces, maximè ſtante ſolutione anticipata.*
41 *Remiſſio mercedis poſt ipſam mercedem ſolutam, non poteſt peti per conditionem indebiti.*
42 *Decl. procedere ſi ſolutio fuit facta anticipatè, ſecus è contra.*
43 *Et prædictæ actiones non tantùm dantur de jure, quàm etiam vigore obligationis locatoris, de manutenendo conductorem.*
44 *Inſtrumentum contractus locationis, ſicut probat actionem uni ex contrahentibus, ita probare debet eam alteri.*
45 *Via executiva, qua agit locator pro ſolutione penſionis, competit etiam conductori pro repetitione.*
46 *Executivè exactus via ordinaria repetit de ſtylo curiæ.*
47 *Decl. dictum ſtylum non eſſe ſervandum extra curiam.*
48 *Decl. 2. in judicio repetitionis indebiti procedendum ſaltem ſummariè.*
49 *Decl. 3. non procedere ſi exactum vigore obligationis cameralis.*
50 *Remiſſio mercedis ſi facta indebitè, poteſt repeti etiamſi verbo donationis facta ſit.*
51 *Decl. procedere ſi locator, qui eam fecit, ignoravit rem non deberi, ſecus ſi ſcivit, & donare dixit.*

C A P U T XLVIII.

PRæſuppoſito nunc, quòd locus ſit remiſſioni mercedis, ſi quæratur de quantitate, in qua facienda ſit, offert ſe 1
primò antinomia quædam inter jus Civile, & Canonicum, nam primum *in l. ſi uno*, 17. §. *ubicumque*, *ff. loc.* dicit eam faciendam eſſe pro rata temporis, ſecundum verò *in cap. propter ſterilitatem de loc. & cond.* dicit eam faciendam eſſe pro 2
rata penſionis, ad quam tollendam volunt aliqui jus Canonicum loqui in caſu, quo penſionis aliqua pars ſit remittenda, jus verò civile loqui in caſu, quo remitti debeat in totum, Pinel. *in l.* 2. *C. de reſcind. vendit. p.* 1. *c.* 3. *n.* 23. Caroc. *de remiſſ. merc. quæſt.* 1. *n.* 6. *ver. declaratur ſecundò*; alii verò dicunt textum juris civilis *in dict.* §. *ubicumque*; quatenus contineat vocem illam, *temporis* eſſe corruptam, quia in Pandectis Florentinis ea non adeſt, ut obſervavit Valaſc. *de jur. emph. quæſt.* 27. *n.* 30. *ad med.* ac etiam ea non adeſt in codicibus melioris impreſſionis, prout eſt ille, quem præ manibus habeo.

At remiſſionem faciendam eſſe pro rata temporis quo conductor fuit impeditus fructus rei percipere tantùm, quatenus non probetur per text. *in d.* §. *ubicumque*, probatur per alios

& ſi-

& ſignanter *in l. ſi quis domum, 9. hic ſubjungi, ff. loc.* ibi *ut pro
rata temporis, quo fruitus eſt, penſionem præſtet, & in l. ſi
fundus 36. propè med. ff. eodem* ibi *ejus ſcilicet temporis, quo
fruitus non fuerim*, & tradunt Batt. *in leg. ſi uno, §. item cum
quidam, n. 3. ff. eodem* Soccin. Ben. *conſ. 88. n. 3. ver. circa ter-
tiam, l. 1.* cum aliis adductis per Covar. *practic. qu. c. 30. n. 3.*
& Rot. cor. Mantic. *dec. 35. n. 4.* unde vera eſt concluſio, ſed
non poteſt indiſcretè accipi, ut procedat indiſtinctè, ſed ſo-
3 lùm ubi prædium, vel alia res locata quolibet tempore æqua-
lem fructum, ſeu æquale commodum præſtat, prout ſunt
prædia Urbana, nempè domus ad habitandum locatæ, quia
in eis, ſolvendo pro tempore, ſolvitur etiam pro rata fru-
ctuum, cùm tandiu fructus ex eis percipere dicatur condu-
ctor, quandiù in illis habitat, ut poſt plures dicit Pantzſch.
4 de *loc. qu. 1. in fin.* verùm quando utilitas utriuſque partis non
eſt eadem, in quocumque tempore, ut ſi molendina locen-
tur pro certis corbibus frumenti annuatim, de quatuor
menſibus in quatuor menſes præſtandis, quæ tamen in hye-
me ferè nihil ſoleant molere, & utilitatem conductori tri-
buere, ſed tota utilitas eorum ſit in æſtate, & eveniat, quòd
æſtate jam tranſacta, ſcil. de menſe Octobr. propter exceſſivas
pluvias à flumine devaſtentur, non poterit haberi ratio in fa-
cienda remiſſione ſolius temporis ſubſequentis, pro quo con-
ductor non potuit uti. Sic evidentiùs ſi conducta ſit domus,
quæ erat in nundinis pro uno anno pro decem in toto anno,
licèt non eſſet utilis niſi in quindecim diebus, in quibus e-
rant nundinæ, & eveniat, quòd poſtquam conductor habuit
illos quindecim dies migrari compellatur, utique non fiat
ei remiſſio penſionis aliorum 350. dierum, pro quibus fuit
domus locata; prout è contra ſi toto tempore anni eamdem
domum retinuerit, & imminente tempore nundinarum im-
5 peditus fuerit uti pro illis tantùm quindecim diebus ea-
rum, non debebit pro illorum rata ſolùm fieri remiſſio,
quare in his & ſimilibus caſibus non habenda erit ratio tem-
poris, ſed penſionis, quæ ſolvitur, & quo intuitu ſolvitur,
ut expoſcit æquitas canonica, juxta *dict. cap. propter ſterili-
tatem*, ut ſenſiſſe videtur ibi Jo. Andr. *n. 3.* & prædictis, aliiſque
ſimilibus caſibus relatis, optimè explicat Bald. *conſil. 145.
n. 7. l. 3.* ſic ſi adfuerit in prædio exercitus de menſibus Fe-
bruarii, Martii, Aprilis & Maji, in quibus pauci admo-
dum fructus percipiuntur, non erit facienda remiſſio pro
rata temporis, dum potuit conductor aliis menſibus omnes
fructus percipere, ut conſideravit Rota coram Mantic. *dec.
35. n. 4.* & latè Surd. *dec. 326. n. 18. ver. & quod diximus, & ſeq.*
6 At hæc percutiunt eam remiſſionem, quæ fieri debet pro
quocumque damno, ſive magno, ſive parvo, quæ menſu-
rari debet ad ratam damni, temporis, & mercedis. At de-
7 veniendo ad illam, quæ non eſt facienda niſi damnum ſit ul-
tra dimidiam mercedis, quanta eſſe debeat remiſſio quando
ei locus eſt, Menoch. *in tract. de arbitr. l. 2. caſ. 77.* dicit du-
bitari à noſtris, & refert tres opiniones, quarum opinionum
8 prima eſt, ut facienda ſit remiſſio in totum, præſupponen-
do videlicet, quòd penſio ſit centum, & conductor perce-
perit ſolùm quadraginta, quòd facienda ſit in totum, ideſt
pro toto eo, quod deficit, & ſic pro ſexaginta, quæ opinio
probatur primò, quia jura abſolutè dicunt ſimpliciter facien-
dam eſſe remiſſionem, & ſic dum aliud non exprimant, de-
bent accipi, ut fiat in totum, quia iſte eſt potentior ſignifi-
catus verborum, qui accipi debet, *l. 1. ff. ſi ager vectig.*
9 Secundò ſumendo argumentum ad emptione, & ven-
ditione, in qua ſi adſit læſio, ſupplendum eſt pretium in
totum, *l. 2. C. de reſcind. vend.* ergo idem dicendum eſt
in locatione, & conductione, prout argumentatur Bart.
in l. ſi merces, §. vis major, n. 4. ff. loc.
10 Secunda opinio eſt quòd remiſſio fiat uſque ad dimidiam
ipſius penſionis, adeout retento eodem themate, ſi penſio ſit
centum coronatorum, & conductor quadraginta tantùm
percipiat, remiſſio fiat in decem, vel undecim, itaut con-
ductor non ſolvat niſi dimidiam totius penſionis, vel quid
minus, quæ opinio ſuadetur ab eo, quod dictum eſt com-
muniter teneri remiſſionem non eſſe faciendam, ubi con-
ductor quid ultra dimidiam penſionis percipiat.

Tertia opinio eſt, hanc remiſſionem judicis arbitrio fa-
ciendam eſſe, prout tenuit Barbat. *conſ. 21. col. penult. l. 2.*

Et his opinionibus ita ſimpliciter cum ſuis rationibus re-
latis Men. verè ſenſum ſuum non aperit, ſed Pantzſch. *de
loc. & cond. qu. 3.* eaſdem repetit, & deinde obſervat videri il-
lum ſequi opinionem, quòd ſtandum ſit judicis arbitrio, quia
eam ultimo loco refert, quando enim DD. referunt plures
opiniones non aperiendo ſuam, cenſentur ſequi eam, quam
ultimo loco referunt, Bero. *conſ. 93. n. 27. l. 1.* & cum eadem
opinione, quòd ſtetur arbitrio judicis, tranſire etiam vide-

tur Caroc. *de loc. in tit. de remiſſ. merc. qu. 8. n. 105.* Magon.
dec. Flor. 67. num. 28. Rot. *dec. 151. num. 15. poſt* Zacch. *de
oblig. Cam.*

Eſt etiam alia opinio per præfatos non relata, quòd ubi 11
conductor non percepit pro dimidia mercedis, nulla facta
detractione expenſarum, omnes fructus percepti dividi de-
beant inter dominum, & conductorem, prout fit cum colo-
no partiario, & hæc fuit opinio Bald. *in l. licèt, n. 4. C. loc.*
quam refert, & dicit intelligere ſervari in aliquibus locis
Boſſ. *in ſua pract. tit. de remiſſ. merc. cond. n. 3. in princ.*

Verùm prima opinio, quòd ubi non eſt perceptum, quan- 12
tum ſufficiat pro dimidia penſionis, fiat remiſſio in totum,
videlicet, ſi nihil prorſus perceptum, vel perceptum ſolùm
ſemen, & quantum expenſum fuit, nihil prorſus ſolvere de-
beat conductor, ſi autem perceptum aliquid non ſufficiens
pro medietate penſionis, ſolvere debeat illud ſolùm, quod
perceptum eſt ultra ſemen, & expenſas, & reſiduum in to-
tum ſit remittendum, eſt magis communiter recepta, eam
enim ſic explicatam docuit Caſtren. *in d. l. ſi merces, 28. §. vis
major, n. 4. ff. loc.* Imol. *in cap. propter ſterilitatem, ſub n. 16.
de loc.* Capr. *in regulis, c. 88. n. 57.* Boſſ. *in dict. tit. de remiſs.
merced. n. 3.* ubi teſtatur hanc eſſe communem opinionem,
Nevizan. *conſil. 90. n. 18. & 19.* Burſar. *conſ. 309. n. 3.* Pantz-
ſchm. *d. quæſt. 3. n. 5.* ubi quòd putat ab hac non eſſe rece-
dendum.

Et non ſolùm dicta opinio eſt magis communis, ſed 13
etiam verior, nam ultra rationes ſuprà ex Menoch. rela-
tas, eam probat *text. in d. l. ſi merces, 28. §. vis major*, ibi
*non debet conductori damno eſſe, ſi plus quàm tolerabile ſit,
læſi fuerint fructus*, ſi enim non debet conductori damno
eſſe, apertè ſequitur, ut nihil de proprio ſolvere debeat,
aliàs enim ei damno eſſet.

Quod autem dictum fuit pro ſecunda opinione conducto- 14
ri non fieri remiſſionem, ſi ultra dimidiam penſionis perci-
piat, non concludit, ut ergo quando fit remiſſio, ea facien-
da ſit in eo ſolùm, quod deficit ad dimidiam, & reſiduum
ſolvere debeat de ſuo, nam videmus, quòd etiam in emptio-
ne, & venditione permittitur venditorem lædi uſque ad di-
midiam, & tamen ſi lædatur ultra eam non ſatis eſt em-
ptorem ſupplere uſque ad illam, ſed debet ſupplere uſque ad
integrum pretium, aliàs contractus reſcinditur, ut habe-
tur *in l. 2. C. de reſcin. vend.* ad cujus terminos reducitur hæc
remiſſio per Bart. *in d. l. licèt* prout advertit Pinel. *in d. l.
2. p. 1. c. 3. n. 24.* quando enim tollenda eſt læſio, & da-
mnum debet tolli in totum, licèt ad evitandas lites ex-
pediat non quodlibet damnum tollere, ſed tantùm ſi ſit
plus quàm tolerabile, nec quamlibet læſionem, ſed tan-
tùm ſi ſit ultra dimidiam ex juribus allegatis.

Quare ſi opponatur, imò jura velle conductorem ferre æ-
quo animo modicum damnum, ut habetur in ipſo §. *vis ma-* 15
jor, & partem incommodi, ut dicitur *in l. habitatores, 30. in
princ. ff. loc.* facilis erit reſponſio, ut ſcilicèt debeat illud ferre
ſi ſit modicum, ſecus autem ſi plus, quàm tolerabile ſit, ut
diſtinguitur in eodem *§. vis major*, & plus quàm tolerabile
eſſe dicitur, ſi excedit dimidiam penſionis, ut deducitur ex
dict. *l. 2. C. de reſc. vend.* & tunc conductor liberari debet
à damno in totum, ut probatur eiſdem juribus.

Et ſi opponatur adverſus id quod dictum eſt colonum de- 16
trahere debere ſemen, & quod ſupereſt de fructibus tantùm
ſolvere, quòd imò ſemen perdere debeat per text. *in l. ex con-
ducto, 16. §. ſi vis tempeſtat. ff. loc.* ibi *ne ſuprà damnum ſemi-
nis amiſſi, mercede agri præſtare cogatur* reſpondendum erit
textum illum loqui in caſu, quo fructus prorſus ſint ſub-
lati, itaut nec ſemen perceptum ſit, ut patet ex verbis
præcedentibus ibi, *& ſi labes facta ſit, omnemque fructum tu-
lerit*, & ex eo quòd expreſſè dicit, ſemen amiſſum,
quo caſu clarum eſt non teneri dominum fundi illud de
ſuo reſtituere, ſed damno conductoris cedere debere a-
miſſionem in caſibus, in quibus locator ad aliud non
tenetur, quàm ad penſionis remiſſionem, de quo nunc
agimus, quidquid ſecus ſit in caſibus in quibus locator te-
netur non ſolùm ad remiſſionem penſionis, ſed etiam ad
omnia damna, de quibus paulò infra dicendum erit.

Hinc dum habemus definitum, quam læſionem, quodque 17
damnum jura non patiantur, inde ſequitur ut ceſſet arbi-
trium Judicis, vel quando intret, quia regulandum eſt à jure,
non poterit judex niſi juxta dictam primam opinionem ar-
bitrari, quæ propterea ſervanda erit, ut dicit Burſat. *d. conſ.
309. n. 3. verſ. & licèt*, & ſequitur Pantzſch. *d. q. 3. ad fin.*

Quoad aliam opinionem quam addidi ex Baldo, quòd 18
debeat fieri remiſſio dividendo fructus cum conductore,
uti dividuntur cum colono partiario, ejus inſubſiſtentia

probatur ex lectura text. in d. l. ſi merces, §. vis major. non
ſolùm ex quo dicit conductorem damnum ſentire non
debere, quando eſt intollerabile, quod ſæpiſſimè non ve-
rificaretur dicto modo practicando, ſed etiam quia ex-
preſſè diſtinguit, & diverſimodè practicari cum condu-
ctore, ac cum partiario dicit.

19 Pro hac verò remiſſione non tenetur locator aliquid de
ſuo refundere conductori ratione ſui intereſſe, quod exce-
dat utilitatem affictus, niſi expreſſè fuerit conventum, An-
gel. conſ. 312. n. 4. poſt med. verſ. ad id autem; adeout ſi non
ſit perceptum ſemen, illud perdere debeat conductor, ut
mox dicebam per text. l. conducto 16. ff. loc. at hoc procedit
in remiſſione propter ſterilitatem abſque facto, & culpa
locatoris, his enim intervenientibus locator tenetur refi-
cere conductori omnia damna, ac etiam lucrum ceſſans,
20 l. ſi fundus 36. poſt med. ff. locat. quatenus tamen factum
locatoris non fuerit ei neceſſarium, quia tunc non tenetur
21 niſi penſionem remittere, puta ſi neceſſe habeat domum
reficere ne ruat, l. & hac diſtinctio, 38. in princ. ff. loc. imo
in iſto caſu conductor tenetur partem incommodi, par-
vulam tamen, æquo animo ferre, & pro ea remiſſionem
petere nequit, leg. habitatores, 30. in princ. ff. locat. & di-
22 ſtinguendo inter refectionem neceſſariam, ut pro ea fa-
cienda ſit ſolùm remiſſio ad metam impedimenti, & vo-
luntariam, ut pro ea ſint reficienda damna, & intereſ-
ſe, eſt text. in leg. qui inſulam 33. in princ. ff. eodem.

23 Imo non ſolùm tenetur ad damna, & intereſſe locator, ſi
facto ſuo impediatur conductor, ſed etiam ſi impediatur ab
eo, cui ipſe prohibere poſſet, ne id faciat, ut eſt text. in l. ſi
fundus, 36. poſt med. ver. nam etſi, ff. loc. cum concord. relat.
per. Rot. cor. Verall. dec. 180. n. 2. part. 1. Grat. diſc. 376. n.
18. ubi quòd eſt diſtinctio approbata à DD. qui etiam latiùs
diſtinguunt, ſeu potiùs diſtinctionem apertiùs explicando,
conſiderant quatuor caſus principales cum eorum ſubdi-
ſtinctionibus, & declarationibus, quorum primus eſt ſi im-
pedimentum proveniat facto locatoris, ſecundus ſi facto
conductoris, tertius ſi facto tertii, & quartus ſi caſu for-
tuito, & eſt diſtinctio Bart. in l. ſi ano, 17. §. item cùm qui-
dam, n. 2. ver. hoc præmiſſo, ff. locat. de qua dixi in c. 28.
de oblig. locatoris à n. 25. ubi videri poteſt, & latiùs penes
Caroc. tit. de remiſſ. merced. q. 8. à n. 13. & plur. ſeqq. & Pan-
tzſch. de loc. q. 13. & q. 14. per tot.

24 Si res locata fuerit malæ qualitatis, & locator ignorare
potuerit, non tenetur niſi ad remiſſionem mercedis, qua-
tenus ex illa mala qualitate reſultet damnum conductori
ſufficiens, at ſi ſcivit, vel ſcire potuit, tenetur etiam ad
intereſſe, ut probat text. in l. ſed addes, 21. §. ſi quis dolia,
25 ff. loc. dum ibi dicitur, quod ſi locavi paſcua in quibus erat
herba mala per quam mortua ſunt animalia, ſi ſcivi, te-
neor ad damna, ſi ignoravi, ſolùm penſionem non peto,
ſi autem locavi vaſa, quæ ſint vitioſa, teneor ad damna ſive
ſciverim, ſive ignoraverim vitium, & ratio differentiæ reddi-
tur à Gloſ. in ver. herba mala, quia locans vaſa debuit ſcire,
in paſcuis jure potuit ignorare, latè Caroc. de loc. poſt tit. de
imperit. Caprar. concl. 6. n. 8. & ſeq. ubi & de locatione equo-
rum, in qua diſtinguit inter locationem equi certi factam à
ſciente eum malum, ut teneatur ad intereſſe, & locatio-
nem equi incerti factam ab habente bonos, & malos, &
dicit teneri pariter ad intereſſe, ſi poſtea præſentavit malum.

26 Ad hoc autem ut poſſit ſciri quantitas, & fieri remiſ-
ſio modis prædictis, & ad hoc ut ſolvi poſſint damna,
& intereſſe conductoris, utique ſupponitur eorum proba-
tio, quæ quidem à conductore facienda eſt, ut dictum eſt
ſuprà in cap. præced. n. 64. & dicit Rota cor. Verall. dec. 183.
n. 4. p. 1. quòd liquidari debent, nec eſt præſtandum jura-
mentum ad illorum liquidationem.

27 Verùm quia omnia intelliguntur datis terminis habi-
libus, & in hoc propoſito quoque non videtur æquitatem
permittere, quòd ſi damna non probentur in ſpecie, de-
beat conductor, qui in genere ea probavit, læſionem pa-
ti, ſi dubitetur de quantitate, quia non poteſt dari certa
regula, ſtandum erit judici, qui ad metam damni magis
veriſimilis eam arbitretur, Covar. pract. reſc. c. 30. n. 2. verſ.
vidi tamen, Rot. cor. Mantic. dec. 35. ad fin.

28 Unde ſi impeditus fuerit conductor aliquo certo tempo-
re uti re conducta, propter difficultatem in liquidando ejus
damna, poteſt ei eadem res reconcedi pro alio, & eodem
tempore, ut ita recompenſetur, ut voluerunt Cornel. conſ.
29 38. in fin. l. 2. Decian. conſ. 107. n. 4. verſ. ſi ergo, Burſatt. conſ.
309. n. 10. ver. verum quia hæc damna, quod tamen procedere
volente conductore, ſecus autem eo invito, declarat Pantz-
30 ſchm. de loc. quæſt. 2. n. 11. & poteſt etiam locator, dum con-
ductor conqueritur de damno, offerre ſe promptum reci-
pere fructus rei, & remittere illi totaliter penſiones, & qua-
tenus eum ita reddat tutum à damno, elidet omnem ejus re-
miſſionis prætenſionem, Pariſ. conſ. 38. n. 18. & 24. l. 1. Ro-
lan. conſ. 86. n. 9. l. 3. Pantzſchman. dict. qu. 2. n. 12. Caroc.
de loc. tit. de remiſſ. merc. qu. 1. n. 6. ubi & è contra, quòd 31
conductor poteſt offerre omnes fructus deducto ſemine, &
expenſis, quod intelligendum eſt in caſu, quo locus ſit
remiſſioni mercedis, nempè ubi non percipiat quantum
ſufficiat pro dimidia mercedis, juxta ſupradicta.

Nun tamen excuſaretur à remiſſione locator ex eo, quòd 32
nullam utilitatem pretio æſtimabilem conductor ex re loca-
ta perciperet, uti ſi domum alteri habitandam gratis con-
ceſſiſſet, quia adhuc ei remittere illam in ſuis caſibus deberet,
eſt text. in l. qui inſulam 33. §. ædiles, ff. loc. & ibi Bart. in ſum.

Si autem quæratur, quando facienda ſit remiſſio, dubium 33
præcipuè cadit in locatione ad plures annos, ſi eveniat ſteri-
litas in aliquo eorum, an ſtatim anno illo facienda ſit remiſ-
ſio, an vero expectandi ſint omnes anni, & facienda in fine,
& opinionem, quòd fieri debeat in fine, tenuit Theſaur. qu.
47. n. 4. l. 2. Fab. in C. l. 4. tit. 42. de fin. 35. ad fin. ver. itaque
fruſtra, Rot. dec. 225. n. 5. par. 4. div. & habet hæc opinio
rationem, quia cùm remiſſio facienda ſit, niſi ſterilitas
unius anni cum ubertate præcedentis, vel ſubſequentis an-
ni valeat compenſari, ut dicit text. in cap. propter ſterili-
tatem de loc. utique iſte calculus non poteſt fieri niſi om-
nibus annis expectatis, ut conſideravit Rot. in dec. 225. n.
5. par. 4. div. & pro iſta opinione judicatum fuiſſe refert
Valaſc. de jur. emphyt. qu. 27. n. 47.

Verùm contraria opinio eſt magis communiter recepta, 34
tenuit enim eam Aretin. conſ. 52. n. 4. poſt princ. ver. ſed rariſ-
ſimè; Burſat. conſ. 11. n. 34. & conſ. 309. n. 1. poſt med. ubi
quòd nemo contrarium cogitavit, Becc. conſ. 82. ſub n. 24.
Suid. conſ. 34. n. 54. ante med. Boſſ. qui hanc communem eſſe
teſtatur, tit. de remiſſ. merc. condit. n. 23. poſt med. Valaſc.
de jur. emph. qu. 27. n. 47. licèt referat vidiſſe quandoque ju-
dicatum pro contraria, Caroc. tit. de multiplicat. contract.
n. 31. ubi pariter de communi, & ſi placeat hanc retine-
re, rationi in contrarium adductæ reſponderi poteſt, quòd
ubertas futura non eſt ſuſpenſiva remiſſionis, ſed reſolu- 35
tiva illius, & propterea non debet fieri calculus anno-
rum futurorum antequam remiſſio fiat, ſed ex poſt, ut
apertè habetur in l. ſi uno 17. in princ. ff. loc.

Cæterùm dubium hoc procedit cum ſuppoſito, quòd lo- 36
catio ſit unica plures annos complectens, licèt penſio in
annos, vel menſes ſingulos ſit diſtributa, & in his termi-
nis loquuntur Caroc. d. n. 31. & 33. & alii, nam quatenus
ſint plures locationes, tunc ceſſat difficultas, & clarum
eſt, quòd ubertas unius, non ſupplet aliam, ut docuit
Bald. l. licèt, n. 17. verſ. ſed ſi novus, C. loc.

Prout etiam ceſſat dicta difficultas ſi non agatur propriè
de remiſſione mercedis propter ſterilitatem, ſed petatur in- 37
tereſſe ob factum locatoris, vel tertii, Theſaur. q. 47. n. 4.
l. 2. & quòd hoc caſu non conſiderentur omnes anni,
Burat. conſ. 309. n. 4. ad fin. ver. 2. principaliter. Nec non
ſi ex pacto deſuper convento dignoſcatur partes aliter ſen-
ſiſſe, Fab. in C. l. 4. tit. 42. def. 35. & in aliis caſibus, in 38
quibus non habendam eſſe rationem aliorum annorum,
dictum fuit ſupra cap. præcedenti ad fin.

Si denique quæratur de actione, aliiſque remediis compe-
tentibus pro iſta remiſſione conſequenda, in primis poteſt 39
conductor de ea opponere per viam exceptionis adverſus
locatorem agentem pro mercede, ut dictum eſt ſupra in
c. 45. ubi n. 11. & ſeq. an talis exceptio opponi valeat ab ob-
ligato in forma cameræ, vel alia via executiva adſtricto.

Et ulteriùs poterit etiam conductor eam petere per viam
actionis poſtquam ſolverit, idque præcipuè ſi ſolutio penſio- 40
nis fuit anticipatè facta, ut ſunt text. in leg. ſi quis fundum
20. §. Imperator in fin. & in l. ſed addes 21. §. ſi quis cum
in annum, & in l. ſi fundus 36. verſ. ſimiliter, ff. loc.

Quæſitum autem fuit, quæ actio competat conductori
hoc caſu, & quidem Mela ſcripſit ex conducto actione repe- 41
titurum conductorem, non quaſi indebitum condicturum.
Non enim per errorem dedit plus, ſed ut ſibi in cauſam con-
ductionis proſpiceret. Aliter atque ſi quis cum decem con-
duxiſſet, quindecim ſolverit, hic enim ſi per errorem ſolvit,
dum putat ſe quindecim conduxiſſe, ex conducto actionem
non habebit, ſed ſolam condictionem, nam inter eum qui
per errorem ſolvit, & eum, qui penſionem integram ſolvit
ante diem, multum intereſt, ut dicit text. in d. l. ſed addes, §. ſi
quis cum in annum, & tradit etiam Gratian. diſc. 376. n. 22.

At contrarium brevioribus verbis, ſed tamen ſatis
apertè

Digitized by Google

apertè habetur *in d. l. ſi quis fundum*, §. *Imperator in fin.* ibi
atque temporis, quod inſecutum eſt, mercedes, ut indebitas
42 *recuperabis*. Sed componitur iſta jurium diſcrepantia, ut
non competat conditio indebiti, ſed actio ex conducto, ſi
conductor ſolverit anticipatè, nempe ab initio antequam
competeret ei exceptio retentionis, in quibus terminis loqui-
tur, & procedit text. *in d. l. ſed addes*, §. *ſi quis cum in an-
num*, ſecus verò ſi ſolvit poſtea, in quibus terminis loquitur,
& procedit alius text. *in d. l. ſi quis fundum*, §. *Imperator*,
primo enim caſu, de tempore ſolutionis merces non erat
adhuc indebita, ſed benè ſecundo, Gloſ. *in d. §. Imperator
ver. recuperabis*, ubi etiam Bart. Caſtr. *in d. l. ſed addes
n.* 21. §. *ſi quis cum* Gratian. *d. diſcept.* 375. *n.* 30. *&* 31.
Neque obſtat text. *in l. ſi Pater ignoras, ff. ſol. matr.* per
quem probari videtur conditionem indebiti nunquam ha-
bere locum, dum dicit, quòd ſi Pater mulieris ſolvat Ge-
nero dotem jam ſoluto matrimonio, eam non per conditio-
nem indebiti, ſed actione pro dote repetit, nam reſponde-
tur ibi ſpeciale eſſe, ut ceſſet conditio indebiti favore dotis,
ut *l. cum is qui*, §. *mulier. ff. de condict. indebit.* prout d. text.
in l. ſi pater ignorans, reſpondet præfata Gloſ. *in l. ſi quis fun-
dum* 10. §. *Imperator ver. recuperabis*, cum qua tranſit ibidem
ſicco pede Bart. ſed Caſtren. dicit, quòd *in d. l. contraria* po-
terat competere actio ordinaria de dote, & ideò ceſſat condi-
ctio indebiti, quòdque ceſſaret etiam in caſu *d. §. Imperator*,
ſi competere poſſet actio ex conducto, ſed ibi non poſſe eam
competere, quia ſolutio fuit facta locatione finita, & ideo
non poteſt alia competere, quàm condictio indebiti.
43 Et iſta repetitio, & actio ex conducto, dabitur tam ex ju-
re communi, quàm etiam vi conventionis, quando præceſſit
inſtrumentum, & locator promiſit manutenere conducto-
rem, ut probat Gratian. *diſcept.* 376. *n.* 22. *ver. iſta autem*
44 *& ſeqq.* quia contractus locationis eſt ultro citroque obliga-
torius, & æquitas non patitur, quòd ex ipſius inſtrumento
unus poſſit agere, & alius non, *l. ſi id certo*, §. *nunc viden-
dum, ff. commod.* Rol. *conſ.* 69. *num.* 9. *lib.* 4.
45 Et vi ejuſdem æqualitatis ſervandæ inter locatorem, &
conductorem, ſequitur etiam, ut ſi locator compolit vigo-
re ipſius inſtrumenti ſolvere via executiva procedendo, eo-
dem modo compellere poterit conductor locatorem ad re-
ſtituendum exacta, prout pariter firmat Gratian. *dict. di-
ſcept.* 376. *num.* 26. *&* 27.
46 Nec obſtat, quòd executivè exactum, non executivè, ſed
via ordinaria repeti debeat, prout ſervari in Curia Romana
teſtantur Adden. ad Gregor. *dec.* 581. *n.* 38. quia ultra quòd
47 prædictus ſtylus Curiæ Romanæ non eſt ſervandus extra
eam, ſecundùm Grat. *dec. march.* 220. *in addit. n.* 7. & in ju-
48 dicio repetitionis indebiti, procedendum eſt ſaltem ſumma-
riè, Rot. cor. Merlin. *dec.* 464. *n.* 4. poſſet etiam reſponderi
ſtylum non applicari, dum conductor repetit vigore inſtru-
menti, quod in curia ſemper continet obligationem Came-
49 ralem, quæ dat vim executivam etiam pro eis, quæ veniunt
ex juris interpretatione, *dec.* 84. *n.* 7. *&* 8. poſt Zacc. *de obl. cam.*
& pro virtualiter in diſpoſitione contentis *dec.* 270. *n.* 5. *&* 17.
ibid. & poſſe procedi executivè pro repetitione indebiti, vigo-
re obligationis Cameral. Ridolph. *in praxi par.* 1. *c.* 1. *n.* 73.
Sicut etiam, ut dictum eſt, conductor ſi ſolverit dum ei
50 competebat remiſſio, poteſt ſolutum repetere, ita & loca-
tor ſi remiſſionem fecerit, dum non debeat, poterit iterum
exigere, & quod magis eſt, etiamſi remiſerit verbo donatio-
nis, ut eſt text. expreſſus in *l. ſi uno* 17. *verſ. ſed & ſi, ff. loc.*
quod tamen procedit, ſi ignoravit remiſſionem non deberi,
51 ſecus autem ſi ſcivit, & verbo donationis remiſit, ut probat
apertè idem text. juncta Gloſ. *in ver. & ſcit locator*.

De pactis conventis circa mercedis remiſſionem.

S U M M A R I U M.

1 *Pacta intelligi debent prout de jure.*
2 *Remiſſionem mercedis petens conductor, agit de damno
vitando.*
3 *Pactum quòd fiat remiſſio mercedis, non debet reſtrin-
gi ad limites diſpoſitionis juris communis, ſed ali-
quid ulterius operari.*
4 *Lim. ſi pactum dicat, fieri reſtaurum debitum, quia
intelligitur prout de jure.*
5 *Idem ſi dictum, quòd fiat reſtaurum conveniens.*
6 *Pacta debent intelligi, ut aliquid operentur ultra di-
ſpoſitionem juris communis, ſed reſtringenda ſunt,
ut quanto minus fieri poſſit ei derogent.*
7 *Pactum quod fiat remiſſio mercedis, ſufficit, ut ali-
quid remittat de requiſitis per diſpoſitionem juris.*
8 *Et quid remittat, attendenda voluntas partium.*
9 *Pactum quòd fiat remiſſio in caſu, quo de jure fieri
non debet, vel contra, valet.*
10 *Verba potiſſimum mentem ſignificant.*
11 *Verborum à proprietate non eſt recedendum, niſi aper-
tè conſtet partes aliter ſenſiſſe.*
12 *Et attendenda etiam ſunt circumſtantiæ verborum,
& ad quæ referantur.*
13 *Pactum quòd fiat remiſſio in caſu inundationis flumi-
nis, intelligitur ſi concurrant requiſita in caſu illo.*
14 *Pactum quòd fiat remiſſio, ſi poteſt plura operari, &
non dignoſcatur, de quo ſenſerint partes, interpre-
tari debet, ut operetur, quod minimum eſt.*
15 *Interpretatio pacti ſemper facienda eſt contra illum, ad
cujus favorem fuit appoſitum, & qui in eo ſe fundat.*
16 *Pactum quòd fiat remiſſio, quamvis damnum non ſit
ultra dimidiam, non intelligitur de damno modico.*
17 *Modicum dicitur, quod eſt intra ſextam partem, niſi
aliter ſit opinio vulgi.*
18 *Remiſſio mercedis, ut facienda ſit, non eſt neceſſe, quòd
concurrant ſimul plures cauſæ, ſed una ſufficit de jure.*
19 *Pactum quòd fiat remiſſio in caſu belli, & peſtis, non in-
telligitur copulativè, ſed ſufficit, vel bellum, vel peſtis.*
20 *Pactum quòd conductori non ſit facienda remiſſio, non
eſt validum ſecundùm aliquos.*
21 *Contrarium probatur verius.*
22 *Decl. primam procedere, ſi agatur de remiſſione pro-
pter impedimentum procedens à facto locatoris, vel
ejus quem locator impedire poteſt, ſecus propter alios
caſus fortuitos, & num.* 24.
23 *Pactum contra ſubſtantiam, & primævam naturam
contractus non valet.*
25 *Renunciatio generalis non valet.*
26 *Decl. procedere in judiciis, non in contractibus.*
27 *Renuntiatio generalis remiſſionis mercedis non com-
prehendit factum partis.*
28 *Ampl. etiamſi factum non poſſit dici culpoſum.*
29 *Locator impediens conductori uſum rei locatæ dicitur
in dolo.*
30 *Factum partis comprehenditur in pacto, quando aliàs
nihil operaretur.*
31 *Et comprehenditur ſi provenit culpa locatoris, lege
permittente.*
32 *Renunciatio generalis remiſſionis, & caſuum fortui-
torum reſtringitur ad venientes in fructibus, &
evenientes in ipſa rei ſubſtantia non comprehendit.*
33 *Renunciatio remiſſionis mercedis, & caſuum fortuito-
rum ſolet pluribus modis concipi.*
34 *Renuncians omni legum auxilio, dicitur renunciare
remiſſioni mercedis.*
35 *Contr. tenent aliqui, ſed prima eſt magis communis.*
36 *Lim. dictam primam opinionem, ut præfata renuncia-
tio ſuffragetur, ſi damnum ſit in fructibus, non in
rei ſubſtantia.*
37 *Lim.* 2. *ut non ſuffragetur in caſibus inſolitis.*
38 *Lim.* 3. *ut procedat ſolum ſi locator promiſerit mer-
cedem ſolvere, & remiſſionem non petere, & dein-
de renunciaverit omni legum auxilio.*
39 *Eſt tamen hæc limitatio ſuſpecta.*
40 *Incluſio unius caſus, eſt excluſio alterius.*
41 *Proviſio hominis facit ceſſare proviſionem legis.*
42 *In contractibus proceditur de ſimilibus ad ſimilia.*
43 *Exempla non reſtringunt.*
44 *Caſuum fortuitorum requiritur renunciatio ſpecifica.*
45 *Remiſſio mercedis uno caſu conventa non inducit re-
nunciationem in aliis.*
46 *Decl. ut ſi aliqui caſus enumerentur exempli cauſa,
tunc non cenſeantur excluſi alii, ſecus ſi explicen-
tur limitandi cauſa.*
47 *Taxativa non ſufficit ad hoc, ut caſus cenſeantur ex-
preſſi limitandi cauſa.*
48 *Taxativa excludit extranea, non ea quæ veniunt ſe-
cundùm naturam actus.*
49 *Pericula in ſe ſuſcipere, & periculis renunciare, idem eſt.*
50 *Caſus fortuiti, an veniant in renunciatione periculo-
rum, magna quæſtio eſt.*
51 *Periculi nomine latè ſumpto, veniunt etiam caſus
fortuiti.*
52 *Ex eo quòd quis tenetur de periculis, non infertur,
quòd teneatur de caſibus fortuitis.*
53 *Ut quis teneatur de caſibus fortuitis, requiritur pa-
ctum ſpeciale.*

54 *For-*

Digitized by Google

Jure, non autem cenſeantur appoſita animo novandi lega-
1 lem diſpoſitionem, *l. 4. §. ſi ex conventione, ff. de re judic. l.*
2 *penult. C. de except. rei judic.* Rot. *dec.* 392. *n.* 4. *par.* 1. *rec.*
latè Lancell. *de attent. par.* 3. *cap.* 26. *n.* 79. *& ſeq.* ubi pluri-
ma dat exempla; Tamen in hoc propoſito quia æquitas ma-
gis militat pro conductore, qui agit de damno vitando, quàm
pro locatore, qui agit potiùs de lucro, ut advertunt Corn.
conſ. 38. *n.* 20. *lib.* 2. Burſat. *conſ.* 309. *n.* 10. *verſ. tertiò fa-
ciliùs*, Panizſchman. *quæſt.* 11. *ad fin.* Magon. *dec. Flor.* 67.
3 *n.* 17. Buratt. *dec.* 359. *n.* 10. videtur æquitati magis conſo-
na, & amplectenda opinio, ut hoc caſu pactum aliquid opere-
tur ultra juris diſpoſitionem, & non ſit prorſus & omninò
ſuperfluum, prout concludit latiſſimè diſputata quæſtione
Pantzſchm. *d. quæſt.* 11. *per tot.* & ſignanter, *n.* 32. *verſ. ſecun-
dò conſideratur*, & eſt magis communis opinio, ut idem teſta-
tur ibi in principio, & diximus ſupra in *cap.* 47. *n.* 37. *& ſeq.*

Recedendum tamen erit à prædicta opinione, quatenus
4 appareat contraria voluntas contrahentium ex verbis pacti,
uti ſi dixiſſent, quòd fieri deberet reſtaurum debitum, di-
cendo enim debitum, videntur, velle quòd fiat prout de ju-
5 re debetur, & ſic non eſt recedendum ab ejus diſpoſitione,
Boſſ. *de remiſſ. merced. publican. n.* 48. *poſt med. verſ. ſed con-
cludendo dico*, & idem eſſet ſi dixiſſent, faciendum reſtaurum
conveniens, Mantic. *de tac. lib.* 5. *tit.* 8. *n.* 21. *verſ. ſed verba*,
Surd. *conſ.* 34. *n.* 49. *verſ. reſponderi etiam poteſt & ſeqq.*

Et cùm pactum operari debeat aliquid ultra diſpoſitio-
nem Juris, quia de Jure plura debeant concurrere, ut fiat re-
miſſio, ſcilicèt quòd adſit damnum ultra dimidiam, quòd
computentur anni fertiles cum ſterilibus ad dignoſcendum
damnum, quòdque propterea ſecundùm aliquos expectan-
6 dus ſit finis locationis, quòd non potuerit conductor veriſi-
militer ſcire rem illi damno ſubjectam eſſe, & alia de qui-
bus dictum eſt ſupra in quatuor præcedentibus Capitulis. Li-
cèt pactum poſſit operari, ut remiſſio fiat abſolutè, & indi-
ſtinctè prout fortè loquitur; & ſic quòd nullum ex præfatis
requiſitis attendi debeat, tamen non debet accipi, ut opere-
tur in omnibus, ſed ſatis erit operari in aliquo, ut ita pactum
aliquid operetur, & poſteà reſtrictio fiat, ut minùs deroget
juri communi quàm poſſit, ut interpretanda eſſe generaliter
pacta, docet Felin. in *cap.* 1. *col.* 7. *ver. declara duob. modis de
7 reſcr.* quem in his terminis noſtris refert & ſequitur Gozad.
conſ. 74. *num.* 15. *propè fin.* Cephal. *conſ.* 104. *num.* 8. Rot.
coram Coccin. *deciſ.* 422. *num.* 3.

8 Verum dubium eſſe poteſt quid de prædictis operari de-
beat, & diligenter in primis inſpiciendum erit quid ſenſe-
rint partes, quia omnes DD. qui tractant hanc materiam, to-
tum negotium conferunt quid ex ſerie pactorum actum ſit,
& in hoc verſatur tota difficultas, nam univerſi fatentur pa-
cta ſervanda eſſe, ut dicit Rot. *in d. dec.* 422. *n.* 4. *ver.* & om-
9 nes cor. Coccino, Poteſt enim ſine dubio conveniri per pa-
ctum, ut fiat remiſſio Conductori, in caſu quo de Jure fa-
cienda non eſſet, prout è contra, quòd non fiat in caſu quo fa-
cienda eſſet, Bero. *conſ.* 142. *n.* 12. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 34 *n.* 25. *&* 26.
Caſtill. *variar. par.* 3. *cap.* 3. *n.* 48. *& ſeq.* perpendenda igitur
10 erunt verba, quia ea potiſſimùm mentem ſignificant, *lib.* 2. *C.
com. de leg.* Gregor. *deciſ.* 301. *n.* 5. nec à verborum proprietate
11 recedendum, niſi manifeſtè conſtet partes aliter ſenſiſſe, *l. non
aliter* 69. *in princ. ff. de leg.* 3. Corn. *conſ.* 272. *n.* 5. *poſt med.
ver. & maximè quia, lib.* 4. Fulgoſ. *conſ.* 85. *n.* 2. *ver. ſed*
12 *ambiguis*, Magon. *dec. Flor.* 52. *n.* 12. & attendendæ erunt
etiam circumſtantiæ verborum, & ad quæ referantur, & in-
13 de reſtringi debebit pactum, unde ſi verbi gratia, pactum,
quòd fieri debeat reſtaurum, ſit relatum ad caſum inunda-
tionis fluminis, intelligi debebit, ut tollat difficultatem,
quæ oriri potuiſſet, an fieri deberet, vel non propter caſum
illum, ex quo forſan eſſet caſus ſolitus in loco rei, & pro-
pterea conductor poterit veriſimiliter id ſcire, ac velle eam
difficultatem tollere per pactum, quod proinde non debet
intelligi, ut ulteriùs deroget etiam diſpoſitioni juris requi-
rentis ad hoc, ut reſtaurum fieri debeat, damnum eſſe ultra
dimidiam mercedis, prout latè deciſum fuit cor. Coccino *in
d. deciſ.* 422. *per tot.* confirmata cor. Manzanedo *dec.* 553.

14 At quatenus pactum plura operari poſſit & non dignoſca-
tur aliquo modo quid ſenſerint præcipuè partes, & ad quid
pactum ipſius magis referri valeat, tunc ſumenda erit inter-
pretatio, ut quod minus eſt operetur, tum quia interpreta-
tio facienda eſt, ut minus deroget juri communi quàm po-
teſt, ut ex Felin. Gozadio. & aliis dictum eſt ſupra, tum etiam
quia interpretatio ſemper facienda eſt contra eum, ad cujus
15 favorem appoſitum eſt pactum, & qui in illo ſe fundat, Alex.
conſ. 46. *num* 3. *lib.* 2. Surd. *deciſ.* 322. *num.* 63. Gregor.
deciſ. 128. *num.* 8. Mantic. *deciſ.* 4. *num.* 3.

Imò & quatenus etiam pactum omninò operari debeat,
quòd remiſſio ſit facienda, licèt damnum non ſit ultra dimi- 16
diam mercedis, non tamen propterea laxandæ ſunt ei pror-
ſus habenæ, ita ut operetur eam fieri pro quolibet damno
minimo, quia conductor modicum damnum æquo animo
ferre debet, *l. ſi merces* 28. *§. vis major, ff. loc. l. habitatores*
30. *in princ. ff. eod.* quare intelligendum erit, ut non requira-
tur damnum, quod de jure requiritur, ſed ſufficiat minus, 17
dummodò tamen non ſit modicum, ut benè firmat Ruin.
conſ. 81. *num.* 3. *ad med. lib.* 1. Bero. *conſ.* 142. *num.* 10.
& 24. *lib.* 2. Surd. *conſ.* 34. *num.* 31. & modicum dicitur,
quod eſt intra ſextam partem, niſi aliter ſit opinio vulgi,
Neviz. *conſ.* 90. *num.* 9. Cephal. *conſ.* 257. *num.* 27. Rim.
Jun. *conſ.* 92. *n.* 16. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 8. *n.* 24.

Non tamen ſemper reſtringendum erit pactum contra 18
conductorem, ſed etiam ampliandum, ſi diſpoſitio juris ita
illud intelligi ſuadeat: unde cùm de Jure non ſit neceſſe,
quòd plures cauſæ faciendi remiſſionem ſimul concurrant, 19
ſed ſatis ſit una Boer. *deciſ.* 249. *ad fin.* ſtante pacto, quòd
fiat remiſſio in caſu belli, & peſtis, licèt dubitari poſſet, an
ſimul concurrere debeat utraque cauſa, ſcilicèt, & belli, &
peſtis propter virtutem copulæ, quæ requirit concurſum
utriuſque copulati, Surd. *conſ.* 317. *n.* 39. Cyriac. *contr.* 31.
num. 62. Barz. *deciſ.* 121. *num.* 29. *& ſeq.* Rot. *deciſ.* 282.
num. 3. *par.* 11. *recent.* tamen contrarium erit dicendum,
prout probat in ſpecie Burſat. *conſ.* 81. *num.* 19. *& ſeqq.* ubi
pluribus modis reſpondet d. virtuti copulæ.

Si autem pactum ſit negativum, remiſſionem ſcilicet non 20
eſſe faciendam tunc, quia ut dictum eſt in c. 45. *in princ.* ju-
ra expreſsè volunt illam fieri, ita ut hoc ſit de natura contra-
ctus locationis, ut remiſſio fiat, tale pactum, tanquam juris
diſpoſitioni, & naturæ contractus contrarium, eſſe nullum
ſentiunt aliqui, quos refert, & ſequitur Menoch. *conſ.* 27.
n. 52. *& conſ.* 671. *n.* 16. *&* 17. cum quo etiam tranſit Lan-
cell. Gall. *conſ.* 118. *n.* 50. & Maſtrill. *dec.* 299. *n.* 121. & ean-
dem opinionem refert etiam Rot. cor. Burat. *dec.* 359. *n.* 9.

At contraria opinio magis probatur, quia conductor re- 21
nuncians juri petendi remiſſionem mercedis, nihil aliud in
effectu agit, quam aſſumere in ſe periculum, cui juxta leges
de contractu locationis loquentes, non tenetur. Et ſimile
pactum, quo quis ſubdit periculum, cui de jure, nec ex na-
tura contractus ſubjicitur, eſſe validum, eſt text. Clar. in *l.
Juriſgentium, §. ſi paciſcar, ff. de pact.* ibi *item ſi quis pactus
ſit, ut ex cauſa depoſiti omne præſtet periculum, Pomponius
ait, pactionem valere, nec quaſi contra juris formam factam,
non eſſe ſervandam*. Et in terminis locationis, quòd ſtandum
ſit pacto, quo conductor ſubjicitur periculo impedimenti
ſibi in uſu rei præſtandi, eſt text. *in leg. ſi quis fundum* 10. *in* 22
princ. ff. loc. cujus verba ſunt: *Si quis fundum locaverit, ut
etiam ſi quis vi majore accidiſſet, hoc ei præſtaretur, pacto
ſtandum eſſe*. Unde meritò conductorem renunciare poſſe
caſibus fortuitis, & valere renunciationem, tradunt alii, &
ſignanter Rim. Sen. *conſ.* 154. *num.* 2. *verſ. præmittendo*,
quòd Boſſ. *tit. de remiſſ. merc. public. num.* 42. Gomeſ. *var.
tom.* 2. *cap.* 3. *n.* 19. *ad med. ver. item quæro*, Caſtill. *par.* 3.
cap. 3. *num.* 72. & latiſſimè probat Pantzſchm. *quæſt.* 6. *n.* 3.
& ſeq. Navar. *in manuali cap.* 17. *num.* 179. Valaſc. *de jure
emphyt. quæſt.* 27. *num.* 34. *verſ. ſecundus caſus*.

Verum tamen eſt, quòd ſi rectè perpendantur auctorita- 23
tes citatæ, facile erit colligere diſtinctionem, cum qua con-
ciliari poſſint dictæ opiniones contrariæ, ut videlicet ſi lo-
quamur de caſibus impedimentorum provenientium à facto
locatoris, vel etiam illius, quem locator impedire poterat,
tunc quatenus renunciatio petendæ remiſſionis tales caſus
complectatur, procedet prima opinio, quia de ſubſtantia lo-
cationis eſt, ut locator patientiam præſtet, imò & agat, ut
conductor poſſit uti, & frui re conducta *l. ſi fundus, & l. ſi
quis domum. ff. loc.* Et pactum contra ſubſtantiam, & primæ-
vam naturam contractus non valet, *l. pacta conventa, ff. de
contrahen. empt. l. cum precario, ff. de precario*, & prout la-
tiùs in propoſito comprobat Menoch. *conſ.* 671. *num.* 17.
Unde benè in his terminis non valere renunciationem fir-
mant Alciat. *reſp.* 49. *n.* 10. *lib.* 8. *aliàs reſp.* 157. Et in eiſ-
dem terminis loquuut Menoc. *d. conſ.* 27. *n.* 52. *& conſ.* 671.
num. 16. cum quo tranſit Maſtr. *deciſ.* 299. *num.* 121. &
ultra eos idem firmant Raud. *reſol.* 29. *num.* 45. & latiſſimè
Caſtil. *controv. jur. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 64. *& ſeq.*

Si verò pactum loquatur tantùm de caſibus fortuitis, quos 24
locator impedire non poſſit, tunc benè ſuſtineatur, veniunt
enim tales caſus appellatione vis majoris, unde de eis eſt text.
expreſſus in ſupracit. *l. ſi quis fundum* 10. *ff. loc.* & de pacto
ita concepto, quòd ſit validum loquuntur, Caſtill. *in d. c.* 3. *ſub
num.* 62.

Digitized by Google

num. 62, & Panitzſch. *d. quæſt.* 6. *num.* 3. *& ſeq.* Valaſch. *de*
jur. emphyt. quæſt. 27. *num.* 34. *verſ. ſecundus caſus.*
Nec obſtat quod imò renunciatio generalis ſit invalida,
l. ſed ſi quis, *§. quæſitum*, *ff. ſi quis caut.* quia hoc procedit
in judiciis propter prætoriam æquitatem, quæ neminem ſub
25 involucro verborum decipi poſſe permittit, *l. cum Aquiliana*, *ff. de tranſact.* at ſecus eſt in contractibus, ut notant in
26 dict. *§. quæſitum*, Alex. *num.* 12. Jaſ. *num.* 14. Pinel. *in lib.* 2.
C. de reſcind. vend. par. 1. *cap.* 3. *num.* 26. & hanc eſſe opinionem receptiorem rejectis contrariis, dicit in propoſito
noſtro Valaſc. *d. quæſt.* 27. *num.* 34. *propè med.*
Stante itaque præfata diſtinctione, & quòd juxta eam,
27 renunciatio remiſſionis mercedis, quatenus comprehendat
caſum provenientem ex facto locatoris, ſit nulla, ſuperflua
videtur indagatio, an in dicta renunciatione generaliter
facta præfatus caſus comprehendatur, vel non, & tamen
quando de hoc contingat dubitare, reſpondendum erit negativè, prout reſpondent Alex. *conſ.* 84. *num.* 3. *lib.* 6. Corn.
conſ. 128. *n.* 6. *lib.* 2. Rom. *ſing.* 441. Bellon. Sen. *conſ.* 21.
num. 12. *ver.* prætereà etiam Monteſperel. *conſ.* 111. *n.* 12.
& ſeq. Maſtrill. *deciſ.* 299. *num.* 10.
Idque procedit in quocumque facto locatoris, etiamſi
28 non poſſit dici aliquo modo culpoſum, adhuc enim nunquam cenſetur comprehenſum in generali ſermone, Socc.
Sen. *conſ.* 156. *n.* 21. *verſ. poſtremè lib.* 2. Gravet. *conſ.* 98.
num. 8. ubi de facto Principis locantis gabellas, quamvis
factum Principis dicatur juſtum, & ad publicam utilitatem,
Surd. *conſ.* 15. *num.* 25. Theſaur. *quæſt.* 47. *num.* 7. *& ſeq.*
lib. 2. Rot. cor. Pen. *deciſ.* 26. *num.* 8. quamvis in propoſito
29 dici non poſſit locatorem impedientem uſum rei locatæ conductori, culpa carere, dum tenetur patientiam præſtare,
imò & curare, ut poſſit uti, unde & dolo eum non carere,
dicit Alex. *conſ.* 84. *num.* 7. *lib.* 6. & ſequitur Caſtill. *par.* 3.
cap. 3. *num.* 67. ubi propterea aliis pluribus congeſtis, dicit
tale pactum nec juramento firmari.
Et licèt hoc limitetur ubi aliàs pactum remaneret omni-
30 nò ſuperfluum, quia ad hoc evitandum, venire etiam factum
partis, dummodò dolus malus adſit, probat text. *in l. qui*
officii 62. *ff. de contr. empt.* & tradit Socc. Sen. *conſ.* 84. *n.* 6.
lib. 3. tamen hoc difficile eſt applicari poſſe in contractu locationis, quia in eo pactum operari poteſt in quampluribus
aliis caſibus, ut benè advertit Alex. *conſ.* 84. *num.* 6. *lib.* 6.
31 Non tamen facienda eſſet remiſſio, ſi factum locatoris procederet à culpa conductoris, & lege permittente factum eſſet,
puta ſi conductore vergente ad inopiam, & moroſo in ſolutione penſionis exiſtente, deputatus ei fuiſſet Aſſiſtens vel
Oeconomus, quia ſibi imputare deberet, ut latè probavit
Surd. *dec.* 94. *n.* 4. *& per tot.* quem ſequitur Cohell. ad Bullbon. *reg. cap.* 48. *n.* 34. Turret. *conſ.* 60. *n.* 2. *poſt med. & ſeqq.*
32 Reſtringitur etiam & declaratur dicta renunciatio generalis omnium caſuum fortuitorum, quamvis ampliſſimè
concepta, ut comprehendat caſus omnes evenientes in fructibus, non autem evenientes in ipſa rei ſubſtantia, & illam pertinentes, ut dicam infra *num.* 72.
33 Solet autem hæc generalis renunciatio pluribus modis
concipi, quidam enim dicunt renunciare periculis, quidam in ſe pericula aſſumere, quidam ſimpliciter conducere
ſuo periculo, & vulgariter *a ſuo riſchio*, alii dicunt cum ſuis
raſchis, & ſpinellis, prout loqui DD. Italos refert Valaſch.
d. quæſt. 27. *n.* 36. & mille aliis modis loquuntur. Unde ſæpè oriuntur contentiones ſuper intellectu renunciationis, &
aliquando contingit dubitari, an talis renunciatio adſit vel
34 ne, ut ſignanter in caſu quo promiſſa fuerit ſolutio cum renunciatione omni legum auxilio, inde enim reſultare renunciationem petitionis remiſſionis, ſenſit Alberic. *in l. item*
quæritur, *§. exercitu*, *num.* 8. *ff. loc.* ubi dicit quòd ita obtinuit in Collegio Bergomenſi, & quòd ita ſervatur in Lombardia & in *l. licèt*, *num.* 3. *in fin. C. loc.* Gozadin. *conſ.* 69.
num. 20. Bellon. Sen. *conſ.* 21. *num.* 4. Nevizan. *conſ.* 91.
num. 17. *& ſeqq.* Rolan. *conſ.* 86. *num.* 10. *lib.* 3. Ripoll.
Var. *cap.* 12. *num.* 318. *& ſeqq.* Capyc. *deciſ.* 87. *num.* 10.
Rot. poſt Zacch. *de oblig. cam. deciſ.* 42. *num.* 2.
35 Contrariam verò opinionem defendit Claud. Saiſel. *in l.*
interdum, *§. quod ex naufragio*, *ff. de acquir. poſſeſ.* quem refert & ſubdubiè ſequitur, Becc. *conſ.* 82. *n.* 21. Viv. *opin.* 129.
n. 9. ubi dicit, quòd opinio Alberici nunquam ſibi placuit,
& quòd contra illam eſt communis ſchola omnium Scribentium, & cum Vivio tranſire videtur Grat. *diſcept.* 534. *n.* 40.
At prima opinio videtur magis communis, quam etiam cum
36 limitatione, ut procedat ſi damnum ſit datum in fructibus,
non autem in rei ſubſtantia, pluribus aliis adductis admittit
Surd. *in conſ.* 197. *n.* 18. & cum eo tranſit Grat. *diſcept.* 195.
num. 6. & cum alia limitatione, ut non procedat in caſibus
inſolitis, pluribus cumulatis, eam pariter admittit idem 37
Grat. *diſcept.* 534. *n.* 45. Quæ quidem limitationes erunt ſine
difficultate retinendæ, cùm procedant in fortioribus, etiam
ubi adſit expreſſa renunciatio remiſſionis mercedis, ut dicam
infra ſuo loco. Cæterùm alia eſt limitatio dictæ opinionis Alberici, ut procedat quatenus conductor promiſerit merce- 38
dem ſolvere, & remiſſionem non petere, & deinde omni legum auxilio renunciaverit, ſecus autem ſi renunciet ſimpliciter, nulla remiſſionis mercedis mentione facta, ut latè probat Bero. *quæſt.* 125. quem refert Valaſc. *de jur. emph. quæſt.* 27. 39
num. 19. *ad med.* ubi tamen dicit eandem limitationem ſibi
ſuſpectam, & meritò, quia deſtruit totaliter concluſionem,
ſed addit tamquam benignam eſſe ſequendam.
Alius caſus in quo dubitatur, an adſit renunciatio eſt, ſi
conventa fuerit expreſsè remiſſio in caſu aliquo, inde enim
reſultare renunciationem aliorum caſuum faciunt regulæ, 40
quòd caſus unius incluſio, ſit alterius excluſio, *l. cum Prætor*,
ff. de judic. l. maritus, *C. de procur. c. non de præſumpt.* & quòd
caſus omiſſus haberi debeat pro omiſſo, *l. ſi extraneus*, *ff. de*
condict. ob cauſ. l. ſi cum dotem, *ff. ſol. matr.* & quòd proviſio
hominis facit ceſſare proviſionem legis, *lib.* 2. *&* 3. *§. id quoque*, *ff. ad Sillanianum*, ex quibus, & aliis rationibus hanc 41
opinionem probant Hippol. Rimin. *in lib.* 1. *num.* 406. *ff. de*
offic. ejus, Dec. *conſ.* 352. *num.* 8. Pariſ. *conſ.* 38. *n.* 9. *& ſeq.*
& conſ. 63. *n.* 17. *&* 18. *lib.* 1. Grat. *conſ.* 161. *n.* 19. *lib.* 2.
Natt. *conſ.* 449. *n.* 16. Barz. *deciſ.* 59. *n.* 2. *& ſeq. ubi de com.*
Verùm nec contraria opinio rationibus deſtituitur, nam
ſi conventa fuit remiſſio in aliquibus caſibus, idem dicendum erit in aliis ſimilibus, quia in contractibus proceditur de 42
ſimilibus ad ſimilia, *l. nominibus*, ubi Bald. *C. de act. & oblig.*
l. ſi quis ſervum ff. depoſ. l. eum qui, *§. ſi rem*, *ff. commod.* Et
videtur potiùs expreſſionem aliquorum caſuum reputari debere factam exempli cauſa, quàm ad effectum recedendi in
aliis à juris diſpoſitione, & natura contractus, & exempla 43
non reſtringunt, *§. hactenus inſtit. de grad. cognat. l. tam*
infecta la 2. *ff. de damn. infect.* nam ad caſuum fortuitorum
excluſionem ſpecifica renunciatio à legibus requiritur, *lib.* 1. 44
§. ſæpè, *ff. depoſ. l. contractu*, *ff. de reg. jur. l. quæ fortuitis*, *C.*
de pignor. act. l. negotium 22. *ff. de neg. geſt.*
Minuſque deſtituitur hæc ſecunda opinio auctoritate DD. 45
qui per prædictas, & alias rationes latiùs, & meliùs eam comprobant, & ſignanter Bald. *conſ.* 329. *lib.* 1. Fulgoſ. *conſ.* 193.
Natt. *conſ.* 449. *n.* 16. Dec. *conſ.* 697. Burſat. *conſ.* 81. *n.* 15.
& ſeqq. Menoch. *conſ.* 835. *n.* 18. *ver. reſpondetur* 2. Peregr.
conſ. 98. *n.* 8. *lib.* 5. Becc. *conſ.* 82. *n.* 15. *& ſeqq.* Monteſperel. *conſ.* 119. *n.* 14. Aldobr. *conſ.* 16. *n.* 25. *lib.* 1. Magon.
deciſ. Florent. 67. *n.* 16. *& ſeqq.* & ab hac in dubio non erit
recedendum, quia pro ea nedum viget major æquitas, ſed
etiam majores rationes, majoreſque auctoritates, ut videre
eſt penès præcitatos, alioſque ab eis relatos, & ultra illos ſi
quis cupiat videre quæſtionem pleniſſimè diſcuſſam, adeat
Panizſchman *de loc. quæſt.* 19. ubi à *num.* 1. *ad* 26. primam
opinionem ſeptem argumentis, & pluribus auctoritatibus
comprobat, deinde *à num.* 26. *uſque ad* 44. comprobat contrariam, & ab ipſo *num.* 44. *uſque ad fin.* rejicit ſingulariter
omnia adducta pro prima opinione, ubi propterea videre eſt
non obſtare quæ ſuperiùs dicebantur, quibus etiam reſpondet Becc. *d. conſ.* 82. *num.* 15. *& ſeqq.*
Verùm has repugnantes opiniones fœdere diſtinctionis
conciliari poſſe, ut ſi aliqui caſus ſimpliciter exempli cauſa 46
enumerentur, tunc non cenſeantur alii excluſi, & in his terminis procedant tradita pro ſecunda, ſi verò ſpecialiter exprimantur gratia limitandæ obligationis, tunc aliud dicendum eſſe, & procedere opinionem primam, cenſuit Mantica
de tacit. lib. 5. *tit.* 8. *n.* 25. *ver. verum hæ.* Et videtur optima
diſtinctio ſi pateat quid actum, nam ut alia vice diximus in
hac materia, DD. conveniunt pacta ſervanda eſſe, teſte Rot.
cor. Coccin. *deciſ.* 422. *num.* 4. *ver. & omnes*; ſed in hoc 47
dignoſcendo quandoque labor erit, licèt Mantica ibidem
dicat, id ex verbis, & conjecturis concipi poſſe, quòd enim
nec taxativa in expreſſione certorum caſuum adjecta ſufficiat, ad hoc ut non veniant alii, ſenſit Peregr. *conſ.* 98. *n.* 8.
propè fin. lib. 5. reddens rationem, quia taxativa excludit 48
extranea, non quæ veniunt ſecundùm naturam actus, per
Gloſſ. & text. in *Clem. exivi*, *§. cum autem natura*, *de verb.*
ſign. & Jo. de Anan. *conſ.* 36.
Præſuppoſita verò exiſtentia pacti, quòd remiſſio non fiat, 49
plura oriri ſolent dubia circa illius intellectum; nam quatenus conductor ſuſcipiat in ſe pericula, vel periculis renunciet, quod in propoſito idem eſt, Valaſc. *de jur. emph. qu.* 27. 50
num. 36. *in princ.* dubitari ſolet an veniant caſus fortuiti,
& eſt

Digitized by Google

& eſt maxima quæſtio, in qua ad veritatem eligendam extre-
52 miſcera dixit Salic. in lib. 1. n. 10. C. de comed. licèt enim ſub
nomine periculi latè ſumpto comprehendantur etiam caſus
fortuiti, quia periculum eſt genus, & caſus fortuiti ſunt ſpe-
cies, Rip. de peſt. tit. de priv. contr. n. 71. & ſeq. Valaſch. de
jur. emphyt. quæſt. 27. n. 36. in princ. verſ. ſed quia, Pantzſch.
de locat. quæſt. 6. n. 4. tamen non ex eo, quòd quis tenetur de
periculis, benè infertur, ut teneatur de caſibus fortuitis, ut
patet ex l. 1. §. 1. ff. de negot. geſt. ubi habetur, quòd licèt quis
53 teneatur de periculis eorum nominum, quæ ipſe contraxit,
tamen non tenetur ſi caſu fortuito fiat non ſolvendo, &
quòd ut quis teneatur ad caſus fortuitos requiratur pactum
ſpeciale, eſt text. in l. negotium 22. C. de negot. geſt. dum di-
cit, quòd gerens negotium alienum non tenetur de caſu for-
tuito, niſi interveniat pactum ſpeciale, & in terminis loca-
tionis, & conductionis firmat Socc. Sen. conſ. 123. num. 3.
& ſeq. lib. 4. Surd. conſ. 61. n. 61. & ſeq. & dec. 326. n. 50.
54 ad fin. & reddi etiam poteſt ratio, quia dum de caſibus fortui-
tis non eſt facta ſpecialis mentio, non videtur de eis cogita-
tum, quæ enim fortuitis caſibus accidunt, præcogitari, ſeu
prævideri non poſſunt, ut dicit text. in l. quæ fortuitis 5. C. de
pign. act. ex quibus non ſolùm arguitur non ſufficere aſſum-
ptionem periculi in genere, ſed & fortiùs nec etiam ſuffice-
re aſſumptionem caſuum fortuitorum in ſpecie, & requiri
eorum mentionem in individuo, cùm aliter conſtare non
poſſit fuiſſe de tali caſu in ſpecie cogitatum, & inde oriun-
tur variæ contentiones & ſubſequenter variiſſimæ opinio-
nes, quæ videri poterunt penès ſcribentes in l. ſed & ſi
55 quis 4. §. quæſitum, ff. ſi quis caut. & latiſſimè etiam penès
Pantzſch. de locat. quæſt. 6. ubi refert undecim interpretum
opiniones, eaſque ſingulariter examinat. Communis ta-
men opinio eſt dictam aſſumptionem periculi ſimpliciter fa-
ctam, non ſufficere ad hoc, ut veniant caſus fortuiti, ſed
56 ſatis eſſe ipſos caſus fortuitos ſpecialiter exprimi, abſque
alia eorum expreſſione in individuo, de qua communi opi-
nione teſtatur ſignanter Roland. conſ. 26. num. 16. lib. 2.
Caſtill. qui alios congerit contr. par. 3. cap. 3. n. 48. & ſeqq.
uſque ad num. 56. & eandem opinionem tandem poſt lon-
gam diſcuſſionem amplectitur, & latè tuetur, Pantzſch.
d. quæſt. 6. num. 95. & ſeqq.
57 Et eadem opinio in prima parte, ubi dicitur non ſufficere
aſſumptionem periculi, ampliatur procedere etiamſi condu-
ctor ſuſceperit omne periculum, adhuc enim non cenſeri
eum ſuſcepiſſe periculum caſus fortuiti, probat Rip. in d.
tract. de peſt. tit. de priv. contr. num. 73. ver. ampliatur iſta
concluſio, Valaſch. de jur. emphyt. quæſt. 27. n. 36. & plenè
aliis relatis Surd. dec. 326. n. 50. Caſtill. par. 3. cap. 3. n. 21.
58 Et idem eſt ſi aliis verbis generalibus uſi fuerint contra-
hentes, puta ſi conductor ſe obligaverit ſolvere penſionem
omni exceptione remota, vel ſi ſuſceperit in ſe riſicum, aut
conduxerit eum omnibus ſuis raſchis, & ſpinellis, num-
quam enim venient caſus fortuiti, Anchar. conſ. 402. Alex.
conſ. 28. n. 10. lib. 1. Menoch. conſ. 671. n. 12. Rimin. Jun.
conſ. 637. n. 40. Rip. de peſt. d. tit. de priv. contr. n. 73. & 74.
Surd. d. deciſ. 326. n. 50. idemque eſt ſi promiſerit rem loca-
59 tam manutenere, puta molendinum, vel dixerit velle teneri
reddere eum in fine locationis macinantem, aut promiſerit
ſervare repagulum in flumine, prout probatunt Fulgoſ.
conſ. 193. & Bald. conſ. 500. & 145. lib. 3. quos refert, &
ſequitur Valaſch. de jur. emphyt. quæſt. 27. n. 36. ad fin.
Secunda verò pars dictæ opinionis, quòd ſcilicet ſufficiat
mentio caſuum fortuitorum in ſpecie, tutior erit, ſi pactum
ſit juratum, quia tunc in eo veniunt omnes caſus fortuiti, ac
ſi de ſingulis facta eſſet individua mentio, ſecundùm Goza-
din. qui alios allegat in conſ. 27. n. 25. licèt hoc, ſi admitte-
retur contraria opinio, quòd ſcilicet non ſufficiat dicta ex-
preſſio caſuum fortuitorum in ſpecie, ſeu ut dicitur in gene-
re ſubalterno, non eſſet omninò tutum ex adduct. per Valaſc.
de jur. emph. quæſt. 27. n. 37. & aliquid dicam latiùs infrà.
At circa eamdem ſecundam partem dictæ opinionis con-
troverſia magna eſt circa caſus fortuitos inſolitos, ſeu magis
60 inſolitos, an ipſi quoque comprehendantur, vel ne in dicta
ſuſceptione caſuum fortuitorum in ſpecie, ſeu in genere ſub-
alterno, abſque aliqua eorum individua expreſſione, & ul-
tra ſcribentes in d. l. ſed ſi quis 4. §. quæſitum, ff. ſi quis cautión.
omnes comprehendi indiſtinctè tenuit Alex. conſ. 97. n. 12.
lib. 3. Fab. in C. lib. 4. tit. 42. def. 2. Rota penès Gomez.
61 dec. 74. lib. 1. & latiſſimè tuetur Pantzſch. quæſt. 7. per tot.
& Caſtill. contr. par. 3. cap. 3. n. 81. & ſeqq. contraria verò
quòd non veniant caſus inſoliti, quia non cenſetur de eis co-
gitatum fuiſſe, videtur magis communis, & æquior, quam
tenuit Alex. conſ. 107. n. 16. & ſeq. lib. 1. Rim. Jun. conſ. 637.
num. 40. Menoch. conſ. 855. num. 9. Magon. deciſ. Flor. 67.
num. 15. Joan. Bapt. Coſta conſ. 30. n. 52. & hanc eſſe com-
munem, & magis communem teſtantur Grat. conſ. 94. n. 42.
lib. 1. Burſat. conſ. 81. n. 6. & ſeqq. Valaſch. de jur. emphyt.
quæſt. 27. n. 35. Ripa de peſte tit. de privileg. controv. n. 97.
Boſſ. in praxi tit. de remiſſ. merc. cond. n. 66. & 67. & eam
tenuit Rot. cor. Buratt. deciſ. 210. num. 9. ubi etiam in fine
refert teſtantes de communi Gratian. diſcept. 195. num. 8.
Præterea circa præfatos caſus valdè inſolitos dubitatur et- 62
iam an comprehendantur, ſi conductor expreſsè renuncia-
verit, vel in ſe ſuſceperit caſus inſolitos, ſeu cogitatos, &
incogitatos, & eos comprehendi tenent ſignanter Gratian.
conſ. 161. num. 3. & ſeq. lib. 2. Fab. in C. lib. 4. tit. 42. def. 2.
num. 6. Caſtill. par. 3. cap. 3. n. 106. Rota deciſ. 727. n. 4.
verſ. ſed quidquid, par. 4. div. ſed contrariam opinionem in
his quoque terminis probat poſt alios Menoc. conſ. 27. n. 18.
& ſeq. Becc. conſ. 82. n. 22. Paſer. conſ. 111. n. 42. & tenuit
Magon. deciſ. Flor. 67. num. 15. Rot. cor. Verall. deciſ. 1.
lib. 2. in manuſcr. & cor. Buratt. d. deciſ. 210. num. 10. &
hanc eſſe communem tradunt Surd. deciſ. 326. num. 52. pro-
pè fin. & Maſtrill. deciſ. 99. num. 21. & pluribus ſeqq. & de
magis communi Amat. reſol. 18. num. 1. & ſeqq.
Et quidem præfatæ opiniones quamvis magis communes,
poſſunt videri duræ, quia dum pactum loquitur de caſibus
fortuitis, utique debet intelligi de inſolitis, cùm ſoliti non
dicantur fortuiti, ut dicam infra, & multò magis dum lo-
quitur expreſsè de inſolitis, ſeu inopinatis, ſed durities ceſ-
ſare poterit animadvertendo, quòd inter inſolitos caſus datur
magis, & minus, dantur enim caſus inſoliti nedum in com-
parativo, ſed etiam in ſuperlativo, ut dicit Corn. conſ. 12.
num. 5. lib. 4. cum aliis latè traditis per Cohell. ad Bull. boni 63
reg. cap. 48. n. 21. & ſeq. & ſunt caſus, qui non cogitari po-
tuiſſent niſi à viro prudenti, & alii, qui non niſi à pruden-
tiſſimo, Purpurat. conſ. 466. n. 31. Ripa de peſt. tit. de priv.
contract. n. 108. Alciat. conſ. 49. n. 4. lib. 8. unde renuncia-
tio caſuum quantumvis ſit ampla, & ampliſſima, & expreſsè
loquatur de caſibus inſolitis, & inopinatis, intelligi poteſt
de illis, qui erant inſoliti non autem inſolitiſſimi, & de illis, 64
qui erant inopinati penès omnes etiam prudentes, non au-
tem de illis qui erant inopinati etiam penès prudentiſſimos;
Ripa d. num. 108 Becc. conſ. 82. n. 22. pleniſſimè Maſtrill.
d. deciſ. 299. num. 21. & plur. ſeqq. Cohell. ad bull. boni reg.
cap. 48. num. 21. ver. amplia ſecundò, Azevod. in l. 2. tit. 9. 65
lib. 9. novæ recoll. reg. n. 25. & eſt verior opinio ſecundùm
Gutier. de juram. confir. par 1. cap. 24. n. 7. ver. quid tenen-
dum, unde controvertit apud DD. an caſibus valdè inſolitis
conductor renuntiare poſſit, dicit Bernard. Græv. ad Gaill.
pract. concl. lib. 2. concl. 23. conſid. 4. n. 7. at verè controverſia
non videtur tantum circa poteſtatem, quantum circa volun-
tatem, quia tales caſus non cenſentur conſiderati, & ſic neque 66
in renunciatione comprehenſi, non obſtantibus verbis ampliſ-
ſimis, niſi fortè ſint talia, quæ convincant conductorem vo-
luiſſe emere quodammodo aleam, ſeu jactum retis potiùs
quàm conducere prædium, quo caſu remiſſio non fit, Dec. 67
conſ. 212. n. 1. & dixi aliis adductis ſupra in c. 45. prout aſſe
ea, quæ ex Bulla bon. regim. apponenda ſunt in locationibus,
quæ fiunt à Communitatibus ſtatus Eccleſiaſtici, ſenſit Co-
hell. ad d. Bull. c. 48. n. 10. ver. itaque dum Sum. Pontifex.
Cæterùm dicta diſtinctio caſuum inſolitorum, & magis 68
inſolitorum eſt communis, ut dicunt, & aliis pleniſſima
manu cumulatis oſtendunt Pantzſch. de loc. quæſt. 7. n. 1. &
Caſtill. par. 3. cap. 3. n. 80. & licèt ipſe poſtea latiſſimè eam
impugnet, tamen non videtur ab ea recedendum, tum pro-
pter auctoritatem communis opinionis, tum etiam quia
quidquid ſit de rigore juris, & de vero intellectu text. in l.
fiſtulas, §. frumenta, ff. de contract. empt. in qua utraque opi-
nio contraria fundatur, ut dicit Cavall. quæſt. 57. n. 10. ac de
vi argumentorum hinc inde per ipſos adductorum, pro ea fa-
cit ratio naturalis, potuerunt enim cogitare patres de caſibus
fortuitis notis, & quandoque evenientibus, & non de illis,
qui vel numquam evenerunt, vel præter omnium expectatio-
nem acciderunt, ut advertit Menoch. de arbitr. caſ. 80. n. 6.
ad finem quidquid etiam ſit in Hiſpaniis propter legem parti-
cularem illarum partium, qua præcipuè movetur Caſtill.
licèt aliis quoque rationibus dictam contrariam opinionem
tueri conetur in d. cap. 3. num. 87. & ſeqq. qui tamen in fin.
ſub num. 95. concludit, quòd licèt dubium apertè ſit ſubla-
tum per præfatam legem Hiſpaniarum, adhuc ſtandum erit
arbitrio judicis, an aliquis caſus valdè inſolitus in renun-
ciatione veniat, vel ne.
Quia verò ſæpè conductores ſolent renunciare remiſ-
ſioni mercedis in aliquibus caſibus ſpecialibus, & deinde
addere

Google

addere clauſulam generalem *aliorum quorumcumque*, iſta
69 clauſula limitatur, & reſtringitur ad alios ſimiles expreſſis,
& majores non complectitur, Felin. *in cap. ſedes, n. 5. ver. intellige, de reſcript.* Ripa, *de peſte tit. de privil. contr. n. 77. ver. quod intelligit,* Redoan. *de reb. Eccl. non alien. quaeſt.* 18. *n. 11. ver. multi autem caſus,* Maſtrill. *deciſ.* 299. *n.* 26.

Et dubitari etiam poteſt de minoribus, an ipſi comptehco-
70 dantur io præfatis verbis generalibus, maximè ſtante dictione
ne *aliis*, quæ refertur ad ſimiles in qualitare Pariſ. *conſ.* 145. *n.* 25. *lib.* 4. Cephal. *conſ.* 13. *n.* 11. cum aliis addoctis per Barboſ. *dict.* 26. *n.* 2. & quòd qui ſe obligat ad caſus inſolitos, non teneatur ad ſolitos eodem modo, ac è contra, qui ſe obligat ad ſolitos, non tenetur ad inſolitos, eſt Gloſ. *in l. fiſtullas 78. §. frumenta, ff. de contrah. empt.* verùm in propoſito minores venire, tenent ſupracitati, & ultrà eos Valaſc. *de jur. emph. qu.* 27. *n.* 34. *ver. quòd ſi expreſſis*, & quidquid ſit ubi ſimpliciter dictum fuiſſet faciendam eſſe remiſſionem in tali caſu, & aliis, utique à præſata opinione recedendum
71 non erit, ubi dictioni *aliis* addita fuerit dictio univerſalis, *quibuſcumque*, vel ſimilis, quia tunc non poteſt prætendi reſtrictio ad omninò ſimiles, & ubi propter materiam odioſam, & contra jus non veniant caſus majores, ut tradunt Butt. *conſ.* 30. *n.* 2. Roman. *conſ.* 92. *n.* 2. *verſ. nec. huic concluſioni*, Cened. *ſing.* 4. *n.* 6. Barb. *d.* 26. *n.* 6. ſaltem venient minores, Alex. *conſ.* 77. *n.* 26. *lib.* 4. Pariſ. *conſ.* 110. *n.* 97. *lib.* 1.

Præterea præfatum pactum non petendi remiſſionem mer-
72 cedis in caſibus fortuitis, etiam latiſſimè conceptum reſtringitur ad caſus in fructibus contingentes, & ſic non procedit in caſibus, in quibus ipſa rei ſubſtantia io totum, vel pro parte lædatur, & pereat. Et ratio eſt quia tunc non agitur de remiſſione mercedis, de qua loquitur pactum, ſed agitur de reſolutione contractus, Surd. *conſ.* 197. *n.* 18. *& conſ.* 400. *n.* 17. *ad med. & ſeq. & n.* 20. Menoch. *conſ.* 671. *n.* 6. *ver. reſpondetur, & ſeq.* Redoan. *de reb. Eccl. non alien. quaeſt.* 18. *ver. multi autem caſus, n.* 4. Gratian. *diſcept.* 195. *n.* 6. Marr. Med. *examin.* 12. *n.* 42. *&* 43. & quòd hoc procedat etiamſi
73 res non ſit extincta in totum, ſed pro parte tantùm, firmat ſpecialiter Menoch. *d. conſ.* 671. *num.* 7. *ver. nec obſtat*, quòd & vide in *cap.* 47. *num.* 18. *& ſeqq.* ubi adduxi rationem, ac alia addidi de hoc damno in rei ſubſtantia.

Et generaliter, quia præfatum pactum eſt contra jus, &
74 æquitatem naturalem, ex quo continet locatorem locupletari cum conductoris jactura, inde ſequitur, ut quatenus ſit validum, ſaltem ſemper ſit iniquum, ut tradunt Bero. *conſ.* 144. *n.* 15. *lib.* 1. Lancel. Gall. *conſ.* 118. *n.* 50. Magon. *dec. Flor.* 67. *n.* 17. ubi ulteriùs dicit per tale pactum induci peccatum Rot. cor. Burat. *dec.* 359. *n.* 10. ac proinde erit ſtrictiſſimè intelligendum, & in quantum fieri poteſt limitandum,
75 ſumendo ad hoc quamcumque poſſibilem interpretationem, prout ſemper ſumi debet interpretatio, in quantum fieri poteſt, ne aliqua pars remaneat in damno, *l.* 3. *§.* 1. *ff. de recept. arbitr.* Caſtren. *conſ.* 65. *ad fin. lib.* 1. & præſertim in contra-
76 ctibus bonæ fidei, in quibus prævalere debet æquitas, Bald. *conſ.* 434. *propè fin. lib.* 1. Rot. cor. Burati. *dec.* 359. *n.* 11.

Non tamen ita amarè accipiendum eſſet pactum præfatum
77 in caſu, quo appareret illud fuiſſe aliquo modo compenſatum ab initio contractus, prout præcipuè fieri ſolet in locatione ad longum tempus, & emphyteuſi Eccleſiaſtica remittendo ſeatam partem juſtæ mercedis ob id, quòd emphyteuta ſubjaceat periculis, abſque eo quòd poſſit in eis remiſſionem petere, ut habetur io §. *dudum, & in §. quia verò Leonis auth. de non alien. & permut.* & dictum fuit alibi.

Quoniam verò ſæpiſſimè pactum præfatum juramento munitur, ſuboritur dubitatio, an inde evitari poſſint præfatæ pacti limitationes procedentes ex eo, quòd caſus non fuerint ſpecialiter expreſſi, ea ratione quia juramentum ha-
78 bere ſolet vim ſpecialis expreſſionis, *l. cum Pater* 79. *§. filius matrem, ff. de legat.* 2. Soccin. Sen. *conſ.* 70. *num.* 1. *lib.* 3. Marta *deciſ. Piſana* 2. *num.* 12. Rot. *deciſ.* 664. *n.* 5. *par.* 1. *div.* qua ratione affirmativam tenuit Alex. *conſ.* 3. *num.* 5.
79 *lib.* 1. Gozadin. *conſ.* 27. *num.* 25. & alii relati per Mantic. *de tacit. lib.* 5. *titul.* 8. *num.* 16.

Verùm ut præfata opinio procedere poſſit, diſtinguendi
80 ſunt duo caſus inſufficientis renunciationis, quorum unus eſt, ſi procedat ex defectu requiſitæ expreſſionis ſpecialis, alius eſt ſi procedat ex defectu conſenſus, ſeu voluntatis, in primo enim caſu quia juramentum habet vim ſpecialis expreſſionis, defectum ſupplet, at ſecus eſt in ſecundo, quia deficiente conſenſu juramentum non operatur, prout benè diſtinguendo declarat Salic. *in l.* 1. *n.* 1. *ver. quaero quid, ſi C.*
81 *comod.* & aliis pleniſſimè cumulatis, Gabr. *de jurejur. concl.* 4. *n.* 3. *&* 4. quare cùm in propoſito renunciatio, ut plurimùm reſtringatur, & caſus inſolitos, alioſque, de quibus ſupra, non complectatur, ea ratione quia non cenſetur conductorem de eis cogitaſſe, ut dictum eſt, & ſic adeſt defectus conſenſus, inde ſequitur, ut juramentum nihil, quoad eos valeat operari, prout declarat Alex. *conſ.* 28. *n.* 12. *lib.* 1. & tenent communiter alii, ut ſignanter Alciat. *conſ.* 49. *num.* 3. *lib.* 8. Burſat. *conſ.* 81. *num.* 11. Gratian. *diſcept.* 557. *n.* 69. Amat. *reſol.* 18. *n.* 3. Magon. *deciſ. Flor.* 67. *n.* 26. Valaſch. *de jur. emphyt. quaeſt.* 27. *n.* 37. Buratt. *dec.* 210. *n.* 10. Unde contraria opinio non proderit, niſi ad hoc ut faciliùs admittatur ſufficere renunciatum fuiſſe caſibus fortuitis in genere, quatenus agatur de caſibus fortuitis ſolitis in dicta renunciatione aliàs venientibus, prout ſenſi ſuperiùs, ſecus ſi de inſolitis, de quibus non cenſetur cogitatum, prout ſenſit etiam Mantic. *de tacit. dict. lib.* 5. *tit.* 8. *num.* 16. *ad fin.*

Præterea poteſt etiam oriri quæſtio ſuper intellectu termi- 82
norum, & primò poteſt quæri quis dicatur caſus fortuitus, & caſum fortuitum definiviſſe videtur Ulpianus, ut ſit quem nullum conſilium humanum prævidere poteſt *lib.* 2. *§. ſi eo tempore, ff. de adminiſtr. rer. ad civit. pertin.* & cui humana infirmitare reſiſti non poteſt, *lib.* 1. *§. is quoque, ff. de oblig.*
& act. Calvin. *in ſuo Lexicon. verb. caſum fortuitum*, & 83
propterea Juriſconſulti ſæpè eum vim majorem appellant, ut habetur in *pluribus legibus, ff. locat.* & advertit Pantzſch. *de locat. quaeſt.* 6. *num.* 96. *circa med.*

Non ſolet autem dici caſus fortuitus, quando eſt ſolitus 84
contingere, Bart. *in l. fiſtulas* 78. *§. fin. in ſum. ff. de contr. empt.* & probat text. *in l. ex conducto, §. ſi vis, ff. loc.* ibi *ſolis fervore non aſſueto*, & ibi: *ſi vero nihil extra conſuetudinem acciderit*, Pinell. *in lib.* 2. *C. de reſcind. vend. par.* 1. *cap.* 3. *n.* 30. 85
in fin. & latè Caſtill. *par.* 3. *cap.* 3. *n.* 34. niſi fortè omnino incertum ſit tempus, quo caſus evenire ſoleat, tunc enim adhuc licèt ſit inevitabilis, & certò evenire debeat, adhuc
reputatur caſus fortuitus. Exemplum eſt in morte naturali, 86
quam reputari caſum fortuitum, eſt text. *in cap. quoniam frequenter*, ubi Bald. *ſub num.* 10. *ut lit. non. conteſt.*

Prout etiam non dicitur caſus fortuitus, quòd culpa par- 87
tis, vel alia ratione accidit, ſed quòd à fortuna provenit, Pantzſchman. *d. quaeſt.* 6. *n.* 96. *ad med.* Seraphin. *de privil. juram. privil.* 106. *n.* 2. Caſtill. *par.* 3. *cap.* 3. *n.* 58. undè licèt inter caſus fortuitos connumeretur factum Principis,
Craver. *conſ.* 233. *num.* 2. Menoch. *conſ.* 504. *num.* 50. Greg. 88
deciſ. 371. *num.* 5. tamen hoc limitatur, ut non procedat ubi
Princeps procedit ex cauſa juſta, & ritè, & rectè, Craver. 89
conſ. 5. *n.* 1. Natt. *conſ.* 181. *n.* 4. cum aliis latè traditis per Coſt. *de rat. rata quaeſt.* 136. *n.* 21. ac etiam, ut non procedat quando factum Principis provenit ex culpa partis, juxta di-
ſtinctionem Bart. *in l. ſtipulatio iſta habere licere ad fin. ff. de* 90
verb. oblig. Coſta *d. quaeſt.* 136. *n.* 23. Laurent. *deciſ. Avenionen.* 133. *num.* 14. *verſ. praeterea* ubi de communi.

Sunt etiam caſus fortuiti latronum, hoſtiumve incurſus, 91
Piratarum inſidiæ, incendium, naufragium, fugæ ſervorum, *l. in rebus* 18. *ff. commod.* item vis aquarum, inſolita ventorum vehementia, ruina, labes, effractura, rapina, tumultus, *l. contractus* 24. *ff. de reg. jur.* & alibi ſæpè, ut per Calvinum *in ſuo Lexicon. verbo caſum fortuitum*. Sunt & alii ſimiles quamplures, de quibus apud Sebaſt. Medic. qui de eis ſpecialem, & elegantiſſimum tractatum compilavit.

Secundò poteſt quæri, quinam dicantur caſus fortuiti inſoliti, ſeu magis inſoliti, dum præcipuè dictum eſt ſupra, quòd caſus ſoliti non reputantur inter fortuitos, ita ut omnes caſus fortuiti ſint inſoliti, & in hac quæſtione variæ fue-
runt opiniones Doctorum, Bart. enim *in l. Sejo, §. medico,* 92
ff. de ann. legat. dixit caſum inſolitum eſſe illum, qui ſemel in mille annis accidit, cui dicto præciſè inhærent, & mordicùs Decian. *conſ.* 7. *num.* 6. *ad med.* Jaſ. *conſ.* 107. *num.* 9. *lib.* 1. Gozad. *conſ.* 27. *num.* 9. *&* 24. & alii quos refert Menoch. *de arbitr. caſ.* 80. *num.* 7.

Verùm nimis reſtringere caſus inſolitos videtur dicta opi- 93
nio, & proinde Bartulum locutum fuiſſe de caſu ſemel eveniente in mille annis pro exemplo, quod propterea non debet reſtringere regulam ad caſum illum tantùm, juxta text. *in l. damnum, §. fin. ff. de damn. infect.* conſideravit Alex. *conſ.* 107. *n.* 16. *lib.* 3. vel potiùs fuiſſe locutum hyperbolicè, dicit Grat. *conſ.* 94. *n.* 44. *lib.* 2. cujus dictum magis placet, prout etiam magis placuit Valaſco *de jur. emphyt. quaeſt.* 27. *num.* 35. *verſ. ſed quis dicetur* maximè, quia dictum Alexandri impugnat etiam Jaſ. *dict. conſ.* 107. *lib.* 1. *num.* 10. dicens, quòd licèt exempla non reſtringant, tamen eam declarant, in quibus terminis loquatur, & Jaſon. ſequitur Pantzſchman. *quaeſt.* 7. *num.* 6.

Alii igitur ſentiunt caſum inſolitum dici, qui ſemel in 94

centum

centum annis contingit, ut Corn. *conſ.* 23. *num.* 12. *lib.* 2.
Rub. *conſ.* 153. *num.* 2. Mandel. *conſ.* 1. *num.* 8. ſed hæc quoque opinio refutatur à Menoch. *de arbitrar. caſ.* 80. *num.* 7. *verſ. quarta fuit*, ubi dicit eam jure non probari, & à Pantzſchman. *d. quæſt.* 8. *num.* 8.

Alii cenſent ſufficere non eveniſſe caſum in tempore lon-
95 giſſimo ad hoc, ut inſolitus dicatur, Soccin. Sen. *conſ.* 122.
num. 5. *lib.* 4. qui licèt non aperiat, quòd dicatur tempus longiſſimum, tamen eum explicando, illud dici quadraginta annorum, ait Ripa *de peſte tit. de privil. contract. numer.* 102. ſed iſta opinio quoque non placet, Menoch. neque Pantzſchman. *in locis mox citat.*
96 Alia eſt opinio, ut caſus inſolitus ſit, qui non ſolet communiter evenire, quam tenuit Alex. *conſ.* 107. *n.* 16. *lib.* 3. & non diſplicuit Alciat. *conſ.* 49. *num.* 5. *& ſeq. lib.* 8. & Mandell. *conſ.* 1. *n.* 8. alia ut ſit, qui præter omnem cogita-
97 tionem, & veriſimilitudinem evenit, licèt à prudentiſſimo viro cogitari potuiſſet, quam tenuit Corn. *conſ.* 12. *lib.* 4. Gratian. *diſcept.* 195. *num.* 7. ſed neque iſtæ duæ opiniones
98 placent Menoch. totum tribuere volenti judici arbitrio in *d. caſu* 80. verè tamen inſolitus eſt, qui evenire non ſolet, ut
99 vocabuli ſonus ipſe probat: Dictio enim illa, *in*, quando præponitur, & jungitur cum adjectivo, ita ut fiat verbum compoſitum, ut fit hic ex ipſa dictione *in*, & *ſolito* ſtat
100 negativè, & ſignificat non ſolitum, Bald. *conſ.* 47. *in princ. lib.* 2. Pariſ. *conſ.* 22. *num.* 25. *lib.* 2.

At quoniam in propoſito ideò caſus inſolitus non venit in pacto, quia cenſetur promittentem de illo non cogitaſſe, ut dictum eſt ſupra, neceſſe eſt magis, quòd hæc ratio verificetur, quòd ſcilicet caſus non fuerit cogitatus, quàm quòd verè caſus fuerit inſolitus, unde non poſſumus à ſolo tempore arguere ad hunc effectum, ſed neceſſe eſt etiam attendere alias circumſtantias facti, non ex. gr. ſi Rex Perſarum veniſſet Galliam deprædandam, & deindè poſt ſolos decem an-
101 nos iterum ad idem rediret, adhuc iſte ſecundus caſus reputari deberet inſolitus ad hunc effectum, quia licèt ſemel eveniſſet à brevi tempore, tamen propter circumſtantias, ſcilicet potentiæ notoriæ Regis Gallorum, de qua dicit Bald. quòd contra ejus vexilla nemo ſibi honorem aſſumat, *conſil.* 217. *in princ. lib.* 3. ac abſentiæ tam longinquæ Regis Perſa-
102 rum, nemo de eo facilè cogitaſſet, ut optimè advertit Rip. *in d. tract. de peſte tit. de privil. contr. num.* 105. & poſt eum Pantzſch. *d. qu.* 8. *n.* 12. unde meritò ſtandum eſſe judicis arbitrio in propoſito noſtro, concludit Ripa *ibid. n.* 103. & ſequitur Menoc. *d. caſu* 80. *n.* 8. Pantzſch. *d. q.* 8. *n.* 8. Adden. ad Bur.
103 *dec.* 210. Gut. *de jur. par.* 1. *c.* 24. *n.* 8. & eſt verior opinio ſecundùm Cevall. *com. contr. q.* 702. *in fin.* qui non ſolùm conſiderare debebit circumſtantias caſus, ut dicunt præcitati, ſed etiam qualitates perſonarum, cùm ſint caſus, qui ſunt incogitati penès aliquos, & non penès alios prudentiores, Alciat.
104 *reſp.* 49. *n.* 4. *lib.* 8. Ripa *ibid. n.* 108. *ad fin.* Becc. *conſ.* 82. *n.* 22. & etiam verba pacti perpendenda erunt, poſſent enim talia eſſe, quæ ad caſus omninò inopinatos non referantur, & è contra, ut conſiderat Caſtil. *contr. par.* 3. *cap.* 3. *n.* 96. valet enim pactum fieri loquens expreſsè de caſu inopinato, & inſolito,
105 Valaſc. *de jur. emph. qu.* 27. *n.* 36. *propè fin. ver. valere autem*, quod tamen non tollit prorſus difficultatem, quia poteſt comprehendere inſolitos, & non inſolitiſſimos, ut ſupra dictum fuit, licèt contrarium ſentire videatur Valaſc. ibi dicens hanc obligationem de incogitatis caſibus eſſe leviſſimam, & rariſſimè per eam periclitari poſſe conductorem, quia conſideratio iſta eſſet forſan relevans, ubi vellet conductor ſe eximere
106 ab obligatione ex capite læſionis, ad quod attendi ſolet quid ſtat de tempore contractus, juxta latè tradita per Cyriac. *contr.* 1. *n.* 33. Rot. cor. Cocc. *dec.* 1338. *n.* 16. *& dec.* 1450. *n.* 21. at in propoſito vis ſtat, quòd de inſolitiſſimis non videtur cogitatum, licèt etiam verius ſit, quòd caſus non cenſeatur comprehenſus in pacto, ex quo continet enormiſſimam læſionem, Franc. à Ponte *conſ.* 138. *n.* 13. *lib.* 2. Joſeph. Lud. *concl.* 12. *col. antepen. ver. & quoniam altera*, Maſtril. *dec.* 299. *n.* 69. & quod dicitur attendendum eſſe tempus contractus ad
107 dignoſcendum, an adſit læſio, procedit, ubi contractus finitur momento temporis, non autem ubi habet tractum ſucceſſivum, ut locatio Natt. *conſ.* 548. *num.* 36. Oſaſch. *conſ.* 47. *n.* 16. Rot. cor. Andr. *deciſ.* 48. *n.* 14. *& in rec. deciſ.* 370. *n.* 8. *par.* 3. *& dec.* 24. *n.* 8. *ver. tunc demum par.* 23. *rec.*

Tertiò poteſt quæri quinam dicatur caſus major, vel multùm inſolitus, & inopinatus ad intelligentiam eorum, quæ dicta fuerunt, quòd expreſſis aliquibus caſibus cum clauſula generali, *omnium aliorum*, veniant alii ſimiles, non autem majores expreſſis, & quòd ſi conductor in ſe ſuſcipiat caſus incogitatos, non veniant illi, qui ſunt multùm inſoliti. Et majores caſus dicuntur illi, in quibus adeſt major violentia;
qua ratione ſi quis ſuſcipiat in ſe periculum prædonum, & 108
exbannitorum, non cenſetur ſuſcipere periculum exercitus,
ut ſcripſit Bald. *in l. ſed & ſi quis*, §. *quæſitum*, *col.* 4. *ver.* 1. 109
caſu ſufficit, *ff. ſi quis caut.* quem ſecutus eſt Soccin. Sen. *conſ.* 123. *n.* 9. *lib.* 4. & Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 8. *n.* 15. Unde eſt quod & factum, ſeu juſſus illius, qui ſummam habet poteſtatem, & talem, cui reſiſti non poteſt, reponatur
inter caſus fortuitos inſolitos, de quibus non cenſetur facilè 110
cogitatum, Urſil. ad Afflict. *dec.* 54. *& alii plures relat.* per Lancell. Gall. *conſ.* 22. *n.* 13. Rauden. *reſol.* 25. *n.* 23. Maſtril. *dec.* 299. *n.* 32. *& ſeqq.* Hodiern. ad Surd. *dec.* 94. *n.* 1.

Item major, & magis inopinatus caſus dicitur, qui ex eo quòd rariùs contingere ſolet, & magis inſolitus eſt, Alex. *conſ.* 28. *n.* 10. *lib.* 1. Purpurat. *conſ.* 466. *n.* 30. ſed generaliter in hoc quoque ſtandum erit Judicis arbitrio, quiſnam di-
catur caſus major expreſſis, Rip. *in d. tit. de priv. contr. cauſ.* 112
poſt num. 79. & quis dicatur valdè inſolitus, ita ut non comprehendatur in generali promiſſione caſuum fortuitorum, plenè Caſtill. *par.* 3. *cap.* 3. *n.* 95. *& ſeq. & ſignanter n.* 104.

Eis, quæ dicta ſunt de pacto, annecti poſſunt aliqua de Statuto, ſeu alia conſtitutione vel lege circa ipſam remiſſio-
nem loquente prout ſignanter eſt in Statu Eccleſiaſtico Bulla 113
„ ſa. mem. Clementis VIII. quæ vulgò dicitur *boni regiminis*, in qua §. 17. habetur. In quocumque contractu locationis rerum Univerſitatem apponendum eſſe pactum
„ & conditionem, ne Communitates teneantur ad aliquam
„ remiſſionem ex quocumque inopinato, & inſolitiſſimo
„ belli, incurſus militum, depopulationis agrorum, direptionis, aut ſiccitatis, alluvionis, grandinis, tempeſtatis,
„ incendii, aut alio quovis maximè fortuito caſu, atque ex
„ quovis capite, atque etiam legitima, & urgenti amiſſionis, aut diminutionis fructuum, etiam omnium, vel
„ majoris partis, aut ſterilitatis, vel alia quavis cauſa cogitabili, vel incogitabili ſint prorſus immunes, nec ad id
„ cogi poſſint, etiamſi de jure tenerentur, ſed integrè ſemper reſponſiones, & præſtationes, ſeu penſiones annuæ abſque ulla diminutione per ipſos Conductores eis ſolvi debeant, & quamvis pactum hujuſmodi forſan in contractibus omiſſum fuerit, nihilominus vigore præſentium litterarum tacitè ineſſe ſubintelligi debere, perindè, ac ſi inter
„ contrahentes expreſsè cautum, & conventum fuiſſet. Hæc
„ ſunt verba præciſa præfatæ Conſtitutionis, quæ referre
placuit, quia inſervire etiam poterunt pro formula arctiſſi- 114
mæ renunciationis per pactum conveniendæ, prorſus excludentis remiſſionem, cùm importet conductorem emiſſe jactum retis, ut dictum eſt ſupra *num.* 67. ſunt & alibi ſimiles leges, & ſignanter in Hiſpaniis eſt *lex.* 2. *tit.* 9. *lib.* 9. *nova collect. Reg.* in qua habetur non eſſe faciendam remiſſionem Gabellariis etiam ex facto Regis.

Et quoad validitatem ſimilium Conſtitutionum, ſi qui- 115
dem quatenus non contineant remiſſionem fieri non debere etiam in caſu impedimenti procedentis ex facto locatoris, de ea dubitari non poterit, dum ſint factæ ab habente poteſtatem legis condendæ, idque ea ratione quia ſecluſo facto locationis, quoad alia pericula conductor valet ſe eis voluntariè ſubjicere, & velle quodammodò jactum retis emere, ut ſupra firmatum fuit, & dum contrahit, ubi viget ſimilis lex, cenſetur ſe illi ſubjeciſſe, & jactum retis emiſſe, Caſtill. qui alios citat *par.* 3. *cap.* 3. *n.* 6. Cohell. *ad dictam bull. bo. reg. cap.* 48. *num.* 10. *verſ. itaque dum Summus Pontifex.*

Aliqua forſan dubitatio eſſe poſſet de Conſtitutione mandante non fieri remiſſionem etiam in caſu impedimenti præſtiti à locatore, ex quo hoc eſt contra ſubſtantiam locationis, & locator, qui impedit conductorem uti re locata, nedum dicitur in culpa, ſed etiam in dolo, & proinde non poteſt per pactum fieri, ut remiſſio non debeatur in dicto caſu, juxta latè tradita per Caſtill. *par.* 3. *cap.* 3. *num.* 65. *& ſeq.* ubi etiamſi pactum ſit juratum, & dictum fuit ſupra.

Cæterùm his non obſtantibus lex ita promulgata, & uſu 116
recepta erit attendenda, & ſibi imputare debebit conductor, qui eam ſciens contraxerit, dum enim lex diu ſervata fuit nedum ut lex, ſed & ut juſtitia, & formalis partium conventio ſervari debet, quia ſic cum conductoribus conventum cenſetur, ut dicit Laſarte *de decim. vendit. & permut. c.* 18. *n.* 83. cui licèt acquieſcere nolle videatur Azeved. *in prædicta l.* 2. Hiſpana *n.* 26. & pro ratione ipſius legis ſolam Principis voluntatem conſideret, tamen dictum Laſſar. ſibi admodum placere dicit adverſus ipſum Azeved. Caſtil. *d. c.* 3. *n.* 60. *verſ. quapropter*, & ſequitur etiam Gutt. *de gabell. qu.* 136. *n.* 19.

Id tamen clarum eſt præfatas Conſtitutiones eſſe juris communis correctorias, etiamſi loquantur de locatione re-
rum

Digitized by Google

rum Fiſcalium, quia etiam Fiſcus de jure communi tenetur
117 remiſſionem facere, Boſſ. *tit. de remiſſ. merced. conduct. n.* 116.
& ſeqq. & multò magis ubi prohibent remiſſionem etiam ex
118 facto locatoris, & proindè debebunt ſtrictè intelligi, prout
in ſpecie de *d. l. 2. tit. 9. lib. 9. nova collect. Reg.* quòd ſit juris
communis regulis contraria omninò, & ideò maturè, & re-
ctè accipienda, ejus ratione conſiderata, adeòut ſit potiùs in-
terpretanda, ut ultra limites, & terminos, in quibus loqui-
tur non trahatur, mente illius impleta, & ejuſdem diſpoſitio-
119 ne obſervata, quanto minus fieri poteſt, juri communi dero-
getur, dicit Caſtill. *controv. jur. par. 3. cap. 3. n.* 23. Unde
quatenus ſimilis Conſtitutio poſſit operari unum, & plura,
ſumenda erit interpretatio, ut unum tantùm operetur, ut ge-
neraliter de ſtatutis contra jus tradunt Gozad. *conſ. 19. n.* 5.
120 Grat. *conſ.* 13. *n.* 43. *lib.* 2. Rot. cor. Buratt. *dec.* 22. *n.* 9. ſic ubi
poteſt intelligi ut locator non teneatur, quando præſtat impe-
dimentum, damna reficere, non debet intelligi, ut neque te-
neatur mercedem remittere, ſicut de *d. l. Hiſpana* ſenſit Molia
in impor. par. 1. tit. 10. *de loc. & conduct. n.* 23. *in fin.* quem re-
fert Caſtill. *d. cap. 3. n.* 46. licèt ipſe poſtea oſtendat dictum in-
tellectum illi legi adaptari non poſſe, attentis ejus verbis.
121 Sic etiam ubi poſſint intelligi de impedimento conducto-
ri præſtito, vel momentaneo, vel parum duraturo, non de-
bent trahi ad impedimentum perpetuum, Caſtill. *eodem c.* 3.
122 *n.* 77. & dum non loquuntur de interitu totius rei vel partis,
non etiam ad illum caſum trahendæ, ex quo tunc non agitur
de remiſſione mercedis, ſed de extinctione, ſeu reſolutione
contractus, Surd. *conſ.* 400. *n.* 8. *in fin. & n.* 13. *&* 20. Rauden.
123 *reſ.* 29. *n.* 40. *verſic. undecimo &* 41. *& ſeq.* ubi ſi Princeps im-
pediat commercium, quia videtur tolli ſubſtantia gabellæ lo-
catæ, Menoch. *conſ.* 671. *n.* 6. *verſ. reſpondetur & ſeqq.* in ni-
124 hilo refragantibus verbis univerſalibus quia ampliant nume-
rum caſuum, ſed reſtringuntur ad ſpeciem expreſſam, Felin.
in c. ſedes, n. 5. *ver. intellige tertio de reſcriptis,* & in terminis
d. Bulla Boni Reg. in hoc ſtatu Eccleſiæ vigentis, & ampliſſi-
mè remiſſionem mercedis prohibentis, ut patet ex ejus verbis
relatis ſupra *num.* 113. quòd non comprehendat caſum iſtum
damni accidentis in ſubſtantia rei, pluries reſolutum teſtatur
Cohel. *ad eam c.* 48. *n.* 31. & noviſſimè D. meus de Luca *diſc.* 6.
n. 5. *hoc tit. de locat.* quando autem dicatur damnum in ſub-
ſtantia rei & quantum ſufficiat, dixi in *c.* 47. *n.* 18. *& ſeqq.* &
125 applicari etiam poſſunt aliæ limitationes, & declarationes ſu-
pra traditæ in terminis conventionis, & pacti, nam valet ar-
gumentum a pacto ad ſtatutum, & è contra, Grat. *diſcept.* 348.
n. 28. cum aliis cumulatis per Barboſ. *in ſuis locis argument.*
loc. 105. *num.* 1. *&* 2. & ſi quis plura cupiat in ſpecie de dictis
Conſtitutionibus, adeat Caſtill. *d. cap.* 3. *à n.* 23. *par.* 3. &
alios per eum relatos, & Cohell. *ad Bul. boni reg. d. cap.* 48.
Illud tamen non omittendum videtur, quòd verba ſimi-
126 lium conſtitutionum quantumvis ampla ſint, tamen recipere
ſemper ſolent interpretationem illam reſtrictivam, ne quis
indebitè damnum patiatur, ut probat text. *in l.* 2. & ibi no-
tant Bart. & Salic. *C. de noxal. act.* Socc. Sen. *conſ.* 44. *n.* 10.
127 *lib.* 1. & aliis adductis firmat Caſtill. *contr. p.* 3. *c.* 3. *n.* 70. Un-
de quamvis juxta earum rigorem remiſſio non eſſet facienda,
tamen ſtante enormiſſima læſione conductoris facienda erit
ex æquitate, ut probavit Menoch. *conſ.* 671. *n.* 19. *& ſeq.*
Poſtremò unum, obiter tamen, & loquendo verbis præciſis
Peregrini *in conſ.* 98. *n.* 11. *&* 12. *lib.* 5. hic attingere decrevi.
„ Pone tempore locationis pretia frumenti & vini erant me-
„ diocria, contigit quòd ob caſum grandinis, ſiccitatis inſo-
„ litæ, aut frigoris inconſueti frumentum, & vinum creve-
„ rit in pretio extraordinario, locator ex pacto non tenetur
„ ad reſtaurum: quia ſic conventum, Quæro an conductor
„ ſub penſione frumenti, & vini teneatur ad pretium fru-
„ menti nimis ex caritia auctum; an ad pretium commune
128 „ temporis contractus locationis, Reſpon. ad tempus con-
„ tractæ locationis reſpiciendum eſſe, ſicuti Bart. ſenſit *in l.*
„ *cotem* 11. *§. qui maximos, ff. de public. ſub n. 9. verſ. item*
„ *habito*, ſeu ita dico arguendo ab emptore fructuum decem
„ annorum ad conductorem, propter ſimilitudinem horum
„ contractuum ad Bartol. *in diſput. publicanus num.* 13.
129 „ Secundò quia & è converſo locator in caſu damni non
„ reſtaurat conductorem pro pretio fructuum damnificato-
„ rum, ſed remittit mercedem, ut in damno non verſetur,
„ non ut lucretur *d. l. ſi uno, §. ubicumque ex communi*,
„ Pariſ. *conſ.* 38. *num.* 12. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 34. *n.* 36. ergo
„ & è contra ſic ut locator non lucretur in perniciem condu-
„ ctoris ex propria natura correlationis *ad l. fin. ff. de accept.*
„ *leg. & l. fin. C. de indicta vid. toll.* ubi latiſſimè Jaſ. & ne
„ conductor duplici damno conteratur ad text. *in l. navis*
„ *onuſtæ, §. cùm autem, ff. ad l. Rhod.*

Hæc Peregrin. Et licèt alii velint attendi pretium de men-
ſe Auguſti, Neviz. *conſ.* 90. *n.* 23. Burſat. *conſ.* 11. *n.* 33. *in fin.* 130
Menoch. *recuper. remed.* 15. *n.* 599. & doctrina Bart. primo
loco per eum allegata non multùm faciat, quia loquitur ad
effectum dignoſcendi an contractus fuerit læſivus, & ideò
non mirum, ſi attendendum tempus ipſius contractus, ut
Bartol. dicit, tamen ab ejus opinione non eſſet facilè rece-
dendum propter æquitatem, quæ in ea viget, juxta ſecun-
dam rationem ab ipſo Peregrin. adductam, aut etiam quia
conductor agit de damno vitando, & locator de lucro ca-
ptando cum conductoris jactura, ac ideò pro ipſo conducto-
re ſumi debet omnis interpretatio, juxta ſuperiùs dicta.

De remiſſione mercedis operarum.

S U M M A R I U M.

1 *Operarum conductor operas conſequi non valens, non tenetur ad mercedem.*
2 *Lim. ſi culpa ſua non perceperit.*
3 *Ampl. limitationem procedere, tam in operibus, quæ in probitate virtutis conſiſtunt, quam in conſiſtentibus in labore.*
4 *Legatum ſub conditione ad utilitatem filiorum apposita, conditione per mortem filiorum deficiente, non debetur.*
5 *Conditio ubi adeſt, attenditur ſolùm, an ea extiterit.*
6 *Labor, & pecunia diviſionem patiuntur in legato, non in contractu.*
7 *Merces operarum conventa debetur, dummodò non ſtet per promittentem operas præſtare.*
8 *Declara procedere non ſolum ſi impediatur culpa conductoris, ſed etiam ſi impediatur caſu ex parte ejuſdem conductoris eveniente, ſecus autem ſi caſus evenerit ex parte locatoris, ſive eveniat in perſona, ſive in Inſtrumentis.*
9 *Navi deperdita non debetur Nautæ merces, pro deportatione promiſſa.*
10 *Merces pro deportatione Mancipiorum promiſſa, mortuis mancipiis, debetur.*
11 *Operarum merces, ſeu ſalarium conventum, mortuo illas præſtare debente, non eſt ſolvenda, ſecus autem mortuo eo, cui præſtari debebant.*
12 *Famulis infirmis, & ſervire non valentibus, debetur ſalarium.*
13 *Contrarium eſt verius.*
14 *Decl. primam procedere ſtante conſuetudine.*
15 *Operarum mercedem non deberi impedito ex parte ſua, procedit in operibus, quæ in labore conſiſtunt, non in eis quæ conſiſtunt præcipuè in probitate virtutis.*
16 *Operarum virtutis ſalarium tranſmittitur ad heredes, mortuo illo qui eas præſtare debebat ante tempus finitum.*
17 *Advocati opera non conſiſtunt in ſolo labore, ſed in probitate virtutis.*
18 *Doctorum opera, ſive in legendo, ſive in judicando, ſive in judicibus aſſiſtendo, non conſiſtunt in ſolo labore, ſed in probitate virtutis.*
19 *Artium liberalium opera conſiſtunt in probitate virtutis, non in ſolo labore.*
Grammaticorum, & Rhetorum opera conſiſtunt in virtute.
20 *Medicorum opera conſiſtunt in probitate virtutis.*
21 *Officialium magnorum opera conſiſtunt in virtute, & quorum.*
22 *Proxenetorum opera conſiſtunt in labore, & idem de ſimilibus.*
23 *Operarum quæ in virtute conſiſtunt ſalarium, ut debeatur impedito, neceſſaria ſunt quinque requiſita.*
24 *Primum requiſitum eſt, ut impedimentum ſit breve, & an hoc ſit neceſſarium.*
25 *Secundum requiſitum eſt, ut præſtare debens operas, ſit in loco ubi præſtandæ ſunt, vel abſit cum licentia.*
26 *Decl. ſufficere, quod legitimè abeſſet antequam impeditus eſſet.*
27 *Declara ſecundò etiam excuſari ſi abſit propter neceſſitatem.*
28 *Tertium requiſitum eſt quod impedimentum ſit caſuale, & verum, non autem procuratum, vel ſimulatum.*
29 *Declara non dici procuratam infirmitatem ad hunc effectum, etiamſi culpa ſua evenerit.*

30 *Quar-*

30 *Quartum requiſitum eſt, quòd impedimentum verè impediat.*

31 *Impedimentum quando ſit tale, ſtandum arbitrio Judicis.*

32 *Quintum requiſitum eſt, quòd impeditus ante operas præſtaret.*

33 *Diſtributiones quotidianæ percipiuntur ab infirmis ſi ante infirmitatem ad Chorum accedebant, aliàs ſecus.*

34 *Operarum merces non debetur impedito, ſi eo tempore mercedem ab alio acceperit.*

35 *Ampl. ſufficere, ut alteri operas ſuas locaverit, licèt mercedem non acceperit.*

36 *Ampl. 2. ut ſufficiat potuiſſe locare, & noluiſſe.*

37 *Ampl. 3. ſi locavit pro minori ſumma.*

38 *Operarum merces ſi promiſſa fuerit conditionaliter, quatenus operæ præſtentur, non debetur impedito operari, etiamſi impedimentum veniat ex parte conductoris.*

39 *Ampl. non ſolùm ſtante conditione expreſſa, ſed etiamſi tacita.*

40 *Periculum in opere eveniens vitio ſoli, non cedit damno conductoris operis.*

41 *Nauta debetur merces deportationis, etiamſi deportatus moriatur, ſi promiſſa pro impoſitione in navi, ſecus ſi promiſſa pro deportatione.*

42 *Conditione ſtante in promiſſione mercedis, nihil aliud attenditur quàm ſi conditio venerit, vel ne.*

43 *Salarium ſi non ſit promiſſum ſimpliciter, ſed intuitu laborum, hoc ſufficit, ut non debeatur impedito, etiamſi impedimentum veniat ex parte promittentis.*

44 *Operarum, quæ in labore conſiſtunt, locatione, merces ſemper cenſetur promiſſa intuitu ipſarum operarum, & cum tacita conditione ſi præſtentur.*

45 *Operarum conductor repellit petentem mercedes exceptione non adimplementi, ſi eas præſtare non cœperit.*

46 *Operarum locator ſi non cœpit eas præſtare repellitur abſolutè à petitione mercedis.*

47 *Oblatio verbalis ſtante tacita, vel expreſſa partis recuſatione ſufficit.*

48 *Oblatio non eſt neceſſaria quando certè conſtat partem recuſaturam recipere.*

49 *Oblatio non ſufficit quando pars habet juſtam cauſam recuſandi.*

50 *Operarum merces debetur etiam ei, qui non incæpit illas præſtare ſi non potuit tutò, & ſine verecundia.*

51 *Operarum locator ſi cœperit eas præſtare, & poſteà fuerit impeditus non repellitur exceptione non adimplementi, ſed neceſſe eſt petere remiſſionem mercedis.*

52 *Locator operarum poſtquam cœpit eas præſtare, ſufficit per eum non ſtetiſſe, quin continuaverit.*

53 *Decl. ut ſi adſit conditio expreſſa in promiſſione mercedis ſi operæ præſtentur, neceſſe ſit ſtetiſſe per conductorem, quin continuaretur præſtatio.*

54 *Et ſtetiſſe per conductorem dicitur, ſi adimplendum erat ex pecunia ab eo ſolvenda, & ipſe eam non dederit.*

55 *Et ceſſante dicta conditione expreſſa ſufficit ſtetiſſe per caſum evenientem in perſona conductoris, vel in re, in qua præſtandæ erant.*

56 *Salarium non debetur ei, per quem non ſtetit inſervire officiali remoto ab officio ante finitum tempus.*

57 L. diem functo 4. ff. de offic. aſſeſſor. *eſt obſcura, & quomodo intelligatur.*

58 *Salarium Legati, vel ejus Comitum, ſi removeatur ante tempus non debetur propter culpam, quæ ſupponitur in remoto.*

59 *Comites Legati intelliguntur ejus aſſeſſores.*

60 *Culpa qua removetur Legatus ante tempus adſcribitur etiam ejus aſſeſſoribus.*

61 *Aſſeſſor præſumitur in culpa erroris à Judice commiſſi.*

62 *Salarium non debetur impedito ſi impedimentum proveniat ex culpa ſua vera, vel præſumpta.*

63 *Officiali amoto ante tempus de officio ſine culpa, debetur ſalarium.*

64 *Merces operarum, ubi non debetur, ex quo non fuerint præſtitæ, intelligitur pro ea rata, pro qua præſtitæ non fuerunt.*

65 *Nauta pereunte navi in itinere, debetur merces pro rata.*

66 *Contrarium quòd debeat eam reſtituere.*

67 *Declara hoc contrarium procedere, ſi navis perierit ante diſceſſum.*

68 *Decl. 2. ut debeatur merces pro rata, ſi conventa pro impoſitione in navi, ſecus ſi pro traſportatione ad certum locum.*

69 *Subdecl. ut merces conventa pro impoſitione in navi debeatur pro rata ſi facta locatio, ſecus ſi facta venditio loci navis, quia tunc debetur in totum.*

70 *Subdecl. 2. quod dictum eſt non deberi aliquid, ubi merces promiſſa ſit pro aſportatione, non procedere ſi utilitas conductori allata ſit.*

71 *Subdecl. 3. quod dicitur mercedem deberi pro rata operarum, intelligi pro rata utilitatis allatæ conductori.*

72 *Remiſſio mercedis operarum fit in operibus, quæ conſiſtunt in labore, non in eis, quæ conſiſtunt in virtute, quia pro eis debetur totum ſalarium etiam impedito.*

73 *Decl. ut ſi ſalarium ſit annuum debeatur tantum pro anno cœpto.*

74 *Secus ſi ſit conſtitutum in unica ſolutione.*

75 *Idem dic ſi ſit unicum factum.*

76 *Idem ſi agatur de officio majori, quod in ſola dignitate conſiſtat non in labore.*

77 *Decl. ut quatenus ſalarium ſit partim pro labore, & partim pro virtute, unaquæque pars judicanda ſit cum ſuis regulis.*

78 *Et ubi ſit inſeparabile, & non appareat quid principaliter conſideratum fuerit, prævalere debebit qualitas ſcientiæ.*

79 *Salarium officialis mortui licèt de jure debeatur hæredibus etiam pro tempore decurſo poſt mortem, tamen ſecus eſt conſuetudine plurium locorum.*

80 *Conſuetudo circa ſolutionem ſalarii, multum attenditur.*

81 *Salarium remoti ab officio culpa ſua, non debetur etiam pro tempore, quo inſervivit.*

82 *Contrarium eſt verius.*

83 *Decl. primam procedere ſpecialiter in cuſtodibus publici ærarii.*

84 *Decl. 2. primam procedere in operis individuis, quando delictum concernit uniformiter totum officium.*

85 *Decl. 3. ut ſi ex culpa, vel negligentia officialis reſultet domino damnum, poterit ad ratam damni retinere ſalarium.*

86 *Salarium diminuto labore, minui debet.*

87 *Famulus receptus ad inſerviendum tribus Scholaribus, ſi duo diſcedant, non petit idem ſalarium à remanente.*

88 *Ampl. etiamſi fuerit admiſſus ad inſerviendum cum expreſſa conditione de certo ſalario.*

89 *Contrarium tenent alii.*

90 *Diſting. ut ſi promiſſum ſit ſalarium certum cum conditione ſerviendi tribus, tunc debeat minus, ſecus ſi promiſſum ſimpliciter.*

91 *Decl. poſſe peti totum promiſſum ſimpliciter, ſi promiſſum ab uno tantùm, ſecus ſi à tribus, quia intelligitur pro rata.*

92 *Salarium minuto labore minui debet in operibus, quæ in labore conſiſtunt, non in eis, quæ conſiſtunt in probitate virtutis.*

93 *Decl. non deberi totum ſalarium diminuto labore, ſi officium dividatur in duo.*

94 *Beneficium ſeu præbenda duobus auctoritate Apoſtolica collata, uterque medietatem fructuum percipiet.*

95 *Famulus plurium Scholarium ſi aliqui diſcedant non debet habere minus ſalarium, ſi idem labor eſt inſerviendo unico remanenti.*

96 *Legatum annuum relictum pro cura præſtanda negotiis plurium filiorum, omnibus filiis defunctis præter unum qui ſit hæres omnium, ita ut idem labor legatario ſuperſit, non erit ei minuenda annua præſtatio.*

97 *Conductus ad negotium intra certum tempus peragendum illo citiùs perfectè peracto mercedem conventam integrè conſequitur.*

98 *Iter facere debens ſi faciat una die quantum debeat in duobus, mercedem pro utroque recipit.*

99 *Minuto labore minuenda merces, & circa, quantitatem ſtandum eſt Judicis arbitrio.*

100 *Declara procedere, ſi ſalarium non ſit taxatum ex pacto, quia tunc recurrendum ad pactum.*

101 *Subdecl. non ſufficere pactum circa ſalarium totum, ſi non appareat rata diminutionis laborum.*

102 *Salarium ob operas non præſtitas non minuitur, ſi pro præſtitis habeantur.*

103 *Legatum Scholari factum, ſi in ſtudio permanſerit, debetur, etiamſi tempore vacationis ad domum redeat.*

104 *Abſens Reipublicæ cauſa habetur pro præſente.*

105 *Abſens cauſa ſtudii debetur pro præſente.*

106 *Decl. deberi præſentibus, ſed non liberari ab onere.*

107 *Abſens cauſa ſtudii percipit fructus Beneficii, ſed non diſtributiones quotidianas.*
108 *Operarum merces ſi ſoluta, ubi ſolvenda non erat poterit repeti.*

CAPUT L.

Licèt, quæ dicta ſunt in præcedentibus capitulis de remiſ-
ſione mercedis, poſſunt ut plurimum applicari etiam
mercedi operarum, tamen, quia DD. & ipſæ leges de ea in hoc
propoſito diſtinctè locutæ ſunt, ac etiam diverſis terminis
uſæ, ideò & nos aliquid hìc ſeparatim dicemus. Sicut au-
tem in locatione rerum ſi conductor non poteſt percipere
fructus, vel aliam commoditatem, cujus intuitu mercedem
promiſit mercedem ipſam ſolvere non tenetur, ſed facienda
1 ejus remiſſio, juxta firmata in *præced. cap.* ita & in locatione
perſonæ, ſeu operarum, ſi non poſſit conductor percipere
operas, pro quibus mercedem promiſit, utique non tenebi-
tur illam ſolvere, ut notatur in *l. Sejo* 10. *in princ. de ann.
legat.* & firmat Noguerol *alleg.* 8. *n.* 7. Maſtrill. *de Magiſtr.
lib.* 1. *cap.* 21. *n.* 36. Rota cor. Zarate *dec.* 14. *n.* 4. *& ſeq.*

At ſicut conductor rerum, non poteſt obtinere remiſſio-
nem mercedis, ſi culpa, vel negligentia ſua fructus, ſeu ali-
am commoditatem rei non percepit, uti ſi agrum colere, &
2 ſeminare omiſerit, ita & conductor operarum eadem ratio-
ne excludetur à remiſſione mercedis, itaut ſatis ſit per loca-
torem non ſtetiſſe, quominus operas ſuas præſtaret, ad hoc
ut merces ei promiſſa debeatur, ut ſunt text. expreſſi in *l. ſed
addes* 21. §. *fin. & in l. qui operas* 41. *ff. locati.*

Et licet aliqui velint hoc reſtringere ad operas in probi-
3 tate virtutis conſiſtentes, negantes procedere, quoad ope-
ras conſiſtentes in labore; Tamen quia dicta jura indiſtinctè
loquuntur, meritò alii dictam reſtrictionem rejiciunt ut ſi-
gnanter Cagnol. *in l. diem functo* 3. *num.* 85. *ff. de off. aſſeſſ.*
& ibid. Jacob. de Nigr. *num.* 28 & plenè aliis adductis, Rot.
in una Urbinaten. Salarii cor. Reverendiſſ. Albergato relata
per extenſum à D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. quæſt.* 23. *num.* 30.
& ſeqq. & in eiſdem terminis firmavit etiam cor. Cavaler.
deciſ. 52. *num.* 1.

Nec obſtat text. *in l. Sejo* 10. *in princ. ff. de ann. legat.* in
4 qua præcipuè fundatur opinio contraria, quia ibi agitur de
legato annuo relicto ſub conditione, ſi legatarius voluerit
intervenire negotiis filiorum teſtatricis, quæ conditio fuit
appoſita ad utilitatem filiorum, ut notat ibi Gloſſ. *in verſ.
viventes*; unde nil mirum ſi ex eo, quòd propter mortem
duorum ex filiis, conditio non potuit amplius adimpleri,
5 & utilitas filiorum contemplata ceſſavit; ceſſare etiam de-
buerit pro rata illorum legatum, quia ubi adeſt conditio
attenditur ſolùm, an ea extiterit Natt. *conſ.* 452. *num.* 10.
& dicam infra.

6 Et quamvis aliqui inſiſtant dicendo rationem illam qua
d. l. Sejo, utitur, quòd tam labor, quàm pecunia diviſionem
patiatur, eſſe generalem, & ideò omni caſu applicabilem, ta-
men contrarium, quòd imò ſit ſpecialis in caſu illo, reſpon-
dat Jacob. de Nigr. *in d. l. diem functo*, *n.* 30. *verſ. unde ad il-
lam in fin.* & rationem ſpecialitatis, & differentiæ inter ca-
ſum legati, de quo in *d. l. Sejo*, & caſum mercedis promiſſæ
per contractum, tradunt ante eum Bart. *in l.* 1. §. *divus*, *n.* 4.
ff. de var. & extraor. cognit. & Cagnol. *in d. l. diem functo*,
num. 158. *poſt princ. verſ. ad textum*, *ff. de off. aſſeſſ.*

Retenta igitur dicta opinione favorabili locatoribus di-
7 ctarum operarum, ut ſcilicet eis debeatur merces operibus
non præſtitis, ſi per ipſos non ſtetit, quominus illas præſta-
rent, talis opinio plures patitur declarationes: & prima de-
claratio eſt, ut dicatur non ſtare per locatorem, quin præ-
ſtet operas ſuas ad hunc effectum, non ſolùm ſi culpa condu-
8 ctoris eas præſtare impediatur, quod eſt clarum, ſed etiam
ſi impediatur caſu, ex parte ipſius conductoris operas reci-
pere debentis eveniente, ſive caſus acciderit in ejus perſona,
ſive in rebus, circa quas operæ verſari debebant, ſecus autem
è contra, ſi acciderit ex parte locatoris operas præſtare de-
bentis, & ſive acciderit in ejus perſona, ſive in ejus inſtru-
mentis cum quibus operari debebat, quia tunc mercedis re-
miſſio fieri debet, Bart. *in l. ex conducto* 16. §. *item cum qui-
9 dam n.* 4. & ibid. Caſtr. *ff. loc.* D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. qu.* 22.
n. 16. exemplum eſt caſus accidentis in rebus, ſi quis locave-
rit operas ſuas in deportando mancipia cum navi, ſi enim
navis deperdatur, qui eſt caſus eveniens in re locatoris, non
10 debebitur merces, *l. ſi uno* 17. §. *item cum quidam*, *ff. locat.*
quòd §. *item cum quidam*, aliqui legunt in *l. ex conducto* 16.
ff. eodem. Si autem mancipia in itinere moriantur, qui eſt
caſus eveniens in re conductoris, merces debebitur, niſi aliud
actu ſit, *l. fin. in princ. ff. ad l. Rod. de jact.* ubi DD. & præci-
puè Pet. Pechius, *ſub num.* 4. inquit, applicari dictam regu-
lam, per me non ſtetit, Strac. *de navib. par.* 3. *n.* 17. quem
ſequitur Valaſc. *conſult.* 75. *num.* 11. & exemplum caſus eve- 11
nientis in perſona eſt, ubi conductæ operæ in ſibi ſerviendo,
ſi eveniat caſus mortis locatoris, merces amplius non debe-
bitur, ſecus autem ſi eveniat caſus mortis conductoris, cui
ſerviendum erat, ut diſtinguit, & communem dicit Cagnol.
in d. l. diem functo num. 87. *ff. de off. aſſeſſ.*

Et hinc eſt, quòd licet aliqui velint, quòd famulis etiam 12
vilibus debeatur ſalarium tempore, quo propter infirmita-
tem operas ſuas in ſerviendo præſtare non valent, ut ſignan-
ter Gloſſ. *in l. arbor. verſ. ægrotante*, *ff. de uſufr.* Barbat. *in
cap. propter ſterilitatem*, *n.* 25. *de loc.* Coler. *de proceſſ. exec.* 13
par. 1. *cap.* 9. *n.* 60. *verſ. contraria*, tamen contrarium eſt
verius, ut probat poſt alios Covar. *variar. lib.* 3. *cap.* 13. *ſub
num.* 8. & eſt communis opinio, ut teſtatur Viv. *opin.* 275.
ad fin. & Coler. *de alim. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 44. & eſſe magis 14
communem, & veriorem dicit etiam, & diſputato articulo
ad partes, optimè probat D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. quæſt.* 19.
à num. 10. niſi fortè adeſſet in regione conſuetudo illud præ-
ſtandi, quia tunc intrat præſumptio, quòd qui famulum re-
cipit, juxta eam contrahere voluerit, ut alibi dictum eſt, &
in his terminis firmat ibidem D. Lanfr. *num.* 30.

Verùm dicta concluſio, quòd ſi impedimentum accidat 15
ex parte locatoris merces ſit remittenda, ſeu non debeatur,
procedit in operibus, quæ in labore præcipuè conſiſtunt,
non autem in aliis, quæ conſiſtunt, præcipuè in probitate
virtutis, iſtæ enim debentur regulariter, quamvis ipſe, qui
eas præſtare debet, impediatur Bart. *in l.* 1. §. *divus*, *n.* 5. *&* 7.
ff. de var. & extraor. cognit. & aliis adductis, Maſtrill. *de
Magiſt. lib.* 1. *c.* 21. *n.* 39. & de impedito præſtare ſimiles ope-
ras per infirmitatem, quòd adhuc conſequi debeat ſalarium
pleniſſimè aliis adductis firmat D. Lanfr. Zacch. *de ſalar.
quæſt.* 19. *n.* 5. *& ſeq.* & quòd ſi eveniat caſus, quo ſimiles ope-
ras præſtare debens decedat, tranſmittat jus petendi ſalarium 16
integrum, pro quo fuerat conductus ad hæredes, *l. poſt duos*
15. *C. de advoc. div. jud.* & itadunt Cagnol. *in l. diem functo*,
n. 218. ubi de communi, *ff. de off. aſſeſſ.* Ceph. *conſ.* 70. *n.* 4.
& ſeq. per tot. & conſ. 71. *pariter per tot.* ubi *n.* 13. voluit pro-
cedere, quamvis promiſſæ eſſent libræ tercentum ſingulis an-
nis pro tempore, quo ſerviret, ut adhuc ſufficiat annum de
tempore mortis fuiſſe cœptum, Surd. *conſ.* 42. *n.* 7. Maſtrill.
de Magiſt. lib. 1. *c.* 21. *n.* 48. *& ſeq. uſque ad* 51. ubi tamen in
fine dicit obſervari, quoad offic. Regni, & plurium locorum.

Sunt autem iſtæ perſonæ quarum operæ potiùs in probi- 17
tate virtutis, quàm in labore conſiſtunt, ſine dubio Advoca-
ti, ut eſt text. *in l. qui operas*, *ff. loc. & in d. l. poſt duos*, *C.* 18
de Adv. div. jud. item, & alii legum Doctores operas ſuas
ſive in legendo, ſive in judicando, aut judicibus aſſiſtendo
præſtantes, ad text. cum ibi notatis per DD. in *l. diem functo*,
4. *ff. de offic. aſſeſſ. & in l. diem functo*, *ff. loc.* Ceph. *conſ.* 70. 19
n. 4. *poſt med.* Surd. *conſ.* 42. *n.* 3. Sunt, & profeſſores artium li-
beralium, ut Grammatici, & Rhetores, ut per Sylvan. *conſ.* 28. 20
n. 15. *&* 17. ſunt & medici, ut latè probat Cephal. *conſ.* 70.
& 71. *ferè per tot.* Medic. *in tract. mors omnia ſolvit*, *p.* 3. *n.* 26.
verſ. tertio amplia, Viv. *opin.* 201. *n.* 4. ſunt, & officiales ma- 21
gni, & conſpicui uti Ambaſciatores, de quibus plenè D. Lanfr.
Zacch. *de ſalar.* qu. 19. *n.* 7. *& qu.* 53. *n.* 34. Item & Procurato-
res, Ceph. *conſ.* 70. *n.* 4. *poſt med.* Præſides, Præfecti, & dome-
ſtici Principis, quorum officium dignitatem principaliter ha- 22
bet, ut docuit Bart. *in l.* 1. §. *divus*, *n.* 5. *in fin. ff. de var. &
extraord. cognit.* ſecus autem eſt in Proxenetis, Strac. *de Pro-
xenet. p.* 1. *ultimæ partis princ. n.* 13. & in ſtipendiariis, aliiſque
ſimilibus, ut docet Bart. *in d. l.* 1. §. *divus*, *n.* 5. *verſ. pro horum.*

Verùm, ut hoc procedat, quòd debeatur merces, ſeu ſala- 23
rium operarum, quæ in probitate virtutis conſiſtunt impedi-
to eas præſtare, neceſſaria eſſe copulativè quinque requiſita,
latè probat D. Lanfr. *in d. quæſt.* 19. *num.* 31. *& ſeq.* quo-
rum primum eſt, ut impedimentum, puta infirmitatis, non 24
ſit diuturnum, quod tamen ſi generaliter loquamur, non
tranſit ſine aliqua difficultate, dum ut mox probatum fuit,
debetur etiam in caſu mortis, quæ nedum diuturnum, ſed
perpetuum impedimentum præſtat; unde reſtringendum erit
tale requiſitum ad officiales Regni, de quibus loquuntur
Reg. Coſtan. & Danza in locis per ipſum D. Lanfr. ibi alle-
gatis. Secundum eſt, ut dictas operas præſtare debens per- 25
maneat in loco, in quo præſtandæ ſunt, vel abſit cum licen-
tia de quo latiùs videndus ipſe D. Lanfr. *in quæſt. ſubſequenti*
20. ubi ex profeſſo diſcutit, an, & quando abſens conſequa- 26
tur ſalarium; ſignanter autem advertendum eſt, quòd ſi
agatur de eo, qui eſſet abſens ante impedimentum ſufficit,
quod

quod legitimè abeſſet, ad hoc ut ſi ſupervenerit ei impedi-
mentum, per quod accedere non valeat, mercedem conſequi
debeat, ut probant tradita per Barboſ. *de Epiſc. alleg.* 53.
27 *n.*107.*in fin.* & Caſtrop. *tract.*7.*diſp.*3.*punct.*9.§.1.*n.*6. ſi au-
tem agatur de ſe abſentante poſt impedimentum ſine licentia
excuſabitur à neceſſitate, putà, ſi aliter ſalutem recuperare
non poſſet, ad text. *in c. ad audientiam, & in cap. relatum de
Cler. non reſid.* cum ibi not. per Abb. & Imol. & alios relatos
per Maſtrill. *de Magiſt. lib.* 1. *c.*21.*n.*55. Tertium requiſitum
28 eſt, ut impedimentum ſit caſuale, & verum, non autem procu-
ratum, vel ſimulatum, quod planum eſt, ſed non ſufficeret in
29 impedimento infirmitatis, quòd eulpa ſua in eam incidiſſet,
Covar. *var. lib.*3.*c.*13.*n.*8.*verſ. ſeptimo quotidiano*, ubi red-
dit rationem, quia adhuc tale impedimentum non eſt à jure,
nec ab homine, ſed à Deo, Timot. de Timot. *reſp.* 7. *n.* 25.
Barboſ. *de Epiſc. alleg.* 53. *n.*168. Monet. *de diſtribut. par.*2.
*qu.*6.*n.*11. *verſ. ampliatur* 5. quartum, quòd impedimentum
ſit tale, quod verè impediat, putà infirmitas ſit gravis, non
30 autem ita levis, ut non impediat, & an ſit talis ſtandum erit
peritis in arte, & advertendum, quòd impedimentum verè
31 impediens, ex quo in ſe eſt tale, ſi poteſt ab impedito remo-
veri, quia impeditur non dicitur, qui impedimentum remo-
vere poteſt, Menoch. *conſ.* 110. *n.* 116. D. Lanfr. Zacch. *de
ſalar. qu.*22.*n.*13. Rot. cor. Verall. *dec.*72. *n.*7.*par.*2. Quin-
tum denique, ut impeditus ante impedimentum officium actu
exerceret, ſeu operas præſtaret, aliàs enim ſi etiam ceſſante
32 impedimento ipſe ſe reddebat indignum mercede, impedi-
mentum ſerviens non poteſt eum dignum reddere, quod
procedit etiam in diſtributionibus quotidianis, debentur
enim non valenti propter infirmitatem ad Chorum accedere,
& inſervire, ſi ante infirmitatem accedebat, & inſerviebat,
33 aliàs ſecus, Cov. *var. lib.* 3. *c.* 13. *n.* 8. *verſ. ſexto*, Guttier.
canon. quæſt. lib. 1. *c.* 1. *n.* 139. *verſ. attamen hoc*, Monet. *de
diſtrib. par.*2. *qu.*6. *n.*21. Barb. *de pot. Epiſc. alleg.* 53. *n.*167.
& licèt contrarios referat, & eorum opinionem probabilem
dicat, tamen iſtam eſſe communem, & ab ea non recedit,
Caſtropal. *oper. amor. tract.* 7. *diſp.* 3. *punct.* 9. §. 1. *n.* 5.

Secunda declaratio eſt, ut non debeatur merces, ſi impe-
34 ditus præſtare operas conductori, pro illo tempore, ſeu illis
operibus, quas locaverit, ab alio mercedem acceperit, tunc
enim eam non poterit petere à primo conductore, quæ limi-
tatio habetur expreſsè in *d. l. ſed addes* 21. §. *fin.* ibi: *Si eodem
35 anno ab alio mercedes non accepiſti*, *ff. loc.* & ampliatur hæc
limitatio, ut procedat, dummodò alteri locaverit eaſdem ope-
ras, licèt mercedes actualiter non acceperit, ut probat text.
in l. diem functo 4. *ff. de off. aſſeſſ.* quæ in hac parte eſt repetita
in l. diem functo 22. *ff. loc.* ibi, *modò ſi non comites poſteà cum
36 aliis eodem tempore fuerint*, & latè tradit Surd. *conſ.*42. *n.*15.
& 16. imò & fortius, quòd ſufficiat impeditum potuiſſe al-
teri locare, & noluiſſe poſt Jo. ſenſit Gloſſ. *in l. diem functo*,
ff. de off. aſſeſſ. & ibidem Cagnol. *n.* 28. & alii communiter,
37 teſtatur Jacob. de Nigr. *n.* 15. *verſ. aliam rationem*, Caroec.
tit. de remiſ. merc. quæſt. 8. *n.* 213. *verſ. limit.* 3. & quamvis
inſervierit pro minori ſumma, idem de Nigr. *ibid. n.* 16.

Tertia declaratio eſt, ſi promiſſio mercedis fuerit condi-
38 tionaliter facta, quatenus operæ præſtarentur, tunc etiamſi
impediatur locator per caſum evenientem in perſonam con-
ductoris, vel rem, circa quam præſtandæ erant operæ, ad-
huc non debebitur merces, ut apertè probat text. *in d. l. Sejo*
10. *ff. de ann. legat.* Idque procedit, non ſolùm ſi adſit con-
39 ditio expreſſa, ut in *d. l. Sejo*, ſed etiam ubicumque apparet
ex verbis id actum, ut merces ſolvatur, ſi operæ præſtentur,
ut in dicto exemplo locationis operarum pro tranſvehendis
mancipiis habetur in *d. l. fin. in princ. ff. ad l. Rhod. de jact.*
ubi ponitur caſus, ſi vehenda mancipia conduxiſti, & re-
ſolvitur, quod pro eo mancipio, quod in itinere mortuum
eſt, merces tibi non debetur: Unde videbatur argui poſſe,
quòd ſi mercenarius non ſteterit in terminis locationis ope-
40 rarum, ſed opus conduxerit, juxta diſtinctionem horum ter-
minorum, de qua in *cap.* 1. cenſeatur merces promiſſa, ſi tra-
dat opus perfectum, ſed contrarium probatur per text. *in l.
41 fin. ff. loc.* ubi ſi rivum faciendum conduxiſti: Paulus dicit,
quod ſi ſoli vitio corrumpatur, non tuum periculum eſt, ſed
locatoris, quare veritas eſt, quòd non ſufficiat opus condu-
ctum fuiſſe, ſed ut idem Paulus in *d. l. fin. in princ. ff. ad l.
Rhod. de jact.* declarat, quæritur, quid actum, utrum pro iis
qui impoſiti, an pro iis qui deportati eſſent, merces daretur,
ut primo caſu debeatur merces etiam pro mortuo, non ſe-
cundo, prout etiam advertunt Signorol. *conſ.* 195. *n.* 5. *&* 6.
Stracc. *de nav. par.* 3. *n.* 19. & Valaſc. *conſult.* 75. *n.* 11.
42 Stante autem conditione tacita, vel expreſſa, quòd tunc
non debeatur merces, ex quacumque parte accidat impedi-

mentum, eſt ratio, quia ubi promiſſio eſt conditionalis, non
attenditur, niſi eventus conditionis, & ideò non debet ha-
beri ratio, an caſus impedimenti evenerit in perſona locato-
ris, vel potiùs in perſona conductoris, Natt. qui plenè fir-
mat *conſ.* 452. *n.* 10. Gaill. *obſerv.* 44. *n.* 13. *ad med. lib.* 1.
Caroce. *de loc. tit. de remiſſ. merced. quæſt.* 8. *n.* 184. Adden.
ad Buratt. *deciſ.* 79. *in fin.*

Imò fortiùs, quatenus non agatur de mercede, ſeu ſala- 43
tio ſimpliciter promiſſo, ſed de promiſſo intuitu laborum,
quod tunc etiamſi operas præſtare debens impediatur facto
ipſius conductoris, adhuc merces non debeatur, latè di-
ſtinguendo probat Domin. Lanfranc. Zacch. *quæſt.* 22. *à
num.* 8. *ad* 10.

Verùm præfata diſtinctio poteſt procedere in promiſſio-
ne ſalarii facta propter probitatem virtutis, ſecus autem in 44
promiſſione mercedis, facta in locatione operarum in labo-
re conſiſtentium, cum in ea merces ſemper promittatur ope-
rarum intuitu, adeò ut tacitè intelligatur adjecta conditio,
ſi operæ præſtentur, ut docet Bart. *in l. diem functo* 4. *num.* 1.
poſt med. ff. de off. aſſeſſ. Alex. in addit. ad Buratt. *in l. ſi uno*
17. §. *item cum quidam*, *lit. G. verſ. famulus tuus*, *ff. loc.*
cum aliis adductis per eumdem D. Zacch. *d. quæſt.* 22. *n.* 5.
& quæſt. 88. *num.* 21. Rot. cor. Zarat. *deciſ.* 14. *num.* 4.

At quia dum dicimus in hac locatione operarum in labo-
re conſiſtentium, promiſſionem mercedis fieri ſemper intuitu
præſtationis operarum, & continere tacitam conditionem
ſi operæ præſtentur, & quòd ubi promiſſa eſt cum dicta con-
ditione, merces non debeatur, etiamſi non ſteterit per loca-
torem, quin operæ præſtentur, nunquam habere poſſet lo-
cum dicta opinio, quòd etiam in iſtis operibus, quæ propriè
locantur, merces conventa debeatur, ſi per locatorem non
ſteterit, quò minùs operæ præſtarentur, animadvertendum
videtur, quòd duobus modis evitare poteſt conductor ſolu-
tionem mercedis ob operas non præſtitas. Primò enim po-
teſt opponere exceptionem non adimplementi, dicendo vide- 45
licet locatorem non adimpleviſſe ex parte ſua contractum
tradendo operas, quas promiſit, prout tradere debebat, an-
tequam mercedem peteret, juxta tradita in *cap.* 28. *de oblig.
loc. & cap.* 44. *de excep. non adimplem.* & adverſus hanc op-
poſitionem, non valebit dicere locator operarum, & per me 46
non ſtetit, ſed neceſſe habet ad eam repellendam adducere, ſe
operas tradidiſſe, ſeu ſaltem deveniſſe ad actum illas tradendi,
& conſtituiſſe conductorem in quaſi poſſeſſione illas recipi-
endi, licèt non teneatur probare continuaſſe uſque ad finem
prout dict. fuit de locatione rerum in *c.*28. *& in d. c.*44. aliàs
non erit locus huic diſcutioni, an intret remiſſio mercedis,
vel ne, ſed abſolutè rejicietur, prout dictum eſt, & in termi-
nis locatoris operarum, quòd abſolutè excludatur, qui illa-
rum præſtationem non inchoavit, Dec. *conſ.* 70. *in princ. &
n.* 2. *ad fin. &* 3. Carocc. *de loc. tit. de remiſ. merc. quæſt.* 8.
num. 194. D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. quæſt.* 21. *num.* 6.

Et quatenus ab initio ipſo, locator impediatur à condu-
ctore, officium ſuum inchoare poterit, & ad effectum repel-
lendi dictam exceptionem non adimplementi, debebit offer-
re ſe promptum operas ſuas præſtare, talis enim oblatio ver- 47
balis, ſtante tacita, vel expreſſa conductoris recuſatione ſuffi-
cit, Bald. *in l.* 1. *in fin. C. ne liceat tertio provoc.* Boer. *dec.* 124.
*n.*25. *& ſeq.* Buratt. *dec.* 517. *n.*3. Duran. *dec.* 108. *n.*4. & in
his terminis oblationis operarum, Rot. *dec.*286. *n.*21. *par.* 11. 48
recent. Niſi fortè certò conſtaret conductorem recuſaturum
fuiſſe operas recipere, quia tunc oblatio non eſt neceſſaria,
Dec. *in l. quidam exiſtimaverunt in* 4. *notab. ff. ſi cert. pet.*
Ruin. *conſ.*40. *n.*9. *in fin. & conſ.*113. *n.*1. *lib.*1. cum aliis ad-
ductis per Surd. *dec.* 6. *n.* 2. Seraph. *dec.* 715. *n.* 1. *& ſeq.* ubi
tamen dubitat, an hoc procedat, ſi non unica præſtatio fa-
cienda ſit, ſed plures, & diverſis temporibus. Verùm non ſuf-
ficeret præfata oblatio, & recuſatio conductoris, ſi ipſe con- 49
ductor juſtam cauſam recuſandi habuiſſet, Bart. *in l. ſed ſi
alia, ff. de conſt. pecun.* Boer. *dec.* 124. *n.*29. *verſ. quod limitat.*
& aliis adductis, Rol. *conſ.*53. *n.*38. *lib.*1. Et idem eſt, ſi non
poſſet quis tutò, & ſine verecundia officium exercere, per 50
caſum contingentem ex parte conductoris, quia debebitur
ei ſalarium integrum, etiam ſi officium exercere non ince-
perit, ut de eo, qui fuit electus in Poteſtatem Civitatis, ſi Ci-
vitas, antequam ad eam accederet, ſtatum mutaverit, quia
inſurrexerit Tyrannus, vel aliqua ſecta, ita ut exercitium
Juſtitiæ liberum non remanſerit, docuit Bart. *in l.* 1. §. *divus
num.* 15. *ff. de var. & extraord. cognit.*

Quatenus autem locator præfatum adimplementum, ſeu
illius principium aliquo ex modis prædictis habeat, ſed ca- 51
ſus poſteà evenerit, per quem conductor recipere totaliter,
& perfectè operas non potuerit, tunc ſuccedit ſecundus mo-

dus recuſandi ſolutionem mercedis, de quo loquimur, alle-
gando eam ſibi remittendam, in quo ſi conductor dicat,
quòd non fuerit ſibi adimpleta conditio, ſub qua mercedem
promiſit, videlicet præſtationis operarum, quatenus condi-
tio ſit tacita, & juxta naturam contractus locationis ſubin-
tellecta, benè rejicietur prætenſio conductoris per replica-
tionem locatoris, per me non ſtetit, quia leges de locatione
loquentes, expreſsè hanc replicationem admittunt, ut ſup.
dictum fuit. At quatenus conductor expreſsè convenerit de
52 ſolvenda penſione, ſi operæ præſtarentur, tunc quia talis
expreſſa conditio aliquid operari debet ultra tacitam, reſtrin-
genda erit dicta replicatio, per me non ſtetit, ut ſolùm ſuffi-
53 ciat, ſi ſteterit per ipſum conductorem, tunc enim habetur
conditio, pro impleta *l. jure civili 24. ff. de cond. & demonſtr. l. in jure civili, ff. de reg. jur.* & in terminis locatoris opera-
rum ſub dicta conditione, quòd ſi non ſtet per locatorem,
neque per caſum quò minus impleatur, ſed per conductorem,
conditio habeatur pro impleta, Caſtr. *in l. ex conducto 16. §. item cum quidam, num. 4. propè fin. ff. loc.* Dec. *conſ. 70. n. 3. verſ. tertia reſpondetur*, Rot. cor. Burati. *deciſ. 5. n. 9.* & ſa-
54 tis diceretur ſtetiſſe per conductorem, ſi adimplendum eſſet
mediante pecunia per eum danda, & ipſe eam dare noluiſ-
ſet, *l. 3. §. fin.* ubi Corn. *n. 2. in fin.* Jaſ. *n. 3.* & Roman. in
55 *§. ſed ſi ſervus, ff. de cond. cauſ. dat.* Aliàs enim ceſſante con-
ditione expreſſa, ſufficit locatorem impeditum fuiſſe etiam
per caſum, quatenus tamen contingat in perſonam condu-
ctoris, vel res circa quas operæ præſtandæ erant, uti ſi mor-
tuus ſit qui conduxerat, vel mancipia tranſvehenda deceſſe-
rint, ut ſupra probatum fuit, & quòd ſufficiat locatori ope-
ras incoaſſe, ad hoc, ut ubi non apparet, quid actum, ca-
ſus ſuperveniens in rebus, circa quas operæ verſari debebant,
non impediat conſecutionem mercedis eſt text. expreſſ. in
d. l. fin. in princ. ff. ad l. Rhod. de jact.

Quarta declaratio eſt, ut non procedat deberi ſalarium
56 pro toto tempore ei per quem non ſtetit, quò minus operas
ſuas præſtaret in caſu, quo is qui illas conduxit remotus ſit
ante præfinitum tempus ab officio, cujus intuitu conduxe-
rat, prout litteraliter habetur in *l. diem functo 4. ff. de offic. aſſeſſ.* ubi poſtquam dictum fuit deberi Comitibus Legati ſala-
rium pro toto tempore, etiamſi legatus mortuus ſit, addun-
tur hæc verba: *Diverſor. in eo ſervatur, qui ſucceſſorem ante tempus accepit*: quæ verba ſunt ſecunda pars ejuſdem legis.

Verùm dicta ſecunda pars legis prædictæ obſcura, & diffi-
57 cillima, dicitur poſt alios Cagnol. *ibi n. 46. in princ.* & dan-
tur ei ſex intellectus, ut videre eſt penes ipſum a dicto *n. 46. ad 76.* ubi pro ſexto, quem aliis prius rejectis aſſerit realem,
planum, & veriſſimum, dicit quòd dicta verba legis non re-
feruntur ad Comites Legati, nec ſignificant circa eorum ſa-
larium aliud ſervandum eſſe legatum mortuo, quam legato
remoto, ſed referuntur ad legatum ipſum, ita ut ſenſus ſit,
aliud ſervari in ſalario, quod debetur ipſi legato, ut ſcilicet
ſi removeatur ante tempus, non ſit ſolvendum, redditque
rationem, quia remotio ante tempus non aliter fit, quam
propter culpam ipſius remoti.

Eoſdem tamen ſex intellectus relatos per Cagnol. refert
etiam eodem ordine retento in repetit. ejuſdem legis Calæſa-
tus *à n. 13. ad 24.* & quoad præfatum ſexto loco à Cagnolo
laudatum, dicit videri cæteris deteriorem, quia dum lex in
prima parte non agit de ſalario Legati, ſed de ſalario Comi-
tum, ut de ſe patet, & admittit cum omnibus ipſe Cagno-
lus, & deindè addit *diverſum in eo, &c.* intelligi debet diver-
ſimodè ſervandum reſpectu ejuſdem met ſalarii, & ſic ſalarii
debiti Comitibus, non autem debiti Legato, de quo textus
antecedenter non loquitur, prout ita intelligit ibi Gloſſ. *verſ. in eo*, & DD. communiter, ut inquit Cagnol. *num. 75.*

58 At quidquid ſit de iſta varietate, omnes in eo conveni-
unt, ut ratio prædictæ diverſitatis, & cur ſalarium in caſu
remotionis non debeatur ea ſit, quia amotio præſumitur fa-
cta propter culpam, ſive lex loquatur de Legato, ſive etiam
loquatur de ejus Comitibus, quia Comites intelliguntur ibi
59 Aſſeſſores Legati, ut probatur ex titulo, ſub quo lex poni-
tur, nempè *de off. aſſeſſ.* & docet Gloſſ. *in ver. Comitibus*, &
eſſe verum intellectum dicit Calæfatus, *n. 15.* & dum Lega-
60 tus amovetur propter culpam, prout regulariter amovetur,
quando fit amotio ante tempus, culpa ipſa adſcribitur etiam
ejus Aſſeſſoribus, quòd ſcilicet non benè conſuluerint eidem
Legato, prout erat eorum officium, *l. 1. C. de aſſeſſ.* & no-
tant in *d. l. diem functo*, poſt alios Jaſ. *num. 7. verſ. ego ex*
61 *alio*, Cagnol. *n. 52.* & Calæfatus, *num. 15.* & ſemper in du-
bio præſumi, Aſſeſſorem in culpa erroris à Judice commiſſi,
quatenus ipſe contrarium non probet, latè firmat D. Lanfr.
Zacch. *de ſalar. quæſt. 56. num. 11. & ſeqq.*

Unde præfata quarta declaratio, poteſt aliter, & latiùs
concipi, ut ſcilicet ſalarium non debeatur impedito, ſi im- 62
pedimentum proveniat ex culpa ſua vera, vel præſumpta,
ut ultra præcitatos, tradit etiam Noguerol *allegat. 8. num. 9.*
aliàs enim ſi nulla intervenit culpa, ſalarium debebitur etiam
in caſu amotionis, ſive agatur de ſalario Aſſeſſorum amoto
Legato D. Lanfr. *d. quæſt. 56. n. 7.* ſive etiam agatur de ſala- 63
rio ipſius Legati, vel alterius Officialis abſque cauſa amoti,
Maſtrill. *de Magiſt. lib. 1. cap. 21. n. 96.* poſt Jaſ. *in l. diem functo, n. 7. ff. de off. aſſeſſ. & in § tripli inſtit. de action.* An
autem remoto ob culpam debeatur ſalarium pro tempore,
quo ſervivit, dicam infra in fine ſequentis declarationis.

Quinta declaratio eſt, ut in caſibus, in quibus dictum fuit 64
mercedem operarum, quarum præſtationem locator impe-
ditus fuit explere, non deberi, ſeu remittendam eſſe, intel-
ligatur pro ea rata, pro qua operæ non fuerunt præſtitæ,
non autem in totum, idque ſive locatæ ſint operæ tantùm,
ſive etiam operæ, & res ſimul Gloſſ. *in l. ſi uno 17. §. item cum quidam in verb. perſonis, verſ. cum autem qui operas*,
& ibid. Bart. *num. 4. & num. 5. in princ. ff. loc.*

Hinc in exemplo, quo ſupra uſi fuimus, nautæ, quod ſi na-
vis in itinere pereat, debeatur merces pro rata, firmavit 65
Stracc. *de navib. par. 3. n. 24.* & in eiſdem terminis apertè lo-
quitur etiam Gloſſ. *ſupracit.* ut patet, ibi, *ut dicitur de eo, qui muneri vehendi functus non eſt.* Sed contrariam ſententiam 66
in præfato exemplo adverſus Straccam amplexus eſt D. Lanfr.
Zacch. *de ſalar. quæſt. 88. n. 22.* Et videbatur iſta contraria
opinio probari per text. *in d. l. ſi uno, §. item cum quidam*,
dum in caſu navis amiſſæ, dicit, nautam reſtituere debere
vecturam, quam pro invecto acceperat, quod & latiùs fir-
mant Signorol. *conſ. 195. num. 6.* & Marc. *conſ. 152. n. 2.*

Verùm ad text. *in §. item cum quidam*, reſponderi poteſt
primò quòd navis, de qua loco non navigavit, ſed in ipſo 67
portu fuit amiſſa, prout in ſpecie illi reſpondet Molin. *de contract. diſp. 502. n. 4. verſ. deindè eſto*, ſecundò poteſt reſ-
ponderi, quòd textus non dicit expreſsè nautam debere re-
ſtituere mercedem totam, & licèt loquatur indefinitè, ſumi
poteſt interpretatio ab aliis legibus de reſtitutione merce-
dis facienda à locatore propter caſum ſupervenientem, ac
impedientem conductori continuare uſum rei, quæ apertè
declarant faciendam eſſe pro rata, nempè in *l. ſi quis fundum 20. §. Imperator in fin. & in leg. ſed addes 21. §. ſi quis cum in annum, & in l. ſi fundus 36. verſ. ſimiliter, ff. loc* maximè at-
tento, quòd text. *in d. §. item cum quidam*, reddit rationem,
cur nauta reſtituere debeat vecturam, dicens; *cum munere vehendi functus non ſit*. Quæ pariter verba loquuntur indi-
ſtinctè, & ſi accipiantur, quod in nihilo functus fuerit, in-
trat d. prima reſponſio, & tex non applicatur, ſi autem intel-
ligatur, quòd non ſit functus munere vehendi integrè, & to-
taliter, & eodem modo intelligi debet dec. ut remittere non de-
beat merced. integrè, & totaliter, ut correſpondeat rationi. 68

Salvatur tamen utraque ex prædictis contrariis opinioni-
bus per eumdem D. Lanfr. *d. q. 88. n. 25.* mediante diſtinctio-
ne inter caſum, quo merces conventa ſit pro mancipiorum
impoſitione in navi, & caſum, quo conventa ſit pro eorum
tranſportatione ad certum locum, ut videlicet primo caſu
procedat prima opinio, ſecundo verò ſecunda, prout diſtin-
guit text. *in l. fin. in princ. ff. ad l. Rhod. de jactu*, qui tamen
verè loquitur in facti contingentia diverſa, ſcilicet ubi man-
cipia in itinere deceſſerant, ut ſup. de eo mentio facta fuit.

At ſequendo d. diſtinctionem, quoad primum caſum ad- 69
vertendum erit, an contractus ſtet in terminis locat. an po-
tiùs tranſeat in emptionem, & venditionem, quatenus enim
ſit mera locatio, verum erit, faciendam eſſe remiſſionem pro
rata, juxta l. & doct. in terminis hujus contractus ſup. alle-
gatas, at quatenus facta eſſet venditio loci in navi, tunc licet
navis iter non complevisset, adhuc nauta tot. pretium ſibi re-
tineret, vel etiam nondum ſolutum peteret, nec eſſet locus re-
miſſioni, prout dict. fuit in propoſito loc. rerum, & jurium,
& præcipuè gabellarum, & in terminis, in quibus loquimur,
tradunt Valaſ. *conſul. 75. n. 5.* & Molin. *de contract. diſp. 502. n. 3.*

Quò verò ad ſecundum caſum, videtur verum eſſe, quòd
nihil debeatur, ſed cum iſta modificatione, ut procedat qua- 70
tenus nulla utilitas ex ea parte aſportationis, ſeu aliarum ope-
rarum conductori reſultet, aliàs enim videtur eum ſolvere
debere ad ratam ipſius utilitatis propter naturalem æquita-
tem, ne aliàs locupletetur cum alienis laboribus, & jactura.

Imò præfata diſtinctio caſu, in quo pars operarum rece-
pta à conductore fuerit ei utilis à caſu, in quo nullam utilita-
tem ei attulerit, procedit etiam favore ejuſdem, ubi facta 71
fuerit mera locatio, nam quod dictum eſt eum ſolvere debe-
re pro rata, non debet intelligi abſolutè pro rata operarum,

ſed

ſed quatenus illæ operæ ei utiles fuerint, ut in præfatis termi
nis navis deperditæ, docuit Alberic. *in d. l. ſi uno* 17. *§. item
cum quidam*, *num.* 16. *ff. loc.* & ſenſit etiam D. Lanfr. *in d.
quæſt.* 88. *num.* 24. *verſ. ſed ut veram*.

Hæc tamen, quæ dicta ſunt de remiſſione mercedis opera-
72 tum pro parte facienda, utique procedunt in caſu quo locus
ſit ipſi remiſſioni, ut dictum fuit in principio hujus quintæ
declarationis, & ſic procedunt in operibus, quæ in labore
conſiſtunt, non autem in illis, quæ conſiſtunt in probitate
virtutis, quatenus impediantur per caſum, licèt ex parte lo-
catoris accidentem, quia in eis non fieri remiſſionem dictum
fuit ſuprà, & ita diſtinguunt etiam præfatas operas in propoſi-
to DD. & ſignanter Bart. *in l.* 1. *§. divus, n.*6. *ff. de var. & ex-
traord. cognit.* Rip. *de peſt. tit. de priv. contr. n.* 118. & Ceph.
*conſ.*70. *n.*7. Surd. *conſ.* 42. *n.* 2. Coſt. *de rat. quæſt.* 93. *n.* 13.

Verùm quod dictum eſt in operibus, quæ reſpiciunt probi-
tatem ſcientiæ, & intellectus non eſſe faciendam remiſſio-
73 nem, ſed deberi ſalarium totum impedito, declaratur, ut ſi
agatur de conducto ad plures annos, intelligendum ſit deberi
ſalarium tantùm pro anno cœpto, non etiam pro ſequenti-
bus, ut pluribus adductis firmat Myſinger. *cent.* 3. *obſer.* 8.
& Coſta *de rat. quæſt.* 93. *n.* 1. ubi etiam *num.* 4. *& ſeq.* reddit
rationem, quia in locationibus operarum tot ſunt locatio-
nes, quot anni, quod ultra ibi citatos firmat etiam Mantic.
74 *de tacit. lib.* 5. *tit.* 4. *n.* 13. & dict. fuit ſupra in *cap.* 25. Qua
ratione ſtante, quoniam ea non applicatur in caſu quo mer-
ces non ſit in annos diſtincta, ſed unica præſtatione conſti-
tuta, ut habetur in *d. cap.* 25. inde ſequitur, quòd neque pro-
cedat concluſio, ſed in tali caſu debeatur merces totius tem-
poris, prout diſtinguendo docuit Bart. *in l.* 1. *§. divus*, *n.* 7.
ff. de var. & extraor. cognit. licèt ipſe loquendo in terminis
officii aliam diverſam diſtinctionis rationem adducat. Rip.
de peſt. tit. de privil. contr. n. 120. *verſ. quòd ultimum*, Moz-
zius *de locat. tit. de accident. num.*46. Ripa *obſer.* 371. *n.* 5.
Prout etiam ſi agatur de unico facto, itaut propterea ceſſet præ-
75 fata ratio plurimarum locationum, debebitur pariter totum
ſalarium, uti ſi Doctor ſit conductus ad legendum unum
volumen, puta Infortiatum, tradunt Caccialup. *in l. diem
functo*, *quæſt.* 10. *n.* 23. *ff. de offic. aſſeſſ.* & Rip. *de peſt. dict.
tit. de privil. contract. num.* 120. *verſ.* 2. *declara*.

Præterea declaratur dicta concluſio, quòd debeatur ſala-
rium tantùm anni cœpti, ut procedat quatenus agatur de of-
76 ficio habente admixtum laborem, cum probitate, virtutis,
ſeu intellectus, ſecus autem ſi agatur de officio aliquo majo-
ri, quod in ſola dignitate conſiſtat, & non attendantur prin-
cipaliter operæ, quia tunc fit latior interpretatio, & debetur
ſalarium totius temporis, ut docuit Bart. *in d. §. divus num.* 9.
77 quem præ cæteris ſequuntur Caccialup. *in l. diem functo*,
n. 23. *poſt med. ff. de off. aſſeſſ.* & Dec. ibid. *n.* 17. *in fin.* & ubi
ſalarium eſſet aſſignatum partim pro labore, & partim pro
probitate virtutis, itaut dividi poſſit, prout ſi conteſtabili
unius banderiæ detur ſtipendium duplicatum, unum ſim-
plum, quia miles, aliud propter prudentiam, quia conte-
78 ſtabilis, de unoquoque judicandum erit juxta ſuas regulas,
ut ſcilicet, quod datur pro labore, debeatur pro rata labo-
ris, aliud verò ſecus, & quatenus ſeparari non poſſint, &
non appareat quid principaliter conſideratum fuerit, præva-
lere debebit qualitas ſcientiæ, & intellectus, Bart. *in d. l.* 1.
§. divus; *num.* 8. *ff. de var. extraor. cognit.*

Verùm licet prædicta procedant de jure, ut debeatur ſala-
79 rium pro tempore futuro, etiam hæredibus officialis mor-
tui, prout dictum fuit ſupra, tamen conſuetudo in pluribus
locis aliud induxit, ſcilicet ut vix ſolvatur ſalarium tempo-
ris decurſi officiali vivente, ut poſt alios tradit D. Lanfr. *de
ſalar. d. quæſt.* 21. *in fin.* & ita ſervari in regno, & pluribus
80 locis teſtatur Maſtrill. *de Magiſtr. lib.* 1. *cap.* 21. *n.*48. *& ſeq.*
quæ conſuetudo in hac materia tenaciter attendenda eſt,
prout circa ſalarium Doctorum legentium de conſuetudine
Gymnaſii poſt Cagnol. *in d. l. diem functo n.* 18. *ff. de off. aſſeſſ.*
tradit etiam Coſta *de rat. d. quæſt.* 93. *num.* 3.

Dubitari tamen poſſet, an id quod dictum fuit, ut ubi re-
81 mittenda eſt merces, intelligatur pro rata operarum non
præſtitarum, procedat etiam in caſu quo remotus ſit opera-
rius ex culpa ſua, idque tam in illis operariis, quorum ope-
ræ in labore conſiſtunt, quàm etiam in aliis officium haben-
tibus, & pro negativa, videlicet quòd eis neque debeatur
pro rata temporis præteriti, eſt text. *in l. Judices*, *C. de annon.
& tribut. lib.* 10. cujus verba præciſa ſunt: *Judices quos circa
profliganda ærarii noſtri compendia negligentes, ac deſides
fuiſſe conſtiterit, omnia quæ in adminiſtratione poſiti percepe-
runt emolumenta reddere compellantur*, & de famulis, quòd
poſſint ex cauſa expelli ante tempus, & perdant ſalarium,
notat Arimin. Tepat. *tit. de ſalario*, *col.* 4. *verſ. ſervus
inobediens*, D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. quæſt.* 103. *num.* 5.

Verùm contrariam opinionem, quòd rata ſalarii tempo-
ris præteriti debeatur, tenuit Bart. *in l. diem functo*, *n.* 3. *ff.* 82
de off. aſſeſſ. & ibidem Curt. Jun. *n.* 42. & alii communiter,
ut teſtatur Cagnol. *n.* 208. ubi & quòd licet Decium pugnat
Bart. in eo, quòd allegat, *l. Sejo*, *ff. de ann. legat.* in qua non
conſtat, quòd ille Legatarius deliquerit, tamen optimè lo-
quitur Bart. quia allegat dictam legem in ratione, quòd tem-
pus, & pecunia ſunt diviſibilia. Et ulteriùs comprobatur
eadem opinio, quia pœna non debet egredi fines delicti, *l.
ſancimus*, *C. de pæn.* cum concordantibus ibi per ipſum Ca-
gnolum allegatis, quam opinionem tenuit etiam Laur. de
Pin. *conſ.* 44. *n.* 1. *&* 2. Surd. *de alim. tit.* 7. *quæſt.* 41. *n.* 7.
& eam veriorem eſſe teſtatur Grat. *diſcept.* 55. *n.* 21. *in fin.*

Nec obſtat text. *in d. l. Judices* in contrarium adductus, 83
quia loquitur in caſu ſpeciali ejus, qui removetur propter
negligentiam concernentem curam ærarii publici, in qua
propter magnum periculum publici præjudicii, id ſtatutum
fuit, quod delinquens privaretur totaliter ſalario, ut poſt
Bart. *in eadem l.* & Jo. de Plat. *num.* 2. notat Cagnol. *in d. l.
diem functo num.* 208. *verſ. limitatur primo*, *ff. de offic. aſſeſſ.*
& D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. quæſt.* 51. *num.* 73.

Et ulteriùs dicta ſecunda opinio procedit in operis indivi- 84
duis, non autem quando delictum concernit uniformiter
totum officium, ut declarat Bart. *in l.* 1. *§. divus in fin. ff. de
var. & extraor. cognit.* Cagnol. *d. n.*208. *poſt med. verſ. quod
intellige*, ubi quòd exempla hujus caſus ſunt, illud de quo in
d. l. Judices, & alia quæ adducit Caccialup. *in eadem l. diem
functo quæſt.* 23. & ſignanter in medico, & milite ſtipendia-
rio, & generaliter ubicumque officium eſt individuum, qui-
bus in caſibus peccans in uno fit omnium reus, & amittit
ſalarium totius temporis, quod & ſenſit etiam Honded. di-
cens eſſe de mente omnium in *conſ.* 72. *num.* 24. *lib.* 2.

Prout etiam non procedit ſi ex illa culpa, vel negligen- 85
tia, propter quam removetur famulus, ſeu officialis, reſultet
domino damnum, quia tunc ad ratam damni poterit ſibi re-
tinere ſalarium, ſeu mercedem etiam temporis præteriti,
aut refectionem damni repetere, Bart. *in l.* 1. *§. divus*, *n.* 10.
ff. de var. & extraor. cognit. Bonacoſſ. *de famul. quæſt.* 109.
verſ. quòd ſi tamen, Rebell. *de oblig. juſt. par.* 2. *lib.* 14.
quæſt. 13. *n.*18. D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. quæſt.* 51. *n.*73. *verſ.
poterit etiam*, ubi quòd hoc caſu poterit locum ſibi vindicare
d. l. Judices, *& quæſt.* 68. *n.* 22. ubi præfatos alioſque citat,
& num. ſeq. addit quod incumbit domino onus probandi
damnum, quodque probare illud poterit juramento.

Sexta declaratio eſt, ut non ſolùm merces remitti debeat 86
in totum, ſi operarum præſtatio totaliter ceſſet, ſed etiam
quatenus diminuantur labores, diminui etiam debeat mer-
ces, ſeu ſalarium, prout ſuadet æquitas, & firmat plenè Va-
laſc. *conſult.* 46. *poſt princ.* probat text. *in leg. Sejo*, *ff. de ann.* 87
legat. ubi Bart. exemplificat in famulo, qui admiſſus fuit ad
inſerviendum tribus ſcholaribus, & dicit, quod ſi duo diſce-
dant, non poterit talis famulus petere idem ſalarium ab uno
ſcholari, qui remanſit, & cui ſolo inſervit, quod recipiebat
quando erant tres, & ſequitur ibi Alex. *in addit.* & Pontan
de alimen. cap. 16. *n.*7. *in fin.* Bolognet. *in l. diem functo*, *n.*47.
ff. de off. aſſeſſ. quòd procedere, etiamſi talis famulus admiſ-
ſus fuerit ad inſerviendum cum expreſſa conditione de certo 88
ſalario, ſenſerunt Cepoll. *de ſervitut. urb. præd. cap.* 50. *de fur-
no*, *n.* 15. & Alber. Brun. *de augment. concl.* 12. *n.*3. ſed eos re-
prehendit, & dicit malè intellexiſſe hunc punctum, Cagnol.
in l. diem functo, *n.* 159. *circa med. de off. aſſeſſ.* volens opinio-
nem Bart. procedere tantùm, quando famulus cœpit ſervire
ſimpliciter nulla facta conventione de certo ſalario, & aſſe- 89
rens, quòd tunc licèt fuerit uniformiter ſolutum ei ſalarium
pro pluribus menſibus, quando aderant tres ſcholares, non
poterit idem prætendere, poſtquam adſint ſolùm duo, vel
unus, ſecus autem ubi fuit receptus pro ſalario certo, quia
tunc per diminutionem laborum non debet minui, quia ap-
plicatur, ejus favore regula illa, per me non ſtetit, quæ rele-
vat locatorem operarum à remiſſione mercedis, juxta text.
in l. ſed addes 21. *§. fin. & in l. qui operas* 41. *ff. loc.* & di-
ctum eſt ſuprà, ſed idem, quod Cepoll. & Brun. tenuit etiam
Jaſ. *in l. quo minus*, *num.* 146. *ff. de flum.* & ſuper Cagnoli
doctrina cogitandum relinquit Menoch. *de arbitr. caſ.* 223.
num. 3. & poſt eum Rota Florentina penès Magon. *deciſ.* 12.
numer. 8. Quare poſſit diſtingui, ut ſi promiſſum ſit ſala-
rium certum, cum conditione ſerviendi tribus ſcholari- 90
bus, tunc diminuendum veniat pro rata ſcholarium defi-
cientium, prout minuendum eſſe relictum in certa ſum-
ma factum pro aſſiſtentia præſtanda negotiis filiorum, ali-

quo ex eis moriente, dicit text. *in l. Sejo, ff. de ann. legat. ſi*
verè ſit promiſſum ſalarium certum liberè, & ſimpliciter,
tunc ſecus eſſe, & procedere opinionem Cagnoli, prout di-
ſiniviſſe, videtur Rota, in *dec. 839. n. 3. par. 4. div.* quæ eſt
etiam *dec. 330. n. 3. par. 1. rec.* ſed hoc ultimum poſſet forſan
declarari procedere, ſi famulus cum uno tantùm contraxit,
& ab eo ſalarium promiſſum petat, ſecus ſi petat ab illo ſcho-
91 lari, qui remanſit, qui vel nihil promiſerit, vel unà cum aliis
certam ſummam promiſerit, quia poſſet allegare ſe obliga-
tum tantùm pro ſua rata, prout eſt regulare in pluribus pro-
mittentibus, *l. reos 11. §. cum in tabulis, ff. de duob. reis*, &
procedit etiam in conductoribus, Rot. cor. Pen. *dec. 1621.*
per tot. de quo tamen videnda ſunt, quæ dixi *cap. 26.*

Cæterùm dicta opinio, quòd diminuto labore debeat mi-
92 nui ſalarium, procedit in operis, quæ principaliter in labo-
re conſiſtunt, non autem in eis quoque, quæ conſiſtunt prin-
cipaliter in proprietate virtutis, ut poſt alios firmant Cagn.
in l. diem functo, n. 158. ff. de off. aſſeſſ. Surd. *conſ. 42. n. 2.*
Capyc. *dec. 270. n. 20. poſt med.* niſi fortè officium quod uni-
93 cum erat dividatur in duos, quia tunc facient ſibi partem per
concurſum, & ſalarium dividendum erit, ut ſi unicus Vica-
rius fuiſſet in duobus Caſtris, vel utriuſque juriſdictionis ci-
vilis, & criminalis unicus Judex, & deindè diviſis Caſtris,
& juriſdictionibus facti ſint duo Vicarii, vel Judices, Bald.
94 *in l. binas, n. 3. verſ. juxta hoc quæro, C. de advoc. div. jud.*
ubi & idem dicit ſi duo aſſumantur ad unam præbendam au-
ctoritate Apoſtolica, Alber. *in l. ſi quos, C. de præfec. orient.*
Capyc. *dec. 27. n. 20.* Menoc. *de arbitr. caſ. 223. n. 4. & 5.*

Verùm ubi intret opinio pro diminutione, advertendum
95 eam non procedere, niſi quatenus verè diminuti ſunt labo-
res, unde ſi in dicto caſu diſceſſus duorum ſcholarium, idem
labor famulo ſuperſit, ſalarium non erit ei minuendum,
96 prout limitat ipſe Bart. *in d. l. Sejo*, tam in dicto caſu ſcho-
larium, quàm etiam, & priùs in præfato caſu illius legis ſi
filius ſuperſtes ſit hæres aliorum, ita ut eadem cura bono-
rum omnium requiratur, & eum ſequuntur alii ibi, & Jaſ.
in d. l. quo minus, num. 146. ff. de flumin.

Et inde infertur, quòd conductus ad negotium intra cer-
97 tum tempus peragendum, ſalarium totum conſequi debeat,
ſi negotium tempore breviori perfectè peragat, ut ex Gloſſ.
in l. eos, ff. de falſ. Barboſ. *in l. liberti num. 7. de oper. lib.*
Paſcal. *de patr. poteſt. par. 4. cap. 5. ſub num. 41.* & aliis ad-
ductis, ac plenè diſputato articulo firmat D. Lanfr. Zacch.
de ſalar. quæſt. 41. per tot. & de commeari, ſeu iter facere de-
98 bente, quòd ſi in uno die faceret, quantum deberet in duo-
bus, ſalarium habere debeat pro duobus, Petr. Barboſ. *in l.*
de diviſione num. 7. ante fin. & 8. ff. ſol. matr. Thorus *in C.*
rerum judic. caſ. 60. num. 144. & ſeq. in ult. par.

Quare cùm habenda ſit ratio laborum, & non poſſit pro-
99 pterea dari certa regula circa quantitatem minuendam, in-
de ſequitur, ut ſtari debeat circa eam arbitrio Judicis, ut do-
cet ibid. Bart. *in fin.* Menoch. *d. caſ. 223. num. 12.* Capyc.
100 *dec. 27. n. 10.* Magon. *deciſ. Flor. 12. n. 18.* hoc tamen arbi-
trium reſtringi ad caſum, in quo ſalarium non ſit taxatum
ex pacto, voluit Cagnol. *in d. l. diem functo, num. 159. ff. de*
offic. aſſeſſ. dicens, quòd quando adeſt conventio, non eſt
recurrendum ad arbitrium boni viri, ſed ad conventionem,
& allegans Bald. *in auth. habita, in fin. C. ne fil. pro patr.* di-
centem in caſu præfato famulum poſſe conſequi ſalarium à
101 ſcholari, qui remanſit, pro rata illum tangente, ſed adhuc
videtur eſſe poſſe locum arbitrio Judicis in hoc caſu, quia de-
bet intelligi quatenus pro æquali rata diminuti ſint labores,
prout intelligit illum text. Bart. & ſentiunt Jaſ. & Menoch.
& alii ſupracitati, & ſic an adſit talis diminutio laborum,
& quanta, arbitrari debebit Judex.

Septima declaratio eſt, ut non ſit remittenda merces, nec
102 minuenda ob operas actualiter non præſtitas, ubicumque pro
præſtitis habeantur, ſeu præſtitæ de jure fingantur, ex tradit.
per Ceph. *conſ. 528. ſignanter, num. 32.* ubi conſuluit men-
ſtruum legatum ſcholari factum, ſi in ſtudio permanſerit, de-
103 beri, etiam pro menſibus, in quibus propter vacationes Do-
ctoribus non legentibus, ſcholaris ad domum ſuam redibat.
Et de abſente Reipublicæ cauſa, quòd fingatur præſens, &
conſequatur ſalarium tanquam ſi præſens eſſet, & officium
104 exerceret, D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. qu. 11. n. 8.* at hoc vide-
tur reſtringendum, ut procedat in ſalario ab ipſa Republica
cujus cauſa quis abeſt, aſſignato, vel etiam in legatis ſolius
præſentiæ conſideratione habita factis, quia qui Reipublicæ
cauſa adeſt, pro præſente reputatur, *l. ſi quis Titio, 41. ff. ex*
105 *quib. cauſ. ma.* & idem eſt de eo, qui abeſt cauſa ſtudii, quia
& ipſe pro præſenti habetur, & legato præſentibus facto gau-
det, *l. quæſitum 76. in princ. ff. legat. 3.* ſecus autem ſi agatur
de ſalario à particularibus aſſignato propter ſervitium, vel
etiam de legato cum onere inſerviendi, quia abſentia cauſa 106
Reipublicæ ab onere non liberat, *d. l. ſi quis Titio*, & ibi
Bart. & de abſentibus cauſa ſtudii videmus, quòd licèt gau- 107
deant fructibus beneficiorum, qui dantur præſentibus, ta-
men ſecus eſt quoad diſtributiones quotidianas, quæ non
dantur propter ſolam præſentiam, ſed requirunt intereſſen-
tiam, & actuale ſervitium, *cap. licet vobis 32. de præbend.*
Gonzal. *ad reg. 8. Canc. §. 7. proœm. num. 178. & ſeq.* ubi
etiam ſi quis abſit cum licentia Papæ, Gratian. *diſcept. 166.*
num. 18. ubi refert declarationem S. Congregationis.

Pro aliis declarationibus recurri poterit ad tradita de re-
miſſione mercedis in locatione rerum, quamplura enim ap-
plicari poterunt, prout quòd ſi facta ſit venditio potiùs,
quàm locatio, non erit locus remiſſioni, tactum eſt ſuprà, 108
ex traditis per Valaſc. *conſult. 75. num. 5.* & Molin. *de contr.*
quæſt. 52. num. 3. & ſi anticipatè ſoluta merces operarum in
caſu quo ſit remittenda, poterit repeti per text. *in l. ſi uno, §.*
item cum quidam, ff. locati.

De augmento Mercedis conventæ.

S U M M A R I U M.

1 Text. in l. ſi merces 28. §. vis major, ff. locat. *intellectus.*
2 *Verbum*, immodicum *quomodo intelligatur.*
3 *Dictio*, in *quandoque ſignificat*, non, *& quandoque*, valdè, *quando eſt compoſita.*
4 *Fructibus rei locatæ caſu auctis, an augeri debeat penſio, ſunt hinc inde opiniones.*
5 *Favendum magis agenti de damno vitando, quàm agenti de lucro captando.*
6 *Et ubi uterque agit de lucro magis favendum reo, quàm actori.*
7 *Opinio, quòd fructibus rei locatæ caſu auctis augeri debeat penſio, eſt magis communis, & tenenda.*
8 *Decl. procedere ſi fructus fuerunt uberiores, non autem ſi tantum cariùs vendit.*
9 *Decl. 2. non eſſe augendam penſionem, ſi fructus aucti fuerunt induſtria conductoris.*
10 *Decl. 3. non augendam penſionem, ſi fructus aucti propter bonitatem ſoli locati.*
11 *Augenda tunc eſt penſio, cùm fructus aucti ſunt propter caſum fortuitum.*
12 *Molendino loc. ſi impetu fluminis alia molendina destructa ſint, & propterea aucti fructus, augenda eſt penſio.*
13 *Molendino locato, ſi conductor augeat molam, & proptereà augeantur fructus, non eſt augenda penſio.*
14 *Ampl. etiam ſi locatum molendinũ quatuor Rotarum cum promiſſione decem rubrorum frum. pro qualibet Rota.*
15 *Contrarium tenent alii.*
16 *Decl. primam procedere in locatione ad longum tempus, ſecundam in locatione ad breve.*
17 *Subdecl. ut in loc. ad breve tempus, ubi non poteſt augeri penſio, poſſit conductor repetere expenſas pro illa mola factas.*
18 *Ampl. ut poſſit repetere expenſas ſtatim, non expectato fine locationis.*
19 *Aucto fundo locato per alluvionẽ, non eſt augenda merces.*
20 *Alluvie rei locatæ prodeſt domino, quoad dominium, & conductori, quoad fructus.*
21 *Alluvionis augmentum fit adeo paulatim, & latens, quòd diſcerni nequit.*
22 *Decl. non augeri penſionem aucto fundo per alluvionem in locatione ad longum tempus, & in emphyteuſi.*
23 *Decl. 2. non augeri penſionem in prædiis privatorum, ſecus in publicis.*
24 *Augeri, ut debeat merces locat. propter augmentum fructuum, requiritur eos auctos eſſe ultra dimidiam ſoliti.*
25 *Et requiritur, ut augmentum unius anni fertilis non ſit evacuatum ab aliis ſterilibus.*
26 *Augmentum penſionis regulatur, ut remiſſio ejuſdem.*
27 *Operarum merces augenda eſt, ſi opera, vel commoditas, quæ inde reſultat, aucta ſit.*
28 *Officium duplex exercens duplex ſalariũ conſequi debet.*
29 *Decl. procedere, ſi quis locavit operas ſuas ad certa officia, ſecus ſi ſimpliciter ad inſerviendum.*
30 *Declar. 2. ut ſi quis locavit operas ad certa negotia, & emergant alia occupationes circa illa, non ſit augenda merces, ſed ſolum ſi emergant occupationes ad illam non pertinentes.*
31 *Operæ an ſint auctæ, adeout ſit facienda merces, vel non ſtandum eſt arbitrio Judicis.*

32 *Aug-*

Google

32 *Augmentum mercedis operarum regulatur eiſdem regolis, ac diminutio ejuſdem.*

CAPUT LI.

POſtquam vidimus de remiſſione, ſeu diminutione Penſionis ſequitur aliquid dicendum de ejus augmento. An
ſicut per caſum ſupervenientem, quo fructus rei notabiliter
diminuuntur, debet fieri diminutio mercedis, ita eveniente
1 caſu contrario, quo fructus notabiliter augeantur, debeat
eodem modo augeri, & eſt quæſtio, quæ diſputatur præcipuè per ſcribentes in *l. merces* 28. §. *vis major*, *ff. loc.* & habet
utraque opinio ſuos fautores, & utrique allegant pro ſe text.
illum, ſunt enim ejus verba. *Non debet conductori damno
eſſe ſi plus quàm tolerabile ſit læſi fuerint fructus, alioquin
modicum damnum æquo animo ferre debet, cui immodicum*
2 *lucrum non aufertur*, & quia illud adjectivum, *immodicum*,
tamquam compoſitum ex dictione, *in*, & verbo, *modicum*,
poteſt habere duplicem intellectum prout habet dictio illa,
3 *in*, quando ſtat hoc modo compoſita, quandoque enim
ſignificat, *non*, itaut ſenſus ſit non modicum, Bald. *conſ.* 47.
in princ. lib. 4. Pariſ. *conſ.* 22. *n.* 25. *lib.* 2. & quandoque ſignificat *valde*, itaut ſignificet, *valde modicum*, Bald. *in l. Gallus*, §. *ille caſus*, *ff. de lib. & poſth.* Cened. *ſing.* 27. *n.* 1. Barb.
d. 152. *n.* 19. inde ſequitur, ut juxta primum intellectum faciat pro tenentibus, quòd non debeat penſio augeri, quia ſi
augeretur, auferretur conductori lucrum immodicum, &
dicto modo verbum illud intelligit, & inde arguit, augmentum non eſſe faciendum ſignanter Caſtr. *in d.* §. *vis major*,
num. 5. *& ſeq. uſque ad fin.* qui verò verbum, *immodicum*,
accipiunt in ſecundo ſenſu pro, *valde modico*, ſeu ſimpliciter, *modico*, ſumunt ex ipſo text. argumentum à contrario
ſenſu, quòd ergo ſi lucrum non ſit modicum, auferri debeat
à conductore, & ſic augeri debeat penſio, & ita tenet ibi
Gloſſ. *in ver. cui*, quæ eſt gloſſa magna, & latè plus ſolito
hanc quæſtionem diputat, & dictam opinionem contra conductorem tuetur aliis rationibus, adverſus quam Caſtrenſ.
alias plures rationes pro eo adducit, & eamdem opinionem
Caſtrenſ. ſequuntur etiam Fulgoſ. *ibid. num.* 14. & Salyc.
in fin. Hypolyt. de Marſ. *ſing.* 134. *num.* 1. & cum ea quoque
concludit Franc. Marc. *dec.* 210. *par.* 2. Grev. ad Gaill. *lib.* 2.
concl. 23. *conſid.* 5. ubi allegat etiam pro hac opinione Vaſq.
in controv. Ill. cap. 54 *n.* 10. ſed penès me iſte Auctor hoc ibi
non dicit, nec reperire potui, quod alibi hoc dicat.

At omiſſo referre ſingulas rationes, quæ ſi deſiderentur,
penès præfatos, & alios citandos videri poſſunt, pro d. opinione, quòd penſio augeri favore locatoris non debeat, urget præcipuè, quòd non reperitur de jure cautum, & ideò
non debet à nobis induci, nec facit, quòd è contra diſpoſitum ſit, quod debeat minui favore conductoris, quia quando caſus evenit, quòd fructus minuantur, conductor tractat de damno vitando, & locator de lucro captando, & è
5 contra quando fructus creſcunt, uterque tractat de lucro,
& conductor eſt poſſeſſor, & ideò ſemper melior eſſe debet
conditio conductoris, ut conſiderat Caſt. *ibid. in fin.* & ultra
jura ibi per ipſum citata, iſtæ ſunt concluſiones notæ, quod
6 favendum ſit magis ei, qui agit de damno vitando, quàm ei
qui agit de lucro captando, Alex. *conſ.* 55. *in fin. verſ. circa
ſeptimum*, *lib.* 5. Barboſ. qui alios plenè cumulat *axiom.* 190.
n. 3. Rot. *dec.* 308. *n.* 12. poſt Cenc. *de cenſ.* Et quod ubi uterque agit de lucro favendum ſit magis reo, quàm Actori, notatur in *l. verum*, §. *item quæritur*, *ff. de minor.* per Bart. *in
princ. verſ. ſed ſi inter*, Bald. *num.* 2. Alberic. *in ſum. & n.* 7.
verſ. & ſunt paria, Rot. cor. Gregor. *deciſ.* 473. *num.* 14.

Verùm adhuc militare videtur major æquitas pro locatore, magis enim tractat de lucro ex re aliena conductor, ubi
fructus augentur, quàm ipſe locator, quia ſi locatio facta
non extitiſſet, & merces non conſtituta, fructus fuiſſent locatoris, non conductoris, ergo dum agitur, an ſtandum ſit
conſtitutioni mercedis tenuis, vel ne, locator agit de damno
vitando, ſeu ſaltem de utilitate ſibi debita non amittenda,
& conductor de mero lucro captando ex re aliena, & ſicut
7 non ſtatur conſtitutioni mercedis, quando ſupervenit caſus
fortuitus minuens fructus, ita neque ei ſtandum quando venit caſus illos augens, cum utrobique militet eadem ratio,
quòd non fuerit caſus, qui contigit cogitatus, & ideò nec in
ſtipulatione comprehenſus, ut fuit dictum in *cap.* 49. *n.* 54.
& 61. & alibi, & probat Jaſ. *in lib.* 1. *n.* 79. *verſ. iſtam licet
concluſionem*, *C. de jur. emphyt.* & in propoſito iſto, Gratian.
diſcept. 195. *n.* 27. unde retinenda erit hæc opinio, quam tenuit d. Gloſſ. & ſequuntur alii majores numero, & pondere,
ut ſignanter in eodem §. *vis major*, Bart. *n.* 2. *& n.* 7. *ad fin.*
& Bald. *n.* 1. Imol. *in cap. propter ſterilitatem*, *n.* 14. *de locat.*

& conduct. Capra, qui alios antiquiores refert, & communem dicit *reg.* 88. *n.* 57. Caroce. *de loc. tit. de remiſſ. merced.
quæſt.* 8. *num.* 118. *latè*. Gratian. *diſcept.* 195. *n.* 13. *& ſeq.
uſque ad* 17. & alii penès iſtos, & infra citandi.

Retenta igitur iſta opinione, ſi quæratur quando penſio
augeri debeat, vel ne, diſtinguendi ſunt caſus, aut enim
evenit, quòd multum lucretur conductor, non quia multos
fructus colligat, ſed quia cariùs valdè venduntur, & tunc 8
uti è contra dictum fuit ſuo loco, penſionem non minui, ſi
fructus ſoliti colligantur, ſed vendantur minoris, quàm ſoleant, ita eam non augendam eſſe in caſu iſto dicendum eſt,
prout docuit Bart. *in d. l. ſi merces*, 28. §. *vis major*, *num.* 8.
& aliis adductis Capra *d. reg.* 88. *num.* 55. Caroc. *de locat.
tit. de remiſſ. merc. quæſt.* 8. *num.* 118.

Si verò fructus ipſi multum augentur, & quatenus augeantur induſtria coloni, adhuc augenda non erit merces, jux- 9
ta Gloſſ. *in d.* §. *vis major*, & ibid. Bart. *n.* 8. Capra *d. n.* 55.
verſ. aut iſta ubertas, Coſt. *de rat. quæſt.* 7. *n.* 11. Carocc. *d.
quæſt.* 8. *num.* 118. Urſill. ad Afflict. *deciſ.* 129. *num.* 16.

Idemque eſt ſi aucti fuerint fructus propter bonitatem
fundi, ſi enim dictum fuit *in cap.* 46. non eſſe penſionem 10
minuendam, quando fructus non ſunt uberes ex natura rei,
quia conductor potuit ejus habere notitiam, multò magis
dicendum eſt non eſſe penſionem augendam, ſi fructus creſcant eadem ratione qualitatis rei, quia major urget in locatore præſumptio, quòd habuerit qualitatis rei ſuæ notitiam,
l. quiſquis, *C. de reſcind. vend.* Capra *d. reg.* 88. *num.* 56.

At quatenus eveniat augmentum fructuum ex aliquo caſu
fortuito veriſimiliter inopinato, tunc facienda erit augmen- 11
tatio mercedis, prout è contra fit remiſſio ſi fructus per ſimilem caſum minuuntur, juxta d. Gloſſ. magnam *in l. ſi merces* 28. §. *vis major*, *ff. loc.* & ibid. Bart. *d. n.* 8. & aliis adductis Caroc. *de loc. tit. de remiſſ. merc. quæſt.* 8. *n.* 119. Capr. *d.
reg.* 88. *n.* 56. *verſ. aut provenit*. Exemplum quod hujus aug- 12
menti DD. afferunt, eſt in locatione molendini, ſi eveniat
quòd omnia alia molendina in eodem flumine exiſtentia impetu aquarum ſint deſtructa, & propter hunc inopinatum caſum fructus molendini locati valdè excreſcant, & dicunt,
quod augenda erit merces, Gloſſ. & Bart. *in d.* §. *vis major*,
Caroc. *de loc. tit. de remiſſ. merc. q.* 8. *n.* 120. Grat. *diſc.* 195. *n.* 13.

Exemplum autem augmenti provenientis ab induſtria in
eadem locatione molendini eſt, ſi conductor auxerit unam 13
Rotam, & inde plus lucretur, non enim propterea poterit
locator augere mercedem, Alberic. *in l. rutilia* 69. *ante med.
verſ. item ad quæſt. ff. de contrahen. empt.* Cepoll. *de ſerv.
urb. præd. cap.* 50. *num.* 9. Coſta *de rat. quæſt.* 7. *n.* 9. *& ſeq.*
Joſeph. Ludov. *deciſ. Luc.* 8. *num.* 12.

Imò fortiùs, etiamſi conductor molendini quatuor Rotas
habentis promiſerit decem rubra frumenti, pro qualibet Ro- 14
ta, adhuc unam addendo non tenetur pro ea decem rubra
præſtare, ut docet Alberic. *in d. l. rutilia* 69. *verſ. item ad
quæſt.* ubi dicit ita fuiſſe judicatum Parmæ, *ff. de contr. empt.*
& eum ſequitur Jaſ. *in l. jus civile* 22. *ff. de juſt. & jur.* Cepoll.
de ſervit. urb. præd. cap. 50. *num.* 9.

Verùm contrarium in hac facti ſpecie tenuit Jaſ. *in l. quo
minus n.* 145. *ff. de fluminibus*, ubi duabus rationibus hanc 15
contrariam opinionem probat, licèt in fine dicat cogitandum, & cum Jaſone repetitis ejus rationibus tranſit Mantic.
de tacit. lib. 5. *tit.* 7. *num.* 21. *ad fin. verſ. ſed idem*, *& ſeq.*

Conciliantur autem iſtæ contrariæ opiniones, ut prima
procedat in locatione ad longum tempus, ſeu emphyteuta, 16
qui tamquam Dominus utilis poteſt meliorationes ad ſui
commodum facere: ſecunda verò procedat in conductore ad
tempus breve, qui dominium nullum habet in re, & ideò non
valeat eam ſibi meliorare, nolente domino, Boer. *dec.* 213.
num. 10. At quatenus locus ſit augmento penſionis, poterit
conductor repetere expenſas factas in illa nova Rota, ut ſenſit Jaſ. *in d. l. quo minus*, *n.* 146. *propè fin. verſ. benè fateor*, 17
& latiùs proſequitur Mant. *d. tit.* 7. *n.* 23. *& ſeqq.* & non ſolùm poterit conductor tales expenſas repetere in fine conductionis, ſed eo ipſo, quod locator voluerit augere mercedem, imò debebit ipſe locator expenſas offerre antequam
petat augmentum, & ſic ipſarum impenſarum utilitatem, ne 18
aliàs locupletetur cum jactura conductoris, ipſeque conductor doleat operam ſuam dediſſe meliorationi contra text. *in
lib.* 3. *C. de alluvion.* ibi, *ne doleant diligentes operam ſuam
agri dediſſe culturæ*. Et ex his inferri alias dixi, ad deciſionem illius quæſtionis, an ſtatim, ac conductor fecit impenſas utiles, poſſit locator velle ei illas reficere, & augere mercedem ad proportionem augmenti fructuum, quòd ſcilicet
poterit, ſi agatur de conductore ad breve tempus.

Quid autem ſi eveniat rei incrementum per alluvionem;

an augenda ſit penſio, videbatur ex prædictis reſpondendum
affirmativè, quia tale incrementum non poteſt dici procede-
19 re ex induſtria Coloni, ſed eſſe fortuitum, quo caſu faciendum
dum augmentum mercedis dictum fuit ſupra, ſed contrarium
tenuit Ang. *in l. legem* 16. *n.* 2. *C. loc.* Gip. de Marſil. *ſing.* 134.
Corn. *conſ.* 15. *n.* 8. *lib.* 4. Caroc. *de loc. tit. de remiſſ. merc.
quæſt.* 8. *n.* 121. Joſ. Ludov. *deciſ. Peruſ.* 24. *n.* 4. & ideò non
20 erit ab hac recedendum, & pro reſponſione ad argumentum
contrarium, advertendum, quod Doctores conſiderant aliqua
ſingulariter in alluvionibus, quæ fortè non applicantur
in aliis caſibus, & primò quòd colonus habet commodum
temporale, & Dominus habet commodum perpetuum, &
ſic non claudicat contractus, Ang. *in d. l. legem, num.* 2. ubi
quod ita dicit Cyn. & benè. Secundò, quòd per alluvionem
incrementum fit adeò paulatim, & latens, quòd diſcerni nequit,
l. adeò §. 1. *de rer. diviſ.* §. *Præterea inſtit. eodem
21 titul.* Unde quia pro illo parvo augmento, quod primò accedit,
non augenda penſio, ita nec pro alio ſubſequenti, &
ſic ſemper remanet eadem locatio, ita latè Corn. *d. conſ.* 15.
num. 8. *verſ. & maximè lib.* 4. & quòd acquiratur conductori
per alluvionem, ſi incrementum ſit latens, ſecus ſi patens,
Salyc. *in leg. legem in princ. in* 2. *oppoſitione, C. loc.* Clar. *in*
§ *feudum quæſt.* 88. *num.* 3.

Præterea hoc quod dicitur, quòd aucto prædio per allu-
22 vionem non ſit augenda penſio procedit in locatione ad longum
tempus, ut loquitur dicta *deciſ. Peruſ.* 24. *num.* 4. & in
emphyteuſi, quidquid ſit in ſimplici locatione, ut loquitur
Corn. *in d. conſ.* 15. *num.* 8. *verſ. ſed quidquid eſſet*, & pro-
23 cedit in prædiis privatorum, non autem in publicis, ad text.
cum ibi notatis *in lib.* 2. *C. de alluv.* & diſtinguendo notat
Gloſſ. *in d. l. legem, verſ. repoſcit, C. loc.* & ibidem Salyc.
in princ. in 2. *oppoſitione.*

Cæterùm ad hunc quoque effectum, ut fieri debeat aug-
24 mentum penſionis, requiritur quòd fructus aucti ſint ultra
dimidium ejus, quod regulariter percipi ſolet, ut ſi regulariter
percipi ſolent 30. percipiantur ultra 45. ut explicat Imola
in cap. propter ſterilitatem, num. 14. *poſt. med. de loc. & cond.*
& ſequitur Capra *reg.* 88. *n.* 60. prout etiam quòd augmentum
anni fertilis non ſit evacuatum per ſterilitatem aliorum,
25 ut dicunt iidem Auctores, ex quibus cum pateat hoc augmentum
regulari ad inſtar remiſſionis mercedis, ad ea quæ
26 dicta ſunt de illa, poterit haberi recurſus pro deciſione aliorum
dubiorum, quæ circa ipſum oriri poſſunt.

Sicut autem in locatione rerum auctis fructibus, ſeu alia
commoditate, augenda eſt merces, ita quoque & in locatio-
27 ne operarum, quatenus ipſæ operæ commoditas, quam inde
percipit conductor, augeatur, ſervandum erit, Jaſ. *in l. quo
minus, n.* 146. *ff. de flum.* Brun. *in tract. de augmen. concl.* 12.
lim. 2. Valaſc. *conſul.* 46. *per tot.* Menoc. *de arb. caſ.* 223. *n.* 7.
Rot. *dec.* 354. *n.* 4. *par.* 1. *rec.* Unde infertur, quòd exercens
28 duplex officium duplex ſalarium conſequi debet, Menoch. *d.
caſ.* 223. *n.* 9. Venturin. *conſ.* 32. *n.* 4. *ad fin.* ubi ampliat etiamſi
officia ſint unita, Rot. *d. dec.* 354. *n.* 4. *ad fin.* & poſt Fenzon
ad ſtatut. Urb. dec. 176. videndus tamen omninò D. Lanfr.
Zacch. *de ſalar. quæſt.* 29. ubi exemplicat, & declarat hanc
illationem, *& per tot. illam quæſt.* ubi alias duodecim illationes
facit, ac optimè totam materiam explicat.

Verùm omittenda non videtur diſtinctio, ut aut quis lo-
cavit operas ſuas ad certa officia, vel munera, aut ſimpliciter
29 ad inſerviendum, in primo caſu procedit, ut auctis officiis
ſeu muneribus augenda ſit merces, ſecus autem in ſecundo,
prout diſtinxit Rot. *in Romana mercedis* 26. *Januarii* 1604.
coram Pamphilio Sen. & ſequitur Add. ad Burat. *deciſ.* 508.
in fin. & conſonat diſtinctio, quam feci in caſu contrario,
videlicet, ſi diminuti ſint labores, & quæratur an propterea
minui debeat merces in *cap. præced. num.* 90.

Et ulteriùs quando quis locavit operas ſuas ad certa nego-
tia, aut emergunt aliæ occupationes, & negotia, quæ ad illa
30 ad quæ fuit facta locatio & conductio nullatenus pertinent,
& cum eis augetur notabiliter labor, aut augentur quidem la-
bores, occupationes, ſed verſantur circa illamet negotia, ad
quæ peragenda fuit quis conductus, & adhuc in primo caſu
tantùm procedit, quòd augeri debeat merces, juxta *conſ.
Rom.* 25. Gaill. *obſer.* 44. *n.* 8. *lib.* 1. Rot. *d. dec.* 354. *n.* 5. *par.* 1.
rec. ſecus autem in ſecundo, cum ſicut negotia aucta fuerunt,
ita & potuerint minui, idque ab ipſo operarum locatore benè
prævideri potuerit, ut declarat Abb. *in cap.* 4. *num.* 9. *&* 11.
de cenſ. Marſil. *ſing.* 134. *verſ. pro ampliat.* Alex *conſ.* 178.
n. 11. *verſ. ſecundo pro hoc facit, & num.* 16. *verſ. ad idem,
lib.* 2. & his, aliiſque adductis diſtinxit Rot. cor. Merlin. *dec.*
108. *n.* 3. *&* 4. & eamdem diſtinctionem iterum amplexa eſt,
& comprobavit cor. eodem *dec.* 162. *n.* 1. *&* 2. quæ Deciſiones
habentur etiam poſt Fenzon *ad ſtatut. Urb. dec.* 177. *&* 178.
& in una Romana pecuniaria 10. *Februarii* 1648. §. *quia quæcumque
cor. Corrado, quæ eſt poſt d. tract. de ſalar. dec.* 17.

Denique in hoc quoque dignoſcendo, videlicet, an aucti
ſint adeò labores, ut augenda ſit merces, vel ne, & an ſint 31
adeò extranei à negotio aſſumpto, vel alia de cauſa inopina-
ti, ut de illis veriſimiliter cogitari in contractu non potue-
rit, verſabitur prudentis Judicis arbitrium, Bart. *in l. Seio*,
n. 1. *ff. de ann. legat.* Rot. *in dec.* 108. *n.* 1. *& dec.* 162. *n.* 3.
coram Merlin. & dictum fuit è contra de diminutione labo-
rum ad effectum diminuendi mercedem in *cap. præced. n.* 99. 32
ad quod recurri poterit etiam in aliis militat eadem ratio,
& ideò ibi dicta hic applicari poſſunt Valaſc. *conſult.* 46. D.
Lanfr. *d. quæſt.* 11. *num.* 2. *& paſſim alii.*

De præſcriptione Mercedis locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Creditum Mercedis operarum ſolo triennio præſcribitur ſecundùm aliquos.*
2 *Contrarium de jure verius eſt.*
3 *Doctores obligationem tollere non valent ſine lege.*
4 *Temporis lapſus non eſt modus tollendi obligationem.*
5 *Præſcriptio iniquorum hominum impium præſidium vocatur.*
6 *Præſcriptio iniquiſſimum remedium dicitur.*
7 *Præſcriptio naturali æquitati contraria eſt.*
8 *In præſcriptione ſe fundans, dicitur fundari in circumventione.*
9 *Præſcriptio eſt odioſiſſima etiamſi inducatur contra Hebreos.*
10 *Statuta adſunt pluribus in locis minuentia tempus præſcriptionis mercedis operarum.*
11 *Creditum mercedis operarum per lapſum triennii præſumitur ſolutum, ſecundùm aliquos.*
12 *Præſumptio ſolutionis faciliùs admittitur, quàm præſcriptio debiti.*
13 *Lapſus temporis non inducit propriè præſumptionem ſolutionis, ſed conjecturam.*
Et eſt conjectura de ſe non ſufficiens.
14 *Solutionis conjecturam facit paupertas creditoris.*
15 *Solutionis mercedis conjecturam facit aſſertio domini, qui operas conduxit.*
16 *Solutionis mercedis conjecturam facit ſolitum eam non differendi.*
17 *Solitum ſolvendi ſtatim de ſe non probat eſſe ſolutum.*
18 *Solutio mercedis quandoque præſumitur ex ſolo lapſu triennii.*
19 *Duorum autem annorum lapſus non ſufficit.*
20 *Lim. in ſalariis debitis à communitate, vel Eccleſia, quia ſufficit lapſus anni.*
21 *Lim.* 2. *in mercede operariorum, & opificum quia ſolent ſolvi ſtatim, & ita præſumuntur ſoluti.*
22 *Colonus partiarius præſumitur dediſſe ſuam portionem fructuum domino temporibus ſolitis.*
23 *Argumentum à communiter accidentibus transfert onus probandi in adverſarium.*
24 *Mercedes ſolita ſolvi ſtatim, ita præſumuntur ſoluta.*
25 *Decl. procedere ſi adſit aliquis lapſus temporis, & taciturnitas creditoris, aliàs ſecus.*
26 *Solutionem non ſufficit allegare, ſed probari debet.*
27 *Probatur tamen per conjecturas.*
28 *Et conjectura debent conſiderari ſimul juncta.*
29 *Et quæ ſufficiant ſtatur arbitrio Judicis.*
30 *Solutionis conjecturam facit, quòd creditor mutuo acceperit à debitore ſuo.*
31 *Solutionis conjecturas, qui tradant.*
32 *Famuli Cardinalium, & Prælatorum in Urbe non poſſunt petere ab heredibus eorum ſalarium, niſi pro biennio, & intra annum à die obitus.*
33 *Statuta inducentia præſcriptionem favore exiſtentis in mala fide, ſunt nulla.*
34 *Jus Canonicum in materia tendente ad evitandum peccata ſervari debet, etiam in foro ſeculari.*
35 *Statuta inducentia præſcriptionem favore exiſtentis in mala fide non validantur per confirmationem Papæ in forma communi.*
36 *Decl. ut nulla ſint dicta ſtatuta, ubi inducunt præſcriptionem, ſecus ubi inducunt præſumptionem ſolutionis.*
37 *Contrarium tenent alii.*
38 *Et quid ſit in foro conſcientiæ, quo ad forum fori, Judices, quando ſtatuta ſunt uſu recepta, volunt ea ſervari.*

39 *Sta-*

Digitized by Google

39 *Statutum inducens præſumptionem ſolutionis, inducit etiam præſumptionem bonæ fidei.*
40 *Statutum præſcriptionis non procedit ſtante mala fide, ſed mala fides probari debet ab allegante.*
41 *Et non ſufficit probare debitorem ſciviſſe ab initio ſe obligatum, ſed probandum eſt ſciviſſe obligationem ſuam duraſſe.*
42 *Statuta minuentia tempus præſcriptionis exorbitant à diſpoſitione juris, & ſtrictiſſime intelligi debent.*
43 *Statuta inducentia præſcriptionem ſalarii poſt mortem domini, non procedunt eo vivente.*
44 *Et loquentia de ſalariis menſtruis, non procedunt in aliis operarum mercedibus.*
45 *Loquentia de familiaribus domeſticis, ſeu famulis, non procedunt in procuratore, in Advocato, & aliis, qui domi non exiſtunt.*
46 *Et loquentia de mercede operarum, ſi exemplificant in mechanicis, non procedunt in exercentibus artes liberales.*
47 *Loquentia de famulis, procedunt in ancillis.*
48 *Præſcriptio ſalarii inducta per ſtatutum, non incipit currere niſi finito ſervitio.*
49 *Decl. procedere in ſervitio continuo, nam in diſcontinuo per novum ſervitium non tollitur præſcriptio ſalarii jam completa.*
50 *Statutum præſcriptionis ſalarii non habet locum ubi famulus non permaneat in loco ſtatuti in quo inſervivit.*
51 *Et idem eſt ſi ibi non permaneat dominus.*
52 *Præſcriptio prædicta non currit contra pupillum hæredem famuli quouſque durat pupillaris ætas.*
53 *Ampl. ut neque contra minorem.*
54 *Decl. ut contra minorem currat, ſed detur ei reſtitutio in integrum.*
55 *Præſcriptio non currit contra non valentem agere.*
56 *Ampl. etiamſi impedimentum proveniat ex parte creditoris impediti.*
57 *Præſcriptio tollit actionem, non exceptionem.*
58 *Statutum de præſcriptione ſalarii, uti loquens de actione perſonali, non procedit ſi competat realis.*
59 *Et non procedit ſi creditum ſit alteratum, & ſufficit eſſe computatum, & calculatum.*
60 *Cauſa immediata debiti attenditur, non mediata.*
61 *Calculatio debiti quandoque adducitur ad arguendam ſolutionem.*
62 *Sed neceſſe eſt, ut oſtendatur aliquid ſolutum, & factas fuiſſe quietantias finales.*
63 *Præſcriptio, & ſolutionis præſumptio à ſtatuto inducta debet allegari, nec poteſt Judex ex officio ſupplere.*
64 *Contra præſumptionẽ ſolutionis non admittitur probatio.*
65 *Contrarium.*
66 *Decl. primam procedere ubi ſtatutum inducit præſcriptionem, ſecundam ubi inducit tantum præſumptionem ſolutionis.*
67 *Præſcriptio tollit actionem, præſumptio verò ſolutionis eam tantùm ſuſpendit, donec contrarium probetur.*
68 *Statutum Urbis cap. 158. inducit ſolùm præſumptionem ſolutionis, & admittit præſumptionem præponderantem in contrarium.*
69 *In caſu dicti ſtatuti ſat eſt, ut in libro in quo ſolent adnotari ſolutiones, ea de qua agitur non ſit adnotata, ut ceſſet illius diſpoſitio.*
70 *Idem eſt ſi ſtatutum conſideret difficultatem probandi ſolutionem ex quo non ſoleat adnotari.*
71 *Conſtitutiones inducentes præſumptionem ſolutionis ſalarii famulorum Cardinalium, & Prælatorum, non procedunt ſtantibus libris in quibus tales ſolutiones adnotari ſolent.*
72 *Solutionis deſcriptio ſi omiſſa ſit in libris debitoris benè detentis arguitur ſolutionem non fuiſſe factam.*
73 *Sed iſta eſt conjectura de ſe non ſufficiens adverſus præſumptionem.*
74 *Præſumptio juris eſt probatio liquidiſſima.*
75 *Et non tollitur ſimplici præſumptione, & conjectura hominis.*
76 *Lim. ſi præſumptio hominis validior ſit, & præponderans.*
77 *Præſcriptio ſtatutaria interrumpitur.*
78 *Et ex diſpoſitione ſtatuti, poteſt facilior interruptio ſufficere.*
79 *Præſcriptio de jure non interrumpitur per interpellationem extrajudicialem.*
80 *Secus eſt de inducta per ſtatutum Urbis.*
81 *Præſcriptio interrumpitur per agnitionem debiti.*
82 *Decl. procedere in agnitione ſpontanea.*
83 *Decl. 2. procedere in agnitione pura, ſecus in conditionali ſi apparebit.*
84 *Decl. 3. procedere ſi agnitio debiti ſit de quantitate certa.*
85 *Sufficit tamen relata ad Inſtrumentum, & quæ in alio verificari non poteſt.*
87 *Præſcriptio ſemel interrupta, non reviviſcit, ſed debet altera de novo inchoari.*
88 *Præſcriptione ſtatutaria interrupta extrajudicialiter, incipit alia ſtatutaria, ſecus ſi judicialiter.*
89 *Actio intentata, & inſtantia capta perpetuatur uſque ad quadraginta annos.*
90 *Declara procedere ſi lis ſit conteſtata, vel pro conteſtata habita.*
91 *Citatio ſola quamvis judicialis interrumpit præſcriptionem, ſed non perpetuat actionem.*
92 *Præſcriptio ſtatutaria interrupta etiam judicialiter ubi lis non eſt conteſtata, denuo currit.*
93 *Litis conteſtatio interrumpit præſcriptionẽ & facit actionem perpetuari ubi conteſtata animo proſequendi, ſecus ſi culpa, vel negligentia conteſtantis lis nõ proſequatur.*
94 *Statutaria præſcriptione interrupta per litis conteſtationem, lite non proſecuta per culpam, vel negligentiam actoris, incipit alia præſcriptio ſtatutaria.*
95 *Lite terminata per ceſſionẽ, vel relationem mandati, aut rem judicatam, iterum currit præſcriptio ſtatutaria.*
96 *Statutum Laicale inducens præſcriptionem non comprehendit Clericos, quamvis ſit à Papa confirmatum.*
97 *Statutum inducens præſcriptionem nocet etiã forenſibus.*
98 *Amplia, etiamſi debitum ſit alibi contractum dummodo lis agitetur in loco ſtatuti.*
99 *Forenſibus datur reſtitutio in integrum adverſus præſcriptionem ſtatutariam.*
100 *Lim. ſi ignorantia ſtatuti reddatur aliqua ratione improbabilis.*
101 *Et redditur pro improbabili ex quo creditor tempore conſiderabili in loco ſtatuti moratus ſit.*

CAPUT LII.

QUoniam aliqui volunt præſcriptionem mercedis præcipuè circa tempus non procedere cum regulis generalibus, ideò loqui de ea aliquid viſum eſt. Volunt igitur ſaltem mercedem operarum non requirere ſolitum ſpatium 1
annorum triginta, ſed ſolo triennio compleri, & hanc eſſe communem opinionem teſtatur Danza *in pugna Doct. tom. 1. tit. de ſalario c. 3. n. 6. & ſeq.* & D. Lanfr. Zacchia *de ſalar. q. 105. n. 5.* ubi plurimos cumulat, quibus addo Antonell. *de tempor. legal. l. 1. c. 32. n. 28.* & Leoncill. *dec. Ferrar. 37. n. 6.*

Sed hæc opinio de jure communi non habet fundamentum, nullibi enim reperitur hoc particulariter ſtatutum in 2
jure communi, & ideò ſtandum eſt regulæ generali, quòd requirantur triginta anni, etiam in præſcriptione iſta, ut tradunt Menoch. *conſ. 570. n. 10.* Marin. *var. reſol. c. 311. n. 12.* ubi refert ita judicatum *par. 1.* Andreol. *contr. 245. n. 2.* licèt poſtea *n. 5.* dicat hanc non eſſe tutam, & Dom. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q. 105. n. 6. & ſeq.* & ſenſit Rot. coram Cavaler. *dec. 400. n. 3. verſ. ad taciturnitatem,* dum ad taciturnitatem plurium annorum reſpondit eam non relevare non concurrente legitimo tempore præſcriptionis, & coram Seraph. *dec. 1322. n. 4. & in rec. dec. 286. n. 7. & 8. par. 4. tom. 2.*

Nec obſtat, quòd Doctores communiter tradant mercedem operarum triennio præſcribi, quia ſicut non valent Do- 3
ctores inducere obligationem, ut dictum eſt ſupra *c. 41. in princ.* ita dici poſſet non valere eam tollere ſine lege, per ſolum lapſum certi temporis, qui non eſt modus eam tollendi, *l. obligationem fere §. placet autem ff. de action. & oblig.* Rot.
dec. 286. n. 7. par. 4. tom. 2. rec. Nec valent adeò ampliare præ- 4
ſcriptionem à legibus inductam, cùm præſcriptio iniquorum hominum impium præſidium vocetur à Juſtiniano *in* 5
Auth. ut Eccleſia Romana, in verſ. habet itaque, & ibi Gloſ. in *ver. præſidium collat. 2. tit. 4.* & Fulgoſ. *conſ. 122. n. 1. verſ.*
quinimo. Et iniquiſſimum remedium à Roman. *conſ. 149. n. 3.* 6
Alex. *conſ. 77. n. 3. l. 6.* Soccin. Sen. *conſ. 86. n. 10. l. 1.* Eſt enim naturali æquitati contraria, cum per eam locupletetur
præſcribens cum aliena jactura, ut conſiderat Cravett. 7
conſ. 201. n. 37. & 39. & quòd omnis præſcriptio ſit contra jus naturale, & contra naturalem æquitatem, itaut qui ſe
fundat in tempore videatur ſe fundare in circumventione. 8
Urſil. ad Afflict. *dec. 13. n. 1. & 2.* Unde eſt odioſiſſima
contra quoſcumque inducatur, etiamſi contra Hebræos 9
Laur. *dec. Avenion. 44. n. 7.*

Præterea præfati Doctores, vel loquuntur in terminis
ſtatuti, aut conſuetudinis particularis dictam præſcriptio- 10
nem

nem inducentis, vel alios allegant in dictis terminis loquen-
tes, ut obſervavit D. Lanfranc. *in d. qu.* 105. *n.* 6. *& ſeq.* verè
enim pluribus in locis adſunt ſtatuta minuentia tempus
præſcriptionis in hac materia, ut tradit Marin. quamplura
eorum recenſens *contr.* 311. *n.* 10. *p.* 1. & eſſe ferè in omni-
bus locis dicit D. Lanfr. *d. q.* 105. *n.* 14. *verſ. veritas tamen.*
11 Addo, quòd aliqui cautius loquendo non dicunt per
lapſum triennii induci præſcriptionem, ſed præſumptio-
nem ſolutionis, ut Mauſon. *de cauſ. execut. ampliat.* 32. *n.*
47. Marcheſan. *de commiſſ. p.* 1. *fol.* 1193. *n.* 26. Ricc. *collect.*
285. Grat. *dec. Merch.* 53. *n.* 5. Quod eſt tollerabilius, quia
facilius admittitur præſumptio, quæ verſatur circa rem
12 dubiam, quàm præſcriptio, quæ jus clarum tollit, &
ubi non valet induci præſcriptio debiti, valet induci præ-
ſumptio ſolutionis illius, ut latè probat Menoch *conſ.* 1257.
n. 10. *& ſeqq.* & præcisè in his terminis diſtinguit An-
dreol. *contrev.* 246. *ad fin.*
Et verè lapſus temporis operatur etiam in aliis debitis, at
non inducit propriè præſumptionem ſolutionis, ſed conje-
cturam tantùm, ut tradit Bald. *conſ.* 219. *n.* 4. *l.* 2. & Fachin.
13 *contr. l.* 13. *c.* 87. & pro conjectura adducitur etiam à Meno-
ch. *ubi ſupra n.* 9. quæ de ſe ſola non ſufficit Pen. *dec.* 721. *n.*
13. *& dec.* 914. *n.* 1. Burat. *dec.* 236. *n.* 11. Sed in hoc pro-
poſito, ut plurimum concomitatur ab aliis, nam, qui ſer-
14 viunt, ſolent eſſe pauperes, & ex hac qualitate creditorum
redditur inveriſimile, quòd tacuerint per tempus conſidera-
bile, & mercedem non petierint, & ſic inſurgit alia conje-
ctura ſolutionis Surd. *dec.* 105. *n.* 3. Rot. *dec.* 87. *n.* 7. *p.* 11. *re-
cent.* & ſolent etiam eſſe majori fide digni domini, itaut eis
15 magis deferendum eſſe, ſi dicant ſolviſſe, quàm famulis di-
centibus, ſibi non ſolutum, abſolutè videatur velle Danza *in
pugna Doctor. part.* 1. *tit. de ſalar. c.* 3. *n.* 10. ubi addit quòd
quando caſus evenit ipſe ita conſuluit, ſed ſaltem poteſt præ-
bere conjecturam, juxta qualitatem perſonarum magis, ac
16 minus urgentem, & concurrit ſolitum ſolutionem merce-
dis non differendi, quod maximè urgebit, ſi, ultra ſolitum
commune, adſit etiam ſpeciale domini debitoris, ut ponde-
ravit Rot. coram Pen. *dec.* 138. *n.* 3. & coram Mantic. *dec.*
266. *n.* 4. Unde licèt ſolitum ſtatim ſolvendi de ſe non pro-
17 bet eſſe ſolutum, ut in his terminis tradit Riminal. Jun. *conſ.*
315. *n.* 13. *verſ. ad tertium*, tamen poterit lapſus tempo-
ris, his & ſimilibus aſtantis, quandoque ſufficere ad in-
ducendam dictam præſumptionem, maximè ſi ſit tempus
conſiderabile, uti reputatur trium annorum à præcitatis,
18 & ſi majus eſſet, id facilius procedere, ut in caſu *d. dec.*
266. Manticæ ubi erant anni quindecim, & in caſu *dec.*
310. *n.* 4. *ad fin. p.* 1. *div.* ubi erant anni ſex.
At minus tempus annorum trium non eſt ſufficiens, ut in
ſpecie, quòd non ſufficiant duo anni, tradit Rebuff. *de famu-
19 lor. ſalar.* Gloſ. 10. *n.* 4. & ſentiunt præcitati volentes trien-
nium, ſed hoc non videtur generale, quia in ſalariis, quæ
20 ſolvuntur à Communitatibus, & Eccleſiis ſufficere elapſum
eſſe annum, ut amplius peti non poſſint, probat text. *in leg.
fortiſſimi C. de erogat. milit. ann. l.* 12. licèt enim hoc ibi ſta-
tuatur ſolum de annuis præſtationibus debitis militibus de
publicis horreis, tamen procedere in omnibus ſtipendiis
ſolvendis à Fiſco & Communitatibus, tradit ibi Jo. de
Platea, & eodem modo procedere etiam in debitis ab Eccle-
ſia, concludit Genuen. *in ſuis practic. ab. Eccleſ. q.* 531. *per tot.*
quod eſt ſingulare valde notandum, ſi verum.
21 Præterea poſſet etiam videri ſufficiens minus tempus
quàm trium annorum in mercede operariorum, ſeu opi-
ficum, ut ſunt fabri murarii, & ſimiles, quia ex commu-
ni obſervantia ſolent ſatisfieri ſtatim opere finito, & ita
eos ſatisfactos fuiſſe præſumi, tradunt Coſta *de ration. rat.
q.* 128. *n.* 14. Paitell. *expedit.* 23. *in annot. n.* 17. Gilian. *in
compen. ſtat. Peruſ. in ver. præſcriptio n.* 19.
22 Et idem eſt de Colono partiario, præſumitur enim de-
diſſe ſuam portionem fructuum Domino temporibus ſo-
litis Lancellot. Gall. *conſ.* 86. *n.* 15. Paitell. *in d. annot. n.* 15.
Gilian. *d. ver. præſcriptio n.* 11.
Imò generaliter idem dici poteſt de omnibus aliis merce-
dibus ſolitis ſolvi ſtatim, & abſque eo, quòd ſolventes quie-
tantiam in ſcriptis recipere curent, quia militat eadem ra-
23 tio argumenti à communiter accidentibus, quòd onus pro-
bandi in adverſarium transfert, præcipuè in hac materia,
24 in qua concurrere etiam ſolent dictæ circumſtantiæ qua-
litatis perſonarum, ut per Lancellot. Gall. *in d. conſ.* 86. *n.*
21. *& ſeq.* Oſaſc. *dec.* 44. *n.* 4. Paitell. *in d. annot.* 23. *n.* 3.
25 Intelligendo tamen ſemper cum aliquo lapſu temporis,
& taciturnitate creditoris, nam ſi operarius ſtatim, vel in-
tra breve tempus reclamet, clarum eſt, quòd ceſſat omnis
præſumptio ſolutionis. Hæc enim ſumma eſt, non ſuf-
ficere debitori adverſus creditorem ſolutionem allegare, 26
ſed neceſſe eſſe ei illam probare *l. quingenta* 12. *verſ. nam
creditum ff. de probat.* Surd. *dec.* 105. *n.* 9. Greg. *dec.* 480. *n.*
3. & alii paſſim.
Probatur tamen ſufficienter per conjecturas Pariſ. *conſ.* 137. 27
n. 18. *l.* 4. Bertaz. *conſ. civ.* 118. *n.* 1. *verſ. tamen* Rot. *dec.* 87.
n. 11. *par.* 11. *recent.* quæ conſiderari debent ſimul, nam quæ 28
ſingulæ de ſe non probant, junctæ juvant in hoc propoſito,
Pariſ. *conſ.* 137. *n.* 10. Dec. *conſ.* 596. *n.* 9. *verſ. cum ergo.*
Tota igitur difficultas conſiſtit in dignoſcendo, an præfa-
tæ conjecturæ ſufficiant, & quæ. In qua difficultate difficil-
limum, imò impoſſibile eſt dare regulam generalem, & cer-
tam propter varietatem caſuum, qui contingere poſſunt, un- 29
de relinquendum eſt Judici prudenti videre quænam con-
currant, & quantæ, eaſque perpendere, necnon etiam ani-
madvertere, an aliæ concurrant, prout in ſpecie, cum is qui
operas locaverat recepiſſet à domino certam ſummam mu-
tuo, inde oriri vehemens adminiculum, quòd non eſſet am- 30
plius ejus creditor ſalarii dixit Rot. cor. Pen. *dec.* 138. *n.* 4.
quæ autem ſint aliæ conjecturæ ſolutionis generales, quæ vi- 31
delicet etiam in aliis materiis applicantur, omitto referre,
ne nimis divertam, ſed videri poterunt earum multæ penès
Menoch. *præſump.* 135. *l.* 3. Maſcard. *de prob. concl.* 1318.
Afflict. *dec.* 13. & ibi Add. Surd. *dec.* 105. Rot. *dec.* 87. *p.* 11. *rec.*
Tollitur verò, ut plurimum, hæc indago circa conjectu-
ras, & tempus ſufficiens ad arguendam ſolutionem merce-
dis per ſtatuta, vel Conſtitutiones particulares, quæ in plu-
ribus locis vigent, ut dictum eſt ſupra, & ſignanter hic in Ur-
be adeſt Conſtitutio Pauli III. ſtatuens famulos Cardina-
lium, & aliquorum Prælatorum non poſſe petere ab hæredi- 32
bus eorum, quibus inſervierunt, mercedem, ſeu ſtipendium
ſervitutis, niſi pro integro biennio, & intra annum à die o-
bitus ſui Patroni. Nec non alia Beati Pii V. quæ eam inno-
vat, & videtur ampliare ad famulos Prælatorum quorum-
cumque. Quæ quidem conſtitutiones referuntur per exten-
ſum à D. Lanfran. Zacch. *de ſalar. q.* 105. *n.* 16. *&* 17. & ha-
bentur in Bullario inter Bullas dictorum ſummorum Ponti-
ficum, & prima eſt Pauli III. Bulla 43. alia eſt Pii V. Bulla
16. & propter eas nec Camera, quando ſimilibus perſonis
ſuccedit, ultra dicta tempora ſolvit Gratian. *diſc.* 94. *n.* 48.
Dubitatur tamen an ſimilia ſtatuta ſint ſervanda ex quo, 33
tanquam inducentia præſcriptionem favore exiſtentis in
mala fide, ſint nutritiva peccati, & per conſequens nulla *cap.
fin. de præſcr. & cap. poſſeſſor. de regul. jur. in* 6. quod proce-
dit etiam in præſcriptione juris civilis, ut habetur *in d. cap.
fin.* ſed licèt eſſet tantum de jure canonico, tamen ſervari de- 34
beret, etiam in foro ſæculari, cum agatur de materia tenden-
te ad evitandum peccatum Petr. Barboſ. *in l. ſicut* 3. *n.* 71. *C.
de præſcr.* Gratian. *diſcept.* 324. *n.* 7. *ad fin.* adeout ad validita-
tem ſtatuti inducentis præſcriptionem cum mala fide non
ſufficiat Papæ confirmatio in forma communi Bov. *de ſtatu-* 35
tar. Urb præſcr. Gloſ. 1. *n.* 23. *& ſeq.* Gratian. *diſcept.* 403. *n.*
19. Surd. *dec.* 158. *n.* 10. Seraph. *dec.* 614. *n.* 5. *& dec.* 632. *n.*
5. ſecus autem ſi ſit confirmatio ex certa ſcientia Bov.
dict. Gloſ. 1. *n.* 26. & ſentiunt alii præcitati.
Et licèt aliqui nullitatem admittant in ſtatutis inducen- 36
tibus præſcriptionem, & dicant ſecus eſſe in inducentibus
præſumptionem ſolutionis, ut poſt alios Menoc. *conſil.* 1257.
n. 11. *& ſeq.* Gabr. *conſ.* 4. *n.* 4. *& ſeq. l.* 1. *& conſ.* 148. *n.* 11. *l.* 2.
Fenzon. *ad ſtatut. Urb. c.* 158. *n.* 11. Rota coram Sacrato
penes Marcheſan. *de comiſ. p.* 1. *fol.* 765. *ad finem.* Tamen 37
neque hæc diſtinctio eſt omninò tuta, nam quomodo-
cumque loquatur ſtatutum, obſtat debitori ſcientia debi-
ti, ex tradit. per Adden. *ad dec.* 6. *n.* 102. *& ſeq. par.* 3. *rec.*
& Rot. *dec.* 272. *n.* 15. *&* 16. *par.* 4. *tom.* 2. *rec.*
At, quidquid ſit in foro conſcientiæ quo ad forum fori, de
quo loquimur, Judices ſumpta informatione, quod ſtatuta 38
ſint uſu recepta volunt ea ſervari, ut practicatum fuiſſe Pe-
ruſii per Reverendiſſ. D. de Rubeis S. Rotæ Romanæ Deca-
num, dum eſſet illius Civitatis Gubernator, refert Gilian.
in compend. ſtatut. ver. præſcriptio n. 8. reddi poteſt ratio,
quia dum ſtatutum inducit præſumptionem ſolutionis per
lapſum temporis, dicendum eſt etiam inducere præſum- 39
ptionem bonæ fidei neceſſariam ad hoc, ut præſumptio ſo-
lutionis ſuffragari poſſit, ut voluit Rot. coram Merlino *dec.*
124. *n.* 12. *&* 13. & poſt Zacch. *de oblig. Cam. dec.* 225. *n.* 14.
& 15. ita ut verum ſit quod non procedat ſtatutum ſtante
mala fide, juxta relatos per D. Lanfrac. *d. qu.* 105. *n.* 56.
Gamm. *dec.* 334. *n.* 7. *verſ. nec ſit unquam dubium*, ſed mala 40
fides probanda eſt à creditore Adden. *ad dec.* 6. *n.* 116. *par.* 3.
recent. Merlin. *d. dec.* 124. *n.* 14. *verſ. veriſſima igitur*, ubi &
quod

quod ad hoc, non ſufficit probare, quòd debitor ſciverit ab
41 initio ſe obligatum, ſed probandum etiam eum ſciviſſe obli-
gationem ſuam perduraſſe; nec compelli poterit debitor ju-
rare ſuper hoc, ſcilicet quòd ignoraverit ſe debitorem, dum
habet pro ſe præſumptionem juris, Petr. Barboſ. *in leg. ſicut*
*n.*103. *C. de praſcr.*30. *vel* 40. *annor.* Andreol. *contr.* 245. *n.*4.
42 Clarum eſt autem ſimilia ſtatuta exorbitare à diſpoſi-
tione juris, ex adductis ſupra in principio, & proindè
eſſe ſtrictiſſimè intelligenda, ut tradunt Redoan. *de ſpol.*
*q.*10. *n.*33. Gratian. *diſc.*94. *n.*49.
43 Unde ad plura inferri poteſt, & ſignanter quòd ſi loquan-
tur de tempore poſt mortem ejus qui operas conduxerat,
non procedant eo vivente, ut benè firmat D. Lanfran. Zacch.
de ſalar. q. 105. *n.*26. *& ſeq.* & ſi loquantur de ſalariis men-
ſtruis, non ſint trahenda ad alias operarum mercedes, vel è
44 contra Gamm. *dec. Luſitan.* 334. *n.* 11. Coſt. *de rata* q. 128.
in fin. & de dictis Conſtitutionibus Papalibus in Urbe vigen-
tibus, quòd procedant tantùm in ſalariis menſtruis deci-
ſum fuiſſe coram Sarmiento, refert ad primam Cherubin.
ſcol. 2. Marcheſan. *de commiſſ. par.* 1. *fol.* 1187. *n.*73.
45 Sic dum loquuntur de familiaribus domeſticis, ſeu fa-
mulis non procedunt in procuratore, Rot. cor. Pen. *dec.*
138. *n.*3. Nec in Advocato, D. Lanfran. Zacch. *de ſalar.*
*q.*105. *n.*25. nec in ſalario Judicis, Maſtrill. *de magiſtrat.*
l. 2. *cap.* 21. *n.*102. nec in Notariis Cyriac. *contr.* 307. *n.* 4.
verſ. ſicut etiam, nec in docentibus, Rebuff. *tom.* 2. *tit. de*
famul. ſalar. Gloſ. 10. *n.* 4. Gabr. de Caſtro *dec.* 46. *n.*4. nec
in mercede artificum, Cyriac. *controv.*307. *n.* 4. nec genera-
liter in omnibus qui non ſunt famuli domi exiſtentes D.
46 Lanfr. Zacch. *de ſalar.* q.105. *n.* 23. Et dum loquuntur de mer-
cede operarum diurnarum, & exemplificant in mechanicis,
non procedunt in mercede Procuratoris, & aliorum artes
liberales exercentium, Rim. Jun. *conſ.*315. *n.*17. *verſ. huic*
47 *objecto*, *& ſeq.* benè tamen, licèt loquantur de famulis,
procedunt etiam in Ancillis, Rebuff. *d. tit. de famuler. ſa-*
lar. q. 9. *&* procedere etiam in operariis ſentit idem Re-
buff. *tit. de ſentent. proviſional. ar.*3. Gloſ. 7. *n.*2.
48 Præterea dicta ſtatuta non procedunt pro tempore, pro
quo continuatum fuit ſervitium, ſed anni incipiunt currere
eo finito, quia quouſque durat ſervitium, ſemper novis o-
bligationibus interrumpitur præſcriptio, Fontanel. *de pact.*
*nuptial. clauſ.*4. Gloſ. 18. *par.*5. *n.*33. Hier. Laur. *dec.*86. *n.*10.
Fab. *in C. l.* 4. *tit.* 42. *def.* 34. Giurb. *dec.*13. *n.*13. Si tamen ſer-
49 vitium ſit idem, & continuum, ſecus ſi diverſum, & poſt
tranſactos annos præſcriptioni præfinitum, puta ſi procura-
tor poſtmodùm aliam litem egerit, quia non propterea præ-
ſcriptionem ſalarii jam completam, ampliùs interrumpet,
Faber. *in d. defin.* 34. *poſt med. verſ. alioquin ſane*, Fontanell.
de pact. nuptial. clauſ. 5. Gloſ. 5. *n.* 30. *& ſeq.* ubi ſe retractat
in eo quod *in d. clauſ.* 4. Gloſ. 18. *par.* 5. *n.* 33. contrarium
cum Hieron. Laur. *ubi ſupra* ſenſerat.
50 Prout non procedunt, niſi poſt finitum ſervitium fa-
mulus permaneat in loco ſtatuti, & ubi inſervivit, Co-
ſta *de rata q.* 128. *n.* 14. *ad fin. verſ. & in famulorum*; Et
51 idem eſt ſi ibidem non permaneat dominus, Danza *in*
pugn. Doctor. p. 1. *tit. de ſalar. c.*3. *n.* 9.
52 Neque procedit d. præſcriptio contra pupillum hæredem
famuli, quouſque durat pupillaris ætas, D. Lanfran. *d. q.* 105.
n. 39. Imò nec contra minorem viginti quatuor annorum
53 Danza *in pugna Doctor. par.* 1. *tit. de ſalar. c.* 3. *n.* 9. Sed re-
gulando præſcriptionem iſtam, cum præſcriptione juris
communis, dicendum erit, contra pupillum eam non curre-
54 re, contra minorem verò currere, ſed dari ei reſtitutionem
in integrum, Rot. *dec.*372. *n.* 9. *&* 10. *par.* 4. *tom.* 2. *recent.*
55 Ita nec procedit ubicumque creditor agere non valeat, *l.*
1. *ad fin. C. de annal. except.* Alex. *conſ.*106. *n.* 2. *&* 4. *l.* 5. &
latè D. Lanfran. *d. q.* 105. *n.*32. *& ſeq. ubi n.* 32. ampliat, etiam-
ſi impedimentum proveniret ex parte creditoris impediti,
56 *& n.*35. exemplificat, ſi data eſſet aliqua dilatio ad ſolven-
dum, & hinc eſt, quòd dum ſalarium eſt annuum, non ſuffi-
cit tacuiſſe per triennium, ſed tot requiruntur præſcriptio-
nes, quot anni, Coſt. *de ratione rata q.* 128. *ad fin.* licèt hoc
ceſſet ex eo, quod dictum eſt ſupra, præſcriptionem non in-
cipere niſi finito ſervitio, inde enim ſequitur, ut tunc uni-
cum tempus ſufficiat pro omnibus annis, cùm pro omnibus
agi valeret, ut obſervat Giurba *dec.* 13. *ad fin.*
57 Nec habet locum eadem præſcriptio in eo, qui excipit,
quia tollit actionem non exceptionem, Rebuff. *d. tit. de*
famulor. ſalar. Gloſ. 10. *n.* 7. D. Lanfr. *d. q.* 105. *n.*38. *& ſeq.*
ubi latè comprobat, & plures adducit, quibus addo Leon-
cill. *dec. Ferrar.* 37. *n.* 8. *&* 9. licèt contrarium ſentiat Gabr.
à Caſtro *dec.* 46. *n.* 6.

Præterea d. ſtatuta uti loquentia de credito, & debito tan-
tùm actione perſonali, non procedunt ubi competat actio 58
realis, Rebuff. *d. tit. de famul. ſalar.* Gloſ. 10. *n.* 5. & faciunt
quæ dicuntur in ſimili de ſtatuto Urbis per Pen. *dec.*751. *n.*7.
Duran. *dec.* 210. *n.*9. & Emin. Otthobon. *dec.* 173. *n.*9.
Et tanquam loquentia de credito mercedis non procedunt
ſi creditum ſit alteratum, & ſufficit eſſe computatum, & cal-
culatum, Rebuff. *ad conſt. Reg. tit. de mercat. minutat. vendit.* 59
art. 1. Gl. 20. *n.* 1. *& ſeq.* Hier. Lauren. *dec.*86. *n.* 10. *poſt med.*
& hanc eſſe veriorem, aſſerit Gratian. *diſc.*273. *n.* 52. *&* 53.
ubi & quòd hoc procedit ſive de calculo conſtet per ſcriptu-
ram, ſive per teſtes. Attenditur enim cauſa immediata debi-
ti, non mediata, Alciat. *conſ.* 137. *n.* 5. *&* 6. *l.* 9. Animadver- 60
tendo, quòd calculatio quandoque adducitur à debitore ſa-
larii in oppoſitum, videlicet ad arguendam ſolutionem ex 61
traditis *in l. procula*, *ff. de probat.* & tunc neceſſe eſt, ut
oſtendatur aliquid fuiſſe ſolutum, & factas fuiſſe quietan- 62
tias finales, ut dixit Rot. coram Cavaler. *dec.* 400. *n.*6.
Debet autem debitor allegare præſcriptionem, ſeu ſolu- 63
tionis præſumptionem præfatam, quia eſt exceptio, quam
opponi neceſſe eſt, aliàs Judex non poteſt illam ex officio
ſupplere, *l. ſi maritus, §. præſcriptionem C. de adult.* Rimin. Jun.
*conſ.*107. *n.*26. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell.* Gl. 56. *n.*85. *verſ. id-*
que dicendum, D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q.*105. *n.* 43. & latè
ſeq. Cyriac. *contr.*307. *n.* 7. Giurb. *dec.* 13. *n.*4.
Sed ubi oppoſita ſit, & intret, non poterit creditor mer- 64
cedis velle probare contrarium, quia eſt præſumptio juris,
& de jure, quæ probationem in contrarium non admittit,
ſecundùm Andreol. *contr.*245. *n.*3. *&* 4. ubi, & quòd propte-
rea non poteſt dominus compelli jurare ſe ſolviſſe.
Verùm Andreolus præ cæteris allegat Gamm. *dec* 334. *n.*6. 65
qui penès me apertiſſimè dicit contrarium, & diſertiſſimè
illud probat per ſimilem de non numerata pecunia, quia
licèt ſi qui fecit confeſſionem de recepto, taceat per bien-
nium lex præſumat ſolutionem, *Inſtit. tit. de liter. oblig. in*
fin. tamen admittit probationem in contrarium, ut ultra
ibi citatos, tradit etiam Vaſq. *contr. l.*3. *controv.* 20. *n.*30.
Gait. *de credit. c.*2. *n.*2554.
Conciliantur tamen iſtæ contrariæ opiniones, ut prima 66
procedat ubi ſtatutum inducit præſcriptionem, ſecunda ve-
rò ubi inducit tantummodò præſumptionem ſolutionis,
quia præſumptio cedere debet veritati, quando de ea conſtat
in contrarium, prout in ſpecie ſenſit Vaſq. *de ſucceſſ. creat.*
l. 1. §. 10. *n.* 36. *ad fin.* qui licèt ſit acerrimus defenſor primæ,
itaut adverſus præſcriptionem non admittat neque confeſ-
ſionem partis contra plures, quos in hoc tenere contrarium
refert, tamen limitat eam, ſi lex ſe fundet in præſumptione,
& comprobatur eadem diſtinctio, quia præſcriptio tollit
ipſo jure actionem, & liberat debitorem, itaut quamvis et-
iam ea completa ſuperveniat ei mala fides per probationem
creditoris, adhuc ipſe non compelli poſſit, nec teneatur am- 67
pliùs ſolvere, ſecus autem ſtante ſtatuto ſolum præſumente
ſolutionem, quia per illud non tollitur actio, nec obligatio,
ſed impeditur ejus executio mediante illa præſumptione,
qua ſublata per probationem concludentem contrariam, de-
bitor nedum tenetur in foro conſcientiæ, ſed compelli po-
teſt in foro fori, ut diſtinguendo præſcriptionem à præſum-
ptione ſolutionis inducta per ſtatutum Urbis, *l.* 1. *c.*118. pro-
bavit Rot. cor. Merlino *dec.* 125. *n.*16. *&* 17.
Si autem quæratur an pro ſufficienti probatione ad exclu-
dendam dictam præſumptionem ſufficiat, quòd debitor re-
tinens libros dati, & accepti, in quibus ſolitus ſit ſolutiones
omnes annotare, hanc non annotaverit, animadvertendum 68
erit ad verba ſtatuti, nam ſi loquantur, ut loquitur prædi-
ctum ſtatutum Urbis *c.* 158. quòd non ſolùm inducit tan-
tummodò præſumptionem, ſed expreſsè vult admitti præ-
ſumptionem præponderantem in contrarium, ut habetur in 69
ejus verbis, ibi, *vel niſi contraria præſumptio præponderans,*
ac prævalens adducatur, tunc ſatis erit, quòd non appareat
ſolutio in libro, in quo ſolutiones omnes annotari ſolent,
ut cenſuit Rota cor. Burati. *dec.*73. *n.*11. *&* 12. *& in rec. dec.*
583. *n.*6. *par.*2. Et idem eſt ſi ſtatutum conſideret difficulta- 70
tem probandi ſolutionem, ex quo non ſoleant ſimiles mer-
cedum ſolutiones in ſcriptis redigi, prout conſiderat Con-
ſtit. Pauli III. vigens in Urbe, de qua ſupra *n.* 32. ibi, *ut pluri-*
mùm rationes, & computa ſalariorum, & ſtipendiorum fami-
liarium, & ſervitorum ſuorum in ſcriptis non redigere, &c.
nam & tunc dum probatio haberi poteſt ex quo dominus in
ſcriptis ſolutiones redigat, ſtatutum ceſſat, prout ceſſare d.
Conſtitutionem fuit deciſum coram Binario, ut refert ad 71
d. Conſtitutionem, quæ eſt la 43. in ordine, Cherubin. *com-*
pend. Bullar. ſcol. 1. Marcheſ. *de commiſſ. par.* 1. *fol.* 1197. *n.*73.

D. Lan-

D. Lanſran. Zacch. *de ſalar. d. q.* 105. *n.* 49. ubi idem dicit, ſi
dominus reliquiſſet ſalatium famulo in teſtamento. Cæte-
72 rum ſi ſtatutum ſimpliciter & abſolutè inducat præſumptio-
nem ſolutionis, illa ſola deficientia deſcriptionis ſolutionis
in libris debitoris non videtur ſufficiens, nam licèt faciat
conjecturam, quòd ſolutio facta non fuerit, ubi libri dili-
genter ſunt detenti, ut ponderavit Rota coram Penia *deciſ.*
73 721. *n.* 17. tamen eſt ſimplex conjectura, & non concludens,
cùm evenire potuerit omiſſio per oblivionem, aut alia cauſa,
ut dicunt Ruin. *conſ.* 35. *n.* 19. *l.* 1. Buratt. *dec.* 10. *n.* 6. *&* 7.
Andr. *dec.* 22. *n.* 6. *&* 7. Zarat. *dec.* 53. *n.* 42. unde non va-
74 let tollere præſumptionem indutam à ſtatuto, ex quo iſta,
uti præſumptio juris, eſt probatio liquidiſſima *dec.* 4. *n.* 21. *p.*
75 2. *div. & dec.* 756. *n.* 4. *p.* 2. *rec.* & ideò alia ſimplici præſum-
ptione, & conjectura hominis non tollitur Curt. Jun. *conſ.*
35. *n.* 5. *verſ. & iſta*, Seraph. *dec.* 623. *n.* 13. niſi ſit adeò con-
76 cludens, & urgens, ut præponderet, quia præſumptio ſolutio-
nis per ſtatutum inducta, præſumptionem validiorem non
77 excludit. Dunoz. Sen. *dec.* 100. *n.* 1. & generaliter præſumptio
juris eliditur per præſumptionem hominis, quando iſta
validior eſt. Menoch. *præſumpt.* 36. *n.* 6. *l.* 1.

Excludi etiam poteſt d. præſcriptio ex quo fuerit inter-
78 rupta, clarum eſt enim interrumpi poſſe nedum ſi ſtatutum
inducat præſcriptionem, ſed etiam ſi inducat præſumptio-
nem ſolutionis, ſed ad dignoſcendum quid ſufficiat ad eam
interrumpendam, attendenda erunt verba ſtatuti, poterit
enim ex eis apparere eam facilius interrumpi, quàm præſcri-
ptio juris communis, & ſufficere qualem qualem interrup-
79 tionem, ut dixit Rot. *in dec.* 86. *n.* 2. *par.* 1. *div.* unde licet de
jure nullibi reperiatur, quòd per extrajudicialem interpel-
lationem interrumpatur præſcriptio, ut dicit Imol. *in l. ſi
ſervum*, §. *ſequitur*, *ff. de verbor. oblig.* quem ſequitur ibi A-
lex. & comprobat Surd. *dec.* 5. *n* 6. *&* 7. & Rot. *dec.* 120. *n.* 10.
80 *par.* 13. *rec.* Tamen ſecus eſt de inducta per præfatum ſtatu-
tum Urbis, quod propterea etiam in hac parte dicitur jus
novum à Rot. coram Seraph. *dec.* 718. *n.* 5 & comproba-
tur etiam *in dec.* 301. *n.* 3. poſt Statil. *de Salviano*.

81 Per agnitionem tamen, ſeu recognitionem debiti ab ipſo
debitore factam, interrumpi præſcriptionem clari juris eſt *l.
cum notiſſimi* 7. §. *imò C. de præſcr.* 30. *vel* 40. *annor.* Natt. *conſ.*
402. *n.* 64. Gratian. *diſc.* 994. *n.* 10. Hering. *de fidejuſſor. c.* 15.
n. 87. & in terminis præſcriptionis mercedis à ſtatuto inductæ
plenè D. Lanſran. Zacch. *de ſalar. d. q.* 105. *n.* 54. *&* 55. ubi
82 quod hoc maximè procedit ſi recognitio reſultat à ſolutione
partis debiti. Quod tamen intelligitur ſi recognitio fue-
rit ſpontanea, ſecus autem ſi per vim aliquam facta *l. cura in
princ. ff. de muner. & honor.* Roman. *conſ.* 252. *n.* 5. Ruin. *conſ.*
83 111. *n.* 20. *l.* 5. & his relatis Petrus Barboſ. *in d. l. cum notiſſi-
mi* 7. §. *imò n.* 22. *poſt med.* & ſi fuerit pura, non ſi fuerit ſub
conditione, ſi apparebit me debere, ſeu in eo quod apparebit
84 Gloſ. *in l. cum quis* 38. §. *ſi quis pro reo ver. jam reverſo*, *ff. de
ſolut.* & ibid. Bart. *n.* 5. Ang. *n.* 4. Caſtren. *n.* 3. *verſ. dat etiam*
Gloſ. & ſi fuerit pro ſumma certa, quia de incerta ſumma
85 non ſufficit, Salicet. *in d. l. cum notiſſimi*, §. *imò n.* 17. *verſ. aut
datus eſt*, *juncto n.* 19. *C. de præſc.* 30. *vel* 40. *annor.* Boer. *dec.*
333. *n.* 3. *verſ. & ad hoc quod agnitio* ſufficit tamen expreſſio
86 relativa ad inſtrumentum Boer. *in eadem dec. n.* 6. & ſufficeret
etiam generalis quæ non poſſet in alio, quam in uno certo
debito verificari Rot. *dec.* 301. *n.* 5. poſt Statil. de Salviano.

87 Ubi autem præſcriptio eſt interrupta, ſemper remanet in-
terrupta, itaut ea non reviviſcat, ſed debeat alia inchoari, &
perfici, abſque eo, quod tempus ante interruptionem de-
curſum, prodeſſe poſſit, Bald per illum textum *in l. ades* §.
libertas, *ff. de ſervit. urb. prædior.* Hondedeus *conſ.* 83. *n.* 16. *l.*
1. Giovagnon. *conſ.* 28. *n.* 3. *l.* 2. Rot. *dec.* 207. *n.* 9. *par.* 4. *rec.*

88 Sed dubitatur an poſt interruptionem incipiat iterum
præſcriptio ſtatutaria, vel neceſſaria ſit præſcriptio juris
communis, & diſtinguitur caſus interruptionis extrajudi-
cialis, à caſu interruptionis judicialis, ut in primo incipiat,
& ſufficiat ſtatutaria, ſecus verò in ſecundo Mareſcot. *var.
reſol.* c. 67. *n.* 9. *& ſeq. l.* 2. Fenzon. *ad ſtat. urb. c.* 158. *n.* 65.
& 66. D. Lanſranc. Zacch. *de ſalar. q.* 10. *n.* 53.

Verùm, quia ratio, cur ſi præſcriptio ſit interrupta judi-
89 cialiter, non ſufficiat amplius tempus præſcriptionis ſtatu-
tariæ ea eſt, quia actio intentata, & inſtantia ipſa perpetua-
tur uſque ad quadraginta annos, à die ceſſationis in ea nume-
randos, juxta textum *in l. fin. C. de præſcr.* 30. *vel* 40. *annor.*
90 inde ſequitur declarandum eſſe id procedere, ubi lis fuerit
conteſtata, vel in judiciis, in quibus formiter non conteſta-
tur, devenerit ad aliquem actum reſpicientem merita cauſæ,
91 & æquipollentem litis conteſtationi, aliàs enim ſola citatio
etiam judicialis interrumpit ſolùm præſcriptionem curren-
tem, at non perpetuat dicto modo actionem, ut optimè di-
ſtinguendo declarat Aretin. *in conſ.* 30. *propè fin.* & aliis plu-
ribus adduct. Petr. Barboſ. *in d. l. fin. n.* 2. *& ſeq.* & in puncto 92
quod propterea, ubi lis non eſt conteſtata, vel pro conteſtata
habita, incipiat denuò currere præſcriptio ſtatutaria benè
firmavit Rota cor. Merlino *dec.* 124. *n.* 5. *cum tribus ſeq.* &
Adden. ad Buratt. *dec.* 8. *n.* 10. *in* 1. *&* 2. *caſu.*

Imò & conteſtatio litis prodeſt, & dicto modo actionem
perpetuat tantùm, ſi actor ad eam devenerit animo litem 93
proſequendi uſque ad finem, & fortuitis caſibus poſtea im-
pediatur, ſecus ſi propter ſuam culpam, vel meram negligen-
tiam à proſecutione litis ceſſaverit, ut argumento ducto *ex
d. l. fin. in princ.* à contrario ſenſu, docuit Gloſ. *in c. placuit il
2. in ver. interrupta propè med. verſ. ei tamen tantum* 16. *q.* 3.
& ſecutus eſt Abb. *in c. illud*, *propè fin. verſ. & vide ad limi-
tationem de præſcr.* & Roman. *in lex. ex hoc edicto in princ. n.
6. verſ. eſt hic unum dubium ubi d.* Gloſ. ſingularem appellat, *ff.
de coper quem fall.* & propterea hoc quoque caſu incipiet 94
iterum, & procedet præſcriptio ſtatutaria, Merlin. d. *dec.*
124. *n.* 10. Add. ad Buratt. d. *dec.* 8. *n.* 10. *in tertio caſu.*

Et denique ſi lis fuerit terminata, ſive per ceſſionem debi-
toris, ſive per relaxationem mandati, aut ſententiam, & rem 95
judicatam, quia tunc inſtantia ceſſat, ubi non obſtet mala
fides, prout non obſtare in hac præſcriptione ſtatutaria di-
ctum eſt, eadem ſtatutaria iterum curret, ceſſante dicta per-
petuatione actionis, & inſtantiæ, ut pariter firmat Merlin.
d. *dec.* 124. *n.* 12. *& ſeq.* ubi optimè advertit, quòd hoc caſu
magis urget præſumptio ſolutionis ex negligentia reſultans
poſtquam creditor egit, & obtinuit, quàm ante, Adden.
ad Buratt. d. *dec.* 8. *n.* 10. *in quarto caſu.*

Denique reſtringendum eſt etiam ſtatutum, ut ſi ſit laicale 96
non comprehendat perſonas Eccleſiaſticas, ut firmavit in
ſpecie Rot. cor. Coccino *dec.* 133. *n.* 10. quod procedit etiam
in hoc ſtatu Eccleſiæ, & quamvis ſtatutum ſit à Papa confir-
matum, & de ejus licentia, & ordine factum, eſt ſtatutum Ur-
bis *dec.* 39. *n.* 15. *par.* 11. *rec.* & dicam latè *in cap.* 63. *propè fin.*

Non ſic etiam dicendum de forenſibus; quia ſtatuta præ-
dicta eos quoque comprehendunt Fenzon. *ad ſtatut. Urb. c.* 97
158. *n.* 61. D. Lanſran. Zacch. *de ſalar. q.* 105. *n.* 18. Surd. *dec.*
158. *n.* 17. *verſ. adde quod dec.* 602. *par.* 1. *div.* Merl. *dec.* 124.
n. 3. licet non deſint contrarii, & ſignanter Verall. *dec.* 207.
n. 1. *& ſeq. par.* 3. *ubi n.* 4. videtur teſtari etiam de ſtylo Rotæ,
qui tamen hodie non ſubſiſtit ex præcitatis deciſionibus, &
aliis pluribus cumulatis per D. Lanſranc. d. *n.* 18. imò proce- 98
dit ſtatutum etiamſi debitum ſit alibi contractum, dummo-
dò in loco ſtatuti petatur Rot. *dec.* 555. *n.* 1. *&* 2. *par.* 4. *t.* 3. *rec.*
& prodeſſe forenſi dictum ſtatutum Urbis *c.* 158. ex quo
Apoca eſſet facta in Urbe, & in ea motum judicium,
dictum fuit in una Romana pecuniaria 19. Junii 1672. §.
quia cum girata cor. R. P. D. meo Rondenino.

Dubitari tamen poteſt, an forenſi danda ſit reſtitutio in
integrum ex capite probabilis ignorantiæ ipſius ſtatuti, &
in hoc videtur vera d. *dec.* 207. Veralli *par.* 3. dum *n.* 5. firmat 99
opinionem affirmativam, ſed ab ea recedendum ſi ignoran-
tia reddatur improbabilis, ex latè traditis per D. Lanſranc. 100
d. *q.* 105. *n.* 11. & reddi dicitur ex quo creditor in loco ſtatu-
ti pro tempore conſiderabili moram traxerit Rolan. *conſ.* 42.
n. 27. *l.* 3. Adden. ad Buratt. *dec.* 98. *n.* 7. *verſ. talis autem*,
Rot. poſt Gilian. *in compend. ſtatut.* Peruſ. *dec.* 124. *n.* 8. *& in
rec. dec.* 555. *n.* 9. *par.* 4. *tom.* 3. & ponderatur etiam ad hoc,
quòd ſimile ſtatutum etiam alibi, & ferè ubique, ut dictum
eſt ſupra, adeſſe ſolet, inde enim tanto magis redditur inve-
riſimilis ejus ignorantia Adden. ad Buratt. d. *dec.* 98. *n.* 7. *poſt
med.* Rot. d. *dec.* 555. *n.* 4. *tom.* 2. *rec.*

De fine locationis per lapſum temporis.

S U M M A R I U M.

1 *Tempore locationis præfixo finito, tenetur conductor rem dimittere.*
2 *Ampl. procedere ſive ſit certum, ſive incertum, ut ad vitam.*
3 *Qui tenetur invitus locare, facilius tenetur locationem factam renovare.*
4 *Dictio* perpetuo, *ſeu* in perpetuum *ſignificat tempus infinitum.*
5 *Quandoque tamen accipitur ad vitam.*
6 *Quandoque uſque ad tertiam generationem.*
7 *Quandoque uſque ad centum annos.*
8 *Quandoque uſque ad decem.*
9 *Et quandoque verificatur etiam in triennio.*
10 *Decl. ut verus ſignificatus dictæ dictionis, ſit primus temporis perpetui, alius vero recipiat à ſubjecta materia, & verbis adjunctis.*

11 *Loca-*

11 Locatione facta uni perſona, quæ ex aliis verbis appareat ad ejus vitam reſtricta, dictio in perpetuum in ea appoſita non valet illam ulterius extendere.

12 Decl. procedere ſi dicta ſit relata perſona, ſecus autem ſi relata rebus.

13 In emphyteuſi Eccleſiaſtica, quæ ſui natura non poteſt fieri niſi ad tertiam generationem, dictio in perpetuum non valeat illam extendere.

14 Quod operetur, emphyteuſim tranſire ad hæredes extraneos tenent aliqui.

15 Contrarium tamen eſt verius.

16 Lim. iſtam contrarium ſi concurrat aliqua alia conjectura, etiam levis.

17 Dictio prædicta ſolet aliquando geminari, & dici perpetuo & in perpetuum, & tunc aliquid magis operatur.

18 Locatio ad vitam, an dicatur perpetua relativè.

19 Locatio ad centum annos, an dicatur perpetua relativè.

20 Locatio perpetua intelligitur donec ſolvatur penſio.

21 Locatio donec ſolvatur penſio intelligitur perpetua.

22 Emphyteuſis Eccleſiaſtica prohibita fuit concedi ultra perſonam accipientis, & filios, & nepotes, & uxorem, & virum ſi fuerit expreſſum.

23 Poſtmodum data fuit licentia faciendi eam in perpetuum.

24 Leges civiles allegari poſſunt pro Eccleſia, Canonibus non contradicentibus.

25 Emphyteuſis Eccleſiaſtica ſi non appareat conceſſio, vel non ſit in ea expreſſum tempus, quo durare debeat, cenſetur facta ad tertiam generationem & n. 28.

26 Text. in §. licentiam Auth. de alienat. & emphyt. concedens facultatem faciendi emphyteuſim Eccleſiæ perpetuam, fuit correctus.

27 Correctio jurium in quantum fieri poteſt vitari, & reſtringi debet.

29 Emphyteuſis Eccleſiæ ſi poteſt concedi in perpetuum intelligitur in deſcendentes, non in extraneos.

30 Emphyteuſis Eccleſiæ ſui natura non eſt tranſitoria ad extraneos.

31 Decl. ſecundùm aliquos procedere ſi ſit conceſſa ſine beneplacito Apoſtolico, aliiſque ſolemnitatibus.

32 Contrarium tenent alii.

33 Decl. primam procedere ſi ex verbis inveſtituræ, vel aliunde appareat concedentem voluiſſe eam ad extraneos tranſire, aliàs ſecus.

34 Beneplacitum Apoſtolicum ſupplet defectum poteſtatis, ſed non ampliat conceſſionem.

35 Inveſtitura ubi adeſt, ejus tenor inſpici debet ad dignoſcendum, an conceſſio extendatur ultra tertiam generationem.

36 Hæredis nomen, licèt aptum ſit comprehendere tam deſcendentes, quàm extraneos, hoc procedit in materia indifferenti, ideſt tranſitoria ad quoſcumque, ſecus in ea, quæ non eſt tranſitoria niſi ad deſcendentes.

37 Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa pro ſe, & hæredibus intelligitur de hæredibus ſanguinis, ideſt deſcendentibus.

38 Emphyteuſis laicalis ſui natura eſt tranſitoria ad quoſcumque hæredes, & ideo conceſſa præſumitur.

39 Emphyteuſis ab initio laicalis ſi poſtea tranſeat ad Eccleſiam retinet ſuam naturam laicalem ad effectum, ut tranſeat ad quoſcumque hæredes.

40 Lim. ſi acquiſita ſit ab Eccleſia loco alterius emphyteuſis Eccleſiaſtica, & ei ſubrogata.

41 Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa pro hæredibus non poteſt reſtringi ad deſcendentes, ubi recipiens illos habere non poterat.

42 Decl. procedere ſi ſtipulatus ſit pro ſe ſolo, ſecus ſi ſimul pro alio, qui illos habere poterat.

43 Decl. 2. procedere ſi is, qui conceſſit dictæ incapacitatis notitiam habebat, alias ſecus.

44 Hæredum nomen in emphyteuſi Eccleſiaſtica reſtringitur ad hæredes ſanguinis, ſi ſolum ſit, vel cum alio non apto illud ampliare, ſecus è contra.

45 Ampl. ſufficere quamlibet conjecturam etiam levem, quod partes ſenſerint de extraneis.

46 Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa pro hæredibus quibuſcumque intelligitur etiam pro extraneis.

47 Contrarium tenent alii, ſed prima eſt verior, & communior.

48 Lim. dictam primam opinionem ſi addita ſint verba reſtrictiva, uti ſi dictum pro hæredibus quibuſcumque legitimè deſcendentibus.

49 Item ſi dictum pro hæredibus quibuſcumque uſque in tertiam generationem.

50 Ampl. d. primam opinionem procedere etiam ſi dictum pro maſculis quibuſcumque.

51 Ampl. 2. ſi dictum pro hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque.

52 Ampl. 3 ſi dictio quibuſcumque non ſit in diſpoſitiva conceſſionis, ſed in alia parte Inſtrumenti.

53 Subamplia, ſufficere etiam in confirmatione conceſſionis.

54 Lim. ſi verba poſſint reſtringi, & intelligi juxta naturam conceſſionis.

55 Ampl. 4. ſufficere ſtipulationem eſſe conceptam cum clauſula cæterata pro ſe &c.

56 Clauſula pro ſe &c. extendi ſolet, pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque.

57 Poteſt tamen commodiſſimè intelligi, pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus ſanguinis.

58 Et ideò d. ampliatio patitur difficultatem in emphyteuſi eccleſiaſtica.

59 Clauſula, pro ſe, & quibus dederit æquiparatur ſtipulationi pro ſe hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque.

60 Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa pro ſe, & quibus dederit, eſt tranſitoria ad hæredes extraneos.

61 Clauſula pro ſe, & quibus dederit operatur tantum favore primi acquirentis, ſecundum aliquos.

62 Contrarium.

63 Decl. primum procedere in emphyteuſi ad tertiam generationem, vel ſtipulatam pro deſcendentibus, aliàs ſecus.

64 Clauſula quibus dederit limitatur ab aliis clauſulis.

65 Et infringitur per prohibitionem alienationis.

66 Et in hoc differt à ſtipulatione pro hæredibus quibuſcumque, quia hæc non infringitur à prohibitione alienationis.

67 Clauſula pro ſe, & ab eo cauſam habentibus ſimilis eſt clauſulæ pro ſe & quibus dederit, & eodem modo facit emphyteuſim tranſitoriam ad quoſcumque.

68 Clauſula de ea faciendi, ac diſponendi ad libitum voluntatis ſimilis eſt clauſulæ quibus dederit, & idem operatur.

69 Clauſulæ prædictæ poſſunt ab aliis eſſe reſtrictæ ad primum acquirentem.

70 Mentio habentium cauſam ab emphyteuſi, quando non eſt in diſpoſitiva, non valet eam alterare.

71 Clauſula ad habendum &c. facit emphyteuſim Eccleſiaſticam tranſitoriam ad quoſcumque hæredes.

72 Contrarium tenent aliqui.

73 Decl. primam procedere ſi clauſula ſit in parte diſpoſitiva, ſecundam ſi ſit in executivis.

74 In executivis eſſe dicitur, cum eſt poſita poſt firmatam acquiſitionem.

75 Secus ſi eſt poſt verbum inveſtientes ſermone continuato & immediatè poſt diſpoſitivam.

76 In diſpoſitiva dicitur, cùm eſt poſt deſcriptionem bonorũ ante clauſulam hanc &c. & ante promiſſionem cautionis.

77 Contrarium, quòd dicta clauſula ad habendum &c. etiam in parte diſpoſitiva reſtringatur ad limites conceſſionis cui apponitur.

78 Decl. hanc contrariam procedere ſi emphyteuſis ſit ſine beneplacito Apoſtolico.

78 Vel ſi ſit ſtipulata tantum pro deſcendentibus.

80 Clauſula ad habendum &c. non operatur in præjudicium vocatorum, ſed ſolum concedentis.

81 Clauſula ad habendum &c. facilius reſtringitur ſi ſit cæterata.

82 Si autem ſit extenſa cum facultate diſponendi ad libitum non poteſt reſtringi per verba ſequentia.

83 Neque ſi ſit ample appoſita reſtringitur per antecedentia

84 Facultas alienandi in conceſſione emphyteuſis Eccleſiaſtica, facit eam tranſitoriam ad extraneos.

85 Emphyteuſim Eccleſiaſticam eſſe tranſitoriam ad extraneos, arguitur per conjecturas.

86 Si conceſſa ſint omnia, & ſingula jura Eccleſiæ, cum clauſula, ponens, arguitur cõceſſio trãſitoria ad extraneos.

87 Item arguitur ex reſervatione directi dominii.

88 Idem ſi prohibita ſit alienatio ſolum in manus mortuas.

89 Et generaliter ubicumque prohibitio alienandi limitatur in certis caſibus.

90 Idem arguitur ex pacto, quòd in caſu alienationis ſolvatur laudemium.

91 Laudemium ſolvi debet ſolum ab extraneis.

92 Sed datur caſus, quod ſolvi debeat etiam à deſcendentibus, & quando.

93 Pactum affrancandi denotat emphyteuſim eſſe tranſitoriam ad quoſcumque.

94 Limit.

Digitized by Google

94 Limit. ſi non fuit effectuatum, & non ſit neceſſarium.
95 Emphyteuſis Eccleſiaſtica arguitur tranſitoria ad quoſcumque, ſi eſt pro penſione, quæ de tempore conceſſionis reſponderet fructibus.
96 Ampl. etiamſi non æquet fructus, ſeu ſit mediocris.
97 Decl. dictam conjecturam non ſufficere, ſi ex verbis appareat emphyteuſim reſtrictam ad deſcendentes.
98 Emphyteuſis arguitur tranſitoria ad extraneos, ſi concuſſa res ſterilis, vel ruinoſa ad meliorandum.
99 Et maximè ſi actualiter melioravit, quia tranſit ad extraneos, non attentis verbis inveſtituræ.
100 Contrarium ſi adſit pactum expreſſum de meliorando, & reſtrictio conceſſionis.
101 Sterilitas rei non relevat ſi emphyteuſis fuit renovata, & de tempore renovationis ſterilitas non aderat.
102 Obſervantia attenditur ad effectum dignoſcendi an emphyteuſis ſit tranſitoria ad extraneos.
103 Et deducitur obſervantia ex inveſtitura præcedenti ſi erat tranſitoria ad extraneos.
104 Lim. ſi ex tenore ſecundæ inveſtituræ appareat ab ea receſſum.
105 In Emphyteuſi Eccleſiaſtica non poteſt recedi à prima inveſtitura ſine beneplacito Apoſtolico in præjudicium Eccleſiæ, ſecus ad ejus favorem.
106 A prima inveſtitura Emphyteuſis non cenſetur receſſum niſi clarè appareat ex verbis.
107 Receſſum apparere dicitur, ſi aliquid additum, vel detractum formæ antiquæ.
108 Inveſtitura novam recipit interpretationem ab antiqua in eis, quæ illi expreſsè contradicunt.
109 Inveſtitura nova dicitur differre ab antiqua ſi in ea deficiat clauſula cæterata in ſtipulatione pro hæredibus.
110 Obſervantia pro tranſmiſſione ad extraneos deducitur, ex quo aliquando fuit res conceſſa ad eos tranſmiſſa, & Eccleſia illos admiſit.
111 Declara, urgere admiſſionem hæredis extranei, non autem præſtationem conſenſus venditionis.
112 Conſenſus præſtitus alienationi rei emphyteuticæ, nõ affert præjudicium Eccleſiæ, quia mutat tantùm perſonam.
113 Nova inveſtitura comprehendens etiam extraneos arguit idem fuiſſe de antiqua.
114 Conſenſus præſtitus alienationi rei emphyteuticæ continet aliquando nova pacta, & importat novam inveſtiturã.
115 Emphyteuſis Eccleſiaſtica ſi probetur per ſolam recognitionem in dominam, cenſetur tranſitoria ad quoſcumque hæredes.
116 Decl. non procedere ſi adſit pactum apertè repugnans ſucceſſioni extraneorum.
117 Decl. 2. certiùs procedere, ſi conſtet quod bona non fuerint ab Eccleſia conceſſa, ſed per laicum illi ſubmiſſa, & in emphyteuſim recepta.
118 Bona emphyteutica Eccleſiaſtica in ſtatu Urbini poſſunt alienari quocumque titulo in extraneos ex Brevi Urbani VIII.
119 Idem eſt Ferrariæ ex Conſtitutione Bonifaciana.
120 Idem eſt de Abbatia Farſen. ex conſuetudine.
121 Idem in Abbatia Nonantula.
122 Idem Ceſenæ ex indulto Innocentii Octavi.
123 Alienationis prohibitio in emphyteuſi directè tendit ad excluſionem extraneorum.
124 Alienationis prohibitio in emphyteuſi, infringit vim clauſulæ ad habendum.
125 Et clauſulæ quibus dederit.
126 Et generaliter omnium aliarum clauſularum.
127 Contrarium tenent aliqui.
128 Decl. primam procedere ubi non poſſit dari conciliatio per prohibitionem facultatis alienandi.
129 Prohibita venditione, aut alia alienatione intelligitur de alia ſimili, & ſic inter vivos tantùm.
130 In emphyteuſi de jure magis prohibetur alienatio inter vivos, quàm cauſa mortis.
131 Interpretatio ſemper ſumenda eſt pro evitanda contrarietate pactorum.
132 Prohibitio alienationis in emphyteuſi conceſſa pro quibuſcumque hæredibus reſtringitur, ut procedat in alienatione titulo ſingulari.
133 Prohibitio alienationis in emphyteuſi Eccleſiaſtica comprehendit quamcumque alienationem.
134 Decl. procedere ſi emphyteuſis ſit reſtricta ad deſcendentes, ſecus ſi appareat tranſitoria ad quoſcumque.
135 Decl. 2. non procedere ſi non agatur de emphyteuſi, ſed de locatione perpetua.
136 Decl. quod dictum eſt prohibitionẽ alienationis infringere vim clauſularum, ut procedat in prohibitione abſoluta, ſecus in qualificata, ut alienandi ſine conſenſu.
137 Maximè ſi prohibitio ſit cum duplici negativa, non alienandi niſi cum conſenſu.
138 Negativa duplex affirmat.
139 Pactum, quod finita emphyteuſi res revertatur cum melioramentis, reſtringit effectum clauſulæ ad habendum, & denotat emphyteuſim non eſſe tranſitoriam ad quoſcumque.
140 Verba cum pactis infraſcriptis ſunt reſtrictiva.
141 Clauſula ad habendum reſtringitur per verba ſubſequentia, cum pactis infraſcriptis.
142 Item reſtringitur per verba, ſecundum naturam hujuſmodi inſtrumentorum.
143 Decl. prædicta verba minuere, ſed non in totum tollere vim clauſularum prædictarum.
144 Locatio eſt ſui natura tranſitoria ad hæredes quoſcumque.
145 Locatio rei Eccleſiæ non reſtringitur ad deſcendentes.
146 Lim. ſi dignoſcatur voluntas contrahentium in contrarium.
147 Emphyteuſi conceſſa ad tertiam generationem an comprehendatur in generatione primus acquirens, diſtinguitur, ut affirmativa procedat, ſi non adſit aliquod verbum, per quod appareat diſtincta perſona primi acquirentis ab aliis.
148 Decl. procedere in emphyteuſi Eccleſiaſtica, ſecus in laicali, vel locatione, quia in eis non comprehenditur primus acquirens.
149 Decl. faciliùs procedere ſi dictum pro ſe, & deſcendentibus ſuis uſque ad tertiam generationem.
150 Item faciliùs procedit ſi dictum ad tertiam generationem completam.
151 Si dictum uſque ad tertiam generationem ab ipſo inchoandam ipſe primus acquirens pro una generatione computabitur.
152 Decl. procedere in emphyteuſi Eccleſiaſtica, ſecus in locatione.
153 Dictio ab denotat terminum à quo, & eſt ſui natura excluſiva ipſius termini.
154 Poteſt tamen ex ſubjecta materia aliiſque rationibus eſſe incluſiva.
155 Si dictum ad tertiam generationem tantùm, comprehenditur primus acquirens.
156 Si dictum pro ſe, filiis, & nepotibus uſque in tertiam generationem cenſetur comprehenſus primus acquirens.
157 Contrarium tenent alii.
158 Decl. primam procedere in Emphyteuſi Eccleſiaſtica, ſecundam in locatione.
159 Decl. 2. opinionem, quòd non comprehendatur non procedere ſi addita copula, &, & dictum & uſque in tertiam generationem.
160 Ampl. ut ceſſante d. copula, &, non ſufficiat dictum eſſe uſque ad tertiam generationem completam.
161 Obſervantia attenditur in d. quæſtione.
162 Item attenditur tractatus antecedens.
163 Locatio facta ad certum tempus, & deinde ad beneplacitum, beneplacitum durare non debet pro alio majori tempore quòd expreſſo.
164 Beneplacitum alicujus per ejus mortem expirat.

CAPUT LIII.

JAm devenimus ad tractandum de fine locationis, & incipiendo ab ea, quæ procedit per lapſum temporis, clarum eſt, quòd ſi tempus ſit præfinitum in contractu, eo elapſo ex- 1
pirat locatio, & conductor tenetur rem dimittere locatori l. conductores, & l. ſi quis conductionis, C. loc. Rota coram Gregor. dec. 45. n. 1. Idque non tantùm ſi tempus ſit certum, 2
ſed etiamſi ſit incertum, puta ad vitam, ad tertiam generationem, vel lineam, juxta latè tradita per Corbul. de jure emphyt. tit. de cauſ. privat. oblin. finit. n. 1. & ſeq.

At quia ſunt multi caſus, in quibus Dominus tenetur et- 3
iam invitus rem ſuam locare, utique in eis tenebitur etiam locationem jam factam continuare, imò multo faciliùs, ut conſiderat Leoncil. de privil. pauper. p. 2. privil. 231. n. 2. Novar. in praxi miſer. perſon. privil. 42. Qui autem ſint prædicti caſus habetur c. 20. ubi & quando quis locare volens teneatur præcedentem conductorem præferre.

Cæterùm infinita dubia oriri poterunt circa hunc finem locationis, quando ſcilicet dicatur ejus tempus finitum. Et ubi locatio non ſit expreſſa, ſed probetur per continuatas ſolutiones mercedis, & oriatur dubium circa tempus, quo durare debeat, recurrendum erit ad tradita in c. 22. Ubi autem

habea-

habeatur probatio locationis, ſi in ea deficiat temporis ex-
preſſio, quomodo interpretari debeat circa illud, dictum
fuit *in c.* 23. Nunc autem ſupereſt, prout ibi reſervatum
loqui de aliquibus dubiis, quæ oriri poſſunt circa ipſam
præfinitionem temporis in locatione expreſſam.

Signanter igitur dubitari poterit, ſi locatio ſit facta in per-
petuum, quomodo intelligatur, habet enim hæc dictio, *per-
petuò* ſeu *in perpetuum* varias ſignificationes, ſignificat nam-
4 que tempus infinitum, Menoch. *conſ.* 706. *n.* 31. Burſatt. *conſ.*
5 227. *n.* 27. Put. *dec.* 119. *n.* 8. *l.* 1. ſed quandoque accipitur ad
vitam alicujus Bero. *conſ.* 155. *n.* 25. *l.* 1. Pariſ. *conſ.* 100. *n.* 39.
l. 4. Rol. *conſil.* 84. *n.* 11. *l.* 1. *dec.* 15. *n.* 18. *par.* 7. *rec.* & pro-
bat text. *in l.* 1. *ff. pro ſoc.* quandoque uſque ad tertiam gene-
6 rationem, Surd. *conſ.* 123. *n.* 15. Cened. *ſing.* 78. *n.* 4. Barboſ.
dict. 254. *n.* 11. *& n.* 12. ubi & quandoque intelligitur uſque
ad quartam generationem: Quandoque accipitur uſque ad
7 centum annos, Ruin. *conſ.* 143. *n.* 11. *l.* 4. Menoch. *conſ.* 706.
n. 32. quandoque uſque ad 30. vel 40. annos Bero. *conſ.* 155. *n.*
24. *l.* 1. Surd. *conſ.* 123. *n.* 15. Menoch. *conſ.* 706. *n.* 33. Put. *dec.*
110. *n.* 13. *l.* 1. Quandoque etiam uſque ad decem annos tan-
8 tùm Bero. d. *conſ.* 155. *n.* 24. Menoch. d. *conſ.* 706. *n.* 34. & quod
9 uſque ad novem Rot. *dec.* 72. *n.* 5. *par.* 9. *rec.* & quod quan-
doque verificetur etiam in triennio Bald. *in l. adverſus* 5. *in
fin.* & Salic. *n.* 3. *in fin. C. de uſur.* Boer. *dec.* 158. *n.* 12.

Quoniam autem verus ſignificatus eſt ille qui fuit primo
10 loco poſitus, cum iſta ſit natura diſtinctionis præfatæ, ut ſine
præfinitione temporis accipiatur, & ſe in infinitum exten-
dat, & importet idem quod, ſemper, & omni tempore, ut
aliis plena manu cumulatis tradit Barboſ. *dict.* 253. *n.* 2. Ro-
yas *dec.* 94. *n.* 9. *& dec.* 284. *n.* 8. & alios varios ſignificatus præ-
dictos recipiat à verbis adjunctis, Surd. *conſ.* 315. *n.* 26. & à
ſubjecta materia Bero. *conſ.* 155. *n.* 24. *l.* 1. Menoc. *conſ.* 706.
n. 31. Surd. *conſ.* 123. *n.* 15 Rim. Jun. *conſ.* 269. *n.* 67. Gratian.
diſcept. 765. *n.* 15. & eſſe tritum dicit Rot. *dec.* 427. *n.* 24. *par.*
9. *rec.* Inde ſequitur quod regulariter in locatione accipi
debebit ſine præfinitione temporis, quodque ab hac regula
recedendum erit, ſi verba quibus refertur dictio, vel ſub-
jecta materia aliud ſuadeant.

11 Quare exemplificando, ſi locatio ſit facta uni perſonæ, &
aliunde appareat ad ejus vitam reſtricta, dictio *in perpetuum*
non valebit illam ulteriùs extendere, quia benè intelligi po-
12 teſt ad illius vitam, ut dictum eſt, & maximè ſi relata ſit ip-
ſi perſonæ, uti ſi dictum quod ipſe perpetuò tenere debeat,
&c. quidquid ſit ubi relata eſſet bonis, dicendo, verbi
gratia, bona in perpetuum conceſſit & locavit, ut di-
ſtinguendo declarat Surd. d. *conſ.* 315. *n.* 52. *poſt med. ver.
præterea ut etiam.*

13 Et ſi agatur de emphyteuſi rei Eccleſiaſticæ, quæ non po-
teſt fieri niſi ad tertiam generationem juxta §. *Emphyteuſim
Auth. de non alienan.* vel ad lineam juxta ejus extenſionem,
de qua Alex. *conſ.* 110. *n.* 19. *l.* 3. ubi de communi, Rot. co-
ram Seraph. *dec.* 1362. *n.* 7. & latius explicabitur infra, tunc
ex ſubjecta materia intelligi debebit dictio *in perpetuum* in
ea appoſita ad tertiam generationem, vel ad lineam, ut
tradit Bald. *conſil.* 372. *n.* 2. *verſ. quarto l.* 4. & aliis addu-
ctis, Mantic. *de tacit. l.* 22. *tit.* 19. *n.* 21.

Et licèt aliqui velint præfatam dictionem operari, quòd
14 conceſſio tranſeat etiam ad hæredes extraneos, ut dicit ipſe
Bald. *in præcitato conſil.* & poſt eum ſenſerunt Socin. Sen.
conſ. 266. *n.* 37. *verſ. ſecundo præmittò l.* 2. Becc. *conſil.* 88. *n.*
27. Gabr. *conſ.* 76. *n.* 8. *l.* 2. Altograd. *conſ.* 22. *n.* 6. *lib.* 1. Cy-
riac. *controv.* 146. *n.* 10. Seraph. *dec.* 868. *n.* 3. Millin. *dec.* 245.
n. 2. *in rec. dec.* 280. *n.* 2. *par.* 1. *& dec.* 294. *n.* 4. *par.* 2. *& dec.*
648. *n.* 9. *par.* 8.

Tamen prima eſt communis & magis communis, ut omiſ-
15 ſis infinitis, qui facile cumulati poſſent, de communi & ma-
gis communi teſtantur Bero. *in cap. potuit*, *n.* 125. *de loc.*
Dec. *in cap. in præſentia*, *n.* 157. *de prob.* Ruin. *conſ.* 161.
n. 10. *l.* 1. Rolan. *conſ.* 96. *n.* 19. *l.* 1. Rot. *dec.* 381. *n.* 4. *par.* 5.
rec. ubi reſpondet Deciſionibus contrariis, oſtendens, quòd
in earum caſibus concurrebant alia demonſtrantia con-
ceſſionem ad extraneos tranſitoriam.

Quare juxta hanc opinionem eadem ratione prætendi
quoque poſſet in quacumque locatione, quæ, vel ratione
rei, vel perſonæ locantis, ad longum tempus fieri non
valuiſſet, dictionem præfatam reſtringendam eſſe ad no-
vennium, & in locatione rerum Eccleſiæ facta ſine ſo-
lemnitatibus, quæ non eſt valida ſi fiat ultra triennium,
reſtringendam eſſe ad triennium ratione materiæ ſubjectæ,
prout ſupra dictum fuit eam reſtringi poſſe.

Verum animadvertendum prædictas reſtrictiones pro-
16 cedere poſſe, quatenus alia verba eam patiantur, & nihil
alius concurrat pro extenſione temporis, & ſignanter in
dicta quæſtione, an in emphyteuſi Eccleſiaſtica facta cum
dicta dictione *in perpetuum*, etiam admiſſa opinione, quòd
non veniant hæredes extranei, ab ea receditur per quam-
cumque aliam conjecturam in contrarium concurrentem,
etiam levem Cephal. *conſil.* 9. *n.* 13. *poſt med.* Mantic. *de ta-
cit. l.* 22. *tit.* 10. *n.* 21. *propè fin. verſ. ſed tamen ſi aliqua* & ſe-
cuta eſt Rota *dec.* 381. *n.* 6. *p.* 5. *rec.*

Solet etiam ſæpe præfata dictio geminari dicendo, *perpe- 17
tuò, & in perpetuum*, vel aliter, & tunc aliquid magis ope-
ratur Dec. *conſ.* 50. *n.* 20. *l.* 1. & faciliùs procedit illa opinio
quòd in emphyteuſi Eccleſiaſtica veniant hæredes extranei
Rot. *in recent. dec.* 294. *n.* 4. *p.* 2. & cor. Merlin. *dec.* 872. *n.* 8.
licèt adhuc non obſtante geminatione poſſit reſtringi Ruin.
conſ. 143. *n.* 10. *l.* 4. Roland. *conſ.* 84. *n.* 12. *l.* 1. Menoch. quì
etiam contrarios refert *conſ.* 706. *n.* 39.

Quæri etiam ſolet, an locatio ad vitam dicatur perpetua, 18
vel ne, in qua quæſtione latiſſimè hinc inde Doctores refert
Gabr. *tit. de loc. concl.* 2. & Caroc. *tit. de loc. ad vitam n.* 2. ubi
dicit opinionem affirmativam eſſe veriorem *& n.* 3. reddit
rationem. Item quæri ſolet, an locatio ad centum annos
dicatur perpetua, & idem eſt de locatione ad triginta, 19
vel quadraginta annos, de quibus quæſtionibus me remit-
to ad Caroc, *tit. de loc. in perpetuum*, quia videntur quæ-
ſtiones de nomine, & ſic parum utilis.

Suppoſito autem quòd locatio ſit verè in perpetuum, ad- 20
huc intelligitur donec ſolvatur penſio, Bald. *conſ.* 372. *n.* 2.
poſt med. l. 4. Surd. *conſ.* 123. *n.* 14. *ad fin.* prout & è contra ſi
locatio ſit facta, donec ſolvatur penſio, intelligitur facta 21
in perpetuum, & dicitur locatio perpetua Mozz. *de con-
tract. tit. de loc. verſ. venio n.* 9. quem refert, & ſequitur Ca-
roc. *dict. tit. de loc. in perpetuum*, *n.* 6.

Quoniam verò ſuperius ac etiam alibi obiter dictum fuit
naturam emphyteuſis Eccleſiaſticæ eſſe, ut reſtringatur ad
tertiam generationem, vel ſaltem ad ſolos deſcendentes, re-
petendo aliquanto altiùs materiam, ſciendum prohibitam 22
fuiſſe emphyteuſis Eccleſiaſticæ conceſſionem ultra perſo-
nam accipientis, & duos ejuſdem hæredes filios maſculos,
aut fœminas, aut nepotes, necnon etiam uxorem, vel virum,
quatenus expreſſim nominati fuerint tantùm, & non ultra, ut
habetur *in §. Emphyteuſim Auth. de non alienan. aut. permut.*
ac deinde, exceptis Eccleſiis Urbis Conſtantinopolitanæ, da- 23
tam fuiſſe licentiam aliis Eccleſiis faciendi emphyteuſim et-
iam in perpetuum, vel habetur *in §. licentia* Auth. *de alienat.
& Emphyt.* quæ Jura licèt emanaverint ab Imperatoribus, 24
tamen recepta fuerunt, & quotidie allegantur, prout allega-
ri poſſunt pro Eccleſia Canonibus non contradicentibus, jux-
ta Gloſſ. *in c.* 1. *var. adjuvantur de novi oper. nuntiat.* & in ter-
minis præfatorum Jurium Mantic. *de tac. l.* 1. *tit.* 19. *n.* 15.

Non tamen propterea intelligendum hodie indiſtinctè li-
cere Emphyteuſim Eccleſiaſticam libere facere ad tertiam
generationem, vel pro tota deſcendentia, prout prædicta
jura permittunt, quia notoriæ ſunt poſteriores prohibitio-
nes ſummorum Pontificum ad eam deveniendi ſine Benepla-
cito Apoſtolico, & præſertim *in Extravag. Ambitioſæ de re-
bus Eccleſiæ non alien.* in qua tamen præſervata fuit facultas
libera iterum concedendi res ab antiquo in emphyteuſim
dari ſolitas, prout de ea latè dictum fuit in *c.* 14. Verùm, ubi
non controvertatur validitas conceſſionis, ſed quæratur de
ejus intelligentia circa propoſitum noſtrum, videlicèt quo-
ad tempus, quo durare debeat, ſumenda eſt interpretatio ex
præcitatis Juribus. Et quia ab initio fuit prohibita ejus con-
ceſſio ultra tertiam generationem, & propterea hæc fuit
primordialis natura emphyteuſis Eccleſiaſticæ, quatenus 25
non appareat de conceſſione, vel ſi appareat non ſit in ea
expreſſum tempus, quo durare debeat ſumitur interpretatio,
ut ultra tertiam generationem non extendatur Jaſ. *in l. ait
Prætor*, *§. item ſi juravero*, *n.* 4. *ff. de jur. jur.* Ruin. *conſ.* 3.
n. 19. *& conſ.* 160. *n.* 10. *l.* 1. Natt. *conſil.* 3. *n.* 12. Cravet. *de
antiquit. temp. part.* 4. *n.* 70. *ad fin.* Menoch. *præſumpt.* 109.
n. 15. *l.* 3. Fulgin. *de jur. Emphyt. tit. de contract. emphyt.
quæſt.* 12. *n.* 3.

Et licèt poſtmodum data fuerit licentia concedendi em-
phyteuſim in perpetuum juxta dictum §. *licentiam in Auth.* 26
de alienat. & emphyt. Tamen vel diſpoſitio in tali, §. *licentiam*
non debet attendi tamquam correcti de Jure Canonico per
cap. nulli, alienationis de rebus Eccleſ. non alien. ubi poſt pro-
hibitam alienationem rerum Eccleſiæ ſubjungitur, aliena-
tionis nomine comprehendi Emphyteuſim perpetuam, & ſic
admittitur diſpoſitio *d. §. emphyteuſis*, & corrigitur diſpoſi-
tio, *d. §. licentiam*, ut advertit Roman. *in l. etiam n.* 10. *in
fin. verſ.* 4. *probatur cum ſeq.* & præſertim *n.* 12. *ff. ſol. matr.*
quem

quem ſequuta eſt Rot. cor. Coccin. *dec.* 2264. *n.* 4. *& ſeq.* Vel
ſi debeat attendi, adhuc non propterea ſequitur, diſpoſitio-
nem præcedentem de qua *in d. §. emphyteuſim*, fuiſſe totali-
27 ter correctam, & attendi amplius non debere, quia corre-
ctio Jurium in quantùm fieri poteſt vitari, & reſtringi debet
c. cum expediat de elect. in 6. & in propriis terminis Anchar.
conſ. 134. *n.* 1. Mant. qui alios adducit *de tac. l.* 22. *tit.* 19. *n.* 13.
Et hinc duo ſequuntur, primum, ut cum jus poſterius *in*
28 *d. §. licentiam* ſolummodo diſpenſet, & licentiam concedat
faciendi emphyteuſim perpetuam, apparere debet ex inve-
ſtitura, quod Eccleſia dicta facoltare uti voluerit, & ſi non
appareat, cenſetur Emphyteuſis conceſſa juxta dictam ſuam
naturam, ut non tranſeat niſi ad filios, & nepotes recipien-
tis, juxta præcitatas auctoritates, & benè Rot. cor Merlin.
dec. 420. *n.* 10. *cum trib. ſeq.* & cor. Cocc. *dec.* 2194. *n.* 5.
Secundum, ut cùm primum jus ſtatuat Emphyteuſim non
tranſire niſi ad filios, & Nepotes, & ſolùm admittat poſſe
tranſire etiam à viro in uxorem, & è contra, ubi expreſsè di-
ctum ſit, & non aliàs, & ſic ubi aliud dictum non ſit, faciat
eam tranſmiſſibilem ſolùm ad deſcendentes, dum jus ſuper-
29 veniens ſolùm dicit, eam poſſe concedi in perpetuum, & non
loquitur favore tranſverſalium, intelligi poteſt, & debet, ut
poſſit extendi in perpetuum favore deſcendentium tantùm,
& ſic multiplicet numerum ſucceſſorum, non autem alteret
eorum qualitatem, ut benè declarat Anchar. *in dict. conſ.* 134.
n. 1. & aliis relatis Mant. *de tacit. l.* 22. *tit.* 19. *n.* 13. *& n.* 21.
30 *ante med.* ubi de comm. Et hinc eſt quod paſſim dicitur em-
phyteuſim Eccleſiaſticam ſui natura non tranſire ad extra-
neos, ſed finita generatione reverti ad Eccleſiam Gabr.
conſ. 84. *n.* 71. *l.* 2. Cald. *de nominat. emphyt. l.* 2. *quæſt.* 33.
n. 23. *ver. in emphyteuſi verò*, *& ſeq.* Surd. *dec.* 11. *n.* 8. ubi
de magis communi Rot. *dec.* 381. *n.* 2. *par.* 5. *& dec.* 311. *n.*
4. *par.* 6. *& dec.* 127. *n.* 11. *par.* 9. *rec.*
31 Et licèt aliqui limitent, ut hoc procedat in emphyteuſi
abſque Beneplacito Apoſtolico, aliiſque ſolemnitatibus in
alienatione rerum Eccleſiæ neceſſariis conceſſa Cuman. *conſ.*
57. *n.* 3. Alex. *conſ.* 9. *n.* 9. *ver. tertio reſpondeo*, *l.* 2. Gozad.
conſ. 86. *n.* 22. Becc. *conſ.* 3. *n.* 27. Rimin. Jun. *conſ.* 461. *n.* 6.
& 7. Affict. *dec.* 100. *n.* 2. & ibi Urſil. Tamen contrariam o-
pinionem ſequuntur alii, ut adhuc retineat ſuam naturam
32 ad extraneos non tranſeundi Mantic. *de tacit. l.* 22. *tit.* 19.
n. 19. & hanc eſſe magis communem teſtatur Clar. *in §. Em-
phyt. q.* 28. *n.* 7. *ad fin. verſ. quidquid tamen*, & videtur has
contrarias opiniones facilè conciliari poſſe, ut prima proce-
dat ſi ex verbis inveſtituræ, vel aliunde appareat conceden-
33 tem voluiſſe emphyteuſim ad extraneos tranſire: ſecunda ve-
rò quando de tali voluntate non conſtet, & ratio differentiæ
eſt; quia quando conſtat de voluntate, & accedit beneplaci-
tum, concurrit ſimul voluntas, & poteſtas, nulli enim du-
bium, auctoritate Papæ interveniente, poſſe fieri emphyteu-
ſim ad quoſcumque tranſitoriam, & ita loquuntur Cuman.
d. *conſ.* 57. *n.* 3. & alii ſupra pro prima opinione adducti, quan-
do autem non conſtat de voluntate, viget præſumptio, quòd
partes voluerint contrahere ſecundùm diſpoſitionem juris
& naturam contractus emphyteuſis Eccleſiæ; ut non tranſeat
34 ad extraneos, & Beneplacitum, ſeu confirmatio Papæ ſup-
plet defectum poteſtatis, non autem conceſſionem ampliat,
vel extendit, ultra quam ſenſerit concedens Alex. *conſ.* 122.
n. 20. *l.* 3. Surd. *conſ.* 349. *n.* 6. *ad fin. & conſ.* 361. *n.* 7. Seraph.
dec. 981. *n.* 5. Rot. in una Lucana juriſdictionis cor. Pamphi-
lio penès March. *de commiſſ. par.* 1. *fol.* 555. *n.* 5. & ita utrum-
que requiri, nempè expreſſionem, & ſolemnitatem, voluit
in ſpecie Gozad. *conſ.* 39. *n.* 12. & eſſe opinionem tutiorem
fatetur Covarr. *var. reſ. c.* 17. *n.* 5. *ad fin. l.* 2.
Quò autem ad expreſſionem ubi adeſt inveſtitura, ad
eam recurrendum erit, ejuſque verba ponderari debebunt
35 ad dignoſcendum utrum fuerit extenſa, & ad quos *c.* 1.
& ibi Bald. *de ſucceſſione feud.* Bec. *conſ.* 88. *n.* 15. Rot. *dec.*
286. *n.* 2. *verſ. & Domini par.* 4. *rec.*
At in dignoſcendo utrum partes voluerint extendere con-
ceſſionem, vel non, & quomodo ac præcipuè, an voluerint
eam tranſire ultra deſcendentes, conſiſtit illa magna contro-
verſia, quam exagerat Mantic. *dict. tit.* 19. *n.* 3. *verſ. omnis
itaque*, ubi dicit, quod DD. inter ſe maximè diſſentiunt, &
ſibimet ipſis contradicunt, adeout articulus videatur inex-
tricabilis: ſed retentis prædictis, ſi conceſſio facta ſit pro ſe,
& hæredibus, convincetur quidem extenſa ultra nepotes;
at non ultra deſcendentes, quia licèt nomen hæredis aptum
ſit comprehendere quoſcumque hæredes, tam deſcendentes,
36 quàm extraneos, tamen hoc procedit in materia ſui natura
tranſitoria ad quoſcumque, & ut dicitur, indifferenti, ſecus
autem in materia differenti, quæ ſcilicet non niſi ad hæredes
ſanguinis, ideſt deſcendentes, ſui natura eſt tranſitoria,
quia tunc de eis tantùm intelligitur Ruin. *conſ.* 68. *n.* 9. *in
fin. l.* 5. Ceph. *conſ.* 400. *n.* 22. *& ſeq.* Ciarlin. *contr.* 10. *n.* 31.
Grivel. *dec.* 18. *n.* 3. Seraph. *dec.* 868. *n.* 2.
Unde dum ex ſupra firmatis, emphyteuſis Eccleſiaſtica 37
ſui natura non eſt tranſitoria ad quoſcumque hæredes, ſed
ſolùm ad deſcendentes; Inde ſequitur, ut ſimus in materia
differenti, & ſic conceſſio pro hæredibus de ipſis deſcen-
dentibus tantùm intelligatur Gabr. *conſ.* 84. *n.* 12. Bellon.
Jon. *conſ.* 48. *n.* 12. Mantic. *de tacit. d. l.* 22. *tit.* 19. *n.* 20. ubi
de veriori, idque procedit quamvis dictum ſit pro hæredi-
bus, & ſucceſſoribus Surd. *dec.* 11. *n.* 8. Rot. *dec.* 211. *n.* 4.
& ſeq. p. 6. *dec.* 427. *n.* 10. *p.* 9. *rec.*
Quod utique ſecus eſt in emphyteuſi laicali, quia in ea eeſ- 38
ſat dicta ratio, quæ militat in emphyteuſi Eccleſiaſtica, cum
ipſa ſit ſui natura tranſitoria ad quoſcumque, & talis præſu-
matur etiam ubi non apparet inveſtitura, juxta tradita *in c.*
22. *n.* 41. & ideò ſufficit eſſe ſtipulatum pro hæredibus, ad hoc
ut veniant etiam extranei Clar. *in §. emphyteuſis qu.* 28. *n.* 6.
Rot. coram Merl. *dec.* 860. *n.* 8. *& dec.* 872. *n.* 2. Imò etiamſi
non fuiſſet expreſsè dictum de hæredibus, adhuc cenſeren-
tur etiam hæredes in ſtipulatione comprehenſi juxta natu-
ram ipſius ſtipulationis *l. veteres C. de contrah. & committ. ſti-
pul.* Rot. *dec.* 12. *n.* 33. *par.* 6. *rec.* Et ceſſante etiam ſtipulatio-
ne, juxta naturam emphyteuſis laicalis, de qua plenè Mant.
d. *tit.* 19. *n.* 2.
Imò ſi emphyteuſis ab initio fuiſſet à privato conceſſa, & 39
ipſi privato deinde ſucceſſiſſet Eccleſia, non propterea talis
emphyteuſis regulari deberet juxta naturam emphyteuſis
Eccleſiaſticæ, ſed ſemper retineret ſuam primævam naturam
emphyteuſis laicalis, & juxta eam judicari deberet. Ancha-
ran. *conſ.* 165. *n.* 2. quem rejectis contrariis ſequitur Rot. cor.
Cavaler. *dec.* 316. *n.* 6. & coram Merl. *dec.* 860. *n.* 9. *& dec.*
872. *n.* 2. & coram Dunoz. Sen. *dec.* 860. *n.* 9. *& ſeq. uſque* 40
ad fin. Niſi fortè Eccleſia emphyteuſim acquiſiviſſet loco
alterius emphyteuſis ſuæ propriæ, & ſic Eccleſiaſticæ, ita-
ut in ejus locum ſubrogaretur, quia tunc de tali opinio-
ne dubitari poſſet, prout dubitaſſe videtur Rot. *in dec.*
872. *n.* 2. *ver. aut verò volumus* coram Merlin.
Non tamen conceſſio emphyteuſis Eccleſiaſticæ facta pro 41
hæredibus reſtringi deberet ad hæredes ſanguinis, ſi daretur
caſus, quo conceſſio verificari non poſſet niſi in hæredibus
extraneis, puta ſi facta eſſet Sacerdoti. Soccin. Jun. *conſ.* 187.
n. 7. *l.* 2. Theſaur. *dec.* 146. Rot. *dec.* 79. *n.* 6. poſt Salgad.
in labyr. Cred. & dec. 29. *n.* 14. *& dec.* 209. *n.* 10. *p.* 10. *rec.*
At hoc procedit, ubi recepta ſit ab incapace habendi 42
deſcendentes pro ſe tantùm, & hæredibus, ſecus autem
ſi ſtipulata ſit etiam ſimul pro alio, qui deſcendentes ha-
bere valeat, puta pro ſe, & fratre, & hæredibus; tunc
enim quia poſſet intelligi de deſcendentibus fratris, non
eſſet neceſſe recedere à regula, & intelligere de extraneis,
ut habetur *in d. dec.* 209. *n.* 10. *par.* 10. *recent.*
Item procedit ſi non ſolùm adſit dicta incapacitas haben-
di deſcendentes ex parte recipientis emphyteuſim, ſed con- 43
currat etiam ejuſdem incapacitatis notitia in concedente,
quia dum agitur de intelligendo contractu, & recedendo à
ſignificatione verborum, quæ communiter in tali contractu
procedit, non ſufficit mens, & intentio unius ex contra-
hentibus, ſed requiritur utriuſque, prout firmat Mantic.
de tacit. l. 3. *tit.* 4. *n.* 21. & dictum eſt alibi, & in his ter-
minis declaravit Rot. *in dec.* 340. *n.* 17. *par.* 11. *rec.*
Præterea dicta opinio, quòd nomen hæredum reſtringatur
ad ſolos deſcendentes, limitatur, ut procedat quatenus ſim- 44
pliciter de hæredibus facta ſit mentio, vel additum ſit aliud
nomen non aptum ampliare ſignificationem, uti ſi dictum
pro hæredibus & ſucceſſoribus, ſecus autem ſi additum ſit a-
liquod ſignum univerſale aptum ampliare ſignificationem
nominis hæredum, uti ſi dictum pro omnibus hæredibus,
quia tunc non poſſet reſtringi ad ſolos deſcendentes, ſed ve-
nirent omnes etiam extranei, Bald. *in c. in præſentia* 8. *n.* 20.
poſt princ. ver. quod dico de prob. Alex. *conſ.* 30. *n.* 15. *l.* 5. *&*
conſ. 195. *n.* 4. *l.* 6. Rol. *conſ.* 96. *n.* 29. *l.* 1. Curt. Jun. *conſ.* 1. *n.*
4. Men. *conſ.* 282. *n.* 13. Dec. *conſ.* 58. *n.* 31. ubi de communi *l.*
2. Mant. *de tacit. l.* 22. *tit.* 19. *n.* 22. & ſufficere quamcumque 45
conjecturam etiam levem, quod partes ſenſerint etiam de ex-
traneis, loquendo ſimpliciter de hæredibus, voluit Cephal.
conſ. 9. *n.* 13. *propè fin. verſ. tamen ubi*. Quod, & certius dicen- 46
dum erit ſi conceſſio facta ſit pro hæredibus quibuſcumque,
Gabr. *conſ.* 76. *n.* 12. *l.* 2. Viv. *opin.* 248. *verſ. ſed iſta ſenten-
tia*, Mareſc. Var. *reſol. c.* 1. *n.* 30. *l.* 3. Clar. *in §. Emphyteu-
ſis q.* 28. *n.* 9. ubi quod hæc eſt vera, & communis opinio.
Rot. *dec.* 47. *n.* 3. *par.* 4. *tom.* 3. *rec.*

Et

Et licèt etiam in prædictis terminis conceſſionem reſtrin-
47 gi ad ſolos hæredes ſanguinis, juxta naturam emphyteuſis
Eccleſiaſticæ, voluerit Menoch. *conſ.999.n.2.& 8.& ſeqq.*&
ſenſerit etiam Rot. in Romana Domorum 13. Maji 1658. §l
neque contraria cor. Vetoſpio; tamen à præcedenti tamquam
communi, & veriori non erit recedendum, niſi fortè verba
adjuncta aliud ſuaderent, puta ſi verbis, hæredibus quibuſ-
cumque, additum fuiſſet, legitimè deſcendentibus, quia
48 inde reſultaret reſtrictio dictionis, *quibuſcumque*, ad ſolos
deſcendentes, prout conſuluit Morot *conſ.83.n.7*. Et idem eſ-
ſe ſi dictum fuiſſet pro ſucceſſoribus quibuſcumque uſque in
tertiam generationem, quia hæc verba, uſque in tertiam ge-
49 nerationem, important ſucceſſionem ſanguinis, Corn. *conſ.*
100. *n.* 4. *lib.*4. Clar. *in §. Emphyteuſis q.*28. *n.* 2. Et ideò ope-
rantur præcedentia verba, pro hæredibus quibuſcumque, in-
tellige de hæredibus ſanguinis, ne videatur, contrahentes
incontinenti ſe correxiſſe, prout latè declaravit Rot. *dec.*
407. n. 4. & 5. part. 4. rec.

Cæterum dicta communis concluſio, quòd emphyteuſis
50 conceſſa pro hæredibus quibuſcumque, quamvis Eccleſiaſti-
ca, tranſeat ad extraneos, ampliatur etiam, ut procedat, ſi
dictum fuiſſet, pro maſculis quibuſcumque, ut docuit Bald.
in l.1.n.27.verſ.trigeſima quarto,ff.de rer.div.& in cap.Impe-
rialem in princ.n. 19. *de prohib. feud. alienat.* per Federic. &
aliis adductis ſequitur Mantic. *de tac. lib.* 22. *tit.* 19. *n.* 23.

Secundò ampliatur dicta opinio, ut veniant etiam ſingu-
51 lares ſucceſſores, & hæredes extranei, quando dictum eſt,
pro hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque, Pariſ. *conſil.*
71. *n.*42. ubi de communi *lib.* 3. Gabr. *conſ.* 26. *n.* 11. *& ſeq.*
ubi de magis communi *l.*2. Surd. *conſ.*440. *n.* 11. *& ſeq.* Man-
tic. *dec.*18. *n.* 5. Rot. *dec.*491. *n.*8. *& dec.* 780. *n.*5. *p.*3. *rec.* Et
quòd veniat Legatarius, Vic. *opin.* 248. *verſ. limitatur etiam.*

Tertiò ampliatur, ut dictio, *quibuſcumque* operetur et-
52 iamſi non ſit in ipſa diſpoſitiva conceſſionis, ſed in alia par-
te Inſtrumenti, uti ſi ſit in pacto caducitatis ob non ſolutum
Canonem Gabr. *conſ.76.n.* 13. *l.*2. vel in ea parte, in qua con-
cedens promittit facere conſentire omnem perſonam Rot.
dec. 280. *n.*2. *ver. atq; ex dictione, p.* 1. *rec.* vel in promiſſione
canonum, ut dictum fuit per Rot. *in Brixien. feudi* 1. *Junii*
1592. *§. præſertim quia* cor. Pamphilio, & generaliter in qua-
53 cumque parte inſtrumenti, ut dictum fuit in una Romana
devolutionis domus 15. Januarii 1672. *§. certi, & indubitati*
54 *Juris*, cor. Reverend. Matthejo. Imò etiamſi adſint extra
ipſam conceſſionem in ejus confirmatione, adhuc per eam
declarari ſufficienter conceſſionem ipſam, ut ſit tranſitoria
ad extraneos, firmavit Altog. *in conſ.* 22. *n.*7. *ver. tertia decla-*
ratio l. 1. Quod tamen intelligendum procedere ſi verba non
poſſint juxta naturam contractus reſtringi ad deſcendentes,
& in eis aliquid operari, aliàs enim ſunt reſtringenda, prout
in caſu quo in prohibitione alienationis non ſolùm facta erat
mentio de hæredibus, & ſucceſſoribus, ſed etiam additum
erat, & de aliis ab inveſtito cauſam quomodolibet habenti-
bus, cenſuit Rot. cor. Bichio *in dec.*483. *n.*41. *verſ. quod pro-*
hibitio, & ſeq. ubi voluit dicta verba intelligi poſſe de con-
ſanguineis remotioribus in inveſtitura comprehenſis, quia à
proximioribus, etiam per viam alienationis cauſam haberent,
quod & comprobatum fuit *in dec.* 340. *n.* 8. *& 9. p.* 11. *rec.*
55 Quartò ampliatur ſufficere ſtipulationem eſſe conceptam
cum clauſula cæterata *pro ſe &c.* quia cum talis clauſula ſo-
leat extendi, *pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcum-*
56 *que*, ipſa ſola eſt ſufficiens, conceſſionem ad hæredes extra-
neos extendere, prout ſenſit Rot. cor. Serap. *dec.* 703. *num.* 2.
& in dec. 359. *n.* 19. *p.* 5. *rec.* relata etiam per Ciarlin. *contr.*
6. n. 60. & dec. 321. *n.* 2. *p.* 11. *rec.*
57 Verùm iſta ampliatio non caret difficultate, quia præfata
clauſula poteſt commodiſſimè intelligi juxta naturam con-
tractus, pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus ſanguinis, &
ideò ita intelligi debet, ut poſt alios ſenſit Barboſ. *clauſ.* 115.
nu. 3. & iſtam opinionem tamquam veriorem amplexa fuit
58 noviſſimè Rot. *in dec.* 340. *n.* 5. *p.* 11. *rec.* ubi reſpondet dictæ
deciſioni Seraphini, quòd ibi res non erat cum Eccleſia, ne-
que de illius intereſſe agebatur, ſed cum aliis, qui inter ſe
contendebant de ſucceſſione.
59 Præterea idem, quod dictum eſt de ſtipulatione pro ſe, &
hæredibus quibuſcumque, procedit etiam in ſtipulatione
pro ſe, & quibus dederit, quia iſtæ duæ clauſulæ æquiparan-
tur Pariſ. *conſ.*3. *n.*12. *lib.*1. Curt. Jun. *conſ.*4. *n.*4. Roland. *conſ.*
3. *n* 64. *& conſ.*42. *n.* 11. *lib.* 1. Lancell. Gall. *conſ.*84. *n.*44. Surd.
conſ. 475. *n.* 25. Becc. *conſ.* 88. *n.* 22. Bellon. Jun. *conſ.* 30.
num 4. Mantic. *dec.* 18. *num.* 5. *verſ. nam hæc verba* & ideò
æquè faciunt emphyteuſim tranſitoriam ad hæredes extra-
60 neos, quamvis ſit Eccleſiaſtica Roland. *conſ.* 55. *n.* 33. *lib.*3.
Statil. de Salviano *inſpectione* 3. *cap.*4. *n.*264. Rot. *deciſ.*280.
*n.*1. *verſ. quibus dederit par.* 1. *dec.* 185. *n.*2. *par.*4. *& dec.* 548.
n. 8. *par.* 4. *tom.* 3. *rec.* imò, & quòd clauſula *quibus dederit*
ſit fortior, & magis operetur in hoc propoſito, quàm ſtipu-
latio *pro hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque* voluit Mo-
rat. *conſ.* 30. *num.* 2.

Volunt tamen aliqui prædictam clauſulam operari ſolùm 61
ad favorem primi acquirentis, ſcilicèt, ut iſte poſſit emphy-
teuſim tranſmittere ad extraneos, non autem alii ejus deſcen-
dentes Becc. *conſ.* 161. *num.* 18. *verſ. comprobatur, & ſeqq.*
Ciarlin. *contr.*6. *n.*26. Ciroc. *diſcept.*59. *n.*47. Gregor. *dec.*529.
num. 3. *& ibi Add. n.* 22. Rot. *deciſ.* 21. *n.* 1. *p.* 1. *diverſ.*

At contrarium faciunt latè tradita per Rolan. *conſ.*55. *n.*54. 62
verſ. ſimiliter non obſtat lib. 3. ubi quòd facultas alienandi
etiam ſi data mediante dictione perſonali, *ipſi*, tamen non ſit
reſtringenda ad primum, ſed ſuffragetur etiam pro aliis ſuc-
ceſſoribus, & pro concordia poſſet diſtingui, ut prima pro 63
cedat in emphyteuſi ad tertiam generationem, in quibus ter-
minis loquitur *d. dec.* 11. *n.* 1. *verſ. non obſtat p.* 1. *diverſ.* vel
aliundè appareret eſſe emphyteuſim ſtipulatam pro deſcen-
dentibus, ſecus autem quando aliunde non dignoſcitur eſſe
ſtipulatam emphyteuſim pro ſolis deſcendentibus, quia in
primo caſu, ut ſalvetur in aliqua parte ſtipulatio, & jus de-
ſcendentium, reſtringitur vis dictæ clauſulæ, ut ſolus primus
acquirens poſſit alienare, & præjudicare vocatis, in altero ve- 64
rò omnes Cald. *de nominat. emphyt. q.*23. *n.*31. *ad fin. verſ. quod*
maximè obſervandum eſt, Corbul. *de cauſ. privat. ab alienat.*
*limit.*3. *in fin.*& generaliter dicta clauſula, quibus dederit, re-
ſtrictionem patitur, & limitatur ab aliis clauſulis, ita ut na-
turam contractus non alteret Dec. *conſ.* 171. *n.*3. *verſ.*4. *& ul-*
tima Becc. *conſ.*161. *n.*7. *& latè ſeqq.* Menoch. *conſ.*61. *n.*23. ubi
quando emphyteuſis eſt reſtricta ad certas perſonas, dicta
clauſula poteſt operari facultatem alienandi inter illas Rot.
deciſ. 502. *n.*10. *&* 11. poſt Cenc. de Cenſ. inſtingitur tamen 65
virtus dictæ clauſulæ ſignanter per prohibitionem alienatio-
nis, de qua Dec. *in d. conſ.* 171. & dicam infra, & hanc eſſe 66
differentiam inter clauſulam, quibus dederit, & clauſulam,
pro hæredibus quibuſcumque, ut prima infringatur per pro-
hibitionem alienationis, non autem ſecunda Rot. cor. Du-
nozet. Jun. *dec.* 760. *num.* 20.

Prædictæ autem clauſulæ *pro ſe, & quibus dederit*, ſimilis 67
eſt clauſulæ *pro ſe, & ab eo cauſam habentibus*, quæ propterea
facit eodem modo emphyteuſim ad quoſcumque tranſitoriam
Socin. Jun. *conſ.*1. *n.*35. *ad med. & ſeqq. lib.* 4. Bero. *conſ.* 65.
*n.*75. *& ſeq. & n.*97. *lib.* 1. Natt. *conſ.*156. *n.*52. Cravet. *conſ.*84. 68
num. 11. & alii quos refert Becc. *conſ.* 88. *n.* 23. & idem eſt de
clauſula, *ac de ea faciendi, & diſponendi ad libitum volun-*
tatis, ut pleniſſimè firmatur *in dec.* 286. *n.* 4. *par.* 12. *rec.*

Poſſet tamen eodem modo virtus dictæ clauſulæ eſſe reſtri- 69
cta ad primum acquirentem, ſcilicèt ut ipſe ſolus valeret ad
extraneos tranſmittere, prout in caſu quo conceſſio erat fa-
cta quibuſdam Marchionibus per ſe, hæredeſque ſuos, & ſuc-
ceſſores ex ipſis legitimè deſcendentes, ſeu cauſam habentes
ab eiſdem, &c. conſuluit Ruin. *conſ.*39. *n.* 11. *poſt med. verſ. non*
obſtat etiam lib. 1. ubi dicit quòd quatenus per prædicta ulti-
ma verba, ſeu cauſam habentes ab eiſdem, dicatur conceſſa fa-
cultas alienandi, intelligitur data ſolùm primis acquirenti-
bus, quia dum clauſula dicit, hæredeſque ſuos, & ſucceſſores
ex ipſis legitimè deſcendentes, intelligitur de deſcendentibus
ab ipſis Marchionibus inveſtitis, & ideo eodem modo in-
telligi debent verba ſequentia, ſeu habentes cauſam ab eiſ-
dem, attenta præſertim natura illius alternativæ, ſeu, quæ eſt
ut una pars illius, quæ ſit obſcura, declaretur ab alia.

Præterea non operaretur mentio cauſam habentium ab 70
emphyteutis, ubi non eſſet in diſpoſitiva, ſed alibi, puta in
prohibitione alienandi, quia non valeret alterare tenorem
ipſius diſpoſitivæ, nam intelligi poſſet de habentibus cauſam
juxta illam, ut cenſuit Rot. coram Bichio *dec.* 483. *num.* 42.
& in recent. deciſ. 390. *n.* 8. *& 9. par.* 11. *& dec.* 67. *n.* 13.
& 15. poſt Tondut. *de penſion.*

Sunt & aliæ clauſulæ, quæ operari poſſunt ut emphyteu- 71
ſis Eccleſiaſtica intelligatur ad hæredes extraneos tranſito-
ria, ſed præcipuè conſideratur clauſula *ad habendum, &c.*
nam eſt multum ſolita apponi, præcipuè quando conceſſio
eſt facta per inſtrumentum à Notario receptum, & habet di-
ctam virtutem transfundendi emphyteuſim ſui natura tran-
ſitoriam ad ſolos deſcendentes in emphyteuſim hæredita-
riam Cravet. *conſ.*256. *num.*4. & latiſſimè Ladetell. *conſ.*1. *per*
tot. Becc. *conſ.*88. *num.*20. *ver. ſecunda cum pluribus ſeqq.* Ca-
valer. *deciſ.*219. *num.* 11. *&* 12. *& deciſ.*293. *num.* 2. Buratt. *de-*
ciſ. 295. *num.*2. Duran. *deciſ.*294. *num.*3. Rot. *deciſ.*287. *per*
*tot. & deciſ.*438. *num.*2. *& deciſ.*642. *num.*4. *par.*1. *& deciſ.*26.

num. 2. & ibi Add. num. 11. & ſeqq. ubi innumeros refert
part. 3. recent.
Verùm licèt prædicta opinio ſit communis, & à Rota ſæ-
piſſimè approbata, ut patet ex præcitatis deciſ. & aliis quas
ſciens omiſi, tamen alii, & eadem Rota quandoque etiam
72 dixit, clauſulam prædictam intelligi juxta naturam contra-
ctus, & non valere illam alterare, ut Menoch. conſ. 61. n. 20.
& latiùs conſ. 545. n. 5. Bertazzol. conſ. civil. 73. n. 74. Rot. co-
ram Merlin. dec. 638. n. 4. ad fin. coram Royas dec. 402. n.
5. in rec. dec. 60. n. 12. part. 5. & dec. 417. n. 11. p. 9.
73 Conciliantur autem prædictæ contrariæ opiniones, ut pri-
ma procedat ubi clauſula ſit in parte diſpoſitiva, ſecunda ve-
rò ubi ſit inter clauſulas executivas Ciarlin. contr. 6. nu. 27.
Buratt. dec. 87. n. 6. & 20. in rec. dec. 204. n. 7. par. 2. & de-
74 ciſ. 452. n. 3. & ſeq. part. 9. & in executivis tunc eſſe dicitur
cum eſt poſita poſt firmatam acquiſitionem Ceph. conſil. 17.
n. 24. Surd. conſ. 551. num. 20. Ciarlin. qui alios refert contr.
6. n. 28. ſecus autem ſi eſt poſt verbum, inveſtientes, in ſer-
75 mone continuato & immediato poſt diſpoſitivam quamvis
perfectam Becc. conſ. 88. n. 49. Rot. dec. 294. n. 7. par. 2. &
dec. 286. nu. 7. par. 3. rec. Et dicitur etiam in parte diſpoſiti-
va cum eſt immediatè poſt deſcriptionem bonorum ante
76 clauſulam hanc &c. & ante promiſſionem Canonis Laderch.
conſil. 1. num. 14. ut pluribus relatis deciſ. dicit Burat. deciſ.
87. num. 7. & ultra ibi relatas deciſiones in recent. deciſ. 452.
num. 9. part. 9.
Verùm non deſunt etiam deciſiones expreſsè volentes,
77 quòd etiam in primo caſu, ubi videlicèt dicta clauſula eſt in
parte diſpoſitiva, reſtrictionem recipiat ad limites contra-
ctus, cui apponitur, & non alterare ejus naturam, & ideo
non facere emphyteuſim Eccleſiaſticam tranſitoriam ad ex-
traneos, ut ſignanter habetur in d. dec. 427. n. 11. & 12. p.
9. rec. ubi quod pluties dixit Rota & ultra deciſiones ibi ad-
ductas, fuit etiam noviſſimè dictum in una Bononien. ſeu
Ferrarien. bonorum emphyteuticorum 1. Aprilis 1669. §. ne-
que talem coram Reverendiſſimo D. meo Calataju, at opinio
78 iſta procedit ſi emphyteuſis ſit conceſſa ſine ſolemnitate bene-
placiti Apoſtolici, quia ſine eo deficit poteſtas faciendi eam
tranſitoriam ad extraneos, ut dictum eſt ſuprà, & in his
terminis loquitur, iſtaque ratione præcipuè movetur Rot.
in d. dec. 427. n. 15. par. 9. rec. aliàs tamquam contra commu-
nem debet reſtringi, ut procedat quatenus ex aliis verbis di-
gnoſcatur emphyteuſis ſtipulata ſolùm pro deſcendentibus,
tunc enim applicatur dictam clauſulam non tribuere facul-
79 tatem alienandi in extraneos in præjudicium vocatorum, ne
in una eademque inveſtitura inducatur manifeſta contrarie-
tas, & repugnantia, prout dicit Rot. in d. dec. 427. num. 13.
& 14. ubi plurimi cumolantur hanc rationem ponderantes,
& benè diſtinguendo declaratur in dec. 74. n. 8. & ſeqq. uſque
ad 14. part. 6. & dec. 175. nu. 9. part. 13. rec. & conſonant
80 deciſiones, quæ dicunt præfatam clauſulam non operari in
præjudicium vocatorum, ſed ſolùm concedentis, ut coram
Gypſio penès Giovagn. conſil. 44. num. 108. & ſeqq. lib. 2.
coram Cavaler. dec. 293. num. 4. & coram Durano dec. 212.
num. 20.
81 Procedit autem dicta reſtrictio præfatæ clauſulæ facilius
ſi ſit cæterata, alias enim ſi ſit extenſa cum facultate expreſsè
diſponendi ad libitum, importat apertè emphyteuſim eſſe ad
extraneos tranſitoriam Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 19. n. 25.
Altograd. conſ. 22. nu. 6. verſ. at hoc caſu lib. 1. Rota deciſ.
268. n. 2. part. 12. rec. & in una Romana devolutionis Do-
mus 15. Januar. 1672. §. multum etiam cor. R. P. D. Mat-
thejo & non valet reſtringi per verba ſequentia, ne induca-
82 tur correctio Soccin. Sen. conſ. 43. n. 4. verſ. ſed ad hæc dicta
lib. 4. Rot. cor. Caval. dec. 219. n. 13. & in una Nonantula-
na Bonorum, impreſſa per Giovagn. conſ. 44. n. 85. lib. 2.
83 & quòd ſi amplè appoſita neque reſtringatur per anteceden-
tia Cavaler. dec. 293. num. 4.
84 Quoniam verò ratio cur dictæ clauſulæ demonſtrent em-
phyteuſim eſſe tranſitoriam ad quoſcumque, eſt, quia conti-
nent facultatem alienandi, inde ſequitur, ut ubicumque con-
ceſſa eſt talis facultas emphyteutæ, reſultet, ut emphyteuſis
tranſeat etiam ad extraneos Dec. conſ. 171. nu. 2. Curt. Jun.
conſ. 4. nu. 3. Burat. dec. 87. nu. 11. & 12. & multò magis ſi
data facultas alienandi expreſsè in extraneos, vel per viam
contractus Rota dec. 294. n. 6. part. 2. rec.
85 Et attenduntur etiam alia verba, & conjecturæ voluntatis
comprehendendi extraneos ſi adſit poteſtas Cephal. conſ. 9. n.
17. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 19. nu. 22. & ſeqq. Rot. dec.
381. num. 6. part. 5. rec.
86 Unde ſi conceſſa ſint omnia, & ſingula jura, & actio-
nes, quas habet Eccleſia cum clauſula ponens in locum, &
jus ipſius Eccleſiæ ut in rem propriam, arguitur data facultas
alienandi in quoſcumque, & ſic emphyteuſim eſſe ad extra-
neos tranſitoriam, in Romana Domus S. Euſtachii impreſſa
per Giovagnon. conſ. 44. n. 73. lib. 2. facit Soccin. Sen. conſ.
266. n. 39. lib. 2. & ad idem ponderatur etiam reſervatio dire-
cti dominii, quia cenſentur conceſſa omnia jura non reſer- 87
vata, ut in dicta dec. Romana domus S. Euſtachii n. 73. verſ.
non obſtat clauſula, & multo magis ſi talis reſervatio ſit poſi-
ta immediatè poſt clauſulam, quidquid placuerit faciendum
ut in dec. 294. n. 5. p. 2. rec. ad idem ponderatur etiam, quòd
prohibita ſit alienatio ſolùm in manus mortuas, quia inde 88
arguitur in alios quoſcumque conceſſa, ut fuit firmatum in
una Romana ſeu Albanen. Vineæ 20. Junii 1670. ver. quod
autem verſemur cor. R. P. D. meo Albergato, quæ eſt poſt
Torr. de pact. dec. 81. & generaliter ubicumque prohibitio
alienandi limitatur in certis caſibus, quia præſupponit in 89
neceſſarium antecedens facultatem alienandi in caſibus non
exceptis, ut fuit dictum in Imol. bonorum coram Pamphi-
lio impreſſa per Giovagn. d. conſ. 44. n. 78. lib. 2.
Ponderari etiam ſolet pactum, quod in caſu alienationis 90
debeat ſolvi laudemium, quia cum extranei tantùm laude-
mium ſolvere debeant, ex tali pacto arguitur bona ad extra- 91
neos poſſe devenire Cephal. conſ. 27. n. 19. & ſeq. Gabr. conſ.
84. n. 10. & 11. lib. 1. Laderch. conſ. 1. n. 15. Anna allegat. 106.
n. 5. Redoan. de reb. Eccl. non alien. q. 66. n. 25. & ſeqq. Verùm
quoniam dari poteſt caſus, ut etiam deſcendentes ſolvere te-
neantur laudemium, uti ſi res dividua ad plures æquales in
gradu delata, uni tantùm per eos tribuatur, qui aliis pretium
refundat Cephal. conſ. 195. n. 26. & alii pleniſſimè cumulati 92
per Burſat. conſ. 137. n. 7. & conſ. 181. n. 9. & ſeq. Inde ſe-
quitur, ut prædictum argumentum parum vel nihil urgeat,
ut dixit Rota coram Bichio dec. 483. n. 45.
Prout etiam ponderari ſolet pactum affrancandi, ſi adſit
in inveſtitura, nam etiamſi affrancatio adhuc facta non ſit,
demonſtrat emphyteuſim tranſitoriam ad extraneos, cùm 93
faciat, ut de contractu judicetur tamquam de emptione &
venditione Curt. Jun. poſt conſ. 82. per tot. Crot. conſ. 72. n. 41.
& 42. Ceph. conſ. 329. n. 45. & 55. Grat. diſc. 477. n. 10. & ſeq.
Cyr. cont. 72. n. 11. & ſeq. Rot. dec. 524. n. 3. poſt Cenc. de Cenſ.
Verùm ad hoc quoque pactum reſpondit Rot. in d. dec. 483.
cor. Bichio ſub n. 31. dicens quòd ubi non fuit effectuatum, 94
& non eſt neceſſarium, ſed facultativum, nihil operatur,
ex Grat. diſc. 477. n. 16. & Rot. dec. 359. n. 31. & 32. p. 5. rec.
Facit quoque conjecturam, quòd conceſſio ſit extraneo- 95
rum quoque favore facta, ſi non ſit pro modico Canone, ſed
pro penſione, quæ de tempore conceſſionis correſponderet
fructibus Ruin. conſ. 161. nu. 33. in fin. & ſeqq. lib. 1. Rim.
Jun. conſ. 461. n. 25. Becc. conſ. 3. n. 23. & 24. Ceph conſ. 9.
n. 12. Mantic. de tac. lib. 22. tit. 19. n. 32. in fin. Caval. dec.
316. n. 5. ad med. Gregor. dec. 519. n. 3. Burat. dec. 434. n. 4.
& ibi Add. Et procedere non modò quando penſio æquat 96
fructus, ſed etiam quando eſt mediocris, ita ut non poſſit
dici minima Gratian. conſ. 128. n. 8. lib. 2. Theſ. dec. 20. n. 8.
Surd. qui alios allegat dec. 198. n. 3. verſ. & procedit.
Verùm dicta conjectura non ſufficit ſi ex verbis contra-
ctus appatet eſſe emphyteuſim reſtrictam ad deſcendentes, 97
ut reſpondit Rot. cor. Bichio dec. 483. n. 26. & in rec. deciſ.
664. n. 4. in fin. p. 1. & dec. 69. n. 4. p. 5. & dec. 175. n. 7. p. 13.
Et attenduntur etiam, faciuntque conjecturam circum- 98
ſtantiæ, uti ſi conceſſa res ſterilis & inculta vel ruinoſa ad
meliorandum, quia inde præſumitur, quòd qui ſuſcepit cum
onere meliorandi, ſenſerit habere rem perpetuò & ad quoſ-
cumque tranſmiſſibilem, Bero. conſ. 98. n. 13. & ſeq. lib. 1. qui
quòd hoc caſu ſi res fuit meliorata, dicitur conceſſio tranſi- 99
toria ad extraneos de ſui natura, non attentis verbis inveſti-
turæ, quia non debet emphyteuta excludi à fructu ſuorum
laborum Bec. conſ. 3. n. 29. ubi hoc tribuit favori, & privilegio
culturæ Peregr. conſ. 8. n. 18. lib. 3. Altogr. conſ. 22. n. 7. verſ. ſe-
cundo qualitas ubi de domo, quæ indigebat reparatione lib. 1.
& idem de ſimili domo prius conſuluit Gabr. conſ. 76. n. 10.
& n. 14. & ſeqq. lib. 2. Mantic. de tac. lib. 22. tit. 24. n. 16. & dec.
17. n. 3. & 5. & hinc argui conceſſionem domus eſſe tranſito-
riam ad quoſcumque ex eo quòd eſſet in Urbe, & facta pau-
lò poſt excidium, ſeu deprædationem ejuſdem ex quo tunc
generaliter domus ſunt ruinoſæ, cenſuit Rot. in Romana
devolutionis domus 15. Januarii 1672. §. inſpecta præcipuè,
& §. ſuadent cor. R. P. D. Matthejo.
Verum hoc argumentum non relevaret ſi adeſſet pactum 100
expreſſum de meliorando, & reſtrictio conceſſionis ad hæ-
redes ſanguinis, vel alias certas perſonas, quia tunc finita
per deficientiam perſonarum vocatarum emphyteuſi,
non excluditur emphyteuta à fructu ſuorum laborum ex
facto

Digitized by Google

facto Domini, ſed ex pacto conventu, & proprio conſenſu,
101 ut reſpondit Rot. cor. Bich. *dec.* 483. *n.* 30. Prout etiam non
relevaret, quòd ab initio res fuiſſet ſterilis, & inculta, ſi poſtea
deventum fuiſſet ad ſecundam inveſtituram, & de tempore
factæ ſecundæ inveſtituræ, quæ eſſet attendenda res melio-
rata, & fructifera effecta fuiſſet, ut conſideratur *in eadem
dec. n.* 29. *& in dec.* 115. *n.* 10. *&* 11. *p.* 12. *recent.*
102 Attenditur etiam obſervantia, & ex ea arguitur emphy-
teuſim eſſe ad extraneos tranſitoriam, Ruin. *conſ.* 161. *n.* 33. *&*
34. *lib.* 1. Gabr. *conſ.* 76. *n.* 16. *lib.* 2. Giovagn. *conſ.* 44. *n.* 74. *l.* 2.
Millin. *dec.* 245. *n.* 2. *verſ. & videbatur in rec. dec.* 381. *n.* 12. *p.*
5. & quòd plurimum faciat iſta obſervantia *dec.* 452. *n.* 13. *p.* 9.
103 Deducitur verò obſervantia ex inveſtitura præcedente ei,
de qua agitur, ſi enim erat tranſitoria ad extraneos, innova-
ta non præſumitur, nec ab ea receſſum creditur, Caſtr. *conſ.*
142. *n.* 3. *ver. non autem l.* 2. Dec. *conſ.* 390. *n.* 3. Menoch. *conſ.*
1. *n.* 124. Surd. *conſ.* 5. *n.* 62. & alii latè congeſti per Add. *ad
dec.* 26. *n.* 23. *& ſeq p.* 4. *rec.* & in Romana Domus S. Euſtachii
penès Giovagnon. *conſ.* 44. *n.* 74. *lib.* 2.
104 Sed hæc eſt præſumptio, quæ ceſſat, ubi ex tenore ſecundæ
inveſtituræ apparet, à prima receſſum Mantic. *de tacit. lib.* 23.
tit. 20. *n.* 22. Menoch. *conſ.* 400. *n.* 3. *dec.* 555. *n.* 11. *p.* 2. *rec.* Bich.
dec. 483. *n.* 38. *& ſeqq.* & licèt fiant multæ quæſtiones ſuper
hoc, an, & quando dicatur receſſum, vel non, & multa prop-
tereà dici poſſent, tamen ne nimis divertam, remitto lecto-
res ad Feudiſtas, & de materia emphyteuſis ex profeſſo tra-
ctantes, & ſolùm breviter, & generaliter dico, quod ubi agi-
105 tur de emphyteuſi Eccleſiaſtica, ſi nova conceſſio eſt facta ſi-
ne ſolemnitatibus, ſuperfluum eſt tractare de voluntate rece-
dendi, quia deficit poteſtas, quando receſſus eſt præjudicia-
lis ipſi Eccleſiæ, ſecus autem quando eſt ad ejus utilitatem,
& commodum, Surd. *conſ.* 440. *n.* 48. Gabriel. *conſil.* 80. *n.*
16. *l.* 2. Royas *dec.* 402. *n.* 6. Bich. *dec.* 517. *n.* 11. *& ſeq. in*
106 *recent. dec.* 211. *n.* 15. *par.* 6. *& dec.* 112. *n.* 17. *par.* 11. ſed
ſuppoſita poteſtate debet apparere clarè, & evidenter & ex
verbis neceſſario inferri voluntas, aliàs receſſum non cenſe-
tur latè Surd. *conſil.* 5. *n.* 62. *& ſeq.* Gabr. *conſ.* 69. *num.* 38.
lib. 2. Mantic. *de tacit. lib.* 23. *tit.* 21. *nu.* 15. Merlin. *deciſ.*
150. *n.* 4. *&* 5. *& dec.* 872. *n.* 1.
107 Apparet autem ſi expreſsè aliquid additum, vel detractum
formæ antiquæ, & tunc dicitur nova conceſſio, Petr. de Gre-
gor. *de conceſſ. feud. p.* 5. *q.* 3. *n.* 19. Intrigliol. *de feud. cent.* 1.
q. 24. *n.* 60. *& ſeq.* Seraph. *dec.* 1362. *nu.* 3. Et in iis quæ ex-
preſsè contradicunt primæ, non recipit interpretationem ab
108 ea Bero. *conſ.* 71. *n.* 44. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. lib.* 23. *tit.* 21.
n. 12. & in propoſito ſatis diceretur differre à prima, circa ejus
extenſionem ad extraneos, ſi in ſecunda deficeret in ſtipula-
tione pro hæredibus, & ſucceſſoribus clauſula cæterara, quæ
109 aderat in prima Rot. *dec.* 321. *n.* 14. *verſ. quoniam in poſte-
rioribus p.* 11. *recent.*
110 Prætereà obſervantia deducitur, etiam ex ſubſecutis poſt
inveſtituram, puta ſi res conceſſa quandoque tranſivit ad ex-
traneos, ſive per ſucceſſionem, ſive per venditionem, & Ec-
cleſia non acceptavit devolutionem, ſed illos admiſit, etiam
tacitè, uti recipiendo ab eis canones, Rota penès Giovagn.
conſ. 44. *n.* 74. *lib.* 2. Verum licèt magnum indicium ſit admiſ-
111 ſio extraneorum titulo hæreditario ſuccedentium, leviſſi-
mum tamen eſt, quod deduci poteſt ex conſenſu præſtito a-
lienationi inter vivos, quia paſſim præſtatur ab Eccleſiis ad
effectum aſſequendi laudemium, tales enim alienationes non
cenſentur afferre præjudicium, ex quo per eas immutatur
112 tantùm perſona emphyteutæ, ut conſideravit Rota coram
Seraph. *dec.* 1290. *n.* 11. & in reliquis nihil innovatur conceſ-
ſio, Rot. cor. Zarate *dec.* 59. *n.* 17. niſi fortè novo emptori
data eſſet nova inveſtitura expreſsè extraneos comprehen-
dens, quia tunc inde reſultaret obſervantia, & ex ea argu-
mentum, quod talis etiam eſſet antiqua, ut firmavit Rot.
113 cor. Bichio *dec.* 112. *n.* 17. *verſ. cumque conceſſa, & ſeq.* &
idem eſſet, ſi non fuiſſet proceſſum per viam novæ inveſtitu-
ræ, ſed per viam conſenſus venditioni dati, quia etiam in ſi-
114 mili conſenſu ſolent inſeri pacta, ita ut dicatur renovatio in-
veſtituræ, ac etiam nova conceſſio Caſtrenſ. *conſ.* 329. *n.* 2. *ver.
ſed in ſecunda p. lib.* 2. Magon. *dec. Luc.* 14. *n.* 44. Rot. *dec.* 669.
n. 4. *verſ. imò ex diverſitate p.* 1. *& dec.* 182. *n.* 1. *p.* 6. *rec.*
Eſt etiam alia circumſtantia valde notabilis, per quam em-
phyteuſis Eccleſiaſtica reputatur perpetua, & tranſitoria ad
quoſcumque contra dictam ejus naturam, videlicet, ſi non
115 appareat inveſtitura, ſeu conceſſio ab Eccleſia facta, ſed ſola
recognitio ipſius Eccleſiæ in dominam facta ab emphyteuta,
tunc enim licèt in tali recognitione facta ſit conceſſio pro
recognoſcente, & ejus hæredibus, intelligitur etiam de ex-
traneis, quia debet Eccleſia eſſe contenta, quod acquiſierit
probationem ſui dominii, quod aliunde probare non pote-
rat, nec debet ulteriùs velle prætendere reſtrictionem em-
phyteuſis ad ſolos deſcendentes, ut tradunt Grat. *conſ.* 55.
n. 8. *in fin. lib.* 1. Burſat. *conſ.* 48. *n.* 22. *& conſ.* 92. *n.* 30. Rim.
Jun. *conſ.* 461. *n.* 31. *& ſeq.* Clar. *in §. emphyteuſis, qu.* 28. *n.* 8.
verſ. unum tamen ſcias, Mantic. *de tac. lib.* 22. *tit.* 19. *n.* 31.
Habui tamen in facto, & obtinui ſententiam ſuper devo-
lutione ex ſolo Inſtrumento recognitionis Eccleſiæ in Do-
minam abſque inveſtitura, ſed licèt veniret contra Advoca-
tus de Primariis, adhuc numquam adduxit dictam conclu-
ſionem, & quatenus adduxiſſet præcogitabam eam, non tan- 116
tùm impugnare, quantum evitare, dicendo, non applicari,
quia prædicti Doctores loquuntur in caſu quo verba reco-
gnitionis poſſunt intelligi de quocumque hærede, quod ſe-
cus erat in caſu illo, quia aderat pactum apertè repugnans
ſucceſſioni extraneorum.
Concluſio autem prædicta quòd emphyteuſis Eccleſiæ 117
præſumitur tranſitoria ad quoſcumque, ubi probetur per ſo-
lam recognitionem emphyteutæ, ea certiùs procedet, ſi con-
ſtet, quòd bona non fuerint ab Eccleſia conceſſa, ſed per lai-
cum ipſi ſubmiſſa, & in emphyteuſim recepta, cum militet 118
fortius dicta ratio; Quare ſan. mem. Urbanus Octavus præce-
pit in ſtatu Urbini bona emphyteutica Eccleſiarum poſſe
quocumque titulo in extraneos transferri, nec valere Eccle-
ſias alienationes impugnare, ſed teneri eis conſentire eo quia
in eo ſtatu omnia fere bona ſunt emphyteutica, non quidem
conceſſa Laicis per Eccleſiaſticos, ſed quæ ipſi Laici ſubmiſe-
runt dominio Eccleſiæ ad evitandam illorum devaſtatio-
nem, & confiſcationem propter inimicitias, & Bella, quæ
tunc vigebant, prout in Brevi, quod refertur per Rot. coram
Celſo *dec.* 192 *n.* 1. *& ſeq.* & eadem forte ratione emanavit 119
Conſtitutio Bonifaciana, quæ idem continet, & viget Fer-
rariæ relata per Amat. *deciſ. Ferrarien.* 10. de qua meminit et-
iam Duranus *dec.* 252. & concordia quæ viget Ravennæ rela- 120
ta in ſtatut. *lib.* 4. *cap.* 14. de qua *in dec.* 94. poſt Merlin. *de legit.*
& ſimilis etiam conſuetudo Abbatiæ Farfen. de qua meminit
Rota coram Penia *dec.* 1192. *& dec.* 1221. *n.* 2. & eamdem vi- 121
gere conſuetudinem in Abbatia Nonamulæ, vidi his diebus
in relatione facta cujuſdam cauſæ per Vicarium illius Emi-
nentiſſimo Protectori, & de ſimili indulto ſan. mem. Inno-
cent. Octavi ſuper bonis emphyteuticis Cæſenæ, meminit 122
Rota in una Cæſenaten. emphyteuſis coram Melzio, quæ eſt
inter impreſſas poſt Salgad. *in labyrint. cred. dec.* 38. *n.* 10.
Ex prædictis igitur clauſulis, & pactis, ac aliis circum-
ſtantiis præcipuè argui ſolet receſſum fuiſſe à natura emphy-
teuſis Eccleſiaſticæ, & facta conceſſio tranſitoria ad quoſ- 123
cumque extraneos, ſed non deſunt, etiam quæ arguunt con-
trarium. Et ad hunc effectum præcipuè ponderari ſolet pro-
hibitio alienationis, quia ipſa ad extraneorum excluſionem 124
directo tendit, ut dicit Rot. cor. Bich. *dec.* 483. *n.* 11. & eſt adeo
efficax, ut virtutem clauſulæ *ad habendum* per quam dictum
eſt ſupra effici emphyteuſim Eccleſiaſticam ad extraneos
tranſitoriam, infringat, & elidat. Bald. *conſ.* 465. *n.* 5. *lib.* 5.
Grat. *diſc.* 344. *n.* 11. Specul. *dec.* 120. *n.* 50. Rot. *dec.* 74. *n.* 11.
& deciſ. 211. *n.* 8. *& ſeqq. p.* 6. *& deciſ.* 413. *n.* 20. *& ſeqq. p.* 9. 125
recent. & idem eſt de clauſula *quibus dederis.* Dec. *conſ.* 171.
num. 3. *verſ quarto & ultimo*, & de clauſula *in perpetuum.* 126
Rot. *deciſ.* 321. *num.* 8. *part.* 11. *recent.* & generaliter de
omnibus clauſulis Rot. *dec.* 211. *d. num.* 8. *par.* 6. & coram
Bichio *dec.* 483. *num.* 12. *& num.* 24. *& d. dec.* 321. *num.* 9.
Non deſunt tamen etiam contrarium volentes, quod ſci- 127
licèt non ſit verum, ut per prohibitionem alienandi cenſea-
tur receſſum à facultate transferendi in extraneos per clau-
ſulas præcedentes conceſſa, & reddunt rationem, quia indu-
ceretur ſuperfluitas, imò ſubitanea correctio, & repugnantia
in ſermone contra regulas juris, ut ſignanter conſideravit
Rot. *in dec.* 287. *n.* 2. *verſ. fuit reſponſum* p. 1. *rec.* unde quatenus
à prima opinione non ſit recedendum, prout facile rece-
di non debet, cum ſit communiter recepta, ſaltem tamen
moderanda eſt, ut procedat, quatenus non poſſit dari conci- 128
liatio reſtringendo ipſam prohibitionem, ut operetur qui-
dem, ſed relinquar etiam aliquid operari clauſulas, & alia
verba contractus, quæ indicent eum eſſe tranſitorium, etiam
ad extraneos ſi agatur de emphyteuſi Eccleſiaſtica, & ſi aga-
tur de laicali, vel locatione, ſumenda erit interpretatio, ut
quanto minus fieri poſſit, cenſeatur receſſum ab earum natu-
ra tranſeundi ad quoſcumque, ac proinde ſi prohibita ſit 129
venditio, aut alia alienatio intelligitur de alia ſimili, prout
ſui natura importat dictio, *alia*, & ſic reſtringitur prohibi-
tio ad alienationes inter vivos, & remanet illæſa facultas
tranſmittendi ad quoſcumque extraneos per viam ultimæ
voluntatis, vel ſucceſſionis ab inteſtato Soc. Jun. *conſ.* 97. *n.* 58.

Digitized by Google

& ſeq. lib. 2. Hood. conſ. 13. n. 11. & ſeq. lib. 2. Batdel. conſ. 66.
n. 8. & ſeqq. Grat. diſcept. 245. n. 34. Surd. dec. 124. n. 4. & ſeqq.
Quod facilius procedit in emphyteuſi, quia in ea etiam de
jure eſt magis prohibita alienatio inter vivos, quàm in ulti-
ma voluntate, ut conſiderat Rot. dec. 261. n. 3. p. 1. rec.
131 Et quidem ſemper ſumenda eſt interpretatio pro evitanda
contrarietate pactorum latè Olaſch. dec. 164. n. 4. verſ. adver-
132 tendum. Sperell. deciſ. 120. n. 23. ac proinde dummodò digno-
ſcatur ex aliis conceſſio facta pro quibuſcumque hæredibus,
prohibitio alienationis erit reſtringenda, ut procedat in alie-
natione titulo ſingulari, ut firmavit Gabr. conſ. 76. n. 17. lib.
2. & ſecutus eſt Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 19. n. 36.
Et licèt in prohibitione alienandi exiſtente in contractu
133 emphyteutico Eccleſiæ comprehendatur quæcumque aliena-
tio, etiam per viam inſtitutionis hæredis aliam quamcum-
que ultimam voluntatem, ut conſuluit Aldobrand. conſ. 40.
n. 9. lib. 1. & tamquam veriorem, & communiorem ſecuta eſt
Rota dec. 209. n. 16. p. 10. & dec. 175. n. 13. par. 13. rec. & ſenſit
Bich. dec. 483. n. 46. tamen iſta opinio procedit ſi agatur de
134 emphyteuſi, quæ dignoſcatur aliundè reſtricta ad deſcen-
dentes, prout loquuntur præfatæ deciſiones, vel ubi aliundè
dignoſcitur prohibita alienatio per ultimam voluntatem, ut
in caſu in quo conſuluit Aldobrand. non autem ubi aliundè
conceſſio dignoſcitur ad quoſcunque hæredes tranſitoria, &
ſufficeret agi de locatione perpetua, quamvis ab Eccleſia
conceſſa, ut recedendo à prædicta dec. 175. p. 13. reſpondit
135 Rota in eadem cauſa Romana Caſalis mediæ viæ 15. Maji
1662. cor. R.P.D. Bevilaqua præcipuè in §. nec his adverſari.
136 Præterea reſtringitur dicta opinio, quòd prohibitio alie-
nandi infringat vim clauſulæ facultatem alienandi conce-
dentis, ut procedat quando prohibitio eſt abſoluta, ſecus au-
tem quando eſt qualificata, uti alienandi ſine conſenſu, quia
tunc remanet virtus clauſulæ, ut valeat alienari cum con-
137 ſenſu, ut cenſuit Rot. cor. Merlin. dec. 699. n. 17. verſ. atta-
men quæ eſt etiam in rec. deciſ. 714. n. 17 p. 4. tom. 3. & ſecuta
fuit Rot. coram Dunoz. Jun. dec. 760. n. 16. poſt princ. verſ. &
quamvis. Quod certiùs procedit ſi facta ſit prohibitio cum
138 duplici negativa, videlicet, quòd conductor non valeat a-
lienare niſi cum conſenſu, ut declarant Grat. diſc. 416. n. 4. &
Rot. cor. Eminentiſſimo Otthobono dec. 265. n. 50. & ſeqq. ea
ratione quia duæ negativæ affirmant, & ſic videtur apertè
conceſſa facultas alienandi cum conſenſu l. duobus, 238. ff. de
verb. ſignif. Rim. Jun. conſ. 757. n. 9. dec. 167. num. 36. & dec.
639. n. 2. p. 1. & dec. 495. n. 3. p. 2. recent. quod ſecus eſt ubi pro-
hibitio alienationis eſt per negativam unicam, uti ſi dictum,
quòd non poſſit alienare ſine conſenſu, Rot. cor. Bich. dec.
483. n. 41. ubi quòd idem procedit etiam ſi additum fuiſſet, &
niſi ſatisfacto Domino de Laudemiis, & in rec. dec. 427. nu.
20. & ſeqq. p. 9. Quamvis in eiſdem terminis, ubi ſcilicèt di-
ctum erat, abſque conſenſu adhuc, non cenſeri oblatam fa-
cultatem alienandi cum conſenſu, ſenſerit Buratt. dec. 206.
n. 23. & Merlin. dec. 699. n. 17. verſ. attamen.
139 Et idem eſt de aliis pactis præſeferentibus conceſſionem
non eſſe perpetuam, uti ſi dictum fuerit, quòd finita emphy-
teuſi, res revertatur cum omnibus melioramentis, quòd ex
tali pacto reſtringatur vis, & effectus clauſulæ ad habendum
tradit Sperell. dec. 120. n. 23. & ponderavit etiam Rot. dec.
294. n. 8. verſ. item ibi p. 2. recent.
Faciliùs autem admittenda erit ſupradicta reſtrictio virtu-
tis clauſulæ ad habendum, & aliarum mediante prohibi-
tione alienationis, vel aliis pactis ſubſequentibus, ſi in ipſa
140 facultate alienandi, vel immediate poſt clauſulas præfatas
eam importare valentes, additæ ſint dictiones reſtrictivæ ad
pacta ſubſequentia, uti ſi dictum, cum pactis infraſcriptis,
cum iſta ſint verba reſtrictiva, & coerceant vim clauſulæ ad
141 habendum, & aliarum, Merlin. dec. 583. n. 9. propè fin. ver.
& verba etiam illa, & in rec. dec. 211. n. 10. p. 6. & in Bo-
nonien. ſeu Ferrarien. emphyteuſis 5. Decemb. 1670. §. qui-
bus tamen, cor. Reverend. D. meo Calataju, & de verbis
modo infraſcripto, quòd faciant dictam clauſulam nihil ope-
rari Coccin. dec. 75. n. 10.
Et idem, quod operantur verba reſtrictiva ad pacta ſubſe-
quentia, operabuntur etiam pacta reſtrictiva ad naturam con-
142 tractus, quatenus juxta eam bona non valeant in extraneos
transferri, uti ſi poſt clauſulam ad habendum, & facultatem
alienandi, addita ſint verba, ſecundum naturam hujuſmodi in-
ſtrumentorum, quòd tunc dicta facultas reſtringatur, & opera-
ri non poſſit, ut emphyteuſis Eccleſiaſtica ad extraneos tran-
ſeat. Sperell. qui alios allegat dec. 120. n. 51. Merlin. dec. 638. n.
4. ad fin. Duran. dec. 212. n. 21. & 22. & idem ſi dictum, & pro-
ut de ſimilibus fieri ſolet, Seraph. dec. 794. n. 8. in rec. dec. 55. n.
8. & 9. p. 10. & in dicta Bonon. ſeu Ferrarien. emphyteuſis.

Verùm non propterea cenſeri debet in totum evacuata 143
virtus clauſularum, facultatem alienandi præſeferentium,
ſed ſumi debet interpretatio pro conciliatione in quantum
fieri poteſt, & pro evitanda totali correctione ſubitanea, &
ſic adhuc reſtringenda erit prohibitio alienationis, ut di-
ctum fuit ſuprà, dec. 287. n. 2. ver. fuit reſponſum p. 1. rec. &
maximè ſi ſubſequentes diſpoſitiones per dictas clauſulas præ-
ſervatæ, apertiſſimam prohibitionem alienandi in quolibet
caſu non contineant Rot. cor. Bich. dec. 610. n. 35.
Et hæc dixiſſe ſufficiat circa naturam emphyteuſis Eccle-
ſiaſticæ, ut finiatur per finem tertiæ generationis, & quando
cenſeatur ab ea receſſum, cætera, quæ latè dici poſſent, videre
ſi quis cupiat, adire poterit tractantes ex profeſſo materiam
emphyteuticam, ac etiam feudiſtas, qui multi ſunt, & viri 144
doctiſſimi, nam locatio in hoc propoſito differt ab emphy-
teuſi, eſt enim ſui natura tranſitoria ad hæredes quoſcumque
l. viam veritatis, C. locat. §. fin. inſt. eodem tit. adeout qua- 145
tenus aliàs tempus locationis duret, prætendi non valeat eam
expiraſſe ex quo finivit generatio, etiam ſi agatur de locatio-
ne rei Eccleſiæ Ruin. conſ. 161. n. 21. & ſeq. lib. 1. Mantic.
de tacit. lib. 22. tit. 19. n. 17. Buratt. dec. 334. n. 4. Rot. dec.
268. n. 1. p. 12. & dec. 175. n. 16. p. 13. rec.
Placuit tamen prædicta de emphyteuſi annotare, quia
ſunt quotidiana, & etiam utiliſſima huic materiæ locationis
non ſolùm propter generalem ſimilitudinem, & affinitatem
horum contractuum, ſed etiam quia in locatione diſcutiun-
tur ſæpe verba contractus, ejuſque clauſulæ, & circumſtantiæ
ad dignoſcendum, an partes ſenſerint eam eſſe perpetuam, &
tranſitoriam ad quoſcumque, vel aliquo modo reſtrictam, &
quæ dicta ſunt in propoſito emphyteuſis, ut plurimum ap-
plicari etiam poterunt ad id dignoſcendum in locatione,
ſingula ſingulis congruè referendo, nulli enim dubium, quòd
ſi dignoſcatur voluntas contrahentium locationem non de- 146
bere tranſire ad extraneos, vel reſtringi ad certas generatio-
nes, erit attendenda, & ſervanda per regulam generalem,
quòd maximè ſpectandum ſit, quod inter utramque partem
conventum fuerit in hoc contractu l. ea l. 53. in princ. verſ. re-
ſpondi, ff. loc. & in propoſito plenè Rot. dec. 175. n. 7. p. 13. rec.
Præterea dicta notitia naturæ emphyteuſis Eccleſiaſticæ
diverſæ à locatione, eſt neceſſaria, in hoc præcipuè propoſito,
ad dignoſcendum, an argumenta quæ fiunt ab una ad aliam,
valeant, & an auctoritates, in terminis emphyteuſis loquen-
tes, benè allegentur ad defenſionem cauſarum locationis pro-
ut ſæpè fit, quia faciliùs inveniuntur, cùm ſæpiùs controver-
tatur finis emphyteuſis, & ideò plures de ea inveniantur deci- 147
ſiones, & conſilia, aliæque auctoritates, & ecce exemplum in
caſu quo locatio facta erat, Paulo in tertiam generationem,
contigit dubitare, an pro una generatione computari debe-
ret ipſe Paulus, & pro affirmativa adducebatur celebris di-
ſtinctio, quòd aut adeſt aliquod verbum, per quod appareat
diſtincta perſona primi acquirentis ab aliis, uti ſi dictum,
tertiam ipſius generationem, & tunc non computatur ipſe
acquirens, aut verò tale verbum non adeſt, & tunc compu-
tatur & ipſe, quam diſtinctionem fuiſſe Bartoli refert Bald.
in Auth. ſi quas ruinas, n. 4. C. de Sacroſ. Eccl. & eam ſe-
quuntur Caſtr. num. 4. Anchar. in clement. 1. n. 18. de pœn.
Alex. conſ. 110. n. 18. lib. 3. Verall. dec. 17. n. 3. & dec. 18.
& dec. 113. par. 2. Et eſſe veram, & magis communiter re-
ceptam, aliis pluribus cumulatis teſtatur Ciarlin. contr. 105.
n. 121. verſ. ſed verior. Adden. ad Buratt. dec. 602. num. 25.
Merlin. deciſ. 420. n. 1. & ſeq. Ubald. dec. 338. num. 2.
Verùm ego dixi, & placuit, quòd dicta diſtinctio, ut pluri- 148
mum ſit in emphyteuſi Eccleſiæ, & in ea procedit ex illa ra-
tione, quia ejus natura eſt, ut non tranſeat ultra filios, & ne-
potes d. §. emphyteuſim. Auth. de non alienand. aut permutan.
& ideo ubicumque verba ad illos reſtrictionem pati poſſunt,
ſemper ad eos ſunt reſtringenda, ut ſupra dictum fuit, unde
nil mirum ſi ad eos reſtringi debeant etiam dicta verba, uſ-
que in tertiam generationem, ut conſideravit Gabr. conſ. 60.
n. 2. & ſeq. lib. 2. Rot. coram Merlin. deciſ. 420. num. 8. ver. quæ
certiora, & ſeqq. Talem enim intellectum patiuntur ſi defi-
ciat dictio, ipſius, ſecus autem ſi talis dictio adſit ex ſupraci-
tatis, & benè etiam firmat Altogr. conſ. 12. n. 35. & 36. lib. 2.
Verùm ſi agatur de locatione, vel etiam de emphyteuſi
laicali, quia iſti contractus ſui natura ſunt tranſitorii ad
quoſcumque, debemus accipere verba in ſui propria ſignifi-
catione, imò in lata, ut quantò magis fieri poteſt, cum ipſa
natura tranſeundi ad quoſcumque conformentur, prout di-
ſtinguendo ſupradictum fuit. Et propriè loquendo in præfa-
to caſu, Paulus non poteſt venire in illis verbis, ad tertiam
generationem Gabr. dict. conſil. 68. num. 3. lib. 2. & ratio eſt,
quia ipſe eſt cauſa, & originationis, & ideo in ea non
con-

Digitized by Google

connumerandus Bald. *conſ.* 375. *n.* 1. *ver. in contrarium lib.* 4.
& aliis adductis Gratian. *diſcept.* 88. *n.* 28. & plenius Altogr.
conſ. 12. *n.* 1. *lib.* 2. Rota *dec.* 218. *n.* 1. *& dec.* 420. *n.* 1. *& a. p.*
4. *diverſ.* Nec iſta diſtinctio inter emphyteuſim Eccleſiaſti-
cam, locationem ab Eccleſia factam, vel emphyteuſim Lai-
calem deſtituta eſt auctoritate, nam eam tenuit ſignanter
Bald. *in l. defuncto num.* 2. *Cod. ad Tertull.* Caſtrenſ. *conſ.*
308. *n.* 1. *lib.* 2. Gabr. *de jure emphyt. concl.* 5. *n.* 6. Ciarlin.
contr. 105. *n.* 125. & ſenſit Gabr. *dict. conſ.* 68. *num.* 2. *&*
ſeq. Rota *in dict. dec.* 420. *num.* 8. *verſ. quæ certiora & ſeqq.*
coram Merlino.

149 Quod certius eſt dicendum ubi verba contractus ſunt *pro*
ſe, & deſcendentibus ſuis uſque in tertiam generationem, quia
hoc caſu, generatio magis relata videtur ad deſcendentes,
magiſque conſideratus videtur primus acquirens, tamquam
cauſa, & origo generationis, nam aliàs ubi ſimpliciter dici-
tur, ad tertiam generationem, etiam in locatione conſide-
rari poteſt generatio in abſtracto, & abſolutè, non autem re-
ſpectivè, & tamquam generatio certæ perſonæ, itaut tot ter-
minos, & gradus conſtituat, quot ſunt perſonæ, & ſic in
tertia perſona terminanda ſit conceſſio, prout *ex deciſ. Col-*
legii Piſani penès Papon. *conſ.* 86. *num.* 14. *& ſeqq.* conſi-
deravit Rota *dec.* 420. *num.* 4. *ver. ratioque differentiæ* co-
ram Merlin.

150 Item certior erit opinio, quòd in tertia generatione non
comprehendatur primus acquirens, ſi dictum fuerit, *ad ter-*
tiam generationem completam. Nam licèt in emphyteuſi Ec-
cleſiaſtica aliqui teneant verbum illud, *completam*, non ſuf-
ficere ad hoc, ut in tertia generatione comprehenſus rema-
nere non debeat primus acquirens, ut ſignanter latè Gabr.
conſ. 68. *n.* 1. *& ſeq. lib.* 2. Ruden. *reſ.* 16. *n.* 45. Roſental. *de*
feudis cap. 7. *concl.* 23. *n.* 5. *ad fin.* & aliqui dubitent, ut Hon-
ded. *conſ.* 54. *n.* 11. *lib.* 1. Merl. *dec.* 454. *n.* 3. Tamen commu-
nis eſt in contrarium, ut teſtatur Clar. *in §. emphyteuſis, qu.*
34. *verſ. idemque*, Altograd. *conſ.* 12. *n.* 8. *lib.* 2. Ciarlin. *contr.*
105. *n.* 125. *ver. vel procedunt* Rot. *dec.* 218. *n.* 3. *& ſeq.* ubi
ſive dicat completam, ſive finitam, *& dec.* 220. *n.* 2. *par.* 4.
div. & dec. 305. *n.* 2. *par.* 1. *rec.*

151 E contra ubi dictum fuit *uſque ad tertiam generationem ab*
ipſo inchoandam ipſum primum acquirentem, à quo inchoa-
tur eſſe computandum, & conſtituere primam generatio-
nem, bis voluit Rota in eadem cauſa Romana Caſalis Vete-
ris coram R. D. meo Albergato *dec.* 34. *n.* 10. *& ſeq. dec.* 402.
152 *n.* 3. *& 4. par.* 12. *rec.* Sed quidquid ſit in emphyteuſi Eccleſia-
ſtica, de qua ibi propter dictam ejus naturam, quam conſi-
derat prima deciſio, in locatione, & emphyteuſi laicali, di-
ctus intellectus pateretur difficultatem, quia dictio illa, *ab*
denotat terminum, à quo, & ſui natura eſt excluſiva ipſius
153 termini Gloſ. *in cap. ſtatutum de præbend. in* 6. Caſtren. *in l.*
1. *n.* 2. *ff. ſi quis cautior.* Alex. *conſ.* 42. *n.* 5. *verſ. quia ſtatu-*
tum lib. 3. Magon. *dec. Flor.* 8. *n.* 7. *verſ. & maxime* Rot. *dec.*
154 710. *n.* 4. *par.* 1. *div.* licèt ex ſubjecta materia, aliiſque ra-
tionibus poſſit etiam ſtare incluſivè, ut latè tradit Gonzal.
ad reg. 8. *Canc.* Gloſ. 12. §. 1. *n.* 23. *& ſeq.*

Sic ubi fuiſſet addita aliqua dictio taxativa, puta ſi dictum
155 fuiſſet, *ad tertiam generationem tantùm*, reſtringetur con-
ceſſio, ut comprehendat primum acquirentem, ejuſque fi-
lios, & nepotes, ac remaneant excluſi pronepotes Rim. Jun.
conſ. 257. *n.* 33. *&* 34. Cald. *de jur. emphyt. lib.* 1. *q.* 11. *n.* 15.
Viv. *dec.* 499. *n.* 13. Rot. coram Merlin. *dec.* 454. *n.* 9. *& ſeq.*
ubi etiam ſi dicat tertiam generationem maſculinam tan-
tùm, quia adhuc dictio, *tantùm*, refertur generationi, non
qualitati maſculinæ. Sed & hoc facilius admittendum erit
in emphyteuſi Eccleſiaſtica; ex ſæpè dicta ratione differen-
tiæ inter eam, & locationem, nam illa dictio *tantum* vere
referri poteſt ad qualitatem maſculinitatis, ut conſideravit
Rot. coram Seraph. *dec.* 1326. *n.* 5. *propè fin.*

Controverſia autem eſt ſi dictum fuerit *pro ſe filiis, & ne-*
156 *potibus, uſque in tertiam generationem*, utrum hoc caſu in-
telligatur comprehenſus primus acquirens in tertia genera-
tione, itaut verba, uſque in tertiam generationem, reſtrin-
gantur ad perſonas nominatas, & non comprehendant pro-
nepotes, vel contra, & non eſſe faciendam talem reſtrictio-
nem conſuluit Bart. *conſ.* 77. *n.* 2. *& 3. lib.* 2. *& ſequitur* Alex.
conſ. 110. *n.* 16. *lib.* 3. Ruin. *conſ.* 166. *n.* 6. *& ſeq. lib.* 1. Rim.
Jun. *conſ.* 167. *n.* 4. *&* 5. Altograd. *conſ.* 12. *n.* 11. *& ſeq. lib.*
2. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 25. Amic. *de jur. emphyt. q.* 58.
n. 11. & rationem reddunt communiter præcitati DD. quia
aliàs verba illa, *uſque in tertiam generationem*, eſſent omni-
nò ſuperflua, & nihil operarentur, quod non eſt dicendum
l. ſi quando in princ. ff. de legat. 1. *l. ult. C. de donat. inter*
vir. & uxor. cap. ſi papa de privil. in 6.

Contrariam verò opinionem tenuit Caſtrenſ. *conſ.* 338. *n.* 157
2. *lib.* 2. Mareſcot. *variar. reſol. c.* 53. *n.* 2. *lib.* 2. Adden. *ad*
dec. 199. *n.* 103. *& ſeqq. p.* 8. *recent.* Merlin. *dec.* 42. *n.* 13.
verſ. ſecundo, & ex hoc ubi quòd ceſſat omnis difficultas in
iſto caſu, quia dum ſunt expreſsè certæ perſonæ, verba il-
la, uſque in tertiam generationem, ſtant demonſtrativè, non
autem augent diſpoſitionem, & plenè Coccin. *deciſ.* 2194.
num. 19. *& ſeqq.*

Sed poterit etiam controverſia componi cum eadem di- 158
ſtinctione inter emphyteuſim Eccleſiaſticam, & locationem,
idque eadem ratione diverſitatis, ſuprà ſæpius adducta, quòd
videlicèt, cum verba præfata non ſint ſatis aperta, ſed du-
bia, ex adductis hinc inde per DD. in emphyteuſi Eccleſia-
ſtica non poteſt per ſimilia verba cenſeri receſſum ab ejus na-
tura, non tranſeundi ultra nepotes, quod ſecus eſt in loca-
tione: animadvertendum tamen dictam ſecundam opinio-
nem reſtringentem conceſſionem ad filios, & nepotes, pro- 159
cedere, quando eorum expreſſioni addita ſunt verba, uſque
ad tertiam generationem, abſque copula, &c. ſecus autem è
contra, videlicèt, ſi dictum, pro ſe, filiis, & nepotibus, &
uſque in tertiam generationem, quia tunc dictio illa, *&*,
ſtat augmentativè, & operatur venire pronepotes, ut tra-
dit ipſe Caſtrenſ. *in d. conſ.* 338. *n.* 2. *lib.* 2. Mantic. *de tacit.*
lib. 22. *tit.* 25. *n.* 27. Add. *ad d. dec.* 199. *n.* 114. *p.* 8. *recent.*
Merlin. *dec.* 420. *n.* 15. è contra verò ceſſante illa dictione,
&, non ſufficeret pro comprehenſione pronepotum, verbis
illis, uſque in tertiam generationem, additam fuiſſe dictio-
nem illam, *completam*, hoc caſu expreſſioni filiorum, & 160
nepotum Adden. ad Burat. *dec.* 602. *n.* 27. *verſicul. etiam ſi*
Merlin. *dec.* 420. *n.* 15. Dunozet. Jun. *dec.* 51. *num.* 7. *&* 8.
ubi ultra dictionem, *completam*, adeſſet etiam dictio, *ip-*
ſius, ſeu *ipſorum*, facta enim conceſſione pluribus pro ſe,
filiis, & nepotibus, additum fuerat, uſque ad ipſorum,
& cujuslibet ipſorum tertiam generationem completam, &
tamen Rota cenſuit conceſſionem reſtringi ad perſonas ex-
preſſas.

Cæterum ubi adſit obſervantia circa comprehenſionem, 161
vel non comprehenſionem pronepotum, in præfatis, & ſi-
milibus caſibus, plurimum attendenda erit Mantic. *de taci-*
tur. lib. 22. *tit.* 25. *n.* 31. *dec.* 518. *per tot. par.* 4. *diverſ.* Merlin.
dec. 454. *n.* 2. & fortius, ſi adſint alia inſtrumenta, in qui-
bus comprehenſi ſint pronepotes, & illud de quo agitur ha-
beat ad ea relationem, tunc enim erit juxta illa intelligen-
dum Ubald. *dec.* 338. *num.* 3. Gregor. *dec.* 522. *n.* 8. *& ſeqq.*
vel ſi ita antecedenter tractatum, ut comprehenderentur, &
inhærendo tractatui, facta fuit conceſſio in ſe obſcura *dec.* 162
305. *n.* 3. *par.* 1. *recent.* niſi forte relatio eſſet facta, quoad
conceſſionem tantùm, & non etiam, quoad perſonas, ut
in caſu ſuo conſideravit Rot. coram Merlin. *dec.* 420. *num.*
16. *verſ. quia in caſu*, & etiam coram Ubaldo *dict. dec.*
338. *num.* 10.

Quæri etiam hic poſſet ſi locatio ſit facta ad certum tem- 163
pus, & deinde ad beneplacitum, quando finire debeat, &
videtur beneplacitum durare debere pro alio eodem tempo-
re, quo fuit expreſſa, & non ultra, quia menſura tempo-
ris prorogati, regulariter loquendo, non debet eſſe major
menſura temporis principalis, ut dicit Bald. *in conſil.* 101.
propè fin. verſ. venio ad quintum, lib. 3. & de conceſſione of-
ficii dicto modo facta Afflict. *in cap.* 1. *column. fin. quib. mod.*
feud. conſtitut. pot. & præcisè in locatione facta per duode-
cim annos, deinde ad beneplacitum conductorum latè Soc-
cin. Jun. *conſ.* 63. *n.* 3. *& n.* 6. *& ſeqq. lib.* 2.

Præterea locatio prædicta, facta pro tempore, quo unus
ex contrahentibus voluerit, vel ad ejus beneplacitum, aut
arbitrium, per mortem ejuſdem expirat, quia voluntas, &
beneplacitum alicujus, eo mortuo, finitur *cap. ſi gratioſè de* 164
reſcript. in 6. Rot. *dec.* 651. *n.* 2. *part.* 2. *recent.* & coram
Bichio *dec.* 256. *n.* 2. & in ſpecie de locatione facta, quoad
is, qui locaſſet vellet, eſt text. *in l. locatio,* 4. *ff. locat.* &
de facta ad beneplacitum conductorum latè Soccin. Jun. *d.*
conſ. 63. *n.* 10. *& ſeqq. lib.* 2.

Poſſet etiam hic quæri de locatione facta duobus, ſeu quæ
uni facta in duos tranſivit, puta duos filios, vel hæredes,
ſeu nominatos, an ſi ad vitam, vel generationem facta ſit,
& unus decedat, vel ejus generatio finiatur, ejus pars de-
volvatur, vel alteri accreſcat, ſed de hoc dictum eſt ſuprà
in cap. 26.

Sic etiam quæri hic poſſet quomodo probetur eveniſſe
tempus, vel caſum finis locationis, & ſignanter an, ubi con-
ceſſa eſt res alicui ad lineam, vel ad aliquas generationes, pro
convincendo fine conceſſionis ſatis ſit probare illum obiiſſe,
dum non appareat eum filios habuiſſe, vel probanda etiam

Digitized by Google

ſit hæc negativa, quòd filios non habuerit, ſed de hac quæſtione loquar *in c. ult. n.* 333.

De fine locationis, & expulſione conductoris propter malum uſum rei conductæ, & ejus deteriorationem,

S U M M A R I U M.

1 *Conductor male verſatus in re conducta poteſt à locatore expelli, & in re privari.*
2 *Ampl. procedere in qualibet re tam ſtabili quàm mobili.*
3 *In locatione cenſetur conventum cum conductore, ut bona fide utatur.*
4 *Privatio rei propter malum uſum non eſt propiè pœna.*
5 *Privationi rei conductæ propter malum uſum, ut ſit locus, tria copulativè requiruntur.*
6 *Requiritur quòd damnificet rem in proprietate non in ſolis fructibus.*
7 *Decl. nō procedere in locatione pro certa rata fructuum, quia tunc ſufficit damnum in fructibus.*
8 *Decl. 2. ſufficere damnum in fructibus ſi eſt duraturum poſt tempus conductionis.*
9 *Omiſſio amputandi vites dat cauſam expellendi conductorem.*
10 *Arbores cadere non permittitur conductori.*
11 *Adverſus conductorem cadentem arbores dantur plura remedia.*
12 *Et poteſt etiam expelli à re conducta.*
13 *Decl. non procedere in emphyteuſi laicali.*
14 *Secus ſi Emphyteuta fuit monitus ne caderet, & nō deſtitit.*
15 *Contrarium quòd emphyteuta poſſit expelli propter inciſionem arborum.*
16 *Domum devaſtans emphyteuta expellitur.*
17 *Deteriorans rem conductam non excuſatur dicendo in alia parte melioraſſe.*
18 *Arbores veteres cadēdo, & alias ſubrogando excuſatur.*
19 *Ampl. ut poſſit expelli emphyteuta pro ceſſione arborum, quas ipſe plantavit vel devaſtationem domus quam ipſe ædificavit.*
20 *Contrarium in conductore ad longum tempus.*
21 *Secus ſi aliter inter partes conventum ſit, vel adſit pactum quòd locatio non egrediatur terminos locationis ſimplicis.*
22 *Requiritur ſecundo ut conductor poſſit expelli propter malum uſum, quòd deterioratio rei non ſit modica, ſed conſiderabilis.*
23 *Quādo dicatur cōſiderabilis remittitur arbitrio Judicis.*
24 *Arbitrium Judicis non debet eſſe effrenatum, ſed regulandum à jure, vel ratione aliqua.*
25 *Deterioratio, & malus uſus rei conductæ conſiderandus habito etiam reſpectu ad qualitates perſonarum.*
26 *Si Conductor ſit perſona Eccleſiaſtica, & conducat meretrices in domum conductam, dicitur male utens, & poteſt expelli, ſecus ſi ſit Scholaris.*
27 *Lim. ut poſſit etiam ſcolaris expelli ratione honeſtatis conductoris, vel vicinorum.*
28 *Rei qualitas attenditur ad dignoſcendum an damnum ſit conſiderabile.*
29 *Si domus ſit in lupanari, vel ad talia conſueta, non eſt conſiderabilis introductio meretricum.*
30 *Si prædium locatum ſit magnum, & arboribus abundans, nō eſt conſiderabilis inciſio duorum, vel trium earum.*
31 *Arborum qualitas conſideranda eſt, & præcipuè an ſint frugiferæ ad effectum dignoſcendi ſi per earum inciſionem locus ſit expulſioni.*
32 *Inciſio arborum ſylvæ cæduæ non eſt deterioratio in proprietate.*
33 *Conductor ad longum tempus poteſt in re conducta aliquid amplius facere quàm conductor ad breve.*
34 *Emphyteuta introducens meretrices in domum emphyteuticam non propterea poteſt expelli.*
35 *Emphyteuta Eccleſiæ propter deteriorationē expellitur.*
36 *Secus eſt in Emphyteuta laicali ſecundùm aliquos.*
37 *Contraria eſt communis.*
38 *Decl. hanc contrariam procedere in deterioratione magna ultra tempus conceſſionis duratura.*
39 *In emphyteuſi Eccleſiæ minor deterioratio ſufficit, quàm in laicali ad hoc ut ſit locus expulſioni emphyteotæ.*
40 *Pactum quòd res debeat meliorari, & non deteriorari, operatur ut minor deterioratio ſufficiat, ad hoc, ut conductor, ſeu emphyteuta expelli poſſit.*
41 *Idem operatur promiſſio utendi arbitrio boni viri.*
42 *Stante dicta promiſſione, ſufficit inciſio duarū arborum.*
43 *Maximè ſtante juramento, quòd debet ſervari præcisè.*
44 *Juramentum non ampliat diſpoſitionem, ſed reſtringitur ad terminos illius.*
45 *Requiritur ut ſit locus expulſioni ob malum uſum quòd deterioratio rei evenerit dolo conductoris, vel culpa ſaltem levi, non autem leviſſima.*
46 *Incendium ſubſecutum in re conducta, non eſt cauſa expellendi colonum.*
47 *Declara quod non ſufficiat leviſſima in omittendo, ſecus in committendo.*
48 *Intellige ſi ex culpa leviſſima in committendo reſultet damnum conſiderabile.*
49 *Deterioratio unius rei ex pluribus conductis ſufficit ad expulſionem ab omnibus.*
50 *Deteriorans in parte excuſatur ab expulſione ex eo, quòd melioravit in alia.*
51 *Expulſio ob deteriorationē nocet etiā ſucceſſivè vocatis.*
52 *Decl. procedere niſi conductor deterioraverit in fraudem aliorum.*
53 *Expulſo conductore propter deteriorationem deberi mercedem pro toto tempore teneat aliqui.*
54 *Alii tenent deberi tantùm pro tempore præterito.*
55 *Alii diſtinguūt, ut male verſatus abſq; damno rei teneatur ad totam penſionem, malè autem verſatus cum damno non teneatur ad totam penſionem, ſed ad damna.*
56 *Alii tradunt conductorem expulſum ab Eccleſia totam mercedem ſolvere debere, ſecus expulſum à privato.*
57 *Verior autem videtur opinio dominum nō debere ſentire damnum aliquod, neque in re, neque in mercede, ſed neque ſentire lucrum recipiendo duplicatas mercedes.*
58 *Et ſufficit, quòd poſſit mercedes ab alio conſequi ad hoc ut eas petere non valeat à conductore expulſo.*
59 *Expulſioni ob malum uſum locus eſt domino volente tantùm.*
60 *Et poteſt eam remittere, & quando cenſeatur remiſſa relativè.*

C A P U T LIV.

Conductorem debere benè uti re conducta dictum eſt ſuprà *c. 29.* ubi etiam in principio diximus, quòd inter alia remedia competentia locatori adverſus malè utentem, unum eſt, quòd poteſt conductorem expellere, & reſervavi-
mus hic de tali expulſione, & fine locationis loqui; reaſſu- 1
mendo igitur materiam, clarum eſt, quod ſi conductor malè
in re verſatus ſit, poteſt expelli, prout eſt text. *expreſſ. in l.*
adem 3. *C. locat.* & rationabiliter amoveri ſi perversè ibi fue-
rit converſatus, dicit textus *in cap. propter* 3. *§. verùm eodem*
tit. & licèt iſta jura loquantur de domo locata, tamen pro- 2
pter identitatem rationis procedunt etiam in aliis rebus, &
tam in ſtabilibus, quam in mobilibus, ut conductor malè
utendo cadat à jure ſuo, ut tradit Molin. *de juſt. & jur. tract.*
2. *diſp.* 499. *ſub n.* 13. Ratio enim eſt, quia tacitè videtur con-
ventum cum eo, ut bona fide verſetur, & ideò, ſi aliud fa- 3
ciat, videtur infringere bonam fidem, ut docet Cyn. *in d. l.*
ade n. 1. *in fin.* & licèt hæc videatur quædam pœna privatio-
nis rei, tamen, quia venit ex natura contractus, & ex dicto 4
tacito pacto, quòd res propria locatoris tollatur conductori
in caſu, quo malè verſetur in ea, non poteſt dici pœna ni-
ſi impropriè, ut firmat Mantic. *de conject. l.* 11. *tit.* 18. *n.* 3.
& in his terminis Corbul. *de jur. emphyt. tit. de cauſ. privat.*
ob rei deteriorat. n. 6.

Ad hoc tamen, ut huic privationi locus ſit, non ſufficit 5
quælibet mala verſatio in re conducta, ſed tria copulativè
concurrere debent; primum, conductorem malè verſari, &
deteriorare rem ipſam in proprietate, non autem, quoad ſo-
los fructus, ſecundum, deteriorationem non eſſe modicam,
ſed conſiderabilem, & tertium, deteriorationem factam
fuiſſe per dolum malum, vel culpam ſaltem levem, non au-
tem leviſſimam conductoris, ut docuit Bald. *in Auth. qui*
rem, n. 2. *verſ. ſecundo nota, C. de ſacroſ. Eccl.* Alex. *conſ.*
118. *n.* 10. *lib.* 5. Jaſ. *in Auth. qui rem, n.* 7. *C. de ſacroſ. Ec-*
cleſ. & conſ. 17. *n.* 2. *l.* 1. Menoch. *de arbitr. caſ.* 78. *nu.* 6.
Trentacinq. *var. lib.* 3. *tit. de locat. & conduct. reſol.* 4. *n.* 10.
Cyriac. *contr.* 268. *n.* 9. Ciarlin. *contr.* 2. *n.* 22. de quibus pro-
pterea ſingulis aliquid ſeparatim dicendum erit.

Et quoad primum, quòd videlicèt damnum dederit in 6
proprietate rei, non autem quoad ſolos fructus, ratio eſt pa-
tens, quia dum fructus rei locatæ ſpectant ad conductorem
non autem ad dominum, non eſt de quo dominus ipſe con-
queratur ſi conductor fructibus tantùm damnum inferat, pu-
ta non colendo agrum, vel malè colendo, ut advertit Bald. *in*

Auth.

Auth. qui rem n. 31. ad med. C. de ſacroſ. Eccl. Trentacinq. *variar. lib. 3. tit. de loc. & cond. reſol. 4. n. 10. verſ. 2. quod deterioratio.*

7 At ex dicta ratione deducitur, quòd hoc non procedat in locatione, in qua conductor debeat reſpondere locatori de certa rata fructuum, quia, tunc etiam ob deteriorationem circa ſolos fructus reſultat præjudicium domino, & ideò ob eam poterit conductor expelli Tob. Non. *conſ. 58. n. 17. verſ. Angel.* quem ſequitur Corbul. *de cauſ. priv. ob rei deteriorat. num. 27. in fin.*

8 Et datur etiam intelligi animadvertendum eſſe, quòd licèt mala verſatio quandoque videatur potius reſpicere perceptionem fructuum, quàm proprietatem rei, tamen quia, vel ipſi rei quoque damnum inferat, vel ſi tantùm fructuum perceptioni, adhuc eſt damnum perpetuum, vel ſaltem duraturum etiam finita locatione, dabitur propter eam dicta
9 expulſio, uti ſi malè colat vineam, omittendo amputare vites, quia inde evenire ſolet, ut deſiccentur, & ſic reſultare damnum perpetuum, poterit conductor propterea expelli Bald. *in d. Auth. qui rem n. 3. poſt med. C. de ſacroſ. Eccl.* Jaſ. *in l. 2. n. 98. poſt med. C. de jur. emph.* ubi loquitur de emphyteuſa, & ſic in fortioribus terminis, cum facilius admittatur iſta expulſio reſpectu ſimplicis conductoris, quàm reſpectu emphyteutæ, ut dicam infra in ſecundo requiſito Trentacinq. *dicta reſolut. 4. num. 10. ad med.* Joſeph. Ludov. *deciſ. Peruſ. 22. num. 23.*

Faciliuſque ſi conductor vineam extirpet, aut arbores frugiferas cædat, ex quo clarius erit ipſum malè verſari in re etiam in præjudicium domini, & clari juris eſt, hanc arbo-
10 rum inciſionem conductori non permitti, ut eſt text. *in l. ſi merces, 28. §. culpæ, ff. locat. & in l. in fraudem, 45. §. fin. ff. de jur. fiſci,* quæ ultima licèt loquatur de conductore fiſci, tamen in hoc fiſcus utitur jure privati, & poſt Jaſ. *in l. divortio, §. ſi fundum num. 2. ff. ſol. matr.* tradit Caroc. *de loc. tit. de recuſat. qu. 7. num. 6.*

11 Et licèt in præfatis juribus non detur expreſsè hoc remedium expellendi conductorem arbores cædentem, ſed aliæ actiones locatori concedantur, nempè *in d. l. ſi merces. §. culpæ* ex locato, ex lege Aquilia, ex lege duodecim Tabularum, arborum furtim cæſarum, & interdicto, quod vi, aut clam, *& in d. l. in fraudem, §. fin.* in quadruplum, unde inferri poſſe videbatur actionem illam, de qua agitur ad expulſionem conductoris ceſſare debere, attento maximè, quòd *in d. l. ſi merces, §. culpæ*, poſt expreſſas alias actiones præfatas, additur præciſè, *ſed utique judicis, qui ex locato judicat officio continetur, ut cæteras actiones locator omittat.*

12 Tamen, & dictam expulſionem competere locatori adverſus conductorem arbores incidentem probatur, quia ex præfatis juribus apertè habetur conductori non licere arbores incidere, & ſic incidendo, eum malè verſari patens eſt, ac proinde dum malè verſatur poteſt ex hoc capite expelli juxta text. *in d. l. ade, C. loc.* latè Caroc. *de loc. tit. de recuſat. q. 7. n. 5. & ſeqq.* ubi *n. 7.* quòd hæc eſt opinio communis, & à qua nullus diſcrepat.

Et huic opinioni adhærendo, quæ eſt verè magis communis, ut patebit ex mox dicendis in emphyteuſi, ad text. *in d. l. ſi merces, §. culpæ in fin.* reſponderi poſſe videtur, quòd dum dicit, judicis officio contineri, ut cæteras actiones locator omittat, potiùs ſupponit eas illi competere, & omittere debebit non abſolutè, ſed una effectum ſortita, ut explicat ibi Gloſ. *in verb. omittat.*

In emphyteuſi tamen, ſaltem laicali, multi tenent non
13 admittendam expulſionem propter arborum inciſionem, quos refert, & ſequitur Pacian. *conſ. 32. n. 57. & ſeq.* & Ciarlin *contr. 2. n. 77.* ſaltem, ubi non fuerit monitus, quòd deſi-
14 ſteret, ut diſtinguendo cenſuit Roman. *in l. divortio, §. ſi fundum n. 6. verſ. item dicit, ff. ſol. matr.*

Verùm in contrarium non poſſe emphyteutam amputare
15 arbores cum magna deterioratione dicit Bald. *in auth. qui rem n. 3. in fin. C. de ſacroſ. Eccleſ.* & quòd eas amputando dicatur deteriorare in ſubſtantia, & poſſit expelli dicit idem Bald. *in l. divortio, §. ſi fundum, ff. ſol. matr.* & ibid. Alex. *n. 2.* ubi rejicit dictam diſtinctionem Romani, quòd hoc procedat ſi fuerit monitus, non è contra Caſtren. *nu. 2.* Jaſ. *n. 4.* Bald. *conſ. 290. n. 2. & 3. lib. 2.* Natt. *conſ. 481. n. 3.* Roland. *conſ. 49. n. 20. lib. 2.* Caſtill. *de uſufr. cap. 25. n. 2.* Surd. *deciſ. 300. n. 7.* & eſt communis opinio, ut patet ex congeſtis per Ciarlin. *contr. 2. n. 2.* & fatetur Pacian. *conſ. 33. nu. 3. ver. nec obſtare & ſeq.* licèt prætendatur contrarium melioribus fulciri rationibus ex ibi adductis, quæ præciſè repetuntur per Ciarlin. *d. contr. 2. num. 78. & ſeqq.* & à prædicta communi non videtur recedendum, quia quòd per deteriorationem ret emphyteuta expelli poſſit, eſt text. expreſſus *in d. Auth. qui rem, C. de ſacroſ. Eccleſ.* qui licèt loquatur de emphyteuta Eccleſiæ, tamen propter identitatem rationis procedit etiam in emphyteuta privati, ut dicit ibi Salic. *nu. 2. in fin.* & alii communiter, ut patet ex congeſtis per Ciarlin. *d. contr. 2. n. 6.* & dicam infrà.

Benè tamen verum eſt, non ſufficere cujuslibet arboris inciſionem ad hunc effectum, ut Colonus expelli propter eam poſſit, & controverti ſolet quot, & qualium arborum inciſio ſufficiat, de quo pariter aliquid dicendum erit infra in ſecundo requiſito.

Et idem quòd dicitur de arborum inciſione procedit et-
iam in domus devaſtatione, ut per eam quoque emphyteuta 16
expellatur, quia æquiparantur hæc duo, *l. & eleganter, §. non ſolum, ff. de dol.* & in ſpecie ad hunc effectum Crot. *conſ. 115. n. 1.* Ciarlin. *contr. 2. n. 5.* Valaſc. *dec. 50. n. 4.* Joſeph. Ludov. *dec. Peruſ. 22. n. 23.* Surd. *dec. 300. n. 6.*

Nec evitabitur expulſio iſta propter deteriorationem ſub 17
prætextu, quòd in alia parte res fuerit meliorata, latè Mantic. *de tac. lib. 2. tit. 29. n. 9. & ſeqq.* ubi & quòd perdit melioramenta Corbul. *de jur. emph. tit. de privat. ob deteriorat. n.*
14. ubi, quòd perdit ſuas meliorationes Ciarlin. qui alios 18
congerit *contr. 2. n. 7.* niſi tamen fortè emphyteuta ſuccidiſſet arbores veteraſcentes, quarum loco alias ſubrogaſſet Jaſon. *in l. divortio, §. ſi fundum n. 4. in fin. ff. ſol. matr.* Roland. *conſ. 49. ad fin. lib. 2.* & latè declarat Corbul. *d. tit. de cauſ. privat. ob deteriorationem, n. 28.*

Imò fortiùs etiam ſi ipſe emphyteuta, arbores, quas ſucci- 19
dit plantaſſet, vel domum, quam devaſtavit prius ædificaſſet, adhuc poſſet propter ſucciſionem, vel devaſtationem prædictam expelli Gratian. *diſcept. 21. n. 33. & 34.* Ciarlin. *contr. 2. n. 69. & 70.* ubi relatis contrariis hanc veriorem eſſe dicit Borgnin. *dec. 44. n. 72. verſ. quod non omitto*, & pleniſſimè Surd. *dec. 78. n. 10. & ſeqq. per tot.* ubi latiſſimè firmat, & contrariis omnibus reſpondet.

Contrariam autem opinionem in terminis locationis ad 20
longum tempus ſequitur aliis adductis Caroc. *in tit. de loc. ſine tempore, q. 13. n. 5. poſt med. verſ. hinc poſteà & n. 6. & 7.*
ubi eam limitat ſi aliter inter partes conventum ſit, & ad- 21
dit, quòd ſufficeret adeſſe pactum, quòd talis locatio non egrediatur terminos ſimplicis locationis, vel quòd per eam non acquiratur conductori aliquod dominium etiam utile ex Aretin. *in l. ſi quis ante col. 1. ff. de acquir. poſſ.* Contat. *in l. un. lim. 21. n. 19. C. de moment. poſſeſſ.* Everard. *in locat. à feudo ad emphyt. num. 53.*

Quo autem ad ſecundum requiſitum, ut conductor ex hoc 22
capite deteriorationis expelli poſſit, quòd videlicèt deterioratio non ſit modica, ſed conſiderabilis, eſt multùm rationi conſonum, ut hæc pœna privationis rei conductæ, non incurratur per deteriorationem, quæ non ſit conſiderabilis,
ſed difficultas eſt in dignoſcendo, quando ſit conſiderabilis, 23
& ſufficiens ad hunc effectum, & quia hoc in jure definitum non eſt, nec poteſt dari certa regula, remittitur judicis arbitrio Cyn. *in Auth. qui rem, C. de ſacroſ. Eccl.* Bald. *in d. l. ade n. 23.* Tiraquell. *in l. ſi unquam in ver. omnia n. 31. C. de revoc. donat.* Cyriac. *contr. 268. n. 15.* & hanc eſſe unam omnium ſententiam aſſerit Menoch. *de arbitr. d. caſ. 78. n. 7.*

At quia arbitrium Judicis numquam debet eſſe effrena- 24
tum, ſed debet regulari à jure, vel ratione aliqua Merlin. *dec. 882. n. 17.* Rot. *in rec. dec. 640. n. 14. p. 1.* Ideò conſiderare de-
bebit Judex deteriorationem ipſam, & non per ſe tantùm, 25
ſed reſpective ad qualitates perſonarum, rei locatæ, ac ipſius contractus locationis, perſonarum videlicèt, quia de uno dici poteſt, quòd malè verſetur in domo conducta, ſi in eam introducat meretrices, puta, ſi ſit Eccleſiaſticus, vel alia per-
ſona valdè honeſta, & non de alio, puta, ſi ſit ſcholaris, vel 26
ſimilis, quia locator debuit hoc præſumere per locum à communiter accidentibus, ut dicit Bald. *in d. l. ade 3 n. 24. C. loc.* ubi, & alii Dec. *in l. ſemper in contractibus, n. 3. ff. de reg. jur.* Menoch. *de arbitr. d. caſu 78. nu. 11. ubi num. ſeq.* optimè monet, quòd licèt aliqui ex noſtris ſcribant ſcholaribus aliquando licere cum his perditis mulieribus verſari, tamen abſit, quòd hoc jure optimo eis concedatur; quod equidem certum eſt in foro conſcientiæ, at in foro fori non poterit ſcholaris à domo conducta expelli ex eo, quòd in eam introduxerit meretrices, quamvis ſecus ſit in aliis perſonis magis ſeriis, ut ultra præcitatos tradunt, Bologn. *in Auth. habita, n. 377. C. ne fil. pro patr.* Aug. Barboſ. *in d. l. ade n. 33. C. loc.* Rebuff. *de priv. ſcholar. priv. 20.* ſed hoc regulariter dicendum, non autem abſolutè, quia poteſt etiam ſchola-
ris quandoque ratione inhoneſtatis expelli, ut ſenſit Va- 27
laſc. *de jur. emphyt. quæſt. 23. ante med.* Molin. *de juſt. & jur.*

tract. 2. diſput. 499. ad fin. puta ſi inde locatoris honeſtas, vel
fama periclitaretur, vel honeſtorum vicinorum detrimen-
tum timeretur Rebell. *de oblig. juſt. p. 2. lib. 14. q. 10. n. 10. verſ.*
porrò, quem ſequitur Barboſ. *in d. l. æde n. 33 poſt med.* Undè
deducitur non tantùm conſiderandam qualitatem perſonæ
conductoris, ſed etiam locatoris, & vicinorum.

Qualitas autem rei conſideranda erit, itaut ſtando in eo-
28 dem exemplo introductionis meretricum, ſi domus ſit in
Lupanari, vel ad talia conſueta, non erit conſiderabilis ad
29 hunc effectum talis introductio, niſi fortè qualitas perſonæ
in contrarium militaret, uti ſi eſſet Sacerdos, ut ea Bald. *in d.*
l. æde, C. loc. col. fin. notat Valaſ. *de jur. emph. d. q. 23. ante med.*

Sic circa alia damna, verbi gratia, ſi agatur ad expulſio-
nem conductoris, ex eo, quòd inciderit arbores frugiferas in
illa quæſtione, de qua ſupra, quot arbores ſufficiat eum inci-
diſſe ad hoc, ut expelli poſſit, in qua Menoch. *de arbitr. d. caſ.*
78. ſub n. 8. reprehendit Jaſon. & malè eum ſenſiſſe opina-
tur *in conſ. 17. n. 2. lib. 1.* dum ſcripſit duarum inciſionem non
30 eſſe ſufficientem, videtur recurrendum ad inſpectionem
qualitatis fundi locati, & ex ea arbitrandum, an conſiderata
etiam qualitate ipſarum arborum deterioratio ſit conſidera-
bilis. Poterit enim prædium eſſe adeò magnum, & arboribus
abundans, ut duarum arborum inciſio non ſit conſiderabi-
lis, & ſic vera ſit traditio Jaſonis, cum qua etiam conſo-
nant Roland. *conſ. 49. num. 19. verſ. ſed præmiſſis, lib. 2.* Berou.
conſ. 120. n. 24. lib. 1. Giovag. *conſ. 15. n. 3. lib. 2.* qui loquitur de
quinque arborum inciſione, & eam non eſſe notabilem vult
Roſentall. *de feud. c. 10. concl. 33. n. 4.* Caſtill. *de uſufr. cap. 24.*
31 *num. 19. in fin.* & his, aliiſque adductis latè eamdem opinio-
nem tuetur Ciarl. *contr. 2. num. 57. & ſeqq.* ubi *n. 59.* prætendit,
quòd cùm hæc res fuerit determinata à tot famoſis Juriscon-
ſultis, debeat ceſſare Judicis arbitrium, ſed famoſi Jurecon-
ſulti præfati, ut plurimum loquuntur in caſibus particulari-
bus, à quibus in propoſito non poteſt reſultare regula gene-
ralis propter bonorum locatorum, & ipſarum arborum di-
verſitatem à Judice conſiderandam. An videlicèt eſſent viti-
32 des, & frugiferæ, prout requiri ſentiunt Dec. *in Auth. qui*
rem n. 5. verſ. primo noto, C. de ſacroſ. Eccleſ. Jaſon. *in l. 1. n. 105.*
C. de jur. emph. Alex. *conſ. 118. n. 4. verſ. alias autem arbores, &*
n. 7. verſ. per prædicta lib. 5. Tiraquell. *de retract. convent. §. 3.*
Gloſ. *1. n. 24.* Pacian. *conſ. 32. n. 2.* ubi alios pleniſſimè congerit,
& aſſerit quòd ita hanc materiam intelligunt omnes Docto-
res, qui de hac re ſcripſerunt, & an ſint de ſilva cædua, vel non,
quia ſi ſunt de ſilva cædua, earum inciſio non eſt deterioratio
in proprietate, ſed pertinens ad fructum, Alex. *conſ. 118.*
in princ. lib. 1. & plenè diſtinguendo Rota coram Durano
deciſ. 345. num. 5. & ſeqq.

Conſideranda denique qualitas locationis, nam aliquid
33 amplius facere poterit conductor ad longum tempus, qui ha-
bet rei dominium utile, quàm poterit conductor ad modi-
cum, qui nullum rei dominium habet, & difficilius privari
poteſt ille, quam iſte Jaſ. *in l. divortio, §. ſi fundum, num. 4. ad*
med. ff. ſol. matr. Ruin. *conſ. 88. n. 2. lib. 1.* Caroc. *tit. de neceſſita-*
34 *to, qu. 7. n. 4.* & in ſpecie, quòd quæ dicta ſunt ſupra introdu-
ctionem meretricum in domum conductam eſſe illicitam
conductori, & quòd per eam conductor expelli poſſit, non
procedant in emphyteuta ex quo habet dictum dominium
utile, reſolvit Valaſc. *de jure emphyt. quæſt. 23. per tot.*
35 Imò fortiùs licèt in emphyteuſi Eccleſiaſtica adſit textus
expreſſus *in Auth. qui rem, C. de ſacroſ. Eccleſ.* quòd hac de
cauſa deteriorationis rei emphyteuta cadat à jure ſuo, & poſ-
ſit expelli, tamen in Laicali multi tenent abſolutè contra-
36 rium, quòd videlicèt non poſſit expelli propter deteriora-
tionem, quia ſit Dominus, & ad dictum text. reſpondent
quòd loquitur in Eccleſiaſtica, quodque cùm ejus diſpoſitio
ſit pœnalis non poſſit extendi ad laicalem Gloſ. *in l. quid ergo*
ver. teneri, ff. de uſufr. Joan. Faber. *in §. finitur num. 5. verb. in*
Gloſ. 5. ubi etiam Aretin. *inſtit. de uſufr.* Pacian. *conſ. 32.*
num. 57. & ſeq. & conſ. 33. n. 1. & ſeq. Valaſc. *deciſ. 50. n. 5.*
cum aliis cumulatis per Ciarlin. *contr. 2. n. 77. & ſeq.*
37 Et quamvis communis ſit in contrarium, ut teſtatur Jaſ.
in d. Auth. qui rem, n. 6. verſ. tene communem, & patet ex re-
latis per Trentacinq. *var. lib. 3. tit. de locat. reſol. 4. num. 9. verſ.*
hæc concluſio procedit, ubi etiam firmat eamdem procedere
in uſufructuario, & feudatario Menoch. *conſ. 372. n. 30. verſ.*
ſecundum, Ciarlin. *dict. contr. 2. n. 6.* Corbul. *de jur. emphyt. tit.*
de cauſ. priv. ob deteriorat. n. 4. tamen crederem has opiniones
conciliari poſſe cum diſtinctione præfata, ut videlicet,
non ſufficiat deterioratio, ad hoc, ut expelli poſſit emphy-
38 teuta, quæ ſufficeret ad hoc, ut expelli poſſet ſimplex con-
ductor, & ita procedat dicta prima opinio. At ubi deterio-
ratio ſit magna, & duratura etiam emphyteuſi finita, tunc
ſecus ſit dicendum, & procedat ſecunda opinio propter
identitatem rationis, quæ tunc viget in emphyteuſi, ac in 39
locatione, & hæc etiam ſit differentia inter emphyteuſim
Laicalem, & Eccleſiaſticam, ut in hac ſufficiat minor dete-
rioratio ad incurrendam pœnam caducitatis, tum propter
legem ejus reſpectu expreſſam *in d. Auth. qui rem*, tum etiam
quia magis delinquit damnum inferens rei Eccleſiæ, quam
qui profanæ, cum bona Eccleſiaſtica ſint ſacra de quarto ge-
nere ſacrorum ex traditis ſuprà *c. 14. in princ. n. 10.*

Et conſiderari debebit etiam qualitas locationis circa pa-
cta in ea conventa, nam ſi in ea expreſsè dictum ſit quòd 40
concedebatur res ad meliorandum, non autem ad deterio-
randum, tunc quia hoc pactum debet aliquid operari, & in
emphyteuſi, licèt naturaliter inſit, ut fiat ad meliorandum,
tamen ſtante dicto pacto concurrunt duo vincula, quæ ma-
gis ligant conductorem, ut non poſſit deteriorare, ſequitur
dicendum, ut minor deterioratio ſufficiat, ut latè probat
Natt. *conſ. 481. num. 14. & pluribus ſequentibus* Tob. Non.
conſ. 38. n. 19. Cyriac. *contr. 266. n. 9.* Surd. *deciſ. 102. n. 9.*

Sic, ubi conductor promiſiſſet uti re arbitrio boni viri, 41
minor deterioratio ſufficeret ad hoc, ut dicatur contrave-
niſſe conventis, undè in ſpecie quæſtionis, de qua ſuprà,
quot arbores ſufficiant ad hoc, ut emphyteuta per earum in- 42
ciſionem expelli poſſit, quòd ſtante tali promiſſione ſuffi-
ciant duæ tradunt Berou. *conſ. 120. n. 34. lib 1.* Corbul. *de jur.*
emph. tit. de cauſ. privat. ob deteriorat. n. 10. Surd. *d. dec. 102. n. 9.*

Quæ, & ſimilia pacta etiam fortius operabuntur ſi ſint ju- 43
rata, nam juramentum debet obſervari præciſè Berou. *d. conſ.*
120. n. 34. & conſ. 124. n. 5. lib. 1. Natt. *d. conſ. 481. n. 21. ad fin.*
& 22. Becc. *conſ. 20. n. 11. lib. 1.* Caroc. *de loc. tit. de neceſſit.*
quæſt. 7. n. 42. verſ. ſubdeclaratur, licèt ceſſantibus pactis, in
juramento non poſſit fieri fundamentum, ex quo non am-
pliat diſpoſitionem, ſuper qua interponitur, nec facit ut 44
comprehendat caſum, quem aliàs ipſa non comprehenderet,
ſed reſtringitur ad terminos illius *c. pen. de jur. jur.* Abb. *in*
c. ut ſuper num. 10. verſ. item juramentum de reb. Eccleſ. non
alien. cum aliis pleniſſimè in hoc propoſito cumulatis per
Ciarlin. *contr. 2. num. 89. & plurib. ſeqq.*

Quoad tertium requiſitum, ut locus ſit dictæ expulſioni, 45
quòd videlicet deterioratio rei ſubſecuta fuerit ex dolo, vel
culpa ſaltem levi, non autem leviſſima conductoris, ratio eſt
quia conductor de culpa leviſſima non tenetur, ſed tantùm
de lata, & levi, *l. contractus, 24. ff. de reg. jur.* Menoch.
de arbitr. caſ. 309. n. 9. Joſ. Ludov. *deciſ. Peruſ. 25. n. 13.*
Surd. *deciſ. 87. num. 7. & deciſ. 198. num. 14.*

Et hinc eſt, quòd cum incendium præſumatur accidiſſe 46
culpa inhabitantium leviſſima, Gozad. *conſ. 63. num. 16.* Ro-
land. *conſ. 95. n. 15. & 28. ver. quarto*, ubi de communi *l. 2.* &
latè dictum eſt ſupra *in cap. 30.* inde ſequitur, ut non poterit
conductor ob incendium in re conducta ſubſecutum expel-
li, juxt. Conſil. Cephal. 271. *per tot.* quem ſequitur Caroc. *de*
locat. & cond. tit. de incend. n. 78. ubi de veriori, & Carpan. *ad*
ſtat. Mediolan. c. 379. n. 229. qui tamen non tangunt præciſè
hunc punctum expulſionis coloni ob deteriorationem, ſed
alium an ex eo, quòd domus fuerit igne conſumpta, locatio
duretur, de quo alibi dicendum erit, ſed dum dicunt, loca-
tionem durare, ſupponunt conductorem, neque ex dicto ca-
pite expelli, quod & ratione prædicta, quòd non tenetur de
leviſſima, convincitur.

Verùm quod dictum eſt non poſſe conductorem expelli ſi 47
damnum ſubſecum fuerit ejus culpa tantùm leviſſima,
non tranſit ſine difficultate, ſecundùm Dec. *in d. Auth. qui*
rem. C. de ſacroſ. Eccl. n. 3. ſaltem quoad leviſſimam in facien-
do, quia hæc æquiparatur levi in omittendo, juxta notata
per Gloſ. & DD. *in l. ſi mora, ff. ſol. matrim.* ubi ſignanter
Jaſ. *n. 23.* Roland. *conſ. 95. n. 31. lib. 2.* Eugen. *conſ. 60. n. 64.*
lib. 2. Rot. *dec. 493. n. 4. par. 1. recent.*

Et quamvis Decius ibi non firmet, ſed remittat ſe ad ea,
quæ diſtinguendo ſcripſit *in c. de appell. tit. de appell.* tamen à
dicta opinione, quòd ſufficiat leviſſima in committendo,
non eſſe recedendum, cenſet Cagnol. *in eadem Auth. qui rem.*
n. 17. & addit, quod text. ibi, *& in Auth. unde ſumitur*, ſimpli-
citer, & indiſtinctè loquitur de faciente rem deteriorem, 48
quòd poſſit expelli, & ideò debet generaliter, & indiſtinctè
accipi quomodocumque id faciat, quod admitti poſſet,
quando ex tali leviſſima culpa in committendo reſultaret
damnum conſiderabile, aliàs ſi reſultaret damnum tenue,
ſecus eſſet dicendum, juxta tradita per Roland. *conſ. 49.*
num. 20. lib. 2. & alios ſupracitatos *num. 15.* volentes non
ſufficere inciſionem duarum arborum.

In caſibus autem, in quibus, juxta prædicta, locus eſt ex- 49
pulſioni, ſi locatæ ſint ſimul unica locatione plures res, &
condu-

Digitized by Google

conductor in una tantùm malè verſatus ſit, adhuc poterit ab
omnibus expelli, Roland. *conſ.* 49. *n.* 15. *lib.* 2. Corbul. *de
jur.emph.tit. de cauſ. privat. ob deter. n.* 7. *&* 8. Joſ. Ludovic.
dec. Peruſ. 22. *num.* 6.
50 Et ita deteriorans in parte, non ſolùm non poteſt evitare
expulſionem, ex eo quod fecerit melioramenta in alia, ſed
etiam melioramenta ipſa amittit, & repetere non poteſt, §.
*ſi verò quis, aut locater in auth. de alien. & emph. d. Auth. qui
rem C. de ſacr. Eccl.* ubi Gloſ. & DD. & ſignanter Cagnol. *n.*
13. & plenè Corbul. *d. tit. de priv. ob rei deteriorat. n.* 13. *&* 14.
51 Et non ſolùm ipſe deteriorans rem privatur, ſed etiam,
ubi ageretur de locatione ad longum tempus, ſeu emphyteu-
ſi, in qua vocati etiam eſſent ejus filii, vel alii, & ipſis noce-
52 ret ejus privatio, Gabr. *de jur. emph. concl.* a. *n.* 32. *ver.* 1. *amplia*
quatenus tamen non deterioraverint in fraudem aliorum, ut
declarat Corbul. *in præfato tit. de cauſ. priv. ob deteriorat. n.*
55. ubi & alias ſubnectit ampliationes, & declarationes pe-
nès ipſum videndas.
Hìc etiam annecti poſſet quæſtio, an conductor rem alie-
nans cadat à jure ſuo, & expelli poſſit quaſi malè ortatur ipſa
re, ſed quia dictum eſt ſupra *in c.* 3. *n.* 50. magis communem
opinionem eſſe negativam, non eſt ulterius in ea immoran-
dum, ſi quis autem de hac cauſa expulſionis plura videre cu-
piat, adeat tractantes de emphyteuſi, quorum hæc propria
materia eſt, & ſignater Corbul. *in tit. de cauſis privat. ob a-
lienationem*.
Eveniente autem caſu hujus expulſionis, antiqua fuit quæ-
53 ſtio, an pro tempore quo conductor fuit expulſus minuenda
ſit merces, in qua aliqui tenuerunt nihil diminuendum, ut
refert Gloſ. *in d. l. ade* 3. *in ver. verſata es C. loc.* & ſignanter
ita tenuit Cyn. *in eadem l. ſub n.* 4. moventurque ratione,
quia ex quo propter ſui culpam expulſus eſt, adhuc videtur
habitare in ſui præjudicium *arg. l. quod quis. ff. de re jud.* Alii
tenuerunt contra, quod videlicet expulſus debeat ſolvere
penſiones rei decurſas, at non pro tempore futuro poſt ex-
pulſionem, Gloſ. *in Auth. qui rem. in verb. temporis, C. de Sacr.
Eccl.* ubi licèt text. loquens de emphyteuta Eccleſiæ expulſo
54 ob non ſolutionem Canonis, vel deteriorationem, dicat, *ut
tamen ſolvat totius temporis penſionem, & id, in quo rem læ-
ſit*, ipſa gloſſa, explicando verba illa, *totius temporis*, inquit
præſentis, & præteriti; non futuri. Alii diſtinguendo volue-
runt, quod quatenus conductor fuerit expulſus ex eo quod
malè verſatus fuerit in re abſque damno illius, juxta dictum
exemplum introductionis meretricum, & ſimilia, tunc ni-
55 hil ei ſit diminuendum de mercede, ſi verò malè verſatus
fuerit cum damno, puta incidendo arbores, vel aliter deva-
ſtando rem; & tunc diminuenda ſit ei merces, ſed locator
poſſit agere ad damna, & hanc opinionem poſt Abb. & Imol.
in c. propter ſterilitatem de loc. & cond. ſequitur Navarr. *in
Manual. c.* 17. *n.* 194. Alii etiam tradunt, quod ubi conductor
expellatur culpa ſua, ſi locator ſit Eccleſia, totam mercedem
petat, ſi ſit privatus, ad ratam tẽporis, Bart. *in l. ſi uno* 17. §. *item
cum quidam, n.* 2. *var. primo caſu, ff. loc.* cum aliis adductis per
56 Pantzſch. *de loc. q.* 13. *n.* 2. *&* 3. ſed verior opinio videtur,
quod in effectu locator nullum pati debeat damnum culpa
conductoris, ſed neque etiam poſſit captare lucrum, ac pro-
inde ſi res ſit damnificata, in primis abſolutè refici ei de-
beant damna in re ipſa data, reſpectu autem mercedis ea pa-
riter carere non debet locator, ne hoc damnum patiatur, at
57 ſi alium conductorem inveniat, vel conductor expulſus, a-
lium conductorem, qui in re benè verſatur, offerat, tunc
pro eo tempore, quo iſti mercedem ſolvunt, debebit eam re-
mittere conductori expulſo, quia aliàs lucrum captare ac-
cipiendo duplicatam mercedem, & idem erit ſi alium con-
ductorem, abſque ratione admittere recuſet, quia culpa ſua
58 damnum recipiet, & hæc opinio videtur de ſenſu Bartoli, &
aliorum, quos refert, & etiam ſequitur Gregor. Lop. *ad partit.
in l.* 6. *tit.* 8. *p.* 5. *in ver. los caſos*; & poſt eum Molin. *de juſt. &
jur. tract.* 2. *diſp.* 499. *n.* 14. *poſt med. ver. mihi verò probatur
opinio*, & ſequitur etiam aliis adductis, Barboſ. *in d. l. ade
n.* 34. *ad fin. C. loc.*
59 Cæterùm iſta quoque caducitas à jure conductionis incur-
ritur tantùm domino volente, Fulgin. qui alios allegat *de
jur. emph. tit. de var. caducitat. q.* 2. *n.* 50. & poteſt per eum
remitti, ac remiſſa cenſetur per actus incompatibiles cum
60 illa, de quibus dicam breviter *in c.* 59. ad quod proinde in ca-
ſu occurrenti recurri poterit.

De fine locationis ob ſolutionem mercedis à conductore non factam.

S U M M A R I U M.

1 *Mercedem non ſolvens conductor expellitur, & finitur locatio.*
2 *Argumentum à contrario ſenſu valet in legibus.*
3 *Mercedem non ſolvens conductor expellitur non obſtante pacto de eo non expellendo durante locatione.*
4 *Ampl. etiamſi pactum ſit juratum.*
5 *Juramentum non operatur ultra intentionem jurantis.*
6 *Juramentum confirmat, non autem auget obligationem.*
7 *Expulſioni conductoris ob non ſolutam mercedem locus eſt etiamſi ſit ſoluta in parte.*
8 *Lim. ſi omiſſum ſolvere per errorem.*
9 *Solvens in parte facilius admittitur ad purgationem moræ, quàm qui nihil ſolvit.*
10 *Mercedem non ſolvens conductor poteſt expelli à locatore propria auctoritate.*
11 *Contr. tenent alii.*
12 *Decl. primam non procedere ſi colonus allegando injuſtè expelli de facto reſiſtat.*
13 *Decl. 2. difficilius expelli cõductorem ad longum tempus.*
14 *Decl. 3. ut ſi poſſit deveniri ad expulſionem ſine Judice, honeſtius tamen devenitur cum Judice.*
15 *Et requiritur expreſſa declaratio locatoris quòd intendit recedere à contractu ob non ſolutionem.*
16 *Et poteſt peti aſſociatio abſque libello, & citatione partis.*
17 *Citatio partis non eſt neceſſaria in obtinẽda aſſociatione ſtante facultate procedendi propterea auctoritate.*
18 *Petens à Judice familiam extrajudicialiter non amittit facultatem procedendi propria auctoritate, ſed ad eam redire poteſt.*
19 *Secus è contra ſi aſſumatur via judiciaria.*
20 *Ampl. etiamſi judicium nulliter inchoatum ſit.*
21 *Lim. ſi adſit proteſtatio de præſervanda ſibi dicta facultate.*
22 *Aſſociationem ſine citatione partis Judices non ſolent concedere.*
23 *Maximè ubi non conſtet partẽ omninò defenſione carere.*
24 *Judicium pro expulſione conductoris non ſolventis eſt ſummarium.*
25 *Expulſioni ob non ſolutionem mercedis locus eſt etiamſi conductor ſit perſona privilegiata.*
26 *Et ubi conductor ſublocaverit nemine ſolvente expellitur ſubconductor.*
27 *Expellẽdi facultas ob nõ ſolutionem mercedis oritur locatori ſtatim ac lapſum eſt tempus ſolutioni præfinitũ.*
28 *Ampl. ſive præfinitũ ſit pacto, ſive lege, vel conſuetudine.*
29 *Datur tamen tempus conductori ad diſgombrandum.*
30 *Et circa quantitatem temporis attenditur praxis Tribunalium.*
31 *Ampl. ut oriatur ſtatim d. facultas expellendi, etiamſi locator non petierit mercedem.*
32 *Lim. in feudo quia requiritur interpellatio.*
33 *Solutio probanda eſt & ſufficit allegare eam non fuiſſe factam.*
34 *Limita non oriri ſtatim dictam facultatem expellendi ubi adeſt pactum de conductore per tempus præfinitum non expellendo, quia tunc expectandum biennium.*
35 *Contrarium, quòd adhuc non ſit expectandum biennium.*
36 *Lim. 2. ut ſi conductor ſit abſens, ſit expectandus per biennium.*
37 *Contrarium.*
38 *Decl. primam procedere ſi conductor velit aperire domos in quibus conductor abſens bona habeat.*
39 *Subdeclara, ut expectandum ſit biennium ad aperiendam domum ſi conſtet conductorem abſentem eſſe, ſecus ſi neſciatur ubi ſit.*
40 *Aperiens domum ubi ſunt mobilia alterius debet ea facere deſcribere per publicum Notarium, aliàs datur adverſus eum juramentum in litem.*
41 *Lim. tertio in emphyteuſi quia ſi eſt privata expectandum eſt triennium, ſi Eccleſiaſtica, biennium.*
42 *Ampl. in locatione ad longum tempus.*
43 *Loc. ad longum tempus, & emphyteuſis quoad caducitatem ob non ſolutum canonem æquiparantur.*
44 *Caducitas in emphyteuſi, & locatione ad longum tempus excuſatur per quãlibet cauſã etiam injuſtam, & fatuã.*
45 *Tribunalia ſuprema aliena ſunt ab infligenda pœna caducitatis.*

46 *Abſentia excoſat à caducitate ob non ſolutionem Cunonis.*
47 *Cadocitas ob non ſolutionem Cunonis excoſatur ſi conductor omiſerit ſolvere per aliquem errorem.*
48 *Caducitas prædicta evitatur per purgationem moræ.*
49 *Decl. procedere ſine difficultate ſi locatio ſit finita ob nō ſolutionem ex joris diſpoſitione, ſecus ſi per pactum.*
50 *Contrariom quod etiam ſtante pacto.*
51 *Purgatio moræ non admittitur ſtante juramento in contractu.*
52 *Contrarium, quod adhuc de æquitate Canonica admittatur.*
53 *Lim. primum non procedere, ſi adſit tantum juramentom aſſertorium, non autem de non contraveniendo.*
54 *Lim. 2. ſi non omiſit ſolvere is qoi juravit, ſed ejus ſocceſſor.*
55 *Celeris ſatisfactio quando dicatur ad effectom porgandi moram.*
56 *Tempus breve qood dicatur ad effectum porgandi moram ſtatur arbitrio Judicis, & quomodo arbitrari debeat.*
57 *Tempos ad effectum prædictum conſiderari debet à die acceptatæ reſolotionis contractos.*
58 *Conſideranda qualitas contractos.*
59 *Item ſi conductor erat præſens, vel abſens.*
60 *Item qoalitas perſonæ conductoris.*
61 *Moræ purgationi ut locus ſit, requiritur offerri ſolutionem re integra.*
62 *Res integra non dicitur ſi non poteſt in priſtinum reponi.*
63 *Neque ſi locator adeptos ſit poſſeſſionem, vel aliter ſacta ſit executio.*
64 *Ampl. ſive execotio facta ſit à lege, ſive ab homine.*
65 *Requiritur tamen executio perfecta, nec ſofficit relaxatom eſſe mandatum, vel ſubhaſtatio.*
66 *Moræ porgatio excluditur ſi mora ſit geminata.*
67 *Moræ purgatio admittitur etiam executione facta ſi appellatum.*
68 *Moræ porgatio non excluditur ex quo dominus declaravit velle locationem finitam.*
69 *Neque ea qoa capit agere.*
70 *Et admittitor etiam poſt ſententiam.*
71 *Et in qoalibet parte Judicii.*
72 *Res integra non dicitur ad effectum prædictum ſi dominus rem alteri locavit.*
73 *Secos ſi ſimpliciter jus ſuum alteri ceſſit.*
74 *Moræ purgatio de æquitate Canonica datur ſemper, ac jus alterius non fuerit effectum deterius.*
75 *Secus ſi jus alterius ſit effectum deterius, vel ei damnum reſoltet.*
76 *Lim. ſi petens porgationē moræ velit damnom ei reficere.*
77 *Secus ſi conductor petens purgationem moræ peccaſſet in faciendo.*
78 *In damno eſſe non dicitur locator ex eo, quod lucrum perdat, ſed ſi de ſuo expendit, ut litigando.*

CAPUT LV.

CQnductorem non ſolventem mercedem poſſe expelli à
locatore, & ſic finiri locationem probat text. *in l. ede* 3.
1 *C. loc.* ibi, *ſi penſionem domino inſolidum ſolviſti invitum*
te expelli non oportet, ducto videlicet argumento à contrario
2 ſenſu, prout duci poteſt in legibus Roman. *conſ.* 399. *nu.* 1.
Evetar. *in ſoa topica in loc. à contrar. ſenſu in princ. & n.* 7.
ubi tamen ponit 9. Fallentias Coccin. *in dec.* 111. *n.* 13.
3 Quod, & ampliatur procedere etiam ſi locator fecerit conductori
pactum expreſſum de eo non expellendo durante
tempore locationi præfixo, ſub aliqua certa pœna, quia adhuc,
ſi penſionem non ſolvat, impunè poterit eum expellere,
ut eſt text. expreſſus *in l. qoæro* 56. *§. inter locatorem*, *ff. loc.*
licèt loquatur de non ſolvente per biennium, & inde aliqui
inferant, quòd ſtante tali pacto expectandum ſit dictum
tempus de quo infrà loquar.
Et quoniam ratio redditur expreſſa in eadem lege, quia
4 veriſimile eſt ita conveniſſe de non expellendo colono intra
tempora præfinita, ſi penſionibus paruerit, inde ſequitur nihil
relevare pactum eſſe juratum, ut docuit Archidiac. *in c.*
alienationes 12. *q.* 2. adductis aliis firmant, Caroc. *de loc. tit. de*
5 *recuſat. q.* 14. *n.* 5. & Valaſc. *de jor. emph. q.* 21. *n.* 4. *verſ. quinimo*,
& ratio eſt, quia juramentum non operatur ultra intentio-
6 nem jurantis Merlin. *dec.* 46 *n.* 14. & confirmat, non autem
auget obligationem, ſed recipit eamdem interpretationem,
ac pactum ipſum cui adjicitur, Burat. *dec.* 281. *n.* 16. *& ſeq.*

Secundò ampliatur procedere, ut locator poſſit declarare
locationem finitam, & conductorem expellere, dummodò 7
mercedem integrè non ſolverit, itaut ei non ſufficiat partem
illius ſolviſſe, ut probat text. *in d. l. ede, C. loc.* in verbis relatis
ſupra in principio, ubi Gloſ. *in ver. inſolidum*, videtur velle
ſufficere ſolutionem non eſſe factam univerſi debiti in ſolidum,
ſed particulariter, reddens rationem, quia non minima
incommoda habet ſolutio particularis, Bald. *conſ.* 290. *n.* 1. *ver.*
notandum eſt lib. 2. Caroc. *de loc. tit. de recuſat. q.* 14. *n.* 19. & 8
20. ubi limitat ſi omiſit ſolvere integram mercedem per errorem,
puta calculi, Gratian. *diſcept.* 152. *n.* 7. ubi etiam ſi
deficiat unus numerus tantùm, prout etiam refert Matt. Med.
exam. 28. *n.* 3. Benè tamen verum eſt, quod clementius agendum
erit cum eo, qui in parte ſatisfecit, quàm cum eo, qui
in nihilo, reſpectu admittendi eum ad purgationem moræ, 9
de qua infra, ut poſt Aretin. *in l. ſi ita quis*, *§. ſejn col.* 4. *ff.*
de verb. obl. tradit Seraph. *dec.* 591. *ad fin.*
Tertiò ampliatur, ut poſſit locator expellere conductorem 10
de facto, & propria auctoritate, ut firmat Alea. *conſ.* 105. *n.* 18.
lib. 3. & eſſe præcipuum, ubi finitur locatio ex hoc caſu, quia
dominus eſt certus de non ſolutione, quod ſecus eſt in aliis
cauſis, ex quibus locatio finitur, Gabr. *conſ.* 88. *n.* 23. *lib.* 1. &
aliis pluribus adductis Caroc. *tit. de recuſat. q.* 14. *n.* 6. & Valaſ.
de jur. emph. q. 21. *n.* 2. Rot. cor. Caſſad. *dec.* 2. *n.* 1. *de loc. & dec.*
30. *p.* 3. *lib.* 1. *& dec.* 58. *p.* 3. *l.* 2. *div.* Matt. Med. *examin.* 28. *n.* 14.
Verùm ampliatio iſta non tranſit ſine difficultate, ſunt e- 11
nim qui contrarium tuentur, & maxima eſt deſuper diſcordia
inter Doctores, ut dicit Tomat. *dec.* 16. *n.* 17. & Rot. cor.
Mantic. *dec.* 194. *n.* 10. Fulgin. *de jur. emph. tit. de var. caduc.*
q. 10. *n.* 17. *poſt med.* ubi quod eſt quæſtio ardua, & difficilis,
& indigeret deciſione Principis.
Et ſanè durante adhuc conductionis tempore, probabilem
rei retinendæ cauſam conductor habere poteſt, ut notabiliter
advertit Codex. Fabr. *lib.* 4. *tit.* 42. *defin.* 58. *propè fin.* unde am- 12
pliatio ſaltem intelligenda eſt cum grano ſalis, ideſt, ut procedat,
niſi colonus allegando injuſtè expelli, de facto reſiſtat,
ut declarat Cancer. *var. lib.* 1. *c.* 14. *n.* 4. *ver. & iſta opinio.* Et
quidquid ſit in locatione ad breve tempus, ſaltem in loca-
tione ad tempus longum, & emphyteuſi difficiliùs erit admit- 13
tenda, cum iſti propter jus, quod habent in re, non ita de
facili expelli valeant, prout conductores ad breve tempus,
præſertim auctoritate propria, ut diſtinguendo tradit, Fulgin.
de jur. emph. tit. de var. caduc. q. 10. *n.* 19.
At admiſſa ampliatione, quoniam, quod poteſt fieri pro- 14
pria auctoritate, & ſine Judice, honeſtius, & tutius fit cum
Judice, ut per illum textum notandum cenſuit, Bart. *in l. creditores*
3. *in* 1. *lectur. n.* 4. *C. de pig.* Canc. *var. c.* 7. *n.* 209. *poſt med.*
p. 3. & in propoſito Valaſ. *d. q.* 21. *n.* 2. *propè fin. ver. totius tamē*,
Matt. Med. *exam.* 20. *n.* 15. poterit locator facta declaratione,
quòd propter ſolutionem omiſſam à conductore, & ſic inob- 15
ſervantiam contractus ipſe intendit ab eo recedere, prout talis
declaratio neceſſaria eſt clara, & explicata Caſſad. *dec.* 2. *n.*
1. *ver. reqoiritur tamen de loc.* eamdem declarationem Judici
inſinuare, ac ei exponere, quod propterea intendit ad prædium
locatum redire, & ab eo conductorem excludere, prout po- 16
teſt propria auctoritate, ſed ad evitanda ſcandala, quæ oriri
poſſent, decrevit ab eo aſſiſtentiam, ſeu aſſociationem petere,
prout petit, idque facere debebit abſque libello, & abſque
partis citatione, ut aliis adductis monent, Burſat. *conſil.*
25. *in fin.* & Caroc. *d. quæſt.* 14. *num.* 12. & 13. ubicumque
enim competit facultas procedendi propria auctoritate, 17
concedenda eſt ad evitanda ſcandala aſſiſtentia Curiæ abſque
partis citatione, Alea. *conſ.* 131. *n.* 4. *lib.* 4. Surd. *conſ.* 421. *n.* 45.
Barz. *dec.* 49. *n.* 12. Rot. *dec.* 439. *n.* 16. *p.* 9. *rec.* Saltem ſi petatur
tantùm aſſociatio, non etiam licentia ingrediendi, Cotta in
memorial. ver. pacta executiva ad fin. Urſil. ad Afflict. *deciſ.*
326. *n.* 1. & in his terminis Matt. Med. *exam.* 28. *n.* 15. *ad fin.*
& utilis eſt praxis iſta, quia petens à Judice extrajudicialiter 18
familiam, non amittit facultatem procedendi propria auctoritate,
ſed ad eam redire poteſt Greg. *dec.* 105. *in fin.* Pacif. de 19
Salv. *inſp.* 3. *c.* 4. *n.* 720. Dunoz. Jun. *dec.* 24. *n.* 12. quod ſecus eſt
è contra ſi aſſumit viam judiciariam partem citando Lancel.
de attent. p. 2. *c.* 4. *ampl.* 1. *n.* 10. *& ſeq.* Mant. *de tac. lib.* 22.
tit. 22. *n.* 15. Rot. *dec.* 439. *n.* 8. *& ſeq. p.* 9. *rec.* ubi etiamſi 20
judicium nulliter ſit inchoatum, niſi fortè expreſsè proteſtatus
ſit de præſervanda ſibi dicta facultate, quod & tradit
Mant. *d. tit.* 22. *n.* 16. *& ſeq.* ubi etiam ſenſit ſufficere dixiſ- 21
ſe, ad evitanda ſcandala, & tunc non relevare conteſtationem
litis Add. ad Greg. *dec.* 105. *lite. B.*
Verùm in hoc Judices, ut plurimùm reperiuntur reniten- 22
tes, & volunt partem omninò citari debere, prout ſenſit Bart.
in l. credit. 3. *in ſecunda lect. n.* 26. *verſ. mihi autem videtur*, *C.* 23
de pign.

de pign. præcipuè ubi non liqueat eam prorſus carere defen-
ſione, nam ſi hoc non liquet, eſſe veriorem opinionem, quòd
citatio omitti non poſſit, teſtatur Cancer. *var. c. 7. n. 70. verſ.*
24 *quamvis mihi p.* 3. cùm aliis declarationibus ſupra traditis in
c. 40. n. 52. cum quatuor ſequent. ſed in omnem caſum proce-
dendum eſſet ſummariè, ut tradit Caroc. *d. q. 14. n. 11.* & gene-
raliter judicium evacuationis contra Inquilinum eſt ſumma-
rium, & executivum Ridolph. *in praxi p. 2. c. 13. num.* 23.
forma autem libelli quando emphyteuta cecidit à jure ſuo ob
non ſolutum Canonem traditur à Fulgin. *de jur. emph. in tit.
de var. caducit. quæſt.* 10. *ſub num.* 24.
25 Quartò ampliatur, ut poſſit expelli ob non ſolutionem
mercedis etiam perſona privilegiata, puta ſcholaris, in hoc
enim nemo privilegiatus exiſtit, Jaſ. *in Auth. qui rem n.* 15.
C. de Sacr. Eccl. Horat. Lut. *de priv. ſcholar. priv.* 40. Ca-
roc. *d. tit. de recuſat. qu. 14. n.* 16. ubi dicit hanc eſſe opinio-
nem communem, Mart. Medic. *exam. 28. num. 6.*
26 Quintò ampliatur, ut ſi conductor rem ſublocaverit, &
nec ipſe conductor, nec ſubconductor mercedem Domino
ſolvat, poterit dominus, etiam ipſum ſubconductorem ex-
pellere, ut in emphyteuſi tradit poſt Jaſ. Oſaſc. *conſ. 4. n. 47.
& ſeq. lib.* 1. & in locatione Cancer. *p. 1. c. 14. n.* 4. ubi dicit
eſſe indubitatum.
27 Quæritur autem quandonam locatori reſultet hoc jus de-
clarandi locationem finitam, & expellendi conductorem, &
regola eſt, ut ſtatim, ac lapſum eſt tempus ſolutioni præfini-
tum, Bart. *in l. quæro 56. §. inter locatorem propè fin. verſ.
aut hæc promiſſio*, & ibidem Fulgoſ. *in fine ff. loc.* Jaſ. *in l.* 2.
num. 27. circa med. ver. ego teneo, C. de jur. emph. & eſt opi-
nio recepta, ut pluribus relatis dicit Valaſc. *de jur. emph.
quæſt.* 21. *num.* 1. Cyriac. *contr.* 158. *num.* 14.
Idque ſive præfinitum ſit, conventione, ſive lege, ſtatuto,
28 vel conſuetudine, ut declarat Valaſc. *d. n. 1. propè fin.* & la-
tiùs Mart. Med. *exam. 28. n. 4. qui tamen n.* 5. ſubdit, quòd
his non obſtantibus, ſolet adhiberi diſcretio, & dari tempus
29 quadraginta dierum ad diſgombrandum, & quod aliqui vo-
lunt, duorum, alii quatuor menſium, ut refert Caroc. *d. tit.
de recuſ. quæſt. 14. num.* 51. Sed hoc non tangit reſolutionem
contractus locationis, ſed tempus, quod conceditur à Judi-
ce conductori ad colligendum ſarciunculas, eaſque aſportan-
dum, quod poteſt eſſe diverſum ex ſtylo Tribunalium, hìc
autem in Curia Auditor Cameræ in citatione ad evacuan-
30 dum, ſolet facere decretum, niſi infra decem, ut habetur in
praxi Ridolph. *par. 2. capit. 13. num.* 10. ad quem recurre, ſi
cupis modum procedendi.
Et ampliari poteſt, ut incurratur ſtatim lapſo tempore,
31 etiam ſi locator non petierit, ſeu ad ſolvendum non interpel-
laverit, quia pro eo interpellet dies ſtatuta, pro ſolutione fa-
cienda, ut habetur *in c. potuit de loc. & cond.* & conſonat text.
in l. 2. C. de jur. emph. ubi Jaſ. *n.* 35. inquit, quod ſicut dies ex-
preſſa, & conventionalis interpellat, & facit incidere in pœ-
32 nam, ita, & legalis Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſol. can. am-
pliat. 3. per tot.* quidquid ſit in feudo in quo non incurrit ca-
ducitatem ob non ſolutionem, ſi feudatarius non fuerit in-
terpellatus, eſt communis opinio teſte Alexan. *conſ. 9. n.* 22.
lib. 3. & patet ea latè relatis per Mant. *de tacit. lib. 22. tit.* 4.
33 *n.* 16. Id autem dubium non habet, quod locatori ſufficit alle-
gare non ſolutionem, & onus eam probandi incumbit con-
ductori Alex. *conſ. 131. n. 2. ad fin. lib.* 4. Menoc. *conſil.* 188.
n. 2. Caroc. *d. tit. de recuſat. qu. 14. n.* 11. Manent. *dec. 69. n.* 11.
34 Limitatur tamen d. regula, primò, ſi in contractu adſit pa-
ctum de conductore per tempus præfinitum non expellen-
do, quia tunc non poterit locator eum expellere ſtatim, ſed
expectare debebit, ut non ſolvat per biennium, ut docet
Bart. *in d. l. quæro 56. §. inter locator. ff. loc. propè fin. verſ. aut lo-
queris*, & eſſe opinionem receptam teſtatur Valaſc. *de jur. em-
phyt. q. 21. n.* 5. & aliis adductis Cyriac. *contr. 158. n.* 14. & habet
hæc limitatio fundamentum *in d. l. quæro 56. §. inter locato-
rem, ff. loc.* ubi habetur, quòd non obſtante d. pacto de non
expellendo conductorem ſub pœna, ſi conductor non ſolve-
rit per biennium poterit expelli.
Verùm contra hanc limitationem ſe fortiſſimè arguere di-
cit Jaſ. *in Auth. qui rem, ſub n. 13. C. de Sacroſ. Eccl.* & argu-
35 mentum eſt, quod pactum de non expellendo ſub pœna non
alterat, nec mutat naturam contractus in aliquo per text. in
l. 2. circa med. verſ. vel pœna opponenda, C. de jur. emph. & ibi
Gloſ. *in verb. opponenda*, Bart. & Salicet, ſed poſtea ipſe Jaſ.
ſubdit, cognita ſuper hac difficultate, quia durum eſt realiter
reſpondere, & videtur, quod ea non obſtante, non audeat
recedere à limitatione, pro qua fatetur eſſe communem, &
eumdem ſenſum, magis apertè habet Valaſc. *in d. q. 21. n.* 5.
refert enim diverſas aliorum opiniones, & in fine conclu-
dit, quòd licèt variæ interpretationes, quæ dantur *d. §. inter
locatorem*, defendi poſſint, tamen ei magis placet d. commu-
nis. Mihi conſideranti verba ipſius text. *in d. §. inter locato-
rem*, videtur rationem illam, qua expreſsè utitur, videlicet,
veriſimile eſſe ita conveniſſe de non expellendo Colono in-
tra tempora præfinita ſi penſionibus paruerit, eſſe generali-
ter conceptam, & propterea poſſe referri ad quemcumque
caſum non factæ ſolutionis, abſque eo quod expectetur bien-
nium, & licèt Juriſconſultus ibi figuret caſum in non ſolven-
te per biennium, id non relevare, quia exempla non reſtrin-
gunt, nec ſtat vis in ſimilitudine factorum, ſeu caſuum, ſed
in ratione Seraph. *dec. 364. n. 12. ad med. in recent. dec. 424. n. 4.
in fin. p.* 4. & quod d. ratio benè militet ante biennium conſide-
ravit etiam Dec. *in auth. qui rem n. 16. C. de Sacr. Eccl.* qui pro-
pterea cum hac contraria opinione tranſit, prout etiam, plu-
ribus adductis, eam tranſire videtur Caroc. *d. tit. de recuſ.
q. 14. n.* 4. eamque forſan veriorem, quatenus in pacto non ad-
ſint verba prægnantia, quod non poſſint expelli quacumque
de cauſa, vel ſimilia dicit, Mart. Medic. *exam. 28. n. 7. ad fin.*
Limitatur ſecundò eadem regula, ut non procedat ſi con-
ductor ſit abſens & non reperiatur, quia tunc pariter non po- 36
teſt locator redire ad rem ſuam ſtatim, ſed debet expectare
biennium, prout docuit Bart. *in d. l. quæro 56. §. inter locato-
rem in fin. ff. loc.* quem ſequitur Fulgoſ. *ibid. n.* 5. & Covar. *in
rubr. de teſtam. p. 2. n. 12. ad med.* & communiter eſſe rece-
ptum teſtatur Valaſc. *de jur. emph. quæſt.* 21. *n.* 6. & ſequitur
Mart. Medic. *exam.* 28. *n.* 8. & habet hæc limitatio pro fun-
damento textum *in l. cum Domini 58. ff. loc.* in quo habetur,
quòd ſi Domini horreorum, inſularumque deſiderant non
apparentibus, & penſionem non ſolventibus conductoribus,
aperire & ea quæ ibi ſunt deſcribere, tempus in hujuſmodi re
biennii debet obſervari.
Sed & iſta limitatio non tranſit ſine contradictore, nam 37
Nicol. de Mat. intelligebat *d. l. cum Domini*, quòd abſens de-
beat expectari arbitrio Judicis, dum tamen biennium non
excedat arg. *l. 2. ff. de jur. delib.* ut refert Bald. *in d. l. ade n. 6. C.
loc.* ubi addit hoc verius eſſe, quia abſurdum eſt per abſentiam
inquilini impediri jus Domini. Alii eundem text. *in d. l. cum
Domini*, aliter intelligunt, & reſtringunt, & ſignanter, ut
procedat tantùm, prout loquitur de volente aperire horrea, 38
inſulaſve clauſas abſente conductore, quod non permitten-
dum ſtatim, ſed expectandum ſaltem biennium, cum hæc ſit
res onoroſa conductori, quòd ejus merces, & res familiares
ipſo abſente detegantur, & publicentur, ita in ſpecie ſenſit
Valaſc. *de jur. emph. quæſt. 21. n. 6.* ſed adverſus eum inſurgit
Mart. Med. *d. exam. 28. n.* 8. & non ſolum redarguit illum,
quod velit reſtringere limitationem dumtaxat ad conducto-
res horreorum, in qua redargutio admitti poſſet, quia textus
ipſe ſupracitatus loquitur etiam de conductoribus inſularum,
ſed etiam dicit eum uti ratione frivola, in quo videtur ex-
cedere, quia Valaſc. rationem prædictam fundat *in l. 2. C.
quando & qui lib.* 10. & *in l. defenſionis facultas*, ibi, *in-
quietari deſcribique fas non ſit, C. de jur. Fiſc. lib.* 10. & vi-
detur ſatis rationabilis.
Retenta igitur limitatione reſtricta ad caſum, quo ape-
rienda ſit domus in qua adſint bona conductoris, animadver-
tendum expectari debere tempus præfatum ſi conſtet condu- 39
ctorem abſentem eſſe, aliàs enim ſi viſus fuit una die, & alia
non appareat, & ignoretur ubi ſit, non eſt expectandum, ſed
aperienda domus, quia poteſt eſſe in ea ægrotus, vel mor-
tuus, ut monet Bart. *in d. l. cum domini, 58. ff. locat.* & po-
teſt etiam latitare in fraudem locatoris, quæ fraus non debet
ei patrocinari, *c. officii 14. ver. ſi verò conſtiterit de teſt.*
Cocc. *dec. 44. n. 5. & dec. 1051. n. 7. ad fin.*
Cautus tamen eſſe debet locator aperiens domum in qua
adſint mobilia conductoris, ut faciat ea deſcribere per publi- 40
cum Notarium, ut habetur *in d. l. cum Domini*, aliàs enim da-
retur adverſus eum juramentum in litem conductori ad pro-
bandam quantitatem mobilium, Add. ad Alex. *in l. actioni-
bus, n. 18. in prima addit. ff. de in lit. jur.* Anchar. *conſ.* 286.
num. 2. & per tot. Menoch. *conſ.* 579. *num.* 9.
Tertiò limitatur, ut ſi non agatur de locatione ſimplici,
ſed de emphyteuſi, tunc non poſſit expelli conductor ſtatim, 41
ſed in privata expectandum ſit triennium, in Eccleſiaſtica
biennium, ut docet Bart. *in d. l. quæro 56. §. inter locatorem,
verſ. aut loqueris il* 1. *ff. loc.* & quidem in terminis veræ em-
phyteuſis limitatio nullam habet difficultatem, quia funda-
tur in juribus apertis, videlicet, quoad emphyteuſim priva-
tam *in l. fin. C. de jur. emph.* & quoad Eccleſiaſticam *in Auth.
qui rem, C. de ſacr. Eccl. & c. potuit de loc. & cond.* Clar. *in §.
emph. quæſt. 8. n.* 1. Caſſad. *dec. 2. de loc. & cond.* Sed an pro- 42
cedat etiam in ſimplici locatione ad longum tempus, valde
dubi-

dubitat Valaſc. *d. q.* 21. *n.* 7. licèt concludat pro affirmativa,
pro qua etiam ſtat apertè Ang. licèt Valaſc. videatur eum al-
legare pro contraria in *Auth. de non alien.* §. *ſcire autem n.*
25. dicit enim idem eſſe in colonis ad longum tempus, ac in
emphyteutis, ut expectari debeant per triennium, & licèt ſub-
dat, de hoc tamen neſcio legem, nihil relevat, dum hoc non
obſtante apertè ſenſum ſuum explicat, & quod magis eſt, red-
dit rationem valde urgentem, quia cùm locatio eſt ad lon-
gum tempus, colono acquiritur jus in re, cui addi poteſt
quòd imò acquiritur ei dominium utile, ut alibi firmatum
fuit, & propterea non ita de facili debet privari, ac ſimplex
conductor ad breve tempus dominium nullum habens, ſed æ-
quiparari debet emphyteutæ, prout ſenſit etiam poſt alios
Caroc. *d. tit. de recuſat. q.* 14. *n.* 50. & Marr. Med. *exam.* 28. *n.*
9. ubi notat Caroc. quod de biennio abſque ulla diſtinctione
inter Eccleſiaſt. & laicalem emphyteuſim credat, & probatur
hæc opinio per text. *in c. propter* 3. §. *verum de locat. & cond.*
quidquid enim dicat Valaſc. ubi ſuprà, quòd talis tex. ſibi non
loquitur de conductore ad longum tempus, tamen clarum
eſt, quòd loquitur de inquilino, & ſic de conductore, & ubi
intelligi deberet de conductore ad breve tempus, eſſet in for-
tiori, & contra ſupra firmata, dum dicit, quod ſit expectan-
dum biennium, & quòd non ita de facili privari debeat te
conductor ad longum tempus habens illius dominium utile,
ac conductor ad tempus breve nullum rei dominium habens
Jaſ. *in l. divortio*, §. *ſi fundum n.* 4. *ad med. ff. ſol. matr.* ubi
43 in ſpecie quòd requiritur in eo biennium, Ruin. *conſ.* 88. *n.* 2.
lib. 1. Caroc. *de loc. tit. de recuſ. q.* 7. *n.* 4. & quòd iſti contractus
emphytheuſis, & locationis ad longum tempus in hoc propo-
ſito caducitatis ob non ſolutum canonem, ſeu mercedem ſint
æquiparati patet *in Auth. qui rem, C. de ſac. Eccl.* & probant
Socc. Sen. *conſ.* 167. *n.* 7. *verſ. ſi verò dicamus, lib.* 2. Surd. *conſ.*
537. *n.* 15. *verſ. aut intelligimus*, Corbul. *de cauſ. privat. ob*
non ſol. can. ampl. 23. Boer. *dec.* 234. *n.* 3. & dixit Rot. cor.
Seraph. *dec.* 288. *n.* 11. & coram Buratt. *dec.* 334. *n.* 19.

Dum autem ex præcuatis, in hoc locatio ad longum tem-
pus æquiparatur emphyteuſi, poſſem multa adducere ad am-
pliandum hunc locationis finiendæ modum, qui præcipuè
in emphyteuticis dicitur caducitas, ſeu devolutio, ſed quia
eſt materia latiſſimè tractata per ſcribentes de jure emphyteu-
tico, ad eos me remitto, ſolùmque generaliter dico, quòd
cum agatur de privatione dominii utilis penès ipſos emphy-
teutam, ſeu conductorem ad longum tempus exiſtentis, iſta
44 reputatur materia pœnalis, & ideò reſtringenda, & propter-
eà admittitur quælibet cauſa etiam injuſta, fatua, & beſtia-
lis, ad excuſandum eos à tali privatione, Corbul. *de cauſ. priv.*
ob non ſol. can. lim. 17. *n.* 2. Fulgin. *de jur. emph. tit. de ſol. can. q.*
1. *n.* 8. Surd. *dec.* 188. *n.* 8. *& dec.* 221. *n.* 7. Seraph. *dec.* 1228. *n.* 5.
Greg. *dec.* 388. *n.* 4. Baratt. *dec.* 624. *n.* 8. *in rec. dec.* 261. *n.* 1. *p.* 1.
& dec. 281. *n.* 5. *p.* 4. *to.* 2. *& dec.* 257. *n.* 6. *p.* 11. *rec.* & præcipuè
45 in Rota, aliiſque ſupremis Tribunalibus, quæ aliena ſunt ab in-
fligenda dicta pœna, ut dicit Dun. Jun. *dec.* 799. *n.* 21. Et quia
ſuperiùs dictum eſt, quòd falleret ubi agitur de domo aperien-
da, ſi conductor ſit abſens, expectari debet per biennium, ad-
do, quòd ubi agitur de emphyteuſi, ſeu locatione ad longum
tempus, in qua non incurritur caducitas, niſi ceſſaverit con-
ductor ſolvere per biennium in Eccleſiaſtica, & per trienni-
46 um in laicali, ſola abſentia ſolvere debentis ab hac caducita-
te excuſat, vel tribuit cauſam reſtitutionis in integrum, et-
iam majori, Fulgoſ. *conſ.* 7. *n.* 4. Dec. *conſ.* 138. *n.* 7. *ad fin.*
verſ. poſtremo conſiderandum, Grat. *conſ.* 79. *n.* 11. *verſ. ac-*
cedat quoque, lib. 1. Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſol. can. lim.*
10. *n.* 2. Rot. *dec.* 509. *n.* 3. *part.* 4. *tom.* 2. *& dec.* 719. *n.* 8.
& 9. ubi etiam ſtante juramento, *part.* 4. *to.* 3. *& dec.* 257.
num. 4. *part.* 11. *rec.*

47 Cæterum iſta caducitas, ſeu finis locationis evitatur ſi
conductor ſolvere omiſerit per errorem aliquem Verall. *dec.*
180. *n.* 4. *p.* 1. Carocc. *d. qu.* 14. *num.* 61. *in fin.* Marr. Med.
exam. 28. *num.* 10.

48 Præterea evitari poterit per purgationem moræ, ideſt, per
celerem ſatisfactionem, *c. propter*, §. *verùm*, *& c. potuit de*
loc. & cond. Gabr. *conſ.* 75. *n.* 7. *& ſeq. lib.* 2. Valaſc. *de jur.*
emphyt. q. 21. *n.* 7. Marr. Med. *exam.* 28. *n.* 12.

49 Et non habet d. concluſio difficultatem ſi locatio ſit fini-
ta ob non ſolutionem ex juris diſpoſitione, ſed ſi adeſſet in
inſtrumento expreſſum pactum reſolutivum in caſu non ſo-
lutionis, ſunt opiniones, nam multi tenent, quòd tunc
non detur moræ purgatio Joſ. Ludov. *dec. Peruſ.* 90. *n.* 27.
Put. *dec.* 66. *lib.* 3. Millin. *dec.* 248. *n.* 1. Gregor. *deciſ.* 559.
num. 6. *inter diverſ. dec.* 572. *n.* 3. ubi etiam ſi tale pactum po-
ſitum ſit in fine inſtrumenti, *part.* 1. Marr. Med. *exam.* 28.
n. 11. *verſ. vel dummodo.*

Contrarium verò, quòd etiam ſtante tali pacto detur mo-
ræ purgatio, inveniuntur alii, & ſignanter Urſill. ad Afflict. *dec.* 50
174. *n.* 3. *verſ. quod procedit etiam*, & latiùs Fulgin. *de jur.*
emphyt. tit. de ſol. can. q. 6. *n.* 22. *ante med. verſ. cæterum*, *&*
ſi rationes, & primam procedere de jure civili, & juxta illud
pluries fuiſſe deciſum, ſed de jure canonico magnam adeſſe
difficultatem, & deciſum non reperiri dicit Verall. *dec.* 237.
n. 2. *p.* 2. Verùm quidquid eſſet temporibus Veralli, poſt eum
emanarunt quamplures deciſiones firmantes primam opi-
nionem, & loquentes in terminis juris canonici, ut patet
ex ſupracitatis, & ultra eas in ſpecie, & expreſsè, quòd non
detur moræ purgatio, etiam æquitate canonica attenta, in
caſu pacti firmatur, *in dec.* 203. *num.* 19. *&* 20. *p.* 6. *rec.* &
ſcripſit Gratian. *diſcept.* 786. *n.* 31.

Prout etiam controvertitur, an dicta purgatio moræ ſit 51
admittenda ſtante juramento per conductorem in contra-
ctu appoſito, negativam etenim opinionem ſequuntur in
ſpecie Alex. *conſ.* 131. *n.* 2. *lib.* 4. Corbul. *de cauſ. priv. ob non*
ſol. can. lim. 41. *n.* 13. Afflict. *dec.* 174. *n.* 5. *verſ. & ibi eſt*, Joſ.
Ludov. *dec. Peruſ.* 90. *num.* 11. *& ſeq.* Marr. Medic. *exam.*
28. *num.* 11. *verſ. dummodo*, Valaſc. *de jur. emph. quæſt.* 21. *n.* 52
8. *in fin.* Contrarium verò, quòd adhuc purgationi moræ lo-
cus ſit de æquitate canonica in hoc propoſito attendenda la-
tè probat Guttier. *de juramento part.* 3. *cap.* 17. *num.* 5. *& ſeq.*
Seraph. *eodem tit. privileg.* 48. *n.* 8. ubi paulò poſt med. *verſ.*
ego tamen, inquit iſtam veriorem exiſtimare, & ſequitur
Grat. *diſcept.* 378. *n.* 23. *& diſc.* 708. *n.* 58. Verall. *dec.* 232.
num. 3. *part.* 2. Add. ad Gregor. *deciſ.* 559. *num.* 10. *verſ. &*
procedit. ubi alias deciſiones adducit etiam in terminis obli-
gationis Cameralis continentis non ſolùm juramentum, ſed
etiam renunciationem omni legum auxilio, de qua etiam
Rota coram Coccin. *dec.* 1501. *num.* 10. unde non facile
erit ab hac recedere, eoque magis ſi adſit tantùm juramen- 53
tum aſſertorium, non autem juramentum de non contrave-
niendo, quia hoc caſu etiam tenentes primam, admittunt
eam non procedere Corbul. *d. limit.* 41. *n.* 14. *verſ. & quod*
dictum, Joſeph. Ludov. *dec. Peruſ.* 90. *num.* 13. *&* 23. &
ubi non omiſerit ſolvere ipſemet qui juravit; ſed aliquis de
ejus hæredibus, vel aliter ſucceſſoribus, quia ad eos non 54
tranſit virtus juramenti Cagnol. *in l. ſi quis major num.* 203.
C. de tranſact. Gabr. *conſ.* 65. *n.* 25. *& ſeq. lib.* 2. & his, aliiſ-
que adductis in propoſito firmavit Rot. coram Dunoz. Jun.
dec. 799. *num.* 20.

Et controvertitur etiam quando dicatur celeris ſatisfactio, 55
quæ requiritur ad purgationem moræ, aliqui enim volunt,
quòd ut dicatur celeris ſatisfactio, debeat eſſe intra duos
menſes Jaſ. *in l.* 2. *n.* 84. *in fin. C. de jur. emph.* Gabr. *conſ.* 75. *n.* 5.
p. 2. Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſol. can. lim.* 41. *ad fin.* alii ad-
mittunt, ut dicatur intra ſex menſes Grat. *diſcept.* 378. *n.* 21.
cæterum, ut plurimùm conveniunt ſtandum eſſe arbitrio Ju- 56
dicis, quodnam dicatur tempus breve, ita ut ſatisfactio cele-
ris ſit Gloſ. *in c. potuit in verbo celeri ad fin.* ibi, *quia in jure*
non eſt determinatum, de loc. Dec. *conſ.* 138. *n.* 7. *ante med. verſ.*
nam ſecundum communem, Grat. *diſcept.* 378. *n.* 18. *& diſc.* 708.
n. 54. Rota *dec.* 572. *n.* 2. *p.* 1. *verſ.* qui tamen non debet arbi-
trari de biennio, vel triennio, ut dicit Anchar. *conſ.* 141. *col.*
4. quem refert Dec. ubi ſuprà, ſed poteſt arbitrari tantùm per
menſes Jo. Ludov. *dec. Peruſ.* 90. *n.* 32. *&* 33. qui numerari de- 57
bent à die acceptatæ reſolutionis, non autem à die omiſſæ ſo-
lutionis, vel lapſi biennii, vel triennii, ut declaravit Rot.
cor. Dunoz. Jun. *dec.* 419. *n.* 28. *poſt med.* qui judex conſiderare 58
debebit circumſtantias facti, & ex eis arbitrari, an tempus
ſit breve, vel non, & animadvertere ad qualitatem contra-
ctus, nam non ita de facili expelli, & privari jure ſuo debet
conductor ad longum tempus, ac conductor ad breve, ut di-
ctum eſt ſupra, conſiderandum etiam ſi conductor erat præ-
ſens, vel abſens, quia licèt ſupradictum ſit per ſolam abſen-
tiam non expectandum biennium, niſi in caſu quo aperien- 59
da ſit domus, tamen aliquid magis indulgendum abſenti,
quam præſenti, Gabr. *conſ.* 75. *n.* 5. *lib.* 2. item conſiderare de-
bebit qualitatem perſonæ ſolvere debentis, ſi commodè ſol- 60
vere poterat, vel difficulter Gabr. *d. conſ.* 75. *n.* 5. *lib.* 2. Gra-
tian. *diſcept.* 378. *n.* 19. ubi ponderat ſenectutem, ac malam
valetudinem emphyteutæ, nec non ſi omiſit ſolvere totum,
vel partem, quia mitius agendum cum iſto Rot. cor. Seraph.
deciſ. 591. *in fine.*

Requiritur etiam, ut moræ purgationi locus ſit, & dica- 61
tur celeris ſatisfactio, quod offeratur ſolutio re integra Alex.
conſ. 131. *n.* 2. *in princ. lib.* 4. Valaſc. *de jur. emph. quæſt.* 21. *n.* 8. 62
Marr. Med. *exam.* 28. *n.* 12. Add. ad Gregor. *dec.* 559. *n.* 10. *ver.*
limitatur ſecundo, & res non dicitur integra ſi non poteſt re- 63
poni in priſtinum Cyriac. *contr.* 239. *num.* 31. & ſi locator jam
ade-

Digitized by Google

adeptus ſit poſſeſſionem, vel aliter facta ſit executio Natt.
64 conſ. 364. n. 12. Veral. dec. 236. p. 2. Rot. dec. 803. n. 2. p. 1. div.
ſive executio facta ſit à lege, ſive ab homine, Grat. diſc. 708. n.
44. & 45. & n. 48. ubi explicat ſive à lege transferendo domi-
nium ipſo jure, ſive ab homine per rei traditionem Add. ad
Gregor. d. dec. 559. n. 10. verſ. limitatur ſecundo, ubi & addu-
cit deciſionem in qua fuit dictum, fidejuſſorem non poſſe
purgare moram poſt relaxatum mandatum contra ipſum, ſed
65 talis deciſio eſt nimis rigoroſa, nam requiritur executio per-
fecta per rei traditionem, ita ut non ſufficiat nedum manda-
tum ſolùm, ſed nec etiam ſubhaſtatio, & deliberatio, ut fir-
mavit Rot. cor. Cocc. dec. 1051. num. 3. verſ. nam fuit reſpon-
ſum, & ſeq. & comprobat Gratian. dec. 708. n. 46. & ſeq. qui-
bus in locis reſpondet etiam deciſioni in Romana devolu-
tionis coram Pamphilio, in qua pro excluſione purgationis
moræ conſiderata fuit ſola executio abſque deliberatione, di-
66 cendo, quòd ibi executio non fuerat proſecuta propter plu-
ra impedimenta à debitore præſtita, & proinde non fuit vi-
ſum conveniens, quòd ipſe ex culpa ſua conſequeretur bene-
ficium, ſcilicèt admitteretur ad purgationem moræ, à qua
aliàs ſine tali culpa in apponendis impedimentis remanſiſſet
67 excluſus, & ulterius, quòd ibi mora videbatur geminata, ex
quo pariter excluditur moræ purgatio Roman. conſ. 352. n. 8.
cum aliis pro eos citatis nempè per Cocc. n. 8. & per Gratian.
n. 53. ulterius non ſufficit executionem fuiſſe factam ſi fuit
appellatum legitimè, ex quo appellatio ſuſpendit omnia, ut
dixit Rot. cor. Seraph. dec. 1101. n. 4.
68 Et ex his convincitur, non attendendam opinionem,
quod res deſinat eſſe integra ad hunc effectum per declara-
tionem domini ſe velle locationem finitam, & acceptatio-
nem devolutionis, cum qua poſt alios tranſeunt Dec. conſ.
138. n. 6. & Afflict. dec. 174. n. 6. & ſaltem ubi acceptatio eſt fa-
cta poſt longum tempus, eam admittit etiam Gabr. conſ. 75.
n. 7. lib. 2. contrarium enim eſt verius, ut præter ſupra addu-
ctas auctoritates, tradunt in ſpecie Grat. diſcept. 378. n. 11. &
69 ſeq. Corbul. de cauſ. priv. ob non ſol. can. lim. 41. n. 9. Hodier. ad
Surd. dec. 29. n. 8. Rot. dec. 577. n. 2. ad fin. p. 2. rec. prout etiam
convincitur non ſubſiſtere aliam opinionem, quòd condu-
70 ctor petere debeat purgationem moræ antequam convenia-
tur, ut ſenſit Grat. diſcept. 378. n. 18. vel ante ſententiam, jux-
ta relatos per Hodiern. ad Surd. dec. 29. ſub n. 8. ſed veriùs eſſe,
quod poſſit etiam peti poſt ipſam ſententiam, prout obti-
71 nuiſſe dicit Urſill. ad Afflict. dec. 174. n. 3. Thor. in compend.
dec. p. 3. verſ. emphyteuta 4. Hodier. ad d. dec. 29. n. 9. imò in
quacumque parte judicii, ut dixit Rot. dec. 728. num. 4. par.
4. diverſ. & deciſ. 165. num. 30. part. 10. recent. dummodo
videlicet per executionem perfectam, non ſit actualiter con-
ſummatum.
72 Non dicetur autem res integra ſi dominus rem alteri jam
locaverit Alex. conſ. 131. n. 2. lib. 4. prout, & è contra dici rem
integram ſi alteri non fuerit facta locatio, tradit Valaſc. poſt
alios de jur. emph. q. 21. n. 8. Mart. Med. exam. 28. n. 11. At ſecus
eſt de ſimplici ceſſione ſuorum jurium per dominum alteri
73 facta, per eam enim non deſinet eſſe res integrè, ſed ſicut
competebat moræ purgatio adverſus cedentem, ita & com-
petere debet contra ceſſionarium Add. ad Gregor. dec. 559. n.
10. in ſecunda limitatione ad fin. Seraph. dec. 591. n. 11.
74 Cæterùm datur etiam alia regula generalis in hac materia,
ut moræ purgatio de æquitate canonica detur ſemper, ac jus
alterius non ſit effectum deterius, ut firmavit Rota coram
Seraph. dec. 591. n. 7. & dec. 1150. n. 4. & cor. Dunoz. Jun. dec.
799. n. 24. ſecus autem è contra ſi jus alterius ſit effectum
deterius, ſeu in damnum reſultet, quia tunc non admitti-
75 tur amplius purgatio moræ, l. ſi ita 135. §. Seja, ubi Gloſ.
in verb. intereſſe, Bart. & Jaſ. n. 11. ff. de verb. oblig. Pariſ.
conſ. 19. n. 239. & ſeq. lib. 2. Grat. diſcep. 708. n. 18. & ſeq.
nec etiam de æquitate canonica Veg. conſ. 68. n. 31. poſt med.
& 41. Scam. dec. 93. ſub num. 44. Rot. dec. 288. num. 14. &
15. poſt Statil. de Salviano.
76 Verùm admittitur etiam ubi jus alterius ſit effectum dete-
rius, ſi purgationem petens velit ejus damnum totaliter reſi-
cere Seraph. de juram. privil. 38. n. 12. & ſeq. Mateſc. variar.
lib. 2. c. 124. n. 11. Add. ad Greg. dec. 559. n. 10. in 1. limit.
Add. ad Buratt. dec. 582. n. 13. Rota dec. 728. n. 4. p. 4. div.
quod tamen non procederet ſi conductor peccaſſet in facien-
77 do Coccin. deciſ. 204. num. 8. & deciſ. 217. num. 4.
Non dicetur autem effectum deterius jus locatoris, & eum
78 in damno eſſe, ex eo ſolo, quod lucrum perdiderit, ut firmat
Rim. Jun. conſ. 642. n. 11. & ſeqq. ſed benè ſi de ſuo expendit,
puta in lite Bart. in l. & ſi poſt tres 8. n. 5. ad med. ff. ſi quis cau-
tion. ubi ſecus dicit in cautione judiciali, de qua Angelus
ibidem, n. 4. in fin. Gozad. conſil. 57. n. 18. Rota dec. 410.
num. 8. part. 4. diverſ. & deciſ. 282. numer. 13. poſt Statil.

Evitatur etiam iſte finis locationis, & devolutio bo-
norum locatorum ex eo, quòd locator receperit merce-
dem, vel etiam eam ſolùm petierit, quia per tales actus
cenſetur voluiſſe in contractu continuare, non autem il-
lum finire, & inducitur devolutionis incurſæ remiſſio,
de quo dicam *in cap. 59.*

De fine locationis per ſupervenientem neceſſitatem Domino utendi re locata.

S U M M A R I U M.

1 *Neceſſitas ſuperveniens Domino utendi re locata tribuit ei facultatem expellendi conductorem.*
2 *Decl. non procedere ſi neceſſitas imminebat de tempore locationis.*
3 *Et neceſſe eſt non fuiſſe opinatam de eo tempore neceſſitatem.*
4 *Et quod veriſimiliter non potuerit præviderì.*
5 *Futura proſpicere pertinet ad prudentem virum, ſed damno non afficit non cogitantem.*
6 *Neceſſitas licèt pro parte adeſſet de tempore contractus, adhuc ſi poſtea fuerit inopinanter aucta, tribuit facultatem expellendi conductorem.*
7 *Utilitas locatoris non ſufficit ad expellendum conductorem, ſed requiritur neceſſitas.*
8 *Neceſſitas utendi domo locata eſt, ſi dominus habitabat aliam, quæ corruerit, vel ruinam minetur.*
9 *Decl. procedere ſi ruina ſit talis, quæ ponat eum in neceſſitate migrandi.*
10 *Idem ſi ſuperveniant hoſtes in loco ubi inhabitat, vel habeat ibi inimicos.*
11 *Idem ſi uxorem duxerit, cum qua non poſſit commodè habitare ubi degit,*
12 *Secus ſi de tempore locationis fuiſſet nubilis ætatis, & in proxima ſpe uxorem ducendi.*
13 *Idem ſi ſupervenerit ei dignitas.*
14 *Idem ſi ſupervenerit infirmitas ob quam domo illa indigeat.*
15 *Idem ſi velit in domo locata facere artem.*
Declara ut n. 16. 17. 18.
17 *Utilitas artis in ſpecie non eſt publica, ſed privata exercentium.*
19 *Neceſſitas domus locata non ſolum ſufficit ad expellendum conductorem ſi propria domini, ſed etiam filii patris, vel matris.*
20 *Non autem ſufficit pro fratre vel aliis.*
21 *Et pro filio ſufficit quòd uxorem duxerit.*
22 *Statutum amplians dictam facultatem expellendi pro neceſſitate fratrum, vel aliorum, eſt exorbitans, & ſtrictè intelligendum.*
23 *Limita primo dictam facultatem expellendi conductorem pro neceſſitate, procedere in domo tantùm.*
24 *Lim. ſecundo ut eadem facultas competat locatori tantùm, non etiam ſucceſſori.*
25 *Declara procedere in ſucceſſore ſingulari, non in herede.*
26 *Decl. ſecundo ut competat etiam ſucceſſori ſingulari, ſi ſit filius, vel pater locatoris.*
27 *Decl. tertio ut heres poſſit expellere ſi evenit caſus quo defunctus indiguiſſet domo, non ſi ipſe ex aliqua particulari cauſa indigeat.*
28 *Declara 4. ut ſi conductor ſublocaverit, & deinde ei ſuperveniat neceſſitas non poſſit ſubconductorem expellere.*
29 *Lim. tertiò dictam facultatem expellendi, ut non procedat ſi conductor ſit perſona privilegiata.*
30 *Decl. limitationem non procedere ſi conductor ſit ſcholaris, & locator habeat filium ſcholarem, qui revertatur ægrotus, & indigeat domo locata.*
31 *Et generaliter, quòd procedat facultas expellendi etiam adverſus privilegiatos, tenent aliqui.*
32 *Intellige hoc procedere, ſi perſona privilegiata non habeat præciſam neceſſitatem domus conducta.*
33 *Privilegiatus comprehenditur in generali diſpoſitione quando non eſt ſpecialiter privilegiatus in caſu illo.*
34 *Lim. quarto ſtante pacto de non expellendo conductorem toto tempore durantis locationis, quia nec expelli poterit ex hoc capite ſupervenientis neceſſitatis.*
35 *Contrarium verius probatur, & n. ſeqq.*

36 *Ex-*

36 *Expreſſio ejus quod tacitè ineſt nihil operatur.*
37 *Juramentum firmat contractum intra ſuos limites, non autem illum extendit.*
38 *Decl. limitationem procedere ſi promiſſum non expellere conductorem expreſſè etiam in caſu ſupervenientis ſibi neceſſitatis.*
39 *Tale pactum non poteſt fieri à Procuratore, non habeate ad id mandatum ſpeciale.*
40 *Vel debet ex circumſtantiis deprehendi locantem de tali caſu ſenſiſſe.*
41 *Nec ſufficit pactum, quod non poſſit expellere etiamſi domum pro ſe vellet.*
42 *Limita quintò ſi neceſſitas locatori ſupervenerit culpa ſua.*
43 *Culpa propria non debet alicui patrocinari.*
44 *Declara procedere in ea culpa, quæ eſt cauſa proxima.*
45 *Lim. ſextò ſi domus ſit talis, ut poſſit in ea ſuccurri neceſſitati domini abſque expulſione inquilini.*
46 *Lim. 7. ſi res locata ſit ſpecialiter hypothecata pro obſervantia contractus.*
47 *Contrarium quod adhuc poſſit expelli conductor.*
48 *Lim. 8. ſi poſtquam evenerit caſus neceſſitatis, locator penſiones receperit à conductore.*
49 *Decl. procedere ſi recepit penſiones poſt caſum neceſſitatis decurſas, ſecus ſi decurſas ante.*
50 *Lim. 9. ut cauſa neceſſitatis debeat eſſe vera, & ſi reperiatur falſa, conductor reſtituitur.*
51 *Et falſa convincitur, ſi poſtea dominus non habitavit.*
52 *Lim. 10. in locatione ad longum tempus.*
53 *Limita 11. ut hoc ſit privilegium, & ideò non ampliandum.*
54 *Declara tamen eſſe ſuſtinendum tamquam æquum, & favorabile.*
55 *Lim. 12. ut non poſſit ex dicta cauſa neceſſitatis Dominus conductorem expellere propria auctoritate.*
56 *Et probandam eſſe neceſſitatem ſuperveniſſe.*
57 *An requiratur libellus, ſunt hinc inde opiniones.*
58 *Pro dicta probatione non ſufficit juramentum domini.*
59 *Sufficit tamen probatio ſummaria arbitrio Judicis.*

C A P U T LVI.

1 UNus ex modis, quo locatio ante tempus præfixum in
contractu finitur, ſeu ab ea receditur, eſt ſi dominus
probaverit eam ſibi ad uſum proprium neceſſariam eſſe, quia
permittitur ei conductorem expellere, tam de jure civili in
l. ædem 3. C. de locat. quàm canonica *in cap. propter ſterilitatem, §. verum eodem tit.* ubi Barboſ. *n.* 21. refert etiam Doctores hoc notantes.

Requiritur tamen ad hunc effectum, quod neceſſitas præ-
2 fata non immineret tempore quo facta fuit locatio, ut dici-
tur in dicto *c. propter ſterilitatem §. verum*, unde neceſſe eſt,
quod ſupervenerit, & non fuerit opinata de illo tempore,
3 Bald. *in l. ædem n.* 18. *C. loc.* ubi etiam Ang. *n.* 3. *verſ. & requiritur*, Gabr. *de loc. concl.* 3. *n.* 6. Gomeſ. *variar. tom.* 2. *c.* 3. *n.* 6. *ver. item quando*, Rim. Jun. *conſ.* 225. *n.* 11. Cancer. *t.* 1. *c.* 14. *n.* 5.
Magon. *dec. Lucen.* 75. *n.* 6. imò & quod veriſimiliter non potuerit prævideri de tempore contractus, requiritur Valaſc. *de*
4 *jur. emphyt. q.* 22. *n.* 3. *in princ.* & Marr. Med. *dec. Senen. in exam.* 28. *n.* 20. ſed hoc intelligendum eſt cum aliquo moderamine, nam non tenetur quis conſiderare remota, ſed ſolùm propinqua, ea enim, quæ ſunt ſatis remota, erunt, & fortè non erunt, ut ait Seneca, & proſpectus futurorum quam-
5 vis pertineat ad ſapientem virum, tamen non afficit damno
non cogitantem, niſi ex præſenti ſtatu debuerit cogitare, ut
docet Bald. *in d. l. ædem n.* 17. *verſ. ſed nonnè*, ſecus ſi debuit
cogitare Magon. *dec. Lucen.* 75. *n.* 8. non tamen ſatis eſſet ad
excludendum locatorem ab hac facultate expellendi conductorem, ex quo neceſſitas de tempore contractus in aliqua
6 parte adfuiſſet, vel immineret, ſi poſtea valde augeatur
inopinanter ex aliquo caſu, ut tradit Valaſc. *de jure emphyt. q.* 22. *num.* 9. & ſequitur Molin. *de juſt. & jur. tract.* 2. *diſp.* 499. *n.* 9.

7 Et debet eſſe vera neceſſitas, nec ſufficit utilitas locatoris
ſola, Ang. *in d. l. ædem nu.* 1. *ver. & hoc nota*, ubi ponit
exemplum, ſi adveniat in loco ubi locata eſt domus Sum.
Pontificis, & locator ſperans majorem penſionem percipere
debere, fingat velle habitare in ea, Alciat. *conſ.* 35. *ſub n.* 8.
lib. 8. Carocc. *de loc. tit. de recuſat. q.* 2. *nu.* 8. Marr. Medic.
exam. 28. *num.* 22.

8 Caſus autem ſupervenientis neceſſitatis plures eſſe poſſunt
& exempli gratia, unius eſt, ſi domus in qua locator inha-
bitabat corruat, ut exemplificat Gloſ. *in d. l. ædem verſ. neceſſarium, & in d. c. propter ver. non imminebat*, & idem eſt ſi
incipiat minari ruinam, ita ut tutò inhabitari non valeat,
Gomeſ. *var. reſol. c.* 3. *n.* 6. *poſt med.* Molin. *de juſt. & jur. tract.* 2. *diſp.* 499. *n.* 6. & etiam ſi non corruerit in totum,
ſed in parte, Valaſc. *de jur. emphyt. q.* 22. *n.* 3. quod intelli- 9
gendum eſt, ſi ruina ſit talis, quæ ponat eum in neceſſitate migrandi, quia aliàs non applicarentur jura ſupracitata,
de neceſſitate ſuperveniente loquentia.

Ex eo autem, quod dictum eſt ſufficere, quòd locator in 10
domo, in qua inhabitabat tutò ampliùs inhabitare non poſ-
ſit, ex quo minetur ruinam, infertur ad alios plures caſus ſimiles juſti timoris, nempè ſi ſuperveniant hoſtes in loco, vel
habeat inimicos in vicinia, aut aliud immineat periculum,
ita ut ibi inhabitare non valeat, ut ampliat Valaſc. *in d. q.* 22.
n. 3. & ſequitur Molin. *d. q.* 499. *n.* 6.

Aliud exemplum eſt ſi locator uxorem ducat, ac proinde 11
neceſſitas ſibi oriatur, redeundi ad domum locatam pro habitando cum ea, quia fortè illam quam inhabitat, licèt eſſet
commoda pro ſe ſolo, tamen non eſt talis pro ſe, & uxore,
hoc enim caſu poterit conductorem expellere, Gloſ. *in dict. l. ædem, ver. neceſſarium, & in d. c. propter ſterilitatem, ver. non imminebat*, quas gloſſas alii communiter ſequuntur, ut poſt
Salicet. *ibi n.* 4. dicit Valaſcus *d. qu.* 22. *ſub nu.* 3. niſi tamen 12
locator de tempore factæ locationis fuiſſet nubilis ætatis, &
in proxima ſpe ducendæ uxoris, quia tunc caſus non poſſet
dici inopinatus, prout requiri dictum eſt ſupra, & tradit in
ſpecie Marr. Med. *examin.* 28. *n.* 20.

Eadem ratione ſi locatori ſuperveniat dignitas, per quam 13
indigeat majori familia, & ſic neceſſaria ſit major domus
quàm inhabitata, & opportuna illa quam locaverit, poterit
ad eamdem regredi, ut tradit Gomeſ. *var. tom.* 2. *ca.* 3. *ſub n.* 6. *propè med.* & ſequitur Molin. *de Juſt. & jur. d. diſp.* 499.
n. 6. *poſt. med. ver. aliud exemplum.* Vel ſi ſuperveniat in- 14
firmitas, propter quam locator indigeat domo cauſa melioris habitationis, vel aeris, Carocc. *de locat. tit. de recuſat. quæſt.* 2. *num.* 10.

Aliud etiam exemplum ſi locator indigeat domo locata, 15
quia velit facere in ea artem lanæ, vel aliam honeſtam, aut
quid ſimile afferunt per Bald. *in d. lege eodem n.* 17. *C. loc.* ſed
tale exemplum reſtringitur primo per Greg. Lopez. *in l.* 6. *tit.* 16
8. *p.* 5. *recopil.* procedere, quando locator exercuiſſet antea artem in alia domo, quæ corruiſſet, vel alia de cauſa non poſſet ibi amplius exercere; & ſecundo loco reſtringitur à Valaſco *de jur. emph. q.* 22. *n.* 3. *ad fin.* ubi relata reſtrictione Gregorii, inquit, nec eam ſibi ſatis eſſe ſi dominus aliundè, quàm
ex illa arte vivat, & addit rationem ſuæ opinionis, quia lex
uſibus propriis neceſſariam eſſe domum requirit, & eum ſequitur Molin. *de juſt. & jur. tr.* 2. *q.* 499. *n.* 6. *ad fin.* & Marr.
Med. *exam.* 28. *nu.* 22. nec pro defenſione Baldi indiſtinctè 17
loquentis conſiderari poteſt, quod concurrat utilitas publica, ut ars illa exerceatur, quia utilitas artis lanæ in ſpecie,
idest in quantum ab uno, vel duobus exercetur, non dicitur
utilitas publica, ſed tantùm privata exercentium ſecundum
Barbat. *conſ.* 30. *n.* 1. *poſt med. ver. quia iſtud ſtatum artis lanæ lib.* 3. & ad effectum expellendi conductorem, non ſufficit
utilitas locatoris, ſed requiritur neceſſitas, ut dictum eſt ſu- 18
pra *n.* 7. & in his terminis expulſionis conductoris Apothecæ
ad effectum vendendi in ea Pannos, dicit Alciat. *conſ.* 35. *ſub n.* 8. *lib.* 8. Videtur tamen ſufficere primam reſtrictionem, quia
dum dominus eſt ſolitus exercere artem, ſatis uſibus propriis
dicitur neceſſaria domus, ſi neceſſaria eſt pro continuatione
illius, licèt non ſit talis ars, ex qua ſolùm vivat, quidquid ſit
ſi velit ejus uſum noviter aſſumere abſque neceſſitate parandi
ſibi cum ea victum, facit Natt. *conſ.* 25. *n.* 1.

Et quod dictum eſt de neceſſitate propria pro habitatione 19
domini, extenditur quoque ad neceſſitatem ſupervenientem
pro habitatione filii ejuſdem, aut patris, vel matris, Bald. *in d. l. ædem n.* 17. *C. loc.* Marr. Med. *exam.* 28. *n.* 27. *ver. ſi verò*,
non autem aliorum, niſi adſit peculiaris lex aliter diſponens,
prout adeſt Luſitaniæ extendens etiam ad fratres, ut referunt 20
Barboſ. *in d. c. propter ſterilitatem n.* 22. *de locat.* Valaſ. *d. q.* 22.
ſub n. 3. Molin. *d. diſp.* 499. *n.* 6. quod ſecus eſt de jure, quia non
procedit in fratre, ut in ſpecie docet Bald. *d. n.* 17. *ver. quid ſi*,
Caroc. *de loc. tit. de recuſat. q.* 3. Et quo ad filium, ſi ipſe duxerit uxorem, & propterea neceſſaria ſit major domus, hæc
quoque eſt cauſa, quam Doctores allegant, ut ſignanter Valaſc. *d. q.* 22. *n.* 3. ubi, & limitat ſi tempore, quo facta locatio, 21
ipſe filius fuiſſet nubilis ætatis, quia non eſſet caſus inopinatus, quòd poſtea nuberet, at hæc limitatio ita generaliter
ſumpta non videtur vera, niſi concurrat aliud indicium,
quod de nuptiis filii per patrem locantem cogitaretur, quia

alias

Google

aliàs etiam in exiſtente in ætate nubili, poterant nuptiæ eſſe
22 valde remotæ, ſic illas non cogitaſſe, non debet nocere,
prout dictum eſt ſupra auctoritate Baldi *in d. l. ædem n.* 17. Et
quoniam verbum fecimus de ſtatuto ampliante dictam fa-
cultatem expellendi conductorem pro neceſſitate fratrum,
vel aliarum perſonarum, animadvertendum tale ſtatutum eſ-
ſe exorbitans à diſpoſitione juris, & ideò non extendendum
ultra perſonas expreſſas, ut tradit Rim. Jun. *conſ.* 650. *n.* 12.
& ſeq. ubi quòd dum loquitur de deſcendentibus, vel collate-
ralibus, non convenit maritis, qui non ſunt tales.
23 Limitatur tamen dicta facultas expellendi pro neceſſitate
propria conductorum, ut procedat tantùm in domo non in
alio fundo ruſtico, quia text. tam *in l. ædem* quam *in d. c. pro-
pter ſterilitatem*, cum myſterio de æde tantùm, ſeu domo lo-
quuntur, & cùm hoc ſit quoddam privilegium, quod tri-
buitur domino, propter ſuam neceſſitatem, non debet exten-
di, ſed reſtringi ad domum de qua loquitur Bald. *in d. l. ædem
n.* 19. *ver. ſed nunquid*, Gomeſ. *var. reſol. tom.* 2. *c.* 3. *n.* 6. *ad fin.*
ubi addit tertiam rationem, quia habitatio eſt pars alimen-
torum, & ideò ejus neceſſitas eſt magis præciſa, & magis
favorabile eſt, ut ei occurratur Caroc. *de loc. tit. de recuſat. q.*
2. *n.* 35. Molin. *de juſt. & jur. d. diſp.* 499. *nu.* 10. Mart. Med.
exam. 28. *n.* 33. Cancer. *tom.* 1. *c.* 14. *n.* 6.
24 Secundò limitatur, ut procedat in ipſo locatore tantùm,
non autem in ejus ſucceſſore, quia hæc eſt facultas à lege con-
ceſſa locatori pro ſua neceſſitate, & ideò eſt perſonaliſſima,
prout eſt uſus rei, & transferri in alium non poteſt, ut fir-
mat Surd. *conſ.* 103. *num.* 12. *verſ. ſed quia hæc facultas*,
Grat. *diſcept.* 117. *num.* 19. Barboſ. *in c. propter ſterilitatem
num.* 26. *de loc. & cond.*
25 At limitatio iſta recipit declarationem, ut procedat in
ſucceſſore ſingulari in caſibus in quibus tenetur ſtare loca-
tioni, in quibus terminis loquitur Surd. *in d. conſ.* 103. ut vi-
dere eſt *n.* 10. & firmatur etiam in eiſdem terminis per Valaſ.
de jur. emph. q. 22. *n.* 10. ſecus autem in hærede, quia iſte, cùm
repræſentet perſonam locatoris, ejuſdem juris eſſe debet, ut
26 cenſuit in ſpecie Magon. *dec. Lucen.* 75. *n.* 4. *&* 5. & Mart. Med.
exam. 28. *n.* 26. *&* 27. ubi etiam ulteriùs declarat limitatio-
nem non procedere ſi filius, aut pater locatoris ſit ejus ſuc-
ceſſor, quamvis ſingularis, cùm facultas expellendi condu-
27 ctorem extendatur, ut procedat etiam propter horum neceſ-
ſitatem, ut dictum eſt ſuprà. Erit tamen metienda neceſſitas
à perſona defuncti, non autem ipſius hæredis, ut videlicet
competat iſti jus expellendi, ſi defunctus domo indiguiſſet,
non autem è contrà ſi non indiguiſſet ille, ſed indigeat ali-
qua particulari cauſa hæres, prout ſubdeclarat Molin. *in
diſp.* 499. *n.* 7 *poſt med. verſ. limitarem*, ubi etiam addit, eo-
dem modo poſſe etiam ſucceſſorem particularem expellere
conductorem, maximè ſi locator totum jus ſuum etiam ex-
pellendi in eum transtulerit, ſed ejus opinio non caret diffi-
cultate, & præcipuè circa hoc ultimum dictum, quia hoc
jus tamquam perſonale cedi, & in alium transferri non poſſe,
dictum eſt ſupra, & præcipuè ex Surd. *in d. conſil.* 103. *n.* 12.
28 quem ultra alios ſupracitatos ſequitur etiam Cancer. *var. c.*
14. *n.* 21. *tom.* 1. Et quòd nec conductor, ſi ſublocaverit, expel-
lere valeat pro neceſſitate ſibi ſuperveniente ſubconducto-
rem ſuum, quia hoc privilegium datur domino tantùm lo-
canti, Rauden. *reſol.* 27. *in princ.*
Tertiò limitatur ſi conductor ſit perſona privilegiata,
prout ſcholaris, quia non poteſt expelli, etiam ſi domino
ſuperveniat neceſſitat, hoc enim eſt privilegium, ut dictum
ſupra, & privilegiatus contra privilegiatum non utitur pri-
29 vilegio, Bologn. *in repetit. Auth. habita n.* 369. *C. ne fil. pro
patr.* Rebuff. *de priv. Schol. priv.* 8. Caroc. *tit. de recuſat. q.* 2. *n.*
36. *& ſeq.* ubi ſublimitat, ſi locans habeat filium alibi ſtuden-
30 tem, qui revertatur ægrotus, & pro eo neceſſe habeat uti do-
mo locata, Duen. *reg.* 213. *n.* 1. Ceval. *commun. contra com. q.*
756. *n.* 43. ubi idem, quod in Scholaribus, dicit etiam in offi-
cialibus S. Inquiſitionis, Judicibus durante officio, & Do-
ctoribus, ac Advocatis, Morla *in Empor. Jur. p.* 1. *tit.* 10. *n.*
26. Barboſ. *in c. propter ſterilitatem n.* 27. Mart. Med. *exam.*
28. *n.* 33. ubi quòd hanc veriorem exiſtimat.
31 Verùm iſta limitatio non tranſit ſine difficultate, quia
quod competat dicta facultas expellendi, eſt determinatio
generalis in præfatis juribus, & propterea debet comprehen-
dere etiam perſonas privilegiatas, ſecundùm Valaſc. *de jur.
emph. q.* 22. *n.* 6. Petr. Barb. *in l.* 1. *p.* 7. *n.* 52. *ff. ſol. matr.* At hæ
32 contrariæ opiniones poſſent forſan conciliari, ut iſta ſecun-
da procedat ſi Scholari, vel alteri privilegiato non ſit præci-
sè neceſſaria domus conducta, aliàs procedat prima, idque ex
ratione, quia prædicti habent privilegium compellendi do-
minum etiam invitum ſibi locare, ut dictum eſt ſupra *in c.* 20.
ſed tale eorum privilegium procedit tantùm in caſu neceſſi-
tatis, ut ibidem fuit declaratum *n.* 36. *& ſeq.* unde ſunt qui-
dem privilegiati in materia iſta locationis, & conductionis,
ſed tantùm in dicto caſu neceſſitatis, ergo in eodem tantùm
non debent comprehendi in dicta generali determinatione, 33
quod conductor poſſit expelli per ſupervenientem neceſſita-
tem domini, nam regula eſt, ut privilegiatus non compre-
hendatur in generali diſpoſitione, in quantum privilegiatus
eſt in materia illa, ſecus autem, ubi non extenditur ejus pri-
vilegium, quia tunc comprehenditur, Bart. *in Auth. quas
actiones n.* 3. *verſ. quandoque quilibet, C. de Sacr. Eccl.* Maſcard.
de ſtatut. inter concl. 5. *n.* 36. Fenzon. *ad ſtat. Urbis in inſcript.
n.* 71. Rot. *dec.* 46 *p.* 5. *rec.* & cor. Duran. *dec.* 67. *n.* 12. & in ſpe-
cie dictam ſecundam opinionem procedere, ſi perſona privile-
giata, quæ conduxit non ſit talis, quæ poſſit expellere locato-
rem è propria domo, Molin. *de juſt. & jur. d. diſp.* 499. *n.* 9.
Quartò limitatur ſtante pacto de non expellendo condu- 34
ctorem toto tempore durantis locationis, quia, ut aliquid
operetur, videtur receſſum à natura contractus, ita ut non
poſſit conductor, neque ex hoc capite ſupervenientis neceſſi-
tatis expelli, Ang. *in l. ædem n.* 1. *verſ. dico etiam*, licèt in meo
Cod. adſit dictio, niſi, ibi: *niſi quia locator habitare velit*,
quia dignoſcitur mendosè appoſita, tum ex ſenſu, tum
etiam, quia Angelum iſtam opinionem tenere referunt alii
eum ſequentes, & ſignanter Grat. *conſ.* 69. *n.* 20. *lib.* 2. Nat. *conſ.*
481. *n.* 19. & aliis pluribus adductis Carocc. *d. q.* 2. *n.* 18. & Sera-
phin. *de privil. jur. priv.* 13. *n.* 20. *& priv.* 49. *n.* 48. Valaſc. *de jur.
emph. q.* 22. *n.* 8. ubi relatis contrariis, hanc opinionem tuetur,
& dicit vereri, ne in judiciis prævaleat, Mart. Med. *exam.* 28.
n. 29. *& ſeq.* Put. *dec.* 161. *n.* 1. *lib.* 1. Cyriac. *contr.* 229. *n.* 31.
Verùm iſta quoque limitatio patitur difficultatem, & con- 35
trarium videtur verius, nam pacta in contractu appoſita, in-
telligi debent juxta naturam ipſius contractus, & proinde
cùm de natura contractus locationis ſit, ut non expellatur
conductor ſi non ſuperveniat neceſſitas domino utendi do-
mo, ita intelligi debet pactum prædictum; etiam ſi dici poſ-
ſit, quòd ita intellectum nihil operetur, dum tacitè inerat,
quod extra dictum caſum, & alios in jure expreſſos non poſ-
ſet expelli, quia non eſt novum, quòd expreſſio ejus, quod ta- 36
citè ineſt nihil operetur, prout in ſpecie reſpondit Rimin.
Sen. *conſ.* 613. *n.* 4. *verſ. vel & ſecundo*, *& ſeqq. per tot.* ubi per
has rationes aſſerit deciſionem Angeli ubi ſupra eſſe falſiſſi-
mam, Nat. *conſ.* 416. *n.* 2. *verſ. ſed reſpondetur*, *& ſeqq. uſque
ad* 8. ubi pariter eiſdem rationibus dicit, deciſionem Angeli
non eſſe veram, Arn. Ferron. *ad conſuet. Burdegal. tit.* 3. §. 2.
Covar. *var. reſol. lib.* 2. *c.* 15. *n.* 4. *in fin.* ubi hanc in practica
tenendam Gregor. Lop. *in l.* 6. *tit.* 8. *p.* 5. Gloſ. 2. Carocc.
d. tit. de recuſat. q. 2. *n.* 19. ubi hanc opinionem meliorem di-
cit Fontan. *de pact. nuptial. clauſ.* 14. Gloſ. 9. *p.* 4. *n.* 68. *& ſeq.*
ubi quod intelligitur prout de jure Cancer. *tom.* 1. *c.* 14. *n.* 10.
ubi de veriori, Faa. *in C. lib.* 4. *tit.* 42. *defin.* 49.
Comprobarique poteſt hæc ſecunda opinio, quia dum, ut
dictum eſt, iſta expulſio procedit tantùm ubi ſupervenit ne-
ceſſitas de tempore contractus inopinata, inde ſequitur,
ut in pacto generaliter loquente, talis caſus tamquam ino-
pinatus, non poſſit cenſeri comprehenſus, juxta latè tradi-
ta per Giurb. *dec.* 42. *num.* 21. *verſ. ſecundò renunciatio*, &
adductos ſupra in *cap.* 49. de pactis circa remiſſionem merce-
dis, *num.* 61. *& ſeq.* & in his terminis latè Felin. *conſ.* 43.
num. 1. *& ſeq. & num.* 6. *& ſeq.*
Et hac ratione attenta, ſequitur etiam eamdem opinionem 37
extendi, & procedere poſſe licèt per pactum ſit munitum ju-
ramento, prout eam extendunt Rim. Sen. & alii ſupracitati,
quia juramentum ſolùm firmat contractum intra ſuos limi-
tes, non autem illum extendit ad caſum, de quo veriſimili-
ter partes non cogitarunt, & in quo de jure contractus defi-
cit, & firmitatem non habet, prout eſt caſus ſupervenientis
neceſſitatis inopinatæ, ut declarat Molin. *de juſt. & jur. dict.
diſp.* 499. *n.* 7. *in princ. verſ. ratio autem eſt*, & facit Alex.
conſ. 81. *n.* 12. *lib.* 1. cum aliis adductis *in d. cap.* 49. *n.* 81.
Ulteriùs ſequitur ex eadem ratione limitationem proce- 38
dere poſſe ſi adſit pactum expreſſum de non expellendo in
caſu ſupervenientis neceſſitatis, ut pluribus adductis, requi-
rit Barb. *in d. c. propter ſterilitatem n.* 28. Magon. *dec. Luc.* 75.
n. 2. non enim dubium eſt talem conventionem valere, ut di-
cit Corn. *conſ.* 103. *n.* 1. *in fin. & ſeq. lib.* 2. Mart. Med. *d. examin.*
28. *n.* 32. *verſ. ſi demum*, Caroc. *d. q.* 2. *in fin.* ubi tamen fiat per
ipſum dominum, non autem per procuratorem ſpecialiter 39
id in mandato non habentem, Nat. *conſ.* 25. *n.* 3. *ad fin. & ſeq.*
Caroc. *tit. de loc. per Procuratorem q.* 2. *n.* 1. *& ſeq.* vel ſaltem
requiritur, quòd ex circumſtantiis arbitrio prudentis Judi-
cis penſandis, deprehendatur locatorem veriſimiliter inten-
diſſe

Digitized by Google

diſſe juri ſuo renunciare, etiam in caſu ſupervenientis ſibi ne-
40 ceſſitatis, ut ſufficere cenſuit Molin. *de juſt. & jur. tr. 2. diſp.*
499. ſub n. 8. verſ. ſanè dicerem, ubi ita dictas diſſidentes opi-
niones conciliat, & ſenſit etiam Felin. *conſ. 43. in fin.*
41 Quid autem dicendum ſit, ſi locator promiſerit conducto-
rem durante tempore locationis non expellere, etiam ſi do-
mum pro ſe vellet, an videlicet cenſeatur renunciatum præ-
fatæ facultati expellendi in ſuperveniente caſu neceſſitatis,
videndus eſt omninò Cancer. qui habuit caſum in facto *tom.*
1. variar. reſol. c. 14. n. 11. cum pluribus ſequentibus, ubi primò
arguit pro affirmativa, deinde *n. 13.* dicit contrarium verius
putare, & adducit rationes, & auctoritates, ac poſtmodum
re maturiùs conſiderata in aliam abit ſententiam; & plura in
comprobationem ejus adducit; faciliùs certè procederet d.
ſecunda opinio pro facultate expellendi, pacto non obſtan-
te, ſi neceſſitas locatori ſuperveniens reſpiceret jus publi-
cum, ſeu publicam utilitatem, hoc enim caſu d. opinio ad-
mittitur etiam per tenentes contrariam, nempè Valaſc. *d. q.*
32. n. 8. ad fin. & Mart. Med. *d. exam.* 28. *n.* 31.
42 Quintò limitatur ſi neceſſitas ſupervenerit culpa ipſius lo-
catoris, quia tunc non valet per eam expelli conductor, ſed
ſibi imputet locator, Bald. *in d. l. ædem, C. loc. n. 19. verſ. ſed*
quid, licèt in meo Codice dicat *ſibi non imputet*, quia ex ſen-
ſu deprehenditur illud non eſſe mendoſè additum, Caroc.
de loc. tit. de recuſat. q. 2. n. 39. Mart. Med. *exam.* 28. *nu.* 33.
verſ. undecimo, & meritò, quia non debet culpa propria ali-
cui patrocinari, & prodeſſe culpoſo, *l. ne ex dolo, ff. de dolo*,
43 Ancar. *conſ.* 141. *n.* 1. Cravet. *conſ.* 57. *nu.* 12. quod tamen
ſolet reſtringi, ut procedat in ea culpa, quæ eſt cauſa proxi-
ma, & quæ eſt ordinata principaliter ad id, ex quo culpoſus
vult commodum conſequi, ſecus autem in remota, & ex
44 qua tantùm in conſequentiam illud ſequitur Bart. *in l. itaque*
fullo 12. *num.* 1. *ff. de furt.* Felin. *in cap. quæ in Eccleſiarum*
n. 67. ad fin. & ſeq. de conſtit. Menoch. *de arbitr. lib. 1. qu.*
80. *n.* 56. *ante med.* Rot. *dec. 63. n. 15. p. 2. div.*
45 Sextò limitatur ſi domus locata ſit adeo ampla, ut poſſit
in ea ſuccurri neceſſitati locatoris abſque eo, quòd expella-
tur conductor, quia videlicèt uterque valeat in ea commodè
habitare, quia tunc non poteſt ad expulſionem procedi, Ad-
dent. ad ſum. Ang. *in verb. locatio n. 13. lit. A verſ. fallit*, Ca-
roc. *d. tit. de recuſat. q. 2. n. 29.* Sed contrarium expreſsè docuit
Bald. *in d. l. ædem n. 17. propè fin. verſ. ſed quid ſi iſta*, & ratio
hujus opinionis Baldi reddi poteſt, quia dum jura concedunt
hanc facultatem expellendi, non debet dominus ita gravari,
ut ſimul habitet cum alio, idque præcipuè ſi verè ei reſultet
incommoditas, vel aliquod periculum ex illa cohabitatio-
ne, ut quia conductor poſſit inſidiari pudicitiæ, ut in ſpe-
cie conſiderat ibidem Bald. aliàs enim ſi poſſet abſque aliquo
incommodo, vel periculo, arbitrio Judicis penſando, in ea-
dem domo habitare, procedere poſſet limitatio, quia tunc
verè ceſſaret omnis cauſa expellendi conductorem, ſine qua
non videtur ad ipſam expulſionem contra naturam contra-
ctus deveniendum.
46 Septimò limitatur ſi in inſtrumento ſit conventa ſpecialis
hypotheca rei locatæ pro obſervantia contractus, ex ea enim
excluditur locator à dicta facultate expellendi, Cuman. *in l.*
ſi filio familias 25. *§. ſi vir in quinquennium n. 7. poſt med.* &
ibid. Alex. *n. 4. ff. ſol. matr.* quos alii ſequuntur, & præcipuè
Arnold. Ferron. *in conſuet. Burdegal. tit. 3. §. 2.* at Cuman. & A-
lex. verè non loquuntur in his terminis neceſſitatis ſuperve-
47 nientis ipſi locatori, ſed in terminis ſucceſſoris ſingularis
ejuſdem, qui ſunt valdè diverſi ex dictis ſupra, & in termi-
nis noſtris hypotheca non poteſt impedire locatorem, quin
ex neceſſitate ſuperveniente, conductorem expellat, quia hy-
potheca dat robur contractui, at eum non valet ampliare ad
caſum in quo lex illi firmitatem non tribuit, & de quo, tan-
quam ſupervenienti, & inopinato, non cenſetur locatorem
ſenſiſſe, quando ſe obligavit, & rem hypothecavit, & ideò
non obſtante dicta hypotheca, poterit conductorem expel-
lere, Nat. *conſ.* 25. *n.* 4. *verſ. non obſtat aliud*, Covar. *var.*
l. 2. c. 15. n. 4. Caroc. *d. q. 2. n. 23.* Molin. *d. diſp.* 499. *n.* 7.
Mart. Med. *d. exam.* 28. *n.* 35. & 36.
48 Octavò limitatur, ut non ſit amplius locus dictæ faculta-
ti expellendi, ſi locator poſtquam evenit caſus, penſionem
domus, vel ejus partem recepit, quia videtur dictam facul-
tatem remiſiſſe, ut relatis Bald. & Coro. tradit Gabr. *de locat.*
concl. 3. n. 7. Cacer. *var. c. 14. n. 8. verſ. idem ſi poſt tom.* 1. & aliis
adduct. Mart. Med. *exam.* 28. *n.* 28. Neque obſtat text. *in d. l. æ-*
dem, dum dicit non poſſe conductorem, qui mercedem ſol-
vit, expelli, niſi dominus probaverit domum ſibi neceſſa-
riam, & aliis caſibus ibi relatis, unde videatur dicendum in
eis poſſe expelli conductorem, etiam ſi mercedem ſolverit;
quia poteſt intelligi de ſolutione anticipatè facta, antequam
dominus prævideret ſuam neceſſitatem, ſed ubi, ea urgente,
recipiendo mercedes, voluit locationem, patet noluiſſe con-
ductorem expellere, & ſic facultate expellendi, tanquam ta-
citè renunciata, amplius uti non poteſt, quod & comproba-
tur ex traditis *ſup. in princ. hujus c.* de eo qui locat dum neceſ-
ſitas ſibi imminet utendi re. Sed de iſta limitatione adhuc
valdè dubitat Caroc. *in d. tit. de recuſat. q. 2. n. 28.* non enim
videtur ei magis operari poſſe tacitam remiſſionem, quam
pactum expreſſum de non expellendo, & hypothecam rei pro
obſervantia contractus, additque ulterius, quòd licèt per re-
ceptionem canonis, ſeu penſionis cenſeatur remiſſa caduci-
tas, tamen à remiſſione caducitatis omninò odioſæ, non benè
infertur ad remiſſionem hujus facultatis omninò æquæ. Ve-
rùm reſponderi poteſt reſpectu ejus, quod conſiderat de pa-
cto, aliquos tenere abſolutè, eo ſtante, ceſſare hanc facultatem
expellendi, & licèt verior viſa ſit contraria opinio, tamen
præcipua ratio fuit, quia de tempore pacti iſta neceſſitas non
eſſet opinata, ut videre eſt ſupra in quarta limitatione, & hic
ſupponitur, eam nedum opinatam fuiſſe, ſed jam eveniſſe.
Non diſplicet tamen alia conſideratio, quòd hæc facultas
competens locatori ſit omninò æqua, & ſic non adeò odioſa,
ut caducitas, & inde in hoc propoſito inferri poſſe videtur ad
unum conſiderabile, videlicet, quòd non ſufficiat pro remiſ- 49
ſione hujus facultatis petitio, ſeu receptio mercedum decur-
ſarum, quæ eſt compatibilis cum expulſione, ſecus autem
quoad petitionem futurarum omninò cum expulſione in-
compatibilem, & ſic in caſu iſto ceſſet illa magna quæſtio, de
qua infra in *cap.* 59.
Nonò limitatur, ut cauſa neceſſitatis debeat eſſe vera, & ubi
poſt expulſionem reperiatur falſa, tenebitur locator condu- 50
ctori ad omnia damna, & intereſſe, Bald. *in ead. l. ædem n.* 22.
ubi, & quod ſi Judici obrepſerit, poterit puniri de crimine
ſtellionatus, & ſi conductor voluerit reinveſtiri, poterit, late
Caroc. *d. q. 2. n. 32. & ſeq.* & ſatis apparebit falſa, ex quo poſt
conductorem expulſum dominus non habitaverit, ſed alteri 51
locaverit, ſupervacaneum enim eſt credere, quod voluerit
pro ſua habitatione, qui poſtea non habitavit, ut dicit Bald.
ſub d. n. 22. Nat. *conſ.* 25. *n.* 6. Bell. *de his quæ in continenti*
fiunt q. 181. *n.* 6. Canc. *var. tom. 1. c. 14. n.* 11. Ripol. *var.*
c. 12. n. 224. & ſeq. ubi etiam idem eſſe ſi per aliquod modi-
cum tempus ipſe prius inhabitaverit.
Decimò limita, ut d. facultas expellendi procedat in loca-
tione ordinaria ad breve tempus, ſecus autem in emphyteuſi, 52
ſeu locatione ad longum tempus, quia in his contractibus
transfertur dominium utile in conductorem, ut alibi dictum
eſt, & non ita facilè expelli poteſt dominus utilis, ac ſimplex
conductor, qui ſolam detentionem, & uſum habet, Bartol.
in l. emptorem, & loc. & ibi alii Doctores, ut teſtatur Gomeſ.
var. tom. 2. c. 3. n. 9. verſ. ſecundò infertur, ubi exemplificat
in locatione ad decennium, vel ad vitam, Barboſ. *in d. c.*
propter ſterilitatem n. 29. de loc. Valaſc. *de jur. emph. q. 22.*
n. 1. & 2. Cabed. *dec. 92. n. 3. lib.* 1.
Undecimò non omittendum notare, quòd facultas præ- 53
dicta expellendi conductorem, & recedendi à locatione, eſt
privilegium conceſſum domino propter propriam indigen-
tiam, & ideo generaliter debet reſtringi ad ſuos limites, non
autem ampliari, ut docuit Bald. *in d. l. ædem n. 19. ad fin. C. loc.*
Gomeſ. *var. to. 2. c. 3. n. 6. propè fin.* At licèt propterea non poſ- 54
ſit dicta facultas extendi de perſona ad perſonam, neque de
re ad rem, neque de caſu ad caſum, tamen in caſu ſuo debet
ſuſtineri, non autem de facili admitti, quòd cenſeatur amiſ-
ſum, vel renunciatum, quia eſt æquum, & favorabile, Covar.
var. reſ. lib. 2. c. 15. n. 4. in fin. Caroc. *d. tit. de recuſat. q. 2. n.* 28.
Duodecimò tandem limitatur, ut non poſſit dominus 55
propria auctoritate conductorem expellere, quia neceſſaria
eſt probatio ſupervenientis neceſſitatis, ut habetur *in d. l.* 56
ædem, & probatio debet fieri coram Judice, ut dicit ibi Bald.
n. 20. & licèt ipſe Baldus videatur ſentire, dominum poſſe in-
gredi domum propria auctoritate, & textum loqui in caſu,
quo Judex propter controverſiam partium aditus erat, vel à
domino, vel ab inquilino, tamen limitationem firmat Al-
ciat. *conſ. 35. n. 7. & 8. lib.* 8. & idem ſentiunt Caroc. *d. q. 2.*
n. 34. Bellon. *de his, quæ in continenti quæſt.* 181. *nu.* 1. &
comprobat Mart. Med. *exam.* 28. *n.* 23. *& ſeq.* ſed ubi adea- 57
tur Judex, iſtæ querelæ ſunt potiùs implorationes, quàm
petitiones, & ideò Judex eas audit ſine libello, ſecundùm
Bald. *in d. l. ædem n.* 20. ſed contrarium quòd requiritur li-
bellus tradit, & communem eſſe concluſionem teſtatur,
Alciat. *d. conſ. 35. n. 7. lib.* 8.
Probatio autem prædicta facienda eſt aliter, quàm per 58
juramentum Domini, Fab *in C. lib. 4. tit. 42. deſin. 51. in princ.*
Cancer.

Digitized by Google

Canc. *var. tom.* 1. *c.* 14. *n.* 8. *verſ. benè hoc*. Sufficit tamen
59 probatio ſummaria arbitrio Judicis, Carocc. *de loc. d. tit.*
de recuſat. q. 2. *num.* 34.

De fine locationis ex quo Dominus velit Domum reficere.

SUMMARIUM.

1 *Dominus volens reficere ædes locatas poteſt expellere conductorem.*
2 *Et competit ei interdictum uti poſſidetis.*
3 *Ut obtineat ex dicto interdicto, dominus proteſtari debet ſe non impedire inquilinum ne habitet, ſed ſolum ne poſſideat.*
4 *Et intelligitur quòd non prohibebit habitare facta refectione.*
5 *Locatio ex hoc capite neceſſaria refectionis non finitur.*
6 *Declara, non finiri reſpectu locatoris, ſed conductorem non teneri ad domum refectam redire.*
7 *Lim. declarationem ſi dominus fuiſſet paratus commodam habitationem ei dare.*
8 *Inquilinus expulſus ex cauſa refectionis domus, ſi aliam domum conduxerit, non tenetur ad refectam redire.*
9 *Decl. non teneri redire cum gravi ſuo præjudicio, ſecus ſi paucis tantùm diebus prohibitus ſit uti, & omnia ſint integra.*
10 *Duo copulativè requiruntur, ut redire teneatur, unum quod lapſi ſint pauci dies, aliud quòd res ſit integra.*
11 *Ampl. facultatem expellendi conductorem ex prædicta cauſa, competere etiam in refectione voluntaria.*
12 *Contrarium verius.*
13 *Expellens conductorem pro refectione neceſſaria, tenetur tantùm ei mercedes remittere, non autem damna reficere, ſecus ſi pro voluntaria.*
14 *Lim. dictam facultatem expellendi non competere ſi neceſſitas refectionis aderat, ſeu imminebat de tempore locationis.*
16 *Lim.* 3. *procedere dictam facultatem expellendi ſi refectio fieri nequeat conductore habitante, alias ſecus.*
16 *Lim.* 3. *eamdem facultatem procedere in locatione ad breve tempus, non autem in locatione ad longum tempus.*
17 *Neceſſitas iſta refectionis æquiparatur neceſſitati domini ad habitandum.*

CAPUT LVII.

DOminum volentem reficere ædes locatas poſſe expellere
ex eis conductorem clari juris eſt *l. adem C. loc. c. propter*
1 *§. verum, eodem tit.* & competere ei interdictum, uti poſ-
ſidetis adverſus conductorem exire nolentem è domo, &
reficere prohibentem eſt text. *in l. ſi duo, §. cum inquili-*
2 *nus, ff. uti poſſidetis*, & tradit Menoch. *retinen. rem.* 3. *n.*
237. Caroc. *de locat. tit. de recuſat. q.* 6. *n.* 1.
Verùm ut obtineat dominus ex præfato interdicto,
proteſtari debet ſe non impedire inquilinum ne habitet,
3 ſed ſolùm ne poſſideat, ut dixit text. *in d. l. ſi duo, §. cum*
inquilinus, ff. uti poſſid. quod intelligitur, ut non prohibe-
bat eum habitare facta refectione, ſecundùm explicatio-
4 nem Gloſ. *ibi in ver. dominum in fin.* Caroc. *d. q.* 6. *numer.* 2.
verſ. practicando, ubi quòd paſſim practicatur proteſtatio
cum hac expreſſione, Menoch. *retinen. rem.* 3. *n.* 237.
Hinc autem inferri videtur, locationem ex hoc capite
5 refectionis non finiri, prout docuit apertè Bart. *in d. §. cum*
inquilinus in fin. dicens notandum, quòd poſt refectionem
ſactam inquilinus poteſt, & debet habitare, licèt pro refe-
ctione expellatur, & tradunt Cephal. *conſ.* 271. *n.* 4. *verſ. hic*
tamen, & per tot. Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa n.* 103. Greg.
Lop. *in l.* 6. *tit.* 8. *p.* 5. *n.* 6. Menoch. *retinen. rem.* 3. *n.* 237. Car-
pan. *ad ſtat. Mediol. l.* 2. *c.* 379. *n.* 230. Caroc. *tit. de incendio,*
n. 83. *& tit. de recuſat. q.* 5. *n.* 10. Valaſ. *de jur. emph. qu.* 77. *n.*
6. *verſ. qui, & illud*, Cancer. *var. tom.* 1. *c.* 14. *n.* 22.
Sed in contrarium, quòd conductor hac de cauſa impedi-
tus uti re conducta, non teneatur domo reſtaurata ad eam
6 redire, & locationis contractum continuare, eſt text. ex-
preſſus in *l. cum in plures* 62. *in princ.* ibi, *adeò ut nec cogi qui-*
dem poſſit ex calendis Juniis refecta domo inhabitare, ff. loc.
unde videbatur adeſſe in præfatis *ll.* antinomiam, & contra-
rietatem, ſed ut benè conſideravit D. Bartholomæus Broc-
chius Nob. Foroliviensis adhuc juvenis, ſed magnæ expecta-
tionis D. Abb. Jacobo Patruo ſuo Viro celebri, mihi in ami-
citiis familiariter juncto, ac de meis ſtudiis non parum be-
nemerenti, ex text. *in d. l. ſi duo, §. cum inquilinus, ff. uti poſ-*
ſid. dum dicit locatorem volentem expellere inquilinum

cauſa refectionis, proteſtari debere non impedire illum ne
habitet, inferri tantùm valet, quòd ergo teneatur ipſe lo-
cator domum quando fuerit habitationi apta reſtituere,
ex textu verò mox citato *in l. cum in plures* 62. *ff. loc.* pro-
batur non teneri conductorem domum recipere, & ſic
iſta jura conciliantur, ut teneatur locator domum reſti-
tuere, & locationem continuare, non autem teneatur
conductor ad reditum, & continuationem.
Retenta autem opinione prædicta, quòd conductor non
teneatur continuare contractum, prout dicit expreſſè text. 7
prædictus in *d. l. cum plures*, declaranda eſt, ut non proce-
dat, ſi locator paratus fuiſſet commodam habitationem ei
dare, ut expreſsè ſubjungitur ibidem in textu, & requiritur
fuiſſe paratum de illo tempore, quo conductor habitare vo-
lebat, non autem poſtea, ut explicat ibidem Gloſ. *in ver.*
commodam, ſive paratus ſit dare ſuam, ſive alienam recipien-
do in ſe onus penſionis illius domino ſolvendæ, Henric.
Boic. in *c. propter ſterilitatem*, *n.* 16. *de loc. & cond.*
Et hoc modo etiam conciliantur præfatæ duæ opiniones
contrariæ, ut ſcilicet prima procedat, ſi dominus aliam ha- 8
bitationem æque idoneam inquilino præſtiterit, vel præſta-
re paratus fuerit, aliàs ſi inquilinus aliam domum conduxe-
rit, non tenetur redire ad refectam, ut eſt text. *in l. ſi in lege*
27. *§. Colonus, verſ. nam, & qui expulſus, ff. loc.* nam eſt gra-
ve præjudicium ſubjacere duabus conductionibus, & eum
gravi ſuo præjudicio redire non tenetur, Bonaccin. *de con-* 9
trac. diſp. 3. *q.* 7. *punct.* x. *n.* 13. *verſ. verum facta*, Rebell. *de*
oblig. juſt. l. 14. *q.* 10. *n.* 13. ubi quòd ſufficit eum eſſe rationa-
biliter invitum, Cyriac. *conſ.* 459. *n.* 10. quod ſi paucis tan-
tùm diebus prohibitus ſit uti, omnia quæ ei integra ſint, ni-
hil de ejus obligatione minuetur, *d. §. colonus, verſ. quod ſi* 10
paucis, at hæc duo requiruntur copulativè, quòd ſint lapſi
pauci dies, & quòd res ſit integra, aliàs finitur locatio reſ-
pectu conductoris, ut dicit ibi Fulgoſ. adeout non poſſit am-
plius locator moram purgare poſt multorum dierum lap-
ſum, etiamſi conductoris nihil interſit, ſecundùm Caſtren.
ibidem, & utrumque refert, & ſequitur Gabr. *conſ.* 75. *n.* 3.
l. 1. ſed tenetur in omni caſu locator remittere mercedem
conductori à die, qua impeditus fuit uti re locata, niſi impe-
dimentum fuerit modicum, quia tunc illud æquo animo
ferre debet conductor, nec propterea remiſſionem petere
poteſt, *l. habitatores* 30. *ff. loc.* & alibi dictum eſt.
Poſſet etiam dubitari, an iſta facultas expellendi condu-
ctorem procedat tantùm pro refectione neceſſaria, vel etiam 11
pro voluntaria. Et quòd procedat, etiam pro voluntaria fa-
ciunt verba text. in ipſa *l. adem*, *C. loc.* in qua conceditur
hæc facultas, ibi, *aut corrigere domum maluerit*, ponderan-
do, ne dum verbum, *corrigere*, quod ſignificare videtur po-
tiùs reductionem in meliorem formam, quàm neceſſariam
refectionem, ſed & magis verbum, *maluerit*, quod indicat
voluntatem, non neceſſitatem, & de utraque refectione vi-
detur illum textum intelligere Gloſ. *ibi in verb. corrigere* 12
domum, & clarius Mat. Med. *exam.* 28. *n.* 38. *&* 39. Sed verior
contraria ſententia videtur, quia refectionis neceſſitatem ex-
preſſè requirit text. *in c. propter, §. verum de locat.* & de ea lo-
qui etiam text. *in d. l. adem*, ſenſit Bald. *ibi n.* 22. *verſ. ſed quid*
ſi tempore, Bonac. *de contract. q.* 499. *n.* 11. Et hinc eſt quòd lo-
cator expellendo pro neceſſaria refectione, tenetur tantùm
remittere mercedem conduct. non autem ad damna, & inte-
reſſe, ſecus autem ſi expellat pro refectione voluntaria, *l. qui*
inſulam 33. *in prin. & l. & hæc diſt.* 39. *in princ. ff. loc.* Gloſ. *in*
d. l. adem, ver. corrigere, C. eod. Mart. Med. *exa. n.* 39. quia 13
nempè expulſio pro refectione neceſſaria tantùm, eſt à lege
permiſſa, & ſic de natura contractus, ad quam devenit lo-
cator abſque culpa. Barboſ. *in c. propter, §. verum, n.* 32. *de loc.*
& cond. ubi & quòd ſi aliam æquè commodam habitationem
præſtiterit, neque remiſſionem aliquam facere tenetur, ad
unum enim de duobus tenetur locator, vel habitationem
æque commodam præſtare, vel mercedem remittere, Bo-
nac. *de contract, diſp.* 3. *q.* 7. *pun.* 2. *n.* 13. *ad fin.*
Limitatur autem hæc facultas expellendi, ut non proce-
dat in caſu quo neceſſitas refectionis aderat de tempore fa- 14
ctæ locationis, ſeu imminebat, ut dicit text. *in c. propter, §.*
verum de loc. & cond. vel etiamſi tunc fuiſset paulò minor,
Bald. *in d. adem n.* 22. *verſ. ſed quid ſi tempore, C. locat.* ubi, &
idem dicit ſi adfuiſset de tempore receptionis mercedis, & ſe-
cus eſse ſi oriatur poſteà major neceſſitas, quàm ab initio
crederetur, Pet. de Ubald. *de duob. fratr. p.* 8. *n.* 19. *ad med.*
ver. ſecundo quando, Ricc. *collect. dec.* 16. *ad fin.*
Secundò limitari poteſt, ut procedat ſi neceſsaria ſit refectio
talis, quæ fieri nequeat conductore habitante, aliàs enim ſi ſit 15
talis, quæ fieri poſſit eo habitante, ceſsat facultas expellendi

Pacion. de Loc. & Cond.   V   Molin.

Molin. *de juſt. & jur. tit. de contract. diſp. 499. n. 11.* & in iſto caſu conductur ſi parvum eſt incommodum, illud ferre debet, *l. habitatores 30. ff. loc.*

Tertiò limitari poteſt, & reſtringi eadem facultas ad lo-
16 cationem modici temporis, nam ubi agitur de locatio-
ne ad tempus longum, tenetur conductor domum reſi-
cere, juxta tradita per Caroc. *in tit. de incendio, n. 80. & tit. de recuſat. q. 5. n. 8.* & dictum eſt *in c. 34.*

Quartò animadvertendum, quòd neceſſitas iſta refectionis æquiparatur neceſſitati pro uſu proprio domini, & eodem
17 modo conceditur pro utraque expellendi facultas, tam in
d. l. adem, C. loc. quàm & magis in *d. c propter §. verùm eodem tit.* unde poterunt applicari ſaltem aliquæ ex limitationibus, quæ dantur ipſi facultati expellendi pro neceſſitate uſus proprii de qua in *c.* proximè præcedenti.

De fine locationis voluntario.

S U M M A R I U M.

1 *Unumquodque diſſolvitur eo modo, quo colligatum eſt.*
2 *A locatione receditur ſolo conſenſu abſque verbis.*
3 *Si conductor dixerit nolo continuare locationem, & locator abſque reſponſione receperit claves domus locatæ, cenſetur receſſum.*
4 *Si conductor proponat receſſum à locatione, & locator dixerit quando claves reſtituet eas recipiam, dubium eſt an cenſeatur receſſum, & quomodo reſolvatur.*
5 *Receſſus à locatione probatur per actus incompatibiles cum ea.*
6 *Empta à conductore re locata, reſolvitur locatio.*
7 *Decl. procedere ſi emptio ſit valida.*
8 *Decl. 2. procedere ſi emptio non reſolvatur.*
9 *Voluntas recedendi à locatione, probatur etiam per actum nullum.*
10 *Receſſus à locatione, ut arguatur ex actibus, neceſſe eſt, ut ſint omnino incompatibiles cum ea.*
11 *Reſolvitur ſolo conſenſu locatio ſi fuerit ſolo conſenſu contracta, ſecus ſi quid ulterius interceſſerit.*
12 *Solemnitas requiſita in contractu requiritur etiam in diſtractu.*
13 *Decl. procedere ſi ſolemnitas fuit neceſſaria.*
14 *Et ubi non deficiat qualitas propter quam neceſſaria fuit.*
15 *Conſtitutum, & precarium adhibitum in contractu requiritur etiam in diſtractu.*
16 *Scriptura, & ſtipulatio in contractu adhibita requiritur etiam in ejus reſolutione ſeu diſtractu.*
17 *Contrarium.*
18 *Decl. ſcripturam requiri in reſolutione emphyteuſis.*
19 *Recedi non poteſt à locatione per conſenſum unius ex contrahentibus tantum.*
20 *Limita in Principe, qui ad ſui libitum recedere poteſt à locatione Pradiorum Fiſcalium.*
21 *Quid in locatione vectigalium.*
22 *Lim. 2. ſi unus volens recedere ſolvat alteri omnia damna, & intereſſe.*
23 *Declara limitationem non procedere, ſi res locata ſit ſpecialiter hypothecata pro obſervantia contractus.*
24 *Decl. 2. non procedere ſtante juramento.*
25 *Secus quoad ſucceſſores jurantis.*
26 *Conſenſus in receſſu à locatione debet eſſe ſimultaneus.*
27 *Sufficit tamen unum ex contrahentibus proponere una die receſſum, & alium alia die acceptare, quia præſumitur conſenſum primi duraſſe.*
28 *Recedi non poteſt à contractu in præjudicium tertii.*
29 *Decl. non procedere ſi promiſſa ſolutio de mercedibus, quia cenſetur intuitu, & correſpectivè ad contractum locationis, & ideo non debetur promiſſum ceſſante locatione.*
30 *Intellige ſi recedas caſu, vel neceſſariò, ſecus ſi merè voluntariò.*
31 *Et quocumque modo recedas, non liberatur, ſi facta delegatio ipſo conſentiente.*

C A P U T LVIII.

1 QUoniam nihil tam naturale eſt quàm eodem modo unumquodque diſſolvi, quo colligatum eſt, *l. nihil tam naturale 36. ff. de reg. jur.* inde ſequitur locationem, quam contrahi ſolo conſenſu dictum eſt in cap. 16. in princ. ſolo quoque conſenſu diſſolvi, ac diſtrahi, ut eſt text. *in l. prout*
2 *quiſque 80. ad fin. ff. de ſol.* & latè tradit Surd. *conſ.* 136. *n.* 2.
Cùm igitur in contractu neceſſaria non ſint verba, dummodò de conſenſu aliundè conſtet, ut in *d. c.* 16. idem quoque dicendum de diſſolutione, quare ſi conductor dixerit,
nolle continuare, locator verò nihil reſponderit, ſed 3
claves domus receperit, ex iſto actu ſufficienter probatum erit eum conceſſiſſe recedere à locatione, & contractum fuiſſe reſolutum. Bart. & alii relati per Tuſc. *in ſuis concluſionibus lit. L. concl. 412. n. 5.*

At ſi, conductore proponente receſſum à contractu locator 4
dixerit, quòd quando conductor reſtituet ſibi claves, ipſe eas recipiet, dubium eſt an cenſeatur per talia verba probatus conſenſus in diſſolutionem locationis vel non, de quo latiſſimè Carrar. *in dec. Januen. 29. per tot.* & difficultas conſiſtit in dignoſcendo, an præfata verba futuri temporis, prolata ſint in tractatu diſſolutionis contractus, an verò in concluſione, quia in primo caſu non inducunt diſſolutionem, ſecus autem in ſecundo, ut firmat Carrar. *ibid. n. 20. & ſeqq.* & ubi aliunde non probetur concluſio, ſola verba præfata de ſe illam non probant ſecundùm Dec. *in conſ. 18. n. 4. verſ. ſecundò ex prædictis*, ubi, quòd licèt teſtes deponant Titium affirmaſſe, quòd quando Sempronius redderet ſibi pecuniam ipſe reſtituere ei ſuum prædium, inde non probatur concluſio, ſed tractatus; & cum eo tranſit Carrar. *d. dec. 29. n. 25.* & ſequitur Gratian. *diſc. 115. n. 34. & ſeq.*

Probabitur verò receſſus à locatione non ſolùm per verba 5
ſed etiam per actus incompatibiles cum ea, uti, ſi locatione durante, conductor rem locatam emat quia per emptionem
res ſit propria, & non poteſt quis rem propriam habere in 6
locationem, *l. qui rem*, ubi Gloſ. *in ver. exiſtimans, C. locat.* Mant. *de tacit. l. 5. tit. 3. n. 3. cum aliis addu. c. 11. n. 28.* & l. id pluribus mediis probat Surd. *dec. 51. à princ. uſque ad n.* 12.
quod tamen intelligitur procedere ſi emptio ſit valida, aliàs 7
ſi eſſet nulla, dura et locatio, & conductio, ut latè probat idem Surd. *d. dec. 51. à n. 12. verſ. pro contrar.* Coſta *de fact. ſcien. & ignor. cent. 2. diſt. 89. n.* 10. Grat. *diſc. 36. n.* 55. Giurb. 63. *n.* 5. & idem eſſet emptione reſoluta, puta per retractum vicini, vel conſanguinei. Tiraq. *de retr. conſang. §. 1.* Gloſ.
7. *n. 72.* Canc. *var. l. 3. c. 3. n. 39.* vel ſi licèt emptio eſſet valida, 8
effectum tamen non fuerit ſortita, Surd. *d. dec. 51. n. 21. & ſeq.* Canc. *d. c. 3. n.* 308. quod & procedere etiam ſi eſſet facta animo novandi locationem tradunt Roderic. *de ann Redd. l. 2. q. 16. n. 58. & ſeq.* Caoc. *d. c* 3. *n.* 307. Hudier. ad Surd. *dec.* 51. Sed hoc ultimum patitur difficultatem, quia dum ſuppo-
nimus conſtare de animo recedendi à locatione, hoc ſufficit 9
ex ſupradictis, & in ſpecie, quòd ſufficiat voluntas actu nudo, & nullo declarata, latè probat Rot. cor. Greg. *dec. 76. n. 1. verſ. ſecus tamen eſt.*

Alii autem actus, ſeu contractus omninò cum locatione
non incompatibiles, receſſum ab ea inducere, ſeu probare 10
non valent, juxta tradita per Menoc. *præſ. 134. n. 39. & 40. l. 3.* Add. ad Greg. *dec. 76. n. 8.* & in ſpecie, quod non ſufficiat dominum recipere merced. à ſubconduct. vel ejus obligationem, minuſq. petiiſſe à Judice licentiam reparationes faciendi, latè prob. Rot. *dec. 335. n. 15. & ſeq. uſq. ad fin. p. 10. rec.*

Declaratur etiam ut tunc ſufficiat ſolus conſenſus in diſſolvenda locatione, cùm & ipſa ſolo conſenſu fuit contra-
cta, aliàs enim ſi aliqua alia ſolemnitas in contractu interve- 11
niſſet, eadem eſſet neceſſaria in diſſolutione, quia contractus, & diſtractus ſunt ejuſdem naturæ, & ſolemnitas, quæ requiritur in contractu, requiritur etiam in diſtractu, Bart. *in l. & idem, ff. de cond. fur.* Dec. & Cagn. *in d. l. nihil tam naturale, ff.*
de reg. jur. Surd. *conſ.* 136. *n.* 18. Oſaſ. *dec.* 52. *n.* 10. ubi tamen 12
ſolemnitas fuiſſet in contractu neceſſariò adhibita non voluntariè, quia tunc non requireretur in diſſolutione, Bart. *in l. act. 9. n. 9. ff. rem. rat. hab.* ubi dicit Abb. ſolùm poſſe revoca-
re Syndicum conſtitutum ab eo ſimul cum Capit. ſi ipſe ſo- 13
lus habet exercitium, Caſtr. *in l. ſria prædia 26. n. 5. ff. de ſerv. ruſt. præd.* Dec. in *c. cum omnes n. 31. de conſt.* Oſaſ. *d. dec. 52. n. 10. ad med.* Et videtur, etiam non ſufficere ſolemnitatem fuiſſe neceſſariò adhibitam ſi neceſſitas non reſultabat ex qua-
litate contractus, ſed ex qualitate perſonæ, quæ defecit, puta 14
ſi adhibitæ fuiſſent ſolemnitates neceſſariæ in contractibus minorum, ex quo locator eſſet minor non requirerentur in receſſu à locatione, poſtquam effectus eſſet major.

Secundò declaratur, non ſufficere ſolum conſenſum pro
diſſolutione, ſi quid ulteriùs acceſſit in contractu, ſed requi- 15
ri actum retroſimilem, ita ut ſi in contractu intervenit precarium, ſeu conſtitutum, requiratur etiam in diſtractu, ut latiſſimè probat Bald. *in l. 1. n. 3. & plu. ſeq.* ubi rationem reddit quia per dictas clauſulas transfertur poſſeſſio, quæ non poteſt retrotransferri per ſolum conſenſum *C. quand. lic. ab empt. diſced.* & ibid. Salicet. *n. 5. & 6.* ubi dicit verum, ſi contrahens, qui ſe conſtituit poſſidere alterius nomine, verè tunc temporis poſſidebat, aliàs quamvis cœperit poſſidere poſtea,

Digitized by Google

poſtea, ſecus eſſe, & in his terminis diſſolutionis locationis,
latè Surd. *d. conſ.* 136. *n.* 25. ubi & quòd ſi intervenit in con-
tractu ſtipulatio, & ſcriptura, requiritur etiam ſtipulatio, &
16 ſcriptura in diſſolutione, quod tamen patitur difficultatem,
quia ſtipulatio, & ſcriptura non alterant contractum, nec
aliquid aliud amplius operantur, quàm locatio ſolo conſen-
ſu contracta, & ideò uti quædam ſolemnitates non neceſſa-
riæ in contractu, non requiruntur in ejus reſolutione, jux-
17 ta ſupra tradita, & licèt Surd. *ibidem n.* 26. conetur reſpon-
dere, quòd non procedunt ubi res non eſt integra, tamen
allegat DD. *in d. l.* 1. *C. quando liceat ab emph. reced.* qui lo-
quuntur ubi acceſſit conſtitutum, vel precarium, quo
caſu viget particularis ratio ex Baldo ſuprà notata.
18 Poſſet tamen quoad ſcripturam ſuſtineri eam requiri in
diſſolutione emphyteuſis, retenta opinione illa, quòd ipſa
ſit neceſſaria in contractu emphyteutico, quàm plenè fir-
mat Oſaſc. *dec.* 52. *n.* 1. *verſ. contrariam opinionem*, & ea
priùs firmata tenet requiri eamdem ſcripturam in ipſo
contractu diſſolvendo *ſub n.* 10. *& ſeq. per tot.* quem allegat
Surd. *in præcitato conſ.* licèt variet in numero deciſionis,
quia variæ ſunt impreſſiones.
19 Tertiò declaratur, ut conſenſus diſſolvatur locationis, ſi
concurrat conſenſus utriuſque ſcilicet tam locatoris, quàm
conductoris, ſicut enim non ſufficit conſenſus unius ad lo-
cationem contrahendam, ut dictum eſt in *c.* 16. ita nec ſuffi-
cere poteſt ad eam diſſolvendam, juxta ſupra tradita in prin-
cipio, & in ſpecie firmat Surd. *cen.* 137. *n.* 16. *ad med. & ſeq.*
Limitatur tamen declaratio iſta in Principe, qui rece-
20 dere poteſt ad ſui libitum à locatione de prædiis Fiſcali-
bus, *l. fin. §. ſanè ſi quis non perpetuo, C. de locat. prædior.*
civ. l. 11. quod ſecus eſt in locatione vectigalium ſecun-
dùm aliquos, per text. *in l. licitatio, §. ad conducendum,*
ff. de public. & vectig. licèt alii velint legem iſtam fuiſſe
21 correctam per prædictam *l. fin. §. ſanè ſi quis non perpetuo*,
ut refert ibi Gloſ. *in ver. offeratur*.
Limitari ulterius poſſet dicta declaratio, ut non poſſit
22 unus ex contrahentibus velle recedere à locatione, ut non
procedat, ſi velit ſolvere alteri omnia damna, & intereſſe,
quidquid enim ſit in venditione, an liberetur quis ſolvendo
intereſſe, in locatione opinio affirmativa videtur verior, ut
dixi in *c.* 28. *n.* 8. *& ſeq.* per text. *in l. ſi fundus* 36. *§. nam & ſi*
colonus, ff. loc. & tradit Barboſ. *in c. propter n.* 33. *de loc. &*
conduct. Neguſan. *de pignor. p.* 2. *memb.* 1. *n.* 7. & 8. Verùm iſta
limitatio ſublimitatur duobus modis, uno ſi res ipſa ſit ſpe-
cialiter hypothecata pro obſervantia contractus locatio-
23 nis, ut tenuit Rota relata per Adden. ad Greg. *dec.* 68. *n.* 11.
licèt non parum urgeant tradita in contrarium per Surd.
conſ. 331. *n.* 24. *verſ. militarent. & ſeqq.* quia procedere poſ-
ſunt in hypotheca generali, ſecus autem in ſpeciali, juxta
diſtinctionem Rotæ in deciſ. cor. Ortembergo relata per d.
Adden. Altero ſi contractus ſit juratus, quia juramentum
obligat ad obſervantiam præciſam, Neguſan. *d. p.* 2. *memb.* 1.
24 *n.* 9. Adden. ad Greg. *d. dec.* 68. *ſub n.* 11. ſaltem quo ad ipſum
jurantem, quidquid ſecus ſit in hærede, in quem non tran-
25 ſite hanc virtutem juramenti obligandi ad obſervantiam
præciſam, ſenſit in propoſito Gabr. *conſ.* 66. *n.* 12. *l.* 1. &
plenè aliis cumulatis firmat Surd. *conſ.* 331. *n.* 31.
Quartò declaratur, ut conſenſus utriuſque contrahentis
26 in receſſu à locatione debeat eſſe ſimultaneus, ut plenè fir-
mat Surd. *conſ.* 136. *n.* 16. *ad med. & ſeq.* & eſt regulare, ut ſi-
cut requiritur conſenſus ſimultaneus in contractu, requi-
ratur etiam in diſtractu, ex relatis per Adden. *ad dec.* 431. *n.*
27 70. *p.* 4. *tom.* 2. *rec.* at animadvertendum, quòd licèt teſtes de-
ponant conductorem tali die dixiſſe velle recedere à condu-
ctione, & locatorem dixiſſe ſe contentum de tali receſſu die
ſequenti, ſatis dicitur probatus conſenſus ſimultaneus, quia
conſenſus expreſſus per conductorem die præcedenti præ-
ſumitur duraſſe, & ita ſe conjunxiſſe cum conſenſu præ-
ſtito per locatorem die ſequenti, Bald. *in leg. quicumque n.*
2. *poſt med. verſ. & breviter ſcias, C. de bon. quæ. l.* Felin.
conſ. 39. *n.* 3. *in fin. & ſeq.* cum aliis adductis ſupra *in c.* 16.
n. 44. in propoſito contractus ubi videndum, quia dedi
aliquas declarationes, quæ faciunt etiam ad hunc pro-
poſitum diſtractus ex prædictis.
Quintò declaratur, ut valeat recedi à locatione per con-
28 ſenſum locatoris, & conductoris, quoad præjudicium eorum,
ſecus autem quoad præjudicium tertii, cui fuerit ex ipſa lo-
catione jus quæſitum, puta, quia conventum fuerit merce-
dem, vel ejus partem annuatim pro toto tempore, quo loca-
tio facta fuit, illi ſolvi, nam reſpectu contrahentium fuit ei
jus quæſitum irrevocabiliter, itaut ad ejus præjudicium non
valeant illi contravenire, nec revocare, ut per text. *in l. ſi*
Pacion. de Loc. & Cond.
ego, & ibi Gloſ. *ff. de negot. geſt.* & Soc. *in l. qui Roma, §.*
Flavius in princ. col. penult. ff. de verb. obligat. tradit Bero.
conſ. 13. *n.* 12. *l.* 3.
Contrarium tamen, in his terminis promiſſionis factæ 29
de ſolvendo mercedes rei locatæ alteri, dicendum vide-
batur, quia dato etiam, quòd fuerit quæſitum jus illi
tertiò, tamen ſemper verum eſt fuiſſe quæſitum ex cauſa
locationis, & correſpectivè ad eam, ac proinde illa de-
ficiente etiam jus ipſum deficere, ut in ſpecie tradunt
Mandell. *conſ.* 428. *n.* 15. Fab. *in C. lib.* 4. *tit.* 42. *defin.* 32.
Rot. coram Millin. *dec.* 172. *n.* 1.
Verùm hoc benè procedit ſi contractus caſu aliquo, vel ex 30
cauſa neceſſaria reſolvatur, at ſecus eſt ſi reſolutio eveniat ex
facto & voluntate ipſius conductoris, qui ſolvere promiſit,
quia tunc non liberatur, ut diſtinguendo probat Anton. de
Amat. *reſolut.* 21. *n.* 5. & ultra per eum citatos magis præciſè
in his terminis Cyriac. *contr.* 214. *n.* 27. & motivum benè
ſenſit etiam Rot. *in d. dec.* 172. *n.* 2. coram Millin. licèt reſ-
pondendo dixerit reſolutionem locationis in caſu illo, fa-
ctam fuiſſe vigore tranſactionis, occaſione litis, quæ pen-
debat ſuper hoc, ob inobſervantiam contractus, & læſionem
conductoris ſentiens, quòd propterea non valebat dici fuiſ-
ſe reſolutum contractum ex mera voluntate conductoris.
Præterea nullo modo liberaretur conductor, ſi ille cui fa- 31
cienda erat ſolutio, fuiſſet creditor locatoris, qui median-
te delegatione ei ceſſiſſet creditum in mercedem, conſentien-
te conductore, nam qui conſenſit delegationi tenetur ſol-
vere, etiamſi non ſit debitor delegantis, vel poſſit exceptio-
ne eum repellere, *l. ſi quis delegaverit* 12. *& l. ſeq. l. doli exce-*
ptione 19. *& l. penul. ff. de nov.* unde quamvis conductor non
perſeverando in locatione non ſit debitor locantis, vel eum
repellere valeat exceptione, adhuc ſolvere tenetur illi tertio,
cui fuit delegatus, ut in ſpecie firmavit latè Cyriac. *controv.*
214. *n.* 6. *& ſeq.* & ſenſit etiam Fab. *in C. l.* 4. *tit.* 42. *defin.* 32.

De remiſſione caducitatis, ſeu finis locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Caducitas à locatione tamquam inducta favore lo-*
catoris procedit tantùm eo volente.
2 *Ampl. etiamſi incurratur ipſo jure.*
3 *Caducitas per actum incompatibilem cum ejus acce-*
ptatione à locatore factum, cenſetur remiſſa.
4 *Caducitas per recenſionem penſionum cenſetur remiſſa.*
5 *Idem per quemcumque alium actum ex quo depre-*
hendatur voluntas perſeverandi in contractu.
6 *Per conceſſionem licentiæ alienandi, an cenſeatur re-*
miſſa caducitas.
7 *Per actus incompatibiles cum caducitate, non ſolùm*
cenſetur remiſſa caducitas incurſa ob non ſolutio-
nem canonum, ſed etiam qualibet alia.
8 *Et non ſolùm incurſa ex legis diſpoſitione, ſed et-*
iam incurſa vigore pacti reſolutivi.
9 *Ampl. ut non ſolùm per receptionem canonum, ſed*
etiam per petitionem cenſeatur remiſſa caducitas.
10 *Contrarium tenent aliqui, ſed prima eſt magis communis.*
11 *Ampl. ut non ſolùm petitio futurarum, ſed etiam*
decurſarum ſufficiat.
12 *Contrarium tenent alii.*
13 *Prima eſt magis communis, ſecunda verior.*
14 *Petitio penſionum æquiparatur receptioni, quoad re-*
miſſionem caducitatis.
15 *Contrarium, quòd iſti termini ſint diverſi.*
16 *Petitio pretii repugnat cum receſſu à venditione.*
17 *Petitio canonum decurſorum, poteſt ſtare cum caducitate.*
18 *Diſtingue, ut per petitionem canonum decurſorum cen-*
ſeatur remiſſa caducitas in emphyteuſi, & locatio-
ne ad longum tempus, ſecus autem in locatione ad
breve tempus.
19 *Petitio penſionum facta ante incurſam caducitatem*
nihil operatur ad eam impediendam.
20 *Citatio ad ſolvendum penſiones importat remiſſionem*
caducitatis tamquam petitio judicialis.
21 *Idem ſi citatum ad docendum ſe ſolviſſe.*
22 *Decl. procedere ſi additum, aliàs videndum rela-*
xari mandatum.
23 *Decl.* 2. *requiri citationem eſſe in actis reproductam.*
24 *Et non ſufficit reproductio, niſi appareat à quo ſit facta.*
25 *Et requiritur, quòd ſit facta ab habente ſpeciale*
mandatum.
26 *Receptio, ſeu petitio penſionum, ut importet remiſſio-*
nem caducitatis, neceſſe eſt, quòd recipiens ca-
ducitatem ſciat.

27 *Conſentiens alienationi, ſi neſciat alienationem jam factam, & caducitatem incurſam, non cenſetur eam remittere,*
28 *Caducitatis incurſæ præſumitur ignorantia.*
29 *Scientia tamen probatur conjecturis, & ſatis eſt lapſus temporis.*
30 *Caducitatis ob canonem non ſolutum ignorantia allegari non poteſt à domino cui facienda erat ſolutio.*
31 *Secus ſi erat ſolitus exigere per alium.*
32 *Scientia officialis ad id deputati nocet domino,*
33 *Decl. procedere in officialibus Principum, non autem in procuratoribus privatorum.*
34 *Procurator generalis non poteſt caducitatem remittere.*
35 *Prælatus Eccleſiæ, & Abbas Monaſterii non poſſunt remittere caducitatem.*
36 *Decl. procedere in Prælato Eccleſiæ Collegiatæ, ſecus in non habente Collegium.*
37 *Prælatus habens facultatem de novo inveſtiendi, poteſt caducitatem remittere.*
38 *Pater legitimus adminiſtrator bonorum filii, poteſt caducitatem remittere.*
39 *Tutor non poteſt caducitatem remittere.*
40 *Tutor non poteſt repudiare quærenda pupillo, ſaltem ſine eo.*
41 *Tutore remittente caducitatem, datur pupillo reſtitutio in integrum.*
42 *Remiſſio caducitatis facta per procuratorem non habentem mandatum ſpeciale ſuſtinetur, ſi dominus eam ratam habuerit,*
43 *Et remiſſio tacita per receptionem penſionum cenſetur approbata ſi pecunias exactas receperit.*
44 *Decl. requiri ſcientiam caducitatis, & exactionis pecuniarum, ita ut non ſufficiat eas recepiſſe in confuſo cum aliis.*
45 *Adminiſtrator licèt ſine facultate non remittat caducitatem recipiendo canones, tamen præbet excuſationem ab ea.*
46 *Decl. ut præbeat excuſationem ab incurrenda, ſecus quoad incurſam.*
47 *Dominus recipiendo canones poteſt ſibi reſervare caducitatem.*
48 *Contr. tenent alii,*
49 *Decl. primam procedere in receptione canonum decurſorum tantùm, ſecunda ſi recipiantur etiam futuri.*
50 *Et valere præſervationem tantum ſi ultra receptos, emphyteuta remaneat debitor pro integro biennio.*
51 *Canones futuri ad effectum, ut per eorum petitionem cenſeatur remiſſa caducitas intelliguntur ſi detur poſt ipſam caducitatem incurſam.*
52 *Decl. procedere ſi ſtatim fuit acceptata.*
53 *Præſervatio caducitatis quamvis invalida ſuſtinetur ſi emphyteuta non contradixit.*
54 *Contradixiſſe ſatis dicitur, ſi proteſtatus fuit ſe non cecidiſſe à jure ſuo.*
55 *Remiſſio caducitatis, conductore abſente, & nemine pro eo acceptante, ei non prodeſt, ſaltem non poteſt revocari,*

CAPUT LXI.

CAducitas à jure conductionis ſæpè evitatur ex eo, quòd
fuerit à locatore tacitè remiſſa, & ideò quoniam hæc
eſt materia multum practicabilis, & conveniens omnibus
caducitatibus favore locatoris inductis, de quibus ſeparatim
dictum fuit in præcedentibus Capitibus, ad evitandam
repetitionem in omnibus, viſum eſt opportunum
hìc ſeparatim de ea generaliter loqui, prout in eiſdem
Capitibus præcedentibus fuit reſervatum,
Quoniam igitur caducitas favore locatoris inducta, pro-
1 cedit tantùm eo volente, & non aliàs, ex adductis per Fulg.
de jur. emph. tit. de var. caducit. q. 2. n. 50. etiamſi agatur de ca-
2 ducitate, quæ incurratur ipſo jure, Alex. *conſ.* 106. *n.* 4.
l. 4. Fulgin, *de jur. emph. tit. de alienatione*, *q.* 1. *n.* 7. Caſſad,
dec. 2. *de loc.* Coccin. *dec.* 240. *n.* 7. inde ſequitur, ut ſi con-
3 ductor ſecerit aliquem actum, cum caducitate incompa-
tibilem, cenſeatur eam noluiſſe, ut ſignanter ſi receperit
4 penſionem, quia ex tali receptione conſtat eum nolle
contractum reſolutum eſſe, ſed vigere, & ſic remittere
caducitatem, Ruin. *conſ.* 119. *n.* 4. *l.* 1. Pariſ. *conſ.* 5. *n.* 201.
l. 4. Mantic. *de tacit. l.* 22. *tit.* 23. *n.* 3. Rot. coram Burat.
dec. 617. *n.* 4. & ibi Adden.
5 Et idem eſt ſi dominus alium actum, ex quo eodem mo-
do voluntas præfata deprehendatur, fecerit, ut ſignanter
ſi licentiam alienandi emphyteutæ conceſſerit, Jaſ. *in l.* 2. *n.* 6
129. *C. de jur. emphyt.* & aliis auctoritatibus comprobat Cor-
bul, *tit. de cauſ. priv. ob non ſol. can. lim.* 26. *n.* 1. & 2. ſed poſteà
n. 8. ſubdit, quòd ipſe tamen, licet non inveniat Auctorem
contradicentem, exiſtimat, valde periculoſam dictam opi-
nionem, & reddit rationem, quia non eſt prorſus incompa-
tibile, nec repugnant, quòd dominus voluerit rem eſſe ad ſe
devolutam, & ab emphyteuta vendi; cum etiam res aliena
vendi poſſit, *l. rem alienam, ff de contrahen. empt.* unde ha-
bet difficultatem in exemplo concedentis facultatem alienan-
di, non autem in concluſione, quòd ſufficiat etiam alius
actus præter receptionem canonis, ſeu mercedis. Loquun-
tur enim Doctores præcipuè de dicta receptione merce-
dum loco exempli, & quia ſæpius contingit, prout et-
iam licet, ut plurimum reperiatur ſcriptum, quod per eam
cenſeatur remiſſa caducitas, ob ipſarum penſionum, ſeu 7
canonum non ſolutionem incurſam, tamen id quoque in-
telligi debet pro exemplo, non autem quòd caducitas, ex
eo capite tantùm contingens, cenſeatur remiſſa, quia cen-
ſetur remiſſa etiam incurſa ex alio capite quocumque, ut
aliis pluribus adductis tradunt Fulg. *de jur. emph. tit. de var.*
caduc. q. 14. *n.* 7. *verſ. ampliatur ſextò* & Magon. *dec. Flor.* 8
145. *n.* 16. Et non ſolùm incurſa ex legis diſpoſitione,
ſed etiam incurſa vigore pacti reſolutivi, Fulg. *d. q.* 14.
n. 7. *verſ. ampliatur ſeptimò*, Burat. *dec.* 640. *n.* 19.
Ampliatur verò hæc concluſio, ut non ſolùm procedat in
receptione penſionis, ſed etiam in ſola ejus petitione, nam 9
& iſta quoque demonſtrat petentis animum inſiſtendi con-
tractui, & conſequenter remittendi caducitatem, Ruin. *conſ.*
119. *n.* 3. *l.* 5. Tiraq. *de retract. convent.* §. 1. Gloſ. 2. *n.* 64. Surd.
conſ. 86. *n.* 15. Grat. *diſc.* 633. *n.* 39. Hodiern. ad Surd. *dec.* 6. *n.*
11. Mareſcott. *var. reſol. c.* 138. *n.* 9. *l.* 2. Adden. ad Burat. *dec.*
617. *n.* 8. *verſ. tertiò ampliatur.* Rot. *dec.* 708. *n.* 6. *p.* 4. *tom.* 3.
rec. & probatur hæc ampliatio ultra prædictam rationem,
prædictaſque auctoritates, etiam per Text. clarum *in l. poſt*
diem, C. de lege commiſſ. ubi habetur, quòd ſi venditor, poſt
diem legis commiſſoriæ præſtitum pretium petat, commiſ-
ſoriæ legi renunciare videtur, nec variare, & ad eam re-
dire poteſt. Unde idem dicendum ſi conductor petat mer-
cedem, dum, ut dictum eſt alibi, locatio eſt ſimilis em-
ptioni, & venditioni, & eiſdem juris regulis regitur,
Verùm, his non obſtantibus, non deſunt, qui contrari-
am opinionem ſecuti ſint in hoc propoſito ſolius petitio- 10
nis, ut videre eſt ſignanter penès Grat. *diſc.* 515. *n.* 11. *& ſeqq.*
ubi eos refert, & ſequitur, & eam eſſe tenendam dicit, &
multa etiam adducit pro ea Surd. *dec.* 317. *n.* 8. *& ſeq.* volunt
enim aliqui, id quod dicitur in præfata *l. poſt diem, C. de l.*
com. de petitione intelligi cum effectu, & eorum opinio-
nem fortaſſe veriorem dicit Corbul. *de jur. emph. tit. de cauſ.*
priv. ob non ſol. can. lim. 21. *ſub n.* 11. At negari non poteſt
intellectum iſtum eſſe contra ſenſum omnium, qui vo-
lunt ſufficere petitionem, & ſic contra communem opi-
nionem, & apertè illum reprobant Salicet. *in l. commiſſa,*
n. 3. *Cod. de pact. inter. empt. & vend.* Jaſ. *in l.* 2. *n.* 128. *Cod.*
de jur. emph. Mareſcot. *variar. cap.* 137. *n.* 9. *l.* 2.
Major difficultas eſt in dignoſcendo, an præfata commu- 11
nis opinio procedat in receptione, ſeu petitione penſionum
futurarum tantùm, vel etiam in petitione illarum præteriti
temporis, aliqui enim volunt, quòd per petitionem quo-
que iſtarum, dummodò conductor, ſeu emphyteuta, non
inceperit ab expulſione, ſed ſimpliciter ſolutionem earum
petierit, ſibi præjudicet, in facultate expellendi, ſeu cadu-
citatem remittat Gloſ. *in cap. potuit, verſ. expelli de loc.* Cyn.
Alberic, & Salicet, *in l.* 2. *C. de jur. emph.* ubi poſt alios latè Jaſ.
n. 124. & hæc eſt ſine dubio magis communis, ut patet ex
congeſtis per Corbul, *de cauſ. priv. ob non ſol. cano. lim.* 21.
Clar. *in §. emphyteuſis, q.* 10. *n.* 1 *ad fin. verſ. aut verò ſumus,*
Gigar *de penſion. qu.* 73. *n.* 3. Redoan. *de reb. Eccl. non alie-*
nan. q. 75. *in princ. n.* 12. Boer. *dec.* 309. *n.* 5. Surd. *dec.* 317.
n. 14. Grat. *diſ.* 633. *n.* 37. *& ſeq.*
Contrariam verò ſententiam tenuit Bart. *in d. l.* 2. *n.* 8. *C. de*
jur. emph. & ſenſere alii antiquiores relati per Surd. *in d. dec.* 12
317. *n.* 18. *& conſ.* 455. *n.* 62. *ad med.* & ſenſit etiam Rot. *dec.*
808. *n.* 2. *p.* 4. *div.* Burat. *dec.* 640. *n.* 19. & in una Romana Vi-
neæ 24. Martii 1651. §. quia non repugnat, cor. Eminentiſſ.
D. Card. Cerro, ubi allegatur etiam una Tiburtina affictus
cor. Corrado, quæ hodie eſt in *rec. p.* 10. *dec.* 220. *n.* 13. & in
hac contrarietate opinionum prima eſt magis communis,
ſed ſecunda videtur verior, ut dicit, & latè auctoritates cu-
mulando hinc inde, & rationes perpendendo oſtendit, Surd. 13.
in d. dec. 327. *n.* 18. *& per tot.* ſed hoc non obſtante ipſe,
ſeu,

Digitized by Google

ſeu potiùs Senatus ille Mantuanus, noluit recedere à com-
muni, ut expreſſè habetur in fine illius deciſ. & animadver-
tit etiam Grat. *diſc. 633. n. 39.* & quidem magnifacienda eſt
communis opinio, & tanti, ut pro ea judicandum ſit, etiam-
ſi contraria videatur verior, prout obſervatum videtur in
d. dec. & ſervandum tradit Barz. *dec. Bonon. 96. n. 25. & 26.*
14 Et quidem quoad veritatem, licèt Doctores ut plurimum
indiſtinctè loquantur de receptione, & petitione, imò ex-
preſſè eas æquiparari in hoc propoſito dicant Grat. *diſc. 633.*
n. 39. Fulgin. *de jur. emph. tit. de var. cadur. q. 14. ſub n. 4.* ta-
men videntur iſti termini in hoc puncto diſtinguendi, nam
15 ſi dominus actualiter penſiones, ſeu canones præteritos re-
ceperit abſque ulla acceptatione, & præſervatione caduci-
tatis, tunc videtur res clara, quòd non poſſit amplius eam
petere, ſaltem ſi agatur de caducitate ob ipſos canones non
ſolutos, quia ſi conductor liberatur ab ea, allegando velle
moram purgare, & celeriter ſatisfaciendo, etiam poſtquam
fuerit petita, & acceptata, ut dictum eſt alibi, multò ma-
gis liberari dicendum eſt per actualem ſolutionem à domi-
no non ſolùm petitam, ſed ante acceptationem caducitatis
receptam. At difficultas eſt ſi fuerit requiſitus à domino, ut
ſolveret, & ipſe adhuc neglexerit, an per dictam petitionem
cenſeatur ei remiſſa caducitas, & à domino abdicata facultas
expellendi, in qua difficultate, licèt adhuc communior ſit
opinio affirmativa, Grat. *diſc. 633. n. 38. & 39.* Surd. *dec.*
317. n. 14. & ſeq. ubi *ſub n. 18.* teſtatur de magis communi,
verior quidem apparet, ſaltem prima facie, negativa, quia
in ſola petitione nulla poteſt conſiderari purgatio moræ con-
ductoris, propter quam datur locatori facultas eum expel-
lendi, ſed potiùs ea eſt evidenter aucta, & aggravata,
ut conſiderat Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſol. can. lim. 21.*
n. 11. ad fin. ubi propterea dicit hanc veriorem.
Et licèt ipſe utatur dictione illa ſubdubia, *fortaſſe*,
tamen ita tenendum, non obſtante tali dubitatione Cor-
buli, aſſeverat Grat. *diſc. 515. n. 11. & 12.*
Nec obſtant contrarii, quia fundantur præcipuè in *d. l. poſt*
16 *diem 7. C. de lege commiſſ.* cum concordantibus, ut animad-
vertit Surd. *d. dec. 317. n. 14. ad fin. verſ. hujus partis*, quæ non
urgent in petitione penſionum præteritarum, loquuntur
enim de venditore petente pretium, in quo nil mirum ſi per
eam petitionem videatur nolle reſolutionem contractus,
quia omninò repugnat velle pretium, & velle contractum
non durare, cùm ubi venditio reſolvitur, pretium amplius
non debeatur, at hæc repugnantia conſiderari poteſt in lo-
17 catore petente mercedes pro tempore futuro, non autem
in petente eas pro tempore præterito tantùm, quia poteſt
velle eas ſimul cum reſolutione contractus, ut latè pro-
bat ipſe Surd. *d. dec. 317. n. 23. verſ. item poſſunt & ſeq.* &
ſic per dictam ſolam petitionem penſionum præteritarum
non poteſt cenſeri remiſſa caducitas.
Poſſet tamen pro defenſione communi inſiſti, quòd eo
ipſo, quòd dominus petit penſiones, ſive petat futuras, ſive
decurſas ſemper petit vigore contractus, & ſic videtur velle
ei inſiſtere, non autem ab eo recedere, ſed adhuc viget reſ-
ponſio, quòd hæc inſiſtentia, ſi petantur penſiones decurſæ
tantùm, non eſt actus de directo contrarius, & repugnans
juri expellendi conductorem, ut dictum eſt, & ideò non
poteſt tale jus per præfatum actum cenſeri renunciatum, ex
firmat. per Surd. *de lim. tit. 7. q. 17. n. 44.* Cavaler. *dec. 658.*
n. 3. & Rot. in *rec. dec. 9. n. 14. & dec. 342. n. 8. p. 5.*
18 Poſſunt etiam iſtæ duæ opiniones conciliari, ut prima
procedat in emphyteuſi, & in locatione ad longum tempus,
ſumendo omnem benigniorem interpretationem pro evi-
tanda pœna caducitatis, & privatione dominii utilis, ſe-
cus autem in ſimplici locatione ad breve tempus, in qua
de tam gravi præjudicio conductoris non agitur, compro-
bari poſſet diſtinctio iſta, quia in emphyteuſi magis re-
pugnat, quòd dominus velit caducitatem unà cum cano-
nibus decurſis, quàm in ſimplici locatione, ut per Jaſ. *in*
l. 2. C. de jur. emph. ſub n. 124. verſ. ego puto in hoc membro, &
n. 126. verſ. in colono autem ſimplici, Surd. *de aliment. tit.*
7. q. 17. n. 46. Gratian. *diſc. 515. n. 24.*
19 Prætereà dicta opinio, quòd petitio canonis in hac mate-
ria æquiparetur receptioni, patitur etiam aliam reſtrictio-
nem, ut non procedat in petione facta ante caducitatem in-
curſam, puta, lapſo uno anno, dominus recipit canonem
ſibi debitum, utique clarum eſt, quòd ille annus pro quo re-
cipit non eſt computandus in numero duorum annorum in
emphyteuſi Eccleſiaſtica, vel trium in laicali neceſſariorum
ad caducitatem incurrendam, & ſecus eſt ſi lapſo uno anno
dominus petat, ſed nihil recipiat, tunc enim petitio non
operatur dictum effectum, ut annus ante ea decurſus com-
putari non debeat, Fulg. *de jur. emph. tit. de var. caduc. q. 14.*
n. 3. verſ. quam opinionem, Surd. *dec. 317. n. 6. & ſeq.*
Ubi autem procedit remiſſio per petitionem, ipſi locus erit
quoque ſi facta fuerit citatio ad ſolvendum, quia hæc eſt pe- 20
titio judicialis, quæ eumdem effectum operatur, Baron. *de*
citat. q. 35. n. 71. at dubium eſt ſi citatio non ſit ad ſolven-
dum, ſed ſolùm ad docendum ſe ſolviſſe, quia iſtam æqui- 21
parari cum alia ad ſolvendum viſa eſt innuere Rota in una
Romana vineæ 7. Junii 1610. coram Lancelloto, ut refert
Gratian. *diſc. 515. n. 10.* at in rei veritate termini ſunt valdè
diverſi, & ſenſus Rotæ poteſt procedere, quando in ipſa ci-
tatione ſubditur, aliàs videndum relaxari mandatum pro
ſumma debita, quia ſi addantur dicta verba, tunc benè vi- 22
detur eadem ſumma petita, at ubi non adduntur dicta verba,
poteſt citatio eſſe facta eo animo, ut ſi citatus non doceat ſol-
viſſe, certior reddatur caducitas, & fiat locus petitioni man-
dati de aſſociando ad rem locatam tamquam devolutam, &
ſic non importat petitionem, & caducitatis remiſſionem,
Grat. *d. diſc. 515. n. 9.* Animadvertendum eſt tamen, quòd
quando citatio ſit talis, quæ importare poſſit dict. effectum re-
miſſionis caducitatis, requiritur eam eſſe reproductam in a- 23
ctis, aliàs ſola fides curſoris de illius executione non probat,
Grat. diſc. 715. n. 4. & quòd neque ſufficiat reproductio, niſi
appareat à quo ſit facta, dixit in his terminis Rot. in *dec. 33.*
n. 6. & 7. ubi, & quòd non ſufficeret eſſe factam à Procurato-
re generali ad exigendum *p. 13. recent.* Dunoz. Jon. *dec. 793.* 24
n. 3. & quòd ſi in calce citationis non ſit ſcriptum nomen
comparentis, Notarius non præſumatur de inſtantia roga- 25
tus, & eam non probet, Poſth. *de manut. obſer. 102. n. 19.*
ver. ut qua conſtet, Rot. *dec. 274. n. 10. & 11. p. 5. rec.*
At pro præfata remiſſione neceſſarium eſt, quòd canonem
recipiens, ſeu petens ſciat caducitatem eſſe incurſam, aliàs 26
ea non poteſt cenſeri remiſſa, quia ignorans non remittit, *l.*
mater decedens ff. de inoffic. teſtam. Caſtren. *in l. ſi quis 6. §. ir-*
ritum, n. 4. ff. de injuſ. rupt. & irrit. Alex. *conſ. 146. n. 8. l. 5.*
Corb. *de cauſ. priv. ob non ſol. can. lim. 26. n. 4.* Surd. *dec. 181. n. 7.*
Hinc ſi facta ſit per emphyteutam alienatio, & ita in-
curſa caducitas, licèt requiratur dominus quòd conſen- 27
tiat alienationi, & ipſe annuat, non propterea cenſetur
caducitas remiſſa dum de alienatione antecedenter facta
non fuerit ipſe dominus certioratus, Alex. *conſ. 146. n. 8.*
l. 5. Honded. *conſ. 55. n. 46. l. 1.* Corbul. *de cauſ. privat. ob*
non ſolu. canon. limit. 26. n. 4.
Ignorantia autem incurſæ caducitatis regulariter præſu- 28
mitur, niſi convincatur ſcientia, Surd. *dec. 181. n. 8.* Adden.
ad Burat. *dec. 617. n. 8. verſ. lim. prædicta*, ſed ſatis convinci-
tur ſcientia per conjecturas, & ſufficit lapſus temporis, ſi 29
permiſit per multum ſpatium emphyteutam poſſidere, ca-
nones ab eo recipiendo, Dec. *conſ. 185. n. 12. verſ. nec obſtat*,
Rim. Jun. *conſ. 22. n. 15.* Adden. ad Burat. *ubi ſupra*, caduci-
tatis autem ob canonem non ſolutum, non poterit dominus 30
cui facienda erat ſolutio, allegare ignorantiam, niſi fortè
ſolitus eſſet exigere per alium, quia tunc poſſet ignorare, 31
an exegerit, ut in propoſito tradit Surd. *dec.* 181. *num. 8.*
verſ. & licet, & *n. 17.* ubi notabiliter etiam dicit, quòd 32
licèt ſcientia officialis ad id deputati nocere ſoleat domi-
no, tamen hoc procedit, quoad officiales Principum, 33
non autem quoad procuratores privatorum.
Neceſſarium quoque eſt pro inducenda remiſſione prædi-
cta, quòd exactio, ſive petitio facta ſit ab ipſomet domino, 34
non autem à miniſtro, ſeu generali Procuratore, quia iſte
ſicut non poteſt abſque mandato ſpeciali tranſigere, & ca-
ducitatem expreſſè remittere, ita nec tacitè canonem re-
cipiendo, Bero. *conſ. 116. n. 10. l. 1.* Menoch. *conſ. 460. n.*
14. Corbul. *de cauſ. priv. ob non ſol. can. lim. 21. n. 16.* Adden.
ad Burat. *dec. 617. n. 8. verſ. ſecundò limitatur*, Rot. *dec. 33.*
n. 7. p. 13. rec. Surd. *dec. 181. n. 10. & ſeq.*
Unde idem eſt in Prælato Eccleſiæ, ſeu Abbate Monaſte- 35
rii, quia non poteſt præjudicium hoc inferre Eccleſiæ,
ſeu Monaſterio, ut per Tex. *in cap. veniens de tranſact.*
aliaſque auctoritates dixit Rot. cor. Bich. *dec. 483. n. 49.*
Verùm hoc benè procedit in Abbate ſeu Prælato Eccleſiæ 36
Collegiatæ, quia iſte non poteſt caducitatem ſolus abſque
Capitulo remittere, at ſecus eſt in Prælato Eccleſ. non Col-
legiatæ, ut diſtinguendo firmat Surd. *conſ. 335. n. 47.* ubi de
com. Dec. *conſ. 4. n. 19. l. 4.* Corbul. *d. tit. de cauſ. priv. ob non*
ſol. can. lim. 21. n. 5. Hodier. ad Surd. *dec. 181. n. 2.* ubi quia in
Eccle. non Collegiata ſolus Prælatus conceſſionem facit,
ſecus in Collegiata, Gabr. *conſ. 88. n. 15. l. 2.* unde, & ge- 37
neraliter ſi Prælatus habeat facultatem de novo inveſtien-
di, poteſt & caducitatem remittere, Rot. cor. Creſcen.
dec. 2. de loc. & cond. Hodiern. *ibid. n. 3.*

Sic & alius legitimus adminiſtrator poterit prædictam
remiſſionem facere, prout de Patre legitimo adminiſtratore
38 bonorum filii, tradunt Soccio. Sen. *conſ.66. n. 20. l.3.* Cor-
bul. *d. lim.21. n.17.* Hodiern. ad Surd. *dec.181.n.5.* Adden. ad
Burat. *dec.617. n.8. ad fin.* ſed in tutore, quòd non poſſit, tra-
39 dunt Dec. *conſ.36.n.42.* Coſta *de rat a queſt.35 n.30.* ubi com-
probat, quia nec poteſt remittere exceptionem perempto-
riam, aut tranſigere, & dimittere bona penès adverſarium
pupilli, ex ibi allegatis, Hodiern. ad Surd. *dec. 181, n.4.* ubi
idem dicit in adminiſtratore Civitatis, & quamvis hoc non
eſſe verum in tutore dicat Caſtil. *dec. 74. n. 37.* & reddat ra-
tionem, quia non agitur de jure quæſito, ſed quærendo, ta-
men à prima non videtur recedendum, maximè, quia nul-
lus ex allegatis per eum, loquitur in ſpecie de tutore, ſed o-
mnes loquuntur de Prælato. Et quòd non poſſit tutor jura
40 pupilli remittere, Surd. *conſ.6. n. 70. & ſeq.* Gutier. *de tutel.
p.2. c.6. n.5.* & quòd neque quærenda, ſaltem ſolus abſque pu-
pillo, repudiare valeat. Mandel. *conſ.205. n. 12. & 55.* verùm
quatenus placeat opinio, quòd tutor poſſit in hoc propoſito
nocere pupillo canonem recipiendo, prout eum poſſe ſentit
41 etiam Cald. *in l. ſi curatorem, ver. adverſus n.82. verſ. ſed con-
trarium, C. de reſtit. in integr.* non poſſet denegari pupillo re-
ſtitutio in integrum adverſus caducitatem non acceptatam,
ut ſubdit ipſe Cald. *ibid.* ubi & idem dicit de Eccleſia.
Suſtinetur tamen dict. remiſſio, per Procuratorem quam-
42 vis non habentem mandatum ſpeciale, facta, ſi dominus ejus
factum, vel tacitè ratum habuerit, Add. ad Burat. *dec. 617.
n. 8. verſ. ſecundo limitatur*, uti ſi pecunias per eum exactas
receperit, Ruin. *conſ.151. n.12. & ſeq. l.1.* Menoch. *conſ.460.
n.14.* Honded. *conſ.55. n.8. l.1.* Corbul. *d. lim.21. n.16. in fin.*
Hodier. ad Surd. *dec. 181. n. 6.* & idem eſt in Prælato, ſi
enim capitulum recipit pecunias exactas, vel alias, deſcri-
buntur in libris, & vertuntur in utilitatem Eccleſiæ, non
43 poterit per ipſam poſteà impugnari remiſſio caducitatis,
ut firmat Gratian. *diſc.633. n.41.* & quòd ſi capitulum di-
ſtribuat penſiones exactas à Camerario dicatur ratificare
exactionem ad hunc effectum Rot. *dec. 896. ad fin. par. 4.
div.* & penès Fachin. *conſ. 50. n.28. l.1.*
Sed requiritur, ut intret iſta tacita ratificatio remiſſionis,
44 quòd dominus ſciverit caducitatem, Hodier. ad Surd. *dec.
181. n.7.* & quòd ſciverit exactionem, unde ſi receperit pe-
cunias in confuſo cum aliis ita ut potuerit ignorare, quòd
devenirent ab emphyteuta, ſeu conductore, non poterit
convinci tacita ratificatio, Surd. *d. dec. 181. n.8. ver. & per hoc.*
45 Ulteriùs licèt exactor, ſeu adminiſtrator non habeat fa-
cultatem remittendi caducitatem, tamen eb ea per indi-
rectum liberat, quia præbet emphyteutæ excuſationem ab
ea, ut tradunt Surd. *conſ.307. n.4. verſ. & ubi etiam, & n.
5.* Grat. *dict. diſc. 633. n.43.* Sed hæc opinio ita generaliter
ſumpta eſt ſuſpecta, ex eo quod deſtruit, & inanem red-
dit in totum concluſionem, quòd procurator ſine ſpeciali
mandato non poteſt remittere caducitatem, unde videtur
cum ea concilianda, ut non præjudicet domino liberan-
do conductorem, ſeu emphyteutam à caducitate incurſa,
46 ſed præbeat excuſationem, & liberet ab incurrenda, Bur-
ſat. à Surdo allegatus *conſ.143. n. 65.*
Poteſt tamen dominus recipiendo canones ſibi præſerva-
47 re caducitatem incurſam, & valebit præſervatio, Clar. *in §.
emphyteuſis, q.10. in princ.* & communem dicunt Jaſ. *in l.2.
n.124. C. de jur. emph.* & Surd. *dec.317. n.25.* ubi alios cumu-
lat; Sed contrarium tradunt alii dicentes, quòd cùm ex rece-
48 ptione canonum convincatur animus, & voluntas quòd
contractus duret, non autem ſit reſolutus, præſervatio præ-
dicta eſt incompatibilis, & uti quædam proteſtatio contra-
ria facto, quæ nihil operatur, Surd. *conſ. 86. n.14.* cum aliis
adduct. per Mareſcot. *variar. c. 137. n. 7. & ſeq. l. 2.* Adden.
ab Buratt. *dec.617. n. 8. verſ. ſecundo ampliatur*, Rot. *dec.
535. n.3. poſt* Ceoc. *de cenſ.* Conciliantur autem iſtæ contra-
riæ opiniones, ut prima procedat, quando recipiuntur ſo-
lummodo canones præteriti, ſecundo verò quando recipi-
49 untur etiam futuri, hoc enim ſecundo caſu tantùm adeſt o-
mnimoda, & inconciliabilis incompatibilitas, cum præ-
ſervatione caducitatis, non enim poteſt dominus velle em-
phyteuſim eſſe finitam, & continuare, ita ut canones etiam
futuri debeantur, at ſecus eſt quoad præteritos, quia poteſt
eos velle unà cum caducitate, Clar. *d. qu.10. n.1. verſ. hoc ta-
men intellige*, Mareſcot. *d. c.130. n.8. l.2.* Adden. ad Burat.
dec.617. n.8. Rot. cor. Mant. *dec.200. n.2. & per tot. & in rec.
dec.218. n.3. & ſeq. p.5.* & in Romana Viœ 24. Martii 1651.
§. quia non repugnat cor. Eminentiſſ. Card. Cerro, ubi &
50 quod hoc eſt indubitatum quando adhuc emphyteuta, ultra
receptos canones remanet debitor pro integro biennio, lo-

quendo in emphyteuſi Eccleſiaſtica, & hoc tantùm caſu ju-
vare præſervationem, ſenſit per alios Fulgio. *de jur. emphyt.
tit. de variar. caduc. q.14 n.9.* Quod autem dictum eſt de futu-
ris non intelligitur tantùm de futuris attento tempore re-
ceptionis, ſeu petitionis, ſed poſt caducitatem incurſam, ut
loquuntur Adden. ad Buratt. *d. dec.617. n.8. in 2. ampliatio.*
& Rot. cor. eodem *dec.624. n.10.* quod tamen videtur intel-
ligendum, quatenus caducitas fuiſſet ſtatim elapſo tempore
acceptata, & deinde recepti canones non ſolùm temporis
antecedentis, ſed ſubſequentis, ſecus ſi non ſolùm decurſum
erat tempus neceſſarium pro caducitate incorrenda, ſed ma-
jus, & dominus abſque ulla præcedenti acceptatione recipiat
canones uſque ad tempus receptionis decurſos proteſtan-
do velle etiam caducitatem, faciliùs ſi non acceptavit cadu-
citatem ſtatim, ac incurſa fuit, ſed poſt aliquos alios annos,
& deinde receperit canones uſque ad diem acceptationis
caducitatis tantùm cum dicta proteſtatione, quia, & in his
caſibus ceſſat incompatibilitas, ut ſupra dictum eſt. Cæterum
etiam in caſibus, in quibus præſervatio caducitatis eſſet in-
valida, debebit emphyteuta ei contradicere, quia aliàs cen-
ſetur conſentire, & proteſtatio propter ejus conſenſum ſu-
ſtinetur, Jaſ. *in l.2. n.127. C. de jur. emph.* Curt. Sen. *conſ.81. n.
2.* Fulg. *de jur. emph. tit. de var. cadu. q.14. n.10.* ſed contradice-
re cenſetur ſi proteſtetur ſe non cecidiſſe à jure ſuo, Ruin. *conſ.
151. n.12. verſ. nec obſtat. l.1.* Mantic. *de tacit. l.22. tit.33. n.
8.* Adden. ad Burat. *ad dec. 617. n.8. in 2. ampliat. ad fin.*

Non omittendum ultimo loco animadvertere, quòd
quatenus dominus fecerit actum remiſſionis caducitatis
importantem, conductore abſente, & nemine pro eo ac-
ceptante, talis remiſſio conductori, non prodeſſet tam-
quam nulla, vel ſaltem poſſet antè ejus acceptationem
revocari, Alex. *conſ. 131. n. 7. & 8. l. 4.* & latè Gratian.
diſc. 515. n. 61. & ſeq. uſque ad fin.

Conductor an, & quando poſſit recedere à contractu ante finitum tempus in eo conventum.

S U M M A R I U M.

1 *Correlativorum eadem debet eſſe diſpoſitio.*
2 *Locatori quando reperitur permiſſum recedere à contractu, debet etiam cenſeri permiſſum conductori.*
3 *Contrarium tenent alii.*
4 *Correlativorum regula ceſſat, quando non eſt eadem ratio in utroque.*
5 *Declus conductor poſſit recedere à contractu, quando impeditur uti re impedimento proveniente à re ipſa, ſecus autem in procedente ex perſona propria, & n.6.*
7 *Conductor impeditus uti re ex parte ſua non poteſt dici impeditus totaliter, quia poteſt uti ſublocando.*
8 *Bello vel peſte impediente uſum rei locatæ poteſt conductor à contractu recedere.*
9 *Lim. ſi domus locata fuerit infecta culpa conductoris.*
10 *Mali ſpiritus in domo locata exiſtentes præbent conductori cauſam recedendi à contractu.*
11 *Judex non debet eſſe facilis ad credendum malos ſpiritus.*
12 *Malorum ſpirituum exiſtentia probatur per unicum teſtem.*
13 *Timor ſolus damni, & periculi præbet juſtam cauſam conductori recedendi a conductione.*
14 *Impedimentum non ſolùm totalis uſus, ſed etiam incommodatio habitationis præbet juſtam cauſam conductori recedendi.*
15 *Lim. ſi incommodatio ſit modica.*
16 *Lim. 2. ſi conductor in caſu incommodationis taceat, & non recedat.*
17 *Sufficit tamen proteſtatio abſque receſſu.*
18 *Maximè autem eſt neceſſaria proteſtatio, ſi impedimentum proveniat à tertio, non à locatore.*
19 *Conductor ſi uxorem duxerit, & non ſufficiat ei amplius domus conducta, non propterea poterit recedere à conductione.*
20 *Conductor revocatus à ſuperiore, & propterea non indigens domo conducta, adhuc locationi ſtare tenetur.*
21 *Conductor promotus ad dignitatem, & ideò non potens habitare domum conductam, adhuc recedere non poteſt à locatione.*
22 *Conductor an poſſit recedere à locatione in certis caſibus attenditur conſuetudo.*
23 *Conſuetudo prædicta probanda eſt ab allegante.*
24 *Recedere à locatione in certis caſibus eſt facultativum.*
25 *Conſuetudo non recedendi, ut probetur neceſſe eſt probare quod fuerit allegata facultas, & quod allegantes propter conductionem acquieverint.*

26 *A con-*

Digitized by Google

26 *A contractibus nominatis non receditur ob non adimplementum.*
27 *Decl. hoc non procedere in locatione.*
28 *Decl. 2. non procedere, ſi id quod non fuit adimpletum eſt cauſa finalis contractus.*
29 *Decl. 3. quod dictum eſt, non procedere in locatione, tutius eſſe ſi concurrat, quod non poſſit uti re culpa locatoris, & quòd res ſit integra.*
30 *Conductor recedere poteſt à conductione, nedum ſi locator rem non tradat, ſed etiam ſi poſtquàm tradidit uti non patiatur, ſeu impediat.*
31 *Amplia, etiamſi deneget, ſeu impediat tantùm in parte.*
32 *Amplia 2. nedum ſi impediatur ab ipſo locatore, ſed etiam ſi ab alio, quem ipſe poſſet impedire.*
33 *Amplia tertiò ut locator non poſſit purgare moram niſi ſtatim, & re integra.*
34 *Nec poteſt velle dare rem per tantumdem temporis.*

C A P U T LX.

QUoniam in præcedentibus capitulis dictum eſt de fine
locationis favore locatoris ſtatuta, ac ut plurimum o-
miſſum eſt dicere, an procedat etiam favore conductoris,
ideò hic breviter de hoc aliquid ſeparatim dicemus. Et ge-
neraliter loquendo pro affirmativa facit, quòd locator, &
conductor ſunt correlativi, & quia correlativorum eadem
debet eſſe diſpoſitio *l. 1.* & ibi Bart. *C. de Cupreſ. l.* 11. Bald.
1 *in l. 3. in fin. C. de ſacroſ. Eccl.* ſequitur, ut quandocumque ſta-
tutum reperimus, licere locatori à contractu recedere, debeat
2 idem conductori cenſeri permiſſum prout in ſpecie cenſu-
erunt Beto. *conſ.* 140. *n.* 17. *l.* 1. Cephal. *conſ.* 255. *n.* 24. & 25.
Becc. *conſ.* 45. *n.* 22. & *ſeq.* Gabr. *conſ.* 75. *n.* 1. *ad fin. verſ. ſecun-
dò ſicut l.* 1. Boer. *dec.* 249. *n.* 8. & 9. latè Gratian. *in addit. ad
diſc.* 534. *quæ habetur in fine tomi* 3. & *diſc.* 540. *n.* 14. ubi di-
cit hanc veriorem, & communem.

Verùm in contrarium facit, quòd res locata remaneat in
3 dominio locantis, qui propterea habet in ea pinguius jus
quàm conductor, præcipuè ad modicum tempus, unde non
eſt eadem ratio in utroque, & quando non eſt eadem ratio,
4 ceſſat regula correlativorum, Lancel. Gal. *ad conſuet.* Alex.
Gloſ. *uxori quæſt.* 4. *n.* 44. & *ſeq.* unde credendum, quòd jura
non ſine myſterio, quando diſpoſuerunt de facultate rece-
dendi à contractu locationis, locuta fuerint de locatore
tantùm, illam ei tribuendo in *l. ædem C. loc. c. propter ſterili-
tatem eodem tit.* & ita tenuit Cyn. *in d. l. ædem*, dicens res
mea meo ſubjacet periculo, & ideò bonum mihi faciat pri-
mo, Barbat. *in c. propter ſterilitatem*, *n.* 4. & 21. *de loc. &
conduct.* Ripa *de peſte*, *p.* 2. *n.* 20. *verſ. non obſtante contraria*,
& 21. Covar. *pract. c.* 3. *n.* 3. *verſ. imò excepto*, ubi quòd
majus habet privilegium dominus quàm conductor, Pan-
tzſch. *de loc. quæſt.* 13. *n.* 16.

Unde, cùm pro utraque vigeat ratio, & adſint au-
ctoritates, aliqui hinc inde referunt Doctores, & quid
ipſi ſentiant non aperiunt, ut ſignanter Carocc. in *tit. de
recuſat. quæſt.* 4. Auguſt. Barboſ. *in cap. propter ſterilitatem*,
n. 23. *de loc.* Rot. cor. Burat. *dec.* 295. *n.* 1. & *ſeq.*

Recurrendum itaque ad diſtinctionem caſuum, ut ſi aga-
5 tur de impedimento ſuperveniente in uſu rei, quod proce-
dat à re ipſa, tunc liceat conductori à contractu recedere, ſi
vero procedat à perſona ipſius conductoris, tunc id ei non
permittatur, ut aliis antiquioribus adductis, docuit Bald.
in l. ſi in lege 27. §. *ſi domus*, *ff. locat. ubi in fin.* dicit hanc eſſe
veritatem, Alciat. *conſ.* 116. *n.* 5. *l.* 8. ubi quòd ubicumque
præter rei conſuetudinem, aliquid accidit rei locatæ, pro-
pter quod conductor damnum patiatur, licet ei recedere à
contractu, Pantzſch. *de loc. q.* 13. *n.* 17. Burat. *dec.* 295. *n.* 6.

Et probatur hæc diſtinctio apertis juribus, nam quoad
6 primum membrum, quòd propter caſum evenientem in re
impedientem ejus uſum liceat conductori à contractu rece-
dere, eſt textus in caſu, quo conductor fuerit impeditus, uti
propter imminentem ruinam domus, ut nec etiam ea refe-
cta cogatur ad illam redire *in l. cum in plures* 62. *in prin. ff. lo-
cat.* de quo dictum eſt in c. 56. ubi tradita ſunt aliqua ad de-
clarationem. Quo ad ſecundum membrum de impedimento
accidente in perſona conductoris quòd non ſufficiat, patet
in morte ipſius conductoris, nihil enim magis impedit eum
re conducta uti, & tamen per eam non diſſolvitur locatio,
ſed durat cum hæredibus, *l. ſed addes*, §. *ſi quis mulierem*, *ff.
loc.* §. *fin. inſtit. eodem*, & benè obſervat Pantzſch. *d. q.* 13. *n.* 24.

Et viget etiam diverſa ratio inter utrumque caſum, nam
7 quando impedimentum eſt in re, & à parte rei, impedit to-
taliter uſum illius, quod ſecus eſt ubi provenit ex parte in-
quilini, qui tunc non impedit totaliter uſum, ſi enim non.

Pacien. de Loc. & Cond.

poteſt inquilinus uti habitando, poterit uti ſublocando, &
ſic benè poteſt ei permitti receſſus à contractu in primo ca-
ſu, & non in ſecundo, ut latè conſideravit Rot. cor. Burat.
d. dec. 295. *n.* 3. *verſ. & iſta*, & *ſeq. uſque ad num.* 7.

Tranſeundo autem cum hac diſtinctione faciliùs erit re- 8
ſolutio plurimum quæſtionum in caſibus particularibus
contingentium, uti ſi eveniat impedimentum in uſu rei à
bello in loco contingente, vel à peſte, nam licèt aliqui te-
neant, quòd his caſibus impedimento ceſſante, teneatur con-
ductor ad domum redire, & contractum continuare, ut ſi-
gnanter Ripa *de peſte tit. de privil. contract. n.* 20. Covar. *pra-
ctic. q. c.* 30. *n.* 3. *in princ. verſ. nam quoad rationē*, tamen conſi-
derando hoc impedimentum uti accidens in re, contrarium 9
erit tenendum prout eſſe verius dicit Cuman. *in l. ſi in lege*,
§. *ſi domus*, *ff. de loc.* prout refert Carocc. *d. tit. de recuſat. q.*
4. *n.* 3. & ex ibi adductis patet etiam hanc eſſe magis com-
munem prout teſtatur Pantzſchm. *de loc. q.* 13. *n.* 23. Cabed.
dec. 93. *n.* 3. & *ſeq. p.* 1. dixi autem procedere conſiderando
impedimentum iſtud uti accidens in re, nam ſi è contra lo-
cus ubi ſita eſt domus eſſet ſanus, & conductoris culpa ex
quo, vel ipſe, vel familia ſua verſata ſit in loco infecto,
domus quoque infecta fuerit, æquum non eſſet locatorem
inde damnum pati, ut tradit idem Pantzſch. *ibi ſub n.* 26.

Et idem erit in ſimilibus impedimentis exemplum ſit ſi in 10
domo adſint mali ſpiritus, iſti enim dicuntur incutere ju-
ſtum timorem, & præſtare impedimentum habitationi, ſuf-
ficiens, ut recedere poſſit conductor à conductione, ut tra-
dunt Caguol. *in l. diem functo*, *n.* 107. & *ſeqq. ff. de off. aſſeſſ.*
Rol. Cavagn. *conſ.* 83. *n.* 13. *l.* 2. Larata *conſ.* 57. *per tot.* Car-
pan. *ad ſtatut. Mediol. c.* 83. *n.* 14. *l.* 2. Cov. *var. l.* 4. *c.* 6. Burat. 11
dec. 295. *n.* 3. *propè fin.* Verùm non debet Judex facilè tales ſpi-
ritus adeſſe credere, ut monet Papon. *l.* 10. *tit.* 3. *arreſt.* 10. 12
ante fin. ubi, & quòd Judex laicus non eſt competens in
cauſis harum nocturnarum illuſionum, ſed quòd proben-
tur unico teſte tradit Larat. *conſ.* 57. *n.* 2.

Quod & ampliatur procedere nedum ſi adſit actuale dam-
num, & periculum, ſed etiam ſi adſit tantùm timor, 13
prout ſæpè evenit de dictis ſpiritibus, dummodò ſit ex ju-
ſta cauſa, ut latè probant Natt. *conſ.* 610. *n.* 1. & *ſeq.* Roland.
Cavagn. *conſ.* 83. *n.* 1. & *ſeq. per tot. l.* 2. & eſt text. *in l. habi-
tat.* 30. §. *iterum*, *ff. loc.* in quo tamen ſolùm habetur libe-
rari conductorem à ſolutione penſionum.

Item ampliatur, ut non ſolùm procedat, ſi impediatur u-
ſus rei totaliter, ſed etiamſi incommodetur, ut ſi obſcuren-
tur lumina cœnaculi propter novum ædificium vicini, text. 14
eſt expreſſus, *in l. ſi merces* 28. §. *ſi vicino*, *ff. loc.* ubi quòd nulla
dubitatio, quòd poteſt hac de cauſa recedi à contractu;

Quod tamen moderari debet, ut procedat ubi incom-
modatio non ſit modica, propter modicam enim incom- 15
ditatem non permittitur conductori recedere, *l. habitatores*
30. *ff. locati*, Gloſ. *in d.* §. *ſi vicino in ver. obſcurentur*, & Ca-
ſtren. *in princ.* niſi adſit dolus, vel culpa locatoris, quia tunc
licet recedere, etiamſi incommodatio ſit minima, Menoc.
conſ. 120. *n.* 15. *verſ. dum deinde*, Bellon. Jun. *conſ.* 62. *n.* 19.
& quòd voluntariæ reaptationi modicè incommodanti poſ-
ſit etiam locator reſiſtere, vel petere intereſſe, dicit Gloſ. in
d. l. habitatores 30. *ver. demoliri*, & ſequitur ibi Caſtren. *n.* 1.

Non debet tamen conductor in caſu d. incommodationis 16
tacere, & acquieſcere, quia ſibi præjudicat, & amittit facul-
tatem recedendi, Caſtren. *in d. l. ſi merces*, §. *ſi vicino*, *n.* 2. 17
ſit ergo cautus, ut ſtatim recedat, vel proteſtetur, ut monet
Beto. *conſ.* 140. *n.* 14. *l.* 1. Nec dicas, quòd ſi non recedat,
ſed de facto inſiſtat, proteſtatio, tamquam contraria facto,
non relevet, quia reſpondetur, quòd poteſt inſiſtere alio ani-
mo quàm continuandi, nempè conſequendi damna ſibi de-
bita, ut latè tradit aliis adductis Manen. *dec.* 38. *n.* 28. & *ſeq.*
& ſignanter *n.* 35. quando autem debeantur damna, vel non
dictum eſt in *c.* 28. Præterea duobus aliis modis reſpondit
præfato objecto, Alex. *conſ.* 31. *n.* 3. *l.* 7. uno, quod releva-
bat continuatio quamvis contraria proteſtationi, quia lo-
catores ipſi proteſtationi acquieverant, & alio, quod con-
ductor non continuaverat retinere omnes res locatas, ſed u- 18
nam tantùm. Certiùs autem requiritur, & neceſſaria eſt re-
clamatio, & proteſtatio ſi impedimentum proveniat à
tertio, nam ſecùs eſſe ſi proveniat ex facto locatoris la-
tè poſt Dec. defendit Menoc. *conſ.* 120. *n.* 13. & *ſeq.*

E contra quia, ut dict. eſt, ſi impedimentum proveniat à
perſona conductoris, non licet recedere, inde ſequitur, ut 19
ſi Uxorem duxerit, & propterea majore indigeat domo, &
non poſſit uti illa, quam jam conduxerat, non propterea pote-
rit, ſicut licet locatori uxorem ducenti, à contractu locatio-
nis recedere, ut dictum eſt alibi, & ipſe conductor recedere,

Digitized by Google

& domum dimittere, quia non eſt par ratio, Pantzſchm. *de loc. & cond. q. 13. n. 16. verſ. nam & ſi maximè*, & in hoc benè loquitur Covar. *pract. q. d. c. 30. n. 3. verſ. imò excepta.*

Sic ſi quis extra Patriam exiſtens domum conduxerit, &
20 poſtea revocatus fuerit à Superiore, & propterea ampliùs illa non indigeat, licèt recedere eum poſſe à contractu latè probare conatus fuerit Socc. Jun. *conſ.* 120. *l.* 3. Sim. de Pret. *conſ.* 23. *n.* 27. tamen eadem ratione ſupradicta, contrarium erit tenendum prout tenet Pantzſchm. *de loc. & cond. q.* 13. *n.* 19. *& ſeq.* ubi omnibus per Socc. Jun. adductis reſpondet.

Sic etiam ubi, qui domum conduxerat, promotus fuit ad dignitatem, propter quam non poterat in domo illa habitare, quia dignitas habeat domum ſuæ reſidentiæ, licèt pro conductore, quòd valeret à conductione recedere, non obſtante etiam obligatione Camerali, latiſſimè ſcripſerit Grat. *diſc.* 534. *à n.* 48. *ad* 57. & in Appendice ad eamdem diſc. quæ habetur in fine tertii tomi, *& diſc.* 740. tamen contrarium in ea cauſa fuit deciſum per Rot. coram Burat. *dec.* 495. ubi licèt Rota relinquat dubiam quæſt. an diſpoſita in *l. ædem, C. loc.*
21 *& c. propter ſterilitatem eodem tit.* favore locatoris, ut poſſit recedere à contractu per ſupervenientem neceſſitatem, procedant etiam favore inquilini, ut ſupra fuit notatum, tamen dicit, quòd quatenus etiam vera eſſet opinio affirmativa, adhuc ea non procederet in dicto caſu, quia deficit neceſſitas præciſa, per quam impediatur totaliter uſus domus, ex quo impedimentum non eſt ex parte rei, ſed ex parte inquilini, qui licèt non poſſit uti habitando, poteſt uti ſublocando, & ita comprobat noſtram diſtinctionem. Benè tamen verum eſt, quòd reputata fuit tutior illa reſolutio, quia ibi locator agebat ad penſiones via executiva vigore obligationis Cameralis, & dubium erat an exceptio, quòd locatio ex dicto capite eſſet finita, relevans reputari deberet vel ne, ut patet ex principio deciſionis, DD. exiſtimarunt non eſſe, & meritò, quia dicta exceptio eſt ſaltem dubia. Et ulteriùs concurrebat conſuetudo Urbis continuandi in ſimili caſu conductiones, nec non quòd locator in contractu, expreſsè renunciaverat facultati expellendi conductorem pro neceſſitate proprii uſus, ex quo argumentum ductum à lege correlativorum, quòd ſolet fieri favore conductoris, in caſu illo retorquebatur, ex quibus præcipuè circumſtantiis putat ſubſiſtere deciſionem Ferentil. *ibi in ſua annotatione*, non obſtantibus adductis latè contra eam per Grat. *in d. diſc.* 740. licèt quodammodo dubitare videatur dum concludit, quòd expediens erit in praxi apponere in ſimilibus contractibus expreſſam renunciationem dictæ exceptionis.

Non omittendum autem adnotare id quod firmatur in d. *dec. ſub n.* 7. videlicet, attendi in hoc propoſito conſuetu-
22 dinem regionis, quia cenſetur partes cum ea ſe conformare voluiſſe, itaut, ſi juxta illam permittitur in aliquo caſu conductori receſſus à contractu, cenſetur partes ita voluiſſe ſervari, quod, & fuit dictum in una Romana affictus 30. Martii 1618. cor. Andrea in *§. fin.* de qua meminimus etiam ſupra in *c.* 46. & cùm non reperiatur impreſſa *& in d. §. fin.* paucis plura notabilia contineat, placet hìc ejus verba præciſa ſubnectere, quæ ſunt iſta.

„ Quæ ſententia tantò magis placuit Dominis, quia juxta „ conſuetudinem Urbis, de qua in fide Peritorum ſum . „ Curia, *n.* 3. nunquam fit remiſſio conductori ob ſterilitatem ex pluviis, & ventis, & diverſo anni tempore, & ex „ quacumque alia cauſa provenientem, niſi ob grandinem, „ quo caſu poteſt conductor ante recollectam Caſale renun- „ ciare, quæ conſuetudo in hac materia eſt attendenda, *l. licèt*, ubi Gloſ. & Doct. & ſignanter Alberic. *n.* 2. *C. de loc.* „ Coſtan. Harm. *l.* 3. *tit.* 8. *rubr. de ſteril. in princ.* Bero. *d.* „ *conſ.* 142. *n.* 6. Valaſc. *de jur. emphyt. q.* 27. *n.* 15.

Non omittam etiam quod S. M. Clem. VII. ad augendam culturam agri Romani in ſua Bulla 5. quædam diſpoſuit, & inter cætera in §. 7. quòd liceret habentibus locationes Caſalium etiam ad longum tempus ab Eccleſiis, & Monaſteriis Urbis, vel Hoſpitalibus renunciare hujuſmodi locationibus, eas caſſans, & annullans.

Cæterum clarum eſt ſimilem conſuetudinem, uti à juris
23 diſpoſitione diſcordantem, probandam eſſe ab allegante, ne in ſpecie firmat Gratian. *diſc.* 740. *n.* 22. & licèt Rota in prædicta Romana affictus ſenſerit eam probari per fidem Peritorum, ut patet ex ejus verbis ſupra relatis, tamen de hac opi-
24 nione valde dubitatem loquendo præſertim de ſimplici fide; quæ juxta vulgatum dictum fidem non facit, & maximè in propoſito, attento quòd recedere, vel non, à contractu extra
25 caſus à jure diſpoſitos eſt facultativum, & ideò neceſſe eſt ad convincendam conſuetudinem recedendi, in caſu quo de jure receſſus, non permittitur probaſſe, quòd in ſimilibus caſibus fuerit allegata hæc facultas, ſeu reſolutio contractus, & poſtea, propter contradictionem allegantibus factam, ipſi acquieverint. Cyn. in *c.* 2. *n.* 9. *verſ. aut quæritur, C. quæ ſit longa conſuet.* Alex. *conſ.* 45. *n.* 2. *l.* 1. cum aliis adductis in his terminis per Gratian. *diſc.* 740. *n.* 23.

Dictum autem eſt de impedimento ſuperveniente ex parte rei, & de ſuperveniente ex parte conductoris, nunc remanet videndum de ſuperveniente ex parte locatoris, non ſi rem ipſam inutilem, vel incommodam reddiderit, quia tunc procedunt ea, quæ dicta ſunt de impedimento à parte
rei procedente, & quidem fortius, ut tactum eſt ſupra, ſed 26
ſi ipſe rem non tradat, vel aliter ea quamvis aliàs apta, & commoda conductorem uti non patiatur, prout debet, & ſic ex parte ſua non adimpleat, an conductor recedere poſſit à contractu, & quia locatio, & conductio eſt de contractibus nominatis, regula generalis eſt pro negativa, quòd ſcilicet in contractibus nominatis, non liceat ob non adimplementum ab eis recedere, ſed agendum ſit ut impleatur, ſed ad intereſſe, *l. ſicut, C. de act. & oblig.* Rauden. *conſ.* 43. *n.* 14. Gabr. *conſ.* 49. *n.* 1. *l.* 2. Mareſcot. *var. c.* 90. *n.* 30. *l.* 1. Coce. *dec.* 329. *n.* 3. *&* 4. *in rec. dec.* 121. *n.* 1. *p.* 4. *tom.* 2.

Verùm regulam prædictam limitari, & non procedere in
contractu iſto locationis, & conductionis, probatur, quia 27
videmus, quòd ſi conductor ipſe non adimplet ex parte ſua ſolvendo penſiones, locator, ex hoc capite recedere poteſt, *l. ædem, C. loc.* ergo idem dicendum eſt è contra, ſi locator non adimpleat, ut ſenſit Bart. *in l. ſi quis in fin. C. de agric. l.* 10. & tradunt latiùs Gabriel. *conſ.* 75. *n.* 4. *verſ. non obſtat. l.* 1. Becc. *conſ.* 45. *n.* 11. *& ſeq.* & ſignanter *n.* 20. & firmavit Rota in una Romana penſionis domus cor. Pirovano, quæ habetur impreſſa per March. *de com. p.* 1. *fol.* 1085. *ſub n.* 7.

Neque huic opinioni obſtare videtur dicta regula, quòd in contractibus nominatis non recedatur per non adimple-
mentum partis adverſæ, quia ultra, quòd in locatione aliud 28
conſtitutum videmus favore locatoris, ut ſupra, reſpondetur etiam, quòd cum locatio ſit conceſſio ad uſum, dum locator non tradit, ſeu impedit uſum, id quod non adimpletur, eſt cauſa finalis propter quam celebratus eſt contractus, & regula præfata non procedit quando id, quod non fuit ſervatum, eſt cauſa finalis contractus, ut reſpondet Becc. *d. conſ.* 45. *n.* 28. *verſ. non obſtat.* quem ſequitur Rota, *ubi ſup.* & tradunt etiam Roland. *conſ.* 69. *n.* 38. *& ſeq. l.* 4. qui loquitur in his terminis locationis, Statil. Pacif. de Salvin. *inſpect.* 5. *c. un. n.* 161. & Rot. *dec.* 616. *n.* 12. *&* 13. *p.* 5. *rec.*

Verùm contrariam opinionem amplexa fuit Rot. coram
Greg. *dec.* 130. *n.* 1. *& ſeq.* ubi, & alias deciſiones allegat, 29
& ideò reſpondendo Gabrieli *in d. conſ.* 75. *l.* 1. dicit, quòd contra eum ſtant aliæ auctoritates, & Rotæ deciſiones, & ulteriùs dicit, quod Gabr. loquitur duobus concurrentibus, quòd ſcilicet conductor non poſſit uti, & frui re locata culpa locatoris, & quòd res ſit integra, hoc eſt, ante executionem contractus, & proinde quatenus iſta concurrat tutior erit opinio, faciliùs enim receditur à contractu ante illius executionem, quam poſtea, ut dicit Gabr. *d. conſ.* 75. *n.* 3. *poſt med.* ſed non propterea dicendum, quod è contra ſi locator ſemel tradidit rem, quamvis poſtea non patiatur conductorem, ut non applicentur prædicta de locatore non adimplente, quia locator non ſolùm tenetur tradere, ſed etiam
tenetur præſtare patientiam, imò, & curare, quòd conductor 30
uti poſſit toto tempore, pro quo locavit, ut alibi diximus, & ideò ſatis eſt, quòd deficiat in iſta patientia præſtanda, ut non dicatur implere, & conductor poſſit recedere, ut reſpondet Roland. *conſ.* 69. *n.* 41. *l.* 4. & Becc. *d. conſ.* 45. *n.* 19. ita ut etiam in caſu iſto ſuſtineri poſſit opinio prædicta, dummodo non poſſit conductor uti re locata culpa locatoris, qui ſunt termini in quibus loquimur, & in quibus evitari poteſt d. dec. cor. Greg. dum ibi impedimentum contigerat caſu, ut habetur *n.* 3. *propè fin.* & ulteriùs ibi implementum non reſpiciebat cauſam finalem contractus, *n.* 4. quæ illa dicitur, ſine qua conductor non contraxiſſet, Adden. ad Greg. *d. dec.* 130. *n.* 7.

Et ampliatur concluſio præfata primò, ut recedere liceat
conductori, ne dum ſi denegetur ei, ſeu impediatur uſus in 31
totùm, ſed etiam ſi in parte, Bero. *conſ.* 15. *n.* 14. *l.* 3. Becc. *conſ.* 45. *n.* 1. ubi etiam in minimo, Bellon. Jun. *conſ.* 62. *n.* 13. imò, & ſi ex pluribus rebus ſimul locatis impediatur tantum in una, Bellon. Jun. *conſ.* 62. *n.* 14. Surd. *dec.* 295. *n.* 17.

Secundò ampliatur, ut non ſolùm procedat, ſi impedia-
tur conductor ab ipſo locatore, ſed etiam ſi impediatur ab 32
alio in ejus odium, quia tunc idem eſt, quod ſi impediatur ab ipſo, ut poſt Bart. & alios *in l. ſi merces, §. culpæ, ff. loc.* tradit Becc. *d. conſ.* 45. *n.* 20. *ad med.* ubi etiamſi ſine ejus culpa

Tertiò

Digitized by Google

Tertiò ampliatur, ut poſt prædictum impedimentum non
33 poſſit moram purgare, & velle rem tradere, ſeu patientiam præſtare niſi faciat id ſtatim, & re integra, *l. ſi in lege 27. §. colonus, ff. locat.* ita ut ſi res non ſit integra, abſolute ceſſet in conductore neceſſitas recipiendi rem, ſi autem ſit integra, & adhuc recipere non teneatur, ſi aliquod tempus tranſivit, ſive magnum, ſive etiam modicum, ut docet *in d. §. colonus*, Paul. Caſtren. *num. 1. poſt med. verſ. ſi autem dominus offerat*, & ſequitur Bero. *conſ. 140. num. 16. lib. 1.* & licèt locatorem, impedientem conductori uſum rei pro aliquo certo tempore, poſſe permittere uſum per tantundem, & teneri conductorem recipere ſenſerit Roman. *conſ. 438. num. 4.* ta-
34 men contrarium, ſi tempus non ſit paucorum dierum, & res integra, probat Gabr. *conſ. 75. num. 3. lib. 1.* ubi quòd, etiamſi conductoris nihil interſit, adhuc non poteſt purgari mora multorum dierum, Surd. *conſ. 400. num. 30.* at ſi paucis diebus prohibuit, deinde pœnitentiam egit, omniaque colono integra ſunt, nihil ex obligatione paucorum dierum mora minuet, dicit præcisè text. *in l. ſi in lege 27. in §. colonus poſt med. verſ. quod ſi ff. locat.*

Si autem conductor fuerit uti impeditus, ſeu à re expulſus, & nolit recedere à contractu, quæ remedia ei competant dictum eſt ſupra in Cap. 28.

De ſucceſſore, an, & quando teneatur ſtare locationi.

S U M M A R I U M.

1 *Heres locationi ſtare tenetur.*
2 *Locationis natura eſt, ut tranſeat ad heredes.*
3 *Heres conductor ſi abſtineat ab hereditate, dominus poteſt locare alteri.*
4 *Amplia in pupillo ſi abſtineat tutor.*
5 *Decl. ut ſi tutor abſtinere non debuit, ipſe teneatur pupillo ad omnia damna.*
6 *Locatio etiam bonorum Eccleſiæ tranſit ad heredes.*
7 *Societas per mortem unius ex ſociis expirat.*
8 [illegible]*, ut neque per pactum fieri poſſit, ut ad here-* [illegible] *anſeat.*
[illegible] *uncta cum ſocietate ad heredes non tranſit.*
10 *Co*[illegible]*m, quòd non tranſeat ſocietas, ſed benè locatio.*
11 *Et tranſ*[illegible]*nute ad heredes locatione, ſocietas ceſſat, ſi electa fuerat induſtria perſona defuncti.*
12 *Decl. ut ſi complicati ſint contractus locationis, & ſocietatis, videndum ſit, quis eorum ſit principalis.*
13 *Societatem contrahere dicuntur duo, qui ſimul aliquam rem conducunt.*
14 *Sed hec eſt ſocietas incidens, & propria in qua non procedunt regulæ ſocietatis.*
15 *Societati acceſſoria locatio finitur morte unius ex ſociis.*
16 *Societas officii continet in ſe locationem, quæ finitur morte unius ex ſociis.*
17 *Decl. procedere in ſocietate contracta poſt emptum ab uno officium, ſecus ſi uterque emat, & pro parte ſua dominium acquirat.*
18 *Officiorum Curia dominium acquiritur per reſervationem Decreti.*
19 *Officii dominium acquiſitum pro reſervatione Decreti tranſit ad heredes.*
20 *Officii fructus ſequuntur dominium.*
21 *Societatis officii fructus debentur heredi, quando ad eum tranſit dominium officii.*
22 *Societas conductionis vectigalium quamvis principalis tranſit ad heredes.*
23 *Ampl. in qualibet ſocietate cõductionis rerum publicarũ.*
24 *Decl. procedere ſi adſit pactum, quòd ad heredes tranſire debeat.*
25 *Et pactum debet eſſe initum cum locatore, & aliis conductoribus.*
26 *Et requiritur expreſſa conventio, quòd tranſeat ad heredes, nec ſufficit ſtipulatio pro eis.*
27 *Neque ſufficit pactum de ratione ſocietatis à principio uſque ad finem conductionis.*
28 *Decl. 2. requiri, quòd heredes ſint tales, qui poſſint negocia ſocietatis exercere.*
29 *Et iſta qualitas requiritur copulativè cum dicto pacto.*
30 *Et prædictis deficientibus non ſolum expirat ſocietas, ſed etiam locatio.*
31 *Vectigalium locatio, & ſocietas non ſolùm tranſit ad primos, ſed etiam ad ulteriores heredes.*
32 *Contrarium tenent aliqui.*
33 *Decl. tranſire ſi expediat Reipublicæ, aliàs ſecus.*
34 *Societatem vectigalium tranſire ad heredes declara procedere quando eſt inita in ipſo actu conductionis, ſecus in ſociis poſtea aſſumptis.*
35 *Ampl. etiamſi conductio ſit pro ſe, & ſociis, quia intelligitur de præſentibus.*
36 *Secus ſi expreſſe dictum de aſſumendis, vel nominandis.*
37 *Vectigalium locatio per mortem unius conductoris expirat, ſi alius impetret à Principe confirmationem narrata ſocietate, an cenſeatur confirmata quoad heredes, pendet à dignoſcendo, quid ſenſerit Princeps.*
38 *Succeſſor ſingularis non tenetur ſtare locationi.*
39 *Emptor non tenetur ſtare locationi facta à venditore.*
40 *Succeſſor ſingularis poteſt expellere conductorem propria auctoritate.*
41 *Contr. quòd neceſſe ſit adire Judicem.*
42 *Conductor per conductionem nullum acquirit jus in re, ſed tantùm actionem perſonalem adverſus locatorem.*
43 *Actio perſonalis non poteſt exerceri contra ſingularem ſucceſſorem.*
44 *Succeſſor ſingularis non tenetur ſtare locationi ad breve tempus, ſecus in locatione ad longum tempus.*
45 *Limit. ſi in locatione ad longum tempus adſit pactum non transferendi dominium.*
46 *Adverte limitationem non tranſire ſine difficultate.*
47 *Lim. 2. ſi locatio ad longum tempus non ſit valida.*
48 *Succeſſorem ſingularem non teneri ſtare locationi, declara primò non procedere, ſi convenerit cum anteceſſore de ei ſtando.*
49 *Non tamen ſufficit conductori pactum ab emptore de eo non expellendo, niſi reportet ceſſionem juriũ à locatore.*
50 *Decl. 2. ſufficere tacitum conſenſum ſucceſſoris, quòd conductor in conductione maneret.*
51 *Decl. 3. ſufficere ſucceſſorem antecedenter tacitè conſenſiſſe anteceſſorem locare.*
52 *Decl. 4. ad hoc attendi, an titulus ſucceſſionis ſit generalis, vel particularis, non autem jus in quo ſucceditur.*
53 *Decl. 5. teneri ſucceſſorem ſtare locationi, ſi anteceſſor, qui locavit habebat liberam adminiſtrationem.*
54 *Intellige primò hanc declarationem procedere, ſi qui locavit nedum habebat adminiſtrationem reſpectu rei, ſed etiam reſpectu perſonæ ſucceſſoris.*
55 *Intellige 2. procedere, ſi habens adminiſtrationem, locet adminiſtratorio nomine, & non proprio.*
56 *Intellige 3. procedere ſi locet bona fide, & non aliàs.*
57 *Decl. 6. non procedere, quòd ſucceſſor ſingularis non teneatur ſtare locationi, quando non ſuccedit in plenum jus illius qui locavit, ſuccedere tamen dicit quis in plenum jus ſi ſuccedat in plenum uſumfructum, & n. 77.*
58 *Decl. 7. non procedere in ſucceſſore ſingulari, in quem ſit tranſlatio rei ex neceſſitate.*
59 *Et ad hoc attenditur perſona locatoris, an transferat ex voluntate, vel ex neceſſitate.*
60 *Decl. 8. ut ſi jus locantis non tranſeat in ſucceſſorem, ſed potius extinguatur, ſucceſſor veniens per viam novæ treationis non teneatur ſtare locationi, etiã in caſibus, in quibus alii ſucceſſores ſingulares non tenentur.*
61 *Reſoluto jure datoris reſolvitur jus acceptoris.*
62 *Ampl. procedere declarationem etiam in locatione anteceſſori permiſſa.*
63 *Ampl. 2. etiamſi talis ſucceſſor continuaverit aliquo tempore recipere penſiones à conductore.*
64 *Regula ut non procedat, ſufficit applicari unam ejus limitationem, licèt aliæ non adaptentur.*
65 *Emptor cum pacto retrò vendendi, ſi locet, & poſtea retrovendat, redimens tenetur ſtare locationi.*
66 *Retrahens vigore ſtatuti, non tenetur ſtare locationi, ſi primus emptor ei ſtare non debebat, ſecus è contra.*
67 *Lim. in retrahente vigore Bullæ Gregorii, qui viget in Urbe favore ædificare volentium.*
68 *Decl. deberi conductori intereſſe.*
69 *Retrahens vigore ſtatuti ſi primus emptor locavit, tenetur ſtare locationi.*
70 *Cenſuarius utens prælatione in emptione fundi venditi, tenetur ſtare locationi facta à domino ſi tenebatur primus emptor.*
71 *Locationi antè facta à primo emptore abſolutè ſtare debet.*
72 *Dominus directus utẽs prælatione in emptione rei emphyteuticæ, ſeu feudalis, non tenetur ſtare locationi ejuſdẽ.*
73 *Maritus nõ tenetur ſtare locationi fundi ſibi in dotẽ dati.*
74 *Lim. ſi recepit fundum ſciens eſſe locatum.*
75 *Fundus dotalis non tranſit in dominium viri.*
76 *Sed hec eſt quæſtio controverſa.*

77 *Soc-*

Google

77 Succeſſor, ad hoc ut non teneatur ſtare locationi, ſuccedere dicitur in plenum jus, dummodò ſuccedat in plenum uſumfructum.

78 Mulier, vel ejus heredes tenentur ſtare locationi fundi dotalis à marito facta.

79 Lim. ſi locatio ſit facta ultra tempus unius anni.

80 Contrarium eſt verius.

81 Decl. limitationem procedere, ſi ultra tempus longum, aliquod aliud inditium concurrat, quòd maritus non locaverat bona fide.

82 Lim. 2. ut non teneatur ſtare præcisè, ſed tantùm cauſativè ſi nolit ſolvere intereſſe.

83 Ampl. mulierem teneri dare cautionem de relevando heredes viri ab omni moleſtia conductoris.

84 Sed iſta cautio eſt ad cautelam, non neceſſaria.

85 Mulier tenetur ſtare locationi bonorum paraphernalium facta à marito, eorum adminiſtrationem habente.

86 Emptor ſciens rem locatam, ſi eam tacens recipiat, tenetur ſtare locationi.

87 Sciens & tacens, ſi faciat aliquem actum poſitivum, cenſetur conſentire.

88 Vendens ſcienti rei obligationem, cenſetur vendere jus, quod habet.

89 Ampl. ut ſufficiat ſcientia præſumpta in emptore, ad hoc, ut teneatur ſtare locationi.

90 Scientia ad hunc effectum præſumitur in filio, non in aliis conſanguineis.

91 Scientia locationis arguitur ex conſuetudine locandi prædia in Regione.

92 Scientia præſumpta ubi ſufficit, faciliùs ſufficere debet ſcientia præſumptionibus probata.

93 Emptor, ut teneatur ſtare locationi ſufficit ejus ſcientia in genere.

94 Emptor conveniens ſibi ſolvi penſiones rei emptæ, non poteſt locationem impugnare.

95 Idem ſi abſque conventione penſiones receperit.

96 Contrarium ſi recepit tantum penſiones pro tempore præterito.

97 Decl. hoc contrariũ procedere tantũ ſi ſucceſſor ſingularis nolit ſtare locationi ex quo expiraverit jus locatoris.

98 Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi, quando dominus obligavit bona ſua pro obſervantia contractus.

99 Ampl. non ſolum ſi adſit hypotheca ſpecialis fundi locati, ſed etiam ſi adſit tantum generalis omnium bonorum.

100 Contrarium tenent alii.

101 Et requiri non ſolùm hypothecam ſpecialem, ſed pactum de interim non alienando.

102 Decl. hypothecam generalem ſufficere ad effectum, ut teneatur ſucceſſor ſingularis ſtare locationi tantùm cauſativè, ideſt ſi nolit ſolvere intereſſe conductori.

103 Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi ſi adſit pactum de non alienando una cum hypotheca ſpeciali.

104 Secus ſi adſit pactum prædictum cum hypotheca generali tantùm.

105 Decl. hoc non procedere ſi adſit hypotheca omnium, & ſingulorum, & pactum prohibens omnium ſingulorum alienationem.

106 Hypotheca ſpecialis, an ſufficiat ad dictũ effectũ eſt controverſa opinio, & affirmativa eſt magis communis.

107 Juramentum obligat ad obſervantiam contractus præciſam, quando ita ſervari poteſt.

108 Hypotheca generalis cum juramento, non ſufficit, ad hoc ut ſucceſſor ſingularis teneatur ſtare locationi.

109 Hypotheca generalis cum juramento, idem operatur ac ſpecialis.

110 Hypotheca bonorũ eſt ſolita apponi in omni contractu, & ideò cenſetur appoſita, quamvis non fuerit expreſſum.

111 Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi propter tacitam hypothecam, ex ſolito eam apponi præſumpta ſecundum aliquos.

112 Obligatio Cameralis in Curia ſemper cenſetur appoſita propter ſolitum Notariorum, præſertim Auditoris Cameræ.

113 In reliquo ſtatu Eccleſiæ ſunt deciſiones hinc inde.

114 Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi facta cum obligatione Camerali.

115 Clauſula ſolita apponi, tunc cenſentur appoſita cum ſunt de natura contractus.

116 De natura contractus locationis non eſt, ut apponatur in ea hypotheca, vel pactum de non alienando.

117 Hypotheca nunquam cenſetur appoſita, niſi ſit expreſſè dictum.

118 Hypotheca quando debet cenſeri appoſita ex ſolito, id procedit, ubi celebratum eſt inſtrumentum, non in apocis tantum.

119 Pupillus tenetur ſtare locationi facta à tutore etiam finita tutela.

120 Proprietarius finito uſufructu non tenetur ſtare locationi facta ab uſufructuario.

121 Ampl. ut ſi locator expellatur à proprietario, nullum habeat regreſſum contra heredes uſufructuarii.

122 Lim. ampliationem, ut procedat ſi uſufructuarius locavit tamquam talis, non autem tamquam proprietarius.

123 Lim. 2. ut procedat ſi uſusfructus finiatur per mortem, ſecus ſi per ceſſionem.

124 Lim. 3. ut procedat non teneri ſtare ultra annum, ſecus, quoad annum.

125 Ampl. limitationem, ut ſi res ſit ſolita dare fructum tantum in quinquennio, teneatur ſtare pro eo.

126 Uſufructuarius non tenetur ſtare locationi factæ à proprietario ante uſumfructum conſtitutum.

127 Ampl. procedere etiamſi uſusfructus ſit univerſalis.

128 Uſufructuarius univerſalis non eſt ſucceſſor univerſalis.

129 Inſtitutus in uſufructu, an alio inſtituto univerſaliter poſt ejus mortem efficiatur heres univerſalis, eſt magna quæſtio, ſed in ea Rota tenet negativam.

130 Uſufructuarius, ſi in conſtitutione uſufructus comprehenſæ ſint penſiones rei locatæ, locationi ſtare tenetur.

131 Idem ſi cœperit penſiones exigere.

132 Emptor fructuum fundi, tenetur ſtare ejus locationi.

133 Emptor fructuum non ſuccedit in plenum jus.

134 Emptor fructuum dicitur conductor.

135 Emptor fructuum differt ab emptore uſusfructus.

136 Uſufructuarius dicitur ſuccedere in plenum jus, ad effectum ut teneatur ſtare locationi.

137 Uſufructuarius locationi ſtare tenetur.

138 Succedens titulo lucrativo non tenetur ſtare locationi.

139 Hæc tamen propoſitio non eſt generaliter accipienda.

140 Fideicommiſſarius particularis, & legatarius non tenetur ſtare locationi facta à teſtatore.

141 Legatarius rei locatæ non poteſt agere ad penſiones, niſi in legato dictum ſit, ſalvo jure coloni.

142 Decl. legatarium non teneri ſtare locationi ad breve tempus, ſecus ſi ad longum tempus facta ſit.

143 Fideicommiſſarius univerſalis eſt loco heredis, & in eum tranſeunt omnes actiones activæ, & paſſivæ.

144 Fideicommiſſarius univerſalis tenetur ſtare locationi facta à teſtatore.

145 Fideicommiſſarius tenetur ſtare locationi facta ab herede gravato.

146 Ampl. procedere tam in fideicommiſſo univerſali, quàm in particulari.

147 Lim. procedere in locatione ad breve tempus, ſecus autem in locatione ad tempus longum.

148 Hæres gravatus fideicommiſſo non poteſt locare bona ad longum tempus.

149 Ampl. ut ſi locet ad longum tempus locatio non ſuſtineatur neque pro tempore brevi.

150 Primogenitus ſuccedens in primogenitura, non tenetur ſtare locationi facta ab Anteceſſore.

151 Primogenitura nihil aliud eſt quàm fideicommiſſum favore primogenitorum.

152 In pluribus tamen differt primogenitura à fideicommiſſo.

153 Fideicommiſſarius debet recipere de manu heredis.

154 In primogenitura non ſucceditur per viam tranſmiſſionis de una perſona in aliam, ſed uno ſublato alius ſuccedit ex propria perſona.

155 Decl. procedere in primogenitura conſtituta per viam contractus, non in conſtituta in ultima voluntate.

156 Donatione pluribus ſucceſſivè facta, tot cenſetur donationes, quot perſonæ.

157 Fideicommiſſum poteſt inſtitui in contractu.

158 Sed eſt fideicommiſſum improprium.

159 Primogenitus ſuccedens in primogenitura non tenetur ſtare locationi, ſi primogenitura facta ſit in contractu, ſecus in ultima voluntate.

160 Decl. primogenitum ſuccedentem in primogenitura facta in donatione non teneri ſtare locationi facta ab anteceſſore, ſecus ſi facta ab inſtitutore.

161 Contr. in ſuccedente in primogenitura facta in teſtamento.

162 Primogenitus ſucceſſor recipiendo penſiones à conductore non obligatur ſtare locationi, niſi pro illo anno pro quo penſiones recipit.

163 Decl.

163 Decl. procedere ſi agatur de primogenitura inſtituta in donatione, ſecus autem ſi agatur de inſtituta per viam fideicommiſſi.
164 Donatarius etiam particularis tenetur ſtare locationi.
165 Donans rem cenſetur eam donare cum ſuo onere.
166 Actio perſonalis tranſit in ſingularem ſucceſſorem habentem titulum lucrativum.
167 Legatum eſt donatio quædam.
168 In pluribus tamen differt à donatione, & ſignanter in eo, quòd legatum latius interpretatur favore legatarii.
169 Legata res cenſetur relicta libera, & ſi non eſt heres tenetur eam luere.
170 Donatarius ſecundus non tenetur ſtare locationi factæ à primo.
171 Emphyteuta, & feudatarius ſuccedens in emphyteuſi, vel feudo hereditario, tenetur ſtare locationi factæ ab Anteceſſore.
162 Secus eſt in emphyteuſi, ex pacto, & providentia.
173 Fideicommiſſo gravatus ante eventum conditionis fideicommiſſo adjectæ, habet dominium bonorum.
174 Et deficiente conditione, vel ſubſtituto dominium continuat.
175 Et ſi interim alienavit ſuſtinetur alienatio.
176 Emphyteuta in emphyteuſi ex pacto, & providentia non eſt dominus bonorum, & deficiente ſucceſſivè vocato bona ei non remanent.
177 Dominus directus ſuccedens in re emphyteutica ex lege inveſtituræ, vel juxta diſpoſitionem juris, non tenetur ſtare locationi.
178 Ampl. ut ſi emphyteuta locavit tamquam emphyteuta, nec etiam ejus heres teneatur ad damna conductoris.
179 Dominus directus, ſi emphyteuta rem emphyteuticam ei renunciat, ſtare tenetur locationi ab eo factæ.
180 Dominus cui conductor renunciat, tenetur ſtare ſublocationi ab eo factæ.
181 Decl. procedere ſi renunciatio locationis, ſeu emphyteuſis invito domino fieri non poterat, ſecus è contra.
182 Emphyteuſi vendita, ſi dominus directus obtineat præferri, ſtare non debet locationi.
183 Emphyteuta ſi poſt locatam rem culpa ſua cadat ab emphyteuſi, dominus directus non tenetur ſtare locationi.
184 Sed ipſe emphyteuta tenetur lateri ad damna.
185 Emphyteuta, & conductor ad longum tempus non tenentur ſtare locationi ad breve tempus factæ antecedenter per dominum.
186 Lim. in emphyteuta Fiſci, vel Eccleſiæ.
187 Succeſſor ſingularis fiſci tenetur ſtare locationi per eumdem fiſcum factæ.
188 Et hoc eſt privilegium ſpeciale fiſci.
189 Fiſcus locando, etiā ad modicum tempus tribuit jus in re.
190 Fiſci contractus habent vim legis.
191 Principis in contractu major fides conſideratur, quàm in contractu privati.
192 Succeſſor ſingularis Eccleſiæ tenetur ſtare locationi.
193 A fiſco ad Eccleſiam valet argumentum.
194 Privilegia conceſſa fiſco competunt etiam piæ cauſæ.
195 Decl. hoc maximè procedere, dum non adeſt diverſitas rationis, nec contrarium reperitur in jure expreſſum, & caſu eſt applicabilis.
196 Fiſcus ſuccedens in re locata non tenetur ſtare locationi.
197 Fiſcus ſuccedens ex quo bona publicentur, non tenetur ſtare locationi.
198 Eccleſia ſuccedens in re locata non tenetur ſtare locationi.
199 Decl. procedere ſi agatur de ſucceſſione titulo ſingulari, ſecus ſi titulo univerſali.
200 Fiſcus ſuccedens ex maleficio, vel in bonis vacantibus non dicitur propriè heres, ſed ſuccedit loco heredis.
201 Et dicitur ſucceſſor bonorum, non perſonæ.
202 Succeſſor, ut teneatur ſtare locationi, ſufficit quòd ſit ſucceſſor univerſalis bonorum, & loco heredis habeatur.
203 Et non attenditur, quòd non ſuccedat perſonæ.
204 Princeps ſuccedens Principi locanti tenetur ſtare locationi.
205 Dignitas ſæcularis habet majorem poteſtatem in bonis dignitatis, quam dignitas Eccleſiaſtica.
206 Princeps non tenetur ſtare locationi per anteceſſorem factæ, ſi ſuccedat per viam electionis.
207 Lim. ſi locatio ſit facta in neceſſitatem, vel utilitatem ſtatus.
208 Lim. 2. ut licet poſſit recedere à locatione facta per anteceſſorem, tamen non ſoleat, & forſan non deceat.
209 Princeps ſuccedens per viam electionis debet ſervare facta per anteceſſorem pertinentia ad officium, & dignitatem.
210 Papa difficilius revocat facta Prædeceſſorum ſuorum, quam ſua propria.
211 Papa ſi præventivè relevaverit, ſeu inveſtiverit de feudo nondum aperto, non debet ſucceſſor contravenire.
212 Succeſſor in beneficio non tenetur ſtare locationi factæ per anteceſſorem.
213 Ampl. procedere tam in ſucceſſore in Canonicatu, vel Beneficio ſimplici, quàm etiam in Prælatura.
214 Ampl. 2. in ſuccedente commendatario.
215 Lim. ampliationem ſecundùm aliquos in Commendatariis Religionum militarium.
216 Ampl. 3. ut procedat tam in ſucceſſore proviſo per obitum, quam etiam in ſuccedente per viam optionis.
217 Reſignatarius tenetur ſtare locationi factæ a reſignante ſecundùm aliquos.
218 Contrarium verius.
219 Reſignatarius dicitur potius habere cauſam à Papa, quàm à reſignante.
220 Reſignans, ſi conductor expellatur à reſignatario, tenetur ei ad omnia damna.
221 Idem procedit in quolibet alio officium dimittente.
222 Ampl. ut ſi conductor ſtipulatus ſit de evictione, reſignans teneatur etiam ad lucrum ceſſans.
223 Succeſſor in Beneficio per viam regreſſus non tenetur ſtare locationi.
224 Ampl. etiam ſi agatur de locatione ad longum tempus facta cum beneplacito Apoſtolico, etiam quoad ſucceſſores, ſed vide, ibid.
225 Lim. ut ſucceſſor in beneficio non teneatur ſtare locationi factæ per anteceſſorem ad commodum proprium, ſecus autem ſi facta ſit ad utilitatem Eccleſiæ.
226 Lim. 2. ſi locatio facta ſit nomine Eccleſiæ.
227 Decl. dictas duas limitationes, ut requiratur ſimul locationem eſſe factam ad utilitatem Eccleſiæ, & ejuſdem nomine.
228 Lim. 3. ſi locatio ſit facta auctoritate Superioris, & præcipuè cum beneplacito Papæ.
229 Ampl. limitationem procedere etiamſi non adſit utilitas Eccleſiæ, licèt tunc danda ſit reſtitutio in integrum.
230 Decl. limitationem, ut procedat ſtante beneplacito Apoſtolico ſpeciali ſuper illa locatione, ſecus autem ſtante indulto generali de locando ad novennium.
231 Decl. 2. non ſufficere beneplacitum ſpeciale, niſi locatio ſimul facta ſit nomine Eccleſiæ, & ad ejus utilitatem.
232 Ampl. declarationem requiri ulterius quòd pecuniæ verſa ſint in Eccleſiæ utilitatem, ſecundum aliquos.
233 Ampl. 2. requiri locationem eſſe factam nomine Eccleſiæ, & ad ejus utilitatem etiamſi in beneplacito adſit clauſula etiam quoad ſucceſſores.
234 Decl. 3. ſufficere ſolum beneplacitum ſi agatur de locatione ad modicum tempus, beneplacitum ad alium effectum non requirente.
235 Idem ſi locatio facta fuerit præcedente licentia Papæ locandi ad tot annos, & ut durante dicto tempore conductor à nemine, neque à ſucceſſoribus poſſit moleſtari.
236 Secus ſi Prælatus habens dictam licentiam locaverit ad vitam ſuam.
237 Decl. 4. ut ubi beneplacitum eſt neceſſarium ſufficiat ejus defectus ad hoc, ut quocumque modo locatio facta ſit, ſucceſſor ei ſtare non teneatur.
238 Decl. 5. ut ubi non eſt neceſſarium beneplacitum, tunc ſufficiant dicta duo requiſita, quòd locatio ſit facta nomine Eccleſiæ, & ad ejus utilitatem, cum facta eſt ab habente poteſtatem locandi.
239 Succeſſor in beneficio nunquam tenetur ſtare locationi factæ ab anteceſſore nomine proprio, quia eſt perſonalis.
240 Nomine Eccleſiæ facta dicitur locatio ſi eſt facta ſub nomine dignitatis.
241 Secus ſi facta nomine proprio cum obligatione ſucceſſorū.
242 Locationem eſſe factam ad utilitatem Eccleſiæ, non eſt probandum quando eſt facta nomine ipſius, & cum ſolemnitatibus.
243 Secus ſi deficiant ſolemnitates, quia tunc neceſſaria eſt probatio utilitatis.
244 Et non ſtatur aſſertioni Prælati locantis.
245 Locationem non fuiſſe utilem Eccleſiæ, probari poteſt, licèt facta fuerit cum ſolemnitatibus.
246 Et ad hunc effectum non eſt probanda læſio, ſed ſatis eſt non adeſſe utilitatem.

247 Solu-

247 Solutio ſacta Prælato in ingreſſu locationis, ſi prælatos pro ſe retinuit, non probat utilitatem Eccleſiæ.
248 Penſiones ſi ſolvendæ ſunt Prælato, & ad commodum ejoſdem, arguitur locationem non eſſe ſactam ad utilitatem Eccleſiæ.
249 Ampl. etiamſi in collatione Prælaturæ injunctum ſit Prælato onus ſupportandi onera Eccleſiæ.
250 Penſiones ſi ſolvendæ ſunt in loco ubi non eſt Eccleſia, ſed Prælatus, inde arguitur locationem non eſſe factam ad utilitatem Eccleſiæ, ſed Prælati.
251 Penſiones ſi deſtinatæ ſunt beneficiato ſtudenti in aliqua Univerſitate, vel ad effectum gradum ſuſcipiendi, dicitur locatio facta ad utilitatem Eccleſiæ.
252 Secus ſi ſit Scholaris diſculus, & vagus.
253 Lim. 4. quod dictum eſt ſucceſſorem in beneficio non teneri ſtare locationi, ut non procedat ſi adſit conſuetudo in contrarium.
254 Ampl. ſufficere locationem eſſe factam ſecundùm conſuetudinem regionis.
255 Probanda tamen conſuetudo.
256 Et unicus actus contrarius eam excludit.
257 Et particularis obſervantia in prædio locato prævalet generali contrariæ.
258 Lim. 5. ſi ſucceſſor in beneficio locationem factam per anteceſſorem approbaverit, quia tunc tenebitur ei ſtare.
259 Decl. limitationem, ut ſi deducatur approbatio ex receptione mercedis, tunc ſi locatio facta eſt ab anteceſſore nomine proprio, approbatio non extendatur ultra tempus pro quo ſolutum.
260 Secus ſi agatur de locatione facta nomine ipſius ſucceſſoris.
261 Lim. 6. quoad annum jam cœptum, quia ſucceſſor tenetur pro eo locationi ſtare.
262 Succedens per ſententiam Judicis, tenetur ſtare locationi.
263 Succedens per ſententiam dicitur ſucceſſor neceſſarius.
264 Decl. non procedere ſi agatur de adjudicatione per Judicem facta vigore obligationis voluntariæ.
265 Neceſſarius dicitur actus tripliciter, ſtrictè quando habet originem à cauſa neceſſaria, latè quando habet à cauſa voluntaria, ſed ad hoc non ordinata, & latiſſimè, quando à cauſa voluntaria ad hoc ordinata.
266 Datio in ſolutum per Judicem facta latè dicitur neceſſaria, ſed non ſtrictè.
267 Crediter immiſſus, ex Salviano tenetur ſtare locationi.
268 Et non ſolum immiſſus ex primo Decreto, ſed etiam immiſſus ex ſecundo.
269 Succedens per ſententiam ei, qui erat injuſtus poſſeſſor, non tenetur ſtare ejus locationi.
270 Idem ſi ſuccedens per ſententiam erat dominus.
271 Idem ſi locatio erat nulla, vel in fraudem facta.
272 Legitimam recipiens in fundo locato, non tenetur ſtare locationi.
273 Succeſſor ſingularis tenetur ſtare colono partiario ſecundum aliquos.
274 Contrarium verius.
275 Decl. primam procedere quoad annum pro quo cultura jam facta eſt.
276 Hebræus ſucceſſor ſingularis, tenetur ſtare locationi ſecundum aliquos.
277 Contrarium verius.
278 Inter Hebræos ſervanda eſt lex Moſaica, & eorum conſuetudo.
279 Doctori alleganti auctoritates, quæ non reperiuntur, ſtandum non eſt.
280 Doctori atteſtanti de conſuetudine non creditur.
281 Conſuetudo probanda eſt præcisè in loco ubi vertitur controverſia.
282 Maximè ubi contrarium de jure diſponitur.
283 Hebræi in Urbe ſunt incapaces acquirendi dominium.
284 Hebræi in domibus acquirunt jus inquilinatus, quod eſt perpetuum, & vendibile.
285 Hebræus ſuccedens in dicto jure inquilinatus perpetuo titulo ſingulari non tenetur ſtare locationi ad breve tempus factæ.
286 Officiales Univerſitatis tenentur ſtare locationi factæ ab anteceſſoribus.
287 Ampl. etiamſi locantes eſſent Officiales ad annum, & locaſſent pro majori tempore.
288 Decl. procedere in officialibus Univerſitatum habentium territorium, ſeu adminiſtrationem, non in aliis.
289 Decl. 2. procedere tam in officialibus generalibus, quam particularibus.
290 Succeſſor ſingularis non tenetur ſtare locationi etiam ſi conductor anticipatè ſolverit penſiones anteceſſori.
291 Et in caſibus in quibus tenetur ſtare, non tenetur bonificare dictas anticipatas ſolutiones.
292 Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi pro eo anno, pro quo conductor jam cœpit culturam.
293 Decl. non ſufficere quamlibet culturam, ſed requiri pro majori parte.
294 Decl. 2. non ſufficere cultura ſi eſſet facta contra formam pacti.
295 Decl. 3. procedere in ſucceſſoribus beneficiorum, majoratus, & ſimilibus, non in emptore.
296 Succeſſor ſingularis ubi ſtare non tenetur locationi, ibi nec tenetur ſtare conductor.
297 Succeſſor ſingularis quando tenetur locationi, intelligitur, ſi nolit ſolvere intereſſe conductori.
298 Ampl. procedere etiamſi conductor habeat hypothecam bonorum pro obſervantia contractus.
299 Succeſſor ſingularis nunquam tenetur ſtare locationi, quando apparet eam factam in ſui fraudem.
300 Ampl. ſive fraus ſit vera, ſive præſumpta.
301 Decl. fraudem ad hunc effectum eſſe probandam, & vide ex quibus arguatur, vel excludatur.
302 Succeſſor ſingularis, ubi non vult ſtare locationi, poteſt conductor habere regreſſum adverſus locatorem.
303 Decl. procedere ſi agatur de ſucceſſore ex voluntate locatoris, ſecus ſi jus locatoris ſua natura expiraverit.
304 Decl. 2. procedere quando ſucceſſor non tenebatur ſtare locationi, vel ſi tenebatur ut expulit, ſecus ſi conductor ſponte diſceſſerit.

CAPUT LXI.

SÆpè terminatur locatio, quia ſucceſſor noluit ei ſtare, ideò videndum nunc de hoc fine locationis, an & quando ei locus ſit, & diſtinguendo inter ſucceſſorem univerſalem, & ſucceſſorem ſingularem: ſi agatur de ſucceſſore univerſali, nempè hærede, palam eſt, eum non poſſe prætendere 1
ſe non teneri ei ſtare, nam ad eum tranſire obligationem, & actionem defuncti ex contractu iſto, ſunt text. aperti in *l. ſed addes 21. §. ſi quis mulierem in fin. & in l. cum in plures 62. in fine principii verſ. hæredem, ff. locat. l. viam veritatis 10. C. eod. §. fin. inſtit. eod.* adeòut hoc ſit de natura contractus locationis, ut tranſeat ad hæredes Ror. coram Ubald. *deciſ.* 213. *num.* 2. idque non ſolùm in hærede conductoris, de quo videntur loqui omnia prædicta jura, ſed etiam certum eſt in hærede locatoris Ciarlin. *contr.* 93. *num.* 2.

Si autem hæres conductoris ab hæreditate abſtineat, tunc 3
poteſt dominus alteri locare, idque etiamſi hæres ſit Pupillus, & tutor abſtineat, adeòut etiam ſi pupillus poſtea reſti- 4
tuatur, non agat niſi ut à conductione liberetur *l. ſi uno* 17. *§. interdum, ff. locat.* non poteſt adverſus dominum petere intereſſe, ſed adverſus tutorem ſi abſtinere non debuit, qui tenebitur etiam ad lucrum, quod pupillus facere potuiſſet *l. ſi tutela 19. & l. ſeq. ff. locat.* niſi fortè dominus cum tuto- 5
re colluſiſſet, quia tunc, & ipſe teneretur *l. ſed addes* 21. *in principio, ff. eod.*

Et procedit in quocumque hærede, & quacumque loca- 6
tione, etiam bonorum Eccleſiæ, cùm in hoc differat locatio ab emphyteuſi bonorum Eccleſiæ, quòd iſta non tranſit ad hæredes extraneos, prout tranſit locatio, ut dixi *in cap.* 53. *n.* 144. *&* 145. & ultra ibi citatos, fuit etiam noviſſimè dictum in una Romana devolutionis domus 15. Januar. 1672. *§. quando autem* coram Reverendiſſimo Matthejo.

Oritur tamen difficultas in conductione unita cum ſocietate, puta Titius aſſumit in ſocium conductionis Cajum, vel ſimul cum Cajo conducit, an mortuo Cajo duret conductio ſic unita cum ſocietate cum hæredibus Caji? notum eſt enim ſocietatem morte unius ex ſociis finiri, & non con- 7
tinuare cum ejus hæredibus, *l. actione 66. §. morte, ff. pro ſoc.* Mantic. *dec.* 17. *n.* 10. adeòut, neque ea voluntate defuncti poſſit fieri, ut tranſeat ad hæredes, *l. nemo poteſt 35. ff. pro* 8
ſoc. Roman. *conſ.* 106. *n.* 3. & quòd neque per pactum fieri poſſit, ut ad hæredes tranſeat *l. adeò 60. ff. pro ſoc.* & fuit dictum in una Bononien. Piſarum 15. Jan. 1663. *§. quia ſolvitur* cor. Reverendiſſ. Taya, *quæ eſt in rec. dec.* 4. *a.* 1. *par.* 14.

Et opinionem negativam, ſcilicet locationem hoc caſu ad hæredes non tranſire docuit Gloſ. *in §. fin. in ver. ſuccedit inſtit. tit. de loc. & cond.* dicens, quòd concurrente ſocieta- 8
te cum locatione, ſocietas prævalet, & comprobat Gratian. *diſcept.* 276. *n.* 56. *& ſeq.* at alii contrarium ſentiunt, & cenſent non tranſire ſocietatem, ſed benè locationem, & ejus 10
utilitates Mantic. *de tacit. lib.* 6. *tit.* 24. *num.* 33. Gratian. *diſcept.* 547 *num.* 62. Ubaldus *deciſ.* 213. *num.* 16.

Et

Et durante locatione volunt ceſſare ſocietatem tantùm,
11 ubi electa fuit induſtria perſonæ illius defuncti Cyn. *in l. viam veritatis num. 1. verſ. quæro, Cod. locat.* vel quatenus ſucceſſor non ſit ejuſdem qualitatis, ita ut ſocio interſit, illum non habere ſocium, ut docuit Bald. *in l. nemo num. 6. verſ. quid in ſcholaribus, Cod. eodem*, & Angel. Aret. *in §. fin. num. 3. inſtitut. eodem* quos ſecuta eſt Rota *deciſ.* 87. *num.* 10. *par.* 4. *tom.* 2. *recent.*
12 Veritas autem videtur, quòd cum ſocietas de ſe non tranſeat, & locatio de ſe tranſeat, quando iſti contractus ſunt complicati, videndum ſit, quis eorum ſit principalis, & quis acceſſorius, ſeu incidens, quod deprehendi debet ex inſpectione primariæ, & principalis intentionis contrahentium, inde enim ſequitur, ut ſi locatio ſit principalis, non debeat ſequi naturam ſocietatis, ſed quod retinendo naturam propriam tranſeat ad hæredes conductoris defuncti Rot. *dec.* 87.
13 *num.* 7. *par.* 4. *tom.* 2. *recent.* quando enim duo ſimul conducunt aliquam rem dicuntur contrahere ſocietatem Bald. *in l. 1. num. 33. verſ. reſpondeo ſicut, Cod. pro ſoc.* Alexand. *conſ.* 133. *num.* 1. *lib.* 2. Rot. *deciſ.* 208. *num.* 9. *verſ. ſed in caſu noſtro par.* 4. *recent.* ſed illa eſt ſocietas incidens, &
14 impropria, in qua non procedunt regulæ ſocietatis Gratian. *diſcept.* 320. *num.* 16. *& num.* 24. *& ſeq. uſque ad* 34. Rot. cor. Pen. *deciſ.* 1621. *verſ. ſed non placuit*,
Sic è contra, ſi contracta ſit aliqua ſocietas, puta negotia-
15 tionis, & pro ejuſdem ſocietatis ſervitio conductio aliqua facta fuerit, puta domus, vel apothecæ, iſta conductio, uti acceſſoria, ſequi debebit naturam ſocietatis *dict. deciſ.* 87. *num.* 7. *par.* 4. *tom.* 2. *recent.*
Quod, & fortius procedet ubi ſocietas non ſolùm ſit prin-
16 cipalis, ſed fundamentum, & cauſa locationis, uti in ſocietate officii, quæ practicatur hìc in Urbe, in qua officialis admittit alium in ſocium ad participandum de lucris officii & deinde conducit ab eo partem ſuam lucrorum pro certa annua ſumma, ut dixi *in cap. 1. ad fin.* nam hoc caſu certum eſt quòd ſi ſocius, qui locavit decedat, & ſic finiatur ſocietas,
17 ceſſat etiam, & finitur locatio, & fructus ampliùs non debentur Honded. *conſ.* 38. *n.* 28. *lib.* 1. & eſt notorium in Curia. Verum hoc procedit ſine difficultate in ſocietate officii, quæ contrahitur ab officiali, officium jam habente, ſecus autem ubi quis in ipſa emptione officii partem aliquam ſubminiſtraverit pretii, & reſervationem decreti pro rata ejuſdem reportaverit, & deinde locationem prædictam partis fructuum ſibi
18 tangentium alteri ſocio, nempè ei in cujus faciem cantet officium, fecerit, ſi enim iſte locans moriatur, non ceſſabit locatio, ut noviſſimè defendi in caſu contingenti; dicebam enim eum pro illa rata acquiſiviſſe dominium officii, prout acquiri
19 ex dicta reſervatione decreti, tradunt Honded. *conſ.* 39. *n.* 21. *& ſeq. lib.* 2. Spada *conſ.* 41. *n.* 3. *lib.* 1. Coccin. *deciſ.* 481. *n.* 1. *in rec. dec.* 317. *n.* 4. *par.* 3. illudque eo mortuo tranſiviſſe ad ejus hæredes, ut in ſpecie, quòd dominium ex ſimili decreti reſervatione competens, ad hæredes tranſeat, tradit Vermighol. *conſ.* 56. *n.* 2. ubi quòd eſt opinio indubitata Cav. *dec.* 603. *n.* 2. Coccin. *dec.* 1517. *n.* 7. Celſ. *dec.* 337. *n.* 1. ac proinde etiam ad eos pertinere fructus, qui dominium ſequun-
20 tur, ut in puncto dicit Rot. poſt Paciſ. de Salvian. *deciſ.* 151. *num.* 2. & ſic nihil repugnare hoc caſu, quòd duret locatio eorum, prout regulariter durare ſolet, etiam mortuo loca-
21 tore, ex præcitatis, & proinde deberi fructus taxatos, prout etiam alia ratione cenſuit Boccac. *in ſuo tract. de ſociet. offic. num.* 178. ubi etiam refert reſolutum fuiſſe in ſignatura coram ſan. mem. Greg. XIII. & noviſſimè propoſita cauſa prædicta Romana ſocietatis officii in Rota, per R. P. D. meum Vicecomitem ſub die 12. Februarii hujus anni 1677. fuit reſolutum fructus deberi, & licèt deciſio, adhuc non fuerit extenſa, tamen audivi placuiſſe dictum motivum. Scripſerat etiam in eadem cauſa in prima inſtantia optimè more ſuo R. P. D. meus de Luca, qui poſtmodum fuit à ſanctiſſimo D. N. Innoc. XI. in principio ſui Pontificatus ad Prælaturam domeſticam, & Sanctit. S. Auditoratum cum totius Urbis applauſu, omnibuſque ei majora prædicentibus, & præoptantibus, evocatus, & ſcripturam redegit *in diſcurſ.* 11. *ſub tit. de Societ. offic. ſui ſæpè laudati ampliſſimi Theatr. verit. & juſtit.*
Speciale tamen eſt in ſocietate conductionis vectigalium,
22 ut quamvis ſocietas ſit principalis, adhuc tranſeat ad hæredes, ut habetur *in l. adeo verſ. & in ſocietate, ff. pro ſoc.* & tradunt Grat. *d. diſcept.* 546. *n.* 46. & Maſtrill. *dec.* 135. *n.* 76. *& ſeq.*
23 quod & procedit in qualibet alia conductione rerum publicarum Dec. *conſ.* 212. *num.* 2. *ad med. verſ. nec ulterius obſtat* Grat. *diſcept.* 276. *n.* 22. ſed etiam in his terminis locationis
24 rerum publicarum, requiritur primò, quòd adſit pactum, ut ad eos tranſire debeat, ut habetur *in d. l. adeò*, & debet eſſe pactum initum, nedum cum locatore, ſed etiam cum aliis conductoribus Gloſ. ibi *in verbo adſcripta*. Mantic. *de tacit. lib. 6. tit. 24. n. 27.* Grat. *diſcept.* 276. *n.* 24. Hodiern. 25
contr. 22. *n.* 15. Maſtrill. *dec.* 135. *n.* 83. Rota in Romana participationis impreſſ. per Marcheſ. *par.* 2. *fol.* 510. *num.* 9. quidquid contrarium ſenſerit Felic. *de ſociet. cap.* 32. *n.* 24.
& ſeqq. & requiritur expreſsè fuiſſe conventum, quòd lo- 26
catio, & ſocietas ad hæredes tranſeat, nec ſufficit ſimplex ſtipulatio, & acceptatio pro ſe, & hæredibus Ruin. *conſ.* 90. *n.* 11. *verſ. ſecundò requiritur lib.* 1. Rot. *dec.* 279. *n.* 3. *par.* 1. *rec.* & multò minus pactum durationis ſocietatis à principio
uſque ad finem conductionis, quia intelligitur quatenus om- 27
nes ſocii ſupervivant, ut declaravit Rot. in d. Romana participationis in fin. & ſequitur Gratian. *d. diſcept.* 447. *n.* 40.
Secundò requiritur, quòd hæredes ſint tales, qui poſſint 28
negocia ſocietatis exercere *d. l. adeo* 60. & ibi Gloſ. *ver. adſcripta, ff. pro ſoc.* Hodiern. *contr.* 22. *n.* 16. & hæc duo re-
quiri copulativè in ſocietate conductionis vectigalium Gloſ. 29
in dict. ver. adſcripta, Bertachin. de Gabell. *par.* 2. *num.* 22. Ruin. *conſ.* 91. *num.* 7. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. lib. 6. tit.* 24. *num.* 22. Marcheſan. *de commiſ. par.* 1. *fol.* 720. *num.* 253. *& ſeq.* Maſtrill. *deciſ.* 135. *num.* 83. *& ſeq.*
Et non ſolùm ſocietas, prædictis deficientibus, ad hæ- 30
redes non tranſit, ſed etiam locatio ipſa expirat, ratione unionis, quam habet cum ſocietate, quæ expirat, ut firmat in ſpecie Ruin. *conſ.* 91. *num.* 8. *verſ. & non tantum lib.* 1. & ſequitur, ac aliis ſimilibus comprobat Gratian. *diſcept.* 276. *num.* 50. *& ſeq.*
Sed ubi dicitur eam tranſire, dubium eſt an tranſeat tan- 31
tùm ad primos, vel potius etiam ad ſecundos, & ulteriores hæredes, eamque ad ulteriores quoque tranſire voluit Bertachin. de Gabell. *par.* 2. *num.* 27. ſed contrarium cenſuerunt
Jaſ. *in addit.* ad Purt. *in §. manet. inſtit. de ſociet. in addit.* 2. 32
in fin. Franc. Marc. *dec.* 627. *n.* 7. *par.* 1. & reſolutio hujus du- 33
bii pendet ab utilitate Reipublicæ, nam prima opinio procedit ſi ei expediat ſocietatem tranſire, ſecunda verò è contra, ſi ei non expediat Petr. de Ubald. *de duob. fratr. par.* 2. *quæſt.* 13. *n.* 82. *in tract. magon. tom.* 6. *par.* 1. *fol.* 169. Felic. *de ſociet. cap.* 32. *n.* 27. *poſt med.* Grat. *diſcept.* 276. *n.* 23.
Et reſtringitur etiam dictus tranſitus ad hæredes, ut pro- 34
cedat in ſocietate inducta in ipſo actu conductionis, ſecus autem, quoad illos ſocios, quos conductor ex poſteà ſibi aſſumpſerit Gratian. *diſcept.* 276. *n.* 29. *& diſcept.* 547. *n.* 58. Rot. in Romana Participationis coram Bubalo penès Marcheſan. *de commiſ. par.* 1. *fol.* 772. *n.* 3. & cor. Ubaldo *penes*
eumdem par. 2. *fol.* 509. *n.* 12. etiam ſi conductio ſit pro ſe, 35
& ſociis, quia intelligitur de præſentibus, non de futuris 36
Felic. *de ſociet. cap.* 32. *n.* 29. niſi fortè ſit expreſsè dictum de aſſumendis, ſeu nominandis, quia tunc nominatus vigore facultatis ſibi reſervatæ in contractu habetur pro ſocio ab initio, ut firmat Gratian. *diſcept.* 547. *num.* 32.
In caſibus verò, in quibus locatio ipſa expirat ſi conductor 37
ſupervivens impetraverit ejus confirmationem cum narrativa ſocietatis, an cenſeatur confirmata, etiam quo ad hæredes ſocii pendet à dignoſcendo, quid ſenſerit concedens, ut patet ex traditis per Ruin. *conſ.* 90. *n.* 15. *verſ. non obſtat lib.* 1. ubi ſcripſit pro negativa, & pro ratione præcipua adduxit, quòd Papa confirmans, dixit moveri amore, quo proſequebatur Auguſtinum Chiſium conductorem ſupervivente, & confirmationem petentem, & in eodem caſu, etiam Dec. *conſ.* 212. *ſeu juxta aliam impreſſionem* 213. *n.* 7. *ad fin.* 8.
Deveniendo autem ad ſucceſſores ſingulares, an & quando teneantur ſtare locationi, eſt materia utilis, & ampla, de qua ſola poſſet ſcribi integer tractatus, prout jam illum elegantiſſimè ſcripſit Bart. Scapuccinus Ravennas, ſed ego perſtringendo materiam in hoc ſolo Capitulo, ponam regulam,
deinde ſubnectam ejus rationem, ac generales declarationes, 38
ex quibus reſolvi poterunt omnia dubia, in caſibus particularibus orientia, prout pluribus eorum propoſitis comprobabo. Eſt igitur regula negativa, quòd ſcilicet ſucceſſores ſingulares non teneantur ſtare locationi, uti quòd ſi domi-
nus vendat fundum, non teneatur emptor ſtare colono, cui 39
venditor locaverat, eſt text. *in l. emptorem 9. C. locat.* & benè etiam deducitur ex *l. ſi merces* 28. *§. qui fundum, & ex l. qui fundum* 35. *ff. eod.* & procedit hæc regula non in ſolo emptore, ſed generaliter in quolibet ſucceſſore ſingulari Bart. *in d. l. emptorem, C. locat.* & in *dict. l. qui fundum utrobique in ſum.*
& alii Mareſc. *var. lib.* 1. *cap.* 18. *n.* 1. Adeòut poſſit condu- 40
ctorem etiam propria auctoritate expellere, ſi credimus Cancerio multos referenti in *cap.* 14. *num.* 36. *lib.* 1. quod tamen non tranſit ſine difficultate, quia ſunt multi caſus in quibus
regula

regula prædicta noo procedit, ut videbimus infra, & ideò
conductor probabilem rei retinendæ cauſam habet durante
41 adhuc tempore locationis ſibi factæ, & propterea neceſſe eſt
adire Judicem, ut in ſpecie tradit Faber *in ſuo C. lib. 4.
tit. 42. de fin. 58. propè fin.* & ipſemet Cancer ubi ſuprà mul-
ta ſubnectit ad declarationem dictæ opinionis penes eum vi-
dendam, & in fine ſub *nu.* 40. concludit eam intelligendam
eſſe cum grano ſalis, id eſt, niſi colonus, allegando injuſtè
expelli, de facto reſiſtat. Et dicam aliquid latius de hoc,
Deo dante, *in cap. alt.*
Ratio autem hujus regulæ licèt multiplex aſſignetur per
42 Doctores, ut videre eſt penes Scapuce. *in d. ſuo elegantè tract.
de ſucceſſore ſingulari in princ.* ea tamen vera, & fundamen-
talis eſt, quia condoctor per ſimplicem rei conductionem
43 nullum acquirit in ea jus, ſed tantùm actionem perſonalem
contra dominum locantem, ut re uti ſe patiatur, & iſta actio
perſonalis non poteſt per eum exerceri adverſus ſingularem
ſucceſſorem, qui propterea non poteſt compelli, ut ſtet lo-
cationi, ut docet Bart. *in d. l. emptorem* 9. *n.* 1. Gomeſ. *var.
reſ. tom.* 2. *cap.* 3. *n.* 9. Rot. cor. Cavaler. *deciſ.* 632. *n.* 2.
Et hinc præcipuè infertur unum, quod in primis notari
44 debet, videlicet, quæſtionem hanc procedere tantùm in lo-
catione ad modicum, non autem ad longum tempus, quæ in
hoc propoſito dicitur ad decennium, vel ultra, juxt. *gloſ. in
l.* 2. *ff. ſi ager. vectig.* quæ eſt communiter recepta, ut teſta-
tur Peregr. *de fideicom. art.* 40. *n.* 93. Ciarlin. *contr.* 93. *n.* 8.
Scapuc. *d. tract. lim.* 17. *n.* 8. & alibi ſuo loco dictum eſt,
quia locatio quando eſt ad longum tempus transfert jus utilis
dominii, juxta dictam *gloſ. & alios cumulatos* per Peregr.
ibid. n. 94. & proinde ceſſat dicta ratio regulæ, & in conſe-
quentiam regula ipſa *gloſ. in l. emptorem ver. colono, C. locat.*
Capel. Tholoſ. *quæſt.* 420. & aliis cumulatis Peregr. *d. artic.* 40.
num. 95. & eſt opinio receptiſſima, ut teſtatur Gutier. *can.*
45 *quæſt. lib.* 2. *quæſt.* 8. *n.* 26. & poſt eum Scapuc. *d. lim.* 17. *n.* 6.
ubi plurimos concordantes refert, & in fine ait, ſecus eſſe
dicendum, ſi locatio ad longum tempus ſit cum pacto non
46 transferendi aliquod dominium, quod tamen non tranſit
ſine difficultate, quia hæc per alios reputatur quædam pro-
teſtatio contraria facto, & quandoque in fraudem ſucceſſo-
ris, ne tradit Peregr. *de fideic. art.* 40. *num.* 108.
At animadvertendum prædicta procedere cum ſuppoſito,
47 quòd agatur de locatione ad longum tempus valida, nam
quandoque agitur de locatione facta ab non anteceſſore, qui
poterat quidem locare, ſed ad breve tempus tantùm, & tunc
non tenetur ſucceſſor tali locationi ſtare, quia locatio non
tenet, & non ſolum pro longo tempore, ſed nec etiam pro
modico Alex. *conſ.* 17. *n.* 11. *lib.* 4. Mol. *de primog. lib.* 1.
cap. 21. *n.* 15. *&* 28. Peregr. *de fideic. art.* 40. *n.* 106. ut dice-
tur infra *in caſ.* 10. *num.* 148. *ad med. verſ. & ſtante*.
48 Declarationes autem dictæ Regulæ ſunt plures, & prima
eſt, ut non procedat, ſi emptor ea lege emerit, ut ſtare debeat
colono, quæ quidem de ſe clara eſt, & expreſsè habetur in
dict. l. emptorem 9. *C. locat.* ibi, *niſi ea lege emerit*. At quate-
49 nus convenerit non expellere, non propterea poterit condu-
ctor de tali conventione adverſus emptorem ſingularem ſuc-
ceſſorem excipere, quia perſonalis eſt, ſed poterit agere ad-
verſus locatorem, ut cedat ſibi actionem, vel jus ſuum exci-
piendi, ut docet ibi Cyn. *num.* 7.
50 Secunda, quòd non ſolum ſi adſit dicta conventio expreſ-
ſa, verùm etiam ſi probetur aliquo pacto ſucceſſorem con-
ſenſiſſe tacitè, ut conductor in eadem conductione maneret
quamvis ſine ſcripto, quia bonæ fidei Judicio, quod ei pla-
cuit, parere cogitur, ot pariter habetur expreſsè in præfata
l. emptorem.
Tertia declaratio eſt, ut non tam ſi conſenſerit locationi
jam factæ, ut in proxima declaratione, ſed etiam ſi antece-
denter expreſsè, vel tacitè conſenſum ſuum accommodave-
51 rit, ut anteceſſor locaret Bald. *in l. ſi filio, §. ſi vir in quin-
quennium num.* 11. *ff. ſol. matr.* Surd. *deciſ.* 264. *num.* 11.
Scapucc. *in d. tract. de ſing. ſucceſſ. lim.* 1. *num.* 2.
52 Quarta declaratio ſit, quòd non attendatur eſſe generale
jus in quo ſuccediturs, ſed an titulus ſucceſſionis ſit generalis,
vel non, ſi enim titulus eſt particularis, ſucceſſor non repræ-
ſentat perſonam auctoris ſui, & ſic applicatur ratio regulæ
noſtræ, quam diximus eſſe, quia in ſucceſſorem ſingularem
non tranſit actio perſonalis, quæ ſola competit conductori,
ut ſervetur ſibi locatio, ut plenè firmavit Rot. cor. Cavaler.
d. deciſ. 612. *num.* 5. *cum tribus ſeq.*
53 Quintò declaratur regula, ut non procedat quando ante-
ceſſor, qui locaverat, habebat liberam adminiſtrationem, quia
tunc ſucceſſor ejus ſtare locationi tenetur Cyn. *in leg. empto-
rem in* 6. *C. locat.* Mareſcot. *var. l.* 1. *cap.* 18. *n.* 10. Peregr.
de fideicom. art. 4. *n.* 98. Ciarl. *contr.* 93. *n.* 5. ubi alios plures
cumulat Rot. cor. Pen. *deciſ.* 18. *n.* 6. at recipit iſta declara-
tio aliquas ſubdeclarationes, & primò, ut procedat ubi an- 54
teceſſor nedum haberet adminiſtrationem reſpectu rei, ſed
etiam reſpectu perſonæ ſucceſſoris, ut docuit Abb. *in cap.
querelam n.* 8. *poſt med. verſ. ſi verò qui locavit ne prælat. vic.
ſuas*, Bal. *in l. ſi filio familias* 25. *§. ſi vir in quinquennium
n.* 5. *ad med. ff. ſol. matr.* Purpurat. *conſ.* 429. *n.* 8. ubi quòd
Bald. appellat habentem adminiſtrationem plenam reſpectu
rei, ſed non reſpectu ſucceſſorum, illum qui de tempore
contractus eſt verus dominus Scapuce. *de ſingul. ſucceſ. am-
pliat.* 6. *n.* 4. *ad med. ampliat.* 20. *n.* 3. Secundò, ut procedat
ſi habens adminiſtrationem adminiſtratorio nomine locat, 55
& non proprio tantùm ſecundùm Covar. *variar. reſolut.
lib.* 2. *cap.* 15. *ſub n.* 5. circa medium Gutier. *can. quæſt. lib.* 2.
cap. 8. *n.* 42. *verſ. ad ſecundum*, Scapucc. *d. ampliat.* 6. *n.* 6.
Et tertiò ſi locat bona fide, & non aliàs Cyn. *in d. l. empto-
rem ſub num.* 6. Cagnol. *in l.* 2. *n.* 221. *verſ. recenta tamen* 56
opinione, C. de pact. int. empt. & vendit. Mareſcot. *variar.
lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 4. *verſ. quod eo magis*.
Sexta declaratio eſt, ut regula non procedat ſi ſucceſſor
ſingularis non ſuccedat in plenum jus illius, qui locavit, eo 57
enim caſu ſtare tenetur locationi *l. in venditione*, §. 1. *ff. de
bon. auct. jud. poſſid.* qui text. licet loquatur de eo qui mitti-
tur in poſſeſſionem, ex primo decreto, tamen Doctores ex eo
formant concluſionem generalem, quòd ſucceſſor ſingularis
teneatur ſtare locationi quando plenum jus in re non conſe-
quitur, ut per Bart. *in l. ſi filio familias*, §. *ſi vir in quinque-
nium n.* 1. *verſ. aut non eſt conſtitutum, ff. ſol. matr.* Afct. *conſ.*
159. *n.* 16. *verſ. ſi tamen rem locatam*, & aliis adduct. Mant.
de tac. lib. 5. *tit.* 10. *n.* 25. Mareſc. *var. reſol. lib.* 1. *c.* 18. *n.* 2.
ſed in plenum jus ſuccedere ſatis dicitur ad hunc effectum, ſi
ſuccedit in plenum uſumfructum, ut dicam infra *num.* 77.
Septima declaratio eſt, ut non procedat regula in ſucceſſo-
re ſingulari in quem fit translatio rei neceſſaria, ſeu quando 58
non fit translatio ex voluntate, ſed neceſſitate, tunc enim is,
in quem translatio rei facta eſt, ſtare tenetur locationi, ut
docet poſt alios Jaſ. *in l. divortio in princ. n.* 32. *ff. ſol. matr.*
Tiraquell. *de retract. convent.* §. 3. Gloſ. 1. *num.* 15. Roland.
conſ. 49. *num.* 6. *lib.* 2. Cancer. *varir. par.* 1. *cap.* 14. *num.* 35.
Peregr. *de fideicom. art.* 40. *n.* 190 Mareſc. *d. cap.* 18. *ſub n.* 4.
Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 10. *n.* 10. *& ſeq.* ubi quod ad hoc, 59
ut dicatur ſucceſſor neceſſarius ad effectum illum, conſidera
tur perſona locatoris an translatio ſit ab eo facta ex mera vo-
luntate, ſeu potius ex quadam neceſſitate, quod, & com-
probat aliis adductis Scapucc. *de ſing. ſucceſſ. lim.* 8. *num.* 6.
verſ. cæterum. Et redditur ratio cur in caſu iſto ſucceſſor te-
neatur ſtare, & non in caſu quo locator voluntariè transfert,
quia tunc eum liberè transfert, ſibi debet imputare locator,
ſi non ſibi præcavet obligando ſucceſſorem, ut ſtet locatio-
ni, & non eſt de quo conqueratur ſi illo nolente ei ſtare,
conductor erga eum revertitur, & petit ab eo damna, & in-
tereſſe, ut tradit Alex. *in l. ſi filio familias*, §. *ſi vir n.* 19. *ff.
ſol. matr.* & Cephal. *conſ.* 255. *num.* 36. *& ſeq.*
Octava declaratio, ſeu potius ſubdeclaratio quamplurium 60
præcedentium declarationum eſt, ut quod dictum in eis
fuit, ſingularem ſucceſſorem locationi ſtare teneri, non pro-
cedat, quando jus anteceſſoris locantis non tranſmittitur
per eum in ſucceſſorem, ſed potius extinguitur, & finitur &
ſucceſſor venit per viam privationis, ſive novæ creationis, 61
quia tunc licet non applicetur dicta regula, quòd ſucceſſor
ſingularis non teneatur ſtare locationi, applicatur alia, de
qua in *l. res vectigalis, ff. de Pignor.* Rot. *dec.* 86. *n.* 1. *par.* 5.
rec. quòd ſcilicet reſoluto jure datoris, reſolvitur jus acce- 62
ptoris, & ſic is, in quem res devenit, recipit eam liberam à
jure conductionis dato per anteceſſorem Soce. Sen. *conſ.* 32.
num. 6. *lib.* 1. Alba *conſ.* 108. *n.* 2. Peregr. *qui alios refert de
fideicom. art.* 40. *num.* 104. Quod & procedit etiam ſi agatur
de locatione ipſi locanti omninò licita, & permiſſa, quia
adhuc intelligitur permiſſa cum dicta limitatione, ut valeat
pro tempore quo locans jus habet, & non ultra Molin. *de
primogen. lib.* 1. *cap.* 21. *n.* 1. & conſentiunt alii, ut tradit
Caſtill. *tom.* 6. *cap.* 161. *n.* 15. *verſ. conveniunt*, unde defi-
ciente locatore, eum eo capitat, & annullatur locatio ipſa,
adeòut nihil relevet ſucceſſorem conſenſiſſe, quòd conductor 63
continuaret aliquo tempore recipiendo ab eo penſiones, quia
non propterea tenetur ei ſtare in futurum pro reſiduo tempo-
ris pro quo facta erat locatio ultra illud pro quo penſiones re-
cepit *deciſ.* 2. *de locat. in nov. & dicam in caſibus particulari-
bus, & ſignanter in* 15. quod ſecus eſt quando jus anteceſſo-
ris tranſmittitur, tunc enim applicatur declaratio ſecunda
ſupra tradita, ut dicam in *caſu* 5.

Ex

Ex prædictis reſolvi poterunt caſus ſpeciales, ut patebit
ea infra ſcriptis ex quibus comprobabuntur etiam ipſæ de-
clarationes præfatæ, ita ut tutiùs eis inhæreri poſſit pro re-
64 ſolutione aliorum, & ſatis erit unam applicari, licet aliæ
non conveniant Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 10. num. 35. ſub
verſ. huic objecto.*

65 Primus igitur caſus ſit, ſi quis vendiderit cum pacto redi-
mendi, & emptor locaverit, & deinde facta locatione ſequa-
tur redemptio, & quæratur, an redimens teneatur ſtare lo-
cationi, applicatur enim tertia declaratio, in qua dictum eſt
regulam non procedere ſi ſucceſſor tacitè conſenſum ſuum
accommodaverit, ut anteceſſor locaret, dum eum dominum
fecit abſque aliqua prohibitione locationis, nec non appli-
catur etiam ſeptima declaratio, ut regula non procedat
quando in ſucceſſorem non fuit traslata res voluntariè ſed
neceſſariè, & ideò reſpondendum eſt, eum ſtare debere loca-
tioni, prout docuit Bald. *in l. 1. in fin. C. de jur. Fiſci lib.* 10.
& eſt doctrina communiter approbata, ut teſtantur Roland.
conſ. 49. *num.* 3. *lib.* 2. & Mareſcott. *variar. lib.* 1. *cap.* 18.
num. 8. Scapuccin. *de ſing. ſucceſſ. lim.* 1. *in princ.* Mantic. *de
tacit. lib.* 5. *tit.* 10. *num.* 34. *& ſeq.* ubi facit, & ſolvit obje-
ctum Ciarlin. *contr.* 93. *n.* 10. & pleniſſimè probavit Rot,
coram Pen. *deciſ.* 18. *&* 46. ita ut non ſit curandum, quòd
contrarium tenuerit ſignanter Cagnol, *in l.* 2. *C. de pact. in-
ter empt. & vendit. ſub num.* 220. *verſ. ſed contrarium*, &
Petrus Barboſ. *in l. ſi filio* 26. *§. fin. n.* 10. *poſt med. & ſeq. ff.
ſol. matr.* maximè cum omnibus per Cagn. adductis reſpon-
deant Scapuccin. & Rot. *in præcitat. locis.*

Secundus caſus eſt de retrahente vigore ſtatuti, aut alterius
66 legis, & in eo aut agitur de locatione facta à venditore, &
neceſſe eſt videre an primus emptor illi teneretur ſtare, vel
non, quia retrahens ejus loco ſuccedit, & ideò ad omnia
ad quæ ille tenebatur, ipſe quoque tenebitur, ut latè tradit
Scapuccin. *dict. tract. de ſing. ſucceſſ. ampliat.* 20. *num.* 1.
& num. 6. dum enim ſtatutum dat uni prælationem, non
cenſetur voluiſſe dare ei majus, vel minus jus quam habebat
ille cui eum præfert, ut ſcribit Mantic. *de tacit. lib. 5. tit.* 10.
num. 35. *ad fin.*

Et licèt contrarium videatur voluiſſe Rotam coram eo-
dem Mantic. *in dec.* 63. *n.* 2. dum dixit non teneri ad damna
67 inquilino de jure communi propter ſpecialem hypothecam
aliàs debitam, eum qui retrahit vigore Bullæ Gregorii, quæ
viget in Urbe favore ædificare volentium, & reddit ratio-
nem, quia eo caſu, nec ipſe venditor tenetur de evictione,
tamen animadvertendum, quòd id procedit, quia dicta Bulla
favens ædificare volentibus propter publicum commodum,
& decorem Urbis, derogat expreſsè juri tertii, adeòut per-
mittat etiam ipſum dominum invitum poſſe expelli, & ideò
moltò magis idem dicendum de inquilino, ut ponderat ibi
Rot. *n.* 4. *& ſeq. per tot.* & tamen illa deciſio non tranſit ſine
difficultate, quia Bulla vult quidem, ædificare volentem aſſe-
qui poſſe rem alienam, & expellere etiam ipſum dominum,
ſed ſoluto ei juſto pretio, imò & quid conſiderabile ultra il-
68 lud, unde patet velle ſolvi intereſſe cui debetur, & ſic etiam
conductori, dum de jure communi ei debetur, maximè quia
qui vendit rem ſubjectam hypothecæ minoris vendit, & ſic
retrahens minoris, emeret cum jactura conductoris.

Hæc de locatione facta per primum dominum, ſed ſi em-
69 ptor antequam fundus retrahatur locaverit, tunc intrat du-
bium, an retrahens teneatur ſtare locationi, & non teneri
cenſuit Scapuccin. *d. tract. de ſingul. ſucceſſ. ampl.* 20. *num.* 2.
verſ. quod multo magis, & ſeq. ubi quòd ita in caſu contin-
genti reſpondit. Sed in contrarium facit dicta declaratio
ſeptima, quia iſta retrahens vigore ſtatuti reſpectu emptoris,
qui uti interim dominus locavit, eſt de ſucceſſoribus in
quos ſit translatio ex neceſſitate per ſtatutum inductam, &
ideò tenetur ſtare locationi, ex citatis in ea, quòd non vide-
tur conſideratum à Scapuccino. Et pro iſta opinione contra
eum facit etiam auctoritas Tiraquell. *de retract. convent.*
§. 3. Gloſ. *unic. num.* 14. ubi æquiparat in hoc propoſito hunc
retrahentem vigore ſtatuti cum redimente vigore pacti,
quem ſtare debere locationi dictum eſt ſupra, & ipſe alios
ejuſdem opinionis refert.

70 Idemque prorſus procedit in habente cenſum ſuper re ven-
dita, qui, ea Conſtitutione Beati Pii Quinti ſuper forma
creandi cenſus edita, prælationem habet, ut ſi eautendo re-
trahat, teneatur & ipſe ſtare locationi, quatenus teneretur
ille emptor primus, & non aliàs, ſi agatur de locatione ante-
cedenter à domino facta, prout tradit Mantic. *de tacit. lib.* 5.
71 *tit.* 10. *n.* 36. & latiùs Scapucc. *lim.* 3. *per tot.* & ſi illa primus
emptor interim legitimè locaſſet, tunc abſolutè ei ſtare de-
beret, ut dictum eſt de retrahente vigore ſtatuti.

In domino autem directo ſive rei feudalis, ſive emphyteu-
ticæ qui habet de jure prælationem ſi feudatarius vendat, 72
contrarium eſt dicendum, quòd ſcilicet ipſe nullo modo te-
neatur ſtare locationi, quia ipſe non ſubintrat in locum pri-
mi emptoris jure privato, & per modum ſucceſſionis, ſeu
tranſmiſſionis, ſed per modum privationis illius, ut latiſſimè
declarando firmat Oſaſc. *dec.* 156. *n.* 14. *verſ. nec obſtat, &
per totam*, & diſtinguit etiam Mantic. *d. tit.* 10. *n.* 36. *verſ.
nec obſtat*, & Scapucc. *d. lim.* 3. *n.* 8. *verſ. nec æquiparatio.*

Tertius caſus eſt de marito, cui mulier dedit in dotem fun- 73
dum, quem locaverat, an ipſe teneatur ſtare locationi, & af-
firmativam tenuit Gloſ. *in l. divortio ver. ſequatur, ff. ſol.
matr.* & facere videbatur, quòd maritus in dote non videtur
ſucceſſor ſingularis, dum dos ſit jus univerſale, juxta com-
munem opinionem, de qua teſtatur Soccin. Sen. *conſil.* 126.
n. 4. *lib.* 3. Sed in contrarium facit, quòd licèt dos ſit jus uni-
verſale, tamen maritus in ea ſuccedit titulo ſingulari, & ideò
dicitur ſucceſſor ſingularis ad hunc effectum, ut non tenea-
tur ſtare locationi, juxta *dec.* Cavaler. 612. *n.* 5. *& ſeq. de qua
ſupra in quarta declaratione*, & iſtud contrarium tenent A-
lex. *in l. ſi filiofamilias, §. ſi vir in quinquennium, ff. ſol. matr.* 74
n. 26. Campeg. *de dot. par.* 2. *quæſt.* 23. ubi in fine dicit opi-
nionem Gloſſæ, propter ejus auctoritatem ſalvari poſſe, ſi
maritus recipit fundum ſciens eſſe locatum Covar. *variar.
reſolut. lib.* 1. *cap.* 15. *n.* 5. *verſ. quid autem à contrario*, ubi
quòd opinio gloſſæ refragatur juri Statil. de Salv. *in ſpeck.* 4.
cap. 1. *n.* 28. Scapucc. *de ſingul. ſucceſſ. ampliat.* 6. *num.* 14.
ubi de magis communi Mantic. *lib.* 5. *tit.* 10, *num.* 9. Et hæc
nullam pateretur difficultatem, ſi ageretur de fundo in do-
tem dato, cum æſtimationem, emptionem, & venditionem
faciente, tunc enim indubitanter applicaretur dicta regula 75
text. *in l. emptorem, C. locat.* at quatenus agatur de fundo
ſimpliciter in dotem dato abſque æſtimatione emptionem,
& venditionem faciente, poſſet dici applicari declarationem
ſextam, quòd dicta regula non procedat in eo, qui non ſuc-
cedit in plenum jus illius qui locavit, juxta illam opinio- 76
nem, quòd iſto caſu non tranſeat dominium fundi in virum
de qua noviſſimè Rot. cor. Bich. *dec.* 464. *n.* 3. 4. *&* 12. cor.
Zarat. *dec.* 42. *n.* 13. *&* 14. ſed hæc eſt quæſtio ardua, & eſſe
penes uxorem dominium fictè, verè autem penès virum, vo-
lunt alii, ut videre eſt penès Rim. *in princ. tit. inſt. per quos
alienare licet, vel non n.* 316. *& ſeq.* Menoch. *conſ.* 88. *n.* 39. 77
Surd. *conſ.* 330. *n.* 13. Et ad hunc effectum ſatis dicitur ſuc-
cedi in plenum jus locatori, quando ſucceditur in plenum
uſumfructum, abſque eo quòd ſuccedatur in dominio *l. arb.*
95. *§. Quidquid, ff. de uſufr. & dicetur in caſu* 9. *num.* 136.

Quartus caſus eſt de eodem fundo dotali per hæredes 78
mariti, vel maritum ipſum poſt divortium, mulieri re-
ſtituto, an ipſa teneatur ſtare locationi, & quoad hoc in
primis habemus text. *in l. ſi filio familias* 26. *§. fin. ff. ſol.
matr.* in quo habetur, quòd *ſi vir in quinquennium loca-
verit fundum, & poſt primum forte annum divortium in-
tervenerit: Sabinus ait, non aliter mulieri fundum reddi
oportere, quàm ſi caverit, ſi quid præter unius anni loca-
tionem maritus damnatus ſit, id ſe præſtiturum eſſe.* Unde
deducitur eam teneri ſtare locationi, Alex. *ibi num.* 1.
Soccin. Sen. *conſ.* 125. *n.* 2. *lib.* 1. Roland. *conſ.* 49. *n.* 4.
& 5. *lib.* 2. & alii relati per Statill. *d.* Sal. *lib.* 4. *cap.* 1,
num. 15. *& ſeq.* Surd. *deciſ.* 264. *num.* 11. *& deciſ.* 299.
num. 2. Rot. *deciſ.* 18. *n.* 3. cor. Pen. quæ eſt etiam poſt
Statil. de Salviau. *deciſ.* 201. *n.* 3. & comprobatur eadem
opinio, quia applicantur plures declarationes nempè ter-
tia, quia dum mulier dat fundum in dotem, cenſetur
conſentire, quòd maritus eum locet, & quinta, quia ma-
ritus habet liberam adminiſtrationem, nedum reſpectu rei,
ſed etiam perſonæ mulieris, quod conſiderat Scapuccin.
ampliat. 6. *num.* 4. & denique ſeptima, quia in mulierem
non fit translatio fundi voluntaria, ſed neceſſaria, unde
patet undique dictam opinionem eſſe veram.

Sunt autem, qui limitant, ut teneatur ſtare locationi 79
mulier, quatenus maritus locaverit ad annum tantùm, ſe-
cus autem ſi ad longius tempus, relati per Novar. *quæſt.* 92.
num. 4. *par.* 1. ſed hæc opinio refellitur *in d. deciſ. Pen.* 18.
ſub num. 9. & poſt Statill. *deciſ.* 201. *num.* 10. ubi quòd 80
text. *ſuprac. in l. ſi filio famlias, §. fin.* qui ad probandam
limitationem adducitur, pro ea non facit, & ſequitur
Mareſc. *var. lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 11.

At ſuſtineri poterit limitatio ſi ultra diuturnitatem tem- 81
poris aliquod aliud indicium concurrat, quo comprobetur
maritum non locaſſe bona fide, tunc enim non tenebitur
mulier locationi ſtare Scapucc. *d. ampl.* 6. *num.* 11. ubi ſi lo-
cavit dum mulier erat infirma Surd. *deciſ.* 299. *num.* 3.

Præterea

Præterea non tenetur mulier, præſertim ultra annum, ſtare
82 locationi præciſè, ſed tantùm cauſativè, quatenus ſcilicet
nolit ſolvere intereſſe conductoris, prout deducitur ex text.
præcit. in d. §. fin. & eſt regulare nedum in ſingulari ſucceſſo-
re, de quo dicam infra, ſed etiam in ipſo locante, ut dictum
eſt *in cap. 58. de fine locationis voluntario n. 22.* unde quidquid
aliqui contrarium ſenſerint, hæc opinio videtur verior, pro-
ut etiam eſt communior, ut teſtatur Scapucc. *d. ampliat. 6.
n. 4. ad fin. verſ. non eſt tamen recedendum*, & patet ex con-
geſtis per Statil. de Salvian. *inſpect. 4. cap. 1. n. 19.* & eam de-
miſit Rot. cor. Pen. *deciſ. 19. n. 8.* Verùm dubium eſt, an di-
83 cta cautio, quam textus dicit, teneri mulierem præſtare, ſi
ſit neceſſaria, ad hoc, ut quatenus conductor expulſus mo-
leſtet maritum, ſeu ejus hæredes, ipſi poſſint à muliere dam-
na repetere, vel non ſit neceſſaria, ſed tantùm utilis, & ad
84 cautelam, & eam non eſſe neceſſariam, ſenſit Gomeſ. *variar.
tom. 2. cap. 3. ſub n. 8.* ſed contrarium ſenſit Duen. *reg. 240.
limit. 5. verſ. contrariam*, & utrumque referr, nec quid ipſe
ſentiat clarè aperit Scapuccin. *d. ampl. 6. num. 3.* videtur ta-
men rectè loqui Gomeſium, quia text. dicens mulierem te-
neri dare cautionem, ſupponit ejus obligationem, pro cujus
majoris ſecuritate datur cautio, ita ut ſit quædam cautela
non reſtituere poſſeſſionem mulieri, niſi præſtita per eam
dicta cautione Peregr. *de fideic. art. 40. num. 105.*

85 Huic caſui annecti poteſt, idem eſſe de bonis Paraſernali-
bus, quorum adminiſtrationem mulier tacitè conceſſiſſet
viro, juxta *l. Maritus, C. de procurat.* ſi enim per eum fue-
rint locata, mulier tenebitur locationi ſtare, prout tradunt
Gomeſ. *variar. d. cap. n. 8. ad fin.* Gutierez. *de tutelis par. 2.
cap. 20. num. 9.* Scapucc. *d. ampl. 6. num. 7.*

86 Quintus caſus ſit, ſi conſtet, emptorem, vel aliter acqui-
rentem ſciviſſe rem locatam, & tacens eam receperit, in quo
pariter dicendum, eum teneri ſtare locationi, quia cenſetur
tacitè conſenſiſſe, & ſic intrat ſecunda declaratio ſupra tra-
dita regulæ, & probatur etiam per text. *in l. qui tabernam,
87 ff. de contrahen. empt. & in l. ſi fundum ſciens, Cod. de evict.*
regula enim, quòd ſciens, & tacens non cenſeatur conſenti-
re non procedit ubi cum ſcientia concurrit aliquis actus po-
ſitivus, prout in emptore eſt acceptatio rei Clem. 1. *de procur.*
Surd. *dec. 99. n. 14. & 15.* Rot. *dec. 811. n. 22. par. 1. div.*
& in terminis, quòd ſufficiat in emptore ſcientia locationis
ad hoc, ut cenſeatur conſenſiſſe, & non poſſit expellere con-
ductorem, Bero. *conſ. 2. n. 12. lib. 1.* Burſat. *conſ. 101. n. 5.*
Cephal. *conſ. 718. n. 16.* Grat. *diſcept. 27. n. 37.* Surd. *dec. 172.
n. 5. & 6. & dec. 225. n. 6.* ubi Hodiern. *num. 7.* alios plures
concordantes refert, & latiùs *in dec. 265. n. 27. verſ. & qua-
tenus, & ſeq.* Peregr. *deciſ. Patav. 136. n. 13.* & noviſſimè
D. meus de Luca *diſc. 23. n. 3. de locat. & cond.* ubi loquitur
in terminis conductoris generalis, quòd hac ratione teneatur
ſtare locationi particulari, & miratur, quòd cùm in caſu il-
lo emanaverit Deciſio Rotalis, omiſerit allegare punctualem
auctoritatem Fabrian. *Cod. lib. 4. tit. 42. def. 8.* Rot. coram
Caval. *deciſ. 612. num. 12. & 13.* & cor. Gregor. *deciſ. 90.
num. 8. & ſeqq.* ubi Adden. aliam etiam deciſionem refert,
ex quibus patet, hanc opinionem eſſe veram, & commu-
nem, ac proinde non curandum, quod contrarium ſenſerit
Joſ. Ludov. *in deciſ. Peruſ. 83. num. 10.* cum quo etiam
tranſivit Vinc. de Franc. *deciſ. 334. num. 2.* & maximè, quia
Joſ. Ludov. movetur auctoritate Jaſonis, quem corruptè le-
git, ut animadvertit Scapucc. *de ſing. ſucc. lim. 13. num. 17.*
& prius Surd. *dict. deciſ. 265. num. 52.* Et comprobatur
etiam eadem opinio alia ratione, videlicet, quia vendens
ſcienti cenſetur ſolùm vendere jus, quod habet, quam ra-
88 tionem eſſe ſuo judicio meliorem dicit Surd. *deciſ. 175.
numer. 6.*

Ampliatur eadem concluſio primo loco, ut non ſolùm
procedat ſtante ſcientia certa, ſed etiam ſtante ſcientia præ-
89 ſumpta, uti in caſu quo res locata à patre, fuerat poſtea per
eum donata filio, cenſuit Surd. *d. deciſ. 172. n. 3. & ſeq.* ubi
inquit, quòd nunquam potuit ſibi perſuaderi colonum poſſe
expelli, quia credidit filium veriſimiliter ſciviſſe locatio-
90 nem, & propterea teneri ſtare locationi, juxta prædictam
concluſionem, at procedit hæc præſumpta ſcientia in ſoli-
tis filiis, non in aliis conſanguineis, quamvis arcto vinculo
ſanguinis conjunctis, juxta latè tradita per Caroc. *tit. de
renovat. locat. declarat. 2. num. 6. & ſeq.*

Aliud exemplum præſumptæ ſcientiæ erit, ſi adſit in re-
91 gione communis conſuetudo locandi prædia, inde enim ar-
gui poteſt, emptorem ſciviſſe, ſeu credidiſſe, quòd etiam præ-
dium emptum eſſet eodem modo locatum, & ita emere vo-
luiſſe, & ideò tenebitur locationi ſtare, prout etiam, licèt
aliis mediis, latè probat Scapucc. *de ſing. ſucc. lim. 11. n. 15
& ſeq.* Et dum ex prædictis ſufficit ſcientia præſumpta faciliùs
ſufficiet ſcientia præſumptionibus, & conjecturis probata,
prout ea ſufficere, tradit Scapuc. *lim. 13. n. 13. verſ. ceterum*, 92
aliud enim eſt ſcientiam eſſe præſumptam, aliud eſt præſum-
ptionibus, & conjecturis eſſe probatam, & faciliùs ſuffraga-
tur iſta, quàm illa. Rot. cor. Seraph. *deciſ. 1459. n. 3. & 4.*
& coram Celſo *deciſ. 152. num. 6.*

Secundò ampliatur, ut ſufficiat ſcientia locationis rei in
genere, ut ipſi locationi, & omnibus ejus pactis ſtare debeat 93
emptor illam ſciens, puta etiamſi ſit ad plures annos quàm
ſolitum ſit, & facta præſumatur, quia dum ſcivit locatio-
nem debuit inveſtigare pacta, & ſi neglexerit, ſibi imputet
Bero. *dict. conſ. 2. ad fin. lib. 1.* & latè Scapucc. *dict. lim. 13.
num. 8.* & Surd. *deciſ. 265. num. 62. & ſeq.*

Applicabitur etiam, & apertiùs dicta declaratio ſecunda,
ſi convenerit emptor cum venditore, penſiones rei per loca- 94
torem promiſſas ſibi deberi, quia magis inde patebit ejus con-
ſenſus ipſi locationi accommodatus, & proinde poterit am-
plius recedere, ſed ſtare debebit contractui, juxt. *d. l. empto-
rem*, & tradunt poſt alios Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 10.
n. 22.* Surd. *d. dec. 264. n. 15. & ſeq.* & Grat. *diſcept. 37. n. 30.*

Idem quoque erit, ſi ſucceſſor abſque tali conventione pen-
ſiones aliquas à conductore receperit, nam tali actu cenſetur 95
conſentire locationi, & tenetur ei ſtare, Bald. *conſ. 184. lib. 4.*
Socc. Sen. *conſ. 125. n. 1. & ſeq. lib. 1.* Caroc. *de locat. tit. de
uſufr. quæſt. 17. n. 4.* Caſtill. *eod. tit. de uſufr. cap. 37. n. 15.*
& ſi cupis rationes, vide Surd. *deciſ. 33. à num. 1. ad 6.*

Contrariam tamen opinionem videtur probare Mantic.
de tacit. lib. 5. tit. 10. n. 8. & latiùs Surd. *d. dec. 33. n. 9. & ſeq.*
Molin. *de primog. lib. 1. cap. 21. n. 6. & 7.* volentes ſucceſſo-
rem, qui recepit penſiones pro tempore præterito, non te- 69
neri ſtare contractui de tempore futuro; Sed prima tenenda
eſt quando ſucceſſor prætendit evitare obligationem ſtandi
locationi per regulam, quòd ſucceſſor ſingularis ei ſtare non
teneatur, quia applicatur dicta ſecunda declaratio ejuſdem, 97
alia autem opinio procedit, quando dicta obligatio ceſſat
ex eo, quòd jus locatoris expiraverit, & cum eo jus condu-
ctoris, quia tunc cùm locatio nulla amplius adſit, non ſuffi-
cit ſucceſſorem conſenſiſſe pro uno anno, ut cenſeatur loca-
tio renovata pro alio, ut dicit Rota *in dec. 2. de locat. in nov.*
cum qua tranſit Mantic. & Molin. *in loco ſupra cit.* intrat
enim declaratio octava, ut dixi in ea.

Sextus caſus eſt, ſi dominus obligaverit conductori bona
pro obſervantia contractus, quoniam in caſu iſto non appli- 98
catur ratio regulæ, quam diximus eſſe, quia conductor nul-
lum habet jus in re conducta, unde ſequitur, ut nec ipſa re-
gula applicetur, & ſingularis ſucceſſor colono ſtare debeat,
ut docuit Bart. *in l. emptorem, num. 2. C. locat.* Mateſcot.
variar. reſol. lib. 1. cap. 18. num. 12. Rot. coram Cavalec.
deciſ. 612. n. 11. Gregor. *dec. 68. n. 2.* Quod ampliatur, ut
procedat non ſolùm ſi adſit hypotheca ſpecialis fundi locati, 99
ſed etiam ſi adſit tantùm generalis omnium bonorum locato-
ris Bart. *in d. l. emptorem n. 2.* Covar. *variar. lib. 2. cap. 1.
n. 3.* Duen. *reg. 246. lim. 7.* Scapucc. *de ſing. ſucceſ. lim. 15.
n. 8. & ſeq.* ſed iſta ampliatio non tranſit ſine contradictione, 100
eſt enim in hoc quæſtio multùm controverſa, ut dicit Rot.
cor. Gregor. *deciſ. 68. n. 3.* & quòd non ſolùm ſit neceſſaria
ſpecialis, ſed etiam ulteriùs requiratur pactum de interim 101
non alienando, tradit Franc. *deciſ. 302. num. 3. & n. 9.* ubi
etiam ſtante juramento Apicell. *de dilat. quinquenn. tit. 1.
num. 104. ante med.* Gutier. *in repetit. l. nemo poteſt. n. 43.
& 44. ff. de legat. 1.* Gratian. *diſcept. 37. num. 26.*

Verùm pro intelligentia diſtinguendum eſt inter præten-
ſionem, quòd ſucceſſor ſingularis debeat ſtare locationi præ- 102
ciſè, & prætenſionem, quòd ei debeat ſtare cauſativè, ideſt,
quatenus nolit ſolvere conductori damna, & intereſſe, &
quoad iſtam ſecundam procedit prima opinio, ut ſufficiat
hypotheca generalis, nam ea mediante datur conductori in-
ſiſtentia, & retentio fundi, donec intereſſe ſibi ſolvatur,
Gozad. *conſ. 100. n. 24.* & latè Scapucc. *de ſing. ſucc. lim. 15.
num. 8. ubi de magis comm.* & declarat. Gutier. *ſub d. num. 44.*
ubi dicit communem, & de mente omnium, de quo etiam
teſtatur Oſaſc. *deciſ. 156. n. 6.* & tenuit Rot. cor. Gregor.
deciſ. 68. num. 3. verſ. ſecundo quia.

Quo autem ad primam prætenſionem, ut ſucceſſor ſingu-
laris ſtet locationi præciſè, omnes admittunt, quòd ſufficiat 103
dictum pactum de non alienando, una cum hypotheca ſpe-
ciali, quia tunc impeditur rei alienatio, *l. ſi creditor, §. fin.
de diſtr. pignor.* plenè Vinc. de Franc. *dec. 302. n. 3.* Sed an et-
iam cum hypotheca generali, eſt controverſum, ut videre eſt
penes Oſaſc. *dec. 156. n. 4.* & in negativam inclinare videtur 104
Scapuc. *d. lim. 15. n. 12.* Avend. *de cenſib. c. 85. n. 13. & ſeq.* & cum
aliis

aliis Vela *differ.* 20. *num.* 14. & videtur verior opinio, niſi
105 pactum ſit generaliter prohibens alienationem omnium, &
ſingulorum bonorum adjecta pariter hypotheca omnium, &
ſingulorum, quia tunc admitti poſſet contraria, ut ſenſit
Covar. *variar.* 2. *cap.* 15. *n.* 3. *ad fin.* Et eſt etiam controver-
ſum, an ſufficiat hypotheca ſpecialis ſine dicto pacto, nam
affirmativam tenuit Rot. in una Rom. locationis cor. Or-
106 tember. relata per Adden. ad Greg. *d. deciſ.* 68. *n.* 11. contra-
riam verò tenent alii citati ſupra, & per ipſum Adden. eodem
loco relati, & iſta eſt magis communis, ut patet ex eis.
107 Præterea controverſia eſt etiam ſi cum hypotheca concur-
rat juramentum, nam illud ſufficere etiam cum ſola hypo-
theca generali ſenſit poſt alios Rot. cor. Greg. *d. dec.* 98. *n.* 3.
verſ. primo propter, & in d. Rom. locationis relata per Add.
ibidem, ubi quia juramentum obligat ad obſervantiam con-
tractus præciſam, quando præciſa ſervari poteſt ſine diſpen-
dio ſalutis æternæ, & tenuit etiam Mareſcot. *variar. lib.* 1.
108 *cap.* 18. *n.* 14. ſed ceſſante dicto pacto de non alienando, ſola
hypotheca cum juramento non videtur poſſe operari, quòd
dominus non poſſit vendere, quia hoc non eſt de directo con-
travenire contractui, minuſque poteſt operari, quòd illi non
contraveniat emptor, quia virtus juramenti ad eum non
tranſit, & ſic verior videtur opinio contraria, quam probant
Surd. *conſ.* 331. *n.* 18. *& ſeqq.* Vinc. de Franc. *dec.* 303. *n.* 9.
ubi Add. & præcipuè Viſcon. plures hinc inde refert.
109 At iſta ſecunda procedit retenta illa magis communi, quòd
hypotheca ſpecialis non ſufficiat, aliàs procedit prima, ete-
nim hypotheca generalis una cum juramento operatur, ac ſi
eſſet hypotheca ſpecialis, quia juramentum habet vim ſpecia-
lis expreſſionis Natt. *conſ.* 426. *n.* 5. Roland. *conſ.* 6. *n.* 29.
& ſeq. lib. 1. & aliis adductis Oſaſc. *deciſ.* 156. *num.* 5.
Verumtamen non eſt omittendum, quòd ſi verum eſſet,
110 deſtrueret ferè totaliter regulam, quòd ſucceſſor non tenea-
tur ſtare locationi, & eſt quòd hypotheca bonorum ſit ſoli-
ta apponi in omni contractu, & ideò etiam ſi fuerit omiſſa,
cenſeatur appoſita, hoc autem ſtante, reſultat, quòd ſemper
111 tenebitur ſingularis ſucceſſor ſtare locationi ex ſuprà firma-
tis, & tradit Scapuccin. *d. lim.* 15. *num.* 9. Boer. *deciſ.* 182.
num. 53. Oſaſc. *deciſ.* 156. *n.* 4. *ad med.* & conſonant tradita
per Maſcard. *de probat. concl.* 299. *n.* 10. *&* 11. Sic in Curia
cenſetur ſemper in Inſtrumentis appoſita obligatio Camera-
112 lis, uti ſolita, præcipuè per Notarios Auditoris Cameræ, ut
notat Add. ad Burat. *dec.* 683. *n.* 9. & Poſt. *reſol.* 110. *n.* 10.
quidquid ſit extra Urbem in ſtatu Eccleſiæ, in quo videntur
adeſſe aſſertiones Rotæ ferè contrariæ, nam quòd de ſtylo
113 apponatur in toto ſtatu habetur in *deciſ.* 91. *n.* 3. cor. Dunoz.
Sen. & quòd non ſit ſolita præcipuè Bononiæ, habetur in
deciſ. 875. *num.* 3. coram Penia. Et quod ſtante obligatione
114 Cameralis ex quo continet hypothecam, teneatur ſingularis
ſucceſſor ſtare locationi Zacch. *de oblig. Cam. quæſt.* 5. *n.* 35.
& Rot. *poſt eum deciſ.* 72. *num.* 5. Imò fortius Neapolis fuit
prætenſum, quòd ſolitum eſſet apponi pactum de non alie-
nando cum hypotheca ſpeciali, ut habetur penès Vinc. de
Francio. *deciſ.* 302. *num.* 4. ubi tamen *num.* 7. dicitur talem
prætenſionem non fuiſſe ſubſiſtentem.
115 Verùm in primis animadvertendum, quòd concluſio, ut
cenſeantur appoſitæ clauſulæ ſolitæ, procedit in eis, quæ
ſunt de natura contractus tantummodò Jaſ. *in l. fin. n.* 10. *C.
de jur. emphyt.* Cotta *in memor. ver. notarius ſimpliciter*,
Neguſ. *de pignor. par.* 3. *membr.* 1. *n.* 5. *verſ. & facit*, & aliis
116 relatis in his terminis Vinc. de Franc. *d. deciſ.* 302. *n.* 8. ubi
& Adden. alios referunt, & de natura contractus locationis
non eſt, quòd hypothecentur bona, cùm imò nec quidem
ipſa res locata obligata de natura contractus remaneat, ut di-
ctum eſt ſuprà in ratione regulæ, & alibi, & multò minus eſt
117 de ejus natura pactum de non alienando cum hypotheca ſpe-
ciali, ut dicit Vinc. de Franc. *d. num.* 8. unde dicta opinio,
quòd cenſeatur in ea tacitè appoſitum, nullo modo tenenda
eſt, jura enim deſiderant obligationem rei eſſe expreſſam, *l.
Ariſto*, 3. *ff. qua res pign.* ibi, *non aliter in jus pignoris ſucce-
dit, niſi convenerit ut ſibi eadem res eſſet obligata*, & in Auth.
collat. 9. *tit.* 19. *de Argentarior. contract.* §. *inſuper*, ibi, *ne-
que enim temerè hypothecam dederimus his qui de ea pactum
non fecerunt niſi omnino in ſcriptura eorum, quæ in bonis ſunt
comprobetur facta eſſe mentio, aut ipſi bona ſua pignori appo-
ſuerint*, adeò ut ſi quid in jure eſt certum, id certiſſimum
eſt, bona citra expreſſam conventionem obligata non eſſe,
ut tradit Faber *de error. pragmat. tom.* 1. *deciſ.* 1. *error.* 1.
num. 3. & ſenſit Rot. cor. Merlino *deciſ.* 543. *propè fin.*
118 Præterea quando deberet cenſeri appoſita obligatio bono-
rum ex ſolito, id intelligi deberet tantùm quando deſuper
celebratum eſſet Inſtrumentum, non ubi ſolùm confecta eſ-
ſet Apoca privata, juxta firmata per Galt. *de credito cap.* 2.
num. 2468. *& ſeq.* ubi reprobat Burſat. contrarium ſentien-
tem *in conſ.* 39. *num.* 40.
Septimus caſus ſit de pupillo poſt finitam tutelam, quia ta-
men non videtur propriè dici poſſe ſucceſſor tutoris, & pro- 119
pterea, an ipſe teneatur ſtare locationi factæ per tutorem,
nos diximus alibi, nempe in *cap.* 8. *num.* 28. ſed quia alii eum
ſucceſſorem nominant, & ſub hoc titulo quærunt, an tenea-
tur ſtare locationi, nos quoque hic dubium tangimus, ut
dicamus illud reſolvi poſſe cum quinta declaratione, dicen-
do, quòd cum tutor haberet liberam adminiſtrationem tam
reſpectu rei, quàm perſonæ, inde ſequatur, quòd pupillus
teneatur ejus locationi ſtare, prout teneri tradunt Salicet.
in l. emptorem, num. 6. *in fin. C. de locat. & conduct.* Angel.
conſ. 245. *n.* 6. *in princ. verſ. item locationi* Grat. *diſcept.* 73.
n. 13. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 10. *n.* 24. Surd. *deciſ.* 299.
num. 1. & alii adducti ubi ſuprà, quo loco etiam dedimus
aliquas declarationes, ad quas recurrendum erit.
Octavus caſus eſt de Proprietario poſt finitum uſumfru- 120
ctum, an teneatur ſtare locationi factæ per uſufructuarium,
& negativam probat apertè text. *in l. ſi quis domum* 4. §. *hic
ſubjungi*, *ff. locat.* & per eum docet Bald. *in l.* 1. *num.* 35. *C.
de jur. fiſci lib.* 10. ubi reſpondet quibuſdam legibus quæ con-
trarium annuere videntur, Salicet. *in leg. emptorem num.* 6.
in fin. C. de locat. & conduct. & pluribus adductis dixit Rot.
cor. Mantic. *deciſ.* 186. *num.* 2. Cephal. *conſ.* 181. *num.* 20. 121
Caſtill. *de uſufr. cap.* 73. *num.* 17. quod & ampliatur, ut ſi
expellat colonum, iſte nullum habet regreſſum adverſus hæ-
redes uſufructuarii, nec pro intereſſe, nec pro expenſis *d.* §.
hic ſubjungi, & ratio eſt quia conductor cenſetur ſe ſubjeciſſe
voluntariè illi periculo Garz. *de expen. & melior. cap.* 14.
num. 17. quod adeò durum viſum eſt Valaſc. *de jure emphyt.
quæſt.* 25. *num.* 3. ut auſus ſit reprehendere deciſionem textus
præcitati, ut dictum eſt *in cap.* 34. §. 3. *num.* 21. *&* 22. ubi
latè ei reſponſum eſt.
Limitatur tamen, quod dictum eſt hæredes uſufructuarii 122
non teneri reficere damna, & expenſas conductori per pro-
prietarium expulſo, ut procedat ſi uſufructuarius locaverit
tamquam talis, non autem ſi tamquam proprietarius, quia
hoc modo locando, decepiſſet conductorem, & ideò meritò
deberent hæredes reficere, nedum expenſas, ſed omne inte-
reſſe Scapuccin. *de ſucceſſ. ſing. ampliat.* 10. *n.* 4. ubi & quòd
in dubio præſumitur locaſſe tamquam dominus, quod &
aliis adductis dictum eſt etiam *d. cap.* 34. §. 3. *num.* 28.
Secundò limitatur, ut procedat ſi uſusfructus finiatur per 123
mortem uſufructuarii, & hoc modo ſuccedat proprietarius,
ſecus autem ſi per ceſſionem ipſius uſufructuarii, quia tunc
benè poſſet conductor expulſus agere contra eum pro inte-
reſſe Gratian. *diſcept.* 606. *num.* 20. Scapucc. *de ſingul. ſucc.
ampliat.* 10. *num.* 4. Surd. *deciſ.* 326. *num.* 48. ubi quòd in
dubio cenſetur locaſſe tamquam dominus, & poſſe in tali
caſu repetere expenſas, dictum, & auctoritatibus compro-
batum fuit in prædicto *cap.* 34. *num.* 30.
Tertiò limitatur, quod dictum eſt non teneri proprieta- 124
rium ſtare locationi, ut procedat ultra annum, ſecus autem
per annum Gabr. *conſ.* 68. *n.* 1. *lib.* 1. idque ea ratione, quia
locando pro uno anno cenſetur locare de conſenſu proprieta-
rii *l. cum antiquitas*, *C. de uſufr.* & ſi agatur de re quæ non ſit
ſolita dare fructum niſi ſingulo quinquennio, tenebitur ſta- 125
re proprietarius per totum quinquennium Bald. *in l.* 1. *ad fin.
C. de jur. fiſc. lib.* 10. Alex. *in l. ſi filio familias*, §. *ſi vir in quin-
quennium*, *n.* 20. *ff. ſol. matr.* Gab. *d. conſ.* 68. *n.* 2. Caroc. *de
locat. tit. de uſufr. quæſt.* 11. Scapuc. *d. ampl.* 10. *n.* 2. Mant. *de
tacit. lib.* 5. *tit.* 10. *n.* 32. Nov. *quæſt. forenſ. par.* 1. *qu.* 95. *n.* 6.
Nonus caſus eſt è contra, ſi proprietarius poſtquam rem 126
locaverit, conſtituerit in ea uſumfructum, illumque ſive ce-
dat, ſive leget, an uſufructuarius teneatur ſtare locationi
præfatæ, & in hoc habemus text. clarum in *l. arbores* 65. §.
quidquid, *ff. de uſufruct.* dicentem poſſe uſufructuarium
repellere conductorem.
Limitatur autem diſpoſitio d. textus, ut non procedat,
primò, ſi relictus ſit uſusfructus univerſalis ſecundùm Bal. *in
l.* 1. *n.* 17. *C. de fruct. & lit. expenſ.* Caroc. *de loc. in tit. de uſufr.
quæſt.* 18. *n.* 7. & licèt hanc opinionem non benè poſſe defendi 127
cenſuerit Alex. *in l. ſi filio familias*, §. *ſi vir in quinquennium*,
qu. 14. *ff. ſol. matr.* tamen contrarii ſenſus in hoc fuit Scapuc.
in d. ſuo tract. de ſucceſſ. ſingul. ampliat. 10. *n.* 6. ubi plura et-
iam ſubnectit ad ejus corroborationem, ſed opinio Alexan-
dri videtur verior, quia dum habemus regulam certam in
d. §. *quidquid*, quòd uſufructuarius tamquam ſingularis ſuc-
ceſſor non tenetur ſtare locationi, quam pleniſſimè etiam
comprobat, & à contrariis defendit Caſtillus *de uſufruct.*

cap. 83. *n.* 1. *& ſeq.* Quòd uſusfructus ſit univerſalis, nihil
128 facit, quia non propterea devenit ad uſufructuarium titulo
ſucceſſionis univerſalis, nec conſtituit eum ſucceſſorem uni-
verſalem, ſed particularem, ut ex Ruino *conſ.* 51. *num.* 14.
lib. 2. Roland. *conſ.* 8. *num.* 25. *lib.* 3. Rimin. Jun. *conſ.* 7.
n. 126. *& ſeq.* & aliis pluribus firmat Caſtill. *de uſufr. cap.* 58.
129 *num.* 7. non enim applicatur hìc illa quæſtio, an inſtitutus in
uſufructu, ſi alius ſit inſtitutus in proprietate, & univerſa-
lis, poſt ejus mortem, efficiatur hæres univerſalis, vel ne,
quæ torſit ingenia doctiſſimorum virorum, tamquam mul-
tùm difficilis, intricata, & de apicibus juris, prout fatentur
Duranus *de art. teſt. tit. de legat. caut.* 39. *n.* 1. *ad med.* Mant.
de conject. lib. 4. *tit.* 5. *num.* 1. Fuſar. *conſ.* 196. *n.* 10. Spada
conſ. 340. *n.* 7. *lib.* 3. Merlin. *dec.* 505. *n.* 7. nam, ultra quòd
in ea Rota ſemper inclinavit pro negativa, quæ ſaltem hodie
prævalere videtur, ut latè oſtendit ibidem Merlin. *num.* 8. *&*
num. 13. & in eadem deciſione illam deliberatiſſimè amplecti-
tur, ac pleniſſimè firmat, quam etiam comprobavit noviſſi-
mè Altogr. *conſ.* 104. *n.* 5. *& ſeq. lib.* 2. ubi ageretur de uſu-
fructuario, qui propter deficientiam cohæredis, vel aliter,
effectus eſſet hæres univerſalis, utique egrederemur terminos
quæſtionis, quia iſte non eſſet ampliùs ſimplex uſufructua-
rius, de quo agimus, ſed eſſet hæres univerſalis, & tamquam
talis non eſſet dubium, quòd teneretur ſtare locationi, ſed
ſupponendo, quòd ſimus in terminis ſimplicis uſufructuarii,
dum univerſalitas uſusfructus, non facit eum ſucceſſorem
univerſalem, ſed adhuc ea non obſtante, ipſe remanet legata-
rius, & ſic ſucceſſor particularis, utique non eſt diſcedendum
à regula, quòd ſucceſſor particularis ſtare non teneatur loca-
tioni, & applicatur quarta declaratio ejuſdem regulæ ſuprà
tradita, quòd non relevet jus in quo ſucceditur eſſe univerſa-
le, ſi titulus ſit particularis, & hanc eamdem opinionem ple-
niſſimè, & nervoſè aliis rationibus, & auctoritatibus com-
probat etiam Caſtill. *de uſufruct. cap.* 73. *num.* 7. *& ſeq.*
130 Secundò limitatur, ut non procedat, ſi penſiones bono-
rum locatorum in conceſſione, ſeu relicto uſusfructus ex-
preſsè comprehenſæ ſint, tunc enim uſufructuarius tenebi-
tur ſtare locationi Carocc. *d. tit. de uſufruct. quæſt.* 17. *n.* 3.
& deducitur ex textu *in d. l. arbores*, 65. *ff. de uſufruct.* ut benè
oſtendit Caſtill. *d. cap.* 73. *num.* 12. *& ſeqq.* & faciunt tradita
ſuprà in *quinto caſu*, §. *applicabitur etiam num.* 94.
131 Tertiò limitatur ſi uſufructuarius cœperit penſiones exi-
gere, quia tunc cenſetur approbaſſe locationem, & non po-
teſt amplius ab ea recedere Carocc. *d. tit. de uſufr. quæſt.* 17.
num. 4. quod licèt nec jure, nec alicujus Doctoris auctori-
tate ab eo comprobetur, tamen veriſſimum eſt ſecundùm
Caſtill. *d. cap.* 73. *num.* 15. & comprobatur ex dictis ſuprà
in *quinto caſu propè finem num.* 95.
132 Quartò limitatur, ut procedat in vero uſufructuario, non
autem in emptore fructuum, iſte enim ſi invenit fundum lo-
catum tenetur ſtare locationi ex doctrina Alex. *in l. ſi filiofa-
milias*, §. *ſi vir in quinquennium*, *n.* 15. *ff. ſol. matr.* ubi dicit
ita conſuluiſſe, quam doctrinam ſequitur Mant. *de tac. lib.* 5.
tit. 10. *n.* 33. ſed non placet ei ratio per Alexand. adducta,
quòd id procedat, quia emptor fructuum non habeat jus in
133 re, prout emptor de quo loquitur *l. emptorem*, *C. loc.* quia
nec emptor fundi habet jus in re, ſed ad rem, *l.* 1. §. *heres*, *ff.*
ad Trebell. l. ult. §. *ult. ff. de contr. empt.* & ſubdit aliam ra-
tionem reddi poſſe, quòd emptor fructuum non ſuccedit in
134 plenum jus, & ideò in eo non procedit regula, quòd ſucceſſor
ſingularis non teneatur ſtare locationi, quod & dictum eſt
ſuprà in ſexta declaratione *n.* 57. & Manticam refert, & ſe-
quitur Scapucc. *d. ampliat.* 10. *n.* 12. ubi & addit quòd fortè
135 poſſet etiam dici, conductorem præferendum eſſe ratione
prioritatis temporis, ex quo etiam emptor fructuum dica-
tur conductor, quæ quidem ratio fuit etiam adducta per
Imol. ab eo non citatum in Clem. 1. *n.* 15. *de reb. Eccleſ. non*
alien. quem refert, & ſequitur Cancerius *var. par.* 1. *cap.* 14.
n. 32. ubi tamen etiam oſtendit latè differentiam inter iſtum
fructuum emptorem, ac emptorem uſusfructus, ex quo iſte,
136 etiam ſi ſit emptio ad tempus, tamen habet partem dominii
l. 4. *ff. de uſufr.* quod poteſt concedi ad tempus *arg. l. fin. C. de*
legat. ex quo reſponderi poſſet ad objectum, quod fortè quis
faceret contra concluſionem ſuprà firmatam in principio
hujus caſus, uſufructuarium non teneri ſtare colono dicen-
do, imò teneri, ex quo in eo quoque applicetur d. declara-
tio ſexta, dum nec ipſe ſuccedit in plenum jus, nam ſatis di-
citur ſuccedere in plenum jus, ad hunc effectum, is, qui
conſequitur uſumfructum, dum plenè aſſequitur eam partem
dominii, in qua continetur uſus rei promiſſus conductori,
adeò ut nulla poſſit aſſignari rationabilis differentia ad hunc
effectum inter legatum rei, & legatum uſusfructus ipſius rei,
nam etiam in iſto venit poteſtas percipiendi omnes fructus,
& non cenſetur reſervatum jus coloni, prout in legato rei,
ut poſt Imolam, dicit Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 10. *n.* 5. &
Scapuccin. *de ſingul. ſucceſſ. ampliat.* 3. *num.* 3. aliàs ſi hæc
reſponſio non placeret, neceſſe eſſet dicere præfatam declara-
tionem limitari in uſufructuario, prout videtur eſſe ſenſus
Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 10. *num.* 25. *&* 26.
De uſuario quoque idem dicendum eſt, ac de emptore fru- 138
ctuum, ut ſcilicèt, & ipſe teneatur ſtare conductori, eaque
præcipua ratione, quòd nec ipſe habeat aliquod dominium
in re, ſed merum uſum, qui fuit conceſſus etiam conducto-
ri, ut patet in definitione locationis, & conductionis, de
qua in *cap.* 1. & ideò iſte præferri debet tamquàm prior, ut
dictum eſt ſuprà de d. emptore fructuum, adeò ut non re-
maneat locus ambigendi, ut dicit Scapuccin. *in d. ampl.* 10.
num. 11. Duen. *reg.* 240. *limit.* 11.
Decimus caſus ſit in ſuccedente titulo lucrativo, & ſpecia-
liter in fideicommiſſario, legatario, primogenito, & dona-
tario, an ſtare teneantur locationi factæ per anteceſſorem &
loquendo generaliter de ſuccedente titulo lucrativo, quòd 138
etiam in eo procedat regula, ut ſi ſit ſucceſſor ſingularis non
teneatur ſtare locationi, tradit Mantic. *de tac. lib.* 5. *tit.* 10.
num. 4. & fortius, quòd omnis ſuccedens titulo lucrativo
non teneatur ſtare locationi, docuit Alberic. *in l. arbores*
num. 2. *ff. de uſufruct. & quemadmod. quis utat. fruat.* Sed 139
hæc propoſitio Alberici eſt nimis ampla, dum videtur exclu-
dere in ſuccedentibus titulo lucrativo, omnem limitationem
Regulæ, & ideò meritò reprobatur à Scapuccin. *de ſingul.*
ſucceſſ. ampliat. 4. *num.* 2. *& ſeq. ubi num.* 6. dicit Alberi-
cum fuiſſe inadvertenter locutum, & deveniendo ad caſus
ſpeciales, melius patebit veritas.
Incipiendo igitur à legatario, & fideicommiſſario, diſtin-
guendum eſt inter locationem factam à teſtatore, & locatio-
nem factam ab hærede gravato, & ſi facta ſit à teſtatore, aut 140
agitur de fideicommiſſario particulari certæ rei, ſeu legata-
rio, & dicendum eſt eum non teneri, quia applicatur regu-
la, quòd ſucceſſor ſingularis non teneatur, quod & probat
in ſpecie text. *in l. qui fundum*, 35. *ff. locat.* & tradunt Bald.
in l. 1. *n.* 17. *poſt med. Cod. de uſur. & fruct. legatorum*, ubi,
quòd neque poteſt legatarius agere ad penſiones, niſi in lega- 141
to dictum ſit, ſalvo jure coloni, Peregr. *de fideicom. art.* 40.
n. 90. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 10. *n.* 5. Scapucc. *ampl.* 3.
num. 1. & latè *ſeqq.* Rot. poſt Vivian. *deciſ.* 56. *num.* 11. in-
telligendo tamen ſemper de locatione ad breve tempus, qua 142
conductor non acquirit jus in re, quia quoad locationem
ad longum tempus, ſecus eſt dicendum, ut declaratum fuit
generaliter ſupra, & in his terminis declarat poſt Bart. Pere-
grin. *d. artic.* 30. *num.* 95. Aut eſt univerſalis, & tunc quia
iſte eſt loco hæredis, & in eum tranſeunt omnes actiones
activæ, & paſſivæ *l. poſtulante*, §. *ſed & in hujuſmodi*, *ff. ad* 143
Trebell. & l. ſi filius, *ff. quòd cum eo*, tenetur locationi ſtare
Peregr. *d. artic.* 40. *num.* 92. Statil. de Salviati. *interdict.*
inſpect. 4. *cap.* 1. *num.* 35. Scapucc. *d. ampl.* 3. *num.* 8. *&* 9.
Ubi autem locatio facta ſit ab hærede gravato, licèt aliqui 145
voluerint fideicommiſſarium non teneri illi ſtare, relati per
Fuſar. *de ſubſtitutionibus*, *quæſt.* 526. *num.* 2. & præcipuè
Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 21. *num.* 3. Tamen contrarium
videtur verius, quia fideicommiſſarius eſt de ſucceſſoribus in
quos fit tranſlatio de neceſſitate, & ſic applicatur declaratio
ſeptima ſuprà tradita *num.* 58. quòd etiam ſucceſſor ſingula-
ris, quando eſt neceſſarius, tenetur ſtare locationi per ante-
ceſſorem factæ, prout poſt antiquiores relatos per Fuſar. *d.*
quæſt. 526. *n.* 1. tenent Peregr. *de fideicom. artic.* 40. *n.* 102.
& ſeqq. ubi doctiſſimè contraria argumenta ſubmovet Statil.
Pacif. de Salv. *inſpect.* 4. *cap.* 5. *n.* 36. Scapuc. *de ſing. ſucceſſ.*
ampliat. 3. *num.* 10. Catlin. *contr.* 93. *num.* 3. ubi quam plu-
rimos alios cumulat, ex quibus dignoſcitur hanc opinionem
eſſe etiam magis communiter receptam.
Ampliaturque d. opinio, ut procedat tam in fideicom- 146
miſſario univerſali, quàm etiam in particulari, & tam in lo-
catione facta à primo hærede, quàm etiam in facta à primo
fideicommiſſario, vel ſubſequentibus reſpectu aliorum, cùm
ſemper militet eadem ratio Peregr. *d. artic.* 40. *num.* 102.
poſt med. Fuſar. *d. quæſt.* 526. *num.* 3. *&* 4.
Limitatur verò, ut procedat in locatione ad modicum 147
tempus, non autem in ea quæ eſt facta per hæredem gravatum
ad longum tempus, nam quoad iſtam licèt dictum fuerit ſu-
pra, quòd imò ſucceſſor ſingularis tenetur ei ſtare, tamen de-
claratum etiam fuit, id procedere, quatenus fuerit validè
facta, & iſta declaratio applicatur, quia locatio ad longum 148
tempus eſt alienatio, ut alibi fuit explicatum, & hæres gra-
vatus non poteſt alienare Auth. *res quæ*, *& l. fin.* §. *ſed quia*,
C. com.

C. com. de leg. & ideò, nec valet locatio ad longum tempus
per eum facta, l. fin. C. de reb. alien. ubi Bart. & alii Peregr. de
fideic. artic. 40. n. 106. Scapuc. d. ampl. 3. n. 12. Fuſar. qu. 526.
num. 5. Ciarlin. contr. 93. n. 3. Gratian. diſcept. 37. n. 14.
149 Et ſtante dicta nullitate, non poterit prætendere conductor, quòd teneatur ſtare fideicommiſſario, ſaltem pro brevi tempore, pro quo permiſſa eſt locatio gravato, quia locatio ad longum tempus, eſt nulla in totum, Alex. conſ. 17. n. 11. lib. 4. Molin. de primog. lib. 1. cap. 21. n. 15. & 28. Peregr. artic. 40. n. 106. ubi etiam reddit rationem, quia aliàs mutaretur ſpecies contractus, cum multum interſit inter locationem ad longum tempus, & locationem ad breve tempus, & faciunt tradita in ſimili de locatione bonorum Eccleſiæ, ultra tempus permiſſum facta, quòd non ſuſtineatur in tempore permiſſo, de quo latè in cap. 14. §. 7. poſt princ.
150 Quo autem ad primogenitum ſuccedentem in majoratu, ſeu primogenitura, quòd non teneatur ſtare locationi factæ per anteceſſorem ſuum, firmat Molina de primog. lib. 1. c. 21. n. 1. & Scapuc. de ſingul. ſucceſſ. ampl. 5. n. 1. & ſeqq. & tenuit etiam Pacif. de Salv. in inſpect. 4. cap. 1. n. 23. & 24. cum aliis pleniſſima manu, more ſuo cumulatis per Caſtill. de coniect. tom. 6. cap. 161. n. 15. ex quibus patet hanc eſſe communem, & eſſe adeò communem, ut nemo ab ea diſcrepaverit aſſerit Molin. d. cap. 21. n. 3. in fin. & Caſtill. d. n. 15.
151 In contrarium tamen urget, quòd primogenitura nihil aliud eſt, quàm fideicommiſſum primogenitorum favore relictam, ex relatis per Molin. de primog. lib. 1. cap. 1. n. 7. & Fuſar. de ſubſtitut. quæſt. 277. n. 70. & quæſt. 387. n. 10. ergo ſicut diximus fideicommiſſarium teneri ſtare locationi, ita dicendum eſt de primogenito; & quòd valeat hoc argumentum probat ipſemet Molin. in ſuprac. cap. 21. num. 1. lib. 1. dum ſupponens, quòd fideicommiſſarius non teneatur ſtare locationi, eodem argumento utitur ad probandam prædictam opinionem de primogenito.
152 Ad ſuſtinendam primam, & communem opinionem, animadvertendum, quòd licèt primogenitura, ſeu majoratus
153 in pluribus conveniat cum fideicommiſſis, tamen in aliquibus differt, & ſignanter in eo quòd fideicommiſſarius debet capere de manu hæredis rem fideicommiſſo ſubjectam l. cum quam, C. de fideicom. & poni per hæredem in locum ſuum, l. qui quadringenta, ff. ad Trebell. & ſic ſuccedit per viam tranſmiſſionis de una perſona in aliam, cum imò nec poſſit ſucceſſivè vocatus agere, niſi facta ſibi per gravatum reſtitutione
154 l. 2. in princ. & l. reſtituta, ff. ad Trebell. Menoch. de adipiſc. remed. 4. num. 166. & ſeq. quod ſecus eſt in primogenitura, quia in ea non ſucceditur per viam tranſmiſſionis de una perſona in aliam, ſed uno ſublato de medio, alius ſuccedit ex perſona propria, ut poſt Caſtren. in conſ. 164. lib. 2. declarat Decian. conſ. 498. n. 19. & optimè differentiam iſtam tradit, ac latiùs comprobat Molin. de primogen. lib. 1. cap. 1. n. 14. juncto n. 17 & ſequitur Caſtill. lib. 5. de conject. cap. 65. n. 4. & 85. unde patet, quòd in primogenitura applicatur declaratio octava ſuprà tradita num. 60. quòd quando jus anteceſſoris locantis non tranſmittitur in ſucceſſorem, ſed potius extinguitur, & finitur, licèt non applicetur regula, quòd ſucceſſor ſingularis non teneatur ſtare locationi, quia intret aliqua alia declaratio, ſeu limitatio ejuſdem regulæ, tamen adhuc ſucceſſor non tenetur ſtare alia ratione, quia nempe reſoluto, & extincto jure locatoris, reſolvitur etiam, & extingitur jus conductoris per reg. leg. res vectigalis, ff. de pignor. cum aliis ibi citat.
155 At diſtinctio iſta pocedit in primogenitura facta per contractum, de qua loquitur Caſtren. & Dec. ſuprà citati, nem-
156 pe in donatione, quia tunc tot cenſentur donationes diſtinctæ, & independentes, quot perſonæ quibus ſucceſſivè donatum fuit, Bero. conſ. 53. n. 18. lib. 1. Menoch. conſ. 1153. n. 1. & ſeq. Ger. Spin. conſ. 49. n. 47. & ſeq. Altogr. conſ. 43.
157 n. 66. lib. 2. Merlin. dec. 404. n. 7. licèt enim in donatione poſſit conſtitui fideicommiſſum, ut in ſpecie, quòd primogenitura etiam in donatione inſtituta cenſeatur per fideicom-
158 miſſum, tradit Mol. de prim. lib. 1. cap. 1. n. 9. tamen eſt fideicommiſſum improprium Mol. de pact. nupt. lib. 3. quæſt. 22. num. 15. verſ. impropria, Peregr. art. 51. n. 2. verſ. & licèt, Giovagnon. conſ. 34. n. 6. lib. 2. Surd. conſ. 247. n. 4. verſ. unum tamen fateri, Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 4. Gloſ. 9. par. 3. num. 34. adeout in eo vocatus conſequatur potius jure directo à donante, quàm obliquo à gravato Suarez. alleg. 9. n. 16. poſt princ. Surd. conſ. 375. n. 34. Marta voto 215. n. 1. & ſeqq. at ubi primogenitura inſtituta eſſet in teſtamento per viam veri, & proprii fideicommiſſi, prout practicari plurimùm ſolet in Italia, tunc recedendum eſſet à dicta opinio-
159 ne communi, & dicendum ſucceſſorem in ea ſtare debere
locationi, prout dictum eſt de fideicommiſſario, & in ſpecie de ſucceſſore in primogenitura, ſenſit Caroc. de locat. tit. de poſſeſſ. majorat. quæſt. 1. num. 1. & 8. & apertiùs Peregr. de fideicomm. artic. 40. num. 96. ad finem.
Retenta autem prædicta diſtinctione inter primogenituram inſtitutam per viam donationis, & inſtitutam per viam veri, & proprii fideicommiſſi, ſequitur, ut diverſimodè declarati debeat reſolutio in utroque caſu, nam in primo, 160
nempe ubi primogenitura eſt inſtituta per viam donationis, procedit, ut quod dictum eſt primogenitum ſtare non debere locationi, habeat locum in locatione facta ab anteceſſore in primogenitura, non autem in facta ab inſtitutore primogenituræ, ut volunt Gutier. can. quæſt. cap. 36. num. 11. ubi tamen declarat procedere in locatione facta ante fundationem primogenituræ, non poſtea, ſi primogenitura ſit irrevocabilis lib 1. & Scapuccin. dict. ampliat. 5. num. 8. quia donatarius tenetur ſtare locationi factæ à donante, ut dicam infra.
At ſecus eſt in fideicommiſſario, ſeu legatario, quia non 161
tenentur ſtare locationi per teſtatorem factæ, niſi in quantum ſint ſucceſſores univerſales, ut probatum fuit ſuprà.
Sic etiam quamvis primogenitus ſucceſſor recipiendo 162
penſiones à conductore, non obligetur propterea ſtare locationi, niſi pro anno illo, pro quo penſiones recepit, ut firmat Molin. de primogen. lib. 1. cap. 21. num. 7. tamen quo-
que procedit ſi agatur de primogenitura inſtituta in dona- 163
tione, ex quo tunc ſucceſſor in ea non ſuccedit anteceſſori per viam tranſmiſſionis, ſed per viam privationis, & deficientiæ illius, & ſi applicantur tradita in declaratione octava, ſecus autem ſi ſuccedat per viam veri, & proprii fideicommiſſi, ut ſuprà diſtinctum eſt. Et idem dicendum eſt de aliis declarationibus, quæ præfatæ concluſioni, quòd ſucceſſor in primogenitura non teneatur ſtare locationi, applicari poſſunt, quas hìc omitto, quia uti communes aliis caſibus, alibi tradidi, ſed in ſpecie videri poterunt penès Molin. de primogen. d. cap. 21. num. 14. & ſeqq. lib. 1. & Scapuccin. de ſing. ſucceſſ. d. ampl. 5. num. 9. & ſeqq.
Quo verò ad donatarium, dicendum eſt, quòd etiamſi 164
ſit particularis, adhuc teneatur ſtare locationi, quia cenſetur donata res cum onere ſuo, & ſic cum onere illo permittendi conductorem ea re uti, ut plene firmavit Surd. deciſ.
172. num. 7. & latius comprobavit Scapuccin. de ſingul. 165
ſucceſſ. ampl. 4. num. 2. & ſeqq. Non enim applicatur ratio illa in qua dictum eſt ſuprà fundari concluſionem, quòd ſucceſſor ſingularis locationi ſtare non teneatur, videlicet, quia in eum non tranſeat actio perſonalis, quia non pro-
cedit ſi ſucceſſor ſingularis titulum habeat lucrativum, ut 166
per text. in l. ſi me, & Titio, ff. ſi certum petat. advertit in propoſito Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 12. ſub num. 20. & ſequitur Scapuccin. d. ampl. 4. num. 6. Neque applicatur text. in l. qui fundum, ff. loc. cum aliis auctoritatibus ſuprà
adductis probantibus legatarium non teneri ſtare locatio- 167
ni, quia licèt legatum dicatur donatio quædam, §. legatum Inſtitut. tit. de legat. tamen in pluribus differunt, &
ſignanter in hoc, quòd legatum latius interpretatur favore 168
legatarii, & propterea non applicatur dicta ratio, quòd cenſeatur teſtatorem reliquiſſe cum onere illo, quod habebat teſtator permittendi conductorem re uti Scapuccin.
d. ampl. 4. num. 4. & ſeq. cenſetur enim teſtatorem legaſſe, 169
ſeu fideicommiſiſſe rem uti liberam, itaut quatenus non ſit, hæres teneatur eam lucte l. ſi res obligata, 60. in princ. ff. de legat. 1. & leg. prædia 6. Cod. de fideic. quod non procedit in donatione juxta Rota in deciſ. 143. numer. 5. & ſeq. par. 5. recent. & deciſ. 517. poſt Cenc. de cenſ. Cyroc. diſc. 52. num. 62. quod tamen non tranſit ſine difficultate, ex traditis per Gratian. diſcept. 955. num. 23. & ſeqq. & Cenc. de cenſ. quæſt. 79. num. 25. & ſeqq.
Procedunt autem prædicta, ſi agatur de locatione facta 170
ab ipſo donante, nam ubi ageretur de donatione pluribus ſucceſſivè facta, & unus ex primis donatariis locaſſet, & quæreretur, an ſucceſſivè vocatus ſtare deberet illi locationi, dicendum eſſet non teneri ſtare, juxta tradita ſuprà in primogenituris num. 159.
Undecimus caſus ſit ſi emphyteuta, vel feudatarius loca- 171
verit bona emphyteutica, vel feudataria, & quæratur, an ejus ſucceſſor ſtare teneatur locationi, in quo ſi agatur de emphyteuſi, vel feudo hæreditario, utique eſt reſpondendum affirmativè, quia ſucceſſor debet eſſe hæres, & proinde non poteſt impugnare factum defuncti, vulgata l. cum a matre, C. de re vindic. & in propoſito Scapuc. de ſing. ſucc. ampl. 11. n. 8. & 9. ubi, & idem eſſe ſi ex forma ſtatuti, vel aliàs bona emphyteutica ſint redacta ad inſtar allodialium.

172 Si verò emphyteuſis ſit ex pacto, & providentia, videba-
tur prima facie dicendum, ſucceſſorem in ea teneri ſtare lo-
cationi adinſtar ſucceſſoris in fideicommiſſo, ſed contrarium
ſentire videtur Scapuccin. *in d. tract. de ſing. ſucceſſ. ampliat.*
11. *num.* 10. & licèt adducat rationem, quòd reſoluto ju-
re emphyteutæ, omne jus dicitur reſolutum, & alleget au-
ctoritates loquentes de fine emphyteuſis, & ſic concluden-
tes, quòd non teneatur ſtare dominus directus, qui ſuccedit,
reſoluto jure emphyteutico, & finita emphyteuſi, de quo
dicemus infra, non autem in ſucceſſivè vocato, tamen cre-
derem, & in iſto procedere dictam rationem, quòd reſoluto
jure datoris reſolvatur jus acceptoris, & applicari declara-
tionem octavam regulæ ſuprà traditam, quia emphyteuta
non tranſmittit jus ſuum in ſucceſſivè vocatum ad inſtar
173 gravati per fideicommiſſum, nam iſte ante eventum condi-
tionis fideicommiſſo adjectæ habet dominium bonorum, quę
interim dicuntur ſua, Pinell. *in l.* 1. *p.* 2. *n.* 5. *Cod. de bonis ma-
tern.* Menoch. *conſ.* 955. *n.* 28. Leon. *con.* 13. *n.* 14. *& ſeqq.* Bece.
conſ. 160. *n.* 18. Surd. *conſ.* 73. *n.* 78. Rauden. *reſol.* 33. *n.* 16.
174 *verſ. præterea*, Pereg. *art.* 35. *n.* 29. *ad fin. & deciſ. Patav.*
64. *n.* 2. Magon. *dec. Flor.* 72. *n.* 6. *&* 7. Seſſe *dec.* 53. *n.* 5.
Et quatenus conditio non purificetur, vel purificata defi-
ciat, ſubſtitutus dominium continuat, quia reſtituit bona
175 vocato ſi adſit, & ſi non adſit, vel nolit ea recipere, conti-
nuat ea retinere tamquam dominus, itaut ſi interim aliena-
vit, ſuſtineatur alienatio etiamſi fuiſſet expreſsè prohibita,
Natta *conſ.* 445. *n.* 19. *&* *conſ.* 470. *n.* 3. Gabr. *conſ.* 96. *n.*
8. *l.* 1. Menoch. *conſ.* 732. *n.* 54. Roland. *conſ.* 25. *n.* 18. *l.* 1.
Rot. *dec.* 160. *n.* 2. *par.* 4. *& dec.* 8. *n.* 13. *par.* 7. *recent.* &
exiſtente conditione, ac petente vocato, ipſe ei reſtituit
Menoch. *adipiſc. rem.* 4. *n.* 166. *& ſeqq.* Rot. cor. Burat. *dec.*
176 115. *n.* 1. cùm debeat fideicommiſſarius poni per hæredem
in locum ſuum *l. qui quadringenta, ff. de trebell.* Mulin. *de
primog. lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 14. at emphyteuta non eſt interim
dominus, quia dominium directum remanet penès conce-
dentem, & deficiente ſucceſſivè vocato, non retinet ſibi rem,
ſed ea devolvitur ad dominum directum, & ſucceſſivè vo-
catus non indiget aliqua reſtitutione præcedenti, ſed vi-
gore inveſtituræ ſuccedit, & immittitur Bald. *in cap. ca-
terum, n.* 11. *de judic.* Roland. *conſ.* 1. *n.* 52. *& ſeq. lib.* 1.
Intigliol. *de feud. centur. prima quæſtion.* 55. *num.* 12. Surd.
conſ. 571. *n.* 4. *verſic. & in feudo*, Roſental. *de feud. cap.* 7.
concluſ. 8. *num.* 3. Rota *deciſ.* 220. *num.* 3. *par.* 4. *div. &
deciſ.* 2159. *num.* 29. *coram Coccino.*

177 Ubi autem ſuccedat ipſe dominus directus, diſtinguen-
dum eſt inter ſucceſſionem ex cauſa neceſſaria puta juris em-
phyteutici, ſeu legis inveſtituræ, & ſucceſſionem ex cau-
ſa merè voluntaria retroceſſionis factæ per emphyteutam,
& ſtante prima, clarum eſt, eum non teneri ſtare locationi,
cùm omne jus conductoris per reſolutionem juris emphy-
teutæ, qui locavit, expiraverit, juxta tradita in dicta de-
claratione octava, quæ evidenter applicatur Fulgin. *de jur.*
178 *emphyt. tit. de renunciat. quæſt.* 11. *num.* 1. adeout nec em-
phyteuta, ſeu ejus hæres teneatur ad aliquod damnum con-
ductori reficiendum, ſi rem ſui emphyteuticam locavit, ex
quo dicatur locatio finita ex natura rei, quo caſu nec evictio
debetur Seraph. *deciſ.* 1480. *n.* 4. & in his terminis Scapucc.
179 *dicta ampliat.* 11. *num.* 4. Borgnin. *deciſ.* 25. *num.* 8. *par.* 2.
& faciunt ſuprà tradita de locatione facta ab uſufructuario.
Stante autem ſecunda, quia nempe emphyteuta ſponte rem
vendiderit, aut donaverit, aut aliter ceſſerit, vel reliquerit
Domino, contrarium eſt dicendum, quia tunc jus emphy-
teutæ non extinguitur, ſed transfertur, & ideò debet tran-
ſire cum onere ſuo, ut conſuluit Bald. *conſ.* 372. *per tot. lib.* 1.
ubi aliquas etiam rationes addit, & in fine dicit, hanc opi-
nionem eſſe multùm æquam, & cum eo tranſeunt Tiraquell.
de retract. lignag. §. 34. Gloſ. 1. *num.* 9. Mantic. *de tacit.
lib.* 5. *tit.* 10. *n.* 31. Fulgin. *de jur. emphyt. d. tit. de renunc.
quæſt.* 11. Scapucc. *d. ampl.* 11. *n.* 5. Surd. *deciſ.* 286. *n.* 4.

Verùm licèt præfati loquantur abſolutè, & indiſtinctè, ta-
men prima facie videbatur conſtituenda regula in contra-
rium, quòd ſcilicèt etiam in d. ſucceſſione voluntaria, do-
minus non teneatur ſtare locationi, & opinionem præfatam
intelligendam eſſe, vel in locatione ad longum tempus, vel
ſtante hypotheca, vel quid alio concurrente per quod rece-
di deberet ab ipſa regula, quòd ſucceſſor ſingularis non te-
neatur ſtare locationi, dum non apparet ratio ab ea recedendi,
ſed perpenſis eis quæ adducuntur per Bald. *in dict. conſ.* 372.
talis ratio non deeſt, dicit enim ultimo loco, quòd condu-
cens à primo conductore, habet cauſam à primo locato-
re, ergo non poteſt per primum locatorem expelli, quod
idem eſt, ac ſi diceret, quòd dominus primus locator con-
cedendo emphyteuſim tacitè dedit emphyteutæ primo con-
ductori facultatem ſublocandi, unde applicatur tertia de-
claratio dictæ regulæ, quòd ea non procedat, quando ſin-
gularis ſucceſſor tacitè conſenſit anteceſſorem locare poſ-
ſe, & ſic vera eſt opinio ſuprà firmata, ut indiſtinctè te-
neatur dominus directus ſtare locationi, quando jus em-
phyteuticum non eſt ſui natura reſolutum, ſed in ipſum
voluntariè tranſlatum.

Quod & procedit nedum in locatione facta ab emphy- 180
teuta, ſed etiam in qualibet ſublocatione per conductorem
poſtea renunciantem facta, cùm in qualibet locatione ve-
niat facultas ſublocandi, ut ſuo loco dictum eſt.

Limitatur tamen dicta concluſio, ut procedat ſi renun- 181
ciatio, ſeu ceſſio prædicta fieri non poſſit invito domino
prout fieri regulariter non poteſt in locatione, & emphy-
teuſi, nam ſi fieri poſſit, & facta ſit, prout, ſecundum
aliquos, poteſt de jure in feudo, & aliquibus in locis, me-
diante ſtatuto, in emphyteuſi, & locatione, tunc rationi
non congruit, ut dominus ſtare teneatur locationi, ut fir-
mat Tiraquell. *de retract. lignag.* §. 34. Gloſ. 1. *num.* 10.

Præterea dubitari poterit, an ſi emphyteuta non vendi- 182
derit directo domino, ſed alteri tertio, ipſeque dominus
voluerit uti prælatione, quam jura ſibi concedunt, in tali
venditione, quodnam ex membris præfatæ diſtinctionis ap-
plicetur, & videbatur applicari ſecundum de voluntaria ac-
quiſitione, cùm tam reſpectu emphyteutæ venditio fuerit
voluntaria, quàm reſpectu domini voluntaria emptio, &
tamen contrarium fuit deciſum per Senatum Pedemont. pe-
nès Oſaſc. *deciſ.* 156. *per tot.* quia dominus non utitur jure
privati, ſed jure emphyteutico, & ſui dominii, itaut hoc
quoque caſu jus emphyteutæ, qui locavit, reſolvatur.

Et dubitari etiam poteſt, ſi emphyteuſis, ſeu feudum re- 183
vertatur quidem ad dominum ex lege feudali, aut emphy-
teutica, ſed culpa emphyteutæ, eaque commiſſa poſt loca-
tionem factam, puta quia omiſerit canonem ſolvere, vel
abſque conſenſu domini alienaverit, an dici debeat iſta re-
verſio voluntaria, & talis, quæ præjudicare conductori non
debeat, maximè attenta culpa, quæ tertio nocere non de-
bet, & licèt eam nocere non debere conductori ſenſerit 184
Purpur. *conſ.* 429. *n.* 6. & cum eo tranſire viſus ſit Mantic.
de tacit. lib. 5. *tit.* 10. *num.* 30. tamen id procedere poteſt
quoad effectum, ut conductor poſſit ab ipſo emphyteuta
damna repetere, at reſpectu domini, ipſe non tenetur ſtare
locationi, quia emphyteuſis reſolvitur per legem emphy-
teuticam, & factum emphyteutæ, nempe locatio, non
poteſt reſolutionem impedire, ſeu moderare, itaut non ſit
libera, nec applicatur, quòd culpa non debet nocere ter-
tio, quia procedit quando eſt culpa ad illud ordinata ut
noceat, non autem quando non eſt ad id ordinata, ſed
præjudicat ei per indirectum, ſeu in quamdam conſequen-
tiam Bald. *in l.* 2. *num.* 17. *C. de reſcind. vend.* & aliis ad-
ductis declarat in propoſito Scapucc. *d. ampl.* 11. *num.* 6.

Duodecimus caſus erit ſiè contra dominus locaverit ad 185
breve tempus, ac deinde bona locata in emphyteuſim, ſeu
feudum conceſſerit, aut ad longum tempus locaverit an
acquirentes per contractus iſtos teneantur ſtare illi loca-
tioni præcedenti, & reſpondendum eſt negativè, quia ap-
plicatur regula de ſucceſſore ſingulari, quæ procedit etiam
in ſuccedentibus in ſolo dominio utili, ut emphyteutis
Bartol. *in l. penult. C. de mancip. & colon. lib.* 11. Scapucc.
dict. ampliat. 11. *num.* 7. & faciunt ea, quæ dicta ſunt
ſuprà in caſu 9. de acquirente ſolum uſumfructum.

Limitatur tamen hæc traditio, ut procedat in emphy-
teuta privati, ſecus autem in emphyteuta Fiſci, vel Eccle- 186
ſiæ, iſte enim tenetur ſtare colono Bart. ubi ſuprà, & aliis
latè adduct. Caroc. *de locat. tit. de jure emphyt. quæſt.* 19.
per tot. & Scapuccin. *d. ampliat.* 11. *num.* 7. patebitque ve-
ritas, & ratio hujus limitationis ex mox dicendis.

Decimus tertius caſus ſit in ſucceſſore ſingulari Fiſci ſeu 187
Eccleſiæ, de quo ſi quæratur, an teneatur ſtare colono, re-
ſpondendum erit affirmativè, nam quo ad eam qui emit
à Fiſco, quòd teneatur ſtare colono, eſt text. *in l. fin. propè
fin. principii, ff. de jur. Fiſci*, & quoad emphyteutas, quòd
ſi expellant colonos priventur prædiis ſibi conceſſis, eſt text.
in leg. penult. Cod. de mancip. & col. lib. 11.

Verùm quod attinet ad præfata jura antequam ea di-
mittamus, animadvertendum textum in *d. leg. fin.* probare
emptorem teneri per annum tantùm, dicit enim illum pen-
ſionem ejus anni à colono recepturum, *& ibid.* Gloſ. *in
ver. ejus addit. tantum.*

Et quoad text. *in d. l. penult. C. de mancip. & col. lib.* 11.
animadvertendum quòd loquitur de expellentibus colonos
anti-

Digitized by Google

antiquiſſimos, & ideo, dum dicit privandos prædiis, cùm
hæc ſit pœna, non poteſt extendi ad expellentes ſimplicem
conductorem Scapucc. *ampl.* 7. *n.* 8. in pœnalibus enim non
debet fieri extenſio Seraph. *deciſ.* 1443. *num.* 12. *&* 13.

Inferunt tamen ex eiſdem juribus Doctores, quòd ſingu-
lares ſucceſſores Fiſci abſolutè teneantur ſtare locationi per
eumdem Fiſcum antecedenter factæ Bartol. *in d. l. penult. in
princ. C. de mancip. & colon. lib.* 11. Angel. *conſ.* 245. *n.* 6. *in
princip. verſ. fallit tamen.* Duen. *reg.* 240. *lim.* 8. Mantic. *de
tacit. lib.* 5. *tit.* 10. *n.* 28. Scapucc. *d. tract. de ſingul. ſucceſ.
ampl.* 7. *num.* 7. Poſth. *de ſubhaſt. inſpect.* 44. *num.* 75.

188 Dicunt autem quamplures hoc conſtitutum ſpecialiter per
jura prædicta in Fiſco, ne conductores expulſi habeant con-
tra ipſum regreſſum, & ipſe teneatur eis damna reficere, ut
refert Scapucc. *d. ampl.* 7. *num.* 7. ſed ipſe ſub *num. ſeq. verſ.*
cæterum, inſurgit contra eos, dicens, quòd recurrere ad ra-
tionem ſpecialitatis eſt refugium miſerorum, & debilitas in-
tellectus, at in hæc prorumpit, quia forte non obſervavit
præfatam rationem, ne Fiſcus teneatur colonis haberi in ipſo
textu dictæ *l. fin. ff. de jur. Fiſci* & conſiderari per Gloſ. *in d.
l. penult. C. de mancip. & colon. lib.* 11. & ibidem etiam per
Bart. ulterius, quòd ſit privilegium, & particulare jus Fiſci,
probatur etiam quia leges intelligi debent ſecundum rubri-
cam, ſub qua ponuntur, *leg. imperatores,* 19. *ff. de in diem ad-
dict.* Caſtr. *in l.* 1. *n.* 4. *ff. ſi cert. petat.* Jaſ. *in rubr. inſtitut. de
action. ſed dict. l. fin.* ponitur ſub *tit. de jure Fiſci,* ergo dicen-
dum eſt eſſe jus ſpeciale, & ſic privilegium illius, ut argumen-
tatur in ſpecie Ceval. *comm. contra comm. quæſt.* 756. *n.* 75.

189 Non tamen propterea diſplicent aliæ rationes, quas ibi-
dem poſt alios ſubnectit Scapuccin. quarum una eſt, quòd in
locatione facta per Fiſcum, quamvis ad modicum tempus,
tribuitur conductori jus ad rem, & utile dominium: ut di-
ctum eſt ſuprà in *cap.* 27. & latè probat ſignanter Gratian.
diſcept. 257. *num.* 15. *& plur. ſeqq. ubi num.* 19. quòd id pro-
cedit non ſolùm in locatione Fiſci, ſed etiam in locatione
Municipii, & Reipublicæ, & ſic in ea non applicatur regu-
la, quòd ſucceſſor ſingularis non teneatur ei ſtare, cùm non
applicetur ratio illius, quam diximus eſſe, quia conductor
ad modicum tempus nullum habet jus in re.

190 Altera ratio eſt, quia contractus Fiſcales vim legis obti-
nent, & ideo debent intelligi ſine alterius injuria, Roman.
in l. ſi filio, §. ſi vir in quinquennium, n. 39. *ff. ſol. matr.* Mant.
191 *de tacit. lib.* 5. *tit.* 10. *n.* 28. *in fin.* & majorem fidem in Prin-
cipe locante, quàm in privato deſiderari addit Pinell. *in l.* 1.
par. 3. *n.* 67. *in fin. verſ. ultra Doctores, C. de bon. mater.*

192 Ex prædictis infertur, quòd etiam ſingularis ſucceſſor Ec-
cleſiæ, teneatur ſtare colono Bart. *in l. penult. num.* 2. *Cod.
de mancip. & colon. lib.* 11. & ibi Imolen. in add. Roman.
ſingul. 63. Corſet. *ſing.* 101. & licèt non deſint contrarium
ſentientes, relati per Adden. ad Roman. *in d. ſing.* 63. Ceval.
qui cum eis tranſit *quæſt.* 756. *n.* 77. tamen dicta prima opinio
193 eſt probabilior, ut dicit Scapucc. *de ſingul. ſucceſſ. ampliat.* 7.
num. 5. *verſ. & ſaltem,* valet enim argumentum à Fiſco ad
Eccleſiam, ut patet in *l. fin. Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* & tradit
194 Everar. *in loc. à Fiſco ad Eccleſiam* Barboſ. *in loc. argumento-
rum loc.* 49. & omnia privilegia Fiſco conceſſa competunt
195 etiam piæ cauſæ Tiraquell. *de privil. piæ cauſæ privil.* 143.
maximè dum non adeſt diverſitas rationis, nec contrarium
reperitur in jure expreſſum, & caſus eſt applicabilis, ut decla-
rat Ricc. *in addit. ad eumdem Tiraquell. in præfat. privil.*
unde dum hoc eſt privilegium Fiſci, debet etiam competere
Eccleſiæ, & applicatur etiam illa ratio, quòd major fides
deſideratur in Eccleſia locante, quàm in privato, & ſic, ut
poſtmodum non alienet in perniciem conductoris, ut in
Principe conſiderat Pinell. ubi ſuprà.

196 Decimus quartus caſus ſit è contra, ſi fiſcus, vel Eccleſia
ſuccedat in Prædio locato, an teneatur ſtare locationi, &
reſpondendum eſt negativè, cùm non adſit ratio cur recede-
re debeamus à regula, quæ eſt, quòd ſucceſſor ſingularis ſta-
re non tenetur locationi, & facere deteriorem conditio-
nem fiſci, & Eccleſiæ. Imò dicendum, quòd etiam in caſi-
197 bus in quibus alii tenentur, ipſi non teneantur, prout ſi fiſcus
ſuccedat ex quo bona publicentur, tunc ipſe eſt ſucceſſor ne-
ceſſarius, non voluntarius, & ideo deberet teneri juxta ſe-
ptimam declarationem dictæ regulæ ſuprà traditam *num.* 58.
& tamen eum non teneri probat text. *in leg. ſi fundus cum*
Gloſ. *ibi ver. ceteris, ff. locat.* idque ſpeciali ejus privilegio
tribuit poſt alios Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 10. *num.* 14. &
Scapuccin. *de ſingul. ſucceſſ. ampl.* 7. *num.* 1. *&* 2. Poſth. *de
ſubhaſt. inſpect.* 44. *num.* 74.

198 Nec diverſimodè ſtatuendum eſt de Eccleſia, cùm privi-
legia conceſſa fiſco, competant etiam Eccleſiæ ut mox dice-

bam, & firmat Tiraq. *de priv. piæ cauſ. priv.* 143. *per tot.* &
in his terminis Scapucc. *d. tract. ampl.* 8. *n.* 1. & eſſe veriorem
opinionem, dicit Carocc. *de loc. tit. de ſucceſ. quæſt.* 20. *n.* 2.

At prædicta procedunt ſi agatur de ſucceſſore titulo ſin- 199
gulari, nam aliàs ſi ageretur de ſucceſſione univerſali, ſecus
eſſet dicendum Curt. Sen. *conſ.* 10. *num.* 1. Caroc. *de locat.
tit. de ſucceſſ. quæſt.* 14. *num.* 2. Scapucc. *d. ampl.* 7. *num.* 2.
verſ. hoc tamen verum. Et licèt fiſcus, quando ſuccedit ex 200
maleficio, vel in bonis vacantibus, non dicatur propriè hæ-
res, ſed ſuccedat loco hæredis *l. quoties, §. fin. ff. de novat. l.
inter eos, §. ultimo, ff. de fidejuſ. l. tutoris, C. ad leg. Jul.*
Bart. *in l. poſtquam heres, n.* 2. *in fin. ff. ut legat nom. caveat.*
& dicitur ſucceſſor bonorum, non perſonæ, Alex. *in l. ſi* 201
conſtante, §. ult. num. 4. *ff. ſol. matrim.* adeout in eo videatur
applicari ratio cur ſucceſſor ſingularis non teneatur ſtare lo-
cationi, quam eſſe diximus, quia in eum non tranſeunt obli-
gationes perſonales, tamen ſufficit, quòd ſit ſucceſſor uni- 202
verſalis bonorum, & loco hæredis habeatur ad hoc, ut loca-
tioni ſtare debeat, ut probat Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 9.
num. 8. & eum ſequitur Scapuccin. *dict. ampl.* 7. *num.* 4. *&* 5.
Neque applicatur in eo declaratio 4. ſuprà ad regulam tradi-
ta, quia ibi dictum eſt non ſufficere ſucceſſionem in jure uni-
verſali, ſi ſuccedatur titulo particulari, & fiſcus ſuccedit loco 203
hæredis, & ſic titulo univerſali, non particulari, ut docet
Bald. *in leg. ſi conſtante, §. fin. num.* 2. *ff. ſolut. matr.* licèt di-
car non ſuccedere perſonæ, quia hoc non attenditur ad iſtum
effectum Scapuccin. *d. num.* 5.

Poſſet forſan dubitari, quid dicendum ſit, ſi Princeps ſuc- 204
cedat Principi, qui locavit, an teneatur ſtare locationi, quia
attenta perſona ſuccedentis non tenetur ſtare, ex dictis ſu-
pra in caſu iſto, attenta verò perſona locantis, tenetur, ex
dictis in caſu præcedenti. Verùm, quia ex dictis in caſu iſto
patet, quòd fiſcus, ſeu Princeps non tenetur ſtare locationi,
quia in eo quoque procedit regula, quòd ſucceſſor ſingula-
ris ſtare non teneatur locationi, ſequitur, ut hoc procedat
quatenus non applicetur aliqua limitatio ipſius regulæ, ſed
ſic eſt, quòd ea limitatur ſi locatio ſit facta à Principe ex de-
ductis in caſu præcedenti, ergo Princeps ſuccedens Princi-
pi tenebitur ſtare, & ultra hanc rationem, opinio iſta non
caret auctoritate, eam enim firmavit Purpurat. *conſ.* 424.
num. 4. *& ſeqq.* ubi loquitur de ſucceſſione in Marchionatu,
& reſpondet ſignanter ad unum objectum, quod fieri poſſet 205
de dicendis infra in caſu proximo de ſuccedente in dignitate
Eccleſiaſtica, quòd non teneatur ſtare locationi factæ per
ſuum anteceſſorem in ea, dicens, quòd non valet argumen-
tum, quia major eſt poteſtas Principis ſecularis in bonis
Marchionatus, vel alterius dignitatis perpetuæ, & tranſmiſ-
ſibilis ad ſucceſſores ſanguinis, quàm ſit poteſtas Prælati,
qui moriens nihil tranſmittit. Et eamdem opinionem ſequi-
tur etiam Mantic. *lib.* 5. *tit.* 10. *num.* 38. & latiùs comprobat
Scapuccin. *limit.* 7. *num.* 1. *& ſeqq.*

Limitatur tamen d. opinio, ut procedat ſi agatur de ſuc-
cedente per viam ſucceſſionis in dignitate Principatus, ſeu
Baroniæ, non autem ſi agatur de ſuccedente per viam ele-
ctionis ea ratione, quia in hoc ſecundo caſu, fit nova crea- 206
tio, & ſucceditur per viam privationis, ſeu deficientiæ præ-
deceſſoris, & ſuccedens non tenetur ſtare locationi, juxta
tradita ſuprà *numer.* 60. *in* 8. *declaratione* Purpurat. *dict.
conſ.* 424. *num.* 9. Mantic. *d. tit.* 10. *num.* 38. Scapuccin. *d.
lim.* 7. *num.* 8. ubi exemplificat in Papa, & Imperatore, qui
non tenentur ſervare geſta per ſuos Prædeceſſores, eo quòd
electione mediante ſupremam dignitatem aſſequuntur Surd.
deciſion. 326. *num.* 81. ubi quòd ſucceſſor per electionem 207
ſolùm tenetur ſtare locationi ſi ſit facta in neceſſitatem,
vel utilitatem ſtatus.

Verùm licèt ita ſuccedentes in Principatu poſſint expel- 208
lere conductorem anteceſſoris, tamen non ſolent velle, &
forſan non decet, ait enim Papa *in cap. ſi ea* 25. *quæſt.* 2. *ſi ea
deſtruerem, quæ anteceſſores noſtri ſtatuerunt, non conſtructor,
ſed everſor juſtè comprobarer.* Et in ſpecie, quòd etiam Prin- 209
ceps, qui non venit ad Principatum per viam ſucceſſionis,
ſed per viam electionis, prout eſt Papa, & Imperator, de-
beat ſervare geſta Prædeceſſoris ſui, quando pertinent ad of-
ficium, & dignitatem ſuam, plenè probat Cravett. *conſ.* 241.
numer. 17. *verſ. quinimo,* & Papa difficilius revocat facta 210
Prædeceſſorum ſuorum, quàm ſua *cap. quòd verò* 25. *quæſt.* 2.
Gomeſ. *in cap.* 1. *num.* 98. ubi rejicit contrarios *de conſtit.
in* 6. Roman. *conſil.* 327. *num.* 4. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell.*
Gloſ. 9. §. 2. *numer.* 75. *& ſeqq.* & comprobatur hæc opi- 211
nio, ex quo etiam in fortiori, ſi videlicet Papa præven-
tive relocaverit, ſeu inveſtiverit de feudo nondum aper-
to, non poterit, ſeu non debebit ſucceſſor contravenire, ut

firmatur *in deciſion. 664. num. 13. par. 2. recent.* & dixi *in*
cap. 14. §. 12.
Decimus quintus caſus ſit in beneficialibus, & aliis Eccle-
212 ſiaſticis, an Succeſſor teneatur ſtare locationi per ſuum ante-
ceſſorem factæ, & reſpondendum videtur negativè, non ſo-
lum per regulam generalem, quòd ſucceſſor ſingularis ſtare
non teneatur, ſed etiam, quia iſti ſucceſſores non ſuccedunt
per viam tranſmiſſionis, ſed per viam privationis, & ex na-
tura ordinis, & novæ creationis, non ex poteſtate transfuſio-
nis, & ſic applicatur octava declaratio ſuprà tradita, ut do-
cuit Bald. *in leg. emptorem n. 8. C. locat.* & aliis omiſſis, quo-
rum tamen quamplures allegabuntur, & videri poterunt pe-
nès Ciarlin. *contr. 93. n. 12.* tenuit Rot. *tam antiquam in de-*
ciſione prima de locat. & cond. in nov. quàm moderna, ut cor.
Bich. *deciſ. 437. num.* 3. ubi aliæ deciſiones referuntur, *&*
deciſ. 452. *n.* 1. unde licèt non deſint firmantes regulam in
contrarium, ut videre eſt penès Ricc. *reſol. 97. n. 1. par.* 1. nec
careant diverſis rationibus, quas late videre licet penès Man-
tic. *de tac. lib. 5. tit. 12. à n. 11. ad 17.* tamen iſta erit retinen-
da pro regula, ex ſupra deductis, quæ tamen regula in quibuſ-
dam caſibus limitatur, & in eis procedit opinio contraria.
213 Procedit autem regula prædicta, quòd ſucceſſor non te-
neatur ſtare locationi, nedum in eo, qui ſuccedit in præ-
benda Canonicali, vel alterius cujuslibet Beneficii ſimplicis
Mantic. *de tacit. d. tit. 12. n. 18. & latè ſeqq.* Scapucc. *de ſing.*
ſucceſſ. ampl. 12. per tot. ſed etiam in ſuccedente in Prælatu-
ra, ſeu Rectoria Eccleſiæ habente adminiſtrationem Scapuc.
ampl. 14. num. 1. & latè ſeqq. Rot. cor. Bich. *dict. deciſ. 452.*
num. 1. & per tot. quidquid in contrarium deducat Mantic.
de tacit. lib. 5. tit. 13. num. 1. & ſeqq. nec non etiam in ſuc-
cedentibus commendatario, non obſtantibus contrariis ra-
tionibus adductis per Mantic. *d. lib. 5. tit.* 14. & ſive aga-
tur de Commendatario ad tempus, ſive de perpetuo, quam-
tumvis in primo hoc firmet, in ſecundo verò neget Scapucc.
ampliat. 13. per tot. & ſignanter *num. 4. verſ.* hæc autem
214 procedunt, quia in his omnibus evidenter viget eadem ratio
à principio adducta.
215 Limitatur tamen hoc dictum de Commendatariis, quoad
Commendatario Religionum militarium ſecundùm Caroc.
de locat. tit. de ſucceſſore quæſt. 21. per tot. ubi generaliter
tradit, quòd Cruce ſignati, uti Milites Hieroſolymitani,
& S. Stephani &c. tenentur ſtare locationi anteceſſoris, ſed
allegat Jo. Andr. *in cap. ad deliberandum de judic.* & Franc.
Marc. *deciſ. 97. par.* 2. qui penès me hoc non dicunt, nec
video rationem hujus ſpecialitatis, imo Hieroſolymitanos
regulari in hoc propoſito ad inſtar aliorum Eccleſiaſtico-
rum, ſentit in ſpecie Natt. *conſ.* 517.
216 Ampliaturque regola prædicta, ut non ſolum procedat in
ſucceſſore proviſo per obitum anteceſſoris, ſed etiam in eo,
qui ſuccedit per viam optionis, Gutier. *canon. quæſt. lib. 1.*
cap. 36. num. 24. Rota cor. Bich. *deciſ. 452. num.* 3. ubi quia
utroque caſu militat eadem ratio.
217 At in eo, qui ſuccedit per viam reſignationis locatoris,
non idem eſſe dicendum cenſuit Surd. *de alim. tit. 9. quæſt. 42.*
n. 13. & Grat. *diſcept. 606. n.* 20. Hodiern. in add. ad Surd.
dec. 33. n. 4. ſed contrarium, quòd etiam reſignatarius non
teneatur ſtare locationi per reſignantem factæ, volunt alii
plures, & ſignanter Peregr. *conſ. 9. n. 9. & ſeq. lib.* 3. Covar.
var. lib. 2. cap. 15. n. 6. §. ſecundum etiam ad fin. Pariſ. *de re*
218 *ſignat. lib. 1. quæſt. 16. n. 47. & ſeqq.* Scapucc. *de ſing. ſucceſſ.*
ampl. 17. n. 1. & ſeqq. & videtur verius, quia Reſignans ad
hunc effectum habetur pro mortuo, ut ex Pariſ. *conſ.* 93.
219 *num. 25. lib.* 4. & Put. *deciſ.* 468. quæ hodie in correctis eſt
apoſtilla *ad deciſ. 458. lib.* 2. & reſignatarius dicitur habere
potius cauſam à Papa, quam à reſignante Caſſad. *deciſ. 15.*
num. 1. de præben. Rot. in Toletana Beneficii cor. Juſto penès
Marcheſan. *de comiſſ. par. 1. fol. 384. n.* 2. & eſt communis
opinio, ut teſtatur Pariſ. *de re ſing. lib. 8. quæſt. 7. num.* 92.
Neque obſtat, quòd reſignatio, tamquam factum reſignantis,
non debeat nocere tertio, ut ponderat Surd. in contrarium
adductus, quia non propterea ſequitur, quòd reſignans poſ-
ſit obligare ſucceſſorem, qui potius à Papa reſignationem ad-
mittente, & titulum reſignatario concedente, quàm ab ipſo
reſignatario concedente, quàm ab ipſo reſignante, benefi-
cium conſequitur, ex præcitatis, & hæc eadem conſideratio
convincit etiam non applicari ſimile de uſufructuario ceden-
te per Gratian. ubi ſuprà adductum.
220 Benè tamen verum eſt, quòd tenebitur ipſe reſignans ad
omnia damna conductoris, ſi reſignatarius eum expellat, &
ad hoc facit ratio prædicta conſiderata per Surd. ut ad hunc
effectum eam conſiderat Gutier. *canon. quæſt. lib. 1. cap. 36.*
n. 24. quem ſequitur Scapuc. *in d. ampl. 17. n. 7. & ſeqq.* imò
eadem ratio procedit nedum in reſignatione ad favorem,
ſed in qualibet alia libera dimiſſione, aut per promotionem 221
ad alium Epiſcopatum, vel permutationem ſecundum eoſ-
dem. Erit tamen conſultius conductoribus ſtipulari ſibi ex-
preſsè evictionem, ſeu intereſſe in prædictis caſibus, ut mo-
net Gutier. ibidem *num. 26. in fin.* proderitque nedum ad
evadendas varias opiniones, ſed quia tunc, non ſolùm pote-
runt repetere damna, ſed omne intereſſe, & ſic etiam lucrum 222
ceſſans Scapuccin. *dict. ampl. 17. num. 9. & ſeqq.* ubi, &
quòd tale lucrum probatur conjecturis, & aliis levioribus
probationibus.
Facilius dicendum erit, quòd neque ſuccedens per viam 223
regreſſus locationi ſtare teneatur, ex quo in eo concurrunt
rationes aliorum ſucceſſorum, & ulterius, quòd ejus titulus
habet cauſam retro, & antequam colonus conduxerit, &
ideò tanto minus ei ſtare debet Redoan. *de reb. Eccleſ. non*
alien. tit. quand. & quom. ex contr. anteceſ. §. 1. an Prælatus,
n. 9. & ſeq. Put. *dec. 411. n. 2. lib.* 1. Accoramb. *dec. 42. incepit*
locat. lib. 1. in manuſcr. ſed difficultas eſt ſi agatur de locatio-
ne ad longum tempus confirmata beneplacito Apoſtolico,
etiam quoad ſucceſſores cum ſolita clauſula, ſi in evidentem, 224
expedito, & executioni demandato, an tunc ſuccedens per
regreſſum teneatur illi ſtare, in qua habemus duas deciſio-
nes, una eſt Putei *dec. 411. lib.* 1. & alia Mohed. *dec. 12. de*
locat. & cond. in quibus habetur, quòd Rota reſolvit etiam in
tali caſu non teneri, uno tantùm ex dominis contradicen-
te, & adducuntur rationes hinc inde penès eos videndæ, eſt
enim deciſio dura, imo obſervanda omninò eſt Apoſtilla
Putei ad præfatam ſuam deciſionem, in qua dicit, quòd eam
non firmat, quia habet animum illam iterum proponendi,
& deinde ſubdit, quòd deciſio fuit confirmata in gradu ap-
pellationis ea ratione, quia in executione beneplaciti non
fuerat citatus habens regreſſum, prout debebat ſaltem per
proclama, & videndus etiam Mand. *de ſign. Grat. tit. ſi in*
evidentem col. penult. verſ. quæro, an habenti ubi idem tenet,
quòd ſcilicet ſuccedens per regreſſum non teneatur ſtare lo-
cationi, non obſtante beneplacito Papæ, etiam quoad ſuc-
ceſſores, dum habens regreſſum non fuit citatus, & refert
deciſum penès Accoramb. *deciſ. 42. incipit locatio lib. 1. quæ*
eſt in ejus manuſcriptis.
Limitatur autem dict. concluſio, ut procedat in locatio- 225
ne facta per anteceſſorem ad commodum proprium, ſecus
autem ſi ſit facta ad utilitatem Eccleſiæ, quia tunc ſucceſ-
ſor tenetur illi ſtare Peregrin. *conſ. 9. n. 11. l.* 3. Ripa *ob-*
ſerv. 115. n. 3. & ſeq. Gratian. *dec. March. 99. n. 14. & ſeq.*
& cum præſuppoſito, quòd agatur de locatione facta ab
habente Eccleſiæ adminiſtrationem admittit, & commu-
nem, ac veram concluſionem dicit Rot. *in dec. 210. in*
principio verſ. nam licèt poſt Statil. de Salviano.
Secundò limitatur, ut procedat ſi locatio ſit facta no- 226
mine Prælati, ſeu Beneficiati locantis non autem ſi fa-
cta nomine Eccleſiæ, Peregrin. *d. conſ. 9. n. 10. & ſeq. l.* 3.
Duen. *reg. 240. n.* 3. Mareſcot. *var. l. 1. c. 18. n.* 5. Rot. *dec.*
1. n. 1. tit. de locat. in nov. d. dec. 211. *n.* 1. poſt Statil. *&*
dec. 186. n. 1. coram Card. Mantic.
Verùm iſtæ duæ limitationes ſunt jungendæ, ut ſimul 227
unam tantum limitationem conſtituant, non enim ſuffi-
cit fuiſſe factam locationem ad utilitatem Eccleſiæ, ſi
fuit facta nomine proprio locantis, quia inde patet obli-
gationem eſſe perſonalem non realem, quæ cum perſona
extinguitur, & in ſucceſſorem non tranſit, prout non
ſufficit, quòd nomine Eccleſiæ, vel dignitatis facta ſit,
ſi ad commodum proprium tantùm eſſet facta, quia nimis
facile eſſet hoc modo fraudare ſucceſſorem, & ideò u-
trumque requiritur, & utroque concurrente, tenetur ſuc-
ceſſor ſtare locationi, Gabriel. *conſil. 83. n. 52. & ſeq.* ubi
de communi *l.* 1. Mantic. *de tacit. l. 5. tit. 13. n.* 16. Scapucc.
de ſingulari ſucceſſ. ampliat. 14. n. 8. Rot. cor. Bich. *dec. 437.*
n. 7. & in rec. dec. 75. n. 4. par. 11.
Tertiò limitatur ſi locatio ſit facta auctoritate ſuperioris, 228
& præcipuè cum beneplacito Papæ, nam tunc ei ſtare
debet ſucceſſor Innoc. *in c. fin. ne Prælat. vices ſuas* Natt.
conſ. 517. n. 6. ubi de auctoritate Magni Magiſtri Religio-
nis Hieroſolymitanæ in locationibus factis à militibus
illius religionis Mantic. *de tacit. l. 5. tit. 12. n. 22. verſ. quod*
ſane Scapuccin. *de ſing. ſucceſſ. ampl. 12. n.* 7. imò fortius,
quod etiam ſi non adſit utilitas Eccleſiæ teneatur ſuc-
ceſſor locationi ſolemniter factæ ſtare, quæ mero jure pro- 229
pter ſolemnitates valeat, licèt danda ſit reſtitutio in in-
tegrum adverſus eam ipſi Eccleſiæ læſæ Mantic. *de tacit.*
l. 5. tit. 13. n. 27. Scapuccin. *d. ampl. 12. n.* 8.
Declaratur tamen notabiliter hæc limitatio, ut proce-
dat

Digitized by Google

230 dat ſi intervenerit beneplacitum ſuper ea locatione in ſpe-
cie, quia tunc ei dat robur adverſus omnes inferiores non
valentes impugnare, quod approbavit ſuperior, ſecus au-
tem ſi Prælatus, qui locavit habebat ſolùm indultum gene-
rale locandi ad novennium, quia hoc operatur, poſſe in-
dultarium locare ad novennium, prout poſſunt alii ad trien-
nium, nec majus robur locationibus tribuit, quatenus ex
verbis indulti non deprehendatur aliud ſenſiſſe Papam, &
ideo ſicut ſucceſſor non tenetur ſtare locationi ad triennium
ſine beneplacito factæ, ita nec iſte ad novennium median-
te generali indulto initæ, prout ſenſit D. meus de Luca *hoc
tit. de locat. & conduct. diſc.* 25. *num.* 6.

231 At ubi intervenerit beneplacitum ſpeciale, neque de ſe
ſufficit niſi concurrant alia duo præcedentia requiſita ſimul
cum eo Gemin. *conſ.* 17. *num.* 8. & 9. ubi hæc tria ſimul re-
quiri, quòd locatio ſit facta nomine Eccleſiæ, quòd ſit ad
ejuſdem Eccleſiæ utilitatem facta, & quòd intervenerint
ſolemnitates neceſſariæ Peregr. *conſ.* 9. *num.* 11. *lib.* 3. Ripa
obſer. 115. *num.* 3. Surd. *deciſ.* 33. *num.* 7. & 8. ubi hanc
eſſe communem opinionem teſtatur Rota *deciſ.* 1. *num.* 1.
verſic. & premiſſa de locat. & conduct. in nov.

232 Et requiri prædicta tria, & cum eis etiam copulativè quar-
tum requiſitum, quòd pecuniæ receptæ verſæ ſint in ipſius
Eccleſiæ utilitatem, tradit Ricc. *par.* 1. *reſol.* 97. *num.* 2.
Barboſ. *de poteſtat. Epiſcop. alleg.* 94. *num.* 1. ubi infinitos
more ſuo conſarcinat, qui tamen non omnes idem dicunt,
& poſt eum Ciarlin. *contr.* 93. *num.* 14. ſed iſtud requiſitum
confunditur cum primo, quòd locatio ad Eccleſiæ utilita-
tem facta ſit, ſeu in eo veniat, ut dicam infra.

233 Non ſufficit igitur locationem eſſe factam cum benepla-
cito Apoſtolico ad hoc, ut ſucceſſor teneatur ei ſtare, niſi
concurrant alia prædicta duo requiſita, imò fortius in tali
beneplacito pro confirmatione locationis ſolet expreſsè addi
clauſula, etiam quoad ſucceſſores Mandoſ. *de Sign. Gratiæ
tit. facultas locandi, column.* 2. §. *ſupponamus*, & tamen nec
iſta clauſula ſufficit, ſi locatio non ſit facta nomine Eccleſiæ,
aut dignitatis, ſed proprio Prælato locantis, Mandoſ. *de
Signat. Gratiæ tit. ſi in evidentem column. penultim.* §. *quæ-
ro an habenti verſic. & ſic ceſſat illa clauſula*, Mohedan.
deciſ. 12. *ad fin. tit. de locat. & conduct.*

234 Poſſet tamen forſan ſuſtineri d. opinio, quòd ſufficiat be-
neplacitum ad hoc, ut non poſſit ſucceſſor contravenire, ſi
locatio eſſet ad modicum tempus, videlicet non excedens
triennium, quia talis locatio non reputatur gravis præjudi-
cii, & ad aliud non videtur conceſſum pro ea beneplacitum,
quàm ad obligandum ſucceſſorem, cum aliàs non ſit neceſſa-
rium, & in his terminis illud ſufficere probat Mantic. *de tac.
lib.* 5. *tit.* 13. *num.* 27. *ubi num. ſeqq.* quando dicatur ad
modicum tempus ad hunc effectum.

235 Prout etiam procedere poterit dicta opinio, ſi locatio fa-
cta fuerit præcedente licentia Papæ locandi ad 10t annos, &
ut durante dicto tempore à nemine, neque Succeſſoribus con-
ductor poſſit moleſtari, Quaranta *in Sum. Bullar. ver. aliena-
tio rerum Eccleſiæ n.* 19. *verſic. quando*, Ricc. *reſol.* 97. *n.* 4.
par. 1. Barboſ. *de poteſt. Epiſcopi alleg.* 94. *n.* 2. erit enim iſte
caſus valde diverſos ab eo, in quo ſuprà dictum eſt, non re-
levare beneplacitum pro confirmatione impetratum, conti-
nere clauſulam Etiam quoad ſucceſſores, ſi locatio eſt facta
nomine proprio locantis tantùm, quia, ſupponendo loca-
tionem eſſe reſtrictam ad perſonam locantis, confirmatio
ſuperveniens dat ei robur, ſed eam non ampliat ad alias per-
ſonas, juxta propriam naturam confirmationis, de qua
Alex. *conſ.* 122. *n.* 24. *lib.* 4. Caſtren. *conſ.* 187. *n.* 1. *lib.* 2.
236 Ruin. *conſ.* 17. *num.* 10. *verſ. unde confirmatio lib.* 1. &
conſ. 111. *num.* 18. *lib.* 5. Rot. *deciſ.* 429. *num.* 1. *par.* 2. &
deciſ. 177. *n.* 53. *par.* 5. & *deciſ.* 289. *n.* 14. *par.* 12. *recent.*
nec aliud jus tribuit conductori, quàm ipſa locatio, ſi va-
luiſſet, ei tribuiſſet, Peregr. *conſ.* 63. *num.* 6. *verſ. item con-
firmatio lib.* 1. at quando Prælatus antecedenter impetrat li-
centiam locandi cum dict. conditione, patet, quòd non in-
tendit locationem ad vitam ſuam reſtringere, nec cenſetur
poſtea reſtrinxiſſe, niſi apertè dixerit, quia hæc eſſet variatio
voluntatis, quæ non præſumitur, at ſi apertè dixerit, tunc
non attendetur licentia, dum executioni non fuit demanda-
ta, non enim ſatis eſt, quod ei liceret locare, etiam pro tem-
pore ſucceſſorum, ſi actu poſtea non locavit Bald. *conſil.* 326.
num. 2. *lib.* 1. Bero. *conſ.* 76. *num.* 16. *lib.* 1. Dec. *conſ.* 198.
num. 3. *verſ. nam in quolibet actu.*

237 Cæterum quoad iſtud requiſitum beneplaciti, videtur
ejus neceſſitas indubitata in locatione ultra triennium, ubi-
cumque de jure illud requiritur, nam aliàs, dum locatio
propter ejus defectum eſt nulla, fruſtra quæritur, an ſucceſ-

Pacion. de Loc. & Cond.

ſor teneatur ei ſtare Surd. *conſ.* 183. *n.* 23. & idem eſt ſi fuerit
nulliter obtentum, aut male, & nulliter executioni deman-
datum Apoſtill. ad Put. *deciſ.* 411. *lib.* 1. Rot. cor. Mantic.
deciſ. 186. *num.* 1. & *ſeq.* at è contra, ubi aliàs de jure non
requiritur, videtur procedere opinionem præcedentem, quòd
ſufficiant illa alia duo requiſita, ſcilicèt, quòd locatio ſit fa-
cta nomine Eccleſiæ, & ad ejus utilitatem, ſive ſit ad breve,
ſive ad longum tempus facta, ſuppoſito, quòd validè potue-
rit fieri, ad quod requiritur, quòd locans ſit Prælatus, ſeu
Rector Eccleſiæ, aut commendatarius perpetuus, aut aliter 238
habeat Eccleſiæ adminiſtrationem, non autem ſit ſimpliciter
in ea præbendatus, quia iſte non poteſt locare nomine Eccle-
ſiæ, neque bona præbendæ ſuæ, niſi ad vitam ſuam, ideoque
ſucceſſor ei ſtare nunquam debet, juxta doctrinam Innoc.
in cap. fin. ne Prælat. vic. ſuas, quæ latiſſimè comprobatur ex
traditis per Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 18. & *ſeqq.*
& ab aliis approbatur, ut patet ex Barboſ. *illos referente de
poteſt. Epiſcop. alleg.* 94. *num.* 10. niſi interveniat auctoritas
ſuperioris, quia ſi interveniat operatur, ac ſi locatio facta
eſſet ab habente adminiſtrationem, ut poſt Abb. *in cap. fin.
ne Prælat. vic. ſuas* ubi loquitur de Canonico, tradit Natta
conſ. 517. *num.* 6. ubi loquitur de equite Hieroſolymitano
locante cum auctoritate Magni Magiſtri Mantic. *de tacit.
lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 22. *verſ. quòd ſane intelligitur.* Scapucc.
de ſingul. ſucceſſ. ampliat. 12. *num.* 7.

Quo autem ad requiſitum ſecundum, ut locatio ſit facta 239
nomine Eccleſiæ, non autem proprio, ſemper eſt neceſſa-
rium, quia aliàs ſi facta nomine proprio obligatio, & ipſa
locatio eſt perſonalis, & ſic non tranſit ad ſucceſſorem Man-
tic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 13. *num.* 21. adeout nec relevet adeſ-
ſe beneplacitum, & quod magis eſt, nec etiam relevet in
beneplacito adeſſe clauſulam etiám, quoad ſucceſſores ex
ſupra citatis *num.* 233.

Dicitur verò Eccleſiæ nomine facta, ex quo facta eſt ſub 240
nomine dignitatis, ſeu officii, Natta *conſ.* 517. *n.* 1. aliàs au-
tem, ſi nomine proprio ſolum facta, nihil relevat, quòd lo-
cans ſucceſſorem obligaverit, aliud enim eſt contrahere no- 241
mine Eccleſiæ, aliud nomine ſucceſſoris Grat. *diſcept.* 606.
n. 12. & dixit Rota in una Auximana locationis cor. Ora-
no, quæ habetur impreſſa per Scapucc. *d. ampl.* 14. *in fin.* §.
in caſu autem, & poſt Statil. Pacific. de Salviano *deciſ.* 210.
& non relevare obligationem bonorum Eccleſiæ, & ſucceſ-
ſorum Bich. *deciſ.* 437. *num.* 9. licèt ipſe loquatur ad effe-
ctum alterius requiſiti, ſcilicèt probandi, quòd locatio fue-
rit facta ad utilitatem Eccleſiæ.

Et quoad primum requiſitum, quòd locatio ſit facta ad 242
utilitatem Eccleſiæ quatenus concurrant alia duo, quòd ſit
facta nomine Eccleſiæ, & cum ſolemnitatibus, non erit ne-
ceſſarium, ſeu ſaltem non erit probandum, quia propter ſo-
lemnitates adhibitas, locatio præſumitur ad utilitatem Ec-
cleſiæ contracta Alex. *conſ.* 160. *n.* 6. *lib.* 6. Rot. *dec.* 1. *n.* 1.
de loc. in nov. & aliis adductis Mantic. *de tac. lib.* 5. *tit.* 13.
num. 11. eoque magis ſi intervenerit beneplacitum Apoſto-
licum, illudque fuerit expeditum in ſolita forma commiſſa-
ria cum clauſula, ſi in evidentem Eccleſiæ utilitatem ceſſe- 243
rit, & fuerit executioni demandatum, quia tunc præſu-
mitur coram executore juſtificata utilitas Alexand. *conſ.* 79.
num. 6. *lib.* 1. & dixi ſuprà *in cap.* 14. §. 10. ubi alias auctori-
tates adduxi, & declaravi, quando hoc procedat, vel non,
ſecus autem in caſu in quo non intervenerint ſolemnitates, 244
quia tunc deficit dict. præſumptio, & à conductore proban-
dum erit, quòd in utilitatem Eccleſiæ facta fuerit locatio
Bald. *in cap.* 1. *in princip. num.* 7. *qui feud. dar. poſſ.* Alexand.
conſ. 160. *num.* 6. *lib.* 6. nec ſumi poterit talis probatio, ex
aſſertione Prælati anteceſſoris, qui locationem facit Man-
tic. *d. tit.* 13. *num.* 9. Rot. cor. Bich. *deciſ.* 437. *num.* 8.

Prædicta tamen præſumptio utilitatis Eccleſiæ, quæ ori- 245
tur ex beneplacito, cedit veritati, & ſic ceſſat ubicumque de
contrario conſtat, prout dixi in prædicto *cap.* 14. §. 10. *n.* 8.
& in primis animadvertendum non requiri probationem 246
læſionis, juxta terminos *l.* 2. *C. de reſcind. vend.* quia ea non
eſt neceſſaria ad hunc effectum, ſed ſufficit, non adeſſe utilita-
tem Bald. *conſ.* 457. *n.* 2. *poſt med. verſ. quapropter lib.* 1. ubi
concludit ſufficere locationem non eſſe factam pro congrua
penſione, & optimè D. meus de Luca *diſc.* 23. *n.* 6. *hoc tit. de
loc. & cond.* ex quibus autem, & quando ſatis conſtare dica-
tur contractum non fuiſſe utilem Eccleſiæ videri poterit in
dicto *cap.* 14. §. 10. *n.* 16. & *ſeqq.* ubi adſunt etiam aliqua per-
cutientia quæſtionem an fuerit ad utilitatem Eccleſiæ, ſeu
potius Prælati, & ſignanter, quod dictum fuit de renova- 247
tione locationis, ſeu ejus extenſione facta pro eadem pen-
ſione, ſed cum ſolutione certæ ſummæ conſiderabilis pro

una vice tantùm in ingreſſu, quod ſi talis ſumma converſa ſit
in utilitatem perpetuam Eccleſiæ, tunc ex ejus ſolutione
convincatur utilitas contractus, ſecus autem ſi ſoluta ſit Præ-
lato pro ſe retinenti, quia tunc illa ſolutio non attenditur
ad convincendam utilitatem Eccleſiæ, Honded. *conſ.* 51. *in
fin. lib.* 1. Grat. *diſcept.* 379. *n.* 22. Rot. *dec.* 582. *n.* 1. *verſ.
& habito reſpectu par.* 1. *diverſ.* & hinc eſt, ut ſupra dice-
bam, illud quartum requiſitum ab aliquibus deſideratum,
quòd pecuniæ verſæ ſint in utilitatem Eccleſiæ, contineri
in primo, quòd locatio ſit facta ad ipſius utilitatem.

248 Et ex prædictis convincitur etiam, quòd ubicumque ap-
pareat penſiones locationis liberè ſolvi debere Prælato, &
ad commodum ejus cedere, non poterit dici contractus ad
utilitatem Eccleſiæ celebratus, prout in ſpecie tradit Alex.
conſ. 160. *ſub num.* 4. *lib.* 6. *& aliis adductis firmavit* Bich.
249 *deciſ.* 437. *n.* 10. *& dec.* 452. *n.* 7. *& ſeq.* etiamſi ipſi Prælato
injunctum eſſet in collatione, ſeu commenda ſupportare one-
ra Eccleſiæ conſueta, quia non propterea deſineret eſſe loca-
250 tio ad commodum proprium ad hunc effectum, ut cenſuit D.
meus de Luca *diſc.* 25. *n.* 5. *hoc tit. de locat. & cond.* & quòd
ſi conventum afflictum ſolvi Romæ, ubi non eſt Eccleſia,
ſed Prælatus, inde habeatur non eſſe factam locationem ad
utilitatem Eccleſiæ, ſed Prælati voluit Gemin. *conſ.* 17. *n.* 10.
verſ. ſed quæritur, & eum ſequitur Bich. *in d. dec.* 452. *n.* 7.
& bene conſideravit etiam D. meus de Luca *d. diſc.* 25. *n.* 5.
verſ. quod in facto, hoc tit. de locat. & cond.

251 Notabile autem eſt, quod, ſi Beneficiatus locet, & penſio-
nes recipiat ad effectum ſe ſuſtentandi in ſtudiis, vel gradum
ſuſcipiendi, cenſetur facta locatio ad utilitatem Eccleſiæ, &
tenetur propterea ſucceſſor ei ſtare, ut latè probat Rebuff. *de
privil. ſcholar. privil.* 26. & ſequitur, ac ſingulare reputat
252 Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 94. *n.* 9. limitat tamen Rebuff.
dictum privileg. duobus modis, primò ſi beneficiatus fuiſſet
ſcholaris diſcolus, & vagus, & ſecundò ſi fuiſſet tantum
adminiſtrator præbendæ, quia non poteſt facere locationem,
quæ obliget ſucceſſorem, ut dictum eſt ſupra.

Limitatur quartò, ut teneatur ſucceſſor ſtare locationi, ſi
adſit hæc conſuetudo in loco ei ſtandi Franc. Marc. *dec.* 144.
253 *par.* 1. Ricc. *reſol.* 97. *n.* 8. *par.* 1. Quaranc. *in ſumm. Bullar.
verb. alienatio rerum Eccleſ. n.* 19. *in fin.* Barboſ. *de poteſtat.
Epiſcop. allegat.* 94. *n.* 4. Bonacin. *tit. de contract. queſt.* 7.
punct. ult. num. 30. *verſ. hæc doctrina.*

254 Imò & ſufficere locationem ipſam eſſe factam ſecundùm
conſuetudinem locandi in regione quando facta eſt à Præla-
to adminiſtrationem habente, ſenſit Abbas poſt Innoc. *in
cap. fin. ne Prel. vic. ſuas* & his relatis Purpurat. *conſ.* 424.
num. 8. *in fin. lib.* 2.

255 Verùm talis conſuetudo debet abſque dubio probari ab al-
legante Natt. *conſ.* 575. *n.* 15. Surd. *conſ.* 354. *n.* 26. Gregor.
256 *deciſ.* 45. *num.* 6. & ibi Adden. & ſi adeſſet aliquis actus con-
trarius, etiam unicus, eam excluderet, Bero. *conſ.* 5. *n.* 23.
lib. 1. Gregor. *deciſ.* 162. *num.* 9. & maxime ſi adeſſet ſpecia-
256 liter in prædio locato, quia particularis obſervantia in eo præ-
valeret contrariæ, etiam generali in aliis, ut in his terminis
firmavit Rot. cor. Bich. *deciſ.* 452. *num.* 20. *& ſeqq.*

258 Quintò limitatur ſi ſucceſſor locationem ipſam factam
per anteceſſorem ſuum approbaverit, quia tunc tenebitur
ipſi locationi ratificatæ ſtare Put. *dec.* 178. *lib.* 1. Barboſ. qui
alios refert. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 94. *n.* 8. Surd. *dec.* 33. *n.* 1.
& ſeq. Scapuccin. *de ſingul. ſucceſſ. ampliat.* 15. *num.* 3.

259 At animadvertendum, quòd ſi prætendatur ratificatio ex
aliquo actu, puta receptionis penſionis, tunc ſi agatur de lo-
catione facta per anteceſſorem nomine proprio, quæ abſo-
lutè per mortem ejus expirat, ratificatio non operabitur,
niſi pro illo tempore pro quo penſio fuerit recepta, non au-
tem pro toto tempore pro quo facta erat, ex quo ut ſuprà
dictum eſt in principio hujus caſus ſuccedens in beneficio,
non ſuccedit per viam transfuſionis juris anteceſſoris in
eum, ſed per viam privationis illius, & quia finito jure loca-
toris finitur jus conductoris, & non reintegratur niſi ad li-
mites actus receptionis, ut ſuprà in octava declaratione ta-
ctum fuit *num.* 63. & firmavit Rot. *in dec.* 2. *de locat. in nov.*
& tradunt Marc. Antonin. *reſolut.* 45. *num.* 4. *&* 5. ubi quòd
hoc procedit tam in colono partiario, quàm in conductore
lib. 1. Scapuccin. *dict. ampl.* 15 *num.* 1. *& per tot. ubi num.* 7.
quod idem è contra dicendum favore conductoris, quòd li-
cet continuaverit, & ſolverit pro uno anno, non propterea
teneatur pro aliis continuare, & deinde *num.* 10. id revocat
in dubium, & relinquit cogitandum Barboſ. *de poteſtat.
Epiſcop. dict. allegat.* 94. *num.* 8. ubi alii allegantur. Quòd
& certius procedet, ſi in actu receptionis ſucceſſor faciendo
quietantiam non poſſit dici, quòd expreſsè relocaverit, ſed
tantùm tacitè juxta diſcuſſa per Rotam coram Puteo *in dict.
deciſ.* 178. *per tot. lib.* 1. tacitus enim conſenſus, qui reſultat
ex aliquo facto, debet reſtringi, & limitari ad id, quod de
neceſſitate infertur ex facto illo, Bartol. *in. l.* 1. §. *ſi quis hoc
interdicto, digeſtis de itin. actuq. priv.* Surd. *deciſion.* 317.
num. 22. & in locatione habemus text. *in leg. item quæritur*,
§. *qui impleto digeſtis locat.* & in his terminis tradit Scapucc.
de ſingul. ſucceſſ. ampl. 15. *num* 3. *poſt med.* Bich. *deciſ.* 452.
num. 33. *& ſeq.*

Si autem agatur de locatione, quæ facta ſit nomine ipſius 260
ſucceſſoris, tunc, quia validitas penderet ab ejus conſen-
ſu, non poſſet tantum pro parte temporis pro quo eſſet facta
conſentire, & pro alia non, & ſic approbando pro parte, te-
nebitur ſtare in totum, ut declarat Surd. *in deciſ.* 33. *n.* 12.
verſ. & non obſtat, & ſequitur Scapuccio. *dict. ampl.* 15.
num. 4. *poſt med.*

Sextò limitatur, quoad annum jam ceptum, quia ſuc- 261
ceſſor tenetur pro eo ſtare locationi, ſed de hoc, quia con-
venire poteſt etiam aliis ſucceſſoribus ſingularibus dicemus
infra ſeparatim in caſu 22. prout etiam, an conductor in
caſu quo expellatur habeat regreſſum adverſus locatorem,
vel ejus hæredes, pariter dicemus infrà ſeparatim eadem
ratione.

An autem ſucceſſor teneatur ſtare locationi, ſi anteceſſor 262
anticipate exegerit penſiones dicam infrà in caſu 21. & an
ubi teneatur ſtare debeat etiam eas ſolutiones conductori
beneficiare, vel poſſit iterum exigere, dictum eſt ſuprà in
cap. 37. *num.* 51. & quid ſi anteceſſor fecerit motùm quie-
tantiam, & non probetur, quòd actualiter exegerit, tactum
fuit in *cap.* 36. ad quæ loca poteris recurrere, & idem eſt de
aliis dubiis, nam huic etiam caſui applicari poterunt aliæ li-
mitationes generales regulæ ſuprà traditæ, prout ſignanter,
ut non procedat ſi conductor habeat rei locatæ hypothecam
ex traditis ſuprà in 6. caſu, quæ etiam in caſu iſto procedunt
Gratian. *deciſ. March.* 99. *num.* 13.

Decimus ſextus caſus eſt de ſuccedente per ſententiam Ju- 263
dicis, is enim tenetur ſtare locationi Bald. *in cap. quoniam
frequenter*, §. *fin. in fin. ut lit. non conteſtat.* Roland. *conſil.*
49. *num.* 6. *lib.* 2. Mareſcott. *variar. reſol. cap.* 18. *num.* 3.
& 4. *lib.* 1. Gratian. *diſcept.* 37. *num.* 8. *& ſeq.* Scapuccin.
de ſing. ſucceſſ. limit. 9. *num.* 1. *& ſeq.* Surd. *deciſ.* 40. *num.* 3.

Et licèt non deſint contrarii, ut ſignanter de datione in 264
ſolutum, ſeu adjudicatione judicialiter facta, quòd per eam
ſuccedens non teneatur ſtare locationi, ſunt duo conſilia
pleniſſima Cephal. *conſ.* 254. *&* 255. tamen d. prima opinio
videtur verior, quia ſuccedens per ſententiam dicitur ſuc-
ceſſor neceſſarius, & ideò applicatur ſeptima declaratio re-
gulæ ſuprà tradita *num.* 58. ut poſt alios advertit Scapuccin.
d. lim. 9. *num.* 1. ubi quòd eſt communis, & approbata con-
cluſio, quòd ſuccedens per ſententiam dicatur ſucceſſor ne-
ceſſarius & *num. ſeqq.* adducit etiam alias plures rationes, &
latè etiam idem comprobat Poſth. *de ſubhaſt. inſpect.* 44.
num. 71. *& ſeq.* ubi pariter de communi teſtatur.

Nec obſtat quòd imò adjudicatio, ſeu datio inſolutum, 265
per Judicem facta, ſi ſit vigore obligationis voluntariæ, di-
catur alienatio voluntaria, ut probant Bero. *conſil.* 46. *n.* 24.
& ſeq. lib. 1. Cephal. *conſil.* 254. *num.* 10. Magon. *in addit.
ad ſuam dec. Luc.* 63. *in fin.* Monac. *dec. Luc.* 37. *n.* 3. *&* 4.
Surd. *dec.* 266. *n.* 13. Rot. *dec.* 90. *n.* 15. poſt Cenc. *de cenſ.
& deciſ.* 319. *num.* 4. cor. Cavaler. etenim ſciendum, quòd 266
actus dicitur neceſſarius tripliciter, ſtrictè, quando habet
originem à cauſa neceſſaria, latè, quando habuit originem
à cauſa voluntaria, ſed cauſa illa, non erat ad hoc ordina-
ta, & latiſſime, quando habet originem à cauſa voluntaria,
ſed ad hoc ordinata, ſed in ſe non eſt voluntarius Roderic.
Suarez. *in l.* 1. *tit. de las arras*, *num.* 37. *& ſeqq.* unde dict.
datio inſolutum per Judicem facta non poteſt abſolutè dici
voluntaria, ſed ſaltem aliquo ex modis prædictis eſt neceſ-
ſaria, quod ſufficit ad hunc effectum Mandel. *conſil.* 654.
num. 3. *&* 5. ubi fortius idem dicit de extrajudiciali Roland.
conſil. 21. *num.* 13. *&* 18. *lib.* 1. Gratian. *diſcept.* 37. *n.* 11.
Poſth. *dict. inſpect.* 44. *num.* 22. *& ſeq.* licèt ſecus ſit quoad
alios effectus, in quibus neceſſarium accipi debet in ſuo po-
tiori ſignificatu, tunc enim ſpectatur origo contractus,
non Judicis poteſtas, ut habetur *in l. qui id* 24. *ff. de donat.*
& tradit Oſaſc. *deciſ.* 167. *num.* 16. *ad med.* & pleniſſime
Rot. in una Romana Collectæ 10. Martii 1673. §. & licèt
coram Rev. P. Dom. meo Rondinino, *quæ eſt deciſ.* 392.
num. 7. *& ſeqq. par.* 15. *recent.*

Proceditque etiam facilius ſupradicta opinio in credito- 267
re à Judice immiſſo ex remedio Salviani interdicti in poſſeſ-
ſionem bonorum ſui debitoris retinendam donec fuerit

ſatisfa-

ſatisfactus de fructibus, in eo enim applicatur etiam ſ. 2. declaratio, ſupra tradita *n.* 57. quod ſcilicet non ſuccedit in plenum jus domini, & ideo tenetur ſtare locationi per eum factæ, Angel. *conſ.* 245. *n.* 6. *in princ. ver. ſed creditor* Grat. *diſcept.* 37. *n.* 4 *& ſeq.* Mareſc. *var. c.* 18. *n.* 2. *l.* 1. Rot. cor. Greg. *dec.* 68. *n.* 6.

268 Et comprobatur prædicta opinio per text. in *l. in venditione* 8. *ſi quis fructus ff. de bon. auctor. Jud. poſſiden.* in quo expreſſè habetur, quod creditor immiſſus poteſt capere, vel locare fructus tantum, quatenus debitor hic non fuerit, & ſic à contrario ſenſu non poterit fructus capere, vel locare, ſi locationem fecerit debitor, qui textus procedit non ſolùm in immiſſo ex Salviano, & ex primo decreto per prædictam rationem, quod non ſuccedit in plenum jus, ſed etiam in immiſſo ex ſecundo decreto, ut docet ibi Bart. *n.* 2. Pereg. *de fideicom. art.* 40. *n.* 100. & eſt communis opinio, ut teſtatur Caroc. *de loc. tit. de credit. q.* 7. *n.* 5. & verior ſecundum Grat. *diſc.* 37. *n.* 8. nam licèt in iſto non procedat ratio præfata, quam dictum eſt applicari in immiſſo ex Salviano; ex quo ipſe ſuccedit in univerſum jus debitoris, tamen procedit alia præcedens, quod eſt ſucceſſor neceſſarius, ut latè declarat Scapucc. *ampl.* 8. *n.* 4. *& ſeqq.*

269 Limitatur autem primo d. concluſio, ut non procedat ſi is, à quo per ſententiam auferetur res, fuiſſet injuſtus poſſeſſor, quia tunc ſi locaſſet non teneretur is, qui obtinuit ſtare ejus locatori, ut conſuluit Alba *conſ.* 108. quem ſequitur Pereg. *de fideic. art.* 40. *n.* 101. *verſ. niſi tamen*, & idem eſt
270 de eo qui erat dominus, ſi cogatur judiciali via rem avocare à tertio, quia nec is tenetur ſtare locationi factæ ab illo Gratian. *diſc.* 37. *n.* 10. *&* 11. ubi reddit rationem, quia is non dicitur ſuccedere per ſententiam, cùm ea non transferat in dicto caſu dominum, ſed ſolùm declaret penès eum exiſtere Soc. Jun. *conſ.* 45. *n.* 2. *l.* 2. Surd. *dec.* 40. *n.* 11. *ver. ego dicebam*, Scap. *de ſing. ſucceſſ. lim.* 9. *n.* 7. *&* 8.

271 Limitatur ſecundo, ſi locatio eſſet nulliter, vel in fraudem facta, quia tunc pariter non teneretur ſucceſſor per ſententiam illi ſtare, ut firmat in ſpecie Surd. *d. dec.* 40. *n.* 10. *ad med. verſ. ſed melius.*

272 Decimus ſeptimus caſus eſt de filio recipiente legitimam in fundo locato, an teneatur ſtare locationi, hanc quæſtionem tractat, & plures diſtinctiones in ea facit Bald. in *l.* 1. *n.* 34. *C. de jur. fiſc. l.* 10. ſed loquitur obſcure, ut notat Scapuccin. *de ſing. ſucceſſ. lim.* 4. *n.* 8. *in fin.* tractat etiam eam Caroc. *de loc. tit. de ſucceſſ. q.* 15. *per tot.* ubi primo arguit pro negativa, & deinde dicit contrarium eſſe in puncto juris verius ? ſed allegat Bald. *auth. ſi quas C. de ſacroſ. Eccleſ.* ubi de hoc non loquitur, & Borgnin. *repert. ſuarum deciſionum*, qui neminem ad hoc allegat, ut pariter notat Scapuccin. *d. n.* 8. *propè fin.* & contrarium, quod imò filius non teneatur in d. caſu ſtare locationi ſenſit poſt Bald. in d. l. 1. Gratian. *diſc.* 247. *n.* 45. & ſenſit etiam Caroc. ſibi contrarius in eodem *tract. tit. de filio familias*, *q.* 4. *per tot.* ubi pariter dicit hanc veriorem, & quod contrarium eſſet iniquum, & hæc retinenda videtur pro regula, quia ſi ſupponimus filium ſuccedere in mera legitima, utique in eum non tranſeunt obligationes perſonales paternæ, & per conſequens non poteſt compelli per conductorem, ut ſtet locationi, ut dictum eſt ſupra in ratione primæ, & principalis concluſionis, quòd ſingularis ſucceſſor locationi ſtare non teneatur, & ita etiam pro regula tenent Scap. *dicta limit.* 4. *n.* 9. Merlin. *de legit. l.* 3. *tit.* 2. *quæſt.* 22. *n.* 1. *&* 2. quæ tamen regula declaratur, & limitatur, ut per præfatos actores, ad quos in hoc placet lectorem remittere.

273 Decimus octavus caſus ſit, ſi fundus non ſit locatus pro mercede in pecunia, ſed in eo adſit Colonus partiarius, an huic ſtare teneatur ſucceſſor ſingularis, & teneri ſenſerunt quamplures, quibus relatis eamdem opinionem ſecutus, & latè tutatus eſt Oſaſc. *dec.* 82. *n.* 5. *& ſeqq. per tot.* ſed contrariam opinionem probavit Roman. *conſ.* 309. & eſſe in
274 puncto juris veriorem, dixit Gutier. *can q. c.* 8. *n* 63. & latè reprobato Oſaſco, ſecutus eſt Mantic. *de tacit. l.* 5. *tit.* 11. *per tot.* Scapuc. *de ſing. ſucceſſ ampl.* 1. *per tot.* & canonizavit Rota in *recent. dec.* 187. *p.* 2. ubi ſub *n.* 5. inquit Oſaſcum fundari in falſis rationibus, nempe, quod colens agrum acquirat jus reale ſuper fructibus, quod nullo jure cavetur, & quod melius eſt Colono, inſiſtere in ipſis fructibus, quàm actioni contra illum, qui dedit agrum ad colendum, quod non negatur, ſed exinde non probatur, quod competat ſibi tale jus inſiſtendi.

Verùm pro prima opinione ultra prædicta non parùm urget, quòd conceditur partiario portio fructuum pro induſtria, & cultura *l.* 1. *& ibi Bartol. ff. de fruct. & lit. expenſ. l. fructus, & ibi Bart. ff. ſol. matrim.* & ideò videtur ei debita hypotheca tacita, prout debetur ei cujus pecunia fundus fuit melioratus ad text. in *l. interdum cum ſeqq. ff. qui potior in pign. & l.* 1. *ff. quibus mod. pign. vel hypoth. tac. contr.* & ideò poteſt colonus inſiſtere donec fructus ſibi debitos percipiat, Abb. *c.* 1. *n.* 3. *de reſt. in integr.* cum aliis adductis per ipſum Oſac. *ibi. n.* 8. *&* 9. & quatenus verè ei competat hypotheca, clarum eſt non applicari regulam, quòd ſucceſſor ſingularis non teneantur ſtare locationi, cum ceſſet ratio ipſius regulæ, ut dictum eſt in ea, & in caſu 6.

At huic etiam rationi non deeſt reſponſio; nam text. in *d. l. interdum* loquitur de impenſis factis ad rem ipſam conſervandam, & ſine quibus ea ſalva eſſe non poterat, & ſic non applicatur in cultura, quæ ſolos fructus reſpicit, ut in ſpecie animadvertit, Mant. *d. tit.* 11. *n.* 16. & quod colono partiario non ſolum non competat jus in fundo, ſed nec etiam in fructibus, donec non ſint à ſolo ſeparati; probat Scapuc. in *d. ampl.* 1. *n.* 1. *&* 2. ſignanter per text. in *l. ſi fructus §. locavi*, *& l. ſi apes §.* 1. *ff. de furt.* Ultra quòd pro 275
cultura debentur colono fructus illius anni tantùm, quo cultura jam facta eſt, & quod intra illum annum, plerique conſentiunt, quod, ſaltem ex æquitate colonus non ſit expellendus, ut ſequendo in hac parte Oſaſcum ita in fine dictæ deciſionis concludentem latè proſequitur, Mantic. *dict. tit.* 11. *n.* 18. *& ſeq.* & admittit Scapuccin. *d. ampliat.* 1. *n.* 11. Surd. *dec.* 52. *n.* 11. *&* 12.

Decimus nonus caſus ſit de Judæis, an ab eis ſervanda ſit 276
dicta regula *l. emptorem C. loc.* quod ſucceſſor ſingularis non tenetur ſtare locationi, & negativam opinionem tenuerunt
Bero. *conſ.* 2. *l.* 1. & Gozad. *conſ.* 24. *n.* 10. *& ſeqq.* Caroc. *de* 277
loc. tit. de ſucceſſ. q. 23. *per tot.* ſed latè reprobantur per Scapuc. *de ſign. ſucceſſ. lim.* 11. *n.* 6. *& ſeq.* & bene, quia latè firmare conantur, quod inter Hebræos ſervanda eſt lex Moſaica, & eorum conſuetudo, & hæc eſt major propoſitio eorum argumenti, cui reſponderi poteſt, tranſeat more logicorum, 278
vel quidquid ſit de ea cum Rota in terminis *dec.* 414. *n.* 7. *par.* 1. *rec.* Sed deveniendo ad minorem propoſitionem dicunt, quod lex Moſaica Hebræorum diſponit, quod quandocumque locatio ad certum tempus eſt facta, locator non poteſt ex aliqua cauſa, etiam juſta, conductorem expellere, necnon, quod juxta eamdem legem, & eorum conſuetudinem, contractus locationis habetur pro venditione ad illud tempus, & hæc propoſitio abſolutè negari poteſt, quia Gozad. ſimpliciter eam ſupponit, & Bero. *n.* 9.
dicit de prima parte, quod habuit ab eorum peritis, & 279
n. 14. quod ſibi ſupponebatur, unde allegat auctoritates, quæ non reperiuntur, & Doctori allegant auctoritates, quæ non reperiuntur ſtandum non eſt Dec. *conſ.* 259. *n.* 4. *poſt med. verſ. præterea ut ſupra*; Menoc. *conſ.* 104. *n.* 18.
Gabr. *conſ.* 100. *n.* 48. *l.* 2. Burat. *dec.* 927. *n.* 14. prout etiam 280
dum atteſtantur de conſuetudine, eis non creditur Honded. *conſ.* 101. *n.* 39. *l.* 1. Seraphin. *dec.* 1349. *n.* 5. imo, et- 281
iamſi adeſſent teſtes de conſuetudine eorum non relevarent, niſi illam probarent vigere præciſè in loco illo,
in quo vertitur controverſia, ut in puncto probationis 282
conſuetudinis Hebræorum Rota *dec. n.* 9. *p.* 1. *rec.* præcipue dum habemus contrarium expreſſè, & clare ſtatutum de jure communi in *d. l. emptorem C. loc.* cujus diſpoſitioni ſtare debent Hebræi, dum non docetur aliter, quoad eos ſtatutum eſſe Felin. in *c.* 2. *n.* 4. *de judic.* Surd. *dec.* 133. *n.* 3. & admittit ipſe Bero. *d. conſ.* 2. *n.* 5. cum aliis plene relatis in *d. dec.* 414. *n.* 1. *par.* 1. *rec.*

Conſiderandum tamen illam propoſitionem Gozadini, & Beroi, quod penès Hebræos locatio habeatur pro venditione, & idem operetur, poſſe forſan comprobari hìc in Ur-
be ex eo quod Hebræi ſunt incapaces acquirendi dominium, 283
ut habetur in *dec.* 38. *n.* 8. *p.* 14. *rec.* ſed hoc non valet operari, quod locatio inter eos aſſumat naturam venditionis, & ſe-
cundum eam regulari debeat, ita ut primus conductor cui 284
res tradita eſt ſit præferendus, prout eſt de jure in venditione, ut ipſi Gozad. & Bero. volunt, ſed potius contrarium, ut
nempe venditio, quæ regulariter dominium transfert inter 285
eas aſſumat naturam locationis, quæ illud non transfert, & ulterius ipſi in dominos, ex quadam Conſtitutione Clem. VIII. acquirunt jus inquilinatus, quod eſt perpetuum, &
vendibile, ut tradit Grat. *diſc.* 842. *n.* 22. unde habentes 286
illud jus non ſolùm poſſunt ſimpliciter domum locare, ſeu ſublocare, ſed etiam vendere jus illud, & ſi prius locent ad breve tempus, & deinde vendant, ſeu aliter jus illud perpetuum cedant, non tenebitur emptor, ſeu ceſſionarius locationi præcedenti ſtare, prout non tenetur ſtare ſuccedens in uſufructu ex traditis ſupra in caſu 9.

Vige-

Vigeſimus caſus ſit de officialibus univerſitatum, vel et-
286 iam de ipſis univerſitatibus, an teneantur ſtare locationi factæ ab officialibus anteceſſoribus, & reſpondendum eſt affirmativè, ex quo illi habebant adminiſtrationem, & mandatum cum libera, & ſic poterant locare ex voluntate ipſius univerſitatis, quæ propterea eorum locationi ſtare tenetur, juxta declarationem quintam ſupra traditam n. 53. & firmat Peregr. *de fideicom. art.* 48. *n.* 98, quod ampliatur etiam
287 ſi Officiales, qui locarunt, eſſent ad annum tantùm, & locaſſent ad longius tempus, quàm duraret eorum officium Covar. *variar. l.* 2. *c.* 15. *ante fin. verſ. ſic ſane ſi rector.* dummodò locatio non eſſet ad longum tempus, & abſque ſo-
288 lempnitatibus, quia non valeret, ut dictum fuit in cap. 6. & dummodò agatur de officialibus univerſitatum habentium territorium, ſeu adminiſtrationem, quia officiales aliarum, nullum facere poſſunt contractum eis præjudicialem, ſine ſpeciali mandato, & proinde non tenentur univerſitates eorum locationi ſtare Scapuccin. *de ſingulari ſucceſſ. lim.* 6. *n.* 3. *&* 4. ubi quòd hæc eſt verior, & tenenda ex Gl. & Bal. *in l. item Magiſtri ff. de pact.*

289 Et hæc procedunt tam in officiali Generali uti in Rectore civitatis, quàm in particulari, uti in Rectore Hoſpitalis, nam in hoc æquiparantur, ut tam ille locare valeat bona civitatis, quàm iſte bona Hoſpitalis, etiam ultra tempus ſui officii Covar. *dict. c.* 15. *propè fin. verſ. ſic ſane ſi Rector*, & idem de aliis ſimilibus Peregr. *d. art.* 40. *n.* 98.

290 Vigeſimus primus caſus ſit, ſi conductor ſolverit anteceſſori anticipatè mercedes conductionis, an tunc ſaltem pro toto tempore, quo ſolvit, teneatur ſucceſſor ſtare locationi, & quia ſolutio mercedum, non facit, quòd conductor aliquod majus jus acquirat in re locata, ſequitur, quòd ex ſolutione non poſſit inferri, quod ergo ſucceſſor teneatur ſtare locationi, Mareſcott. *variar. c.* 18. *n.* 7. *l.* 1. Amat. *reſolut.* 29. *n.* 5. Rota *dec.* 210. *n.* 5. *& ſeq.* poſt Statil. Pacif. de Salvian. interd. idque nec etiam pro illo primo anno, quo mortuus eſt anteceſſor Grat. *diſ.* 606. *n.* 21. & in caſibus,
291 in quibus ſucceſſor tenetur ſtare locationi non tenetur approbare, & bonificare ſolutiones anticipatè factas anteceſſori, ſed iterum exigit, ut latè dixi *in c.* 37. *n.* 51. *& ſeq.* & ultra ibi adductos, firmat etiam pluribus cumulatis, Ciarlin. *contr.* 93. *n.* 16.

292 Vigeſimus ſecundus caſus eſt, ſi jam ſit cæptus annus, & per colonum cæpta cultura agri conducti, quando venit ſucceſſor novus, an tunc ipſe ſucceſſor ei ſtare teneatur, & affirmativam aliorum auctoritate, ac æquitate moti, tenent Mareſcott. *variar. c.* 18. *n.* 7. *l.* 1. & Ciarlin. *controv.* 93. *n.* 10. Oſaſc. *dec.* 82. *n.* 10. Rota *dec.* 210. *n.* 7. poſt Statil. Pacif. de Salvian.

293 Declaratur tamen primò, ut non ſufficiat quælibet parva Impenſa, ſeu cultura, ſed requiratur, quòd facta ſit ſaltem pro majori parte antequam ſucceſſor allegaverit velle recedere, ut loquitur Grat. *diſc.* 37. *n.* 3. *& diſc.* 606. *n.* 17. & pluribus relatis declaravit Rot. coram Bich. *dec.* 452. *n.* 14. *& ſeq.* ubi & quod præterea valde intereſt, an expreſſè factæ fuerint ante vacationem Eccleſiæ, vel ea vacante, an vero poſt acceptam poſſeſſionem à ſucceſſore,
294 & contra formam pacti initi cum anteceſſore, quia hoc ſecundo caſu retorquetur æquitas adverſus contravenientem pacto *l.* 1. *& l. juris gentium*, *§. ſed ſi fundandi verſ. iniquum ff. de pact.* Bero. *conſ.* 155. *n.* 32. *l.* 3.

295 Secundo declarari poſſe videtur dict. concluſio, ut procedat in ſucceſſoribus Beneficiorum, Majoratus, & ſimilibus, non autem in emptore, quia ipſi cenſetur venditum prædium cum omnibus ejus fructibus pendentibus, & propterea poteſt eos totaliter ſibi vendicare, ita ut conductor nullum aliud habeat remedium, quàm agere contra venditorem, qui ſibi locavit, prout conſuluit Roman. *conſ.* 309. *per tot.* & pleniſſimè firmavit Rota *dec.* 187. *per tot. par.* 1. *rec.* & faciunt tradita *in c.* 33. *in princ.* ubi, quòd conductor nedum dominium fructuum pendentium, ſed neque hypothecam eorum habet, idque procedit tam in colente nummis, quàm in colono partiario, Roman. *d. conſ.* 309. *n.* 1. *verſ. qua ratione*, Surd. *dec.* 265. *n.* 52. Rot. *d. dec.* 187. *n.* 3. ſi tamen emptor da tempore emptionis fuerit locationis ignarus, quia aliàs ſecus dicendum eſſet ex adduct. in eadem *dec. Rotali n.* 4. ubi tamen, quod talis ſcientia probanda eſt quia non præſumitur.

296 Vigeſimus tertius caſus ſit ſi ſingularis ſucceſſor velit ſtare locationi, & è contra, conductor velit ab ea recedere, an ſit illi permiſſum, & affirmativam probat text. *in l. qui fundum* 35. *ff. loc.* ubi expreſſè habetur, quòd ſi fundus legetur, conductor poteſt recedere à conductione, & text. etiam *in l. emptorem, C. loc.* nam per aliquos non incipit emptorem, ſed emptori, & ita lectus hanc opinionem probat, ut advertit Scapuc. *de ſing. ſucceſſ. in princ. n.* 1. & tenent paſſim Doctores, ut patet ex relatis per Ciarlin. *contr.* 93. *n.* 13. *&* 17. Surd. *dec.* 52. *per tot. ubi in princ.* dicit eſſe rem clariſſimam Add. ad Buratt. *dec.* 482. *n.* 19. Rot. cor. Bich. *dec.* 452. *n.* 40.

Ratio hujus concluſionis redditur communiter, quia, ſi permiſſum eſt recedere domino, debet etiam è contra eſſe permiſſum conductori, cum ſint correlativi, & ideò æqualiter judicari debent, prout animadvertit Gratian. *diſc.* 606. *n.* 13. *&* 14. & patet ex inſpectione Ciarlin. & Surd. & aliorum per eos citatorum, & ſuppoſito, quòd hæc ſit ratio, inde infertur, ut etiam favore conductoris iſta ſit regula, ut poſſit recedere à conductione ſuccedente alio in re, ſed limitatur in omnibus caſibus, in quibus limitatur regula favore ſucceſſoris inducta, prout monet aliis adductis, Mareſcott. *variar. reſol. l.* 1. *c.* 18. *n.* 15.

Verùm, quòd prædicta ſit vera ratio concluſionis, non tranſit ſine difficultate, quia majus jus habet dominus in re, quàm conductor, præcipuè ad modicum tempus, & ideò argumentum ab uno, ad alium tamquam à correlativis in hoc propoſito non eſt tutum, ex tradit. *in c. prec. n.* 3. *&* 4. & adeſt ſine dubio alia ratio, quòd non teneatur ſtare conductor locationi, quia & ipſe tenetur tantùm actione perſonali ad intereſſe locatoris, quatenus recedat, quæ actio perſonalis non tranſit regulariter ad emptorem, ſeu alium in re ſucceſſorem, & ipſe locator non valet illam experiri, quia quando ſimpliciter alienavit rem, ei nihil intereſt, quòd conductor continuet in contractu, vel non, & hæc eſt ratio, quæ expreſſè redditur *in d. l. qui fundum* 35. *ff. loc.*

Vigeſimus quartus caſus, ſeu declaratio caſuum, in qui-
bus dictum eſt ſucceſſorem ſingularem teneri ſtare locationi, 297
eſt, ut non procedat, ſi ipſe ſucceſſor velit ſolvere conductori, quod ei intereſt, quia hoc modo liberari poteſt ab obligatione ſtandi locationi *l. ſi filio familias* 26. *§. ſi vir*, *ff. ſol. matr.* Neguſ. *de pignor. p.* 2. *memb.* 1. *n.* 7. *&* 8. Covar. *var. l.* 2. *c.* 15. *n.* 3. *verſ. primum*, Peregr. *art.* 40. *n.* 150. Ciarlin.
contr. 93. *n.* 9. quod, & ampliatur procedere etiamſi con- 298
ductor haberet hypothecam bonorum pro obſervantia ſui contractus, Scapuc. *de ſing. ſucceſſ. lim.* 15. *n.* 3. *& ſeqq. ubi n.* 7. concludit hanc eſſe veram, & communem opinionem, ſed de hoc latè dixi ſupra *in* 6. *caſu*, ad quem me remitto, ubi, & quid ſtante juramento.

Vigeſimus quintus caſus, qui pariter venit ad declaratio-
nem caſuum, in quibus dictum eſt ſucceſſorem teneri ſtare 299
locationi, eſt, ſi locatio appareat facta in fraudem ejus, tunc enim dicta reſolutio generaliter limitatur, ut non procedat, ſed ſucceſſor poterit recedere, Tiraq. *de retract. convent. §.* 3.
Gloſ. 1. *n.* 17. *& ſeq.* Scapuc. *de ſing. ſucceſ. ampl. ult. n.* 3. *& per* 300
tot. ubi latè, Rot. cor. Merlino *dec.* 627. *n.* 6. & cor. Cavaler. *dec.* 612. *n.* 32. *& ſeq.* ubi procedere firmat, ſive fraus ſit vera, ſive ſit præſumpta, & etiam ſi ſucceſſor ſit neceſſarius.

Fraus tamen non præſumitur, ſed probari debet, ut in his terminis pleniſſimè firmat Gratb. *dec.* 58. *n.* 11. & ubi
lis agebatur inter hæredem gravati, & prætendentem fi- 301
deicommiſſum, & ipſe hæres poſſidens, & ſe defendens, locaverat, fraudem ceſſare, ex quo credere poterat ſaltem duraturam ultra tempus locationis, ſenſit D. meus de Luca *tit. de loc. diſc.* 24. *n.* 3. *& per tot.* licèt referat, quòd prodierat jam in caſu illo deciſio contraria. E contra verò ubi locans ſciebat imminere finem ſui juris, non tenere locationem ad præjudicium ſucceſſoris firmat idem D. meus de Luca, *diſc.* 23. *n.* 5. *eodem tit.*

Vigeſimus ſextus caſus ſit, ſi conductor expulſus à ſuc-
ceſſore revertatur adverſus eum, qui ſibi locavit pro con- 302
ſecutione damnorum, & intereſſe, & regula eſt, quòd poſſit per text. *in l. ſi merces* 28. *§. qui fundum*, *ff. loc.*

Limitatur tamen hæc regula, ut procedat, ubi agitur de
ſuccedente ex voluntate locatoris, ſecus ſi jus locatoris 303
ſua natura expiraverit, & alius in eo ſucceſſerit, & natura illa juris locatoris fuerit conductori nota, ut dictum eſt de uſufructuario locante ſupra in *caſu* 8. *n.* 120. *& ſeq. hujus c.* ubi adſunt declarationes, & hæredes Prælati, videri poteſt latè penès Barboſ. *de poteſt Epiſc. alleg.* 98. *n.* 11. *& ſeq.* & Scapuc. *de ſing. ſucceſſ. ampl.* 19. penès quos etiam habetur quid dicendum ſi ſimiles locatores dediſſent fidejuſſores pro obſervantia contractus.

Secundò limitatur, ut procedat quando ſucceſſor non
tenebatur ſtare locationi, vel ſi tenebatur ſtare, vi expulit, 304
nam ſi conductor ſponte diſceſſiſſet, non poſſet amplius contra locatorem agere, Burgatt. *conſ.* 180. *n.* 3. Carocc. *tit. de ſucceſ. q.* 25. *n.* 42. Scapuc. *ampl.* 4. *n.* 10.

De

De renovatione locationis quando debeat de jure fieri.

S U M M A R I U M.

1 *In omnibus caſibus, in quibus tenetur dominus locare, tenetur etiam locationem jam factam renovare,*
2 *Conductori, qui bona melioravit, renovanda eſt locatio,*
3 *Ampl. procedere tam de jure civili, quam canonico.*
4 *Verbum* poſſit *quandoque accipitur pro, debet, & neceſſitatem inducit.*
5 *Verbum* poteſt *quando refertur ad Judicem parte inſtante, & juſta petente, importat neceſſitatem.*
6 *Verbum* poteſt *quandoque non importat neceſſitatem omninò præciſam, ſed habentem admixtam facultatem.*
7 *Et tunc intelligitur de facultate legali, ſi adſit aliqua ratio abſtinendi, non de omnino libera.*
8 *Limita, ut tunc facienda ſit renovatio propter melioramenta, quandò agri de ſterilibus fertiles redditi ſunt,*
9 *Sufficit tamen on ſolo inutili factam eſſo domum, vel domum ruinoſam fuiſſe reſtitutam.*
10 *Etiãſi quid prius ex re aliquid perciperetur, adhuc poteſt eſſe meliorata ſufficienter, ut debeat renovari locatio,*
11 *Sterilitas, quæ ſit neceſſaria, & quæ melioramenta ſufficiant ſtatur arbitrio Judicis ad d. effectum,*
12 *Idem ſi non redactum ad culturam totum prædium.*
13 *Lim. 2. ſi conductor prætendens renovationem, melioramenta non probaverit.*
14 *Et probari debet ſtatus antiquus, quod terræ eſſent inculta, & percutiendum tempus præciſum locationis factæ.*
15 *Terra privata, & ſilvoſa, nõ poſſunt dici omninò ſteriles,*
16 *Poſſunt tamen dici reſpectu ad utilitatem, quæ percipitur poſt melioramenta.*
17 *Si inſtrumentum locationis dicat,* podere arativum, & prativum, *probatur non fuiſſe ſterile.*
18 *Melioramenta ad dictum effectum probari debent facta à conductore,*
19 *Sufficit tamen petentem renovationem eſſe ſucceſſorem univerſalem, vel particularem ejus, qui melioravit.*
20 *Qui dictam renovationem petit, non poteſt petere æſtimationem melioramentorum.*
21 *Limit. 3. ſi in locatione conventum fuit bona meliorari, & adhuc locatio fuit reſtricta ad certum tempus.*
22 *Et ab hac limitatione non eſt recedendum, licèt aliqui contrarium teneant.*
23 *Lim. 4. in colono partiario.*
24 *Decl. limitationem non procedere in prædiis patrimonialibus civitatis, vel fiſcalibus.*
25 *Limit. 5. ſi melioramenta non ſint facta de licentia, & conſenſu domini.*
26 *Lim. 6. ſi poſt facta melioramenta locatio fuit renovata ad certum tempus.*
27 *Contrarium tenent alii.*
28 *Decl. limitationem procedere, ſi renovatio non fuit pro eodem tempore, pro quo fuit facta prima conceſſio.*
29 *Decl. 2. limitationem procedere, ſi renovatio facta fuit finita locatione culpa conductoris, ſecus ſi per lapſum temporis.*
30 *Lim. 7. ſi conductor juri petendi renovationem renunciaverit.*
31 *Renunciatio deducitur ex quo adſit pactũ, quòd finita locatione, dominus poſſit retinere ſino aliqua conditione.*
32 *Lim. 8. ſi dominus reperiiſſet meliorem conditionem, quàm factam à conductore.*
33 *Decl. intelligi de tempore primæ conceſſionis, & incumbere domino onus probandi, quòd meliorem conditionem repererit.*
34 *Decl. 2. renovationem faciendam cum eiſdẽ pactis, quibus facta fuit prima locatio, etiamſi meliora reperiantur.*
35 *Conductori ad longum tempus debet locatio renovari, etiamſi non melioraverit.*
36 *Conceſſio intuitu perſonæ facta à Principe, extinguitur cum perſona, ſed ſucceſſor novam conceſſionem petit.*
37 *Emphyteuſi finita per ſucceſſionem finitam, deſcendentes petunt confirmationem.*
38 *Conductori ad modicum tempus non eſt neceſſariò facienda renovatio.*
39 *Renovatio locationis facienda conductori ad longum tempus procedit etiam in locatione bonorum Eccleſiæ.*
40 *Eccleſia dicitur mater æquitatis.*
41 *Decl. tunc faciendam eſſe locationem conductori ad longum tempus, cum dominus vult alteri relocare, ſecus autem ſi velit pro ſe retinere.*
42 *Ampl. etiamſi adſit ſtatutum, conſuetudo, vel pactum, quòd fiat relocatio.*
43 *Domino volente pro ſe retinere ceſſat æquitas, ut debeat renovatiunem facere.*
44 *Voluntas magis probatur factis, quàm verbis.*
45 *Decl. 2. tunc faciendam relocationem prædictam, cum agitur de locatione perpetua, ſeu ad vitam, vel certas generationes, ſecus ſi agatur de locatione ad certũ tempus.*
46 *Ampl. etiamſi locatio ſit ad tempus longum.*
47 *Contrarium tenent alii.*
48 *Et hæc contraria tutior erit ſi locatio fuerit ad tempus longiſſimum.*
49 *Decl. 3. deberi renovationem prædictam ſi petatur intra annum, alias ſecus.*
50 *Lim. ſi dominus locaverit extraneo, quia tunc poteſt peti uſque ad triginta annos.*
51 *Secus ſi fiat locatio conſanguineis conductoris remotioribus, quia tunc debet peti infra annum.*
52 *Lim. 2. ut talis annus non currat niſi à die, quo conſtat de ſcientia proximorum.*
53 *Et requiritur ſcientia præciſa, & probari debet ſpecificè cum omnibus ſuis qualitatibus.*
54 *Decl. 4. deberi renovationem prædictam non ſolùm deſcendentibus, ſed etiam tranſverſalibus.*
55 *Et non ſolùm agnatis, ſed etiam cognatis.*
56 *Decl. 5. ſufficere petentem renovationem prædictam eſſe proximiorem, abſque eo, quòd ſit hæres.*
57 *Contr. quod hoc jus renovationẽ petendi ſit hæreditarium.*
58 *Decl. ut prima procedat in emphyteuſi ex pacto, & providentia, ſecunda in hæreditaria.*
59 *In hæreditaria mixta non debetur renovatio, niſi habenti qualitatem hæreditariam.*
60 *Renovatio inveſtituræ, regulari debet ad normam, & exemplum inveſtituræ renovatæ.*
61 *Renovatio iſta ſi debeatur hæredi, & agatur de emphyteuſi Eccleſiaſtica, non attenditur, quòd quis ſit excluſus ab hæreditate per ſtatutum laicale.*
62 *Renovatio iſta in emphyteuſi hæreditaria proximioribus debetur, ſi hæres non ſit capax.*
63 *Et è contra in emphyteuſi ex pacto, ſi non adſint proximiores capaces debetur hæredi.*
64 *Intellige ubi nullus adſit proximus capax.*
65 *Et inter proximos nulla habetur ratio agnationis, vel cognationis, ſed ſola proximitas attenditur.*
66 *Conſuetudo circa hanc prælationem concedendam, & qui concedi debeat attenditur.*
67 *Repræſentatio non habet locum ubi ſola proximitas attenditur.*
68 *Repræſentatio locum habet ad hunc effectum aſſequendi dictam prælationem.*
69 *Repræſentatio licet proximiorẽ non faciat in gradu ſanguinis, tamen facit proximiorem in gradu ſucceſſionis.*
70 *Legitimati non poſſunt petere renovationem locationis bonorùm Eccleſiaſticorum.*
71 *Legitimati ſunt incapaces bonorum eccleſiaſticorum per viam ſucceſſionis, non autem per viam novæ acquiſitionis Eccleſia volente.*
72 *Monachi, & Monaſteria non habent jus petendi renovationem locationis.*
73 *Decl. 6. attendi proximitatem reſpectu ultimi poſſeſſoris, non primi inveſtiti.*
74 *Contr. tenent alii.*
75 *Et in hæreditaria petens renovationem, debet eſſe hæres ultimi, non primi.*
76 *Re emphyteutica, ſeu locata, alienata, vel in diviſione uni obventa, ejus tantùm perſona attenditur, & qui ſit ei proximior.*
77 *Decl. ut ſi concurrant plures in eodem gradu, debeat renovatio fieri omnibus.*
78 *Ampl. etiamſi in prima inveſtitura, vocatus ſit tantum unus.*
79 *Intellige ſi omnes infra annum petant.*
80 *Decl. 8. poſſe peti etiam à fœminis renovationem emphyteuſis, ſeu locationis rei Eccleſiæ.*
81 *Ampl. etiamſi primo loco facta ſit pro maſculis tantùm.*
82 *Ampl. 2. etiamſi adſint maſculi agnati remotiores.*
83 *Inveſtituræ qualitas non alteratur per ſolam mutationem perſonarum, niſi fiat conceſſio perſonæ fictæ.*
84 *Decl. 9. non deberi renovationem ſi petatur re non integra, quando ſcilicet dominus devenit ad locationem, & traditionem favore alterius.*
85 *Contrarium tenent alii, & eſt verior opinio.*

86 *Pri-*

86 *Primaprocedit ſi lapſus ſit annus, & facta relocatio alteri conſanguineo, vel trigintaanni, & facta relatio extraneo.*
87 *Decl. 10. poſſe peti renovationem finita locatione abſque culpa conductoris, ſecus è contra.*
88 *Decl. 11. poſſe conductorem huic juri petendi renovationem renuntiare.*
89 *Et renuntiatum cenſetur per pactum, quòd finita locatione bona revertantur libera ad dominum ſecundùm aliquos.*
90 *Contraria opinio eſt verior.*
91 *Renuntiatio dicta facultatis petendi renovationem debet eſſe expreſſa.*
92 *Et expreſſa in caſu contraventionis non obſtat in caſu locationis finita per lapſum temporis.*
93 *Renuntiatio non poteſt extendi de caſu ad caſum.*
94 *Facultas pro ſe retinendi non tollit jus petendi dictam renovationem, quando non eſt additum, quòd poſſit etiam cui vult locare.*
95 *Decl. 12. non impediri hanc petitionem renovationis ex eo quòd pracedens locatio fuerit declarata nulla ex defectu ſolemnitatum.*
96 *Decl. 13. quod volens hanc prælationem offerre debeat omnes conditiones, quas dominus repetit ab alio quocumque.*
97 *In locatione rerum Eccleſia non attenditur pro meliori conditione, quod ſolvitur Prælato, ſed ſolùm, quod cadit in utilitatem ipſius Eccleſia.*
98 *Omiſſio oblationis ſimilis illi facta per extraneum non nocet proximo, qui de ea non fuit certioratus.*
99 *Decl. 14. non deberi renovationem ſi locatio facta fuerit propter aliquam ſpecialem cauſam, uti propter benemerita.*
100 *Intellige procedere declarationem in renovatione neceſſaria, non in voluntaria.*
101 *Decl. 15. ut obligatio faciendi renovationem non liget ſupremum Principem.*
102 *Intellige poſſe Principem huic juri derogare ſi velit, ſed non creditur velle.*
103 *Decl. 16. ut is cui competit hoc jus petendi renovationem poſſit bona retinere.*
104 *Intellige poſtquam dominus declaravit velle alteri locare.*
105 *Decl. 17. hoc jus petendi renovationem eſſe merè perſonale, & ideo cedi non poſſe.*
106 *Intellige procedere in proximiore, ſecus autem in ultimo conductore.*
107 *Et ultimus conductor ſi relinquat jus petendi renovationem, pendet à voluntate domini ei adhærere, vel non.*
108 *Et non ſufficit legatam eſſe rem ad hoc, ut veniat jus petendi renovationem in emphyteuſi ex pacto.*
109 *Neque ſufficit in emphyteuſi hæreditaria ad compellendum dominum, ſed requiritur, ut leget in ſpecie jus petendi renovationem.*
110 *Sed poteſt dominus, ſi velit, legatum approbare, etiam in emphyteuſi ex pacto.*
111 *Decl. 18. ut pro hac renovatione conſequenda non competat actio realis.*
112 *Intellige declarationem procedere in renovatione debita ex pacto, non in iſta, aliiſve ex lege, & æquitate debitis.*
113 *Legis contra præceptum, ſi quid fiat, nullum eſt.*
114 *Ampl. etiamſi id deductum quoque in pactum fuerit.*
115 *Cui competit iſta renovatio, Rota dat immiſſionem.*
116 *Et condemnat poſſeſſorem reſtituere fructus.*
117 *Decl. 19. non deberi hanc renovationem, ſi res locata alienata ſit cum aliqua bonorum univerſitate.*
118 *Decl. 20. hoc jus petendi renovationem non competere ultra ſeptimum gradum.*
119 *Decl. 21. ut quando devenitur ad hanc renovationem, citari debeant poſſeſſores bonorum.*
120 *Decl. 22. hoc jus petendi renovationem non procedere in feudis.*
121 *Decl. 23. ut ſi iſta renovatio fiat de emphyteuſi, requiritur ſcriptura.*

C A P U T LXII.

LOcationis terminatio, & finis ſæpiſſimè impeditur per
renovationem, ſive expreſſam, ſive tacitam, & quoad
expreſſam non ſolùm deveniunt partes ad eam voluntariè,
ſed quandoque etiam neceſſariè, idque ſive neceſſitate à lege
inducta, ſive etiam à pactis, conventionibus, vel ſtatutis.
1 Quo enim ad legem, ſicut dictum eſt ſupra *in c. 2. in princ.*
quòd aliquibus caſibus dominus tenetur de jure rem ſuam
invitus locare, ita ſine difficultate dicendum eſt, quòd
eiſdem caſibus tenetur etiam locationem ſemel factam
durante eadem ratione, renovare.

Præter illos autem caſus, ſunt & alii, in quibus de
jure neceſſariò facienda eſt renovatio locationis, & ſi-
gnanter ſi conductor melioraverit bona locata, & ſi præ-
cedens locatio erat ad longum tempus, de quibus dice-
mus *in c. præſenti*, reſervatio loqui de pactis, ſtatutis, &
conſuetudinibus in ſequenti.

Aſſumendo igitur primum caſum, quo conductor bo-
na ſibi locata melioravit, quòd finito locationis tempore 2
debeat ei fieri illius renovatio, firmant ſignanter Caſt.
conſ. 142. *n.* 1. *verſ. ſed his non obſtantibus, & per tot. l.* 2.
Cephal. *conſ.* 463. *n.* 23. Mazzol. *conſ.* 16. *n.* 9. Mantic. *de tac.*
l. 22. *tit.* 24. *n.* 17. Becc. *conſ.* 3. *n.* 33. Grat. *diſc.* 813. *n.* 38.
Bellaz. *conſ. civil.* 85. *n.* 29.

Et licèt concluſionem iſtam in dubium revocaverit Rot.
in una Romana Domus 22. Aprilis 1644. coram Cechin. *in*
§. prout nec etiam, dicendo, quòd domini noluerunt eam
firmare, prout eam non firmavit Bart. ejuſdem author
in l. quicumque la 2. ſub n. 1. *C. de omn. agr. deſert. l.* 11. ibi,
tamen hoc non affirmo, cum ſit nimis præjudicialis Eccle-
ſiæ aliiſque dominis directis, & tendat ad deſtructionem
emphyteuſis, de cujus natura eſt, ut res conceſſa melio-
retur, ut per Gabr. *d. conſ.* 84. *n.* 6. *l.* 2. cum aliis præalle-
gatis, eamque idcirco impugnent, Rom. *in l. etiam n.* 14.
ff. ſol. matr. & in ſing. 273. Giovagn. *conſ.* 37. *n.* 13. *l.* 2. Cald.
jur. emph. l. 2. *q.* 23. *n.* 55. *& ſeq.* ubi teſtatur de communi
canoniſtarum opinione Rot. in Nucerin. Prædii 3. Mart.
1614. cor. bon. mem. Card. Sacrat.

Tamen ab ea non videtur recedendum, quia probatur de
jure civili *in l. quicumque 7. C. de omn. agr. deſert. l.* 11. ubi 3
dicit præcisè text. *quod quicumque deſertum fundum patri-*
monialium exercuerit, & fertilem, idoneumque præſtite-
rit, ſalvo patrimoniali canone, perpetuo, ac privato jure
defendat, & velut domeſticum, & avita ſucceſſione quæſi-
tum ſibi habent, ſuiſque relinquat, nec intelligi debet
præfata lex de eo, cui fuerit fundus perpetuo conceſſus,
vel locatus, quia tunc etiam ſi non melioraſſet, non debuiſ-
ſet ſibi auferri, ſed lex ſe fundat in ſola melioratione, &
ideò debet intelligi in eo cui conceſſio fuit facta ad tempus,
ut declarat Caſt. *in d. conſ.* 142. *n.* 1. *prope fin. verſ. nam illa lex.*

Probaturque etiam eadem opinio de jure canonico *in*
cap. ad aures 7. de reb. Eccleſ. non alien. ubi habetur poſſe
Prælatum terras, quæ de ſilvis extirpatæ ſunt arabiles fa-
ctæ eis hæreditario jure concedere ſub annuo cenſu tenen-
das à quibus ſuo, vel parentum ſuorum labore conſtiterit ex-
tirpatas fuiſſe. Et licet iſte text. loquatur per verbum *poſſe*
quod eſt in ſe facultativum, & nullam neceſſitatem inducit,
ut conſideravit Roman. *in l. etiam in princ. n.* 14. *ff. ſol. matr.*
& Cald. *de jur. emphyt. l.* 2. *q.* 23. *n.* 56. tamen in caſu iſto
intelligendum eſt importare, quòd Prælatus teneatur, &
debeat, ut latè probat Caſtr. *d. conſ.* 124. *n.* 2. *l.* 2. & ul- 4
tra ibi per eum adducta, quæ benè convincunt hanc veri-
tatem, addo, quod verbum, *poſſit*, non ſemper eſt facul-
tativum, ſed quandoque accipitur pro, *debeat*, & neceſſi-
tatem inducit, Pariſ. *de reſignat. l.* 5. *q.* 3. *n.* 84. Greg. *dec.*
85. *n.* 7. *ad med.* idque præcipuè locum ſibi vendicat in le- 5
ge facultatem alicui ſuperiori tribuente, Bald. *in l. gallus*
29. *in princ. n.* 6. *ff. de lib. & poſt.* ubi, quòd ſi ſtatutum
concedit Poteſtati facultatem inquirendi pro aliquo deli-
cto, debet inquirere Scannarol. *de viſit. Carcer. l.* 3. *in*
proœm. c. 12. *n.* 4. & certiùs ubi refertur ad Judicem parte 6
inſtante, & juſta petente, ut poſt Ang. *in l.* 1. *n.* 4. *ff. de*
juriſd. omn. jud. & Jaſ. *in l. quod juſſit n.* 38. *ff. de re jud.* tra-
dit idem Scann. *d. l.* 3. *§.* 10. *in princ. n.* 22. *verſ. intellige*. Et
quando dictum verbum non importaret neceſſitatem omni-
nò præciſam, ſed habentem admiatam facultatem, juxta
tradita per Rotam *in dec.* 232. *n.* 18. *&* 19. *p.* 19. *rec.* talis fa-
cultas intelligi deberet de legali, non de abſoluta, itaut 7
valeat Prælatus abſtinere ſi aliqua ratio abſtinendi vigeat,
& non aliàs Barb. *conſ.* 33. *n.* 8. *verſ. quia ad hoc reſpondeo l.*
2. cum aliis congeſtis per Ciarlin. *contr.* 38. *n.* 28. & Rot.
cor. Bich. *dec.* 522. *n.* 10. quæ eſt etiam penes Dian. *poſt.*
p. 11. *fol.* 8. quæ quidem cauſæ plures concurrere poterunt,
ut patebit ex dicendis, quia videlicet dicta concluſio li-
cèt vera ſit, multas tamen patitur limitationes.

Prima autem limitatio dictæ concluſionis eſt, ut procedat
tantùm, ſi conductor ita melioravit agros, ut eos de ſterili- 8
bus fertiles reddiderit, & de incultis cultos, ut loquitur *d. l.*
quicumq; 7. C. de omn. agr. deſert. l. 11. *& c. ad aures de reb.*
Eccl. non alien. dec. 14. *n.* 3. *ad med. p.* 3. *rec.* ſecus autem ſi alter

me.

melioravit, quia habet ſua remedia melioramenta repeten-
di, ut dictum eſt alibi ſuo loco, & aliàs benè applicarentur
quòd concluſio tenderet ad deſtructionem emphyteuſis,
cùm de ejus natura ſit, ut detur ad meliorandum, ut dicit
Rot. in d. Romana domus cor. Cecchino, ut ſupra, &
ideò melioramenta non ſufficiunt, niſi ſint cum prædicta
qualitate, Larata *conſ.* 18. *n.* 27. *& ſeq.* Gratian. *diſc.* 357. *n.*
31. *& ſeq.* Baltaſſ. de Ang. in addit. ad Gizzar. *dec.* 5. *n.* 6.
& requiri ad hunc effectum rem eſſe melioratam reſpe-
ctu rei, reſpectu fructuum, reſpectu temporis, & reſpe-
ctu impenſæ, tradit declarando ſingulos hos reſpectus
Giovagn. *conſ.* 37. *n.* 15. *verſ. oportet l.* 2.

9 Non tamen ita mordicus inſiſtendum eſt verbis dictorum
jurium, ut excludatur omnis melioratio, quæ non ſit extir-
patio, agri, & ejus exercitatio, itaut redditus ſit arabilis, &
fertilis, ſed ſatis erit idem effectus, unde ſi in ſolo nudo, &
inutili conductor domum utilem ædificaverit, vel domum
ruinoſam reſtituerit, intrabit concluſio, ut jam probavi *in
c.* 14. §. 3. *n.* 30. prout etiam non excludetur applicatio con-
10 cluſionis ex eo, quòd aliquid modicum de terris percipere-
tur, quia text. *in d. cap. ad aures* loquitur in caſu quo ade-
rant ſilvæ, ex quibus ſemper aliquid percipitur, ut benè
ponderavit Rota *in dec.* 664. *n.* 1. *p.* 1. *div.* & coram Mantic.
dec. 17. *n.* 4. & dum in jure expreſſum non habemus, quæ-
11 nam ſterilitas ſit neceſſaria, ſtandum erit arbitrio Judicis, in
dignoſcendo an fuerit talis, & tanta, ut habito reſpectu ad
melioramenta, dici valeat, rem eſſe reductam de inculta ad
culturam, & ad fertilitatem, itaut militet eadem ratio
12 æquitatis, in qua concluſio fundatur *d. dec.* 664. *n.* 2. *par.* 1.
div. quod etiam referendum erit ad caſum, quo adſit ve-
ra reductio ad culturam, ſed in toto prædio locato, licet
tunc non eſſe locum neceſſariæ relocationi, aliis adductis,
dicant Bur. *conſ.* 330. *n.* 138. & Honded. *conſ.* 85. *n.* 42. *l.* 1.
cum militet eadem ratio præcedentis caſus.

Secunda limitatio erit ſi conductor prætendens renova-
tionem, melioramenta prædicta non probaverit, & prout
tenetur, cùm ſit fundamentum ſuæ intentionis *dec.* 312.
n. 4. *p.* 2. *div.* & ad hunc effectum probare debebit primo ſta-
tum rei antiquum, prout eſt regulare in probatione meliora-
mentorum, Buratt. *dec.* 934. *n.* 11. quòd ſcilicet terræ eſ-
ſent incultæ, & inutiles Burſat. *conſ.* 330. *n.* 234. *verſ primum
13 namque*, Honded. *conſ.* 35. *n.* 40. *l.* 1. nec ſufficit probatio
ſtatus antiqui niſi percutiat præciſè tempus, quo facta fuit
locatio, ut firmavit in ſpecie Rot. in Rom. relocationis
14 Caſalis cor. Sacrato, quæ eſt impreſſ. poſt Fenz. *ad ſtat. Urb.
dec.* 4. *in §. neque ſuper hoc*, & probanda eſt omnimoda ſte-
rilitas Giovag. *reſp.* 37. *n.* 15. *l.* 2. adeout ſi terræ erant prati-
væ, vel in *eis* aderant ſilvæ, non poſſit dici, quòd eſſent om-
15 ninò ſteriles, prout requiritur Burſat. *conſ.* 330. *n.* 135. quod
tamen non accipiendum indiſtinctè, ſed cum moderamine,
16 ut procedat ſi non appareat terras, licet ſilvoſas, fuiſſe inuti-
les reſpectu ſtatus præſentis, cum aliàs obſtet text. *in d. cap.
ad aures* qui expreſſè loquitur in caſu, quo aderant ſilvæ, ut
dictum eſt in præcedenti limitatione, & ceſſare prætenſam
neceſſitatem relocandi, ubi aderat domus, & in conceſſione
non dicebatur, quòd eſſet pænitus diruta, nullumque fru-
ctum redderet, quinimò informantes pro prætendente reno-
vationem admittebant aliquid ex ea percipi dixit Rot. in
Rom. domus 22. Aprilis 1644. §. ex duobus cor. Cecchino &
in caſu quo inſtrumentum dicebat *Podere arativum, &
prativum*, Rota cenſuit conſtare, quòd non eſſet ſterile
17 adeout denegaverit remiſſoriam, quæ petebatur ad proban-
dum contrarium cor. Royas *dec.* 96. *n.* 20. ſecundò proban-
dum eſt melioramenta fuiſſe facta ab ipſomet conductore,
18 vel ejus auctoribus, ut inde concludatur deberi ipſis renova-
tionem, cùm non ſufficiat terras fuiſſe melioratas, & ad cul-
turam redactas de tempore, quo durabat locatio, dum potue-
runt fieri à domino, vel aliis Burſat. *conſ.* 330. *n.* 138. *verſ.
ſeptimo conceduntur*, & probat text. *in d. cap. ad aures* ibi *à
quibus ſuo, vel parentum ſuorum labore conſtiterit extirpatas*,
& probandum petentem eſſe ſucceſſorem univerſalem, vel
19 particularem illius, qui melioravit Honded. *conſ.* 85. *n.* 41.
l. 1. & faciunt Caſtren. *conſ.* 270. *n.* 4. *l.* 2. Menoch. *de re-
cuper. remed.* 15. *n.* 567. & dixi etiam aliquid latius de hac
probatione *in c.* 14. §. 3. ut ibi videri poteſt.

20 Unum tamen advertendum, quòd non propterea proba-
tis melioramentis poteſt conductor eorum æſtimationem à
domino repetere, prout regulariter poteſt juxta tradita *in
c.* 34. ſed debet illam remittere, ſi vult conſequi hanc re-
novationem, ut in caſu Ruin. *conſ.* 157. *n.* 13. *& ſeq. l.* 1.
& cum eo Burſat. *conſ.* 330. *n.* 136. *verſ. tertio conductor*.

21 Tertia limitatio eſt, ut non procedat ſi conventum fuit in
locatione, quòd bona meliorari deberent, & tamen locatio
fuit expreſſè limitata, & reſtricta ad certum tempus, quia
tunc diſpoſitio præfatorum jurium non procedit, ut decla-
ravit Caſtren. *conſ.* 189. *circa fin. verſ. nec hic procederel.* 2.
Rot. *dec.* 115. *n.* 10. *verſ. ultra quod*, *part.* 12. *rec.* & ratio 22
eſt, quia tunc finito tempore, conductor non excluditur à
fructu laboris ſui, per dominum, ſed ex pacto, & ſic ex pro-
prio conſenſu, ut conſideravit Rip. *in tract. de peſt. tit. de re-
med. præſervat. n.* 260. *prope fin. verſ. non obſtat. text.* & eo re-
lato, Rot. in ſupradicta Rom. domus cor. Cecchino §. ſe-
cundo quia, & cor. Bich. *dec.* 483. *n.* 30. unde non facilè erit
ab hac recedendum licet contrarium ſenſerit Caſtrenſ. *conſ.*
142. *l.* 2. loquitur enim de re conceſſa ad novennium ad
meliorandum, ut advertit Ladere. *conſ.* 137. *n.* 9. & tamen
vult deberi renovationem, *& ſub n.* 2. *in fin. verſ. nec ob-
ſtat quod*, reſpondet præfixioni temporis, dicens eam non
eſſe ſuperfluam, quia unò multum operatur propter renova-
tiones, quæ ſunt domino valde utiles, imò & ſub *n.* 3. pro-
bat, quòd etiamſi ultimæ renovationes fuerint alteratæ ad
præjudicium conductoris, magis attendi debet prima inve-
ſtitura, & eamdem opinionem tenuit etiam Ber. *in cap. in
præſentia n.* 379. *de probat.* Becc. *conſ.* 3. *n.* 30.

Quarta limitatio eſt, ut procedat in colono ſimplici, non
autem in colono partiario, quod probatur, quia jura præ- 23
dicta loquuntur de colentibus pro annuo canone, ſeu cenſu,
& ideò non poſſunt intelligi de colono partiario, maximè
cum non ſit eadem ratio, cum colonia partiaria ſapiat de ſo-
cietate *l. ſi merces §. vis major*, *ff. loc.* in qua difficiliùs ad-
mittitur, quòd quis cogatur invitus eam renovare, & præ-
cipuè renovatione perpetuò duratura, prout eſt iſta, ut di-
cam infrà *in* 6. *limitatione*, non enim cogi poteſt quis perpe-
tuò in ſocietate permanere *l. actione §. diximus ff. pro ſoc. &
l. in hoc judicio ff. com. div.* unde in partiario non procedet
hæc obligatio renovandi, ut tenuerunt in ſpecie Rim. Sen.
conſ. 100. *n.* 15. *& ſeq.* Ruin. *conſ.* 551. *n.* 7. *& ſeq. l.* 4. Burſat.
conſ. 330. *n.* 138. *verſ. oct. ceſſat*, Honded. *conſ.* 85. *n.* 12. *lib.* 1.
Eugen. *conſ.* 28. *n.* 11. *& ſeq. l.* 2. Roderic. *de ann. reddit. l.*
1. *qu.* 15. *n.* 31. *verſ. nec decipiaris.*

Verùm limitatio iſta non tranſit ſine magna difficultate,
quia colonia partiaria non eſt propriè ſocietas, ut patet ex
ipſis verbis *d. l. ſi merces §. vis major*, *ff. loc.* & magis parti-
cipat de locatione, quàm de ſocietate, & in dubio regulari
debet cum regulis locationis, ut dictum eſt *in c.* 5. *n.* 22. &
ſic debet renovari, prout dicitur de locatione, ut in ſpecie
voluit Rot. cor. Manric. *dec.* 16. *n.* 8. *& ſeqq.* at ultra quod
huic deciſioni reſpondet ſignanter, Honded. *ubi ſupra n.* 15.
& late ſeqq. ea ſe reſtringit ad caſum illum, in quo non 24
agebatur de prædiis privatorum, de quibus loquuntur
Rim. Sen. & Ruin. ſed de prædiis, quæ fuerunt patrimo-
nialia Civitatis Peruſiæ, & nunc ſunt Cameræ Apoſtoli-
cæ, de quibus propriè loquitur text. *in d. l. quicumque* 7.
C. de omn. agr. deſert. l. 11. & viget major ratio, ut ipſa de-
ciſio dicit *ſub num.* 12. *verſ. præterea*.

Quinta limitatio eſt, ut procedat concluſio, ſi melio- 25
ratio ſit facta de licentia, & conſenſu domini locatoris,
licèt enim non ſit neceſſarium pactum in inſtrumento,
imò ubi locatio eſt ad tempus certum, pactum meliorandi
contrarium effectum operetur, ut dictum eſt in limit. ter-
tia, tamen licentiam eſſe neceſſariam poſt Redoan. *de re-
bus Eccl. non alien. rubr. ult. verſ. non adhibetur*, declarat
Burſat. *conſ.* 330. *n.* 136. *verſ.* 4. *procedat.*

Sexta limitatio eſt, ut concluſio non procedat, ſi poſt fa- 26
cta melioramenta locatio fuit renovata ad certum tempus,
quia tunc non attenditur tempus, quo facta fuit prima loca-
tio, ſed illud quo facta renovatio, de quo bona non erant ſte-
rilia, & ideò non intrat d. obligatio renovandi Burſat. *d. conſ.*
330. *n.* 137. & aliis adduct. Rot. *dec.* 115. *n.* 9. *p.* 12. *rec.*

Verùm contrarium ſenſit Caſtren. *conſ.* 142. *l.* 2. ubi con- 27
ſuluit pro renovatione facienda, licèt pluries jam fuiſſet fa-
cta, quod ipſe potius retorquet, dicens, adeſſe conſuetudi-
nem renovandi *n.* 2. *poſt med. verſ. ſed in caſu noſtro*, ubi aper-
tè vult renovari debere perpetuò, quod & verum videtur,
quia qui bona prædicto modo melioravit, debet ea retinere
perpetuò, ut dicit text. *in d. l. quicumque* 7. *C. de omni agr. de-
ſert. l.* 11. *& in cap. ad aures*, *de reb. Eccl. non alien.* itaut lo-
catio per prædictam meliorationem reddatur perpetua, &
per conſequens conductor non poſſit expelli, nec penſio au-
geri Becc. *conſ.* 3. *n.* 30. *& ſeq.* Peregr. *conſ.* 8. *n.* 18. *l.* 3. Mant.
dec. 17. *n.* 3. & poterit dominus, vel conceſſionem prius fa-
ctam ad tempus in relocatione perpetuam declarare, ut vide-
tur ſenſus *d. cap. ad aures*, vel renovare ad idem tempus primæ
conceſſionis, prout magis proprium videtur renovationis, &
reno-

Digitized by Google

renovatione finita iterum renovare, & ſic continuare perpe-
tuò, quod erit ſibi magis utile propter faciliorem probatio-
nem dominii, aliaſque rationes de quibus Caſtren. *d. conſ.*
142. *n.* 2. *propè fin. p.* 2. Becc. *conſ.* 3. *n.* 33. unde crederem non
obſtare poſſe conductori renovationem factam fuiſſe ad tem-
pus, præcipuè ſi facta fuerit ad idem tempus primæ con-
28 ceſſionis, ex quo tunc poſſet cenſeri electus dictus mo-
dus magis proficuus domino, at ubi tempus eſſet alte-
ratum, quia non eſſet propria renovatio, ſed nova con-
ceſſio, poſſet argui conductorem illi acquieviſſe, & ſibi
præjudicaſſe, & ita ſuſtineri procedere limitationem.

Præterea poſſet quoque diſtingui, ut limitatio procedat in
29 caſu, quo bona fuiſſent devoluta culpa conductoris, ut loqui-
tur *d. dec.* 115. non autem in caſu, quo fuiſſet facta renova-
tio, ſolummodo, quia lapſum fuiſſet tempus primæ conceſ-
ſionis, de quo loquitur Caſtren. & ratio eſt, quia hoc ſecun-
do caſu Conceſſio non dicitur nova, etiamſi adſint verba,
& de novo concedimus, & locamus Iſern. *in c.* 1. *de Vaſſal.*
decrep. ætat. Alciat. *in l. ſi mihi, & Titio n.* 27. *verſ. quod Bar-*
tolus ff. de ver. oblig. & aliis adductis Rot. *dec.* 176. *n.* 36. *p.* 5.
rec. quod ſecus eſt in devolutione ob culpam, ut latè diſtin-
guendo comprobat Bich. *dec.* 483. *n.* 32. *& ſeq.* ubi etiam *ſub*
n. 37. ait, non requiri in caſu delicti, quòd res fuerit incorpo-
rata, ſed ſufficit, quòd dominus caducitatem declaraverit,
juxta unam opinionem, quam Rota ſequuta fuit, ſed hoc ſal-
tem in propoſito iſto, intelligendum videtur ubi devolutio
verè fuiſſet incurſa, & nulla competiiſſet conductori excu-
ſatio, vel aliud remedium, nec relevare conductorem, præſer-
tim ignarum, recepiſſe novam relocationem ſi poterat alio
modo retinere, ex tradit. per Caſtren. *conſ.* 142. *n.* 3. *l.* 2.

Septima limitatio eſt, ſi in locatione conductor huic juri
30 renunciaverit, non enim dubitandum, poſſe conductorem
juri petendi renovationem renunciare *dec.* 195. *n.* 2. *p.* 2. *div.*
ſed dubitari poterit an cenſeatur renuntiatum, prout dubi-
tavit Rot. coram Bravo *in dec.* 664. *n.* 3. *p.* 1. *div.* ubi in caſu il-
lo fuit concluſum affirmativè, quia in inveſtitura aderant
verba, *& retinere ſine aliqua conditione*, quæ tollunt obliga-
31 tionem renovandi, cum implicet, quòd dominus poſſit
pro ſe retinere, & cogatur reconcedere, & quia concur-
rebat, quòd conductores generaliter renuntiaverant om-
nibus legibus, & conſtitutionibus, & aderat juramen-
tum, quod habet vim ſpecialis expreſſionis *ut in eadem*
deciſ. firmatur, ubi etiam reſpondetur ad aliqua objecta,
prout in ea videri poteſt, & etiam videri poterunt, quæ
dicam *in caſu ſeq.* de renunciatione juris petendi reno-
vationem, quod competit proximioribus, abſque eo,
quòd adſit melioratio *in* 11. *declaratione*.

32 Octava limitatio eſt, ut procedat quatenus dominus non
reperiiſſet meliorem conditionem, quàm ſibi factam à con-
ductore, aliàs ſecus, textus *d. cap. ad aures*, *verſ. niſi for-*
te de reb. Eccl. non alien. Verùm hoc intelligitur de tem-
pore primæ conceſſionis, non autem de tempore, quo
petitur renovatio, & quòd eo tempore reperiretur plus
33 offerens, probandum eſt à domino, quia in dubio non
præſumitur, quòd potueris inveniri alius, qui plus offer-
ret, ut probat Ruin. *conſ.* 157. *n.* 17. *l.* 1. & admittit Bur-
ſat. *conſ.* 330. *n.* 136. *verſ. ſecundo melior*.

Cæterum licet in præſenti dominus reperiat meliores con-
ditiones, adhuc tenetur renovationem facere eiſdem pactis
& modis, quo res prima fuit locata, & abſque ullo augmen-
34 to penſionis, ut probat text. *in d. l. quicumque, C. de omn. agr.*
deſert. l. 11. ibi *ſalvo patrimoniali canone*. Et viget ratio,
quia non debet conductor gravari ultra, quàm merebatur
fundus antequam laboribus ſuis melior eſſet effectus, ne co-
gatur ipſos labores deplorare ad text. *in l. fin. C. de alluv.* ubi
Bald. dicit notandum contra quoſdam Prælatos, qui volunt
augere quantitatem cenſus prædii, fertilioris effecti ſollici-
tudine, aut cultura, & ſumptu poſſeſſoris, quod & improba-
vit Bart. *in l. fin. C. de omn. agr. deſer. l.* 11. ex quibus aliiſque
auctoritatibus hanc opinionem latiſſimè comprobat Becc.
conſ. 3. *n.* 31. *& ſeq.* Bert. *conſ. civ.* 85. *n.* 29. Gratian. *diſcept.*
813. *n.* 38. Pereg. *conſ.* 8. *n.* 18. *l.* 3. Mantic. *dec.* 17. *n.* 3.

Poſſent alia dici ad declarationem hujus caſus, ſed quia
ſunt magis propria caſus ſequentis, quamvis, & huic con-
veniant, dicentur in illo, ad evitandam repetitionem.

Deveniendo autem ad alium caſum, quo non conſtet de
35 melioramentis, quòd adhuc ſi locatio fuit ad longum tem-
pus, teneatur dominus eam renovare, probatur, quia habe-
mus text. *in l.* 2. *§. permittitur ff. de aq. quot. & eſt.* in quo habe-
36 tur, quòd conceſſio aquæ facta per Principem intuitu perſo-
næ, cum perſona extinguitur, ſed poteſt ſucceſſor petere no-
vam conceſſionem, & fit ei injuria ſi non concedatur, & gloſ.
ibi in ver. impetrabile, inquit, hoc eſſe ſimile inveſtituræ
feudorum, mortuo enim Vaſſallo facilè poteſt impetrare
hæres maſculus inveſtituram, quia debet ei dari, Bart. verò
ibid. *n.* 1. repetendo ipſam gloſ. addit, & hoc nota pro em- 37
phyteuſi, quòd ea finita per generationem finitam, deſcen-
dentes poſſunt petere eis confirmari, & de facili impetrabunt,
& eſt injuria ſi non fiat confirmatio, & ideò poteſt appella-
ri de jure canonico ad ſuperiorem, ut cogat, quod con-
firmatio fiat, & hæc doctrina Bart. eſt communiter rece-
pta, ut videre licet penès Clar. *in §. emphyteuſis q.* 43. *n.* 1. Ma-
reſc. *var. reſol. l.* 1. *c.* 3. *n.* 1. Fulgin. *de jur. emphyt. tit. de re-*
novat. q. 1. *n.* 1. Rot. *dec.* 195. *n.* 1. *p.* 2. *div.* & in una Ferrar.
bonor. cor. Pamphilio impreſſ. per Amat. *dec. Ferrar.* 51. *n.*
30. *&* 31. *& in rec. dec.* 176. *n.* 31. *p.* 5.

Et licet Bart. loquatur de emphyteuſi, tamen ejus doctrina
procedit etiam in locatione propter identitatem rationis,
& in terminis locationis paſſim allegatur, & admittitur, ut
videre eſt ſignanter penes Ruin. *conſ.* 168. *n.* 24. *l.* 1. Vinc. de
Franc. *dec.* 406. *n.* 9. Caroc. *de loc. tit. de lib. qu.* 1. *n.* 49. Rot.
cor. Greg. *dec.* 45. *n.* 1. & Burg. *de laudem p.* 2. *inſpect.* 46.
Gizzar. *dec.* 5. *n.* 21. quidquid in contrarium latè deducat
Vela *differt.* 13. *n.* 24. *& ſeqq.* quia opinio ſua procedit in ſim-
plici locatione ad modicum tempus, juxta tradita infra *in* 2. 38
Declaratione, & per Gratian. *diſc.* 357. *n.* 27. in ea enim ve-
rum eſt, quòd nullum dominium, aut jus reale conductori
acquiritur, quæ eſt ratio, qua ipſe Vela movetur *n.* 22. at ſecus
eſt in locatione ad longum tempus juxta veriorem, & com-
muniorem opinionem firmatam *in c.* 27. *in princ.* & latiſſi-
mè comprobatam per eumdem Velam *differ.* 19. *n.* 40. neque
obſtant Caſtren. *conſ.* 142. *n.* 1. *ad fin. verſ. ſed his non obſtan-*
tibus l. 2. & alii citati *in d. differt.* 13. *n.* 25. quia dicunt deberi
renovationem locationis deſcendentibus, ſeu hæredibus pri-
mi conductoris ad longum tempus, ex quo ille meliorave-
rit, ſed non dicunt, neque ex eorum dicto infertur, quod
non debeatur ubi non melioraverit, & nihil repugnat,
quòd utroque caſu detur, prout dari conſtat in emphy-
teuſi, & eſt jus omninò diverſum, ut ex infra dicendis
patebit, & præcipuè ex declaratione prima.

Nec dubitandum eamdem doctrinam procedere etiam
ſi agatur de locatione bonorum Eccleſiaſticorum, quia 39
dum fundata eſt præcipuè in æquitate, ea magis ſervari
debet ab Eccleſia, quæ mater æquitatis dicitur Clar. *d.*
q. 43. *n.* 3. ubi de communi Mareſc. *d. c.* 3. *n.* 3. Verall. *dec.* 40
384. *par.* 1. Duran. *dec.* 431. *n.* 1. *in rec. dec.* 176. *n.* 28. *par.*
5. *& dec.* 151. *n.* 2. *&* 3. *par.* 9.

Patitur autem prædicta doctrina plures, & diverſas decla-
rationes, inter quas prima valde præcipua, eſt illa, ut pro- 41
cedat ſolummodo ſi dominus velit alteri relocare, ſecus au-
tem ſi velit bona pro ſe retinere Abb. *in cap. bonæ n.* 28. *de poſt.*
Prælat. Ripa *in l.* 1. *ff. de priv. cred.* Gozad. *conſ.* 39. *n.* 21. Clar.
in §. emphyt. qu. 43. *n.* 5. Mareſc. *l.* 1. *cap.* 3. *n.* 11. ubi de magis
communi, Grat. *diſc.* 88. *n.* 5. *& ſeq.* ubi de veriori Verall.
dec. 304. *p.* 1. Mantic. *dec.* 10. *n.* 6. Duran. *dec.* 431. *n.* 1. *in rec.*
dec. 151. *n.* 4. *p.* 9. & ampliatur hæc declaratio, ut procedat
etiam ſtante conſuetudine, ſtatuto, vel pacto, quòd fieri de- 42
beat renovatio, cùm intelligatur quatenus dominus velit
relocare, non autem ſi velit pro ſe retinere, niſi fortè
probetur in ſpecie alius intellectus, ut dicetur *in ſeq. cap.*

In contrarium tamen urgent duæ rationes, quarum pri-
ma deſumitur ex verbis Bart. *in d. §. permittitur* ſuper relatis,
quorum ſenſus apertus videtur; ut teneatur abſolutè domi-
nus relocare deſcendentibus, non autem ſolum eos præfer-
re, quatenus relocare velit, ſecunda eſt, quia ſi vera eſ-
ſet declaratio ſemper diceret dominus velle pro ſe retine-
re, & eluderet eos quibus deberetur renovatio, & ſic fa-
cultas petendi renovationem ſupra firmata ſerviret de
vento, quod non eſt dicendum, nec deſunt auctoritates,
nam contra declarationem tenuerunt D. *conſ.* 131. *n.* 3. Ruin.
conſ. 12. *n.* 22. *l.* 1. Ber. *conſ.* 98. *n.* 16. *l.* 1. & plenè aliis relatis
Bertaz. *conſ. civ.* 85. *n.* 23. *& ſeq.* Tob. Nonius *conſ.* 3. *per tot.*
Cald. *de renov. emph. qu.* 8. *n.* 20.

At propterea non recedendum eſt ab ipſa declaratione
communiter recepta, nam quoad Bart. ipſe non explicat,
quòd dominus teneatur etiam invitus relocare, & dum di-
cit, quòd ſi non relocet facit injuriam, & poſſunt deſcen-
dentes de jure canonico appellare, apertè patet, quòd fun-
datur in æquitate, & iſta viget quidem pro deſcendentibus, 43
in dict. caſu, quo dominus velit extraneis concedere, at
non ſi velit pro ſe retinere, tunc enim æquum eſt, ut ipſe
præferatur in re ſua, non autem alius. Gratian. *diſcep.* 88.
num. 5. *& ſeqq.* Fenzon. *ad ſtatut. Urb. cap.* 124. *n.* 72.
ubi quòd hoc dictat ratio ordinatæ charitatis, Mantic.

dec. 10.

dec. 10. *n.* 7. *&* 8. & quoad aliam rationem, quòd dominus
diceret velle retinere, *reſpondetur*, quòd magis attendun-
tur facta, quàm verba ad probandam voluntatem Lancell.
44 *de attent. p.* 2. *c.* 4. *lim.* 2. *n.* 91. Burat. *dec.* 113. *n.* 3. & ideò
ſi poſtea ipſe reinveſtiat, convincetur, quòd falſo aſſeruit
velle pro ſe retinere, & intrabit declaratio, ut benè ob-
ſervant Gozad. *d. conſ.* 39. *n.* 21. Mareſc. *l.* 1. *c.* 3. *n.* 11. *verſ.*
nec eſt verum, Mantic. *dec.* 10. *n.* 9. Duran. *dec.* 43. *n.* 2. *in*
rec. dec. 45. *n.* 3. *& ſeq. & dec.* 151. *n.* 6. *par.* 9.

Procedit tamen contraria opinio in caſu præcedenti, quo
ſcilicet conductor, ſeu emphyteuta fundum ſterilem ſua di-
ligentia, & labore fertilem reddidiſſet, hoc enim caſu æ-
quitas in qua fundatur dicta obligatio renovandi, mili-
tat etiam adverſus ipſum dominum, ut non debeat de
laboribus conductoris fructum ſentire cum luctu illius, &
ideò etiamſi vellet pro ſe retinere, non poterit, ſed reno-
vare compelletur, prout dictum eſt ſupra de eo caſu, ſecus
autem ſi res erat ſui natura fructifera, quia præferendus
dominus, ſi velit de re ſua fructos percipere, ut diſtin-
guendo tradit Ripa *in tract. de peſte tit. de remed. præſer-*
vat. contra peſt. num. 263. Grat. *diſc.* 813. *n.* 38.

Secunda declaratio eſt, ut procedat dicta opinio, ſi aga-
45 tur de locatione perpetua, ſeu ad vitam vel ad certas ge-
nerationes, prout loquitur Bart. ſecus autem ſi locatio
fuerit ad certum tempus, quia tunc tempore illo finito
expirat locatio, & non tenetur dominus facere dictam
renovationem proximioribus conductoris Succ. Jun. *conſ.*
9. *n.* 15. *l.* 3. Cald. *de renovat. emphyteuſ. l.* 1. *quæſt.* 11. *n.* 16.
Rot. cor. Greg. *dec.* 45. *n.* 2.

46 Et procedit dicta declaratio, non ſolùm ſi locatio ſit ad
tempus breve, ſed etiam ſi ſit ad tempus longum, juxta ſen-
ſum Socc. & Cald. *in locis præcitat.* dum loquuntur de loca-
tione ad viginti novem annos, & expreſſè voluit Vela *diſſer.*
47 13. *n.* 23. Sed contrarium, quòd prædicta declaratio ſolum-
modo procedat in locatione ad modicum tempus, non
autem in locatione ad tempus longum, voluit expreſſè Ru.
in conſ. 168. *n.* 24. *l.* 1. & ſenſit etiam Socc. Sen. *conſ.* 99.
n. 7. *lib.* 1. & Rim. Jun. *conſ.* 94. *n.* 30 *& ſeq.* Vinc. de Franc.
dec. 406. *n.* 9. ubi reddit rationem quare non debeatur reno-
vatio in locatione ad modicum tempus, quia in ea nullum
tribuitur jus in re conductori, & comprobatur, quòd
hæc ſit ratio ex traditis per Gratian. *diſc.* 357. *n.* 16. *verſ.*
quare non mirum, *& ſeqq.* Et dato quòd hæc ſit vera ra-
tio, ex ea ſequitur, ut verior videatur ſecunda opinio
reſtringens declarationem ad modici temporis locationem,
cum eo ipſo, quòd eſt ad longum tempus tribuat jus in
re, ut alibi dictum fuit. Tutior tamen erit hæc opinio
48 ſi locatio fuerit ad tempus longiſſimum, in quibus ter-
minis relocationem fieri debere firmat Caroc. *de location.*
tit. de lib. quæſt. 1. *n.* 29.

Tertia declaratio eſt, ut debeatur dict. renovatio ſi pro-
ximiores eam petant intra annum à die caducatæ emphy-
49 teuſis aliàs cadant à jure ſuo *c.* 1. §. *Titius filios*, *ſi de*
feud. fuer. contr. int. dom. & agn. c. 1. *de cap. Corrad.* Clar.
in §. *emphyteuſis* q. 43. *n.* 4. *verſ. quintimo*, Mareſc. *lib.* 1. *c.*
3. *n.* 16. *de mag. com.* Grat. *diſc.* 88. *n.* 32.

Limitatur autem hæc declaratio, ut non procedat ſi do-
50 minus rem infra annum extraneo locaverit, tunc enim per-
petuatur facultas proximioribus petendi renovationem fie-
ri ſibi, uſque ad triginta annos Alex. *conſ.* 15. *n.* 10. *ubi de*
com. l. 5. Dec. *conſ.* 128. *n.* 4. Ber. *conſ.* 106. *n.* 42. *poſt med. l.* 1.
Mantic. *de tacit. l.* 22. *tit.* 32. *n.* 8. *poſt med.* Mareſc. *lib.* 1.
c. 3. *n.* 22. *ubi de var. & com.* Gratian. *diſc.* 88. *n.* 32. Amat.
dec. Ferrar. 51. *n.* 24. Rot. *dec.* 756. *n.* 4. *verſ. quia reſpon-*
detur p. 4. *div.* & cor. Duran. *dec.* 431. *n.* 3. Hinc inferri,
declarationem non procedere niſi in caſu quo Eccleſia
velit pro ſe retinere dicit Gratian. *diſc.* 88. *n.* 32. ſed ſi
hoc eſſet verum deſtrueretur in totum ipſa declaratio,
dum quando Eccleſia vult pro ſe retinere non intrat di-
ctum jus petendi renovationem, juxta declarationem præ-
cedentem, ſed declaratio procedit etiamſi renovatio fiat
51 conſanguineis remotioribus, tunc enim debent proximio-
res petere infra annum, aliàs amittunt jus petendi, ut
docuit gloſ. *in dict. c.* 1. §. *Titius filios*, *verb. per annum ſi*
de feud. fuer. contr. idem Ber. *conſ.* 107. *n.* 47. *lib.* 1. Dec.
conſ. 327. *n.* 4. Grat. *diſcep.* 758. *n.* 7. Seraph. *dec.* 630. *n.* 2.
& 3. ubi quòd hæc eſt differentia inter alienationem in a-
gnatum, & in extraneum.

Secundò limitatur, ut talis annus non currat niſi à die quo
52 conſtat de ſcientia proximiorum, quæ probanda eſt, aliàs
admittuntur, uſque ad triginta annos Amat. *dec. Ferrar.*
51. *n.* 23. & Rot. in Ferrarien. bonor. *ibidem impreſſ. n.* 33.
ubi, quòd erat inſumata caducitas proximioribus Mare-
ſcott. *lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 17. *&* 18. ubi quòd eſt annus utilis
Rot. *dec.* 195. *n.* 5. *&* 6. *p.* 6 *div.* Et requiritur ſcientia præciſa, 53
adeout ſola dubitatio excuſet Roy. *dec.* 468. *n.* 2. *&* 3. Et pro-
bari debet ſpecificè cum ſuis qualitatibus, quòd ſcilicet proxi-
miores ſciverint emphyteuſim eſſe devolutam ob lineam fi-
nitam, & quòd proinde tenerentur petere renovationem,
& hoc non obſtante tacuerint, ut ex adduct. per Fulgin. *de*
jure emphyt. tit. de renovat. q. 1. *n.* 19. *circa med.* & aliis reſ-
pondit Rot. *dec.* 306. *n.* 8 *p.* 13. *rec.* verùm ſufficere ſcientiam
probabilem, & orientem ex conjunctione ſanguinis, &
cohabitatione, probant Honded. *conſ.* 80. *n.* 55. *l.* 2. Surd.
dec. 221. *per tot.* Clar. *in* §. *feudum n.* 3. Cald. *de renovat. emph.*
lib. 1. *q.* 5. *n.* 25. Rot. cor. Carill. *dec.* 253. *n.* 13. *& ſeqq.*

Quarta declaratio eſt, ut debeatur dicta renovatio non ſo- 54
lùm deſcendentibus, ut ſenſit Socc. Jun. *conſ.* 9. *n.* 23. *l.* 3. ſed
etiam tranſverſalibus, juxta communem opinionem de qua
teſtatur Mareſc. *var. reſ. l.* 1. *cap.* 3. *n.* 2. Amat. *dec. Ferrar.* 51.
n. 31. *verſ. & non ſolùm*, Imo, & non ſolis agnatis, ut ſenſit
Clar. *dicens comm. in* §. *emphy. q.* 43. *n.* 2. ſed etiam deſcenden-
tibus fœminar. & cognat. Bert. *conſ. civ.* 85. *n.* 12. *& ſeq.* & 55
ſignanter *n.* 15. Cald. *de renov. emphyt. l.* 1. *q.* 9. *n.* 14. *&* 15. ubi
tamen limitat ſi adeſſet conſuetudo contraria. Et deberi ne-
dum cognatis deſcendentibus, ſed etiam tranſverſalibus
Ru. *conſ.* 151. *n.* 18. *l.* 1. Bertaz. *conſ. civ.* 85. *n.* 15.

Quinta declaratio eſt, quòd ſufficiat, petentem renova- 56
tionem eſſe proximiorem abſque eo, quod ſit hæres emphy-
teutæ, ſeu conductoris Dec. *conſ.* 78. *n.* 4. *& ſeq.* Grat. *conſ.*
110. *n.* 44. *l.* 1. Ber. *conſ.* 103. *n.* 24. *& lib.* 1. Rim. Jun. *conſ.*
444. *n.* 15. *&* 53. Bert. *conſ. civ.* 85. *n.* 19. *& ſeq.* Ferret. *conſ.*
103. *n.* 10. ubi de com. Dur. *dec.* 431. *n.* 4. Et fundatur hæc o-
pinio in ipſis verbis fundamentalis doctrinæ Bartoli *in d. l.*
1. §. *permittitur ff. de aq. quot. & æſt.* quæ loquitur de deſcen-
dentibus non hæredibus, ut ſupra relatum fuit.

Verùm contrariam opinionem, quòd imò neceſſe ſit, pe- 57
tentem eſſe hæredem, quia hoc jus petendi renovationem ſit
hæreditarium tenuit Ancar. *conſ.* 134. *n.* 3. *verſ. cum iſtud jus*,
Aldobr. *conſ.* 21. *n.* 19. *l.* 2. Cald. qui alios adducit, & verio-
rem, & receptiorem dicit, *de renovat. emphyt. q.* 9. *n.* 20. *&*
ſeq. Rot. cor. Celſo *dec.* 192. *n.* 7. Et fundatur hæc opinio,
quia licet Bartolus loquatur de deſcendentibus, ut dictum
eſt, tamen ſumit doctrinam ſuam ex illo text. & gloſ. *qui*
text. loquitur de ſucceſſoribus in bonis, & gloſ. expreſſè lo-
quitur de hærede, unde & ipſe Bart. intelligendus videtur
de deſcendentibus quatenus ſint hæredes, quia Doctores
intelligi debent ſecundùm auctoritates, quas allegant Me-
noc. *conſ.* 52. *n.* 70. Rot. *dec.* 407. *n.* 45. *p.* 9. *rec.*

Quæſtio eſt difficilis, ſed communiter reſolvitur cum di- 58
ſtinctione, ut opinio prima volens præferri proximiorem
non hæredem, procedat ſi emphyteuſis ſit ex pacto, & pro-
videntia, ſecunda verò volens præferri hæredem procedat ſi
emphyteuſis ſit hæreditaria Ber. *conſ.* 103. *n.* 4. *& ſeq. l.* 1.
Grat. *conſ.* 96. *n.* 21. *l.* 1. Mareſc. *c.* 3. *n.* 26. *l.* 1. Seraph. *dec.*
610. *n.* 10. Rot. *dec.* 195. *p.* 2. *div. & dec.* 642. *n.* 12. *p.* 1. *dec.*
74. *n.* 2. *& ſeq. p.* 6. *rec.* & ubi eſſet hæreditaria mixta, adhuc 59
non niſi habenti qualitatem hæreditariam debebitur *dec.* 151.
n. 14. *p.* 9. *rec.* Idque optima ratione, quia, dum agitur de
renovatione inveſtituræ, nil mirum ſi regulanda eſt ad nor-
mam, & exemplum inveſtituræ renovandæ, adeout, ſi in 60
ea vocati ſint ſolùm agnati abſque ulla conſideratione qua-
litatis hæreditariæ, eiſdem quoque agnatis abſque d. conſi-
deratione fieri debeat renovatio, & ſic è contra, ſi voca-
ti hæredes in prima conceſſione, ipſi quoque præferri de-
beant in renovatione, itaut iſtud jus petendi renovationem
reguletur ab illa qualitate, quæ in conductore defuncto
fuit cauſa ſuccedendi, ut præter allegatos dicit Dec. *in conſ.*
78. *n.* 5. *verſ. cum iſtud*, Mert. *dec.* 532. *n.* 4. *&* 5.

Præſuppoſito autem, quòd agatur de emphyteuſi hæredi-
taria ſi locatio, ſeu emphyteuſis ſit eccleſiaſtica, non cu- 61
randum erit, quòd proximior ad quem de jure defertur
ſucceſſio non ſit hæres ex quo veniat excluſus per ſtatutum
laicale, quia tale ſtatutum, ubi agitur de bonis Eccleſia-
ſticis, non attenditur, etiamſi agatur de ſolo dominio
utili ad eos ſpectante, Grat. *diſc.* 447. *n.* 21. & fuit firma-
tum in illa Romana Domus de Scapuceis cor. Coccin.
quæ eſt poſt Staril. de Salv. *dec.* 230. quam poſtea Rot. ſem-
per ſecuta eſt ut dicit Merl. *dec.* 903. *n.* 8. *& in rec. dec.* 408.
n. 2. *p.* 9. in terminis hujus juris petendi renovationem *dec.*
476. *n.* 13. *part.* 14. *rec.* Quidquid contra ſenſerit Menoc.
conſ. 165. *n.* 12. *ad fin.*

At non propterea, quod agitur de emphyteuſi hæredita-
ria, excluſi penitus erunt proximiores, ſed tantummodò

ſi adſit

Digitized by Google

ſi adſit hæres capax Mareſcott. var. dict. cap. 3. n. 27. l. 1.
ubi refert ita deciſum in Rota.
Sic, & è contra ſi agatur de emphyteuſi ex pacto, & non
64 adſint proximiores capaces debebitur renovatio potiùs hæ-
redi, quàm alteri non hæredi, ex traditis per Aldob. conſ. 21.
n. 16. l. 2. & Rot. cor. Celſo dec. 192. n. 7. & ſeq. Intelligendo
tamen, ubi nullus adſit proximus capax, vel qui Inveſtitu-
ram velit, non ſi ſolùm ille, qui eſt proximior, capax non
ſit, quia tunc debetur ſubſequenti in gradu Rot. dec. 195. ad
fin. & dec. 198. ad fin. p. 2. div. & in Ferrarien. bon. cor. Pam-
philio impreſſ. per Amat. dec. Ferrar. 51. n. 31. & uſquequn
adſint proximiores nulla habebitur ratio qualitatis hæredi-
tariæ, quia in emphyteuſi ex pacto ſola proximitas ſangui-
nis ſpectatur dec. 250. n. 1. ubi, quod hoc Rota pluries fir-
mavit dec. 476. n. 12. p. 14. rec.
65 Inter proximos verò nulla habetur ratio agnationis, vel
cognationis, ſed ſola proximitas attenditur, ut dictum eſt
ſupra in 4. declar. & quòd propterea Mater licèt cognata
præferenda ſit Amitis, reſpondit Rot. d. dec. 250. n. 4. &
per tot. & in eadem cauſa Forolivien. emphyteuſ. 23. Mart.
1667. cor. R. P. D. meo Bourlemont. quæ eſt in rec. p. 15. dec.
66. & quòd Mater non hæres præfeſatur pro patruo hæ-
rede dec. 476. n. 12. par. 14. rec.
Cæterum poſſunt conſiderati quamplures, & diverſi ca-
ſus, in quibus detur concurſus plurium hanc prælationem
prætendentium, quos longum eſſet referre, ſed videri po-
teſt Aldobr. conſ. 21. l. 2. ubi à n. 2. ad 19. conſiderat decem
& ſeptem caſus diſtinctos. At ubi adſit conſuetudo circa
hanc prælationem concedendam, & cui concedi debeat,
ea attendi debet Corn. conſ. 250. n. 3. & ſeq. l. 3. Cald. de
66 renov. emphyt. l. 1. q. 5. n. 5. Gamm. dec. 326. n. 7. Rot. quæ
hos adducit dec. 60. n. 6. p. 5. rec.
Unum præterea non omittam de quo valde poſſet dubi-
tari, an videlicet ad effectum, ut competat hoc jus, detur re-
præſentatio, ex eo enim, quod dictum eſt attendi ſolam pro-
ximitatem, ſumi poteſt argumentum pro negativa, ex quo,
67 ubi ſola proximitas gradus attenditur, repræſentationem lo-
cum non habere, probat text. in l. ſi libertus præterito 33. ff. de
bon. lib. & tradunt Dec. conſ. 1. n. 8. & 11. verſ. quarto, quia Pa-
riſ. conſ. 37. n. 66. l. 2. Marzar. inter conſ. ult. volunt. p. 2. conſ.
142. n. 45. & ſeqq. Oſaſc. conſ. 72. n. 10. ubi plures alios cumu-
lat Mant. de conject. l. 8. tit. 9. n. 19. Rot. dec. 349. n. 28. p. 6. rec.
68 Verùm contraria opinio videtur verior, quia ubi locus eſt re-
præſentationi, ille qui per eam locum Patris per fictionem
juris ingreditur, licèt non poſſit dici proximior in gradu
ſanguinis, tamen efficitur, ac dicitur proximior in gradu
ſucceſſionis, ac proinde vocatis proximioribus ipſe quoque
comprehenditur, ut firmat Honded. conſ. 70. n. 44. & ſeq. l.
1. Gabr. conſ. 106. per tot. lib. 2. Surd. conſ. 325. n. 10. Altogr.
conſ. 65. n. 14. l. 1. Rovit. conſ. 51. n. 3. Rot. dec. 508. n. 7. p. 1.
& dec. 426. n. 5. verſ. tertia p. 4. div. & noviſſimè in Eugubi-
na fideicommiſſorum 23. Febr. 1674. §. nec in fideicommiſ-
ſo, & 3. Jun. 1674. §. non obſtat, quòd cor. R. P. D. meo
Bourlemon. quod & certiùs procedit quando, prout hìc,
69 agitur de ſuccedendo ex diſpoſitione legis, aut conſuetudinis,
vel ſtatuti, quidquid ſit ubi agitur de ſuccedendo ex diſpoſitio-
ne hominis, Dec. conſ. 1. n. 8. verſ. comprobatur, hoc Rot.
dec. 708. n. 7. p. 1. div. & in puncto hanc opinionem proba-
vit etiam Mareſcot. var. reſol. l. 1. c. 3. n. 31.
70 Quoniam verò facta eſt mentio de incapacibus petendi
hanc renovationem, exemplum ſit in legitimatis, ſi agitur
de bonis Eccleſiaſticis, cùm ipſi ſint incapaces in eis ſuccede-
re, tam de jure communi, quàm etiam ex Bulla Pii Quinti
Duran. dec. 251. n. 4. & ſeq. & in propoſito latè fuit deductum
in una Cæſenat. Bonot. 26. Novemb. 1606. §. his tamen non
obſtantibus, & ſeq. per tot. & 5. Maji 1606. cor. Otembergo
in qua ultima ſtrictè reſpondetur objecto, quòd illegitimè
nati ſint incapaces bonorum Eccleſiaſticorum per viam ſuc-
ceſſionis, non autem per viam novæ acquiſitionis, Eccle-
ſia volente, quæ eis concedere non prohibetur, dicendo
71 hoc procedere in conceſſione omninò nova, & ubi renovatio
non eſt debita, prout debita eſt ea de qua agimus, ſaltem
ex æquitate, ut dictum eſt, etiam ſi petatur in caſu devolu-
tionis Ber. conſ. 109. n. 20. & ſeq. l. 1. Burſat. conſ. 127. n. 116.
& prima inveſtitura eſt ſaltem radix, & fundamentum hu-
jus renovationis, & quæ ipſi renovationi regulam, & nor-
mam tribuit Dec. d. conſ. 78. n. 3. & conſ. 185. n. 3. in fin.
* Aliud exemplum ſit in Monacho, etenim nec ipſi, nec
72 Monaſterio ex ejus perſona competit hoc jus petendi reno-
vationem locationis, ſeu emphyteuſis finitæ, non ipſi,
quia eſt mortuus mundo, & tamquam ſervus eſt incapax ac-
quirendi, neque Monaſterio, quia tamquam manus mor-
tua incapax eſt, emphyteuſim acquirere, & ideò incapax
etiam præfatum jus exercere, ut latè probat Cald. de revo-
vation. emphyteuſis quæſt. 19. n. 7. & ſeqq. l. 1. & ſequitur
Sanch. ad Decalog. l. 7. cap. 14. n. 24. ubi reprobat Tapiam
in Auten. ingreſſ. verſ. ſua cap. 15. n. 4. Cod. de ſacroſ. Eccleſ.
dicens, eum minus rectè, & abſque ulla ratione contra-
rium aſſerere, ſed ſola Anchatani falſo allegati auctoritate.
Deberi tamen renovationem Monaco, dum vivit, voluit
etiam Joann: Baptiſta Coſta conſ. 14. n. 35.
Sexta declaratio eſt, ut ad hunc effectum attendatur pro- 73
ximitas reſpectu ultimi poſſeſſoris, non autem primi in-
veſtiti, Rom. conſ. 22. n. 5. Gabr. conſ. 68. n. 22. l. 2. Mare-
ſcot. var. c. 3. n. 28. l. 1. Rot. dec. 166. n. 15. ubi alii pleniſſi-
mè cumulantur p. 11. & dec. 476. n. 3. p. 14. rec.
Non autem deſunt contrarii, nam quòd attendi debeat
proximitas primi acquirentis, non ultimi, tenent alii 74
quamplures per Jaſ. in l. 2. n. 22. Cod. de jure emphyteuſ. &
poſt eos Pariſ. conſ. 108. n. 53. l. 1. Aldobr. conſ. 26. n. 9.
ubi dicit hanc eſſe communem opinionem lib. 2.
Sed ceſſare hanc controverſiam ubi non agatur de emphy-
teuſi Eccleſiæ, quæ jure hæreditario deferatur, & refirman-
da ſit, ſed de conceſſa ex pacto, & providentia, quia
tunc proximitas attendi debet reſpectu ultimi, non au-
tem primi, ſcripſit Bero. conſ. 103. num. 12. verſ. ſed non
expedit lib. 1. & comprobatur, quia non poſſunt agna-
ti finita emphyteuſi venire ex pacto, nec ex providentia
concedentis, ſed quia in eos, tamquam ſucceſſores, tranſ-
miſſum ſit hoc jus æquitate quadam ſuadente, ne proxi- 75
mior poſſeſſoris excludatur à remotiore, & ideò attendi
debet proximitas reſpectu ultimi, ut tradit ſignanter Ald.
conſ. 21. num. 37. lib. 2. & hanc eamdem opinionem, quod
attendi debeat perſona ultimi prædefuncti, etiam in em-
phyteuſi hæreditaria, ut petent renovationem debeat eſſe
ejus hæres non autem primi, tenuit Cald. de renovat. emphy.
l. 1. q. 9. n. 20. & aliis adductis Rot dec. 151. n. 17. p. 9.
rec. adeout magis communis, ac etiam magis vera vi-
deatur opinio, quòd in quocumque caſu, ultimi proxi- 76
mitas attendi debeat potius quàm primi.
Quando autem emphyteuſis fuiſſet legitimè alienata,
vel etiam in diviſione bonorum inter fratres fuiſſet uni
eorum liberè aſſignata, tunc non valerent proximi alio-
rum aſpirare ad hanc renovationem, quia ſemel facta va-
lida translatione in alios non attenditur amplius linea, &
proximitas primi acquirentis, ſed poſſeſſoris, Petr. Barb. in l.
uſufructu 58. n. 29. verſ. unde conſuluit ff. ſol. matr. Surd. conſ.
353. n. 19. ad med. & ſeq Cyriac. contr. 14. n. 21. Rota dec.
388. n. 9. & 10. p. 12. rec. & præciſè ad hunc effectum petendi
renovationem latè firmavit Rot. dec. 230. n. 16. & ſeq. p. 11. rec.
Septima declaratio eſt, ut ſi concurrant plures in eo- 77
dem gradu exiſtentes, debeat concedi omnibus Mareſcott.
var. reſol. l. 1. cap. 3. n. 7. ubi dicit ita fuiſſe deciſum in
una Civitatis Caſtelli coram Platto, & pleniſſimè etiam
firmatum fuit coram Coccin. dec. 1164. num. 4. & ſeq.
quod & ampliatur procedere quamvis in prima inveſti- 78
tura vocatus eſſet tantùm unus, quia licèt videatur mi-
nus favorabilis concedenti locatio, ſeu emphyteuſis plu-
ribus conceſſa, quàm ea quæ uni tantùm conceditur, pro-
pter difficiliorem reverſionem, tamen iſta non eſt altera-
tio conſiderabilis ad hunc effectum, ut pariter fuiſſe de-
ciſum in d. dec. coram Platto refert Mareſcot. ubi pro-
ximè n. 8. & ſenſit etiam Rot. cor. Cocc. d. dec. 1164. n.
8. & ſeqq. ubi redditur ratio cur iſta non ſit alteratio
conſiderabilis, quam & adduxi ſupra in alio propoſito
in cap. 14. §. 4. benè tamen concederetur uni tantùm, &
valeret conceſſio ſi alii coæquales in gradu infra annum 79
non peterent conceſſionem ſibi quoque fieri, prout in ca-
ſu dec. 253. n. 12. coram Caril. & faciunt dicta ſupra in
tertia declaratione.
Octava declaratio eſt, ut quamvis agatur de emphyteuſi,
ſeu locatione facta ab Eccleſia, poſſit peti renovatio etiam 80
per fœminas, Grat. diſc. 88. n. 25. Seraph. dec. 610. n. 6.
Cocc. d. dec. 1164. n. 1. & ſeq. & dec. 1771. n. 28. verſ. etiam
fam. Idque etiam ſi inveſtitura, ſeu prima locatio facta
eſſet pro maſculis tantùm, quia hoc non obſtante, iſta 81
renovatio poteſt peti etiam à fœminis, Grat. diſc. 85. n. 25.
Mareſc. d. c. 3. n. 2. l. 1. Rota cor. Cocc. d. dec. 1771. n. 28. &
29. & in una Parm. Feudi 22. Mart. 1662. §. ſicut etiam cor.
Eminen. Cerro. Adeout etiam in concurſu cum maſculis 82
agnatis præferri debeant ſi ſint proximiores Giovag. conſ. 44.
n. 118. l. 2. Rot. dec. 176. n. 3. par. 5. rec.
Et licèt contra hanc opinionem facere videatur, quod
dictum eſt ſupra, præcipuè in declaratione quinta, quòd
ſcilicet

Google

ſcilicet iſta renovatio debeat regulari ad normam inveſtitu-
ræ, quæ renovatur, cùm inde inferri poſſe videatur, quòd
ſi fœminæ ſunt ab emphyteuſi per inveſtituram excluſæ, non
poſſint ad eam per renovationem admitti, prout cenſuit
Soccin. Jun. *conſil. 9. num. 9. & 10. lib.* 3. tamen reſpondetur,
quòd id procedit, quando tractatur de alteranda notabili-
ter qualitate inveſtituræ, ſeu recedendo ab ea, prout eſſet ſi
inveſtitura eſſet conceſſa pro hæredibus, & prætenderetur
excludi hæres, vel è contra ſi eſſet agnatitia, & prætendere-
tur excludi agnatus per alium non agnatum, de quo ibi, vel
83 quid ſimile, at, ubi agitur de ſola mutatione perſonarum,
non dicitur alterata qualitas inveſtituræ, niſi fiat conceſſio
perſonæ fictæ, quæ non moriatur, ut declarat Coc. *dec.* 1164.
n. 11. & dum non alteratur qualitas inveſtituræ nihil facit,
quòd fœminæ in illa non ſint vocatæ, imò ſint excluſæ, quia
renovatio iſta non fit vigore inveſtituræ, nec perſonis in ea
comprehenſis, ſed fit ex æquitate, inveſtitura jam termina-
ta, & perſonis in illa non vocatis, & ab ea excluſis, Mareſcot.
d. c. 3. *n.* 5. & 6. Rot. in Bononien. bonor. cor. Robuſterio pe-
nès Giovagn. *conſ.* 44. *n.* 115. *lib.* 2. & *dec.* 198. *n.* 3. *p.* 2. *div.*
84 Nona declaratio eſt, ut procedat facultas petendi renova-
tionem, quatenus res ſit integra, ſecus autem ſi dominus de-
venerit ad locationem, & rei traditionem favore alterius,
Grat. *conſ.* 96 *num.* 22. *lib.* 1. Clarus *in §. emphyteuſis*, *q.* 43.
nu. 4. Verùm declaratio iſta multas patitur difficultates, &
multi tenent contrarium, ut dicit Rot. *dec.* 195. *nu.* 7 *par.* 2.
85 *div.* imò contraria eſt receptiſſima, ut dicit Gratian. *diſcept.*
758. *n.* 11. & eſſe communem dicit Rot. *dec.* 198. *n.* 5. *p.* 2.
div. & declarationem non eſſe veram, teſtatur Mareſcot. *d.
cap.* 3. *n.* 23. *libr.* 1. & ſenſit etiam Seraph. *dec.* 610. *n.* 9. & in
eventum, quòd ſit vera, procederet ubi aliqua negligentia
poſſet impingi venienti poſt inveſtituram, ſecus è contra,
ut poſt alios dicit Mareſcott. *d. nu.* 23. *in fin.* Seraph. *d. dec.*
610. *n.* 9. *verſ. & in eventum*, & *dec.* 198. *n.* 5. *verſ. tum et-
iam*, *quia p. tr.* 2. *div.* & non videtur poſſe reputari negli-
gentiam conſiderabilem, niſi lapſus ſit annus, & renova-
86 tio facta ſit alteri proximiori, cùm alias, ſi facta ſit extra-
neo, perpetuetur jus petendi uſque ad triginta annos ex tra-
ditis ſupra *in declaratione* 3. *num.* 49.
Decima declaratio eſt, ut procedat prædicta facultas pe-
87 tendi renovationem, ſi finita ſit locatio per lapſum tempo-
ris, & ſic abſque culpa conductoris, ſecus autem ſi per cul-
pam illius, puta ob non ſolutionem canonis, vel quid ſimi-
le, Felin. *conſ.* 32. *n.* 9. Grat. *conſ.* 96. *n.* 23. *lib.* 1. Surd. *conſ.*
381. *n.* 30. Grat. *diſcept.* 88. *n.* 38. Mareſcott. *cap.* 3. *n.* 10. *lib.*
1. quod ampliatur, procedere etiam ſtante pacto de renovan-
do, Cald. *de renovat. emphyt. lib.* 1. *q.* 9. *n.* 4. & *ſeq.* unde in
caſu, quo ſtante facultate nominandi ad emphyteuſim Ec-
cleſiaſticam nominatus fuerat illegitimus illius incapax, po-
tuiſſe Eccleſiam alteri concedere, nec competere proximiori-
bus prædictam facultatem petendi renovationem, fuit deci-
ſum in Rot. cor. Duran. *deciſ.* 251.
Undecima declaratio eſt, quòd poteſt conveniri per pa-
88 ctum in prima locatione huic renovationi locum eſſe non
debere, & poterit conductor juri illam petendi renuntiare,
Grat. *diſcept.* 88. *nu.* 2. Rot. *dec.* 165. *nu.* 3. *p.* 2. *div.* & de-
claratio iſta parvam, ſeu nullam habet difficultatem in ju-
re, ſed difficultas oriri poteſt in dignoſcendo an, & quando
dicatur ei renunciatum, ut dicit *d. dec.* 195. *n.* 2. *verſ. hanc
limitationem*, & dubitari ſignanter poteſt, an ſufficiat adeſſe
89 in inveſtitura clauſula, quòd *locatione finita bona ad do-
minum revertantur libera*, & affirmativam probant Soccin.
Jun. *conſ.* 9. *n.* 14 *ad fin. lib.* 1. Bero. *conſ.* 100. *n.* 1. *lib.* 1. Hon-
ded. *conſ.* 51. *n.* 50. & *ſeq. lib.* 1. Grat. *diſcept.* 88. *n.* 3. Gamma
dec. 41. *n.* 6. & 7. Verùm his, & ſimilibus non obſtantibus
contraria opinio videtur tenenda, quia d. clauſula exprimit
id quod tacitè inerat in locatione, & ideò nihil operari po-
90 teſt, ut dicit Cald. *de renovat. emph. q.* 8. *n.* 18. vel operatur
tantùm, quòd tollit dubitationem, quæ oriri potuiſſet ſi
dominus vellet pro ſe retinere, nam licèt communior, & ve-
rior opinio ſit, quòd non teneatur reinveſtire, tamen non
deſunt, qui contrariam ſecuti ſint, ut dictum eſt ſupra in
declaratione prima, & d. clauſula tollit omnem dubitatio-
nem, & ſic ſatis operatur abſque eo, quòd extendatur ad
tollendam facultatem petendi prælationem in caſu, quo
91 dominus velit alium reinveſtire, quæ tamquam de jure, &
æquitate competens nunquam cenſetur renuntiata niſi ex-
preſsè ſit dictum, ut tradit Grat. *diſcept.* 758. *n.* 13. & proin-
de nil relevaret in clauſula adeſſe verba geminata reverſionē
debere eſſe liberam inculcantia, ut latè probat Cald. *d. qu.* 8.
n. 23. Gizzarell. *dec.* 6. *n.* 14. & omiſſis aliis hanc opinionem
pleniſſimè firmavit Rot. *in dec.* 45. *part.* 8. *recent. num.* 8. &

Pacian. de Loc. & Cond.

ſeq. uſque ad 31. ubi præfatos, & alios quamplures auctores,
& deciſiones, quæ in contrarium adducebantur ſingillatim
declarat, vel reſellit.
Præterea nec etiam ſufficeret pactum expreſſum, quòd 92
non teneatur reinveſtire ſi loqueretur, in caſu contraventio-
nis, non autem in caſu locationis finitæ per lapſum tempo-
ris, ſeu defectum generationis, Rot. *dec.* 195. *n.* 2. *verſ. hanc
limitationem p.* 2. *div.* & coram Seraph. *dec.* 610. *n.* 2. agitur 93
enim de renunciatione, in qua non poteſt fieri extenſio de
uno caſu ad alium, ut in propoſito dicit Rot. *dec.* 242. *nu.* 3.
verſ. & quo ad dominos, & *n.* 5. *p.* 2. *div.* & quòd non rele- 94
vet facultas pro ſe retinendi, niſi expreſsè dictum, quòd poſ-
ſit etiam cui vult locare *d. dec.* 45. *n.* 16. *p.* 8. *rec.* & dixi et-
iam aliqua de ſimili renunciatione ſupra hoc *cap.* in propoſi-
to renunciationis juris petendi renunciationem propter me-
lioramenta *num.* 31.
Duodecimò declaratur non impediri hanc petitionem 95
renovationis ex eo, quòd præcedens locatio fuerit declara-
ta nulla, & invalida ob defectum ſolemnitatum, ut tradit in
ſpecie Mareſcot. *var. reſ. lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 9. ubi quod fuit reſo-
lutum per Rot. cor. Gypſio, & reddit rationem, quia ſuffi-
cit ad hunc effectum quòd locatio habuerit implicitum ſta-
tum validitatis, prout habet, quando deficiunt ſolæ ſolem-
nitates, & Eccleſiæ, vel alius, cujus favore eſt inducta nul-
litas eis deficientibus, non reclamat Butr. *in cap. cum nos
propè fin. verſ. quia licet de his quæ fiunt ſine conſ. cap.* Mer-
lin. *dec.* 267. *n.* 1. Duran. *dec.* 397. *n.* 9.
Decima tertia declaratio eſt, ut proximior, qui vult præ- 96
lationem illam, debeat offerre omnes conditiones, quas do-
minus reperit ab alio quocumque, aliàs non poteſt obtine-
re, Honded. *conſ.* 51. *n.* 59. & *ſeq. lib.* 1. Mareſcot. *d. cap.* 3. *n.*
24. Rot. *dec.* 195. *n.* 9. *p.* 2. *div.* & hæc eſt una notabilis diffe-
rentia inter renovationem iſtam, & renovationem, de qua
ſupra dictum eſt in caſu, quo res fuerit meliorata, quia illa
eſt neceſſaria, & ideò non poteſt dominus velle alterare con-
ditiones ad præjudicium ejus, cui renovatio debetur, ut di-
ctum eſt ibi *in limitatione* 8. ſecus autem eſt in iſta, ad quam
cùm dominus nonniſi voluntariè deveniat, juxta tradita
ſupra in prima declaratione, inde ſequitur, quòd poſſit me-
liorare ſuas conditiones augendo penſiones, vel quid aliud 97
recipiendo, Veral. *dec.* 304. *p.* 1. *in recent. deciſ.* 176. *n.* 32.
part. 5. & diſtinguendo caſus Gratian. *diſcept.* 813. *num.* 38.
at in locatione rerum Eccleſiæ non ſufficit ad convincen-
dum, quòd extraneus fecerit meliores conditiones, oſten-
dere, quòd ſolverit aliquid Prælato relocanti, quia hoc non
attenditur, Honded. *conſil.* 51. *in fin. lib.* 1. maximè ſi
proximus voluiſſet facere aliam conditionem, quæ re-
dundaſſet in utilitatem ipſius Eccleſiæ, non autem ſolius
Prælati, vel Rectoris, Rot. coram Royas *dec.* 468. *nu.*
4. *verſ. nec pariter*.
Præterea non noceret proximiori omiſſio faciendi obla- 98
tionem ſimilem illi per extraneum factæ, ſi de ea certiora-
tus non fuiſſet, Rot. *dec.* 195. *num.* 9. *p.* 2. *div.* Seraph. *dec.*
630. *num.* 3. *ubi nu. ſeqq.* ſubdit, poſſe judicem in ſententia
mandare, quòd præſtet eaſdem conditiones, & faciunt tra-
dita ſupra *in declaratione* 3. *propè fin.*
Decima quarta declaratio eſt, ut non procedat d. jus pe-
tendi renovationem ſi locatio facta fuerit ob aliquam ſpe- 99
cialem cauſam, uti ſi facta perſonæ propter ejus benemerita,
tunc enim ceſſat iſta obligatio renovandi, Petr. Barboſ. *in l.
quia tale* 14. *n.* 7. *verſ. quare licet*, *ff. ſol. matr.* ubi conſide-
rat, quòd licet, quando conceſſio fit perſonæ ad utilitatem
fundi, debeat iterùm concedi ſucceſſori, aliàs fit ei injuria
d. l. 1. *§. permittitur*, *ff. de aq. quotid. & æſt.* tamen quando
conceſſio fit perſonæ ad utilitatem fundorum propter meri-
ta, licèt poſſeſſori fundorum non fiat nova conceſſio, non ob
id injuria ei videbitur facta, cùm in eo ceſſet ratio beneme-
ritorum, arg. *l. ſi actionem*, *C. de pact.* Caſtr. *conſ.* 329. *n.* 2. *in* 100
fin. lib. 1. & facit text. *in l. ſordidorum*, *C. de excuſat. muner.
lib.* 10. ſed iſta conſideratio videtur facere ſi agatur de reno-
vatione neceſſaria, quam ſupra dictum fuit fieri debere hæ-
redi meliorantis cum eiſdem conditionibus, quibus, facta
fuit locatio prima, non autem in iſta mera prælatione cum
eiſdem pactis, quibus vult fieri alteri, quia hæc fundatur
in æquitate, quæ magis militat favore deſcendentis, vel
hæredis perſonæ benemeritæ.
Decima quinta declaratio eſt, ut obligatio faciendi hanc
renovationem non liget ſupremum Principem, ut proba- 101
tur ex ipſamet originali doctr. Bart. *in d. l.* 1. *§. permittitur*, *ff.
de aq. quot. & æſt.* dum dicit, quòd ad repellendam injuriam
denegatæ renovationis poteſt de jure canonico appellari ad
ſuperiorem, qui cogat. Princeps enim ſupremus, ſuperiorem

Y non

Digitized by Google

non habet ad quem appelletur, unde in eo non procedit
Bart. Doctrina, prout etiam tradunt Pariſ. *conſ.23.n.250.lib.*
102 1. Gabr. *de jur. emphyt. concl.* 1.*n.*22. Roſental. *de feud. concl.*
24.*c.*7.*n.*20.& firmavit Rot. *dec.*664.*n.*9.*p.*2.*rec.*& certè nul-
lum videtur dubium, poſſe ſupremum Principem ſi velit
huic juri petendi renovationem derogare, cùm ſit quoddam
jus conditionale, quatenus nolit dominus pro ſe retinere,
& ideò non multùm conſiderabile, prout ponderavit Rot.
in dec. 501.*n.*19. *& ſeq.p.*5.*rec.*ſed dubitari poteſt de ejus vo-
luntate, non enim præſumitur, Principem velle alicui præ-
judicare in jure ſuo, & in terminis hujus juris petendi reno-
vationem, Gabr. *conſ.* 30.*n.*30.*ad fin. lib.* 1.& admittit *d.dec.*
501.*n.*18. Sed propter prædictam rationem, quòd agitur de
intereſſe parùm conſiderabile, videtur velle ſufficere deroga-
tiones generales quatenus ſint amplæ prout erant ibi, &
ponderantur *ſub n.*22. *verſ. reſponſum fuit, & ſeq.* quod & fa-
ciliùs erit admittendum ſi Princeps moveatur ex juſta aliqua
cauſa conceſſionem alteri facere, puta ex ejus benemeritis,
ut ponderatur *in d. dec.* 664. *n.* 9. *propè fin. par.* 2. *rec.*
103 Decima ſexta declaratio eſt, ut is, cui competit tale jus
non compellatur bona dimittere, & deindè illud deducere,
ut in ſpecie firmat Valaſc. *conſult.* 157.*n.*29.& *ſeqq.* ubi plu-
ribus rationibus comprobat, *& n.* 32. *in fin.* dicit ita vidiſſe
judicatum; verùm hæc opinio pateretur difficultatem ante
104 declarationem domini ſe velle relocare, ex ea enim declara-
tione oritur jus proximioribus renovationem, de qua agi-
mus, petendi, & ante illam dominus habet intentionem fun-
datam, cùm de jure conductor finita locatione teneatur rem
dimittere, ſecus autem eſſet, ſi adeſſet promiſſio faciendi
renovationem, vel ortum eſſet jus illam petendi, ex quo
dominus alteri locaſſet, vel aliter locare velle declaraſſet,
tunc enim benè diceret prætendens renovationem velle reti-
nere, & danda ei eſſet manutentio, ut ſenſit etiam Rota,
dec. 111. *n.* 8. poſt Poſth. *de manut.*
Decima ſeptima declaratio eſt, jus iſtud petendi renova-
105 tionem eſſe merè perſonale, & idem alteri cedi minimè poſſe,
ut latiſſimè probat Cald. *de renovat. emphyt. qu.* 13. *nu.* 1. *&*
plur. ſeq. ubi quòd neque poteſt cedi alteri conſanguineo,
Amat. *dec. Ferrar.* 51. *n.* 32. ſed hoc intelligitur, quatenus
ceſſio non fiat proximiori immediatè ſequenti, ſed extraneo,
vel alteri remotiori, Bertaz. *conſil.civ.*85.*n.*18. Pereir. *dict.*
dec. 128. *num.* 4.
Verùm declaratio iſta procedit in ipſo proximiore, qui
106 ad petendam renovationem primo loco admittitur, ut ipſe
non poſſit jus ſuum transferre in alium ad præjudicium ſub-
ſequenter poſt eum vocati. At dubium eſt in ipſo ultimo
conductore an poſſit hoc jus petendi renovationem alteri re-
linquere in præjudicium proximioris, & affirmativam latè
tuetur Gabr. *conſ.* 78. *n.* 1. *& ſeq. & nu.* 12. *lib.* 2. & cum eo
tranſit Grat. *diſcept.* 88. *n.* 43. *& diſcept.* 813. *n.* 34.
Animadvertendum tamen, quòd Gabr. movetur quia to-
tum faciat favor, qui præſtatur primo conductori, qui rem
meliorem fecit, & ideò ejus opinio tutior erit, ſi agatur de
renovatione, ex quo res fuerit per conductorem meliorata,
de qua locuti ſumus *ſup. in princ. hujus cap.* ſed iſta, de qua
modò loquimur, debita juxta doctrinam Bart. *in d. leg.* 1. §.
permittitur, ff. de aqu. quot. & aſt. eſt diverſa, nec debetur
propter melioramenta, ſed ex quadam æquitate, & congru-
entia renovandi ſucceſſoribus, quod conceſſum fuit tempo-
raliter anteceſſoribus, juxta text. *in d. §. permittitur,*& quo-
ad eum contra opinionem Gabrielis facit, quod non atten-
ditur, proximiores non fuiſſe inſtitutos hæredes à conducto-
re, quando emphyteuſis non ſit hæreditaria, juxta tradita
*ſup. in declar.*5.de quo etiam latè Merlin.*dec.*532.*n.*2.*&* 3.ſed
verè Gabr. loquitur præcisè in terminis doctrinæ Bart. *in d.*
§ *permittitur*, prout etiam advertit Grat. *diſcept.* 88. *n.* 43.
& ad tradita *in d. declar.* 5. reſponderi poteſt, quòd loquun-
tur de inſtitutione univerſali, in qua dubitari poteſt, an ve-
niat res devolvenda, & facultas petendi renovationem in-
veſtituræ, non autem de relicto, ſeu ceſſione ſpeciali rei lo-
catæ, & facultatis petendi renovationem, quam ceſſionem,
ſeu relictum poteſt dominus ratificare, & ratihabitio trahi-
tur retro ad tempus factæ diſpoſitionis per conductorem, de
quo tempore proximiores nullum habebant jus quæſitum,
ſed tantùm quærendum, & eventuale, quod non eſt con-
ſiderabile, & hoc modo ratificata diſpoſitio, redditur vali-
da, ut firmavit Ruin. *conſ.* 45. *nu.* 20. *lib.* 1. quem ſequitur
107 Gabr. *d. conſ.* 78. *n.* 12. unde pendebit validitas à voluntate
domini, qui in terminis noſtris non tenetur ratificare; an
autem ſufficiat conductorem legaſſe ſimpliciter rem condu-
ctam ad hoc, ut debeatur renovatio, de qua agimus, legata-
rio, hanc quæſtionem tractat Fulgin. *de jur. emphyt. tit. de re-*
novat. qu. 1. *n.* 39. & deductis hinc indè argumentis, conclu-
dit diſtinguendo, ut ſi agatur de emphyteuſi hæreditaria,
procedat opinio affirmativa, ſi autem de emphyteuſi ex pa-
cto, procedat negativa, & quoad iſtud ſecundum membrum,
quod ſi agatur de emphyteuſi ex pacto, & providentia, reno- 108
vatio non debeatur legatario ultimi emphyteutæ, compro-
batur ex quo neque hæredi detur, ut firmatum fuit ſupra *in*
5. declaratione, at ſecus eſt ubi agitur de emphyteuſi hæredi-
taria, circa quam verſatur tota difficultas, & in caſu quo
conſuluit Gabr. *in conſ. ſupracitato*, aderat legatum rei unà
cum facultate petendi renovationem expreſsè relicta à te-
ſtatore eidem legatario, & Gabr. fundat totum jus legata-
rii in dicta facultate, non autem in legato rei, ſignum evi-
dens, quòd ſenſit hoc non juvare, ubi non continet dictam
facultatem, nec prætendi poteſt, quòd dum teſtator relin- 109
quit rem emphyteuticam, cenſeatur reliquiſſe jus illud, ſeu
facultatem renovationem petendi, quia jus illud uti jus
eventuale, & non purificatum, non venit in legato rei, ut in
fortiori ubi videlicet conceſſio erat ad renovandum, probat
Alex. *conſ.*91.*n.*11. *&* 12. *lib.* 1. at hæc in effectu concludunt 110
legatarium nullum habere jus coactivum, ſed ſi dominus
directus velit ratificare legatum, poterit, & quod magis eſt
etiam in emphyteuſi ex pacto, & providentia, juxta opinio-
nem Ruin. *in d. conſ.* 45. *num.* 20. *lib.* 1.
Decima octava declaratio eſt, ut non propterea, quòd po- 111
teſt proximior petere renovationem inveſtituræ ſibi fieri,
competat ei actio realis adverſus ipſam rem penès tertios
fortè exiſtentem, ſed intentare debeat actionem perſona-
lem adverſus dominum, ut renovationem faciat, Gabr.
*conſ.*68. *num.* 12. *lib.* 2. & aliis cumulatis Rot. *deciſ.* 230.
num. 10. *par.* 11. *recentior.*
Verùm hæc declaratio benè procedit, ſi agatur de reno-
vatione facienda vigore pacti, quòd quatenus ſimpliciter
loquatur de renovando, actionem perſonalem tantummo- 112
dò tribuit Royas *dec.*132.*n.*3.*& dicam infrà cap. ſeq.*at ſecus
eſt in renovatione iſta, quæ debetur de jure, & æquitate, ac
proindè tribuit etiam actionem revocatoriam contra tri-
um, ut diſtinguendo declaravit Rot. coram Nioor. *dec.* 48.
*n.*11. *& ſeq.*ubi quod fuit ſæpiſſimè dictum in aliis cauſis, &
redditur ratio differentiæ, quia ex ſimplici pacto de reno-
vando non impeditur dominus aliter diſponere de re ſua, li-
cèt contraveniendo teneatur ad intereſſe. At verò ex impe- 113
rio legis, vel ſtatuti mandantis aliquem inveſtiri, oritur
præciſa parendi obligatio, adeò ut cedat in irritum quid-
quid in contrarium factum fuerit, quod ultra ibi allegatos 114
optimè tradit Soccin. Sen.*conſ.*99. *n.*7. *ad fin. lib.*1. ubi quòd
id etiam procedit, ſi quod de jure debetur ſit quoque dedu- 115
ctum in pactum, & ſequitur Rim. Jun. *conſ.* 94. *n.* 31. unde
Rot. ſolet concedere immiſſionem, quando competit hæc 116
renovatio, ut videre eſt penès Duran. *dec.* 431. *in princ.* &
condemnare etiam tertium poſſeſſorem ad reſtitutionem
fructuum à die moti contra eum judicii, *ut in deciſ.* 162.
num. 1. *& ſeq. par.* 13. *recent.*
Decima nona declaratio eſt, ut doctrina Bart. juxta quam 117
fit hæc renovatio, evitetur, & non procedat ſi res locata non
fuerit alteri conceſſa per conceſſionem de illa re particulari,
ſed alienatione alicujus univerſitatis bonorum, in qua illa
comprehendatur, quia hoc eſt de natura univerſalis conceſ-
ſionis, ut transferatur omne jus concedentis, etiam ſi quid
particulariter cedi, vel alienari non poſſit, ut conſiderat
Scrader *de feud. par.* 3. *cap.* 4. *num.* 41. *&* 42. & dixit Rota
in deciſ. 664. *num.* 10. *par.* 2. *recent.*
Vigeſima declaratio eſt, ut hoc jus petendi renovationem 118
non competat ultra ſeptimum gradum conſanguinitatis, ut
cenſuit Rot. *dec.* 151. *n.*16. *par.*9. *recent.* ubi plures auctori-
tates cumulat, & inter eas, Pariſ. *conſ.* 23. *num.* 261. *lib.* 1.
Soccin. Jun. *conſ.* 76. *n.* 73. *lib.* 1. Menoch. *conſ.* 378. *n.* 84.
qui tamen non loquuntur in his præciſis terminis, ſed dicunt
in feudis non ſuccedi ultra ſeptimum gradum.
Vigeſima prima declaratio eſt, ut quando devenitur ad 119
hanc renovationem, citari debeant poſſeſſores bonorum,
quorum locatio renovatur, ut cenſuit Rot. *dec.* 166. *n.* 16.
par. 11. *recent.*
Vigeſimo ſecundo declaratur, ut hoc jus petendi renova- 120
tionem non ſit practicabile, nec procedat in feudis, Roman.
*conſ.*70.*n.*3.*verſ. non obſtant*, Clar. *in §. feudum q.*87. ubi quod
nunquam vidit in feudis obſervari, Menoch. *conſ.*400.*n.*31.
& aliis latè adductis Rot. *d. dec.*664.*n.*8.*par.*2.*recent.* Non de-
ſunt tamen contrarii, & ſignanter Gloſſ. *in d. l.* 1. §. *permitti-*
tur in ver. impetrabile, cum qua etiam tranſit ibi Bart. *ff. de*
aqu. quot. & aſt. Sed ſtandum erit obſervantiæ, quæ in propo-
ſito attenditur *dec.* 664. *num.* 10. *par.* 2. *recent.*

Vigeſi-

Vigeſima tertia declaratio eſt, ut in hac renovatione quatenus agatur de emphyteuſi, requiratur ſcriptura, juxta veriorem, & in praxi admiſſam opinionem, de qua teſtatur Valaſc. *de jure emphyt. q.7. n.*10. Sed iſta, & præcedens declaratio unà cum aliis, quæ tradi poſſent in ſpecie de feudo, & emphyteuſi, ſunt extra materiam, & ideò me remito ad tractantes ex profeſſo de eis, & ſignanter ad Cald. *de jur. emph. qui per tot. lib. 1. de renovat. emphyt.* latiſſimè tractat, nec non ad Fulgin. *de jur. emphyt.* qui pariter habet titulum *de renovationib.* in quo diſcutit quæſtiones ſexdecim.

Quoniam autem in hoc caſu, de quo agimus, dominus non tenetur propriè relocare, ſed tantùm quatenus relocare velit tenetur aliquos præferre, ut dictum eſt *ſup. in 1. declaratione*, meminiſſe convenit, quòd ſunt alii plures caſus, in quibus hæc prælatio competit, quos jam retuli ſuprà *in c.* 20.

De pactis, conſuetudinibus, & ſtatutis, quòd fiat renovatio locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Pactum, quòd locatio finita debeat renovari eſt præter naturam contractus.*
2 *Et eſt validum.*
3 *Et non requirit de neceſſitate ſcripturam.*
4 *In emphyteuſi, & locatione rerum Eccleſiæ ad longum tempus eſt prohibitum.*
5 *Ampl. ut non valeat, etiamſi locatio cum dicto pacto, facta ſit cum ſolemnitatibus de jure requiſitis.*
6 *Secus ſi ſit cum Beneplacito Apoſtolico.*
7 *Ampl. 2. non ſufficere obſervantiam contractus per centum annos, niſi probetur obſervantia ipſius pacti.*
8 *Et non ſufficeret renovationes fuiſſe factas, ſi tamquam Eccleſiæ non utiles fuiſſent nulla.*
9 *Ampl. 3. ut quamvis eſſet validum, & ligaret Prælatum inferiorem illud apponentem, non ligaret Papam.*
10 *Ratio, cur dictum pactum in rebus Eccleſiæ non valeat, eſt, ne eo mediante locatio protrahatur ultra tempus permiſſum.*
11 *Pactum prædictum valet, ubi locatio rei Eccleſiæ, illo ſervato non protrahitur ultra tempus permiſſum.*
12 *Pactum renovandi locationem appoſitum ab eo, qui non poteſt liberè pro quocumque tempore locare, non valet.*
13 *Pactum relocandi, quando non poteſt apponi, an appoſitum vitietur, vel vitiet totum contractum, pendet à dignoſcendo, an partes in eo contraxiſſent, vel non.*
14 *Pactum renovandi locationem, non eſt ejus renovatio.*
15 *Pactum renovandi locationem, non mutat in aliquo naturam contractus, cui adjicitur.*
16 *Pactum renovandi locationem, non ligat ſucceſſorem ſingularem.*
17 *Nec tribuit actionem contra tertium poſſeſſorem bonorũ.*
18 *Locator vigore pacti de re locanda, non poteſt compelli præcisè ad relocationem, ſed liberatur ſolvendo intereſſe.*
19 *Præſtans intereſſe dicitur verè, & propriè ſervare promiſſa.*
20 *Promittens relocare, poteſt alteri concedere, & valet conceſſio.*
21 *Contrarium tenent alii.*
22 *Decl. primam procedere in locatione ad breve tempus, ſecundam in locatione ad tempus longum.*
23 *Contrarium, quòd prima procedat etiam in locatione ad tempus longum.*
24 *Secus in emphyteuſi.*
25 *Decl. non procedere, quòd obligatus relocare poſſit locare alteri, ſi obligatio non ſit ex pacto, ſed ex lege, vel ſtatuto.*
26 *Idem dic ſi pactum ſit munitum juramento, & hypotheca bonorum.*
27 *Juramentum promittentis obligat ad obſervantiam præciſam, itaut non ſufficiat præſtare intereſſe.*
28 *Ampl. etiam adverſus heredem jurantis.*
29 *Contrarium, quoad hoc tenent alii.*
30 *Decl. ut ceſſet obligatio de obſervando præcisè pactum relocandi, poſtquam promittens alteri bona conceſſit.*
31 *Decl. tunc poſſe dominum, non obſtante pacto relocandi alteri concedere, cum locatio eſt ad certum tempus, ſecus ſi perpetua, vel ad certas generationes.*
32 *Conductor cum pacto renovandi debet renovationem petere, aliàs locatio non obſtante pacto expirat.*
33 *Ampl. ut neceſſe ſit petere renovationem ante finitum tempus locationis.*
34 *Lim. ſi locatio ſit in perpetuum cum pacto renovandi.*
35 *Et quod nũquam neceſſe ſit petere renovationem ante finitam locationem, ſed peti poſſit poſteà infrà annum.*
36 *Et quod peti poſſit etiam poſteà uſque ad triginta annos.*
37 *Contrarium quoad hoc.*
38 *Decl. primam procedere ſi verba ſint directa in dominum, ut renovare debeat, ſecus è contra.*
39 *Caducitas à locatione ob non petitam renovationem qualibet de cauſa excuſatur.*
40 *Et deficiente excuſatione datur purgatio moræ.*
41 *Secus in feudalibus.*
42 *Moræ purgatio de æquitate canonica datur ſemper re integra.*
43 *Etiam adverſus pactum reſolutivum ante acceptationẽ.*
44 *Minori datur reſtitutio in integrum adverſus omiſſam petitionem renovationis.*
45 *Idem in aliis gaudentibus privilegio minorum.*
46 *Idem ſi adſint majores, & minores admixti.*
47 *Etiamſi dominus alteri locaſſet.*
48 *Et etiam lapſo quadriennio.*
49 *Heredi competit reſtitutio in integrum adverſus non petitam renovationem debitam ex pacto cum defuncto.*
50 *Ampl. nec impediri per ſcientiam locationis, niſi ſciverit pactum.*
51 *Pactum renovandi locationem eſt ſtrictè intelligendum. Et ſi poteſt intelligi de unica renovatione debet ad eam reſtringi.*
52 *Si dictum ſit ad renovandum de novennio in novennium non poteſt intelligi de unica renovatione.*
53 *Pactum relocandi primo conductori intelligi debet in caſu, quo dominus velit relocare, non ſi velit pro ſe retinere.*
54 *Pactum intelligi debet, prout de jure.*
55 *Sed prius habenda ratio, ut aliquid operetur, & poſteà facienda reſtrictio, ut quanto minus fieri poteſt juri communi deroget.*
56 *Pactum renovandi locationem in Eccleſiaſticis intelligitur, ſi in renovatione adſit utilitas Eccleſiæ.*
57 *Et intelligitur finita locatione per lapſum temporis, non autem ob pacta non ſervata.*
58 *Romæ adeſt ſtatutum* cap. 124. lib. 1. *de locationibus ad certas generationes renovandis.*
59 *In emphyteuticis etiam Eccleſiaſticis adſunt conſuetudines, & concordia, ſeu ſtatuta, ut renoventur pluribus in locis.*
60 *Statutum Urbis ſimpliciter loquens non comprehendit res, & perſonas Eccleſiaſticas.*
61 *Secus quando de eis expreſſam mentionem facit, vel per verba æquipollentia.*
62 *Statutum Urb.* in cap. 152. lib. 1. de contractibus filiorum familias, *loquitur expreſsè etiam de Clericis.*
63 *Voluntas metitur à poteſtate, itaut qui non poteſt aliquid diſponere, cenſeatur noluiſſe.*
64 *Confirmatio dat robur confirmato, ſed illud non extendit, ut comprehendat, quæ diſponentes comprehendere noluerunt.*
65 *Ampl. etiamſi in confirmatione adſit clauſula*, & de novo concedimus.
66 *Ampl. 2. etiam in confirmatione facta in forma ſpecifica, cum verbis ampliſſimis.*
67 *Statutum laicale, ut comprehendat Clericos non ſufficiunt verba univerſalia apta illos comprehendere, ſed requiruntur expreſſa, vel adeò ampla, ut expreſſis æquipolleant.*
68 *Verba generalia, quamvis ampla non comprehendunt perſonas, & cauſas de quibus in ſpecie diſponi nõ poteſt.*
69 *Lim. ſi plus obtulerit major auctoritas delegantis.*
70 *Juriſdictio in perſonas Eccleſiaſticas non debet de facili cenſeri laicis conceſſa.*
71 *Papa quando diſponit de re ſpectante ad principatum temporale, cenſetur diſponere tamquam Princeps temporalis, non tamquam ſupremum Eccleſiæ caput.*
72 *Statutum, quòd dominus finita locatione tenetur eam renovare, eſt contra jus, & debet ſtrictè intelligi.*
73 *Argumentum affirmativè ductum à pacto ad ſtatutum eſt validum.*
74 *Statutum multis in caſibus eſt potentius facto.*
75 *Statutum mãdans fieri relocationem tribuit conditionẽ:*
76 *Condictio datur contra tertios poſſeſſores.*
77 *Statutum mandans relocari intelligitur in caſu, quo dominus nolit pro ſe retinere.*
78 *Conſuetudo renovandi locationem ſucceſſoribus ultimi*

*conductoris intelligitur procedere in caſu, quo domi-
nus velit alis reconcedere.*
79 *Secus ſi probetur in ſpecie conſuetudo, quòd teneatur
relocare, etiamſi velit pro ſe retinere.*
80 *Conſuetudo prædicta, an poſſit probari per teſtes, ita-
ut concedenda ſit remiſſoria ad eam probandam.*
81 *Conſuetudo relocandi non inducitur ex eo, quòd domi-
nus fuerit ſolitus relocare, niſi probetur, eum vo-
luiſſe pro ſe retinere, & non potuiſſe.*

CAPUT LXIII.

1 PActum appoſitum in locatione ad tempus, quod ea fini-
ta debeat renovari, eſt præter naturam contractus, Man-
2 tic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 23. *n.* 1. Et regulariter loquendo non
poteſt dubitari illud eſſe validum, quia apertè de jure admit-
titur, *l. ne cui, C. loc.* Solet tamen dubitari, an pro ſui vali-
ditate neceſſe ſit, illud eſſe in ſcriptis redactum, vel etiam va-
3 leat, ſi probetur aliundè, & requiri ſcripturam indicare vi-
dentur verba *d. l. ne cui*, ſed eis non obſtantibus probari poſ-
ſe per teſtes dictum eſt *in cap.* 20. *n.* 39. *& ſeq.*
4 Nullum tamen erit prædictum pactum in emphyteuſi, ſeu
locatione ad longum tempus rerum Eccleſiaſticarum, quia
prohibetur tam de jure civili, quàm canonico, ut *in §. quod
autem, & §. neque illud Auth. de non alienan. & in cap. nul-
li* 5. *de reb. Eccl. non alienan.* & dixit Rot. cor. Mantic. *dec.*
10. *n.* 14. & cor. Royas *dec.* 132. *n.* 6.
Idque eſt adeò verum, ut procedat etiam ſi locatio cum d.
5 pacto facta ſit cum ſolemnitatibus de jure communi requiſi-
tis ſecundùm Roman. *in l. etiam n.* 12. *verſ. & dicis, ff. ſol.
matr.* Et licèt hoc dictum patiatur difficultatem, quia in
contrarium eſt text. *in Auth. de alienatione emph. in princ. §.
licentiam*, & tenent Felin. *in c. in præſentia, n.* 27. *verſ. in hoc
6 intelligo de probat.* Alex. *in d. l. etiam n.* 3. *ad fin. &* 4. Gozad.
conſ. 39. *n.* 13. tamen quando admittenda ſit hæc opinio con-
traria ea intelligenda eſt de ſolemnitatibus Beneplaciti Apo-
ſtolici, ut videlicet tunc ſuſtineatur dictum pactum, cùm
locatio facta eſt cum tali ſolemnitate Beneplaciti, & non
aliàs, ſi facta ſit poſt *Extravag. ambitioſæ de reb. Eccleſ. non
alien.* quia per eam correcta ſunt jura antiqua admittentia
alienationem cum aliis ſolemnitatibus, ut in ſpecie quòd
correcta ſit diſpoſitio *d. §. licentiam Auth. de alien. emphyt.* &
propterea pactum prædictum ſine Beneplacito non ſuſtinea-
tur, latè declaravit Rot. coram Coccino *deciſ.* 2264. *num.*
16. *& ſeqq.*
7 Neque ſufficeret contractum eſſe antiquum, & obſerva-
tum per centum annos, niſi probaretur etiam in ſpecie ob-
ſervantia pacti prædicti de renovando, prout requiritur
quando prætenditur, induci per lapſum temporis præſum-
ptionem Beneplaciti Apoſtolici ad ſuſtinendum aliquod pa-
ctum particulare, Bec. *conſ.* 96. *n.* 7. Surd. *conſ.* 339. *nu.* 26.
Greg. *dec.* 451. *n.* 7. & in ſpecie de pacto prædicto aliis adduct.
8 firmavit Rot. cor. Cocc. *d. dec.* 2264. *n.* 19. Imò & non ſuf-
ficeret, quòd actu conceſſio fuiſſet renovata, ſi renovatio-
nes fuiſſent factæ abſque utilitate Eccleſiæ quia fuiſſent nul-
læ, & ſic non relevarent, ut firmavit Rot. cor. Royas *dec.*
132. *n.* 9. *&* 10. *juncto n.* 5.
Præterea non omittendum circa dictum pactum in loca-
9 tionibus rerum Eccleſiaſticarum appoſitum, annotare,
quòd quamvis etiam fuiſſet per Prælatum inferiorem vali-
dè appoſitum, itaut ipſum locantem, & ſucceſſores in Præ-
latura ligaret, non tamen propterea ligaret Summum Pon-
tificem, ſed ipſe, eo non obſtante valeret, utendo præven-
tione, quam habet, bona alteri cuicumque ad libitum loca-
re, ut pariter latè firmatur *in d. dec.* 2264. *num.* 23. *& ſeqq.*
coram Coccino.
10 Quoniam verò ratio cur prohibetur dictum pactum in lo-
cationibus rerum Eccleſ. ea redditur, quia videtur in frau-
dem legis, ut ſcilicet, eo mediante fiat locatio ultra tempus
à jure permiſſum, Covar. *var. lib.* 2. *cap.* 16. *n.* 4. Grat. *diſc.* 88.
n. 20. *poſt med.* & aliis relatis Rot. cor. Royas *dec.* 132. *n.* 7. hinc
deduci poſſunt duæ illationes, una, ut procedat in locationi-
bus ad tertiam generationem, de quibus loquuntur dicta ju-
11 ra illud prohibentia, vel etiam hodie in aliis, adeò diuturnis,
ut juncta renovatione, locatio protraheretur ultra tempus
permiſſum, ſecus autem in locationibus ad tempus adeò bre-
ve, ut hoc ceſſet, quia tunc ceſſaret prohibitio, ducto argu-
mento à ratione ceſſante, *c. cum ceſſante* 60. *de appell.* Alia
12 illatio eſt, ut procedat nullitas dicti pacti in locatione cu-
juſcumque non valentis liberè pro quocumque tempore lo-
care, idque argumento ducto ab identitate rationis, quod
valeat in jure, Verall. *dec.* 177. *n.* 5. *p.* 1. Caſſad. *dec.* 37. *n.* 2.
ſuper reg. Cancell. dec. 438. *n.* 7. *p.* 14. *rec.*

At ſtante d. pacto in prædictis caſibus, an vitietur con-
tractus in totum, vel ſolùm vitietur pactum, pendet à di- 13
gnoſcendo, an partes ſine eo contraxiſſent, vel non, juxta
tradita ſupra *in cap.* 14. *§.* 7.
Quo autem ad effectum pacti, ſuppoſita ejus validitate
ſciendum, quòd non propterea, quòd adeſt locatio, verbi
gratia ad decennium, cum pacto renovandi pro alio decen-
nio, dici poteſt, quòd adſit locatio ad viginti annos, quia
pactum renovandi non eſt renovatio, & ſic uſquequo non 14
fuerit actualiter facta renovatio, non poteſt dici adeſſe loca-
tionem pro tempore pro quo renovanda eſt, Rim. Sen. *conſ.*
16. *n.* 6. *& ſeq.* Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 23. *n.* 9. ubi alii ad-
ducuntur, & dixit Rot. cor. Greg. *dec.* 348. *n.* 2. *& in recent.
dec.* 166. *n.* 18. *p.* 11. licèt contrarium ſenſiſſe videatur Rimin.
Sen. *conſ.* 74. *n.* 24. & Rot. in una Forolivien. Bonorum 14.
Decembris 1618. *§. denique non obſtat coram Remboldo* inter
ejus impreſſas *dec.* 204. *n.* 15. quia prima eſt verior, ut de pro-
miſſione de locando, quòd non ſit locatio, dictum eſt *in c.* 22.
n. 75. quod eſt fortius, quia promiſſio de relocando eſt aper-
tiſſimè relata ad tempus futurum, id eſt poſt finitam loca-
tionem, unde clarius eſt, non poſſe importare relocationem,
ut conſiderat Jaſ. *conſ.* 117. *n.* 5. *poſt med. verſ. præterea multò
clarius lib.* 1. ubi dicit, quòd prætendere promiſſionem de
facienda venditione poſt cridas importare venditionem
ante eſſet pluſquam ridiculum.
Præterea prædictum pactum non mutat in aliquo natu- 15
ram contractus, cui adjicitur Bart. *in l. ſi finita, §. ſi de ve-
ctigalib. n.* 10. *ff. de damn. infect.* Pariſ. qui alios refert, *conſ.*
108. *n.* 52. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 23. *n.* 1. & reſ-
pectu rei non tribuit aliquod jus, ſed ſolùm tribuit actionem
perſonalem ad factum renovationis, Angel. *conſ.* 184. *n.* 3.
Soccin. Jun. *conſ.* 9. *num.* 17. *verſ. & ſi dicatur lib.* 3. Ruin.
conſ. 167. *n.* 13. *lib.* 1. Mant. *d. n.* 1. *in fine*, Greg. *dec.* 348.
n. 3. *& deciſ.* 567. *num.* 2.
Hinc infertur, quòd pactum prædictum non ligat ſucceſ-
ſorem ſingularem, in quem non tranſit actio perſonalis, *l.* 16
fin. ff. de contrah. empt. & in terminis Gabr. *conſ.* 68. *nu.* 10.
& 12. *lib.* 2. & proinde non poteſt vigore dicti pacti agi con- 17
tra ſucceſſorem ſingularem in dominio rei locatæ, de quo
Rot. cor. Royas *dec.* 132. *n.* 3. neque contra tertium ſucceſ-
ſorem in bonis, cui nempè bona ipſa fuerint locata, de quo
Gabr. *conſ.* 68. Rot. cor. Greg. *dec.* 567. *n.* 2.
Infertur etiam, quòd locator non tenetur præcisè reno- 18
vare, ſed poteſt liberari ſolvendo intereſſe, prout eſt regu-
lare in obligatione ad factum *l. ſi quis ab alio* 13. *§. ſi quis
promiſerit, ff. de re judic.* Surd. *conſ.* 52. *num.* 14. Greg. *dec.* 19
241. *n.* 3. adeò ut præſtans intereſſe dicatur verè, & propriè
ſervare promiſſa, & non contravenire, Aldobrand. *conſ.* 20
132. *nu.* 121. *& ſeq. lib.* 1. unde poteſt alteri concedere, &
valebit conceſſio, Mant. *de tac. lib.* 22. *tit.* 23. *n.* 2. Grat. *diſc.*
357. *n.* 35. *& ſeq.* nec poterit primus conductor agere, niſi
pro conſequendo intereſſe adverſus dominum, Gregor. *dec.*
348. *n.* 3. *& dec.* 567. *n.* 2. *in rec. dec.* 111. *n.* 8. *& dec.* 166.
num. 12. *part.* 11.
Verùm hæc illatio non tranſit ſine magna difficultate, 21
quia contrarium, quòd teneatur dominus præcisè renova-
re, & ideò non valeat alteri concedere, probant Dec. *conſil.*
328. *n.* 3. Rim. Jun. *conſ.* 94. *n.* 31. Rot. *dec.* 11. *n.* 4. *&* 9. *par.*
2. *rec.* & in Forolivien. bonorum 4. Decembris 1618. *§. deni-
que non obſtat*, cor. Remboldo inter ejus impreſſas *dec.* 204.
n. 15. & quidem pro opinione iſta facit text. *in d. l. ne cui* 32.
C. locat. quæ apertè probat teneri, dominum relocare primo
conductori ſtante pacto, & per eum text. Bald. ibi notan-
dum dicit alteri concedi non poſſe, quod renovandum eſt
priori, vel ejus ſucceſſoribus.
Pro conciliatione diſtingui poſſe videbatur, ut prima o- 22
pinio procedat in locatione ad breve tempus, quæ nullum
jus tribuit in re locata, ſed tantùm actionem perſonalem
contra locatorem, ſecunda verò in locatione ad tempus lon-
gum, quæ tribuit jus in re, ut dictum eſt etiam *in capitul.*
27. *num.* 3. & in hoc propoſito diſtinguendo ſenſit Ruin.
conſil. 168. *num.* 23. *verſic. nec etiam verum, &* 24. *lib* 1.
quem refert Mantic. *de tacit. lib.* 22. *titul.* 23. *numer.* 7. *poſt
med.* Sed hæc diſtinctio meliùs conſiderata patitur difficul- 23
tatem, quia quòd locatio ad longum tempus tribuat jus in
re, non facit, quòd illud tribuat etiam pactum renovan-
di in illa locatione exiſtens, & jus illud tributum à loca-
tione juvare non poteſt, quia cum locatione ipſa expirat,
ut benè advertit ipſe Mantica *eodem locat. num.* 8. *in prin-
cipio.* Conſiderabam tamen, quòd Baldus *in dicta lege ne cui*,
dum docet, non poſſe propter dictum pactum rem al- 24
teri concedi bis, videtur reſtringere dictum ſuum ad
contra-

Digitized by Google

contractus emphyteuticos, dicendo illam doctrinam veram
maximè in eis, idque forſan non ſine myſterio, in eis enim
faciliùs ſuſtineri poteſt, quod pactum non diſtinguatur à
contractu, ita ut ſi contractus jus tribuat in re, idem dicen-
dum ſit de pacto, cùm emphyteuſis dicatur materia infor-
mis, quæ à pactis formam accipit, Rot. cor. Pen. *dec.* 1192. *n.*
3. Hodier. ad Surd. *dec.* 198. *n.* 5. quæcumque enim pacta in
ſe recipit, *l.* 1. *C. de jur. emph.* Ruin. *conſ.* 98. *nu.* 12. *lib.* 3.
ubi etiam idem dicit de feudo de quo, & Bald. loquitur.

Retenta autem prima opinione ſaltem in contractu loca-
25 tionis, quòd dominus, non obſtante pacto renovandi, poſ-
ſit alteri locare, & valeat locatio, limitanda erit, ut non
procedat, ſi renovatio debita etiam ſit ex juris diſpoſitione,
vel ſtatuti, quia tunc dominus tenetur ad obſervantiam præ-
ciſam, etiamſi id, quod debetur ex diſpoſitione legis dedu-
ctum ſit etiam in pactum, juxta communem opinionem, de
qua in his terminis teſtatur Soccin. Sen. *conſ.* 99. *n.* 7. *ad fin.*
lib. 1, & Rim. Jun. *conſ.* 94. *n.* 31. Rot. cor. Ninot. *dec.* 48.
num. 11. *& ſeqq.*

Prout etiam limitanda erit, ſi pactum ſit munitum Jura-
26 mento, & hypotheca bonorum, hoc enim caſu impeditur,
conceſſionem rei alteri fieri poſſe, & quatenus fiat, habens
hypothecam in bonis conceſſis, poteſt etiam adversùs ter-
tium, cui conceſſio facta eſt, immiſſionem petere, quod ſecus
eſt ſtante ſimplici pacto renovandi abſque hypotheca *deciſ.*
230. *n.* 10. *&* 12. *p.* 10. *rec.* ſi autem adeſſet ſolùm juramentum
abſque hypotheca adhuc obligaret promittentem ad obſer-
vantiam pacti præciſam, hæc enim eſt virtus juramenti, ut
debeat factum eo mediante promiſſum præſtari in forma
27 præciſa, nec ſufficiat præſtare intereſſe, Jaſ. *in l. ſi pecunia n.*
33. *ff. de cond. ca. dat.* Socc. Jun. *in l. ſtipulationes non dividun-
tur n.* 432. *& ſeq. ff. de verb. oblig.* Surd. *conſ.* 13. *n.* 27. Gut-
tier. *de juram. p.* 1. *cap.* 39. *n.* 6. ubi de magis com. idque proce-
dit etiam adverſus hæredem jurantis, Mantic. *de tac. lib.* 14.
tit. 33. *n.* 8. Seraph. *dec.* 805. *n.* 3. *&* 4. Andr. *dec.* 87. *n.* 3. licèt
28 quoad hoc ultimum, alii contrarium teneant, ut per Gabr.
de jurejur. concl. 8. *n.* 3. Add. ad Greg. *dec.* 241. *ſub n.* 7. *verſ.*
quæ tamen ampliatio. Sed hæc procedunt adverſus ipſum
jurantem, valentem præſtare præciſè, & ideò aliud fortè di-
29 cendum eſſet, ſi jam alteri bona conceſſiſſet, & tradidiſſet,
& ſic ampliùs præciſè adimplere nequiret, quia impoſſibili-
30 tas, imò & difficultas excuſat ab obligatione præſtandi fa-
ctum præciſè, Rot. in Peruſina Dotis coram Ottembergo,
penès Marcheſan. *de commiſ. par.* 2. *fol.* 588. *n.* 2. idque non
obſtante juramento, Gabr. *de jurejur. concl.* 8. *nu.* 4. Scacc.
de camb. §. 2. Gloſ. 3. *num.* 114. & eſt communis opinio, te-
ſte Fenzon. *ad Statut. Urb. cap.* 164. *n.* 2.

31 Præterea eadem prima opinio ſupradicta limitanda erit,
ut locum habeat ſi locatio ſit facta ad certum tempus cum
pacto renovandi, ſecus ſi facta in perpetuum, cum pacto re-
novandi de viginti novem annis, in viginti novem annis,
Add. ad Gregor. *dec.* 348. *n.* 6. *ad fin.* & ratio differentiæ eſt e-
videns, quia dum locatio eſt facta in perpetuum, illa reno-
vatio, ad evitandam contrarietatem, cenſetur requiſita non
pro ſubſtantia contractus, ſed ſolùm ad majorem probatio-
nem dominii, Bero. *conſ.* 116. *n.* 19. *lib.* 1. Corbul. *de cauſ. priv.*
ob tempus finitum n. 17. Rot. *dec.* 438. *n.* 3. *p.* 1. *& dec.* 381.
n. 14. *p.* 5. *rec.* & idem eſſet, ſi ad certas generationes facta eſſet
locatio cum d. pacto, Rot. *dec.* 166. *n.* 4. *p.* 11. *rec.*

Et eadem differentia conceſſionis relevat etiam ad alium
effectum, videlicet quia ſi conceſſio eſt ad certum tempus
32 cum pacto renovandi, petenda eſt renovatio, aliàs locatio
expirat, non obſtante pacto, Rim. Jun. *conſ.* 257. *n.* 83. *&*
33 *ſeq.* Corbul. *de cauſ. priv. ob non petit. inveſt. n.* 7. Rot. *dec.* 215.
n. 2. *& per tot. p.* 1. *recent.* & petitio facienda eſt ante finitum
34 tempus conceſſionis, aliàs amittitur jus petendi eam, ut
aliis relatis tradit Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 23. *n.* 13. *&* 24.
quod ſecus eſt ſi conceſſio ſit in perpetuum cum pacto reno-
vandi de tempore in tempus, Rauden. *reſol.* 14. *nu.* 12. *poſt*
med. Manent. *de Livell. p.* 12. *n.* 3. *dec.* 438. *n.* 2. *p.* 1. *recent.*
propter prædictam rationem, quòd tunc renovatio non
requiritur de ſubſtantia contractus, Rot. coram Durano
dec. 402. *num.* 6. *verſic. neque obſtat*, adeòut poſſit condu-
ctor compelli petere renovationem, ſed ſi eam non petie-
rit, non propterea caducitatem incurrit *deciſ.* 243. *num.* 8.
part. 10. *recent.*

Verùm prædicta opinio, cum qua tranſit Mantica, quòd
35 petitio renovationis debeat fieri ante finitum tempus loca-
tionis, eſt ſatis rigoroſa, nam alii tenent, quòd peti poſſit
etiam poſteà infra annum, Bero. *conſ.* 116. *n.* 6. *& conſ.* 119.
nu. 5. *lib.* 1. Corbul. *de cauſ. privat. ob non petit. inveſtit. in-*
fra legit. tempus num. 7. ubi reddit rationem, quia dum di-
ctum eſt ad renovandum abſque expreſſione temporis, intra
quod peti debet renovatio, hoc remanet ſub diſpoſitione
juris *l. commodiſſime, ff. de liber. & poſth. l. ſi extraneus, ff.*
de condit. inſtit. & ſic ut peti debeat infra annum, & diem,
ut habetur *in uſib. feudor. cap.* 1. *de cap. Corrad. & in cap.* 1.
quo temp. mil. inveſt. pet. deb.

Imò fortius, quòd peti poſſit etiam poſt annum, voluit 36
Dec. *conſ.* 328. *n.* 3. *verſ. quibus tamen, & per tot.* ubi probat,
quòd poſſit peti, uſque ad triginta annos, & licèt in hoc te-
ſellatur in ſpecie per Corbul. *d. n.* 7. *poſt med.* dicentem id vi- 37
deri penitùs inſulſum, quòd pactum illud poſſit operari et-
iam in tempore, quo renovatio ipſa eſſet finita, tamen eum
defendit Peregr. *conſ.* 94. *n.* 19. *& ſeq. lib.* 2. ubi *ſub n.* 21. *verſ.*
& licet, dicit in ſpecie, quòd licèt Corbulus Decii tradi- 38
tionem impugnaverit, tamen eam probatam eſſe ex ibi tradi-
tis conſtat, & eamdem opinionem Decii, ſalvari poſſe,
quando verba directa ſunt in dominum, ut renovare debeat,
ſecus autem ſi directa ſint in conductorem, ut petere debeat
renovationem voluit Bero. *conſ.* 119. *n.* 10. *lib.* 1. & ampliùs,
dummodò non ſit injunctum conductori renovationem pe-
tere, Rim. Jun. *conſ.* 22. *n.* 17. *ad med. & ſeq.*

Quando autem locus eſſet caducitati à d. jure petendi re-
novationem, illam excuſari debere qualibet de cauſa, eſt enim 39
quædam pœna, quæ non incurritur ſine dolo, Bero. *conſ.* 196.
n. 9. *lib.* 1. Decian. qui alios allegat *reſp.* 4. *n.* 39. *lib.* 4. & deficié-
re excuſatione detur purgatio moræ re integra, Menoch.
conſ. 1133. *n.* 14. Dec. *d. reſp.* 4. *n.* 41. *& ſeq.* licèt in feudali- 40
bus hoc non tranſeat ſine difficultate, quòd detur purgatio
moræ adverſus non petitam inveſtituram, ex traditis per
Curt. Jun. *de feud. p.* 4. §. 23. *cauſa privat. n.* 45. & Roſental.
de feud. c. 6. *concl.* 59. *n.* 3. *& ſeq. & ſub lit. E*, cum de æquita- 41
te canonica purgatio moræ detur ſemper re integra, ac ubi
non eſt effectum deterius jus partis, Seraph. *dec.* 1151. *n.* 4. 42
Add. ad Greg. *dec.* 559. *n.* 10. præcipuè ante acceptationem
caducitatis, quia tunc peti valet purgatio moræ, etiam ad- 43
verſus expreſſum pactum reſolutivum, Add. ad Greg. *dec.*
559. *n.* 10. *verſ. limita tertio*, Seraph. *dec.* 1150. *n.* 1. Du-
ran. *dec.* 270. *n.* 9. *poſt med.*

Et quando is, qui petere debuiſſet renovationem eſſet mi- 44
nor, competeret ei reſtitutio in integrum adverſus omiſ-
ſam petitionem, Menoch. *conſ.* 757. *n.* 13. Dec. *conſ.* 4. *n.* 13.
& ſeq. lib. 4. Burſatt. *conſ.* 292. *n.* 2. *& conſ.* 293. *n.* 2. *& ſeq.*
Gamma *dec.* 117. *n.* 3. ubi Adden.

Et idem dicendum eſſet in gaudentibus privilegio mino- 45
rum, ut de Cōmunitate dixit Rot. cor. Duran. *dec.* 402. *n.* 8. *&*
ſeq. Et etiam ſi cum minoribus adſint etiam majores conne-
xam cauſam habentes, Burſat. *conſ.* 293. *n.* 4. *& ſeq.* Et quamvis 46
dominus ad locationem favore alterius jam deveniſſet, Gam-
ma *d. dec.* 117. *ſub n.* 3. Neque impeditur hæc petitio reſti- 47
tutionis in integrum per lapſum quadriennii, ſed adhuc da-
bitur propter enormem læſionem, juxta veriorem opinio- 48
nem, cum qua tranſit Rot. *in prædicta dec.* 402. *n.* 13. *& ſeqq.*
coram Duran. & ubi non eſſet idem conductor, qui pactum
fecit, ſed hæres, vel excuſaretur propter præſumptam igno- 49
rantiam, vel daretur ei reſtitutio in integrum, quamvis eſſet
major, ex generali clauſula, *ſi qua mihi* propter præſum-
ptam ignorantiam pacti, Gozad. *conſil.* 56. *n.* 10. Rim. Jun.
conſil. 22. *n.* 22. *&* 23. Nec ſatis eſſet eum ſciviſſe rem eſſe con- 50
ductitiam, ſeu emphyteuticam, niſi etiam probaretur, eum
ſciviſſe pactum petendi renovationem, Ruin. *conſ.* 110. *n.* 6.
lib. 1. Bero. *conſil.* 117. *n.* 5. *lib.* 1. Curt. Jun. *conſ.* 232. *n.* 21. *&*
ſeq. Bertazz. *conſ. civ.* 112. *n.* 13. *& ſeqq.*

Non omittendum autem animadvertere, quòd prædi- 51
ctum pactum renovandi locationem conductori, uti onero-
ſum Domino, debet ſtrictè interpretari, adeòut ſi poteſt in-
telligi de unica renovatione, ad eam reſtringi debet, Man- 52
tic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 23. *n.* 19. *in princ.* Add. *ad dec.* 14. *n.* 30.
p. 3. *recent.* Rot. *dec.* 215. *n.* 5. *p.* 1. *rec.* & cor. Royas *dec.* 132.
n. 2. Non poſſet verò reſtringi ad primam renovationem, ſi
dictum eſſet ad renovandum de novennio in novennium,
Mantic. *d. tit.* 23. *n.* 19. & idem eſſet, ſi aliter deprehenderetur
per primam renovationem non conſumi effectum ſecundùm 53
intentionem diſponentis, quia tunc non intelligitur tan-
tùm de primo actu, ſed etiam de ulterioribus, juxta doctri-
nam Bald. *in l. invitus, in fin. C. de procurat.* cum aliis latè
traditis per Tiraqu. *de retractu lignag.* §. 8. Gloſs. 7. *n.* 5.

Item reſtringi debet pactum prædictum, & intelligi in 54
caſu, quo Dominus velit conceſſione finita alteri bona con-
cedere, non autem ſi velit illa pro ſe retinere, ut cenſuit
Rot. cor. Royas *dec.* 132. *n.* 4. ubi plures allegat, qui tamen
non loquuntur in terminis pacti, ſed renovationis facien-
dæ de jure com. proximioribus ultimi juxta celebrem doctr.

Bart. *in lege* 1. §. *permittitur, ff. de aqua quot. & aſt*, de qua di-
ctum eſt *in c. præced.* & licèt ad hunc faciant ſaltum pec argu-
55 mentum, cùm pacta intelligi debeant, prout de jure, Surd.
conſ. 34. *n.* 34. & 48. *& ſeq.* Lancellot. *de attent. p.* 3. *c.* 26. *n.*
79. *& ſeq.* Rot. *dec.* 392. *n.* 3. *p.* 1. *rec*, tamen in pacti inter-
pretatione prius habenda ratio, ut aliquid operetur, & poſteà
facienda reſtrictio, ut quanto minus fieri poteſt juri commu-
ni deroget, Gozzad. *conſil.* 74. *n.* 15. *propè fin.* poſt Felin. *in
c.* 1. *col.* 7. *verſ. declara duobus modis*.

Et reſtringi quoque oportet idem pactum in Eccleſiaſti-
56 cis, ſuppoſita ejus validitate, ut fieri debeat renovatio, ſi in
ea adſit utilitas Eccleſiæ, idque eadem ratione, quòd de ju-
re talis utilitas in renovatione requiritur, ut expreſsè habe-
tur *in extrav. ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alien*, & in pro-
poſito firmat Rot, cor. Royas *d. dec.* 132. *n.* 5.

57 Prout etiam reſtringi debet pactum, ut procedat finita lo-
catione per lapſum temporis, non autem ſi finiatur ob pa-
cta conventa non ſervata, ut tradit Ruin. Jun. *conſ.* 94. *n.* 6. &
poſt eum latè comprobat Cald. *in tract. de renovat. emphyt.
lib.* 1. *quæſt.* 9. *num.* 5.

Quandoque compellitur dominus renovare, ex particu-
58 lari conſuetudine, vel ſtatuto loci, præcipuè in locationi-
bus ad longum tempus, prout ſignanter hic in Urb. ex *cap.*
124. *Statut. lib.* 2. diſponente locationes ad certam genera-
tionem, ſi tempore, aut ex defectu generationis finiantur,
iiſdem pactis, conditionibus, & tenoribus relocari ſucceſ-
ſoribus de eadem genealogia, & ſanguine, extraneis hæredi-
bus, & ſingularibus ſucceſſoribus exclusis, debere.

Et in emphyteuticis, etiam Eccleſiaſticis adſunt conſue-
59 tudines, concordiæ, & ſtatuta ſimilia de renovatione faci-
enda, prout in ſpecie in Statu Urbini, quia omnia ferè bo-
na ſunt emphyteutica, non quidem conceſſa laicis per Ec-
cleſiaſticos, ſed quæ ipſi laici ſubmiſerunt dominio Eccle-
ſiæ, ad evitandam illorum devaſtationem, & confiſcatio-
nem propter inimicitias, & bella tunc vigentia, & ſi quæ
fuerunt ab initio per Eccleſiaſticos conceſſa, illa tunc erant
ſterilia, & infructuoſa, & propriis expenſis, ac laboribus per
laicos ad culturam reducta fuerunt, unde æquitas non pati-
tur ab illis auferri, ac proindè inita fuit concordia inter
Archiepiſcopum, & Capitulum Urbinaten. ex una, & com-
munem Civitatis ex altera, Apoſtolica auctoritate confir-
mata, ut fieri debeat renovatio illis, qui ex teſtamento, vel
ab inteſtato ſuccederent, ut refert Eminentiſs. Otthobon.
in dec. 548. *n.* 6. verùm concordia prædicta fuit ſolùm favore
Civium Comitatinorum, & incolarum, & aliorum habi-
tantium pro majori parte temporis in Civitate, & Comitatu
Urbini, itaut non comprehendat alias Civitates illius ſta-
tus habentes territorium ſeparatum, prout loquendo de
Civitate S. Angeli in Vado declaratur in præfata *dec.* Emi-
nentiſs. Otthobon. ſed generaliter, quòd inoleverit ſimilis
conſuetudo in Statu Urbini, & approbata fuerit per Breve
S. M. Urbani Octavi, refert Eminentiſs. Celſus *in dec.* 592.
num. 1. *& ſeq.*

Verùm omiſſis, quæ latè dici poſſent de iis conſtitutioni-
60 bus loquentibus in ſpecie de emphyteuticis, quoad præfa-
tum Statutum Urbis dubitatum fuit, an procederet etiam
in locationibus bonorum Eccleſiæ, ut patet ex latiſſimè ibi
deductis per Fenzon. ubi adducit octo fundamenta pro affir-
mativa, & deindè tenendo negativam ſingulis reſpondet, &
ſub *n.* 66. in reſponſione ad octavum refert Rotam in hoc
articulo variaſſe, ac reſediſſe ultimo loco, & pluries in nega-
tivam, quam poſteà etiam amplexa eſt in *dec.* 58. *n.* 31. *p.* 6. *rec.*
& cum ea tranſivit quoque Adden. ad Buratt. *deciſ.* 880. *in
princ.* & optima ratione, quia licet Statutum Urbis condi-
tum fuerit de ordine Papæ, & ab eo in forma ſpecifica con-
firmatum, itaut non poſſit dici deficere poteſtatem, res, &
perſonas Eccleſiaſticas ligandi, tamen ubicumque de eis
mentionem expreſſam non facit, vel per verba æquipollen-
61 tia, illos non comprehendit ex defectu voluntatis, cùm
enim conditum fuerit à populo, non cenſetur comprehen-
dere voluiſſe ſimiles res, & perſonas ſimpliciter loquendo,
juxta latè tradita *in dec.* 58. *n.* 28. *& ſeq. p.* 6. & in aliis cumu-
latis *in dec.* 179. *n.* 49. *p.* 9. *rec.* expreſsè autem de Clericis lo-
62 quitur ſignanter *in cap.* 152. *lib.* 1. *de contract. prohibitis cum
filiis familias*, & verbis æquipollentibus utitur *in cap.* 180.
eodem lib. ubi mandat duas ſententias habere vim trium,
quod proptereà Eccleſiaſticos etiam ligat *dec.* 52. *n.* 1. *p.* 1. *div.*
dec. 380. *n.* 1. ubi quòd tenuit ſæpiſſimè Rot. *p.* 1. *rec. dec.* 87. *n.* 6.
poſt Poſth, *de manut.* ex quibus comprobatur, quòd alibi eos
noluerunt ſtatuentes comprehendere, quia ſi voluiſſent, eo-
dem modo expreſſiſſent, ſed generaliter loquendo de ſtatu-
tis laicorum, ideò cenſetur noluiſſe comprehendere perſo-
nas, & bona Eccleſiaſtica, quia voluntas metitur à poteſta-
te, & ideò quia de eis ſtatuere non poſſunt, cenſetur etiam 63
nolle, adeò ut non relevent verba ampla, apta ex propria ſi-
gnificatione illos comprehendere, Abb. *in cap. à nobis, il pri-
mo n.* 4. *de ſentent. excomm.* per eum text. Dec. *in cap. Eccle-
ſia S. Mariæ n.* 198. *verſ. & etiam ex defectu de conſtit.* Crot.
conſ. 370. *n.* 63. Gozad. *conſ.* 76. *num.* 12. Honded. *conſ.* 20. *n.* 7.
lib. 2. & ſtante defectu voluntatis ſtatuentium, nihil relevat,
quòd ſuperveniat confirmatio Papæ, quia confirmatio dat 64
robur, & validitatem ſtatuto confirmato, ſed illud non ex-
tendit, ut comprehendat ea, quæ ſtatuentes comprehende-
re noluerunt, Caſtrenſ. *conſ.* 187. *n.* 1. *lib.* 2. Alexan. *conſil.*
122. *num.* 20. *lib.* 4. Ruin. *conſ.* 17. *num.* 10. *verſ. unde confir-
matio lib.* 1. *& conſil.* 111. *num.* 18. *lib.* 5. *dec.* 604. *num.* 1. *part.*
4. *& deciſ.* 177. *num.* 53. *par.* 5. *& deciſ.* 58. *num.* 29. *&* 30. *part.*
6. *recentior.* etiam ſi in confirmatione adſit clauſula, *& de 65
novo concedimus*, ſeu *ſtatuimus*, quia & ipſa famulatur con-
firmationi, itaut cenſeatur appoſita pro majori validitate,
& nihil magis tribuat, cenſetur enim confirmantem ſtatuiſ-
ſe, prout ſtatutum erat, & ſic quoad perſonas, & res lai-
cas, non quoad Eccleſiaſticas, de quibus ſtatutum non erat
dec. 702. *num.* 6. *p.* 1. *div.* Gregor. *dec.* 267. *num.* 1. *verſic. non
obſtat, & ſequenti, & num.* 3. *verſ. & quæ ad cautelam*, & 66
de confirmatione facta in forma ſpecifica, & verbis tam am-
plis, ut novæ legis vim habere videretur, & latè Bich. *deciſ.*
521. *num.* 8. *& ſeq.* militat enim, etiam in confirmatione in
forma ſpecifica eadem ratio, quòd det robur, ſed non am-
pliet, nec tollat defectum voluntatis ſtatuentium, ut habe-
tur *in ead. dec. Bichii*, *num.* 10. quæ pleniſſimè hoc firmat,
& tamquam magiſtralis, pluribus placuit, & proindè im-
preſſa fuit per Dianam *poſt par.* 11. *fol.* 7. & per D. Urceol. 67
conſult. 40. *num.* 35. *& in recent. dec.* 293. *num.* 13. *par.* 11. quæ
tamen deciſio contenta eſt, quòd adſint in ſtatuto, ita con-
firmato verba univerſalia apta comprehendere Clericos, ad
hoc ut ligentur, quod non tranſit ſine difficultate, vide-
tur enim requiri, quòd verba ſint expreſſa, vel adeò ampla,
ut expreſſis æquipolleant, & ſic convincant voluntatem
in ſtatuentibus eos comprehendi, quæ conſiderato tempo-
re ſtatuti conditi, quo deficiebat in ſtatuentibus poteſtas,
præſumitur non adfuiſſe, niſi convincatur contrarium, &
ad hoc convincendum, non ſufficit verba eſſe apta illos
comprehendere, quatenus reſtrictionem patiantur, ita ut
verificari poſſint in omnibus aliis ſibi ſubditis abſque com-
prehenſione Clericorum non ſubditorum; hoc enim dato,
ſequitur non probari voluntatem illos comprehendendi, &
remanere in ſuo vigore præſumptionem contrariam, prout
docuit Abb. *in d. c. à nobis, il* 1. *num.* 4. *de ſent. excomm.* Go-
zad. *d. conſil.* 76. *num.* 12. & omiſſis aliis ipſe Honded. *in præ-
dicta deciſ. allegatus conſ.* 20. *num.* 7. *lib.* 2. expreſsè firmat, non
ſufficere ſtatutum eſſe quantumcomque generale, & poſt
congeſtas plurimas auctoritates, dicit, concluſionem pro-
bari ea ratione, quia non creditur, ſtatuentes voluiſſe in ge-
nerali diſpoſitione comprehendere perſonas, ſeu cauſas,
de quibus in ſpecie diſponere non potuiſſent. Obſervan-
dum tamen; quòd Abb. *in dict. capit. à nobis, num.* 4. *ad fin.*
limitavit dictum ſuum procedere, niſi fortè plus contulerit 68
major, & largior auctoritas delegantis, & applicari poſſe li-
mitationem in Statuto Urbis, dum non ſolùm ſubſecuta
fuit confirmatio Papæ, ſed etiam præceſſit ejuſdem aucto-
ritas, & mandatum, ut conderetur, prout habetur in Bul- 69
la confirmationis, & in titulo eorumdem ſtatutorum, &
notat ibi Fenzon. *num.* 51. *& ſeqq.* videbatur enim prima fa-
cie ceſſare defectum poteſtatis in ſtatuentibus, etiam ſeclu-
ſa confirmatione, & conſiderato tempore, quo ſtatuta con-
debantur, & ſic deficere fundamentum non comprehenſionis
Clericorum, præcipuè in capitulis generaliter loquenti-
bus, ex quo licèt ſtatuentes eſſent laici, & ſic non habentes
auctoritatem in Eccleſiaſticos, tamen plus eis contulerit
major, & largior auctoritas Papæ, eos ad ſtatuendum dele-
gantis, juxta præfatam limitationem Abbat. ſed re meliùs
conſiderata, & inſpectis verbis prædictæ Bullæ, in quibus
dum fit mentio de prædicta facultate, & mandato, nullum
verbum legitur neceſſariò importans conceſſionem juriſdi-
ctionis in Eccleſiaſticos, ac conſideratione habita, quòd in
effectu ſtatuta fuerunt condita, & edita à Senatu, & Popolo,
ut habetur in eorum titulo, adhuc videtur dicendum defeciſ-
ſe poteſtatem in eis. Non enim ita de facili credendum eſt,
Pontificem conceſſiſſe laicis juriſdictionem in perſonas, & 70
res Eccleſ. ſed mandatum, & auct. præſtita Senatui, & Popu-
lo pro ſtatut. condendis, videtur proveniſſe à Papa, tanquam
Principe temporali, non autem tanquam à ſupremo Eccl. capi- 71
te, prout arguendo à ſubjecta materia, à qua omnis diſpoſitio

recipit

recipit interpretationem, dixit in terminis confirmationis
ſtatutorum, Rota *dec* 682.*n*.27.*& ſeq.p*.4.*tom*.2.*rec*.& ma-
gis præciſè tam de confirmatione, quàm etiam de mandato,
& auctoritate præſtita pro condendis ſtatutis Urbis, eadem
Rota coram Merlino *dec*. 901. *n*. 3. *verſ. nec enim*.
72 Verùm præſuppoſito, quòd ſtatutum ſit validum, & ap-
plicetur, circa ejus interpretationem, videtur poſſe tradi
regulam generalem, quòd interpretari debeat ſtrictè, cùm
ſit contra regulas juris, quòd quis teneatur rem ſuam loca-
re, vel locando aliquem præferre, ex adductis *in cap*. 20. *in
princ*. Bart. *in l. quòd conſtitutum* 22. *ff. de milit. teſtam*. Bald.
in l. teſtam.17.*n*.5.*ff. de teſtam*. unde ei facilè applicabuntur
limitationes, & reſtrictiones, quas ſupra dictum eſt dari pa-
cto, cum valeat argumentum affirmativè ductum à pacto
73 ad ſtatutum, Roman.*conſ*.399.*n*.3. Grat.*diſc*.348. *n*.28. licèt
ſtatutum multis caſibus ſit potentius, Grat.*diſcept*.88.*nu*.21.
verſ. & licèt, quorum unus dici poteſt iſte, quia ſtatutum o-
74 petatur, dominum teneri præciſè ad relocandum, quod ſe-
cus eſt in pacto, ſaltem ſecundùm unam opinionem in ſim-
plici locatione per nos retentam, ut dictum eſt ſupra *nu*. 25.
75 tribuitque ſtatutum condictionem, ut notat Fenzon.*in d. c*.
124. *Statuti Urb.n*. 75. quæ datur etiam contra tertios poſ-
76 ſeſſores, ex traditis per Rot. cor. Ninot. *dec*.48.*n*.11.*& ſeqq.
& per nos in c. præced. in decl*.18. & in ſpecie, quòd mandans
relocari ſucceſſoribus reſtringatur, & intelligatur in caſu
77 quo dominus nolit pro ſe retinere, ut dictum eſt de pacto,
latè tuetur in terminis d. Statuti Urb.*c*.124.Fenzon.ad *d. ſta-
tutum à n*.67. *uſq. ad fin*. & ultra ibi adducta, pro certo etiam
habuiſſe videtur Rot. cor. Greg. *dec*. 45. *n*. 4. *&* 5.
78 Et in ſimili de conſuetudine relocandi ſucceſſoribus ultimi
emphyteutæ, quæ æquiparatur ſtatuto, quòd intelligatur
procedere, in caſu quo Dominus velit aliis concedere, niſi
probetur in ſpecie eam vigere, etiam in caſu quo velit pro ſe
retinere, Mareſcott. *var. reſol.c*.3.*n*.12.*lib*.1. Grat. *diſcept*.
88. *n*. 14. *& ſeqq. & diſc*. 813. *nu*. 36. Mant. *dec*. 10. *nu*. 10.
Gregor. *dec*.45.*n*.5.Royas*dec*.96.*n*.5.*& ſeq*.Probato autem,
79 quòd adſit conſuetudo, quòd teneatur relocare, etiamſi vellet
pro ſe retinere, ſervanda erit etiam ſi agatur de bonis Ec-
cleſiaſticis, uti in propoſito bonorum Abbatiæ Nonantulæ
cenſuit Rot.*dec*.11.*n*.1. *& per tot. p*.2. *rec*. & in eadem cauſa
Nonantulana emphyteuſis 18. Januar. 1601. cor. Pamphilio.
80 Unde ſi petatur Remiſſoria ad probandam talem conſue-
tudinem, erit concedenda, Verall. *dec*.61.*p*.3. quod tamen
non tranſit ſine difficultate, quia probatio iſta videtur fa-
cienda per præcepta, & ſententias, & ſic per ſcripturas, &
Remiſſoria, non ſolet concedi ad probandum, id quod pro-
bari debet per ſcripturas, ut in ſpecie conſideravit Rota cor.
Royas, *dec*. 96. *num*. 5. *&* 6. ubi tamen remiſſoria denega-
ta fuit ex alio capite, videlicet, quia non fuerat articulatum,
quòd adeſſet conſuetudo relocandi in ſpecie, etiam ſi Eccleſia
vellet pro ſe retinere bona, prout neceſſe eſt probare, ut di-
ctum eſt.
81 Præterea circa conſuetudinem non omittendum etiam e-
rit animadvertere, quòd cùm ſit liberæ facultatis Domini
relocare, vel non ſolitum relocandi, non valet inducere
conſuetudinem ejuſdem liberæ facultatis reſtrictivam, & po-
teſtatem abſtinendi admittentem, Abb. *in c. ex p*. 10. *nu*. 7.
verſ. 2. *poteſt. ſolvi de conc. præben*. & in his terminis Grat.
diſcept. 88. *n*. 15. Mant. *dec*. 10. *n*. 12. niſi probetur, Domi-
num voluiſſe pro ſe retinere & non potuiſſe, Caſtr. *in l. qui
luminibus*, *n*. 2. *verſ. ſed tamen*, *ff. de ſerv. urban. præd*. Se-
raph. *dec*. 1086. *n*. 1. Cocc. *dec*. 402. *n*. 10. ubi quòd abſque
iſta circumſtantia non relevat fuiſſe ſervatum per mille an-
nos, Merlin. *dec*. 106. *num*. 9. *& dec*. 838. *num*. 7.

De renovatione locationis, & conductionis tacita.

S U M M A R I U M.

1 *Renovatur tacitè locatio, cùm conductor finita expreſſa rem retinet, & locator non contradicit.*
2 *Et hæc eſt præſumptio juris.*
3 *Et eſt favorabilis.*
4 *Conductor finito tempore locationis non poteſt licitè retinere rem abſque renovatione.*
5 *Delicti præſumptio ſemper evitari debet.*
6 *Dominus ſciens, & patiens, conductorem finita locatione remanere in fundo, cenſetur conſentire, ut habeat eo modo, quo prius.*
7 *Renovatio locationis tacita declaratur primò, ut cenſeatur cum duratione pignorum in prima locatione datorum.*

Pacion. de Loc. & Cond.

8 *Et generaliter cenſetur facta cum eiſdem qualitatibus, & conditionibus.*
9 *Pactum de non expellendo appoſitum in locatione, cenſetur repetitum in tacita relocatione.*
10 *Hypotheca tacita non incipit à die contractus, ſed à die quo incipit deberi id pro quo ea competit.*
11 *Fidejuſſorum obligatio in locatione præſtitorum, non cenſetur repetita in tacita relocatione.*
12 *Pignorum obligatio facta à tertio pro locatione, non cenſetur repetita in tacita relocatione.*
13 *Obligatio pendens à voluntate tertii, non cenſetur repetita in tacita relocatione.*
14 *Ampl. non ſufficere fidejuſſorem, ſeu tertium, qui pignora obligavit, ſcire, conductorem in conductione remanere.*
15 *Lim. 1. ſi conductor aliquid in pignoribus faciat tertio ſciente.*
16 *Lim. 2. ſi in inſtrumento locationis adfuiſſet pactum tacitæ renovationis, & fidejuſſor ei acceſſiſſet.*
17 *Secus ſi obligatio fuiſſet alterata.*
18 *Pœna in contractu locationis appoſita, non cenſetur repetita in tacita relocatione.*
19 *Pactum de affrancando in locatione appoſitum, non cenſetur renovatum in tacita relocatione.*
20 *Secus ſi appareret, pactum eſſe factum intuitu ipſius contractus.*
21 *Ampl. non cenſeri renovatum pactum prædictum, etiam ſi adſit ſtatutum, quod locatio cenſeatur renovata.*
22 *Pactum executivum in locatione appoſitum, non cenſetur in tacita relocatione renovatum.*
23 *Obligatio Cameralis, & Guarantigia non cenſetur in tacita renovatione locationis repetita.*
24 *Ampl. etiamſi adſit ſtatutum, quod cenſeatur repetitum inſtrumentum.*
25 *Secus in renovatione expreſſa, quia in ea cenſetur repetita obligatio Cameralis, & juramentum.*
26 *Contrarium, quòd pacta executiva cenſeantur repetita in tacita relocatione.*
27 *Decl. primam eſſe veriorem de rigore juris, ſed in praxi dari executivam etiam pro locatione tacitè renovata.*
28 *Lim. ut nõ poſſint cenſeri renovata cõditiones locationis in tacita relocatione, ſi conſtet de contraria mente.*
29 *Et ſufficiunt conjecturæ, & præſumptiones.*
30 *Et ſufficit contractum eſſe mutatum in ſubſtantialibus.*
31 *Limita 2. in eis, quæ requirunt aliquid præter conſenſum.*
32 *Juramentum requirit tactum ſcripturarum, & ideò non poteſt cenſeri tacitè repetitum.*
33 *Stipulatio requirit verba, & ideò non poteſt cenſeri tacitè repetita.*
34 *Inſtrumentum locationis non poteſt cenſeri tacitè repetitum in relocatione tacita.*
35 *Scriptura debet videri, & legi, & non pendet à ſolo conſenſu.*
36 *Pacta quæ non ſunt de natura contractus locationis, non cenſetur repetita in tacita relatione, etiamſi adſit ſtatutũ, quod cenſeatur renovata locatio cũ eiſdem pactis.*
37 *Renovatio tacita locationis declaratur ſecundò, ut procedat etiam in locatione prædiorum Reipublicæ.*
38 *Idem eſt locatione bonorum Eccleſiæ.*
39 *Lim. ſi non conſtet de ſcientia Prælati, vel Adminiſtratoris Reipublicæ, quæ probari debet.*
40 *Lim. 2. ſi locatio non ſit facta nomine Eccleſiæ, vel officii.*
41 *Gabellarum locatio cenſetur tacitè renovata.*
42 *Renovatio tacita locationis declaratur tertiò, ut non præſumatur facta per idem tempus pro quo facta erat prima locatio, ſed tantùm ad annum.*
43 *Ampl. etiamſi conſtaret rem fuiſſe ſolitam locari pro majori tempore, niſi probetur ſolitum in ipſa tacita relocatione.*
44 *Et cenſetur facta relocatio ad annum, etiamſi prima locatio fuiſſet pro tempore minori.*
45 *Lim. in prædiis urbanis, in quibus non cenſetur ad annum renovata, ſed tantùm pro tempore, quo conductor habitaverit.*
46 *Ratio eſt anima legis, & magis attenditur, quàm verba diſpoſitiva ejuſdem.*
47 *Relocatio tacita prædii reddentis fructum quolibet quinquennio, cenſetur ad quinquennium.*
48 *Relocatio tacita prædii reddentis fructus bis in anno, cenſetur ad ſex menſes.*
49 *Relocatio tacita prædii reddentis fructus uno anno abundantes, alio tenues, cenſetur ad biennium.*

50 Relocatio tacita prædii ruſtici, reddentis fructus æquales in qualibet anni parte, cenſetur facta pro rata temporis, pro qua prædium fuit retentum.
51 Relocatio tacita prædii urbani, ex quo non percipiuntur fructus æquales in qualibet anni parte, cenſetur facta ad annum.
52 Relocatio tacita triremium, cenſetur ad annum.
53 Relocatio tacita molendini olei, cenſetur ad annum.
54 Relocatio tacita officii Notariatus, cenſetur facta de die in diem.
55 Relocatio tacita pro quanto tempore cenſeatur facta, ſtatur arbitrio Judicis.
56 Et ejus partes erunt indagare mentem partium, quæ etiam tacita attenditur.
57 Et ponderandum, an res locata habeat majorem ſimilitudinem prædio ruſtico, quàm prædio urbano.
58 Relocatio tacita domorum in locis, in quibus ſolita ſunt locari incerto tempore, cenſetur ad annum.
59 Renovatio tacita locationis declaratur quartò, non procedere ſi in ſcriptis certum tempus conductionis comprehenſum eſt.
60 Intellige, procedere ſi contractus fuit celebratus in ſcriptis, itaut ſcriptura fuerit de ſubſtantia, non ſi ad ſolam probationem.
61 Intellige ſecundo, procedere declarationem in caſu, quo in ſcriptis tempus certum, & limitatum durationi præfinitum ſit.
62 Lex una poteſt habere duplicem intellectum.
63 Relocatio tacita declaratur quintò, ut procedat non ſolum in primo anno, ſed etiam in ſubſequentibus.
64 Intellige in tacita relocatione inducta per jus commune, ſecus in inducta per ſtatutum diſponens cenſeri factam relocationem pro tempore, pro quo erat prima.
65 Sed ceſſante relocatione ſtatutaria intrat relocatio juris communis.
66 Relocatio tacita declaratur 6. ut procedat ex utriuſque contrahentis conſenſu, ſecus ſi unus non poſſit conſentire.
67 Furere ſi cœperit locator, vel conductor, tacita relocatio non procedit.
68 Lim. ſi furioſus habeat curatorem ſcientem, & conſentientem.
69 Mortuo locatore, vel conductore, non habet locum tacita relocatio.
70 Lim. ſi adſit hæres, qui ſciat conductorem continuare.
71 Hæres ignorare præſumitur.
Ampl. in hærede conjuncto, quia non præſumitur ſcire contractum defuncti.
72 Secus eſt in filio hærede.
73 Per ſcientiam hæredis ante aditam hæreditatem inducitur renovatio locationis.
74 Hæreditate jacente inducitur tacita relocatio ſecundùm aliquos.
75 Contrarium verius.
76 Tacita relocatio non ſolùm ceſſat mortuo locatore, ſed etiam mortuo conductore.
77 Et ubi hinc inde eſt hæres probanda ſcientia utriuſque.
78 Si adſit hæres cum beneficio, tacita relocatio non intrat, niſi ei expediat.
79 Intellige non intrare tacitam relocationem, ſi obligaretur de proprio.
80 Inventarium beneficii non ſuffragatur, niſi ad hoc, ut hæres non teneatur de propriis bonis ultra hæreditaria.
81 Tacita relocatio non inducitur, ubi dominus ignorat conductorem continuare.
82 Et ſufficit ignorantia præſumpta.
83 Et probanda eſt ſcientia.
84 Tacita relocatio non procedit, ubi in contractu requiruntur ſolemnitates.
85 Contrarium tenet Rota.
86 Solemnitates non requiruntur in obligatione procedente ex cauſa præcedentis obligationis.
87 Solemnitatum defectus ſi non allegetur ab eo, cujus favore ſunt inductæ, contractus ſuſtinetur.
88 Relocatio tacita non procedit, ubi adſunt conjecturæ, vel præſumptiones contrariæ mentis.
89 Relocatio tacita non habet locum, ſi dominus litigavit pro expulſione conductoris.
90 Intellige ſi obtinuit, vel proſequebatur litem.
91 Relocatio tacita non procedit, ſi in locatione promiſſa ſit rei reſtitutio libera, & renūciatum omni legū auxilio.
92 Idem ſi adſit renunciatio inquilinatus.
93 Idem ſi adſit pactum, quòd relocatio locum habere non debeat.
94 Relocatio tacita locum non habet, ſi dominus rogavit amicos, ut inducerent conductorem ad reconducendum.
95 Idem ſi allegata locatio expreſſa, & non probata.
96 Relocatio tacita debet probari, aliàs Judex non ſupplet.
97 Relocatio tacita ceſſat, ſi durante tempore, quo durare debuiſſet, dominus recepit bona.
98 Relocatione tacita, tacitè receditur.
99 Relocatio tacita declaratur ſeptimò procedere tantùm in contractu locationis, non in aliis.
100 Procedit tamen tacita renovatio etiam in precario.
101 In venditione fructuum pro annuo pretio non procedit tacita renovatio.
102 Tacita renovatio non procedit in colonia partiaria, vel conductore ſolvente in fructibus.
103 Contrarium verius.
104 Decl. primam procedere in relocatione inducta per ſtatutum.
105 In emphyteuſi non procedit tacita relocatio ſecundùm veriorem.
106 Ampl. etiamſi emphyteuſis ſit ad renovandum.
107 Contrarium tenent aliqui.
108 In locatione ad longum tempus non habet locum tacita relocatio.
109 Contrarium tenent aliqui.
110 Statutum quòd relocatio intelligatur pro eodem tempore, quo prima locatio procedit etiam in locatione ad longum tempus.
111 Relocatio tacita declaratur octavò, ut procedat etiam in locatione operarum.
112 Reconductio Medici regulatur ad inſtar reconductionis prædiorum ruſticorum.
113 In officiis, quæ ex neceſſitate geruntur, non procedit tacita relocatio.
114 Nec ubi hinc inde non adeſt, ubi argui poteſt renovatio.
115 Relocatio tacita declaratur 9. ut procedat etiam in locatione mobilium, & ſe moventium.
116 Decl. procedere, ſi agatur de re ſolita locari, ſecus è cōtra.
117 Relocatio tacita declaratur 10. ut non procedat, quando unus ex condominis domus conduxit ab alio partem ſuam.
118 Contrarium verius.
119 Relocatio tacita declaratur 11. ut non procedat ex ſolo curſu temporis, ſed requiratur ulterius conductorem continuare in re, & locatorem præſtare patientiam.
120 Relocatio tacita, ut ceſſet, non eſt neceſſaria diſdicta.
121 Contrarium, quòd ſit neceſſaria diſdicta.
122 Decl. non eſſe neceſſariam diſdictam, ſed nec debere conductorem omninò tacere.
123 Diſdicta poteſt fieri in qualibet parte anni.
124 Statutum, quod diſdicta fiat in certo tempore eſt contra jus, & ſtrictè intelligendum.
125 Pactum, quòd diſdicta fiat per quindecim dies ante, non adimit facultatem faciendi eam magis anticipatò.
126 Stante ſtatuto, quòd diſdicta fiat per quindecim dies ante, non poteſt fieri intra illos.
127 Secus ſtante diſpenſatione Principis.
128 Stante ſtatuto, quod denuntiatio fiat ante Kalendas, ſufficit eam fieri in ipſis Kalendis.
129 Statutum, quòd fiat diſdicta ante Kalendas Majas intelligitur procedere tantùm in locationibus ſolitis terminari in feſto Sancti Michaelis.
130 Statutum quod diſdicta non facta cenſeatur locatio renovata non procedit, dum conſtat eam renovatam non fuiſſe.
131 Idem in pacto, quia valet argumentum à ſtatuto ad pactum.
132 Relocatio tacita locum non habet ſi unus ex contrahentibus apertè declaret nolle continuare, & alius hoc ſciat, & taceat.
133 Decl. procedere in terminis juris communis, ſecus autem ſtante ſtatuto, vel pacto, quod diſdicta non facta cenſeatur renovata locatio.
134 Diſdicta facta coram Judice incompetente inducit ſcientiam.
135 Diſdicta debet eſſe validè facta, quando requiritur per ſtatutum.
136 Judex competens pro facienda diſdicta eſt ille denunciati, non denunciantis.
137 Diſdicta facta Clerico ex Decreto Judicis laici, eſt nulla.

138 Con-

Google

138 *Contrarium tenent alii.*
139 *Diſdicta facta coram Judice laico contra Clericum, non probatur per relationem ſolius nuncii.*
140 *Statutum inducens tacitam relocationem non procedit adverſus minorem prohibitum ſine ſolemnitatibus locationem facere.*
141 *Diſdictam locationis ſi quis faciat, & deinde taceat, & continuet, non propterea cenſetur receſſiſſe ab ipſa diſdicta.*
142 *Contrarium tenent alii.*
143 *Decl. primam procedere ſi diſdicta facta ſit finita locatione, ſecundam ſi ea durante.*
144 *Secus ſi adſint circumſtantiæ Judicem aliud arbitrari moventes.*
145 *Locatoris patientia, quòd cōductor continuet in prædio locato ſatis probatur, ex eo quod docetur de ejus ſcientia.*
146 *Relocatio tacita declaratur 12. ut non inducatur ſtatim finita expreſſa, ſed requiratur tempus conſiderabile.*
147 *Et quantitas temporis relinquitur arbitrio Judicis.*
148 *Relocatio tacita declaratur 13. ut allegari non poſſit à conductore, qui pro parte ſua non adimplevit.*
149 *Conductor penſionem non ſolvens, non poteſt allegare tacitam relocationem.*
150 *Amplia, procedere ſtante ſtatuto tacitam relocationem inducente, quia non procedit favore non adimplentis.*
151 *Amplia, ſufficere opponi de non adimplemento.*
152 *Amplia, ut ſi ſtatutum inducat tacitam relocationem favore ſolventis debitis temporibus, non ſufficiat ſolviſſe poſtea.*
153 *Relocatio tacita declaratur 14. ut non procedat ſi continuatum ultra triginta annos, quia præſumitur perpetua.*
154 *Relocatio tacita declaratur 15. ut ubi non interest, non poteſt peti merces actione locati, ſed alia.*

CAPUT LXIV.

Renovari locationem, nedum expreſsè, ſed etiam tacitè
dictum eſt ſupra *in cap.61. in princ.* & quoniam de expreſſa
renovatione locuti ſumus in duobus capitulis præcedentibus,
nunc deveniendum ad tacitam, quæ inde argui-
1 tur, quòd conductor continuat, lapſo tempore locationis
expreſsè, retinere Prædium conductum, & locator non contradicit,
ut ſunt text. clari *in l. item quæritur 14. §. qui impleto, & in l. ſeq. ff. loc. & in l. legem 16. C. eodem* quarum legum
verba præciſa ad hoc facientia, refert Menoch. *præſum.* 85. *n.*
2 1. *lib.* 3. Adeò ut hæc ſit juris præſumptio, quæ reſultat
ex d. continuatione conductoris, & taciturnitate locatoris
Jo. Andr. *in addit. ad ſpecul. tit. de præſumpt. §. ſpecies n. 5. in ver. in prædictis* Menoch. *ibidem n. 2.*

Et hoc pro regula traditum eſt Menoch. *d. præſumpt. 85. in*
3 *princ.* & eſt diſpoſitio favorabilis ſecundùm Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 39. poſt med.* cujus duæ redduntur rationes, una
4 quia conductor ad tempus, non poteſt finito tempore licitè
retinere abſque renovatione conductionis, & retinendo delinqueret,
& ideò præſumendum, quòd eam renovaverit ad
evitandam præſumptionem delicti, quæ ſemper, ac poteſt
5 evitari debet, *l. merito, ff.* pro Soc. & hæc eſt ratio, quam adducit
Bart. *in d. §. qui impleto n. 3. verſ. deciſio*, & Caſtren.
n. 1. poſt med. Altera eſt, quia locator ſciendo, & patiendo
6 conductorem remanere in fundo, cenſetur conſentire, ut
habeat eo modo quo prius, & ſimiliter conductor eodem modo
velle habere, quod ſufficit, nam iſte contractus nudo conſenſu
convaleſcit, ut habetur *in l. qui ad certum 15. ff. locat.*
& eo ipſo, quòd tacuerunt, conſenſiſſe videntur, ut dicit text.
in d. §. qui impleto, & benè ibi Caſtr. *n. 1. poſt med.* unde hæc
videtur ratio verior, & magis conformis ſenſui legum prædictarum,
ac proinde magis placet Alciat. *de præſumpt. reg. 2. præſ. 17. n. 2.* ubi comprobat etiam per ſimile de precario
& depoſito, & eum ſequitur Menoch. *d. præſumpt. 85. num. 4. & 5. lib. 3.*

Patitur autem prædicta regula quamplures declarationes,
quarum aliquæ expreſsè habentur in legibus præcitatis, aliæ
verò rationabiliter adducuntur à Doctoribus, & incipiendo
7 ab eis quæ habentur in dictis legibus, prima quæ ſe offert *in d.*
§. qui impleto, eſt illa, quod per præfatam taciturnitatem
utriuſque partis non ſolùm videatur facta tacita reconductio,
ſed etiam duret obligatio pignorum in ipſa locatione
præcedenti datorum, & ex hac declaratione, quæ expreſsè
8 habetur in d. textu, nec non *in d. l. legem in fine, Cod. locat.*
deducitur generalis concluſio, quòd d. tacita relocatio cenſeatur
facta cum eiſdem qualitatibus, & conditionibus,
cum quibus locatio præcedens facta fuit Anton. Gomeſ. *variar. reſol. tit. de contract. cap. 3. n. 17.* Maſcard. qui alios plurimos
congerit *de probat. concl. 990. n. 3.* Menoc. *de præſump. lib. 3. præſ. 85. n. 19.* & quòd cenſeantur repetita omnia, quæ in
priori locatione continebantur dixit Rot. *in dec. 495. n. 1. p. 1.*
div. Et in ſpecie ſi in prima locatione adfuiſſet pactum de 9
non expellendo, quòd cenſeatur repetitum in ſecunda, voluit
Socc. Sen. *conſ. 17. n. 2. lib. 3.* quem ſecuti ſunt Cravett. *de antiq. temp. p. 4. partic. 4. n. 106.* & Menoch. *d. præſumpt. 85. n. 20.*

Ad unum tamen advertendum, quòd licet cenſeatur repetita
hypotheca, ut patet ex prædictis juribus, & tradit Bolognin.
conſ. 30. *n.* 34. tamen hæc erit hypotheca tacita, non autem
expreſſa, quod eſt multum conſiderabile, quia hypothe- 10
ca tacita non incipit à die contractus, ſed à die quo incipit
deberi id pro quo competit. Menoch. *conſ. 851. n. 23. & ſeq. & n. 31.* & aliis adductis dixi latè *in cap. 39.* verſus finem *n. 55.*
ubi tractavi à quo tempore incipiat hypotheca favore locatoris
pro penſionibus, tam in locatione expreſsè facta, ad
plures annos, quàm in tacitè renovata.

Verum hæc generalis declaratio limitatur pluribus modis, 11
& primò, ut non procedat quoad fidejuſſores in primo contractu
præſtitos, quia non poteſt cenſeri renovata eorum
obligatio abſque novo illorum conſenſu, prout expreſsè ſubjungit
text. *in d. §. qui impleto, verſ. ſed hoc ita*, unde, & ſi 12
tertius obligaſſet pignora, non cenſebitur durare obligatio
eorum abſque novo conſenſu ejuſdem tertii, ut notat ibidem 13
Bart. *n.* 2. & generaliùs, quòd ubicumque actus, ſive obligatio
pendet à voluntate tertii, tunc in locatione taliter renovata,
non cenſetur repetita obligatio, Parpal. *in l. ſi quis nec cauſam, §. res pignori n. 2. ff. ſi certum petat.* Maſcard. *d. concl. 990. n. 7.* Franc. Marc. *dec. 539. n. 4. & 5. par. 1.* Nec ſufficeret
fidejuſſorem, ſeu eum, qui pignora obligavit, ſcire,
& pati conductorem in conductione remanere, quia inde 14
non poteſt colligi eum velle ſe, vel ſua bona iterum obligare
Bart. *in eod. §. qui impleto n. 3. verſ. ratio hujus*, Anchar. *qu. famil. 42. n. 10. & 11. lib. 1.* ſecus autem eſſet ſi conductor aliquid
faceret in pignoribus ſciente, & patiente illo tertio, 15
quia fortè traderet ea locatori, finito tempore conductionis,
inde enim, non contradicendo, cenſeretur tacitè conſentire,
quòd eſſet obligata pro ſecunda conductione, vel ſi conſentiat
expreſsè ipſi ſecundæ conductioni, licèt de pignoribus
nihil dicat, quia videtur eadem pignora reobligare, ut
argumento, *l. cum maritus, §. 1. & l. dotem, ff. de jur. dot.*
docet Caſtren. *in d. §. qui impleto n. 2. verſ. ſed ſi conductor*, 16
prout etiam ſi adfuiſſet pactum in primo Inſtrumento, quod
locatio deberet cenſeri tacitè renovata, & in eodem fidejuſſor
ſe obligaſſet, vel habita de eo ſcientia acceſſiſſet, quia tunc
teneretur etiam in tacita renovatione ad formam pacti, cui
acceſſit inducta, prout admiſit Surd. *conſ. 460. n. 44.* licèt in 17
caſu ſuo dicat non teneri ex quo obligatio fuit alterata, quo
caſu fidejuſſor amplius non tenetur ex ibi adductis *n.* 45. &
per Menoch. *conſ. 246. n. 5.* ubi de fidejuſſore officialis ad certum
tempus, quòd non teneatur ſi poſt illud confirmetur, de
quo etiam latè Andreol. *contr. 45. per tot.*

Secundò limitatur eadem declaratio, ut non procedat taci- 18
ta renovatio quoad pœnam in contractu appoſitam, ea enim
repetita non cenſetur Menoch. *d. præſ. 85. num. 21. lib. 3.*
Afflict. *dec. 365. num. 14.* Boer. *dec. 284. num. 14.* Magon.
dec. Lucen. 37. num. 3. verſ. differt etiam.

Tertiò limitatur ut non procedat, quoad pactum de af- 19
francando in locatione appoſitum, quia nec illud cenſetur
renovatum, ſeu prorogatum Alex. *conſ. 17. n. 12. lib. 4.* Ruin.
conſ. 86. in fin. & conſ. 114. n. 4. lib. 1. Rot. Bononien. *div. dec.*
80. *n.* 18. & licet contrarium tenuerit Alex. *in conſ. 28. in fin. lib. 4.* de eo non eſt curandum, ut ſenſit Maſcard. *d. concl. 990.*
n. 5. & latius Menoch. *d. præſ. 85. n. 22. lib. 3.* ubi advertit dictam
opinionem contrariam viſum eſſe ſequi Caroc. *de locat. & cond. in tit. de renov. loc. n. 4.* & allegare ultra Alex. & Gozad.
in l. 2. n. 165. C. de pact. inter empt. & vend. nonnullos
alios, qui nihil ad rem hanc ſcribunt.

Procederet tamen d. contraria opinio, ſi appareret pactum 20
illud eſſe factum intuitu ipſius contractus locationis, uti ſi
Inſtrumentum diceret, quòd dominus, quia Titius, qui fortè
ſibi prædium vendiderat, illud conduxit ad quinquennium,
conceſſit eidem facultatem intra idem tempus illud
redimendi, hoc enim caſu prorogata locatione, quæ fuit
cauſa ipſius facultatis, cenſetur etiam prorogata eadem facultas,
ut docuit Cagnol. *in l. 2. num. 188. verſ. ex quo infero, ff. de pact. int. empt. & vend.* & ſecutus eſt Menoch.
præſumpt. 85. num. 22. propè fin. lib. 3.

Et ampliatur prædicta opinio, ut non cenſeatur renovatum
prædictum pactum de affrancando, etiamſi adeſſet ſtatu- 21
tum,

Digitized by Google

tum, quòd ubi locatio non fuerit diſdicta per certum tempus ante finem, cenſeatur renovata, quia non habet locum in locatione cum pacto affrancandi, Imol. *conſ.* 36. *n.* 1. Bero, *conſ.* 153. *n.* 18. & pluribus ſeq. Borgnin. *dec.* 44. *n.* 93. *& ſeq. par.* 1. Rot. Bonon. *d. dec.* 119. *n.* 17. ubi plenè.

Quartò limitatur, ut non procedat repetitio quoad pa-
22 ctum executivum in locatione appoſitum, non enim cenſetur renovatum tacitè in prædicta tacita reconductione Bald. *in l. legem in princ. C. locat.* Jaſ. *conſ.* 49. *col.* 2. *verſ. ſecundo dicitur lib.* 3. Gomeſ. Leon. *dec.* 83. *per tot.* Afflict. *dec.* 365. *n.* 14.
23 *in fin.* Magon. *dec. Luccen.* 37. *num.* 3. Bettaz. *dec.* 60. *n.* 8. & non cenſeri repetitam obligationem cameralem, neque guarantigiam Graſian. *diſcept.* 48. *n.* 35. *&* 36. Adden. ad Greg.
24 *dec.* 30. & procedere etiam ſi adſit ſtatutum, quòd cenſeatur repetitum Inſtrumentum, Borgnin. *dec.* 44. *nu.* 83. *par.* 1,
25 Bartz. *dec.* 60. *n.* 8. *& n.* 10. *poſt med.* Et in hoc differt iſta renovatio ab expreſſa, quia in expreſſa renovatione cenſetur repetita etiam obligatio Cameralis, & ipſum juramentum, Grat. *diſcept.* 68. *n.* 35. *&* 36.

26 Contrariam tamen opinionem, quòd ſcilicet pacta executiva cenſeantur repetita etiam in tacita renovatione locationis tenuit Rebuſ. *in tit. de litter. oblig. art.* 2. Gloſ. 1. *n* 92. Ma-
27 ſcard. *concl.* 990. *n.* 8. Magon. *dec. Flor.* 2. *n.* 29. Verùm prima opinio de rigore juris eſt verior; quòd pactum executivum non cenſeatur repetitum, ſed adhuc in praxi ſervatur dari viam executivam eodem modo pro tacita relocatione, ac pro expreſſa, prout dicit ipſe Rebuſ. & cum eo Maſcard. ubi ſup. & dixit Rot. in una Rom. locationis ſeretiæ 25. Junii 1649. §. *neque impugnari*, coram Meltio, quod quatenus non cenſeatur repetita obligatio Cameralis, adhuc poteſt executivè procedi, tam ex diſpoſitione juris *in l. Præſes, C. locat.* quàm vigore Statuti Urbis *lib.* 1. *cap.* 88. quæ deciſio habetur *in rec. par.* 10. *dec.* 335. *n.* 3. *&* 4.

28 Quintò limitatur, ſi conſtet de contraria mente contrahentium ob mutationem, & variationem contractus, quia tunc non poteſt dici continuata, & renovata locatio ad formam prioris contractus, plenè firmatur per Rotam *in dec.* 432. *n.* 2. *par.* 9. *rec.* ceſſat enim præſumptio ubi mens contra-
29 ria apparet Mantic. *de tac. d. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 20. Et ad probandam hanc contrariam voluntatem ſatis erunt conjecturæ, &
30 præſumptiones ex dicendis infra *in* 6. *declaratione ad fin.* & maximè ſi contractus appareat mutatus in ſubſtantialibus, non in ſolis accidentalibus, quia tunc primus contractus remanet novatus Bart. *in l. jus civile in fin. de juſt. & jure*,
31 Grat. *diſcept.* 509. *n.* 4. *verſ. & maximè*, cum aliis in propoſito adductis *in d. dec.* 432. *n.* 3. *p.* 9. *rec.*

Sextò limitatur quoad ea quæ requirunt aliquid præter
32 conſenſum, quia non applicatur in eis, quòd ſolo conſenſu convaleſcant, ut de contractu locationis dicit text. *in d. l. qui ad certum, ff. locat.* unde juramentum quod requirit tactum ſcripturarum Innoc. *in c. & ſi Chriſtus de jurejur.* Jo. Andr. *in c. ut circa de elect. in* 6. Alex. *in l.* 1. *in princ. & in §.*
33 *ff. de verb. oblig.* non poteſt cenſeri repetitum Bero. *q.* 100. *n.* 4. Menoch. *præſumpt.* 85. *n.* 22. *in fin. verſ. præterea præſumptio lib.* 3. & de ſtipulatione ex quo requirit verba *l.* 1. *in princ. ff.*
34 *de verb. obligat.* idem quoque tradit ibidem Beron. *n.* 5. Et de Inſtrumento in prima locatione celebrato, quòd non poſſit cenſeri repetitum Bald. *in l. legem* 16. *n.* 3. *C. locat.* ubi quia ſcriptura debet videri, & legi, & ſic non pendet à ſolo con-
35 ſenſu Alex. *conſil.* 28. *n.* 7. *lib.* 4. Menoch. *d. præſumpt.* 85. *n.* 46. Afflict. *dec.* 365. *n.* 15.

36 Septimò limitatur generaliter quoad pacta, ut etiamſi adſit Statutum, quòd cenſeatur renovata locatio cum eiſdem pactis, adhuc intelligatur de pactis, quæ ſunt de natura locationis, non autem de aliis Bero. *conſ.* 153. *n.* 43. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 32. & de pactis repetibilibus, non de illis quæ non ſunt repetibilia, Caroc. *d. tit. de renovat. locat. declar.* 10. ubi dat exempla in pacto removendi portam, & plantandi.

37 Declaratio ſecunda, quæ pariter habetur expreſsè *in d. §. qui impleto* eſt, ut eadem tacita relocatio procedat quoque in locatione Prædiorum Reipublicæ, quod notandum, quia cum Univerſitas non poſſit facilè conſentire, *in l. ſed ſi*, §. 1. *ff. de dolo*, *& l.* 2. *ff. de libert. municip.* videtur, quòd in ea non habeat locum reconductio tacita, ſed procedit quia illi qui regebant Rempublicam, & habebant poteſtatem locandi ſciverunt, & paſſi fuerunt conductores continuare retentionem Prædiorum, aliàs non poſſet induci tacita recondu-
38 ctio, ut docet Bart. *in §. quis impleto nu.* 6. unde ipſe infert idem eſſe in bonis Eccleſiæ, ut per patientiam Prælati cenſeantur tacitè relocata, quam illationem facit etiam ibidem Bald. *ſub n.* 3. *ad med. verſ. ſecundo nota.* Sed probanda erit ſcientia, quæ non præſumitur in his Prælatis, & adminiſtratoribus Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 13. & requiritur, 39
etiam locationem eſſe factam nomine Eccleſiæ, aut Officii, ita ut ſucceſſores teneantur eis ſtare, aliàs non cenſetur per eos 40
renovata, ſecundùm eumdem Mantic. *de tacit. dict. tit.* 15. *n.* 26. & comprobatur hæc opinio ex traditis *in cap.* 61. *n.* 259. Et infertur etiam idem eſſe in locatione Gabellarum, ut cenſeatur eodem modo tacitè renovata, ut latè probavit Signo- 41
rol. *conſ.* 22. *n.* 6. *&* 7. ubi dicit non obſtare, quòd in locatione gabellarum requiratur licitatio, & ſequitur Menoch. *lib.* 3. *præſumpt.* 85. *num.* 14.

Declaratio tertia pariter habetur *in d. §. qui impleto*, ut quod dictum eſt taciturnitate utrinſque partis colonum reconduxiſſe videri, ita accipiendum ſit, ut in ipſo anno quo tacuerunt, videantur eamdem locationem renovaſſe, non etiam in ſequentibus, & ſi luſtrum fortè ab initio fuerat con- 42
ductioni præſtitum, ut ſunt verba præciſa Juriſconſulti *in d. §. qui impleto*, & ſic iſta tacita reconductio non præſumitur facta per idem tempus, pro quo facta fuerat prima locatio, ſed pro uno anno tantùm, ut tradunt etiam Alex. *conſ.* 76. *n.* 8. 43
verſ. & maximè lib. 5. Bero. *conſ.* 152. *n.* 12. *lib.* 1. Gomeſ. *var. tom.* 2. *c.* 3. *n.* 15. Afflict. *dec.* 365. *n.* 7. quod & procedit quamvis conſtaret, rem fuiſſe ſolitam locari pro majori tempore, puta pro luſtro, ſeu triennio, niſi fortè probetur talem conſuetu- 44
dinem fuiſſe ſervatam etiam in ipſa tacita relocatione Rot. coram Puteo *dec.* 174. *n.* 3. *propè fin. verſ.* Rot. tenuit contrarium *& ſeq. per tot. lib.* 1. *in modernis*, quæ olim erat *dec.* 180. & procedit etiam, ut cenſeatur relocatio facta ad annum, ſi locatio præcedens fuiſſet facta pro tempore minori Gloſ. *in d. l. item quæritur*, §. *qui impleto verb. prout quiſque verſ. item quid ſit prima*.

Hujus autem declarationis habetur expreſſa limitatio in 45
eodem, §. *qui impleto*, ibi *in urbanis autem Prædiis alio jure utimur, ut prout quiſque habitaverit ita & obligetur*, quæ verba licèt habere poſſint tres intellectus relatos, ibi per Gloſ. *in ver. prout quiſque*, tamen duo eorum ſunt ſine fundamento, ut monet ibid. Bart. *n.* 7. & ille clarus videtur, quòd declaratio ſupra tradita, quòd relocatio cenſeatur facta ad annum, non procedat in Prædiis Urbanis, videlicet in domibus, ſed in eis cenſeatur facta pro tempore, quo conductor habitaverit, & non ultra, ut docet ipſe Bart. & poſt alios etiam notant Menoch. *præſ.* 85. *n.* 7. *lib.* 3. Maſc. *concl.* 990. *n.* 25. Caroc. *tit. de renovat. locat. decl.* 1. *n.* 6. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 3.

Ratio autem hujus differentiæ communiter redditur, quia in Prædio ruſtico non percipitur fructus in qualibet anni parte, ſed ſolùm uno tempore, & ideò non eſt æquum, ut videatur facta reconductio aliter, quàm per totum annum, ſi enim reſtringatur ad tempus minus, ſi in eo veniret perceptio fructuum, læderetur dominus, & ſi non veniret, læderetur conductor, quod ſecus eſt in Prædiis Urbanis, quia in eis percipitur æqualiter, & uniformiter fructus in qualibet anni parte, & ideò prout in quibus habitavit, reconduxiſſe videtur, & ita dicit Gloſ. & eſt communis opinio, ut teſtatur Bart. *in d. l. item quæritur*, §. *qui impleto*, *n.* 10. *ff. locat.* Menoch. *d. præſumpt.* 85. *n.* 8. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 4.

Stante autem d. ratione, quia ratio eſt anima legis, & in 46
ea prædominatur, adeò ut magis attendi debeat, quàm verba diſpoſitiva ejuſdem Merlin. *dec.* 471. *n.* 12. Rot. *dec.* 154. *n.* 1. *par.* 10. *& dec.* 538. *n.* 90. *par.* 13. *recent.* & latè in terminis Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 5. infertur, quod licèt lex indiſtinctè dicat, in ruſticis relocationem cenſeri ad annum, 47
tamen intelligi debet procedere ſi prædium locatum ſit tale, ut ex eo percipiantur fructus ſemel in aliqua anni parte, aliàs cenſebitur relocatio facta, prout dictat præfata ratio, unde exemplificando, ſi percipiantur de quinquennio in quinquennium, cenſebitur relocatio tacita, ad quinquennium fa- 48
cta, &, ſi percipiantur bis in anno, cenſebitur ad ſex menſes, ut poſt Gloſ. docet Bart. *in d. §. qui impleto n.* 10. *verſ. ex hac ratione*, & Bald. *in l. legem n.* 5. *Cod. locat.* ſic & in prædiis, quæ non reddunt fructus æquales, ſed uno anno tenues, alio abundantes, cenſebitur facta relocatio ad biennium. Bart. *d. n.* 10. *ad fin.* & ubi eſſet prædium ruſticum, ex quo percipe- 49
rentur fructus uniformiter qualibet anni parte, videretur reconductum pro rata temporis, quia eſſet eadem ratio, ac in prædio urbano Bart. *d. n.* 10. *verſ. item ex hoc*, Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 8. & è contra licet lex dicat in urbanis cen- 50
ſeri factam relocationem, prout quiſque habitaverit, adhuc ſi eſſet prædium urbanum ex quo fructus non perciperentur uniformiter in qualibet parte anni, ſed ſolùm perciperentur in certo tempore, prout ſunt domus, & apothecæ exiſtentes in loco, in quo fiunt nundinæ, tunc, quia in tali prædio ur- 51
bano militat ratio prædii ruſtici, deberet cenſeri facta relo-

catio,

catio, prout cenſetur in prædio ruſtico, & ſic ad annum
Bart. *d. n. 1 n. verſ. item ſi ex prædio*, Menoch. *d. præſumpt.* 85.
n. 9. & ſeq. lib. 3. Gomeſ. *variar. tom. 2. cap. 3. n. 15. verſ.*
ſecundò infero, Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 9.*

Sic neque curandum erit, legem loqui tantùm de locatio-
ne, & conductione prædiorum, ſed an applicetur d. ratio,
quæ ubi eſt hoc modo generalis, complectitur plures caſus
ad inſtar generis, quod complectitur plures ſpecies, ut aliis
52 adductis, dicit Mantic. *d. tit. 15. n. 5.* unde in locatione trite-
mium, quia applicatur ratio prædiorum ruſticorum, ex quo
non reddunt fructus niſi tempore æſtivo, cenſeri factam ta-
53 citam relocationem ad annum, firmavit Caſtill. *dec. 111. n. 6.*
& idem in Molendino Olei tradit Bald. *in l. qui ad certum in*
3. *lect. ad fin. ff. locat.* & Trentac. *var. lib. 3. tit. de locat. &*
cond. reſol. 1. n. 12. ad fin. & in locatione feudi Afflict. *dec.*
365. *n.* 12. Menoch. *d. præſ. 85. n. 13. verſ. aut pertinet*, &
54 è contra, in locatione Officii Notariatus, quia ex ſcripturis
percipiuntur fructus dietim, cenſeri relocationem factam de
die in diem cenſuit Rota *dec. 507. n. 12. part. 4. tom. 3. rec.*

Quoniam verò concurrere poſſent diverſæ circumſtantiæ,
55 quæ aliud ſuaderent, & oriri poſſent diverſa dubia, uti quia
fructus percipiantur dietim, ſed non ita uberes uno tempo-
re, ac alio, & ſimilia, intrare poterit arbitrium judicis, juxta
doctrinam Fulgoſ. *in d. l. item quæritur, §. qui impleto col. ult.*
ff. locat. relat. per Menoch. *præſ. 85. n. 11. ad fin. lib.* 3. Caroc.
de locat. 4. tit. de renov. locat. decl. 1. *n.* 19. & 20. & ejus partes
56 erunt, indagare mentem, & animum contrahentium, quia
receditur à regula relocationis, ubi mens, etiam tacita par-
tium repugnat Bero, *conf. 153. n. 47. lib.* 1. necnon ponderare,
57 an res majorem habet conformitatem cum Prædio ruſtico,
vel cum Prædio Urbano, & ſimilia Bald. *in l. qui ad certum*
15. *in 3. lect. ff. locat.* unde ſi in Civitate non eſſent ſolitæ lo-
58 cari, & conduci domus, niſi certo tempore, prout pluribus
in locis practicatur, ſi conductor continuaret poſt illud ha-
bitare, cenſeri deberet reconduxiſſe pro toto anno, licet æquè
commodum, & fructum perciperet toto anni tempore, quia
ſi dominus eum expelleret, non facilè inveniret domum
conducibilem, & è contra ſi ipſe conductor domum dimit-
teret, dominus non inveniret, cui locaret extra illud tem-
pus & ſic veriſimilitudo eſt, quòd ſenſerint de continuatio-
ne, uſque quo veniret dictum tempus novis locationibus,
& conductionibus deſtinatum Gamm. *dec. 57. n. 4.*

Declaratio quarta ſit, quæ ſumi poteſt ex illis extremis
verbis *d. l. item quæritur, §. qui impleto, ff. locat. niſi in ſcri-*
59 *ptis certum tempus conductionis comprehenſum eſt*, licet ſint in
ſe obſcura, ut dicit ibi Bart. *n. 7. verſ. venio ad exceptionem*,
& reddit rationem, quia Juriſ. excipit caſum, nec declarat
quid juris ſit in hoc caſu excepto, & Gloſ. *in ver. prout quiſ-*
que, eſt longa, & intricata, ut advertit idem Bart. *d. n. 7. in*
princ. refert enim plures intellectus, quorum unus fuit Jaco-
bi antiqui gloſſatoris, qui dicebat niſi primus contractus eſ-
ſet celebratus in ſcriptis, ut nempè tunc non procedat taci-
ta relocatio, ſed iſte intellectus non placet ipſi gloſſæ, Bart.
60 autem monet advertendum, quòd ſi Jacobus intellexit de
contractu celebrato in ſcriptis, quia deſuper fuerat celebra-
tum inſtrumentum ad probationem, tunc meritò reprehen-
ditur per Gloſ. cùm inſtrumentum ad ſolam probationem
celebratum, non alteret naturam contractus, nec efficiat il-
lum non dici celebratum ſolo conſenſu, ac proinde minus
efficere poſſit, quòd eodem conſenſu valeat convaleſcere, ſed
ſi Jac. intellexit, quòd primus cõtractus fuit celebratus in ſcri-
ptis, hoc eſt, ut ſcriptura fuerit de ſubſtantia contractus, juxta
formam *l. contr. C. de fid. inſtr.* tunc diceret verum, quia hoc
caſu non poſſet dici renovatus contractus per taciturnitatem,
ex quo per eam non renovatur ſcriptura, quæ de eſſentia con-
tractus exiſtit; & hanc Bart. diſtinctionem docet etiam Bald.
in l. legem n. 3. C. locat. Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 17.* alii
autem putando exceptionem contentam in ſupra relatis ver-
bis text. non eſſe referendam ad totam diſpoſitionem præce-
dentem, ſed ſolùm ad proximam particulam, quæ continet
in prædiis Urbanis, non induci tacitam relocationem, prout
in ruſticis, ſed tantùm pro tempore, quo conductor habi-
taverit, volunt eam intelligi, quòd quando locatio prædii
urbani facta eſt in ſcriptis, non procedat diſpoſitio d. parti-
culæ, ſed tunc procedat relocatio tacita in urbanis, prout in
ruſticis, ut refert Gloſ. *in d. ver. prout quiſque ad med. ver.*
quinta etiam, & ſenſit Azor. *in ſua ſum. C. loc. n. 26. ver. quarto*
etiam, aliique alios dant prædictis verbis intellectus, quos
omittam hìc referre, quia prædictus Bart. communiter reci-
pitur, ut ultra Bald. & Mant. ſupra c. patet ex Surd. *conſ.* 460.
n. 42. & 71. Decian. *conſ. 84. n. 36. lib.* 4. Burſat. *conſ. 23. n.* 17.
Gam. *dec. 57. n. 1.* & ſi quis d. intellectui non acquieſcit, po-
teſt alios videre penès dictam Gloſ. quæ eos refert, & penès
alios, & in ſpecie penès Petr. Aureliac. *in ſua forma libelli de*
action. ex locat. ubi unum proprium addit, quod per verba 61
illa, *niſi in ſcriptis certum tempus comprehenſum fuerit*, ex-
cipiatur à præcedenti regula caſus, quo in ſcriptis tempus
omninò certum, & limitatum locationi præfinitum fuerit,
ut tunc non poſſit ulterius cenſeri tacitè protracta, & exem-
plificat, ſi dictum, loco tibi domum pro uno anno tantùm,
& non ultra, & cum refert, & ſequitur Carocc. *in tit. de*
renovat. locat. decl. 1. n. 12.

Et quidem, quia una lex poteſt habere duplicem intelle- 62
ctum, & utrumque verum Caſſad. *dec. unic. n. 16. verſ. nec*
inconven. de acquir. rer. dom. non recedendo à ſupra rela-
to Bartoli communiter recepto, iſte quoque intellectus Aure-
liac. videtur in ſe verus, quia reconductio prædicta non in-
trat, quando tacita mens, tacituſque animus contrahen-
tium ex verbis contractus elicitus repugnat, Bero. *conſ. 153,*
n. 47. lib. 1, cum aliis infrà citandis *n.* 88.

Declaratio quinta eſt, ut non ſolùm procedat d. tacita re- 63
locatio pro primo anno, ſed etiam pro ſubſequenti, & ſic
deinceps de anno in annum, prout conductor continuaverit
permanere in fundo, & locator tacuerit, & iſta declaratio
pariter habetur expreſſa in verbis *d. l. item quæritur* 14. *§. qui*
impleto, ff. locat. ibi, *ſed & ſi ſecundo quoque anno poſt fini-*
tum luſtrum nihil fuerit contrarium actum, eamdem videri lo-
cationem, & in illo anno permanſiſſe, hoc enim ipſo, quòd ta-
cuerunt conſenſiſſe videntur, & hoc deinceps in unoquoque
anno obſervandum eſt. Unde mirum eſt, quòd ſint, qui con-
trarium doceant relati per Maſcard. *concl. 990. n. 23.* & ultra
eos Menoch. *præſ. 85. n. 46. verſ. declaratur octavo lib.* 3. ubi
allegat Alex. *conſ. 26, lib.* 3. ſequutus errorem Ruin. qui *in*
conſ. 78. n. 3. in fin. lib. 1. eodem modo eum allegat, & erroneè,
quia ibi Alex. non loquitur de hac materia, ſed *in conſ. 16. lib.*
4. ubi tamen non facit propriè ad rem, contra declaratio-
nem præfatam, quia non loquitur de hac renovatione in ter-
minis juris communis, ſed de inducta per ſtatutum, diſpo-
nens, quòd tam in prædiis urbanis, quàm ruſticis finita lo-
catione intelligatur locatio, & reconductio facta eiſdem pa-
ctis, penſionibus, conventionibus, pœnis, obligationibus,
ac qualitatibus, & pro eodem tempore quo, & quibus prima
locatio facta fuerit; & movetur dicere intelligendum de pri- 64
ma tantùm, non ſolùm ex regula *l. boves, §. hoc ſermone, ff.*
de verb. ſignif. cum concordantibus, ſed etiam ex verbis ip-
ſius ſtatuti, ponderans ſignanter verba prædicta, eodem tem-
pore, quo prima locatio facta fuerit, ac dicens, quod ergo in-
telligendum de prima, quæ eſt illa, quam nulla alia locatio
præcedit, & in eiſdem terminis ſtatuti loquitur etiam Ruin.
in d. conſ. 78. n. 5. in fin. lib. 1. cum quo tranſit Menoch. ubi ſu-
pra, & addo Bero. *conſ. 153. n. 8. lib.* 1. & Magon. *dec. Lucen.*
47. *n.* 2. & ultra, quòd etiam in terminis ſtatuti opinio præ-
dicta Alex. patitur difficultatem præcipuè ubi verba ipſius
ſtatuti vim non faciant, & contrarium ſenſit Jaſ. *in l. divor-*
tia §. ob donationes n. 23. ff. ſolut. matrim. Cotta *in Memor.*
ver. locavi in fin. dato, quod ſtatutum recipiat præfatam re-
ſtrictionem ad primam vicem, tamen ſi conductor continuet
retinere, licet ceſſet ſtatutum, ſuccedet diſpoſitio juris com-
munis, ut intelligatur relocatio facta de anno in annum in
prædiis ruſticis, ut tradit ipſe Ruin. *in eodem conſ. 78. nu.* 4. 65
Eugen. *conſ. 28. n. 34. & ſeq. lib.* 2. Mantic. *de tacit. lib. 5. tit.*
15. *n. 29. verſ. licèt*, & videri etiam poteſt Caroc. *dict. tit.*
de relocat. declarat. 15. ubi pariter ponit dictam opinionem
contrariam noſtræ declarationi, & limitat, niſi militet ea-
dem ratio in ſecunda relocatione, & aliis, nec non in ſer-
mone negativo.

Declaratio ſexta eſt, ut relocatio tacita prædicta procedat 66
ex tacito utriuſque contrahentis conſenſu, ita ut ſi aliquis
eorum conſentire non valeat, relocatio ipſa non procedat,
ut habetur *in l. qui ad certum 15. ff. locat.*

Exemplum, quo non poterit præſumi relocatio, ex quo
unus non poſſit conſentire eſt, ſi furere cœperit locator, vel
conductor, quod exemplum habetur in ipſa litera text. præ- 67
fati, & tradit Afflict. *dec. 365. n. 1.* & quoniam ratio eſt, quia
furioſus non poteſt conſentire, & ſic ex ejus parte deficit, qui
conſentiat, inde deducitur, quòd ſi habeat curatorem, qui 68
ſciat, & conſenſum locationi præſtare poſſit, tunc, quia ceſ-
ſat d. ratio, inducitur tacita relocatio non obſtante furore
domini, ut docet Bald. *in eadem l. qui ad certum in prima lect.*
& aliis add. Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 25.* quis autem
dicatur furioſus, & quomodo probetur furor ad hunc effe-
ctum tradit Urſill. ad Afflict. *dict. dec. 365. n. 3.*

Aliud exemplum, quod pariter habetur expreſſum *in d. l.* 69
qui ad certum, eſt, ſi dominus deceſſerit, tunc enim pariter,

per

per rationem prædictam, quòd non poteſt conſentire, ceſſat
70 præſumptio relocationis, at quia ſi adſit hæres ipſe poterit
conſentire ubi ipſe ſciat, conductorem continuare, dicendum
erit non procedere tunc declarationem, ſed intrare præ-
ſumptionem Alciat. *de præſ.reg.*a.*præſ.*17.*n.*3. Maſcat.*concl.*
990.*n.*16.*ad fin.* Magon. *dec.Flor.*2.*n.*30. Mantic.*de tac.lib.*
5.*tit.*15.*n.*27. nec mirum, quòd Juriſc.*in d.l.* dixerit abſolutè,
quòd ſi dominus deceſſerit, relocatio facta videri non poſſit,
71 quia hoc benè tradi poteſt pro regula, cùm regulariter hæ-
res ignorare præſumatur, *l. qui in alterius ff.de reg.jur.* & in
his terminis Ruin.*conſ.*86.*n.*9.*lib.*1. Borgnin.*dec.*44.*n.*90.*p.*1.
Trentac. *variar.lib.*3.*tit.de loc.reſol.*1.*n.*9.*ad med.* quæ re-
gula erit limitanda in caſu, quo probetur ſcientia, quæ in ca-
ſu hæredis erit articulanda, & probanda, ex adductis per Ma-
ſcard. *concl.*990.*n.*30. Caroc. *tit.de renov.locat.declar.*2.*n.*6.
72 Quod & ampliatur procedere in hærede conjuncto, quia
contractus non ſunt de illis quæ præſumuntur nota conjun-
ctis Alex.*conſ.*30.*n.*3.*verſ.non obſtat*, *quod lib.*2. Dec. *conſ.*
445.*n.*10. Grat.*conſ.*76.*n.*48.*lib.*1. & in terminis fratris hæ-
redis loquitur Anchar. Jun. *d. qu.* 42. & latè Caroc. *d. tit. de
renovat.locat.decl.*2.*n.*6.*& ſeq.* ubi tamen hoc limitat in fi-
73 lio hærede, quia præſumitur eum habere notitiam de geſtis
per Patrem ſuum ex Rom. *conſ.* 290. Socc.Sen.*conſ.*264.*n.*2.
*lib.*2. & aliis quos latè cumulat, & ultra eos cenſuit etiam in
propoſito ſcientiæ locationis Surd. *dec.* 172.*n.*3.*& ſeq.*
74 Idque ampliatur procedere etiam in hærede locatoris an-
te aditam hæreditatem, nam adhuc eum cenſeri relocaſſe ſi
paſſus eſt conductorem perſeverare in re locata, ſcribit Me-
75 noch.*præſump.*85.*n.*27.*lib.*3. & abſolutè, quòd inducatur
tacita relocatio etiam hæreditate non adita, firmavit Rot. *in
dec.* 335.*n.*10. *&* 11.*par.* 10. *recent.* ubi dicit, quòd ſufficit
exiſtentia hæredis habitualiter, & quòd antequam hæreditas
adeatur, voluntas, & conſenſus defuncti conſervatur in
76 hæreditate jacente. Verùm ſalva auctoritate Menochii, &
Sacræ Rotæ, de hac ampliatione valde dubito, urget enim
contra eam, quòd hæreditas jacens non poteſt actum loca-
tionis verum facere, & proinde neque debet in ea habere lo-
cum præſumptio, ſeu fictio Bald. *in l. qui ad certum* 15.*in* 2.
& 3.*lect.ff. locat.* & obſtat litera ejuſdem textus *in l. qui ad
certum*, expreſsè dicens, quòd ſi dominus deceſſerit, non
poteſt fieri tacita relocatio, & Alciat. *de præſumpt.reg.* 2.
præſumpt. 17.*ſub n.* 3.*poſt med. verſ.ſi locatore mortuo*, quem
allegat Menoch. & Rota ubi ſuprà, ſi benè advertatur ſenſit
contrarium, etenim poſtquam dixit, quòd dato hæredes
ignorare locationem factam, non procederet dicta præſum-
ptio relocationis, addit idem, ſi locatore mortuo adita non
ſit hæreditas, unde apertè vult, quòd hoc caſu idem ſit, quod
in præcedenti, ubi videlicet hæredes ignorent, & ſic non pro-
cedere præſumptionem, quod etiam patet ex quo addit, &
ita poteſt intelligi text. *in dicta l. qui ad certum*, ſi enim tex-
tus poteſt intelligi in caſu hæreditatis non aditæ, ſequitur
in tali caſu dicendum non procedere præſumptionem, pro-
ut textus dicit, & ita etiam videtur Alciatum intelligi à
Card. Mantic. *lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 27. *de tacit. & ambig.* & Ca-
roc. *tit. de renovat. locat. decl.* 2. *n.* 11.

Quod autem text. dicit de morte locatoris, intelligi et-
iam poteſt propter identitatem rationis de morte conducto-
ris Alciat. *d. reg.* 2. *præſumpt.* 17.*n.*3. Maſcard. *concluſ.* 990.
77 *n.* 16. Menoch.*præſumpt.*85.*n.*26.*lib.*3. & ubi hinc inde eſ-
ſet hæres, probanda eſſet ſcientia utriuſque Caroc. *tit. de re-
novat. decl.* 2. *num.* 1.
78 Si autem eſſet hæres cum beneficio legis, & inventarii,
quòd in eo procedat præſumptio, ſi ſibi expediat, aliàs non,
ſcribit Caroc. *de locat. tit. de renov. locat. decl.*2.*n.*12. quod
videtur verum, ſi ſibi non expediat, quia ſi intret tacita relo-
catio, ipſe remaneat obligatus de proprio, hoc enim eſt be-
79 neficium inventarii, ut hæres de proprio non teneatur, jux-
ta vulgat.*l.fin. C.de jur.deliber.* nec poteſt prætendi, quòd ex
ſola continuatione retentionis rei facta ab eo tamquam hæ-
rede, conſtet de animo novandi legalem obligationem, pro-
ut requiritur conſtare, ad hoc, ut inducatur obligatio de
proprio, ultra bona hæreditaria, ex traditis per Franc. *dec.*
80 323. *numer.* 3. & latè Rot. *deciſ.* 392. *num.* 3. *& ſeq.par.* 1.
recent. & optimè diſtinguendo *in dec.* 545. *nu.* 4. *&* 5.*par.*5.
rec. At ubi ſupperunt bona hæreditaria, ita ut hæres non o-
bligetur ultra ea inventarium non ſuffragatur, cùm ſolum
liberet à damno Caſtren. *conſ.* 270.*n.* 2. *verſ. idem ſi cum be-
neficio lib.* 2. Cravett.*conſ.* 225.*n.* 12. Surd.*conſ.*73. *n.* 34.
& dec. 30.*n.* 13.*&* 14. Pen. *dec.* 407.*n.* 5. Gregor. *dec* 428.
n. 6. & ibi Adden. Duran. *dec.* 10.*n.* 8.
81 Ex prædictis infertur ſi fuerit generaliter ignorantiam
Domini, quòd conductor continuet, ad excludendam præ-
ſumptam relocationem, cùm in ignorante ceſſet conſenſus
requiſitus *in d.l. qui ad certum* 15. *ff. locat.* Mantic. *de tacit.
lib.*5.*tit.*15.*n.*16. & ſatis erit ignorantia præſumpta, uti ſi fue- 82
rit abſens Caneet. *variar. lib.*1, *cap.* 14.*n.* 59. *verſ. & idem ſi
locato*, Afflict. *deciſ.* 365. *n.* 15. imò quòd ſcientia domini,
tamquam fundamentum, à quo reſultat tacita relocatio, ſit 83
articulanda, & probanda à conductore, ipſam relocationem
prætendente Salicet. *in l. legem n.* 1. *in fin. C. locat.* Maſcard.
concl. 990. *num.* 30.
Secundò infertur, quòd ubicumque aliquid præter con-
ſenſum intervenire debet, quia tunc non applicatur ratio,
quòd contractus ſolo conſenſu convaleſcat, quæ habetur *in
d. l. qui ad certum*, neque applicatur ipſius legis diſpoſitio,
quòd cenſeatur facta tacita relocatio Bart. *in d. l. item quæri-
tur*, §. *qui impleto n.* 4. Bald. *in legem* 16. *in princ. C. locat.*
Surd. *conſ.* 460. *n.* 71. *in princ. verſ. ad hoc tamen*, & hinc ſe- 84
quitur, quòd ſi in contractu requiſitæ erant ſolemnitates
ſtatutariæ, vel aliæ, non procedat tacita relocatio, ut firmant
Menoch.*conſil.*121.*n.*100.*verſ.octavo, & ultimo, & præſump.*
85.*n.*28.*lib.*3. Surd.*conſ.*460. *n.*42. Borgnin.*dec.*44. *n.*32.*p.*1.
Mart. Med.*exam* 59.*n.*14.*&* 22. Rota *dec.* 269.*n.*6. poſt Poſth.
de manut. & comprobatur ea doctrina Bart. quòd non pro-
cedat tacita relocatio, ubi in contractu fuit requiſita de eſ-
ſentia ſcriptura, quam doctrinam, eſſe communiter rece-
ptam, dictum eſt ſupra *in declarat.* 4. *num.* 60. *ad fin.*
Contrarium tamen in terminis ſolemnitatum ſenſiſſe vi- 85
detur Sac. Rot. *in deciſ.* 335. *n.* 12. *& ſeq.p.* 12. *recent.* Sed mo-
vetur primò, quia quando obligatio oriens ex contractu non
eſt nova, ſed provenit ex cauſa præcedentis obligationis, 86
nullis indiget ſolemnitatibus, ut tradit Caſtrenſ. *conſ.* 183.
n. 2. *verſ. nec obſtat ſtatutum lib.* 1. cum aliis ibi citatis, & iſta
ratio patitur difficultatem, quia ad tollendam iſtam præſum-
ptam renovationem, non videtur requiri neceſſitatem præ-
ciſam ſolemnitates adhibendi, ſed ſufficit, quòd partes ad-
hibuerint illas in contractu, prout videmus ſi contraxerunt
in ſcriptis, quòd licèt poſſint poſtea renovare ſine ſcriptis,
tamen non cenſetur tacitè renovaſſe, juxta prædictam do-
ctrinam Bart. ſed ratione prædicta ad niſi, non inde ſequi-
tur ceſſare illationem, ſed non applicari, quia illatio ſuppo-
nit eas eſſe neceſſarias. Secundò movetur, quia ibi relocatio 87
erat utilis illi, favore cujus requiſitæ erant ſolemnitates, &
proptereà ipſe non dabat de nullitate ex eorum defectu, quo
caſu contractus ſuſtinetur abſque eis Pignat. *contr.* 21.*n.*12.
Surd.*deciſ.*179.*n.*17.*&* 18. cum aliis ibi adductis, quod pari-
ter non deſtruit, ſed limitat illationem, ut non procedat
in caſu quo requirantur ſolemnitates ex parte ejus qui volt
renovationem, unde *d. deciſ.* in effectu non eſt contraria d.
illationi.
Infertur tertiò non procedere tacitam relocationem ubi- 88
cumque appareat mens contraria conſenſui, etiam ſi ex ſolis
conjecturis, & præſumptionibus, Bero. *conſ.* 153.*n.*47. *lib.*1.
Maſcard. *concl.* 990. *n.* 28. & exemplum eſt ſi Dominus liti-
gaſſet pro expulſione conductoris, tunc enim non poſſet ha- 89
bere locum præſumpta relatio, etiam ſi adeſſet ſtatutum eam
inducens, ut conſuluit Alciat. prout ipſe refert *in reg.* 2. *præ-
ſumpt.*17. *in fin.* & ſequitur Mantic. *de tacit.lib.*5.*tit.*15.*n.*20.
Surd. *deciſ.*267.*n.*4. Gizzarell. *deciſ.*68. *per tot.* Quod tamen
intelligendum eſt procedere ſi dominus obtinuit, prout ob- 90
tinuerat in caſu Alciati, ut refert Menoch. *præſ.*85.*n.*42.*lib.*3.
vel ſaltem proſecutus eſt litem, ita ut, adveniente tempore
faciendæ denunciationis, ſeu diſdictæ, lis vigeret & proſe-
queretur, aliàs, ſi dominus antecedenter inhibuiſſet colono,
& inhibitio nullum habuiſſet effectum, ſecùs eſſet dicendum,
ut admittit Menoch. *d. præſ.*85. *n.*43. *ad med.* & faciunt dicen-
da, infra *in declarat.* 11. de diſdicta, quòd ſi facta intempeſti-
vè, & poſt eam diſdicens continuet, non impedit iſtam præ-
ſumptionem, nec non facit etiam quòd dicitur, litem, in
qua nihil fuit actum, præſcriptionem non interrumpere,
Seraph. *deciſ.* 1027. *num.* 24. *& deciſ.* 1085. *ad fin.*
Eliciturque etiam animus non renovandi ex verbis primi
contractus, prout ſi in eo conventum ſit tempus, quo dura-
re debet, cum verbis limitativis, & reſtrictivis, juxta tra-
dita *in declarat.* 5. *n.* 64. vel promiſſa reſtitutio rei libera cum 91
renunciatione omni legum auxilio, ut tradit Menoch. *d.
præſumpt* 85. *n.* 43. *ad fin.* Maſcard. *concl.* 990. *n.* 32. Trentac.
*variar.lib.*3.*tit.de locat.reſol.*1.*num.*7. etiam ſi adſit ſtatutum
tacitam relocationem inducens Caroc. *tit. de renovat. locat.
declar.*7. Borgnin.*deciſ.*44.*num.*89.*lib* 1. Rot.*deciſ.*269. *n.*6.
poſt Poſth. *de manut.* Vel adeſſet renunciatio juris inquilina-
tus, Gonzad. *in l.* 2.*n.*168.*C.de pact.int.empt.& vend* Caroc. *d.* 92
*tit. de renovat. locat. declar.*5. Et multò certius ac indubitan-
ter, ſi factum fuiſſet pactum expreſſum, quòd relocatio taci- 93

ta lo-

ta locum habere non deberet. Verùm in terminis hujus pacti,
ſtante Statuto, quòd ſi ſuerit continuatum per tres menſes
cenſeatur facta relocatio, Ruin, voluit pactum illud intelligi
de renovatione ſtatutaria, & ideò, quòd ſi continuatum fue-
rit ultra tres mēſes, intret renovatio juris communis conſ.78.
n.4. verſ. non obſtat etiam lib.1. Sed de ejus opinione dubitari
poteſt, quia dum pactum indiſtinctè loquitur, videtur indi-
ſtinctè de qualibet renovatione tacita intelligendum, prout
animadvertit Menoch. præſumpt. 85. n. 25. lib. 3.

94 Nec ſpernenda eſſent dicta extra contractū, aliaque ad ar-
guendum animum alienum à tacita relocatione, prout eſſet
ſi conductor rogaſſet amicos, ut locatorem inducerent ad re-
locandum, argueretur enim eum ſciviſſe, illum nolle tacitè
relocare Surd. conſ.88.n.14. verſ. adjuvatur hoc. Et ſi allegata
95 fuiſſet reconductio expreſſa, & non probata, non poſſet poſt-
ea recurri ad allegationem reconductionis tacitæ, Franc.
à Ponte conſ. 23. n. 6. imò neceſſe eſt expreſsè allegare ipſam
96 tacitam reconductionem, aliàs ſi non allegetur, non poteſt
Judex in ea ſe fundare, ut latè probat Cravett. conſ. 87. n. 4.
Caroc. tit. de renov. locat. 12. ad fin. Sic & non poſſet cenſeri
inducta relocatio ſi durante tempore, quo durare debuiſſet,
97 dominus recepiſſet bona abſque ulla proteſtatione Turret.
conſ. 74. nu. 12. lib. 1. Et etiam ſi fuiſſet introducta relocatio
poſſet per actum contrariæ voluntatis cenſeri receptum,
88 quia ſicut tacitè contrahitur, ita tacitè receditur Bart. in. d.
§. qui impleto ad fin.

99 Declaratio ſeptima eſt, ut diſpoſitio dictorum jurium in-
ducens tacitam renovationem contractus, non ſit trahenda
ad alios contractus præter locationem, de qua jura prædicta
100 loquuntur Menoch. qui alios allegat conſ.447. n 5. licèt pro-
cedat etiam in præcario l. in rebus, §. ultimo, ff. de precar.
quia eſt pariter ſingulare in eo, ut dicit Alex. conſ. 76. nu. 4.
verſ. non obſtat lib. 5. & Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. n.44.
101 verſ. neque obſtat. Unde ſi venditi fuerint fructus Prædii pro
certo annuo pretio, locum non habebit præfata renovatio,
Bero. conſ. 153. n.23. & 68. Maſcard. concl. 990. n. 29. Tren-
tac. variar. lib. 3. tit. de locat. reſol. 1. n.5. Mantic. de tac. lib.
5. tit. 15. n. 44. Borgnin. dec. 44. n.88. p. 1. Faber. in C. lib.
4. tit. 42. definit. 38. Gratian. dec. March. 119. n. 7.

102 Sic pariter, quòd neque procedat præfata tacita renovatio
ſi conductor ſolvat quid annuum in fructibus, vel ſit colonus
partiarius Alex. conſ. 76. n.7. ad fin. lib. 5. Ruin. conſ. 114. n.6.
103 lib. 1. licèt contrarium quoad hoc in terminis juris commu-
nis videatur verius, ex quo iſti contractus ſunt vel locatio,
vel valde ei ſimiles, & ideò in eis quoque procedere debent
jura prædicta, propter generalitatem verborum, quibus utun-
tur, ut docuit Bald in d. l. item quæritur 14. §. qui impleto n.
4. verſ. hic verò, ff. locat. & ſequitur Mantic. de tacit. lib. 5.
104 tit. 15. n. 39. Et opinio Alexand. poteſt ſalvari in caſu ſuo,
nempè in terminis tacitæ relocationis inductæ per ſtatutum,
aliquid diverſum à jure communi diſponens, quia ſtrictiùs
eſt intelligendum, ita ut, ſi loquitur de contractu locationis,
non debet extendi ad alios contractus quamvis ſimiles, ut
probat ibi Alexander.

Dubitari autem poteſt, an d. renovatio procedat in em-
phyteuſi, affirmativam enim opinionem tenuit Alciat. de
105 præſumpt. regul. 2. præſ. 17. n. 2. ſed contrarium videtur verius,
non ſolùm, quia in emphyteuſi, ſecundùm aliquos, requiri-
tur ſcriptura, quod ſufficit ad hoc, ut non poſſit cenſeri in-
ducta tacita renovatio, ex traditis ſupra in declar. 4. n. 60. &
in decl. 6. in 2. illatione n. 84. ſed etiam quia in emphyteuſi
transfertur utile dominium, & ſic non agitur de modico
præjudicio Domini, prout in ſimplici locatione, ex quo ceſſa-
re in emphyteuſi tacitam renovationem, docuit Bald. in d.
§. qui impleto n. 3. ad fin. & idem tenuerunt Alex. conſ. 17. n.
12. lib. 4. Dec. conſ. 328. n. 1. Gozad. conſ. 94. n. 52. Ruin. conſ.
61. n. 7. lib. 1. & hanc opinionem eſſe veriorem teſtatur Cald.
de emphyt. lib. 1. qu. 2. n. 5. verſ. ſed nihilominus, & eſſe com-
munem Fulgin. de jur. emphyt. tit. de renovat. q. 5. n. 3.

Ampliaturque hæc ſecunda opinio, ut procedat etiam ſi
106 emphyteuſis ſit conceſſa ad renovandum de viginti novem
annis in viginti novem annos, quia adhuc non cenſebitur ta-
citè renovata Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 24. n. 19. Fulgin. d. q.
5. n. 8. Et ſenſit Rot. penes Put. dec. 174. lib. 1. Verùm contra-
107 rium in his terminis probarunt Rom. conſ. 103. num. 5. Socc.
Sen. conſ. 169. n. 12. lib. 2. Dec. conſ. 329. n. 3. Urſill. ad Afflict.
dec. 365. n. 7. Et hoc contrarium videtur verius, quando inter-
ceſſit tempus conſiderabile, & ratio eſt, quia actus continua-
tionis debet præſumi factus potius ex cauſa neceſſaria, quàm
voluntaria, & ſic potius ex cauſa renovatæ emphyteuſis, ut
conſiderat Rim. Jun. conſ. 157. n. 56. Sed hac ratione non ob-
ſtante, an hæc opinio admittenda ſit in praxi, dubitat Cald.
de emphyt. lib. 1. quæſt. 2. n. 6. ad fin. penès quem ex profeſſo,
& optimè tractantem hanc materiam renovationis emphy-
teuſis poterunt videri alia, quæ dici poſſent de ea, nec non
penès Fulgin. eodem tit. de renov. d. quæſt. 5.

Et idem quoque dicendum erit de locatione ad longum 108
tempus, ut ſcilicet neque in ea procedat tacita renovatio, ex
quo militat d. ratio ponderata per Baldum, & alios ſupraci-
tatos in propoſito emphyteuſis, videlicet, quòd agitur de
transferendo dominio utili, & ſic de magno præjudicio,
Alex. conſ. 17. n. 12. lib. 4. Gozad. conſ. 94. n. 52. Bero. conſ. 153.
n. 55. poſt med. lib. 1. Menoch. conſ. 447. n. 14. & præſumpt. 85.
num. 36. lib. 3. Afflict. dec. 365. num. 4.

Verùm opinio iſta non tranſit ſine difficultate, quia con- 109
trarium tenuit Ruin. conſ. 61. n. 4. ubi n. 8. etiam ſtante ſtatu-
to & conſ. 75. ſub n. 6. & ſeq lib. 1. Eugen. conſ. 28. n. 36. lib. 2.
& adverſus rationem prædictam facit, quòd in locatione
facta à Republica, dominium utile transfertur, quamvis ea
ſit ad modicum tempus, l. 1. ff. de loc. publ. fruend. & d. eſt in
cap. 27. n. 6. & tamen, quòd in tali locatione procedat tacita
reconductio habetur expreſsè in d. l. item quæritur, §. qui im-
pleto, & dictum eſt latè ſup. in declar. 2. n. 37. & ſeq. ſed re-
ſpondetur, quòd dum in locatione Reipublicæ ſemper tranſ-
fertur dominium, ea translatio non reputatur præjudicium
conſiderabile, quoad Rempublicam, nec in ea poteſt conſi-
derari diverſitas ab una locatione ad aliam, prout conſide-
ratur in locatione privati, & ſi dicatur in relocatione, uti
ad breve tempus, non transferri dominium, reſpondetur,
quòd relocatio debet eſſe ejuſdem generis, naturæ, & quali-
tatis, cujus eſt prima locatio ex dictis ſup. in decl. 1. n. 8. unde
abſurdum eſt, quòd locatio ſit cum translatione dominii, &
tacita relocatio ſine, & ideò non eſt dicendum, ut tradit
Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 17. Si tamen extaret ſtatutum,
quòd reconductio intelligeretur facta pro eodem tempore,
pro quo facta erat conductio, tunc illud procederet in qua- 110
cumque locatione etiam ad longum tempus, prout intelligi
Statutum Bononienſe tradunt Alex. conſ. 18. n. 4. & ſeq lib. 4.
& Ruin. conſ. 61. n. 8. lib. 1. & cum eis tranſit Mantic. d. tit. 15.
n. 38. licèt diſſentiat Bero. conſ. 153. n. 24. ad fin. lib. 1.

Declaratio octava eſt, ut tacita reconductio prædicta non 111
ſolùm procedat in locatione prædiorum, de qua jura præfa-
ta loquuntur, ſed etiam in locatione operarum Corn. conſ.
348. lib. 1. Maſcard. concl. 990. n. 12. Menoch. præſ. 85. n. 16. &
ſeq. lib. 3. & licet in Medico, & officiali ad certum tempus
conducto, contrarium voluerint Ripa de peſt. tit. de remed.
præſerv. n. 123. Cephal. conſil. 71. n. 10. Caroc. de locat. tit. de
Medic. qu. 7. n. 8. & ſeq. tamen prima opinio verior videtur,
prout probavit Socc. Sen. conſ. 196. verſ. ſed his non obſtanti-
bus, & per tot. lib. 2. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 46. ubi
de ſimplici famulo, quòd ſi continuaverit præſtare operas
ſuas poſt præfinitum tempus debebitur ei merces ſaltem
actione negotiorum geſtorum, Magon. dec. Floren. 11. n. 4.
Gratian. dec. March. 119. n. 3. & de Lectore ſtudii, quòd
cenſeatur reconductus ſi nihil fuerit dictum, conſuluit Man-
dell. conſ. 744. n. 14. & ſeq. & quod dictum eſt de Medico,
declaratur, ut ejus reconductio reguletur ad inſtar recondu-
ctionis prædiorum ruſticorum, ut ſcilicet cenſeatur facta ad 112
annum, quia in hyeme magis indigemus eorum opera Corn.
dict. conſ. 348. num. 2. lib. 1. Menoch. d. præſ. 85. num. 17.
Gratian. d. dec. 119. num. 5. & ſeq.

Limitatur tamen declaratio iſta, quoad officia, ut proce- 113
dat in eis, in quibus adeſt propria, & voluntaria locatio ope-
rarum, ſecus autem in illis, quæ ex neceſſitate geruntur, quia
uti procedentia à neceſſitate, non cenſentur ex ſola taci-
turnitate convaleſcere, ut in officio tutelæ eſt text. in l. 1. §. 1.
verſ. quare ſi quis finita, ff. de eo qui pro tutore, & docet Bart.
in d. l. item quæritur, §. qui impleto, n. 8. ff. locat. Menoch.
præſ. 85. n. 41. lib. 3. licèt alleget etiam in contrarium Alex.
conſ. 1. lib. 2. quia non videtur eum applicari. Unde & Ca-
ſtellani, qui mittuntur imperio Reipublicæ ad cuſtodiam
Caſtri pro certo tempore, illo finito non ſunt amplius Ca-
ſtellani, licet remaneant in Caſtro, & cuſtodiam continuent,
quia non dependet à ſola voluntate, eſſe Caſtellanos, ſed re-
quiritur illa auctoritas publica, ut docet idem Bartol. ibi
n. 9. & contrarii relati per Menoch. d. præſ. 85. num. 40. pro-
cedere poſſunt in eis, quorum opera conducitur, & ceſſat d.
ratio neceſſitatis, & publicæ auctoritatis.

Præterea eadem declaratio limitatur etiam, ut procedat
ſi hinc inde adſit unde argui poſſit renovatio, aliàs ſecus; eſt 114
exemplum, ſi Titius operas ſuas locavit, ut ſtaret in fundo
meo ad cuſtodiam, ſi finito tempore continuet ibi perma-
nere non intrat præſumptio reconductionis, quia ego ex
parte mea nihil feci, ex quo ea argui poſſit, ut docet Bart. in
d. §.

Google

d. §. qui impleto n. 5. Socc. Sen. *conſ.* 166. *n.* 1. *lib.* 2. Menoch. *d.
præſumpt.* 85. *n.* 51. nec dicatur, quòd patior eum ſtare, pro-
ut patitur locator fundi, & in eo id ſufficit ad inducendam
relocationem, quia magna eſt differentia, nam in locante
fundum non expedit pati alium ſtare in fundo, illoque uti,
& frui abſque eo, quod ſtet titulo locationis, & ideò nil mi-
rum ſi ſumitur præſumptio, quòd conſentiat ſtare eo titulo,
at ſecus eſt in eo, qui conduxit cuſtodem, quia ſi patitur eum
continuare ſibi expedit, ut advertit Corn. *conſ.* 348. *n.* 1. *ad
med. lib.* 1. ſed hæc reſponſio non plenè ſatisfacit, quia etiam
in locatione fundi poſſet dici, quod conductor ſtat in fundo,
quia ei expedit, unde d. doctrina Bart. intelligi valet in ter-
minis remanentis ad cuſtodiam fundi in quibus loquitur, ſi
dominus non videat, & patiatur, nec operas ſciens reci-
piat, aliàs, ſaltem ex æquitate, admittenda videtur opi-
nio pro tacita relocatione, prout admittit ipſe Ripa ſupra
pro contraria opinione allegatus *de peſt. tit. de remed. præſer-
vat. n.* 124. *ad fin.* cogitandum tamen, quia Ripa loquitur
per verbum, fortè, ut advertit Trentac. *d. lib.* 3. *tit.* 3. *de
locat. reſol.* 1. *in fin.*

115 Declaratio nona eſt, ut d. tacita relocatio procedat etiam
in locatione mobilium, & ſemoventium Caroc. *de renovat.
locat. decl.* 6. *n.* 5. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 40. *verſ.
ſed Jacob.* Butrigar. *& latè ſeq. uſque ad n.* 44.

Verùm contrariam opinionem tenuerunt alii quamplu-
res, & ſignanter Salicet. *in l. legem n.* 3. *in fin. C. locat.* Decian.
conſ. 8. *n.* 9. ubi *de com. lib.* 3. Lancell. Gall. *conſ.* 86. *num.* 17.
Trentacinq. *variar. lib.* 3. *tit. de locat. reſol.* 1. *nu.* 11. Maſ-
card. *concl.* 990. *n.* 27. Burgnin. *dec.* 44. *n.* 93. *par.* 1.

116 Conciliantur autẽ prædictæ contrariæ opiniones, ut ſi aga-
tur de re ſolita locari, puta de equo ſolito dari ad vecturam,
procedat prima, ſi verò agatur de re, quæ non eſt ſolita loca-
ri, puta de nobili equo, quem dominus non dediſſet, niſi pro
paucis diebus, tunc non inducatur tacita relocatio propter
inveriſimilitudinem, quòd in ea concurrat animus domini,
prout requiritur juxta tradita ſupra in declaratione 6. *n.* 66.
& hæc eſt diſtinctio Bart. *in d. l. item quæritur, §. qui impleto,
n.* 11. *ff. locat,* ubi etiam dicit, quòd hoc ſecundo caſu condu-
ctor retinens equum ultra tempus, facit furtum, juxta opi-
nionem Gloſ. ibi, quatenus non credat dominum permiſſu-
rum, per text. *in l. inter, §. fin. ff. de furt.* & eamdem diſtin-
ctionem ſequitur Menoc. *præſumpt.* 85. *n.* 49. *lib.* 3. at in du-
bio ceſſantibus circumſtantiis, quæ ſuadeant dominum non
conceſſurum, intraret probabilis conjectura deſumpta ex
præcedenti contractu, quòd eſſet conceſſurus, quæ ſufficit
ad excuſandum à furto, ut ex doctrina Abbat. *in cap. dudum
il ſecondo num.* 18. *de elect.* tradit Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.*
15. *num.* 42.

117 Declaratio decima eſt, ut non procedat tacita reconductio
in caſu, quo unus ex condominis domus conduxerit ab alio
partem ſuam, Ripa *in l. quamvis n.* 141. *ff. de flumin.* Caroc. *de
locat. tit. de re com. n.* 49. Gomeſ. *variar. lib.* 2. *cap* 3. *n.* 14. *ad
fin.* Gail. *obſer.* 2. *tit. de pign. n.* 4. Anchar. Jun. *qu.* 28. *nu.* 2. *&
ſeq. lib.* 2. Maſcard. *concl.* 990. *n.* 20. Granut. *theorem.* 2. Fon-
tanell. *de pact. nupt. tom.* 1. *clauſ.* 4. Gloſ. 9. *par.* 2. *n.* 6.

Verùm iſta declaratio, licet tot auctoritatibus comproba-
ta, patitur magnam difficultatem, nam aliqui moventur au-
ctoritate Socc. *in l. ſervus electionem, §. labeo n.* 3. *ff. de legat.*
1. alii addunt rationem ab eodem Soccino adductam, quia
dominus poteſt licitè habitare rem communem *leg. duo fra-
tres, ff. de acquir. hered.* & ideò non procedit in eod. præ-
ſumptio renovatæ locationis, quæ oritur, quia conductor
finita locatione, non poteſt aliter retinere licitè rem alie-
nam, At in auctoritate Socc. non poteſt fieri fundamentum,
quia ipſe quæſtionem non decidit, relinquit cogitandum,
prout etiam advertit Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 35. *propè
med.* & prædicta ratio non videtur relevans, quia præſum-
ptio relocationis oritur potius, ex quo non credatur mutata
voluntas partium, quàm ad evitandam præſumptionem de-
licti, ut dictum eſt ſupra *in princ. hujus cap. n.* 5. *&* 6. unde ve-
rius videtur, declarationem non ſubſiſtere, & procedere et-
118 iam in his terminis præſumptionem tacitæ relocationis, pro-
ut tenuit Ubald. *in tract. de duob. fratr. p.* 5. *n.* 11. *ver. circa
primum,* Roncheg. *in l. eandem* 9. *in princ. n.* 127. *poſt med.
ver. inde infertur, ff. de duob. reis,* ubi, quòd non eſt tutum
ab hac recedere, Caroc. qui prius contrarium tenuerat ubi
ſup. poſtea hanc veriorem agnovit *tit. de renovat. locat. q.* 18.
n. 4. *& ſeq.* Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 35. *verſ. ego vero,*
Menoch. *præſ.* 85. *n.* 15. *lib.* 3. ubi dicit d. rationem Socc. non
eſſe veram, Felic. *de ſociet. cap.* 28. *n.* 67. *& ſeq.* Mari. Med. *dec.
Sen.* 98. *n.* 4. & hanc eamdem opinionem, uti ex prædictis ve-
riorem, tenui etiam ſup. *in cap.* 35. ubi addidi quoque alia ad
comprobationem, & declarationem, quæ ibi videri poterunt. 119

Declaratio undecima eſt, ut iſta tacita relocatio non pro-
cedat ex ſolo curſu temporis, ſed requiratur ulterius, condu-
ctorem continuare in re locata, & locatorem præſtare patien-
tiam, quia hæc ſunt requiſita expreſſa præcipuè *in d. l. qui ad
certum* 15. *ff. loc.* ibi, *intelligitur enim dominus, qui patitur
colonum in fundo eſſe ex integro locare.*

Unde ſi conductor rem dimittat, etiam ſi abſque proteſta- 120
tione, & diſdicta, non procedit præſumptio relocationis, ut
declarat Ruin. *conſ.* 78. *n.* 4. *verſ. non obſtat poſt princ. lib.* 1.

Verùm contrariam opinionem, quod imò ſit neceſſaria de- 121
nunciatio ſi conductor velit recedere, aliàs cenſeatur conti-
nuata per eum conductio, tenuerunt alii, & ſignanter Al-
ban. ad Bart. *in d. §. qui impleto n.* 2. *ad fin.* Caroc. *qui alios al-
legat de locat. tit. de re cond. declar.* 12. *n.* 1. ubi alios plures
refert Ripol. *var. cap.* 12. *n.* 200. *& ſeq.* imò fortius aliqui vi-
dentur velle neceſſariam eſſe omninò denunciationem, ſeu
diſdictam durante locatione, aliàs eam cenſeri renovatam
Bald. *in l.* 1. *§. fin. ad med. ff de eo qui pro tut.* Malvaſ. *conſ.* 87.
n. 34. Carpan. ad ſtatus Mediol. *tom.* 2. *cap.* 398. *n.* 102. ſed verè
talis denunciatio de jure non eſt neceſſaria, ut dicit Surd.
conſ. 88. *n.* 7. *ad fin.* & convincitur ex traditis ſup. in declara-
tione 8. *n.* 111. *& ſeq.* adeò, ut ſtatutum eam requirens ſit
contra jus Alex. *conſ.* 76. *n.* 8. *verſ. item eſt contra lib.* 5. Verùm 122
licèt non ſit neceſſaria diſdicta, tamen neque debet condu-
ctor omninò tacere, ſed ſe aliquo modo declarare, aliàs opi-
nio pro renovatione haberet pro ſe æquitatem, nec deſtitue-
retur omnino fundamento juris, quia text. *in d. l. item quæ-
ritur, §. qui impleto,* expreſsè ſupponit, ex taciturnitate in-
duci d. præſumptionem, ibi, *quod autem diximus taciturni-
tate utriuſque partis colonum reconduxiſſe videri.*

Poteſt autem talis denunciatio fieri quocumque tempore 123
anni Carpan. ad Stat. Mediol. *d. cap.* 398. *n.* 103. Unde ſi Sta-
tutum præfigat ei certum tempus, dicitur quoque in hoc 124
contra jus, Alex. *d. conſ.* 76. *n.* 8. *verſ item eſt contr. lib.* 5. & pro-
inde erit ſtrictè intelligendum ita ut propterea ſi dicat, de-
bere fieri per quindecim dies ante, non excludatur facultas 125
faciendi ea magis anticiparè, puta per duos menſes ante,
prout de pacto d. modo loquente, firmavit Rot. *in dec.* 147.
n. 8. *p.* 12. *rec.* At è contra ſi dicit Statutum, vel pactum, quòd 126
diſdicta fiat ante quindecim dies, ſine dubio non poterit fie-
ri infra eos Mart. *vot.* 35. *n.* 1. *& ſeq.* poterit tamen à Senatu, 127
vel Principe diſpenſari, ut fiat, prout, Carpano Advocante,
diſpenſavit Senatus Mediolani, ut ipſe refert *in d. cap.* 8. *n.* 94.
& abſque diſpenſatione, ubi Statutum dicit, quòd fiat de-
nunciatio ante Kalendas, ſufficiet eam fieri in ipſis Kalendis, 128
Carpan. *ibid. n.* 91. quia intelligitur ante finitas, prout inter-
pretatur verbum, ante Bart. *in conſ.* 176. *incip. plures contingit.*

Et ad interpretationem ſimilis ſtatuti notandum, quòd 129
ubi præcipiat fieri denunciationem, ſeu diſdictam ante Ka-
lendas Majas, intelligitur tantummodo procedere in loca-
tionibus ſolitis terminari in Feſto S. Michaelis, prout in ali-
quibus locis, ut plurimum, terminari ſolent, non autem in
aliis diverſiſſimo tempore finiendis, Carpan. ad Statut. Me-
diol. *cap.* 394. *n.* 93. *par.* 2. & quamvis dicat, non facta diſdi-
cta, cenſeatur renovata locatio, adhuc ſi appareat partes con-
ſenſiſſe, ut finiret, non poterit cenſeri renovata, quantum- 130
vis diſdicta non fuerit facta, quia non poteſt cenſeri tacitè
renovata, dum conſtat renovatam non fuiſſe, Rot. Bononien.
diverſ dec. 20. *n.* 6. & Rota Romana *dec.* 269. *n.* 3. poſt Poſth.
de manut. & dec. 495. *n.* 11. *& dec.* 498. *n.* 4. *& ſeq. par.* 5. *rec.* Et
quod dicitur de Statuto, procedere poteſt etiam in pacto, 131
quia militat eadem ratio, & valet propterea argumentum à
Statuto, ad pactum, Gratian. *diſcept.* 348. *n.* 28. cum aliis latè
adductis per Barboſ. *in loc. argument.* 105. *num.* 1. *& ſeq.*

Dubitari tamen poſſet, an ſufficiat probari, unum ex con-
trahentibus apertè declaraſſe ſuam voluntatem non conti-
nuandi, ac etiam talem voluntatem alteri innotuiſſe, abſque 132
eo, quòd appareat an & ipſe conſenſerit, ut locatio finiretur,
vel ne, & pro affirmativa facit, quòd denunciatio requiſita
cenſeatur ad effectum certiorationis, & ſcientiæ, ut habetur
in d. dec. 269. *n.* 3. poſt Poſth. *& dec.* 495. *num.* 11. *par.* 5. *recent.*
Inde enim infertur ſufficere probationem, quòd ſciverit,
cùm denunciatio non cenſeatur inducta pro forma ſaltem
ſubſtantiali, ita ut non poſſit adimpleri per æquipollens, ut
habetur in eiſdem deciſionibus. Sed verius videtur, neceſſa-
riam eſſe probationem conſenſus, ſtante ſtatuto, vel pacto, 133
aliàs enim per ſolam ſcientiam, non cenſetur remiſſum jus
ſibi ab eodem ſtatuto tributum, quòd ceſſante diſdicta, lo-
catio cenſeatur renovata, nam in præjudicialibus, tacens
non videtur conſentire gloſ. *in c. ſicut ver. per unum in fin.
de elect.* Gemin. *conſ.* 55. *n.* 6. Rot. *dec.* 136. *n.* 5. *par.* 1. *div.* &
quod

quod habeatur pro contradicente Veſtr. *in praxi lib.4. cap.5. n.5.* Et in prædictis deciſionibus pro contraria opinione adductis ſit fundamentum in conſenſu utriuſque, ita ut is, cui innotuit alium nolle continuare, habuerit ſe pro denunciato, ut *in d.dec.495. n.12.* & cenſeretur renuntiaſſe formæ per ſtatutum inductæ ad ſui favorem, ut *in d.dec.498.n.9.& dec. 10. par.5.rec.* Quod ſecus eſt ceſſante ſtatuto, vel pacto, quia in terminis juris communis, ſufficit deficere conſenſum unius ex contrahentibus, *l.qui ad certum 15. ff. loc. & d. eſt ſup. in 6. declar. n.66.* & quod hoc innoteſcat alteri, ut ſup. *in fin. princ. hujus declarationis nu.* 122. & dum ſtatutum ulterius requirit denunciationem, neceſſe eſt, quòd appareat, partem illam remiſiſſe, aliàs ejus diſpoſitio erit ſervanda.

Et cum hac diſtinctione videtur etiam reſolvenda alia quæſtio, an ſufficiat hanc denunciationem fieri coram Judice incompetenti, puta coram Laico, adverſus locatorem Cleri-
134 cum, ſi enim deeſt ſtatutum, vel pactum, ita ut ſufficiat ſola ſcientia, quòd conductor nolit continuare, utique videtur non poſſe negari, eam induci per dictam diſdictam Bald. *in c. fin. n.5. de fid. Inſtr.* Surd. *dec. 26. n.15. ver. item procedunt.*
135 Etiamſi dici poſſit actus nullus, quia conductor non indiget illo actu, ſed ſola ſcientia locatoris ei ſufficit. Quod ſecus eſt ſi indigeat allegare diſdictam propter ſtatutum, quia debet
136 eam allegare validam, & ſic competentis Judicis Decreto factam, ut de diſdicta cenſus requiſita per Bullam Pii, tradit Cenc. *de cenſ. q. 103.n.24. & q.11. n.5.* qui Judex competens eſt ille denunciati, non denuntiantis, ex eodem Cenc. ibidem, ubi *q. 111.n.6.* rejicit contrarios.

Verùm abſolutè, & indiſtinctè, quòd hęc denunciatio fa-
137 cta Clerico ex decreto Judicis laici ſit nulla, & non ſuffragetur, conſuluit per plures rationes Rimin. Jun. *conſ. 386. per tot.* & noviſſimè D. Jac. Pignatell *conſ.149.n.10.& per tot.p.1.* volentes, quòd iſte actus factus à Judice laico adverſus Cle-
138 ricum, neque ſuſtineri valeat tamquam extrajudicialis, nempè Rim. Jun. *d. conſ. 386. n. 13. & ſeq.* Pig. *n.18.* circa quod tamen contrarium poſt Bald. tenuit Dec. *in c. at ſi clerici n. 140. de judic.* & aliis adductis Gerard. Spin. *conſ. 3.n.8.& ſeq.* & ſentit Rot. *dec.733. n.3.p.3.rec.* ſed ultra quod hoc ſaltem poteſt revocari in dubium, prout revocatur à Rota ibidem *n. 4.* difficultatem majorem facit, quòd deficiente calore ju-
139 dicii, denunciatio ipſa, admiſſo quod valere poſſet, & operari tamquam extrajudicialis ad effectum inducendi ſcientiam, non remanet probata per ſimplicem relationem Nuncii, qui reſpectu Clerici officium non habet, cùm ad probandum actum extrajudicialem, requirantur duo teſtes, ut conſiderat Rim. Jun. *d.n.13. & ſeq.* unde eſſet ſaltem neceſſarium coadjuvare probationem, quòd facta fuerit.
140 Unum ulterius notandum, quòd præfatum ſtatutum inducens tacitam renovationem locationis, non procedit adverſus minorem prohibitum locationes facere ſine ſolemnitatibus, ut cenſuit Rot. *dec. 269. n.8.* poſt Poſth. *de manut.* & conſonant alii adducti ſuprà *in decl. 6. illat. 2. n. 84.*
141 Dubitari etiam poſſet, an ſi unus ex contrahentibus diſdixit, & poſtea tacuit, & continuavit cenſeatur receſſiſſe à diſdicta, & conſenſiſſe in relocationem, & negativam tenuit Napod. cum quo videtur tranſire Carpan. ad Statut. Mediol. *tom. 2. cap. 398. n. 10.* ubi quòd etiam ſi conductor poſt denunciationem retineat claves, & bona in domo, adhuc non inducatur relocatio, & dominus tacens amittit penſiones, Magon. *dec. Florent. 148. n. 2. verſ. reſtrinximus*, ubi, quod non poteſt cenſeri reconducta, nec competere actionem de locato.
142 Contrarium tamen, quòd imò per continuationem poſt diſdictam cenſeatur ab ea receſſum, voluit Alex. *conſ.1.n.13. ad fin. ver. nec videtur trahi lib.* 2. Marta *vot.35.n.9.* & quòd ſi conductor, qui dederat arrham diſdixerit, & poſtea re conducta uſus fuerit, arrha ſit imputanda in penſione, quia à diſdicta receſſum ſit, concluſit Panc. *conſ. 31. per tot.*
143 Conciliari autem poſſe videntur prædictæ contrariæ opiniones, ut prima procedat ſi diſdicta facta ſit, finita locatione, ſecunda verò ſi facta ſit locatione adhuc durante, ex quo iſta, tamquam tempore minus congruo, non tantùm afficit, & facilius propter intervallum temporis poteſt ab ea cenſeri receſſum, facit Alex. *d. conſ. 1. n. 13. poſt med. verſ. nec obſtat lib. 2.* & apertiùs Carpan. ad Stat. Mediol. *d. cap.398. n.111.*
144 Niſi tamen aliud dicere ſuadeant circumſtantiæ penſandæ per judicem, cujus arbitrio locum eſſe in hac materia dictum eſt ſupra in declaratione 3. *n. 55.*

Quo autem ad patientiam locatoris, non videtur dubitandum, eam requiri, ſed dubitari poteſt, an requiratur ejus pro-
145 batio, & ſufficere probationem, quòd ſciverit conductorem in prædio remanere, ſenſiſſe videntur ſupracitati in declaratione 6. *n. 81. & ſeq.* & comprobatur, quia ſufficit taciturnitas utriuſque partis, ut habetur in verbis *d. §. qui implete*, ſupra relatis, ac proinde nihil ulterius videtur probandum, quia reclamatio, & expulſio eſt quid facti, quod non præſumitur, ſed probari debet ab allegante Dec. *conſ. 437. num. 2.* Rot. *dec. 103. n. 24. par. 5. rec.*

Unde verum eſt dicere requiri patientiam domini, & probandam eſſe, præcipuè ſi agatur de renovatione ex ſtatuto illam requirente Caroc. *d. tit. de renov. declar. 8. ad fin.* Magon. *dec. Lucen. 47. n. 11.* Sed ubi non poteſt dubitari de ſcientia ipſius, patientia erit probata eo ipſo, quòd non probabitur contradictio Magon. *dict. dec. 47. n. 12.* & faciunt latè tradita per Menoch. *præſumpt. 86. lib. 3.* & per nos ſupra *cap. 28.* quòd locator, qui ſemel rem tradidit præſumatur præſtitiſſe patientiam, conductorem ea uti, licet loquantur durante locatione.

Declaratio duodecima eſt, ut hæc tacita renovatio non in- 146
ducatur ſtatim, ac finitum eſt tempus locationis expreſſæ, ſed requiritur conductorem continuare in prædio per aliquod tempus conſiderabile, Bald. *in d. l. item, quæritur, §. qui impleto n.2. poſt princ. verſ. pro declarat. ff. locat.* & ibidem Alberic. *n. 10. verſ. literam expone*, & alii. Afflict. *dec. 365. n. 14.*
Menoch. *præſumpt. 85. n. 45. lib. 3.* adeout non ſufficiant duo, 147
vel tres dies, ut dicit Bald. poſt Odofredum, ut ſupra Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 16. poſt med.* Sed hoc circa quantitatem temporis arbitrio Judicis relinqui docuit Bart. *in d. §. qui impleto n. 12.* & aliis adductis, dicit etiam Maſcard. *concluſ. 990. n. 21.* Magon. *dec. Lucen. 447. n. 10.* ubi, quòd cùm ibi elapſi eſſent tres menſes, Domini arbitrati ſunt illud non poſſe dici tempus modicum; ſed judex conſiderare debebit, non meram quantitatem temporis, ſed etiam qualitatem, uti ſi remanſerit conductor in prædio de tempore illo, quo erat ad culturam agri aliquid operandum, ut docuit ipſe Bart. *d. num. 12.*

Declaratio decimatertia eſt, ut non procedat d. tacita re- 148
conductio, nec allegari poſſit à conductore, qui pro parte ſua non implevit promiſſa, ut latè aliis adductis tradit Maſcard. *concl. 990. n. 31.* Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 28.* ubi rationem reddit, quia conductor non adimplens promiſſa poteſt etiam durante locatione expelli *l. quæro, §. inter locato-*
rem, & ibi doctores, *ff. locat.* unde ſi non ſolvit penſionem 149
non poteſt prætendere tacitam reconductionem, Cravett. *conſ. 87. n. 3. poſt med.* Menoch. *præſ. 85. n. 43. lib. 3.* Trentacin. *variar. reſol. lib. 3. tit. de locat. reſol. 1. n. 5.* Rot. *dec. 269. n. 7.*
poſt Poſth. *de manut.* Et ampliatur, ſi adſit ſtatutum inducens 150
tacitam renovationem locationis, quia adhuc intelligitur ſi conductor ex parte ſua adimpleverit promiſſa Alex. *conſ. 76. n. 3. verſ. confirmo alia ratione*, Ruin. *conſ. 78. n. 3. lib. 1.*
Bero. *conſ. 153. n.39. & ſeqq. lib. 1.* Mantic. *de tac. lib. 5. tit.* 151
15. n. 28. verſ. quod extenditur Marr. Medic. *exam. 59. n. 25.* Rot. *dec. 269. n. 7.* poſt Poſth. *de manut.* Et ſufficit opponere de non adimplemento, ad hoc, ut conductor teneatur illud
probare Menoch. *conſ. 121. n. 110.* Et ubi adeſſet ſtatutum 152
inducens relocationem, ſi conductor ſolvat debitis temporibus, neceſſaria eſſet hæc qualitas, quòd ſolviſſet debitis temporibus, nec ſufficeret ſolviſſe poſtea, & receptas fuiſſe penſiones, & factum ſaldum, ut optimè probavit Rota in illa Nepeſina locationis coram Juſto, quæ habetur penès Marchel. *de commiſſ. part. 1. fol. 1081.*

Declaratio decimaquarta eſt, ut non procedat præſum- 153
ptio præfatæ relocationis ubi adeſt continuatio ultra triginta annos, quia dicta præſumpta relocatio eſt ad tempus, nempe, vel ad annum, vel de die in diem, ut patet ex textu *in l. item quæritur, §. qui impleto, ff. locat.* & aliis traditis in declarat. 3. Ex continuatione autem per annos triginta, probatur locatio perpetua, Ruin. *conſ. 61. n. 2. lib. 1.* Carpan. ad Statut. Mediol. *to. 2. c. 398. n. 119.* & ſic ceſſat præſumptio relocationis, de qua agimus. Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 30.* Afflict. *dec. 365. n. 13.* Sed circa veritatem hujus declarationis, me remitto ad tradita ſupra *in cap. 22.*

Declaratio decima quinta eſt, ut in caſibus, in quibus 154
non inducitur tacita renovatio, non poſſit dominus bonorum, vel is qui præſtitit operas, petere mercedes actione locati, ſed non propterea debebit conductor locupletari cum aliena jactura, & ideò pulſari poterit alia actione Bart. *in d. l. item quæritur. §. qui impleto, n. 5. ad fin. verſ. non ergo ff. loc.* ubi de eo qui continuavit præſtare cuſtodiam dicit, quòd petet mercedem actione negotiorum geſtorum fortè, vel alia Afflict. *dec. 364. in fin.* Carocc. *tit. de renov. locat. declarat. 1. n. 13.* Mant. *de tacit. lib. 5. tit. 15. nu. 33.* & faciunt dicta latiùs *in cap. 35. num. 48.*

De

De reſtitutione rei locatæ.

S U M M A R I U M.

1 *Res locata, locatione finita, reſtitui debet domino.*

2 *Condoctor recoſans reſtituere rem locatam finita locatione, condemnatur ultra eam tradere domino etiam valorem ipſius.*

3 *Decl. procedere ſi contumax ſit oſque ad ſententiam.*

4 *Decl. 2. procedere ſi actum ſit rei condictione, ſecus ſi actione locati.*

5 *Praxis petendi dictam æſtimationem relativè.*

6 *Conductor tenetur reſtituere rem locatam in eadem eſſentia, & eodem ſtatu quo eam recepit.*

7 *Et ſi eam in illo non conſervaverit tenetur eam ad illum reducere.*

8 *Et ſi poteſt eam reſtituere, non liberatur ſolvendo intereſſe.*

9 *Secus ſi ſit impoſſibile, uti quia res perierit.*

10 *Conductor tenetur reſtitoere rem nō ſolùm in ſubſtantia, ſed etiam cum eiſdem qualitatibus cum qoibus recepit.*

11 *Conductor qui recepit agros cultos, vel com fructibus pendentibos, tenetur eos eodem modo illos reſtitoere.*

12 *Et aliàs tenetur ad omnia damna, & intereſſe.*

13 *Conductor qui recepit agrum ſeminatum, non ſatis eſt quòd reſtituat ſemen, & impenſas in ſeminando, ſed debet etiam reſtituere damnum fructuum non perceptorum.*

14 *Ampl. procedere etiamſi in locatione adſit pactum, qoòd in dicto caſu liceat domino partem ſeminom retinere.*

15 *Verbum liceat non importat neceſſitatem.*

16 *Pacto quando quis non cogitur uti, poteſt uti diſpoſitione juris.*

17 *Re mobili locata, per longum tempus non reſtitota, ſi perempta ſit, à die peremptionis non debentor amplius mercedes.*

18 *Si non perempta, reſtituenda unà cum intereſſe non excedente valorem rei.*

19 *Dominus finita locatione poteſt conductorem expellere propria auctoritate.*

20 *Ampl. etiamſi conductor introduxiſſet litem remedio* l. diffamari.

21 *Decl. ut ad hoc quòd competat d. facoltas neceſſe ſit, finem locationi eſſe certum, & probatione non indigere.*

22 *Si locatio ad certas generationes vel ad vitam, qoia probanda mors, vel finis generationis, non intrat facultas expellendi propria auctoritate.*

23 *Conductor expulſus finita locatione non petit reintegrationem.*

24 *Dominus licèt expellere poſſit conductorem propria auctoritate, melius facit adeundo Judicem.*

25 *Locator poteſt incipere judicium contra conductorem à mandato de expellendo, ſeo evacuando.*

26 *Jodicium de re locata evacoanda, eſt poſſeſſorium.*

27 *Minor habet legitimam perſonam ſtandi in judicio poſſeſſorio abſqoe curatore.*

28 *Judicium de re locata evacoanda eſt ſummarium, & quomodo in eo procedatur.*

29 *Dominus poteſt locatione finita petere manutentionem.*

30 *Ampl. etiamſi locatio fuiſſet ad longom tempus, & poſſeſſia penes heredem conductoris.*

31 *Ampl. 2. ut mortuo locatore poſſit heres petere manutentionem etiam adverſus tertium.*

32 *Ampl. 3. ut locatori ſufficiat ſolom inſtrumentum locationis ad probandam ſuam poſſeſſionem.*

33 *Decl. procedere ſi finis locationis ſit claros, aliàs manotentio datur conductori.*

34 *Ampl. 4. dari manutentionem domino finita locatione per mortem conductoris, ſtante ſtatuto de continuanda poſſeſſione defuncti in heredem.*

35 *Idque non ſolum adverſus heredem conductoris, ſed etiam adverſus heredem tertii.*

36 *Secos ſi finis locationis non ſit clarus, quia tunc intrat ſtatutum poſſeſſionis continoativum.*

37 *Conductor denegans finita locatione rem reſtituere, dicitur invadere, & ſpoliare.*

38 *Et competit adverſus eum reintegratio, & actio ſpolii.*

39 *Ampl. etiam contra ſingularem ſucceſſorem condoctoris.*

40 *Dominus finita locatione poteſt petere reſtitutionem, ex* l. fin. C. de acquir. poſſeſſ.

41 Ex l. fin. C. de acq. poſſeſſ. *habetur remediū reſtitutorium poſſeſſionis in caſibus, in quibus nulla vis committitur.*

42 *Et competit dictum remedium, ſive conductor alienet ſponte, ſive coactivè.*

43 *Remedium* d. legis *debet ſpecialiter intētari, vel ita narrari factum, ut comprehendi poſſit eſſe intentatum.*

44 *Dominus finita locatione habet remediom recuperandæ poſſeſſionis non ſolum ex generali edicto, ſed etiam ex legibus particolaribus.*

45 *Reſtitutio poſſeſſionis rei locatæ impeditur domino, ſi conductor opponat aliquam juſtam cauſam retinendi.*

46 *Conductor retinens finita locatione excuſatur à condemnatione in æſtimatione rei per quamlibet cauſam.*

47 *Remedium* l. ſi quis conductionis C. locat. *eſt magis ſpeciale & utilius locatori quàm alia.*

48 L. ſi quis conductionis C. locati *eſt ſingularis, & quomodo intelligatur.*

49 *Conventus ejus vigore non liberatur conſtituendo ſe nomine domini poſſidere, nec ſolvendo intereſſe.*

50 *Prabet actionem perſonalem.*

51 *Actio perſonalis propriè eſt cum agimus adverſus obligatum ad faciendum, vel damnum.*

52 *Remedium* d. l. ſi quis conductionis *non competit adverſus ſingolarem ſucceſſorem.*

53 *Secus ſi ſit ſocceſſor in ipſa locatione.*

54 *Remedium* d. l. *ut tranſeat in habentem caoſam à ſucceſſore neceſſaria eſt ceſſio, vel pacta joriom locatoris.*

55 *Remediom* d. l. *tranſit in heredem tam activè quàm paſſivè.*

56 *Remediom* l. ſi quis conductionis, *ut competat probanda locatio, ejos finis, & contumacia reſtituere debentit.*

57 *Et requiruntur probationes conclodentes.*

58 *Locatio ad hunc effectum probatur per inſtromentum.*

59 *Et probatur etiam per teſtes.*

60 *Et ſufficiunt teſtes de confeſſione deponentes, quamvis ſingulares.*

61 *Et ſufficit qualibet alia concludens probatio.*

62 *Probanda tamen locatio com certa mercede.*

63 *Sententia abſolutoria ab obſervantione Judicii fertur qoando non competit actia intentata.*

64 *Clauſula* deducens omne jus, omnemque actionem *in libello appoſita, operatur poſſe ferri ſententiam ex alia actione non expreſſa.*

65 *Lim. ſi ex ipſo libello, & poſtea pro ſecutis appareat fuiſſo intentatum remedium certum, & actorem ad illud ſe reſtrinxiſſe.*

66 *Remedium* l. ſi quis conductionis *competit etiamſi locatio fuerit tacita.*

67 *Et competit, ſtante tacita reconductione.*

68 *Decl. procedere ſi tacita reconductio ſit finita.*

69 *Remedium* l. ſi quis conductionis *excluditur, ſi opponatur contractui locationis de ſimulatione.*

70 *Simulationis exceptio non attenditur in judiciis poſſeſſoriis, niſi ſit concludenter probata.*

71 *Finis locationis convincitur ex lapſo temporis, pro quo fuit ſacta, vel pro quo facta præſumitur.*

72 *In locatione facta ad vitam probatur ex fide libri mertuorom.*

73 *Contumacia conductoris in reſtituendo rem, probatur ex qoo pulſatus rem non dimittit.*

74 *Remedium* l. ſi quis conductioois, *ut competat, ſecundùm aliquos reqoiritur probatio, quod intentans poſſederit.*

75 *Remedia reſtitutoria reqoiront probationem poſſeſſionis antecedentis.*

76 *Decl. in remedio* l. ſi quis cooductionis *tunc ſolum probandum eſſe locatorem poſſediſſe, cùm docetur conductorem foiſſe poſſeſſorem, & ignoranter conduxiſſe.*

77 *Remedium* l. ſi qois conductionis *intentans, non tenetor dominium ſuum probare.*

78 *Et conventus dicto remedio non valet opponere de dominio ſuo, vel alieno.*

79 *Secus ſi agatur actione locati.*

80 *Remedium* l. ſi quis conduct. *qoomodo intentari debeat.*

81 *Dominii exceptio, an admittenda in remedio* l. ſi quis conductioois *quando de eo clarè conſtat, eſt controverſum.*

82 *Declara, non admitti probationem faciendam, etiam ſi offeratur incontinenti.*

83 *Decl. ſecundò non admittendam quamlibet probationem dominii, etiam jam factam, ſed ſolùm eam quæ alias contrarias non admittat, vel ſuperet.*

84 *Probatio dominii per teſtes non admittitur in dicto remedio.*

85 Per confeſſionem partis admittitur quando non ſit confeſſio aquivoca.
86 Dominii exceptio etiam probata, non admittitur in ſpolio violento, ſecos in non violento.
87 Declara tertiò, dominium quomodocumque probatum non attendi, ſi conductor illod habebat de tempore conductionis, & ſcienter conduxit.
88 Secus ſi dominium poſtea conductori ſupervenit.
89 Vel ſi ignorans ſe dominum conduxit.
90 Et requiritur quòd non ſolum eſſet dominus, ſed etiam poſſeſſor.
91 In remedio l. ſi quis conductionis non poteſt conventos opponere de ſua hypotheca.
92 Neque de ſoa poſſeſſione.
93 Neque de jure redimendi.
94 Ampl. etiamſi ſuper eo ſit conteſtata lis.
95 Remedio l. ſi quis cooductionis conventus, non poteſt alia ratione velle retinere.
96 Lim. ot poſſit retinere pro expenſis utilibos, & neceſſariis.
97 In remedio l. ſi quis conductionis non admittitur reconventio.
98 Neque opponitur compenſatio.
99 Neque exceptio nullitatis locationis.
100 Secos, ſi cum nullitate concurrat, quòd locator non poſſideret.
101 At hoc non procedit ſi poſſidebat conductor, niſi ſimul probet ſuam ignorantiam.
102 Remedium l. ſi quis conductionis datur non ſolùm locatori, ſed etiam aliis ſimilibus.
103 Datur ei qui commodavit.
104 Datur ubicomqoe quis cauſam habet ab agente, vel ejus nomine detinet.
105 Datur adverſus emphyteutam, & ad longum tempus conductores.
106 Dummodo poſſidentes habeant caoſam ab inveſtitis, aliàs ſecus.
107 Datur non ſolom in contractibus ſimilibus locationis, ſed etiam in diſſimilibus.
108 Actio locati competit pro reſtitutione rei.
109 Actio locati eſt ordinaria.
110 In actione locati opponitor exceptio dominii.
111 In actione locati non venit condemnatio ad duplum, prout venit in remedio l. ſi quis cooductionis. In actiooe locati venit etiam condemnatio ad mercedes, ſecut in dicto remedio.
112 Domino finita locatione competit rei vindicatio.
113 Rei vindicatio finita locatione, nedum competit contra conductorem, ſed etiam contra tertium.
114 Rei vindicatio, ot competat, probandum dominium, finis locationis, & identitas rei.
115 Dominiom ad effectum rei vindicationis probandum eſt concludenter.
116 Et non ſufficit inſtrumentum locationis.
117 Ampl. ut non ſufficiat unà cum ſolutione canonum, & laudemii, & aliis adminiculis.
118 Contrarium verius.
119 Non ſufficit recognitio in dominum ad probandum dominium.
120 Ampl. etiamſi adſit pactum, quòd res in aliquo caſu devolvatur.
121 Contrarium, ſi agatur vigore dicti pacti.
122 Finis locationis ad lineam facta, ut probetur, doceri debet lineam eſſe finitam.
123 Nec ſufficit probare mortem nominatorum in locatione, qoando conſtat eos habuiſſe filios, ſecus è contra.
124 Identitas ad effectum rei vindicationis probanda eſt concludenter.
125 Identitas ad dictom effectom non probatur per duas demonſtrationes, ſi alia non conveniant.
126 Secus eſt generaliter.
127 Lim. ſi illa due demonſtrationes aliis quoque rebus adaptentur.
128 Lim. 9. ſi illa, que non adaptantur rei, de qua agitur, adaptentur alteri.
129 Dominus ex ſola incertitudine loci, & quota rei ſue, non debet illam amittere.
130 Et ideo ſi per eam non poteſt condemnari reus ad reſtituendam, debet condemnari ad pretium.
131 Dominus poteſt agere contra conductorem ad exhibendum rem condoctam.
132 Et ad diſtinguendos ejus fines.
133 Conductor tenetur deſignare bona pro quibus ſolvit. Patton. de Loc. & Cond.
134 Et ſi non deſignet, præſumitur ſolvere pro omnibos que poſſidet.
135 Locatori datur juramentum in litem de magnitudine, & qoalitatibus rei locata.
136 Conductorem teneri deſignare fines, declaratur primò procedere in antiquis, vel cùm conſtat facto ipſius conductoris fines immutatos eſſe.
137 Decl. 2. ut ſufficiat deſignare rem, in qua verificari poſſint verba locationis, vel deficiente locatione, rem, que ſit capax mercedis quam ſolvit.
138 Decl. 3. ut dicta pena confundentis patiendi immiſſionem in omnibus bonis confuſis, vel juramentum in lite non tranſeat in ſucceſſores.
139 Saltem ſi agator de ſucceſſore ſingolaris.
140 Feudalem rem petens cum allodiali admixtam, & neſciens eam diſtinguere, ſuccumbit.
141 Lim. ſi probet eam confuſam culpa conductoris.
142 Secos in harede conductoris, qoia tenetur, ut conductor, rem deſignare.
143 Fines non eſt neceſſarium ot deſignentur ab utraqoe parte, ubi ſcitur quantitas rei.
144 Appellatio regulariter non datur à mandato de exhibendo.
145 Lim. ſi ſimul condemnetor ad rem reſtituendam.
146 Conductor condemnatus rem dimittere non appellat ſecundùm magis communem.
147 A mandato de manutenendo non datur appellatio.
148 A mandato de evacuando, ſeu exfractando non datur appellatio.
149 In judiciis momentanea poſſeſſionis, non datur appellatio.
150 Rei locata reſtitutio celeritatem deſiderat.
151 Non eſt inconveniens de una re prius ſummariè, deinde plenariè cognoſci.
152 Appellationem non dari à mandato de evacuando decl. non procedere ſi lis ſit inter duos conductores.
153 Decl. 2. non procedere obi non actom remedio poſſeſſorio, ſed intentata actio realis.
154 Decl. 3. non procedere, ſi admiſſa fuerit quaſtio dominii.
155 Idem ſi d. quaſtio fuiſſet admittenda, & fuerit rejecta.
156 Decl. 4. non procedere ſi liquidò non conſtet de locatione, vel de ejos fine.

C A P U T LXV.

Finita demum locatione, & ceſſante ejus renovatione,
clarum eſt, conductorem debere rem conductam re- 1
ſtituere domioo, *l. ſi quis conductionis C. loc.* & in hoc non
eſt dubium, ut dicit Rot. cor. Greg. *dec. 45. n. 1.*

Imò ſi rem reſtituere recuſet, dicitur invaſor, & ut talis,
condemnari debet reſtituere nedum rem ipſam, ſed ulteriùs 2
etiam ejus æſtimationem, ut expreſſè ſancitur *in l. conductor.*
penul. C. loc. & in l. non ab re 10. C. unde vi. Si tamen uſque ad
ſententiam contumax fuerit, ut in præfatis juribus expreſſè 3
habetur, quidquid ſenſerit Jo. ſufficere, quòd uſque ad litis
conteſtationem, quem refellit Bart. *in d. l. non ab re verſ. quaro in quantum*, Menoch. *recup. rem. 11. n. 29.* & ſi agatur rei 4
condictione *ex d. l. ſi qois conduct.* Secus ſi agatur actione lo- 5
cati, quia in ea venit ſola reſtitutio rei, non autem dicta ul-
terior condemnatio ad æſtimationem, ut diſtinguendo fir-
mat Petr. Barboſ. *in l. ſi alienam 12. n. 31. verſ. neque exiſtimes, ff. ſol. matr.* & dicam etiam infra. Praxim autem pe-
tendi, & aſſequendi hanc æſtimationem require à Gloſ.
in d. l. conductores in ver. aſtimationem, & latiùs à Menoc.
in d. rem. 11. n. 30. Caroc. *de loc. p. 6. rem. 14. n. 39.*

Et reſtituere debet conductor rem in eadem eſſentia, & in 6
eodem ſtatu, quo eam recepit, *l. cum conductorem 29. ubi* Gloſ.
C. loc. Ruin. *conſ. 88. n. 2. & 3. l. 1.* Menoc. *conſ. 13. n. 1.* Cyr.
contr. 329. n. 1. Joſ. Ludov. *dec. Peruſ. 62. n. 5.* Unde eſt, quod
tenetur tempore conductionis durante, & uſquequò deve-
niat ad actum iſtum reſtitutionis, rem cuſtodire, & conſer- 7
vare, juxta latè tradita *in c. 29. n. 30.* Et ſi non conſervaverit,
tenetur eam ad ſtatutum priſtinum reducere, & in eo illam
reſtituere, juxta firmata per Burat. *dec. 400. n. 1.* & tenetur et-
iam ad omnia damna locatori reficienda, prout pariter, cum
ſuis declarationibus, dictum fuit in præfatis *c. 29. & 30.* At 8
non propterea liberatur ſolvendo intereſſe, ſi poteſt rem ip-
ſam, & in eodem ſtatu quo eam recepit reſtituere, nam in
obligatione rem reſtituendi, non ſuccedit obligatio ad in-
tereſſe, niſi re perempta, ſed obligatus cogitur præcisè reddere
ſi poteſt, Alberic. *in l. ſi quis ſub alio §. ſi quis promiſerit n. 2.*
ver. ſi reddere ff. de re jud. ubi etiam quòd ſi non poſſit, mora
tamen, vel dolo, aut culpa ſua, non autem propter merā impoſ- 9
ſibilitatem, uti quia res perierit, eſt adhuc in facultate actoris

petere rem, vel æſtimationem Bart. in l. ſtipulatione non
dividuntur num. 9. in fin. & n. 38. ff. de verb. obl. & ibid.
Alea. n. 23. & 29. Soc. n. 67. & ſeq. Bologner. n. 207. Rot.
cor. Buratt. dec. 400. n. 7. & 8.

10 Et teneretur reſtituere rem non ſolùm in ſubſtantia, ſed et-
iam eum eiſdem qualitatibus, cum quibus eam recepit, exem-
plumque commune, & practicabile eſt in agris, qui ſi rece-
11 pti ſunt culti, debent etiam culti reſtitui, & ſi recepti ſunt
ſeminati, debent ſeminati reſtitui, & idem eſt ſi recepti cum
fructibus pendentibus, & ſic de ſimilibus, Feder. de Sen. conſ.
110. ante fin. verſ. circa ſecundum Mand. conſ. 124. n. 8. Ruin.
conſ. 80. n. 1. l. 1. Cyriac. d. contr. 229. n. 3. Surd. dec. 131. n. 4.
& dec. 201. n. 7. Et ſi non reſtituat prout recepit, poteſt do-
minus agere contra eum actione primæva Bar. in l. qui ſibi 33.
§. qui Sticum verſ. ſolve ibi ff. de ſolut. ſive officio Judicis deſer-
viente actioni bonæ fidei, Cyn. in l. exhibitionis n. 2. verſ. unde
at hæc materia, C. ad exhiben. & de utroque Rot. cor. Burat.
12 dec. 400. n. 5. & 6. Et tenebitur etiam ad omnia damna, & in-
tereſſe, itaut ſi recepit fundum ſeminatum, & ſeminatum
13 non reſtituat, non ſatis erit reſtituere ſemen, & impenſas,
quas fecerat dominus in ſerendo, ſed etiam reſtituere debebit
intereſſe reſpectu fructuum quos percepiſſet locator, ſi fun-
dus ſatus fuiſſet Ruin. conſ. 88. n. 4. l. 1. Cyriac. contr. 229. n. 4.

Et hoc de jure; Sed ubi aderat pactum in inſtrumento lo-
cationis, quòd teneretur conductor in fine locationis dimit-
tere tot terras ſeminatas, quot receperat, & quatenus non di-
mitteret, liceret domino retinere partem ſeminum deficien-
tium, ſeu valorem eorum in fructibus, dubitatum fuit, an
teneretur conductor ultra reſtitutionem ſeminum, etiam ad
dictum intereſſe fructuum, quot locator percipere potuiſſet,
& videbatur dicendum, quòd non, quia dum dominus reſer-
vaverat ſibi ſolam facultatem retinendi ſemina, cenſeri de-
14 bebat remiſiſſe damnum prædictum, arg. l. cum prætor, ff. de
jud. & notatorium per Din. Bart. & alios in l. legata inutili-
ter, ff. de legat. 1. Sed his, & ſimilibus non obſtantibus, con-
trarium in dicto caſu conſuluit Ruin. d. conſ. 88. n. 4. & 5. l. 1.
15 & optima ratione, quia licèt adſit dictum pactum, quòd lo-
catori liceat retinere ſemina, non propterea cogitur ipſo lo-
cator uti illa facultate, ſed eſt in ſuo arbitrio, ut patet ex illo
verbo, liceat, quod non importat neceſſitatem, prout ip-
ſe Ruin. pluribus juribus firmat, & ultra eum tradunt etiam
Soc. Sen. conſ. 115. n. 5. ad fin. verſ. ſed ad hoc reſpondeo lib. 3.
Menoc. conſ. 381. n. 23. Serap. dec. 739. n. 3. & eſt optimus text.
in l. quamvis in princ. ff. de pign. act. ubi dicitur, quòd ſi actum
eſt, quòd, conductore exiſtente non ſolvendo, liceat locatori
vendere pignus, non eſt cogendus vendere, etiamſi condu-
ctor non ſit ſolvendo, quia cauſa creditoris ita cautum eſt,
16 ergo idem dicendum in caſu prædicto propter identitatem
rationis, & dum non cogitur locator uti pacto, ſequitur, ut
poſſit uti diſpoſitione juris, ſecundùm quam poteſt ultra ſe-
men petere damna, ut ſupra firmatum eſt, & benè probat
Ruin. d. conſ. 88. 5. l. 1. & ſequitur Surd. conſ. 98. n. 7.

Dubium oriri poteſt, ſtantibus prædictis in locatione mobi-
lium, & ſemoventium, ſi non fuerint reſtituta locatori culpa
conductoris, & lapſum ſit longum tempus, itaut ſi pro da-
mnis computaretur merces amiſſa ob non continuatam loca-
17 tionem, ad maximam ſummam, & exceſſivam aſcenderent,
ſed jam ſupra tetigi illud in c. 12. & ex ibi traditis colligi po-
terit, quòd aut res locata perempta eſt, & nihil poſt ejus in-
teritum debebitur, etiamſi perempta ſit culpa conductoris,
quia re perempta, finitur locatio, & amiſſio mercedis rei
mobilis, vel ſe moventis, non eſt damnum, ſed amiſſio lu-
cri etiam incerti, quia illa res quamvis reſtituta fuiſſet, pote-
rat ſtatim caſu perire, quod ſecus eſt in ſtabilibus. Si autem res
non periit, & tunc reſtituenda eſt ipſa res, vel ejus pretium,
& quo ad intereſſe erit moderandum, ut non excedat valo-
18 rem rei, prout colligitur ſignanter ex deciſionibus ſingulari-
bus in hac materia, Fontanellæ dec. 536. 537. & 538. ſequen-
do magis opinionem Senatus Cataloniæ, quàm ipſius Fon-
tanellæ circa dictam moderationem intereſſe.

Ad argumentum verò illud, quod ipſe Fontan. facit in d.
dec. 538. n. 12. & ſeqq. dicens, mercedes rei locatæ, veniunt ap-
pellatione fructuum l. prædiorum, ff. de uſur. l. demum, C. de
rei vend. Bocacc. de interd. uti poſſideris c. 18. n. 21. Sed com-
munis eſt praxis, quòd ubi agitur ad rem, ſemper fiat conde-
mnatio etiam ad fructus perceptos, ſeu qui percipi potuerunt
de ipſa re à die motæ litis, ergo ſi mota ſit lis ſuper reſtitutio-
ne animalis locati, debebit condemnari, qui illud conduxit,
etiam ad mercedes à die moti judicii, quod quidem argumen-
tum ei videtur indiſſolubile, ac proinde, poſt multa verba ad
ornatum facta, ait, ſuper quibus tu qui doctus es excitabis inge-
nium, unde non loquitur mihi, ſed adhuc placet reſpondere,
quod major propoſitio ſupponit, quòd locatio duret, tunc
enim verum eſt dicere, quòd mercedes veniunt nomine fru-
ctuum, & quatenus locatio duret, totum argumentum pro-
cedit abſque difficultate, adeout videatur deberi mercedes
etiam excedentes valorem rei, ſi conductor culpa ſua non re-
ſtituat rem, & durante locatione judicium ſuſtineat. Sed ſi
locatio non durat, tunc argumentum non ſtringit, quia a-
ctualiter mercedes, & ſic fructus ceſſant, nec poteſt certo affe-
ri, quòd percipi potuiſſent, ſi conductor rem reſtituiſſet, cùm
non poſſit dici certum, quòd dominus continuare potuiſſet
ſimilem locationem, maximè tanto tempore, quo mercedes
excederent valorem rei, ut dictum eſt ſuprà.

Si autem conductor rem habeat, & non reſtituat, viden-
dum eſt quæ remedia competant domino, & in primis po- 19
teſt eam capere propria auctoritate, & conductorem expelle-
re juxta communem omnium opinionem, de qua Alex.
conſ. 105. n. 18. lib. 3. quæ eſt adeo vera, ut procedat etiamſi
conductor præveniſſet, & introduxiſſet deſuper litem ex re-
medio l. diffamari, C. de ingen. & manumiſ. quia adhuc eve-
niente fine locationis, poſſet conductor propria auctoritate 20
ingredi rem, & illius naturalem poſſeſſionem adipiſci, abſ-
que vitio attentatorum; nam habebat poſſeſſionem civilem,
& adeptio poſſeſſionis naturalis facta ab habente civilem,
eſt actus acceſſorius ejus, quòd erat ante litem, & ideò non
ſubjacet vitio attentati, cap. cum veniſſes, & ibi Abb. de reſt.
ſpol. Pariſ. conſ. 172. n. 12. l. 4. & in terminis Lancell. de attent.
p. 2. c. 4. lim. 1. n. 85. & lim. 5. n. 3. Poſth. de manut. obſer. 16.
num. 16. & dixit Rot. in Neapolit. locationis cor. Litta apud
March. de commiſ. par. 1. fol. 1081. n. 1. & ſeq.

Verùm competit dicta facultas ſi conſtet, locationem eſſe
finitam, nec ſit neceſſaria deſuper aliqua probatio, ut dictum 21
eſt de fine locationis ob non ſolutas mercedes, in c. 55. n. 12. ſe-
cus autem ſi neceſſaria ſit aliqua probatio, uti ſi prætenda-
tur finis locationis ob ſupervenientem neceſſitatem domino u-
tendi re locata, quia probanda neceſſitas judicialiter, ut di-
ctum eſt in c. 56. n. 56. & idem erit, ſi locatio fuiſset ad
tempus incertum, puta ad vitam, vel generationem, quia 22
inſpectione inſtrumenti, non conſtaret de fine locationis,
ſed probanda eſset mors, vel finis generationis, & ideo
non poſset de facto, & propria auctoritate locator condu-
ctorem expellere Gabr. conſ. 88. n. ult. l. 1. Tonar. dec. 16. n. 18.
ubi quòd hoc eſt cautum, Rot. coram Greg. dec. 105. n.
11. Et idem eſt ſi prætendatur finis locationis alia de cau-
ſa probationem requirente, uti ſi ob deteriorationem, vel
rei alienationem, Menoc. conſ. 503. n. 3.

Neque in dicto caſu indubitatæ finis locationis, poterit 23
conductor auctoritate propria expulſus, petere reintegra-
tionem etiam attento ſtylo Rotæ reintegrandi ad ſtatum, de
quo dictum eſt in c. 28. quia finita locatione, non eſt ſtatus
aliquis, ad quem conductor reſtitui valeat Seraph. dec. 777.
n. 6. in rec. dec. 56. n. 2. & 3. Et dictum eſt ibidem in fortiori
caſu, videlicet ubi expulſio facta eſſet quando adhuc du-
rabat locatio, dummodo poſtea terminaverit.

At licèt verè competat dicta facultas domino expellendi
conductorem propria auctoritate, & ſine Judice, tamen 24
quia, quod poteſt fieri ſine Judice, honeſtiùs fit cum Judice,
juxta doctrinam Bart. in l. creditores 3. in 1. lect. n. 4. C. de pign.
melius erit petere à Judice aſsociationem, juxta late tradita
in d. c. 55. n. 14. & prius in c. 40. n. 49. & ſeqq. ubi, & an aſsocia-
tio danda ſit abſque citatione partis, de quo in his terminis
pro affirmativa, ultra ibi citatos, Alex. conſ. 105. n. 27. l. 3.

Et poterit etiam locator petere mandatum de expellendo,
à quo incipere poteſt propter dictam facultatem expellendi 25
propria auctoritate Caroc. dec. 19. n. 52. & plenè Caſt. dec. 42. n.
12. velut dici ſolet in Urbe, mandatum de evacuando Rot.
in Rom. domus cor. Pamphilio impreſſa per Marcheſ. p. 1. fol.
1016. & in rec. dec. 692. n. 1. p. 1. Merlin. dec. 376. in princ.

Et notabile eſt, judicium iſtud de re locata evacuanda eſſe 26
poſseſsorium, & ideo minores habere legitimam perſonam
in eo ſtandi abſque curatore, prout in ſpecie probavit, &
in caſu occurrenti obtinuit Canc. ut ſcriptum reliquit in 27
ſuis var. reſ. l. 2. c. 1. n. 223. juxta Venetam impreſſ.

Et eſſe judicium ſummarium in quo hic in Urbe præmiſ-
ſo monitorio ſuper evacuatione, eoque reproducto, citatur 28
ad dicendum contra, & productis juribus, ſeu examinatis
teſtibus ſuper verificatione locationis, ac ejus terminationis,
abſque alia obſervatione terminorum ſubſtantialium cita-
tur ad ſententiam, & loco ſententiæ videndum decerni,
& relaxari mandatum de evacuando, quod ſtatim decer-
nitur, niſi infra decem, vel alium terminum arbitrio Ju-
dicis, ut in praxi, Saluſ. Tiber. l. 2. c. alt. n. 1.

Et poterit locator, ſi velit, locatione finita, ratione poſ- 29
ſeſſio-

Digitized by Google

ſeſſionis civilis, petére manutentionem pro recuperatione
naturalis, Bart. *in l.1.§.alt pretor n.17. ff.uti poſſid.* Bero. *conſ.*
102.*n.*43. *& ſeq. l.*1. Hond.*conſ.*21.*n.*19.*& ſeq l.*1.Men. *re-*
*tin.rem.*3.*n.*22.Grat.*diſc.*899.*n* 6.etiam ubi ageretur de loca-
30 tione ad longum tempus,& poſſeſſio naturalis eſſet penès hæ-
redes conductoris, ut pleniſſimè firmat Rot.poſt Poſt *de ma-*
*nut.dec.*293.*n.*1.*&* 2.& in emphyteuſi *dec.*79. *n.*3. *p.*5.*& dec.*
31 89. *num.*21.*p.*9.*rec.* & etiamſi è contra mortuus eſſet locator,
quia poſſet peti manutentio ab ejus hærede, etiam adverſus
tertium, in quem conductor alienaſſet, ut de proprietatio,
& ejus hærede adverſus eum, in quem alienavit uſufru-
ctuarius, tradit Tiraq. *in tract. mors omnia ſolvit p.*3. *decl.*
1. *n.* 8. & ex eo in propoſito noſtro Rot. *in d. dec.*393. *n.*
2. *&* 3. & Poſth. *de manu. obſ.* 16. *n.* 49. *ad fin.*

Nec ad iſtum effectum conſequendi manutentionem
adverſus conductorem indiget locator alia probatione,
32 quàm ea, quæ deducitur ex ipſamet locatione, hæc enim
ſatis probat ipſius poſſeſſionem inter ipſos contrahentes,
ut firmatum eſt ſupra *c.*27. *n.* 92. & ultra ibi adductos in
hoc propoſito Papien. *in for. libell. pro turbat. poſſeſ. ver.*
*hodie n.*6. Menoch. *retin. rem.* 3. *n.* 571.

33 Requiritur tamen etiam ad hunc effectum finem locatio-
nis eſſe clarum, & indubitatum, aliàs manutentio donec de
eo cognoſcatur non erit danda domino, ſed conductori
Grat. *diſc.*633.*n.*16.*& ſeq.*Poſth.*de manut.obſ.*19.*n* 47.Greg.
*dec.*105.*n.*15. And.*dec.*61. *n.*7. ex quibus patet parùm curan-
dum de Hond. qui ſenſit contrarium *in conſ.*86. *n.* 41. *l.*2.

34 Et procedunt prædicta etiam ubi adeſſet ſtatutum conti-
nuans poſſeſſionem defuncti in hæredem, quia adhuc, ubi fi-
nis locationis eſt clarus, non poteſt hæres conductoris præ-
tendere in ſe continuatam poſſeſſionem bonorum locato-
rum, & ex ea ſe manuteneri, Cuman. *conſ.*173. *n.*4 Cyriac.
controv. 12. *n.* 59.*& ſeq.* Mateſe. *var. reſ.c.*11. *n.*6. *l.* 2. Rot.
*dec.*263. *n.*2.*verſ.adhuc nihilominus,& ſeq.par.*2. *rec.*Cocc.
35 *dec.*488.*n.*4. *verſ.nam fuit per Dominos*. Idque non ſolùm ſi
controverſia ſit cum locatore, vel ejus hærede, ſed etiamſi ſit
cum tertio, dum enim jus conductoris eſt merè perſonale,
non poteſt ejus poſſeſſio ullo modo juvare hæredem, nec et-
iam contra tertium, ut apertè cenſuit Rot.cor. Coccin. *in d.*
*dec.*488.*n.*10.*&* 11.quidquid contrarium ſenſerit Fenzon. *ad*
36 *ſtat.Urb.c.*147.*n.*23. quem ſecutus eſt Poſth. *de manu. obſ.*55.
n. 65. *ad fi. verſ. prout ſecus*, quia Fenz. allegat ſolùm dictam
dec. Coccini, quæ contrarium penès me apertè dicit. Secus au-
tem ſi finis locationis non ſit clarus, quia tunc intrat ſtatu-
tum, & datur hæredi manutentio, Fenzon. *ad ſtat.Urb.c.*147.
*n.*24.Poſth *de manu.obſ.*55.*n.*65. Rot. cor. And. *dec.* 26. *n.*3.

37 Præterea ubi conductor denegaret rem conductam finita
locatione reſtituere, diceretur invadere, & ſpoliare *l. condu-*
ctores penult.C. loc. & competeret adverſus eum reintegratio,
38 & actio ſpolii, prout competere adverſus denegantem re-
ſtituere rem detentam, & in ſpecie adverſus colonum eſt
text. *in l.colonus* 12.*ff. de vi, & vi arm.* & tradit Ang. *in l. ſi*
quis conductionis poſt princ.verſ.item conductori datur, C.loc.
& competere remedium canonis reintegrandæ, Caroc. *par.*6.
*rem.*15.Anch.*conſ.*248. *n.*4.Pontan.*de ſpol. l.*1.*n.*23.Rot.*dec.*
88.ubi quòd cùm ſpolium non ſit violentum, primum extre-
mum probatur præſumptionib. *p.* 1. *div.* & competere condi-
ctionem quamdam poſſeſſoriam ad recuperandam poſſeſ-
ſionem dixit Rot.cor. Serap. *dec.* 896. *n.* 3.

39 Competitque hoc remedium ſpolii etiam contra ſingula-
rem ſucceſſorem conductoris ut in ſpecie firmat, Rot. Bon.
*div.dec.*129.*n.*31.Ruginell.*de appel.§.*2.*c.*3. *n.* 657. *verſ. poſ-*
40 *ſorium*, & poteſt dominus reſtitutionem petere *ex l. fi. C. de*
acq. poſſ. ex qua habetur remedium reſtitutorium momenta-
41 neæ poſſeſſionis propriè conceſſum in caſibus, in quibus nul-
la vis committitur propter conſenſum illorum, quorum
corpore dominus rem poſſidet, ut alius rem habeat, Ruin.
*conſ.*172.*n.*4. *& ſeq. l.*4. *& conſ.*77. *n.*3. *l.* 5. & alius adductis
42 latè Conrard. *de moment. in ampliat. n.*82.*& ſeq.* ubi *& n.* 90.
quod remedium ejuſdem legis competit, ſive conductor a-
lienet ſponte, ſive coactè, puta ſi in executionem ſenten-
tiæ alium in dominum, vel poſſeſſorem recognoſcat, de
quo Benintend. *dec.*93. *per tot.* & prædicta omnia ſequitur et-
iam; & comprobat Ruginel. *de appel.* §. 2. *c.*3. *n.* 660.*& plu-*
ribus ſeq. & tangit Rip. *var. c.*12. *n.*109. *ad fi.*

43 Eſt tamen neceſſarium remedium dictæ legis, vel ſpecialiter
intentare, vel ita narrare factum, ut comprehendi poſſit eſſe in-
tentatum ſecundùm Cont. alios adducentem *in d.ampl. n.*85.

44 Habet autem locator remedium recuperandæ poſſeſſionis,
non tantùm ex generali edicto, ſed ex legibus particularibus,
quibus expreſsè cavetur illam ei reſtitui, nempe *ex l. condu-*
ctores 34.*C.loc.* *& ex l.non abs re* 10.*C.unde vi* per quas injun-

Pacton. de Loc. & Cond.

gitur quoque pœna dupli conductoribus illam reſtituere de-
trectantibus, ut notat Gloſ. *in l. ſi cui* 51. *ver. juratum poſt*
med. ff. loc. debent enim condemnari nedum reſtituere rem,
ſed etiam ejus æſtimationem, ut tetigi ſuprà hoc *c. n.* 2.

Impeditur tamen reſtitutio poſſeſſionis ex remedio harum 45
legum petita, ſi aliqua juſta, & rationabilis cauſa retinendi
opponatur à conductore, Menoc. *retin.rem.*11.*n.*4.ubi *n.ſeqq.*
ſubdit, quæ ſint iſtæ juſtæ cauſæ, quas penès eum videre
poteris, ac etiam illas requirere ſuprà ſuis locis, puta cau-
ſam melioramentorum *in c.*34. §.3. *n.* 48. renovationem ta-
citam locationis *c.* 64. & ſic de ſingulis.

Et quandu impediri nequit rei reſtitutio, adhuc impediri
poteſt dicta ulterior condemnatio in æſtimationem, quia eſt 46
pœna ad quam evitandam ſufficit quælibet cauſa excuſans à
dolo, vel culpa, ut latè per Menoc. *recup. d. rem.* 11. *n.* 24.
& ſeq ubi refert plura, quæ ad hoc deduxit in quodam ca-
ſu contingenti, ex quibus colligitur ſignanter, quòd in ru-
di, etiam ignorantia juris excuſat & in quolibet, ignorantia
facti, puta, ſi eſſet hæres conductoris, qui præſumitur ignora-
re conductionem defuncti. de quo latius loquitur *n.* 50. *&*
ſeq. ubi vult procedere, niſi probetur ſcientia, vel agatur de
hærede ſuo, & neceſsario, qui cum ipſo defuncto moraretur,
& licet ibi loquatur abſolutè, quòd his ceſsantibus, non da-
tur adverſus hæredem remedium recuperandæ poſseſsionis
ex præfatis legibus, ex Bart. *in d.l.non ab re n.*3. tamen intelli-
gendum videtur, quo ad dictam pœnam dupli, à qua excu-
ſatur hæres propter præſumptam ignorantiam, prout Barto-
lum intelligit Dec. *in l.qui in alterius* 42. *n.* 1. *in fin.*

Eſt autem ſpeciale remedium dictarum legum, & differt à
remedio *l. ſi quis in tantum*, *C. unde vi* in pluribus relatis
per Gloſ. *ult. in d.l. non.ab re*, *C.unde vi*, quam ibi approbat
Bart. & latius differentias adducit Men. *recup.rem.*11. *n.*62.

Cætera, quæ dici poſsent de remedio præfatarum legum 47
omitto, tum quia videri poſsunt penès Menoc. *d.rem.*11. tum
etiam, quia tranſeo *ad l. ſi quis conductionis*, *C.loc.* quæ ma-
gis ſpecialis eſt, & magis præciſè providet, & præbet reme-
dium utilis locatori Caroc *de loc.p.*6. *rem.*14.*n.*39.*ad fin.* ſed
ſimile, ita ut de eo dicenda, facilè poterunt applicari etiam
remedio præfato, Menoc. *d. rem.*11. *n.*6. *&* 35.

Eſt autem præfata *lex quis conductionis* ſubtilis, & ſingu- 48
laris in jure non habens ſociam, ut notat in ea Ang. *in prin.*
& ideo ejus verba præciſa refero, prout retulit etiam Rot.
dec. 89.*n.*3. *p.* 9. *rec.* ſunt autem: *ſi quis conductionis titulo a-*
grum, vel quamcumque aliam rem accepit, poſſeſſionem prius
reſtituere debet, & tunc de proprietate litigare.

Verbis autem prædictis attentis, patet in primis condu-
ctorem obligari ad factum reſtitutionis, & inde ſequitur te-
neri præciſè reſtituere, nec liberari, conſtituendo ſe nomine 49
domini poſsidere, nec ſolvendo intereſse, ut firmat Caroc.
*p.*6.*rem.*14.*n.*10.& vigore hujus legis dari actionem perſona-
lem, quæ propriè ea eſt, qua cum eo agimus, qui obligatus 50
eſt nobis ad faciendum aliquid, vel dandum *l.actionum* 24.§. 51
in perſonam, *ff. de act. & oblig.* §. *omnium inſt. tit. de act.*
Soc. Jun. *conſ.*145.*n.*31. *l.*1. ac proinde verius videtur, quòd
ſingularis ſucceſſor hoc remedio conveniri non valeat, ut tra- 52
dunt Alex. *conſ.*12. *n.*6.*l.*4. Pontan. *de ſpol. l.*3. *n.*138. *in fin.*
Caroc. *de loc.tit.de act.rem.*14. *n.*29. Rot *dec.*464. *n.*1. *p.* 1.
div. latè Adden. *ad dec.*420. *n.*98. *& ſeq. p.*4. *tom.* 2. *rec.* licèt
contrarium ſenſerit Rot. Bono. *div.dec.*120.*n.*30.& alii Ad-
den. *ver. quantum ad illud*, ſi tamen non agatur de ſucceſ-
ſore in ipſa locatione, quia tunc benè conveniri poſset 53
uti conductor ex adductis infra *n.* 55.

Reſpectu autem actoris, nempe locantis, dicta actio tran-
ſit in quemlibet habentem ab eo cauſam, ſecundùm Caroc.
*d.tit.de act.rem.*14.*n.*29.*ver. bene verum eſt*, *ſed* Ang. quem
ipſe allegat, *in d.l.ſi quis conductionis in fin.* dicit, id quod ibi
habetur de conductore, ut non referat quæſtionem dominii,
quando convenitur ut conductor, vendicare ſibi locum in
omnibus habentibus cauſam ab agente, & conveniuntur a-
ctione utili *ex d. l.* ita ejus ſenſus ſit, quòd remedium d. le-
gis non ſolùm competat contra conductorem, ſed etiam 54
contra omnes alios habentes cauſam ab actore, de quo dice-
mus infra, non autem, quòd actio tranſeat in quemlibet cau-
ſam à locatore habentem, neceſsaria eſt enim ceſsio, vel pa-
ctum acquirendi jura locatoris Gloſ. *in l. ariſto ver. pignus*
verſ in ſecundo caſu, ff.qua res pign.vel hypoth.oblig. Mantic.
*dec.*69.*n.*3. Rot. *dec.*202. *n.* 3. *&* 4. poſt Cenc. de Cenſ. me-
diante autem ceſsione benè tranſit in quemlibet, ut plenè fir-
mat in ſpecie Rot. Bonon. *div. dec.* 119. *n.* 1. *& ſeqq.*

In hæredem verò actio iſta tranſit tam activè, quàm paſ- 55
ſivè, nempe, tam in hæredem locantis, quàm conducentis,
quia in ipſos tranſit locatio ipſa, ut dictum eſt ſuo loco. &

ſic ſi locator conveniat hæredem illius, qui condoxit, con-
ductorem convenit, Fel. in c. inter dilectos n. 1. de fid. in-
ſtr. Ceph. conſ. 47. n. 4. in fin. cum ſeq. Rot. Bon. div. dec. 129.
n. 32. & 33. ubi quòd admittunt omnes, Merl. dec. 376. n.
2. excuſari tamen hæredem ex probabili ignorantia, tra-
dit Pont. de ſpol. l. 3. n. 138.
56 Ea præfato etiam contextu verborum legis patet; quòd ut
quis ejus vigore obtinere valeat, probare debet contractum
locationis, in quo conſiſtit præcipuum fundamentum hujus
remedii, Pontan. de ſpol. l. 3. n. 132. Nec non probare debet,
quòd locatio expiraverit, ac contumaciam reſtituere de-
bentis, & in his tribus tantùm probatis, obtinebit, Rot.
dec. 222. ante n. 1. p. 8. poſt prin. & dec. 89. in pr. p. 9. rec.
At licèt ſufficere probationes leviores dixerit Grammat.
57 conſ. civ. 54. ante n. 1. & n. 3. ad fin. Tamen contrarium videtur
verius cum Ruio. conſ. 199. n. 6. l. 5. quia neceſſe eſt, quòd ſal-
tem de locatione clarè conſtet, addit. ad Gloſ. in eadem l. Cla-
58 rum autem eſt locationem probari per Inſtrumentum publi-
cum dec. 222. n. 1. p. 8. rec. ubi maximè ſi concurrant ſolutio-
nes penſionum. At non propterea ſi deficit Inſtrumentum,
59 deficit modus probandi, ſed ſufficiunt teſtes Caſtil. dec. 229.
n. 5. Merſ. dec. 376. n. 3. verſ. de loc. & ſeqq. ubi probat ſuffice-
re teſtes de confeſſione deponentes, quamvis ſint ſingula-
60 res, quia non agitur de probandis ſingulis confeſſionibus,
ſed de probando facto ſucceſſivo ex confeſſionibus reſul-
tante, in quem conveniunt, & conſpirant omnes con-
feſſiones, ut conſuluit Aret. conſ. 36. n. 2. & ſeqq. dummo-
dò tamen ſint plures teſtes de confeſſionibus, nam ſi u-
nus tantùm deponat de ea, & alius de auditu, non ſuf-
ficiunt, ut dixit Rot. cor. Manzan. dec. 751. n. 5. & 6.
61 Et idem dici poterit de qualibet alia concludenti proba-
tione, Pont. de ſpol. l. 3. n. 132. dummodò tamen convinca-
tur locatio pro certa mercede, quæ eſt neceſſaria ad eſſe loca-
62 tionis, ut alibi dictum eſt, & in ſpecie, ut ſit neceſſaria ad
hoc, ut competat dictum remedium l. ſi quis conductionis,
Rot. cor. Manz. d. dec. 75. n. 1. Adden. ad dec. 420. n. 102. &
ſeq. p. 4. to. 2. rec. Adeout etiamſi probatum eſſet dominium a-
ctoris, adhuc ceſſante probatione certæ mercedis, locus eſ-
ſet ſententiæ abſolutoriæ ab obſervatione Judicii, quæ fertur
63 quando actio intentata non competit, Papien. in for. libell.
act. real. n. 3. verſ. quia libellus eſt male conceptus. Marant. in
prax. p. 5. prin. n. 5. in d. dec. 751. n. 2.
Hinc advertat, qui cauſam incipit pro recuperatione rei,
non ſe adſtringere ad unicum remedium, ſed petere omnia,
omneſque actiones intentare, vel ſaltem apponere in libello,
64 ſeu in monitorio, quòd hìc in Urbe præcipuè coram Aud.
Cam. ſuccedit loco libelli, ſolitas clauſulas ſalutares deducens
omne jus, omnemque actionem, &c. quibus ſtantibus, po-
teſt ferri ſententia ex alia actione non expreſſa, Felin. in
c. licet Heli n. 44. de ſimon. Marant. in prax. p. 6. princ. memb.
3. n. 15. & in ſpecie, quòd vigore harum clauſularum cen-
ſeatur intentatum dictum remedium d. l. ſi quis conductio-
nis, quamvis non expreſſum fuerit in libello penès fir-
mavit Rot. Bonon. div. dec. 119. n. 25.
At non ſufficiunt prædictæ clauſulæ quando apparet
ex ipſo libello, & poſtea proſecutis, fuiſſe intentatum re-
65 medium certum, ad illudque actorem ſe reſtrinxiſſe Surd.
conſ. 173. n. 24. & ſeq. Hond. conſ. 63. in fin. l. 2. Et in ſpecie,
quòd ſi appareat actorem ſe reſtrinxiſſe ad dictum remedium
66 l. ſi quis conductionis, non poſſit ferri ſententia ex alio com-
petente, Rot. cor. Manz. in d. dec. 751. n. 3.
67 Neque eſt neceſſe probare locationem expreſſam, ſed ſuffi-
cit etiam tacita, ad hoc ut remedium præfatum competat
68 Flam. de Rub. conſ. 8. n. 52. Unde competit etiamſi poſt fini-
tam locationem expreſſam, tacitè fuerit res reconducta, Soc.
Jun. conſ. 56. n. 7. & ſeq. l. 2. Barz. dec. 155. n. 17. verſ. reſpon-
detur enim Rot. in Rom. Domus cor. Pamph. impreſ. per
March. p. 1. fol. 1016. n. 3. ad med. Dummodo tamen tacita re-
conductio ſit finita, ut per Merl. dec. 376. n. 7.
69 Non tamen proderit contractus locationis, licèt juratus,
ſi per partem opponatur ſimulatio, obtenta prius abſolutio-
ne à juramento, dicit Pontan. de ſpol. l. 3. n. 132. in fin. ubi
tamen allegat ſolum Mohed. dec. 186. quæ hodie eſt 26. de re-
nunc. & de hoc non loquitur. Et quando admittenda ſit ejus
70 opinio, intelligenda ſaltem erit procedere, ſi ſimulatio-
nem probaverit concludenter, quia in judiciis poſſeſſoriis
non ſatis eſt opponi exceptionem ſimulationis, niſi con-
cludenter probetur, nec ſufficit probatio per ſolas præ-
ſumptiones Viv. dec. 474. num. 33. Rot. dec. 677. n. 2. p. 2.
rec. & dec. 436. n. 8. poſt Cenc. de Cenſ.
Finis autem locationis, qui eſt aliud requiſitum, ut com-
71 petat dictum remedium, convincitur apertè ex lapſu tem-
poris, pro quo facta fuit, & ſi non eſt expreſſum tem-
pus, ea lapſu ejus pro quo facta præſumitur, ut in d.
dec. 376. cor. Merl. & ſi facta ad vitam, convincitur ea fide 72
obitus extracta ex libro mortuorum d. dec. 89. n. 2. p. 9. rec.
Et quoad difficultates quæ oriri ſolent pro quo tempore facta
cenſeatur, recurrendum erit ad tradita ſuis locis, & ſignan-
ter in c. 53. quomodo verò probetur finita, ſi ad lineam,
vel generationem facta ſit, dicam infra.
Contumacia verò conductoris ſatis reſultat ex quo, 73
locatione finita, conductor pulſatus rem non dimittit,
ut dictum eſt, eum teneri d. dec. 89. n. 2. verſ. contuma-
cia autem p. 9. rec. Merl. dec. 376. n. 7.
Volunt aliqui locatorem in hoc judicio probare etiam de- 74
bere ſe poſſediſſe Caroc. de loc. p. 6. in tit. de act. rem. 14. n. 34.
& reddi poteſt ratio hujus opinionis, quia hoc, uti remedium
recuperandæ, neceſſe habet hoc extremo poſſeſſionis antece- 75
dentis actoris cùm non poſſit reſtitui ad poſſeſſionem, niſi
qui eam habuit Rip. in l. ſi aliquam rem in fin. ff. de acq. poſſ.
& aliis adductis Contar. de mom. poſſ. in ampl. n. 77.
Verùm ſi conſtet de locatione, prout eſt neceſſarium,
utique ea ſufficienter probabit poſſeſſionem contra con-
ductorem, nec propterea ulterioris probationis adeſt ne-
ceſſitas, cùm conductor in hoc judicio ejus quæſtionem 76
reſticare non valeat, ut infra probabitur, & ſolùm op-
poni poterit adverſus locatorem, quòd non poſſederit, ſi
doceatur conductorem ipſum fuiſſe poſſeſſorem, ac do-
minum, & ignoranter conduxiſſe, ut in caſu Gratti conſ.
90. n. 15. lib. 1. & declarat Scac. de appell. qu. 17. lim. 6.
memb. 6. n. 40. verſ. caſus hujus illationis.
Revertendo autem ad verba d. l. ſi quis conductionis ſupra- 77
citata, ex eis patet quoque, quòd nedum non tenetur ejus
vigore agens, dominium probare, ut tradit Rot. dec. 79. n.
8. p. 5. rec. & comprobat Adden. ad dec. 420. n. 101. p. 4. to. 2.
rec. Sed neque permitti reo de illo quæſtionem reſricare, di-
cunt enim, quòd poſſeſſionem prius reſtituere debet, & tunc
de proprietate litigare, unde patet, hoc eſſe remedium poſſeſ-
ſorium, & non poſſe in eo admiſceri cauſam proprietatis,
prout tradit Soc. Jun. conſ. 182. n. 3. l. 2. Et ſic non poteſt con-
ventus remedio dictæ legis opponere de dominio Gloſ. in c. 78
inter dilectos ver. dilectio de fid. inſtr. Soc. Jun. conſ. 56. n. 8. l.
2. Cort. Jun. conſ. 122. n. 1. Barz. dec. 115. n. 7. ad med. Et neque
de dominio proprio, neque de alieno, Pontan. de ſpol. l. 3. n.
133. verſ. adeo ut, Rot. dec. 222. n. 6. p. 8. rec. Quod ſecus eſt
ſi agatur actione locati, quia in ea opponi poteſt de do- 79
minio proprio, ea ratione, quia locatio ſit nulla, ubi
quis conducit rem propriam Menoch. recup. rem. 11. n. 45.
Pett. Barboſ. in d. l. ſi alienam 27. Scac. de appel. qu. 17. lim.
6. membr. 6. n. 37. verſ. ratio eſt ad fin.
Unde melius erit in libello exprimere, quòd intentatur
remedium legis prædictæ Dec. conſ. 28. n. 3. poſt med. verſ. ſe- 80
cundum Aug. Rot. dec. 222. n. 4. p. 8. rec. Certius enim hoc mo-
do rejicienda erit exceptio dominii, Mandell. conſ. 435. n. 8.
licèt hoc non ſit neceſſarium, ſed ſufficiant clauſulæ saluta-
res in libellis apponi ſolitæ, ut dictum eſt ſupra; imò, & ſuffi-
cere intentatum eſſe remedium ſupradictum l. conductores, C.
loc. & l. non ab re, C. unde vi, quia in his legibus, ut magis
generalibus comprehendatur etiam diſpoſitio d. l. ſi quis
conductionis tradit Menoc. recup. rem. 11. n. 6. & 35.
Controverſum tamen eſt, an hoc procedat etiam ubi de
dominio clarè conſtaret, quòd enim tunc admittenda ſit
exceptio ſenſit Alex. in l. ſi aliquam rem, ff. de acq. poſ. & Rip. 81
in l. naturaliter, §. nihil commune n. 35. ff. eod. Menoc. rec.
poſs. rem. 11. n. 44. & plenè aliis adductis Rot. Bonon. div.
dec. 129. n. 43. & ſeqq. & faciunt ultima verba textus ibi,
& tunc de proprietate litigare, quæ ſupponunt ſuper pro-
prietate cadere poſſe litem, & ſic eam eſſe dubiam.
In contrarium verò facit, quòd dicitur, etiam prædonem
eſſe reſtituendum c. in literis ad fin. de reſt. ſpolia. inde enim
infertur non curandum, quòd locator non ſit dominus, ſed
reſtituendam ei eſſe poſſeſſionem, de qua conſtat ex ipſa
locatione, & hanc opinionem pluribus adductis firmat
in ſpecie Petr. Barboſ. in l. ſi alienam 12. ſub n. 34. poſt
med. verſ. ſed non placet, ff. ſol. matr.
Et in hac controverſia videtur in primis dicendum, requi-
ri probationem eſſe jam factam, nec ſufficere conductorem 82
dicere velle probare, etiamſi dicat, velle probare promptè,
& incontinenti, ut firmat Rot. dec. 222. n. 5. p. 8. rec. &
comprobarut, quia non debet præberi anſa conductori, ut
prætextu probationum faciendarum, ſpoliet locatorem poſ-
ſeſſione, quam ex conductione ipſa plenè conſtat penès
eum eſſe, juxta latè tradita per Menoc. rec. rem. 1. n. 242.
verſ. qua ſanè ratione, & Pontan. de ſpol. l. 3. n. 133.
Secun-

83 Secundò videtur non ſufficere quamlibet probationem,
etiam jam factam, & concludentem, ſed requiri de ea ſpecie,
quæ faciat rem claram, & manifeſtam, & quæ alias probatio-
nes contrarias, vel non admittat, vel ſuperet, ut confeſſio
partis, & res judicata Alex. in l. ſi aliquam 28. n. 35. verſ. præ-
tereà in multis, ff. ſol. matr. Pontan. de ſpol. l. 3. n. 136. Barz.
dec. Bonon. 1: 5. n. 14. verſ. reſpondetur enim latiſſime Adden.
84 ad dec. 420. n. 82. par. 4. to. 2. rec. Unde non ſufficeret probatio
per teſtes, & ſignanter quia probatio iſta requirit inſpectio-
nem, tam circa eorum perſonas, quàm etiam circa eorum
dicta, & validitatem examinis, & ulterius probationem
contrariam non excludit, qua ratione exceptio per teſtes pro-
bata, non facilè admittitur in executivis, & ſummariis ju-
diciis Pur. dec. 32. ad fin. l. 1. in correc. Coccin. dec. 604. n. 4. &
dec. 1565. n. 12. Et fuit etiam firmatum in Rom. Dotis, & fru-
ctuum 2. Mart. 1674. §. Hinc Domini, & ſeq. cor. R. D. Al-
85 bergato Decano, & in puncto, imò in fortioribus, quòd ad-
verſus emptorem bonorum hoc remedio agentem, non va-
leat conductor opponere de emptione antecedenti à ſe facta
per teſtes probanda Ruginel. de appel. §. 2. c. 3. ſub n. 627. poſt
med. verſ. replicabat. Et quo ad confeſſionem, adverte non
ſufficere, ſi ſit æquivoca, uti quia referri poſſit ad dominium
utile, mediante locatione ad longum tempus facta, condu-
ctori pertinens, ut bene animadvertit Rot. in dec. 89. n. 37.
& ſeq. p. 9. rec. Stante autem confeſſione clara, vel re judica-
86 ta, vel ſimili probatione quæ faciat rem claram, & manife-
ſtam, non obſtat, quòd adhuc non ſit conſiderandum do-
minium ex quo etiam prædo ſit reſtituendus ad poſſeſſionem,
& reintegrandus, quia procedit in ſpolio violento, non ubi
non intervenit violentia, prout in conductore, ut declarat
Adden. ad d. dec. 420. n. 64. & ſeqq. p. 4. to. 2. rec.

87 Tertiò non videtur ſufficere quamcumque dominii pro-
bationem, ſi de tempore locationis conductor illud habebat,
& ſcienter conduxit, quia tunc per conductionem transtu-
liſſet poſſeſſionem in locantem, & ſibi imputare deberet, un-
de ſolùm de dominio apponere poteſt, quando poſt locatio-
88 nem ſibi ſupervenit, puta ſi poſtea emit forte ſubhaſta Ceph.
conſ. 328. n. 3. R im. Jun. conſ. 121. n. 23. & per tot. Pontan. de
ſpol. l. 3. c. 5. n. 134. ubi de communi, & contrarios rejicit
Valaſc. conſ. 42. n. 3. Menoc. recup. rem. 11. n. 42. & 43. Fab. in C.
89 l. 4. tit. 42. def. 10. Adden. ad dec. Conon. div. 129. in quinta par.
verſ. tertiò quando poſt. Vel ſi ignoranter rem ſuam conduxit
Valaſc. d. conſ. 42. n. 5. de Addit. verſ. 4. quando, Caroc. d. p. 6.
rem. 14. n. 18. quæ tamen ignorantia probanda erit, ut per
Gra. conſ. 90. n. 15. in fin. l. 1. Et tunc etiam ſolùm prodeſt, cum
90 conductor nedum erat dominus de tempore conductionis, ſed
etiam poſſeſſor Soc. Sen. conſ. 187. in princ. lib. 2. Pont. de ſpol.
l. 3. c. 5. n. 135. ad fin. verſ. qua tamen Caroc. d. rem. 14. n. 19.

91 Dum autem non poteſt opponi exceptio dominii; utique
nec alia minor, aut debilior, uti hypothecæ, opponi valebit
Curt. Jun. conſ. 122. n. 1. Caroc. de loc. p. 6. rem. 14. n. 3. & quòd
92 neque reſricare valeat conductor quæſtionem poſſeſſionis
Menoc. conſ. 711. ſub n. 31. & ſeq. Merl. dec. 376. n. 1. ad fin. &
93 eadem ratione neque poſſe opponere de jure redimendi per
eum quæſito ab eo, qui illo ſibi reſervato, rem locatori ven-
diderat, notabiliter definitum habetur penès Fab. in C. lib. 4.
94 tit. 42. defin. 12. ubi & fortius, quòd etiamſi locator paſſus fue-
rit introduci ſecum, & contextari litem ſuper illo jure redi-
95 mendi, adhuc non obſtabit. Et generalius loquendo, quòd
non poſſit conductor alia ratione velle retinere Soc. Jun. conſ.
96 56. n. 8. l. 2. ſed hoc dictum ita generale, patitur difficulta-
tem, quia poteſt retinere pro expenſis utilibus, & neceſſariis
in re factis, ut dicit Pontan. de ſpol. l. 3. n. 137. & vide tradi-
ta in c. 34. §. 3. n. 48. & ſeq.

97 Neque admittitur in hoc judicio aliqua reconventio Pon-
tan. de ſpol. l. 3. n. 137. in fin. ubi allegat Bart. in l. compenſatio-
nis 13. C. de compenſat. ubi ſub n. 10. ait, quòd Doctores per
98 eam legem dicunt, in depoſito non eſſe locum reconventio-
ni, & prius n. 9. ad med. dicit in ſpecie, quòd ſi agatur condi-
ctione ex d. l. ſi quis conduct. non poteſt opponi compenſatio.

99 Minus admittitur in hoc judicio exceptio nullitatis loca-
tionis, nam etiamſi ea ſit nulla reſtituenda eſt poſſeſſio Petr.
Barboſ. in l. ſi alienam 12. n. 33. verſ. infertur ſecundo, ff. ſol.
100 mat. ubi reſpond. Decio, qui contrarium tenet in l. neque pign.
n. 4. ff. de reg. jur. relevaret tamen nullitas locationis, ſi ſimul
concurreret, quòd locator de tempore locationis rem non
101 poſſideret, ut probat idem Barboſ. n. 34. ſed hoc non procedit,
ſi poſſediſſet de eo tempore ipſe conductor, ac dominium
quoque habuiſſet, & inde nullitatem allegaret, quia non au-
diretur, niſi ſimul ignorantiam ſuam probaret, ut dictum
eſt ſuprà, & latè probat Pontan. de Spol. l. 3. n. 133.

Denique hoc unum ulterius annotare placet circa d. legem
Pacion. de Loc. & Cond.
ſi quis conductionis, quod aliqui voluerunt, eam, niſi ſpecia-
liter loquentem de conductoribus, eſſe in odium eorum fa- 102
ctam, ac favore locatorum, & proinde aliis non prodeſſe, ut
ſignanter Stella in l. repetitio n. 53. ff. de condict. indeb. Sed re-
probantur paſſim, & ſignanter à Petr. Barb. in d. l. ſi alienam
n. 32. ff. ſol. matr. quòd enim ejus remedio uti valeat etiam qui 103
commodavit rem, ſenſit Bart. in l. compenſationes 14. n. 9. ad
med. C. de compenſat. Et generaliter habere locum ubicum- 104
que quis cauſam habet ab agente, vel alias ejus nomine deti-
net rem propter identitatem rationis, tradunt Ang. in ipſa
l. ad fin. Felin. in c. inter dilectos n. 20. de fid. inſt. Dec. conſ. 56.
n. 4. ante med. Mand. conſ. 435. n. 8. Neviz. conſ. 37. n. 27. Crav.
conſ. 157. n. 1. Et aliis adductis, pleniſſimè firmavit Rot. dec.
89. à n. 16. ad 29. p. 9. rec. Et procedere adverſus quemcumque
recipientem cum onere reſtituendi Caval. dec. 171. n. 2. Et
quamvis alii opinionem iſtam reſtrinxerint ad caſus, in qui-
bus qui convenitur, non poſſidet ſibi, ſed actori, & volue- 105
rint ſufficere ad evitandum dictum remedium, quòd ſibi na-
turaliter poſſideat, & ſic negaverit illud dari adverſus Em-
phyteutam, vel ad longum tempus conductorem, ut videre
eſt penès Rim. Sen. conſ. 94. n. 19. & ſeq. Tamen eos latè repro- 106
bavit Rot in dec. 222. n. 10. & ſeq. p. 8. & in d. dec. 89. n. 8. & ſeq.
ubi & n. 15. refert multos dicentes idem procedere in feudis
p. 9. rec. Dummodò poſſidentes, contra quos agitur, habeant
cauſam ab inveſtitis, nam aliàs hoc remedium non competit,
ut dictum eſt ſuprà, & in his terminis Rut. dec. 24. n. 6. poſt
Poſth. de manut. dec. 290. n. 6. p. 1. rec. Prout etiam licèt aliqui
velint procedere tantum in contractibus locationis ſimilibus 107
Menoc. recup. rem. 11. n. 62. Contar. de moment. in ampl. n. 76.
Tamen procedit etiam in diſſimilibus ut d. dec. 89. n. 16. p. 9.

In reliquis ſi quid ulterius cupis circa d. l. ſi quis conductio-
nis ad Caroc. de locat. in p. 6. rem. 14. ubi cumulat novem am-
pliationes, & 17. limitationes ad regulam ejuſdem legis, ac 108
alia addit in parte non inutilia. Ultra prædicta remedia poſ-
ſeſſoria poſſit etiam locator agere actione locati, quæ com-
petit ſine dubio etiam pro reſtitutione rei, Alex. in l. ſi ali-
quam rem n. 35. ff. de acq. poſſ. Molpheſ. ad conſuet. Neapol. tit.
de loc. qu. ult. n. 4. Sed non facile expediens erit, nam diffici- 109
lius obtinebit eam mediante recuperatione, cum ſit actio
ordinaria, ut ſuprà dictum fuit in c. 39. n. 4. & in ea opponi
poſſit exceptio dominii ipſius conductoris, quæ non oppo-
nitur agenti ex remedio d. l. ſi quis conductionis, ut dictum eſt
etiam ſupra, ea relatis per Men. recup. rem. 11. n. 46. & Petr. 110
Barb. in l. ſi alienam 12. n. 27. ff. ſol. matr. Et ulterius in ea non
venit condemnatio in duplum, juxta l. conductores, C. loc. &
l. non ab re, C. unde vi de quibus ſuprà, prout venit in dicto
remedio l. ſi quis conductionis, ut tradit idem Petr. Barboſ. ib.
verſ. neque exiſtimes, in quo tamen contrarium videtur ſen- 111
ſiſſe Bart. in l. non ab re 11. n. 1. ad med. verſ. quidam dicunt, C.
unde vi licèt è contra in actione locati, veniat etiam conde-
mnatio ad mercedes non ſolutas, quæ non venit in dicto re-
medio Alex. in l. ſi aliquam rem n. 35. ff. de acq. poſſ. Petr. Barb. 112
ibid. Et poterit etiam locator agere rei vindicatione, ſed uti-
lius, ac longe facilius eſt agere ex remedio d. l. ſi quis condu-
ctionis, C. loc. ut notat. Adden. ad dec. 421. n. 8. p. 4. to. 2. rec. Ve- 113
rùm rei vindicatio nedum datur contra conductorem, ſed
etiam contra tertium, qui rem detineat, & ideò practicatur
in locationibus ad longiſſimum tempus, & in emphyteuticis
quando tranſierunt ad plures manus, & non conſtat detinen-
tes habere cauſam ab inveſtitis, itaut non competat reme-
dium l. ſi quis conduct. & in hoc judicio neceſſe habet actor 114
probare dominium ſuum, finem locationis, ſeu emphyteuſis,
& identitatem rei ad hoc ut poſſit obtinere Burat. dec. 602. n.
1. Dun. Jun dec. 938. n. 1. Et quo ad dominium requiritur pro- 115
batio omninò plena, & concludens, ut ſæpiſſimè firmavit
Rot. & ſignanter cor. Ver. dec. 282. par. 1. cor. Pen. dec. 466. &
dec. 1024. & in rec. dec. 150. & dec. 249. & dec. 606. p. 1. & dec.
281. p. 4. to. 2. ſemper n. 1. Adeout ſola locatio, ſeu inveſtitura 116
non ſufficiat Grat. diſc. 533. n. 43. & ſeq. ubi quòd hæc eſt opi-
nio receptiſſima Adden. ad dec. 131. n. 46. & 47. p. 8. rec. Rot. in
dec. impr. per Ciarl. contr. 6. n. 39. Et fortius quòd etiamſi cum 117
inveſtitura concurrant ſolutiones canonū, & laudemii, ac a-
lia adminicula, adhuc non ſufficiant Ver. dec. 280. n. 5. p. 1. Mil-
lin. dec. 11. n. 9. in rec. dec. 281. n. 2. p. 4. to. 2. Sed in hoc, contra-
rium, quòd ſcilicèt adminiculis concurrentibus, inveſtitura 118
probet dominium, etiam ad hunc effectum, videtur verius, &
receptius ex traditis per Ciar. cont. 6. n. 40. Rot. dec. 193. n. 1. p. 2.
dec. 325. n. 1. & latè ſeq. p. 3. dec. 597. n. 3. & dec. 611. n. 6. p. 4. t. 3.
& dec. 81. n. 2. p. 5. rec. Dun. Ju. dec. 939. n. 2. ubi quòd paſſim fir-
mavit Rot. Quæ autem ſint adminicula ſufficientia ad hunc
effectum, vide ſignanter in d. dec. 597. n. 4. p. 4. to. 3. rec. & penès
Dunoz. d. dec. 939. n. 2. verſ. admin. & ſeq. Sic quòd non ſuffi-

119 ciat recognitio in dominum, & voluntas poſſeſſoris ſuppo-
nendi ſolùm dominio alicujus; ac nudum pactum, ſed requi-
ritur probatio traditionis ad convincendum dominium ad
hunc effectum Verall. *dec.* 280. *n.* 1. *p.* 1. *dec.* 606. *n.* 4. *p.* 1. *rec.*
120 Et hoc procedere etiamſi ultra recognitionem in dominum
adſit etiam pactum expreſſum, quod res in aliquo caſu devol-
vatur, cenſuit Rim. Sen. *conſ.* 410. *n.* 3. *&* 4. *lib.* 3. & in eiſ-
dem terminis Rot. *dec.* 288 *p.* 7. *rec.* Sed in quodam caſu con-
121 tingenti, contrarium defendi in his terminis, quia dum agi-
tur vigore pacti, non autem ex ſolo rei dominio, non adeſt
neceſſitas dominium ipſum probandi, ſed ſufficit probare
eſſe factum locum pacto, ut fuit dictum in Rot. cor. Serap.
dec. 1453. *n.* 3. & ad auctoritatem Rim. Sen. reſpondi eum re-
probari in ſpecie tamquam inadvertenter locutum à Valaſco
de jure emphy. q. 9. *n.* 15. quo autem ad Rot. *in d. dec.* 288. *p.* 7.
rec. dicebam, quòd licèt vere loquatur in terminis pacti, ta-
men ejus vigorem non conſiderat, ſed tranſit cum ſuppoſito,
quòd ageretur rei vindicatione, ut ex lectura, & Judex mon-
ſtrabat agnoſcere differentiam, ſed cauſa fuit tranſactione
ſopita.

123· Quoad finem locationis, ſeu emphyteuſis eſt ad certum
tempus, vel indefinita, jam ſupra tactum eſt quomodo pro-
betur, ſed ſi eſt ad lineam, vel certas generationes, proban-
dus eſt finis lineæ, vel generationum Peregr. *conſ.* 26. *n.* 24. *l.*
1. Caval. *dec.* 558. *n.* 1. Bur. *dec.* 393. *n.* 6. An autem ſufficiat
probare obitum illorum, qui fuerunt in inveſtitura nominati
abſque probatione, quòd obierint ſine filiis, vel quòd eorum
filii abſque filiis deceſſerint, videtur Rotam variaſſe, & pro
affirmativa ſtetiſſe cor. Serap. *dec.* 1487. *n.* 1. & cor. Dur. *dec.*
123 301. *n.* 4. *&* 5. Pro negativa verò cor. Cav. *dec.* 558. *n.* 3. &
cor. Merl. *dec.* 506. *n.* 2. Sed iſta variatio ceſſat, quia prima
opinio procedit ubi non apparet filios extitiſſe, ſecunda ve-
rò in caſu contrario Rot. in Ferrar. terrat. cor. Ottemb. pe-
nès March. *par.* 1. *fol.* 566. *n.* 2. & cor. Bur. *dec.* 393. *n.* 6. *verſ.*
maximè, adeout ſi non conſtet primum inveſtitum habuiſſe
filios, ſufficiat etiam ſolum lapſum centum annorum ad hoc,
ut præſumatur finita linea Bich. *dec.* 402. *n.* 3. *&* 5. *dec.* 227.
n. 19. *p.* 13. *rec.* Si verò conſtat, eum filios habuiſſe, id non
ſufficit, ſed probari debet etiam eos ſine filiis obiiſſe *d. dec.*
227. *n.* 20. ita ut ubi apparet lineam extitiſſe, probandus ſit
ejus finis *dec.* 363. *n.* 3. *& ſeq. par.* 13. *rec.*

124 Identitas quoque requirit ad hunc effectum rei vindica-
tionis, ſeu caducitatis, & devolutionis probationem con-
cludentem Serap. *dec.* 1137. *n.* 1. Burat. *dec.* 132. *n.* 4. *& dec.*
393. *n.* 10. Rot. *dec.* 126. *n.* 6. *p.* 4. *to.* 2. *rec.* adeò, ut duæ demon-
ſtrationes non ſufficiant, ſi aliæ non conveniant Menoc. *præſ.*
125 15. *n.* 30. *l.* 3. Maot. *dec.* 54. *n.* 6. *dec.* 295. *n.* 9. *p.* 1. *rec.* licèt regu-
126 la ſit in contrarium, ut docet Bart. *in l. demonſtratio falſa* 17.
n. 15. ubi reddit rationem, quia aliæ tamquam ſuperfluæ, non
vitiant, *ff. de cond. & demon.* Surd. *conſ.* 44. *n.* 17. *& ſeq.* Adden.
ad Buratt. *dec.* 132. *n.* 9. Merlin. *dec.* 341. *n.* 7. niſi tamen ſint
127 duæ demonſtrationes, quæ aliis quoque rebus conveniant
Corn. *con.* 91. *n.* 14. *verſ. ſecus videbitur l.* 1. Greg. *dec.* 455.
n. 10. & ibi Adden. Buratt. *dec.* 132. *n.* 8. vel niſi aliæ demon-
128 ſtrationes, quæ non adaptantur rei, cujus identitas præten-
ditur probata per duas, adaptentur alteri, quia tunc quotæ
illæ duæ non ſufficerent, ut docet ibidem Batt. *in d. l. demon-
ſtratio falſa* 17. *num.* 15. *verſ. & hoc caſu*, ubi tamen addit
probandum adaptari alteri, *ff. de cond. & dem.* & alii pluri-
bus addactis Add. ad Burat. *dec.* 132. *n.* 10.

Cæterùm licèt in rigore hujus actionis ad caducitatem, &
129 rei vindicationem teneatur actor facere dictam probationem,
tamen durum eſt, & non facilè admittendum, ut, ubi conſtet
de veritate conceſſionis, ſola incertitudo loci, & quotæ fa-
ciat dominum ſuccumbere Bald. *conſ.* 109. *ad med. verſ. &*
& ita dico l. 4. & ideo ſuccedit alia doctrina ejuſdem Bald. *in*
l. teſtamento quidam, *ff. de cond. & dem.* ubi dicit, quòd id
130 quod non poteſt fieri formaliter, debet fieri per æquipollens
arbitrio boni viri, & ideo ſi propter confuſionem bonorum
non poſſit condemnari reus ad reſtitutionem rei, debebit
condemnari ad reſtitutionem pretii, ut benè firmat Afflict. *dec.*
23. *n.* 7. ubi etiam dicit, ita fuiſſe in voto omnes de conſilio.

131 Poſſet etiam locator hanc difficultatem prævidere, & præ-
venire intentando prius contra conductorem actionem ad
exhibendum rem locatam, quam ei competere eſt text. *in l.*
Celſus 5. *in princ. ff. ad exhibendum*, & eadem ratione pote-
132 rit etiam agere adverſus conductorem, ut diſtinguat fines,
Angel. *in l. ſi rem n.* 4. *ff. de rei vindic.* cum aliis adduct. per
Ruin. *conſ.* 50. *num.* 14. *& ſeqq. lib.* 1. & ſufficit, quem ſol-
133 vere penſionem, ſeu canonem pro bonis, ut teneatur ipſa
bona, pro quibus ſolvit, deſignare Crav. *conſ.* 217. *n.* 12.
Natt. *conſ.* 3. *n.* 6. Cyr. *contr.* 145. *n.* 14. Mag. *dec. flor.* 2. *n.* 10. &
quòd teneatur etiam deſignare ejus fines Cyriac. *cont.* 60. *n.* 2.

Et ſi, quis ſolvit, non deſignet bona, pro quibus ſolvit, intrat 134
præſumptio, quòd ſolvat pro omnibus ſuis bonis, Alberic. *in*
l. Titius 50. *n.* 2. *ff. de act. empt. & vend.* Ruin. *conſ.* 50. *n.* 14. *ad*
med. l. 1. Magon. *dec. Flor.* 2. *n.* 10. & ubi non dubitetur de lo-
catione, neque de ejus fine, poſſet conductor immiſſionem in
omnibus bonis pati, ſi bona locata non indicet, ad tradita per
Ang. *in l. ſi in rem n.* 4. *ff. de rei vendic.* Fuſar. *de ſubſt. q.* 618.
n. 49. Add. ad Greg. *dec.* 575. *n.* 11. *in fin.* Dec. Jun. *dec.* 277. *n.* 5.

Et datur etiam locatori juramentum in litem de magnitu-
dine, & omnibus qualitatibus rei locatæ adverſus conducto-
rem eam non deſignantem, ex traditis per Cyr. *cont.* 60. *n.* 3. *&*
5. & quòd contra conductorem rem non reſtituentem detur
hoc juramentum, eſt tex. impreſſ. *in l. ſi cui* 51. *ff. loc.* qui tamen
textus loquitur, ſi non agatur de ſtabilibus, ſed allegatur per
Cyriacum in propoſito non deſignantis fines rei ſtabilis.

Imò ſi conductor rem non reſtituat, ſed litem ſuſtineat, &
expectet condemnari, non ſolùm condemnari debet reſtituere 136
rem ipſam, ſed ulterius etiam ejus æſtimationem, tamquam
invaſor, ut ſtatuitur expreſſè *in l. conducteres pen. C. loc. ubi*
Gloſ. *in ver. æſtimat.* dat modum hanc æſtimationem petendi,
ita, ut conductor teneatur ad duplum, ut notat Gloſ. *in l.*
ſi cui 51. *in ver. juratum poſt med. ff. loc.* & dictum eſt ſuprà.

Verùm prædicta, quòd conductor teneatur deſignare fines 136
rei conductæ, patiuntur plures declarationes, & primo, quòd
procedant in finibus antiquis, vel cùm conſtat facto ipſius
conductoris fines immutatos eſſe, ut explicat Ruin. *d. conſ.*
50. *n.* 14. *& ſeq. l.* 1. & dixit Rot. cor. Mantic. *dec.* 251. *n.* 6.

Secundò, quòd ſufficit conductori deſignare rem, in qua 137
verificari poſſint verba locationis, ad hoc ut, ſi locator præ-
tendat aliam, vel majorem, probare debeat, Magon. *dec. Flor.*
2. *n.* 10. *poſt med.* Rot. cor. Mantic. *d. dec.* 251. *n.* 6. *verſ. ſecundò*
fuit reſponſum, vel ſi non adſit inſtrumentum locationis, vel
non appareat, de qua re loquatur locatio, ſufficit oſtendere
quantitatem bonorum capacem mercedis, quam ſolvit, niſi
locator aliud probet Natt. *conſ.* 3. *n.* 6. Rol. *conſ.* 66. *n.* 1. 2. *&*
7. *l.* 3. Rot. *dec.* 150. *n.* 6. *verſ. nam reſponſ. p.* 1. *rec.*

Tertiò, quòd dicta pœna, quæ propter confuſionem ir- 138
rogatur adverſus confundentem, ut patiatur immiſſionem in
omnibus bonis confuſis, vel juramentum in litem, non tran-
ſeat in ſucceſſorem confundentis Redoaſc. *conſ.* 31. *n.* 15. Du-
noz. Jun. *dec.* 277. *n.* 6. & in Rot. *dec.* 175. *n.* 5. *verſ. etiam pla-*
cuit p. 6. ſaltem ſi agatur de ſucceſſore ſingulari, qui dici poſ-
ſit tertius, puta de emptore, qui conveniatur, de quo loqui- 139
tur Alberic. *in l. ſi in rem* 5. *n.* 5. *ad fin. ff. de rei vindic.* & in his
terminis procedit concluſio, quòd qui petit fundum feuda- 140
lem mixtum cum allodiali, fortè ex amotione terminorum,
niſi ſciat clarum, & diſtinctum reddere feudalem ab allodia-
li, ſuccumbit propter incertitudinem, de qua Rolan. *conſ.*
82. *n.* 17. *l.* 2. Boſſ. *in ſua pract. crim. tit. de Princip. num.* 247.
Grat. *diſc.* 736. *n.* 63. *& ſeq.* niſi evenerit confuſio culpa ipſius
emptoris Ang. *in d. l. ſi in rem.* 5. *n.* 4. *verſ. quod creda verum,* 141
ff. de rei vind. quæ culpa probanda eſt Mant. *dec.* 151. *n.* 6.
verſ. quia fuit reſponſum in rec. dec. 279. *n.* 11. *verſ. quoniam*
non applicatur p. 5. nec ſatis eſt pro culpa, quòd doceatur ip-
ſum confudiſſe cum re ſua, ſi probabiliter ignorabat, rem
eſſe locatam, & ſic ad alium pertinere Ger. Spin. *conſ.* 60. *n.*
7. *verſ. reſpondetur tertio.* Sed ſi agatur de hærede, vel alio 142
in quem tranſeat locatio, itaut dici poſſit conductor, ſeu
vaſſallus, vel emphyteuta, ſecus eſt dicendum, quia iſti te-
nentur rem deſignare ex præcitatis, & deſtinguendo declarat
Cyriac. *contr.* 145. *n.* 7. *&* 15.

Quarta poteſt addi declaratio, quòd ſi agatur de parte præ-
dii, quæ ſit locata, & conſtet de certitudine finium ab uno la- 143
tere, nec non de quantitate petiarum non erit neceſſaria deſi-
gnatio finium à parte alia, ut dixit Rot. cor. Mer. *dec.* 134. *n.* 7.

Poſſet autem dubitari, an conductor valeat à præcepto, ſeu 144
mandato de exhibendo appellare, & negativè erit reſponden-
dum, regulariter loquendo Bart. *in l. fin. §. juſſus ad fin. ff. de*
appel. & ibid. Ang. Aret. *n.* 3. *& ſeq.* Jo. de Amic. *conſ.* 147. *n.* 3.
Contard. *de mom. lim.* 14. *n.* 20. *& ſeq.* Rug. *de appel. §.* 2. *c.* 3. *n.*
695. *verſ. aut ſi reus*, Ric. *dec.* 278. *n.* 4. *p.* 4. Grat. *d. Mar.* 97. *n.* 9.

Limitatur tamen hæc concluſio, ut procedat in ſimplici- 145
bus terminis præcepti de exhibendo, ſecus autem ſi reus inſi-
mul condemnetur ad rem reſtituendam, ſeu ad intereſſe, quia
tunc dabitur appellatio, ut eſt tex. expreſ. *in d. l. fin. §. juſſus ff.*
de appel. & declarant Contard. *d. lim.* 14. *n.* 23. Ruginel. *d. §.* 2.
c. 3. *n.* 695. *verſ. ſecus vero* Ric. *d. dec.* 278. *n.* 4. *poſt med. p.* 4. Grat.
d. dec. Marc. 97. *n.* 10. & idem ſi avocaretur ſola poſſeſſio ſe-
cundùm Oſaſc. *dec.* 25. *n.* 11. licèt poſtea ſubdat non firmare.

Denique quæri poteſt quid dicendum, ſi locator con-
demnatus poſſeſſionem ſeu rem liberam domino dimitte-

re,

re, aut evacoare appellet, & aliqui tenent appellationem
eſſe admittendam Saluſt. Tiber. *in prax. l. 2. c. ult. n. 2.* ubi
loquitur in terminis ſententiæ, ſeu mandati de evacuan-
do, & reddit rationem, quia hoc judicium non habet
petitorium, in quo ejus gravamen reparari poſſit, & ad-
dit, quòd tunc temporis hanc ſervabat ſigoaturam.
146 Verùm contraria opinio eſt magis communiter rece-
pta, & verior, nam ſi locator egerit vigore facultatis
capiendi propria auctoritate, & mandatum de aſſociando
obtinuerit, non dator ab eo appellatio Tomat. *dec.* 112.
num. 24. Rot. *dec.* 105. *num.* 3. poſt Statil. *de ſalviano*,
& idem ſi decretum, vel mandatum de evacuando, ſeu
diſgombrando reportaverit Marcheſ. *de commiſ. part. 1. fol.*
1073. *num.* 1. *&* 2. *fol.* 1075. *n.* 2. Barz. *dec.* 115. *num.* 9.
Caſt. *dec.* 42. *n.* 7. Tomat. *dec.* 112. *n.* 23. ubi quòd hoc pro-
cedit etiam de jure canonico.
147 Idemque, & faciliùs dicendum eſt, ſi locator manda-
tum de manutenendo obtinuerit, quia ab eo non datur
appellatio *cap. fin. §. de poſſeſſione* 2. *qu.* 6. & ſi egerit dicto re-
medio *l. ſi quis conductionis*, *C. locat.* quòd idem proce-
dat Contar. *de momens. poſſeſſ. in ampl. n.* 71. Scac. *de appel.*
queſt. 17. *lim.* 6. *memb.* 6. *n.* 37. Rugin. *eod. tit.* §. 2. *cap.* 3.
num. 656. & ſi intentaverit remedium *l. fin. ff. de acq. poſſ.*
quod competere adverſus eos, in qoos conductor alie-
naverit, dictum eſt ſoprà, qoòd pariter, non detur ap-
pellatio. Scacc. *d. lim.* 6. *membr.* 9. *num.* 100. *verſ. & ſimi-*
liter Ruginel. *de appol.* §. 2. *cap.* 3. *num.* 669.
148 Et generaliter, quòd ubi locator reportaverit ſenten-
tiam de migrando, ſeu exfractando, quòd non detur ab
ea appellatio firmat Gramm. *dec.* 58. *n.* 15. Caroc. *dec*,
19. *num.* 34. Barz. *dec.* 115. *num.* 10. Giutba *dec.* 59. *n.* 21.
149 Ex prædictis auctoritatibus patet, hanc eſſe magis com-
munem, quòd autem ſit verior probatur duabus rationi-
bus, una quia hæc judicia ſunt momentaneæ poſſeſſio-
150 nis io quibus non datur appellatio *l. un. C. ſi de momens.*
poſſ. alia, quia materia ipſa reſtitutionis rei de natura
contractus locationis reſtituendæ celeritatem deſiderat,
ut notatur *in l. præſes* 17. *C. locat.* & tradit Magon. *dec.*
Lucen. 15. *n.* 29. quas duas rationes conſiderant etiam ad
hunc effectum ſignanter Contard. *in d. l. un. in ampl. n.* 71.
& ſeq. & Scac. *d. appel. q.* 17. *lim.* 6. *memb.* 6. *n.* 37. *verſ.*
ratio eſt, ex quibus ceſſat, quòd conſiderari pro contra-
ria opinione dictum eſt ſuprà, non habere hinc judicium
petitorium, in quo ejus gravamen reparetur, quia imò
dum judicium eſt poſſeſſorium, reſpondetur remanere pe-
titorium, in quo de proprietate litigandum, ut expreſſè
habetur *d. l. ſi quis conductionis Cod. locat.* & dum con-
ſideratur judicium celeritatem deſiderare, & ſic eſſe ſum-
marium, reſpondetur, quòd non eſt inconveniens, ut
priùs de aliqua re ſummariè, & deinde de eadem ple- 151
nariè cognoſcatur Bart. *in l.* 1. §. *fin. ff. de plenar. ſtipul.* Natt.
conſ. 521. *num.* 31. Menoc. *conſ.* 1045. *n.* 12. *& in his ter-*
minis Giurb. *dec.* 59. *n.* 20. *ad fin.*
Temperari tamen debet ſecunda opinio præfata non- 152
nollis modis, & primò, ut procedat ſi egerit dominus,
vel alius ex juribus ipſius, ſecus autem ſi actum ſit in-
ter duos conductores, & quæſtio fuerit de prælatione
Tomat. *dec.* 57. *num.* 12.
Secundò ſi non fuerit actum aliquo ex prædictis re- 153
mediis poſſeſſoriis, ſed intentata fuit aliqua actio realis,
quia tunc danda erit appellatio, prout de jure in ea dari
debet Contar. *de moment. poſſ. in ampl. n.* 79. *&* 81. Ru-
ginel. *de appel.* §. 2. *cap.* 3. *n.* 657. *verſ. lim. vero*.
Tertiò ſi admiſſa fuerit quæſtio dominii, quia tunc 154
quoque ratione mixturæ danda erit appellatio Contard.
in d. ampl. num. 81. Ruginel. *in d. cap.* 3. *num.* 657. *verſ.*
limitat verò, Scacc. *de appel. qu.* 17. *lim.* 6. *memb.* 6. *nu-*
mer. 41. & idem erit dicendum, ſi fuiſſet d. quæſtio ad-
mittenda, & tamen fuerit rejecta, quia tunc danda erit
appellatio ratione injuſtitiæ, ex quo capite numquam 155
cenſetur prohibita, ex traditis per Mareſc. *var. cap.* 65.
lib. 2. Cappell. Toloſ. *dec. ult. num.* 2. *verſ. quod intellige*
dec. 324. *num.* 3. *par.* 2. *rec.*
Quartò demum ſi liqoidò non conſtet de locatione, 156
vel de ejus fine, quia tunc quoque denegari non po-
terit appellatio, ot firmat Scacc. *de appell. qu.* 16. *lim.*
1. *num.* 54. & ſequitur Ridolphin. *in praxi p.* 2. *cap.* 3.
numer. 119.

F I N I S.

SACRÆ ROTÆ ROMANÆ DECISIONES,

Ad hunc Tractatum de Locatione, & Conductione noviter additæ.

R. P. D. CAPRARA.

Romanæ Affictus,

Luna 22. Junii 1693.

DECISIO I.

Sacroſanctæ Baſilicæ Vaticanæ Capitulum de anno 1670. locavit per novennium March. Horatio Bonjoanni Caſalia Valchæ, & Valchettæ ad corpus, & non ad menſuram, pro annuo affictu ſcut. 3600. & cum accollatione oneris manutenendi propriis expenſis Fabricas, ac faveos, & ſolvendi taxas viarum, ac durante locatione retinendi ibi vaccinas rubeas valoris ſcutor. 7000. & ultra, quæ tamen onera ibi declarata fuerunt eſſe pars annuæ reſponſionis; & affictus. Conductor ibi expreſſè renunciavit cuilibet reſtauro, ſeu diminutioni, etiam ex cauſa conſionum Caſalis, tàm de præſenti, quàm de futuro oritura, etiam comprehenſis cauſis etiam privilegiatis *di guerra*, *peſte*, *fame*, *ſterilità*, *grilli*, *ſorci*, *lucerte*, *inondatione di Tevere*, *&c.*

Die 10. Novembris 1671. Conductor animalium receptaculo promiſit, ſe fabricaturum caſas, & uti dicitur *un altra Capana* expenſis propriis, reimburſandis tamen à Capitulo pro rata ſcut. 1500. in quindecim paghis futuris ad rationem ſcut. 100. pro qualibet paga decurrenda, quatum intuitu fuit prorogatus affictus ad aliud novennium; Cumque conductor ann. 1687. eſſet pulſatus à Capitulo pro ſcut. 4800. reſidualibus affictus, & pro regula amicabilis concordiæ fuerit factus calculus affictuum, tam decurſorum, quàm decurrendorum, uſque, & per totum menſem Septembris 1689. in quo terminabat affictus, & debitum Conductoris concorditer ſtabilitum in ſcutis duodecim millibus, ex quibus deberent tunc ſolvi ad bonum computum ſcuta duo mille, & pro reliquis data ulterior dilatio pro ſolutione annuatim ſcutor. 2000. cum hac tamen præciſa conditione & pacto, quòd ſi quomodocumque ſolutiones non fierent in præſcriptis temporibus, ipſo facto corruat dilatio, & reſolvatur, ac ſi nunquam fuiſſet conceſſa, ut in Summario Capituli *n.* 3. pro quibus omnibus fidejuſſores acceſſerunt, uti principales, principaliter, & in ſolidum Canonicus Mutius Frater, & Marchio Ferdinandus Filius, ut in Summ. Capituli *n.* 4. Et quamvis de menſe Septembris 1689. Affictus fuerit terminatus, & ſubſecuta diſdicta per Conductorem, hic non dimiſit vacuum Caſale, ſed continuavit ibi retinere Animalia pro eorum commodiori ſubſtentatione uſque ad diem S. Angeli Septembris 1691. & ſic per novum biennium, quo fuit facta tacita reconductio, ut fieri potuit abſque nova Inſtrumenti confectione.

Cùmque Conductor defecerit in ſolutione ſcut. 2000. debitorum pro anno ſecundæ dilationis, Capitulum egit coram Baſilicæ Vaticanæ Vicario pro ſolutione affictuum decurſorum, & non ſolutorum, ac ſucceſſivè pro affictibus tacitæ reconductionis, & obtinuit relaxari mandatum pro ſc. 8337. Maturata inter nova paga in die 15. Auguſti 1690. novum obtinuit mandatum ſub die 18. Auguſti, quod inſimul fuit executum ſuper nonnullis cambiis Conductoris, qui ad evitandam illorum deliberationem, obtulit ſolvere ſcuta duomille, quæ cum Locator acceptare negaſſet, utpotè longè infra ſummam ſibi debitam, tandem ſoluta fuerunt in cauſam affictus tacitæ reconductionis primi anni, & reſpectivè mediante Capituli Exactore in hanc cauſam præciſam recepta ſub die 26. Septembris 1690. ut in Summario Capituli *n.* 10. *&* 11. ubi factæ aliæ receptiones in d. computum, & cum debita præſervativis.

Cumque Locator hinc urgeret pro integrali ſatisfactione, & è contra Conductor exciperet de reſtauro, pro quo inſtabat articulos admitti, quibus licèt à Judice admiſſis, ſine retardatione, tamen fuit à Locatore ſub die 26. Maji 1691. expeditum mandatum de deliberando pro ſcut. 5341. cujus vigore fuerunt effectivè deliberata cambia valoris ſcut. 6500. pro ſc. 5150. in Summario Bonjoannis *n.* 7.

Devoluta cauſa deliberationis ad R. P. D. Nicolaum Spinulam cum facultate purgandi attentata, ille conceſſit manutentionem adverſus deliberationem cambiorum, declarando ulterius dilationem initam de anno 1687. non fuiſſe reſolutam, ſed adhuc durare, ac concordiam eſſe obſervandam, & quòd ſcuta -- 10396. -- imputari debeant ſoluta in computum debiti in prædicta concordia in ſumma ſcut. 12. m. ſtabiliti, ut in Summario Bonjoannis *n.* 8. quibus A. C. Taurusius in judicio recurſus deputatus adhæſit, præterquam quoad ſolutionem factam ſub die 26. Septembris 1690. & alias ſucceſſivè factas, quas negavit ceſſiſſe in extinctionem debiti Inſtrumenti affictus, & concordiæ de anno 1687. ſed fuiſſe in cauſam affictus biennalis tacitè reconducti, ut cantant receptæ.

Capitulum acquievit judicio A. C. Taurusii, & in ejus executionem renunciavit deliberationi Cambiorum, reſervatis ſibi juribus agendi, contra quos de jure pro decurſis uſque, & per totam diem 26. Septembris 1689. ad formam dilationis, quibus tamen non acquieſcens Bonjoannes, obtinuit mihi cauſam committi; Impetrata verò per Capitulum nova commiſſione ſuper communicatione facultatum A. C. & dubio per me propoſito -- *An, & pro qua ſumma conſtet de credito, & ſit relaxandum novum mandatum* -- Sac. Rota reſpondit conſtare de credito in ſumma ſcut. 8706. & eſſe relaxandum novum mandatum iàm pro ſcut. 5901. 25. in cauſam expreſſè conductioni contra bona hæreditaria Marchionis Horatii, & contra DD. Canonicum Mutium, & Marchionem Ferdinandum in concordia, ſeu tranſactione obligatos, ut in Summ. Capituli *n.* 3. & 4. quam pro aliis ſc. 2504. 75. contra bona hæreditaria ejuſdem Marchionis Horatii ex cauſa tacitæ conductionis biennalis.

Quo enim ad primum mandatum, Capitulum habet fundatam intentionem contra Horatium, in Inſtrumento affictus clara obligatione Camerali munito pro duobus novennils finiendis anno 1689. ut in Summ. & contra DD. Mutium, & Marchionem Ferdinandum in Inſtrumento dilationis pro ſolvendis ſcut. 10. mill. pro affictibus uſque ad annum 1689. decurrendis, ut in Summar. Capituli *n.* 3. Galleſ. *de oblig. Cam. qu.* 2. *num.* 8. *verſ. nempe* Rota *dec.* 52. *n.* 1. *& dec.* 151. *n.* 3. *part.* 12. *& dec.* 478. *par.* 17. *recent.* quarum executio cum facultatibus Aud. Cam. & privilegio viæ executivæ, fuit mihi commiſſa, ac ſi re integra procederem tamquam Auditor Cameræ Pich. *dec.* 495. *num.* 2. Buratt. *dec.* 752. *n.* 7.

Conductor oppoſuit duo, & primò defalcum, quem quadrangulari prætenſione magnificatum ſibi deberi prætendebat; Primò, Eo quòd Murium colluvies in Tenuta Valchettæ, & in confinibus, immenſa congerie ita excreverit, ut ejus numerus non potuerit recenſeri, niſi illativè, & à quantitate eorum qui fuerunt capti in vim bannimentorum uſque ad 20799. ad Officium Agriculturæ exhibiti, unde Conductor conquerebatur de damnis ab hac herbarum lue turmatim accurrente, ac dente ſoriceo herbas hyemales, & æſtivas æquali rabie corrodente, & quòd ita per biennium in annis 1690. & 1691. Tenutam conductam devaſtaverit, ut prata areſcere fecerit; ac deturpata facie ita abſumpſerit, ut Teſtes in Summ. Bonjoannis *n.* 8. referunt ibi -- *Che parvero divenuti Maeſi*, quod factum, & ſi non dum fuerit per Teſtes formiter examinatos comprobatum, dummodò ſint ſimpliciter exhibiti Articuli ad effectum examinandi cum Interrogatoriis, ex qua rei notorietate prætendebatur retardari ſolutio penſionis affictus pro annis 1690. & 1691. tacitæ reconductionis, quæ non habebat in ventre privilegium obligationis Cameralis repetitum, vel ſaltem ſuſpendi executio pro ſumma arbitraria uſque ad liquidationem damni perficiendam.

Secundò prætendebatur etiam interfuiſſe Locuſtas an-

no 1687. 1688. 1689. quæ ſimiliter herbas corrodunt, ſive tractu adurunt, ex Teſtibus, & Peritis, ut in Summ. *n.* 20. ubi patent diligentiæ adhibitæ, & per centum operarios pro extirpandis fœtibus undequaque diſperſis, adhibitis etiam *colli Zapponi*, & expenſæ hac occaſione factæ per Capitulum, quorum medietas fuit per Agriculturæ Officiales accollata Conductoribus, ut ex actis Capituli Vaticanæ Baſilicæ in officio Agriculturæ.

Tertiò; Conductores exaggerabant damna paſſa in notabili ſumma ex notorijs inundationibus de anno 1686. quæ diſruptis fluminis aggeribus, exæſtuantes aquarum impetus, voraci gurgite herbas in radicibus ſubmerſas depreſſerunt, omnemque Tenutæ abſorptæ aream ita inundarunt, ut fontanile texerint, & poſt cedentibus aquis, & terreno exiccato, Tenuta, cœno ac luteoſa materia ita fœdata, & inquinata fuerit, ut ſterilis evaſerit, ibique permanſerit *il matrico*, itaut in illo anno, ac ſubſequenti Conductor non potuerit uti herbis hyemalibus, nec æſtivis, limo devaſtatis, ut in Summ. *n.* 19. & in vim inhibitionis Agriculturæ debuerit cogere vicinos ad vendenda ſibi paſcua, & ſignanter *del Monte Olivieri*, ut ex Teſtibus in Summ. Bonjoannis *n.* 19.

Hinc Conductor inferebat, omnem Tenutæ conductæ fructum in herbis, & pratis conſiſtentem, ſive Muribus, ſive Locuſtis, ſive undanti aquarum impetu, direptum, ac infructiferum penitus evaſiſſe, ut ſubſtantia affictus in totum illis annis perierit, prætendendo, damnum, tamquam habens radices, in ſubſequentibus annis irrepſiſſe, itaut hodie mediante defalco ſit facienda bonificatio Conductori, nonobſtante renunciatione facta, cum ſimilia pacta non intelligantur de caſu tam inſolito, per quem ſit perempta ſubſtantia rei locatæ, Gratian. *diſcept.* 195. *num.* 6. Mart. Medic. *exam.* 12. *num* 42. Pacion. *de locat. cap.* 49. *num.* 7.

Præterea Conductor urgebat pro defalco ex titulo novo, qui non poterat prætendi in Inſtrumento remiſſus, videlicet quòd non potuerit uti liberè uſu Caſalis conducti, ob ſervitutem tranſitus Animalium, & Hominum cum Curribus in Caſali detectam, quam nec Locator interpellatus impedire valuit, dum unà cum Conductore ſuccubuit decreto bon: me: Vallati ad favorem Eccleſiæ S. Laurentij in Damaſo prolato, & tamen Locator benè erat conſcius hujus tranſitus, & in eum retorquebatur, quòd illum non exceptuaſſet, prout exceptuaverat alias, hoc eſt traditionem fœni S. Palatio Apoſtolico, & foveam Puteolanæ, ut ex Summ. Bonjoannis *num.* 3. *lit. A.*

Hæc autem omnia, & ſingula ad Juſtitiæ examen revocata, & cum æquitatis lance accuratè perpenſa, viſa ſunt Dominis altiorem indaginem requirere, & conſequenter in hoc judicio executivo minus apta retardationi relaxationis mandati pro affictibus, Pacion. *de locat. cap.* 45. *num.* 17. *verſ. ſed iterum* Zacch. *de oblig. Cam. quæſt.* 18. *num.* 27. Rota *poſt eandem deciſ.* 42. *num.* 1. Add. ad Greg. *deciſ.* 235. *num.* 6. Caval. *deciſ.* 217. *n.* 5. Buratt. *deciſ.* 295. *num.* 13. Dunoz. Jun. *deciſ.* 1003. Rota *deciſ.* 8. *par.* 17. *& deciſ.* 201. *par.* 18. *recent.*

Nec in facto fuit per ſpecificas probationes doctum, Conductorem fuiſſe impeditum uſu paſcuorum & herbarum ac fuit liberè Tenuta, ut fieri debuiſſet, cum ſola citatio executa ad dicendum contra articulos, nihil de per ſe operetur, neque producti articuli pro conficiendis probationibus exceptionis, quæ hodie allegatur.

In Jure verò Locator habet intentionem fundatam in expreſſa, & litterali renunciatione defalchi in Inſtrumento conventa ibi — *Che detto Affittuario non poſſi in modo alcuno dimandare defalco, reſtauro, ne meno per cauſa, & occaſione di guerra, fame, peſte, ſiccità, ſterilità, grilli, ſorci, lucerte, inondatione di Tevere, benche foſſe eceeſſiva, e per qualſivoglia altro caſo fortuito, penſato, & impenſato, quantunque inſolito*, ut in Sum. Capituli *num.* 1. ubi fit mentio ſpecifica de Muribus, & ſi non legitur nominatim de Locuſtis, ut de Lucertis, ac de Grillis, aliiſque inſectis, non minus eſt quòd etiam illis non ſit renunciatum, cum Locuſtæ veniant ſub eadem exceptione ac Grilli ex deductis ab Ettmullero *tom.* 2. *in Schedori dilucidati Zoologia cap.* 104. & Koning. *in libro cui titulus eſt Regnum Minerale fol.* 126. ubi diſponit in Tabula Inſectorum turmas, & ſub eadem linea ſtatuit Locuſtas, & Grillos inſimul, ac immediatè, & apud Pandectarium Cerad. invenimus Grillum dictum animal Locuſtæ ſimile, & ex genere Locuſtarum apud Ælianum legimus. Aldrovandus meus Concivis in principio libri de Animalibus inſectis ponit ibi Tabulam diviſionis Inſectorum, in qua habet genus Inſectorum quòd vocat Cleoptera ſub quo enumerat Grillos, & Locuſtas, & patificat, idem dixit Aldrovand. *de animal. inſectis lib.* 4. *cap.* 2. *de Grillo, & ſynonimis.*

De inundatione Tiberis eſt litteralis renunciatio prout Antoninus Auguſtus exprimendum mandavit *in leg. licet certis l.* 8. *C. loc.* ubi quod Lues Tempeſtatis, & damna, quæ alio Cœli vitio accidunt, tamquam in Locatione expreſſa, ad onus Conductoris pertinent ex deductis à Leſſ. *de Juſt. & jur. lib.* 2. *cap.* 24. *n.* 7. Giball. *de uſur. lib.* 3. *cap.* 8. *art.* 2. *diffic.* 3. Dunoz. Jun. *deciſ.* 1003. Rot. *dec.* 16. *n.* 3. *par.* 15. *& deciſ.* 8. *n.* 1. *par.* 17. *recent.* Cum in contrahentibus nihil magis conformetur juſtitiæ quàm conventio *per text. ſi in l. §. ſi Domus jun. gl. in verb. efficerent ff. locati*, Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 7. *n.* 29. Caroc. *de loc. & cond. par.* 4. *de expenſ. verb. melioramentum quæſt.* 3. *num.* 1. *fol.* 124.

Inſuper antequam fuerit locus defalco, debuit fieri collatio ſterilitatis unius anni, cum ubertate alterius, in affictu pro novem annis inito, & per aliud novum Inſtrumentum uſque ad decem & octo annos prorogato, per Textus concordantes *in l. ſi uno*, ubi quòd ſterilitas cum ubertate compenſata remiſſionem excludat *ff. loc. & in l. ſi quis Domum §. Julianus ff. hoc eod. tit.* & indiſtinctè, quòd valet compenſari ſterilitas ubertate præcedentis, vel ſubſequentis anni Coccin. *deciſ.* 422. *num.* 2. cùm regulariter damna pro nonnullis annis non habeantur in conſideratione ſimpliciter, niſi facta collatione ad pingues fructus, qui ex Tenuta ante, vel poſt fuerant recollecti, & quando teſtaurum eſt reſervatum, ſemper intelligitur juxta regulas Juris, hoc eſt ſi tot fructus non ſupereſſent, quibus Conductor poſſet medietatem penſionis Locatori ſolvere, ut ad rem noſtram conſiderat Ludov. Gozadin. Bononien. Senator, qui *conſil.* 74. *num.* 2. *fol. mihi* 109. *à tergo* inquit quòd ad hoc ut intret teſtaurum, fructus recollecti debent eſſe ita modici, quibus ſolvendo penſionem Conductor remaneat deceptus ultra dimidiam juſti pretii ex *gloſ. in l. ſi uno in princ. ff. Locati*, Alvar. Valaſc. *de jur. emphyt. quæſt.* 27. *num.* 24. Covarruv. *de pract. quæſtion. quæſt.* 6. *tom.* 2. Molin. *de Contract. diſp.* 495. *§.* 2. *fol. mihi* 1097. Boſſ. *tit. de remiſſ. merced. num.* 4. Cohell. *in bull. bon. regim. cap.* 48. *num.* 47. Coccin. *deciſ.* 422. *num.* 5.

Quæ cum per Conductores fuerint admiſſa, nunquam fuit facta per eos interpellatio Locatori, prout facta fuiſſet ſi non eſſet renunciatum defalco *ad text. in l. ſi item quæritur §. Exercitium ff. locat.* Ripa *in tract. de peſte* 2. *par. num.* 23. Card. de Luca *de locat. diſc.* 3. *n.* 9. Mant. *dec.* 35. *num.* 4. *in fin.* & ſignanter de anno 1687. in cujus principio jam Locuſtæ, & Mures cœperant devaſtare Tenutam, & tamen in calculis concorditer factis à Conductore de menſe Decembris 1687. cum Locatore, nihil de damno, aut defalchi prætenſione oppoſitum, nec in aliis ſubſecutis ſolutionibus de anno 1688. ut in Summ. Conductoris *n.* 11. quod inſeruit pro interpretanda exclusione exceptionis defalchi, Rota *deciſ.* 16. *& deciſ.* 184. *par.* 15. *recent.*

Hac eadem reſponſione retunditur petitio defalchi ex cauſa inundationis Tiberis de anno 1626. ſecutæ, cum de illo tempore nihil oppoſuerit, imò ſolverit affictus decurſos abſque ulla exceptione, nec minus oppoſita in calculo generali facto in fine anni 1687. immo novis accedentibus obligationibus promiſſa integralis ſolutio penſionum decurſarum, ut in Summario *cap. num.* 13. non obſtantibus ſubſecutis irruptionibus, Murium, Grillorum, ſeu Locuſtarum, ac inundationis Tiberis, quæ non fuerunt habitæ à Partibus aptæ retardare ſolutiones affictuum: Caſus verò inundationis non fuit inſolitus, nec inopinatus in Tenuta propè flumen Tiberis ſituata, itaut potuerit prævideri, & ratione contingibilis periculi eo minus valutari affictus, quia imputandum fuit ei, qui ſcivit naturam rei conductæ, & periculum cui Tenuta erat expoſita Ludov. Gozad. *dict. conſil.* 74. *num.* 5. quem ſequitur Rim. Jun. *conſ.* 40. *num.* 19. *lib.* 1. Coccin. *deciſ.* 432. *num.* 2. Rota *deciſ.* 414. *num.* 21. *par.* 12. *recent.*

Nec majoris ponderis fuit viſa altera exceptio per conductores magnificata, videlicet tranſitus in re locata, ut ex mandato de manutenendo in quaſi poſſeſſione tranſeundi per Tenutam Valchettæ cum Armentis, Curribus, & hominibus ad favorem Eccleſiæ S. Laurentii in Damaſo per bon. me. Vallatum in Contradictorio Judicio relaxatum, quia revoluto Inſtrumento affictus, non fuit inventa promiſſio libertatis ab hac ſervitute, prout Conductor ſibi hallucinabatur, ut in Summar. Capituli *num.* 1. & Summar. Bonjoan. *num.* 3. *litter. A.* quæ non potuit inferri ex reſervatione herbarum ad commodum Sacr. Palatii, & facultatis excavandi Puteolanam, tamquam diverſis, à qui-

bus

Digitized by Google

bus non procedit illatio, *l. ult. in fin.* & ibi Bart. *ff. de calum.* ideoque cùm Locator verè non promiſerit Tenutam liberam ab omni ſervitute, etiamſi poſt Inſtrumentum locationis ſuiſſet detecta via vicinalis nova, non inde ſuiſſet reddita deterior conditio affictus, ut ſolutio penſionum diminueretur, ſatis enim viſum fuit Dominis quòd locatio litteraliter fuerit ad corpus, & non ad menſuram, ut ex Inſtrumento, Summario Capituli *num.* 1. nec Locator teneatur rigorosè manutenere Conductorem in parvo ſpatio herbarum diminuto à tranſitu, & uſu viæ vicinalis & in poſſeſſione Tenutæ uſque ad tantam quantitatem rubrorum Terræ ibi expreſſam demonſtrativè, & non taxativè, ex traditis ab Alex. *conſ.* 127. *in princ. lib.* 2. Rota cor. Gregor. *deciſ.* 104. *n.* 1. *& dec.* 128. *pariter n.* 1. eo minus in libertate à tranſitu viæ vicinali, dum Capitulum Baſilicæ non habebat, neque tunc profitebatur habere libertatem omnimodam, ut ea reſponſione ad poſitiones Conductoris ut in Summ. Bonjoannis *num.* 17. in quem retorquetur, cùm non ſit præſumendum, Locatorem voluiſſe locare illam immunitatem tranſitus, quam ſciebat ſe non habere, & quòd Conductor poterat prævidere, & illi eſt imputandum ſi conducere voluit, nulla adhibita explicita promiſſione libertatis Jaſ. *in l.* 1. *n.* 98. *C. de Jur. Emphyt.* Alex. *conſ.* 113. *in fin. lib.* 1. Pacion. *de locat. cap.* 44. *n.* 5. & quod omnem ambiguitatem ſuſtulit, eſt factum Conductoris, qui poſtquam paſſus eſt mandatum de manutenendo in quaſi poſſeſſione tranſitus relaxatum de anno 1679. in concordia de anno 1687. poſt octo annos inita, ſubiit novum onus, & obligationem de ſolvendo omnes & ſingulos affictus decurſos abſque ulla diminutione, etiam additis novis fidejuſſoribus ad cautelam Locatoris, ex quo reſultat, vel remiſſio cujuſcumque prætenſionis obliteratæ defalchi, vel declaratio quòd idem mandatum non aperuit viam diminutioni affictus, neque retardationi.

Secundò opponebatur ſolutionem ſcut. 2000. factam de menſe Septembris 1690. cum aliis ſucceſſivè ſolutis uſque ad complementum ſcut. 4095. 25. *in totum*, referri debere ad cauſam conductionis expreſſæ, pro qua currebat dilatio, itaut nequeat imputari in cauſam tacitæ reconductionis, quidquid recipiens expreſſerit circa cauſam, in quam recipere voluerit, ad quem effectum præter regulas generales, per quas præſumitur recepiſſe in cauſam debiti antiquioris, & durioris, pro quo ratione obligationis Cameralis Debitor poterat efficaciùs adſtringi; cumulatur etiam intereſſe Mutii, & Ferdinandi, quibus tamquam fidejuſſoribus intererat, quòd extinguerentur primi termini debiti Horatii, ut gradatim obligatio fidejuſſoria minueretur, & per hanc interpretationem evitaretur reſolutio dilationis quinquennalis, quæ aliàs non ſecuta ſolutione ſcut. 2000. intra primam Conductionem reſolvebatur, junctis aliis inſtantiis Judicialibus, & ſignanter ſub die 9. Julii 1692. quæ cùm loquantur de ſolutione pro affictibus decurſis poſt feſtum S. Angeli 1689. includerent eumdem annum, in quo fuit facta ſolutio.

Quia hæ omnes conjecturæ quomodocumque cumulatæ diſſipantur unica, & fatali reſponſione, nempè ex littera quietantiæ ibi -- *a conto dell' affitto del preſente anno* -- ideſt anni 1690. tacitæ reconductionis, ut in *Summ. Capituli num.* 10. *ad text. in l. prima ff. de ſolut.* non poterit in aliam cauſam præſumptivam, & privilegiatam referri Bich. *deciſ.* 281. *num.* 31. Rot. *deciſ.* 66. *par.* 18. *recent.* & in Romana dotis ſuper reſtitutione quoad reſervata 20. Junii 1692. §. rurſus coram R. P. D. Muto.

Idem etiam de aliis receptis immediatè ſequentibus cum dictione relativa *come ſopra*, quæ ad eamdem cauſam referuntur ex deductis in dicta Romana dotis ſuper reſtitutione §. *his vero*. Eoque fortiùs, quia niſi Locator recipere voluiſſet à Conductore in Computum affictuum tacitæ reconductionis, nullatenus ſuæ indemnitati ſatis conſuluiſſet, dum pro iſto tempore non durabat obligatio Mutii, & Ferdinandi, quam ex peculiari conventione dilationis de anno 1687. reportaverat, ex quo diſtinctum fuit inter tacitam & expreſſam Conductionem, & novam ac tacitam ultimi biennii, in qua non fuit dubitatum de comprehenſione viæ executivæ, & ſummariæ Bart. *in l.* 1. §. *& poſt operis ff. de oper. nov. nunc.* Bald. *in cap. Venerabilem de elect.* Rebuff. *de litt. oblig. art.* 2. *gl.* 1. *n.* 91. Alciat. *de præſumpt. reg.* 2. *præſumpt.* 17. *& ex deductis* à Magon. *dict. Flor. deciſ.* 1. *n.* 29. Galles *quæſt.* 31. ad Zacch. *de oblig. Cam. num.* 20. Pacion. *de locat. cap.* 64. Rotæ *dec.* 495. *n.* 1. *par.* 1. *diverſ. alioquin debita pro penſionibus Caſalium in l. Præſes C. locat. & cond. ex ſtatut. Urbis lib.* 1. *cap.* 88. Rota *deciſ.* 335. *n.* 3. *par.* 10. *recent.*

Quò verò ad ſecundum mandatum pro reſidualibus affictibus biennii dictæ tacitæ reconductionis, cùm Capitulum egerit pro affictibus primi anni d. tacitæ reconductionis, pro ſcut. 3300. & non pro ſc. 3600. placuit Dominis ad eamdem menſuram ſc. 3300. regulare affictum ſecundi, & ultimi anni dictæ tacitæ reconductionis, & ſic calculato utroque anno, & ſumma debiti aſcendente ad ſcut. 6600. relaxandum eſſe mandatum pro ſc. 2504. 75. bonificatis in hanc cauſam aliis ſcut. 4095. 25. in diverſis partitis in eamdem cauſam receptis, cùmque Locator non ſit paſſus Conductorem dicere cauſam ſolutionis, ſed Conductor in arbitrium Miniſtrorum, & Exactoris Capituli contulerit, cui potiùs debito acceptum ferret, prout fuerat permiſſum *per text. in l.* 1. *de ſol.* ac iſtis Exactoris receptis uſus fuerit, ut in Summ. *num.* 11. nequit de efficacia quietantiæ dubitari Genu. *de ſcript. priv. quæſt.* 6. *dubit.* 2. *num.* 18. eo minus prætendi quòd in aliam cauſam ceſſerit *ad text. in l. ſicut. Cod. de act. & oblig. & l. Pomp. de neg. geſt.* Oſaſc. *deciſ.* 62. *n.* 12. & ſupervacaneum fuit deſcendere ad excluſionem conjecturarum, quas Conductores cumulaverant, & quas Patronus Capituli Vaticani ſingillatim refellit, & nullius ponderis ſunt habitæ in concurſu quietantiæ litteralis, videlicet *nel Conto dell' Affitto dell' Anno preſente*.

Et ita utraque &c.

R. P. D. CAPRARA.

Romana Affictus.

Veneris 30. Aprilis 1694.

DECISIO II.

MArchio Bonjoannes novis cumulatis probationibus, ac ſeu Teſtium depoſitione ſuffultus, impugnavit deciſionem per me ſub die 22. Junii præteriti editam favore Sacroſanctæ Baſilicæ Vaticanæ, ejuſque Capituli, excipiens de intolerabili damno paſſo in conductione Caſalis, in quo fundat petitionem defalchi ex quadruplici fonte deſumptam, videlicet, detectæ ſervitutis tranſitus ſeu viæ ad Caſale Montis Oliverii SS. Laurentii in Damaſo, & ex inundatione Tiberis de anno 1689. ac ſuper ingruentia Locuſtarum, ac ſucceſſivè Murium.

At quia agnoſcebat prætenſionem præfocari pacto litterali renunciationis ſpecialis defalchi, ex cauſa *di guerra, fame, peſte, grandine, ſterilità, grilli, ſorci, lucerte, & inondatione di Tevere, benche foſſe eccesſiva, &c.* & generaliter *per qualſivoglia altro caſo fortuito, penſato, & impenſato, quantunque inſolito, & eſtraordinario,* & infra, *talmente, che ne meno poſſi allegare il fatto del Prencipe, perche coſì, &c.* -- antequam deſcenderet ad liquidationem prætenſi damni, ut ſecurius ſe opponeret pacto, cjuſque applicationi, diſtinguendum duxit inter ſpecies, & gradus inſoliti; voluit enim dari caſus inſolitos, & nonnullos magis inſolitos, alioſque in gradu ſuperlativo inſolitos, ut explicat Corn. *in conſ.* 23. *n.* 3. *lib.* 2. *& conſ.* 12. *lib.* 5. itaut renunciatio defalchi debeat comprehendere totum id, quod eſt propinquum naturæ actus qui agitur, & comprehendere ſingulos caſus, qui veriſimiliter prævideri poterant, & non alios excedentes humanam conſiderationem, prout ſunt, qui intra lapſum unius ſæculi una vice contigerunt, ut exemplificat idem Corn. *d. conſil.* 23. Mart. Medic. *exam.* 12. *n.* 42. Rocc. *diſput. jur. ſelect. lib.* 2. *cap.* 120. *n.* 23. *&* 24. qui dicuntur caſus extrà ordinem, & extraordinarii, & potius provenientes ex ira Dei punientis genus humanum, quàm naturæ actus, ut ratiocinatur Jo: Baptiſt. Coſta *conſ.* 30. *n.* 12. Modern. Piſtor. *de loc. cap.* 49. *n.* 72. Card. de Luca *diſc.* 4. *eodem tit.* Magon. *dec. Flor.* 67. *n.* 5. Millin. *dec.* 139. *per tot.* Rota *dec.* 188. *par.* 4. *diverſ.*

Præterea Conductor inculcabat, pacta, & renunciationes remiſſioni affictus, tamquam pro ſecuritate locatoris appoſita, & pro removendis cavilloſis exceptionibus, quæ ex ſubtilitate juris ſolent adinveniri; proinde intelligi debere æquitativè, & diſcretè, Buratt. *deciſ.* 359. Millin. *dec.* 139. *& deciſ.* 145. Rota *dec.* 188. *par.* 4. *diverſ.* cum inveriſimile nimis ſit quòd ſi Conductor exiſtimaret ex re ſibi locata fructum conſequi non poſſe, quòd tamen voluerit cum tam evidenti damno obligari, & aſſumere in ſe pericula certa: ut interpretando ſimilia pacta, advertit Cardin. de Luca *diſc.* 4. *de loc.* Manzaned. *dec.* 591. *n.* 1. Buratt. *dec.* 210. *n.* 9. *& deciſ.* 539. *num.* 5. Rota *deciſ.* 188. *n.* 4. *par.* 4. *diverſ.*

His præliminaribus præmiſſis, Conductor ſibi allucinabatur, remotis repagulis prædictæ renunciationis, aperuiſſe viam ad defalcum, pro quo allegabat primo, damnum ex via privatæ ſervitutis tranſitus animalium, unà cum gregibus, & hominum cum curribus, tranſeuntium continuo

per me-

Digitized by Google

per medium pratorum Pantanellæ, quæ ex Teſtibus in Summario Bonjoannis fuerunt liquidata in ſcutis quadragintaquinque annuis, ut in ejus Summario *n.* 14. quæ cum diceretur ſervitus diverſa ab illis duabus expreſsè in Inſtrumento affictus præſervatis, ad onus Capituli remanſiſſe prætendebat, dum Capitulum aſſumpſit in ſe litem, & ſervitutem uti abuſivam, & illegitimè introductam impugnavit, licet in judicio ſuccubuerit, ex quo dicebatur refectionem damni intrare, quamvis reſpectu Tenutæ magnæ damnum eſſet modicum, per *Text. in leg. Julianus* 13. §. *Idem Julianus, digeſtis de action. emp.* Mangil. *de evict. quæſt.* 24. *n.* 12. *& num.* 32. Modero. Lucen. *conſult.* 26. *num.* 56. *& num.* 63. Rocc. *diſp. jur. ſelect. cap.* 120. *num.* 7. *& num.* 15.

De menſe Novembris 1686. ſecuta fuit inundatio Tiberis & aquæ vagantis per paſcua, de qua ſex Teſtes per Conductorem examinati loquuntur, & quòd Tenuta exinde fuerit limo cooperta, & immixta, itaut aqua cœnoſa, afflantium ventorum impetu primò agitata, & ex-poſt exſiccata, impedierit herbarum aſſurgentium nativitatem, vel illas prius virentes, mox luto immixtas, in paluſtres efformaverit, quòd revertentibus aquis ad fluminis ripas non evanuit, ob lutum detto *maſtrico*, prataque fuerunt eodem inquinata, & conſperſa, unde herbæ non exortæ, aut pravæ qualitatis evaſerint in peſtiferam alimoniam animalium, ex qua evenit ingens mortalitas, undè damnum non ex numero dierum inondationis, ſed ex ſucceſſivitate debuit metiri, ad bonificationem Conductori faciendam, Surd. *deciſ.* 237. *n.* 19. *& n.* 21. & ex congeſtis à Rocca *diſp. jur. dicta cap.* 120.

Hoc infortunium dicebatur traxiſſe ſecum alia, quòd nempe ex limo, quo Tenuta conglutinata, de anno ſequenti 1687. ortæ locuſtæ, quæ notabiliter auctæ de anno 1688. habuerint ſtatum de anno 1689. in cujus fine licet decreverint, ſucceſſivè tamen de anno 1690. ſupervenerunt mures, quibus in dies in immenſum auctis, Tenuta primò occupata, & undequaque obſeſſa, tandem in totum devaſtata, muribus depaſcentibus, & iniquo dente corrodentibus, ac ciem pratorum devaſtantibus. Inſuper conquerebatur Conductor, morbum fuiſſe auctum ex ipſo remedii uſu; Venatores enim deputati contra utramque animalium peſtem, calcabant, & conterebant herbam natam, & minus proficuam reddentes, itant impedirent ex attritione continua vel herbam natam creſcere, vel excavatione fœtuum, evulſis herbarum radicibus, novas exoriri, itaut, quòd hominum venatio non potuit obtinere, irruptio porcorum per Capitulum, quæſita effoſſione ovorum, & fœtuum compleverit de anno 1687. & 1688. ut in Summario Bonjoannis *n.* 10. *lit. B.* Hoc tamen remedium corrupit herbas, eaſque devaſtavit, atque illis odorem ſuinum impreſſit, quo redditæ minus gratæ de paſcentibus vaccinis, & alimonia minus ſalutifera, unde mors illarum in magna quantitate, ut in Summario Bonjoannis *num.* 12. itaut fuerit corrupta ſubſtantia rei conductæ, ex relatis à Grat. *diſcept.* 195. *n.* 6. Moder. Piſt. *de locat. cap.* 49. *n.* 72. Ex quo inferebatur inſolita gravitas infortunii, ob uſum remedii extraordinarii porcorum, quos iam edicta Agriculturæ generalia arcebant a Tenutis, quàm ſpecialia pacta in Inſtrumento affictus appoſita, itaut illorum introductio ad petitionem Locatoris fuerit pro præciſa neceſſitate expurgationis, ut in Summario *num.* 10. *lit. A.* Ex quibus dicebatur fuiſſe realiter, & in genere probatum damnum cum illa poſſibili liquidatione, dum damnum Conductori fuit emergens ob ſolutionem ſcutorum 1047. in actis Agriculturæ factam à Locatore pro rata per Conductorem debita, ut in Summario *num.* 9. & quòd inſimul ceſſaverit lucrum, ob non retractum pretium ab herbarum affictu, quæ per immiſſos ſues ad inſtantiam Capituli fuerant devoratæ modo inſolito, imò inſolitiſſimo, qui uti non potuit prævideri, ita nec præſumitur veniſſe ſub renunciatione defalchi, Rota *deciſ.* 188. *par.* 4. *divерſ.* Manzan. *deciſ.* 591. *num.* 2. Millin. *deciſ.* 545. *num.* 2.

Animadvertebat pariter Conductor, quòd reſpectu murium damnum fuit in ultimis annis, & ſic extra utrumque Inſtrumentum affictus, itaut in hac tacita reconductione renunciatio remiſſionis deſalchi non præſumatur repetita, ex deductis à Modern. Piſtor. *de locat. cap.* 64. *num.* 28. Rota *deciſ.* 432. *num.* 2. *par.* 9. *recent.* nec ex pactis terminorum factis remiſſa, dum Conductor ſatis ſibi cavit per proteſtationes, & durante primo, & ſecundo affictu, quo tempore nimis propterea viſa fuiſſet exceptio ſterilitatis, ob compenſationem ſterilitatis unius anni cum ubertate ſequentium, & decurrendorum, quòd affictu terminato hodiè liberè peti potuit, Fabet. *in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *de locat. defin.* 3. Rocca *diſp. jur. lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 64.

His ſedulò, & exactè perpenſis, & iterum atque iterum cullatis, unà cum ſubſtantia, & capitulis affictus, ejuſque natura executiva, & privilegiata obligationis Cameralis, non fuerunt viſa Dominis apta ad reformandam deciſionem, quam hodie Domini confirmarunt.

Non fuit enim exiſtimatum Locatorem teneri ad minimam bonificationem aſſerti damni ex cauſa prætenſi tranſitus, ſeu viæ tendentis ad Tenutam Montis Oliverii Capituli SS. Laurentii in Damaſo, quia cum hic tranſitus liber præextiterit longe antè affictum Marchionis, ac anteà nemini tranſeuntium fuerit præſtitum impedimentum, ut ex dicto conformi quatuor Teſtium in Summario Capituli *num.* 7. & de facto de tempore affictus pateret hæc libertas tranſeundi, & ſolitum, in quo fuit data manutentio Capitulo Eccleſiæ SS. Laurentii in Damaſo, tamquam exiſtenti in actuali poſſeſſione liberè tranſeundi ad ſuum Caſale, & per pontem manu factum, nullibique legatur promiſſio Conductoris de conſervando Tenutam immunem à quovis tranſitu, eo minus liberam à via vicinali, nec obligationes novæ ſubintelligi debent, ubi non leguntur, *l. Quidquid adſtringendæ. ff. de verbor. obligat.* Immò Capitulum Sancti Petri benè ſeiret ſervitutem adeſſe, & eamdem profiteretur extare, ut ex ejus reſponſione ad poſitiones Conductoris, ex Summario Bonjoan. dato ſub die 22. Junii præteriti *num.* 17. atque hic dura nimis videretur, & imperceptibilis præſumptio, quòd Locator voluerit ſuo periculo promittere illam libertatem tranſitus, quam admittebat, & proteſtabatur ſe non habere, ideò Conductor imputet ſibi, ſi deſtruendo de facto pontem, qua itur ad Tenutam Montis Oliverii, ut ſolitum tranſitum impediret, ipſe fuit in cauſa, ut hæc lis excitaretur, ex Teſtibus Capituli, Summario *num.* 8. vel potius, ſi clariùs, & ſuper hac prætenſa libertate à ſervitute tranſitus non providit, ut poterat prævidere, Jaſon. *in l.* 1. *num.* 98. *Cod. de jur. emphyt.* Cin. *in leg. Si à lege, Cod. de uſur.* Boſſ. *de remiſſ. merced. num.* 4. Cancer. *variar. reſolut. cap.* 15. *numer.* 14. Rota *deciſ.* 148. *num.* 11. *par.* 3. *recent.* quod forſan omiſit ex conſulto, dum illi hæc via, ſeu tranſitus fuit viſus tolerabilis, ne vicini per mediam Tenutam excurrerent, eamque everterent, quod obſervat Modern. Piſt. *de locat. cap.* 24. *num.* 9. Rota *deciſ.* 148. *num.* 11. *par.* 3. *recent.* & ad obtruncandam omnem dubietatem, placuit Dominis interpretatio deſumpta ex facto Conductoris de anno 1687. per informantes relatio, ut perpendit deciſio in §. *Nec majoris*, ad quam Domini ſe habuerunt relativè.

Quoad inundationem Tiberis, ſatis proviſum ex litterali pacto in conductione Caſalis ad ripas fluminis appoſito, itaut Conductor benè ſciverit Tenutæ ſubjectionem inundationi fluminis vicini, ut de eo, qui eſt naturaliter ſubjectus aquis dixit Ludovicus Gozadio. *conſ.* 74. *n.* 5. Modern. Brixien. *diſputat. n.* 38. Cocc. *deciſ.* 422. *n.* 2. Et hoc de damno contingibili ex inundatione, cogitavit, & renunciavit, etiamſi eſſet eceſſiva, ut in ſimilibus explicavit Larrea *alleg. Fiſcal.* 17. *num.* 15. & hoc non obſtante aſſumpſit periculum ipſius per renunciationem deſalco, ibi -- *Per cauſa d' inondatione di Tevere, benche foſſe eceeſſiva* -- ſub quo pacto veniunt caſus inſoliti, & pluſquam inſoliti, ſive Tiberis ſubitis vorticibus actus campis innataverit, ut ſalum pro ſolo cerneres, & impetu voraci ſupellectilem agrariam diſſipaverit, dum hæc inundatio brevi tempore non eripuit armenta, arbores non avulſit, non colles ſubruiſſe audivimus, nec quòd planitiem in lacus, & ſtagna peſſundaverit, ſed intra ordinem naturæ, ac tempeſtatis hyemalis perſtitit, Immò brevi tempore aquæ intra riparum clauſtra revocatæ, etſi limoſam materiem in Tenuta reliquerint, hoc non qualificavit caſum inundationis, nec auxit damnum reſtrictum ad herbas hyemales pratorum, quæ in totum non aſcendunt ad tertiam partem Tenutæ, conſiſtentis in rubris 716. & facilè liquidatum fuit in exigua ſumma, dum Conductori ex prædicto caſu non defecit herba pro ſervitio Prædii, niſi pro minima parte, hoc eſt pro quadraginta rubris, quæ calore inhibitionis Agriculturæ Conductor in ſubſidium emit à Marco Bello Affictuario Tenutæ Sancti Laurentii, ut ex Summario additionali Capituli num. 1. & quòd rem evincit eſt factum ipſius Conductoris, qui venditis ſub die 29. Octobris 1686. herbis falciativis quarti del Spinaceto, inundationi magis expoſitis, non fuit à Subconductore requiſitus pro deſalco, & exegit pretium herbarum hyemalium, & æſtivalium, & falciativarum abſque deſalco, ut in Summario additionali impreſſo num. 5. ſuperventis enim pluviis cum aliquali impetu, prata fuerunt à luto, ſeu maſtrico ex poſt omnimodè abluta, & expurgata, itaut herbæ natæ virentes, & ſuc-

Google

ſucceſſivè fœnum in pratis Turris Quinti, conſignatum fuerit Miniſtris Sacri Palatii Apoſtolici, quibus erat addictum; & Tenuta fuit in pleno fructu Conductori, qui de menſe Aprilis 1687. vendidit herbas falciativas Sancti Luccio pro pretio ſcut. 14. 50. pro quolibet rubro, ut in Summario Capituli numer. 2. Aliæ verò herbæ fuerunt venditæ, ut ex Teſtibus in Summario numer. 1. & Inſtrumentis venditionis herbarum, ut in Summario numer. 2. & ſic damnum qualecumque fuerit de anno 1686. ex ea parte, collatum cum aliis fructibus totius Tenutæ, ut fieri debere docuit Baldus *in leg. Licet num. 15. in fin. Cod. locat.* Natt. *conſil.* 159. *num.* 5. Surdus *conſil.* 34. *numer.* 21. Cohell. *ad bull. bon. regim. cap.* 48. *num.* 47. Molin. *de contract. diſput.* 495. §. *ſecundo*, Andreol. *controv.* 119. *num.* 3. Cocc. *deciſ.* 422. *num.* 17. & etiam cum aliis annis ejuſdem locationis, habita ratione anni fertilis cum ſterili, erit intimum, & nullatenus bonificandum, uti ſub pacto renunciatorio defalchi comprehenſum, *l. Si uno in princ. digeſtis locat. leg. Licet*, *Cod. eodem tit. cap. Propter ſterilitatem eodem tit.* & ex congeſtis à Rocca *diſput. jur. cap.* 119. *& cap.* 120. Larrea *alleg. Fiſcal.* 17. *num.* 15. Coccin. *d. deciſ.* 422. *num.* 1.

Quoad locuſtas, ſeu grillos, quorum damnum, ex immenſa colluvie animalium, & præcipiti ingruentia congeſtum longo annorum 1687. & 1688. ac 1689. apparatu protracta, in graviſſimam molem excreviſſe dicebatur, cum herbæ montium corroſæ fuiſſent, & in apertis pratis fœna ferino dente reciſa, ut referunt Teſtes *l'abbruggiavano come fuoco*, ſed hoc qualecumque damnum non fuit in facto juſtificatum, nec per triennium, nec in quantitate liquidanda pro ſumma ad defalchum requiſita, quamvis tertius Teſtis, in quo totam vim facit Conductor, prætendat locuſtas, ſive grillos incepiſſe de menſe Aprilis 1687. tamen idem tertius Teſtis juxta nonum poſtquam retulit, *che venne l'infettione de grilli, e cominciò nella Tenuta della Valchetta*, concludit, *che detti grilli ſi cominciarono à vedere in detta Tenuta verſo il fine di Maggio, e quando comminciorno à ſcoprirſi non erano per tutta la Tenuta*.

Hinc duo reſultant notabili animadverſione digna, nempè, quod ubi cœperunt detegi locuſtæ, ſeu grilli, non occupaverunt totam Tenutam, ibi -- *Non erano per tutta la Tenuta* -- ut refert quartus Teſtis juxtà quartum in Summario numer. 6. ibi -- *Gli fù toccata una parte ſola della Tenuta della Valchetta* -- & paulò infrà idem Teſtis proſequitur -- *Nè il primo anno toccò altra parte, e ſe l'haveſſe toccata, lo ſaprei* -- & ibi ſubdit -- *Eccetto, che ralò qualche poco nelli prati della Pantanella* -- ubi refert -- *Che furono tutti falciati &c. e fecero maggior quantità di fieno di quello era ſtato nel precedente anno* -- eadem retulit de ſecundo anno: In tertio verò dicit locuſtas ex abrupto redivivas in fine Aprilis rediiſſe, & quod licèt ſe dilataverint -- *nelle rimeſſe delle Vitelle, e nelle Pantanelle*; dicit tamen hoc fuiſſe -- *ſenza toccare in modo veruno altri prati, ò ſiti di eſſa Tenuta* -- & tantum abeſt, quod damnum indè liquidetur in ſpecie ad defalchi petitionem, dum potius omninò excluditur ex dicto Teſtis, ibi -- *Et in queſto terzo anno queſti Prati delle Pantanelle reſero l'isteſſa quantita di fieno, ch'erano ſtati ſoliti di rendere negli anni precedenti alle ſuddette influenze* -- Ex quibus eliditur alacritas tertii Teſtis, in dicto, quod locuſtæ invaſerint totum Caſale, & quod notabiliter damnificaverint herbas; cumque quartus Teſtis fuerit à Conductore inductus, contra ipſum perfectè probat; Farin. *de Teſtib. quæſt.* 62. *num.* 244. Rota *deciſ.* 305. *n.* 18. *par.* 15. *& deciſ.* 311. *num.* 10. *par.* 19. *recent.* & undequaque conſarcinatas probationes diſſipat.

Alterum verò, quod incœperunt in fine Maji, de quo tempore herbæ falciativæ erant jam à ſolo per Falcinatores ſeparatæ, & ſic non potuerunt venire ſub corroſione grillorum, quod ad unguem fuit comprobatum, tam ex libro Magiſtratus, & Conſulum Agriculturæ, ubi ex relatione tunc data, locuſtæ incœperunt de menſe Junii 1687. ut in Summario Capituli, num. 10. & ex dicto Eminentiſſimi Cardinalis Cybò, & eorumdem Conſulum ſub data diei 7. Junii; juncta depoſitione Fatinæ in Commiſſarium electi ſub die 12. Junii, qui ſucceſſivè ſuam relationem exhibuit die 24. Junii, prout fuerat ſibi injunctum, ut ex Summario additionali in ſcriptis num. 3. idem prorſus fuit de aliis herbis, quæ non fuerunt ſubſtantialiter damnificatæ à locuſtis ex primo Teſte juxtà ſeptimum in Summario num. 6. ubi concludit, recollectam eamdem herbarum quantitatem, ibi -- *Nacquero in detta Tenuta della Valchetta l'herbe come naſcevano prima, tanto nelli monti, ſecondo la loro povertà, quanto nelli prati* -- quàm idem pretium, ibi -- *In detto anno furono vendute da detto Signor Marcheſe l'herbe nel medeſimo modo, che le vendeva prima* -- quidquid affectent Teſtes pro Conductore, invicem ſibi contrariantur, dum primus negat herbas venditas, quas alter ex dictis Teſtibus fuiſſe venditas faſſus eſt, anctoramento deſumpto ex inſtrumento venditionum per Bonjoannem factarum eiſdem annis, *ut in Summario Capituli num. 2. per totum*, & *ex Summario additionali num.* 2. Unde hæc contrarietas in dicto enervat in judicio probationem ex Teſtibus elicitam, Farinac. *de Teſtibus quæſt.* 65. *numer.* 2. Rota *deciſ.* 147. *numer.* 4. *par.* 10. *recent.* Rota *deciſ.* 266. *n.* 8. *par.* 18. *& deciſ.* 73. *num.* 20. *par.* 19. *recent.* Juncto mendacio, de quo redarguitur primus Teſtis juxta octavum, conferendo ea, quæ idem prius dixerat juxta ſextum, & obſervando Inſtrumenta venditionum herbarum, à quibus evertitur ejus dictum, una cum dicto tertii Teſtis affectantis reſtringere fructum herbarum ad quid minimum ex cauſa damni per locuſtas infecti, & inſimul allicientis alios Teſtes ad ſecum eadem conteſtandum, & affectantis ſollicitare examen quinti Teſtis, ut idem retulit juxta primum, ad tradita per Farinac. *conſil.* 130. *numer. ſecundo*, Rota *deciſ.* 194. *num.* 4. *poſt ejuſdem conſ. lib.* 2.

Sive mendacium extendi prætendatur ad omnes Teſtes pro Conductore examinatos, affectantes probare, locuſtas ingruentia majori noſtrum Caſale devaſtaſſe de anno 1689. dum verè hæc lues evaſerit de menſe Septembris 1688. ut conſticit ex actis in Tribunali Agriculturæ, ubi declinato morbo dimiſſæ Congregationes fuerunt, & vigilantiſſimæ proviſiones, ut ex Summario Capituli numer. 10. juncto Summario additionali numer. 4. Unde tota vis probationum reſtringitur ad damnum anni 1688. quod in ſpecie non fuit liquidatum, itaut facta computatione fructuum cum expenſis, Conductor inde appareat deceptus in fructibus ultra dimidiam, vel intra dimidiam ſaltem, juxta famigeratum conſ. Ludov. Gazadini 74. per totum, ubi negat conſtanter reſtaurum ei, qui paſſus fuerat læſionem in duabus ex quinque partibus afflictus, ſe reſtringens ad dimidium damni, ut requiritur per *Text. in l. Ex conducto, ff. locat.* Bartol. *in leg. Si uno*, §. *Ubicumque eodem tit. & in l. licèt*, *Cod. eodem* Carocc. *de remiſſ. merced. num.* 4. Boſſ. *de remiſſ. merced. cond. n.* 5. *fol. mihi* 394. Joannes Baptiſta Coſta *conſil.* 30. *num.* 1. Modern. Brixien. *de fruct. diſputat.* 28. *artic.* 2. *numer.* 15. Larrea *allegat. Fiſcal. diſc.* 17. Hoc tamen damnum in medietate non eſt ſatis pro reſtauro ſi ſit in anno ſterili novennii, cum ſterilitas anni debeat elici facta collatione cum fertilitate aliorum annorum afflictus novennalis, ad ſecundum novennium renovari, & ſi facta computatione annorum, ſine qua non intrat reſtaurum, ex *cap. Sterilitatem*, & ibi Abbas *num.* 3. *de locat. & conduct.* Gloſſ. *in leg. licèt*, *Cod. de locat.* Modern. Brixien. *de fructibus diſput.* 28. *art.* 2. *num.* 19. *&* 21. ex quibus, tam in facto, quàm in jure corruit exceptio ex locuſtis, ſeu grillis deſumpta, cui fuerat etiam expreſsè renuntiatum.

Quoad mures, eorumque damnum illatum, illiquida fuit probatio facti, ex varietate, & contrarietate Teſtium, & conſequenter inefficax ad reſtaurum. Quartus enim Teſtis juxta 11. teſtatur mures natos de anno 1690. & duraſſe uſque ad menſem Februarii 1691. ut in Summario Capituli num. 12. cujus dictum conteſtatur ſextus Teſtis juxta 11. licèt ultra menſem Aprilis murium durationem protrahat, & uterque evertat dictum tertii Teſtis, qui retulerat mures duraſſe in Tenuta per totum annum 1691. & quod prata videbantur *meſſi*, cujus dictum implicat cum eo, quod animalia Prœcodii ibi fuerint continuò depaſta, ut ex dicto ſecundi Teſtis juxta ſextum, & quarti Teſtis juxta octavum, in dicto Summario num. 6. Immò, quòd tempore murium Conductor non ſolùm fuit uſus fœno Tenutæ pro ſui ſervitio, ſed etiam à prima die Januarii 1690. per totum annum 1691. aſportaverit in magna quantitate fœnum ad Urbem, ut in Summario Capituli numer. 14. ex quo apparet mendacium quinti Teſtis, ubi exagerat damnum paſſum à muribus, quod venire ſub reſtauro negarunt conſtanter Conſules Agriculturæ, eorumque Aſſeſſores, & Conſultores deputati in ſimilibus judiciis, ut ex dicto Summario numer. 15. Ex qua communi obſervantia judicandi in Agro Romano, declaratur qualitas hujus damni, & inefficacia ad reſtaurum Afflictus, Abbas, & Butr. *in cap. Cum dilectus*, *de conſuetud. & in cap. Certificari*, *de ſepulturis num.* 2. Larrea *alleg. fiſcal.* 17. *num.* 2.

Præterea fuit animadverſum, mures irrepſiſſe in parte

anni

anni 1690. & 1691. tacitæ reconductionis, dum affictus ad novennium unà cum novenoali prorogatione jamdiu terminaverat, & ſic reconductio tacita currebat de anno in annum per Locatorem, etiam cum diminutione penſionis ſcut. 300. tolerata. Cumque in pagam primi anni, quo urgebat murium infeſtatio, fuerint liberè ſoluta ſc. 2000. ibi -- *A conto dell' Affitto del preſente anno* -- ut in Summario Capituli dato ſub die 22. Junii 1693. num. 10. & fuerint factæ reliquæ ſolutiones ad complementum prædictæ paghæ, cenſetur renunciatum exceptioni deſalchi, cui tamquam pacto in præcedenti affictu inito, Conductor retinendo Tenutam, non obſtante interpellatione de illam evacuando, cenſetur ſe ſubjeciſſe, ob præſumptam repetitionem, ad *Text. in leg. Item quæritur*, *§. Qui impleto*, *ff. de locat.* Latrea *allegat. Fiſc.* 17. *per tot.* Cardin. de Luca *de locat. diſc.* 16. *num.* 3. Rota *deciſ.* 335. *num.* 8. *par.* 10. *recent.* nec Capitulum paſſum fuit recedere in minimo pactorum primi affictus, ad *Text. in l. 1. C. de dot. promiſſ.* Coccin. *deciſ.* 857. *num.* 1.

Ab hoc primo anno reconductionis ad alterum durante lue murium benè infertur, dum Conductor, ut poterat, ſibi non præcavit ante ingreſſum in ſecundo anno, ad *Text. in l. Qui bona*, *§. De illo*, *ff. de damn. infect.* Bald. *in leg. Ex conducto §. 1. C. locati*, Caval. *deciſ.* 66. *num.* 2. Dunozett. *deciſ.* 1003. *num.* 3. neutra igitur ex ſupradictis exceptionibus involvit damnum inſolitum, & intolerabile, quod fuit dictum requiri ad hoc, ut Conductor poſſit petere reſtaurum, non obſtante, quòd eidem expreſsè renunciaverit, & de ſingulis cogitaverit, ut in fortioribus terminis Capyc. Latr. *conſultat.* 40. *num.* 7. *& num.* 18. Quoad alia Domini ſe habuerunt relativè ad deciſionem.

In hac igitur probationum turbiditate, & illiquiditate exceptionum, viſum eſt Dominis non eſſe diutiùs retardandam executionem obligationis Cameralis pro ſolutione affictus, & ideò ſteterunt in deciſis, utraque parte acriter informante &c.

R. P. D. MUTO.

Ferrarien. Reſtrictionis Ghetti ſuper Negotio Principali.

Veneris 23. Martii 1696.

DECISIO III.

SEcuta de Anno 1624. per ſa: me: Urbanum VIII. erectione Ghetti Ferrariæ, maturèque taxatis per quinque Primariæ Nobilitatis Viros ad id præelectos annuis Domorum Circumdarii affictibus, ſeu penſionibus, Cardinalis Centinus tunc de Latere Legatus anno 1627. ne aliqua contentio ſuper illis oriretur inter Dominos, & Poſſeſſores præfatarum Domorum, ac Hebræos Inquilinos, nonnullas edidit Conſtitutiones, ſeu Capitula vim legis ſtabilis, ac perpetuæ habitura, in quorum primo expreſsè ſancitur, quòd iidem Domini nullo unquam tempore poſſint (ſunt verba) *far contratti, ò diſtratti di ſorte alcuna di eſſe Caſe, Botteghe, e Stabili con Chriſtiani, o con Ebrei preſudiciali agli Affituarii, ne meno alterare gli affitti di eſſe &c. nè eſcludere li Conduttori, quando uſino le Caſe, e Beni affittateli arbitrio boni viri* -- In ſecundo, & tertio capitulis providetur reparationibus, & damnis ipſarum Domorum, ac tandem in quarto mandatur, quòd ſi ille -- *per mancanza di linea finita, ò per il partire, che faceſſe qualche quantita d' Ebrei da Ferrara, ò per qualunque altra cauſa non reſtaſſero affittate, vogliamo, che l' Univerſità, e Natione di detti Ebrei ſia tenuta, & obligata de proprio al pagamento delli affitti di dette Caſe, e Botteghe, per un annata intiera, nel qual tempo mentre la ſudetta Univerſità, ò Natione non voglia continuare à pagare detti affitti del proprio, ſia obligata fare iſtanza avanti l' Illuſtriſſimo Signor Cardinal Legato, che ſarà pro tempore, acciò ſi reſtringa il Circondario del Ghetto &c. e mancando detta Univerſita in fare dette diligenze, s' intenda anche eſſere obligata pagare detti affitti paſſato il ſudetto anno per un altra annata ſuſſeguente*.

Univerſitas Hebræorum antedicta de anno 1684. prætenſionem excitavit Reſtrictionis Ghetti, ſeu ſaltem reductionis Penſionum, & licèt à Vicario Generali Ferrariæ per Cardinalem Legatum tunc temporis deputato ſententiam tam quoad reſtrictionem Ghetti, quàm quoad reductionem penſionum favorabilem reportaſſet, ſuſpenſa tamen poſtmodum fuit ejus executio per ipſum Cardinalem Legatum, atque ad deputationem deventum quorumdam Arbitrorum, cum facultate concordandi, qui laudum promulgarunt non eſſe locum reſtrictioni Ghetti, ſed reducendas eſſe penſiones pro quinta parte affictuum, qui tunc perſolvebantur, adverſus quod appellantibus Dominis, & Poſſeſſoribus ad A. C. lata fuit per iſtum ſententia infirmans tam relatam Vicarii Ferrariæ, quàm prædictum laudum, declarans nec eſſe locum reſtrictioni Ghetti, neque reductioni penſionum, ſed per viam novæ appellationis ex parte Univerſitatis interpoſitæ, delegata mihi contentione, quæſivi à Dominis die 3. Aprilis, & 5. Julii 1694. *An ſit locus ſæpè dictæ reſtrictioni Ghetti, & Univerſitas teneatur, vel non ad continuationem ſolutionis penſionum, ſeu potius ſit locus illorum reductioni*, & in utraque Audientia demandatum fuit, quòd *coadjuvarentur probationes hinc inde*; Quapropter Proceſſu in Partibus compilato, cùm Cauſa denuo reproponi contingat, tandem Patres agnitis inſubſiſtentia utriuſque inſtantiæ Univerſitatis, & inefficacia probationum per eamdem adductarum adverſus potentiores per Dominos, & Poſſeſſores Domorum deductas, *non eſſe locum reſtrictioni Ghetti, neque reductioni Penſionum* autumarunt.

Quo enim ad primam Dubii partem reſtrictionis Ghetti, nec illam Univerſitas prætendere poteſt de jure, minuſque ex diſpoſitione relati quarti capituli; Non quidem de Jure, nam cùm in dicto primo capitulo ſtatutum ſit, non licere Dominis Domorum eos è Circumdario Ghetti repellere, atque aliis locare, potius reſiſtit, quàm favet diſpoſitio Juris, quæ ne aliàs Locatores, & Conductores ad imparia judicentur, minimè permittit Hebræis, & eorum Univerſitati, Domus pro ipſorum libito reſtituere, *Text. in l. Julianus §. ſi quis ff. de act. empt. l. ſi cum dies 6. penult. ff. de recept. arbitr.* Rota cor. Mantic. *deciſ.* 186. *num.* 4. cor. Pamphil. *deciſ.* 424. *num.* 3. & coram Buratto *deciſ.* 295. *num.* 11. *cum ſeq.* Concordantibus in hoc ipſis capitulis, nam licèt in prænominato primo hæc æqualitas litteraliter ſervanda non præſcribatur, eadem tamen injuncta fuit in edicto Cardinalis Pallottæ Legati ſucceſſoris, quod cùm promulgatum extiterit in declarationem ipſorum capitulorum, reputari debet ac ſi in illis fuiſſet inſertum, ad *Text. in l. heredes palàm*, *§. ſi quid ff. de teſtam.* Cyriac. *contr.* 210. *numer.* 11. *cum ſeqq.* Rota *in recent. deciſ.* 100. *numer.* 3. *par.* 6. & cor. Dunoz. Jun. *deciſ.* 997. *num.* 10.

Minus eam petere poteſt Univerſitas vigore quarti capituli; præmiſſo etenim, quòd ſicuti ex ipſius verborum lectura reſultat ad hoc, ut penes Cardinalem Legatum peti poſſit hujuſmodi reſtrictio Ghetti, præcedere de neceſſe debet verificatio cauſæ deficientiæ, lineæ finitæ Hebræorum, vel diſceſſus alicujus quantitatis illorum è Civitate Ferrariæ, ſeu ſimilis aliæ, & quidem ab ipſa Univerſitate probanda, cum Dominis Domorum ſufficiat illam negare, Maſcard. *de probat. concl.* 343. *num.* 4. *&* 5. Surd. *deciſ.* 64. *num.* 29. *&* 30. Rota cor. Dunoz. Jun. *deciſ.* 743. *num.* 4. coram Buratto *deciſ.* 151. *num.* 1. coram Bichio *deciſ.* 631. *num.* 4. *& in recent. deciſ.* 82. *num.* 7. *par.* 16. *& deciſ.* 352. *num.* 13. *par.* 19. Nec ſatis reputatur dislocatio in genere, nam quidquid ſit de illius probatione, repugnat expreſsè diſpoſitioni ipſius capituli, concurſum unius ex relatis cauſis præſcribentis, aliàs quodammodo melioris redderet conditionis Hebræos quandocumque ad libitum petendi reſtrictionem Ghetti, quòd eſſent Chriſtiani Domini, & Poſſeſſores Domorum prohibito eiſdem à locationibus voluntario receſſu, atque vetita facultate aliis locandi, quod cùm irrationabilitatem capituli involvat, præſumendum non eſt (quatenus etiam expreſſa diſpoſitio deficeret) id per Conditorem fuiſſe volitum, ad *Text. in l. Salvius Ariſto*, *ff. de leg. poteſt* Bald. *conſ.* 92. *num.* 2. *lib.* 4. Cravett. *conſ.* 3. *num.* 23. Rota *in recent. deciſ.* 494. *num.* 15. *par.* 1.

Neutra ex præfatis cauſis in capitulo expreſſis verificata dici poteſt in hypotheſi; Non quidem prima deficientiæ lineæ finitæ, nam tametſi ſubſiſteret lineæ alicujus extinctio multis ab hinc annis ſequuta, Univerſitas tamen ex linea defecta reparationem obtinuit, cùm plures Domus è Circumdario Ghetti concorditer ſeparatæ fuerint, ſicut deponunt ipſimet Teſtes Univerſitatis, & abinde circa nulla probatione concluditur, alias extinctiones fuiſſe ſubſecutas, prout opus fuiſſet, nam facultas petendi reſtrictionem, ſi quæ ex extinctionibus ſecutis competiit, per dictam ſeparationem conſumpta remanſit, nec poteſt amplius reviviſcere, niſi novæ ſequantur, argumento *Text. in l. Boves*, *§. hoc ſermone ff. de verbor. ſignific.* Gabr. *comm. concl. tit. de legib. & conſtit. concl.* 2. Rauden. *de Analog. cap.* 11. *num.* 1. *& ſeq.* Menoch. *præſ.* 132. *num.* 1. *lib.* 4.

Eo

Digitized by Google

Eo minus altera diſceſſus, ſeu diminutionis alicujus quantitatis Hebræorum concurrit, nam præterquam quòd ſatis non fuiſſet quælibet diminutio, ſed deberet eſſe conſiderabilis, prout explicant ipſamet verba capituli, & quia modica, & occaſionalia ſub lege quantumvis generali non comprehenduntur, Titaquell. *de Judic. feren.* §. 36. *&* §. 84. Aſin. *in prax.* §. 26. *cap.* 1. *num.* 3. *& ſeq.* Diminutio nec modica per Univerſitatem probatur, animadvertendo ſiquidem, quòd de anno 1627. quo fuerunt edita præmiſſa capitula, numerus Hebræorum aſcendebat ad 1700. juxta notulam ab ipſiſmet exhibitam in Cancellaria Epiſcopali, modò verò in Ghetto Ferrariæ non morantur ad minus, quàm 1725. Hebræi, prout conſtat ex calculo dato per Dominos Domorum, Summar. num. 7. comprobato in majori parte ex notulis juratis ipſorum Hebræorum, & ex depoſitionibus nonnullorum Teſtium in eo, quòd dictæ notulæ defectuſæ dignoſcuntur, ut Calculanti patet, numerus hodiè eſt major, eo quòd erat de tempore publicatorum capitulorum, & hanc diminutionem non ſubſiſtere deponunt Teſteſmet Univerſitatis, aſſerentes numerum Hebræorum eſſe eumdem ad præſens, qui erat ante, qui cùm fuerint per Univerſitatem adducti, contra ipſam plenè probant, *l. ſi quis Teſtibus Cod. de teſtib.* Rota cor. Buratt. *deciſ.* 53. *num.* 6. *in recent. deciſ.* 102. *n.* 28. *par.* 9. *deciſ.* 9. *n.* 14. *par.* 15. *& deciſ.* 132. *n.* 20. *par.* 17. Non atento, quòd de anno 1624. quo ſecuta fuit erectio Ghetti, numerus Hebræorum fuiſſet 2074. nam quidquid ſit de legitima deſuper probatione, cùm de anno 1627. quo fuerunt edita Capitula, ſeu Conſtitutiones per Cardinalem Legatum, numerus eſſet 1700. ad iſtum habita cenſetur relatio pro regulanda diminutione in futuris annis, non autem ad tempus antecedens, cùm Lex, ſeu Conſtitutio de præteritis non curet, *Text. in l. leges la ſeconda Cod. de legib.* Rota cor. Dunoz. Jun. *deciſ.* 540. *num.* 13. *in recent. deciſ.* 115. *num.* 12. *par.* 8. *deciſ.* 520. *n.* 8. *par.* 18. cum aliis per Adden. ad Pamph. *deciſ.* 596. *pariter num.* 8.

Alia neque probatur ſimilis cauſa, ob quam Univerſitas petere valeat reſtrictionem Ghetti, non urgente, quòd perpenſis illis verbis capituli - *ò per qualunque altra cauſa* - ſatis quælibet in propoſito ſufficiat, quin eſſe debeat uniformis ſuperiùs narratis, nam ultra quamquòd de hac generali cauſa nec minus docetur, præadducta verba intelligi non debent effrænatè poſita, & cujuſcumque etiam voluntariæ cauſæ inductiva, ſed dumtaxat ſimilium expreſſis, non obſtante dicta dictione univerſali *qualunque*, cùm per ſubſequentem *altra* modificetur, ſicut explicant Altograd. *conſ.* 68. *n.* 42. *lib.* 1. Marott. *diſc. forenſ. cap.* 15. *n.* 26. Paſqualig. *quæſt. moral. jurid.* 209. *num.* 6.

Clarius, tam attento ſuperiùs enunciato Laudo in hac Cauſa promulgato, in quo licet reduci mandatum fuerit penſiones, tamen denegata fuit reſtrictio Ghetti, & ita per conſequens agnitum deficere cauſas per capitulum volitas, ut has hodiè readducere nequeat Univerſitas, cùm Laudum approbaverit, inſtando pro illius executione, quod propterea nequit impugnare, Bart. *conſ.* 149. *num.* 149. *n.* 1. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 528. *n.* 16. *&* 17. Rot. cor. Buratt. *deciſ.* 229. *n.* 6. *& in rec. deciſ.* 433. *n.* 4. *par.* 18. quàm facto ipſorum Hebræorum, qui nedum retinent extra Ghettum quamplures manſiones, borrea, ſtabula, & promptuaria, *Summario dominorum num.* 11. *litt. A.* ac nonnullas voluntarias incorporationes aliarum Domorum fecerunt poſt reſtrictionem Ghetti, conſiderabileſque innovationes elevando Appartamenta, & conſtruendo de novo ædificia *eadem Summ. n.* 11. *litt. B. & C.* Ex quo enim conſequitur, quòd revera nulla ex relatis cauſis ſubſiſtit pro reſtrictione Ghetti, nam aliàs hæc omnia peragi non toleraſſent, & quod magis eſt, nec Univerſitas penſiones per plures annos ſolviſſet, cum præſumi non debeat, ponderata ſignanter qualitate perſonarum, voluiſſe jactare ſuum, Rota *in recent. deciſ.* 253. *num.* 27. *par.* 4. *tom.* 2. *& deciſ.* 520. *num.* 73. *par.* 14. ubi hæc præſumptio omnium veriſſima appellatur, & paſſim in aliis.

Et hinc aliqua ex cauſis per capitulum volitis verificata dici non poteſt, ex quo Domini Domorum judicialiter etiam Univerſitatem ad ſibi ſolvendas penſiones coegerunt, quæ ea diſpoſitione ejuſdem Capituli ſolùm illæ per Univerſitatem debentur, quoties accedunt relatæ cauſæ, quandoquidem animadvertebant Domini, nedum Univerſitatem ex relatis cauſis teneri ad penſiones Domorum dislocatarum in Circumdario Ghetti, ſed etiam in caſu, quo eaſdem Domos voluntariè deſererent, ut plurimùm accidit cum hujuſmodi generis hominibus, ad effectum vexandi Dominos, & Poſſeſſores Domorum eiſdem coactos Domus locare pro aliqua reductione penſionum extorquenda, quinimò hujuſmodi de cauſa, quando Rabini ſtatim ac aliqua Domus diſlocata remanſit, ſub pœna præſumptæ excommunicationis prohibuerunt Hebræis, ne Domus conducerent, ut reſultat ex facti ſerie, relata per Rotam cor. Seraphin. *dec.* 988. *num.* 1. *verſ. ex eo*, & Romæ ad hujuſmodi fraudes compeſcendas, opus fuit, quòd ſan. mem. Alexander VII. deſuper Apoſtolicam Conſtitutionem promulgaret, ſuper cujus intelligentia emanavit *deciſ.* 49. *par.* 19. *recent.* ut ex his voluntariis actibus, & ſimulationibus controverti nequeat, Univerſitatem teneri ad penſiones Domorum dislocatarum, tum ex eo, quòd ex ipſorum voluntate pendet adimplementum, ut eo voluntariè non ſecuto, pro facto habeatur, *Text. in l. labeo ſcribit, & leg. hec venditio ff. de contrah. empt.* Rota coram Buratto *deciſ.* 5. *numer.* 11. *& recent. deciſ.* 26. *num.* 3. *&* 4. *par.* 16. Tum ex quo æquitas non patitur, quòd ſicuti Chriſtiani Domorum Domini nequeunt aliis voluntariè locari, permitti debeat Hebræis Domus voluntariè deſerere contra Juris regulam ſuperiùs expoſitam. Quod ſecus ſe habet reſpectu Univerſitatis in ordine ad petendam reſtrictionem Ghetti, nam tunc voluntarium factum, quod operatur, ut eadem ad ſolutionem penſionis erga Dominos, & Poſſeſſores etiam teneatur, eidem non ſuffragetur ad petendam reſtrictionem Ghetti, pro qua ex lectura dicti capituli non legitur attributa tam ampla facultas, ſed ſolùm reſtricta ad cauſas ibi enunciatas, ſufficit enim quòd ſint actus ſeparati, quòdque vigeat diverſa ratio ad hoc, ut correlatio inter unum, & alterum ex præadductis caſibus non inferet, ut explicat Rota *in rec. dec.* 607. *num.* 27. *par.* 4. *tom.* 3.

Quo verò ad alteram Dubii partem, reductionis penſionum, negativa reſolutio deſumpta fuit ex eo, quòd taxa penſionum, adverſus quam petitur reductio maturè ſub initio facta fuit, habito reſpectu ad valorem pretii Domorum per 70. circiter annos ab erectione Ghetti obſervata, nec non in prænominatis Capitulis, ſignanter pro ipſius obſervantia, & declaratione ſatis approbata, itaut cùm reddatur ſtabilis, & perpetua, ex quo talia reputari debent capitula, tamquam edita per viam legis perpetuæ, & univerſalis, quod Legato permittitur, ad *Text. in cap. fin. de offic. legat.* Barboſa *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 84. Rota cor. Seraph. *deciſ.* 536. *num.* 4. & benè explicat cor. Bich. *deciſ.* 381. *num.* 31. debet propterea perpetuò ſervari, nec ab ea recedendum videtur, *leg. omnes Populi ff. de inſtit. act.* Amat. *deciſ.* 2. *num.* 1. Rota *in recent. deciſ.* 80. *n.* 1. *par.* 2. *deciſ.* 503. *n.* 4. *par.* 14. *& deciſ.* 376. *n.* 7. *par.* 15.

Quin urgeat, quòd nedum penſiones Domorum, ſed generaliter hodiè fructus reliquorum bonorum ſtabilium ſint diminuti, ut eadem diminutione gaudere pariter debeat Univerſitas; Tum quia, quemadmodum Hebræis penſiones augeri non poſſunt, ita quoque ferendum non eſt, quòd Domini Domorum penſiones minuere per indirectum compellantur, ut in his terminis firmat Rota *in recent. deciſ.* 49. *n.* 9. *&* 10. *par.* 9. Tum etiam quia penſiones ab initio taxatæ fuerunt leves, nam pro valore Domorum à ſc. 3000. ad 6600. taxantur ad rationem ſcutorum duorum pro quolibet centenario, Domini Domorum tenentur ad reparationes, Hebræique in eis habent Jus *Gazagà*, quo enim caſu non fit penſionum diminutio, tametſi ſupervenerit mutatio ſtatus, nam ſicuti in anteactis temporibus gaviſa fuit Univerſitas commodo levium penſionum, quando regulariter eædem in majori quantitate perſolvebantur, ita pariter hodiè ſentire cogitur incommodum, quatenus aliqua diminutio ſecuta fuiſſet, ex his quæ tradunt Natt. *conſ.* 49. *n.* 3. *in fin.* Capyc. Latr. *deciſ.* 18. *num.* 13. *&* 14. & conferunt deducta *per Rotam coram Cardinali Cerro deciſ.* 861. *num.* 1. *& ſeq. & in voto diſcurſivo Reverendiſs. D. mei Decani edito in cauſa Romana Canonum de anno* 1694. in vim cujus prodiit uniformis reſolutio 21. Junii ejuſdem anni coram eodem.

Demum neque obſtitit, quòd pro reductione penſionum emanaverit ſuperiùs adductum Laudum, nam cùm illud non fuerit à Dominis Domorum emologatum, ſed potius ab eo reclamaverint, & ea firmaris denegatur injuſtum, cenſeri debet ac ſi non emanaſſet, *l.* 4. §. *condemnatum ff. de re jud.* Soccin. Sen. *conſ.* 101. *num.* 5. *in fin. verſ. Præterea laudem*, cum aliis per Rotam *in recent. deciſ.* 312. *num.* 2. *par.* 6.

Et ita non ſemel, ſed bis, iterumque Cauſa propoſita reſolutum fuit utraque &c.

R.P.D.

R. P. D. MUTO.

Ferrarien. Reſtrictionis Ghetti ſuper Negotio Principali.

Mercurii 4. Junii 1696.

DECISIO IV.

GHettum Civitatis Ferrariæ, nec eſſe reſtringendum, minuſque Circumdarii illius Domorum penſiones eſſe reducendas, poſt tertiam Cauſæ propoſitionem Rota cenſuit coram me in audientia diei 23. Martii præteriti, adverſus quam reſolutionem, conceſſa Univerſitati Hebræorum nova audientia, Partes hodie Domorum Dominis tantum informantibus, perſiſtendum eſſe in deciſis exiſtimarunt.

Solida namque viſa fuerunt Deciſionis fundamenta pro rejectione utriuſque Inſtantiæ per Univerſitatem antedictam promotæ, nam quoad primam Reſtrictionem Ghetti, obſtat eidem tam diſpoſitio Juris Communis, vetans Locatores, & Conductores ad imparia judicari, ut ſi priores in hoc caſu ex diſpoſitione Capitulorum ipſius Ghetti in erectione compilatorum per Cardinalem Ceninum tunc in Civitate Legatum à Latere, & declarationis illorum editæ per Cardinalem Pallotam Legatum ſucceſſorem, non poſſunt penſiones augere ad ſervandam æqualitatem, prohibita ſimiliter dici debet Hebræis Conductoribus penſionum diminutio, ut per *Text. in leg. Julianus*, §. *ſi quis ff. de action. empt.* firmat præcedens Cauſæ Deciſio §. *Quo enim ad primam*.

Quàm pariter tenor quarti Capituli præfatæ erectionis, in quo præſcribitur, quòd dumtaxat in eventum deficientiæ lineæ finitæ Hebræorum, vel ob diſceſſum alicujus quantitatis illorum, ſeu ob ſimilem aliam cauſam poſſit Univerſitas inſtare pro reſtrictione Circumdarii Ghetti, quibus ſane cauſis, ut infrà deficientibus, denegata remanet Univerſitati facultas talem inſtantiam promovendi, ut advertunt Surd. *conſ.* 294. *n.* 9. *cum ſeqq.* Rot. *in rec. dec.* 115. *n.* 2. *par.* 3. *dec.* 651. *n.* 9. *cum ſeqq. par.* 4. *tom.* 3. *& cor. Bichio deciſ.* 349. *n.* 7.

Nullam ex cauſis in relato Capitulo pro conditione appoſitis verificatam probat Univerſitas, ſicuti tenetur tamquam fundamentum propriæ Intentionis Rot. *in rec. dec.* 201. *n.* 3. *& deciſ.* 639. *n.* 2. *par.* 4. *tom.* 2. *& deciſ.* 174. *n.* 28. *par.* 17. Deficientia namque lineæ finitæ primo loco conſiderata non verificatur, nam poſtquam Univerſitas alia vice hujuſmodi de cauſa reſtrictionem obtinuit, nullatenus nova deficientia probatur, quæ debuiſſet omninò concludi, eò quia antiqua ob reſtrictionem jam ſecuta in nulla ampliùs conſideratione habetur; ad famigeratum *Text. in l. Boves*, §. *hoc ſermone*, *ff. de verbor. ſignific.* & ſi probaretur, adhuc non relevaret, niſi unico contextu doceretur, novas Hebræorum familias in Ghetto Ferrariæ domicilium non conſtituiſſe, aut quod ex illis primis lineis novæ lineæ non fuerint multiplicatæ, nam iſtæ de jure in locum antiquarum, quæ deficere potuerunt, de jure ſubrogantur, argumento *Text. in l. Grege*, *ff. de pignor.* Card. de Luca *de creait. diſc.* 35. *num.* 38. Rot. poſt Pacif. de Salv. *deciſ.* 125. *num.* 8. *& ſeq. & deciſ.* 126. *num.* 8. Prout inanis eſt labor Univerſitatis, in oſtendendo numerum Hebræorum à tempore erectionis fuiſſe diminutum, nam de anno 1627. quo fuerunt edita præmiſſa Capitula numerus exiſtens in Ghetto erat 1700. modò verò eſt ad minus 1725. juxtà calculum deſumptum tam ex confeſſionibus ipſorum Hebræorum, quàm ex Teſtibus, *Summar. Dominorum præterita Propoſitionis num.* 7. Undè potiùs detegitur auctus, quin obicem faciat, quòd paulò ante facta Capitula major eſſet numerus Hebræorum, nam tempus Capitulorum debet attendi, non autem antecedens, ad vulgat. *Text. in l. leges*, *C. de legib.* Adden. ad Pamphil. *deciſ.* 596. *n.* 8. *in recent deciſ.* 52. *n.* 3. *par.* 17.

Et quidem præſuppoſitam deficientiam non extitiſſe, ſicut nec aliam quamcumque ſimilem cauſam, vigore cujus ex diſpoſitione præcitati Capituli poſtulari potuiſſet reſtrictio Ghetti ab ipſa Univerſitate approbatum, inſtando pro illius executione, quàm etiam poſitivum factum ipſorum Hebræorum, retinendo extra Ghettum quamplures manſiones, horrea, ſtabula, & promptuaria, ac inſuper voluntarias, conſiderabileſque incorporationes, & fabricas faciendo in Ghetto, ſicuti ponderat deciſio, quæ confirmatur, §. *Clarius*. Ut hinc nihil officiant ad oſtendendum præexiſtere cauſas reductionis, ſolutiones domorum dislocatarum judicialiter etiam factæ per Univerſitatem, ad quas ex eiſdem cauſis tenetur ex diſpoſitione præadducti quarti Capituli, nam ultrà has cauſas, Univerſitas tenetur quoque ad penſiones domorum dislocatarum ex facto voluntario ipſius, domus non conducendi, quod ſecutum præſumi debet in præſenti, cùm ſit idem numerus Hebræorum, & aliàs mentiones extra Ghettum conducant, quæ enim præſumptio, ſeu etiam ſola poſſibilitas excludit præſuppoſitam exiſtentiam, & verificationem aliarum cauſarum, ut ponderat Rot. *in deciſ* 413. *n.* 3. *par.* 5. *deciſ.* 281. *num.* 23. *par.* 11. *& deciſ.* 64. *num.* 25. *par.* 17.

Reſpectu verò reductionis penſionum ſuper qua verſatur altera inſtantia Univerſitatis; placent Dominis fundamenta præteritæ Deciſionis, firmantis inter cætera eidem non eſſe locum, ex quo taxatio penſionum facta fuit in Capitulis erectionis vim legis perpetuæ habentibus in moderata quantitate, & quidem minori aliarum penſionum extra Ghettum, ut ſicuti Domini Domorum tunc temporis diminutionem patientes inſtare non poterant pro augmento, ita pariter modernis temporibus licitum non eſt Univerſitati agendi pro diminutione ex cauſa aliqualis, & parvi augmenti, cum quibus Deciſionis fundamentis DD. tranſire voluerunt,

Et ita altera &c.

R. P. D. LANCETTA.

Ferrarien. Reſtrictionis Ghetti ſuper Negotio Principali.

Vener. 22. Martii 1697.

DECISIO V.

INter Capitula occaſione conſtructionis Ghetti in Civitate Ferrariæ de mandato Cardinalis Cenini tunc de latere Legati concordata per Hebræorum Univerſitatem cum Dominis Domorum in circumdario deſignato exiſtentium, conventum extitit, quòd - *Se per mancanza di linea finita, ò per il partire, che faceſſe qualche quantità d' Ebrei da Ferrara, ò per qualunque altra cauſa non reſtaſſero affittate, &c. (ſcilicet Domus) l'Univerſità, e Natione di detti Ebrei ſia tenuta, & obligata del proprio al pagamento dell' Affitti di dette Caſe, e Botteghe, per una annata intiera, nel qual tempo mentre la ſudetta Univerſità, ò Natione non voglia continuare à pagare detti Affitti del proprio, ſia obligata fare inſtanza avanti l' Illuſtriſſimo Signor Cardinal Legato, che ſarà pro tempore, acciò ſi reſtringa il circondario del Ghetto*. Huic autem diſpoſitioni præfata Univerſitas innixa, cœpit in partibus prætendere locum eſſe Reſtrictioni Ghetti, vel reductioni Penſionum, cum ſuppoſito quod cauſæ ibidem expreſſæ verificarentur; Et quamvis in prima inſtantia utramque obtinuerit, nihilominus compromiſſa deindè controverſia, denegata fuit per Arbitros Ghetti reſtrictio, conceſſa tamen Penſionum reductio. At Dominis Domorum huic Laudo non acquieſcentibus, Cauſaque proinde ad Curiam delata primo in Tribunali A. C. ac poſteà in hoc Sacro Auditorio prævijs geminis deciſionibus coram R. P. D. meo Muto, prodierunt ſententiæ, neutram ex inſtantiis per dictam Univerſitatem promotis admittendam eſſe declarantes: Cumque Cauſam in ulteriori inſtantia mihi commiſſam hodierna die propoſuerim, & DD. poſteriora judicata ſolidis fulcita rationibus recognoverint, idcircò ſententiam Rotalem confirmandam eſſe reſponderunt.

Hujus enim validitate ſuppoſita, Juſtitiam ſatis reſultare putarunt, ex quo controverſa Ghetti reſtrictio non fuit in capitulis abſolutè, nec ad Hebræorum libitum permiſſa, ſed ſolum quoties illorum lineæ defeciſſent, vel aliquis eorum numerus è Civitate diſceſſiſſet: Quamobrem partes ſunt Univerſitatis alterutram ſaltem ex dictis cauſis juſtificandi tamquam propriæ intentionis fundamentum, ad *Text. in l. Actor, qui aſſeverat, Cod. de probat.* Alexand. *conſ.* 64. *num.* 1. *lib.* 5. & Rota *deciſ.* 758. *ſub num.* 4. *verſ. prætenſa vero par.* 3. *recent.* cùm cæteroquin Domorum Poſſeſſoribus illas negare ſufficiat, Menoch. *de præſumpt. præſ.* 182. *per tot.* Altograd. *conſ.* 77. *num.* 19. *& ſeqq. lib.* 2. cum aliis, quos refert prima Deciſio R. P. D. mei Muti edita 23 Martii 1696. §. *Minus eam*.

Tantùm autem abeſt, ut linearum deficientiam, vel Hæbreorum diſceſſum probaverit Univerſitas, licèt diu ad hunc effectum expectata, quin potiùs Domorum Poſſeſſores de contrario docuerint, ſignanter ex Notula per ipſoſmet Hebræos in Cancellaria Epiſcopali exhibita de anno 1627.

quo

Digitized by Google

quo inita fuerunt prædicta Capitula, ex quo conſtat, Hebræorum numerum tum temporis non exceſſiſſe 1700. Summario Poſſeſſorum dato 5. Julii 1694. *num.* 2. Et tamen illorum quantitas in præſenti aſcendit certè ad 1725. ut ex calculo diſtinctè regiſtrato in Summario diei 23. Martii 1696. *num.* 7. Quod comprobarunt etiam Notulæ per Hebræos ſucceſſivè traditæ uſque ad annum 1661. in quibus major ſemper legitur numerus eo, qui anno 1627. fuerat adnotatus, ondè cùm nullam ex conditionibus, ſub quibus Ghetti reſtrictio conventa fuerit, eveniſſe probetur, locus illi non eſt contra pactum adeò accuratè ſtabilitum, *l. Item quia, ff. de pact.* Rota *deciſ.* 223. *num.* 11. *par.* 18. *recent.* & paſſim alibi.

Nec ad evitandam hujuſmodi probationem duplex relevare videbatur exceptio per Univerſitatem deducta: Prima nempè quòd deficientia, vel diſceſſus Hebræorum fuerit in capitulis enunciatus pro cauſa, ob quam Poſſeſſores pro Domibus, quæ locatæ non eſſent, penſiones exigere valerent ab Univerſitate, nullatenus autem requiſita fuerit hujuſmodi cauſarum verificatio in ea parte Capitulorum ubi fit mentio de reſtrictione Ghetti, ad quam obtinen. unicè ſufficiat Univerſitatem coactam fuiſſe ad ſolutionem integram penſionum pro Domibus diſlocatis: Secunda, quòd in omnem caſum Hebræos hodiè numerando comparativè ad tempus conſtructionis Ghetti facta anni 1624. pateat, illos tunc temporis conſtituiſſe numerum 2074. modò verò non excedere 1725. ut ſupra dictum fuit, ità ut certa jam adſit probatio notabilis diminutionis.

Quo enim ad primam, quidquid ſit, an dictæ Cauſæ appoſitæ fuerint correſpectivè ſolùm ad ſolutionem penſionum, nec ne, ponderarunt DD. fuiſſe quidem conceſſam Univerſitati facultatem petendi reſtrictionem Ghetti, ſed ad certum effectum, ut ſe eximeret à ſolutione Penſionum, ad quam in eodem Capitulo ſe obligaverat pro Domibus, & Hebræorum deficientia, vel diſceſſus inconductis remanentibus. Undè cùm Univerſitas penſiones ſolverit in præteritum, & ſolvat adhuc in præſenti non ex cauſis ſuperiùs expreſſis, ſed ex quo ipſa in fraudem Chriſtianorum colludendo cum Hebræis permiſit iſtos voluntariè, nullaque cogente neceſſitate Domos à principio conductas dimittere, partim ob alias eis beneviſas adauctas, partim ob plures de novo conſtructas, & demum ob Apothecas, & Promptuaria extra Ghettum conducta, nulla ratio ſuadere videbatur, quòd ipſa ex propria culpa, & malitia in aliorum præjudicium commodum reportare deberet, contra regulam *Text. in l. in fundo ff. de rei vindicat.* de qua Barboſ. *axiom.* 143. *n.* 3. Rot. cor. Coccin. *deciſ.* 311. *n.* 9. & cor. Priolo *dec.* 34. *n.* 41. adeout Hebræorum Conductorum arbitrio repoſitum eſſet, Domos deſerere, quando è contra Chriſtianis Locatoribus permiſſa non eſt illarum arbitrio locatio, cùm tamen nil magis æquum ſit, ac naturale, quàm ut Locator, & Conductor ad æqualia judicentur, ut ultrà deductos in *dicta prima Deciſione* R. P. D. mei Muti, §. *Quo enim*, advertunt Rolan. *conſ.* 69. *n.* 27. *lib.* 4. Surd. *conſ.* 34. *num.* 26. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 740. *num.* 14. Cyriac. *controv.* 151. *num.* 19. Mell. *obſervat. for.* 147. *num.* 11.

Potiſſimè dum ex Edicto Cardinalis Pallottæ demandatum fuerat, quòd non poſſent Hebræi Conductores Domos dimittere præterquàm in caſibus, quibus è contra juxta formam Capitulorum licuiſſet Domorum Poſſeſſoribus illos ejicere, & hoc etiam caſu requiſita priùs ab eiſdem DD. licentia, addita ratione ſcilicèt, ne iſti cogantur ad Hebræorum libitum penſiones reducere: Quo circa tantò minus poterat Univerſitas antiquos Domorum Conductores ad illarum dimiſſionem admittere, ac liberare, nulla præcedente cognitione, an aliqua urgeret legitima cauſa dimittendi, & ita creſcit probatio fraudis, & colluſionis, benè Rot. cor. Merlin. *deciſ.* 13. *n.* 6. *& in rec. deciſ.* 525. *num.* 8. *par.* 13. *& deciſ.* 468. *num.* 4. *cum ſeqq. par.* 18.

Quæ non minùs emicat, tùm ex quo Hebræi licèt aliàs hac eadem excitata prætenſione obtinuerint Ghetti reſtrictionem, non deſierunt tamen exindè antiquis Domibus novas incorporare, ac etiam ex integro nova ædificia in circumdario conſtruere: Undè oritur evidens argumentum, quòd allegata Hebræorum deficientia nullo pacto ſubſiſtat, ſitque purus prætextus ad fraudem colorandam emendicatus; Tum ex quo nec de præſenti diſlocatæ ſunt Domus, quarum penſiones ſolvit Univerſitas, cùm iſta nonnullas ex eis aliis Conductoribus ſublocaverit.

Et ex hac circumſtantia patet etiam, Domorum diſlocationes non proceſſiſſe (ut ſupponit Univerſitas) ab inopia Hebræorum, iſta enim non probatur, & adhuc probata irrelevans eſſet ad obtinen. Ghetti reſtrictionem, quæ ſolùm conventa fuit in caſu, quo Domus — *non reſtaſſero aſſittate* —

ideòque dùm conſtat Domos ab antiquis Conductoribus dimiſſas, fuiſſe aliis ſublocatas, jam non verificatur qualitas, ſeu circumſtantia, ſub qua fuit concepta diſpoſitio, cui proindè locus eſſe non poteſt, Decian. *conſ.* 49. *num.* 2. Venturin. *conſ.* 11. *num.* 129. *& conſ.* 39. *à num.* 31. Cyriac. *controv.* 356. *num.* 11. Ciarlin. *conſ.* 222. *num.* 52.

Reſpectu verò ſecundæ exceptionis ſatisfacere videbatur reſponſio, quòd calculus perſonarum, ad effectum recognoſcendi, an iſtorum numerus fuerit diminutus, initium ſumere debet non ab anno 1624. quo Ghettum fuit conſtructum, ſed ab anno 1627. quo inita fuerunt capitula, & ſpecialis facta mentio de illius reſtrictione, undè cùm ab eo tempore diminutio non venerit, nulla eſt habenda ratio de illa, quæ contractum præceſſerat, ut in proximis terminis reſpondit Rot. cor. Cavaler. *deciſ.* 60. *num.* 1. & firmat d. prima Deciſio R. P. D. mei Muti §. *Eo minus in fine*.

Hæc quoad reſtrictionem Ghetti; Quo verò ad reductionem penſionum, neque iſtam deberi cenſuerunt Domini, ex quo penſionum quantitas fuit ab initio maturo Judicio taxata, nulloque unquam contradicente ſervato ſpatio annorum 70. undè modò minuenda non eſt ſub generali prætextu, quòd fructus omnium Bonorum decreverint; Tum quia ſicuti retroactis temporibus, quibus cætera inveſtimenta majorem reddebant fructum, non curarunt, nec poterant Domorum Domini penſiones augere, ità æquum non eſt, quòd cogantur hodiè ad illarum reductionem, ut in terminis firmavit Rota *dec.* 49. *n.* 9. *&* 10. *par* 9. *rec.* cum qua pertranſit dicta prima Deciſio R: P. D. Muti §. *Quin urgeat*. Tùm etiam quia Hebræis correſpectivè ad dd. penſiones alia fuerunt in Capitulis conceſſa, & ſignanter facultas ædificandi ad proprium commodum utendo, ut dicunt, Jure Gazagà, quod eſſe proprio æſtimabili, tradunt Grat. *diſcept. for. cap.* 842. *n.* 21. *& ſeq.* Thomat. *dec.* 236. *n.* 4. *cum duobus ſeqq.* Card. de Luca *de loc. diſc.* 33. *n.* 3. Pacion. *eod. tract. cap.* 61. *n.* 284.

Et ita utraque &c.

P. P. D. MOLINES.

Nepeſina devolutionis.

Lunæ 29. Aprilis 1697.

DECISIO VI.

Deciſionem editam ſub die 22. Aprilis 1695. cor. clar. mem. Cardinali Tauruſio tunc noſtri Ordinis Auditore, hodie coram me in illius locum ſuffecto, Domini confirmarunt, iterum autumantes non eſſe locum devolutioni Prædii, de quo agitur in præjudicium Joſephi, & aliorum de Palmariis poſſeſſorum.

Cùm enim non controverteretur in facto, quòd de anno 1560. Rectores ſeu Presbyteri Eccleſiæ S. Joannis Oppidi Scrofoni conceſſiſſent in locationem perpetuam q. Joanni Franciſco Valerino pro ſe ſuiſque hæredibus quibuſcumque controverſum Prædium. Hinc ſequitur, quòd donec, & quouſque non docent de extinctione hujus antiquæ conceſſionis, à qua Jus metiuntur Palmerii Tertii Poſſeſſores, nequeunt moderni Rectores, ſeu Presbyteri d. Eccleſiæ nullam prætendere devolutionem vigore alterius Inveſtituræ factæ de anno 1627. q. Horatio de Carolis, & Sebaſtiano Millenerio ſub prætextu extinctionis lineæ eorumdem, cùm anterior Inveſtitura præferatur poſteriori, ut præter doctrinas relatas in deciſione, quæ confirmatur, tradunt Caſtren. *conſil.* 142. *in fin. lib.* 2. Decian. *conſ.* 193. *num.* 3. Surd. *conſ.* 5. *num.* 65. Rot. cor. Certo *deciſ.* 281. *n.* 31. *& deciſ.* 175. *n.* 10. *par.* 10. *rec.* præſertim quando, prout hìc, Poſſeſſores nullam habent cauſam ab ultimo Inveſtitis, quo caſu multò minus nova Inveſtitura præjudicare poteſt antiquæ ad tradita per Rot. *deciſ.* 119. *num.* 5. *par.* 19. *rec.*

Nec obſtat repetitum objectum; quòd d. conceſſio facta de anno 1560. non veniat attendenda tamquam nulla ex defectu Beneplaciti Apoſtolici requiſito in Contractibus Eccleſiæ præſeferentibus ultra Triennium perpetuam locationem, juxtà notiſſimam *Extrav. Ambitioſæ de reb. Eccl. non alienan.* Rot. *dec.* 483. *n.* 50. *&* 51. cor. Bichio cum aliis cumulatis in Romana Domus 16. Junii 1690. §. *Non obſtante coram me*. Et proinde ſtante nullitate antiquioris conceſſionis ſit præferenda poſterior Inveſtitura, quæ dicebatur, ſuum habuiſſe effectum per ea quæ firmant Socein. Jun. *conſ.* 76. *num.* 68. Pappon. *conſ.* 1. *n.* 35. Rocca *diſp. Jur. cap.* 69. *num.* 26. Rota *deciſ.* 319. *n.* 20. *& ſeq. par.* 13. *rec.*

Quoniam pro eliminatione objecti ponderatum fuit

Quo-

Digitized by Google

quòd licet de expreſſo Beneplacito Apoſtolico alioquin reſervato in dicta Conceſſione anni 1560. hodiè non doceatur, nihilominùs cùm citra controverſiam à die d. primæ conceſſionis uſque ad diem motæ litis effluxerint pluſquam centum anni, ex hac longiſſima temporis intercapedine nedum inſurgit validiſſima præſumptio, d. Beneplacitum Apoſtolicum interveniſſe, & omnia fuiſſe ritè, & rectè geſta, ut optimè probant Gozzadin -- *conſ.* 72. *n.* 20. Surd. *conſ.* 181. *n.* 1. *lib.* 2. Craveit. *de antiquit. tempor. par.* 3. *cap.* 2. *n.* 26. Grat. *diſcept. for. cap.* 867. *num.* 50. *& cap.* 893. *n.* 17. Fontanell. *deciſ.* 217. *num.* 19. Rot. cor. Durano *deciſ.* 91. *num.* 6. *& deciſ.* 268. *n.* 18. *& ſeq. par.* 12. *& deciſ.* 155. *n.* 8. *par.* 16. *& deciſ.* 328. *num.* 1. *par.* 17. *recent.* Verùm etiam talis centenaria tribuit quemcumque meliorem titulum de fundo, habetque vim Privilegii, & æquiparatur ad hunc effectum Immemorabili, per text. *in l. hoc Jure §. ductus aquæ, ff. de aqu. quotid. & æſt.* Peregr. *conſ.* 85. *num.* 4. *lib.* 4. Socein. Jun. *conſ.* 76. *num.* 9. Roſ. *conſult.* 12. *num.* 21. Rocca *diſput. Jur. cap.* 59. *num.* 5. Rot. *d. deciſ.* 155. *num.* 7. *par.* 16. *recent.*

Idque procedit non obſtante conſtitutione Urbani VIII. de præjudicialibus Eccleſiæ, edita de anno 1641. impreſſa in Bullar. *nov. la* 270. *in ordine tom.* 5. Quia in eadem Conſtitutione expreſsè legitur præſervata d. centenaria ibi -- *non intendimus &c. tollere centenariam concurrentibus de Jure requiſitis*, ut ſæpiſſimè dixit Rot. in Romana devolutionis 18. Junii 1657. §. *Quia ponderatum*, coram Albergato, & pluribus cumulatis proſequitur *d. deciſ.* 155. *num.* 10. *par.* 16. *& deciſ.* 328. *num.* 3. *par.* 17. *recent.*

Non attenta replicatione, quòd centenaria præſervata in dicta Conſtitutione intelligi debeat de completa ante illius promulgationem, adeòut nequeat in ea computari tempus poſteà elapſum uſque ad diem motæ litis, ſuper quo ſcribentes pro Rectoribus Eccleſiæ allegabant deciſiones Rotæ 673. *num.* 13. coram Cerro *deciſ.* 268. *num.* 21. *&* 22. *par.* 12. & deciſionem in Romana domus 16. Junii 1690. confirmata 10. Martii ſequentis anni 1692. coram me.

Placuit enim Dominis amplecti contrariam opinionem veriorem, quòd ſcilicet ſufficiat complementum d. Centenariæ etiam de tempore motæ litis poſt d. Conſtitutionem, ut reprobatis contrariis pluribuſque adductis rationibus probant Rocca *diſp. Jur. cap.* 59. *à n.* 11. *ad* 14. Pacion. *de loc. & cond. cap.* 14. §. 11. *à num.* 3. *uſque ad* 7. Card. de Luca *de alien. diſc.* 2. *per tot.* Galeſ. *in com. ad d. conſt. Urbani, n.* 308. Rot. *dec.* 328. *ſub n.* 3. *par.* 17. *& dec.* 33. *n.* 11. *par.* 18. *rec.*

Nec huic opinioni adverſantur doctrinæ in objecto relatæ, dum ex illarum ſingulari lectura apparet inibi dumtaxat fuiſſe dictum, quòd centenaria in illis caſibus allegata jam fuerat completa ante Conſtitutionem Urbani, abſque eo quòd quidquam firmetur, utrum hoc neceſſarium ſit nec nè pro præſumendo Beneplacito Apoſtolico, ut etiam obſervat Pacion. *de locat. d. cap.* 14. §. 11. *n.* 6. quinimò deciſio in d. Romana Domus 16. Junii 1690. §. *Nec ex diuturnitate* verſic. *quod verius*, favet huic opinioni uti veriori, dicendo verius eſſe ſufficere, d. centenariam eſſe completam de tempore motæ litis poſt dictam conſtitutionem.

Præterquam quod in omnem caſum ſemper valida cenſeri debet prima conceſſio facta de dicto anno 1560. Nam à dicto tempore uſque ad annum 1627. poſterioris Inveſtituræ jam effluxerant 67. anni, ſicque quemadmodum uſque tunc per lapſum d. temporis præſumendum erat, in d. Conceſſione interveniſſe d. Beneplacitum Apoſtolicum, omneſque ſolemnitates ex motivo, quòd ante Conſtitutionem Urbani ſufficiebant de Jure 30. anni, concurrente utilitate Eccleſiæ, ut pluribus cumulatis punctualiter dixit Rot. *deciſ.* 309. *n.* 12. *par.* 15. *& d. dec.* 328. *n.* 13. *par.* 17. *rec.* Ita ſtante validitate primæ conceſſionis non poterat deveniri ad ſecundam Inveſtituram, cujus vigore hodie perperàm agunt moderni Rectores Eccleſiæ ex Juribus ſupra relatis.

Quæ omnia majus robur accipiunt ex ſubſequuta obſervantia reſultante ex pluribus actibus latè recenſitis per ſcribentes pro Palmeriis. Primò nempè ex conſtructione Domus, aliſque melioramentis factis à Franciſco Valtrino primo Inveſtito juxtà pactum appoſitum in Inſtr. primæ Locationis anni 1560. Secundò ex lapide ſepulchrali indicante poſſeſſionem controverſi Prædii extitiſſe uſque ad annum 1619. penes Julianum Palmerium Vitum q. Erſiliæ Valtrinæ filiæ Dom. Franciſci primo Inveſtiti. Tertiò ex ſequeſtro appoſito Petro Paulo filio d. Juliani de anno 1620. ſuper fructibus d. Prædii ex cauſa reſtaurationis Eccleſiæ juxta pactum primæ Conceſſionis. Quartò demum ex Epiſtola Epiſcopi Sutrini exarata de anno 1651. ſuper controverſiis exortis inter Rectores Dominos directos, & Jo. Baptiſtam filium dicti Petri circa ſolutionem Canonis, reſtaurationem Eccleſiæ, qui actus præſeferant regulam, & continuatam poſſeſſionem, tam ante, quàm poſt ſecundam Inveſtituram factam de dicto anno 1627. cum ſolutione Canonum, nequit revocari in dubium quin dicatur probata obſervantia primæ Conceſſionis anni 1560. ad tradita per Rotam *deciſ.* 328. *num.* 4. *par.* 17. *recent.*

Poſita ex prædictis validitate primæ conceſſionis cum d. ſubſequuta obſervantia: multò minus viſum eſt obeſſe aliud repertum objectum prætenſæ devolutionis ſuperventæ ex quadam donatione facta Marchioni Pallavicino de anno 1625. quæ cauſam præbuit d. ſecundæ Inveſtituræ anni 1627. Quoniam ultra quòd non probatur, d. donationem habuiſſe effectum, quatenus etiam probaretur, non relevaret, urgente optima reſponſione, quòd cùm prima Conceſſio ſit locatio perpetua tranſitoria, ad quoſcumque etiam extraneos, ut latè probatum fuit in deciſione, quæ revidetur §. *Quòd conceſſio*; Hinc ſequitur, quòd d. donatio nullam præſeferre potuit devolutionem, Jaſ. *in l. fin. C. de Jur. emph. n.* 135. Fulgin. *eod. tract. in prælud. quæſt.* 8. *num.* 28. Card. de Luca *de emph. diſc.* 39. *num.* 2. Rot. *deciſ.* 400. *n.* 9. *par.* 1. *rec.*

Prout non meruerunt attendi plura alia in contrarium adducta, quòd nempè Marchio Pallavicinus paſſus fuerit ſpoliari ab Eccleſia Domina directa, ad quam bona reverſa fuerunt, quòdque emanaverit ſententia Exequutorum Beneplaciti Apoſtolici pro confirmatione ſecundæ Inveſtituræ cum ſubſequuto mandato de immittendo, cujus vigore aſſeritur tradita poſſeſſio Sebaſtiano Millenterio, & Horatio de Carolis ultimò inveſtitis, quæ ab eis continuata dicitur uſque ad mortem, & poſtea tranſlata in Eleonoram Uxorem, & hæredem dicti Horatii; aliàs Viduam relictam dicti quondam Petri Pauli Palmerii, & reſpectivè Matrem Jo: Baptiſtæ, à quo dicebatur, Palmerios modernos Poſſeſſores habere cauſam ex depoſitione Teſtium per Rectores Eccleſiæ inductorum.

Quoniam hæc omnia viſa ſunt tolli in Jure unica reſponſione ultrà alias datas per ſcribentes in facto, quòd ſcilicet cùm Palmerii moderni Poſſeſſores controverſi Prædii nullam habeant cauſam à Marchione Pallavicino, nec ab ultimò Inveſtitis, præfata ſententia, aliique actus ſupra recenſiti tamquam res inter alios acta non afficiunt ipſos Poſſeſſores ſe tuentes ex priori conceſſione, facta de anno 1560. per text. *in l.* 1. *totoque titulo, Cod. res inter alios acta* Rota *dec.* 370. *num.* 4. *par.* 9. *& deciſ.* 392. *num.* 5. *par.* 18. *recent. & optimè firmatur in deciſ. quæ revidetur*, §. *Ex his inutilis*.

Potiſſimùm quia non ſubſiſtebat in facto, quòd dicta Eleonora fuiſſet Uxor dicti Petri Pauli Palmerii, & Mater d. Jo: Baptiſtæ: Nam ex fide Baptiſmatis d. Jo: Baptiſtæ apparet, ipſum ortum habuiſſe ex quondam Tarquinia Vivalda Uxore d. Petri Pauli, cùmque in hoc reperti fuerint mendaces dd. Teſtes in contrarium examinati ad perpetuam, eiſdem neque venit fides adhibenda in aliis dictis, ex regula, quòd Teſtis mendax in uno, præſumitur mendax in omnibus ob individuitatem Juramenti, Rota *deciſ.* 269. *num.* 7. *par.* 16. *recent.* & dictum fuit in Calaguritana Decimarum de Nalda 30. Januarii currentis anni, §. *Quinimò depoſitio* coram me.

Tandem ad intervertendam obſervantiam primæ Conceſſionis, & ad ſuadendam effectuationem ſecundæ Inveſtituræ, nullius relevantiæ viſa fuerunt ea quæ de novo adducebantur circa ſolutiones Canonis, non correſpondentes quantitati ſcut. ſeptem ſtabilitæ in primo Inſtrumento de anno 1560. ſed potiùs importantes majorem ſum. ſcut. 7. cum dimidio, conventam in ſecunda Inveſtitura anni 1627. Quoniam quidquid ſit de Proceſſu facto contra formam commiſſoriæ Rotalis ſuper recognitione receptuarum, eſt certum, quòd dd. ſolutiones non ſunt attendendæ ad effectum de quo agitur; Tum quia uti factæ ab Affictuariis controverſi Prædii, nullum inferre poſſunt præjudicium Palmeriis Dominis, ut per text. *in l. non abſtulit, C. de novat.* tradit Rota poſt Mell. ad Caſtill. *deciſ.* 97. *n.* 28. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 56. *num.* 19. *ubi num.* 23. docet quòd non ſufficiat ſcientia præſumpta, & elicita ex facto Affictuariorum, quæ in præjudicialibus non obſtet Domino, Mohedan. *deciſ.* 160. *de probat.* Rot. coram Puro *deciſ.* 147. *lib.* 1.

Tum quia cùm in priori Conceſſione anni 1560. data fuerit facultas primo Inveſtito acquirendi aliud Prædium & d. augmentum Canonis in ſumma ſcut. ſeptem cum dimidio extaret de anno 1625. ut colligitur ex lectura donationis factæ Marchioni Pallavicino, ſicque ante annum 1627. quo facta fuit ſecunda Inveſtitura; Hinc ſequitur, quòd ſolutiones Canonum uti æquivocæ, & æquè reſeribiles

Digitized by Google

tam ad primam, quàm ad ſecundam Inveſtituram, vel præſumendum eſt, fuiſſe factas in cauſam utiliorem, ad tradita per Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 105. *n.* 15. quod eſt magis veriſimile Gaſtald. *conſult.* 87. *n.* 16. Rot. cor. Merlin. *dec.* 507. *n.* 5. *& dec.* 50. *n.* 8. *par.* 17. *rec.* vel poſſunt modo per Palmerios declarari in quam cauſam ſint referendæ, per text. *in leg.* 1. ubi Bart. *aliique DD. ff. de ſolution.* Pariſ. *conſ.* 122. *n.* 6. *lib.* 4. Grat. *d. diſcept.* 105. *n.* 6. Rot. cor. Peuting. *dec.* 247. *n.* 24.

Tum demùm quia nonnullæ ex dd. ſolutionibus leguntur in majori ſumma ſcilicet in ſc. 8. quæ eſt incompatibilis, tam cum quantitate expreſſa in prima, quàm in ſecunda Inveſtitura, ex quo datur intelligi, eas fuiſſe factas ab Affictuariis per errorem, quo concurrente neutiquam dici poteſt, fuiſſe illatum præjudicium Palmeriis, ad tradita per Rotam cor. Priolo *deciſ.* 201. *num.* 7. *alibique paſſim.*

Et ita in reliquis approbando d. deciſionem ad trutinam revocatam, Domini utraque Parte audita reſolverunt.

R. P. D. PRIOLO.

Romana Communantiarum, & Fontanilis.

Lunæ 3. *Martii* 1698.

DECISIO VII.

IN ſinu trium Tenutarum, quæ priùs ſub diverſis nominibus Turris Majoris, Sulphuratæ, & Sulphuratellæ, poſſidebantur à Magdalenis, Cinciis, & Serlupiis, ac modò redactæ in unum Corpus, poſſidentur à Marchione, & Dominico, aliiſque de Serlopiis, aderat quædam Vallis prativa cum Fontanili in ejus Angulo exiſtente, quæ ex præambula voluntate Dominorum, deſtinata ad promiſcuum uſum eorum animalium ſortita fuit nomen *Communanza*: & quamvis iſta ex deciſionibus emanatis cor. Marcomontio, & Buratto, inter ejus *la* 513. *&* 648. appareat limitata ad dictas tres Tenutas; ſub prætextu tamen, quòd Tenuta Turris majoris, tamquam caput, comprehenderet ſub ſe Caſale Turris Tignoſæ, fuit à Marchione Riccardo iſtius poſſeſſore prætenſa extenſio Communantiæ etiam pro uſu animalium d. Caſalis; & obtenta manutentione ab A. C. in gradu tamen appellationis DD. ſemel, atque iterum requiſiti hodie cenſuerunt, illam eſſe dandam Serlupis.

Motivum ita decidendi non minùs præbuit ipſius naturæ libertas, quàm ipſa ſervitutis natura, nam ſi omnia bona, juxta primævam eorum originem, cenſentur libera, & à quocumque jugo ſervitutis exempta, per textus *in l. altiùs cum alia l. ſeqq. C. de ſervit.* ita quoque ſervitus, ſi fuit certis limitibus acquiſita, non debet ultrà illos extendi, quia non modus prædiorum, ſed ipſa ſervitus terminum facit, ad text. *expreſſ. in l. non modus, C. de ſervit.* ibique Gloſ. *verſ. modus, & l. ergo*, §. *Neratius*, ibique Bald. *ff. de ſervit. ruſt. prædior.* & Paitel. *in exped. cauſ. civil. annot.* 24. *num.* 58.

Retento autem hoc juris principio, & ſuppoſitis etiam deciſionibus ſuperiùs enunciatis, illicò detegitur inſubſiſtentia prætenſionis Marchionis Riccardi, nam ſi ex illarum lectura apparet, jus Communantiæ de conſenſu Dominorum fuiſſe limitatum ad pabulandum, & aquandum illorum animalia reſpectivè tantùm ad dictas tres Tenutas, quoties ſervitus reperitur certo modo præſcripta, ne durior evadat in præjudicium fundi ſervientis, extendi non debet ad Caſale Turris Tignoſæ, de quo nulla mentio habetur in eiſdem deciſionibus, & propterea ſervitutis uſus non venit diverſimodè alterandus, ne quid contra veterem formam, atque ſolemnem morem innovetur, ad text. *in l. ſi manifeſtè, C. de ſervit. & l.* 1. §. *ſunt, qui putant. ff. ne quid in flum. pub.* cum aliis, quæ tradit Bartol. *in l. quominus, in* 16. *quæſt. ff. de flumin.* Belloo. Jun. *conſ.* 51. *n.* 15. Surd. *conſ.* 27. *n.* 9. *cum ſeqq.* Cyriac. *contr.* 310. *n.* 149. Capyc. Latr. *conſult.* 8. *n.* 5. *& ſeqq.* Giurb. *obſerv.* 62. *n.* 2. *verſ. proindè in ſervitutibus* & Rot. *in rec. dec.* 596. *n.* 3. *par.* 5. Et innovatio ſanè eſſet, ſi modò animalia hujus Caſalis conduci poſſent ad Communantiam, de qua agitur, quando ex Judiciali acceſſu, & ex Teſtibus formiter examinatis, de quibus infra, conſtat, ibidem nunquam pabulaſſe, & ad effectum illa abbeverandi traducta fuiſſe ad Fontanile Monialium Turris Speculorum, quod eſt longè remotum: cùmque hæc depoſitio ſit facta à Teſtibus ab ipſomet Marchione inductis, contra ipſum pleniſſimè probat, ad firmata per Rot. *in rec. deciſ.* 38. *n.* 23. *par.* 5. & coram Bichio *deciſ.* 214. *num.* 18. & alibi ſæpè.

Nec extenſio hujus ſervitutis deſumi poteſt ex probationibus adductis pro Marchione Riccardo; nam, quoad locationes datas in ejus *Sum. n.* 5. iſtæ, tamquam antiquæ, & ſequutæ de annis 1603. 1618. 1646. & 1669. non probant in hoc Judicio, in quo attenditur ſola poſſeſſio de tempore motæ litis, ut notant Altogr. *conſ.* 97. *n.* 10. *lib.* 2. Ridolph. *in prax. par.* 2. *cap.* 12. *n.* 103. Rot. cor. Coccin. *deciſ.* 52. *n.* 4. *& in rec. deciſ.* 249. *n.* 1. *par.* 4. & admitti non debent contra Serlupios poſſeſſores, non probata illarum effectuatione, vel per actualem conductoris poſſeſſionem, vel per ſubſequutam affictus ſolutionem, *ſpecialiter pro hoc jure aquandi, & paſcendi*, ut latè advertit Modern. Piſtorien. *de locat. cap.* 17. *n.* 100. *cum ſeqq.* Rota cor. Buratt. *dec.* 263. *num.* 2. *& deciſ.* 566. *num.* 6. & cor. Priol. *deciſ.* 331. *n.* 5. *& in rec. dec.* 345. *n.* 10. *cum ſeqq. par.* 18. & demùm, quia plures factæ fuerunt de tempore, quo Magdaleni erant poſſeſſores utriuſque Tenutæ, & referri poſſunt non minus ad dominium unius, quàm alterius, imò veriſimilius ſit, eas potiùs referri debere ad dominium Turris majoris, in cujus utilitatem iſtud jus Communantiæ apparet reſervatum, ideò, tamquam æquivocæ, & incertæ, attendi non merentur in hoc Judicio manutentionis, ad notata per Poſth. *de manuten. obſerv.* 49. *num.* 5. *cum ſeqq.* & Rota cor. Buratt. *deciſ.* 312. *num.* 11. *& in recent. deciſ.* 520. *num.* 85. *par.* 14. & admiſſum fuit *in Terracinen. manutentionis* 23. *Januarii* 1697. §. *Nec ex eo* coram me.

Prout nec minùs relevant Inſtrumentum venditionis dicti Caſalis Turris Tignoſæ, & ſubſequutæ illius locationes datæ in *eodem Sum. Marchionis n.* 1. 7. *&* 8. nam, quoad Inſtrumentum venditionis, quidquid ſit, an ſub eo comprehendi potuerit hoc jus Communantiæ, quia, tamquam annexum cum Tenuta Turris majoris, prætendi poteſt forſan, per iſtius alienationem longè ante translatum fuiſſe in Serlupios emptores, juxta ea, quæ tradit Dexart. *deciſ. Surd.* 97. *num. primo cum ſeqq.* & Seſſ. *deciſ. Arag.* 139. *n.* 7. *& ſeqq.* Rota in Tyburtina Caſtr. S. Pauli 15. Januarii 1590. coram Platto, *confirmat. in recent. deciſ.* 199. *num.* 10. *& ſeqq. par. prima*, certum eſt, quòd illud, tamquam actus inter alios geſtus, præjudicare non poteſt Serlupis in eo non intereſſentibus, & maximè ſi aliundè non juſtificatur vera, & concludens probatio poſſeſſionis, ad text. *in l. cum quæritur, ff. de except. rei Judic. & leg. prima* ibique Gloſſ. *verb. conſtitutum, Cod. res inter alios acta*, & ita quoque attendi non debet menſura Caſalis facta per Agrimenſorem, quia illa eadem reſponſione ſubmovetur.

Quo verò ad locationes, prætermiſſo quòd Communantiæ fuerunt ibidem generaliter enunciatæ, & nulla facta mentione Fontanilis, referri poſſunt ad alias communes cum Caſali *di Paglia incalzata*: & quòd, reſpectu confinium, & quantitatis, maxima intercedit differentia cum illis ſpectantibus ad Serlupios; adhuc tamen apud DD. multùm urgere viſum eſt, quòd nulla datur locatio cum ſpecificatione, quòd Communantiæ erant communes cum Serlupiis, & in tanto temporis defluxu nullus exhibetur actus poſſeſſionis ſequutus cum illorum ſcientia, & patientia. Ideòque recurrit reſponſio ſuperiùs data, & quòd iſtæ locationes, tamquam incertæ, & alio referibiles, non probant poſſeſſionem.

Et demum non obſtant dicta Teſtium in contrarium adducta, quia, quatenus duo ex illis, nempè primus deponit, animalia fuiſſe traducta ad locum Communantiæ, & Fontanilis cum permiſſione Dominici, & ſecundus ſuperaddit, habuiſſe licentiam illa abbeverandi, cum prohibitione tamen paſcendi, ibi -- *Andate pure, purchè non paſciate*, ex hac depoſitione clarè dignoſcitur, tales actus fuiſſe permiſſos ex quadam convenientia, & urbanitate; ideòque, tamquam æquivoci, & referibiles ad jus vicinitatis, probare non poſſunt poſſeſſionem manutenibilem, ut in ſpecie advertit Poſth. *de manut. obſer.* 72. *numer.* 13. & Paitell. *in exped. cauſ. civil. exped.* 24. *num.* 30. *cum ſeqq.* Rota *in recent. deciſ.* 632. *num.* 2. *cum ſeqq. par.* 3.

Quatenus verò omnes deponunt de actibus geſtis longè ante motam litem, nec minus attendi merentur, quia in hac actione negatoria poſſeſſio probari debet de tempore moti Judicii, præſertim in concurſu alterius pacifici poſſeſſoris, ut, ultra auctoritates ſuperiùs allegatas, admittere videtur Rot. *in rec. deciſ.* 300. *n.* 6. *par.* 9. & demùm quia nemo dicit, animalia fuiſſe immiſſa in controverſa Communantia ex jure proprio Marchionis, & nemo concludit, actus *fuiſſe pluries reiteratos* cum ſcientia, & patientia Dominorum, poſſeſſio non dicitur legitimè probata, ut in puncto comprobat Rota *d. deciſ.* 300. *num.* 16. *& ſeqq. & deciſ.* 347. *num.* 17. *cum ſeqq. par.* 9. *recent.*

Tantò magis, quia contra dictos Teſtes non ſolùm urgent

Digitized by Google

gent alii in contrarium, qui deponentes ſuper omnimoda diſpoſitione herbarum, & Fontanilis, favore Domini habere dicuntur aſſiſtentiam juris, & tamquam excluſivi ſervitutis debent in concurſu præferri, ad tradita per Rotam *in d. de c.* 3000. *n.* 21. *par.* 9. ſed, quod magis eſt, plurimùm facit ipſemet Judicialis acceſſus ſequutus in faciem loci, in quo cùm Agentes Marchionis cubitalibus verbis faſſi fuerint, quòd in Communantia, de qua agitur, *non ci hanno mai paſciuto gl' Animali della Tenuta de Signori Riccardi*, ex hac Judiciali confeſſione, quæ ſuperat omne genus probationis, non ſolùm excluſa remanet ſervitus ibidem paſcendi, ſed ex illa quoque declaratæ remanent locationes ſuperiùs adductæ, quæ loquentes de Communantiis, de aliis intelligere voluerunt, quàm de controverſis.

Abſque eò quòd dici poſſit, jus Communantiæ fuiſſe implicitè reſervatum etiam pro Caſali Turris Tignoſæ, tamquam de appendiciis, & pertinentiis Turris majoris, quia, prætermiſſo, an data reſpectu utriuſque Tenutæ diverſitate confinium, & locationum, reputari poſſint duo corpora diſtincta, & ſeparata, juxta ea, quæ tradunt Pariſ. *conſil.* 58. *num.* 7. *lib.* 3. Menoch. *conſ.* 337. *ſub num.* 22. *cum ſeqq.* & Rota *in recent. deciſ.* 228. *num.* 2. *pariter cum ſeqq. par.* 14. certum tamen eſt, quòd hodie non conſtat de tali ſubalternatione, & dependentia, & ſola turbiditas ſatis eſt ad effectum denegandi manutentionem.

Et ità utraque &c.

R. P. D. PIO.

Romana, ſeu Nepeſina Affictus.

Lunæ 5. Maii 1698.

DECISIO VIII.

COmmiſſa mihi appellationis Cauſa à Sententia in devolutivo pronunciata per R. P. D. Sergardum Judicem commiſſarium de, & ſuper ſolutione affictus Tenutæ Ronciliani de dominio Monacorum Ciſtercienſium trium Fontium Urbis, facienda à Fulvio conductore uſque ad diem 7. Martii 1695. qua ſupponebatur mutuo conſenſu abſoluta locatio; Nec non de, & ſuper refectione damnorum, quæ ab eodem Fulvio paſſa dicebantur ex cauſa, & culpa Monachorum locantium, dedi dubium. *An, & pro quo tempore debeantur affictus, ſeu potius damna, & intereſſe.* Quo propoſito, & non reſoluto ſub die 28. Februarii proximè præteriti, cùm hodie ad novum examen fuerit revocatum, reſponſum accepi. *Affictus deberi Patribus per Fulvium per totum menſem Septembris 1695. & damna non deberi Fulvio.*

Ratio reſolutionis, quoad primam partem ſtetit in eo, quòd cùm Inſtrum. Affictus conventum fuerit, locationem incipere debere à Feſto S. Angeli menſ. Septemb. eamque duraturam eſſe de triennio in triennium uſque ad diſdictam faciendam per ſex menſes ante Sum. Monach. *n.* 1. controverti proindè non valet continuatio locationis uſque ad d. diem 29. Septembris 1695. pro qua ſolùm probatur diſdicta, ſeu receſſus ab illa, ad litterales text. *in l. conduct. penul. C. loc. l. non ab re X. C.* unde vi Petr. Barboſ. *in l. ſi alienam* 12. *n.* 31. *ff. ſolut. matr.* Caroc. *de locat. par.* 6. *remed.* 14. *num.* 39.

In nihilum contrariante Inſtrumento reſciſſionis contractus inter Patres ſtipulato ſub die 7. Martii ejuſdem anni 1695. quamvis in eo fuerit expreſsè dictum, quòd licet Affictus adhuc duraret, voluerint nihilominùs contrahentes ab indè citrà eumdem haberi pro finito, diſdicto, & terminato; objectum enim viſum fuit radicitùs tolli ex lectura ipſiuſmet præſati Inſtrumenti, ex eo namque apparet Contrahentes noluiſſe abſolutè, & ſimpliter ad affictum recedere, ſed ſolùm adimpletis conditionibus ibid. enunciatis *d. Sum. num.* 7. ibi -- *Cum pactis tamen, & condit. firmatis, ſtabilitis* inter quas potiſſimùm recenſentur illæ -- *Che non pagando il nuovo Affittuario à dd. Signori Fulvii il ſopra più, che importarà d. ſtima come ſopra nel termine di ſopra eſpreſſo, e reſpettivamente non volendo entrare nel nuovo affitto ſino à Settembre futuro, nulladimeno d. Sig. Fulvio ſi contenta, e vuole, che d. nuovo Affittuario poſſa, e gli ſia lecito entrare à lavorare, e rompere d. tenuta nel corrente meſe di Marzo, conforme ſi ſtila nel Agricoltura, con che però d. Affittuario ſia tenuto, & obligato fare li ſoliti defalchi &c.* ac proindè cùm præfatæ conditiones in voluntare, & placito novi Affictuarii repoſitæ adimpletæ non fuerint; utpotè quia novus Affictuarius, qui novam locationem conficeret pro menſe Martii, fructuſque pendentes juxtà valorem à Peritis taxandum perſolveret, adinventus non fuerit, novatio ſolùm inducta cenſetur pro menſe Octobris, quo Monaci Tenutam Gallupo locarunt, *citato Sum. n.* 8. juxtà text. *cenſuram in l. neceſſario, § Quòd ſi pendente, ff. de peric. & cont. rei vend. l. ſi pecunia, ff. ſi cert. petat.* Paccion. *de locat. & conduct. cap.* 14. *n.* 7. & advertit Rota cor. Duran. *deciſ.* 139. *n.* 36. Nec Fulvius quidquam aliud prætendere valet, quàm æſtimationem herbarum pro novalibus de menſe Martii factis à præfato Galluppo, conſentiente ipſomet Fulvio, qui cæteroquin inſpecto Agriculturæ ſtilo in d. Inſtrumento recognito, & approbato diſſentiri non poterat.

Minùſque obſiſtente, Partes loquendo de novo Affictuario intellexiſſe de Joſepho Buccillo, qui Tenutam conduxerat pro perſona nominanda, omneſque actus Monachorum ſecluſo etiam d. Inſtrumento reſciſſionis eò ſemper collimaſſe, ut affictum haberent pro reſoluto de Menſe Martii. Quippè, quia, omiſſis aliis reſponſionibus per Informantes adductis, inter cæteras placuit, quòd ubi etiam Monachi à locatione cum Buccillo facta non receſſiſſent (quod tamen adverſaretur expreſſæ declarationi emiſſæ in toties memorato inſtrumento; Affictum nempè adhuc durare cum Fulvio) hæc nihilominus locatio cum Buccillo inita nullatenùs Fulvio opitularetur, ex quo Buccillus pactus expreſsè fuerit novum Affictum cum ipſo ſtipulatum incipere debere, non quidem de menſe Martii, ut ſibi Fulvius præfigurat, ſed in fine Septembris *Summ. n.* 3. ibi -- *per triennium proximum incipien. in feſto S. Angeli proximè futuri.*

Actus verò, ex quibus deſumebatur contraria Monachorum voluntas, cùm diſtinguerentur in duas claſſes, quorum alii dicebantur facti antè concordiam, alii verò concordia inita. Illi ubi etiam ſubſiſterent, ampliùs obeſſe nequirent; utpotè enervati ex dicta mutua declaratione durationis Affictus cum Fulvio, Cæteri verò ex poſt emiſſi inefficaces videbantur, vel quia fuerunt geſti pro recognitione Silvæ, cujus inciſio controvertebatur, an pertineret ad Fulvium, ſeu potiùs novo conductori eſſet reſervanda, quæ ſanè inſpectio benè compatitur cum duratione affictus, vel quia reſpiciunt proviſiones petitas, & reſpectivè pro ſui ſecuritate à Judice obtentas cum clauſula præſervationis *ſine præjudicio, & per modum proviſionis*, quæ cùm nulli præjudicium irrogare valeant, aptæ non ſunt ad concludendam reſciſſionem contractus, ut in his terminis aliàs reſpondit Rot. cor. Ludoviſ. *deciſ.* 130. *num.* 4.

Urgentibus potiſſimùm aliis innumeris in oppoſitum à Fulvio geſtis, *& in Sum. Monachorum relatis à n.* 18. *ad* 32. quorum robur, & pondus debilitari non potuit, ex quo nonnulli ex illis emanaverint à Jo. Baptiſta fratre. Quia ultrà quòd iidem in communione vivebant, & ab exercitio, & permanentia in Tenuta, argui poterat, dictum Jo. Baptiſtam negotio agrario fuiſſe tacitè præpoſitum ad text. *in l.* 1. *§. Magiſtrum, ff. de exercit. act.* animadvertebatur, efficaciores prodiiſſe ab ipſomet Fulvio, qui tantùm abeſt locationem habere voluiſſe pro reſoluta de menſe Martii, ut elapſo toto Septembris menſe coacti fuerint Monaci Judicis brachium expoſcere pro eo expellendo à Tenuta, quam vacuam novo affictuario tradere pepigerant.

Quibus poſitis facilior viſa fuit DD. reſolutio poſtremæ dubii partis reſpicientis prætenſa damna, & intereſſe; nam probata continuatione affictus uſque ad menſem Septemb. ex quo repertus non fuerit, qui Tenutam conduceret de menſe Martii, de plano conſequenti reſultat nullum damnum, & intereſſe Fulvio contigiſſe ex culpa Monachorum, ob quam proindè ad eorum emendationem teneantur, hæc namque eo ſolum caſu à Monacis deberetur, quando locatio, quæ fuerit repoſita in libera voluntate novi affictuarii, *Summ. n.* 7. ibi -- *E non volendo entrare &c.* ex propria ipſorum Monachorum culpa probaretur ineffectuata *l. is, ff. de action.* Silvan. *conſ.* 46. *num.* 4. *&* 6. Surd. *conſ.* 12. *num.* 20. Marc. Antonin. *var. reſol.* 45. *n.* 10. Thomat. *deciſ. March.* 93. *n.* 3 *& ſeq.* Rot. cor. Greg. *deciſ.* 278. *n.* 4. & cor. Priol. *deciſ.* 20. *num.* 3. coarctando etiam negativam, quòd aliter evenire non potuerit, juxta Theoric. Bart. *in l. ut certò*, 6. *Sed interdum, ff. commodat.* Surd. *d. conſil.* 12. cum aliis nuper citatis, Rota cor. Bich. *deciſ.* 185. *num.* 18.

Et eò certiùs, quia ſi aliqua culpa conſiderari poſſet in contrahentibus, ea potiùs ſe haberet ex parte Fulvii, qui in ſolutione penſionum defecit, adeòut propterea ſibi ipſi imputare debeat, ſi ex judicio contra ipſum à Monacis moto damnum ſentiit juxtà vulgatam juris regulam in *cap. damnum de reg. jur. in* 6.

Nec obſtat, quòd Monaci defecerint in electione Periti pro æſtimandis ſatis, aliiſque fructibus pendentibus,

cum enim iſta in memorato inſtrumento concordiæ conventa legatur pro eo ſolo caſu, quo repertus fuiſſet novus Affictuarius, qui ingredi voluiſſet affictum in menſe Martii, & iſte adinveniri minimè potuerit, reſoluta idcircò remanſit aſſumpta per Monachos obligatio eligendi Peritum utpotè pendens à dicto caſu qui evanuit *l. ſi pupillus* la 2 ubi Bald. & Imol. *ff. de acquiren. poſſeſſ.* R. P. D. Anſald. *Collega meus de commerc. & merc. diſc.* 32. *n.* 2. Rot. *in rec. dec.* 428. *n.* 2. *par.* 1. & in Aſculana Aquæductus ſup. damnis 11. Martii 1697. §. *Quin in fine*, cor. R. P. D. meo Muto. Et ita utraque &c.

P. P. D. LANCETTA.

Romana Affictus,

Veneris 20. Junii 1698.

DECISIO IX.

TEnutam nuncupatam *della Magliana* ſpectantem ad Ven. Monaſterium, & Moniales Sanctæ Ceciliæ de Urbe, Tyberia fluminis adjacentem, ejuſque inundationibus obnoxiam conducturus ad novennium Chriſtophorus de Nicolais, Monialibus obtulit annua ſcut. 1300. quatenus tamen in caſu, quo flumen undis obrueret congrua mercedis, remiſſio ſibi promitteretur, Cumque Moniales licèt oblationem rationi conſentaneam putarent, renuerent, è contra dictam remiſſionem publicè mediante Inſtrumento in pactum deducere ad evitandum præjudicium, quòd etiam impoſterum ſub hujuſmodi lege, tenuta locari debuiſſet, convenerunt proindè quòd Inſtrumentum liberè abſque ulla reſervatione ſtipularetur, & viceverſa fieret per Apocam bonæ fidei recognitio, vel declaratio, quòd in præfato caſu promiſſa reſponſio proportionabiliter ad damnum exindè illatum eſſet minuenda, prout actum fuit, dum die 27. Septembris anni 1691. ſine ulla conditione receptum fuit Inſtrumentum; Atque illinc ad paucos dies, nempè 10. Octobris ſubſequentis, Abbatiſſa præfati Monaſterii, mediante Apoca declaravit, quòd in caſu generalis inundationis tenutæ æſtimandum foret damnum ab illa proveniens, & ejus quantitas accepto ferenda in cauſam ſolutionum pro Affictibus faciendarum, ut ex Apoca *in Summario Chriſtophori num.* 1.

Præviſus caſus evenit anno 1694. Ideòque tunc temporis Monialibus Affictuum ſolutionem judicialiter poſtulantibus, & Chriſtophoro ſibi reſtaurum deberi opponente, fuit concorditer electus Peritus, qui damnum æſtimaret, eoque relato in ſcut. 320. Judex iſta in ſuſpenſo relinqui decrevit, mandatum pro reliquis relaxando, quæ abſque ulla contradictione fuerunt perſoluta; Succeſſivè novis terminis decurſis conventus ad ſolutionem Chriſtophorus, coram R. P. D. Viceſgerente anno 1696. quo altera fluminis inundatio ſupervenerat, denuò eamdem exceptionem oppoſuit, electiſque propterea hinc indè Peritis, ille Chriſtophori damnum retulit in ſc. 515. ille verò Monaſterii, in tenui ſumma ſc. 54. qua ſtante diſcordia Judex ad tertii deputationem proceſſit, ſed poſteà his omnibus neglectis, declarando per Sententiam defalcum non deberi, & Apocam ſupradictam nullam fuiſſe, ac reſpectivè executionem non mereri, mandatum pro omnibus Affictibus uſque tunc decurſis in ſum. ſcut. 545. 60. relaxavit, quòd cùm in gradu appellationis exequi juſſerit R. P. D. Farinellus, idcircò ulterioris appellationis cauſa mihi tamquam Prælato extrà Rotam Commiſſa, Dominos meos de more conſului: *An ſit procedendum ad legitimam executionem*, & negativam accepit reſolutionem.

Cùm enim ſpecialiter fuiſſet inter Partes conventum in caſu inundationis reſtaurum, non poterat citrà Injuſtitiam relaxari mandatum pro integris Affictibus, ſed rata damni ab inundationibus illati, quamvis etiam illud modicum fuiſſet, erat detrahendum juxtà Magiſtrale, *conſ. Angeli* 312. *n.* 6. *& per tot.* Camil. Medic. *conſ.* 23. *n.* 15. Rocc. *diſput. Jur. cap.* 121. *num.* 1. Card. de Luca *de regal. diſc.* 64. *n.* 2. *diſc.* 65. *num.* 13. *& diſc.* 134. *num.* 6. *& de loc. diſc.* 1. *n.* 6. cum aliis relatis per R. P. D. meum Anſaldum *in tract. de Commerc. & mercat. diſcept.* 96. *num.* 29.

Fortiùs quia præfata Conventio præſefert, quòd damnum liquidandum bonificari debeat in paghis, adeò ut expectan. non ſit Affictus terminatio ad effectum calculandi redditus integri novennii, dùm alias verba Apocæ -- *debba bonificarſi nelle paghe del medeſimo Affitto* remanerent fruſtatoria Tondut. *queſt. civil. cap.* 31. *n.* 11. & Rocc. *diſput. Jur. dicto cap.* 121. *num.* 1. *verſic. idque*, & ſicuti ſolutiones quolibet anno debentur, ità reſtaurum annuatim venit admittendum quoties damnum emerſerit, ut eleganter diſtinguendo probat Faber *in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *defin.* 35.

Veritatem Concluſionis non impugnabant ſcribentes pro Monaſterio, negabant tamen conventionem uti deſumptam ex ſimplici Apoca per Abbatiſſam ſubſcripta, quæ abſque Monialium conſenſu aliiſque ſolemnitatibus præjudicare nequeat Monaſterio, nec in concurſu Inſtrumenti attendi mereatur. Verùm ad remotionem objecti ponderabant Domini Apocam, non fuiſſe de novo, & independenter ab Inſtrumento confectam, ſed in ſequelam conventionis præcedenter ad Inſtrumentum ſtabilitæ, adeòque illa tamquam continens meram bonæ fidei recognitionem, rectè potuit per Abbatiſſam, abſque aliis ſolemnitatibus exarari, ut de Prælato in præjudicium Eccleſiæ Turricell. *de reb. Eccleſ. non alienan. capitul.* 26. *num.* 25. & Rota coram Buratt. *decis.* 453. *num.* 6. cor. Arguell. *decis.* 63. *num.* 38. *in rec. decis.* 27. *numer.* 4. *par.* 9. Et generaliter de Tutore, ſeu adminiſtratore, quibus Abbatiſſa æquiparatur eſt text. *in l. quoties*, §. *Sicut*, ibi -- *Neque enim prohibentur Tutores bonam fidem agnoſcere*, *ff. de adminiſtr. Tutorum*, & Rota coram eodem Buratt. *decis.* 49. *n.* 18. *& decis.* 154. *n.* 3.

Hujuſmodi autem præcedens Conventio ſatis comprobata videbatur ex dicto duorum Teſtium formiter examinatorum deponentium, quòd cum Chriſtophorus in actu ſtipulationis Inſtrumenti appoſitam in illo audiviſſet ampliſſimam renunciationem cuicumque defalco etiam in caſu inundationis Tyberis, & hac de cauſa nullatenus vellet contractum perficere, fuit ad ſtipulationem inductus ſub ſpe futuræ Apocæ *dicto Summario Chriſtophori*, *num.* 10. *&* 11. Ex his verò Teſtibus alter eſt Notarius de Inſtrumento rogatus, qui tamquam deponens de facto proprio, pluſquam ſemiplenam conſtituit probationem, ut in puncto reſpondit Rota cor. Buratt. *decis.* 775. *num.* 5. *&* 6. *& decis.* 114. *num.* 4. *&* 5. *par.* 8. *recent.* Alter verò negotiorum geſtorum Monaſterii adhuc de tempore examinis illius ſervitio addictus, & ſic plurimum attendendus Maſcard. *de probat. concluſ.* 758. *num.* 10. *&* 11. Farinacc. *de Teſtibus queſt.* 55. *numer.* 143. *& ſeqq.* Pax. Jordan. *variar. elucubr. tom.* 3. *lib.* 14. *titul.* 18. *num.* 235. *& ſeqq.*

Quibus fruſtrà contraponebantur, nonnullæ fides Deputatorum Monaſterii negativam dictæ Conventionis teſtantium, illæ namque, vel uti extrajudiciales, ac lite pendente confectæ nil probant per text. *in l. ſi quando*, *C. de Teſtibus*, vel tamquam emiſſæ à perſonis erga Monaſterium Affectis integram fidem non merentur, itaut eò minùs enervare valeant contrarias Teſtium formiter examinatorum depoſitiones Farinacc. *de Teſtibus queſt.* 60. *num.* 267. *& ſeqq.* & firmavit Rota *decis.* 333. *num.* 9. *par.* 19. *recent.*

Et ſanè iſtarum veritatem comprobavit obſervantia, dum Moniales, ejuſque Miniſtri petente Chriſtophoro anno 1694. reſtaurum ob damna ex flumine illata, nedum non oppoſuerunt illi fuiſſe renunciatum in Inſtrumento, ſed aſſenſum præſtiterunt electioni Periti, qui damnum liquidaret, quodque in ſuſpenſo relinqueretur quantitas, ad quam illud aſcendebat, quæ profectò circumſtantia manifeſtè demonſtrat Abbatiſſam non ſubſcripſiſſe Apocam ad gratifican. Chriſtophoro, ſed ex quo ita cum Monialibus, earumque Miniſtris fuerat præcedenter conventum, ex traditis per Rotam cor. Celſ. *decis.* 15. *num.* 11. *in recent. decis.* 190. *num.* 1. *& ſeqq. par.* 18. *& decis.* 52. *num.* 7. *par.* 19.

Quin iſtius efficacia elidatur ex reſponſione, quod relationes peritorum geſtæ fuerint in Curia Capitolina, in qua tamquam laicali nullum potuerit irrigari præjudicium Monaſterio. Cùm enim actio coram Judice Laico intentata fuerit à Monialibus pro conſequutione Affictuum, electio verò Peritorum petita fuerit à Chriſtophoro per viam exceptionis, nequit proindè incompetentia Judicis opponi cum Eccleſia coram Judice laico agere non prohibeatur, ut diſtinguendo probat Fagnan. *in cap. ſi Clericus laicum*, *num.* 20. *& ſeq. de for. compet.*

Minùs relevat, quòd exceptio reſtauri, vel utpotè ab Apoca deſumpta, veluti majorem requirens liquidationem opponi nequeat ad impediendam executivam actionem ex publico inſtrumento promanantem; quo enim ad primam objecti partem ſatis erat reſponſio, quòd cùm ex ſup. deductis Inſtrumentum, & Apoca ſint duo actus correſpectivi, adeò ut pactum remiſſionis Mercedis cenſeri debeat appoſitum in Inſtrumento, rectè valet iſtius exequutio per talem exceptionem retardari, ut in ſpecie reſpondit Rota apud Zacch. *de oblig. Cam. dec.* 8. *n.* 1. reſpectu verò liquidationis iſta in parte præceſſerat, & ſi pro reliquo completa non fuit

ob

Digitized by Google

ob impedimentum à Monialibus præſtitum, vel haberi debet pro facta, Conciol. *alleg.* 55. *num.* 4. adden. ad Pamphil. *deciſ.* 227. *num.* 4. *& ſeqq.* Rota *deciſ.* 19. *n.* 10. *par.* 7. *& deciſ.* 44. *n.* 20. *par.* 17. *recent.* Aut ſaltem poſita in genere probatione damni, dimitti poterat penès Conductorem ſumma veriſimiliter eidem damno correſpondens, Pacion. *de locat. cap.* 45. *num.* 22. Rocc. *diſput. Jur. cap.* 119. *n.* 68.

Et ità prætermiſſis aliis levioris ponderis reſponſum fuit utraque &c.

REVERENDISS. P. D. MOLINES DECANO.

Romana Aſſentiſtatus.

Mercurii 29. *Novembris* 1698.

DECISIO X.

1 GUbernium Æconomicum Claſſis Triremium Pontificiatum, quod olim penès ſe retinebat Rev. Camera Apoſtolica, memoriæ proditum eſt per binas vices ſub Pontificatu ſan. mem. Pauli V. fuiſſe particularibus perſonis commiſſum, certis ſtatutis conventionibus, & pactis, tam circa ſtipendium à Camera in hunc finem erogandum, quàm circa modum ab electis Adminiſtratoribus, & Æconomis in hujuſmodi gubernio inviolabiliter ſervandum; qui ſanè uſus tametſi non appareat proximis ſucceſſivis temporibus continuatus, agnitus tamen anno 1664. decimo Pontificatus ſan. m. Alex. VII. magis expeditus, non minus ut Triremes meliùs tractarentur, quàm ut minori ipſius Cameræ diſpendio gubernarentur, fuit iterùm inſtitutus, invaluitque uſque ad præſens, ſed ut pro rerum, ac temporum varietate contingere ſolet cum aliquali diſcrimine, & additamento pactorum, quæ præteritarum adminiſtrationum experientia docuerat fore pro exactiori, ac tutiori gubernio, majorique ejuſdem Cameræ beneficio proficua, & neceſſaria. Hæc autem gubernii æconomici conceſſio Aſſentus, ſicut & deputatus Æconomus, *Aſſentiſta* vulgò nuncupantur, ducta fortaſsè denominatione à verbo *aſſetare*, quòd legitur à nonnullis Auctoribus uſurpatum ad explicandam dationem appaltus, ſeu ſtabilimentum alicujus partiti, ut ex Bergom. *lib.* 1. *cap.* 88. tradit *Du Freſne in Gloſſar. mediæ, & infimæ latinitatis litt. A. verbo Aſſetare.*

2 Quanta porrò legalitate verſati fuerint in hac æconomica adminiſtratione ſex Aſſentiſtæ, qui numerantur ab anno 1664. uſque ad annum 1691. æquè mala, ac peſſima fide compertum fuit, ſe geſſiſſe Alexandrum Zinagum in geminis Aſſentibus per ipſum exercitis à prima die April. anted. anni 1691. uſque ad diem 24. Maji proximè præteriti, quo decoctor, & ceſſans fugam arripuit, ſed ea fortaſsè tam pernicioſa non evaſiſſet ſi Domini Theſaur. antecedens, & modernus majori vigilantia in ejus regimen animadvertiſſent. Quare diſpunctis rationibus illius adminiſtrationis, eoque derecto reſiduali Cameræ debitore in ſc. 63479. 34. prout per ſententiam Congregationis Computorum fuit deſuper pronunciatum, cœperunt Miniſtri Camerales exquirere modum aſſequendi Cameræ relevationem; & quia pretium mobilium debitoris decocti ſum. ſcut. 11. mil. vix excedens, necnon ſc. 20. mil. locor. montium D. Ant. Colum. pro Cam. ſecuritate in utroque Aſſentu attergatorum ſatis non eſſent pro integra Cameræ ſatisfactione. Hinc ſub obtentu, quòd debitum Zinagi traxerit originem, ex quo prænominati Theſaurarii non curaverint, ut ratione ſui muneris tenebantur, imò neglexerint totale adimplementum pactorum, quæ in Inſtrumentis dictorum duorum Aſſentuum continebantur, prætenſionem excitarunt, damnum iſtud Cameræ obventum, fore à ſuis auctoribus emendandum: Commiſſaque per Sanctiſs. D. N. cognitione hujus controverſiæ noſtro Tribunali, cum facultate procedendi ſummariè, ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura Judicii, ſolaque facti veritate inſpecta, uſque ad ſententiam incluſivè, quacumque appellatione, & recurſu remotis, hodiè diſceptandum propoſui ad formam Commiſſionis dubium: *An & pro qua ſumma quis teneatur relevare Rev. Cam. in caſu*, prodiitque reſcriptum: *Theſaurarios, & Antonium Columnam teneri relevare Rev. Cameram in ſcut.* 63479. 34. *prò ratis, & juxtà modum inferiùs exprimendum.*

3 Fundamentum reſolutionis in ea parte, in qua generice ſtatuitur relevatio Cameræ pro dictis ſc. 63479. 34. petierunt Domini ex ſententia Congregationis Computorum, Zinagum hujus præciſæ ſummæ reliquatorem declarante, fundata (ſtante illius fuga, nullo exhibito jurato Computo) in exacto Calculo Ratiocinatoris Cameralis legitimè juſtificato quoad partitas accepti ex pluribus documentis ibidem enunciatis, & nullam patientibus hæſitationem. Et quoad partitas impenſi ex quibuſdam notulis, & geminis computis per Joſephum fratrem Decoctoris, duoſque ejuſdem actuales Miniſtros traditis; Cùmque eadem ſententia emanaverit citatis ipſo Alexandro, Uxore, necnon Antonio Columna, pluribuſque aliis prætenſis Creditoribus, in remque judicatam abierit, nullæ aliæ ſunt partes Judicis, niſi ad exequendum, *l. poſt rem judicatam*, *l. cum quæritur junctis duab. ſeqq. de re judic.* Rot. cor. ſan. mem. Greg. XV. *dec.* 492. *n.* 3. Card. Celſ. *deciſ.* 186. *n.* 8. *& dec.* 127. *n.* 3. cor. bon. mem. Card. Certo. Potiſſimè quia commiſſio nobis à Sanctiſſimo directa cernitur reſtricta ad cognitionem articuli, An, & à quibus relevari debeat Camera de prædicto reſiduali debito Canonizato per Congregationem Computorum ſine opportunis facultatibus revidendi illius judicatum in gradu reſtitutionis in integrum; Undè minimè nobis licere viſum fuit excedendo fines delegationis, cognoſcere ſuper ipſius crediti ſubſiſtentia adverſus ea, quæ ſtatuunt, *cap. cum dilecta* 22. *de reſcript. cap. cum olim* 32. *de offic. & poteſt. Judic. delegat.* Gonzal. *in cap. ſignificaſti* 36. *n.* 8. *de reſcript. & in cap.* 1. *de off. & poteſt. Judic. de leg.* Fermoſ. *in c. quia* 10. *de Judic. qu.* 1. *n.* 11. *&* 14. Rot. cor. Verall. *dec.* 153. *n.* 2. *par.* 1. *& dec.* 39. *n.* 1. *par.* 1. *rec.*

4 Nihilominùs ex abundanti ſubjectis rigoroſo examini exceptionibus, lato calamo deductis adverſus prædictæ ſententiæ validitatem, & juſtitiam earum nulla ſubſiſtere viſa fuit: Non quidem prima impugnans validitatem, eò quia fuit omiſſa deputatio curatoris in bonis Zinagi ſub concurſu poſitis; Nam recepta eſt diſtinctio, quòd aut decoctor præſens eſt in loco Judicii, aut abſens, & fugitivus; Si præſens, & tunc creditores, vel in unum convenientes poſſunt curatorem eligere, vel adire Prætorem, qui illum de conſenſu eorum majoris partis conſtituat ad effectum bona diſtrahendi, & quod ex venditione redegerit, ipſis perſolvendi, in quibus terminis loquuntur auctoritates firmantes, decoctori curatorem dari; Aut verò decoctor eſt abſens, & fraudationis cauſa latitat, prout in hypotheſi, & in hoc alio caſu de curatore ſuccurrendus non eſt, quoniam bona poſſideri, vendique jubet Prætor, *l. Fulgin,* §. 1. *ff. quibus ex cauſ. in poſſeſſ. eatur*, ubi Ulpian. ſic loquitur: *Prætor ait, qui fraudationis cauſa latitat, ſi boni viri arbitratu non defendatur, ejus bona poſſideri undique jubebo*: & ex hoc text. notavit Accurſ. *in l.* 2. *in ver. cond. ff. de Curat. bon. dan.* & Bart. *in l.* 11. *ff. eod.* & diſtinguendo egregiè tradit Stac. *de decoct. par.* 7. *à n.* 6. *ad* 10.

5 Urgebat minùs altera exceptio propoſita adverſus juſtitiam dictæ ſententiæ, quòd ſcilicet Congregatio computorum, quoad partitas expenſi à Zinago proceſſerit cum puro lumine deſumpto ex notulis, & computis informibus traditis ab illius fratre, & Miniſtris, non admiſſis pluribus partitis ibid. contentis, nonnulliſque meliori diſcuſſioni reſervatis; Nam poſita illius fuga, & fraudolenta latitatione (nullo, ut diximus, dato jurato computo) utiquè poterant Judices illum rectè conſtituere reliquatorem in longè majori ſumma, eaque profectò, in qua ex libris Cameralibus apparebat debitor, quin tenerentur admittere dictas informes notulas, & computa; Non enim adminiſtratores rerum fiſcalium debent rationes reddere in confuſo, & foliis imperfectis ſumptis ex libris Adminiſtrationis, ſed deſcriptis fideliter, & ſingillatim omnibus acceptis, & impenſis, itaut de his manifeſta veritas appareat, per text. *in l. Apparitores* 5. *C. de Exact. lib.* 10. & in his terminis explicant Gaſpar Klock. *de Ærario lib.* 2. *cap.* 127. *n.* 12. Franc. à Pont. *de poteſt. Proreg. tit.* 4. §. 8. *n.* 24. ubi quòd nulla fides eſt adhibenda ſchedulis privatis Arrendatorum fiſcalium, vel ipſorum libris in eorum beneficium, maximè ſi in malam fortunam pervenerint, & in neceſſitatem fuerint conſtituti, ex punctuali text. *in l. fin. C. de convenien. fiſc. debitor. lib.* 10. *& l. exemplo, C. de probat.*

6 Quamobrem loco redarguendi hanc Sententiam de ulla labe injuſtitiæ ea potiùs canonizanda eſt in hac parte minùs rigoroſa, & valdè mitis, dùm in ſtatuendo credito Zinagi admiſit, & adhibuit informes notulas, & ſcartafaccia computorum exhibita ab ipſius fratre, & Miniſtris; Et quamvis nonnullas ex partitis ibidem contentas non admiſerit, id proceſſit, ex quo carebant juſtificatione, & veriſimilis juſtificationis faciendæ probabilitate. Ex quo autem pleræquè partitæ retentæ fuerint ad calculum, & reſervatæ meliori diſcuſſioni colligebatur manifeſtè conſueta ingenuitas, & candor Judicantium, qui tamquam ſufficienter, ut par erat, non juſtificatas, & fraudis ſuſpectas, poterant abſolutè rejicere. Neque proindè Zinago calculum juratum non exibente, neque formalem ſuæ adminiſtrationis rationem reddente ob

Digitized by Google

futuram poſſibilem juſtificationem aliquarum modicarum expenſi partitarum, retardari hoc interim poteſt in favorem Cameræ executio ſententiæ pro reliquatu certo, & liquido, ex relat. per Peregr. *de Jur. fiſc. lib. 6. tit. 8. num. 5. 6. & 7.* Eſcobar. *de ratioc. cap. 21. numer. 25.* Chartar. *deciſ. 74. num. 25.* Giurb. *deciſ. 15. num. 10.*

7 Ejuſdem irrelevantiæ viſa eſt replicatio, quòd in omni caſu iſtud judicatum afficere poſſit Zinagum, Columnam, aliosque Creditores citatos, nullatenùs tamen hæredes bon. mem. Paravicini abſentes, & non citatos, *ex regula text. in l. ſæpè, ubi omnes Doctores, ff. de re judic. & tot. tit. C. quibus res judic. non noceat, l. de unoquoque, ff. eod.* Tiraquell. *in tract. res inter alios acta in principio num. 3.* Surd. *deciſ. 256. num. 5. cum ſeqq. & per tot.* ubi quòd calculus factus contra Debitorem nocere non debeat alteri non citato.

8 Enim verò cùm Judicium agitatum ſuper redditione rationis d. œconomici gubernii, præcipuè, & principaliter fuerit inſtitutum contra Zinagum, Columnam, alioſque prætenſos ipſius Zinagi Creditores ad effectum exequendi ſententiam adverſus bona dd. Principalium Debitorum, & rejiciendi Concreditores Cameræ, ſecùs verò adverſus DD. Theſaurarios, dùm de eo tempore ignorabatur, An bona Zinagi, locaque Montium attergata, eſſent ſufficientia ad ſatisfaciendum reliquatum ſui debiti, minuſque certum erat, an Domini Theſaurarii eſſent in culpa, adeòut in ſubſidium tenerentur ad relevationem; Hinc ſequitur, quòd hæredes Paravicini ob læſionem, quæ eis in conſequentiam contingere poterat, non erant citandi, & ſententia prolata adverſus principaliter Intereſſatos illos afficit, & nocet, juxtà *notabilem gloſ. in d. l. de unoquoque verſ. quos cauſa, ff. de re jud.* ubi limitando dictum Juriſconſulti, *quòd de unoquoque negotio præſentibus omnibus, quos cauſa contingit judicare oportet, aliter enim judicatum inter præſentes tenet, ait Accurſius, hoc procedere quando principaliter contra eos lis mota fuerit.* Unde à contrario ſenſu inferunt omnes Doctores, quòd quando lis non eſt principaliter contra eos mota, ac præordinata, tunc ſufficit citare illos, quorum principaliter intereſt, ut ex Imol Alex. & Bart. tradunt Barbat. *conſ. 1. col. 3. lib. 2.* Dec. *conſ. 367. col. fin.* & latè Tiraq. *in d. tract. res inter alios acta n. 3.* Ex ratione, quòd quoties judicium fit contra eum, cujus principaliter intereſt, lex præſumit taliter cauſam fuiſſe defenſam, ut ſi omnes alii citati fuiſſent, idem judicatum eſſet, ut animadvertit Angel. *in d. l. de unoquoque n. 6.* quem ſequitur pleniſſimè Præſes à Pont. *conſ. 75. per tot. & ſignanter, num. 2. & 16.* Rot. *deciſ. 242. num. 6. par. 9. recent.* repetit. poſt Merlin. *de pign. deciſ. 79.* & cor. Bich. *deciſ. 79. num. 4. & deciſ. 69. num. 79.* cor. Arguell.

9 Contrariis procedentibus, quando conſtaret, quòd principaliter intereſſatus in judicium vocatus litem diligenter non fuerit proſecutus, vel in ea cum dolo ſit verſatus; In hoc enim caſu ſententia non nocet tertio non citato, quantumvis ejus intereſſe non eſſet principale, ſed conſecutivum, ad text. *in l. ex contractu, ff. de re judic.* Imol. *in d. l. ſæpè col. 7. n. 4. ff. de re judic.* & latè tradunt Covar. *pract. quæſt. cap. 13. col. fin.* Velaſq. *de emph qu. 10. n. 3.* Molin. *de Primog. lib. 4. qu. 8. n. 7.* Et in hypoteſi colluſionis, & non factæ diligentis defenſionis, Senat. Mantuan. *in præfata dec. 256.* Surd. motus fuit principaliter ad reſolvendum, calculum factum contra Debitorem non præjudicare alteri Creditori non citato, ut deprehenditur *ex num. 5. & 27. in fine*, & individualiter notavit Rot. *d. deciſ. 242. num. 8. par. 9. recent.*

10 Hujuſmodi tamen limitationis præſidio juvari nequeunt hæredes bon. mem. Paravicini, quia liquet Conſanguineos Zinagi, & Columnaſi Principales Intereſſatos acriter, ac totis viribus incubuiſſe defenſioni hujus cauſæ, adeò ut etiam ſi eſſent citati habentes conſecutivum intereſſe, nihil ampliùs allegare potuiſſent, prout revera nihil poſitivum hodiè deduxerunt, ſed in genere exclamabant, calculos eſſe de novo diſpungendos ſub prætextu, quòd poſſint detegi errores. Hoc tamen vagum, & generale refugium ſubverſum fuit ex trita juris propoſitione, quòd poſt ſemel redditam rationem, ut ad ejus novam reviſionem deveniri valeat perſpicuis, & clariſſimis probationibus conſtare debet de errore, & quidem ſpecie, & non in genere, aliàs præſumptio juris ſemper militat pro illius excluſione, & notant *repetentes in l. unic. C. de errore calculi*, quos ſequitur Bovadil. *lib. 5. Polit. cap. 4. n. 76. ad fin.* Eſcobar. *de ratioc. cap. 41. n. 28.* Rot. *dec. 106. & 184. n. 4. par. 2. recent. & deciſ. 1. per tot.* cor. Cerro.

11 Ex quibus ſatis, & exuberanter vindicata ab omnibus objectibus Sententia Congregationis Computorum, declarante, reliquatum Zinagi in antedicta ſum. ſc. 63479. 34. aſſumentes Domini cognitionem principalis articuli noſtro Auditorio verè delegati, *An ſcilicet, & quis de prædicta ſumma teneatur relevare Rev. Cam. Apoſt.* unanimis fuit ſenſus, *teneri Dominos Theſaurarios, & Columnam.*

12 Et quoad Theſaurarios moti ex ea certa, & incontrovertibili propoſitione, quòd Supremi Officiales, & Miniſtri, quibus Principes committunt regimen, curam, & adminiſtrationem proprii Ærarii, tenentur reddere exactam rationem de eorum regimine, & adminiſtratione, omneque damnum, & detrimentum ob eorum culpam obveniens eidem ærario, eſt ab ipſiſmet emendandum, & reſarciendum, ad text. litterales *in l. ſi Provincia, C. de annon. & tribut. lib. 10. l. miſſi opinatores, C. de exact. tribut. lib. 10. l. contra eos, C. de adminiſtr. rer. publ. & l. non ſimiliter 4. & l. Magiſtratus 7. ff. de Magiſtr. convenien.* & tradunt in terminis Theſaurariorum Generalium, Rebuff. *in d. l. miſſi opinatores*, & ibid. Bruneman. *n. 4. & 8.* Afflict. *ad Conſt. Regn. lib. 1. rubr. 35. ver. Offic. n. 1.* Pariſ. de Put. *in Sindic. §. Judex n. 4.* Fragoſ. *de Reg. Reipub. tom. 1. lib. 7. diſp. 22. n. 5.* Franc. de Cloper. *in centur. cauſ. cauſa 62. qu. 4. n. 12.* Gaſpar Eſcalon. *in Gazzofilac. Reg. Peruan. lib. 1. p. 1. c. 17.* Heſſer *de ration. redden. loc. 10. n. 266. uſque ad 272.* Mevius *in Comment. in Jus Lubecen. p. 2. lib. 3. n. 36.* Caſſan. *in conſuet. Burgun. rubr. 2. §. 1. caſ. 57.* Gabr. Berart. *in ſpecul. viſit. c. 21. n. 8. & 9.* Franc. Marc. *in deciſ. Delfinat. par. 1. qu. 440. n. 2.* Chriſt. *dec. Belgic. 167. n. 3.*

13 Idque ſummo jure factum eſſe nemo inficiabitur, nam ſi Supremi Legiſlatores ad proſpiciendum privatis ſubditis non valentibus, vel ob ætatis, vel mentis imbecillitatem, aut alias ob cauſas propriis œconomicis rebus vacare, rigidis ſanctionibus præceperint, ut quilibet Adminiſtrator, ſive neceſſarius, ſive voluntarius à lege, Judice, vel homine conſtitutus, quocumque nomine, titulo, vel cauſa adminiſtraverit ſuæ villicationis, & geſtionis rationem reddere ſit obnoxius; reſque, & pecunias alienas eorum culpa, & negligentia, vel diſperſas, vel in uſus non legitimos converſas, & erogatas reſtituere teneatur, ut *toto titulo, ff. & C. de tutor. & rat. diſtrahen. & neg. geſt.* & generaliter de omnibus Adminiſtratoribus tradunt Caſtell. *in tract. de ratioc. p. 2 per tot.* Eſcob. *eodem tract. c. 1. & 3.* Berart. *in ſpecul. viſit. c. 23.* Surd. *conſ. 7. n. 14.* Baez. de *Dec. Tutor. præſtan. c. 2. n. 151. & 157.* Non reſiſtente quacumque contraria conſuetudine, Afflict. *in conſt. Regn. rubric. Minores in fin. lib. 3.* Caſſan. *in conſuet. Burg. rubr. 6. §. 6. n. 20.* Baez. *de decim. tutor. n. 159.* Eſcob. *de ratioc. cap. 1. n. 5. & plur. aliis citatis*, Gabr. Berart. *in ſpecul. viſit. cap. 23. n. 5.* qui duo ultimi probant, redditionem rationis in Adminiſtratore originem habere à Jure Divino.

14 Multò magis rationi conſentaneum erat, ut iidem Supremi legum Conditores, vel extendendo ad eorum favorem, & totius Reipubl. leges jam latas in beneficium privatum pupillorum, vel novas ſtatuendo conſulerent indemnitati, & conſervationi proprii Ærarii, quod non cuſtoditur in commodum privatum, ſed in publicam utilitatem, & pro bono populorum regimine, defenſione, & cuſtodia, ut præ cæteris ait D. Thomas *de Regim. Principum lib. 2. cap. 7.* & Guglielmus Benedictus *in repetit. cap. Raynutius de Teſtamentis, verb. & uxorem nomine Adelaſiam, deciſ. 2. n. 214. verſ. ſicut enim, fol. mihi 86.* & pluribus citatis doctiſſimè exornant Klock. *de ærar. lib. 1. cap. 1. toto, & Ageta in modernis adnotationibus pro Regio ærario par. prænot. 2. per totam.*

15 Atque ideò, ſi ærarium Principum ſæcularium cum tanta circumſpectione, & vigilantia cuſtodiri, & adminiſtrari debet ex præſcripto legum Civilium: Quid erit dicendum de Patrimonio Supremi Principis Apoſtolici ex lege Divina peculiaribus vinculis mancipato in ſubſidium Pauperum, levamen Oppreſſorum, redemptionem Captivorum, nec non pro Orthodoxæ Religionis propagatione, extremoque illius Hoſtium exitio? ut latè ait D. Ambroſius *lib. 2. de offic. c. 28. relatus in c. aurum 70. cauſ. 12. quæſt. 2.* & de Ærario Eccleſiæ ob iſtas cauſas à Chriſto Domino permiſſo, dicit Venerabilis Beda *lib. 4. cap. 54. in Lucam 12.* ibi *Cùm & ipſe Dominus, cui miniſtrabant Angeli, tamen ad informandam Eccleſiam ſuam, loculos habuiſſe legatur, & à fidelibus oblata conſervans, & ſuorum neceſſitatibus, aliiſque indigentibus tribuens;* & hujuſmodi ærarii Papa Supremus Diſpenſator à Deo conſtitutus, audiens, illius bona detrimentum pati, tenetur villicos deputatos vocare ad reddendum ſuæ villicationis rationem, ut monuit Chriſtus Dominus per Lucam *c. 16.* ibi, *quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ.*

16 Duplex autem extremum neceſſarium, ut hactenus firmata propoſitio fieret noſtro themati applicabilis, quòd nempè cura, & adminiſtratio Ærarii Pontificii reſideat penès Dominos Theſaurarios, quòdque eorum culpa ipſum Ærarium paſſum fuerit jacturam ſuperventam ex ceſſatione Zi-

Digitized by Google

ne Zinagi, apparuit Dominis præclarè juſtificatum, & comprobatum; Primum namque convincebat inter alias Conſtitutiones loquentes de facultatibus Theſaurarii Generalis, illa Sixti V. in ordine ſuarum centeſima, quæ apertis verbis in ejus proœmio declarat ejus munus totum verſari in adminiſtratione rerum, bonorum, & Jurium Cameræ, ibi, *ut ſalubri directioni, indemnitati, & conſervationi Ærarii Apoſtolici opportunè conſulatur, atque illius adminiſtratio talibus perſonis committatur, quæ opera, ſtudio, induſtria, bona fide, res, & jura prædicta Cameræ diligenter conſerventur, & augeantur*, eademque verba leguntur ad unguem tranſcripta in ſolito Brevi deputationis, quod Pontifices tradunt Theſaurariis: Magiſque ſigillatim clarè, & diſtinctè id ipſum comprobatur ex formula juramenti, quod ipſi præſtant in manibus Eminentiſſimi Cardinalis Camerarii in primo muneris ingreſſu dato *in Summ. heredum Paravicini ſub num.* 5. per quod tamquam Præpoſiti Ærario Apoſtolico ſe adſtringunt, illud benè regere, & conſervare, & de omnibus, & ſingulis ad eorum munus pertinentibus rationem reddere, ibi, *fideliter, & legaliter geram, & diligenter procurabo, exequar, & exercebo*, & inferiùs ibi, *reddam Cameræ Domini Noſtri Papæ veridicam rationem, & reliqua rationis præſtabo, & illam rationem, ſive computum reddere non differam*, quod ſanè juramentum conſonat cum eo, quod olim præſtare ſolebant antiqui Quæſtores publici ærarii, de quo *in Auth. juſjurandum tit. 3. collat. 2. & in Auth. de mandat. Princip. tit. 4. collat. 3. in §. Oportet*, de quo Capyc. Galeot. *reſponſ. Fiſc.* 15. *num.* 129. Oſaſc. *deciſ.* 86. Cornazan. *deciſ.* 196. *num.* 2. Guidopap. *deciſ.* 631. *n.* 8.

17 Ex quibus manifeſtè reſultat Summos Pontifices, utpotè curis gravioribus intentos non valentes, neque debentes miniſteria æconomica per ſemetipſos exercere, ſed per alium, qui ſit fidelis ſervus, & prudens, ut Eugenium Papam monebat D. Bernardus *cap. 6. alias 9. lib. 4. de conſideratione*, gubernium, curam, & adminiſtrationem redditruum, & Jurium Cameræ Apoſtolicæ repoſuiſſe penes Theſaurarios, prout omnes alii Principes, proprium patrimonium cuſtodiendum, & regendum tribuunt, eorum generalibus Theſaurariis, quia nemo unquam dubitavit, qui ſint veri Adminiſtratores obnoxii oneri redditionis rationis, ut ſuprà probatum fuit; & ad hunc effectum ab omnibus Doctoribus æquiparantur Quæſtoribus Ærarii, de quibus *in l. 2. ff. de origine juris*. Nec non Comitibus Sacrarum largitionum, de quibus extant tituli particulares *in C. de Palat. Sacr. largit.* Et denique primipilis ſic apellatis quaſi primis inter Adminiſtratores regalis pecuniæ, de quibus *in titulo de Primipilo lib. 12. C.* & latè explicant Alciat. *in rubr. d. tit.* Afflict. *ad conſuetud. Regn. rubr. Patres pro filiis n.* 8. Covar. *var. reſ. lib. 1. cap. 16. n. 7.* Petr. Barb. *in l. 1. par. 7. n. 1. cum ſeqq.* Peregr. *de jur. fiſc. lib. 6. tit. 3. n. 1. & 2. & tit. 6. n. 43.* Capyc. *dec. 129. n. 15.* Berart. *in ſpecul. viſit. cap.* 11. *n.* 3. Maſtrill. *de Magiſtr. lib. 5. cap. 9. n.* 89. Regens à Pont. *de poteſt. Proreg. tit. 4. §. 8. n. 1. & 2.* Merlin. *de pign. lib. 3. tit. 2. cap. 194. n. 3. & ſeq. & per tot.*

18 Fruſtrà proindè conari videbantur Deſenſores hæredum b. m. Paravicini tam ſeriò inſinuare, quòd Domini Theſaurarii reputari nequeant veri, & reales Adminiſtratores Ærarii Apoſtolici, ſed potius habituales, & honorifici ſuperintendentes, adeòut non teneantur reddere rationem de redditibus, & proventibus Cameralibus, ſicuti obnoxii ſunt cæteri actuales Adminiſtratores: Quoniam contrarium evincunt verba Bullæ Sixtinæ, Breve deputationis, & juramentum ſuprà expenſa; præeminentialis verò, & honorifica illa ſuperintendentia veriùs reſidet penès Eminentiſſimum Cardinalem Camerarium, qui licèt antiquioribus temporibus fungeretur vice primipili Papæ, ut individualiter teſtatur Angel. *in l. 2. C. de privil. fiſc. relat.* per Capyc. *d. dec.* 129. *n.* 16. Tractu tamen temporis ejus auctoritas reſtricta fuit ad quandam potius honorificam Præſidentiam, ſeu Præfecturam Cameræ Apoſt. ſeu Fiſci utriuſque Principatus Eccleſ. & temporalis, dùm actualis adminiſtratio reſidet penes Theſaurarios Generales, ut hiſce verbis notavit Eminent. de Luca in relat. Cur. Roman. *diſc.* 11. *num.* 3. & comprobat *in diſc.* 35. *n.* 2. §. *Non ſolum*, ubi: *Quòd Theſaurariis habent æconomicam, ac omnimodam primariam Adminiſtrationem, & curam reddituum, & proventuum Cameralium*, & ante ipſum dixerat Card. Tuſc. *pract. concl. concl.* 229. *n.* 1. ubi: *Quòd officium Theſaurarii Sedis Apoſtolicæ eſt pecunias Cameræ ſolvendas recipere, & computum plenum de eis reddere;* Et refert Salgad. *in labyr. credit. par. 4. cap. 3. num.* 8. *&* 9.

19 Cæterùm, quod attinet ad particulare negotium, de quo agitur concernens aſſentum Triremium, nullo pacto viſum fuit, ſuffragari poſſe Dominis Theſaurariis præſidium honorificæ, & præeminentialis ſuperintendentiæ, cùm re vera, hoc eſt alterum ex negotiis à Pontifice eis particulariter demandatum, & in quo independenter à quocumque alio verſantur; ipſi enim ſunt, qui prævio Chirographo eiſdem ſolùm, & ſpecificè directo à Papa, Cap. Aſſentus concordant, Inſtrumentum ſtipolantur, curam illius adimplementi ſuſcipiunt, ex ærario pecunias extrahunt pro ſolutione ſtipendii conventi cum Aſſentiſta, jubent fieri armamenta congruis temporibus, per plures dies ante diſceſſum Triremium Centum cellas migrant, ibique perluſtrant armamenta, & recognoſcunt, an Aſſentiſta in ſuo explendo munere deficiat; Quapropter incontrovertibile manet, quòd reſpectu æconomiæ Triremium habeant, non ſolùm ſuperintendentiam honorificam, ſed etiam actualem primariam adminiſtrationem, adeòut de pertinentibus ad illarum Aſſentum, & potiſſimè de pecuniis, quas in hanc cauſam erogari mandant ex ærario Principis, debeant reddere ſtrictiſſimam rationem ad inſtar actualis, & particularis negotiorum geſtoris, & ſpecialis Papæ Procuratoris tam ex cenſura, *leg. 2. totoque titulo, ff. de negot. geſt.* cum aliis collectis per Eſcobar. *de rat. cap. 3. n. 3.* quàm etiam in vim juramenti præſtiti in primo eorum ingreſſu ad officium, per quod ſpondent *fideliter, & legaliter gerere, & exequi negotia a Papa ipſis commendata*, quod vinculum, tametſi obligationem juris non augeat, eam tamen efficaciorem reddit, ad text. *in l. fin. C. ae non nu. pec.* Ruin. *conſ.* 134. *n.* 8. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 20. *n.* 7. *&* 8. Rim. Jun. *conſ.* 72. *n.* 4. Seraph *de priv. jur.* 148. *n.* 2. Giurb. *dec.* 42. *n.* 26.

20 Progrediendo ad alterum extremum, quòd ſcilicet Cameræ Apoſt. obvenerit damnum reliquatus à Zinago relicti ex culpa utriuſque Theſaur. Dom. ante diſcuſſionem facti examinarunt, quæ culpa requiratur in ſtricta juris cenſura ad effectum inducendæ obligationis Officialium pro refectione damni de proprio, & compertum habuerunt teneri de lata, & levi culpa, nempè de deviatione ab ea diligentia, per quam quis non videtur intelligere, quod omnes intelligunt, vel major pars intelligeret, aut faceret, ut deſcribitur lata culpa *in l. cedere diem* 213. *§ finali, & l. lata culpa* 223. *ff. de ver. ſignif.* Et rurſùs de deviatione ab ea diligentia, quam adhibere ſolent omnes diligentes ejuſdem conditionis, ut definitur levis culpa per doct. *in l. contractus, ff. de reg. jur.* & diſtinctim de utraque Donell. *in l. ſi Procuratorem n.* 19. *ff. mandat. & in Com. lib. 16. cap. 6. verſ. altera*, Faber *de error. prag. de cad. 76. error. 1.* Bellug. *in Specul. Princ. rubr. 35. n. 47.* Xamar. *de offic. Jud. & Advoc. par. 1. quæſt. 17. n. 6. & 7.* Pegaſ. *var. reſol. forenſ. cap. 3. n. 73. & 74.* ubi infiniti concordantes.

21 Cùm enim Adminiſtratores rerum pub. æquiparentur Tutoribus, & Curatoribus, & Fiſci ac Reſpub. pupillis, adeòut diſpoſitum in uno cenſeatur diſpoſitum in altero Peregr. *de jur. fiſc. lib. 6. tit. 2. n.* 10. Cavalc. *dec.* 37. *n.* 13. de Marin *reſol. jur. l. 1. c. 147. n.* 14. Inde fit, quod ſicuti Tutores tenentur de lata, & levi culpa, ad text. *in l. generaliter* 11. *l. Tutores* 14. *ff. de adminiſtrat. tutel.* Eſcobar. *de ratioc. c.* 19. Pegaſ. *reſ. for. d. cap. 3. n.* 670. ita de eiſdem culpis tenentur adminiſtrantes Reſpub. & Ærarium Princ. ad text. *in l. Magiſt ff. de adminiſt. rer. ad Civ. pertinentium, ibi, Magiſt. Reip. non dolũ ſolummodò, ſed & latam negligentiam, hoc amplius diligentiã debent*, & tradunt Curt. Jun. *conſ.* 19. *ſub n.* 1. ubi in terminis Quæſtoris, & Magiſtri intratarum, Nicol. Luſſen. *in tract. de jur. univerſit. p. 3. c. ult. n. 37. & 42.* Fragoſ. *de Reg. Reip. lib. 7. diſp. 22. n. 5.* ubi in ſpecie Theſaur. Generalis, & in iiſdem terminis loquuntur Amaya *in tit. C. de ſuſcept. propoſit. & Archarii lib. 10. & tit. de Exactor. Tribut.* Berart. *in ſpecul. viſit. cap.* 22. *in tit. de Decurion. & Conſil. Civit. n.* 42. Pegaſ. *d. c. 3. n.* 825.

22 Quæ concluſio procedit, tam pro culpis commiſſionum, quàm omiſſionum, quia eadem eſt ratio in omittendo, quàm in committendo *l. penul. C. de Canon. largit.* Maſtrill. *de Magiſt. lib. 6. c. 8. n. 86. & 87.* Bovad. *in polit. lib. 5. c. 1. n. 153. & 196.* Pariſ. de Put. *in Sindic. ver. negligentia n.* 10. Franciſc. Marc. *dec. 712. n. 1. p. 2.* Belluga *in ſpecul. Princ. rubr. 35. n. 8. col. 2. circa med.* Creſp. de Valdaut. *obſer.* 98. *n.* 7. Carlevar. *de judic. lib. 1. diſp. 2. qu. 6. n.* 518. ubi ponderat, quod omittens licet non gravius, magis tamen peccat contra officium, quia directo lædit ipſius poſitivam obligationẽ, quæ in faciendo conſiſtit, & ſequitur latè Pignatel. *contr. forenſ. cent. 2. cap. 28. n. 7.* ubi ad propoſitum refert, & exornat dictum illud Jo. Andr. quòd non facere, facere eſt, & delictum in omittendo, fit delictum in committendo, & taliter eſt puniendum.

23 Variantibus tantùm doctoribus circa obligationem Officialium de leviſſima culpa, nimirum de deviatione ab ea diligentia, quam habent omnes diligentiſſimi ejuſdem profeſſionis, ut eam definiunt Rebuff. *in dict. leg. lata culpa, verſ. leviſſima, ff. de verbor. oblig.* Belluga *in ſpecul. Princip.*

Digitized by Google

prεallegata rubr. 35. *n.* 4°. Pegaſ. *dict. reſol.* 3. *n.* 761. Alii namque procedentes cum ſimilitudine prædicta Tutorum ajunt, quòd officiales, ad inſtar Tutorum, non tenentur de leviſſima culpa, ut in ſpecie de Camerario tradit Cavalcan. *deciſ.* 37. *n.* 12. *&* 13. cum aliis adductis per Rot. *deciſ.* 646. *n.* 8. cor. Bichio. Alii diſtinguunt judicium civile à criminali dicentes, quòd quando agitur criminaliter contra Officiales, tunc leviſſima culpa non ſufficit, ſecus quando agitur civiliter, potiſſimè ubi Officiales habent Juriſdictionem, & funguntur vice Magiſtratus, & hanc diſtinctionem amplectitur Menoch. *conſ.* 246. *n.* 62. *lib.* 5. Cyriac. *contr.* 433. *num.* 10. *&* 11. Maſtrill. *de Magiſtr. lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 3. & recentiſſimè Urceol. *deciſ. Florent.* 21. *n.* 14. Alii demùm ſubdiſtinguendo in judicio civili culpam leviſſimam in omittendo, à culpa leviſſima in committendo putant, quòd de prima Officiales non teneantur, ſecus verò de ſecunda, ut probant relati per Urceol. *d. deciſ.* 21. *num.* 17.

24 In hac tamen opinionum varietate illud certum videtur, quòd quando Officiales ſpeciali nexu ſe obligant, miniſterium ei demandatum regere, & adminiſtrare diligenter, & diligentiſſimè, prout in caſu, de quo domini Theſaurarii jurant, omnibus ad eorum munus ſpectantibus operam dare, & incumbere *fideliter, legaliter, diligenter, & quantum in eis eſt*, quæ verba important adhibitionem omnis illius diligentiæ, quam homo in ſua profeſſione, & Officialis in ſuo Miniſterio facere poteſt, & ſic magnam, ſuperlativam diligentiam, tunc talis promiſſio auget obligationem legalem, & inducit obligationem ad omnem leviſſimam culpam, ut in minus durioribus terminis ejus, qui ſe obligaverat facere omnem diligentiam, Conſulti reſponderunt, Gabr. *conſ.* 169. *n.* 29. *lib.* 2. Dec. *conſ.* 274. *n.* 3. *verſ. & à fortiori, & magis diligens*, Neguſ. *quæſt. ſeu reſponſ.* 192. *ſub num.* 1. *verſ. hoc tamen & n.* 2. *&* 4. quibus, aliiſque relatis plenius firmavit Rot. prædicta *deciſ.* 646. *num.* 21. 22. *&* 23. coram Bichio.

25 Præmiſſis in Jure ſic explanatis, & prænotatis, Domini revocando ad trutinam culpas per Rev. Cameram Theſaurariis attributas, eas multiplices, & quidem in unaquaque ſpecie culparum hactenus explicata, eſſe comperierunt, & totidem, quot ſunt geminorum Aſſentuum capita, quæ partim tenebantur ipſimet adimplere, & partim vigilare, ut adimplerentur, quævè nec ipſi in effectu impleverunt, neque curarunt, ut adimplerentur.

26 In primo enim Capitulo conventum fuit, quòd ex menſtruis proviſionibus Aſſentiſtæ pro Triremium manutentione deſtinatis retinendum eſſet per Cameram diverſis vicibus pretium munitionum calculatum in ſumma ſcutor. 22545. nempè ejus medietatem pro quota ſingulis annis, & alteram medietatem in fine aſſentus. Et tamen D. Paravicinus tunc temporis Theſaurarius non retinuit intra præſcripta tempora ſtipendium ad menſuram dd. munitionum, ſed totum bimenſtruatim perſolvit contra leges expreſſas Inſtrumenti, & cum notabiliſſimo Cameræ damno, attento quòd munitiones de tempore conſignationis erant valoris, ut dictum fuit, ſcut. 22545. & de tempore ceſſationis, & fugæ Zinagbi repertæ fuerunt valoris ſcut. 9000. circiter.

27 Quo ſtante nulla ratione ſalvari poteſt culpa lata in committendo, cùm omnes homines ejuſdem profeſſionis hujuſmodi retentionem in pactum expreſſum deductam facere non omiſiſſent. Et profectò ſi de jure latam culpam contrahit Theſaurarius Generalis quando mutuat pecuniam Fiſcalem ſine licentia Principis, ad text. *in leg. ſciant omnes, C. de his, qui ex pub. rat. lib.* 10. etiam ſub uſuris Rovit. *ad Reg. prag. Neapol. prag.* 5. *n.* 1. de Marin. *ad dec. Reverter.* 71. *n.* 3. *tom.* 1. Berart. *in ſpecul. viſit. d. cap.* 11. *n.* 6. Fragoſ. *de Regim. Reipubl. d. diſp.* 22. *n.* 4. Quanto magis judicanda eſt culpa lata in committendo, ſolutio ſummæ conſiderabilis ſcutor. 22545. quæ ex pacto expreſſo debebat, & ſine ulla impenſa laboris, vel diligentiæ poterat retineri, & non fuit retenta, ex firmatis per Rotam *deciſ.* 203. *num.* 21. *par.* 5. *recent. & deciſ.* 604. *num.* 19. cor. Dunoz. Jun. Et quando hæc culpa non eſſet lata quis negabit eſſe levem? & ſi non levem; quis leviſſimam? quas evitaſſent diligentes, & diligentiſſimi, & tamen eas ſufficere ad effectum, de quo agitur fuit ſupra plenè firmatum, §. *Variantibus cum ſeqq.*

28 Ejuſdem gravitatis eſt ſecunda culpa. In prædicti enim aſſentus *Capitulis* 6. 7. 8. 9. 10. *&* 11. conventum legitur, quòd Zinagus deberet in Triremibus retinere deſignatum numerum Officialium, militum, & Nautarum pro armamento ordinario, & extraordinario, & majorem, quatenus Sanctiſſimo placuiſſet demandare validius armamentum, vulgò *detto di rinforzo*, adjecta declaratione, quòd in caſu augmenti dictarum gentium obligata eſſet Camera proportionabiliter augere ſtipendium, ſicut etiam, & illud diminuere quatenus Zinagus gentem deſignatam, vel ex beneplacito Papæ deſignandam non retinuiſſet, nevè in hoc ulla ex parte Zinagi contingeret fraus, additum fuit alterum pactum, quòd Camera in hanc cauſam detinuiſſet in Civitate centum cellarum particularem Ratiocinatorem, cujus incumbentiæ eſſet, *dare moſtra*, ſunt verba Inſtrumenti, *alla gente ſudetta, e ciurma Meſe per Meſe, e notare tutti quelli, che mancheranno, e che vi ſaranno di più, acciò ſul fine dell' anno ſi poſſano agiuſtare i conti, e rifare reciprocamente ſecondo reſtarà il debito, ò credito.*

Salubris profectò, & provida diſpoſitio optimis cautelis munita, ſed ad nihilum profuit, quoniam uterque Theſaurarius tam anteceſſor, quàm modernus in Cauſam expenſarum faciendarum, pro armamentis validioribus mandatum exſolvi pluribus vicibus ingentem ſummam pecuniarum aſcenden. ad ſcut. 115229. 27. ubi è contra diſpunctis, & excuſſis rationibus compertum fuit, Aſſentiſtam non retinuiſſe numerum militum, & nautarum ſibi præordinatum pro dictis armamentis validioribus *di rinforzo*. Quinimò nec etiam numerum expreſsè ſtabilitum in Inſtrumento aſſentus pro armamento ordinario, & extraordinario, adeò quòd proportionabiliter ad gentes, quas non retinuit, conſtiit fuiſſe ſupererogantер, & plus debito ex ſoluta à bona mem. Paravicino ſcut. 2140. 8. 58. & à moderno Theſaurario ſcuta 22254. 47. 29

Si itaque Theſaurarii nequeunt pecunias Fiſcales mutuo dare, uti ſupra probavimus, nec ut ſuperadditur extra uſus deputatos erogare, etiamſi eſſent uſus publici, Jo. de Plat. *in l.* 1. *l.* 3. *& l. Judices, C. de his, qui ex public. collat.* Bald. *de Conſtit. num.* 5. ubi quòd non poſſunt ſolvere unum nummum de proprio capite, Maſtrill. *de Magiſtr. lib.* 5. *cap.* 9. *num.* 101. Berart. *d. cap.* 11. *num.* 6. *&* 7. Fragoſ. *d. diſp.* 22. *num.* 3. utique nulla ratione excuſabilis eſt lata culpa in committendo ob anticipatam ſolutionem ſummæ adeò conſpicuæ pro expenſis faciendis, & non factis. Ab hac enim nimia facilitate ſolvendi abſtinuiſſent omnes homines ejuſdem miniſterii, & profeſſionis, in quo conſiſtit lata culpa, ut ſupra dictum eſt §. *Progrediendo*. 30

Quin admitti potuerit excuſatio, quod ſi Zinagus retinuiſſet numerum militum, & nautarum ſibi demandatum, ipſe nedum nihil anticipatè recepiſſet, ſed in non exigua ſumma creditor Cameræ remanſiſſet, quoniam parum refert, quid ſecutum eſſet, ſi Zinagus ſui muneris partes fideliter adimpleviſſet, ſed videndum, quid in effectu ipſe geſſit, & quid fecerunt, ac omiſerunt Domini Theſaurarii, Zinagus enim plura notabiliſſimæ quantitatis mandata extorſit, & pecunias fiſcales in alios uſus diſperſit ex culpa DD. Theſaurariorum, qui neglexerunt adimplementum pactorum aſſentus. Si enim ſingulis annis, prout in eo præcipiebatur coegiſſent Zinagum ad reddendam rationem accepti, & impenſi in Cauſam dicti validioris armamenti, & catalogum gentium exaratum per Ratiocinatorem Cameræ timaſſent, utique illius fraudes regnoviſſent, & hoc caſu adeò improvidè exſolvere non continuaſſent, tot ſummas ſub illo ſpecioſo, & generali titulo expenſarum *fatte, e da farſi*, quæ expenſæ juxta ordinem demandatum nullo modo fiebant, atque rurſus magna facilitate, cum proportionabili ſtipendii retentione reparabatur Cameræ jactura, conflatumque non eſſet ob hunc caſum creditum tam ingens evaſum ſucceſſivè inexigibile, ut monuit Imperator verbis ad noſtrum propoſitum aureis *in l. neminem* 4. *C. de ſuſcept. lib.* 10. ibi, *integro igitur anniverſarii anno tranſcurſo cogantur exponere, quibus titulis ſuſcepta diſperſerint, ut facilius, ſi quis in furto fuerit deprehenſus, recentem quaas reintegrare jacturam*, & comprobat text. *in l. ſive ex Pretoris, Cod. de exact. & exhibit. lib.* 12. *leg. cum ſervius, ff. de condit. & demonſtr.* à Pont. *de poteſt. Proreg. tit.* 4. §. 8. *num.* 19. *verſ. fuit igitur* Klock. *de erar. lib.* 2. *cap.* 128. ubi quòd nihil æquè Principum facultates extenuat, quàm rationum reddendarum neglectus, per quem fit tacita licentia furtorum, ſidique etiam miniſtri ad peculatum, & ſocordiam invitantur, & concordant Heeſer. *de ration. redden. loc.* 4. *num.* 7. 31

Atque ideò ob hanc ſaltem omiſſam ſingulis annis petitionem redditionis rationis non eſt, quòd controvertatur magna Dominorum Theſaurariorum negligentia, quæ illos conſtituit in lata culpa, ad text. *in l. cedere diem* 213. §. *Lata culpa, & in l. magna negligentia, ff. de verb. ſignif.* ubi *magna negligentia, culpa lata eſt, & dolo proxima*. Et non jam in omittendo, ſed in committendo, quia non facere id, quod quis facere debet, eſt delictum facere, & delictum in omittendo, efficitur delictum in committendo, ut præter 32

ſupra

ſupra relatos *in §. Quæ concluſio*, tradit Rovit. *dec.36. n.19.* Creſp. de Valdaur. *obſer.98. n.10.* Amaya *in Cod. l. 10. de Can. largit. l.10. n.17. & ſeq.* Urceol. *d.dec. 21. n.45.* Et per conſequens multò magis evitari nequit levis, & leviſſima culpa in committendo, dum nullius diligens, & diligentiſſimus Officialis, qui jurejurando ſe obſtrinxit *diligenter, & quantum in ſe eſt*, incumbere muneri ſuo incideret in adeò ſupinam negligentiam erogandi pecunias fiſcales ferè per ſpactium octo annorum ſine exploratione, vel ex ſtimulo ſimplicis curioſitatis, an fuerint impenſæ in uſus legitimos, demandatos, quod tamen compertum eſſe potuiſſet, ſi providas conventiones in Capitulis aſſentus ad hunc effectum initas, obſervari curaſſent.

33 Neque ad ſalvandas prædictas anticipatas ſolutiones, & negligentiam in exigendo ſingulis annis redditionem rationis, profuit excuſatio deſumpta ex ſolito obſervato ab aliis Theſaurariis, quaſi quòd Officialis immunis remaneat ab omni, & quacumque culpa quando facit, quando ſui prædeceſſores facere conſueverunt, ex Cravett. *conſil.280. n.3. poſt med.* Cancer. *var. reſol. par.3. c.5. n.127.* Fontanell. *dec.356. n.11.* Cavalcan. *dec. 371. n. 19.*

34 Nam tale ſolitum non fuit juſtificatum in facto, nec probatum relevaret in jure. Non regit quidem in facto quo ad anticipatas ſolutiones, quia docuerunt Cameræ defenſores, quod in aſſentu proximè antecedenti his duobus, de quibus agitur, neque unum mandatum fuerit à Theſaurariis illius temporis anticipatè ſubſcriptum pro expenſis extraordinariis, ſed eas poſticipatè fuiſſe perſolutas; Quare quatenus ſibi præfixiſſent ſucceſſores Theſaurarii regulam deſumere ab obſervantia, par erat ut reſpicerent, & attenderent proximam, & non remotam, prout juris eſt ex notatis per Rot. *dec.679. n. 13. & 14.* coram Burat. *& dec. 172. n.26. par. 17.* eòque libentiùs, quia erat tutior, & Cameræ magis proficua, ſicque per eos practicanda, dum jurant facere quidquid eſſet Cameræ utilius, neque ſanè oſcitanter ſequenda eſt via antiqua, ſed ex antiquis ſeligenda eſt via melior, & ſecurior, ſic ipſo divino Spiritu per Hier. c. 6. monente. ibi *State ſuper vias, & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea.*

35 Prætereà nec remota obſervantia hoc ſolitum concludit, quia licèt exhibita fuerint plura mandata facta ab antiquioribus Theſaurariis pro expenſis extraordinariis, oſtenſum tamen fuit ex atteſtationibus Ratiocinatorum Cameralium, ejuſmodi ſolutiones re vera fuiſſe demandatas pro expenſis ſaltem in majori parte jam factis, & erogatis, procedendo ſemper cum ea, in hiſce œconomicis adminiſtrationibus ſalubri cautela, ſolvendi minus, & longè minus debito, ut ex *Summ. reſponſivo Cameræ n.4.* Idque fuiſſe generaliter obſervatum in omnibus aliis Aſſentibus, ſatis edocuit eventus, dum omnes ferè Aſſentiſtæ remanſerunt in fine Aſſentuum creditores Cameræ notabilis ſummæ.

36 Indeque ex hoc ipſo non relevat in jure confugium ſoliti, & obſervantiæ, quia ut in eo conſtitui potuiſſet aliquod apparens fundamentum, probare oportebat, quòd ob ſolutiones anticipatas, factas ab antiquioribus Theſaurariis obvenerit Cam. jactura, & ab ejus auctoribus in ſubſidium non emendata, quod non fuit probatum, nec ex prædictis poterat ullatenus probari; Ob idque obſervantia ſpecificè, & in individuo caſus, de quo agitur non juſtificata, ad nihilum ſuffragatur, *l. quod non ratione, ff. de legat. cap. fin. de conſuet. in 6.* Rot. *dec.304. n.6. & ſeqq. par. 12. recent.*

37 Alteri prætenſo, ſolito non diſpungendi computa annuatim, ſed poſt abſolutam œconomiam, deeſt pariter aſſiſtentia facti, & juris. Facti, quia ultra quod ejuſmodi excuſatione tueri nequit bonæ memor. Paravicinus, dum nec terminato primo aſſentu, curavit fieri computorum excuſſionem, permiſitque, Zinagum admitti ad novi aſſentus adminiſtrationem antequam ſolveret reliquatum ſuperioris adminiſtrationis contra expreſſam diſpoſitionem, text. *in leg. locatio 9. §. reliquatores, ff. de publican.* ubi per hæc verba reſpondit Pomponius l. *C. reliquatores vectigalium ad iterandam conductionem antequam ſuperiori conductioni ſatisfaciant admittendi non ſunt*, & melius *in l. neminem, C. de ſuſcept. l. 10.* Peregr. *de jur. fiſc. l. 6. tit. 5. n.11.* Poſth. *de ſubhaſt. inſpect. 32. n. 55.* Cohel. *ad Bull. Bon. Regim. cap. 44. n.30. verſ. quod quidem.* Revert. *dec. 539. per tot.* à Pont. *de poteſt. Prov. tit.4. §.8. n. 19.*

38 Recognoverunt Domini dictum ſtylum vigere, quoad generalem diſpunctionem amplectentem univerſam, & totalem redditionem rationis totius adminiſtrationis, quæ præciſivè à conſuetudine non poteſt fieri ex natura contractus, niſi in fine aſſentus, dum inter alia conſiſtit in æſtimandis munitionibus, & attreiis, nec non accarratione Triremium, & Scafarum reconſignandarum novo Aſſentiſtæ, nec non in generali liquidatione dati, & accepti ad effectum faciendi finales, & generales quietantias. Undè mirum non eſt, quòd fieri conſueverit in fine aſſentus, & plerumque longè poſt. Præſertim quia cùm Camera ſemper ſoleat manere debitrix erga Aſſentiſtas, nullum propterea eidem enaſci potuit præjudicium ex prolatione diſpunctionis generalis computorum.

39 Hæc autem non eſt omiſſa, & neglecta diſpunctio rationum, ob quam Domini Theſaurarii contraxerint prædictas culpas ære proprio luendas; reſpicit quippè ea, de qua ipſi gravantur, illam annuam verificationem, & recognitionem expenſarum, quas Zinagus ex particulari Papæ juſſu, & ex contracta per ipſum obligatione pro armamentis *di rinforzo* facere debuerat, & non fecit, quamvis tot vicibus in hanc cauſam ſummas conſiderabiles recepiſſet, quaſque diſpunctis annuis computis non extorſiſſet, Et in hac parte nequaquam juſtificatus fuit prætenſus ſtylus aliorum Theſaurariorum non recognoſcendi, vel in fine anni, vel ſaltem ante demandandas ſolutiones, utrum dictæ expenſæ re vera factæ fuerint, imò credendum eſt, illos adhibuiſſe hujuſmodi diligentes excuſſiones, vel explorationes, quia ut repetere fas eſt, conſtat ſemper minus debito exſolviſſe, & Cameram in fine aſſentus remanſiſſe debitricem, recurrit idcircò regula ſuperiùs firmata, quòd de ſtylo non probato in individuo caſus, de quo agitur, ratio nulla habenda eſt, ut præter ſupra relatos notavit Rota *dec. 172. n. 5.* coram Cavaler. & *dec. 422. n. 13. par. 1. rec.*

40 Deficit etiam juris aſſiſtentia eo, quia cùm in noſtro caſu adeſſet lex expreſſa circa modum ſolvendi expenſas extraordinarias, prævia videlicet annuatim expellenda ſolidatione, & reviſione gentium, & nautarum, quas Zinagus retinuiſſet, nullius eſt operationis ſolitum expreſſo pacto adverſativum, ex traditis per Nat. *conſ. 38. n.11.* Becc. *conſ. 94. n.28. l. 2.* Laderch. *conſ.61. in fin.* Canc. *in prima p. var. reſol. c.8. de donat. n.181.* Grat. *diſcep. 722. n. 33.* Rota coram Ludoviſ. *dec. 184. n. 5. 6. & 8.* Non reſiſtentibus auctoritatibus allegatis in objecto principali, quòd Officiales excuſantur, quando peragunt, quod ſui prædeceſſores fecerunt, quia vel loquuntur quando agitur criminaliter, & non civiliter, vel procedunt quoties factum prædeceſſoris non eſſet de ſe malum, & Reipublicæ damnoſum, ut notavit Cavalcan. *de brach. reg. par. 5. n. 77.* Maſtrill. *de Magiſtrat. lib. 6. c. 10. n. 127.* Vel demùm quando non reſiſteret ſolito expreſſa rotunda, & litteralis conventio, quia in hoc caſu talis obſervantia judicanda eſt ab uſu non admittendus, ſed eliminandus, ut in individuo exclamant Rovit. *dec. 36. n. 3. & 4. & ſeqq.* Urceol. *dec. 24. num. 33.*

41 Tertia culpa reſultat, ex quo in Chirographo Sanctiſſimi, & in inſtrumento ſecundi Aſſentus deſuper ſtipulato præordinatum, & reſpectivè conventum fuit, quòd pro cautione Cameræ loco dictæ locorum montium attergationis factæ in primo Aſſentu, deberet Zinagus relinquere ab illius initio uſque ad finem ſcutorum ſexdecim millia. Et tamen neque Paravicinus ſuperſtes per octo menſes ſaltem integraliter, neque modernus ſucceſſor detinuerunt ex ſolito ſtipendio hanc ſummam; Imò, quod non mediocriter auget culpam Domini moderni Theſaurarii ipſe non ſolùm ſummam ſcutor. decem mil. & ampliùs quam à Zinagho inexactam reliquerat Anteceſſor loco retinendi reſidualem ſummam prædictorum ſcutor. 16. mil. unico mandato in principio ejus Regiminis perſolvit, ſed etiam contraveniendo Papæ oraculo, & evertendo expreſſas leges Inſtrumenti, permiſit Zinago reattergare vice dictorum ſcutor. 16. mil. eadem loca montium Columnæ ſpecialiter pro primo Aſſentu attergata, & ex illius reliquatu abſorpta. Quòd autem ex hoc facto contraxerint Domini Theſaurarii latam, levem, & leviſſimam culpam, & damnum exindè Cameræ reſultans debeat ab eiſdem reſarciri, evidenter convincitur ex ipſa ſimplici hiſtoriæ narratione, & ex Juribus ſuperiùs adductis; Solumque ulteriùs ponderatur, quòd hujuſmodi negligentia caret omni, & quacumque excuſatione. Non ſuffragante illa vaga, & generali optimæ fidei, qua proceſſerint Domini Theſaurarii, cùm eam jus non admittat, quando reſiſtit contraria conventio munita claro, & expreſſo Principis oraculo ex trad. per Rot. *dec. 300. n.4. & 5.* cor. Mantic. *& dec. 1794. n. 5.* cor. Coccin. *& dec. 585. n. 11. & 14.* coram Merlino.

42 Ex præmiſſis fundamentis evincentibus culpam, & negligentiam majorum Officialium in adimplendis pactis, &

cun-

Digitized by Google

conventionibus Inſtrumentorum utriuſque Aſſentus, Antonius Columna conceperat ſpem eximendi ab onere relevationis Cameræ loca 177. montium pro ſumma ſcutorum 20. mil. loco cautionis attergata, contendendo, quod ipſe in hoc negotio geſſerit figuram meri, & ſimplicis fidejuſſoris, dictaque ſua loca obligaverit tantùm pro cauſis contentis in dicto Inſtrumento Aſſentus, proptereaque cum æs alienum Zinaghi proceſſerit ex aliis cauſis diverſis, quia nimirum, ut dictum eſt ſupra ex ejus ſtipendio non fuerint per Dominos Theſaurarios retenta ſcuta 22. mil. munitionum, & rursùs, ex quo fuerint ei perſolutæ plures ſummæ pro expenſis extraordinariis nulla prævia computorum diſpunctione contra leges expreſſas Aſſentus, utique ob iſtius innovationem juxta ſtrictam fidejuſſionis naturam, prædicta ejus loca montium libera, & ab onere relevationis immonia evaſiſſe allegando tamquam punctuales auctoritates, Rim. Sen. *conſ.* 641. *n.* 3. *l.* 4. Burſat. *conſ.* 224. *n.* 27. *lib.* 2. & *conſ.* 428. *n.* 18. *lib.* 4. Ger. Spin. *conſ.* 39. *n.* 13. Cyriac. *contr.* 546. Surd. *conſ.* 460. *num.* 6. & ſæpè *citat. dec.* 21. *n.* 46. Urceoli.

43 Libratis tamen per DD. cum conſueta lance juſtitiæ omnibus hinc inde deductis, concluſerunt hanc Columnæ prætenſionem eſſe undequaque inſubſiſtentem; Et primo loco, quia in ſtricta juris cenſura illius obligatio non potuit canonizari fidejuſſoria, adeòut regulanda ſit, cum rigidis principiis contractus fidejuſſionis, ponderando quod neque Zinagus petendo Aſſentum obtulerit fidejuſſionem, neque Pontifex in Chirographo ſuper conceſſione Aſſentus ad favorem Cameræ demandaverit ſtipulationem fidejuſſionis, ſed ſolùm conceſſio cantat: *Che debba il Zinaghi obligare à favore della Camera tanti luoghi di Monti Camerali per la ſomma di ſcudi* 20. *mil.* cujus obvius verborum ſenſus eſt, quòd ipſe Zinaghus deberet mediante attergatione locorum montium tradere in manibus Principis ſcuta 20. mil. de ſuis propriis bonis loco pignoris, nec per umbram referri poteſt ad fidejuſſionem: Non repugnante Inſtrumento Aſſentus poſteà ſtipulato, quia tametſi ibi loco dictorum verborum *di obligare*, appoſita fuerint alia verba *di fare obligare*; hæc tamen compatiuntur in ſubſtantia cum primis contentis in Chirographo, dum ſolùm præſeferunt, quod ſi Zinago non ſuppeterent loca montium, valeret illa ab aliis exquirere ad effectum tamen illa ſubjugandi oneri pignoris transferendi penès Cameram, eo fermè modo, quo Zinagus obtulit, & Papa juſſerat, ut illius propria loca ſubjugarentur abſque eo, quod hæc ſubjugatio ullo modo detorqueatur ad fidejuſſionem.

44 Huicque obligationi ſic intellectæ, nedum conforme eſt ſolitum generale Principum, qui, ut ait Klock. *de ærar. l.* 2. *c.* 130. *n.* 1. ſolent pro indemnitate ærarii cautionis loco exigere ab Adminiſtratoribus rerum publicarum certam ſummam, cujus uſuras annuatim percipiunt, & in fine adminiſtrationis in rationibus ſubducunt, ſed etiam coincidit illud ipſum, quod apparet conventum in conceſſione ſecundi Aſſentus, in quo vice dictorum ſcutorum 20. mil. locorum montium fuit ſtipulatum, quod ex conſueto ſtipendio detinerentur Aſſentiſtæ ad ſcuta ſexdecim millia, idque fieri conſuevit cum animadverſione, quòd ſemper melius eſt pignori incumbere, quàm rem proſequi, cùm eventus executionis ſit incertus, ex traditis Gait. *de credit.* c. 4. *n.* 4. Faber. *de error. pragm. error.* 6.

45 Præterea nec ipſamet attergatio montium ſucceſſivè facta à Zinago quadrat cum fidejuſſionis natura, quia de ejus principali eſſentia eſt, ut fidejuſſor ſtipuletur directè cum ipſo principali creditore puro, vel conditionali, adeòut ſtipulatione non interveniente nulla fidejuſſio eſſe poſſit, *l.* 5. §. *ſatis acceptio*, *ff. de verb. oblig. l. ſi hereditatem* 32. *ff. mandat. l.* 2. §. *penult. ff. de adminiſtrat. rer. ad Civitatem pertinentium*, Menoch. *conſ.* 212. *n.* 41. Ant. Faber *in C. tit. de fidejuſſ. definit.* 5. *n.* 2. Henrig. *eodem tract. cap.* 11. *n.* 2. Vveſſembecebius *in paratitlis ad Jus civile ad tit. ff. de conſtitut. pecun. n.* 3. In præſenti autem nulla interceſſit ſtipulatio Columnæ cum Camera, ſed ſolùm hic obligavit, & hypothecavit ejus loca montium, eo modo, quo feciſſet Zinagus ad formam ſuæ obligationis, quatenus ipſe illa in ſuo habuiſſet Patrimonio, adeòut Columna in hac ſcena reſpectu Cameræ faciat quoad dicta loca montium figuram, vel commodantis pignus, vel Expromiſſoris, vel demùm Conſtitutoris.

46 Et quamvis conſtitutum, pignus, & expromiſſio ſint affines fidejuſſioni, & in aliquibus æquiparentur, eorum tamen ſimilitudo conſiſtit in eo, quod ſint remedia adinventa ad aſſecurandos creditores, ſed in modo, & effectu valdè differunt. Pignus enim non admittit excuſſionem debitoris principalis, Neguſ. *de pig. par.* 1. *n.* 7. & *par.* 8. *membr.* 2. *n.* 18. Merlin. *de pign. l.* 1. *q.* 2. *n.* 11. quam tamen admittit fidejuſſio ex vulgatis: Conſtitutum fit nudo pacto, ſine ulla ſtipulatione, *tot. tit. ff. de Conſtit. pecun.* juncta *l.* 2. *C. eod.* & §. *de conſtituta Inſtit. de action.* ſecus eſt in fidejuſſione *ex ſupradictis*. Et quod præſertim facit ad noſtrum inſtitutum, fidejuſſor obligatur acceſſoriè, conſtituens tamen tamquam principalis debitor, ita ut efficiatur correus debendi, ad text. *in l.* 10. *ff. de conſtit. pecun.* & explicant præclarè Bart. *in rubr. l.* 1. *ff. eod.* & Faber *in ſuis rational. in d. l.* 1. *in rubr. verſ. accedit*, & §. *an poteſt*, ubi quod conſtitutum pro ſolutione eſt, non etiam datio fidejuſſionis, & comprobat *in l.* 10. *ejuſdem tituli*. Expromiſſio denique eximit principalem debitorem ab obligatione, & illam in totum transfert in Expromiſſorem, non ſic fidejuſſio, quæ non perimit debitum principalis debitoris, ut diſtiguendo tradunt Faber *in l.* 4. *tit.* 13. *definit.* 1. *in* Gloſſ. *n.* 7. Heringius *de fidejuſſor.* c. 4. *n.* 28. & 29. Tondut. *d. reſol.* 162. *n.* 9. & *defenſ.* c. 59. *n.* 4. & 5. ubi concordantes.

47 Quocirca quemadmodum ſi Zinagus obligaſſet propria loca montium, excipere non potuiſſet, quod reſiduum ſui debiti provenerit ex culpa DD. Theſaurariorum negligentium implementum legum, & conventionum, quas continebant Inſtrumenta aſſentuum; ita iſtiuſmodi exceptiones nequeunt ſuffragari Columnæ, qui adimplevit incumbentiam, & obligationem Zinagi, vel per modum commodationis pignoris, vel conſtitutæ pecuniæ, vel demùm Expromiſſionis ex regula, quòd ſubrogatus aſſumit qualitates, & onera illius, in cujus locum ſubrogatur, text. *in l. ſi cum* §. *qui injuriarum*, *ff. ſi quis caut.* cum aliis collectis per Rot. *dec.* 561. *n.* 20. *p.* 18. *rec.*

48 Sed quatenus Columna cenſendus eſset fidejuſsor, adhuc DD. ſecundo loco obſervabant, prædicta loca montium ſemper eſse obnoxia controverſæ relevationi, quia ipſe in illorum attergatione expreſsè faſsus fuit, ea attergare, & obligare pro Zinago, & obligatio fuit concepta indefinitè pro effectibus, & cauſis contentis in conceſſione aſsentus in favorem Zinaghi, unde cùm ejus debitum provenerit ex ipſiuſmet facto, & culpa, ex quo non bonificaverit eum parte ſui ſtipendii pretium ſupradictarum munitionum, prout ex pacto tenebatur, & rursùs, ex quo pecunias receptas pro expenſis extraordinariis ad uſum triremium in proprium commodum convertit; manifeſtè patet eveniſſe caſum dictæ promiſſionis Columnæ; fidejubens namque ſimpliciter nulla limitatione fidejuſſioni appoſita, ultra quam teneri noluit, cenſetur fidejubere in omnem caſum, & cauſam, quæ ex natura, & conventionibus negotii procedant, ad text. *in l. quero* 56. *ad fin.* & *ibi* Gloſs. *verb. præſtabit*, *ff. locati*, *l. ſi quis pro eo* 57. §. *ſi nummus*, *ff. de fidejuſſion.* Henrig. *de fidejuſſion. cap.* 24. 138. *cum trib. ſeq.* Surd. *dec.* 212. *n.* 8. Rot. cor. Bich. *dec.* 646. *n.* 30. & *ſeq.*

49 Nec facit, quod Zinagus non remanſiſset reliquator dictis cauſis ſummæ adeò conſpicuæ, ſi Domini Theſaurarii bonificationem, quam ipſe non obtulit, de facto fecisſent, retinendo tantumdem ex ſuo ſtipendio bimeſtrali, prout nec diſperſiſset in uſus alienos tot ſummas eidem traditas pro expenſis extraordinariis, quatenus excuſſiſsent computa annuatim ſecundùm leges Inſtrumenti, ad quarum formam exclamabat Columna ſe contraxiſse, aliàs non contracturus.

50 Quandoquidem reſponſum fuit, quod litteraliter Capitula aſsentus obſtringunt ipſummet Zinaghum ad bonificandam prædictam ſummam munitionum, prout etiam in ipſum dirigitur præceptum relinquendi ſcuta 16. millia ab initio ad finem ſecundi aſsentus, ipſumque pariter obligant ad reddenda computa, & ſolidandas rationes; Et ad iſtarum obligationum adimplementum faciendum à Zinago hypothecavit Columna loca montium, dum expreſsè dixit ea obligare, & hypothecare pro Zinago pro effectibus, & cauſis contentis in Inſtrumento aſsentus, ſpecialiter paciſcendo inter cætera, quod ejus hypotheca eo uſque eſset favore Cameræ duratura, quouſque fuiſsent ſolidata computa ibi, & *finito dicto Aſſentu, exhibitaque in Secretaria fide ſolidationis prædicta Reverenda Camera deleri poſſit obligatio*. Quapropter dum Zinagus, nec ſponte bonificavit ſummas bonificandas, minuſque unquam reddidit rationem, neque per conſequens reportavit ſolidationem computorum, hinc ſicuti certum eſt, quod tamquam conſtitutus in mora, ex culpa, & dolo tenebatur ad intereſse, necnon ad omnia damna exindè per Cameram paſſa, ita pro eiſdem condemnari debet ejus fidejuſsor, dum obligavit rem

pro-

propriam pro omnibus cauſis in genere contentit de dicto aſſentu, & in ſpecie dependenter à redditione rationis, & ſolidationis reportatione, ex traditis per Maur. *de fidejuſſ. par. 2. c. 4. n. 2.* & benè de Marin. *var. reſol.* 137. *n.* 31. *l.* 1. Rot. *dec.* 554. *n.* 4. coram Ludoviſ. & meliùs *dec.* 301. *per tot. & ſignanter n. 4. par. 4. recent.*

51 Et quamquam Domini Theſaurarii non careant culpa, ex quo ratione ſui muneris tenebantur eſſe ſolliciti, ut Zinagus ſi non ſpontè, coactè ſaltem ſuam expleret obligationem; eorum tamen negligentia quemadmodum non efficit, quin Zinagus dicatur delinquens, & moroſus eo, quia doloſè non adimplevit id, ad quod etiam expreſſè ſeſe obligaverat, ita non poteſt operari quo minus Columna fidejuſſor teneatur ſubire damna, & intereſſe, ad quæ tenebatur Zinagus principalis debitor, cujus obligationem ſuſcepit expreſſè, & indefinitè pro effectibus, & cauſis contentis in Inſtrumento conceſſionis aſſentus triremium.

52 Benè tamen operatur DD. Theſaurariorum negligentia, ut ipſi etiam luere debeant Cameræ jacturam, ſed cum eo diſcrimine, quòd Zinagus, & columna erant conveniendi, prout ſerunt conveniri primo loco, eo quia ſunt principales debitores, ille ex quo directè contraxit cum Camera aſſumens tamquam principalis, & nomine proprio aſſentum triremium; iſte ſive conſideretur uti commodans pignus, vel Conſtituarius, ſive expromiſſor, ſive etiam fidejuſſor indefinitè obligatus, ex quo caſus ejus obligationis jam evenit, ut probatum eſſe DD. autem Theſaurarii in ſubſidium, ea ratione, quia licèt Fiſco plura ſint conceſſa privilegia contra ſuos debitores, ut patet *tot. tit. ff. & C. de privileg. Fiſc. & tit. de conveniendis Fiſci debitoribus in C. l.* 10. & explicant Peregr. *de jure fiſc. l. 6. tit. 6. & 7.* tamen ſupremi Legislatores mandarunt, ut ſuas actiones etiam pro damnis ærarii, & aliorum Jurium Fiſcalium prius dirigeret contra principales debitores, & poſteà in iſtorum defectum, in Officiales negligentes, & malè adminiſtrantes, uti ea hac cauſa acceſſoriè, & in ſubſidium obligatos, & ita reſponſum dederunt in pluribus caſibus particularibus, in quibus agebatur de intereſſe Fiſci, ut patet *ex l. 2. Cod. de conveniendis Fiſci debitorib. l.* 10. *l.* 2. *Cod. de ſuſceptoribus l. 10. l. 3. C. quo quiſque ord. conven. lib. 11. l. 1. Cod. de Decurion. lib.* 11. *l. ordine* 15. *§. In eum, l. Imperatores,* 38. *ff. ad municipal. l. 1. & tot. tit. ff. de Magiſtrat. convenien.* & in terminis caſus noſtri tenent à Ponte *de poteſt. Proreg. tit.* 4. *§.* 8. *n.* 20. *&* 22. Menoch. *conſ.* 719. *n. 9. in fin. & num.* 10. Peregrin. *de Jure Fiſc. lib. 6. tit. 7. num.* 20. *verſic. qui tamen*, Berart. *in ſpet. viſit. cap.* 11. *num.* 11. Cardinalis de Luca *in ſupplem. diſc.* 22. *de tutor. & curator. num.* 3. *&* 4. ubi loquens de caſu ſimili noſtro ait, quòd obligatio Adminiſtratorum majorum introducta eſt in gratiam, & pro relevatione illius, cujus bona adminiſtrantur, cui juſtum, & rationabile eſt, ut per leges in ſubſidium ſuccurratur, non autem in gratiam, & levamen ipſius adminiſtratoris actualis, & malè adminiſtrantis, vel ejus fidejuſſoris, qui illum approbavit, ejuſque ſuſcepit obligationem, cùm nulla juris ratio, vel diſpoſitio id ſuadeat.

53 Ad auctoritates propterea in objecto allegatas *ſup. n.* 42. per Deſenſores Columnæ, Domini reſponderunt eas loqui in terminis ſimplicis ſubſidiarii fidejuſſoris, & non prout in ſpecie, in caſu Conſtitutoris, Expromiſſoris, vel Commodantis pignus, neque loqui in caſu, quo fidejuſſor ſe obligavit pro principali indefinitè pro omnibus cauſis, & effectibus contractus uſque ad totalem redditionem rationis, prout fecit Columna pro Zinago, ex cujus facto, & culpa jam evenit caſus illius promiſſionis, & obligationis. Atque ideò placuit Dominis opinio Andreoli *in controv.* 213. *n.* 4. ubi in ſimilibus terminis rejiciendo omnes Doctores, in quibus ſuas ſpes repoſuerunt Defenſores Columnæ, ait, pacta, & ordinationes revidendi ſingulis annis Computa Officialium reſpicere favorem Civitatis, vel Principis, non autem Officialium, nec eorum fidejuſſorum, & conſequenter non eſſe retorquenda in odium illorum, quorum favore condita ſunt; hocque confirmat Menochius *conſ.* 719. *n. 9. verſ. tertio pro fidejuſſoribus cum duob. ſequentib. & n.* 5. & Peregrin. *de jure fiſci lib. 7. tit. 2. num.* 3.

55 Jam ergo ex hactenus deductis ſtabilito, Rev. Cameram Apoſtolicam eſſe primo loco relevandam pro ſcutis 20. mille locorum Montium Columnæ, & ſecundo loco, & in ſubſidium pro reſtanti ſumma ſcutorum 43479. 34. à DD. Theſaurariis, reliquum eſt, ut ſenſum Dominorum exponamus circa ratam eorum quemlibet tangentem. Et diſtinguendo tempora Aſſentuum dubitatum non fuit, quo minùs totum debitum contractum à Zinago in quatriennio primi Aſſentus liquidari per Ratiocinatorem Cameralem in ſcutis 36340. veniat reſarciendum ab hæredibus bon. mem. Paravicini, qui de eo tempore fungebatur munere Theſaurarii, prout etiam ob hanc cauſam, nec ulla contingebat hæſitatio, quòd eadem hæreditas remanere debeat ſublevata pro rata ſcutorum 20. mille dictorum locorum Montium, utpotè primo loco obligatorum, & hypothecatorum in cauſam, & pro effectibus ejuſdem primi Aſſentus, *l. cedere diem, ff. de verb. oblig. l. ſi fundum* 4. *C. qui pot. in pign. hab.*

Aliqua tamen occaſio diſputandi emerſit ſuper nonnullis partitis, vel demendis ex dicto computo tamquam indebitis vel excomputandis cum aliis effectibus principalis debitoris; Contendebant enim hæredes Paravicini indebitè appoſitam ad illorum damnum partitam ſcutor. 1136. ſub prætextu, quod fuerat ſoluta in vim mandati eorum auctoris, cùm potiùs dici deberet ſoluta ab Eminentiſſimo Camerario Sede Apoſtolica vacante per obitum ſan. me. Alexan. VIII. Item conquerebantur, quòd Ratiocinator Cameræ ſine ullo rationabili fundamento ſcut. 12653. provenientia ex pretio munitionum, & accatattationum triremium bonificaſſet in ſecundo Aſſentu, cum ad inſtar aliorum ſcutor. 980173. ÷ provenien. ex aliis munitionibus debebant in ſtricta juris cenſura bonificari in primo Aſſentu. Subjiciebant demùm, quod in excomputum debiti ejuſdem primi Aſſentus defalcanda eſſent etiam ſcuta 11. millia circiter partim retracta, & partim retrahenda ex venditione mobilium Zinagi à Camera ſequeſtratorum. 55

Vanam tamen Domini reputarunt prætenſionem ſubductionis partitæ ſcut. 1136. quia hæc eſt altera ex ſummis, quam bon. mem. Paravicinus exceſſivè perſolverat in cauſam armamenti ordinarii; Non ſubſiſtente, quod exceſſus iſte provenerit ex primis duobus mandatis exaratis Sede vacante de tempore, quo ipſe non erat adhuc Theſaurarius, ſive quia pro ratione ſui muneris tamquam diligens, & diligentiſſimus Paterfamilias tenebatur, ſuſcepto munere, & ante demandandam ullam ſolutionem exquirere, quænam ſolutiones uſque tunc Zinago factæ fuerant ad regulandas ſucceſſivas per ipſum demandandas, ſi hanc enim diligentiam peregiſſet, Camera hoc detrimento non gravaretur; Unde tamquam ejus auctor luere debet ex probatis, ſive quia ex fide ratiocinatoris data *in Summario reſponſivo Rev. Cameræ*, patuit, Eminentiſſimum Cardinalem Cameratium non exſolviſſe obulum plus debito, ſed exceſſum deſumpſiſſe originis ex ſucceſſivis ſolutionibus factis de ordine, & mandato ipſius Paravicini. 56

Viceverſa, quod ſpectat ad defalcationem partitæ ſcutorum 12653. concluſum fuit Ratiocinatorem, minùs rectè illam bonificaſſe in ſecundo Aſſentu. Nam cùm omnia bona Zinaghi eſſent affecta duplici hypotheca conventionali, ſcilicet quam tribuit Inſtrumentum Aſſentus, & legali conceſſæ à jure adverſus Adminiſtratores, quæ incipiunt currere à die cœpti officii, & non commiſsæ fraudis, ad tex. *in l. cum oportet*, *§. final. ff. de bonis, quæ liber.* qui licèt loquatur de adminiſtratione geſta per Patrem in bonis filii, fuit tamen extenſa in quolibet Adminiſtratore, & in ſpecie illius bonorum Fiſcalium, tradit latè Fulvius Conſtant. *in Comment. ſuper poſterior. lib. C. in l. 1. de jur. Fiſci num.* 22. de Marin. *reſol. jur. lib. 1. cap.* 148. *n. 1. & ſeq.* Merlin. *de pignor. lib. 3. qu. 4. per tot.* Card. de Luca *de cred. diſc.* 37. *n.* 5. Et capit non ſolùm bona poſseſta de tempore cœptæ adminiſtrationis, ſed etiam acquiſita poſt adminiſtrationem, *l. final. C. quæ res pign. oblig. poſſ.* Covarr. *pract. q.* 13. *num. 29. cap.* 4. Pacific. de Salv. *interd. cap.* 41. *num.* 11. *&* 12. Merlin. *de pign. lib. 2. tit. 2. quæſt.* 10. *n.* 23. Rota coram Seraph. *dec.* 1290. *n.* 12. 57

Inde de plano ſequitur, quòd cùm de tempore ceſsationis Zinaghi repertæ fuerint inter alia ejus bona omnes prædictæ munitiones, nulli dubium eſt, quin illæ ſint affectæ in primo loco anteriori hypothecæ contractæ ex primi Aſsentus ſtipulatione, ex regula ſatis trita, text. *in l. 4. Cod. qui pot. in pig. hab. l. creditori 3. l. potior.* 11. *ff. eod.* Neguſ. *de pig. par. 5. membri 2. n. 1. &* 5. Gait. *de credit. cap. 4. num.* 1193. Merlin. *de pign. l. 4. tit. 1. quæſt. 2. per tot.* Rot. *dec.* 174. *n. 3. par. 6. rec.* 58

Ultimam demùm partitam ſcutor. circiter 11. mil. partim retractorum, & partim retrahendorum ex venditione mobilium Zinagi cenſuerunt Domini, non eſſe modò defalcandam, quia licet iſta mobilia ſint æſtimata, & ſequeſtrata per Cameram, tamen ſuper illis pendet formalis concurſus creditorum, qui forſaſſe ratione eorum potioritatis, & 59

anterioritatis poſſunt in excluſionem Cameræ obtinere prælationem, unde viſum non fuit, eam cogi poſſe ad illorum perſecutionem, cum ſatis ſit ad conſulendum DD. Theſaurariis, quamvis, ut ſupra in ſubſidium obligatis ampliſſima jurium ceſſio per ipſam Cameram facienda, juxta privilegium Fiſci, de quo *in l. miſſi opinatores, verſ. Judice, C. de exactorib. tribut. l. 10. & l. hi qui Fiſco, C. de convenien. fiſci debitorib. l. 10.* Peregr. *de jur. fiſc. l. 7. tit. 1. n. 7.*

60 Quare bonificatis hæreditati Paravicinæ ſcutis 20. mil. locorum Montium Columnæ, necnon ſcutis 12653. munitionum remanet liquida debitrix ſcutorum 4087. pro quibus tenetur relevare Rev. Cameram, prævia ejuſdem jurium ceſſione contra alia bona Zinaghi.

61 Quod pertinet ad debitum contractum in ſecundo Aſſentu, & liquidatum à Ratiocinatore Cameræ in ſcutis 26743. cenſuerunt Domini, totum adſcribendum eſſe Domino moderno Theſaurario, utpotè conflatum de tempore ſuæ Præſidentiæ. Addita tamen partita ſcutor. 12652. provenientium ex pretio munitionum, quæ minùs rectè fuerunt excomputatæ in ſecundo Aſſentu, cùm ut ſupra dictum eſt, bonificandæ veniant in primo. Abſque eo quòd ex debito ſecundi Aſſentus ſubduci debeant ſcuta 16. mil. quæ Zinagus ad præſcriptum Pontificis relinquere debebat ex ſuo ſtipendio, *dal principio fino al fine dell' Aſſento*, pro Cameræ ſecuritate ſub prætextu, quòd culpa non factæ retentionis dictæ ſummæ tribuenda ſit Domino Paravicino, qui ſupervixit per octo menſes poſt ſtipulatum hunc ſecundum Aſſentum.

62 Tum quia probabilius eſſe cenſuerunt Domini, dicta verba: *dal principio fino al fine*, non præſeferre obligationem relinquendi dictam ingentem ſummam ſcutor. 16. mil. in principio Aſſentus unica vice, ſed proportionabilem quotam in ſingulis illis annis, animadvertendo, quòd huic interpretationi minimè repugnabat ipſorum verborum ſignificatio, & veriſimilitudo illam mirificè ſuadebat, nam quatenus demandata fuiſſet retentio totius dictæ ſummæ in principio Aſſentus auferebatur Zinago unica ſolutione ſtipendium plurium menſium, & per conſequens etiam poſſibilitas manutenendi Triremes; perpenſa potiſſimum illa notabili circumſtantia, quòd dies dictæ retentionis cedebat de menſibus Aprilis, Maji, & Junii, in quibus Aſſentiſta magis, quàm aliis temporibus egeret pecuniis promptis ad parandas proviſiones neceſſarias pro diſceſſu triremium, inveriſimile proindè apparuit, quòd Papa intellexerit illum gravare ad relinquendam ſummam tam notabilem, exponendo hac ratione Triremes periculo mali, & peſſimi tractamenti, & rurſus quòd de tempore illarum diſceſſus deficerent omnes neceſſariæ proviſiones. Unde rationi, & veriſimilitudini magis conſonum viſum fuit, quòd dicta retentio demandata fuerit pro ratis proportionabilibus, & in Jure quando verba contractus ſunt dubia, & propria eorum ſignificatio patitur, potens eſt interpretatio à veriſimili, ut inquit Alex. *conſ.* 34. *n.* 8. *l.* 2. Card. Mantic. *de tacit. l. 16. tit.* 14. *n.* 30. Rota coram ſa. me. Gregor. XV. *dec.* 554. *n.* 7. & coram Merlin. *dec.* 619. *n.* 2. Qua ſtante intelligentia, ſubducta rata retinenda per D. Paravicinum proportionabiliter ad octo menſes, in quibus fuit ſuperſtes, culpa non factæ retentionis reſidui tota cedit in damnum Domini Theſaurarii Succeſſoris.

63 Tum quia admiſſa altera interpretatione, quòd unica vice, & in principio fieri debuiſſet retentio dictæ ſummæ ſcutorum 16. mil. adhuc tamen cùm Paravicinus tempore ſui obitus reliquerit ſc. 10800. & ſi ſupervixiſſet alios duos dies, mutabat alterum bimeſtre, quo poterat complere totam dictam ſummam, utique ex ejus culpa non retinendi in principio nullum irrepſit damnum Cameræ, quod ſufficit, ut ab ejus relevatione liberetur, ex traditis per Craveit. *conſ.* 319. *n.* 17. *lib.* 2. Felic. *de ſociet. cap.* 21. *n.* 20. Heeſſer. *ration. readen. loco* 10. *num.* 182. Non obſtante, quòd non conſtat, ſummam prædictam fuiſſe per Paravicinum retentam in cauſam prædictorum ſcut. 16. millia quia id ſuadent Juris elementa, ſecundùm quæ quilibet actus geſtus præſumitur in executionem præcedentis obligationis, *l. poſt dotem ff. ſolut. matrim.* Menoch. *de præſumpt. præſumpt.* 49. *per tot. l.* 3. Rot. *dec.* 331. *num.* 3. *part.* 9. *recent.* Prout etiam ipſa juris præſumptio dictat, quòd ſi Paravicinus ſupervixiſſet de bimeſtri maturando retinuiſſet reſiduum pro complemento ſcut. 16. mil. dùm unuſquiſque præſumitur, quòd muneri ſuo ſatisfaciat, quando præſertim cœperat ſatisfacere, *l. 1. ff. de off. Prætor.* Soc. Sen. *conſ.* 2. *l.* 1. Menoc. *conſ.* 83. *n.* 21.

64 Retentaque hac altera intelligentia, tota culpa remanet D. Theſaurarii moderni, qui, ut ſupra meminimus, dictam ſummam ſcutorum 10800. quam retinere debebat in cauſam dictorum ſcutorum 16. mil. prout in hanc ex Juris præſumptione cenſebatur conflata ab Anteceſſore, illam nihilominus unico mandato perſolvit, adeoque ſubſequens jactura illius proprio ære venit emendanda.

Quemadmodum neque exiſtimarunt Domini demenda eſſe ex ſumma debita pro ſecundo Aſſentu, ſcuta 8849.99. quæ Paravicinus mandavit tempore, quo in illo ſupervixit, exſolvi pro expenſis extraordinariis, quæque non factæ ſupponuntur. Quoniam poſthabito, quòd hujuſmodi partita controvertebatur, quatenus ſubſiſteret, adhuc ponderatum exitit, quòd cùm Paravicinus obierit ante lapſum annum dicti primi Aſſentus, & ſic antequam ceſſiſſet dies diſcutiendi computa juxta præceptum Capitulorum Aſſentus, utique non eſt eidem imputanda fraus Zinagi ob non factas dictas expenſas, quia ſi vixiſſet uſque ad finem totius Aſſentus, forſan quas fieri non curaverat in primo Aſſentu, redditiones rationis, in ſecundo demandaſſet, & cum retentione bimeſtrium ſucceſſivè maturandorum hanc Cameræ jacturam reparaſſet. Atque ideò ob hanc cauſam excuſandus videbatur, ſed non ita Dominus modernus Theſaurarius; quia cùm tempus redditionis rationis advenerit tempore ſui gubernii, partes ſui muneris erant, illas excutere, & reliquatum ſui Prædeceſſoris recuperare, ut præter ea, quæ in terminis generalibus omnium Adminiſtratorum colligunt Baeza *de decim. Tutor. cap.* 2. *n.* 10. *cum ſeqq.* Garz. *de expenſis cap.* 20. *n.* 16. in terminis Maſſarii Reipublicæ tradunt Bovadilla *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 79. & Berart. *in Speculo Viſitationum cap.* 22. *n.* 41. *in fine*, à Pont. *de poteſt. Prereg. tit.* 4. §. 8. *n.* 14. *verſ. fuit igitur*. 65

Atque ideò ex ſupradictis omnibus deciſum fuit, Rev. Cameram relevandam eſſe pro ſcutis 63479.34. Primo loco videlicet ab Antonio Columna tamquam principali debitore pro ſcutis 20. mil. locorum montium attergatorum. Pro reliquis, & in ſubſidium ab Hæredibus bon. memor. Paravicini, & moderni Dom. Theſaurarii: à penes, ex computatis dictis ſc. 20000. locorum montium, & ſcut. 12653. ſupradictarum munitionum, pro ſcut. 4087. Et pro reliquis, nempe pro ſcut. 39392. 34. pro complemento ſummæ ſcutorum 63479. à D. Theſaurario moderno, facta tamen per Rev. Cameram ceſſione jurium favore omnium prædictorum contra omnia bona Zinagi. 66

Et juxta hunc modum, & ratarum diſtributionem, reſolutum fuit, Reverenda Camera, & hæredibus bon. mem. Paravicini, ac Antonio Columna informantibus, & moderno Theſaurario, quamvis monito, non comparente.

REVERENDISS. D. MOLINES

DECANO.

Peruſina Affictus.

Veneris 20. Martii 1699.

DECISIO XI.

RESponderunt Domini eſſe exequendum mandatum ab A.C. relaxatum favore Comitis Joannis Baptiſtæ Planciani contra Franciſcum Mariam de Ciccis uti validum, & juſtum pro ſumma inferius exprimenda. Nam de Credito in genere pro Affictibus, de quibus agitur decurſis, & non ſolutis viſum eſt, conſtare ex publico locationis inſtrumento dato *in ſumm. Actoris n.* 2. quod facit rem notoriam, & manifeſtam, & probationem probatam, ut in puncto firmavit Rota *dec.* 454. *n.* 13. *par.* 18. *recent.* Planumque eſt, pro eo competere viam executivam, ſive inſpiciatur natura ejuſdem crediti provenientis ex contractu locationis ad text. *in leg. Præſes, Cod. locati*, ſive attendatur, controverſos Affictus ex Bonis locatis conventos, & ſtipulatos fuiſſe ſub obligatione Camerali, quæ adinſtar rei judicatæ, ſeu judicialis confeſſionis ſecum ferit paratam executionem Caſtrenſ. *in l. poſt rem judicatam ad fin. ff. de re judicat.* Gabr. *conſ.* 66. *n.* 8. *l.* 1. Galleſ. *ad form. oblig. Cameral. part.* 1. q. 2. *num.* 11. & 12. & ibidem Zacch. *num.* 4. Rot. *dec.* 686. *n.* 1. *part.* 2. & *dec.* 141. *n.* 1. *par.* 11. *recent.* alibique paſſim. Sive tandem quia Commiſſio mihi directa fuit cum clauſula ſi quid exequendum, quæ in omnibus inſtantiis tribuit facultatem procedendi executivè, ut relatis con-

cor-

cordantibus, optimè proſequitur Rota *in dec.* 141. *n.* 2. *&* 3. *par.* 18. *recent.*

Nec ad offuſcandam juſtitiam ejuſdem Mandati, viſa eſt poſſe ſuffragari Ciccio Reo convento exceptio erroneitatis, ſeu falſi ſuppoſiti, quæ impedit etiam executionem obligationis Cameralis, ut notant Bonden. *Colluct. legal.* 27. *n.*66. Palma Nepos *allegat.* 57. *n.* 6. Rot. *dec.*43. *num.* 4. *&* 6. *part.* 11. *& dec.* 369. *num.* 2. *&* 3. *part.* 16. *recent.*

Quoniam præmiſſo, quod hìc agitur de contractu locationis, proindeque ad evitandam ſolutionem Affictuum decurſorum Conductor nequit refricare locatori dominium Bonorum conductorem ad text. *in leg. ſi quis conductionis Cod. locat.* Adden. ad Sanfelic. *dec.* 371. Rot. *dec.* 222. *& dec.* 297. *par.* 8. *& dec.* 57. *num.* 1. *par.* 9. *& dec.* 165. *n.* 7. *par.* 10. *recent.* Adhuc pro omnimoda objecti eliminatione placuit reſponſio, quòd ad effectum impediendi executionem contractus obligatione Camerali vallati, exceptio erroris, ſeu falſæ cauſæ debet concludenter, & incontinenter probari per claras probationes, in quibus terminis poſſunt procedere doctrinæ in objecto relatæ, ſecus autem eſt, quando effectus contractus locationis, in quo verſamur, vult impediri cum exceptione erroneitatis, & ex falſa cauſa proveniente ex alio diverſo præcedenti contractu patiente multas turbiditates ad tradita per Rotam *dec.* 550. *n.* 4. coram Cavaler. & ratio eſt, quia excipiens contra publicum, & juratum Inſtrumentum præſeferens propriam debiti confeſſionem cùm fiat actor in ſua exceptione, fundamentum ejuſdem debet plenè, & perſpicuè probare Covar. *variar. reſolut. lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 4. *&* 5. Rota *in puncto dec.* 361. *n.* 9. *part.* 18. *recent.* & quidem non aliundè, quàm ex ventre ipſius contractus, de quo agitur, ut proſequitur Rota *in mox allegata deciſ.* 631. *n.* 12. *part.* 18. *recent.*

Verùm tantùm abeſt, poſſe dici in noſtra hypotheſi incontinenter probatum prætenſum errorem, ſeu falſam cauſam, ut recognitis aliis Scripturis datis *in Summ. Planciani à n.* 3. *ad* 9. potiùs de contrario conſtiterit. Nam terminato ſub appaltu Lacus Tranſimeni, aliorumque proventuum Dohanæ Civitatis Peruſiæ aliàs ſuſcepto de anno 1667. per Julium de Ciccis fratrem majorem Rei conventi à Comite Planciano tunc Theſaurario generali Umbriæ, factiſque computis inter partes concorditer ſolidatis, huic ſolidationi cum aliis fratribus ſe quoque ſubſcripſit dictus Franciſcus Maria, abſque ulla cauſæ expreſſione, ex quo non ſolum oritur legitimus modus ſe obligandi ex regula, quòd ſubſcribens approbat ea omnia, quæ in Scriptura continentur per text. *in l. emptor §. Lucius Titius ff. de pact. l. pluribus* 140. *ff. de verbor. obligat.* Burſatt. *conſ.* 39. *n.* 24. Rota coram Celſ. *dec.* 396. *n.* 8. *& in rec. dec.* 381. *num.* 16. *par.* 4. *tom.* 3. *& dec.* 334. *n.* 4. *&* 5. *par.* 16.

Sed etiam excluſa remanet aſſerta deductio, ſub qua prætenditur fuiſſe inductum d. Franciſcum Mariam à d. Julio fratre ad ſubſcribendam ſolidationem computorum factam ex cauſa præcitati ſub appaltu Lacus Tranſimeni, cùm ille non eſſet Vir craſſæ Minervæ, ſed veluti tunc temporis doctorali Laurea decoratus, veriſimile prorſus, & improbabile videtur, quod ante ſubſcriptionem noluerit de omnibus ſe benè informare, cùm hujuſmodi ſubſcriptiones per Viros doctos, & prudentes non ſoleant fieri, niſi ſibi omnia pro juſtitia contractus neceſſaria præceſſiſſe conſtiterit Abb. *conſ.* 523. *n.* 6. & in conſimilibus terminis dixit Rota *dec.* 681. *n.* 5. *par.* 18. *recent.*

Quamobrem ſemper magis urget reſponſio, quòd error, ſeu falſa cauſa, circa id, quod prætenditur indebitum debent per clariores probationes convinci juxta doctrinam Bart. *in l. cum de indebito* 25. *n.* 4. *verſ. tertio nota, ff. de probat.* Alexan. *conſ.* 83. *ſub n.* 5. *verſ. & primum eſt lib.* 5. Cyriac. *controv.* 253. *n.* 7. *&* 11. Rot. *dec.* 337. *n.* 30. coram Dunan. *& dec.* 89. *n.* 16. *par.* 10. *& dec.* 145. *n.* 13. *part.* 12. *recent.* ubi quòd hæc concluſio fortiùs procedit, quando (prout hìc) non agitur de facto alieno, cujus ignorantia poſſet allegari, ſed de facto proprio, ſciebat enim d. Franciſcus Maria, quòd in primordiali Inſtrumento ſub appaltu Lacus Tranſimeni, ipſe non intervenerat, nec ſe obligaverat, ſed dumtaxat Julius frater promiſerat Comiti Planciano ſublocatori eſſe inſolidum acceſſuros, ſeu ratifiraturos cæteros Fratres, & Eliſabetham Matrem, unde nequit dici ſubſcriptionem debiti provenientis ex d. ſubappaltu poſt ſolidationem computorum proceſſiſſe ex falſa cauſa, ſed potius convincitur, d. Franriſcum Mariam voluiſſe in d. debito ſe voluntariè obligare, & ex integro tamquam benè informatus de omnibus ex regula, quod in concernentibus factum proprium non præſumitur ignorantia per text. *in l. plurimùm* 3. ibique Gloſ. *in figuratione caſus, ff. de Jur. & fact. ignorant.* Menoch. *conſ.* 454. *n.* 7. Bonden. *colluct. legal.* 36. *n.* 61. *tom.* 1. Surd. *dec.* 393. *n.* 12. Rot. *dec.* 414. *n.* 7. coram Gregor.

Præterquam quod quidquid dicendum foret, quatenus idem Fraociſcus Maria Reus conventus fuiſſet pulſatus ad ſolutionem ſummæ debitæ in vim ſolius calculi, ſeu d. ſolidationis computorum, cui ſe ſubſcripſit. Certum tamen eſt, quod ultra præcitatum actum nudæ ſubſcriptionis, habemus alias approbationes hujus debiti feriò emiſſas in aliis publicis Inſtrumentis, mediante petita, & obtenta dilatione ad ſolvendam ſummam debitam, ut ſupra calculatam, cum ſubſecuta actuali ſolutione ſcutorum ſexmillium circiter, necnon datione in ſolutum pro reſidualibus ſcutis 27400. de bonis controverſis, & in locatione ab omnibus fratribus de Ciccis receptis. Quibus omnibus ſimul junctis, inſubſiſtens penitus apud Dominos remanſit prætenſa erroneitas, vel ſeductio, ad cujus excluſionem exuberat ſola poſſibilitas in contrarium Rota in Romana Quarti dotalis 1. Julii 1697. §. *caterùm, & §. final.* coram R. P. D. meo Anſaldo, & in Ferrarien. Fideicommiſſi 12. Decemb. 1698. §. *ſiquidem coram me.*

His poſitis circa juſtitiam crediti in genere; Quia tamen ex parte Franriſci Mariæ, Rei conventi fuerunt allegatæ plures ſolutiones factæ poſt annum 1683. quo bona data fuerunt in ſolutum, & contemporaneè locata, quarum cognitio fuit mihi per Dominos remiſſa, ad effectum, ut oretenus ſuper illis Patres audirem, præcipuè, attenta dicta clauſula. *Si quid exequendum*, quæ operatur, ut Mandatum, de quo agitur exequi valeat, ſaltem in ea parte, in qua detractis detrahendis, creditum verè, & realiter ſubſiſtit, & verificatur Rota *dec.* 166. *n.* 4. *part.* 10. *rec.*

Idcircò auditis Partibus, fuit coram me ab eiſdem concordatum, quod ex ſcutis 7700. debitis per Ciccium ex Affictibus decurſis à die 28. Junii d. anni 1683. uſque ad diem 27. Junii 1694. eſſent defalcanda ſcuta 3876. 17. ſoluta à debitore, & proinde Mandatum ab A. C. relaxatum pro majori ſumma exequendum venit pro ſolis ſcutis 3823. 83. de aliis verò ſcutis 3500. ex affictibus decurſis à die 28. Junii 1694. uſque ad 27. Junii 1689. non debet haberi ratio in præſenti diſputatione, ubi ſolùm diſceptatum fuit ſub congruo dubio de executione dicti Mandati A. C. abſque eo quod ſub eo caderet inſpectio, an novum eſſet relaxandum; Sicque de illis, & aliis Affictibus poſtmodum decurſis præſervaverunt Dominis Jus Planciano Creditori videndum in alia diſputatione, ſicuti etiam ſalvas eſſe voluerunt favore Cicci Debitoris alias partitas ſolutionum contentas in duabus receptis confectis ab eodem Comite Planciano ſub dicta die 29. Junii 1683. de quibus pariter diſcutiendum erit, quid operari poterunt adverſus dationem in ſolutum factam ab omnibus Fratribus de Ciccis ſub eadem die 28. Junii ejuſdem anni.

Et ita utraque parte &c.

R. P. D. PIO.

Romana, ſeu Nepeſina Affictus.

Lunæ 11. *Maji* 1699.

DECISIO XII.

DOmini iterum reſponderunt, *Affictus deberi Patribus per totum menſem Septembris* 1695. *& damna non deberi Fulvio.*

Non quoad primam reſolutionis partem ſubſiſtere viſum fuit fundamentum alterius deciſionis coram me editæ ſub die 5. Junii Superioris anni, quòd cùm locatio facta Fulvio expiraret ſolùm de menſe Septembris 1695. & illius reſciſſio conventa die 7. Martii ejuſdem anni effectum ſortita non fuerit ante d. tempus, ex quo reperiri non potuerit novus Conductor, qui emendo ſata, alioſque fructus pendentes ſubingredi vellet in affictu de menſe Martii, dici debet, Fulvium permanſiſſe in eo per totum menſem Septembris, adeoque teneri penſionum ſolutioni uſque ad d. diem decurſarum, juxta plenius deducta in dict. deciſione, quæ revidetur, §. *Ratio, & ſeq.*

Haud ſubſiſtente, quòd licet in memorato Inſtrumento concordiæ ſub die 7. Martii ſtipulato repoſitum fuerit in libera voluntate, ac placito novi Affictuarii ſubingredi in af-

fictu

ſictu pro menſe Martii, vel Septembris, ex eo tamen, quòd ille intrare noluerit pro menſe Martii, concludi non poſſit illius duratio cum Fulvio uſque ad menſem Septembris, attento quod poſſint optimè ſtare ſimul hæc duo, quòd novus Affictuarius nollet ingredi niſi de menſe Septembris, quòdque nihilominus affictus eſſet reſolutus cum Fulvio, quoad Monachos de menſe Martii, ut ſuaderi dicebatur; Tum ex ipſo Inſtrumento eum Verbis præſentis, ac præteriti temporis ſtipulato ibi: *Et quamquam d. affictus adhuc non ſit terminatus, & finitus, nihilominus Contrahentes ipſi haberi voluerunt, & volunt pro finito, & terminato*: Tum etiam ea aliis facti circumſtantiis idem Inſtrumentum antecedentibus, & ſubſequentibus.

Contrarium namque manifeſtè convincitur ex eo, quòd verba præfata abſolutam reſciſſionem importantia, appoſita non leguntur ſimpliciter, & abſolutè, ſed juncta cum aliis præſeferentibus reſtrictionem ad caſum, quo novus Affictuarius vellet ingredi Tenutam de menſe Martii: *Cum pactis tamen, capitulis, & conditionibus inferius inter Partes firmatis, & ſtabilitis*. Ac proinde cùm regulare ſit, verba quantumvis generalia reſtringi, ac declarari debere ab adjunctis, dubitari non valet; quin ea ſecundùm conditiones adjectas intelligenda veniant, *l. non eſt novum, ff. de leg. l. ſi ex pluribus, ff. de ſolut.* Rotà coram Priol. *dec. 220. n. 11. in rec. deciſ. 69. n. 23. par. 19.* & in Tiburtina Caſtrorum 18. Aprilis 1698. §. *Quin præmiſſe*, coram Reverendiſſimo Dom. meo Decano.

Idque ſatis, ſuperque comprobatur ex natura cæterarum conditionum ibidem expreſſarum apertè pugnantium cum abſoluta reſciſſione affictus, ea tunc ineunda; Quippè quia conventum quoquè fuerat, quòd in caſu, quo reperiri non potuiſſet novus Cnnductor pro menſe Martii, teneretur Fnlvius alteri ingreſſuro in menſe Septembris novalium confectionem pro anno futuro liberè permittere; quòdque è contra in hypotheſi, qua adinventus fuiſſet novus Affictuarius, qui vellet ſtatim Tenutam ingredi, eidemque Fnlvius obſtaculum præberet, poſſent Monachi inſtantias proſequi pro executione decretorum obtentorum ſuper evacuatione ipſius Fnlvii à Tenuta: Suppoſita autem novatione contractus de tempore ſtipulationis Inſtrumenti inducta, licentiam pro conficiendis novalibus impertiri non debuiſſet Fulvius, ſed concedenda fuiſſet à Munachis Tenutæ renunciatariis, nec valuiſſet Fulvius, ubi reſciſſionem affictus ſimpliciter conveniſſet, obſtaculum præbere alterius ingreſſui in Tenutam pro menſe Martii; atque ideò Monachos compellere ad inſtaurandum Judicium pro recuperanda poſſeſſione novo Affictuario tradenda.

Abſque eo quòd ſuffragari potuerit reſponſio, Monachos pepigiſſe, ut liceret novo affictuario Terras rumpere de menſe Martii, ex quo Fulvius Tenutam dimittere tenebatur, priuſquam ederetur peritia ſuper valore herbarum, aliorumque fructuum penitentium, novuſque Conductor eorumdem pretium exſolveret, pro quibus omnibus tametſi abſolvendis intra quindecim dierum decurſum, abſumendus nihilominus erat totus ferè menſis Martii. Quia cum in d. Concordia cubitaliter fuerit expreſſum, licentiam conficiendi novalia concedi ſolummodo debere pro eo caſu, in quo novus Affictuarius locationem incipere noluiſſet pro menſe Martii, ibi: *E non volendo entrare nel nuovo affitto ſino à Settembre futuro, nulladimeno d. Sig. Fulvio ſi contenta, e vuole, che detto nuovo Affittuario poſſa, o li ſia lecito entrare à lavorare, e romper d. Tenuta nel corrente meſe di Marzo*: cauſa d. conventionis aliundè quærenda non eſt, cùm contrariæ interpretationi ab argumentis deſumptæ locus eſſe non poſſit, quotieſcumque de explicita mente Contrahentium apparet, juxta regulam deſumptam ex text. *in leg. fin. §. Sin autem, ff. de bon. quæ lib.* Rot. *in rec. dec. 15. n. 14. par. 12. dec. 177. n. fin. & dec. 811. n. 10. par. 18. tom. 2.* & in Bononien. Tranſactionis 19. Aprilis 1697. §. Fortiùs cor. R. P. D. meo Anſaldo, & in Romana Pecuniaria ſuper exhibitione 2. Junii 1698. §. Ex hac cor. R. P. D. meo Muto.

Nec quidquam relevant actus pro comprobanda prætenſa reſciſſione adducti: Nam ſepoſitis iis, qui ſtipulationem concordiæ præceſſerunt, utpotè inefficaces redditi à mutua Partium declaratione, quòd locatio adhuc duraret, ſolumque terminari, ac diſſolvi deberet in caſu, quo reperiri potuiſſet novus Affictuarius, qui Tenutam ingrederetur in menſe Martii, ut advertit deciſio, quæ revidetur §. Actus verò, cæteri omnes contemnendi niſi ſunt Domini, tùm ex rationibus expenſis in eodem §. Actus verò, quia nempe reſpiciant, vel putam cognitionem qualitatis ſilvæ, quæ controvertebatur, utrum cædi poſſet à Fulvio nec ne, ſeu potius novo Conductori eſſet reſervanda, vel proviſiones à Judice decretas ſine præjudicio Jurium Partium, vel denique, ut hodie addebatur, traductionem pecudum de una ad alteram Tenutam, quæ tamquam æquivoca, cùm fieri potuerit ad alium effectum, & probata ſolùm per Teſtes ad perpetuam, pendente lite, & abſque Partis citatione examinatos, Tenutam fuiſſe vacuam dimiſſam ante menſem Septembris, nullatenus concludit. Tum etiam quia ex innumeris propemodum contrariis actibus, accuſationum nempe, & reſpectivè executionum pro reparandis damnis illatis, nec non exactionum diverſarum reſponſionum frumenti, ac cæterorum fructuum à Subaffictuariis factarum, aliorumque à Monachis in ſuo Summ. adductorum à *n.* 18. *ad* 33. oſtenditur continuatio Fulvii in affictu per totum dict. menſis decurſum, ſub quo Monaci prævio Judicis decreto ſuper conſignatione clavium Caſalis cum facultate Aperendi per vim, judicialem poſſeſſionem nacti fuerint, quam ſubinde attentatam Fulvius prætendens petit quoque circumſcribi.

Haud attenta replicatione Fnlvii, ſe prædicta geſſiſſe ne executionem ſortiretur ſententia, in qua fuerat condemnatus ad ſolutionem affictuum uſque ad menſem Septembris, cæteroſque actus fuiſſe emiſſos à Joanne Baptiſta ipſius fratre ſine ſpeciali procuræ mandato, qui propterea eidem Fulvin præjudicium inferre non valuit, non obſtante arcta ſanguinis conjunctione, niſi prius ſaltem doceatur, fuiſſe inter eos initam communionem Bonorum, quæ cùm minimè præſumatur, probanda venit cum omnibus requiſitis, ut advertit Card. de Luc. *de credit. diſc. 87. n. 4. circa finem*.

Etenim executio Sententiæ ſuperque evitabatur ex appellationis interpoſitione, adverſus Sententiam de ſui natura appellabilem; mandatumque pro ſolutione affictuum relaxatum retardari poterat ex ipſa ſuperceſſoria Signaturæ Juſtitiæ, abſque eo quòd foret neceſſe petere d. Sententiæ circumſcriptionem reſpicientem manutentionem in poſſeſſione Tenutæ: Semperque in omnem caſum ſubſiſtet jus, & efficacia adducti argumenti in eo ſita, quòd Fulvius uſque ad d. diem permanſerit in illius poſſeſſione, coactoſque fuiſſe Monachos Judicis officium implorare pro habenda eadem libera, & vacua.

Nonnullos verò actus fuiſſe geſtos à Joanne Baptiſta fratre, excuſationem præbere non potuit, nam licet hodie dubitaverint Domini utrum fratres vixerint in perfecta omnium Bonorum communione, nihilominus tamen ex eo, quòd d. Joannes Baptiſta retentus fuerit ab ipſo Fulvio in Tenuta, videtur tacitè fuiſſe præpoſitus huic negotio agrario, ut advertit altera deciſio §. Urgentibus, proindeque ex actibus ab ipſo emiſſis Fulvium præponentem remanſiſſe obligatum, dubitari non valet, juxta tex. *Cenſuram in l. ſi Servus, §. Si fornicarius, ff. ad leg. Aquil. & in l. meminem, C. de decur. l. 4.* Amat. *dec. Ferrarien. 45. n. 29. 30. & 37.* Card. de Luca *de regal. diſc. 109. n. 8. verſ. & quamvis cum ſeq.* R. P. D. Anſald. *Collega meus in ſuo tract. de Commerc. & merc. diſc. 21. num. 19. diſc. 23. n. 2. & diſc. 39. n. 24.*

Maximè quia nec deſunt actus magis convincentes ab ipſomet Fulvio expleti, cùm ipſe adierit Signaturam Juſtitiæ pro avocanda cauſa à Conſulibus Agriculturæ, inſteterit pro d. circumſcriptione poſſeſſionis Tenutæ à Monachis captæ, aliaque plura geſſerit, ex quibus tantùm induci valet ratificatio omnium geſtorum ab ipſius fratribus, quæ ſuppleat defectum mandati, juxta text. *in C. ratihabitionem de regul. Jur. in 6.* Rot. *in rec. dec. 739. n. 4. par. 18.* Verùm etiam demonſtratur, ipſum Fulvium nunquam habuiſſe affictum pro reſoluto in menſe Martii; Verbaque concordiæ intelligenda eſſe juxta ſenſum ſuperiùs expreſſum; Obſervantia enim eſt optima interpres omnium contractuum, & quarumcumque diſpoſitionum: ut aliàs dixit Rot. coram Ottobon. *dec. 136. n. 15.* coram Priol. *dec. 104. n. 5. & in rec. dec. 899. n. 8. part. 9.*

Probata autem duratione affictus per totum menſem Septembris, ex quo reperiri non potuerit novus Conductor pro menſe Martii; patet, illa damna deberi Fulvio per Monachos, qui in nihilo defecerunt, ut latiùs probat altera deciſio, §. *Quibus poſitis, & ſeq.*

Et ita utraque Parte reſponſum fuit.

R. P. D.

R. P. D. A N S A L D O.

Peruſina Affictus.

Lunæ 7. Decembris 1699.

D E C I S I O XIII.

DEcreverat Tribunal noſtrorum executionem mandari, quod ex cauſa controverſorum Affictuum decurſorum uſque ad diem 27. Junii 1694. adverſus Franciſcum Mariam reportaverant Com. Jo. Baptiſta, & alii de Plancianis, prævia deciſione edita ſub die 20. Martii labentis anni coram Reverendiſſimo Domino meo Decano, quando petita fuit ex parte eorumdem de Plancianis coram me tamquam ulteriori in Cauſa delegato, novi mandati relaxatio pro reliquis affictibus ſucceſſivè maturatis à prædicta die 27. Junii 1694. uſque ad præſens, agnitaque incontinenti per Dominos deſuper à me conſultos juſtitia, & rationabilitate Inſtantiæ non hæſitarunt eſſe annuendum.

Nulla namque circa ordinem inventa fuit difficultas, quin procedi poſſet ad novam mandati relaxationem, attentis facultatibus And. Cam. Auditorio noſtro ſpecificè collatis per ſignaturam Juſtitiæ, in quibus terminis faciliùs, & quotidiè per nos expediuntur nova mandata etiam pro terminis decurſis poſt introductam Cauſam in Rota, quemadmodum habetur *in dec.* 115. *n.* 1. *p.* 16. *recent.* in Piſauren. donationis 27. Junii 1685. & 8. Februarii 1686. utrobique §. 1. coram bon. memor. Albergato, in Romana Cenſus 27. Juni 1698. §. *final.* coram Reveren. Patre Domino meo Caprara, & in Bononien. dotis 1. Julii proximi præteriti §. *penult. & fin.* coram R. P. D. meo Priolo.

Minuſque aliqua interceſſit aſperitas circa congruitatem petitionis; cùm enim Franciſcus Maria abindè citra continuaverit, & hactenus perduret in detentatione bonorum, de quibus agitur, titulo conductionis, æqui bonique ratio ſuadet, quòd conventas penſiones, ſive Affictus Domino, & locatori refundere compellatur, ad tradita per Rot. *dec.* 16. *part.* 15. *recent. & dec.* 45. *par.* 16. *utrobique n.* 1. *&* 2. & in Reatina Penſionum 28. Junii 1697. §. *Ratio reſolutionis*, coram Reveren. Patre Domino Priolo.

Abſque eo quòd in aliquo relevare viſa fuerit unica oppoſitio, quam ſibimet ingenuè faciebant ſcribentes pro Actoribus, nimirum, quòd cùm Com. Carolus eorumdem actorum Genitor ſub eadem die celebrati Inſtrumenti Affictus duas exaraverit receputas, ſeu confeſſiones de recepto favore Julii fratris Franciſci Mariæ pro ſumma & quantitate ſcutorum 5382. 23. idcircò eadem quantitas, quam Cora noluit acceptam ferre Franciſci Mariæ in exonerationem debiti præcedentis Affictuum, ſed illam particulari diſcuſſione reſervavit, deberet ſaltem contraponi debito ulteriorum Affictuum, ſuper quibus hodie ſuccedebat diſceptatio, ſive per viam compenſationis, ſive per alteram æquipollentem retentationis, quemadmodum licitum eſſe conductori, qui ſit ex alia cauſa Creditor locatoris, patet ex adductis per *modern. Novarien. de compenſ. cap.* 3. *quæſt.* 23. *ex num.* 2. *cum ſeqq.* Franciſc. Merlin. *dec. Lucenſ.* 46. *num.* 4. *& ſeqq.*

Perpenſo quippe tenore earumdem receputarum illicò compertum fuit, illarum alteram præſeferre ſimplicem quietantiam liberatoriam Julii pro nonnullis exactionibus ab eodem Julio factis ad commodum Com. Caroli in præcedenti Appaltu Theſaurariæ Provinciæ Umbriæ per ipſum Carolum exercito, & de quibus prædictus Julius rationem reddere prætermiſerat in computo generali utrinque antecedenter ſolidato; Secunda autem receputa importabat quidem confeſſionem Caroli de ſolutione ſcut. 2800. & ultra ſibi facta per Julium, ſed inſimul exprimebat, quòd hujuſmodi ſummam Julius exſolverat pro totidem, de quibus indebitè, & per errorem conſtitutus fuerat Creditor tam in libris Theſaurariæ, quàm in conſecutiva ſolidatione generali, de qua ſupra; quapropter abſonum videbatur prætendere, quòd unica, eademque ſolutio litteraliter facta per Julium in cauſam expreſſam debiti erga Theſaurariam poſſet hodie referri, ſeu contraponi in exonerationem alterius debiti poſtea contracti ex capite, titulo, & radice penitùs diſtincta controverſorum Affictuum, contra regularem naturam ipſius ſolutionis, quæ ſemper imputatur, & cedit in titulum, & cauſam expreſſam, ut inquit Scævola *I. C. in leg. ſi ex pluribus* 89. §. 1. *in fin.* ibi: *reſpondi, eam ſolam obligationem diſſolutam ex qua ſolutum proponeretur, ff. de ſolut.* Rot. coram Caval. *dec.* 165. *ſub num.* 1. *verſ. hoc autem, & deciſ.* 436. *num.* 10. *par.* 9. *recent.* & in Romana, ſeu Tuſculana Pecuniaria 10. Januarii 1689. §. *Tum magis quia* cor. bon. mem. Urſino Decano.

Potiſſimè liquet ex abundanti, quia ſolutio Affictuum in ſui primordio conventa noſcebatur poſticipatè de ſemeſtre in ſemeſtre, unde ultra detectam in præcitata præcedenti Inſtantia renitentiam, & contumaciam ejuſdem Franciſci Mariæ in ſolutione, & implemento propriæ obligationis, admodum inveriſimile de per ſe reddebatur, quòd ipſe, ſive Julius ejus frater in ſolidum obligatus, cum adeò prægrandi anticipatione ſex ferè Annatus (prout fermè importaſſet eadem ſolutio ad Affictus annuorum ſcutorum 700.) perſolvere unico contextu voluiſſet, quando tamen cæteri, ac cuncti debitores à communiter accidentibus vix ſtatuto, & præfinito tempore propriæ ſatisfacere ſolent obligationi, ut appoſitè conſiderant Conciol. *allegat.* 12. *numer.* 17. *& allegat.* 57. *numer.* 8. *&* 9. Modern. Argentan. *colluct.* 27. *& numer.* 85. *&* 92. *lib.* 2. Rot. coram Buratt. *deciſ.* 108. *n.* 10. & in dicta Romana, ſeu Tuſculana Pecuniaria 13. Maji 1689. §. *Et conſequenter*, coram bon. mem. Urſino.

Et ob id parum refragabatur, quòd reſervata, ut præmiſimus, extitiſſet favore Franciſci Mariæ exceptio prædictarum ſolutionum ad hoc ulterius ſubſequendum Judicium ſuper relaxatione novi mandati, ut habetur *in dicta dec. edita* ſub die 20. Martii proximè præteriti §. *fin.* coram Reverendiſſimo Domino meo Decano. Dum enim ex hucuſque inſinuatis præcitatæ ſolutiones apprehenſæ ſunt ocularitèr inefficaces ad obtegendum debitum quorumlibet Affictuum, fruſtra quærimus in præſenti de vi, & efficacia reſervationis, illam namque nullum Jus de novo tribuere, nilque operari, quoties in ſucceſſiva trutinatione detegitur irrelevantia ejus, quod fuit reſervatum, volumina ſunt plena, & præcisè ait Cravett. *conſil.* 144. *numer.* 15. Ruin. *conſ.* 40. *num.* 7. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 377. *numer.* 21. Rot. in Romana, ſeu Spoletana Cenſus 28. Junii 1694. §. *Non obſtat*, coram Reveren. Patre Domino meo Pio, confirmata 1. Julii 1697. §. *Nec demum*, coram Reverendiſſimo Domino meo Molines Decano.

Et ita Comite, aliiſque de Plancianis dumtaxat Informantibus reſponſum fuit, &c.

R E V E R E N D I S S. D. M O L I N E S

D E C A N O.

Romana, Pecuniaria.

Lunæ 11. Januarii 1700.

D E C I S I O XIV.

QUamvis ab hoc Sacro Tribunali declaratum fuerit juſtum ac validum, nullaque uſuræ macula infectum Inſtrumentum, per quod de anno 1635. bon. mem. Princeps Nicolaus Ludoviſius conceſſerat ad decennium in Locationem, ſeu Appalto Venam Ferri Inſulæ Ilvæ Status Plumbini qq. Marchionibus Carolo, & Joanni de Rinuccinis, ut deprehenditur *ex deciſ.* 58. 164. *&* 254. *part.* 13. *recent.* & teſtatur clar. mem. Card. de Luca *ſcribens in cauſa diſc.* 117. *de regal. diſc.* 4. *de uſur. & diſc.* 24. *de Camb.* Adhuc tamen detrectante Principe, dictos Conductores in illa Locatione per totum tempus conventum continuare; ulteriores, & quidem multiplices inter eaſdem Partes enatæ fuerunt controverſiæ, nimirum ſuper generali refectione damnorum, & intereſſe paſſorum à Rinuccinis ob inobſervantiam contractus Locationis, ſuper ſatisfactione ſortis, & fructuum Cambii ſcut. 185. mil. quod correſpectivè ad ſuſceptum Appaltum in ventre ipſius contractus Conductores Principi Locatori tradere ſeſe obſtrinxerant, & paucos poſt dies effectivè exburſaverant, ſuper imputatione in unam, vel alteram cauſam faciendam de quibuſdam pecuniis à

Prin-

Digitized by Google

Principe ſolutis dictis Rinuccinis, aliiſque prætenſionibus, fruſtra hic recenſendis, quæ diſputationes ſub congruis dubiis in Rota diſpunctæ in majori parte reſolutæ fuerunt favore dd. Marchionum, ut patet ex deciſionibus relatis à Cardin. de Luca *dicto diſc. 165. de regal.* ſed quia Cauſa hæc apparuit Dominis tunc in Tribunali ſedentibus velut Hidra plura continens capita, quorum aliquibus exciſis totidem continuò renaſcebantur, operæ pretium cenſuerunt, amicabilem Concordiam Partibus anteponere, cui ipſis optimo conſilio adhærentibus, demandatus fuit illius tractatus tribus tunc noſtris ordinis præclaris Auditoribus, Eminentiſſimo ſcilicet Cardinali Carpineo Urbis Vicario, clar. memor. Cardinali Cerro, & bon. memor. Veroſpio, qui poſt plures congreſſus, ſedulamque omnium prætenſionum hinc inde vertentium diſcuſſionem, protulerunt laudum redactum ſubinde in publicum tranſactionis Inſtrumentum ſtipulatum, die 31. Julii 1666.

In quo ad Creditum Marchionum de Rinuccinis adſcriptæ fuerunt plures partitæ ex Cauſa reſidui Cambii, ejuſque fructuum, Venæ ſubminiſtratæ pro ſervitio Furnorum Principis, bonificationis, ſeu parificationis Venæ per principem non conſignatæ, aliiſque de Cauſis conflantes in totum ſcut. 52244. E contra verò ad Creditum Principis poſitæ fuerunt plures ſolutionum partitæ conſtituentes in totum ſcut. 21098.82. quibus ſubductis, declarati fuerunt Rinuccini reſiduales Principis Creditores in ſcutis 31150. 60. ut latiùs apparet ex Calculo inſerto in ipſo tranſactionis Inſtrumento, quæ omnia Partes acceptarunt, & emologarunt cum præſervativa cujuſcumque anterioritatis, ac privilegii Creditorum citra ullam imaginabilem novationem prioris obligationis, & hypothecæ ex Inſtrumento Appaltus competentium, tributa Rinuccinis poteſtate antedictum eorum reſiduale Creditum cambiandi, & recambiandi ad rationem ſcut. quatuor cum dimidio pro centenario.

Cùm autem ad Inſtantiam Creditorum Domus Ludoviſiæ auctoritate Congregationis Baronum deliberatum fuerit Caſtrum Fiani, unà cum aliis ſuper ejus pretio concurrentibus, comparuit Dominus Marchio Fulcus de Rinuccinis pro conſequenda dicti Cambii ſatisfactione, fuitque tamen eidem denegata illius conſignatio, & conceſſa D. Duci ab Altemps, & Fulvio Roberto cum obligatione de reſtituendo prioribus, & potioribus, qua de re habito per Rinuccinum recurſu ad Sanctiſſimum, ulteriorem impetravit Cauſæ Commiſſionem, cum clauſula *ſine præjudicio executionis*, directam eidem Congregationi Baronum, adjecta lege procedendi de Voto noſtri Auditorii; Idcircò cùm ad præſcriptum delegationis in hodierna Audientia prima ſæculi naſcentis propoſuerim Dubium ex controverſiæ viſceribus exceptum: *An conſtet de credito, itaut ſit relaxandum mandatum de reſtituendo:* reſponſum fuit: *Conſtare de Credito in ſumma ſcut.* 31150. *mandatum verò relaxandum eſſe pro ſumma ſcut.* 26143. 38.

Quod attinet ad primam reſolutionis partem, moti fuerunt Domini, tam ex Inſtrumentis dd. Locationis, & Cambii, quæ evincunt Cauſam primordialem majoris partis dicti Crediti Marchionum de Rinuccinis, quàm etiam ex enunciato Inſtrumento Tranſactionis inito intermetipſos, & Principem Ludoviſium, in quo, ut præfertur, factis Calculis dati, & recepti, Rinuccini apparent conſtituti Creditores reſiduales ſummæ prædictæ ſcutor. 31150. cum facultate illos cambiandi de facto, ac propria auctoritate ad rationem ſcut. quatuor cum dimidio, concurrentibus propterea tot publicis Inſtrumentis, nulla ad controverſum Creditum adſtruendum melior, ac manifeſtior adduci poterat probatio, ad text. *in leg. emancipatione* 11. *Cod. de fid. Inſtr.* Bald. *in l. intereſt* 21. *n.* 2. *Cod. de ſolut.* Rot. cor. ſan. memor. Gregor. XV. *dec.* 180. *n.* 1. & coram Alex. VIII. *dec.* 110. *n.* 1. *&* 2.

Nullatenus relevante, quòd nonnullæ ex partitis conflantibus ſummam dicti Crediti: Illa nempè ſcut. 6000. ſortis reſidualis dicti Cambii ſcut. 175. mil. & alia ſcutor. 7600. ſuorum fructuum, atque altera demum ſcut. 12385. 88. pro parificatione Venæ remanſerint longè ante tranſactionem extinctæ à Principe Nicolao, mediante ſolutione conſpicuæ ſummæ ſcut. 235. mil. prout particulariter, diſcuſſo articulo, reſolutum fuit *in dec.* 341. *part.* 13. *recent.* in qua legitur denegatum Rinuccinis mandatum pro prætenſo eorum Credito dicti Cambii, & fructuum.

Ultra quòd enim *d. dec.* 341. *part.* 13. emanata die 10. Junii 1661. coram Veroſpio, apparet reformata de anno 1662. coram eodem, funditùs ruere viſum fuit objectum, quia eo ipſo, quòd unà cum reliquis aliis controverſiis vigentibus inter Principem Nicolaum, & Rinuccinos extiterit in prænominatos tres Sacr. Rotæ Auditores, compromiſſa etiam illa, de qua actum fuerat in dd. deciſionibus, An ſcilicet omnes ſummæ à Principe ſolutæ ceſſerint in Cauſam extinctionis Cambii ſcut. 175. mil. & electi arbitri optimè conſcii de eo, quod antea deciſum fuerat, utpotè qui de illo tempore erant Rotæ Auditores, laudaverint, Rinuccinos remanere Creditores ex titulo ejuſdem Cambii pro rata ſcut. 6000. & pro fructibus 21. annorum in ſcut. 7600. prout etiam in majori ſumma ſcut. 12385. 88. pro Credito peræquationis Venæ, iſtudque laudum fuerit poſteà à partibus emologatum, & in Inſtrumentum tranſactionis deductum, nulla ratio eſt habenda de eo, quod ante ipſam Concordiam reſolutum fuerat in præcedentibus deciſionibus; Imò neque etiam attendendæ eſſent ſententiæ cum ſubſecuta re judicata, quatenus adeſſent, cùm ſucceſſivum laudum, & tranſactio omnem litem extinxerint, induxerintque novam, ac poſteriorem rem judicatam unicè attendendam, ad text. *in l. non minorem* 20. *C. de tranſact.* Urceol. *de tranſact. cap.* 4. *n.* 65. Rot. coram Duran. *dec.* 81. *n.* 7. *&* *dec.* 854. *n.* 2. coram Merlin. & in Bononien. Tranſactionis 12. Maji 1681. §. 1. coram Florez.

Fruſtrà proinde repetebantur ad unguem fundamenta, ob quæ tunc cenſuit Tribunal, quòd ſolutiones factæ per Principem potiùs cedere debuiſſent in Cauſam duriorem Cambii, & pro aliis Creditis eorum de Rinuccinis trahentibus originem ab ipſo Appaltus Inſtrumento, quàm pro aliis ſimplicibus Creditis Chitographariis, illoque ſignanter magis conſpicuo Venæ, ſuſceptæ ab eodem Principe pro ſervitio ſuorum Furnorum, juxta Cenſuram text. *in l. iis verò §. final. ff. de ſolut. & leg. cùm ex pluribus eodem.* Quoniam hujuſmodi refricationes fieri nequeunt in particulari Judicio, de quo agitur, ſed proponendæ ſunt in alio ſpeciali intentando ſuper reſciſſione tranſactionis. Interim tamen, & donec per tres ſententias conformes non tollatur de medio Concordia, firmiter in ea perſiſtendum eſt abſque ulla indagine an fuerit juſta, vel injuſta, quando non eſſet nulla, prout de facto non eſt ex defectu conſenſus, ex traditis per Urceol. *de tranſact. quæſt.* 70. *num.* 6. *& pluribus ſeqq.* Rot. coram Duran. *deciſ.* 216. *num.* 5. coram Merlin. *dec.* 480. *num.* 3. & alibi paſſim.

Non urgent reſponſiones, quòd dict. tranſactio afficere valeat Principem Lodoviſium, & Rinuccinos illam ſtipulantes, ſecus verò ipſos Principis Creditores abſentes, & modò ex Jure proprio venientes, quibus proinde licitum eſſe debeat, ac ſi nulla emanaſſet Concordia, uti antedictis Rotæ deciſionibus ſtatuentibus, Cambium dd. ſcut. 175. mil. fuiſſe extinctum.

Quoniam cùm principaliter intereſſati in d. Judicio diſcuſſo in noſtro Tribunali ſuper adimplemento Inſtrumenti præfati Appaltus reſpiceret Principem Ludoviſium Locatorem, & Rinuccinos Conductores, & nonniſi in conſequentiam poterat contingere aliis Principis Creditoribus favor, ſeu præjudicium; Certi Juris eſt, quòd ſicuti alii Creditores non erant in dict. Judicio Citandi, ita ſententia, ſeu res Judicata prolata adverſus principaliter intereſſatos, afficit etiam tertios, conſequutivum intereſſe habentes, juxta Gloſſ. communiter receptam *in l. de unoquoque, verſ. quos cauſa, ff. de re judicata*, ubi omnes Doctores, & latè tradunt Tiraquell. *in tract. ref. inter alios acta ſub n.* 3. & pleniſſimè à Ponte *conſ.* 75. *per totum, & ſignanter num.* 2. *&* 6. Rota *dec.* 242. *numer.* 6. *part.* 19. & coram Bichio *dec.* 79. *numer.* 4. *&* *dec.* 97. *num.* 79. coram Arguell. cum aliis concordan. congeſtis in Romana Aſſentiſtatus 19. Novembris 1698. §. *Enim verò* coram me.

Neque hæſitandum eſt, quod ea, quæ dicuntur de ſententiis, & de re judicata locum ſibi vindicent in laudo emologato, & in Tranſactionem deducto, quia ut ſuperiùs comprobatur, pari paſſu ambulant, & unum, ac idem reputantur in Jure quoad vim, & efficaciam obligandi tranſactio, & res judicata, & additur Gratian. *diſcept.* 755. *num.* 34. Rota *dec.* 659. *numer.* 4. coram Ludoviſ. ibique Adden. Contrariis procedentibus, vel quando agitur de voluntaria concordia Debitoris facta in præjudicium Creditorum anteriorum; ſive de ſimilibus actibus,

enun-

enunciativis, & confeſſionibus, citrà ullam neceſſitatem, aut ea fraude, dolove emiſſis à communi Debitore; vel demum quando agitur de tranſactione ſtipulata à Debitore de tempore ſuſpecto, nimirum decoctionis, & poſtquam illi fuit interdicta Adminiſtratio ſuorum bonorum; At ubi agitur de laudo, & tranſactione ſequutis de ordine noſtri Tribunalis, poſtquam ferè inextricabiles compererit controverſias totiès judicialiter diſcuſſas, ac de tempore quo Princeps Ludoviſius libera frueretur ſuorum bonorum Adminiſtratione, in tali caſu procul dubio tranſactio, tam evidenti bona fide ſtipulata cum legitimo contradictore, ſuorumque bonorum Defenſore, nocet etiam tertiis, ſecundarium intereſſe habentibus, eo fermè pacto quo communiter receptum habemus in terminis ſententiarum, ut diſtinguendo tradunt Salgad. *in labyr. Credit. part.* 3. *cap.* 13. *n.* 52. *&* 53. Caſtald. *conſult.* 218. *n.* 3. *lib.* 2. Nogueroll. *allegat.* 33. *n.* 77. *in fine*, Rota poſt Salgad. *in labyr. dec.* 62. *n.* 19. *&* 20. & proſequitur etiam in dict. Romana Aſſentiſtatus §. coram Me; Et in ſpecie Tranſactionis allegatis concordantibus; & fundamentis, quæ generaliter ponderantur à DD. in propoſito ſententiæ emanatæ cum legitimis contradictoribus principaliter intereſſatis, egregiè ratiocinatur Card. de Luc. *de uſur. diſc.* 35. *ferè per totum*.

Cæterùm citra ullam neceſſitatem, ſed ad ſimplicem exuberantiam probabiliſſimum, quinimò clara juſtitia ſuffultum apparuit Dominis, placitum arbitrorum, in ea potiſſimùm parte, in qua declararunt, ac laudaverunt, quòd de tempore tranſactionis Cambium ſcutorum 175. mil. adhuc pro rata ſortis ſcutorum 6000. vigeret unà cum altero Principis debito ſcutorum 12385. 88. pro pariſicatione Venæ, neque in illorum extinctionem ceſſiſſe ſolutiones ab eodem Principe factas, quandoquidem licèt ſit Regula tra. *in dict. leg. in iis vero*, §. *fin. ff. de ſolut.* comprobata generaliter ab univerſa DD. Scola ea citatis concordantibus *in dicta dec.* 341. *part.* 13. & in Romana Aſſentiſtatus 23. Februarii 1699. §. Progrediendo coram Me, quòd ſolutiones præſumuntur factæ à Debitore in Cauſam Debiti antiquioris, quodque ratione oneris eſt durius, & eidem ſolventi damnoſius; Vera pariter eſt limitatio, quod Concluſio iſta procedat, quotieſcumque non conſtet, dubiumque, & anceps ſit, in quam Cauſam factæ eſſent ſolutiones, ſed quando apparet, quòd iſtis deſignata fuiſſet ejus præciſa, & particularis Cauſa debiti minus duri, tam ea parte Debitoris ſolventis, quàm Creditoris recipientis, tunc præſumptio cedit veritati, & ſolutiones referendæ ſunt ad titulum à partibus prædeterminatum, ad textum *l. prima, & in l. quarta, & l. Paulus, ff. de ſolution.* Maurus *de ſolut. c.* 9. *n.* 26. Capic. latr. *deciſ.* 21. *n.* 3. Gratian. *diſcept.* 224. *num.* 15. Gob. *conſult.* 60. *num.* 30. *& conſil.* 127. *num.* 53. Cardin. de Luc. *d. Credit. diſcept.* 45. *num.* 2. Marr. Medic. *dec. Senen.* 27. *n.* 1. Rota *dec.* 120. *num.* 22. *part.* 16. *recent. &* 185. *num.* 12. coram Priol. & in Romana Dotis 12. Decembris 1681. §. Objiciebatur, & 16. Februarii 1685. §. *Quoad primam* coram bon. memor. Paulucio, & in Romana Pecuniaria 23. Januarii 1698. §. *Etenim* coram R. P. D. meo de Olmo, & in confirmatoria prima Julii 1699. §. Geminis, coram Me; Neque ad hunc effectum neceſſaria eſt expreſſa Debitoris voluntas ſolvendi in Cauſam minus duram, quodque manifeſtetur in ipſo actu ſolutionis, ſed ſufficis illam ex conjucturis, & præſumptionibus, & ab actibus antecedentibus, vel ſubſequentibus deprehendere, Angel. *in l.* 1. *ff. de ſolut.* Roman. *conſil.* 94 *n.* 2. Rota *dec.* 92. *num.* 2. *&* 3. *part.* 1. *diverſ. & deciſ.* 679. *num.* 7. *eadem part.* 1. Adden. ad Ludoviſium *deciſ.* 541. *num.* 7. *& dec.* 423. *num.* 38. coram Bichio, & proſequitur in Romana Pecuniaria prima Julii præteriti §. *Nec* coram Me.

Porrò in caſu præſenti clarè patebat, multas ex ſolutionibus, & ſignanter illas appoſitas in Calculo tranſactionis ad Creditum Principis Ludoviſii reverà factas non fuiſſe in Cauſam extinctionis Cambii, ſed in alteram dimiſſionis debiti Venæ pro Furnis ejuſdem Principis ſuſceptæ, nam quatenus attinet ad partitam ſcutorum 10000. Conſtat ex facto quòd inter Principem, & Rinuccinos interceſſerit pactum conventum de anno 1636 ut quoties intra menſem Junii ſequentis Princeps perſolviſſet ſcuta 60. mil. in Cauſam Cambii, ac pretium Venæ pro illius Officinis venditæ, Cambium à ſcutis ſeptem reduceretur ad quinque, ut legitur in Epiſtola eorumdem de Rinuccinis tranſcripta in eorum præſenti Summ. *num.* 11. *& in dec.* 341. *num.* 1. §. *Fructus part.* 13. Unde propterea cum de annis ſequentibus 1637. 1638. apparerent factæ per Principem geminæ ſolutiones in ſcutis 70000. *dicto Summ. num.* 12. & refert etiam *deciſio præcitata part.* 13. *num.* 4. & comprobat ſubſequens emanata die 6. Martii 1662. §. *Licet enim*, inde clarè aſſequimur, quòd promiſſæ ſolutiones ceſſarunt pro rata ſcutorum 60000. in Cauſam extinctionis Cambii, & reliqua ſcutor. 10000. in ſatisfactionem Venæ ſubminiſtratæ à Rinuccinis pro Furnis, ac Officinia Principis in ſequelam antecedentis conventionis, in cujus executionem de Jure expleta cenſetur ſubſequens ſolutio, ex traditis per Bartol. *in leg. criticum* 94. *numer.* 2. *ff. de verbor. obligat.* Decian. *conſil.* 52. *numer.* 41. *libr.* 3. Spad. *conſil.* 293. *numer.* 4. *lib.* 2. Rota *deciſ.* 820. *numer.* 1. coram Merlin. *& deciſ.* 110. *num.* 21. *part.* 16. *& dec.* 571. *num.* 2. *part.* 18. *& dec.* 250. *num.* 21. *part.* 19. *recentior.* & admittitur in *dec. Cauſa ſæpè citata* 341. *n.* 10. *part.* 13. *recentiorum*.

Secunda partita ſcutorum 1500. & tertia ſcutorum 210. leguntur litteraliter factæ *à buon conto di quello dovea il Sign. Principe per la vena riceuuta.* Unde quo, ad illas ceſſat omnis quæſtio, in quam Cauſam ceſſerint, attendendaque venit illa, quæ fuit à partibus expreſſa, abſque ulla diſtinctione, & indagatione, ſitne durior, ſive levior ex auctoritatibus ſuprà congeſtis, quibus additur Rota in Romana Doris ſuper reſtitutione, quoad reſervata 20. Junii 1692. §. *Quæ regula*, coram R. P. D. meo Muto.

Poſtremò quod ſpectat ad quartam partitam ſcutorum 9388. hæc proveniebat ex majori ſcutorum 40000. quæ fuerunt ſoluta Rinuccinis in vim ordinis Laviniæ Albergatæ Principiſſæ Ludoviſiæ partim in Cauſam expreſſam ſolutionis Cambii, & partim in Cauſam declarandam à cl. mem. Card. Barberino, qui tunc fungebatus officio arbitratoris ad componendas præfatas controverſias, ex hac autem præſervata declaratione, in quam cauſam cedere debuiſſet pars dictæ ſolutionis, & ſi liquidò non conſtet, quòd ea compenſari debuiſſet cum credito eorum de Rinuccinis pro vena à Principe ſuſcepta, illud certum tamen reſultat, quòd tam ſolvens, quàm pecunias trahens intellexerint, illam excomputandam fore pro alia Cauſa diſparata, ab ea extinctione Cambii, ex efficacia ſeparationis cauſarum pro quibus legitur facta ſolutio unius ratæ ab altera; Cùmque ultra ſortem, & fructus Cenſuum, aliaque ſubincluſa in dicto Inſtrumento Appaltus Rinuccini nulla alia haberent credita anteriora, ac duriora adverſus d. Principem, inde patet, quòd aliqua pars d. ſolutionis ea intentione partium cedere perneceſſe debebat in alium titulum leviorem, & minus durum, per d. Card. aperiendum, ex traditis per Surd. *conſil.* 150. *num.* 92. *&* 143. *num.* 20. *& dec.* 254. *num.* 34. Rota coram Bichio *dec.* 77. *num.* 11. & ponderat Rota in dict. Romana Pecuniaria prima Julii 1699. §. *Ejuſdem*, verſ. *quamobrem*, coram Me. Id autem quod non declaravit Card. Barberinus optimè potuerunt declarare præmemorati tres Rotæ Auditores tam uti in illius locum ſubrogati, quàm etiam ex diſpoſitione legis, ſecundùm quam remittitur arbitrio boni Viri declaratio, quæ ex partium conventione erat ab homine facienda, & non fuit facta, Soccin. *in l. ſi quis. arbitratu num.* 28. *verſ. poſtremo, ff. de verbor. oblig.* Menoch. *de arbitr. quæſt.* 68. *num.* 55. Ridolph. *allegat.* 162 *num.* 16. Rota *deciſ.* 201. *num.* 5. coram Pamphil.

Præmiſſa autem argumenta deſumpta ex viſceribus Cauſæ, in quam ſequutæ fuerunt dd. ſolutiones mirificè corroborantur ex pluribus extrinſecis conjecturis, & præſumptionibus, quarum prima depromitur, ex quo Princeps Ludoviſius pro debito Cambii, ac bonificationis, ſeu pariſicationis venæ, non poterat ex pacto durante tempore locationis conveniri, & quamvis de anno 1636. interceſſerit conventio, quòd ſolvere debuiſſet pro una vice ſcuta 60000. ad effectum aſſequendi reductionem Cambii de ſcutis ſeptem ad quinque, talis ſolutio apparet facta de annis immediatè ſequentibus; Reliquæ ergo ſolutiones cenſentur factæ pro vena ſubminiſtrata in ſervitium Furnorum ejuſdem Principis, pro quibus compelli poterat ad arbitrium Creditorum, *leg. cum ex pluribus*, §. *ultimo*, Menoch. *de præſumption. libr.* 3. *præſumption.* 36. *num.* 13. Gratian. *diſceptat.* 234. *numer.* 26. Rota coram Gregor. *deciſ.* 521.

n. 7. & coram Merlin. *dec.* 507. *num. primo*, *& dec.* 201. *n.* 6. *part.* 13.

Fortiſſima quoque eſt ſecunda conjectura deſumpta ex epiſtola Principis data die 6. Octobris 1637. in qua ſcribendo Rinuccinis, eiſdem inſtetit pro ſubminiſtratione Venæ ad rationem pretii anno ſuperiore conventi, ſe excuſando, quòd uſque tunc adhuc illud non ſatisfecerat, ſunt præciſa verba: *Per non havere hauto io diſpaccio di alcuni effetti di quelle parti, per il che prego V. S. ſcuſarmi, ſe io non ſono ſtato puntuale come dovevo, mà ſi come haverà ſentito dal Bernotti queſti miei Miniſtri tengono ordine di rimborſarle quanto prima havendo aſſegnamento neceſſario coſti*. Ex cujus epiſtolæ tenore palam dignoſcitur, venam fuiſſe per Rinuccinos traditam, & per Principem receptam prævia præmiſſione, & obligationem illatam ſatisfaciendi promptè, & ſine ulla mora, proindeque ſucceſſivæ ſolutiones præſumuntur factæ animo adimplendi antecedentem promiſſionem, & oblationem ex ſuprà deductis, §. Porro, & benè etiam Rota *dec.* 79. *n.* 1. *& dec.* 80. *n.* 10. poſt Maſſobr. Triſmegiſt. legal.

Potiſſimè, quia habemus binas ſolutiones factas in hanc expreſſam Cauſam, quæ optimè declarant, alias expletas fuiſſe in complementum ſatisfactionis debiti, jam in executionem propriæ obligationis ſolvere incepti, ut monet Rota *dec.* 125. *n.* 5. *part.* 1. *diverſ. & dec.* 20. *num.* 23. *par.* 16. & in dicta Romana Dotis §. Nec ſubſiſtit, coram bon. mem. Pauluccio.

Deſuper ponderando, quòd ut plurimùm docet experientia, ne dum viros Nobiles, & Magnates, ſed quoſcumque aliqua civilitate aſperſos recepta pecunia titulo mutui in ſolo verbo cum promiſſione promptæ reſtitutionis ſolvere potius conſueviſſe hujuſmodi æs alienum, quàm alterum pro quo ſtrictiſſimo contractu obligati reperirentur, ut in propoſito hujuſmet Cauſæ obſervavit Card. de Luc. *de credit. diſcept.* 45. approban. reſolutionem captam à dd. tribus Auditoribus Arbitris quamvis ipſe contrarias partes Principis tamquam Advocatus patrocinaretur.

Neque ſpernenda eſt tertia præſumptio, eſſe ſcilicet prorſus inveriſimile, quòd Rinuccini voluerint, & Princeps permiſerit illorum pecunias in ſumma conſpicua ſcutorum 23688. tanto temporis ſpatio otioſas permanere, quando aliàs fuerunt ſubminiſtratæ ſub bona fide, & cum ſpe illa quamcitiſſimè reimburſandi, & poſtquam etiam Rinuccini occaſione ejuſdem venæ Appaltus tot, tantaſque paſſi fuerint ærumnas, & præjudicia, tam in litis ſubſtentatione adeo acerrimæ ſuper Juſtitia Appaltus, quàm ob damna paſſa ob non implementum Locationis, quàm demum ob ipſius Cambii reductionem de ſcutis ſeptem ad quinque. Agitur quippè de materia regulanda potiſſimè ex facti circumſtantiis, congruentiis, & veriſimilitudinibus, ut tradunt Grat. *diſcept.* 224. *n.* 95. Rot. coram Buratt. *dec.* 284. ubi Add. Card. de Luc. *d. diſc.* 45. *de credit.*

Ex his itaque firmato, quòd tam attenta vi tranſactionis, quàm etiam illius ſumma Juſtitia, creditum Cambii pro rata ſcutor. 6000. & alterum ſcutor. 12388. pariſicationis Venæ adhuc vigeret atque extinctum non eſſet, manifeſtè inſubſiſtens viſa eſt replicatio, quòd cùm iidem Arbitri in Calculo in eadem Concordia inſerto deſcripſerint ex una parte credita tam hypothecaria, quàm chirographaria illorum de Rinuccinis, conſtantia in totum ſcut. 52248. 88. & ex altera contrapoſuerint nonnullas Partitas Crediti Principis Ludoviſii importantes ſcuta 21098. 82. per hujuſmodi contrapoſitionem inducta fuerit compenſatio crediti, & debiti in confuſo, abſque eo, quòd dici poſſit, quòd Arbitri ſtatuerint partitas debiti referri debere in unam magis crediti cauſam, quam in aliam; Adeoque interpretando eamdem contrapoſitionem juxta regulas Juris, concludendum ſit, quòd cenſeri debeat extinctum primo loco debitum hypothecarium, & durius dictæ ratæ Cambii, & fructuum, necnon pariſicationis Venæ.

Nam eo ipſo, quòd Arbitratores crediderint ſolutiones factas à Principe uſque ad tempus tranſactionis non ceſſiſſe in extinctionem Cambii pro rata ſcutorum 6000. nec minus pro credito pariſicationis Venæ, ſed in extinctionem crediti Venæ ſubminiſtratæ pro officinis ejuſdem Principis, ex ſuprà luculenter firmatis, & teſtatur litteris rotundis Card. de Luc. *d. diſcept.* 45. *num.* 7. *de cred.* Sequitur perneceſſe, quòd contraponendo in eodem Calculo partitas crediti, & debiti Principis in confuſo, intellexerint, compenſandum eſſe primo loco debitum, pro quo eaſdem ſolutiones factas eſſe cenſuerant, cùm contrapoſitio partitarum plus operari nequeat, quàm ipſamet pecuniarum effectiva conſignatio, ac ſolutio, ſi itaque iſtam adſcribendam eſſe, arbitratum fuit, in cauſam extinctionis debiti Venæ traditæ pro Furnis Principis Ludoviſii illius tantùm ſolutionem præſeferre debent contrapoſitæ Partitæ illius crediti, ex ponderatis per Rot. coram Cavaler. *dec.* 165. *n.* 3.

Quamobrem deſcendendo ad ſecundam partem reſolutionis compenſantis dd. ſcutorum 21098. 82. in quibus conſtitutus fuit in dictæ tranſactionis Calculo Creditor Princeps Ludoviſius cum totidem per ipſum debitis Marchionibus de Rinuccinis ex cauſa ſubminiſtrationis dictæ Venæ, concluſerunt Domini mandatum de reſtituendo contra D. Ducem ab Altemps, & Robertum, concedendum eſſe pro ſc. 26143. 38. tantùm, quia licèt illorum creditum reſiduale declaratum fuerit in majori ſumma ſcut. 31160. 90. Nihilominus ipſi non habent hypothecam, niſi pro quatuor partitis conſtan. dictam ſummam ſcutor. 26143. 38. nempè pro prima ſcut. 6000. ratæ ſortis Cambii, pro ſecunda ſcut. 7600. illius fructuum, pro ſexta ſcut. 12385. 88. pariſicationis Venæ, & pro ſeptima ſcut. 157. 50. ſolut. Miniſtris ſuperextantibus excavationi ejuſdem Venæ, quæ credita cùm proveniant ex dd. Inſtrumentis Appaltus, & Cambii initis de anno 1635. dubium non eſt, quin potiantur expreſſa hypotheca, cumque ſit anterior ea Ducis ab Altemps, & Roberti longè poſtea contracta, adverſus eos non potuit denegari mandatum de reſtituendo March. Rinuccino, tam ex Juris diſpoſitione ſecundùm quam ubi par extitit diligentia omnium Creditorum, & unus ex poſterioribus reportaverit à Judice conſignationem ſemper anteriori Creditori datum eſt adverſus ipſum agere pro pecuniæ reſtitutione, ex deductis per Fontanel. *de pact. clauſ.* 5. Gloſſ. 8. *part.* 7. de Marin. *reſol.* 71. *n.* 9. *lib.* 1. Rot. coram Scraph. *dec.* 1074. *n.* 3. *& ſeqq.* Burat. *dec.* 687. *n.* 2. Card. de Luc. *de credit. diſcept.* 17. *n.* 16. *&* 17. R. P. D. meus Anſaldus *de commerc. & mercat. diſc.* 95. *n.* 98. Quàm etiam ex ſpeciali pacto, & obligatione de reſtituendo prioribus, & potioribus cum quibus conſignata, & recepta fuerat pecunia, quibus ſtantibus licitum ſit Creditori anteriori quandocumque avocare pecunias à poſteriori, Caſtil. *controver. tom.* 2. *c.* 6. *n.* 74. Gratian. *diſcept.* 732. *n.* 12. Nuguerol. *alleg.* 7. *n.* 6. *&* 35. *num.* 24. Rota in Romana Pecuniaria 9. Junii 1687. §. Siquidem, & 22. Martii 1688. in princ. coram bon. mem. Emerix.

Nec obſtat, quòd Rinuccini ſint poſteriores in tempore tamquam deſumentes ſuam hypothecam à die ſtipulatæ tranſactionis, & creationis novi Cambii de anno videlicet 1666. cùm enim dicta Concordia non contineat novum Cambium ex tunc, neque novationem antiquioris Cambii, & contractus dictæ Locationis ſtipulatæ uſque de anno 1635. ſed declaret dicta credita adhuc vigentia, & non extincta cum expreſſa præſervatione anterioritatis, & potioritatis Rinuccinis ex dd. antiquis Inſtrumentis competen. citra ullam innovationem, ſatis vulgatum eſt, quòd in minimo læſa non fuerit eorum antiqua hypotheca, adeout ipſius vigore agere valeant, perindè ac ſi non interceſſiſſet, d. poſterius novum Cambium, ex iis, quæ tradit Rot. *dec.* 160. *n.* 5. *&* 6. *dec.* 183. *n.* 10. *& ſeqq.* coram Priol. *dec.* 2. *n.* 9. *& dec.* 413. *n.* 13. coram Merlin. *& dec.* 131. *n.* 10. coram Orthobon. *& dec.* 326. *n.* 15. coram Celſ. & in Romana Cambii 1. Julii 1695. §. Non obſtat, coram Emerix.

Prout non officit, quòd attentis Conſtitutionibus SS. Pont. Sixti V. Clem. VIII. Pauli V. & Urb. VIII. prohibentibus alienationem Bonorum ſtabilium, & præſertim Juriſdictionalium in forenſes, Rinuccini uti exteri, incapaces fuerint acquirendi hypothecam generalem ſuper bonis Juriſdictionalibus Principis Ludoviſii, proindèque nequeunt pro eorum credito concurrere ſuper pretio Caſtri Fiani, ſive quia præfatæ Conſtitutiones, utpotè loquentes de alienationibus tranſlativis dominii, vel poſſeſſionis, ſeu etiam detentationis, non porriguntur ad ſimplices hypothecas generales per quas non transfertur dominium, & poſſeſſio, prout, ad differentiam hypothecæ ſpecialis, nec minus tribuitur jus in re, ſed jus ad rem, ex plenè deductis per Epiſ. Rocc. Scribentem in Cauſa pro Rinuccinis *diſp. Jur.* 57. *num.* 46.

cum

Digitized by Google

cum pluribus ſeqq. & diait Rot. in Romana Pecuniaria 27. Febr. 1690. cor. bon. mem. Emeria. Sive quia Rinuccini obtinuerunt tempore habili ampliſſimum Indultum Urbani VIII. quo habilitati fuerunt ad acquirendas quaſcumque hypothecas Bonorum ſtabilium ſtatus Eccleſiæ, & licèt hujuſmodi Indultum excipiat Bona Juriſdictionalia, adhuc tamen ſemper ſuffragatur pro bonis Principis Ludoviſii allodialibus, prout ſunt plures Tenutæ Caſtri Fiani, de cujus pretio agitur, quæ quamquam ſint intra fines Caſtri, eique adhæreant, de jure, niſi contrarium doceatur, præſumuntur allodiales, De Ponte *conſil.* 95. *n.* 1. *l.* 1. Capiblanc. *de Baron. pragm.* 11. *n.* 53. *& ſeqq.* Caren. *reſol.* 112. *n.* 11. Card. de Luc. *de feud. diſc.* 2. *n.* 11. Rot. *dec.* 28. *n.* 13. *& ſeqq.* coram Duran. *& dec.* 67. *n.* 4. coram Ubald. Sive demum quia innegabiliter valdè contracta fuit hypotheca ſuper Palatio parvo Domus Ludoviſiæ poſito in Platea Columnæ, & de tempore contractus exiſtente in dominio Principis; Ideoque cum occaſione venditionis ipſius Palatii, Marchio Baldinottus Emptor obtinuit à ſanct. mem. Clem. IX. Chigrographum per quod omnes hypothecæ Creditoribus competentes ſuper Palatio transferrentur, ac translata intelligerentur ſuper aliis quibuſcumque Principis Bonis ſtabilibus, ac etiam Juriſdictionalibus, ut patuit ex Chirographo, illiuſque meminit Rota in Romana Pecuniaria 15. Martii 1694. coram bon. memor. Emeria Decano. Inde fit, quòd ſicuti in dicto Palatio competiiſſet Rinuccinis hypotheca, ita illam exercere poſſunt ſuper Caſtro Fiani, licet Juriſdictionali utpotè in illius locum ſubrogato ea deductis per Rot. *dec.* 385. *n.* 17. coram Peuting. *dec.* 11. *n.* 12. *& ſeq.* coram Ubago, & in Romana Cenſus 26. Junii 1684. §. Et Domini coram Emeria.

Pro aliis verò tribus Partitis crediti March. Rinuccini, ſcilicèt pro ſcutis 1287. 50. mutuo datis Principi Nicolao Ludoviſio, & pro ſcutis 730. ſolutis Nerlio pro fructibus Cenſus paſſivi ejuſdem Principis, ac demum pro aliis ſcutis 2589. 18. reſidui crediti ſcutor. 23688. peræquationis venæ, cum reliqua ſcutor. 21098. 82. compenſata remanſerint cum pluribus ſolutionibus factis per Principem, Domini cenſuerunt denegandum eſſe mandatum, quia cùm ſint credita Chirographaria, nequeunt vincere creditum D. Ducis ab Altemps, & Roberti hypothecarium quantumvis hoc ſecundum eſſet primo credito in tempore poſterius, ea cumulatis per Rot. *dec.* 19. *n.* 12. coram Priol.

Et ita utraque Parte informante, &c.

REVERENDISS. D. MOLINES

DECANO.

Romana Subappaltus Theatri.

Veneris 22. *Januarii* 1700.

DECISIO XV.

POſt conceſſam novam audientiam Hieronymo Bonanno adverſus Deciſionem in hac Cauſa, ipſo inaudito, editam coram Me, ſub die 27. Junii 1698. in illius iterato examine, habito de Menſe Junii anni proximè elapſi, nulla fuit capta reſolutio; Unde conſultis iterùm Dominis ſuper congruo Dubio, *An ſit ſtandum, vel recedendum à Deciſis*, affirmativum accepi reſponſum, nempè *in Deciſis*.

Cùm enim verſemur in terminis Subappaltus ſuſcepti à dicto Hieronymo Bonanno, qui ſe obligavit in forma Cameræ Apoſtolicæ favore Fortunii Sublocatoris, non eſt dubium, quin ritè, & rectè in Curia Gubernatoris Urbis fuerit contra eum relaxatum Mandatum pro affictibus decurſis, & non ſolutis, nam ſive attendatur natura contractus locationis, ſive obligatio Cameralis, qua per Apocam deſuper confectam munitus fuit, ex utroque capite Sublocatori competebat via executiva, ex doctrinis allegatis in Deciſione, quæ revidetur §. *Validitas*, ubi jure merito dictum quoque fuit, eſſe exequendum ob illius validitatem, & juſtitiam.

Nec validitati viſa eſt quidquam obeſſe exceptio, quòd dictum Mandatum fuerit relaxatum ſub diverſa die, in qua cadebant citationes, & ſic nulliter, quoniam hoc proceſſit non ex defectu citationis verè, ac legitimè executæ, ſed ob injuriam Notarii, qui Partibus præjudicare nequit ea doctrinis in præcedenti Deciſione allegatis §. *In nihilum*. Imò ſecluſa hac prætenſa nullitate, cùm concurrat illius juſtitia, exiſtimarunt Domini, poſſe ad novam conceſſionem Mandati procedere, tamquam in prima, ut in proximis terminis ſententiæ latæ extra terminum citationis practicatum fuit per Rot. in Romana reſtitutionis in integrum 23. Junii 1698. §. finali, coram Rev. P. Dom. meo Caprara. Præſertim, attenta clauſula, *ſi quid exequendum*, cum qua reſcripſit Signatura Juſtitiæ, & commiſſa fuit Cauſa noſtro Tribunali, quæ operatur, ut Judex ad quem poſſit executivè procedere, concurrente juſtitia mandati, Rota *dec.* 12. *n.* 4. poſt Zacch. *de oblig. Cam.*

Quòd autem in noſtra hypotheſi concurrat clara juſtitia, ea eo apprimè convincitur, quòd in Capitulis in ſequelam præcedentis Apocæ concordatis, & in ſcripturam redactis ſub die 24. Januarii 1696. dictus Hieronymus Bonannus Subconductor ſexti Ordinis Cellularum, vulgò *Palchetti*, exiſtentium in celebri Theatro, nuncupato *Tordinona*, hodie deſtructo, promiſit ſe ſoluturum Fortunio Sublocatori ſcuta 95. pro qualibet die, in qua recitaretur Comœdia, unde cum ille defecerit in promiſſa ſolutione, non eſt dubium, quin judiciali gladio coerceri debeat ad illam explendam favore Dominici Antonii Salvioni Ceſſionarii præfati Fortunii Sublocatoris: Capitula enim Subappaltus habent vim legis, & pacta in illis appoſita religioſè inter contrahentes ſervanda veniunt; per Textum *in l. ea lege* 53. *in princip. verſ. reſponde*, *ff. locat.* Pariſ. *conſil.* 79. *num.* 18. *lib.* 3. Cornel. *conſ.* 339. *in princ. lib.* 1. Beccau. *conſil.* 45. *cum.* 25. Pacion. *de locat. & conduct. cap.* 23. *n.* 129. Card. de Luca *de Regal. diſcept.* 61. *n.* 2. cum aliis pluribus allegatis in Deciſione, quæ revidetur §. Juſtitia, cum ſeq. ubi latè materia exornatur.

Nec ad evitandam ſolutionem ſuffragari poteſt Bonanno præcipua exceptio, pluribus juris concluſionibus per ejus Defenſores exornata, ſcilicet, quòd eatenus ipſe ſuſcepit affictum Cellularum ſexti Ordinis in dicto Theatro pro dictis ſcutis 95. dietim ſolvendis in qualibet recitatione Comœdiæ: Quatenus ei à Fortunio promiſſa fuit correſpectivè facultas privativa ſingillatim locandi eaſdem Cellulas Perſonis acceſſuris ad audiendas Comœdias, abſque eo quòd aliquis alius ſimiles locationes aliarum Cellularum faceret minutatim, veluti ſibi privativè promiſſum fuerat. Unde cùm verſemur in pactis correſpectivis, itaut nequeat dari poſitio unius, niſi ponatur alterum, & utriuſque ſit idem Judicium, & pro unico contractu habeatur per Textum *in l. ſi ventum*, §. *in bonis*, *ff. de privileg. credit.* Menoch. *conſ.* 201. *n.* 169. *cum ſeq.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 924. *n.* 2. Giurb. *dec.* 85. *n.* 20.

Utique data hac correſpectivitate, & non adimpleta promiſſione dictæ privativæ ea parte Fortunii Sublocatoris, dum locationes aliarum Cellularum factæ fuerunt minutatim ab aliis Perſonis, & præſertim à Salviano Ceſſionario d. Fortunii, ſubintrat dicta valida exceptio non adimplementi, quæ impedit in quolibet contractu executionem obligationis Cameralis etiam juratæ, ad tradita per Graſſ. *except.* 13. *n.* 37. *&* 40. Galleſ. *de obligat. Camer. qu.* 1. *n.* 1. *&* 7. Rota poſt Zacch. *eod. tract. dec.* 113. *n.* 15. *& dec.* 116. *n.* 1. *& dec.* 139. *n.* 2. *& dec.* 146. *n.* 1.

Verùm prædicta minimè obſtare viſa ſunt, nam prætermiſſa inſpectione circa plures juris effectus reſultantes ea pactis, ſeu promiſſionibus correſpectivè adjectis in contractibus nominatis, inter quos recenſetur locatio, & in quibus non ſolet ita faciliter admitti reſciſſio ex defectu implementi ea parte alterutrius ea Contrahentibus, ſed dumtaxat datur actio ad implementum, ex doctrinis allegatis in Deciſione, quæ revidetur §. In omnem caſum, quibus non contradicunt plures aliæ adductæ per Scribentes pro dicto Hieronymo Bonanno Subconductore, cùm procedant in caſu, quo adſint pacta reſolutiva expreſſè adjecta cum clauſulis effrænatis, & removentibus conſenſum ab actu, ut in Reatina Donationis, ſeu Renunciationis 10. Maji 1697. coram Me, ex adverſo allegata pro punctuali.

Ponderabant Domini in concreto caſus noſtri, quòd Conductor excipiens de non implemento, efficitur in ſua exceptione actor, ut omiſſis generalibus in puncto tradit Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 989. *num.* 3. ubi concordantes, proindeque eidem incumbit onus probandi impedimentum paſſum in affictu proveniſſe ea culpa Locatoris,

ut firmatum fuit in noſtris terminis per Rot. *dec.* 11. *n.* 3. poſt Zacch. *de oblig. Camer.*

Tantum enim abeſt, ut poſſit afferri ſuper his aliqua probatio, quòd potius iſta apertè excluditur tam ex lectura Apocæ, quàm Capitulorum Subappaltus, in quibus nullibi legitur, pactum ſuper prætenſa privativa locandi dictas Cellulas minutatim, in quo fundatur defectus adimplementi; Non extante igitur tali pacto, conſurgit juris axioma, ut non entis nullæ ſint qualitates, *l. Pomponius, ff. §. finali, de acquir. poſſeſſ.* Barboſ. *axiom. jur.* 162, *n.* 1.

Nec tale pactum viſum eſt poſſe convinci ex Teſtibus ad hunc effectum formiter examinatis, qui videntur ſufficere ad illud probandum, cùm non verſemur in contractu requirente neceſſariò ſcripturam, ſed recipiente etiam perfectionem ex ſolo Partium conſenſu, per Text. *in l.* 1. *ff. loc. l. contractus* 24. *C. eodem*, Pacion. *de locat. & conduct. c.* 16. *n.* 2. *&* 3, Rot. *dec.* 507. *n.* 8. *par.* 4. *rec.*

Quoniam prætermiſſis pluribus defectibus oppoſitis adverſus dictos Teſtes, eſt certum, quòd præliminaris Apoca, pro ſuſcipiendo controverſo Appaltu, confecta fuit ſub die 8. Decembris, ibique Contrahentes ſe reſtrinxerint ad futura Capitula, quæ inita fuerunt die 24. Januarii ſubſequentis abſque ulla expreſſione intermediæ pactionis ſuper prætenſa privativa; Et licèt iidem Teſtes depoſuerint de illius conventione, facta de præciſo tempore intermedio, nempè ſub die 1. ejuſdem Menſis Jannarii, adhuc per Dominos obſervatum fuit, illorum depoſitionem concernere, vel fidem ad perpetuam, vel ſimplices articulos, adeout eamdem depoſitionem non rectè evacuarunt ſuper Interrogatoriis, quæ in concurſu cum articulis ſemper veniunt præferenda in materia probationum, Bald. *in l.* 2. *n.* 4. ibique Dec. *n.* 3. *C. de eden.* Farinac. *de Teſtib. q.* 73. *n.* 14. Rot. apud Balduc, ad Ramon. *dec.* 50. *n.* 5. *tom.* 2. & coram Bich. *dec.* 120. *n.* 20. coram Cerro *dec.* 675. *n.* 9. *& dec.* 91. *n.* 15. *& dec.* 249. *n.* 11. *p.* 15. *recent.*

Imò, cùm in forma Interrogatoriorum dicti Teſtes immorati fuerint in ſimplici tractatu, ſeu velleitate Contrahentium, ſequitur proindè, quòd non alia pacta cenſeantur concluſa, niſi illa, quæ contenta, ſeu expreſſa leguntur in præfatis Capitulis poſtea in ſcripturam redactis, ad tradita in puncto per Rocc. *diſput. Jur. Select. c.* 108. *n.* 8. Rota coram Ludov. *dec.* 168. *n.* 2. ibique Adden. *n.* 7. *& dec.* 413. *n.* 4. *par.* 2. *rec.* Addita præſertim ea efficaci animadverſione, quòd non eſt veriſimile Contrahentes voluiſſe pactum iſtud tam ſubſtantiale circa privativam retinere in ſolis verbis, & non ponere in ſcriptis, quæ ſanè inveriſimilitudo non ſolùm minuit fidem Teſtibus, per Textum *in l. ob carmen. §. final. ff. de Teſtibus*, Abb. *in cap. Quia veriſimile n.* 3. *verſ. nota, quod contra Teſtes*, ibique Felin. *n.* 4. *de præſumption.* optimè Rota coram Celſo *dec.* 40. *n.* 8. *& dec.* 19. *n.* 1. *&* 2. *p.* 19. *recent.*

Verùm etiam operatur, ut magis deferendum veniat Inſtrumento, ſeu Capitulis, in quibus non legitur tale pactum, quàm Teſtibus de illo deponentibus, ut in noſtris proximis terminis dixit Rota *dec.* 157. *num.* 9. coram Peutinger, ubi ſubdit, quòd hoc magis procedit, quando, prout in caſu noſtro, Teſtes non ſunt Inſtrumentarii, & patiuntur plures alios defectus, ad quos proindè repellendos, tamquam deponentes contra formam Inſtrumenti, ſufficit quælibet exceptio, etiam leviſſima, Bald. *in c. cum Joannes n.* 8. *de fid. Inſtrum.* Jaſon. *conſ.* 124. *n.* 14. *l.* 1. Farinac. *de falſit. & ſimulat. q.* 158. *n.* 92. Cyriac. *controv.* 407. *n.* 208. *l.* 3.

Nec ex eo, quòd dictus Hieronymus Bonannus in præcedentibus annis ſuſceperit Appaltum ſimilium Cellularum in eodem Theatro pro minori ſumma ſcutorum 55. argui poteſt, interceſſiſſe inter ipſum, & Fortunium locatorem dictum pactum tacitum ſuper prætenſa privativa ſublocandi Cellulas, attento augmento affictus in dictis ſcutis 95. Quoniam, cùm idem Theatrum, mediante nova ſtructura, redactum fuerit in ampliorem, & elegantiorem formam, cum augmento dictarum Cellularum in quolibet ordine, utique ex natura rei debuerat etiam augeri affictus, cùm hoc ipſum ſuadeat illa juris concluſio, quòd regulariter pretia rerum non ſolùm varientur ex diuturnitate, ſeu beneficio temporis, ſed etiam ex varietate loci, juxta Theoricam Bart. *in l. pretia rerum, §. nonnullam ſub n.* 2. *verſ. Et hoc dico, ff. ad l. Falcidiam*, optimè Rota coram Ludoviſ. *dec.* 101. *n.* 4. ibique Adden. *verſ. Concurrentibus*, ubi quòd homines non ſolent aſſefatui ad conducendum, ſeu emendum res pluris, quàm ex eis poſſint percipere; Imò, cùm Bonannus optimè ſciret ſtatum, & conditionem rei conductæ, ſibi imputet, quatenus noluit per ſpecialem, & expreſſam conventionem ſibi proſpicere ſuper prætenſo pacto locandi privativè dictas Cellulas, ut appoſitè relatis concordantibus, tradit Grat. *diſcept. for. d. c.* 989. *n.* 7.

His poſitis minimè ſuadere poſſunt receſſum à dict. contractu Subappaltus plures actus judicialiter geſti ab utraque Parte in ipſo calore Scænicarum repræſentationum in Curia Gubernatoris Urbis, cui principaliter incumbebat moderari Jura Theatri; Quoniam illi geſti à Bonanno, ultra quòd præſeferebant ſolam diſpoſitionem recedendi à contractu, cùm nunquam interceſſerit poſitiva clavium reſtitutio, & correſpectiva receptio ex parte Fortunii, prout requiritur pro diſſolutione locationis, ad tradita per Pacion. *de loc. & conduct. cap.* 58. *n.* 3. eſt certum, quòd non potuerunt aliquo modo præjudicare eidem Fortunio, cùm dumtaxat ad ejus favorem appoſitum fuerit pactum reſolutivum, quod proinde in illius odium retorqueri non poterat, per Text. *in leg. quod favore, ff. de regul. jur.* Rot. *dec.* 27. *n.* 6. *p.* 19. *recent.*

Actus denique peracti ab eodem Fortunio, prout ſunt ejus interpellationes factæ Marcello de Roſis, & reſpectivè Comiti Alibert, qui dicebantur principales Domini Theatri, nullam valent inducere acceptationem reſolutionis controverſi Subappaltus Cellularum ſuſcepti à dict. Bonanno, & ratio eſt, quia cenſentur explati ad abundantiorem cautelam, adeout cùm in caſibus dubiis bonum ſit, imò neceſſarium ſibi in aliquo præcavere; proptereà ſubintrat Juris concluſio, quòd ea, quæ fiunt ad majorem cautelam, non immutant naturam contractus, nec præjudicant, Rota *dec.* 212. *n.* 12. *& dec.* 320. *n.* 46. *part.* 16. *recent.*

Demùm decreta Judicis facta ſuper dictis actibus, ſeu inſtantiis, utriuſque Partis, cùm legantur munita clauſulis ſalutaribus, & præſervativis, neutri præjudicium attulerunt ex notiſſimis Juribus.

Cæterùm pro coronide, ac in univerſum arbitrati ſunt Domini, quòd cùm exceptio non adimplementi non ſit clara, ac liquida, nec incontinenter probata, ſed turbida, & requirens altiorem indaginem, utique non eſt capta interim impedire Locatori conſecutionem affictuum decurſorum, & non ſolutorum, ut in puncto tradit pluribus relatis Gratian. *dicto cap.* 989. *num.* 5. *&* 11. & Rota poſt Zacch. *de obligat. Camer. dec.* 11. *per tot.* & Mantic. *dec.* 222. *num.* 7.

Et ita in reliquis approbantes Domini præteritam Deciſionem circa amiſſionem Arræ, reſolverunt, utraque Parte audita.

R. P. D. LANCETTA.

Mantuana Emphyteuſis.

Lunæ 8. *Martii* 1700.

DECISIO XVI.

FUndamenta Deciſionis editæ coram Me 29. Aprilis anni præteriti nullatenus everti viſa fuerunt ex Juribus longa ſerie deductis pro Comite Zucchio in hodierna Audientia comparente, ideòque reſponſum fuit, ſtandum eſſe in Deciſis.

Iterum namque cenſuerunt Domini, Inveſtituram à Jacobo Ottino de anno 1566. ſuſceptam *pro ſe, & heredibus ſuis*, adhuc perdurare in fratribus de Caſtillionis à dicto Jacobo per medium Juniperæ Aviæ Deſcendentibus, cùm hæredum ſuorum appellatione fœminas, & ab eis deſcendentes comprehendi, latè comprobet prima hujus Cauſæ Deciſio 15. Martii 1697. §. Nec dubitari, coram bon. mem. Urſino, & poſtrema coram Me, §. Quid adverſaretur.

Nec ad excludendum prædictos fratres à fœmina deſcendentes placuit allegatus in eis defectus hæreditariæ qualitatis reſpectu Franciſci Mariæ ultimi maſculi ex linea inveſtitorum. Hujuſmodi enim objectum ſupponit Emphyteuſim ſimpliciter hæreditariam, quod tamen non ſubſiſtera, probant geminæ deciſiones coram bon. mem. Urſino prima nempè in d. §. Nec dubitari, & ſecunda nec reſiſtebat.

Et ſanè adverſus hæreditariam qualitatem urget natura Emphy-

Emphyteuſis Eccleſiæ, pro qua ſicut ea capi debet interpretatio, quæ tranſitum in extraneos impediat, Cephal. *conſil.* 345. *num.* 24. *& ſeq.* Bardellon. *conſil.* 41. *numer.* 2. *cum ſeq.* Rota coram Merlin. *deciſ.* 583. *num.* 16. ità donec ex verbis, clauſulis aliiſque pactis non reſultet, hæreditariam dumtaxat qualitatem fuiſſe requiſitam, contra illam ſemper militat Juris præſumptio, & aſſiſtit alia pro reſtrictione ad hæredes ſanguinis tamquam Eccleſiæ magis favorabilis, Cephal. *dict. conſ.* 345. *numer.* 24. *&* 25. Magon. *deciſ. Lucenſ.* 12. *num.* 13. & Rota *deciſ.* 350. *numer.* 2. *&* 6. *part.* 16. *recentior.*

Hujuſmodi autem verba, clauſulæ, & pacta in Inſtrumento non leguntur. Quatenus enim conſtituitur fundamentum in verbis: *Pro ſe, & hæredibus ſuis*; illud ſuo Marte corruit animadvertendo, quòd in Emphyteuſi Eccleſiaſtica, mentio hæredum intelligitur pro hæredibus ſanguinis, non autem Bonorum ex opinione millies per hoc Sac. Tribunal canonizata, de qua in Romana Emphyteuſis 4. Februarii 1688. §. Juſtitia verò, coram Reverendiſſimo Domino meo Decano. Quatenus verò recurritur ad clauſulas, ibi; *Ad habendum &c. & quidquid dicto Inveſtito deinceps perpetuo placuerit facien.* iſtæ nequeunt extendere conceſſionem ad extraneos, ſed earum quælibet eſt operativa intra limites Emphyteuſis Eccleſiaſticæ; facultas enim alienandi reſultans ex dicta clauſula *ad haben.* compatibilis eſt cum Emphyteuſi ad hæredes ſanguinis reſtricta, ut ſcilicet conferat arbitrium alienandi, ac diſponendi erga perſonas de genere comprehenſorum, Rota coram Zarat *dec.* 95. *num.* 20. Perpetuitas verò intelligitur durante linea inveſtitorum, Cardin. de Luca *de Emphyt. diſcurſ.* 59. *ſub num.* 14. Rota *dec.* 427. *nu.* 23. *cum ſeq. part.* 9. *& dec.* 385. *num.* 2. *par.* 16. Et quòd in effectu ambæ clauſulæ, habeant ſe famulativè ad connaturalem eſſentiam contractus principalis, cui ſunt adjectæ, optimè probat ſecunda hujus cauſæ Deciſio 27. Junii 1698. §. Nec regulariter coram bon. memor. Urſino.

Potiſſimè ſtante clauſula immediatè appoſita, ibi: *ſalvo ſemper Jure dicti Archipresbyteratus*: quæ ſtat coarctativè, ac modificativè ad præcedentes, earumque vim adimit, Rota *dec.* 83. *num.* 9. *par.* 18. *recent.* ac pluribus congeſtis advertit dicta ſecunda Deciſio bon. mem. Urſini, §. Et licet clauſula.

Non attenta reſponſione, quòd hujuſmodi clauſula præſervativa reſpiciat ſolùm Dominium directum Eccleſiæ, non autem impediat tranſitum utilis in extraneos, ſiquidem cùm inutilis eſſet expreſſa Dominii directi præſervatio, dum ex diſpoſitione Juris illæſum remanebat, ac Laudemium in Caſu alienationis in extraneos, etiam in Emphyteuſi hæreditaria ſolvendum erat ex firmatis, in dicta ſecunda Deciſione bon. mem. Urſini §. *Veritas autem*, illa dictio *ſemper* complectens omne tempus, omneſque caſus, Giurb. *conſil.* 99. *numer.* 28. Gratian. *deciſion. Marcheſ.* 183. *numer.* 6. Rota *deciſ.* 128. *numer.* 3. *parti ſecunda diverſor.* adjecta dici debet ad omnes effectus magis Eccleſiæ proficuos, & conſequenter, imò præcipuè ad illum, ne Emphyteuſis tranſeat in extraneos, cùm in hoc verſetur primarium Eccleſiæ intereſſe, ut ad ipſam celeriùs, ac faciliùs Bona revertantur, Ansteol. *controverſ.* 378. *ſub num.* 17. Rota coram Merlin. *dec.* 583. *num.* 16.

Neque huic intelligentiæ adverſatur *Deciſio* 268. *par.* 12. *recentior.* aliæque authoritates adductæ ad probandum, quòd clauſulæ præſervativæ appoſitæ poſt alias hæreditariam Emphyteuſis naturam ſuadentes, illam non immutent. Procedunt enim in Caſu, quo certò conſtet, omnia Jura fuiſſe ampliſſimè tranſlata in Emphyteutam, vel locatarium, ac nihil fuiſſe favore Eccleſiæ reſervatum, qui eſt caſus *dictæ dec.* 268. ut videre eſt *ſub numer.* 7. *verſic. ſive etiam.*

Quatenus demum recurritur ad pacta, iſta neque alterare videntur naturam Emphyteuſis Eccleſiaſticæ, illamque hæreditariam conſtituere; Non quidem primum ſolvendi penſionem fructibus correſpondentem, tum quia hujuſmodi correſpondentia non benè deſumitur ex promiſſa ſolutione ſolidorum 46. pro qualibet Bubulca Terræ, dum ignotum eſt quid, & quantum ex dicto Terreno retrahatur, idcòque deficit probatio ad hunc effectum neceſſaria, ex notatis per Mell. *allegat.* 70. *num.* 31. *lib.* 2. Gob. *conſultat.* 24. *numer.* 14. Magon. *dec. Lucenſ.* 12. *ſub num.* 20. *verſ. Prætereà*, Surd. *dec.* 198. *num.* 27. tum etiam quia probata non relevaret, cùm magna penſio Emphyteuſi Eccleſiaſticæ naturæ non repugnet, Franc. Palm. *conſultat.* 71. *num.* 8. *&* 9. Gob. *dicta conſultat.* 24. *numer.* 12. Tondut. *reſolut. Civil. cap.* 25. *num.* 9. *part. prima*, Gizzarel. ad deciſ. Capyc. Latr. 18. *num.* 8. Et in terminis de penſione conſtituta juxta valorem rei ad rationem quinque pro centenario, loquuntur Nat. *conſ.* 49. *ante numerum* 26. *verſic. Duodecimo*, Surd. *dict. deciſ.* 198. *num.* 20.

Aliàs enim ſi penſio fructibus correſpondens in Emphyteuſi Eccleſiaſtica immutaret illius naturam, nunquam poſſent Eccleſiæ Bona in Emphyteuſim concedi, dum ſemper ad hunc effectum major Eccleſiæ utilitas requiritur, iſtaque verificari non poteſt, niſi Canon fructibus correſpondeat, Hodiern. ad Surd. *dict. dec.* 198. *num.* 8. & Rota in Ferrarien. Capellaniæ decima Junii 1695. §. Neque obſtat, cor. Rever. P. Dom. meo Priolo, quod abſurdum ponderat Cardinalis de Luca *de Emphyt. diſcurſ.* 30. *ſub num.* 6.

Minùs urget pactum francandi mediante aſſignatione ad favorem Eccleſiæ facien. de aliis Bonis majoris valoris, illud enim obſtaret, quoties affrancatio conventa legeretur in pecunia, quo caſu emphyteuſim eſſe tranſmiſſibilem ad extraneos, tenet Gob. *conſult.* 11. *num.* 9. ſecùs verò, quando, ut hìc permiſſa fuit cum aſſignatione alterius æquivalentis, vel majoris proprietatis, quia tunc hujuſmodi facultas naturæ Emphyteuſis Eccleſiaſticæ potiùs accedit, quàm adverſetur, Cardin. de Luc. *de Emphyt. diſc.* 59. *n.* 15. & dictum fuit in ſecunda deciſ. bon. mem. Urſini 27. Junii 1698. §. Et ſub iiſdem. Ea ratione quia eadem Emphyteuſis, omniaque illius Jura, & qualitates in re ſubrogata continuantur citra neceſſitatem alicujus immutationis, vel alterationis antiquæ naturæ, Gob. *conſult.* 11. *n.* 20. *& conſ.* 91. *n.* 1.

Sicut autem de præmiſſis neque verba, neque clauſulæ, neque pacta ſuadere poſſunt, Inveſtituram fuiſſe ab initio hæreditariam, & ad extraneos tranſitoriam, ita, & multò minus hoc deduci valuit ex obſervantia. Quippè licèt allegaretur, controverſa bona de anno 1504. tranſiiſſe in Ambroſium Mazzolarium, qui non erat de ſanguine Tridapalei de anno 1500. inveſtiti, & ſucceſſivè de anno 1514. ex Mazzolario tranſiiſſe in Ottinum de Ottinis, attamen animadvertebant Domini, obſervantiam admitti potuiſſe quoties alienationes ſequutæ fuiſſent liberè abſque licentia, ſeu aſſenſu Domini directi, qui deinde extraneum in novum Emphyteutam agnoviſſent, juxtà notata per Card. de Luc. *de Emphyt. diſc.* 34. *num.* 3. *in fin. verſ. ſeptimo demum*, non autem in præſenti, quo proceſſum non fuit per viam alienationis, ſed per viam inveſtituræ, & conceſſionis factæ per Archipresbyterum Dominum directum favore Mazzolarii cum præſentia, & conſenſu d. Tridapalei, qui bona renunciavit *dict. Summ. Comitis Zucchi num.* 2. Alia verò translatio in Ottinum de anno 1525. fuit inveſtitura facta per Archipresbyterum vigore pacti cum Mazzolario initi de anno 1514. quo dicta bona affrancavit, ſeu permutavit cum aliis nuncupatis. Li Correzzuoli *d. Summ. num.* 3. *&* 4.

Poſito ex his, quòd Inveſtitura anni 1566. comprehendat fratres de Caſtillionis utpotè de ſanguine Jacobi eo tempore inveſtiti, animadverſionem non meruit repetita exceptio, quòd eadem antiqua inveſtitura de medio ſublata fuerit per aliam novam à Marcello reportatam anno 1636. iſtaque ad ejuſdem Marcelli deſcendentiam reſtricta, ceſſaverit per obitum Franciſci Mariæ ſine filiis, adeoque fratres de Caſtillionis inniti nequeant antiquæ ceſſioni ampliùs non exiſtenti. Siquidem ſuppoſito, quòd iidem fratres in d. priori conceſſione fuiſſent comprehenſi, ut firmant omnes hujus cauſæ deciſiones, nil prorſus in eorum præjudicium urgere poteſt nova conceſſio, ſive conſideretur inductiva diverſæ qualitatis, ut dixit Rota in Romana Emphyteuſis 4. Februarii 1688. §. Eo minùs, coram Reverendiſs. D. meo Decano, ſive, ut verius eſt, antiquæ peremptoria reputetur, Cephal. *conſil.* 173. *ſub num.* 9. *verſic. Quod ego*, Burſat. *conſil.* 54. *n.* 24. Caldas *de renovat. Emphyt. libr.* 1. *qu.* 5. *num.* 3. *verſ. ſed conſenſu tamen*, Rot. in Cervien. Emphyteuſis 14. Martii 1695. §. Nec talis coram R. P. D. meo Priolo.

Reſponſio autem, quòd de tempore poſterioris Inveſtituræ, antiqua cum effectu, ac Jure permittente

ceſſaſſet ob defectum Joannis Baptiſtæ à ſolutione canonum, ea pluribus admitti non potuit. Primò, quia ſola caducitatis acceptatio facta fuerat per Rectorem Eccleſiæ Dominæ directæ, ſed Judicis ſententia ſuper devolutione non interceſſerat, adeout Emphytheuſis dici non poſſet annihilata, ſed annihilanda, ut in puncto probat Burſat. *conſ.* 54. *n.* 22. *& conſil.* 55. *n.* 4. *cum ſeq. juncto n.* 18. Secundò, quia devolutio, quæ ex non ſolutione Canonum prætendebatur incurſa per Joannem Baptiſtam, declarari non poterat contra Marcellum ſucceſſorem, cùm non procederet ex pacto, ſed à ſimplici pœna per legem inducta, ut advertit prima deciſio bon. mem. Urſini, §. Incaleſcit cum ſeqq. & poſtrema coram Me, §. Quinimò. Ac tertiò demum, quia data per hypotheſim devolutione, iſta facillimè poterat evitari per purgationem moræ, antiquæ conceſſionis reſtaurativam, ut proſequitur dicta prima deciſio bon. mem. Urſini, §. Devolutio, & altera cor. Me, d. §. Quinimò.

Atque hinc ſicut emergit defectus poteſtatis in Marcello præjudicandi per acquiſitionem novæ Inveſtituræ perſonis in antiqua comprehenſis, ad evidentiam quoque comprobatus remanet defectus voluntatis. Ille namque proceſſit ſub erroneo ſuppoſito caducitatis, per Joannem Baptiſtam ejus Anteceſſorem incurſæ ob Canones non ſolutos, ac etiam ob non renovatam inveſtituram temporibus debitis, *Sum. Comitis Zucchi num.* 12. ibi: *De gratia ſpeciali, & tamquam de re legitimè devoluta ad dictum Archipresbyterum ob non ſolutos Canones per quondam Dominum Joannem Baptiſtam Ottinum, &c. ac etiam ob non renovatam Inveſtituram temporibus debitis, &c.* Et tamen devolutio ob Canones non ſolutos, vel contra Marcellum intentari non poterat, vel ex ſuprà deductis evitabatur per remedium purgationis moræ, quod ex æquitate Canonica ſemper etiam poſt declaratam caducitatem admittitur, ex firmatis in mea præcedenti deciſione §. *Quinimò ante finem*. Illa verò deſumpta ea non petita renovatione ceſſabat ex lectura Inſtrumenti, quod in nulla ſui parte hujuſmodi obligationem complectitur, ut latè probat prima deciſio, §. *Devolutio quidem cum ſeqq.* & ſecunda, §. *Veritas uſque ad finem*, coram bon. mem. Urſino, & ultima coram me §. *Minus verificabatur*. Vel in omnem caſum quatenus renovatio de Jure peti debuiſſet, cùm Rector ſemper Canones exegerit, ac Marcellum in Emphyteutam agnoverit, negari non valet bona fides, aut juſta credulitas, quòd renovatio neceſſaria non eſſet, itaut etiam ex hoc capite remedium purgationis moræ competeret, ut in fortioribus terminis non petitæ renovationis ex pacto conventæ, Rot. *dec.* 165. *n.* 30. *part.* 10. *& dec.* 65. *num.* 4. *&* 5. *part.* 17 *recent.*

Nec ad evitandam falſitatem, & erroneitatem ſuppoſitæ devolutionis quidquam relevat, quòd Marcellus fuiſſet interpellatus ad ſolven. Canones, & ſic defectus non ſolutionis etiam ipſius reſpectu verificaretur. Siquidem in præfato Inſtrumento devolutio unicè incurſa ſupponitur ob Canones non ſolutos à Joanne Baptiſta, non autem à Marcello ſucceſſore, ibi: *Ob non ſolutos Canones per quondam Joannem Baptiſtam Ottinum ultimo loco defunctum ſcilicet ſub die* 3. *Octobris* 1635. Et revera diverſo modo ſupponi non poterat, dum ab hac die obitus Joan. Baptiſtæ uſque ad diem ſtipulatæ novæ conceſſionis ſub die 19. Martii 1636. ſolùm effluxerant quinque Menſes cum dimidio, itaut nulla prorſus in Marcello conſiderabilis eſſet mora, vel contumacia.

Quinimò neque reſpectu Canonum à Joanne Baptiſta debitorum dici poterat Marcellum fuiſſe moroſum in ſolutione, dum à die 30. Octobris 1635. qua Dominus directus caducitatem acceptaverat, *dicto Summario Comitis Zucchi num.* 11. *litt. A.* uſque ad dictam diem 19. Martii 1636. qua fuit facta nova Conceſſio, nec quinque Menſes elapſi fuerant, cùm tamen ad purgandam moram ſemeſtre concedatur, juxta communiorem ſententiam, de qua Gratian. *diſceptat. forenſ. capitul.* 378. *numer.* 21. Caſtald. *conſil.* 97. *numer.* 9. Et quidem à die acceptatæ devolutionis, non autem omiſſæ ſolutionis numerandum, Carol. Anton. de Luc. ad Gratian. *obſervat.* 378. *numer.* 11. *in fine*, Pacion. *de locat. cap.* 55. *num.* 57.

Conſtito autem de falſa, & erronea cauſa deveniendi ad ſtipulationem novæ inveſtituræ, ſicuti potuiſſet Marcellus acquirens defectum, conſenſus allegando illam impugnare, ita, & fortiùs hoc licitum eſt dictis fratribus in antiqua conceſſione, ut ſupra comprehenſis, ut præ cæteris firmat ſecunda deciſio coram bonæ memoriæ Urſino, §. *Quatenus verò*, & probant Natt. *conſil.* 289. *ſub num.* 4. *verſic. ſed omiſſo*, Menoch. *conſil.* 89. *numer.* 9. Gobb. *in tractat. de permiſſ. feud. & emphyteuſ. alienat. qu.* 6. *num.* 41.

Et ita in reliquis approbando prædictam deciſionem reſponſum fuit utraque &c.

R. P. D. MUTO.

Viterbien. uſus Paſcuorum.

Lunæ 15. *Martii* 1700.

DECISIO XVII.

INnixi antiquiſſimæ conſuetudini, tribuenti liberam facultatem Communitati Viterbii diſponendi de Paſcuis herbarum, ſpicarum, & frondium in proprio Territorio exiſtentium, duplici Statutaria ſanctione Cives Viterbienſes tales pertinentiam, & Dominium conſtabilire curarunt, & ad majorem firmitatem, confirmationem etiam Apoſtolicam in ampliſſima forma à ſan. mem. Paulo III. obtinuerunt, addito inſuper, quòd pretium pro tempore ex dictis Paſcuis provenien. in ſolutionem impoſitionum, & onerum eidem Communitati incumbentium converti deberet.

In executionem talium ordinationum, Communitas præfata ſemper adſtrinxit depaſcere volentes Animalia in ſuo Territorio, illa in Secretaria Conſervatorum aſſignare, ſeſeque obligare ad ſolvendam Taxam quotannis ab eiſdem Conſervatoribus ſtabilitam. Verùm quia moderno tempore in hac antiquiſſima quaſi poſſeſſione turbari cœpit ab Affictuario D. Principis Pamphilii, fuit introducta Cauſa coram A. C. qui ad favorem Communitatis pronunciavit, à cujus Sententia interpoſita ex parte D. Principis appellatione, Cauſaque mihi delegata dedi in hodierna Audientia Dubium: *An, cui & quomodo competat Jus paſcendi, ac reſpectivè manutentio?* & à Dominis meis reſponſum obtinui, *Jus paſcendi, & reſpectivè manutentionem competere Communitati juxta modum*.

Etenim quoad competentiam Juris paſcendi in genere, illud ſpectare ad Communitatem abundè probatum remanet, ſive attendatur Statutum in *rubr.* 4. *de Paſcuis* datum in *Summ. Communitatis numer.* 2. *in quo* aſſeritur Jus paſcendi pertinere ad Communitatem, verbum enim, *pertinere*; Dominium denotat, ut tradunt Felin. *in Rubric. de reſcript. numer.* 7. *verſic. Hoc autem limitatur*, Menoch. *conſil.* 21. *numer.* 4. Caldas *de emphyt. & vendit. capit.* 22. *numer.* 22. Barboſ. *diction.* 257. *numer.* 3. Rota coram Coccin. *deciſ.* 1058. *numer.* 3. coram Bichin *deciſ.* 153. *numer.* 8. *& in recentior. deciſion.* 264. *numer.* 5. *part.* 8. & ulterius demandatur, depaſcentes Animalia, ſolvere debere Communitati Taxam à Prioribus quotannis faciendam, quæ impoſitio Taxæ illiuſque exactio pro pretio herbarum, Dominium earumdem penès Communitatem arguit, ex firmatis per Honded. *conſil.* 84. *ex numer.* 15. *lib.* 2. Panimoll. *deciſ.* 25. *adnot.* 2. *numer.* 12. *& ſeqq.* Rota *in recent. deciſ.* 632. *numer.* 2. *part.* 3. ſive reſolutio Conſilii Generalis, cujus tenor refertur in Bulla ſan. mem. Pauli III. *Summ. ejuſdem numer.* 3. in qua datur libera facultas Communitati non ſolùm paſcendi, & paſcere faciendi Animalia cum herbis in Territorio Viterbien. exiſtentibus, ſed etiam de eis liberè ad ſui libitum diſponendi, aboleta quacumque contraria prætenſione Civium, quæ libera, & totalis Paſcuorum diſpoſitio nonniſi ad Dominum ſpectat, & dominium diſponentis denotat, ut de verbo, *liberè*, Alexand. *conſil.* 214. *numer.* 3. *lib.* 6. Gabriel. *conſil.* 99. *numer.* 33. *lib.* 2. Surd. *conſil.* 143. *ſub num.* 23. Altograd. *conſil.* 8. *num.* 14. *lib.* 1. Rota *in recent. deciſ.* 19. *num.* 2. *part.* 6. & de verbis diſponere ad libitum R. P. D. Collega *de Commerc. & merc. diſcept.* 87. *num.* 36. Rota coram Ubago *deciſ.* 3. *num.* 4. *& in recent. dec.* 54. *numer.* 4. *part.* 14. *& dec.* 289. *num.* 17. *part.* 17. Cùmque hujuſmodi reſolutio fuerit ampliſſimis verbis à ſan. mem. Paulo III. confirmata, & ex abundanti in ejuſdem Breve declaratum fuerit

non

Google

non licere Civibus particularibus facere reſervationes herbarum, & Paſcuorum ad ſuam privatam utilitatem, eaque cuſtodire, niſi de licentia Conſilii Univerſitatis, quodque plus urget, ulterius etiam proceſſum fuerit, dando Communitati ad libitum poteſtatem herbas vendendi, & pretium retractum in ſolutionem impoſitionum, & onerum, alioſque Communitatis uſus convertendi; Ex hoc promanat ejuſdem Dominii conceſſio, & confirmatio, cùm libera facultas vendendi rem, & pretio utendi omniſi Domino competat, in ſpecie Honded. *conſ.* 84. *num.* 16. *& ſeq. lib.* 2. Joann. de Amicis *conſ.* 8. *num.* 54. *&* 56. Card. de Luca *de ſervit. diſc.* 35. *nu.* 10. *verſ. ſecundò ex pluribus*, Panimoll. *dec.* 25. *adnot.* 2. *num.* 11. Rota *in rec. dec.* 632. *num.* 2. *part.* 3. ſive attendatur laudum latum à clar. mem. Card. de Carpo; qui prætenſionem Cleri Viterbien. ſuper herbis, ſpicis, & Paſcuis in dicto Territorio exiſtentibus extinxit, illaſque ad Communitatem ſpectare declaravit, quod Laudum cùm fuerit ſubindè expreſsè acceptatum ab ipſo Clero cum explicita confeſſione Dominii dictorum Paſcuorum ad eamdem Communitatem, plenam probationem facit, & tranſit in vim pacti, & tranſactionis, Urceol. *de tranſact. queſt.* 3. *num.* 41. *& ſequent.* Rot. poſt eum *deciſ.* 4. *num.* 1. & coram Merlin. *deciſ.* 799. *num.* 12. *&* 13. *& in recent. deciſ.* 588. *num.* 1. *par.* 2. *deciſ.* 516. *num.* 1. *& deciſ.* 574. *num.* 2. *par.* 3. etiamſi latum ſit inter diverſas Perſonas, dum ſi tale Dominium Communitatis non fuiſſet parens, & innegabile Eccleſiaſtici Diœceſis Viterbien. in præjudicium proprium, & Eccleſiæ illud non acceptaſſent, cùm alioquin præſumi non debeant ſegnes in tuendis Juribus propriis, & Eccleſiæ, juxta notata per Rot. *in recent. dec.* 809. *num.* 17. *part.* 18. & in Toletana Juriſdictionis ſuper Decimis 25. Aprilis 1690. §. Hujuſmodi, coram Reverendiſs. D. meo Decano, & in Romana Penſionis 29. Februarii 1693. §. finali, coram R. P. D. meo Caprara; ſive inſpiciantur Decreta Sacræ Congregationis Boni Regiminis, quæ in plurium caſuum contingentiis declaravit Communitatem eſſe Dominam Juris paſcendi, & mittentes Animalia ad paſcendum in ejus Territorio teneri ſolvere Affidam *Summaria Communitatis num.* 5. *&* 6. Decreta enim hujuſmodi habent vim legis univerſalis, facientis Jus quoad omnes, tam pro præteritis, quàm pro futuris controverſiis, ut tradunt Fagnan. *in capit. Quoniam num.* 72. *& ſeqq. de Conſtitut.* Barboſ. *de Jur. Eccleſ. libr.* 1. *cap.* 3. *num.* 85. Pignarell. *Conſultat. Canonic.* 44. *num.* 27. *conſult.* 84. *num.* 19. *& conſult.* 108. *num.* 1. *tom.* 1. Rota in Calagurritana Pontificalium 16. Novembris 1696. §. In præſenti, coram bon. memor. Urſino, ſive demum Depoſitiones plurium Teſtium utrimque examinatorum, uno ore deponentium Paſcua in Territorio Viterbien. non ſpectare ad Dominos Prædiorum, ſed ad Communitatem *Summar. ejuſdem numer.* 7. *&* 8. qui cùm ſint numero plures, formiter examinati, & optimè de materia informati pleniſſimam conſtituunt probationem, Rota coram Durano *deciſ.* 127. *numer.* 3. *& in recent. deciſ.* 345. *num.* 2. *part.* 14.

Poſito autem, quòd univerſale Dominium Paſcuorum ſpectet ad Communitatem, D. Princeps Pamphilius, qui controverſam Tenutam nuncupatam *le Caſe grandi*: in eodem Territorio poſſidet, non poteſt herbas, ſpicas, & frondes in ea naſcentes vendere, & locare, nec Animalia ad veſcendum retinere: cùm tali caſu Dominium poſſidentium Prædia in Diſtricta reſtringatur ad quamdam ſpeciem Coloniæ, & ad ſolam culturam pro fructibus dumtaxat induſtrialibus reſervatis naturalibus Communitati Territorii Dominæ, ut tradunt Covarr. *pract. queſt. capit.* 37. *numer.* 3. *in fine*, Capiblanc. *de Baron. tom.* 1. *Pragmat.* 11. *numer.* 30. Capyc. Latr. *conſult.* 83. *numer.* 9. 13. 14. *&* 36. Freccia *de ſubfeud. part.* 2. *auctor.* 46. *numer.* 11. *propè finem*, Pont. *de poteſt. Prareg. tit. de elect. affic.* §. 2. *numer.* 4. *&* 5. Card. de Luca *de ſervit. diſc.* 35. *numer.* 7. *&* 8. *& diſcurſ.* 39. *ſub numer.* 7. §. *Alter caſus*, Epiſcop. Rocc. *Select. Jur. diſput. cap.* 168. *numer.* 9. *& capit.* 170. *numer.* 2. & caſu quo idem D. Princeps vellet tali Jure paſcendi uti, id ei permiſſum non eſſet, niſi facta prius aſſignatione Animalium in Secretaria Conſervatorum, & cum ſolutione Taxæ quotannis ab eiſdem Conſervatoribus ſtabilitæ, ut præſcribitur in eodem Statuto dato *in dicta Summ. num.* 2. & in Breve confirmatorio Pauli III. *Summ. num.* 3. quæ ſolutio cùm non ſit ſpecies Gabellæ, ſed fiat pro pretio herbarum ad eam tenentur omnes indiſtinctè, ſive Laici ſint, ſive Eccleſiaſtici, ut in terminis hujus Communitatis reſolvit Sac. Congregatio Boni Regiminis de anno 1635. & 1697. ut in Decretis per extenſum datis in *eodem Summ. num.* 5. *&* 6. & quorum primum regiſtratum etiam legitur apud Cobell. *ad Bull. Bon. Regimin. in Collect. Bullar. ac reſolutionum concernentium utilitatem Communitatum fol.* 201. *in fine ſecundum Romanam impreſſionem & fol.* 81. *in princip. ſecundum noviſſimam impreſſionem Lugdunen.* & generaliter tradunt Jaſon. *in leg.* 1. *in prima lectura ſub num.* 19. *verſ. Advertit tamen, & in ſecunda lectura num.* 25. *Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* Epiſc. Rocc. *dict. diſput.* 170. *num.* 3. 4. Card. de Luc. *de Regalib. diſcurſ.* 94. *num.* 2. *in fine verſ. Ideòque dictum vectigal.* modernus Epiſcop. Verulan. *ad Statut. Faventiæ lib.* 5. *rubr.* 7. *ſub num.* 48.

Quo verò ad modum, quo Communitas uti deberet tali Jure paſcendi, approbarunt DD. illum datum in Sententia A. C. præſcribente D. Principi licuiſſe, & licere colligere fructus in ſua Tenuta exiſtentes à die S. Angeli Septembris uſque ad diem S. Andreæ, quatenus Banditæ rumpantur, quatenus verò non, prorogaverit tempus recollectionis fructuum ad totum tempus Carniprivii, declaravitque pendente dictæ recollectionis tempore, permiſſam eſſe eidem D. Principi venditionem fructuum pro Animalibus ſuinis, iſtorumque introductionem in Tenuta, non verò Equorum, Caprarum, aliorumque ſimilium Animalium, quæ non tantùm fructibus, ſed etiam herbis, & frondibus paſcuntur. Innixi in diſpoſitione Juris communis municipalis, & conſuetudinis per Teſtes probatæ. Et ſanè attenta ſanctione Juriscommunis, juxtà quam poſita exiſtentia Dominii herbarum, ſpicarum, & frondium penès Communitatem, prohibitum eſſe debet Particularibus, Animalia introducere, quæ illis veſcantur, multòque magis ea vendere, ne aliàs cum ejuſdem Communitatis jactura locupletentur contra regulam, *Text. in leg. plenè, ff. de petit. hæred. leg. ſi quis mancipiis*, §. *finali, ff. de inſtit. & leg. Jure naturæ* 207. *ff. de regul. Jur.* Rota coram Coccin. *deciſ.* 978. *num.* 17. *& in recentior. deciſ.* 608. *num.* 2. *& deciſ.* 675. *num.* 3. *part.* 18.

Hoc idem convincit diſpoſitio Statutaria in *rubr.* 4. *de Paſcuis*, ubi enumerantur ſpecies, ſuper quibus Jure Dominii Communitas exercere poteſt Juſpaſcendi, nempè herbæ, ſpicæ, & frondes, & excipiuntur fructus, & propterеà ſi Communitati reſervantur pro Paſcuis herbæ, ſpicæ, & frondes, iſtis uti non poterunt Domini Prædiorum; Non obſtante, quòd præfatæ ſpecies aſſignentur Communitati pro Paſcuis, *demptis fructibus*, quæ verba per ablativum abſolutum concepta, cùm reſolvantur in conditionem, ſuſpendunt effectum aſſignationis præfatæ, & Juris paſcendi Communitati conceſſum, donec recollecti non ſunt fructus, adeòut dicto tempore recollectionis durante, Dominus fundi, qui nullum à Statuto impedimentum habet, liberè valeat de dictis ſpeciebus diſponere, objectum enim eſt innixum falſo ſuppoſito, & in illatione non ſubſiſtit, & quidem innititur falſo ſuppoſito; Supponit enim verba illa Statuti, *demptis fructibus*, idem ſignificare, ac recollectis fructibus, quod eſt omninò falſum, dum verus, & germanus intellectus dd. verborum videtur eſſe, ut Communitas frui debeat Jure paſcendi ſuper herbis, ſpicis, & frondibus, non tamen ſuper fructibus, adeòut verba illa, *demptis fructibus*, idem ſit, *ac exceptis fructibus*, ne aliàs repugnet aliis partibus ejuſdem Statuti, reſolutioni Conciliari, & Brevi confirmatorio, ut inferiùs dicetur.

Et quatenus etiam ſuppoſitum ſubſiſteret, adhuc non curreret illatio, dum dato etiam, quòd Jus paſcendi herbas, ſpicas, & frondes ſpectaret ad Communitatem ſolùm recollectis fructibus, adhuc durante tempore collectionis, illis ad libitum uti non poſſunt Poſſeſſores Prædiorum; Cùm enim eorum Dominium ſpectet ad Communitatem generaliter, & nulla habita diſtinctione ante, vel poſt recollectionem fructuum eidem ſpectare deberet Jus diſponendi de dictis ſpecialibus ſub Jure paſcendi comprehenſis; Tum quia talis eſt natura Dominii;

Tum

Digitized by Google

R. P. D. A N S A L D O.

Ferrarien. ſeu Imolen. Bonorum,

Vener. 26. *Martii* 1700.

D E C I S I O XVIII.

ADverſus Monaſterium S. Catharinæ Civitatis Forolivien. utpote perperàm detinere contendens ex perſona Theodoræ, & Lauræ inibi Profeſſarum nonnulla bona Emphyteutica de directo dominio Parochialis Eccleſiæ S. Stephani de Barbiano ſitæ in temporali Territorio, ſeu Legatione Ducatos Ferrariæ, providè curavit Jacobus Maria ejuſdem Eccleſiæ Rector obtinere ex titulo incapacitatis prædicti Monaſterii prius cor. A. C. & deinceps coram Reverendiſs. D. meo Decano neceſſariam, & opportunam reintegrationem, eaque utrobique feliciter impetrata, ſtuduit ad operis conſummationem devenire mediante tertia ſententia: Quapropter Cauſa ad me in hac ultima ad terminos *leg. properandum*, *C. de Judic.* Inſtantia devoluta, Domini non dubitarunt, ambarùm ſententiarum approbare Juſtitiam prævio de more reſponſo pro ſententiæ noſtræ Rotalis confirmatione.

Robuſtiſſima nanque effulſerunt fundamenta (non enim de validitate erat quæſtio) præcitatæ Sententiæ Reverendiſs. D. mei Decani veluti ampliſſimè demonſtrata in Deciſionibus eamdem ſententiam præcedentibus ſub diebus 1. Julii, & 2. Decembris 1699. unde ad eas ſeſe habendo in reliquis Domini remiſſivè, ne jam egregiè firmata, & exornata inutili prætexerentur apparatu, ſolummodò ad magis ſternendam ſemitam veritati, Cauſamque etiam ex officio à ſuis Cardinibus reaſſumendam animadvertere, quòd præciſivè à particulari Indulto, ſeu Conſtitutione edita ad preces Alberti Marchionis Eſtenſis, totiuſque Populi, & Communis prædictæ Civitatis Ferrariæ à ſanct. mem. Bonifacio IX. deinde à ſanct. mem. Paulo V. poſt jam ſecutam devolutionem ejuſdem Status ad ſupplicationem eorumdem Nobilium, ac Civium Ferrarenſium confirmata, & reſpectivè declarata, ac innovata, habebat Rector intentionem de Jure fundatiſſimam, quòd bona Emphyteutica Eccleſiaſtica tranſire regulariter non valent in illa Corpora, Univerſitates ſcilicet, & Collegia, quæ tamquam ſemper à ſupervenientibus Particularibus repræſentata nunquam moriuntur, & idcirco nuncupantur à ſuo contrario, cujus eſt eadem diſciplina, *manus mortua*, & inter quas pari ratione connumerantur Capitula Eccleſiaſtica, Monaſteria, & Eccleſiæ, quia nimirùm, & nunquam moriuntur, & de Jure non valent reponere in Commercium bona ſemel acquiſita, niſi concurrentibus ſolemnitatibus præſcriptis in *Extravaganti ambitioſæ*, *de rebus Eccleſiæ non alien.* ad tradita per Petr. Gregor. Tholoſan. *in Jus Canonic. ſub titul. de reſcript. lib.* 1. *capit.* 27. *numer.* 7. Mareſcot. *variar. reſolut. libr.* 3. *capit.* 3. *ex numer.* 8. *uſque ad* 16. Cald. *de renovat. Emphyt. lib.* 1. *quæſt.* 19. *numer.* 18. *&* 19. Fulgin. *de Jur. Emphyt. titul. de ſucceſ. in bon. Emphyt. quæſt.* 14. *num.* 10. Roderic. *de annalog. reddit. lib.* 2. *quæſt.* 22. *numer.* 34.

Unde quia in his terminis Eccleſia Domina directa fraudaretur Jure devolutionis, ac Laudemiorum, determinato etiam *in Imperatoria leg. final C. de Jur. Emph.* quòd æquum non eſt, ne (diſcurrendo etiam de Eccleſiis acquirere volentibus) diſcooperiatur unum Altare pro altero cooperiendo, idcirco pro regula in ſe veriſſima receptum apparet, quòd bona Eccleſiaſtica Emphyteutica tranſitum facere non valent nedum in haſce manus mortuas profanas, ſed nec etiam in ipſas Eccleſias, aliaque Corpora Eccleſiaſtica, juxta Gloſſ. *in celebri cap. potuit, verb. prohibentur*, ibique Abb. *num.* 10. Imol. *numer.* 25. Henric. Boich. *numer.* 16. & Barboſ. *num.* 169. *de Locat.* Engel. *in Colleg. Univerſ. Jur. Canonic. lib.* 3. *tit.* 18. *§. unic. numer.* 15. *in fin.* Mareſcott. *dict. cap.* 3. *ſub num.* 7. *verſ. quod ſane*, *& ſequent.* Andr. Cenſal. *conſ.* 1. *num.* 7. *& ſeqq. impreſſ. poſt ejus deciſ. Lucen.* Add. ad Gregor. *deciſ.* 520. *numer.* 14. Rota *in recent. par.* 2. *deciſ.* 170. *numer.* 1. *in fin. & par.* 11. *deciſ.* 321. *numer.* 1. *&* 6. *& deciſ.* 340. *num.* 29. *& ſeq.* & cor. Card. Cerr. *deciſ.* 226. *num.* 27. *& deciſ.* 271. *num.* 17. *&* 18.

Solùmque intra Cancellos ejoſdem Juris communis, ut ex litterali ſanctione Text. *Authent. tit. de alien. & emphyt. in princ. §. Si verò contigerit*, vel ex famigerata Doctrina Speculat. *libr.* 4. *tit. de Emphyt. §. Nunc aliqua quæſt.* 117. *num.* 143. *& quæſt.* 154. *num.* 182. quotieſcumque non agatur de præjudicio Domini directi, quia nimirum aliàs conceſſio, & inveſtitura duraret ad commodum cujuſcumque hæredis extranei, intrat ſubalterna diſceptatio, utrum Eccleſia, quæ cæteroquin (ut præmiſimus) regulariter incapax eſt perpetuæ, & ſempiternæ translationis Eccleſiaſticæ Emphyteuſis, poſſit bona Eccleſiaſtica adipiſci ſub obligatione intra Annum, ſeu biennium illa recepto pretio, ſeu æſtimatione diſtrahendi in manus non mortuas, ſeu particulares Perſonas laicales, ad hoc, ut ipſa Eccleſia Domina directa ſuo loco, & tempore valeat conſequi, aut ſaltem ſperare devolutionem, ac reverſionem, & conſolidationem utilis Dominii cum proprio directo, nunquamve avulſo ab Eccleſia concedente, ac interim reſpectivè aſſequi laudemia debita per tranſitum bonorum de una perſona ad alteram extraneam; Et certè in his terminis, alio non obſtante, regula aſſiſtit Eccleſiæ non inveſtiræ, ſed acquirere volenti ex legitimo titulo ſucceſſionis, donationis, aut legati cum ſimilibus, nam in hoc caſu præſervatur alterius Eccleſiæ præjudicium, & altera Eccleſia, ſi non ipſam rem, conſequitur æſtimationem, quemadmodum de veriori, æquiori, magiſque ſtabilita opinione videre eſt apud Gratian. *diſcept.* 481. *num.* 67. *cum* 2. *ſeqq.* Cald. *de pot. elig. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 16. Modern. Melphyten. *de aſſenſ. Apoſt. & Reg. quæſt.* 149. *numer.* 6. Cirocc. *diſcept.* 56. *num.* 3. Rot. *deciſ.* 649. *num.* 1. *& ſeqq.* coram Merlin. *& in recent. deciſ.* 76. *num.* 22. *cum* 2. *ſeqq. par.* 12.

Quinimò ad differentiam quarumdam legum à Sæculari, proindeque inhabili poteſtate provenientium, ac demandantium, ne bona Sæcularia tranſire poſſint in Eccleſias, aliaque Corpora Eccleſiaſtica, veluti manus mortuas, jure illo, quod vocant *Amortizationis*, per quod injungitur, ut hujuſmodi Corpora Eccleſiaſtica recepta æſtimatione teneantur diſtrahere bona quocumque legitimo titulo comparata, & præſertim Emphyteutica, quæve leges idcirco, utpotè falcem immittentes in meſſem alienam, meritò ſunt per Apoſtolica proclamata, Sacroſque Canones damnatæ, ut ſignanter habetur *in cap.* 1, *de Immunit. Eccleſ. in* 6. & obſervant Bart. *in leg. filius familias*, *§. Divi il* 2. *numer.* 12. *ff. de leg.* 1. *ibique* Jaſ. *num.* 8. Alex. *num.* 12. Fabian. *de empt. & vendit. par.* 3. *quæſt.* 21. *numer.* 46. Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. quæſt.* 52. *num.* 121. Eman. Roderic. *quæſt. regul. tom.* 1. *quæſt.* 66. *artic.* 4. Mart. *de Juriſdict. par.* 4. *caſ.* 76. *per tot.* Oliv. *de for. Eccleſ. par.* 1. *quæſt.* 28. *n.* 44. *cum ſeqq.* quidquid dicant Tholoſan. *in Jus Canonic. tit. de reſcript. lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 8. *cum ſeqq.* Bellug. *in Specul. Princip. rubr.* 14. *§. Veniamus num.* 37. Peteir. *de manu reg. lib.* 2. *cap.* 64. *ex num.* 9. *uſque ad fin.*

Non defuere quamplurimi reputantes, quòd ubi non intermediet ingeſtio, & abuſus Poteſtatis Sæcularis, ipſamet Eccleſia Domina directa habeat Jus cogendi Eccleſiam legitimam ſucceditricem, legatariam, aut donatariam horum bonorum Emphyteuticorum ad illa infra Annum, ſeu biennium relaxanda ad manus privatarum obtento pretio, ſive æſtimatione à privatis alienatariis ad præſervandas in poſterum ſuprà enunciatas devolutiones, juraque Laudemiorum pro Domina directa, ſive Eccleſia concedente, ut patet ex Mareſcott. *var. dict. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 17. *&* 18. Fulgin. *de Jur. Emphyt. tit. de ſucceſſ. in bon. emphyt. quæſt.* 14. *ſub num.* 9. *verſ. & quod Eccleſia*, Rot. coram Mantic. Andrea *deciſ.* 6. & coram Buratt. *deciſ.* 601. *utrobique numer.* 1. & cor. Coccin. *deciſ.* 2357. *numer.* 9. *&* 10.

Præſuppoſuimus hucuſque, iſta in abſtracto procedere reſpectu prohibitæ de Jure ſempiternæ translationis bonorum Emphyteuticorum Eccleſiaſticorum, alio non obſtante; quoniam ſi Eccleſia Domina directa non reclamaret, ſeu velit, bona ſua in Emphyteuſim conceſſa remanere penes alteram Eccleſiam, & ſic manum mortuam, nulla notatur in Jure prohibitio, quin potius aperta legitur permiſſio, *in dict. Authent. de alien. & Emphyt. §.* 1. *verſ. Si verò contigerit*, & uno ore admittunt Fulgin. *de Jur. Emphyt. tit. de alienat. quæſt.* 1. *numer.* 223. Add. ad Gregor. *deciſ.* 520. *numer.* 14. *in fin.* Antonell. *de temp. legal. lib.* 2. *cap.* 25. *num.* 10. Cirocc.

diſcept.

diſcept. 56. *numer.* 35. Rot. cor. Burat. *deciſ.* 394. *num.* 6. *& in recent. deciſ.* 75. *numer.* 11. *par.* 17. *& deciſ.* 593. *numer.* 9. *par.* 18.

Inter cætera verò obſtantia impedimenta potiſſimè cenſetur illud pacti conventi inter ipſam Eccleſiam Dominam, & concedentem cum ſuis inveſtitis, & conceſſionariis, ne bona eis conceſſa transferant, & alienent in Eccleſias, Collegia, vel Corpora Eccleſiaſtica; ſi etenim in primordiali Inveſtitura in hunc modum extiterit conventum, tunc Eccleſia Domina directa poteſt recuſare; ne ullatenùs, etiam temporaliter ad Annum, bona ſua remaneant apud aliam Eccleſiam, vel manum mortuam, ſicuti præclarè diſtinguendo caſum, in quo agatur vigore ſolius Juris communis, à caſu pacti prohibitivi concomitantia, obſervatum Vermigliol. *conſil.* 9. *num.* 7. Mareſcott. *var. reſol. d. lib.* 3. *cap.* 3. *ex num.* 23. *uſque ad fin.* Andr. *contr.* 378. *numer.* 14. Andr. Cenſal. *d. conſil.* 1. *num.* 11. *&* 12. Caſtald. *conſil.* 150. *num.* 2. Card. de Luca *de Emph. diſc.* 27. *num.* 3. *&* 4. *diſc.* 28. *num.* 8. *&* 9. Rot. coram Dunozett. Jun. *deciſ.* 692. *num.* 3. *&* 4. & coram Card. Cerr. *dict. deciſ.* 226. *numer.* 28. *& ſeqq. & deciſ.* 271. *num.* 14. *&* 15. *& in recent. deciſ.* 26. *num.* 8. *par.* 17.

Hujuſmodi autem obſtantia, ſive impedimentum fortiùs perurget, quando per aliquod Pontificium Indultum explicitè vetatur ex cauſa rationabilioris, & uberioris Commercii, aliàve conſimili, ne bona quomodolibet Emphyteutica transferantur in ullam manum mortuam, quantumvis Eccleſiaſticam, in his namque terminis ceſſante defectu poteſtatis, & concurrente ratione illius vis, quæ dicitur directiva, ſubingreditur loco pacti omnimoda incapacitas etiam quoad manum mortuam Eccleſiaſticam, bonaque Emphyteutica ex ipſa magis forti inſtactione legis Pontificiæ revertuntur ad Eccleſiam concedentem, ut per Riminald. jun. *conſ.* 453. *numer.* 8. *& ſeqq.* Fulgin. *de Jur. Emphyt. d. tit. de alien. quæſt.* 1. *num.* 222. *verſ. advertendum, & ſub num.* 336. *limit. ult.* Rot. *deciſ.* 375. *num.* 28. coram Priol.

Abſque eo, quòd tamen per hoc in ſuis legitimis caſibus interdicatur Eccleſiæ ſucceditrici, legatariæ, aut donatariæ, aut alio modo legitimæ acquiſitrici prætendere contra hæredes, vel alios obligatos tradere illam rem Emphyteuticam, correſpectivam æſtimationem, ſive pretium, prout debet à quibuſcumque cauſam habentibus, à ſcienter diſponentibus de re aliena, quemadmodum ad interpretationem ſuperiùs laudatæ doctrinæ Speculatoris, appoſitè notavit Theſaur. *quæſt. for. lib.* 3. *quæſt.* 83. *num.* 5. Mareſc. *var. reſol. dict. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 21. Fulgin. *ubi proximè, verſ. & opinio*, Rot. *deciſ.* 368. *num.* 4. *par.* 1. *recent. & deciſ.* 211. *num.* 34. *par.* 6.

Recolligendo igitur conſparſas hucuſque concluſiones, firmum remanebat, quòd (ut diximus) Rector Parochialis Eccleſiæ S. Stephani foveret undique bonum Jus in expoſtulanda reintegratione ad bona Emphyteutica ſuæ Eccleſiæ, inquantum de Jure Monaſterium S. Catharinæ tamquam manus mortua, eodem Rectore renuente, non poterat ſempiternam prætendere acquiſitionem; Inquantum verò ſatageret idem Monaſterium S. Catharinæ ex perſona prædictarum Theodoræ, & Lauræ aſſequi pretium, ſive æſtimationem mediante diſtractione, ſeu reconceſſione eorumdem bonorum in alias privatas perſonas, ultra ea, quæ abſtractivè, & ſolidè ex præmiſſis forſan valuiſſet Rector replicare, ceſſabat amaritudo, & hæſitatio per claram determinationem ſuperventæ Conſtitutionis ſan. mem. Pauli V. quæ præcisè, & ſignanter explanando, ſeu declarando præcedentem Conſtitutionem Bonifacii IX. in ordine ad illa verba: *Sic tamen, quòd de hujuſmodi utili dominio, tranſlatio, donatio, aut alienatio, vel legata in loca, vel perſonas de Jure prohibita fieri non debeant, nec poſſint, & facta penitùs viribus non ſubſiſtant*, ita individualiter ſuperaddidit: *intelligantur etiam reſpectu æſtimationis*, ut legitur in Bulla ejuſdem Pauli V. regiſtrata per Amat. *deciſ. Ferrar.* 10. *num.* 56. & apud Pignat. *ad Statut. Ferrar. fol. mihi* 43. *tom.* 2. quapropter palmare erat, quòd Monaſterium de Jure prohibitum (Eccleſia Domina directa abnuente) retinere in perpetuum bona hæc Emphyteutica Eccleſiaſtica, neque etiam poterat obtinere per revenditionem eorumdem bonorum pretium, ſeu æſtimationem, ad terminos *l. ille, aut ille*, §. *cùm in verbis*, *ff. de leg.* 3. *& in leg. continuus*, §. *Cum ita, in fin. ff. de verb. oblig.* & in præciſis terminis tradiderunt poſt Mareſc. *var. reſol. dict. lib.* 3. *cap.* 3. *numer.* 20. qui etiam loquitur: ad ſolum tenorem Conſtitutionis Bonifacianæ, Contr. *diſcept.* 1. *num.* 2. Pignat. *ad Stat. Ferrar. dict. tom.* 2. *rubr.* 127. *numer.* 16. Modern. Argentan. *collect.* 9. *num.* 33. *& ſeqq. collect.* 10. *num.* 13. *& ſequent. lib.* 2. Leoncill. *deciſ. Ferrar.* 99. *numer.* 8. *& deciſ.* 16. *numer.* 6. Rot. in Ferrarien. Inveſtituræ 4. Julii 1692. §. Neque ex eo, cor. bon. mem. Benincaſa.

Et ob id comperto, quòd Rector ad mentem ſimpliciter Juris haberet ad ſui favorem intentionem undique fundatam ſuper expetita, & reportata per eum reintegratione ad prædicta bona Emphyteutica in perpetuum retineri prætenſa per Monaſterium S. Catharinæ, quòdque altercatio ſubincidens reſpectu pretii, & æſtimationis ſublata ad literam extiterit per Conſtitutionem Paulinam, ex ſemetipſis proſternebantur omnes aliæ oppoſitiones excitatæ in præteritis inſtantiis per prædictum Monaſterium: Illa etiam primordialis, quòd eadem Conſtitutio Paulina præſervaverit explicitè pacta contraria Inveſtiturarum ſub illis verbis, *dummodò tamen pacta ad favorem Eccleſiarum, & Piorum locorum in Inveſtituris, ſeu renovationibus expreſſa non obſtent*, & conſequenter, quòd cùm Inveſtitura celebrata de Anno 1555. favore DD. de Manzolis poſitivè cantaret *pro heredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque*, hinc proinde non foret præpediendum Monaſterio, quominùs ex vi prædictæ Inveſtituræ, & pacti ſuccedere poſſet in biſce bonis ad quoſcumque tranſitoriis, ſecundùm tradita per Burſatt. *conſ.* 60. *num.* 34. Fulgin. *de Jur. Emphyt. dict. tit. de alienat. quæſt.* 1. *num.* 221. *in fin.* Antonell. *de temp. legal. lib.* 2. *cap.* 25. *num.* 1. Caſtald. *conſult.* 235. *num.* 4. *& conſult.* 243. *num.* 15. Modern. Melphyten. *de Apoſt. & Reg. aſſenſ. quæſt.* 149. *numer.* 5. de facili viſa eſt collabeſcere.

Siquidem præciſivè etiam à validitate, vel invaliditate prædictæ Inveſtituræ Anno 1555. jam ex ſupra firmatis perſpicuum erat, minimè ſufficere, quòd bona per conceſſionem Emphyteuticam eſſent tranſitoria ad quoſcumque hæredes extraneos, ſicuti reverà importabant clauſulæ prædictæ Inveſtituræ, ex collectis per Gabr. *conſ.* 76. *num.* 11. *& ſeqq. lib.* 2. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 19. *num.* 22. Adden. *ad deciſ.* 26. *num.* 19. *par.* 3. *recent.* Card. de Luca *de Emphyt. diſc.* 32. *ſub num.* 5. *verſ. Secundò clarius, & deciſ.* 52. *num.* 2. Rot. *deciſ.* 747. *num.* 41. coram Dunozett. Jun.

Nam niſi congrueret, & applicaretur limitatio obſtantiæ pactorum præſervatæ in loco ubi ſupra, & alibi per ipſam Paulinam, jam de Jure, vel de recepta forenſi conſuetudine apertiſſimum erat, quòd Eccleſia Domina directa renuente non poſſet altera Eccleſia tamquam manus mortua prætendere perpetuam acquiſitionem, at ſolùm quæſtio in hoc caſu reduci valebat ad ſimplicem æſtimationem, ita namque explicando quoſcumque contrarios, vel potius nimiùm generaliter obloquentes, ultra ſuperiùs methodicè animadverſa magiſtraliter habetur *in deciſ.* 649. *numer.* 3. coram Merlin. ubi *ſub numer.* 4. ſubjungit, hanc eſſe germanam declarationem, & intellectum præcedentium deciſionum noſtri Tribunalis; Et ita etiam in ſuo caſu ſubſtantialiter concludit Buratt. *deciſ.* 394. *num.* 6. *& in recent. deciſ.* 377. *num.* 3. *&* 4. *par.* 14. & poſtremò ita pariter cæteris adductis concluſum fuit in Urbinaten. ſeu Senogallien. Emphyteuſis 23. Martii 1696. §. Aut intellexit, coram Reverendiſſimo Domino meo Decano, & notatum extitit in prima Deciſione hujus Cauſæ edita ſub die 1. Julii 1699. §. Inter haſce, coram eodem.

Ad hunc itaque dumtaxat poſteriorem, & quodammodo ſubſidiarium effectum percipiendi æſtimationem, ac pretium adaptari valuiſſet fortaſſe limitatio pactorum præſervatorum in eadem Bulla Paulina: Verùm ſedulò rimato per Dominos integro tenore ejuſdem Paulinæ, manibus (ut ita dicamus) tetigerunt, eamdem præſervationem particularium conventionum ſtare tantummodo ad favorem Eccleſiarum inveſtientium, ac Dominarum, non autem in earum detrimentum, ac præjudicium, ſic injuſtè favendo particularibus, ſæcularibus; poſtquam enim Pontifex plura in levamen Civium inveſtiendorum ordinaverat circa minorem ſolutionem laudemii, ſeu Caſpoldi, aliorumque conſimilium, ut habetur *ſub* §. *Ac inſuper* uſque ad *ver. præterea*, non intellexit per hoc tamen idem Pontifex, Eccleſiarumque omnium

Pater

Digitized by Google

Pater impedite, quominus ipſæ Eccleſiæ concedentes, & inveſtientes poſſent per volontarias Inveſtiendorum conventiones, & pacta plus obtinere, quàm quòd pro regula decerneretur in Bulla, uti perpicuè convincitur in *dict.* §. *Ac inſuper propè fin.* & in §. *Et inſuper, verſ. & prædicta omnes renovationes*, ut ibi: *dummodo tamen pacta ad favorem Eccleſiarum, & Piorum locorum &c. non obſtent*, & turſus ibi: *non tamen in illis caſibus, in quibus pacta ad favorem Eccleſiarum, & piorum locorum &c. obſtant &c. ſervari volumus &c.* Ac propterea ni velimus detorquere litteram tam claram de beneficio ad odium, ex ſuamet levitate corruebar hæc, ut diximus, primordislis limitatio, ad regulam vulgatiſſimam Text. *in l. nulla, ff. de legib. & in l. quod favore, Cod. eodem*, de qua in noſtris terminis Modern. Argentan. *dicta collect.* 9. *numer.* 37. *&* 39. *lib.* 3. Rot. *deciſ.* 118. *num.* 6. *&* 7. *par.* 4. *tom.* 2. *recent.*

Quin idcircò oporteret ad ullam aliam interpretationem deſcendere; Sed & irrationabile, & imperceptibile erat (præciſivè à claritate litteræ) quòd ubi Papa confirmando, & innovando Bonifacianam noluit, Emphyteuſim Eccleſiaſticam devenire in Perſonas prohibitas, ſcilicet ad manus mortuas, neque etiam reſpectu æſtimationis, & pretii, intellexerit poſtea, id eſſe permittendum contra exanditam ſupplicationem Civium, quoties fortaſſe in aliqua Inveſtitura adjicerentur illæ clauſulæ generales, & frequenter per Notarios adjici ſolitæ *pro ſe, heredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque*, quæ ad ſummum ex ſupra diſſeris præſervarent receptionem pretii ſpecialiſſimè innuvatam, & eliſam in dicta Paulina, quando tamen etiam io abuſivo ſenſu contrario præſervationis pactorum, videlicet ut applicari quoque poſſent laicis inveſtiendis ab Eccleſiis, ipſa pacta contraria debuiſſent eſſe cubitalia, & expreſſa, ut non ſemel, ſed bis, & ter prædictus Summus Pontifex declaravit ibi: *niſi expreſsè &c. in Inveſtituris, ſeu renovationibus expreſſa &c.* quemadmodum jure meritò ex hac ipſa ratione ad excluſionem pactorum implicitorum, vel ſolummodo virtualium perpetuò ſenſuit S. Rota, ut ſignanter io una Ferrarien. Bonorum 27. Novemb. 1630. §. Nempè his viſum fuit obeſſe, coram clar. memor. Cardin. Hieronymo Veroſpio m. ſ. & proſequitur utraque Deciſio Revereodiſs. D. mei Decani, prima nempè 1. Julii 1699. §. Exploſo, & altera die 2. Decembris præterlapſi §. Sive quia.

Superfluumque per conſequens reddebatur etiam animadvertere, quòd eadem Inveſtitura Anoi 1555. ſuper qua totus tumor fiebat ex parte Monaſterii, evidenti laborabat nullitate tamquam deſtituta cauſa, & Beneplacito Apoſtolico; prætenſio verò, quod idem Beneplacitum non eſſet neceſſarium ſtante præcedenti ſolito ſolemni, & ad quod habita fuerant relatio, de plano corruebat; nam adamuſſim prædicta Inveſtitura Anni 1555. excedebat iſtud allegatum ſolitum in ultronea ſuperadditione illius clauſulæ *quibuſcumque*, quæ non extabat in præcedenti exarata de anno 1528. Ideòque cùm per præcitatam additionem *quibuſcumque* oriretur hæc quæſtio circa nudam æſtimationem, & pretium, & excluderetur illa ſtrictior interpretatio, quòd in conceſſione rei Eccleſiaſticæ facta *pro ſe, heredibus, & ſucceſſoribus* ſumatur intellectus *pro heredibus, & ſucceſſoribus ſanguinis*, juxta firmata communiter per Mareſc. *var. reſol. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 7. *& ſeq.* Andr. Cenſal. *dicto conſ.* 1. *num.* 6. Andreol. *contr.* 478. *num.* 1. Rota cor. Merlin. *deciſ.* 583. *numer.* 3. *&* 4. & cor. Ninot. *deciſ.* 42. *numer.* 1. *& in recent. deciſ.* 321. *numer.* 5. *& deciſ.* 340. *numer.* 2. *cum plurib. ſeqq. par.* 11. cum aliis in prima Deciſione Reverendiſſimi D. mei Decani ſub §. Eoque magis.

Evidens quoque erat, & ineluctabilis nullitas prædictæ poſterioris Inveſtituræ anni 1555. ad hanc quippè tam ſenſibilem, & præjudicislem alterationem deveniri non poterat, niſi cauſa utili perpenſa, & poſitivo Apoſtolico beneplacito interveoiente, ex deductis per Mareſc. *dict. lib.* 3. *variar. cap.* 2. *num.* 2. *cum* 2. *ſeqq.* Cenſal. *d. conſ.* 1. *num.* 25. *& ſeqq.* Panimol. *deciſ.* 135. *num.* 28. cum reliquis præter hos laudatis in præcitata priori Deciſione hujus Cauſæ §. fin.

Neque minori facilitate enervata remanſit altera oppoſitio, quæ pro elidenda utraque Conſtitutione Bonifaciana, & Paulina, nec non explicita prohibitione tranſitus horum bonorum Eccleſiaſticorum ad manus mortuas adducebatur, nimirum quod Bonifaciana ſignanter inducens hanc prohibitionem edita foret ſavore Civium Ferrarienſium, & reſpectu dumtaxat conceſſionum expletarum in perſonas eorumdem Civium, ac propterea cùm ad præſens ageretur de bonis jam conceſſis de anno 1528. perſonis exteris, nempè DD. de Manzolis Civibus Bononienſibus, & rurſus de anno 1634. DD. à Balneo Mantuanis, nequiret ſuper his eiſdem bonis ulla congruere Conſtitutio, ac reſpectiva prohibitio, ad terminos *deciſ.* 118. *par.* 4. *tom.* 2. *recent.* & tradita in proximis, ſive ſimilibus in illa Ravennaten. Emphyt. 12. Februarii & 10. Decembris 1694. & 14. Martii 1695. coram bon. mem. Emerix Jun.

Incontinenti namque reſurrexit mox enunciata conſideratio, quòd fruſtratoria foret hæc altera limitatio, quotieſcumque Inveſtitora anni 1555. *exiſteret*, prout erat nulla, ſive aboleretur clauſula *quibuſcumque*, per quam de Jure, vel de conſuetudine intrabat occaſio diſcurrendi de æſtimatione; Et nihilominus etiam ex Officio oculis Dominorum effulſit debilitas objecti, quidquid enim dici potuiſſet habita conſideratione ad ſolam Bonifacianam, clarum erat, quòd ſuperventa Conſtitutio Paulina hoſce terminos egrediebatur, non ſolùm in ea parte, in qua (ut enunciavimus) præpediebatur etiam receptio æſtimationis, & pretii prius in littera non ſublata per Bonifacianam, verùm & in hac ipſa altercatione, dum eadem Paulina literaliter complectitur *omnes conceſſiones*, & conſequenter quaslibet quomodolibet uſque ad diem promulgationis ejuſdem Paulinæ ſubſecutas, ut etiam fuit in propoſito animadverſum per Rot. in Ferrarien. Bonorum 22. Junii 1695. §. Nec ad tollendam, & 20. Februarii 1696. §. Et quamvis, coram bon. mem. Urſino Decano, & ſolidè firmatum in prima Deciſ. hujus Cauſæ 1. Julii 1699. ex §. Abſque eo quod, uſque ad §. Exploſo, & in ejus confirmatoria 2. Decembris ſubſequentis ex §. Non relevant, uſque ad §. Prout neque, coram Reverendiſſimo Domino meo Decano, & ad quas profectò exuberat habere ſe remiſſivè.

Potiſſimè reflectendo, quòd præfata Bonifaciana principaliter in fine reſpexit ad caſum faciendæ de novo Inveſtituræ, tuncque mandavit reinveſtiri dumtaxat Subditos Juriſdictioni Civitatis Ferrariæ, ſicque dum antecedenter prohibuerat tranſitum ad manus mortuas, finis ab eadem prima Conſtitutione volitus, præciſivè à confirmatione, & innovatione Paulina manifeſtiſſimè deficeret, quia remaneret impedita renovatio juſta, & ſtabilita favore Civium, quotieſcumque bona Eccleſiarum ejuſdem ſtatus deflecterent in manus mortuas reverſionum, ac devolutionum impeditivas, ideoque conſecutivè parùm relevabat etiam in ſpiritu rationis, quòd Emphyteuſis eſſet à principio conceſſa Forenſibus, vel Civibus, pro excluſione quippè manus mortuæ ſuperabundat, quòd perpetua tranſlatio in ipſas manus mortuas de Jure prohibita exiſtat, & temporalis ad annum ſub obligatione diſtrahendi in manum vivam recepta æſtimatione ſucceſſivè convulſa noſcatur per Paulinam, in ordine namque ad prædictum favorem Civium à Bonifacio IX. exoptatum vis ſtat, quòd non remaneat per intruſionem manuum demortuarum interdicta reverſio, devolutio, ac commercium, quod per conceſſionem factam privatis ab initio quantumvis externis minimè erat abſciſſum, & penitùs impeditum, quoties etenim eadem ratio legis intercedit, eadem quoque debet intercedere, ſive applicari diſpoſitio, ad Text. *in l. illud, ff. ad leg. Aquil.* cum concord. apud Barboſ. *axiom.* 197. *num.* 3.

Adderem Ego io privato ſenſu Extenſoris, quòd ſermo de comprehenſione Forenſium de reliquo, ex prædictis effectus extraneus, rectiùs poterit examinari, quando contingeret prætendi, conceſſiones eſſe neceſſariò renovabiles ad favorem proximiorum ultimi inveſtiti, vel Eccleſia nollet pro ſe bona ipſa retinere, tunc etenim diſpungendum erit, utrum ſuffragetur, quòd à principio conceſſio facta fuerit Forenſi, ad hoc, ut non intret renovatio ordinata per eumdemmet Bonifacium ad commodum ſubjectorum Juriſdictioni Ferrariæ, vel ſaltem requiratur de tempore petitæ renovationis per Forenſem Civilitas acquiſita per Privilegium, onerumque actualis, vel habitualis ſupportatio, ſecundum plenè diſputata tam antè, quàm poſt Paulinam, in Ferrarien. Bonorum de

Schian-

Schianchis coram S. M. Innocentio X. aliàs Pamphyl. Jun. inter ſuas la 545. *& deciſ. 680. per tot.*

At quantum attinet ad hodiernum reintegrationis effectum jam vidimus, quòd magis communiter conjungitur Jus commune cum Conſtitutione Bonifaciana circa prohibitionem tranſitus in manus mortuas; quòd ſubſidiaria prætenſio æſtimationis in emphyteuſi tranſitoria ad quoſcumque radicantur in Inveſtitura omninò nulla; quòdque Paulina amplectitur indiſtinctè omnes conceſſiones per antea etiam factas favore Forenſium: Sed fortè non eſſet ponere os in Cœlum, quòd etiam præſcindendo ab utraque Conſtitutione Bonifacii IX. & Pauli V. de Jure, & de forenſi conſuetudine magis propriè non obſtante Doctrina Speculatoris, Corpora Eccleſiaſtica, manuſque mortuæ non eſſent capaces etiam temporaneæ acquiſitionis, & receptionis pretii, prout varios caſus diſtinguendo, colligitur ex Mareſcott. *dict. lib. 3. variar, cap. 3. ex num. 20. uſque ad fin.* & aliàs demonſtravit Rot. in pulchra *deciſ. 368. per tot. & ſignanter num. 4. par. 1. recent. & deciſ.* 211. *ex num.* 30. *pariter uſque ad fin. par. 6.* vel quòd in omnem caſum reſpectu Status, ac Ditionis Civitatis, & Legationis Ferrariæ ſuperventa Conſtitutio Paulina in hoc Conflictu intelligentiæ Doctrinæ Speculatoris adduci mereantur, niſi in vi auctoritativa legis, in altera ſaltem declarativa Juris inter Doctores, & Tribunalia per ipſam Doctrinam Speculatoris ambigui, quemadmodum præſeferunt illa verba Paulinæ, *intelligantur etiam reſpectu æſtimationis hujuſmodi rei*, & habemus frequenter in aliis terminis, & ſignanter Statuti Urbis, per Papam ſpecificè confirmati, *capit.* 142. *libr.* 1. ſuper quæſtione de filiis in conditione poſitis, ut non intelligatur determinativum de novo, ſed ſolùm declarativum controverſiæ aliàs inter Doctores deſuper exagitatæ, & ambiguæ, teſte Grabr. *conſ.* 105. *num.* 1. *lib.* 1. Card. de Luca *de fideic. diſc.* 74. *num.* 10. *& deciſ.* 80. *num.* 9. Rot. *deciſ.* 1. *numer.* 19. coram S. M. Alexandro VIII. & in Romana Cambii 15. Maji 1699. §. *Siquidem*, coram Me.

Et ita Rectore Eccleſiæ Parochialis S. Stephani dumtaxat informante, Monialibus verò S. Catharinæ nil opponentibus, licèt pluries laceſſitis, & congruo tempore expectantis, reſponſum fuit &c.

F I N I S.

INDEX

Digitized by Google

INDEX CONCLUSIONUM, ET VERBORUM,

Quæ in hoc tractatu de Locatione, & Conductione continentur.

A

A B.

AB exordio tituli, poſterior formatur eventus, cap. 14. §. 7. num. 13.

ABRASIO.

ABRASIONI ubi locus eſt, ea poteſt fieri non ſolùm ante rei reſtitutionem, ſed etiam poſtea, c. 34. §. 3. n. 70.
Vid. in verb. *Melioramenta*, n. 3.

ABSENS, ABSENTIA.

ABSENS non dicitur, qui eſt in alio loco ejuſdem provinciæ, & juriſdictionis, ad effectum, ut ſpecialiter citari oon debeat, c. 14. §. 9. nu ‒ ‒.
Abſentes poſſunt co[illegible]here locationem, & conductionem, mediante nuncio, vel epiſtola, c. 16. n. 37.
Vide in verb. *Locatio*, n. 2.
Abſens reipublicæ cauſa, habetur pro præſente, cap. 50. numer. 104.
Abſens cauſa ſtudii, habetur pro præſente, c. 50. n. 105.
Decl. haberi pro præſentibus, ſed non liberari ab onere, ibid. num. 106.
Abſens cauſa ſtudii percipit fructus beneficii, ſed non diſtributiones quotidianas, c. 50. n. 107.

ACCOLLATIO.

ACCOLLATIO habet vim ſolutionis, c. 7. n. 29.
Decl. procedere ſi creditor interveniat, & accollationi conſentiat, alias ſecus, c. 7. n. 30.
Accollans ſibi debita non ſatisfacit obligationi ea extinguendi, c. 7. n. 28.

ACTIO.

ACTIO intentata, & inſtantia cœpta perpetuatur uſque ad quadraginta annos, c. 52. n. 89.
Dominus poteſt agere contra conductorem ad exhibendum rem locatam, c. ult. n. 131.
Et ad diſtinguendos ejus fines, c. ult. n. 132.
ACTIO LOCATI eſt ordinaria, c. ult. n. 109.
ACTIO EX CONDUCTO eſt perſonalis, c. 28. n. 3.
Actio ad expellendum conductorem malè utentem, eſt diverſa ab actione pro damnis, & intereſſe, c. 29. n. 8.
Et faciliùs in una quàm in alia obtinetur, ibid. n. 9.
Actio ex conducto datur conductori pro omni, quod ſibi præſtare debebat locator, c. 34. §. 3. n. 46.
Actio ex locato eſt actio civilis, c. 39. n. 2.
Et eſt actio perſonalis, ib. n. 3.
Et eſt actio ordinaria requirens libellum, ib. n. 4.
Locator pro conſecutione mercedis habet actionem, quæ dicitur ex locato, c. 39. n. 1.
In cauſa mercedum rei locatæ proceditur breviter, & ſummariè, c. 39. n. 25.
In Urbe adeſt ſtatutum, in cap. 121. quòd in cauſis mercedum rei locatæ procedatur breviter, & ſummariè, c. 39. n. 26.
Et adeſt etiam aliud ſtatutum, c. 88. quòd in cauſis locationum quarumcumque, procedatur ſine libello, & aliis ſolemnitatibus, etiam ſubſtantialibus, ib. n. 27.
Pro mercede operarum, ſeu ſalario, competunt diverſæ actiones, c. 39. n. 29.
Et competit etiam actio ex locato, ib. n. 30.
In cauſis mercedum operarum non datur appellatio, cap. 39. num. 31.
Nec in cauſis alimentorum, ib. n. 32.
Vid. in verb. *Appellatio*.
Procuratores, & Sollicitatores in Urbe, non poſſunt agere pro ſalario non convento actione locati, c. 39. n. 40.
Sufficit tamen promiſſio eis facta mercedis in genere, cap. 39. num. 41.
Actio locati competit pro reſtitutione rei, cap. ult. n. 108.
In actione locati opponitur exceptio dominii, c. ult. n. 110.
In actione locati non venit condemnatiò ad duplum, prout venit in remedio, *l. ſi quis conductionis*, c. ult. n. 111.
In actione locati venit etiam condemnatio ad mercedes, ſecus in dicto remedio, c. ult. n 1?1.
ACTIO FURTI, ET FURTIVA cui competat, fructibus rei locatæ furto ſubtractis.
Vid. in verb. *Furtum*.
ACTIO HYPOTHECARIA non competit contra tertium, niſi excuſſo principali debitore, ejuſque fidejuſſoribus, cap. 21. num. 41.
Decl non procedere ſi tertius non poſſideat nomine ſuo, ſed debitoris, ibidem n. 42.
Quando competat, &c. vid. in verb. *Hypotheca*.
ACTIO PERSONALIS competens conductori contra locatorem, non datur contra alium conductorem poſteriorem, c. 21. num. 13.
Actio perſonalis propriè eſt, cùm agimus adverſus obligatum ad faciendum, vel dandum, c. ult. n. 51.
Actio perſonalis non poteſt exerceri contra ſingularem ſucceſſorem, c. 61. n. 43.
Actio perſonalis tranſit in ſingularem ſucceſſorem habentem titulum lucrativum, c. 61. n. 166.
ACTIO PRÆSCRIPTIS verbis datur ubicumque contracta locatio, & merces certa non ſit conſtituta, cap. 35. num. 52.
Actio præſcriptis verbis, datur ubicumque æquitas ſuadet æſtimationem dari, c. 17. n. 66.
Et ubicumque deficiunt aliæ actiones, ibidem n. 67.
Locatione effectuata abſque concordia in mercede, datur actio præſcriptis verbis, c. 16. n. 29
Locatione dubia exiſtente, datur actio præſcriptis verbis, c. 17 num. 69.
ACTIO REDHIBITORIA non habet locum in locatione operis, c. 31. n 24.
ACTIO SERVIANA differt ab interdicto Salviani, quia Serviana ſive ad res coloni, ſive ad res inquilini datur directa, Salvianum vero ad res coloni directum, ad res verò inquilini, datur tantum utile, c. 40. n. 21.
Actio Serviana, & interdictum Salvianum proditum fuit contra colonum, c. 40. n. 19.
Et competunt tam contra conductorem prædii ruſtici, quàm contra conductorem prædii urbani, ibid. n. 20.
Actio Serviana reſpicit rerum proprietatem, & qui eam intentat, probare debet, debitorem habuiſſe earum dominium, Salvianum reſpicit poſſeſſionem, & ſufficit probare debitorem illam habuiſſe, c. 40. n. 22.
Decl. ut intentans Servianam non teneatur probare dominium plenum, ſed ſufficit quaſi dominium, ib. n 23.
Actio Serviana, & interdictum Salvianum poſſunt cumulari, & ſimul intentari, c. 40. n. 28
Et pro utraque requiritur libellus, ib. n 29.
Libelli pro actione Serviana, & pro Salviano formula, relatis ſivè, c. 40. n. 30.
Actio Serviana, an fuerit intentata, vel potiùs Salvianum, dignoſcitur à libello, & quomodo, c. 40. n. 31.
Actio Serviana eſt hypothecaria, & continet petitorium, & Salvianum eſt poſſeſſorium, c. 40. n. 32.
Servianam intentans non poteſt obtinere in Salviano, quod eſt diverſum, c. 40. n. 33.
Aſſociatio vid. ſuo *loco*.
Remedia vid. in verb. *Remedium* vid. etiam in verb. *Locator*.

ACTOR.

FAVENDUM magis agenti de damno vitando, quàm agenti de lucro captando, c. 51. num. 5.
Et ubi uterque agit de lucro, magis favendum eſt reo, quàm actori, c. 51. n. 6.

ACTUS.

ACTUS facti jure familiaritatis ſicut non proſunt, ita nec nocent, cap. 35. num. 30.

Actus dicitur neceſſarius tripliciter, ſtrictè quando habet originem à cauſa neceſſaria, latè quando habet à cauſa voluntaria, ſed ad hoc non ordinata, & latiſſimè, quando à cauſa voluntaria ad hoc ordinata, c. 61. n. 265.

ADIMPLEMENTUM, ADIMPLERE.

ADIMPLEMENTUM in obligationibus ſucceſſivis, neceſſe eſt quod duret, cap. 44. num. 8.
At quoad probationem, ſatis eſt probare adimpletum ab initio, quia continuatio præſumitur, cap. 44. num. 9.
Et conductor dicens non continuatum, probare debet, & interim ſolvere, ibid. num. 10.
Locator promittens domum Kalendis Maji, ſi adſit precedens conductor, qui illa die ſuſcipiat terminum ad evacuandum, non dicitur adimpleviſſe, cap. 44. n. 15.
Adimplementi defectus in tempore, non eſt conſiderabilis, ſi jus in parte non eſt effectum deterius, cap. 44. n. 16.
Conductori opponenti ſibi non adimpletum in parte, ſolet relinqui pars mercedis in ejus manibus, & reliquum compelli ſolvere, cap. 44. num. 21.
Decl. procedere ubi non edimplementum ſit turbidum, & non valeat retardare viam executivam, ſecus ſi clarum, quia facienda defalcatio libera, cap. 44. num. 22.
Adimplementum locatoris, ubi deficiat tantùm in parte, ſi conductor velit ſtare locationi, dimittitur ei pars mercedis correſpondens non adimplemento, ſecus ſi nolit ſtare, quia non tenetur, cap. 44. num. 23.
Impedimentum etiam fortuitum excuſat à pœna, & mora, ſed non operatur, ut poſſit agi ex contractu, ex quo locator ex parte ſua adimplevit, cap. 44. num. 24. & n. 45.
Agens vigore contractus non poteſt obtinere, niſi doceat ſe adimpleviſſe contractum ex parte ſua, cap. 44. num. 30.
Non adimplementum cenſetur remiſſum per conductorem, ſi per aliquod tempus abſque aliqua proteſtatione uſus eſt re non tradita in totum è locatore, prout ſunt hinc inde opiniones, cap. 44. n. 38. & 39.
Non adimplemento regulariter cenſetur renunciatum, ex eo quòd is, cui adimplendum, aliquid ab alio adimplere debente receperit, ſecus ſi aliquid dederit, vel ex parte ſua adimpleverit, cap. 44. num. 40.
Adimplere prius debet qui prius egit, cap. 44. num. 47.
Decl. procedere niſi conſtet de voluntate partium, quòd prius aliquid fiat, ibid. n. 48.
Partes voluiſſe priùs unum adimplere deprehenditur ex ordine ſcripturæ, cap. 44. num. 49.
Item ex ordine intellectus, ibid. num. 50.

EXCEPTIO.

EXCEPTIO NON ADIMPEMENTI vid. in verb. *Exceptio*.

ADMINICULA.

ADMINICULA precipua, quæ ſint, cap. 19. num. 53.

ADVOCATUS.

ADVOCATUS non ſufficit, quòd ſit *Doctor* excellens, niſi ſit etiam timoratæ conſcientiæ, cap. 20. num. 33.
Advocati, & alii juris profeſſores mercedem in judicio petere non poſſunt, cap. 15. num. 69.
Advocatorum honoraria, præſtare debent ante præſtitas operas, quod ſecus eſt in mercede aliarum operarum, c. 15. num. 70.
Advocati impediti operas ſuas præſtare, honorarium non reſtituunt, cap. 15. num. 71.
Advocatorum, & ſimilium operæ non locantur, c. 15. n. 72.
Decl. in locatione propriè, ſed impropriè quandoque locari dicuntur, c. 15. n. 76.
Advocati quando ſcribunt in aliqua cauſa, debent adducere omnia motiva, etiam colorata, c. 14. in princ. n. 18.
Advocatus publicè exercens compellitur locare operas ſuas, cap. 20. num. 10.
Ampl. ut Advocatus non ſolùm compellatur patrocinari, ſed etiam conſolere, ibid. n. 22.
Et in Sacra Rota poſſunt cogi duo tantùm, cap. 20. n. 23.
Advocati operæ non conſiſtunt in ſolo labore, ſed in probitate virtutis, cap. 50. num. 17.
Poſſunt cogi gratis pro pauperibus in extrema neceſſitate exiſtentibus, cap. 20. num. 24.
Ampl. ut teneantur ex ſe patrocinari gratis pauperibus, & ſalarium petentes peccant, ibid. n. 25.
Decl. procedere eorum favore tantùm, qui ſi cauſam perdant, fame ſunt perituri, ibid. num. 26.
Et ubi ſunt in otio, cap. 20. num. 27.
Et favore pauperum Chriſtianorum tantum, & non Hebræorum, ib. num. 28.
Et ubi Advocatus non habet legitimam cauſam abſtinendi, cap. 20. num. 29.
Advocatus habet legitimam cauſam abſtinendi à patrocinio, ubi lis eſt cum conſanguineo ſuo, vel amico, vel inimico, cap. 20. num. 30.
Decl. procedere, ſi in eadem Curia adſint alii, quibus æquè cliens uti poſſit, cap. 20. n. 31.
Advocatus compellitur ſcribere ſub pœna privationis fori, cap. 20. num. 32.
Judex in cauſa neceſſitatis non compellens Advocatum ſcribere, peccat, cap. 20. num. 32.
Advocati, & Procuratores qui hæreditatem defenſarunt, hebent pro ſua mercede hypothecam bona hæreditaria, cum prælatione, cap. 41. num. 18.
De hac hypotheca, Vid. in verb. *Hypotheca*, n. 3.
Alia vid. in verb. *Doctores*.

ÆDIFICIUM.

ÆDIFICIA in æſtimatione melioramentorum, non ſunt conſideranda tamquam rudere à ſolo ſeparata, capit. 34. §. 4. num. 27.
Secus ſi ſint in totum voluptuaria, ibid. num. 28.
Ædificia omnia dicuntur melioramente urbana, cap. 34. §. 4. num. 30.

ÆQUITAS.

ÆQUITAS canonica an ſervari debeat in foro laicali, controverſum eſt, cap. 17. num. 35.
Affirmativa opinio tenenda eſt, ſaltem in locis Eccleſiæ ſubjectis, capit. 27. n. 36.
Ampl. procedere etiam in ſubjectis mediatè, ibid. num. 37.
Æquitas canonica ſervanda eſt in foro mercatorum ubique, cap. 17. num. 38.
Et in cauſis miſerabilium perſonarum, c. 17. n. 39.
Et ubi contractus eſt juratus, ibid. num. 40.

ÆSTIMATIO.

ÆSTIMATIO in contractu locationis arguit tranſlationem dominii in dominium, cap. 22. num. 35.
Lim. ſi contractus efficeretur uſurerius, c. 12. n. 36.
Lim. 2. ſi appareret æſtimationem factam pro ſciendo valore, c. 12. num. 37.
Lim. 3. ſi adſint indicia contraria, c. 12. n. 38.
Æſtimatio, & valor rei non percipitur ſenſu corporis, ſed judicio, & intellectu, c. 34. § 4. n. 39.
ÆSTIMARI debet res ſimul, non per partes, cap. 34. §. 5. num 42.
Decl. procedere ubi egitur de unico corpore, ſecus ſi de rebus diſtinctis, ibid. num. 43.
Domus pretioſæ quomodo æſtimentur, cap. 34. §. 5. num. 44.

AFFICTUS.

AFFICTUS quid ſit, & affictuarius, c. 1. n. 27.

ALIENATIO.

ALIENATIO eſt actus per quem transfertur dominium, cap. 4. num. 7.
Alienatio rei Eccleſiæ non dicitur, quæ illius dominio non exit, ſed de una perſona ejuſdem in aliam transfertur, cap. 14. §. 6. num. 12.
Alienans bona Eccleſiæ bona fide, & conditionem Eccleſiæ meliorem faciens, excuſatur à pœnis extrav. ambitioſæ, & à peccato, c. 14. num. 9.
Lim. ſi juraſſet non alienare, quia peccat, & ſit perjurius, c. 14. §. 8. num. 10.
Alienans bona Eccleſiæ incurrit pœnas etiamſi fecerit alienationem cum clauſula, *Salvo, & reſervato beneplacito Apoſtolico*, c. 14. §. 8. n. 14.
In alienatione rerum exiguarum, quando requiratur, & impetrari poſſit licentia Epiſcopi, c. 14. §. 3. n. 10.
Alienatio rei ad longum tempus conductæ eſt nulla, cap. 1. num. 51.
Alienationis nomine venit omnis actus, per quem transfertur dominium, c. 4. n. 5.
Alienationis nomine propriè, & ſtrictè ſumpto, locatio non venit, c. 4. n. 6.
Alienationis nomine propriè venit ea, per quam dominium transfertur, c. 4. n. 8.
Alienationis nomine, non venit locatio cum pacto, ut dominium non transferatur, c. 4. n. 9.
Neque locatio commoditatis percipiendi fructus, cap. 4. numer. 10.
Decl. procedere ſi nulla adſit prohibitio alienationis, cap. 4. numer. 11.
Locatio ad longum tempus eſt alienatio, cap. 4. num. 3.
Locatio ad breve tempus non eſt alienatio, cap. 4. num. 1.
Locatio ad longum tempus facta colono partiario eſt alienatio, cap. 4. num. 14.

Locat.

Locatio ultra decennium cum pacto, quòd tot ſint locationes quot anni, eſt alienatio, c. 4. n. 17.
Locatio ad quinquennium cum pacto renovandi, eſt alienatio, ibid. num. 18.
Decl. procedere quatenus adſit aliqua prohibitio alienationis, ibid. num. 19.
Alienationis prohibitio non comprehendit locationem ad longum tempus, ſi materia ſit ſtrictè intelligenda, cap. 6. numer. 8.
Alienationis prohibitio comprehendit locationem ad modicum tempus, ſi militat in ea ratio prohibitionis, cap. 6. n. 32.
Alienationem bonorum Eccleſiæ auctorizare, eſt de ſpecialiter reſervatis Papæ, c. 14. §. 9. num. 54.
Alienatio bonorum Eccleſiæ requirit copulativè ſolemnitates, & cauſam, c. 14. §. 10. n. 1.
Alienare prohibiti, ſunt prohibiti locare ad longum tempus, c. 6. num. 6.
Alienata re locata, cui debeantur penſiones, vid. in verb. *Merces*, num. 7.

A L I M E N T A.

ALIMENTA detrahens necare videtur, c. 12. n. 76.
Alimentandus non tenetur præſtare operas, niſi condecentes, c. 35. num. 171.
Alimenta recipiens ſi ſervitia præſtet facienda, compenſatur arbitrio Judici, c. 35. num. 156.
Et compenſatur in totum, ibid. n. 159.
Contr. quòd compenſetur pro rata æquivalente, ibid. numer. 160.
Limit. ſi ſint ſervitia levia, & quæ talia dicantur, capit. 35. num. 157.
Contr. ſervatur in praxi, ibid. n. 158.
Concordia ut prima procedat, ſi adſit parva diſparitas valoris, ſecunda ſi magna, ibid. n. 161.
Et quando adſit parva, vel magna diſparitas, ſtatur arbitrio Judicis, c. 35. n. 162.
Alimentandus tenetur operas ſuas præſtare alimentanti, cap. 35. num. 163.
Decl. procedere in alimentando ex diſpoſitione juris, non in alimentando ex diſpoſitione teſtatoris, ib. n. 164.
Lim. declarationem ſi teſtator reliquiſſet alimenta domi, cap. 35. num. 165.
Famulus cui relicta ſunt alimenta, ut ſtet cum hærede, tenetur ſervire hæredi, ac ſerviebat teſtatori, cap. 35. numer. 166.
Alendus domi, ſi aliqua de cauſa petat alimenta extra domum, in eorum taxationem deduci debet valor operarum, quas præſtare debet, ibid. n. 167.
Et habetur ratio operarum etiam in impuberibus poſt ſeptennium, ib. n. 178.
Secus autem in infantibus, & valdè ſenibus, cap. 35. numer. 169.
Et idem eſt hodie in nobilibus, ibid. num. 170.

A L I U D.

ALIUD pro alio invito creditore ſolvi non poteſt, cap. 28. num. 6.

A L T A R E.

ALTARE unum non eſt diſcooperiendum, ut cooperiatur aliud, c. 34. §. 3. num. 37.

A L L U V I O.

ALLUVIO rei locatæ prodeſt domino, quo ad dominium, & conductori, quo ad fructos, c. 51. n. 20.
Aucto fundo locato per alluvionem, non eſt augenda merces, c. 51. num. 19.
Declar. non augeri penſionem aucto fundo locato per alluvionem in locatione ad longum tempus, & in emphyteuſi, cap. 52. n. 22.
Decl. 2. non augeri penſionem in prædiis privatorum, ſecus in publicis, ib. num. 23.
Alluvionis augmentum fit adeo paulatim, & latens, ut diſcerni nequit, c. 51. num. 21.

AMBIGUUM vid. *Dubium*.

A M I C I T I A, A M I C U S.

AMICUS præſtans operas, vel uſum rei amico, non petit mercedem, c. 35. n. 118.
Inter amicos omnia ſunt communia, etiam conjuges, & quomodo hoc intelligatur, c. 35. n. 119.
Ampl. etiam in filio amici, ib. n. 120.
Decl. procedere, ſi propter amicitiam cum patre, gerat quis negotia filii, ſecus ſi gerat negotium ipſius patris, quod alio reſpectu ſit etiam filii, ib. n. 121.
Decl. 2. non ſufficere ſolam amicitiam, ad arguendum, quòd quis noluerit mercedem, ib. n. 122.
Et requiri, quòd ſimul concurrant amicitia, cauſa pietatis, & modica impenſa, c. 35. n. 123.

Vel amicitia, quæ inducat affectum paternum, & cauſa pietatis, ibid. num. 124.
Amicitia, ut cenſeatur remiſſa merces propter eam, debet eſſe ſingularis, c. 35. n. 125.
Et debet agi de ſumma modica, ib. n. 126.

A N I M A L I A.

ANIMALIA locari poſſunt, c. 11. num. 4.
Animalia quot modis locentur, c. 12. n. 1.
Animalia ſi dentur ad cuſtodiam, non eſt ea locare, ſed paſtores conducere, c. 12. n. 2.
Animalium locatio alteratur per pacta, c. 12. n. 3.
Animalium æſtimatio facit tranſire eorum periculum in conductorem, c. 12. num. 11.
Vid. in verb. *Periculum*.
Animali locato mortuo, eſt in arbitrio domini recipere corium, & carnes in computum pretii ſibi reſtituendi, c. 12. n. 96.
Locatio animalium ad vecturam eſt vera, & propria locatio, c. 12. num. 60.
Animalia, quæ dicantur paſci gregatim, c. 12. n. 115.
Animalia locata, ſi ſint inæſtimata, cenſetur communicatum eorum dominium, c. 12. n. 34.
Animalia locari poſſunt pro certa quantitate fructuum, cap. 12. num. 21.
Boum locatio quomodo fiat, c. 12. n. 5.
Fructus Pecudum maximus, c. 19. n. 43.
Furtum animalium imputatur culpæ paſtoris, & quando ſecus, c. 12. n. 105. 106. & 107.
Identitas animalium probatur per ſignum vulgo *marco*, cap. 12. num. 69.
Mors animalis quomodo probetur, c. 12. n. 114.
Mors animalis locati ſi naturalis, cedit damno domini, ſi culpoſa damno conductoris, c. 12. n. 19.
Mors animalis conducti ad vecturam probatur per teſtes examinatos ſine citatione, c. 12. n. 64.
Mors equi conducti ad vecturam probatur ſimplici fide, cap. 12. num. 65.
Conductor animalis debet probare ejus mortem, ad ſe liberandum ab obligatione illud reſtituendi, c. 12. n. 63.
Pactum, quòd animalia deteriorata cedant damno conductoris, intelligitur de deterioratis culpa illius, non caſu fortuito, cap. 12. num. 8.
Pactum, quòd beſtiæ reſtituantur in fine locationis, intelligitur quatenus extent, c. 12. n. 9.
Pactum, quòd periculum ſit conductoris, reſtringitur ad periculum præter naturam contingens, c. 12. n. 10.
Vid. in verb. *Pullum*.
Periculum animalis locati ad vecturam, ceſſante culpa conductoris ſpectat ad dominum, c. 12. n. 61.
Vid. in verb. *Periculum*.
Paſtor conductus ad cuſtodiendum tenetur de periculo animalium, culpa ſua interveniente, c. 12. n. 97.
Alia vid. in verb. *Paſtor*.
Dantur ad ſoccitam, vid. in verb. *Soccita*, ubi omnia de ea.
Vide etiam in ver. *Equus*, & in ver. *Vetturinus*.

A P E R I E N S.

APERIENS domum ubi ſunt mobilia alterius, debet ea facere deſcribere per publicum Notarium, aliàs datur adverſus eum juramentum in litem, c. 55. n. 40.

A P P A L T A T O R.

APPALTATOR quis dicatur, c. 1. n. 28.

A P P E L L A T I O.

APPELLATIO non datur in cauſis mercedis operarum, cap. 39. num. 31.
Nec in cauſis alimentorum, ib. n. 32.
Signatura in cauſis mercedis, ſeu ſalarii ſolet præſervare executionem pro rata trium annorum, & in reliquis committere cum clauſula, *ſi quid exequendum*, c. 39. n. 35.
Appellatio ſuſpenſiva datur in actione locati, ubi merces non eſt conſtituta in certa ſumma, c. 39. n. 42.
Decl. procedere ſi Judex taxatus eſt, ſecus ſi conſtet de quantitate ex conſuetudine, ib. n. 43.
Appellatio ubi intrat, taxatio Judicis datur, etiamſi aliàs non daretur, c. 39. n. 44.
Signatura in cauſis mercedis diverſimodè reſcribit juxta diverſitatem factorum, c. 39. n. 45.
Conductori datur appellatio ſi habuit ſententiam favorabilem, à qua appellavit locator, c. 39. n. 46.
Appellari ſi permiſſum eſt uni parti, debet permitti & alteri, c. 39. num. 47.
Limit. ſtante ſtatuto appellationem prohibente, ibidem, numer. 48.
Appellatio ſi ſit prohibita intelligitur quatenus ſententia ſit valida, & juſta, c. 39. n. 49.
Decl. procedere ſi nullitas ſit clara, & injuſtitia notoria, ib. num. 50.

Appellatio regulariter non datur à mandato de exhibendo, cap. ult, num. 144.
Lim. ſi ſimul condemnetur ad rem reſtituendam, ibidem numer. 145.
Conductor condemnatus rem dimittere non appellat, ſecundùm magis communem, c. ult. n. 146.
A mandato de manutenendo non datur appellatio, capit. ult. num. 147.
A mandato de evacuando, ſeu extractando non datur appellatio, cap. ult. n. 148.
Decl. primò non procedere ſi lis ſit inter duos conductores, cap. ult. num. 152.
Decl. 2. non procedere ubi non actum eſt remedium poſſeſſorio, ſed intentata actio realis, cap. ult. num. 153.
Decl. 3. non procedere ſi admiſſa fuerit quæſtio dominii, ib. num. 154.
Item ſi d. quæſtio fuiſſet admittenda, & fuerit rejecta, ibid. num. 155.
Decl. 4. non procedere ſi liquidè non conſtet de locatione, vel de ejus fine, ib. n. 156.
In judiciis momentaneæ poſſeſſionis non datur appellatio, c. ult. n. 149.

ARBITRIUM JUDICIS.

ARBITRIUM JUDICIS non debet eſſe effrænatum, ſed regulandum à jure, vel ratione aliqua, cap. 54. num. 24.

ARBORES.

ARBORES variantur, c. 19. n. 158.

ARGUMENTUM.

ARGUMENTUM à contrario ſenſu, locum habet in contractibus, c. 23. n. 144.
Argumentum à contrario ſenſu reſtringendum eſt ad limites ſenſus directi, cap. 21. num. 14.
Argumentum à venditione ad locationem valet, capit. 2. numer. 55.
Argumentum à communiter accidentibus transfert onus probandi in adverſarium, cap. 52. num. 23.
Argumentum à contrario ſenſu valet in legibus, capit. 55. numer. 2.

ARTIFEX.

ARTIFEX ſuſcipiens in ſe periculum gemmæ inſculpendæ tenetur etiamſi periculum potiùs veniat vitio materiæ, quàm ejus culpa, cap. 29. num. 53.
Artifex ſi ponat rem non erit locatio, ſed venditio, capit. 2. num. 40.
Decl. procedere ſi materia quam ponit, ſtet principaliter, non autem ſi acceſſoriè, cap. 2. num. 41.
Et ſi dubium an ſtet principaliter attenditur, an quantitas pretii conveniat valori, cap. 2. num. 42.
Artifices ſi plures ſimul opus fecerunt, tenentur de vitio, cap. 31. num. 29.
Artifices, & fabri habent hypothecam cum prælatione in rebus per eos factis, vel reparatis, cap. 41. num. 17.

ARTIUM.

ARTIUM LIBERALIUM operæ conſiſtunt in probitate virtutis, non in ſolo labore, cap. 50. num. 19.

ASINO.

ASINO locato non venit umbra ipſius, cap. 23. num. 87.

ASSASSINIUM.

ASSASSINIUM locari non poteſt, cap. 15. num. 66.

ASSESSOR.

ASSESSOR non locat operas ſuas Judici, cap. 15. num. 74.
Decl. in locatione propriè, ſed impropriè quandoque locare dicitur, cap. 15. num. 76.
Comites legati intelliguntur ejus aſſeſſores, cap. 50. num. 59.
Culpa qua removetur legatus ante tempus adſcribitur etiam ejus aſſeſſoribus, cap. 50. num. 60.
Aſſeſſor præſumitur in culpa erroris à Judice commiſſi, cap. 50. num. 61.

ASSOCIATIO.

ASSOCIATIO competit habenti facultatem capiendi propria auctoritate, cap. 40. num. 51.
Aſſociatio petita à locatore ad bona invecta, & illata, an concedi debeat ſine partis citatione, ſunt hinc inde opiniones, cap. 40. num. 52.
Affirmativa non poteſt admitti, ſi petatur non ſolùm aſſociatio, ſed etiam licentia ingrediendi, ibid. num. 53.
Nec ubicumque non petitur aſſociatio ex mera urbanitate, cap. 40. num. 54.
Nec ſi non liqueat conductorem carere prorſus omni defenſione, ibid. num. 55.
Nec ubi locator omiſſa via extrajudiciali, elegerit judiciariam, ibid. num. 56.

ATTENTATA.

Attentata non committuntur quando cauſa pendens coram Judice inhibente, eſt diverſa ab ea, quæ pendet coram Judice inhibito, cap. 25. num. 72.

ATTESTATIONES.

ATTESTATIONES extrajudiciales non probant non uſum conſtitutionis, c. 14. §. 1. n. 19.

AUGMENTUM.

AUGETUR merces, & quando vid. in verb. *Merces*, n. 4.

AVVIAMENTUM.

AVVIAMENTUM Apothecæ recipit æſtimationem, cap. 29. num. 90.

B

BENEFICIUM.

BENEFICIUM, ſeu præbenda duobus auctoritate Apoſtolica collata, uterque medietatem fructuum percipiet, cap. 50. num. 94.
Regreſſum habens in aliquo caſu ad beneficium cujus bona alienantur citandus eſt in executione beneplaciti ſuper alienatione bonorum illius, c. 14. §. 9. num. 29.

BENEFICIATI.

BENEFICIATI Eccleſiæ, in qua adſit Capitulum non ſunt citandi in alienatione bonorum, c. 14. §. 9. n. 39.
Decl. non procedere ſi adſit ſtatutum contrarium, prout adeſt in Baſilica Principis Apoſtolorum de Urbe, cap. 14. §. 9. num. 40.

BENEPLACITUM APOSTOLICUM.

Generalia, & quomodo concedatur, ac omnia circa ejus validitatem, num. 1.
Executioni quomodo demandetur vid. in verb. Executor.
Intelligitur, & operatur, num. 2.
Præſumitur, num. 3.
Requiritur vel non, num. 4.

1 RERUM ECCLESIÆ alienatio, qua ratione ſit prohibita abſque beneplacito, c. 14. in princ. num. 6.
Conſuetum induci non poteſt, ut alienentur abſque beneplacito, cap. 14. §. 1. num. 6.
Beneplacitum Apoſtolicum pro alienatione bonorum Eccleſiæ paſſim conceditur, & tam per litteras ſub plumbo, quàm per Breve, c. 14. §. 9. n. 1.
Beneplacitum Apoſtolicum ubi adeſt evidens utilitas, ſuſtinetur nulla habita ratione aliarum ſubreptionum, & obreptionum, c. 14. §. 9. num. 45.
Decl. procedere ſi ſubreptio, vel obreptio non ſit neque in narrativa utilitatis, neque circa eam, ib. n. 46.
Eccleſiæ utilitas ſtante clauſula *ſi in evidentem*, debet eſſe evidens reſpectu probationum, ut ſint dilucidæ, & plenæ, cap. 14. §. 9. num. 42.
Et debet eſſe evidens reſpectu eſſentiæ ipſius ut non ſit modica, ibid. num. 43.
Eccleſiæ utilitas ſtante clauſula, *ſi in evidentem* non ſufficit abſque qualitate evidentiæ, c. 14. §. 9. n. 44.
Paulus ſecundus ultra, *Extrav. Ambitioſæ* edidit aliam conſtitutionem circa alienationem bonorum Eccleſiæ, quæ inſeritur in litteris beneplaciti, & quando, c. 14. §. 9. n. 8.
Bona Eccleſiæ ſi a teſtatore ſint prohibita alienare, debet hæc prohibitio narrari in impetratione beneplaciti, cap. 14. §. 9. num. 50.
Beneplacitum alicujus per ejus mortem expirat, cap. 53. numer. 164.
Beneplacitum Apoſtolicum ſuſtinetur, non narratis eis, quæ ſunt præjudicialia ſoli Prælato alienanti, cap. 14. §. 10. numer. 42.
Beneplacitum Apoſtolicum impetratum pro locatione bonorum Eccleſiæ non ſuſtinetur ſi fuit tacitum pactum ea affrancandi pro certo pretio arbitrio conductoris, c. 14. §. 9. num. 48.
Neque ſuſtinetur ſi fuit falſo expoſitum, quòd non reperiretur major oblator, c. 14. §. 9. num. 49.
Beneplacitum Apoſtolicum ſuper alienatione bonorum Eccleſiæ, non ſuſtinetur, ſi non fuit narratum, quòd alienabantur omnia ejus bona, c. 14. §. 9. n. 47.
Beneplacitum Apoſtolicum ſuper alienatione bonorum aſſignatorum pro dote, non ſuſtinetur, niſi expreſſa ſit hæc qualitas, cap. 14. §. 9. num. 52.
Neque ſuſtinetur, ſi non fuit narratum, quòd bona erant donata Eccleſiæ à ſupremo Principe, c. 14. §. 9. n. 53.

Bene,

Digitized by Google

Beneplacitum Apoſtolicum ſi loquatur de aſſenſu præſtando locationi faciendæ aſſenſua debet præcedere contractum, cap. 14. §. 9. num. 55.
Beneplacitum Apoſtolicum non ſolùm conceditur pro alienatione facienda, ſed etiam pro jam facta, & quomodo, cap. 14. §. 9. n. 56.
In litteris beneplaciti ſuper alienatione rei menſæ Epiſcopi ſolet apponi clauſula, *vocato Capitulo*, c. 14. §. 10. n. 40.
2 BENEPLACITUM APOSTOLICUM ſuper alienatione rei Eccleſiæ non ſupplet defectum cauſæ, c. 14. §. 10. n. 4.
Beneplacitum Apoſtolicum operatur, ut alia ſolemnitas non requiratur, cap. 14. §. 10. n. 31.
Decl. procedere ſi ſit legitimè impetratum, & executioni demandatum, ibid. n. 32.
Decl. 2. procedere ſi non ſit expoſitum contractum fuiſſe factum cum ſolemnitatibus, & conceſſum beneplacitum cum clauſula, *ſi ita eſt*, cap. 14. §. 10. n. 33.
Beneplacitum Apoſtolicum non ſupplet defectus conſenſus Capituli, c. 14. §. 10. n. 35.
Vide in verb. *Conſenſus*.
Beneplacitum Apoſtolicum reſtringitur ad limites contractus, cap. 14. §. 10. n. 43.
Et ubi ſe refert ad inſtrumentum, nihil operatur, inſtrumento non exhibito, ib. n. 44.
Beneplacitum Apoſtolicum ſupplet defectum, ſed non ampliat conceſſionem, c. 53. n. 34.
3 BENEPLACITUM APOSTOLICUM ceſſante Conſtitutione Urbani VIII. præſumitur per lapſum triginta annorum, cap. 14. § 11. num. 10.
Decl. in dicto tempore non computandum tempus litis, c. 14. §. 11. num. 11.
Beneplacitum, ut præſumatur non ſolùm requiritur tempus, ſed etiam obſervantia contractus, quæ plenè probanda eſt, cap. 14. §. 11. num. 14.
Obſervantiam ad excludendam ſufficiunt moleſtationes extrajudiciales, cap. 14. §. 11. n. 15.
Decl. non ſufficere proteſtationes clandeſtinas, ibidem numer 16.
Obſervantia ſi adſit aliquod pactum valens annullare contractum probandum eſt in ſpecie illius pacti, cap. 14. §. 11. num. 18.
Beneplacitum ſtante lapſu temporis, & obſervantia præſumitur, ſive ſit enunciatum in inſtrumento, ſive non, cap. 14. §. 11. num. 19.
Et præſumitur etiamſi in inſtrumento ſit reſervatum, cap. 14. §. 11. num. 20.
Beneplacitum, quando intrat ejus præſumptio, præſumitur tale, quale neceſſe eſt, ut valeat, c. 14. §. 11. n. 21.
Et præſumitur etiam utilitas, & alia neceſſaria ad validitatem, cap. 14. §. 11. n. 22.
Beneplaciti præſumptio non procedit, ubi apparet beneplacitum invalidum, c. 14. §. 11. n. 23.
Beneplacitum Papæ non præſumitur, ſi appareat adhibitum beneplacitum alterius inferioris, c. 14. §. 11. n. 24.
Decl. procedere ſi dictum beneplacitum inferioris, vel invalidum appareat ex facie inſtrumenti, vel producatur ab eo, qui alienationem tuetur, ſecus ſi ab impugnante, cap. 14. §. 11. num. 25.
Beneplaciti Apoſtolici præſumptio ceſſat in pluribus caſibus relativè, c. 14. §. 11. n. 26.
Beneplaciti Apoſtolici præſumptio ſublata fuit per Conſtitutionem Urbani Octavi ſuper præſervatione jurium Eccleſiæ, cap. 14. §. 11. num. 1.
Non tamen tollit d. Conſtitutio Immemorabilem, nec centenariam, c. 14. §. 11. n. 2.
Centenaria præſervata per dictam Conſtitutionem non eſt neceſſe, quod fuerit completa antequam Conſtitutio ederetur, cap. 14. §. 11. n. 3.
Factum cœptum ante Conſtitutionem, & expectans complementum poſtea, in ea comprehenditur, cap. 14. §. 11. numer. 4.
Decretum irritans reſtringitur ad terminos conſtitutionis, cui eſt adjectum, & recipit omnes ejus conditiones, cap. 14. §. 11. num. 6.
Centenaria præſcriptio dicitur completa etiamſi deficiant duo, vel tres, aut etiam quatuor anni, c. 14. §. 11. n. 7.
Conſtitutio Urbani Octavi ſuper præſervatione jurium Eccleſiæ, non procedit, quando una Eccleſia locat alteri, cap. 14. §. 11. num. 8.
Prædicta Conſtitutio non habet locum in Regno Poloniæ, cap. 14. §. 11. num. 9.
Tempus vitæ Prælati, qui alienavit rem Eccleſiæ, non eſt computandum in præſcriptione adverſus eam, cap. 14 §. 11. num. 12.
Secus autem in tempore ad inducendam præſumptionem beneplaciti, ibid. n. 13.
Lis cœpta, & non proſecuta, ſi poteſt inſervire pro moleſtatione extrajudiciali, impedit præſumptionem beneplaciti, cap. 14. §. 11. num. 17.
4 ALIENATIONEM BONORUM Eccleſiæ authorizare eſt de reſervatis Papæ, c. 14. §. 9. n. 54.
Bona Eccleſiæ alienans tenetur impetrare Beneplacitum aliàs peccat, c. 14. § 7. n. 61.
Beneplacitum Apoſtolicum non requiritur in locatione rei ſolitæ locari, cap. 14. §. 4. n. 1.
Solita locari dicitur res cum adeſt una locatio cum beneplacito, vel duæ cum curſu quadraginta annorum, cap. 14. §. 4. num. 5.
Beneplacitum ad effectum prædictum debet eſſe expreſſum, & præſumptum non ſufficit, d. § 4 n. 6.
Amplia ut non ſufficiat unam locationem eſſe confirmatam per ſententiam, d §. 4. n. 7.
Et non ſufficit una locatio cum Beneplacito, niſi duraverit per 40. annos, d. §. 4 n. 8.
Duæ locationes ad prædictum effectum debent eſſe diſtinctæ, & de ſe ſtantes, nec ſufficit ſi una ſit confirmatoria, vel revocatoria alterius, c. 14. §. 4. n. 9.
Obſervantia, & ſolitum, ad hoc ut non requiratur beneplacitum, debet probari in ſpecie pacti controverſi, cap. 14. §. 4. num. 10.
Et probari debet in ſpecie rei de qua agitur, capit. 14. §. 4. num. 11.
Locatio, ut ſuſtineatur ex ſolito, debet eſſe conformis ſolito, cap. 14. §. 4. num. 12.
Et ſi non ſit conformis ſolito, corruit in totum, ibid. numer. 13.
Decl. procedere ſi alteretur ſolitum in præjudicium Eccleſiæ, ſecus ſi ad favorem, cap. 14. §. 4. n. 14.
Decl. 2. procedere ſi alteretur circa ſubſtantialia contractus, ſecus ſi circa accidentalia, ibid. n. 15.
Et quòd ſi alteretur circa qualitatem ſubſtineatur locatio, cap. 14. §. 4. num. 16.
Et quòd ſi facta uno, poſteà fiat duobus, adhuc ſuſtinetur, ibid. num. 17.
Decl. procedere ſi duobus ſimul, ſecus ſi duobus, vel aliis pluribus perſonis ſucceſſivè, ibid. n. 18.
Solitum alteratum dicitur in præjudicium Eccleſiæ, ſi priùs conceſſio facta perſonæ, poſtea fiat Communitati, cap. 14. §. 4. num. 19.
Item ſi fiat potentiori, & aliis modis, ut ibi, n. 20. & 21.
Solitum non ſufficit ad ſuſtinendam locationem bonorum Eccleſiæ ſine beneplacito factam, niſi concurrat evidens utilitas de tempore novæ locationis, c. 14. § 4. n. 22.
Utilitas Eccleſiæ, ut ſuſtineatur locatio tamquam ſolita, probari debeat à conductore, c. 14. §. 4. n. 23.
Vid. in verb. *Utilitas*.
Locatio rei Eccleſiæ, ut ſuſtineatur tamquam ſolita, requiritur rem eſſe in eodem ſtatu, in quo erat de tempore locationis, præcedentis, c. 14. §. 4. n. 31.
Item requiritur, ut ſit facta antequam res incorporata fuerit Menſæ Eccleſiæ, ibid. n. 32.
Incorporata eſſe bona Menſæ Eccleſiæ probatur ex declaratione Prælati, c. 14. §. 4. n. 33.
Et vide in verb. *incorporatio*.
Utilis dominii reſervatio in locatione ad longum tempus eſt cautela, ut valeat locatio ſine beneplacito, cap. 14. §. 5. num. 9.
Decl. procedere in locatione commoditatis percipiendi fructus tantùm, ibid. n. 10.
Eccleſiæ bona fructus reddentia ſingulo biennio, poſſunt locari ad ſexennium, & reddentia fructus ſingulo triennio, poſſunt locari ad novennium, cap. 14. §. 6. n. 1.
Romæ caſalia locantur ad novennium ſine beneplacito, cap. 14. §. 6. num. 3.
Decl. ut hoc procedat in eis, quæ fructus integros non reddunt, niſi in triennio, ibid. n. 3.
Bona Eccleſiæ fructus reddentia bis in anno an poſſint locari ad triennium ſine beneplacito, cap. 14. §. 6. n. 4.
Locatis ad novennium pluribus rebus, quarum aliquæ reddunt fructus quolibet triennio, aliquæ quolibet anno abſque beneplacito, contractus eſt nullus in totum, cap. 14. § 6. num. 8.
Decl. procedere ſi non appareat partes conſenſiſſe ſeparatim in locatione reddentium fructuum quolibet triennio, cap. 14. §. 6. num. 9.
Bonorum Eccleſiæ locatio evidenter utilis ſuſtinetur abſque beneplacito, cap. 14. §. 6. n. 36.
Contrarium tenendum, ibid. n. 37.
Decl. primam procedere ſi Eccleſia velit ſtare contractui, ib. num. 38.
Et debet hoc caſu impetrari beneplacitum, cap. 14. §. 6. numer. 39.
Bona communia Eccleſiæ, & laici, poſſunt locari ad longum tempus ſine beneplacito, cap. 14. §. 16. n. 40.
Hoſpitalium bona, ſi Hoſpitalia non ſint erecta auctoritate ſuperioris Eccleſiaſtici, locantur ad longum tempus ſine beneplacito, cap. 14. §. 6. n. 25.
Mons erectus pro maritandis puellis poteſt locare bona abſque beneplacito. cap. 14. §. 6. n. 34.
Contrarium ſi ſit applicatus loco Eccleſiaſtico, ib. n. 35.
Eccleſiarum bona locari poſſunt ſine beneplacito in caſibus à jure permiſſis, cap. 14. §. 3. num. 1.

Eccleſiarum bona exigua, locantur ad longum tempus ſine beneplacito, cap. 14. §. 3. n. 3.
Ampl. etiam ſtante juramento de non alienando res Eccleſiæ, cap. 14. §. 3. n. 4.
Eccleſiarum terræ ad culturam redactæ poſſunt locari in perpetuum abſque beneplacito, c. 14. § 3 n. 12.
Eccleſiarum bona inculta poſſunt locari ſine beneplacito ad longum tempus, tam antequam meliorentur, quam poſt, cap. 14. §. 3. num. 15.
Et poſt meliorationem debent melioranti relocari, etiam ſi alius tunc plus offerat, ibid. n. 16.
Eccleſiæ domus ruinoſa poteſt locari ſine beneplacito, cap. 14. §. 3. num. 20.
Bonorum Eccleſiæ locatio, ut ſuſtineatur ea diſpoſitione, cap. *ad aures*, de rebus Eccl. alienan. vel non, quæ requirantur, c. 14. § 3. num. 21.
Eccleſiarum bona, quæ ab Eccleſia non poſſidentur, nec recuperari poſſunt, locari valent ad longum tempus abſque beneplacito, c. 14. § 3. n. 22.
Lim. procedere tantùm in rebus ab antiquo concedi ſolitis in feudum, vel emphyteuſim, d. c. 14. § 3. n. 23.
Secus ſi ceſſet ſuſpicio fraudis, & verè recuſari non poſſint, d. num. 23. poſt med.
Eccleſia una poteſt alteri Eccleſiæ locare ad longum tempus abſque Beneplacito, c. 14. § 6. n. 15.
Certiùs ſi res ſit determinata ad certum uſum, ibid. n. 16.
Regulares aliqui gaudebant privilegio alienandi bona ſine beneplacito, ſed hodie neceſſe habent licentia Sac. Congr. Conc., cap 14. §. 1. n. 22.
Eccleſiarum bona, ut alienari poſſint ex diſpoſitione cap. *terrulas*, 12. qu. 2. quæ requirantur, c. 14. §. 3. n. 5.
Eccleſiarum bona exigua, licèt alienari poſſint ſine beneplacito Apoſtolico, tamen requiritur licentia Epiſcopi, cap. 14. §. 3. num. 9.
Epiſcopi licentia in alienatione rerum exiguarum, quando requiratur, & impetrari poſſit, ib. n. 10.
Bona exigua Eccleſiæ ut alienentur, an licentiam concedere valeant Prælati inferiores Epiſcopo, & quid in Vicario, cap. 14. §. 3. num. 11.
Domus Eccleſiæ non reddentes fructum, ſed requirentes impenſam an alienari poſſint ſine beneplacito, cap. 14. §. 3. numer. 25.
Lim. ſi reſtaurari poſſunt cum redditibus Eccleſiæ, ib. n. 26.
Eccleſiarum bona alienari poſſunt ſine beneplacito in caſu neceſſitatis dilationem non patientis, cap. 14. §. 3. n. 27.
Et quæ neceſſitas requiratur, ibid. n. 28. & 29.
Debet tamen beneplacitum impetrari poſteà, cap. 14. §. 3. num. 30.
Res quæ ſervando ſervari non poſſunt, alienantur ſine ſolemnitatibus, c. 14. §. 5. n. 1.
Servari non poſſe dicuntur res, quæ non durant ultra triennium abſque notabili deterioratione, ibid. n. 2.
De fructibus, vide verb. *Fructus*.
Alienatio rei Eccleſiæ non dicitur, quæ illius dominio non exit, ſed de una perſona ejuſdem in aliam transfertur, cap. 14. §. 6. num 10.
Epiſcopus poteſt donare bona ſuæ menſæ Canonicis ſine beneplacito, c. 14. § 6. n. 10.
Monaſterium poteſt alienare ſine beneplacito in aliud Monaſterium ejuſdem ordinis, c. 14. §. 6. n. 12.
Decl. ut ſi perſonæ ejuſdem Eccleſiæ habeant præbendas ſeparatas, tutior ſit opinio, quòd requiratur beneplacitum in alienatione facta inter eos, ibid. n. 13.
Vel ſaltem requiri Epiſcopi, ibid. n. 14.
Teſtator relinquens Eccleſiæ utrum poſſit apponere conditiones, quòd bona relicti locari poſſint ad longum tempus abſque beneplacito, c. 14. § 6 n 17.
Vide reliqua in verb. *Teſtator*.
Relinquentes Eccleſiæ poſſunt apponere conditiones etiam juri communi contrarias, c. 14. §. 6. n. 18.
Fundatores beneficiorum poſſunt apponere conditiones, quòd beneficia non cadant ſub reſervationibus Apoſtolicis, cap. 14. § 6. num. 19
In re Eccleſiæ cautiùs agendum, quàm in re minoris, cap. 14. §. 6. num. 23.
Cappellæ non erectæ auctoritate Superioris Eccleſiaſtici bona, alienantur ſine beneplacito, c. 14. §. 6. n. 26.
Confraternitatum laicorum bona, an & quando poſſint alienari ſine beneplacito, c. 14. §. 6. n. 27.
Bona Eccleſiæ generaliter hypothecari poſſunt abſque beneplacito occaſione emptionis bonorum per eam factæ, cap. 40. num. 70.
Sed non propterea poteſt deveniri vigore dictæ hypothecæ ad diſtractionem bonorum ſine beneplacito, ibid. n. 71.
Bona Eccleſiæ difficiliùs alienantur, aut hypothecantur, quàm bona minoris, c. 40. n. 84.

BONA.

BONA ECCLESIÆ vide infra in verbo *Eccleſia*.

BONA MINORIS.

BONA MINORIS non obligantur ſine decreto, etiam mobilia, quæ ſervando ſervari poſſunt, cap. 10. n. 9.

BOS.

BOUM locatio quomodo fiat, cap. 12. n. 5.

BULLA.

DE BULLIS in genere, vide in verb. *Conſtitutio*.
Bulla Urb. VIII. ſup. præſervat. jur. Eccleſiarum latè explicatur in cap. 14. §. 13.
Et vide ſuprà in verb. *Beneplacitum Apoſtolicum*, num. 3.
Bulla Pauli IV. ſuper alienatione rerum Eccleſiæ fuit abrogata à Pio IV. cap. 14. & §. 12. n. 12.
Bulla V. Clementis VII. in §. 7. quid diſponat, cap. 60, num. 32. ad finem.

C

CADUCITAS.

Incurritur, num. 1.
Excuſatur, num. 2.
Remittitur, & ex quibus cenſeatur remiſſa, num. 3. requiritur ſcientia, num. 4. quis poſſit eam remittere, num. 5.

1 CADUCITAS ob alienationem non procedit in locatione ad longum tempus, c. 3. n. 50.
2 CADUCITAS in emphyteuſi, & locatione excuſatur per quamlibet cauſam etiam injuſtam, & fatuam, c. 55. n. 44.
Vide in verb. *Locatio*, n. 15.
3 CADUCITAS à locatione tanquam inducta favore locatoris, procedit tantùm eo volente, cap. 59. n. 1.
Ampl. etiam ſi incurratur ipſo jure, ibid. num. 2.
Caducitas per actum incompatibilem cum ejus acceptatione à locatore factum, cenſetur remiſſa, c. 59. n. 3.
Caducitas per receptionem penſionum cenſetur remiſſa, cap. 59. num. 4.
Item per quemcumque alium actum, ex quo deprehendatur voluntas perſeverandi in contractu, cap. 59. num. 5.
Per conceſſionem licentiæ alienandi, an cenſeatur remiſſa caducitas, cap. 59. num. 6.
Per actus incompatibiles cum caducitate, non ſolùm cenſetur remiſſa caducitas incurſa ob non ſolutionem canonum, ſed etiam qualibet alia, cap. 59. num. 7.
Et non ſolùm incurſa ex legis diſpoſitione, ſed etiam incurſa vigore pacti reſolutivi, c. 59. n. 8.
Ampl. ut non ſolùm per receptionem canonum, ſed etiam per petitionem cenſeatur remiſſa caducitas, cap. 59. n. 9.
Contrarium tenent aliqui, ſed prima eſt magis communis, c. 59. num. 10.
Ampl. ut non ſolùm petitio futurorum, ſed etiam decurſorum ſufficiat, ibid. num. 11.
Contrarium tenent alii, ibid. n. 12.
Prima eſt magis communis, ſecunda verior, cap. 59. n. 13.
Petitio penſionum æquiparatur receptioni, quo ad remiſſionem caducitatis, cap. 55. num. 14.
Contrarium, quòd iſti termini ſint diverſi, ibid. n. 15.
Petitio canonum decurſorum poteſt ſtare cum caducitate, c. 59. num. 17.
Diſtingue, ut per petitionem canonum decurſorum cenſeatur remiſſa caducitas in emphyteuſi, & locatione ad longum tempus, ſecus autem in locatione ad breve, cap. 59. numer. 18.
Petitio penſionum facta ante incurſam caducitatem, nihil operatur ad eam impediendam, cap. 59. num. 19.
Citatio ad ſolvendum penſiones, importat remiſſionem caducitatis, tanquam petitio judicialis, cap. 59. n. 20.
Idem ſi citatum ad docendum ſe ſolviſſe, ibid. n. 21.
Decl. procedere ſi additum, *aliàs videndum relaxari mandatum*, cap. 59. num. 22.
Decl. 2. requiri citationem eſſe in actis reproductam, ibid. num. 23.
Et non ſufficit reproductio, niſi appareat à quo ſit facta, ib. num. 24.
Et requiritur, quòd ſit facta ab habente ſpeciale mandatum, ib. num. 25.
4 RECEPTIO ſeu petitio penſionum, ut importet remiſſionem caducitatis, neceſſe eſt quòd recipiens caducitatem ſciat, cap. 59. num. 26.
Conſentiens alienationi, ſi neſciat alienationem jam factam, & caducitatem incurſam, non cenſetur eam remittere, cap. 59. num. 27.
Caducitatis incurſæ præſumitur ignorantia, cap. 59. n. 28.

Scien-

Digitized by Google

Scientia tamen probatur conjecturis, & ſatis eſt lapſus temporir, cap. 59. n. 29.
Caducitatis ob canonem non ſolutum ignorantis, allegari non poteſt à domino cui facienda erat ſolutio, cap. 59. n. 30.
Secus ſi erat ſolitus exigere per alium, ib. n. 31.
Scientis officialis ad id deputati, nocet domino, ibidem, num. 32.
Decl. procedere in officialibus Principum, non autem in Procuratoribus privatorum, c. 59. n. 33.
5 PROCURATOR generalis non poteſt caducitatem remittere, cap. 59. num. 34.
Prælatur Eccleſiæ, & Abbas Monaſterii non poſſunt remittere caducitatem, c. 59. n. 35.
Decl. procedere in Prælato Eccleſiæ Collegiatæ, ſecus in non habente Collegium, c. 59. n. 36.
Prælatus habens facultatem de novo inveſtiendi, poteſt caducitatem remittere, cap. 59. n. 37.
Pater legitimus adminiſtrator bonorum filii, poteſt caducitatem remittere, cap. 59. n. 38.
Tutor non poteſt caducitatem remittere, c. 59. n. 39.
Tutore remittente caducitatem datur pupillo reſtitutio in integrum, cap. 59. n. 41.
Remiſſio caducitatis facta per Procuratorem, non habentem mandatum ſpeciale, ſuſtinetur, ſi dominus eam ratam habuerit, c. 59. n. 42.
Et remiſſio tacita per receptionem penſionum, cenſetur approbata, ſi pecuniar exactar receperit, c. 59. n. 43.
Decl. requiri ſcientiam caducitatir, & exactionis pecuniarum, itaut non ſufficiat eas recepiſſe in confuſo cum aliis, cap. 59. num. 44.
Adminiſtrator, licèt ſine facultate non remittat caducitatem recipiendo canones, tamen præbet excuſationem ab ea, c. 59. num. 45.
Decl. ut præbeat excuſationem ab incurrenda, ſecus quoad incurſam, ibid. num. 46.
Dominus recipiendo canones, poteſt ſibi reſervare caducitatem, cap. 59. num. 47.
Contrarium tenent alii, ibid. n. 48.
Declar. primam procedere in receptione canonum decurſorum tantùm, ſecunda, ſi recipiantur etiam futuri, cap. 59. num. 49.
Et valere præſervationem tantùm, ſi ultra receptos emphyteuta remaneat debitor pro integro biennio, ib. n. 50.
Canones futuri, ad effectum, ut per eorum petitionem cenſeatur remiſſa caducitas, intelliguntur decurſi poſt ipſam caducitatem incurſam, cap. 59. n. 51.
Decl. procedere, ſi ſtatim fuit acceptata, ibid. n. 52.
Præſervatio caducitatis, quamvis invalida, ſuſtinetur, ſi emphyteuta non contradixit, c. 59. n. 53.
Contradixiſſe ſatis dicitur, ſi proteſtatus fuit, ſe non cecidiſſe à jure ſuo, ibid. n. 54.
Remiſſio caducitatis, conductore abſente, & nemine pro eo acceptante ei non prodeſt, vel ſaltem poteſt revocari, cap. 59. num. 55.

CALDARIUM.

CALDARIUM muratum in domo cum ea venit, cap. 23. num. 51.

CAMPANÆ, CAMPANILE.

CAMPANÆ ad uſum pium locari poſſunt, c. 11. n. 57.
CAMPANILE locari non poteſt, cap. 11. n. 56.

CANNETUM.

CANNETUM non venit appellatione vineæ, cap. 23. num 73.

CANON.

CANON, & cenſus ſunt ſynonyma, & quando relevet dictum pro canone, cap. 3. num. 29.
Vide in verb. *Æquitas Canonica*.

CANTORES.

CANTORES, & Sonatores ad ornandum divinum officium, non exercent actionem ſpiritualem, & mercedem recipere poſſunt, cap. 15. n 48.

CAPPELLA.

CAPPELLÆ non erectæ auctoritate ſuperioris Eccleſiaſtici, bona alienantur ſine beneplacito, cap. 14. §. 6. num. 26.

CAPITALE.

CAPITALE ſocietatis, ſi in fine reperiatur ſolum eſt reſtituendum ei, qui illud poſuit, c. 12. n. 50. & vide Societas, n. 4.

CAPITULA.

CAPITULA, quæ fiunt in locatione gabellarum, habent vim legir, cap. 13. n. 23.
Ampl. etiam quoad tertios, ſi locatio fiat à Principe, cap. 13. num. 2.

CAPITULUM.

CAPITULUM Cathedralis habens menſam ſeparatam, an citari debeat in alienatione rei menſæ Epiſcopalis, cap. 14. §. 9. num. 30.
Capitulo intereſt, ne bona Eccleſiæ alienentur, cap. 14. §. 9. num. 31.
Capituli conſenſus non requiritur in alienatione bonorum Eccleſiæ Cathedralis, quæ non ſunt de ſua menſa, cap. 14. §. 10. num. 37.
Capituli conſenſus non requiritur in alienatione bonorum alterius Eccleſiæ, quàm ſuæ, cap. 14. §. 10. num. 36.

CAPOMAGISTER.

CAPOMAGISTER tenetur etiam de culpa aliorum, quorum opera uſus eſt, cap. 31. n. 18.

CASALE.

CASALIA Romæ locantur ad novennium ſine beneplacito, cap. 14. §. 6. num. 1.
Decl. hoc procedere in eis, quæ fructus integros non reddunt, niſi in triennio, ibid. n. 3.

CASAMENTUM.

CASAMENTI nomen eſt magis amplum quàm nomen, domus, & comprehendit in ſe univerſitatem plurium ſtationum ſimul junctarum, c. 25. n. 46.

CASTRUM.

CASTRO, vel VILLA locata venit juriſdictio, honor, & juſpatronatus, cap. 23. n. 91.
Decl. venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad modicum, ibid. n. 94.

CASUS.

CASUS FORTUITUS eſt. quem nullum conſilium humanum prævidere poteſt, & cui humana infirmitate reſiſti non poteſt, cap. 49. n. 82.
Caſum fortuitum, Juriſconſulti ſæpè appellant, vim majorem, cap. 49. num. 83.
Fortuitis caſibus quæ accidunt præcogitari non poſſunt, cap. 49. num. 54.
Caſur non dicitur fortuitus, quando eſt ſolitus contingere, cap. 49. num 84.
Lim. ſi ſit omninò incertum tempus, quo evenire ſolet, ib. n. 85.
Mors naturalis dicitur caſor fortuitus, cap. 49. n. 86.
Caſus fortuitus dicitur, qui venit à fortuna, non qui ex facto partis, vel alia ratione, c. 49. n. 87.
Factum Principis reputatur caſus fortuitus, cap. 49. n. 88.
Caſus fortuiti plures enumerantur, c 49. n 91.

CASUS INSOLITUS.

CASUS INSOLITUS dicitur ille, qui ſemel in mille annis accidit ſecundùm aliquos, cap. 49. n 92.
Contrarium, quòd non ſit neceſſaria tanta raritas, Ibid. n. 93.
Et ſufficere, quòd ſemel in centum annis tenent aliqui, cap. 49 num. 94.
Et ſufficere, quòd in quadraginta, ibid. n. 95.
Et inſolitum dici, qui non ſolet communiter evenire, cap. 49. num. 94.
Et qui præter cogitationem evenit, ibid. n. 97.
Et ſtare arbitrio Judicis, qui dicatur inſolitus, cap. 49. n. 98.
Caſus inſoliti nedum ſunt in comparativo, ſed etiam in ſuperlativo, cap. 49. n. 63.
Et ſunt, qui non cogitari potuiſſent niſi à viro prudenti, & alii, qui niſi à prudentiſſimo, cap. 49. n 64.
Factum habentis ſummam poteſtatem reputatur caſus inſolitus, de quo non fuerit cogitatum, c. 49 n. 110.

CASUS MAJOR.

CASUS MAJOR dicitur, in quo adeſt major violentia, cap. 49. num. 108.
Caſus major, & magis inopinatus dicitur, qui rariùs contingere ſolet, cap. 49. n. 111.
Caſus major quis ſit, & magis inopinatus ſtatur arbitrio Judicis, cap. 49. n. 112.

CAUSA.

CAUSA qualibet etiam beſtialis excuſat à pœna, cap. 14. §. 8. num. 5.
Cauſæ legitimæ alienandi bona Eccleſiæ, ſunt neceſſitas, utilitas, pietas, & incommoditas, cap. 14. § 10. n. 2
Cauſæ alienandi bona Eccleſiæ reducuntur ad utilitatem, & neceſſitatem, cap. 14. §. 10. n. 3.
Cauſa ſufficiens ſcientiæ valoris eſt, quia ſum peritus, cap. 19. num. 93.
Item quia ſum vicinus, cap. 19. n. 94.
Decl. procedere in profanis, non in beneficialibus, ibid. numer. 95.
Cauſa ſufficiens ſcientiæ redditus agri, eſt, quia fui laborator, cap. 19. num. 96.
Cauſa ſtudii, dicitur cauſa pia, cap. 20. n. 13.
Cauſa ſtudii compellitur, quis vendere, cap. 20. n. 14.
Et compellitur etiam locare, uti ſcholaribus, & Magiſtris, ibid. num. 15.
Ampl. ut non poſſit dominus dicere, volo locare totam domum, ſi expediat ſcholari conducere unam, vel duas ſtantias, cap. 19. num. 16.

CAUTIO.

CAUTIO de bene utendo, & fruendo, præſtanda eſt poſtquàm res tradita, non ante, cap. 44. n. 51.

CELLERARIUS.

CELLERARIUS Monachorum non habet facultatem locandi bona, cap. 14. §. 12. num. 24.

CENSUALIS.

CENSUALIS contractus differt ab emphyteutico, quia in eo transfertur utrumque dominium, c. 3. n. 43.

CENSUS.

CENSUS impoſitio pro extinguendo alius ſimili, non poteſt dici evidenter utilis, c. 14 §. 10. n. 20.
Cenſus alius reſervativus, alius conſtitutus, & in quo differant, cap. 3. n. 44.
Cenſus locari poſſunt, c. 6. n. 26.
Cenſus reputantur inter ſtabilia ex veriori opinione, cap. 6. numer. 27.
Cenſus com pactis contrariis Bullæ Pianæ, ſtante proteſtatione ſe confirmandi cum ea ſuſtinetur, cap. 14. §. 7. num. 22.
Decl. procedere, ſi res ſit aliqualiter dubia; alias ſecus, c. 14. §. 7. num. 23.
Maximè ſi proteſtatio non ſit ampliſſima, ita ut removeat ſenſum ab actu, c. 14. §. 7. num. 24.
Cenſus imponi poteſt ſuper melioramentis factis à conductore longi temporis in re ſtabili, c. 34. §. 3. num. 77.
Cenſuarius utens prælatione in emptione fundi venditi, tenetur ſtare locationi factæ à domino, ſi tenebatur primus emptor, cap. 61. num. 70.
Locationi autem factæ à primo emptore abſolutè ſtare debet, ibid. num. 72.

CENTENARIA.

CENTENARIA præſcriptio dicitur completa etiamſi deficiant duo, vel tres aut etiam quatuor anni, c. 14. §. 11. n. 7.
Vid. *præſcriptio*.

CITATIO.

CITATIONES dirigendæ ſunt in eum de cujus intereſſe principaliter agitur, nec neceſſe eſt citare eum, quem negotium tangit ſolùm in conſequentiam, c. 27. n. 46.
Litem movens ſuper re locata citando ſolum conductorem nulliter agit, cap. 27. n. 44.
Lim. ſi agatur de ſola poſſeſſione naturali, ib. n. 45.
Citatio partis ad videndum referre, vel ad dicendum contra relationem requiritur in relatione peritorum facienda, cap. 34. §. 5. num. 51.
Contr. tenent alii, ibid. num. 52.
Decl. ut non ſit neceſſaria citatio prædicta ſi pars fuit citata ad videndum eligi Peritum, ſeu electioni interfuit, ibid. numer. 53.
Idem ſi periti fuerunt à partibus electi, ſeu de eorum conſenſu, c. 34. §. 5. n. 54.
Idem ſi interfuerunt æſtimationi, vel ad intereſſendum citatæ fuerunt, c. 34. §. 5. n. 55.
Citatio partis non eſt neceſſaria in obtinenda aſſociatione, ſi ſtante facultate procedendi propria auctoritate, c. 55. n. 17.
Aſſociationem ſine citatione partis Judices non ſolent concedere, c. 55. n. 22.
Maximè ubi non conſtet partem omninò defenſione carere, ibid. numer. 23.
Citatio generalis per edictum non relevat ab onere citandi eos quorum intereſſe, & jus opponendi eſt certum, capitè 14. §. 9. num. 24.
Declara procedere ſi ſint præſentes, ibid. n. 25.
Citatio ad intereſſendum æſtimationi, per peritos faciendæ debet eſſe pro hora certa, c. 34. §. 5. n. 37.
CITATIO ad comparendum coram Judice non eſt neceſſe, quòd ſit hora certa, quia intelligitur pro hora audientiæ, ſecus eſt in citatione pro actu extrajudiciali, c. 34. §. 5. n. 38.
Citationis ad intereſſendum defectus, vitiat relationem peritorum judicialiter electorum, ſecus autem electorum extrajudicialiter, quos partes informarunt, c. 34. §. 5. n. 39.

CIVITAS.

CIVITATES ſine legibus, & legum magiſtris regi non poſſunt, cap. 41. n. 33.

CLAVES.

CLAVES, feræ, & clauſtra domus ſunt, c. 13. n. 49.

CLAUSULA.

CLAUSULA *actum* denotat perfectionem ſcripturæ, cap. 22. numer. 18.
Ampl. procedere, etiam ſi dicta clauſula ſit cæterata, ibid. numer. 19.
Decl. procedere ſi clauſula ſit in fine inſtrumenti, ſecus ſi in principio, vel in medio, c. 22. n. 20.
Decl. 2. ut in fine multum operetur, ſed de ſe non ſufficiat, c. 22. num. 21.
Clauſula *actum* defectus denotat imperfectionem ſcripturæ, cap. 22. num. 25.
CLAUSULA *ad habendum* &c. ſolet apponi magis de ſtylo Notariorum, quam de partium voluntate, c. 46. n. 45.
Et quando eſt in parte executiva non alterat diſpoſitionem principalem, ſed ejus naturam ſequitur, ib. n. 45.
An autem hoc procedat ſi eſt in parte diſpoſitiva, ſunt hinc inde opiniones, ib. n. 47.
Clauſula *ad habendum* &c. facit emphyteuſim eccleſiaſticam tranſitoriam ad quoſcumque hæredes, c. 53. n. 78.
Contrarium tenent aliqui, ib. n. 72.
Decl. primam procedere ſi clauſula ſit in parte diſpoſitiva, ſecunda ſi ſit in executivis, c. 53. n. 73.
In executivis eſſe dicitur, cum eſt appoſita poſt firmatam acquiſitionem, c. 53. n. 74.
Secus ſi eſt poſt verbum *inveſtientes* ſermone continuato, & immediatè poſt diſpoſitivam, ib. n. 75.
In diſpoſitiva dicitur cùm eſt poſt deſcriptionem bonorum ante clauſulam *hanc &c.* & ante promiſſionem canonis, cap. 53. num. 76.
Contrarium quòd dicta clauſula *ad habendum*, &c. etiam in parte diſpoſitiva reſtringatur ad limites conceſſionis, cui apponitur, cap. 53. n. 77.
Decl. hanc contrariam procedere, ſi emphyteuſis ſit ſine beneplacito Apoſtolico, c. 53. n. 78.
Vel ſi ſtipulata tantùm pro deſcendentibus, ib. n. 79.
Clauſula *ad habendum &c.* non operatur in præjudicium vocatorum, ſed ſolum concedentis, c. 53. n. 80.
Clauſula *ad habendum &c.* faciliùs reſtringitur ſi ſit cæterata, cap. 53. num. 81.
Si autem ſit extenſa cum facultate diſponendi ad libitum, non poteſt reſtringi per verba ſequentia, c. 53. n. 82.
Neque ſi ſit ampla appoſita reſtringitur ab antecedentia, capit. 53. num. 83.
Clauſula *ad habendum* reſtringitur per verba ſequentia *cum pactis infraſcriptis*, c. 53. n. 141.
Item reſtringitur per verba *ſecundum naturam hujuſmodi inſtrumentorum*, c. 53. n. 142.
Decl. prædicta verba minuere, ſed non in totum tollere vim clauſularum prædictarum, c. 53. n. 243.
Clauſula *conſcientiam tuam oneramus*, operatur, ut executor poſſit ſe informare extrajudicialiter, c. 14. §. 9. n. 7.
Decl. procedere ſi concurrat cum ea alia clauſula *vocatis, vocandis*, vel *ſervatis ſervandis*, ib. n. 8.
Clauſula *conſtituti* operatur, ut peti poſſit aſſociatio contra tertium poſſeſſorem, c. 21. n. 37.
Clauſula *conſtituti* favore ſecundi conductoris, tribuit ei prælationem adverſus primum, c. 21. n. 36.
Clauſula *conſtituti* cedit naturæ contractus, in quo eſt appoſita non transferentis poſſeſſionem, c. 21. n. 26.
Clauſula *conſtituti* non transfert detentationem ad poſſeſſionem actualem, c. 21. n. 27.
Precarium additum clauſulæ conſtituti minuit ejus vim, cap. 21. num. 28.
Clauſula *conſtituti* cum precario transfert ſolam civilem poſſeſſionem, & ſine precario transfert civilem, & naturalem, & remanet conſtituenti ſola detentatio, c. 21. n. 29.
Clauſula *conſtituti*, & precarii non operatur in contractu locationis, c. 21. n. 30.
Lim. ſi appareat de voluntate contrahentium illam accommodandi natura contractus, & transferendi ſolam detentationem, ibid. num. 31.
Decl. requiri expreſsè actum eſſe de transferenda ſola detentatione, ibid. n. 32.
Detentatio tranſlata in primum conductorem per clauſulam conſtituti operatur, ut præferri debeat ſecundo, cui res fuerit tradita actualiter, c. 21. n. 33.
Clauſula *conſtituti* tribuit conſtitutario facultatem capiendi propria auctoritate, c. 21. n. 34.
Ampl. procedere etiam in contractu locationis, & cenſus in quibus aliàs d. clauſula eſſet inepta, ib. n. 35.
Clauſula *conſtituti* transfert veram poſſeſſionem, c. 57. n. 32.
Et tam civilem, quàm naturalem, ib. n. 33.
Decl. procedere ſi adſit cauſa habilis, & ſit de natura contractus in quo apponitur, ut poſſeſſio transferatur, ib. n. 34.
In locatione transfert detentationem; non autem poſſeſſionem, ib. num. 35.
Clauſula *cum libera*, & ſimiles uti conſecutivæ non ampliant diſpoſitivam, c. 7. n. 33.
Clauſula *cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis* eſt generalis, & omnia quovis modo ad rem ſpectantia complectitur, cap. 23. numer. 98.
Decl. ut complectatur agrum ſepstatum ſi addita alicui verbo univerſitatem continente, ſecus ſi rem particularem ſignificante, ib. num. 99.
Clauſula *cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis* reſtringitur ab ea, quæ ſunt de natura rei cui additur, c. 13. n. 101.
Clauſula *cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis* ſi deſcripta ſint ſinia rei locatæ, magis operabitur ſi appoſita poſt deſcriptionem, quam ſi ante, c. 23. n. 104.
Clauſolæ *deducens omne jus &c.* & *petens juſtitiam adminiſtrari &c.* in libellis apponi ſolitæ, faciunt cenſeri intentata omnia remedia competentia ultra expreſſa, c. 40. n. 34.

Clau-

Clauſula *deducens omnia jura, omnesque actiones* in libello appoſita, operatur, poſſe ferri ſententiam ex alia actione non expreſſa, cap. ult. n. 64.
Lim. ſi ex ipſo libello, & poſtea proſecutis appareat, fuiſſe intentatum remedium certum, & actorem ad illud ſe reſtrinxiſſe, ib. num. 65.
Clauſula *de eo faciendi, ac diſponendi ad libitum voluntatis*, ſimilis eſt clauſulæ, *quibus dederit*, & idem operatur, cap. 53. numer. 68.
Clauſula prædicta poteſt ab aliis eſſe reſtricta ad primum acquirentem, ib. n. 69.
Clauſula *diſcretioni veſtræ committimus*, importat electam fuiſſe induſtriam perſonæ, c. 14. §. 9. n. 13.
Clauſula *diſtrictè præcipimus*, importat electam fuiſſe induſtriam perſonæ, c. 14. §. 9. n. 14.
Clauſula *donec &c.* eſt repetitiva, c. 27. n. 112.
Clauſula, *& alia quæcumque faciendum*, ampliat facultatem Procuratoris ultra expreſſa, c. 7. n. 37.
Clauſula *&c.* extenditur ad ea quæ ſunt de natura actus, non ad alias, c. 36. n. 16.
Et ad ea quæ deſunt ad complementum orationis jam exptæ, non ad ea, quorum ſaltem principium non eſt expreſſum, ib. num. 17.
Clauſula, *& faciendum ea, quæ ipſe mandans facere poſſet ſi præſens eſſet*, importat liberum, itaut veniant etiam ea, quæ mandatum ſpeciale requirunt, ſecundum magis communem, cap. 7. num. 38.
Contrarium procedit ſi dictum, *omnia facere, quæ in propria perſona erat facturus*, cap. 7. num. 39.
Clauſula, *& faciendum ea, quæ mandans facere poſſet*, importat magis mandatum ſpeciale, & facultatem locandi ſi in ipſo mandato expreſſum aliquid, quod mandatum ſpeciale requirat, cap. 7. n. 40.
Idem ſi aliquod exceptum, mandatum ſpeciale requirens, cap. 7. num. 41.
Clauſula, *& non aliàs* reddit contractum individuum, capit. 14. § 7. num. 17.
Et eſt limitativa voluntatis, ib. n. 18.
Clauſula *omni meliori modo* operatur, ut ſi contractus non poſſit ſuſtineri modo quo factus eſt, ſuſtineatur alio, cap. 14. §. 7. num. 26.
Decl. procedere ſi ſit concepta cum præcedenti dictione, *&* ibid. num. 27.
Clauſula *omni meliori modo* etiam præcedente dictione; & non poteſt operari, ut ſuſtineatur contractus nullus, cap. 14. §. 7. num. 28.
Clauſula *porenti juſtitiam adminiſtrari* facit cenſeri intentata omnia remedia competentia ultra expreſſa, cap. 40. num. 34.
Clauſulæ *procedi de plano ſine ſtrepitu, & figura judicii, ſola facti veritate inſpecta, & omni juris ſolemnitate omiſſa* important facultatem procedendi via executiva, c. 39. n. 28.
Clauſula *pro ſe &c.* extendi debet, *pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque*, cap. 35. num. 56.
Poteſt tamen commodiſſimè intelligi pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus ſanguinis, ib. n. 57.
Et ideò dicta ampliatio patitur difficultatem in emphyteuſi Eccleſiaſtica, ibid. n. 58.
Clauſula *pro ſe, & quibus dederit* æquiparatur ſtipulationi *pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque*, c. 53. n. 59.
Clauſula *pro ſe, & quibus dederit* operatur tantùm favore primi acquirentis ſecundùm aliquos, cap. 53. n. 61.
Contrarium, ibid. n. 62.
Decl. primam procedere in emphyteuſi ad tertiam generationem, vel ſtipulatam pro deſcendentibus; aliàs ſecus, ibid. num. 63.
Clauſula *pro ſe, & ab eo cauſam habentibus* ſimilis eſt clauſulæ *pro ſe, & quibus dederit*, & eodem modo facit emphyteuſim tranſitoriam ad quoſcumque, cap. 53. n. 67.
Clauſulæ prædictæ poſſunt ab aliis eſſe reſtrictæ ad primum acquirentem, ib. n. 69.
Clauſula *quibus dederit*, limitatur ab aliis clauſulis; cap. 11. num. 64.
Et infringitur per prohibitionem alienationis, ib. n. 65.
Et in hoc differt à ſtipulatione *pro hæredibus quibuſcumque*, quia hæc non infringitur à prohibitione alienationis, cap. 53. num. 66.
Clauſula *ratum &c.* ſeu *promittens ratum &c.* in mandatis procuræ non importat liberam facultatem ſecundùm communem, cap. 7. num. 43.
Clauſula *ſalvo, & reſervato beneplacito, & non aliàs* facit contractum individuum, c. 14. §. 6. n. 20.
Clauſula *ſi in evidentem* non ſuſpendit validitatem beneplaciti, & ejus effectus, c. 14. §. 7. n. 47.
Decl. procedere ſi tunc temporis verè adſit utilitas, cap. 14. §. 7. num. 48.
Clauſula *ſine aliqua contradictione, prævia renunciatione cuicumque exceptioni, & juri, & legum auxilio*, non operatur, quòd competat via executiva, ſed tollit tantùm obligationem, c. 39. num. 22.
Clauſula *ſupplentes &c.* tollit omnem defectum juris poſitivi, cap. 14. §. 10. num. 39.
Clauſula *vocatis vocandis*, operatur, quòd executores litterarum aſſumant partes Judicis, & judicialiter procedant, c. 14. §. 9. num. 5.
Clauſula *vocato Capitulo* ſolet apponi in litteris beneplaciti ſuper alienatione rei menſæ Epiſcopi, cap. 14. §. 10. num. 40.

CLAUSULÆ.

CLAUSULÆ ſolitæ apponi tunc cenſentur appoſitæ cùm ſunt de natura contractus, c. 61. n. 113.
Clauſula donationis ſolita apponi in contractu emptionis, & locationis, impedit dari de læſione, c. 18. n. 96.
Decl. procedere ſi illam apponens ſcit verum valorem, & habet verum animum donandi, quod non præſumitur, ibid. num. 97.
Clauſulæ mandatorum procuræ reſtringuntur ad concernentia negocium, non autem ad expreſſa tantum, c. 7. n. 36.

CLERICUS.

CLERICI non poſſunt conducere gabellas, c. 13. n. 14.
Clerici non poſſunt prædia conducere, c. 10. n. 66.
Neque poſſunt conducere alis, negotiationem ſapientia, cap. 10. num. 67.
Neque poſſunt eſſe fidejuſſores conductorum, c. 10. n. 68.
Clerici conductio eſt ipſo jure nulla, cap. 10. n. 69.
Clerici non prohibentur conducere bona Eccleſiaſtica, cap. 10. num. 70.
Clericus pauper poteſt conducere ad ſe ſubſtentandum, cap. 10. num. 71.
Clericus non beneficiatus, nec in ſacris conſtitutus non prohibetur conducere, c. 10. n. 72.
Clericus non prohibetur conducere prædium parvum, vel propriis bonis circumdatum, c. 10. n. 73.
Clericus ſuccedens conductori poteſt continuare, cap. 10. n. 74.
Clerici poſſunt locare operas, quas tamquam Clerici faciunt in Eccleſiis, c. 15. n. 29.
Decl. procedere tantùm in clericis pauperibus, cap. 15. n. 30.
Contrarium verius, ibid. n. 31. & n. 40.
Clericus dives paciſcens de recipiendo aliquid pro Sacrificio, non propterea cenſetur facere ex avaritia, c. 15. n. 42.
Clericus inſerviens Miſſæ, quod ſtipendium recipere valeat, cap. 15. num. 50.
Clericus accedens ad meretrices non poteſt compelli ſolvere mercedem etiam conventam, c. 15. n. 63.

COACTIVA.

COACTIVA LOCATIONIS datur tantùm in caſu neceſſitatis præciſæ, c. 20. n. 36.
Decl. procedere in neceſſitate, præciſa mortali, ib. n. 37.
Coactiva locationis, ut habeat locum requiritur, ut locatio fiat ſine magno incommodo domini, c. 20. n. 38.
Vid. in verb. *Locatio*, n. 5. & in verb. *Privilegium*.

COEMETERIUM.

COEMETERIUM, & ambitus Eccleſiæ locari non poſſunt, cap. 11. num. 58.

COLLATICA.

COLLATICA quid ſit, cap. 12. num. 4.

COLLECTÆ.

COLLECTÆ impoſitæ ratione rei, ſolvendæ ſunt à locatore, cap. 34. §. 1. num. 29.
Decl. procedere in impoſitis perſonæ pro rebus, ſecus in impoſitis fructibus tantùm, ib. n. 30.
Collectæ imponi poſſunt conductoribus ad longum tempus ratione utilis domini, cap. 34. §. 1. n. 31.
Pro collectis poteſt conductor compelli ſolvere de fructibus, & ſe relevare à domino, cap. 34. §. 1. n. 32.
Decl. procedere pro rata fructuum, qui domino ab eo debentur, ibid. num. 33.

COLONIA, ET COLONUS.

De colonis in genere n. 1.
De colonia, & colono Partiario num. 2.

1 COLONUS quis dicatur, cap. 1. n. 26.
Colonus dicitur qui terram colit, cap. 5. num. 1.
Colonorum variæ ſunt ſpecies, & quæ, cap. 5. n. 2.
Coloni qui nummis colunt ſunt propriè conductores, cap. 5. num. 4.
Coloni nomine venit etiam gratuitò conducens, c. 5. n. 9.
Colentes agrum pro mercede dicuntur coloni conductitii, c. 5. num. 10.
Colonorum nomine æque veniunt partiarii, ac colentes nummis, cap. 5. num. 12.
Colonus percipiens dimidiam fructuum tenetur ad omnes expenſas, cap. 5. num. 34.
Semine mutuo recepto per colonum, non tenetur dominus, cap. 5. num. 41.

Se-

Semen mutuò receptum per colonum ab ipſo domino eſt coloni, nec creditum ejus, quod habet dominus eſt de juribus fundi, ibid. num. 42.
Colonus curare debet fieri opera ruſtica ſuo tempore, cap. 29. num. 50.
Furto ſubtractis fructibus an competat actio colono, vid. in verb. *Furtum*.
1 COLONUS PARTIARIUS ceſſante prohibitione poteſt omnes fructus ad domum ſuam aſportare, cap. 33. n. 25.
Dominus prædii poteſt facere præceptum colono partiario ne fructus colligat ſine ejus præſentia, cap. 33. n. 32.
Colono partiario colligente fructus ſpreto præcepto, vel ſtatuto vocandi dominum, competit adverſus eum juramentum in litem, cap. 33. n. 23.
Colonus partiarius tenetur tantùm ad vecturas portionis dominicalis, non autem ad gabellas, cap. 38. n. 28.
Ampl. etiamſi expreſsè obligaverit ſe aſportare ſuis ſumptibus, ibid. n. 29.
Coloni partiarii dicuntur, qui pro certa rata fructuum colunt, c. 5. n. 11.
Coloni partiarii non ſunt propriè conductores, c. 5. n. 15.
Coloni partiarii ſunt ſocii, ibid. num. 16.
Decl. ut ſint ſocii impropriè, ib. n. 17.
Colonus partiarius non ſolùm ponit operas, ſed etiam inſtrumenta, & ſemen, cap. 5. n. 38.
Colonus partiarius habet dimidium eorum fructuum, qui proveniunt ex cultura, & cura, non aliorum, c. 5. n. 38.
Pales æqualiter eſt dividenda cum colono partiario, niſi pacta aliter ferant, cap. 5. n. 37.
Damna quæ & quomodo ſint communia in colonia partiaria, ibid. n. 39.
Colonorum nomine æque veniunt partiarii, ac colentes nummis, cap. 5. n. 12.
Seminis periculum an ſpectet totaliter ad colonum partiarium, cap. 5. num. 40.

COLONIA PARTIARIA.

COLONIA PARTIARIA eſt contractus innominatus, cap. 5. num. 21.
Aſſimilatur locationi, & ſecundùm ejus naturam regulandus erit, ibid. n. 22.
Colonia partiaria eſt ſocietas velata ſub contractu locationis incluſa, ibid. num. 23.
In colonia partiaria lucrum, & damnum eſt commune, cap. 5. num. 30.
Colonia partiaria regulari debet cum regulis ſocietatis, in eis quæ habentur expreſſa in jure, in regulis, cum regulis locationis, cap. 5. num. 95.
Colonia partiaria continet ſocietatem, quia dominus in ea ponit terras, & colonus operas, ibid. n. 27.
Colonia partiaria diverſimodè contrahitur pro diverſitate terrarum, cap. 5. num. 35.
Magis patet in ea locatio, quàm ſocietas, c. 5. n. 24.
Colonia partiaria probatur per continuatam annuam præſtationem certæ ratæ fructuum, cap. 22. n. 64.
Contrarium, ib. num. 65.
RELIQUA vid. in verb. *Conductor*.

COMMODITAS.

COMMODITAS percipiendi fructus bonorum Eccleſiæ, ſeu penſionis Eccleſiaſticæ conceditur ſine beneplacito, cap. 14. §. 5. num. 7.
Cautius tamen eſt procedere per viam obligationis perſonalis, vel conſtitutionis Procuratoris ad exigendum, ibid. n. 8.
Commoditas percipiendi fructus eſt jus perſonæ inhærens, c. 14. §. 5. num. 11.
Commoditas percipiendi fructus ſi locetur conceditur ſola perſonalis obligatio, non autem rei, cap. 20. n. 52.

COMMUNIO.

COMMUNIO eſt mater diſcordiarum, cap. 26. n. 51.
Communis res cum alio eſt etiam propria, cap. 9. n. 30.
A communibus opinionibus non facile obtinetur recedi in Tribunalibus, cap. 20. n. 52.

CONCESSIO.

IN CONCESSIONE venit ſolùm jus, quod habet, qui conceſſionem facit, cap. 23. n. 2.
Decl. procedere in locatione facta titulo lucrativo, ib. n. 3.
Decl. 2. procedere in contractu oneroſo ſi recipiens ſit certioratus de qualitate rei, & jure, quod in ea habet concedens, ibid. num. 4.
Decl. 3. venire tantùm, quod concedens habet, ſi id ex quantitate mercedis arguatur, ibid. n. 5.
Ampl. venire etiam aliena inter fines comprehenſa, licèt locans bona confinata addiderit ad ipſum ſpectantia, & pertinentia, ibid. num. 6.
Conceſſio ad tempus, puta ad vitam dignoſcitur, quòd ſit locatio à diſtributione pretii in ſingulos annos, cap. 2. n. 50.
Conceſſio ad tertiam generationem non repugnat, quòd ſit locatio, cap. 3. num. 61.
Conceſſio ad vitam magis convenit locationi, quàm emphyteuſi, cap. 3. n. 62.
Conceſſio ad firmam quid importet, cap. 12. n. 39.
Conceſſio intuitu perſonæ facta a Principe extinguitur cum perſona, ſed ſucceſſor novam conceſſionem petit, cap. 62. num. 36.

CONDEMNATIO.

CONDEMNATUS reſtituere bona Eccleſiæ uti nulliter alienata, debet etiam condemnari ad reſtitutionem fructuum à die alienationis, cap. 14. §. 7. num. 97.
Ampl. etiamſi in alienatione interveniſſet beneplacitum, & ſententia executoris, ibid. n. 98.
Lim. ſi interveniſſet aliquis error in facto, ibid. n. 99.

CONDICTIO.

CONDICTIO datur contra tertios poſſeſſores, cap. 63. n. 76.

CONDITIO.

Conditio nil ponit in eſſe donec fuit purificata, cap. 14. §. 2. num. 7.
Conditio retrotrahitur ad diem celebrati contractus, cap. 14. §. 2. num. 8
Lim. ſtante impoſſibilitate juris, cap. 14. §. 2. num. 9.
Lim. 2. in conditione poteſtativa, ibid. n. 10.
Conditio ubi adeſt, attenditur ſolùm an ea extiterit, c. 50. n. 5.

CONDUCTIO, CONDUCERE, ET CONDUCTOR

Quid ſint, & alia generalia, n. 1.
Conducere qui poſſint, n. 2.
Alia circa contractum locationis, & conductionis vid. in verb. Locatio.
Conductor quid poſſit, n. 3.
Conductor ad quæ teneatur, n. 4.
Conductor, an gaudeat privilegiis locatoris, n. 5.

1 CONDUCTIO dicitur a verbo conducere, c. 1. n. 19.
Conducere eſt ſecum ducere, cap. 1. n 19.
Conductor quis dicatur, & quis locator, c. 1. n. 20.
Conductor operarum differt à conductore operis, & quomodo, cap. 1. n. 24.
Conductor æquiparatur fructuum emptori, cap. 33. num. 7. & numer. 44.
Conductor dicitur procurator ad denunciandum domino damnum rei imminens, cap. 29. num. 20.
Statutum loquens de locatore non procedit in conductore, c. 32. num. 42.
Contr. ſi ſit favorabile, & latè interpretandum, vel appareat aliter ſenſiſſe ſtatuentes, c. 32. n. 43.
Conductor licet non poſſideat, tamen detinet, c. 21. n. 15.
Vide in verb. *Poſſeſſio*.
Conducens rem propriam, quam poſſidet, poſſeſſionem amittit, cap. 11. num. 23. & num. 27.
Conducens non dicitur alienare, cap. 10. num. 1.
Conductor, & locator ſunt correlativi, & ideo quod ſtatutum eſt in locatore, debet etiam cenſeri ſtatutum in conductore, cap. 60. num. 1. & 2.
Decl. non procedere ubi eadem ratio non viget in utroque, ibid. num. 4.
Conductor per conductionem nullum acquirit jus in re, ſed tantùm actionem perſonalem adverſus locatorem, c. 61. n. 42.
Vide in verb. *Locatio*, num. 9.
2 PROHIBITUS alienare non prohibetur conducere, cap. 10. numer. 2.
Decurionibus interdicta erat conductio aliquarum rerum, cap. 10. num. 34.
Emptor poteſt conducere rem emptam interim ac pretium ſolvit, cap. 10. num. 96.
Faber malleator non poteſt conducere domum prope ſcholas, cap. 10. num. 94.
Judæi non poſſunt conducere decimas, cap. 10. num. 93.
Meretrices conducentes domum in vicinia honeſta, poſſunt expelli, cap. 10. n. 95.
Monachi prohibentur conducere nomine proprio, non Monaſterii, cap. 10. num. 75.
Mandatum ad conducendum ſpeciale requiritur, cap. 7. n. 11.
Vid. in verb. *Mandatum*.
Clerici an poſſint conducere, vid. in verbo, *Clerici*.
Curator an poſſit conducere, vid. in verb. *Tutores, & Curatores*.
Curiales an poſſint conducere, v. verb. *Curialis*.
Laici an poſſint conducere, v. verb. *Laicus*.
Milites an poſſint conducere, vid. verb. *Milites*.
Minores an poſſint conducere, vid. in verb. *Minor*.
Officiales an poſſint conducere, vid. in ver. *Officialis*.
Tutor an poſſit conducere, v. *Tutor*.
Venditor an poſſit conducere, vid. in verb. *Venditor*.
3 CONDUCTOR non poteſt cædere arbores, cap. 54. num. 10. vid. in verb. *Locatio*, n. 12.
Conductor ad longum tempus poteſt in re conducta aliquid amplius facere, quàm conductor ad breve, c. 54. num. 33.
Conductor poteſt agere contra locatorem, vid. in verb. *Actio* & verb. *Remedium*.
Conducens ab Eccleſia cum clauſula *reſervato beneplacito*, non poteſt, antequam obtineatur à contractu recedere, cap. 14. §. 7. num. 49.
Nec poteſt recuſare ſolutionem penſionis, ibid. 50.
Conductor, quando poſſit recedere à contractu ante finitum ejus tempus, vid. in verb. *Contractus*, n. 3.
Conductor expulſus finita locatione non petit reintegrationem, cap. ult. num. 23.

Condu-

Digitized by Google

Conductor non ſolùm non poteſt inferre damnum in re, ſed nec etiam in fructibus, finita locatione colligendis, c. 29 n. 68.
Imo nec etiam in fructibus colligendis de tempore locationis, ſi eſt colonus partiarius, cap. 29. num. 69.
In ultimo anno non poteſt inferre damnum fructibus ſequentis anni, cap. 29. n. 76.
Et non ſolùm non poteſt fructus ſequentis anni corrumpere, ſed neque fundum caſtuſtare, ibid. n. 77.
Sic non poteſt in fine anni colligere fructus acerbos, ib. n. 78.
Nec conductor gabellæ poteſt ultimo anno eam minuere, cap. 29. num. 79.
Conductor non poteſt ultimo anno relinquere plura capita vitium, ut inde majorem uvæ quantitatem percipiat, c. 29. n. 83.
Et ubi fundus eſt ſolitus ſeminari in parte, & in parte quieſcere, non poteſt ultimo anno ſeminare totum, cap. 29 n. 84.
Neque poteſt ultimo anno teſtipulare, cap. 29. num. 85.
Lim. ſi adſit conſuetudo, ib. n. 86.
Conſuetudo in dicto propoſito probanda eſt in ſpecie, quoad conductores, ib. n. 87.
Conductor non poteſt facere in re omnia, quæ poteſt dominus, cap. 29. n. 82.
Conductor non poteſt uſum rei conductæ alterare, c. 29. n. 88.
Sic in Apotheca introducere aliud exercitium diverſum à ſolito, ib. num. 89.
Conductor tanto minus poteſt alterare uſum rei, ſi non conſtat de voluntate domini, cap. 29. num. 91.
Conductor domus non poteſt in camera bona facere coquinam, cap. 29. num. 93.
Conductor non poteſt rei formam, aut faciem mutare; cap. 29. num. 93.
Ampl. ut emphyteuta per hanc mutationem incurrat caducitatem, cap. 29. num. 94.
Decl. non poſſe alterari uſum, nec mutari formam in damnum rei, ſecus ſi inde reſultet major utilitas, cap. 29. num. 95.
Faciliùs ſi ex conjecturis appareat de voluntate domini, ib. num. 97.
Si contra verò ſi appareat contraria voluntas domini, non poteſt conductor facere dictas mutationes, ib. n. 98.
Conductor poteſt alteri ſublocare, cap. 32. num. 1.
Vide *Sublocatio*.
Conductor an & quando poſſit recedere à contractu, vid. in verb. *Contractus*, n. 3.
Conductor poteſt ſibi aſſumere ſocium in conductione tam ante, quàm poſt contractum, cap. 32. num. 20.
Vid. in verb. *Socius*.
Conductor domus exiſtentis in Parochia in qua Parochiani præſentant Parochum, an præſentare debeat, vel ne, cap. 27. num. 195.
4 CONDUCTOR tenetur rem cuſtodire ne damnificetur, c. 29. num. 11.
Conductor tenetur bona fide uti re conducta, cap. 29 num. 1.
Conductor tenetur colere fundum, cap. 34. §. 1. num. 49.
Conductor & emphyteuta ad longum tempus non tenentur ſtare locationi ad breve tempus factæ antecedenter per dominum, cap. 61. numer. 185.
Lim. in emphyteuta fiſci, vel Eccleſiæ, ib. num. 186.
Impedito uſu rei facto conductoris, ipſe tenetur in integrum penſionem ſolvere, cap. 28. num. 30.
Ampl. procedere etiamſi factum ſit juſtum, ib. num. 31.
Lim. ſi facto conductoris dedit cauſam culpa locatoris, capit. 28. num. 32.
Principi injuſtè petenti uſum rei locatæ tenetur conductor reſiſtere, cap. 28. n. 47.
Vid. in verb. *Princeps*.
Conductor expulſus debet reclamare, & contradicere, cap. 28. num. 20.
Conductor non ſolùm tenetur ad damna per illum illata rei, ſed etiam ad ea quæ paſſus eſt inferri per alios, c. 29. n. 10.
Conductor ſi prævidere poteſt caſum, & reparare, & non facit, tenetur ad damna, c. 29. n. 12.
Lim. ſi ultra cuſtodiam requiratur expenſa, quia conductor ad eam non tenetur, ib. n. 13.
Ampl. ut conductor adeò teneatur cuſtodire, ut debeat etiam reſiſtere exercitui, ſi poteſt, ibid. n. 14.
Secus ſi non poteſt, vel prudentialiter non debet, c. 29. n. 15.
Decl. ut debeat conductor reſiſtere facto tertii ſi ſit injuſtum, ſecus ſi ſit juſtum, ibid. n. 16.
Decl. 2. locatorem dicentem non factam reſiſtentiam debitam à conductore, probare debere, ibid. n. 17.
Decl. 3. ut ſi ipſe locator monitus non ſe oppoſuit, non poſſit de hoc redarguere conductorem, cap. 29. num. 18.
Conductor periculum imminens rei denunciare debet locatori, c. 29. n. 19.
Lim. ſi non poſſit denunciare, ibid. n. 21.
Et non potuiſſe dicitur, ubi ſi denunciabat, aliquod periculum ſibi imminebat, c. 29. n. 22.
Vel ſi repentè evenit periculum, itaut tempus non habuerit, ibid. num. 23.
Intellige ſi prævidere non potuit, c. 29. n. 24.
Lim. 2. ſi dominus erat abſens, quia excuſatur à denunciatione ſecundùm aliquos, ibid. n. 25.
Contr. verius, quia tenetur denunciare conjunctis, & amicis, ib. num. 26.
Lim. 3. ſi locator non erat potens ad impediendum, vel veriſimiliter non impediturus, cap. 29 n. 27.
Lim. 4. ſi periculum erat notorium, ib. n. 28.
Lim. 5 ſi damnum provenit ex facto ipſius locatoris, cap. 29. num. 29.
Litem movens ſuper re locata citando ſolùm conductorem, nulliter agit, c. 27. n. 44.
Lim. ſi agatur de ſola poſſeſſione naturali, ibid. n. 45.
Damna reficere tenetur conductor, multò magis ſi promiſit cuſtodire rem, & eam non deteriorare, c. 29. n. 30.
Ampl. ut ſtante tali promiſſione cenſeatur ſuſcepiſſe curam ne damna fiant, cap. 29. num. 31.
Conductor tenetur de damnis a ſe provenientibus ejus dolo, vel culpa, non autem de caſu fortuito, c. 29. n. 41.
Neque tenetur de provenientibus ejus culpa leviſſima, cap. 29. num. 42.
Decl. hoc procedere in actione locati, ſecus in actione legis Aquiliæ, ib. n. 43.
Intellige ut *in l. Aquilia* veniat culpa leviſſima in committendo, non in omittendo, ib. n. 44.
Culpa leviſſima in committendo æquiparatur levi etiam latæ in non faciendo, c. 29. n. 45.
Ampl. ut etiamſi conductor promiſerit rem cuſtodire, adhuc non teneatur de culpa leviſſima, ib. n. 46.
Lim. ſi pro cuſtodia mercedem acceperit, quia tunc tenetur de leviſſima, c. 29. n. 47.
Lim. 2. ſi promiſit adhibere diligentiam, ib. n. 48.
Lim. 3. ſi promiſit, quid facere in ſpecie, c. 29. n. 49.
Lim. 4. ſi expreſsè promiſit de culpa leviſſima, vel periculum in ſe ſuſcepit, c. 29. n. 50.
Vid. in verb. *Periculum*.
Culpa qualibet ceſſante non tenetur conductor, etiamſi periculum in ſe ſuſceperit, c. 29. n. 51.
Vid. in verb. *Culpa*.
Conductor promittens reſtituere Columbarium columbis frequentem, an teneatur de defectu eorum, etiamſi adhibuerit omnem diligentiam, cap. 29. n. 54.
Conductor an teneatur adhibere diligentiam, quam adhibet diligentiſſimus paterfamilias, c. 29. n. 60.
Conductor non tenetur adhibere curam diligentiſſimam in re conducta, cap. 29. n. 62.
Lim. ſi materia ſit fragilis, & illam requirens, ib. n. 63.
Conductor non curans opera ruſtica fieri debitis temporibus, tenetur ad damna, & intereſſe, cap. 29. n. 74.
Et debet curare, ut opera ruſtica fiant per Peritos in arte, cap. 29. n. 75.
Conductor non tenetur de culpa leviſſima, cap. 12. n. 99.
Conductor tenetur de incendio, ſi locator probet ejus culpa eveniſſe, c. 30. n. 16.
Vid. in verb. *Incendium*. n. 1.
Conductor operis tenetur de omni periculo ejuſdem operis vitio accedente, c. 31. n. 7.
Vid. verb. *Operis conductor*.
Conductor ſi devaſtet, vel deſtruat rem, tenetur eam reſtaurare ſuis ſumptibus, c. 34. §. 1. n. 19.
Conductor tenetur facere impenſas neceſſarias ad reparandum damnum imminens, ubi periculum eſt in mora, cap. 34. §. 1. num. 21.
Vid. in verb. *Melioramenta*, n. 1.
Conductor animalis debet probare ejus mortem ad ſe liberandum ab obligatione illud reſtituendi, cap. 12. n. 63.
Conductor ad vecturam debet benè paſcere equum, cap. 12. n. 77.
Conductor equi non tenetur probare illum deceſſiſſe, ſine ſua culpa, niſi ad majorem cautelam, c. 12. n. 71.
Conductor equi ad vecturam, an, ſi equus culpa ſua decedat, teneatur ad vecturas conſuetas etiam poſt mortem, c. 12. num. 89.
Conductor equi ad vecturam, ſi illum retinet ultra tempus conventum, tenetur continuare mercedes, & quid facere debeat ejus fidejuſſor, c. 12. n. 90. 91. & 92.
5 CONDUCTORES bonorum Eccleſiæ non ſunt exempti ab oneribus merè perſonalibus, nec merè realia ſubire tenentur, cap. 27. n. 136.
Conductores bonorum Eccleſiæ teneri ad onera mixta, quæ imponuntur perſonæ pro rebus, tenent aliqui, cap. 27. n. 137.
Contrarium tamen tenendum, ibid. n. 138. & 139.
Lim. procedere in locatione ad modicum tempus, ſecus in emphyteuſi, ib. n. 140.
Decl. limitationem, ut non poſſint imponi emphyteutæ Eccleſiæ munera ſordida, ſicut nec emphyteutæ Fiſci, & Principis, ib. n. 141.
Decl. 2. ut gravari poſſit emphyteuta Eccleſiæ reſpectu ejus fructus, qui ſupereſt deducto canone, qui ſolvitur Eccleſiæ, ib. num. 142.
Lim. 2. quo ad onera impoſita ipſis fructibus à ſolo ſeparatis, ut eſt gabella, quæ ſolvitur ad portam civitatis, quam effugere non poſſent conductores bonorum Eccleſiæ, ib. num. 143.
Conductor de jure communi prælationem, ſeu retractum non habet in emptione rei, c. 27. n. 144.

Vid.

Digitized by Google

Vid. *Retractus*,

Conductor primus non habet prælationem in nova locatione, c. 10. n. 39. & vid. in verb. *Prælatio*, n. 7.

Reliqua vid. in ver. *Colonus* in ver. *Locare*, *& locator*, & aliis propriis materiarum.

CONFESSIO.

CONFESSIO de recepto non probat veram ſolutionem, præcipuè contra eum qui confeſſionem non fecit, c. 36. n. 48.

CONFIRMATIO.

CONFIRMATIO Principis tollit defectus juris civilis, non autem juris naturalis, c. 14. §. 10. n. 34.

Emphyteuſi finita per ſucceſſionem finitam deſcendentes petunt confirmationem, c. 62. n. 37.

Confirmatio dat robur confirmato, ſed illud non extendit, ut comprehendat quæ diſponentes comprehendere noluerunt, cap. 63. n. 64.

Ampl. etiamſi in confirmatione adſit clauſula, *& de novo concedimus*, ibid. num. 65.

Ampl. 2. etiam in confirmatione facta in forma ſpecifica cum verbis ampliſſimis, ib. n. 66.

CONFRATERNITAS.

CONFRATERNITATES, ut ſint Eccleſiaſticæ neceſſe eſt, ut ſint erectæ auctoritate Epiſcopi, c. 14. §. 6. n. 31.

Confraternitatum laicorum bona, an, & quando poſſint alienari ſine beneplacito, c. 14. §. 6. n. 27.

CONJECTURÆ.

CONJECTURÆ, ubi adſunt hinc inde, urgentiores prævalent, c. 15. n. 13.

CONJUNCTIO, ET CONJUNCTUS SEU CONSANGUINEUS.

CONSANGUINEUS præſtans operas conſanguineo, cenſetur intuitu conſanguinitatis præſtitiſſe, non conſequendi mercedem, c. 35. n. 104.

Lim. ſi adſit ſolitum locandi, & conducendi operas, ibid. num. 105.

Lim. 2. ubi conſanguineus habet regulam pro ſe, ad conſequendam mercedem, ib. n. 106.

Sanguinis conjunctio ſola, non facit præſumere donationem, cap. 35. n. 107.

Secus ſi aliæ conjecturæ concurrant, ib. n. 108.

Lim. in aſcendentibus, & deſcendentibus, quia in eis præſumitur donatio, ib. n. 109.

Decl. limitationem non procedere ſtante magnitudine rei donatæ, c. 35. n. 110.

Decl. 2. ut donatio præſumatur in alimentis, & omnibus ad ea pertinentibus, ib. num. 111.

Conjunctus poteſt agere ad effectum deponendi, c. 36. n. 32.

Conjuncti habent mandatum à lege ad agendum, non ad exigendum, c. 36. n. 33.

Conjuncti admittuntur ad agendum cum promiſſione de rato, cap. 36. n. 34.

Et quatenus non ſufficiat promiſſio de rato, admittuntur præſtita cautione, ib. num. 35.

Conjuncti uſque ad quem gradum admittantur ad agendum pro conjuncto, ſunt variæ opiniones, c. 36. n. 36.

CONSENSUS.

CONSENSUS arguitur perfectus per conjunctionem manuum, c. 22. n. 66.

De conſenſu in locatione requiſito, Vid. in verb. *Locatio*, numer. 2.

Conſenſum non habens, non poteſt contrahere locationem, & conductionem, c. 16. n. 4.

Sciens, & tacens ſi faciat aliquem actum poſitivum cenſetur conſentire, c. 61. n. 87.

Præſens, & tacens an dicatur conſentire, vid. in verb. *Præſens*.

Conſenſus requiritur ſimultaneus, & præſentialis ad validitatem contractus, cap. 16. num. 42.

Decl. procedere, & ſpeciale eſſe in ſtipulatione, ſecus in aliis contractibus, cap. 16. n. 43.

Conſenſus Capituli in alienatione bonorum alterius Eccleſiæ, quàm ſuæ, non requiritur, c. 14. §. 10. n. 36.

Conſenſus Capituli non requiritur in alienatione bonorum Eccleſiæ Cathedralis, quæ non ſunt de ſua Menſa, cap. 14. §. 10. n. 37.

CONSTITUTIO.

CONSTITUTIONES Papæ non abrogantur per non uſum, niſi Papa ſciat contrarium uſum, & conſentiat, c. 14. §. 1. n. 5.

Conſtitutio relata inter *Extravagantes* communes facit jus, & ubique ſervari præſumitur, c. 14. §. 1. n. 11.

Conſtitutionis non uſus probari poteſt non ſolùm per teſtes, ſed etiam per actus, ea non ſervata, factos, c. 14. §. 2. n. 17.

Decl. procedere ad effectum manutentionis tantùm, nam in meritis requiritur actus fuiſſe probatos in judicio, c. 24. §. 1. n. 18.

Conſtitutiones Apoſtolicæ non ſunt de facili eludendæ, cap. 14. §. 2. num. 2.

De conſtitutionibus Apoſtolicis, ſeu Bullis particularibus, & in ſpecie vid. in verb. *Bulla*.

Bulla exiſtens in Bullario præſumitur uſu recepta, cap. 24. §. 4. num. 13.

CONSUETUDO.

CONSUETUDO non excuſat ſuperveniente nova cauſa, cap. 12. num. 108.

Conſuetudine induci non poteſt, quòd bona Eccleſiæ alienentur abſque auctoritate Papæ, cap. 14. §. 2. n. 6.

Conſuetudo particularis prævalet, & magis attendi debet, quàm generalis, c. 17. n. 8. & n. 14.

Contr. in ſtipulationibus, & contractibus, c. 17. n. 9.

Decl. ut tunc attendi debeat magis conſuetudo generalis, cùm apparet particularem eſſe notam alteri contrahenti, ſecus è contra, cap. 17. n. 13.

Conſuetudo generalis præſumitur nota, particularis ignota, cap. 27. num. 10. & 12.

Conſuetudo circa mercedem locationis ſi fuerit varia, quæ attendi debeat, ſunt variæ opiniones, c. 17. n. 25.

Attendendam eſſe poſteriorem concluditur, ibid. n. 16.

Ampl. etiamſi prior conſuetudo fuerit diu ſervata, poſterior verò ſecus, c. 17. n. 17.

Decl. procedere ſi poſterior obſervantia fuit omninò libera, c. 17. n. 18.

Decl. 2. procedere ſi poſterior obſervantia ſit immediata locationi, de qua agitur, c. 17. n. 19.

Conſuetudine difformi exiſtente locatoris, & conductoris, attendenda eſt illa conductoris, c. 27. n. 31.

Conſuetudo, & obſervantia attenditur in eis, quæ conſueverunt fieri communiter, non ſi raro, & extraordinariè, cap. 27. num. 10.

Decl. non procedere in obſervantia interpretativa, ibid. n. 21.

Conſuetudo debet articulari, & probari, c. 20. num. 68.

Et in facultativis probandum, quòd quis noluerit facere, fuerit coactus, ibid. n. 69.

Conſuetudo particularis contrahentium præfertur generali, c. 20. num. 70.

Conſuetudo etiamſi ſit extra jus, præſcribitur per decennium, cap. 20. num. 71.

Conſuetudo tribuens prælationem in locatione eſt probanda in ſpecie, & reſtringenda, cap. 20. num. 76.

Vid. in verb. *Prælatio*.

Vid. in verb. *Obſervantia*.

Conſuetudo probanda eſt præcisè in loco, ubi vertitur controverſia, c. 61. n. 281.

Maximè ubi contrarium de jure diſponitur, ibid. num. 282.

CONSULENTES.

CONSULENTES multoties ſolent, quando habent ſolidum fundamentum, addere alia colorata, c. 25. num. 34.

CONTRAHERE, CONTRACTUS.

Contrahere qui poſſint, & de validitate contractus, num. 1.

Perficitur contractus, n. 2.

Ab eo receditur, n. 3.

Alia omnia, num. 4. Sed, vide in verbo Locatio; *& in aliis verbis, Puta, ſi quæris an contractus ſit individuus, vid. in verb.* Individuus, *ſi, an ſit uſurarius, in verb.* Uſura, *& ſic de ſingulis.*

1 CONTRAHERE qui non poſſint, c. 6. num. 4.

Minores curatores curentes libere contrahere poſſunt, cap. 6. num. 16.

Contractus collatus in voluntatem unius, non tenet, etiamſi ejus voluntas ſuperveniat, c. 16. num. 24.

Decl. procedere de jure civili, ſecus de æquitate canonica, c. 16. n. 25.

Decl. 2. ſi uterque in voluntatem alterius contractum contulerint, ibid. num. 26.

Vid. tamen, ibid. n. 28.

Contrahentibus licet ſe decipere uſque ad dimidiam juſti pretii cap. 18. n. 28.

Subſtantialia contractus non poſſunt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus, cap. 16. n. 22.

Contractus ſuſtinetur, ubi quis putavit emere virginem, dum erat mulier, ſecus ſi erat puer, cap. 16. n. 25.

Contractus inter abſentes non valet ſine nuntio, vel epiſtola, cap. 16. n. 49.

Contractus curatoris cum ſuo minore validatur juramento, c. 10. num. 64.

Contractus habet pro ſe præſumptionem validitatis, capit. 59. num. 5.

Solemnitatum defectus ſi non allegetur ab eo, cujus favore ſunt inductæ, contractus ſuſtinetur, c. 64. n. 87.

2 CONTRACTUS an fuerit perfectus, pendet ab animo, & ſtatur conjecturis, c. 16. n. 69.

Contractus ſi ſit de præſenti, & nihil ulteriùs remaneat, quàm facere ſcripturam, iſta cenſetur requiſita ad cautelam, ſecus ſi quæſtio ſit de ipſo contractu, & an partes de præſenti ſe obligare voluerint, c. 16. n. 72.

Contractus, ſi concurrunt ſubſtantialia, cenſetur perfectus, quamvis adſint conjecturæ, quòd partes voluerint ſcripturam, ſecus autem ſi conjecturæ reddant dubium conſenſum, cap. 16. n. 71.

Con-

Contrahens per epiſtolam, ſi antequam epiſtola perveniat, moriatur, contractus non perficitur, cap. 16. n. 40.
Idem ſi pœnituerit, & recipiens ignarus pœnitentiæ acceptet, cap. 16. num. 41.
Contractus non dicitur perfectus, ex conſenſu unius, caput 22. num. 67.
Decl. ut ex confeſſione unius, probetur perfectio contractum, ib. num. 68.
Contractus perficitur ubi junguntur conſenſus, cap. 16. numer. 38.
3 RECEDI non poteſt à Contractu in præjudicium tertii, c. 58. num. 28.
Decl. non procedere ſi promiſſa ſolutio de mercedibus, quia cenſetur intuitu, & correſpectivè ad contractum locationis, & ideò non debetur promiſſum ceſſante locatione, ibidem num. 29.
Intellige ſi recedat caſu, vel neceſſario, ſecus ſi voluntariè, ibid. num. 30.
Et quocumque modo recedat, non liberatur ſi facta delegatio ipſo conſentiente, c. 58. n. 31.
A contractu innominato, re integra, recedi poteſt, etiamſi aliqua ex partibus impenſas fecerit, c. 17. n. 75.
In contractibus innominatis licitum eſt pœnitere, re integra, cap. 12. n. 28.
In contractibus innominatis non eſt locus pœnitentiæ, cap. 12. num. 29.
Petitio pretii repugnat cum receſſu à venditione, capit. 59. num. 16.
Conductor an poſſit recedere à contractu quando poteſt locator, c. 60. n. 2.
Decl. ut conductor poſſit recedere à contractu, quando impeditur uti re, impedimento proveniente ex re ipſa, ſecus autem in procedente ex perſona propria, ibid. num. 5. & num. 6.
Conductor impeditus uti re ex parte ſua; non poteſt dici impeditus totaliter, quia poteſt uti ſublocando, capit. 60. num. 7.
Bello, vel peſte impediente uſum rei locatæ, poteſt conductor à contractu recedere, c. 60. n. 8.
Lim. ſi domus locata, fuerit infecta culpa conductoris, ibid. num. 9.
Mali ſpiritus in domo locata exiſtentes præbent conductori cauſam recedendi à contractu, c. 60. n. 10.
Timor ſolus damni, & periculi præbet juſtam cauſam conductori recedendi à conductione, cap. 60. num. 13.
Impedimentum non ſolùm totalis uſus, ſed etiam incommodatio habitationis, præbet juſtam cauſam conductori recedendi, cap. 60. num. 14.
Lim. ſi incommodatio ſit modica, ibid. n. 15.
Lim. 2. ſi conductor in caſu incommodationis taceat, & non recedat, ib. num. 16.
Sufficit tamen proteſtatio abſque receſſu, c. 60. n. 17.
Maximè autem eſt neceſſaria proteſtatio, ſi impedimentum proveniat a tertio, non à locatore, ib. n. 18.
Conductor, ſi uxorem duxerit, & non ſufficiat ei ampliùs domus conducta, non propterea poterit recedere à conductione, c. 60. n. 19.
Conductor revocatus à ſuperiore, & propterea non indigens domo conducta, adhuc locationi ſtare tenetur, cap. 60. num. 20.
Conductor Promotus ad dignitatem, & ideò non potens habitare domum conductam, adhuc recedere non poteſt à locatione, cap. 60. num. 21.
Conductor an poſſit recedere à locatione in certis caſibus, attenditur conſuetudo, c. 60. n. 22.
Conſuetudo prædicta probanda eſt ab allegante, cap. 60. numer. 23.
Recedere à locatione in certis caſibus eſt facultativum, cap. 60. num. 24.
Conſuetudo non recedendi ut probetur, neceſſe eſt probare, quod allegata facultas, & quòd allegantes propter contradictionem acquieverint, cap. 60. n. 25.
A contractibus nominatis non receditur ob non adimplementum, cap. [illegible] num. 26.
Decl. hoc non procedere in locatione, ibid. n. 27.
Decl. 2. non procedere, ſi id quod non fuit adimpletum, eſt cauſa finalis contractus, ibid. n. 28.
Decl. 3. quod dictum eſt non procedere in locatione, tutius eſſe ſi concurrat, quod non poſſit uti re culpa locatoris, & quod res ſit integra, c. 60. n. 29.
Conductor recedere poteſt à conductione, nedum ſi locator rem non tradat, ſed etiamſi poſtquam tradidit uti non patiatur, ſed impediat, c. 60. n. 30.
Ampl. etiamſi deneget, ſeu impediat tantùm in parte, ibid. num. 31.
Ampl. 2. nedum ſi Impediatur ab ipſo locatore, ſed etiamſi ab alio, quem ipſe poſſet impedire, cap. 60. num. 32.
Ampl. 3. ut locator non poſſit purgare moram, niſi ſtatim, & re integra, cap. 60. num. 33.
Nec poteſt velle dare rem per tantundem temporis, ibidem num. 34.
Locator, & conductor ubi merces non eſt declarata nec res tradita, ſemper poſſunt à contractu recedere, cap. 17. numer. 73.
Vid. in verb. *Locatio*, n. 10. ad fin.
4 CONTRACTUS innominatus regulatur ſecundùm naturam contractus cui magis aſſimilatur, c. 5. n. 5.
Contractus cenſetur celebrati incontinenti, ex quo apparent facti eodem die, & coram eodem notario, & teſtibus, c. 25. num. 74.
Contractus dicitur ex cauſa neceſſitatis ſi pro extinguendis debitis, quæ peti poterant, ſecus ſi pro extinguendo cenſu, cap. 14. §. 10. n. 15.
In contractibus proceditur de ſimilibus ad ſimilia, cap. 49. num. 42.
Contrahens per Epiſtolam, fit ſubditus loci, ubi dirigitur epiſtola, & junguntur conſenſus, c. 19. n. 39.
In contractibus bonæ fidei prævalere debet æquitas, cap. 49. num. 76.

CONTRARIORUM.

CONTRARIORUM eadem eſt diſciplina, cap. 24. §. 6. numer. 5.
Lim. ſi adſit diverſitas rationis, ibid. n. 6.

CONVENTIO.

CONVENTIO de certa ſumma mercedis, eo ipſo quòd allegatur exceſſiva, non poteſt exequi, c. 18. n. 9.
Decl. procedere in Advocato, & cæteris paciſci de mercede non valentibus, cap. 18. n. 10.
Et in omnibus in quibus viget ſuſpicio, quòd promiſſa fuerit major ſumma, propter neceſſitatem, c. 18. num. 11.
Nec annullatur promiſſio, ſi exceſſiva in modico, cap. 18. num. 12.
Hoc tamen intelligitur, ſi allegetur nullitas propter exceſſum tantùm, c. 18. n. 13.

CORRECTIO.

CORRECTIO jurium in quantum fieri poteſt, evitari, & reſtringi debet, c. 53. n. 27.

CORRESPECTIVITAS.

Quid operetur, num. 1.
Quando præſumatur, & ex quibus arguatur, n. 2.
1 CORRESPECTIVI contractus reputantur unus, & individuus, c. 25. num. 47.
Decl. 2. procedere per fictionem, ibid. n. 48.
Correſpectivorum contractuum uno corruente, corruit & alius, c. 25. n. 49.
Decl. procedere ſi unus contractus corruat ab initio, ſecus ſi ex poſt, ibid. num. 50.
Contrarium tamen vide, ibid. n. 52.
Decl. 2. procedere in contractibus, & obligationibus, ſecus autem in diſtractibus, & liberationibus, ibid. n. 51.
Pactum correſpectivum ad contractum cenſetur ei ineſſe, cap. 25. num. 53.
Ampl. in pacto exiſtente in contractu correſpectivo, ib. n. 54.
Decl. procedere ſi pactum conveniat alteri contractui, & non ſequatur abſurdum; ibid. n. 55.
2 CORRESPECTIVITAS contractuum non præſumitur, ſed probari debet, c. 25. n. 58.
Probatur conjecturis, & præſumptionibus, ib. n. 59.
Et conjecturæ fortiores elidunt contrarias, ib. n. 60.
Conjecturæ voluntatis unius ex contrahentibus, non ſufficiunt, cap. 25. num. 61.
Correſpectivi præſumuntur contractus, ex quo ſunt in eodem inſtrumento, cap. 25. num. 62.
Ampl. etiam ſi ſint diverſæ res, & perſonæ, ib. n. 63.
Poſſunt tamen in eodem inſtrumento eſſe plures contractus omnino ſeparati, ib. num. 64.
Plures contractus in eodem inſtrumento exiſtentes, ſi ſint diverſæ naturæ, & habeant diverſam cauſam, & independentiam, non cenſentur correſpectivi, cap. 25. nu. 65.
Non tamen ſufficit ſola diverſitas naturæ, ſi ſunt in eodem inſtrumento, ib. num. 66.
Conventiones in eodem inſtrumento non habentur pro correſpectivis, ad effectum, qui ſeparari poteſt à toto contractu, cap. 25. num. 71.
Dictio *ulteriùs* uti implicativa præcedentium, importat correſpectivitatem, cap. 25. num. 67.
Dictio *è contra*, vulgariter *all' incontro* importat correſpectivitatem, cap. 25. num. 68.
Dictiones *toties quoties*, ſeu vulgariter *ogni volta che*, important correſpectivitatem, cap. 25. num. 69.
Verba *per gl' intereſſi, che ſono frà me e Carlo*, non important correſpectivitatem, cap. 25. num. 70.
Correſpectivi cenſentur contractus incontinenti facti unus poſt alium, licèt in diverſis inſtrumentis, cap. 25. num. 73.
Ampl. ut cenſeantur correſpectivi contractus incontinenti facti, etiamſi ſint omnino diverſi, dummodò ad invicem compatiantur, ibid. num. 75.
Secus ſi ſint diverſæ naturæ, & habeant cauſam penitus diverſam, ibid. num. 76.
Decl. hoc caſu ceſſare præſumptionem correſpectivitatis, ſed oriri conjecturam, quæ unà cum aliis operatur, ibid. nu. 77.

Decl.

Digitized by Google

Decl. correſpectivitatem actuum præſumptam ex eo, quòd ſint facti in continenti, non procedere in diſpoſitionibus merè gratioſis, cap. 25. num. 78.
Decl. 2. procedere, niſi quo ad eos, qui utrique actui interfuerunt, ibid. numer. 79.
Decl. 3. non procedere generaliter ubi adſunt conjecturæ contra correſpectivitatem, cap. 25. num 80.
Ampl. ut non ſolùm arguatur correſpectivitas ex eo, quòd contractus ſunt in continenti facti, ſed etiam ex quo ſunt facti tempore proximo, ibid. num. 81.
Decl. tamen ampliationem, ut non oriatur præſumptio, ſed ſimplex conjectura ex vicinitate prædicta, cap 25. n. 82.

C R E D I T O R.

CREDITOR poteſt locare res pignoratas, cap. 7. num. 62.
Et poteſt eas locare ipſi domino ſuo debitori, cap. 7. n. 63.
Et locare debet, aliàs tenetur ad id, quod percipere potuiſſet, cap. 7. num. 64.
Hoc tamen procedit ſi ſit in culpa, cap. 7. num. 65.
Creditor immiſſus debet, vel vendere fructus, vel prædia locare, cap. 7. num. 66.
Creditor immiſſus, tenetur locare etiam jumenta, & alia, quæ locari poſſunt, cap. 7. num. 67.
Creditor habens in pignus conventionale rem mobilem, locare eam non poteſt, cap. 7. num. 68.
Creditor, qui utitur pignora, vel illum transfert in uſum non deſtinatum, furtum committit, cap. 7. num. 69.
Creditor habens rem mobilem, ſeu ſe moventem in pignus, locare poteſt, cap. 7. num. 71.
Creditor non poteſt partem crediti tantùm petere in judicio, cap. 25. num. 40.
Aliud pro alio, invito creditore ſolvi non poteſt, c. 28. n. 6.
Creditor ex cauſa ſeminis habet prælationem in fructibus ex eo ortis, cap. 33. num. 49.
Creditor ex cauſa melioramentorum præfertur aliis creditoribus anterioribus, cap. 33. num. 54.
Vide in verb. *Prælatio*, num. 2.
Creditor retinens pignus tenetur ad fructus, quos percipere potuiſſet, capit. 35. n. 55.
Decl. procedere in pignore extrajudiciali, ſecus in judiciali, quia in eo non tenetur niſi de lata culpa, ibid. n. 56.
Et ad convincendam culpam, non ſufficit probare, quod omiſerit facere diligentias de reperiendo conductores, ſed requiritur, quòd conſtet locare potuiſſe, & noluiſſe, cap. 35. num. 57.
Creditor pro funere conductoris præfertur locatori in rebus invectis, & illatis, cap. 40. num. 131.
Ampl. præferri etiam ei qui locavit pro rebus ipſis conſervandis, ibid. n. 132.
Creditori ex cauſa alimentorum, an competat hypotheca cum prælatione, eſt quæſtio controverſa, cap. 40. n. 38.
Creditor immiſſus ex Salviano tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 267.
Et non ſolùm immiſſus ex primo decreto, ſed etiam immiſſus ex ſecundo, cap. 61. num. 268.

C U I.

CUI licet, quod eſt plus non debet, quod minus eſt non licere, cap. 7. num. 4.

C U L P A.

Prodeſſe non debet, num. 1.
Quid ſit, & quando dicatur adeſſe, num. 2.
Præſumitur, & probatur, num. 3.
De cujus culpa quis teneatur, num. 4.

1 CULPA prodeſſe non debet, cap. 46. num. 51.
Culpa propria non debet alicui patrocinari, cap. 56. n. 43.
Decl. procedere in ea culpa, quæ eſt cauſa proxima, ib. n. 44.
2 CULPÆ APPELLATIONE venit levis, non autem leviſſima, cap. 30. num. 4.
Si factum, vel omiſſum, quod non feciſſent, vel omiſiſſent diligentes, tunc eſt culpa levis, ſi diligentiſſimi eſt culpa leviſſima, cap. 29. num. 56. & 57.
Decl. non attendi diligentes, vel diligentiſſimi in genere, ſed in ſpecie profeſſionis de qua agitur, cap. 29. num. 58.
Intellige habito reſpectu ad exercitium, non ad qualitatem perſonarum, cap. 29. num. 59.
Culpæ mentio poteſt referri ad leviſſimam, cap. 30. n. 13.
Et ad leviſſimam referri debet, dum ita fert ſubjecta materia, cap. 30. num. 14.
Culpa in omittendo, eſt non facere quod fieri debet, in committendo, eſt facere, quod fieri non debet, cap. 29. numer. 55.
Famulos improbos eligens eſt in culpa, & tenetur, cap. 30. num. 25.
Decl. ſi ſint improbi in officio cui fuerunt propoſiti, ibid. num. 26.
Retinere in domo pueros, ſenes, & diverſæ ætatis homines, & mulieres, culpæ non aſcribitur, cap. 30. num. 27.
Relinquere adoleſcentes non diligentes, ubi verſatur periculum ignis, poteſt eſſe culpa, cap. 30. num. 28.
Inducere in domum perſonas alterantes ejus uſum, ex quo oriatur incendium, eſt culpoſum, cap. 30. num. 20.
Retinere in domo res faciliores ad comburendum, non eſt culpa, c. 30. num. 52.
Lim. ſi ſit in ſpecie conventum de aliqua re non retinenda, & fuerit retenta, c. 30. num. 54.
Lim. 2. ſi res facilis ad comburendum fuerit propè ignem retenta, cap. 30. num. 58.
Sic è contra, ſi ignis factus propè rem aptam ad comburendum, ib. num. 59.
Vid. etiam in verb. *Incendium*.
Culpæ conductoris adſcribitur, ſi nimis oneravit animal conductum, cap. 12. num. 73.
Quomodo probetur nimis oneratio, ibid. num. 74.
Culpa debet eſſe ordinata ad caſum, cap. 12. num. 115.
Sufficit, quòd poſſit eſſe ordinata ad caſum, cap. 12. num. 115.
3 CULPA non præſumitur, ſed ab allegante probari debet, cap. 29. num. 64.
Limita in conductore, quia damnificata re locata, præſumitur ejus culpa, ibid. n. 65.
Decl. limitationem non procedere, ſi appareat damnum eveniſſe à caſu, qui potuit ſine culpa procedere, cap. 29. num. 66.
Culpa non præſumitur ubi caſus ſine ea evenire ſolet, cap. 12. num. 7.
Caſus qui poſſunt ſine culpa evenire, multi ſunt, & quales relativè, ibid. n. 67.
Culpa quomodo probetur relativè, cap. 52 num. 153.
Culpa probari debet certi hominis, ad hoc ut pro ea condemnari poſſit, cap. 30. num. 18.
Limita quando adeſt in domo locata, ubi damnum evenit, unus tantùm paterfamilias, cap. 30. num. 19.
4 DE CULPA famuli non tenetur dominus, niſi famulus delinquat in ea re, cui in ſpecie fuerit à domino præpoſitus, cap. 30. num. 31.
Socer non tenetur de culpa nurus, cap. 30. num. 21.

C U L T U R A.

CULTURA intempeſtiva deteriorem fundum facit, capit. 59. num. 71.
Cultura intempeſtiva dicetur, ſive ſit nimis propera, ſive nimis ſera, ibid.
CURATOR vid. *Tutor*.

C U R I A, C U R I A L E S.

CURIA multipliciter accipitur, cap. 10. num. 27.
Curiæ nomen æquivocum eſt, cap. 10. num. 29.
CURIALIUM appellatione veniunt omnes Curiam ſequentes, cap. 10. num. 30.
Curiales prohibentur eſſe conductores, vel fidejuſſores conductores, c. 10. n. 26.
Curiales prohibiti conducere non ſunt omnes Curiam ſequentes, c. 10. n. 31.
Curialium nomine qui magis venirent antiquitus, c. 10. n. 32.
Decurio dicebatur Curialis, ibid. n. 33.

D

D A M N U M.

Quid, & quando dicatur, n. 1.
Cætera omnia, n. 2.

1 DAMNUM eſt diminutio proprii patrimonii, cap. 47. num. 7.
Fructus non percipere, non eſt propriè damnum, cap. 47. num. 6.
In damno non dicitur eſſe locator, ex eo quòd lucrum perdat, ſed ſi de ſuo expendat, uti litigando, c. 55. n. 78.
Damnum quantum requiratur, ad hoc ut fieri debeat remiſſio, ſtatur arbitrio Judicis, c. 47. n. 8.
Vid. in verb. *Remiſſio mercedis*, n. 2.
Fructuum amiſſio, quandoque dicitur damnum, capit. 47. num. 52.
Sed tantum impropriè, ib. n. 53.
Damnum vulgariter loquendo, intelligitur etiam de amiſſione lucri, & fructuum, c. 47. n. 55.
Maximè ſi fructus de tempore caſus evenientis erant maturi, ibid. num. 56.
Pactum de refectione damni intelligitur de damno in fructibus, ſi aliàs nihil operaretur, c. 47. n. 57.
2 DAMNUM ejus culpæ imputatur, in cujus odium datum eſt, cap. 47. num. 32.
Ampl. procedere etiam in damno dato propter inimicitiam injuſtam, & ſine cauſa, ib. n. 33.
Damna quæ, & quomodo ſint communia in colonia partiaria, c. 5. num. 39.
Damnum, quod ſequitur tertio in conſequentiam non impedit fieri actum ad propriam commoditatem, c. 29. n. 80.
Decl. procedere ſi actus ille fiat in re propria, ſecus ſi in aliena, ibid. num. 81.

DATIO IN SOLUTUM.

DATIO IN SOLUTUM per Judicem facta latè dicitur neceſſaria, ſed non ſtrictè, c. 61. n. 266.

DEBITOR, ET DEBITUM.

Nemo cogendus aliena debita ſolvere, cap. 35. num. 1.
Ampl. ut compellens ſolvere debita aliena, puniatur in quadruplum, ibid. num. 2.
Ampl. 2. ut ſi quis cœperit ſolvere, non propterea tenetur proſequi, ibid, n. 3.
Debitores vix ſolvunt poſt tempus debitum, c. 37. n. 38.
Felicitas eſt nihil debere, c. 37. n. 40.
Debitum in diem, poteſt ſolvi ante illius eventum, cap. 37, num. 41.
Vid. *Solutio*, n. 2,
Debitor fructuum in ſpecie, eo ipſo quòd conſumpti ſunt, deſinit eſſe debitor eorum, & fit debitor valoris, cap. 37, num. 73.
Debitor qui tenetur deferre rem debitam ad domum creditoris, tenetur deferre ſuis ſumptibus, c. 38. n. 27.
Debitor obligatus aſportare ad domum creditoris, tenetur aſportare propiio periculo, c. 38, num. 30.
Debitor quantitaria in ſpecie, vel reſpectu certæ ſpeciei, per ejus interitum liberatur, cap. 38, num. 31.
Lim. ſi eſſet in mora tradendi, ibid, num. 32.
Decl. limitationem non procedere, ſi res peritura fuiſſet etiam in manibus creditoris, ibid. num. 33.
Debitor obligatus ſolvere in certo loco non poteſt dici in mora niſi probetur, creditorem fuiſſe in loco illo promptum recipere, cap. 38. num. 34.
Idque etiamſi non probetur, debitorem non fuiſſe ibi promptum ſolvere, ibid. num. 35.
Ampl. non relevare, creditorem habere procuratorem in loco ſi procurator non oſtendit mandatum debitori, cap. 38. num. 36,
Neque ſufficeret exiſtentia procuratoris, ſi conventum, ſolutionem fieri cui creditor ordinaverit, & non extenſus ordo, cap. 38. num, 37,
Debitor non poteſt dici in mora, quando poteſt allegare ignorantiam loci, ubi facienda eſt ſolutio, c. 38. n. 38.
Ampl. etiamſi promiſſa eſſet ſolutio Bononiæ, & ubique locorum, ib. num. 39.
Idem ſi dictum, tradendum frumentum in tali Caſtro, in illo horreo, ubi placuerit creditori, ib. n. 40.
Idem ſi dictum, in tali, vel tali loco, & non facta fuerit electio per creditorem, ib. num. 41.
Debitor, & creditor ſi ſint ejuſdem fori, & deſtinata ſit dies certa ſolutionis, debitor debet interpellare creditorem ad recipiendum, aliàs incurrit moram, abſque eo, quòd creditor ad eum vadat cum ſacco parato, cap. 38. num. 44.
Ampl. ut ſufficiat exiſtere in Comitatu, ſeu diſtrictu Civitatis, ib. num, 45.
Secus ſi ſint diverſi fori, quia tunc debet creditor ire cum ſacco pararo ad conſtituendum debitorem in mora, cap. 38, num. 46.
Lim. ſi in loco debitoris adſit procurator creditoris, ib. n. 47,
Vid. *Solutio*, n. 4.
Debitor poteſt conducere à creditore rem propriam, cap. 11. num. 24,
Vendens ad effectum extinguendi debita non poteſt liberalitate uti, & donare, cap. 24. n. 59.

D E C E P T I O.

DECEPTIO permittitur uſque ad dimidiam juſti pretii, tam de jure civili, quàm de jure canonico, c. 18. n. 31.
Lim. ſi adſit dolus lædentia, c. 18. n. 32.
Lim. 2. ut deceptio permittatur in foro fori, non autem in foro conſcientiæ, ib. num. 33.
Neque permittitur bono viro, & ideo cautela eſt læſo, ut faciat poſitionem lædenti, ſi ſit bonus vir, cap. 18. num. 34.
Item non permittitur, in contractu Eccleſiæ, ib. n. 35.

D E C I M Æ.

Quid ſint, num. 1.
Locari an poſſint, & quibus, num. 2.
Alia, n. 3.

1 DECIMÆ aliæ ſpirituales; aliæ temporales, & iſtarum laici ſunt capaces, cap. 10. n. 82.
Decimæ temporales non ſunt propriè decimæ, ſed decimationes, c. 10. n. 83.
Decimarum nomine veniunt regulariter ſpirituales, cap. 10. num. 84.
Decimæ quandoque accipiuntur pro ipſo jure decimas percipiendi, & quandoque pro ipſis fructibus poſtquam ſunt percepti, cap. 10. num. 85.
2 DECIMARUM, intelligendo de jure percipiendi eas, non poteſt fieri conductio per laicos, etiam ad modicum tempus, cap. 10. num. 86.
Decimas conſideratas, prout ſunt fructus, poſſunt per laicos conduci, c. 10. n. 87.
Decimæ ſi locentur ultra triennium requiritur beneplacitum Apoſtolicum, & quomodo, cap. 10. num. 92.
Decimæ non poſſunt locari Judæis, c. 10. n. 93.
Decimæ debentur de fructibus, & ſolvendæ à locatore, & conductore pro rata eorum, cap. 34. §. 1. num. 40.
Et ubi locatio eſt pro pecunia, ſolvendæ totaliter à conductore, ib, num. 41.
3 PROPTER non ſolutionem decimarum venit ſterilitas, cap. 46, num. 85.
Jus decimandi in quo conſiſtat, & quando cenſeatur conceſſum, vel non, cap. 10. num. 89. & ſeq.

D E C R E T U M.

DECRETUM CAMERALE vigens Romæ favore inquilinorum, vid. in verb. *Inquilinus*.
DECRETUM IRRITANS reſtringitur ad terminos conſtitutionis, cui eſt adjectum, & recipit omnes ejus conditiones, cap, 14. §. 11. num. 6.
Decretum irritans inficit quidquid contra illud factum fuerit, cap. 24. num. 60,
DECRETUM JUDICIS in contractu interpoſitum impedit ejus reſciſſionem ex capite læſionis, c. 18. num. 85.
Contrarium, ib. num, 86.
Decl. ut Decretum Judicis faciat ceſſare præſumptionem læſionis, ſed non impediat eam probare, cap. 18. num. 87.
Decretum Judicis facit præſumptionem, quæ eliditur per alias urgentes, c. 19. n. 10,

D E C U R I O.

DECURIO dicebatur Curialis, cap. 10. num. 33.
Decurionibus interdicta erat conductio aliquarum rerum, cap. 10. num. 34.

D E F E N S I O.

DEFENDERE proximum ab injuriis hoſtium quilibet tenetur, cap. 15. n. 22.

D E F I N I T I O.

DEFINITIO, quæ conſtat ex genere, & differentia, & convertitur cum ſuo definito eſt bona, c. 1. n. 3.
Definitio omnis in jure periculoſa eſt, c. 1. n. 4.
Definitiones locationis plures dantur, c. 1. n. 1.

D E L I C T U M.

DELICTUM in dubio non eſt præſumendum, cap. 12. num. 85.
Delicti præſumptio ſemper evitari debet, cap. 64. num. 5.

D E M O N S T R A T I O.

DEMONSTRATIO falſa non vitiat, nec alterat diſpoſitionem, c. 24. n. 38.

D E N O M I N A T I O.

DENOMINATIO partium attenditur ceſſantibus aliis pactis, cap. 12. num, 41.
Denominatio denotat qualis ſit contractus, & ei ſtatur in dubio, cap. 2. num. 35.
Ampl. etiamſi adſit aliqua præſumptio in contrarium, cap. 2, num. 36.
Denominatio, etiam enunciativa, attenditur, cap. 3. n. 8.
Denominatio contractus attenditur, etiamſi adſint aliquæ præſumptiones in contrarium, cap. 3. n. 9.
Denominationi ſtatur ſi ſunt pacta hinc inde, c. 3. n. 13.
Denominatio emphyteuſis magis operatur, quàm denominatio locationis, c. 3. n. 15.
Denominatio emphyteuſis prævalet quantitati penſionis magnæ, denominatio verò locationis cedit quantitati penſionis parvæ, c. 3. n. 23.

D E R O G A T I O.

DEROGATIO eſt neceſſaria quando Papa concedit aliquid adverſus Concilium Generale, c. 14. § 12. n. 4.
Lim. in Concilio Tridentino, d. §. 12. n. 5.

D E S T I N A T I O.

DESTINATIO perpetua unionis terrarum deducitur ex eo, quòd fuerint ab initio ſimul emptæ, cap. 23. n. 64.
Decl. facere conjecturam, ſed de ſe non ſufficere, Ib. n. 65.

D E T E N T A T I O.

DETENTATIO tranſlata in primum conductorem per clauſulam conſtituti, operatur ut præferri debeat ſecundo, cui res fuerit tradita actualiter, c. 21. n. 33.

D E U S.

DEUS in creatione mundi dedit hominibus dominium Terræ, c. 14. in princ. num. 7.

D I A C O N U S.

DIACONUS, & Subdiaconus in celebratione Miſſæ ſolemnis canentes, ſolùm ſtipendium ſuſtentationis recipere poſſunt, c. 15. n. 49.

DICTIO IN GENERE.

DICTIO ad plures relata in eadem oratione contentos, omnes æquè determinat, c. 26. n. 81.

DICTIO IN SPECIE.

DICTIO AB denotat terminum à quo, & eſt ſui natura excluſiva ipſius termini, c. 53. n. 153.
Dictio *aliquid* verificatur etiam in minimo, c. 47. n. 41.
Dictio *cuilibet* importat locationem eſſe factam pluribus in ſolidum, c. 26. n. 35.
Quæ ſint alia verba idem importantia relativè, ib. n. 36.
Dictio *cuique* eſt valdè controverſum, an ſit diſtributiva, & operetur dari jus accreſcendi, c. 26. n. 77.
Dictio *à contra*, vulgariter *all' incontro* importat correſpectivitatem, cap. 25. n. 68.

Dictiones *ex nunc prout ex tunc* jungunt tempora, & trahunt futurum ad præſens, c. 22. n. 84.
Dictio *in* quando præponitur, & jungitur cum adjectivo, ita ut faciat unum verbum compoſitum, ſtat negativè, & ſignificat, *non*, c. 49. n. 99.
Dictio *in* quandoque ſignificat *non*, quandoque *valde* quando eſt compoſita, c. 31. n. 3.
Dictio *in circa* eſt dubitativa, c. 19. num. 108.
Dictio *perpetuo*, ſeu *in perpetuum* ſignificat tempus infinitum, c. 53. n. 4.
Quandoque tamen accipitur ad vitam, ib. num. 5.
Quandoque uſque ad tertiam generationem, ib. n. 6.
Quandoque uſque ad centum annos, c. 53. n. 7.
Quandoque uſque ad decem, ib. num. 8.
Et quandoque verificatur etiam in triennio, ib. n. 9.
Decl. ut verus ſenſus dictæ dictionis ſit primus temporis perpetui, & alium recipiat à ſubjecta materia, & verbia adjuncta, c. 53. n. 10.
Dictio prædicta ſolet aliquando geminari, & dici *perpetuo*, *& in perpetuum*, & tunc aliquid magis operatur, cap. 53. n. 17.
Dictio *plerumque* regulam deſignat, c. 30. n. 2.
Contrarium tamen, vid. ibid. n. 8.
Dictio *quaſi* eſt nota impropriętatis, c. 5. n. 28.
Dictio *quodammodo* eſt nota impropriętatis, c. 25. n. 30.
Dictio *reſpectivè* importat obligationem eſſe factam pro virili, cap. 26. n. 37.
Dictio *ſed* ubi eſt ſola abſque dictione, *&*, importat diverſitatem facti, & juria, c. 46. n. 74.
Dictiones, *ſed*, *&* ſimul poſitæ important diverſitatem facti, & identitatem juria, c. 46. n. 73.
Dictio *ſi* importat conditionem, c. 14. §. 2. n. 6.
Dictionea, *toties quoties*, ſeu vulgariter *ogni volta che*, important correſpectivitatem, c. 25. n. 69.
Dictio, *ulteriùs* uti implicativa præcedentium Importat correſpectivitatem, c. 25. n. 67.
Dictiones, *unà cum* requirunt concurſum utriuſque extremi, & operantur unicum eſſe actum, c. 25. n. 22.
Decl. non procedere, ſi locatæ ſint res diverſæ ſpeciei cum dictis dictionibua, ibid n. 23.
Vid in verb. *Verbum*.

D I E S.

DIEI defectus denotat imperfectionem ſcripturæ, c. 22. n. 29.

D I G N I T A S.

DIGNITAS ſecularia habet majorem poteſtatem in bonis dignitatis, quàm dignitaa Eccleſiaſtica, c. 61. n. 205.

D I R E C T E.

DIRECTE quod facere non licet, non debet neque per indirectum licere, c. 27. n. 131.

D I S C O R D I A.

DISCORDIA partium in confeſſione inſtrumenti non impedit locatorem, qui rem tradidit petere mercedem, c. 16. n. 61.
Diſcordia contrahentium in corpore rei vitiat contractum, ſecus in nomine, c. 16. n. 13.
Diſcordia in mercede, vid. in verb. *Merces*, n. 2.

D I S D I C T A.

DISDICTA locationis de jure non requiritur ante finem locationis, c. 14. §. 2. n. 15.
Diſdicta non eſt neceſſaria, ut ceſſet relocatio tacita, cap. 64. num. 120.
Contrarium, quod ſit neceſſaria diſdicta, ib. n. 122.
Decl. non eſſe neceſſariam diſdictam, ſed nec debere conductorem omninò tacere, ib. n. 112.
Diſdicta poteſt fieri in qualibet parte anni, c. 64. n. 123.
Statutum, quòd diſdicta fiat incerto tempore, eſt contra jus, & ſtrictè intelligendum, c. 64. n. 124.
Pactum, quòd diſdicta fiat per quindecim dies ante; non adimit facultatem faciendi eam magia anticipatè, c. 64. n. 225.
Stante ſtatuto, quòd fiat diſdicta per quindecim dies ante, non poteſt fieri intra illos, c. 64. n. 126.
Secua ſtante diſpenſatione Principis, ibid. n. 127.
Stante ſtatuto, quod denuntiatio fiat ante Calendas, ſufficit eam fieri in ipſis Calendia, c. 64. n. 228.
Statutum, quòd fiat diſdicta ante Calendaa Majas, intelligitur procedere tantùm in locationibus ſolitis terminari in feſto Sancti Michaelis, c. 64. n. 129.
Statutum, quod diſdicta non facta, cenſeatur locatio renovata, non procedit dum conſtat eam renovatam non fuiſſe, cap. 64. n. 130.
Idem in pacto, quia valet argumentum à ſtatuto ad pactum, ibid. n. 131.
Diſdicta facta coram Judice incompetente, inducit ſcientiam, c. 64. n. 134.
Diſdicta debet eſſe validè facta, quando requiritur per ſtatutum, c. 64. n. 135.
Judex competens pro facienda diſdicta eſt ille denunciati, non denunciantia, c. 64. n. 136.
Diſdicta facta à Clerico, ex Decreto Judicis laici, eſt nulla, cap. 64. num. 137.
Contrarium tenent alii, ibid. n. 138.
Diſdicta facta coram Judice laico contra Clericum non probatur per relationem ſolius Nuncii, c. 64. n. 139.
Diſdictam locationis ſi quis faciat, deinde taceat, & continuet, non propterea cenſetur receſſiſſe ab ipſa diſdicta, c. 64 n. 141.
Contrarium tenent alii, ibid. n. 142.
Decl. primam procedere, ſi diſdicta facta ſit finita locatione, ſecundam, ſi ea durante, c. 64. n. 143.
Secua ſi adſint circumſtantiæ Judicem aliud arbitrari moventes, ibid. n. 144.

D I S T I N C T I O.

DISTINCTIONIS una pars aliam declarat, c. 40. n. 15.

D I S T R A C T U S.

Vid. in verb. *Reſolutio*.

D I S T R I B U T I O N E S.

DISTRIBUTIONES quotidianæ percipiuntur ab infirmis, qui ante infirmitatem ad Chorum accedebant, c. 50. n. 33.

DIVISIBILIS, DIVIDUUS.

Vid. in verb. *Individuus*.

D O C T O R E S.

DOCTORES teſtantes de conſuetudine an probent ſaltem præſumptivè, c. 14. §. 2. n. 15.
Diſting. ut probent, ſi atteſtentur de conſuetudine loci in quo verſati ſunt, alias ſecua, ibid. n. 16.
Doctor non valet locare operaa ſuas ſcholari, c. 25. n. 75.
Decl. in locatione propriè, ſed impropriè, quandoque locare dicitur, ibid. n. 76.
Doctorum auctoritas major eſt in tractatibus, quàm in conſiliis, c. 14. in princ. num. 25.
Doctorum opiniones agitari vento pecoriæ, quomodo intelligatur, ibid. n. 16.
Doctoria opinio in terminis loquentis à nemine reprobata, debet haberi pro lege, c. 24 n. 55.
Doctorea in conſiliia adducunt quandoque fundamenta tantùm colorata, c. 14. in princ. n. 17.
Doctores habent facultatem gloſſandi, & interpretandi, non autem deſtruendi legea, c. 34. §. 3. n. 22.
Doctorum operæ ſive in legendo, ſive in Judicando, ſive in Judicibua aſſiſtendo non conſiſtunt in ſolo labore, ſed in probitate virtutia, c. 50. n. 18.
Vide in verb. *Advocatus*.
Doctori alleganti auctoritates, quæ non reperiuntur, ſtandum non eſt, c. 61. n. 279.
Doctori atteſtanti de conſuetudine non creditur, capit. 61. numer. 280.

D O L U S.

DOLUS re ipſa, & dolus ex propoſito idem operantur, quoad nullitatem contractus, cap. 18. n. 21.

DOMINII EXCEPTIO.

Non poteſt opponi adverſua intentantem remedium, *l. ſi quis conductionis*, *Cod. locati* vid. in ver. *Remedium*, *l. ſi quis conductionis*.
Dominii exceptio etiam probata, non admittitur in ſpolio violento, ſecus in non violento, c. ult. n. 86.

D O M I N I U M.

Probatur, *num.* 1.
Fructuum rei locatæ penès quem ſit, *num.* 2.
Transfertur, *num.* 3.

1 DOMINIUM locatoria non probatur per locationem, cap. 27. num. 72.
Amplia etiamſi locatio ſit antiqua, ibid. n. 74.
Ampl. 2. ut neque contra conductorem probetur, capit. 29. num. 75.
Decl. ut non propterea poſſit conductor controvertere dominium locatoris ante rei reſtitutionem, cap. 27. n. 76. de quo vid. in verb. *Remedium*.
Decl. 2. procedere ut non probet ſi agatur de dominio principaliter ad effectum rei vindicationis, ſecus ſi incidenter ad effectum conſequendi poſſeſſionem, cap. 27. n. 77.
Dominium ad effectum rei vindicationis probandum eſt concludenter, cap ult. num. 115.
Et non ſufficit inſtrumentum locationia, ibid. num. 116.
Ampl. ut non ſufficiat una cum ſolutione canonum, & laudemii, & aliis adminiculia, cap. ult. n. 117.
Contrarium verius, ib. n. 118.
Non ſufficit recognitio in dominum ad probandum dominium, cap. ult. num. 119.
Ampl. etiamſi adſit pactum, quòd res in aliquo caſu devolvatur, ib. num. 120.
Contrarium ſi agatur vigore dicti pacti, ibid. n. 121.
Dominium requirit probationem plenam, quando agitur de eo principaliter, ſecua autem, quando agitur de eo incidenter, cap. 27. num. 78.
Lim. ut locatio probet dominium ad quemcumque effectum, ſi concurrant ſolutiones mercedis per longum tempus, ibidem, num. 79.
Decl. longum tempus debere eſſe per triginta annos, ibid. num. 80.
Lim. 2. concurrentibus aliis adminiculis urgentibus, ibidem, num. 82.
Locatio, ſeu inveſtitura juncta ſolutione canonum, & laudemii, & aliis adminiculis, non ſufficit ad probandum dominium ad effectum devolutionis, cap. 27. n. 83.

Con-

Digitized by Google

Contrarium, ſi inveſtitura ſit facta tamquam de re propria, & adminicula urgeant, ib. n. 84.
Decl. primam opinionem ſuſtineri, ſi in inveſtitura non ſit facta mentio dominii, vel adſit ſuſpicio, quòd conceſſio ſit de re aliena, ibid. n. 85.
Ex qualitate perſonarum, & aliis circumſtantiis ceſſat ſuſpicio, quòd locata fuerit res aliena, cap. 27. n. 86.
Adminicula ad prædictum effectum urgeniora requiruntur, tam ubi agitur de caducitate in pœnam, quàm ubi agitur de ea ob lineam finitam, ibid. n. 87.
Locatio ab uno facta alieno nomine, probat dominium illius contra locantem, cap. 27. n. 88.
2 DOMINIUM FRUCTUUM fundo cohærentium eſt domini fundi, non autem conductoris, c. 33. n. 2.
Decl. procedere in conductore ad modicum tempus, ibid. num. 3.
Decl. 2. procedere tam in fructibus naturalibus, quàm in induſtrialibus à conductore ſatis, ibid. num. 4.
Decl. 3. ut conductor nec dominium, nec etiam hypothecam habeat fructuum pendentium, cap. 33. num. 5.
Dominium fructuum acquiritur conductori mediante eorum perceptione à domino permiſſa, c. 33. n. 9.
Dominium fructuum poteſt locator ſibi reſervare, capit. 33. num. 10.
Dominium fructuum rei locatæ, quod eſt penès dominum in ipſo actu, quo percipiuntur à conductore, transfunditur in hypothecam, c. 33. n. 45.
Dominium rei in venditione, tranſit ad emptorem, ſecus in locatione, cap. 45. num. 7.
3 DOMINIUM non transfertur per locationem, capit. 57. numer. 1.
Locatio non tribuit ullum jus in re locata conductori, ſed tantùm actionem perſonalem adverſus locatorem, ut patiatur frui re, ibid. num. 2.
Decl. procedere in locatione ad modicum tempus, ibid. numer. 3.
Locatio ad tempus longum transfert dominium utile in conductorem, cap. 27. num. 4.
Contrarium tenent aliqui, ſed prædicta eſt verior, ibid. numer. 5.
Decl. non transferre dominium utile per locationem ad modicum tempus factam à privato, ſecus ſi factam à Principe, vel Fiſco, ib. n. 6.
Decl. 2. ut quòd dicitur per locationem ad longum tempus transferri dominium utile, procedat, ſi locetur fundus, ſecus ſi locetur aliquod jus percipiendi ex eo, ibid. n. 7.
Decl. 3. non transferri, ſi locatio fiat ab aliquo illud tantùm habente, cap. 27. n. 8.
Contrarium quòd adhuc transferatur, ibid. n. 9.
Diſting. ut ſi primo conductori remaneant reliquiæ locationis, procedat prima opinio, ſecus è contra, ibid. n. 10.
Quomodo intelligatur remanere reliquias locationis primo conductori, cap. 27. n. 11. & 12.
Decl. 4. non transferri dominium utile per locationem ad longum tempus, ſi partes aliter convenerint, ibid. num. 13.
Lim. dictam declarationem, ut procedat ſi locatio fiat per eum, cui alienatio non ſit prohibita, alias ſecus, capit. 27. numer. 14.
Decl. 5. ut dominium acquiſitum per locationem ſit reſolubile per inobſervantiam pactorum, vel finem locationis, capit. 27. num. 15.
Decl. 6. eſſe neceſſariam ad tranſlationem dominii, rei traditionem, ibid. num. 16. & cap. 27. n. 17.
Ampl. ut pactum, quòd transferatur dominium ſine traditione rei non valeat, d. cap. 27. n. 17.
Lim. in locatione facta per Principem, c. 27. n. 18.
Ampl. limitationem ſive conceſſio fiat per privilegium, ſive per contractum, ibid. n. 19.
Lim. 2. ſi locatio ſit facta Eccleſiæ, ibid. n. 20.
Lim. 3. ut non requiratur traditio actualis, ſed ſufficiat etiam ficta, ut per clauſulam conſtituti, cap. 27. n. 21.
Non tamen ſufficiunt verba *dedit*, *& aſſignavit*, niſi locatio facta ſit in conſpectu rei, ibid. num. 22.
Lim. 4. ſi locator patiatur, quòd conductor rem apprehendat, cap. 27. num. 23.
Ampl. limitationem, ut non ſufficiat conductorem reperire in poſſeſſione, quia præſumitur locatorem præſtitiſſe patientiam, ibid. num. 24.
Decl. 7. ut transferat dominium utile locatio ad longum tempus facta, non autem ſi adſit privilegium non expellendi inquilinos, cap. 27. n. 26.
Locatio quandoque habet vim traditionis, & dominium transfert non in conductorem, ſed in locatorem, ſi dominus rem vendat, & deinde conducat, cap. 27. n. 25.

DOMINUS.

DOMINUS directus utens prælatione in emptione rei emphyteuticæ, ſeu feudalis non tenetur ſtare locationi ejuſdem, cap. 61. num. 72.
Dominus directus ſuccedens in re emphyteutica ex lege inveſtituræ, vel juxta diſpoſitionem juris, non tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 177.
Ampl. ut ſi emphyteuta locavit tamquam emphyteuta, nec etiam ejus hæres teneatur ad damna conductori, ibid. numero 178.
Dominus directus ſi emphyteuta rem emphyteuticam ei renunciet, ſtare tenetur locationi ab eo factæ, cap. 62. n. 179.
Dominus cui conductor renunciat, tenetur ſtare ſublocationi ab eo factæ, cap. 65. num. 180.
Decl. procedere ſi renunciatio locationis, ſeu emphyteuſis invito domino fieri non poterat, ſecus è contra, ibid. numero 181.
Emphyteuſi vendita, ſi dominus directus obtineat præferri, non tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 182.
Emphyteuta, ſi poſt locatam rem, culpa ſua cadat ab emphyteuſi, dominus directus non tenetur ſtare locationi, c. 61. num. 183.
Sed ipſe emphyteuta tenetur locatori ad damna, ibid. n. 184.
Dominus finita locatione poteſt conductorem expellere propria auctoritate, cap. ult. num. 19
Dominus poteſt conducere à ſuo emphyteuta, cap. 11. n. 25.
Dominus equi locati ad vecturam non tenetur eum recipere deterioratum, & quid ſi eum recipiat, cap. 52. num. 93. 94. & 95.
Domini in arbitrio eſt mortuo animali locato recipere corium, & carnes in computum pretii ſibi reſtituendi, capit. 12. numer. 96.
Dominus directus præfertur in emptione, cap. 20. num. 7.
Dominus non tenetur de culpa famuli niſi famulus committat culpam in ea re, cui fuit in ſpecie propoſitus, capit. 30. num. 20.
Dominus fundi locati præfertur in fructibus pro credito mercedis creditori ex cauſa melioramentorum, c. 33. n. 58.
Dominus fundi locati pro credito mercedis præfertur in fructibus hypothecæ dotalis, cap. 33. num. 62.
Ampl. etiamſi dos ſit anterior, ibid. num. 66.
Dominus directus non poteſt juvari pactis circa melioramenta ſibi favorabilibus, niſi contractum ex parte ſua ſervet, cap. 34. §. 2. num. 23.
Et ſi agere vult vigore dictorum pactorum, debet adimplere contractum ex parte ſua, ibid. n. 24.
Domino fundi utile eſt, quando locat, reſervare ſibi expreſſam hypothecam in fructibus, ad tollendas dubietates circa prælationem in concurſu cum aliis privilegiatis, & præcipuè cum dote, & ad alios effectus, cap. 33. n. 67.
Dominus fundi habet prælationem in venditione fructuum facta à conductore, cap. 33. num. 68.
Contr. ibid. num. 69.
Decl. primam procedere pro pretio ab aliis oblato, ib. n. 70.
Reliqua vid. in ſuis verbis, puta in verb. *Prælatio*, & in verb. *Fructus*, & ſic de aliis.

D O M U S

Appellatione quid veniat, num. 1.
Unitum quid dicatur domui, & veniat in ejus locatione, num. 2.
Alia, num. 3.

1 DOMUS appellatione venit ædificium deputatum ad habitandum, cap. 23. num. 41.
Domus appellatione non venit ſtabulum, nec columbarium, cap. 23. num. 42.
Maximè ſi dictum, domus in qua inhabito, ibid. n. 43.
Lim. ut ſtabulum veniat, ſi pateat ad illum aditus cum domo, aut cum ea emptum fuerit, ibid. num. 44.
2 IN DOMIBUS ad unionem faciendam ultrà deſtinationem patrisfamilias, requiritur etiam apertio aditus, cap. 23. numer. 28.
Et idem eſt de unione domus, & hortus, ibid. n. 29.
Conſideratur tamen etiam in domibus deſtinatio domini, ib. num. 30.
Probatio, quòd corpora diſtincta ſint ex deſtinatione, vel è contra, facienda ab allegante, cap. 23. num. 31.
Domus in locatione, quæ veniant generaliter, & relativè, c. 23. num. 60.
Decl. ut cum domo veniant illa, quæ ejus ſunt, & ſi in ea reperiantur, quando agitur de tranſlatione dominii, at ubi agitur de locatione ad breve tempus, veniant omnia neceſſaria ad ejus habitationem, ut ea conductor uti poſſit, ibid. num. 61.
Et attenditur conſuetudo, tam generalis, quàm particularis, ita ut ſufficiat ſemel tradidiſſe mobilia conductori, ib. num. 62.
Domus multa ſunt, quæ affixa non ſunt, quod ſecus eſt in fundo, cap. 23. num. 48.
Decl. eſſe domus, ſi ſunt gratia domus, non gratia patrisfamilias, nec ad ornatum tantum, c. 23. n. 53.
Domo locata cum omnibus pertinentiis ſuis veniunt annexa ſecundùm uſum, & deſtinationem, c. 23. n. 45.
Domo locata, an veniant apotheca, vel alia domuncula, vel

hortus, probatur ex inſpectione, ſi adſit, vel ne aditus ex domo, cap. 23. n. 32.
Decl. non ſufficere pro unione, quòd apotheca habeat januas communicantes cum domo, ligno tantùm clauſas, quæ quandoque aperiantur, ibid. num. 33.
Domus, & apothecæ unio, ex quo habeat aditum, & diviſio ex quo illum non habeat, reprobantur aliis circumſtantiis, cap. 23. num. 36.
Et prævalet deſcriptio finium domos, ſi intra eos apotheca comprehendatur, ibid. num. 37.
Domo, & apotheca ſimul empta arguit apothecam in locatione domus comprehendi, cap. 23. n. 38.
Decl. procedere, ſi penſiones utriuſque confuſæ fuerint, ibid. num. 39.
3 DOMUS pretioſæ quomodo æſtimentur, capit. 34. §. 5. num. 44.
Domus ubi ſunt ſolitæ locari certa die anni, cenſentur locatæ uſque ad illam, cap. 13. num. 123.
Domus præſumitur, non pati commodam diviſionem, cap. 9. num. 13.
Domus Eccleſiæ contiguæ per quas patet aditus ad Eccleſiam, locari non poſſunt, cap. 11. num. 59.
Domus Eccleſiæ non reddentes fructum, ſed requirentes impenſam, alienari poſſunt abſque beneplacito, c. 14. §. 3. n. 25.
Lim. ſi reſtaorari poſſunt cum redditibus Eccleſiæ, ibid. n. 26.
Domus ex quo fuit locata cauponi, arguitur deteriorata, cap. 19. n. 73.

DONANS, ET DONATARIUS.
DONANS rem, cenſetur eam donare cum ſuo onere, capit. 61. num. 165.
DONATARIUS etiam particularis tenetur ſtare locationi, c. 61 num. 164.
Donatarius ſecundus non tenetur ſtare locationi factæ à primo, c. 61. n. 170.

DONATIO.
DONATIO dotis facta famulæ, vel famulo pro ejus filia, cenſetur animo compenſandi cum mercede, c. 35. n. 143.
Donatio facta ab Epiſcopo de villa cum omnibus juribus, quæ in ea habet, non comprehendit jus decimandi, ex quo competit ei tamquam Epiſcopo, & alio jure, quàm villa donata, cap. 23. num. 102.
Donatione pluribus facta tot cenſentur donationes, quot perſonæ, c. 61. n. 156.

DOS.
DOTIS hypotheca præfertur creditoribus tacitam hypothecam habentibus, cap. 33. num. 59.
Dotes mulieribus ſalvas eſſe Reipublicæ intereſt, capit. 33. num 60.
Dotis hypotheca in re empta præfertur, & qui credidit ad rem emendam, etiam anteriori, cap. 33. num. 61.
Hypotheca dotalis non præfertur hypothecæ anteriori, privilegium prælationis habenti, etiam tacitæ, capitul. 33. numer. 63.
Dotis hypotheca præfertur, ſi anterior, vel æqualis, non autem ſi poſterior, c. 41. n. 27.
Idque etiamſi hypotheca pro mercede anteriori ſit tantùm tacita, ibid. num. 28.
Fundus dotalis non tranſit in dominium viri, cap. 61. numer. 75.
Sed hæc eſt quæſtio controverſa, ibid. num. 76.

DUBIUM.
DUBIUM non dicitur ex quo hinc inde adſunt auctoritates Doctorum, ſi ex una parte adeſt magis communis, & concurrunt meliores rationes, cap. 24. num. 23.
Dubiis in rebus liberum eſt hominis judicium, cap. 40. n. 72.
Maximè dum non agitur de conſulendo, aut judicando, cap. 40. num. 73.
Dubia ſi ſit locatio, quomodo interpretanda, vid. in verb. *Locatio*, n. 7. præcipuè propè fin.
In ambiguis, quod minimum eſt ſequimur, cap. 23. n. 115.
Amplia procedere, tam in ultimis voluntatibus, quàm in contractibus, & tam reſpectu rei, quàm loci, temporis, & perſonarum, d. c. 23. n. 116.
Lim. ſi ea conſuetudine, vel aliter deprehendatur contrahentes aliter ſenſiſſe, d. c. 23. n. 117.

DUO.
DUOBUS facta locatione, quis præferatur, vid. in verb. *Locatio*, num. 8.

E

EA.
EA quæ in animo conſiſtunt, ſunt difficilis probationis, cap. 14. §. 7. num. 9.

ECCLESIA.
Eſt privilegiata, & alia generalia, num. 1.
De ejus bonis generalia, num. 2.
Alienare prohibetur, num. 3.
Locare prohibetur, num. 4.
De beneplacito Apoſtolico, vid. in verb. *Beneplacitum*.
Nullitas contractus à quo, & quando, ac quomodo allegari poſſit, num. 5.
Bonis nulliter alienatis, quis, & quomodo agat, n. 6.

1 ECCLESIA quoad probationem non reperitur privilegiata, cap. 22. n. 39.
Eccleſia, & alia loca pia habent prælationem in nova locatione, cap. 20. num. 111.
Eccleſia dicitur mater æquitatis, c. 62. n. 40.
Eccleſia ſuccedens in re locata, non tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 198.
Decl. procedere, ſi agatur de ſucceſſione titulo ſingulari, ſecus ſi titulo univerſali, ibid. num. 199.
2 ECCLESIARUM bona dicuntur ſacra quartæ ſpeciei, cap. 14. in princ. num. 10.
Eccleſiaſtica bona ſurripiens dicitur ſacrilegus, capit. 14. in princip. num. 20.
Bona quando fiunt Eccleſiæ, exeunt de dominio hominum, ibid. num. 10.
Eccleſiarum bona ſunt in dominio Dei, capit. 14. in princip. num. 12.
Eccleſiarum bona nullius ſunt, c. 14. in princ. num. 11.
Eccleſiis bona ſtabilia tribuere licitum, & pium eſt, capit. 14. in princip. num. 9.
In re Eccleſiæ cautiùs agendum, quàm in re minoris, capit. 14. §. 6. num 23.
3 ECCLESIARUM bona alienari prohibentur, tam per leges canonicas, quàm civiles, & per quas, cap. 14. in princip. num. 1.
Alienatio bonorum Eccleſiæ requirit copulativè ſolemnitates, & cauſam, cap. 14. §. 10. num. 1.
Cauſæ legitimæ alienandi bona Eccleſiæ ſunt neceſſitas, utilitas, pietas, & incommoditas, c. 14. §. 10. n. 2.
Cauſæ alienandi bona Eccleſiæ reducuntur ad utilitatem, & neceſſitatem, c. 14. §. 10. n. 3.
Beneplacitum Apoſtolicum ſuper alienatione rei Eccleſiæ non ſupplet defectum cauſæ, c. 14 §. 10. n. 4.
In alienatione rei Eccleſiæ, ſtante confirmatione executorum Beneplaciti, utilitas præſumitur, capit. 14. §. 10. numero 5.
Solemnitates juris Canonici antiqui in alienatione bonorum Eccleſiæ, quænam eſſent, c. 14 §. 10. n. 39.
Vid. in verb. *Solemnitas*.
Conſenſus quando requiratur, vide in verb. *Conſenſus*.
Prælati ſolent in receptione Prælaturæ jurare de non alienando bona Eccleſiæ ultra triennium, cap. 14. §. 12. num. 13.
Vid. in verb. *Juramentum*, num. 2.
4 BONA ECCLESIÆ locari non poſſunt ultra triennium abſque Beneplacito Apoſtolico, c. 14. §. 2. in princ.
De Beneplacito, quando non requiratur, Vid. in verb. *Beneplacitum*, num. 4.
Si locentur ultra triennium locatio eſt nulla ipſo jure, cap. 14 §. 7. num. 1.
Bonorum Eccleſiæ locatio ultra triennium abſque beneplacito, an ſuſtineatur in triennio, eſt quæſtio valdè controverſa, cap. 14. §. 7. num 3.
Opinio tamen negativa eſt hodiè magis recepta, cap. 14. §. 7. num. 4.
Maximè ſi ex conjecturis appareat, quòd partes pro tempore permiſſo non contraxiſſent, c. 14. §. 7. num. 7.
Bonorum Eccleſiæ locatio cum ſolutionibus anticipatis eſt prohibita per Concilium Tridentinum, capit. 14. §. 12. numer. 1.
Ampl. ut talis locatio non valeat, etiamſi ſit facta ex indulto Apoſtolico, ibid. num. 2.
Decl. ampliationem procedere, ſi indultum ſit tantùm de locando, non autem ſi ſit de locando cum ſolutionibus anticipatis, cap. 14. §. 12. n. 3. 6. & 7.
Bonorum Eccleſiæ locationes pro ſolutionibus anticipatis ſunt nullæ, in præjudicium ſucceſſorum locantis, non autem ejus, & hæredum, cap. 14. §. 12. n. 8.
Locatio bonorum Eccleſiæ pro ſolutionibus anticipatis, ſi facta ſit ex cauſa neceſſaria ipſius Eccleſiæ, ſuſtinetur, cap. 14. §. 12. num. 9.
Dicta locatio ſicut non valet reſpectu ſucceſſoris locantis, ita nec reſpectu conductoris, ibid. num. 10.
Bona Eccleſiæ non poſſunt locari, alia locatione durante, cap. 14. §. 12. num. 18.
Decl. procedere ſi fiat locatio à Prælatis inferioribus, non ſi à Papa, ibid. num. 19.
Papa præſumitur facere locationem anticipatam ex cauſa, c. 14. §. 12. num. 20.
Bonorum Eccleſiæ locatio facta durante alia locatione, eſt nulla, ſi

la, ſi fiat de re particulari; ſecus ſi ſit conceſſio univerſalis, cap. 14. §. 12. n. 21.

Eccleſiaſticorum bonorum locatio, facta ante finem alterius locationis bona fide, valet, cap. 14. §. 2. num. 18.

Bonorum Eccleſiæ locatio ſubjacet omnibus nullitatibus, quibus ſubjacent aliæ, c. 14. §. 12. n. 93.

Locatia pluribus rebus, quarum aliquæ reddant fructus quolibet triennio, aliquæ quolibet anno abſque beneplacito, contractus eſt nullus in totum, capit. 14. §. 6. num. 8.

Decl. procedere, ſi non appareat partes conceſſiſſe ſeparatim in locatione rerum reddentium fructum quolibet triennio, cap. 14. §. 6. num. 9.

Eccleſiaſticorum bonorum locatio ad novennium, cum pacto, quòd ſint tot locationes, quot triennia, non valet, capit. 14. §. 2. num. 1.

Eccleſiaſticorum bonorum locatio pluribus perſonis ſimul facta, cuilibet ad triennium, non valet, capit. 14. §. 2. num. 3.

Eccleſiaſticorum bonorum locatio ad triennium cum pacto, quòd ſi non fiat diſdicta cenſeatur renovata locatio ad aliud triennium, non valet, c. 14. §. 2. n. 4.

Contr. ibid. num. 5.

Eccleſiaſticorum bonorum locatio ad triennium cum pacto tacitæ renovationis, non valet ſi adſit conventio de facienda diſdicta in tempore proximo ipſi locationi, capit. 14. §. 2. num. 16.

Et generaliter non valet locatio dicto modo facta, ubicumque adſunt conjecturæ, quòd facta ſit in fraudem legis, cap. 14. §. 2. num. 17.

Eccleſiaſticorum bonorum locatio, cum pacto importante, quòd abſolutè durare debeat ultrà triennium, non valet, cap. 14. §. 2. num. 19.

Mandatum procuræ ad locandum bona Eccleſiæ duraturum ultra triennium, non valet, cap. 14. §. 2. n. 20.

Contr. ibid. num. 21.

Locatio ad vitam non poteſt dici ultrà triennium, itaut ſit prohibita in rebus Eccleſiaſticis, cap. 14. §. 2. n. 22.

Contrarium, ibid. n. 23.

5 NULLITAS LOCATIONIS bonorum Eccleſiæ ultrà triennium abſque beneplacito inducitur ipſo jure, cap. 14. §. 7. num. 1.

Nullitas locationis bonorum Eccleſiæ ultra triennium eſt inducta favore Eccleſiæ, c. 14. § 7. n. 37.

Ita ut contractus claudicet, & volente Eccleſia ſuſtineatur, ibid. num. 38.

Et interim, ac Eccleſia declarat, contractus dicitur habere implicitum ſtatum validitatis, ibid. n. 39.

Nullitas alienationis bonorum Eccleſiæ ſine beneplacito, non poteſt allegari à tertio, c. 14. §. 7. n. 51.

Lim. ſi tertius poſſideat, ibid. n. 52.

Lim. 2. ſi Eccleſia contractum ratum non habuit, ibid. n. 53.

Lim. 3. ut non dicatur tertius, qui cauſam habet ab Eccleſia, uti ſecundus conductor, d. §. 7. n. 54.

Bonorum Eccleſiæ locatione facta reſervato beneplacito poteſt Eccleſia pœnitere, & tunc beneplacitum ſuperveniens non operatur, c. 14. §. 7. n. 40.

Ampl. non relevare in litteris dici *ſupplicatum pro parte Eccleſiæ*, niſi aliundè probetur, ibid. n. 42.

Secus ſi probetur, quia poſtquam conſenſit impetrationi, non poteſt pœnitere, c. 14. §. 7. n. 42.

Ampl. ut neque Rector ſuccedens illi, qui conſenſit, pœnitere valeat, cap. 14. §. 7. n. 43.

Eccleſia facta locatione ultrà tempus permiſſum, non poteſt velle ei ſtare pro tempore permiſſo, tantùm ſi contractus ſit individuus, c. 14. §. 7. n. 36.

Eccleſia poteſt recedere à contractu etiam poſt impetratum beneplacitum, ſi ſit impetratum nulliter, capit. 14. §. 7. numer. 44.

Eccleſia tenetur declarare, an velit ſtare contractui facto ſine beneplacito, vel non, c. 14. §. 7. n. 55.

Et debet, vel in totum acceptare, vel in totum reprobare, ibid. num. 56.

Et ſi ſit ultrà tempus permiſſum, non poteſt velle ſtare pro permiſſo, ibid. n. 57.

Secus ſi ſit ſervatus contractu a toto tempore, ut ſolum triennium ſuperſit, c. 14. §. 7. n. 58.

Actionem præfatam, ut Eccleſia declaret an velit ſtare contractui, tutius eſt intentare coram Judice Eccleſiaſtico, cap. 14. §. 7. num. 59.

Eccleſia poteſt etiam compelli iterum ſolemniter contrahere, vel impetrationi beneplaciti conſentire, cap. 14. §. 7. numero 60.

Eccleſia contrahens cum alia Eccleſia, non poteſt dicere velle ſtare contractui ſine beneplacito, capit. 14. §. 7. numero 62.

Decl. procedere in permutatione, vel alio ſimili contractu, in quo utraque Eccleſia beneplacito indiget, non autem in locatione ad longum tempus, cap. 14. §. 7. num. 63.

Eccleſia recedens à contractu ſine ſolemnitatibus, facto, non tenetur reſtituere pecunias acceptas, capitul. 14. §. 7. num. 64.

Contrarium, quòd teneatur reſtituere, ibid. num. 65.

Decl. hanc ſecundam opinionem procedere, ſi probetur pecuniam verſam fuiſſe in utilitatem Eccleſiæ, cap. 14. §. 7. num. 66.

Vid. in verb. *Verſio pecuniæ*.

6 ECCLESIA per alienationem nullam à Prælato factam, non amittit poſſeſſionem, & poteſt petere manutentionem, cap. 14. §. 7. num. 72.

Eccleſiæ, quæ per alienationem abſque beneplacito habuit ſe pro ſpoliata, competit reintegratio, capit. 14. §. 7. numero 73.

Et competunt etiam alia remedia reſtitutoria, ibid. n. 74.

Eccleſia non amittit poſſeſſionem, ex eo quòd habuit ſe pro ſpoliato Prælatus, c. 14. §. 7. n. 75.

Eccleſia manutentionem petere poteſt ſolùm infrà decennium, cap. 14. §. 7. num. 76.

Decl. procedere, tantùm ſi alius actualiter poſſideat, ibid. numer. 77.

Eccleſia poteſt etiam petere appoſitionem ſequeſtri, ſi timet dilapidationem, cap. 14. §. 7. num. 78.

Vid. in verb. *Sequeſtratio*.

Eccleſiæ nomine quilibet agere poteſt ad revocationem alienationis nullæ, cap. 14. §. 7. num. 90.

Una Eccleſia quandoque obtinet à Papa facultatem recuperandi bona alienata ab alia, & ſibi retinendi, cap. 14. §. 7. n. 91.

E L E C T I O.

ELECTIO peritorum ſecunda, facta propter diſcordiam inter primos, ſi non ſubſiſtit diſcordia, eſt nulla, cap. 34. §. 5. numer. 78.

Vid. in verb. *Periti*.

E M P H Y T E U T A.

EMPHYTEUTA locans potentiori ad modicum tempus, incurrit caducitatem, cap. 6. n. 13.

Emphyteuta poteſt locare ad breve tempus tantùm, cap. 6. num. 7.

Emphyteuta per locationem ad longum tempus, incurrit caducitatem, cap. 6. num. 20.

Lim. ſi conſuetudo excuſet, & aliis modis remiſſivè, ibid. num. 21.

Emphyteuta per mutationem rei incurrit caducitatem, cap. 29. num. 94.

Emphyteuta poteſt reducere ſylvam ad pratum, vel campum aratorium, cap. 29. num. 96.

Faciliùs ſi ex conjecturis appareat de voluntate domini, ib. num. 97.

E contra verò ſi appareat contraria voluntas domini, non poteſt conductor facere dictas mutationes, etiamſi inde melior conditio domini fiat, ib. num. 98.

An per deteriorationem incurrat caducitatem, vid. infra verb. *Emphyteuſis*, num. 5.

Emphyteuta non tenetur ad melioramenta magni valoris, cap. 34. §. 2. num. 13.

Quæ melioramenta ſint magna, vel parva ad hunc effectum, relinquitur arbitrio Judicis, ibid. n. 14.

Pactum quòd emphyteuta debeat meliorare, non alterat naturam contractus, ſed intelligitur de melioramentis parvis, cap. 34. §. 2. num. 15.

Vid. in verb. *Melioramenta*, num. 5.

Emphyteuta ſuccedens in emphyteuſi hæreditaria tenetur ſtare locationi factæ ab Anteceſſore, cap. 61. n. 171.

Secus in emphyteuſi ex pacto, & providentia, cap. 61. numer. 172.

Emphyteuta ad longum tempus non tenetur ſtare locationi ad breve tempus factæ antecedenter per dominum, capit. 61. num. 185.

Lim. in emphyteuta fiſci, vel Eccleſiæ, ibid. num. 186.

Emphyteuta in emphyteuſi ex pacto, & providentia non eſt dominus bonorum, & deficiente ſucceſſivè vocato, bona ei non remanent, cap. 61. n. 176.

E M P H Y T E U S I S.

Quid ſit, & alia generalia, num. 1.

An ſit locatio, & quomodo ab ea dignoſcatur, num. 2.

Quomodo concedatur, & alia circa validitatem, num. 3.

Intelligitur, ſeu interpretatur, num. 4.

Finitur, num. 5. Renovatur, vid. *Renovatio*.

Alia quædam, num. 6. & vide ſuis *Verbis*.

1 EMPHYTEUSIS, quid ſit, cap. 3. n. 1.

Emphyteuſis eſt contractus ſtricti juris, cap. 1. num. 6.

Emphyteuſis eſt contractus potiùs lucrativus, quàm oneroſus, cap. 26. num. 55.

Decl. procedere, ſi ea non correſpondeat fructibus, vel ab initio non ſit facta ſolutio ſummæ æquivalentis, ib. n. 56

Et non eſt neceſſe, quòd onus omninò correſpondeat, ſed inſpicitur an liberalitas prævaleat, vel non, ibid. n. 57.

Emphyteuſis eſt conceſſio ad meliorandum, cap. 34. §. 2. numer. 12.

Emphyteuſis admittit quæcumque pacta, c. 3. n. 16.

Emphyteuſis eſt materia informis recipiens formam à placito contrahentium, cap. 3. n. 17.

2 EMPHYTEUSIS habet familiaritatem cum locatione, cap. 3. num. 5.

Emphyteuſis natura non inclinat neque ad locationem, neque ad venditionem, c. 3. n. 3.

Contractus in dubio potiùs locationis, quàm emphyteuſis reputandus eſt, c. 3. n. 63.

Et potiùs cenſualis quàm emphyteuticus, ibid. n. 64.

Secus ſi in regione emphyteuſis non practicaretur, ibid. numer. 65.

Pacta attenduntur, ſi partes uſæ ſunt promiſcuè verbo locationis, & emphyteuſis, cap. 3. n. 14.

Penſio magna denotat eſſe locationem, non emphyteuſim, cap. 3. num. 19.

Hæbrei habentes jus, quod vocant Gazagà, ſunt conductores, non emphyteutæ, ibid. num. 20.

Penſionis quantitas prævalet omnibus conjecturis, & indiciis contrariis ad dignoſcendum, an ſit contractus locationis, ib. num. 21.

Decl. procedere, ut prævaleat ſingulis conjecturis de per ſe, non ſimul, ibid. num. 22.

Denominatio emphyteuſis prævalet quantitati penſionis magnæ, denominatio verò locationis cedit quantitati penſionis parvæ, ibid. num. 23.

Penſio magna denotat locationem, etiam in Eccleſiaſticis, cùm partes uſæ ſunt promiſcuè nomine emphyteuſis, & locationis, cap. 3. num. 25.

Penſionis quantitas denotat locationem, ſi apparet eam ſolvi in recompenſationem fructuum, & è contra denotat emphyteuſim, ſi in recognitionem dominii, ibid. n. 26.

Penſio denotat locationem, ſi dictum, ſolvi pro fictu, ibid. num. 27.

Penſio denotat locationem, ſi dictum ſolvi pro canone, capit. 3. num. 28.

Canon, & cenſus ſunt ſynonyma, & quando relevet dictum, pro canone, ibid. n. 29.

Pactum remiſſionis penſionis, denotat locationem, capit. 3. num. 30.

Penſionis diviſio ad rationem petiarum terræ, denotat locationem, cap. 3. num. 30.

Penſio quando dicatur magna ad effectum, ut indicet contractum eſſe locationem, ibid. num. 32.

Solutio alicujus ſummæ ab initio indicat contractum eſſe emphyteuſim, ibid. num. 33.

Penſio, ut cognoſcatur, an ſit magna conſiderari debent fructus de tempore conceſſionis, ibid. num. 34.

Penſio magna etiamſi contractus ſit emphyteuſis operatur, ut in eo procedant regulæ locationis, cap. 3. n. 38.

Penſio in pecunia magis denotat locationem, in fructibus emphyteuſim, ib. n. 39.

Penſio, ſi dictum ſolvi pro portione dominica, arguit locationem, cap. 3. n. 40.

Penſio in annos diſtributa, indicat locationem, capit. 3. numer. 41.

Dominii translatio denotat, non eſſe contractum emphyteuſim, ſed contractum cenſualem, cap. 3. num. 44.

Dominii directi reſervatio non magis convenit emphyteuſi, quàm locationi, cap. 3. num. 45.

Pactum de non auferendo, magis convenit emphyteuſi, ſed poteſt etiam apponi in locatione, cap. 3. n. 46.

Pactum, quòd in aliquo caſu poſſint bona reſtitui, denotat locationem, ib. num. 47.

Pactum, quòd fiant reparationes per conductorem, magis convenit emphyteuſi, ſed non repugnat locationi, ibidem numer. 48.

Pactum, quòd ob non ſolutionem penſionis incurratur caducitas æquè convenit emphyteuſi, ac locationi, ibid. n. 49.

Pactum, quòd non poſſit conductor alienare, magis convenit emphyteuſi, quàm locationi, & eam indicat, capit. 3. num. 52.

Secus addita pœna caducitatis, quia indicat locationem, ibid. num. 53.

Pactum, quòd debeatur laudemium, non repugnat locationi, cap. 3. num. 55.

Laudemii ſolutio denotat bona eſſe emphyteutica, ibid. numer. 57.

Secus ſi appareat ſolutum per errorem, ibid. n. 58.

Perpetuitas conceſſionis arguit contractum eſſe emphyteuſim potiùs, quàm locationem, ibid. num. 59.

Sed hæc eſt conjectura levis, & contrarium procedit in Eccleſiaſticis, ibid. num. 60.

Conceſſio ad tertiam generationem, non repugnat, quòd ſit locatio, c. 3. n. 61.

Conceſſio ad vitam magis convenit locationi, quàm emphyteuſi, ibid. num. 62.

Emphyteuſis fit etiam ad tempus, cap. 1. n. 7.

Emphyteuſis Eccleſiaſtica præſumitur temporalis, capit. 1. num. 8.

Emphyteuſis comprehenditur ſub nomine locationis latè ſumpto, cap. 3. num. 2.

Jura loquentia de emphyteuſi, procedunt etiam in locatione ad longum tempus, cap. 14. §. 4. n. 2.

Emphyteuſis differt, non ſolùm à locatione ad breve tempus, ſed etiam à locatione ad longum tempus, & perpetua, cap. 3. n. 4.

Emphyteuſis dignoſcitur à locatione, & à denominatione partium, cap. 3. n. 6.

Et multò magis ſi denominatio fuerit diſpoſitivè concepta, cap. 3. num. 7.

Emphyteuſis denominatio magis operatur, quàm denominatio locationis, cap. 3. num. 15.

3 EMPHYTEUSIS Eccleſiaſtica prohibita fuit concedi ultrà perſonam accipientis, & filios, & nepotes, & uxorem, & virum, ſi fuerit expreſſum, cap. 53. num. 22.

Poſtmodùm data fuit licentia faciendi eam in perpetuum, ibid. num. 23.

Mentio habentium cauſam ab emphyteuſi, quando non eſt in diſpoſitiva, non valet eam alterare, c. 53. n. 20.

In emphyteuſi Eccleſiaſtica non poteſt recedi à prima inveſtitura, ſine beneplacito Apoſtolico in præjudicium Eccleſiæ, ſecus ad ejus favorem, cap. 53. num. 105.

Conſenſus præſtitus alienationi rei emphyteuticæ, non affert præjudicium Eccleſiæ, quia mutat tantùm perſonam, cap. 53. num. 112.

Emphyteuſis Eccleſiaſtica, non poteſt concedi pro penſione modica, cap. 3. num. 24.

Emphyteuſis Eccleſiaſtica, an poſſit concedi pro canone fructibus minore in ſexta parte, c. 14. §. 10. num. 23.

4 EMPHYTEUSIS Eccleſiæ ſi poteſt concedi in perpetuum intelligitur in deſcendentes, non in extraneos, capit. 53. numer. 30.

In emphyteuſi Eccleſiaſtica, quæ ſui natura non poteſt fieri, niſi ad tertiam generationem, dictio *in perpetuum*, non valet illam extendere, cap. 53. num. 18.

Quòd operetur emphyteuſim tranſire ad hæredes extraneos, tenent aliqui, cap. 53. num. 14.

Contrarium tamen eſt verius, ibid. n. 15.

Lim. iſtam contrariam, ſi concurrat aliqua alia conjectura etiam levis, ibid. num. 16.

Emphyteuſis Eccleſiaſtica, ſi non appareat conceſſio, vel non ſit in ea expreſſum tempus, quo durare debeat, cenſetur facta ad tertiam generationem, capitul. 58. numer. 25. & num. 28.

Emphyteuſis Eccleſiæ ſui natura non eſt tranſitoria ad extraneos, cap. 53. n. 30.

Decl. ſecundùm aliquos, ſi ſit conceſſa ſine beneplacito Apoſtolico, aliiſque ſolemnitatibus, ibid. num. 31.

Contrarium tenent alii, cap. 53 num. 32.

Decl. primam procedere, ſi ex verbis inveſtituræ, vel aliunde appareat concedentem voluiſſe eam ad extraneos tranſire, ibid. num. 32.

Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa pro ſe, & hæredibus, intelligitur de hæredibus ſanguinis, ideſt deſcendentibus, capit. 53. num. 37.

Emphyteuſis laicalis, ſui natura eſt tranſitoria ad quoſcumque hæredes, & ideò conceſſa præſumitur, cap. 53. num. 28.

Emphyteuſis ab initio laicalis, ſi poſtea tranſeat ad Eccleſiam, retinet ſuam naturam laicalem, ad effectum ut tranſeat ad quoſcumque hæredes, cap. 53. num. 39.

Lim. ſi acquiſita ſit ab Eccleſia loco alterius emphyteuſis Eccleſiaſticæ, & ei ſubrogata, ibid. num. 40.

Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa pro hæredibus, non poteſt reſtringi ad deſcendentes, ubi recipiens illos habere non poterat, cap. 53. num. 41.

Decl. procedere, ſi ſtipulatus ſit pro ſe ſolo, ſecus ſi ſimul cum alio qui illos habere poterat, ibid. num. 42.

Decl. 2. procedere, ſi is qui conceſſit, dictæ incapacitatis notitiam habebat, aliàs ſecus, ibid. num. 43.

Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa pro hæredibus quibuſcumque, intelligitur etiam pro extraneis, capit. 53. numer. 46.

Contrarium tenent alii, ſed prima eſt verior, & communior, cap. 53. num. 47.

Lim. dictam primam opinionem, ſi addita ſint verba reſtrictiva, ut ſi dictum *pro hæredibus quibuſcumque legitimè deſcendentibus*, ibid. n. 48.

Item ſi dictum *pro hæredibus quibuſcumque, uſque ad tertiam generationem*, ib. num. 49.

Ampl. dictam primam opinionem procedere etiamſi dictum *pro maſculis quibuſcumque*, cap. 53. num. 50.

Ampl. 2. ſi dictum *pro hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque*, cap. 53. num. 51.

Ampl. 3. ſi dictio *quibuſcumque*, non ſit in diſpoſitiva conceſſionis, ſed in alia parte inſtrumenti, ibid. num. 52.

Subamplia ſufficere etiam in confirmatione conceſſionis, cap. 53. num. 53.

Lim. ſi verba poſſint reſtringi, & intelligi juxta naturam conceſſionis, ibid. num. 54.

Ampl. 4. ſufficere ſtipulationem eſſe conceptam cum clauſula cæterata *pro ſe &c.* ibid. n. 55.

Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa *pro ſe, & quibus dederit*, eſt tranſitoria ad hæredes extraneos, capitol. 53. numero 40.

Facultas alienandi in conceſſione emphyteuſis Eccleſiaſticæ,

ſticæ , facit eam tranſitoriam ad extraneos , capitul. 53. num. 84.
Emphytheuſim Eccleſiaſticam eſſe tranſitoriam ad extraneos , arguitur per conjecturas, cap. 53, num. 85.
Si conceſſa ſint omnia, & ſingula jura Eccleſiæ cum clauſula *penny*, arguitur conceſſio tranſitoria ad extraneos , c. 53. num. 86.
Idem arguitur ex reſervatione dominii, ib. n. 87.
Idem ſi prohibita ſit alienatio ſolùm in manus mortuas , cap. 53. num. 88.
Et generaliter ubicumque prohibitio alienandi limitatur in certis caſibus, ibid. num. 89.
Idem arguitur ex pacto , quòd in caſu alienationis ſolvatur laudemium, c. 53. n. 90.
Pactum affrancandi denotat, emphyteuſim eſſe tranſitoriam ad quoſcumque, cap. 53, n. 93.
Lim. ſi non ſit effectuatum, & non ſit neceſſarium , cap. 53. num. 94.
Emphyteuſis Eccleſiaſtica arguitur tranſitoria ad quoſcumque, ſi eſt pro penſione, quæ de tempore conceſſionis reſponderet fructibus, cap 53. num. 95.
Ampl. etiamſi æquet fructus, ſed ſit mediocris, capit. 53. numer. 96.
Decl. dictam conjecturam non ſufficere, ſi ex verbis appareat emphyteuſim reſtrictam ad deſcendentes, ib. num. 97.
Emphyteuſis arguitur tranſitoria ad extraneos , ſi conceſſa res ſterilis , vel ruinoſa ad meliorandum , capitul. 53. num. 98.
Et maximè ſi actualiter melioravit , quia tranſit ad extraneos , non attentis verbis inveſtituræ , capitul. 53. numero 99.
Contrarium ſi adſit pactum expreſſum de meliorando , & reſtrictio conceſſionis, ibid. num. 100.
Sterilitas rei non relevat ſi emphyteuſis fuit renovata, & de tempore renovationis ſterilitas non aderat , capitul. 53. numer. 101.
Obſervantia attenditur ad effectum dignoſcendi, an emphyteuſis ſit tranſitoria ad extraneos , c. 53. n. 102.
Et deducitur obſervantia ex inveſtitura præcedenti , ſi erat tranſitoria ad extraneos , ib. num. 103.
Lim. ſi ex tenore ſecundæ inveſtituræ appareat ab ea receſſum , ibid. num. 104.
A prima inveſtitura emphyteuſis non cenſetur receſſum , niſi clarè appareat ex verbis, cap. 53. n. 106.
Receſſum apparere dicitur, ſi aliquid additum , vel detractum formæ antiquæ, cap. 53. n. 107.
Obſervantia pro tranſmiſſione ad extraneos deducitur ex quo aliquando fuit res conceſſa ad eos tranſmiſſa, & Eccleſia illos admiſit, cap. 53 num. 110.
Decl. urgere admiſſionem hæredis extranei, non autem præſtationem conſenſus venditioni, ibid. n. 112.
Emphyteuſis Eccleſiaſtica, ſi probetur per ſolam recognitionem in dominam cenſetur tranſitoria ad quoſcumque hæredes , cap. 53. num. 115.
Decl. non procedere ſi adſit pactum apertè repugnans ſucceſſioni extraneorum, cap. 53. num. 116.
Decl. 2. certiùs procedere , ſi conſtet, quòd bona non fuerint ab Eccleſia conceſſa, ſed per laicum illi ſubmiſſa, & in emphyteuſim recepta, c. 53. n. 117.
Alienationis prohibitio in emphyteuſi, directè tendit ad excluſionem extraneorum , cap. 53. n. 123.
Alienationis prohibitio in emphyteuſi infringit vim clauſulæ *ad habendum*, cap. 53. num. 124.
Et clauſulæ *quibus dederit* , cap. 53. num. 125.
Et generaliter omnium aliarum clauſularum, ibid. num. 126.
Contrarium tenent aliqui , ibid. num. 127.
Decl. primam procedere, ubi non poſſit dari conciliatio per prohibitionem facultatis alienandi , ibid. n. 128.
Decl. 2. procedere in prohibitione abſoluta, ſecus in qualificata , ut alienandi , ſine conſenſu , ibid. num. 136.
Maximè ſi prohibitio ſit cum duplici negativa , non alienandi , niſi cum conſenſu, cap. 53. num. 137.
In emphyteuſi de jure magis prohibetur alienatio inter vivos , quàm cauſa mortis, cap. 53. num. 130.
Prohibitio alienationis in emphyteuſi Eccleſiaſtica comprehendit quamcumque alienationem, cap. 53. num. 133.
Prohibitio alienationis in emphyteuſi conceſſa pro quibuſcumque hæredibus, reſtringitur, ut procedat in alienatione titulo ſingulari, cap. 53. n. 132.
Prohibitio alienationis in emphyteuſi Eccleſiaſtica comprehendit quamcumque alienationem , capitul. 53. numero 33.
Decl. procedere ſi emphyteuſis ſit reſtricta ad deſcendentes , ſecus ſi appareat tranſitoria ad quoſcumque , ibidem num. 134.
Decl. 2. non procedere , ſi non agatur de emphyteuſi , ſed de locatione perpetua, cap. 53. num. 135.
Pactum quòd finita emphyteuſi res revertatur cum melioramentis reſtringit effectum clauſulæ *ad habendum* , & denotat emphyteuſim non eſſe tranſitoriam ad quoſcumque , cap. 53. num. 139. cætera, vid. in verb. *Clauſula*.
Pacion. de Loc. & Cond.
Emphyteuſi conceſſa ad tertiam generationem , an comprehendatur in generatione , primus acquirens , diſtinguitur , ut affirmative procedat, ſi non adſit aliquod verbum , per quod appareat diſtincta perſona primi acquirentis ab aliis , cap. 53. num. 147.
Decl. procedere in emphyteuſi Eccleſiaſtica, ſecus in laicali, vel locatione, quia in eis non comprehenditur primus acquirens, ibid. num. 148.
Decl. faciliùs procedere , ſi dictum *pro ſe, & deſcendentibus ſuis uſque ad tertiam generationem* , ibid. n. 149.
Item faciliùs procedit, ſi dictum *ad tertiam generationem completam* , ibid. num 150.
Si dictum *uſque ad tertiam generationem ab ipſo inchoandam* , ipſe primus acquirens pro una generatione computabitur , ibid. num. 151.
Decl. procedere in emphyteuſi Eccleſiaſtica , ſecus in locatione , cap. 53. num. 152.
Si dictum *ad tertiam generationem tantùm* comprehenditur primus acquirens, c. 53. num. 155.
Si dictum *pro ſe , filiis , & nepotibus uſque ad tertiam generationem* , cenſetur comprehenſus primus acquirens , capitul. 53. numer. 156.
Contrarium tenent alii, ibid. num. 157.
Decl. primam procedere in emphyteuſi Eccleſiaſtica, ſecundam in locatione , c. 53. num. 158.
Decl. 2. opinionem , quòd non comprehendatur, non procedere , ſi addita copula *&*, ut dictum , *& uſque in tertiam generationem*, cap. 53. num. 159.
Ampl. ut ceſſante dicta copula, *&*, non ſufficiat dictum eſſe *uſque ad tertiam generationem com. rata*, ibid. n. 160.
Obſervantia attenditur in dicta quæſtione, c. 53. n. 163.
Item attenditur tractatus antecedens, ibid. n. 162.
Bona emphyteutica Eccleſiaſtica in ſtatu Urbini , ſunt tranſitoria , & alienabilia in quoſcumque ex breve Urbani VIII. cap. 53. num. 118.
Idem eſt Ferrariæ ex conſtitutione Bonifaciana , ibidem numer. 119.
Idem eſt de Abbatia Farfen. ex conſuetudine , ibidem , numer. 120.
Idem in Abbatia Nonantulæ, cap. 53. num. 121.
Idem Ceſenæ, ibid. num. 122.
Inculiæ rei conceſſio reputatur perpetua non attentis verbis conceſſionis, cap. 14 §. 3. num. 17.
Et tranſit ad quoſcumque, ibid. n. 18.
Limita ſi verba ſint clara in contrarium , ibid. num. 19.
5 EMPHYTEUSI ad certam lineam conceſſa ſi emphyteuta vendiderit, vel alium ſuo loco poſuerit de conſenſu domini, non attenditur ampliùs ejus linea, ſed acquirentis, cap. 32. num. 64. & cap. 62. n. 76.
Ampl. non ſolùm ſi proceſſerit per viam venditionis , ſed etiam per viam ſublocationis , ibid. n. 65.
Emphyteuta introducens meretrices in domum emphyteuticam non propterea poteſt expelli, c. 54. n. 34.
Emphyteuta Eccleſiæ propter deteriorationem expellitur , cap. 54. num. 35.
Secus in emphyteuta laicali, ſecundùm aliquos, ibid. n. 36.
Contraria eſt communis, ibid. num 37.
Decl. hanc contrariam procedere in deterioratione magna ultra tempus conceſſionis duratura, ibid. n. 38.
In emphyteuſi Eccleſiæ minor deterioratio ſufficit , quàm in laicali, ad hoc ut ſit locus expulſioni emphyteutæ , capit. 54. num. 39.
Pactum quòd res debeat meliorari, & non deteriorari, operatur , ut minor deterioratio ſufficiat ad hoc , ut conductor, ſeu emphyteuta expelli poſſit, c. 54. n. 40.
Idem operatur promiſſio utendi arbitrio boni juris, ibidem, num. 41.
Stante dicta promiſſione, ſufficit inciſio duarum arborum , cap. 54. num. 42.
Maximè ſtante juramento, quod debet ſervari præcisè, ibid. num. 43.
Quid liceat emphyteutæ, vid. ſupra in verbo *Emphyteuta*.
An emphyteuſis ſit perpetua, & alienabilis, vid. ſupra n. 4.
6 IN EMPHYTEUSI an facienda ſit remiſſio mercedis eſt magna quæſtio, cap. 45. num. 36.
Vid. in verb. *Remiſſio mercedis*, num. 3.
Emphyteutica re perempta in totum, damnum eſt domini, in parte eſt emphyteutæ, cap. 45. n. 40.
Decl. eſſe emphyteutæ, ſi ſuperſit tantum, quod ſufficiat pro canone, ſecundùm Bartolum, ibid. n. 41.
Contrarium tenent alii, ibid. num. 42.

EMPTIO, EMPTOR.

Generalia , num. 1.
Eſt ſimilis locationi , & quomodo ab ea dignoſcatur , num. 2.
1 EMPTIO, & venditio non eſt permutatio rei cum pecunia, ſed æſtimatio, cap. 18. num. 41.
Emptio, & venditio transfert dominium à venditore in emptorem, cap. 2. n. 2.
Emptionis , & venditionis nomine comprehenditur omnis contractus,

tractus, per quem dominium transfertur, capitul. 10. numer, 59.
Et venit quandoque locatio in materia favorabili, ſecus in odioſa, cap, 2. num. 52.
Emptor cum pacto de retrovendendo, non poteſt dici inquilinus, cap. 30. num. 97.
Emptor poteſt conducere rem emptam interim ac pretium ſolvit, cap. 10, num. 96.
Emptor poteſt conducere à ſuo venditore, capitul. 87. numer. 26.
Emptor poſterior, cui res tradita fuit, præfertur primo, cap. 21. num, 10.
Amplia etiamſi non ſit tradita ei poſſeſſio actualis, ſed tantum per clauſulam conſtituti, c. 21. n. 25.
Emptoribus, & venditoribus licitum eſt invicem ſe decipere, cap. 18, num, 2.
Emptor, & venditor in propoſito læſionis, in jure æquiparantur, cap. 18. num. 41.
Emptor non tenetur ſtare locationi factæ à venditore, cap. 61, num. 39.
Emptor ſciens rem locatam, ſi eam tacens recipiat, tenetur ſtare locationi, cap. 61. n. 86.
Emptor ut teneatur ſtare locationi, ſufficit ejus ſcientia in genere, cap. 61. n. 93.
Emptor conveniens ſibi ſolvi penſiones rei emptæ, non poteſt locationem impugnare, c. 61. n. 94.
Idem ſi abſque conventione penſiones receperit, ibid. numer. 95.
Contrarium ſi recepit tantùm penſiones pro tempore præterito, ibid. num. 96.
Decl. hoc contrarium procedere tantùm, ſi ſucceſſor ſingularis nolit ſtare locationi, ex quo expiraverit jus locatoris, cap. 61, num. 97.
Emptor fructuum fundi, tenetur ſtare ejus locationi, cap. 61. num. 131.
Emptor fructuum non ſuccedit in plenum jus, capitul. 61. numer. 132.
Emptor fructuum dicitur conductor, c. 63. num. 134.
Emptor fructuum differt ab emptore uſusfructus, capitul. 61. num. 135.
Emens à pupillo non tenetur ſtare locationi factæ à tutore, cap. 8. num. 30.
Vid. in verb. *Venditio*, *& Venditor*.
2 EMPTIO, & venditio differt à locatione, & conductione, cap. 2. num. 1.
Sed quibuſdam exceptis eſt ſimilis locationi, cap. 2. n. 55.
Conveniunt in materia, ibid. n. 17.
Et convenit etiam in forma, ibid. n. 18.
An contractus ſit venditio, ſeu potiùs locatio ſæpè dubitatur, ibid. num. 19.
Emptio, & locatio eiſdem juris regulis conſiſtunt, capit. 2. num. 54.
Remiſſio mercedis fit conductori, ſi uti non poſſit re, emptori autem non fit, cap. 2. num. 7.
Venditor poſtquam rem tradidit, eam non avocat, ſecus autem locator, ib. num. 8.
Venditor re ſemel tradita, liberatur, ſecus in locatore, ibid. num. 9.
Vendi quædam res poſſunt, quæ locari non poſſunt, ut ſervitutes prædiales, cap. 2. num. 10.
Evicta re locata, locator liberatur præſtando æquè idoneam, ſecus in emptione, cap. 2. num. 11.
Vendito fundo non veniunt inſtrumenta, ſecus autem eo locato, cap. 2. num. 14.
Vitioſa re vendita competit reſciſſio contractus, ſecus autem ſi fuerit locata, cap. 2. num. 15.
Natura rei ſolitæ locari facit reputare contractum locationis, non venditionis, cap. 2. num. 24.
Ampl. etiamſi partes dixerint vendere, ibid. n. 25.
Emptio contracta cenſetur non locatio, ſi conſtitutum pretium non merces, cap. 2. num. 26.
Mentio pretii in contractu non tollit eſſe locationem, ibid. num. 28.
Venditio ex parvitate pretii non efficitur locatio, ſed corruit, cap. 2. num. 30.
Pretium diſtributum in annos, denotat locationem, unitum verò denotat venditionem, cap. 2. n. 31.
Ampl. ut diſtributum in annos denotet locationem, etiamſi facta ſit mentio pretii, ib. num. 32.
Item ampl. etiamſi dictum emere, & vendere, ibid. num. 33.
Si autem conſtitutum ſit unicum pretium, & ſimul diſtributum tunc ſi priùs diſtributum, & poſteà unitum, erit locatio, ſecus è contra, ibid. num. 34.
Denominatio denotat qualis ſit contractus, & ei ſtatur in dubio, c. 2. n. 35.
Ampl. etiamſi adſit aliqua præſumptio in contrarium, ibid. num. 36.
Operarum, ſeu facti locatio eſt, ſi recipiens pecuniam nihil transfert, ibid. n. 37.
Decl. procedere quatenus factum tale ſit, ut locari ſoleat, ibid. num. 38.
Si autem quid traditur artifici, ut immutetur, & aliud fiat conſtituto pretio, eſt emptio, ſecus ſi ut eadem reddatur, ibid, num. 39,
Si artifex ipſe ponat rem, non erit locatio, ſed venditio, cap. 2 num 40,
Decl. procedere ſi materia quam ponit, ſtet principaliter, non autem ſi acceſſoriè, ibid. n. 41.
Et ſi dubium an ſtet principaliter attenditur, an quantitas pretii conveniat valori, cap. 2. n. 42.
Gabella cenſetur locata, non vendita, cap. 2. num. 43.
Lim. ſi pacta omninò repugnent locationi, ibid. n. 44.
Si gabella conceſſa ſit pro annis decem pro tot. nummis ſingulo anno, erit locatio, ib. num. 45,
Ampl. idem eſſe ſi unicum pretium pro omnibus decem annis ſit conſtitutum, ſi dictum ſit, locavit, ibid. n. 46.
Et etiamſi non ſimpliciter dictum ſit, locavit, ſed etiam vendidit, & locavit, ibid. n. 47.
Secus ſi dictum ſimpliciter, vendidit, & unicum pretium conſtitutum, ibid. num. 48.
Si dictum ſimpliciter, vendidit, & conſtitutum pretium in ſingulos annos, erit locatio, ibid. n. 49.
Conceſſio ad tempus puta ad vitam, dignoſcitur, quòd ſit locatio à diſtributione pretii in ſingulos annos, capitul. 2. numer. 50.
Pactum remiſſionis mercedis propter caſus fortuitos, indicat contractum eſſe locationem, cap. 5. n. 51.
Pacta ad dignoſcendum, an ſit locatio, vel emptio magis attenduntur, quàm denominatio partium, c. 3. n. 10.
Intellige de pactis circa naturam contractus, non circa accidentalia, cap. 3. n. 11.
Pacta magis attenduntur, ſi partes uſæ ſunt promiſcuè verbo, locationis, & venditionis, c. 3. num. 14.
Pactum remiſſionis mercedis propter caſus fortuitos indicat contractum eſſe locationem, cap. 2. num. 51.
Vid. in verb. *Remiſſio mercedis*, n. 1.

EPISCOPUS.

EPISCOPUS non tenetur deputare Vicarium de jure, & ideò debitum ſalarii Vicario dandi, eſt voluntarium, cap. 35. numer. 87.
Lim. in Epiſcopatibus magnis, ibid. n. 88.
Vicario Epiſcopi ſalarium non conventum non debetur, cap. 35. num. 82.
Contr. ibid. num. 83. & 84. ubi de veriori.
Lim. non procedere ſi Vicarius percipiat ſufficientem mercedem ex utilitatibus Vicariatus, ib. n. 89.
Vicario Epiſcopi ſalarium non ſolutum ab Epiſcopo anteceſſore cui inſervivit, non tenetur ſolvere ſucceſſor, cap. 35. numer. 85.
Succeſſor in Epiſcopatu, tenetur ad debita neceſſaria anteceſſoris, cap. 35. num. 86.
Epiſcopi licentia in alienatione rerum exiguarum, quando requiratur, & impetrari poſſit, cap. 14. §. 3. n. 10.
Epiſcopus poteſt donare bona ſuæ menſæ Canonicis abſque beneplacito, c. 14 §. 5. n. 10. fol. 167.
Epiſcopus eſt Judex competens pro recuperatione rei ab ipſomet alienatæ, ſi judicium agatur nomine Eccleſiæ, cap 14. §. 7. numer. 94.
Decl. procedere ſi non allegetur ſuſpectus, prout poteſt, cap. 14. §. 7. num. 95.
Epiſcopus cauſam ſuæ Eccleſiæ poteſt alteri ſubdelegare, antequam ſuſpectus allegetur, & benè facit ſubdelegando, c. 14. §. 7 num. 96.
Epiſcopi hodie faciunt omnia ſine capitulo, cap. 14. §. 10. num. 38.
Epiſcopus, & ejus Notarius non poſſunt quidquam petere ab ordinandis, ſed poſteà ſpontè data recipere valent, cap. 15. num. 27.
Epiſcopus ſi Beneficium uni conferat, & alteri conferat Vicarius, & neſciatur, quæ collatio ſit prior, præfertur illa Epiſcopi, c. 21. n. 4.
Lim. ſi collatio facta à Vicario habeat horam, quia præfertur, cap. 21. num. 5.

EQUUS.

EQUUS conductus non eſt percutiendus ultra modum, cap. 12. num. 81.
Mors equi conducti ad vecturam, probatur ſimplici fide, c. 12. num. 65.
Equi conducti mortui, probanda identitas, cap. 12. num. 66.
Identitas equi probatur colore, & ſignis, capitul. 12. numer. 67.
Identitas non probatur unica demonſtratione, ſed requiruntur duæ, ibid. num. 68.
Identitas animalium probatur per ſignum vulgo *marco*, cap. 12. num. 69.
Conductor equi non tenetur probare illum deceſſiſſe ſine ſua culpa, niſi ad majorem cautelam, c. 12. n. 71.
Culpæ conductoris aſcribitur, ſi nimis oneravit animal conductum, c. 12. n. 73.
Et quomodo probetur nimis oneratio, ibid. n. 74.

Con-

Conductor ad vecturam debet benè paſcere equum, cap. 12. num 77.
Vecturinus, ſi adſit, qui debeat cuſtodire equum, conductor non tenetur, c. 12. n. 78.
Equo conducto infirmante, debet conductor eum cuſtodire, cap. 12. num. 79.
Et debet etiam adhibere medicinas, & Mariſcalcum, ibid. num. 80.
Equus conductus uſque ad certum locum, ſi ulteriùs ducatur, ad quid teneatur conductor, c. 12. n. 83. 86 & 87.
Conductor equi ad vecturam, an ſi equus culpa ſua decedat, teneatur ad vecturas conſuetas etiam poſt mortem, cap. 12. num 89.
Conductor equi ad vecturam, ſi illum retineat ultra tempus conventum, an teneatur continuare mercedes, & quid facere debeat ejus fidejuſſor, c. 12. n. 90. 91. & 92.
Dominus equi locati ad vecturam non tenetur eum recipere deterioratum, & quid ſi recipiat, cap. 12. num. 93. 94. & 95.
Equi ad vecturam in uno anno, quandoque reddunt quantum valent, cap. 19. num. 42.
Equum vendere volens, ſi oſtendat eum ornatum, tenetur tradere ornamenta, cap. 23. n. 59.
Equo locato ad equitandum præſtanda eſt etiam ſella, capit. 23. num. 86.
Equo vendito venit etiam ſella, quam de tempore venditionis habebat, c. 23. num. 84.
Ampl. ut ſufficiat, quòd eum ea oſtenſus fuerit per duos dies ante, ibid. n. 85.

E R R O R.

ERROR juris dubii facilè excuſat idiotas, & ruſticos, difficilè autem alios, cap. 14. §. 7. n. 100.
Error facti excuſat omnes à penis, juris autem error excuſat idiotas, & alios, ſi ſit dubium, c. 14. §. 8. n. 8.
Error in qualitate ſubſtantiali, vitiat contractum emptionis, & locationis, c. 16. num. 14.

E V I C T I O.

EVICTA re locata locator liberatur præſtando æquè idoneam, ſecus in emptione, cap. 5. num. 11.

E X A M E N.

EXAMEN teſtium, & alia quæ juriſdictionem ſapiunt, Notario committi non valent, c. 14. §. 9. n. 15.

E X C E P T I O.

EXCEPTIONES reſpicientes judicium petitorium rejicitur à poſſeſſorio, cap. 43. n. 24.
Exceptiones dubiæ, & altiorem indaginem requirentes non admittuntur in judicio manutentionis, cap. 43. n. 25.
Fidejuſſor uti poteſt exceptionibus competentibus principali etiam ipſo invito, c. 44. n. 44 & 47.
Exceptio non admittenda, admittitur quando eſt in continenti probata, cap. 45 n. 28.
EXCEPTIO non adimplementi, eſt valdè favorabilis, c. 44. num. 1.
Exceptio non adimplementi non tollitur per ſtatutum omnes exceptiones rejiciens, cap. 44. n. 2.
Exceptio non adimplementi retardat etiam proceſſum executivum, cap. 44. n. 3.
Decl. procedere, quatenus non adimplementum ſit liquidum, ib. num 4.
Sufficit tamen liquidum eſſe, partem teneri ad id, quod dicitur non adimpletum, cap. 44. n. 5.
Non adimpletum fuiſſe probatur per ſolam allegationem, c. 44. num. 6.
Locatori non ſufficit probare adimpleviſſe ab initio, ſed neceſſe eſt probare ſucceſſivam præſtationem patientiæ ſecundùm aliquos, cap. 44. n. 7.
Implementum debet eſſe plenum, aliàs defectus etiam in minimo parit exceptionem non adimplementi, cap. 44. numer. 11.
Ampl. procedere ſive defectus ſit in ſtabilibus, ſive in accidentalibus, ſecundùm aliquos, cap. 44. n. 12.
Contrarium verius, ibid. n. 13.
Decl. tutius ſervari hoc contrarium relinquendo in manibus ſummam æquivalentem ei non adimplemento, capit. 44. numer. 14.
Exceptio non adimplementi non obſtat, quotieſcumque illam allegans, non eſt damnum paſſus, c. 44. n. 17.
Dicens excipientem de non adimplemento damnum paſſum non eſſe, probare debet, c. 44. n. 18.
Petens liquidare quantitatem damni paſſi per non adimplementum, auditur, & præfigitur damnum paſſo terminum ad liquidandum, c. 44. n. 19.
Et ſi actor offerat reficere damnum, quando erit liquidatum, faciliùs obtinet executionem, ibid. num. 20.
Exceptio non adimplementi, an admittatur in judicio manutentionis, eſt quæſtio controverſa, cap. 44. n. 25.
Negativa tamen opinio videtur verior, ibid. n. 26. 28. & ſeqq. maximè, num. 33.
Exceptio non adimplementi reſpicit petitorium judicium, cap. 44. n. 28.
Exceptio non adimplementi non rejicitur à judicio petitorio, ſecus autem à poſſeſſorio, cap. 44. n. 29.
Exceptio non adimplementi retardat manutentionem locatori, ſi aliunde conſtet de non adimplemento notoriè, cap. 44. num. 35.
Exceptio non adimplementi poteſt tacitè remitti, etiamſi promiſſio ſit jurata, c. 44. n. 36.
Sed remiſſio non præſumitur, & clarè probari debet, ibid. num. 37.
Terminum ad ſolvendum ſuſcipiens, cenſetur remiſiſſe exceptionem non adimplementi, c. 44. n. 41.
Remiſſio exceptionis non adimplementi quatenus fiat à conductore non nocet fidejuſſori ab eo præſtito, cap. 44. numer. 42.
Decl. procedere ſi conductor priùs non adimplementum allegavit, & poſteà remiſit, ibid. n. 43.
Fidejuſſor uti non poteſt exceptione non adimplementi, antequam principalis ea utatur, ibid. n. 45.
Exceptio non adimplementi non allegata à defuncto, non poteſt allegari ab ejus hærede, vel ab eo cauſam habente, cap. 44. num. 46.
Vid. in verb. *Adimplementum*.
EXCEPTIO REMISSIONIS mercedis non admittitur in judicio executivo, niſi ſit in continenti probata, cap. 45. numer. 17.
Exceptio remiſſionis mercedis, ut dicatur in contractu probata, ſufficit probatum eſſe caſum in quo facienda ſit remiſſio, & damnum per illum illatum in genere, capit. 45. num. 19.
Contrarium verius, ut ſcilicet requiratur probatio damnorum in ſpecie, ibid num. 20.
EXCEPTIO DOMINII, vid. in verb. *Dominii*.

E X E C U T I V E.

EXECUTIVE agi quando poſſit, vid. in verb. *Via executiva*.

EXECUTORES LITTERARUM APOSTOLICARUM.

EXECUTORES litterarum, *ſi in evidentem*, ſi in eis deficiat clauſula *vocatis vocandis*, poſſunt adhibere cognitionem extrajudicialem abſque citatione, c. 14 §. 9. n. 6.
Litterarum forma ſervanda eſt, cap. 14. §. 9. n. 3.
Executores litterarum beneplaciti, recipere debent probationem evidentis utilitatis, cap. 14. §. 9. n. 4.
Executores litterarum Apoſtolicarum nulliter proceſſiſſe, probatur ex inſpectione eorum proceſſus, cap. 14. §. 9. n. 9.
Decl. procedere, ſi tranſportata ſint eorum acta integra, cap. 14. §. 9. n. 10.
Executores litterarum, ſi proceſſum non fabricarunt, inde reſultat nullitas alienationis, c. 14. §. 9. n. 11.
Executores litterarum, *ſi in evidentem*, debent recipere examen teſtium per ſeipſos, c. 14. §. 9. n. 12.
Executores litterarum Apoſtolicarum ſuper permutatione bonorum, neceſſe eſt, ut videant bona tradenda Eccleſiæ, cap. 14. § 9. num. 16.
Executores litterarum, *ſi in evidentem*, ubi decretum interpoſuerunt, etiamſi nulliter, non poſſunt ampliùs ſe ingerere, cap. 14. §. 9. num. 19.
Executoris meri, & neceſſarii facultas, non expirat per mortem concedentis, c. 14. §. 9. n. 21.
Decl. non procedere ſi agatur de gratia facienda, prout in executoribus litterarum, *ſi in evidentem*, & quid agendum in tali caſu, cap. 14. §. 9. n. 22.
Executores litterarum cum clauſula *vocatis vocandis*, aſſignant edictum, & quomodo, c. 14. §. 9. n. 23
Proceſſus executorum litterarum, *ſi in evidentem*, poſſunt redargui de omnibus nullitatibus, quibus alii, cap. 14. §. 9. num. 17.
Executores beneplaciti debent ſpecialiter citare Rectorem Eccleſiæ, cujus bona alienantur, c. 14 §. 9. n. 28.
Regreſſum habens in aliquo caſu ad beneficium, cujus bona alienantur, citandus eſt in executione beneplaciti ſuper alienatione bonorum illius, cap. 14. §. 9. n. 29.
Rector Eccleſiæ qui alienavit, & cujus nomine apparet impetratum beneplacitum, non eſt citandus in ejus executione, cap. 14. §. 9. num. 32.
Contrarium tamen eſt tutius, ibid. n. 33.
Patronus beneficii non eſt citandus in alienatione bonorum ejuſdem, cap. 14 §. 9 n. 34
Contraria opinio eſt tutior, ibid. n. 35.
Beneficiati Eccleſiæ in qua adeſt capitulum ſunt citandi in alienatione bonorum, cap. 14. § 9. n. 39.
Decl. non procedere, ſi adſit ſtatutum contrarium, prout adeſt in Baſilica Principis Apoſtolorum de Urbe, ibidem num. 40.
Executores litterarum, *ſi in evidentem*, citare debet omnes alienationem impedire valentes, c. 14 §. 9. n. 41.

E X E M P T I O.

EXEMPTIO competens locatori, an competat etiam conductori, vid. in verb. *Conductor*, num. 5. & in verb. *Famuli*.

E X E M P L A.

EXEMPLA non reſtringunt, cap. 49. num. 43.

EXIGUUM.

EXIGUA RES, quæ dicatur, c. 14. §. 3. n. 7. & 8.

EXORDIUM.

Vid. *Proœmium.*

AB EXORDIO tituli poſterior formatur eventus, cap. 14. §. 7. num. 13.

EXPENSÆ.

Vid. *Impenſæ.*

EXPRESSIO.

EXPRESSIO quando dicatur declarativa, & quando principaliter facta, c. 11. n. 52.

Expreſſio ejus quod tacitè ineſt, nihil operatur, cap. 56. numer. 36.

EXTRAVAG.

EXTRAV. *Ambitioſæ, de reb. Eccleſ. non alien.* diſpoſitio, non habet locum, ubi viget contraria conſuetudo, cap. 14. §. 1. num. 7.

Et ſufficit de contraria conſuetudine probabiliter dubitare, cap. 14. §. 1. num. 8.

Extrav. *Ambitioſæ*, an verè ſit uſu recepta ubique, variè loquuntur Doctores, c. 14. §. 1. n. 14.

Extrav. *Ambitioſæ* hodie præſumitur non recepta, cap. 14. §. 1. num. 20.

Extrav. *Ambitioſæ* habet decretum irritans, capit. 14. §. 7. num. 2.

Extrav. *Ambitioſæ, de reb. Eccleſ. non alien.* quæ nuncupatur Paulina, pleniùs providet, quam alia jura, circa locationem bonorum Eccleſiæ, & ideò de ea latè, cap. 14. in princip. n. 5. & per tot.

Statutum contra formam *Extrav. Ambitioſæ* Apoſtolica auctoritate confirmatum, eſt validum, c. 14. §. 1. n. 20.

Religio Hieroſolymitana an gaudeat prædicto ſtatuto, ibid. numer. 21.

EXTREMA.

EXTREMIS probatis media præſumuntur ejuſdem qualitatis, c. 19. n. 171. & c. 22. n. 11.

F

FABER.

FABER, MALLEATOR non poteſt conducere domum propè ſcholas, c. 10. n. 94.

FACTUM.

FACTA quædam locari non poſſunt, c. 15. n. 8.

Facta illa quæ ſunt meri facti, locari poſſunt, cap. 15. numer. 10.

Facta quæ habent admixtum jus, ſi ſunt momentanea, locari non poſſunt, ſi ſucceſſiva poſſunt, cap. 15. num. 11.

Facere licet indirectè, quod non liceret directè ad evitandas Conſtitutiones exorbitantes, c. 20. n. 104.

Decl. procedere ſi fiat ſine fraude, c. 20. n. 105.

Factum Partis non cenſetur comprehenſum in generali ſermone, c. 49. num. 28.

Lim. ſi alias pactum nihil operaretur, ibid. n. 30.

Lim. 2. ſi factum provenit à culpa alterius, & lege permittente fiat, c. 49. num. 31.

Factum Principis reputatur caſus fortuitus, c. 46. n. 30.

Factum Judicis reputatur factum partis, cap. 18. n. 91.

Factum cœptum ante Conſtitutionem, & expectans complementum poſtea, in ea comprehenditur, capitul. 14. §. 11. num. 4.

FACULTAS.

FACULTAS REDIMENDI ex pacto non expirat per lapſum temporis in pacto præfixi, ſi venditio ſit pro modico pretio, cap. 10. num. 120.

Decl. procedere ſi pretium ſit valdè modicum, cap. 10. n. 121.

FACULTATEM *procedendi propria auctoritate* non amittit, petens à Judice familiam extrajudicialiter, ſed ad eam redire poteſt, cap. 55. n. 18.

Secus è contra ſi aſſumatur via judiciaria, cap. 55. n. 19.

Amplia etiamſi judicium nulliter inchoatum ſit, cap. 55. numer. 20.

Lim. ſi adſit proteſtatio de præſervanda dicta facultate, ibid. num. 25.

FAMULI.

FAMULI Clericorum, an gaudeant exemptione à juriſdictione laicorum, ſunt hinc inde opiniones, c. 27. n. 128.

Miniſtri neceſſarii exercitio juriſdictionis Eccleſiaſticæ, gaudent exceptione à juriſdictione laicali, ibid. n. 127.

Conciliantur prædictæ opiniones, ut famuli neceſſarii exemptione gaudeant, ſecus autem non neceſſarii, ibidem numer. 129.

Exemptio familiarium Clericorum non reperitur in jure expreſſa, c. 27. n. 130.

Litteræ familiaritatis ſolæ, non tribuunt exemptionem, cap. 27. num. 132.

Familiares militum neceſſarii utuntur privilegio ipſorum militum, c. 27. n. 133.

Famuli ſcholaſticorum non neceſſarii, non gaudent privilegio eorumdem, c. 27. n. 134.

Servientes dietim, vel ad modicum tempus etiamſi neceſſarii ſint, non gaudent privilegio, c. 27. n. 135.

Vid. in verb. *Conductor*, n. 5.

FEUDATARIUS.

FEUDATARII licet non poſſint de jure ſublocare ad longum tempus, tamen de conſuetudine concedunt in emphyteuſim, & excuſantur à caducitate, cap. 34. n. 13.

Feudatarius ſuccedens in feudo hæreditario, tenetur ſtare locationi factæ ab anteceſſore, c. 61. n. 171.

FEUDUM.

FEUDORUM ſunt decem diſtinctiones, cap. 5. n. 3.

Feudum nondum devolutum quando alteri concedi poſſit relativè, c. 14. §. 12. n. 22.

FIDEICOMMISSARIUS.

FIDEICOMMISSARIUS particularis non tenetur ſtare locationi factæ à teſtatore, c. 61. num. 140.

Fideicommiſſarius univerſalis eſt loco hæredis & in eum tranſeunt omnes actiones activæ, & paſſivæ, c. 61. n. 143.

Fideicommiſſarius univerſalis, tenetur ſtare locationi factæ à teſtatore, c. 61. num. 144.

Fideicommiſſarius tenetur ſtare locationi factæ ab hærede gravato, c. 61. n. 145.

Ampl. procedere tam in fideicommiſſo univerſali, quàm particulari, ibid. n. 146.

Lim. procedere in locatione ad breve tempus, ſecus autem in locatione ad longum, c. 61. n. 147.

Fideicommiſſarius debet recipere de manu hæredis, cap. 61. numer. 153.

Fideicommiſſarius etiam ante eventum conditionis agere poteſt ad defenſionem bonorum, c. 24. num. 62.

FIDEICOMMISSUM.

IN FIDEICOMMISSIS particularibus, ac etiam in generalibus non veniunt acceſſiones, & augmenta, ſed ſolùm in univerſalibus, c. 36. n. 77.

Fideicommiſſum poteſt inſtitui in contractu, c. 61. n. 157.

Sed eſt fideicommiſſum improprium, c. 61. n. 158.

Fideicommiſſo gravatus ante eventum conditionis fideicommiſſo adjectæ, habet dominium bonorum, c. 61 n. 173.

Et deficiente conditione, vel ſubſtituto, dominium continuat, cap. 61. num 174.

Et ſi interim alienavit, ſuſtinetur alienatio, ib. n. 175.

In reſtitutione fideicommiſſorum non veniunt fructus, cap. 36. num. 69.

Vid. in verb. *Merces*, n. 8.

FIDEJUSSOR.

FIDEJUSSOR poteſt uti omnibus exceptionibus, quæ competunt principali, etiam ipſi invito, c. 44. n. 44.

Lim. in exceptione non adimplementi antequam principalis ea utatur, ib. n. 45.

FIDES.

FIDES in malis non eſt neceſſario ſervanda, c. 15. n. 65.

FILIUS.

FILIUS adminiſtrans bona paterna patre vivente, an poſſit eo mortuo, aliquid petere ratione adminiſtrationis, eſt quæſtio controverſa, quæ reſolvitur ex circumſtantiis, cap. 35. num. 112.

Filius qui negotiatus eſt tanquam patris miniſter, & multa lucratus, non poteſt in diviſione cum fratribus ſalarium petere, c. 35. num. 113.

Lim. urgentibus circumſtantiis in contrarium arbitrio Judicis, ib. num. 114.

Et poſſunt etiam circumſtantiæ eſſe tales, ut omninò ſalarium debeatur, ib. n. 115.

Filio magis debetur recompenſatio, ſi laboret pro matre, quàm pro patre, cap. 35. n. 116.

Et multo magis, ſi laboret pro vitrico, vel noverca, ibidem num. 117.

Filius non præſumitur hæres quando ipſe non allegat ſe hæredem, ſed tertius, c. 27. n. 164.

FINIS.

FINIUM expreſſio in locatione operatur, ut quidquid ſit intra eos præſtari debeat, etiamſi alienum ſit, c. 23. n. 1.

Finium expreſſio, diſpoſitionem reſtringit, ita ut quòd eſt extra eos, venire non poſſit, c. 23. n. 10.

Finium expreſſio poteſt probari erronea, ibid. n. 12.

Et ad hoc admittuntur præſumptiones, & conjecturæ, ibid. num. 13.

FISCUS.

FISCUS locans tenetur de jure remiſſionem mercedis facere, cap. 49. num. 117.

Fiſcus locando etiam ad modicum tempus tribuit jus in re, c. 61. num. 189.

Fiſci contractus habet vim legis, c. 61. n. 190.

A fiſco ad Eccleſiam valet argumentum, c. 61. n. 193.

Privilegia conceſſa fiſco competunt etiam piæ cauſæ, cap. 61. num. 194.

Decl.

Decl. hoc maximè procedere, dum non adeſt diverſitas rationis, nec contrarium reperitur in jure expreſſum, & caſus eſt applicabilis, cap. 61. n. 195.
Fiſcus ſuccedens in re locata non tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 196.
Fiſcus ſuccedens ex quo bona publicentur, non tenetur ſtare locationi, c. 61. n. 197.
Fiſcus ſuccedens ex maleficio, vel in bonis vacantibus non dicitur propriè hæres, ſed ſuccedit loco hæredis, cap. 61. numer. 200.
Et dicitur ſucceſſor bonorum, non perſonæ, ib. n. 201.

F O R M A.

FORMA eſt individua, c. 14. §. 7. n. 8.
Forma litterarum beneplaciti ſervanda eſt, c. 14. §. 9. n. 3.

F O S S A T A.

FOSSATA, quæ fiunt in agris locati, ſi fiant quolibet anno, vel ſint duratura tantùm pro tempore locationis, facienda ſunt à conductore, ſecus ſi ulteriùs ſunt duratura, cap. 34. §. 1. num. 48.
Foſſata ſi fuerint in locatione conſiderata tanquam pars rei, tunc reficienda ſunt à conductore, c. 34. §. 1. n. 50.
Foſſata ſi durant ad decennium: & ſunt neceſſaria, refici debent à locatore, ſi verò ſunt tantùm utilia, & tanto tempore non durant, poteſt conductor repetere ſolùm expenſas pro rata temporis, quo locatio non durat, c. 34. §. 4. n. 52.

F R A U S.

FRAUS non præſumitur, c. 8. n. 31.

F R U C T U S.

Quid ſit, num. 1.
Quanti ſunt, num. 2.
Alia omnia, n. 3.

1 FRUCTUS dicuntur illi, qui deductis expenſis ſuperſunt, c. 5. n. 29. & c. 47. n. 10.
Lim. in colonia partiaria, c. 5. n. 30.
Lim. 2. ubi profertur in lingua vulgari nomen fructuum, cap. 5. num. 35.
Et generaliter ubi profertur ab homine ex cauſa onerosa, c. 5. num. 32.
Palea computatur inter fructus, cap. 5. n. 36.
2 FRUCTUS ſtabilium præſumuntur eſſe ad rationem quinque pro centenario, c. 19. n. 34.
Decl. quoad domos non procedere in Civitatibus, in quibus non eſt affluentia populi, nec generaliter quoad pretioſas, & ornatas, c. 19. n. 35.
Idem in vineis, quæ potiùs magis inutiles ſunt, quàm domus, ibid. num. 36.
Decl. 2. non procedere in bonis juriſdictionalibus, cap. 19. num. 36.
Juriſdictionalium fructus calculantur ad rationem duorum, vel circiter pro centenario, c. 19. n. 38.
Decl. procedere in datiis, & aliis, quæ ſunt de regalibus; non in molendinis, ib. n. 39.
Fructuum quantitas probari poteſt per ſcripturam, cap. 19. n. 45.
Quantitas fructuum recollectorum eſt difficilis probationis, c. 19. n. 77.
Fructuum quantitas probatur per teſtes, qui fuerunt præſentes eorum recollectioni, c. 19. n. 80.
Et per teſtes de viſu, c. 19. n. 142.
Idem per teſtes de auditu, ibid. n. 81. & n. 143.
Et per teſtes de publico notorio, c. 19. n. 82.
Et per teſtes de credulitate, ibid. n. 83. & n. 14.
Et per ſolas conjecturas, c. 19. n. 84. & n. 145.
Decl. prædicta procedere in probatione facienda contra eum, qui recollegit, non autem in facienda ab eo, cap. 19. numer. 85.
Teſtes deponentes de fructibus debent habere notitiam de impenſis in eis colligendis, ac de illis deponere, c. 19. n. 113.
Decl. procedere ſi de eis interrogentur, ib. n. 114.
Teſtes deponentes tot eſſe fructus, intelliguntur deductis expenſis, cap. 19. n. 115.
Decl. procedere in expenſis neceſſariis pro collectione illorum, non autem in oneribus extrinſecis, uti ſi agatur de fructibus beneficii, non intelliguntur deductis expenſis pro beneficio, ibid. n. 116.
Teſtes deponentes de valore frugum de tempore meſſis, non probant valorem in genere, niſi adſint alii abſolute loquentes, cap. 19. n. 186.
Fructus præſumuntur, potiùs aucti, quàm diminuti, cap. 19. num. 162.
Fructus, & commoditates, quæ percipiuntur ex re, non mutato valore rei, nec ipſi mutantur, c. 19. n. 165.
Fructus bonorum, quæ non reddunt eos, quolibet anno æquales, quomodo probentur reſpectu certorum annorum, cap. 19. n. 175.
Fructus rei ut probentur, debent probari per plures annos, c. 19. num. 176.
Et requiri per quinque annos antea, & quinque poſtea in materia objectiva, ib. num. 177.
Immo ſatis eſſe per tres annos antea, & tres poſtea, cap. 19. num. 178.
Contrar. quod non requiratur probatio annorum poſteriorum contractus, cap. 19. n. 179.
Et requiri per decem annos ante, vel per quinque, ibidem num. 180.
Decl. ut ſi tempore motæ litis lapſi fuerint anni à die celebrationis contractus, tunc facienda ſit probatio etiam, quoad eas, ſecus è contra, cap. 19. n. 181.
Et pro quantis annis facienda ſit probatio, ſtatur arbitrio Judicis, ibid. n. 184.
Fructus pecudum eſt maximus, c. 19. n. 43.
Quantitas fructuum arguitur à quantitate percepta ex aliis bonis ſimilibus, cap. 19. n. 188.
Decl. probandum eſſe ad dictum effectum alias res eſſe ejuſdem qualitatis, cap. 19. n. 189.
Et ſi probari velit eadem quantitas, vel ſimilium, probandum quòd facta fuerit eadem cultura, ibid. n. 190.
Fructuum perceptorum quantitas probatur per locationem, c. 27. num. 107.
Locatio probat quantitatem fructuum non ſolùm pro tempore, pro quo duravit, ſed etiam pro annis futuris, ibidem, num. 109.
Lim. ſi adſit aliqua ratio cur in ſolito non poſſit fieri fundamentum, ibid. n. 113.
Fructus liquidantur à ſolito, cap. 27. n. 110.
Fructus viginti annorum conſtituunt verum valorem rei, cap. 27. n. 121.
3 FRUCTUS, & res quæ ſervando ſervari non poſſunt alienantur ſine ſolemnitatibus, cap. 14. §. 5. n. 1.
Fructus beneficii ſpectantes ad beneficiatum, locantur ultra triennium ſine beneplacito, ſecundùm aliquos, cap. 14. §. 5. num. 3.
Contrarium verius, ibid. n. 4.
Commoditas percipiendi fructus.
Vid. in verb. *Commoditas*.
Fructus fundo cohærentes, ſunt pars fundi, cap. 33. n. 1.
Dominium fructuum fundo cohærentium eſt domini fundi, non autem conductoris, cap. 33. num. 2.
Vid. in verb. *Dominium*.
Si dominus non permittat conductori fructus percipere, competit ei tantùm actio perſonalis, c. 33. n. 6.
Emptor fructuum non habet actionem realem, ſed tantùm perſonalem contra dominum, ut eos ſibi det, cap. 33. num. 8.
Fructus dicuntur percepti per conductorem, ſi ſunt à ſolo ſeparati, cap. 33. n. 11.
Decl. procedere, ſi ſeparati ſint bona fide, ibid. n. 12.
Fructus à conductore percepti non comprehenduntur in obligatione generali omnium bonorum, etiam futurorum facta à domino qui locavit, cap. 33. n. 13.
Limitatur tamen pluribus modis, cap. 33. n. 14.
Fructus à conductore percepti remanent hypothecati domino pro mercede, c. 33. n. 15.
Ampl. etiamſi conductor bona ſublocaverit, ib. n. 16.
Ampl. 2. etiamſi dominus perceptionem ignoraverit, ibidem, num. 17.
Ampl. 3. hypothecam procedere tam in fructibus naturalibus, quàm in induſtrialibus, ib. n. 18.
Locator rei dominus poteſt impedire conductori fructuum pendentium perceptionem, ac perceptorum tranſportationem, ſeu alienationem, c. 33. n. 19.
Vid. in verb. *Hypotheca*, n. 1.
Fructus quorum dominus hypothecam ſibi reſervavit, ſeu eos alienari prohibuit, ſi conductor clam aſportaverit, competit domino furti actio, c. 33. n. 20.
Secus reſervatione pignoris ceſſante, ibid. n. 21.
Dominus Prædii poteſt facere præceptum colono partiario, ne fructus colligat ſine ejus præſentia, c. 33. n. 22.
Vid. *Colonus Partiarius*.
Fructus dicuntur conſumpti à conductore, ſi eos miſcuit cum aliis, cap. 33. num. 30.
Fructus rei locatæ quouſque pendent, ſunt liberi ab obligationibus conductoris, cap. 33. n. 41.
Fructus probantur ex libris, ſi in eis deſcripti ſint affirmativè, ſecus ſi negativè, ut ſcil. major ſumma percepta non fuit, cap. 19. num. 49.
Vid. in verb. *Liber*.
Beneficium ſeu præbenda, duobus auctoritate Apoſtolica collata, uterque medietatem fructuum percipit, capit. 50. num. 94.
Fructus rei venditæ ſpectant ad emptorem, etiamſi ſint maturi, & recollectioni proximi, c. 36. n. 56.
Separati verò à ſolo, etiam in fundo adhuc exiſtentes, ſpectant ad venditorem, ib. n. 57.
Fructus non percepti ſunt locatoris, c. 45. n. 5.
Venditis fructibus naſcituris, periculum quòd non naſcantur, ſpectat ad venditorem, cap. 45. n. 67.
Venditis fructibus, qui eſſe deſierint de tempore venditionis, ignorante emptore, eſt nulla venditio, cap. 45. num. 69.
Idem ſi perierit major pars, ibid. n. 70.
Ampl. ſufficere periculum habuiſſe originem ante contractum, cap. 45. num. 71.

Decl. quod dictum eſt, ſi fructus non naſcantur, periculum ſpectare ad venditorem procedere, ſi nulli penitus naſcantur, non ſi pauci, vel malæ conditionis, ib. n. 72.
Decl. 2. non procedere, ſi ex verbis contractus appareat vendita ſpes fructuum naſciturorum, c. 45. n. 73.
Fructus ſuiſſe ab aliquo perceptos, ut arguatur, ſufficit eum poſſeſſionem retinuiſſe, c. 27. n. 108.
Verba contractus attenduntur ad dignoſcendum, an venditi ſint fructus, ſeu potiùs ſpes fructuum naſciturorum, c. 45. num. 74.
In dubio cenſetur vendita res, ibid. n. 75.
Spem perceptionis fructuum fuiſſe venditam, appsret non ſolùm ſi ſit expreſſa in contractu, ſed etiam ſi dictum, *vendo perceptionem fructuum*, cap. 45. n. 76.
E contra non fuiſſe venditam deſumitur ex eo, quòd habita ſit ratio ad quantitatem ſolitam percipi aliis annis, ibidem num. 77.
Maxime ſi expreſſa ſit certa quantitas, vel menſura, capit. 45. num. 78.
Decl. ut vendita ſpe, damnum pertineat ad venditorem, ſi fructus non percipiantur culpa ipſius venditoris, ibidem, numer. 79.
Spei fructuum venditio nulla eſt, ſi venditor ſciebat eos non naſcituros, cap. 45. n. 80.
Fructus percipiuntur jure ſoli, non ſeminis, c. 5. num. 33. & c. 33. num. 52.
Fructus & res quæ ſerv. ſerv. non poſſunt, alienantur ſine ſolemnitatibus, c. 15. § 5. n. 2.
Fructus beneficii ſpectantes ad beneficiatum, locantur ultra triennium ſine beneplacito, ſecundùm aliquos, cap. 14. §. 5. num. 3.
Contrarium verius, ibid. n. 4.

F R U M E N T U M.

FRUMENTUM vetus non ita æſtimatur ſicut novum, cap 37. num. 46.
Frumentum ultra ſpatium triennii non durat, c. 37. n. 69.

F U L L O.

VESTIMENTIS FULLONI datis ad poliendum, furto ſubtractis tenetur fullo ad omnia damna, c. 31. n. 30.

FUNDATIO, ET FUNDATOR.

FUNDATIO juriſpatronatus attendi debet ad dignoſcendum cui ſit reſervata, c. 11. n. 48.
FUNDATORES beneficiorum poſſunt apponere conditiones, quòd beneficia non cadant ſub reſervationibus Apoſtolicis, cap. 14. §. 6. num. 19.

F U N D U S.

FUNDUS eſt nomen generale univerſitatem agrorum continens, cap. 23. n. 16.
Fundi pars ab eo ſeparata unitur ſola deſtinatione patrisfamilias, cap. 23. num. 27.
Decl. procedere in prædiis ruſticis, nam in domibus ultra deſtinationem requiritur etiam apertio aditus ad unionem faciendam, ibid. n. 28.
Et idem eſt de unione domus, & hortus, c. 23. n. 29.
Conſideratur tamen in domibus deſtinatio domini, ibidem, num. 30.
Et probatio, quòd corpora diſtincta ſint ex deſtinatione unita, vel e contra, facienda ab allegante, ibid. n. 31.
Fundus nomine Sejanus ſi dividatur, & vocetur Sejanus ſuperior, & Sejanus inferior, in diſpoſitione loquente ſimpliciter de Sejano venit uterque, c. 23. n. 68.
Fundo locato non venit juriſdictio, c. 23. n. 89.
Fundo locato non venit pedagium, quòd in eo vendi conſuevit, cap. 23. n. 90.
Fundi cultura facienda à conductore, c. 34. §. 1. n. 49.
Fundus dotalis, vide in verb. *Dos*.

F U R N U S.

DE FURNO judicatur, ac de molendino, c. 40. n. 150.

F U R T U M.

FURTUM animalium imputatur culpæ paſtoris, & quando ſecus, cap. 12. n. 105. 106. & 107.
Furtum in re immobili non committitur, c. 7. n. 70.
Furtum non committit, qui damnum dat, niſi det fraudolenter, cap. 12. n. 84.
Furto commiſſo in fructibus rei locatæ furti actio non ſolùm competit domino, ſed etiam colono, cap. 33. n. 25.
Decl. colonum habere actionem furti, non autem actionem furtivam, ib. n. 27.
Decl. 2. conductorem habere actionem in totum, colonum verò partiarium habere tantùm pro rata, ibid. n. 28.
Decl. 3. quod dictum eſt colonum non habere actionem furtivam, non procedere ſi ſit conductor ad longum tempus, c. 33. num. 29.

F U T U R A.

FUTURA proſpicere pertinet ad prudentem virum, ſed damno non afficit non cogitantem, cap. 54. num. 5.

G

G A B E L L A.

An poſſit locari, & quando cenſeatur locata, n. 1.
Quæ requirantur, ut valide locetur, n. 2.
Quibus perſonis locari non valeat, n. 3.
Alia omnia, num. 4.

1 GABELLÆ locari poſſunt, cap. 13. num. 1.
Gabella an ſit locata, vel vendita quandoque dubitatur, cap. 13. num. 21.
Gabella cenſetur locata non vendita, c. 2. n. 43.
Lim. ſi pacta omnino repugnent locationi, c. 2. n. 44.
Si gabella conceſſa ſit pro annis decem pro tot nummis ſingulis anno erit locatio, cap. 2. n. 45.
Ampl. idem eſſe ſi unicum pretium pro omnibus decem annis ſit conſtitutum ſi dictum ſit, locavit, c. 2. n. 46.
Et etiamſi non ſimpliciter dictum ſit, locavit, ſed etiam, vendidit, & locavit, c. 2. n. 47.
Secus ſi dictum ſimpliciter vendidit, & unicum pretium ſit conſtitutum, cap. 2. n. 48.
Si dictum ſimpliciter, vendidit, & conſtitutum pretium in ſingulos annos, erit locatio, c. 2. n. 49.
2 GABELLARUM locatio requirit ſubhaſtationem publicam, cap. 13. n. 2.
Gabellarum locatio, etiam ad modicum tempus requirit ſubhaſtationem, c. 13. n. 3.
Gabellæ Communitatum in locatione, requiruntur octo conditiones, c. 13. n. 4.
Gabellæ locatio requirit ſubhaſtationem ſi fiat à Camera, non ſi fiat ab ipſo Principe, vel habente mandatum ſpeciale ab eo, cap. 13. num. 5.
Officiales locantes gabellam non debent ſolitum alterare, cap. 13. num. 25.
Gabellæ non poſſunt locari niſi recepta fidejuſſione, capit. 13. num. 20.
Gabellæ fiſcales non debent locari ad minus tempus, quàm triennii, c. 13. n. 17.
3 GABELLÆ non poſſunt locari quibuſdam perſonis, cap. 13 num. 6.
Clerici non poſſunt conducere gabellas, c. 13. n. 24.
Filiusfamilias non poteſt locari gabella, niſi habeat peculium, aut patris conſenſum, c. 13. n. 12.
Hebræi, & Saraceni gabellas conducere non poſſunt, capit. 13. num. 15.
Minores non poſſunt conducere gabellas, c. 13. n. 11.
Mulieres non poſſunt conducere gabellas, c. 13. n. 7.
Ampl. ut mulieres non poſſint ſuccedere in locatione gabellarum, ibid. n. 8.
Mulier quando fuerit judicata capax emolumentorum gabellæ, c. 13. num. 10.
Officiales Communitatis non poſſunt conducere gabellas, c. 13. num. 16.
Tutoribus non poteſt locari gabella, c. 13. n. 13.
4 GABELLARUM locatio debet ſtrictè intelligi, capit. 13. num. 26.
In gabellarum locatione fit remiſſio mercedis propter ſterilitatem, c. 13. n. 18.
Sterilitas in locatione gabellæ eſt ſi non tranſeant mercatores, cap. 13. n. 19.
Gabellæ ſubſtantia tollitur per impedimentum commerciorum, c. 49. n. 123.
Capitula, quæ fiunt in locatione gabellarum habent vim legis, cap. 13. n. 23.
Ampl. etiam quoad tertios ſi locatio fiat à Principe, capit. 13. num. 24.
Gabellarum locatio cenſetur tacitè renovata, c. 64. n. 41.
Gabellæ in locatione, an cenſeatur tranſlatum jus exigendi, vel ſola commoditas, c. 13. n. 22.
Gabellarum locatio debet ſtrictè intelligi, c. 13. n. 26.
Gabella locata, an comprehendatur ejus augmentum, cap. 13. num. 27.
Gabellæ locatio intelligitur juxta ſolitum, c. 13. n. 29.
Gabella locata veniunt neceſſaria ad ejus exactionem, ut Capanna in qua exigitur, c. 13. n. 28. & c. 23. n. 83.
Gabellarum conductores, an acquirant privilegium fiſci in exigendo, c. 13. n. 30.
Conductor gabellæ non poteſt eam ultimo anno minuere, cap. 29. num. 79.
Gabella tranſitus animalis ad vecturam locati: ſolvenda à locatore ſi eam ſcivit, c. 34. §. 2. n. 42.
Secus ſi ſolvendum ſit quid ampliùs pro onere, cap. 34. §. 2. numer. 43.
Item ſecus ſtante contraria voluntate partium, ib. n. 44.
Gabellarum conductio tranſit ad heredes, capit. 13. numero 9.

GRAMMATICI.

GRAMMATICORUM, & Rhetorum operæ conſiſtunt in virtute, c. 50. n. 20.

H

HABITATIO.

HABITATIO eſt ſervitus perſonalis, c. 11. n. 13.
Habitatio an, & quando cenſeatur relicta, capit. 9. numer. 44.
Habitationem habens poteſt locare, cap. 9. num. 43. & cap. 13. num. 14.
Habitare titulo lucrativo non dicitur is, cui præſtanda erant alimenta, & cum eis habitatio, c. 35. n. 10.
Pater tenetur præſtare habitationem filio, & maritus uxori, c. 35. num. 11.
Lim. ſi pater, vel maritus ſint pauperes, & præſtare non poſſint, ibid. n. 12.
Decl. ut qui hanc impotentiam allegat, eam probare debeat, ibid. n. 13.
Et dicta probatio debet percutere tempus, de quo quæritur, ib. num. 14.
Habitans jure familiaritatis cum domino, vel cum conductore, non tenetur ſolvere penſionem, c. 35. n. 31.

HEBRÆI.

HEBRÆI in Urbe ſunt incapaces acquirendi dominium, cap. 61. num. 283.
Hebræi in domibus acquirunt jus inquilinatus, quod eſt perpetuum, & vendibile, c. 61. n. 284.
Hebræus ſuccedens in dicto jure inquilinatus perpetuo titulo ſingulari, non tenetur ſtare locationi ad breve tempus factæ, c. 61. num. 285.
Hebræi, & Saraceni non poſſunt conducere gabellas, cap. 13. num. 35.
Hebræi in Urbe habent privilegium inquilinatus, quod vocant Gazagà, c. 20. n. 107.
Et quia poſſunt facere melioramenta, eorum jus eſt majus ſimplici inquilinatu, & cedi poteſt, ibid. n. 108.
Hebræi habentes jus quod vocant Gazagà ſunt conductores non emphyteutæ, c. 3. n. 20.
Hebræi ex Conſtitutionibus Apoſtolicis, ſunt incapaces acquiſitionis dominii, c. 27. n. 27.
Hebræi Urbis licèt ex conſtitutione Apoſtolica non poſſint è domibus expelli, adhuc non tenentur facere expenſas neceſſarias in eis, c. 34. §. 1. n. 17.
Hebræi Urbis poſſunt facere in domibus omnia melioramenta pro eorum uſu, & commoditate, ib. n. 18.
Hebræus ſucceſſor ſingularis tenetur ſtare locationi ſecundùm aliquos, cap. 61. n. 276.
Contrarium verius, ibid. n. 277.
Inter Hebræos ſervanda eſt lex Moſaica, & eorum conſuetudo, cap. 61. n. 278.

HÆREDITAS.

HÆREDITAS propriè locari non poteſt, c. 11. n. 44.
Hæreditatis aditio an inducatur per locationem rei hæreditariæ eſt quæſtio controverſa, c. 27. n. 153.
Tenenda tamen regulariter negativa, ibid. n. 154.
Aditio hæreditatis, ut inducatur, requiritur actus, qui citra jus, & nomen hæredis fieri non poſſit, d. c. 27. n. 155.
Locatio rei hæreditariæ non inducit aditionem hæreditatis, c. 27. num. 158.
Lim. ut non inducat aditionem hæreditatis locatio ad brevè tempus, ſecus autem locatio ad longum, ib. n. 156.
Lim. 2. ſi locatio fuit facta tanquam ab hærede, ſeu de re tanquam ſua, d. c. 27. n. 157.
Decl. non procedere, ſi habeat alium titulum nuncupandi rem ſuam, c. 27. n. 158.
Decl. 2. ut non ſufficiat eſſe creditorem defuncti, ibid. numer. 160.
Intellige ſi non habeat rem locatam in pignus, ibidem, numer. 161.
Lim. 3. in hæreditate paterna, ibid. n. 162.
Lim. 4. ut ſufficiat quilibet actus unà cum locatione, cap. 27. num. 166.
Ampl. ut ſufficiat non factum, ibid. n. 167.
Lim. 5. ſi nulla adeſſet cauſa, vel neceſſitas locandi, cap. 27. num. 170.
Decl. ut in caſibus in quibus per locationem inducitur aditio procedat in valente liberè contrahere, ib. n. 171.
Locatio bonorum hæreditariorum, licèt non importet per neceſſe aditionem hæreditatis, tamen facit indicium, quod unà cum aliis ſufficit, c. 27. n. 163.
Hæreditas non damnoſa faciliùs præſumitur adita, capit. 27. num. 168.
Aditio hæreditatis requirit ſolemnitates neceſſarias in contractibus, cap. 27. n. 172.
Ampl. non ſufficere locationem eſſe factam cum ſolemnitatibus, ibid. n. 173.

HÆRES.

HÆRES locationi ſtare tenetur, cap. 61. num. 1.
Vid. in verb. *Locatio*, n. 7. propè fin.
Hæredis nomen licèt aptum ſit comprehendere, tam deſcendentes, quàm extraneos, hoc procedit in materia indifferenti, id eſt tranſitoria ad quoſcumque, ſecus in ea, quæ non eſt tranſitoria niſi ad deſcendentes, c. 53. n. 38.
Hæredum nomen in emphyteuſi Eccleſiaſtica reſtringitur ad hæredes ſanguinis, ſi ſolùm ſit, vel cum alio non apto illud ampliare, ſecus è contra, c. 53. n. 44.
Ampl. ſufficere, quamlibet conjecturam etiam levem, quòd partes ſenſerint de extraneis, ibid. n. 45.
Hæres conductoris ſi abſtineat ab hæreditate, dominus poteſt locare alteri, c. 61. n. 3.
Ampl. in pupillo ſi abſtineat tutor, ibid. n. 4.
Decl. ut ſi tutor abſtinere non debuit, ipſe teneatur pupillo ad omnia damna, ib. num. 5.
Hæres gravatus fideicommiſſo, non poteſt locare bona ad longum tempus, c. 61. n. 148.
Ampl. ut ſi locet ad longum tempus, locatio non ſuſtineatur, neque pro tempore brevi, c. 61. n. 149.
Hæres ignorare præſumitur, c. 64. n. 71.
Ampl. in hærede conjuncto, quia non præſumitur ſcire factum defuncti, c. 64. num. 72.
Secus eſt in filio hærede, ibid. num. 73.

HOSPITALE.

HOSPITALIUM bona ſi Hoſpitalia non ſint erecta auctoritate ſuperiorum Eccleſiaſtici locantur ad longum tempus ſine beneplacito, c. 14. §. 6. n. 25.

HYPOTHECA.

Competit in fructibus rei locatæ, num. 1.
Generaliter quando competat, & quando habeat prælationem, num. 2.
Quando cenſeatur tacita appoſita in obligatione, num. 3.
De Actione hypothecaria. Vid. in verb. *Actio hypothecaria.*

1 HYPOTHECAM habet Dominus in fructibus rei locatæ à conductore preceptis, c. 33. n. 15.
Hypotheca quam dominus habet in fructibus, extinguitur, ſi conductor eos conſumpſerit, c. 33. n. 31.
Secus per ſolam aſportationem extra fundum, ibid. n. 32.
Hypotheca quam habet dominus in fructibus, extinguitur, ſi colonus eos alienat, c. 43. n. 33.
Nec valet locator prætendere, quòd ſub ea cadat pretium, vel res cum ea emptam, ibid. n. 34.
Lim. ſi conductor non ſit ſolvendo, ibid. n. 35.
Vid. in verb. *Fructus*, n. 3.
2 HYPOTHECA à lege inducta in re aliqua certa, ſemper intelligitur cum prælatione adverſus alios etiam anteriores, ſecundum aliquos; c. 33. n. 40.
Vid. etiam in verb. *Prælatio*, n. 2. in fine.
Venditor reſervans ſibi hypothecam in re vendita, præfertur in ea omnibus creditoribus emptoris, c. 33. n. 43.
Hypotheca dotis præfertur, & quando, vid. in verb. *Dos*.
Hypotheca, & obligatio pro debitis in diem ſtatim oritur, licèt impediatur exactio uſquequò dies venerit, cap. 39. numer. 55.
Hypotheca invectorum in prædium conductor prodeſt locatori, non ſolum pro credito penſionis, ſed etiamſi conductor deterioraſſet prædium, c. 40. n. 4.
Vid. in verb. *Invecta*.
Hypothecam habens poteſt ſe opponere creditori poſteriori, & dicere velle retinere, c. 40. n. 8.
Decl. procedere pro ipſo credito cum hypotheca, non autem cum alio ſine hypotheca, c. 40. n. 9.
Hypotheca cum prælatione an competat pro mercede operarum eſt magna controverſia, c. 41. n. 1.
Hypothecam cum prælatione non competere regulariter pro mercede operarum probatur, c. 41. n. 2.
Hypotheca tacita, ut inducatur requiritur lex expreſſa, nec ſufficit, quòd dicatur à Doctoribus, c. 41. n. 3.
Hypotheca tacita non retrotrahitur ad diem contractus, cap. 39. num. 55.
Contr. ibid. num. 56.
Vid. in verb. *Prælatio*, n. 2.
Hypotheca tacita inducta à lege in uno caſu, extenditur ad alios, in quibus militat eadem ratio, cap. 41. n. 4.
Impendens ad rem conſervandam acquirit in ea hypothecam cum prælatione adverſus alios creditores, capitul. 41. numer. 8.
Idem procedit in eo qui credidit pro cibariis nautarum, & in mercedibus horreorum, ac vecturis, & ſimilibus, ibid. num. 9.
Idem in eo qui locavit operas ſuas pro curru ducendo, vel navi gubernanda, & ſimilibus, ib. n. 10.
Idem in cuſtode animalium, vel mobilium, aut fructuum, c. 41. num. 11.
Idem de curatore, & adminiſtratore, ibid. n. 12.
Tutores, & curatores an habeant pro eorum mercede obligata

bona

bona pupilli, vel minoris eſt magna controverſia, cap. 41. num. 13.
Inſtitores, & ſimiles miniſtri negotii, habent hypothecam pro ſua mercede in rebus ejuſdem negotii, capitul. 41. numer. 16.
Artifices, & fabri habent hypothecam cum prælatione in rebus per eos factis, vel reparatis, c. 41. n. 17.
Advocati, & Procuratores, qui hæreditatem defenſarunt, habent pro ſua mercede hypothecata bona hæreditaria cum prælatione, cap. 41. n. 18.
Decl. privilegium hypothecæ, & prælationis competens pro mercede operarum intelligi pro mercede merè neceſſaria, & non ultra, c. 41. n. 19.
Decl. 2. non benè judicari ab eventu, an operæ præſtitæ fuerint neceſſariæ, vel no, ſed ſufficit, quòd prudenter fuerint ab initio præſtitæ, c. 41. n. 20.
Decl. 3. hypothecam competentem pro mercede in rebus conſtructis, ſeu reparatis præferri etiam hypothecæ expreſſæ anteriori, ibid. n. 21.
Et ideò in concurſibus operarii non ſunt compellendi dare cautionem de reſtituendo prioribus, & potioribus, ibidem, numer. 22.
Lim. ut non præferatur anteriori competenti pro dote, cap. 41. num. 23.
Ampl. ut etiamſi non appareat, quæ ſit anterior præferatur dos, ibid. num. 24.
Et etiamſi hypotheca favore locatoris operarum ſit expreſſa, cap. 41. num. 25.
Secus ſi additum ſit pactum, quòd nemini poſſit acquiri jus in præjudicium meliorantis, c. 41. n. 26.
Dotis hypotheca præfertur ſi anterior, vel æqualis, non autem ſi poſterior, cap. 41. n. 27.
Idque etiamſi hypotheca pro mercede anteriori ſit tantùm tacita, cap. 41. num. 28.
Hypotheca pro mercede operarum in rebus refectis concurrit cum privilegio impenſarum funeris, c. 41. n. 29.
Famuli neceſſarii habent pro eorum mercede hypothecam cum prælatione, cap. 41. n. 36.
Sed vide, ibid. n. 39. 40. & 41.
Creditori ex cauſa alimentorum an competat hypotheca cum prælatione eſt quæſtio controverſa, c. 40. n. 38.
Hypotheca tacita non incipit à die contractus, ſed à die, quo incipit deberi id, pro quo ea competit, cap. 64. num. 10.
Hypotheca bonorum illatorum in prædium conductum non inducitur per contractum locationis, c. 10. n. 10.
Hypotheca prohibita, non cenſetur prohibita conductio, cap. 10. num. 11.
Hypotheca ſpecialis an ſufficiat ad effectum, ut ſucceſſor ſingularis teneatur ſtare locationi eſt controverſa opinio, & affirmativa eſt magis communis, c. 61. n. 106
Hypotheca generalis cum juramento, non ſufficit ad hoc, ut ſucceſſor ſingularis teneatur ſtare locationi, c. 61. n. 108.
Hypotheca generalis cum juramento, idem operatur, ac ſpecialis, cap. 61. n. 109.
3 HYPOTHECA bonorum eſt ſolita apponi in omni contractu, & ideò cenſetur appoſita, quamvis non fuerit expreſſum, c. 61. num. 110.
Hypotheca nunquam cenſetur appoſita niſi ſit expreſsè dictum, cap. 61. n. 117.
Hypotheca quando debet cenſeri appoſita ex ſolito, Id procedit ubi celebratum eſt inſtrumentum, non in apocis tantùm, cap. 61. num. 118.
De natura contractus locationis non eſt, ut apponatur in ea hypotheca, vel pactum de non alienando, c. 61. n. 116.

H O R A.

HORÆ appoſitio in actum facit ejus probationem tanquam magis ſpecificam præferri, c. 21. n. 6.
Lim. ſi appoſitio horæ ſit nimis affectata, ibid. num. 7.

I

J A C T A R E.

JACTARE ſuum nemo præſumitur, c. 3. n. 36. & c. 18. n. 91. & cap. 27. n. 123.
Sed hæc eſt præſumptio leviſſima, & aliis cedit, cap. 3. numer. 37.
Ampl. ut potiùs præſumatur error in facto proprio, & fatuitas, cap. 18. n. 92.
Decl. procedere ſtante læſione ultra dimidiam, ibidem, numer. 93.

I D E M.

IDEM eſt eſſe, quid certum ab initio, vel poſſe ex poſt facto certificari, c. 24. n. 61.

I D E N T I T A S.

IDENTITAS equi probatur colore, & aliis ſignis, cap. 12. num. 67.
Identitas non probatur unica demonſtratione, ſed requiruntur duæ, cap. 12. num. 68.
Identitas animalium, probatur per ſignum vulgo *marco*, cap. 12. num. 69.
Identitas ad effectum rei vindicationis probanda eſt concludenter, cap. ult. n. 124.
Identitas ad dictum effectum non probatur per duas demonſtrationes, ſi aliæ non conveniant, cap. ult. n. 125.
Secus eſt regulariter, ibid. n. 126.
Lim. ſi illæ duæ demonſtrationes aliis quoque rebus adaptentur, cap. ult. n. 127.
Lim. 2. ſi illæ quæ adaptantur rei de qua agitur, adaptentur alteri, ibid. n. 128.

I G N I S.

Vid. *incendium*.

I M M I S S I O.

IMMISSUS in poſſeſſionem domus ex Salviano, non tenetur imputare fructus in extinctionem ſui crediti, niſi conſtet, quod locaverit, vel potuerit locare, vel ipſe inhabitaverit, cap. 35. num. 58.

I M M U N I T A S.

IMMUNITAS competens locatori an competat conductori, vid. in verb. *Conductor*, n. 5.

I M P E N S Æ.

Vid. etiam in verb. *Melioramenta*.
IMPENSÆ quomodo definiantur relativè, c. 34. in princ. n. 1.
Impenſarum ſunt quatuor ſpecies, aliæ neceſſariæ, aliæ utiles, aliæ voluptariæ, aliæ fructuum colligendorum cauſa, cap. 34. in princ. num. 2.
Impenſæ neceſſariæ ſunt, quæ habent in ſe neceſſitatem impendendi, cap. 34. in princ. n. 3.
Impenſa neceſſaria eſt curatio ſervorum, & animalium, cap. 34. in princ. n. 9.
Impenſæ litium, & aliæ pro rei defenſione, datiorum, & ſimiles ſunt impenſæ neceſſariæ, c. 34. in princ. n. 13.
Impenſæ factæ à conductore obligato meliorare, cenſentur factæ in executionem obligationis, c. 34. §. 2. n. 71.
Impenſæ factæ per conductorem in re conducta repetuntur in fine locationis, cap. 34. §. 3. n. 80.
Decl. procedere in utilibus, non in neceſſariis, quia iſtæ repeti poſſunt ſtatim, ibid. n. 81.
An dominus poſſit velle utiles ſtatim reſtituere, & augere penſionem relativè, cap. 34. §. 3. num. 82.
Collectæ impoſitæ ratione rei, ſolvendæ ſunt à locatore, c. 34. §. 1. num. 29.
Vid. in verb. *Collecta*.
Decimæ debentur de fructibus, & ſolvendæ à locatore, & conductore pro rata eorum, c. 34. §. 1. n. 40.
Vid. in verb. *Decima*.
Gabella tranſitus animalis ad vecturam locati ſolvenda à locatore, ſi eam ſcivit, c. 34 §. 1. num. 42.
Vid. in verb. *Gabella*.
Litium expenſas pro defenſione rei locatæ tenetur facere dominus, c. 34. §. 1. n. 28.
Tributa ſolvenda ſunt à conductore fructus percipiente, cap. 34. §. 1. num. 35.
Vid. in verb. *Tributum*.
Impenſæ utiles ſunt, quæ rem meliorem faciunt, deteriorem eſſe non ſinunt, cap. 34. in princ. à n. 14 uſque ad 19. ubi, & dicta definitio defenditur.
Impenſæ utiles quæ ſint relativè, cap. 34. in princ. numero 33.
Impenſa excedens neceſſitatem, quandoque recidit in cauſam expenſæ utilis, cap. 34. in princ. num. 22.
Impenſæ in addiſcendis pueris, dicuntur utiles, cap. 34. in princ. num. 28.
Decl. procedere in erudiendis ſervis, ſecus in erudiendis liberis, juxta eorum qualitatem, quia ſunt neceſſariæ, ibidem, num. 29.
Impenſæ in eruditione animalium, ſunt utiles, cap. 34. in pr. num. 30.
Domus magnæ ædificatio in Civitate, dicitur impenſa utilis, c. 34. in princ. n. 46.
Decl. non procedere, ſi fiat additamentum domui à tertio, quod dominus non feciſſet, c. 34. in princ. n. 47.
Impenſæ utiles, & voluptuariæ neque à locatore, neque à conductore ſunt faciendæ, c. 34. §. 1. n. 45.
Impenſæ quæ dicantur parvæ, ſtatur arbitrio Judicis, cap. 34. §. 4. num. 55.
Paulatim factæ, dicuntur parvæ, etiamſi ſimul junctæ faciant magnam quantitatem, ibid. n. 56.
Impenſæ voluptuariæ ſunt, quæ ſpeciem dumtaxat ornant, non etiam fructus augent, c. 34. in pr. n. 34.
Vel quas aliquis facit ad voluptatem, ibid. n. 35.
Impenſæ voluptuariæ, quas dominus erat facturus, ſunt utiles, cap. 34. in princ. n. 41.
Impenſa in curatione ſervorum, & jumentorum, ex quibus utilitas percipitur, dicitur fructuum colligendorum cauſa, c. 34. in pr. num. 60.
Impenſa in curandis ædificiis, ex quibus fructus detrahuntur, dicun-

dicuntur fructuum colligendorum cauſa, cap. 34. in princ. num. 61.
Impenſæ voluptuariæ neque à locatore neque à conductore ſunt reficiendæ, cap. 34. §. 1. num. 45.
Impenſæ fructuum colligendorum cauſa debent fieri à conductore, cap. 34. § 1. n. 46.
Decl. ut quæ reſpiciunt ſolùm fructus ſui temporis, teneatur facere tantùm cauſativè, ſi velit illos colligere, eas verò, ex quarum omiſſione reſultat damnum domino, poſſit etiam compelli, ibid. n. 47.
Impenſæ in re locata per conductorem factæ, repetuntur, ſi ſunt neceſſariæ, vel utiles, cap. 34. §. 3. num. 1.
Ampl. non ſolùm ſi locatio finiatur ſui natura, ſed etiamſi conductor culpa ſua expellatur, c. 34. §. 3. n. 2.
Decl. ampliationem non procedere in emphyteuta, quia culpa ſua expulſus non repetit melioramenta, ib. n. 3.
Idque ſi emphyteuſis ſit privati, ſive ſit Eccleſiæ, ibidem, num. 4.
Et vid. *Melioramenta*, n. 3.

IMPLEMENTUM, IMPLERE.
Vid. *Adimplementum*, *Adimplere*.

INCENDIUM.
INCENDIA plerumque fiunt culpa inhabitantium, capit. 30. num. 1.
Incendium præſumitur culpa inhabitantium, c. 30. n. 3.
Contrarium, quòd reputetur caſus fortuitus, ib. n. 7.
Conductor tenetur reficere damna ab incendio provenientia, cap. 30. num. 5.
Contr. eſt verius, ibid. n. 6. & 16.
Incendium poteſt pluribus modis intervenire, & ſignanter vi divina, uti per fulmen, malitia hominum, & negligentia, ſeu culpa inhabitantium, cap. 30. n. 9.
Ampl. ut etiamſi conductor promiſerit habere ignem innocentem, adhuc non teneatur de caſu fortuito, ibid. n. 10.
Incendium, quando præſumendum culpa inhabitantium, intelligendum de leviſſima, c. 30. n. 11.
Et de leviſſima in omittendo, c. 30. num. 12.
Conductor tenetur de incendio, ſi locator probet ejus culpa eveniſſe, cap. 30. n. 16.
Incendium eveniſſe culpa conductoris, ut probetur, conſtare debet à qua parte ortum habuerit, c. 30. n. 17.
Vid. in verb. *Culpa*.
Incendio eveniente culpa famuli coquinæ præpoſiti, non tenetur dominus conductor, c. 30. n. 22.
Lim. concurrente etiam aliqua culpa domini, ib. num. 23.
Et ſtatur arbitrio Judicis, quæ culpa ſufficiat, ibid. n. 24.
Conductor, qui ſublocavit fabro ferrario apothecam, non aptam ejus exercitio oriente incendio, tenetur, cap. 30. numer. 30.
Probatio à qua parte ortum habuerit incendium in caſu quo facienda ſit, debet eſſe concludens, c. 30. n. 31.
Statur tamen conjecturis, ibid. n. 32.
Ignis à qua perſona provenit, datur indiciis, c. 30. n. 33.
Et ſumuntur indicia ab iis, quæ incendium præceſſerunt, & quæ in ipſo incendio obſervata ſunt, & poſtea ſubſecuta, c. 30. num. 34.
Et ubi agitur civiliter ad damna, ſufficiunt duæ conjecturæ, c. 30. num. 35.
Fama facit conjecturam ad dictum effectum, c. 30. n. 36.
Fuga illius, qui incendiſſe dicitur, conjecturam præbet, cap. 30. num. 37.
Ignis præſumitur habuiſſe ortum ab ea parte, in qua primò viſus fuit, cap. 30. num. 37.
Et ubi non probatur, a qua perſona ortum habuerit, imputatur habitantibus in ea parte, in qua ortum habuit, ibid. num. 39.
Si viſus ab initio in parte non habitata, ceſſat præſumptio contra habitantes, ibid. n. 40.
Probatio unde ortum habuerit ignis poteſt fieri per teſtes, cap. 30. num. 41.
Lim. ſi teſtes ſint intereſſati, vel deponant ad ſui exonerationem, ibid. num. 42.
Teſtes non probantes concludenter, præbent indicium, capit. 30. num. 43.
Indicia in hac materia aliis indiciis repelluntur, capitul. 30. num. 44.
Conductor non cenſetur fuiſſe negligens, nec in culpa, ſi incendium conſumpſit etiam res ſuas, c. 30. n. 45.
Decl. hoc non relevare, ſi negligentia probetur, ibidem numer. 46.
Conductor non excuſatur, ex eo, quod fecerit illud, quod factum fuit à domino, c. 30. n. 47.
Negligentiæ præſumptio in conductore ceſſat ex probatione ſe eſſe diligentem in rebus ſuis, & alienis, capit. 30. num. 48.
Decl. ut ſi adſint indicia negligentiæ reſpectu incendii, tunc non ſufficiat probatio diligentiæ in genere, capit. 30. num. 49.
Ignem retinere in domo permiſſum eſt, & ideò probatio, quòd ab eo ortum habuerit incendium, non concludit culpam conductoris, c. 30 num. 50.
Lim. ſi ignis ſit immoderatus, ibid. n. 51.
Decl. non dici immoderatum ſi factum major ſolito ex juſta cauſa, c. 30. n. 50.
Ubi adſit pactum, quòd conductor non retineat ignem, ſi retinuerit, tenebitur de incendio, c. 30. n. 55.
Secus ſi pactum ſit de retinendo igne innocente, ibidem, num. 56.
Sic ubi aliquid aliud feciſſet conductor adverſus admonitionem, & proteſtationem locatoris, orto inde incendio, diceretur in culpa, & teneretur, c. 30. n. 57
Lucernam accenſam relinquere propè cubile, non eſt culpa ſufficiens, ut teneatur quis de incendio, c. 30. n. 60.
Canis caudam incendens, qui aufugiendo cauſaverit incendium domus, dicitur in culpa, & tenetur, niſi ſit infans, vel furioſus, cap. 30. n. 61.
Incendium cauſatum vi ventorum tribuitur caſui, capit. 30. numer. 65.
Decl. non procedere, ſi poſt ventum ortum conductor ei expoſuerit ignem, ibid. num. 63.

INCLUSIO.
INCLUSIO unius caſus, eſt excluſio alterius, c. 49. n. 40.

INCORPORATIO.
INCORPORATA eſſe bona Menſæ Eccleſiæ probatur ex declaratione Prælati, c. 14. §. 4. num. 33.
Et ceſſante declaratione, ſtatur conjecturis ejus voluntatis, ib. num. 34.
Et in dubio credendum noluiſſe incorporare, ibidem, numero 35.
Decl. non procedere, ſi incorporatio ſit evidenter utilis Eccleſiæ, ibid. num. 36.
Incorporatio bonorum Eccleſiæ, ſeu ammenſatio arguitur ex deſcriptione in Cataſtro, c. 14. §. 4. n. 38.
Incorporatio arguitur ex poſſeſſione diù retenta abſque nova conceſſione, & quantum tempus requiratur, cap. 14. §. 4. num. 39.
Lim. ſi adfuit impedimentum, vel difficultas concedendi, ibid. num. 40.

INCULTÆ.
INCULTÆ rei conceſſio reputatur perpetua non attentis verbis, cap. 54. §. 3. num. 17.
Et tranſit ad quoſcumque. ibid. num. 18.
Decl. tamen procedere, ſi verba non ſint clara in contrarium, ib. num. 19.

INDEBITUM.
INDEBITUM repetens probare debet ſolutionem fuiſſe indebitam, cap. 12. n. 74.

INDIRECTE.
INDIRECTE facere licet, quod non liceret directè ad evitandas conſtitutiones exorbitantes, c. 20. n. 194.
Decl. procedere ſi fiat ſine fraude, c. 20. n. 195.

INDIVIDUUM.
INDIVIDUUM dicitur quatuor modis, & quibus, capit. 26. num. 11.
Individuus cenſetur contractus, quando non reddit tantam utilitatem in parte reſpectu partis, quantam in toto reſpectu totius, cap. 14. §. 7. n. 15.
Ex diverſitate penſionis, non reſultat diverſitas contractus, cap. 14. §. 7. n. 16.
Clauſula, *& non aliàs*, reddit contractum individuum, ibidem, num. 17.
Et eſt limitativa voluntatis, ibid. n. 18.
Individua ſit diſpoſitio ex diverſitate partium, cap. 14. §. 7. num. 19.
Clauſula, *ſalvo, & reſervato beneplacito*, *& non aliàs* facit contractum individuum, c. 14. §. 7. n. 25.
Individuus redditur contractus, & corruit in totum ratione partis illicitæ, ſi appareat voluntas ſervandi inſtrumentum, prout jacet, c. 14. §. 7. n. 21.
Individuus contractus arguitur ex quo factus eſt ſub unica canonis reſponſione, c. 14. §. 7. n. 29.
Decl. procedere ſi ſit unica reſponſio pro toto tempore plurium annorum, ſecus ſi unica pro quolibet anno, cap. 14. §. 7. num. 30.
Poteſt tamen unica pro quolibet anno operari ſi dubitetur de dividuitate, ex quo plures res ſimul locatæ ſint, ibid. num. 31.
Contractus ſua natura dividuus poteſt ex voluntate partium individuus fieri, c. 14. §. 7. num. 35.
Individua bona cenſentur, quando pars non affert tantam utilitatem reſpectu partis quantam totum reſpectu totius, cap. 26. num. 15.
Individuum natura non poteſt ex voluntate partium fieri dividuum, ſecus autem è contra, quia quod eſt dividuum poteſt fieri individuum, c. 26. n. 54.
Individuum concurrens cum dividuo facit unum totum individuum, c. 26. n. 16.
Obligatio dividua ratione rei, ſit individua, ſi accedat pœna, c. 26. num. 15.
Obligatio rem reſtitui eſt individua, c. 26. num. 17.

Decl, procedere quatenus res reſtituenda non afferat tantam utilitatem in parte reſpectu partis quantam in totum reſpectu totius, ibid. n. 18.
Res qualibet præſumitur dividua, & allegans contrarium probare debet, c. 36. n. 19. & c. 7. n. 14.
Sunt tamen quamplura, quæ notum eſt non pati commodam diviſionem, & quæ ſint, c. 26. n. 20.
Negotium apothecæ eſt dividuum, c. 26. n. 21.
Domus præſumitur dividua, c. 26. n. 22.
Decl. procedere quo ad ſubſtantiam, ſecus quoad utilitatem, ib. num. 23.
Individua an ſit res, ſi dubitetur, poteſt deveniri ad electionem peritorum, c. 26. num. 24.
Pecudes cenſentur dividuæ, & conductores earum obligati pro rata, c. 26. n. 25.
Conſiſtentia in quantitate ſunt dividua, c. 26. n. 26.
Eccleſia, facta locatione ultra tempus permiſſum, non poteſt velle ei ſtare pro tempore permiſſo tantùm, ſi contractus ſit individuus, c. 14. §. 7. n. 36.

I N D U S T R I A.

INDUSTRIA perſonæ, ubi eſt electa, neceſſe eſt procedere per ſe ipſum, c. 14. §. 9. n. 14.

I N H I B I T I O.

INHIBITIO facta conductori ne fructus percipiat, vel diſtrahat affert ei impedimentum, c. 28. n. 62.
Decl. ut ſi deductum ſit in controverſiam, an inhibitio teneat, vel non, poſſit conductor iterum retardare ſolutionem mercedis, ib. num. 63.
Secus ſi proceſſum fuiſſet ad deputationem ſtretius exactoris, & ad mandatum de conſignando, c. 28. num. 64.

INQUILINUS, ET INQUILINATUS,

Quis ſit inquilinus, num. 1.
De prælatione ei competente in emptione, & locatione, ſeu de Privilegio inquilinatus, num. 2.

1 INQUILINUS dicitur Urbani prædii conductor, capit. 20, num. 85.
Inquilinus ut dicatur, requiritur conductio ad effectum habitandi, c. 20. n. 84. & n. 101.
Inquilinorum appellatione non veniunt conductores Apothecarum, & Magazenorum, c. 20. n. 82.
Contrarium, ibid. n. 83.
Inquilinus, & conductor ponuntur pro Synonymis, capit. 20, num. 100.
Inquilinatus non cadit in re propria, c. 20. num. 98.
Inquilinatus requirit pro ſuo antecedenti titolum conductionis, cap. 20. n. 99.
Emptor cum pacto de retrovendendo non poteſt dici inquilinus, cap. 20. n. 97.
Subinquilinus reſpectu primi eſt inquilinus, c. 20. num. 80.
Et reſpectu domini eſt ſubinquilinus, quouſque durat prima locatio, illa verò finita, ſi ſolvat penſionem, ſit inquilinus, ibid. num. 81.
2 JUS INQUILINATUS, ſeu privilegium prælationis inquilinis conceſſum eſt merè perſonale, & cedi non poteſt, cap. 20. num. 86.
Jus inquilinatus ſicut non poteſt transferri per ceſſionem, ita nec poteſt communicari per aſſumptionem in ſocium, cap. 20. num. 88.
Juri inquilinatus ac prælationis poteſt renunciari, ibidem, num. 89.
Et renunciatum cenſetur per relationem ad aliam locationem, in qua ſit renunciatio, c. 20 n. 90.
Non tamen cenſetur renunciatum per promiſſionem de reſtituendo domum vacuam in fine locationis, ibid. n. 91.
Ampl. etiamſi pactum ſit juratum, ibid. n. 92.
Inquilinatus renunciatio, annullato contractu in quo exiſtit, & ipſa corruit, c. 20. n. 94.
Inquilinatus privilegium perditur à conductore malè utente, & moroſo in ſolutione mercedis, c. 20. num. 106.
Jus inquilinatus expirante locatione, expirat, c. 20. n. 95.
Ampl. ut ſi locatio expiret per emptionem rei, etiamſi emptio reſolvatur, inquilinatus non reviviſcat, ibid. n. 96.
In Bulla Gregorii concedente prælationem inquilinis in emptione, decernitur omnia in ea contenta eſſe favorabilia, cap. 27. num. 149.
Bulla præfata concedit prælationem ſolùm inqnilinis, ibid. num. 150.
Conſtitutio dans dictam prælationem fundatur in æquitate, cap. 27. num. 146.
Conſtitutio præfata eſt juris communis correctoria, & ideò non extendenda, ibid. n. 147.
Non tamen eſt exorbitans, ibid. n. 148.
Romæ adeſt Decretum Camerale, quòd ſi dominus nolit habitare per ſe ipſum, debeat præferre inquilinum, capitul. 20. num. 62.
Et adeſt aliud Decretum reſpectu Anni Sancti tribuens ſimilem prælationem, ibid. n. 63.
Decreta prædicta impediunt etiam domino facultatem alterandi pacta, & petendi inſtrumentum locationis ab inquilino, c. 20. num. 64.
Decretum Camerale, quod ſervatur in Urbe favore inquilinorum, eſt ſtrictè intelligendum, c. 20. num. 75.
Statutum loquens de inquilino, non extenditur ad ſubinquilinum, cap. 20. n. 78.
Vid. in verb. *Statutum*.
Hebræi in Urbe habent privilegium inquilinatus, quod vocant Gazagà, c. 20. n. 107.
Et quia poſſunt facere melioramenta, eorum jus eſt majus ſimplici inquilinatu, & cedi poteſt, ibid. num. 108.
Et eſt jus perpetuum, & vendibile, c. 61. num. 284.

I N S O L I T U M.

INSOLITUM propriè eſt illud, quod non eſt ſolitum, cap. 49. num. 100.
Idque ſi pluries in brevi tempore evenerit, ib. num. 101.
Inſoliti caſus, vid. in verb. *Caſus*.

I N S T I T O R E S.

INSTITORES, & ſimiles miniſtri negotii habent hypothecam pro ſua mercede in rebus ejuſdem negotii, c. 41. n. 16.

I N S T R U M E N T U M.

INSTRUMENTUM ſuæ obligationis conficere quilibet tenetur, cap. 20. n. 72.
Decl. ut faciendum ſit inſtrumentum obligationis, non autem addendum aliquod pactum gravans, c. 20. num. 73.
Inſtrumentum referens emptionem, & non exprimens pretium, non probat, c. 22. num. 119.
Inſtrumentum contractus locationis ſicut probat actionem uni ex contrahentibus, ita probare debet eam alteri, capit. 48. num. 44.
Inſtrumentum ſi requiratur ad probationem, ſatis erit inſtrumentum de ſe non probans, ſi coadjuvetur, c. 20. n. 48.
Ampl. quòd etiamſi ſtatutum dicat, non poſſe quid probari niſi per ſcripturas, adhuc admittatur probatio per teſtes, ib. num. 49.
Decl. requiri hoc caſu quinque teſtes, ibid. n. 50.
Decl. 2. procedere, ut ſufficiant teſtes, ſi requiſita ſcriptura ad probationem tantùm, ſecus ſi ad ſubſtantiam, vel ſolemnitatem, c. 20. n. 52.
Inſtrumenta fundi, quæ ſint relativè, c. 25. n. 81.
Inſtrumenta fundi non veniunt fundo legato, vel vendito, cap. 25. num. 76.
Secus autem in locatione fundi, ibid. num. 77.
Decl. ut locator fundi præſtare teneatur inſtrumenta pro fructibus liquidis colligendis, ibid. num. 78.
Alia verò quatenus adſint tantùm, ibid. num. 79.
Triticum deſtinatum pro ſemine, reputatur inter inſtrumenta fundi, c. 23, num. 80.
Et debetur conductori quatenus in fundo ad hoc paratum exiſtat, ibid. n. 81.

I N T E G R U M.

INTEGRA RES non dicitur, ſi non poteſt in priſtinum reponi, cap. 55. num. 62.
Neque ſi locator adeptus ſit poſſeſſionem, vel aliter facta ſit executio, c. 55. n. 63.
Ampl. ſive executio facta ſit à lege, ſive ab homine, ibid. numer. 64.
Requiritur tamen executio perfecta, nec ſufficit relaxatum eſſe mandatum, vel ſubhaſtatio, ibid. num. 65.
Res integra non dicitur ad effectum purgandi moram, ſi dominus rem alteri locavit, c. 55. num. 72.
Secus ſi ſimpliciter jus ſuum alteri ceſſit, ibid. num. 73.

I N T E R E S S E.

Quanti plurimi, num. 1.
Præſtatur loco facti, num. 2.
Alia, num. 3.

1 INTERESSE quanti plurimi non debetur, ſi debitor frumenti habebat juſtam cauſam controvertendi traditionem, cap. 37. num. 75.
Item ſi abſque ulla culpa habuiſſet difficultatem aliquam tradendi, cap. 37. num. 76.
Item ſi locator frumentum receperit poſt tempus abſque proteſtatione, ibid. num. 77.
Intereſſe quanti plurimi debetur tantùm favore creditoris, qui propterea poteſt petere ſemper frumentum, ſi eſt debitum in genere, & ſi eſt debitum in ſpecie, uſquequò non appareat, vel præſumatur conſumptum, c. 37. n. 78.
Intereſſe quanti plurimi ut debeatur, requiritur debitorem eſſe conſtitutum in mora, c. 37. num. 79.
Mora incurritur per lapſum diei ad hunc effectum, cap. 37. num. 80.
Decl. procedere in eo qui contraxit, & diem appoſuit, non in hærede, ibid. n. 81.
Secus ſi conſtaret de ſcientia hæredis, vel dies veniſſet tempore defuncti, ibid. num. 82.
2 INTERESSE præſtari ſufficit ab eo, qui factum promiſit, c. 22. num. 104.
Intereſſe præſtans dicitur verè, & propriè ſervare promiſſa, cap. 22. n. 105. & c. 63. num. 19.
Ampl. etiamſi promittens habeat facultatem tradendi rem, d. cap. 22. num. 106.

Lim.

Digitized by Google

Lim. ſtante ſtatuto, quòd promiſſiones præcisè obſerventur, ibid. num. 107.
Prædictum ſtatutum adeſt Romæ, c. 164. ibid. num. 107.
Decl. d. ſtatutum intelligi de promiſſione per ſtipulationem, non autem de ſimplici per pactum, c. 55. num. 109.
Lim. 2. ſtante juramento, quia tunc adimplendum præcisè, ib. num. 110.
Ampl. limitationem producere etiam quoad hæredem jurantia, ibid. n. 111.
Decl. ut ſi intereſſe ſit idem cum re promiſſa, tunc agi poſſit directè ad illam rem, ſecus ſi factum ſit quid diverſum, ib. n. 112.
3 INTERESSE venditionis non factæ eſt liquidandum, & continere poteſt quid ultra pretium rei, c. 51. n. 115.
Intereſſe conductoris cui res non traditur, continet id quod pluris rem ſublocaſſet, & omne aliud lucrum, quod ex uſu rei eſſet facturus, c. 28. n. 10.
Intereſſe ut peti poſſit ab eo qui promiſit locare, neceſſe eſt, ut conſtituatur in mora, ſed debet intentari certi conditio, c. 23. num. 116.

INTERPRETATIO.

INTERPRETATIO per quam aliqua pars remanet decepta, non eſt ſumenda, c. 17. n. 11.
Interpretatio ſemper ſumenda eſt pro evitanda contrarietate pactorum, c. 53. num. 131.
Locatio, & conductio quomodo interpretetur,
Vid. in verb. *Locatio*, num. 7.

INVECTA, ET ILLATA,

Quid ſunt, & de eorum hypotheca, & quid poſſit circa ea locator, & alia generalia, num. 1.
Quæ bona cadant ſub d. hypotheca, num. 2.
Dicta hypotheca habet prælationem, durat, & competit contra tertium, num. 3.
Quid requiratur, ut intret d. hypotheca, n. 4.

1 INVECTÆ res dicuntur illæ, quæ dorſo, & *illata* illæ, quæ manu in prædium ſunt introductæ, c. 40. n. 10.
Invecta, & illata in prædium conductum remanent tacitè hypothecata domino prædii, c. 40. n. 1.
Et hæc eſt hypotheca, generalia, & tacita legalis facto hominis interveniente, ibid. num. 2.
Hypotheca invectorum in prædium conductum prodeſt locatori non ſolùm pro credito penſionis, ſed etiamſi conductor deterioraſſet prædium, c. 40. n. 4.
Ampl. ut poſſit etiam locator pro quocumque alio credito invecta, & illata retinere, ibid. n. 5.
Decl. procedere ſi poſſideat, ibid. n. 6.
Invecta, & illata in prædium urbanum remanent hypothecata domino etiam ignoranti introductionem, ſecus autem in prædio ruſtico, cap. 40. n. 11.
Invecta, & illata in prædium ruſticum, ut remaneant hypothecata, aliqui volunt non ſufficere ſcientiam, ſed requiri pactum, cap. 40. n. 12.
Contraria tamen opinio eſt magis communis, ibid. num. 13. & 14.
Ubi quod eſt etiam verior, & n. 17.
In invectis, & illatis competit locatori actio Serviana, cap. 40. num. 18.
Invecta, & illata dicuntur eſſe pignori penès locatorem, cap. 40. num. 36.
Invecta, & illata in prædium locatum, an poſſideantur à locatore, eſt quæſtio ardua, c. 40. n. 38.
Invecta, & illata poſſunt à locatore pro ſua ſecuritate includi, c. 40. n. 40.
Et per talem incluſionem acquirit earum poſſeſſionem, ibid. num. 41.
Et ex poſtea poteſt illa capere propria auctoritate, cap. 40. num. 42.
Et poteſt illa retinere, ibid. n. 43.
Et ſufficit locatorem ea deſcribere, ad hoc ut dicantur incluſa, ib. num. 44.
Et practicatur dicta deſcriptio, c. 40. n. 45.
Decl. deſcriptionem, ſeu incluſionem non poſſe fieri ſemper, ſed ſolùm conductore mercedem non ſolvente, ibid. n. 46.
Deſcriptio bonorum illatorum, ſeu bonorum incluſio prædicta, poteſt fieri pro locatore propria auctoritate, cap. 40. num. 47.
Et hoc modo procedit, quòd dicitur conductorem poſſe executivè agere contra bona invecta, & illata, & ea propria auctoritate capere, nempe illa priùs deſcribendo, & deinde capiendo, ibid. n. 48.
At licèt poſſit locator dicta bona capere ſine Judice, honeſtiùs tamen faciet eum Judice, c. 40. n. 49.
Et poteſt petere aſſociationem, ibid. n. 50.
Vid. *Aſſociatio*.
Adverſus bona invecta, & illata conceditur mandatum de aſſociando, vel ad exhibendum, aut aliud opportunum via executiva, c. 40. n. 57.
Ceſſante verò dicta deſcriptione, locator intentare debet, vel Servianam, vel Salvianum, non autem executivè agere, ib. n. 58.
Decl. ut non competat via executiva agendo, ſed excipiendo adverſus alium creditorem executivè contra dicta bona agentem, c. 40. n. 59.
2 HYPOTHECA tacita invectorum, & illatorum, procedit etiam in invectis per ſolam patientiam, c. 40. n. 60.
Et in invectis per colonum reſpondentem quid certum in fructibus, ibid. n. 61.
Non autem procedit in invectis per famulum in domum domini, cap. 40. n. 62.
Invecta per ſubconductorem remanent hypothecata etiam primo locatori, cap. 40. n. 63.
Minoris bona invecta, & illata in prædium ab eo conductum, an tacitè remaneant hypothecata locatori, eſt magna controverſia, c. 40 n. 65.
Qui tenent negativam opinionem, referuntur, ib. n. 66.
Affirmativam qui tenent, referuntur, ib. n. 67.
Ratio præcipua opinionis affirmativæ eſt, quia lex approbat conductionem à minore factam, c. 40. n. 68.
Ratio præfata refellitur, ibid. n. 69.
Vid. in verb. *Minor*.
Bona Eccleſiæ invecta, & illata in domum conductam non remanent tacitè hypothecata, c. 40. n. 85.
Clericorum bona propria invecta, & illata in prædium conductum remanent hypothecata, c. 40. n. 86.
Res aliena bona fide poſſeſſa ſi inferatur in prædium conductum, remanet hypothecata, c. 40. n. 87.
Hypotheca rei alienæ invectæ, & illatæ prodeſt, ut conductor intentet Salvianum, non autem Servianam, capit. 40. num. 90.
Res aliena mala fide poſſeſſa ſi inferatur in prædium conductum, non remanet hypothecata, c. 40. n. 91.
Ampl. etiamſi dominus rei illationem ignoret, ſecundùm aliquos, ibid. num. 92.
Contr. tamen opinio eſt magis communis, c. 40. n. 93. & n. 94. ubi quòd eſt etiam verior.
Decl. dictam contrariam procedere, ſi dominus non ſit præſens illationi, vel quando ſcit, contradicat, c. 40. n. 95.
Lim. eamdem opinionem primò, ut non procedat ſi dominus ſcivit rem ſuam induci, & tacuit dolo, ut deciperetur locator, cap. 40. num. 96.
Lim. 2. ſi dominus permiſit induci res, ut permanerent in domo toto tempore locationis, ibid. n. 97.
Lim. 3. ſi res locata ſit pupilli, vel Eccleſiæ, ibid. n. 98.
Lim. 4. ſi cum ſcientia, & taciturnitate concurrat, quòd dominus rerum ſit conjunctus conductori illa inducenti, cap. 40. num. 99.
Maximè in bonis patris inductis in domum, à filio de ejus conſenſu conductam, c. 40. num. 100.
Limitatur aliis modis dicta concluſio relativè, ib. n. 101.
Hypotheca tacita invectorum, & illatorum non comprehendit illas res, quæ cenſentur comprehenſæ in obligatione generali expreſſa, c. 40. n. 102.
Obligatio generalis non comprehendit veſtes, nec alia mobilia neceſſaria debitori, c. 40. n. 103.
Libri ſcolariorum, & Doctorum, arma militum, & Breviarium Clericorum, ſunt mobilia neceſſaria, & non cadunt ſub hypotheca, ibid. num. 104.
Contr. quoad hypothecam invectorum, & illatorum, ibid. num. 105.
Decl. ſecundam procedere tantùm in caſu, quo non eſſent invecta alia bona quàm præfata, ibid. num. 106.
Et debebit locator probare non fuiſſe invecta alia bona, c. 40. num. 107.
Inſtrumenta, & chirographa, & nomina debitorum, non cadunt ſub hypotheca invectorum, & illatorum, c. 40. n. 108.
Pecunia invecta in domum conductam præſidii cauſa, cadit ſub hypotheca, ſecus autem in pecunia invecta, ut quotidie expendatur, c. 40. num. 109.
Boves aratorii, & inſtrumenta neceſſaria ad agriculturam, non cadunt ſub hypotheca invectorum, & illatorum, cap 40. num. 110.
Et generaliter non poteſt in eis fieri executio, ib. n. 111.
Ampl. procedere tam in foro ſæculari, quàm in Eccleſiaſtico, cap. 40. n. 112.
Lim. ſecundùm aliquos ſi non poſſit fieri executio in aliis bonis, ibid. num. 113.
Contrarium tamen tenent alii, ibid. n. 114.
Lim. 2. attendi conſuetudinem, quæ in diverſis locis adeſt, ut executio etiam in dictis bonis fiat, c. 40 n. 115.
Lim. 3. ſi mediante executione non impediatur agricultura, ib. n. 116. & 117. quando, & quomodo hoc procedat.
Merces an cadant ſub hypotheca invectorum, & illatorum, eſt quæſtio controverſa, & qui eam tractent, Vid. in verb. *Merces*.
Fructus prædiorum propriorum conductoris in domum conductam invecti, tam ad uſum proprium, quàm ad effectum vendendi, cadunt ſub hypotheca, c. 40. n. 123.
Invecta, & illata etiamſi ſint partim venalia, partim non, cadunt ſub hypotheca, c. 40. n. 125.
Conducta domo, ſeu alia manſione pro conſervatione mercium, merces ibi conductæ remanent hypothecatæ pro penſione, cap. 40. num. 126.

Digitized by Google

5 HYPOTHECA pro mercede domus conductæ ad conſervandas res ibi illatas eſt fortior hypotheca invectorum, & illatorum in domum conductam ad habitandum, cap. 40. num. 127.
Et habet prælationem, quo ad alios creditores in rebus conſervatis, ibid. num. 128.
Hypotheca competens locatori in invectis, & illatis habet prælationem ſecundùm aliquos, c. 40. n. 129.
Contr. eſt magis receptum, ibid. n. 130.
Creditor pro funere conductoris præfertur locatori in invectis, & illatis, cap. 40. num. 131.
Ampl. præferri etiam ei qui locavit pro rebus ipſis conſervandis, ibid. n. 132.
Hypotheca in invectis, & illatis competit etiam contra tertium cauſam à conductore habentem, c. 40. n. 133.
Non tamen poteſt contra tertium intentari via executiva, ib. num. 134.
Decl. non poſſe intentari viam executivam contra tertium, ſi res non ſit ampliùs in domo conducta, ſecus autem è contra, cap. 40. num. 135.
Lim. ut non tranſeat dicta hypotheca contra tertium, in rebus venalibus, cap. 40. num. 136.
Decl. limitationem non procedere, ſi res venales fuerint à locatore incluſæ, ibid. num. 137.
Decl. 2. non procedere ſi ante alienationem fuiſſet judicium intentatum à locatore, ibid. n. 138.
Decl. 3. extingui hypothecam venalium ſi venditæ ſpecialiter, ſecus ſi tota Apotheca, vel totum negotium, aut aliqua ejus pars integralis, ibid. n. 139.
Et ubi venditæ ſpecialiter merces, ſi aliæ emantur, uti ſubrogatæ, remanent hypothecatæ, ibid. n. 140.
Hypotheca invectorum, & illatorum durat, etiamſi inquilinus bona è domo extraxerit, c. 40. num. 142.
Intellige ſi fuerant illata in domum animo, ut ibi permanerent, ibid. num. 143.
Ampl. ut poſſit locator agere contra conductorem, qui bona invecta extraxit, ut ea reportet, cap. 40. num. 144.
6 INVECTA in porticum domus, remanent hypothecata locatori, cap. 40. n. 145.
Invecta in apothecam, horreum, ſtabulum, aream, vel cortem domui junctis, remanent hypothecata, c. 40. n. 147.
Invecta in molendinum conductum, ſi in eo non habitatur, ut remaneant hypothecata, requiritur ſcientia locatoris, cap. 40. num. 149.
Invecta in navim conductam remanent tacitè hypothecata, cap. 40. num. 151.
Invecta in vehiculum conductum remanent hypothecata, cap. 40. num. 153.
Hypotheca invectorum, & illatorum in navim, vel vehiculum conductum præfertur aliis, cap. 40. n. 155.
Hypotheca tacita in invectis, & illatis non ceſſat ex eo quòd locator de hypotheca expreſſa ſibi proſpexerit, cap. 40. numer. 156.
Lim. ſi expreſſa ſit in ipſis invectis ad novandum tacitam, ib. num. 162.
Hypotheca in invectis, & illatis ceſſat ſi datus fidejuſſor pro ſolutione penſionis ſecundùm aliquos, c. 40. n. 159.
Contrarium tamen probatur, ibid. n. 160.
Decl. primam procedere ſi conventum invecta pignori eſſe donec ſatisfactum fuerit locatori, & poſtea locator receperit fidejuſſorem, ibid. n. 161.
Hypotheca in invectis, & illatis remiſſa, non cenſetur propterea remiſſum jus executivum in eiſdem competens, capit. 40. num. 163.
Hypotheca in invectis, & illatis, eſt privilegium perſonale locatoris, & non tranſit in ſingularem ſucceſſorem, cap. 40. num. 164.
Poteſt tamen cedi per ceſſionem ſpecialem juxta veriorem opinionem, ibid. num. 165.
Ad hoc ut inducatur dicta hypotheca, requiritur rem inferri in prædium conductum animo, ut ibi permaneat uſquequò duret locatio, cap. 40. n. 3.
Hypothecam prætendens ex eo quòd fuerint bona invecta, & illata in prædium conductum, probare debet factum illationis, c. 40. num. 24.
Et probare etiam debet quòd illata fuerint cum animo quòd ibi permanerent uſquequò duraret locatio, c. 40. n. 25.
Animus prædictus probatur præſumptione reſultante ex qualitate rei ſolitæ locari, ibid. num. 26.
An res ſint dictæ qualitatis, ſtatur arbitrio Judicis, ibid. numer. 27.

INVENTARIUM.

INVENTARII beneficium non ſuffragatur niſi ad hoc ut hæres non teneatur de propriis bonis, c. 64. n. 80.

INVENTOR.

INVENTOR rei alienæ non poteſt pro reſtitutione aliquid petere, ſed poteſt à ſponte dante recipere, c. 15. n. 18.
Inventor rei alienæ tenetur eam domino reſtituere, capit. 15. num. 15.
Ampl. ut ſi dominum reperire non poſſit; adhuc ei reſtituere debeat dando pauperibus pro eo, ibid. n. 16.
Decl. ut ſi ſit pauper, poſſit eleemoſynam ſibi facere, cap. 15. num. 17.
Operæ pro inveniendis rebus perditis locari poſſunt, cap. 15. num. 19.

INVESTITURA.

INVESTITURA nova non recipit interpretationem ab antiqua, in eis quæ illi expreſſe contradicunt, c. 53. n. 108.
Inveſtitura nova, dicitur differre ab antiqua, ſi in ea deficiat clauſula cæterata in ſtipulatione pro hæredibus, capit. 53. num. 109.
Inveſtitura nova comprehendens etiam extraneos arguit, idem fuiſſe de antiqua, c. 53. num. 123.
Conſenſus præſtitus alienationi rei emphyteuticæ continet aliquando nova pacta, & importat novam inveſtituram, cap. 53. num. 114.
Inveſtituræ qualitas non alteratur per ſolam mutationem perſonarum, niſi fiat conceſſio perſonæ fictæ, c. 62. n. 83.

JUDEX.

JUDEX dicitur bonus vir, c. 17. num. 62.
Judex in cauſa neceſſitatis non compellens Advocatum ſcribere, peccat, c. 20. num. 32.
Judex competens pro recuperatione rei nolliter alienatæ per Eccleſiam, eſt Judex Eccleſiaſticus, etiam contra laicum, c. 14. §. 7. num. 92.
Ampl. procedere tam in actione reali, quàm in mixta, ib. n. 93.
Epiſcopus eſt Judex competens pro recuperatione rei ab ipſomet alienatæ, ſi judicium agatur nomine Eccleſiæ, cap. 14. §. 7. num. 94.
Decl. procedere, ſi non allegetur ſuſpectus, prout poteſt, ibid. num. 95.
Judicis delegati juriſdictio per primum actum expirat, ſive benè, ſive malè proceſſerit, c. 14. §. 9. num. 20.
Judices ſolent in concurſu probationum mediam viam eligere, cap. 34. §. 4. num. 38.
Judex poteſt ſe extrajudicialiter informare, & valorem arbitrari, c. 34. §. 5. num. 72.
Secus ſi viam peritorum elegerit, quia eis diſcordantibus, tenetur tertium eligere; nec poteſt eligere ſe ipſum, ibid. n. 73.
Judex poteſt habere fidem uni ex peritis diſcordantibus, cap. 34. §. 5. num. 95.
Judici permiſſum eſt corrigere relationes peritorum, cap. 34. §. 5. num. 96.
Judicis arbitrio multum deferunt jura in æſtimatione melioramentorum, c. 34. §. 5. num. 97.
Factum Judicis reputatur factum partis, c. 58. n. 71.

JUDICIUM.

JUDICIUM de re locata evacuanda eſt ſummatim, & quomodo in eo procedatur, c. ult. num. 28.
Judicium de re locata evacuanda eſt poſſeſſorium, cap. ult. num. 36.
Minor habet legitimam perſonam ſtandi in judicio poſſeſſorio abſque curatore, c. ult. n. 27.
Locator poteſt incipere judicium contra conductorem à mandato de expellendo, ſeu evacuando, c. ult. n. 25.
Poſſeſſoria judicia non dantur pro annuis præſtationibus perſonalibus, cap. 43. num. 4.
Vid. in verb. *Quaſi poſſeſſio*.

JURA.

Vid. *Jus* in princ.

JURAMENTUM.

Operatur, & alia de eo in genere, num. 1.
Juramentum de aliqua re in ſpecie, num. 2.

1 JURAMENTUM impedit peti reſciſſionem propter læſionem, cap. 18. n. 75.
Contr. eſt verius, præcipuè in Urbe propter ſtatutum, ib. num. 76.
Decl. primam, ut quatenus ſit vera, non procedat, ſi adſit læſio valdè ultra dimidiam, ibid. num. 77.
Decl. 2. ut juramentum non impediat peti ſupplementum pretii, ibid. n. 78.
Decl. 3. ut non procedat in minore, ibid. n. 79.
Contrarium, ibid. n. 80.
Lim. hoc contrarium in pupillo, & proximo pubertati, cap. 18. num. 81.
Lim. 2. ſi minor enormiſſimè lædatur, ibid. n. 82.
Decl. requiri læſionem valdè ultra dimidiam, ibid. n. 83.
Juramentum habere ſolet vim ſpecialis expreſſionis, capit. 49. num. 78.
Juramentum fortius ſtringit vim pactorum, non autem ea ampliat, cap. 20. n. 93.
Juramentum perpetuat actiones uſque ad quadraginta annos, c. 24. num. 73.
Juramentum firmat contractum intra ſuos limites, non autem illum extendit, c. 56. num. 37.
Juramentum non operatur ultra intentionem jurantis, cap. 55. num. 5.
Juramentum confirmat, non autem ampliat obligationem, c. 55. num. 6.

Juramentum obligat ad obſervantiam contractus præciſam, quando ita ſervari poteſt, c. 61. n. 107.

Juramentum promittentis obligat ad obſervantiam præciſam, itaut non ſufficiat præſtare intereſſe, cap. 63. num. 27.

Amplia etiam quoad hæredem jurantis, ibid. n. 28.

Contrarium quoad hoc tenent alii, ibid. n. 29.

Juramentum requirit tactum ſcripturarum, & ideò non poteſt cenſeri tacitè repetitum, cap. 64. num. 32.

2 JURAMENTUM DE NON ALIENANDO bona Eccleſiæ præſumitur præſtitum à Prælatis, cap. 14. §. 12. num. 14.

Juramentum de non alienando, ſi ſit ſimpliciter præſtitum intelligitur in caſu illicito, ſecus ſi ſit de non alienando inconſulto Romano Pontifice, cap. 14. §. 12. num. 15.

Lim. ut non obliget in modicis, neque in caſu neceſſitatis, in quo adiri non poſſit Papa, ibid. num. 16.

Juramentum de non alienando operatur, quòd alienans ſit perjurus, non autem, quòd contractus ſit nullus, cap. 14. §. 12. num. 17.

Jurans non alienare, locando ad longum tempus, perjurium non incurrit, c. 6. n. 9.

Juramento in litem ut locus ſit, requiritur dolus ex parte ejus, contra quem defertur, & difficultas probationis ex parte ejus, cui defertur ca dolo illo cauſate, cap. 33. num. 24.

Juramentum teſtium non probatur per verba enuntiative, *teſtis juratus*, cap. 14. §. 9. n. 18.

JURISDICTIO.

JURISDICTIO Eccleſiaſtica locari non poteſt, c. 11. num. 31. & cap. 14. §. 12. num. 11.

Juriſdictio etiam de jure civili locari non poteſt, cap. 11. numer. 32.

Juriſdictio in perſonas Eccleſiaſticas non debet de facili cenſeri laicis conceſſa, cap. 63. num. 70.

Juriſdictio non venit in locatione fundi, cap. 23. num. 89.

Juriſdictio, & honor venit in locatione Villæ, vel Caſtri, c. 23. num. 92.

Decl. venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad breve, ibid. num. 94.

JUS.

JURA loquentia de emphyteuſi procedunt etiam in locatione ad longum tempus, cap. 14. §. 4. num. 2.

Jura competentia ex particulari diſpoſitione, ſunt perſonalia, & cedi non poſſunt, cap. 20. num. 87.

Jura conductionis cedi poſſunt, & ceſſionatius efficitur conductor, cap. 32. num. 29.

Decl. non effici conductorem ceſſionarium, ſi facta ſimplex ceſſio participationis lucrorum, cap. 32. num. 30.

Reſoluto jure dantis, reſolvitur jus acceptatoris, cap. 61. num. 61.

Jura ut veniant in locatione, non ſatis eſt rem locatam complecti univerſitatem agrorum, cap. 23. n. 58.

JUS ACCRESCENDI.

JUS ACCRESCENDI regulariter in contractibus non datur, cap. 26. num. 44.

Contrarium tenent aliqui in locatione, ibid. num. 45.

Decl. regulariter non dari in locatione, ſed applicari plures limitationes, ibid. num. 46.

Regule, quòd in contractibus non detur jus accreſcendi limitatur primò in contractibus ultro citroque obligatoriis, ib. num. 47.

Lim. 2. in contractibus, qui continent cauſam lucrativam, ibid. num. 48.

Lim. 3. quando concedentem intereſt, ut jus accreſcendi locum habeat, ibid. num. 49.

Lim. prædictæ ſunt controverſæ, cap. 26. num. 50.

Jus accreſcendi cenſetur potiùs optatum, quam communio, cap. 26. num. 52.

Stante præcepto teſtatoris, quòd res duobus vendatur, uno emere recuſante, tenetur hæres vendere alteri ratam ſuam, ibid. num. 53.

Jus accreſcendi in emphyteuſi datur, ſi ſit titulo oneroſo conceſſa, non ſi lucrativo, c. 26. num. 54.

Jus accreſcendi habet locum in emphyteuſi, ex tacita voluntate contrahentium, cap. 26. num. 23.

Et ſufficiunt conjecturæ, ibid. num. 64.

Jus accreſcendi non habet locum poſt emolumentum quæſitum, cap. 26. num. 58.

Decl. ut licèt non habeat locum jus accreſcendi, poſſit habere locum jus non decreſcendi, ibid. num. 59.

Decl. 2. ut non ſufficiat acquiſitio, quæ dicitur fieri ipſo jure, ſed requiratur acceptatio, ibid. num. 60.

Decl. 3. requiri acquiſitionem liberam, & puram, nec ſufficere acquiſitionem cum ſubauditione aliqua, vel ratione alicujus qualitatis, ibid. num. 61.

Decl. 4. non procedere ſi appareat contraria voluntas contrahentium etiam tacita, ibid. num. 61.

Jus accreſcendi in locatione pluribus facta, inducitur ex pacto, quòd poſt mortem eorum bona revertantur, cap. 26. num. 65.

Et maximè, ſi dictum ſit, poſt mortem omnium, ib. n. 66.

Jus accreſcendi in locatione inducitur ex eo, quòd dictum ſit, mortuo uno, res vadat ad alium, c. 26. n. 67.

Decl. ut, ſi non ſolùm facta ſit recipientibus, ſed etiam eorum filiis, & additum, & aliquo eorum decedente ſine filiis, ejus pars vadat ad alium, jus accreſcendi cenſeatur inductum ſolùm inter primos, non etiam inter filios, ibid. num. 68.

Secus ſi dictum, quòd pars præmorientium deveniat ad ſuperſtites, vel ſi dictum, & eis deficientibus, ibid. num. 69.

Jus accreſcendi, ut intret in locatione, ſufficit eam eſſe factam pluribus in ſolidum, cap. 26. num. 70.

Decl. non ſufficere conductores eſſe obligatos in ſolidum, pro mercede, ſed requiri conceſſionem eis in ſolidum eſſe factam, ibid. num. 71.

Sed licèt non ſufficiat dicta obligatio in ſolidum, tamen facit conjecturam urgentem, ibid. num. 72.

Sufficit locationem eſſe factam juxta formam aliarum, & in illis adeſſe clauſulam in ſolidum, ad hoc, ut intret jus accreſcendi, ib. num. 73.

Si locatio facta eſt pluribus, & eorum cuilibet intrat jus accreſcendi, ibid. n. 74.

Idem in conceſſa duobus, & utrique, c. 26. n. 75.

Et generaliter ſtantibus ſimilibus dictionibus diſtributivis, ibid. num. 76.

De dictione *cuique* eſt valdè controverſum, an ſit diſtributiva, & operetur dari jus accreſcendi, ibid. num. 77.

Jus accreſcendi in locatione datur quandoque inter primos, & non inter deſcendentes, & quandoque è contra, capit. 26. num. 78.

Jus accreſcendi, ubi regulariter non datur, dictiones illud importantes operantur tantùm reſpectu eorum, quibus ſunt adjectæ, c. 26. num. 79.

Lim. ſecundùm aliquos, ſi adjectæ ſint ſucceſſoribus, quia arguitur, quòd partes voluerint idem in ſtipulantibus, cap. 26. num. 80.

Locatione facta cum dictione *cuique* relata ad filios, datur jus accreſcendi non ſolùm inter filios, ſed etiam inter filium unius, & patruum, c. 26. num. 83.

Pactum, quòd ſi unum ex conductoribus non ratificet, ejus pars acquiratur alteri, demonſtret partes voluiſſe dari jus accreſcendi, c. 26. n. 84.

Idem arguitur ex ſolito concedendi, ut jus accreſcendi locum habeat, ibid. num. 85.

Idem ex obſervantia ſubſecuta, ibid. num. 86.

Idem ex quo nullus ex ſtipulantibus filios haberet, ib. n. 87.

JUS CANONICUM in materia tendente ad evitandum peccata, ſervari debet, etiam in foro ſæculari, c. 52. num. 34.

Jus canonicum non eſt dicendum, quòd diſcrepet a jure civili, quando conciliari poſſunt, c. 46. n. 52.

JUS DECIMANDI in quo conſiſtat, & quando cenſeatur conceſſum, vel non, cap. 10. n. 89. 90. & 91.

Jus decimandi venit in locatione ad modicum, non in locatione ad longum tempus, cap. 23. n. 95.

Jus decimandi poteſt transferri in locatione ad longum tempus, & quomodo, c. 23. num. 96.

Jus decimandi poteſt transferri in conductorem, ſed debet conſtare de voluntate, cap. 23. num. 97.

JUS GENTIUM dicitur quo omnes gentes utuntur, c. 1. n. 33.

JUS INQUILINATUS, vid. *Inquilinus.*

JUSPATRONATUS eſt ſpirituali annexum, & quomodo, c. 11. num. 33.

Juſpatronatus ſeparatim de per ſe locari non poteſt, cap. 11. num. 34.

Juſpatronatus ſi locetur cum rebus, quæ locari poſſunt, annullatur tota locatio, cap. 11. num. 35.

Decl. procedere ſi appareat ratione juriſpatronatus aucta merces, ibid. num. 36.

Simonia cadit in jurepatronatus, cap. 11. num. 37.

Juſpatronatus venit in locatione aliarum rerum, cap. 11. n. 38.

Decl. procedere in locatione ad longum tempus, ibid. n. 40.

Juſpatronatus, ut veniat in locatione neceſſe eſt locationem eſſe univerſalem reſpectu rei locatæ, c. 11. n. 41.

Juſpatronatus Cappellæ exiſtentis in Palatio cenſetur reſervatum pro domino Palatii, c. 11. num. 46.

Juſpatronatus Eccleſiæ in fundo exiſtentis, an cenſeatur annexum fundo, cap. 11. num. 47.

Juriſpatronatus fundatio attendi debet, ad dignoſcendum cui ſit reſervatum, cap. 11. n. 48.

Juſpatronatus exiſtens in Caſtro, arguitur Caſtro annexum, cap. 11. num. 49.

Juſpatronatus, an ſit annexum Caſtro, vel juriſdictioni, attenditur obſervantia, c. 11. num. 50.

Juſpatronatus annexum alicui rei, an veniet in locatione illius etiamſi expreſſum ſit juſpatronatus, quando expreſſio ſtat declarativè, non principaliter, c. 11. num. 51.

Expreſſio quando dicatur declarativè, & quando principaliter, ibid. num. 52.

Juſpatronatus, ſi in locatione expreſſum ſit declarativè, poteſt ejus intuitu augeri penſio, cap. 11. num. 53.

Juſpatronatus venit in donatione univerſali omnium bonorum, non autem in ſimili locatione, cap. 11. num. 42.

Juſpatronatus non venit, ſi locetur hæreditas, capit. 11. numer. 43.

Juſpatronatus non venit in locatione rei particularis, c. 23. num. 91.
Juſpatronatus venit etiam in locatione particulari, ſi eſt ei annexum, & ſlet acceſſorè ad illam, c. 31. n. 45.
Locata domo exiſtente in P ochia, in qua Parochiani præſentant Parochum, an conductor præſentare debeat, c. 27. num. 195.
Emens rem principaliter ad effectum acquirendi juſpatronatus in ea exiſtens, non eſt tutus in conſcientia, nec in foro fori, cap. 11. num. 54.
Juſpatronatus venit, ſi locata villa, vel Caſtro, c. 23. n. 92.
Decl. venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad modicum, ibid. num. 94.
JUS PERCIPIENDI aliud eſt formale, aliud cauſale, quod dicimus commoditatem, & iſtud poteſt transferri ſine beneplacito, cap. 14. §. 5. n. 12.

JUSTITIA.

JUSTITIA ſtat in medio, cap. 18. num. 49.

L

LABRA.

LABRA, & fiſtulæ domus ſunt, & in locatione domus veniunt, cap. 23. num. 50.

LAICI.

LAICI, non poſſunt conducere jus decimandi, etiam ad modicum tempus, cap. 10. num. 86.
Laici poſſunt conducere decimas conſideratas, prout ſunt fructus, cap. 10. num. 87.
Laici prohibentur conducere obventiones Eccleſiaſticas, cap. 10. num. 76. & num. ſeqq.
Laici ſunt prorſus incapaces oblationum, quæ ſiunt in Eccleſia, cap. 10. num. 79.
Laicus conductor oblationum Eccleſiaſticarum non poteſt de per ſe de altari levare, cap. 10. num. 80.
Laici ſunt incapaces decimarum, c. 10. num. 81.
Decimæ aliæ ſpirituales, aliæ temporales, & iſtarum laici ſunt capaces, ibid. num. 82.
Laici non poſſunt conducere decimas etiam ad modicum tempus, intelligendo de jure percipiendi eas, c. 10. num. 86.

LAUDEMIUM.

LAUDEMIUM non debetur ex alienatione rei locatæ, cap. 3. num. 54.
Non tamen repugnat locationi pactum, quòd debeatur laudemium, cap. 3. num. 55.
Laudemium eſt quinquageſima pars pretii, c. 3. n. 56.
Laudemii ſolutio denotat bona eſſe emphyteutica, c. 3. n. 57.
Secus ſi appareat ſolutum per errorem, c. 3. n. 58.
Laudemium ſolvi debet ſolùm ab extraneis, c. 53. n. 91.
Sed datur caſus, quòd ſolvi debeat etiam à deſcendentibus, & quando, ibid. num. 92.

LEGATUM.

LEGATUM eſt donatio quædam, c. 61. num. 167.
In pluribus tamen differt à donatione, & ſignanter in eo, quòd legatum latiùs interpretatur favore legatarii, ibidem num. 168.
Legatum ſub conditione ad utilitatem filiorum appoſita, conditione per mortem filiorum deficiente, non debetur, cap. 50. num. 4.
Labor, & pecunia diviſionem patiuntur in legato, non in contractu, ibid. num. 6.
Legatum annuum relictum pro cura præſtanda negotiis plurium filiorum, omnibus filiis defunctis præter unum, qui ſit hæres omnium, itaut idem labor legatario ſuperſit, non erit ei minuenda annua præſtatio, c. 50. num. 96.
Legatum ſcholari factum, ſi in ſtudio permanſerit, debetur etiamſi tempore vacationis ad domum redeat, cap. 50. numer. 103.
Legata res cenſetur relicta libera, & ſi non eſt, hæres tenetur eam luere, c. 61. num. 169.

LEGATARIUS.

LEGATARIUS rei locatæ non poteſt agere ad penſiones, niſi in legato dictum ſit *ſalvo jure coloni*, c. 61. n. 141.
Legatarius non tenetur ſtare locationi factæ à teſtatore, cap. 61. num. 140.
Decl. legatarium non teneri ſtare locationi ad breve tempus, ſecus ſi ad longum tempus facta ſit, c. 61. n. 142.

LEGITIMA.

LEGITIMAM recipiens in fundo locato non tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 272.

LEGITIMATI.

LEGITIMATI non poſſunt petere renovationem locationis bonorum Eccleſiaſticorum, c. 62. num. 70.
Legitimati ſunt incapaces bonorum Eccleſiaſticorum per viam ſucceſſionis, non autem per viam novæ acquiſitionis Eccleſia volente, ibid. num. 71.

LENOCINIUM.

LENOCINIUM locari non poteſt, c. 15. num. 54.

LÆSIO.

Attenditur, & operatur, num. 1.
Quæ impediant dari de læſione, num. 2.
De probatione læſionis, num. 3.

1 LÆSIO eodem modo attenditur in locatione & conductione, ac in emptione, & venditione, cap. 18. n. 3.
Læſio an adſit attenditur tempus contractus, cap. 49. n. 106.
Lim. ſi contractus non finiatur momento temporis, ſed habeat tractum ſucceſſivum, cap. 49. num. 107.
Læſio enormiſſima operatur dolum re ipſa, c. 18. n. 20.
Læſione enormiſſima ſtante competit reintegratio, & non datur electio lædenti ſupplere pretium, ac fructus debentur uſque ab initio, c. 18. n. 22.
Læſio enormiſſima, ut contractus ſit nullus ipſo jure, & competat reintegratio, eſt quæ valdè excedit dimidiam, capit. 18. num. 24.
Læſio tunc dicitur excedere valdè dimidiam, & ſic eſſe enormiſſimam, quando eſt in duobus tertiis, cap. 18. num. 25.
Alii volunt ſtari arbitrio Judicis, c. 18. num. 26.
Et attenditur qualitas perſonæ læſæ ad læſionem arbitrandam, cap. 18. num. 27.
Læſio, & reſciſſio contractus per eam habet locum in locatione fructuum naſciturorum, cap. 18. num. 54.
Et generaliter in locatione futuri eventus, cap. 18. n. 55.
Contrarium, ibid num. 56.
Decl. hoc contrarium procedere, ut non poſſit prætendi læſio, ex eo, quòd evenerit, ſecus autem, ſi attento tempore contractus, & conſiderata ſpe, defuit læſio, c. 18. n. 57.
Læſio in ſexta parte ſufficit Romæ per ſtatutum, capit. 18. num. 29.
Statutum prædictum non comprehendit perſonas Eccleſiaſticas, cap. 18. num. 30.
Læſio in ſexta parte ſufficit minori ad petendam reſtitutionem in integrum, cap. 18. num. 71.
Læſio non poteſt allegari poſt finitum contractum locationis, c. 18. num. 101.
Contrarium, ibid. num. 102.
Læſio pro reſciſſione contractus an ſit eodem modo computanda reſpectu emptoris, ac reſpectu venditoris, maxima eſt controverſia, quam vide latè pro affirmativa, num. 39. 48. 52. & 53.
Læſio reſcindit etiam contractum ſtricti juris, c. 18. n. 15.
Læſio habet locum etiam in contractu Emphyteuſis, cap. 18. num. 14.
Decl. procedere ſi allegetur læſio ab emphyteuta, ſecus ſi à domino, ibid. num. 16.
Contr. ſi dominus attentis prærogativis, quas habet, adhuc probet ſe læſum, c. 18. num. 17.
Læſio ſi ſit ſolùm ultra dimidiam, competit ſolùm reſciſſio in petitorio judicio, c. 18. n. 25.
Læſio ſufficit in ſexta parte, ſi locatio non ſiat ab ipſo domino rei, ſed à Procuratore generali, cap. 18. num. 69.
Decl. procedere quando dominus non habet contra eum regreſſum, cap. 18. n. 70.
Læſio ultra dimidiam operatur ut reſcindatur contractus, niſi lædens velit ſupplere, c. 18. n. 4.
Et hoc tam in venditione, quàm etiam in locatione, cap. 18. num. 5.
Ampl. procedere etiam in locatione operarum, ib. n. 6.
Contrarium, num. 7.
Decl. primam procedere ſi poſſunt operæ faciendæ æſtimari, ſecus è contra, c. 18. num. 8.
Læſio ultra dimidiam non reddit nullum contractum, ſed reſcindendum, c. 18. num. 18.
Decl. non procedere, ſi læſio ſit enormiſſima, ib. n. 19.
Deceptio permittitur uſque ad dimidiam juſti pretii tam de jure civili, quàm de jure canonico, c. 18. num. 31.
Lim. ſi adſit dolus lædentis, ib. num. 32.
Lim. 2. ut deceptio permittatur in foro fori, non autem in foro conſcientiæ, ibid. num. 33.
Neque permittatur bono viro, & ideò cautela eſt læſo, ut faciat poſitionem lædenti, ſi ſit bonus vir, c. 18. n. 34.
Item non permittitur in contractu Eccleſiæ, ib. num 35.
Emptor, & venditor in propoſito læſionis, in jure æquiparantur, cap. 18. num. 41.
Venditores læduntur ſæpiùs, quàm emptores, c. 18. n. 38.
2 Stipulatio in contractu locationis impedit reſciſſionem ex læſione, ſecundùm aliquos, c. 18. num. 73.
Contrarium eſt verius, ibid. num. 74.
Juramentum impedit reſciſſionem peti propter læſionem, c. 18. num. 75.
Contrarium eſt verius, præcipuè in Urbe propter ſtatutum, ibid. num. 76.
Decl. primam, ut, quatenus ſit vera, non procedat, ſi adſit læſio valdè ultra dimidiam, c. 18. num. 77.
Decl. 2. ut juramentum non impediat peti ſupplementum pretii, ibid. num. 78.
Decl. 3. ut non procedat in minore, ibid. num. 79.
Contrarium, ibid. num. 80.

Lim.

Digitized by Google

Li m. hoc contrarium in pupillo, & proximo pubertati, ib. num. 81.
Lìm. 2. ſi minor enormiſſimè lædatur, ib. n. 82.
Decl. requiri læſionem valdè ultra dimidiam, c. 18. n. 83.
Decretum Judicis in contractu interpoſitum impedit reſciſſionem, ex capite læſionis, cap. 18. num. 85.
Contrarium, ibid. num. 86.
Decl. ut decretum Judicis faciat ceſſare præſumptionem læſionis, ſed non impediat eam probare, c. 18. n. 87.
Sciens rei valorem, & adhuc vendens minori pretio, non petit reſciſſionem ex capite læſionis, cap. 18. n. 88.
Contrarium tenent aliqui, ibid. num. 89.
Sciens rei valorem, tunc non allegat læſionem, cùm omnino ſpontè contraxit, ſecus ſi aliqua neceſſitate, etiam non præciſa, cap. 18. n. 95.
Clauſula donationis, ſolita apponi in contractu emptionis, & locationis, impedit dari de læſione, c. 18. num. 96.
Decl. procedere ſi illam apponens ſcicverum valorem, & habet verum animum donandi, quod non præſumitur, ib. n. 97.
Renuntiatio læſionis facta à majore, & cum juramento, valet, c. 18. n. 98.
Et idem eſt ſi fiat à minore, vel muliere cum certioratione remedii ſibi competentis, ib. num. 99.
Decl. procedere, ne valeat dicta renuntiatio, ſi læſio non ſit valde exceſſiva oltra dimidiam, ib. num. 100.
Remedium reſciſſionis ex capite læſionis durat uſque ad triginta annos, c. 18. num. 102.
Statutum, quòd non poſſit peti reſciſſio ex capite læſionis eſt validum, & idem eſt de conſuetudine, capit. 18. numer. 104.
Vid. *Statutum*.
LÆSIONEM allegans debet eam probare, cap. 19. numero 2.
Valor rei ad convincendam læſionem probandus eſt concludenter, non præſumptivè, c. 19. num. 5.
Decl. ut non propterea excludatur probatio per conjecturas, & præſumptiones, ibid. num. 6.
Probatio mercedis à ſolito ſufficit ad effectum probandæ læſionis, cap. 19. num. 13.
Decl. ut prædicta probatio ex ſolito ſit tantùm præſumptiva, itaut contraria probatione elidatur, ibid. num. 14.
Valor ad convincendam læſionem probandus eſt de tempore contractus, cap. 19. num. 146.
Contr., ibid. num. 147.
Ampl. ut percutere debeat ipſum momentum temporis contractus, ibid. num. 148.
Decl. procedere in mobilibus, non in ſtabilibus, ibid. num. 149. & num. 167.
Non tamen neceſſe eſt, ut ſe referant ad diem in mobilibus, ibid. num. 168.
Valor ſtabilium non præſumitur mutatus per decennium, ſed poſtea ſic, c. 19. num. 153.
Decl. non ſuffragari iſtam præſumptionem ad probandam læſionem, ſed tantùm pro tempore modico, ib. num. 154.
Valor probatur per peritos legitimè electos, c. 19. num. 67.
Et iſta probatio ſufficit ad probandam læſionem pro reſciſſione locationis, ibid. num. 78.
Læſio directa probari debet de tempore contractus, cap. 19. num. 146.
Læſio ut probetur in locatione non eſt attendenda una pars tantùm contractus, ſeu bonorum, ſed omnia ſimul, c. 19. num. 192.
Et ſi ſit ad plures annos ſatis eſt probare quoad unum annum, ibid. num. 193.
Decl. procedere ſi locatio unica ſit, vel plures correſpectivè, ſecus ſi ſint plures, cap. 19. num. 194.
Læſio ut probetur in locatione, probari debet valor fructuum, ſeu commoditas, quæ percipitur ex re locata, cap. 19. numero 3.
Læſio quomodo probetur in tranſactione, c. 18. n. 62.

L E X.

LEGIS contra præceptum, ſi quid fiat, nullum eſt, cap. 62. num. 113.
Ampl. etiamſi id deductum quoque fuerit in pactum, ibid. num. 114.
Lex una poteſt habere duplicem intellectum, c. 64. num. 62.
Leges Principum ut ligent requiritur, quòd ſint uſu receptæ, c. 14. §. 1. num. 2.
Decl. non procedere in legibus Papæ, ibid.
Principis poteſtas eſſet eluſoria ſi liberum eſſet ſubditis ejus legem recipere, vel non, c. 14. §. 1. num. 1.
Leges civiles allegari poſſunt pro Eccleſia, canonibus non contradicentibus, cap. 53. num. 24.
Leges prohibentes locationem, & conductionem militibus, ſunt ſtrictè intelligendæ, cap. 10. num. 23.
Leges prohibentes locationem, & conductionem militibus, an ſint in uſu, cap. 10. num. 25.
Leges prohibentes remiſſionem mercedis debent ſtrictè intelligi, cap. 49. num. 118.
Vid. etiam in verb. *Statutum*.
Lex ubi non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, cap. 8. num. 6.
Leges civiles diſponentes de rebus Eccleſiaſticis, an ſint validæ, cap. 14. in princ. n. 2.
Leges civiles prohibentes locationem rerum Eccleſiæ, non ſunt attendendæ, quia leges Canonicæ pleniùs prohibent, c. 14. in princ. num. 3.
Leges Papæ ſtatim ac latæ ſunt, ligant, abſque eo, quòd uſu recipiantur, quidquid ſit in aliis Principibus, cap. 14. §. 1. num. 4.
Legum deciſiones non ſunt trahendæ ad caſus indubitabiles, cap. 40. num. 16.
Lex civilis non ligat Eccleſiaſticos, etiamſi fuerit à Gratiano in volumine decretorum inſerta, c. 14. §. 10. n. 29.
Ratio legis quando eſt expreſſa, tunc lex quamvis odioſa comprehendit omnes caſus, in quibus ipſa ratio militat, c. 41. num. 5.
Et iſta non reputatur extenſio legis, ſed comprehenſio, ibid. num. 6.

L I B E L L U S.

LIBELLI pro actione Serviana & pro Salviano formula, c. 40. num. 30.

L I B E R.

LIBRO creditoris quandoque ſtatur ad probandam quantitatem melioramentorum, c. 34. §. 4. n. 53.
Decl. procedere in parvis, non in magnis, ib. n. 54.
Libro creditoris ſtatur etiam in magnis, ubi concurrit magna veriſimilitudo, cap. 34. §. 4. n. 57.
Liber falſus in uno nihil probat, c. 19. num. 60.
Idem ſi aliquid omiſſum in eo deſcribi, c. 19. n. 61.
Liber rationum probat contra ſcribentem, cap. 19. num. 46.
Libri capitulares probant valorem beneficii, cap. 19. n. 47.
Liber tutoris probat quantitatem fructuum, cap. 19. n. 48.
Liber probat fructus deſcriptos affirmativè, non autem negativè, quòd ſcilicèt major ſumma percepta non fuit, cap. 19. num. 49.
Liber non probat in eis, in quibus verſatur intereſſe ſcribentis, cap. 19. num. 50.
Neque probat pro eo niſi in dependentibus ab ejus voluntate, ibid. num. 51.
Lim. ſi concurrant adminicula animum Judicis moventia, ib. num. 52.
Liber Eccleſiæ probat pro ea, cap. 19. n. 55.
Decl. procedere ſi benè detentus, & à Notario, ib. n. 56.
Vel ſi concurrant adminicula, ibid. num. 57.
Liber contra ſcribentem tunc probat quando eſt benè, & legalitèr detentus, cap. 19. n. 58.
Decl. ut etiam liber pro ſimplici memoria ſi seriò ſcriptus, facit adminiculum probationis arbitrio Judicis, cap. 19. numer. 59.
Partitia libri aliquibus verificatis, arguitur in totum verus, c. 19. num. 62.
Verificatio aliquarum partitarum non adeò operatur ad augendam fidem, ut error ad eam minuendam, cap. 19. numero 63.
Partitæ verificatæ ut operentur augeri fidem, debent eſſe in ſumma conſiderabili, c. 19. n. 64.
Libri Scholarium, & Doctorum, arma militum, & Breviarium Clericorum ſunt mobilia neceſſaria, & non cadunt ſub hypotheca, c. 40. num. 104.
Contrarium quo ad hypothecam invectorum, & illatorum, ib. num. 105.
Decl. ſecundam procedere tantùm in caſu quo non eſſent invecta alia bona quàm præfata, ibid. num. 106.
Et debebit locator probare non fuiſſe invecta alia bona, c. 40. num. 107.

L I M I T A T I O.

LIMITATIO appoſita in conſtitutione Extravaganti, & à jure antiquo exorbitanti, debet latè interpretari, cap. 14. §. 4. numer. 4.
Limitatio regulæ probanda eſt plenè, & concludenter, & quomodo, c. 2. n. 57.
Limitatio Conſtitutionis novæ reducens ad terminos juris antiqui, latè interpretari debet, c. 14. §. 6. num. 7.
Limitatio declarat, in quibus terminis loquatur regula, cap. 34. §. 3. num. 25.

L I N E A.

FINIS LOCATIONIS ad lineam factæ, ut probetur, doceri debet lineam eſſe finitam, c. ult. num. 122.
Nec ſufficit probare mortem nominatorum in locatione, quando conſtat eos habuiſſe filios, ſecus è contra, ibid. n. 123.
Re emphyteutica, ſeu locata, alienata vel in diviſione uni obventa, ejus tantùm perſona attenditur, & qui ſit ei proximior, cap. 62. num. 76.

L I S.

LIS cœpta, & non proſecuta ſi poteſt inſervire pro moleſtatione extrajudiciali, impedit præſumptionem beneplaciti, cap. 54. §. 11. num. 17.
Litium exitus eſt incertus, c. 18. num. 60.
Litium incertus eventus recipit æſtimationem, cap. 18. numero 61.

Litium expenſas pro defenſione rei locatæ tenetur facere dominus, c. 34. §. 1. num. 28.

L I T E R Æ.

PROBATA receptione litterarum in quibus continebatur locatio, & taciturnitate, reſultat probatio contractus, cap. 22. num. 126.
Decl. non ſufficere quòd non contradixerit ſtatim, ſed indulgendum ei tempus arbitrio Judicis, ibid. n. 127.
Decl. 2. ut ſi probetur receptio epiſtolarum per teſtes, neceſſe ſit, quòd deponant de contentis in eis, & quòd recipiens eas ſciverit, c. 22. num. 128.
Lim. ſi litteræ ſint apertæ, ibid. num. 129.
Literæ non probant contractum contra ſcribentem, niſi juſtiſicetur eas fuiſſe de ejus ordine præſentatas, cap. 22. numero 130.
Decl. procedere ſi directæ, & habitæ à domeſtico, aliàs ſecus, ibid. num. 131.
Litterarum beneplaciti forma ſervanda eſt, c. 14. §. 9. 0. 3.
In litteris beneplaciti ſuper alienatione rei menſæ Epiſcopi, ſolet apponi Clauſula *Vocato Capitulo*, capit. 34. §. 10. numer. 40.

L O C A T I O.

Quid, & quotuplex ſit, & alia generalia, n. 1,
Contrahitur, & alia circa ejus validitatem, n. 2,
Locare qui poſſunt, n. 3.
Quæ res poſſint locari, n. 4.
Locare quando quis compellatur, & quando potiùs uni quàm alteri, num. 5,
Probatur, num. 6.
Interpretatur, num. 7.
Locatione pluribus facta quis præferatur, n. 8,
Operatur, num. 9.
Finitur voluntariè, n. 10,
Per lapſum temporis, n. 11.
Per malum uſum conductoris, num. 12,
Per neceſſitatem ſupervenientem Domino, n. 13,
Per neceſſariam refectionem, num. 14,
Per non ſolutionem mercedis, num. 15,
Et vide in verb. *Contractus*, num. 3.
Renovatur, & continuatur, vid. in verb. *Renovatio*.

1 DEFINITIONES locationis plures dantur, c. 1. n. 1.
Locatio eſt contractus, c. 6. n. 3.
Et eſt contractus bonæ fidei, c. 1. num. 5.
Locatio eſt conceſſio ad uſum, cap. 1. nom. 10.
Locatio an ſit alienatio, vid. in verb. *Alienatio*.
Promiſſio de locando, non eſt locatio, c. 22, num. 75,
Locatio dicitur à verbo locare, quod eſt in loco ponere, cap. 1. num. 18.
Locationis origo antiquiſſima eſt, c. 1. num. 31.
Locatio alia propria, alia impropria, & alia impropriiſſima, & earum differentia, cap. 1. num. 35.
Locatio alia rerum, alia perſonarum, cap. 1. num. 36.
Locatio animalium ad vecturam eſt vera, & propria locatio, cap. 22, num. 60.
Locatio alia eſt ad tempus, alia perpetua, cap. 1. n. 37.
Locatio ad breve tempus dicitur adminiſtratio, cap. 4. n. 2.
Locatio ultra decennium cum pacto, quòd tot ſint locationes, quot anni eſt ad longum tempus, & alienatio, cap. 4. num 17.
Locatio, & conductio, quibuſdam exceptis, ſimilis eſt emptioni, & venditioni, c. 2. n. 16.
Emptio, & locatio eiſdem juris regulis conſiſtunt, cap. 2. n. 54, & cap. 45. num. 3.
Argumentum à venditione ad locationem valet, cap. 2. numer. 55,
Quomodo autem dignoſcatur locationem potius, quàm venditionem fuiſſe contractam, vel è contra, vid. in verb. *Emptio*, oum. 2.
Emphyteuſis habet familiaritatem cum locatione, cap. 3. numero 5.
Emphyteuſis in quo differat à locatione, & quomodo ab ea dignoſcatur, vid. in verb. *Emphyteuſis*.
Soccita regulatur cum regulis locationis, c. 12. n. 23.
Vid. in verb. *Soccita*.
Locatio dignoſcitur ab aliis contractibus ex penſione, cap. 3. num. 18.
Jus Gazagà Hebræorum eſt conditio, non emphyteuſis, cap. 3. num. 20.
Locatio dicitur ad longum tempus ſi fiat ad decennium, ſecus ſi ad minus tempus, cap. 4. oum. 15.
Lim. in bonis Eccleſiaſticis, quia eſt ad longum tempus, dummodo ſit ultra triennium, ibid. n. 16.
Locatio ad beneplacitum eſt ad longum tempus, cap. 4. numer. 22.
Secus ſi ſit ſine præfinitione temporis, & non ſit dictum ad beneplacitum, ibid. num. 23.
Locatio ad vitam dicitur ad longum tempus, c. 4. n. 24.
Lim. ſi ille ad cujus vitam eſt facta, non præſumatur victurus per decennium, ib. num. 25.
Locatio ad vitam, an dicatur perpetua, c. 4. num. 26.
Locatio ad vitam non poteſt dici ultra triennium, itaut ſit prohibita in rebus Eccleſiaſticis, c. 14. §. 2. num. 22.
Contrarium, ibid. num. 23.
Locationis nomine venit etiam locatio ad longum tempus, cap. 6. num. 13.
Locationes ſi non apparent terminatæ per dimiſſionem bonorum, poſſunt cenſeri continuatæ etiam poſt tempus in eis præſcriptum, cap. 37. num. 111.
Conceſſio ad tertiam generationem non repugnat, quòd ſit locatio, c. 3. num. 61.
Conceſſio ad vitam magis convenit locationi, quàm emphyteuſi, cap. 3. num. 63.
Locatio in quo differat à colonia Partiaria, Vid. in verb. *Colonia Partiaria*.
Locatio pro certa quantitate fructuum licèt non ſit propriè locatio, tamen ab ea non diſtinguitur, cap. 5. num. 6.
Maximè ſi ſolvatur quid conſiſtens in pondere, numero, & menſura, ibid. num. 7.
Conceſſio ad firmam, quid importet, cap. 11. num. 39.
Locatio ad longum tempus multum differt à locatione ad breve tempus, & eſt diverſæ ſpeciei, c. 14 § 7. n. 6.
Locatio ad longum tempus abſque mentione triennii, indicat partes in triennio non conſenſiſſe, nec attenduntur conjecturæ contrariæ, cap. 14. §. 7. num. 10.
Secus è contra, ſi triennii mentio facta eſt, quia tunc attenduntur conjecturæ, quòd partes conſenſerint in triennio, ibid. num. 11.
Et ſtantibus hinc inde conjecturis, attenditur an expreſſum ſit primo loco triennium, & deinde majus tempus, vel è contra, ib. num. 12.
Partes non conſenſiſſe in ſolo triennio, arguitur ex diverſitate penſionis in ſequenti, cap. 14. §. 7. num. 14.
Locatione dubia exiſtente datur actio præſcriptis verbis, cap. 17. num. 69.
Locationes præcedentes oſtendunt ſubſequentem factam pro majori mercede fuiſſe utilem, & è contra, capit. 19. numer. 26.
Pactum, quòd locatio duret ad certum tempus, eſt onerosum conductori, c. 20. num. 66.
De natura contractus locationis non eſt ut apponatur in ea hypotheca, vel pactum de non alienando, c. 61. n. 116.
2 CONTRACTUS locationis, & conductionis ſolo conſenſu contrahitur, c. 16 n. 1.
Et non requirit ſcripturam, neque verba, ibid. o. 5.
Verba, & nutus non ſunt neceſſaria ad contractus perfectionem, ſed ad probationem conſenſus, c. 16. n. 7.
Conſenſus, res, & merces ſunt de eſſentia contractus locationis, c. 16. oum. 8.
De mercede, Vid. io verb. *Merces*, n. 4.
Res, & merces non ſunt neceſſariæ ad ſubſtantiam, & perfectionem locationis, ſed ad effectum, c. 16. n. 11.
Contrahentes locationem, & conductionem, neceſſe eſt ut conveniant in re, & mercede, c. 16. n. 12.
Diſcordia contrahentium locationem io corpore rei, vitiat contractum, ſecus ſi in ſolo nomine, c. 16. n. 13.
Error in qualitate ſubſtantiali, vitiat contractum emptionis, & locationis, cap. 16. num. 14.
Diſſenſus contrahentium in mercede, vitiat contractum locationis, c. 16. num. 16.
Decl. procedere ſi locator ſenſit de ſumma majori, ſecus è contra, cap. 16. num. 17.
Et quicumque ſenſerit de majori mercede, non poteſt recedere, ibid. num. 18.
Conſenſus in locatione debet eſſe reciprocus utriuſque contrahentis, c. 16. num. 19.
Decl. non procedere ſi teſtator juſſerit rem locari Titio pro tanta mercede, quia ſufficit conſenſus Titii, ib. num. 20.
Contractus locationis non poteſt pendere à conſenſu unius, etiam ſi alius ita velit, c. 16. num. 21.
Subſtantialia contractus non poſſunt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus, cap. 16. num. 22.
Lim. ſi intervenerit deceptio, quia ſuſtinetur io favorem decepti, cap. 16. num. 36.
Lim. 2. ſi intervenerit traditio rei, quia hæc operatur ſuſtineri contractum in voluntatem unius collatum, c. 16. n. 35.
Putans emere virginem dum erat mulier, ſuſtinetur contractus, ſecus ſi erat puer, c. 16. num. 15.
Effectuata locatione abſque concordia in mercede, datur actio præſcriptis verbis, cap. 16. num. 28.
Pacta accidentalia contractus locationis, poſſunt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus, c. 16. n. 29.
Pretium totum non poteſt conferri io voluntatem unius, ſecus quo ad partem, cap. 16. num. 31.
Tempus locationis poteſt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus, cap. 16. num. 32.
Tempus noo eſt de ſubſtantia locationis, cap. 16. oum. 33.
Tempus ſolutionis mercedis poteſt remitti io voluntatem unius ex contrahentibus, c. 16. oum. 34.
Abſentes poſſunt contrahere locationem, & conductionem, mediante nuntio, vel epiſtola, c. 16. num. 37.

Contra-

Contractus perficitur, ubi conjunguntur conſenſus, c. 16. n. 38.
Vide *Contractus*, num. 2.
Conſenſus requiritur ſimultaneus, & præſentialis ad validitatem contractus, cap. 16 num. 42.
Decl. procedere, & ſpeciale eſſe in ſtipulatione, ſecus in aliis contractibus, ibid num 43.
Contractus locationis valet, etiamſi unus uno tempore interroget, & alius alio reſpondeat, cap. 16. n. 44.
Decl. procedere rebus in eodem ſtatu permanentibus, ſecus eis mutatis, cap. 16. n. 45.
Decl. 2. non procedere ſi interrogatus diſſentiat, quia non poteſt poſtea velle conſentire, c. 16. n. 46.
Nuntius ad validitatem contractus debet eſſe deſtinatus, cap. 16. num. 47.
Nuntius pro validitate contractus non eſt remittendus, cap. 16. num. 48.
Contractus inter abſentes non valet ſine nuntio, vel epiſtola, c. 16. num. 49.
Scriptura non requiritur in contractu locationis, & conductionis, c. 16. num. 50.
Scriptura quando requiratur, & quando ſecus, vid. verbum *Scriptura*.
Mandatum ſpeciale requiritur ad locandum, c. 7. n. 1.
Vid. in verb. *Mandatum*.
Solemnitates in quacumque alienatione neceſſariæ, requiruntur in locatione ad longum tempus, c. 7. n. 49.
Requiſitæ in contractu, neceſſariæ ſunt etiam in locatione ad tempus breve, cap. 6. num. 5.
Et vid. infra, num. 3. in princ. & in verb. *Solemnitas*.
Diſcordia partium in confectione Inſtrumenti, non impedit locatorem, qui rem tradidit, mercedem petere, cap. 16. num. 61.
Locatio facta non expreſſa re, vel non expreſſa mercede, eſt nulla, cap. 17. num. 4.
Vid. in verb. *Merces*, num. 2.
Locatio non poteſt fieri cum reſervatione declarationis, vel mercedis facienda ab ipſis partibus, c. 17. num. 47.
Ampl. ſi conferatur in arbitrium unius per verba importantia arbitrium boni viri, ibid. num. 48.
Ampl. 2. etiamſi dictum, pro penſione declaranda à partibus, & in caſu diſcordiæ à tertio, ibid. num. 49.
Reſervata declaratione rei, vel mercedis abſque expreſſione perſonæ declarare debentis non valet locatio, cap. 17. numer. 50.
Idem ſi dictum, declarationem faciendam à perſona eligenda per partes, ibid. n. 51.
Idem, ſi declaranda à duobus eligendis, uno pro qualibet parte, ibid. num. 52.
Ampl. etiamſi additum, quòd in caſu diſcordiæ dicti duo eligant tertium, cap. 17. num. 53.
Contr. ſi determinata ſit certa perſona in dicto caſu diſcordiæ, ib. num. 54.
Locatio pro pretio declarando à certa perſona eſt conditionalis, ſi ille declaret, aliàs contractus reſolvitur, c. 17. num. 57.
Ampl. idem eſſe, ſi declaratio facienda à duobus, & unus tantùm deficiat, ibid. num. 58.
Ampl. ut non poſſit recurri ad arbitrium boni viri, vel Judicis, ibid. num. 59.
Secus ſi electi iniquam mercedem ſtatuiſſent, vel non eſſent electi ad ſtatuendum, quid de eſſentialibus, ſed tantùm de accidentalibus contractus, ibid. n. 60.
Merces in locatione ſi reſervatum ſit, ut declaretur arbitrio boni viri, valet contractus, cap. 16. n. 61.
Locatio pro uno nummo eſt nulla, c. 1. n. 14.
Decl. hoc non procedere ſi eo pretio tantum res digna ſit, cap. 1. num. 15.
Locatio pro mercede aliunde certificanda, uti pro qua aliàs facta fuit, eſt valida, c. 17. n. 63.
Penſione non certificata eſt contractus innominatus, cap. 17. num. 74.
Locatio ad triennium cum pacto tacitæ renovationis, non valet, ubicumque adſunt conjecturæ, quòd facta ſit in fraudem legis, c. 14. §. 2. num. 17.
Locatione permiſſa ad certum tempus tantùm, licèt fiat ad longius, ſuſtinetur in tempore permiſſo, ſi appareat partes in eo conſenſiſſe, cap. 14. §. 7. num. 8.
Locatione prohibita ultra triennium, ſi fiat locatio pluribus perſonis cuique pro uno triennio, an ſit nulla quoad omnes, vel quoad primum ſuſtineatur, ſunt hinc inde opiniones, cap. 14. §. 7. num. 32.
Diſtinguitur tamen, ut, ſi à principio ſit diſtinctum triennium, ſuſtineatur pro eo, ſecus è contra, ibid. n. 33.
Decl. diſtinctionem procedere ceſſantibus conjecturis voluntati contrariæ, aliàs ſecus, ibid. n. 34.
Vid. in verb. *Eccleſia*, num. 4. & in verbo *Beneplacitum Apoſtolicum*, num. 4.
Locatio poteſt fieri duobus in ſolidum, & à duobus in ſolidum recipi, cap. 26. num. 1.
Vid in verb. *Obligatio*.
Locatio ad novennium faciliùs permittitur quàm locatio ad longum tempus, c. 14. §. 4. num. 3.
3 Quilibet locare poteſt rem ſuam, c. 6. num. 1.
Lim. in eis qui contrahere non poſſunt, ib. num. 2.
Ampl. limitationem, ut qui contrahere non poſſunt non valeant locare neque ad longum tempus, neque ad breve, cap. 6. num. 5.
Secus ſi prohibeatur quis tantùm alienare, quia tunc prohibetur ſolùm locare ad tempus longum, ibid. n. 6.
Decl. ut neque prohibeatur locare ad longum tempus in materia ſtrictè intelligenda, d. c. 6. num. 8. ſed vide, n. 10.
Decl. 2. ut prohibita cenſeatur etiam locatio ad breve tempus, ſi militat eadem ratio, d. cap. 6. num. 14.
Abſentes poſſunt contrahere locationem mediante nuntio vel epiſtola, c. 16. num. 37.
Advocatorum & ſimilium operæ non locantur, c. 15. n. 72.
Aſſeſſor non locat operas ſuas Judici, c. 15. n. 74.
Clerici poſſunt locare operas, quas tamquam Clerici faciunt in Eccleſiis, cap. 15. num. 29.
Vid. in verb. *Clerici*.
Creditor poteſt locare res ſibi pignoratas, c. 7. num. 62.
Vid. in verb. *Creditor*.
Doctor non valet locare operas ſuas ſcholari, c. 15. num. 73.
Emphyteuta an poſſit locare, vide in verb. *Emphyteuta*.
Habitationem habens poteſt locare, c. 9. num. 43.
Jurans non alienare ſi locet ad longum tempus, non incurrit perjurium, c. 6. n. 9.
Medicus non locat operas ſuas ægroto, c. 15. num. 75.
Decl. procedere in locatione propriè, ſed impropriè quandoque locare dicitur, ibid. num. 76.
Meretrix poteſt locare operas ſuas in exercendis actis venereis, cap. 15. num. 56.
Vid. in verb. *Meretrix*.
Minor poteſt ad breve tempus locare, c. 6. n. 22.
Vid. in verb. *Minor*.
Officiales univerſitatum poſſunt locare ad breve tempus, ſed non ad longum ſine ſolemnitatibus, cap. 7. num. 47.
Pater adminiſtrator bonorum filii poteſt locare ad longum tempus ſine decreto, c. 7. n. 58.
Decl. procedere, ſi cum adminiſtratione habeat uſumfructum, aliàs ſecus, ibid. num. 59.
Et ſi concurrat legitima cauſa, ibid. num. 60.
Procurator cum libera poteſt locare habita fide de pretio, c. 7. num. 26.
Decl. non procedere ſi appareat aliter ſenſiſſe dominum, ib. num. 27.
Procurator generalis cum libera poteſt locare, ſi habeat liberam circa bona, c. 7. n. 32.
Prohibitus locare ſi locet, & impugnet locationem, an teneatur reſtituere ea in quibus factus eſt locupletior, cap. 6. num. 15.
Prohibitio alienationis non comprehendit locationem ad longum tempus, ſi materia ſit ſtrictè intelligenda, c. 6. n. 8.
Prohibitio locationis non comprehendit locationem venientem in conſequentiam actus permiſſi, c. 6. n. 14.
Pupillus non poteſt ſine tutore locare operas ſuas, cap. 6. num. 30.
Sacerdos poteſt locare operas ſuas ad ſacrificandum in tali Altari, vel tali hora, c. 15. n. 34.
Socius poteſt locare rem communem, c. 9. n. 5.
Vid. in verb. *Socius*, num. 1.
Univerſitas, ut alienare ſeu locare poſſit ad longum tempus, quæ ſolemnitates requirantur, c. 7. n. 48.
Uſum tantùm habens non poteſt locare, c. 9 n. 37.
Uſuarius nec etiam domino locare poteſt, ibid. n. 38.
Uſuarius locare poteſt, ſi aliàs nullum commodum ex re perciperet, ibid. n. 39.
Uſuarius ſolitus res ſimiles locare ſciente teſtatore, qui uſumfructum reliquit, locare poteſt, c. 9. n. 42.
Uſufructuarius locare poteſt, c. 9. n. 32.
Uſufructuarius Apothecæ artis latæ non poteſt eam locare Tabernario, c. 9. n. 36.
Uſufructuarius veſtimentorum non poteſt ea locare, cap. 9. num. 33.
4 RES OMNES corporales, mobiles, ſive immobiles locari poſſunt, c. 11. n. 1.
Res quæ non reperiuntur prohibitæ locari, cenſentur permiſſæ, cap. 11. num. 2.
Res abſens, & non exiſtens locari poteſt, c. 16. n. 9.
Res non exiſtens locari poteſt, quatenus ſit in ſpe, cap. 11. numer. 29.
Res incorporales locari poſſunt, c. 15. n. 16.
Res aliena locari poteſt, c. 11. num. 17.
Res conducta locari poteſt, c. 11. n. 18.
Re aliena locata ſi dominus prohibeat uti, locans tenetur ad intereſſe, c. 11. num. 19.
Rem propriam conducere quia non poteſt, c. 11. n. 20.
Decl. procedere, ſi conducens ſit dominus irrevocabiliter, ib. num. 21.
Decl. 2. ſi dominus habet poſſeſſionem, aliàs ſecus, ib. n. 22.
Res ſacræ, vel ſpirituales, aut eis annexæ inſeparabiliter locari non poſſunt, c. 11. n. 30.
Omnia, quæ vendi poſſunt, poſſunt etiam locari, c. 11. n. 5.

Omnia quæ locari poſſunt, vendi non poſſunt, c. 11. n. 6.
Animalia locari poſſunt, c. 11. n. 4.
Animalia quomodo locentur, vid. in verb. *Animalia*.
Aſſaſſinium locari non poteſt, c. 15. n. 66.
Debitor poteſt cóndueere à creditore rem propriam, capit. 11. num. 24.
Dominus poteſt conducere à ſuo emphyteuta, cap. 11. numer. 25.
Emptor poteſt conducere à ſuo venditore, c. 11. num. 26.
Facta quædam locari non poſſunt, c. 15. n. 8.
Vid. in verb. *Factum*.
Gabellæ locari poſſunt, c. 13. n. 1.
Vid. in verb. *Gabella*.
Habitatio quam quis habet, locari poteſt, c. 11. n. 14.
Juriſdictio Eccleſiaſtica locari non poteſt, c. 11. n. 31.
Juriſdictio etiam de jure civili locari non poteſt, ib. n. 32.
Juſpatronatus an locari poſſit, vid. in verb. *Juſpatronatus*, & ſic de aliis.
Mobilia locari poſſunt, c. 11. n. 3.
Obventiones Eccleſiaſticæ locari poſſunt, c. 10. n. 78.
Operæ hominum etiam liberorum locari poſſunt, c. 15. n. 1. & per tot.
Vid. in verb. *Opera*, n. 2.
Penſiones Eccleſiaſticæ locari non poſſunt ultra triennium ſine beneplacito, c. 14. §. 5. n. 5.
Lim. in reſervatis ad ſavorem Itali in beneficiis Hiſpanis, ibid. num. 6.
5 NEMO COGITUR rem ſuam locare, c. 20. n. 2.
Compelli non poteſt quis locare, vel conducere, niſi adſit præceptum teſtatoris, vel ſtatuti, c. 16. num. 6.
Privilegium competens ad compellendum vendere, competit etiam ad compellendum locare, c. 20. n. 10.
Decl. procedere in locatione ad longum tempus, ib. n. 11.
Contrarium ſi privilegiato non expediat emere, ſed ſolùm conducere ad breve tempus, c. 20. num. 12.
Pauperes, & miſerabiles habent privilegium ad compellendum locare, cap. 20. n. 17.
Medicus compellitur locare operas ſuas in curandis ægrotis, c. 20. n. 18.
Et tenetur pauperibus ſine mercede, ib. n. 19.
Procurator compellitur locare operas ſuas, c. 20. n. 31.
Advocatus publicè exercens compellitur locare operas ſuas, c. 20. num. 20.
Vid. in verb. *Advocatus*.
Profeſſores publici omnes compelli poſſunt locare operas ſuas, c. 20. num. 35.
Coactiva locationis datur tantùm in caſu neceſſitatis præciſæ, c. 20. num. 36.
Decl. procedere in neceſſitate præciſa morali, ibid. n. 37.
Coactiva locationis, ut habeat locum, requiritur, ut locatio fiat ſine magno incommodo domini, c. 20. n. 38.
Rem ſuam qui locare vult, non tenetur potiùs uni, quàm alteri locare, c. 10. n. 3.
Uſufructuarius locare volens non tenetur præferre proprietarium, c. 20. n. 8.
Cauſa ſtudii compellitur quis locare ſcholaribus, & Magiſtris, c. 20. num. 15.
Ampl. ut non poſſit dominus dicere, volo locare totam domum, ſi expediat ſcholari conducere, unam, vel duas ſtantias, ib. num. 16.
Scholares, & Magiſtri conductores præferendi ſunt in nova locatione, c. 20. n. 109.
Pauperes, & miſerabiles perſonæ habent prædictam prælationem, ibid. n. 110.
Idem de Eccleſia, & aliis locis piis, ibid. n. 111.
In prædiis Fiſcalibus antiqui conductores pro eiſdem conditionibus præferuntur aliis, c. 20. n. 112.
Ampl. procedere in conducentibus à Municipio, & Caſtro, ib. num. 113.
Communitas, volente Principe, aut Barone locare aliquam juriſdictionem in ea, habet prælationem, c. 20. n. 125.
Ampl. procedere tam in locatione ad longum tempus, quàm in locatione ad breve, ibid. n. 126.
Ampl. 2. ut diſſentiente majori parte Communitatis, adhuc minor poſſit velle præferri, ibid. n. 127.
Ampl. 3. procedere etiam in Barone Eccleſiaſtico, cap. 20. numer. 128.
Ampl. 4. ut ſi Baro plures Terras ſimul locet, poſſit Communitas unius velle præferri, ſi ſint ſeparatæ Communitates, ib. num. 129.
Vid. in verb. *Prælatio*, num. 1.
6 LOCATIO PROBATUR per quodcumque genus legitimæ probationis, c. 22. num. 1.
Locatio probatur per teſtes, c. 22. num. 1.
Quomodo deponere debeant teſtes, ut probent locationem, vid. in verb. *Teſtes*, n. 2.
Solutio annuæ penſionis pro certo prædio facta, probat ejus locationem, c. 22. n. 25.
Decl. requiri ſolutionem factam eſſe ab aliquo tamquam conductore, ibid. num. 26.
Decl. 2. requiri ſolutionem factam eſſe pro certa re, c. 22. n. 27.
Declar. 3. requiri penſionem eſſe in certa quantitate, ibid. num. 28.
Decl. 4. requiri ſolutionem eſſe factam, & receptam ab habente facultatem conſtituendi in quaſi poſſeſſione exigendi, ibid. num. 29.
Decl. 5. requiri ſolutiones eſſe factas annuatim, non autem unica vice pro multis annis, c. 22. n. 30.
Ampl. ut non ſufficiat præſumptio ſolutionis in præteritum deducta ex tribus ſolutionibus continuatis, c. 22. n. 31.
Decl. ampliationem non procedere, ſi adſint etiam primæ ſolutiones, ibid. n. 32.
Solutiones prædictæ ad hunc effectum ſi probentur per teſtes, quomodo deponere debeant, c. 22. n. 33.
Solutio annuæ penſionis continuata per decennium, probat locationem, c. 22. n. 34.
Contrarium, quòd requirantur triginta anni, ibid. n. 35.
Et quòd requirantur quadraginta adverſus Eccleſiam, cap. 22. num. 36.
Contrarium, quòd idem tempus ſufficiat adverſus Eccleſiam, ac adverſus alios, ibid. num. 37.
Vid. tamen, ibid. n. 44. & 45.
Solutio continuata per triginta annos, non ſolùm facit præſumere contractus, ſed etiam omnes ſolemnitates ad illius validitatem neceſſarias, c. 22. n. 59.
Solutiones annuæ non ſufficit, quòd ſint continuæ per annos triginta, vel quadraginta ad præſumendum titulum, ubi non adeſt vehemens præſumptio juris in contrarium, capit. 22. num. 46.
Sufficit tamen immemorabilis, ib. num. 47.
Item ſufficit quadragenaria cum fama, ib. n. 48.
Solutio mercedum continuata non inducit locationem, ſed probationem locationis, c. 22. n. 53.
Et hæc eſt probatio præſumptiva, quæ admittit probationem in contrarium, ibid. n. 54.
Decl. non procedere in locatione continuata per annos triginta, cap. 22. n. 55.
Decl. 2. quòd aſſumens probationem contrariam, non poſſit impedire interim manutentionem parti, ibid n. 56.
Decl. 3. ut non plus operetur dicta præſumptio reſultans ex ſolutione decennali, quàm ſi adeſſet confeſſio ſolventis, cap. 22. num. 57.
Et ſufficit docere de errore, & cauſa malitioſa, c. 22. n. 58.
Decl. dictam præſumptionem locationis deductam ex continuata ſolutione, non procedere ſi conſtet de antecedenti locatione ad certum tempus, quia tunc intrat præſumptio tacitæ relocationis, c. 22. n. 60. & 61.
Limit. ut non procedat præſumptio tacitæ relocationis, ſi præcedens locatio, de qua conſtat, erat ad longum tempus, ibid. num. 62.
Lim. 2. ut ſi conductio facta fuit ab eo, qui vili pretio vendidit, & diu continuata ſolutio mercedis ultra tempus locationis, intret præſumptio locationis perpetuæ, ib. n. 63.
Probatio locationis per continuatas ſolutiones regulatur ad inſtar præſcriptionis, c. 22. n. 44.
Solutio mercedis per decennium continuata, non ſufficit ad probandam locationem perſonæ, c. 22. n. 50.
Item non ſufficit contra tertium, ſed ſolùm contra ſolventem, cap. 22. num. 51.
Ampl. ſufficere contra recipientem de magis communi, ibid. num. 52.
Pro quanto tempore cenſeatur iſta locatio, vid. infra num. 7. ad finem.
Probatio locationis debet continere ſubſtantialia contractus, c. 22. num. 118.
Probata receptione litterarum, in quibus continebatur locatio, & taciturnitate recipientis, reſultat probatio contractus, c. 22. num. 126.
Decl. non ſufficere, quòd non contradixerit ſtatim, ſed indulgendum ei tempus arbitrio Judicis, ibid. n. 127.
Decl. 2. ut ſi probetur receptio epiſtolarum per teſtes neceſſe ſit quòd deponant de contentis in eis, & quòd recipiens eas ſciverit, c. 22. n. 128.
Lim. ſi litteræ ſint apertæ, ibid. n. 129.
Locatio, & conductio cum eo qui domum alterius inhabitavit, arguitur ex conjecturis, & circumſtantiis, cap. 35. numer. 51.
Probato tractatu de locando, & rei traditione, probata remanet locatio, c. 22. n. 10. & 11.
7 LOCATIO INTERPRETATUR, ut quidquid ſit intra fines expreſſos præſtari debeat, etiamſi ſit alienum, cap. 23. num. 5.
Ampl. venire etiam aliena intra fines comprehenſa, licèt locans bona confinata addiderit, ad ipſum ſpectantia, & pertinentia, ibid. n. 6.
Lim. ſi dictum, loco quidquid habeo intra tales fines, quia tunc non venit id, quod intra eos non eſt proprium locatoris, cap. 23. num. 8.
Ampl. etiamſi additum ſit, quantumcumque, & qualitercumque ſit, ibid. n. 9.
Finium expreſſio locationem reſtringit, ita ut quod eſt extra eos, venire non poſſit, c. 23. n. 10.

Loci expreſſio, locationem reſtringit ad id, quod eſt in loco illo, c. 23. n. 11.
Finium, & loci expreſſio, poteſt probari erronea, cap. 23. num. 12.
Et ad hoc admittuntur præſumptiones, & conjecturæ, ibid. num. 13.
In locatione cenſetur tacitè conventum, ut conductor bona fide utatur re conducta, c. 29. n. 1. & c. 54. n. 3.
Loci expreſſio quandoque non apponitur, ut ſtet reſtrictivè, ſed tantùm demonſtrativè, c. 23. n. 14.
Stante verbo generali univerſitatem continente, veniunt omnia in eo comprehenſa, quamvis extra locum, vel fines deſignatos exiſtentia, c. 23. n. 15.
Prædio locato cum deſignatione finium, venit nemus prædio ſerviens, & extra fines exiſtens, c. 23. n. 24.
Locatione Poſſeſſionum in tali loco exiſtente, venit alia ſub illa exiſtens, licèt alio nomine nuncupata, c. 23. n. 25.
Domo locata an veniat apotheca, vel alia domuncula, vel hortus, probatur ex inſpectione, ſi adſit, vel ne, aditus ex domo, cap. 23. n. 32.
Emptio ſimul facta domus, & apothecæ arguit apothecam in locatione domus comprehendi, cap. 23. num. 38.
Decl. procedere ſi penſiones utriuſque confuſæ fuerint, c. 23. num. 39.
Uſum locandi ſimul, & ſeparatim attenditur ad dignoſcendum, quid actum, c. 20. n. 40.
Domo locata cum omnibus pertinentiis ſuis, veniunt annexa ſecundùm uſum, & deſtinationem, c. 23. n. 45.
Mobilia in domo exiſtentia veniunt in locatione domus, ſi ſint affixa ipſi domui, vel ejus uſui perpetuo deſtinata, c. 23. num. 47.
Mobilia, & inſtrumenta fundi non veniunt fundo vendito, vel legato, c. 23. n. 76.
Vid. *Inſtrumenta*.
Mobilia in ſpecie, vide in verb. *Mobilia*,
In locatione domus, quæ generaliter veniant, relativè, cap. 23. num. 60.
Decl. ut cum domo veniant illa, quæ ejus ſunt, & ſi in ea reperiantur quando agitur de translatione dominii, at ubi agitur de locatione ad breve tempus veniunt omnia neceſſaria ad ejus habitationem, ut ea conductor uti poſſit, c. 23. num. 61.
Et attenditur conſuetudo tam generalis, quàm particularis, ita ut ſufficiat ſemel tradidiſſe mobilia conductori, ib. numer. 62.
Gabella locata, venit etiam domus, in qua exigi ſolet, cap. 23. num. 83.
Equo locato ad equitandum præſtanda eſt etiam ſella, cap. 23. num. 86.
Aſino locato non venit umbra ipſius, c. 23. n. 87.
Jura, ut veniant in locatione, non ſatis eſt rem locatam complecti univerſitatem agrorum, c. 23. n. 88.
Fundo locato non venit juriſdictio, c. 23. n. 89.
Fundus nomine Sejanus ſi dividatur, & vocetur Sejanus ſuperior, & Sejanus inferior, in locatione loquente ſimpliciter de Sejano, venit uterque, c. 23. n. 68.
Fundo locato non venit pedagium, quod in eo vendi conſuevit, c. 23. num. 90.
Juſpatronatus non venit in locatione rei particularis, cap. 23. num. 91.
Villa locata, vel Caſtro, venit juriſdictio, & honor, & juſpatronatus, c. 23. num. 92.
Territorio locato non venit juriſdictio, c. 23. n. 93.
Decl. jura prædicta venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad modicum, c. 23. n. 94.
Lim. declarationem in jure decimandi, quod venit in locatione ad modicum, & non in locatione ad longum tempus, ibid. num. 95.
Jus decimandi poteſt transferri in locatione ad longum tempus, & quomodo, c. 23. n. 96.
Jus decimandi poteſt transferri in conductorem, ſed debet conſtare de voluntate, c. 23. n. 97.
Mercede non expreſſa, ſi diverſimodè ſervetur, interpretatio ſumitur contra locatorem, c. 23. n. 105.
Sermo ſimpliciter prolatus, intelligitur de primo, & unico actu, c. 23. n. 106.
Lim. ſi ex verbis, aut circumſtantiis comprehendatur contraria voluntas, ibid. num. 7.
Si dictum ſit, pro ſalario, intelligitur, ut ſolvi debeat ſingulo anno, vel menſe, c. 23. n. 108.
Merces ſtatuta eunti ad portandum cum propria beſtia, intelligitur tam de beſtia magna, quàm parva, cap. 23. numer. 109.
Et ſi ſtatuta merces pro quolibet milliario, intelligitur ad eundum, non etiam pro redeundo, c. 23. n. 110.
Lim. ſi redeant onuſti, ibid. n. 111.
Merces, ſi ſtatuta ad rationem milliariorum portantibus, ſi locantes operas ſuas adeò onuſti fuerint, ut minus iter facere potuerint, non erit ſolvendum ad rationem milliarii, c. 23. num. 112.
Conducens beſtiam, vel navim ad portandum, non propterea, quòd plene non oneraverit, mercedem minuere poterit, c. 23. num. 113.
Nummi expreſſi ſi ſint plures ſpecies, intelligitur de minoribus, c. 23. num. 114.
Pecuniæ valore mutato poſt locationem, qui valor attendendus in ſolutione mercedis conventæ relativè, cap. 23. num. 118.
Tempus locationis ſi non eſt expreſſum, attenditur conſuetudo, c. 23. num. 119.
Et ceſſante conſuetudine aliqui volunt intelligi locationem ad annum, tam in ruſticis, quàm in urbanis, cap. 23. numero 120. & 121.
Sed verius eſt intelligi ad annum in ruſticis, & in urbanis ad beneplacitum, ib. n. 122. & c. 20. n. 65.
Domus ubi ſunt ſolitæ locari certa die anni, cenſentur locatæ uſque ad illam, c. 23. n. 123.
Principium locationis ad effectum ſolutionis mercedis non computandum à die celebrati contractus, ſed rei traditæ, c. 23. n. 124.
Locatione facta cum expreſſione certi temporis incipiendi à tali die finiendæ alterius locationis, ſi illa locatio finiat ante diem illam, conductor eum expectare non debet, cap. 23. num. 127.
Locatione facta cum expreſſione certi temporis, & deinde ad beneplacitum, beneplacitum durare non debet pro majori tempore, quàm illud expreſſum, c. 53. n. 164.
Pacta in locatione habent vim legis, c. 23. n. 13.
Vid. in verb. *Pactum*, n. 1.
Interpretatio locationis ſumenda eſt, ut ſervetur æqualitas inter locatorem, & conductorem, c. 23. n. 136.
Interpretatio ſumenda eſt, ne culpa unius ex contrahentibus, alter damnum patiatur, c. 23. n. 139.
Et ne altera pars remaneat decepta, ibid. n. 140.
Et à ſolito, ib num. 141.
Et ab obſervantia ſubſecuta, ib. n. 142.
Et unius partis inſtrumenti, ſumitur ab alia, cap. 23. n. 143.
Interpretatio locationis in dubio ſumenda contra locatorem, cap. 23. n. 145.
Lim. ſi adſit major veriſimilitudo pro locatore, ib. n. 146.
Lim. 2. ſi adſint conjecturæ, ib. n. 147.
Lim. 3. ſi non agatur de augenda locatione, ſed de facienda ea transmiſſibili, cap. 23. n. 148.
Lim. 4. ſi verba de quorum interpretatione agitur ſint prolata à conductore, c. 23. n. 149.
Decl. hanc limitationem procedere, ſi locator in eis ſe fundet, ibid. n. 150.
Lim. 5. ut non propterea recedendum ſit à proprietate verborum, cap. 23. n. 151.
Lim. 6. in promiſſis à conductore, ſtipulatis à locatore, cap. 23. num. 152.
Lim. 7. favore Eccleſiæ, ibid. n. 153.
Locatio ad vitam, an dicatur perpetua relativè, c. 53. n. 18.
Locatio ad centum annos an dicatur perpetua relativè, cap. 53. num. 19.
Locatio perpetua intelligitur donec ſolvatur penſio, cap. 53. num. 20.
Locatio donec ſolvatur penſio, dicitur perpetua, c. 53. n. 21.
Locatio rei Eccleſiæ non reſtringitur ad deſcendentes, cap. 53. num. 145.
Lim. ſi dignoſcatur voluntas contrahentium in contrarium, ibid. num. 146.
Locatio poteſt eſſe facta pro majori penſione propter affectionem conductoris, c. 27. num. 116.
Regulæ locationis magis attenduntur, ſi partes dixerint, locare, & conducere, c. 5. n. 26.
Locatio ſui natura eſt tranſitoria ad quoſcumque, c. 53. n. 144. & cap. 61. num. 2.
Ampl. etiam in locatione bonorum Eccleſiæ, d. c. 61. n. 6.
Locatio juncta cum ſocietate, ad hæredes non tranſit, cap. 61. num. 9.
Contrarium quòd non tranſeat ſocietas, ſed benè locatio, ib. num. 10.
Et tranſeunte ad hæredes locatione ſocietas ceſſat. ſi electa fuerat induſtria perſonæ defuncti, cap. 61. num 11.
Decl. ut ſi complicati ſint contractus locationis, & ſocietatis, videndum ſit quis eorum ſit principalis, ibid. num. 12.
Locatio dicitur facta nomine Eccleſiæ, ſi eſt facta ſub nomine dignitatis, c. 61. n. 240.
Secus ſi facta nomine proprio cum obligatione ſucceſſorum, ibid. num. 241.
Locatio probata per continuatas ſolutiones præſumitur ad tempus conſuetum, c. 22. n. 40.
Et ceſſante conſuetudine præſumitur perpetua, ibid. n. 41.
Lim. in locatione bonorum Eccleſiaſticorum, quia præſumitur ad tertiam generationem, ibid. n. 42.
Locatio an ſit ad corpus, vel ad menſuram, vide *Menſura*.
An ſit una, vel pluras. v. *Pluralitas*.
8 DUOBUS FACTA LOCATIONE ejuſdem rei, quis præferatur, eſt caſus frequens, c. 21. num. 1.
Et ſi nulli facta traditio, præfertur prior in locatione, ibidem num. 2.
Si facta uni à domino, alteri ab adminiſtratore, & neſciatur

ſciatur quis ſit prior, præferendus eſt qui conduxit à domino, c. 21 n 5
Lim. ſi locatio facta à procuratore eadem die habeat horam, quis præfertur, ibid. n. 5.
Horæ appoſitio in actu. facit ejus probationem, tamquam magis ſpecificam, præferri, c 21, n. 6.
Lim. ſi appoſitio ſit nimis affectata, ib. n. 7.
Duobus ſi facta ſit locatio, & neſciatur, cui priùs, qui prævenit in apprehenſione poſſeſſionis, præfertur, c. 21. n. 8.
Duobus re locata primus conductor præfertur, etiamſi res ei non ſit tradita, ſed ſecundo, c. 21. n. 11.
Contr. quòd præferatur ſecundus cui res tradita, ib. n. 12.
Ampl. ut etiam in locatione ad longum tempus præferatur ſecundus conductor, cui facta traditio, c. 21. n. 16.
Lim. ſecundum conductorem, cui facta traditio non præferri, ſi à poſſeſſione ceciderit, c. 21. n. 20.
Lim 2 ſi conductor habeat hypothecam pro obſervantia contractus, c. 21. n. 21.
Decl. dictam ſecundam limitationem, non procedere, ſi hypotheca non ſit valida, vel rem locatam non comprehendat, c. 21, num. 22.
Decl. 3. primum conductorem debere agere hypothecaris pro intereſſe rei ſibi a domino non traditæ, ibid. n. 23.
Limitatur etiam aliis modis prædicta opinio relativè, ibidem num. 24.
9 Locatio an transferat dominium, vid. in verb. *Dominium*.
Locatio ad longum tempus transfert poſſeſſionem naturalem, cap. 27. n. 3.
Vid. in verb. *Poſſeſſio*, num. 2.
Conducens rem propriam quam poſſidet poſſeſſionem amittit, c. 11. n. 23. & 27.
Locans rem propriam uti procurator alterius, an aliquod jus ei acquirat, c. 11. n. 28.
Locationes non probant verum valorem beneficii, nec rei locatæ redditum, c. 19 n. 22.
Vid. in verb. *Valor*, n 3.
Locatio non tribuit ullum jus in re locata conductori, ſed tantùm actionem perſonalem adverſus locatorem, ut patiatur frui re, c. 27. n. 2. & c. 61. n. 42.
Decl. procedere in locatione ad modicum tempus, d. cap. 27. num. 3.
Locationes, ut probent verum rei redditum, debent coadjuvari adminiculis, c. 19. n. 24. & n. 28.
Licèt non probent concludenter redditum, faciunt tamen magnum adminiculum, ibid n. 25.
An locatio tribuat conductori exceptionem locatoris, vid. in verb. *Conductor*, n. 5.
Locatio rei hæreditariæ an inducat aditionem hæreditatis, vid. in verb. *Hereditas*.
30 A LOCATIONE RECEDITUR ſolo conſenſu abſque verbis, cap. 58, n. 2.
Si conductor dixerit, nolo continuare locationem, & locator abſque reſponſione receperit claves domus locatæ, cenſetur receſſum, ib. n. 3.
Si conductor proponat receſſum à locatione, & locator dixerit, quando claves reſtitues eas recipiam, dubium eſt an cenſeatur receſſum à locatione, & quomodo reſolvatur, c. 58. num. 4
Empta à conductore re locata, reſolvitur locatio, c. 58. n. 6.
Decl. procedere ſi emptio ſit valida, ibid. n. 7
Decl. 2. procedere ſi emptio non reſolvatur, ib. n. 8.
Voluntas recedendi à locatione probatur etiam per actum nullum, c. 58 n. 9.
Receſſus à locatione probatur per actus incompatibiles cum ea, c. 58. num. 5.
Receſſus à locatione, ut arguatur ex actibus neceſſe eſt ut ſint omninò incompatibiles cum ea, cap. 58. n. 10.
Reſolvitur ſolo conſenſu locatio, ſi fuerit ſolo conſenſu contracta, ſecus ſi quid ulteriùs intercеſſerit, cap. 58. num. 12.
Recedi non poteſt à locatione per conſenſum unius ex contrahentibus tantùm, cap. 54. num. 19.
Lim. In Principe, qui ad ſui libitum recedere poteſt à locatione prædiorum fiſcalium, ibid. num. 20.
Quid in locatione vectigalium, ibid. num. 21.
Lim. 2. ſi unus volens recedere, ſolvat alteri omnia damna, & intereſſe, cap. 58. n. 22.
Decl. limitationem hoc procedere, ſi res locata ſit ſpecialiter hypothecata pro obſervantia contractus, ib. n. 23.
Decl. 2. non procedere ſtante juramento, ibid. n. 24.
Secus quo ad ſucceſſores jurantis, ibid. n. 25.
Conſenſus in receſſu à locatione, debet eſſe ſimultaneus, c. 58, num. 26.
Sufficit tamen unum ex contrahentibus proponere una die receſſum, & alium alia die acceptare, quia præſumitur conſenſum primi duraſſe, ib. num. 27.
31 LOCATIO FINITUR per lapſum temporis in ea præfixi, & tenetur conductor rem dimittere, cap. 53. num. 1.
Ampl. ſive ſit certum, ſive incertum, ut ad vitam, ibid. n. 2.
Locatione facta uni perſonæ, quæ ex aliis verbis apparet ad ejus vitam reſtricta, dictio *in perpetuum* in ea appoſita non valet illam ulteriùs extendere, cap. 53. num. 11.
Decl. procedere, ſi dicta dictio *in perpetuum* ſit relata perſonæ, ſecus autem ſi relata rebus, ibid. n. 12.
Locatio facta ad certum tempus, & deinde ad beneplacitum, beneplacitum durare non debet pro alio majori tempore, quàm expreſſo, c. 53. n. 163.
Reliqua, quando dicatur finita locatio per lapſum temporis vid. ſupra n. 7. ad fin. & in verb. *Emphyteuſis*, n. 4.
Finis locationis convincitur ex lapſu temporis, pro quo fuit facta, vel pro quo facta præſumitur, cap. ult. num. 71.
In locatione ad vitam probatur ex fide libri mortuorum, ib. n. 75.
32 LOCATIO FINITUR, ſi conductores malè utantur re conducta, adeout poſſint à locatore expelli, & re privari, c. 54. n. 1.
Et ſi utantur mala fide, c. 24. n. 2.
Ampl. procedere in qualibet re, tam ſtabili, quàm mobili, cap. 54. num. 2.
Deteriorans rem conductam non excuſatur dicendo in alia parte melioraſſe, cap. 54. n. 17. & n. 50.
Conductor ut poſſit expelli propter malum uſum, requiritur, quòd deterioratio rei non ſit modica, ſed conſiderabilis, cap. 54. num. 22.
Quando dicatur conſiderabilis, ſtatur arbitrio Judicis, ibid. num. 23.
Deterioratio, & malus uſus rei conductæ, conſiderandus eſt, habito etiam reſpectu ad qualitates perſonarum, cap. 54. num. 25
Rei qualitas attenditur ad dignoſcendum, an damnum ſit conſiderabile, cap. 54. num. 28.
Omiſſio amputandi vites dat cauſam expellendi conductorem, c. 54. n. 9.
Conductor cædens arbores poteſt expelli à re conducta, cap. 54. num. 12.
Decl. non procedere in emphyteuſi laicali, ibid. num. 13.
Secus ſi emphyteuta fuit monitus ne cæderet, & non deſtitit, ibid, num. 14.
Contrarium, quòd emphyteuta poſſit expelli propter inciſionem arborum, ibid. num. 15.
Ampl. ut poſſit expelli etiam pro cæſione arborum, quas ipſe plantavit, vel devaſtationem domus, quam ædificavit, cap. 54. num. 19.
Contrarium in conductore ad longum tempus, ibid. n. 20.
Secus ſi inter partes aliter conventum ſit, vel adſit pactum, quòd locatio non egrediatur terminos locationis ſimplicis, ibid. num. 21.
Arbores veteres cædendo, & alias ſubrogando excuſatur, cap. 54. num. 18.
Si prædium ſit magnum, & arboribus abundans, non eſt conſiderabilis inciſio duarum, vel trium earum, cap. 54. n. 3.
Arborum qualitas conſideranda eſt, & præcipuè an ſint frugiferæ ad effectum dignoſcendi, ſi per earum inciſionem locus ſit expulſioni, cap. 54. n. 31.
Inciſio arborum ſylvæ cæduæ non eſt deterioratio in proprietate, cap. 54. num. 32.
Domum devaſtans emphyteuta expellitur, cap. 54. n. 16.
Si conductor ſit perſona Eccleſiaſtica, & conducat meretrices in domum conductam dicitur malè utens, & poteſt expelli, ſecus ſi ſit ſcholaris, cap. 54. num. 26.
Lim. ut poſſit etiam ſcholaris expelli ratione honeſtatis conductoris, & vicinorum, cap. 54. num. 27.
Si domus ſit in lupanari, vel ad talia conſueta non eſt conſiderabilis introductio meretricum, cap. 54. num. 29.
Requiritur ut ſit locus expulſioni ob malum uſum, quòd deterioratio rei evenerit dolo conductoris, vel culpa ſaltem levi, non autem leviſſima, cap. 54. num. 45.
Decl, quòd non ſufficiat leviſſima in omittendo, ſecus in committendo, ibid. num. 47.
Intellige, ſi ex culpa leviſſima in committendo reſultet damnum conſiderabile, cap. 54. num. 48.
Incendium ſubſecutum in re conducta, non eſt cauſa expellendi colonum, cap. 54. num. 46.
Deterioratio unius rei ex pluribus conductis, ſufficit ad expulſionem ab omnibus, cap. 54. n. 49.
Expulſio ob deteriorationem, nocet etiam ſucceſſivè vocatis, cap. 54. num. 51.
Decl. procedere, niſi conductor deterioraverit in fraudem aliorum, cap. 54. n. 52.
Expulſo conductore propter deteriorationem, deberi mercedem pro toto tempore, tenent alii, cap. 54. n. 53.
Alii tenent deberi tantùm pro tempore præterito, ibid. n. 54.
Alii diſtinguunt, ut malè verſatus abſque damno rei, teneatur ad totam penſionem, malè autem verſatus cum damno, teneatur, non ad totam penſionem, ſed ad damna, cap. 54. n. 55.
Alii tradunt conductorem expulſum ab Eccleſia, totam mercedem ſolvere debere, ſecus expulſum à privato, ibid. n. 56.
Verior autem opinio videtur, dominum non debere ſentire damnum aliquod, neque in re, neque in mercede, ſed neque ſentire lucrum recipiendo duplicatas mercedes, cap. 54. numer. 57.
Et ſufficit, quòd poſſit mercedem ab alio conſequi, ad hoc ut eas petere non valeat à conductore expulſo, ibid. n. 58.
Expulſioni ob malum uſum locus eſt, domino volente tantùm, cap. 54. num. 59.

Et poteſt eam temittere, & quando cenſeatut temiſſa relativè, cap. 54. num. 60.

Privatio rei propter malum uſum non eſt propriè pœna, c. 54. num. 4.

Privationi rei conductæ propter malum uſum, ut ſit locus, tris copulativè requiruntur, cap. 54. num. 5.

Requiritur, quòd damnificet in proprietate, non in ſolis fructibus, ibid. n. 6.

Decl. non procedere in locatione pro certa rata fructuum, quia tunc ſufficit damnum in fructibus, cap. 54. num. 7.

Decl. 2. ſufficere damnum io fructibus, ſi eſt duraturum poſt tempus conductionia, ibid num. 8.

15 LOCATIO FINITUR per neceſſitatem ſupervenientem domino utendi re locata, & tribuit ei facultatem expellendi conductorem, cap. 56. num. 1.

Decl. non procedere ſi neceſſitas Imminebat de tempore locationis, ibid. uum. 2.

Et neceſſe eſt non fuiſſe opioatam de eo tempore neceſſitatem, ibid. n. 3.

Et quòd veriſimilitet non potuiſſet præviderí, ibid. n. 4.

Lim. 1. dictam facultatem expellendi conductorem pro neceſſitate, procedere in domo tantùm, cap. 56. n. 23.

Lim. 2. ut eadem facultas competat locatori tantùm, non etiam ſucceſſori, ibid. n. 24.

Decl. procedere in ſucceſſore ſingulari, non In hærede, ib. num. 25.

Decl. 2. ut competat etiam ſucceſſori ſingulari, ſi ſit filius, vel pater locatoris, c. 56. n. 26.

Decl. 3. ut hæres poſſit expellere, ſi eveniat caſus, quo defunctus indiguiſſet domo, non ſi ipſe ex aliqua particulari cauſs indigeat, cap. 56. num. 27.

Decl. 4. ut ſi conductor ſublocaverit, & deinde ſuperveniat neceſſitaa, non poſſit ſubconductorem expellere, ibid. n. 28.

Lim. 3. dictam facultatem expellendi, ut non procedat, ſi conductor ſit perſona privilegiata, cap. 56. num. 29.

Decl. limitationem procedere ſi conductor ſit ſcholaria, & locator habeat filium ſcholarem, qui tevertatut ægrotus, & indigeat re locata, cap. 56. n. 30.

Et generaliter, quòd procedat facultas expellendi etiam adverſus privilegiatos, tenent aliqui, ibid. num. 31.

Intellige hoc procedere, ſi perſona non habeat præciſam neceſſitatem domus conductæ, ibid. n. 32.

Lim. 4. ſtante pacto de non expellendo conductorem toto tempore durantis locationis, quis non expelli poterit ex hoc capite ſupervenientis neceſſitatis, cap. 56. num. 34.

Contrarium veriua probatur, ibid. num. 35. & num. ſeqq.

Decl. limitationem procedere ſi promiſſum non expellere conductorem expreſsè, etiam in caſu ſupervenientis ſibi neceſſitstis, cap. 56. num. 38.

Tale pactum non poteſt fieri à Procuratore non habente ad id mandatum ſpeciale, cap. 56. num. 39.

Vel debet ex circumſtantiis deprehendi, locantem de tali caſu ſenſiſſe, ib. n. 40.

Nec ſufficit pactum, quòd non poſſit expellere conductorem, etiamſi domum pro ſe veller, ib. n. 41.

Lim. 5. ſi neceſſitas locatori ſupervenerit culpa ſus, cap. 56. num. 42.

Lim. 6. ſi domus ſit talis, ut poſſit in ea ſuccurri neceſſitati abſque expulſione inquiliol, cap. 56. num. 45.

Lim. 7. ſi res locata ſit ſpecialiter hypotheca pro obſervantia contractus, ib. o. 46.

Contrarium, quòd adhuc poſſit expelli conductor, cspit. 56. num. 47.

Lim. 8. ſi poſtquam evenerit caſus neceſſitatis, locator penſiones receperit à conductore, c. 56. n. 48.

Decl. procedere ſi recepit penſiones poſt caſum neceſſitatis decurſas, ſecua ſi decurſas ante, c. 56. n. 49.

Lim. 9. ut cauſa neceſſitatis debeat eſſe vers, & ſi reperiatur falſa, conductor reſtituitur, c. 56. n. 50.

Et falſa convincitur, ſi poſtea dominus non habitavit, ibid. num. 51.

Lim. 10. in locatione ad longum tempus, c. 56. n. 52.

Lim. 11. ut hoc ſit privilegium, & ideò non ampliandum, cap. 56. num. 53.

Decl. tamen eſſe ſuſtinendum, tamquam æquum, & favorabile, ibid. n. 54.

Lim. 12. ut oon poſſit ex dicta cauſa neceſſitatis dominus conductorem expellere propria auctoritate, c. 59. n. 55.

Et probandum eſſe neceſſitatem ſuperveniſſe, c. 56. n. 56.

An requiratur libellos, ſunt hinc inde opiniones, ib. n. 57.

Pro dicta probatione non ſufficit juramentum domini, cap. 56. num. 58.

Sufficit tamen probatio ſummatia srbitrio Judicia, c. 56. n. 59.

Neceſſitas licèt pro parte adeſſet de tempore contractus, adhuc ſi poſtea fuerit inopinanter aucta, tribuit facultatem expellendi conductorem, c. 58. n. 6.

Utilitaa locatoria non ſufficit ad expellendum conductorem, ſed requiritur neceſſitas, c. 56. n. 7.

Neceſſitas utendi domo locats eſt, ſi dominus habitabat aliam, quæ corruerit, vel ruinam minetur, capit. 56. numer. 8.

Decl. procedere, ſi ruina ſit talis, quæ ponat eum in neceſſitate migrandi, ib. n. 9.

Idem ſi ſuperveniant hoſtes in loco, ubi inhabitat, vel habeat ibi inimicos, ibid. n. 10.

Idem ſi uxorem duxerit, cum qus non poſſit commodè habitare, ubi degit, c. 56. n. 11.

Secua ſi de tempore locationis fuiſſet nubilis ætatis, & in proxima ſpe uxorem ducendi, c. 56. n. 12.

Idem ſi ſupervenerit ei Dignitas, ibid. n. 13.

Idem ſi ſupervenerit infirmitas, ob quam domo ills indigeat, c. 56. num. 14.

Idem ſi velit in domo locata facere artem, ibid. num. 15.

Decl. ut n. 16. 17. & 18. ibid.

Neceſſitas domus locatæ non ſolùm ſufficit ad expellendum conductorem, ſi propria domini, ſed etiam filii, patris, vel matris, cap. 56. num. 19.

Non autem ſufficit pro fratre, vel aliis, c. 56. n. 20.

Et pro filio ſufficit, quòd uxorem duxerit, ib. n. 21.

Statutum amplians dictam facultatem expelleodi pro neceſſitste fratrum, vel aliorum eſt exorbitans à jure communi, & ſtrictè intelligendum, c. 56. num. 22.

34 LOCATIO ex capite neceſſariæ refectionis non finitur, c. 57. num. 5.

Decl. non finiri reſpectu locatoris, ſed conductorem non teneri ad domum refectam tedire, ibid. n. 6.

Lim. declarationem, ſi dominus fuiſſet paratus commodam habitationem ei dare, c. 57. n. 7.

Dominus volens reficere ædes, locator poteſt expellere conductorem, cap. 57. n. 1.

Ampl. facultatem expellendi conductorem ex prædicts cauſa competera etiam in refectione voluntaria, ib. num. 11.

Contrarium verius, ibid. num. 12.

Lim. dictam facultatem expellendi conductorem noo competere, ſi neceſſitas refectionis aderat, ſeu imminebat de tempore locationis, cap. 57. num. 14.

Lim. 2. dictam facultatem expellendi, ſi tefectio fieri nequeat conductore habitante, aliàs ſecus, ibid. n. 15.

Lim. 3. procedere in locatione ad breve tempus, non autem in locatione ad longum, ib. num. 16.

Domino expellere volenti ex hac cauſs refectionis competit interdictum, uti poſſidetia, cap. 57. num. 2.

Ut obtineat ex dicto interdicto, dominus proteſtari debet, ſe non impedire inquilinum ne habitet, ſed ſolùm ne poſſideat, cap. 57. n. 3.

Et intelligitur, quòd non prohibebit habitare facta refectione, ibid. n. 4.

Inquilious expulſus ex cauſa refectionia domus, ſi sliam domum conduxerit, non tenetur ad refectam redire, c. 57. n. 8.

Decl. non teneri redire cum gravi ſuo præjudicio; ſecus ſi paucis tantùm diebua prohibitus ſit uti, & omnia ſint integra, ib. n. 9.

Duo copulativè requiruntur, ut redira teneatur, unum quòd lapſi ſint pauci diea, aliud quòd res ſit integra, c. 57. n. 10.

Expellens conductorem pro refectione neceſſaria, tenetur tantùm ei mercedes remittere, non autem damna reficere, ſecus ſi pro voluntaria, cap. 57. num. 13.

Neceſſitas iſta refectionis æquiparatur neceſſitati domini sd habitandum, c. 57. n. 17.

35 LOCATIO FINITUR, & conductor poteſt expelli, ſi non ſolvat mercedem, c. 55. num. 1.

Mercedem non ſolvena conductor expellitur, non obſtante pacto de non expellendo durante locatione, c. 55. n. 3.

Ampl. etiamſi pactum ſit juratum, ibid. n. 4.

Expulſioni conductoria ob non ſolutam mercedem locus eſt, etiamſi ſit ſoluta in parte, c. 55. n. 7.

Lim. ſi omiſſum ſolvere per errorem, ibid. n. 8.

Mercedem non ſolvens conductor poteſt expelli à locatore propria auctoritate, c. 55. n. 10.

Contrarium tenent alii, ibid. n. 11.

Decl. primam procedere, ſi colonus allegando injuſtè expelli, de facto teſiſtat, cap. 55. num. 12.

Decl. 2. difficiliùs expelli conductorem ad longum tempus, ibid. num. 13.

Decl. 3. ut ſi poſſit ad expulſionem deveniri ſine Judice, honeſtiùs tamen devenitur cum Judice, ib. n. 14.

Et requiritur expreſſa declaratio locatoris, quòd iotendit recedere à contractu, ob non ſolutionem, c. 55. n. 15.

Et poteſt peti aſſociatio abſque libello, & citatione partis, ibid. oum. 16.

Judicium pro expulſione conductoris non ſolventis eſt ſummarium, c. 55. n. 24.

Expulſioni ob non ſolutionem mercedis locus eſt, etiamſi conductor ſit perſona privilegiata, cap. 55. n. 25.

Et ubi conductor ſublocaverit nomine ſolvente, expellitur ſubconductor, c. 55. n. 26.

Expellendi facultaa ob non ſolutionem mercedia, oritur locatori ſtatim, ac lapſum eſt tempua ſolutioni præfinitum, cap. 55. num. 27.

Ampl. ſive præfinitum ſit pacto, ſive lege, vel conſuetudine, cap. 55. n. 28.

Datur tamen tempus conductori ad diſgombrandum, ibidem num. 29.

Et cir-

Et circa quantitatem temporis attenditur praxis Tribunalium, ib. num. 30.
Ampl. ut oriatur ſtatim dicta facultas expellendi, etiamſi locator non petierit mercedem, ib. n. 31.
Secus eſt in feudo, quia requiritur interpellatio, c. 55. o. 32.
Lim. non oriri ſtatim dictam facultatem expellendi, ubi adeſt pactum de conductore per tempus præfinitum non expellendo, quia tunc expectandum biennium, cap. 55. n. 34.
Contrarium, quòd adhuc non ſit expectandum biennium, cap. 55. num. 35.
Lim. 2. ut ſi conductor ſit abſens, ſit expectandus per biennium, ib. num. 36.
Contrarium, ibid. o. 39.
Decl. primum procedere, ſi locator velit aperire domos in quibus conductor abſens bona habebat, c. 55. n. 38.
Subdeclara, ut expectandum ſit biennium ad aperiendam domum, ſi conſtet conductorem abſentem eſſe, c. 55. n. 39.
Lim. 3. in emphyteuſi, quia ſi eſt privata, expectandum eſt triennium, ſi Eccleſiaſtica, biennium, c. 55. n. 41.
Ampl. in locatione ad longum tempus, ib. n. 42.
Locatio ad longum tempus, & emphyteuſis, quo ad caducitatem ob non ſolutum canonem, æquiparantur, c. 55. n. 43.
Caducitas in emphyteuſi, & locatione ad longum tempus excuſatur per quamlibet cauſam, etiam injuſtam, & fatuam, cap. 55. num. 44.
Tribunalia ſuprema, aliena ſunt ab infligenda pœna caducitatis, c. 55. n. 45.
Abſentia excuſat à caducitate, ob non ſolutionem canonis, cap. 55. num. 46.
Caducitas ob non ſolutionem canonis excuſatur, ſi conductor omiſerit ſolvere per aliquem errorem, c. 55. n. 47.
Caducitas prædicta evitatur per purgationem moræ, ib. numer. 48.
Decl. procedere ſine difficultate; ſi locatio ſit finita ob non ſolutionem ex juris diſpoſitione, ſecus ſi per pactum, cap. 55. num. 49.
Contrarium, quòd etiam ſtante pacto, ib. num. 50.
Caducitas a locatione ob non petitam renovationem qualibet de cauſa excuſatur, c. 63. n. 39.
Et deficiente excuſatione, datur purgatio moræ, ib. n. 40.
Secus in feudalibus, ibid. n. 41.

L O C A T O R.

Quis dicatur, & alia generalia, num. 1.
Ad quæ tenentur, num. 2.
Quid poſſit, num. 3.

1 LOCATOR quis dicatur, & quia conductot, c. 1. n. 20.
Locator operarum quia dicatur, c. 1. n. 23.
Locatoria, & conductoria nomina non ſunt promiſcuè uſurpanda, c. 1. num. 21.
Locatoria, & conductoria nomina antiquitùs accipiebantur promiſcuè cum nominibus emptoris, & venditoris, c. 1. n. 22.
Locator, & conductor ſunt correlativi, & diſpoſitum in uno, habet locum in alio, c. 23. n. 137.
Decl. procedere in legibus, & ſtatutis, non autem in pactis, ib. num. 138.
Subdeclara procedere in ſtatutis favorabilibus, & latò interpretandis, vel ſi appareat ſtatuentes ita ſenſiſſe, aliàs ſecus, cap. 32. n. 42. & 43.
Decl. 2. non procedere, quando non eſt eadem ratio, cap. 60. num. 4.
2 LOCATOR tenetur rem locatam tradere, c. 28. num. 1.
Locatore non tradente rem, conductor agit adverſus eum ex conducto, cap. 28. n. 2.
Traditio rei locatæ per clauſulam conſtituti, aut alia verbalia, non ſufficit, ut locator liberetur ab obligatione tradendi rem, c. 28. num. 4.
Locator non liberatur tradendo rem ſimilem locatæ, cap. 28. num. 5.
Lim. ſi abſque dolo, vel culpa rem locatam tradere non poteſt, quia tunc liberatur tradendo ſimilem, ib n. 7.
Locator ultra rei traditionem tenetur etiam præſtare patientiam, ut conductor ea uti poſſit toto tempore locationis, c. 28. num. 11.
Ampl. ut non ſolùm teneatur patientiam præſtare ex ſe, ſed etiam diligentiam ne impediatur ab aliis re uti, c. 28. n. 12.
Et tenetur etiam removere omnia impedimenta toto tempore locationis, ib. num. 13.
Locator fundi tenetur præſtare inſtrumenta pro fructibus liquidis colligendis, c. 23. n. 78.
Alia verò quatenus adſint tantùm, ib. n 79.
Locator tenetur facere impenſas, neceſſarias in re locata, c. 34. §. 1. n. 1.
Vid. in verb. *Melioramenta*, n. 2. & in verb. *Impenſæ*.
Locator compellens unum ex obligatis in ſolidum totum ſolvere, tenetur ei cedere actiones contra alios, cap. 26. num. 43.
Rem tradere valens an liberetur ſolvendo intereſſe, controverſum eſt in venditione, cap. 28. num. 8.
In locatione verior opinio eſt negativa, cap. 28. n. 9.
Locator impediens conductori uſum rei dicitur in dolo, cap. 49. num. 29.
Impedito conductore facto locatoris uti re locata, tenetur locator non ſolùm reddere, ſed etiam omnia damna, cap. 28. n. 25.
Decl. ut ſi factum locatoris ſit juſtum, & joſtitia proveniat ex culpa conductoria, tunc locator nullum pati debet damnum, neque lucrum, cap. 28. num. 26.
Aut eſt juſtum abſque culpa conductoria, & tenetur ſolùm remittere mercedem, niſi ſit omninò voluntarium, cap. 28. num. 27.
Aut factum locatoris eſt injuſtum, & tunc tenetur non ſolùm ad remiſſionem mercedis, ſed ad omnia damna, ibid. num. 28.
Decl. hoc ultimum procedere ſi factum ſit ordinatum ad impedimentum conductori præſtandum, alias ſecus, cap. 28. num. 29.
Impedito uſu rei facto tertii, ſi factum ſit juſtum, & locator potuit providere, & non providit, tenebitur conductori ad totale intereſſe, cap. 28. num. 33.
Si verò non potuit providere, tunc tenetur tantùm ad remiſſionem mercedis, cap. 28. num. 34.
Et remiſſio iſta non requirit damnum ultra dimidiam juxta veriorem opinionem, cap. 28. num. 35.
Si factum tertii eſt injuſtum, & conductot non poteſt ei reſiſtere, locator debet ei facere remiſſionem mercedis, cap. 28. num. 36.
Et debet conductor denunciare impedimentum ſibi illatum locatori, qui ſi poteſt reſiſtere, & non reſiſtit, tenetur ad omnia damna, cap. 28. n. 37.
Impedimento proveniente ex caſu fortuito, ſi contingit ex parte locatoris, ſeu rei locatæ, tenetur locator penſionem remittere, c. 28. num. 42.
Si contingit ex parte conductoris non eſt facienda ei remiſſio, ſed totum ſolvere tenetur, ibid. num. 43.
Impedimentum à Principe præſtitum conductori aſſimilatur potiùs præſtito à tertio, quàm à caſu, ad effectum dignoſcendi ad quid teneatur locator, c. 28. num. 46.
Vid. in verb. *Princeps*.
Inimici impedimentum, licèt ſit propriè tertii, tamen in hoc propoſito cenſetur datum ab eo cujus eſt inimicus, c. 28. num. 38.
Ampl. etiamſi inimicitia ſit injuſta, ib. num. 40.
Et procedit tam ſi ſit inimicus locatoris, quàm ſi ſit conductoris, c. 28. num. 41.
Sequeſtrum affert impedimentum, Vid. in verb. *Sequeſtrum*.
Inhibitio facta conductori ne fructus percipiat vel diſtrahat, affert ei impedimentum, c. 28. n. 62.
Vid. in verb. *Inhibitio*.
3 LOCATOR rei dominus poteſt impedire conductori fructuum pendentium perceptionem, ac perceptorum tranſportationem, ſeu alienationem, c. 33. n. 19.
Vid. in verb. *Fructus*, num. 3.
Locator, & conductor ubi merces non eſt declarata, nec res tradita, ſemper poſſunt à contractu recedere, cap 17. num. 73.
Conductore mala fide utente locator petere poteſt omnia damna, cap. 29. num. 3.
Eocator quid poſſit circa res invectas in prædium locatum, vid. in verb. *Invecta*, n. 1.
Locator poteſt expellere conductorem malè verſatum in re conducta, cap. 54. n. 2.
Vid. in verb. *Locatio*, num. 12.
Locator finita locatione poteſt conductorem expellere propria auctoritate, c. ult. num. 19.
Ampl. etiamſi conductor introduxiſſet litem remedio *l. diffamari*, ib. num. 20.
Decl. ut ad hoc quòd competat dicta facultas, neceſſe ſit finem locationis eſſe certum, & probatione non indigere, cap. ult. num. 21.
Si locatio ſit ad certas generationes, vel ad vitam, quia probanda mors, vel finis generationis, non intrat facultas expellendi propria auctoritate, c. ult. n. 22.
Locator licet poſſit expellere conductorem propria auctoritate, melius facit adeundo Judicem, c. ult. n. 24.
Locator non ſemper poteſt vendere fructus rei, cap. 27. n. 68.
Locator non poterit incommodare rem locatam, etiam in minimo ex cauſa voluntaria, c. 28. n. 65.
Et ſi velit incommodare poteſt conductor illi reſiſtere, ibid. num. 66.
Decl. procedere ſi tangat ipſam rem, ſecus ſi incommodum ei proveniat in conſequentiam, uti ſi extollat domum vicinam, cap. 28. n. 67.
Lim. ſi obſcurentur in totum lumina domus locatæ, ibid. n. 68.
Locator intentata una actione contra conductorem malè utentem, non poteſt aliam experiri, c. 29. n. 5.
Contr. quòd poſſit variare ab una actione ad aliam, ibidem num. 6.
Decl. ut competentibus pluribus actionibus, una intentata liceat variare, c. 29. num. 7.

L O C U S.

LOCI appellatione comprehenduntur etiam prædia ruſtica, c. 30. num. 43.
Loci appellatione veniunt etiam agri, c. 29. n. 122.

Loci nomen tam refertur ad ruſtica, quàm ad urbana, cap. 20. num. 123.
Loci expreſſio diſpoſitionem reſtringit ad id, quod eſt in loco illo, cap. 23. n. 11.
Loci expreſſio poteſt probari erronea, ibid. n. 12.
Et ad hoc admittuntur præſumptiones, & conjecturæ, ibid. num. 13.
Loci expreſſio, quandoque non apponitur, ut ſtet reſtrictivè, ſed tantùm demonſtrativè, c. 23. n. 14.

LOCUPLETARI.

LOCUPLETARI cum aliena jactura repugnat naturæ, & nunquam permittitur, c. 24. n. 49.

LOCUSTÆ.

LOCUSTARUM voracitas magna eſt, c. 46. n. 61.

LUPUS.

LUPI ſi comedant oves, imputatur culpæ paſtoris, c. 12. n. 104.

M

MAGAZENI.

MAGAZENI veniunt appellatione Apothecarum, cap. 20. num. 85.

MANDATUM.

MANDATUM procuræ eſt ſtrictè interpretandum in omni materia, c. 7. num. 6.
Mandatum procuræ extenditur ad omne neceſſarium antecedens, cap. 7. num. 25.
Mandatum procuræ ad locandum bona Eccleſiæ duraturum ultra triennium, non valet, c. 14. §. 2. num. 20.
Contr. ibid. num. 21.
Mandatum procuræ veriſimilius eſt in perſona valdè conjuncta uti filio, & fratre, c. 36. num. 29.
Mandatum procuræ probatur per conjecturas, cap. 36. num. 37.
Decl. procedere in mandato ad lites, non in mandato ad exigendum, ibid. num. 38.
Intellige declarationem, ut mandatum ad exigendum non probetur niſi per authenticas ſcripturas, quando agitur de ſolutione facienda, ſecus ſi agatur de ſolutione jam facta ſuſtinenda, ibid. num. 39.
MANDATUM ſpeciale ad locandum, ſufficiens dicitur, etiamſi non exprimatur res, quæ locari debeat, cap. 7. num. 57.
Mandatum ſpeciale requiritur ad ea, quæ in animo conſiſtunt, c. 7. num. 18.
Mandatum extenditur ad ea omnia, ſine quibus negocium commiſſum expediri non poteſt, cap. 7. num. 19.
Et ad ea omnia, quæ ſunt connexa, & de natura contractus, c. 7. num. 20.
Mandatum ſpeciale requiritur ad locandum, cap. 7. num. 1.
Mandatum ſpeciale requiritur ad vendendum, c. 7. n. 2.
Mandatum ſpeciale requiritur ad locandum ad longum tempus, ſecus autem ad breve, c. 7. n. 3.
Mandatum habens ad vendendum, non poteſt locare, cap. 7. num. 5
Mandatum ad vendendum, tunc ſufficit ad locandum, cùm adſunt verba generalia, cap. 7. n. 7.
Mandatum ad exigendum penſiones, non importat facultatem locandi, cap. 7. n. 8.
Decl. procedere ſi factum mandatum ad exigendum penſiones rei jam locatæ, ſecus è contra, c. 7. num. 9.
Mandatum ſi requiritur ſpeciale favore unius, requiritur pro utraque parte, c. 7. num. 10.
Mandatum ad conducendum ſpeciale requiritur, c. 7. n. 15.
Mandatum ad locandum non eſt neceſſe quòd ſit in ſpecie ad locandum ad longum tempus, c. 7. num. 12.
Mandatum dubium interpretatur contra mandantem, cap. 7. num. 14.
Mandatum ſpecialiter ad locandum continet ſine dubio facultatem locandi ad longum tempus, ſi in eo adſit verbum importans facultatem transferendi dominium, c. 7. n. 15.
Et ſi eſt ad locandum rem ſolitam locari ad longum tempus, c. 7. num. 16.
Habentes mandatum à lege, ut tutores, & Prælati, non poſſunt facere confeſſionem de recepto, c. 36. n. 47.
Mandatum ad locandum rem minoris requirit ſpecificationem rei, & quantitatis penſionis, & quid ſi non adſit talis ſpecificatio, c. 7. n. 51.
Mandatum ad contrahendum requirit ſolemnitates requiſitas in contractu, nec ſufficit eas adhiberi in ipſo contractu, cap. 7. num. 25.
Mandatum generale cum libera ſufficit ad locandum ad longum tempus, c. 7. n. 23.
Mandatum generale cum libera æquiparatur ſpeciali, cap. 7. num. 24.
Decl. procedere quatenus contrahat bona fide, & ſine dolo, c. 7. num. 55.
Mandatum legis exercere non poteſt is, qui negotia propria adminiſtrare non valet, cap. 8. n. 13.
Mandatum aſſumptum non explens, dicitur in culpa, & tenetur ad damna, cap. 34. §. 1. n. 24.
Mandati fines ſunt diligenter obſervandi, cap. 36. n. 2.
Mandatis ſuperiorum parendum, vid. in verb. *Obedientia*.

MANUMISSIO.

MANUMISSIO locari non poteſt, c. 15. n. 9.

MANUTENTIO.

MANUTENTIO in quaſi poſſeſſione exigendi mercedem competit locatori bonorum, cap. 43. n. 1.
Et idem eſt de mercede operarum, ſeu ſervitutis ſecundùm aliquos, ibid. n. 5.
Jurium incorporalium, quæ non fundantur in corpore, non datur manutentio, cap. 43. num. 3.
Manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi mercedem non datur finita locatione, cap. 43. n. 9.
Decl. procedere ſi conſtet evidenter locationem fuiſſe finitam, aliàs ſecus, c. 43. n. 10.
Decl. 2 dari manutentionem in quaſi poſſeſſione exigendi penſiones etiam poſt finitam locationem, ſi petatur pro terminis decurſis ante, ibid. n. 13.
Manutentio datur etiam poſt latam ſententiam terminationis locationis, ſi appellatum, cap. 43. num. 15.
Ampl. dari etiam in gradu reſtitutionis in integrum, ib. n. 52.
Manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi penſiones rei locatæ datur etiam pendente lite ſuper nullitate locationis, c. 43. n. 14.
Ampl. quòd ſi judicium nullitatis pendeat coram uno Judice, poſſit peti manutentio ab alio abſque vitio attentatorum, ib. num. 15.
Ampl. 2. etiamſi Judex coram quo pendet judicium, inhibeat, cap. 43. num. 16.
Contrarium verius, ib. num. 17.
Prima tamen ſervatur de facto, ſi inhibitio ſit Tribunalis ſupremi, c. 43. num. 18.
Ampl. tertio dari etiam, poſt latam ſententiam ſuper nullitate in gradu appellationis, cap. 43. n. 19.
Ampl. 4. ut etiamſi ſententia lata ſit ſuper reductione penſionis, poſſit dari manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi totam, c. 43. n. 20.
Et non ſolùm datur in gradu appellationis, ſed etiam in gradu reſtitutionis in integrum, ib. num. 21.
Et etiam abſque appellatione, ſi ſententia ſit nulla nullitate patenti, c. 43. n. 52.
Manutentio non poteſt retardari per ſimplices exceptiones nullitatis, vel terminationis locationis, c. 43. n. 23.
Exceptiones dubiæ, & altiorem indaginem requirentes, non admittuntur in judicio manutentionis, c. 43. n. 25.
Manutentio non datur ubi agitur de penſione amovibili ad nutum, c. 43. n. 26.
Manutentio datur tam pro mercede locationis expreſſæ, quàm tacitæ uſque ad renovationem conſenſus taciti, c. 43. n. 27.
Manutentio datur in quaſi poſſeſſione penſionis amovibilis, ſi controvertatur amovibilitas, c. 43. n. 28.
Vid. *Quaſi poſſeſſio*.
Manutentio requirit probationes ex ſuo genere concludentes, c. 43. n. 30.
Non tamen omnino plenas, ſed leviores quàm petitorium, ib. num. 31.
Teſtis etiam unicus probat in judicio manutentionis, cap. 43 num. 32.
Lim. ſi adſint conjecturæ in contrarium, ibid. n. 35.
Exceptiones contra teſtes non admittuntur in judicio manutentionis, c. 43. n. 33.
Lim. ſi ſint probatæ, vel adſint contrarietates in dictis, ibid. num. 34.
Locator tenetur probare ſolutionem fuiſſe factam pro mercede locationis ad obtinendam manutentionem, c. 43. n. 40.
Lim. ſi conſtet de locatione præcedenti, & non appareat alia cauſa ſolvendi, ibid. num. 41.
Manutentio fundatur in ſola poſſeſſione, non in contractu, & ideò non curatur de adimplemento contractus ex parte ſua, cap. 44. n. 31.
Secus ſi petatur manutentio vigore clauſulæ conſtituti, cap. 44. num. 34.
Dominus poteſt locatione finita petere manutentionem, cap. ult. num. 29.
Ampl. etiamſi locatio fuiſſet ad longum tempus, & poſſeſſio penès hæredes conductoris, ibid. num. 30.
Ampl. 2. ut mortuo locatore poſſit hæres petere manutentionem etiam adverſus tertium, c. ult. n. 32.
Ampl. 3. ut locatori ſufficiat ſolùm inſtrumentum locationis ad probandam ſuam poſſeſſionem, ibid. num. 35.
Decl. procedere ſi finis locationis ſit clarus, aliàs manutentio datur conductori, ibid. n. 33.
Ampl. 4. dari manutentionem domino finita locatione per mortem conductoris ſtante ſtatuto de continuanda poſſeſſione defuncti in hæredem, c. ult. n. 34.
Idque non ſolùm adverſus hæredem conductoris, ſed etiam adverſus hæredem tertii, ibid. num. 35.
Secus ſi finis locationis non ſit clarus, quia tunc intrat ſtatutum poſſeſſionis continuativum, cap. ult. n. 36.
Conductori non datur manutentio adverſus locatorem, cap. 18. num. 22.

Decl. ut non detur manutenſio in poſſeſſione, ſed in detentatione, quam habet, ibid. n. 23.
Intellige locatione adhuc durante, ibid. num. 24.

M A N U S.

MANUUM conjunctio eſt ſignum conſenſus perfecti, cap. 33, num. 66.

M A R I T U S.

MARITUS non tenetur ſtare locationi fundi ſibi in dotem dati, cap. 61. num. 73.
Lim. ſi recepit fundum ſciens eſſe locatum, ibid. n. 74.
Maritus tenetur præſtare habitationem uxori, c. 35, num. 31.
Mariti habent mandatum à lege tantùm in dotalibus, & paraphernalibus, ſed de conſuetudine adminiſtrant omnia uxorum bona, cap. 36, n. 30.

M E D I A.

MEDIA præſumuntur probatis extremis, cap. 23, n. 11.

M E D I C U S.

MEDICUS non locat operas ſuas ægroto, cap. 15. num. 75.
Decl. in locatione propriè, ſed impropriè, quandoque locare dicitur, cap. 15. num. 76.
Medicus compellitur locare operas ſuas in curandis ægrotis, cap. 20. num. 18.
Et tenetur pauperibus ſine mercede, ibid. num. 19.
Medicorum operæ conſiſtunt in virtute, c. 50. num. 20.
Medici reconductio regulatur ad inſtar reconductionis prædiorum ruſticorum, cap. 64. num. 112.

M E L I O R A M E N T A.

Quid ſint, quæ neceſſaria, quæ utilia, & alia generalia, numer. 1.
Quis facere ea teneatur, num. 2.
Quæ repetantur, & quomodo, num. 3.
Probari debent, & quomodo, n. 4.
Pacta circa ea, num. 5.

1 IMPENSÆ, ET MELIORAMENTA quomodo definiantur relativè, c. 34. in princ. n. 1.
Melioramentorum ſunt quatuor ſpecies, alia neceſſaria, alia utilia, alia voluptuaria, alia fructuum colligendorum cauſa, c. 34. in princip. num. 2.
Melioramenta, alia dicuntur ruſtica, alia urbana, & quæ, c. 34. §. 4. num. 29.
Melioramenta neceſſaria ſunt, quæ habent in ſe neceſſitatem impendendi, cap. 34. in princ. n. 3.
Et quæ ſi facta non ſunt, res aut peritura, aut deterior futura ſit, ibid. num. 4.
Melioramenta neceſſaria ſunt etiam ratione perſonæ, ut quando quis tenetur ea facere, c. 34. in princ. num. 5.
Melioramenta neceſſaria in re locata ſunt illa, quæ exigit ipſa res ne pereat, vel deterior fiat, cap. 34. num. 6.
Melioramenta neceſſaria in domo ſunt pro ea reficienda, ſi minetur in toto, vel in parte ruinam, cap. 34. in princ. num. 7.
Idque ſive agatur de domo urbana, ſive de alia in prædio exiſtente, ibid. n. 8.
Melioramentum neceſſarium eſt curatio ſervorum, & animalium, cap. 34. in princ. num. 9.
Idem de propagatione vitium, & repoſitione arborum in locum demortuarum, & ſimilibus, ib. n. 10.
Melioramenta neceſſaria non ſolùm in reficiendo, ſed etiam in faciendo eſſe poſſunt, cap. 34. in princ. num. 11.
Et non ſolùm facta in re, ſed etiam propter rem, ib. n. 12.
Melioramenta utilia ſunt, quæ rem meliorem faciunt, deteriorem eſſe non ſinunt, cap. 34. in princ. à numero 14. uſque ad 19. ubi d. definitio defenditur.
Melioramenta ut dicantur utilia requiritur, ut fuerint ab initio facta à principio, cap. 34. in princ. n. 20.
Melioramentum utile eſt ſi novelletum in fundo factum ſit, cap. 34. in princ. num. 21.
Melioramenta in propagatione vineæ ſunt neceſſaria, in nova autem plantatione ſunt utilia, cap. 34. n. 23.
Melioramenta in plantandis arboribus dicuntur utilia, cap. 34. in princ. num. 24.
Contrarium tenent alii, ibid. num. 25.
Decl. ut ſi probatum ſit arbores augere fructus, tunc procedat prima, ut earum plantatio dicatur utilis, ibid. num. 26.
Decl. 2. ut quandoque plantatio arborum, ſit impenſa fructuum quærendorum cauſa tantùm facta, cap. 34. n. 27. & n. 59. ubi & quando ſit.
Melioramenta facta adjiciendo tabernam domui ſunt utilia, cap. 34. in princ. num. 31.
Decl. hoc non eſſe perpetuum, quia quandoque eſt impenſa neceſſaria, ibid. n. 32.
Melioramenta voluptuaria ſunt quæ ſpeciem dumtaxat ornant, non etiam fructus augent, cap. 34. in princ. num. 34.
Vel quæ aliquis facit ad voluptatem, ibid. n. 35.
Melioramenta voluptuaria, ſunt viridaria, aquæ ſalientes, incruſtationes, loricationes, & picturæ, c. 34. in princ. n. 36.
Viridarii melioratio eſt impenſa voluptuaria, cap. 34. in princip. num. 37.
Pergulatæ, muri viridarii, & fornellus pro lavandis pannis, ſunt melioramenta voluptuaria, cap. 34. in princ. num. 38.
Melioramenta voluptuaria in re venali ſunt utilia in quantum augent pretium, c. 34. in princ. n. 39.
Melioramenta voluptuaria, quæ dominus erat facturus, ſunt utilia, c. 34. in princ. num. 41.
Viridarii melioratio quando erat deſtinatum, eſt impenſa utilis, cap. 34. in princ. n. 42.
Picturæ, & incruſtationes in Palatiis Magnatum eſt impenſa utilis, c. 34. in princ. n. 43.
Domus magnæ in rure ædificatio, eſt impenſa voluptuaria, c. 34. in princ. n. 44.
Decl. ut ſi nulla adſit domus, & expenſa in ejus ædificatione non ſit exceſſiva, reputatur utilis, ib. num. 45.
Domus magnæ ædificatio in Civitate dicitur impenſa utilis, c. 34. in princ. n. 46.
Decl. non procedere ſi fiat additamentum domui à tertio, quod dominus non feciſſet, ib. n. 47.
Melioramenta in ædificatione domus quandoque ſunt utilia, & quandoque neceſſaria, & ideò ſtatur arbitrio Judicis, cap. 34. in princ. num. 48.
Melioramenta fructuum colligendorum cauſa ea ſunt, quæ ad perpetuam utilitatem rei non pertinent, ſed ad fructus dumtaxat, cap. 34. in princ. n. 49.
Melioramenta fructuum colligendorum cauſa, ſunt omnia, quæ quærendorum, cogendorum, conſervandorumque eorum gratia fiunt, cap. 34. in princ. n. 50. 51. & 52.
Melioramenta quæ reſpiciunt utilitatem rei perpetuam, non dicuntur quærendorum fructuum cauſa, licèt eam quoque reſpiciant, cap. 34. in princ. num. 53.
Ampl. dummodò reſpiciant utilitatem rei ad decennium duraturam, ibid. n. 54.
Foveas facere ſeu reficere, ſi brevi tempore ſunt duraturæ, ſunt impenſæ fructuum colligendorum cauſa, ſecus ſi ſint perpetuæ, cap. 34. in princ. n. 55.
Diſboſcatio eſt impenſa fructuum colligendorum cauſa, cap. 34. in princ. n. 56.
Contr. tenent alii, ibid. num. 57.
Decl. ut ſi ager erat ſolitus arari, & per negligentiam repletus fuerit dumis, procedat prima, ſi verò erat nemus inutile, procedat ſecunda, cap. 34. in princ. n. 58.
Vid. in verb. *Impenſa*.
Pacta circa expenſas, & melioramenta rei locatæ, ſervanda ſunt, cap. 34. §. 2. num. 1.
Et ſufficit etiam tacita voluntas, quòd conductor de ſuo melioret, ibid. num. 2.
Locatione facta ad meliorandum debet conductor de ſuo meliorare, cap. 34. §. 1. n. 3.
Vid. infra, n. 5.
Melioramenta facta à conductore obligato meliorare, cenſentur facta in executione obligationis, c. 34. §. 2. n. 11.
2 MELIORAMENTA neceſſaria ſunt facienda à locatore, cap. 34. §. 1. n. 1. & n. 12.
Ampl. non ſolùm quo ad neceſſaria in reficiendo, ſed etiam in faciendo, ibid. n. 2.
Ampl. 2. etiam ad neceſſaria circa inſtrumenta quæ in locatione veniunt, cap. 34. §. 1. num. 3.
Ampl. 3. etiam in locatione ad longum tempus pro mercede fructibus correſpondente facta, ib. n. 13.
Secus ſi penſio ſit modica, ib. n. 14.
Et ſi gratis habitet, ib. num. 15.
Intellige ſi impenſa non excedat penſionem, quæ veriſimiliter taxari poſſet, ib. num. 16.
Feneſtras reaptare tenetur locator, cap. 34. §. 1. n. 5.
FOSSATA. Vid. in verb. *Foſſata*.
Oſtia reaptare tenetur locator, cap. 34. §. 1. num. 5.
Decl. procedere in ſolitis, & neceſſariis, ſecus ſi ad commodiorem uſum fiant, ibid. n. 6.
Puteum reficere, & purgare tenetur locator, cap. 34. §. 1. n. 4.
Vitreas feneſtras facere non tenetur locator, cap. 34. §. 1. numero 7.
Secus ſi adſint de tempore locationis, quia tradendæ, ib. n. 8.
Viam propè domum locatam tenetur reficere locator, cap. 34. §. 1. num. 25.
Et ſi locator non reficit, conductor ei imputat in mercedem, c. 34. §. 1. n. 26.
Et pactum contrarium eſt exorbitans, ibid. num. 37.
Conductor tenetur facere melioramenta neceſſaria ad reparandum damnum imminens, ubi periculum eſt in mora, c. 34. §. 1. num. 21.
Præcipuè ſi habeat in manibus mercedem locatori debitam, ib. num. 22.
Et ſi aſſumpſit onus reficiendi, ib. n. 23.
3 MELIORAMENTA in re locata per conductorem facta repetuntur, ſi ſunt neceſſaria, vel utilia, cap. 34. §. 3. n. 1.
Ampl. non ſolùm ſi locatio finiatur ſui natura, ſed etiamſi conductor culpa ſua expellatur, ib. n. 2.
Decl. ampliationem non procedere in emphyteuta, quia culpa ſua expulſus non repetit melioramenta, ib. n. 3.
Idque ſive emphyteuſis ſit privati, ſive ſit Eccleſiæ, ib. n. 4.
Et ſi melioramenta ſint parva, ſive magna, c. 34. §. 3. n. 5.

Et idem

Et idem eſt in locatione ad longum tempus pro modica penſione facta, ibid. n. 6.
Secus autem, ſi pro penſione magna fructibus correſpondente, ibid. num. 7.
Et in emphyteuſi, ſi ſit pro canone magno correſpondente fructibus, quòd non amittantur melioramenta ab emphyteuta expulſo, cap. 34. §. 3. num. 8.
Et generaliter, ſi culpa emphyteutæ non cadat in damnum domini, per eum non amittuntur melioramenta, ibid. n. 9.
Melioramenta parva nec conductor, præſertim ad longum tempus, repetit, ſecundùm aliquos, c. 34. §. 3. n. 10.
Contrarium, ſi locatio ſit pro penſione magna, ib. n. 11.
Decl. ut ſi expenſæ erant neceſſariæ, & reſpiciebant ſubſtantiam rei, conductor eas repetat, licèt parvas, aliàs ſecus, ibid. num 12.
Non neceſſaria ſi non durant ultra locationem repetuntur, ſecus neceſſaria, c. 34. §. 3. num. 12.
Melioramenta per conductorem facta opera propria, vel ſuis manibus, & curribus, non repetuntur, ſecundum aliquos, cap. 34. §. 3. num. 13.
Contrarium verius, ibid. num. 15.
Hæc contraria opinio faciliùs procedit in laboribus implicatis pro collectione fructuum, cap. 34. §. 3. nom. 16.
Prout etiamſi conductor erat ſolitus operari pro lucro, ibid. num. 17.
Melioramenta in re locata facta à tertio intuitu conductoris per eum repetuntur, cap 34. §. 3. num. 18.
Idem de factis a ſubconductore vigore pacti cum primo conductore initi, ib. num. 19.
Conductor qui conduxit ab uſufructuario, locatore mortuo, expenſas non repetit, cap. 34. §. 3. num. 20.
Idem in eo qui conduxit à poſſeſſore Majoratus, vel alio bona reſtituere debente, ibid. num. 21.
Conductor qui conduxit ab uſufructuario, ſi uſufructuarius locavit tanquam dominus, expenſas repetit, c. 34. §. 3. n. 24.
Conductor uſufructuarii non repetit expenſas, etiamſi adſit fidejuſſor pro ejus ſecuritate, c. 34. §. 3. nom. 29.
Lim. procedere ſi uſufructuarius decedat, ſecus ſi cedat, ib. num. 30.
Impenſæ factæ à conductore non attenduntur an duraturæ eſſent ad tempus deſtinatæ locationis, ſed ad tempus quo locatio actualiter duravit, cap. 34. §. 3. num. 26.
Impenſæ voluptuariæ & ad proprium commodum per conductorem factæ, non repetuntur, c. 34. §. 3. n. 27.
Melioramenta etiam utilia non repetit conductor, ſi fecerit eas adeò exceſſivas, ut dominus illas ſolvere non poſſit, cap. 34. §. 3. num. 31.
Decl. ut exceſſivitas ad hunc effectum probanda ſit ab allegante, ib. num. 32.
Et quando dicantur exceſſiva ad hunc effectum, ſtatur arbitrio Judicis, ib. num. 33.
Et ubi locator eas facturus erat, non attenditur exceſſivitas, c. 34. §. 3. num. 34.
Et permittitur eodem caſu exceſſivitatis conductori melioramenta abradere, ſi ei ſit utile, & rei, juxta ſtatum antiquum non damnoſum, c. 34. §. 3. n. 35.
Vel datur eidem conductori retentio rei, ibid. num. 36.
Conductor qui melioramenta exceſſiva fecit, compellitur etiam ſolvere domino valorem rei, & illam ſibi retinere, c. 34. §. 3. num. 38.
Statur tamen arbitrio Judicis, an ita expediat, ibid. n. 39.
Melioramenta non repetuntur a conductore quando dominus denunciavit ei, ut illas non faceret, cap. 34. §. 3. n. 40.
Lim. ſi reſpiciant intereſſe Reipublicæ, prout in munitione Caſtri, & ſimilibus, cap. 34 § 3. num. 41.
Impenſæ repetuntur à conductore quando melioramenta facta ſunt per diverſam materiam, ut ædificando, quæ dicuntur per applumbationem, ſecus ſi plantando, quæ dicuntur per ferruminationem, c. 34. § 3. num. 42.
Decl. ut non repetantur factæ in plantando per earum ſeparationem à fundo, ſecus per repetitionem impenſarum, ib. num. 43.
Decl. probandum eſſe plantationem fuiſſe utilem, ib. n. 44.
Pro repetitione melioramentorum, & expenſarum datur conductori actio, cap. 34. §. 3. num. 45.
Pro repetitione expenſarum poteſt conductor agere etiam certi conditione, & actione negotiorum geſtorum, cap. 34. §. 3. num. 47.
Pro repetitione expenſarum competit conductori retentio mercedis non ſolutæ, cap 34. § 3. num. 49.
Et etiam ipſius rei melioratæ, ibid. num. 50.
Vid. in verb. *Retentio*.
Impenſas, & melioramenta voluptuaria non repetit conductor, niſi ea abradendo, & ſecum aſportando, ſi abradi poſſunt, cap. 34. §. 3. n. 63.
Melioramenta abradi non poſſe dicuntur, ſi abraſa nullius ſunt utilitatis abradenti, cap. 34 §. 3. num. 64.
Et parva utilitas pro nihilo reputatur, ibid. num. 65.
Item abradi non poſſunt ſi deterioretur prior ſtatus rei, ibid. num. 66.
Item abradi non poſſunt plantæ, & alia melioramenta facta per ferruminationem, capit. 34. §. 3. numero 67.
Item abradi non poſſunt ædificia in Civitate facta, ibid. n. 68.
Impenſæ, & melioramenta voluptuaria repetuntur, nec eſt locus abraſioni ſi fuerunt utilia, uti ſi dominus erat facturus, vel habeat rem venalem, cap. 34. §. 3. n. 69.
Abraſioni ubi locus eſt, ea poteſt fieri non ſolùm ante rei reſtitutionem, ſed etiam poſtea, cap. 34. §. 3. n. 70.
Poteſt tamen impediri abraſio per dominum mediante ſolutione valoris, ibid. n. 71.
Ampl. procedere etiam ſtante pacto de abradendo, ib. num. 72.
Impenſæ fructuum percipiendorum cauſa factæ à conductore non repetuntur, ſed repetuntur factæ à locatore, cap. 34. §. 3. num. 73.
Decl. non repeti per conductorem ſi factæ tantùm pro tempore durantis conductionis, ſecus ſi durent ultra eam, cap. 34. §. 3. num. 74.
Intellige declarationem, ſi de tempora conductionis eædem impenſæ non aderant, ibid. num. 75.
Melioramenta facta à conductore longi temporis in re ſtabili habentur pro ſtabilibus, facta à conductore ad modicum tempus, ſunt purum creditum, c. 34. §. 3. num. 76.
Melioramenta facta à conductore brevis temporis cedunt ſolo, & impenſa tantùm repeti poteſt, cap. 34. §. 3. num. 78.
Melioramenta facta à feudatario in re feudali non efficiuntur feudalia, c. 34 §. 3. n. 78.
Melioramentorum cauſa creditor præfertur aliis creditoribus anterioribus, cap. 33. num. 54.
Vid. *Prælatio*, n. 2.
4 MELIORAMENTA, impenſæ non præſumuntur, ſed probari debent, c. 34. §. 4. num. 1.
Et ad effectum, ut repeti poſſint per conductorem, probandum, quòd fuerint neceſſariæ, vel utiles, ib. n. 2.
Et quòd ipſe eas fecerit, vel alius cujus ſit ſucceſſor, c. 34. §. 4. num. 3.
Etiamſi conſtet factas fuiſſe durante locatione, ib. n. 4.
Et in ſingulari ſucceſſore requiritur ceſſio jurium ad effectum agendi, ſecus ad effectum retinendi, & excipiendi, ibid. num. 5.
Probationes melioramentorum eodem modo faciendæ ſunt ab agente pro eorum repetitione, ac ab excipiente de eis, cap. 34. §. 4. n. 6.
Melioramenta repetens ſufficit, quòd probet ſui intuitu, ſeu ex pacto ſecum inito, ab alio facta fuiſſe, c. 34. §. 4. n. 8.
Melioramentorum probatio, alia eſt in genere, quòd facta fuerint melioramenta, alia eſt in genere, quòd facta fuerint talia, & tanta, cap. 34. §. 4 n. 9.
Melioramenta repetens jure actionis, debet ea probare in ſpecie; repetens autem per viam exceptionis, ſufficit in genere, cap. 34. §. 4. n. 11.
Eſt tamen excipiendi de melioramentis præficiendus à Judice terminus ad ea liquidanda, ibid. n. 11.
Et ſi non liquidet in ea, non impeditur agenti immiſſio, data cautione de reficiendo, quando fuerint liquidata, ib. n. 12.
Intellige dictæ cautioni locum eſſe, ſi dubietas ſit in facto, ſecus ſi in jure, cap. 34. §. 4. num. 13.
Intellige 2. ut poſſit dari immiſſio abſque dicta præfixione termini, ſi conſtaret melioramenta eſſe talia, ut infra brevem terminum liquidari non poſſent, ibid. n. 14.
Melioramentorum creditor, ſi finita locatione retineat rem imputat fructus in ſuum creditum melioramentorum, cap. 34. §. 4. num. 15.
Et per prædictam imputationem redditur illiquidum creditum, & non poteſt impedire immiſſionem, cap. 34. §. 4. n. 16.
Melioramenta, ut liquidentur, probandum quid impenſum, & quid melioratum, cap. 34. §. 4. num. 17.
Ad probandum quid impenſum, æſtimari debent operæ, & materiæ impenſæ, ib.
Et ad probandum quid melioratum probandus ſtatus rei antiquus, & ſtatus præſens, c. 34. §. 4. n. 18.
Lim. ut dicta probatio non ſit neceſſaria, quando conductor repetit expenſas in re conducta neceſſarias, ib. n. 19.
Melioramenta neceſſaria à conductore facta etiamſi pereunt, repetuntur, c. 34. §. 4. n. 20.
Et attenditur ſolùm quid impenſum etiamſi ſit deteriorata, quando ſunt neceſſaria pro conſervatione rei, ſecus ſi pro fructibus, ib n. 21.
In melioramentis utilibus à conductore factis, procedit, quòd probandum ſit quid impenſum, & quid melioratum, cap. 34. §. 4. num. 22.
Lim. ſecundùm aliquos, ut in locatione ad longum tempus attendatur ſolùm tempus præſens, ibid. num. 23.
Sed contrarium tenent alii, ibid. n. 24.
Conciliantur dictæ opiniones, ut attendatur quod minus eſt, ſed æſtimetur tam quid melioratum, quàm etiam quid valeant impenſæ, ſolùm tempore præſenti attento, d. cap. 34. §. 4. num. 25.
In melioramentorum æſtimatione habetur conſideratio deteriorationis per lapſum temporis, cap. 34. §. 4 n. 26.
Ædificia in æſtimatione melioramentorum non ſunt conſideranda tamquam rudera à ſolo ſeparata, cap. 34. §. 4. n. 27.
Vid. *Ædificia*.

In

In melioramentis aliqui volunt non attendi, quid impenſum, & quid melioratum, ſed ſolùm valor temporis præſentis, capit. 34. §. 4. num. 31.
Sed verius eſt attendi valorem melioramentorum de tempore præſenti in urbanis, in ruſticis verò de tempore quo facta fuerunt, ſed ſi minus impenſum, quàm melioratum, ſemper id deberi, quod minus eſt, ibid. num. 32.
Melioramentorum probatio in genere debet eſſe plena, & concludens, c. 34. §. 4 num. 33.
Probatio autem in ſpecie, uti reſpiciens quantitatem crediti, ſufficit levior, ibid. num. 34.
Debet tamen eſſe legitima, ibid. n. 35.
Et quæ ſit legitima, ſtatur arbitrio Judicis, capit. 34. §. 4. num. 36.
Et poteſt Judex ex ſuo officio valorem melioramentorum ſtatuere, ib. num. 37.
Et ſolent Judices in concurſu probationem mediam viam eligere, ibid. num. 38.
Melioramentorum valor, ut probetur per teſtes, requiritur, ut ſint Architecti, c. 34. §. 4. n. 43.
Et qualitas iſta, ut ſint Architecti probanda eſt, nec ſufficit eos dicere ſe peritos, ibid. n. 44.
Teſtes etiam periti, qui melioramenta fecerunt, non ſunt idonei ad probandum eorum valorem, c. 34. §. 4. n. 45.
Valor melioramentorum non probatur per teſtes, ſi ſimpliciter de eo deponant, ſecus ſi reddant bonam rationem, cap. 34. §. 4. num. 46.
Valor, & quantitas melioramentorum probatur etiam per conjecturas, cap. 34. §. 4. n. 47.
Et attenditur ſolitum ita expendendi, ib. num. 48.
Et arguitur etiam à quantitate fructuum calculando ad rationem quinque pro centenario, cap. 34. §. 4. n. 49.
Et ſtatur juramento meliorantis, c. 34. §. 4. n. 50.
Decl. procedere ſi agatur de parva quantitate, ib. n. 51.
Aliàs ſi quantitas ſit magna requiritur, ut cum juramento concurrant conjecturæ, cap. 34. §. 4. n. 52.
Libro creditoris quandoque ſtatur ad probandam quantitatem melioramentorum, cap. 34. §. 4. n. 53.
Decl. procedere in parvis, non in magnis, ibid. num. 54.
Melioramenta benè probantur per relationem peritorum, c. 34. §. 5. num. 2.
Vid. in verb. *Periti*, n. 3.
Judicis arbitrio multum deferunt jura in æſtimatione melioramentorum, d. cap. 34. §. 5. n. 97.
Meliorantes bona non debent eis privari, cap. 14. §. 3. n. 14.
5 PACTA circa expenſas, & melioramenta rei locatæ ſervanda ſunt, cap. 34. §. 1. n. 2.
Et ſufficit etiam tacita voluntas, quòd conductor de ſuo melioret, ib. n. 2.
Locatione facta ad meliorandum debet conductor de ſuo meliorare, cap. 34. §. 2. num. 3.
Aream recipiens ad ædificandam domum tenetur domum ædificare de ſuo, cap. 34. §. 2. num. 4.
Pacta *quòd conductor expendat de ſuo, & melioret*, ſtrictè intelligenda ſunt, c. 34. §. 2. n. 5.
Pactum *quòd conductor ædificium reſtauret*, intelligitur pro prima vice tantùm, cap. 34. §. 2. num. 6.
Et ſi iterum ædificium collabatur durante adhuc locatione, poterit conductor compellere locatorem, ut reſtauret, non obſtante dicto pacto, ibid. num. 7.
Lim. ſi ex verbis appareat contraria voluntas, uti ſi dictum, quòd conductor debeat reparare, & manutenere, cap. 34. §. 2. num. 8.
Intellige limitationem, ut non propterea teneatur conductor de caſu valdè inſolito, ibid. num. 9.
Lim. 2. ut ſi locata area ad ædificandam domum cum onere recipiendi in ea locatorem, ſi domus poſtquam eſt ædificata corruat, poſſit conductor compelli iterum ædificare, ib. num. 10.
Pactum *quòd emphyteuta debeat meliorare* non alterat naturam contractus, ſed intelligitur de melioramentis parvis, cap. 34. §. 2. num. 15.
Pactum *quòd melioramenta facta ab emphyteuta devolvantur ad dominum*, intelligitur de parvis, & ſi facta ſint magna, operatur quo ad partem eorum tantùm, c. 34. §. 2. n. 16.
Pactum, *quòd emphyteuta faciat certa melioramenta*, non tollit obligationem ejus provenientem ex juris diſpoſitione, cap. 34. §. 2. num. 27.
Pactum *quòd melioramenta facta ab emphyteuta, emphyteuſi finita ire debeant ad dominum*, non impedit eorum obligationem emphyteuſi durante, c. 34. §. 2. n. 20.
Et licèt obligatio finita emphyteuſi expiret, hoc intelligitur ſi emphyteuſis reſolvatur ex natura contractus, ib. numer. 21.
Pactum *quòd ſi emphyteuta alienet rem, cum melioramentis devolvatur*, non operatur devolutionem, ſi facta alienatio melioramentorum tantùm, c. 34. §. 2. n. 22.
Dominus directus non poteſt juvari pactis circa melioramenta ſibi favorabilibus, niſi contractum ex parte ſua ſervet, c. 34. §. 2. num. 23.
Et ſi agere vult vigore dictorum pactorum, debet adimplere contractum ex parte ſua, capit. 34. §. 2. numer. 24.

MENSORES.

MENSORUM operæ locationis nomen non admittunt, cap. 15. num. 68.

MENSURA.

Ad menſuram quando ſit locatio, n. 1.
Quid importet eſſe ad menſuram, n. 2.
Quando ſit facienda menſura, n. 3.
Quomodo, n. 4.

1 LOCATIO an ſit ad corpus, vel ad menſuram attenditur voluntas contrahentium etiam conjecturata, cap. 24. numer. 1.
Contrahentes voluiſſe locare ad menſuram conjecture præcipua eſt, quòd inceperint explicare mentem ſuam à menſura, & è contra, qui inceperunt à corpore, arguitur voluiſſe locare ad menſuram, ibid. num. 2.
Ampl. ut præfata conjectura de ſe ſufficiat, num. 4.
Decl. ampliationem procedere, niſi adſint conjecturæ in contrarium, ibid. num. 5.
Si dictum, *loco fundum centum jugerum*, & deinde expreſſi ſint fines, valde controverſum eſt, an dicatur ceptum à menſura, vel à corpore, ib. n. 6.
Et verior, & receptior in dicto caſu opinio eſt, quòd inceptum ſit à corpore, ib. num. 7.
Expreſſio corporis ad hoc, ut locatio ſit ad corpus, non eſt neceſſarium, quòd ſit perfecta, ſed ſufficit, quòd partes ceperint ab ea explicare mentis conceptum, cap. 24. n. 8.
Ampl. ut ſufficiat eſſe inceptum à menſura etiamſi expreſſi ſint fines. ib. n. 9.
Quid ſi dictum, *locavit bona infraſcripta, videlicet, jugera centum terræ ſita in tali loco*, ibid. n. 10.
Menſuræ expreſſio ad hoc, ut dicatur locatio ad menſuram, debet eſſe certa, alias ſi addita ſit dictio, *in circa*, conjectura valdè minuitur, cap. 24. n. 11.
Idem ſi addita ſit clauſula *quantacumque ſit*, ibid. n. 12.
Menſura pluries expreſſa magis urget ad demonſtrandam, locationem eſſe ad menſuram, cap. 24. num. 13.
Mercedis expreſſio, ſi ſit in unica ſumma, denotat locationem ad corpus, ſi autem diſtributa ad rationem menſurarum, denotat locationem ad menſuram, cap. 24. n. 14.
Et ſi ſoluta tota merces anticipatè, magis urget pro locatione ad corpus, ibid. num. 15.
Mercedis ſolutio in unica ſumma cedit conjecturæ deductæ ex eo, quòd partes ceperint explicare animum à menſura, cap. 24. num. 16.
Mercedis diſtributio in ſingulas menſuras prævalet conjecturæ deductæ ex eo, quòd partes ceperint explicare animum à corpore, cap. 24. num. 17.
Pretii quantitas, ſi magis correſpondeat corpori, quàm menſuræ, arguit venditionem ad corpus, c. 24. n. 18.
Locatio aliorum bonorum expreſsè facta ad corpus arguit idem in aliis ſimilibus, c. 24. n. 19.
Locatio ad dignoſcendum an ſit facta ad corpus, vel ad menſuram, attenduntur clauſulæ inſtrumenti, c. 24. n. 20.
Et attenduntur etiam aliæ circumſtantiæ facti, ibid. num. 21.
Et in dubio locatio cenſeri debet potiùs ad menſuram, quia inde minus præjudicium reſultare poteſt, ib. num. 22.
2 LOCATIONEM eſſe factam ad menſuram importat, quòd ſit conditionalis, ſi menſura ſequatur; eſſe verò ad corpus, quòd ſit pura, c. 24. n. 24.
Decl. locationem ad menſuram ante menſurationem eſſe imperfectam, quo ad translationem dominii, & poſſeſſionis, non autem, ut propterea recedi poſſit à contractu, ib. n. 25.
Decl. 2. traditionem rei ſupplere defectum menſuræ, ibidem num. 26.
Intellige in traditione actuali, non autem in ficta per clauſulam conſtituti, ib. num. 27.
Et ſi adipiſcatur, committitur ſpolium, ib. num. 29.
Menſurationem fuiſſe factam debet probari ab allegante etiamſi poſſideat, c. 24. n. 30.
Locatione facta ad menſuram locator non tenetur tradere rem ante menſurationem, c. 24. n. 33.
Locatione facta ad menſuram etiamſi locator videat conductorem adipiſci poſſeſſionem, non propterea cenſetur eam tradidiſſe, c. 24. n. 34.
Lim. ſi conductor diu retinuerit poſſeſſionem, ibid. n. 35.
Decl. ut non poſſit ſuſpendi executio locationis ob menſurationem non factam, ſi conditio menſurandi non ſit appoſita ſuſpenſivè, ſed reſolutivè, ib. n. 36.
Locatione facta ad corpus, ſi quid ultra menſuram reperiatur in corpore, comprehenditur in locatione, abſque eo quòd conductor teneatur penſionem augere, c. 24. n. 37.
Locatione facta ad menſuram, ſi major quantitas reperiatur, quàm fuerit expreſſum, augenda proportionabiliter merces, cap. 24. n. 39.
Locatione facta ad menſuram, ſi res ſit minor expreſſa, debet minui merces, at in locatione ad corpus eſt valdè dubium, c. 24. n. 40.

Opinio tamen affirmativa eſt verior, & communior, ibid, num. 41.
Decl. non procedere, quòd minuenda ſit merces propter dictam majorem expreſſionem, ſi appareat mercedem conventam eſſe juſtam, ib. n. 42.
Decl, 2. non procedere ſi menſura non fuit expreſſa præciſè, ſed cum dictione *in circa*, c. 24. n. 43.
Decl. 3. non procedere, ſi appareat partes aliter ſenſiſſe, ib. num, 44.
Decl. 4. non procedere, ſi defectus ſit modicus, ibidem, num. 45.
Decl, 5. non procedere, ſi quantitas enunciata fuit ab utraque parte, & conductor eſſe poterat de ea informatus, c, 24, num. 46.
Ampl. concluſionem, ut locator exprimens majorem quantitatem bonorum non ſolùm teneatur reſtituere mercedem, etiam ad omnia damna, ib. n. 47.
3 MENSURATIO debet fieri tempore convento, nec poteſt peti poſt illud, c. 24. n. 48.
Decl. menſurationem non poſſe peti poſt tempus præfixum, quando eſt injuncta uni parti, ſecus ſi utrique, ib. n. 50.
Decl. 2. procedere ſi conventum ſit fieri menſurationem favore venditoris tantùm, ſecus ſi utriuſque, ib. n. 51.
Decl. 3. requiri, quòd in pacto adſit clauſula reſolutiva, cap. 24, num. 52.
Decl. 4. procedere ſi ſit appoſitus per viam conditionis, ibid, num. 53.
Decl. 5. non poſſe peti menſurationem per viam actionis, ſecus autem implorando officium judicis, ib. n. 54.
Menſuræ tempus ſi præfixum ſit uni ex contrahentibus, non prohibetur alter poſt illud menſuram petere, capit. 24. numer. 65.
Menſura, an peti poſſit poſt lapſum temporis præfixi, ut dignoſcatur, perpendenda ſunt verba conventionis, capit. 26, num. 66.
Menſura rei locatæ, ubi nullum præfixum eſt tempus, in quo fieri debeat, peti poteſt infrà ſexaginta dies tantùm, cap. 24. num. 67.
Decl. procedere ſi conventum de facienda menſura, ſecus ſi nihil de ea facienda dictum, quia tunc peti poteſt uſque ad triginta annos, ibid. num. 68.
Decl. 2. non procedere ſtante mala fide, ibid, num. 69.
Decl. 3. non procedere, ſi ultra pactum de menſurando, adſit etiam pactum de perpetuo obſervando contenta in inſtrumento, ibid. num. 70.
Decl. 4. non procedere, ſi dictum, quòd facienda ſit menſuratio ad quamcumque partis petitionem, quandocumque, ibidem num. 71.
Decl. 5. non procedere, ubi pactum ſit juratum, ibid. n. 72.
Decl. 6. non procedere, ſi menſuratio petatur excipiendo, cap. 24. num. 74.
Decl. 7. ſi ex aliqua cauſa non fuit petita infra ſexaginta dies, ibid. num. 75.
4 MENSURATIO de conſuetudine fit per peritos electos à partibus mandante judice, cap. 24. n. 76.
In electione peritorum neceſſaria eſt citatio, ibid. n. 77.
Et ubi pars eſt contumax, eligit Judex, ibid. num. 78.
Vid. in verb. *Periti*, num. 5.
Menſurandi praxis penès quos videri poſſit, cap. 24. num. 87.
Via vicinalis exiſtens in bonis locatis ad menſuram, menſurari debet, cap. 24. n. 88.
Quod continetur intra fines expreſſos in venditione, ſeu locatione, menſurari debet, cap. 24. n. 90.
Ripæ, & aggeres, foſſata, & ſimilia, ſi non ſunt publica, menſurari debent, cap. 24. n. 91.
In locatione omnia, quæ ſunt utilia, ſunt menſuranda, cap. 24. num. 92.
Lim. ſi appareat de contraria voluntate ex conjecturis, & circumſtantiis, ibid. num. 93.

MERCES VENALES.

MERCES an cadant ſub hypotheca invectorum, & illatorum, eſt quæſtio controverſa, & qui eam tractent, capit. 40. numer. 118.
Merces illatæ in prædium ruſticum, non cadunt ſub hypotheca, cap. 40. num. 119.
Merces illatæ in domum non ita conductam, ut in ea taberna exerceatur, non cadunt ſub dicta hypotheca, cap. 40. num. 120.
Secus ſi illatæ ſint in prædium urbanum conductum ad effectum ibi retinendi merces, ibid. num. 121.
Ampl. etiamſi ſit ſimul ad habitandum, c. 40. n. 122.
Vid. in verb. *mulcta*.
Pretium mercium venditarum ſuccedit loco rei, & ſubjacet hypothecæ, cui ſubjacebant merces, c. 40. n. 141.

MERCES REI LOCATÆ.

Quid ſit, & alia generalia, num. 1.
Neceſſaria eſt in locatione, & quomodo, & generaliter de conventione circa eam, num. 2.
Juſta eſſe debet, & omnia circa quantitatem, num. 3.
De læſione, vide in verb. Læſio ſi parva augetur, num. 4.
Debetur etiam non conventa, & à quo, n. 5.
De mercede operarum, ſeu ſalario, vid. Salarium, n. 2.
Non debetur etiam conventa, num. 6.
De mercede operarum, vid. Salarium, n. 1.
De remiſſione mercedis, Vid. Remiſſio.
De reductione, ſi ſit exceſſiva, Vid. Reductio.
Solvenda eſt, & omnia de ſolutione, n. 7.
Cui rectè ſolvatur, quando, & ubi, Vid. in verb. Solutio.
Cui debeatur mutato rei domino, num. 8.

1 MERCES quandoque dicitur pretium, & penſio, capit. 1, num. 30.
Merces locationis correſpondet pretio venditionis, cap. 1, numer. 39.
Merces locationis quandoque in jure vocatur pretium, cap. 1. num. 27.
Et ideò mentio pretii in contractu non tollit eſſe locationem, ibid. num. 28.
Mercedes Domorum, & ſimiles provenientes ab uſu rei, licèt ſint fructus civiles, tamen de eis judicatur, ac de naturalibus, cap. 36. n. 76.
Merces locationis ſi ſit annua, cenſetur debita ratione fructuum, vel aliarum commoditatum totius anni computati à die conſtitutionis, cap. 36. n. 52.
Etiamſi ſit deſtinata certis diebus, quia cenſetur facta deſtinatio pro commodiori ſolutione, ibid. num. 53.
Merces locationis regulatur ad inſtar penſionis Eccleſiaſticæ, cap. 36. num. 54.
Merces ſeu ſalarium gaudet privilegiis alimentorum, ſi debitum pauperi, cap. 39. num. 33.
2 LOCATIO facta non expreſſa mercede eſt nulla, cap. 17. num. 4.
Ampl. etiamſi de ea celebratum ſit publicum inſtrumentum, ib. num. 5.
Decl. non procedere, ſi aliunde reddatur certa res, vel merces, uti ſi adſit ſolitum, ib. num. 6.
Et ſufficit tam conſuetudo generalis regionis, quàm etiam particularis partium, c. 17. num. 7.
Vid. *Conſuetudo*.
Merces non ſufficit, quòd ſit expreſſa, ſi non eſt expreſſa quantitas, cap. 17. num. 32.
Decl. non procedere, ſi quantitas haberi poteſt à ſolito, ibidem num. 33.
Decl. 2 procedere de rigore juris, ſecus de æquitate canonica, ibid. num. 34.
Reſervatio declarationis mercedis facienda à certa perſona, valet, cap. 17. num. 55.
Secus ſi non unus tantùm, ſed duo nominati ſint, qui declarare debeant, ibid. num. 56.
Locatione facta abſque expreſſione certæ mercedis, vel rei; ſi poſteà deventum ſit ad rei traditionem, merces ſolvenda erit, cap. 17. num. 64.
Decl. ut in dicto caſu, ſi conventum de mercede, ſed non facta declaratio quantitatis, detur actio præſcriptis verbis, ſi nulla facta mentio mercedis, agendum ex æquitate legis, ibid. num. 65.
Decl. ut in prædictis caſibus in quibus petitur merces non determinata, probandum ſit, quanti conductor conduxiſſet, cap. 17. num. 70.
Ampl. ut non ſufficiant teſtes deponentes, quòd tanti fuiſſet conducta, ſed probandum ſaltem, quòd communiter ita fuiſſet conducta, ibid. num. 71.
Mercedis quantitas, ſi non ſit expreſſa, ſed dictum ſit *pro mercede juſta*, ſuſtinetur contractus, cap. 17. n. 41.
Contrarium de veriori, ibid. num. 42.
Merces in locatione, ſi reſervatum ſit, ut declaretur arbitrio boni viri, non valet contractus, cap. 17. num. 61.
Vid. in verb. *Locatio*, num. 2.
Merces non eſt neceſſe, ut interveniat in actu locationis, c. 16. num. 10.
Mercedis augmentum, vel diminutio poteſt conferri caſui, vel declarationi alicujus etiam contrahentis, cap. 17. n. 3.
Mercede non conventa, ſi diverſimodè ſervetur, interpretatio ſumitur contra locatorem, cap. 24. num. 105.
Contrahentes locationem convenire debent de certa re, & certa mercede, cap. 17. num. 1.
Et diſcordia in mercede vitiat contractum, cap. 16. num. 16.
Decl. procedere, ſi locator ſenſit de ſumma majori, quàm conductor, ſecus è contra, cap. 16. num. 17.
Decl. 2. ut quicumque ſenſerit de majori, non poſſit recedere, d. cap. 16. num. 18.
Merces, ſatis certa dicitur, ſi conventum de certa ſumma, & additum, quòd ultra eam dandum ſit aliquid incertum, cap. 17. num. 2.
Merces ſtatuta eunti ad portandum cum propria beſtia, intelligitur tam de beſtia magna, quàm parva, cap. 23. num. 109.
Et ſi ſtatuta merces pro quolibet milliario intelligitur ad eundum tantùm, non etiam ad redeundum, cap. 23. num. 110.
Lim. ſi redeant onuſti, ibid. num. 111.
Merces eſt de ſubſtantia locationis, cap. 1. num. 11.

Merces

Merces in locatione debet eſſe certa, cap. 1. num. 12.
Merces in locatione debet eſſe in pecunia numerata, cap. 3. num. 13.
3 MERCES an præſumetur, quòd fuerit correſpondens fructibus, vel non, cap. 3. n. 35.
Merces magna etiamſi contractus ſit emphyteuſis, operatur, ut in eo procedant regulæ locationis, cap. 3. num. 38.
Mercedis parvitas ſi allegetur, poſtquam locatio fuit legitimè facta, non eſt locus reſciſſioni, ſed augenda eſt merces, capit. 14. §. 4. num. 30.
Merces locationis tunc dicitur juſta, cùm correſpondet fructibus, aliiſve commoditatibus rei locatæ, cap. 18. num. 1. & cap. 19 num. 4.
Merces locationis juſta eſt, quæ ſolet ex conſuetudine dari, cap. 19. num. 12.
Et hæc probatio à ſolito ſufficit ad effectum probandæ læſionis, ib. num. 13.
Decl. ut prædicta probatio ex ſolito ſit tantùm præſumptiva, ita ut contraria probatione elidatur, c. 19. num. 14.
Merces locationis perpetuæ, ſolet eſſe minor in ſexta parte, cap. 14. §. 10. num. 23.
Et redditur ratio, ibid. num. 24.
Merces juſta in locatione ſtabilium eſt, quæ in viginti annis æquat eorum valorem, c. 19. n. 29.
Merces juſta in locatione ſtabilium eſt quæ correſpondet pretio illorum ad rationem quinque pro centenario, cap. 19. num. 30.
Conventio de certa ſumma mercedis eo ipſo quòd allegatur exceſſive, non poteſt exequi, c. 18. n. 9.
Decl. procedere in Advocato, & cæteris paciſci de mercede non valentibus, ib. num. 10.
Et in omnibus in quibus viget ſuſpicio, quòd promiſſa fuerit major ſumma propter neceſſitatem, ib. num. 11.
Nec annullatur promiſſio, ſi exceſſive in modico, capit. 18. num. 12.
Hoc tamen procedit, ſi allegetur nullitas propter exceſſum tantùm, ibid. num. 13.
Merces, ut cognoſcatur, an ſit magna, conſiderari debent fructus de tempore conceſſionis, cap. 3. n. 34.
Merces locationis, ubi non eſt expreſsè conſtituta, debetur quanti conductor conduxiſſet, non quanti locator locaſſet, cap. 35. num. 53.
Lim. non procedere, ſi is qui rem retinuit, teneatur ad fructus, quos percipere potuiſſet, ibid. num. 54.
Victus ſolus præſtitus famulo, quandoque eſt merces ſufficiens, cap. 35. n. 144.
Decl. procedere in famulis vilibus, ſecus autem in honeſtioribus, ibid. num. 145.
Servitii, & officii qualitas attenditur ad dignoſcendum, an merces præſtita ſit ſufficiens, c. 35. n. 146.
Juvenes apothecarum pro certo tempore inſerviunt pro ſolo victu, cap. 35. n. 147.
4 MERCES an augeri debeat, ſi caſu augeantur fructus, ſunt hinc inde opiniones, cap. 51. n. 4.
Affirmativa eſt magis communis, & tenenda, ibid. n. 7.
Decl. procedere ſi fructus fuerunt uberiores, non autem ſi tantùm cariùs venditi, c. 51. n. 8.
Decl. 2. non eſſe augendam mercedem, ſi fructus aucti fuerunt induſtria conductoris, c. 51. n. 9.
Decl. 3. non augendam mercedem, ſi fructus aucti propter bonitatem ſoli locati, ibid. n. 10.
Augenda tunc eſt penſio, cùm fructus aucti ſunt propter caſum fortuitum, cap. 51. n. 17.
Aucto fundo locato per alluvionem, non eſt augenda merces, cap. 51. n. 19.
Vid. *Alluvio*.
Molendino locato, ſi conductor augeat molam, & propterea augeantur fructus, non eſt augenda penſio, capit. 51. numer. 13.
Ampl. etiamſi locatum molendinum quatuor Rotarum, cum promiſſione decem rubrorum frumenti pro qualibet Rota, ib. num. 14.
Contrarium tenent alii, ibid. num. 15.
Decl. primam procedere in locatione ad longum tempus, ſecundam in locatione ad breve, cap. 51. n. 16.
Subdecl. ut in locatione ad breve tempus, ubi non poteſt augeri penſio, poſſit conductor repetere expenſas pro illa mola factas, ibid. n. 17.
Ampl. ut poſſit repetere expenſas ſtatim, non expectato fine locationis, ibid. num. 18.
Molendino locato, ſi impetu fluminis alia molendina deſtructa ſint, & propterea aucti fructus, augenda eſt merces, cap. 51. num. 12.
Augeri ut debeat merces locationis propter augmentum fructuum, requiritur eos auctos eſſe ultra dimidiam ſoliti, c. 51. num. 24.
Et requiritur, ut augmentum unius anni fertilis, non ſit evacuatum ab aliis ſterilibus, ib. n. 25.
Augmentum mercedis regulatur, ut remiſſio ejuſdem, capit. 51. n. 26. & n. 32.
Operarum merces augenda eſt, ſi operæ vel commoditas, quæ inde reſultat, aucta ſit, capit. 51. numer. 27.
Operæ an ſint auctæ, adeout ſit augenda merces, vel non, ſtandum eſt arbitrio Judicis, cap. 51. n. 31.
Officium duplex exercens, duplex ſalarium conſequi debet, cap. 51. num. 28.
Decl. procedere, ſi quis locavit operas ſuas ad certa officia, ſecus ſi ſimpliciter ad inſerviendum, c. 51. n. 29.
Decl. 2. ut ſi quis locavit operas ad certa negotia, & emergant aliæ occupationes circa illa, non ſit augenda merces, ſed ſolùm ſi emergant occupationes ad illam non pertinentes, ibid. num. 30.
5 MERCES operarum præſtitarum in inveniendis rebus perditis poteſt peti abſque præcedenti earum locatione, cap. 15. num. 20.
Decl. procedere, ſi ſint impenſæ operæ, ſecus ſi res caſu abſque ullo labore reperta fuit, ib. num. 21.
Habitans domum ab alio conductam ſimul cum conductore, non tenetur ſolvere penſionem domino, c. 35. n. 4.
Habitans domum ab alio conductam, ſi ſolvit penſionem conductori, non poteſt moleſtari à domino, c. 35. n. 9.
Habitans domum ab alio conductam, tenetur domino in ſubſidium, ſi conductor non ſit ſolvendo, c. 35. n. 7.
Decl. procedere, ſi habitavit titulo lucrativo, ibid. num. 8.
Mercedis ſolutio, quæ exigitur ab eo, qui habitavit domum cum conductore, reſtringitur ad ejus ratam, c. 35. n. 16.
Ampl. etiam in duobus ſimul conducentibus, ibid. n. 17.
Lim. in eis perſonis, quæ tenentur ad alimenta, & habitationem erga conductorem, ibid. n. 18.
Uxor ut poſſit compelli ſolvere penſionem domus conductæ è marito, probandum eſt non potuiſſe maritum eam ſolvere de tempore habitationis præſtitæ, c. 35. n. 15.
Vid. in verb. *Uxor*.
Vidua continuans habitare domum conductam à marito, tenetur ſolvere mercedem pro tempore, quo inhabitavit poſt mortem viri, c. 35. n. 25.
Vid. in verb. *Vidua*.
Habitans jure familiaritatis cum domino, vel cum conductore, non tenetur ſolvere penſionem, c. 35. n. 31.
Tutor habitans cum pupillis, non tenetur ſolvere penſionem, cap. 35. num. 32.
Vid. in verb. *Tutor*.
Socius habitans domum communem, non tenetur ſolvere penſionem alteri ſocio tangentem, c. 35. n. 37.
Vid. in verb. *Socius*.
Duobus conducentibus unam domum, unus non tenetur, niſi pro ſua rata, cap. 35. n. 35.
Ampl. etiamſi alius diſceſſerit ob jurgia habitantis, ibidem num. 36.
Ingrediens domum alienam, & habitans, ſi domus ſit ſolita locari, & ipſe ſolitus conducere, tenetur ſolvere penſionem, cap. 35. num. 42.
Et agendum condictione ſine cauſa ad id quanti is, qui inhabitavit, eſſet domum conducturus, c. 35. n. 49.
Et ſufficit domino, vel probare ſolitum locandi, & conducendi, vel quanti is, qui inhabitavit, eſſet eliam domum conducturus, cap. 35. n. 50.
6 MERCES pro defenſione proximi recipi non poteſt, c. 15. num. 23.
Contrarium, ibid. n. 24.
Decl. ut merces recipi non poſſit à defendente, qui eſt in poteſtate, cap. 15. n. 25.
Decl. 2. non poſſe per dictam defenſionem aliquid peti, ſed poteſt à ſponte dante recipi, cap. 15. n. 26.
Decl. 3. ut qui poteſt proximum liberare abſque ſuo damno notabili, non valeat ad hoc locare operas ſuas, ibid. num. 27.
Advocati, & alii Juris profeſſores mercedem in judicio petere non poſſunt, cap. 15. n. 66.
Vid. in verb. *Advocati*.
Merces, an debeatur vel ne, eſt quæſtio facti, an ſcilicet partes conſenſerint eam deberi, vel non, cap. 35. n. 102.
Decl. tamen non ſufficere probare voluntatem unius partis, ibid. num. 103.
Merces operarum punibilium, licèt peti non poſſit, tamen ſi ſolvatur, repeti non poteſt, c. 15. num. 54.
Corruente contractu locationis, merces non debetur, etiamſi conductor ſe obligaverit eam ſolvere tertio, c. 25. n. 56.
Merces, an debeatur tertio, cui promiſſa ſit, ſi partes voluntariè recedant è contractu, vid. in verb. *Contractus*, num. 3.
7 PRO MERCEDE operarum, ſeu ſalario competunt diverſæ actiones, cap. 39. num. 29.
Vid. in verb. *Actio*.
Principium locationis ad effectum ſolutionis mercedis non computandum à die celebrati contractus, ſed rei traditæ, capit. 23. num. 124.
Pecuniæ valore mutato poſt locationem, qui valor attendendus in ſolutione mercedis relativè, cap. 25. n. 118.
Donatio dotis facta famulæ, vel famulo pro ejus filia, cenſetur animo compenſandi cum mercede, c. 35. num. 143.
Conductor dicitur moleſtare locatorem, ſi ei mercedes non ſolvat, cap. 35. num. 175.

Con-

Google

Contrarium, ibid. num. 176.
Decl. primam procedere, ſi agatur de prohibitione moleſtandi ipſi facta tamquam conductori, capit. 35. num. 177.
Decl. 2. ut dicatur moleſtare locatorem in uſufructu, ſi ultra non ſolutionem, nolit dimittere rem locatam, ibid. num. 178.
1 MERCES in caſu mutationis dominii, debetur ei, cui ſpectaret perceptio fructuum, & pro rata, pro qua ſpectaret, cap. 36. num. 55.
Dominus poſt alienatam rem, non poteſt gaudere de penſionibus illius, ſed debet, vel actiones ad eas exigendum cedere, vel exactas reſtituere, cap. 36. n. 5.
Merces rei venditæ, ſi debita pro fructibus tempore venditionis perceptis, ſpectat ad venditorem, & pro percipiendis ad emptorem, quamvis exacta ſit, cap. 36. n. 58.
Et ſi fructus percepti ſint pro parte, pro ea parte debetur penſio venditori, ibid. n. 59.
Et in rebus in quibus fructus percipiuntur dietim, dividitur penſio pro rata temporis, ibid. n. 60.
Et idem ſervatur in penſione Eccleſiaſtica, ibid. num. 61.
Mercedes non exactas aliqui volunt reputari pro fructibus pendentibus, cap. 36. n. 62.
In venditione facta fiſco attenditur, an dies ſolutionis penſionis evenerit, ad dignoſcendum an ſpectet ad emptorem, vel ne, capit. 36. num. 63.
Si ad emptorem tranſit jus coloniæ, debetur ei etiam penſio, cap. 36. num. 64.
Venditor poteſt ſibi reſervare penſiones rei venditæ, quæ regulariter ad emptorem ſpectaret, & è contra cedere eas, quæ ſibi eſſent, debitæ, cap. 36. n. 65.
Decl. requiri pactum clarum, nec ſufficere clauſulam *cedens &c.* ibid. num. 66.
Minuſque ſufficere dictum eſſe, *emptorem debere conſequi omnia mobilia & alia ad quæ tenetur conductor*, ibid. num. 67.
Sufficeret tamen expreſſum eſſe emptorem aſſequi debere penſiones, nec poſſet intelligi de fructibus tantùm, c. 36. n. 68.
In reſtitutione fideicommiſſorum non veniunt fructus, cap. 36. num. 69.
Nec veniunt penſiones bonorum locatorum, ibid. num. 70.
Lim. in caſibus in quibus dominium bonorum tranſit ipſo jure in fideicommiſſarium, ibidem num. 71.
Si fructus fideicommiſſi ſint percepti in parte, pro ea parte debetur penſio hæredibus gravatis, cap. 36. num. 72.
Lim. ſecundùm aliquos ſi locatio ſit facta à teſtatore, ut tunc omnes penſiones inexactæ ad fideicommiſſarium pertineant, ibid. num. 73.
Decl. limitationem procedere in penſionibus, ſeu aliis annuis redditibus, qui non debentur reſpectu fructuum, ſeu aliarum commoditatum rei fideicommiſſariæ, non autem in penſione rei locatæ, ibid. num. 74.
Fructus ubi debentur ratione alicujus oneris, etiam penſio debetur ad eamdem rationem, cap. 36. n. 78.
Marito debetur penſio rei dotalis locatæ propter onera matrimonii, & ideò pro rata temporis, quo illa ſuſtinuit, & non attenditur perceptio fructuum, capit. 36. num. 79.

M E R E T R I X.

MERETRICES conducentes domum in vicinia honeſta poſſunt expelli, capit. 10. num. 95.
Meretrix poteſt locare operas ſuas in exercendis actibus venereis, cap. 15. num. 56.
Meretrix, non præcedente pacto non habet actionem pro mercede ſuarum operarum, capit. 15. num. 57.
Contrarium eſt magis receptum, ibid. num. 58.
Mulier quæ non eſt publica meretrix, non poteſt petere mercedem fornicationis, cap. 15. num. 59.
Mulier quæ locavit operas ſuas in venereis, antequam eas præſtiterit, non poteſt agere pro adimplemento contractus, c. 15. num. 64.

M I L I T E S.

MILITES conducere, vel fidejuſſores conductionum eſſe prohibentur, cap. 10. num. 15.
Militi locans, & ignorans eſſe militem, mercedem exigit, c. 10. num. 16.
Et ſufficit ignorantia præſumpta, ibid. num. 17.
Milites noſtri temporis, ut gaudeant privilegiis militum, requiritur, ut ſint in expeditione, cap. 10. n. 19.
Milites noſtri temporis, ut gaudeant privilegiis, non eſt neceſſe, quòd ſint in loco hoſtili, vel in actu dimicandi, c. 10. num. 20.
Milites quicumque ſtipendiarii, prohibentur conducere, cap. 10. num. 21.
Milites non prohibentur conducere pro ſuo uſu, & rerum ad militiam pertinentium, cap. 10. n. 22.
Milites titulati, ut Comites, non prohibentur conducere, cap. 10. num. 25.
Leges prohibentes locationem, & conductionem militibus ſunt ſtrictè intelligendæ, cap. 10. n. 23.
Miles creditor ſtipendii ſui Caporalis accipientis à Principe pro ſe, & aliis militibus, præfertur in eo omnibus aliis creditoribus ipſius Caporalis, etiam anterioribus, cap. 41. num. 45.

M I N I S T E R.

MINISTRI neceſſarii exercitio juriſdictionis Eccleſiaſticæ gaudent exemptione à juriſdictione laicali, c. 27. n. 127.
Miniſter cenſetur reconductus à ſucceſſore pro eodem ſalario præſtito ab anteceſſore, cap. 17. n. 30.
Vid. in verb. *Famuli*.

M I N O R.

MINORIS bona invecta, & illata in prædium ab eo conductum ſine decreto, non remanent hypothecata, cap. 40. n. 74.
Lim. 1. in mobilibus, quæ ſervando ſervari non poſſunt, c. 40. num. 77.
Lim. 2. in minoribus, ſcholaribus, aliiſque degentibus extra patriam ſuam ſine curatore, ibid. num. 78.
Lim. 3. ubi minor prudenter conduxit, ibid. num. 79.
Contr. quia in obligatione minoris requiritur utilitas, & decretum, cap. 40. num. 80. & 81.
Minoris bona, ſi poſſideantur à locatore, poſſunt ab eo retineri quouſque ſit ſatisfactus, cap. 40. n. 82.
Lex ubi vult inducere tacitam hypothecam in bonis minoris, id clarè exprimit, cap. 40. n. 75.
Minoris privilegium, quòd ejus bona non obligentur ſine decreto, non procedit in mobilibus, quæ ſervando ſervari non poſſunt, cap. 40. n. 76.
Minores curatore curante liberè contrahere poſſunt, cap. 6. num. 16.
Minores poſſunt alienare fructus ſine ſolemnitatibus, cap. 16. num. 17.
Minor non poteſt ſine ſolemnitatibus ad longum tempus locare, capit. 6. num. 18.
Minor non poteſt annuum redditum perpetuum alienare, cap. 6. num. 20.
Minor jurans non contravenire ex capite minoris ætatis, poteſt contravenire ex aliis capitibus, ſecus ſi dixit ex quocumque capite, cap. 18. num. 84.
Minor non poteſt emphyteuſim conſtituere, c. 6. n. 21.
Minor poteſt ad breve tempus locare, c. 6. num 22.
Minor poteſt locare res diù non duraturas, c. 6. n. 53.
Minor non poteſt conducere, cap. 10. n. 2.
Contrarium, num. 4. & ſeqq.
Minor curatore catens poteſt facere quemcumque contractum, cap. 10. num. 5.
Minor curatorem habens non benè contrahit ſine illo, capit. 10. num. 6.
Minor prohibetur conducere vectigalia, & prædia fiſci, cap. 10. num. 12.
Minor ſi lædatur in conductione, habet reſtitutionem in integrum, cap. 10. num. 14.

M I N U T A.

MINUTA locationis, non probat locationem, c. 22. n. 22.
Minuta æquiparatur tractatui, cap. 22. n. 23.
Lim. non procedere ſi dictum, *locat*, & *tradit*, quia hæc verba important perfectionem contractus, c. 22. n. 24.
Decl. procedere in tractatu in voce facto, ſecus in minuta, quæ paſſim ſolet ita concipi, c. 22. n. 25.
Minuta æquiparatur tractatui de contractu faciendo, cap. 16. num. 67.

M O B I L I A.

De mobilibus in genere, num. 1.
In ſpecie, num. 2.

1 Mobilia in domo exiſtentia veniunt in locatione domus, ſi ſint affixa ipſi domui, c. 23 num. 47.
Mobilia, & inſtrumenta fundi non veniunt fundo vendito, vel legato, cap. 23. num. 76.
Secus autem in locatione fundi, ibid. num. 77.
Decl. ut locator fundi præſtare teneatur inſtrumenta pro fructibus liquidis colligendis, ib. num. 78.
Alia verò quatenus adſint tamùm, ibid. num. 79.
Mobilia per lapſum decennii præſumuntur conſumpta, capit. 19. num. 150.
Decl. procedere in illis fragilioris materiæ, ib. num. 151.
Quæ autem ſint fragiliora, & priùs conſumi cenſeantur, ib. n. 155.
Mobilia locari poſſunt, cap 11. num. 3.
Mobilium, & ſe moventium valor probandus eſt per aliquos dies ante, & per aliquos poſt contractum, c. 19. n. 183.
Mobilia uſu conſumuntur, ſtabilia, & ſe moventia otio pejora fiunt, cap. 7. num. 72.
Mobilia, & animalia non locantur ad rationem quinque pro centenario, ſed ad majorem, cap. 19. num. 41.
2 CALDARIUM muratum in domo cum ea venit, cap. 23. num. 51.
Claves, ſeræ, & clauſtra domus ſunt, cap. 23. n. 49.
Libri ſcholarium, & Doctorum, arma militum, & Breviarium Clericorum ſunt mobilia neceſſaria, & non cadunt ſub hypotheca, cap. 40. n. 104.
Contr. quoad hypothecam invectorum, & illatorum, ibid. num. 105.

Digitized by Google

Decl. 2. procedere tantùm in caſu, quo non eſſent invecta alia bona, quàm præfata, ibid. num. 106.
Et debebit locator probare non fuiſſe invecta alia bona, ib. num. 107.
Putealia, ideſt, id quo puteus operitur, funes, labra, & fiſtulæ domus ſunt, & in locatione domus veniunt, cap. 23. num. 50.
Statuæ affixæ etiam baſibus, non veniunt in venditione domus, cap. 23. n. 54.
Decl. non procedere in perpetuo permanſuris ad uſum, & quaſi pars domus, ut recipientes aquam, ibid. num. 55.
Decl. 2. non procedere in affixis ad ornatum Civitatis, ibid. num. 56.
Ampl. etiamſi dictum ſit, loco domum cum omnibus in ea exiſtentibus, adhuc veniant ſolùm exiſtentia perpetui uſus cauſa, cap. 23. num. 57.
Lim. ſi domus locanda oſtenſa fuiſſet conductori ſtatuis ornata, ibid. num. 58.
Vitreatæ, & telaria veniunt cum domo, capit. 23. n. 51.

M O D I C U M.

MODICUM dicitur, quod eſt intra ſextam partem, niſi aliter ſit opinio vulgi, cap. 49. num. 17.

M O D U S.

MODUS probandi valorem per teſtes eſt difficilis, capit. 59. num. 90.
Et eſt debilior modo probandi per peritos, ibid. num. 91.
Decl. teſtes deponentes de valore non teneri reddere rationem, quando eſt notorium etiam hominibus groſſis, c. 59. n. 92.

M O L E N D I N A.

MOLENDINA in flumine natantia reputantur mobilis, & alienantur ſine ſolemnitatibus, c. 6. n. 24.
Secus autem eſt in terræ cohærentibus, ibid. n. 25.
Molendina locari poſſunt ad rationem duodecim pro centenario propter pericula, c. 19. n. 40.
Molendina olei tacitè relocantur ad annum, c. 64. num. 53.
Molendinum junctum domui, & in quo habitatur, reputatur prædium urbanum, aliàs reputatur ruſticum, capit. 40. numer. 148.
De furno judicatur, ac de Molendino, cap. 40. n. 150.

MONACHI, MONASTERIUM.

MONACHI prohibentur conducere nomine proprio, non Monaſterii, cap. 10. n. 75.
Monachi, & Monaſteria non habent jus petendi renovationem locationis, cap. 62. num. 72.
Monaſterium poteſt alienare ſine beneplacito in aliud Monaſterium ejuſdem Ordinis, cap. 14. §. 6. n. 12.
Decl. ut ſi perſonæ ejuſdem Eccleſiæ habeant præbendas ſeparatas, tutior ſit opinio, quòd requiratur beneplacitum in alienatione facta inter eos, c. 14. §. 6. n. 13.
Vel ſaltem requiri Epiſcopi, ibid. num. 14.
Vid. in verb. *Regulares*.

M O N S.

MONS erectus pro maritandis puellis, poteſt locare bona abſque beneplacito, cap. 14. §. 6. num. 34.
Contrarium, ſi ſit applicatus loco Eccleſiaſtico, ib. n. 35.

M O R A.

Incurritur, & excuſatur, num. 1.
Purgatur, num. 2.

1 MORA incurritur per lapſum diei ad effectum conſtituendi debitorem in mora, cap. 37. num. 80.
Decl. procedere in eo, qui contraxit, & diem appoſuit, non in hærede, ibid. num. 81.
Secus ſi conſtaret de ſcientia hæredis, vel dies veniſſet tempore defuncti, ibid. n. 82.
Diei expreſſione ceſſante, mora incurritur in fine locationis per diem tacitam, cap. 37. n. 83.
Debet tamen dies eſſe omninò certa, ibid. n. 84.
Mora ut excuſetur, ſufficit quælibet cauſa, etiam beſtialis, c. 37. num. 84.
2 MORÆ PURGATIO non admittitur ſtante juramento in contractu, cap. 55. num. 51.
Contrarium, quòd adhuc de æquitate canonica admittatur, ibid. num. 52.
Lim. primam procedere, ſi adſit tantùm juramentum aſſertorium, non autem de non contraveniendo, capit. 55. numer. 53.
Lim. 2. ſi non omiſit ſolvere is, qui juravit, ſed ejus ſucceſſor, cap. 55. num. 54.
Cæteris ſatisfactio quando dicatur ad effectum purgandi moram, cap. 55. num. 55.
Tempus breve quando dicatur ad effectum purgandi moram, cap. 55. num. 56.
Tempus ad effectum prædictum conſiderari debet à die acceptatæ reſolutionis contractus, c. 55. n. 57.
Conſideranda qualitas contractus, ibid. num. 58.
Item ſi conductor erat præſens, vel abſens, c. 55. n. 59.
Item qualitas perſonæ conductoris, ibid. num. 60.
Moræ purgationi ut locus ſit requiritur offerri ſolutionem re integra, cap. 55. n. 61.
Moræ purgatio excluditur, ſi mora ſit geminata, cap. 55. numer. 67.
Moræ purgatio admittitur etiam executione facta, ſi appellatum, cap. 55. num. 67.
Moræ purgatio non excluditur, ex quo dominus declaravit velle locationem finitam, cap. 55. num. 68.
Neque ex quo cæpit agere, ibid. num. 69.
Et admittitur etiam poſt ſententiam, ibid. n. 70.
Et in qualibet parte Judicii, ibid. num. 71.
Moræ purgatio de æquitate canonica datur ſemper, ac jus alterius non fuerit effectum deterius, cap. 55. num. 74.
Secus ſi jus alterius ſit effectum deterius, vel ei damnum reſultet, ibid. num. 75.
Lim. ſi petens purgationem moræ velit damnum ei reficere, c. 55. num. 76.
Secus ſi conductor petens purgationem moræ peccaſſet in faciendo, cap. 55. n. 77.
Solvens in parte faciliùs admittitur ad purgationem moræ, quàm qui nihil ſolvit, c. 55. num. 9.
Moræ purgatio de æquitate canonica datur ſemper re integra, cap. 63. num. 42.
Etiam adverſus pactum reſolutivum ante acceptationem, ib. num. 43.

M O R S.

MORS naturalis dicitur caſus fortuitus, cap. 49. n. 86.
Mors animalium quomodo probetur, cap. 12. num. 114.
Mors animalis locati ſi naturalis cedit damno domini, ſi culpoſa damno conductoris, cap. 22. num. 19.
Mors animalis conducti ad vecturam probatur per teſtes examinatos ſine citatione, cap. 12. num. 64.
Mors equi conducti ad vecturam probatur ſimplici fide, cap. 12. num. 65.
Mortuo animali locato eſt in arbitrio domini recipere corium, & carnes in computum crediti ſibi reſtituendi, cap. 12. num. 96.

M U L I E R.

MULIERES non poſſunt conducere gabellas, cap. 13. n. 7.
Ampl. ut Mulieres nec poſſint ſuccedere in locatione gabellarum, cap. 13. num. 8.
Mulier quando fuerit judicata capax emolumentorum gabellæ, cap. 13. num. 10.
Mulier tutrix, an teneatur ſervare ſolemnitates in ſtatuto requiſitas in contractu mulieris, ſi tutorio nomine locet, capit. 8. num. 10. 11. 12. & ſeqq.
Mulier tenetur ſervare ſolemnitates ſtatutarias, ſemper ac lædi poteſt, cap. 8. n. 15.
Mulier tutrix, an teneatur ſervare ſimul ſolemnitates requiſitas in contractibus mulierum, & requiſitas in contractibus minorum, cap. 8. num. 17.
Mulier, quæ non eſt publica meretrix, non poteſt petere mercedem fornicationis, cap. 15. num. 59.
Decl. procedere ceſſante expreſſa locatione, ſecus autem ea interveniente, cap. 15. num. 60.
Mulier quæ locavit operas ſuas in venereis, antequam eas præſtiterit, non poteſt agere pro adimplemento contractus, cap. 15. num. 64.
Mulier vel ejus hæredes tenentur ſtare locationi fundi dotalis à marito factæ, cap. 61. n. 78.
Lim. ſi locatio ſit facta ultra tempus unius anni, capit. 61. num. 79.
Contrarium eſt verius, ibid. n. 80.
Decl. limitationem procedere ſi ultra tempus longum, aliquod aliud inditium concurrat, quòd maritus locaverat bona fide, cap. 61. num. 81.
Lim. 2. ut non teneatur ſtare præcisè, ſed cauſativè, ſi nolit ſolvere intereſſe, ibid. num. 82.
Ampl. mulierem teneri dare cautionem de relevando hæredes viri ab omni moleſtia conductoris, c. 61. n. 83.
Sed iſta cautio eſt ad cautelam, non neceſſaria, ibid. numer. 84.
Mulier tenetur ſtare locationi bonorum paraferoalium factæ marito eorum adminiſtrationem habente, c. 61. n. 85.

M U L T A.

MULTA tractantur, quæ poſteà non fiunt, c. 22. n. 6.

M U T U S.

MUTUS poteſt contrahere locationem, & conductionem, c. 56. num. 3.

NAR-

N

NARRATIO.

NARRANS valorem pro quo beneficii bona fuerunt locata, licèt verus valor beneficii ſit major, adhuc excuſatur pœnis regulæ de vero valore exprimendo, capit. 19. n. 27.

NAVIS.

NAVIS æquiparatur prædio urbano, c. 40. n. 152.

NEGATIVA.

NEGATIVA duplex affirmat, cap. 35. num. 138.

NEMO.

NEMO cogitur rem ſuam locare, vel vendere, cap. 10. n. 2.
Regula quòd nemo cogatur rem ſuam vendere, patitur ſexaginta, & octo fallentias relativè, c. 10. num. 5.
Nemo alterius odio prægravandus eſt, cap. 28. n. 39.

NOBILITAS.

NOBILITAS contrahentium debilitat conjecturas uſuræ, cap. 10. num. 105.

NOMEN.

Vid. *Verbum*.

NOTARIUS.

NOTARII ſolent ſemper ſtipulari pro quibus intereſt, cap. 12. num. 31.

NOVALIA.

NOVALIA dicuntur ſemper ac poſt annum ſeritur, cap. 19. num. 166.

NULLITAS.

NULLITAS contractus inducta per extravagantem *Ambitioſæ*, dicitur impropriè pœna, c. 14. §. 1. n. 1.
Nullitas locationis ubi non reperitur cenſeri debet locatio valida, cap. 14. §. 12. n. 25.
Nullitas locationis bonorum Eccleſiæ ultra triennium abſque beneplacito inducitur ipſo jure, c. 14. §. 7. n. 1.
Reliqua, vid. in verb. *Eccleſia*, nom. 5.

NUMMUS.

NUMMIS expreſſis, ſi ſint plures ſpecies, intelligitur de minoribus, cap. 23. n. 114.

NUNCIUS.

NUNCIUS ad validitatem contractus debet eſſe deſtinatus, cap. 16. num. 47.
Nuncius pro validitate contractus non eſt remittendus, cap. 16. num. 48.

O

OBEDIENTIA.

SUBDITORUM partes ſunt Principi obedire, capit. 28. num. 49.
Inobediens dici non poteſt, qui cauſas adducit non obediendi, cap. 28. num. 50.
Juſſio ſecunda expectari debet, quando mandatum videtur injuſtum, cap. 26. num. 51.
Decl. procedere, ſi adſit ratio non obediendi, ib. num. 52.
Juſſio ſecunda eſt expectanda, quando præceptum eſt contra legem, etiamſi adſit derogatio, c. 28. num. 53.
Idem ſi ſit contra publicam utilitatem, ibid. num. 54.
Idem ſi adſit ſuſpicio, quòd literæ ſint falſæ, ib. num. 55.
Et ſi actus non poſſit fieri ſine peccato, eſt expectanda ſecunda juſſio, etiamſi conſtet de certa ſcientia Principis, ibid. num. 56.
Præceptis Miniſtrorum, & Judicum, ſi appareant injuſta, non parendum, ſed appellandum, & ad ſuperiorem recurrendum, & non recurrens dicitur in culpa, capit. 28. numer. 57.
Intellige, ſi ſint evidenter injuſta, aliàs non recurrens excuſatur, ibid. num. 58.
Et ſufficit notorium eſſe, quòd diligentia fuiſſet ſuperflua, ibid. num. 59.

OBLATIONES.

OBLATIONES factæ à volentibus conducere de certa quantitate non probant rem tantum reddere, c. 19. n. 23.

OBLIGATIO.

Inſolidum quando ſit, & quid relevet, num. 1.
Dividua, vel individua, quando ſit, & quid importet, vid. in verb. *Individuum*.
Cætera, num. 2.

1 OBLIGATIO regulariter non cenſetur inſolidum, ſed pro virili, cap. 26. nom. 2.
Et hæc regula procedit in locatione, ibid. num. 3.
Decl. contrarium procedere, ſi locator locet ſimul duobus, *Pacion. de Loc. & Cond.* & utriuſque fidem in ſolidum ſequatur, ibid. num. 4.
Nec requiritur conductores obligari expreſsè inſolidum, ſed ſufficit locantem ſingulorum perſonam conſideraſſe, ibidem num. 5.
Obligatio Inſolidum inducitur etiam tacitè, c. 26. n. 6.
Et ſufficit quælibet conjectura, ibid. num. 7.
Conductores ſi obligati ſunt tantùm pro virili, unus non debet conveniri pro parte alterius, ſecus ſi inſolidum, capit. 26. num. 8.
Locatione facta pluribus inſolidum ad vitam, uno decedente non revertitur ejus pars ad dominum, c. 26. n. 9.
Obligatio inſolidum arguitur ex qualitate rei, ſi eſt individua, c. 26. num. 10. & n. 13.
Socii locando, & conducendo obligantur inſolidum, capit. 26. num. 27.
Decl. ut ſi locatio, & conductio fiat ab Inſtitutore obligentur in ſolidum uſque ad ratam poſitam in ſocietate tantùm, ſecus ſi fiat ab uno ex ſociis, ibid. num. 28.
Decl. 2. procedere in ſocietate antecedenti, non in ea, quæ incidit ratione conductionis ſimul factæ, ibid. num. 29.
Decl. 3. intelligi reſpectu contrahentis cum eis, ſecus inter ſe, quia non obligantur niſi pro rata poſita in ſocietate, ibid. num. 32.
Particeps conductionis eſſe poteſt abſque vera, & propria ſocietate, cap. 26. n. 30.
Obligatio conductorum inſolidum non reſultat ex eo, quòd ad unum tantùm res pervenerit, c. 26. num. 31.
Ad inducendam obligationem inſolidum, aliqui tenent requiri verba expreſſa, ibid. n. 33.
Verius tamen eſt ſufficere æquipollentia, ibid. n. 34.
Dictio *cuilibet* importat locationem eſſe factam pluribus inſolidum, cap. 26. n. 35.
Quæ ſint alia verba idem importantia relativè, ibidem, numer. 37.
Dictio *reſpectivè* importat obligationem eſſe factam pro virili, ibid. num. 37.
Obligationem Inſolidum inducere, non eſt obligationem ſtringere, ſed ampliare, cap. 26. n. 38.
Obligatio Cameralis non importat obligationem inſolidum, c. 26. num. 39.
Obligatio inſolidum ex una parte, denotat eamdem obligationem ex alia, cap. 26. num. 40.
Decl. procedere ſi agatur de obligatione unica, vel correſpectiva, ſecus ſi de diverſis, ibid. num. 41.
Locatio licèt facta ſit pluribus inſolidum, adhuc conductores faciunt ſibi partem, cap. 26. num. 42.
Locator compellens unum ex obligatis totum ſolvere, tenetur ei actiones contra alios cedere, cap. 26. num. 42.
2 OBLIGATIO antidotalis in foro exteriori non eſt efficax, neque ad agendum, neque ad excipiendum, cap. 35. num. 155.
Obligatio contracta reſpectu rei, reſolvitur deficiente re, c. 45. num. 6.
Obligatio generalis non comprehendit veſtes, nec alia mobilia neceſſaria debitori, c. 40. n. 103.

OBLIGATIO CAMERALIS.

OBLIGATIO CAMERALIS continet renunciationem omni legum auxilio, cap. 45. n. 11.
Obligatio Cameralis in Curia ſemper cenſetur appoſita propter ſolitum Notariorum præſertim Auditoris Cameræ, cap. 61. num. 112.
In reliquo ſtatu Eccleſiæ ſunt deciſiones hinc inde, ibidem num. 113.
Obligatio Cameralis non importat obligationem inſolidum, c. 26. num. 39.

OBSERVANTIA.

OBSERVANTIA particularis non tranſit de perſona ad perſonam, cap. 17. num. 26.
Obſervantia, quæ deducitur ad arguendam voluntatem partium, eſt obſervantia interpretativa, cap. 17. n. 22.
Obſervantia interpretativa faciliùs probatur, cap. 17. n. 23.
Et pro ea ſufficit etiam unicus contractus, ib. n. 24.
Obſervantia interpretativa non probatur per teſtes intereſſe habentes, cap. 17. n. 25.
Obſervantia ad inducendam præſumptionem beneplaciti, ſi adſit aliquod pactum valens contractum annullare probanda eſt in ſpecie reſpectu illius, c. 14. §. 11. num. 18.
Obſervantiam ad excludendam ſufficiunt proteſtationes extrajudiciales, c. 14. §. 11. n. 15.
Decl. non ſufficere proteſtationes clandeſtinas, ibid. num. 16.
Obſervantia, & ſolitum, ad hoc, ut non requiratur beneplacitum, debet probari in ſpecie pacti controverſi, cap. 14. §. 4. num. 10.
Et probari debet in ſpecie rei, de qua agitur, ib. n. 11.

OBSTACULUM.

OBSTACULA, ubi ſunt plura non ſufficit unum tollere, c. 14. §. 9. num. 51.

OBVENTIONES.

OBVENTIONES Eccleſiaſticæ locari poſſunt, capit. 10. numer. 78.

OFFICIALIS.

OFFICIALIS prohibetur contrahere ſive officium habeat annexam juriſdictionem, ſive non, cap. 10. num. 41.
Ampl. ut non valeat contractus etiam juratus, capit. 10. numer. 42.
Ampl. ut legibus prohibentibus officialem conducere, non valeat renonciari, c. 10. n. 43.
Ampl. ut finito officio, contractus non reviviſcat, nec ratificari poſſit, cap. 10. num. 44.
Lim. ut ſtatim finito officio poſſit officialis conducere, cap. 10. num. 45.
Limit. 2. ut ſi officialis ſuccedat in conductione, poſſit eam continuare, cap. 10. num. 46.
Lim. 3. ut poſſit conducere à non ſubdito, cap. 10. n. 47.
Lim. 4. ut poſſit contrahere de re in ſuo Territorio non exiſtente, cap. 10. num. 48.
Lim. 5. in conductione rerum ſibi neceſſariarum, capit. 10. num. 49.
Lim. 6. ſi ſpecialiter ſit conceſſum à principe, ut conducere poſſit, c. 10. num. 50.
Lim. 7. ſi plures ſint officiales, & aliqui locent, vel locationi auctoritatem præſtent, c. 10. num. 51.
Decl. limitationem procedere, ſi locatio facta pro juſto pretio, c. 10. num. 52.
Lim. 8. ſi dictæ leges prohibentes officialibus conducere non ſint in uſu, c. 10. num. 53.
Officiales locantes gabellas, non debent ſolitum alterare, c. 13. num. 25.
Officiali ſalarium debetur à die, quo capit exercere tantùm, cap. 23. num. 125.
Limit. ſi differat exercere de Principis licentia, capit. 23. numer. 126.
Officiales Univerſitatis tenentur ſtare locationi factæ ab anteceſſoribus, c. 61. num. 286.
Ampl. etiamſi locantes eſſent officiales ad annum, & locaſſent pro majori tempore, ibid. num. 287.
Decl. procedere in officialibus Univerſitatum habentium adminiſtrationem, ſeu territorium, non in aliis, c. 61. n. 288.
Decl. 2. procedere tam in Officialibus generalibus, quàm particularibus, ibid. n. 289.
Officiales Communitatis non poſſunt conducere gabellas, c. 13. num. 16.
Officiales, ſeu Repræſentantes Communitati habent mandatum cum libera, c. 7. num. 45.
Decl. procedere in Univerſitatibus habentibus juriſdictionem, ſeu Territorium, non in aliis, cap. 7. n. 46.
Officiales Univerſitatum poſſunt locare ad breve tempus, ſed non ad longum, ſine ſolemnitatibus, c. 7. n. 47.
Officiales prohibentur facere contractum cum ſubditis, capit. 10. num. 35.
Officiales habentes otium in loco ſuæ originis, an, & quas conductiones facere prohibeantur, c. 10. n. 36.
Officiales perpetui non prohibentur conducere ſecundùm magis communem, cap. 10. num. 37.
Officiales ad beneplacitum reputantur perpetui, & conducere poſſunt, cap. 10. n. 38.
Officiales perpetui non poſſunt conducere à litigantibus, cap. 10. num. 39.
Officiales, an, & quando publicè, & palàm poſſint bona fide contrahere, cap. 10. n. 40.
Officialium magnorum operæ conſiſtunt in virtute, & quorum, cap. 50. num. 21.

OFFICIUM.

OFFICIUM Judicis numquam cenſetur ſublatum, etiamſi remotum ſit omne remedium, cap. 24. n. 56.
Officium Notariatus cenſetur tacitè relocatum de die in diem, cap. 64. num. 54.
Officiorum Curiæ Dominium acquiritur per reſervationem decreti, cap. 61. n. 18.
Officii dominium acquiſitum per reſervationem decreti tranſit ad hæredes, ibid. num. 19.
Officii fructus ſequuntur dominium, c. 61. num. 20.

OMNIA.

OMNIA, quæ vendi poſſunt, poſſunt etiam locari, capit. 11. num. 5.
Omnia quæ locari poſſunt, vendi non poſſunt, capit. 11. numer. 6.

OPERÆ, OPUS.

De vitio, & periculo, num. 1.
De locatione, & conductione, num. 2.

1 OPUS non poteſt dici vitioſum, ex eo quòd non ſit ad artis excellentiam, cap. 31. n. 13.
Opus ut non poſſit dici vitioſum, ſufficit tanti valere quanti fuit pro mercede promiſſum, c. 31. n. 14.
Operis conductor non tenetur præſtare diligentiam exactiſſimam, cap. 31. num. 15.
Lim. ubi opus requirit diligentiam exactiſſimam, ibid. numer. 17.
Lim. 2. ſi conventum, quòd opus approbari, ſeu menſurari debeat, ibid. num. 18.
Conventio, quòd opus approbari ſeu menſurari debeat, operatur, omne periculum pertinere ad conductorem excepto caſu fortuito, cap. 31. n. 19.
Et ſemper uſquequò fuerit opus menſuratum, vel approbatum, cap. 31. num. 20.
Hoc tamen non procedit, ſi locator erat in mora menſurandi, ibid. num. 21.
Et periculum caſu fortuito accidens ante approbationem non ſpectat ad dominum, ſi opus erat tale, ut approbari non poſſit, ibid. num. 22.
Operis periculum ubi pertinet ad conductorem intelligitur, ſi eveniat tam opera perfecto, quàm antea, c. 32. n. 23.
Operis conductor ſi opus ſit vitioſum, tenetur illud emendare, aliàs tenetur ad omnia damna, c. 31. n. 25.
Statutum quòd recipiens opus ab artifice, non poſſit poſt aliquod tempus reclamare, non procedit, ſi artifex blandis verbis acquieſcat recipientem, c. 31. num. 27.
Operis periculum caſu fortuito eveniens ſpectat ad dominum, ſecus autem ſi dolo, aut culpa conductoris, cap. 31. num. 1. & num. 9.
Decl. procedere in locatione operis, non autem in locatione operarum, ibid. num. 2.
Ampl. etiamſi operæ locatæ ſint ad faciendum opus, ibid. num. 3.
Et non attenditur, an ſolutio mercedis fuerit deſtinata unica vice, vel dietim, ſed ſolùm an operarius ſuſcepit opus in ſe, cap. 31. num. 4.
Nec dicitur ſuſcepiſſe opus ad hunc effectum, ſi ſuſcepit illud facere juxta modellum cum pacto, quòd aliàs expelli poſſet, cap. 31. num. 5.
Decl. 2. non procedere in illis operibus, quæ propter earum excellentiam non locantur, c. 31. num. 6.
Operis conductor tenetur de omni periculo ejuſdem operis vitio accidente, cap. 31. n. 7.
Opus conducens implicitè promittit diligentiam, ac ſe ſufficienter peritum aſſerit, cap. 31. n. 8.
Operis periculum vitio ſoli eveniens, cedit damno domini, c. 31. num. 9.
Secus ſi ſit pactum contrarium, ib. num. 10.
Imperitia culpæ adſcribitur conductori operis, cap. 31. n. 11.
Decl. non propterea eſſe neceſſariam perfectam ſcientiam, ib. num. 12.
2 OPERAS SUAS locans tenetur eas præſtare ſuis ſumptibus, cap. 34. §. 1. num. 9.
Et tenetur etiam præſtare inſtrumenta neceſſaria, cap. 34. §. 1. num. 10.
Et ſi eadem inſtrumenta rumpantur, tenetur ea de ſuo reficere, ibid. num. 11.
Operæ menſorum non admittunt nomen locationis, cap. 15. num. 68.
Advocati operæ non conſiſtunt in ſolo labore, ſed in probitate virtutis, cap. 50. num. 17.
Artium liberalium operæ conſiſtunt in probitate virtutis, non in ſolo labore, cap. 50. num. 19.
Doctorum operæ ſive in legendo, ſive in judicando, ſive in Judicibus aſſiſtendo non conſiſtunt in ſolo labore, ſed in probitate virtutis, cap. 50. num. 18.
Grammaticorum, & Rethorum operæ conſiſtunt in virtute, cap. 50. num. 19.
Medicorum operæ conſiſtunt in probitate virtutis, capit. 50. num. 20.
Officialium magnorum operæ conſiſtunt in virtute, & quorum, cap. 50. num. 21.
Proxenetarum operæ conſiſtunt in labore, & idem de ſimilibus, cap. 50. num. 22.
Operarum, ſeu facti locatio eſt, ſi recipiens pecuniam nihil transfert, cap. 2. num. 37.
Decl. procedere, quatenus factum tale ſit, ut locari ſoleat, ibid. num. 38.
Si autem quid tradatur artifici, ut immutetur, & aliud fiat conſtituto pretio, eſt emptio, ſecus ſi ut eadem reddatur, c. 2. num. 39.
Si artifex ipſe ponat rem, non erit locatio, ſed venditio, ib. num. 40.
Decl. procedere ſi materia, quam ponit ſtet principaliter, non autem ſi acceſſoriè, ibid. num. 41.
Et ſi dubium ſit an ſtet principaliter, attenditur an quantitas pretii conveniat valori, cap. 2. num. 42.
Operas ſuas locare poteſt minor, cap. 6. num. 28.
Operas ſuas locare non poteſt minor ſine ſolemnitatibus per ſtatutum in contractibus minorum requiſitis, cap. 6. num. 32.
Operæ hominum etiam liberorum locari poſſunt, cap. 15. numer. 1.
Operæ poſſunt locari in perpetuum, ſeu ad vitam, capit. 15. num. 3.
Operas ſuas locans ad vitam poteſt ſe liberare ſolvendo intereſſe vel ſerviendo per alium, cap. 15. num. 4.
Operæ infantium, & defectæ ſenectutis hominum locari non poſſunt, cap. 15. num. 5.

Digitized by Google

Operæ infantium ſi locentur etiam pro tempore poſt infantiam, valet locatio pro eo, cap. 15. num. 6.
Operæ pro inveniendis rebus perditis locari poſſunt, cap. 15. num. 19.
Operarum pro inveniendis rebus perditis præſtitarum merces peti poteſt abſque præcedenti earum locatione, capit. 15. numer. 20.
Decl. procedere, ſi ſint impenſæ operæ, ſecus ſi res caſu abſque ullo labore reperta ſit, c. 15. n. 21.
Operarum locatio non expirat, ex quo locans ita inſeneſcat, ut ejus operæ nullæ ſint, cap. 15. n. 7.
Operæ ad quas tenemur obligatione Juſtitiæ, locari non poſſunt, cap. 15. num. 12.
Operæ ſpirituales, & ſanctæ locari poſſunt, c. 15. n. 32.
Decl. procedere in laboribus, qui fiunt circa opera ſacra, & in operibus, quæ non ſunt neceſſaria ſimpliciter in ſacris, ac ſi ad ipſa ſacra non habeatur intentio, cap. 15. n. 33.
Operæ celebrationis Miſſarum, vel aliorum ſacrorum, locari non poſſunt, cap. 15. num. 35.
Decl. ut non poſſit locari opus operarum, ſed poſſit recipi aliquid ad ſui ſuſtentationem, c. 15. n. 36.
Ampl. ut poſſit deſuper pactum fieri, cap. 15. n. 37.
Vid. in verb. *Pactum*, n. 3.
Operæ pravæ locari non poſſunt, c. 15. num. 51.
Operarum punibilium merces, licèt peti non poſſit, tamen ſi ſolvatur, non poteſt repeti, cap. 15. n. 54.
Vid. in verb. *Salarium*, num. 1.
Operæ quædam propter excellentiam locari non poſſunt, cap. 15. num. 67.
Actio redhibitoria non habet locum in locatione operis, cap. 31. num. 24.

ORNAMENTA.

ORNAMENTA veniunt in venditione equi, ſi equus oſtenſus fuit ornatus, cap. 23. num. 59.

OSTIUM.

OSTIA, & feneſtras reaptare tenetur locator, capit. 34. §. 1. num. 5.
Decl. procedere in ſolitis, & neceſſariis, ſecus ſi ad commodiorem uſum fiant, cap. 34. §. 1. num. 6.

OVES.

OVES reddunt ſcutum unum pro qualibet, cap. 59. num. 44.

P

PACTUM.

De pacto in genere, *num.* 1.
De pacto nudo, *num.* 2.
Quædam pacta in ſpecie, *num.* 3.
Cætera vide in ſuis verbis puta de pactis circa melioramenta in verb. *Melioramenta*, *num.* 4.

1 PACTA INTELLIGI debent prout de jure, cap. 49. nu. 1. & cap. 63. num. 54.
Sed priùs habenda ratio, ut aliquid operentur, & poſteà facienda reſtrictio, ut quanto minus fieri poteſt, juri communi derogent, c. 63. n. 55. & c. 49. n. 6.
Pacta conventa in locatione ſunt diligenter attendenda, cap. 23. num. 129.
Pacta in locatione habent vim legis, cap. 23. num. 130.
Decl. procedere quatenus ſint licita, & honeſta, aliàs ſunt inefficacia, ibid. num. 131.
Pacta dubia in locatione debent intelligi juxta ejus naturam, cap. 23. num. 132.
Pacta intelligi debent juxta juris diſpoſitionem in quantum fieri poteſt, c. 23. n. 134.
Lim. ſi adſit vulgaris loquendi conſuetudo in contrarium, quia ea magis attenditur, ibid. num. 135.
Pacta prohibita, quando non ſunt contra ſubſtantiam contractus, vitiantur, & non vitiant, cap. 24. n. 63.
Pactum correſpectivum ad contractum cenſetur ei ineſſe, c. 25. num. 53.
Ampl. in pacto exiſtente in contractu correſpectivo, ibidem num. 54.
Decl. procedere ſi pactum conveniat alteri contractui, & non ſequatur abſurdum, cap. 25. num. 55.
Pactum non mutat naturam actus, ſuper quo interponitur, c. 15. num. 38.
Pactum damnoſum, an ſit recompenſatum in favorabilibus, ſtatur arbitrio prudentis, cap. 12. n. 58.
Interpretatio pacti ſemper facienda eſt contra illum, ad cujus favorem fuit appoſitum, & qui in eo ſe fundat, cap. 49. num. 15.
Pactum circa ſubſtantiam, & primævam naturam contractus non valet, cap. 49. num. 23.
Pactum partis comprehenditur in pacto, quando aliàs nihil operaretur, cap. 49. num. 30.

Et comprehenditur, ſi provenit culpa locatoris lege permittente, ibid. num. 31.
Pacto quando quis non cogitur uti, poteſt uti diſpoſitione juris, cap. ult. num. 16.
A pacto ad ſtatutum valet argumentum affirmativè ductum, cap. 63. num. 73.
Pacta accidentalia contractus locationis poſſunt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus, cap. 16. num. 30.
Pacta facta in locatione poſſunt conferri in arbitrium tertii, cap. 16. num. 64.
Pacta concordanda, ſi ſervata ſint conditionaliter, denotant imperfectionem contractus, cap. 16. n. 65.
Pacta ad dignoſcendum qui contractus ſit, magis attenduntur, quàm denominatio, cap. 3. n. 10.
Quæ pacta indicent factam eſſe venditionem, vid. in verb. *Venditio*, & ſic de emphyteuſi, & ſimilibus.
2 PACTUM NUDUM non eſt efficax, nec parit actionem, cap. 22. num. 86.
Decl. procedere de jure civili, non autem de jure canonico, ibid. num. 87.
Decl. 2. non procedere, ſi is cui factum eſt pactum, aliquod damnum eſt paſſus, c. 22. n. 88.
Decl. 3. ut inter viros probos verecundum ſit negare promiſſa per pactum nudum, ibid. num. 89.
Decl. 4. ut ſi promiſſio ſit facta interpoſita ſtipulatione, fiat efficax, ibid. num. 90.
3 PACTUM FRANCANDI pro certo pretio in locatione appoſitum facit contractum ſimilem venditioni, c. 45. n. 85.
Pactum *quòd capitale ſit ſalvum* in ſocietate, eſt prohibitum, cap. 12. num. 43.
Sed, Vid. in verb. *Societas*, n. 3.
Pactum *quòd damnum debeat totum ab uno ſentiri*, eſt improbum, & ſapit uſuram, cap. 12. n. 49.
Pactum *recipiendi aliquid pro celebratione Miſſarum* ultra alias rationes, ſuſtinetur etiam ex quo paciſcens privat ſe ſua libertate aliud faciendi, cap. 15. n. 39.
Lim. ut non valeat dictum pactum, ſi factum ex avaritia, vel alia circumſtantia damnabili, ibid. num. 41.
Pactum *quòd locatio cenſeatur tacitè renovata per continuationem abſque diſdicta* eſt expreſſio ejus, quod tacitè ineſt, cap. 24. §. 2. num. 11.
Pactum *quòd res certo caſu cenſeatur vendita juſto pretio* valet in mutuo, cap. 17. num. 45.
Et valet etiam generaliter, ſi adhæreat alteri contractui, ſecus ſi de per ſe fiat, cap. 17. n. 46.
Pactum de *præferendo conductorem* in nova locatione debet eſſe conventum cum ipſo domino, vel ejus Procuratore ſpeciali, cap. 20. num. 59.
Pactum *quòd locatio duret ad certum tempus* eſt oneroſum conductori, cap. 20. num. 66.
Pactum *redimendi*, quandocumque præſcribitur per triginta annos, cap. 10. num. 117.
Lim. adverſus eum qui non retinet, c. 10. n. 118.
Lim. 2. ſi contractus ſit ſimulatus in fraudem uſurarum, cap. 10. num. 119.
Facultas redimendi ex pacto non expirat per lapſum temporis in pacto præfixi, ſi venditio ſit pro modico pretio, c. 10. num. 110.
Decl. procedere ſi pretium ſit valdè modicum, capit. 10. numer. 121.
Pactum *quòd animalia locata, ſi deteriorata ſint, cedant damno conductoris*, intelligitur de deterioratis culpa illius, non caſu fortuito, cap. 12. num. 8.
Pactum *quòd beſtia reſtituantur in fine locationis*, intelligitur quatenus extent, cap. 12. n. 9.

PALEA.

PALEA computatur inter fructus, cap. 5. n. 36.
Palea æqualiter dividenda cum colono partiario, niſi pacta aliter ſtent, cap. 5. n. 37.

PAPA.

PAPA difficiliùs revocat ſacta prædeceſſorum ſuorum, quàm ſua propria, cap. 61. n. 210.
Alienationem bonorum Eccleſiæ auctorizare eſt de ſpecialiter reſervatis Papæ, cap. 14. §. 9. n. 54.
Papa ſi præventivè relocaverit, ſeu inveſtiverit de feudo nondum aperto, non debet ſucceſſor contravenire, capit. 61. num. 211.
Papa quando diſponit de re ſpectante ad principatum temporalem, cenſetur diſponere tanquam Princeps temporalis, non tamquam Eccleſiæ Supremum Caput, cap. 63. n. 71.
Ubi Papa ibi Roma, c. 10. n. 24.
Papa concedens aliquam poteſtatem eam à ſe non abdicat, ſed majorem retinet, c. 14. in princ. num. 8.
Papa habet plenam adminiſtrationem bonorum Eccleſiarum inferiorum, & earum Prælati ſolùm uſum, & gubernium, cap. 14. in princ. num. 13.
Papa ſolus poteſt alienare bona Eccleſiæ, c. 14. n. 14.
Papa habet auctoritatem à Deo, non à ſubditis, cap. 14. §. 1. num. 3.
Papa in generali diſpoſitione non ſolet comprehendere ea, quæ ſunt contra jus, cap. 14. §. 10. 41.

Papa præſumitur facere locationem anticipatam ea cauſa, c. 14. §. 12. num. 20.

P A R S.

PARS exigua magni prædii non poteſt alienari ſine beneplacito, cap. 14. §. 3. n. 6.

Partes non conſenſiſſe in ſolo triennio arguitur ex diverſitate penſionis in ſequenti, c. 14 §. 7. num. 14.

P A R T I C U L A R I S R E S.

PARTICULARIS RES alteri rei particulari accedere, & de ejus pertinentiia eſſe non poteſt, cap. 23. n. 100.

P A R T I T A.

PARTITIS libri aliquibus verificatis, arguitur in totum verus, cap. 19. num. 62.

Verificatio aliquarum partitarum non adeò operatur ad augendam fidem, ut error ad eam minuendam, c. 19. n. 63.

Partitæ verificatæ, ut operentur augeri fidem, debent eſſe in ſumma conſiderabili, cap. 19. n. 64.

Vel debent eſſe connexæ, ibid. num. 65.

P A S T O R.

PASTOR conductus ad cuſtodiendum, tenetur de periculo animalium culpa ſua interveniente, c. 12. n. 97.

Paſtor tenetur de culpa leviſſima, cap. 12. num. 98. & n. 99. ubi ſecus in conductore.

Paſtor tenetur probare animalia deceſſiſſe abſque ſua culpa, cap. 12. num. 100. & 101.

Et quomodo ſe gerere debeat, n. 102.

Paſtoris dicto ſtatur in levibus, & difficilis probationis, cap. 12. num. 103.

Paſtor debet adhibere cuſtodem ſufficientem, cap. 12. n. 109.

Lupi ſi comedant ovea, imputatur culpæ paſtoris, cap. 12. numer. 104.

Furtum animalium imputatur culpæ paſtoria, & quando ſecus, c. 12. n. 105. 106. & 107.

P A T E R.

PATER tenetur præſtare habitationem filio, c. 35. n. 11.

Vid. in verb. *Habitatio*.

Pater in bonia filii habet majorem auctoritatem, quàm alii adminiſtratores, cap. 7. n. 52.

Pater habet adminiſtrationem bonorum filii, etiamſi alii dati ſint adminiſtratores, niſi verba repugnent, c. 7. n. 53.

Pater habet adminiſtrationem in ſpiritualibua, & annuis, uti ſunt beneficia, cap. 7. n. 54.

Pater non habet adminiſtrationem in eis in quibus non habet uſumfructum, cap. 7. n. 55.

Poteſt tamen habere adminiſtrationem dativam, capit. 7. numer. 56.

Pater habet adminiſtrationem bonorum filii infantis, quamvis uſumfructum non habeat, c. 7. n. 57.

Pater adminiſtrator bonorum filii, poteſt locare ad longum tempua ſine decreto, cap. 7. n. 58.

Decl. procedere ſi cum adminiſtratione habeat uſumfructum, aliàs ſecua, cap. 7. n. 59.

Et ſi concurrat legitima cauſa, cap. 7. n. 60.

Pater ſi alienat bona filii, probandum, quòd habuerit cauſam, cap. 7. num. 61.

P A T R O N U S.

PATRONUS Eccleſiæ poteſt ſe opponere alienationi bonorum, ſi fiat ſine cauſa, c. 14. §. 9. n. 38.

Patronua beneficii non eſt citandus in alienatione bonorum ejuſdem, cap. 14. §. 9. n. 34.

Contraria opinio eſt tutior, ibid. n. 35.

Patronus Eccleſiæ, ſi indiget eſt alendus ab ea, cap. 14. §. 9. num. 36.

Decl. procedere ſi Eccleſia habeat fructus exuberantea, ad ea quæ ſunt ſibi neceſſaria, c. 14. §. 9. n. 37.

P A U P E R.

PAUPERES, & miſerabiles perſonæ habent privilegium ad compellendum vendere, & locare, c. 20. n. 17.

Pauperea, & miſerabiles perſonæ habent prælationem in nova locatione, cap. 20. num. 110.

Paupertas non eſt probanda, ſed præſumitur, capit. 39. numer. 34.

Pauperes, & miſerabiles perſonæ habent privilegium in Urbe, ut aliis creditoribus præferantur ex Bulla S. Pii V. pro ſcutis quinquaginta, cap. 41. num. 42.

Etiamſi ſint creditores pro majori ſumma, ib. n. 43.

Et prædictum privilegium ſervari debet à quocunque Judice ordinario, ibid. num. 44.

P E C U N I A.

PECUNIA eſt apud omnes gentes in uſu, cap. 1. n. 34.

Pecunia fuit inventa per multos annos poſt jua gentium, c. 1. num. 32.

Pecuniæ nomine omnia corpora continentur, c. 1. n. 16.

Lim. ſi dictum pecunia numerata, ib. n. 17.

Pecuniæ nomine veniunt ea quæ pondere, numero, & menſura conſiſtunt, cap. 5. n. 8.

Pecuniæ non poſſunt condici ab eo qui non ſolvit, licèt ei pecunia profuerit, cap. 35. n. 5.

Lim. in ſubſidium, ſi ille qui pecuniam dedit non ſit ſolvendo, ibid. num. 6.

Pecuniæ minoria alienantur ſine ſolemnitatibus, cap. 10. numer. 3.

Pecuniæ hodie major quantitas adeſt, & ideò minoria æſtimationia eſt, cap. 19. num. 160.

Pecuniæ valore mutato poſt locationem, qui valor attendendus ſit in ſolutione mercedia, cap. 23. num. 118.

De pecuniæ verſione, vid. in verbo *Verſio*.

P E D A G I U M.

PEDAGIUM quod in fundo vendi conſuevit, non venit in locatione fundi, cap. 23. num. 90.

P OE N A.

POENA eſt cùm minuitur patrimonium, vel tollitur aliquod jua quæſitum, non autem quando impeditur lucrum, cap. 14. §. 8. num. 2.

Pœnæ Extravagantia *Ambitioſæ* contra alienantes, ſunt excommunicatio, & beneficiorum privatio, & quid ſi ſit Epiſcopus, vel Abbas, cap. 14. §. 8. n. 3.

Pœnæ Extravag. *Ambitioſæ* non incurruntur ſine contemptu, & dolo, cap. 14. §. 8. n. 6.

Pœnæ Extrav. *Ambitioſæ* contra alienantes bona Eccleſiæ non incurruntur niſi à Prælatia, & aliis adminiſtrationem habentibus, cap. 14. §. 8. num. 11.

Ampl. etiamſi alii ſubditi alienationi conſenſum præſtiterint, cap. 14. §. 8 num. 12.

Pœnæ prædictæ ut incurrantur, neceſſaria eſt actualis traditio, nec ſufficit inſtrumentum alienationis, nec clauſula conſtituti, cap. 14. § 8. num. 13.

Pœnæ Extravag. *Ambitioſæ* non incurruntur, ſi alienatio ſit facta per Procuratorem, cap. 14. §. 8. num. 15.

Pœna privationis beneficii, cujus bona alienantur ſine beneplacito, imponitur ipſo jure in Extravaganti *Ambitioſæ*, cap. 14. §. 8. num. 18.

Pœna impoſita ipſo jure in Extravaganti *Ambitioſæ*, adhuc requiritur ſententia declaratoria, cap. 14. §. 8. n. 19.

Pœnaa ad evitandas ſufficit quælibet cauſa credendi, cap. 14. §. 1. num. 9.

Regularea locantes ultra triennium abſque licentia Sacræ Congreg. Conc. ultra excommunicationem, incurrunt etiam pœnam privationis vocia, cap. 14. §. 8. n. 4.

Nullitaa contractus inducta per Extrav. *Ambitioſæ*, dicitur impropriè pœna, cap. 14. §. 8. num. 1.

Cauſa quælibet, etiam beſtialis, excuſat à pœna, cap. 14. §. 8. num. 5.

Error facti excuſat omnea à pœnis, juris autem error excuſat idiotas, & alios, ſi ſit dubium, cap. 14. §. 8. n. 8.

Alienans bona Eccleſiæ bona fide, & conditionem Eccleſiæ meliorem faciena, excuſatur à pœnis Extravag. *Ambitioſæ*, & à peccato, cap. 14. §. 8. n. 9.

Lim. ſi juraſſet non alienare, quia peccat, & ſit perjurus, ibid. num. 10.

Alienans bona Eccleſiæ incurrit pœnas, etiamſi fecerit alienationem cum clauſula, *ſalvo, & reſervato beneplacito Apoſtolico*, cap. 14. §. 8. num. 14.

Procurator non poteſt facere incidere ſuum principalem in pœnas, niſi habeat mandatum ſpeciale ad ita contrahendum, cap. 14. §. 8. num. 16.

Ampl. ut non ſufficiat generale cum libera, ſed requiratur individuum, ibid. num. 17.

P OE N I T E N T I A.

POENITENTIÆ locua eſt in contractibus innominatis re integra, cap. 12. num. 28.

Pœnitentiæ locus non eſt in contractibus nominatis, cap. 12. num. 29.

P E N S I O.

DE PENSIONE, ſeu mercede locationis, vide in verbo, *Merces*.

Penſio Eccleſiaſtica locari non poteſt ultra triennium ſine Beneplacito Apoſtolico, c. 14. §. 5. num. 5.

Lim. in reſervata in Beneficio Hiſpano ad favorem Itali, ibid. num. 6.

P E R I C U L U M.

PERICULA in ſe ſuſcipere, & periculia renunciare idem eſt, cap. 49. num. 49.

Periculi nomine latè ſumpto veniunt etiam caſus fortuiti, c. 49. num. 51.

Ex eo quòd quis tenetur de periculis, non infertur, quòd teneatur de caſibua fortuitia, cap. 49. num. 52.

Periculi aſſumptio ſimpliciter facta, non ſufficit, ut veniant caſus fortuiti, cap. 49. num. 55.

Periculum animalis conducti, ut ſpectet ad conductorem, requiritur ejua culpa ſaltem levis, cap. 12. n. 62.

Periculum animalis locati ad vecturam ceſſante culpa conductoris ſpectat ad dominum, cap. 12. num. 61.

Periculum divini judicii comprehendit omnes caſus fortuitos, cap. 12. num. 7.

Periculum rei venditæ ſpectat ad emptorem, cap. 2. num. 5. & cap. 45. num. 2.

Periculum rei locatæ ſpectat ad locatorem, c. 2. n. 6.

Periculum rei locatæ culpa conductoria eveniens, ad eum ſpectat, cap. 12. num. 6.

Pericu-

Digitized by Google

Periculum operis caſu fortuito eveniens, ſpectat ad dominum, ſecus autem, ſi dolo, aut culpa conductoris, capit. 31. numer. 1.
Vid. in verb. *Operis periculum*.
Pactum quòd periculum ſit conductoris, reſtringitur ad periculum præter naturam contingens, cap. 12. num. 10.
Pactum quòd periculum ſpectet ad conductorem, alterat naturam locationis, cap. 12. num. 12.
Et ſecundùm aliquos reddit contractum injuſtum, ibidem, num. 13.
Ampl. ut dictum pactum ſit peccaminoſum, etiamſi factum animo non utendi, capit. 12. num. 14.
Lim. ut dictum pactum non impediat executionem contractus in foro fori, cap. 12. num. 15.
Et quòd de ſe ſolo non vitiet contractum, nec ſit nullum, ibid. num. 10.
Pactum prædictum non eſt contra naturam contractus locationis, cap. 12. num. 16.
Vel ſaltem non eſt contra ſubſtantiam, ib. n. 17.
Pactum prædictum eſt oneroſum, ſed poteſt eſſe recompenſatum aliis pactis, cap. 19. num. 18.
Periculum in ſe ſuſcipiens tenetur ad id, quod ſubſequitur obligationi provenienti ex natura contractus, capit. 29. numer. 51.
Culpa qualibet ceſſante non tenetur conductor, etiamſi periculum in ſe ſuſceperit, cap. 29. num. 52.
Artifex ſuſcipiens in ſe periculum gemmæ inſculpendæ, tenetur etiamſi periculum veniat potiùs vitio materiæ, quàm ejus culpa, cap. 29. num. 53.
Periculum rei in venditione conditionali eveniens pendente conditione regulariter ſpectat ad venditorem, cap. 45. num. 68.
Periculum rei in venditione tranſit in emptorem, cap. 45. numer. 63.
Ampl. procedere tam vendita re, quàm etiamſi venditum ſit quid rei acceſſorium, ibid. num. 64.
Decl. procedere venditione perfecta, ibid. num. 65.
Venditis fructibus naſcituris periculum, quòd non naſcantur ſpectat ad venditorem, cap. 45. num. 67.
Vid. in verb. *Fructus*.
Periculum in opere eveniens vitio ſoli non cedit damno conductoris operis, cap. 50. num. 40.

PERITI, PERITUS.

De eorum electione, num. 1.
Quomodo procedere, & referre debeant, num. 2.
Quot, & quales eſſe debeant, num. 3.
Eis ſtatur, vel non, num. 4.

1 PERITORUM electio eſt ſubſidiaria quatenus deficiant omnes aliæ probationes, cap. 34. §. 5. num. 1.
Peritorum electio eſt neceſſaria, & de ea conſtare debet, cap. 34. §. 5. num. 4.
Nec ſufficit ad eam probandam, quòd quilibet peritus ſe electum enunciet, ibid. num. 5.
Probatur tamen electio per duos teſtes, ib. n. 6.
Ad electionem peritorum proceditur executivè, & ſummatim, cap. 34. §. 5. num. 7.
Et etiam in die feriata, ibid. num. 8.
Peritorum electio licèt de jure poſſit fieri à ſolo Judice, tamen de conſuetudine fit à partibus mandante Judice, cap. 34. §. 5. num. 9.
Et in diſcordia, vel contumacia partium fit à Judice, ibid. num. 10.
Et quando Judex vult eligere peritos, debet monere partes ad intereſſendum, ſeu illas citare, cap. 34. §. 5. num. 11.
Et prædictis non ſervatis electio eſt nulla, & relatio non probat, ibid. num. 12.
Electio peritorum ab uno facta non nocet aliis, cap. 34. §. 5. num. 13.
Ampl. ut nec ab eo cauſam habentibus, ibid. num. 14.
Secus ſi ſit ceſſionarius ejus qui elegit exceptionem factam poſt electionem, ibid. num. 15.
Defectus citationis ad videndum eligi peritos, ſanatur per ſubſequentem intimationem electionis, vel aliam ſcientiam, cap. 34. §. 5. num. 6.
Periti pro menſuratione facienda de conſuetudine eliguntur à partibus, mandante Judice, cap. 24. num. 76.
In electione peritorum neceſſaria eſt citatio, ibidem numero 77.
Et ubi pars eſt contumax, eligit Judex, ibid. num. 78.
Stylus eſt ut quælibet pars ſuum eligat, & una deficiente ſupplet Judex, cap. 34. §. 5. num. 18.
Lim. ſi utraque pars in uno conſentiat, quia illi ſtatur, cap. 34. §. 5. num. 19.
Et ſufficit tacitus conſenſus per non contradictionem, ibid. num. 20.
Decl. tamen non ſufficere unam partem conſenſiſſe electioni factæ ab alia, quia cenſetur conſentire, ut eligat peritum ſuum, & quando ſecus, cap. 34. §. 5. num. 21.
Lim. 2. ſi unus tantùm reperiatur peritus in loco, ibidem num. 22.
Decl. limitationem non procedere in materiis gravibus, quia debent peti à locis vicinis, cap. 34. §. 5. num. 23.
Contrarium tenent aliqui, ibid. num. 24.
Prima procedit ſi materia verè ſit gravis, & poſſunt haberi periti in loco non valdè diſtanti, cap. 34. §. 5. num. 25.
Lim. 3. ſi agatur de re parvi valoris, & facilis æſtimationis, ib. num. 26.
Lim. 4. ſi unus peritus ſit valdè excellens, & plurimæ integritatis, ibid. num. 27.
Lim. 5. ſi ſit deputatus à publico, ibid. n. 28.
Decl. præfatas limitationes procedere, ſi electus ſit verè peritus, cap. 34 §. 5. num. 29.
2 PERITI debent præſtare juramentum de benè, & fideliter æſtimando, cap. 34. §. 5. num. 32.
Decl. procedere in electis a Judice, ſecus in electis à partibus, cap. 34. §. 5. num. 33.
Intellige de electis ſpontè, ſecus ſi mandante judice, ibid. num. 34.
Periti debent accedere ad locum, ubi res eſt æſtimanda, & citandæ ſunt partes ad intereſſendum æſtimationi, cap. 34. §. 5. num. 35.
Secus ſi citatio fuerit partibus remiſſa, capit. 34. §. 5. num. 36.
Vid. in verb. *Citatio*.
Periti ut rectè procedant, requiritur citatio ad videndum fieri menſurationem, cap. 24. num. 81.
Ampl. etiamſi præceſſerit electio judicialis, ibid. num. 82.
Periti ut rectè referant, requiritur citatio ad videndum eos referre, cap. 24. num. 83.
Decl. ſuſtineri poſſe relationem abſque dicta citatione, ſi aliæ præceſſerunt, ibid. n. 84.
Decl. 2. ut dicta citatio ad videndum referre, poſſit etiam fieri ex poſt, ibid. num. 85.
Periti in relatione debent reddere rationem dicendo ſe menſuraſſe, ſeu menſurare feciſſe, cap. 24. num. 86.
Periti, ut probent valorem de tempore præterito, de quo viderunt rem, debent examinari tanquam teſtes, & quomodo deponere debeant, cap. 19. num. 75.
Periti debent procedere per ſe ipſos, nec poſſunt ſubdelegare, cap. 34. §. 5. num. 40.
Lim. quo ad nudum miniſterium, puta menſurationem, ibid. num. 42.
Æſtimari debet res ſimul, non per partes, cap. 34. §. 5. numer. 43.
Relatio peritorum debet eſſe aperta, & clara, cap. 34. §. 5. num. 45.
Periti debent ſervare formam in depoſitione ſibi præſcriptam, cap. 34. §. 5. num. 48.
Peritorum in relatione facienda, requiritur citatio partis ad videndum referre, vel ad dicendum contra relationem, c. 34. §. 5. num. 51.
Periti debent referre cum juramento in actis, ſeu relationem ſcriptam cum juramento producere, c. 34. §. 5. num. 56.
Decl. producere, ſi non jurarunt in ſuſceptione officii, & juramentum erat neceſſarium, c. 34. §. 5. n. 57.
Periti referre poſſunt etiam in die feriata, capit. 34. §. 5. numer. 61.
Periti non tenentur reddere rationem de ſua relatione, cap. 34. §. 5. num 64.
Decl. procedere quando judicium periti conſiſtit in mera operatione intellectus, ſecus ſi conſiſtat in facto cadente ſub ſenſu corporis, ibid. num. 47.
3 PERITI debent eſſe ſaltem duo, cap. 34. §. 5. num. 17.
Si duo electi, & unus tantùm referat, & de tertio Perito ſi diſcordet ab omnibus an ei ſtandum, vid. infra, num. 4.
Periti eligendi debent eſſe verè tales, ac perſonæ honeſtæ, cap. 34. §. 5. num. 30.
Periti ad probandum valorem melioramentorum, non ſufficit, quòd ſint muratores, & aliqualiter intelligentes, ſed probandum, quòd ſint Architecti, cap. 34. §. 5. num. 31.
4 PERITI non valent æſtimare niſi ea quæ eorum oculis ſubjiciuntur, cap. 19. num. 68.
Periti ex inſpectione rei de præſenti, valent dignoſcere valorem de tempore præterito, cap. 19. num. 69.
Contrarium de magis communi, ibid. num. 70.
Decl. hoc contrarium magis procedere, ſi longum tempus interceſſit, cap. 19. num. 71.
Vel ſi modicum, adſit aliqua cauſa mutationis valoris, ibidem num. 72.
Periti difficiliùs poſſunt valorem temporis præteriti æſtimare, ſi de illo rem non viderunt, cap. 19. n. 74.
Peritorum relationi ſtatur etiamſi referant de credulitate, cap. 34. §. 5. num. 49.
Decl. procedere in eis, quæ certò ſciri non poſſunt, ibid. num. 50.
Periti ſi ſunt duo, & unus tantùm referat, non attenditur relatio, cap. 34. §. 5. num. 58.
Poſſunt tamen uterque de per ſe ſeparatim referre, ibidem num. 59.

Intellige quando ſunt duo periti electi unus pro parte, ſecus ſi ſint electi ab utraque, cap. 34. §. 5. n. 69.
Peritorum relationi ſtandum eſt, ibid. num. 63.
Seu ut ei ſtari debeat, debet conſtare de eorum electione, cap. 34. num. 79.
A Peritorum relatione datur appellatio, capit. 34. §. 5. numer. 63.
Ampl. dari etiam ei qui peritum approbavit, capit. 34. §. 5. num. 64.
Ampl. 2. dari etiam ei, qui promiſit relationi ſtare, ſi non dixit, *& cuicumque æſtimationi*, ibid. n. 65.
Si à relatione peritorum appellatum eſt, deveniendum eſt ad electionem peritorum, cap 34. §. 5. n. 66.
Decl. ut à relatione peritorum liceat appellare una vice tantùm, ibid. num. 67.
Lim. declarationem, ſi utraque pars appellet, ib. n. 68.
Appellans à relatione periti in aliqua parte taxativè, cenſetur approbare in alia, c. 34. §. 5. n. 69.
Peritis diſcrepantibus eligendus eſt tertius, capit. 34. § 5. numer. 70.
Periti an eligi debeant, vel aliter probandum ſit ab initio, eſt arbitrarium Judicis, c. 34. §. 5. n. 71.
Judex poteſt ſe extrajudicialiter informare, & valorem arbitrari, cap. 34. §. 5. num. 72.
Secus ſi viam peritorum elegerit, quia eis diſcordantibus tenetur tertium eligere, nec poteſt eligere ſe ipſum, cap. 34. §. 5. num. 73.
Tertii periti electio facienda à partibus, & eis diſcordantibus à Judice, cap. 34. §. 5. num. 74.
Tertio perito omnino ſtandum eſt, cap. 34. §. 5. n. 75.
Lim. ſi eſus æſtimatio ſit nulla, ibid. num. 76.
Item ſi fuiſſet nulla æſtimatio prima, niſi fuiſſet nullitas remiſſa, ibid. num. 77.
Electio peritorum ſecunda facta propter diſcordiam inter primos, ſi non ſubſiſtit diſcordia, eſt nulla, cap. 34. §. 5. numer. 78.
Ampl. etiamſi partes promiſerint ei ſtare, ibid. n. 79.
Peritorum duæ electiones tantùm faciendæ ſuper eodem dubio, ſecus ſi adſint plura dubia, cap. 34. §. 5. n. 80.
Relationi tertii periti non ſtandum eſt, ſi appareat erronea, cap. 34. §. 5. n. 81.
Et ſufficit error in una parte, ibid. n. 82.
Tertio perito tunc ſtandum eſt, cùm concordat cum aliquo ex primis, ſecus ſi ab omnibus diſcordet, cap. 34. §. 5. n. 84.
Contr. quòd adhuc ei ſtandum ſit, cap. 34. §. 5. n. 85.
Decl. ut tunc ſtetur cùm poteſt concordari cum aliquo per regulam, quòd in ſumma majori continetur minor, cap. 34. §. 5. num. 85. uſque ad 90. ubi quando habet locum dicta regula, vel non.
Decl. 2. ut diſcordante tertio cum aliis duobus peritis coacerventur omnes ſummæ, & deinde dividantur in tribus partibus, cap. 34. §. 5. n. 90.
Decl. 3. ſtandum tertio diſcordanti, ſi primi non retulerunt in actis ſecundùm aliquos, ſecus e contra, capit. 34. §. 5. numer. 91.
Decl. 4. ut ſi tertius peritus diſcordans ab aliis ſit electus ex diſpoſitione legis, vel ſtatuti, vel Judice cogente tunc ei ſtandum, ſecus ſi voluntariè, ibid. n. 92.
Decl. 5. ut excedente tertio perito in ſumma non ſit ſtandum majori ſummæ primorum, ſi ab ea utraque pars reclamet, ſecus è contra, cap. 34. §. 5. num. 93.
Declarationes præfatæ poſſunt habere locum in diverſis caſibus, ibid. num. 94.
Judex poteſt habere fidem uni ex peritis diſcordantibus, c. 34. §. 5. num. 95.
Vid. in verb. *Judex*.
Melioramenta benè probantur per relationem peritorum, cap. 34. §. 5. num. 2.
Ampl. etiamſi ſint pauciores quàm teſtes, ib. n. 3.
Valor probatur per Peritos, vide in verb. *Valor*, & ſic de aliis.

PERPETUITAS.

PERPETUITAS conceſſionis arguit contractum eſſe emphyteuſim, potiùs quàm locationem, c. 3. n. 59.
Sed hæc eſt conjectura levis, & contrarium procedit in Eccleſiaſticis, cap. 3. num. 60.

PERSONÆ.

PERSONÆ locantur, & res, cap. 2. num. 9.

PESTIS.

PESTIS eſt bellum divinum, & valet argumentum à bello ad peſtem, cap. 46. num. 7.
Peſtis eſt major, quàm bellum, & majorem excuſationem præbet, cap. 46. num. 8.

PIA LOCA, PIETAS.

PIA LOCA propriè non dicuntur niſi erecta auctoritate Epiſcopi, etiamſi exerceant opera pietatis, cap. 14. § 6. n. 32.
Ampl. etiamſi adſint alia ſigna, niſi ſint clara, ib. num. 33.
PIETATIS opera non tribuunt qualitatem Eccleſiaſticam, c. 14. §. 6. num. 30.

PIGNUS.

PIGNUS dicitur quod ad creditorem tranſit, *hypotheca dum non tranſit, nec poſſeſſio ad creditorem*, cap. 40. n. 37.

PLURALITAS, ET PLURES.

PLURES an ſint locationes, vel una tantùm, eſt diſputatio valdè utilis, cap. 25. num. 1.
Stipulationes tot ſunt quot ſummæ, vel res ſtipulatæ, cap. 25. num. 2.
Locationes, & venditiones, ut plures ſint, non ſufficit eſſe plures res locatas, vel venditas, ſed requiritur eſſe etiam diſtincta pretia earum, cap. 25. num. 3.
Pretium plurium rerum venditarum, ſi ſimul conſtitutum ſit, ac etiam ſeparatim attenditur quid priùs factum ad dignoſcendum an contractus ſit unicus, vel plures, cap. 25. numer. 4.
Decl. procedere ſi eodem tempore facta utraque expreſſio, nam ſi in diverſis inſtrumentis, attenditur poſterius, ibidem num. 5.
Decl. 2. tot cenſeri locationes quot res ſeparatis mercedibus locatæ, niſi appareat partes contrarium ſenſiſſe, ibid. num. 6.
Decl. 3. inſpiciendum non ſolùm voluntatem conductoris, ſed etiam locatoris, ibid. n. 8.
Decl. 4. requiri, quòd conſtet apertè de voluntate, ut ſit unicus contractus, ibid. num. 9.
Subdeclara non eſſe neceſſariam probationem concludentem, ſed ſufficere reddi veriſimilem, cap. 25. num. 10.
Et concurrente veriſimilitudine, ſtandum eſt aſſertioni juratæ conductoris, ibid. num. 11.
Et ſtandum eſt conjecturis, ibid. num. 12.
Duobus equis conductis pro quadriga, licèt merces ſit diſtributa pro quolibet, adhuc locatio cenſetur unica, cap. 25. num. 14.
Pluribus rebus conductis cum ſeparatione penſionis pro qualibet, ſi non tantam utilitatem perciperet conductor ex una de ſe, quantum ea unica cum aliis, contractus cenſetur unicus, cap. 25. num. 15.
Pluribus rebus locatis, ſi unum corpus faciunt, cenſetur contractus unicus, cap. 25. num. 16.
Idem ſi ſint acceſſoriæ, ibid. num. 17.
Pluribus rebus diverſæ ſpeciei locatis, plures cenſentur locationes, etiamſi merces ſit unica, c. 25. num. 18.
Cauſa propter quam deventum fuit ad locationem, attenditur ad dignoſcendum an locatio ſit unica, vel plures, c. 25. n. 19.
Verborum conceptio attenditur ad eumdem affectum, ibid. num. 20.
Contractus poteſt eſſe unus, & multiplex ex diverſis reſpectibus, cap. 25. num. 21.
Dictiones, *unà cum*, requirunt concurſum utriuſque extremi, & operantur unicum eſſe actum, cap. 25. num. 22.
Decl. non procedere ſi locatæ ſint res diverſæ ſpeciei cum dictis dictionibus, ibid. n. 23.
Unicam locationem ſi partes dixerint, ſeu locationem in vulgari cenſebitur contractus unicus, cap. 25. n. 24.
Unicum eſſe contractum de locationibus plurium rerum arguitur, ex quo dominus antè dixit nolle locare unam tantùm, cap. 25. num. 25.
Unicum eſſe contractum arguitur ex dictis poſtea, & ex quibus, c. 25. num. 26.
Declaratio partium, quòd tot eſſe debeant locationes, quot res, operatur ad effectum læſionis, non autem ubi adeſt fraus alicujus legis, cap. 25. n. 27.
Locatis pluribus rebus ſimul in dubio cenſetur contractus unicus, cap. 25. num. 28.
Locatis pluribus rebus ſimul, ſi non ſunt plures contractus propriè, ſed impropriè, non veniunt in ſtatuto de pluribus locationibus loquente, cap. 25. num. 29.
Pluribus rebus ſimul locatis cum mercede diſtincta pro quolibet ſunt plures locationes verè, & propriè, capit. 25. numer. 33.
Pluribus ſervis ſimul venditis unica venditione, ſi unus ſit morboſus, omnes redhibentur, c. 25. n. 35.
Pluribus rebus ſimul locatis unica locatione prætendi non poteſt contractum ſuſtineri, quo ad unam rem tantùm, cap. 25. num. 36.
Contrarium, quòd pluribus rebus emptis uno pretio de ſingulis ex empto, & vendito agi poſſit, ibid. num. 37.
Decl. poſſe agi de ſingulis rebus, ſi venditor vel locator acquieſcat, aliàs non, ibid. num. 38.
Ampl. ut etiamſi emptor velit ſolvere totum pretium, non poſſit agere ad unam rem tantùm, niſi aliis renunciet, ib. num. 39.
Locatio licèt facta ſit ad plures annos cum penſione diſtincta in ſingulos annos, adhuc eſt unica locatio, cap. 25. num. 41. & cap. 4. num. 20.
Lim. in locatione operarum, cap. 4. num. 21.

Decl.

Digitized by Google

Decl. ut licèt ſit unica locatio, tamen ſit dividua, cap. 25. num. 41.
Decl. 2. ut ſit unica locatio rerum, ſecus autem operarum, ibid, num. 43.
Lim. ſi aliud ex unſcitate ſummæ pro mercede conventæ, vel operis deducatur, cap. 25. num. 44.
Decl, 3. ut ſit unica locatio reſpectu contractus, & obligationis, ſecus reſpectu præſtationum, ib, n. 45.
Pluribus perſonis facta locatio an ſit unica, vel plures, adſunt hinc inde opiniones, & pendet reſolutio à voluntate partium, c. 25. n. 46.
Plures contractus poſſunt eſſe in eodem inſtrumento omnino ſeparati, cap, 25, n. 64.
Plures contractus in eodem inſtrumento exiſtentes, ſi ſint diverſæ naturæ, & habeant diverſam cauſam, & independentiam non cenſentur correſpectivi, cap. 25. n. 65.
Non tamen ſufficit ſola diverſitas naturæ, ſi ſint in eodem inſtrumento, ibid. num. 66.

POENITENTIA, vid. *PENITENTIA.*

PORTICUS.

PORTICUS non eſt domus, ſed ejus pars, & in locatione domus continetur, cap, 40. n. 146.
Invecta in porticum remanent hypothecata, ibid.

POSSESSIO.

Probatur, num. 1.
Transfertur, num. 2.
Acquiritur, & amittitur, num. 3.
Alia, num. 4.

1 POSSESSIO locantis non probatur per locationem, cap, 27. num. 89.
Decl. procedere contra tertium, ſecus autem contra conductorem, ib, num. 90.
Ampl. ut non ſolùm probet contra conductorem, ſed etiam contra hæredes, & ab eo cauſam habentes, ib. num, 91.
Subamplia etiamſi locatio non appareat effectuata, vel ſit ſine ſolemnitatibus, ibid, num. 92.
Secus ſi habens cauſam à conductore habeat etiam cauſam à tertio, cap. 27. num, 91. ad med.
Non probare contra tertium limita primò in antiquis, cap. 27, num. 93.
Et antiquum dicitur ad hunc effectum ſi excedat ſexaginta annos, ibid. num. 94.
Lim. 2. ſi deducatur probatio contra tertium qui non poſſideat, ibid. num. 95.
Lim. 3. ſi cum locatione concurrat perceptio penſionum in ea conventarum, ibid. num. 96.
Decl. procedere ſi locator receperit poſſeſſionem ab ipſomet conductore, ibid. num. 97.
Decl. 2. non ſufficere ad probandas receptiones penſionum ſolas confeſſiones de recepto, c. 27. n. 98.
Decl. 3. non ſufficere promiſſionem de ſolvendo unà cum locatione, cap. 27. num. 99.
Decl, 4. non ſufficere locationem cum perceptione penſionum, ubi conſtat de poſſeſſione alterius, ibid. num. 100.
Lim. 4. ut locatio probet poſſeſſionem locantis, ſi cum ea concurrat detentatio rei per conductorem, cap. 27. n. 101.
Lim, 5. ut locatio non ſit unica, ſed plures, ibid. n, 102.
Lim. 6. ſi conductor afferat ſe nomine locatoris poſſidere, ibid. num. 103.
Lim. 7. generaliter, ſi cum locatione concurrant adminicula, quòd locator poſſederit, ib. n. 104.
Ampl. limitationem procedere etiamſi non conſtet de effectuatione locationis, cap. 27, num. 105.
Adminiculum quòd locator poſſideret, eſt, ſi ipſe, vel ejus filii rem vendiderint, cap. 27. num. 106.
2 POSSESSIO an transferatur per locationem ſunt jura hinc inde pugnantia, cap. 27. num, 28.
Declarantur tamen, ut locatio transferat ſimplicem detentationem, ſeu poſſeſſionem naturalem impropriam, ibidem numer. 29.
Intellige procedere in locatione ad modicum tempus, non autem in locatione ad longum, quæ transfert poſſeſſionem naturalem, ibid. num, 30.
Poſſeſſio ſeu detentatio, ut transferatur per locationem, requiritur traditio vera, vel ficta, cap. 27. n. 31.
Clauſula *conſtituti* transfert veram poſſeſſionem, cap. 27. numer. 32.
Poſſeſſio transfertur per traditionem verbalem in conſpectu rei factam, cap. 27. n. 36.
Decl. non procedere ſi adſit alius in poſſeſſione, ibidem numer. 37.
Poſſeſſio non transfertur etiam per actualem traditionem alio in poſſeſſione exiſtente, quod ſecus eſt in domino, capit. 27. num. 38.
Poſſeſſio per locationem, ſi dominus rem vendat, & deinde conducat, cap. 27. n. 39.
Decl. procedere ſi locator ſciat, ibid. num. 40.
Poſſeſſio rem ad acquirendam requiritur mandatum ſpeciale, cap. 27. num. 41.
Nec ſufficeret locationem fieri per conſanguineum, ibidem num. 42.
Traditio facta per clauſulam *conſtituti* non ſufficit ad transferendam poſſeſſionem in locatione ſub conditione, capit. 27. num. 43.
3 ABSENS PER DECENNIUM amittit poſſeſſionem, capit. 27. num, 47.
Decl, non procedere in poſſeſſione rei locatæ, ibidem numer. 48.
Ampl. etiamſi dominus per decennium mercedem non percepit, ibid, num. 49.
Ingrediens poſſeſſionem rei locatæ, non privat dominum poſſeſſione ſua, niſi conductorem expellat, capit. 27. numero 50.
Ingrediens poſſeſſionem rei locatæ, & expellens conductorem privat dominum, etiam ignorantem, poſſeſſione ſua, tam naturali quàm civili, cap. 27. n. 51.
Decl. ad hoc neceſſariam eſſe expulſionem omnium conductorum, ibid, num. 52.
Et neceſſaria eſt expreſſio, quòd fuerint expulſi omnes, ib, num. 53.
Sufficit tamen quòd nominentur conductores expulſi ad hoc ut præſumantur omnes, & qui dicit alios adeſſe, probare debet, ibid. num. 54.
Bona inquilinorum ſunt ejicienda à fundo ad effectum prædictum acquirendi ejus poſſeſſionem ſecundùm aliquos, c. 27. num. 55.
Contrarium verius, ibid. num. 56.
Coloni expellendi ſunt à conſpectu fundi ad acquirendam ejus poſſeſſionem, cap. 27. num. 57.
Intellige ita expellendos eſſe, ut difficilis reddatur eis reditus ad fundum, ibid. num. 58.
Conductor ſi rem vendat, & penſionem vero domino, ac emptori ſolvat, non privatur dominus poſſeſſione, cap. 27. num. 59.
Conductor tradens alteri poſſeſſionem privat ea dominum, ibid. num. 60.
Decl. requiri traditionem veram, nec ſufficere clauſulam conſtituti, vel conductionem ab alio, ibid. n. 61.
Decl. 2. requiri traditionem eſſe ex juſta cauſa factam, ibid. num. 62.
Subdeclara declarationes procedere in locatione ad tempus breve, ibid. num. 63.
Recognitio in dominum facta per conductorem de alio non privat verum dominum ſua poſſeſſione, cap. 27. n. 64.
Ampl, etiamſi ultra recognitionem conductor ſolvat fructus eidem, ibid. num. 65.
Decl. ut ſi dominus ſciat recognitionem alterius, debeat ſtatim reclamare, aliàs negligendo eam amitteret, ibid. num. 66.
Decl. 2. non ſufficere recognitionem in dominum ſi poſſeſſio ſit plena, ſecus ſi vacua, ut quia dominus deceſſerit, ibidem num. 67.
Decl. 3. ut neceſſaria ſit expulſio conductorum cùm quis ingreditur poſſeſſionem propria auctoritate, ſecus autem ſi auctoritate Judicis, ibid. num. 69.
Intellige ſi Judex ritè, & rectè proceſſerit, ibid. num. 70.
Sufficit tamen injuſtitiam non eſſe patentem ad hoc, ut adverſus immiſſum auctoritate Judicis non poſſit dari manutentio, ibid. num. 71.
Domino mortuo quomodo continuetur poſſeſſio in hærede mediante conductore, cap. 27. num. 68.
Poſſeſſio ut acquiratur neceſſaria eſt ſcientia, cap. 40. n. 39.
4 POSSESSIO præſumi debet ex titulo, de quo conſtat, potiùs quàm ſpoliativa, cap. 24. num. 31.
Poſſeſſio non præſumitur adepta de voluntate locatoris, quando locator non tenebatur eam tradere, cap. 24. n. 32.
Conductor licèt non poſſideat, tamen detinet, c. 21. n. 15.

POSSESSOR, POSSIDENS.

POSSESSOR malæ fidei tenetur ad fructus, qui percipi potuiſſent, c. 17. num. 72.
Poſſidens in pari gradu dicitur majus jus habere, c. 21. n. 9.

P R Æ B E N D A.

PRÆBENDA duobus auctoritate Apoſtolica collata uterque medietatem fructuum percipiet, cap. 50. num. 94.

P R E C A R I U M.

PRECARIUM adjectum clauſulæ conſtituti minuit ejus vim, cap. 21. num. 28.

P R Æ C E P T U M.

OBEDIENDUM quando & quomodo ſit præceptis, vid. in verb. *Obedientia*.

PRÆDICATIO, PRÆDICATOR.

PRÆDICATIO verbi Dei eſt opus ſpirituale, cap. 15. n. 43.

PRÆDICATOR non poteſt velle mercedem prædicationis, nec laborum pro ea neceſſariorum, cap. 15. n. 44.
Poteſt tamen aliquid petere pro alimentis, ac mercede pro laboribus ipſi prædicationi neceſſariò non junctis, ibid. n. 45.
Prædicator an licitè poſſit petere ſuggeſtum, ubi pinguior recognitio datur, cap. 15. num. 46.

P R Æ D I U M.

PRÆDIO locato cum deſignatione finium, venit nemus prædio ſerviens, & extra fines exiſtens, cap. 23. n. 24.
Et prædio locato cum tali denominatione, venit quidquid ſub illa denominatione comprehendi conſueverat, capit. 23. num. 25.
Pars exigua magni prædii Eccleſiæ non poteſt alienari ſine beneplacito, cap. 14. §. 3. n. 6.
Verbum Prædium quid ſit, vid. *Verbum*, num. 8.

P R Æ L A T I O.

De Prælatione in contractu, num. 1.
Inter creditores, num. 2.
Inter duos qui eamdem rem conduxerint, num. 3.

1 CONDUCTOR PRIMUS non habet prælationem in nova locatione, cap. 20. num. 39.
Contrarium tenent aliqui, ibid. n. 40.
Decl. primum procedere in prædiis Urbanis tantùm, cap. 20. n. 41. & num. 130.
Contrarium eſt verius, ibid. num. 42. & n. 125.
Lim. quòd primus conductor non præfertur, non procedere, ſi adſit pactum contrarium, cap. 20. num. 44.
Decl. dictum pactum probandum eſſe per ſcripturam, ibid. num. 45.
Contrarium quòd poſſit probari etiam per teſtes, cap. 20. num. 46.
Conductor prætendens prælationem in nova locatione contra alium, poteſt intentare judicium de migrando, & ſi ſuccumbat reverti ad judicium ordinarium prælationis, capit. 41. num. 49.
Pactum de præferendo conductorem in nova locatione debet eſſe conventum cum ipſo domino, vel ejus Procuratore ſpeciali, cap. 20. num. 59.
Conductor ad longum tempus habet prælationem in nova locatione, cap. 20. num. 124.
Conductores antiqui in prædiis Fiſcalibus, pro eiſdem conditionibus, præferuntur aliis, cap. 20. n. 112.
Ampl. procedere in conductoribus à Municipio, vel Caſtro, ibid. num. 113.
Ampl. 2. etiamſi non ſint conductores antiqui, ſed tantùm ad breve tempus, c. 20. n. 114.
Lim. ſi conductor Fiſcalis non ſolviſſet penſiones præteritas, ibid. num. 115.
Lim. 2. ſtante renunciatione inquilinatus, cap. 20. n. 116.
Conductores bonorum Eccleſiæ præferendi ſunt in nova locatione, cap. 20. num. 117.
Contrarium eſt verius, ibid. num. 118.
Hoc contrarium maximè procedit in Hoſpitalibus laicalibus, ibid. num. 119.
Prælatio in emptione conceſſa conſanguineis fuit per legem Divinam, & admittunt ſacri Canones, & leges, cap. 20. num. 6.
Vid. in verb. *Retractus*.
Prælatio in locatione poteſt concedi per ſtatutum, capit. 20. num. 60.
Et etiam per conſuetudinem, ibid. n. 61.
Romæ adeſt Decretum Camerale dans prælationem Inquilinis, de quo, Vid. in verb. *Inquilinus*.
Statutum dans prælationem in locatione, debet intelligi ſtrictè, & propriè, cap. 20. n. 74.
Statutum dans prælationem in locatione non intelligitur in caſu quo Dominus velit pro ſe retinere, cap. 20. n. 77.
Vid. in verb. *Renovatio locationis*, & in verb. *Retractus*, & in ver. *Locatio*, num. 5.
2 LOCATOR rei dominus pro credito penſionum habet prælationem in fructibus adverſus omnes creditores etiam anteriores, & hypothecarios, cap. 33. n. 37.
Ampl. procedere non ſolùm in pendentibus, ſed etiam in perceptis in manibus creditoris adhuc exiſtentibus, ibidem num. 38.
Ampl. 2. ut procedat etiamſi habuerit fidem de mercede, c. 33. num. 46.
Ampliatur 3. dicta prælatio, ut procedat etiam adverſus habentes anteriorem hypothecam generalem expreſſam, ibid. num. 47.
Ampl. 4. ut procedat in prælatione in concurſu cum aliis privilegiatis anterioribus, cap. 33. num. 48.
Lim. ut dicta prælatio non procedat pro credito annorum futurorum, cap. 33. n. 39.
Creditor ex cauſa ſeminis habet prælationem in fructibus ex eo ortis, cap. 33. num. 49.
Et aliqui tenent præferri dominum, qui fundum locavit, in quo ſemen ſatum fuit, c. 33. n. 50.
Contrarium tamen eſt verius, ibid. num. 51.
Ampl. ut dominus fundi locati præferatur, etiamſi creditor ſeminis convenerit fructus ſibi obligatos fore cum prælatione omnibus aliis, ibid. num. 53.
Vid. etiam in verb. *Fructus*, num. 5.
Melioramentorum cauſa creditor, præfertur aliis creditoribus anterioribus, c. 33. n. 54.
Decl. procedere ad metam neceſſitatis meliorandi, ibid. numer. 55.
Decl. 2. procedere ſi pecuniæ datæ ſint in cauſam melioramentorum, ac actualiter in eam verſæ, c. 33. n. 56.
Dominus fundi locati præfertur in fructibus pro credito mercedis creditori ex cauſa melioramentorum, capit. 33. numer. 58.
Vid. in verb. *Dominus*.
Dotis hypotheca præfertur creditoribus tacitam hypothecam habentibus, c. 33. num. 59.
Vide in verb. *Dos*.
Creditor pro funere conductoris præfertur locatori in invectis, & illatis, c. 40. n. 131.
Ampl. præferri etiam ei qui locavit pro rebus ipſis conſervandis, cap. 40. n. 132.
Creditor penſionum rei locatæ, ſumit anterioritatem à die locationis, cap. 39. n. 53.
Decl. procedere quoad penſiones debitas vigore locationis expreſſæ, ſecus autem, quo ad debitas pro tacitè renovata, cap. 39. num. 54.
Contrarium tamen, vide, n. 57.
Obligatio, & hypotheca pro debitis in diem, ſtatim oritur, licèt impediatur exactio uſquequò dies venerit, cap. 39. n. 52.
Hypotheca tacita non retrotrahitur ad diem contractus, cap. 39. num. 55.
Contrarium tenent alii, ib. n. 56.
Hypotheca tacita anterior præfertur expreſsè poſteriori, cap. 39. num. 58.
Hypotheca conditionalis eveniente conditione retrotrahitur ad diem contractus, cap. 39. num. 60.
Hypotheca cùm prælatione, an competat pro mercede operarum, eſt magna controverſia, cap. 41. n. 1.
Vid. in verb. *Hypotheca*.
Pauperes & miſerabiles perſonæ habent privilegium in Orbe, ut aliis creditoribus præferantur ex Bulla S. Pii V. pro ſcutis quinquaginta, cap. 42. num. 42.
Etiamſi ſint creditores pro majori ſumma, ibid. num. 43.
Et prædictum privilegium ſervari debet à quocumque Judice ordinario, ibid. num. 44.
Miles creditor ſtipendii ſui Caporalis accipientis à Principe pro ſe, & aliis militibus præfertur in eo omnibus aliis creditoribus ipſius Caporalis, etiam anterioribus, cap. 42. n. 45.
Venditor qui reſervavit ſibi hypothecam in re vendita, præfertur in ea omnibus creditoribus emptoris, capit. 33. numero 43.
Ampl. ut ſufficiat, venditorem non habuiſſe fidem de pretio, ib. num. 45.
3 SECUNDUS CONDUCTOR cui res tradita fuit, præfertur primo cui non fuit facta traditio, cap. 21. num. 15.
Amplia ſufficere clauſulam conſtituti, c. 21. n. 15. & 33.
Ampl. 2. ut etiam in locatione ad longum tempus præferatur ſecundus conductor cui facta traditio, capit. 21. num. 16. 18. & 19.
Lim. ſi à poſſeſſione ceciderit, cap. 21. num. 20.
Lim. 2. ſi primus conductor habeat hypothecam pro obſervantia contractus, ibid. n. 21.
Declar. dictam ſecundam limitationem, ſi hypotheca non ſit valida, vel rem locatam non comprehendat dicto cap. 21. num. 22.
Decl. 2. primum conductorem debere agere hypothecaria pro intereſſe rei ſibi à domino non traditæ, cap. 21. num. 23.
Lim. 3. ubi ſecundus conductor cui res tradita, habuit notitiam primæ locationis, cap. 21. num. 38.
Limitatur etiam aliis modis prædicta opinio relativè dicto cap. 21. num. 24.
Locatione facta duobus ſi neſciatur cui priùs, præfertur qui prævenit in apprehenſione poſſeſſionis, cap. 21. num. 8.

P R Æ L A T U S.

PRÆLATUS, qui alienavit, & habuit ſe pro ſpoliato poteſt intentare remedia poſſeſſoria nomine Eccleſiæ, cap. 14. §. 7. num. 82.
Ampl. etiamſi juravit non contravenire, capit. 14. §. 7. numer. 83.
Prælatus in dubio cenſetur agere nomine Eccleſiæ, capit. 14. §. 7. num. 84.
Decl. procedere ſi experiatur jura Eccleſiæ competentia, c. 14. §. 7. num. 85.
Prælatus non poteſt agere nomine Eccleſiæ contra alium nomine ipſius Eccleſiæ retinentem, c. 24. §. 7. num. 86.
Prælatus ſi agat nomine proprio, ſufficit, quòd probet ſuam poſſeſ-

poſſeſſionem, ſed ſi agat nomine Eccleſiæ, debet probare ſe Canonicè inſtitutum, cap. 14. §. 7. num. 87.
Decl. procedere ſi ejus poſſeſſio non ſit antiqua, vel non concurrat alia præſumptio, cap. 14. §. 7. num. 88.
Et quando docere debet de titulo ad dictum effectum agendi nomine Eccleſiæ non eſt neceſſaria probatio exacta, cap. 14. §. 7. num 89.
Prælati ſolent in receptione prælaturæ jurare de non alienando, nec locando bona Eccleſiæ ultra triennium, cap. 14. §. 12. num. 13.
Vid. in verb. *Rector Eccleſiæ*.

PRÆSCRIPTIO.

De Statutaria præſcriptione, num. 1.
De interpretatione, num. 2.
Alia omnia, num. 3.

1 STATUTA INDUCENTIA PRÆSCRIPTIONEM favore exiſtentis in mala fide ſunt nulla, c. 52. n. 33.
Statuta inducentia præſcriptionem favore exiſtentis in mala fide non validantur per confirmationem Papæ in forma communi, capit. 52. num. 35.
Decl. ut nulla ſint dicta ſtatuta ubi indicunt præſcriptionem, ſecus ubi inducunt præſumptionem ſolutionis, ibid. n. 36.
Contrarium tenent alii, ibid. num. 37.
Et quidquid ſit in foro conſcientiæ, quoad forum fori Judices quando ſtatuta ſunt uſu recepta, volunt ea ſervari, cap. 52. num. 38.
Statutum præſcriptionis non procedit ſtante mala fide, ſed mala fides probari debet ab allegante, cap. 52. num. 40.
Et non ſufficit probare, debitorem ſciviſſe ab initio ſe obligatum, ſed probandum eſt, ſciviſſe obligationem ſuam durare, ibid. num. 41.
Statuta adſunt pluribus in locis minuentia tempus præſcriptionis mercedis, cap. 52. num. 10.
Statuta minuentia tempus præſcriptionis, exorbitant à diſpoſitione juris, & ſtrictiſſimè intelligi debent, cap. 52. num. 42.
Statuta inducentia præſcriptionem poſt mortem domini, non procedunt eo vivente, cap. 52. n. 43.
Et loquentia de ſalariis menſtruis, non procedunt in aliis operarum mercedibus, ibid. num. 44.
Loquentia de familiaribus domeſticis, ſeu famulis non procedunt in Procuratore, in Advocato, & aliis qui domi non eaſdunt, cap. 52. num. 45.
Et loquentia de mercede operarum ſi exemplificant in mechanicis, non procedunt in exercentibus artes liberales, capit. 52. num. 46.
Loquentia de famulis, procedunt in ancillis, ibid. num. 47.
Præſcriptio ſalarii inducta per ſtatutum non incipit currere niſi finito ſervitio, cap. 52. num. 48.
Decl. procedere in ſervitio continuo, nam in diſcontinuo per novum ſervitium non tollitur præſcriptio ſalarii jam completa, capit. 52. num. 49.
Statutum præſcriptionis ſalarii non habet locum, ubi famulus non permaneat in loco ſtatuti, capit. 52. num. 50.
Et idem eſt, ſi non permaneat dominus, ibid. num. 51.
Præſcriptio prædicta non currit contra pupillum hæredem famuli, quouſque durat pupillaris ætas, capit. 52. num. 52.
Ampl. ut neque contra minorem, cap. 52. n. 53.
Decl. ut contra minorem currat, ſed detur ei reſtitutio in integrum, cap. 52. num. 54.
Statutum de præſcriptione ſalarii, uti loquens de actione perſonali, non procedit, ſi competat realis, cap. 52. n. 58.
Et non procedit ſi creditum ſit alteratum, & ſufficit eſſe computatum, & calculatum, ibid. num. 59.
Præſcriptio, & ſolutionis præſumptio a ſtatuto inducta, debet allegari, nec poteſt Judex ex officio ſupplere, cap. 52. n. 65.
Præſcriptio tollit actionem, præſumptio verò ſolutionis, eam tantùm ſuſpendit, donec contrarium probetur, cap. 52. numer. 67.
Statutum Urbis Inducit præſumptionem ſolutionis, de qua, vid. in verb. *Præſumptio*.
Statutum laicale inducens præſcriptionem non comprehendit clericos, quamvis ſit à Papa confirmata, capit. 52. numer. 96.
Statutum inducens præſcriptionem nocet etiam forenſibus, cap. 52. num. 97.
Ampl. etiamſi debitum ſit alibi contractum, dummodo lis agitetur in loco ſtatuti, ibid. n. 98.
Forenſibus datur reſtitutio in integrum adverſus præſcriptionem, cap. 52. num. 99.
Lim. ſi ignorantia ſtatuti reddatur aliqua ratione improbabilis, ibid. num. 100.
Et redditur improbabilis ex quo creditor tempore conſiderabili in loco ſtatuti moratus ſit, d. cap. 52. n. 101.
Statutum loquens de præſcriptione comprehendit cœptam antequam ederetur, & poſtea completam, cap. 14. §. 11. num. 5.
2 PRÆSCRIPTIO STATUTARIA interrumpitur, capit. 52. num. 77.
Et ex diſpoſitione ſtatuti poteſt facilior interruptio ſufficere, ibid. num. 78.
Præſcriptio de jure non interrumpitur per interpellationem judicialem, cap. 52. num. 79.
Secus eſt de inducta per ſtatutum Urbis, ibid. 80.
Præſcriptio interrumpitur per agnitionem debiti, c. 52. n. 81.
Decl. procedere in agnitione ſpontanea, ibid. num 82.
Decl. 2. procedere in agnitione pura, ſecùs in conditionali ſi apparebit, ibid. num. 83.
Decl. 3. procedere ſi agnitio debiti ſit de quantitate certa, cap. 52. num. 84.
Sufficit tamen relata ad Inſtrumentum, & quæ in alio verificari non poteſt, ibid. num. 85.
Præſcriptio ſemel interrupta non reviviſcit, ſed debet altera de novo inchoari, cap. 52. num. 87.
Præſcriptione ſtatutaria interrupta extrajudicialiter, incipit alia ſtatutaria, ſecus ſi judicialiter, cap. 52. num. 88.
Citatio ſola quamvis judicialis interrumpit præſcriptionem, ſed non perpetuat actionem, cap. 52. num. 91.
Litis conteſtatio interrumpit præſcriptionem, & facit actionem perpetuari, ubi conteſtata animo proſequendi, ſecus ſi culpa, vel negligentia conteſtantis lis non proſequatur, cap. 52. num. 93.
Statutaria præſcriptione interrupta per litis conteſtationem, lite non proſecuta per culpam, vel negligentiam actoris, incipit alia præſcriptio ſtatutaria, c. 52. num. 94
Lite terminata per ceſſionem, vel relaxationem mandati, aut rem judicatam, iterùm currit præſcriptio ſtatutaria, capit. 52. num. 95.
3 PRÆSCRIPTIO INIQUORUM hominum impium præſidium vocatur, cap. 52. num. 5.
Præſcriptio iniquiſſimum remedium dicitur, c. 52. n. 6.
Præſcriptio naturali æquitati contraria eſt, c. 52. n. 7.
In præſcriptione ſe fundans dicitur fundari in circumventione, cap. 52. num. 8.
Præſcriptio eſt odioſiſſima, etiamſi inducatur contrà Hebræos, cap. 52. num. 9.
Creditum mercedis operarum, ſolo triennio præſcribitur, c. 51. num. 1.
Contrarium de jure verius eſt, ibid. n. 2.
Præſcriptio non currit contra non valentem agere, cap. 52. num. 55.
Ampl. etiamſi impedimentum proveniat ex parte creditoris impediri, ibid. num. 56.
Præſcriptio tollit actionem, non exceptionem, c. 52. n. 57.
Præſcriptio, ut inducatur contra Eccleſiam non ſufficiunt triginta anni, ſed requiruntur quadraginta, cap. 22. n. 38.
Decl. ſufficere decem annos in locatione ad breve tempus, & requiri triginta in locatione ad longum, ibid. num. 43.
Præſcriptionem ſervitutis probare volens debet facere articulum ſuper ſcientia domini, cap. 29. n. 34.
Decl. ut ſcientia conductoris ſufficiat ad hunc effectum ſecundùm aliquos, ibid. num. 35.
Contr. eſt verius, ibid. num. 36.
Servitus ut præſcribatur in prædio requiritur ſcientia domini, cap. 29. num. 33.
Ampl. requiri ſcientiam certam, nec præſumptam ſufficere, cap. 29. num. 37.
Centenaria præſervata per conſtitutionem non eſt neceſſe, quòd fuerit completa antequam Conſtitutio ederetur, cap. 14. §. 11. num. 3.
Centenaria dicitur completa etiamſi deficiant duo, vel tres, aut etiam quatuor anni, cap. 14. §. 11. n. 7.

PRÆSENS.

PRÆSENS, & tacens in actibus obligatoriis non dicitur conſentire, cap. 22. n. 96.
Lim. favore Reipublicæ, piæ cauſæ, Pupilli, & ſimilium, d. cap. 22. n. 70.
Lim. 2. ſi tacens faciat aliquem actum poſitivum, ibidem num. 71.

PRÆSUMPTIO.

De præſumptione ſolutionis, num. 1.
Cætera, num. 2.

1 PRÆSUMPTIO SOLUTIONIS faciliùs admittitur, quàm præſcriptio debiti, cap. 52. num. 12.
Creditum mercedis operarum per lapſum triennii præſumitur ſolutum, ſecundùm aliquos, cap. 52. n. 11.
Lapſus temporis non inducit propriè præſumptionem ſolutionis, ſed conjecturam, cap. 52. n. 13.
Et eſt conjectura de ſe non ſufficiens, ibid.
Solutio mercedis quandoque præſumitur ex ſolo lapſu triennii, cap. 52. num. 18.
Duorum autem annorum lapſus non ſufficit, capit. 52. numer. 19.
Lim. in ſalariis deditis à Communitate, vel Eccleſia, quia ſufficit lapſus anni, ibid. num. 20.

Lim.

Lim. 2. in mercede operariorum, & opificum, quia ſolent ſolvi ſtatim, & ita præſumuntur ſoluti, ib. num. 21.
Colonus partiarius præſumitur dediſſe ſuam portionem fructuum domino temporibus ſolitis, cap. 52. n. 23.
Mercedes ſolitæ ſolvi ſtatim, ita præſumuntur ſolutæ, cap. 52. num. 24.
Decl. procedere ſi adſit aliquis lapſus temporis, & taciturnitas creditoris, aliàs ſecus, cap. 52. n. 25.
Statutum inducens præſumptionem ſolutionis inducit etiam præſumptionem bonæ fidei, cap. 52. n. 39.
Contra præſumptionem ſolutionis non admittitur probatio, cap. 55. num. 64.
Contrarium, ibid. n. 65.
Decl primam procedere, ubi ſtatutum inducit præſcriptionem, ſecundam ubi inducit tantùm præſumptionem ſolutionis, c. 52. num. 66.
Statutum Urbis, cap. 158. inducit ſolùm præſumptionem ſolutionis, & admittit præſumptionem præponderantem in contrarium, cap. 52. n. 68.
Jo caſu dicti ſtatuti ſat eſt, ut in libro in quo ſolent adnotari ſolutiones, ea de qua agitur non ſit adnotata, ut ceſſet illius diſpoſitio, cap. 52. nom. 69.
Idem eſt, ſi ſtatutum conſideret difficultatem probandi ſolutionem ex quo non ſoleat adnotari, cap. 52. n. 70.
Conſtitutiones indocentes præſumptionem ſolutionis ſalarii famulorum Cardinalium, & Prælatorum non procedunt ſtantibus libris, in quibus tales ſolutiones adnotari ſolent, c. 52. num. 72.
Solutionis deſcriptio ſi omiſſa ſit in libris debitoris benè detentis, arguitur ſolutionem non fuiſſe factam, cap. 52. n. 72.
Sed iſta eſt conjectura de ſe non ſufficiens adverſus præſumptionem, ibid. oum. 93.
2 PRÆSUMPTIO JURIS eſt probatio liquidiſſima, cap. 52. num. 74.
Et non tollitur ſimplici præſumptione, & conjectura hominis, cap. 52. num. 75.
Lim. ſi præſumptio hominis validior ſit, & præponderans, ibid. num. 76.
Præſumptio efficax probat, ut inſtrumentum, cap. 19. n. 7.
Præſumptiones plures ſimul junctæ faciunt probationem concludentem, cap. 19. n. 8.
Præſumptiones quæ ſint urgentiores, ſtatur arbitrio Judicis, cap. 19. num. 11.
Præſumptionum multiplicatio, & quòd una aliam pariat, non admittitur in jure, cap. 27. num. 122.
Præſumptio non poteſt deduci ex alia præſumptione, cap. 29. num. 38.
Præſumptio cedit veritati notoriæ in contrarium, cap. 19. n. 33.

PRETIUM.

PRETIA non conſtituuntur ex momentis temporum, cap. 19. num. 174.
Pretium juſtum dicitur quanti res ſolet comparari, cap. 19. num. 15.
Decl. ut ſolitum ad hunc effectum non ſit, quod ſemel, & iterum fuit factum, ib. n. 16.
Ampl. ut non ſufficiat locatio facta per ſubhaſtationem, c. 19. num. 17.
Pretium in ſubſidium ſuccedit loco rei, etiam in particularibus, cap. 33. num. 36.
Pretium juſtum varia de cauſa variè poteſt determinari, c. 17. num. 43.
Ideò non poteſt dici certum ante judicis arbitrium, ib. num. 44.
Pactum quòd res certo caſu cenſeatur vendita juſto pretio, valet in mutuo, cap. 17. n. 45.
Et valet etiam generaliter ſi adhæreat alteri contractui, ſecus ſi de per ſe fiat, ibid. num. 46.
Pretii memio tunc relevat, cum correſpondet vero pretio, cap. 2. num. 29.
Pretium totum non poteſt conferri in voluntatem unius, ſecus quoad partem, cap. 16. n. 31.

PRIMOGENITURA.

PRIMOGENITURA nihil aliud eſt, quàm fideicommiſſum favore primogenitorom, cap. 61. n. 151.
In pluribus tamen differt primogenitura à fideicommiſſo, ib. num. 152.
In primogenitura non ſuccedit ut per viam tranſmiſſionis de una perſona in aliam, ſed uno ſoblato alius ſuccedit ex perſona propria, c. 61. o. 154.
Decl. procedere in primogenitura inſtituta per viam contractus, non in conſtituta in ultima voluntate, ibid. num. 155.

PRIMOGENITUS.

PRIMOGENITUS ſuccedens in primogenitura non tenetur ſtare locationi factæ ab anteceſſore, cap. 61. n. 150.
Primogenitus ſuccedens in primogenitura non tenetur ſtare locationi, ſi primogenitura facta ſit in contractu, ſecus ſi in ultima voluntate, capit. 61. numer. 159.
Decl. primogenitum ſuccedentem in primogenitura facta in donatione, non teneri ſtare locationi factæ ab anteceſſore, ſecus ſi facta ab inſtitutore, cap. 61. n. 160.
Contr. in ſuccedente in primogenitura facta in teſtamento, ibid. num. 161.
Primogenitus ſucceſſor recipiendo penſiones à conductore non obligatur ſtare locationi, niſi pro illo anno, pro quo penſiones recepit, cap. 61. n. 162.
Decl. procedere ſi agatur de primogenitura in donatione, ſecus de inſtituta per viam fideicommiſſi, cap. 61. n. 163.

PRINCEPS.

PRINCEPS ſuccedens Principi locanti tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 204.
Princeps non tenetur ſtare locationi per anteceſſorem factæ, ſi ſuccedat per viam electionis, cap. 61. n. 202.
Lim. ſi locatio ſit facta in neceſſitatem, vel utilitatem Eccleſiæ, ibid. num. 207.
Lim. 2. ut licèt poſſit recedere à locatione facta per anteceſſorem, tamen non ſoleat, & forſan non debeat, capit. 61. num. 208.
Princeps ſuccedens per viam electionis debet ſervare facta per anteceſſorem pertinentia ad officium, & dignitatem, capit. 61. num. 209.
Principis in contractu major fides conſideratur, quàm in contractu privati, cap. 61. num. 191.
Principis poteſtas eſſet eluſoria, ſi liberum eſſet ſubditis ejus legem recipere, vel non, cap. 24. §. 1. n. 1.
Principes habuerunt auctoritatem à populis, c. 14. §. 1. n. 2.
Principis factum reputatur caſus fortuitus, cap. 28. n. 44. & cap. 46. n. 30. & cap. 49. n. 88.
Eſt tamen debilius facto naturæ, & caſus, quia Princeps exorabilis eſt, cap. 28. n. 45.
Lim. non procedere ubi Princeps procedit ex cauſa juſta, & ritè, & rectè, cap. 49. num. 89.
Lim. 2. non procedere ſi factum Principis proveniat ex culpa partis, ibid. num. 90.
Principi reſiſtitur orando, cap. 28. num. 48.
Subditorum partes ſunt Principi obedire, cap. 28. num. 49.
Vid. in verb. *Obedientia*.

PRIVILEGIATUS.

PRIVILEGIATUS non utitur privilegio contra æqualem privilegiatum, cap. 21. num. 39.
Privilegiatus comprehenditur in generali diſpoſitione, quando non eſt ſpecialiter privilegiatus in caſu illo, cap. 56. n. 33.

PRIVILEGIUM.

PRIVILEGIUM prælationis inquilinis conceſſum eſt merè perſonale, & cedi non poteſt, cap. 20. n. 86.
Privilegium competens ad compellendum vendere, competit etiam ad compellendum locare, cap. 20. n. 10.
Decl. procedere in locatione ad longum tempus, cap. 20. numer. 11.
Contrarium ſi privilegiato non expediat emere, ſed ſolùm conducere ad breve tempus, cap. 20. n. 12.

PROBATIO.

PROBATIO per teſtes non cenſetur excluſa, ex eo quòd lex admittat probari per ſcripturam, cap. 20. n. 47.
Probatio per plures teſtes non admittitur in executivis, cap. 20. num. 54.
Ampl. etiamſi dicta probatio ſit prompta, cap. 20. n. 55.
Lim. ſi probationem facere debens præventivè jam fecerit, ibid. num. 56.
Lim. 2. ſi ceſſet ſuſpicio fraudis, ibid. n. 57.
Lim. 3. ſi teſtes jam fuerint producti, & admiſſi, parte non opponente, cap. 20. num. 58.
Probatio locationis per continuatas ſolutiones regulatur ad inſtar præſcriptionis, cap. 22. n. 44.
Probatio locationis debet continere ſubſtantialia contractus, cap. 22. n. 118.
Probatio quæ fit per præſumptiones, & conjecturas, eſt vera, & propria probatio, cap. 27. n. 82.
Probatis extremis, media præſumuntur, cap. 22. num. 11. & cap. 19. num. 171.
Inſtrumentum, ſi requiratur ad probationem, ſatis erit inſtrumentum de ſe non probans, ſi coadjuvetur, capit. 20. num. 48.
Ampl. quòd etiamſi ſtatutum dicat, non poſſe quid probari niſi per ſcripturas, adhuc admittatur probatio per teſtes, ibid. num. 49.
Decl. requiri in hoc caſu quinque teſtes, ibid. n. 50.
Decl. 2. procedere ut ſufficiant teſtes, ſi requiſita ſcriptura ad probationem tantùm, ſecus ſi ad ſubſtantiam, vel ſolemnitatem, ibid. num. 51.

Scriptu-

Scriptura cenſetur requiſita ad probationem, non autem pro ſubſtantia contractus, cap. 20. n. 53.
Probatio per plures teſtes non admittitur in executivis, cap. 20. num. 54.
Ampl. etiamſi dicta probatio ſit prompta, cap. 20. n. 55.
Lim. ſi probationem facere debens, præventivè jam fecerit, ibid. num. 56.
Lim. 2. ſi ceſſet ſoſpicio fraudis, ibid. num. 57.
Lim. 3. ſi teſtes jam fuerint producti, & admiſſi, parte non opponente, ibid. num. 58.

P R O C E S S U S.

PROCESSUS executorum literarum, ſi in evidentem, poſſunt redargui de omnibus nullitatibus, quibus alii, cap. 14. §. 9. num. 17.

P R O C U R A T O R.

PROCURATOR cum libera poteſt locare, habita fide de pretio, cap. 7. n. 26.
Decl. non procedere ſi appareat aliter ſenſiſſe dominum, ibid. num. 27.
Procurator ſi excedat mandatum in aliquo, contractus corruit in totum, cap. 7. num. 31.
Procurator generalis cum libera poteſt locare, ſi habeat liberam circa bona, cap. 7. num. 32.
Procurator cum libera, non poteſt ea quæ prohibentur domino, cap. 7. num. 44.
Procurator non poteſt facere incidere ſuum principalem in pœnas, niſi habeat mandatum ſpeciale ad ita contrahendum, cap. 14. §. 8. n. 16.
Ampl. ut non ſufficiat generale cum libera, ſed requiratur individuum, ibid. num. 17.
Procurator compellitur locare operas ſuas, cap. 20. n. 21.
Procuratoris officium non eſt vile, cap. 35. num. 92.
Maximè in procuratoribus ad judicia, ibid. num. 93.
Et certiùs in Procuratoribus curiæ Principis, & præcipuè Romanæ, ibid. num. 94.
Procuratores Romanæ curiæ præferendi ſunt Advocatis cæteris, cap. 35. num. 95.
Procuratoribus ad judicia debetur ſalarium etiam non conventum, cap 35. num. 96.
Vid. in verb. *Salarium*, num. 2.
Procurator ſtipulans domino, acquirit actionem, & obligationem licèt cogi poſſit à domino eam ſibi cedere, cap. 36. n. 9.
Ampl. etiamſi verba ſtipulationis non ſint directa in ipſum ſtipulantem, ſed in dominum abſentem, & pro eo ſtipulatus fuerit Notarius, ibid. num. 10.
Procurator ad exigendum poteſt facere confeſſionem de recepto, cap. 36. num. 46.

P R O H I B I T I O.

PROHIBITIO alienationis non comprehendit locationem ad longum tempus, ſi materia ſit ſtrictè intelligenda, capit. 6. num. 8.
Prohibitio alienationis comprehendit locationem ad modicum tempus, ſi militat in ea ratio prohibitionis, cap. 6. n. 25.
Prohibitio locationis non comprehendit locationem venientem in conſequentiam actus permiſſi, cap 6. n. 24.
Prohibitus locare, ſi locet, & impugnet locationem, tenetur reſtituere ea in quibus factus eſt locupletior, cap. 6. n. 15.
Prohibitum quod non reperitur, cenſetur permiſſum, cap. 14. §. 12. num. 26.
Quod prohibitum fieri directè, etiam per indirectum fieri non poteſt, cap. 20. num. 67.
Prohibita venditione, vel alia alienatione, intelligitur de alia ſimili, & ſic inter vivos tantùm, cap. 53. num. 129.

P R O Œ M I U M.

PROOEMIUM conſtitutionis non facit jus, cap. 14. §. 6. num. 28.
Prooemium inſervit pro declaratione diſpoſitivæ, quando verba non ſunt clara, cap. 14. §. 6. n. 29.

P R O F E S S O R E S.

PROFESSORES publici omnes compelli poſſunt locare operas ſuas, cap. 20. num. 39.
Vid. etiam in verb. *Locare*, qui poſſint.

P R O M I S S I O.

PROMISSUM in dubio cenſetur quod minus eſt, capit. 37. num. 2.
Ille cui facta eſt promiſſio de locando, non tenetur conducere, cap. 22. num. 117.
Promiſſa venditione non poteſt agi directè ad rem, quia aliud ampliùs continet venditio, cap. 22. n. 113.
Secus eſt reſpectu promiſſionis emendi, quia emptor non tenetur, niſi ad pretium, & ideò pretium directè peti poteſt, ibid. num. 114.
Promiſſio facti etiam non proprii non obligat præcisè, ſed ſufficit præſtare intereſſe, cap. 22. n. 104.
Promiſſio de locando non eſt locatio, cap. 22. num. 75.
Promiſſio de locando ubi non eſt locatio, licet ab ea recedere, cap. 22. num. 85.
Promiſſio non eſt contractus promiſſus, cap. 22. n. 76.
Lim. ſi uterque contrahens promiſit, unus locare, alter conducere, & promiſſio relata eſt ad certam rem, & certum pretium, ibid. num. 77.
Decl. procedere ſi uſi ſunt verbo, *volo*, ſecus ſi verbo, *promitto*, ibid. num. 78.
Lim. ſi adſit juramentum, ibid. num. 79.
Contrarium, ibid. num. 80.
Decl. primam procedere in promiſſione de ſe obligando, & aliis, quæ pendent à voluntate, ibid. num. 81.
Lim. 3. ſi cum promiſſione concurrat aliquis actus poſitivus, ibid. num. 82.
Decl. non procedere ſi adhuc contractus erat in futurum faciendus, cap. 22. num. 83.
Lim. 4. ſtantibus dictionibus, *ex nunc prout ex tunc*, ibidem num. 84.
Romæ adeſt ſtatutum, *cap.* 164. quòd promiſſiones præcisè obſerventur, cap. 22. num. 108.
Decl. dictum ſtatutum intelligi de promiſſione per ſtipulationem, ibid. num. 109.
Promittens locare non tenetur præcisè, ſed liberatur ſolvendo intereſſe, cap. 22. num. 123.

P R O P R I E T A R I U S.

PROPRIETARIUS finito uſufructu, non tenetur ſtare locationi factæ ab uſufructuario, cap. 61. num. 120.
Ampl. ut ſi locator expellatur à proprietario nullum habeat regreſſum contra hæredes uſufructuarii, ibid. n. 121.
Lim. ampliationem ut procedat ſi uſufructuarius locavit tamquam talis, non autem tanquam proprietarius, cap. 61. numer. 122.
Lim. 2. ut procedat ſi uſusfructus finiatur per mortem, ſecus ſi per ceſſionem, ibid. num. 123.
Lim. 3. ut procedat non teneri ſtare ultra annum, ſecus quo ad annum, cap. 61. num. 124.
Ampl. limitationem, ut ſi res ſit ſolita dare fructum tantum in quinquennium, teneatur ſtare pro eo, ibid. n. 125.

P R O T E S T A T I O.

PROTESTATIO contraria facto non attenditur, cap. 4. n. 12.
Proteſtatio non recedendi à Conſtitutione Sixtina de ſocietatibus ad caput *Salvum*, liberat ab ejus pœnis, cap. 12. n. 59.
Proteſtatio non relevat, ſi factum ſit contrarium, cap. 14. §. 7. num. 25.

P R O V I S I O.

PROVISIO hominis facit ceſſare proviſionem legis, cap. 34. §. 5. num. 18. & cap. 40. n. 157.
Decl. procedere ſi illa proviſio legis ſit ex jure particulari, & privilegio, ſecus ſi ex natura contractus, capit. 34. §. 2. num. 19.
Decl. 2. procedere quando proviſio legis facta eſt in defectum proviſionis hominis, ſecus ſi ex diverſo fonte procedat, c. 40. num. 158.

P R O X E N E T Æ.

PROXENETARUM operæ conſiſtunt in labore, & idem de ſimilibus, c. 50. num. 22.

P U P I L L U S.

PUPILLUS poſt infantiam eſt aptus operari utiliter, cap. 6. num. 29.
Pupillus non poteſt ſine tutore locare operas ſuas, cap. 6. num. 30.
Pupillus in infantili ætate exiſtens, non requiritur, quòd interveniat contractui de re ſua, cap. 8. num. 3.
Pupillus major infante, an neceſſe habeat intervenire contractui, cap. 8. num. 4.
Pupillus major infante neceſſe habet intervenire actui geſto per tutorem, vel curatorem ſolum in certis caſibus, cap. 8. n. 7.
Pupillus tenetur ſtare locationi factæ à tutore, etiam finita tutela, cap. 8. num. 28. & cap. 61. n. 119.
Ampl. etiam in locatione ad longum tempus ſi facta cum ſolemnitatibus, cap. 8. n. 29.
Pupillus finita tutela tenetur ſtare locationi factæ à tutore tantùm, ſi tutor locavit, ut potuit, & debuit, cap. 8. num. 31.
Vid. in verb. *Minor*.

P U T E A L I A, P U T E U M.

PUTEALIA, id eſt, id quo puteus operitur, funes, labra, & fiſtulæ domus ſunt, & in locatione domus veniunt, capit. 53. num. 50.
PUTEUM reficere, & purgare tenetur locator, cap. 34. §. 1. num. 4.

Digitized by Google

Q

QUASI POSSESSIO.

QUASI POSSESSIO exigendi eſt concludenter probanda ad obtinendam manutentionem, cap. 43. n. 29.
Quaſi poſſeſſio exigendi acquiritur per exactionem ſolutionum, cap. 43. num. 36.
Ampl. ſufficere unicam ſolutionem, cap. 43. n. 37.
Ampl. 2. ſufficere ſolutionem partis, etiam minimæ, ibid. num. 38.
Lim. ſi ſolutum fuit cum animo agnoſcendi debitum in parte tantùm, ibid. num. 39.
Quaſi poſſeſſio acquiſita contra unum, ſuffragatur contra ejus ſucceſſorem etiam ſingularem, cap. 43. n. 42.
Lim. ſi adſit ſuſpicio fraudis per anteceſſorem in ſolvendo commiſſæ, ibid. num. 43.
Quaſi poſſeſſio exigendi acquiſita contra defunctum prodeſt contra hæredem, etiam cum beneficio inventarii, cap. 43, num. 44.
Nec exceptio quòd bona non ſufficiant, retardat manutentionem, cap. 43. n. 45.
Contrarium ſi conſtet hæredem non eſſe ſolvendo, vel in continenti probari poſſit, c. 43. n. 46.
Poteſt tamen adhuc concedi manutentio, ſi ejus effectus dirigatur ad faciendam ſolutionem de bonis hæreditariis, ib. num. 47.
Quaſi poſſeſſio exigendi penſiones rei locatæ à defuncto, ſuffragatur contra hæredem, ſi hæres rem detineat, cap. 43, num. 48.
Decl. procedere in hærede beneficiato, Ibid. n. 49.
Contrarium quòd etiamſi non ſit beneficiatus, ibid. num. 50.
Poſſeſſoria judicia non dantur pro annuis præſtationibus perſonalibus, c. 43. n. 4.
Decl. non dari quaſi poſſeſſionem, & poſſeſſoria judicia in præſtationibus de jure civili, ſecus autem de jure canonico, ibid. num. 6.
Decl. 2. dari etiam de jure civili, ſi præſtationes ſint perpetuæ, c. 43. n. 7.

QUANTITAS.

QUANTITAS probatur per teſtes de viſu, c. 19. n. 142.
Vid. in verb. *Feudum*, n. 2.
Quantitas mercedis ſi non ſit expreſſa, ſed dictum ſit, pro mercede juſta, ſuſtinetur contractus, c. 17. n. 41.
Contrarium de veriori, c. 17. n. 42.
Vid. in verb. *Merces*, num. 3.

R

RATIO.

RATIO eſt anima legis, & magis attenditur quàm verba diſpoſitiva ejuſdem, c. 64. n. 46.

RAUCÆ.

RAUCÆ quid ſint, cap. 46. num. 70.

REAPTATIO.

Vid. in verb. *Melioramenta*.

RECONDUCTIO.

RECONDUCTIO cenſetur facta cum eiſdem qualitatibus, cum quibus facta fuerat prima conductio, c. 17. n. 29.
Vid. in verb. *Renovatio*.

RECTOR.

RECTOR ECCLESIÆ, cujus bona alienantur, ſpecialiter citandus eſt ab executore beneplaciti, c. 14. §. 8. n. 18.
Rector Eccleſiæ qui alienavit, & cujus nomine apparet impetratum beneplacitum, non eſt citandus in ejus executione, cap. 14. §. 9. n. 32.
Contrarium tamen eſt tutius, ibid. n. 33.
Vide *Prælatus*.
Rector Civitatis expectans ſucceſſorem durat etiam poſt tempus ſuæ deputationis, c. 8. n. 23.

REDIMENDI FACULTAS.

Vid. in verb. *Facultas*.

REDUCTIO.

CONDUCTOR ad longum tempus ſolvens mercedem exceſſivam poteſt intentare remedium reductionis mercedis ad juſtam ſummam, c. 45. n. 49.
Dominus non poteſt plus exigere à conductore quàm ab ipſa re percipitur, c. 45. n. 50.
Reductio mercedis facienda eſt in emphyteuſi, ſi canon ſit exceſſivus, c. 45. n. 51.
Contrarium tenent aliqui, ibid. n. 52.
Prima opinio verior probatur, ibid. num. 53.
Reductio mercedis facienda eſt tam ſi ſit exceſſiva ab initio, quàm ſi propter aliquod accidens fiat ex poſt facto, cap. 45. n. 54.

REGULA.

REGULÆ ſtatur donec limitatio probetur, c. 5. n. 56.
Regulæ limitatio probanda eſt plenè, & concludenter, ibid. num. 57.
Regulæ locationis magis attendendæ, ſi partes dixerint, locare, & conducere, c. 5. n. 26.
Regulæ generales tunc attendi debent, cùm deficit deciſio ſpecialis, c. 23. n. 128.

REGULARES.

REGULARES aliqui gaudebant privilegio alienandi bona ſine beneplacito, ſed hodie neceſſe habent licentia Sacræ Congregationis Concilii, c. 14. §. 1. n. 22.
Regulares locantes ultra triennium abſque licentia Sacræ Congregationis Concilii ultra excommunicationem incurrunt etiam pœnam privationis vocis, c. 14. §. 8. n. 4.
Vid. in verb. *Monachi*.

REINTEGRATIO.

Vid. in verb. *Remedium reintegrandæ*.

REI VINDICATIO.

REI VINDICATIO finita locatione nedum competit contra conductorem, ſed etiam contra tertium, c. ult. n. 113.
Domino finita locatione competit rei vindicatio, cap. ultim. num. 112.
Rei vindicatio, ut competat, probandum dominium, finis locationis, & identitas rei, c. ult. n. 114.
Vide in verb. *Dominium*.

RELATIO.

RELATIO peritorum debet eſſe aperta, & clara, cap. 34. §. 5. num. 45.
Vid. in verb. *Periti*, num. 2.

RELIGIO.

RELIGIO Jeroſolymitana gaudet ſtatuto contra formam Extravagantis *Ambitioſæ* Apoſtolica auctoritate confirmato, c. 14. §. 1. num. 21.

RELINQUENS.

RELINQUENTES Eccleſiæ poſſunt apponere conditiones etiam juri communi contrarias, c. 14. §. 6. n. 18.

RELOCATIO.

RELOCATIO tacita non eſt eadem cum expreſſa, cap. 14. §. 2. num. 13.
Vid. in verb. *Renovatio*.

REMEDIUM.

REMEDIUM REINTEGRANDÆ eſt interdictum, unde vi an competat conductori expulſo, eſt magna quæſtio, cap. 28. num. 14.
Negativa eſt de jure verior, ſed de ſtylo Rotæ ſervatur contrarium, ibid. num. 15.
Licèt non competat interdictum unde vi, competit actio in factum, vel officium Judicis, c. 28. n. 16.
Lim. non procedere dictum ſtylum, ſi interim locatio expiravit, ibid. num. 17.
Decl. poſſe adhuc conductorem reſtitui ad tantumdem tempus ubi nulla poſſet conſiderari differentia, c. 28. n. 18.
Intellige declarationem ſi tempus erat certum, ibid. n. 19.
Remedium reſciſſionis ex capite læſionis durat uſque ad triginta annos, cap. 18. num. 103.
Remedium *l. 2. C. de reſcinden. vendit.* non ſolùm competit venditori, ſed etiam emptori, cap. 18. num. 36.
Remedium *l. 2. C. de reſcind. vendit.* non habet locum in locatione facta ſub haſta ſecundùm aliquos, c. 18. n. 63.
Contraria opinio eſt communior, & verior, ibid. n. 64.
Ampl. ut aliqui velint ſufficere læſionem in ſexta parte, c. 38. num. 65.

Contra-

Contrarie opinio eſt verior, ibid. num. 46.
Remedium *l. fin. Cod. de acquir. poſſeſſ.* eſt reſtitutorium poſſeſſionis in caſibus, in quibus nulla vis committitur, capit. ult. num 41.
Dominus finita locatione habet remedium recuperandæ poſſeſſionis, non ſolùm ex generali edicto, ſed etiam ex legibus particularibus, c. ult. n. 44.
Remedium *l. ſi quis conductionis, C. locat.* quomodo intentari debeat, c. ult. num. 8.
l. ſi quis conductionis C. locat. eſt ſingularis, & quomodo intelligatur, c. ult. num. 48.
Conventus ejus vigore non liberatur conſtituendo ſe nomine domini poſſidere, nec ſolvendo intereſſe, ibid. num. 49.
Præbet actionem perſonalem, ibid. num. 50.
Et competit dictum remedium, ſive conductor alienet ſpontè, ſive coactè, ibid. num. 42.
Remedium *dictæ l.* debet ſpecialiter intentari, vel ita narrare factum, ut comprehendi poſſit eſſe intentatum, capit. ult. num. 43.
Remedium *l. ſi quis conductionis* non competit adverſus ſingularem ſucceſſorem, cap. ult. num. 52.
Remedium *dictæ l. ſi quis conductionis* non competit adverſus ſingularem ſucceſſorem, cap. ult. n. 47.
Secus ſi ſit ſucceſſor in ipſa locatione, ibid. num. 53.
Remedium *dictæ l.* tranſit in hæredem tam activè quàm paſſivè, cap. ult. num. 55.
Remedium *l. ſi quis conductionis* ut competat, probanda locatio, ejus finis, & contumacia reſtituere debentis, cap. ult. num. 56.
Et requiruntur probationes concludentes, c. ult. n. 57.
Locatio ad hunc effectum probatur per inſtrumentum, capit. ult. num. 58.
Et probatur etiam per teſtes, ibid. n. 59.
Et ſufficiunt teſtes de confeſſione deponentes, quamvis ſingulares, ibid. num. 60.
Et ſufficit quælibet alia concludens probatio, c. ult. n. 61.
Probanda tamen locatio cum certa mercede, ibid. num. 62.
Remedium, *l. ſi quis conductionis* competit etiamſi locatio fuerit tacita, cap. ult. num. 66.
Et competit ſtante tacita reconductione, ibid. num. 67.
Decl. procedere, ſi tacita reconductio ſit finita, cap. ult. numer. 68.
Remedium, *l. ſi quis conductionis* excluditur, ſi opponatur contractui locationis de ſimulatione, cap. ult. num. 69.
Remedium, *l. ſi quis conductionis* ut competat, ſecundùm aliquos requiritur probatio, quòd intentans poſſederit, cap. ult. num. 74.
Remedia reſtitutoria requirunt probationem poſſeſſionis antecedentis, c. ult. num. 75.
Decl. in remedio, *l. ſi quis conductionis*, tunc ſolùm probandum eſſe locatorem poſſediſſe, cùm docetur conductorem fuiſſe poſſeſſorem, & ignoranter conduxiſſe, ibid. n. 76.
Remedium, *l. ſi quis conductionis* intentans, non tenetur dominium ſuum probare, c. ult. num. 77.
Et conventus d. remedio non valet opponere de dominio ſuo, vel alieno, ibid. num. 78.
Secus ſi agatur de actione locati, ibid. num. 79.
Dominii exceptio an admittenda in remedio *l. ſi quis conductionis*, quando de eo clarè conſtat, eſt controverſum, cap. ult. num. 81.
Decl. non admitti probationem faciendam, etiamſi offeratur in continenti, ibid. num. 82.
Decl. 2. non admittendam quamlibet probationem dominii etiam jam factam, ſed ſolùm eam quæ alias contrarias non admittat, vel ſuperet, cap. ult. num. 83.
Decl. 3. dominium quandocumque probatum non attendi, ſi conductor illud habeat de tempore conductionis, & ſcienter conduxit, cap. ult. num. 87.
Secus ſi dominium poſtea conductori ſupervenit, ibid. num. 88.
Vel ſi ignorans ſe dominum, conduxit, c. ult. n. 89.
Et requiritur quòd non ſolùm eſſet dominus, ſed etiam poſſeſſor, ibid. num. 90.
Probatio dominii per teſtes non admittitur in dicto remedio, ibid. num. 84.
Per confeſſionem partis admittitur, quando non ſit confeſſio æquivoca, cap. ult. num. 85.
In remedio *l. ſi quis conductionis*, non poteſt conventus opponere de ſua hypotheca, cap. ult. num. 91.
Neque de ſua poſſeſſione, ibid. num. 92.
Neque de jure redimendi, ibid. num. 93.
Ampl. etiamſi ſuper eo fuerit conteſtata lis, ibid. num. 94.
Remedio, *l. ſi quis conductionis* conventus non poteſt alia ratione velle retinere, cap. ult. num. 95.
Lim. ut poſſit retinere pro expenſis utilibus, & neceſſariis, ib. num. 96.
In remedio *l. ſi quis conductionis* non attenditur reconventio, cap. ult. num. 97.
Neque opponitur compenſatio, ibid. n. 98.
Neque exceptio nullitatis locationis *dictæ*, c. ult. num. 99.
Secus ſi cum nullitate concurrat quòd locator non poſſideret, capit. ultim. num. 100.
At hoc non procedit ſi poſſidebat conductor, niſi ſimul probet ſuam ignorantiam, ibid. n. 101.
Remedium *l. ſi quis conductionis* datur non ſolùm locatori, ſed etiam aliis ſimilibus, c. ult. n. 102.
Datur ei qui commodavit, ibid. num. 103.
Datur ubicumque quis cauſam habet ab agente, vel ejus nomine retinet, ibid. num. 104.
Datur adverſus emphyteutam, & ad longum tempus conductores, cap. ult. num. 105.
Dummodo poſſidentes habeant cauſam ab inveſtitis, aliàs ſecus, ibid. num. 106.
Datur non ſolùm in contractibus ſimilibus locationi, ſed etiam in diſſimilibus, c. ult. num. 107.

REMISSIO MERCEDIS.

Quæ de cauſa facienda, & alia generalia, num. 1.
Quæ requirantur ut ſit facienda; & præcipuè quoad damnum, num. 2.
In quo contractu facienda ſit, & in quo non, num. 3.
Quo tempore facienda, & quæ actio aliudvè remedium competat ad eam conſequendam, num. 4.
In quibus caſibus ſit facienda, num. 5.
Quanta remiſſio fieri debeat, num. 6.
Pacta circa eam, & præcipuè de illius renunciatione, n. 7.

8 REMISSIO MERCEDIS cur facienda variæ rationis, cap. 45. num. 4.
Ad remiſſionis mercedis effectum aliud eſt, quòd res ſit perempta, aliud quòd ſit impedita perceptio fructuum, cap. 45. num. 43.
Ignorantia qualitatis rei non juvat conductorem ad petendam remiſſionem, ſi ſcire potuit, c. 46. num. 94.
Ampl. ut non ſufficiat jurare ſe ignoraſſe, ib. n. 95.
Lim. in qualitatibus occultis, quas facilè ſcire non potuit, c. 46 num. 96.
Remiſſio mercedis facienda eſt conductori non valenti uti re conducta, etiamſi eam gratis alteri conceſſiſſet, cap. 48. numer. 32.
Remiſſio mercedis ſi facta indebitè poteſt repeti, etiamſi verbo donationis facta ſit, cap. 48. num. 50.
Decl. procedere ſi locator qui eam fecit, ignoravit rem non deberi, ſecus ſi ſcivit, & donare dixit, c. 48. n. 51.
Remiſſionem mercedis petens conductor agit de damno vitando, cap. 49. num. 2.
Remiſſio mercedis, ut facienda ſit, non eſt neceſſe, quòd concurrant ſimul plures cauſæ, ſed una ſufficit de jure, cap. 49. num. 18.
Remiſſio mercedis, licèt de rigore non ſit facienda propter aliquam conſtitutionem, tamen facienda eſt ex æquitate, c. 49. num. 127.
Locator in caſu damni non reſtaurat conductorem in pretio fructuum, quos amiſit, ſed remittit mercedem, cap. 49. numer. 129.
Conducens Beſtiam, vel Navem ad portandum, non propterea quòd plenè non oneraverit, mercedem minuere poteſt, c. 23. num. 113.
2 REMISSIO MERCEDIS fit propter damnum, capit. 47. num. 5.
Locator in caſu probationis damnorum in genere, poteſt compelli cautionem præſtare de reſtituendo ſummam liquidandam, cap. 45. num. 21.
Vel dimittere in manibus conductoris ſummam arbitrio Judicis correſpondentem damnis, ibid. n. 22.
Decl. procedere ſi agatur de remiſſione facienda ob damnum per conductorem paſſum, poſtquam locator adimplevit contractum ex parte ſua, non ſi ab initio non impletum, ibid. num. 23.
Remiſſio mercedis facienda eſt, ſi conductor non recipiat fructus æquivalentes medietatis penſionis, cap. 47. num. 1.
Idque procedit etiam in locatione gabellarum, cap. 47. num. 2.
Requiri damnum in dimidia fructuum, qui percipi conſueverunt, tenent aliqui, cap. 47. num. 3.
Contrarium eſt verum, ibid. num. 4.
Damnum quantum requiratur ad hoc, ut fieri debeat remiſſio, ſtatur arbitrio Judicis, cap. 47. num. 8.
Sed Judex non debet recedere ab opinione, quòd requiratur læſio in dimidia, cap. 47. num. 9.
Læſio in dimidia penſionis ad effectum, ut fiat remiſſio, tunc adeſſe dicitur, cùm deductis expenſis non ſupereſt ex fructibus quantum ſufficit pro dimidia penſionis, cap. 47. num. 11.
Et habenda eſt etiam ratio ſeminis ad hunc effectum, ibid. num. 12.
Fructus ſi pauci percepti, ſed cariores venditi, hoc habendum eſt in conſideratione, ad hoc ut ceſſet dicta læſio in dimidia, cap. 47. num. 13.
E contra ſi percepti fructus in magna quantitate, ſed parum valeant, vel vendi non poſſint, non propterea facienda remiſſio, ibid. num. 14.

Digitized by Google

Idem ſi percepti in ſolita quantitate, ſed non ſolitæ bonitatis, cap. 47. num. 15.
Fructuum valor ad effectum cognoſcendi, ſi fieri debeat remiſſio, conſiderari debent de menſe Auguſti, cap. 47. n. 16.
At non omnes ſe reſtringunt ad dictum menſem, cap. 47. numer. 17.
Re pereunte in ſubſtantia, etiamſi pereat tantùm in parte, & ceſſet læſio in dimidia, facienda eſt remiſſio mercedis, c. 47. num. 18.
Non tamen ſufficit, quòd damnum ſit minimum, cap. 47. numer. 19.
Sed contrarium eſt verius in hoc caſu, ibid. num. 20.
Et perempta dicitur res in ſubſtantia, eo ipſo, quòd conductor ea uti non poteſt, ibid. num. 21.
Decl. tamen hoc procedere ſi res totaliter ſit ſublata, cap. 47. num. 22.
Inundatio non privans perpetuo conductorem perceptione fructuum, non dicitur perimere ſubſtantiam rei, cap. 47. num. 23.
Vinea locata, ſubſtantia rei conſiſtit in vitibus deficeatis, cap. 47. num. 24.
Salinis locatis, ſubſtantia conſiſtit ſuper capitibus humanis, cap. 47. num. 25.
Remiſſio facienda eſt propter damnum proveniens facto locatoris, etiamſi ſit leve, cap. 47. num. 26.
Decl. procedere ſi impedimentum à locatore præſtitum ſit voluntarium, ſecus ſi neceſſarium, cap. 47. n. 27.
Damnum non requiritur ultra dimidiam, ſi proveniat facto tertii, etiamſi locator reſiſtere ei non potuiſſet, c. 47. n. 28.
Contrarium tenent alii, & eſt magna quæſtio, ibid. n. 29.
Prima procedit, ſi conſtet damnum datum in odium locatoris, ibid. num. 30.
Ampl. ut hoc caſu non ſolùm debeatur remiſſio, ſed etiam omne intereſſe, cap. 47. num. 31.
Damnom, ut fiat remiſſio mercedis, requiritur ultra dimidiam in prædiis ruſticis, non autem in domibus, c. 47. n. 34.
Intellige in domibus conductis ad habitandum, non in conductis ad negotium capax incrementi, ibid. n. 35.
Damnum in dimidio penſionis non requiritur, ſtante pacto de remiſſione facienda, cap. 47. num. 36.
Decl. procedere ſi pactum aliud operari non poſſit, vel conſtet de voluntate partium, quòd remiſſio fiat non obſtante modicitate damni, capit. 47. n. 37.
Pactum per quod locator ſuſcipit in ſe caſum tempeſtatis, aliud operari non poteſt, quàm quòd propter eam fiat remiſſio, quamvis damnum ſit parvum, c. 47. n. 38.
Decl. non procedere ſi adeſſet conſuetudo regionis, quòd propter tempeſtatem remiſſio non fiat, ibid. n. 39.
Pactum *quòd fieri debeat remiſſio conductori, ſi damnum aliquod patiatur*, intelligitur etiam de damno parvo, cap. 47. num. 40.
Promiſſio facta conductori de aliqua excomputatione in ſpecie, operatur eam faciendam eſſe etiamſi ſumma ſit minima, cap. 47. num. 42.
Idem de promiſſione reſtauri pro tempore, & ſumma impedimenti, ibid. num. 43.
Idem ſi locator promiſerit reficere totum damnum, ibid. numer. 44.
Idem ſi dictum, *quòd ceſſante uſu in totum, vel in parte, remiſſio ſit facienda*, cap. 47. num. 45.
Pactum faciendi debitam remiſſionem, importat, ut damnum ſit ultra dimidiam mercedis, c. 47. n. 46.
Idem ſi dictum, *quòd fiat conveniens reſtaurum*, Ibid. n. 47.
Ampl. etiamſi pactum nihil operetur, ibid. num. 48.
Pactum, *quòd reſici debeat à conductore damnum ultra ducentos ducatos*, intelligitur de damno, habito reſpectu ad fructus percipiendos, non ad mercedem ſolvendam, cap. 47. numer. 49.
Cootrariom tenent aliqui, Ibid. num. 50.
Et ponderanda ſunt verba pacti, ad dignoſcendum quid partes ſenſerint, cap. 47. num. 51.
Pactum *faciendi remiſſionem mercedis propter damnum*, magis conformatur cum diſpoſitione juris, quam pactum reficiendi damnum, cap. 46. num. 54.
Obſervantia attenditur ad interpretationem pacti circa remiſſionem mercedis, c. 46. n. 59.
Intellige de obſervantia partium in caſu præciſo, & uniformi, ibid. num. 60.
Pactum *faciendi reſtaurum, ſi damnum excedat ſummam ſcutorum ducentum*, an intelligi debeat reficienda eſſe etiam ipſa ſcuta ducentum, vel non, attendi debent verba, cap. 47. num. 61.
Si dictum, *quòd locator teneatur reficere illud plus, in quo damnificatus fuerit conductor*, non ſunt reficienda, ib. n. 62.
Si autem dictum, *quòd locator damnum reficiat in caſu quo excedat ſcuta ducenta*, tunc ipſa quoque reficienda ſunt, cap. 47. num. 63.
Remiſſio, ut fieri debeat incumbit conductori onus probandi damnum, cap. 47. num. 64.
Et probare debet damnum in certa quantitate, & in ſpecie, ibid. num. 64.
Lim. ſtante difficultate probandi in ſpecie, quia poterit fieri remiſſio, cum probatione in genere, c. 47. n. 66.
Locator in caſu probationis damnorum in genere poteſt compelli cautionem præſtare de reſtituenda ſummam liquidandam, cap. 45. num. 21.
Vel dimittere in manibus conductoris ſummam arbitrio Judicis damnis correſpondentem, ibid. n. 22.
Decl. procedere ſi agatur de damnis paſſis per conductorem, poſtquam locator adimplevit ex parte ſua, capit. 45. num. 23.
Damnorum in probatione non ſunt conſiderandi fructus percepti ex melioramentis, cap. 47. num. 67.
Decl. procedere ſi ſint perpetua, & concludenter probata, ibid. num. 68.
Damnorum in probatione, ſi ſint plures res ſimul locatæ, habenda ratio omnium ſimul, c. 47. num. 69.
Et probandi fructus ſingularum rerum, ib. n. 70.
Ampl. etiamſi adſit pactum remiſſionis faciendæ, ſecus ſi promiſſa pro tempore, & ſumma impedimenti, capit. 47. num. 71.
Decl. non eſſe neceſſe probare fructus omnium rerum locatarum, ſi tot ſint locationes, quot res, c. 47. n. 72.
Damnum in una ſpecie fructuum non ſufficit, niſi excedat medietatem mercedis, cap. 47. num. 73.
Decl. non procedere, ſi merces ſolvenda ſit in ipſis fructibus, ibid. num. 74.
Decl. 2. non procedere, ſi damnum ſit in ſubſtantia rei, ex qua una ſpecies fructuum colligatur, ib. n. 75.
Damnum in locatione ad plures annos ad effectum obtinendi remiſſionem, probari debet, conſideratis omnibus annis ſimul, cap. 47. num. 76.
Ampl. ut ſi facta ſit remiſſio pro uno anno, & deinde eveniant anni uberes compenſantes damnum, poſſit dominus exigere, quot remiſit, Ibid. n. 77.
Subampl. etiamſi remiſſionem fecerit cum verbo donationis, cap. 47. num. 78.
Et procedit etiamſi ſolutio mercedis fiat per menſes, ibid. num. 79.
Maximè ſi ſit difformis, & inde appareat diſtributionem factam gratis commodioris ſolutionis, ibid. num. 80.
Lim. ut non ſit habenda ratio omnium annorum, quando merces eſt diſtributa in ſingulos annos, ſecundùm aliquos, cap. 47. num. 81.
Contraria tamen opinio tenenda eſt, ib. n. 82.
Maximè ſi omnes anni ſint jam præteriti, c. 47. n. 83.
Et procedit dicta opinio, ſi unica ſit locatio, ſecus ſi tot locationes, quot anni, ibid. num. 84.
Anni fertiles computandi ſunt cum ſterilibus, ad effectum dignoſcendi an ſit facienda remiſſio, etiamſi non ſint proximi, ſed interpolati, cap. 47. num. 85.
Decl. non procedere, ſi anni fertiles ſint valdè remoti à ſterilibus in locatione ad longum tempus, ibid. n. 86.
Decl. 2. non procedere, ſi damnum non ſit in ſolis fructibus, ſed in ſubſtantia rei, c. 47. num. 87.
Remiſſio, ut ſit facienda non ſufficit conductorem probare damnum unius anni, ſed probare etiam debet non eſſe compenſatum cum ubertate aliorum, cap. 47. num. 88.
Contraria opinio videtur verior, ibid. n. 89.
Damnum unius anni, ut compenſetur cum fructibus aliorum, sequititur, quòd ſint uberes ultra ſolitum, cap. 47. num. 90.
Et quòd ſuperent ſolitum ſaltem in tertia parte, ib. n. 91.
Sunt tamen diverſæ opiniones, ibid. n. 92.
Et non ſufficit obertas fructuum, ſi propter eam viliori pretio vendantur, itaut non poſſit conductor obligatus in pecunia recompenſari, cap. 47. num. 93.
Anni omnes non ſunt conſiderandi ad probandum damnum ſtante pacto de remiſſione facienda, c. 67. n. 94.
Contrarium, ibid. num. 95.
Decl. conſideranda eſſe verba pacti, ad dignoſcendum quid requiritur ultra dimidiam, quantum requiratur, ſtandum eſt arbitrio Judicis, cap. 47. num. 97.
Damnum, ad remiſſionem mercedis in caſibus in quibus non requiritur ultra dimidiam, quantum sequiratur, ſtandum eſt arbitrio Judicis, cap. 47. num. 97.
Non tamen ſufficit modicum, niſi in quibuſdam caſibus expreſſis, ibid. num. 98.
Damnum modicum, dicitur juxta opinionem vulgi, vel ſi ſit infra ſextam partem mercedis, c. 47. n. 99.
Damnum conductoris non valentis uti re non excluditur ex eo, quòd rem alteri gratis conceſſerit, c. 48. num. 32.
3 REMISSIO MERCEDIS facienda eſt in contractu locationis, & conductionis, cap. 45. num. 1.
Remiſſio mercedis debetur, nedum ſi merces petatur ſimpliciter ex locato, ſed etiamſi petatur vigore *ſtipulationis* in locatione contractæ, c. 45. num. 8.
Et etiamſi petatur vigore *obligationis in forma Cameræ*, c. 45. num. 13.
Contrarium, ibid. num. 14.
Decl. ut in judicio ordinario procedat, quòd peti poſſit, c. 45. num. 15.

In exe-

Digitized by Google

In executivo vero exceptio remiſſionis mercedis non admittitur, niſi ſit incontinenti probata, ibid. n. 17.

De exceptione remiſſionis mercedis an opponi poſſit, *Vid. Exceptio.*

Remiſſio mercedis fieri deber non tantùm in locatione ad breve tempus, ſed etiam *in locatione ad longum*, c. 45. n. 24.

Contrarium tenent aliqui, ibid. num. 25.

Prima opinio eſt magis communis, & magis æqua, ubicumque penſio correſpondeat quantitati fructuum, ſecus è contra, cap. 45. num. 26.

Lim. ſi agatur de locatione perpetua, vel adeò diuturna, ut propter ubertatem fructuum, vel caſum contingentem poſſit compenſari damnum, c. 45. n. 27.

Decl. limitationem non procedere, ſi res locata ab initio non eſſet qualitatis per locatorem aſſertæ, c. 45. num. 28.

Dicta à locatore commendandi cauſa de rebus, quæ palam ſunt, non obligant, c. 45. n. 29.

Secus ſi ulteriùs promiſerit, ibid. num. 30.

Remiſſio mercedis an facienda ſit *in emphyteuſi*, eſt magna quæſtio, cap. 46. num. 31.

Sed negativa eſt magis communis, ibid. num. 32.

Remiſſio mercedis debet fieri emphyteutæ, ubi canon non eſt quid minimum, ſed correſpondeat fructibus, cap. 45. n. 33.

Contrarium tenent alii, ibid. num. 34.

Prima verior, ſaltem ubi in conceſſione emphyteuſis non fuit remiſſa ſexta pars juſtæ mercedis, c. 45. n. 35.

Remiſſio mercedis non eſt facienda in emphyteuſi eccleſiaſtica, ſecus in laicali, ibid. num. 36.

Decl. procedere in emphyteuſi eccleſiaſtica non facienda ſi facta ſit remiſſio ſextæ partis mercedis, in emphyteuſi verò privati facienda, ſi canon ſit magnus, & fructibus correſpondens, aliàs ſecus, ibid. num. 37.

Opinio, quòd remiſſio mercedis in emphyteuſi non ſit facienda, ſi ea non ſit magna, declaratur non procedere ſi damnum poteſt compenſari, c. 45. n. 38.

Quòd non debeatur remiſſio in emphyteuſi, procedit, ſi fructus non ſint percepti in parte, ſecus ſi nulli omnino, cap. 45. num. 39.

Emphyteutica re perempta in totum, damnum eſt domini, in parte, eſt emphyteutæ, c. 45. n. 40.

Decl. eſſe emphyteutæ, ſi ſuperſit tantùm quod ſufficiat pro canone ſecundùm Bartolum, ibid. num. 41.

Contrarium tenent alii, ibid. num. 42.

Ad remiſſionis mercedis effectum, aliud eſt, quòd res ſit perempta, aliud quòd ſit impedita perceptio fructuum, cap. 45. num. 43.

Propter impedimentum perceptionis fructuum non debetur remiſſio mercedis, niſi canon ſit magnus, c. 45. n. 44.

Contr. tenent alii, ibid. num. 45.

Impedita perceptione fructuum omnium, remiſſio fit, ſi canon ſolvatur in fructibus, c. 45. n. 46.

Remiſſio mercedis non fit re perempta, ubi emphyteuſis conſtituta fuit de re per emphyteutam vendita, capit. 45. numer. 47.

Contrarium probatur, ibid. num. 48.

Remiſſio mercedis facienda eſt *in contractu innominato*, cap. 45. num. 55.

Remiſſio mercedis facienda non eſt *colono partiario*, capit. 45. num. 57.

Ampl. procedere etiamſi multas feciſſet expenſas excedentes fructus, cap. 45. n. 58.

Decl. procedere, ſi colat tantùm pro rata fructuum, ſecus ſi pro nummis, vel relinquatur ei certa ſpecies fructuum pro laboribus, ibid. num. 59.

Remiſſio mercedis debet fieri colono partiario pro damno illato in fœno in prædio retinendo, tam ſi damnum eveniat ante collectionem, quàm ſi eveniat poſt eam, cap. 45. numer. 60.

Remiſſio mercedis an debeat fieri in *venditione fructuum* futurorum, eſt quæſtio agitata, c. 45. n. 61.

Diſtingue, quòd ſi contractus ſit locationis, & conductionis, debet fieri remiſſio, ſi emptionis, & venditionis ſecus, ibid. & num. 62.

Venditio uſusfructus, vel juris percipiendi, ſeu gabellæ regulatur circa remiſſionem cum eis, quæ dicuntur de venditione fructuum, cap. 45. n. 81.

Remiſſio mercedis fit conductori, ſi uti non poſſit re, emptori autem non fit, c. 2. n. 6.

Remiſſio mercedis non fit, ubi emptor donec pretium ſolvat, rem conducat, c. 45. n. 83.

Neque fit conductori, qui facit pactum francandi bona cum certo pretio, ibid. num. 84.

Remiſſio mercedis debet fieri per conductorem ſubconductori, cap. 45. num. 86.

Ampl. etiamſi ipſi remiſſio non debeatur, ibid. num. 87.

Quid ſtante pacto de facienda remiſſione ſubconductori, c. 45. num. 88.

Remiſſio mercedis non fit *in permutatione* aliiſque contractibus dominium transferentibus, c. 45. num. 82.

4 REMISSIO MERCEDIS In locatione ad plures annos facienda eſt in fine locationis, c. 48. n. 33.

Farion. de Loc. & Cond.

Contrarium, quòd debeat fieri quolibet anno, quo ſequitur damnum, eſt magis communis, ibid. num. 34.

Et ſi ſubſequentes anni ſint uberes, ita ut reſtauretur damnum, repetitur remiſſio, c. 48. n. 35.

Declar. dictam quæſtionem procedere in locatione unica ad plures annos, ſecus ſi tot ſint locationes, quot anni, ibid. num. 36.

Decl. 2. procedere in remiſſione propter ſterilitatem, ſecus ſi petatur intereſſe, c. 48. n. 37.

Decl. 3. non procedere ſi appareat contrahentes aliter ſenſiſſe, ibid. num. 38.

Remiſſio mercedis poteſt peti per viam exceptionis, cap. 48. num. 39.

Et etiam per viam actionis poſtquam fuit ſoluta merces, maximè ſtante ſolutione anticipata, c. 48. n. 40.

Remiſſio mercedis poſt ipſam mercedem ſolutam, non poteſt peti per condictionem indebiti, c. 48. n. 41.

Decl. procedere, ſi ſolutio fuit facta anticipatè, ſecus è contra, ibid. num. 42.

Et prædictæ actiones non tantùm dantur de jure, quàm etiam vigore obligationis locatoris, de manutenendo conductorem, cap. 48. num. 43.

Via executiva, qua agit locator pro ſolutione penſionis, competit etiam conductori pro repetitione, capit. 48. n. 45.

Vide Via Executiva.

5 REMISSIO MERCEDIS generaliter facienda conductori in omni caſu impediente perceptionem fructuum, cap. 46. numer. 1.

Dummodo impediatur vi majore, cui reſiſtere non poſſit, ib. num. 2.

Ad remiſſionis mercedis effectum aliud eſt, quòd res ſit perempta, aliud quòd ſit impedita perceptio fructuum, cap. 45. num. 43.

Propter impedimentum perceptionis fructuum in totum non debetur remiſſio mercedis, niſi canon ſit magnus, cap. 45. num. 44.

Contrarium tenent alii, ibid. num. 45.

Impedita perceptione omnium fructuum, remiſſio fit, ſi canon ſolvatur in fructibus, ib. num. 46.

Remiſſio mercedis facienda eſt etiam ubi promiſſa eſt certa menſura fructuum, quotcumque percipiantur, cap. 45. num. 50.

Remiſſio non debetur conductori molendini periculis fluminis ſubjecti, ex quo per excreſcentiam aquarum impediatur molere, c. 46. num. 92.

Maximè ſi omiſerit facere diligentias, quas faciebant anteriores conductores, ibid. num. 93.

Remiſſio in caſibus, in quibus debetur, non procedit, ſi conductor caſum non denunciavit domino, capit. 46. numer. 101.

Contrarium tenent aliqui, ib. num. 102.

Declar. hoc contrarium procedere in caſu, quo res ſit perempta, vel aliàs penitùs conductori ſublata, cap. 46. numer. 103.

Item procedit dictum contrarium, ſi ex illa omiſſione denunciationis nullum præjudicium reſultavit locatori, ibid. numer. 104.

Locator ſi facta denunciatione caſus offerat rem, vel fructus recipere, & penſionem remittere, & conductor recuſet, non eſt ampliùs facienda remiſſio, c. 46. num. 105.

Remiſſio non eſt facienda propter caſum accidentalem in fructibus, vel poſt recollectionem, c. 46. n. 106.

Decl. procedere, ſi recollecti perfectè, & totaliter, cap. 46. num. 107.

Et requiri eos eſſe in horreo reconditos, ib. num. 108.

Et non ſufficere eos eſſe reconditos, niſi trituratos, & mundos, ibid. num. 109.

Et requiri, quòd conductor potuerit eis uti ad uſum deſtinatum, cap. 46. num. 110.

Decl. 2. non procedere ſi fructus non poterant à fundo aſportari ex pacto cum conductore inito, ibid. n. 111.

Et ſufficit etiam, quòd non poſſet eos aſportare ex conſuetudine abſque pacto, cap. 46. num. 112.

Declar. 3. non procedere ſtante aliquo pacto, ex quo appareat partes voluiſſe haberi rationem de fructibus collectis, ibid. num. 113.

Decl. 4. non procedere, ſi merces ſolvenda erat in fructibus illis, cap. 46. n. 114.

Et ſufficit mercedem eſſe conſtitutam in fructibus, quia intelligitur de fructibus, fundi locati, c. 46. n. 115.

Secus ſi conductor fuiſſet conſtitutus in mora ſolvendi, ib. num. 116.

Hoc tamen non procedit, ſi etiam in manibus locatoris fructus periiſſent, ibid. num. 117.

Decl. 5. non procedere ſi fructus corrumpantur vitio territorii, cap. 46. num. 118.

Contrarium tamen probatur, ibid. n. 119.

Remiſſio mercedis facienda eſt propter incurſum hoſtium, c. 46. num. 3.

Et dummodo ſuperveniat bellum, ibid. num. 4.

Et ſive bellum ſit juſtum, ſive injuſtum, ibid. num. 5.

Remiſſio mercedia faciends eſt, ſi ſuperveniat peſtia, cap. 46. num. 6.
Propter bellum, & peſtem non fieri remiſſionem in locatione gabellarum, tenent aliqui, c. 46. n. 9.
Communia tamen eſt in contrariam, ibid. n. 10.
Decl. primam procedere ſi gabella non ſit locata, ſed vendita, cap. 46. num. 11.
Remiſſio mercedis propter bellum, & peſtem, & ſimiles caſus non ſit abſolutè, ſed ſolùm quatenus impediant uſum rei, cap. 46. num. 12.
Conductor domus non petit remiſſionem mercedis propter bellum, vel peſtem, niſi fuerit ab ea coactum recedere, c. 46. num. 13.
Remiſſio mercedia non ſit conductori, ex eo quòd creditor locatoris fecerit ſolùm executionem in bonia locatis, c. 46. num. 14.
Ampl. non fieri remiſſionem conductori domus, ex eo quòd propter bellum, vel peſtem ab ea migraverit, ſi in ea mobilia retinuerit, cap. 46. n. 15.
Lim. ſi penſionem anticipatè ſolviſſet, quia poſſet inſiſtere ad effectum eam recuperandi, cap. 46. n. 16.
Conductori prædii ruſtici facienda eſt remiſſio propter bellum, vel peſtem, ſi coloni ab eo diſceſſerint, vel mortui fuerint, c. 46. num. 17.
Et generaliter facienda eſt remiſſio in dictia caſibua, ubicumque conductor damnum ſufficiens ad eam paſſua fuerit, ibid. num. 18.
Propter peſtem parvam nòn eſt faciends remiſſio, cap. 46. num. 19.
Propter tranſitum exercitus in menſibos in quibus fructus non colliguntur, non ſit remiſſio, c. 46. n. 20.
Secus ſi milites damnum frugibus intulerint, ibid. n. 21.
Debitoribus negotii non ſolvendo effectis propter bellum, ceſſante culpa conductoris, erit facienda remiſſio, cap. 46. num. 22.
Remiſſio facienda eſt non ſolùm propter bellum, & peſtem, ſed etiam propter eorum juſtum timorem, c. 46. n. 23.
Et generaliter pro quocumque timore impediente perceptionis commoditatem, ibid. num. 24.
Ampl. etiamſi periculum non adeſſet, ibid. num. 25.
Secus ſi juſta non eſſet cauſa timendi, c. 46. n. 26.
Remiſſio mercedis facienda eſt propter timorem malorum ſpiritunm, c. 46. n. 27.
Timor ut præbeat cauſam remiſſionis mercedis, debet ſupervenire poſt contractum, & denunciari locatori, cap. 46. n. 28.
Remiſſio facienda eſt impedimento ſuperveniente ex facto Principis, cap. 46. n. 29.
Ampl. faciendam eſſe remiſſionem propter factum Principis, etiamſi ſit juſtum, c. 46. n. 31.
An autem ſufficiat factum Principis fundatum in lege ante contractum edita, eſt opinio controverſa, c. 46. n. 32.
Facto Principis injoſto exiſtente debet conductor reſiſtere, & quomodo, c. 46. n. 33.
Remiſſio mercedis non debetur propter aliquod accidens impediens uſum rei deſtinatam, non autem alium, capit. 46. num. 34.
Contraria eſt magis communis, ibid. n. 35.
Ampl. ut ſi domus eſſet conducta principaliter ad unum uſum, & ſecundariò ad alium, ſufficiat impedire uſum principaliter conſideratum, c. 46. n. 36. & 37.
Remiſſio mercedia propter impedimentum alicujus uſus, an ſit facienda, attenditur an ille uſus ſit principalis ex intentione conductoris, c. 46. n. 38.
Et ubi non apparet ad quid principaliter fuerit facta conductio, recurritur ad conjecturas, ibid. num. 39.
Et attenditur qualitas domus, itaut ſi ſolitum ſit in ea aliquid exerceri, cenſeatur ad illud locata, c. 46. n. 40.
Attenditur etiam qualitas perſonæ conductoris, ſi ſolitus ſit exercitium facere, vel non, ibid. num. 41.
Et attenditur ſimul qualitas perſonæ, & rei conductæ, ibid. num. 42.
Et ſtatur arbitrio Judicis, ibid. num. 43.
Et ſtantibus conjecturis quòd domus fuerit locata ad aliquod exercitium particulare, non receditur per clauſulam *ad habendum, &c.* cap. 46. num. 44.
Remiſſio mercedis ſit generaliter propter ſterilitatem, c. 46. num. 48.
Etiam in prædiis Civitatum, & Fiſci, ibid. num. 49.
Declar. procedere ſi ſterilitas cauſetur per accidens extrinſecum, ſecus autem ſi à qualitate intrinſeca fundi, cap. 46. num. 50.
Remiſſio facienda eſt etiam propter ſterilitatem provenientem à qualitate intrinſeca fundi, ſi omnes prorſus fructus deficiant, c. 46. n. 53. & n. 77.
Remiſſio mercedia facienda propter inundationem fluminis, c. 46. num. 54.
Etiam conductori domus in Civitate exiſtentis, ſi ejus habitationem inundatio impedierit, c. 46. n. 55.
Lim. ſi conductor impedire potuit inundationem, & non impedivit, ibid. num. 56.
Remiſſio mercedis facienda eſt propter ſiccitatem, cap. 46. numer. 57.
Et ubi propter magnum frigus vites perierint, ibid. num. 58.
Et propter Gracculos, & Sturnos fructus devaſtantes, cap. 46. num. 59.
Et propter locuſtas, ibid. num. 60.
Remiſſio facienda, etiamſi propter timorem locuſtarum colonus deſierit colere agros conductos, c. 36. n. 62.
Remiſſio non eſt faciends, etiamſi vinum coaceſcat, cap. 46. num. 63.
Et tam ſi producatur acidum à vinea quàm etiam ſi coaceſcat ex aliqua culpa coloni, c. 46. n. 64.
Nec facienda remiſſio, ſi vinea propter vetuſtatem faciat uvam paucam, & malam, c. 64. n. 65.
Nec ſi vinea ſit nimis nova, ib. num. 66.
Decl. procedere in locatione ad longam tempus, non in locatione ad annum, ſi conductor ignoravit, ibid. num. 67.
Sufficit tamen quòd perpendere potuerit, c. 46. n. 68.
Remiſſio non eſt facienda ux quo ſegetes corruptæ ſunt raucis, vel herbis, c. 46. n. 69.
Raucæ quid ſint, ibid. num. 70.
Remiſſio non eſt facienda propter ſpinas, c. 46. n. 71.
Remiſſio mercedis etiam in caſibus in quibus non eſt facienda, fieri debet deficientibus prorſus omnibus fructibus, c. 46. n. 72. & n. 76.
Remiſſio ut fieri debeat propter ſterilitatem, neceſſe eſt quòd conductor ſeminaverit, & benè coluerit, c. 46. n. 78.
Et probanda eſt ſeminatio, & cultura à petente remiſſionem cap. 46. n. 79.
Lim. ſi omiſſa ſit cultura ob aliquem juſtum timorem, ibid. num. 80.
Cultura & ſeminatio ſemel facta, ſi per inundationem devaſtata fuerit, non tenetur conductor iterum ſeminare, ad effectum aſſequendi remiſſionem mercedis, capit. 46. numer. 81.
Remiſſio non eſt facienda propter damnum eveniens culpa conductoris, c. 46. n. 82.
Decl. procedere ſi culpa ſit ordinata ad caſum, ib. n. 83.
Remiſſio mercedis non debetur propter ſterilitatem conductori qui decimas ſolvere omiſit, c. 46. n. 84.
Remiſſio non debetur conductori ſcelerato, & malæ vitæ, c. 46. num. 86.
Remiſſio non debetur, ſi de tempore locationis vigebat cauſa propter quam remiſſio petitur, c. 46. n. 87.
Et non ſolùm ſi vigebat, ſed etiam ſi imminebat, itaut prævideri poſſet, ibid. num. 88.
Decl. non procedere ſi adſit pactum de ea facienda, quòd aliud operari non poſſit, c. 46. n. 97.
Decl. 2. non procedere, ſi perempta ſit ſubſtantia rei, ibid. numer. 98.
Idem ſi ſublata res propter bellum, c. 46. n. 99.
Et non ſolùm ſi perempta vel ſublata in totum, ſed etiam in parte, ibid. n. 100.
Remiſſio non ſit propter caſus valdè ſolitos, ut grandines in Lombardia, c. 46. n. 89.
Et non ſit propter pluvias immoderatas in agro Romano, ibid. num. 90.
Imò in dicto agro non ſit propter ſterilitatem ex quacumque cauſa, niſi ob grandines, quo caſu poteſt conductor ante recollectionem fundum renunciare, c. 46. n. 91.
Remiſſio non debetur quando fructus ſunt percepti, ſed malæ qualitatis, c. 46. n. 120.
Idem ſi percepti, ſed non venduntur, ibid. n. 121.
Remiſſio non debetur propter damnum paſſum à conductore in rebus propriis, c. 46. n. 122.
Ramiſſio non debetur ubicumque ita fert conſuetudo regionis, cap. 46. num. 123.
Remiſſio debetur ſi eveniat damnum in rei ſubſtantia, cap. 46. num. 124.
6 REMISSIONEM MERCEDIS faciendam eſſe pro rata temporis, habetur in jure civili; & pro rata penſionis, habetur in canonico, cap. 48. num. 1.
Quomodo concilietur dicta diſcrepantia jurium, ſunt variæ opiniones, ibid. num. 2.
Decl. ut reficienda ſit pro rata temporis, quando res locata æqualem fructum omni tempore reddit, c. 48. n. 3.
Et quando non reddit fructum æqualem, tunc habenda ratio penſionis, quæ ſolvitur, & quo intuitu ſolvitur, ibid. num. 4. & 5.
Intellige prædictas concluſiones procedere in remiſſione facienda pro quocumque damno, etiam parvo, ſecus in ea quæ requirit læſionem ultra dimidiam, ib. num. 6.
In remiſſione mercedis facienda pro læſione ultra dimidiam quanta eſſe debeat, ſunt variæ opiniones, capit. 48. numer. 7.
Prima opinio eſt, ut ſit remiſſio facienda in totum, videlicet, ut nihil conductor de ſuo ſolvat, c. 48. n. 8.
Secunda eſt, ut fiat in eo quod deficit, uſque ad dimidiam penſionis, ibid. num. 9.
Tertia opinio eſt, quòd ſtetur arbitrio Judicis, ibid. numero 10.

Quarta

Digitized by Google

Quarta eſt, quòd fructus dividantur pro rata, ut in colonia partiaria, ibid. num. 11.

Prædictarum opinionum prima oſtenditur magis communis, & magis vera, & aliæ reprobantur, cap. 48. a num. 12. ad 18.

Declaratur dicta prima opinio, ut debeant conſiderari fructus detractis omnibus expenſis, etiam ſeminis, ibid. numer. 16.

Intellige ſi fructus ſuperent expenſas, aliàs ſi omnino deficiant, non tenetur locator reficere conductori expenſas, & ſemen, cap. 48. num. 19.

Decl. hoc procedere in remiſſione propter ſterilitatem, ſecus ſi ob factum vel culpam locatoris, quia tunc tenetur reficere omnia damna, etiam lucri ceſſantis, cap. 48. numer. 20.

Intellige ſi factum locatoris non fuerit neceſſarium, ibidem num. 21.

Et ubi damnum provenit ex facto neceſſario, ſi ſit parvum, non reficitur, capit. 48. num. 22.

Et reficienda ſunt damna non ſolùm provenientia ex facto locatoris, ſed etiam ex facto tertii, quem locator prohibere potuit, cap. 48. num. 23.

Remiſſio ſi petatur ob malam qualitatem rei, ſi locator eam ignoravit non debetur, niſi adſit damnum ſufficiens ad eam petendam, cap. 48. num. 24.

Si autem ſcivit, vel ſcire potuit, tunc debetur in quantitate damni, ibid. num. 25.

Remiſſionis mercedis quantitas, ut ſciatur debet conductor probare quantitatem damni, c. 48. n. 26.

Et ubi non poteſt quantitas probari, ſtatur quantitati veriſimili arbitrio Judicis, c. 48. n. 27.

Et poteſt reconcedi res retinenda pro tanto tempore pro quanto fuit ejus uſus impeditus, ibid. num. 28.

Decl. procedere volente conductore, & non aliàs, ib. n. 29.

Et poteſt locator offerre ſe promptum recipere fructus rei, & remittere totam penſionem, c. 48. n. 30.

Et è contra poteſt locator offerre omnes fructus deductis expenſis & ſemine, ibid. num. 31.

7 PACTUM QUOD FIAT REMISSIO MERCEDIS non debet reſtringi ad limites diſpoſitionis juris communis, ſed aliquid ulteriùs operari, c. 49. n. 3.

Lim. ſi pactum dicat *fieri reſtaurum debitum*, quia intelligitur prout de jure, ibid. num. 4.

Idem ſi dictum *quòd fiat reſtaurum conveniens*, ibid. num. 5.

Pactum *quòd fiat remiſſio mercedis* ſufficit, ut aliquid remittat de requiſitis per diſpoſitionem juris, c. 49. n. 7.

Et quid remittat, attendenda voluntas partium, ib. n. 8.

Pactum *quòd fiat remiſſio mercedis in caſu quo de jure fieri non debet, vel è contra*, valet, c. 49. n. 9.

Pactum *quòd fiat remiſſio in caſu inundationis fluminis*, intelligitur, ſi concurrant requiſita in caſu illo, c. 49. n. 13.

Pactum *quòd fiat remiſſio* ſi poteſt plura operari, & non dignoſcatur de quo ſenſerint partes, interpretari debet, ut operetur quod minimum eſt, c. 49. n. 14.

Pactum *quòd fiat remiſſio quamvis damnum non ſit ultra dimidiam*, non intelligitur de damno modico, c. 49. n. 16.

Pactum *quòd fiat remiſſio, in caſu belli & peſtis*, non intelligitur copulativè, ſed ſufficit vel bellum, vel peſtis, cap. 49. numer. 19.

Pactum *quòd conductori non ſit facienda remiſſio*, non eſt validum, ſecundùm aliquos, c. 49. n. 20.

Contrarium probatur verius, ibid. num. 21.

Decl. primam procedere ſi agatur de remiſſione propter impedimentum procedens à facto locatoris, vel ejus, quem locator impedire poteſt, ſecus propter caſus fortuitos, cap. 49. num. 22. & 24.

Pactum *non petendi remiſſionem etiam in caſibus fortuitis*, & latiſſimè conceptum, non comprehendit caſus perimentes ipſam rei ſubſtantiam, cap. 49. num. 72.

Ampl. ſive rei ſubſtantia perimatur in parte, ſive in totum, ibid. num. 73.

Pactum *quòd fieri non debeat remiſſio mercedis in caſibus fortuitis*, eſt iniquum, c. 49. num. 74.

Et eſt ſtrictiſſimè intelligendum ſumendo quamcumque poſſibilem interpretationem, ibid. num. 75.

Pactum prædictum non eſt ita amare accipiendum, ſi appareat recompenſatum, capit. 49. num. 77.

Pactum *quòd non fiat remiſſio*, ſi ſit juratum, comprehendit omnes caſus ſpecialiter exprimendos, cap. 49. n. 79.

Decl. procedere, ſi deficiat tantùm expreſſio, ſecus ſi deficiat conſenſus, & voluntas, ibid. num. 80.

Pactum prædictum juratum non comprehendit caſus inſolitos, de quibus non fuit veriſimiliter cogitatum, cap. 49. numer. 81.

De pactis concernentibus quantitatem damni, vide ſuprà, n. 2.

Renunciatio generalis remiſſionis mercedis, non comprehendit factum partis, cap. 49. num. 27.

Amplia etiamſi factum non poſſit dici culpoſum, cap. 49. num. 28.

Renuntiatio generalis remiſſionis & caſuum fortuitorum reſtringitur ad venientes in fructibus, & non comprehendit venientes in ſubſtantia rei, cap. 49. num. 32.

Renuntiatio remiſſionis mercedis pluribus modis concipitur, capit. 49. num. 33.

Renuntiationis remiſſionis mercedis formula ampliſſima habetur in Bulla boni Regiminis, & refertur in c. 49. n. 114.

Renuntians omni legum auxilio dicitur renuntiare remiſſioni mercedis, cap. 49. num. 34.

Contrarium tenent aliqui, ſed prima eſt magis communis, ibid. num. 35.

Lim. dictam primam opinionem, ut præfata renuntiatio ſuffragetur ſi damnum ſit in fructibus, non in rei ſubſtantia, capit. 49. num. 36.

Lim. 2. ut non ſuffragetur in caſibus inſolitis, ibid. num. 37.

Lim. 3. ut procedat ſolùm ſi locator promiſerit mercedem ſolvere, & remiſſionem non petere, & deinde renuntiaverit omni legum auxilio, ibid. num. 38.

Eſt tamen limitatio ſuſpecta, ib. num. 39.

An ſufficiat *obligatio in forma Cameræ* ad hoc ut cenſeatur renuntiata remiſſio, & peti non poſſit, *vide ſuprà*, n. 3.

Remiſſio mercedis in uno caſu conventa non inducit renuntiationem in aliis, c. 49. n. 45.

Decl. ut ſi aliqui caſus enumerentur exempli cauſa, tunc non cenſeantur excluſi alii, ſecus ſi explicentur limitandi cauſa, cap. 49. num. 46.

Taxativa non ſufficit, ad hoc ut caſus cenſeantur expreſſi limitandi cauſa, cap. 49. n. 47.

Caſuum fortuitorum requiritur renuntiatio ſpecifica, cap. 49 num. 44.

Caſus fortuiti an veniant in renuntiatione periculorum, magna quæſtio eſt, c. 49. num. 50.

Ut quis teneatur de caſibus fortuitis, requiritur pactum ſpeciale, c. 49. n. 53.

Caſus fortuitos ſufficit exprimere ſpecialiter, abſque eo quòd exprimantur in individuo, cap. 49. n. 56.

Caſus fortuiti non veniunt, etiamſi quis ſuſceperit omne periculum, cap. 49. n. 57.

Idem ſi uſus ſit aliis verbis generalibus, uti ſi dixerit, velle ſolvere penſionem omni exceptione remota, vel ſuſceperit in ſe riſicum, aut conduxerit cum omnibus ſuis raſchis, & ſpinellis, c. 49. n. 58.

Idem ſi promiſerit rem locatam manutenere, ib. n. 59.

In renuntiatione caſuum fortuitorum, veniunt etiam valdè inſoliti, ſecundùm aliquos, cap. 49. n. 59.

Contraria tamen eſt magis communis, ibid. num. 61.

Quid ſi conductor expreſsè renuntiaverit caſibus inſolitis, ſeu cogitatis, & incogitatis, c. 49. n. 62.

Renuntiatio expreſsè loquens de caſibus inſolitis, & inopinatis, poteſt intelligi de inſolitis, non autem de inſolitiſſimis, & inopinatis, etiamſi penes prudentiſſimos, cap. 49. n. 65.

Caſibus valdè inſolitis an poſſit renuntiari, controverſum eſt, cap. 49. n. 66.

Caſus inſolitiſſimi, ut comprehendantur in renuntiatione, neceſſaria ſunt verba adeò ampla, ut convincant conductorem voluiſſe emere jactum retis, cap. 49. n. 67.

Caſuum fortuitorum diſtinctio inter inſolitos, & inſolitiſſimos eſt communiter retinenda, licèt ab aliquibus impugnetur, cap. 49. n. 68.

Renuntiatio aliquorum caſuum fortuitorum in ſpecie, ſi adhibita ſit clauſula generalis, *& aliis quibuſcumque*, reſtringitur ad alia ſimilia, & majora non comprehendit, c. 49. n. 69.

Et neque comprehendere minores volunt aliqui, ib. n. 70.

Contraria tamen, maximè ſi non ſit dictum ſimpliciter *aliis*, ſed addita ſit dictio univerſalis, eſt magis communis, & tenenda, cap. 49 n. 71.

Caſus inſoliti qui ſint, & magis inſoliti, ut comprehendantur in renuntiatione, ſtandum eſt arbitrio Judicis, cap. 49. num. 102.

Et Judex conſiderare debebit non ſolùm circumſtantias caſus, ſed etiam qualitates perſonarum, c. 49. n. 103.

Et perpendere etiam verba pacti, ibid. n. 104.

Pactum loquens expreſsè de caſu inopinato, & inſolito, poteſt intelligi, ut non comprehendat inſolitiſſimos, cap. 49. numer. 105.

Caſum prædonum, & bannitorum in ſe ſuſcipiens, non tenetur in caſu exercitus, c. 49. n. 109.

Bulla Clement. 8. quæ dicitur boni regiminis continet præceptum, quòd in locationibus bonorum communitatum apponatur renuntiatio ampliſſima caſuum fortuitorum, cap. 49. num. 113.

RENOVATIO LOCATIONIS.

Facienda melioranti, num. 1.

Succeſſoribus conductoris, num. 2.

De pactis circa eam, num. 3.

De ſtatutis, & conſuetudine, num. 4.

De tacita relocatione quomodo fiat, & alia generalia, n. 5.

Quando locum habeat, num. 6.

Quomodo intelligatur facta, num. 7.

De pactis, & ſtatutis tacitæ relocationis, num. 8.

1 CONDUCTORI QUI MELIORAVIT bona, renovanda eſt locatio, cap. 62. num. 2.
Ampl. procedere tam de jure civili, quàm canonico, ibid. num. 3.
Lim. ut tunc facienda ſit renovatio propter melioramenta, quando agri de ſterilibus fertiles redditi ſunt, cap. 62. numer. 8.
Sufficit tamen in ſolo inutili factam eſſe domum, vel domum ruinoſam fuiſſe reſtitutam, ibid. num. 9.
Etiamſi quid priùs ex re aliquid perciperetur, adhuc poteſt eſſe meliorata ſufficienter, ut debeat renovari locatio, cap. 62, num. 10.
Sterilitas, quæ ſit neceſſaria, & quæ melioramenta ſufficiant, ſtatur arbitrio Judicis ad dictum effectum, ibid. num. 11.
Idem ſi non redactum ad culturam totum prædium, ibidem num. 12.
Lim. 2. ſi conductor prætendens renovationem, melioramenta non probaverit, capit. 62. n. 13.
Et probari debet ſtatus antiquus, quòd terræ eſſent incultæ, & percutiendum tempus præciſum locationis factæ, ibid. num. 14.
Melioramenta ad dictum effectum probari debent ſacta à conductore, cap. 62. num. 18.
Sufficit tamen petentem renovationem eſſe ſucceſſorem univerſalem, vel particularem ejus qui melioravit, ibid. numer. 19.
Qui dictam renovationem petit, non poteſt petere æſtimationem melioramentorum, c. 62. n. 20.
Limit. 3. ſi in locatione conventum fuit bona meliorari, & adhuc locatio fuit reſtricta ad certum tempus, cap. 62. numer. 21.
Et ab hac limitatione non eſt recedendum, licèt aliqui contrarium teneant, ibid. num. 22.
Lim. 4. in colono partiario, c. 62. n. 23.
Decl. limitationem non procedere in prædiis patrimonialibus Civitatis, vel fiſcalibus, c. 62. num. 24.
Lim. 5. ſi melioramenta non ſint facta de licentia, & conſenſu domini, c. 62. num. 25.
Lim. 6. ſi poſt facta melioramenta locatio fuit renovata ad certum tempus, c. 62. n. 26.
Contrarium tenent alii, ibid. num. 27.
Decl. limitationem procedere, ſi renovatio non fuit pro eodem tempore pro quo fuit facta prima conceſſio, ibidem num. 28.
Decl. 2. limitationem procedere, ſi renovatio facta fuit finita locatione culpa conductoris, ſecus ſi per lapſum temporis, c. 62. num. 29.
Lim. 7. ſi conductor juri petendi renovationem renuntiaverit, cap. 62. num. 30.
Lim. 8. ſi dominus reperiiſſet meliorem conditionem quàm factam à conductore, cap. 62. num. 32.
Decl. intelligi de tempore primæ conceſſionis, & incumbere domino onus probandi, quòd meliorem conditionem repererit, ibid. num. 33.
Decl. 2. renovationem faciendam cum eiſdem pactis, quibus facta fuit prima locatio, etiamſi meliora reperiantur, ibid. num. 34.
2 CONDUCTORI ad longum tempus debet locatio renovari, etiamſi non melioraverit, c. 62. n. 35.
Conductori ad modicum tempus non eſt neceſſariò facienda renovatio, cap. 62. n. 38.
Renovationem locationis faciendam eſſe conductori ad longum tempus, procedit etiam in locatione bonorum Eccleſiæ, c. 62. num. 39.
Decl. tunc faciendam eſſe renovationem conductori ad longum tempus, cùm dominus vult alteri relocare, ſecus autem ſi velit pro ſe retinere, c. 62. n. 41.
Ampl. etiamſi adſit ſtatutum, conſuetudo, vel pactum, quòd fiat relocatio, ibid. num. 42.
Domino volente pro ſe retinere, ceſſat æquitas, ut debeat relocationem facere, c. 62. n. 43.
Decl. 2. tunc faciendam relocationem prædictam cùm agitur de locatione perpetua, ſeu ad vitam, vel certas generationes, ſecus ſi agatur de locatione ad certum tempus, cap. 62. num. 45.
Ampliat. etiamſi locatio ſit ad tempus longum, ibidem numer. 46.
Contrarium tenent alii, ibid. n. 47.
Et hæc contraria tutior erit ſi locatio fuerit ad tempus longiſſimum, ibid. n. 48.
Decl. 3. deberi renovationem prædictam, ſi petatur intra annum, aliàs ſecus, c. 62. n. 49.
Lim. ſi dominus locaverit extraneo, quia tunc poteſt peti uſque ad triginta annos, c. 62. n. 50.
Secus ſi fiat locatio conſanguineis conductoris remotioribus, quia tunc debet peti infra annum, c. 62. n. 51.
Lim. 2. ut talis annus non currat, niſi à die quo conſtat de ſcientia proximiorum, ib. n. 52.
Et requiritur ſcientia præciſa, & probari debet ſpecificè cum omnibus ſuis qualitatibus, c. 62. n. 53.
Decl. 4. deberi renovationem prædictam non ſolùm deſcendentibus, ſed etiam tranſverſalibus, cap. 62. num. 54.
Et non ſolùm agnatis, ſed etiam cognatis, ib. n. 55.
Decl. 5. ſufficere petentem renovationem prædictam eſſe proximiorem, abſque eo quòd ſit hæres, c. 62. n. 56.
Contrarium, quòd hoc jus renovationem petendi ſit hæreditarium, ibid. num. 57.
Prima procedit in emphyteuſi ex pacto, & providentia, ſecunda in hæreditaria, c. 62. num. 58.
In hæreditaria mixta non debetur renovatio, niſi habenti qualitatem hæreditariam, c. 62. n. 59.
Renovatio inveſtituræ regulari debet ad normam, & exemplum inveſtituræ renovatæ, cap. 62. n. 60.
Renovatio iſta ſi debeatur hæredi, & agatur de emphyteuſi Eccleſiaſtica, non attenditur, quòd quis ſit excluſus ab hæreditate per ſtatutum laicale, cap. 62. n. 61.
Renovatio iſta in emphyteuſi hæreditaria proximioribus debetur, ſi hæres non ſit capax, c. 62. n. 62.
Et è contra in emphyteuſi ex pacto, ſi non adſint proximiores capaces, debetur hæredi, c. 62. n. 63.
Intellige, ubi nullus adſit proximus capax, ib. n. 64.
Et inter proximos nulla habetur ratio agnationis, vel cognationis, ſed ſola proximitas attenditur, ibid. n. 65.
Conſuetudo circa hanc prælationem concedendam, & cui concedi debeat, attenditur, c. 62. n. 66.
Decl. 6. attendi proximitatem reſpectu ultimi poſſeſſoris, non primi inveſtiti, cap. 62. num. 73.
Contr. tenent alii, ibid. num. 74.
Et in hæreditaria petens renovationem, debet eſſe hæres ultimi, non primi, ibid. num. 75.
Re emphyteutica, ſeu locata, alienata, vel in diviſione obventa uni, ejus tantùm perſona attenditur, & qui ſit ei proximior, cap. 62. num. 76.
Decl. 7. ut ſi concurrant plures in eodem gradu, debeat renovatio fieri omnibus, c. 62. n. 77.
Ampl. etiamſi in prima inveſtitura vocatus ſit tantùm unus, ibid. num. 78.
Intellige ſi omnes intra annum petant, ibid. n. 79.
Decl. 8. poſſe peti etiam à fœmina renovationem emphyteuſis, ſeu locationis rei Eccleſiæ, cap. 62. n. 80.
Ampl. etiamſi prima locatio facta ſit pro maſculis tantùm, ibid. num. 81.
Ampl. 2. etiamſi adſint maſculi agnati remotiores, ibidem num. 82.
Decl. 9. non deberi renovationem, ſi petatur re non integra, quando ſcilicèt dominus devenit ad locationem, ſeu traditionem favore alterius, c. 62. n. 84.
Contrarium tenent alii, & eſt verior opinio, cap. 62. num. 85.
Prima procedit ſi lapſus ſit annus, & facta relocatio alteri conſanguineo, vel triginta anni, & facta relocatio extraneo, cap. 62. num. 86.
Decl. 10. poſſe peti renovationem finita locatione abſque culpa conductoris, ſecus è contra, c. 62. n. 87.
Decl. 11. poſſe conductorem huic juri petendi renovationem renuntiare, c. 62. n. 88.
Et renuntiatum cenſetur per pactum, quòd finita locatione bona revertantur libera ad dominum ſecundùm aliquos, c. 62. num. 89.
Contraria opinio eſt verior, ibid. n. 90.
Requiritur renuntiatio expreſſa, ibid. n. 91.
Nec ſufficit expreſſa in uno caſu, ut proſit in alio, c. 62. num. 92.
Et non ſufficit pactum, quòd Dominus poſſit pro ſe retinere niſi additum, & cui vult relocare, ibid. n. 94.
Decl. 12. non impediri hanc petitionem renovationis ex eo quòd præcedens locatio fuerit declarata nulla ex defectu ſolemnitatum, cap. 62. n. 95.
Decl. 13. quòd volens hanc prælationem offerre debeat omnes conditiones, quas dominus reperit ab alio quocumque, c. 62. n. 96.
In locatione rerum Eccleſiæ non attenditur pro meliori conditione, quod ſolvitur Prælato, ſed ſolùm quod cadit in utilitatem ipſius Eccleſiæ, ibid. n. 97.
Omiſſio oblationis ſimilis illi factæ per extraneum, non nocet proximo qui de ea non fuit certioratus, ib. n. 98.
Decl. 14. non deberi renovationem, ſi locatio facta fuerit propter aliquam ſpecialem cauſam, uti propter benemerita, cap. 62. num. 99.
Intellige procedere declarationem in renovatione neceſſaria, non in voluntaria, cap. 62. n. 100.
Decl. 15. ut obligatio faciendi renovationem non liget ſupremum Principem, c. 62. n. 101.
Intellige poſſe Principem huic jure derogare, ſi velit, ſed non creditur velle, cap. 62. n. 102.
Decl. 16. ut is cui competit hoc jus petendi renovationem, poſſit bona retinere, c. 62. num. 103.
Intellige poſtquàm dominus declaravit velle alteri locare, ib. num. 104.
Decl. 17. hoc jus petendi renovationem eſſe merè perſonale, & ideò cedi non poſſe, c. 62. n. 105.
Intellige procedere in proximiore, ſecus autem in ultimo conductore, ibid. num. 106.

Et ulti-

Digitized by Google

Et ultimus conductor, ſi relinquat jus petendi renovationem, pendet à voluntate domini ei adhærere, vel non, ibid. num. 107.
Et non ſufficit legatam eſſe rem, ad hoc ut veniat jus petendi renovationem in emphyteuſi ex pacto, c. 62. n. 108.
Neque ſufficit in emphyteuſi hæreditaria ad compellendum dominum, ſed requiritur ut legat in ſpecie jus petendi renovationem, ib. num. 109.
Sed poteſt dominus, ſi velit, legatum approbare, etiam in emphyteuſi ex pacto, Ibid. num. 110.
Decl. 18. ut pro hac renovatione conſequenda, non competat actio realis, cap. 62. num. 111.
Intellige declarationem procedere in renovatione debita ex pacto, non in iſta, aliiſve ex lege, & æquitate debitis, ib. num. 112.
Cui competit iſta renovatio, Rota dat immiſſionem, cap. 62. num. 115.
Et condemnat poſſeſſorem reſtituere fructus, ibidem numero 116.
Decl. 19. non deberi hanc renovationem, ſi res locata alienata ſit cum aliqua bonorum univerſitate, cap. 62. num. 117.
Decl. 20. hoc jus petendi renovationem non competere ultra ſeptimum gradum, cap. 62. num. 118.
Decl. 21. ut quando devenitur ad hanc renovationem, citari debeant poſſeſſores bonorum, c. 62. num. 119.
Decl. 22. hoc jus petendi renovationem non procedere in feudis, ibid. num. 120.
Decl. 23. ut ſi iſta renovatio fiat de emphyteuſi, requiratur ſcriptura, c. 62. n. 121.
In omnibus caſibus in quibus tenetur quis locare, tenetur etiam, vigente eadem ratione relocare, capit. 63. num. 1. & cap. 53. num. 3.
3 PACTUM, quòd locatio finita debeat renovari, eſt præter naturam contractus, capit. 63. num. 1.
Et eſt validum, ibid. num. 2.
Et non requirit de neceſſitate ſcripturam, ibid. n. 3.
In emphyteuſi, & locatione rerum Eccleſiæ ad longum tempus eſt prohibitum, cap. 63. num. 4.
Ampl. ut non valeat etiamſi locatio cum dicto pacto facta ſit cum ſolemnitatibus de jure requiſitis, ibid. num. 5.
Secus ſi ſit cum Beneplacito Apoſtolico, ibid. num. 6.
Ampl. 2. non ſufficere obſervantiam contractus per centum annos, niſi probetur obſervantia ipſius pacti, cap. 63. numer. 7.
Et non ſufficeret renovationes fuiſſe factas, ſi tamquam Eccleſiæ non utiles fuiſſent nullæ, ibid. num. 8.
Ampl. 3. ut quamvis eſſet validum, & ligaret Prælatum inferiorem illud apponentem, non ligaret Papam, capit. 63. num. 9.
Ratio cur dictum pactum in rebus Eccleſiæ non valet, eſt, ne eo mediante, locatio protrahatur ultra tempus permiſſum, cap. 63. num. 10.
Pactum prædictum valet, ubi locatio rei Eccleſiæ illo ſervato non protrahitur ultra tempus permiſſum, capit. 63. numer. 11.
Pactum renovandi locationem oppoſitum ab eo, qui non poteſt liberè pro quocumque tempore locare, non valet, cap. 63. num. 12.
Pactum relocandi quando non poteſt apponi, an appoſitum vitietur, vel vitiet totum contractum, pendet è dignoſcendo, an partes ſine eo contraxiſſent, vel non, c. 63. n. 13.
Pactum renovandi locationem, non eſt ejus renovatio, cap. 63. num. 14.
Pactum renovandi locationem, non mutat in aliquo naturam contractus cui adjicitur, c. 63. n. 15.
Pactum renovandi locationem non ligat ſucceſſorem ſingularem, cap. 63. num. 16.
Nec tribuit actionem contra tertium poſſeſſorem bonorum, ibid. num. 17.
Locator vigore pacti de relocando non poteſt compelli præciſè ad relocationem, ſed liberatur ſolvendo intereſſe, c. 63. n. 18.
Promittens relocare poteſt alteri concedere, & valet conceſſio, cap. 63. num. 20.
Contrarium tenent alii, ibid. n. 21.
Decl. primam procedere in locatione ad breve tempus, ſecundam in locatione ad tempus longum, c. 63. n. 22.
Contrarium, quòd prima procedat etiam in locatione ad tempus longum, ibid. num. 23.
Secus in emphyteuſi, ibid. num. 24.
Decl. non procedere, quòd obligatus relocare, poſſit locare alteri, ſi obligatio non ſit ex pacto, ſed ex lege, vel ſtatuto, cap. 63. num. 25.
Idem ſi pactum ſit munitum juramento, & hypotheca bonorum, cap. 63. num. 26.
Obligatio de obſervando pactum relocandi præciſè ceſſat poſtquam promittens bona alteri conceſſit, c. 63. n. 30.
Decl. tunc poſſe dominum non obſtante pacto relocandi alteri concedere, cùm locatio eſt ad certum tempus, ſecus ſi perpetua, vel ad certas generationes, c. 63. n. 31.
Conductor cum pacto renovandi debet renovationem petere, aliàs locatio, non obſtante pacto, expirat, cap. 63. n. 32.
Quælibet tamen cauſa conductorem excuſat, vid. in verb. *Locatio*, num. 15. in fin.
Ampl. ut neceſſe ſit petere renovationem ante finitum tempus locationis, ibid. num. 33.
Limit. ſi locatio ſit in perpetuum cum pacto renovandi, ib. num. 34.
Et quòd numquam neceſſe ſit petere renovationem ante finitam locationem, ſed peti poſſit poſtea infra annum, cap. 63. num. 35.
Et quòd peti poſſit etiam poſtea uſque ad triginta annos, ibid. num. 36.
Contrarium quo ad hoc, ibid. n. 37.
Decl. primam procedere ſi verba ſunt directa in dominum, ut renovare debeat, ſecus è contra, cap. 63. num. 38.
Pactum renovandi locationem eſt ſtrictè intelligendum, cap. 63. num. 51.
Et ſi poteſt intelligi de unica renovatione, debet ad eam reſtringi, ibid.
Si dictum ſit, *ad renovandum de novennio in novennium*, non poteſt intelligi de unica renovatione, c. 63. n. 52.
Pactum relocandi primo conductori, intelligi debet in caſu quo dominus velit relocare, non ſi velit pro ſe retinere, cap. 63. num. 53.
Pactum renovandi locationem in Eccleſiaſticis intelligitur, ſi in relocatione adſit utilitas Eccleſiæ, capit. 63. num. 56.
Et intelligitur finita locatione per lapſum temporis, non autem ob pacta non ſervata, ibid. num. 57.
Relocatio vigore pacti, quòd ſi non fiat diſdicta, cenſeatur facta relocatio, non eſt tacita, ſed expreſſa, c. 39. n. 59.
4 ROMÆ adeſt ſtatutum, *cap. 124. lib.* 1. de locationibus ad certas generationes renovandis, capit. 63. num. 58.
In emphyteuticis etiam Eccleſiaſticis adſunt conſuetudines, & concordiæ, ſeu ſtatuta, ut renoventur pluribus in locis, cap. 63. num. 59.
Statutum quòd dominus finita locatione teneatur eam renovare, eſt contra jus, & debet ſtrictè intelligi, capit. 63. num. 72.
Statutum mandans fieri relocationem tribuit condictionem, cap. 63. num. 75.
Conſuetudo renovandi locationem ſucceſſoribus ultimi conductoris intelligitur in caſu, quo dominus velit aliis concedere, cap. 63. num. 72.
Secus ſi probetur in ſpecie conſuetudo quòd teneatur relocare etiam ſi velit pro ſe retinere, ibid. num. 79.
Conſuetudo prædicta an poſſit probari per teſtes, itaut concedenda ſit remiſſoria ad eam probandam, cap. 63. numero 80.
Conſuetudo relocandi non inducitur ex eo quòd dominus fuerit ſolitus relocare, niſi probetur eum voluiſſe pro ſe retinere, & non potuiſſe, cap. 63. num. 81.
5 LOCATIO tacitè renovatur cùm conductor finita expreſſa rem retinet, & locator non contradicit, c. 64. n. 1.
Et hæc eſt præſumptio juris, ibid. num. 2.
Et eſt favorabilis, ibid. num 3.
Relocatio tacita non inducitur ſtatim finita expreſſa, ſed requiritur tempus conſiderabile, cap. 64. num. 146.
Et quantitas temporis relinquitur arbitrio Judicis, ibidem, num. 147.
Relocatio tacita allegari non poteſt à conductore, qui pro parte ſua non adimplevit, cap. 64. num. 148.
Relocatio tacita non procedit ſi continuatum ultra triginta annos, quia præſumitur perpetua, cap. 64. num. 153.
Relocatio tacita ubi non intrat, non poteſt peti merces actione locati, cap. 64. num. 154.
Relocatio tacita non procedit ex ſolo curſu temporis, ſed requiritur ulteriùs conductorem continuare in re, & locatorem præſtare patientiam, cap. 64. num. 119.
Patientia locatoris quòd conductor continuet in prædio locato, ſatis probatur eo quòd docetur de ejus ſcientia, cap. 64. num. 145.
Relocatio tacita non eſt eadem cum expreſſa, cap. 14. §. 2. n. 13.
Conductor finito tempore locationis non poteſt licitè retinere rem abſque renovatione, cap. 64. num. 4.
Dominus ſciens, & patiens conductorem finita locatione remanere in fundo, cenſetur conſentire, ut habeat eo modo quo prius, cap. 64. num. 6.
Relocatio tacita allegari non poteſt à conductore penſionem non ſolvente, cap. 64. num. 149.
Ampl. procedere ſtante ſtatuto tacitam relocationem inducente, quia non procedit favore non adimplentis, ibidem num. 150.
Ampl. ſufficere opponi de non adimplemento, ibidem numer. 151.
Ampl. ut ſi ſtatutum inducat tacitam relocationem favore ſolventis debitis temporibus, non ſufficiat ſolviſſe poſtea, cap. 64. num. 152.
6 RENOVATIO tacita locationis procedit etiam in locatione prædiorum Reipublicæ, capit. 64. num. 37.
Et in locatione Gabellarum, capit. 64. num. 41.
Idem eſt in locatione bonorum Eccleſiæ dictæ, cap. 64. numer. 38.

Lim. ſi non conſtet de ſcientia Prælati, vel Adminiſtratoris Reipublicæ, quæ probari debet, ibid. num. 39.
Lim. 5. ſi locatio noo ſit facta nomine Eccleſiæ, vel officii, cap. 64. n. 40.
Renovatio tacita locationis non procedit, ſi in ſcriptis certum tempus conductionis comprehenſum eſt, cap. 64. num. 59.
Intellige procedere ſi contractus ſit celebratus in ſcriptis, itaut ſcriptura fuerit de ſubſtantia, non ad ſolam probationem, ibid. num. 60.
Intellige 5. procedere declarationem in caſu, quo in ſcriptis tempus certum, & limitatum durationi præfinitum ſit, cap. 64. num. 61.
Relocatio tacita procedit non ſolùm in primo anno, ſed etiam in ſubſequentibus, cap. 64. num. 63.
Intellige in tacita relocatione inducta per jos commune, ſecus in inducta per ſtatutum diſponens cenſeri ſactam relocationem pro tempore pro quo erat prima, ibid. n. 64.
Sed ceſſante relocatione ſtatutaria, intrat relocatio juris communis, cap. 64. num. 65.
Relocatio tacita procedit ex utriuſqoe contrahentis conſenſu, ſecus ſi unus non poſſit conſentire, cap. 64. num. 66.
Et procedit tantùm in contractu locationis, non in aliis, c. 64. num. 99.
Procedit tamen tacita renovatio etiam io precario, cap. 66. num. 100.
Relocatio tacita procedit etiam in locatione operarum, cap. 64. num. 111.
Relocatio tacita non procedit, quando unus ex condominis domus condusit ab aliquo partem ſuam, cap. 64. num. 117.
Contrarium verius, ibid. n. 118.
Furere ſi ceperit locator, vel conductor, tacita relocatio non procedit, cap. 64. num. 67.
Lim. ſi furioſus habeat curatorem ſcientem, & conſentientem, Ibid. num. 68.
Mortuo locatore, vel conductore non habet locum tacita relocatio, cap. 64. num. 69.
Lim. ſi adſit hæres qui ſciat conductorem continuare, ibidem num. 70.
Hæreditate jacente inducitur tacita relocatio, ſecundùm aliquoa, cap. 64. num. 74.
Contrarium verius, ibid. n. 75.
Relocatio tacita non ſolùm ceſſat mortuo locatore, ſed etiam mortuo conductore, cap. 64. num. 76.
Et ubi hinc inde eſt hæres, probanda ſcientia utriuſqoe, ib. num. 77.
Et ubi adeſt hæres cum beneficio, tacita relocatio non intrat, niſi ei expediat, cap. 64. num. 78.
Intellige non intrare tacitam relocationem, ſi obligaretur de proprio, ibid. num. 79.
Relocatio tacita non procedit, ubi in contractu requiruntur ſolemnitates, cap. 64. num. 84.
Contrarium tenet Rota, ibid. n. 85.
Relocatio tacita ooo inducitur, ubi dominus ignorat conductorem continuare, cap. 64. num. 81.
Et ſufficit ignorantia præſumpta, ibid. num. 82.
Et probanda eſt ſcientia, ibid. num. 83.
Relocatio tacita non procedit, ubi adſunt conjecturæ vel præſumptiones contrariæ mentis, cap. 64. num. 88.
Relocatio tacita non habet locum, ſi dominus litigavit pro expulſione conductoris, cap. 64. num. 89.
Intellige ſi obtinuit, vel proſequebatur litem, ibid. n. 90.
Relocatio tacita non procedit, ſi in locatione promiſſa ſit rei reſtitutio libera, & renunciatum omni legum auxilio, cap. 64. num. 91.
Idem ſi adſit renuntiatio loqolliinatus, ibid. num. 92.
Idem ſi adſit pactum quòd relocatio locum habere non debeat, ibid num. 93.
Relocatio tacita locum non habet, ſi dominus rogavit amicos, ut inducerent conductorem ad reconducendum, cap. 64. num. 94.
Idem ſi allegata locatio expreſſa, & non probata, ibidem num. 95.
Relocatio tacita debet allegari, aliàs Judex non ſupplet, cap. 64. num. 96.
Relocatio tacita ceſſat, ſi durante tempore quo durare debuiſſet, dominus recepit bona, capit. 64. num. 97.
A relocatione tacita, tacitè receditur, cap. 64. oum. 98.
Relocatio tacita non procedit in venditione fructuum pro annuo pretio, c. 64. n. 101.
Relocatio tacita non procedit in colonia partiaria, vel conductore ſolvente in fructibus, c. 64. n. 102.
Contrarium verius, ibid. n. 103.
Decl. primam procedere in relocatione inducta per ſtatutum, ibid. num. 104.
Relocatio tacita non procedit in emphyteuſi, ſecundùm veriorem, cap. 64. num. 105.
Ampl. etiamſi emphyteuſis ſit ad renovandum, ibid. n. 106.
Contrarium tenent aliqui, ibid. num. 107.
Relocatio tacita non habet locum in locatione ad longum tempus, cap. 64. n. 108.
Contrarium tenent aliqui, ibid. num. 109.
Relocatio tacita procedit etiam io locatione operarum, cap. 64. num. 111.
Decl. ſecus eſſe in officiis, quæ ex neceſſitate geruntur, cap. 64. num. 113.
Et ubi hinc inde non adeſt, ubi argui poſſit renovatio, ib. num. 114.
Relocatio ut ceſſet, non eſt neceſſaria diſdicta, c. 64. n. 120.
Vid. in verb. *Diſdicta*.
Relocatio tacita locum non habet, ſi unus ex contrahentibus apertè declaret nolle continuare, & alius hoc ſciat, & taceat, c. 64. n. 132.
Decl. procedere in terminis juris communis, ſecus autem ſtante ſtatuto, vel pacto, quòd diſdicta non facta, cenſeatur renovata locatio, ib. num. 133.
Renovatio tacita locationis procedit etiam io locatione bonorum Eccleſiæ, c. 14. §. 2. num. 12.
Renovatio tacita procedit etiam io locatione mobilium, & ſe moventium, capit. 64. num. 115.
Contr. ibid.
Decl. primam procedere in rebus locari ſolitis, capit. 64. numer. 116.
Renovatio tacita noo procedit, ubi ſocius conduxit à conſocio partem ſuam, ſecundùm aliquos, c. 64. n. 117.
Contr. verius, ibid. num. 118.
7 PACTUM de non expellendo appoſitum in locatione, cenſetur repetitum in tacita relocatione, c. 64. n. 9.
Fidejuſſorum obligatio in locatione præſtitorum noo cenſetur repetita in tacita relocatione, cap. 64. num. 11.
Pignorum obligatio facta à tertio pro locatione, cenſetur repetita in tacita relocatione, cap. 64. num. 12.
Obligatio pendens à voluntate tertii non cenſetur repetita in tacita relocatione, c. 64. n. 13.
Ampl. non ſufficere fidejuſſorem, ſeu tertium, qui pignora obligavit, ſcire conductorem in conductione remanere, ib. num. 14.
Lim. ſi conductor aliquid in pignoribus faciat tertio ſciente, c. 64. num. 15.
Lim. 2. ſi in inſtrumento locationis adfuiſſet pactum tacitæ renovationis, & fidejuſſor ei acceſſiſſet, ib. n. 16.
Secus ſi obligatio fuiſſet alterata, ib. num. 17.
Pœna in contractu locationis appoſita, non cenſetur repetita in tacita relocatione, c. 64. num. 18.
Pactum de affrancando in locatione appoſitum non cenſetur renovatum in tacita relocatione, cap. 64. num. 19.
Secus ſi appareret pactum eſſe factum intuitu ipſius contractus, ibid. n. 20.
Ampl. non cenſeri renovatum pactum prædictum, etiamſi adſit ſtatutum, quòd locatio cenſeatur renovata, ibidem num. 21.
Pactum executivum in locatione appoſitum non cenſetur in tacita relocatione renovatum, c. 64. n. 22.
Reconductio cenſetur facta cum eiſdem qualitatibus, cum quibus facta fuerat prima conductio, cap. 17. num. 39. & cap. 64. num. 8.
Miniſter cenſetur reconductus à ſucceſſore pro eodem ſalario præſtito ab anteceſſore, cap. 17. num. 3.
Decl. procedere ſi reconductus idem Miniſter, ſecus ſi alius, c. 17. num. 27. & 28.
Renovatio locationis tacita cenſetur cum duratione pignorum in prima locatione datarum, capit. 64. n. 7.
Obligatio Cameralis, & Guarantigia non cenſetur in tacita renovatione locationis repetita, cap. 64. n. 25.
Ampl. etiamſi adſit ſtatutum quòd cenſeatur repetitum inſtrumentum, ib. num. 24.
Secus in renovatione expreſſa, quia in ea cenſetur repetita obligatio Cameralis, & juramentum, c. 64. n. 25.
Contrarium quòd pacta executiva cenſeaotur repetita in tacita relocatione, ibid. num. 26.
Decl. primam eſſe veriorem de rigore juris, ſed in praxi dari executivam etiam pro locatione tacitè renovata, capit. 64. num. 27.
Lim. ut non poſſint cenſeri renovatæ conditiones locationis in tacita relocatione, ſi conſtet de contraria mente, ibid. num. 28.
Et ſufficiunt conjecturæ, & præſumptiones, ib. n. 29.
Et ſufficit contractum eſſe mutatum in ſubſtantialibus, cap. 64. num. 30.
Lim. 2. in eis quæ requirunt aliquid præter conſenſum, ib. num. 31.
Inſtrumentum locationis non poteſt cenſeri tacitè repetitum in relocatione tacita, c. 64. num. 34.
Pacta quæ oon ſunt de natura contractus locationis, non cenſentur repetita in tacita relocatione, etiamſi adſit ſtatutum quòd cenſeatur renovata locatio cum eiſdem pactis, capit. 64. num. 36.
Renovatio tacita locationis non cenſetur facta ad idem tempus, quo erat prima locatio, ſed tantùm ad annum, cap. 64. num. 42.
Ampl. etiamſi conſtaret de ſolito locandi ad tempus longius, niſi probetur ſolidum in ipſa relocatione tacita, ibidem, num. 43.

Ampl.

Ampl. 2. cenſeri ad annum, etiamſi prima eſſet ad minus tempus, ib. num. 44.
Decl. cenſeri ad annum in prædio ruſtico, at in urbano cenſeri tantùm pro tempore, quo conductor inhabitaverit, cap. 64. num. 45.
Decl. 2. cenſeri ad annum in prædio reddente fructus quolibet anno, & prædii reddentis fructum quolibet quinquennio, cenſeri ad quinquennium, cap. 64. num. 47.
Et prædii reddentis fructus bis in anno, cenſetur ad ſex menſes, cap. 64. num. 48.
Et tacita prædii reddentis fructus uno anno abundantes, alio tenues, cenſetur ad biennium, ibid. num. 49.
Et relocatio tacita prædii ruſtici reddentis fructus æquales in qualibet anni parte, cenſetur facta pro rata temporis, pro qua prædium fuit retentum, cap. 64. num. 50.
Et relocatio tacita prædii urbani, ex quo non percipiuntur fructus æquales in qualibet anni parte cenſetur facta ad annum, cap. 64. num. 51.
Relocatio tacita triremium cenſetur ad annum, cap. 64. numer. 52.
Relocatio tacita molendini olei, cenſetur ad annum, cap. 64. num. 53.
Relocatio tacita officii Notariatus cenſetur facta de die in diem, cap. 64. num. 54.
Relocatio tacita pro quanto tempore cenſeatur facta, ſtantibus diverſis circumſtantiis, ſtatur arbitrio Judicis, cap. 64. numer. 55.
Et ejus partes erunt indagare mentem partium, quæ etiam tacita attenditur, ibid. num. 56.
Et ponderandum an res locata habeat majorem ſimilitudinem prædio ruſtico, quàm prædio urbano, ibid. num. 57.
Relocatio tacita domorum in locis in quibus ſolitæ ſunt locari in certo tempore cenſetur ad annum, cap. 64. num. 58.
Statutum quòd relocatio intelligatur pro eodem tempore quo in prima locatione, procedit etiam in locatione ad longum tempus, capit. 64. num. 110.
Reconductio Medici regulatur ad inſtar reconductionis prædiorum ruſticorum, cap. 64. num. 118.
8 PACTUM, quòd locatio cenſeatur tacitè renovata per continuationem abſque diſdicta, eſt expreſſio ejus, quod tacitè ineſt, cap. 14. §. 2. num. 15.
Eccleſiaſticorum bonorum locatio ad triennium cum pacto tacitæ renovationis non valebit, ſi adſit conventio de facienda diſdicta in tempore proximo ipſi locationi, capit. 14. §. 2. num. 16.
Et generaliter non valet locatio dicto modo facta ubicumque adſunt conjecturæ, quòd facta ſit in fraudem legis, ibid. n. 17.
Relocatio vigore pacti, quòd ſi non fiat diſdicta, cenſeatur facta relocatio, non eſt tacita, ſed expreſſa, cap. 39. n. 59.
Statutum inducens tacitam relocationem non procedit adverſus minorem prohibitum ſine ſolemnitatibus locationem facere, cap. 64. num. 149.
Alia plura de ſtatutis, & pactis circa tacitam renovationem habes ſupra in præcedentibus, num. 1.

RENUNTIATIO.

RENUNTIATIO generalis non valet, cap. 49. num. 25.
Decl. procedere in judiciis, non in contractibus, ibid. num. 26.
Renunciatio læſionis facta a majore, & cum juramento valet, cap. 18. num. 98.
Vid. in verb. *Læſio*.
Renuntiatio caſuum fortuitorum, & remiſſionis mercedis, Vid. in verb. *Remiſſio mercedis*, num. 7.
Renuntiatio facultatis petendi renovationem locationis, vid. in verb. *Renovatio*, num. 2.
Renuntiatio non poteſt extendi de caſu ad caſum, capit. 62. num. 93.

REPRÆSENTATIO.

REPRÆSENTATIO non habet locum, ubi ſola proximitas attenditur, cap. 62. n. 67.
Repræſentatio locum habet ad effectum aſſequendi prælationem in nova locatione, cap. 62. num. 68.
Repræſentatio licèt proximiorem non faciat in gradu ſanguinis, tamen facit proximiorem in gradu ſucceſſionis, c. 62. n. 69.

RES.

RES, quæ non durant ultra triennium, abſque notabili deterioratione, ſervari non poſſe dicuntur, cap. 14. §. 5. n. 2.
Res abſens, & non exiſtens locari poteſt, c. 16. n. 9.
Res, & merces non ſunt neceſſariæ ad ſubſtantiam, & perfectionem locationis, ſed ad effectum, c. 26. n. 11.
Res, & merces non ſufficit, quòd ſint expreſſæ in locatione, ſi res non eſt certa, vel mercedis non eſt expreſſa quantitas, cap. 17. num. 32.
Decl. non procedere ſi certitudo rei, & quantitatis haberi poteſt à ſolito, cap. 17. num. 33.
Decl. 2. procedere de rigore juris, ſecus autem de æquitate canonica, cap. 17. num. 34.
Rei ſuæ quilibet moderator, & arbiter, c. 20 n. 1.
Rem ſuam locare, vel vendere nemo cogitur, c. 20. n. 2.
Regula, quòd nemo cogatur locare, vel vendere, patitur 68. fallentias relativè, cap. 20. num. 4.
Rem ſuam, qui locare vult, non tenetur potiùs uni, quàm alteri locare, capit. 20. num. 3.
Res particularis alteri rei particulari accedere, & de ejus pertinentiis eſſe non poteſt, cap. 23. num. 100.
Res aliena non poteſt obligari, cap. 40. num. 88.
Decl. procedere in obligatione hominis, non in obligatione legis, ibid. num. 89.
Res cenſetur diviſibilis, ſi una pars reddit tantam utilitatem reſpectu partis quantam tota reſpectu totius, cap. 9. num. 15.
Res communis cum alio eſt etiam propria, c. 7. num. 30.
Res dicitur ſolita locari, cùm adeſt una locatio cum beneplacito, vel duæ cum curſu quadraginta annorum, c. 14. §. 4. num. 5.

RESCRIPTUM.

RESCRIPTUM Imperatori, licèt favore unius emanatum, facit jus quo ad omnes, ſi æquum, & in corpore juris relatum, cap. 18. num. 36.

RESIGNANS, RESIGNATARIUS.

RESIGNANS ſi conductor expellatur à reſignatario, tenetur ei ad omnia damna, cap. 61. num. 220.
Idem procedit in quolibet alio officium dimittente, ibidem num. 221.
Ampl. ut ſi conductor ſtipulatus ſit de evictione, reſignans tenetur etiam ad lucrum ceſſans, ibid. num. 222.
RESIGNATARIUS tenetur ſtare locationi factæ à reſignante, ſecundùm aliquos, cap. 61. num. 217.
Contrarium verius, ibid. num. 218.
Reſignatarius dicitur potiùs habere cauſam à Papa, quàm à reſignante, cap. 61. num. 219.
Reſignatarius beneficii non habet cauſam à reſignante, ſed à Papa, c. 37. num. 53.

RESOLUTIO.

UNUMQUODQUE diſſolvitur eo modo quo colligatum eſt, capit. 58. num. 1.
Solemnitas requiſita in contractu requiritur etiam in diſtractu, cap. 58. num. 12.
Decl. procedere ſi ſolemnitas fuit neceſſariò, ibid. num. 13.
Et ubi non deficiat qualitas propter quam neceſſaria fuit, ibid. num. 14.
Conſtitutum, & precarium adhibitum in contractu requiritur etiam in diſtractu, cap. 58. num. 15.
Scriptura, & ſtipulatio in contractu adhibita, requiritur etiam in ejus reſolutione, ſeu diſtracto, cap. 58. num. 16.
Contrarium, ibid. num. 17.
Decl. ſcripturam requiri in reſolutione emphyteuſis, ibid. n. 18.
Reſolutio jure datoris, reſolvitur jure acceptatoris, c. 61. n. 61.

RESTAURATIO.

Vid. in verb. *Melioramenta*.

RESTITUTIO.

RESTITUTIO rei locatæ fieri debet finita locatione, capit. ult. num. 1.
Rei locatæ reſtitutio celeritatem deſiderat, capit. ultim. numer. 150.
Conductor recuſans reſtituere rem locatam finita locatione condemnatur ultra eam tradere domino etiam valorem ipſius, cap. 65. num. 2.
Decl. procedere ſi contumax ſit uſque ad ſententiam, ibid. num. 3.
Decl. 2. procedere ſi actum ſit rei condictione, ſecus ſi actione locati, ibid. n. 4.
Praxis petendi dictam æſtimationem relativè, c. 65. num. 5.
Conductor tenetur reſtituere rem locatam in eadem eſſentia, & eodem ſtatu, quo eam recepit, c. 65. n. 6.
Et ſi eam in illo non conſervavit, tenetur eam ad illum reducere, ibid. num. 7.
Et ſi poteſt eam reſtituere, non liberatur ſolvendo intereſſe, ibid. num. 8.
Secus ſi ſit impoſſibile, uti quia res perierit, ibid. num. 9.
Conductor tenetur reſtituere rem non ſolùm in ſubſtantia, ſed etiam cum eiſdem qualitatibus, cum quibus recepit, c. 65. num. 10.
Conductor qui recepit agros cultos, vel cum fructibus pendentibus, tenetur eos eodem modo illos reſtituere, cap. 65. num. 11.
Et aliàs tenetur ad damna, & intereſſe, ibid. num. 12.
Conductor, qui recepit agrum ſeminatum, non ſatis eſt, quòd reſtituat ſemen, & impenſas in ſeminando, ſed debet etiam reſtituere damnum fructuum non perceptorum, cap. 65. num. 13.
Ampl. procedere etiamſi in locatione adſit pactum, quòd in dicto caſu liceat domino partem ſeminum reſtituere, ibid. num. 14.
Re mobili locata per longum tempus non reſtituta ſi perempta ſit, à die peremptionis non debentur amplius mercedes, cap. ult. num. 17.

Si non perempta, reſtituenda una cum intereſſe non excedente valorem rei, ibid. nu. 18.
Conductor denegans finita locatione rem reſtituere dicitur invadere, & ſpoliare, c. ult. n. 37.
Et competit adverſus eum reintegratio, & actio ſpolii, ibid. num. 38.
Ampl. etiam contra ſingularem ſucceſſorem conductoria, cap. ult. num. 39.
Dominus finitâ locatione poteſt petere reſtitutionem *ex l. fin. C. de acq. poſſeſſ.* cap. ult. num. 40.
Reſtitutio poſſeſſionis rei locatæ impeditur domino, ſi conductor opponat aliquam juſtam cauſam retinendi, c. ult. n. 45.
Contumacia conductoris in reſtituendo rem, probatur ex quo pulſatus rem non dimiſit, cap. ult. num. 73.

RESTITUTIO IN INTEGRUM.

RESTITUTIO in integrum non competit, ſi contractus ſit nullus, cap. 10. num. 53.
Minori datur reſtitutio in integrum adverſus omiſſam petitionem renovationis, cap. 63. num. 44.
Idem in aliis gaudentibus privilegio minorum, cap. 63. numer. 45.
Idem ſi adſint majores, & minores admixti, ibid. n. 46.
Etiam ſi dominus alteri locaſſet, ibid. num. 47.
Et etiam elapſo quadriennio, ibid. num. 48.
Hæredi competit reſtitutio in integrum adverſus non petitam renovationem debitam ex pacto cum defuncto, cap. 63. num. 49.
Ampl. nec impedit per ſcientiam locationis, niſi ſciverit pactum, ibid. num. 50.

R E T E N T I O.

Quid ſit, n. 1.
In quo judicio, & quando opponi poſſit, n. 2.
Cui competat, n. 3.

1 RETENTIO EST exceptio, non actio, cap. 42. num. 42.
Retentio eſt ſpecies compenſationis, in & quid à compenſatione differat, cap. 42. num. 85.
Retentio eſt exceptio favorabilis, & poteſt opponi etiamſi ſtatutum tollat exceptiones, cap. 42. num. 42.
Et non impedit ſententiam, ſed ejus executionem, cap. 43. num. 46.
2 RETENTIONIS EXCEPTIO OPPONITUR tam in petitorio, quàm in poſſeſſorio, cap. 34. §. 3. num. 52.
Et etiam poſt latam ſententiam, cap. 42. num. 43.
Et poſt amiſſam poſſeſſionem vigore ſententiæ, ſi ab ea appellatum, cap. 42. num. 44.
Et etiamſi ſententia lata ſit ex celeri remedio, *l. ſi quis conductionis*, ibid. num. 53.
Et etiam poſt tres conformes, ibid. num. 54.
Et opponitur ad retardandam executionem ſententiæ, capit. 34. num. 52.
Et ad retardandam exceptionem obligationis cameralis, vel alterius executivæ, cap. 34. §. 3. num. 55.
Et ad retardandam revocationem attentatorum, ibid. num. 56.
3 RETENTIO DATUR faciliùs, quàm actio, capit. 34. §. 3. num. 48. & capit. 42. num. 2.
Pro credito melioramentorum datur ad repellendos creditores anteriores rem hypothecatam habentes, ibid. n. 57.
Hoc tamen procedit pro rata, pro qua res pretioſior facta eſt, ibid. n. 58.
Quod ſecus eſt reſpectu domini, cap. 34. §. 3. n. 59.
Ampl. ut conductor, qui melioravit poſſit repellere creditores hypothecarios in totum ſolvendo eis eorum creditum, & ſibi retinendo rem ſecundùm aliquos, cap. 34. §. 3. numer. 60.
Contrarium tamen eſt verius, ibid. num. 61.
Decl. hoc contrarium non procedere, niſi creditores velint ſolvere melioramenta, cap. 34. §. 3. n. 62.
Retentio non poſſidenti competere non poteſt, cap. 40. n. 7.
Hypothecam habens poteſt ſe opponere creditori poſteriori, & dicere velle retinere, cap. 40. n. 8.
Decl. procedere pro ipſo credito cum hypotheca, non autem cum alio ſine hypotheca, ibid. n. 9.
Retentio datur etiam pro credito ſine hypotheca, capit. 40. num. 83.
Retentio regulariter non datur, quando agitur de retentione unius rei pro debito alterius, cap. 42. n. 1.
Retentio datur ubi creditori competit hypotheca eorum, quæ retinere intendit, cap. 42. num. 4.
Retentio pro credito mercedis in pecunia non datur in aliena re, cap. 42. num. 3.
Retentio fructuum competit locatori pro mercede prædiorum locatorum, cap. 42. num. 5.
Retentio competit locatori operarum in rebus, in quibus habet hypothecam, cap. 42. num. 6.
Ampl. ſufficere operas inſerviſſe pro utilitate rei, ibid. num. 7.
Scriptor poteſt retinere librum a ſe ſcriptum pro mercede non ſoluta, cap. 42. num. 8. & num. 13.
Notarius poteſt retinere librum in quo ſcripſit inſtrumenta, & proceſſum, cap. 42. num. 9.
Procurator an poſſit retinere ſcripturas litis pro ſua mercede, eſt magna controverſia, & negativa magis probatur, cap. 42. num. 10. & ſeq.
Poteſt retinere pro expenſis pro eis factis, ibid. num. 11.
Et poteſt retinere ſcripturam quam ipſemet fecit, & idem de Advocato, ibid. num. 12.
Famuli poſſunt retinere res domini pro ſalario non ſoluto, cap. 42. num. 14.
Ampl. poſſe etiam capere propria auctoritate, cap. 42. numer. 15.
Contrarium, ibid. num. 16.
Decl. ut prima procedat, requiri plura copulativè, & primò, ſalarium eſſe omnino certum tam in ſubſtantia, quàm in quantitate, cap. 42. num. 17.
Secundò, ut famulus non poſſit aliter ſalarium conſequi, ſaltem ſine magno periculo, ſeu præjudicio, ibid. n. 18.
Tertiò quòd non adſit periculum ſcandali, ibid. n. 19.
Quartò quòd res, quam accipit, ſit propria domini debitoris, ibid. n. 20.
Quintò famulum teneri certiorare dominum, quòd aliquid ampliùs ſibi non debetur, cap. 42. num. 21.
Sextò non poſſit ampliùs ab ipſo domino, ſeu ab ejus hærede quid pro mercede recipere, ibid. num. 22.
Retentio faciliùs datur, ſi res deveniat ad manus creditoris aliquo modo licito, quàm ſi temerario, c. 42. num. 23.
Pecunia poteſt retineri ſi licitè veniat ad manus creditoris pecuniæ, cap. 42. num. 24.
Creditor debet potiùs pecuniam, quàm aliam rem retinere, cap. 42. num. 26.
Poſſidens pro uno credito cum hypotheca, poteſt retinere pro alio hypothecam non habente, c. 42. num. 27.
Invecta, & illata in prædium conductum valent retineri etiam pro alio credito, quàm pro mercede, ſi pro eo poſſideantur, cap. 42. num. 28.
Poſſidens pro credito ſine hypotheca, non poteſt retinere pro alio, ibid. n. 29.
Lim. ſi velit retinere pro credito dotis, c. 42. n. 30.
Idem pro mercede laborum in cauſa ſtudii factorum, ibid. num. 31.
Retentio pro credito ſine hypotheca, datur tantùm contra debitorem, non autem contra tertium, cap. 42. n. 32.
Decl. procedere contra alium creditorem cum hypotheca, cap. 42. num. 33.
Retentio ubi competit poteſt retineri res magis valens, quàm ſit creditum, c. 42. n. 34.
Decl. procedere ſi retineat ſciente domino, & volente ſolvere, quod debet, aliàs ſecus, ibid. num. 35.
Decl. 2. procedere contra debitorem, non autem contra alium creditorem, quia poteſt immitti in parte excedente, ibid. num. 36.
Lim. ſi res retenta ſit indiviſibilis, c. 42. n. 37.
Lim. 2. ſi primus poſſideat ad effectum ſe ſatisfaciendi de fructibus, ibid. n. 38.
Intellige ſi creditor velit immitti, non ſi velit rem ſubhaſtari, non amoto primo poſſidente, c. 42. n. 39.
Retentionem alleganti, non poteſt opponi, quòd ejus creditum ſit præſcriptum, c. 42. n. 40.
Conductor retinens finita locatione excuſatur à condemnatione in æſtimatione rei per quamlibet cauſam, c. ult. n. 46.

R E T R A C T U S.

CONDUCTOR de jure communi prælationem non habet in emptione rei, c. 27. n. 144.
Romæ olim dabatur dicta prælatio ex quodam decreto Camerali, nunc datur ex conſtitutione Gregoriana, c. 27. n. 145.
Conſtitutio dans dictam prælationem fundatur in æquitate, ib. num. 146.
Conſtitutio præfata eſt juris communis correctoria, & ideò non extendenda, c. 27. n. 147.
Non tamen eſt exorbitans, ibid. n. 148.
Conductor ſi emat cum pacto redimendi, & durante adhuc tempore locationis dominus redimat, reſurgit locatio, ſecus ſi redemptio fiat finito tempore locationis, c. 20. n. 102.
Creditor pecuniæ datæ ad emendam rem, non habet privilegium prælationis in re illa, ſed tantùm in actione perſonali, cap. 33. num. 64.
Lim. ſi pecunia ſit pupilli, aut ſimilis perſonæ privilegiatæ, ibid. num. 65.
Prælatio in emptione, conceſſa conſanguineis fuit per legem divinam, & admittunt Sacri Canones, & leges, cap. 20. numer. 6.
Dominus directus præfertur in emptione, c. 20. n. 7.
Vicinus habet prælationem in emptione rei, c. 20. n. 9.
Materia retractus, & prælationis eſt ſtrictè accipienda, & non extendenda de caſu ad caſum, c. 20. n. 103.
Retrahens vigore ſtatuti non tenetur ſtare locationi, ſi primus emptor ei ſtare non debeat, ſecus è contra, c. 61. n. 66.

Digitized by Google

Limit. in retrahente vigore Bullæ Gregorii, quæ vige: in Urbe favore ædificare volenuum, cap. 61. num. 67.
Decl. deberi conductori intereſſe, ibid. num. 68.
Retrahens vigore ſtatuti, ſi primus emptor locavit, tenetur ſtare locationi, cap. 61. n. 69.
Vid. in verb. *Prælatio*, n. 1.

RETROVENDITIO.

RETROVENDITIO peti poteſt vigore pacti etiam poſt tempus in eo præfixum, ſi pretium non fuit juſtum, c. 24. n. 57.
Emptor cum pacto retrovendendi, ſi locet, & poſtea retrovendat, redimens tenetur ſtare locationi, c. 61. n. 65.

REUS.

REUS in ſua exceptione eſt actor, & illam probare debet, c. 34. §. 4. n. 7.
Rei conventi melior debet eſſe conditio, cap. 13. n. 55.

RIPÆ.

RIPÆ, & aggeres, foſſats, & ſimilia ſi non ſunt publica, menſurati debent ad effectum dignoſcendi an locatio facta ſit ad corpus, vel ad menſuram, c. 24. n. 91.

S

SACERDOS.

SACERDOS poteſt locare operas ſuas ad ſacrificandum in tali Altari, vel tali hora, cap. 15. num. 34.
Sacerdos non poteſt quid magis prætendere ratione functionis ſacræ magis ſolemniter factæ, uti ratione Miſſæ cantatæ, cap. 15. num. 47.

SALARIUM.

Salarium quando non debeatur, ſeu facienda ſit ejus remiſſio, num. 1.
Salarium non conventum an debeatur, num. 3.
Cætera omnia, Vid. in verb. *Merces*.

1 SALARIUM diminuto labore, minui debet, c. 56. n. 86.
Operarum conductor operas conſequi non valens non tenetur ad mercedem, c. 50. n. 1.
Lim. ſi culpa ſua non perceperit, ibid. num. 2.
Ampl. limitationem procedere tam in operibus, quæ in probitate virtutis conſiſtunt, quàm in conſiſtentibus in labore, ibid. num. 3.
Merces operarum conventa debetur, dummodo non ſtet per promittentem operas præſtare, cap. 50 num. 7.
Decl. procedere non ſolùm ſi impediatur culpa conductoris, ſed etiamſi impediatur caſu ex parte ejuſdem conductoris evenienre, ſecus autem ſi caſus evenerit ex parte locatoris, ſive eveniat in perſona, ſive in inſtrumentis, c. 50. n. 8.
Navi deperdita non debetur Nautæ merces, c. 50. n. 9.
Merces pro deportatione mancipiorum promiſſa, mortuis mancipiis, debetur, cap. 50. n. 10.
Operarum merces, ſeu ſalarium conventum mortuo illas præſtare debente non eſt ſolvenda, ſecus autem mortuo eo cui præſtari debebat, cap. 50. n. 11.
Famulis infirmis, & inſervire non valentibus debetur ſalarium, cap. 50. n. 12.
Contrarium eſt verius, ibid. num. 13.
Decl. primam procedere ſtante conſuetudine, c. 50. n. 14.
Operarum mercedem non deberi impedito ex parte ſua procedit in operibus, quæ in labore conſiſtunt, non in eis, quæ conſiſtunt præcipuè in probitate virtutis, cap. 50. numer. 15.
Operarum virtutis ſalarium tranſmittitur ad hæredes, mortuo illo qui eas præſtare debebat ante tempus finitum, cap. 50. num. 16.
Salarium operarum, quæ in virtute conſiſtunt, ut debeatur impedito, neceſſaria ſunt quinque requiſita, cap. 50. n. 23.
Primum requiſitum eſt ut impedimentum ſit breve, & ad hoc ſit neceſſarium, cap. 50. n. 24.
Secundum requiſitum, ut præſtare debens operas ſit in loco, ubi præſtandæ ſunt, vel abſit cum licentia, c. 50. n. 25.
Decl. ſufficere, quòd legitimè abeſſet, antequam impeditus eſſet, ibid. num. 26.
Decl. 2. etiam excuſari ſi abſit ob neceſſitatem, ibid. numero 27.
Tertium requiſitum eſt, quòd impedimentum ſit caſuale, & verum, non autem procuratum, vel ſimulatum, capit. 50. num. 28.
Decl. non dici procuraſſe infirmitatem ad hunc effectum, etiamſi culpa ſua evenerit, cap. 50. n. 29.
Quartum requiſitum eſt, quòd impedimentum verè impediat, cap. 50. n. 30.
Impedimentum quando ſit tale, ſtatur arbitrio Judicis, ibid. num. 31.
Quintum requiſitum eſt, quòd impeditus antè operas præſtaret, c. 50. n. 32.
Operarum merces non debetur impedito, ſi eo tempore mercedem ab alio acceperit, c. 50. n. 34.
Ampl. ſufficere, quòd alteri operas ſuas locaverit, cap. 50. num. 35.
Ampl. 2. ut ſufficiat potuiſſe locare, & noluiſſe, cap. 50. numer. 36.
Ampl. 3. ſi locavit pro minori ſumma, ibid. num. 37.
Operarum merces ſi promiſſa fuerit conditionaliter, quatenus operæ præſtentur, non debetur impedito operari, etiamſi impedimentum veniat ex parte conductoris, cap. 50. num. 38.
Ampl. non ſolùm ſtante conditione expreſſa, ſed etiam tacita, ibid. num. 39.
Nautæ debetur merces deportationis, etiamſi deportatus moriatur, ſi promiſſa pro impoſitione in navi, ſecus ſi promiſſa pro deportatione, cap. 50. n. 41.
Conditione ſtante in promiſſione mercedis, nihil aliud attenditur, quàm ſi conditio venerit, vel ne, cap. 59. n. 42.
Salarium ſi non ſit promiſſum ſimpliciter, ſed intuitu laborum, hoc ſufficit ut non debeatur impedito, etiamſi impedimentum veniat ex parte promittentis, cap. 50. n. 43.
Operarum, quæ in labore conſiſtunt, locatione, merces ſemper cenſetur promiſſa intuitu ipſarum operarum, & cum tacita conditione, ſi præſtentur, cap. 50. n. 44.
Operarum conductor repellit petentem mercedes exceptione non adimplementi, ſi eas præſtare non cœperit, capit. 50. num. 45.
Operarum locator ſi non cœpit eas præſtare, repellitur abſolutè à petitione mercedis, cap. 50. num. 46.
Oblatio verbalis ſtante tacita, vel expreſſa partis recuſatione, ſufficit, cap. 50. num. 47.
Oblatio non eſt neceſſaria, quando certò conſtat partem recuſaturam recipere, cap. 58. n. 48.
Oblatio non ſufficit quando pars habet juſtam cauſam recuſandi, cap. 50. num. 49.
Operarum punibilium merces licèt peti non poſſit, tamen ſi ſolvatur non poteſt repeti, cap. 15. num. 54.
Operarum merces debetur etiam ei qui non incepit illas præſtare, ſi non potuit tutò, & ſine verecundia, cap. 50. numer. 50.
Operarum locator ſi cœperit eas præſtare, & poſtea fuerit impeditus, non repellitur exceptione non adimplementi, ſed neceſſe eſt petere remiſſionem mercedis, cap. 50. n. 51.
Locator operarum poſtquam cœpit eas præſtare, ſufficit per eum non ſtetiſſe quin continuaverit, cap. 50. n. 52.
Decl. ut ſi adſit conditio expreſſa in promiſſione mercedis, ſi operæ præſtentur, neceſſe ſit ſtetiſſe per conductorem quin continuaretur præſtatio, ibid. num. 53.
Et ſtetiſſe per conductorem dicitur, ſi adimplendum erat ex pecunia ab eo ſolvenda, & ipſe eam non dederit, cap. 50. num. 54.
Et ceſſante dicta conditione expreſſa, ſufficit ſtetiſſe per caſum evenientem in perſona conductoris, vel in re in qua præſtandæ erant, cap. 50. num. 55.
Remiſſio mercedis operarum fit in operibus, quæ conſiſtunt in labore, non in eis, quæ conſiſtunt in virtute, quia pro eis debetur totum ſalarium etiam impedito, capit. 50 num. 71.
Decl. ut ſi ſalarium ſit annuum, debeatur tantùm pro anno cœpto, ibid. num. 73.
Secus ſi ſit conſtitutum in unica ſolutione, ibid. num. 74.
Idem ſi ſit unicum factum, ibid. num. 75.
Idem ſi agatur de officio majori, quod in ſola Dignitate conſiſtit, non in labore, cap. 50. num. 76.
Decl. ut quatenus ſalarium ſit partim pro labore, & partim pro virtute, unaquæque pars judicanda ſit cum ſuis regulis, ibid. num. 77.
Et ubi ſit inſeparabile, & non appareat quid principaliter conſideratum fuerit, prævalere debebit qualitas ſcientiæ, ibid. num. 78.
Salarium officialis mortui licèt de jure debeatur hæredibus, etiam pro tempore decurſo poſt mortem, tamen ſecus eſt de conſuetudine plurium locorum, c. 50. n. 79.
Conſuetudo circa ſolutionem ſalarii multum attenditur, cap. 50. n. 80.
Salarium remoti ab officio culpa ſua non debetur etiam pro tempore, quo inſervivit, cap. 50. num. 81.
Contrarium eſt verius, ibid. num. 82.
Decl. primam procedere ſpecialiter in Cuſtodibus publici Ærarii, ibid. num. 83.
Decl. 2. primam procedere in operibus individuis, quando delictum concernit uniformiter totum officium, cap. 50. numer. 84.
Decl. 3. ut ſi ex culpa, vel negligentia officialis reſultet domino damnum, poterit ad ratam damni retinere ſalarium, c. 50. num. 85.
Famulus receptus ad inſerviendum tribus ſcholaribus, ſi duo diſce-

diſcedant, non petit idem ſalarium à remanente, capit. 50. num. 87.
Ampl. etiamſi fuerit admiſſus ad inſerviendum cum expreſſa conditione pro certo ſalario, cap. 50. n. 88.
Contrarium tenent alii, ibid. num. 89.
Diſtin. ut ſi promiſſum ſit ſalarium certum cum conditione ſerviendi tribus, tunc debeat minui, ſecus ſi promiſſum ſimpliciter, cap. 50. num. 90.
Decl. poſſe peti totum promiſſum ſimpliciter, ſi promiſſum ab uno tantùm, ſecus ſi à tribus, quia intelligitur pro rata, ibid. num. 91.
Famulus plurium ſcholarium ſi aliqui diſcedant, non debet habere minus ſalarium, ſi idem labor eſt in ſerviendo unico remanente, cap. 50. num. 95.
Salarium minuto labore minui debet in operibus, quæ in labore conſiſtunt, non in eis, quæ conſiſtunt in probitate virtutis, cap. 50. num. 92.
Decl. non deberi totum ſalarium diminuto labore, ſi officium dividatur in duo, ibid. num. 93.
Minuto labore minuenda merces, & circa ejus quantitatem ſtatur arbitrio Judicis, cap. 50. num. 99.
Decl. procedere, ſi ſalarium non ſit taxatum ex pacto, quia tunc recurrendum ad pactum, c. 50. num. 100.
Subdecl. non ſufficere pactum circa ſalarium totum, ſi non appareat rata diminutionis laborum, ibid. num. 101.
Conductus ad negotium intra certum tempus peragendum, illo citiùs perfectè peracto, mercedem conventam integrè conſequitur, capit. 50. num. 97.
Iter facere debens, ſi faciat una die quantum debebat in duabus, mercedem pro utraque recipit, cap. 50. n. 98.
Salarium non debetur ei per quem non ſtetit inſervire officiali remoto ab officio ante finitum tempus, cap. 50. n. 56.
Salarium Legati, vel ejus comitum, ſi removeatur ante tempus, non debetur propter culpam, quæ ſupponitur in remoto, cap. 50. num. 58.
Salarium non debetur impedito, ſi impedimentum proveniat ex culpa ſua vera, vel præſumpta, cap. 50. num. 62.
Officiali amoto ab officio ante tempus ſine culpa, debetur ſalarium, c. 50. num. 63.
Merces operarum ſi ſoluta, ubi ſolvenda non erat, poterit repeti, cap. 50. num. 108.
Merces operarum, ubi non debetur ex quo non fuerint præſtitæ, intelligitur pro ea rata pro qua præſtitæ non fuerunt, cap. 50. num. 64.
Nautæ pereunte navi in itinere, debetur merces pro rata, c. 50. num. 65.
Contrarium, quòd debeat eam reſtituere, ibid. num. 66.
Decl. hoc contrarium procedere, ſi navis perierit ante diſceſſum, cap. 50. n. 67.
Decl. 2. ut debeatur merces pro rata, ſi conventa pro impoſitione in navi, ſecus ſi pro tranſportatione ad certum locum, ibid. num. 68.
Subdecl. ut merces conventa pro impoſitione in navi, debeatur pro rata, ſi facta locatio, ſecus ſi facta venditio loci navis, quia tunc debetur in totum, cap. 50. num. 69.
Subdecl. 2. quod dictum eſt non deberi aliquid, ubi merces promiſſa ſit pro aſportatione, non procedere, ſi utilitas conductori allata ſit, c. 50. n. 70.
Subdecl. 3. quod dicitur mercedem deberi pro rata operarum, intelligi pro rata utilitatis allatæ conductori, c. 50. n. 71.
Salarium ob operas non præſtitas non minuitur, ſi pro præſtitis habeantur, c. 50. n. 102.
Si dictum ſit pro ſalario intelligitur, ut ſolvi debeat ſingulo anno, vel menſe, c. 23. num. 108.
3 SALARIUM non conventum non debetur, c. 35. n. 59.
Ampl. ut nec debeatur pollicitatione jurata promiſſum, ibid. num. 60.
Decl. ampliationem, ut non debeatur per viam actionis, ſecus autem officio Judicis, ibid. num. 61.
Lim. ſi conſtet eum cui operæ præſtitæ fuerunt, conductum fuiſſe & quanti, c. 35. n. 62.
Lim. 2. ſi præſtans operas erat ſolitus locare, & recipiens erat ſolitus conducere, ibid. num. 63.
Ampl. ſecundum aliquos, ut ſufficiat ſolitum unius, cap. 35. num. 64.
Contrarium, ib. n. 65. & 66. ubi de magis communi, & tenenda.
Ampl. hoc contrarium, ut non ſufficiat neque ſolitum præſtantis neque etiam recipientis, ibid. num. 66.
Lim. hanc ampliationem, ſi cum ſolito operas recipientis, concurrat aliqua conjectura ex qua arguatur eum fuiſſe illas operas conducturum, c. 35. n. 67.
Lim. 2. ſi reſpectu operas præſtantis agatur de prima operarum præſtatione, ibid. num. 68.
Decl. quod dictum eſt requiri ſolitum præſtantis, & recipientis operas, non procedere ubi adſit conſuetudo regionis, quòd ſalaria præſtentur, c. 35. n. 69.
Et talis conſuetudo adeſt Romæ in Curia Gubernatoris, & quomodo ibi procedatur, c. 35. n. 70.
Et non ſolùm ſufficit conſuetudo Tribunalis, ſed etiam Civitatis, ſolvendi ſalaria non conventa, cap. 35. n. 71.
Et non ſolùm totius Civitatis, ſed etiam particularum aliquarum perſonarum, ibid. num. 72.
Et talis conſuetudo adeſt Romæ inter laniones, & fundatos, ibid. num. 73.
Et adeſt etiam conſuetudo prædicta quoad procuratores, ib. num. 74.
Et idem eſt quoad agentes, & ſolicitatores, cap. 35. n. 75.
Lim. etiam concluſio quòd ſalarium non conventum non debeatur, ut procedat in famulis vilibus, ſecus in eis qui vacant honeſtioribus muneribus, cap. 35. n. 76.
Decl. procedere in Advocatis, & profeſſoribus litterarum, ibid. num. 77.
Medicis quoque debetur ſalarium non conventum, inter quos veniunt etiam obſtetrices, cap. 35. n. 78.
Idem eſt de Philoſophis, ibid num. 79.
Quid de Notariis, Librariis, & Calculatoribus, ib. n. 80.
Vicario Epiſcopi ſalarium non conventum, non debetur, c. 35, num. 85.
Vid. in verb. *Epiſcopus*.
Procuratoribus non deberi ſalarium non conventum, niſi probatis dictis requiſitis de ſolito locandi, & conducendi, tenent aliqui, cap. 35. num. 90.
Procuratoribus ad judicia debetur ſalarium etiam non conventum, cap. 35. num. 96.
Contrarium ſtatutum eſt in Urbe per Reformat. Pauli V. tit. de advocatis, §. 13. d. n. 96.
Reformatio Pauli V. ſub tit. de Advocat. & Procurat. d. §. 13. declaratur, ut non procedat, ſi ſit promiſſa recognitio in genere, cap. 35. n. 97.
Decl. 3 ut eadem conſtitutio impediat petere ſalarium per viam actionis, ſecus implorando officium Judicis, ib. n. 98.
Concluſio quòd ſalarium non conventum non debeatur, limitatur aliis modis relativè, c. 35. n. 99.
Et generaliter limitatur, ubi appareat contraria partium voluntas, ib. n. 100.
Salarium ubi regulariter debetur, ſecus eſt ſi appareat ex circumſtantiis partes aliter ſenſiſſe, cap. 35. n. 101.
Decl. tamen non ſufficere probare voluntatem unius partis, ib. num. 102.
Offerens ſe ſpontè ad ſerviendum, cenſetur noluiſſe ſalarium, cap. 35. n. 127.
Idem ſi pro ſervitio præſtando, ſperabat conſequi honores, ib. num. 128.
Idem ſi profeſſus fuit ſe multùm obligatum illi, à quo officium recepit, ib. n. 129.
Idem ſi ſervitium præſtitum fuit ſub ſpe alicujus remunerationis liberalis, ib. n. 130.
Ampl. etiamſi in tali ſpe fallatur, c. 35. n. 131.
Salarium ubi non debetur, promiſſio illius probanda eſt clara, non per verba æquivoca, c. 35. n. 132.
Secus è contra, ubi ſalarium eſt debitum, quia promiſſio aliàs æquivoca, de eo intelligitur, ib. n. 133.
Taciturnitas diuturna in petitione ſalarii arguit illud non deberi, cap. 35. num. 138.
Sed hæc de ſe ſola non ſufficit, niſi concurrat tempus habile ad præſcribendum, ib. n. 139.
Munera recepta ab inſerviente quandoque ſuccedunt loco ſalarii, cap. 35. num. 140.
Ex muneribus arguitur potiùs diminutio ſalarii, quàm quòd non debeatur, c. 35. num. 141.
Decl. procedere ſi concurrant requiſita, ut ſalarium peti poſſit, ib. num. 142.
Donatio doris facta famulæ, vel famulo pro ejus filia, cenſetur animo compenſandi cum mercede, c. 35. n. 143.
Salarium non debetur eis quibus conceduntur aliquæ horæ diei liberæ, ut poſſit ſtudiis operam dare, cap. 35. n. 148.
Famuli ſcholarium qui volunt poſſe audire lectionem, ſalarium non habent, cap. 35. num. 149.
Salarium non debetur eis quorum officium lucrum ſufficiens eis affert, c. 35. n. 150.
Famuli Doctorum recipientes munera à clientibus, vel ſcholaribus ſufficientia, non habent ſalarium, c. 35. num. 151.
Veſtimentum factum à cliente famulo Doctoris præſumitur factum intuitu domini, & imputatur famulo in ſalarium, c. 35. num. 152.
Concluſio quòd ſalarium non conventum non debeatur, declaratur per aliquos, ut procedat quo ad famulos tantùm, ſi eis victum præſtetur, cap. 35. n. 153.
Operæ leves, & non continuæ non expoſcunt mercedem, ſeu ſalarium, cap. 35. num. 154.
Salarium non debetur pro muneribus neceſſariò aſſumendis, cap. 35. num. 175.
Conſanguineus præſtans, operas conſanguineo, cenſetur intuitu conſanguinitatis præſtitiſſe, non conſequendi mercedem, cap. 35. num. 104.
Vid. *Conſanguineus*.
Filius adminiſtrans bona paterna patre vivente, an poſſit eo mortuo aliquid prætendere ratione adminiſtrationis, eſt quæſtio controverſa, quæ reſolvitur ex circumſtantiis, cap. 35. num. 112.
Vid. in verb. *Filius*.
Amicus præſtans operas, vel uſum rei amico, non petit merce-

Google

mercedem, cap. 35. num. 118.
Vid. *Amicitia*.

S C I E N T I A.

SCIENTIA ad effectum, ut ſucceſſor ſingularis teneatur ſtare locationi præſumitur in filio, non in aliis conſanguineis, cap. 61. num. 90.
Scientia locationis arguitur ex conſuetudine locandi prædia in regione, cap. 61. num. 91.
Scientia præſumpta ubi ſufficit, faciliùs ſufficere debet ſcientia præſumptionibus probata, c. 61. n. 92.
Scientia probatur conjecturis, cap. 29. n. 39.
Et ubi non ſufficit ſcientia præſumpta, ſufficit ſcientia probata conjecturis, & præſumptionibus, ibid. num. 40.
Scientia valoris rei propriæ præſumitur, alienæ ſecus, cap. 18. num. 90.
Scientia præſumpta non ſufficit ad effectum pœnæ, c. 10. n. 18.
Sciens & tacens, ſi faciant aliquem actum poſitivum, cenſentur conſentire, cap. 61. num. 87.
Sciens rei valorem tunc non allegat læſionem, cùm omnino ſpontè contraxit, ſecus ſi aliqua neceſſitate etiam non præciſa, cap. 18. num. 94.
Sciens rei valorem, & adhuc vendens minori pretio non petit reſciſſionem ex capite læſionis, c. 18. n. 88.
Contrarium tenent aliqui, ibid. num. 89.

S C H O L A R E S.

SCHOLARES, & Magiſtri conductores præferendi ſunt in nova locatione, c. 50. n. 109.

S C R I P T U R A.

SCRIPTURA cenſetur requiſita de ſubſtantia, ſi aliquid de tempore ejus confectionis adimplendum ſit, c. 16. n. 62.
Idem ſi dictum addenda eſſe nova pacta in inſtrumento, cap. 16. num. 63.
Scriptura non requiritur in contractu locationis, & conductionis, capit. 16. n. 50.
Decl. non procedere in emphyteuſi, c. 16. n. 51.
Decl. 2. quandoque requiri ex voluntate partium, c. 16. n. 52.
Scriptura requiſita ex voluntate partium, poteſt utraque pars ante eam à contractu recedere, c. 16. n. 53.
Scriptura præparatoria vulgò, *Minuta*, denotat imperfectionem contractus, c. 16. n. 66.
Scriptura cenſetur requiſita ad perfectionem contractus ubi adſunt multa capitula, & difficile eſt ea memoriæ tenere, cap. 16. num. 70.
Scriptura quandoque requiritur per contrahentes ad ſolam probationem, & tunc non licet ante eam à contractu recedere, cap. 16. num. 54.
Scriptura ad ſolam probationem requiſita cenſetur, ſi conventum de re & certa mercede, c. 16. n. 55.
Ampl. etiamſi adſit pactum expreſſum de facienda ſcriptura, niſi ſit dictum, quòd contractus non valeat ſine ea, cap. 16. num. 56.
Decl. maximè procedere ſi priùs perfectus fuit contractus, ac deinde dictum, quòd fieret ſcriptura, ſecus è contra, cap. 16. num. 57.
Scriptura arguitur requiſita ad ſolam probationem, ſi dictum velle pleniùs explicare in inſtrumento, c. 16. n. 58.
Idem ſi dictum, inſtrumentum faciendum ad majorem cautelam, ibid. num. 59.
Idem ſi aliquid jam adimpletum, ibid. num. 60.
Scriptura ſimplex per modum memorialis nullum prorſus gradum probationis facit, c. 19. n. 54.
Scriptura cenſetur requiſita ad probationem, non autem pro ſubſtantia contractus, c. 20. n. 53.
Scriptura arguitur imperfecta, ex quo habet ſpatia in albo relicta, cap. 22. num. 16.
Scriptura arguitur imperfecta, ſi deficiat clauſula, *alium*, c. 22. num. 22.
Scriptura arguitur perfecta, ſi adſit ſubſcriptio, c. 22. n. 23.
Scriptura arguitur imperfecta, ſi deſit ſubſcriptio, c. 22. n. 24.
Diei defectus denotat imperfectionem ſcripturæ, c. 22. n. 17.
Scriptura, & ſtipulatio in contractu adhibita, requiritur etiam in ejus reſolutione, ſeu diſtractu, capit. 58. num. 16.
Contrarium, ibid. num. 17.
Decl. ſcripturam requiri in reſolutione emphyteuſis, ibid. numer. 18.
Scriptura debet videri, & legi, & non pendeat ſolo conſenſu, c. 64. n. 35.

S E M E N.

SEMINIS periculum an ſpectet totaliter ad colonum partiarium, c. 5. num. 40.
Semine mutuò recepto per colonum non tenetur dominus, c. 5. num. 41.
Semen mutuò receptum per colonum ab ipſo domino eſt coloni, nec creditum ejus, quod habet dominus, eſt de juribus fundi, c. 5. n. 42.
Seminis cauſa creditor æquiparatur creditori ex cauſa melioramentorum, cap. 33. num. 57.
Creditor ex cauſa ſeminis habet prælationem in fructibus ex eo ortis, cap. 33. num. 49.
Vid. in verb. *Prælatio*.

S E N T E N T I A.

SENTENTIA poteſt ferri cum clauſula præſervativa retentionis *quatenus competat*, c. 42. n. 45.
Sententia abſolutoria ab obſervatione Judicii, fertur, quando non competit actio intentata, c. ult. n. 63.

S E Q U E S T R U M.

SEQUESTRUM rei appoſitum non impedit conductorem illa uti, cap. 38. n. 60.
Sequeſtrum appoſitum fructibus, infert impedimentum conductori, cap. 38. num. 61.
Prætendens ſequeſtrum apponi ob difficultatem recuperationis probare eam debet, cap. 14. §. 7. n. 81.
Sequeſtratio pendente lite eſt prohibita, c. 14. §. 7. n. 79.
Lim. quando recuperatio fructuum eſſet difficilis, cap. 14. §. 7. num. 80.

S E R Æ.

SERÆ, Claves, & Clauſtra domus ſunt, c. 53. n. 49.

S E R M O.

SERMO ſimpliciter prolatus, intelligitur de primo, & unico actu, cap. 23. num. 106.
Lim. ſi ex verbis, aut circumſtantiis comprehendatur contraria voluntas, ibid. num. 107.
Si dictum ſit, pro ſalario intelligitur, ut ſolvi debeat ſingulo anno, vel menſe, cap. 23. num. 108.

S E R V I T U S.

SERVITUTES locari non poſſunt, cap. 11. n. 7.
Decl. procedere in ſervitutibus prædialibus, non in omnibus perſonis, cap. 11. n. 8.
Servitus prædialis à nemine locari poteſt, ubi, & an idem ſit de commoditate utendi, c. 11. n. 15.
Servitus perpetua, ſeu ad vitam non poteſt libero homini imponi, cap. 15. n. 2.
Servitus ut præſcribatur in prædio, requiritur ſcientia domini, cap. 29. num. 33.
vid. in verb. *Præſcriptio*.

S I M O N I A.

SIMONIA cadit in jurepatronatus, cap. 11. num. 37.

S I M U L A T I O.

SIMULATIO non probatur per quaſcumque conjecturas ſine cauſa ſimulandi, cap. 10. num. 115.
Lim. in ſimulationem in fraude uſurarum, c. 7. n. 116.
Simulationis conjectura ceſſat, dum ita verè poteſt contrahi, cap. 10. num. 99.
Simulationis exceptio non attenditur in judiciis poſſeſſoriis, niſi ſit concludenter probata, c. ult. num. 70.

S O C C I T A.

SOCCITA animalium, quando dicatur contracta, capit. 12. num. 22.
Soccita regulatur cum regulis locationis, cap. 12. n. 23.
Soccita alteratur ex pactis, & redditur magis ſimilis ſocietati, cap. 12. n. 24.
Soccita facta ad quadriennium cum pacto, quòd in fine animalia ſint communia, ſi finiatur ante, ſocius habebit ratam, c. 12. num. 25.
Soccita in qua dominium animalium eſt communicatum, eſt ſocietas, cap. 12. n. 26.
Soccita, quando non eſt locatio, quæ actiones dentur, cap. 12. num. 33.
In ſoccita pactum, quòd ea finita animalia dividantur, arguit communicatum dominium, cap. 12. n. 39.
E contra pactum, quòd fructus ſint communes, arguit dominium non communicatum, cap. 12. num. 40.
Denominatio partium attenditur ceſſantibus aliis conjecturis, ibid. num. 41.
In ſoccita periculum animalium debet eſſe commune, capit. 12. num. 44.
Ampl. etiamſi dominium ſit totaliter translatum, cap. 12. numer. 45.

Quid

Quid autem ſi dominium non ſit tranſlatum, ſed retentum, ſunt variæ opiniones, & quid de conſuetudine, cap. 12. n. 46.

S O C E R.

SOCER non tenetur de culpa nurus, cap. 30. n. 28.

S O C I E T A S.

Quid, & quando ſit, n. 1.
Finitur, num. 2.
De ſocietate officii, num. 3.
De ſocietate ad caput ſalvum, num. 4.

1 SOCIETATEM CONTRAHERE dicuntur duo, qui ſimul eamdem rem conducunt, cap. 61. n. 13.
Sed hæc eſt ſocietas incidens, & impropria, in qua non procedunt regulæ ſocietatis, c. 61. n. 14.
Societas eſt ad inſtar fraternitatis, & requirit bonam fidem, cap. 12. num. 42.
Societas ut ſit, neceſſe eſt tradentem non deſinere eſſe dominum, cap. 12. num. 27.
Societas propriè non contrahitur, ubi non participatur dominium, cap. 5. num. 19.
2 SOCIETAS FINITUR MORTE unius ex ſociis, cap. 61. num. 7.
Ampl. ut neque per pactum fieri poſſit, ut tranſeat ad hæredes, ibid. num. 8.
Societati acceſſoria locatio finitur per mortem unius ex ſociis, cap. 61. num. 15.
Societas conductionis vectigalium quamvis principalis, tranſit ad hæredes, c. 61. n. 21.
Ampl. in qualibet ſocietate conductionis rerum publicarum, ibid. num. 23.
Decl. procedere, ſi adſit pactum, quòd ad hæredes tranſire debeat, cap. 61. num. 24.
Et debet eſſe initum cum locatore, & aliis conductoribus, cap. 61. num. 25.
Et requiritur expreſſa conventio, quòd tranſeat ad hæredes, nec ſufficit ſtipulatio pro eis, ibid. num. 26.
Neque ſufficit pactum de duratione ſocietatis à principio, uſque ad finem conductionis, ibid. num. 27.
Decl. 2. requiri, quòd hæredes ſint tales, qui poſſint negotia ſocietatis exercere, cap. 61. n. 28.
Et iſta qualitas requiritur copulativè cum dicto pacto, ibid. num. 29.
Et prædictis deficientibus, non ſolùm expirat ſocietas, ſed etiam locatio, cap. 61. num. 30.
Vectigalium locatio, & ſocietas non ſolùm tranſit ad primos, ſed etiam ad ulteriores hæredes, cap. 61. n. 31.
Contrarium tenent aliqui, cap. 61. num. 32.
Decl. tranſire ſi expediat Reipublicæ, ibid. num. 33.
Societatem vectigalium tranſire ad hæredes declaratur procedere quando eſt unita in ipſo actu conductionis, ſecus, in ſocia poſteà aſſumptis, cap. 61. num. 34.
Ampl. etiamſi conductio ſit pro ſe, & ſociis, quia intelligitur de præſentibus, ibid. num. 35.
Secus ſi expreſsè dictum de aſſumendis, vel nominandis, ibid. num. 36.
Vid. infra verb. *Socius*, num. 3.
3 SOCIETAS OFFICII continet implicitam locationem, cap. 61. num. 38.
Societas officii continet in ſe implicitam locationem, quæ finitur morte unius ex ſociis, c. 61. n. 16.
Decl. procedere in ſocietate contracta poſt emptum ab uno officium, ſecus ſi uterque emat, & pro parte ſua dominium acquirat, capit. 61. n. 17.
Societatis officii fructus debentur hæredi, quando ad eum tranſit dominium officii, cap. 61. num. 21.
4 SOCIETAS AD CAPUT SALVUM, ſeu cum pacto, quòd capitale ſit ſalvum, eſt prohibita, cap. 12. n. 43.
Bulla Sixti V. prohibens ſocietates ad caput ſalvum procedit in contractibus contra diſpoſitionem juris communis tantùm, cap. 12. n. 48.
Societas etiam ad capitale ſalvum, & certum lucrum, eſt valida, quatenus non contineat injuſtitiam, c. 12. n. 55.
In ſocietate pactum, quòd animalia ſint ſalva domino, poteſt eſſe compenſatum aliis pactis ipſi damnoſis, capit. 12. numer. 57.
In ſocietate pactum, quòd unus non ſentiat damnum valet, ſi aliis pactis compenſetur, cap. 12. n. 56.
Pactum, quòd capitale ſit ſalvum in ſocietate eſt prohibitum, cap. 12. num. 43.
Capitale ſocietatis, ſi in fine reperiatur ſalvum, eſt reſtituendum ei, qui illud poſuit, capit. 12. num. 50.
Societas valet, ſi fiant tres contractus, unus ſocietatis, alius aſſecurationis capitalis, & tertius aſſecurationis certæ quantitatis fructuum, c. 12. num. 52.
Et dicti contractus poſſunt fieri nedum expreſsè, ſed etiam tacitè, & ſimpliciter, & quando dicantur facti, cap. 12. numer. 53. & 54.

S O C I U S.

Quid poſſit circa rem communem, num. 1.
Habitans domum communem, an teneatur ſolvere mercedem, num. 2.
Socium aſſumere, an poſſit conductor &c. num. 3.

1 SOCIUS NON POTEST diſponere de re communi plus, quàm ſit pars ſua, cap. 9. num. 3.
Lim. ſi diſponat ad uſum, ibid. num. 4.
Socius poteſt locare rem communem, c. 9. num. 1.
Socius, ut poſſit locare rem communem requiritur rem eſſe ſolitam locari, cap. 9. n. 2.
Socius, ut valeat locare, requiritur locationem eſſe utilem, cap. 9. num. 5.
Socii locatio, ut valeat, ſufficit, quòd non ſit damnoſa, cap. 9. num. 7.
Utilitas locantis ſufficit, etiamſi ſit damnoſa alteri ſocio, ſi res ſit ſolita locari, ibid. num. 8.
Socii locatio, ut valeat debet eſſe juxta ſolitum, c. 9. n. 9.
Socii locatio, ut valeat requiritur, quòd ſit facta honeſtæ perſonæ, & quando ſecus, c. 9. n. 10.
Socii locatio, ut valeat in totum requiritur, quòd partem ſuam tantùm locare non poſſit, cap. 9. n. 11.
Socius poteſt locare tantùm partem prædii, quod dividi poteſt, cap. 9. num. 12.
Socii locatio ut valeat, probanda ſocietas, c. 9. num. 16.
Socius in conductione rei communis habet prælationem, cap. 9. num. 17.
Socius, non poteſt impedire locationem domus communis dicendo velle habitare, ſi ſit ſolita locari, & ipſe non poſſit partem ſuam habitare diviſim, cap. 9. num. 18.
Socius impedit locationem domus communis locari non ſolitæ, nec poteſt conſocius velle locare partem ſuam, ſi domus non eſt dividua, & quid agere debeat, ut evitet præjudicium, cap. 9. num. 19.
Socius conſequitur partem ſuam mercedis rei locatæ à conſocio, & quæ actio ei competat, cap. 9. n. 20.
Socius exigens ſolam ſuam partem mercedis rei locatæ compellitur eam conſocio communicare, c. 36. num. 83.
Decl. certiùs procedere, ubi debitor effectus ſit non ſolvendo, vel aliàs conſocius, non valeat ab eo partem ſuam conſequi, Ibid. num. 89.
Socius, qui impugnavit locationem factam à conſocio, an poſſit conſequi partem mercedum, cap. 9. n. 21.
Socius tenetur ſtare locationi factæ à conſocio, etiam poſt diviſionem, cap. 9. num. 22.
Socius volens locare perſonæ honeſtæ, præfertur volenti locare inhoneſtæ plus offerenti, c. 9. n. 23.
Socius volens locare plus offerenti præfertur, c. 9. n. 24.
Sociis diſcordantibus in perſona, cui facienda locatio recurrendum ad ſortem, ubi & aliæ opiniones, cap. 9. n. 25.
Socius habens majorem partem, præfertur cæteris in diſcordia, cap. 9. num. 26.
Socius, ſi locet communi nomine, commune eſt lucrum, & damnum, ſi verò nomine proprio, communicare debet lucrum, ſed non damnum, c. 9. n. 27.
Socius locans rem communem, cenſetur locare nomine communi, cap. 9. num. 28.
Ampl. etiamſi locet rem, ut propriam, & ſit creditor ſocietatis, cap. 9. num. 29.
Socius ſimpliciter locans rem communem, non cenſetur locare totam, ſed partem ſuam, c. 9. num. 31.
2 SOCIUS HABITANS DOMUM communem non tenetur ſolvere penſionem alteri ſocio tangentem, c. 35. n. 37.
Ampl. ut etiamſi conduxerit à conſocio partem ſuam, & finito tempore locationis continuet habitare, ibid. num. 38.
Contr. tenent alii, ibid. num. 39. 40. & 41. ubi de veriori, & num. 43.
Lim. ſi domus ſit ſolita locari, quia tunc ſocius tenetur penſionem ſolvere, cap. 35. num. 42.
Lim. 2. ſi ſocius percipiat commoditatem, vel aliam utilitatem, quæ dividi poſſit, quia tunc tenetur dare partem ſuam conſocio, ibid. num. 44.
Lim. 3. ſi ſocius, qui re communi utitur, controvertat dominium conſocio, vel habitationem impediat, c. 35. n. 45.
Lim. 4. ut concluſio procedat, quando domus commodè dividi non poteſt, ibid. num. 46.
Lim. 5. ſi ſocius habitans fuit provocatus ad diviſionem, quia poſtquam fuit conſtitutus in mora tenetur ſolvere, cap. 35. num. 47.
Unus ex ſociis rectè agit pro tota penſione rei communis, c. 36. num. 80.
Ampl. etiamſi minorem partem habeat in ſocietate, ibidem num. 81.
Ampl. 2. ut etiamſi diſſoluta ſit ſocietas, debitor ignorans diſſolutionem bene totum ei ſolvat, ibid. num. 82.
3 SOCIUM SIBI ASSUMERE poteſt conductor in conductione tam ante, quàm poſt contractum, cap. 32. n. 20.

Et po-

Et poteſt onus ex enndu&c;toribus aſſumere ſibi ſocium in parte ſua, qui non ſit ſocius aliorum, ibid. num. 21.
Et iſta aſſumptio in ſocium non eſt propriè ſublocatio, cap. 32. num. 22.
Iſta aſſumptio in ſociom, non tranſit ad hæredes, ſublocatio verò tranſit, ibid. num. 23.
Ampl. nt neque tranſeat in locatione vectigalium, ibid. numer. 24.
Decl. ut licèt non tranſeat ad hæredes, tamen debeant hæredes participare de lucris provenientibus ex antea geſtis, capit. 32. num. 25.
Intellige declarationem, nt hæredes ſocii locationis exiſtentes de tempore contractus poſſint prætendere omnia lucra ipſius locationis, ſecus autem hæredes ſocii poſtea admiſſi, ibid. num. 26.
Conductor poteſt ſibi ſocium aſſumere, etiam inſcio locatore, cap. 32. num. 36.
Decl. procedere ſi conductor non prætendat ſe liberatum, ibid. num. 37.
Decl. 2. ut deficiente conſenſu domini, ſubconductor, vel in ſocium aſſumptus non eſt conductor, ibid. num. 38.
Ampl. declarationem procedere tam ad ſui præjudicium, quàm etiam domini, cap. 32. num. 39.

S O L E M N I T A S.

SOLEMNITATES juris canonici antiqui in alienatione bonorum Eccleſiæ quænam eſſent, cap. 14. §. 10. n. 30.
Beneplacitum Apoſtolicum operatur, ut alia ſolemnitas non requiratur, cap. 14. §. 10. n. 31.
Decl. procedere, ſi ſit legitimè impetratum, & executioni demandatum, ibid. num. 32.
Decl. 2. non procedere, ſi ſit expoſitum contractum fuiſſe factum cum ſolemnitatibus, & conceſſum beneplacitum cum clauſula, *ſi ita eſt*, ibid. num. 33.
Solemnitas requiſita in contractu requiritur etiam in diſtractu, cap. 58. num. 12.
Decl. procedere, ſi ſolemnitas ſit neceſſaria, ibid. num. 13.
Et ubi non deficiat qualitas, propter quam neceſſaria fuit, ibid. num. 14.
Solemnitates non requiruntur in obligatione procedente ex cauſa præcedentis obligationis, cap. 64 num. 86.
Solemnitates in quacumque alienatione neceſſariæ, requiruntur in locatione ad longum tempus, cap. 7. num. 49.
Vid. in verb. *Locatio*, num. 3. in princ.
Solemnitates requiſitæ in contractu minoris, ſunt neceſſariæ, etiamſi contrahat cum interventu curatoris, cap. 8. num. 8.
Solemnitates adhibitæ in conceſſione facultatis gerendi certum actum non ſunt reiterandæ in actu illo, ſecus ſi adhibitæ in conceſſione facultatis generalis, cap. 8. num. 16.
Solemnitatum requiſitarum in contractu minoris defectus, non annullat contractum, niſi ipſo minore volente, capit. 6. num. 32.

S O L U T I O.

Cui rectè fiat, num. 1.
Quando ſit facienda, num. 2.
Quid ſolvi poſſit, num. 3.
Ubi facienda, num. 4.
Probari debet, num. 5.
Solutio annua probat locationem, Vid. in verb. *Locatio* numer. 6.

1 PROCURATORI AD LOCANDUM rectè ſolvitur merces locationis de magis communis, cap. 36. num. 3.
Limit. ſi ſit procurator ad locandum tantùm, ibidem numero 6.
Procuratori ad locandum tutiùs ſolvitur, ſi ex qualitate ipſius ceſſet ſuſpicio, cap. 36. num. 7.
Ampl. rectè ſolvi procuratori ad locandum etiamſi ſtipulatus fuerit mercedem nomine domini, ibid. num. 8.
Ei cum quo fuit contractum rectè ſolvitur, cap. 36. num. 4.
Conductor rectè ſolvit ei, qui ſibi locavit, ibidem numero 5.
Ampl. etiamſi ſit merus Prædo, cap. 36. num. 40.
Decl. procedere, ſi dominus non ſit perſona privilegiata, ut miles, & Eccleſia, ibid. num. 41.
Decl. 2. procedere, ſi merces conſiſtat in pecunia, ſecus ſi in fructibus rei, cap. 36. num. 45.
Prælato intruſo rectè ſolvitur, cap. 36. num. 42.
Decl. procedere, ſi cum eo ſit contractum, aliàs requiritur juſta cauſa credendi eum eſſe Prælatum verum, ibid. numer. 43.
Procurator ad exigendum poteſt facere confeſſionem de recepto, cap. 36. num. 46.
Habentes mandatum à lege, ut tutores, & Prælati, non poſſunt facere confeſſionem de recepto anticipatam, cap. 36. num. 47.
Procuratori revocato, rectè ſolvitur ab ignorante revocationem, cap. 36. num. 28.
Procuratori, & adminiſtratori non rectè ſolvitur poſtquam debitor habet juſtam cauſam credendi dominum nolle eum amplius exigere, cap. 36. num. 49.
Conductor rectè ſolvit penſiones Domino etiam poſtquam dominium in alium tranſtulerit, cap. 36. n. 50.
Solvens alteri de mandato, idem eſt, ac ſi ſolviſſet mandanti, cap. 36, num. 1.
Mandatum procuræ ad hunc effectum non probatur per conjecturas ſed requiritur ſcriptura authentica, dicto cap. 36. num. 38.
Decl. procedere, quando agitur de ſolutione facienda, ſecus quando agitur de ſolutione jam facta ſuſtinenda, capit. 3. num. 39.
Conjunctio ſanguinis cum creditore ſola non ſufficit ad hoc ut rectè ſolvatur conjuncto, cap. 36. num. 31.
Vid. in verb. *Conjunctio ſanguinis*.
Cui debeatur merces, ſeu penſio.
Vid. in verb. *Merces*, num. 7.
Procuratori ad litem ſuper penſione, non rectè ſolvitur penſio, cap. 36. num. 11.
Lim. ſi procurator ad litem conſtitutus judicati agat, ibid. num. 12.
Lim. 2. ſi procuratori ad litem data ſit facultas exigendi, ibid. num. 14.
Et non ſufficit in mandato ad litem additam eſſe clauſulam, *&c.* d. c. 36. num. 15.
Procuratori habenti mandatum falſum, non rectè ſolvitur, cap. 36. num. 15.
Procuratori habenti mandatum falſum, non rectè ſolvitur, cap. 36. num. 18.
Lim. ſi ſolvens habebat juſtam cauſam credendi eum procuratorem, ibid. num. 19.
Decl. limitationem ſecundùm aliquos procedere in debitore ſpeciei, ſecus in debitore quantitatis, ibid. num. 20.
Sed declaratio procedit ſi ſolvens quantitatem habebat juſtam cauſam procuratori falſo non credendi, capit. 36. numero 21.
Juſta cauſa credendi procuratori falſo eſt ſi attulit ordinem cum caracteribus ita ſimilibus illis creditoris, ut quilibet diligens ſolviſſet, ibid. num. 22.
Caracteres eſſe ſimiles illis creditoris probatur, ſi ei oſtenſi, ipſemet decipitur, etiamſi oſtendantur per fenestrellas, cap. 36. num. 23.
Contr. quòd debeat ei oſtendi ordo integer, ib. num. 24.
Et quando recurrendum ſit ad peritos, ibid. n. 25.
Juſta cauſa credendi procuratorem verum eſt, ſi publicè ſe gerebat, ut talis, cap. 36. n. 26.
Idem in gerente ſe pro tutore, quòd rectè ei ſolvatur, ibid. num. 27.
Socio an rectè ſolvatur.
Vid. in verb. *Socius*, num. 1.
Cui debeatur merces rei locatæ. Vid. in verb. *Merces*, n. 7.
2 SOLUTIO MERCEDIS facienda eſt in fine locationis juxta veriorem opinionem, cap. 37. n. 1.
Minus ſolvere dicitur, qui tardiùs ſolvit, cap. 37. n. 3.
Solutio mercedis, quando facienda ſit, attenditur conventio partium, cap. 37. n. 4.
Ampl. ut attendatur voluntas tacita, & conjecturata, ibid. num. 5.
Et attenditur conſuetudo, ibid. num. 6.
Conſuetudines diverſæ locorum referuntur, cap. 37. n. 7.
Voluntas ſolvendi in certo tempore arguitur ex inſertione cauſæ, cap. 37. n. 8.
Et quandoque intelligitur tempus appoſitum ea fructum perceptione, ibid. num. 9.
Ruſtici regulariter non habent quomodo ſolvant, niſi percipiant fructus, cap. 37. num. 10.
Merces ſi ſolvi debet ex fructibus, expectari debet tempus, quo fuerint percepti, c. 37. n. 11.
Ampl. etiamſi non ſit dictum, ſolvi debere ex fructibus fundi locati, ibid. num. 12.
Conſuetudo circa ſolutionem in pecunia numerata habet etiam locum ſi penſio ſit in fructibus, c. 37. num. 13.
Decl. procedere ſi conſuetudo fuerat ſolutionem fieri poſt perceptionem fructuum, non è contra, ibid. num. 14.
Solutio mercedis facienda eſt in fine locationis etiamſi locatio ſit ad plures annos, cap. 37. n. 15.
Lim. ſi ſit pro tempore tam longo, ut veriſimile ſit partes ſenſiſſe fieri in principio, ibid. num. 16.
Limit. 2. ſi penſio ſit diſtributa in ſingulos annos, ib. numer. 17.
Stante pacto quòd ſolutio fiat de anno in annum, intelligitur, quòd ſolutio fiat in fine cujuslibet anni, c. 37. n. 18.
Nec attenditur conſuetudo contraria, ib. num. 21.
Tempus in dubio cenſetur ſemper appoſitum gratia promiſſoris, cap. 37. num. 19.
Ampl. ſive ſit poſitum in accuſativo, ſive in ablativo, ibid. num. 20.
Merces regulariter ſolvenda in fine anni etiamſi tempus

quo durare debeat locatio ſit dubium, cap. 37. num. 22.
Solutio facienda pro una penſione domus, ſive ex legato, ſive ex pacto, intelligitur in fine anni, c. 37. num. 23.
Merces operarum quo tempore ſolvenda ſit Doctores faciunt multa diſtinctiones, c. 37. num. 24.
Salarium debitum ex diſpoſitione legis ſolvi debet in principio conductionis, cap. 37. num. 25.
Decl. procedere ſi unica ſolutio facienda ſit, ſecus ſi annua, quia debetur in principio cujuſque anni, cap. 37. num. 26.
Decl. 2. ut ſi agatur de ſalario neceſſario de jure præſtando, licet deductum ſit in pactum, adhuc debeatur tamquam ex diſpoſitione legis ad dictum effectum, ibid. num. 27.
Salarium debitum pro honore, & ſcientia, uti Doctoribus, & Advocatis debetur in principio laboris, cap. 37. num. 28.
Salarium debitum pro labore, debetur regulariter in fine, c. 37. num. 29.
Lim. ſi adſit veriſimilitudo, quòd partes aliud ſenſerint, ib. num. 30.
Et attenditur ad hoc qualitas perſonarum, & operis, ibid. num. 31.
Mercenarii pauperes poſſunt petere partem mercedis in principio dici, cap. 37. num. 32.
Mercedis ſolutio non differenda, cap. 73. num. 33.
Concluſio, quòd merces peti non poſſit niſi in fine locationis, declaratur, ut procedat ad effectum aſſequendi ſolutionem, non autem ad effectum eam aſſecurandi, cap. 37. numer. 34.
Decl. 2. ut non procedat, in colono partiario, quia tenetur ſtatim collectis fructibus, ibid. num. 35.
Decl. 3. ut non procedat, ſi conductor deſerat domum, vel fundum conductum, quia tunc poteſt peti ſtatim, cap. 37. n. 36.
Decl. 4. ut non procedat, ſi conductor ſublocaverit, & totam mercedem à ſubconductore perceperit, quia tunc poteſt quoque compelli ſtatim ſolvere, ibid. num. 37.
Debitores vix ſolvunt poſt tempus debitum, cap. 37. numero 38.
Solutio anticipata eſt inveriſimilis, cap. 37. num. 39.
Debitum in diem poteſt ſolvi ante illius eventum, capit. 37. num. 41.
Fideicommiſſo gravatus poſt mortem poteſt reſtituere ante, cap. 37. num. 42.
Debitor poteſt ſolvere ante tempus ea ratione, quia tempus cenſetur appoſitum ſui favore, cui poteſt renunciare, cap. 37. num. 43.
Lim. ſi agatur de ſolutione annua, quia poteſt conſiderari præjudicium creditoris, ſi anticipatè pro pluribus annis ſolvatur, cap. 37. num. 43.
Lim. 2. ſi agatur de debito in fructibus, ibid. num. 45.
Solvi non poteſt ante tempus præfixum ſi ſit appoſitum favore creditoris, cap. 37. num. 47.
Canon emphyteuticus non poteſt ſolvi anticipatè, capit. 37. num. 48.
Lim. pro tribus annis tantùm, ibid. num. 49.
Anticipatè ſolvere conductori non expedit, quia à ſucceſſore in re, poteſt compelli iterum ſolvere, cap. 37. num. 50.
Succeſſor in beneficio poteſt compellere conductorem bonorum, qui anticipatè ſolvit anteceſſori, ut iterum ſolvat, c. 37. num. 51.
Ampl. procedere in ſucceſſore per reſignationem illius, qui exigit, ibid. num. 52.
Lim. ut non poſſit ſucceſſor in beneficio iterum exigere penſiones locationis anticipatè ſolutas anteceſſori, ſi pecuniæ erant neceſſariæ, vel verſæ in utilitatem Eccleſiæ, c. 37. n. 54.
Et neceſſitas ad hunc effectum attenditur etiam reſpectu perſonæ Rectoris, ibid. num. 55.
Et ubi Rector expendit in ſuſtentando ſe in ſtudio, vel ſuſcipiendo Doctoratu, dicitur in utilitatem Eccleſiæ expendiſſe, ibid. num. 56.
Anticipatæ ſolutiones factæ anteceſſori ſuffragantur ad evitandam caducitatem, quæ ſolutione non facta incurſa eſſet tempore ſucceſſoris, cap. 37. n. 57.
Succeſſores non habentes cauſam ab anteceſſore poſſunt iterum exigere à conductore, qui anticipatè ſolvit anteceſſori, qui plenum jus, & dominium non habebat, cap. 37. num. 58.
Ampl. etiamſi tales ſucceſſores teneantur ſtare locationi ab anteceſſore factæ, ibid. num. 59.
Succeſſores habentes cauſam à locatore poſt factam locationem non poſſunt iterum exigere à conductore, qui anticipatè ſolvit, cap. 37. num. 60.
Anteceſſor, qui anticipatè exegit penſiones rei locatæ, ſemper tenetur reſtituere ſucceſſori, & ubi non ſit ſolvendo, tenetur conductor, cap. 37. num. 61.
3 ALIUD PRO ALIO invito creditore ſolvi non poteſt, c. 28. num. 6.
Debitor fructuum in ſpecie eo ipſo, quòd conſumpti ſunt, deſinit eſſe debitor eorum, & fit debitor valoris, cap. 37. num. 73.
Debitor frumenti. & ſimilium, ſi conſtitutus in mora non ſolvat, tenetur ad intereſſe quanti plurimi, ſi frumentum venditum fuit à die moræ, cap. 37. num. 62.
Attendi tamen non debet valor tempore belli, vel peſtis, aut alterius careſtiæ, quæ parum durarit ſecundùm aliquos, cap. 37. num. 63.
Contrarium ſtante mora, ibid. num. 64.
Decl. primam procedere, ſi debitor ſit tantùm in culpa, ſecus ſi etiam in dolo, d. cap. 37. num. 65.
Contrarium, ibid. num. 66.
Decl. 2. non ſufficere pretium majus duraſſe per momentum temporis, Ibid. num. 67.
Lim. ut in frumento non attendatur valor, quanti plurimi, niſi uſque ad triennium à die moræ, cap. 37. num. 68.
Decl. dictam limitationem, ut non attendatur valor ultra triennium procedere, ſi debitum frumentum in ſpecie, ſecus ſi in genere, cap. 37. num. 70.
Intellige ſi debitum in genere generaliſſimo, nec ſufficere in genere ſubalterno, ibid. num. 71.
Decl. 2. ut ſi conſtet frumentum in ſpecie debitum fuiſſe conſumptum, non poſſe ultra tempus conſumptionis prætendi dictum intereſſe, ibid. num. 72.
Decl. 3. reſtringi tempus, in quo attendi debet valor quanti plurimi ad petitionem creditoris in certa ſumma, & non poſſit poſt eam attendi major valor, cap. 37. n. 74.
4 SOLUTIO UBI FIERI DEBEAT ſtandum eſt pacto, cap. 38. num. 1.
Et ſi conventum eſt alibi ſolvi, non poteſt debitor velle ſolvere in loco contractus, ibid. num. 2.
Et attenditur, etiam loci deſtinatio tacita, ibid. num. 3.
Ex qualitate rei, vel menſuræ in uno loco tantùm exiſtentis arguitur, ubi ſolvendum, cap. 38. num. 4.
Idque etiamſi ſpecies ſit debita actione perſonali, capit. 38. num. 5.
Non tamen ſufficit promiſſam eſſe ſpeciem cum expreſſione loci, ſed requiritur magis ſpecialis expreſſio in eis, quæ conſiſtunt in pondere, numero, & menſura, ibid. num. 6.
Si promiſſum vinum de Vicentia, non propterea cenſetur deſtinata ſolutio Vicentiæ, niſi dictum de tali vegete, capit. 38. num. 7.
Solutio, ubi debitor, & creditor ſunt diverſi fori, facienda eſt in domicilio debitoris, cap. 38. num. 8.
Solutio mercedis rei ſtabilis, facienda in loco, ubi res exiſtit, cap. 38. n. 9.
Solutio mercedis operarum facienda in loco, ubi conventum eſt operas præſtari, cap. 38. n. 10.
Penſio Eccleſiaſtica ſolvenda eſt in loco beneficii, ſuper quo eſt impoſita, cap. 38. num. 11.
Ampl. etiamſi penſionarius ſit Cardinalis, qui debeat in Civitate Romana reſidere, ibid. num. 12.
Decl. ut ſolutio quæ fit propter rem, fieri debeat in Civitate, ſeu Caſtro, in cujus territorio res exiſtit, non autem in ipſa re, cap. 38. num. 13.
Debitor non tenetur portare rem debitam ad domum creditoris, cap. 38. num. 14.
Lim. 1. ſi aliter partes ſenſerunt, ibid. num. 15.
Ampl. procedere non ſolùm ſtante pacto expreſſo, ſed etiam tacita voluntate, Ibid. num. 16.
Ampl. 2. eamdem primam limitationem, ut ſi creditor poſtea mutaverit habitationem, ad eum quoque deferenda ſit res debita, ibid. num. 17.
Decl. procedere quatenus debitor nimium non gravetur, cap. 38. num. 18.
Lim. 2. ſi debitum ſit adeò modicum, ut quatenus creditor ire debeat ad domum debitoris ſit potiùs ei damnoſum, quàm utile, ibid. num. 19.
Lim. 3. ſtante magna diſparitate perſonarum, quia tunc debitor humilis ire debet ad domum creditoris qualificati, cap. 38. num. 20.
Idem è contra, ſi creditor ſit humilis, ire debet ad domum debitoris, ib. num. 21.
Intellige, niſi obſequium ab uno debitum alteri, potiùs importet eum abeſſe, cap. 38. num. 22.
Lim. 4. ſi debitor cœperit deferre ad domum creditoris, ibid. num. 23.
Ampl. ſive jus recuſandi delationem competat ex privilegio particulari, ſive ex diſpoſitione juris civilis, ibid. numer. 24.
Lim. 5. ſi adſit ſolitum deferendi, ſive particulare, ſive generale, ibid. n. 25.
Lim. 6. ſi ipſe debitor velit ſolvere in domo creditoris, capit. 38. num. 26.
Debitor, qui tenetur deferre rem debitam ad domum creditoris tenetur eam deferre ſuis ſumptibus, ibid. n. 27.
Vid. in verb. *Debitor*.
Colonus partiarius tenetur tantùm ad vecturas portionis dominicalis, non autem ad gabellas, cap. 38. num. 28.
Vid. in verb. *Colonus Partiarius*.
In alternativa loci, ubi facienda eſt ſolutio, electio eſt creditoris, cap. 38. num. 42.
Decl. procedere, ut electio ſit creditoris, quatenus debitor non elegerit, cap. 38. num. 43.
Loci ſolutionis deſtinatio operatur, ut debitor poſſit ibi conveniri, cap. 38. num. 48.
Ampl. etiamſi ibi tempore ſolutionis deſtinatæ non reperiatur, ibid. num. 49.

Loci deſtinatio, ubi debitor conveniri debeat, operatur, ut etiam ibi debeat ſolvere, cap. 38. num. 50.
Et ſi dictum, quòd poſſit ubique conveniri, poteſt compelli ubique ſolvere, ibid. num. 51.
Secus ſi adſit certus locus deſtinatus ſolutioni, ibidem numer. 52.
5 SOLUTIO NON PRÆSUMITUR, ſed probari debet, capit. 55. num. 33.
De ejus præſumptione, vid. in verb. *Præſumptio*, num. 8.
Solutionem non ſufficit allegare, ſed probare debet, cap. 52. num. 26.
Probatur tamen per conjecturas, ibid. num. 27.
Et conjecturæ debent conſiderari ſimul junctæ, ibid. numero 28.
Et quæ ſufficiant ſtatur arbitrio Judicis, cap. 52. num. 29.
Solutionis conjecturam facit, quòd creditor mutuò receperit à debitore ſuo, cap. 52. num. 30.
Solutionis conjecturas, qui tradant, cap. 52. num. 31.
Famuli Cardinalium, & Prælatorum in Urbe non poſſunt petere ab hæredibus eorum ſalarium, niſi pro biennio, & intra annum à die obitus, cap. 52. num. 32.
Calculatio debiti quandoque adducitur ad arguendam ſolutionem, cap. 52. num. 61.
Sed neceſſe eſt, ut oſtendatur aliquid ſolutum, & factas fuiſſe quietantias finales, ibid. num. 62.
Solutionis conjecturam facit paupertas creditoris, capit. 52. num. 14.
Solutionis mercedis conjecturam facit aſſertio domini, qui operas conduxit, cap. 52. num. 15.
Solutionis conjecturam facit ſolitum eam non differendi, cap. 52. num. 16.
Solitum ſolvendi ſtatim de ſe non probat eſſe ſolutum, capit. 52. num. 17.
Confeſſio de recepto, non probat veram ſolutionem, percipere adverſus eum, qui illam non fecit, cap. 36. n. 48.
Teſtes quomodo deponere debeant, ut probent ſolutionem, cap. 22. num. 33.

S O L I T U M.

SOLITUM excuſat à culpa, cap. 12. n. 110.
Solitum alteratum dicitur in præjudicium Eccleſiæ, ſi prius conceſſio fiat perſonæ, poſteà Communitati, capit. 14. §. 4. num. 19.
Item ſi fiat potentiori, & aliis modis, ibid. num. 20. & 21.
Solitum judicandi per binas judicaturas inducitur, cap. 18. n. 67.
Ab eo non eſt recedendum, ibid. num. 68.
Solitum locari quando dicatur res, ut non ſit neceſſarium Beneplacitum.
Vid. in verb. *Beneplacitum*, num. 4.

S P E S.

SPES futuri eventus recipit æſtimationem, & in ejus venditione cadit læſio, cap. 18. n. 59.
Spes lucri compenſatur cum timore damni, cap. 18. num. 58.
Spes poteſt deduci in pactum, & aſſecurari, capit. 12. numero 51.

S P I R I T U S.

SPIRITUS MALI in domo locata exiſtentes præbent conductori cauſam recedendi à contractu, cap. 60. num. 10.
Judex non debet eſſe facilis ad credendum malos ſpiritus, cap. 60. num. 11.
Malorum ſpirituum exiſtentia probatur per unicum teſtem, cap. 60. num. 12.

S P O L I U M.

Vid. in verb. *Remedium reintegrande*.

S T A B I L I A.

STABILIA fructifera ex juris interpretatione reddunt quinque pro centenario, cap. 19. num. 31.
Hodie tamen reddunt minus propter abundantiam monetæ, ibid. num. 32.

S T A B U L U M.

STABULUM venit appellatione domus, ſi pateat ad illum aditus cum domo, aut cum ea emptum fuerit, cap. 23. numer. 44.

S T A N T I A.

STANTIA in quam habent aditus duæ domus, illi unita cenſetur cujus aditus eſt frequentior, cap. 23. num. 34.
Stantia ſuper ſolo unius domus exiſtens, non eſt pars illius, ſi non illi, ſed alteri domui inſerviat, ibid. num. 35.

S T A T U Æ.

STATUÆ affixæ etiam baſibus non veniunt in venditione domus, cap. 23. num. 54.
Decl. non procedere in perpetuo permanſuris, & quaſi pars domus, ut recipientes aquam, ibid. num. 55.
Decl. 2. non procedere in affixis ad ornatum Civitatis, ibid. num. 56.
Ampl. etiamſi dictum ſit: loco domum cum omnibus in ea exiſtentibus, adhuc veniunt ſolùm exiſtentia perpetui uſus cauſa, cap. 23. num. 57.
Lim. ſi domus locanda oſtenſa fuiſſet conductori ſtatuis ornata, ibid. num. 58.

S T A T U T U M.

De ſtatuto in genere, num. 1.
In ſpecie, num. 2.

1 STATUTUM contra jus non eſt extendendum ultra verba, cap. 18. num. 116.
Statuti verba ſunt ſterilia ſicut mulæ, cap. 18. num. 107.
Statutum, quod non diſponit, remanet in diſpoſitione juris communis, cap. 18. num. 108.
Lim. ſi ratio expreſſa, vel alia verba manifeſtè indicent aliud fuiſſe de mente ſtatuentium, cap. 18. n. 109.
Statutum, quòd unum, & plura operari poteſt contra diſpoſitionem juris reſtringi debet, ut unum tantùm operetur, cap. 49. num. 119.
Statutorum verba quamvis, ampla ſemper recipiunt interpretationem, ne quis indebitè damnum patiatur, cap. 49. numer. 126.
A ſtatuto ad pactum valet argumentum affirmativè ductum, & è contra, c. 49. n. 125. & cap. 63. n. 73.
Statutum in multis caſibus eſt potentius pacto, cap. 63. numer. 74.
Statutum laicale ut comprehendat Clericos, requiruntur verba expreſſa, vel æquipollentia, cap. 63. num. 67.
Et vide infrà de ſtatuto Urbis.
Statutum, eo ipſo quòd eſt in libro ſtatutorum præſumitur uſu receptum, cap. 14. §. 1. n. 12.
2 STATUTUM DANS PRÆLATIONEM in locatione eſt intelligendum ſtrictè, & propriè, c. 20. n. 74.
Tribuens prælationem in locatione non intelligitur in caſu quo dominus velit pro ſe retinere, cap. 20. n. 77.
Statutum loquens *de conductore*, non procedit in ſubconductore, cap. 32. num. 40.
Et loquens *de inquilino*, non extenditur ad ſubinquilinum, cap. 20. num. 78.
Ampl. etiamſi loquatur de conductoribus, qui contractui non intervenerint, cap. 32. num. 41.
Decl. procedere reſpectu domini, non autem reſpectu conductoris ſublocantis, ibid. num. 79.
Statuto *Urbis, cap.* 164. cavetur promiſſiones præcisè obſervari, c. 22. num. 108.
Declar. dictum ſtatutum intelligi de promiſſione per ſtipulationem, non autem de ſimplici per pactum, capit. 22. num. 109.
Statutum Urbis ſimpliciter loquens, non comprehendit res, & perſonas Eccleſiaſticas, c. 63. n. 60.
Statutum Urbis *cap.* 152. *lib.* 1. de contract filiorum loquitur expreſſe etiam de Clericis, cap. 63. n. 62.
Statuto *prohibente quid probari niſi per ſcripturam* adhuc admittitur probatio per teſtes, c. 20. n. 49
Requiruntur tamen quinque teſtes, ibid. num. 50.
Decl. teſtes ſufficere, ſi requiſita ſcriptura ad probationem tantùm, ſecus ſi ad ſubſtantiam, vel ſolemnitatem, c. 20. num. 51.
Statutum, *quòd non poſſit peti reſciſſio contractus ex capite læſionis*, eſt validum, cap 18. n. 104.
Si loquatur de emptoribus, & venditoribus, non procedit in locatoribus, & conductoribus, ibid. num. 105.
Statutum, *quòd recipiens opus ab artifice, non poſſit poſt aliquod tempus reclamare*, non procedit, ſi artifex blandis verbis recipientem acquieſcere inducat, c. 31. num. 27.
Statutum *loquens de conductore*, non procedit in ſubconductore, cap. 32. num. 40.
Ampl. etiamſi ſtatutum loquatur de conductoribus, qui contractui non intervenerint, ibid. num. 41.
Statutum *loquens de locatore*, non procedit in conductore, c. 32. num. 42.
Contr. ſi ſit favorabile, & latè interpretandum, vel appareat aliter ſenſiſſe ſtatuentes, ibid. num. 43.
Statutum, *quòd ſubconductores teneantur dominis*, intelligitur pro rata temporis, & fructuum perceptorum, capit. 32. numero 49.
Statutum, *quòd non fiat remiſſio mercedis conductori*, eſt validum, cap. 49. num. 115.
Ampl. etiam in lege, quòd non fiat in caſu impedimenti præſtiti à Principe locante, ibid. num. 116.

Statutum, & leges prohibentes remiſſionem mercedis, debent ſtrictè intelligi, cap. 49. n. 118.
Statutum, quòd locator impediens uſum rei non tenetur ad damna, non debet intelligi, ut neque teneatur mercedem remittere, cap. 49. num. 120.
Statutum, quòd non fiat remiſſio mercedis propter impedimentum non intelligitur de impedimento perpetuo, cap. 49. num. 121.
Statutum, quòd non fiat remiſſio, ſi non loquatur de interitu rei, vel partis, non eſt ad eas trahendum, capit. 49. numer. 122.
Secus quando de eis expreſſam mentionem facit, vel per verba æquipollentia, cap. 63. num. 61.
Statutum *inducens tacitam relocationem*, non procedit adverſus minorem prohibitum ſine ſolemnitatibus locationem facere, cap. 64. num. 140.
Statuta inducentia præſcriptionem favore exiſtentis in mala fide ſunt nulla, cap. 52. num. 33.
Vid. in verb. *Præſcriptio*, num. 1.
Statutum loquens *de præſcriptione*, comprehendit cœptam, antequam ederetur, c. 14. §. 11. n. 5.
Statuta *requirentia ſolemnitates* in contractibus minorum, ſunt latè interpretanda, c. 6. n. 19.
Vid. in verb. *Solemnitas*.
Statutum *contra formam Extravagantis*, *Ambitioſæ*, Apoſtolica auctoritate confirmatum, eſt validum, cap. 14. §. 1. num. 20.
Religio Hieroſolymitana gaudet prædicto ſtatuto, cap. 14. §. 1. num. 21.

S T I P U L A T I O.

STIPULATIO induit naturam contractus, cui accedit, cap. 45. num. 9.
Intellige ad effectum ne plus, vel minus exigatur, quàm ex illo contractu eſſet exigendum, non quo ad alia, ibid. n. 10.
Stipulatio facit tranſire contractum de innominato in nominatum, cap. 12. num. 31.
Stipulatio ſequitur naturam contractus, ſuper quem interponitur, cap. 12. num. 32.
Stipulatio in contractu locationis impedit reſciſſionem ex læſione ſecundùm aliquos, cap. 18. n. 73.
Contrarium eſt verius, ibid. num. 74.
Stipulationes tot ſunt, quot ſummæ, vel res ſtipulatæ, cap. 25. num. 1.
Stipulatio requirit verba, & ideò non poteſt cenſeri tacitè repetita, cap. 64. num. 33.

S T U D I U M.

STUDIORUM cauſa æquiparatur cauſæ dotis, cap. 40. numer. 30.
Studiorum cauſa non reperitur conceſſa tacita hypotheca, cap. 41. num. 31.
Sed datur ex identitate rationis cum dote, cui eſt conceſſa, cap. 61. num. 32. & num. 35.
Studiorum privilegia competunt etiam pro ſalariis profitentium ſtudia, cap. 41. num. 34.

S U B C O N D U C T O R.

SUBCONDUCTORIS bona non obligantur primo locatori, cap. 32. num. 44.
Lim. quoad invecta, & illata in fundum, ibid. num. 45.
Decl. limitationem intelligi tantùm pro illa rata pro qua ſe obligavit ad favorem primi conductoris, ibid. num. 46.
Ampl. ut ſi in nihilo ſe obligaverit, ceſſet omninò hypotheca invectorum, cap. 32. n. 47.
Intellige, ut non ſint obligata pro penſionibus, ſecus pro deterioratione, ibid. num. 48.
Statutum, quòd ſubconductores teneantur dominis, intelligitur pro rata temporis, & fructuum perceptorum, cap. 32. num. 49.
Subconductor tenetur in ſubſidium domino, ſi primus conductor ſolvendo non ſit, cap. 32. num. 50.
Et dominus qui ita eum pulſat, tenetur præſtare cautionem de liberando eum à moleſtationibus primi conductoris, ibid. num. 51.
Subconductor obligatus primo conductori conveniri poterit à locatore, ſi primus conductor ei obligaverit omnia jura præſentia, & futura, cap. 32. num. 52.
Et ſi utraque obligatio eſſet executiva, poſſet conveniri executivè, ibid. num. 53.
Dominus ut poſſit convenire ſubconductorem, debet præſtare conſenſum ſublocationi, cap. 32. num. 54.
Ampl. ſufficere conſenſum præſtitum ab initio, ibid. num. 55.
Et ſufficit etiam locatio facta pro ſe, & ſociis, niſi poſſit intelligi de præſentibus tantùm, cap. 32. n. 56.
Subconductor liberatur ſolvendo primo conductori, etiamſi anticipatè ſolvat, cap. 32. n. 57.
Lim. ſi promiſerit ſolvere domino, vel habeat ſequeſtrum, cap. 32. num. 58.
Ampl. ut non ſufficiat dominum conſenſiſſe ſublocationi, ib. num. 59.
Dominus conſentiendo ſublocationi non liberat primum conductorem, cap. 32. num. 60.
Ampl. etiamſi cœperit exigere à ſubconductore, ibid. numero 61.
Ampl. 2. ut non ſufficiat primo conductori cedere domino omnes actiones contra ſecundum, ibid. num. 62.
Decl. procedere in ſimplici ſublocatione, ſi conductor cum conſenſu domini omnia ſua jura ceſſerit alteri, vel alium poſuerit in locum ſuum, cap. 32. num. 63.
Subconductor, ſeu ſubinquilinus reſpectu primi conductoris eſt inquilinus, ſeu conductor, capit. 10. num. 80.
Et reſpectu Domini eſt ſubinquilinus quouſque durat prima locatio, ſed ſi dominus ea finita recipiat penſiones, fit inquilinus, cap. 10. num. 81.
Statutum loquens de conductore, an procedat in ſubconductore, Vid. in verb. *Statutum*, num. 2.

S U B D I T I.

SUBDITORUM partes ſunt Principi obedire, cap. 28. num. 49.
Vid. in verb. *Obedientia*.

S U B H A S T A T I O.

SUBHASTATIO in alienatione rei Eccleſiæ non requiritur, cap. 14. § 10. num. 28.
Subhaſtatio verum valorem demonſtrat, capit. 19. num. 18.
Decl. hanc non eſſe concludentem probationem, quæ ex ſubhaſtatione deducitur, cap. 19. num. 19.
Et quòd minus probet verum valorem ſubhaſtatio, quàm venditio de conſenſu partium facta, cap. 19. n. 20.

S U B L O C A T I O.

CONDUCTOR poteſt alteri ſublocare, cap. 32. n. 1.
Ampl. procedere non ſolùm in conductore rei, ſed etiam perſonæ, ſeu operarum, ibid. num. 2.
Lim. ſi aliter fuit conventum, ibid. num. 3.
Stante pacto de non ſublocando ſine conſenſu domini non poteſt dominus ſine cauſa conſenſum denegare, c. 32. num. 4.
Et ſi deneget ſupplet Judex compellendo conſentire, vel declarando conſenſum haberi pro præſtito, c. 32. num. 5.
Decl. procedere, ubi ſublocatio eſt de jure, vel conſuetudine permiſſa, ibid. num. 6.
Aliàs ſi ſublocatio ſit de jure prohibita, itaut facultas neceſſariò deduci debeat ex pacto, tunc dominus tenetur conſentire tantùm ſi pactum ſit affirmativum, vel per duplicem negativam conceptum, cap. 32. n. 7.
Decl. 2. ut non teneatur dominus conſentire, ubi adeſt juſta cauſa denegandi conſenſum, uti ſi ejus jus efficiatur deterius, ibid. num. 8.
Lim. 2. ut poſſit ſublocare ad breve tempus tantùm, cap. 32. num. 9.
Decl. ut conductor ſublocans, ad longum tempus non cadat à jure ſuo, ibid. num. 10.
Secus in emphyteuta, ibid. num. 11.
Lim. 3. ut poſſit ſublocare perſonæ tantùm æquè idoneæ, cap. 32. num. 13.
Lim. 4. ut non poſſit fieri ſublocatio, niſi ad eumdem uſum, ibid. num. 14.
Decl. procedere tam in ſublocatione rei, quàm in ſublocatione perſonæ, cap. 32. num. 15.
Decl. 2. ut qui dicit ſublocationem factam ad alium uſum, vel eſſe præjudicialem, probare debeat, ibid. num. 16.
Lim. 5. ut facultas ſublocandi non proſit uni ex pluribus, qui ſimul conduxerunt, c. 32. num. 17.
Decl. non procedere, ſi aliis conductoribus nihil interſit, ibid. num. 18.
Limit. 6. ut facultas ſublocandi competat ipſi conductori, non autem alteri intereſſe habenti uti fidejuſſori, cap. 32. num. 19.
Pactum de non ſublocando, non impedit conductori ſocium ſibi aſſumere, cap. 32. num. 27.
Sublocatio fit per modum locationis, ac etiam per modum ſubſtitutionis in locum ſuum, c. 32. num. 28.
Sublocare poteſt conductor nedum totam rem, ſed etiam partem, cap. 32. num. 32.
Lim. ſi pars ſit de illis rebus, quæ non poſſunt locari, niſi cum univerſitate bonorum, ibid. num. 32.
Conductor ſublocare poteſt partem uni, & partem alteri, cap. 32. num. 33.
Decl. procedere, ubi locatio eſt de jure permiſſa, ſecus ſi fiat ex licentia à domino conceſſa, c. 32. num. 34.
Licentia ſublocandi ſi ſit ex mera gratia, debet ſtrictè interpretari, ſecus, ſi neceſſariò conceſſa, c. 32. num. 35.
Sublocare, & ſocium aſſumere poteſt conductor etiam inſcio locatore, cap. 32. num. 36.
Decl. procedere, ſi conductor non prætendat ſe liberatum, ibid. num. 37.

Decl.

Decl. 2. ut deficiente conſenſu domini, ſubconductor, vel in ſocium aſſumptus, non eſt conductor, ibid. num. 38.
Ampl. declarationem procedere, tam ad ſui præjudicium, quàm etiam domini, cap. 32. n. 39.
Feudatarii licèt non poſſint de jure ſublocare ad longum tempus, tamen de conſuetudine concedunt in emphyteuſim, & excuſantur à caducitate, cap. 34. num. 12.

S U B S C R I P T I O.

SUBSCRIPTIO arguit ſcripturam continere diſpoſitionem perfectam, cap. 22. num. 23.
Subſcriptionis defectus arguit imperfectionem ſcripturæ, ibid. num. 24.

S U B S T A N T I A L I A.

SUBSTANTIALIA contractus non poſſunt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus, cap. 16. num. 22.
Subſtantia quando dicatur perempta ad hoc, ut fieri debeat remiſſio mercedis.
Vid. in verb. *Remiſſio*, num. 2.

S U C C E S S O R.

Univerſalis, vid. in verb. *Hæres*.
Singularis an teneatur ſtare locationi, vid. reg. cum declarationibus generalibus, num. 1.
Aliquos caſus ſpeciales, num. 2. alios in ſuis Verbis.

1 SUCCESSOR ſingularis non tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 38.
Succeſſor ſingularis poteſt expellere conductorem propria auctoritate, cap. 61. num. 40.
Contrarium quòd neceſſe ſit adire Judicem, ibid. num. 41.
Succeſſor ſingularis non tenetur ſtare locationi ad breve tempus factæ, ſecus in locatione ad longum tempus, cap. 61. num. 44.
Lim. ſi in locatione ad longum tempus adſit pactum, non transferendi dominium, ibid. num. 45.
Adverte limitationem, non procedere ſine difficultate, cap. 61. num. 46.
Lim. 2. ſi locatio ad longum tempus non ſit valida, ibidem num. 47.
Succeſſorem ſingularem, non teneri ſtare locationi, declaratur primò non procedere, ſi convenerit cum anteceſſore de ei ſtando, cap. 61. num. 48.
Non tamen ſufficit conductori pactum ab emptore de eo non expellendo, niſi reportet ceſſionem jurium à locatione, ibid. num. 49.
Decl. 2. ſufficere tacitum conſenſum ſucceſſoris, quòd conductor in conductione maneret, cap. 61. num. 50.
Decl. 3. ſufficere ſucceſſorem antecedenter tacite conſenſiſſe anteceſſorem locare, cap. 61. num. 51.
Decl. 4. ad hoc attendi, an titulus ſucceſſionis ſit generalis, vel particularis, non autem jus in quo ſucceditur, cap. 61. numer. 52.
Decl. 5. teneri ſucceſſorem ſtare locationi, ſi anteceſſor qui locavit, habebat liberam adminiſtrationem, cap. 16. num. 53.
Intellige primò hanc declarationem procedere, ſi qui locavit, nedum habebat adminiſtrationem reſpectu rei, ſed etiam reſpectu ſucceſſoris, ibid. num. 54.
Intellige 2. procedere, ſi habens adminiſtrationem locet adminiſtratorio nomine, non proprio, ibid. num. 55.
Intellige 3. ſi locèt bona fide, & non aliàs, capit. 61. numer. 56.
Decl. 6. non procedere, quòd ſucceſſor ſingularis non teneatur ſtare locationi, quando non ſuccedit in plenum jus illius, qui locavit, ſuccedere tamen dicitur quis in plenum jus, ſi ſuccedat in plenum uſumfructum, cap. 61. num. 57.
Decl. 7. non procedere in ſucceſſore ſingulari, in quem ſit tranſlatio rei ex neceſſitate, cap. 61. num. 58.
Et ad hoc attenditur perſona locantis, an transferat ex voluntate, vel ex neceſſitate, ibid. num. 59.
Decl. 8. ut ſi jus locantis non tranſeat in ſucceſſorem, ſed potiùs extinguatur, ſucceſſor veniens per viam novæ creationis, non tenetur ſtare locationi etiam in caſibus, in quibus alii ſucceſſores ſingulares tenentur, cap. 61. num. 60.
Ampl. procedere declarationem, etiam in locatione anteceſſori permiſſa, ibid. num. 62.
Ampl. 2. etiamſi talis ſucceſſor continuaverit aliquo tempore recipere penſiones à conductore, cap. 61. num. 63.
Succeſſor ad hoc, ut non teneatur ſtare locationi ſuccedere dicitur in plenum jus, dummodò ſuccedat in plenum uſumfructum, cap. 61. num. 77.
Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi, quando dominus obligavit bona ſua pro obſervantia contractus, cap. 61. numer. 98.
Ampl. non ſolùm ſi adſit hypotheca ſpecialis fundi locati, ſed etiam ſi adſit tantùm generalis omnium bonorum, ibid. num. 99.
Contrarium tenent alii, ibid. num. 100.
Et requiri non ſolùm hypothecam ſpecialem, ſed pactum de interim non alienando, cap. 61. num. 101.
Decl. hypothecam generalem ſufficere ad effectum, ut teneatur ſucceſſor ſingularis ſtare locationi tantùm cauſativè, id eſt ſi nolit ſolvere intereſſe conductori, ibid. num. 102.
Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi, ſi adſit pactum de non alienando unà cum hypotheca ſpeciali, cap. 61. numero 103.
Secus ſi adſit pactum prædictum cum hypotheca generali tantùm, ibid. num. 104.
Decl. hoc non procedere, ſi adſit hypotheca omnium, & ſingulorum, & pactum prohibens omnium, & ſingulorum alienationem, cap. 61. num. 105.
Hypotheca ſpecialis, an ſufficiat ad dictum effectum, eſt controverſa opinio, & affirmativa eſt magis communis, cap. 61. num. 106.
Hypotheca generalis cum juramento, non ſufficit, ad hoc ut ſucceſſor ſingularis teneatur ſtare locationi, cap. 61. num. 108.
Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi propter tacitam hypothecam ex ſolito eam apponi præſumptam, ſecundùm aliquos, cap. 61. num. 111.
Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi factæ cum obligatione Camerali, cap. 61. num. 114.
Succedens titulo lucrativo non tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 138.
Hæc tamen propoſitio non eſt generaliter accipienda, capit. 61. num. 139.
2 SUCCESSOR ſingularis *Fiſci* tenetur ſtare locationi per eumdem Fiſcum factæ, cap. 61. n. 187.
Et hoc eſt privilegium ſpeciale Fiſci, cap. 61. n. 188.
Succeſſor ſingularis *Eccleſiæ* tenetur ſtare locationi, capit. 61. num. 192.
Succeſſor ut teneatur ſtare locationi, ſufficit, quòd ſit ſucceſſor univerſalis bonorum, & loco hæredis habeatur, capit. 61. num. 202.
Et non attenditur, quòd non ſuccedat perſonæ, ibid. num. 203.
Succeſſor non debet contravenire, ſi Papa relocaverit, ſeu inveſtiverit de feudo nondùm aperto, cap. 61. num. 211.
Succeſſor in *beneficio*, non tenetur ſtare locationi factæ per anteceſſorem, cap. 61. num. 212.
Ampl. procedere tam in ſucceſſore in Canonicatu, vel Beneficio ſimplici, quàm etiam in Prælatura, ibid. num. 213.
Ampl. 2. in ſuccedente Commendatario, ibid. num. 214.
Lim. ampliationem ſecundùm aliquos in Commendatariis Religionum Militarium, ibid. num. 215.
Ampl. 3. ut procedat tam in ſucceſſore, proviſo per obitum, quàm etiam in ſuccedente per viam optionis, cap. 61. numer. 216.
Succeſſor *in beneficio per viam regreſſus*, non tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 223.
Ampl. etiamſi agatur de locatione ad longum tempus facta cum beneplacito Apoſtolico etiam quo ad ſucceſſores. Sed vid. ibid. num. 224.
Lim. ſucceſſor in beneficio non tenetur ſtare locationi factæ per anteceſſorem ad commodum proprium, ſecus autem ſi facta ſit ad utilitatem Eccleſiæ, capit. 61. numer. 225.
Limit. 2. ſi locatio facta ſit nomine Eccleſiæ, ibid. numer. 226.
Decl. dictas duas limitationes, ut requiratur ſimul locationem eſſe factam ad utilitatem Eccleſiæ, & ejuſdem nomine, ib. num. 227.
Lim. 3. ſi locatio ſit facta auctoritate Superioris, & præcipuè cum Beneplacito Papæ, cap. 61. num. 228.
Amplia limitationem procedere, etiamſi non adſit utilitas Eccleſiæ, licèt tunc danda ſit reſtitutio in integrum, ibid. num. 229.
Decl. limitationem ut procedat ſtante beneplacito Apoſtolico ſpeciali, ſuper illa locatione, ſecus autem ſtante indulto generali de locando ad novennium, cap. 61. num. 230.
Decl. 2. non ſufficere beneplacitum ſpeciale, niſi locatio ſimul facta ſit nomine Eccleſiæ, & ad ejus utilitatem, ibid. numer. 231.
Ampl. declarationem requiri ulteriùs, quòd pecuniæ verſæ ſint in Eccleſiæ utilitatem ſecundùm aliquos, ibid. numer. 232.
Ampl. 2. requiri locationem eſſe factam nomine Eccleſiæ, & ad ejus utilitatem, etiamſi in beneplacito adſit clauſula *etiam quo ad Succeſſores*, cap. 61. num. 233.
Decl. 3. ſufficere ſolùm beneplacitum, ſi agatur de locatione ad modicum tempus, beneplacitum ad alium effectum non requirente, cap. 21. num. 234.
Idem ſi locatio facta fuerit præcedente licentia Papæ locandi ad tot annos, & ut durante dicto tempore, conductor à nemine, neque à ſucceſſoribus poſſit moleſtari, ibid. numer. 235.

Secus ſi Prælatus habens dictam licentiam locaverit ad vitam ſuam, capit, 61, num. 236.
Decl. 4. ut ubi beneplacitum eſt neceſſarium ſufficiat ejus defectus, ad hoc, ut quocumque modo locatio facta ſit, ſucceſſor ei ſtare non teneatur, cap. 61. oum. 237.
Decl. 5, ut ubi non eſt neceſſarium beneplacitum, tunc ſufficiant dno requiſita, quòd locatio ſit facta nomine Eccleſiæ, & ad ejus utilitatem, cùm facta eſt ab habente poteſtatem locandi, cap. 61. num. 238.
Lim. 4. quod dictum eſt ſucceſſorem in beneficio non teneri ſtare locationi, ut non procedat, ſi adſit conſuctudo in contrarium, cap. 61. num. 253.
Ampl. ſufficere locationem eſſe factam ſecundùm conſuetudinem Regionis, cap 61. num. 254.
Probanda tamen conſuetudo, ibid. num. 255.
Et unicus actus contraiius eam excludit, ibid. num. 256.
Et particularis obſervantia in prædio locato, prævalet generali contrariæ, cap. 61. num. 257.
Lim. 5. ſi ſucceſſor in beneficio locationem factam per anteceſſorem approbaverit, quia tunc tenebitur ei ſtare, capit, 61. num. 258.
Decl. limitationem, ut ſi deducatur approbatio ex receptiooe mercedis, tunc ſi locatio facta eſt ab anteceſſore nomine proprio, approbatio non extendatur ultra tempus, pro quo ſolutum ſit, ibid. num. 259.
Secus ſi agatur de locatione facta nomine ipſius ſucceſſoris, ib, num. 260.
Lim. 6. quoad annum jam cœptum, quia ſucceſſor tenetur pro eo locationi ſtare, cap. 61. num. 261.
Succedens *per ſententiam Judicis* tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 262.
Succedens per ſententiam, dicitur ſucceſſor neceſſarius, cap. 61. num. 263.
Decl. noo procedere, ſi agatur de adjudicatione per Judicem facta vigore obligationia voluntariæ, ibid. num. 264.
Succedens per ſententiam ei, qui erat injuſtus poſſeſſor, non tenetur ſtare ejus locationi, cap. 61. num. 269.
Idem ſi ſuccedens per ſententiam erat dominus, ibid. num, 270.
Idem ſi locatio erat nulla, vel in fraudem facta, ibid. num. 271.
Succeſſor ſingularis tenetur ſtare *colono partiario* ſecundùm aliquoa, cap. 61. oum. 273.
Contrarium verius, ibid. num. 274.
Decl. primam procedere, qoo ad annum pro quo cultura jam facta eſt, cap. 61. num. 275.
Succeſſor ſingularia non tenetur ſtare locationi, etiamſi conductor anticipatè ſolverit penſiones anteceſſori, cap. 61, num. 290.
Et in caſibus in quibus tenetur ſtare, non tenetur bonificare dictas anticipataa ſolutiones, ibid. num. 291.
Succeſſor ſingularia tenetur ſtare locationi pro eo anno, pro quo conductor jam cœpit culturam, cap. 61. num. 292.
Decl. non ſufficere quamlibet culturam, ſed requiri pro majori parte, ibid. num. 293.
Decl. 2. non ſufficere culturam, ſi eſſet facta contra formam pacti, cap. 6. num. 294.
Decl. 3. procedere in ſucceſſoribus beneficiorum majoratus, & ſimilibua, non in emptore, c. 61. num. 295.
Succeſſor ſingularia ubi ſtare non tenetur locationi, ibi nec tenetur ſtare conductor, c. 61. num. 296.
Succeſſor ſingularis quando tenetur ſtare locationi, intelligitur, ſi nolit ſolvere intereſſe conductori, cap. 61. num. 297.
Ampl. procedere etiamſi conductor habeat hypothecam bonorum pro obſervantia contractus, ibid. num. 298.
Succeſſor ſingularis numquam tenetur ſtare locationi, quando apparet eam factam in ſui fraudem, c. 61. num. 299.
Ampl. ſive fraus ſit vera, ſive præſumpta, ibid. n. 300.
Decl. fraudem ad hunc effectum eſſe probandam, & vide ex quibus arguatur, vel excludatur, c. 61. num. 301.
Succeſſor ſingularis, ubi non vult ſtare locationi, poteſt conductor habere regreſſum adverſus locatorem, c. 61. n. 302.
Decl. procedere, ſi agatur de ſucceſſore ex voluntate locatoris, ſecus ſi jus locatoris ſua natura expiraverit, ibid. n. 303.
Decl. 2. procedere, quando ſucceſſor non tenebatur ſtare locationi, vel ſi tenebatur, vi expulit, ſecus ſi conductor ſponte diſceſſerit, c. 61. num. 304.
Emptor an ſtare teneatur locationi factæ à venditore, vide in verb. *Emptor*, num. 1. Et ſic de ſingulis.

S U M M A.

SUMMA major affirmativa prolata continet in ſe minorem, cap. 19. num. 125.

S U P E R L A T I V U S.

SUPERLATIVUS quandoque ponitur pro poſitivo, cap. 29. o. 61. & cap. 31. num. 16.

S U T O R E S.

SUTORES facientes veſtes defectuoſas tenentur reſtituere earum valorem, cap. 31. num. 26.

T

T A X A T I V A.

TAXATIVA non ſufficit ad hoc ut caſus cenſeantur expreſſi limitandi cauſa. c. 49. o. 47.
Taxativa excludit extranea, non ea quæ veniunt ſecundùm naturam actua, cap. 49. n. 48.

T E L A R I A.

TELARIA, & vitreatæ veniunt cum domo, cap. 23. n. 55.

T E M P U S.

TEMPUS modicum ad effectum arguendi valorem, quale dicatur, cap. 19. num. 155.
Tempua locationis, ſi non eſt expreſſum attenditur conſuetudo, cap. 23. num. 119.
Et ceſſante conſuetudine aliqui volunt intelligi locationem ad annum, tam in ruſticis, quàm in urbanis, ib. n. 120. & 121.
Sed verius eſt intelligi ad annum in ruſticis, & in urbanis ad beneplacitum, ibid, num, 122.
Locatione facta cum expreſſione certi temporis incipiendi à tali die finiendæ alterius locatiunis, ſi illa locatio finiatur ante illam diem, conductor eam expectare non debet, c. 23. n. 127.
Tempus locationis poteſt conferri in voluntatem unius ex contrahentibua, c. 16. num. 32.
Tempua non eſt de ſubſtamia locationis, cap. 16. num. 33.
Tempus ſolutionia mercedis poteſt remitti in voluntatem unius ex contrahentibua, c. 16. num. 34.
Tempus in dubio ſemper cenſetur adjectum graria promiſſionis, cap. 37. num. 19.
Ampl. ſive ſit poſitum in accuſativo, ſive in ablativo, ibid. num. 20.
Vid. *Solutio*, num. 2.
Tempua vitæ Prælati, qui alienavit rem Eccleſiæ, non eſt computandum in præſcriptione adverſus eam, cap. 14. §. 11. num. 12.
Secua autem in tempore ad inducendam præſumptionem beneplaciti, cap. 14. §. 11. num. 13.

T E R M I N U S.

TERMINUS ad ſolvendum de jure denegari non debet debitoribus quantumvia liquidis, & condemnatis, c. 39 n. 9.
Nec etiam debitori declarato a Papa per breve, c. 39. n. 10.
Et etiam ſtante ſtatuto, quòd debitor ſolvat illicò omni dilatione, & contraditione ceſſante, ibid. num. 11.
Conductori penſiones ſolvere condemnato, non denegatur terminus juris ad ſolvendum, cap. 39. num. 7.
Termini ad ſolvendum quantitas eſt arbitraris Judici, c. 39. num. 12.
Terminus ad ſolvendum longior datur debitori magnæ ſummæ, cap. 39. num. 13.
Terminus ad ſolvendum in Curia datur ab Auditore Cameræ triginta dierum, cap. 39 num. 14.
Et ſufficit illum ſuſcipere abſque eo, quòd Auditor Cameræ ſuper illo interloquatur, ibid. num. 15.
Et concedit illum etiam condemnatis in aliis Tribunalibus, ibid. num. 16.
Et etiamſi debitores ipſi termino in inſtrumento obligationis ſpecialiter renunciaſſem, ibid. num. 17.
Terminus ad ſolvendum, non datur obligato tradere aliquam rem in ſpecie, c. 39. num. 18.
Secus ſi res ſit abſens, vel adſit aliquod aliud impedimentum, ibid. num. 19.

T E R R A, T E R R I T O R I U M.

TERRA ſeparata à fundo ei unitur per ſolam deſtinationem patris familias, c. 23. num. 26.
Sic pars fundi ab eo ſeparatur ſola deſtinatione, ibid. num. 27.
Decl. procedere in prædiis ruſticis, nam in domibus ultra deſtinationem requiritur etiam aditus ad unionem faciendam, ibid. num. 28.
Et idem eſt de unione domus, & horti, ibid. num. 29.
Conſideratur tamen etiam in domibus deſtinatio domini, ib. num. 30.
Vid. in verb. *Unio*.
Terræ prativæ, & ſylvoſæ non poſſunt dici omninò ſteriles, cap. 61. num. 15.
Poſſunt tamen dici reſpectu ad utilitatem, quæ percipitur poſt melioramenta, ibid. n. 16.
Si inſtrumentum locationis dicat *podere arativum, & prativum* probatur non fuiſſe ſterile, cap. 52. num. 17.
Terræ nudæ ſemper ſunt in eodem ſtatu, cap. 19. n. 15.
Terræ neceſſe habent uno anno requieſcere, & non coli, c. 19. num. 169.
Et in pluribus locis dant fructum tantùm in triennio, ibid. num. 170.
Territorio locato venit juriſdictio, cap. 23. num. 93.

Decl.

Digitized by Google

Decl. venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad modicum, ibid. num. 94.
Lim. declarationem in jure decimandi, quod venit in locatione ad modicum tempus, & non in locatione ad longum, ibid. num. 95.

T E S T A T O R.

TESTATOR relinquens Eccleſiæ utrum poſſit apponere conditiones, quòd bona relicta locari poſſint ad longum tempus abſque beneplacito, cap. 14. §. 6. num. 17.
Teſtatoria voluntas, quòd non requiratur beneplacitum, debet eſſe clara, nec ſufficit, quòd dicat rem locari ad longum tempus, cap. 14. §. 6. num. 20.
Maximè, ſi non expreſſit pro quanta penſione, & pro quanto tempore ſit facienda locatio, cap. 14. §. 6. num. 21.
Contrarium in re minoris, quia non eſt neceſſaria dicta expreſſio, ut poſſit alienari ſine ſolemnitatibus, capit. 14. §. 6. num. 22.
Teſtator ſi non ſolùm præcipiat locationem, ſed etiam det modum locandi cenſetur ipſe locare, & non requiritur beneplacitum, cap. 14. §. 6. num. 24.

T E S T E S.

Qui ſint idonei, vel non, num. 1.
De eorum depoſitione, & probatione, num. 2.

1 TESTES præſumuntur idonei, ſi contrarium non probetur, capit. 27. num. 174.
Conductor non eſt teſtis idoneus pro locatore, cap. 27. n. 175.
Et è contra locator non eſt teſtis idoneus pro conductore, ibid. num. 176.
Lim. 1. procedere in conductore prædiorum ruſticorum, non in conductore domus, cap. 27. num. 177.
Lim. 2. procedere in colono partiario, ibid. n. 178.
Lim. 3. ſecundùm aliquos procedere in colono adſcriptitio, qui non poteſt ad ſui libitum diſcedere, ibid. num. 179.
Lim. 4. non procedere in colonis noſtrorum temporum, cap. 27. num. 180.
Lim. 5. ut de conſuetudine contrarium ſervetur, ibid. n. 181.
Decl. ut ſi conductor poſſit mediante conductione dici domeſticus, & familiaris teſtatoris, repellatur à teſtificando, ſecus è contra, ibid. num. 185.
Decl. 2. ut licèt non repellatur à teſtificando, adhuc minuatur ejus fides arbitrio Judicis, cap. 27. num. 188.
Et requiritur dominum poſſe ei imperare, ibid. num. 183.
Locatores operarum ſuarum non ſunt idonei teſtes pro conductoribus earum, cap. 27. n. 148.
Conductor, qui non poteſt dici familiaris locatoris, adhuc non poteſt eſſe teſtis pro eo, ſi habeat intereſſe in cauſa, cap. 27. num. 185.
Conductor rei minimæ, vel ubi agitur de re minima eſt idoneus teſtis, cap. 27. num. 190.
Teſtis defectus, quòd ſit conductor ſuppleri poteſt qualitate perſonæ, cap. 27. num. 191.
Et suppleri etiam poteſt numero, ibid. num. 192.
Et qualitate alterius teſtis, ibid. num. 193.
Et ex eo, quòd ſit approbatus ab altera parte, ib. n. 194.
Teſtis intereſſatus non probat ſi veritas aliunde haberi poſſit, cap. 27. num. 186.
Lim. in intereſſe merè ſecundario, ibid. n. 187.
Intereſſe teſtis ad hoc, ut repellatur quantum eſſe debeat, cap. 27. num. 189.
2 TESTIS non requiritur, ut reddat rationem ſui dicti, ſi appareat particulariter informatus, cap. 19. n. 103.
Et dicitur ſufficienter informatus de juſta mercede rei locatæ, ſi ipſe, vel ejus parentes eam conduxerunt, c. 19. n. 104.
Teſtis deponens de juſta mercede, & reddens rationem, quia tanti conduxiſſem, juxta communem æſtimationem probat, cap. 19. num. 105.
Contrarium, & hoc eſt de rigore verius, ib. n. 106.
Teſtis deponens cum dictione *in circa*, non probat, quia dicta dictio eſt dubitativa, cap. 19. n. 108.
Secus eſt ſi dicat *parum plus, vel minus*, ibid. n. 109.
Teſtis utendo verbis, *puto*, vel *mihi videtur*, non probat, c. 19. num. 110.
Contrarium, ibid. num. 111.
Teſtes deponentes per eadem verba, & per eumdem præmeditatum ſermonem, arguuntur ſubornati, c. 19. n. 117.
Teſtes ſi diſcordent in quantitate valoris fructuum, præferuntur illi cum quibus concurrit præſumptio, vel adminicula, cap. 19. num. 118.
Teſtes meliùs deponentes, & minores oppoſitiones patientes præferuntur, cap. 19. num. 119.
Teſtes magis informati, & deponentes de facto proprio, dicuntur coloni partiarii, & laborantes deponentes de labore prædii, cap. 19. n. 120.
Decl. procedere ſi non ſint intereſſati, ib. num. 121.
Teſtibus probantur omnes contractus, qui conſenſu perficiuntur, capit. 22. num. 1.
Lim. in emphyteuſi, cap. 22. num. 2.
Teſtibus in pari gradu exiſtentibus præferuntur, qui deponunt contra læſionem, cap. 19. num. 123.
Modus probandi valorem per teſtes eſt difficilis, cap. 19. n. 90. vid. in verb. *Valor*, num. 2.
Teſtes deponentes ſuper affirmativa præferuntur deponentibus ſuper negativa, cap. 19. n. 133.
Ampl. ut magis credatur duobus affirmantibus, quàm mille negantibus, ibid. num. 134.
Decl. procedere ſi deponentes ſuper negativa eam non coarctent, cap. 19. num. 135.
Decl. 2. procedere in rebus, quæ percipiuntur ſenſu corporis, non in eis, quæ percipiuntur judicio intellectus, cap. 10. n. 138.
Decl. 3. procedere quando affirmativa eſt concludenter probata, ibid. num. 139.
Teſtes tres ſi deponant unus de decem, alius de quindecim, & alius de viginti facta erit probatio de quindecim, c. 19. n. 140.
Teſtes deponentes de parva quantitate fructuum ad effectum reſciſſionis contractus, vel remiſſionis mercedis, debent etiam deponere de cultura ſolita, cap. 19. n. 86.
Teſtes ad convincendam juſtitiam, vel injuſtitiam mercedis debent deponere de quantitate fructuum, & de eorum valore, cap. 19. num. 96.
Teſtes deponentes de ſimplici tractatu non probant, quòd fuerit effectuatus, cap. 22. num. 5.
Teſtes deponentes vidiſſe contrahi, & convenire de re, & mercede, ſi non exprimant quantitatem, non relevant, cap. 22. numer. 120.
Decl. procedere ſi agatur inter contrahentes de executione, vel validitate contractus, ſecus ſi inter unum ex contrahentibus, & tertium, ibid. num. 121.
Decl. 2. ut ſuffragetur dicta probatio etiam inter contrahentes, ubi non agitur de executione contractus, ſed tantùm de probando ipſo actu, ibid. n. 122.
Teſtes diſcordantes in quantitate pretii non probant contractum venditionis, cap. 22. num. 123.
Contr. quòd cenſeantur concordari in minori ſumma, ibid. num. 124.
Decl. ut ſi priùs deponant de perfectione contractus, & deinde interrogati de quantitate pretii in ea diſcordent, cenſeantur convenire in minori, & probent, ſecus ſi unico contextu dicant fuiſſe factam locationem pro tanta ſumma, & in ea diſcordent, cap. 22. n. 125.
De cæteris rebus quomodo probentur, vide in ſuis verbis, puta de valore, Vid. in verb. *Valor &c.*
Teſtes non probantes concludenter præbent indicium, cap. 30. num. 43.
Teſtes deponere debent tantùm de iis, quæ percipiuntur ſenſu corporis, c. 34. §. 4. num. 40.
Teſtes etiam periti, qui melioramenta fecerunt non ſunt idonei ad probandum eorum valorem, c. 34. §. 4. n. 45.
Vid. in verb. *Melioramenta*, num. 4.
Teſtis etiam unicus, & minùs idoneus probat in judicio manutentionis, c. 43. n. 32.
Lim. ſi adſint conjecturæ in contrarium, ibid. n. 35.

T E S T I M O N I U M.

TESTIMONIUM veritatis faciendum eſt gratis, c. 25. n. 13.
Decl. ut non poſſit accipi aliquid pro ipſa depoſitione veritatis, ſecus pro impenſis, & incommodis, ibid. n. 14.

T E X T U S.

Text. *in c. terrulas* 2. *q.* 2. declaratur, c. 14. §. 3. n. 2.
Eccleſiarum bona ut alienari poſſint ex diſpoſitione dicti, cap. quæ requirantur, ibid. n. 5.
Text. *in c. non liceat, Papa* 12. *q.* 2. declaratur, c. 14. §. 3. n. 23.
Text. *in c. ad aures de rebus Eccl. alien.* vel non, declaratur, c. 14. §. 3. n. 13.
Text. *in cap. 2. de feud.* declaratur, c. 14. §. 3. n. 23.
Text. *in l. ſi quis domum, §. hic ſubjungi ff. locat.* explicatur, cap. 34. §. 3. num. 23.
Lex 1. *ff. de var. & extraord. cognit.* quomodo intelligatur, c. 35. num. 81.
Text. *in l. qui procurat.* 34. *C. de decur. lib.* 10. declaratur, cap. 35. num. 91.
Text. *in l. Præſes* 17. *C. locat.* quomodo intelligatur, c. 39. n. 5.
L. ſi in lege 27. *§. ſi colonus ff. locat.* intellectus, c. 40. n. 64.
L. diem functo 4. *ff. de offic. aſſeſſor.* eſt obſcura, & quomodo intelligatur, cap. 50. n. 171.
Text. *in l. ſi merces* 28. *§. vis major ff. locat.* intellectus, cap. 51. numer. 1.
Text. *in §. licentiam auth. de alienat. & emphyt.* concedens facultatem faciendi emphyteuſim Eccleſiæ perpetuam, fuit correctus cap. 53. n. 26.
L. ſi quis conductionis, C. locat. eſt ſingularis, & quomodo intelligatur, cap. ult. n. 48.
Conventus ejus vigore non liberatur conſtituendo ſe nomine domini poſſidere, nec ſolvendo intereſſe, ibid. num. 49.
Præbet actionem perſonalem, ibid. n. 50.
Et vid. in verb. *Remedium*.

TRACTATUS.

TRACTATUS differt à contractu, & eum præcedit, cap. 22. num. 3.

Trsctatus non requirit conſenſum deliberatum, c. 22. n. 4.

Tractantur multa, quæ poſtea non fiunt, c. 22. n. 6.

Tractatus ſimplex non obligat, cap. 22. n. 7

Tractatus de contractu præſupponit contractum exiſtere, cap. 22. num. 8.

Tractatus junctis allis ea quibus deprehenditur eum habuiſſe effectum probat contractum, c. 22. n. 9.

Tractatus non arguit perfectionem contractus, quia multa tractantur, quæ noo perficiuntur, c. 16. num. 68.

Tractatus locationis unà cum poſſeſſione ſubſecuta probat locationem, cap. 22. n. 10.

TRADITIO.

TRADITIO rei locatæ operatur, ut ſuſtineatur locatio collata in voluntatem unius ex contrahentibus, cap. 26. n. 35.

Traditio rei ſupplet defectum menſuræ, c. 24. n. 26.

TRIBUTUM.

TRIBUTA ſolvuntur ratione rei, & ſequuntur fructus, cap. 34. §. 1. num. 34.

Tribura ſolvenda ſunt à conductore fructus percipiente, cap. 34. §. 1. n. 35. & 37.

Contr. ibid. num. 36.

Decl. ut ſi tributum ſolvendum ſit in fructibus procedat prima, ſi in pecunia ſecunda, ibid. num. 38.

Intellige ſi locatio non ſit pro modica penſione, quis tunc tenetur ſemper conductor, ibid. num. 39.

TRIREMES.

TRIREMIUM locatio cenſetur tacitè renovata ad annum, c. 64. num. 52.

TRITICUM.

TRITICUM deſtinatum pro ſemine reputatur inter inſtrumenta fundi, capit. 23. n. 80.

Et debetur conductori, quatenus in fundo ad hoc paratum exiſtat, ibid. num. 81.

TUTELA.

TUTELA per exceſſum pupillaris ætatis illico expirat, cap. 8. num. 19.

Tutela, licèt expiret per pubertatem pupilli, tamen officium tutoris non finitur niſi redditis rationibus, vel dato curatore, cap. 8. num. 23.

TUTOR.

Quid facere debeat, & poſſit pro pupillo, num. 1.
Quid pro ſe, num. 2.

1 TUTOR contrahit pro pupillo, capit. 10. n. 7.

Tutor obligat pupillum in forma Cameræ, c. 10. n. 8.

Tutores ſi plures ſunt, adhuc unus ſolus locare poteſt, niſi aliud expreſsè ſit cautum in deputatione, capit. 8. num. 27.

Tutor præſumitur conſeciſſe ſolemnia, dum publicè pro tutore ſe geſſit, cap. 8. num. 26.

Tutor habet mandatum cum libera in bonis Pupilli, c. 7. n. 51.

Tutores, & curatores locare poſſunt res pupillorum, & minorum, capit. 8. num. 1.

Tutores, & curatores, ut locare poſſint ad longum tempus, requiruntur ſolemnitates, cap. 8. n. 2.

Tutor locare poteſt abſque interventu pupilli, & curator ſine interventu minoris, c. 8. n. 5.

Tutor ſi ſolus locet abſque interventu pupilli, non tenetur ſervare ſolemnitates ſtatutarias, ſi ſtatutum loquatur de perſona minoris, ſecus ſi conſiderat alienationem bonorum, cap. 8. num. 9.

Tutor gerens malè negotium pupilli tenetur de ſuo, c. 8. n. 14.

Tutor ſi locet poſtquam pupillus exceſſit pupillarem ætatem, an ſuſtineatur contractus, c. 8. n. 18.

Tutor, ſi poſtquam pupillus exceſſit pupillarem, locet ſine dolo, valet locatio, cap. 8. num. 20.

Tutores poſt pubertatem de generali conſuetudine continuant adminiſtrare, cap. 8. num. 21.

Tutor ſi locet ante confectum inventarium valet locatio, cap. 8. num. 24.

Decl. procedere quoad utilitatem pupilli, noo autem quoad ejus damnum, cap. 8. num. 25.

Pupillus major infante neceſſe habet intervenire actui geſto per tutorem, vel curatorem ſolùm in certis caſibus, c. 8. n. 7.

Solemnitates requiſitæ in contractu minoris ſunt neceſſariæ, etiamſi contrahat cum interventu curatoris, c. 8. n. 2.

Pupillus tenetur ſtare locationi factæ à tutore etiam finita tutela, cap. 8. num. 28.

Ampl. etiam in locatione ad longum tempus, ibid. num. 29.

Emens à pupillo non tenetur ſtare locationi factæ à tutore tantùm, ſi tutor obligaverit rem pro manutentione, c. 8. n. 30.

Pupillus finita tutela tenetur ſtare locationi factæ à tutore tantum ſi tutor locavit, ut potuit, & debuit, c. 8. n. 31.

Tutor non poteſt repudiare quærenda pupillo, ſaltem ſine eo, cap. 59. num. 40.

Mulier tutrix, vid. in verb. *Mulier*.

2 TUTOR non poteſt petere ſalarium, cap. 35. n. 173.

Lim. ſi ab initio antequam operas præſtet petatâ Judice, ut ſibi quid certum conſtituat in quibuſdam caſibus, c. 35. n. 174.

Tutores, & curatores prohibiti ſunt conducere vectigalia, & prædia fiſcalia, c. 10. num. 54.

Non tamen prohibentur conductionem continuare ſuperveniente tutela, cap. 10. num. 55.

Neque prohibentur in locatione ſuccedere titulo hæreditario, cap. 10. num. 56.

Neque prohibentur conducere fiſcalia finita tutela ante rationem redditam, ſi reddenda pupillo, ſecus ſi hæredibus, c. 10. n. 57.

Tutores, & curatores prohibentur conducere res minorum, & pupillorum, c. 10. nom. 58.

Contractus curatoris cum ſuo minore validatur juramento, c. 10. num. 64.

Tutor non prohibetur palam, & bona fide emere bona pupilli, quæ vendi debent, c. 10. num. 60.

Tutor, quando dicatur palam, & bona fide rem pupilli conducere, cap. 10. num. 61.

Turor non poteſt dicere bona fide cum pupillo contrahere, ſi eum lædit, cap. 10. num. 62.

Tutor non contrahit validè cum pupillo cum licentia *Principis*, niſi narratum fuerit, quòd locatio facienda erat ipſi turori, cap. 10. num. 63.

Tutores non habentes adminiſtrationem contrahere poſſunt cum pupillo, cap. 10. n. 65.

Tutor habitans cum pupillis non tenetur ſolvere penſionem, cap. 35. num. 32.

Ampl. in curatore, & quolibet alio adminiſtratore, ibid. numer. 33.

Decl. procedere quatenus expediat minori, ut adminiſtrans habitet, ibid. num. 34.

Tutores, & curatores an pro eorum mercede habeant obligaſa bona pupilli, vel minoris, eſt magna controverſia, cap. 41. num. 13.

Tutor datur perſonæ, cap. 41. n. 14.

Decl. dari perſonæ primario, ſecundario verò rebus, ibid. num. 15.

V

VALOR.

Quid ſit, & an ſit ſemper idem, vel varie, n. 1.
Probatur teſtibus, num. 2.
Locationibus, & quantitate fructuum an probetur, n. 3.
Alia omnia, num. 4.

1 VALOR EST qualitas intrinſeca differens à ſubſtantis rei, cap. 19. num. 88.

Valor rei eſt quanti communiter vendi poteſt, c. 27. n. 124.

Valor an præſumatur variatus, & intra quantum tempus, ſtatur arbitrio Judicis, cap. 19. num. 163.

Valor aliquorum ſtabilium citiùs variatur, aliquorum tardiùs, cap. 19. num. 156.

Valor frugum varius eſt in diverſis temporibus anni, & ideò ſolet eligi media via, c. 19. n. 145.

Valor ſtabilium per decennium non præſumitur mutatus, ſed poſtea ſic, cap. 19. oum. 153.

At probatio valoris de tempore præcedenti à valore de præſenti eſt præſumptiva, & reſtringitur ad modicum tempus, cap. 19. oum. 154.

Modicum tempus ad hunc effectum qualo dicatur, ib. num. 155.

Valor rerum potiùs creſcit quàm minuatur, c. 19. n. 159.

Valor ſtante aliqua cauſa extrinſeca, uti belli, præſumitur variatus, cap. 19. n. 164.

Victualium valor variatur in diea, c. 59. n. 184.

2 VALOR poteſt probari pea teſtes, c. 19. n. 87. & cap. 34. §. 4. num. 41.

Decl. procedere, ſi ſint petiti valoris, aliàs ſecus, cap. 34. §. 4. num. 42.

Valor probatur per teſtes varios in quantitate, non per varios in rebus, cap. 19. n. 141.

Modus probandi valorem per teſtes eſt difficilis, c. 19. n. 90.

Et eſt debilior modo probandi per peritos, ibid. num. 91.

Teſtes deponentes de valore debens reddere rationem etiam non interrogati, c. 19. n. 89.

Et deponentes de ſuo Judicio non probant, ibid. num. 101.

Decl. non procedere, ſi appareant its informati, ut non poſſint decipi, ibid. num. 102.

Decl. teſtes deponentes de valore non teneri reddere rationem, quando eſt notorium etiam hominibus groſſis, c. 19. n. 92.

Cauſa ſufficiens depoſitionis valoris eſt, quia ſum peritus, cap. 19. num. 93.

Item eſt cauſa ſufficiens, quia ſum vicinus, c. 19. n. 94.

Decl. procedere in profanis, non in beneficialibus, ibid. num. 95.

Valor, ut probetur, teſtes debent deponere de valore communi, cap. 19. n. 98.

Nec ſufficit eos dicere, quia tanti conduxiſſent, ibid. num. 99.

Decl.

Decl. non procedere ſi ſint plures, & ſagaces, & de qualitate rei notitiam habentes, cap. 19. n. 100.
Decl. 2. non procedere, ſi articulatus fuit valor juxta communem æſtimationem, cap. 19. num. 107.
Teſtes non informati de re non probant ejus valorem, nec mercedem locationis ejuſdem, c. 19. n. 112.
Teſtes de valore percutientes tempus præciſum contractus præferuntur aliis illud non percutientibus, c. 19. n. 172.
Teſtes magis periti, & æſtimatores publicè electi præferuntur aliis in probatione valoris, cap. 19. num. 122.
Teſtibus aliquibus deponentibus de majori valore, & aliquibus de minore præferuntur illi, c. 19. n. 124. & 126.
Teſtis deponens de minori valore non contradicit deponenti de majori, cap. 19. num. 127.
Decl. ut non contradicant, ſed nec concordari poſſint cum deponentibus de majori, ibid. num. 128.
Decl. 2. ut ſi neque deponentes de majori, neque deponentes de minori de ſe probent, ſtandum eſt minori ſummæ, c. 19. n. 129.
Si autem major ſumma probata ſit per duos teſtes, tunc non obſtat alius deponens de minori, cap. 19. num. 130.
Et ſi adſint duo teſtes deponentes de minori, & duo de majori valore, ſtatur deponentibus de minori, ibid. num. 131.
Vid. tamen, ibid. num. 137. & 138.
Ampl. ut etiamſi deponentes de minori utantur taxativa, itaut non poſſint concordari cum aliis, cap. 19. n. 132.
Teſtes deponentes de valore cum dictione *in circa* non probant, cap. 19. num. 108.
Secus ſi dicant paulo plus aut minus, ibid. num. 109.
3 VALOR beneficii non probatur per locationem bonorum ejuſdem, cap. 27. num. 114.
Ad convincendum verum valorem beneficii deducenda ſunt onera, ibid. num. 115.
Valor beocficii probatur per locationes, ſi in eis comprehenſa ſunt onera, & ceſſet ratio affectionis conductoris, c. 27. n. 117.
Item ſi cum locatione concurrant adminicula, c. 27. n. 118.
Locationes bonorum beneficii licèt non probent verum valorem excuſant à pœna Reg. Cancellariæ de vero valore exprimendo, cap. 27. num. 119. & cap. 19. num. 27.
Valor bonorum non probatur per locationes, cap. 27. n. 120.
Ampl. etiamſi locationes ſint plures, c. 27. n. 123. & ſeq.
Argumentum valoris, à quantitate fructuum ad rationem quinque pro centenario eſt fallax, & in multis non procedit, ibid. num. 125.
Juriſdictionalium bonorum valor æſtimari ſolet ex fructibus ad rationem duorum pro centenario plus, & minus, ſecundùm qualitatem juriſdictionis, cap. 27. num. 126.
Locationes non probant verum valorem beneficii, nec rei locatæ redditum, cap. 19. num. 22.
Oblationes factæ à volentibus conducere de certa quantitate non probant rem tantum reddere, capit. 19. n. 23.
Locationes ut probent verum rei redditum debent coadjuvari adminiculis, cap. 19. n. 24. & n. 28.
Licèt non probent concludenter redditum, faciunt tamen magnum adminiculum, ibid. num. 25.
4 VALOR an benè probetur percutiendo ſolum tempus contractus, eſt quæſtio diverſa ab ea, an probari debeat de illo tempore præciſo, cap. 19. n. 173.
Valor ad convincendam læſionem probandus de tempore contractus, cap. 19. num. 146.
Contrarium, ibid. num. 147.
Ampl. ut percutere debeat ipſum momentum temporis contractus, cap. 19. n. 148.
Decl. procedere in mobilibus, & non in ſtabilibus, cap. 19. n. 149. & 167.
Non tamen neceſſe eſt, ut ſe referant ad diem in mobilibus, cap. 19. num. 168.
Valor rei arguitur a valore aliarum ſimilium, cap. 19. num. 187.
Valore pecuniæ mutato poſt locationem qui valor attendendus in ſolutione mercedis conventæ relativè, cap. 23. num. 118.
Valor meliotamentorum non probatur per teſtes, ſi ſimpliciter de eo deponant, ſecus ſi reddant bonam rationem, cap. 34. §. 4. num. 46.
Vid. *Melioramenta*, num. 4.
Valor beneficii probatur libris capitularibus, cap. 19. n. 47.
Vid. in verb. *Liber*.
Valor mobilium, & ſe moventium, debet probari per aliquos dies ante, & per aliquos poſt contractum, c. 19. n. 183.
Valor fructuum, ſi conductor ad eos teneatur, attenditur qui erat de tempore locationis, non qui de tempore ſolutionis, cap. 49. num. 128.
Contrarium tenent alii, ſed à prædicta non recedendum, ib. num. 30.
Valor fructuum non eſt difficilis probationis, cap. 19. n. 78.
Valor fructuum probatur per taxam Communitatis, & librum gabellæ, cap. 19. num. 79.
Valor probatur per peritos legitimè electos, c. 19. n. 66.
Et iſta probatio ſufficit ad convincendam læſionem pro reſciſſione locationis, cap. 19. n. 67.
Valor rei ad convincendam læſionem probandus eſt concludenter, non præſumptivè, c. 19. n. 5.
Decl. ut non propterea excludatur probatio per conjecturas, & præſumptiones, capit. 19. numer. 6.
Valor probatur conjecturis, & præſumptionibus, c. 18. n. 9.
Valoris rei propriæ ſcientia præſumitur, alienæ ſecus, c. 18. n. 90.
Sciens valorem rei, & adhuc vendens minori pretio non petit reſciſſionem ex capite læſionis, c. 18. n. 88.
Contr. tenent aliqui, ibid. num. 89.
Sciens rei valorem tunc non allegat læſionem cùm omnino ſpontè contraxit, ſecus ſi aliqua neceſſitate etiam non præciſa, cap. 18. num. 95.
Valor rei non probatur ex eo quòd res tanti fuerit ſemel, vel iterum veodita, cap. 19. n. 21.

V E C T I G A L.

VECTIGALIUM locatio, & ſocietas non ſolùm tranſit ad primos, ſed etiam ad ulteriores hæredes, cap. 61. num. 31.
Contrarium tenent aliqui, ibid. num. 32.
Decl. tranſire ſi expediat Reipublicæ, ibid. num. 33.
Societatem vectigalium tranſire ad hæredes, declara procedere quando eſt inita in ipſo actu conductionis, ſecus in ſociis poſtea aſſumptis, cap. 61. num. 34.
Ampl. etiamſi conductio ſit pro ſe, & ſociis, quia intelligitur de præſentibus, ibid. num. 35.
Secus ſi expreſsè dictum de aſſumendis, vel nominandis, ibid. num. 36.
Vectigalium locatione per mortem unius conductoris expirata, ſi alius impetret a Principe confirmationem narrata ſocietate, an cenſeatur confirmata quoad hæredes pendet à dignoſcendo quid ſenſerit Princeps, cap. 61. num. 37.

VECTURA, ET VECTURINUS.

VECTURINUS conductori contradicens auget ejus culpam, cap. 12. num. 75.
Vecturinus ſi adſit qui cuſtodire debeat equum, conductor non tenetur, cap. 12. n. 78. & n. 87.
Vecturini ſunt diverſæ qualitatis, & auctoritatis, cap. 12. n. 88.
Vid. in verb. *Equus*, & verb. *Locatio*.

V E H I C U L U M.

VEHICULUM æquiparatur navi, cap. 40. n. 154.

VENDITIO, VENDITOR.

VENDITIONIS verbum eſt latiſſimum aptum comprehendere omnem translationem dominii, c. 2. n. 53.
Venditionis nomine venit quandoque locatio in materia favorabili, ſecùs in odioſa, c. 2. n. 52.
VENDITIONE promiſſa non poteſt agi directè ad rem, quia aliquid ampliùs continet venditio, c. 22. n. 113.
Secus eſt reſpectu promiſſionis emendi, quia emptor non tenetur niſi ad pretium, & ideò pretium directè peti poteſt, c. 22. n. 14.
Periculum rei in venditione tranſit ad emptorem, c. 45. n. 63.
Ampl. procedere tam vendita re, quàm etiam ſi venditum ſit quid rei acceſſorium, cap. 45. num. 64.
Decl. procedere venditione perfecta, ibid. num. 65.
Vendirio fructuum naſciturorum perficitur, cùm fructus nati ſunt, cap. 45. n. 66.
Vid. in verb. *Fructus*, n. 3.
Venditio ad vitam eſt vera, & propria venditio, & in ea habet locum prælatio conceſſa in venditione, c. 27. n. 151.
Decl. tamen attendi debere mentem ſtatuentium, ibid. num. 152.
Venditio rei fideicommiſſariæ pro ſolvendis debitis fideicommittentis ſuſtinetur pro rata debitorum ſolutorum, & in alio corruit, capit. 24. n. 64.
Venditio uni facta, ſi voluerit ſic emere, non valet, c. 16. n. 23.
Venditio ſine expreſſione certi pretii non valet, c. 2. n. 12.
Etiamſi dicatur fieri pro juſto pretio, c. 5. n. 13.
Venditio eſſe non poteſt ſine translatione dominii, c. 2. n. 16.
Etiamſi partes dixerint vendere, cap. 2. n. 21.
Decl. tamen ſi reſervatum ſit dominium perpetuum, ſecus ſi ad tempus, cap. 2. n. 22.
Ampl. declarationem etiamſi dictum fuerit, quòd iterum facta ſit locatio, c. 2. n. 23.
Venditio ex parvitate pretii non efficitur locatio, ſed corruit, cap. 2. num. 3.
Venditor poſtquam rem tradidit, eam non avocat, ſecus autem locator, c. 2. n. 8.
Venditor re ſemel tradita liberatur, ſecus in locatore, c. 2. n. 9.
Vendi quædam res poſſunt, quæ locari non poſſunt, ut ſervitutes prædiales, c. 2. num. 10.
Vendito fundo non veniunt inſtrumenta, ſecus autem eo locato, c. 2. num. 14.
Vitioſa re vendita competit reſciſſio contractus, ſecus autem, ſi fuerit locata, c. 5. num. 15.
vid. in verb. *Emptio*, & *emptor*.
NEMO cogitur rem ſuam vendere, c. 20. n. 2.
Neque volens vendere tenetur potiùs uni quàm alteri, ibid. n. 3.
Vid. in verb. *Retractus*, & in verb. *Prælatio*, n. 1.
Regula quòd nemo cogatur vendere, patitur ſexaginta, & octo fallentias relativò, ibid. num. 5.
Publicæ utilitatis, & favore piæ cauſæ tenetur quis vendere, c. 20. num. 4.
Cauſa ſtudii compellitur quis vendere, c. 20. n. 14.
Emptor poſterior cui res tradita fuit, præfertur primo emptori, c. 21. n. 10.
Vendens ad effectum extinguendi debita, non poteſt liberalitate uti, & donare, c. 24. n. 59.

Secun-

Google

Secuodus emptor præfertur, etiamſi non ſit ci tradita actualis poſſeſſio, ſed tantùm per clauſulam *conſtituti*, c. 21. n. 25.
Vid. in verb. *Clauſula conſtituti*.
Vendens ſcienti rei obligationam, cenſetur vendere jus quod habet, cap. 61. num. 88.
Ampl. ut ſufficiat ſcientia præſumpta in emptore, ad hoc ut teneatur ſtare locationi, ibid. num. 89.
Venditor poteſt rem venditam ſtatim conducare, c. 10. n. 97.
Venditor ſi ſtatim conducat rem venditam, arguitur ſimulatio venditionis, cap. 10. n. 98.
Venditores læduntur ſæpiùs quàm emptores, c. 18. n. 38.
Venditori competit remedium, *l. 2. C. de reſc. vend.* c. 18. n. 36.
Venditor equi ſi oſtendat eum ornatum, tenetur tradere ornamenta, cap. 23. num. 59.

V E R B U M.

De aliquibus verbis in ſpecie. num. 1.
De verbis in genere, num. 2.

1 VERBUM *ager* eſt particulare, & ſignificat partem prædii, cap. 23. num. 22.
Verbum *caſamentum* eſt magis amplum quàm nomen *domus*, & comprehendit in ſe univerſitatem plurium ſtationum ſimul junctarum, cap. 23. num. 46.
Verbum *Caſtrum* non ſolùm comprehendit univerſitatam agrorum, ſed etiam jura, & honores, cap. 23. n. 20.
Verbum *convenerunt* non importat ſtipulationem, c. 22. n. 100.
Decl. ut ſi teſtes deponant de verbo *promiſit*, tunc non importet ſtipulationem, ſecus ſi deponant ſuper facto, dicendo quòd talis promiſit, c. 22. n. 101.
Decl. 2. ut ſi deponant da confeſſione facta à parte ſe promiſiſſe, intelligatur per ſtipulationem, cap. 22. num. 102.
Verbum *Curtis* non ſolùm comprehendit univerſitatem agrorum, ſed etiam jura, & honores, cap. 23. n. 20.
Verba *cum pactis infraſcriptis* ſunt reſtrictiva, c. 53. n. 140.
Verba *de & ſuper præmiſſis*, ſunt reſtrictiva ad præcedentia, cap. 7. num. 34.
Verbum *eſt* importat veritatem, c. 25. n. 32.
Verbum *fundus* aſt nomen generala univerſitatem agrorom continens, cap. 23. num. 16.
Verbum *immodicum* quomodo intelligatur, cap. 51. num. 4.
Verbum *labes* quid ſignificat relativè, cap. 46. num. 75.
Verbum *liceat* non importat neceſſitatem, cap. ult. num. 15.
Verba *locat & tradit* important perfectionem contractus, cap. 22. num. 14.
Decl. procedere in tractatu in voce facto, ſecus in minuta, quæ paſſim ſolet ita concipi, ibid. num. 15.
Verbum *locus* non fundum, ſed partam fundi ſignificat, c. 23. n. 23.
Verbum *omnia* non debet referri ad ea quæ ſunt alterius juris quàm ſint ea de quibus principaliter diſponitur, c. 23. n. 103.
Verba *per gl' intereſſi, che ſono frame, e Carlo* non important correſpectivitatem, cap. 25. num. 70.
Verba *perinde haberi* denotant fictionem, cap. 25. num. 31.
Verbum *perſona* non poteſt referri generationi, c. 26. n. 83.
Verbum *Podere* eſt generala univerſitatem agrorum continens, cap. 23. num. 17.
Verbum *Poſſeſſionem* eſt generale univerſitatem agrorum continens, cap. 23. num. 19.
Verbum *poſſit* quandoqua accipitur pro debet, & neceſſitatem inducit, cap. 62. num. 4.
Verbum *poteſt* quando refertur ad Judicem parte inſtante, & juſta petente importat neceſſitatem, cap. 62. num. 5.
Verbum *poteſt* quandoque non importat neceſſitatem omninò præciſam, ſed habentem admixtam facultatem, c. 62. n. 6.
Et tunc intelligitur de facultate legali, ſi adſit aliqua ratio abſtinendi, non da omninò libera, ibid. num. 7.
Verbum *Prædium* eſt generale univerſitatem agrorum continens, cap. 23. num. 18.
Verbum *præſumpſerint* importat contemptum, & dolum, cap. 14. §. 8. num. 7.
Verbum *promitto* redactum in ſcripturam importat ſtipulationem, cap. 22. num. 92.
Ampl. procedere tam in ſcriptura publica, quàm privata, cap. 22. num. 93.
Decl. procedere, ſi pars cui facta promiſſio, erat præſens, ibid. num. 94.
Secus in ſcriptura publica, quia præſumitur notarium acceptaſſe pro abſente, ib. num. 95.
Decl. 2. ut importet ſtipulationem in ſcriptura privata ſi ſcripta ſit à perito, aliàs ſecus, cap. 22. num. 96.
Decl. 3. procedera ſi ſcriptura ſit in lingua latina, ſecus, ſi in vulgari, capit. 22. num. 97.
Decl. 4. non importare ſtipulationem, etiam in inſtrumento ſi alibi in eo ſtipulatio eſt interpoſita, cap. 22. num. 98.
Verbum *promitto*, eſt æquivocum, & poteſt referri ad pactum nudum, & adſtipulationem, cap. 22. num. 92.
Verbum *terras* ao ſit particulare, c. 23. num. 21.
Verbum *Villa* non ſolùm comprehendit univerſitatem agrorum, ſed etiam jura, & honores, cap. 23. n. 20.
Verbum *volo* junctum infinito non inducit diſpoſitionem, cap. 22. num. 72.
Decl. procadere ſi prolatum ab uno, ſecus ſi ab utroque contrahente, capit. 22. num. 73.
Vid. in verb. *Dictio*, & in ſuis verbis, puta *Domus*.
2 VERBA deſerviunt naturæ contractus, non natura verbis, c. 3. n. 12. & cap. 23. n. 133.
Verba, & nutus non ſunt neceſſaria ad contractus perfectionem, ſed ad probationem conſenſus, c. 16. n. 7.
Verba Curialia non attenduntur, c. 16. n. 29.
Verba curialia non obligant, c. 31. n. 135.
Verba Curialia non firmant deberi ſalarium, nec contrarium, cap. 35. num. 136.
Quandoque tamen ſunt mixta cum obligatione præciſa, & obligant, ibid. num. 137.
Verbum probatum per teſtes non importat ſtipulationem, cap. 22. num. 99.
Verba dubia tribuenda ſunt potiùs titulo præambulo certo, quàm poſſibili, capit. 35. num. 134.
Verbum primo expreſſum dicitur ſtare diſpoſitivè, ſubſequentia demonſtrativè, c. 24. n. 3.
Verba regulariter intelliguntur, ut ſtent potiùs demonſtrativè, quàm taxativè, c. 23. n. 7.
Verba nihil operari tolerandum eſt, quando ſi operarentur reſultaret intellectus juri communi contrarius, c. 47. n. 58.
Verba relata in futurum in eis quæ dependent à conſenſu, reſolvuntur in præſens, cap. 22. n. 74.
Verba dicta à locatore commandandi cauſa in rebus, quæ palam ſunt, non obligant, c. 45. num. 29.
Secus ſi ulteriùs promiſerit, ibid. num. 30.
Verba potiſſimùm mentem ſignificant, c. 49. n. 10.
Verborum à proprietate non eſt recedendum, niſi apertè conſtet partes aliter ſenſiſſe, c. 49. n. 11.
Et attendendæ etiam ſunt circumſtantiæ verborum, & ad quæ referantur, ibid. num. 12.
Verba univerſalia ampliant numerum caſuum, ſed reſtringuntur ad ſpeciem expreſſam, c. 49. n. 124.
Verba generalia quamvis ampla non comprehendunt perſonas, & cauſas de quibus in ſpecie diſponi non poteſt, c. 63. n. 68.
Lim. ſi plus obſtularit major auctoritas delegantis, ib. num. 69.

V E R S I O.

CONTRAHENS cum Eccleſia ex cauſa neceſſitatis, debet eſſe ſollicitus de verſione pecuniæ in cauſam expreſſam, ſecus ſi ex cauſa voluntatis, cap. 14. §. 10. n. 14.
Verſio pecuniæ in utilitatem Eccleſiæ probanda eſt à contrahente cum ea, ſi contractus ſit ex cauſa neceſſaria, ſecus, ſi ex voluntaria, c. 14 §. 7. n. 67.
Decl. ut tunc præſumatur verſio pecuniæ in contractu ex cauſa voluntaria, quando contractus eſt validus, ſecus ſi ſit nullus, cap. 34. §. 7. num. 68.
Verbo pecuniæ in utilitatem Eccleſiæ probatur, ſi pecunia ſit ſalva, vel ex ea aliquid quæſitum, aut neceſſitatibus ſubventum, c. 14. §. 7. num. 69.
Et ſtatur in hoc conjecturis, cap. 14. §. 7. n. 70.

V I A.

VIAM propè domum locatam tenetur reficere locator, cap. 34. num. 25.
Et ſi locator non reficiat, reficit conductor, & imputat in mercedem, ibid. num. 26.
Et pactum contrarium eſt exorbitans, ibid. num. 27.
Via vicinalis exiſtens in bonis locatis ad menſuram, menſurari debet, cap. 24. num. 88.
Via quando dicatur publica, & quando vicinalis relative, c. 24. num. 89.
Viam ſolitam mutare culpæ adſcribitur, c. 12. n. 83.

V I A E X E C U T I V A.

LOCATORI competera viam executivam pro conſecutione mercedis, tenent aliqui, c. 39. n. 6.
Contr. quòd non competat via executiva, ſed tantùm denegetur appellatio, ibid. num. 7. & ſeq.
Via executiva competit locatori contra res invectas, & illatas in prædium locatum, c. 39. n. 20. & c. 40. n. 35.
Et competit, ſi conductor ſe obligaverit ſolvere aliqua obligatione viam executivam præbente, ibid. n. 21.
Et competit locatori operarum pro mercede diurna, c. 39. n. 36.
Et in Urbe adeſt ſtatutum, cap. 95. quòd ſi ſumma non excedat ſcuta decem, conductor operarum non audiatur, niſi facto depoſito, & ſi excedat, niſi dato fidejuſſore, ibid. n. 37.
Intelligitur tamen ubi agitur de mercede menſtrua, vel diuturna, ibid. num. 38.
Vid. in verb. *Actio Locati*.
Clauſula, *ſine aliqua contradictione prævia renunciatione cuicumque exceptioni, & juri, & legum auxilio*, non operatur, quòd competat via executiva, ſed tollit tantùm obligationem, cap. 39. num. 22.
Clericorum obligatio in forma alicujus ritus, vel ſtatuti laicalis dantis viam exacutivam, non valet, c. 39. n. 23.
Via executiva competans adverſus conductorem ax obligatione ejus expreſſa in locatione non competit pro locatione tacitè renovata, c. 39. n. 24.
Clauſulæ *procedit de plano, ſine ſtrepito, & figura judicii, ſola facti veritate inſpecta, & omni juris ſolemnitate omiſſa*, importat facultatem procedendi via executiva, c. 39. n. 28.
Via executiva, qua agit locator pro ſolutione penſionis competit etiam conductori pro repetitione, c. 48. n. 45.

Execu-

Digitized by Google

Executivè exactus, via ordinaris repetitur de ſtylo Curiæ, cap. 48. num. 46.
Decl. dictum ſtylum non eſſe ſervandum extra curiam, ibid. numer. 47.
Decl. 2. ut in judicio repetitionis indebiti procedendum ſit ſaltem ſummariè, cap. 48. num. 48.
Decl. 3. non procedere ſi exactum ſit vigore obligationis Cameralis, ibid. num. 49.

V I C A R I U S.

VICARIO Epiſcopi ſalarium non conventum non debetur, c. 35. num. 82.
Vid. in verb. *Epiſcopus*.

V I C I N U S.

VICINUS habet prælationem in venditione rei, cap. 30. n. 9.

V I C T U A L I A.

VICTUALIUM valor in dies variatur, cap. 19. n. 184.

V I D U A.

VIDUA continuans habitare domum conductam à marito tenetur ſolvere mercedem pro tempore quo inhabitavit poſt mortem viri, cap. 35. num. 25.
Lim. ſi inhabitaret cum hæredibus viri jure familiaritatis, ibid. num. 26.
Lim. 2. ut finita locatione facta, non cenſetur viduam reconduxiſſe, ibid. num. 27.
Lim. 3. ut ſi inhabitet cum hæredibus, teneatur erga dominum ad ſolum ſubſidium, cap. 35. num. 28.
Sublimita hanc utilem limitationem, ut teneatur in ſubſidium tantùm poſt annum luctua, ſi dos non conſiſtat in ſtabilibus, cap. 35. num. 29.

V I L L A.

VILLA locata, vel Caſtro venit juriſdictio, & honor, & juſpatronatus, cap. 23. num. 96.
Decl. venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad modicum, ibid. num. 94.

V I N E A.

VINEÆ in dies deteriorantur, cap. 19. num. 161.
Cædere vineas, vulgo *potare* ſi omittatur reſultat damnum, cap. 39. num. 73.

V I O L E N T I A.

VIOLENTIA licèt non præſumatur, tamen ſecus eſt in materia odioſiſſima, cap. 22. num. 49.

V I R.

VIR non poteſt petere mercedem fornicationis, etiam ſtante pacto, cap. 15. num. 61.

V I S.

VIS, & metus conſenſum excludunt, cap. 16. num. 5.

V I T R E A T Æ.

VITREATÆ, & telaria veniunt cum domo, cap. 23. n. 52.
Vitreas fenеſtras facere non tenetur locator, c. 34. §. 1. n. 7.
Secus ſi adſint de tempore locationis, quia tradendæ, ibid. n. 8.

U N I O.

UNIO apothecæ cum domo ex quo habeat aditum, & diviſio ex quo illum non habeat, reprobantur alius circumſtantiis, cap. 23. num. 36.
Et prævalet deſcriptio finium domus, ſi intra eos apotheca comprehendatur, ibid. num. 37.
Unio in prædiis ruſticis, ut cenſeatur facta, requiritur deſtinatio patrisfamilias perpetua, & non ad tempus, c. 23. n. 63.
Deſtinatio perpetua unionis terrarum, deducitur ex eo, quòd fuerint ab initio ſimul emptæ, cap. 23. num. 64.
Decl. facere conjecturam, ſed de ſe non ſufficere, ibid. num. 65.
Unio terrarum arguitur ex quo locatæ fuerunt unica penſione, capit. 23. num. 66.
Ampl. etiamſi ſint in diverſo loco, ibid. num. 67.
Unio ex deſtinatione patriaſamilias probatur per confeſſionem ejuſdem, cap. 23. num. 69.
Ampl. in confeſſione facta à tutore, ibid. num. 70.
Unio terrarum deducitur ex eo, quod commiſſæ ſint curæ unius villici, cap. 23. num. 71.
Decl. requiri ſimul, ut paterſamilias illas nomine prædii comprehendere ſolitus fuerit, ibid. num. 72.
Unio probatur etiam ex incolarum opinione, cap. 23. n. 74.
Unio terrarum non attenditur ſi poſteà ſeparatæ fuerint, cap. 23. num. 75.
Terra ſeparata à fundo ei unitur per ſolam deſtinationem patris familias, cap. 23. num. 26.
Sic pars fundi ab eo ſeparatur ſola deſtinatione, ibid. num. 27.
Decl. procedere in prædiis ruſticis, nam in domibus ultra deſtinationem, requiritur etiam aperitio aditus ad unionem faciendam, cap. 23. num. 28.
Et idem eſt de unione domus, & hortus, ibid. num. 29.
Conſideratur tamen etiam in domibus deſtinatio domini, ib. num. 30.
Probatio, quòd corpora diſtincta ſint ex deſtinatione unita, vel è contra, facienda ab allegante, c. 23. n. 31.
Domo locata an veniat apotheca, vel alia domuncola, vel hortus probatur ex inſpectione ſi adſit, vel ne aditus ex domo, cap. 23. n. 32.
Decl. non ſufficere pro unione, quod apotheca habeat januas communicantes cum domo ligno tantùm clauſas, quæ quandoque aperiantur, ibid. num. 33.
Stantia in quam habent aditus duæ domus, illi unita cenſetur cujus aditus eſt frequentior, cap. 23. n. 34.
Stantia ſuper ſolo unius domus exiſtens non eſt pars illius ſi non illi, ſed alteri domui inſerviat, cap. 23. n. 35.

U N I V E R S I T A S.

UNIVERSITAS, ut alienare, ſeu locare ad longum tempus poſſit, quæ ſolemnitates requirantur, cap. 7. n. 48.

U N U M Q U O D Q U E.

UNUMQUODQUE diſſolvitur eo modo quo colligatum eſt, cap. 58. num. 1.

U N U S.

UNUS an ſit contractus, vel plures, vid. in verb. *Plures*.

VOCATUS AD FIDEICOMMISSUM.

VOCATUS AD FIDEICOMMISSUM, etiam ante eventum conditionis agere poteſt ad defenſionem bonorum, c. 24. n. 62.
Vid. in verb. *Fideicommiſſarius*.

V O L U N T A S.

VOLUNTAS metitur à poteſtate, capit. 14. §. 4. n. 37.
Voluntas ſine poteſtate nihil operatur, c. 24. n. 58.
In probatione voluntatis, & animi, quæ de ſe non probant, juncta juvant, cap. 27. num. 165.
Voluntas metitur à poteſtate, itaut qui non poteſt aliquid diſponere, cenſeatur noluiſſe, cap. 63. n. 65.

USURA, ET USURARIUS CONTRACTUS.

USURA ceſſat, ubi non poteſt argui ſolitum fœnerandi, c. 10. num. 102.
Decl. non procedere in motuo, cap. 10. n. 103.
Item non procedere ſi concurrant aliæ conjecturæ, c. 10. n. 104.
Uſura non præſumitur in viro timoratæ conſcientiæ, & integræ opinionis, cap. 10. n. 106.
Uſura non præſumitur in contrahente pro alio, c. 10. n. 107.
Uſura non præſumitur ſi pecuniæ ſolutæ fuerunt cum onere inveſtiendi, c. 10. n. 108.
Nec ubi contractus fuit publicè, & palàm celebratus, & cum decreto Judicis, cap. 10. num. 109.
Lim. ut poſſit adhuc probari eſſe uſurarium per conjecturas urgentes, cap. 10. n. 110.
Uſurarium eſſe contractum probatur per conjecturas leves, cap. 10. num. 111.
Et non neceſſe, quòd ſint conjecturæ legis, c. 10. n. 112.
Decl. non procedere ſi agatur criminaliter ad pœnam, vel de aliqua perſona, cap. 10. n. 113.
Uſurarius arguitur contractus per duas ſolas conjecturas, cap. 10. num. 114.
Uſurarius non eſt ſi locator pro tempore locationis mutuet certam ſummam conductori, cap. 10. n. 122.
Neque eſt contractus locationis mobilium, ſeu mercium æſtimatarum cum pacto reſtituendi valorem in fine locationis, cap. 10. n. 123.
Contractum eſſe uſurarium arguitur ex qualitate perſonæ ſi ſit ſolitus fœnerari, cap. 10. num. 100.
Et eſt conjectura urgens, & ſufficiens cum alia, ibid. n. 101.
E contra, ſi ceſſet ſolitum fœnerandi non poteſt argui uſura, ibid. num. 102.
Decl. non procedere in motuo, ibid. num. 103.
Item non procedere ſi adſint aliæ conjecturæ, ibid. num. 104.
Nobilitas contrahentium debilitat conjecturas uſuræ, c. 10. n. 105.

USUS, ET USUARIUS.

USUS locari non poteſt, c. 11. n. 10.
Lim. ſi aliàs eſſet inutilis, ibid. num. 11.
Uſus quando cenſeatur relictus, vel potius uſusfructus, c. 9. n. 45.
Uſus locandi ſimul, & ſeparatim attendi debet ad dignoſcendum quid actum, c. 23. n. 40.
Uſum tantùm habens non poteſt locare, c. 9. n. 37.
Uſus loquendi probari debet, c. 5. n. 13.
Lim. ſi ſit notorius, ibid. n. 14.
USUARIUS, nec etiam domino locare poteſt, c. 9. n. 38.
Uſuarius locare poteſt, ſi aliàs nullum commodum ex re perciperet, c. 9. n. 39.
Uſuarius poteſt uti re ad uſum rei conductæ, c. 9. n. 40.
Uſuarius magnæ domus poteſt habitando alios introducere, & mercedem recipere, c. 9. n. 41.
Uſuarius ſolitus res ſimiles locare ſciente teſtatore qui uſum reliquit, locare poteſt, c. 9. n. 42.
Uſuarius domus magnæ poteſt alios ad cohabitandum ſecum introducere, & mercedem recipere, c. 11. n. 12.
Uſuarius locationi ſtare tenetur, c. 61. n. 137.

USUSFRUCTUS, ET USUFRUCTUARIUS.

USUSFRUCTUS locari poteſt, c. 11. num. 9.
USUFRUCTUARIUS univerſalis, non eſt ſucceſſor univerſalis, c. 61. num. 128.
Uſufructuarius non tenetur ſtare locationi factæ à proprietario ante uſumfructum conſtitutum, c. 61. n. 126.
Ampl. procedere etiamſi uſusfructus ſit univerſalis, ib. n. 127.
Inſtitutus in uſufructu, an, alio inſtituto univerſaliter, poſt ejus mortem efficiatur hæres univerſalis, eſt magna quæſtio, ſed in ea Rota tenet negativam, c. 61. n. 129.
Uſufructuarius dicitur dominus, c. 27. n. 259.
Uſufructuarius locare poteſt, c. 9. n. 32.
Uſufructuarius veſtimentorum non poteſt ea locare, c. 9. n. 33.
Lim. ſi ſint veſtimenta ſcænica, ibid. num. 34.

Uſufructuarius Apothecæ artis lanæ non poteſt eam locare tabernario, cap. 9. n. 36.
Uſufructuarius locare volens non tenetur præferre proprietarium, cap. 20. n. 8.
Uſufructuarius ſimpliciter locans, cenſetur locare tanquam dominus, c. 34. §. 3. n. 38.
Uſufructuarius non debet facere conditionem domini deteriorem, cap. 9. num. 35.
Uſufructuarius damno imminenti occurrere tenetur, & illud ſuis impenſis reparare, ſi periculum ſit in mora, cap. 34. §. 1. n. 20.
Vid. in verb. *Melioramenta*. num. 2.
Uſufructuarius ſi in conſtitutione uſusfructus comprehenſæ fuit penſiones jam locatæ locationi ſtare tenetur, c. 61. n. 130.
Idem ſi ceperit penſiones ex gere, ibid. num. 131.
Uſufructuarius dicitur ſuccedere in plenum jus ad effectum ut teneatur ſtare locationi, c. 61. n. 136.

U T I L I T A S,

Probari quando debeat, & quomodo, n. 1.
Quando præſumatur; ex quibus arguatur, & probetur, n. 2.
Alia, num. 3.

1 UTILITAS Eccleſiæ ut ſuſtineatur locatio tanquam ſolita, probari debet à conductore, c. 14. §. 4. n. 23.
Et non ſufficit qualibet utilitas, ſed probanda eſt evidens, cap. 14. §. 4. num. 24.
Utilitatis Eccleſiæ probatio debet percutere tempus locationis, cap. 14. §. 10 num. 11.
Ampl. ut ad effectum validitatis contractus, non attendatur quod contractus tempore ſucceſſivo ſit utilis, d. §. 10. n. 12.
Decl. procedere ſi contractus ſit perfectus, & in ſe validus, ſecus ſi prætendatur ſuſtineri ex capite utilitatis, d. §. 10. n. 13.
Utilitas Eccleſiæ ſtante clauſula *ſi in evidentem* debet eſſe evidens reſpectu probationum, ut ſint dilucidæ, & plenæ, c. 14. § 9. n. 42.
Et debet eſſe evidens reſpectu eſſentiæ ipſius, ut non ſit modica, c. 14. §. 9. n. 43.
Utilitas Eccleſiæ ſtante clauſula *ſi in evidentem* non ſufficit abſque qualitate evidentiæ, c. 14. §. 9. n. 44.
Locationem eſſe factam ad utilitatem Eccleſiæ non eſt probandum quando eſt facta nomine ipſius, c. 61. n. 242.
Secus ſi deficiant ſolemnitates, quia tunc neceſſaria eſt probatio utilitatis, ibid. num. 243.
Et non ſtatur aſſertioni Prælati locantis, ibid. num. 244.
Locationem non fuiſſe utilem Eccleſiæ probari poteſt, licet facta fuerit cum ſolemnitatibus, c. 61. n. 245.
Et ad hunc effectum non eſt probanda læſio, ſed ſatis eſt non adeſſe utilitatem, cap 61. num. 246.
Utilis dicitur locatio, ſi eſt facta juſto pretio, c. 9. n. 6.
2 SOLUTIO facta Prælato ingreſſu locationis, ſi Prælatus pro ſe retinuit, non probat utilitatem Eccleſiæ, c. 61. n. 247.
Penſiones ſi ſolvendæ ſunt in loco ubi non eſt Eccleſia, ſed Prælatus, inde arguitur locationem non eſſe factam ad utilitatem Eccleſiæ, ſed Prælati, capit. 61. n. 250.
Penſiones ſi ſolvendæ ſunt Prælato, & ad commodum ejuſdem arguitur locationem non eſſe factam ad utilitatem Eccleſiæ, c. 61. num. 248.
Ampl. etiamſi in collatione Prælaturæ injunctum ſit Prælato onus ſupportandi onera Eccleſiæ, ibid. num. 249.
Penſiones ſi deſtinatæ ſint beneficiato ſtudenti in aliqua Univerſitate, vel ad effectum gradum ſuſcipiendi dicitur locatio facta ad utilitatem Eccleſiæ, cap. 61. n. 251.
Secus ſi ſit ſcholaris diſcolus, & vagus, c. 61. num. 252.
Utilitas in alienatione rei Eccleſiæ, ſtante confirmatione executorum beneplaciti præſumitur, cap. 14. §. 10. n. 5.
Decl. procedere ſi executores ritè, & rectè proceſſerunt, cap. 14. §. 10. num. 6.
Utilitas, vel neceſſitas Eccleſiæ non probatur per aſſertionem alienantium, cap. 14. § 10. num. 9.
Neque probatur per aſſertionem executorum literarum Apoſtolicarum quando judicialiter procedere tenebantur, c. 14. §. 10. num. 10.
Utilitas neceſſaria in locatione ad longum tempus rei Eccleſiæ ceſſat ſi conſtet, quod Eccleſia eamdem utilitatem percipiebat, cap. 14. §. 10 num. 19.
Utilitas contractus reſultat etiam à pactis, & ex quibus, cap. 14. §. 10. num. 26.
Præſumptio utilitatis Eccleſiæ non ſolùm oritur ex beneplacito vero, ſed etiam ex præſumpto, c. 14. §. 10. n. 7.
Præſumptio utilitatis Eccleſiæ reſultans ex beneplacito non procedit ſi contractus ſit ſui natura damnoſus, capit. 14. §. 10. num. 8.
Contractum locationis non fuiſſe utilem probatur ex inſtrumento locationis præcedentis factæ pro majori mercede, cap. 14. § 10 num. 16.
Decl. procedere ſi locatio præcedens habuit effectum, cap. 14. §. 10. num. 17.
Decl. 2. procedere ſi probetur in præcedenti locatione non contineri majorem quantitatem bonorum, c. 14. §. 10. n. 18.
Utilitas neceſſaria in locatione ad longum tempus rei Eccleſiæ ceſſat ſi conſtat quòd Eccleſia eamdem utilitatem percipiebat, c. 14. §. 10. n. 19.
Cenſus impoſitio pro extinguendo alio ſimili non poteſt dici evidenter utilis, capit. 14. §. 10. num. 20.
Locatio perpetua facta pro eadem mercede pro qua fiebat locatio ad tempus eſt evidenter utilis, cap. 14. §. 10. num. 21.
Decl. tunc dici utilem evidenter locationem perpetuam abſque diminutione mercedis, cum agitur de re ſubjecta periculis, & ab eis Eccleſia liberatur, cap. 14. §. 10 num. 25.
Utilitas contractus reſultat etiam à pactis, & ex quibus, cap. 14. § 10. num. 26.
Solutio, quæ fit in ingreſſu emphyteuſis non attenditur ad convincendam utilitatem Eccleſiæ ſi fiat Prælato, illam ſibi retinenti, cap. 14 §. 10. num. 27.
Locationes præcedentes oſtendunt ſubſequentem factam pro majori mercede fuiſſe utilem, c. 19. num. 26.
In locatione rerum Eccleſiæ, non attenditur pro meliori conditione, quòd ſolvitur Prælato, ſed ſolùm quòd cadit in utilitatem ipſius Eccleſiæ, cap. 62. num. 97.
Utilitas ceſſare dicitur ſi alteratur ſolitum in præjudicium Eccleſiæ, cap. 14. §. 4. num. 25.
Utilitas præſumitur ſi locatio facta eſt juxta ſolitum, cap. 14. §. 4. num. 26.
Decl. non procedere ſi conſtet adfuiſſe majorem oblationem, d. § 4. num. 27.
Et ſufficere, quòd facta diligenti perquiſitione major oblatio repetiri potuiſſet, d. §. 4. num. 28.
Non tamen ſufficit major oblatio ſi ſit exceſſiva, & plus juſto, d. §. 4. num. 29.
3 UTILITAS artis in ſpecie non eſt publica, ſed privata eam exercentium, cap. 56. num. 17.

U X O R.

UXOR, ut poſſit compelli ſolvere penſionem domus conductæ à marito probandum eſt non potuiſſe maritum eam ſolvere de tempore habitationis præſtitæ, cap. 35. num. 15.
Uxor non poteſt compelli ſolvere penſionem domus conductæ ſi nihil aliud habeat, quàm ſuam dotem, cap. 35. num. 19.
Lim. ut teneatur etiam uſque ad medietatem dotis, ibidem num. 20.
Decl. limitationem procedere ſi alia medietas ſit ſufficiens pro ejus alimentis, ibid. num. 21.
Uxor obligans ſe ſimul cum marito cenſetur fidejuſſiſſe, & non tenetur niſi conſtet ejus negotium fuiſſe geſtum, c. 35. n. 22.
Et apparet geſtum eſſe negotium mariti ſi cum eo tractatum ſemper fuit, ibid. num. 23.
Nec ex eo, quòd actum fuit de conductione domus in qua etiam ipſa mulier habitare deberet dici poteſt geſtum negotium mulieris, ibid. num. 24.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google